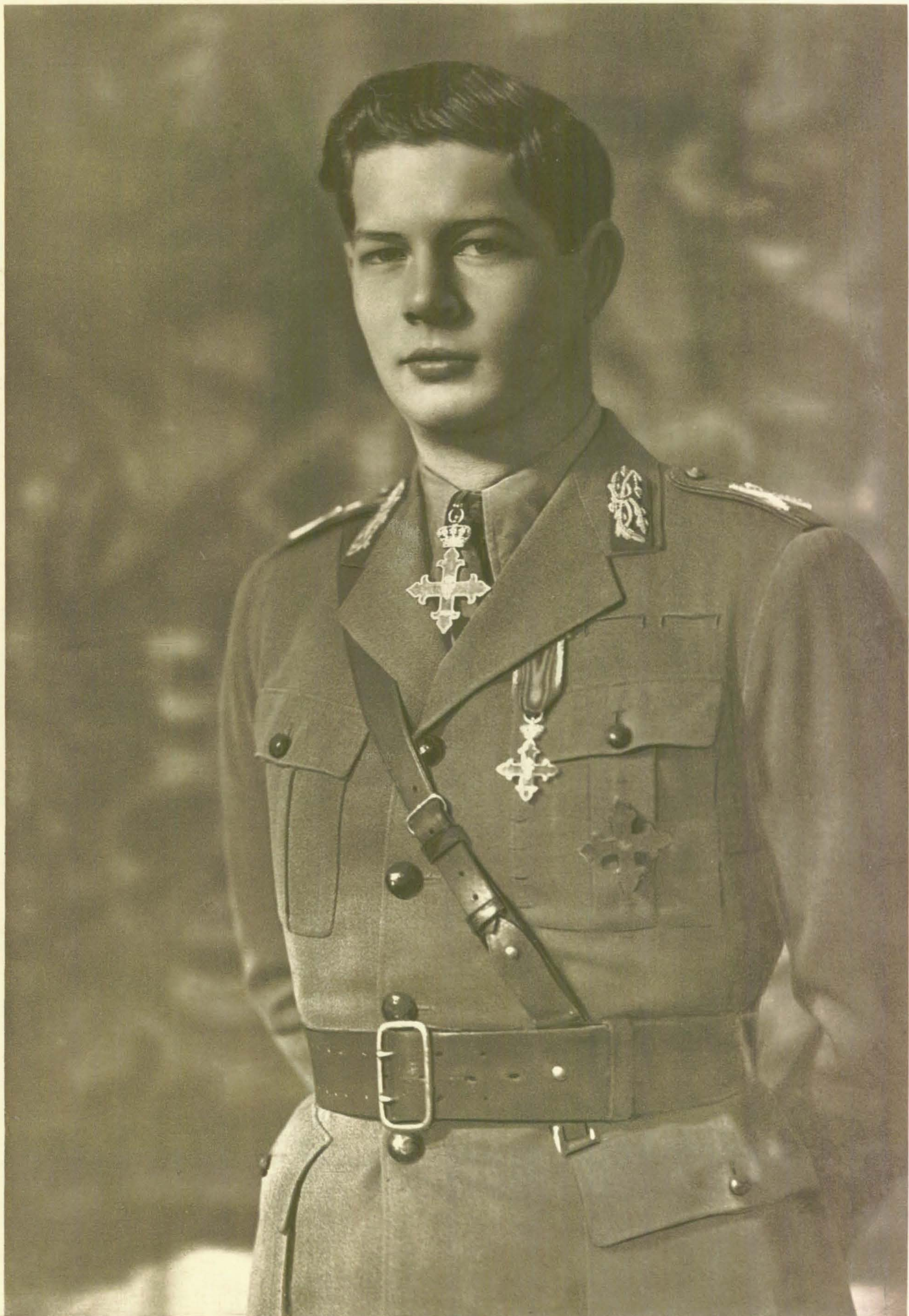
ENCICLOPEDIA ROMÂNIEI

Fotografiile Majestăţii Sale Regelui şi a Domnului Mareşal
Antonescu s'au executat de Studio Guggenberger, Bucureşti

MAJESTATEA SA REGELE MIHAI I

ENCICLOPEDIA ROMÂNIEI

IV

ECONOMIA NAȚIONALĂ

CIRCULAȚIE, DISTRIBUȚIE ȘI CONSUM

ASPER

ASOCIAŢIA ŞTIINŢIFICĂ PENTRU ENCICLOPEDIA ROMÂNIEI

pagină lipsă în exemplarul scanat

pagină lipsă în exemplarul scanat

CAP. III

COMERŢUL INTERIOR

CAP. IV

COMERŢUL EXTERIOR

CAP. V

UNITĂŢI ŞI TITLURI DE VALOARE

CAP. VI

CREDITUL

CAP. VII

COOPERAȚIA ȘI ASIGURĂRILE

PAGINA

CAP. VIII

ECONOMIA MONETARĂ

CAP. IX

FINANŢE PUBLICE

CAP. X

VENITURILE FACTORILOR DE PRODUCŢIE

CAP. XI

CONSUMAŢIA

CAP. XII

CAPACITATEA ECONOMICĂ A ROMÂNIEI

TABELE STATISTICE GENERALE

INDICII MATERIEI

HĂRŢI ŞI PLANŞE IN AFARĂ DE TEXT

HĂRŢI

PLANŞE

I

TRANSPORTURI ȘI COMUNICAȚII

LEGISLAȚIA TRANSPORTURILOR

Regimul legal al comunicațiilor și al transporturilor de toate categoriile, constă dintr'o serie de legi, a căror grupare, pentru o mai ușoară prezentare poate fi făcută astfel:

1. Legi având un caracter de reglementare generală a transporturilor de mărfuri pe uscat, fluvii și ape interioare.

2. Legi având drept obiect organizarea instituțiunilor publice de transporturi.

3. Legi având un caracter accesoriu transporturilor, adică cele cari reglementează și asigură în toate detaliile o funcțiune normală a operațiunilor de transport de orice fel (uscat, aer și apă), atât în traficul local cât și în cel internațional.

Din primul grup de legi, face parte noul Cod de Comerț, cu titlurile IV și V: despre contractul de expediție și contractul de transport, precum și toate uzanțele comerciale în legătură cu transporturile, rămase necodificate până în prezent.

Din al doilea grup fac parte toate legile organice de înființare, de administrare, funcționare și de exploatare: a Ministerului de Comunicații, a Ministerului Aerului și Marinii, precum și a celorlalte servicii publice de transport pe uscat și apă: C.F.R., S.M.R., N.F.E., P.C.A., etc.

Din ultimul grup fac parte toate legile, regulamentele de transport, tarifele de mărfuri, de bagaje, de călători, precum și toate regulamentele de poliție pe căile ferate și ale navigației fluviale și maritime. In același grup mai intră și toate normele stabilite de convențiunile internaționale privitoare la transporturi pe căi ferate, pe apă și aer.

Legea de bază a transporturilor în genere în țara noastră a fost și rămâne *codul comercial*, ca lege ce a stabilit, încă dela începutul aplicării sale, un regim juridic al drepturilor și răspunderilor părților ce iau parte într'un contract de transport.

Vechiul nostru cod de comerț era inspirat după codul italian dela 1882 și dădea naștere în mod curent la o confuzie, datorită faptului că în materia transportului de mărfuri prevăzut în cartea II, titlul XII (art. 413—441) nu se făcea nicio distincție între transportul de mărfuri pe uscat și acela pe căile ferate.

In noul cod comercial, s'a ținut seama de modul de reglementare al transportului în codul german din 1900, de convenția dela Berna din 14 Octomvrie 1890, de proiectul italian dela 1925, precum și de jurisprudența română din vechiul Regat, care stabilise anumite distincțiuni, definindu-se de astă dată contractul de transport cu mai multă preciziune și făcându-se o demarcație între expediționar și comisionarul întreprinzător de transport (cărăuș). Regimul legal actual al contractului de transport, după codul comercial, este foarte înaintat, datorită inovațiilor introduse. Acestea se pot rezuma la câteva mai principale:

1. Reglementarea transportului de persoane (art. 483—488), care lipsea în trecut și din care pricină instanțele judecătorești aplicau dispozițiunile privitoare la transportul de lucruri.

2. Reglementarea obligațiunii serviciilor publice de transport de a primi și de a expedia cererile de transport sub sancțiunea răspunderii de daune.

3. Mărirea prescripției în materie de transport dela 6 luni până la 1 an, iar pentru acțiunile care izvorăsc din transporturile începute sau terminate în afară de Europa, la optsprezece luni.

4. Transporturile de lucruri sau persoane, — pe cale ferată, pe apă și prin aer, — sunt supuse dispozițiunilor codului, întrucât nu se dispune altfel prin anumite legi speciale.

Acesta e regimul codului comercial, în afară de prevederile vechiului cod.

In ce privește legislația așa zisă organizatorie, desfășurată în tot cursul ultimelor decenii, după constituirea Principatelor Dunărene într'un stat independent, ea a fost foarte bogată, datorită necesității de creare a unor servicii publice de transport și în țara noastră.

Intr'o țară, intrată recent în sfera relațiunilor cu statele apusene, a fost firesc la început să se producă o amplă legiferare în această direcție. Intr'adevăr, epoca de organizare a comunicațiilor pe uscat și apă, a durat un lung interval de timp, până în preajma răsboiului mondial.

După încheierea păcii, situația generală a țării fiind, în parte, schimbată, măsurile legislative și de organizare au fost reluate, adaptându-se vremurilor, precum și nouei structuri sociale și economice a țării.

In epoca de după răsboiu, se poate distinge o perioadă critică, care a durat până în 1929. In acest timp legiferarea transporturilor a fost relativ redusă. A urmat apoi, o perioadă dela 1929—1931, când a

avut loc reorganizarea Ministerului Lucrărilor Publice și Comunicațiilor, a căilor ferate, a porturilor, precum și a tuturor comunicațiilor pe apă.

Și în sfârșit, a treia perioadă începe după anul 1938, când a urmat o nouă legiferare în materie de transport, mult mai largă decât până atunci, prin modificările aduse legii C.F.R., prin crearea legii cărăușiei publice, prin modificarea legii drumurilor, precum și prin înființarea unui Consiliu Superior al Transporturilor și Tarifelor, ca organ central de coordonare a politicii de desvoltare a transporturilor din întreaga țară.

Pentru a cunoaște modul cum a evoluat acest regim de organizare al transporturilor în ultimele decenii, e suficient să se facă o examinare a legilor, organice pe baza cărora s'au înființat întreprinderile publice de transport.

REGIMUL TRANSPORTURILOR PE CALEA FERATĂ

Actualmente regimul juridic al transporturilor pe căile ferate, e constituit din următoarele legi:

a) In traficul local:

1. Legea pentru organizarea regiei autonome C.F.R. din 1 Aprilie 1939.

2. Regulamentul de transport C.F.R., cu toate modificările aduse până la 1929.

3. Tarifele locale C.F.R. atât pentru mărfuri, cât și călători, bagaje și mesagerii.

b) In traficul internațional, regimul legal al transporturilor este alcătuit din:

1. Normele fixate pe baza Convenției Internaționale dela Berna din 1893 (C.I.B.) cu modificările ulterioare dela Roma, la 23 Noemvrie 1933 (devenită C.I.M. pentru mărfuri și C.I.V. pentru călători). Această convenție reprezintă în traficul internațional de mărfuri și călători, ceea ce este regulamentul de transport în traficul local.

2. Tarifele directe internaționale, cu modul lor de aplicare al taxelor și normelor relative la ruta de îndrumare.

3. Normele fixate pe baza Convenției dela Barcelona din 20 Aprilie 1921, care reglementează raporturile de transit, între statele participante la convenția dela Berna.

4. Regulamentul Uniunii Internaționale a vagoanelor de mărfuri și de clasă (R.I.V. și R.I.C.) dela Stockholm valabile dela 1 Ianuarie 1935, privitoare la întrebuințarea reciprocă a vagoanelor între statele participante.

5. Convențiunea și statutul privind regimul internațional al căilor ferate din 9 Decemvrie 1923 dela Geneva.

In legătură cu paza transporturilor pe C.F.R., există o *lege specială de exploatare și de poliție a C.F.R.* din 1 Aprilie 1937, iar pentru reglementarea transportului petrolului pe conducte, există *legea pentru regia publică a conductelor de petrol ale Statului*, din 21 Iulie 1929, încorporată cu tot utilajul la C.F.R., prin legea regiilor autonome din 4 Mai 1934.

Legea pentru organizarea Regiei Autonome a căilor ferate române din 1 Aprilie 1939, fixează, — în afară de normele de administrație și de funcționare, — liniile mari ale politicii tarifare, în sensul ca aceasta să se desfășoare numai în cadrul intereselor superioare ale economiei naționale și ale Statului. Acest principiu cardinal stă la baza tuturor măsurilor legislative privitoare la transporturile pe calea ferată.

REGULAMENTUL DE TRANSPORT

Acest regulament, valabil dela 1 Ianuarie 1929, și care cuprinde și modificările aduse până la această dată, are ca obiect și sferă de aplicare transporturile de călători, bagaje, cadavre, animale vii și mărfuri, care se fac între stațiunile de cale ferată situate pe teritoriul statului român.

Principiile de bază ale acestui regulament se pot rezuma astfel:

1. Aplicarea tarifelor se face pentru toată lumea într'un mod uniform. Pentru anumite transporturi, tarifele vor trebui să cuprindă și condițiile speciale aplicabile.

2. Orice modificare de tarif intră în vigoare după publicarea în « Monitorul Oficial ».

3. Orice spor tarifar sau orice altă schimbare a condițiunilor de transport, trebuie publicată, iar publicarea va preceda cu 30 zile data fixată pentru punerea în vigoare.

4. Costul transportului se calculează conform tarifelor în vigoare, publicate în mod obligator. Aceste tarife trebuie să cuprindă toate indicațiile necesare costului de transport și taxele accesorii.

5. C.F.R. își rezervă dreptul de a fixa prin regulament forma și condițiile contractului de transport, privitoare la termen (durata transportului cu marea și mica viteză), ambalaj, etc., precum și la modul de execuție a contractului, în ce privește predarea, încărcarea, etc.

6. C.F.R. răspunde de abuzurile sau greșelile comise de agenții aflați în serviciul său.

In ce privește responsabilitatea C.F.R., în caz de accident, moartea sau rănirea călătorului, în cursul executării contractului de transport, această responsabilitate există numai în cazul când călătorul s'a conformat dispozițiunilor regulamentului.

Calea ferată nu răspunde, în cazul când accidentul se datorește unui caz fortuit sau de forță majoră, culpei accidentatului sau neobservării prescripțiunilor din regulament și din legea de poliție a C.F.R.

In ce privește coletele (bagajele) de mână și animalele mici a căror supraveghere cade în sarcina călătorului, C.F.R. n'are nici o răspundere.

In afară de acestea, regulamentul prevede o serie de dispozițiuni privitoare la reclamațiuni administrative, acțiuni, prescripții și litigii născute din contractul de transport.

Regulamentul de transport al Căilor Ferate Române, are un caracter special și este de ordine publică.

Conform art. 496 din noul cod comercial, dispozițiile codului privitoare la transportul de lucruri sau persoane pe calea ferată nu se aplică, dacă se dispune altfel prin regulamentul de mai sus.

TRAFICUL INTERN

Toate transporturile de mărfuri, prezentate spre expediere Căilor Ferate Române, se efectuează în conformitate cu Regulamentul de transport C. F. R. şi dispoziţiunile tarifare.

Tarifele de mărfuri cuprind, în afară de tabelele de taxare, o serie de dispoziţiuni generale, servind la calcularea costului de transport şi a taxelor accesorii.

Aceste dispoziţiuni sunt grupate în trei părţi distincte şi se integrează cu celelalte norme principale de funcţionare şi execuţie a contractului de transport pe C. F. R. şi se referă în genere la clasificarea, calcularea distanţelor, întocmirea scrisoarei de trăsură, etc.

Tarifele mai cuprind aşa zisele principii de taxare şi de aplicare, precum şi distincţiuni ce se fac pentru aplicarea reducerilor prevăzute de legea pentru încurajarea industriei naţionale, norme având un caracter juridic accesoriu pe lângă contractul de transport pe calea ferată.

Toate aceste măsuri tarifare se completează cu Regulamentul de transport pe C. F. R. şi alcătuesc, la un loc, regimul intern al transportului pe calea ferată.

In privinţa tarifelor de călători şi bagaje, ele cuprind dispoziţiunile asemănătoare, după natura lor specifică şi importanţa lor în traficul local.

TRAFICUL INTERNAŢIONAL DE MĂRFURI (C. I. M.)

Pentru ca un contract de transport să fie încheiat pe baza Convenţiei Internaţionale de Mărfuri (C. I. M.), se cer îndeplinirea a patru condiţiuni:

1. *Expedierea de mărfuri:* orice obiect ce intră în accepţiunea codului civil, chiar dacă n'are o valoare comercială şi care e susceptibil de transport, ţinând seama de dimensiunile materialului de cale ferată, de higiena şi de siguranţa publică.

2. *Intocmirea unei scrisori de trăsură directe,* tip C. I. M. Nu se aplică transporturilor de bagaje şi mesagerii. Scrisoarea de trăsură va cuprinde distanţa de expediere şi însoţeşte transportul dela staţia de predare până la staţia de destinaţie; n'are importanţă, dacă pe această distanţă se aplică tarife directe sau întrerupte, sau dacă are loc o recartare.

Scrisoarea de trăsură în traficul internaţional are un model special, pentru a fi distinctă de cea internă.

In acest caz, este esenţial ca scrisoarea de trăsură să fie directă; în lipsa acestui element, C. I. M. nu se aplică.

3. *Parcursul să treacă prin teritoriile a cel puţin două state contractante.* Nu este nevoie ca staţia de predare şi de destinaţie să se afle în state diferite. Regimul C. I. M. se aplică atunci când staţia de predare şi staţia de destinaţie se găsesc pe teritoriul aceluiaş stat, însă transportul atinge în drumul lui, în tranzit, şi teritoriul altui stat contractant. Totuşi în cazul liniilor de peage când prin acestea tranzitează transporturile cari au staţia de predare şi de destinaţie pe teritoriul aceluiaş stat, nu este nevoie de scrisoare de trăsură internaţională. (Exemplu: Halmei-Câmpulung pe Tisa).

In cazul când transportul se face între două ţări, dintre care una nu este participantă în C. I. M., atunci predătorul nu e obligat să întrebuinţeze o scrisoare de trăsură directă, el poate preda transportul în trafic întrerupt, utilizând scrisori de trăsură locale şi, în acest caz, transportul e supus legilor fiecărui stat în parte.

4. *Expedierea mărfii trebue să aibă loc pe linii înscrise în lista art. 58 C. I. M.*, adică numai liniile statelor contractante, şi anume a liniilor prevăzute expres în acest scop.

Prin linii se înţeleg nu numai liniile de cale ferată, ci şi liniile de vapoare sau automobile, efectuând transporturi în legătură cu calea ferată.

Se exceptează transporturile ale căror staţii de plecare şi destinaţie se găsesc pe teritoriul aceluiaş stat, însă transportul atinge în drumul lui şi teritoriul altui stat, precum şi transporturile dintre staţiile a două state vecine.

Acestea sunt principalele norme care guvernează materia contractului de transport în trafic internaţional.

TRANSPORTURILE IN TRANSIT

Prin convenţiunea dela Barcelona, se reglementează libertatea tranzitului, stabilindu-se un regim de egalitate între statele participante, în ce priveşte tratamentul şi facilităţile acordate transporturilor.

Din punct de vedere juridic, convenţiunea defineşte obiectul unui transport în tranzit ca orice trafic de persoane, mărfuri, bagaje, precum şi năvi, vapoare, etc., îndeplinind cu sau fără transbordare, cu sau fără depunere în întrepozit, şi care sfârşeşte în afară de frontierele statului, trecând prin teritoriile de sub suveranitatea unuia dintre statele contractante.

Transporturile în tranzit nu sunt supuse nici unei distincţiuni pe baza naţionalităţii persoanelor, a punctelor de origină, de provenienţă, de intrare, destinaţie, sau orice altă consideraţiune relativă la proprietatea mărfurilor. De asemenea, ele nu vor fi supuse la niciun fel de taxă specială, afară de cazul când sunt anumite cheltuieli de supraveghere şi administraţie, însă şi acestea aplicate în condiţiuni de egalitate.

REGIMUL CĂRĂUŞIEI PUBLICE

Cărăuşia este şi ea, una din ramurile transporturilor terestre.

Pentru a se înlătura concurenţa dintre autocamion şi tren, *Legea pentru exploatarea serviciilor de cărăuşie publică* pe drumuri, prin vehicule cu tracţiune mecanică, din 12 Iulie 1930 (cu modificările aduse ulterior la 18 Octomvrie 1932, la 25 Martie 1937 şi la 2 Septemvrie 1938) precum şi *Legea pentru autorizarea Ministerului de Lucrări Publice şi Comunicaţii de a concesiona Regiei Autonome C. F. R. exploatarea exclusivă a cărăuşiei publice* de călători, bagaje şi mărfuri pe unele drumuri din 25 Iulie 1934 (cu modificările aduse la 2 Septemvrie 1938), prevedeau o serie de dispoziţiuni, permiţând o colaborare între Regia C. F. R., de o parte, şi cărăuşia particulară pe şosele,

de alta, în cadrul economiei naţionale şi al apărării naţionale.

Legea de bază, din Iulie 1934, aşa zisă de concesionare, a fost modificată apoi în Septemvrie 1938, în sensul ca Regia C. F. R. putea exploata servicii de cărăuşie publică de mărfuri în regie directă, cu autovehicule proprii şi particulare, pe bază de convenţiuni încheiate cu societăţile româneşti de transporturi, legal constituite şi în condiţiuni fixate de lege.

Astăzi regimul cărăuşiei a devenit liber. Din motive de încurajare a numărului autovehiculelor prin import, în interesul apărării naţionale, regimul a fost din nou modificat.

In acest scop vechile dispoziţiuni legale au fost abrogate.

In toate aceste cazuri, contractele de transport sunt reglementate de dispoziţiunile generale ale codului comercial şi de stipulaţiile documentelor de transport (scrisoare de trăsură) ale societăţilor cărăuşe.

REGIMUL TRANSPORTURILOR PE APĂ

Un regim juridic privitor la organizarea şi administrarea comunicaţiilor şi transporturilor pe apă datează la noi din momentul inaugurării unei politici a navigaţiei pe Dunăre.

Etapele desvoltării navigaţiei pe acest fluviu, de care e legată istoria modernă a Statului nostru, au influenţat într'o mare măsură toată legislaţia apărută cu o sută de ani în urmă în acest domeniu.

Pentru a putea ilustra evoluţia legislativă din sectorul comunicaţiilor şi transporturilor pe apă, dela primele începuturi ale statului şi până în stadiul actual, e absolut necesară o incursiune istorică ca şi o privire generală asupra intereselor economice vitale ale fostelor Principate Dunărene din cea de a doua jumătate a secolului trecut.

Crearea unui nou regim legal privitor la reglementarea comunicaţiilor şi transporturilor pe apă, în special pe Dunăre, a început efectiv abia după anul 1856, dată când, prin Congresul dela Paris, a luat fiinţă pentru prima oară, statutul Dunărean. Până la această dată, Dunărea fusese supusă mai multor regimuri diferite prin tratate speciale (Pacea dela Passarovitz din 1718; Pacea dela Belgrad din 1739; Pacea dela Bucureşti din 1812; Tratatul dela Adrianopole din 1829; Tratatul între România şi Austria din 1840).

Pacea dela Paris, din 1856, a declarat Dunărea drept fluviu internaţional, astfel încât navigaţia pe această arteră importantă, deveni de un interes european, iar principiul libertăţii de navigaţie aşezat pe o bază mult mai solidă decât în trecut.

Stipulaţiile tratatului, inspirate dela vechile principii recunoscute şi în Congresul dela Viena din 1815, stabileau normele menite să călăuzească libertatea pe Dunăre a statelor riverane şi fixau egalitatea tuturor pavilioanelor pentru riverani şi neriverani.

Totdeodată a luat fiinţă Comisiunea Europeană a Dunării cu sediul la Galaţi.

Mai târziu, în 1866, prin Conferinţa dela Paris, reprezentanţii marilor puteri au reluat în discuţie problema Dunărei, dându-se o nouă bază juridică de drept public internaţional, în sensul că C. E. D. dobândea de astă dată, un drept de exteritorialitate prin crearea unui pavilion propriu.

Alcătuirea statutului legal al Dunărei a fost deci punctul iniţial al legislaţiei noastre pentru comunicaţiile pe apă.

Dela această dată, s'a născut un interes deosebit pentru tot ce priveşte transportul pe apă, pregătindu-se legi şi regulamente de organizare şi înfiinţare de porturi fluviale, de poliţie fluvială, iar mai târziu trecând şi în ramura comunicaţiei maritime.

Aşa dar, desvoltarea juridică a transporturilor pe apă a fost precedată de acel mare eveniment, din 1856.

Legea din 18 Noemvrie 1863, a fost cea dintâi lege prin care s'au organizat porturile României.

Legea pentru organizarea Marinei Comerciale din 21 Februarie 1907, a pus bazele flotei comerciale.

Până la data aranjamentului dela Sinaia, din 18 August 1938, şi a acordului dela Bucureşti, — între România, Marea Britanie şi Franţa, la care s'au alăturat apoi Italia şi Germania, — regimul juridic al Dunării era alcătuit din:

1. Statutul Comisiunii Europene a Dunării (C. E. D.) înfiinţat prin tratatul de pace dela Paris, având ca jurisdicţie navigaţia pe porţiunea Dunărei maritime dela Brăila la Sulina, şi

2. Statutul Comisiei Internaţionale a Dunării din 1921, pe baza conferinţei de pace, având ca jurisdicţie, Dunărea pe distanţa Ulm-Brăila.

După aranjamentul dela Sinaia din 1938, statutul C. E. D. s'a încadrat în dreptul de suveranitate al Statului Român, controlul navigaţiei pe Dunărea maritimă fiind lăsat pe seama guvernului român, care va lua pe viitor orice iniţiative şi va pune în aplicare regulamentul de navigaţie şi de poliţie al Dunărei la gurile sale[1]).

Un organ nou a fost creat: Direcţiunea Autonomă a Dunării maritime, care va întocmi şi executa proectele de lucrări în interesul navigabilităţii, de acord cu Comisiunea Europeană a Dunării, rămasă doar cu unele atribuţiuni de ordin tehnic (Consiliul inginerilor conslutanţi alcătuit din câte un reprezentant al fiecărei naţiuni participante în Comisiunea Europeană).

REGIMUL TRANSPORTURILOR MARITIME

Contractul de transport maritim face în întregime parte din dreptul maritim român înscris în dispoziţiunile articolelor 490—677 din vechiul cod de comerţ, drept rămas neschimbat şi în noul cod comercial Carol al II-lea.

In afară de normele privitoare la proprietatea şi construcţiunea vaselor, responsabilitatea căpitanului, împrumutul maritim, asigurarea contra riscurilor navigaţiei, avarii, etc., dreptul maritim român cuprinde

[1]) Vezi şi pag. 123—127, *Noua situaţie la gurile Dunării*.

o serie de norme dela art. 557—600 c. c. în mod special rezervate contractului de închiriere.

Orice transport maritim se efectuiază pe baza unui contract de închiriere, care trebue totdeauna făcut prin act scris. Actul trebue să cuprindă: numele, naționalitatea și capacitatea vasului, numele și pronumele închirietorului și chiriașului, numele și pronumele căpitanului, locul și timpul stabilit pentru încărcare și descărcare, prețul chiriei (navlul), dacă închirierea se face pentru o parte sau vasul în întregime și indemnitatea în caz de întârziere.

Dispozițiunile generale aplicate contractului de închiriere maritim după codul comercial, se pot rezuma la următoarele:

1. Schimbarea căpitanului sau a patronului arătat în act, chiar după concediu, nu face să înceteze efectele contractului, dacă nu s'a convenit altfel.

2. Timpul de încărcare sau descărcare a vasului se stabilește prin convențiunea părților; în lipsă de convenție se determină de oficiul maritim local.

3. Inchirierea când nu e hotărîtă, curge din ziua încărcării lucrurilor până în ziua descărcării la locul de destinație.

4. Contractul se desființează ori de câte ori călătoria e împiedecată dintr'un fapt al unui guvern străin, și în acest caz nici o parte nu datorează celeilalte o despăgubire.

5. In caz fortuit sau de forță majoră, dacă vasul a fost împiedecat să plece, contractul continuă să subsiste, fără adăugire de navlu sau vreo despăgubire.

6. In caz de blocus al portului de destinație sau alt caz fortuit ori de forță majoră, ce ar împiedeca intrarea vasului în acel port, căpitanul e dator să lucreze în cel mai bun mod pentru apărarea intereselor încărcătorului.

Actul de închiriere are loc prin completarea poliței de încărcare făcută în patru originale, care trebue să cuprindă: natura, specia, calitatea și cantitatea lucrurilor încărcate.

Polița poate fi la ordin sau la purtător. In primul caz, formele și efectele girului sunt regulate prin dispozițiunile privitoare la cambie și cek.

Subscrierea și predarea originalelor vor avea loc în 24 ore după încărcare. Incărcătorul va trebui să predea în același termen căpitanului, facturile, chitanțele de plată și certificatele de cauțiune ale vămii.

Navlul se fixează prin convenția părților, probându-se prin actul de închiriere. El poate avea ca obiect întregul vas sau numai o parte.

Dacă chiriașul înainte de plecarea vasului refuză să mai facă transportul, e obligat să plătească jumătatea navlului. Dacă încarcă o cantitate mai mică decât cea învoită, e dator a plăti navlul întreg. Pentru un încărcământ în plus, va plăti o diferență de navlu.

Dacă vasul închiriat întârzie la plecare, în cursul călătoriei sau la locul de descărcare, este răspunzător de cheltuelile întârzierii.

Dreptul nostru maritim mai prevede o serie de dispozițiuni speciale privind întârzierile din cazuri fortuite sau forță majoră, determinând culpabilitatea căpitanului vasului.

O altă materie de aceeași importanță ca aceea de mai sus pentru reglementarea contractului de transport maritim sunt dispozițiunile privitoare la avarii (art. 654 — 658 c. c.) și contribuțiune (art. 659—671 c. c.)

Avarii sunt toate cheltuelile extraordinare, pagubele survenite în cursul transportului pe mare, la încărcare și plecare și până la întoarcere și descărcare. Avariile sunt după lege de 2 feluri: avarii mari sau comune și avarii simple sau particulare.

Se face o distincție între cheltuelile ordinare ale vasului pentru intrarea în golfuri, râuri, canale sau taxele de navigație, și avarii propriu zise.

Obișnuit avariile sunt regulate între părți prin convențiune, iar în lipsă prin dispozițiunile codului comercial.

La art. 655 c. c. se face o înșirare de 19 cazuri de avarii comune și la art. 658 c. c. 7 cazuri de avarii particulare.

Avariile particulare sunt suportate și plătite de către proprietarul lucrului care a încercat paguba, iar cele comune sunt proporțional împărțite între povară și jumătate a vasului și a navlului.

Acestea sunt pe scurt dispozițiunile principale ale dreptului maritim român privitor la contractul de transport.

REGIMUL TRANSPORTURILOR FLUVIALE

Acest regim există în baza dispozițiunilor prevăzute în *Regulamentul transporturilor fluviale române* din 15 Iulie 1939.

Iată pe scurt principalele dispozițiuni privitoare la contractul de transport:

Transportul în șlepuri, ciamuri și tancuri se face după contractul de transport, încheiat conform codului comercial;

Transportul de marfă, cu mare sau mică viteză, se face pe baza unei scrisori de trăsură, în dublu exemplar;

Scrisoarea de trăsură trebue completată obligatoriu cu toate datele din formularul oficial N. F. R.;

Predătorul răspunde de exactitatea datelor ce a înscris în scrisoarea de trăsură și suportă toate consecințele mențiunilor inexacte sau necomplete;

N. F. R. are dreptul să verifice oricând marfa transportată prin raport cu scrisoarea de trăsură;

Contractul de transport se consideră încheiat prin aplicarea ștampilei « Predat » pe scrisoarea de trăsură și primirea duplicatului de către expeditor;

Prin faptul subscrierii, predătorul e considerat că a luat cunoștință de condițiile de transport și le-a acceptat.

In privința responsabilității, N. F. R. răspunde de faptele funcționarilor și prepușilor săi, însă numai pentru serviciile care sunt în sarcina N. F. R.

Reclamațiuni contra personalului se rezolvă de comandantul vasului în timpul parcursului, de către agenți sau funcționari în porturi; reclamația lasă deschisă calea acțiunii în justiție.

N. F. R. nu răspunde de eventualele întârzieri, față de orariile fixe.

Călătorul este obligat să se supună prescripțiunilor autorităților polițienești, administrative, vamale sau fiscale, atât în ceea ce privește persoana sa, cât și în ceea ce privește bagajele predate sau care-l însoțesc.

N. F. R. nu-și asumă nici o răspundere din insuficiența sau neregularitatea formalităților de mai sus.

N. F. R. este obligată să efectueze transporturile de mărfuri, *de mare viteză*, în limita spațiului vapoarelor ce fac curse regulate de călători, atât timp cât traficul nu e împiedecat de circumstanțe pe care N. F. R. nu le putea evita sau împiedica.

N. F. R. e obligată a efectua transportul de mărfuri cu mica viteză atât timp cât:

1. Expeditorul se conformează regulamentului;
2. Transportul este posibil cu mijloace ordinare de transport;
3. Transportul nu e împiedicat de împrejurări pe care N. F. R. nu le poate evita.

N. F. R. răspunde pentru moartea sau rănirea călătorului provenită prin accidentul vasului pe care călătorește, atunci când călătorul s'a conformat regulamentului de transport și dacă accidentul nu se datorește călătorului sau unui caz fortuit.

N. F. R. răspunde în aceleași condiții, de bagaje, în afară de coletele mici luate de călător, de bani, titluri sau obiecte de valoare, transportate sub directa supraveghere a călătorului.

Reclamantul trebue să înfășișeze odată cu plângerea sa, scrisoarea de trăsură, recipisa de predare sau biletul de călătorie.

Acțiunile care izvorăsc din contractul de transport se prescriu în termen de 1 an. Termenul curge dela predarea lucrurilor sau dela sosirea persoanei la destinație. Dacă predarea nu a avut loc, termenul curge din ziua în care ar fi trebuit să aibă loc.

Acestea sunt principalele dispozițiuni care alcătuesc regimul juridic al transporturilor fluviale române.

REGIMUL TRANSPORTURILOR AERIENE

Regimul legal al transporturilor aeriene în cuprinsul țării e fixat de următoarele dispozițiuni:

1. Decretul lege Nr. 235 asupra navigației aeriene din 8 Octomvrie 1936;
2. Deciziunile ministeriale ale Ministerului Aerului și Marinei și ale fostului Subsecretariat al Aerului.
3. Convențiunea Internațională asupra navigației aeriene din 13 Octomvrie 1919, cu anexele sale, ratificată și publicată în «Monitorul Oficial» Nr. 174 din 1924.

Principiile decretului-lege din Octomvrie 1936 se referă la regulele de circulație ale aeronavelor deasupra teritoriului român. Ele se rezumă la următoarele:

a) obligațiunea de a păstra o limită inferioară ca altitudine deasupra solului, care să nu turbure proprietatea prin acțiunea sborului;

b) interdicția de a sbura în anumite zone ale teritoriului indicate prin jurnalele Consiliului de Miniștri;

c) sborul deasupra aglomerațiilor de clădiri sau de persoane se va face la o astfel de altitudine, ca să fie posibilă o aterizare în afara aglomerațiunii sau pe un aerodrom public. Aceste altitudini vor fi fixate de Ministerul Aviației și Marinei.

Cu toate progresele tehnice realizate în domeniul aviației, ce au făcut din avion un mijloc de transport foarte răspândit în epoca noastră, nu s'a format încă în chip definitiv un drept aerian. Există totuși un sistem juridic alcătuit din hotărîrile luate de Convenția Internațională pe baza Conferinței Păcii dela Paris din 3 Octomvrie 1919, care statuează regimul navigației comerciale aeriene între statele participante și apoi a acelor ce au aderat ulterior, din care face parte și țara noastră.

Inființarea de linii aeriene internaționale (dreptul de survol) este legată strâns de suveranitatea statului, care deține spațiul atmosferic, din această cauză, constitue o chestiune mai mult de politică generală a statului, decât una intern economică.

Aceasta e susținută și de doctrina dominantă a dreptului aerian.

In transporturile aeriene, dispozițiunile ce se aplică contractului de transport, sunt cele prevăzute de codul comercial și regulamentele interioare ale societăților de navigație aeriană stipulate pe documentele de transport. *v. v. p.*

STEMA DIN «LITURGHIA» DELA BUCUREȘTI (1747)

POLITICA TRANSPORTURILOR

Desvoltarea mijloacelor de transport ale unei ţări depinde de importanţa producţiei agricole şi industriale, de intensitatea schimburilor şi de starea economică. Dacă vom compara situaţia din România cu aceea din ţări mai evoluate economiceşte, vom constata că sforţările făcute de Statul nostru sunt meritorii, căci mijloacele noastre de transport au corespuns până în ultimii 20 de ani la desvoltarea de atunci a producţiei noastre.

Transporturile, oricum ar fi exploatate, au caracterul de serviciu public.

Cu ajutorul lor, şi cu cât ele sunt mai sigure, mai rapide, mai eftine şi mai răspândite, se sporeşte indidirect producţiunea, se nivelează preţurile, se apropie producătorul de consumator şi se lărgeşte piaţa de desfacere.

Rolul transporturilor în formarea preţurilor reale este covârşitor, şi lor li se datorează continua eftenire a multor produse mondiale.

TIPURI DE EXPLOATARE

Transporturile organizate pot deservi cele mai variate interese, precum: ale economiei naţionale, ale capitalului investit, ale publicului, ale apărării naţionale, etc.

Sistemul cel mai bun de exploatare al unei întreprinderi de transport este de sigur acela care satisface cât mai bine aceste interese în ordinea urmărită în cazul respectiv.

In linii mari, exploatarea întreprinderilor de transporturi poate fi făcută în una din următoarele forme:

de Stat prin exploatarea directă ca serviciu public şi ca administraţie separată sub forma unei regii publice comerciale;

de particulari prin concesiune sau prin arendare a inventarului Statului.

Exploatarea făcută de particulari prezintă numeroase avantagii prin supleţă administrativă şi spiritul de iniţiativă comercială. Această formă urmărind însă beneficiul, pentru capitalist mijlocul de transport fiind un scop, ea nu poate să resolve nevoile de ordin general ale comunităţii, când acestea conduc la un deficit în exploatare.

Exploatarea căilor ferate prin întreprinzători particulari nu mai este aplicată astăzi, decât în statele care nu posedă capitaluri proprii şi specialişti cari să poată organiza un asemenea serviciu.

Exploatarea făcută de Stat este mult mai greoaie şi în special sub forma serviciului public încadrat în administraţia curentă a Statului. Birocratismul, formele complicate impuse de legile cu caracter general, funcţionari legaţi de legi şi statute ce nu au avut în vedere exploatări aşa de complexe ca acelea ale întreprinderii de transport, etc., sunt neajunsuri mari, care, spre a fi în parte înlăturate, au condus la adoptarea formei de *regie autonomă*, adică administraţie de Stat, organizată independent ca o unitate tehnică, financiară şi comercială separată şi de caracter special.

In concluzie, pentru căi ferate, transporturi aeriene şi anumite trasee internaţionale maritime, exploatarea de Stat se impune azi în mod definitiv. Neajunsurile acestui fel de exploatare, prin amestecul politicei cu consecinţa lipsei de continuitate în conducere, personal parazitar, birocratism excesiv, lipsă de spirit comercial prin înlăturarea concurenţei, gratuităţi de transport prea însemnate, etc., pot fi în bună parte înlăturate sau micşorate prin organisme autonome şi prin măsuri de bună gospodărie, cum o dovedesc rezultatele obţinute la căile ferate române în ultimii şase ani.

Statul trebue să aibă o politică fermă a transporturilor şi tarifelor, astfel ca economia generală să fie în câştig prin măsurile aplicate.

Mijlocul de seamă pentru aplicarea unei politici a transporturilor îl constituesc taxele de transport. Criteriul principal pentru fixarea lor este valoarea economică a transportului.

CONCURENŢA MIJLOACELOR DE TRANSPORT

Experienţele făcute în Franţa şi Anglia au dovedit că împărţirea dreptului regalian al Statului pentru exploatarea de căi ferate între mai mulţi concesionari în scopul creării unei concurenţe care să ducă la o eftenire a taxelor de transport şi la condiţiuni de exploatare cât mai perfecţionate, în situaţia de azi a economiei generale şi a organizării Statului, nu duce la bune rezultate. Putem aşa dar afirma că monopolul nedivizat pentru exploatarea de căi ferate se impune fără discuţie.

Dar pentru celelalte mijloace de transport: pe şosele, în aer sau pe apă?

Monopolul transporturilor aeriene în ţările fără mari capitaluri particulare, cum e cazul în România, nu trebue să fie împărţit în exploatare. Sarcinele sunt încă prea mari faţă de rentabilitatea posibilă.

Pentru transporturile pe apă problema exclusivităţii nu mai prezintă importanţă, deoarece navigaţia maritimă şi chiar cea fluvială adesea se face pe un domeniu internaţional.

O altă problemă care se pune din ce în ce mai mult prin perfecţionarea celorlalte mijloace de transport decât pe cale ferată, este aceea a completei *libertăţi de concurenţă* între ele, sau o îngrădire prin aplicarea unor *măsuri de coordonare* de către Stat.

O stăvilire totală a desvoltării unuia din mijloacele de transporturi în favoarea altuia, reprezintă o greşală care poate duce cu timpul la situaţii dezastruoase. Dar nici investirea de capitaluri, mai ales în ţări sărace, pentru a lupta la distrugerea concurenţei, nu se poate admite.

Rolul Statului în această chestiune constă în aplicarea unor măsuri judicioase de coordonare, care să frâneze investiţiile inutile şi care să ducă la o desvoltare armonioasă a diverselor mijloace de transport în *cadrul intereselor generale* ale naţiunii.

Pentru realizarea acestei coordonări şi pentru perfecţionarea diverselor mijloace de transport, a fost înfiinţat în 1939 Consiliul Superior al Tarifelor şi Transporturilor, pe lângă Ministerul Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor.

TRANSPORTURILE PE APĂ

PROBLEMELE NAVLULUI ROMÂNESC

Caracteristica transporturilor maritime şi fluviale pe fluvii internaţionale ca Dunărea este că reprezintă o industrie naţională care se exercită în afara hotarelor ţării şi este deci supusă întotdeauna concurenţei internaţionale.

Problema transporturilor maritime este de natură cu totul deosebită şi cum este înrâurită de factori exteriori ţării însăşi, protecţia şi ajutorul naţional vor trebui să adopte alte căi decât acelea obişnuite pentru apărarea industriei naţionale.

In industria transporturilor maritime nu costul exploatării determină felul preţului, ci mai curând felul impus de concurenţa internaţională obligă armatorul la adoptarea anumitor condiţiuni de exploatare. Aici Statul, care vrea să-şi încurajeze marina sa comercială, poate interveni ca să micşoreze costul exploatării ajutând astfel situaţia marinei sale faţă de cele concurente.

România, fiind o ţară exportatoare de mari cantităţi de materii prime cu volum mare şi valoare mică unitară, trebue să urmărească ca navlul, costul transportului din porturile sale, să fie cât mai scăzut, pentru ca astfel producătorul naţional să rămână cu cât mai mult din preţul internaţional al produsului său.

Un navlu scăzut nu poate fi obţinut decât printr'o flotă comercială proprie şi prin asigurarea unui navlu şi la venire şi la plecarea navelor dintr'un port, mai ales pentru o mare aşezată, ca Marea Neagră, în afara marilor linii de navigaţie internaţională. In această privinţă situaţia porturilor noastre maritime este puţin favorabilă. In 1938 traficul total maritim a fost de 5,76 mil. tone, din care 5,22 mil. tone export şi de abia 10% import şi chiar ţinând seama de faptul că exportul de petrol se face cu nave tank care nu pot servi la nimic pentru import, încă importul nu reprezintă decât 28%.

Rezultă că peste trei pătrimi din cargoboturi intră goale în porturile noastre maritime.

Astfel, există un desechilibru pronunţat între import şi export, ceea ce provoacă scumpirea navlului. Cu cât va fi mai accentuat acest desechilibru, cu atât va fi şi navlul mai ridicat, deoarece cheltuelile totale de combustibil şi personal vor greva veniturile realizate numai la un singur parcurs.

Din acest punct de vedere, situaţia portului Constanţa, în comparaţie cu porturile străine, este inferioară, după cum reiese din tabloul de mai jos.

Nr. ord. (1)	Porturi (2)	Export mii tone (3)	Import mii tone (4)	Raport de echilibru % (5)
1	Anvers	+ 12.772	— 12.480	*97,71*
2	Rotterdam	— 15.208	+ 18.016	*84,41*
3	Hamburg	— 7.219	+ 14.819	*48,71*
4	Constanţa (total, inclusiv petrolul)	+ 3.973	— 159	*4,00*
	Constanţa (fără petrol)	+ 637	— 159	*25,00*

Din exemplul de mai sus se vede, că traficul de export şi import efectuat prin porturile Anvers şi Rotterdam este aproape echilibrat, iar cel efectuat prin Hamburg şi în special prin Constanţa este desechilibrat, în mod pronunţat. Fireşte, navlurile transporturilor pentru Anvers sunt mult mai mici decât navlurile pentru Constanţa, deoarece aproape fiecare vas, intrat încărcat în portul Anvers, are asigurată la plecare o nouă încărcătură, şi deci cheltuelile de combustibil, personal, etc., se repartizează ambelor transporturi (dus-întors), proporţional cu mărimea traficului, ceea ce are drept urmare scăderea navlurilor în raport cu micşorarea cheltuelilor pe tonă de marfă.

Cum, însă, trei pătrimi din vasele care fac traficul nostru de export sosesc goale la Constanţa, cheltuelile acestora grevează un singur transport. Această repatizare nefavorabilă a cheltuelilor, face ca navlurile pentru Constanţa să fie relativ superioare porturilor străine.

In această situaţie, Constanţa este cu uşurinţă concurată de aceste porturi.

Un remediu complet al acestei situaţiuni nu poate fi găsit din cauza structurii comerţului nostru exterior, caracterizat prin exporturi de masă şi importuri de mărfuri scumpe, reduse ca volum. Totuşi, pentru a ameliora pe cât posibil această stare de lucruri, se cere să se asigure vaselor noastre, ce se întorc la Constanţa, încărcături, fie prin canalizarea importului românesc spre Mare, fie prin atragerea traficului de transit. Majoritatea ţărilor străine au folosit, în acest scop, politica tarifelor feroviare de import prin porturi, acordând reduceri apreciabile asupra taxelor tarifare respective. Germania, de pildă, pentru a mări traficul porturilor ei şi deci pentru a putea concura cu succes porturile străine vecine, a introdus o serie de tarife speciale degresive, foarte favorabile.

O altă cauză care scumpeşte indirect navlurile porturilor româneşti, este constituită de numeroasele taxe, care se plătesc cu ocazia unui transport, precum:

taxa de pilotaj, taxele şi diurnele sanitare, taxele şi diurnele Căpităniei Portului, taxele asupranavlului,etc.

Astfel, aceste taxe reprezintă deseori până la 63% din navlu la exportul de cereale şi 52% la exportul de cherestea (pentru Alexandria).

Pentru a înlătura efectele nefavorabile ale acestor taxe, se impune unificarea şi, pe cât este posibil, comprimarea lor.

Printre aceste cauze, cari influenţează defavorabil transporturile maritime în porturile noastre şi cari se repercută asupra navlurilor, mai putem cita: formalităţile de import, export, poliţie, sanitare, etc., excesiv de numeroase; lipsa de coordonare între diferitele organe oficiale; deseori, lipsa unui utilaj modern, perfecţionat, etc.

Soluţionarea inconvenientelor indicate va avea drept consecinţă micşorarea navlurilor româneşti, deci sporirea transporturilor pe apă, ceea ce va fi în folosul economiei naţionale.

MATERIALUL DE NAVIGAŢIE

O marină comercială desvoltată este neapărat necesară României, deoarece:

a) Ţara noastră exportând cantităţi mari de materii prime, dacă le transportă prin nave străine, plăteşte acestora un greu tribut şi încă în valută forte, ceea ce apasă defavorabil asupra balanţei comerciale. Valoarea totală a navlurilor plătită de exportatorii şi importatorii Români, este apreciată la cca 6 miliarde anual;

b) Un comerţ exterior şi în special în regiunea Mediteranei Orientale, care reprezintă zona naturală de expansiune economică a României, nu poate fi înfăptuit şi desvoltat decât printr'o marină comercială naţională;

c) In timp de răsboiu, numai marina românească poate asigura în prima linie aprovizionarea ţării.

Navele noastre maritime de mărfuri au o capacitate aproximativă de 80.000 tone metrice de cereale sau 50.000 tone metrice de lemnărie şi alte produse. In medie, această capacitate s'ar putea evalua la 65.000 *tone metrice de mărfuri diferite, inclusiv petrol.* Socotind că fiecare vas face 10 drumuri anual, capacitatea maritimă a navelor noastre de mărfuri ar fi de aproximativ 650.000 tone metrice.

Din datele statistice publicate de P. C. A. rezultă că navele noastre au transportat la export în 1938, 437.710 tone, astfel distribuite: 151.687 cereale, 164.025 petrol, 87.732 lemne, 34.266 diverse.

Din aceste date rezultă că:

a) Din traficul maritim total de export, care a fost în 1938 de 5.223.709 tone, navele sub pavilion românesc nu transportă decât 8,38%;

b) Din traficul maritim de export de cereale, lemnărie şi alte mărfuri afară de petrol, navele sub pavilion românesc nu transportă decât 14,2%;

c) Din traficul maritim de export de produse petrolifere, cele câteva tancuri pe care le avem, de abia transportă 4,96%;

d) Din traficul maritim de import, de 539.978 tone în 1938, navele sub pavilion românesc nu transportă decât 121.558 tone, adică numai 22,5%.

Raportând volumul comerţului nostru exterior efectuat pe mare, în 1938, la tonajul navelor noastre maritime, concludem că acest tonaj este infim. Şi chiar acest tonaj nu este folosit în întregime.

Intr'adevăr, disproporţia între cele 650.000 tone metrice la care am evaluat capacitatea de transport a vaselor noastre maritime şi traficul de export efectuat de aceste vase în 1938 (437.710 tone metrice) apare destul de importantă.

In ce priveşte vasele noastre fluviale, şlepurile, ciamurile, ele au o capacitate de 489.402 tone metrice. Această capacitate ar fi suficientă pentru a face faţă volumului de export şi import de diverse produse, fără petrol, care în 1938 era de 441.007 tone.

Problema arzătoare, în această materie ar fi doar înzestrarea navigaţiei noastre fluviale cu suficiente şlepuri motoare, respectiv remorchere, care să facă posibilă navigaţia în sus de Porţile de Fier.

Constatăm însă, că navigaţia noastră pe Dunăre nu dispune decât de un parc extrem de redus de tancuri petrolifere fluviale, a căror capacitate de abia atinge 44.000 tone metrice. Intr'adevăr, faţă de exportul nostru fluvial de produse petrolifere, care în 1938 era de 941.513 tone metrice, această capacitate este foarte redusă.

Aceste constatări se pot evidenţia şi prin analizarea participării navelor fluviale româneşti la traficul nostru de import şi export pe Dunăre:

a) Din exportul de 330.353 tone de cereale, lemnărie şi alte mărfuri, fără petrol, vasele sub pavilion românesc au transportat 283.624 tone, adică 86%;

b) Cabotagiul fluvial de 1.876.000 tone intrate şi eşite, a fost efectuat în proporţie de 97%;

c) In schimb, din traficul de export de produse petrolifere pe Dunăre, de 941.513 tone, tancurile noastre n'au transportat decât 57.000 tone, adică de abia 6%.

CĂI INTERIOARE DE NAVIGAŢIE

Transformarea râurilor naturale în râuri navigabile şi săparea canalelor artificiale au fost urmărite din cele mai vechi timpuri în toate părţile globului unde a existat o colectivitate solid închegată şi posibilităţi naturale.

In Franţa, Belgia, Olanda şi Germania, canale de mii de kilometri lungime au fost săpate în ultimii secoli şi apariţia căii ferate pentru transporturi nu a schimbat cu nimic importanţa celor pe apă.

Materiile prime, cereale, cărbune, minereuri, piatră etc. nu pot suporta transporturi scumpe ca acelea pe cale ferată. Un şlep de 500 tone, echivalent cu un tren de 50 vagoane, este tras de doi cai pe un canal navigabil. Oricine poate să-şi dea seama ce capital investit reprezintă un tren complet de 50 vagoane faţă de un şlep atât de mic, ce cheltuieli de amortisment, întreţinere şi personal necesită un asemenea tren şi apoi ce întreţinere reclamă linia ferată pe care merge trenul, faţă de un râu navigabil.

Diferenţele în costul transportului sunt atât de mari încât justifică investiţiunile iniţiale considerabile pentru săparea de canale artificiale, cari trec chiar şi peste munţi.

Aşa, de exemplu: în Germania se lucrează cu intensitate la sfârşirea canalului de legătură dintre Rin şi Dunăre, care va avea o înrâurire covârşitoare în transporturile din Nord-Estul european spre Indii şi Extremul Orient. Şlepurile de 1200 tone, azi folosite pe Rin, începând dela Amsterdam şi Rotterdam, vor putea să ajungă până la Marea Neagră. Iată o legătură directă între Marea Nordului şi Marea noastră, pe o lungime de 3500 km.

Belgienii au terminat de curând marele canal Albert; în Franţa, Polonia şi Rusia se lucrează intensiv în această direcţie. Canalele executate în Rusia, în ultimii zece ani, reprezintă lucrări cu totul excepţionale.

Pascal a definit atât de sugestiv un fluviu ca fiind un «*drum ce merge*».

România, scăldată de mare şi legată de centrul şi Nord-Vestul Europei prin acest mare fluviu continental, care este Dunărea, mai are norocul să fie brăzdată de numeroase râuri. Până acum nu am ştiut să ne folosim de aceste posibilităţi, ce natura ni le ţine la dispoziţie: nici pentru a transporta pe ele cu bani puţini, economisind anual sute şi sute de milioane, cerealele noastre, nici pentru a iriga admirabilele noastre pământuri, care adesea sunt supuse secetei. In schimb, zeci de mii de hectare sunt fără folos din cauza inundaţiilor provocate de râurile ce curg încă în voia lor, ca pe timpul lui Decebal.

Navigabilitatea râurilor noastre. Ce binefacere pentru Moldova şi Basarabia ar reprezenta navigabilitatea Siretului şi Prutului, însoţită de existenţa şoselelor transversale care ar concentra toată producţia din anumite zone la aceste două mari artere de comunicaţii. Tot ce am putut face în trecut au fost lucrări timide de îmbunătăţire a Prutului, pe care în anumite luni mici şlepuri de 300 tone pot să se ridice până la Nemţeni, la 370 km de Dunăre.

Transformarea Siretului şi Prutului în râuri navigabile, redeschiderea Nistrului, reprezintă primele lucrări de această natură ce ar trebui întreprinse în acest domeniu, dintr'un întreg program pentru toată ţara.

Executarea lucrărilor de canalizare a sectorului Porţile de Fier, printr'o serie de baraje (lucrare de executat împreună cu Iugoslavia şi care ar costa 5 miliarde lei, inclusiv o uzină electrică de 500.000 cai putere) şi completarea instalaţiunilor în porturile dunărene ar pune România în situaţia de a trage mari profituri din îndrumarea transporturilor pe apă din Nordul Europei şi Centrul ei în drum spre Orientul apropiat şi îndepărtat.

Problema irigaţiilor ca şi aceea a recuperării terenurilor inundabile va căpăta soluţiuni treptate pe măsura executării programului general de lucrări asupra râurilor.

Problema irigaţiilor este de o mare importanţă pentru o ţară agricolă cu atâtea râuri cu regim torenţial. Această problemă se va resolva, în parte, odată cu executarea lucrărilor pentru facerea unor râuri navigabile, recuperând totodată zeci de mii hectare azi inundabile şi pierdute pentru agricultură.

Schimbarea climatului din ultimele două decenii va impune executarea irigaţiilor. Faţă de situaţia specială dela noi, vor trebui studiate în numeroase locuri, ce se prezintă în mod natural favorabil, rezervele de înmagazinare a apelor mari. In această privinţă, miile de iazuri ce existau în secolul trecut pe toate râurile noastre aduceau un folos adesea uitat.

In fine Dunărea, purtând ape atât de bogate în materii fertile, reprezintă o sursă binefăcătoare pusă de natură la îndemâna noastră şi de care nu ne-am folosit încă.

Inundaţiile anuale produc pierderi importante care au fost evaluate la 350 milioane anual, iar inundaţiile excepţionale ca cele din 1932 şi 1933 au făcut pagube de câte 80 milioane numai Căilor Ferate în fiecare din aceşti ani.

Canalul Cernavoda — Constanţa este în discuţie de mult (1860). El reprezintă o soluţie foarte elegantă pentru eşirea la mare din Dunăre. Ar fi însă o mare greşeală credinţa că prin realizarea acestui canal s'ar putea abandona navigaţia vaselor maritime prin Gurile Dunării. Ţara noastră trebue să soluţioneze singură, dacă altfel nu va fi posibil, permanenta navigaţie spre mare la Gurile Dunărei.

Soluţia economică este reprezentată printr'un canal de cca 58 km lungime cu 50 metri lăţime şi adâncimea apei de 3,50 metri. El ar fi destinat numai transporturilor cu şlepuri ce s'ar scurge de pe toate căile navigabile interioare ale ţării din bazinul Dunărei cât şi pentru şlepurile ce ar veni din susul Dunărei. Această legătură cu marea va căpăta o mare importanţă atunci când Dunărea va fi legată cu Marea Nordului prin Rin (probabil în 1945) şi cu Marea Baltică. Mărfurile încărcate în şlepuri pentru Orient şi Extremul Orient vor fi transbordate în vase maritime la Constanţa.

Construcţia canalului Cernavoda—Constanţa este uşurată prin natura şi relieful terenului. Primii 30 kilometri dinspre Dunăre trec balta Carasului din care s'ar putea recupera mii de hectare pentru agricultură. In apropierea mării, pe circa 15 kilometri, ar fi săpături mari de făcut. Eşirea la mare s'ar putea face fie în portul Constanţa, fie în lacul Taşaul la Nord de Mamaia. In acest loc s'a studiat un port care din cauza digurilor întinse ce ar trebui făcute în mare, unde tocmai fundurile sunt mici, ar costa, complet echipat, circa trei miliarde şi jumătate. Totuşi un şir de ani ar fi suficient pentru executarea anteportului la eşirea canalului din Taşaul la mare ceea ce ar costa un miliard, iar şlepurile ar fi conduse pe mare până în portul Constanţa unde s'ar face transbordarea.

Este greşită părerea că porturile Galaţi şi Brăila vor fi ruinate prin existenţa unui canal Cernavodă—Marea Neagră. După cum s'a arătat mai sus, acest canal va fi folosibil numai şlepurilor şi va concentra traficul de pe Dunăre în amonte de Brăila.

Navele de mare vor continua să ajungă la Galaţi şi Brăila. In această regiune o zonă liberă va atrage un trafic important în special pentru Polonia, care s'ar folosi de o porţiune a zonei libere. Mai ales că prin legarea Prutului cu Vistula exportul Poloniei spre Orient se va face prin Galaţi.

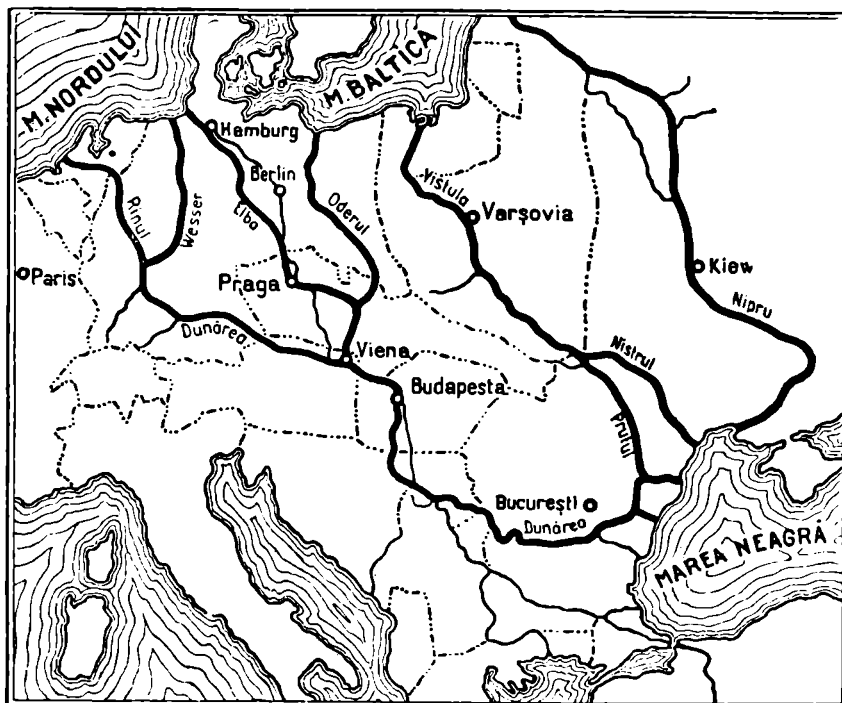
Canalul Dunăre — Bucureşti. Aşezarea Capitalei la numai 60 de km de această mare arteră

internațională de transport care este Dunărea, și existența în preajma ei a văilor Argeșului și Dâmboviței fac posibilă construirea unui canal navigabil între Oltenița și București.

Din punct de vedere tehnic problema are soluțiuni simple și relativ ușoare. Mai multe proiecte au și fost propuse de ingineri români.

Un asemenea canal este justificat prin marele centru de consumație și de desfacere și prin marele nod de căi ferate care este Bucureștii, cât și de relațiunile crescânde cu țările din susul Dunării. Prin punerea în funcțiune a legăturii dintre Rin și Dunăre în Germania — probabil în 1945 — se va crea o legătură directă fluvială între Marea Nordului și Marea Neagră, ceea ce va spori și mai mult posibilitățile de import-export românesc prin portul fluvial București.

LEGĂTURILE FLUVIALE ALE ROMÂNIEI (PROIECT DIN 1938)

Executarea proiectului este în curs, prin Uzinele Comunale București, care actualmente lucrează la săparea unui canal de 20 km lungime între Argeș și Dâmbovița, dela satul Ogrezeni la satul Roșu, prin care se va deriva apa din Argeș. Canalul va servi la unele nevoi proprii ale Capitalei ca și la alimentarea canalului navigabil.

Canalele internaționale. După ce se vor executa lucrările în curs de legare a Dunării cu Rinul și a Dunării cu Oderul, căile de navigație interioară între Marea Nordului, Marea Baltică și Marea Neagră se vor prezenta ca în harta alăturată.

Vistula este navigabilă chiar în amonte de Varșovia și dacă România împreună cu Polonia ar începe pe teritoriile lor lucrările necesare (executabile în zece ani) s'ar ajunge la o legătură directă a Poloniei, Letoniei, Estoniei, Lituaniei, Finlandei și Suediei prin România la Marea Neagră. Portul Galați, mare port franc, va deveni un centru de covârșitoare importanță în exportul spre Orient.

Diverse proiecte au fost studiate în Polonia în zece ani, pentru săparea unui canal între râul San, afluent al fluviului navigabil Vistula, și Nistru, apoi între Nistru și Prut. Printr'o derivare parțială a Siretului în Prut, printr'un afluent al lui în regiunea de Nord a Pașcanilor este cu putință aducerea unui aport suplimentar de apă. Infăptuirea unei asemenea artere dela Baltica la Galați reprezintă însă investițiuni foarte mari — de ordinul a 50 milioane lire sterline — și traficul actualmente previsibil nu le justifică.

DRUMURILE

REȚEAUA DRUMURILOR

Economia noastră având un pronunțat caracter agricol, transporturile produselor respective se fac în primul rând pe drumuri, dela locurile de producție la centrele de înmagazinare (magazii sau silozuri), și numai de aci sunt predate căilor ferate, pentru a fi expediate mai departe.

Primitive sau modernizate, drumurile străbat țara dela un cap la altul, fac legătura între sate și târguri izolate, pătrund până în cele mai singuratice funduri de văi, deservind, într'un cuvânt, regiunile lipsite de cale ferată și asigurând astfel, o viață economică continuă pe întreg cuprinsul dintre hotare.

Dar drumurile nu sunt utile numai din punct de vedere economic, ci ele satisfac într'o largă măsură și nevoile apărării naționale.

Când opera distructivă a inamicului se îndreaptă către căile de comunicații, instalațiunile feroviare atinse nu pot fi reparate decât după o scurgere mai mare de timp, ceea ce paralizează transporturile de trupe și munițiuni.

In schimb, porțiunile de drum distruse pot fi reparate sau ocolite cu ușurință, fără ca transporturile să sufere întârzieri sau opriri prea mari.

Drumurile înlesnesc de asemenea desvoltarea turismului, local sau internațional, dând călătorilor posibilitatea să cerceteze frumusețile naturale, situate în locuri cu greu accesibile căilor ferate.

Pentru ca interesul general să fie cât mai deplin satisfăcut, este necesar ca rețeaua de drumuri existente să fie completată și modernizată, într'o mare măsură.

De sigur că traducerea în fapt a acestei necesități comportă cheltueli foarte mari. Ele ar putea fi însă acoperite, dacă toți cei ce-și trag veniturile din exploatarea drumurilor ar înțelege că sunt datori să contribue la repararea și îmbunătățirea lor.

MIJLOACELE DE TRANSPORT PE DRUMURI

Căruța. Vehiculul care satisface, aproape în total, necesitățile de transport ale economiei noastre rurale, este căruța.

Gospodăriile noastre sătești pun o bază temeinică pe acest instrument de transport, care le este un auxiliar prețios și care nu reclamă un capital de investiție mare. Pe de altă parte, întreținerea căruței nu comportă cheltueli suplimentare, deoarece ea se realizează cu mijloace proprii, cari stau la îndemâna fiecărui gospodar.

Utilitatea căruței nu trebue privită numai din punctul de vedere al deservirii nevoilor proprii ale săteanului, ci ea trebue considerată și ca un important mijloc de cărăușie publică.

Intr'adevăr, în răstimpul când gospodarul nu este ocupat cu munca câmpului sau cu nevoile casei sale, el devine chirigiu.

Raza de activitate a căruței, în cărăușia publică, este mică, de circa 50—60 km. Prețul său de transport este redus, deoarece pentru țăran timpul nu contează, iar întreținerea animalelor de tracțiune și a vehiculului se face cu mijloace proprii. Pe de altă parte, căruța circulă pe orice drum, oricât de rău ar fi el.

De aci rezultă că mărfurile de valoare mică și de volum mare, preferă pe distanțele scurte, acest mijloc de transport.

Astfel, lemnele de foc, pietrișul, nisipul, etc., sunt transportate direct cu căruțele, dela păduri sau cariere, la orașele apropiate.

De asemenea, convoaie întregi de căruțe transportă cereale din regiunile agricole la schelele dunărene, sau produse viticole din podgorii la marile centre.

Deși, în unele cazuri, căruța face concurență trenului și automobilului, totuși nu s'ar putea lua măsuri restrictive împotriva acestui mijloc de transport, deoarece s'ar lovi direct în interesele păturii țărănești, care-și găsește un izvor apreciabil de venituri, în practicarea cărăușiei.

Prin măsuri potrivite, s'ar putea așeza, acest mijloc de transport, într'un cadru corespunzător nevoilor economiei noastre rurale și necesităților în legătură cu apărarea națională.

Astfel s'ar putea ajunge la standardizarea tipurilor de căruțe, impunând atelierelor să construiască numai anumite modele.

Automobilul. Alt mijloc de transport mult mai perfecționat, care asigură deplasarea mărfurilor și a călătorilor pe drumuri, în condițiuni cu totul diferite, este automobilul.

Acest vehicul se bucură de următoarele calități: *a)* Vitesă mare; *b)* Capacitate de transport sporită; *c)* Serviciu domiciliu-domiciliu; *d)* Putere de pătrundere mare, etc.

Datorită acestor caracteristice, automobilul a devenit din zi în zi mai căutat, creindu-și un trafic propriu, în detrimentul trenului.

De aci a luat naștere lupta de concurență dintre aceste două mijloace de transport, a căror propășire este la fel de utilă economiei generale.

Desvoltarea rapidă a automobilismului în domeniul transporturilor a adus pe planul preocupărilor generale această problemă nouă, care de fapt se pune astfel: apare un nou mijloc de transport, care, pentru anumite categorii de mărfuri și la anumite distanțe, este mult mai eftin decât calea ferată. Ce e de făcut? Să împiedecăm noul mijloc să se desvolte? Să-l scumpim artificial pentru ca să nu concureze calea ferată? Să suprimăm dublele deserviri? Să delimităm zona de activitate a trenului și a automobilului? etc.

Iată atâtea chestiuni, care dovedesc necesitatea stabilirii unui regim de bună coordonare, între transporturile rutiere și cele feroviare.

In toate țările, această problemă a fost resolvată în chipuri diferite, cari corespund situațiunilor respective.

In Apus, unde traficul rutier și parcurile de autovehicule sunt bine desvoltate, s'a adoptat regimul de coordonare. Astfel, în Franța, reglementarea cărăușiei publice de călători și de mărfuri, efectuată cu autovehiculele pe șosele, urmărește înlăturarea concurenței dintre automobil și tren.

Sistemul de coordonare din această țară se întemeiază pe următoarele principii esențiale:

1. *Egalitatea tarifară.*
2. *Repartizarea echitabilă a traficului,* atribuindu-se trenului mărfurile de masă pe orice distanță și coletăria pe distanțele mari, iar automobilului coletăria pe distanțele mici.
3. *Suprimarea dublelor deserviri* de călători și de mărfuri prin înțelegeri intervenite între calea ferată și grupările automobiliștilor profesioniști, etc.

In Germania, problema a fost resolvată tot sub aspectul concurenței dintre tren și automobil.

Regimul de coordonare german se sprijină pe următoarele principii:

1. *Egalitatea tarifară.*
2. *Intervenția directă a Statului, prin subordonarea întregei chestiuni Federației Naționale a cărăușilor,* care de fapt este un organ oficial.
3. *Condițiuni grele la acordarea nouilor concesiuni.*

La noi, problema automobilismului fiind de dată recentă, s'a adoptat la început un regim de încercare, ce dăinuiește și în prezent.

Acum, regimul cărăușiei publice pe drumuri se desbate oficial în vederea unei radicale schimbări. Tendința e aceea a unei libertăți complete. O soluțiune adaptată situației noastre specifice implicând: drumuri proaste, volum redus de mărfuri scumpe, standard redus de viață a locuitorilor, duce la o *difuzare a transporturilor* cu camioane-automobile în regiuni azi lipsite de mijloace repezi de transport.

CĂILE FERATE

VECHILE CONSTRUCȚIUNI

Căile ferate, în cursul desvoltării lor aiurea, au fost organizate și exploatate, fie de Stat, fie de particulari. România, după primele încercări cu concesiuni, a ales exploatarea de Stat și desfășurarea ulterioară din țările occidentale a dovedit că bine a procedat. Inrâurirea pe tărâmul social, cultural, politic, militar și economic a căilor ferate este atât de însemnată, încât acest instrument nu poate fi luat din mâinile Statului fără grave consecințe.

Primele întreprinderi feroviare au fost înființate în Europa către anul 1830.

Dacă la noi, astfel de întreprinderi n'au putut fi realizate decât mult mai târziu (1869), aceasta se datorește împrejurărilor în care se aflau țările noastre la această epocă.

Intr'adevăr, întreprinderile de căi ferate necesitând investițiuni considerabile de capital, continuitatea în realizarea lor, personal de specialitate și material tehnic — condițiuni ce nu puteau fi ușor îndeplinite— toate încercările făcute până la venirea Domnitorului Carol în România (1866) n'au avut succes.

Pentru ca resursele unei țări să fie cât mai bine puse în valoare, desvoltarea rețelelor feroviare trebue să se facă în cadrul unui plan general, plan care a fost alcătuit și în țara noastră (planul lui Ion Ghica în 1859), prevăzându-se o axă longitudinală care străbătea întreaga țară, fiind legată la ambele capete (Vârciorova și Ițcani) cu liniile austriace. Din această axă se ramificau diferite linii transversale spre a se stabili legătura cu centrele importante ale țării, inclusiv cu porturile dunărene și cu liniile străine.

Cum s'a putut realiza acest plan și care a fost politica statului român în materie de cale ferată?

Se pot distinge trei regimuri aplicate succesiv întreprinderilor noastre feroviare:

a) Concesionarea construcției către particulari, exploatarea fiind făcută de Stat.

Regimul concesiunilor acordate diferitelor companii particulare era singura soluție ce se putea adopta, deoarece pe de o parte Statul nu numai că nu dispunea de capitalurile necesare, dar nici nu avea posibilitatea de a se împrumuta, creditul public fiind puțin afirmat; iar pe de altă parte duceam și lipsă de personal tehnic și administrativ.

Deoarece primii concesionari nu dispuneau de capitaluri suficiente pentru a realiza lucrări mari de ansamblu, Statul a fost nevoit, față de resursele sale reduse, să acorde concesiuni parțiale de linii scurte dar esențiale pentru economia țării.

Astfel, linia București—Giurgiu a fost socotită ca fiind cea mai utilă, căci grație ei, Capitala țării prin ajutorul Dunării, avea stabilită o comunicație ușoară atât cu Orientul, cât și cu Occidentul Europei. Statul a concesionat construcția ei și și-a rezervat dreptul de exploatare chiar dela început.

b) Concesionarea construcției și a exploatării.

Ulterior când s'au prezentat concesionari cu resurse financiare mai mari, li s'a acordat nu numai construcția ci și exploatarea liniilor, capitalul fiind atras de beneficiile în perspectivă. Astfel guvernul român garanta pentru obligațiile emise de compania Stroussberg o dobândă anuală de 7,5% în tot timpul concesiunii, iar pentru compania Offenheim o anuitate tot de 7,5%, care trebuia să se plătească din veniturile nete ale exploatării; în cazul unor venituri insuficiente, Statul completa diferența din mijloacele sale.

Reese deci că întreprinderile de transporturi respective nu aveau riscul exploatării, căci Statul trebuia să acopere deficitele rezultate dintr'o proastă conducere.

Aceste concesiuni erau acordate pe timp de 90 ani, Statul având dreptul de a le răscumpăra după 30 ani. Ele au cauzat Statului român mari dificultăți, deoarece lucrările nu au putut fi executate conform condițiunilor inițiale.

In urma acestor experiențe se revine la concesionarea construcțiunilor de căi ferate către particulari, lucrările executându-se sub controlul Statului conform caietelor de sarcini, exploatarea urmând a fi însă făcută de Stat.

c) Construcția și exploatarea de Stat.

Intre timp situația Statului se ameliorase considerabil. Puterea sa politică se afirmă prin răsboiul de Independență (1877-1878) și prin Regalitate (1881), consolidarea sa economică și financiară fiind în plin progres. De asemenea se creează un corp tehnic corespunzător nouilor cerințe.

Imprejurările permiteau deci Statului să ia asupra sa realizarea întreprinderilor feroviare (construirea și exploatarea lor).

Drumurile de fier construite de concesionari — cari erau preocupați de a face mari economii — lăsau de dorit din punctul de vedere al operelor de artă, al instalațiilor și al materialului. Din această cauză, puțin timp după darea liniilor în exploatare, a trebuit să se procedeze la o adevărată reconstrucție a întregei rețele. Companiile străine administrau scump, rentabilitatea capitalului investit fiind garantată de Stat.

Se ajunge astfel la regimul căilor ferate de Stat care construește, administrează și exploatează direct, răscumpărând vechile concesiuni.

Primul regim de Stat mai important al căilor noastre ferate s'a făcut în 1883, adoptându-se principiul autonomiei în ceea ce privește administrația și exploatarea rețelei. Variațiile până azi, ale acestui regim, au fost expuse în corpul Enciclopediei, în studiul consacrat Căilor Ferate [1]).

NOUILE CONSTRUCȚIUNI

După lucrările executate de Regia Căilor Ferate pentru stabilirea unei legături feroviare directe între Transilvania și Maramureș (linia Salva—Vișeu), între Transilvania și Bucovina (linia Ilva-Mică—Vatra-Dornei), lucrări de interes strategic și economic imediat, un întreg program de construcții, prelungire, dublare și electrificare de linii, se impune cu stăruință.

Prelungiri și dublări de linii. Astăzi Regia Căilor Ferate are o serie de construcțiuni pe șantier, și anume: prelungiri de linii și dublări de linii în lungime totală de 239 kilometri.

Prelungirile de linii se execută pe distanțele: Bumbești—Livezeni de 29 km., servind la descongestionarea basinului carbonifer Petroșeni și Lupeni; Telciu—Vișeu de 45 km. făcând legătura cu ținutul Maramureș. Dublările de linii se execută pe distanțele: Câmpina—Brașov de 75 km., servind la intensificarea legăturilor între Ardeal și vechiul Regat și Teiuș—Apahida de 90 km., dublarea cerută în interesul traficului internațional.

Criterii de electrificare pe rețeaua căilor ferate române. Nici lipsa de combustibil, nici vreo deosebită abundență a căderilor de apă, nu impun în România o electrificare generală

[1]) Vezi pag. 49—73.

pe scară mare, a unei intense porțiuni din rețeaua C. F. R., cum a fost cazul în Italia sau în Elveția. Introducerea tracțiunei electrice nu poate fi privită decât ca o operație cu caracter sporadic și local pe anumite linii și în baza următoarelor motive:

a) Reducerea cheltuelilor de exploatare.

b) Sporirea capacității de trafic, în special pentru liniile de munte unde rampa liniei micșorează traficul.

c) Calitatea superioară a tracțiunei electrice: confort, ușurință de exploatare, buna adaptabilitate la cerințele variate ale traficului, etc.

d) O mai bună folosire și coordonare a isvoarelor de energie în anumite regiuni ale țării.

Care sunt categoriile de linii cari întrunesc toate sau o parte din aceste criterii?

In primul rând, liniile de munte care asigură legătura între Transilvania și vechiul Regat: Câmpina—Brașov, Adjud—Ghimeș—Madefalău, Bumbești—Livezeni, Ilva-Mică—Vatra Dornei.

In al doilea rând, anumite linii de trafic foarte mare, sau în care se pune preț pe calitățile superioare ale tracțiunei electrice, sau în care energia electrică se poate obține în condițiuni avantajoase, cum sunt liniile Ploești—Câmpina, București—Ploești, Simeria—Petroșeni—Lupeni, Teiuș—Simeria, Brașov—Teiuș, Teiuș—Cluj, etc.

Necesitatea electrificării liniei Câmpina—Brașov. Linia Câmpina—Brașov este o linie internațională, care constitue astăzi și va constitui încă multă vreme legătura feroviară cea mai importantă între Transilvania și vechiul Regat.

Linia Câmpina-Brașov deservește cea mai industrială regiune a țării, fiind așezată în regiunea cea mai interesantă a axei industriale Nord-Sud a țării: regiunea petroliferă și importantele centre industriale: Ploești—Câmpina—Bușteni—Azuga și Brașov. Chiar când se vor da în circulație într'un viitor oarecare, ce nu apare însă prea apropiat, legăturile prin Valea Oltului și pe la Brașov—Nehoiaș, traficul liniei Ploești—Brașov încă va rămâne foarte ridicat, dacă nu ar fi să considerăm decât deservirea importantelor centre între Ploești și Brașov și legătura cu Clujul.

Pe linia Câmpina—Brașov, din cauza gâtuirei pe care o constitue rampele foarte mari, se face astăzi tracțiune triplă și quadruplă în tracțiunea cu abur, oneroasă din toate punctele de vedere, și desigur se va face și în viitor când linia va fi dublată, fiindcă dublarea se face pe acelaș traseu și cu aceleași rampe.

Nu există linie în Europa care să întrunească la un loc și într'un atât de înalt grad, toate motivele cari conduc la electrificare. Intr'adevăr:

1. Linia are un trafic foarte ridicat și rampe foarte mari. Indiferent dacă calea este simplă sau dublă, tracțiunea electrică este mult mai rentabilă decât tracțiunea cu abur. Calculul de rentabilitate ne arată că, cu economia ce va rezulta în cheltuelile de exploatare prin introducerea tracțiunei electrice, electrificarea se plătește în câțiva ani de zile.

2. Câmpina—Brașov este o linie cu caracter turistic, legând importante centre, în care confortul, curățenia, elasticitatea, etc. au o deosebită valoare.

3. Este de mare importanță a se spori pe această linie viteza trenurilor spre a scurta legătura între capitala țării, reședința de vară Sinaia și celelalte centre importante, în special Brașovul. Numai tracțiunea electrică permite o sporire considerabilă a vitezelor.

4. Linia Câmpina—Brașov se găsește într'o regiune avantajoasă din punct de vedere al producerii energiei electrice și prin aportul pe care îl va aduce în consumul general al regiunei București—Brașov, va aduce și o ameliorare în condițiile de distribuție a acestor centre.

5. Sporirea capacității de trafic a liniei încă impune electrificarea ei, cu toate că linia se dublează. Intr'adevăr, pe porțiunea cea mai gâtuită Brașov-Predeal, unde sunt rampele cele mai mari, dublarea liniei, chiar păstrând tripla tracțiune, nu permite decât o sporire a traficului dela simplu la ceva mai mult decât dublu. Tracțiunea electrică permite o sporire dela 1 la 4, și fără să se facă mai mult decât dublă tracțiue. Apoi dublarea liniei fără electrificare nu poate remedia celelalte neajunsuri ale linie și anume:

a) Cheltuelile foarte ridicate pe care le reprezintă tracțiunea cu abur pe rampe atât de mari.

b) Imobilizarea pentru această linie a unui foarte mare număr de locomotive cu abur dintre cele mai grele și mai scumpe, tot din cauza rampelor mari.

c) Vitezele nu vor fi sporite, pornirile și frânările nu vor fi ameliorate, neajunsul fumului, în special în tunelul lung dela Timiș, nu va fi înlăturat.

Firește că și în tracțiunea electrică, dublarea liniei este de un mare folos fiindcă ușurează exploatarea.

Prin urmare, dacă linia dublă Câmpina—Brașov va fi electrificată, vom avea pentru multă vreme de azi înainte asigurată legătura între Transilvania și vechiul Regat printr'un perfect mijloc de comunicație și compatibil cu gradul de civilizație, pe care îl dorim țării noastre, și întru totul asemănătoare marilor artere feroviare care străbat masivele muntoase din Tirol, Elveția, Italia și Franța, și cari sunt toate electrificate și cele mai multe și dublate.

TRANSPORTURILE AERIENE

Deși încă lipsite de rentabilitate, mijloacele de transport aerian tind a căpăta — în urma progreselor tehnice prodigioase realizate de ele în ultimii zece ani — un rol de prim plan în schimburile interne și internaționale.

Vom sublinia că marea atențiune, care s'a acordat aviației militare, a provocat, paralel, progresul pronunțat al acestor mijloace de transport.

Cum actualul sistem feroviar lasă izolate o serie de regiuni însemnate pentru viața noastră economică, — cum ar fi în Basarabia — și legăturile pe calea apei sunt adeseori impracticabile, serviciile respective pot fi satisfăcute de navigația aeriană.

Liniile aviatice comerciale ar fi chemate să răspundă, în afară de scopul de mai sus, unei serii întregi de necesități. Intr'adevăr, transportul călătorilor pe calea aerului, pe lângă că oferă posibilitatea unei călătorii repezi și comode, înseamnă și o importantă economie de timp, atât de necesară vieții economice.

Efectuarea transporturilor de scrisori, cărţi poştale, mesagerii, etc. cu avionul ar echivala cu o intensificare şi o mărire a vitesei afacerilor, deci şi a circulaţiei de bunuri cu foloase însemnate pentru economia naţională.

Realizarea unor servicii aeriene regulate şi pe cât posibil permanente, împreună cu dispersarea liniilor aviatice în toate direcţiunile, duc fără îndoială la deprinderea de a călători cu avionul, la formarea unui personal navigant şi de conducere suficient şi priceput, care, la nevoie, va putea fi folosit de aviaţia militară.

Se apreciază în mod deosebit importanţa ocupării unor poziţii însemnate pe marile linii de trafic aerian internaţional, şi orice sforţare ce se face în această direcţie este bine justificată.

Datorită avantagiilor pe care le prezintă navigaţiunea aeriană, statul se îngrijeşte în deaproape de fixarea principiilor politicei transporturilor aeriene comerciale.

Astfel, pentru a reglementa raporturile aeronautice comerciale cu străinătatea, se recomandă la încheierea convenţiunilor aeriene, următoarele principii:

a) Dreptul de trecere prin ţară, pentru liniile comerciale de avioane, cu escale, e de dorit numai pe bază de reciprocitate faţă de liniile naţionale de transporturi aeriene ce trec în ţările respective.

b) Dreptul de survol să nu se admită fără oprire pe teritoriul naţional. In general, e de dorit ca liniile străine să facă cel puţin două opriri în ţară, afară de cazurile speciale şi de liniile internaţionale de transport, pentru cari se impune o singură oprire;

c) In principiu, e de recomandat admiterea cabotagiului pentru avioanele străine, însă numai pe bază de reciprocitate;

d) E preferabil ca în convenţii, să nu se ia obligaţiuni de frecvenţă în străinătate, pentru companiile naţionale de transporturi aeriene.

Pentru a determina companiile străine să exploateze linii aeriene care să treacă peste teritoriul României, Statul nostru oferă acestora o serie de favoruri, printre care cele mai importante sunt următoarele:

a) Se acordă reducere de formalităţi vamale şi de poliţie pasagerilor în transit. Astfel, pasagerii străini sunt supuşi la un singur control vamal, pe primul aeroport român, de obiceiu aeroport de frontieră putând după aceea să se oprească pe alte aeroporturi, naţionale, fără a mai fi supuşi unei noui revizii vamale;

b) Se acordă avantagii exploatatorilor străini de linii aeriene pentru stocarea de piese de schimb fără plată de taxe vamale şi alte taxe, precum şi pentru furnisarea combustibilelor şi lubrifiantelor cu preţurile de export. In acest scop se aplică de către Stat, pe bază de egalitate şi reciprocitate, formula simplificată de «import cu drept de reexport» pentru materialul de schimb şi utilajul de întreţinere a avioanelor străine, care exploatează linii regulate pe teritoriul ţării. Organele vamale de pe lângă aeroporturi au competenţa de a aproba importul acestor materiale, cu scutirile de taxele vamale, fără a mai fi nevoie de aprobări ministeriale, cunoscut fiind că la un mijloc atât de rapid ca avionul pierderea a 48 ore în formalităţi înseamnă o imobilizare foarte importantă;

c) Companiile străine de aviaţie se pot aproviziona pe piaţa românească cu combustibilele şi lubrifiantele necesare exploatării liniei, în aceleaşi condiţiuni de preţ ca şi Societatea L.A.R.E.S.;

d) S'a dat o deosebită atenţiune amenajării aeroporturilor româneşti şi înzestrării lor cu infrastructura cea mai modernă, pentru a corespunde tuturor cerinţelor unei exploatări în condiţiuni optime de securitate. Astfel: s'au construit piste de aterisaj betonate, accesibile avioanelor de orice categorie, mărime şi greutate. S'au făcut instalaţiuni pentru luminarea aeroporturilor şi a pistelor de aterisaj, înlesnind aterisarea în timpul nopţii şi în condiţiuni de rea vizibilitate. S'au instalat posturi de radiogoniometrie şi T.F.F. care permit, în orice moment, o legătură constantă între aeronavă şi posturile terestre care asigură protecţia avioanelor în regiunea survolată. S'au balizat obstacolele care ar periclita sborurile de noapte. S'au jalonat drumurile de noapte, pe traseele aeriene exploatate. S'au construit aerogări, garaje şi ateliere moderne;

e) S'au luat măsuri să se restrângă în măsura în care permite apărarea naţională, zonele interzise la survol, lăsându-se fâşii de trecere suficiente pentru a nu pierde traficul internaţional.

Pentru a susţine liniile aeriene interne şi spre a se coordona diferitele servicii de transporturi s'a ajuns prin Consiliul Superior al Transporturilor şi Tarifelor la stabilirea unei colaborări între L.A.R.E.S., P.T.T., C.F.R., S.M.R. şi N.F.R.

Astfel, pentru a realiza transporturi poştale mai rapide şi a sprijini traficul aerian de scrisori şi colete poştale s'a încheiat o convenţie de colaborare între L.A.R.E.S. şi P.T.T. prin care Poşta încredinţează Societăţii L.A.R.E.S., transporturi de corespondenţă, cărţi poştale, francate, însă fără a se percepe o suprataxă, precum şi colete poştale cu suprataxare.

Pentru realizarea unei colaborări între serviciile de transporturi aeriene şi feroviare, s'a ajuns la o înţelegere între L.A.R.E.S. şi C.F.R., stabilindu-se următoarele:

a) Orariile celor două servicii de transporturi se fixează de comun acord, pentru a se realiza astfel o legătură imediată între tren şi avion;

b) C.F.R. va admite continuarea cu trenul a călătoriilor începute cu avionul şi întrerupte din motive independente de voinţa călătorului, în condiţiunile fixate de Uniunea Internaţională de Căi Ferate;

c) Surplusul de bagaje al călătorilor cu avionul va putea fi transportat cu trenul, în traficul local, iar eliberarea bagajelor se face pe baza recipiselor emise de Societatea L.A.R.E.S.

De asemenea, s'au luat măsuri pentru a se coordona orariile liniilor maritime cu ale liniilor aeriene.

In afară de cele arătate, se studiază introducerea biletelor combinate aer-mare-fier.

In ceea ce priveşte politica liniilor aeriene româneşti peste graniţă, eforturile se îndreaptă spre înfiinţarea şi organizarea exploatării traseelor care asigură legătura cu regiunile ce prezintă un interes vital pentru economia noastră naţională, cum este de pildă, basinul oriental al Mării Mediterane. *n. c.*

DRUMURILE IN ROMÂNIA

Drumurile din România se administrează potrivit legii din 1932, cu modificările și adăogirile intervenite între timp.

Legea în vigoare clasează drumurile publice în următoarele 3 categorii:

1. Drumurile cari străbat țara, legând capitala cu drumurile mari din țările vecine, precum și acele care leagă direct orașele principale ale țării, fie între ele, fie cu posturi importante; toate acestea constitue rețeaua drumurilor naționale a cărei întindere este de circa 14.000 km și care se administrează de Ministerul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor prin Direcțiunea Drumurilor.

2. Drumurile care leagă direct capitala unui județ cu capitalele județelor vecine, cu reședințele plășilor sau cu alte centre importante, ca: porturi, stațiuni de cale ferată, etc., toate acestea constitue rețeaua drumurilor județene, a cărei întindere este de circa 31.000 km.

3. Drumurile cari se află pe teritoriul unei comune inclusiv străzile, cele care leagă o comună cu comunele vecine, cele care conduc la stațiuni de cale ferată sau la stabilimente balneare sau climatice, precum și drumurile cari duc la exploatări industriale de orice fel, la ogoare, păduri, islazuri, fântâni publice, etc., și nu fac parte din nici una din celelalte două categorii, toate acestea alcătuesc rețeaua drumurilor comunale, a cărei întindere este de circa 63.000 km.

Intreaga rețea a drumurilor publice are, deci o lungime de circa 108.000 km.

i. m.

ISTORICUL DRUMURILOR IN ROMÂNIA

DRUMURILE PREISTORICE

Ținuturile românești, așezate la răscrucea dintre Orient și Occident, au fost brăzdate din timpurile cele mai vechi de numeroase drumuri. Astfel, sunt cunoscute drumurile preistorice de pe văile mai importante, precum valea Oltului, valea Siretului, valea Prutului, valea Nistrului, valea Mureșului și valea Someșului. Tot prin țara noastră au trecut marile drumuri de imigrație ale popoarelor, dela răsărit la apus — dinspre Nistru peste Prut și prin trecătorile Carpaților, — precum și marele drum al tuturor invaziilor imperiului roman: drumul dobrogean Tighina—Ismail—Isaccea—Babadag, cu ramurile Babadag—Hârșova—Silistra, pe malul Dunării, și Babadag—Constanța—Balcic, pe malul mării.

Romanii, după cucerirea Daciei, au procedat la organizarea teritoriului, pentru a asigura liniștea împărăției și posibilitatea exploatării bogăției provinciilor, în special a zăcămintelor de aur.

DRUMURILE ROMANE

Imperiul roman și-a datorat unitatea și omogenitatea, în primul rând, sistemului de drumuri de care era brăzdat. Acesta este un adevăr destul de cunoscut, ba chiar banalizat prin expresia « toate drumurile duc la Roma ». Armată, agricultori, meseriași, negustori, sau orice alți călători cu tot felul de treburi, sau numai pentru plăcerea de a călători, străbăteau imperiul încoace și încolo — căci drumurile erau bune și sigure — și duceau cu ei autoritate, obiceiuri și credințe, vorbă și faptă, într'un cuvânt, felul de viață romană, până în cele mai îndepărtate sate prin munți, dealuri ori câmpii.

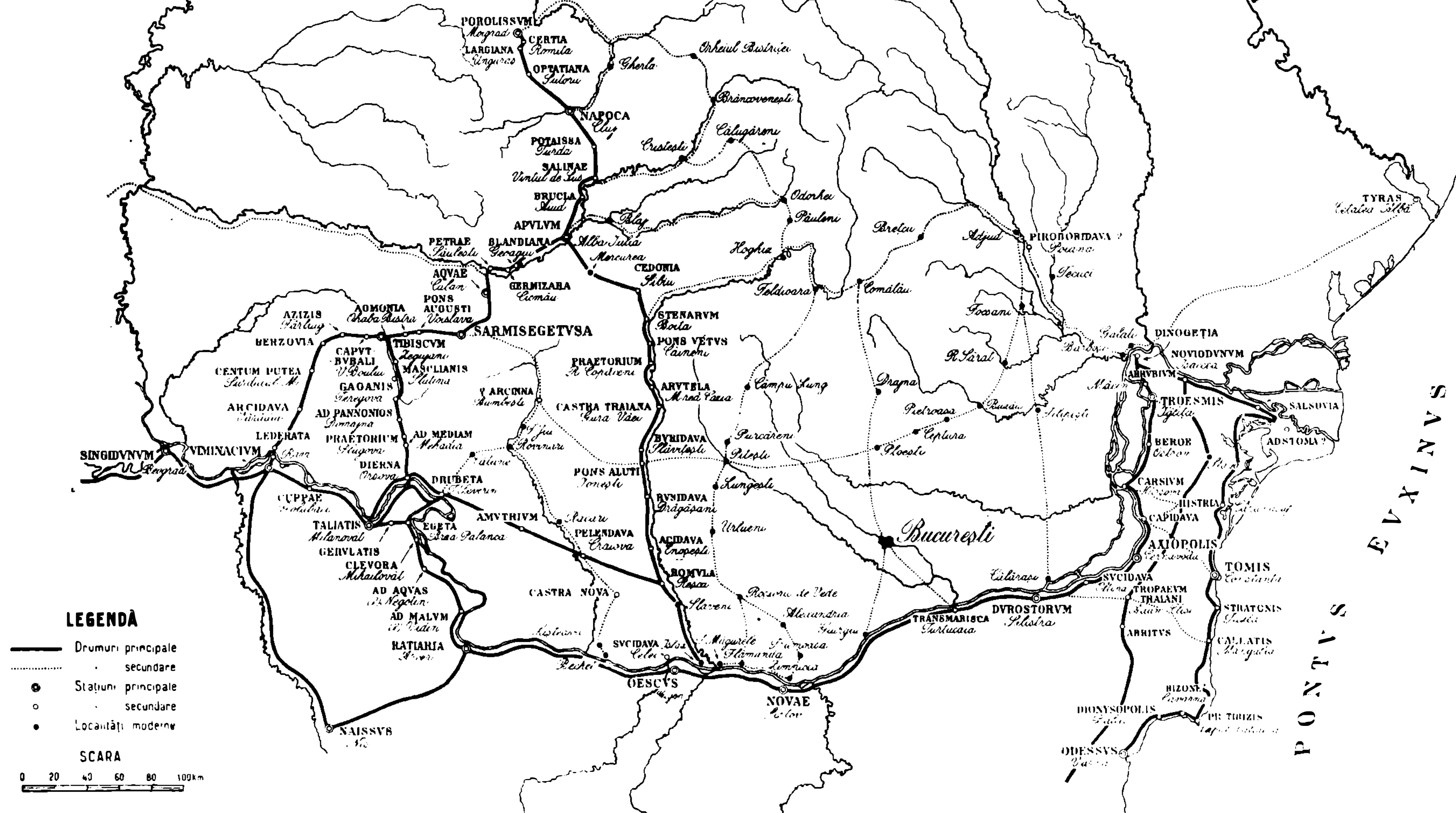
Orice înaintare a armatei romane într'un teritoriu nou, care trebuia să devină o nouă provincie romană, era urmată de o altă armată, aceea a constructorilor cari deschideau drumuri largi și solid construite prin păduri, munți, câmpii sau mlaștini, iar din loc în loc, dealungul lor, ridicau lagăre pentru trupele de pază sau *stationes* și *mansiones* pentru nevoile serviciului poștal.

Cu spiritul lor practic, Romanii își dădeau seama că numai prin astfel de drumuri puteau să-și asigure stăpânirea în noua provincie și să capteze isvorul bogățiilor locale, punându-le în valoare atât pentru ei ca stăpânitori cât și pentru localnici.

Din acest punct de vedere cucerirea Daciei a avut o deosebită însemnătate — consecințele stau mărturie — pentru imperiul roman. Două lucruri s'au realizat prin această cucerire: 1. Asigurarea graniței imperiului în această parte pentru multă vreme și 2. Refacerea finanțelor statului, lăsate într'o stare dezastruoasă de către Domițian.

Impăratul Traian, care, pe lângă însușiri de mare strateg, poseda și reale calități de mare om politic, înțelesese încă de mult problema graniței imperiului la Dunărea de Jos și, ca urmare, procedând la rezolvarea acestei probleme, în primul rând prin cucerirea Daciei, a făcut-o cu cea mai desăvârșită metodă,

DRUMURILE ROMANE IN DACIA TRAIANĂ

VICTOR POPESCU DEL.

3 — V. IV.

urmărind ca rezultat legarea Daciei cât mai solid de restul imperiului, ba chiar de centrul lui, Italia, și romanizarea ei cât mai rapidă.

Pentru aceasta grija lui cea dintâi a fost construirea de drumuri solide și bine păzite.

Unele drumuri dace au fost construite de Traian chiar în timpul răsboaielor. In urma armatei care înainta spre burgurile dace din munții Transilvaniei, cealaltă armată de constructori — după cum se poate vedea din reliefurile de pe coloana traiană — deschidea drumuri prin păduri, tăind copaci și curățind terenul, săpând traseul ca să-l umple apoi cu straturi de bolovani de piatră, pietriș cu mortar și pavaj de lespezi — *via munita* — ori numai de pietriș — *via glareata* — potrivit tehnicei lor mult timp neîntrecută nici în timpurile moderne, și, în sfârșit, aruncând poduri peste râuri și prăpăstii ori ridicând lagăre pentru trupele de pază și diferite alte construcții pentru serviciul poștal.

Alte drumuri au fost construite imediat după cucerire, tot de Traian, după cum se constată fie indirect, pe cale logică, din construcția podului de peste Dunăre la T.-Severin *(Drobeta)*, care trebuia să se continue printr'un drum în interiorul Daciei, sau din prezența, pe valea Oltului, a unei stațiuni cu numele împăratului, *Castra Traiana;* fie direct dintr'o inscripție de pe un stâlp militar din anul 109, în care se vorbește de porțiunea de drum dintre *Potaissa* (Turda) și *Napoca* (Cluj) (v. *C.I.L.* III, 1627), deci porțiunea cea mai înaintată, ceea ce înseamnă că până aci drumul era construit.

Rezultă din aceste informații că cel puțin drumurile principale din Dacia au fost construite încă dela început, ca primă măsură luată de Traian pentru organizarea acestei provincii.

Aceste drumuri s'au putut preciza cu ajutorul itinerariilor antice: *Tabula Peutingeriana* și geograful *Ravennat* (cf. K. Miller, *Itineraria romana*, Stuttgart, 1916). Astfel, drumul principal străbătea Dacia prin mijloc pe direcția Sud-Vest spre Nord-Est. El pornea dela *Lederata* lângă Palanca pe Dunăre și mergea pe valea Carașului și Timișului, trecând prin stațiunile *Apo Fl.*, *Arcidava*, *Centum Putei*, *Berzobis*, *Azizis*, *Caput-Bubali*, până la *Tibiscum* (Jupa). De aici, prin Poarta de Fier, pe valea Bistrei, trecând prin *Agnavia*, *Pons Augusti* etc, ajungea la *Sarmizegetusa*, capitala Daciei, de unde, apoi, pe valea Streiului pela *Aquae* (Călan) și pe a Mureșului, pe la *Germisara* se îndrepta spre *Apulum* (Alba-Iulia), iar de aici prin *Brucla* (Aiud), *Potaissa* (Turda), *Napoca* (Cluj), ajungea la *Porolissum* (Moigrad). Acest mare drum, cu ramificații de o parte și de alta, în special către localități cu bogății miniere cum sunt cele din Munții Apuseni, se lega la *Viminacium*, peste Dunăre, în fața Lederatei, cu marele drum imperial care mergea dealungul Dunării în sus, apoi pe Sava până în Italia, la *Aquileia*, iar de aici la Roma.

Dar nu numai aici se unea cu marele drum imperial ci încă în trei puncte, pe Dunăre în jos, prin trei ramuri care se desprindeau din drumul Daciei în diferite locuri. Astfel dela *Tibiscum* pornea o ramură prin *Masclianis* (Slatina), *Gaganis* (Teregova), *Ad Pannonios* (Domașnea), *Praetorium* (Plugova), *Ad Mediam* (Mehadia), și ajungea la *Dierna* (Orșova) de unde trecea Dunărea pe un pod de vase la *Taliatis* și se unea cu drumul imperial sau continua în jos pe Dunăre până la *Drobeta* (T.-Severin). A doua ramură pornea dela Sarmizegetusa, trecea prin pasul Vulcan pela Bumbești, Rovinari, Cătunele, Puținei, ajungând la *Drobeta* (T.-Severin) de unde pe podul construit de Traian trecea Dunărea și se unea iarăși cu drumul imperial.

PODUL LUI TRAIAN PESTE DUNĂRE
Impăratul aduce zeilor prinos. Scenele XCVIII și XCIX de pe Columna Traiană

Această ramură — din care, dela Bumbești, se desprindea o alta pe Jiu în jos, după cum indică stațiunile dela Magherești, Răcari, Craiova — nu e menționată de itinerariile romane ci identificată de cercetări arheologice contemporane. E foarte probabil însă că ea datează tot din timpul lui Traian. In schimb itinerariile romane ne dau alt drum care pornește dela Drobeta. Acesta însă străbate Oltenia dela Vest la Est trecând prin *Amutrium* — care nu e la Răcari, cum s'a crezut până acum, ci foarte probabil mai spre Sud și mai aproape de T.-Severin — apoi prin *Pelendava* (lângă Craiova), *Castra Nova* (Drăgănești) și ajungea la *Romula* (Reșca) pe Olt. Dela *Apulum* se desprindea în sfârșit a treia ramură care trecea prin Apoldul-de-Sus, Gușterița *(Cedonie)*, Tălmaciu, apoi, prin pasul Turnu-Roșu, cobora pe valea Oltului în jos trecând prin stațiunile *Caput Stenarum* (Boița), *Pons Vetus*, *Praetorium*, *Arutela*, (toate trei probabil tot pe dreapta Oltului pe unde continua drumul) *Castra Traiana* (Gura Văii), *Buridava* (Slăvitești-Boroneasa), *Pons Aluti* (Ioneștii Govorei), *Rusidava* (Drăgășani), *Acidava* (Enoșești), *Romula* (Reșca) și ajungea la *Sucidava* (Celei) iar de aici, peste Dunăre, la *Oescus* (Ghigheni) se unea cu drumul imperial.

Din aceste drumuri principale se desprindeau altele secundare care străbăteau ţinuturile limitrofe. Ele au fost stabilite pe baza cercetărilor pe teren întreprinse de diferiţi arheologi: în Banat, H. Kematmüller (*Die Römerstrasse in Banat* în *Deutsche Rundschau für Geogr. u. Statistik*, Wien, 1892, pag. 214 *sqq.*), în Ardeal, Karl Goos (*Studien z. Geogr u. Gesch. d. Trajan. Daciens*, p. 40 şi în *Archiv* XIII, 1876, p. 329 sqq), în Oltenia, Tocilescu (*Fouilles et rech. arch. en Roumanie*, Bucureşti 1900, p. 126).

Pornind dela *Lederata*, pe drumul cel mare care ajunge la *Porolissum*, întâlnim următoarele ramificaţii: la *Arcidava* (Vărădia) este tăiat de un drum care vine dela *Castra Praetoria* (Plugova), de pe ramura *Dierna-Tibiscum*, şi trece spre Vârşeţ iar de aci, probabil, spre Becicherecul Mare; la *Tibiscum* se desprinde spre stânga un drum care face legătura cu valea Mureşului; la *Germisara* se desprinde spre Vest drumul pe valea Mureşului, care se continuă şi prin câmpia iazygică şi ajunge la *Lugio*, pe Dunăre, în Panonia inferioară; dela Apulum pornesc, tot pe stânga, drumurile din regiunea minieră cu centrele mai importante *Ampelum* şi *Alburnus Major;* din apropiere de *Porolissum*, în sfârşit, porneşte spre Vest un alt drum, paralel cu cel de pe valea Mureşului şi de acelaş mare trafic, care, urmând valea Crişului, trece peste Tisa în câmpia iazygică şi ajunge la *Aquincum*, pe Dunăre, tot în Panonia inferioară. Acest drum, de altfel, se continuă şi spre Est, prin Căşei, Ilişua, Brâncoveneşti, Călugăreni, Odorhei, apoi prin regiunea isvoarelor Oltului la Breţcu şi iese prin pasul Oituz spre Poiana, Barboşi, la Dunăre, iar de aici, peste Prut până la *Tyras* (Cetatea Albă), la mare. Acest drum — de identificat, cel puţin pentru partea care străbate Moldova şi Basarabia, cu drumul menţionat de geograful Rovennat — era un drum de mare importanţă comercială încă din vremurile preistorice, el făcând legătura cu aşa numitul drum al Ambrei, cel mai mare drum comercial al Europei centrale, care lega Adriatica de Marea Nordului.

MONETĂ BĂTUTĂ DE TRAIAN
IN AMINTIREA CONSTRUCŢIEI PODULUI SĂU

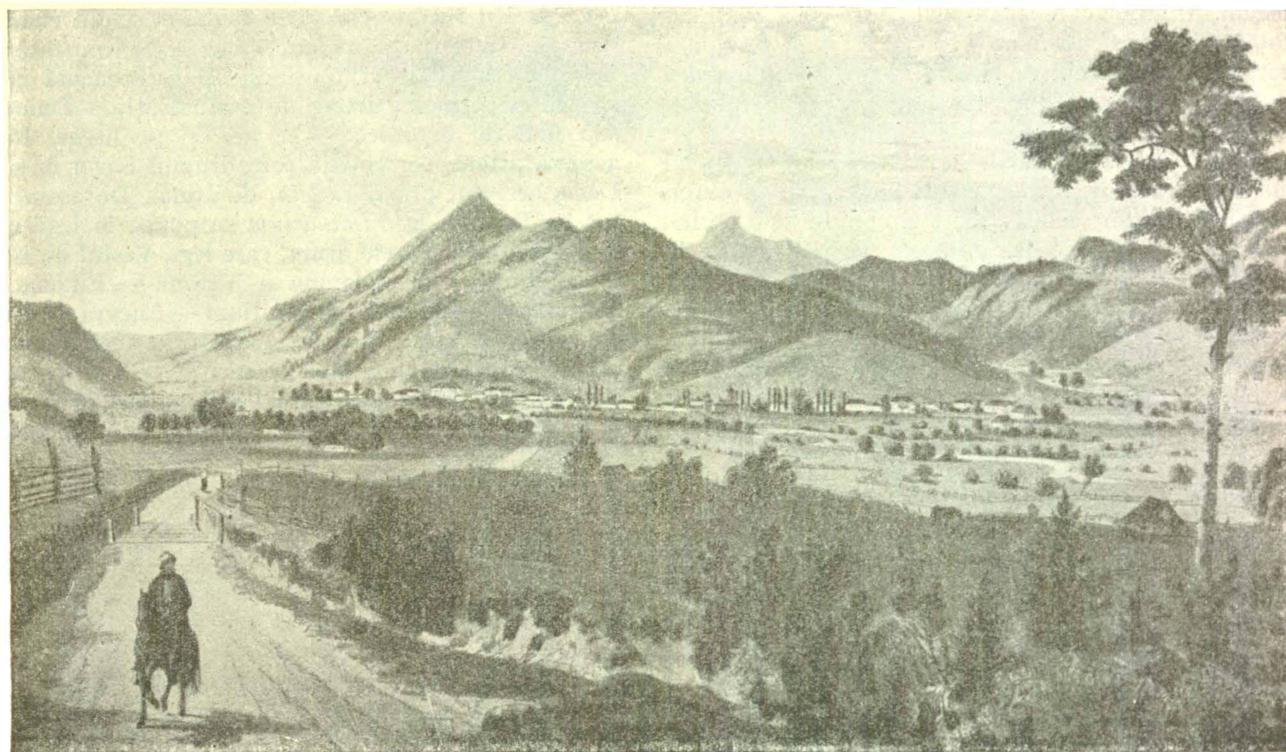
Coborînd înapoi dela *Porolissum* spre *Lederata*, întâlnim alte ramificaţii ale acestui drum către Est: dela Napoca la Căşei; pe valea Mureşului, spre Est, prin Tg.-Mureş, Brâncoveneşti, la Deda; dela *Apulum*, pe Târnava-Mare, prin Sighişoara, la Odorhei; urmează apoi, tot pe această parte cele trei ramuri, care duc la Dunăre, şi despre care am vorbit mai sus.

VICTOR POPESCU DEL. LEGĂTURILE DACIEI CU IMPERIUL

DRUM DE ȚARĂ

Colecția Institutului Social.

BĂILE VATRA DORNEI, PE LA 1859
Litografie după *F. X. Knapp*, din Albumul «Illustrierte Bukowina» *(Colecția Academiei Române)*

Din drumul Oltului de asemeni se desprind câteva ramificații: din punctul unde acest drum părăsește Oltul ca să meargă la Apulum, o ramură continuă pe Olt în sus, spre Est, până la Hoghiz, unde se întâlnește cu vechiul drum care vine dela *Tyras*; dela *Buridava* o altă ramură pleacă spre Bumbești și se unește cu drumul care, pornind dela *Drobeta*, trece prin pasul Vulcan spre *Sarmizegetusa*; în sfârșit, dela *Romula*, o ramură pornește în jos spre Bechet, iar alta — ca o continuare a drumului *Drobeta-Romula* — merge spre Islaz, iar de aci peste Olt și peste Dunăre ajunge la *Novae* (Șiștov).

Cât privește Muntenia de azi, din aceasta, Romanii nu ocupau decât o îngustă fâșie la Răsărit de Olt până în linia Flămânda, Roșiori, Pitești, Câmpulung, linie care, fortificată cu un val și cu castele din loc în loc, forma *limes*-ul transalutan a cărui organizare nu poate fi datată precis dar, în orice caz, e ulterioară lui Traian și nu trece dincolo de domnia lui Septimiu-Sever. Un drum lega castelele de pe acest *limes*, trecea pe la Bran spre Râșnov și ajungea la drumul de pe cursul superior al Oltului. Restul Munteniei ca și Sudul Moldovei și Basarabiei erau în stăpânirea romană sub formă clientelară și, din punct de vedere administrativ, depindeau de provincia Moesia inferioară. Și în aceste regiuni s'au putut stabili câteva drumuri. Astfel dela Giurgiu și dela Oltenița porneau două drumuri spre Nord, care, în apropiere de București, se uneau într'unul singur și continuau spre Tinosul și Brașov. Dela Călărași de asemeni pornea un altul tot spre Nord și ajungea la Poiana în drumul care străbătea Sudul Moldovei și Basarabiei.

In Sciția Minoră, drumul, care ducea de-a-lungul malului drept al Dunării, trecea prin *Transmarisca* (Turtucaia) la *Durostorum* (Silistra), *Arrubium* (Măcin), *Noviodunum* (Isaccea), *Tomis* (Constanța), *Stratonis* (Tuzla), *Callatis* (Mangalia), *Trissa* (Capul Caliacra), *Dionysopolis* (Balcic) și de aci se îndrepta prin *Odessus* (Varna) spre Byzantium.

Durostorul, legat cu *Callatis*, era în legătură, de altă parte, cu un drum ce ducea spre Focșani. Tot din Sciția Minoră, dela *Arrubium* pleca un drum către *Dinogetia* (Barboși). O ramură a lui ducea la *Tyras* (Cetatea-Albă) și alta, pe la Adjud, trecea munții în Transilvania.

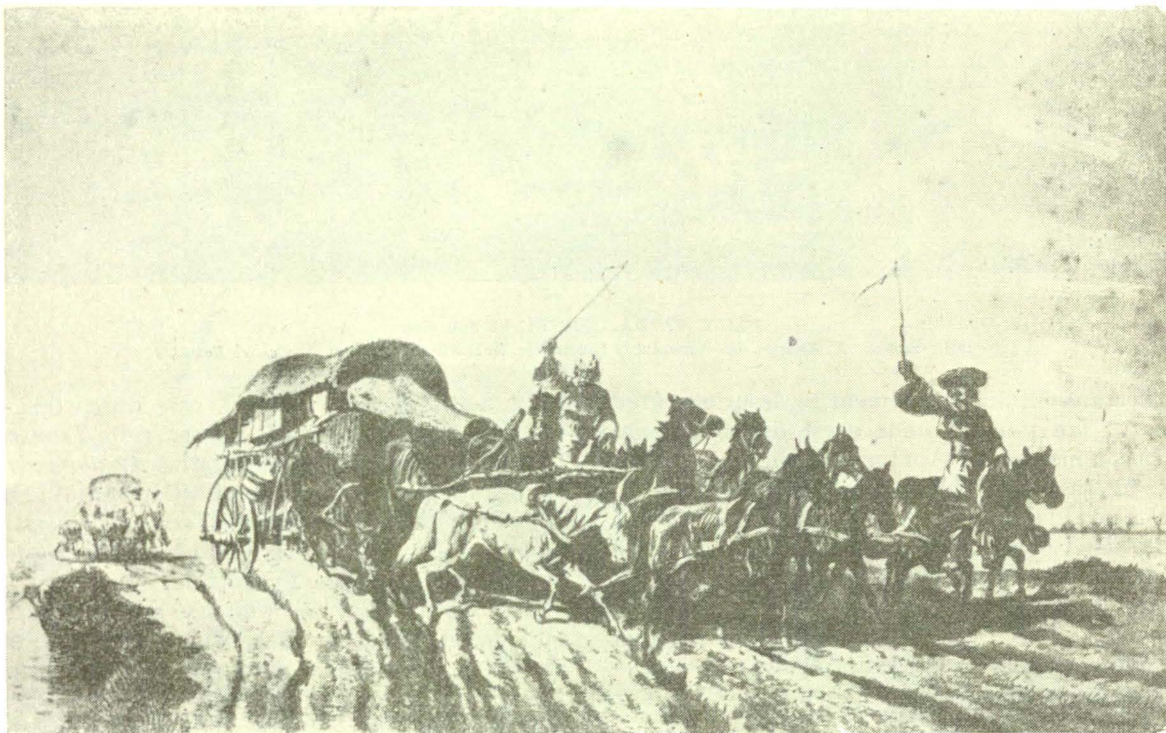
Mai sunt de amintit, în sfârșit, printre căile de comunicație ale Daciei — mai ales pentru transportul de mărfuri — și apele. O inscripție dela Apulum (*CIL*, III, 1209) în care e vorba de un colegiu de *nautae*, ne documentează navigabilitatea Mureșului. E foarte probabil însă că, cel puțin, și Oltul era utilizat pentru transporturi de acest fel.

Privitor la tehnica constructivă a drumurilor daco-romane, după descoperirile lui Kematmüller în Banat, putem spune că era aceeași ca în toate provinciile romane. Așezat pe o substrucție compusă din cel puțin două straturi — cel de jos alcătuit din bolovani de piatră cu nisip, iar cel de deasupra din piatră mai măruntă cu ciment — era pavat fie cu lespezi — *via munita* — fie cu pietriș — *via glareata* — după posibilitățile pe care le oferea solul învecinat. Podurile erau construite din lemn sau din piatră. Nu ni s'a păstrat nicio urmă de poduri, afară de picioarele podului lui Traian dela T.-Severin. Acest pod era așezat pe 20 de pile construite în blocuri mari de

piatră. Arcurile, care legau pilele între ele şi susţineau tablierul, erau de lemn ca şi tablierul însuşi. Lungimea totală a podului era de circa 1.130 m, înălţimea până la tablier de circa 18 m, iar lărgimea tablierului de circa 14 m.

Această operă grandioasă a marelui arhitect Apollodor, care a uimit întreaga antichitate, a fost executată într'un timp relativ scurt şi înainte de cucerirea Daciei, dovadă evidentă de scopurile politice ale lui Traian faţă de Dacia. Din nefericire însă, podul nu durează decât până în timpul lui Hadrian, când e distrus. Se zice că însuşi Hadrian ar fi ordonat distrugerea lui, de teamă ca nu cumva barbarii, cari începuseră să se mişte la graniţă, să-l aibă ca un mijloc lesnicios pentru năvălirea lor în Sudul Dunării.

Ca încheiere, din cele spuse mai sus şi din examinarea hărţii drumurilor romane din Dacia, constatăm: întreaga reţea de drumuri din Dacia romană este subordonată marei artere de comunicaţie a Dunării sub îndoitul ei aspect — pe apă şi pe uscat. Prin această arteră, continuată prin drumul Savei în sus, Dacia se lega, prin *Aquileia*, de Italia. De asemeni, tot pe Dunăre, la *Viminacium* se punea în legătură cu Vestul prin marele drum, care lega Vestul de Est, (Lugdunum — Mediolanum — Verona — Emona — Singidunum—Serdica—Byzantium — Ancyra — Tarsus — Antiocheia), sau cu Estul prin acelaşi drum ori în jos pe Dunăre până la mare şi pe aceasta mai departe, sau dela *Oescus* prin Philippopolis, la Bizanţ şi în Asia. In sfârşit tot dela Viminacium se putea

CĂRUŢĂ PE DRUMURI VALAHE ÎN INTÂIA JUMĂTATE A SECOLULUI XIX
Litografie de *Holman Bachmann*

Că barbarii au început să devină ameninţători e adevărat. Dacia însă, sub impulsul dat de Traian, prin toate măsurile de organizare luate de el, îşi continuă drumul spre progres. In primul rând drumurile construite, mai toate, după cum am văzut, în timpul lui Traian, se bucură, şi după el, din partea împăraţilor următori, de toată solicitudinea. Stâlpii miliari descoperiţi până acum ne vorbesc de repararea drumurilor în timpul lui Marcu Aureliu, Septimiu Sever, Caracalla, Maximin, Trebonianus Gallus; deci până în ultima vreme a stăpânirii romane în Dacia.

Ba şi după aceea, cel puţin regiunea dinspre Dunăre, este sub îngrijirea romană. Astfel Constantin cel Mare construeşte podul peste Dunăre la Celei *(Sucidava)* lângă gura Oltului şi, după un stâlp miliar găsit de D. Tudor în această regiune, repară şi drumul de pe Olt.

ajunge pe coasta Adriaticei, la *Salona* sau *Dyrrachium*, acesta fiind cel mai scurt drum spre Africa. Prin urmare Dunărea pune în legătură Dacia cu toate provinciile imperiului Roman până la cele mai îndepărtate din Apusul roman. Aceasta explică progresul economic, rapida şi temeinica romanizare, cu caracter occidental, a Daciei.

g. f.

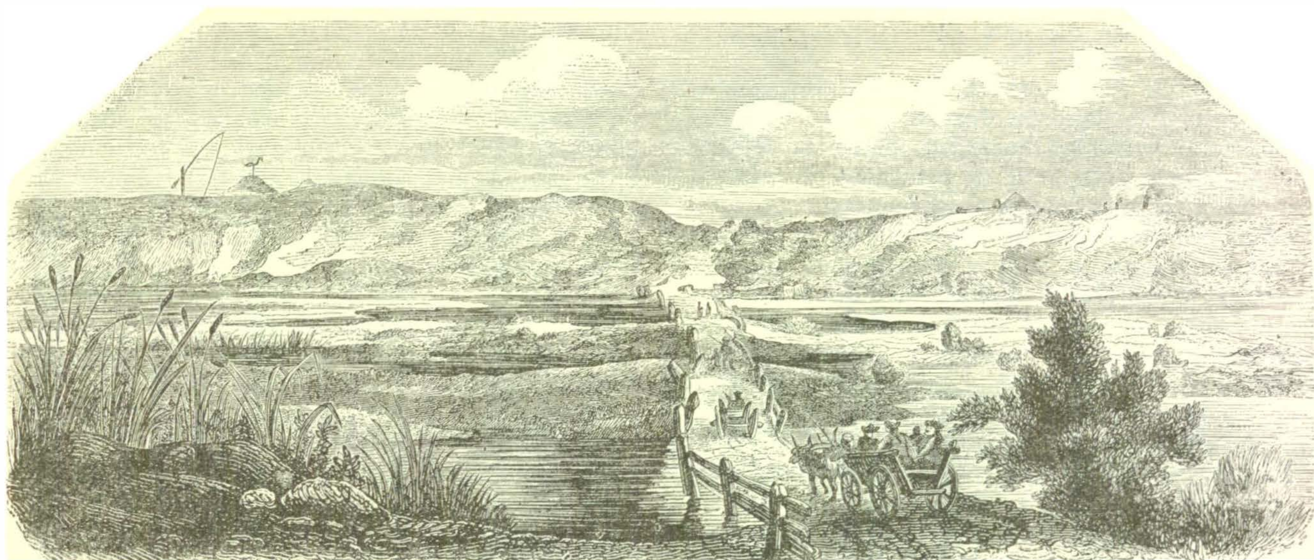
DRUMURILE ROMÂNEŞTI

Treptat, cu organizarea provinciilor româneşti, s'a desvoltat şi reţeaua drumurilor din aceste ţinuturi. Ele au fost amenajate la început mai mult ca drumuri naturale, peste câmpii şi de-a-lungul văilor, cu ocoluri, evitând lucrările de artă. Amenajările se făceau numai în punctele dificile de trecere şi executarea şi întreţinerea lor erau lăsate pe seama proprietarilor de moşii, interesaţi la buna stare a dru-

O CĂLĂTORIE PE VALEA OLTULUI, LA 1793

Aquatintă de F. Watts [illegible] (Colecţia Adrian Corbu)

UN POD PESTE SIRET PE DRUMUL IAȘILOR, LA 1844
Gravură în lemn după un desen de *Ch. Doussault*

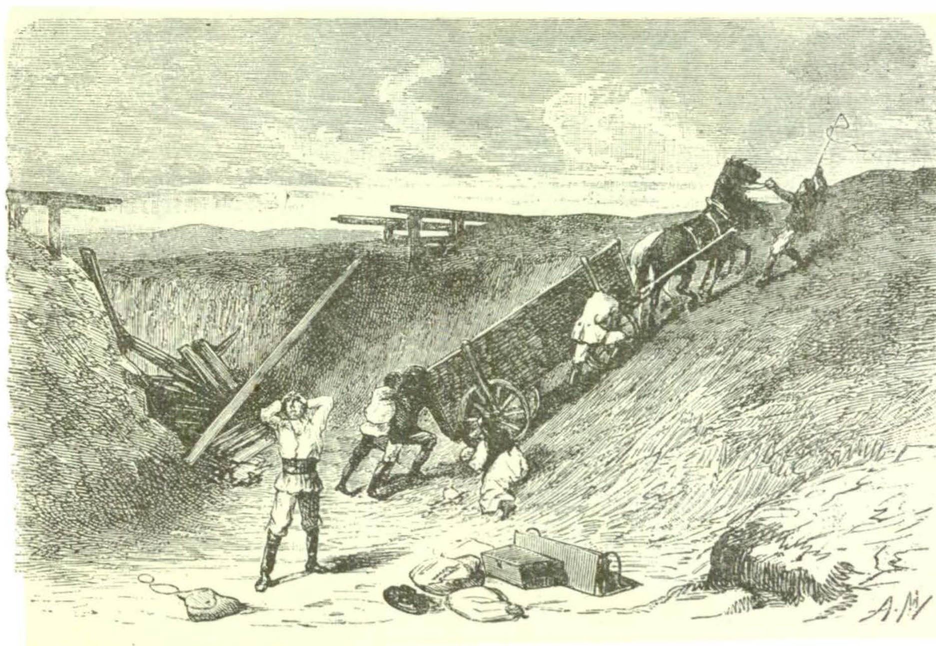
mului, Domnia ocupându-se de ele numai în cazuri de răsboaie, treceri de armate străine sau primirea la Curte a unor oaspeți de seamă. Aceste amenajări aveau un caracter cu totul provizoriu și constau din umplerea cu crăci și pământ a drumurilor, prin mlaștine și locuri smârcoase, îndepărtarea stâncilor căzute în regiunile muntoase și altele asemenea, fără de care circulația ar fi fost imposibilă, și prea arareori, amenajarea de poduri rudimentare pe râurile mai importante. In genere însă, construcția și întreținerea unor asemenea poduri, era lăsată pe seama inițiativei particulare, în schimbul dreptului de a percepe o taxă de trecere.

Pentru amenajările de drumuri ce se executau de Domnie, populația era obligată să lucreze fără o răsplată efectivă. Chiar și aceste amenajări se limitau numai la liniile principale, prin care se păstra legătura cu porturile dunărene și cu țările vecine și purtau denumireade «drumuri mari».

Aceste «drumuri mari» erau:

In Muntenia: 1. Drumul București — Pitești — Curtea-de-Argeș–Câineni–Turnu - Roșu.

2. Drumul București — Giurgiu.

CĂLĂTORIA LUI ELYSÉE RECLUS IN TRANSILVANIA LA 1873
Gravură în lemn după un desen de *A. Marie*

3. Drumul București—Urziceni—Buzău—Râmnicul-Sărat—Focșani.

In Moldova: 1. Drumul Iași—Vaslui—Bârlad—Tecuci—Galați.

2. Drumul Focșani–Adjud–Bacău–Roman–Târgu-Frumos—Botoșani–Mihăileni, cu ramurile: *a)* Târgu-Frumos—Iași; *b)* Adjud—Târgu-Ocna —Oituz; *c)* Bacău—Piatra—Prisecani și *d)* Roman—Fălticeni—Suceava.

3. Drumul Iași—Dorohoi—Mamornița-Cernăuți.

4. Drumul Iași—Huși—Foltești—Galați.

In această epocă, nu existau drumuri pietruite. Doar pentru amenajarea principalelor străzi din orașe, se întrebuințau bârne de lemn, formând un pod continuu, sub care apele se scurgeau prin șanțuri anume. Totuși, în ce privește construcția podurilor, în afară de cele de lemn, — construite pe capre, pe pari sau poduri plutitoare. — se constată și executarea câtorva podețe de zidărie de piatră, cu mortar de var gras, în special în regiunea Moldovei.

Primul pas spre organizarea executării șiîntreținerii drumurilor s'a făcut în 1832, prin Regulamen-

tul Organic, care cuprinde dispozițiuni relative la drumuri și la lucrarea lor.

In Moldova, Regulamentul Organic stabilește că executarea și întreținerea drumurilor este în seama Ministerului treburilor dinăuntru, limitează numărul zilelor obligatorii de lucru ale populației, în interesul drumurilor, la șase zile pe an și hotărăște și o sumă de bani, de prevăzut în bugetul statului, pentru repararea drumurilor mari și a podurilor.

Statul, încredințat de importanța drumurilor pentru înlesnirea comerțului, caută să dea cât mai mare atențiune construirii și întreținerii lor, și rezultatele încep să se vadă. Astfel, în 1836, se realizează o legătură mai sigură până la hotarul Bucovinei, construindu-se pe acest drum și 36 poduri.

In 1843, sub domnia lui Mihail Sturza, se găsesc executați 100.000 stânjeni de șosea, adică circa 205 km., cu 111 poduri. Se organizase un corp permanent de cantonieri și se luaseră dispoziții pentru crearea de rezerve de piatră de întreținere.

In 1849, a luat ființă Departamentul Lucrărilor Publice, iar în 1850 s'a înființat o școală de aplicație, pentru formarea de ingineri și arhitecți practici, pentru trebuințele administrației.

In 1851, s'a întocmit o nouă legiuire, prin care s'a încercat adaptarea dispozițiilor Regulamentului Organic la necesitățile și posibilitățile reale de lucru, schițându-se și un program de drumuri de executat. Astfel, s'a stabilit ca drumurile să fie împărțite în secțiuni, a căror construcție și întreținere s'a dat în seama fiecărui sat, în raport cu numărul birnicilor. Plata materialelor, lucrătorilor speciali și ierbăritului vitelor de prestație, avea să se facă din bugetul statului. Pentru alimentarea articolului bugetar respectiv, s'a înființat o taxă de fiecare vită trăgătoare, întrebuințată la cărături de comerț pe drumurile pendinte. Legea mai cuprindea și multiple dispoziții de detaliu, pentru utilizarea prestației cu cât mai mult folos.

In Muntenia, Regulamentul Organic interzicea cu totul folosirea prestației de muncă pentru construcția și întreținerea drumurilor mari. Obliga însă pe locuitori să lucreze cu plată pentru aceste drumuri și anume la prețurile zilei de lucru hotărîte de Obșteasca Adunare. Iar dacă sumele necesare lucrărilor de drumuri nu s'ar fi putut acoperi din buget, acestea se puteau impune locuitorilor printr'o împărțire asupra tuturor birnicilor și în raport cu taxele ce erau orânduiți a plăti.

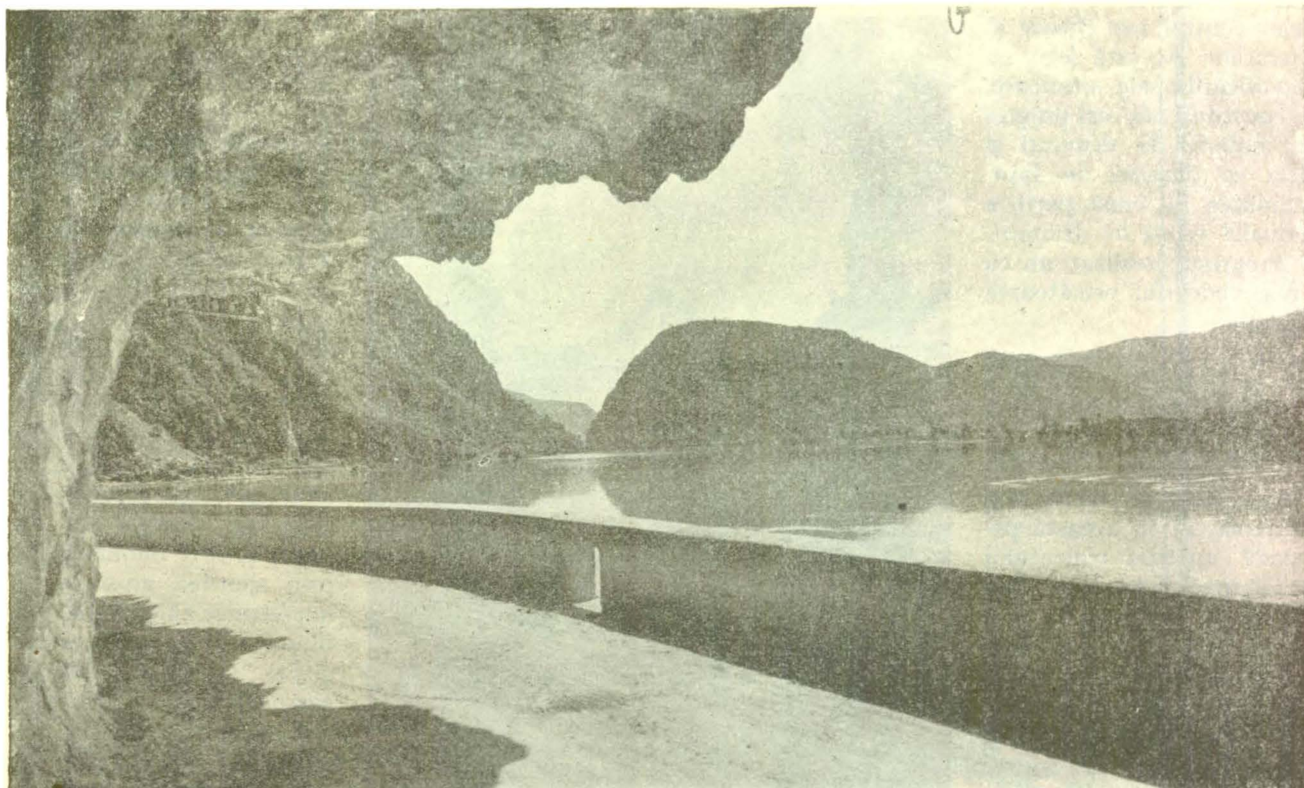
Pentru drumurile cele mici însă, adică cele dintre sate și cele de legătură cu drumurile mari, se prevedea prestația în natură și anume 6 zile de lucru pe an.

In 1851, s'au desființat zilele de prestație și s'au înlocuit cu o dare bănească, la care au fost impuși proprietarii de moșii, proporțional cu numărul locuitorilor așezați în satele din cuprinsul moșiei. S'a înființat și o casă a fondului drumurilor, la care să se adune toate sumele privitoare la drumuri, precum și contribuția din bugetul general al statului.

In 1853, Vodă Știrbei a intervenit pe lângă guvernul francez să-i trimită un inginer, pentru organizarea serviciului de poduri și șosele. Astfel, veni în țară inginerul *Léon Lalanne*, căruia se datorește

DEFILEUL CAZANELOR

DRUM TĂIAT IN STÂNCĂ LA CAZANE

înființarea primei școale de poduri și șosele, cum și primele lucrări executate după cerințele tehnice din acea vreme, precum și o parte din șoseaua națională Comarnic—Predeal, de pe valea Prahovei, în traseul actual, cu poduri de piatră.

Din bugetul pe anul 1859, se constată că erau construiți 262 km de șosea sistematică, pentru care se prevedeau 111 cantonieri și 2.101 stânjeni cubici (adică 16.000 m. c.) pietriș de întreținere.

In 1861 se găsesc șoseluite un număr total de 309 km pe următoarele drumuri:

1. Drumul Turnu-Severin la Focșani pe . . . . 145 km
2. Drumul Predeal la Giurgiu pe . . . . 70 km
3. Drumul București la Oltenița pe . . . . . . 8 km
4. Diferite crâmpee din șoselele puse în lucrare . 86 km

După unirea Principatelor a urmat o epocă de tranziție. Ministerele din cele două principate s'au contopit, sub denumirea de Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Lucrărilor Publice, astfel că administrația drumurilor a devenit unitară.

Prin decret domnesc s'au instituit 12 circumscripții pentru construcția și întreținerea podurilor și șoselelor din țară. Toate veniturile s'au trecut la Ministerul de Finanțe, astfel încât cheltuelile de drumuri au urmat să se facă din fondurile alocate în fiecare an, în bugetul general al statului. S'a căutat să se dea atențiunea cuvenită lucrărilor de drumuri și, progresul obținut se poate urmări an de an.

Situația drumurilor șoseluite se prezenta astfel:

In 1863	775 km
In 1864	994 km
In 1865	1.009 km
In 1866	1.058 km
In 1867	1.095 km

Tot în această perioadă, s'a început executarea primelor poduri metalice din țară. Domnitorul Alexandru Cuza, voind să stabilească poduri definitive pe șoseaua ce leagă Bucureștii de Iași, a contractat în anul 1865 cu firma engleză « Barkley și Staniforth », construirea a 19 poduri metalice. Aceste 19 poduri au comportat 296 deschideri, între 10,67 și 22,85 metri liniari, așezate pe piloni metalici sau pile, formate din tuburi metalice umplute cu zidărie. Aceste poduri au fost în serviciu până acum câțiva ani, fiind în cea mai mare parte înlocuite, prin executarea noului grup de poduri metalice, contractat în anul 1929.

In anul 1868, se întocmește prima lege specială și unitară pentru drumuri, sub ministeriatul inginerului Panait Donici. In baza acestei legi, drumurile mari se construiau și se întrețineau din bugetul statului, printr'un serviciu organizat în zece circumscripții. Drumurile județene se construiau și se întrețineau din bugetul administrației județului, folosind și prestații în natură, printr'un serviciu tehnic județean. Drumurile vicinale și comunale, se construiau și se întrețineau din veniturile comunale, constând din mijloace bănești și prestații în natură, sub controlul serviciilor tehnice județene.

In 1881, s'au desființat zilele de prestații județene, înlocuindu-se prin dări bănești, constând din zecimi aplicate la unele din impozitele directe. Se pare că rezultatele nu au fost cele așteptate, deoarece după un an numai, în 1882, se autoriză ca din prisosul prestației comunale să se afecteze zile de lucru și pentru drumurile județene.

In 1886 s'a perfecționat legea din 1868, prin dispozițiuni de selectare a personalului tehnic și prin-

tr'un control mai eficace al lucrărilor. Această lege, cu modificările sale ulterioare, a constituit un real progres în materie de drumuri și dela ea datează de fapt, stabilirea în bună parte a actualei rețele de drumuri.

Progresul realizat an cu an se vede din următoarea situație:

In 1870	1.800 km
In 1880	7.844 km
In 1887	12.931 km
In 1900	24.823 km
In 1905	26.426 km

In materie de poduri, este de remarcat în această perioadă apariția cimentului și folosirea betonului. Prin faptul că se găseau în țară toate cele necesare executării de poduri boltite de beton, inginerii noștri au dat cea mai mare atențiune acestui material, executându-se deschideri până la 26 m în beton simplu. Spre sfârșitul acestei perioade, s'a început folosirea betonului armat la poduri de șosea, întâi în podețe tubulare și grinzi drepte, apoi în grinzi continue, grinzi console și bolți. Pentru podurile ce necesitau o deschidere mai importantă, s'a utilizat însă metalul.

POD METALIC PESTE OLT LA SLATINA (1891)

Organizarea serviciilor de drumuri a suferit o radicală modificare prin legea «Grădișteanu» din 1906, care a însemnat o nouă și importantă etapă în evoluția drumurilor din. România.

Prin această lege, serviciile tehnice județene au devenit unicele organe exterioare de întreținere a tuturor felurilor de șosele din cuprinsul unui județ, sub conducerea și controlul unei administrații tehnice centrale: Direcțiunea generală de poduri și șosele, pendinte de Ministerul Lucrărilor Publice. Prin această organizare, personalul tehnic a putut fi mai bine selecționat și lucrările puse în execuție, au putut lua un caracter pur tehnic, fiind mai bine studiate și mai bine conduse.

Deși rețeaua de drumuri s'a mărginit aproape la cea din trecut, s'a ajuns însă în câțiva ani, sub imperiul nouei legiuiri, la șosele bine pietruite și bine întreținute, printr'o folosire mai rațională a prestației în natură și a fondurilor bugetare de drumuri. Astfel, în 1910, rețeaua de drumuri cuprindea un total de 26.992 km de șosele pietruite și anume:

Șosele naționale	3.036 km
Șosele județene	4.127 km
Șosele vicinale	12.441 km
Șosele comunale	7.388 km

adică cu un plus de numai 566 km față de situația din anul 1905. In ce privește însă calitatea, situația era incomparabil îmbunătățită, prin sporirea grosimei de împietruire, ameliorarea profilului, o întreținere mai îngrijită și chiar refacerea completă a unora din șoselele naționale.

In această perioadă s'au construit numeroase poduri definitive, urmărindu-se înlocuirea podurilor provizorii existente în lemn. Folosirea betonului armat a luat o mare desvoltare, executându-se numeroase poduri de deschideri mai importante. Paralel cu acestea, s'au executat și numeroase poduri metalice, din care unele s'au confecționat în uzinele din țară.

La începutul răsboiului mondial, întrevăzându-se intrarea României în conflagrația generală, s'a dat o deosebită atenție rețelei noastre de drumuri. In acest scop, statul a preluat asupra sa unele șosele de interes militar, sporindu-se astfel rețeaua șoselelor naționale, și a deschis noui drumuri, de interes strategic. Același interes s'a dat și podurilor, căutându-se ca toate să fie în perfectă stare de circulație. Situația drumurilor în anul 1916 este dată în tabloul I din pagina următoare.

POD PESTE VALEA OLTULUI LA SLATINA

După 1916, prin chemarea sub arme a tuturor oamenilor valizi și prin rechiziționarea vitelor, serviciile de întreținere ale șoselelor au suferit de lipsa mijloacelor de lucru și de transport. Abia mai târziu, în primăvara anului 1917, în urma stricăciunilor cauzate șoselelor de uzura

HARTA ROMÂNIEI
CU
DRUMURILE INTERNAŢIONALE,
NAŢIONALE ŞI JUDEŢENE
1937
CEHO-SLOVACIA
POLONIA
U. R. S. S.
UNGARIA
JUGO-SLAVIA
BULGARIA
MAREA NEAGRĂ
LEGENDĂ
Drumuri internaţionale
„ naţionale
„ judeţene
Limita între inspectorate
Direcţionea Generală a Drumurilor
Reşedinţa inspectoratului
CERNĂUŢI
HOTIN
SOROCA
BĂLŢI
ORHEI
CHIŞINĂU
TIGHINA
CETATEA ALBĂ
ISMAIL
CAHUL
TULCEA
CONSTANŢA
BAZARGIC
SILISTRA
CĂLĂRAŞI
BUCUREŞTI
GIURGIU
T. MĂGURELE
CARACAL
CRAIOVA
SLATINA
PITEŞTI
R. VÂLCEA
TG. JIU
T. SEVERIN
ORAVIŢA
LUGOJ
TIMIŞOARA
ARAD
DEVA
ORADEA
SATUMARE
ZALĂU
DEJ
CLUJ
TURDA
BISTRIŢA
SIGHET
TG. MUREŞ
SIBIU
BLAJ
ALBA IULIA
FĂGĂRAŞ
BRAŞOV
SIGHIŞOARA
ODORHEI
M. CIUC
SF. GHEORGHE
C. LUNG
TÂRGOVIŞTE
PLOEŞTI
BUZĂU
R. SĂRAT
BRĂILA
GALAŢI
FOCŞANI
TECUCI
BÂRLAD
VASLUI
HUŞI
IAŞI
ROMAN
BACĂU
P. NEAMŢ
FĂLTICENI
SUCEAVA
BOTOŞANI
DOROHOI
RĂDĂUŢI
STOROJINEŢ
CÂMPULUNG
I
II
III
IV
V
VI
VII
VIII
IX

DRUMUL NAȚIONAL BUCUREȘTI—CLUJ—ORADEA (SECTORUL SIBIU FĂGĂRAȘ)

excesivă provocată de transporturile militare și trecerea armatelor amice ruse, s'a procedat la mobilizarea pe loc a o parte din personalul serviciilor de poduri și șosele, formându-se companii de cantonieri pentru repararea șoselelor.

Tab. I — Felul și lungimea șoselelor în anul 1916

Felul șoselelor (1)	Total km (2)	Șoseluite km (3)	Terasamente km (4)	Naturale km (5)
Total general . . .	45.604	29.802	4 001	11.801
Naționale	5.111	4.804	60	247
Județene	4.936	4.190	158	588
Vicinale	19.364	12.536	1.733	5.095
Comunale	16.193	8.272	2.050	5.871

După răsboiu, mai toate șoselele erau desfundate din cauza marelui trafic ce au avut să suporte de pe urma mișcărilor de trupe, iar refacerea și întreținerea lor a devenit mult mai grea, prin desvoltarea tracțiunii mecanice. Procentual, numai 31% din șoselele pietruite se mai găseau în bună stare de circulație, iar 26% necesitau o completă refacere.

In ce privește lucrările de artă, acestea au avut de suferit atât din lipsa de întreținere a podurilor de lemn, cât mai ales prin distrugerea multor poduri în interesul operațiunilor militare.

Pagubele suferite au fost larg compensate prin victoria finală. După sporirea teritoriului, lungimea șoselelor aproape s'a dublat: rețeaua șoselelor naționale a ajuns la circa 11.500 km., iar a celorlalte șosele la circa 92.000 km. In ceea ce privește Basarabia, această provincie era aproape complet lipsită de drumuri, neavând în total decât circa 230 km șosele pietruite.

Deși alocațiile bugetare nu au fost suficiente, fiind comparativ mai reduse chiar decât acelea dinainte de răsboiu, pentru o întreținere normală, totuși, sub regimul legii drumurilor din 1906, s'a pășit la o treptată restabilire a șoselelor, prin folosirea cât mai rațională a prestațiilor în natură, la care s'au adăugat credite extraordinare, în măsura posibilităților și în special în anii agricoli buni.

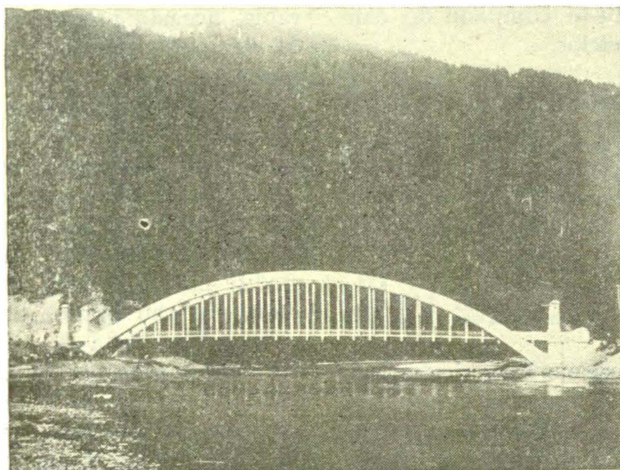
In scopul de a se asigura refacerii și întreținerii drumurilor mijloace independente de fluctuațiile alocațiilor bugetare și a permite astfel urmărirea unui program de refacere și progres în timp, prin legea din 1929, s'a creat un organ autonom, denumit Casa Autonomă a Drumurilor de Stat, pendinte de Ministerul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor, având buget aparte, alimentat din venituri proprii. Aceste venituri se compuneau din taxe asupra benzinei și uleiurilor, asupra automobilelor și pieselor de schimb, asupra circulației mecanice de cărăușie publică, asupra mărfurilor transportate pe căile ferate, precum și din subvențiuni alocate în bugetul general al statului. Ca organe exterioare, această Casă dispunea

DRUMUL NAȚIONAL BUCUREȘTI-CLUJ-ORADEA (SECTORUL CIUCEA-POENI)

de 36 servicii exterioare, distincte de serviciile tehnice județene, sub controlul a 8 directorate regionale.

Noua instituție avea să se ocupe numai de șoselele principale, denumite drumuri de stat, cuprinzând întreaga rețea a vechilor șosele naționale, revizuită și sporită însă, dela 11.500 km la circa 14.000 km.

Se spera ca prin îmbunătățirea drumurilor și creșterea paralelă a circulației mecanice, veniturile drumurilor să crească deajuns spre a se asigura completa refacere a drumurilor de stat. Cu aceste speranțe, s'au angajat dela început, cu firme străine și din țară, cheltueli de 750 milioane lei, plătibile în cinci ani, pentru refacerea definitivă a 73 poduri metalice importante, în locul podurilor distruse în timpul răsboiului și în locul unor poduri de lemn a căror întreținere devenise prea costisitoare. Aceste poduri însumând 1.200 metri liniari, au comportat 96 picioare din nou, din care 27 s'au fundat cu aer comprimat, și 12.300 tone material metalic.

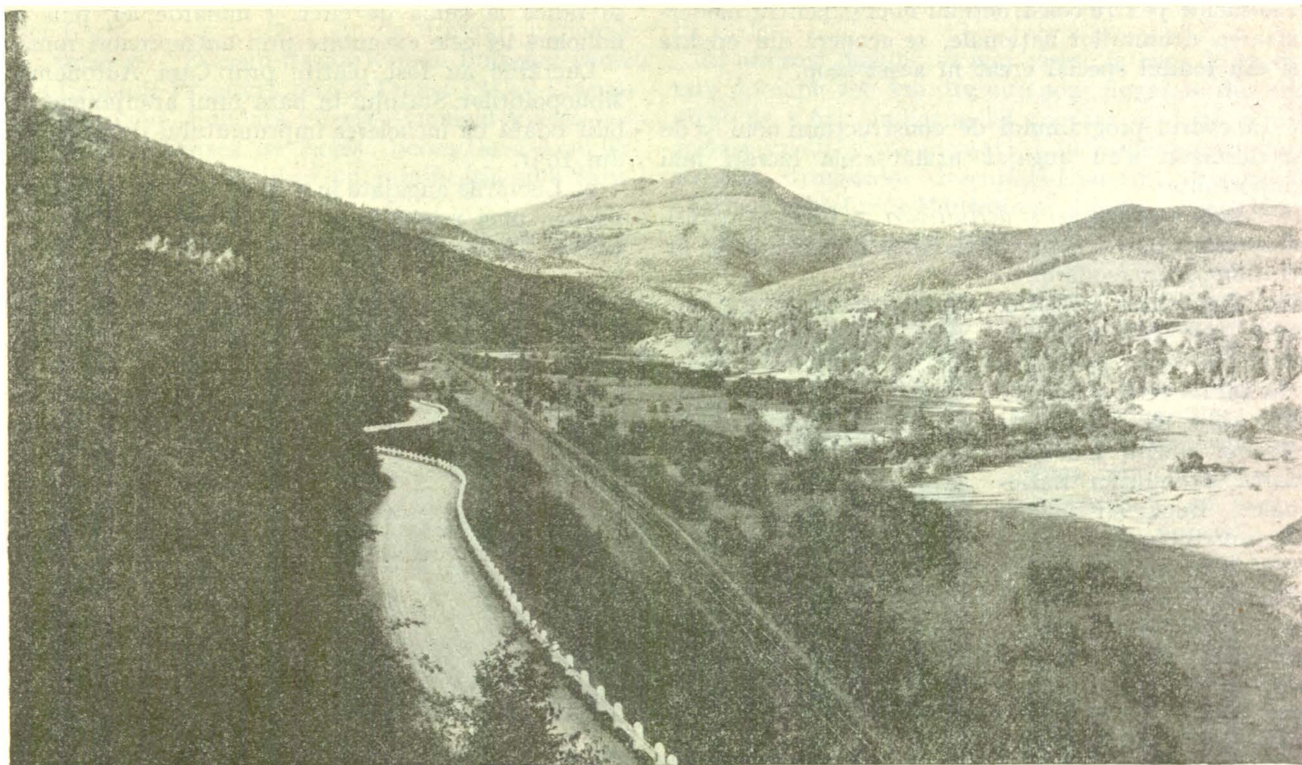

POD PESTE BISTRIȚA LA BROȘTENI

Deosebit, pentru adaptarea principalelor șosele la nouile cerințe ale traficului mecanic, s'a încheiat în anul 1931, un contract cu Societatea Suedeză de Drumuri «Svenska Vägaktiebolaget», pentru refacerea și pavarea a 750 km. de șosea, cuprinzând drumurile naționale București—Ploești—Brașov—Sibiu—Alba-Iulia—Cluj—Oradea, Ploești—Buzău, București — Giurgiu, București—Oltenița, precum și unele din porțiunile cele mai încărcate ale celorlalte șosele din jurul Bucureștilor, Brașovului și Clujului.

In ce privește celelalte drumuri județene, vicinale și comunale, legea drumurilor din 1929 le-a lăsat cu totul în seama administrațiilor locale, județene și comunale, sub directiva și controlul Ministerului Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor. Pentru întreținerea acestor drumuri, denumite drumuri de interes local, legea din 1929 lasă numai mijloace bănești, desființând complet prestația în natură,

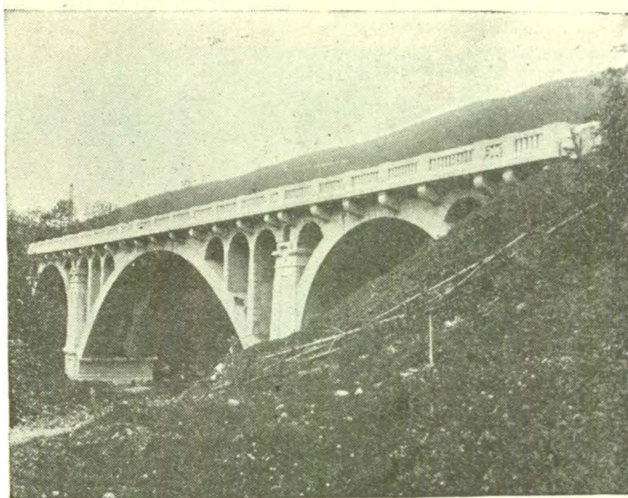
Speranțele puse în sporirea veniturilor Casei Drumurilor, nu au corespuns realității. Din cauza crizei generale, statul nu a putut subvenționa bugetul drumurilor, nici cel puțin cu minimul de 200 milioane lei prevăzut în lege.

DRUMUL NAȚIONAL BUCUREȘTI-CLUJ-ORADEA

SITUAȚIA ACTUALĂ A DRUMURILOR

Casa Drumurilor, lipsită de o parte din veniturile prevăzute la înființarea ei, încărcată cu o rețea de drumuri sporită și cu sarcini noui, derivând din contractele încheiate în 1930 și 1931 pentru construcții de poduri metalice, — n'a corespuns în totul scopului pentru care a fost creată, de aceea legiuitorul din 1932 a căutat să simplifice administrația, revenind la o direcțiune generală a drumurilor, cu 10 inspectorate regionale și cu 71 servicii județene pentru toate drumurile. Legea din 1932 a reintrodus în parte prestația în natură și a restrâns rețeaua drumurilor naționale la rețeaua drumurilor de mare circulație, păstrând mai departe un buget aparte pentru drumurile naționale.

POD DE BETON ARMAT PESTE VALEA LUI BOGDAN

Pentru întreținerea drumurilor administrația dispune de următoarele venituri speciale:

1. Pentru drumurile naționale: *a)* Taxe asupra benzinei și a uleiurilor minerale consumate în țară;

b) Taxe asupra cauciucurilor și bandajelor întrebuințate la vehicule;

c) Taxe asupra mărfurilor încărcate în interiorul țării spre a fi transportate pe căile ferate sau pe apă;

d) Produsul folosinței drumurilor naționale pentru cărăușie publică cu tracțiune mecanică, precum și pentru diferite alte folosințe;

e) O parte a cotelor adiționale percepute pentru drumurile locale.

Toate aceste venituri însumează anual circa 400 milioane lei, din care aproape jumătate se cheltuește pentru plata personalului și pentru administrație.

2. Pentru drumurile județene și comunale, cheltuelile de administrație și de întreținere se acoperă din următoarele surse de venituri mai importante:

a) Produsul cotelor adiționale fixate pentru drumuri asupra impozitelor elementare;

b) Produsul folosinței drumurilor județene și comunale pentru cărăușie publică cu tracțiune mecanică, precum și pentru diferite alte folosințe.

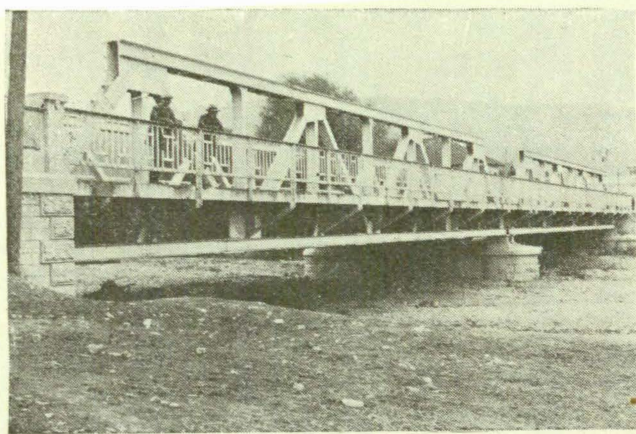
Deosebit de lucrările curente pentru întreținerea drumurilor, se mai urmărește un program de lucrări pentru modernizarea și definitivarea drumurilor existente mai importante, precum și pentru construcțiuni noui în vederea completării rețelei actuale.

Cheltuelile pentru întreținerea curentă a drumurilor, sunt acoperite în mod obișnuit, cum am văzut, din produsul veniturilor mai sus arătate, pe când

cheltuelile pentru construcţiuni noui şi pentru modernizarea drumurilor naţionale, se acoperă din credite şi din fondul special creat în acest scop.

In cadrul programului de construcţiuni noui şi de modernizări s'au angajat următoarele lucrări mai importante:

Pentru modernizări şi definitivări. 1. Primele lucrări, despre care putem spune că marchează începuturile lucrărilor pentru modernizarea drumurilor noastre, sunt cele care s'au angajat în 1931 prin contractul încheiat atunci cu un grup de societăţi străine pentru modernizarea drumurilor naţionale: Bucureşti-Ploeşti-Braşov-Sibiu-Alba-Iulia-Cluj - Oradea - Frontieră; Ploeşti - Buzău; Bucureşti-Giurgiu; Bucureşti-Olteniţa; eşirea din Bucureşti spre Piteşti pe 36 km; eşirea din Bucureşti spre Alexandria pe 22 km; eşirea din Bucureşti spre Urziceni pe 3 km şi eşirile din oraşele Braşov şi Cluj pe celelalte drumuri naţionale cu trafic mai obositor, precum şi lucrările angajate prin antreprenori români, în cadrul contractului din 1931, menţionat mai sus, pentru modernizarea a numeroase porţiuni de drumuri naţionale aflate în traversarea unor centre importante de populaţie.

POD LA GURA-HUMORULUI

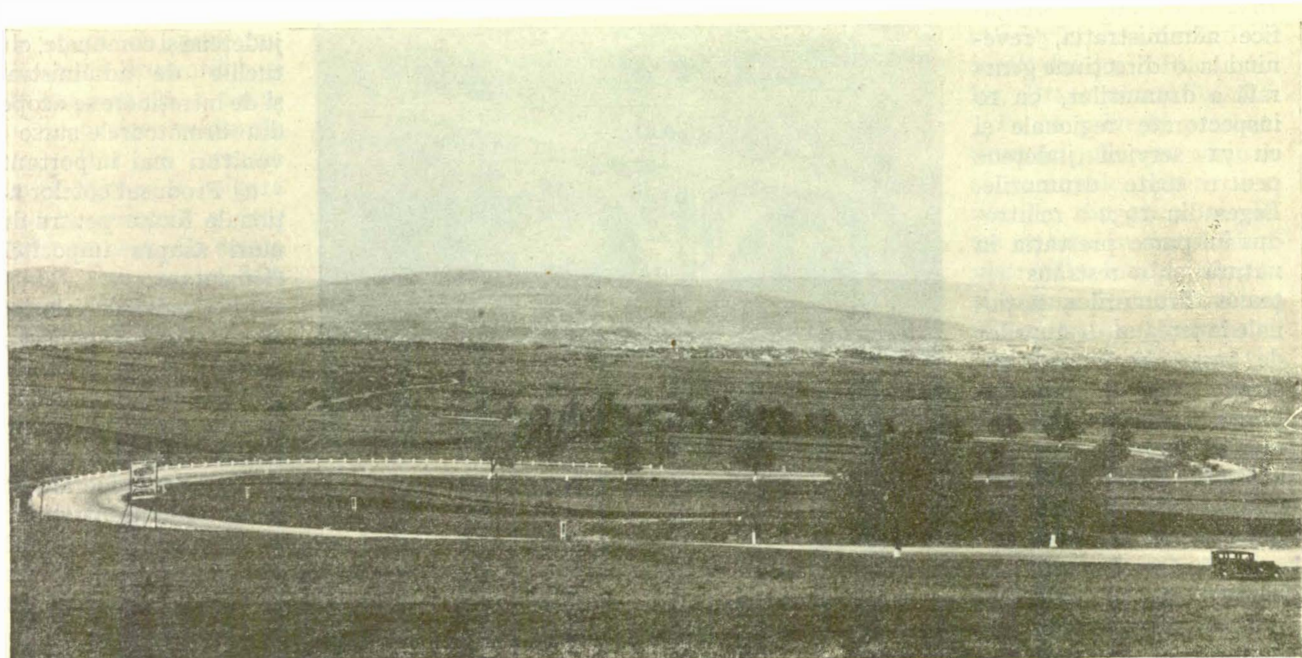
Lucrările angajate în baza contractului din 1931 s'au executat complet până la finele anului 1938; valoarea lucrărilor executate prin societăţile străine se ridică la suma de circa 3 miliarde lei, plus 300 milioane lei cele executate prin antreprenori români.

Lucrările au fost plătite prin Casa Autonomă a Monopolurilor Statului în baza unui aranjament stabilit odată cu încheierea împrumutului de desvoltare din 1931.

2. Lucrările angajate în 1936 şi 1937 pentru modernizarea unei reţele de circa 210 km pe următoarele trasee: Turnu-Severin—Orşova—Mehadia cu ramura spre Băile Herculane; Turtucaia - Silistra - Constanţa; Constanţa - Mangalia-Balcic; Tâncăbeşti-Periş cu ramura Scrovişte şi câteva porţiuni rămase neacoperite prin contractul din 1931 pe drumurile naţionale Bucureşti-Oradea-Frontieră, Bucureşti-Olteniţa şi Ploeşti-Buzău.

Aceste ultime lucrări urmează să fie plătite din fondul special, creat pentru modernizarea drumurilor naţionale. Executarea şi plata lucrărilor s'a eşalonat pe 4 ani.

3. Lucrările angajate în 1937 şi 1938 pentru modernizarea unei reţele de circa 215 km, care cuprinde următoarele artere: Ploeşti-Vălenii de Munte; Buzău-Râmnicul-Sărat-Focşani; Bacău-Răcăciuni; Târgul-Ocna-Slănic; Piatra Neamţ-Bicaz; Cobadin-Cuzgun şi varianta peste Dealul Craiului pe drumul naţional Cluj-Oradea. Lucrările s'au angajat spre a fi executate şi plătite în mai mulţi ani, din creditul de 1.617 milioane lei acordat de Ministerul Finanţelor în Decemvrie 1936.

DRUMUL NAŢIONAL BUCUREŞTI-CLUJ-ORADEA (COASTA FELEACULUI

4. Lucrările angajate în 1938 pentru modernizarea unei rețele de circa 1.200 km de drumuri naționale pe traseele: Focșani-Bacău-Roman-Botoșani-Dorohoiu-Cernăuți-Frontieră; Șușița-Tecuci-Bârlad-Crasna-Huși-Chișinău; Fundata-Pitești-Râmnicul Vâlcea-Govora; Pitești-Curtea de Argeș; Sebeș-Deva-Arad-Timișoara; Cluj-Dej-Halmeu cu ramificația spre Satu-Mare și Bazargic-Balcic.

Lucrările acestea sunt în curs de executare și se plătesc dintr'un credit special de 800 milioane lei deschis în 1938 și sporit în urmă la 900 milioane lei.

5. Se mai află în curs de executare, prin Direcțiunea Generală a Căilor Ferate Române, lucrările de modernizare ale drumului național București-Alexandria-Turnu-Măgurele, pe porțiunea dela Mihăilești până dincolo de Alexandria.

Prin lucrările specificate mai sus în acest capitol, s'ar realiza modernizarea a circa 2.500 km, cuprinzând cele mai importante artere din rețeaua noastră de drumuri naționale.

POD DE BETON ARMAT
PE O INTINDERE DE 150 m PESTE PRUT LA ALBIȚA

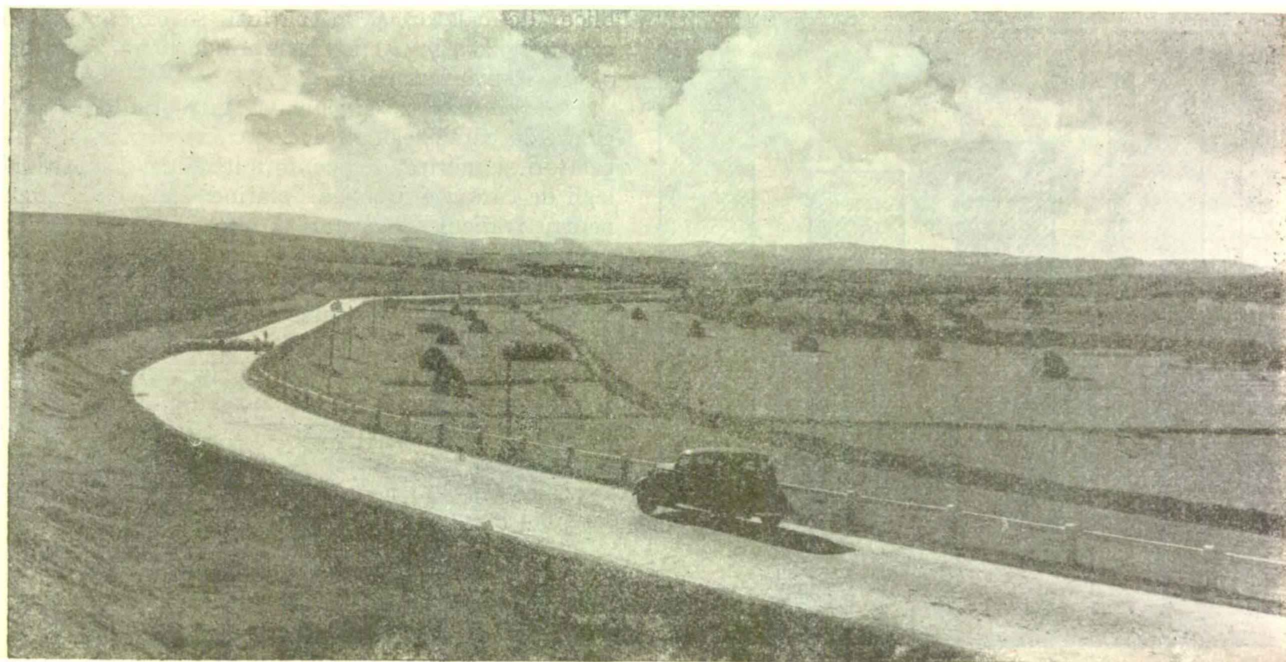
Construcțiuni noui de drumuri. In cadrul programului despre care vorbim mai sus, s'au pus în executare lucrări importante pentru construcțiuni noui de drumuri, mai ales în Basarabia, Maramureș și în Munții Apuseni, regiuni în care se simte încă mare lipsă de artere bune de comunicație și în care s'a angajat construcțiunea a circa 220 km de drumuri noui, numai din creditul de 900 milioane lei acordat în 1938.

In aceleași regiuni, se mai găsesc în curs de executare aproape 200 km drumuri noui, angajate din creditul de 1.617 milioane lei acordat în 1936 și din același credit s'au angajat și lucrările pentru construcția drumurilor București-Urziceni; București-Călărași prin Luica-Mânăstirea; Buzău-Brăila-Galați și Cacova-Lățunaș din restul țării.

Construcțiuni noui de poduri și definitivarea podurilor provizorii existente. Paralel cu lucrările de refacere și de modernizare a drumurilor existente, se urmărește realizarea unui program de construcțiuni de poduri noui peste cursurile de apă mai importante, precum și refacerea sau definitivarea podurilor provizorii existente.

Ca să ne dăm seama mai bine de importanța pe care o au lucrările pentru refacerea și definitivarea podurilor mixte și a podurilor de lemn existente, în cadrul general al lucrărilor de drumuri, vom rezuma în cifre, aproximativ după cum urmează situația podurilor existente pe drumuri. Pe întreaga rețea de 109.000 km a drumurilor publice avem 384.318 metri liniari de poduri de diferite categorii și anume:

Poduri de lemn	215.240	metri
Poduri mixte	44.263	metri
Poduri de zidărie	101,356	metri
Poduri metalice	23.459	metri

DRUMUL NAȚIONAL BUCUREȘTI-CLUJ-ORADEA (SECTORUL SĂULA-HUEDIN)

Distribuirea podurilor după categorii de drumuri este dată în tabloul de mai jos:

Tab. II — Distribuirea podurilor după categorii de drumuri

Categoria drumurilor	Lungimea podurilor (în metri)		
	Poduri de lemn și mixte	Poduri de zidărie și metalice	Total
(1)	(2)	(3)	(4)
Total . . .	259.503	124.815	384.318
Drumuri naționale	39.309	53.621	92.930
Drumuri județene	99.114	48.537	147.651
Drumuri comunale	121.080	22.657	143.737

Programul lucrărilor pentru definitivarea drumurilor publice, cuprinzând și lucrările pentru definitivarea podurilor de lemn și a podurilor mixte, o simplă privire asupra cifrelor din situația expusă mai sus, arată importanța acestor lucrări.

Tot în acest capitol se cuprind și lucrările pentru construcțiunile noui de poduri peste cursurile de apă mai importante, în vederea completării și înlesnirii comunicațiilor între localitățile și regiunile riverane. Pentru evidențierea importanței acestor lucrări, se menționează că programul construcțiilor noui cuprinde și construcția a cinci poduri definitive peste Dunăre.

Reorganizarea administrației drumurilor. Buna îndrumare și supraveghere a lucrărilor angajate în cadrul planului general de desvoltare a drumurilor, cerând serviciilor de execuție o activitate atentă și continuă, s'a căutat să se degajeze acele servicii de toate îndeletnicirile străine de lucrările drumurilor, și un prim pas s'a făcut în această direcțiune prin noua organizare a serviciilor drumurilor naționale, pusă în aplicare cu începere dela 1 Aprilie 1939.

Noua organizare separă serviciile drumurilor naționale de serviciile județene de drumuri, care rămân să se ocupe mai departe atât de drumurile județene și comunale, cât și de toate celelalte însărcinări tehnice, ce le revin în baza legilor în vigoare. Noua organizare privește mai mult drumurile naționale și prevede că administrația acestora se face prin Direcțiunea drumurilor din Ministerul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor.

Diagrama 2 — Incasările la transporturile autorizate de Ministerul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor (pasageri și mărfuri)

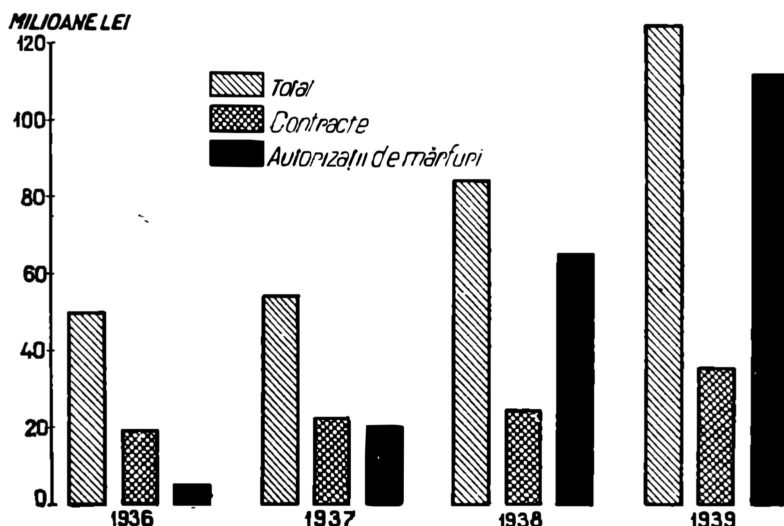
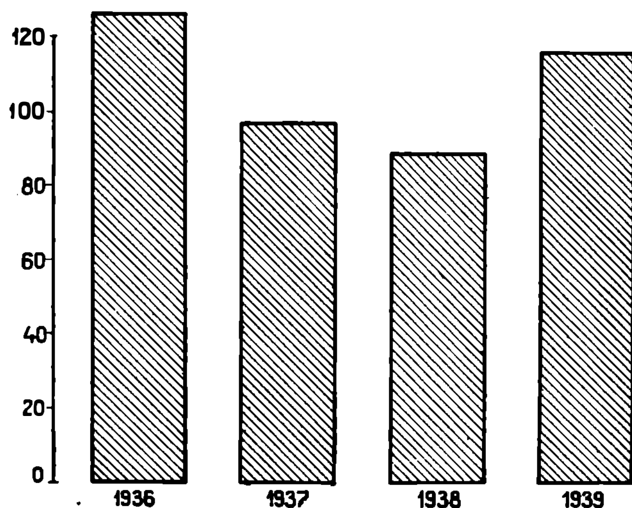

Diagrama 1 — Numărul contractelor de concesiune de pasageri și bagaje în anii 1936—1939

Transporturile rutiere. Transporturile rutiere publice, de călători și de mărfuri, se execută: *a)* de călători izolați; *b)* de întreprinderi particulare și *c)* de Regia Autonomă C.F.R.

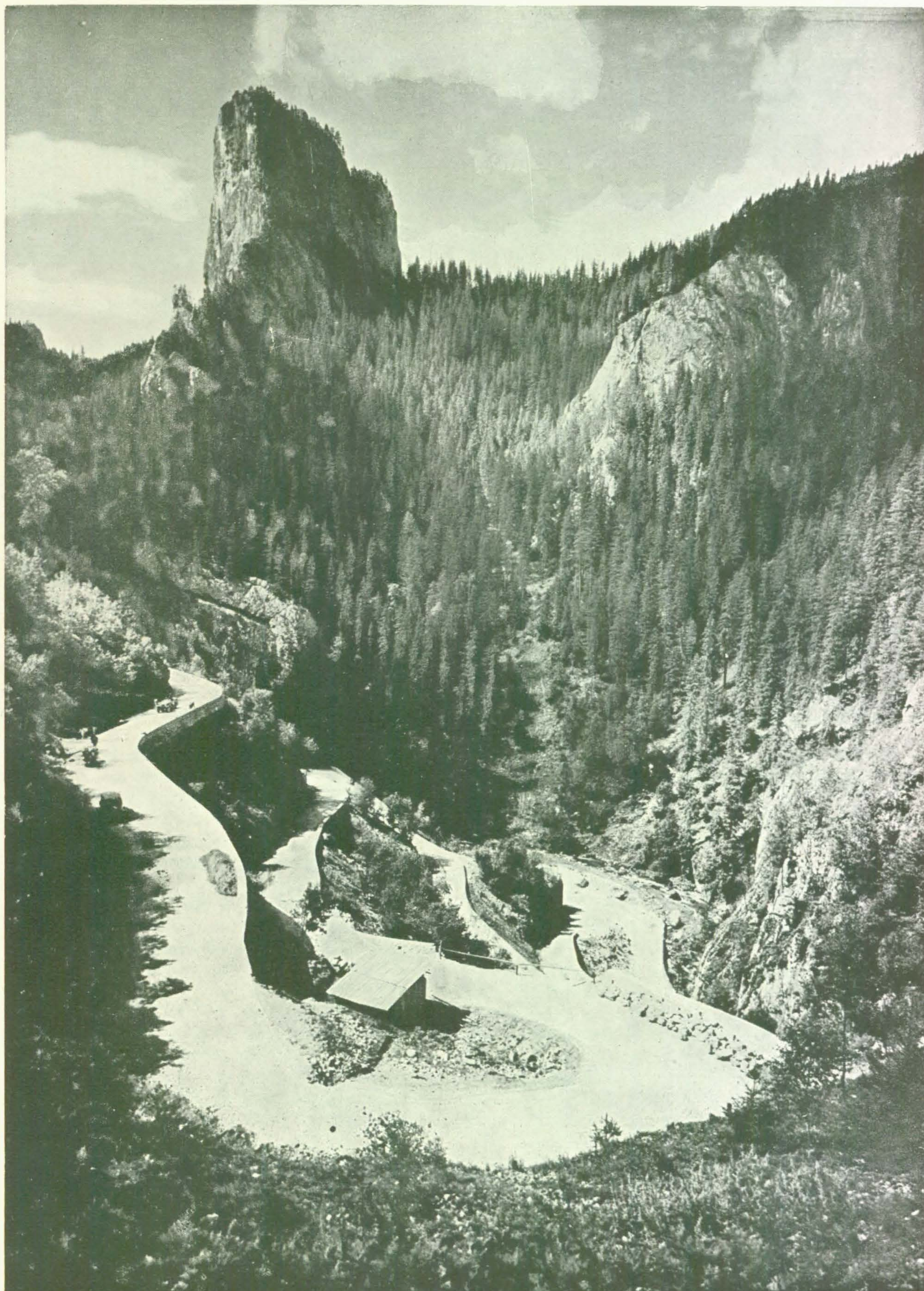
Cărăușii izolați, precum și întreprinderile particulare de cărăușie publică, fac transporturi rutiere de călători și mărfuri, în conformitate cu dispozițiunile legii de cărăușie publică, plătind redevență lunară pentru traficul de mărfuri și taxe pe loc și kilometru pentru traficul de călători.

Calea Ferată exploatează servicii rutiere de călători și de mărfuri pe unele șosele paralele cu liniile sale, plătind o redevență anuală [1]).

In anul bugetar 1938—39 au circulat în România: 20.058 autoturisme, 2.381 autobuse, 7.744 autocamioane, 505 autocisterne, 1.523 autotractoare și 2.052 motociclete.

i. m.

[1]) Vezi *Căile Ferate Române*, pag. 67—69.

PIATRA BARDOSULUI ŞI DRUMUL DELA CHEILE BICAZULUI

CĂILE FERATE ROMÂNE

Căile ferate înseamnă pentru viața economică modernă un adevărat moment revoluționar în sistemul de circulație al bunurilor și persoanelor. Ivirea lor a înlesnit, pe lângă desvoltarea unei cât mai intense economii de schimb, condițiuni de unificare a piețelor, eftinind simțitor transportul și stimulând producția, oferind repeziciune, transport în massă, regularitate și siguranță. Grație acestor avantagii, căile ferate au devenit cel mai important mijloc de transport continental.

Țara de origine a noului sistem este Anglia. Prima locomotivă cu aburi fu construită la 1803, de *Richard Trevithick*. « Tatăl căilor ferate » devine, însă, *George Stephenson*. Locomotiva cu aburi « Active », construită de acesta, trage la 27 Septemvrie 1825 primul tren de mărfuri și personal pe linia Stockton—Darlington. La 15 Septemvrie 1830 se pune în circulație, cu ajutorul locomotivei Stephenson, linia Liverpool—Manchester în Anglia.

După succesul din Anglia, sistemul se răspândește cu repeziciune în celelalte țări. La 1832 se pune în aplicare în Franța, la 1835 în Bavaria și Belgia, la 1837 în Rusia, la 1838 în Prusia și Austria.

Când primele locomotive anunțau omenirii o nouă eră de prosperitate și de progres, în țările românești transportul corespondenței oficiale și diplomatice și a celor câțiva călători foarte rari, se făcea cu « olacul », faimoasa căruță de poștă românească. Aceasta mergea, totuși, admirabil, pe drumuri de țară, impracticabile în timp de ploaie, fără poduri de trecere a apelor.

In memoriile sale, Carol I povestește că în 1866, plecând dela Focșani la ora 6,30 dimineața, a ajuns în București, după amiaza la ora 6, parcurgând distanța de 200 km în 11 ore și jumătate, adică cu o vitesă mijlocie de 17,4 km pe oră, ceeace constituia un adevărat record, nedepășit nici de poștele cele mai repezi din Occident.

EVOLUȚIA CONSTRUCȚIILOR ȘI A ORGANIZĂRII

PERIOADA CONCESIUNILOR 1857 — 1882

Pentru construirea de căi ferate se începuseră oarecari discuțiuni încă înainte de unirea principatelor, sub domnia lui Mihail Sturza în Moldova și a lui Barbu Știrbei în Muntenia.

Concesiunea Barkley. Abia la 1 Septemvrie 1865, sub domnitorul Cuza, guvernul român reușește să dea în construcție companiei engleze John Trevor-Barkley, linia București — Giurgiu, linie care fu terminată la 26 August 1869, când Regele Carol I putu pleca cu primul tren românesc dela București la Giurgiu și de acolo, cu vaporul, mai departe la Viena.

Linia fu dată exploatării, la 19 Octomvrie 1869, sub direcția francezului Dubois.

Concesiunea Strousberg. In Septemvrie 1868 Parlamentul român votează legea pentru concesia construcției liniei Vârciorova–București–Buzău–Brăila–Galați–Tecuci–Roman și Tecuci–Bârlad, în lungime totală de 915 km, unui consorțiu german în frunte cu doctorul Strousberg.

Concesiunea era dată pe 90 ani; prețul construcției era de 270.000 fr. aur de km, Statul român garantând 7½% la capitalul investit, drept dobândă și amortisment.

Pentru procurarea capitalului necesar construcției, consorțiul era autorizat să emită obligațiuni a căror dobândă era plătită pe timpul construcției de consorțiu, iar după terminarea construcției și darea liniilor în exploatare, de către Statul Român, din venitul liniei.

La 10 Septemvrie 1868, se pune piatra fundamentală a gării de Nord din București, iar la 27 Decemvrie 1870 se deschide provizoriu linia București—Buzău—Brăila—Galați—Tecuci—Roman.

In primăvara anului 1871, ploile distrug o parte a liniei, întrerupând circulația. Guvernul român refuză în consecință plata cuponului pe Ianuarie 1871. Compania Strousberg neîndeplinindu-și obligațiunile, fu înlocuită prin « Noua Societate a Acționarilor C.F.R. »

La 13 Septemvrie 1872 se deschide oficial linia Pitești—București—Buzău—Galați—Tecuci—Roman, iar la 9 Mai 1878, linia Pitești—Vârciorova.

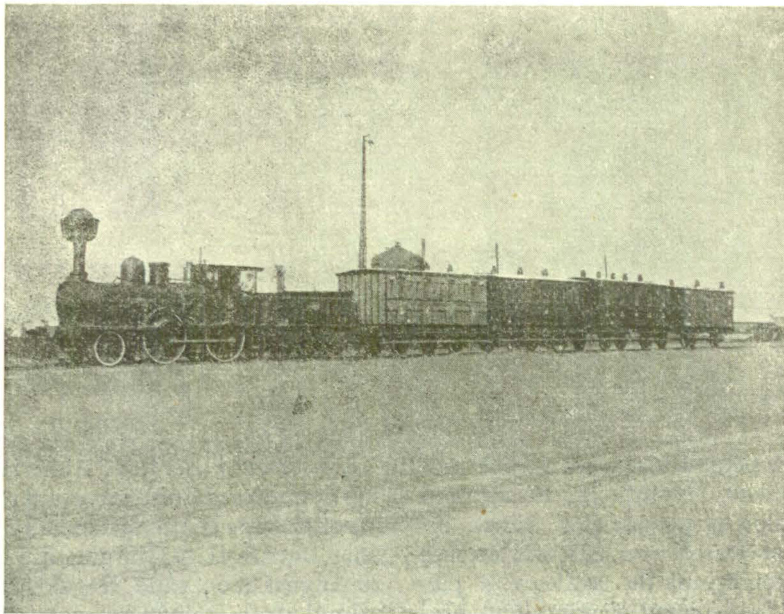
In Decemvrie 1879 și Ianuarie 1880, Parlamentul, sub presiunea Germaniei, care condiționa de aceasta recunoașterea independenței noastre, votează răscumpărarea liniilor construite și administrate de consorțiul Strousberg și apoi de « Noua Societate a Acționarilor C.F.R. », și astfel ia ființă la 1 Aprilie 1880 prima direcție a C.F.R., constituită din Kalinderu, Stătescu și Fălcoianu.

Concesiunea Offenheim. La 24 Mai 1868 și în condițiuni aproape similare cu concesiunea Strousberg,

Statul Român încheie cu consorţiul Offenheim o convenţie pentru construcţia liniilor Roman--Iţcani; Paşcani—Iaşi şi Vereşti—Botoşani, în lungime totală de 224 km.

In Decemvrie 1869 se dă în circulaţie linia Roman—Iţcani; în Iunie 1870 linia Paşcani—Iaşi şi în Noemvrie 1871 linia Vereşti—Botoşani.

Exploatarea liniilor se face însă în condiţiuni foarte proaste, Statul trebuind în mod continuu să plătescă anuitatea, până când la 18 Octomvrie 1888 este nevoit să sechestreze liniile, iar în Ianuarie 1889 să le răscumpere, obligându-se la plata unei anuităţi de 3.865.173 lei aur.

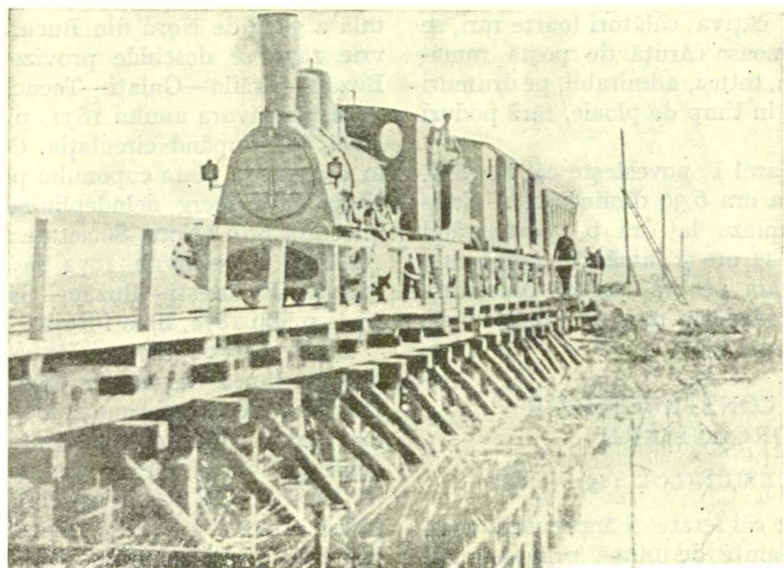
INTÂIUL TREN INTRE BUCUREŞTI ŞI GIURGIU
(Reconstituire cu prilejul «Ceferiadei» 1939)

Intre timp, în urma răsboiului de Independenţă din 1877, Dobrogea redevenind teritoriu românesc, Statul Român răscumpără în 1882 şi linia Cernavoda—Constanţa, construită sub Turci la 1860 de către aceeaşi companie Barkley care construise şi linia Giurgiu—Bucureşti şi care o exploata.

Astfel Statul Român devine proprietarul tuturor liniilor de cale ferată de pe teritoriul său, în lungime totală de 1.377 km, pe care le exploatează de aci înainte în regie, cu personalul şi sub controlul său.

In acest răstimp începuseră construcţii de căi ferate şi în teritoriile româneşti aflate sub dominaţie străină.

In ordinea vechimei, cea mai veche reţea de pe întinsul României actuale este cea de peste munţi care şi-a făcut începutul cu linia Jimbolia—Timişoara la 1857. Urmează linia Cernavoda — Constanţa, pomenită mai sus; apoi reţeaua bucovineană cu linia Iţcani—Grigore-Ghica-Vodă construită în 1867; reţeaua propriu zisă a vechiului Regat, cu prima linie de iniţiativă românească Bucureşti—Giurgiu, construită în 1869 şi, în fine, reţeaua basarabeană cu linia Tighina—Chişinău, construită în 1876.

PE UN POD DE LEMN, LA 1877

PERIOADA CONSTRUCŢIILOR NAŢIONALE
1882—1916

Liniile construite de companiile străine au costat în medie 306.000 lei aur de km şi au fost construite în condiţiunile cele mai proaste. Pentrucă preţul era forfetar, pe de o parte pentru a lungi traseul, pe de altă parte pentru a evita lucrările de artă, liniile au fost construite cu ocoluri mari, cu rampe şi cu pante inutile.

Calitatea lucrărilor a lăsat şi ea foarte mult de dorit: nenumărate poduri neavând fundaţii suficiente au fost luate de apele mari.

Experienţa, însă, era necesară şi menită să ne conducă la hotarîrea eroică a răscumpărării şi la utilizarea, în construcţiile viitoare şi în exploatarea lor, a elementului românesc.

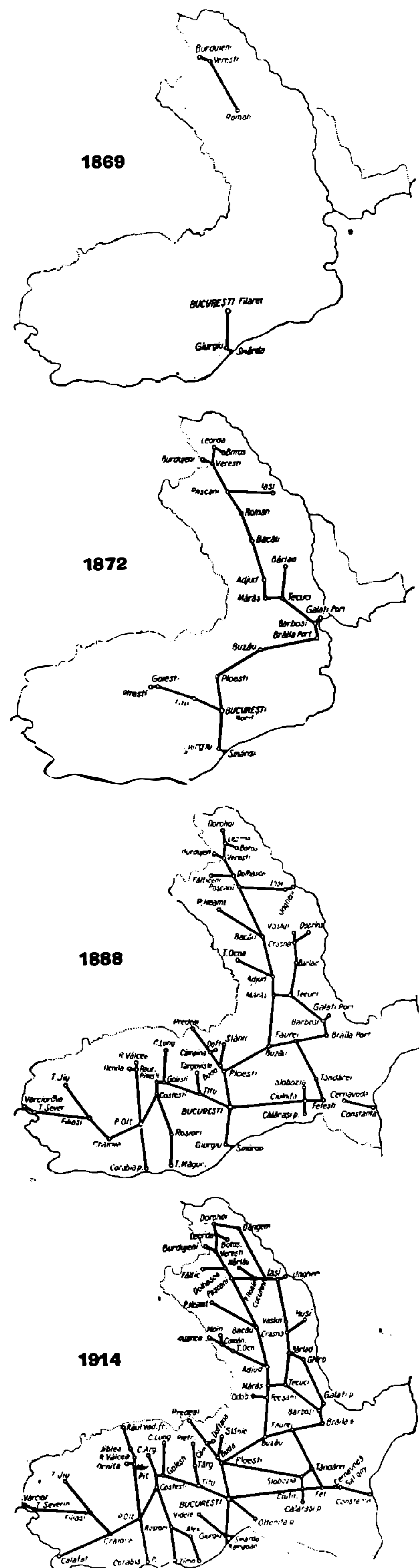
Prima încercare a fost făcută cu linia Buzău—Mărăşeşti, care a fost proiectată şi construită în întregime, între 1879 şi 1881, de inginerul Cantacuzino.

Increderea căpătată în propriile noastre puteri, ca şi progresul pe care ţara îl realiza vertiginos pe toate tărâmurile, au determinat un considerabil avânt şi în construcţiile de cale ferată, până în 1916, data intrării noastre în marele războiu.

In tot acest răstimp, reţeaua de cale ferată a fost sporită continuu, ajungând în 1916 la 3.588 km de linii în exploatare, la un preţ de cost care nu a depăşit 150.000 lei aur de km.

După răscumpărarea liniilor construite de consorţiile străine şi preluarea de către Stat a administrării şi exploatării lor, prin regulamentul de exploatare din 11 Aprilie 1880, s'a

EVOLUŢIA REŢELEI CĂILOR FERATE ROMÂNE

constituit «Direcţiunea Generală Princiară a Căilor Ferate Române» care a durat până la 19 Martie 1883, dată la care a fost votată de către Parlamentul ţării «Legea de Exploatare C.F.R».

Conform acestei legi, care a rămas în fiinţă până la 1919, administrarea căilor ferate române, în numele Ministerului de Lucrări Publice, era încredinţată «Direcţiunei Generale C. F. R.», compusă dintr'un director general, un subdirector general şi zece servicii centrale.

Legea din 1883 acorda căilor ferate oarecare autonomie, prevăzându-i un consiliu de administraţie şi un buget propiu, supus aprobării Corpurilor Leguitoare. Această autonomie dură până la 1901 când, din cauza greutăţilor financiare în care se afla ţara de pe urma crizei agricole, consiliul de administraţie e desfiinţat, bugetul căilor ferate este înglobat în bugetul general al Statului, iar conducerea trece cu totul sub autoritatea Ministerului de Lucrări Publice.

Dacă însă, în formă, această autonomie a încetat să mai existe, în fond ea a continuat, graţie autorităţii şi prestigiului directorilor generali cari au ştiut să resiste la toate presiunile politice.

PERIOADA REFACERII 1918—1939

In urma marelui răsboiu şi a reintegrării în hotarele sale etnice, România şi-a sporit, odată cu teritoriul, şi reţeaua de căi ferate la 11.001 km.

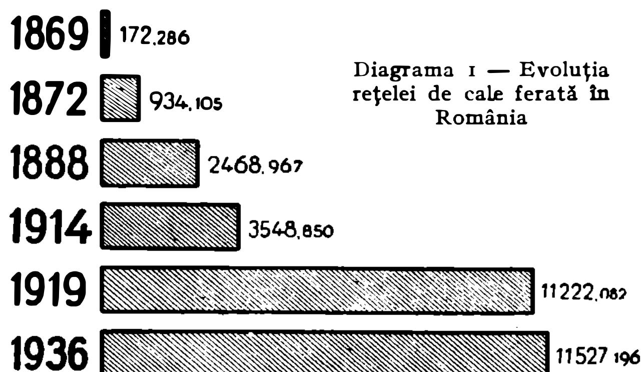

Diagrama 1 — Evoluţia reţelei de cale ferată în România

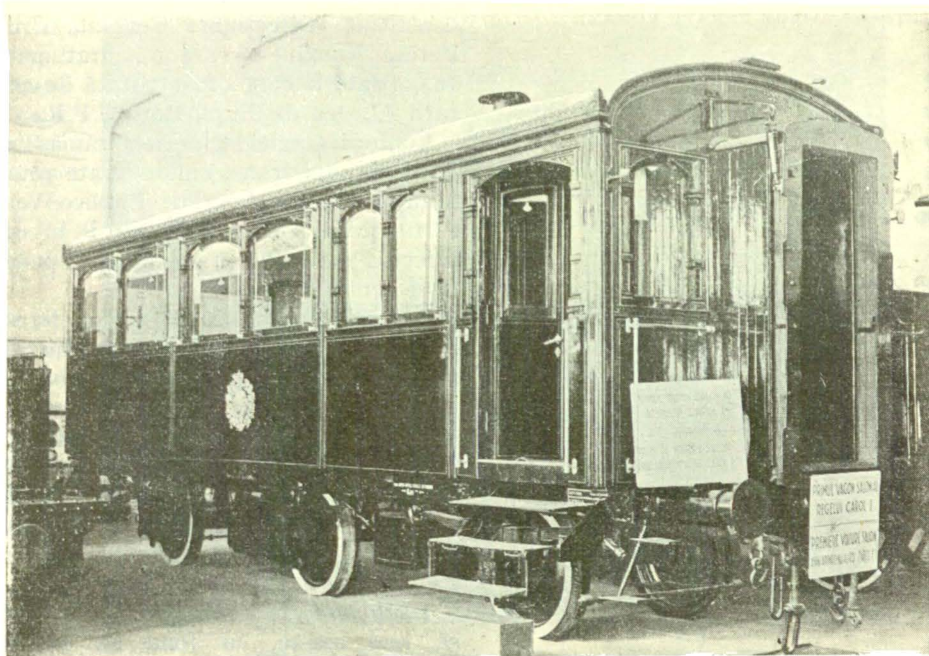
Nu-i mai puţin adevărat că starea în care se afla această reţea după încheierea păcii, era din cele mai triste.

In teritoriul ce fusese ocupat de inamici, adică în Oltenia, Muntenia şi Dobrogea, aproape toate lucrările de artă erau distruse şi refăcute doar în parte şi numai provizoriu.

Pe tot cuprinsul ţării, liniile prost întreţinute în timpul răsboiului, cereau o grabnică punere la punct.

Materialul rulant (locomotivele şi vagoanele) fusese în parte capturat de inamici, în parte deteriorat, în parte distrus.

In vechiul Regat, din cele 910 locomotive pe care le aveam la declararea răsboiului nu mai erau în serviciu decât 265; din cele 1.461 vagoane de călători nu mai aveam decât 563, iar din cele 23.576 vagoane de marfă nu mai aveam decât 3.511.

INTÂIUL VAGON-SALON AL REGELUI CAROL I

In momentul încheierei păcii, când populația refugiată în Moldova trebuia repatriată și aprovisionată, situația era atât de precară că abia se putea îndruma câte un tren pe zi, și acela cu o vitesă care nu depășea 10—15 km pe oră.

Pentru distanțe neînsemnate trebuiau zile întregi de parcurs, iar pentru încărcarea mărfurilor, luni de așteptare a vagonului necesar.

In Bucovina, prin care răsboiul dintre armatele austro-ungare și cele rusești trecuse de câteva ori, întreaga rețea era complet distrusă. Toate podurile, toate gările, toate clădirile anexe erau distruse, iar pe unele linii chiar șinele și traversele au fost ridicate, rămânând doar terasamentul pe care circulau carele.

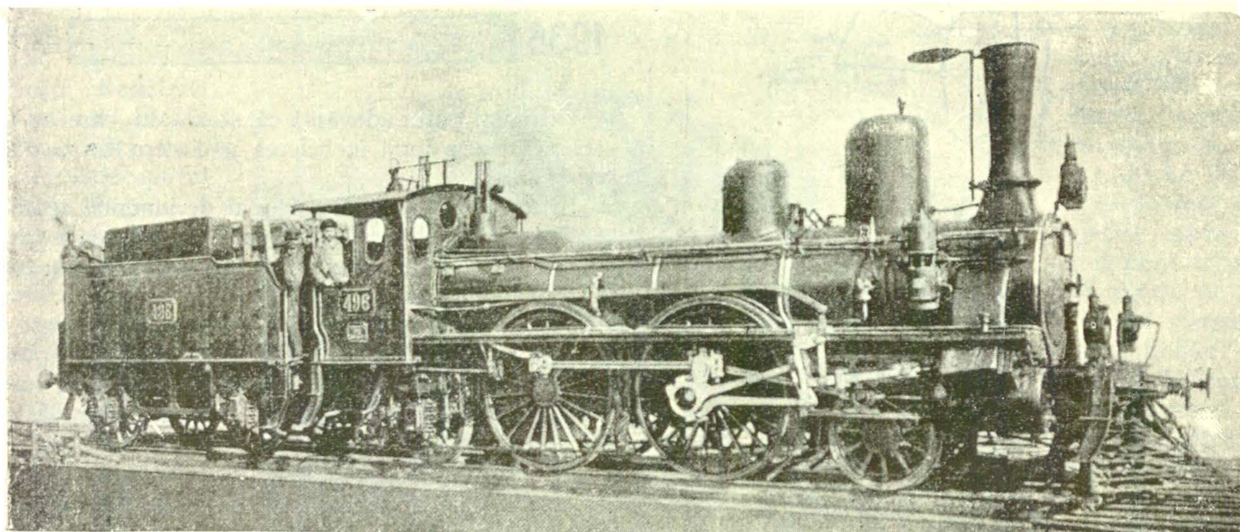
In Basarabia, la insuficiența rețelei se adăuga faptul că ea era de alt ecartament și că traficul cu restul țării se făcea prin transbordare.

Personalul rețelelor alipite, de origină etnică alta decât cea românească, în marea lui majoritate necunoscând limba română, pregătit în regulamente și instrucții altele decât ale vechiului Regat, contribuia la agravarea situației.

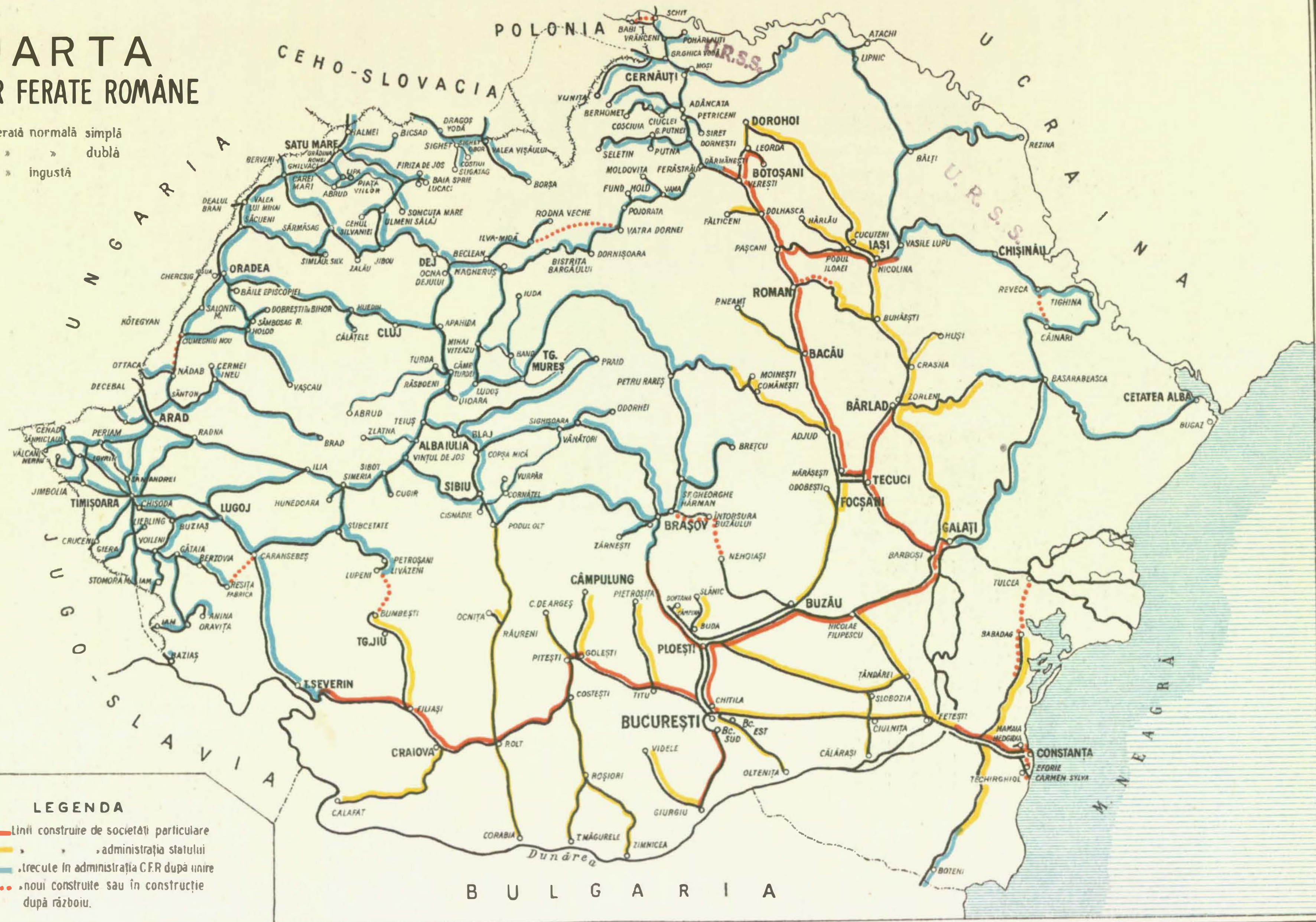
Pregătirea elementului românesc cerea timp și îngreuna soluționarea problemelor cu caracter tehnic și administrativ.

La toate aceste neajunsuri se adăuga faptul că în toate provinciile alipite, rețelele de cale ferată erau orientate în conformitate cu interesele țărilor cărora le aparținuseră și că noui linii de legătură, între toate aceste provincii și vechiul Regat erau necesare atât din punct de vedere național, cât mai ales din punct de vedere economic.

Cu mari sforțări și cu propriile sale mijloace, până la împrumutul din 1929, administrația căilor ferate a refăcut liniile cari periclitau siguranța circulației, și cele circa 150 poduri distruse, între care și marele pod peste Dunăre (brațul Borcea); a completat personalul, a refăcut instrucțiile și regulamentele nouilor provincii punându-le de acord cu cele din vechiul Regat, a refăcut și completat atelierele de reparații, a început standardizarea celor

AL TREILEA TIP DE LOCOMOTIVĂ, PUS IN FUNCȚIUNE IN 1892

HARTA
CĂILOR FERATE ROMÂNE
Cale ferată normală simplă
» » dublă
» » ingustă
LEGENDA
Linii construite de societăți particulare
» » administrația statului
» trecute în administrația C.F.R după unire
» noui construite sau în construcție după războiu.
POLONIA
CEHO-SLOVACIA
UNGARIA
JUGO-SLAVIA
BULGARIA
UCRAINA
U.R.S.S.
MAREA NEAGRĂ
Dunărea
BUCUREȘTI
CLUJ
IAȘI
CERNĂUȚI
CHIȘINĂU
ORADEA
SATU MARE
ARAD
TIMIȘOARA
LUGOJ
SIBIU
BRAȘOV
PLOEȘTI
BUZĂU
GALAȚI
CONSTANȚA
CRAIOVA
T. SEVERIN
TG. JIU
CÂMPULUNG
TECUCI
FOCȘANI
BÂRLAD
BACĂU
ROMAN
BOTOȘANI
DOROHOI
CETATEA ALBA
ALBA IULIA
DEJ
TG. MUREȘ

M.O.I.N.

peste 150 de tipuri de locomotive și a celor peste 50 tipuri de șine, și a pus în lucru o sumă de linii noui, menite să completeze și să armonizeze rețeaua conform intereselor României.

Astfel, în 1922—23 a fost normalizată rețeaua basarabeană (1.200 km), apoi au fost construite următoarele linii și legături: 1. linia Vasile-Lupu—Bălți (73 km); 2. linia Chișinău—Căinari (53 km); 3. legătura și podul peste Prut între Galați—Reni (18 km); 4. linia Brașov—Intorsura-Buzăului (spre Buzău (38 km); 5. linia Salonta—Chișineu-Criș (Ardeal), 35 km; 6. Reșița—Caransenbeș (40,6 km) și 7. Salva—Vișeu.

S'au mai terminat liniile începute înainte de 1916: 1. Constanța — Carmen-Sylva—Mangalia (44km); 2. București Est—Pantelimon (6km); 3. Băcești—Roman (45 km); precum și linia Ilva-Mică—Vatra-Dornei; (75 km) începută după 1920.

Au fost începute, aflându-se încă în construcție, liniile: 1. Bumbești — Livezeni (30 km); 2. Reșița—Caransebeș (40,6 km); și 3. Hamangia—Babadag—Tulcea (40 km).

Au mai rămas părăsite liniile începute înainte de 1916: 1. Moreni—Sinaia; 2. București—Roșiori—Caracal—Craiova; 3. Făurei—Tecuci; 4. Pașcani—Tg. Neamț.

S'a construit deci după răsboiu o foarte mică parte din liniile de care rețeaua avea nevoe pentru completarea ei; nu s'au terminat unele linii începute după răsboiu; au fost părăsite altele începute înaintea răsboiului și nu s'au putut începe o sumă de alte linii de tot atâta importanță pentru țară, din punct de vedere național, economic și strategic.

Rețeaua căilor noastre ferate exploatate de Stat, ajunge la sfârșitul anului 1938 la 11.375 km, după cum se poate vedea din tabloul I de mai jos

Repartiția acestor linii pe diferitele provincii, în raport cu suprafața și cu densitatea populației provinciilor respective, e redată în tabloul II, din care reese că cea mai deasă rețea în raport cu suprafața o avea Bucovina, iar în raport cu populația, Transilvania; iar cea mai rară, Basarabia.

Tab. I — Rețeaua de cale ferată în anii 1929—1938

Anii	Lungimea rețelei			Lungimea liniilor în exploatare				
	Total	Cale curentă	Cale de garaj	Total	Linii normale: Principale	Linii normale: Secundare	Inguste	Din care cu cale dublă
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1929	15.068	11.348	3.720	11.130	3.691	6.722	717	218
1930	15.073	11.353	3.720	11.135	3.691	6.728	716	218
1931	15.239	11.494	3.745	11.221	3.691	6.814	716	273
1932	15.264	11.503	3.761	11.206	3.691	6.799	716	297
1933	15.264	11.503	3.761	11.206	3.691	6.799	716	297
1934	15.290	11.529	3.761	11.213	3.698	6.799	716	316
1935	15.392	11.510	3.882	11.194	3.698	6.799	697	316
1936	15.441	11.557	3.884	11.241	3.722	6.846	673	316
1937	15.472	11.588	3.884	11.272	3.698	6.914	660	316
1938	15.677	11.735	3.942	11.375	3.698	7.017	660	360
1939	—	11.815	—	11.410	3.871	6.860	679	405

GARA PAȘCANI IN 1877.
Gravură contemporană din *Ilustracion española y americana*

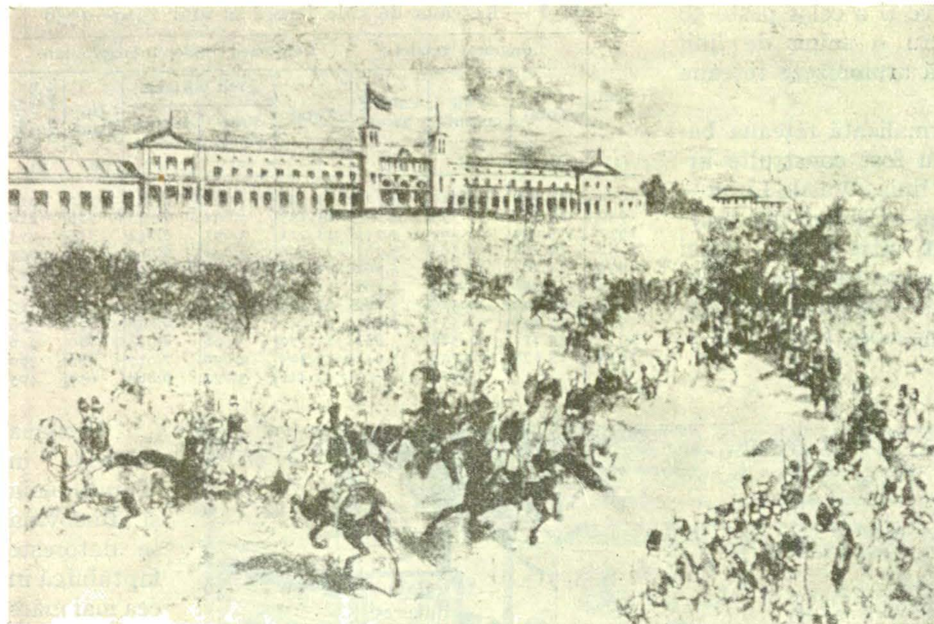
Desimea rețelelor în Transilvania și Bucovina se datorește faptului că în cea mai mare parte construirea lor a fost lăsată inițiativei particulare, sprijinită și subvenționată de stat, ceia ce a și determinat caracterul local-industrial al tuturor acestor linii.

Astfel, în Bucovina, numai linia Cernăuți — Noua-Suliță (32 km) a fost construită de statul Austro-Ungar; linia Ițcani—Grigore-Ghica-Vodă (114 km) a fost răscumpărată dela Compania Lemberg — Cernăuți, iar toate celelalte linii în lungime de 314 km au fost construite de două societăți particulare.

Tab. II — Repartiția căilor ferate în exploatare, pe provincii în anul 1938

Provincia	Suprafața provinciei în km²	Populația provinciei la 1 Iulie 1938	Lungimea rețelei C.F.R. km	Km linie C.F.R. pe km² de provincie	Km de linie C.F.R. la 1.000 locuitori
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ROMÂNIA	295.049	19.750.004	11.375	0,039	0,576
Vechiul Regat . . .	137.903	9.833.161	4.094	0,030	0,416
Basarabia	44.422	3.147.646	1.218	0,027	0,387
Bucovina	10.442	917.445	595	0,057	0,649
Transilvania . . .	102.282	5.851.752	5.468	0,053	0,934

In Transilvania, 2.667 km de linii normale și 713 km linii înguste au fost construite de 43 societăți particulare

SOSIREA ȚARULUI ALEXANDRU II IN GARA DE NORD DIN BUCUREȘTI LA 1877

La aceeași dată se înființează 14 grupuri de inspecțiuni de mișcare, de tracțiune și de întreținere.

Legea pentru crearea Subsecretariatului de Stat C.F.R., din 2 Februarie 1927, menține Consiliul de administrație și, înlocuind directorul general prin subsecretarul de Stat, suprimă caractrul comercial al Administrației C.F.R.; totodată, reduce numărul direcțiunilor de exploatare la 5, și restrânge atribuțiunile acestora, la controlul și supravegherea exploatării. Dispozițiunile acestei legi au fost abrogate prin legea pentru organizarea și exploatarea Căilor Ferate, din 13 August 1927 și regulamentul ei de aplicare din 16 Februarie 1928, cari repun în aplicare, cu mici modificări, legea din 1925.

După răsboiu însă, toate aceste linii au fost luate în exploatare de Statul român și răscumpărate apoi, treptat.

Imediat după răsboiu, prin Decretul Regal din 4 Ianuarie 1919, Administrația C.F.R., — rămânând supusă prevederilor legii de organizare și exploatare din 1883, modificate în 1901, — se reorganizează din punct de vedere administrativ și anume: pe lângă Direcțiunea Generală și direcțiunile centrale, se înființează și se organizează în centrele mai importante ale țării, 9 direcțiuni regionale (cu tot aparatul administrativ și executiv în subordine necesar), cu scopul de a organiza și unifica exploatarea pe întreaga rețea.

Prin legea promulgată prin Decretul Regal Nr. 1.712 din 22 Aprilie 1920, se creează în cadrul Direcțiunii Generale C.F.R., *Casa Muncii C.F.R.*, instituție de asistență și ajutorare a personalului căilor ferate.

La 11 Februarie 1922, Direcțiunea Conductelor de Petrol se inglobează — ca direcțiune centrală — în Administrația C.F.R.

Marile și grelele probleme cari se puneau conducerii căilor ferate cereau soluții repezi. Pe de o parte rigiditatea legii contabilității publice, pe de altă parte interese politice cari nu întotdeauna concordau cu cele ale administrației, constituiau serioase obstacole în calea unor mai bune și mai repezi soluții.

Prin legea de organizare și exploatare C.F.R., din 17 Iunie 1925, se revine la caracterul autonom-comercial al Administrației C.F.R., creându-se un consiliu de administrație suprapus Direcțiunii Generale, fapt care, dând mai multă libertate de acțiune organelor de conducere, a permis raționalizarea exploatării; totodată, cele 9 direcțiuni regionale înființate în anii 1919—1920, sunt înlocuite, dela 1 Ianuarie 1926, prin 14 direcțiuni de exploatare.

Astăzi, administrația căilor ferate este guvernată de legea pentru crearea Regiei Autonome C.F.R., din 27 Iunie 1929.

Sub regimul acestei legi, în cursul anilor 1929—1930, conform principiului de autonomie a întreprinderilor Statului, Casa Muncii C.F.R. și Direcțiunea Conductelor de Petrol, au fost deslipite dela Regia Autonomă C.F.R. și transformate, cea dintâi în Casa Autonomă pentru Ocrotirea și Ajutorarea Personalului C.F.R., a doua în Regie Publică, cu administrație independentă.

Prin legea privitoare la regiile autonome din 4 Mai 1934, Regia Publică a Conductelor de Petrol a fost incorporată din nou, ca direcțiune centrală, în cadrele Regiei Autonome C. F. R.

Ca o urmare a concurenței pe care transporturile cu autobuse o făceau transporturilor feroviare, Statul decide, în cursul anului 1934, concesionarea, în favoarea Regiei Autonome C.F.R., a transporturilor publice cu automobile pe unele drumuri. Aceasta se și pune în aplicare prin legea din 21 Iulie 1934, conform căreia s'a înființat, în cadrul Direcțiunii Centrale de Mișcare, serviciul pentru exploatarea autobuselor.

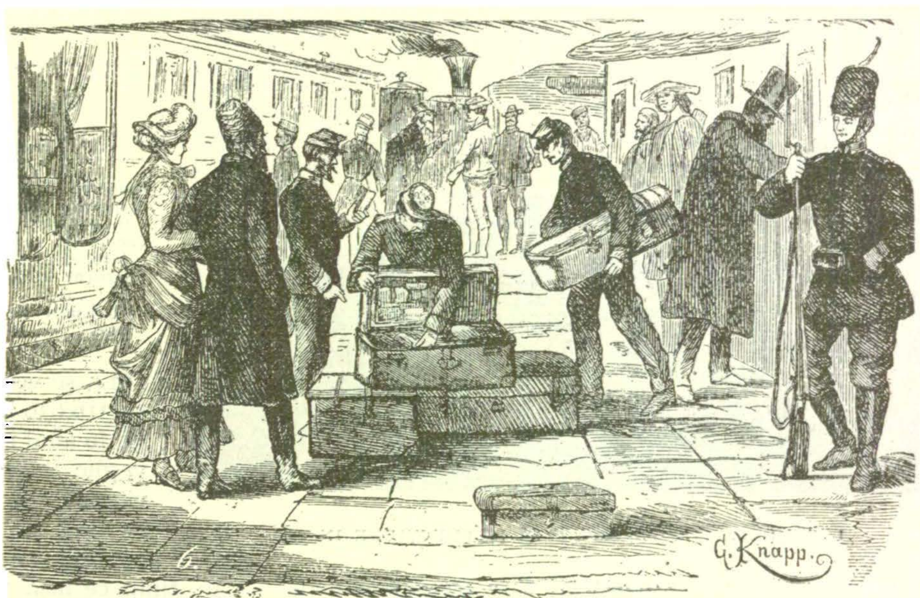
Legea de autonomie din 1929 este rezultată din legea monetară votată în același an, care, în anexa sa, prevede:

« *Administrația căilor ferate va căpăta toate puterile necesare pentru ca să poată asigura, pe toată a ei răspundere, buna organizație a serviciului. Căile ferate vor fi reorganizate pe baza unei autonomii administrative și financiare lărgite, pentru încheierea contractelor, numirea personalului, autoritatea direcțiunii* ».

Aceiași lege prevede că în trei ani (deci până în 1932) calea ferată « *este obligată să-și acopere cheltuelile din venituri, fără subvenții din partea bugetului general* ».

Deasemenea că «*transporturile gratuite vor fi suprimate şi reducerile de tarife vor fi revizuite. Ele nu vor mai fi acordate pe viitor decât cu autorizaţia Consiliului de Administraţie al Căilor Ferate şi vor da loc la imputaţiuni asupra creditelor cari vor fi deschise în acest scop. Transporturile efectuate în folosul diferitelor servicii publice vor fi prevăzute în creditele lor respective*».

Legea monetară mai prevede că «Legea de autonomie C.F.R.» va fi prezentată parlamentului spre votare, *cel mult după şase luni dela promulgarea legii de stabilizare.*

IN GARA PREDEAL LA 1880
Gravură în lemn de G. Knapp. Colecţia Adrian Corbu

Forma aleasă pentru administrarea căilor ferate este aceea de «*regie publică comercială*», prevăzută de «*Legea pentru organizarea şi administrarea pe baze comerciale a întreprinderilor şi avuţiilor publice*» din 1929 şi este stabilită prin «*Legea pentru crearea Regiei Autonome C.F.R.*» din acelaşi an.

Această lege încredinţează conducerea căilor ferate unui Consiliu de Administraţie, unui Comitet de Direcţie şi Direcţiunii Generale.

Consiliul de Administraţie se compune din 10 persoane numite pe termen de patru ani, cu un preşedinte ales din sânul său, pe câte un an.

Consiliul deleagă o parte din atribuţiile sale Comitetului de Direcţie care se compune din doi membri ai Consiliului şi directorul general.

La conducerea Direcţiei Generale, legea prevede un director general ajutat de doi subdirectori generali. Numărul lor a fost ridicat ulterior la 4.

Administraţia Căilor Ferate este împărţită în patru mari grupe de specialitate şi anume:

1. *Grupa administrativă*, formată din 5 direcţiuni: *a)* Direcţiunea administrativă; *b)* Direcţiunea contenciosului; *c)* Direcţiunea medicală; *d)* Direcţiunea controlului şi *e)* Direcţiunea şcoalelor profesionale.

2. *Grupa de exploatare*, formată din 3 direcţiuni: *a)* Direcţiunea mişcării; *b)* Direcţiunea tracţiunii şi *c)* Direcţiunea întreţinerii.

3. *Grupa economică*, formată din 3 direcţiuni: *a)* Direcţiunea comercială; *b)* Direcţiunea economatului şi *c)* Direcţiunea financiară.

4. *Grupa tehnică*, formată din 4 direcţiuni: *a)* Direcţiunea lucrărilor speciale; *b)* Direcţiunea podurilor; *c)* Direcţiunea atelierelor şi *d)* Direcţiunea de studii.

Iar, ca organe de execuţie în exterior:

1) 4 direcţiuni de exploatare (organe de control şi de supraveghere a exploatării), la Bucureşti, Iaşi, Cluj şi Timişoara; 2) 10 grupe de inspecţiuni de mişcare, de întreţinere, de tracţiune şi divizii financiare la Bucureşti, Galaţi, Craiova, Braşov, Timişoara, Oradea, Cluj, Cernăuţi, Iaşi şi Chişinău, precum şi alte organe exterioare de execuţie ale Direcţiunilor atelierelor, economatului, conductelor de petrol, medicală, contenciosului, etc.

EVOLUŢIA EXPLOATĂRII

INAINTE DE 1916

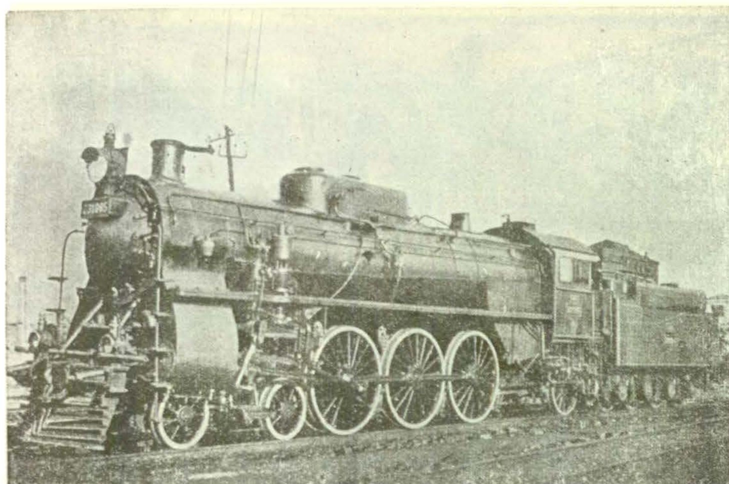
Incepută mult mai târziu şi cu mijloace mai reduse decât marile ţări industriale din Occident, reţeaua căilor noastre ferate era insuficientă ca desvoltare, şi ca perfecţionare a instalaţiilor sale. In timp ce în Occident reţelele de cale ferată progresau vertiginos graţie mijloacelor băneşti de care dispuneau, şi Statul şi iniţiativa particulară, la noi totul trebuia făcut de Stat.

Fără linii duble, fără instalaţii de centralizare, cu o semnalizare redusă şi fără aparatura modernă de care căile ferate din Occident dispuneau din belşug, exploatarea căilor noastre ferate a realizat totuşi, graţie iscusinţei şi abnegaţiei personalului său, atât din punct de vedere tehnic, cât şi din punct de vedere financiar, aceleaşi rezultate, ca şi cele mai bine organizate şi mai bine conduse căi ferate din Apus.

Graţie avântului economic pe care ţara îl luase după independenţa ei şi mai ales graţie unei conduceri chibzuite, exploatarea căilor ferate a dat excedente în toată perioada dinainte de 1916.

Reţeaua atingea în 1914 lungimea totală de 3.549 km reprezentând o investiţie de: 1.162 milioane lei aur; iar anul 1913/14, cu toată lipsa de trafic a lunilor Iulie şi August 1913, datorită mişcărilor de trupe provocate de campania din Bulgaria, este anul record pentru exploatarea antebelică.

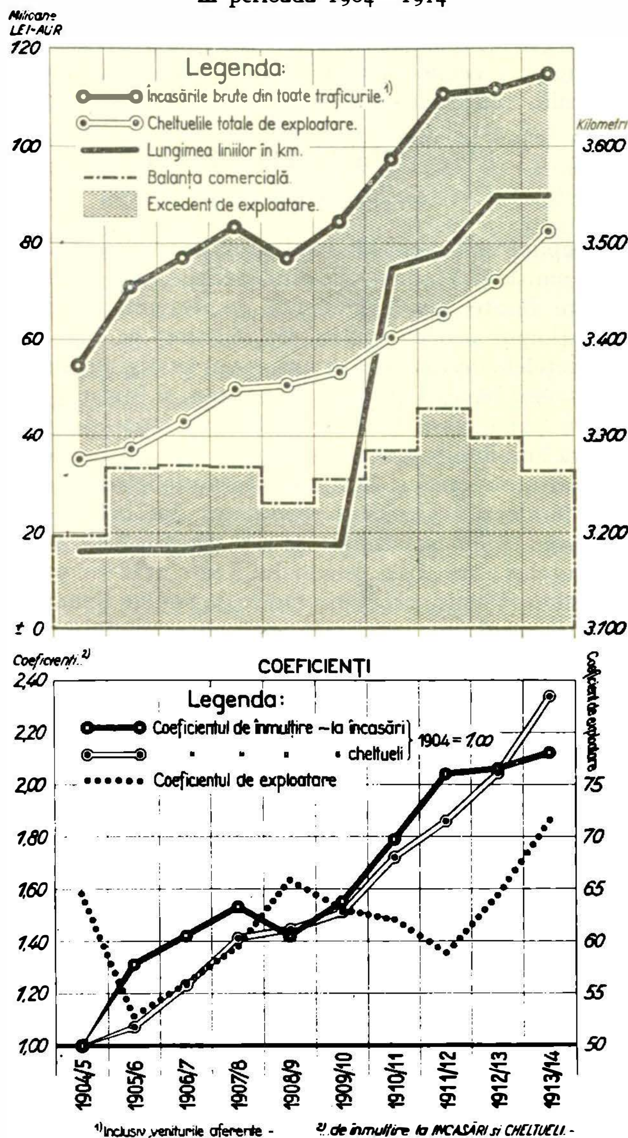
Incasările exerciţiului 1913/14 ating suma de 115 milioane lei aur, cu 19,50% mai mult ca media anilor precedenţi, iar excedentul este, cu toate marile cheltueli ale acestui an, de 32 milioane lei, ceea ce reprezintă o dobândă de 2,82% la capitalul investit.

LOCOMOTIVĂ TIP PACIFIC PUSĂ IN FUNCŢIUNE IN 1912

Din graficul 2 şi tabloul IV care reprezintă evoluţia exploatării căilor noastre ferate dela 1904 la

Diagrama 2 — Rezultatele financiare ale exploatării în perioada 1904—1914

Tab. III — Situaţia Căilor Ferate Române în 1913—14

Elemente (1)	Datele anului 1913-14 (2)	Mijlocia celor 5 ani precedenţi (3)	Diferenţa în% (4)
Lungimea liniilor, km .	3.549	3.324	+ 6,77
Incasările brute din toate traficurile, lei . .	115.046.192	96.273.887	+19,50
Cheltuelile de exploatare, lei	82.302.547	60.327.968	+36,43
Excedent de exploatare, lei	32.743.645	35.945.919	— 8,91
Coeficientul de exploatare.	71,54	62,86	+13,81

1914, se vede cum incasările au trecut dela 54.316.636 lei în anul 1904—5, la 115.046.192 lei în anul 1913—1914, cheltuelile rămânând veşnic inferioare. Coeficienţii de exploatare variază între 52,85 în anul 1905—6 şi 71,54 în anul 1913—14, iar excedentele însumează pe toţi aceşti ani 332.597.511 lei aur.

In timp ce însă traficul comercial de mărfuri în tone/km sporea dela 1904 la 1914 cu 118%, cel de

Tab. IV — Evoluţia exploatării căilor ferate române în perioada 1904—1914

Anii (1)	Lungimea liniilor (2)	Incasările brute din toate traficurile *) (3)	Coeficient de înmulţire 1904 (4)	Cheltuelile totale de exploatare (5)	Coeficient de înmulţire 1904 (6)	Excedent de exploatare (7)	Coeficient de exploatare (8)
1904/05	3.179	54.316.636	1,00	35.106.447	1,00	19.210.189	64,63
1905/06	3.181	70.908.119	1,31	37.477.755	1,07	33.430.364	52,85
1906/07	3.181	76.876.239	1,42	43.075.002	1,23	33.801.237	56,03
1907/08	3.186	83.358.575	1,53	49.676.097	1,41	33.682.478	59,59
1908/09	3.187	76.862.374	1,42	50.617.703	1,44	26.244.671	65,85
1909/10	3.186	84.430.822	1,55	53.231.141	1,52	31.199.681	63,05
1910/11	3.474	97.345.323	1,79	60.418.807	1,72	36.926.516	62,07
1911/12	3.490	110.947.920	2,04	65.280.913	1,86	45.667.007	58,84
1912/13	3.549	111.783.000	2,06	72.091.277	2,05	39.691.723	64,49
1913/14	3.549	115.046.192	2,12	82.302.547	2,34	32.743.645	71,54

*) Inclusiv veniturile aferente.

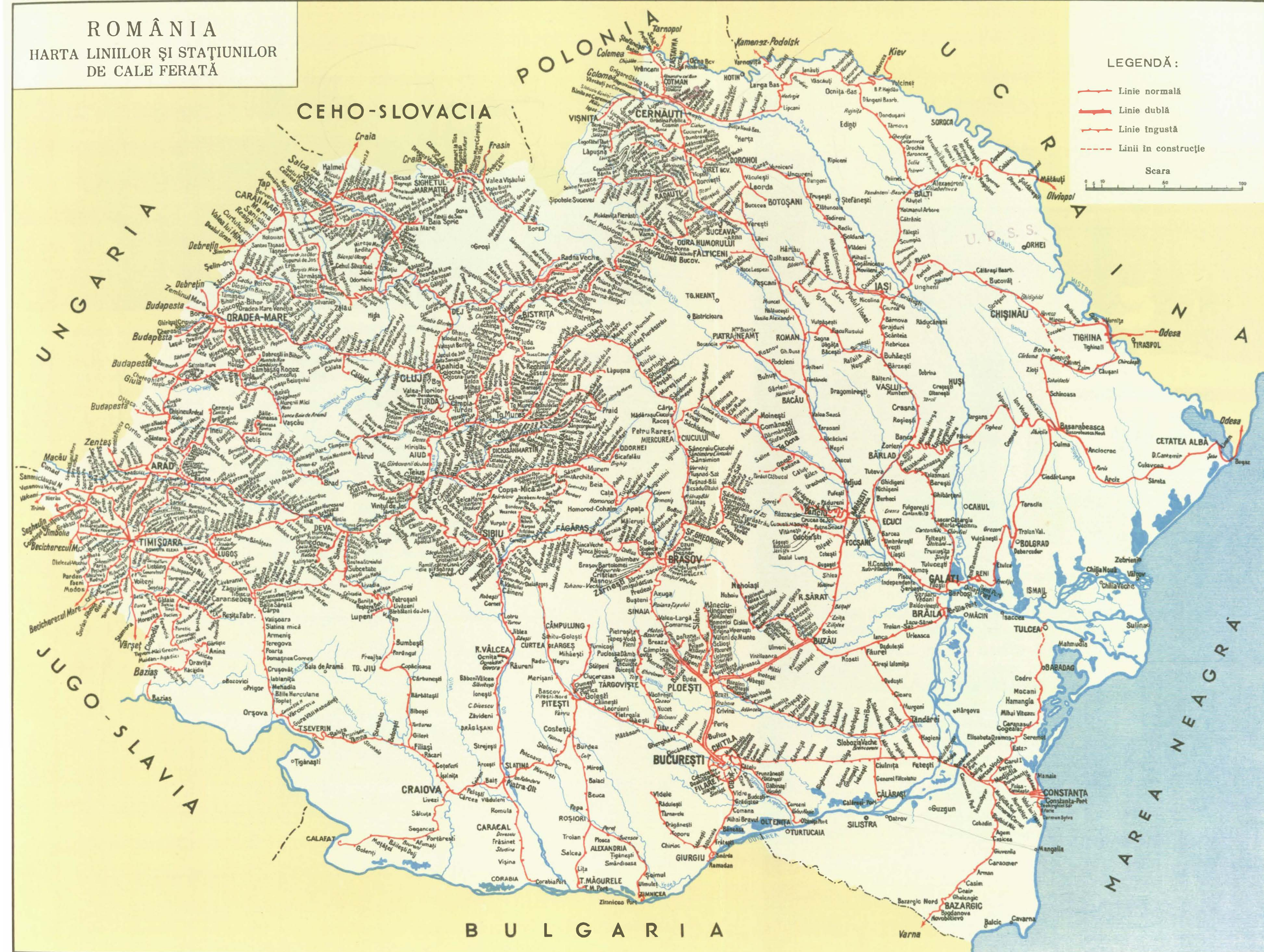
cereale sporea numai cu 66%, astfel că, în 1913—14, traficul de cereale, faţă de traficul general de mărfuri, nu mai reprezenta decât 25%, faţă de 34% cât era în 1904—905, ca urmare a marei desvoltări pe care o lua consumul de produse industriale şi manufacturate.

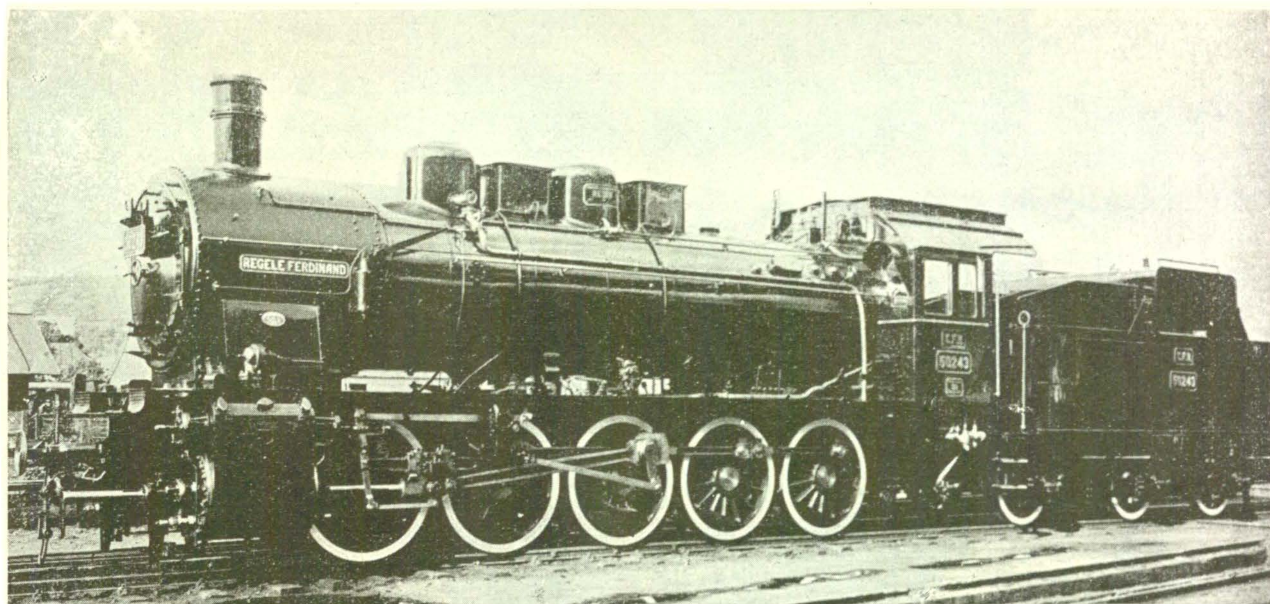
In traficul de călători, progresul este acelaşi; numărul călătorilor-kilometri în 1913—14 creşte, faţă

Tab. V — Traficul comercial de mărfuri pe C.F.R. dela 1904 la 1914 *)

Elemente (1)	1904/5 (2)	1913/14 (3)	Sporul în % (4)
Tone-km total (mii)	672.467	1.490.630	118
Tone-km cereale şi făină . . .	228.948	379.417	66
Tone-km alte mărfuri	443.518	1.089.432	146
Incasări totale (mii lei) . . .	31.030	64.888	109
Din transport de cereale (mii lei)	8.990	17.752	97
Din transp. altor mărfuri (mii lei)	22.041	47.135	114

*) Cuprinde numai traficul de mică iuţeală şi fără regie.

ROMÂNIA
HARTA LINIILOR ŞI STAŢIUNILOR
DE CALE FERATĂ
LEGENDĂ:
Linie normală
Linie dublă
Linie îngustă
Linii în construcţie
Scara
POLONIA
UCRAINA
U. R. S. S.
CEHO-SLOVACIA
UNGARIA
JUGO-SLAVIA
BULGARIA
MAREA NEAGRĂ
CERNĂUŢI
SUCEAVA
BOTOŞANI
IAŞI
CHIŞINĂU
TIGHINA
BĂLŢI
SOROCA
ORHEI
CETATEA ALBĂ
BOLGRAD
ISMAIL
CAHUL
GALAŢI
BRĂILA
TULCEA
CONSTANŢA
BUZĂU
FOCŞANI
BÂRLAD
VASLUI
BACĂU
ROMAN
PIATRA NEAMŢ
BRAŞOV
SIBIU
CLUJ
BISTRIŢA
DEJ
ORADEA-MARE
ARAD
TIMIŞOARA
LUGOŞ
DEVA
FĂGĂRAŞ
PLOEŞTI
BUCUREŞTI
GIURGIU
CRAIOVA
CARACAL
PITEŞTI
SLATINA
T. SEVERIN
TG. JIU
R. VÂLCEA
CÂMPULUNG
TÂRGOVIŞTE
ALEXANDRIA
CĂLĂRAŞI
SILISTRA
BAZARGIC
Odesa
Kiev
Tarnopol
Debreţin
Budapesta
Varna

«REGELE FERDINAND», ÎNTÂIA LOCOMOTIVĂ ROMÂNEASCĂ CONSTRUITĂ DE UZINELE REŞIŢA ÎN 1923

de 1904/5 cu 108%, iar a incasărilor din acest trafic cu 111%. Că traficul a crescut şi în intensitate nu numai ca volum, urmare a sporirii reţelei, se vede din faptul că încasările de kilometru linie au trecut, pentru traficul de călători, dela 6.038 lei aur în 1904/5 la 11.442 lei aur în 1913/14, crescând deci cu 89%, iar pentru traficul de mărfuri dela 10.221 lei aur în 1904/5 la 19.628 lei aur în 1913/14, crescând cu 92%. Sporurile de încasări se datoresc exclusiv sporirii traficului şi nu unui spor al tarifelor, după cum rezultă din faptul că încasările de un călător-kilometru au fost: în 1904/5 de 4,82 bani, în 1913/14 de 4,89 bani; iar de tona-kilometru de marfă au fost: în 1904/5 de 4,61 bani, în 1913/14 de 4,67 bani rămânând deci aproape constante. Toate aceste cifre sunt socotite pentru traficurile generale, inclusiv cel de mare iuţeală pentru mărfuri şi cel cu convenţii pentru călători.

In ajunul noului răsboiu, ţara contractase un mare împrumut de 400 milioane lei aur, pentru completarea şi perfecţionarea reţelei sale de cale ferată. Acest împrumut nu s'a putut însă realiza din cauza răsboiului.

DELA 1919 PÂNĂ IN 1940

Perioada de înflorire a exploatării căilor noastre ferate a fost întreruptă de răsboiul mondial. Căile noastre ferate intrate în acest răsboiu incomplete şi în plină desvoltare, au eşit din el mărite ca reţea, însă distruse în mare parte şi mai ales desorganizate.

Tab. VI — Rezultatele financiare ale exploatării C. F. R. în perioada 1913—1939

Anii	Lungimea medie totală a căii efectiv exploatate	Venituri*)			Cheltueli**)			Excedent sau deficit	Coef. de exploatare	Paritatea leu aur / fr. elv.
		Totale	Pe 1 km de exploatare	Coef. de înmulţire 1913-14	Totale	Pe 1 km. de exploatare	Coef. de înmulţire 1913-14			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1913/14	3.549	115.046.192	32.416,51	1,00	82.302.547	23.190,35	1,00	+ 32.743.645	71,54	1,00
1923	10.925	3.650.302.193	334.123,77	10,31	6.262.842.512	573.257,90	24,72	— 2.612.540.319	171,57	37,95
1924	10.925	6.044.324.690	553.256,26	17,07	8.669.112.809	793.511,48	34,22	— 2.624.788.119	143,43	37,13
1925	11.001	8.612.271.167	782.862,57	24,15	8.658.859.788	787.097,52	33,94	— 46.588,621	100,54	40,42
1926	11.009	11.530.115.711	1.047.335,43	32,31	11.598.858.197	1.053.579,63	45,43	— 68.742.486	100,60	42,60
1927	11.086	13.120.931.846	1.183.558,79	36,51	14.399.327.759	1.298.874,96	56,01	— 1.278.395.913	109,74	32,40
1928	11.100	11.790.408.288	1.062.198,94	32,77	13.416.043,189	1.208.652,54	52,12	— 1.625.634.901	113,79	31,62
1929	11.130	12.375.669.870	1.111.920,02	34,30	14.076.334.564	1.264.720,09	54,54	— 1.700.664.694	113,74	32,40
1930	11.135	12.150.552.122	1.091.203,60	33,66	12.718.602.279	1.142.218,44	49,25	— 568.050.157	104,68	32,62
1931	11.221	10.157.458.692	905.218,67	27,92	11.165.832.960	995.083,59	42,91	— 1.008.374.268	109,93	32,68
1932	11.213	8.836.489.415	788.057,56	24,30	8.465.692.730	754.989,10	32,56	+ 370.796.685	95,80	32,68
1933	11.206	8.682.515.062	774.809,48	23,90	7.828.199.000	698.572,10	30,12	+ 854.316.062	90,16	32,25
1934	11.213	9.078.575.419	809.647,32	24,98	8.655.661.000	771.930,88	33,29	+ 422.914.419	95,34	32,24
1935	11.194	9.070.851.287	810.331,54	25,00	9.005.201.000	804.466,77	34,69	+ 65.650.287	99,28	35,40
1936	11.216	10.095.265.324	900.077,15	27,77	9.602.602.000	856.152,10	36,92	+ 397.398.000	95,12	44,50
1937	11.272	11.655.094.893	1.033.986,42	31,90	9.720.884.459	862.392,16	37,19	+ 1.934.210.434	83,40	—
1938	11.375	12.321.674.102	1.083.224,10	33,43	11.112.596.000	976.931,52	42,13	+ 1.209.078.000	90,19	—
1939	11.410	12.208.425.000	1.069.975,89	33,01	11.067.843.000	1.057.654,95	45,61	+ 1.140.582.000	—	—

*) Toate traficurile, diverse şi convenţiuni.
**) Inclusiv cheltuelile conductelor de petrol, contribuţiile la Casele de Pensiuni, cheltuelile de reinoire, dar exclusiv fondurile de amortizare.

CALE FERATĂ PE VALEA TIMIȘULUI

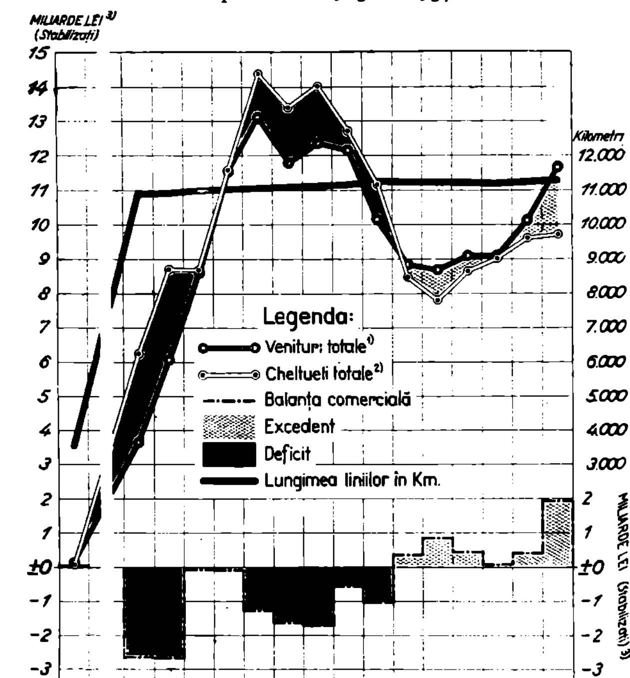
Foto Vankerhoven

In timp ce în perioada dela 1904 la 1914, căile noastre ferate realizau excedente, cari însumează 332.597.511 lei aur, în perioada dela 1923 la 1935, ele înregistrează continuu deficite, cari însumează 11.533.779.478 lei hârtie. Această stare de lucruri este datorită în parte politicei tarifare a căilor noastre ferate, din toată perioada de inflaţie precedând stabilizarea din 1929 şi în parte faptului că toate cheltuelile de refacere a reţelei, a materialului şi a instalaţiilor, distruse în timpul răsboiului, grevau bugetul ordinar de exploatare.

In timp ce valoarea leului scădea vertiginos; în timp ce indexul de scumpete creştea în aceiaşi proporţie, tarifele căilor noastre ferate, în toată această perioadă de inflaţie, se urcau într'un ritm cu mult mai întârziat.

Această politică de comprimare a tarifelor, atât la călători, cât şi la mărfuri, a avut drept urmare şi o comprimare a incasărilor căilor noastre ferate, care

Diagrama 3 — Rezultatele financiare ale exploatării în perioada 1913 — 1937

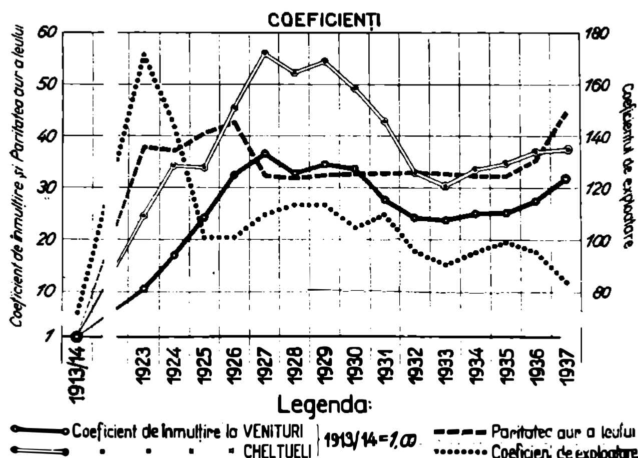
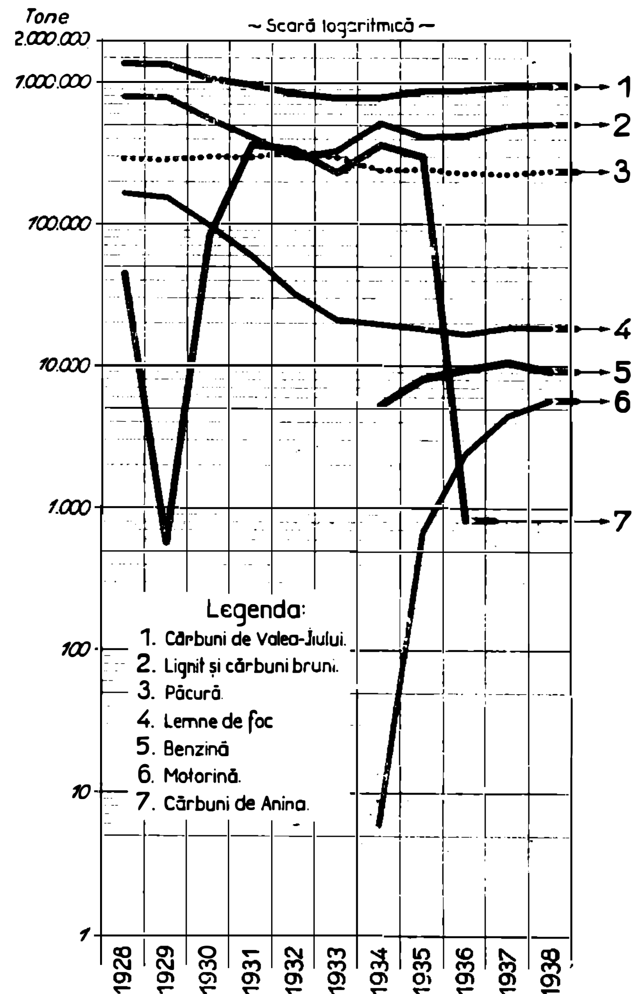

Diagrama 4 — Felul combustibilului consumat de Căile Ferate Române în anii 1928 — 1938

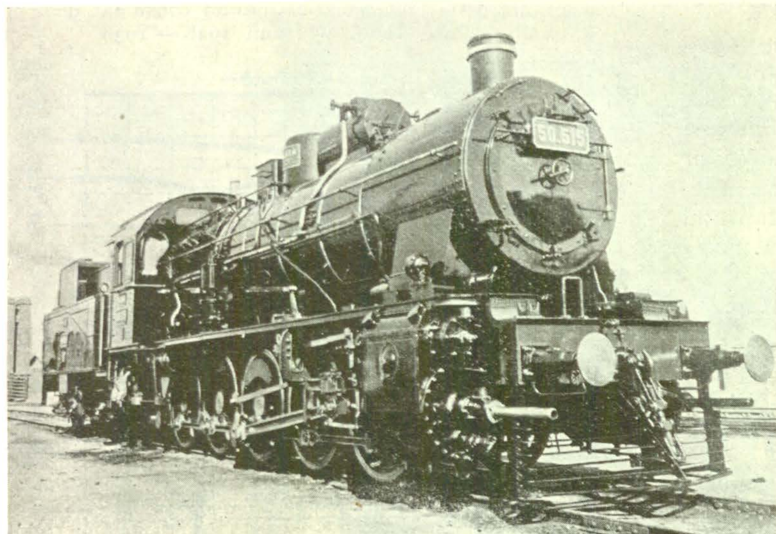

nu şi-au mai putut acoperi nici cheltuelile de exploatare, şi cu atât mai puţin deci pe cele de refacere.

In 1926 tarifele căilor ferate sufăr o urcare masivă, care însă nu schimbă întru nimic balanţa exploatării, din cauza cheltuelilor de refacere care, cum s'a spus, continuă să greveze bugetul ordinar. In 1929, în baza legei monetare şi a celei de autonomie, administraţia căilor ferate devine autonomă şi este obligată ca în timp de trei ani dela promulgarea legii să-şi echilibreze bugetul şi să-şi acopere cheltuelile din încasări fără nici un ajutor din partea Statului.

Tab. VII — Indicii mijlocii de sporire a tarifelor

Indici (1)	1921 (2)	1923 (3)	1924 (4)	1925 (5)
Indicele mediu de sporire a tarifelor de mărfuri	7,5	13.00	21,00	27,00
Indicele de sporire a tarifelor pentru cărbuni	4.0	—	8,50	11.00
Indicele de sporire a tarifelor pentru lemne	5,4	7,20	11,00	15,20
Indicele de sporire a tarifelor pentru cherestea	4.0	5,20	17.00	—
Indicele francului elveţian	17,0	37,15	37,13	40,42
Indicele de scumpete	—	—	30,00	45,00

LOCOMOTIVĂ DE MARE TRACŢIUNE, TIP MALAXA 1934

Odată cu autonomia, căile ferate obţin din împrumutul de stabilizare suma de 11.213.386.497 lei, cu care plătesc: 3.575.422.440 lei parte din datoriile arierate; 1.078.422.066 lei contribuţii la contul de exploatare; 651.485.758 lei contribuţii la amortisment; 5.859.170.971 lei diverse investiţiuni şi 48.885.262 lei un virament; plata cuponului pentru această sumă, căzând, bineînţeles, în sarcina căilor ferate.

Imprumutul este deci folosit, în mare parte, la plata unei părţi din datorii, pentru că datoriile contractate până la 1926 au fost trecute în sarcina Ministerului de Finanţe.

Echilibrarea bugetului căilor ferate, impusă de legea de autonomie şi cea monetară, nu a fost însă realizată decât în 1933. Deficitele anilor următori, exprimate prin neplata furnizorilor, au fost în parte lichidate prin emisiunea de obligaţiuni de 1.775.760.000 lei făcută în anul 1935, amortizabilă în zece ani, restul urmând să se lichideze din eventualele excedente ale anilor viitori.

Echilibrarea bugetului a fost realizată, în cea mai mare parte, prin comprimarea până la refuz a cheltuelilor de exploatare, cari au fost reduse dela 14 miliarde, cât erau în 1929, la 9,256 milioane în 1935 (inclusiv fondurile de amortizare).

In anul 1935 linia descendentă a bugetelor Administraţiei C. F. R., care începuse în anul 1929, se întrerupe, bugetele următoare fixându-se la cifre din ce în ce mai mari, ajungând ca bugetul pe exerciţiul 1938/39 să se ridice la 14,8 miliarde lei, ceea ce reprezintă o creştere de 41,6% faţă de exerciţiul 1935/36.

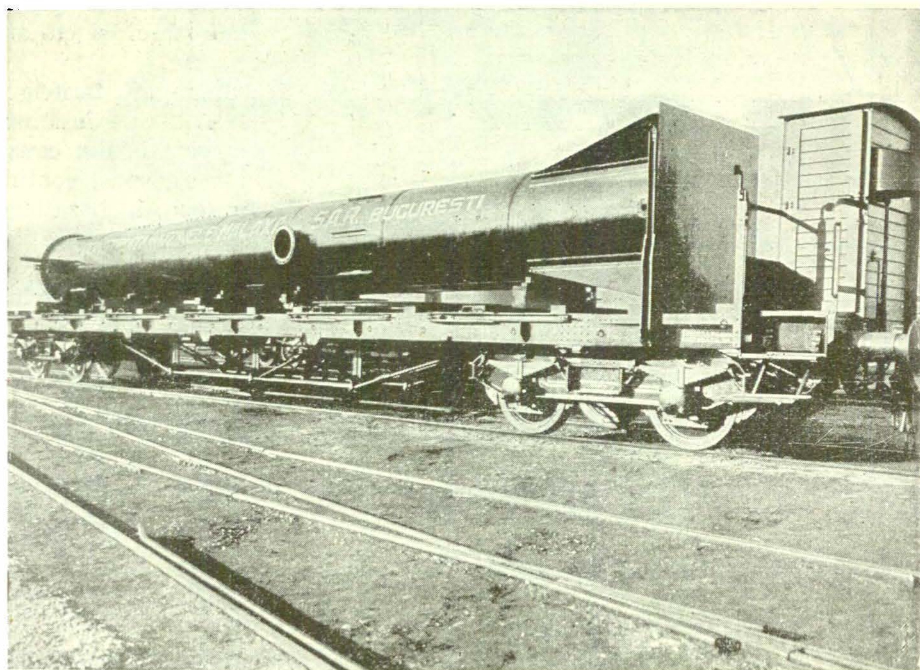
Creşterea cifrei totale a bugetelor în perioada 1935/36—1938/39 se datoreşte majorării cheltuelilor de exploatare, dar mai ales sumelor importante alocate în aceste exerciţii pentru investiţii, şi lucrările speciale. Până în anul 1934/35 toate investiţiile şi unele refaceri, fie pentru desvoltarea exploatării, fie pentru nevoile speciale, au fost făcute din sumele obţinute din împrumuturile de stabilizare şi desvoltare. Aceste sume au fost însă epuizate fără să satisfacă în întregime nevoile de refacere şi completare în cadrul posibilităţilor bugetare.

Din tabloul de mai jos se poate constata evoluţia bugetelor Administraţiei C. F. R. şi distribuţia cheltuelilor în această perioadă.

Tab. VIII. — Creditele acordate de Administraţia C.F.R. pentru lucrările curente de exploatare

Exerciţiul (1)	Total (2)	Cheltueli, în mii lei		
		Cheltueli de exploatare 3	Investiţii 4	Lucrări cu caracter special (5)
1935/36	10.433.000	9.551.000	882.000	—
1936/37	10.542.000	9.265.229	1.276.761	—
1937/38	13.521.000	10.102.814	1.618.186	1.890,000
1938/39	14.777.000	11.515 173	680.572	3.581.254

Din acest tablou reiese că Regia Autonomă C. F. R. a sporit fondurile necesare cheltuelilor curente de exploatare dela 9,55 miliarde lei, cât erau în exer-

VAGON-CISTERNĂ MALAXA

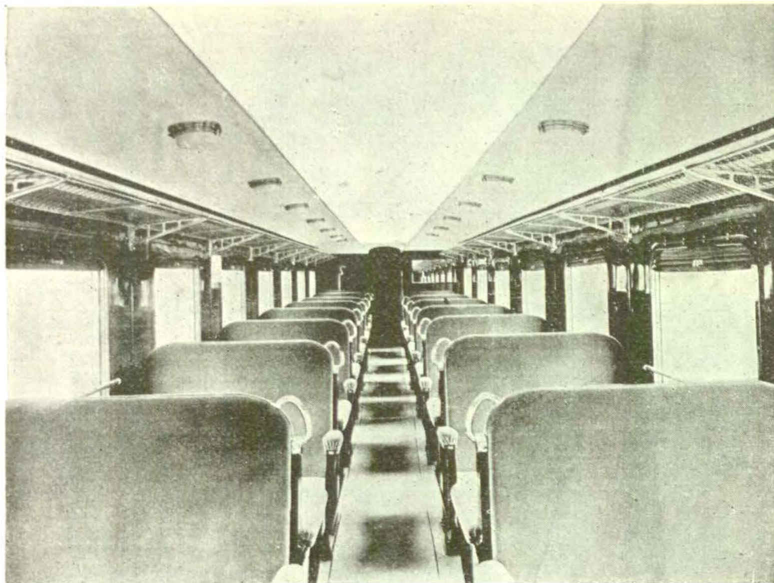
UN NOD DE CALE FERATĂ

ciţiul 1935/36, la 11,52 miliarde lei în 1938/39, deci o creştere de 20,5% faţă de alocaţiile exerciţiului 1935/36. Acest spor a fost necesar pentru a asigura menţinerea în condiţiuni optime a construcţiilor, a instalaţiilor şi a materialului rulant existent. In ceea ce priveşte investiţiile, se poate vedea că sumele alocate au fost în fiecare an din ce în ce mai mari, ajungând ca în exerciţiul 1938/39 totalul creditelor prevăzute pentru investiţii, inclusiv cele prevăzute pentru lucrările speciale, să reprezinte 4,26 miliarde lei.

Acest important efort bugetar a urmărit pe de o parte mărirea şi modernizarea parcului de material rulant şi consolidarea liniilor, prin schimbarea tipurilor de şine cu altele mai grele, iar pe de altă parte crearea de linii noui, fie cu caracter economic, fie din acelea reclamate de necesităţi speciale.

Traficul de mărfuri a fost în toată perioada de după răsboiu în continuă creştere.

Aceasta spre deosebire de toate celelalte ţări europene, în cari scăderea traficului de mărfuri a atins chiar 50%. Urcarea continuă a traficului de mărfuri se datoreşte exclusiv creşterei considerabile a traficului de petrol, în toată perioada de după răsboiu. De unde în 1913—14, din traficul general de 8.874.821 tone transportate, calea ferată a transportat 1.638.287 tone de petrol şi derivate, în

INTERIORUL UNUI VAGON AERODINAMIC

Tab. IX — Evoluţia traficului de mărfuri în anii 1931-1939*)

Anul	Tone/km (în mii)	Parcursul mediu al unei tone de marfă în km	Incasări: Total [1]) (în mii lei)	Incasări: Pe tonă/km. (lei)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1913/14	1.490.630	164,8	69.659	0,05
1923	2.476.697	186,7	1.846.656	0,75
1924	3.288.677	239,8	3.584.794	1,09
1925	3.060.946	191,3	5.469.361	1,79
1926	3.437.058	197,0	7.290.815	2,12
1927	3.544.108	193,2	7.975.725	2,25
1928	3.174.595	186,3	6.774.731	2,13
1929	3.398.918	190,1	7.425.267	2,18
1930	3.542.161	194,7	7.258.497	2,05
1931	3.436.904	204,6	6.114.313	1,78
1932	3.494.554	210,3	5.810.492	1,66
1933	3.756.649	218,9	5.840.969	1,55
1934	4.147.433	217,5	6.259.898	1,51
1935	4.315.347	215,8	6.319.879	1,46
1936	4.572.707	215,0	6.996.523	1,53
1937	4.845.495	220,2	8.022.089	1,66
1938	4.849.829	221,3	8.277.161	1,79
1939	4.380.335	218,2	8.068.374	1,84

*) Fără traficul militar şi fără traficul în regie, afară de 1913 unde sunt cuprinse.

[1]) Inclusiv veniturile aferente traficului de mărfuri, dar exclusiv veniturile din convenţii, afară de 1913 unde sunt cuprinse.

1937 dintr'un total de 21.999.467 tone trafic general, ea a transportat 6.048.050 tone de petrol; de unde în 1913—14 transporturile de petrol nu reprezentau decât 18,46% din traficul de mărfuri al căilor noastre ferate, în 1937 ele au reprezentat 27,49%. Cu această ocazie însă, este interesant de relevat faptul că în timp ce transporturile de petrol creşteau, cele de cereale scădeau continuu şi de unde, în 1913—14, în România Mică, calea ferată a transportat 2.417.532 tone cereale, adică 34,4% din producţia totală a ţării care a fost de 7.021.316 tone, în 1937, la o producţie de 10.430.700 tone cereale, calea ferată nu a mai transportat decât 2.409. 303 tone, adică 23,1%. De unde deci, în 1913—14, transporturile de cereale reprezentau 27,24% din traficul total de mărfuri, în 1937 ele nu mai reprezentau decât 10,95%.

In timp ce în 1913—14 transporturile de cereale însumau 27,4% din încasările căilor ferate, în 1937 ele nu au mai însumat decât 6,7%.

Ca şi în economia generală a ţării, şi în transporturile pe calea ferată, petrolul a luat locul de frunte, ocupat până la răsboiu în bună parte de producţia agricolă a ţării.

Scăderea transporturilor de cereale pe calea ferată, într'o măsură aşa de impresionantă, se explică în parte prin fărâmiţirea marei proprietăţi, în parte prin înmulţirea morilor mici. Mica proprietate ne mai producând cantităţi transportabile cu calea

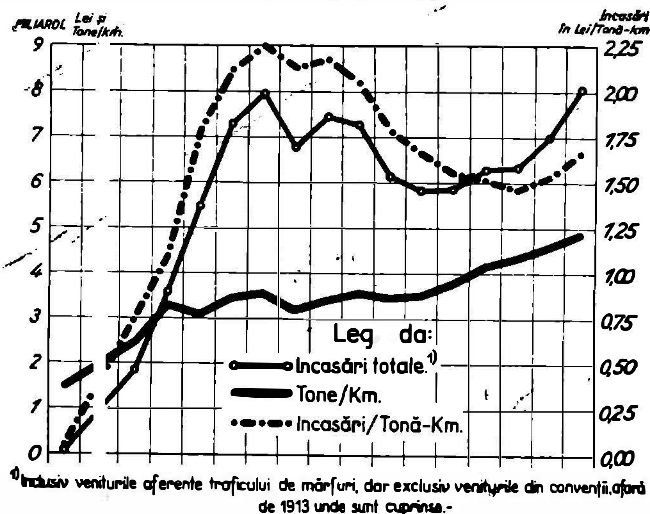
Tab. X — Incasările C. F. R. din traficul de mărfuri în 1913, 1938 şi 1939 *)

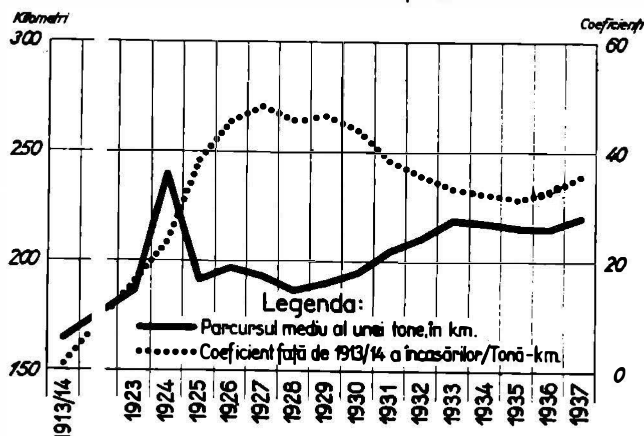
Felul produselor	1913/14 lei aur	1938 [1]) lei hârtie	1939 [1]) lei hârtie
(1)	(2)	(3)	(4)
Total . . .	64.888.529	7.003.343.110	8.068.373.729
Produse petrolifere	8.799.653	1.935.448.405	2.513.774.585
Cereale	17.752.061	424.793.032	483.738.336
Alte mărfuri . . .	38.336.815	4.643.101.673	5.070.860.808

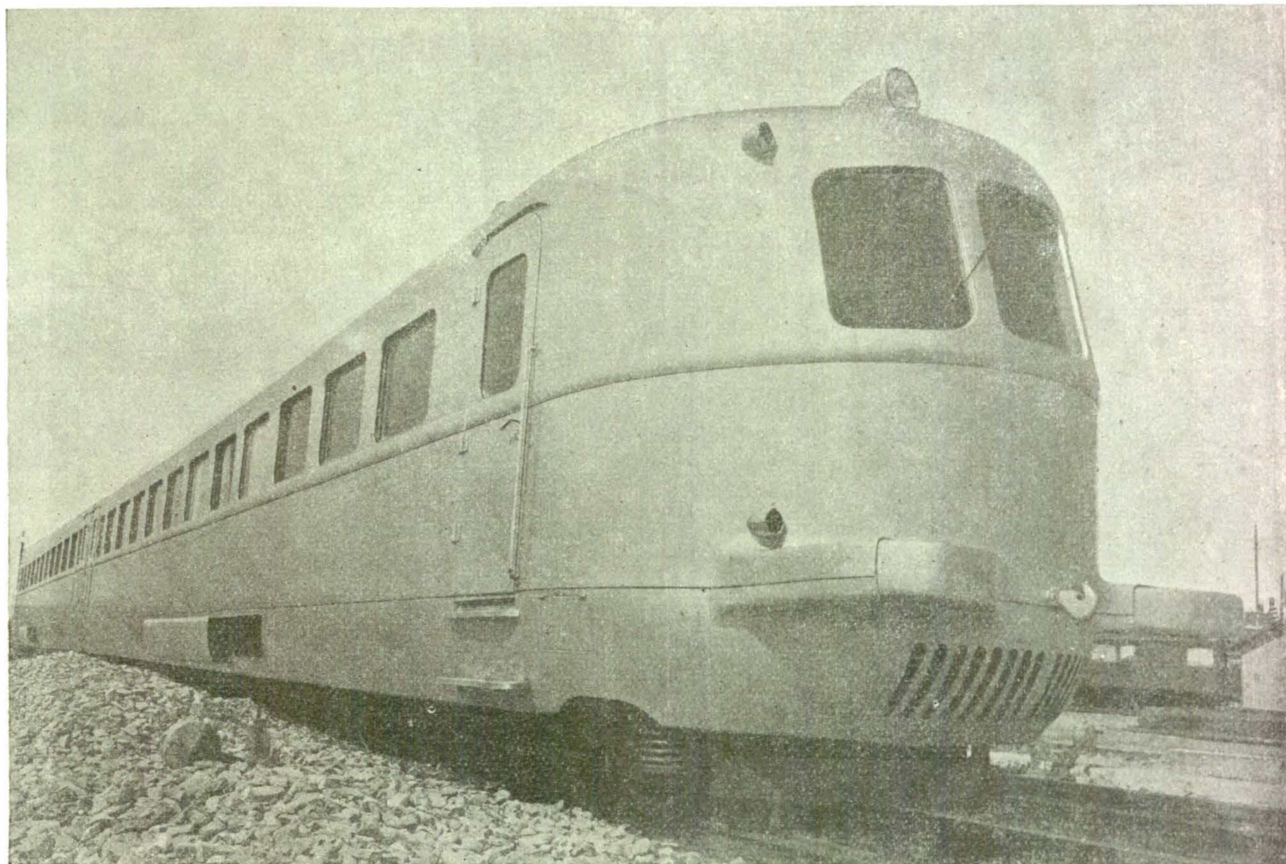
*) Numai incasările din traficul comercial.

[1]) Fără veniturile conductei de petrol.

Diagrama 5 — Evoluţia traficului de mărfuri în perioada 1913 — 1937

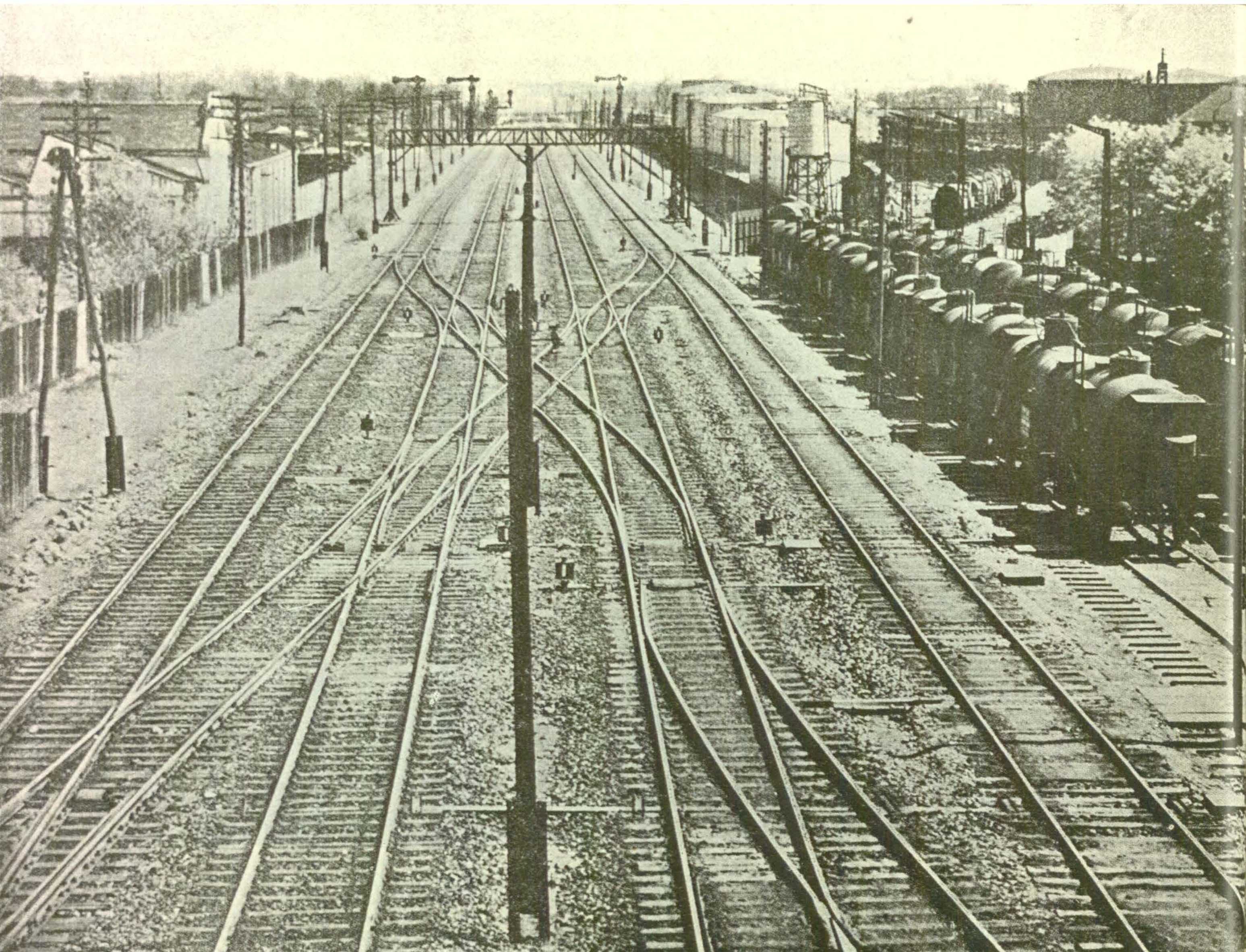

UN TREN AERODINAMIC CONSTRUIT IN UZINELE MALAXA

Tab. XI — Traficul comercial pe categorii de mărfuri în perioada 1913/14—1939
(în procente faţă de total tone transportate)

Nr. de ordine	Denumirea articolelor	1913/14	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)
	Total . . .	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,0)	100,00	100,00	100,00
1	Cereale, afară de grâu .	[1] 27,24	6,62	12,91	6,08	7,49	10,12	9,49	10,95	9,80	7,27	5,24	6,05	6,11	4,20	4,18
2	Grâu	—	2,99	2,68	3,44	3,32	3,23	5,24	2,33	2,09	2,18	2,45	3,54	4,84	5,41	5,53
3	Produse măcinate din cereale şi grâu . . .	3,08	2,19	2,23	2,45	2,55	2,32	2,23	1,79	1,62	1,57	1,43	1,36	1,41	1,24	1,27
4	Sfeclă	1,81	4,78	4,91	4,24	2,65	3,89	0,87	1,12	3,34	2,59	2,10	2,15	1,77	2,81	3,02
5	Furaje	0,34	0,12	0,12	0,25	0,11	0,59	0,62	0,60	0,41	0,84	1,09	0,89	0,87	1,05	0,96
6	Cartofi	—	0,63	0,57	0,87	0,89	0,47	0,48	0,52	0,40	0,35	0,57	0,70	0,69	0,80	0,85
7	Alimente de provenienţă vegetală	0,68	0,91	0,64	0,70	0,75	1,19	1,94	2,21	1,83	1,72	1,12	1,25	1,34	1,32	1,50
8	Alimente de provenienţă animală	[2] 0,21	0,33	0,28	0,26	0,27	0,45	0,46	0,52	0,39	0,43	0,52	0,44	0,46	0,43	0,28
9	Zahăr, melasă, glucoză	—	0,90	0,71	0,82	0,83	0,69	0,54	0,57	0,63	0,58	0,48	0,56	0,48	0,51	0,65
10	Vin, ţuică, bere . . .	1,32	1,54	1,19	1,35	1,18	0,98	1,05	1,07	0,84	0,93	1,08	1,30	1,09	1,06	1,11
11	Sare	[3] —	1,75	1,31	1,94	1,46	1,28	1,15	1,50	1,33	1,35	1,27	1,20	1,17	1,30	1,38
12	Petrol brut, benzină, păcură	[4] 18,46	8,56	12,50	11,55	14,29	23,14	27,52	30,92	32,28	31,85	32,31	30,41	27,22	23,41	25,53
13	Uleiuri minerale . . .	—	1,86	2,59	1,85	2,41	0,58	0,44	0,42	0,42	0,54	0,40	0,94	0,27	0,28	0,27
14	Cărbuni de tot felul .	2,87	4,70	3,67	3,68	3,34	2,61	2,15	2,37	2,11	2,58	2,50	2,43	2,44	3,12	3,33
15	Lemne de foc	9,53	24,23	19,03	22,17	22,10	18,14	20,39	19,70	18,30	16,60	16,46	15,18	15,54	17,05	14,65
16	Cherestea	8,29	14,76	12,82	12,10	11,72	10,52	9,09	7,85	8,23	9,62	9,48	9,24	11,38	10,29	10,05
17	Materiale de construcţie	11,69	7,70	6,95	8,98	8,15	6,27	5,58	5,92	5,94	8,14	9,62	8,17	8,75	9,75	11,03
18	Var, ciment, ipsos . .	2,53	2,26	2,19	2,64	2,38	2,16	1,75	1,82	1,80	1,99	2,06	2,01	2,16	2,26	1,88
19	Maşini agricole şi industriale	0,45	0,58	0,42	0,45	0,47	0,15	0,12	0,06	0,07	0,12	0,16	0,15	0,28	0,25	0,32
20	Minereuri	[3] —	0,53	0,40	0,62	0,65	0,62	0,49	0,30	0,36	0,52	0,66	0,61	0,93	1,06	1,25
21	Fierărie de orice fel .	3,67	3,12	2,45	2,83	2,89	2,89	1,92	1,71	2,06	2,43	2,38	2,33	2,33	2,83	3,03
22	Vehicule	0,11	0,20	0,08	0,12	0,13	0,13	0,04	0,04	0,05	0,09	0,11	0,07	0,07	0.13	0,11
23	Produse brute animale	0,12	0,23	0,18	0,16	0,17	0,14	0,15	0,15	0,17	0,17	0,25	0,15	0,19	0,18	0,26
24	Animale vii	0,63	0,73	0,77	0,77	0,61	1,00	1,05	0,76	0,65	0,72	0,96	0,87	0,73	0,67	0,84
25	Alte mărfuri nespecificate mai sus	6,97	7,78	8,40	9,68	9,19	6,44	5,24	4,80	4,88	4,82	5,30	8,00	7,49	8,58	6,72

[1]) Cuprinde poziţiile 1, 2 şi 6. [2]) 8 cuprinde şi 9; [3]) 11 şi 20 sunt trecute la poziţia 25; [4]) 12 cuprinde şi poziţia 13.

ferată și desfăcându-și produsele în oboare, și le transportă până acolo cu căruțele; pe de altă parte, morile mici dau posibilitatea măcinișului pe loc, suprimând transportul cerealelor până la mori și a

Tab. XII — Evoluția traficului de călători cu trenul în anii 1913—1939*)

Anul	Călători/km (în mii)	Parcursul mediu al unui călător în km	Incasări Total [1]) (în mii lei)	Incasări Pe călător/km (lei)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1913/14	799.911	73,5	40.608	0,05
1923	3.199.663	68,7	1.179.884	0,37
1924	3.655.043	65,5	1.844.791	0,50
1925	3.213.587	64,4	2.592.239	0,81
1926	3.177.459	70,7	3.315.388	1,04
1927	2.809.273	71,6	3.898.376	1,39
1928	2.794.570	70,7	3.904.848	1,40
1929	2.706.019	71,6	3.837.436	1,42
1930	2.645.707	75,2	3.402.861	1,29
1931	2.395.622	77,5	2.960.527	1,24
1932	1.972.873	77,8	2.203.505	1,12
1933	2.078.606	78,6	2.152.046	1,04
1934	2.315.584	77,5	2.165.826	0,94
1935	2.652.504	77,2	2.334.277	0,88
1936	2.948.534	76,6	2.626.923	0,89
1937	3.238.824	75,7	3.087.368	0,95
1938	3.581.091	74,4	3.235.665	0.90
1939	3.321.895	75,4	3.149.641	0,95

*) Cuprinde numai traficul civil fără cel militar, dar inclusiv gratuitățile acordate de C.F.R.
[1]) Exclusiv veniturile convenții.

făinei înapoi. Crearea de silozuri în gări, pe lângă toate celelalte avantagii, ar putea să readucă și căilor ferate o bună parte din transporturile de cereale pierdute.

Tab. XIII — Materialul rulant C.F.R. în perioada 1937—1939

Felul materialului	1937 Parcul total	1937 In serviciu	1938 Parcul total	1938 In serviciu	1939 Parcul total	1939 In serviciu
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Tracțiune:						
Total	3.705	2.185	3.770	2.270	3.800	2.461
Locomotive	3.482	1.991	3.534	2.067	3.552	2.271
Automotoare	223	194	236	203	248	190
Vagoane de călători:						
Total	4.764	3.772	4.444	3.709	4.427	3.689
Vagoane clasă *)	3.648	2.986	3.612	3.127	3.603	2.987
Vag. poștă-bagaje	1.116	786	832	582	824	702
Vagoane de marfă:						
Total	63.935	56.181	64.131	56.931	64.833	59.731
Vagoane acoperite	23.625	21.240	23.681	20.728	} 54.351	21.679
Vagoane descoperite	30.127	25.243	30.240	26.571	}	27.981
Cisterne	10.183	9.698	10.210	9.632	10.482	10.071
Vag. pentru ad-ție	—	—	—	—	—	—

*) Nu cuprinde remorcile automotoarelor.

Numărul trenurilor de marfă îndrumate zilnic (în medie) a crescut neîncetat în decursul ultimilor 5 ani, dela 598 trenuri pe zi în 1934, la 774 trenuri pe zi în 1938. Numărul cel mai mare de trenuri expediat într'o zi a fost atins în toamna anului 1939 cu un număr de 1.021 trenuri de marfă expediate zilnic.

Numărul trenurilor realizat anual, a crescut dela 20,3 miliarde în 1934 la 25,2 miliarde în 1938. Numărul de tone-brute-km a crescut dela 11,9 miliarde în 1934 la 13,9 miliarde în 1938.

Traficul de călători s'a urcat considerabil până în anul 1924, pentru a scădea apoi în perioada următoare până la 1932 și a se redresa iarăși de atunci încoace, după cum se vede din tabloul XII.

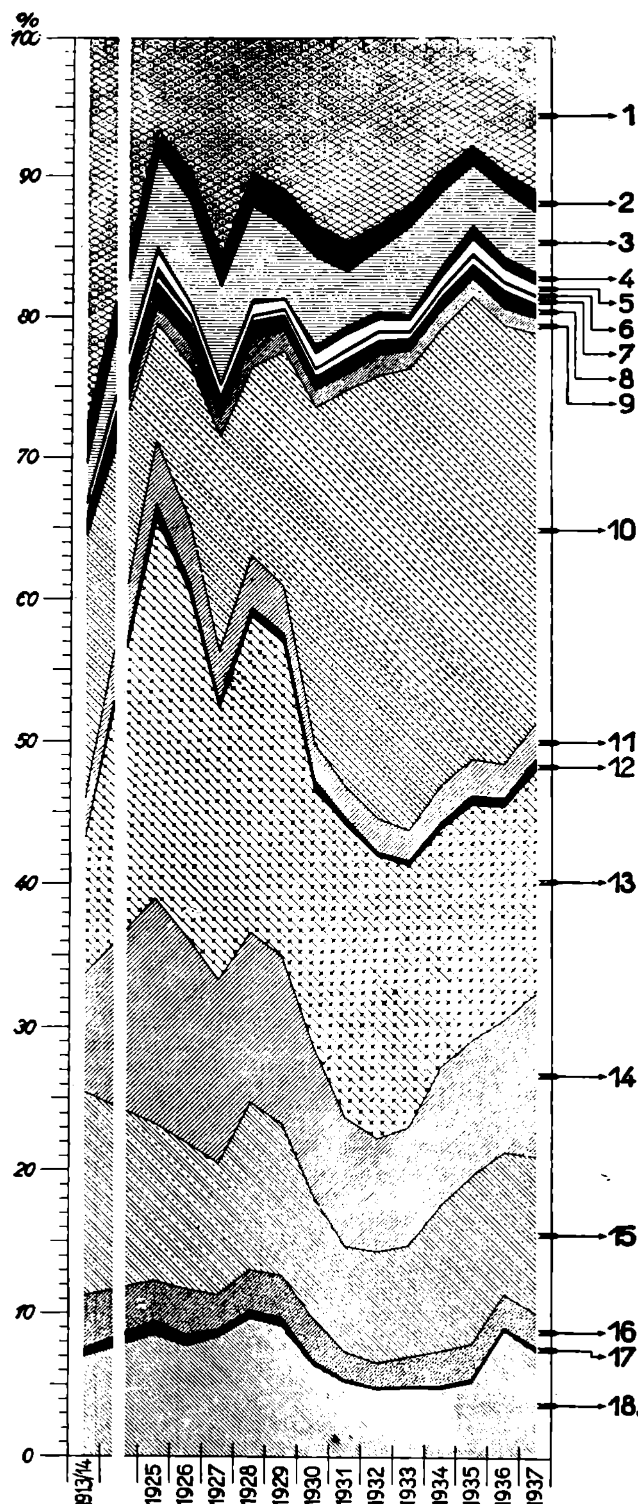
In 1938, traficul de mărfuri, repartizat la unitatea kilometru, s'a înmulțit față de cel din 1913—1914 cu coeficientul 1,39, iar cel de călători a scăzut cu coeficientul 1,03. Incasările însă de tona-kilometru (la mărfuri) în 1938, față de 1913—1914, s'au înmulțit cu coeficientul 38,33, iar cele de călător-kilometru, cu coeficientul 17,72. Scăderea acestui coeficient, în ce privește traficul de călători, se explică în cea mai mare parte prin înmulțirea reducerilor, iar într'o mai mică parte prin trecerea călătorilor de la clasele superioare la cele inferioare.

Tab. XIV — Numărul legitimațiilor de călătorie gratuită sau cu reducere eliberate de Regia Autonomă C. F. R.

Gratuități și reduceri	Total	Clasa I	Clasa II	Clasa III
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Ordine de serviciu pentru personalul C. F. R.	1.084	746	293	45
Cărți de liberă circulație pe bază de convenții	1.270	364	565	341
Cărți de liberă circulație pentru decorați, veterani și invalizi	19.700	4.348	3.266	12.086
Cărți de liberă circulație pentru deputați și senatori	60	60	—	—
Cărți de liberă circulație pentru ziariști	664	626	38	—
Carnete de identitate cu 75% reducere	1.075.369	64.432	127.777	883.160
Carnete de identitate cu 50% reducere	574.210	55.236	382.028	136.946
Carnete de identitate cu 50% reducere pe bază de convenții	14.915	2.051	9.348	3.516

In ce privește mărfurile, scăderea încasărilor de tona-kilometru din ultimii ani se explică prin aceea că un procent considerabil (30% în 1938) din traficul de mărfuri al căilor noastre ferate, este adresat exportului; că până la 1928 căile ferate percepeau pentru export tarife cu 50% mai urcate ca pentru consumul intern și că, dela 1928 încoace, tarifele pentru export au fost coborite cu mult sub

Diagrama 6 — Traficul comercial pe categorii de mărfuri în perioada 1913/14 — 1937, în procente față de totalul tonelor transportate

1. Cereale.
2. Produse măcinate din cereale și grâu.
3. Alimente de proveniență vegetală.
4. Furaje.
5. Animale vii.
6. Produse brute animale.
7. Alimente de proveniență animală.
8. Vin, țuică, bere.
9. Sare.
10. Petrol și produse petrolifere
11. Cărbuni de tot felul.
12. Minereuri.
13. Lemne de foc.
14. Cherestea.
15. Materiale de construcție: var, ciment, ipsos.
16. Fierărie de orice fel.
17. Mașini agricole și industriale, vehicule.
18. Alte mărfuri nespecificate.

cele pentru consumul intern. O altă cauză este aceea că articolele valoroase, pentru cari calea ferată percepe tarife mai urcate, trec tot mai mult la șosele, rămânând căilor ferate articolele de valoare mai mică pe care le transportă cu tarife joase. In sfârșit, a mai influențat asupra scăderii încasărilor de tona-kilometru, creșterea distanței medii de transport a mărfurilor, ca urmare faptului că transporturile la distanțe mici și chiar mijlocii, trec tot mai mult la șosea. (Tarifele căilor ferate fiind diferențiale, ele scad, pe tona-kilometru, pe măsură ce distanța de transport crește).

Pentru eftinirea exploatării liniilor secundare, în special deficitare, calea ferată a recurs la mijlocul, generalizat în străinătate, al automotoarelor.

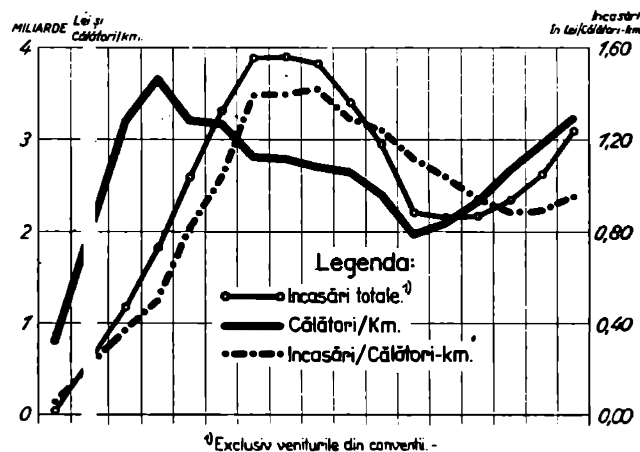
Studiile pentru exploatarea lor au început în 1930, iar în 1934 au fost puse în circulație, cu titlul de experiență, 8 automotoare tip « Sentinel-Cammel », cu aburi.

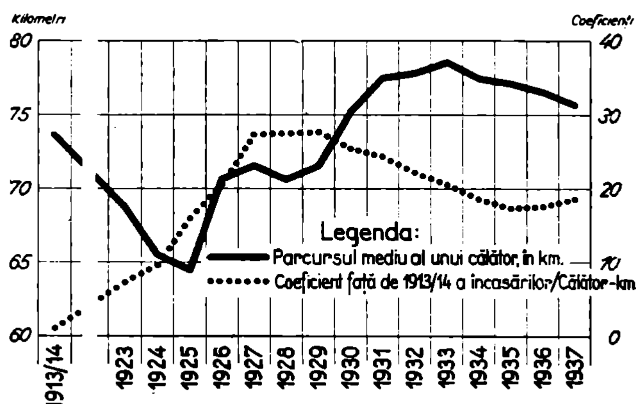
Deși aceste automotoare au fost ireproșabile din punct de vedere constructiv, exploatarea lor s'a dovedit defectuoasă pe rețeaua noastră, ca și, de altfel, și pe alte rețele străine.

La 1 Ianuarie 1939, parcul total de automotoare cu motori termici era de 199 unități, cuprinzând 170 automotoare « Malaxa » și 29 automotoare « Vulcan ». Dintre acestea, 15 sunt cu motor cu explozie și 184 cu motor cu ardere lentă (cu motorină).

Sporul de circulație pe liniile motorizate, exprimat prin numărul anual de trenuri (automotor/km) a

Diagrama 7 — Evoluția traficului de călători în perioada 1913—1937.

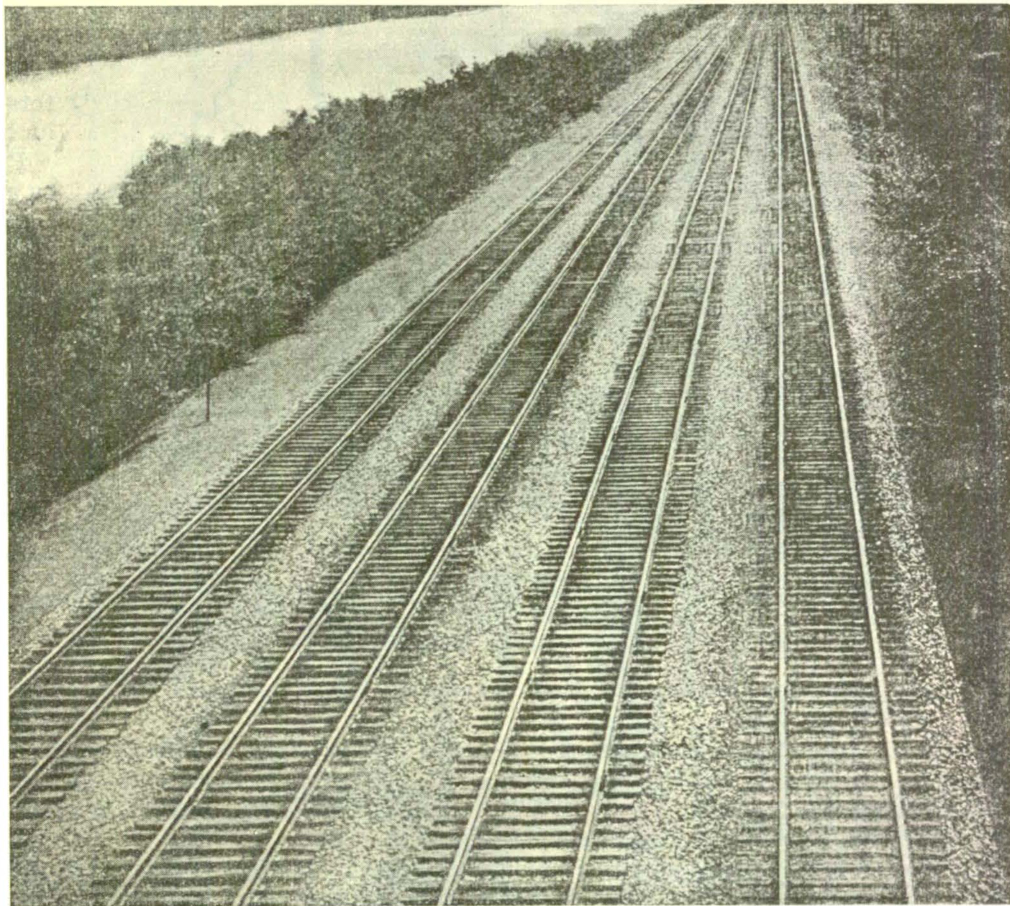

atins 85,7% față de perioada anterioară a motorizării.

Din cauza sporului de călători, circa 12% din totalul parcursurilor automotoarelor, au trebuit să fie executate automotoare cu dublă tracțiune.

Utilizarea medie a automotoarelor este exprimată prin cifra de 51 călători de fiecare cursă, în 1937 și 50 călători de fiecare cursă în 1939, în afară de transporturile de bagaje înregistrate, mesagerii și poștă.

Costul total al exploatării și amortizării (automotorului și al remorcei) atinge 23 lei/km, ceea ce reprezintă circa ½ din prețul de cost al exploatării unui tren cu aburi pe liniile secundare.

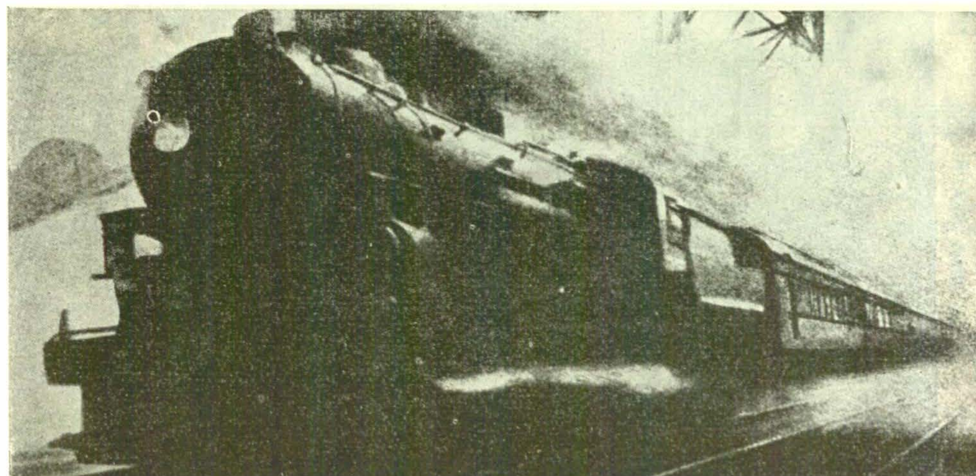
O LINIE FERATĂ QUADRUPLĂ

Față de această situație înbucurătoare, în 1937, s'au pus în circulație trenuri automotoare formate din câte două unități cuplate împreună, confortabil amenajate.

Prețul de cost al exploatării unui automotor dublu/km, poate fi socotit de 54,19 lei/km, față de 19,861 lei/km, la un automotor simplu.

Dacă repartizăm acest preț de cost care cuprinde numai cheltuelile exploatării propriu zise ale vehiculului (inclusiv amortizarea lui, precum și reviziile și reparațiile, dar exclusiv cota-parte din cheltuelile generale de personal și de instalații feroviare) la numărul de 156 locuri, pe care le conține automotorul, costul unui loc/km, în acest automotor revine la 0,40 lei.

Incasarea reală de 1 leu/loc/km, nu acoperă acest cost, decât în cazul unei utilizări de 40% a vagonului, ceea ce în 1938 a fost aproape atins.

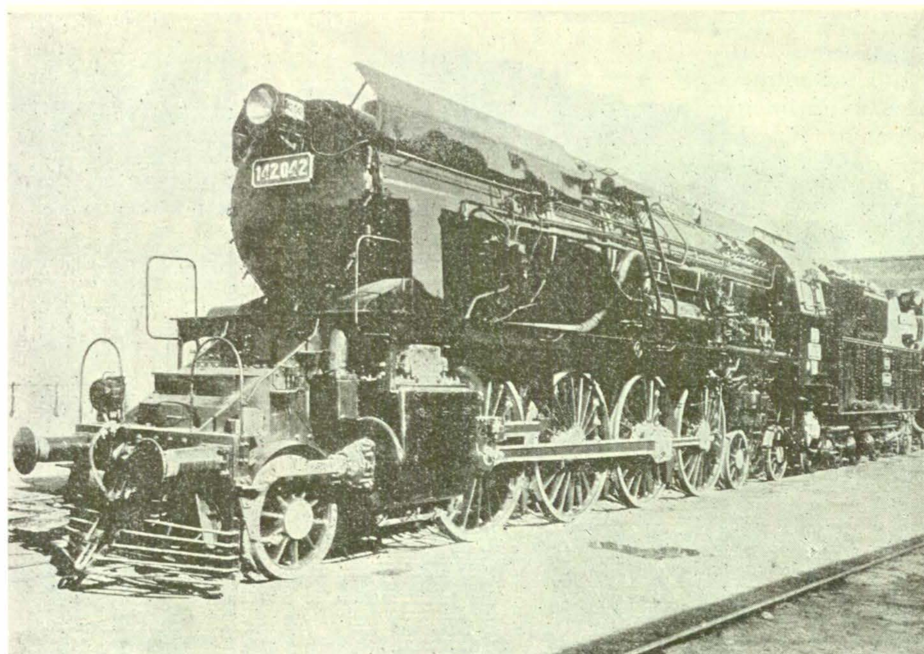

ORIENT-EXPRESSUL

EXPLOATĂRILE ANEXE

AUTOBUSELE C.F.R.

Prin legea din 1934, s'a realizat o coordonare totală a exploatării transporturilor pe drumuri cu acelea de pe calea ferată, prin exploatarea de către aceeași administrație de Stat a autovehiculelorpe șosele și a căilor ferate pe anumite trasee. Regia Autonomă C. F. R. a obținut concesiunea monopolului cărăușiei de călători, bagaje și mărfuri

NOUA LOCOMOTIVĂ MALAXA PENTRU TRENURILE DE COLETĂRIE RAPIDĂ

pe anumite drumuri, pe termen de 20 de ani și pe o lungime de rețea de 11.183 km.

Noua convenție prevede:

a) Exploatarea de către C. F. R. în regie directă, cu autovehiculele proprii, a cărăușiei publice de călători și bagaje pe o rețea de 7.572 km, la care se adaogă rețeaua de 221 km, făcând obiectul unei convențiuni separate pentru construcția unor anumite drumuri. Se ajunge astfel la un total de 7.801 km drumuri.

b) Exploatarea de către C. F. R., în regie directă, cu autovehiculele sale proprii, a cărăușiei de mărfuri pe o rețea de 2.500 km drumuri la care se adaogă cei 229 km menționați mai sus, obținându-se un total de 2.729 km.

c) Exploatarea de către C. F. R. cu autovehiculele proprietatea societăților românești de transporturi, sau proprietatea acționarilor acestora, a cărăușiei de mărfuri, pe o rețea de 5.072 km.

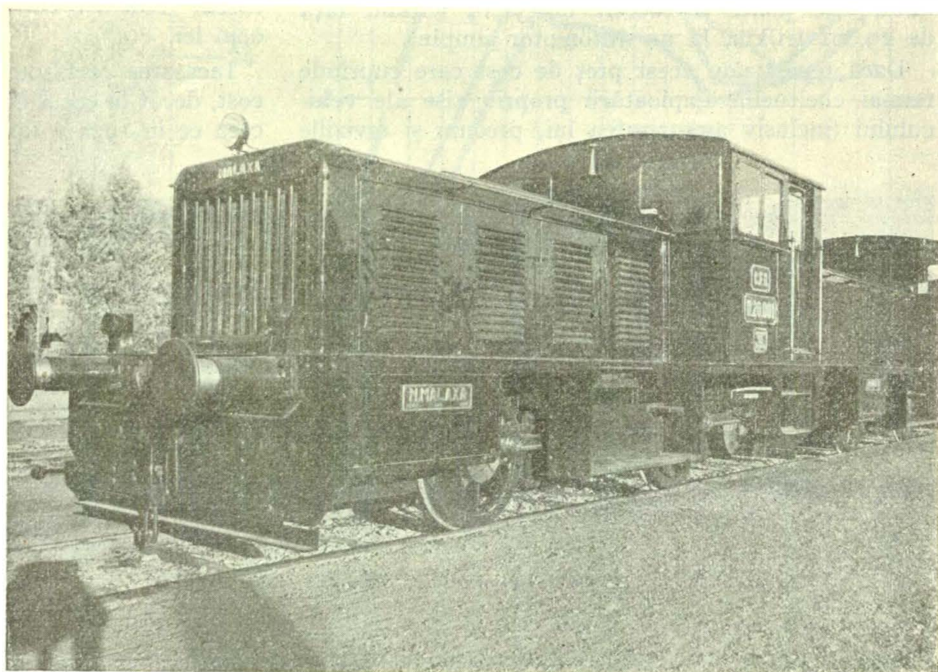
Pe baza acestei convenții, Administrația C. F. R. a pus, dela 14 Iunie 1938, în exploatare regulată, pentru cărăușia de călători, o rețea de 7.581 km cu 284 autobuse. Pentru cărăușia de mărfuri cu autocamioane proprii, dela 12 Iunie 1939, sunt în exploatare regulată 1.236 km cu 30 autocamioane, iar dela 20 August 1939, este în exploatare regulată și restul de 1.487 km cu 94 autocamioane proprii. Până la 15 Iunie 1940 va fi pus în exploatare și restul rețelei până la totalul de 2.729 km prevăzut în convenție.

Pentru cărăușia de mărfuri cu autocamioanele societăților românești de transporturi, conform aprobării Ministerului, Regia Autonomă C.F.R. a încheiat o convențiune provizorie cu Societatea Generală de Transporturi la 27 Mai 1939. De asemenea, s'a încheiat o altă convenție provizorie cu Societatea « Autocamionul », la începutul lunii August 1939.

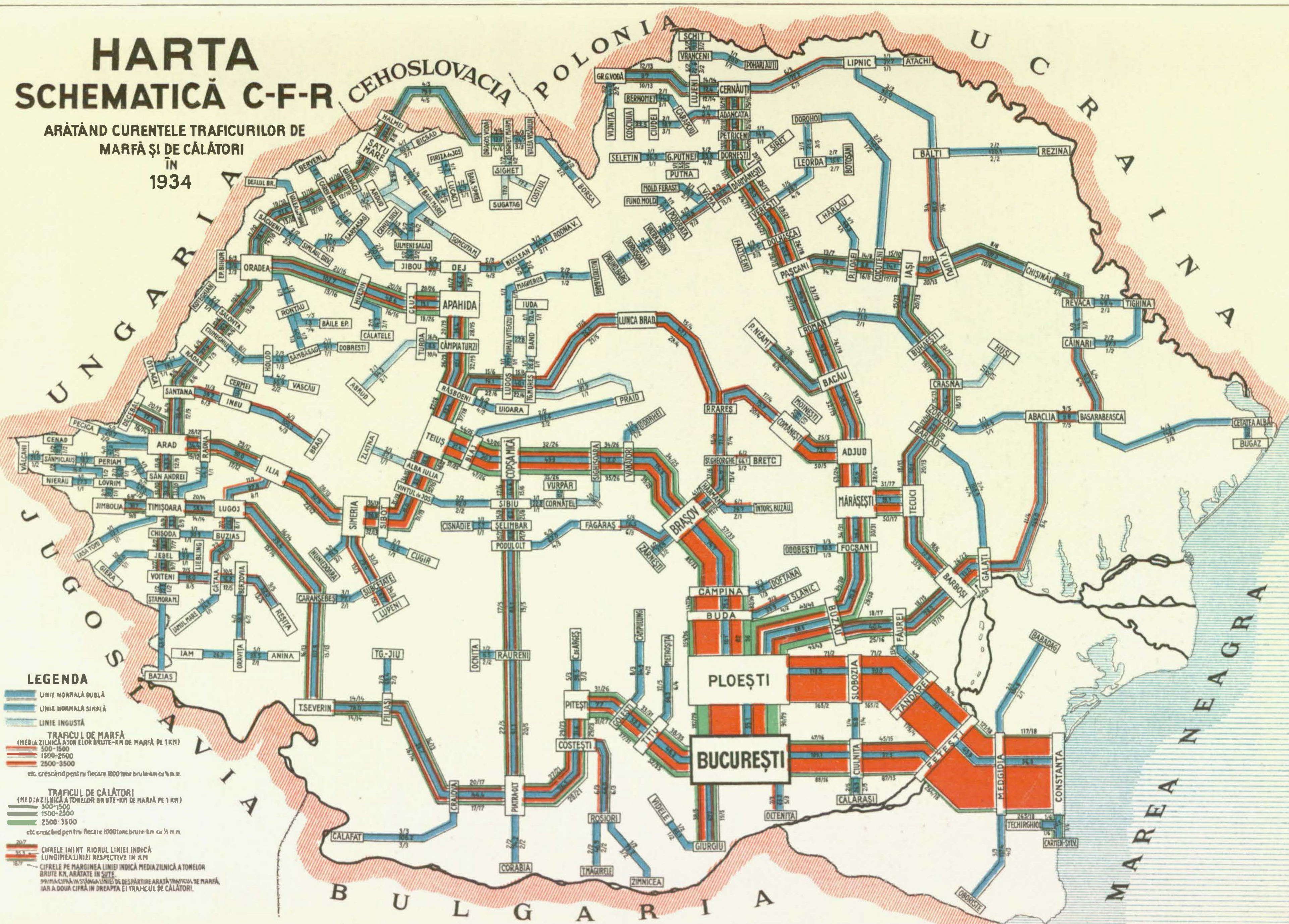
S'au pus în exploatare transporturile cu camioanele societăților de mai sus pe toată rețeaua de 5.072 km și cu încălcare pe rețeaua de 2.279 km.

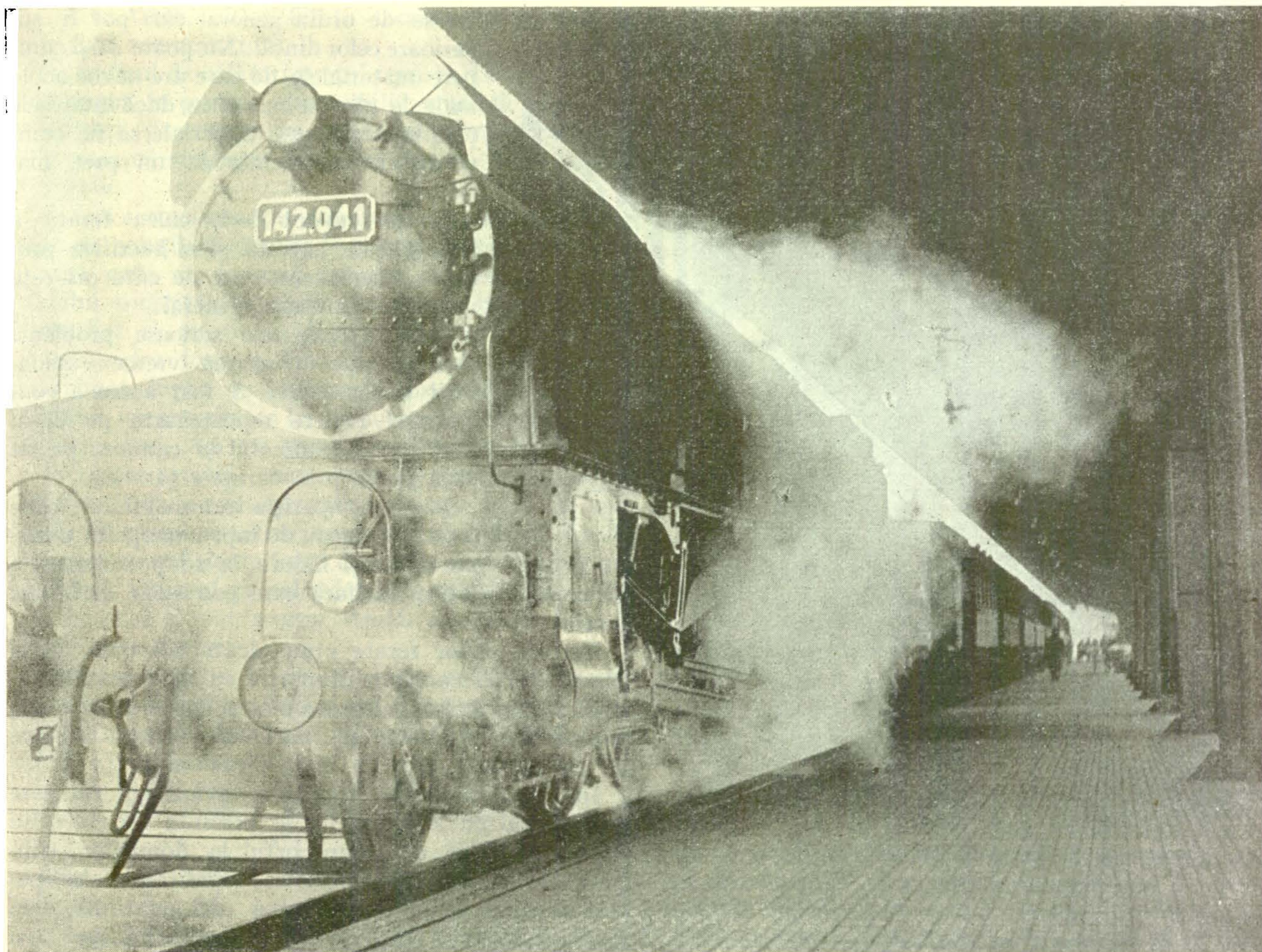
In urma punerii în exploatare a întregii rețele de autobuse cu începere dela 14 Iunie 1939, se efectuiază zilnic cca 32.420 km utili, ceea ce reprezintă anual 11.900.000 km utili.

Până la 31 Martie 1939 Regia Autonomă a C. F. R. a investit în material rulant, construcțiuni, amenajări, scule și obiecte de inventar suma de 197,5 milioane lei, la care se adaugă investițiile făcute în exercițiul 1939/40 de circa 200 milioane lei. Totalul investițiilor pentru exploatarea autobuselor C. F. R. se ridică deci la circa 400 milioane lei.

LOCOMOTIVĂ DE MANEVRĂ « DIESEL »

HARTA
SCHEMATICĂ C-F-R
ARĂTÂND CURENTELE TRAFICURILOR DE
MARFĂ ŞI DE CĂLĂTORI
ÎN
1934
CEHOSLOVACIA
POLONIA
UCRAINA
UNGARIA
JUGOSLAVIA
BULGARIA
MAREA NEAGRĂ
BUCUREŞTI
PLOEŞTI
BRAŞOV
CONSTANŢA
CERNĂUŢI
IAŞI
CHIŞINĂU
GALAŢI
CLUJ
APAHIDA
ORADEA
ARAD
TIMIŞOARA
LUGOJ
SIBIU
CRAIOVA
PITEŞTI
SATU MARE
DEJ
PAŞCANI
BACĂU
ADJUD
MĂRĂŞEŞTI
FOCŞANI
BUZĂU
TECUCI
BARBOŞI
BĂLŢI
CÂMPINA
BUDA
T.SEVERIN
CALAFAT
CORABIA
GIURGIU
LEGENDA
LINIE NORMALĂ DUBLĂ
LINIE NORMALĂ SIMPLĂ
LINIE INGUSTĂ
TRAFICUL DE MARFĂ
(MEDIA ZILNICĂ A TONELOR BRUTE-KM DE MARFĂ PE 1 KM)
500-1500
1500-2500
2500-3500
etc. crescând pentru fiecare 1000 tone brute-km cu ½ m.m.
TRAFICUL DE CĂLĂTORI
(MEDIA ZILNICĂ A TONELOR BRUTE-KM DE MARFĂ PE 1 KM)
500-1500
1500-2500
2500-3500
etc. crescând pentru fiecare 1000 tone brute-km cu ½ m.m.
CIFRELE ÎNINTERIORUL LINIEI INDICĂ
LUNGIMEA LINIEI RESPECTIVE ÎN KM
CIFRELE PE MARGINEA LINIEI INDICĂ MEDIA ZILNICĂ A TONELOR
BRUTE KM, ARĂTATE ÎN SUTE.
PRIMA CIFRĂ ÎN STÂNGA LINIEI DE DESPĂRŢIRE ARATĂ TRAFICUL DE MARFĂ,
IAR A DOUA CIFRĂ ÎN DREAPTA EI TRAFICUL DE CĂLĂTORI.

SOSIREA UNUI TREN IN BUCUREȘTI-NORD

In ceea ce privește rentabilitatea exploatării, ea poate fi exprimată în următoarele cifre relative:

Cca 43,8% din trasee și 58,6% din circulație încasează mai mult decât prețul de cost.

Cca 35,0% din trasee și 29,8% din circulație acoperă cheltuelile de exploatare dar nu acoperă prețul de cost.

Cca 21,2% din trasee și 11,6% din circulație nu acoperă nici cheltuelile de exploatare.

CONDUCTELE DE PETROL

Problema transportului produselor petroliere s'a pus și la noi în țară încă înaintea răsboiului, odată cu primele începuturi ale unei exploatări științifice și raționale a zăcămintelor noastre de petrol.

Având în vedere, că majoritatea produselor trebuesc îndrumate la export prin Constanța, primele conducte, una de 5 țoli pentru motorină și una de 10 țoli pentru petrol lampant, au fost destinate traiectului dela Câmpina-Ploești la Constanța și au fost începute de calea ferată în anul 1913. Marele răsboiu le-a suprins neterminate. In timpul ocupației germane, conducta de 5 țoli a fost demontată de trupele germane și refăcută pe trei trasee: unul dela Ploești la București și două dela Ploești la Giurgiu. Conducta mare, dela Băicoi la Constanța, a fost pusă și ea în funcțiune îndată după răsboiu tot de calea ferată.

In 1930, pe baza *Legii pentru organizarea și administrarea pe baze comerciale a întreprinderilor și avuțiilor publice* din 1929, administrația conductelor se separă devenind o *regie publică comercială* dependentă de Ministerul de Industrie, pentru ca, în 1934, să se contopească iarăși, de data asta însă complet, în administrația C.F.R.

Astăzi avem în funcțiune patru conducte:

Conducta I, de 10 țoli, dela Câmpina la Constanța (310 km), cu un debit maximal de 260 vagoane pe zi;

Conducta II, de 5 țoli, dela Băicoi la Giurgiu (143 km), cu un debit maximal de 50 vagoane pe zi;

Conducta III, de 5 țoli, dela Ploești la Giurgiu (126 km). cu un debit maximal de 50 vagoane pe zi și

Conducta IV, de 5 țoli, dela Băicoi la București (76 km), cu un debit maximal de 70 vagoane pe zi.

In timp ce producția de țiței a țării a trecut dela 1.885.619 tone în 1913 la 8.677.251 tone în 1936, exportul prin Constanța a trecut: pentru benzină de la 169.000 tone în 1913 la 1.700.000 tone în 1936; pentru lampant: dela 400.000 tone în 1913 la 927.000 tone în 1936; pentru motorină: dela 325.000 tone în 1913 la 1.100.000 tone în 1936.

GARA BUCUREŞTI-NORD. FAŢADA PRINCIPALĂ

Este destul să amintim că preţul de cost pe conducte este de numai 0,1122 lei de tona/km, faţă de 0,4791 lei pe calea ferată, pentru ca să rezulte, fără nici o îndoială, interesul pe care l-am fi avut şi îl avem ca totalitatea transporturilor de produse petrolifere, în special la export, să se facă prin conducte.

Când conductele erau separate de calea ferată, s'a invocat motivul că, prin crearea de noi conducte, calea ferată ar fi pierdut transporturile cele mai masive şi mai remuneratorii, ca şi cum ambele instrumente de transport nu ar fi fost tot ale Statului şi nu ar fi de servit ambele, aceleaşi interese.

Astăzi, când conductele aparţin tot căilor ferate, şi când calea ferată are tot interesul, pe de o parte să-şi reducă preţul de cost al transportului produselor de petrol, pe de altă parte să descongestioneze linia Constanţa aşa de aglomerată astăzi, în special în timpul marelui trafic, — conductele spre Constanţa mai ales trebuesc completate, pentru a putea face faţă întregului trafic de petrol.

CONSIDERAŢIUNI GENERALE

După cum s'a subliniat, cu toată autonomia care i s'ar acorda, calea ferată nu poate trece peste o sumă de consideraţiuni privind interesul obştesc, pentru satisfacerea cărora ea a fost de fapt creată. Nu poate face bunăoară orice politică tarifară. Tarifele căilor ferate făcând parte din politica economică a ţării, nu pot fi gândite numai prin prisma interesului lor fiscal. Nu poate da reţelei sale desvoltarea impusă de consideraţiuni de ordin pur comercial, trecând cu vederea interese de ordin general cari pot fi superioare celor dintâi. Nu poate să-şi cumpere materialele de care are nevoe acolo unde le găseşte mai eftin, dacă interesele ţării cer ca aceste materiale să fie cumpărate în ţară chiar la un preţ mai ridicat.

Cu un cuvânt deci, calea ferată a fost şi este nevoită să-şi sacrifice propriile sale interese ori de câte ori este vorba de interesul general.

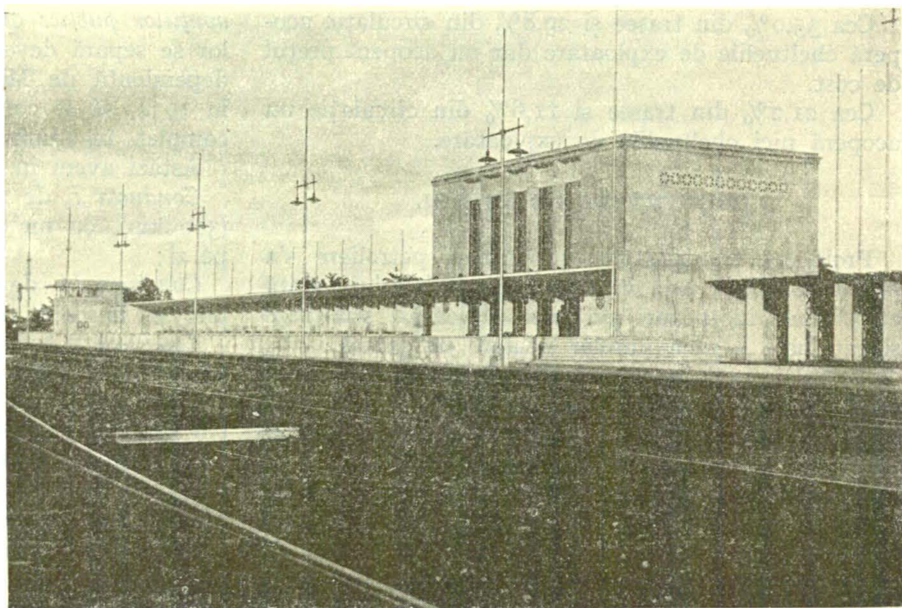
Una din cele mai serioase probleme care s'a pus în ultima vreme exploatării căilor ferate, a fost aceea a concurenţei rutiere reprezentate pe de o parte prin automobil şi camion, pe de altă parte prin căruţele ţărăneşti.

Până la apariţia automobilului, căile ferate deţineau de fapt monopolul transporturilor şi făceau, la adăpostul acestui monopol, politica tarifară care convenea mai bine intereselor sale.

Tarifele căilor ferate erau alcătuite, cum au şi rămas, într'o oarecare proporţie cu valoarea mărfurilor. Mărfurile mai valoroase plătesc tarife mai urcate, compesând sacrificiile pe cari calea ferată le face cu transportul celor de mai mică valoare.

In afară de toate celelalte avantagii pe care transportul cu automobilul le prezintă asupra celui cu calea ferată ca: transportul la domiciliu, simplificarea formelor biurocratice, rapiditate şi în special scutirea sau posibilitatea de evaziune dela nesfârşitele taxe către Stat sau comună, pe cari transporturile cu calea ferată trebuesc să le suporte, — automobilul găseşte cea mai puternică raţiune a concurenţei sale tocmai în sistemul tarifar al căilor ferate.

Automobilele nu sunt obligate să transporte decât mărfuri cari pot plăti tarifele ce le convin şi iau,

GARA REGALĂ MOGOŞOAIA

pe zi ce trece, căilor ferate tocmai transporturile cele mai remuneratorii.

In traficul de călători prețul transportului contează mai puțin, în schimb automobilul prezintă avantajul rapidității și scutește pe călător de drumul la gară, prin acea că străbate, prin chiar inima lor, centrele populate.

In fața acestei situații, s'au încercat și se încearcă tot felul de soluții, fără să se fi putut ajunge până acum la una care să convină tuturor intereselor. Automobilul constitue un vădit progres în tehnica transporturilor și nu poate fi oprit în desvoltarea lui. Rolul acestor două mijloace de transport trebue deci bine fixat, lupta de concurență între ele trebue să înceteze, iar activitatea lor trebue coordonată cu interesul general. Aci stă toată greutatea problemei.

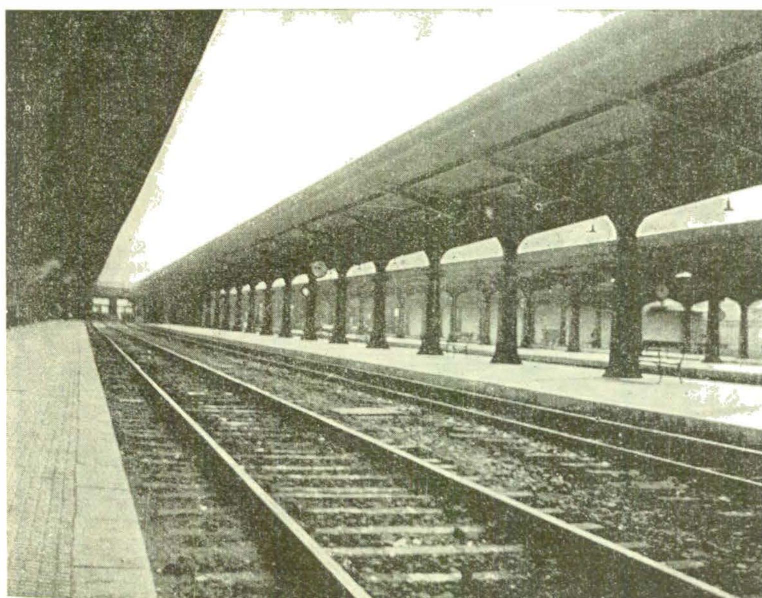
In fața acestei concurențe, exploatarea căilor noastre ferate se găsește într'o situație cu totul specială. Rețeaua noastră este incompletă și lipsită de legături suficiente între diferitele centre și regiuni ale țării. Drumul pe calea ferată este deci, de multe ori, cu ocol și mai scump decât al automobilului, care merge direct.

Rețeaua noastră întrunește circa 70% linii secundare, cu un trafic redus și cu o exploatare în mare parte categoric deficitară, și numai 30% linii principale excedentare.

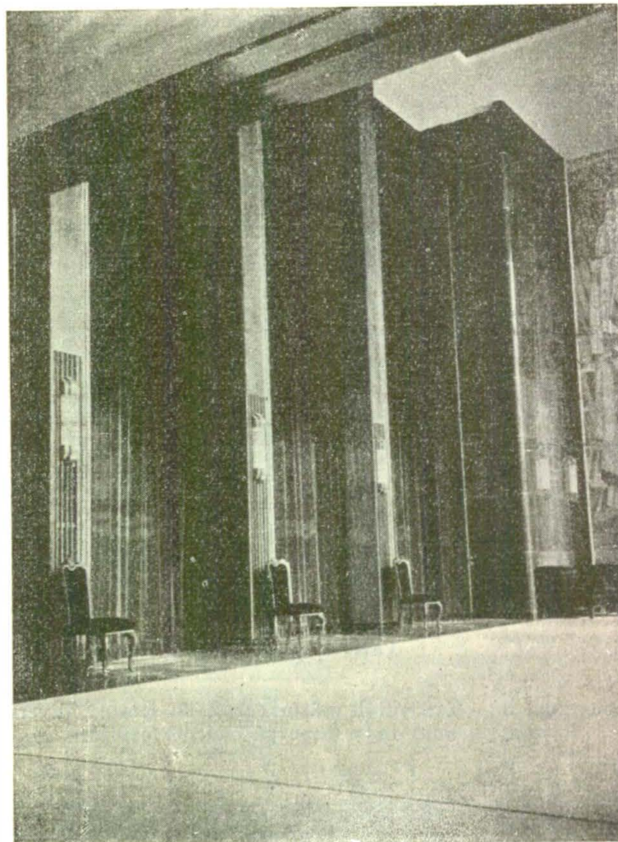
Tab. XV — Evoluția traficului de cale ferată de la 1904 la 1939*)

Elemente (1)	1904/5 (2)	1913/14 (3)	1938 (4)	1939 (5)
Lung. liniilor (km)	3.179	3.459	11.375	11.410
Tone-km transportate	679.015.079	1.490.630.121	4.849.829.234	4.380.334.850
Tone-km de 1 km linie	213.594	430.654	426.359	383.903
Călători km	398.249.278	829.316.154	3.765.910.788	4.593.106.000
Călători km de 1 km linie	125.275	239.760	331.069	402.551

*) Cuprinde toate traficurile.

PEROANELE GĂRII BUCUREȘTI-NORD

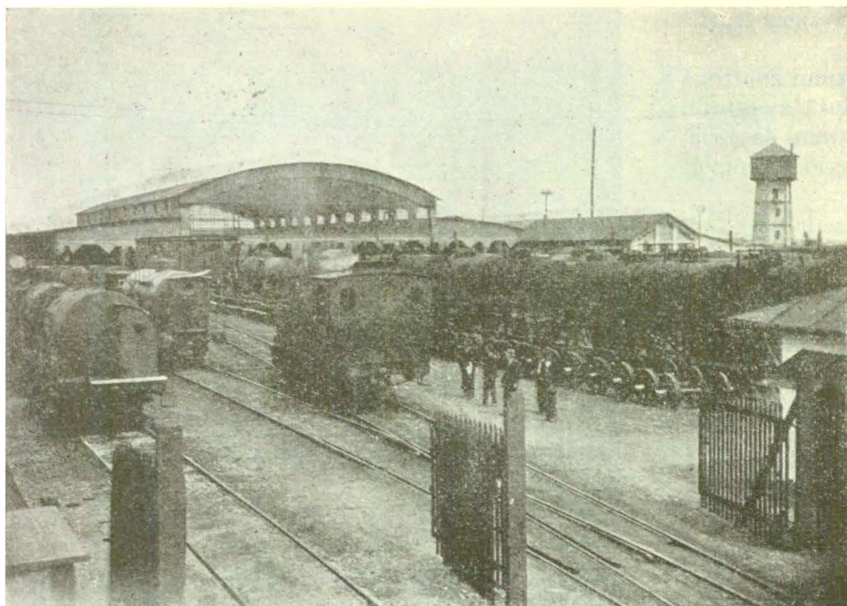
GARA REGALĂ MOGOȘOAIA. INTERIOR

Căile noastre ferate mai au de suportat însă, la distanțele mici și mijlocii chiar, concurența căruțelor țărănești, ale căror tarife sunt în afară de orice posibilitate de concurență, pentrucă nici munca țăranului, nici a vitelor sale, nici uzura căruței și nici timpul pierdut, nu sunt socotite și nu sunt plătite de nimeni.

Un echilibru bugetar al exploatării căilor noastre ferate trebue să existe ca un deziderat, fără riscul de a compromite interese cu mult mai reale, printr'o politică tarifară de o fiscalitate exagerată și contrară acestor interese. Echilibrul bugetar să fie realizat printr'o raționalizare a exploatării, fără riscul de a compromite buna funcționare a aparatului și siguranța circulației.

Din examinarea traficului căilor noastre ferate, de la 1904 până la 1938, se vede că, dacă în perioada 1904 — 1914 intensitatea traficului de mărfuri a crescut cu 101%, în perioada următoare ea a rămas aproape staționară.

Comparând traficul de mărfuri pe C.F.R. în anul 1937 cu cel al căilor ferate din alte țări (diagrama 8), constatăm că de unde în alte părți au fost transportate pe căile ferate până la 5,75 tone de mărfuri de cap de locuitor (Germania), în România nu s'au transportat decât 1,13 tone de cap de locuitor iar dacă

PARCUL ATELIERELOR DIN PLOEŞTI

varea schimbului de produse şi de călători între diferitele regiuni ale ţării, şi deci şi la o desvoltare a transporturilor, o politică tarifară prea fiscalistă devine cu siguranţă o frână a traficului, dăunând şi intereselor generale şi celor ale căilor ferate.

Comparând încasările căilor noastre ferate pentru transporturi de mărfuri cu cele ale căilor ferate din străinătate (diagrama 10), observăm că încasările medii de tonă-kilometru marfă transportată de C.F.R. în anul 1937 au fost de 1,66 lei în mijlociu (pentru traficul comercial), medie care a ajuns aci în urma ridicării tarifelor cu 15%, devenind superioară multor administraţii din Occident. Dacă ţinem seamă că această medie este influenţată în mare parte de valoarea

Diagrama 8 — Traficul de mărfuri pe căile ferate în diverse ţări, în anul 1937 (tone pe cap de locuitor)

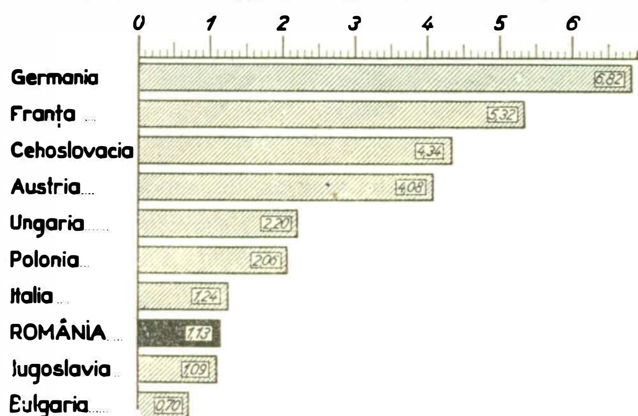
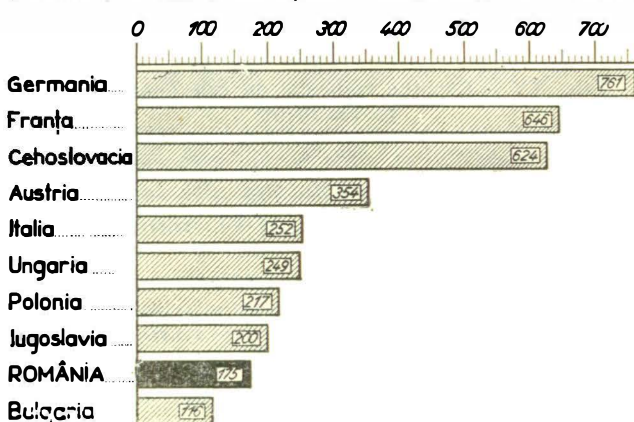

Diagrama 9 — Traficul de călători pe căile ferate în diverse ţări în anul 1937 (călători/kilometri pe cap de locuitor)

mai ţinem seama că în traficul comercial al căilor noastre ferate exportul a reprezentat 37% în 1937, rezultă că traficul nostru intern este foarte restrâns, ca urmare a unui consum extrem de redus.

In ce priveşte călătorii, dela 1904 la 1914 intensitatea traficului a crescut cu 91%; dela 1914 până la 1938 nu a mai crescut decât cu 38,1%. Comparând traficul de călători din 1937 cu alte ţări, constatăm că de unde în altă parte călătorii kilometri anuali, repartizaţi de cap de locuitor, ajung până la 761 (Germania) la noi nu ajung decât la 175 (diagrama 9).

Tarifele căilor ferate, evident, nu pot fi singurul factor de desvoltare a traficului de mărfuri şi de călători. Dacă însă o politică tarifară cumpătată poate contribui într'o largă măsură la promo-

VAGOANE-CISTERNE CONSTRUITE DE «ASTRA»

Diagrama 10 — Media încasărilor căilor ferate pentru transporturi de mărfuri, în diverse ţări, în anul 1937 (lei/tonă/kilometru)

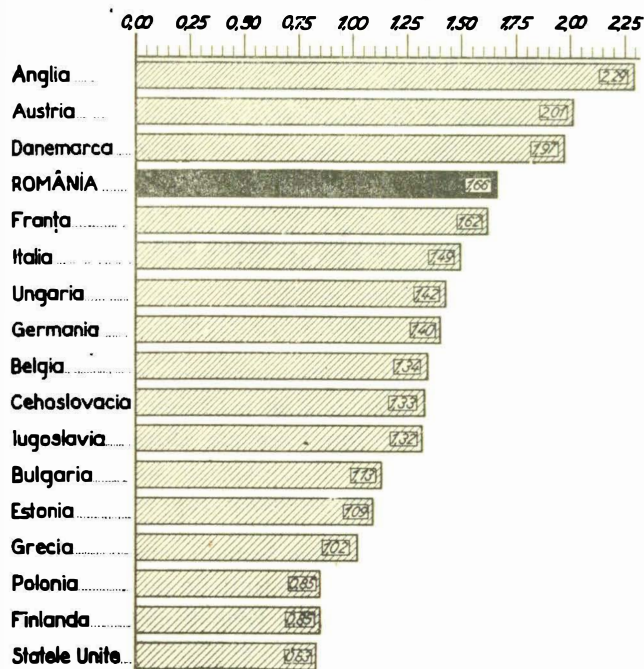
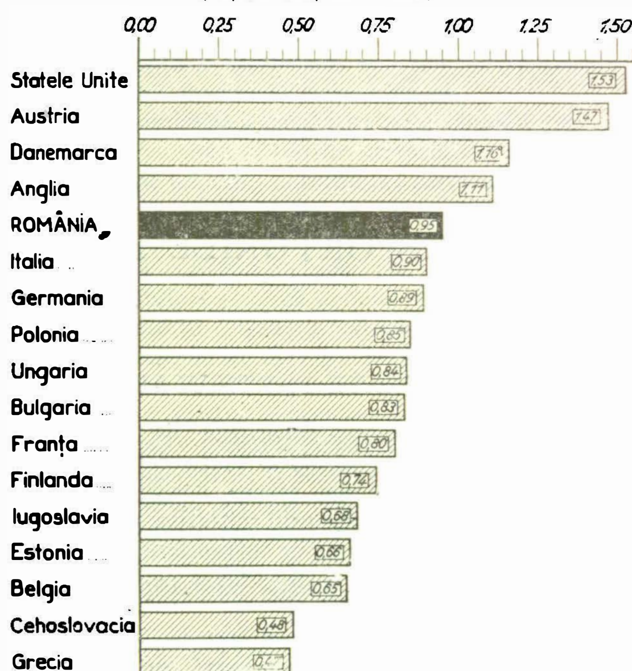
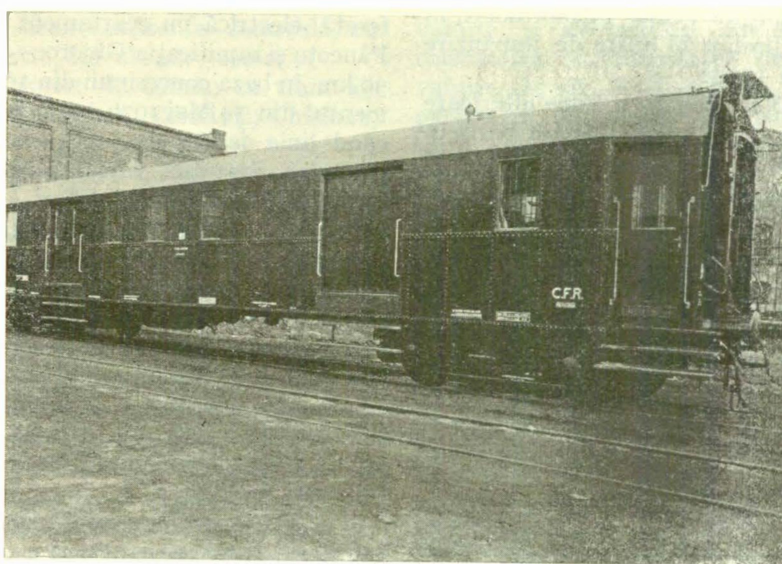

Diagrama 11 — Media încasărilor căilor ferate pentru transporturi de călători, în diverse ţări, în anul 1937 (lei/călător/kilometru)

produselor transportate şi că transporturile noastre cuprind, în cea mai mare parte, produse prime de o valoare inferioară celor fabricate ale marilor ţări industriale din Occident, — rezultă că tarifele noastre de mărfuri nu sunt printre cele mai reduse, în special în ce priveşte consumul intern.

Acelaşi lucru se poate spune şi despre tarifele de călători. (diagrama 11). Media încasărilor în 1937 a fost de 0,95 lei de călător-kilometru, iarăşi superioară tuturor ţărilor înconjurătoare şi chiar unora din Occident.

VAGON DE BAGAJE ŞI POŞTĂ CONSTRUIT DE « ASTRA »

In conducerea căilor ferate se disting aşa dar, două mari grupuri de probleme: unul cu caracter local, administrativ, pentru care cea mai largă autonomie nu ar fi exagerată, un altul însă, cu caracter general, strâns legat de politica generală a ţării şi de interesele ei superioare, pentru care autonomia nu este posibilă şi nu se poate realiza.

Tot acest grup de probleme în conducerea căilor ferate, care depăşeşte cadrul posibilităţilor de autonomie a căilor ferate şi intră în sfera politicii generale a ţării, este în sarcina Consiliului Superior al Transporturilor creat pe lângă Ministerul de Comunicaţii, care are menirea să schiţeze politica transporturilor noastre în cadrul intereselor generale ale ţării; iar pe de altă parte, să coordoneze, să supravegheze şi să armonizeze activitatea diferitelor organisme de transport, fie ele ale Statului, fie de iniţiativă particulară, în conformitate cu aceste interese.

i. m. şi *v. m.*

TRANSPORTURILE DE INTERES LOCAL SAU LIMITAT

CĂILE FERATE PARTICULARE

Deoarece liniile ferate construite de Stat erau insuficiente pentru a satisface toate cerinţele economice locale, completarea reţelei noastre feroviare a fost făcută în mare parte prin iniţiativa particulară.

Astfel ia fiinţă o mulţime de întreprinderi de transport cu caracter local, create adesea pentru nevoile industriilor din acele părţi.

Aceste întreprinderi nu se mărginesc însă numai la traficul industrial, ci organizează uneori şi traficul de călători şi mărfuri pentru uzul publicului.

Statul a înţeles să sprijine aceste întreprinderi, în cari vedea un ajutor preţios în opera de împânzire a ţării cu reţele de căi ferate.

Legea iniţială din 30 Mai 1898, ca şi legile ulterioare din 1900, 1905 şi 1926, fixează căilor ferate particulare un regim favorabil. Conform acestor legi, Statul îşi păstrează exploatarea căilor ferate de interes general — principale ori secundare — lăsând mai departe în exploatare particularilor liniile de interes local. Statul îşi rezervă dreptul de a prelua exploatarea dela particulari, atunci când linia ar deveni de interes general.

Actualmente, căile ferate particulare sunt exploatate de întreprinderi organizate în societăţi anonime, la capitalul şi conducerea cărora participă uneori, într'o măsură variabilă, Statul, comunele sau Regia Autonomă a Căilor Ferate Române.

Aceste societăţi deţin dela Stat dreptul de exploatare, fie prin contracte de concesiune, fie prin contracte de arendare.

Se exploatează în regim de concesiune următoarele linii [1]):

1. *Calea ferată Ploeşti—Văleni—Mâneci* se exploatează de către Ţinutul Bucegi. Lungimea totală a liniei este de 51 km. Se face cărăuşie publică completă de călători şi mărfuri.

2. *Calea ferată Ploeşti—Târgovişte cu ramificaţiile: a)* Haimanale-Moreni; *b)* Răsvad-Ochiuri. Se exploatează de către Ţinutul Bucegi. Lungimea totală a liniilor este de 61 km.

3. *Calea ferată Vişeul-de-Sus—Făina—Macherlău* se exploatează de către Direcţiunea Comercială a Pădurilor Statului, în baza concesiunilor din 23 Mai 1932 (durata 30 ani) şi 25 Noemvrie 1935 (pe 27 ani). Ecartamentul liniei este de 0,76 m. Linia serveşte la transportul produselor forestiere ale Direcţiunii Pădurilor.

4. *Căile ferate Buzău—Nehoiaşi (C.F.Bz.N.)* exploatează linia ferată cu ecartament normal Buzău—Nehoiaşi, în lungime de 74 km, în baza actului de concesiune din 12 Martie 1907, pe timp de 90 ani. Regia Autonomă C. F. R. şi Statul Român participă cu capital la exploatarea acestei întreprinderi. Linia serveşte pentru transportul de călători şi mărfuri.

5. *Calea ferată Arad—Podgoria* exploatează linia ferată electrică cu ecartament de 1 metru Arad—Pâncota şi ramificaţia Ghioroc—Radna, în lungime de 59 km, în baza concesiunii din 16 Martie 1935 cu suplimentul din 14 Mai 1936, până la 24 Septemvrie 1995, când linia ferată, cu toate accesoriile, trece în proprietatea Statului. Intreprinderea efectuează transporturi de călători şi mărfuri, după un mers şi tarif aprobate de Ministerul Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor.

6. *Căile ferate locale Braşov* exploatează linia ferată cu ecartament normal Braşov—Satulung în lungime de 13 km, în baza contractelor de concesiune din 1933 şi 1934, precum şi în baza suplimentului de concesiune din 1934 şi jurnalului Consiliului de miniştri din 1935. Pe această cale ferată se transportă călători şi mărfuri, după un mers şi tarif aprobate de Minister.

7. *Căile ferate orăşeneşti Oradea* exploatează în interiorul Municipiului Oradea linii ferate de tramvai electric în lungime de 45.208 m, în baza convenţiilor încheiate cu Direcţia Generală C. F. R. şi Primăria Municipiului Oradea.

8. *Societatea anonimă forestieră «Valea Mureşului»* exploatează linia ferată industrială Topliţa—Corbu, cu ecartament de 0,76 m, în lungime de 70 km, în baza actului de concesiune din 1933, până la 24 Februarie 1943. Linia serveşte la transporturile de material lemnos pentru fabrica de cherestea din Topliţa şi pentru cărăuşia publică de mărfuri redusă la 30% din capacitatea de transport, după un tarif aprobat de Minister.

9. *Intreprinderile Cloşani* au concesiunea din 30 Decemvrie 1937, pe 30 ani, pentru construirea şi exploatarea liniei ferate cu ecartament de 0,76 m Turnu-Severin—Baia-de-Aramă şi Apa-Neagră—

[1]) In baza decretului-lege din Octomvrie 1939, se duc tratative pentru răscumpărarea acestor linii de către Stat.

Târgu-Jiu în lungime de 113.710 m. Linia este destinată a face cărăușie publică de călători și mărfuri. Construirea liniei este în curs de executare. Capitalul investit este în întregime particular.

10. *Societatea cooperativă forestieră « Albina »* (Tarcău, jud. Neamț) exploatează linia ferată Piatra-Neamț—Straja, cu ecartament de 1 metru, în lungime de 15.300 m, în baza actelor de închiriere din 1926 și 1935, până la 2 Iulie 1946. Face serviciu de cărăușie publică de călători și mărfuri.

Sub controlul Ministerului Lucrărilor Publice și Comunicațiilor se mai află un mare număr de firme individuale, care posedă și exploatează linii ferate particulare, în legătură cu fabrici de cherestea, depozite de mărfuri, etc.

Atât conducerea cât și exploatarea acestor întreprinderi se face cu personal redus și cu mijloace corespunzătoare.

Aceste linii, construite în general pentru interese locale, aduc prețioase contribuții transporturilor regionale, făcând mai totdeauna, pe lângă transporturile de mărfuri, și transporturi de persoane.

INTREPRINDERILE COMUNALE DE TRANSPORT

Crearea nouilor întreprinderi comunale de transport, precum și desvoltarea celor existente concordă cu progresul orașelor noastre din ultima vreme.

Intreprinderi de transport în comun cu tramvaie există la: București, Timișoara, Cernăuți, Chișinău, Sibiu, Oradea, Brăila, Galați și Iași.

Intreprinderile de transport cu autobuse deservesc transporturile comunale, uneori numai prin autovehicule, alteori completând rețelele de tramvaie în orașele: București, Cernăuți, Arad, Cluj, Târgu-Mureș, Galați, Constanța, Ploești, Brașov, Câmpina, Reșița, Roman.

Chiar în afară de aceste centre, multe dintre comunele urbane de mai mică importanță au organizat linii de autobuse care leagă centrul cu punctele periferice aglomerate: uzine, cazărmi, etc.

Aceste întreprinderi pentru transporturile în comun de persoane, sunt organizate și exploatate conform legii pentru organizarea și administrarea pe baze comerciale a avuțiilor publice, din 16 Martie 1929 și decretului lege din 7 Mai 1938, relativ la organizarea exploatărilor comunale, după 4 tipuri: *a)* întreprinderi comunale; *b)* regii publice comerciale; *c)* regii mixte; *d)* concesiuni.

Exploatarea transporturilor comunale constitue un drept exclusiv al comunelor urbane (art. 2 din decretul-lege din 7 Mai 1938).

Intreprinderea comunală este forma de întreprindere prin care legea permite comunei să organizeze și să exploateze direct toate serviciile de utilitate publică, deci și serviciul de transport în comun.

Autonomia acestor întreprinderi este redusă, depinzând strâns, ca servicii anexe, de Primărie.

Sistemul exploatării prin regie publică comercială permite comunelor să organizeze, cu mijloacele lor financiare, întreprinderi autonome, înzestrate cu o admininistrație mai suplă călăuzită într'o mai largă măsură de preocupări comerciale.

In forma regiei mixte, întreprinderea are legături și mai strânse cu piața comercială prin aceea că o parte însemnată a capitalului aparține particularilor, cari au un rol însemnat în conducere.

In întreprinderile exploatate prin concesiune, comuna cedează concesionarilor dreptul de a construi și exploata pe un timp determinat serviciile de transport în comun. Participarea la întreprinderi, compunerea organelor de conducere și drepturile comunelor, variază după contractele încheiate, dela caz la caz.

Impunându-le o politică activă, dar suplă, a gospodăriei, legiuitorul a lăsat comunelor o mare libertate în alegerea sistemului de organizare a acestor întreprinderi.

Rezultatele acestui sistem sunt de pe acum îmbucurătoare: toate centrele urbane de oarecare importanță sunt înzestrate cu servicii de transport de persoane în comun, de cele mai multe ori moderne și eftine. Adeseori aceste întreprinderi au trecut de faza în care ele erau o sarcină pentru comună și aduc acum bugetelor comunale contribuțiuni importante.

1. *Societatea de Tramvaie din București.* Cele dintâi întreprinderi de transport în comun în capitala țării au fost « Prima Societate Anonimă Română de Tramvaiuri» și « Societatea Anonimă Română pentru construirea și exploatarea de căi ferate și tramvaiuri». Aceste două societăți, constituite cu capital particular, obținuseră din partea comunei exploatarea exclusivă a liniilor de tramvaie cu cai în București, până în anul 1916.

Imperfecțiunea și insuficiența liniilor nu puteau însă satisface un trafic din ce în ce mai intens, rezultat din desvoltarea vieții comerciale și industriale a unei populațiuni de 300.000 locuitori, stabiliți pe o întindere de 5.000 hectare.

Necesitatea unei tracțiuni mai lesnicioase, care să lege periferia de centru și cartierele între ele, a determinat intervenția Comunei pe lângă întreprinderile concesionare pentru extinderea liniilor de tramvaie și în același timp înlocuirea tracțiunii animale prin tracțiune electrică. Aceste întreprinderi însă nu au efectuat lucrările prevăzute, socotind că perioada de timp până la expirarea concesiunilor era prea scurtă pentru amortizarea nouilor investiții.

Prin legea dela 18 Aprilie 1909, comuna București este autorizată a constitui o societate comunală română pentru construcțiunea, exploatarea de linii noui de tramvaie, ca și pentru exploatarea liniilor existente la acea dată după expirarea concesiunilor. Această lege prevedea că pentru constituirea societății în chestiune, comuna București, va subscrie cel puțin o pătrime din capital și până la maximum jumătate, iar particularii vor subscrie restul de capital (exploatare în regie mixtă).

Durata societății va fi de 40 ani, iar Comuna este reprezentată în consiliul de administrație prin 1/3 din membri. Neînțelegerile între Comună și Societate sunt supuse unui tribunal arbitral ale cărui deciziuni sunt definitive.

In baza acestei legi, în acelaşi an s'a constituit « Societatea Comunală a Tramvaielor Bucureşti » (S. T. B.) pe o durată de 53 ani, adică până la 10 Iulie 1962 inclusiv şi cu un capital social de 3.000.000 lei.

Executarea, exploatarea şi întreţinerea tuturor construcţiunilor se fac după condiţiunile prevăzute în caetul de sarcini care este întocmit de Primărie în înţelegere cu Administraţia S. T. B. şi este supus examinării şi aprobării Consiliului Tehnic Superior şi Consiliului comunal.

In afară de beneficiile pe cari Comuna le are în calitatea sa de acţionară, S. T. B. trebue să plătească o taxă anuală Primăriei pentru fiecare kilometru de linie exploatată, drept impozit şi taxe comunale pentru vehiculele întrebuinţate.

Prin statutele constitutive, S. T. B. a fost obligat să construiască cel puţin 10 km de linii noui de tramvaie în termen de 3 ani dela aprobarea caetului de sarcini şi să transforme reţeaua existentă prin electrificarea întregei tracţiuni până la 1 Ianuarie 1927.

Răsboiul de Intregire, însă, a împiedecat S. T. B. să intensifice lucrările de transformare şi electrificare a vechilor reţele.

In anul 1929, odată cu suprimarea ultimelor linii cu tracţiune animală, s'au produs primele fenomene ale crizei economice generale, provocând o scădere a încasărilor, scădere care s'a accentuat şi mai mult prin concurenţa făcută tramvaielor de către autobusele exploatate de diferite persoane particulare. Felul cum circulau aceste autobuse lăsa mult de dorit, iar concurenţa ce o făceau S. T. B.-ului era neloială.

Societatea de Tramvaie, considerând că drepturile ei legale de exclusivitate la exploatarea transporturilor în comun în Capitală au fost încălcate prin concurenţa autobuselor particulare, a supus litigiul tribunalului arbitral, care i-a dat câştig de cauză.

Prin legea din 20 Aprilie 1935 şi convenţiunea încheiată cu Municipiul, S. T. B. a obţinut exclusivitatea transportului în comun de călători, prin mijloace mecanice, cu tramvaie, autobuse, trolleybuse, etc., în tot cuprinsul municipiului Bucureşti, inclusiv comunele sale suburbane şi împrejurimile.

Dela această dată, preocuparea principală a societăţii este organizarea şi perfecţionarea transporturilor cu autobusele şi coordonarea lor cu tramvaiele.

In acelaşi timp, se continuă tot mai stăruitor extinderea reţelei liniilor de tramvaie şi autobuse spre cartierele populare dela periferie sau spre comunele suburbane, oferind populaţiei cel mai eftin şi mai comod mijloc de transport şi contribuind într'o largă măsură la desvoltarea şi modernizarea Capitalei.

Datorită coordonării liniilor de autobuse cu cele de tramvaie s'a realizat o creştere a încasărilor pe liniile de tramvaie, fără să se fi observat aceeaşi creştere pentru încasările rezultate din exploatarea liniilor de autobuse.

Cu toate că ultimele frământări care au influenţat întreaga viaţă economică, nu au fost de natură să favorizeze o sporire a circulaţiei populaţiei, totuşi Societatea de Tramvaie continuă să execute un program de lucrări ce cuprinde construcţii de linii noui, prelungiri de linii spre periferia Capitalei, achiziţionare de material rulant, etc.

Astfel la 31 Decemvrie 1938, liniile de tramvaie din Bucureşti aveau o lungime totală de 111.841 metri, iar lungimea totală a străzilor parcurse de autobuse se ridica la circa 141 kilometri.

La aceeaşi dată, parcul vagoanelor de călători cuprindea un total de 698 vagoane, din care 365 motoare şi 333 remorce, faţă de 62 vagoane în primul an de exploatare.

Parcul de autobuse se compune din 589 bucăţi.

2. *Societatea de tramvaie Chişinău.* Creată în 1895, cu capital belgian. Lungimea liniilor în exploatare: 14 km. Parcul de vagoane compus din 35 vagoane-motor şi 15 remorce.

3. *Societatea de tramvaie şi iluminat electric, Brăila.* Creată în 1904 cu capital belgian. Lungimea liniilor în exploatare: 14 km. Posedă 39 vagoane-motor şi 14 remorce.

ALTE INTREPRINDERI DE INTERES LIMITAT

1. *Compania internaţională a vagoanelor cu paturi şi a marilor exprese europene* este o întreprindere de transporturi, condusă şi organizată sub formă de societate anonimă şi are sediul la Bruxelles.

Divizia vagoanelor cu paturi din România este înfiinţată în anul 1875.

Incă dela înfiinţare, Compania a adus reale foloase în transportul nostru feroviar, oferind călătorilor confort şi legături bune cu străinătatea.

După răsboiul mondial, din cauza marilor distanţe de parcurs între diferitele centre ale României Mari, necesitatea vagoanelor de dormit a sporit.

Compania posedă şi are în circulaţie vagoane cu paturi, vagoane restaurant şi vagoane Pullman.

Pentru înlesnirea călătorilor, această întreprindere a înfiinţat birouri de voiaj, prin intermediul cărora se pot procura legitimaţiile de călătorie.

In România, Compania posedă 16 agenţii în oraşele principale ale ţării.

2. *Birourile de voiaj* sunt întreprinderi de transport cari fac diferite servicii menite să înlesnească efectuarea călătoriilor.

Ele vând bilete de tren, vapor, avion şi autobus şi organizează excursii în ţară şi străinătate.

Deseori ele oferă preţuri forfetare pentru o întreagă călătorie colectivă, cu program fix şi anunţat anticipat.

In aceste preţuri sunt incluse toate cheltuelile de deplasare, restaurant, hotel, vizitarea oraşelor, a muzeelor, etc.

Birourile de voiaj sunt de două feluri:

a) Cele care nu au o legătură directă cu serviciile de transporturi;

b) Cele care aparţin acestor servicii şi care înlesnesc vânzarea biletelor respective (biroul oficial de voiaj C. F. R., biroul L.A.R.E.S., etc.).

Birourile de voiaj particulare, prin diferitele avantagii pe care le oferă publicului, reuşesc într'o largă

măsură să sporească numărul călătorilor favorizând desvoltarea turismului, a staţiunilor balneare şi climatice, a sporturilor, etc.

Birourile de voiaj situate în diferitele oraşe din ţară şi străinătate sunt deseori legate între ele, astfel încât pot să-şi îndeplinească servicii în mod reciproc, iar publicul găseşte avantagii adresându-se acestora în diferitele etape ale unei singure călătorii.

Intr'un cuvânt, aceste întreprinderi sunt cele mai preţioase auxiliare ale serviciilor de transporturi, cărora le aduc un important trafic de călători.

3. *Casele de expediţii* sunt acele întreprinderi care înlesnesc transportul mărfurilor, prin efectuarea diferitelor operaţiuni anexe.

Deoarece întreprinderile mari de transporturi, cum sunt căile ferate, nu au o maleabilitate prea mare în exploatarea lor comercială, casele de expediţii au rolul de a micşora această rigiditate.

Astfel casele de expediţii efectuează ambalarea mărfii, cântărirea, ducerea ei la gară, facerea tuturor formalităţilor de predare, precum: întocmirea frahtelor, plata taxelor de transport şi a celor accesorii, etc., operaţiuni care deseori nu pot fi îndeplinite de posesorii mărfurilor din lipsă de timp sau pricepere.

Casele de expediţii pot fi împărţite în trei categorii bine distincte şi anume:

a) Casele de expediţii care se ocupă cu transporturile internaţionale folosind ca mijloc de transport trenul şi vaporul şi numai în cazuri foarte rare autocamionul, pentru vreun transport în trafic local, solicitat în mod întâmplător de un client permanent.

b) Casele de expediţii care se ocupă cu transporturile locale şi achiziţionează mărfuri dela diferiţi comercianţi, spre a le preda apoi la diferitele servicii de transporturi.

c) Casele de expediţii care au serviciile lor proprii de transporturi. Uneori, aceste întreprinderi folosesc în mod exclusiv numai un singur mijloc de transport (tren, vapor sau autocamion), alteori folosesc mai multe mijloace, după cazuri.

Activitatea caselor de expediţii este în general folositoare publicului, din următoarele puncte de vedere:

1. Transporturile sunt luate dela domiciliul predătorilor şi livrate la domiciliul destinatarilor. Deci clienţii caselor de expediţii nu mai sunt obligaţi să se deplaseze la gări, porturi, etc., pentru a preda sau ridica mărfurile, pierzând timp cu îndeplinirea numeroaselor formalităţi, operaţiuni de camionaj, etc.

2. Casele de expediţii se ocupă şi cu ambalarea mărfurilor, scutind astfel pe predători de operaţiunile respective care necesită — în majoritatea cazurilor — utilizarea unor lucrători cu o practică deosebită şi a unor materiale speciale.

3. In cazul transporturilor internaţionale, ele dau clienţilor toate desluşirile privind condiţiile de transport, tarife, etc., impuse de serviciile de transporturi ale statelor prin care trece marfa dela locul de expediţie până la locul de destinaţie.

4. Casele de expediţii înlesnesc plata taxelor de transport pe parcursurile străine.

5. Casele de expediţii îndeplinesc formalităţile vamale, nu numai în staţiile sau porturile de predare, dar şi în cele de destinaţie, scutind astfel pe predătorii sau destinatarii transporturilor de a se ocupa cu aceste operaţiuni.

6. Având deseori magazii proprii, casele de expediţii, pot efectua şi depozitări, livrând marfa clienţilor numai în momentul când aceştia au nevoie de ea.

7. Casele de expediţii pot avansa clienţilor rambursurile care grevează transporturile ce le-au fost încredinţate. Ele efectuează încasarea şi remiterea ulterioară a ramburselor, făcând astfel deseori oficiul de încasare a valorii mărfurilor preluate pentru expediere, etc.

8. Casele de expediţii, achiziţionând traficul serviciilor de transporturi, au posibilitatea de a grupa expediţiunile mărunte şi de a forma cantităţi mai mari pentru anumite direcţiuni. Aceste operaţiuni de grupare aduc un real folos serviciilor de căi ferate, de navigaţie şi de autocamioane, deoarece materialul de transport este mai complet folosit, iar formalităţile de predare (întocmirea documentelor de transport) se fac o singură dată pentru întreaga cantitate grupată, în loc de a se face separat, pentru fiecare transport component.

Se constată astfel utilitatea caselor de expediţii, care servesc deopotrivă interesele publicului şi ale serviciilor de transporturi. *n. c.*

STEMA DIN «MOLITVENIC», BUCUREŞTI, 1974

NAVIGAŢIA MARITIMĂ ŞI FLUVIALĂ

Marile artere navigabile ale României sunt: Dunărea, Prutul, Canalul Bega şi Marea Neagră. Afară de acestea, Nistrul, Siretul, Mureşul, Oltul, Dâmboviţa, etc., actualmente nenavigabile sau folosite numai pentru plute sau imbarcaţiuni uşoare şi de sport, pot fi făcute navigabile, în cele mai multe cazuri, fără cheltueli de investiţie exagerate.

Căile de transport pe apă sunt căile fireşti şi cele mai economice pentru circulaţia şi exportul produselor româneşti, în mare parte materii brute sau semifabricate.

Aceste produse (cereale, petrol, cherestea, sare, etc.), grele, cu volum mare şi foarte eftine, nu pot suporta taxele de transport relativ ridicate ale căilor terestre.

In anul 1938, de exemplu, importul total al României a fost de 820 mii tone, iar exportul de 7.410 mii tone. Pe calea apei au fost importate 450 mii tone şi exportate 6.250 mii tone. Deci importul total al României pe acest an, s'a făcut pe calea apei în proporţie de 55%, iar exportul în proporţie de 84%. Pentru produse petrolifere şi cereale proporţia atinge 92%, adică 4.250 mii tone din 4.500 mii tone pentru petrolifere şi 1.150 mii tone din 1.380 mii tone pentru cereale.

Se vede deci marea importanţă a transporturilor pe apă şi rolul covârşitor al porturilor şi flotei comerciale în desvoltarea economică a ţării.

CĂILE DE NAVIGAŢIE ŞI PORTURILE

CĂILE DE NAVIGAŢIE

Marea Neagră. România ocupă la Marea Neagră un litoral de aproximativ 450 km lungime. Pe acest litoral posedă 6 porturi: Bugaz, Sulina, Constanţa, Mangalia, Cavarna şi Balcic. Dintre acestea, numai două sunt importante, având un trafic însemnat şi anume: Constanţa şi Sulina.

Coasta este în general neospitalieră, neavând decât rare adăposturi naturale. Din această cauză aproape nici nu există o navigaţie de coastă propriu zisă. De abia în ultimul timp (1932), a început un anumit trafic de cabotaj între Bugaz şi Constanţa. De asemeni în partea de Sud a litoralului românesc se practică o oarecare navigaţie de coastă cu corăbii cu pânze, cari ajung uneori până în Grecia.

Cu adâncimi până la 2.000 m, Marea Neagră are un regim foarte agitat din cauza curenţilor marini şi mai ales a vânturilor cari bat fără încetare 11 luni dintr'un an. Din această cauză, navigaţia se face cu oarecare greutate, vasele fiind obligate să lupte ore întregi cu furtuna pentru a putea intra în port.

O bună semnalizare a coastelor şi intrării în porturi făcută de Direcţia Porturilor Maritime, prin faruri, radio-faruri, geamanduri luminoase şi sonore, etc., înlesneşte în tot timpul anului navigaţia în lungul coastei şi accesul vaselor în porturile noastre maritime.

Convenţiunea semnată la Montreux în Iulie 1936 de Statul Român, asigură completa libertate de circulaţie prin strâmtori pentru vasele de comerţ, în timp de pace sau de răsboiu, când Turcia nu e beligerantă. Trecerea vaselor de răsboiu precum şi a celor comerciale, în timpul răsboiului când Turcia ar fi beligerantă, este supusă însă la restricţiuni.

Dunărea. Cea mai importantă cale de transport pe apă a României este însă Dunărea. Aceasta este navigabilă pe toată întinderea ei dela Baziaş la Sulina, pe o lungime de 1.075 km, precum şi pe braţele şi gurile ei secundare de vărsare în mare. Dintre acestea cele mai însemnate sunt: Braţul Borcea cu o lungime de 102 km, Braţul Măcin de 98 km, Braţul Sf.-Gheorghe de 109 km, Braţul Chilia de 116 km şi Braţul Sulina de 79,6 km (43 mile marine).

Kilometrajul Dunării are ca origine farul vechiu C. E. D. din portul Sulina. Lungimea de 1.075 km reprezintă lungimea şenalului navigabil al Dunării propriu zise până la graniţa iugoslavă, inclusiv Braţul Sulina. Kilometrajele celorlalte braţe sunt independente şi nu intră în această lungime.

Intre Sulina-Galaţi distanţele sunt marcate în mile marine (81), iar pe restul fluviului în kilometri.

Pe toată lungimea Baziaş-Marea Neagră, malul stâng al Dunării aparţine României, în timp ce malul drept aparţine Iugoslaviei, dela Baziaş până la râul Timoc (km 845) şi Bulgariei, între km 845 şi km 448. Dela km 448 până la Marea Neagră, ambele maluri ale fluviului, precum şi delta sa se află pe teritoriul românesc.

In lungul Dunării, România posedă 30 porturi, mari şi mici, şi peste 50 de schele de încărcare.

In sectorul Porţilor de Fier, dela Moldova Veche (km 1.048) la Gura-Văii (km 940), întreţinerea şi

semnalizarea șenalului navigabil se face de către Administrația Porților de Fier și Cataractelor lucrând sub autoritatea Comisiunii Internaționale a Dunării (C. I. D.).

Sectorul Brăila (km 170) — Sulina (km 0), precum și eșirea la mare, cad în sarcina Direcțiunii Dunării Maritime care lucrează cu avizul Comisiunii Europene a Dunării (C. E. D.). Pe tot restul șenalului navigabil al Dunării românești (cca 800 km) — ca și pe brațele secundare — întreținerea și semnalizarea șenalului navigabil se fac de către Direcțiunea Hidraulică din Admnistrația Comercială a Porturilor și Căilor de Comunicație pe Apă.

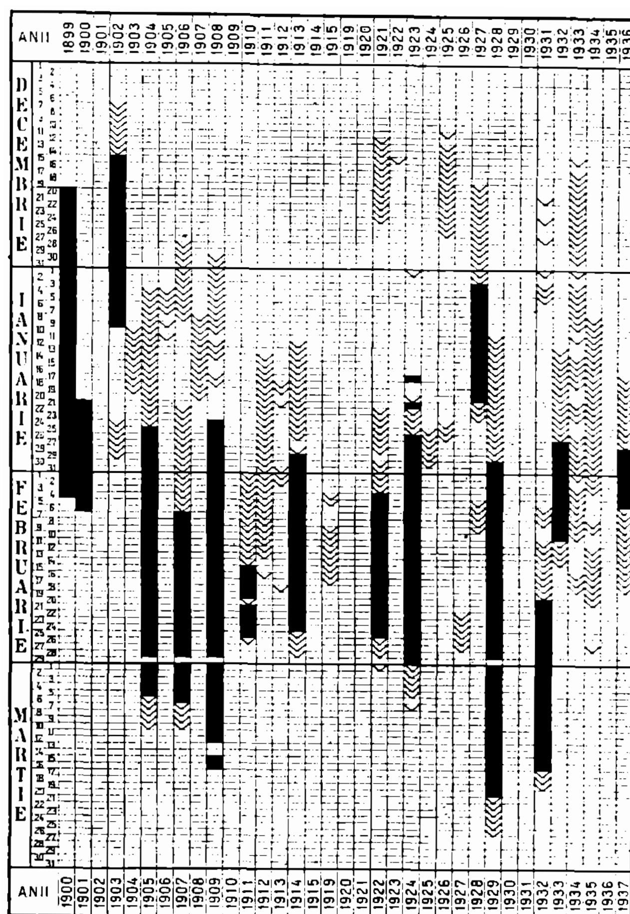
In ce privește poliția, navigația și admnistrația porturilor dunărene, acestea cad exclusiv în sarcina autorităților românești.

Nivelul apelor Dunării, variază între limite foarte mari. Astfel, la Giurgiu diferența între nivelul apelor mari extraordinare și apelor joase (etiaj) a atins 7,78 m, în 1897. Navigația pe tot sectorul românesc al Dunării este asigurată la apele joase, pentru un pescaj de 2,00 m, cu excepția sectorului Porților de Fier unde acest pescaj suferă anumite restricțiuni. Pe sectorul denumit al Dunării Maritime (Sulina-Brăila), pot pătrunde și vase maritime cu un pescaj de cca 7,00 m. Acest pescaj este în funcție de înălțimea barei dela Sulina. Debitul apelor Dunării la etiaj la Ceatal-Ismail (în amonte de bifurcația Tulcea - Chilia) este de 2.400 m^3/sec. La ape extraordinare se evaluează la cca 20.000 m^3/sec.

Epoca în care navigația se închide oficial este între 15 Noemvrie și 1 Martie. Bine înțeles că și în această epocă, dacă timpul permite, vasele continuă să circule efectuând transporturi sau curse de pasageri locale.

Singura cauză care poate întrerupe navigația este înghețul. Perioada ghețurilor începe însă, de obiceiu, în a doua jumătate a lunei Decemvrie, când primele sloiuri își fac apariția pe Dunăre. Sloiurile curg în aval, înmulțindu-se și crescând în grosime pe măsură ce gerul se mărește. Dacă acesta persistă, sloiurile se opresc, se îngrămădesc și se lipesc la coturi și la trecerile grele, iar fluviul sfârșește prin a îngheța pe porțiuni uneori destul de lungi.

DIAGRAMA INGHEȚULUI APELOR DUNĂRII IN PORTUL GIURGIU, INTRE ANII 1899—1937

Din cauza marei întinderi a sectorului românesc, regimul ghețurilor nu este același peste tot. Astfel, la Turnu-Severin (km 930), din cauza curentului puternic, Dunărea nu îngheață aproape niciodată. Din diagramele întocmite de Direcțiunea Hidraulică se poate observa că, în acest punct, în perioada 1900—1937, Dunărea a fost prinsă o singură dată, în cursul iernii 1928—1929, iar timp de 22 ierni a avut numai sloiuri, fără să înghețe. La Giurgiu (km 493), în aceeași perioadă, Dunărea a fost înghețată 15 ierni, iar 12 ierni a avut numai sloiuri, în timp ce la Brăila (km 170) perioada de îngheț a fost de 19 ierni, iar cea de sloiuri de 8 ierni.

Inghețul Dunării și, în special al sectorului denumit al Dunării maritime, — care se produce și mai frecvent, având și o durată mai lungă, — cauzează mari pagube economiei naționale prin întreruperea navigației. Vasele maritime nu mai pot pătrunde pe Dunăre, sau de multe ori sunt blocate de ghețuri, tocmai în perioada în care exportul cerealelor este în toiu. Șlepurile și vasele de Dunăre trebuesc să se retragă în iernatice pentru a fi la adăpost de sloiuri. Exportul în susul Dunării este oprit, iar transportul cerealelor spre aval precum și operațiunile de transbord se întrerup, ceea ce conduce la blocarea silozurilor și căilor ferate.

Din această cauză, se studiază posibilitatea de a menține deschis șenalul navigabil cât mai mult timp posibil, cu ajutorul vaselor spărgătoare de ghețuri.

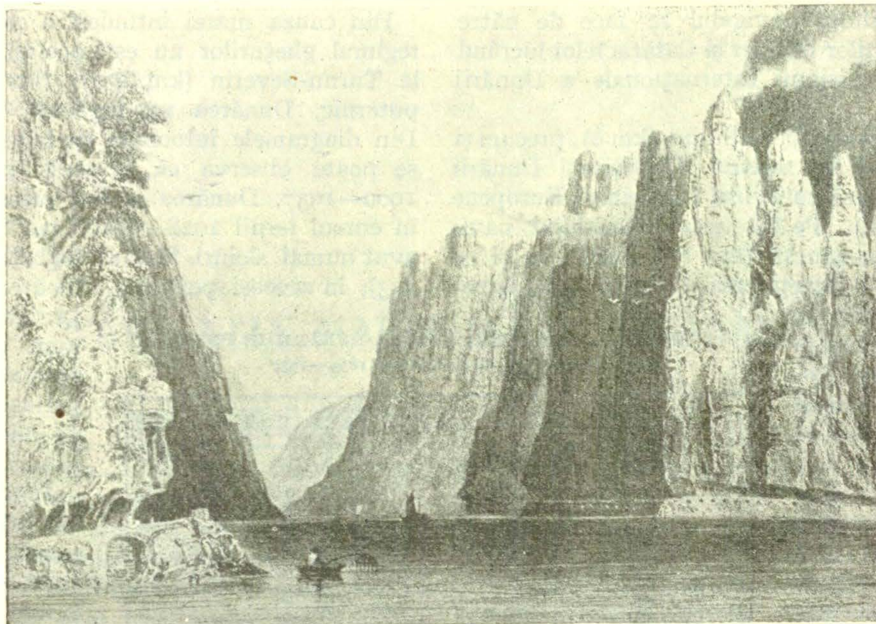
Prutul. Acest râu udă teritoriul României pe o lungime de 860 km. Intră în țară pe la Grigore Ghica-Vodă, străbate Bucovina până la Mamornița, iar de aci până la vărsarea în Dunăre desparte Moldova de Basarabia pe o lungime de 750 km.

Prutul nu este navigabil decât până la Nemțeni, pe o lungime de 318 km, însă, prin lucrările ce se execută, navigația se va extinde treptat până la Sculeni (km 445).

In timpul apelor scăzute, navigația pe Prut este posibilă pentru vase cu un pescaj de 0,60—0,75 m, pe porțiunea Nemțeni (km 318) — Leova și de 0,75 – 1,00 m, de aci până la vărsarea în Dunăre. Durata apelor scăzute

este însă foarte mică, aşa că, la nivelul apelor obişnuite, navigaţia este posibilă cu un calaj ceva mai mare şi anume: 0,90—1,10 m în prima porţiune şi 1—1,20 în a doua porţiune.

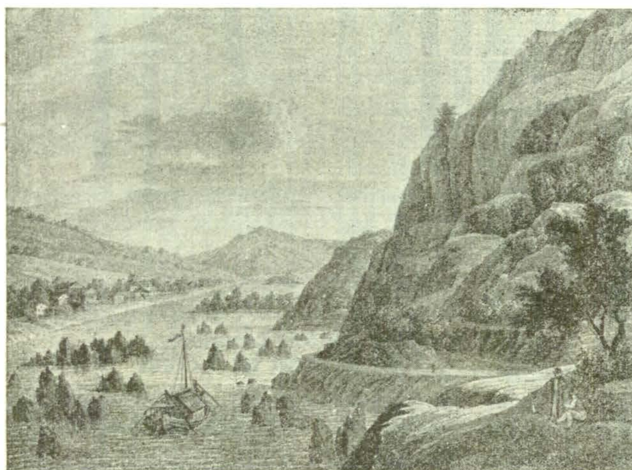
Apele mari se produc primăvara, în urma topirii zăpezii din munţi şi începerii ploilor. Aceste ape au o durată relativ lungă şi se produc cu regularitate, spre deosebire de viiturile de vară sau toamnă, cari au caracter accidental.

DUNĂREA LA « CAZANE »
Gravură după W. H. Bartlett din « The Danube », 1843 (Colecţia Adrian Corbu)

Apele mari de primăvară sunt de cea mai mare însemnătate pentru navigatori şi se folosesc la scoborârea în aval a şlepurilor de mare capacitate, cari au fost remorcate goale în susul apei încă din timpul toamnei. Aceste şlepuri acostează la una din « schelele » Prutului, încărcând cereale, treptat, tot timpul iernei şi servind deci şi ca magazii. Inmagazinarea cerealelor în timpul iernaticului prezintă un mare avantaj pentru încărcători, deoarece aceştia — putând depozita cereale direct în şlepuri pe măsura cumpărării lor din oboare, fără a le mai trece prin magazii, economisesc chiria acestora, costul transportului dela magazii la şlepuri, precum şi încărcarea în şlepuri cu hamalii.

Este de remarcat că, deşi la nivelul apelor mari adâncimile Prutului sunt peste tot de cca 3 metri, dimensiunile şlepurilor, cari pot naviga pe acest râu, sunt mai mici, fiind limitate de dificultăţile de manevrare în coturi şi la traversade.

PORŢILE DE FIER LÂNGĂ ORŞOVA NOUĂ, 1820
Din albumul lui Iacob Alt: Donau-Ansichten
Colecţia Academiei Române

Lucrările de ameliorare şi întreţinere a navigaţiei pe Prut, înainte de răsboiu, erau în sarcina Comisiunei Mixte a Prutului, formată din delegaţii Austro-Ungariei, Rusiei şi României. Această comisiune fusese înfiinţată pe baza unei convenţiuni semnată la Bucureşti la 3/15 Decemvrie 1866, lucrările efective pe teren începând însă de abia peste 4 ani, adică la 1870. După răsboiul mondial, atribuţiunile Comisiunei Mixte a Prutului au trecut asupra Direcţiunei Hidraulice, pendinte de Direcţiunea Generală a Porturilor şi Căilor de Comunicaţie pe Apă.

Lucrările executate pe acest râu, în ultimii ani, sunt foarte însemnate şi se referă la: întreţinerea şi regularizarea căii navigabile, construcţia şi întreţinerea porturilor, precum şi la regimul râului prin ridicări şi studii hidrografice.

Canalul Bega. Sub acest nume se înţelege porţiunea râului Bega dela vărsarea lui în Tisa (localitatea Titel) şi până la Timişoara, cu o lungime de 114 km, pe care s'au făcut o serie de lucrări în vederea navigaţiei şi ameliorării regiunilor inundabile împrejmuitoare. Canalul se găseşte în România, numai pe o lungime de 40 km din traseul lui, restul aflându-se pe teritoriul iugoslav.

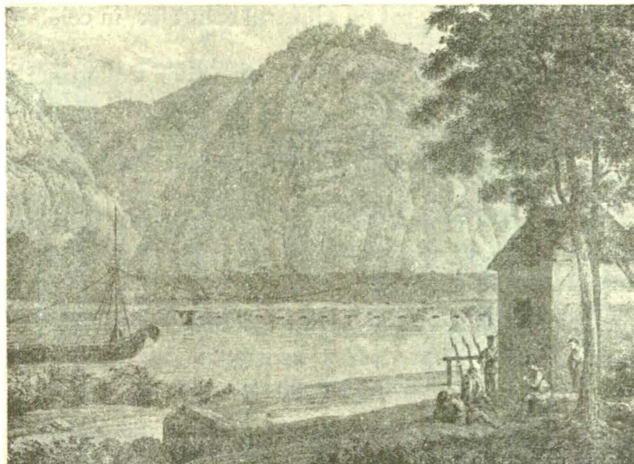
Lucrările de ansamblu au fost astfel combinate încât, prin distribuirea convenabilă a debitelor râurilor Bega şi Timiş, să se poată procura canalului, în timpul apelor joase, cantitatea de apă necesară, iar în timpul apelor mari să se îndrumeze către albia râului Timiş tot surplusul de apă, care ar putea produce inundaţii. Ele constă dintr'un canal de legătură între Timiş şi Bega în apropiere de localitatea Coştila, o serie de baraje fixe şi mobile pentru regularea debitelor şi obţinerea supra-înălţimilor necesare în canale, precum şi un număr de 6 ecluse cu ajutorul cărora vasele pot trece diferenţele de nivel create în dreptul acestor baraje.

Secţiunea canalului Bega este alcătuită dintr'o cuvetă de formă trapezoidală de 20 m lăţime la

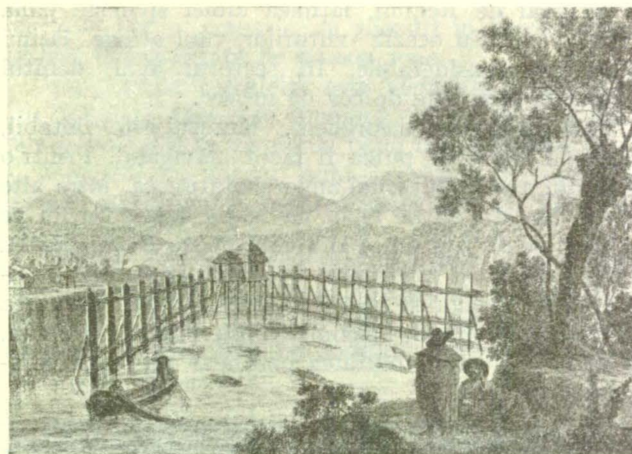

CASĂ DIN ADA-KALEH, PE LA 1820

Litografie colorată de J. F. [illegible] (Colecția *Mircea Petrescu*

DRUMUL LUI TRAIAN PE MALUL DUNĂRII, 1820
Din albumul lui Iacob Alt: Donau-Ansichten
Colecţia Academiei Române

DUNĂREA IN REGIUNILE BRĂILEI (1820)
Din albumul lui Iacob Alt: Donau-Ansichten
Colecţia Academiei Române

fund şi 2,80 m adâncime, având de o parte şi de alta câte un dig de pământ de cca 1,50 m înălţime.

Navigaţia pe sectorul românesc se poate face la ape mici cu vase până la 9 m lăţime şi numai 1,30—1,50 m pescaj, deoarece în unele locuri secţiunea este împotmolită.

Vasele de pe Bega vin direct în Dunăre, sau invers, deservind traficul întregii regiuni a Banatului.

Nistrul. Formează frontiera de N-E a României spre Polonia şi Republica Sovietelor Ruseşti. Albia sa are o lăţime medie de 150—250 m şi adâncimi la ape mici cari variază între 0,50—1,40 m, debitul mediu anual fiind de 600 m³/sec.

Fluviul, în condiţiuni normale, era navigabil pe toată întinderea dela Hotin la gura de vărsare în Liman, pe o lungime de 826 km. Navigaţia era administrată de un serviciu special cu sediul la Tighina. Acest serviciu instalase o serie de scări hydrometrice şi dădea dispoziţiuni, pe baza datelor ce le primea, pentru înaintarea vapoarelor şi şlepurilor în amonte, sau pentru eşirea lor spre Liman. Tot acest serviciu se ocupa cu lucrările de ameliorare a şenalului, porturi, debarcadere, etc.

Adâncimile navigabile minime erau: pe distanţa Hotin-Atachi (185 verste) 1½ picioare, Atachi-Rezina (195 verste) 2 picioare, Rezina-Tighina (200 verste) 3 picioare, şi Tighina-Liman (195 verste) 4 picioare.

Din cauza bancurilor de nisip dela gura de vărsare şi din Liman, şlepurile aşa zise «fluviale», cari veneau de pe Nistru, transbordau în şlepurile maritime, cu cari navigau alături, o parte din încărcământul lor pentru a putea trece punctele dificile. Odată aceste puncte trecute, terminau transbordul, iar şlepurile maritime, de o construcţie mai robustă, continuau drumul prin gura Bugazului spre Odessa.

In timpul răsboiului, întreţinerea şenalului a fost neglijată, multe vase au fost scufundate, iar podurile care traversau Nistrul, prin dinamitare, au căzut în albie, producând obstruarea şi împotmolirea cursului pe porţiuni însemnate.

Imprejurările politice de după răsboiu au împiedecat lucrările pentru ameliorarea şenalului şi reluarea navigaţiei. S'au făcut numai câteva lucrări de indiguire şi consolidare a malurilor, atât pe malul rusesc cât şi pe cel românesc, precum şi câteva studii şi lucrări în Liman.

Reluarea navigaţiei pe Nistru este foarte importantă pentru economia României şi în special pentru Basarabia, ale cărei cereale ar găsi pe acest fluviu un drum de scurgere lesnicios şi eftin.

Siretul. Izvorăşte din Carpaţii Bucovinei. Lungimea văii lui este de 535 km. Lărgimea albiei este foarte variabilă după loc şi nivelul apelor. La Cosmeşti, la ape mici, această lărgime este de 70 m, adâncimea medie de 0,60 m, iar debitul de 65 m³/sec. La ape mari, albia majoră are o lăţime de 600—2.000 m, iar debitul poate atinge în anii catastrofali 4.000 m³/sec.

Până la Adjud, râul are un regim aproape torenţial. In aval de confluenţa cu râul Bârlad, albia Siretului are o formă mai strânsă şi un traseu mai regulat.

Inainte de răsboiu, Siretul era navigabil pe acest sector şi vase uşoare cu un calaj mic veneau la Călieni pentru a încărca sarea extrasă dela Târgu-Ocna. Şi astăzi şlepurile pot pătrunde pe Siret. Inaintarea lor în amonte este însă condiţionată de nivelul apelor şi de înălţimea liberă de trecere pe sub podul dela Barboşi. Adevărata lui utilitate actuală, în legătură cu navigaţia, este plutăritul, Siretul oferind calea cea mai eftină şi directă pentru scurgerea lemnăriei tăiată din Munţii Moldovei către Galaţi.

Prin lucrările de regularizare (dragaje, indiguiri, etc.) Siretul ar putea fi dat navigaţiei pe o lungime de aproape 100 km.

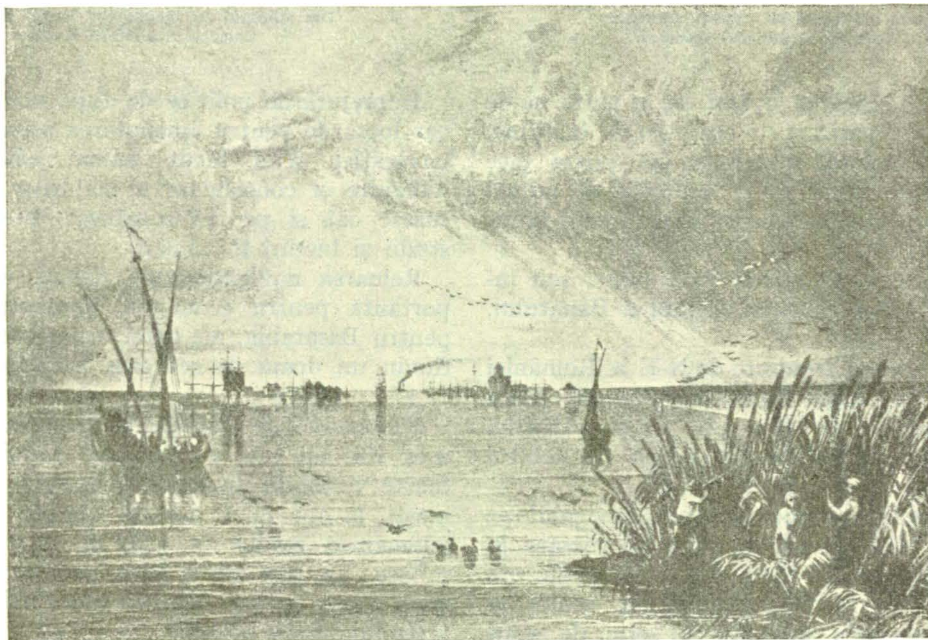
Mureşul. Izvorăşte din muntele Arghita din Transilvania. Lungimea lui este de 883 km. Lăţimea, până la Topliţa, este de 10—40 m, cu adâncimi de 0,30—1,50 m şi vitese de 1—2 m/sec. De aci până la Reghin, lăţimea creşte până la 80 m, adâncimile până la 0,80—2,00 m, iar vitesele ating 0,50—1,50 m/sec.

In aval de Reghin, lăţimea albiei sporeşte până la 150 m. Cu ocazia viiturilor, râul atinge lăţimi şi vitese considerabile. In sectorul aval, debitul apelor la etiaj este de cca 90 m³/sec.

Incepând dela Gheorgheni, Mureşul este flotabil, iar dela Teiuş ar putea fi făcut navigabil. Printr'o lege din 1908, Guvernul ungar hotărîse ca, între alte râuri, Mureşul să fie făcut navigabil dela gura lui pe o lungime de 243 km, până dincolo de Deva, pentru şlepuri până la maximum 650 tone capacitate. Lucrările de ameliorare însă n'au fost începute. Reluarea lor este în funcţie de disponibilităţile Statului Român, precum şi de rentabilitatea care s'ar prevedea capitalului investit.

Oltul izvorăşte din nordul judeţului Ciuc, străbate Carpaţii pela Turnu - Roşu şi se varsă în Dunăre în apropiere de oraşul Turnu-Măgurele. Are o lungime de 560 km. Lăţimea albiei este de 4 m în amonte de Sândominic şi depăşeşte 300 m în apropiere de vărsarea în Dunăre.

La Slatina, debitul la ape mici este de 40 m³/sec. iar la ape mari 2.000 m³/sec. Adâncimea apelor obişnuite în acest punct este de 1,50 m, iar vitesa 0,75 m/sec. Variaţia nivelului apelor, dela apele mici la cele extraordinare, întrece 3.00 m.

DELTA DUNĂRII
Gravură de W. Henry Bartlett din lucrarea « The Danube » de William Beattie, Londra, 1842

Până în prezent Oltul nu este navigabil, însă datorită debitului său şi condiţiunilor locale ar putea fi adaptat acestui scop.

Dâmboviţa. Este un râu cu debit foarte redus (la ape mici cca 3 m³/sec.). Chiar pentru imbarcaţiuni uşoare şi de sport, nu ar putea fi folosit pentru navigaţie decât printr'un aport suplimentar de apă, prin lucrări de regularizare a cursului şi prin instalarea unei staţiuni de epurare a apelor la ieşirea din Bucureşti.

Navigaţia, în urma lucrărilor de mai sus, s'ar face pe Dâmboviţa dela Budeşti (confluenţa cu Argeşul) şi numai până la satul Tânganu (14 km S-E de Bucureşti). De aci, vasele (imbarcaţiuni uşoare şi de sport), ar trece printr'un canal artificial de legătură prevăzut cu ecluză în lacul Cernica, şi de acolo mai departe, tot cu ajutorul ecluselor, în celelalte lacuri ale Colentinei.

Prin lucrările de asanare ale lacurilor Colentinei şi prin executarea legăturii cu râul Ialomiţa, se poate conta pe un debit suplimentar de cca 5 m³/sec.

In ce priveşte circulaţia *vaselor de mare tonaj*, pentru *traficul practic* de mărfuri şi pasageri, chiar cu acest debit sporit, Dâmboviţa nu poate fi utilizată, în curent liber. Trebuesc construite ecluse şi executate lucrări însemnate de canalizare, atât pe acest râu, cât şi pe râul Argeş, lucrări cari după calculele făcute depăşesc 1 miliard de lei.

PORTURILE

Caracteristicele principalelor porturi ale României sunt următoarele:

Portul Constanţa. Portul Constanţa posedă 3.000 m diguri, cari închid o suprafaţă de circa 60 ha de basin, cu adâncimi variind dela 8 la 10 m.

Pentru operaţiunile vaselor, portul posedă 5.260 metri liniari de cheiu vertical, 9.700 m² platforme pavate cu piatră cubică, 2.150 m şosea şi 40.000 m linii ferate.

Pentru exportul petrolului, Staţia de Petrol posedă 59 rezervoare cu o capacitate de 245.000 m³. Debitul de pompare este de 2.200 m³ pe oră. Maximul ce s'a predat la vase a fost de 45.000 tone în 24 ore.

Cele trei magazii cu silozuri pentru cereale au o capacitate de 90.000 tone, pentru cereale grele (cca 75 kg/hl). Debitul de predare şi de înmagazinare este de câte 400 tone/oră. Debitul maxim de predare a putut însă atinge chiar 7.500 tone, într'o singură zi de lucru.

Uscătoria de porumb de 50 m înălţime prevăzută cu 14 planşee în care se găsesc instalaţiile de uscare, are un debit de 60 tone/oră, şi poate reduce conţinutul de apă a cerealelor cu 5%.

Instalaţiile pentru mărfuri generale sunt de dată recentă. Lucrările începute în 1926 însumează astăzi 20.500 m² suprafaţă de înmagazinare şi sunt prevăzute cu macarale şi tot utilajul necesar.

Afară de acestea, portul este prevăzut cu un doc plutitor pentru repararea vaselor, cu o putere de ridi-

care de 8.000 tone, o cală. de reparaţii pentru vase până la 1.000 tone, o uzină electrică de 5.500 HP, ateliere de reparaţii, etc.

Pentru traficul de călători portul Constanţa posedă o gară maritimă construită în 1934.

Portul Galaţi. Portul propriu zis la Dunăre, posedă 2.500 m liniari cheiuri destinate traficului de mărfuri şi în special de călători. Gara fluvială construită în acest scop în partea amonte, ocupă o suprafaţă de 1.100 m².

Suprafaţa platformelor portului propriu zis este de 60.000 m², lungimea căilor ferate de 3,7 km, suprafaţa magaziilor pentru mărfuri de 2.300 m².

depuse într'o magazie cu silozuri în beton armat, având o capacitate de 24.000 tone.

Manipularea cerealelor este efectuată mecanic cu un debit de 120—150 tone/oră, în cazurile de mare trafic putându-se manipula până la 2.500 tone pe zi.

Magaziile cu silozuri sunt prevăzute cu instalaţii pentru curăţirea şi uscarea cerealelor cu un debit respectiv de 7 vagoane/oră şi 1 vagon/oră.

In fine, mai sunt 6 dane destinate altor diverse operaţiuni (cărbuni, lemne, minereuri, reparaţiuni, etc.). In total 18 dane, cu 2.100 m liniari de cheiuri verticale şi pereuri pentru acostare, dintre cari 1.450 m în interiorul basinului.

GURA SULINEI LA 1856
Gravură pe aramă după un desen de *Laufberger*

Operaţiunile de mărfuri se fac mai ales în docuri. Portul propriu zis nu dispune de instalaţii mecanice în acest scop.

Docurile ocupă o întindere de 700 m în lungul fluviului cu un basin de 80.000 m² suprafaţă de apă şi cu 400.000 m² platforme. Ele formează o zonă împrejmuită, în care mărfurile sunt sub controlul vameşilor şi nu plătesc drepturile vamale decât în momentul când sunt ridicate, stând sub regim de tranzit şi de intrepozit.

Docurile deservesc în special traficul de import, pentru care sunt afectate circa 22.000 m² de hangare şi magazii pentru mărfurile generale, 3.000 m² de beciuri, 50.000 m² de platforme şi 10 dane (la Dunăre şi în basin). Alte două dane sunt rezervate pentru exportul de cereale, cari în prealabil sunt

Docurile Galaţi posedă şi un bogat utilaj mecanic pentru manipulaţia mărfurilor generale (macarale), pentru transbordul cerealelor (elevatoare plutitoare) şi pentru îndocarea vapoarelor (în doc plutitor). Afară de acestea, Direcţiunea Docurilor Galaţi mai administrează şi *portul de lemnărie*, aşezat cam la 2,5 km în aval de acestea, ocupând 2.100 m în lungimea fluviului şi un basin de 9 ha suprafaţă de apă, având 375.000 m² platforme deservite de o reţea de cale ferată de 9 km. Valoarea patrimoniului docurilor Galaţi preluat dela Stat (30 Iunie 1930), este de 286.853.069 lei.

Portul Brăila. Portul propriu zis, de-a-lungul Dunării are o lungime de cca 5.000 m, inclusiv malurile naturale acostabile. Din acestea numai 2.600 m sunt amenajate cu pereuri.

Suprafaţa platformelor este de cca 160.000 m². Liniile ferate au o lungime totală de cca 15 km. Pentru depozitarea cerealelor, portul posedă 144 corpuri de magazii, putând primi 15.000 vagoane.

Magaziile nu sunt prevăzute cu instalaţii mecanice, manipulaţia la aceste magazii făcându-se cu braţele. Clădirea de călători este mult mai puţin însemnată decât cea dela Galaţi.

GIURGIU IN 1820
Din albumul lui Iacob Alt: Donau-Ansichten (Col. Academiei Române)

Docurile Brăila cuprind un basin în suprafaţă de 80.000 m² împreună cu platforme de cca 500.000 m². Ele posedă: 2.288 metri liniari de cheiuri din care 1.450 m se găsesc în interiorul basinului, iar restul la Dunăre (numai 500 m cheiu de basin sunt direct acostabili, cheiuri verticale, restul fiind amenajat ca pereu înclinat, de zidărie); 19 dane pentru acostarea vapoarelor de mare, dintre care 8 dane la malul Dunării, iar restul în basin; 6.568 m² de magazie pentru tranzit şi pentru întrepozit, exploatate în regie de Docuri; 1.288 m² magazii, proprietatea Docurilor, rezervate pentru tranzitul companiilor de navigaţie străine cu curse regulate; 1.191 m² magazii aparţinând la două din acele companii: Fraissinet şi Lloyd, care le-au construit;

o staţiune de petrol, care formează o incintă separată înzestrată cu 7 rezervoare de 5.110 m³ în total, dată în concesiune temporară Societăţii « Concordia ». Această societate poate distribui la o dană amenajată la Dunăre şi combustibilul lichid la vasele care circulă pe Dunăre;

o staţiune pentru pomparea melasei, dispunând de un rezervor cu o capacitate de 3.820 m³, deservită de o dană specială la Dunăre şi care este închiriată unei companii străine;

o magazie cu silozuri pentru cereale, în capacitate de circa 24.000 tone, repartizate la 336 celule de diferite mărimi.

Manipularea cerealelor este efectuată mecanic cu un debit de 120—150 tone/oră, în cazurile de mare trafic putându-se manipula până la 2.500 tone pe zi.

Magaziile cu silozuri sunt prevăzute cu instalaţii pentru curăţitul, sortatul şi uscarea cerealelor.

Suprafaţa totală a platformelor pentru depunerea lemnăriei şi a cărbunilor, în regimul de întrepozit, însumează peste 40.000 m², la malurile basinului şi la Dunăre.

Liniile de garaj din incinta Docurilor depăşesc 10 km lungime şi sunt în legătură cu reţeaua de linii C. F. R.

Portul Giurgiu. Se compune din portul propriu zis « Ramadan » cu basinul Serviciului de Dragaje al Direcţiei Hidraulice şi Basinul Sf. Gheorghe, situat la circa 1.500 m spre Nord.

Portul dela Dunăre (Ramadan), dispune de 1.800 m liniari de cheiuri şi cca 150.000 m² platforme. Lungimea liniilor de cale ferată este de cca 8 km.

Magaziile de mărfuri, construite în 1935, au o suprafaţă de 5.000 m². Gara fluvială terminată acum (1939), are o suprafaţă de 1.000 m² şi este amenajată mai ales în vederea traficului internaţional de călători.

Portul urmează să fie utilat cu macarale electrice pentru manipularea mărfurilor la magaziile nou construite.

Pentru exportul produselor petrolifere, se foloseşte partea amonte a portului Ramadan — astăzi în mare parte împotmolită — şi laturea dinspre Dunăre a insulei Cioroiu din avalul portului. Un număr de 2 conducte ale Statului, şi trei ale soc. Steaua Română, cu debite variind între 4—5 vag./oră, împreună cu transporturile prin vagoane cisterne, asigură cantităţile necesare exportului.

Pentru alimentarea vaselor există o staţie specială pentru pompare şi încălzire, cu un debit de 3 vag/oră.

Basinul Serviciului de Dragaje al Direcţiei Hidraulice are o suprafaţă de 12,5 ha. El este prevăzut cu o cală de 60 tone putere de ridicare precum şi cu toate atelierele şi instalaţiile necesare reparării vaselor.

Tot în acest basin urmează să se instaleze şi ferryboatul, actualmente în construcţie, şi care va transborda vagoane de cale ferată între Giurgiu şi Rusciuc.

Portul dela Basinul Sf. Gheorghe dispune de 1.300 m liniari cheiuri şi 95.000 m² platforme. Aci se fac mai ales operaţiuni de cereale. Nu există în acest punct magazii şi instalaţii mecanice pentru manipularea acestora.

TURTUCAIA IN 1820
Din albumul lui Iacob Alt: Donau-Ansichten (Col. Academiei Române)

DESVOLTAREA PORTURILOR ȘI NAVIGAȚIEI

DIN TIMPURILE VECHI ȘI PÂNĂ LA UNIREA PRINCIPATELOR

Inceputurile navigației în România sunt dintre cele mai vechi. Incă acum 12 milenii legendarul Osiris — zeul egiptean — cutreerând lumea a cunoscut Dunărea botezând « acest mare fluviu al Europei și fiu al Oceanului », cu numele de Istros.

După afirmația lui Herodot, care la 420 a. Chr. a vizitat gurile Dunării, preoții egipteni din Theba, păstrau o carte în care se descria expediția lui Sesostris, — faraon al Egiptului — care trecând la 3712 a. Chr. Istrul a cucerit pe Geți.

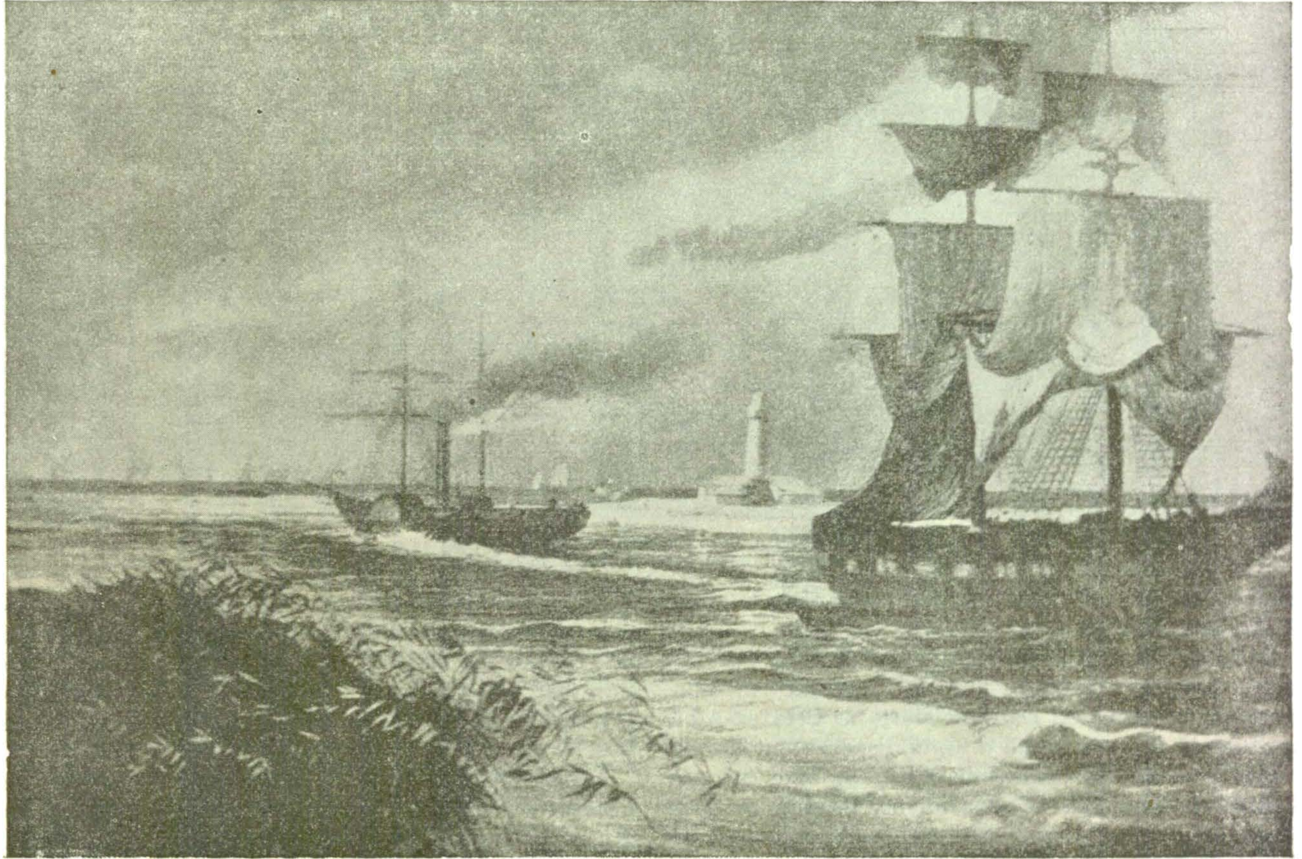
Mai târziu, Fenicienii ajung a face comerț pe «fluviul larg și adânc al Phisonului » (numele fenician al Dunării).

Grecii, urmași ai Fenicienilor pe drumurile mărilor, înfruntă Pontos Axinos (= marea neospitalieră—Marea Neagră), întemeiază colonia Tyras (Cetatea Albă) la gura Nistrului și cetatea Tomis (Constanța) — în sec. VII a. Chr. In acest secol și în următorul, pe tot litoralul vestic al Mării Negre — dela Bizanț până la gura Bugului — iau ființă un număr de colonii grecești din care cităm pentru sectorul românesc: Histria (pe malul lacului Sinoe), Callatis (Mangalia), Tirissa (Capul Caliacra), Bisone (Cavarna), Dionysopolis (Balcic).

Pe Dunăre Grecii întemeiază comptoare fortificate la Gumelnița (aproape de Oltenița) la Tereghina (Gura Siretului) și la Axiopolis lângă insula Hinogul (amonte de Cernavoda).

La 513 a. Chr. 800.000 de Perși încărcați în 600 de corăbii — sub conducerea regelui Darius — navighează pe Dunăre și debarcă în apropiere de Isaccea unde construesc și un pod pe vase.

Odată cu expansiunea romană apare denumirea « Danubius » (Caesar: De bello galico), care s'a întrebuințat mai întâiu pentru porțiunea superioară a fluviului, pentru cea dinspre Mare păstrându-se încă multă vreme vechea denumire Istros (romanizat, Ister). Actualul nume de Dunăre s'ar părea că derivă dela tracicul Dunaris.

VASE LA SULINA CĂTRE MIJLOCUL VEACULUI TRECUT
Gravură pe aramă după un desen de *Laufberger*
La stânga: unul din primele vase cu aburi pe Dunăre ale Lloyd-ului austriac; *la mijloc:* farul

Vechile porturi grecești trec în stăpânirea Romanilor, și o flotă a acestora cu baze navale la Tyras (Cetatea Albă), și Aquilea (Chilia), păzește drumul spre Orient.

După lunga perioadă a năvălirii barbarilor, Venețienii și apoi Genovezii, împing comerțul lor pe Dunăre, până la Giurgiu și Calafat. In sec. XIV, legăturile comerciale între Principatele Moldovei și Munteniei de o parte și Genovezi de altă parte erau așa de strânse, încât aceștia aveau consulate speciale la Suceava și Târgoviște.

Flota muntenească a servit și în scop militar lui Mircea cel Mare și lui Mihai Viteazul, pentru transportarea rapidă a trupelor. Vasele moldovenești ajungeau până în Mediterană, iar șantierele navale dela Cetatea

IN CLASA II-a A UNUI VAPOR PE DUNĂRE LA 1860
Gravură în lemn după un desen de *Lancelot*

Albă, pe timpul lui Ştefan cel Mare, erau căutate chiar de armatorii străini.

Cucerirea Constantinopolului de Turci (1453) distruge comerţul moldo-valah cu cetăţile mediterane, prin închiderea Dardanelelor, iar Cetatea-Albă capitulează în 1484, după o luptă disperată cu Turcii.

Prin pacea dela Passarowitz (1718) care asigura dreptul de navigaţie al Austriei pe Dunăre şi prin pacea dela Cuciuc-Cainargi (1774), care proclamă pe Ruşi: « singura naţiune creştină cu drept de navigaţie pe Marea Neagră », marina românească este aproape complet desfiinţată.

Comerţul şi transporturile pe apă cad în mâinile Austriacilor şi Ruşilor, şi mulţi din marinarii români se întorc la agricultură.

De abia în 1834 în urma stăruinţelor Domnitorului Mihail Sturza, Sultanul Mahmud II dă libertate de navigaţie şi pavilionului românesc pe Dunăre şi mai târziu şi pe Mare (1837).

In acelaşi timp se aduce în ţară primul vas cu aburi, pentru remorcarea şlepurilor pe Dunăre, Prut şi Siret, iar la Brăila George Bibescu, domnitorul muntean, lansează corabia « Mariţa » numită astfel în onoarea principesei Bibescu.

Principiile [1]) de libertate cari trebuiau aplicate fluviilor traversând sau separând mai multe state, s'au stabilit pentru prima oară la congresul ţinut la Viena în 1815. S'a precizat anume libertatea de navigaţie dela punctele unde fluviile deveneau navigabile până la gura lor de vărsare, precum şi un sistem de taxe unic pe tot parcursul, invariabil şi aproape independent de calitatea mărfurilor, pentru a evita oprirea vaselor şi examinarea în detaliu a încărcământului lor.

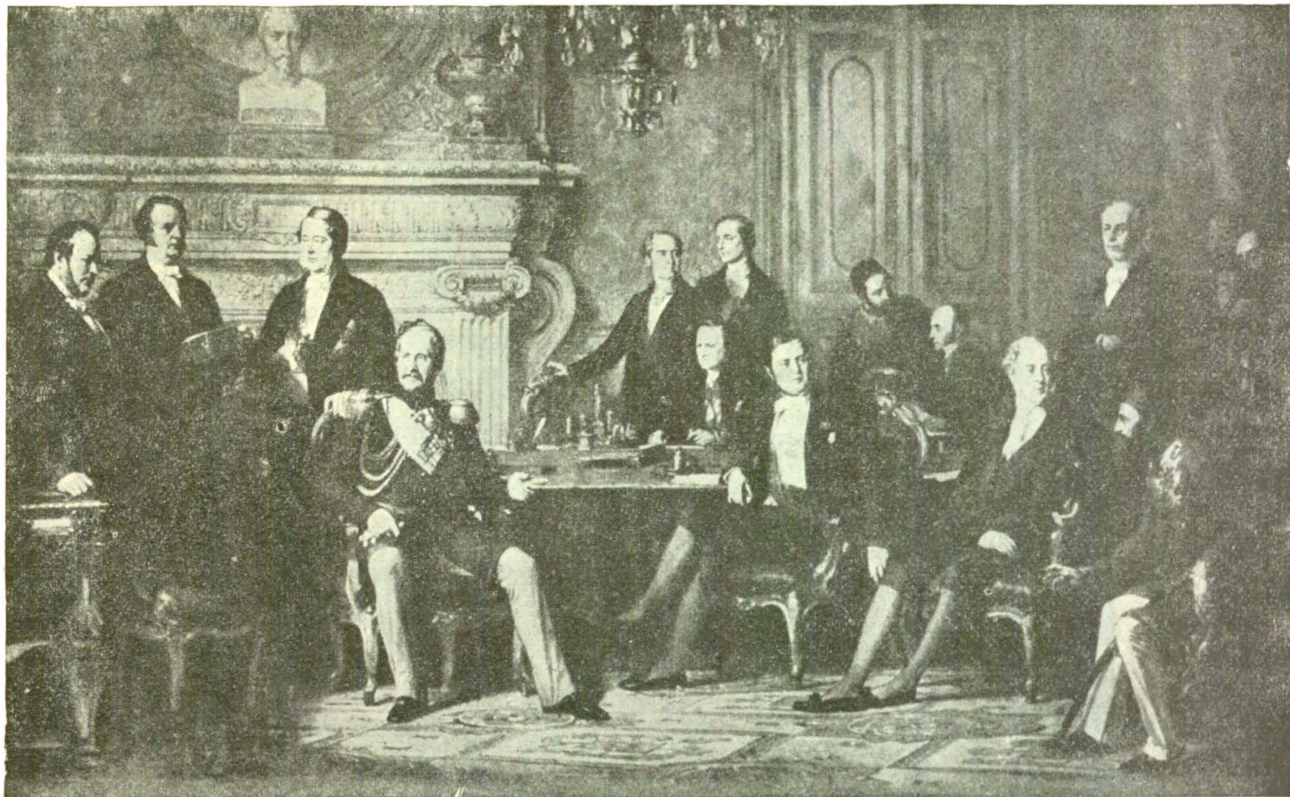
Principiile stabilite au rămas însă fără aplicare, deoarece prin tratatele încheiate mai târziu între Rusia şi Turcia, libertatea de navigaţie pe Dunăre era asigurată, însă în favoarea exclusivă a celor două state. Mai mult, Rusia care devenise stăpână pe gurile Dunării, se desinteresa complet de întreţinerea acestora, dorind ca Odessa să se poată desvolta în detrimentul porturilor dunărene.

Prin crearea societăţii austriace « Erste Donau-Dampfschiffarts Gesellschaft (D.D.S.G.) » şi mai ales prin desvoltarea rapidă a exportului de cereale, Austria şi Anglia încep a se interesa în special de chestiunea Dunării.

In sfârşit, prin tratatul dela Paris din Martie 1856, care punea capăt răsboiului Crimeei, la art. 15 se prevedea:

« Prin încheierile Congresului dela Viena fiind stabilite principiile pentru regulamentarea navigaţiei pe fluviile cari separă sau traversează mai multe state, Puterile contractante hotărăsc între ele că aceste principii vor fi în viitor aplicate şi Dunării şi gurilor ei. Ele declară că această dispoziţiune face de aci încolo parte din dreptul public al Europei şi o iau în garanţia lor. Navigaţiunea pe Dunăre nu va putea fi grevată cu nici o sarcină care nu ar fi stipulată în

[1]) « La Commission Européenne du Danube et son œuvre de 1851 à 1931 ».

CONGRESUL DELA PARIS (25 FEBRUARIE—30 MARTIE 1856) CARE A STATORNICIT REGIMUL DUNĂRII

Dela stânga la dreapta: 1. Conte de Cavur (Sardinia); 2. Baron Cowley (Marea-Britanie); 3. Conte de Buol-Schauenstein (Austria); 4. Conte Orloff (Rusia); 5. Baron de Bourqueney (Franţa); 6. Baron de Manteuffel (Prusia); 7. Baron de Hübner (Austria); 8. Conte de Walewski (Franta); 9. Mehmed-Djemil-Bey (Turcia); 10. Benedetti (Franţa); 11. Conte de Clarendon (Marea-Britanie); 12. Baron de Brunnow (Rusia); 13. Mohamed-Emia-Aali-Paşa (Turcia); 14. Conte de Hatzfeldt-Wildenburg-Schoenstein (Prusia); 15. Marchiz de Villamarina (Sardinia)

articolele cari urmează. In consecinţă, nu va putea fi aplicată nici o taxă bazată numai pe faptul navigaţiei pe Dunăre şi nici un impozit pe mărfurile cari se găsesc pe bordul vaselor...».

Pentru aplicarea stipulaţiunilor de mai sus, articolele 16 şi 17 creează 2 comisiuni: Comisiunea Riverană a Dunării (cu caracter permanent) şi Comisiunea Europeană a Dunării (C.E.D.) (cu durată limitată la îndeplinirea mandatului său).

In C.E.D. trebuiau să aibă delegaţi următoarele state: Austria, Franţa, Anglia, Prusia, Rusia, Sardinia şi Turcia.

Comisiunea avea misiunea să propună şi să execute toate lucrările necesare în vederea navigaţiei pe Dunăre, începând dela Isaccea precum şi pe litoral. Pentru acoperirea cheltuelilor sale, Comisiunea este autorizată să perceapă anumite taxe, însă cu obligaţia expresă ca din acest punct de vedere, ca şi din oricare altul, pavilioanele tuturor ţărilor să fie tratate pe picior de egalitate (art. 16).

Comisiunea Riverană, compusă din delegaţii Austriei, Bavariei, Turciei şi Würtenbergului, la cari trebuiau să se adauge Comisarii celor 3 principate dunărene (Serbia, Moldova şi Muntenia) — a căror numire trebuia să fie confirmată de Poartă — avea următoarele misiuni:

1. Să elaboreze regulamentul de navigaţie şi poliţie fluvială.

2. Să facă să dispară toate obstacolele, de orice natură ar fi ele, cari se opun aplicării dispoziţiunilor Congresului dela Viena, pe Dunăre.

3. Să ordone şi să facă să se execute lucrările necesare pe tot parcursul Dunării.

4. Să vegheze, după dizolvarea Comisiunii Europene, la menţinerea navigabilităţii la gurile Dunării şi litoralul Mării învecinat.

Tratatul acorda Comisiunii Europene un răgaz de 2 ani, pentru îndeplinirea misiunii sale.

Având să se pronunţe asupra braţului pe care urma să se execute lucrările definitive, C.E.D. a îndepărtat dela început, din motive tehnice şi politice, braţul Chilia. O comisiune de tehnicieni, întrunită la Paris, s'a pronunţat pentru braţul Sf.-Gheorghe. Din motive de oportunitate însă, Comisiunea a continuat ameliorarea provizorie a gurii Sulinei. Ea a decis în consecinţă, în 1858, construcţia unor diguri provizorii, cari au fost inaugurate solemn la 1861.

Deoarece între timp, toate marile puteri renunţaseră la proiectul amenajării braţului Sf.-Gheorghe, C.E.D. şi-a considerat misiunea terminată prin lucrările făcute la Sulina. Cum însă, după declaraţia delegatului austriac, Comisiunea Riverană nu putea face faţă în acel moment îndatoririlor Comisiunii Europene, mandatul acesteia s'a prelungit.

Puterile semnatare ale tratatului dela Paris, crezură util să constate prin « Actul Public » încheiat la Galaţi în Noemvrie 1865, că această Comisiune a lucrat conform intenţiunilor lor şi să stabilească din nou

drepturile și obligațiunile pe cari noua stare de lucruri le stabilea pe Dunăre.

O conferință întrunită la Paris, câteva luni mai târziu, ratifică « Actul Public » și prelungește pe încă 5 ani durata Comisiunii Europene a Dunării.

Prin tratatul dela Londra din anul 1871, durata acestei Comisiuni a fost din nou prelungită. Congresul dela Berlin (1878), Conferința dela Londra (1883), etc., au avut de asemenea să se ocupe cu situația C.E.D. In fine, Conferința dela Paris din 1923, a redactat « Statutul Definitiv al Dunării » de care avem să ne ocupăm mai departe la capitolul rezervat Comisiunii Europene a Dunării.

DELA UNIREA PRINCIPATELOR PÂNĂ LA 1908

Organizarea porturilor în România începe în anul 1863, odată cu legea din 18 Noemvrie, care prevede că orașele *de-a-lungul Dunării* puteau încasa o taxă de 0,5% asupra valorii mărfurilor importate și exportate prin ele, venitul acestei taxe urmând să se întrebuințeze numai pentru lucrările porturilor. După legea din 1863, portul depindea deci de comună. Această lege a dat rezultate rele, deoarece comunele erau lipsite de personal tehnic pregătit pentru porturi și, în afară de aceasta, venitul taxei de 0,5% se confunda cu veniturile proprii ale orașelor cari, în cele mai multe cazuri, nu făceau nimic pentru porturi.

PATRU DELEGAȚI LA COMISIUNEA EUROPEANĂ A DUNĂRII PE O STRADĂ DIN GALAȚI
Reproducere după un tablou semnat M. Bitter, 20 Martie 1859
Dela stânga la dreapta: Baronul de Offenberg (Rusia), Omer Pașa (Turcia), D. de Bitter (Prusia) și D. Engelhardt (Franța)

Prima intervenție a Statului în chestiunea porturilor se face prin legea din 27 Martie 1874, care prevedea, în primul rând, controlul Ministerului de Lucrări Publice (pe atunci acest minister era unit cu al Agriculturii și Comerțului) asupra folosirii veniturilor porturilor. Conducerea, exploatarea și executarea lucrărilor portului se dau unui comitet de trei persoane, format din primar, prefect și inginerul-șef al circumscripției. Controlul și conducerea acestor comitete, erau încredințate unui serviciu central din minister (Direcțiunea Hidraulică de azi).

Fiecare port avea bugetul său, alcătuit din venituri proprii. La început, aceste venituri constau din taxa de 0,5% amintită mai sus; mai târziu, s'a adăugat și taxa de cheiaj.

In timp ce porturile dunărene primeau acest început de organizare, pe litoralul românesc al Mării Negre se desvolta *portul Constanța*. Dacă lăsăm la o parte unele lucrări medievale, ale căror urme au fost acoperite de lucrări mai noui, începuturile portului Constanța le putem fixa pela 1857, după răsboiul Crimeei, când Compania Dunării condusă de *Sir Barclay* (Danube and Black Sea Railwya Company) obține dela Statul turc, concesiunea portului și a liniei Constanța-Cernavoda. S'au făcut lucrări pe o scară foarte mică: 500 m cheiuri și diguri, unele magazii, etc.

In 1881, guvernul român însărcinează pe *Sir Charles Hartley*, inginer-șef al Comisiunei Europene a Dunării cu studiul portului Constanța. Proiectul elaborat de acesta și revizuit de *Franzius*, directorul portului Bremen și *Voisin Bey*, directorul Companiei Canalului de Suez, se ridica la cca 22 milioane lei aur.

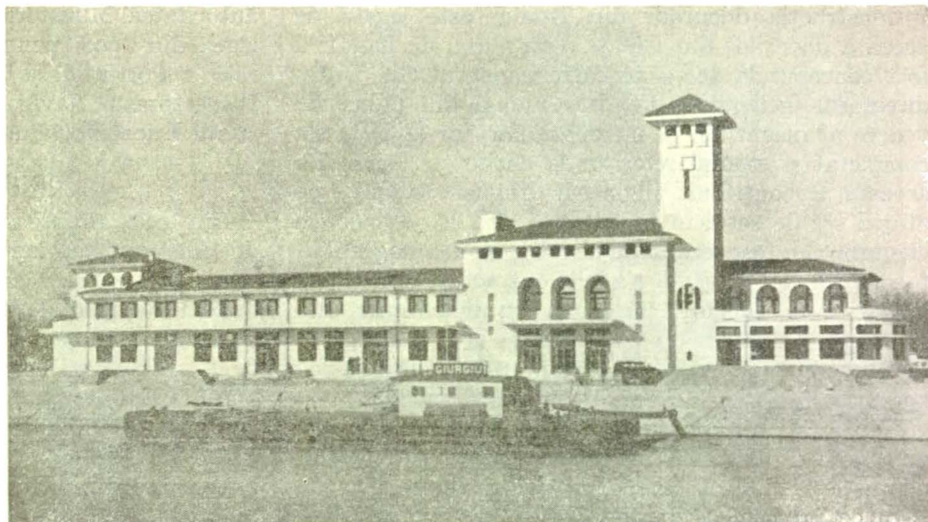
Elaborarea însă a planurilor definitive se începe în 1888, de un serviciu special, înființat pe lângă Serviciul Hidraulic și condus de inginerul inspector general *I. B. Cantacuzino*.

Modificări la partea interioară a portului s'au adus de *Gh. Duca* și *Anghel Saligny*, ale căror nume ocupă un loc de frunte în desvoltarea tehnicei românești.

Lucrările portului Constanța au fost începute în 1896, de întreprinderea Hallier, dar după câțiva ani, în Aprilie 1899, întreprinderea ne mai dispunând de fonduri, au fost continuate în regie.

Valoarea materialului, utilajului și lucrărilor executate de întreprindere se ridica la 15.000.000 lei aur. Lucrările în regie au înaintat în mod foarte favorabil și repede, spre lauda inginerilor români, care le conduceau.

De acum încolo, portul Constanța își continuă desvoltarea și activitatea ca Direcțiune aparte, depinzând, ca și Comitetele locale ale porturilor dunărene, de Ministerul Lucrărilor Publice.

GARA FLUVIALĂ DIN PORTUL GIURGIU

Organizarea din 1874 a porturilor dunărene a fost supusă la modificări treptate. Astfel, legea din 1887, desființează comitetele locale, iar atribuțiunile lor trec asupra unui Consiliu de Administrație al Serviciului de Navigație, pendinte de Ministerul Lucrărilor Publice.

Totuși, începuturile unei navigațiuni regulate pe Dunăre se fac de Statul Român tocmai în 1890, când Regia Monopolurilor înființează *Serviciul N.F.R.*, procurându-și, pentru transportul sării, un remorcher și 4 șlepuri.

La 1893, acest serviciu poseda 5 remorchere și 45 șlepuri, la care se adaugă și vasul de pasageri *Orientul*, pentru cursa Brăila-Galați.

De abia la 1901, N.F.R. este organizat ca serviciu separat în Ministerul Lucrărilor Publice.

Odată cu Serviciul N.F.R., se înființează *Șantierul Naval din Turnu-Severin*, depinzând la început tot de R. M. S., cu destinațiunea de a servi nevoile acelui serviciu de navigație.

Acest șantier, chiar dela început, pe lângă reparații și diferite construcțiuni navale de mai mică importanță, a construit frumosul vas de pasageri *Principele Carol*, remorcherul *Traian*, unul din cele mai puternice remorchere din Europa, yachtul sârbesc *Regina Draga*, etc.

In ce privește navigația maritimă, Statul înființează în 1895 *Serviciul Maritim Român* care, în 1896, este trecut ca Direcțiune specială în Direcția Generală a Căilor Ferate Române.

Vaporul *Meteor* este cumpărat în 1895 și deservește regulat, bilunar, linia Constanța—Constantinopol. Tot în acest an, se achiziționează cargobotul *Medeea*, care este pus pe linia de mărfuri Brăila—Constantinopol.

In 1896, se cumpără remorcherul *Viitorul* și se închiriază vapoarele *Cobra* și *Ignazio Florio*, ultimul devenit proprietatea S. M. R., sub numele de *Principesa Maria*, cu care se întemeiază linia Constanța-Istanbul.

In 1897, se construesc cargoboturile *Dobrogea*, *București*, *Iași*, *Turnu-Severin* și *Constanța*, cu care se înființează și se întreține linia Dunăre—Occident.

VAS PRINS DE GHEȚURI PE DUNĂRE

In anul 1898, se construește vaporul rapid de pasageri *Regele Carol I*, care va deservi până în 1905, împreună cu *Principesa Maria*, linia Constanța—Constantinopol. Tot în acest an, se cumpără vasul *Sulina*, destinat întreținerii cablului submarin Constanța—Constantinopol, și se pierde într'un naufragiu vaporul *Meteor*.

Dela 1905—1907, se construesc vasele *România*, *Impăratul Traian* și *Dacia*, în șantierele *de la Loire*, din St.-Nazaire.

Tot în ultimele decade ale secolului XIX, atât de rodnice în realizări, în legătură cu navigația și porturile românești, se construesc și se desvoltă *docurile din Galați* și *Brăila*.

Construcţia docurilor din Brăila este legată de aceea a docurilor din Galaţi. Programul de lucrări a fost conceput la 1883, de către inginerul Gh. Duca, directorul general al C.F.R., numai din punct de vedere al magaziilor şi întrepozitelor, iar la 1884 s'a completat şi studiul referitor la cheiuri şi basin. La aceasta a contribuit inginerul Anghel Saligny, pe atunci şef de serviciu în Direcţia C.F.R. Proiectele cheiurilor au fost terminate la 1885, iar ale magaziilor, tocmai la 1887, când s'a şi contractat executarea magaziei cu silozuri, împreună cu instalaţiile sale mecanice. Construcţia cheiurilor şi basinului a început chiar dela 1886. Ansamblul de lucrări, adică basin, cheiuri şi magazii, s'a terminat la 1891.

Exploatarea acestor docuri a început chiar în acel an, întâiu ca serviciu independent, apoi sub dependenţa Serviciului Comercial al Căilor Ferate.

In ce priveşte asistenţa poliţienească, judiciară şi tehnică, în legătură cu navigaţia şi cu personalul navigant, încă dela 1862, în Regulamentul de Navigaţie pentru Marina Comercială a Principatelor Unite, se vorbeşte de *Căpităniile de Porturi*, care erau puse sub administraţia Ministerului Afacerilor Străine.

In 1873, prin legea de organizare a acelui minister, se prevede că poliţia porturilor face parte din administraţia serviciului exterior, atribuţiunile căpităniilor de port fiind aceleaşi ca şi astăzi.

Căpităniile de port au fost conduse de personal civil până în 1886, când, prin legea de organizare a flotilei militare, personalul căpităniilor a fost trecut în bugetul Ministerului de Răsboiu. Conducerea căpităniilor de port a continuat să depindă totuşi de Ministerul Afacerilor Străine.

Această situaţie a durat până la 1898, când, prin legea de organizare a marinei militare, se prevede ca poliţia navigaţiei şi porturilor să se facă tot sub autoritatea Ministerului Afacerilor Străine, iar prin legea din 1908, pentru înfiinţarea Direcţiunii Generale a Porturilor şi Căilor de Comunicaţie pe Apă, Inspectoratul Navigaţiei şi Porturilor trece la Ministerul Lucrărilor Publice.

DELA 1908 PÂNĂ AZI

Din cele expuse mai sus, se poate vedea lipsa de omogenitate, înainte de 1908, în conducerea şi administrarea serviciilor de porturi şi navigaţie, care depindeau când de Direcţiunea Căilor Ferate, când de Regia Monopolurilor Statului, când de Ministerul de Răsboiu sau Externe, când de Ministerul Lucrărilor Publice.

Porturile dunărene, trecute în cele din urmă sub controlul Ministerului Lucrărilor Publice, aveau bugete proprii. Un început de unificare îl face legea din 1904, care prevede unificarea veniturilor tuturor porturilor într'un singur fond, denumit *fondul porturilor*, care să servească atât la desvoltarea şi îmbunătăţirea *tuturor porturilor*, cât şi la întreţinerea în bună stare a navigaţiei.

In sfârşit, în 1908 se înfiinţează Direcţiunea Generală a Porturilor şi Căilor de Comunicaţie pe Apă, de către inginerul *Anghel Saligny*, care şi-a legat numele de această operă.

Infiinţarea acestei Direcţiuni Generale s'a făcut cu scopul de a reuni sub o singură administraţie toate serviciile interesând porturile şi navigaţia, astfel ca acestea să aibă o conducere şi o politică de realizări unitară.

Direcţiunea Generală a Porturilor, care a funcţionat sub această denumire până în 1930, cuprindea următoarele servicii: Serviciul Hidraulic, Serviciul Porturilor Maritime, Serviciul Maritim (S.M.R.), Serviciul Navigaţiunii Fluviale Române (N.F.R.), Direcţiunile

DRAGA «ANGHEL SALIGNY» DE 500 mc/oră

Docurilor Brăila şi Galaţi, Şantierul Naval din Turnu-Severin, precum şi Inspectoratul General al Porturilor şi Navigaţiei.

Fondul porturilor (taxa de 0,5 %, taxele de cheiaj şi veniturile serviciilor de exploatare) se întrebuinţează acum mai raţional, prevăzându-se în bugetul unificat mai întâiu cheltuelile curente pentru toate serviciile, iar restul disponibil repartizându-se pentru lucrări mai însemnate. Spre deosebire de starea anterioară, când se lucra în toate porturile şi în toate serviciile cu *sume mici şi fără folos*, de acum încolo se lucrează numai *în câteva porturi sau servicii, cu sume mari*, şi anume *acolo unde se resimt cele mai mari nevoi*. Se inaugurează deci o politică nouă a porturilor şi navigaţiei, care constă în a concentra fondurile disponibile la un loc, pentru a se putea întreprinde lucrări mai însemnate.

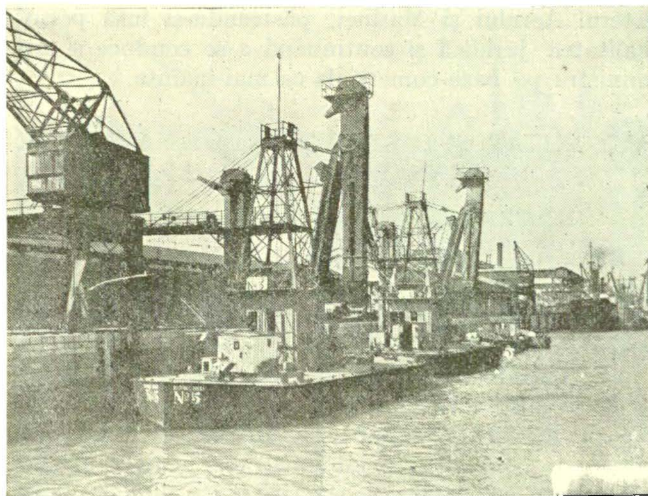

BRĂILA: PORTUL

Statul a urmat politica aceasta până astăzi. Graţie ei, au putut fi mărite micile porturi dunărene, portul Constanţa şi inventarul serviciilor de exploatare; graţie ei, s'au putut reface aşa de repede pierderile şi deteriorările suferite de porturi şi navigaţie în timpul răsboiului.

Situaţia excepţională şi reputaţia ce şi-a creat România, prin lucrările de pe Dunăre şi organizarea porturilor, a servit mult cauza noastră la conferinţa de pace şi la discuţiile avute la întocmirea statutului Dunării, precum şi la toate conferinţele internaţionale, interesând navigaţia şi chestiunea Dunării.

In anul 1925, Liga Naţiunilor a întreprins o anchetă detaliată asupra navigaţiei pe Dunăre şi pe Rin, însărcinând cu această anchetă pe *Walker Hines*, o personalitate remarcabilă, fostul arbitru american pentru distribuirea tonajului fluvial pe Rhin şi pe Dunăre, după răsboiu.

BASINUL DOCURILOR DIN BRĂILA

Hines, după ce a parcurs întreaga Dunăre şi a vizitat porturile, a adresat Ligii un raport detaliat, în care găsim următoarele: « La Roumanie a fait preuve d'un esprit d'entreprise extrêmement remarquable, en construisant des vastes quais dans tous ses ports principaux; elle a vraiment témoigné *d'un jugement très clair et d'une prévoyance remarquable* dans sa façon de comprendre l'aménagement du fleuve en général ».

In conformitate cu dispoziţiunile legii, promulgate în Iulie 1929, Direcţiunea Generală a Porturilor şi Căilor de Comunicaţie pe Apă se transformă în Regie Autonomă.

Organele de administraţie şi conducere prevăzute erau:

a) Consiliul de administraţie cu Comitetul de direcţie şi

b) Direcţiunea Generală cu Direcţiile şi Serviciile exterioare.

Regia Autonomă P.C.A. începe să funcţioneze, cu buget propriu, dela 30 Iunie 1930.

Fosta Direcţiune Generală a Porturilor şi Căilor de Comunicaţie pe Apă, care fusese înfiinţată în 1908 şi transformată acum în regie autonomă, şi-a păstrat însă toată organizaţia anterioară, toate serviciile şi toate instalaţiunile, afară de cele ale *Staţiunii de Petrol* din Constanţa, în valoare de circa 230 milioane lei, care s'au trecut Regiei Conductelor de Petrol.

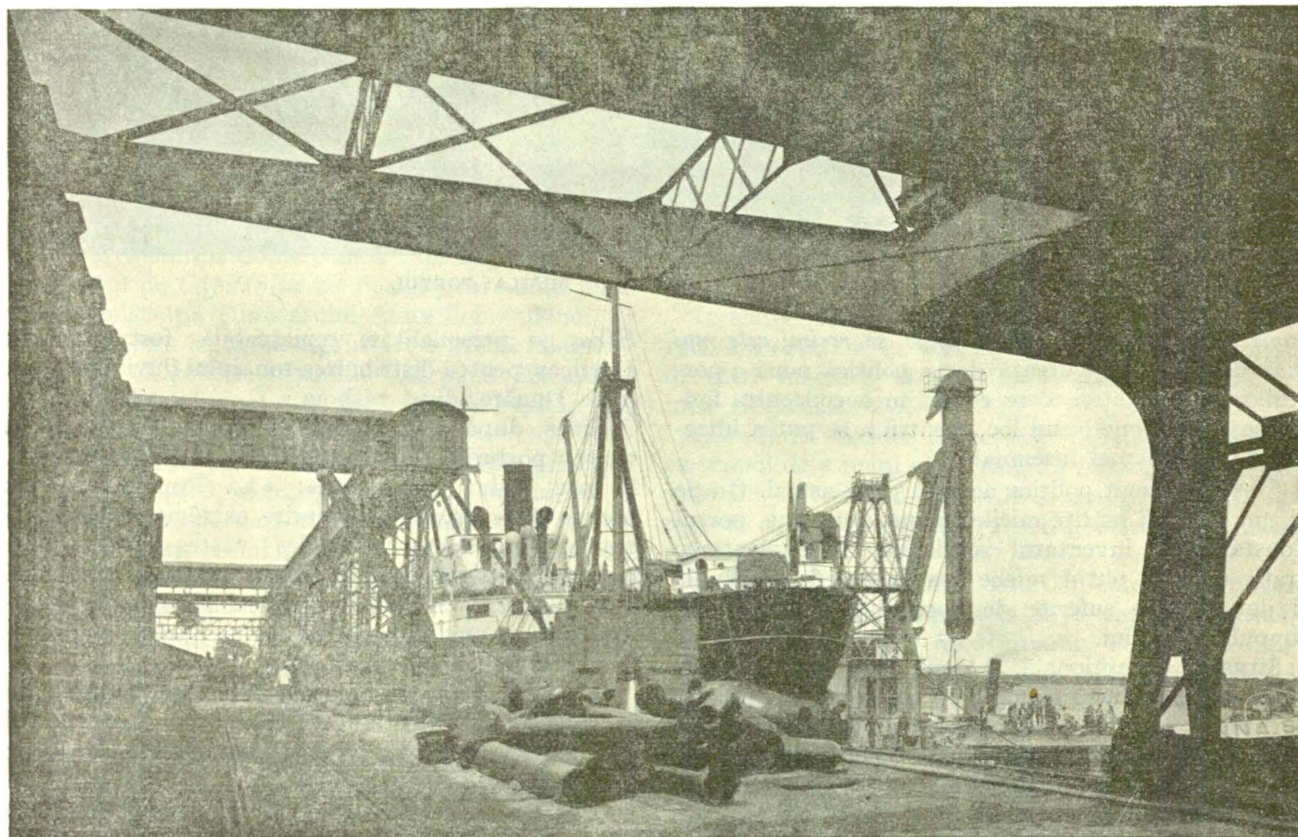
Această nouă Regie a Porturilor, — născută, după cum s'a văzut, în condiţiuni favorabile de continuitate şi de tradiţie, la care s'au adăugat foloasele principiilor de comercializare, îngăduind o cooperare mai strânsă cu factorii economici din porturi, şi un control mai sigur şi mai rapid al tuturor exploatărilor — a putut să progreseze în chip mulţumitor, dând numai în cei 4 ani de funcţionare (1930—1934) rezultate apreciabile.

In 1931, Regia Autonomă a Porturilor a înfiinţat *Casa de Ajutor a Personalului P.C.A.*, care are sarcina de a procura întregului personal (inclusiv familiile) asistenţa medicală şi medicamente, iar personalului neparticipant la Cassa Generală de Pensiuni a Statului, dar participant la această Casă (în majoritate lucrători şi marinari) precum şi familiilor acestuia, pensiuni, ajutoare băneşti pentru boală, accidente, etc.

Regia Autonomă P. C. A., este transformată, pe baza legii din 4 Mai 1934, în Administraţia Comercială a Porturilor şi Căilor de Comunicaţie pe Apă.

In 1936, se înfiinţează Ministerul Aerului şi Marinei «cu scopul să întrunească şi să orienteze întreaga activitate aeriană şi maritimă a ţării». Serviciul Maritim Român şi Navigaţiunea Fluvială Română, sunt detaşate din Administraţia Comercială a Porturilor, şi trec ca unităţi aparte în acest Minister. De asemeni Inspectoratul General al Porturilor şi Navigaţiei, care este încadrat în Direcţia Marinei Comerciale.

In fine, la 15 Septemvrie 1937, Administraţia Comercială P.C.A. se desparte de Ministerul Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor şi se încorporează la Misterul Aerului şi Marinei, păstrându-şi însă personalitatea juridică şi continuând a se conduce şi administra pe baze comerciale ca mai înainte.

ASPECT DIN DOCURILE DELA BRĂILA

Conducerea acestei Administraţii era încredinţată unui Comitet de direcţie, format din trei membri, numiţi pe termen de patru ani prin decret regal, şi din directorul general. Administraţia Comercială P.C.A., cuprinde aceleaşi Direcţiuni şi Servicii, ca şi fosta Regie Autonomă a Porturilor.

Principiile de funcţionare şi conducere ale nouei Administraţiuni, fixate prin regulamentele speciale publicate în Monitorul Oficial din 11 August şi 12 Decemvrie 1934, sunt, în părţile lor esenţiale, asemănătoare celor ce au stat la baza creării Regiei Autonome P. C. A. şi care au dat rezultate atât de bune.

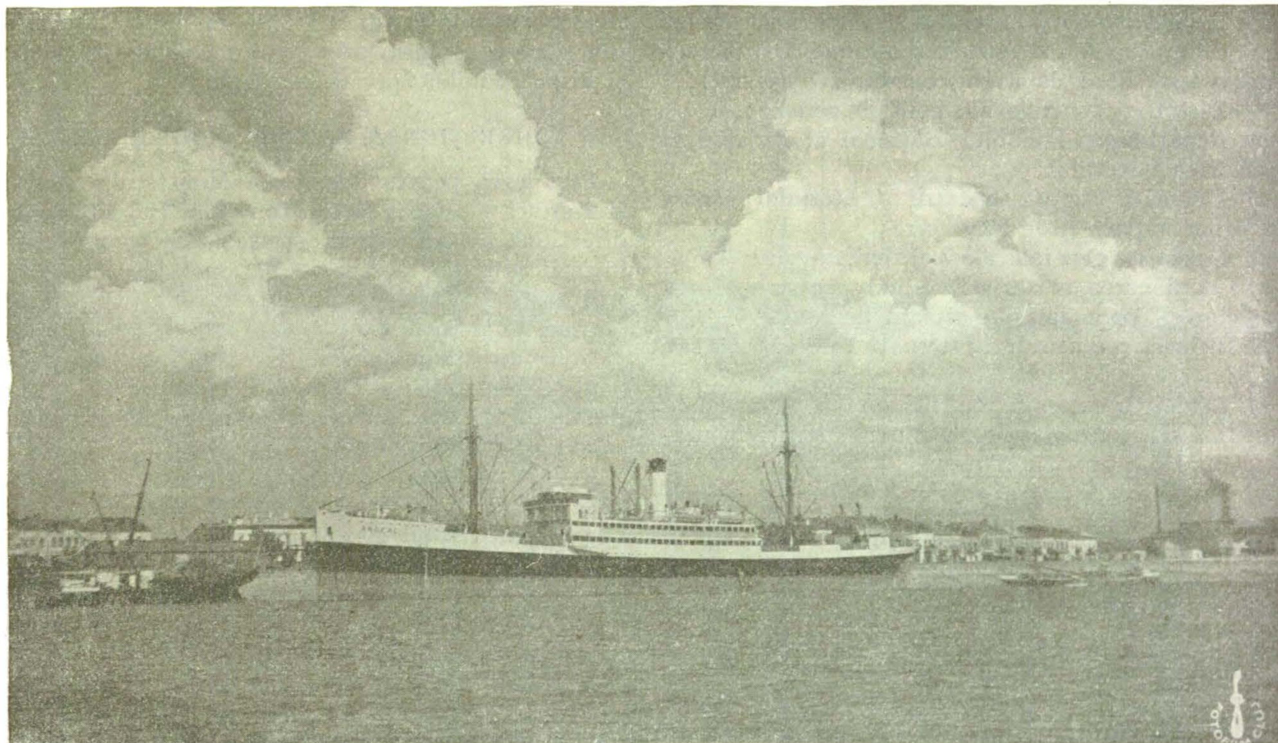
Unitatea de conducere, autonomia administrativă şi financiară şi oarecari simplificări aduse formalităţilor de stat au permis o cooperare mai strânsă cu factorii economici şi funcţionarea în bune condiţiuni comerciale şi de control a serviciilor de exploatare.

AUTORITĂŢI ŞI INSTITUŢIUNI DE NAVIGAŢIE ŞI TRANSPORTURI PE APĂ

MINISTERUL AERULUI ŞI MARINEI (M.A.M.)

Legea de înfiinţare, organizare şi funcţionare, din 14 Noemvrie 1936, precum şi decretele ulterioare, din 17 Septemvrie 1937 şi 14 Mai 1938, prevăd următoarele:

« Se înfiinţează un Minister al Aerului şi Marinei, al cărui scop este să întrunească şi să orienteze întreaga activitate aeriană, maritimă şi fluvială a Naţiunii, conducând şi administrând în mod unitar toate mijloacele aeriene, maritime şi fluviale, mijloacele de transport comercial aerian, maritim şi

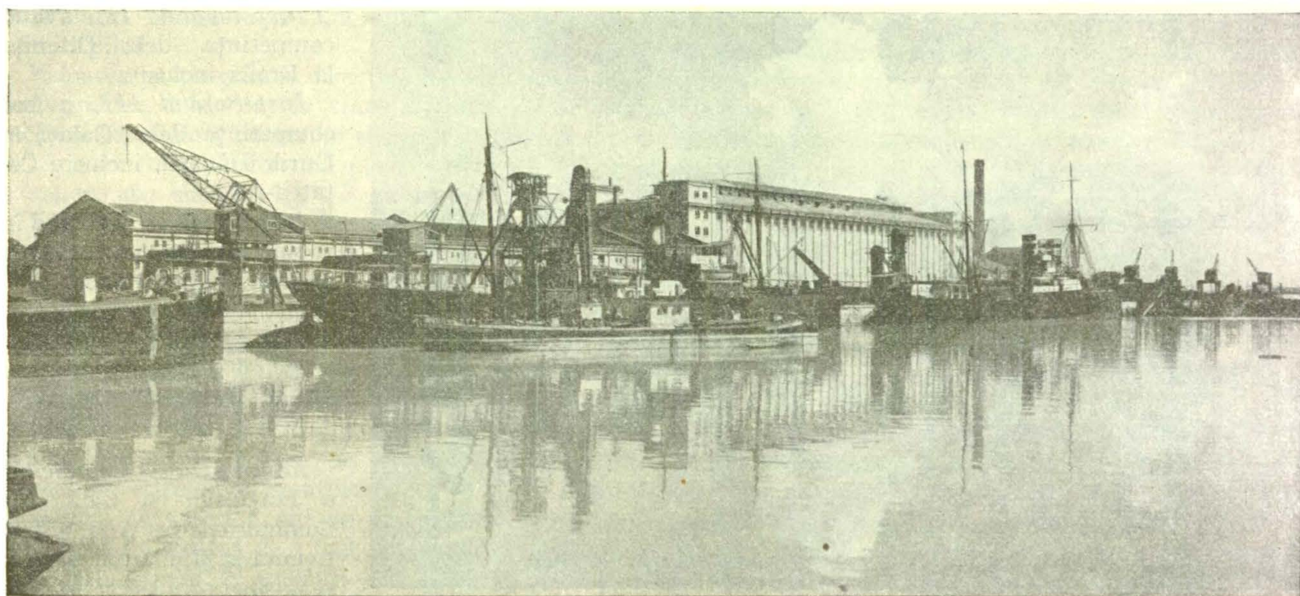
GALAŢI: VASUL MARITIM « ARDEALUL » ANCORAT IN PORT

fluvial, mijloacele de apărare antiaeriană a teritoriului şi apărare a coastelor, mijloacele de protecţie a navigaţiei aeriene, maritime şi fluviale precum şi supravegherea şi controlul asociaţiilor particulare de orice fel şi manifestaţiilor lor de promovare a aeronauticei şi navigaţiunii particularilor ».

Pe lângă Ministerul Aerului şi Marinei, funcţionează următoarele unităţi, direcţii şi administraţii militare şi civile, pe cari ministerul le conduce, administrează, înzestrează şi controlează singur, avându-le în subordine:

a) Aeronautica Regală; *b)* Marina Regală; *c)* Direcţia Aviaţiei Civile; *d)* Direcţia Marinei Comerciale; *e)* Administraţia Comercială a Porturilor şi Căilor de Comunicaţie pe Apă (P.C.A.); *f)* Institutul Meteorologic Central; *g)* Oficiul Hidrografic şi Aerofotogrametric; *h)* Casa Fondului Naţional al Aviaţiei; *i)* Serviciul Maritim Român (S.M.R.); *j)* Navigaţiunea Fluvială Română (N.F.R.).

Aceste unităţi, direcţii şi administraţiuni sunt organizate, conduse şi administrate conform dispoziţiunilor legii de organizare a Ministerului Aerului şi Marinei şi a legilor, regulamentelor şi statutelor respective.

GALAŢI: BASINUL DOCURILOR

Pe lângă Ministerul Aerului şi Marinei funcţionează un Consiliu Superior al Aerului şi Marinei, a cărui atribuţiune este de a da avize consultative pentru:

a) Directive generale ale politicii aeriene;

b) Repartizarea Fondului Naţional al Aviaţiei la întocmirea bugetului;

c) Directive asupra apărării teritoriului contra atacurilor aeriene şi de conducere;

d) Directive generale ale politicii navale;

e) Coordonarea măsurilor de luat pentru apărarea coastelor şi cooperarea cu armata de uscat;

f) Incheieri de acorduri internaţionale aeriene sau maritime;

g) Directive generale cu privire la propaganda maritimă şi aeronautică în masa populaţiei şi încurajarea turismului aerian şi pe apă;

h) Directive asupra programelor pentru expansiunea comercială a liniilor de transport aerian şi maritim, dincolo de frontiere;

i) Programe navale.

Acest Consiliu este prezidat de ministrul Aerului şi Marinei sau în lipsa acestuia de unul din cei doi vice-preşedinţi (comandantul Forţelor Aeriene şi comandantul Marinei Regale).

Alcătuirea Consiliului este diferită după cum chestiunile cari se discută se referă la aviaţia militară, aviaţia civilă, marina de răsboiu sau marina comercială.

In fine, în ce priveşte marina comercială, Inaltul Decret Regal din 17 Septemvrie 1937 prevede posibilitatea înfiinţării a două societăţi anonime pe acţiuni nominative în participare cu Statul care să exploateze, una din ele transporturile fluviale, exploatate astăzi de N.F.R. şi cealaltă transporturile maritime exploatate astăzi de S.M.R., sau înfiinţarea unei societăţi unice de acelaşi fel, care să exploateze atât transporturile maritime cât şi cele fluviale. Aceste «societăţi» ar urma să fie organizate şi să funcţioneze conform prevederilor codului de comerţ şi dispoziţiunilor speciale ale legii.

DIRECŢIUNEA MARINEI COMERCIALE

Prin legea pentru înfiinţarea Ministerului Aerului şi Marinei, s'a creat în cadrul noului Departament o direcţiune cu atribuţiuni speciale, de coordonare a întregii activităţi a marinei naţionale de comerţ.

Această Direcţiune a luat titlul de: «Direcţiunea Marinei Comerciale».

Noua direcţiune înlocueşte fostul Inspectorat General al Navigaţiei şi Porturilor, în multe din atribuţiunile pe cari acesta le avea, adăugând în competinţa sa şi alte atribuţiuni noui.

Redăm mai jos principalele atribuţiuni ale Direcţiunii Marinei Comerciale, aşa cum au fost fixate prin Legea Ministerului Aerului şi Marinei.

a) Supravegherea şi controlul tuturor întreprinderilor particulare de transport pe apă;

b) Reglementarea şi poliţia navigaţiei şi transporturilor pe apele naţionale;

c) Intocmirea regulamentelor de poliţia vaselor, a navigaţiei şi a porturilor;

d) Aplicarea legii şi regulamentului pentru organizarea Marinei Comerciale;

e) Acordarea dreptului de a arbora pavilionul naţional al vaselor, conform legii de organizare a Marinei Comerciale;

f) Studiul, pregătirea şi executarea convenţiunilor internaţionale relative la navigaţie şi la stabilirea liniilor maritime, precum şi orice alte chestiuni în legătură cu activitatea marinei comerciale.

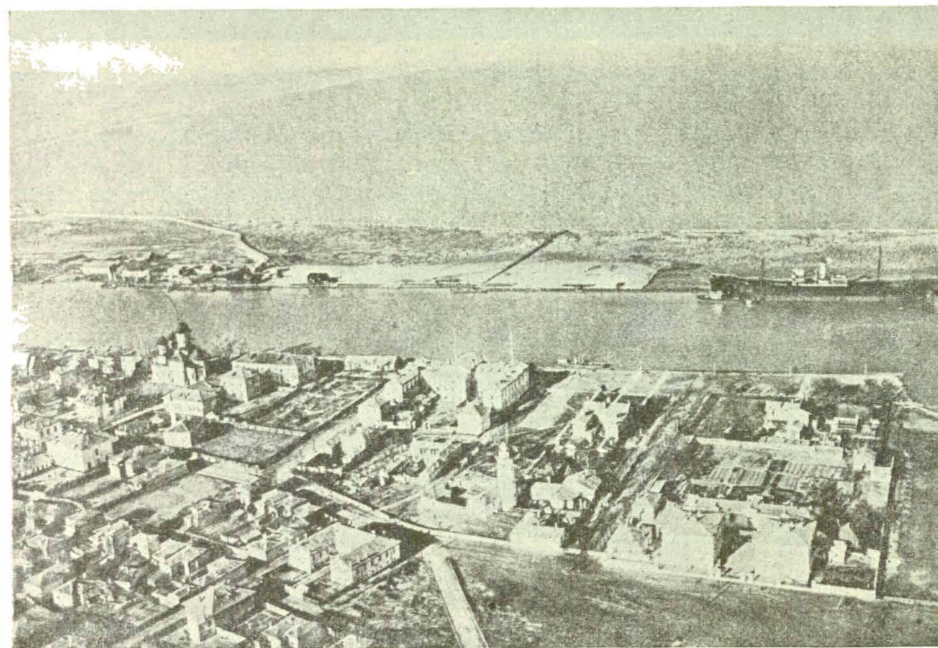
In cadrul acestor atribuţiuni, Direcţiunea Marinei Comerciale îşi exercită competinţa prin 4 inspectorate regionale de porturi, 24 căpitănii de porturi şi 17 oficii de porturi, situate astfel:

Inspectoratul I, având competinţa dela Timişoara la Giurgiu inclusiv.

Inspectoratul II, având competinţa dela Olteniţa la Brăila inclusiv.

Inspectoratul III, având competinţa dela Galaţi la Gurile Dunării, inclusiv Cetatea-Albă.

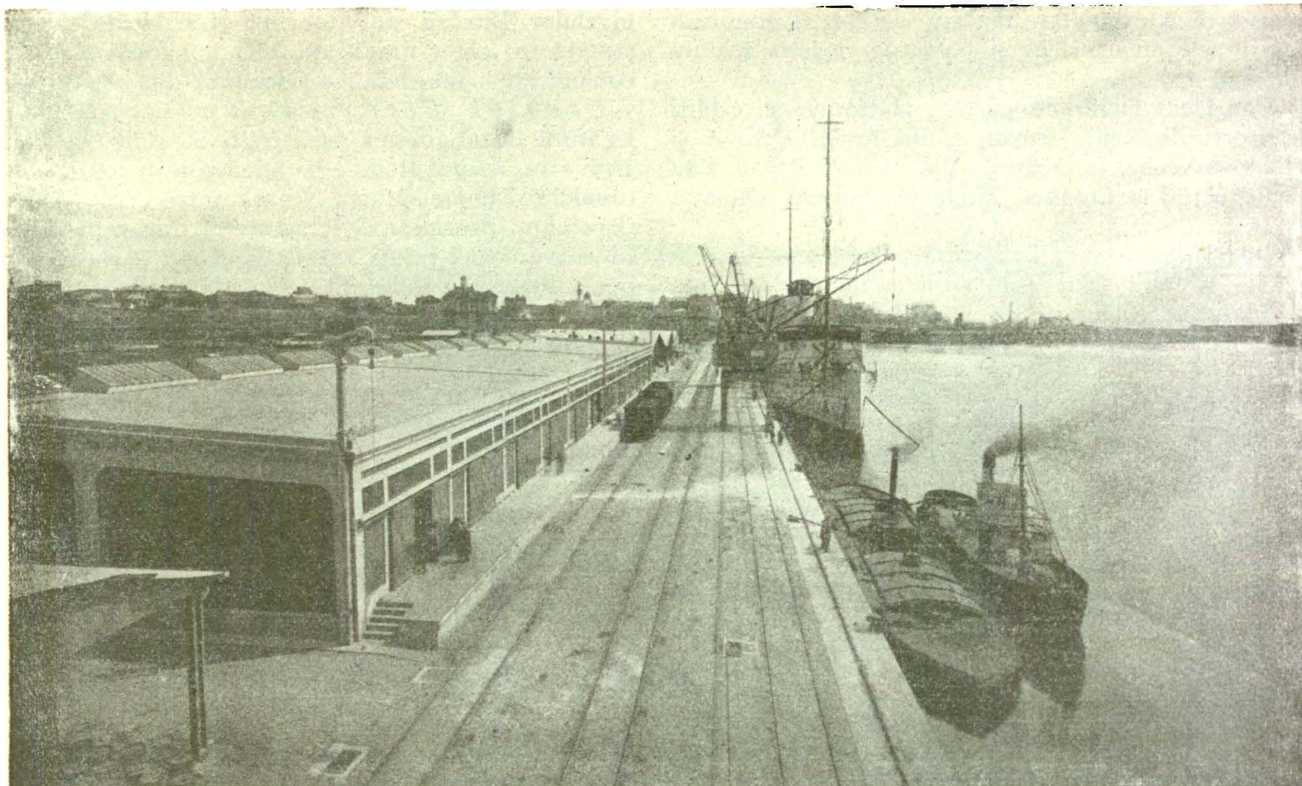
Inspectoratul IV, având în competinţa sa porturlie de pe litoralul maritim.

SULINA IN 1930, MALUL DREPT, PALATUL COMISIUNII EUROPENE A DUNĂRII ŞI FARUL.

ADMINISTRAŢIA COMERCIALĂ A PORTURILOR ŞI CĂILOR DE COMUNICAŢIE PE APĂ (P.C.A.)

Administraţia Comercială a Porturilor şi Căilor de Comunicaţie pe Apă a fost trecută la Ministerul Aerului şi Marinei prin Decretul Lege din 17 Septemvrie 1937.

ASPECT DIN PORTUL CONSTANŢA

Această administraţie cuprinde următoarele direcţiuni:

a) Direcţiunea Hidraulică, *b)* Direcţiunea Porturilor Maritime, *c)* Direcţiunea Docurilor Galaţi, *d)* Direcţiunea Docurilor Brăila, *e)* Direcţiunea Şantierului Naval Turnu-Severin, *f)* Direcţiunea Silozurilor Regionale, *g)* Direcţiunea Dunării Maritime.

Toate aceste direcţiuni funcţionează sub conducerea unui director general şi a unui comitet de direcţie compus din 3 membri, sub controlul Ministerului Aerului şi Marinei. Direcţiunea Generală şi organele centrale P.C.A. au sediul la Bucureşti, în Palatul Ministerului Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor.

Valoarea patrimoniului direcţiunilor enumerate mai sus, preluat dela Stat la transformarea vechei Direcţiuni Generale a Porturilor şi Căilor de Comunicaţie pe Apă în Regie Autonomă (30 Iunie 1930), este de 3.004.998.467 lei.

Valoarea investiţiunilor făcute dela această dată şi până la 31 Martie 1938 se ridică la 1.071.830.014 lei.

In această sumă sunt cuprinse şi investiţiunile făcute pentru Serviciul Maritim Român şi Navigaţiunea Fluvială Română, direcţiuni care până în 1937 au făcut parte din Administraţia Comercială P.C.A.

In acelaşi interval subvenţia depusă Casei Generale de Pensiuni a fost de 240.512.041 lei, iar redevenţele depuse tezaurului public de 316.616.754 lei. Deci totalul investiţiilor, subvenţiilor şi redevenţelor plătite de P.C.A. în aceşti 8 ani de funcţionare sub regim comercial s'a ridicat de 1.628.958.809 lei.

Bugetul general de venituri şi cheltueli pe exerciţiul 1938/39 se cifrează la 753.000.000 lei.

a) *Direcţiunea Hidraulică.*

Are sediul în Bucureşti, unde funcţionează serviciile centrale. In afară de acestea are un număr de cinci servicii exterioare pentru construcţia, întreţinerea şi exploatarea porturilor dunărene, un serviciu de întreţinere a şenalului navigabil, semnalizare şi dragaje şi un serviciu pentru întreţinerea şi exploatarea Nistrului şi Prutului.

Valoarea patrimoniului Direcţiunii Hidraulice, preluat dela Stat (30 Iunie 1930), se cifrează la 941.367.277 de lei.

In timpul răsboiului, o parte din inventar s'a pierdut prin faptul că o mare parte din vase şi aparate plutitoare au fost înnecate, iar unele instalaţii din porturi au fost distruse.

Direcţiunea Hidraulică, imediat după războiu, şi-a concentrat activitatea pentru refacerea şi reconstituirea inventarului pierdut. Cu instalaţiuni construite special, a scos din Dunăre un număr de cca 120 vase, cari fuseseră înnecate în timpul răsboiului şi stânjeneau navigaţia şi exploatarea porturilor. Pe măsura mijloacelor disponibile s'a trecut la mărirea şi utilarea porturilor, precum şi la intensificarea semnalizării şi întreţinerii şenalului navigabil.

Intre lucrările mai importante executate după răsboiu, se pot cita cele de mai jos.

Terminarea şi darea în exploatare a basinului de lemnărie din portul Galaţi, prin care se scurge cea mai mare parte a exportului nostru de lemnărie (în anii de mare trafic s'a exportat prin acest basin peste 50.000 vagoane). Apoi s'a făcut amenajarea porturilor din Basarabia şi Banat, porturi care se găseau într'o stare foarte înapoiată din cauză că nu

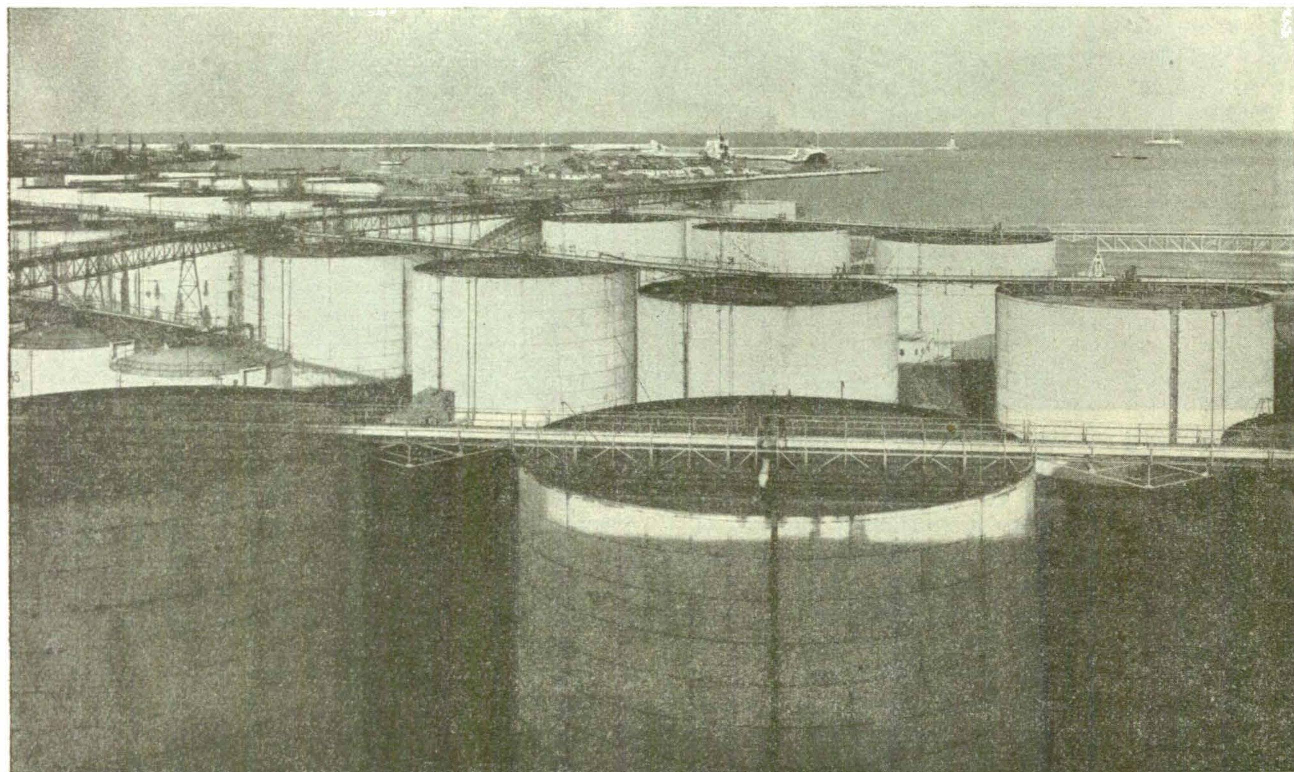
avuseseră o exploatare unitară de stat ci erau sub îngrijirea comunelor, ca şi porturile noastre înainte de anul 1874.

S'au făcut lucrări de cheiuri, platforme şi clădiri în porturile Reni, Ismail, Chilia-Nouă, Orşova şi Moldova-Veche. In porturile din vechiul Regat, s'au făcut lucrări la Corabia, Zimnicea, Silistra, Olteniţa şi Isaccea.

Lucrările cele mai importante s'au făcut însă în portul Giurgiu, care prin situarea lui în imediata vecinătate a Bucureştiului, a devenit cel mai important port de import al României pe Dunăre. Din lucrările executate dela 1930 până în prezent, cităm: construirea de magazii pentru mărfuri generale (5.000 m²), construirea unei mari gări fluviale pentru traficul de cabotaj şi internaţional de călători, amenajarea braţului Sf.-Gheorghe prin noui lucrări de pereuri şi platforme, mărirea basinului Diviziei de Dragaje în vederea instalării staţiunii de ferry-boat pentru cursa Giurgiu-Rusciuc, mărirea staţiunii de încălzit şi transbordat păcura, etc.

In ceea ce priveşte şenalul, s'au înmulţit geamandurile şi farurile luminoase, al căror număr depăşeşte acum 100. S'au făcut de asemenea lucrări de regularizare prin diguri, epiuri şi dragaje în şenalul Prutului, pe care se poate face navigaţia dela gură până la Nemţeni, adică pe o lungime de 300 km. S'a dat o mare importanţă studiilor cu privire la regimul Dunării şi Prutului şi s'au făcut ridicări hidrografice, nivelmente de precizie şi măsurători de debite pe Dunăre şi la gurile de vărsare în Mare. In fine Direcţiunea Hidraulică face să apară zilnic o *hartă hidrografică* pentru uzul navigatorilor, în care se găsesc cotele nivelului Dunării din România şi străinătate, constatate în chiar dimineaţa zilei publicării hărţii şi comunicate telegrafic serviciului din Bucureşti.

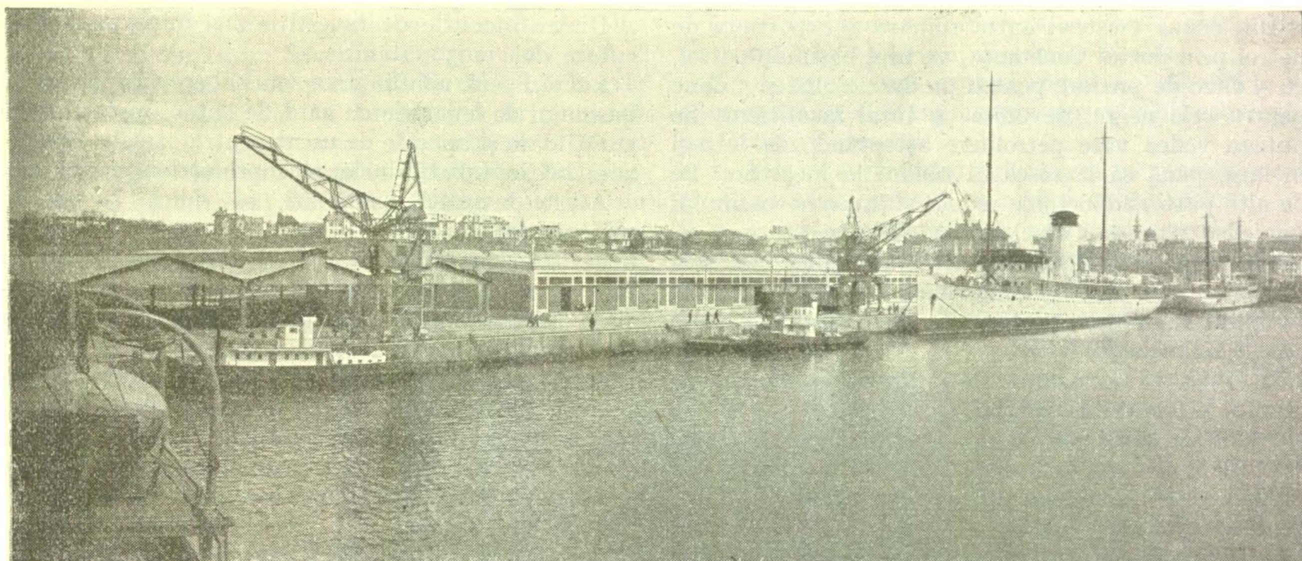
Canalul Cernavoda-Constanţa. In legătură cu asigurarea unei ieşiri la Mare, în anul 1938 s'au început studiile pe teren pentru construcţia canalului Dunăre - Marea Neagră, între Cernavoda şi Constanţa. Acest canal, fără curent, prin care vasele fluviale trecând printr'o serie de ecluse şi tunele vor putea ajunge la Constanţa, sau direct în portul comercial dela Taşaul, scurtează drumul la Mare la aproape a cincea parte (Sulina-Cernavoda 300 km, faţă de cca 60 km lungimea canalului). In afară de aceasta, canalul ar asigura eşirea la Mare indiferent de starea barei dela Sulina şi ar prelungi durata navigaţiei iarna, asigurând astfel producţiei de cereale o perioadă mai lungă şi mai favorabilă de export. Cheltuelile de investiţie pentru construcţia canalului sunt însă foarte mari.

STAŢIUNEA DE EXPORT PENTRU PRODUSE PETROLIFERE DIN CONSTANŢA

b) *Direcţiunea Porturilor Maritime* are sediul în portul Constanţa şi se ocupă cu construcţia, întreţinerea şi exploatarea porturilor noastre de pe litoral, în primul rând a portului Constanţa având în sarcina sa şi semnalizarea coastei noastre maritime.

Valoarea patrimoniului Direcţiunii Porturilor Maritime, preluat dela Stat (30 Iunie 1930), se cifrează la 1.515.063.910 lei.

Dintre toate porturile noastre cel mai important este portul Constanţa, căruia i s'a dat, mai ales după răsboiu, o desvoltare tot mai mare, în raport cu traficul său din ce în ce mai intens, ajungând a rivaliza cu cele mai importante porturi din Occident. Consi-

VEDERE GENERALĂ A BASINULUI PORTULUI CONSTANȚA

derând traficul total, Constanța este pe aceeași linie cu Genova și Marsilia și este înaintea porturilor Bremen, Danzig, Pireu, etc.

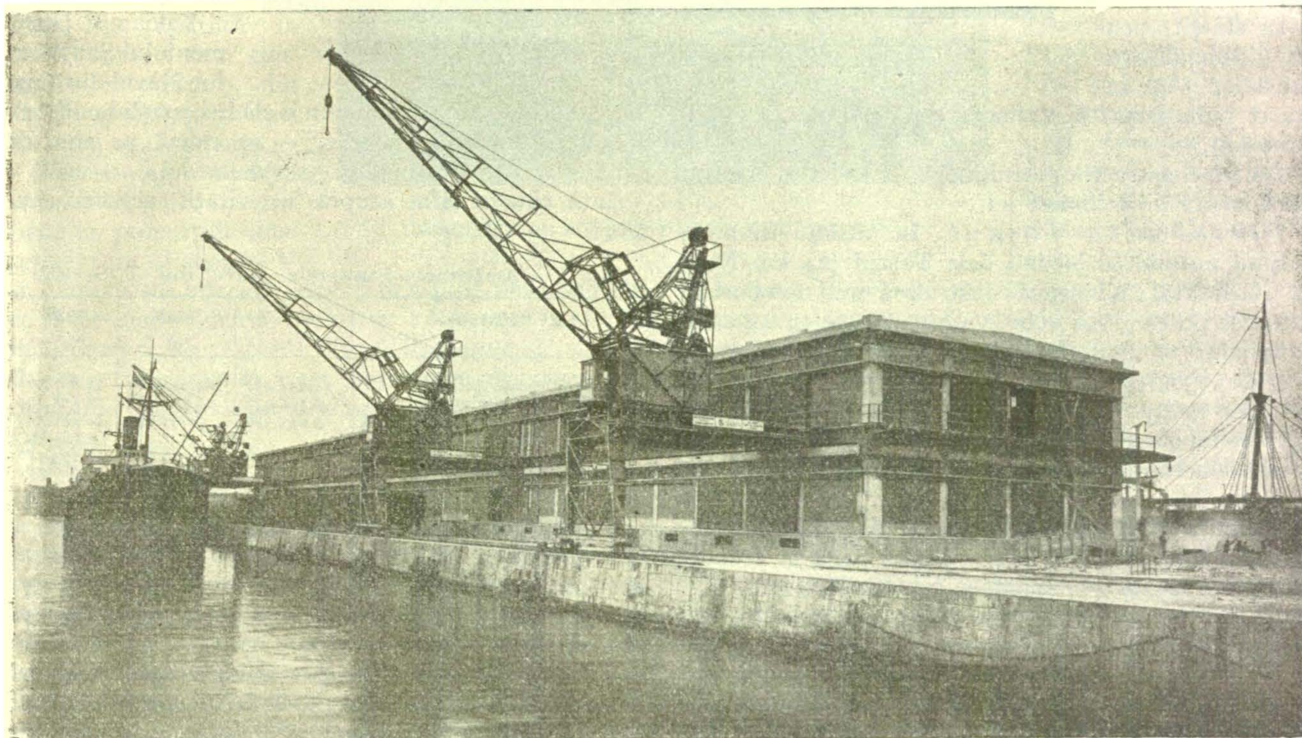
Traficul portului Constanța a ajuns a fi 3/4 din tot traficul maritim al țării. De asemenea exportul prin portul Constanța depășește 50% din întreg exportul țării (cantități).

Lucrările mai importante executate în ultimul timp în acest port sunt:

Magazia de mărfuri dela dana 6—7, cu subsol, parter și etaj, înzestrată cu macarale cu fleșă relevabilă, ascensoare pentru sarcini, etc., cu o suprafață utilizabilă de 8.480 m² și care a costat, inclusiv instalațiile mecanice, circa 37.000.000 lei;

Instalațiile mecanice dela silozul III, cari împreună cu triajul, refacerile și completările clădirii se ridică la cca 100.000.000 lei;

Uscătoria de porumb, cu un debit de 60 tone/oră când reducerea apei nu trece de 5% din greutatea cerealelor (dela punerea în funcțiune, maximul debitului a fost atins în campania de uscare Noemvrie 1933 — Mai 1934 când, lucrându-se cu 3 schimburi, zi și noapte, s'au uscat 68.000 tone porumb cu o umiditate ce atingea 32%). Costul acestei instalații s'a ridicat la 56.000.000 lei.

MAGAZII DE MĂRFURI IN PORTUL CONSTANȚA

Din cauza creşterii extraordinare a exportului de petrol prin portul Constanţa, vechiul basin de petrol, cu 5 dane de predare pentru produsele albe şi 3 dane pentru cele negre, devenise cu totul insuficient. Se puteau vedea vase petrolifere aşteptând zile întregi în larg, până să le sosească rândul la încărcare. Pe de altă parte, adâncimile reduse şi intrarea basinului împiedecau accesul vaselor mari. Din aceste motive, s'a început în 1933 construcţia unui nou mol şi a unui nou basin cu 10 m adâncime şi 8 dane de acostare. Lucrările — aproape terminate — au costat până acum cca 76 milioane lei.

In 1934 s'a inaugurat Gara Maritimă. Costul lucrărilor a fost de 25 milioane lei.

Afară de lucrările de mai sus mai pot fi citate lucrările de dragaj la intrarea portului Constanţa (22 milioane lei), instalarea unor noui grupuri electrogene la uzina portului (17 milioane lei), construirea şi instalaţiile grajdurilor de vite pentru export (9.5 milioane lei).

Amintim de asemeni instalarea docului plutitor pentru reparaţia şi revizuirea vaselor maritime. Construcţia acestui doc precum şi a basinului său de adăpostire se ridică la cca 120 milioane lei.

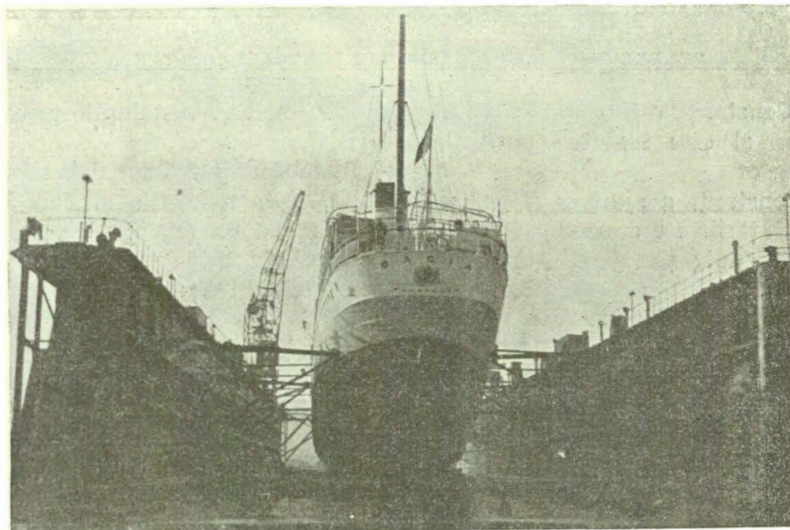
In sfârşit, pentru semnalizarea coastelor s'au instalat radio-faruri la Caliacra şi Constanţa (5.3 milioane lei).

Pentru construcţia portului dela Balcic s'au cheltuit până acum 22 milioane lei.

Portul dela Taşaul. In ultimul timp, în basinul natural al lacului dela Taşaul (24 km Nord de Constanţa) s'a început construirea unui nou port în care vor putea avea acces vase maritime cu un calaj până la 10 m. Suprafaţa basinelor portului comercial este de 130 ha iar cea a platformelor de 215 ha. Intrarea este protejată de două jetele de larg de câte 3.5 km lungime şi un avant-port de cca 200 ha. Costul total al lucrărilor (fără clădiri şi utilaj) atinge 3.5 miliarde lei.

Pentru lucrările executate în acest punct, Administraţia Comercială P.C.A. a alocat până în prezent (1 Aprilie 1939) 280 milioane lei.

c) *Direcţiunea Docurilor Galaţi* are ca atribuţiune exploatarea platformelor, clădirilor, instalaţiilor şi basinului, cuprinse în incinta docurilor din portul Galaţi. Valoarea patrimoniului docurilor Galaţi, preluat dela Stat (30 Iunie 1930), este de 286.853.069 lei.

DOCUL PLUTITOR CU VASUL S.M.R. « DACIA »

Dintre lucrările de investiţie mai importante executate dela 1930 citām:

Lucrări pentru înfiinţarea zonei libere, împrejmuirea basinului de lemnărie cu gard de beton, instalarea de curăţitoare şi aparate de uscat pentru cereale la silozuri, mărirea platformelor şi suprafeţelor pavate, etc.

Aceste investiţii, până azi, se ridică la cca 45 milioane lei.

d) *Direcţiunea Docurilor Brăila* are ca atribuţiune exploatarea platformelor, clădirilor, instalaţiilor şi basinului, cuprinse în incinta docurilor din portul Brăila.

Valoarea patrimoniului Direcţiunii Docurilor Brăila preluat dela Stat (30 Iunie 1930) este de 210.623.789 lei. Dintre lucrările mai importante executate în ultimul timp amintim instalarea grupului de curăţitoare şi a 3 uscătorii de porumb «Tonalc» în valoare de 14 milioane lei.

e) *Direcţiunea Şantierului Naval din Turnu-Severin.* Şantierul Naval ocupă în zona portului Turnu-Severin o incintă de 70.000 m². Este utilat cu 3 cale pentru lansat vase, o cală pentru ridicat vase până la 600 tone, turnătorii, ateliere şi hale de montaj pentru orice fel de construcţii metalice.

Valoarea patrimoniului Şantierului Naval din Turnu-Severin, compus din teren şi clădiri, maşini motrice, instalaţii, unelte şi mobilier, — se ridică pe ziua de 30 Iunie 1930 la suma de 51.090.422 lei.

Iată câteva cifre asupra activităţii acestui şantier:

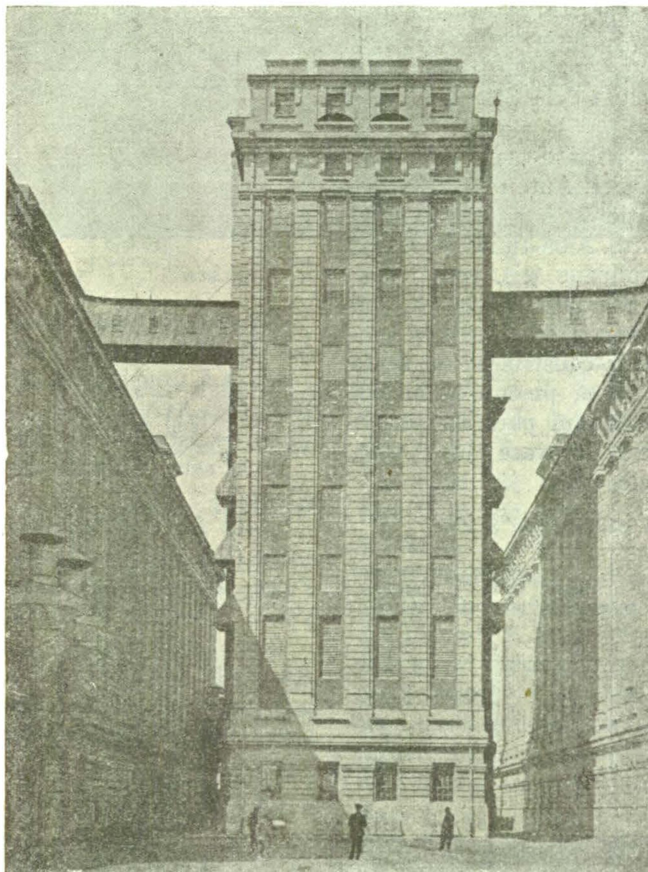
Tab. I — Activitatea Şantierului Naval din T.-Severin

Elemente (1)	1933 (2)	1935 (3)	1938 (4)
Produse fabricate (lei)	14.234.917	24.039.267	34.817.577
Materiale întrebuinţate (lei)	5.304.036	17.527.363	26.538.899
Manoperă plătită lucrătorilor (lei)	5.843.357	9.663.273	12.046.531
Cheltueli generale de întreţinere, exploatare şi personal (lei)	8.277.908	9.019.802	13.453.578
Numărul lucrătorilor	380	550	753

In examinarea cifrelor de mai sus, trebue să se ţină seamă că majoritatea produselor fabricate sunt destinate serviciilor P.C.A. (în procente de 90%) aşa că, de cele mai multe ori, peste costul materialului se percepe o cotă de cheltueli sub cea reală, sau de chiar niciuna, diferenţele fiind acoperite global de Administraţia Comercială P.C.A., şi că deci, valoarea efectivă a produselor fabricate este cu mult mai mare ca cea specificată.

Printre lucrările mai importante executate de Șantierul Naval din Turnu-Severin în ultimii ani, cităm: construcția vasului de pasageri N. F. R. « Regele Carol al II », inaugurat în Iunie 1936 în prezența M. S. Regelui; construcția remorcherului « Ing. Gr. Cazimir » destinat portului Constanța, transformarea yachtului regal « Ștefan cel Mare » în vas de pasageri, construirea vasului mixt « Cetatea-Albă » pentru deservirea porturilor de pe coasta românească, construirea a 2 tancuri motoare pentru transporturi rapide de produse petrolifere pe Dunăre, etc.

S'au executat apoi reparații importante și renovări vaselor N. F. R.: « Petru Rareș », « Severin », « Gr. Manu », « Decebal », etc.; la tancuri, șlepuri și șalande precum și monitoarelor Marinei Regale: «Catargiu», «Lahovary », « Bucovina », etc.

USCĂTORIA DE PORUMB DIN PORTUL CONSTANȚA

f) *Direcțiunea Silozurilor Regionale*, de curând înființată, are în sarcina sa construcția — și exploatarea — unei întregi serii de silozuri ce urmează a se construi în porturile dunărene și în principalele centre agricole ale țării.

Problema înfăptuirii silozurilor în România s'a pus încă din anul 1881 când, pe baza primei legi apărute în acest sens, s'au construit silozurile din Brăila și Galați și apoi în 1909, în Constanța.

Necesitatea extinderii construirii silozurilor până la proporțiile unei rețele, care să acopere și să deservească întreaga suprafață a țării, devenind din ce în ce mai evidentă, problema a fost pusă în studiu încă înainte de răsboiu. Statul Român a trimis în Rusia o comisiune în acest scop. După răsboiu o altă comisiune, pentru studiul silozurilor, a fost trimisă în Canada.

După o epocă de acalmie, cu ocazia congresului agronomic din 1937, readucându-se chestiunea pe primul plan, s'a trecut la realizări, încredințându-se Administrației Comerciale P. C. A. construcția și exploatarea nouilor silozuri având-se în vedere că această Administrație a construit și exploatează și silozurile existente din Constanța, Brăila și Galați. In acest scop, încă din luna Aprilie, Administrația P. C. A. a început studiul proiectelor acestor silozuri, precum și al clădirilor anexe ca: centrală electrică, pavilioane de locuințe, cazarmă de lucrători, etc.

La 4 Decemvrie 1938 s'a pus, la Buzău, piatra fundamentală a rețelei de silozuri a României.

Foloasele pe cari această rețea de silozuri le va aduce țării se răsfrâng asupra agriculturii, economiei naționale și armatei:

1. Asupra agriculturii prin aceea că permite curățirea, standardizarea și valorificarea cerealelor;

2. Asupra economiei naționale prin aceea că înlătură o pagubă anuală de cca 11 miliarde lei și anume: cca 1 miliard lei prin reaua păstrare a cerealelor; cca 6 miliarde din cauza relei calități a grânelor; cca 4 miliarde prin stricarea porumbului neuscat la timp.

In plus, centralele electrice ale silozurilor având o putere mai mare decât cea cerută de exploatare, vor permite alimentarea în condițiuni avantajoase cu curent electric pentru iluminat și forță a satelor învecinate.

3. Asupra armatei prin aceea că ne pune la îndemână în timp de răsboiu, atât hrana cât și energia electrică necesară.

Construirea silozurilor se va face în trei campanii și anume: 34 silozuri în anul 1939, 45 silozuri în anii 1940 și 1941. Capacitatea totală de înmagazinare va fi de cca 50.000 vagoane, iar costul total al lucrărilor de cca 2½ miliarde lei.

g) *Direcția Dunării Maritime*, a luat ființă în ziua de 13 Mai 1939 conform aranjamentului dela Sinaia.

Această Direcțiune are un caracter special și misiunea de a prelua prerogativele Comisiunei Europene în ce privește elaborarea proiectelor eșirii la mare, întreținerea canalului navigabil și perceperea taxelor de navigație, precum și administrarea spitalelor din Sulina menite să dea asistență medicală gratuită marinarilor de pe toate vapoarele, indiferent de naționalitate.

SERVICIUL MARITIM ROMÂN (S.M.R.)

Serviciul Maritim Român are sediul în București și funcționează ca direcțiune exterioară pe lângă Ministerul Aerului și Marinei încă dela data înființării acestui Minister (14 Noemvrie 1936).

Instituție cu personalitate juridică, are ca obiect transportul de călători și mărfuri între porturile maritime românești și cele din străinătate, în special

cele din basinul mediteranian; acest serviciu mai efectuează şi un important transport local între porturile maritime româneşti.

Conform legii sale de organizare, Serviciul Maritim Român este condus de un comitet de direcţie compus din 3 membri şi un director, lucrând sub controlul Ministerului Aerului şi Marinei.

In afară de Direcţiune şi organele centrale de conducere, care au sediul în Bucureşti, S.M.R. mai posedă agenţii proprii la: Brăila, Galaţi, Constanţa, Alexandria (Egipt), Istanbul şi Pireu. Agenţii acreditate la: Malta, Port-Said, Marsilia, Alger, Barcelona, Valencia, Genova, Tripolis, Beyrouth, Haifa, Izmir, Salonic, Volo, Iaffa şi Londra. Birouri de voiaj, în special, Wagons-Lits-Cook.

Valoarea patrimoniului preluat dela Stat (30 Iunie 1930) este de 166.518.000 lei.

Din investiţiunile mai importante executate dela această dată (înfiinţarea Regiei Autonome a Porturilor şi Căilor de Comunicaţie pe Apă), citâm:

Achiziţionarea vaselor mixte Alba-Iulia, Suceava, Peleş şi Ardeal (total 71 milioane lei), construirea motonavelor Transilvania şi Basarabia (total 230 mii lire sterline), construirea a 4 noui cargouri cu motoare Diesel, în Italia, a căror construcţie va costa în total 17 milioane lire italiene, precum şi lucrări importante de renovare a vechiului parc de vase.

La 30 Iunie 1939, parcul de vase al S.M.R. se compunea din următoarele vase:

Tab. II — Vapoarele de călători ale S.M.R.

Vasul	Deplasament Tone	Călători *)	Viteza mile/oră	Capacitate mărfuri tone	Capacitatea frigorife-rului tone
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Transilvania	6.672	380	22	1.000	100
Basarabia	6.672	380	22	1.000	100
Dacia	3.419	344	14	550	—
România	3.151	259	14	600	5
Regele Carol I	2.369	285	14	380	—

*) Inclusiv clasa turistică şi puntea.

Tab. III — Vapoarele de călători şi mărfuri ale S.M.R.

Vasul	Deplasament tone	Călători *) (maximum)	Viteza mile/oră	Capacitatea de încărcare **)		
				Cereale (tone)	Lemne de construcţie (vag.)	Mărfuri generale (tone)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Alba-Iulia	12.190	250	11,5	6.600	425	4.600
Peleş	12.190	250	11,5	6.600	425	4.600
Suceava	12.190	250	11,5	6.600	425	4.600
Ardeal	12.190	215	11,5	6.500	410	4.600
Bucureşti	5.400	115	8,5	3.300	185	2.600
Oituz	5.800	115	9	3.600	250	2.800
Durostor	3.332	84	10	1.300	75	800

*) Clasă unică şi clasă turistică.

**) Capacitatea de încărcare este exprimată în 3 feluri diferite, în ipoteza că vasul ar încărca pentru fiecare dată numai un anumit fel de marfă.

Tab. IV — Vapoarele de mărfuri ale S.M.R.

Vasul	Deplasament tone	Călători (maximum)	Viteza mile/oră	Capacitatea de încărcare		
				Cereale tone	Lemne de construcţie (vag.)	Mărfuri generale (tone)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Carpaţi	10.000	—	10	6.400	420	4.500
Bucegi	10.000	—	10	6.400	420	4.500

Traficul de mărfuri şi călători. Serviciul Maritim Român, întreţine următoarele curse[1]):

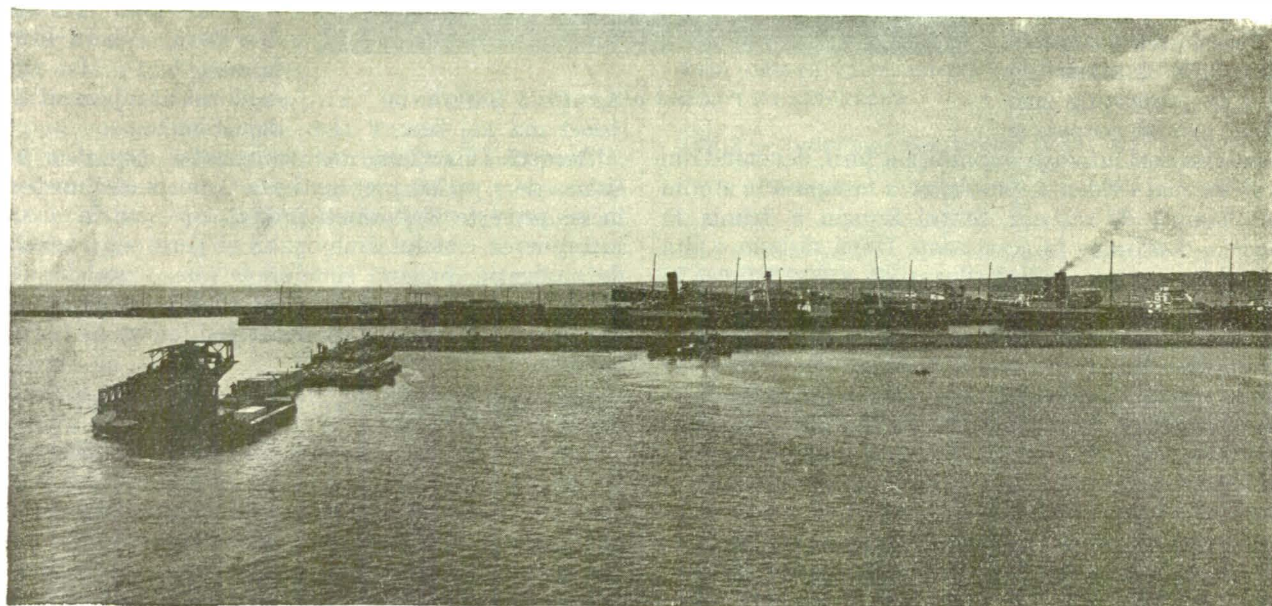
Linia I. Constanţa—Istanbul—Pireu—Alexandria—Iaffa (Tel-Aviv)—Haifa — Beyrouth — Alexandria — Pireu — Istanbul — Constanţa.

Linia este deservită de vasele Basarabia şi Transilvania.

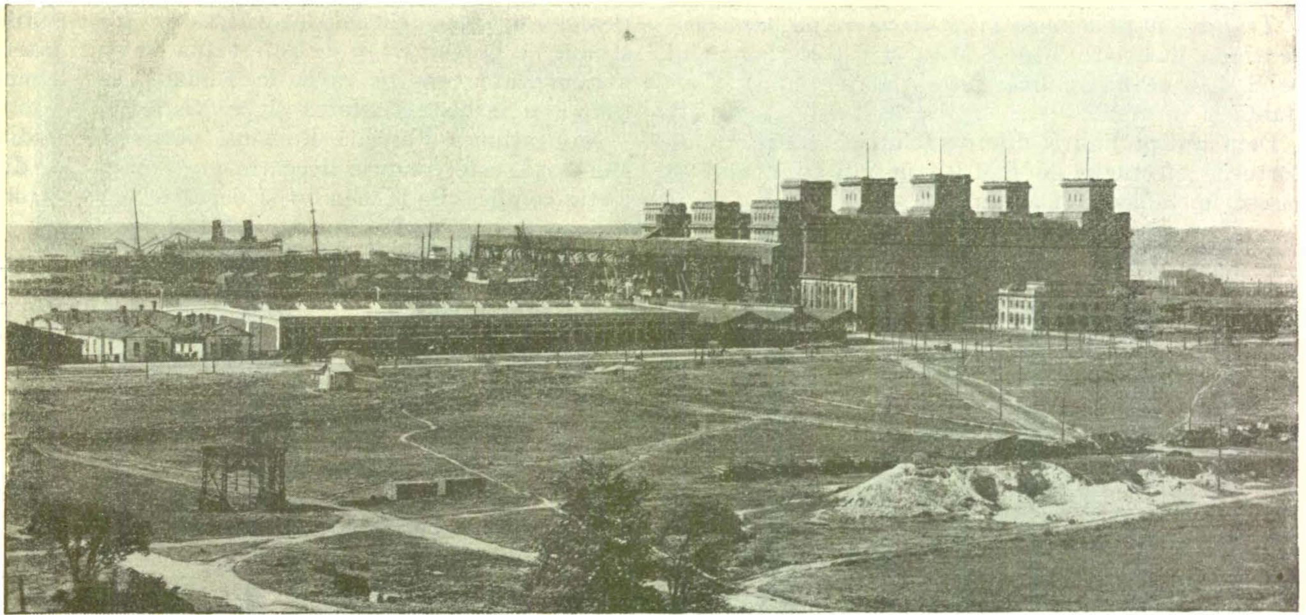
Linia II. Constanţa—Istanbul—Pireu—Larnaca—Iaffa (Tel-Aviv) — Haifa — Beyrouth — Larnaca — Pireu—Istanbul—Constanţa. Linia este deservită de vasele România şi Dacia.

Linia III. Galaţi (Brăila)—Sulina—Constanţa—Istanbul — Salonic — Pireu — Izmir — Malta — Napoli (Genova) — Marsilia — Pireu — Istanbul — Constanţa—Sulina—Galaţi.

[1]) Iunie 1939.

NOUL MOL AL PORTULUI CONSTANŢA (IN TIMPUL CONSTRUCŢIEI)

PORTUL CONSTANŢA: SILOZURILE

Linia este deservită de vasele Alba-Iulia, Peleş şi Suceava.

Linia IV. Galaţi—Sulina—Constanţa—Istanbul—Tripolis — Beyrouth — Haifa — Iaffa (Tel-Aviv) — Alexandria — Port-Said — Izmir — Istanbul — Constanţa—Sulina—Galaţi.

Linia este deservită de vasele Ardeal, Bucureşti şi Oituz.

Linia V. Galaţi—Sulina—Constanţa—Istanbul—Pireu—Volo—Stylis — Salonic—Izmir —Istanbul—Constanţa—Sulina—Galaţi.

Linia este deservită de vasul Durostor.

Afară de aceste linii cu itinerariu fix, Serviciul Maritim Român mai întreţine o serie de linii, fără itinerariu fix, deservite de vapoarele de mărfuri Carpaţi şi Bucegi.

Iată rezultatul exploatării Serviciului Maritim în ultimii ani:

Tab. V — Rezultatele exploatării S.M.R. în anii 1931—1938

Anul	Numărul călătorilor	Mărfuri transportate tone	Venituri (milioane lei)			
			Total	Călători	Mărfuri	Diverse
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1931/32	16.638	123.676	111	33	60	18
1932/33	25.408	203.379	122	39	72	11
1933/34	36.812	278.529	157	53	88	16
1934/35	40.787	222.448	142	55	74	13
1935/36	41.714	254.069	159	55	88	16
1936/37	38.122	332.995	186	56	113	14
1937/38	39.996	346.409	202	58	141	3

In vederea intensificării transporturilor între centrele de producţie sau de consumaţie ale ţării şi ţările deservite de vasele S.M.R. precum şi pentru intensificarea traficului de tranzit prin ţara noastră, s'au încheiat o serie de convenţiuni cu diferite companii de transport pe apă şi uscat.

In urma convenţiunilor încheiate în ultimul timp, au luat naştere următoarele traficuri:

Traficul Direct-Român-Oriental (D.R.O.), pe baza unei convenţiuni pentru transportul mărfurilor între S.M.R. şi C.F.R. Se prevăd taxe directe între unele staţiuni C.F.R. şi porturile din Levant deservite de vasele S.M.R., pentru ambele sensuri.

Punctul de încărcare sau descărcare al mărfurilor în vasele S.M.R., în România, este portul Constanţa.

Traficul Dunăre—Orient (D.O.), pentru transportul expres de mărfuri între Europa Centrală şi porturile din Levant. Se bazează pe o convenţiune între S.M.R., C.F.R. şi societăţile de navigaţiune pe Dunăre. Mărfurile sosite la Giurgiu cu vasele de Dunăre, sunt transportate de C.F.R. până la Constanţa, unde sunt îmbarcate în vasele S.M.R. Din cauza dublei transbordări (la Giurgiu şi Constanţa) traficul D.O. este slab.

Traficul Donau—Orient—Verkehr (D.O.V.), se bazează pe o convenţie de transport între S.M.R. şi grupul companiilor de navigaţie pe Dunăre. Traficul prevede taxe dela unele porturi dunărene la porturile deservite de S.M.R., în ambele sensuri. Punctul de încărcare (descărcare) al mărfurilor în vasele S.M.R. în România, este portul Galaţi.

Traficul Polono—Român—Levantin (P.R.L.), pentru traficul polonez de tranzit prin porturile Galaţi şi Constanţa. Se bazează pe o convenţie de transport între S.M.R., C.F.R. şi căile ferate poloneze.

Traficul local de transport între porturile maritime româneşti.

Pentru transportul de pasageri cităm:

Traficul E.S.C.O. pentru Europa Centrală de Nord şi Orient. Convenţia de transport a călătorilor şi bagajelor este stabilită între S.M.R., pe o de parte, şi celelalte administraţii de cale ferată din Europa Centrală şi de Nord, pe de altă parte. Traficul funcţionează în ambele sensuri.

Traficul de călători cu bilete circulare pe baza convenţiunii încheiate între S.M.R. şi C.F.R. Parcursul pe S.M.R. se face numai între Galaţi, Sulina, Constanţa şi invers.

Detaliate pe linii şi diferite feluri de trafic, transporturile efectuate de S.M.R., în ultimii 2 ani, se găsesc în tabloul VI alăturat.

rioare româneşti cât şi între acestea şi porturile străine de pe Dunăre şi de pe reţeaua de râuri internaţionalizate care se varsă în Dunăre. In ultimul timp şi-a întins activitatea şi pe Nistru.

Navigaţiunea Fluvială Română, potrivit legii din Mai 1938, este condusă de către un Comitet de direcţie compus din 3 membri şi de către un director,

Tab. VI — Traficul de mărfuri şi călători pe liniile exploatate de S.M.R., în anii 1936—1938

Linia	Călători transportaţi		Mărfuri transportate în traficul:											
			Total		D. R. O.		D. O.		P. R. L.		D. O. V.		Local	
	Nr.	Incasări lei	Tone	Incasări lei	Tone	Incasări lei	Tone	Incasări lei	Tone	Incasări lei	Tone	Incasări lei	Tone	Incasări lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)
Constanţa-Alexandria														
1936—1937 . .	32.579	48.516.554	28.273	11.885.880	1.911	1.304.336	—	—	276	271.254	—	—	26.086	10.310.290
1937—1938 . .	37.348	55.142.025	27.892	12.852.959	2.300	1.545.473	40	26.155	28	33.179	—	—	25.524	11.248.152
Dunăre-Mediterană														
1936—1937 . .	1.327	5.931.741	105.542	33.319.172	23	12.618	—	—	17	8.994	1.141	716.031	104.361	32.581.529
1937—1938 . .	1.138	4.390.676	84.519	33.843.140	—	—	6.259	2.909.841	—	—	78.260	30.933.299	—	—
Dunăre—Levant														
1936—1937 . .	585	1.189.419	106.123	35.205.252	7.065	4.617.283	—	—	74	78.112	1.574	1.244.642	97.410	29.265.215
1937—1938 . .	594	894.203	133.605	51.438.456	5.199	3.326.767	5.214	2.844.990	236	95.190	—	—	122.956	45.171.509
Dunăre—Egee														
1936—1937 . .	527	162.746	20.038	6.495.319	480	285.078	—	—	113	64.064	1.445	767.599	18.000	5.378.578
1937—1938 . .	580	314.692	19.693	8.382.416	188	108.265	5.949	3.140.296	132	87.642	—	—	13.424	5.046.213
Constanţa—Istanbul														
1936—1937 .	3.034	2.595.740	614	222.366	8	5.036	—	—	52	24.093	—	—	554	193.237
1937—1938 *) .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dunăre—Occident														
1936—1937 . .	—	—	72.396	26.129.088	—	—	—	—	—	—	—	—	72.396	26.129.088
1937—1938 . .	—	—	79.695	34.014.038	—	—	—	—	—	—	—	—	79.695	34.014.038

*) Cursa suprimată

Se observă că în ultimul an 95% din traficul de pasageri, ca număr, revine liniei Constanţa—Alexandria. La încasări procentul se reduce la 60% scădere datorită faptului că distanţele porturilor de escală sunt reduse în raport cu ale altor linii. De altfel linia Constanţa — Alexandria este una din primele linii deservite de S. M. R., care şi-a făcut un bun renume în porturile de escală pentru rapiditatea transporturilor, promptitudinea serviciului şi abundenţa întreţinerii pe bord.

In al doilea rând urmează (exceptând cursa suprimată Constanţa–Istanbul–Constanţa), linia Dunăre–Mediterană cu un procent de 3% la numărul de călători transportaţi şi 7% la încasări.

In ce priveşte transporturile de mărfuri,se observă că totalul mărfurilor transportate în porturile basinului răsăritean al Mediteranei, depăşeşte 50% din totalul transporturilor efectuate de S.M.R. Acest lucru este în legătură şi cu orientarea comerţului exterior al României, care are numeroase pieţe de desfacere în orientul apropiat. S.M.R. ajută la desvoltarea acestui comerţ, asigurând în acelaşi timp raţionalizarea navlului şi independenţa transporturilor care se fac în bună parte sub pavilion naţional.

NAVIGAŢIUNEA FLUVIALĂ ROMÂNĂ (N.F.R.)

Navigaţiunea Fluvială Română are sediul în Bucureşti şi funcţionează ca direcţiune exterioară pe lângă Ministerul Aerului şi Marinei.

Instituţie cu personalitate juridică, are ca obiect transportul de călători şi mărfuri între porturile inte-lucrând sub controlul Ministerului Aerului şi Marinei.

In afară de Direcţiune şi organele centrale de conducere, care au sediul la Bucureşti, N.F.R.-ul mai posedă 3 inspectorate la: Viena, Turnu-Severin şi Galaţi şi 29 agenţii în porturile: Timişoara, Titel, Baziaş, Moldova-Veche, Orşova, Gruia, Cetatea, Calafat, Bechet, Corabia, Turnu-Măgurele, Giurgiu, Rusciuc, Olteniţa, Turtucaia, Călăraşi, Silistra, Oltina, Cernavoda, Hârşova, Măcin, Brăila, Reni, Isaccea, Tulcea, Sulina, Ismail, Chilia-Nouă şi Vâlcov.

In străinătate N.F.R.-ul mai posedă 6 reprezentanţe acreditate la: Beograd, Budapesta, Bratislava, Linz, Passau, Regensburg şi 12 agenţii la: Gyor, Komorn, Paks, Baia, Mohacs, Bezdan, Apatin, Osiec, Vukovar, Novisad, Szegedin şi Szolnok.

Valoarea patrimoniului preluat dela Stat (30 Iunie 1930) este de 208.445.446 lei.

Din investiţiunile mai importante executate dela această dată (aproximativ înfiinţarea Regiei Comerciale a Porturilor şi Căilor de Comunicaţie pe Apă), citâm:

Construcţia vaporului de turism « Regele Carol II », lucrările de transformare a yachtului regal « Ştefan cel Mare » în vas de cursă, construcţia a 10 şlepuri şi 2 şlepuri automotoare la şantierele « Cristof-Ruthof », construirea a 2 tancuri motoare, lucrări de transformare şi renovare executate vaselor de pasageri, remorcherelor şi şlepurilor, etc.

In urma acestor lucrări, valoarea inventarului preluat dela Stat a fost sporită până la 1 Ianuarie 1939 cu cca 140 milioane lei.

PE DUNĂRE, LA CAZANE

Actualmente (1 Ianuarie 1939), parcul naval al Navigațiunii Fluviale Române, se compune din următoarele vase:

1 vapor de lux pentru turism, 6 vapoare de călători cu cabine de dormit, 12 vapoare de călători fără cabine de dormit, în total 19 vapoare de călători cu 8.370 H.P.

2 remorchere mari pentru cataracte, 15 remorchere pentru Dunăre, 5 remorchere și șalupe pentru Prut, Bega și Tisa, 4 șlepuri cu motor, 2 tancuri cu motor, vase ce totalizează o forță motrice de 15.635 H.P.

120 șlepuri de Dunăre (inclusiv cele 4 șlepuri automotoare) cu 89.151 tone capacitate, 12 șlepuri de Prut cu 4.909 tone capacitate, 19 tancuri (inclusiv 2 tancuri automotoare) cu 8.938 tone capacitate și 23 șlepuri-pontoane.

Evoluția acestei flote se poate găsi în capitolul rezervat materialului de navigație (pag. 109—111).

Traficul de mărfuri și călători. Navigațiunea Fluvială Română întreține curse regulate de pasageri între porturile românești.

Traiectul acestor curse, precum și frecvența lor variază. De obiceiu, itinerariile se modifică de două ori pe an, iarna și vara.

In ce privește liniile de mărfuri, N.F.R.-ul întreține pe distanța Turnu-Severin—Vâlcov—Sulina un număr de 4 curse regulate pe lună, iar pe sectorul Turnu-Severin—Baziaș—Beograd—Titel—Timișoara, două curse pe lună.

Pe Dunărea de Sus, face transporturi de mărfuri în șlepuri complete, fără itinerariu fix, până la Regensburg (3.000 km). De asemenea pe Prut, între Nemțeni și gura râului.

Transporturile de mărfuri sunt mai intense în perioada Septemvrie—Decemvrie, mai slabe sau întrerupte în perioada Decemvrie—Februarie și mijlocie în lunile Martie—August.

In genere se transportă produse petrolifere dela Giurgiu la Budapesta, Bratislava și Viena, lemne și cărbuni din Banat și Oltenia spre Giurgiu și Galați. Pentru cereale sensul transporturilor variază după conjunctura din epoca respectivă.

Cifre asupra transporturilor de mărfuri și pasageri efectuate de vasele N.F.R., precum și veniturile brute realizate se găsesc în tabloul VII alăturat.

Tab. VII — Traficul Navigațiunei Fluviale Române în perioada 1911—1939

Anii	Transporturi cu vapoarele de călători			Transporturi de mărfuri în șlepuri și tancuri					
				Cantități				Coeficientul de utilizare al șlepurilor	
	Numărul călătorilor	Bagaje, mărfuri, mare viteză tone	Incasări lei	In trafic intern tone	In trafic internațional tone	Incasări lei	Tone kilometrice	Tone transportate pe tona capacitate	Tone kilometrice pe tona capacitate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1911/12	327.675	1.236	*) 573.812	283.815	103.920	*) 3.634.130	—	387.735 / 73.250 = 5,29	—
1920/21	922.014	5.166	10.837.533	201.015	—	32.786.471	—	201.015 / 99.578 = 2,02	—
1930	610.765	2.769	42.104.537	170.728	40.213	47.191.893	111.406.863	210.941 / 102.575 = 2,05	111.406.863 / 102.575 = 1.086
1934/35	661.542	1.397	25.376.163	124.913	165.502	67.116.991	284.338.851	290.415 / 99.271 = 2,93	284.338.851 / 99.271 = 2.864
1935/36	774.629	1.801	30.064.689	67.850	141.942	74.497.390	211.966.020	209.792 / 101.704 = 2,06	211.966.020 / 101.704 = 2.084
1936/37	647.346	3.075	26.088.972	101.440	129.072	78.119.664	240.358.059	230.512 / 100.980 = 2,28	240.358.059 / 100.980 = 2.380
1937/38	703.611	3.517	25.859.755	93.546	181.477	115.405.112	294.773.053	275.023 / 100.338 = 2,74	294.773.053 / 100.338 = 2.938
1938/39	619.730	3.456	24.305.620	108.855	154.403	86.972.049	257.788.659	263.258 / 116.389 = 2,26	257.788.659 / 116.389 = 2.215

*) Lei aur.

Se remarcă transporturile de marfă în șlepuri și tancuri complete, în perioada antebelică (anul 1911—1912), cari se ridică la 283.815 tone, depășind toate cantitățile anuale transportate după războiu. Coeficientul de utilizare al șlepurilor a fost de asemeni cel mai ridicat (5,29 tone transportate pe tona capacitate, când în anii următori nu s'a ajuns nici la coeficientul 3).

Incasările, evaluate la 3.634.130 lei aur echivalând cu 3.634.130 × 40 = 145 milioane lei, sunt de asemeni maxime.

Transporturile de pasageri au fost maxime în 1920, apropiindu-se de 1 milion de călători transportați (922.014).

In perioada ultimilor 5 ani (1934—38) nu se observă variațiuni remarcabile nici la transporturile de mărfuri nici la cele de călători.

Repartizat pe țări, traficul internațional al N.F.R.-ului în ultimul an (1938) de 154.400 tone a fost următorul (în tone):

România—Germania (și invers)	35.500
România—Cehoslovacia (și invers)	24.200
România—Iugoslavia (și invers)	7.900
România—Ungaria (și invers)	4.500
Cehoslovacia—Marea-Neagră (și invers)	14.000
Germania—Ungaria (și invers)	9.700
Alte țări	58.600

Pentru exploatarea tancurilor N.F.R. are, împreună cu societatea românească de navigație fluvială S.R.D., încă din 1931, o înțelegere cu organizația Tankgemeinschaft, în scopul stabilizării navlurilor pentru produsele petrolifere.

De asemeni N.F.R. este legat cu celelalte întreprinderi de navigație străine de pe Dunăre, printr'o serie de convențiuni, având de scop raționalizarea exploatării prin ajutor reciproc de remorcaje.

N. F. R. mai participă la un acord cu unele societăți străine de navigație pe Dunăre, în scopul stabilizării navlurilor în traficul de cereale și mărfuri.

Deosebit de aceasta, N.F.R. participă împreună cu S.M.R., C.F.R. și celelalte companii de navigație pe Dunăre la traficul D.O. (Dunăre-Orient), pentru transporturile exprese de mărfuri între Europa Centrală și Levant precum și la traficul D.O.V. (Dunăre—Orient—Verkehr) în legătură cu S.M.R. și celelalte companii de navigație pe Dunăre.

Apoi are cu C.F.R. o convenție pentru trafic direct combinat din porturi la stațiunile de cale ferată, în legătură cu cursele regulate de mărfuri și călători. In fine, sub egida C.F.R.-ului, N.F.R. participă la convențiunile internaționale de mărfuri și călători, pentru traficul internațional Polon—Român-Bulgar și Bulgar—Român—Ungar.

SOCIETATEA ANONIMĂ ROMÂNĂ DE NAVIGAȚIUNE PE DUNĂRE «S.R.D.»

S.R.D. este societate anonimă cu acțiuni nominative, având ca obiect transporturile pe apă și construcțiuni navale.

Sediul societății se află în București. Pentru nevoile exploatării sale, societatea mai posedă: o Direcțiune de Exploatare la Brăila și un număr de 17 agenții de exploatare în următoarele porturi: Vâlcov, Chilia-Nouă, Ismail, Tulcea, Isaccea, Reni, Galați, Brăila, Silistra, Oltenița, Giurgiu, Turnu-Măgurele, Corabia, Calafat, Gruia, Turnu-Severin și Timișoara. De asemenea are reprezentanți în porturile: Belgrad, Budapesta, Bratislava, Viena și Regensburg.

Capital, conducere, legături. Capitalul societății este de lei 80.000.000, subscris și vărsat în întregime, fiind divizat în 160.000 acțiuni nominative a 500 lei valoare nominală fiecare. Capitalul românesc este de 94%, iar cel străin numai de 6%.

Societatea lucrează cu cele mai importante instituțiuni de credit din țară, fără a fi controlată și nu controlează nici o altă întreprindere.

Participă la înțelegerea dintre toate societățile de navigație de pe Dunăre.

Conducerea este încredințată unui consiliu de administrație compus din 10 membri, un președinte, un vice-președinte și un administrator delegat. Chestiunile curente sunt rezolvate de comitetul de direcție (4 membri) și directorul general.

Istoricul întreprinderii. Societatea a fost constituită în Iunie 1914, de către: Banca Românească, Banca Agricolă, Banca Marmorosch Blank & Co., Commerz und Diskontobank, Banca Comercială Română, Banca Generală Română, Banca de Scont din București, Banca de Credit Român, Banca Comerțului, firma Fratelli Bach și G. Fernic.

Societatea a fost constituită cu un capital de 15.000.000 lei aur, din care prima emisiune de 7.200.000 lei aur, s'a acoperit prin aportul în natură a 62 șlepuri cu o capacitate totală de 76.600 tone, un remorcher cu o putere de 350 H.P., 4 elevatoare plutitoare cu o capacitate totală de descărcare de 440 tone pe oră și 2.000.000 lei în numerar.

Din cauza răsboiului mondial activitatea societății a fost destul de redusă, iar dela intrarea României în răsboiu și până la 1919, activitatea ei a fost complet suspendată.

Cea mai mare parte din flota societății a fost rechiziționată și întrebuințată exclusiv pentru nevoile armatei, fie pentru transporturi, fie pentru construiri de poduri pe Dunăre.

Restul parcului de vase și anume: 20 șlepuri și 4 elevatoare au fost surprinse la declararea răsboiului în diferite porturi pe Dunăre (amonte de Oltenița) căzând pradă armatei inamice, o parte au fost înnecate, iar altă parte au fost găsite după răsboiu în stare avariată.

Pagubele suferite de societate în timpul răsboiului au fost evaluate în anul 1919, de către instanțele competente, la suma de peste 10.500.000 lei — sumă din care societatea nu a primit până astăzi nimic. Cu toate acestea societatea, din măriri de capital, rezerve și amortizări prelevate din beneficiile sale, a procedat în primul rând la repararea vaselor avariate, înlocuirea vaselor pierdute și în al doilea rând, pentru completarea urgentă a parcului său cu unități noui, pentru a putea corespunde necesităților din ce în ce mai mari ale comerțului pe Dunăre și mai ales pentru organizarea transporturilor pe Dunărea de Sus peste Porțile de Fier.

Din capitalul subscris de acționari și din rezervele făcute din beneficiile sale anuale, societatea și-a dobândit treptat patrimoniul important pe care-l posedă astăzi.

Parcul de vase se compune din următoarele unități (30 Iunie 1939):

95 șlepuri, tancuri și pontoane cu o capacitate de circa 95.000 tone.

3 vase de pasageri, «Principele Mihai», «Ismail» și «Anghel Saligny», în total cu o putere de cca 1.700 H.P.

20 de remorchere cu o putere de 7.200 H.P. dintre care două cu motoare. Remorcherele «Regele Ferdinand I» și «Nicolae Ștefănescu» și unul cu aburi «Vintilă Brătianu», sunt speciale pentru regiunea cataractelor și Dunărea-de-Sus.

4 elevatoare plutitoare.

1 atelier plutitor pentru reparațiuni de vase, în afară de atelierele din București și Brăila.

In construcție se află:

1 remorcher cu motoare Diesel (remorcherul «Bihor»), special pentru Dunărea de Sus, cu o putere de 1.000 H.P.

8 șlepuri speciale pentru Dunărea de Sus, cu o capacitate de 751 tone fiecare.

In tabloul ce urmează dăm numărul de călători și cantitățile de mărfuri transportate de S.R.D. în ultimii 10 ani.

Tab. VIII — Numărul călătorilor şi mărfurile transportate de S. R. D., în anii 1929—1938

Anul	Transporturi cu şlepuri şi tancuri complete		Transporturi de pasageri şi mărfuri colete	
	Cereale, derivate şi mărfuri diverse tone	Produse petrolifere tone	Călători	Mărfuri, bagaje tone
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1929	132.598	69.430	121.411	31.056
1930	162.300	79.060	154.394	20.700
1931	176.400	44.500	119.000	18.000
1932	163.900	26.600	97.980	12.000
1933	214.000	44.500	91.800	13.100
1934	195.000	48.500	93.602	14.371
1935	242.000	45.400	130.382	11.919
1936	209.100	48.000	92.812	13.085
1937	202.240	42.920	97.175	13.129
1938	191.880	39.910	91.650	12.600

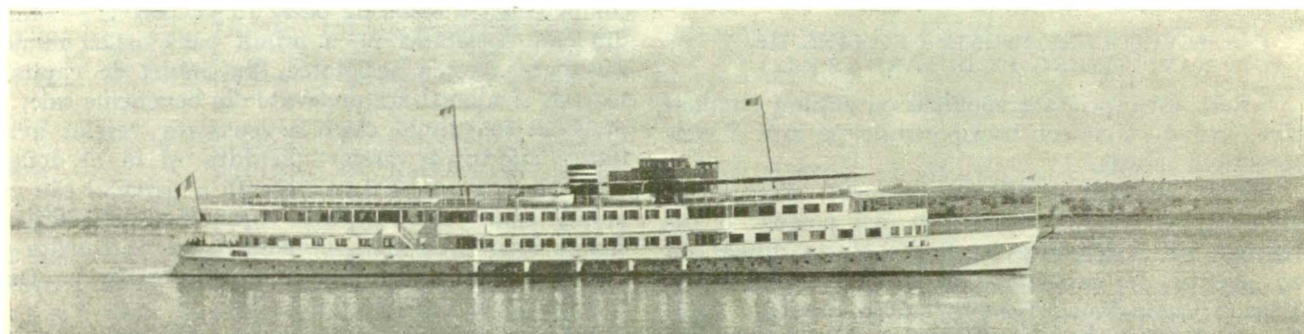
COMISIUNEA INTERNAŢIONALĂ A DUNĂRII (C.I.D.)

Inceputurile legale ale acestei comisiuni se află în prevederile Tratatului dela Paris (1856), când s'a înfiinţat aşa numita «Comisiune Riverană».

pavilioanele tuturor puterilor să fie tratate pe picior de completă egalitate şi în mod general, ca nici o atingere să nu fie adusă caracterului internaţional pe care tratatele l-au atribuit reţelei internaţionalizate a Dunării.

In ce priveşte sectorul Porţilor de Fier, adăugăm că în ultimii ani, în urma unei convenţii, lucrările de ameliorare, precum şi administraţia acestui sector a trecut în sarcina unei Comisiuni mixte Româno-Iugoslave, Comisiunea Internaţională a Dunării rezervându-şi rolul de a supraveghea respectarea libertăţilor de navigaţie, precum şi aplicarea integrală a Statutului Dunării.

In urma recentelor evenimente politice întâmplate în Europa Centrală, competenţa Comisiunii Internaţionale a Dunării a fost restrânsă, în special în sectorul Dunării curgând pe teritoriu german. Din aceleaşi motive, sediul acestei comisiuni a fost transferat dela Viena la Belgrad.

VASUL DE PASAGERI «MIHAI VITEAZUL» N. F. R.

Am văzut din cine era formată această comisiune.

Conform Statutului Definitiv al Dunării, alcătuirea, competenţa şi modul de lucru al Comisiunii Internaţionale a Dunării sunt următoarele:

Comisiunea Internaţională a Dunării este compusă, conform articolelor 347 al Tratatului dela Versailles, 302 al Tratatului dela Saint-Germain, 230 al Tratatului dela Neuilly şi 286 al Tratatului dela Trianon, din doi reprezentanţi ai statelor germane riverane, un reprezentant al fiecăruia din celelalte state riverane şi un reprezentant al fiecăruia din statele neriverane, reprezentate în Comisiunea Europeană a Dunării, sau cari ar putea fi reprezentate în viitor.

Competenţa Comisiunii Internaţionale a Dunării se întinde asupra părţii din Dunărea cuprinsă între Ulm şi Brăila şi asupra reţelei fluviale declarată internaţională.

Asupra părţii din Dunăre şi asupra reţelei fluviale puse sub competenţa sa, şi în limita puterilor date, Comisiunea Internaţională veghează ca nici un obstacol să nu fie pus, din partea unuia sau mai multor state, liberei navigaţiuni pe fluviu, ca, atât pentru trecerea cât şi pentru folosinţa porturilor, a instalaţiilor şi a utilajului lor, supuşii, bunurile şi

COMISIUNEA EUROPEANĂ A DUNĂRII (C.E.D.)

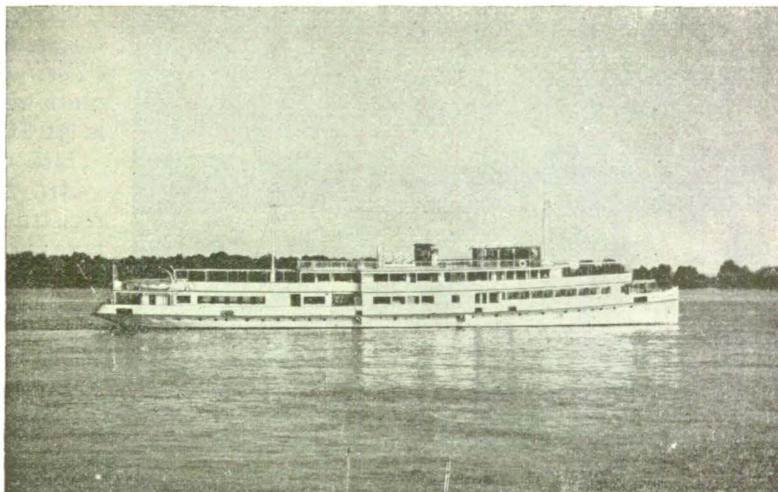
S'a văzut în capitolul «Istoricul desvoltării porturilor şi navigaţiei în România», modul în care a luat naştere Comisiunea Europeană a Dunării, precum şi începuturile ei.

Atribuţiunile şi competenţa acestei comisiuni au fost revăzute şi stabilite în Conferinţa dela Paris din 1923, care a redactat «Statutul Definitiv al Dunării».

Iată câteva prevederi ale acestui statut:

«Navigaţiunea pe Dunăre este liberă şi deschisă tuturor pavilioanelor în condiţiuni de completă egalitate pe tot cursul navigabil al fluviului, adică între Ulm şi Marea Neagră şi pe toată reţeaua fluvială internaţionalizată, în aşa fel încât nici o deosebire să nu fie făcută în dauna supuşilor, bunurilor şi pavilionului unei Puteri oarecare, între aceştia şi supuşii, bunurile şi pavilionul Statului riveran însuşi sau ai Statului ai cărui supuşi, bunuri şi pavilion se bucură de tratamentul cel mai favorabil».

«Transportul mărfurilor şi al călătorilor între porturile diferitelor state riverane, precum şi între porturile unui aceluiaşi stat este liber şi deschis tuturor pavilioanelor în condiţiuni de completă egalitate, pe reţeaua internaţionalizată a Dunării.

VASUL DE PASAGERI «PRINCIPELE MIHAI» S. R. D.

«Totuși, înființarea unui serviciu local regulat de transport de călători și de mărfuri indigene sau indigenate între porturile unuia și aceluiași stat, nu va putea fi făcută de către un pavilion străin, decât în conformitate cu regulamentele naționale și de acord cu autoritățile Statului riveran interesat».

Rețeaua fluvială internaționalizată este: Morava și Thaya în partea cursului lor care constitue frontiera între Austria și Cehoslovacia; Drava dela Barcs; Tisa dela gura Someșului; Mureșul dela Arad, precum și canalele laterale sau șenalele cari s'ar stabili, fie pentru a dubla fie pentru a ameliora secțiuni navigabile în mod natural ale unuia din aceste cursuri de apă.

Libertatea navigațiunii și egalitatea dintre pavilioane sunt asigurate de către două comisiuni distincte, și anume: Comisiunea Europeană a Dunării a cărei competență se întinde asupra părții fluviului zisă Dunărea maritimă și Comisiunea Internațională a Dunării, a cărei competență se întinde asupra Dunării fluviale navigabile, precum și asupra căilor de apă declarate internaționale.

Comisiunea Europeană a Dunării este compusă provizoriu din reprezentanții Franței, Marei Britanii, Italiei și României, printr'un delegat de fiecare Putere.

Totuși, orice stat european care va justifica în viitor interese comerciale maritime și europene suficiente la gurile Dunării va putea, la cererea sa, să fie admis a fi reprezentat în comisiune în urma unei deciziuni unanime luată de guvernele cari sunt reprezentate.

Comisiunea Europeană exercită puterile pe care le avea înainte de răsboiu.

Nu se schimbă nimic din drepturile, atribuțiunile și imunitățile ce are în baza tratatelor, convențiunilor, actelor și aranjamentelor internaționale relative la Dunăre și la gurile sale.

Competența Comisiunii Europene se întinde, în aceleași condițiuni ca și în trecut și fără nici o modificare a limitelor sale actuale, asupra Dunării maritime, adică dela gurile fluviului până la punctul unde începe competența Comisiunii Internaționale.

Puterile Comisiunii Europene nu vor putea lua sfârșit decât printr'un aranjament internațional încheiat de către toate statele reprezentate în comisiune.

Sediul legal al comisiunii rămâne fixat la Galați.

Statutul Dunării a fost profund modificat prin aranjamentul dela Sinaia, intervenit între puterile componente ale Comisiunii, la 1 Martie 1939. Consecințele de ordin tehnic, juridic și politic ale acestui act care recunoaște României drepturile ei suverane la gurile marelui fluviu, sunt expuse în capitolul: *Noua situație la gurile Dunării* [1]).

* * *

Activitatea Comisiunii Europene a Dunării a fost remarcabilă, dând rezultate frumoase, mai ales în prima parte a existenței sale.

Lupta contra depozitelor aduse de Dunăre a fost mare. Astfel, dela ridicarea generală din 1894 și până la 1924 (timp de 30 ani), Dunărea a adus cca 2,5 miliarde tone materii solide. Repartiția acestui debit ar fi următoarea:

Brațul Chilia 1,7 miliarde tone, cu o medie anuală de 56 milioane tone.

Brațul Sulina 0,2 miliarde tone, cu o medie anuală de 7 milioane tone.

Brațul Sf. Gheorghe 0,6 miliarde tone, cu o medie anuală de 20 milioane tone.

Inaintările gurilor Dunării în perioada 1856—1923 sunt date în tabloul IX din pagina următoare.

---

[1]) Vezi pag. 123—127.

VASUL DE PASAGERI «PRINCIPELE MIHAI»: SALON CL. I

ECLUSĂ PE CANALUL BEGA

Tab. IX — Inaintările gurilor Dunării în anii 1856—1923 (în picioare)

Braţul	Direcţia de înaintare	Anul					
		1856—71	1871—83	1883—94	1894—1906	1906—23	1856—1923 (medie)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Occacov	E	320	583	291	—	394	253
Noul-Stambul	E	133	375	273	208	156	210
Vechiul-Stambul	S-E	7	167	109	208	569	200
Sulina	E	40	113	45	62	79	65
Sf.-Gheorghe	E	64	108	41	59	13	51

Cantităţile dragate pentru întreţinerea şenalului navigabil la gura Sulinei au fost (în m^3):

1894	84.140
1904	297.000
1914	463.612
1924	1.453.819
1925	2.152.100
1934	360.000
1938	708.200

Totalul cubului dragat în intervalul 1894—1938 la gura Sulinei se ridică la cca 24 milioane m^3.

Dragajele efectuate în amonte dela ceatalul Sf.-Gheorghe şi până la Brăila se pot evalua între 50.000—60.000 m^3/an.

Canalul propriu zis al Sulinei — mai ales în urma tăierii vechilor coturi — se menţine la adâncimea necesară fără lucrări speciale.

Construcţia de diguri paralele la gura Sulinei se poate cifra în perioada dela 1923—1937 la 4 km. Dacă adăugăm şi cele construite între 1860—1923, lungimea totală se ridică la peste 5 km.

Numărul naufragiilor la gurile Dunării au scăzut considerabil, în urma lucrărilor de îmbunătăţire întreprinse de C.E.D.

In ultimul timp, proporţia de naufragii a scăzut la mai puţin de 25% din proporţia perioadei 1861—1870.

Azi eşirea la mare este asigurată pentru o adâncime de 24 picioare (cca 7 m). Intreţinerea acesteia devine însă din ce în ce mai anevoioasă şi costisitoare, iar posibilităţile pentru sporirea ei sunt foarte problematice.

Din această cauză, cercurile tehnice româneşti sunt în căutarea unei noui soluţii, cu caracter definitiv, pentru eşirea la Mare.

Taxele pe cari trebuiau să le plătească vasele la trecerea prin Canalul Sulinei sunt specificate în: «*Tarif des Droits de Navigation à prélever à l'embouchure de Soulina*» din 28 Octomvrie 1927, tipărit la 31 Decemvrie 1930.

Iată câteva din prevederile acestui tarif:

Art. 1. — Orice vas de mare va plăti pe tona de registru la eşirea din Sulina în Mare, următoarele taxe:

	Fr. aur	Tarif
Dacă încarcă sau descarcă în amonte de Sulina	3,70	A
Dacă încarcă sau descarcă în portul Sulina . .	3,50	B
Dacă încarcă sau descarcă în rada Sulinei . .	0,65	C

Vasul de mare care plăteşte taxa A, nu este supus nici la taxa B, nici la taxa C, iar vasul care plăteşte taxa B, nu este supus la taxa C.

Art. 2. — Orice bastiment fluvial va plăti pe tona de registru la eşirea sa din Sulina taxa următoare:

	Fr. aur	Tarif
Dacă încarcă sau descarcă în rada Sulinei . .	1,15	D
Dacă încarcă sau descarcă în portul Sulina . .	0,40	E

Vasul care plăteşte taxa D nu mai este supus la taxa E.

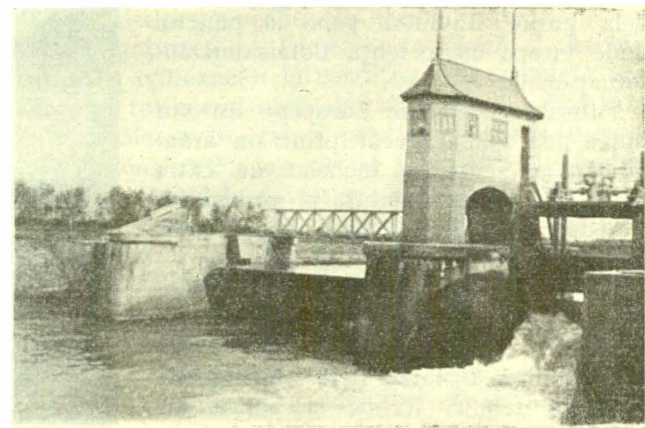
Veniturile C.E.D. în perioada 1860—1930 au fost de 155.435.715 fr. aur.

Cheltuelile C.E.D., în franci aur, pe aceeaşi perioadă sunt date detaliat în tabloul de mai jos.

Tab. X — Cheltuelile Comisiunii Europene a Dunării în perioada 1860—1930 (în franci aur)

Natura cheltuelilor	Valoarea cheltuelilor în franci aur
(1)	(2)
Total . . .	157.494.110
Administraţia interioară	11.083.507
Cheltueli pentru serviciul navigaţiei 1)	36.652.979
Spitale	4.136.280
Serviciul Tehnic	59.159.840
Lucrări definitive (1866—1871)	3.375.000
Rectificări ale canalului	11.820.376
Prelungiri de diguri	13.561.837
Impozite	5.079.135
La telegraf	88.870
Cheltueli diverse	10.489.570
Subvenţia fondului de retragere	2.046.716

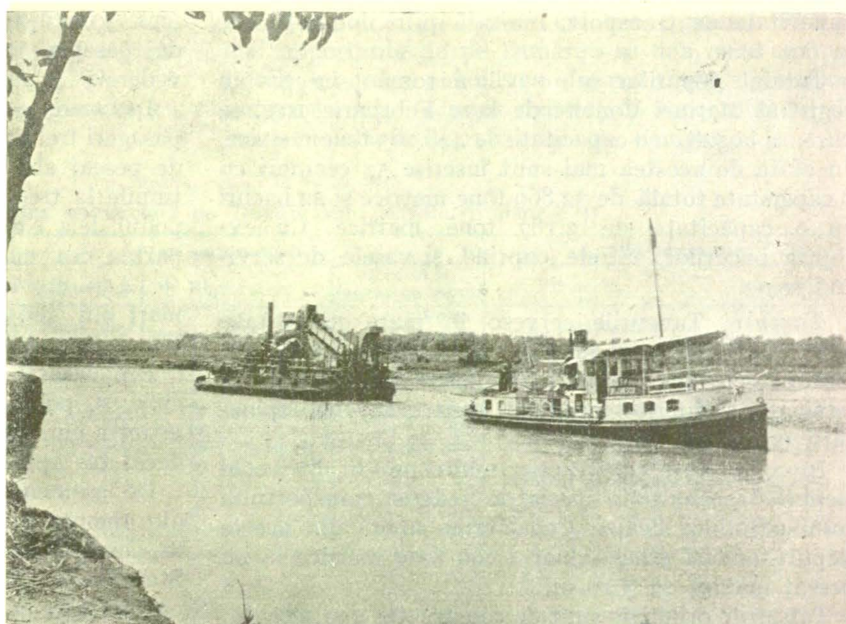
1) Inspectoratul navigaţiei, căpitănii de port, Casa de navigaţie, Serviciul de pilotaj şi faruri.

BARAJ PE CANALUL BEGA

Balanța financiară a Comisiunii Europene a Dunării înseamnă deci, pe intervalul 1860—1930 (70 ani), un deficit de circa 2 milioane franci aur.

In perioada 1930—1937 veniturile au fost de 30,9 milioane franci aur iar cheltuelile de 26,2 milioane franci aur (fără sumele destinate constituirii diferitelor fonduri și nici anuitățile împrumuturilor).

LUCRĂRI DE DRAGARE PE PRUT

MATERIAL DE NAVIGAȚIE

In apele românești se pot întâlni cele mai diverse tipuri de vase, dela cel mai modern vapor cu motoare Diesel și până la cea mai primitivă barcă scobită dintr'un trunchiu de copac.

După posibilitățile de navigație, vasele sunt de două feluri: vase fără mijloace proprii de propulsiune și vase automotoare.

Din primul fel sunt *bărcile* de diferite tipuri, *lotcile* și *barcazele* pescărești, *cârnele* pentru transportul oilor în baltă, *caicurile*, *ceamurile* și *gabarele* pentru transportul pietrei, nisipului sau lemnelor de foc, *bacurile* pentru traversat râurile, *pletinele* pentru transportul cerealelor pe Prut, *corăbiile* și *șlepurile* pentru transportul mărfurilor, *pontoanele* pentru acostarea vaselor, *tancurile* pentru transportul produselor petrolifere, *elevatoarele plutitoare* pentru transportul cerealelor, etc.

In a doua categorie intră: *șalupele*, *remorcherele*, *șlepurile* și *tancurile auto-motoare*, *cargoboatele*, *vasele petrolifere*, *vasele de pasageri*, etc. Remorcherele și vasele de pasageri sunt cu elice, sau cu roți cu sbaturi. Vasele maritime sunt numai cu elice.

In afară de acestea mai trebue să cităm vasele întrebuințate în scopuri tehnice și anume: *drăgile* cu cupe sau aspiratoare întrebuințate pentru săparea și curățirea fundului, *titanele* și *macaralele plutitoare* pentru ridicarea sarcinelor mari, *vasele de salvare* și *șlepurile ridicătoare* pentru cazuri de naufragiu, *derocheuzele* pentru spartul stâncilor de fund, *șalandele* pentru transportul materialului dragat, *docurile plutitoare* pentru reparația vaselor, etc.

A) FLOTA COMERCIALĂ DE NAVIGAȚIE INTERIOARĂ

Remorcherele folosite pe sectorul românesc al Dunării sunt în majoritate cu sbaturi și au o putere variind între 200—1.500 H. P. Tipul de remorchere de 1.000 H. P. sau mai mult este destul de rar și se întrebuințează în general pentru remorcajul convoaielor în sectorul cataractelor. In tabloul următor se găsesc caracteristicele câtorva din aceste remorchere.

Șlepuri. Tipul de șlep este foarte divers. Trecând peste cele mici, tipul cel mai frecvent are o capacitate variind între 600—1.000 tone. Caracteristice pentru apele românești, și în special pentru sectorul aval al Dunării sunt așa numitele « șlepuri grecești ». Acestea pot încărca până la 1.800 tone și au un pescaj ce poate ajunge la 4 m; lungimile ating 95 m, iar lățimile 11 m. Utilizarea lor nu este supusă nici unei

Tab. XI — Caracteristicele câtorva remorchere

Remorcherul	Proprietar	Anul constr.	Dimensiuni			Mașini	Puterea totală în H. P.
			Lungime	Lățime	Pescaj		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Decebal [1])	N.F.R.	1916	64,50	8,30	1,50	cu aburi	1.200
Traian [1])	N.F.R.	1911	65,00	9,00	1,70	cu aburi	1.000
Regele Ferdinand [2])	S.R.D.	1930	48,22	8,02	1,50	Mot. Diesel	1.000
Vintilă Brătianu [1])	S.R.D.	1931	58,60	7,60	1,50	cu aburi	800

[1]) Sistem de propulsie cu sbaturi.
[2]) Sistem de propulsie cu elice.

restricții în sectorul Dunării maritime. Este însă condiționată de nivelul apelor în amonte de Brăila și nu este posibilă în sectorul cataractelor. De altfel în acest sector chiar șlepurile de tonaj obișnuit suferă restricțiuni în timpul apelor scăzute, fiind obligate să nu folosească decât o parte din capacitatea lor de încărcare. Pescajul admis se reduce până la 1,20—1,30 m.

Șlepurile de Prut au lungimea limitată de necesitatea de a se putea înscrie în coturile atât de pronunțate ale râului. Prescripțiunile pentru poliția navigației pe Prut (1933) limitează lungimea vaselor, ce se vor construi din nou, la 45 m.

Actualmente pe Prut pot naviga în mod curent și șlepuri până la 55 m. Lățimile nu sunt limitate de nici o prescripție și ajung până la 10 m — lățime apreciabilă în raport cu lungimea redusă a șlepului — lățime care nu se întâlnește pe Dunăre decât la șlepurile mari cari depășesc 1.000 tone capacitate. Pentru un calaj redus de 1,25 m, șlepurile de Prut pot transporta cca 300 tone încărcământ. Cu un calaj sporit până la 2 m, șlepurile pot folosi întreaga lor

capacitate de transport, limitată prin nouile norme la 600 tone.

Totalul şlepurilor sub pavilion român, înscrise în registrul Marinei Comerciale la 1 Februarie 1939 se cifrează la 528 cu o capacitate de 448.163 tone metrice. In afară de acestea mai sunt înscrise 52 ceamuri cu o capacitate totală de 32.869 tone metrice şi 22 bacuri cu o capacitate de 2.187 tone metrice. Cu excepţia bacurilor, cifrele cuprind şi vasele de servitudine.

Tancuri. Tancurile servesc în mare majoritate pentru exportul produselor petrolifere în ţările din Europa Centrală. Câteva sunt folosite de societăţile de navigaţie şi diferite autorităţi pentru nevoile exploatării (aprovizionare).

In ce priveşte construcţia, multe provin din vechi şlepuri, transformate special în vederea transportului combustibililor lichizi. Capacitatea unora din aceste şlepuri-tancuri atinge chiar 1.600 tone metrice la un pescaj maxim de 3,20 m.

Tancurile originale sunt de construcţie mai recentă. Ele au capacităţi mai mici până la cca 900 tone metrice. Din acestea remarcăm tancurile S. R. D. (în număr de şase) construite în 1922 la Linz, cu următoarele caracteristici:

Lungime. . . .	71,20 m	Pescaj maxim	1,77 m
Lăţime	10,00 m	Incărcământ maxim .	844 tone

Actualmente (1 Februarie 1939) se găsesc înscrise sub pavilion român, în registrul Direcţiei Marinei Comerciale, un număr de 70 tancuri cu o capacitate totală de 44.131 tone metrice (inclusiv tancurile de servitudine).

Şlepuri şi tancuri automotoare. Caracteristic pentru ultima vreme este construirea şi punerea în exploatare a unui mare număr de şlepuri şi tancuri automotoare. Construcţiunea acestora, începută pe o scară mare de companiile străine din susul Dunării, a fost adoptată şi de societăţile româneşti de navigaţie.

Navigaţia Fluvială Română dispune actualmente de 4 şlepuri cu motor cu o capacitate variind între 500—800 tone şi două tancuri automotoare de câte 640 tone.

Elevatoare plutitoare. Pentru transbordarea directă a cerealelor din şlepurile încărcate în porturile româneşti din amonte în vasele de mare ancorate în apele româneşti ale Dunării Maritime se utilizează elevatoarele plutitoare.

Actualmente se găsesc înscrise sub pavilion român 19 elevatoare plutitoare, cu debite variind între 80—180 tone/oră. Din acestea, 7 aparţin Direcţiei Docurilor iar restul societăţilor de navigaţie şi armatorilor particulari. Majoritatea acestor elevatoare lucrează în Basinul Docurilor Brăila.

Vase de pasageri. Vasele de pasageri sunt, ca şi remorcherele, în majoritate cu sbaturi. Pescajul vaselor mai importante este cuprins între 1,70—2,50 m. Deoarece singurul pod existent pe Dunărea românească, cel dela Cernavoda, are calea foarte sus (cca. 30 m deasupra etiajului), supra structura vaselor de pasageri nu este limitată din acest punct de vedere.

In amonte de Turnu-Severin, însă, vasele de pasageri trebuesc să ţină seamă, pe lângă restricţiunile de pescaj ale cataractelor la ape mici şi de restricţiunile la trecerea pe sub poduri la ape mari. Astfel podul dela Novisad din Iugoslavia (km 1.261) — are partea cea mai de jos a suprastructurei la cota + 14,20 m; înălţimea deasupra etiajului a apelor mari din 1895 fiind de 6,19 m rezultă o înălţime liberă de trecere de numai 8,01 m.

Din această cauză, precum şi din motive comerciale şi politice, vasele româneşti de pasageri nu întreţin curse regulate cu străinătatea şi nu depăşesc decât rar apele româneşti ale Dunării.

De asemenea vasele de pasageri străine cari vin din amonte sunt în număr redus şi au capul de linie la Giurgiu, fără a putea — conform dispoziţiunilor Statutului Definitiv al Dunării — să facă transporturi între porturile româneşti. Dintre vasele străine, cari frecventează porturile româneşti, remarcabile sunt cele ale companiei D. D. S. G. (tipul Saturn, cu sbaturi) având o lungime de 78 m, lăţime de 17,40 m, pescajul maxim 1,68 m, 1.500 H. P., putând transporta până la 1.800 călători.

Pentru vasele româneşti de pasageri — mai importante — dăm următorul tablou:

Tab. XII — Caracteristicele principalelor vase româneşti de pasageri

Numele vaporului	Proprietar	Anul construcţiei	Dimensiuni			Putere totală în HP.	Pasageri
			Lungime	Lăţime	Pescaj maxim		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Principele Carol [1] .	N.F.R.	1895	69,50	7,90	1,80	800	900
Principele Mircea [2]	N.F.R.	1914	65,00	7,00	1,80	700	700
România Mare [1] .	N.F.R.	1900	59,96	8,00	1,70	700	800
Principele Mihai [3].	S.R.D.	1923	61,00	7,70	1,96	480	400
Regele Carol II [2] .	N.F.R.	1934	85,00	15,00	1,80	1.400	*)120

[1]) Cu sbaturi şi maşini cu aburi.
[2]) Cu 2 elici şi motor Diesel.
[3]) Cu 2 elici şi motor Bolinder.
*) Cabine.

In tabloul XIII, «Marina comercială de Dunăre sub pavilion românesc» se dau cifre globale pe anii 1924, 1935 şi 1938 pentru diferite categorii de vase.

Din examinarea acestui tablou se vede că în afară de sporirea numărului de tancuri (dela 25 tancuri cu 16.624 tone capacitate în 1924, la 70 tancuri cu 44.131 tone capacitate în 1938) nu a intervenit dela 1924 până în prezent nici o schimbare importantă a flotei comerciale româneşti de Dunăre. Societăţile şi armatorii s'au mărginit — în majoritate — să renoveze şi să întreţină parcul vechiu, provenit în mare parte dinainte de răsboiu.

Nici procentul în raport cu întreaga flotă a Dunării nu a variat, menţinându-se pentru vasele de pasageri şi remorchere în jurul coeficientului 18 (numărul de H. P. şi pentru vasele remorcate în jurul coeficientului 25 (pentru capacitate).

Aceeaşi constatare se desprinde (exceptând remorcherele) considerând parţial parcul de vase al celor două mari societăţi de navigaţie pe Dunăre: N. F. R. şi S. R. D. Raportate însă la starea antebelică, parcul apare totuşi apreciabil sporit.

In tabloul XV, «Flotele câtorva companii străine mai importante de pe Dunăre» se dau cifre comparative pe aceeaşi ani, din care se pot trage concluziuni asupra evoluţiei acestor societăţi şi raportului lor de forţe cu societăţile româneşti de navigaţie.

Tab. XIII — Marina comercială de Dunăre sub pavilion românesc [1])

Anul	Vase automotoare						Vase remorcate			
	Vase de pasageri		Remorchere		Şlepuri şi tancuri cu motor		Tancuri		Şlepuri	
	Număr	Forţa motrice în H.P.	Număr	Forţa motrice în H.P.	Număr	Forţa motrice în H.P.	Număr	Capacitate în tone	Număr	Capacitate în tone
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1924	22	7.750	87	26.215	2	470	25	16.624	501	432.539
In procente [2])	15	16	22	17	4	13	27	24	17	23
1935	22	[3]) 7.732	98	[3]) 26.287	6	[3]) 320	52	[4]) 33.534	488	[4]) 396.927
1938	23	9.538	89	26.967	6	[3]) 320	70	44.131	528	448.163
In procente [2])	—	19	—	17	—	—	Tancuri şi şlepuri capacitate 26%			

[1]) Inclusiv vasele de servitudine.
[2]) Procentul în raport cu întreaga flotă de pe Dunăre.
[3]) Lipseşte numărul de H.P. pentru 1 vas de pasageri, 7 remorchere şi 3 şlepuri cu motor.
[4]) Lipseşte tonajul pentru 1 tanc şi 26 şlepuri.

Tab. XIV — Evoluţia flotelor câtorva societăţi de navigaţie româneşti pe Dunăre

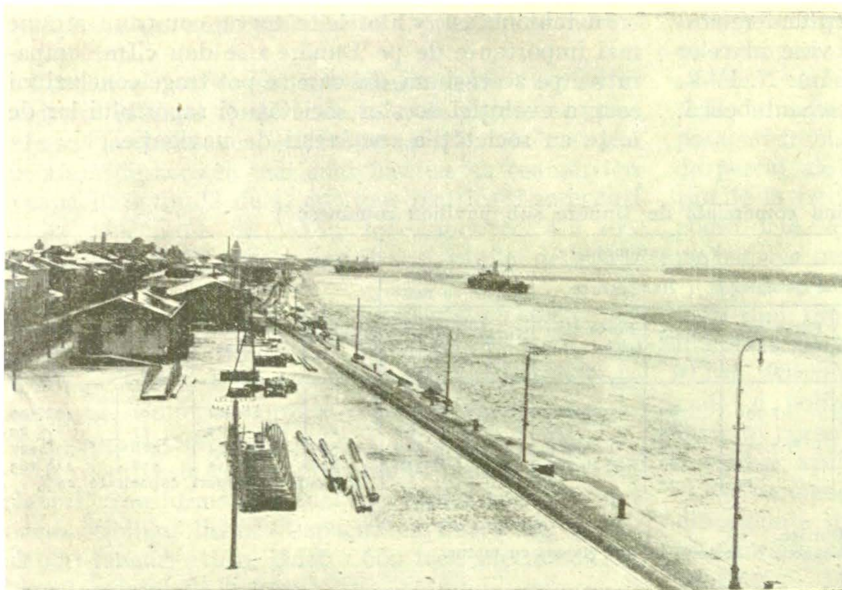
Anul	Vase automotoare						Vase remorcate			
	Vase de pasageri		Remorchere		Şlepuri şi tancuri cu motor		Tancuri		Şlepuri	
	Număr	Forţa motrice în H.P.	Număr	Forţa motrice în H.P.	Număr	Forţa motrice în H.P.	Număr	Capacitate maximă de încărcare în tone	Număr	Capacitate maximă de încărcare în tone
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
					Navigaţia Fluvială Română (N.F.R.)					
1913	11	3.210	12	6.800	1	120	13	5.694	107	67.556
1924	19	6.170	23	11.790	2	470	12	5.102	151	95.405
1935	21	6.120	21	10.220	1	120	14	6.000	128	93.000
1939	19	8.370	22 Remorchere, 6 şlepuri şi tancuri automotoare cu 15.635 H.P.				19	[2]) 8.938	132	93.852
					Societatea Română de Navigaţie pe Dunăre (S.R.D.)					
1914 [1])	—	—	1	350	—	—	—	—	62	75.000
1924	3	1.680	14	2.990	—	—	90 tancuri, şlepuri şi pontoane cu 94.309 tone capacitate			
1935	3	1.680	17	5.290	—	—	90 tancuri, şelpuri şi pontoane cu 90.884 tone capacitate			
1939	3	1.680	20	7.250	—	—	95 tancuri, şlepuri şi pontoane cu 94.315 tone capacitate			

[1]) Anul înfiinţării acestei societăţi.
[2]) Inclusiv 2 tancuri automotoare.

Tab. XV — Flotele câtorva companii străine mai importante de pe Dunăre

Compania	Anul	Vase automotoare								Vase remorcate			
		Vase de pasageri		Remorchere		Şlepuri cu motor		Tancuri cu motor		Tancuri		Şlepuri	
		Număr	Forţa motrice în H.P.	Număr	Forţa motrice în H.P.	Număr	Forţa motrice în H.P.	Număr	Forţa motrice în H.P.	Număr	Capacit. max. de încărcare în tone	Număr	Capacit. max. de încărcare în tone
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
D.D.S.G. [1])	1924	31	18.040	43	23.290	8	2.920	—	—	19	13.137	424	232.965
	1935	23	20.250	39	37.000	7	3.540	—	—	29	19.556	394	217.637
	1938	*	20.500	*	43.150	*	*	*	*	Şlepuri şi tancuri 241.412 tone			
M.F.T.R. [2])	1924	48	11.292	30	14.010	2	320	—	—	5	3.791	200	112.421
	1935	46	11.756	33	16.430	4	2.462	—	—	—	—	233	135.434
	1938	*	11.700	*	21.730	*	*	*	*	Şlepuri şi tancuri 160.318 tone			
B.L. [3])	1924	—	—	16	10.260	7	1.700	2	660	4	3.842	90	86.367
	1935	—	—	15	9.980	10	2.900	5	2.340	27	62.882	86	81.739
	1938	*	*	*	18.080	*	*	*	*	Şlepuri şi tancuri 155.240 tone			
D.R.P. [4])	1924	24	8.695	59	26.623	—	—	—	—	31	24.752	520	320.969
	1935	17	6.981	49	24.962	3	2.520	—	—	39	30.430	366	234.416
	1938		7.581	*	31.732	*	*	*	*	Şlepuri şi tancuri 320.313 tone			
C.S.D. [5])	1924	2	738	9	5.987	8	3.800	—	—	7	—	120	78.744
	1935	2	730	12	6.760	1	300	—	—	6	4.933	126	94.793
	1938	*	730	*	12.970	*	*	*	*	Şlepuri şi tancuri 107.778 tone			

[1]) Prima societate de navigaţie cu aburi pe Dunăre, societate austriacă, cu sediul la Viena. — [2]) Compania Regală Ungară de Navigaţie Fluvială şi Maritimă, cu sediul la Budapesta. — [3]) Lloydul Bavarez, societate germană, cu sediul la Regensburg. — [4]) Societatea Regală Iugoslavă de Navigaţie cu sediul la Belgrad. — [5]) Societatea Cehoslovacă de Navigaţie, cu sediul la Bratislava.
*) Lipsesc date.

DUNĂREA INGHEȚATĂ. CANAL SPART DE VASUL « MÂNTUIREA » PENTRU ADUCEREA CARGOBOTURILOR DELA BRĂILA LA GALAȚI

Pentru studiile hydrografice (sondagii, ridicări, măsurători de debite, vitese, curenți, etc.) sunt amenajate pontoane în care personalul poate locui și raporta imediat datele culese, bacuri pe care sunt instalate aparatele electrice pentru vitese și debite, bărci de sondagii cu tot utilajul necesar, precum și un număr de remorchere — variabil după necesități — care transportă convoaiele de studii.

In fine, Direcțiunea Hidraulică posedă și un important număr de pontoane (65 pontoane) și paserele de debarcare, cu ajutorul cărora se face acostarea vaselor în porturi.

Pentru construcțiuni noui și întreținerea parcului său de vase Direcțiunea Hidraulică are un șantier propriu în portul Giurgiu (Șantierul Diviziei de Dragaje).

B) FLOTA COMERCIALĂ DE NAVIGAȚIE MARITIMĂ

Flota comercială maritimă românească are un tonaj de 58.204 tone registru net pentru un număr de 26 vase. Din acestea un număr de 14 vase cu 35.334 t. r. n. aparțin Serviciului Maritim și 12 vase cu 22.870 t. r. n., particularilor.

Detalii asupra parcului Serviciului Maritim Român se găsesc la capitolul respectiv (pag. 99—102). Flota comercială maritimă aparținând particularilor se compune dintr'un vas de pasageri de 96 t. r. n. și 11 vase de marfă cu 22.784 t. r. n.

VASE DE POLIȚIE ȘI SERVITUDINE

Direcțiunea Hidraulică întrebuințează vasele de servitudine pentru întreținerea și semnalizarea șenalului navigabil și pentru construcția și întreținerea porturilor interioare.

Câteva din remorcherele Direcțiunii Hidraulice sunt special amenajate pentru instalarea geamandurilor de semnalizare și pentru sondarea adâncimilor navigabile.

Dragele acestei Direcțiuni — întrebuințate pentru îndepărtarea pragurilor și bancurilor ce se formează la ape mici în șenalul navigabil, precum și pentru păstrarea adâncimilor în basine și porturile interioare — funcționează toate cu cupe și au debite variind între 80 și 200 m^3 / oră. Draga « Anghel Saligny » — cea mai mare de pe Dunăre, — atinge 500 m^3/oră.

Pentru scoaterea vaselor înnecate, Direcțiunea Hidraulică dispune de 4 șlepuri ridicătoare cu o putere de ridicare de câte 150 și 200 tone, de 2 șlepuri cu pompe și de tot utilajul necesar pentru scafandri.

Dintre macaralele plutitoare, menționăm macaraua « Gruia » cu o forță de ridicare de 60 tone.

Direcțiunea Porturilor Maritime, întrebuințează parcul său de vase pentru construcțiunea și întreținerea porturilor maritime de pe litoralul românesc al Mărei Negre.

Pentru adâncirea fundurilor se folosește un număr de 3 drage. Din acestea, draga « Constanța » (cu cupe) și « România » (aspiratoare), dau debite de cca 80 — 100 m^3/oră. Draga « Midia » (aspiratoare), procurată de curând dela o societate de dragaje lucrând în Marea Baltică, poate atinge, în funduri asemănătoare cu ale acestei mări, 300—400 m^3/oră. Pentru fundurile stâncoase se întrebuințează o derocheuză cu un pilon de 10 tone.

Pentru transportul pe apă și așezarea în operă a blocurilor întrebuințate în construcția cheiurilor verticale și digurilor se utilizează o macara plutitoare de 40 tone forță de ridicare, două șalande automotoare de câte 500 H. P., șalande cu clapete, port-blocuri, etc.

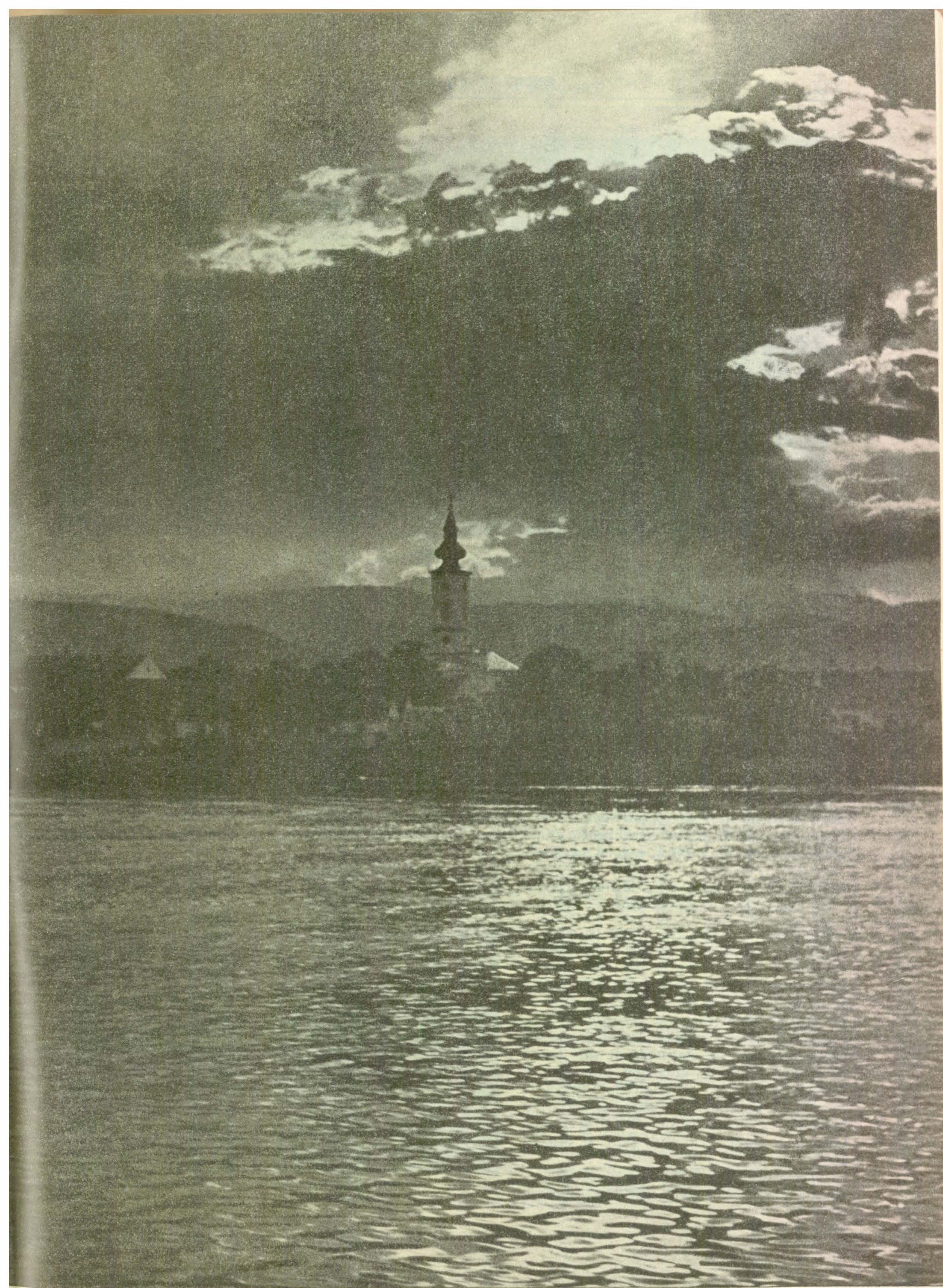
O parte din remorchere și pilotine servesc și la operațiunile de manevră a vaselor maritime care intră în port.

Direcțiunea Porturilor Maritime mai posedă vase și aparate speciale pentru studii hydrografice și curenți, etc., precum și tot utilajul necesar întrebuințării scafandrilor.

Pentru reparația vaselor posedă, afară de docul plutitor procurat de curând și o cală pentru vase mai mici, până la 1.000 tone.

Direcțiunea Dunării Maritime, posedă parcul de vase și instalațiile care au aparținut Comisiunii Europene a Dunării, pentru întreținerea și semnalizarea șenalului navigabil al Dunării maritime și eșirii la Mare.

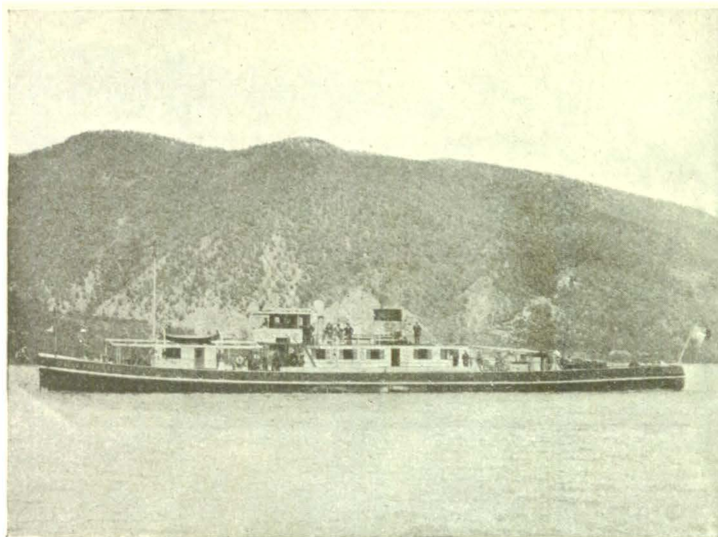
Iată câteva caracteristici ale vaselor foste proprietatea C. E. D.:

PE DUNĂRE

Foto Ing. N. Tomescu

Din «România», revista O.N.T.

REMORCHERUL S. R. D. «REGELE FERDINAND I»

Tab. XVI — Vasele Direcțiunii Dunării Maritime

Vasul	Anul construcției	Capacitatea toner.b.	Forța motrice în H.P.	Observațiuni
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Delta	1881	313	180	Dragă ponton cu cupe
Sir Charles Hartley	1891	313	280	Dragă cu cupe
Percy Sanderson .	1894	1.169	1.250	Dragă marină porteuză cu godeuri
Dimitrie Sturza . .	1908	1.300	1.200	Dragă marină porteuză cu aspirație
Carl Kuhl	1912	750	1.000	Dragă marină porteuză cu aspirație
Sulina	1923	1.165	950	Dragă marină porteuză cu godeuri

Din materialul întrebuințat pentru dragaje mai menționăm cele două șalande porteuze automotoare de câte 675 t. r. b. și 500 H. P., 30 șalande simple având capacități de transport între 30—100 tone, două macarale flotante de 10 tone, și una de 2 tone, etc.

Yachturile «Carolus Primus» și «Prince Ferdinand de Roumanie» au respectiv 274 t. r. b. și 102 t. r. b. și câte 300 H. P., iar vasul pentru studii hydrografice «Concordia» 251 t. r. b. și 340 H. P.

CIRCULAȚIA VASELOR, MĂRFURILOR ȘI CĂLĂTORILOR

Principalele puncte de intrare și eșire a mărfurilor transportate pe apă — în sau din România — sunt: Porțile de Fier pentru traficul cu Europa Centrală, canalul Sulina și portul Constanța pentru traficul cu țările din Basinul Mediteranian și Occident.

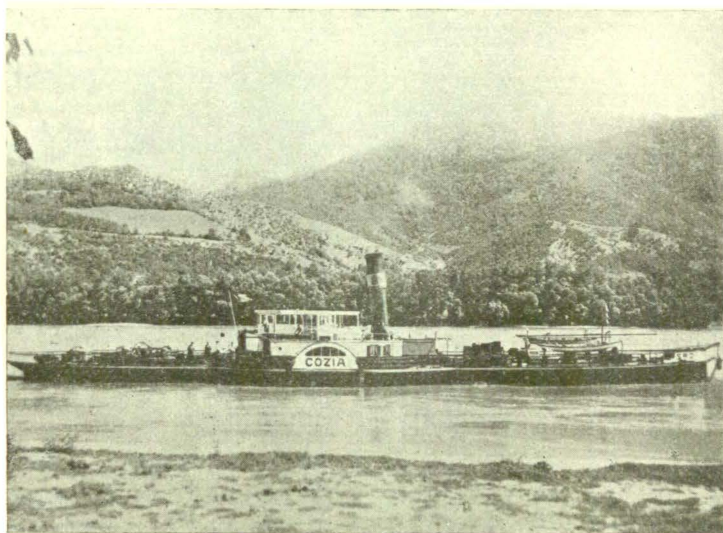
Afară de aceste puncte, asemănătoare în oarecare măsură cu stațiunile de cale ferată de frontieră, pentru circulația interioară a vaselor, mărfurilor și călătorilor trebuește considerată în primul rând mișcarea porturilor dunărene, a docurilor din Galați și Brăila, precum și traficul pe râul Prut și canalul Bega.

Cele ce urmează se referă la punctele specificate mai sus. Datele statistice cuprinse în tablouri se raportă la anii 1910, 1920, 1930 și 1938. Pe baza cifrelor cuprinse în aceste tablouri se pot face comparații și trage anumite concluzii, deși nu totdeauna cu caracter general, asupra evoluției traficului de mărfuri, vase și călători, încă din perioada antebelică. Anul 1910, poate fi considerat ca perfect reprezentativ pentru această perioadă. Anul 1920, următor imediat răsboiului, este în general deficitar. Flota țărilor Europei Centrale, cedează mare parte din trafic flotei românești dela Dunăre, care are o epocă bună. In fine, anul 1930, care precedează marea criză generală, poate fi considerat, în cei 20 de ani următori răsboiului, ca un an mediu. Anul 1938 este ultimul an, asupra căruia, la alcătuirea prezentului studiu, se găsesc date statistice complete. Din cauza distanței de timp, relativ mare, pe care se întinde expunerea statistică de față, s'au întâmpinat dificultăți în extragerea datelor, eventualele lipsuri și nepreciziuni (mai ales pentru anii 1910 și 1920), datorindu-se faptului că normele de înregistrare a mișcării vaselor și mărfurilor au variat dela timp la timp.

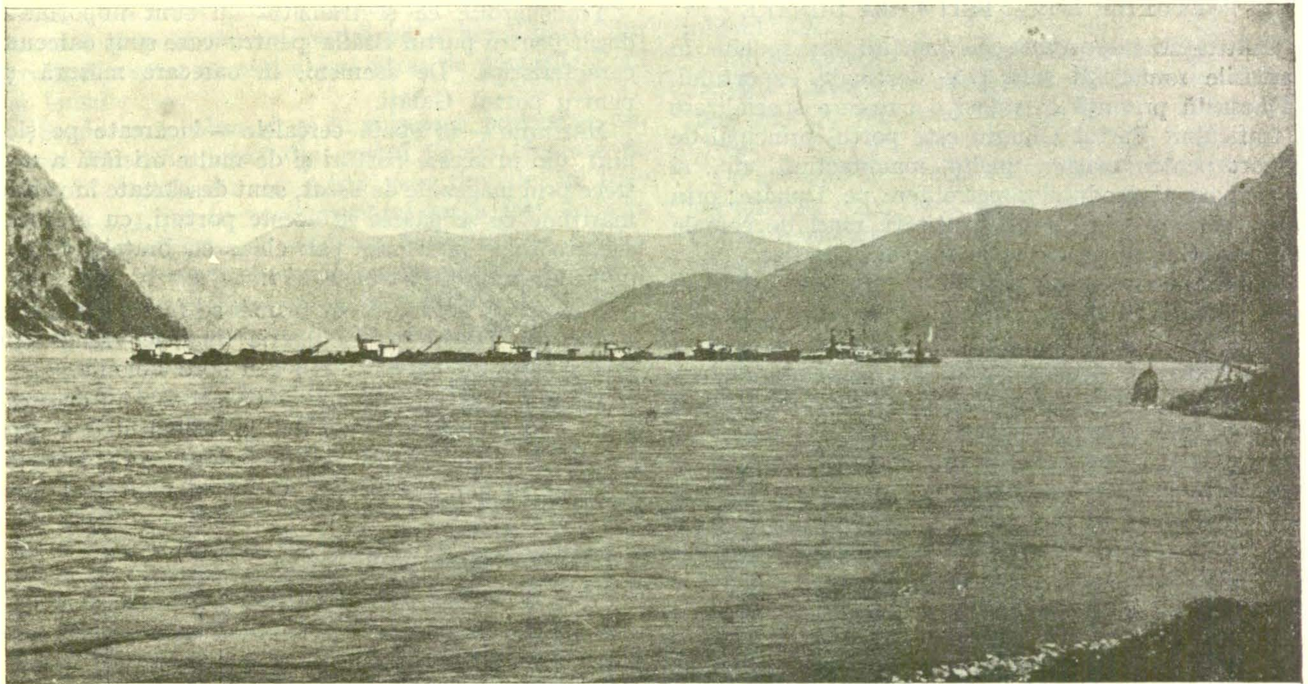
PORȚILE DE FIER

Cu excepția mișcării portului Orșova și a celorlalte câteva mici porturi din Banat — situate pe Dunăre — precum și a traficului Canalului Bega, intrările și eșirile prin Canalul Porților de Fier, reprezintă, foarte de aproape, volumul mărfurilor importate, exportate sau tranzitate pe apă din, sau spre țările din susul Dunării.

Din examinarea tablourilor respective se desprinde în primul rând constatarea că, numeric, pavilionul românesc nu reprezintă, — din numărul total de vase scurse, în amonte sau aval, — decât un procent mediu de cca 15%, procent care — cu excepția anului 1920, imediat postbelic, când flota comercială dela Dunăre ca și comerțul exterior al țărilor din Europa Centrală

REMORCHERUL S. R. D. «COZIA»

REMORCHERUL N. F. R. « TRAIAN » CU UN CONVOI DE ȘLEPURI PESTE GREBEN (SECTORUL CATARACTELOR)

se resimțeau de urmările răsboiului — se păstrează și pentru cantitățile de mărfuri transportate.

In ce privește volumul total al mărfurilor scurse prin Porțile de Fier — în amonte și aval — se observă o creștere apreciabilă, acesta trecând dela 582.000

Constatăm încă reaua utilizare a tonajului, român și străin, în spre aval — în special după răsboiu. Astfel în anul 1938 s'au transportat în amonte 1.372.000 tone mărfuri la un tonaj total de 2.020.000 tone metrice, iar în aval numai 486.000 tone, la

Tab. XVII — Traficul prin Porțile de Fier

Anul	Pavilionul	Total						In amonte						In aval					
		Numărul vaselor		Capacitatea tone metrice		Mărfuri transportate, tone a 1.000 kg		Numărul vaselor		Capacitatea tone metrice		Mărfuri transportate, tone a 1.000 kg		Numărul vaselor		Capacitatea tone metrice		Mărfuri transportate, tone a 1.000 kg	
		Cifre absolute	%	Cifre absolute	%	Cifre absolute	%	Cifre absolute	%	Cifre absolute	%	Cifre absolute	%	Cifre absolute	%	Cifre absolute	%	Cifre absolute	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)
1910	Total .	6.088	100	—	—	581.619	100	3.219	100	—	—	277.307	100	2.869	100	—	—	304.312	100
	Străin .	5.455	90	—	—	476.740	82	2.895	90	—	—	202.766	73	2.560	89	—	—	273.974	90
	Român .	633	10	—	—	104.879	18	324	10	—	—	74.541	27	309	11	—	—	30.338	10
1920	Total .	2.954	100	—	—	179.743	100	1.420	100	—	—	77.369	100	1.534	100	—	—	102.374	100
	Străin .	2.449	83	—	—	106.027	59	1.157	81	—	—	28.061	36	1.292	84	—	—	77.966	76
	Român .	505	17	—	—	73.716	41	263	19	—	—	49.308	64	242	16	—	—	24.408	24
1930	Total .	7.929	100	4.222.281	—	1.384.444	100	4.146	100	2.173.436	—	947.329	100	3.783	100	2.048.845	—	437.115	100
	Străin .	6.769	85	—	—	1.197.260	86	3.567	86	—	—	829.748	88	3.202	85	—	—	367.512	84
	Român .	1.160	15	—	—	187.184	14	579	14	—	—	117.581	12	581	15	—	—	69.603	16
1938	Total .	7.988	100	4.075.223	100	1.858.645	100	4.117	100	2.019.482	100	1.372.489	100	3.871	100	2.055.741	100	486.156	100
	Străin .	6.488	81	3.456.259	85	1.554.282	84	3.333	81	1.686.087	83	1.152.655	84	3.155	82	1.770.172	86	401.627	83
	Român .	1.500	19	618.964	15	304.363	16	784	19	333.395	17	219.834	16	716	18	285.569	14	84.529	17

Anul 1910 după « Rapport rélatif à la Navigation sur le Danube » W. D. Hines (Société des Nations). — Anii 1920 și 1930 după statisticele Comisiunei Internaționale a Dunării — Anul 1938 după « Raportul Statistic de Mișcarea Porturilor României 1938 ».

tone în 1910 la 1.384.000 tone în 1930 și 1.857.000 tone în 1938. Creșterea nu provine atât din mărfurile transportate în aval (cari trec dela 304.000 tone în 1910 la numai 486.000 tone în 1938), cât din volumul mărfurilor transportate în amonte, a cărui creștere se datorește intensificării exportului nostru de cereale și de produse petrolifere spre țările Europei Centrale.

un tonaj de 2.056.000 tone, ceea ce dă un coeficient de utilizare de 0,68 în amonte și numai 0,23 în aval.

Coeficientul de utilizare al vaselor sub pavilion român se menține în aceeași proporție.

Un an ideal în privința utilizării tonajului este 1910, când vasele au transportat în amonte 277.000 tone iar în aval 304.000 tone, deci cu un coeficient de utilizare aproape egal

PORTURILE ROMÂNEŞTI DELA DUNĂRE

Cantităţile importante de mărfuri manipulate în porturile româneşti sunt cele destinate exportului. In această privinţă există şi o oarecare specializare a traficului: Portul Giurgiu este portul principal de import pentru maşini, unelte, manufactură, etc., şi de export al produselor petrolifere pe Dunăre; prin portul Brăila se exportă cantităţi mari de cereale iar prin Galaţi cereale şi în special cherestea.

Din examinarea tabloului XVIII «Mişcarea principalelor porturi româneşti» în anul 1938, se vede că din totalul de 1.067.000 tone de mărfuri eşite prin portul Giurgiu, 940.000 tone sunt numai produse petrolifere; pentru Brăila cerealele şi derivatele ating 816.000 tone din totalul eşit de 919.000 tone, iar pentru Galaţi, din totalul de 450.000 tone, cheresteaua reprezintă 250.000 tone şi cerealele 160.000 tone.

Transbordul, ca şi tranzitul nu sunt importante decât pentru portul Brăila pentru care sunt oarecum caracteristice. De asemeni, în oarecare măsură şi pentru portul Galaţi.

Mărfurile — în speţă cerealele — încărcate pe şlepuri, vin în aceste porturi şi de multe ori fără a mai trece prin magaziile de uscat, sunt descărcate în vasele maritime ce se găsesc în aceste porturi, cu ajutorul elevatoarelor plutitoare sau chiar cu braţele, făcându-se aşa numitul « transbord ».

Operaţiuni însemnate de tranzit se fac cu cerealele venite din Iugoslavia, Bulgaria (înainte vreme din Rusia), sau cu mărfuri, din sau spre Polonia.

Traficul porturilor Brăila şi Galaţi este în descreştere. Astfel pentru portul Brăila, numărul de 6.041 de vase fluviale eşite în 1910 s'a redus la 4.653 în 1938, după ce în anii precedenţi fusese cu mult mai mic.

Tab. XVIII — Mişcarea principalelor porturi româneşti în 1938, pe categorii de mărfuri *)

Portul şi felul mărfurilor	Totalul mărfurilor intrate (Tone a 1.000 kg)					Totalul mărfurilor eşite (Tone a 1.000 kg.)				
	Total	Cabotaj	Import	Transbord	Transit	Total	Cabotaj	Export	Transbord	Transit
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	10)	(11)
Giurgiu Total . .	179.544	101.957	73.652	—	3.935	1.067.299	53.917	1.013.265	—	117
Cereale şi derivate . .	1.018	918	100	—	—	26.438	14.227	12.211	—	—
Produse petrolifere . .	139	—	139	—	—	940.458	729	939.729	—	—
Lemn brut şi lucrat .	31.500	31.495	5	—	—	8	8	—	—	—
Minereuri, ciment, etc.	17.648	12.531	5.117	—	—	92.982	37.849	55.133	—	—
Alimente, băuturi . .	7.930	44	3.951	—	3.935	717	613	11	—	93
Metale lucrate, maşini .	39.432	178	39.254	—	—	212	109	103	—	—
Manufactură	2.905	58	2.847	—	—	50	1	49	—	—
Cărbuni	13.536	10	13.526	—	—	—	—	—	—	—
Diverse	65.436	56.723	8.713	—	—	6.434	381	6.029	—	24
Brăila Total . .	846.989	213.373	73.060	316.107	244.449	919.301	15.567	339.230	316.094	248.410
Cereale şi derivate . .	528.505	3.614	12.883	286.355	225.653	815.555	1.449	298.360	286.142	229.604
Produse petrolifere . .	—	—	—	—	—	4.893	4.893	—	—	—
Lemn brut şi lucrat .	65.217	63.556	—	150	1.511	21.568	2.987	16.920	150	1.511
Minereuri, ciment, etc.	148.662	143.930	232	—	4.500	9.098	4.598	—	—	4.500
Alimente, băuturi . .	8.966	1.610	94	6.253	1.009	23.927	19	16.066	6.722	1.120
Metale lucrate, maşini .	57.974	17	50.795	4.302	2.860	7.880	486	—	4.301	3.093
Manufactură	35	1	34	—	—	6	6	—	—	—
Cărbuni	22.307	19	8.780	12.746	762	14.305	797	—	12.746	762
Diverse	15.323	626	242	6.301	8.154	22.069	332	7.884	6.033	7.820
Galaţi Total . .	232.958	134.714	58.990	16.168	23.086	449.821	47.738	362.829	16.168	23.086
Cereale şi derivate . .	22.481	3.221	2.023	15.104	2.133	159.508	4.823	137.448	15.104	2.133
Produse petrolifere . .	862	721	141	—	—	277	276	1	—	—
Lemn brut şi lucrat .	67.302	66.172	66	1.064	—	249.938	27.879	220.995	1.064	—
Minereuri, ciment, etc.	64.255	51.988	2.356	—	9.911	12.952	2.541	500	—	9.911
Alimente, băuturi . .	18.434	6.023	11.881	—	530	1.349	464	355	—	530
Metale lucrate, maşini .	17.398	720	15.531	—	1.147	2.230	1.083	—	—	1.147
Manufactură	2.024	—	1.903	—	121	121	—	—	—	121
Cărbuni	11.418	2.252	7.601	—	1.565	1.661	96	—	—	1.565
Diverse	28.784	3.617	17.488	—	7.679	21.785	10.576	3.530	—	7.679
Constanţa Total . .	192.402	—	159.093	—	33.309	3.946.776	—	3.937.046	—	9.730
Cereale şi derivate . .	29.743	—	65	—	29.678	500.005	—	499.995	—	10
Produse petrolifere . .	2.656	—	2.656	—	—	3.299.990	—	3.299.990	—	—
Lemn brut şi lucrat .	152	—	152	—	—	95.708	—	95.708	—	—
Minereuri, ciment, etc. .	2.272	—	2.272	—	—	226	—	226	—	—
Alimente, băuturi . .	33.892	—	33.892	—	—	8.851	—	8.851	—	—
Metale lucrate, maşini .	58.946	—	58.946	—	—	1.575	—	1.575	—	—
Manufactură	12.139	—	12.139	—	—	564	—	564	—	—
Cărbuni	19.728	—	19.728	—	—	26	—	26	—	—
Diverse	32.874	—	29.243	—	3.631	39.831	—	30.111	—	9,720

*) Raportul statistic pentru mişcarea porturilor.

Tot din acest tablou se poate vedea şi felul operaţiunilor efectuate în marile porturi româneşti. Transporturile în cabotaj (dela un port românesc la altul) sunt de mică importanţă.

Tot astfel pentru portul Galaţi din 954 vase maritime eşite în 1910 nu mai rămân în 1938 decât 382, tonajul respectiv fiind de 1.249.195 t. r. n. şi 697.527 t. r. n.

In explicarea fenomenului trebue avut în vedere — în afara chestiunilor generale de conjunctură economică şi politică — şi faptul că o bună parte din traficul acestor porturi a fost atras de porturile Reni şi Ismail.

Scăderea se observă şi în mişcarea porturilor din susul Dunării. Astfel din portul Calafat, înainte de răsboiu (1910), au eşit 1.698 vase fluviale, în 1930 numai 309, iar în 1938 numărul lor a fost de 436. De remarcat este că scăderea traficului s'a produs mai ales în porturile unde se manipulau cereale şi deci scăderea trebue pusă în legătură cu deficitul producţiei şi exportului nostru de cereale.

Portul Giurgiu, în schimb, este în continuă ascensiune, în primul rând din cauza vecinătăţii lui imediate cu Bucureştii, — ceea ce a făcut ca el să devină principalul punct de import al ţării, pe Dunărea de sus — şi apoi din cauza creşterii exportului de produse petrolifere. Numărul de vase eşite din acest port a crescut dela 2.370 în 1910 la 4.687 în 1938.

In ce priveşte *cantităţile totale* eşite din porturile româneşti dela Dunăre în trafic fluvial şi maritim, se găsesc cifre în tabloul XIX.

Date asupra ţărilor *de destinaţie şi de provenienţă* a mărfurilor manipulate în porturi se găsesc în tabloul XX.

Din examinarea tabloului XX, de mai jos, se remarcă o creştere a exportului în Cehoslovacia care trece dela 70 mii tone în 1930 la 274 mii tone în 1938.

De asemeni în Grecia exportul a crescut dela 191 mii tone în 1930, la 538 mii tone în 1938. Pentru Franţa creşterea observată în 1937 (1.056.405 exportate) nu se mai menţine însă în 1938, an în care nu s'a exportat decât 534.000 tone, deci o scădere de aproape 50% faţă de 1937.

Exportul în Palestina este în continuă creştere şi trece dela 51.848 tone în 1930 la 182.860 tone în 1937 şi la 221.907 tone în 1938.

La import nu se remarcă variaţii importante în afară de Egipt, Grecia şi Palestina.

In tabloul XXI din pagina următoare este arătat exportul României pe vase maritime şi fluviale, după pavilioane, în anul 1938.

Traficul de călători. Din cifrele tabloului XXII este de remarcat numărul mare de pasageri trans-

Tab. XIX — Mişcarea porturilor româneşti dela Dunăre (Cantităţi globale în tone) [1])

Specificare	1910		1920		1930		1938	
	Mărfuri descărcate	Mărfuri încărcate	Mărfuri descărcate	Mărfuri încărcate	Mărfuri descărcate	Mărfuri încărcate	Mărfuri descărcate	Mărfuri încărcate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Total . . .	3.257.187	5.400.130	1.269.592	2.473.765	2.697.462	6.329.410	1.917.012	3.949.711
Cereale şi derivate	2.094.712	4.193.103	624.756	1.850.047	1.526.089	4.028.876	*	*
Alte mărfuri	1.162.475	1.207.027	644.836	623.718	1.171.373	2.300.534	*	*

[1]) Trafic cu vase fluviale şi maritime — *) Lipsesc date.
Notă — Cantităţile de mai sus cuprind şi transbordul.
Date extrase din « Comerţul exterior al României », şi « Raportul statistic pentru mişcarea porturilor ».

Tab. XX — Importul şi exportul pe apă al României (porturi fluviale şi maritime) *)

Ţara	Export (tone)				Import (tone)			
	Cu vase fluviale		Cu vase maritime		Cu vase fluviale		Cu vase maritime	
	1930	1938	1930	1938	1930	1938	1930	1938
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Total . . .	1.346.214	1.271.866	5.388.815	4.973.202	113.316	110.654	265.631	341.392
America	—	—	71.764	2.522	339	—	10.039	13.935
Anglia	44.839	—	1.010.511	959.383	2.845	—	48.098	24.249
Austria	318.108	—	—	—	22.671	—	—	—
Belgia	22.140	—	296.176	—	864	—	45.303	76.086
Bulgaria	101.929	105.623	18.014	147.801	586	88	336	—
Cehoslovacia	70.006	273.627	—	—	40.888	40.330	—	—
Danemarca	—	—	92.318	36.527	—	—	—	—
Egipt	—	—	565.282	402.529	—	—	18.189	39.188
Franţa	8.176	—	661.809	534.455	—	—	8.448	39.242
Germania	196.675	484.754	683.825	682.659	23.119	51.288	30.171	29.579
Gibraltar	5.286	—	12.407	—	—	—	—	—
Grecia	6.449	—	184.574	538.245	2	—	9.346	27.705
Italia	32.740	—	978.030	709.079	—	-	31.353	30.516
Iugoslavia	211.194	180.693	7.685	—	914	1.383	—	—
Norvegia	—	—	29.756	2.367	—	—	2.441	976
Olanda	12.354	—	458.385	254.490	3.382	—	20.989	13.173
Palestina	—	—	51.848	221.907	—	—	1.243	13.778
Rusia	—	—	14.561	—	—	—	—	—
Siria	—	—	20.989	87.054	—	—	563	3.314
Spania	860	—	121.295	160.099	—	—	—	—
Suedia	—	—	21.909	7.041	—	—	619	1.370
Turcia	508	—	73.355	76.874	—	—	38.131	26.452
Ungaria	227.035	199.613	—	—	17.706	16.129	—	—
Alte ţări	87.915	27.556	14.322	150.170	—	1.436	362	1.829

*) Raportul statistic pentru mişcarea porturilor.

PORTUL GIURGIU

Tab. XXI — Exportul României pe vase maritime şi fluviale, după pavilioane în anul 1938 (în tone)

Nr. curent	Pavilionul	Export Tone	Export %
(1)	(2)	(3)	(4)
	Total	6.005.174	*100,00*
1	Englez	1.079.482	*17,97*
2	Italian	1.032.200	*17,19*
3	Grec	778.608	*12,96*
4	German	653.318	*10,88*
5	Român	606.957	*10,11*
6	Norvegian	557.608	*9,29*
7	Olandez	375.287	*6,25*
8	Francez	253.109	*4,21*
9	Iugoslav	237.838	*3,96*
10	Bulgar	125.021	*2,08*
11	Cehoslovac	111.425	*1,86*
12	Ungar	67.624	*1,13*
13	Alte pavilioane	126.697	*2,11*

portaţi în 1910 de vasele stıăine. Aceasta se datoreşte faptului că înainte de războiu transportul de pasageri şi mărfuri între porturile româneşti (cabotaj), se făcea şi de către vasele sub pavilion străin. După războiu, vasele străine ne mai având dreptul de cabotaj în porturile româneşti, tot traficul de călători a revenit pavilionului românesc. Călătorii cari totuşi sosesc cu vase străine vin numai din străinătate.

Tab. XXII — Călători debarcaţi în porturi [1])

Anul	Vase fluviale Total	Vase fluviale Române	Vase fluviale Străine	Vase maritime Total	Vase maritime Române	Vase maritime Străine
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1910	576.573	391.262	185.311	2.255	6	2.249
1920	903.744	900.234	3.510	9.846	5.179	4.667
1930	822.646	817.109	5.537	157	11	146
1937	667.048	660.896	6.152	428	285	143
1938	714.896	709.414	5.482	571	402	169

[1]) Marinarii nu sunt cuprinşi în aceste cifre.

DOCURILE DIN BRĂILA ŞI GALAŢI

Operaţiunile cele mai importante care se fac prin aceste docuri sunt:

— Primirea şi înmagazinarea, manipularea şi expedierea mărfurilor generale de tranzit şi intrepozit.

— Inmagazinarea în silozuri, predarea cerealelor la vase precum şi condiţionarea cerealelor prin maşini de curăţire.

— Emiterea de recipise warante asupra mărfurilor şi cerealelor depuse în docuri. Inchirieri de magazii (intrepozite) şi platforme pentru mărfuri în massă.

— Admiterea bastimentelor în basinul docurilor pentru iernare şi îndocarea lor pentru revizuire şi reparaţii în docurile plutitoare.

In fine prin Basinul Nou din portul Galaţi se manipulează cantităţi însemnate de lemnărie şi cherestea, destinate exportului.

Iată câteva cifre asupra operaţiunilor caracteristice efectuate prin docuri.

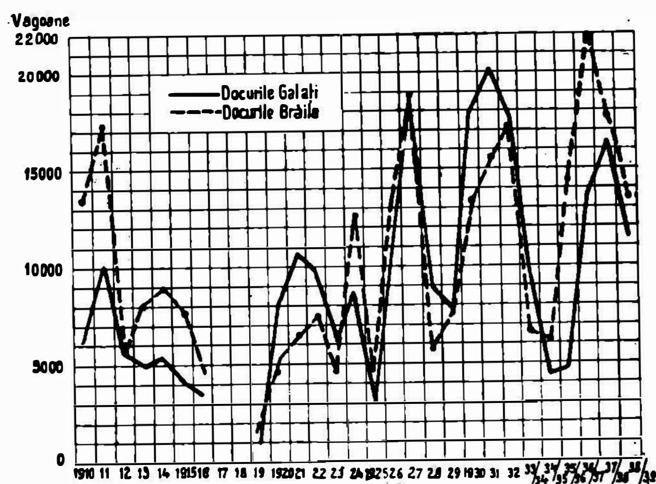
In graficul de mai jos se dau şi cantităţile de cereale manipulate prin magaziile cu silozuri. In ce priveşte cheresteaua, cantităţile manipulate prin portul Brăila sunt neînsemnate, în timp ce la Galaţi ele au valori

Tab. XXIII — Mişcarea mărfurilor în docurile Brăila şi Galaţi (în tone)

Natura	1910	1920	1930	1938—1939
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Docurile Brăila				
Mărfuri intrepozitate	900	—	1.300	442
Mărfuri tranzitate	45.000	32.000	24.000	4.380
Cherestea manipulată	2.000	8.000	32.000	15.720
Docurile Galaţi				
Mărfuri intrepozitate	300	100	1.100	1.100
Mărfuri tranzitate	85.000	118.000	35.000	32.420
Cherestea manipulată	220.000	40.000	300.000	195.000

importante, ajungând la un maximum de 560.000 tone în 1924, pentru ca de atunci până în prezent să varieze în jurul cifrei de 250.000 tone.

2. — Cantităţile de cereale manipulate prin silozurile docurilor Galaţi şi Brăila 1910—1939

De asemeni sunt importante cantităţile tranzitate prin Docurile Galaţi, maximum fiind în 1920 cu 118.000 tone. Curba tranzitului, dela această dată până azi, este descendentă.

PORTUL CONSTANŢA

Cel mai mare port al României, atât în ce priveşte volumul mărfurilor manipulate, cât şi valoarea lor, este portul Constanţa. Acest port deţine aproape 3/4 din traficul maritim al ţării, după cum se poate vedea din tabloul de mai jos:

Tab. XXIV — Traficul maritim al României în anul 1938

Portu. (1)	Trafic maritim total (intrări şi eşiri) Tone mărfuri (2)	Procente (3)
Total porturi maritime . . .	5.746.373	*100,0*
Constanţa	4.139.178	*72,0*
Brăila	876.596	*15,3*
Galaţi	439.835	*7,6*
Celelalte porturi	290.764	*5,1*

Cantităţile şi valoarea mărfurilor trecute prin portul Constanţa au fost:

Import: 159 **mii tone, în valoare de cca** 4.513 **miliarde lei**
Export: 3.937 **mii tone, în valoare de cca** 11.695 **miliarde lei**

Balanţa comercială a României pe acelaşi an arată:

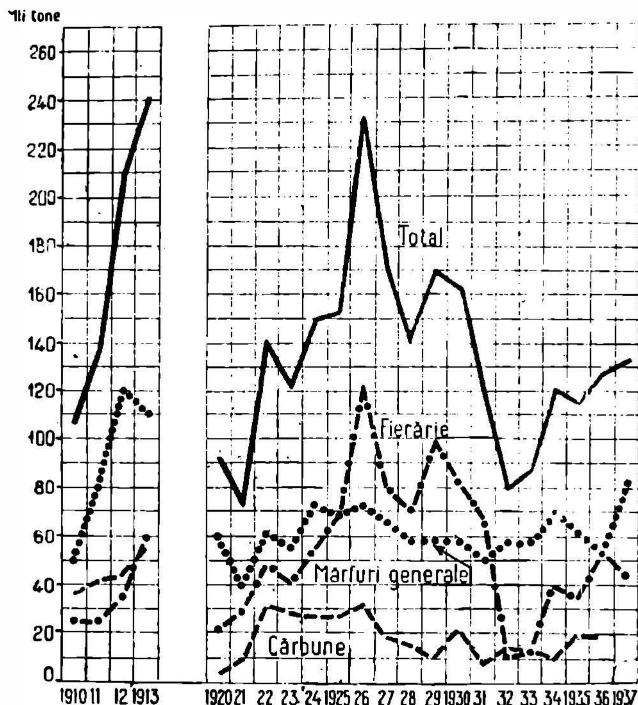
Import: 820,6 **mii tone, în valoare de** 18.768 **miliarde lei**
Export: 7.409,1 **mii tone, în valoare de** 21.533 **miliarde lei**

Procentual, activitatea portului Constanţa în raport cu comerţul exterior al României se exprimă prin: 19,4% din cantităţi şi 24% din valori, la import; iar la export, respectiv, prin 53,3% şi 54,5%.

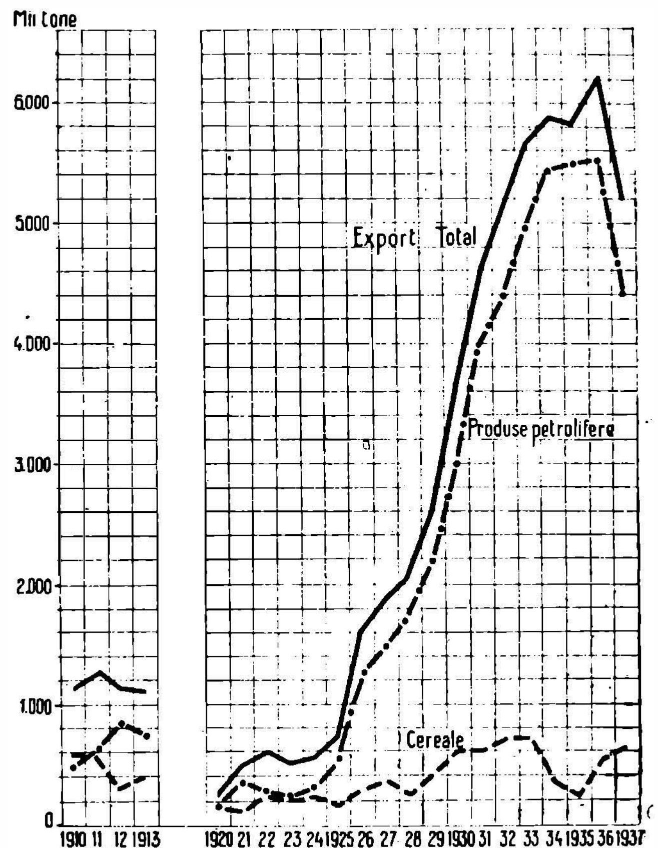
După cum se vede, exportul ţării se face în proporţii de cca 50% — (atât la cantităţi cât şi la valori) — prin portul Constanţa.

Situat în raport cu alte porturi mari, portul Constanţa ocupă un loc de frunte. Dăm câteva cifre comparative.

3. — **Importul prin portul Constanţa**

4. — **Exportul prin portul Constanţa**

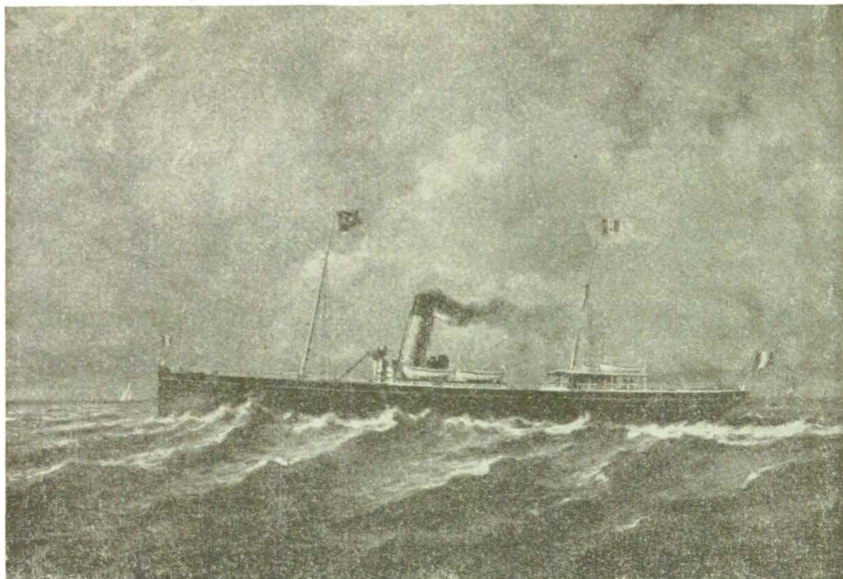

Tab. XXV — Traficul maritim total al marilor porturi europene în 1934 [1])

Portul (1)	Tone (2)
Anvers	20.888.000
Rouen	8.134.000
Le Hâvre	6.871.000
Constanţa	6.194.000
Marsilia	5.941.000
Calais	3.472.000
Pireu	2.787.000
Trieste	2.400.000

[1]) După studiul D-lui Ing. insp. g-ral V. Cotovu, *Portul Constanţa*. Buletinul Soc. Politehnice, 1936.

In cercetarea tabloului de faţă nu trebue să fim impresionaţi numai de cantităţile manipulate ci trebue să ţinem seama de natura mărfurilor, de valoarea lor precum şi de utilajul ce necesită pentru manipulare. Aşa încât dacă portul Constanţa apare superior ca trafic porturilor Marsilia, Calais şi altele, aceasta se datoreşte numai exportului de produse petrolifere; el este totuşi mult mai puţin desvoltat din toate punctele de vedere decât acestea.

«METEOR»: UNUL DIN PRIMELE VAPOARE DE PASAGERI ALE S. M. R. NAVIGÂND IN APELE TURCEȘTI

Cantitățile exportate și importate prin portul Constanța se pot urmări în graficele din pag. precedentă pe tot intervalul 1910—1938. Se observă că 90% din totalul exportului este format de produsele petrolifere,

Tab. XXVI — Vase eșite, după pavilion, din portul Constanța

Pavilionul	Numărul vaselor				Tonajul, în tone registru net			
	1910	1920	1930	1938	1910	1920	1930	1938
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Total general . .	839	531	1.556	1.681	1.122.[illegible]3	724.757	3.806.211	3.212.986
Român . .	132	128	254	221	134.964	121.114	328.811	441.708
Total pavilion străin .	707	403	1.302	1.460	987.779	603.643	3.477.400	2.771.278
American .	—	—	49	42	*	*	186.613	135.731
Austriac .	98	—	—	—	*	*	—	—
Belgian . .	15	2	8	5	*	*	37.993	16.780
Bulgar . .	3	—	7	26	*	*	9.560	44.677
Danez . .	—	—	10	2	*	*	33.161	6.812
Egiptean .	—	—	10	5	*	*	21.802	7.418
Englez . .	187	79	287	300	*	*	782.225	592.893
Francez . .	13	14	69	63	*	*	176.207	167.390
German . .	26	—	96	101	*	*	248.688	155.186
Grec . . .	52	96	99	254	*	*	179.621	262.304
Italian . .	88	97	434	335	*	*	1.218.618	720.768
Iugoslav .	—	2	8	15	*	*	27.123	32.108
Norvegian .	—	2	78	97	*	*	276.641	254.978
Olandez . .	12	8	78	92	*	*	195.930	164.509
Palestinian	—	—	—	1	*	*	—	370
Polonez . .	—	—	—	22	*	*	—	99.418
Rus . . .	37	37	—	3	*	*	—	5.481
Spaniol . .	—	5	4	—	*	*	10.958	—
Suedez . .	—	—	26	3	*	*	53.952	3.004
Turc . . .	117	11	35	21	*	*	8.807	26.638
Ungar . .	50	—	2	2	*	*	7.172	1.167
Alte țări .	9	50	2	71	*	*	2.329	73.641

*) Lipsesc date.

venind apoi — la mare distanță — cerealele, cheresteaua, mărfurile generale, etc.

Categoriile importante de mărfuri la import sunt în ordine: fierăria, mărfurile generale, cărbunii.

Importul și exportul se confundă aproape cu cantitățile intrate și eșite prin port, traficul pe apă între Constanța și celelalte porturi românești fiind foarte redus.

Se vede că intrările sunt în mare disproporție cu eșirile și reprezintă în medie 2—5 % din acestea. Astfel în 1938 am avut 102.402 tone intrate față de 3.946.776 eșite. Raportate la tonajul vaselor intrate — care în 1938 a fost de 3.233.839 t. r. n. — intrările dau un coeficient de utilizare de 0,06 t. mărfuri/t. r. n., iar eșirile (tonajul eșit este cam același) un coeficient de cca 1,2 t. mărfuri/t. r. n. adică de 20 ori mai mare.

Este drept că vasele petrolifere — fiind vase de construcție specială ce nu pot transporta alte mărfuri — sunt nevoite să facă una din curse fără încărcământ. Insă chiar cargoboatele care intră în portul Constanța, vin de cele mai multe ori goale, sau aproape goale, și din această pricină navlurile se măresc și transportul devine costisitor.

O disproporție tot așa de mare între intrări și eșiri o prezintă portul Rouen, în care intrările (cantități mari de cărbuni) ating 90% din traficul total.

Din acest punct de vedere portul Anvers lucrează în condițiuni optime [1]). Astfel în anul 1934 intrările în acest port au fost de 10,7 milioane tone iar eșirile de 10,2 milioane tone (numai trafic maritim), ceea ce conduce la o egală utilizare — cu randament maxim — a tonajului.

Tot un astfel de randament au și porturile Rotterdam și Hamburg unde intrările sunt cuprinse între 50%—60% din traficul total.

Traficul de călători. Numărul de călători intrați

Tab. XXVII — Importul și exportul portului Constanța pe țări (în tone)

Țara	Export		Import	
	1930	1938	1930	1938
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Total . . .	3.382.917	3.937.046	150.133	159.093
America	44.129	1.892	9.789	6.822
Anglia	792.217	631.217	8.956	14.062
Belgia	129.411	93.554	34.432	9.436
Bulgaria	17.572	—	331	—
Danemarca	11.296	16.901	—	—
Egipt	441.764	323.442	5.847	32.329
Franța	528.519	486.768	4.985	6.851
Germania	315.916	566.851	26.944	22.305
Grecia	92.553	372.388	3.779	20.190
Italia	648.298	653.795	17.362	12.331
Olanda	123.064	196.779	10.800	7.011
Palestina	31.408	199.612	1.130	13.620
Spania	108.752	158.508	—	—
Turcia	62.538	63.347	22.808	8.013
Alte țări	35.480	171.992	2.970	6.123

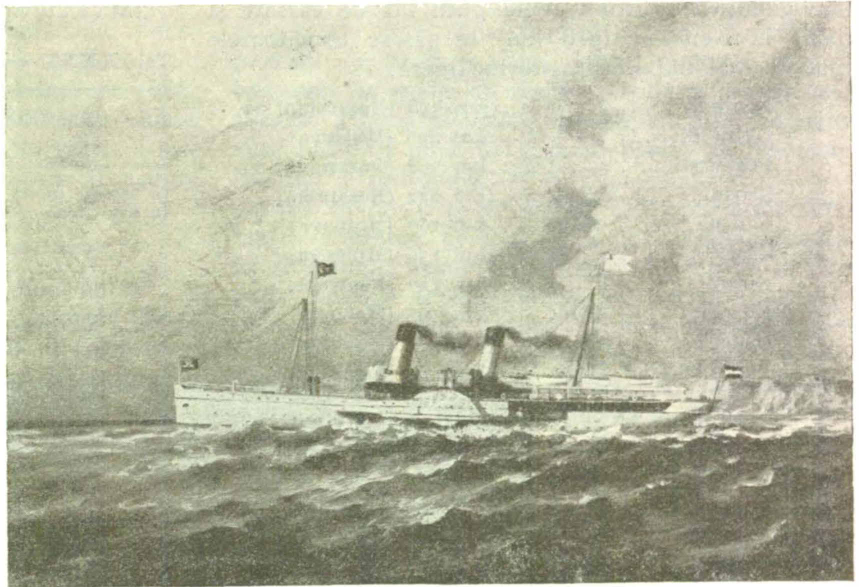
și eșiți prin portul Constanța, este sensibil același, afară de ultimii ani când numărul călătorilor eșiți întrece cu mult numărul celor intrați. Faptul se datorește în special emigrării Evreilor — din Polonia

[1]) *Portul Constanța, op. cit.*

mai ales — spre Palestina. In 1935 s'a atins maximul de călători eşiţi care se cifrează la 65.158 persoane. Trebue remarcat faptul că participarea pavilionului naţional în traficul de emigrare este redus, acest trafic făcându-se aproape exclusiv cu vase sub pavilion străin şi în special sub pavilion polonez, turc, engl z, palestinian şi altele.

Tab. XXVIII — Traficul de călători prin portul Constanţa

Anul (1)	Total (2)	Cu vase româneşti (3)	Cu vase străine (4)
Călători intraţi			
1910	20.541	18.380	2.161
1920	20.871	8.129	12.742
1930	8.247	6.761	1.486
1938	20.241	11.135	9.106
Călători eşiţi			
1910	18.962	17.769	1.193
1920	7.303	6.273	1.030
1930	6.838	6.299	539
1938	30.263	11.057	19.206

«COBRA» PRIMUL VAPOR DE PASAGERI AL S. M. R. NAVIGÂND IN APELE TURCEŞTI

Agenţiile de *vapoare poştale* şi numărul respectiv de vapoare intrate pentru anul 1938 sunt:

Agenţia Maritimă Gattorno 164
Serviciul Maritim Român 91
Palestina Maritime Lloyd Ltd 23
Gdynia America Lines 22
Messageries Maritimes 12
Zetska Plavidfa 8

CANALUL SULINA

Prin canalul Sulina se scurge o bună parte din exportul nostru de cereale şi cherestea.

Din examinarea datelor statistice se observă o scădere a numărului de vase, a tonajului precum şi a cantităţilor de mărfuri eşite — cu excepţia exportului de lemnărie. Descreşterea traficului se datoreşte scăderii producţiei noastre agricole şi a cantităţilor disponibile pentru export, taxelor impuse de Comisia Europeană a Dunării, care sunt din ce în ce mai greu suportate de cerealele româneşti, cotate atât de slab, precum şi schimbării debuşeurilor antebelice. (Schimburile noastre cu ţările Europei Centrale sunt în creştere).

Tab. XXIX — Vasele, cantităţile şi mărfurile eşite prin braţul Sulina

Vase, tonaj, mărfuri (1)	1910 (2)	1920 (3)	1930 (4)	1938 (5)
Numărul vaselor	1.350	640	850	419
Tonajul (mii tone registru)	2.300	950	2.000	927
Mărfuri (în tone a 1.000 kg) Total	3.925.000	940.000	3.640.000	1.856.000
Cereale	3.400.000	860.000	2.750.000	893.000
Lemnărie	400.000	50.000	800.000	871.000
Diverse	125.000	30.000	90.000	92.000

Aminteam în rândurile precedente de transbordul care se efectuează în rada portului Sulina. Această operaţiune este acum foarte redusă. Intr'adevăr, cantităţile încărcate în portul, sau în rada portului Sulina au descrescut dela 740.000 tone în 1910 la 20.000 tone în 1920 şi 100.000 tone în 1930. Marea majoritate a mărfurilor (peste 95%) sunt încărcate în porturile din amonte, de pe Dunărea Maritimă.

TRAFICUL CANALULUI BEGA

Canalul Bega deserveşte în special oraşul şi portul Timişoara. Afară de acest port mai sunt în lungul canalului, pe teritoriul românesc, următoarele puncte de încărcare: Sân-Mihai, Ulivar, Diniaş şi Otelec. Traficul cel mai important al canalului Bega este cel în legătură cu porturile dunărene, traficul de mărfuri între Timişoara şi diversele puncte de încărcare situată în lungul său fiind în general foarte redus. Cifrele care urmează, dau mişcarea portului Timişoara pentru ambele traficuri:

Tab. XXX — Mişcarea mărfurilor în portul Timişoara în anii 1930 şi 1938

Mărfuri (1)	Anul 1930 (2)	Anul 1938 (3)
Intrate (tone)	13.092	18.050
Eşite (tone)	53.072	25.659

TRAFICUL PE PRUT

Condiţiunile politice actuale cari fac Nistrul neutilizabil pentru navigaţie, precum şi lipsa unei artere terestre de comunicaţie (cale ferată sau şosea) în lungul văii care desparte Moldova de Basarabia, fac din râul Prut cea mai importantă cale interioară de transporturi pe apă a României.

Majoritatea transporturilor se face la vale şi constă aproape exlusiv din produse agricole. Pe porţiunea

navigabilă a Prutului, dela gura lui de vărsare şi până la Nemţeni (318 km) se găsesc următoarele puncte mai importante de încărcare:

Nemţeni	km 318	(Basarabia)
Drânceni	km 296	(Moldova)
Pogăneşti	km 262	(Basarabia)
Leova	km 222	(Basarabia)
Fălciu	km 167	(Moldova)
Cârja	km 130	(Moldova)
Goteşti	km 127	(Basarabia)
Rogojeni	km 98	(Moldova)
Oancea	km 89	(Moldova)
Vadul-lui-Isac	km 60	(Basarabia)

Iată câteva date asupra traficului râului Prut:

Tab. XXXII — Traficul râului Prut în perioada 1900—1938

Specificare (1)	1900 (2)	1910 (3)	1925 (4)	1930 (5)	1938 (6)
In amonte (tone)	*	*	13.732	24.016	44.116
In aval (tone)	42.020	144.540	12.099	122.980	

*) Lipsesc date.

După cum se vede, cantităţile transportate, mai ales în aval, variază în limite foarte mari din cauza variaţiei producţiei agricole, regiunile din sudul Basarabiei şi Moldovei fiind adesea bântuite de secetă.

Tab. XXXI — Numărul şi tonajul bastimentelor naţionale şi străine eşite din porturile româneşti [1])

Nr. de ordine (1)	Porturile (2)	1910 Nr. vaselor (3)	1910 Tone registru (4)	1920 Nr. vaselor (5)	1920 Tone registru (6)	1930 Nr. vaselor (7)	1930 Tone registru (8)	1938 Nr. vaselor (9)	1938 Tone metrice [2]) (10)
	a) *Trafic fluvial*								
	Total	33.979	7.553.405	16.621	3.958.474	11.680	3.746.822	33.457	15.350.184
	Vase româneşti	11.514	2.032.190	13.157	2.810.908	8.701	2.589.369	25.695	10.897.592
	Vase străine	22.465	5.521.215	3.464	1.147.566	2.979	1.157.453	7.762	4.452.592
1	Timişoara-Dunăre	—	—	—	—	139	87.300	316	99.149
2	Timişoara-Bega	—	—	—	—	369	12.705	338	12.239
3	Baziaş	—	—	89	31.710	7	3.956	68	7.248
4	Drencova	—	—	377	137.527	93	38.108	311	188.551
5	Moldova-Veche	—	—	317	110.691	37	13.062	569	382.524
6	Orşova	—	—	559	203.742	222	84.224	1.223	594.424
7	Vârciorova	25	7.545	—	—	—	—	—	—
8	Turnu-Severin	1.901	567.467	951	313.106	219	88.074	2.462	1.568.324
9	Gruia	788	190.452	50	14.806	64	31.223	232	118.251
10	Cetatea	875	241.999	76	17.130	106	54.791	239	147.671
11	Calafat	1.698	384.383	204	60.312	309	123.490	436	284.585
12	Bechet	842	184.926	108	31.155	96	36.075	256	152.932
13	Corabia	1.517	431.978	196	59.109	236	98.982	374	241.332
14	Turnu-Măgurele	1.785	463.154	173	51.020	266	104.338	418	263.635
15	Zimnicea	1.013	224.650	108	30.807	49	23.482	294	193.430
16	Giurgiu	2.370	456.359	1.374	371.711	1.947	640.554	4.687	2.633.897
17	Olteniţa	1.326	252.667	258	66.915	430	160.245	528	263.384
18	Turtucaia	—	—	93	28.050	105	42.072	338	99.975
19	Silistra	—	—	557	63.334	373	106.491	940	362.261
20	Călăraşi	889	129.748	524	74.823	497	100.321	573	134.296
21	Ostrov	564	31.409	282	14.063	84	4.357	—	—
22	Cernavoda	1.117	206.293	620	145.097	41	13.641	430	176.731
23	Oltina	651	164.287	209	55.222	209	61.002	288	107.354
24	Hârşova	1.495	327.698	277	55.898	543	139.540	603	279.710
25	Gura-Ialomiţei	795	196.973	252	55.581	148	53.353	259	97.906
26	Brăila	6.041	1.695.705	2.776	685.753	668	185.981	4.348	2.336.906
27	Măcin	965	123.640	466	56.559	583	132.574	760	289.895
28	Galaţi	4.232	823.915	1.887	536.516	655	236.399	3.229	1.459.192
29	Reni	—	—	918	179.281	220	101.226	1.655	759.703
30	Gura-Prutului	—	—	—	—	540	97.332	186	62.360
31	Isaccea	1.314	209.005	672	104.941	225	64.590	1.312	166.739
32	Tulcea	1.677	237.429	598	79.692	717	242.352	1.847	546.666
33	Ismail	—	—	800	144.320	595	221.876	1.430	487.177
34	Chilia-Nouă	—	—	472	108.622	361	137.945	1.455	492.205
35	Chilia-Veche	99	1.723	167	29.560	34	12.374	—	—
36	Vâlcov	—	—	211	41.421	339	124.136	660	237.416
37	Sulina	—	—	—	—	154	68.651	393	102.116
	b) *Trafic maritim* (tone registru)								
	Total	2.750	3.514.487	1.596	2.102.139	2.880	7.081.737	2.576	5.021.517
	Vase româneşti	194	223.251	252	236.991	289	409.761	404	920.048
	Vase străine	2.556	3.291.236	1.344	1.865.148	2.591	6.671.976	2.172	4.101.469
1	Balcic	—	—	26	20.434	6	3.038	50	36.864
2	Brăila	725	1.109.294	384	584.620	639	1.542.078	306	779.214
3	Cernavoda	—	—	4	838	—	—	—	—
4	Chilia-Nouă	—	—	67	90.011	100	301.507	30	51.628
5	Constanţa	839	1.122.743	531	724.757	1.311	3.299.780	1.681	3.212.980
6	Galaţi	954	1.249.195	443	517.984	518	1.116.584	382	697.527
7	Ismail	—	—	55	67.088	65	178.738	17	50.047
8	Mangalia	202	7.338	13	5.635	2	81	—	
9	Reni	—	—	32	49.875	119	284.381	87	132.308
10	Sulina	—	—	—	—	75	229.052	12	35.220
11	Tulcea	30	25.917	28	39.744	45	126.498	11	25.723
12	Vâlcov	—	—	13	1.153	—	—	—	—

[1]) « Comerţul exterior al României » şi « Raportul statistic pentru mişcarea porturilor ».
[2]) După 1930, tonajul vaselor fluviale este exprimat tone metrice (1 tonă regist = 2.83 tone metrice).

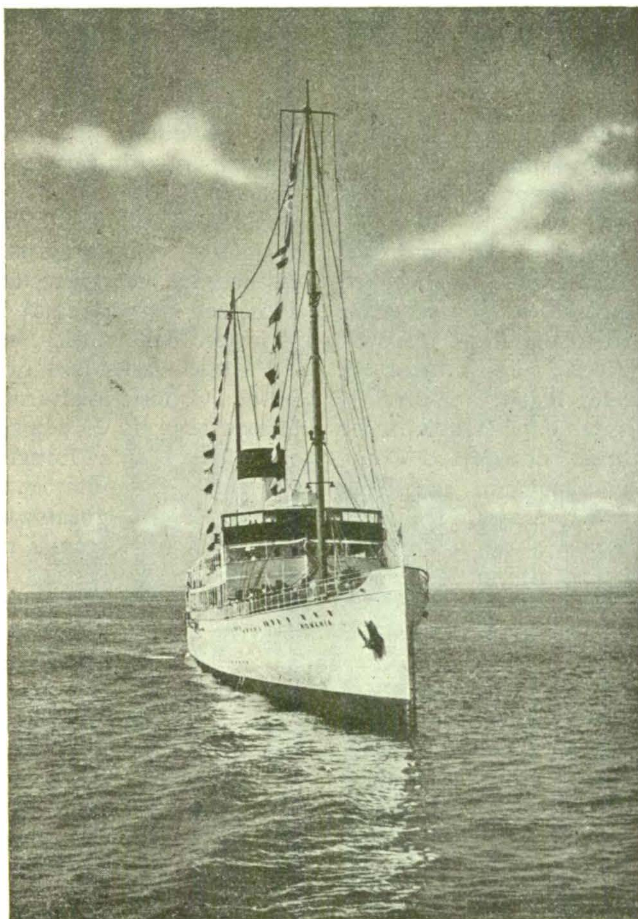
Inainte de răsboiu însă, cantităţile transportate la vale, erau în genere mai mari, atingând în 1911, cifra maximă de 212.860 tone.

Trafic de pasageri şi coletărie nu se face pe Prut. Inainte de răsboiu când Prutul era frontieră, exista un mic trafic de coletărie făcut de Navigaţia Rusă între Odessa şi porturile de pe Prut, prin transbordare la Reni.

i. m.

REGIMUL JURIDIC AL GURILOR DUNĂRII

Chestiunea Dunării, în întregul ei, poate fi redusă, în esenţă, la sforţările de totdeauna spre a se găsi formulele cele mai potrivite pentru înlăturarea piedicilor *naturale* şi *artificiale* care stingheresc navigaţia internaţională şi, prin urmare, folosirea la maximum de către popoarele dunărene a minunatului drum de apă ce-l constitue bătrânul fluviu.

VAPORUL «ROMÂNIA» IN LARG

Piedicile *artificiale* sau politice în navigaţia dunăreană au venit, totdeauna, din partea oamenilor, exact vorbind din partea politicei de acaparare şi de stăpânire exclusivistă a unor state prea puternice. Astăzi, aceste piedici au ajuns să fie mai curând o simplă amintire, graţie rânduielilor stabilite la pacea generală. Austro-Ungaria încetând să mai existe în forma dualismului dela 1867, iar Ungaria fiind redusă în graniţele ei naţionale prin tratatul de pace dela Trianon, politica de stăpânire exclusivistă a Porţilor de Fier a luat sfârşit. Regimul cel nou din tratatele de pace şi din statutul dunărean dela Paris a asigurat un tratament egal tuturor pavilioanelor la trecerea prin canalul cataractelor, să sperăm pentru totdeauna şi fără putinţa de apariţie a altor năzuinţe asemănătoare celor ungureşti. Cât priveşte Rusia, pe urma revenirii Basarabiei în comunitatea naţională românească, încetând să mai fie un stat riveran la gurile Dunării, au dispărut, deocamdată, şi ameninţările directe sau indirecte ale politicei de expansiune rusească, de-a-lungul Mării Negre, spre strâmtori, cu tendinţa de înăbuşire a navigaţiei dela gurile fluviului, aşa cum se vădise încă dela începutul veacului trecut.

Piedicile *naturale* sunt datorite regiunilor geografice pe care le străbate Dunărea, precum şi mării în care se revarsă apele bătrânului fluviu. Porţile de Fier sau cataractele sunt prima piedică naturală, serioasă, la punctul de trecere peste lanţul muntos carpato-balcanic, iar gurile de vărsare în Marea Neagră constituesc a doua piedică a navigaţiei, prin depunerea aluviunilor la guri într'o mare lipsită de fenomenul fluxului şi refluxului.

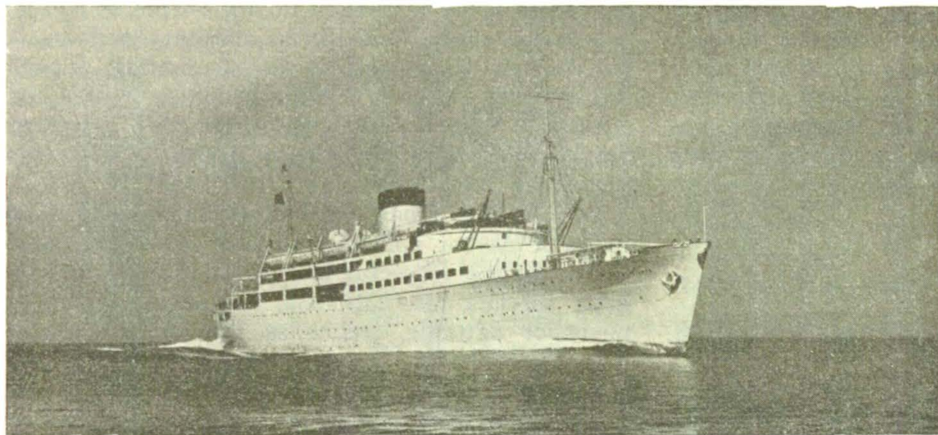
Ceea ce într'o parte trebue să împlinească diplomaţia şi măsura politică a statelor cu destulă putere ca să impună respectul intereselor obşteşti în navigaţia fluvială internaţională, în partea cealaltă, a piedicilor naturale, trebue să facă tehnica inginerească şi bogăţia de mijloace a capitalismului modern.

Tratatul de pace dela Paris (1856), după răsboiul Crimeei, se ştie că a fost actul cel mai însemnat şi încercarea cea mai izbutită, până astăzi, de a deslega problema dunăreană sub îndoita ei înfăţişare, tehnică şi politică, prin înfiinţarea Comisiunii Europene a Dunării (C. E. D.) cu îndoit rol la gurile acestui fluviu.

Toate tratatele de pace şi aranjamentele internaţionale care s'au adăugat în decursul anilor operei dela Paris din 1856, n'au făcut decât să aducă neînsemnate modificări sau ajustări regimului iniţial, potrivit schimbărilor politico-teritoriale ce s'au întâmplat în basinul dunărean de atunci încoace. Chiar pacea generală dela Versailles (1919) după marele răsboiu, n'a adus mari schimbări la gurile Dunării, deoarece s'a mărginit să restabilească vechea Comisiune europeană în drepturile şi atribuţiile ei, dându-i o compoziţie mai restrânsă decât înainte de 1914.

In răstimpul dela 1856 până astăzi, însă, România s'a desvoltat şi a sporit din toate punctele de vedere trecând prin faza răsboiului de independenţă dela 1877—1878, a păcii dela Bucureşti (1913) după răsboaiele balcanice şi, în sfârşit, a răsboiului de întregire naţională, până a ajunge în stare să corespundă unei înalte meniri la gurile Dunării, aşa cum îi poruncea destinul istoric pecetluit prin tratatul dela Paris.

Timp de aproape două decenii după pacea generală, România a avut numeroase prilejuri de ciocnire cu organismul internaţional dela gurile Dunării—Comi-

MOTONAVA «TRANSILVANIA»

Intr'adevăr, la 1 Martie s'a semnat la Bucureşti un acord internaţional prin care statele membre în Comisiunea Europeană (Anglia, Franţa, Italia şi România) şi-au dat în unanimitate consimţământul la primirea Germaniei în sânul acestei Comisiuni, potrivit prevederilor din statutul dunărean dela Paris, dar în acelaşi timp şi prin acelaşi act Germania şi Italia au aderat la «aranjamentul» dela Sinaia din 18 August 1938, ce fusese încheiat numai între România, Anglia şi Franţa, aranjament prin care se modifică exerciţiul puterilor Comisiunii Europene.

Dela tratatul de pace din 1856, se poate spune, fără exagerare, că «aranjamentul» dela Sinaia împreună cu acordul complimentar dela Bucureşti constitue actul cel mai însemnat în privinţa regimului tehnic şi juridic dela gurile Dunării.

Fără să desfiinţeze din punct de vedere politic şi juridic Comisiunea Europeană, actul acesta schimbă în fapt situaţia dela gurile Dunării trecând, în întregime, pe seama României, perceperea taxelor de navigaţie, îndeplinirea lucrărilor de dragaj, poliţia navigaţiei şi asigurarea libertăţii de navigaţie internaţională prin organele naţionale ale Statului riveran teritorial.

In rezumat, cele 23 articole ale «aranjamentului» dela Sinaia şi cu textul protocolului final, împreună cu cele 4 articole ale acordului complimentar dela Bucureşti, hotărăsc următoarele:

a) Incetarea puterilor Comisiunii Europene şi a agenţilor ei pe cursul Dunării maritime;

b) Incetarea puterilor aceleiaşi Comisiuni în portul şi în rada Sulinei;

c) Incetarea puterilor sanitare ale Comisiunii pe Dunărea maritimă şi la Sulina;

siunea Europeană — care devenise supărătoare în limitele suveranităţii naţionale, pe măsură ce sporea puterea şi conştiinţa românească despre misiunea dela gurile fluviului.

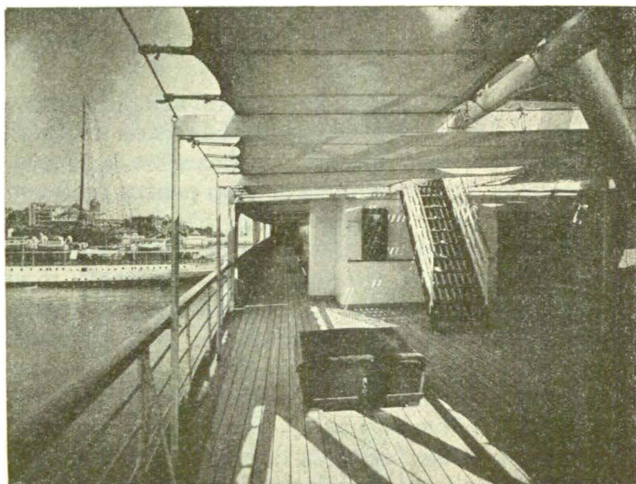
Desigur, nu-i locul şi nici timpul să vorbim despre toate aceste ciocniri, dar în directivele politicei externe româneşti faţă de Comisiunea Europeană se vădesc şovăiri repetate, între cele două formule diametral opuse: menţinerea sau desfiinţarea ei. Şovăirea şi confuzia directivelor în această privinţă s'au vădit chiar după conferinţa dela Montreux din vara anului 1936 când, în urma desfiinţării Comisiunii strâmtorilor, unii au văzut un argument pentru imediata desfiinţare şi a Comisiunii Europene a Dunării.

Cursul rapid al întâmplărilor internaţionale, cu răsturnarea celor mai multe din rânduielile păcii generale, a înlesnit tuturor o vedere clară a adevăratelor interese româneşti la gurile Dunării.

Astfel s'a impus formula păstrării Comisiunii Europene, născută prin tratatul dela Paris din 1856, care este actul de naştere al României moderne, dar cu modificările corespunzătoare schimbării de situaţie dela gurile fluviului.

Tratativele diplomatice premergătoare din Mai-Iunie 1938, provocate în urma unor sugestii din partea Germaniei către toate statele dunărene riverane, şi, apoi, conferinţa diplomatică dela Sinaia între reprezentanţii României, Angliei şi Franţei, au dus la concluziile acordului dela Sinaia, din 18 August 1838, în privinţa modificării regimului dela Dunărea maritimă, dar cu păstrarea Comisiunii Europene.

Chestiunea, în forma aceasta, nu-şi primise, însă, deslegarea dorită, pentrucă, pe de o parte, Italia, stat reprezentat în C. E. D., potrivit tratatelor păcii generale, lipsise din conferinţa diplomatică dela Sinaia; iar pe de alta, Germania, care ceruse mai demult primirea în C. E. D. şi provocase, în timpul din urmă, discuţiuni pe tema unificării regimului tehnic al navigaţiunii dunărene, se afla în aşteptarea unor răspunsuri categorice. Intâmplările politicei internaţionale din toamna anului 1938, cu schimbările din Europa centrală şi dunăreană, au întârziat până la 1 Martie 1939 concluzia lucrărilor conferinţei dela Sinaia.

PUNTEA PRINCIPALĂ A MOTONAVEI TRANSILVANIA

d) Aplicarea regulamentelor de navigație și de poliție a navigației în Dunărea maritimă de către Statul român;

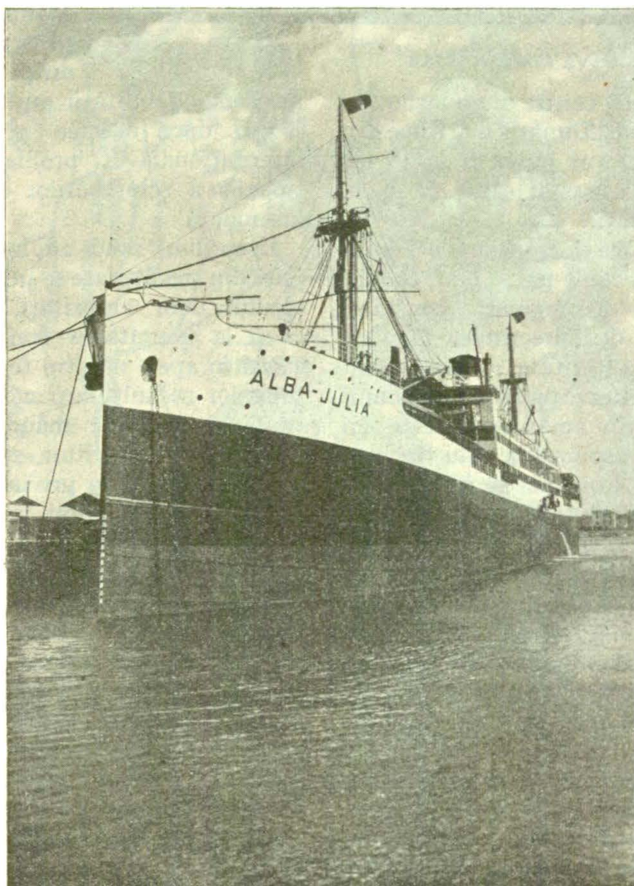
e) Trecerea corpului de pilotaj al C. E. D.-ului sub autoritatea Statului român cu putința de a fi treptat românizat până la 75%;

f) Pentru perceperea taxelor și facerea lucrărilor necesare la asigurarea navigației, Statul român înființează un serviciu autonom sub denumirea «Direcțiunea Dunării Maritime» în cadrul serviciilor sale de specialitate;

g) In sfârșit, toate bunurile mobile și imobile ale C. E. D.-ului trec asupra Statului român, afară de neînsemnate excepții în legătură cu funcționarea mai departe, ca simplu organ de control și garanție internațională, a Comisiunii Europene. Se înțelege că odată cu încetarea atribuțiunilor din trecut, Comisiunea Europeană a trebuit să renunțe și la toate scutirile de taxe poștale, telegrafice și telefonice.

«Aranjamentul» dela Sinaia a primit, prin acordul complimentar dela București, două modificări sau mai bine spus adăugiri favorabile punctului de vedere românesc și care merită să fie subliniate.

Anume, în privința românizării corpului de pilotaj, la Sinaia se obținuse cu mari greutăți, o cotă majoritară de 60% pentru elementul românesc și care însemnase un succes față de cota corespunzătoare convenită pentru piloții dela Porțile de Fier (câte 25% Români și Iugoslavi, adică naționali riverani, iar restul de 50% compoziție internațională). Acordul complimentar dela București a ridicat dela 60 la 75% proporția românizării corpului de pilotaj.

VASUL «ALBA-IULIA»

In ce privește ratificarea și intrarea în vigoare a noului regim dela gurile Dunării, art. 23 alin. III din «aranjamentul» dela Sinaia stabilea un termen de trei luni după încheerea procesului-verbal constatator despre depunerea documentelor de ratificare. Prin art. 4 al acordului complimentar dela București s'a convenit că, odată încheiat procesul-verbal despre împlinirea formelor de ratificare, intrarea în vigoare a noului regim va urma chiar din clipa începerii viitoarei sesiuni ordinare a Comisiunii Europene, care avea să se întrunească îndată după încheerea procesului-verbal de ratificare.

La mijlocul lui Mai s'a ținut ultima sesiune a Comisiunii Europene în forma cea veche și regimul cel nou a intrat în vigoare, iar în ziua de 17 Mai s'a desfășurat, la Sulina, solemnitatea simbolică a ridicării pavilionului românesc în locul pavilionului C. E. D. Din acea zi România își redobândi exercițiul drepturilor de suveranitate la Dunărea maritimă.

Dar cum păstrarea mai departe a Comisiunii Europene, ca organ de control și de garanție internațională, ar putea să apară ca o contrazicere față de redobândirea exercițiului drepturilor noastre de suveranitate la gurile Dunării, se cuvine să reținem «dreptul de *veto*» recunoscut României, în calitate de stat teritorial riveran al gurilor, prin art. 6, 7, 8 și 10 ale «aranjamentului» dela Sinaia.

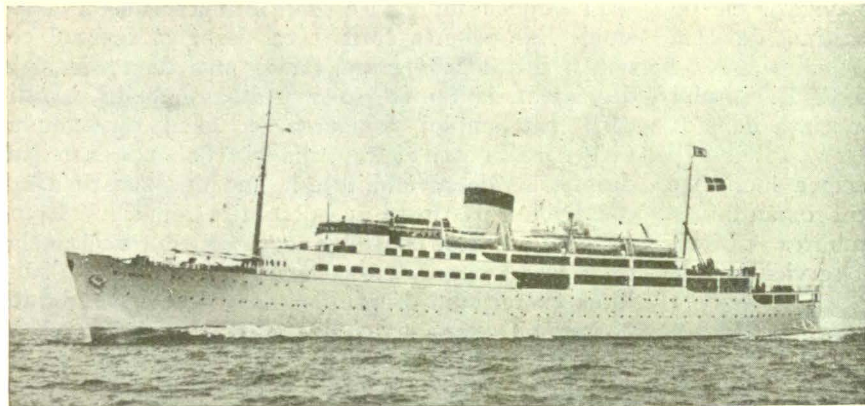
Este vorba în aceste articole despre:

1. Hotărîrea definitivă asupra lucrărilor ce trebuesc întreprinse;

2. Executarea unor lucrări cu caracter urgent și neprevăzut, fără autorizarea prealabilă a Comisiunii Europene;

3. Stabilirea și, la nevoie, schimbarea taxelor de navigație.

In toate cazurile dela punctele 1 și 3 hotărîrea se ia de Comisiunea Europeană cu majoritatea de voturi, dar votul reprezentantului României trebue să facă neapărat parte din această majoritate pentru a-i da valoare obligatorie hotărîrii ce s'a luat. Cu alte cuvinte, chiar dacă *toți* membrii Comisiunei ar vota o hotărîre, pe care n'a primit-o reprezentantul României, această hotărîre nu are valoare obligatorie pentru Statul român, și, deci, nu poate fi adusă la îndeplinire în apele noastre teritoriale, unde suntem la noi acasă. Aceasta-i situația, indiferent dacă ar fi vorba de fixarea unui alt nivel al taxelor de navigație sau de facerea unor anumite lucrări, care nu ar conveni intereselor românești. In schimb, însă, executarea de lucrări cu caracter neprevăzut și urgent, cerute de interesele românești, va putea fi întreprinsă de Direcțiunea Autonomă a Dunării Maritime fără autorizarea prealabilă a Comisiunii Europene, căreia i se vor aduce la cunoștință, cât mai repede, cauzele care au pricinuit lucrările, împreună cu o descriere sumară a lor. Ceva mai mult, pentru lucrările lipsite de caracterul neprevăzut și urgent, dar care ar fi necesare desvoltării economice a României,

MOTONAVA « BASARABIA »

în special lucrările de apărare contra inundațiunilor și acelea de irigațiuni, pe cursul Dunării maritime sau la gurile ei, se prevede că nu vor putea fi oprite de Comisiunea Europeană decât numai când ar fi în stare să dăuneze navigabilității.

In toate cazurile, Comisiunea Europeană e ținută să hotărască, în termen de cel mult patru luni, asupra raportului comitetului său de ingineri consilieri privitor la lucrările plănuite de Direcțiunea Dunării Maritime sau de oricare altă autoritate română competentă. Cu alte cuvinte, se limitează putința Comisiunii Europene de a stingheri, prin amânarea peste un anumit termen maximal a răspunsului său în privința lucrărilor ce-și propune România să întreprindă pe Dunărea maritimă și la gurile ei.

Schimbarea de situație dela gurile Dunării poate fi privită, sub îndoita înfățișare internațională și naițonală, cu toată mândria noastră de Români și cu simțământul că, abia acum, ne-am căpătat, la gurile celui mai însemnat fluviu european, deplina libertate spre a îndeplini o sarcină de interes obștesc servind, în același timp, cele mai legitime interese ale noastre.

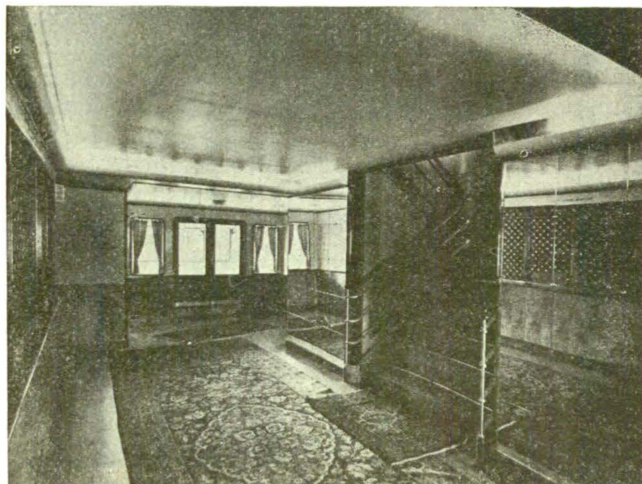
Intr'o vreme când creațiunile de caracter obștesc ale păcii generale trec printr'o criză îngrijorătoare, regimul juridic al gurilor Dunării, mai vechiu decât marele răsboiu și pacea care i-a urmat, a primit o consfințire plină de înțeles pentru opera de colaborare pașnică internațională, grație în deosebi sforțărilor sincer desinteresate ale României. Grupurile de mari puteri, care se înfruntă cu ostilitate pe atâtea fronturi politico-diplomatice europene și extraeuropene mergând până la deslănțuirea unor conflicte armate de o întindere și o intensitate fără seamăn, până azi, în istorie, s'au arătat, în problema regimului Dunării maritime și față de punctul de vedere împăciuitor al României, gata la o colaborare binevoitoare și sinceră. Sforțarea noastră de a păstra un just echilibru între forțele concurente, asigurându-le tuturor garanția liberei folosințe a navigației gurilor Dunării, a găsit înțelegere și prețuire din toate părțile, precum s'a vădit din analiza textelor acordurilor.

Păstrarea mai departe a Comisiunii Europene ca un organ de control, garant al regimului de adevărată libertate internațională a navigației, ar fi o dovadă mai mult despre sinceritatea și perfecta corectitudine a României în ceea ce privește folosința Dunării internaționale. Comisiunea e menită să fie, pe viitor, nu atât un garant împotriva noastră, cât mai ales un martor al sforțărilor ce vom face spre a ne îndeplini sarcina de interes obștesc ce am luat-o cu toată buna credință. Un adevărat garant al nostru, prin prezența lui aici la noi, împotriva oricăror dușmănii sau calomnii ce ar încerca, vreodată în opinia internațională, să lovească România pentru o pretinsă vină de rea credință sau de rea voință în asigurarea navigabilității gurilor Dunării.

Dar dacă acestea se pot înfățișa ca o lature internațională a problemei dunărene, latura națională a schimbărilor din urmă nu e mai puțin însemnată.

In primul rând, au încetat motivele de nemulțumire din trecut, care se puteau naște din pricina amestecului unor autorități străine la facerea lucrărilor, ca și la exercitarea controlului polițienesc al navigației în apele noastre teritoriale. Odată cu dispariția fireștilor nemulțumiri născute dintr'o atingere adusă simțământului de mândrie națională, nu vor mai avea temei, pe viitor, nici motivele de neîncredere sau de bănuială în privința nivelului taxelor de navigație sau a chipului cum se întrebuința produsul acestor taxe.

De acum înainte, Statul român, care e cel mai direct interesat la folosirea navigației gurilor Dunării pentrucă aceasta atinge direct și imediat întreaga viață economică a României, va trebui să facă toate sforțările cu putință pentru reducerea taxelor de navigație, printr'o economie serioasă rezultând din folosirea celor mai perfecționate și mai raționale metode de dragaj. După cum va trebui să caute, cu orice jertfe, deslegarea definitivă a problemei navigabilității gurilor Dunării spre a înlocui formula provizorie

HALL PE MOTONAVA « BASARABIA »

IRLANDA
ANGLIA
M.NORDULUI
LONDRA
DOVER
OSTENDE
ROTERDAM
BRUXEL
CÖLN
BERLIN
BRESLAU
VARȘOVIA
BRZESC
GERMANIA
POLONIA
KIEV
HARCOV
UCRAINA
CALAIS
FRANKFURT
PRAGA
KRAKOVIA
LWOW
MAREA MÂNECEI
CEHOSLOVACIA
PARIS
STRASBURG
MÜNCHEN
LINZ
SALZBURG
VIENA
AUSTRIA
CERNĂUȚI
BURDUJENI
BREST
BASEL
BUDAPEST
UNGARIA
ROMÂNIA
FRANȚA
DIJON
BERNA
ELVEȚIA
LAUSANNE
BRIGUE
MILANO
TRIEST
VENEȚIA
ARAD
GALAȚI
SULINA
M. DE AZOV
LION
TURINO
TIMIȘOARA
BUZĂU
BRAILA
FETEȘTI
BUCUREȘTI
BORDEAUX
BELGRAD
JUGO-SLAVIA
CONSTANȚA
GENUA
VARNA
MAREA NEAGRĂ
OCEANUL ATLANTIC
FLORENȚA
MAREA ADRIATICA
NIȘ
SOFIA
BULGARIA
MARSILIA
CORSICA
ITALIA
ROMA
ALBANIA
SPANIA
SARAGOZA
VIGO
PORTO
BARCELONA
ISTAMBUL
HAYDARPAȘA
BATUM
TREBIZONDA
MADRID
NEAPOLE
SALONIC
ESKIȘEHIR
ANGORA
PORTUGALIA
SARDINIA
GRECIA
VOLO
MAREA EGEE
BALEARE
ATYON
SMIRNA
TURCIA
VALENCIA
LISABONA
MAREA MEDITERANĂ
PALERMO
MESINA
SICILIA
M. IONICĂ
ATENA
PIREU
SEVILA
GRENADA
MERSINA
ALEXANDRETTA
ASIA
ALGER
TUNIS
GIBRALTAR
TANGER
ORAN
MALTA
CANDIA
CRETA
SIRIA
MOSUL
CIPRU
TRIPOLI
BEYRUT
DAMASC
ALGERIA
TUNIS
FEZ
MAROC
HAIFA
IERUSALEM
IAFA
TRIPOLI
BENGAZI
ALEXANDRIA
PORT-SAID
CAIRO
PALESTINA
TRIPOLITANIA
EGIPT
M.ROȘIE
NAVIGAȚIA MARITIMĂ A ROMÂNIEI
În legătură cu navigația internațională.
Linii de pasageri
» mixte
Dunăre-Constanța-Mediterana Occidentală.
REȚEAUA INTERNAȚIONALĂ DE CĂI FERATE
În legătură cu marile porturi europene
M.O.I.N.

a braţului Sulina, aleasă numai pentru câţiva ani la 1856, dar mereu prelungită de atunci până astăzi.

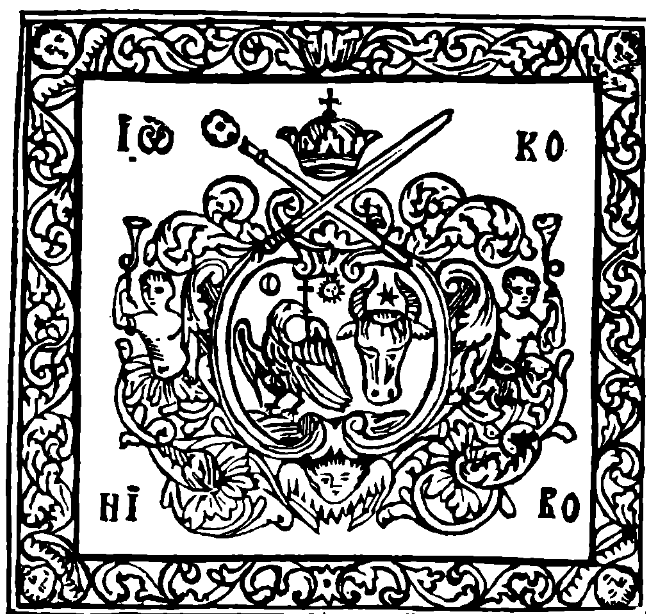
Că interesele României cer o eftenire a navigaţiei prin gurile Dunării şi o mai mare siguranţă, nu încape îndoială. Dar aceste interese corespund, din fericire, perfect cu interesele tuturor celorlalte state, care se folosesc de calea Dunării. Prin urmare, tot ce vom face spre folosul nostru, strict egoist, va folosi tuturor fără deosebire, pentrucă, în navigaţia internaţională dunăreană, întâlnim unul dintre puţinele cazuri de coincidenţă perfectă între interesele obşteşti ale tuturor şi interesele limitate locale ale Statului teritorial riveran.

Nu putem încheia această scurtă expunere a schimbării de situaţie dela gurile Dunării fără să subliniem şi marea răspundere ce ne-am luat-o.

E destul să ne închipuim o împrejurare excepţională de forţă majoră, — căci ne aflăm într'un domeniu de luptă cu forţele naturii, — când n'am putea corespunde sarcinii ce ne incumbă, pentru ca să înţelegem imediat ce prilej minunat de discreditare şi de învinuiri împotriva «neputinţei» tehnice şi administrative a Românilor s'ar ivi pentru duşmanii noştri dela cele patru puncte cardinale!

Aceasta e laturea cea mai serioasă a schimbării istorice dela gurile Dunării. Asupra ei trebue să ne gândim, mereu, hotărîţi fiind de a face tot ce este omeneşte cu putinţă pentru a ne îndeplini, în sfârşit, misiunea noastră providenţială de paznici ai Dunării şi de garanţi ai libertăţii ei

n. d.

STEMA ŢĂRII ROMÂNEŞTI ŞI A MOLDOVEI CU INIŢIALELE LUI CONSTANTIN MAVROCORDAT VV, DIN «PRAVOSLAVNICA MĂRTURISIRE» (1745)

NAVIGAŢIA AERIANĂ

Navigaţia aeriană este de dată relativ recentă, însă drumul parcurs şi, mai ales, perspectivele care îi sunt deschise înainte fac din ea mijlocul de transport al viitorului. Atât prin posibilităţile pe care le oferă în domeniul legăturilor economice şi culturale dintre state, cât şi prin partea ei negativă, ca armă de distrugere în caz de răsboiu, aviaţia a isbutit să se aşeze pe planul întâi al preocupărilor cercurilor responsabile de pretutindeni.

ORGANIZAREA AVIAŢIEI IN ROMÂNIA

Organizarea oficială a aeronauticei româneşti a început cu legea aeronauticei din 1913.

Aceasta era de fapt un statut al personalului navigant, pe care-l definea, căruia îi fixa anumite prime de sbor şi-i acorda indemnizaţii în cazuri de accident.

Această lege sumară legifera, pe atunci, o stare de lucruri prosperă în ce priveşte aeronautica românească, întru cât ea a cunoscut, la începuturile ei, o expansiune tot aşa de mare ca în Apus.

E dela sine înţeles, că progresele uimitoare realizate în arta sborului au făcut această lege adeseori insuficientă. Totuşi ea a fost adaptată mult timp nouilor stări de fapt ivite, prin modificări de amănunt şi n'a fost înlocuită decât cu cea din 1932.

Legea aeronauticei din 1932 a umplut un mare gol, organizând în deosebi latura tehnică a acesteia. In privinţa organizării administrative, legea din 1932 cuprindea o decizie importantă, instituind un subsecretariat de Stat al Aerului, organ autonom, în sarcina căruia cădea coordonarea întregii activităţi aeronautice — militare şi civile — a României.

Acest subsecretariat de Stat, care a funcţionat până în 1936 pe lângă Ministerul Apărării Naţionale, a fost nucleul vastei organizaţii create prin decretul-lege din 14 Noemvrie 1936: Ministerul Aerului şi al Marinei.

Fazele principale prin care a trecut — sub imperiul celor două legi, din 1913 şi 1932 — organizarea administrativă a aeronauticei pot fi redate în câteva linii.

Astfel, după răsboiu, aviaţia a fost organizată într'un Inspectorat al Aeronauticei militare, cu o Direcţie a Aviaţiei, care avea: 1 serviciu tehnic; 1 serviciu de materiale; 1 serviciu administrativ; 2 grupuri de recunoaştere; 1 grup de vânătoare; 1 grup de hidroaviaţie; 1 grup de aerostaţie; 1 arsenal; 1 şcoală de pilotaj; 1 centru de instrucţie.

In 1920, ia fiinţă, pe lângă Ministerul Comunicaţiilor, Direcţia Aviaţiei Civile care, în 1924, trece iar sub controlul Aviaţiei Militare.

In 1925, unităţile Aviaţiei se centralizează într'o Divizie Aeriană.

In 1930, Direcţia Aviaţiei Civile trece la Ministerul Industriei şi Comerţului.

In fine în 1932, se organizează Subsecretariatul de Stat al Aerului. Acesta conduce şi administrează cele trei ramuri ale Aeronauticei şi anume:

1. Aviaţia Militară;
2. Aviaţia Civilă;
3. Institutul Meteorologic.

Organizarea şi atribuţiunile acestor trei ramuri, care au conducere şi bugete separate, sunt diferite.

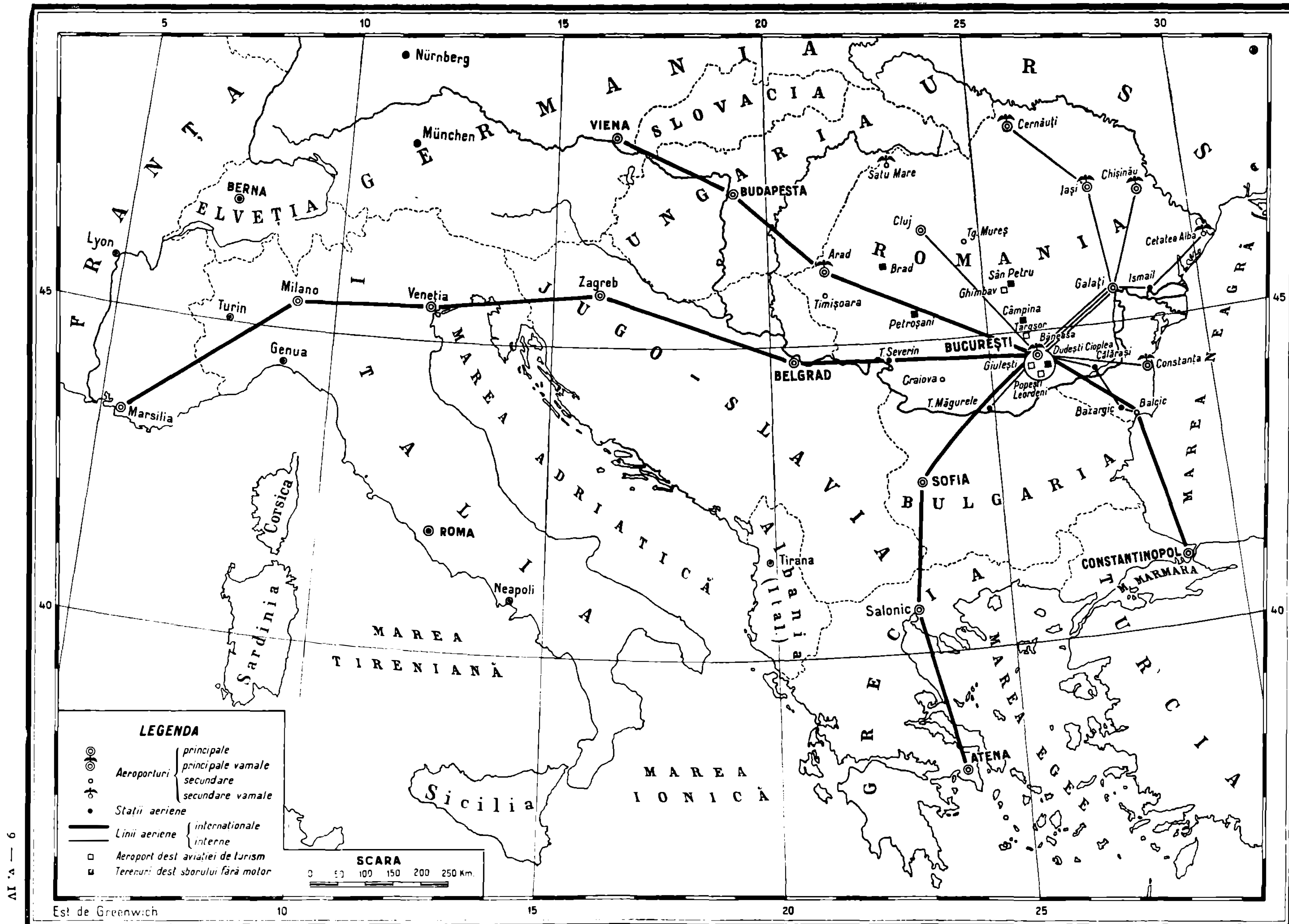
Aviaţia Militară. Comandamentul Forţelor Aeriene cuprinde: Statul Major; 2 comandamente de divizie aeriană; 1 comandament aeronautic teritorial; 4 comandamente de escadre aeronautice; 1 comandament de escadră de hidroaviaţie; 1 comandament de escadră de aviaţie; 1 comandament al apărării contra aeronavelor; 1 comandament de aerostaţie; 1 comandament al şcoalelor şi centrelor de instrucţie; 1 flotilă de aviaţie de gardă; 3 flotile de aviaţie mixte; 1 flotilă de vânătoare; 1 flotilă de bombardament; 1 flotilă hidro-mixtă; 1 flotilă de aerostaţie; 8 regimente de apărare contra aeronavelor; 1 grup de aerostaţie de marină.

Aviaţia Civilă. Direcţia Aviaţiei Civile cuprinde:

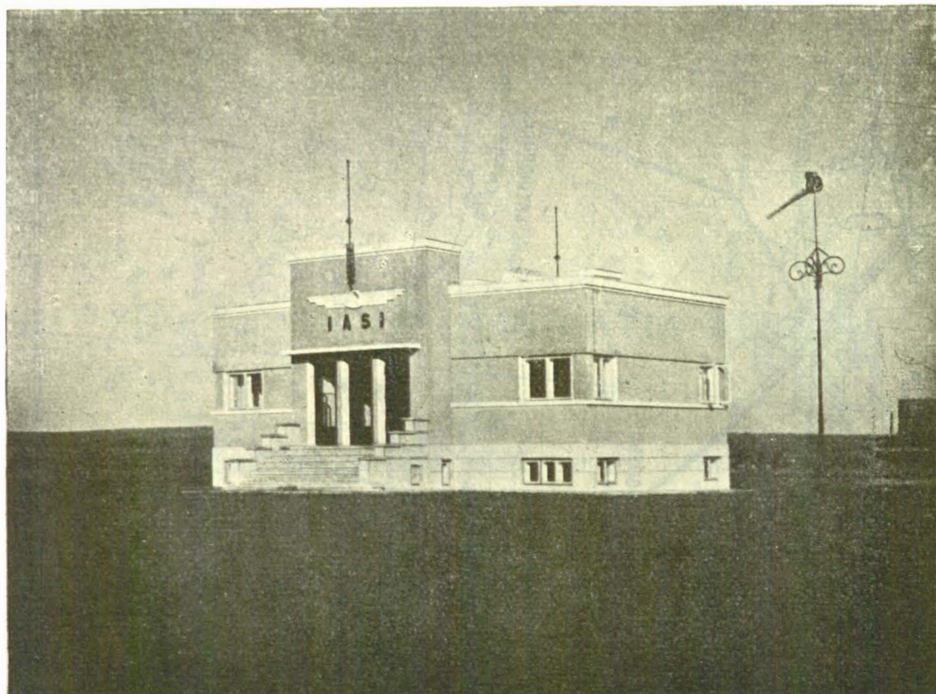
a) Serviciul navigaţiei aeriene, în atribuţiunile căruia intră organizarea reţelei de căi aeriene, supravegherea transporturilor aeriene, reglementarea şi controlul circulaţiei. Toate chestiunile referitoare la organizarea şi funcţionarea aviaţiei particulare (sport, turism, învăţământ aeronautic particular), propaganda, studii şi statistici referitoare la cele ce preced; convenţiile aeriene; legislaţia aeriană.

b) Serviciul protecţiei navigaţiei aeriene, căruia îi revine organizarea şi funcţionarea reţelei de posturi de transmisiuni radio-terestre şi radio-aeriene, de pe întreg teritoriul naţional şi a posturilor radio-goniometrice, destinate siguranţei comunicaţiilor şi traficului aerian.

LINIILE AERIENE ROMÂNE IN 1940

Victor Popescu Del.

AEROGARA IAȘI

c) Serviciul Tehnic, în atribuțiunile căruia intră resolvarea tuturor chestiunilor de ordin tehnic, referitoare la executarea construcțiilor și instalațiunilor de specialitate ale infrastructurei, precum și ale materialului volant, rulant și divers, utilizat la navigația aeriană. Controlul tehnic al tuturor avioanelor particulare. Intocmirea certificatelor de navigabilitate.

d) Serviciul arhitecturei, căruia îi revine studiul, concepția, și realizarea arhitectonică a tuturor edificiilor și infrastructurei Aviației Civile, din aeroporturi și stații aeriene.

e) Serviciul comercial, cu atribuțiunea de resort în materie de transporturi aeriene.

f) Serviciul casieriei.

g) Serviciul personalului.

h) Serviciul exploatării liniilor aeriene de Stat LARES, întreprindere aeriană, organizată și întreținută de Stat, căreia îi revine exploatarea unor anumite linii aeriene naționale sau internaționale.

i) Inspecțiile regionale de exploatare, cărora le revine supravegherea și controlul aeroporturilor, transporturilor și circulației aeriene, din anumite regiuni ale țării.

j) Aeroporturile Statului, de diferite categorii, organizate spre a permite plecarea și aterizarea în cele mai bune condițiuni tehnice a aeronavelor de orice categorie, precum și controlul imediat al circulației aeriene. Avem în prezent, următoarele aeroporturi, aparținând Statului: Băneasa, Otopeni, Cluj, Cernăuți, Chișinău, Galați, Constanța și Balcic.

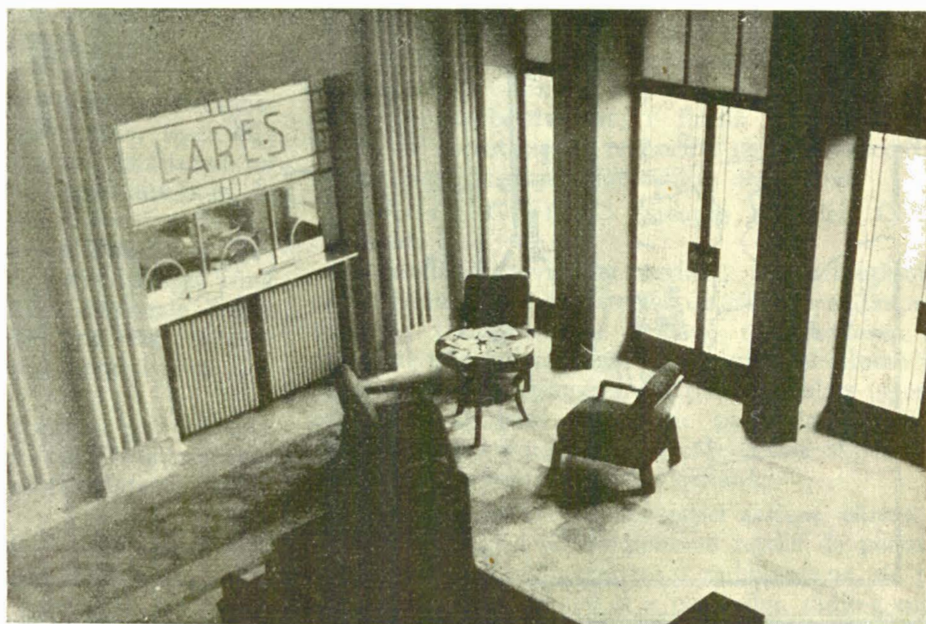
k) Aeroporturile comunale. Acestea aparțin comunelor respective, dar sunt sub ordinele și controlul Aviației Civile. Avem aeroporturi comunale la Iași, Craiova, Timișoara, Arad și Cetatea Albă.

l) Stațiile aeriene comunale sunt aeroporturi de gradul II, necesare unor escale regulate de avioane de transport. Avem stații aeriene la Ismail, Călărași, Bazargic, Alexandria, Roșiorii de Vede, Turnu Măgurele.

m) Stațiile de T.F.F. în anumite puncte ale teritoriului, pentru asigurarea transmisiunilor radioterestre și mai ales radio-aeriene.

n) Posturi de radio-goniometrie, necesare călăuzirii aeronavelor în sbor, pe timp nefavorabil.

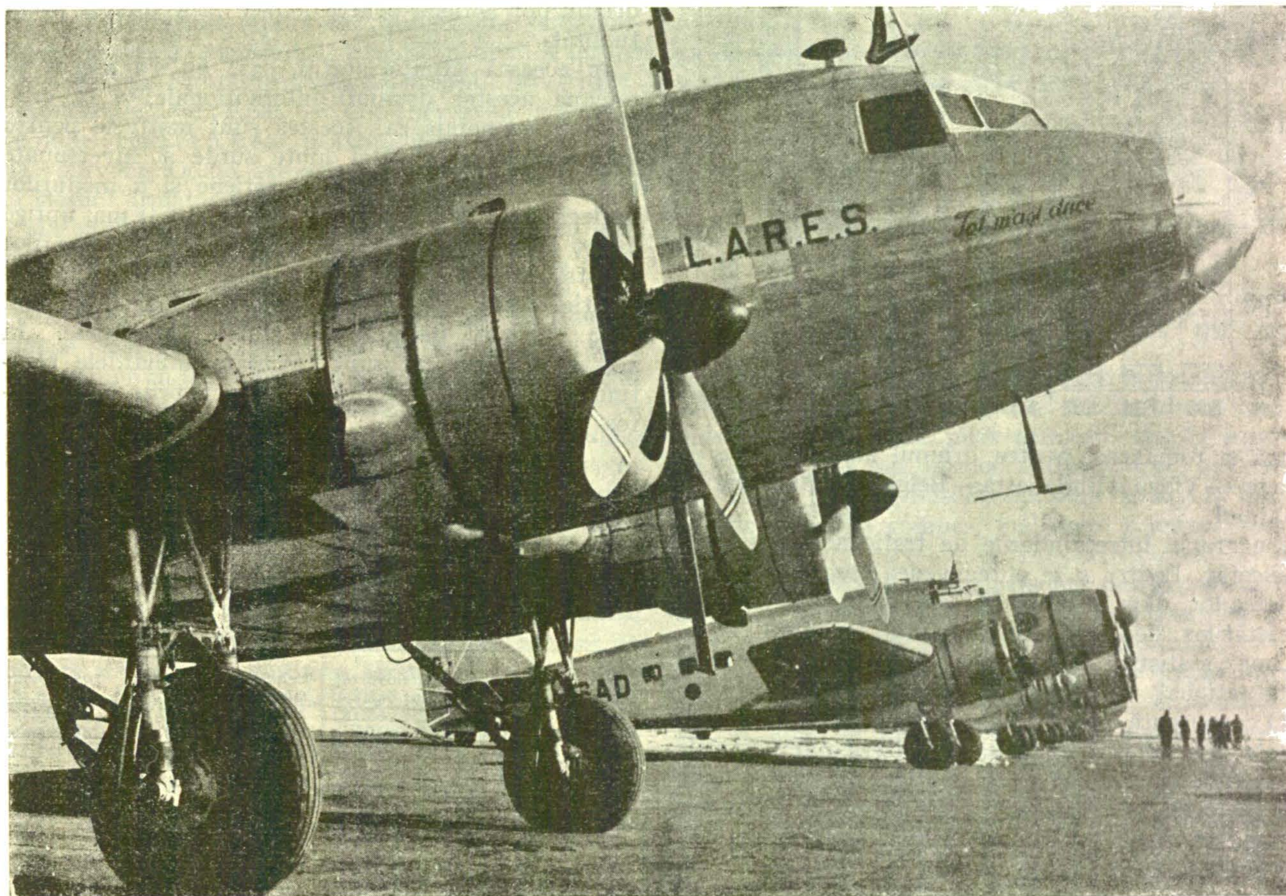
Institutul Meteorologic. Institutul Meteorologic Central al României, asimilat cu celelalte instituțiuni de cercetări științifice, are atribuțiuneal de a organiza cercetarea fenomenelor atmosferice și geofizice, în tot cuprinsul României, atât cu scopul de a întreprinde studiul teoretic al acestor fenomene,

HALL-UL AEROGĂRII CERNĂUȚI

cât şi cu scopul de a realiza diferite aplicaţiuni practice ale ştiinţei meteorologice şi geofizice, în folosul agriculturii, silviculturii, apărării naţionale, navigaţiunii aeriene, navigaţiunii maritime, higienei publice, hidrografiei ţării, precum şi în diferite alte domenii ale tehnicei.

In afară de aceasta, Institutul are sarcina de a aduce la îndeplinire toate obligaţiunile ce decurg pentru România din tratatele şi convenţiunile internaţionale la care ea a aderat, în ceea ce priveşte serviciul meteorologic şi geofizic.

AVIOANE DOUGLAS D. C. 3 ŞI SAVOIA MARCHETTI 83 DIN SERVICIUL SOCIETĂŢII LARES

Institutul Meteorologic Central se compune din: *a)* Direcţiune Centrală; *b)* Staţiuni meteorologice; *c)* Şcoale de meteorologie.

Direcţiunea Centrală cuprinde mai multe servicii sau secţiuni ştiinţifice şi tehnice civile, un serviciu meteorologic militar şi un serviciu administrativ.

Prin decretul-lege din 16 Noemvrie 1936 aceste organe intră în compunerea unei vaste administraţii: Ministerul Aerului şi al Marinei, care coordonează activitatea acestora cu aceea a Marinei civile şi militare.

In afara organelor de conducere unitară ale acestui Minister — enumerate la capitolul privind Administraţia Centrală — acest decret lege creează pe lângă Comandamentul Forţelor Aeriene un *Comitet consultativ al Aeronauticei Regale*, iar pentru armonizarea intereselor diferitelor departamente în ceeace priveşte meteorologia şi geofizica, creează pe lângă Institutul Meteorologic un comitet consultativ.

NAVIGAŢIA AERIANĂ IN ECONOMIA ŢĂRII

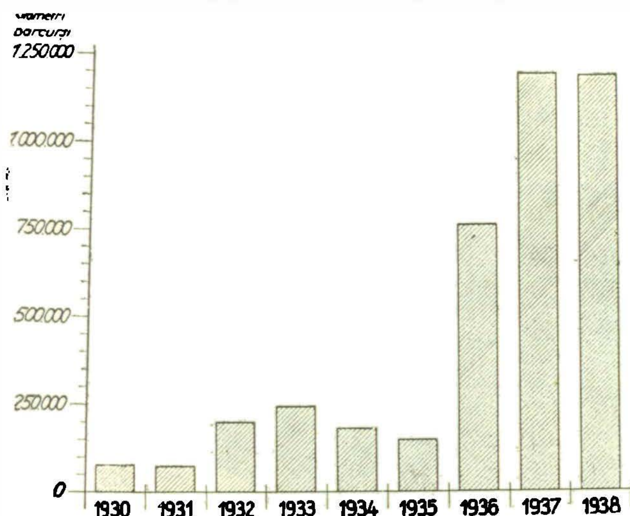
Indată ce oceanul aerian, acest imens domeniu de circulaţie, a fost cucerit, problema drumurilor aeriene s'a pus în mod concret. Dirijabilul şi, mai cu seamă, avionul, prin viteza lor, prin raza lor mare de sbor fără coborîre şi prin putinţa lor de a merge pe drumuri drepte, au dat elementele acestei importante probleme. Astfel a luat fiinţă, din iniţiativă particulară, prima întreprindere de transporturi aeriene *Deutsche-Luft-Reederei*, care şi pune în exploatare, la 5 Februarie 1919, primul drum aerian între Berlin şi Weimar, punându-se în acelaşi timp şi bazele unei noui ramuri de activitate: « aviaţia comercială ».

La 8 Februarie 1919, Casa franceză *Farman* organizează la rândul său, un nou drum aerian între Paris şi Londra.

Rezultatele fiind din cele mai promiţătoare, drumurile aeriene se înmulţesc, şi în acelaşi an vedem organizându-se un număr de intreprinderi ca: *Air Union* (franceză) pentru drumul aerian: Paris — Londra; *Handley Page Ltd* (engleză) pentru Londra — Paris; *Daimler Hire Ltd* (engleză) dela Londra — Bruxelles; *Instone Air Line* (engleză) pe traseul Londra — Am-

sterdam; *Koninklijke Luchtvaart Maatschappij voor Nederland en Kolonien* (olandeză) pentru Amsterdam — Londra; şi în Aprilie 1920 întreprinderea românească: *Compania Franco-Română de Navigaţie Aeriană*, cu capital total românesc subvenţionată de guvernele francez, cehoslovac, polonez şi în urmă şi românesc, pentru drumul aerian: Paris — Praga — Viena—Budapesta— Belgrad — Bucureşti — Istanbul.

1. — **Numărul de kilometri parcurşi de avioanele societăţilor de navigaţie aeriană în 1930 — 1938**

De atunci întreprinderile de trafic aerian sporesc neîncetat. Pentru a se putea vedea progresul şi activitatea lor, dăm în tabloul II dela pag. 133 statistica societăţilor de navigaţie aeriană pe anul 1936, ultima statistică oficială încheiată de «Comitetul Internaţional de Navigaţie Aeriană» (C. I. N. A.).

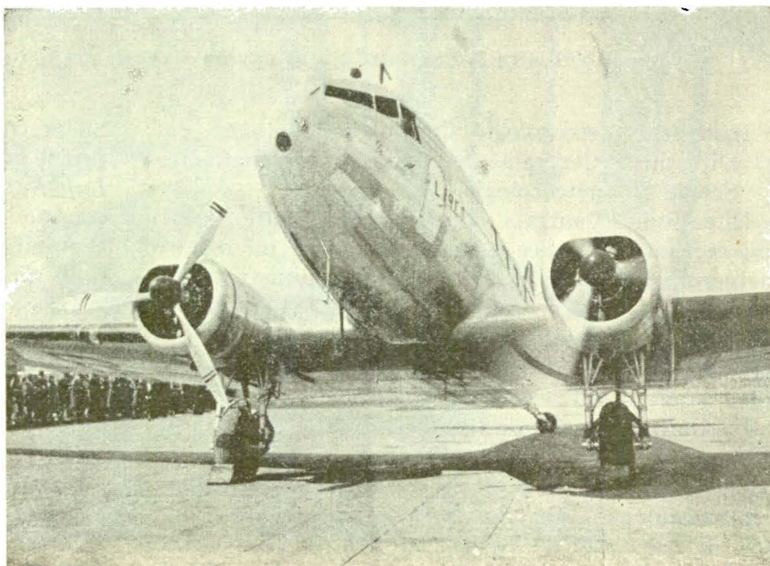
O concurenţă puternică se manifestă în domeniul acesta. Fiecare ţară caută să canalizeze spre porturile şi centrele ei economice sau politice, aceste drumuri, sau cel puţin să obţină ca aceste artere de circulaţie aeriană să treacă şi să facă opriri pe teritoriul lui. In adevăr, orice drum aerian îşi are proecţia lui pe pământ, în care se învestesc sute de milioane. Apoi sunt vadurile comerciale, care odată formate, prezintă un interes atât de mare pentru statele interesate, încât acestea depun eforturi politice şi materiale uriaşe, pentru a le păstra. Aceasta este singura explicaţie pentru care, deşi societăţile de navigaţie aeriană sunt deficitare, totuşi statele cheltuiesc sume considerabile pentru a le cuceri şi întreţine. Dintre cele 454 drumuri aeriene existente în 1934, numai două (Paris — Londra, New York — Washington) au trăit pe formule perfect comerciale. La toate celelalte drumuri aeriene, încasările nu au acoperit cheltuelile. Chiar dacă unele societăţi au prezentat un bilanţ activ sau aproape echilibrat, ele au uitat să ţină seama de o serie de aporturi indirecte aduse de stat, comună, etc., cum ar fi: protecţia navigaţiei aeriene, terenuri de ajutor, telegrafia fără fir, aparatele de condus avioanele în sborul de noapte, prin nouri sau ceaţă, adică în sborul fără vizibilitate, de aterizare în aceleaşi condiţiuni; apoi aeroporturile cu clădiri importante, precum şi plata unui însemnat personal administrativ, de trafic şi control tehnic, etc. Dar perfecţionările ce se aduc neîncetat avioanelor dau siguranţa că, într'un viitor foarte apropiat, liniile de navigaţie aeriană vor concura în mod efectiv navigaţia maritimă şi calea ferată. Multe din marile societăţi de căi ferate îşi au înscrise în programul lor preluarea drumurilor aeriene pentru a face faţă acestor eventualităţi.

In această situaţie statul, care nu s'a aşezat pe reţeaua acestor drumuri internaţionale, va fi crud lovit în economia sa. Acestea sunt motivele pentru care statele duc astăzi lupte surde şi înverşunate pentru cucerirea drumurilor aeriene şi a modurilor de legătură a lor, lupte care mâine vor fi mai aprige decât cele duse în trecut pentru stăpânirea mărilor şi strâmtorilor. Cât priveşte subvenţiile acordate aviaţiei civile, dăm pe cele cunoscute oficial în anul 1934, ultimul declarat de statele principale. In aceste subvenţii nu sunt calculate miliardele cheltuite sau care se cheltuesc indirect prin întreţinerea infrastructurei.

Tab. I — Subvenţiile acordate aviaţiei civile în câteva state în 1934 *)

Ţara (1)	Sume acordate Lei (2)	Ţara (1)	Sume acordate Lei (2)
Statele-Unite . . .	5.182.076.295	Cehoslovacia . . .	105.297.720
Germania	5.092.638.870	Olanda	73.548.585
Franţa	1.297.768.164	Austria	54.585.300
Italia	768.146.445	Suedia	44.105.160
Anglia	625.132.265	Elveţia	29.842.725
Polonia	235.884.330	Iugoslavia	23.846.626
Belgia	116.782.050	ROMÂNIA	20.992.785

*) După lucrarea «Transporturile Aeriene» de I. Bastaki.

AVION DOUGLAS D.C. 3 AL SOC. L.A.R.E.S. 21 LOCURI

ORGANIZAREA DRUMURILOR AERIENE

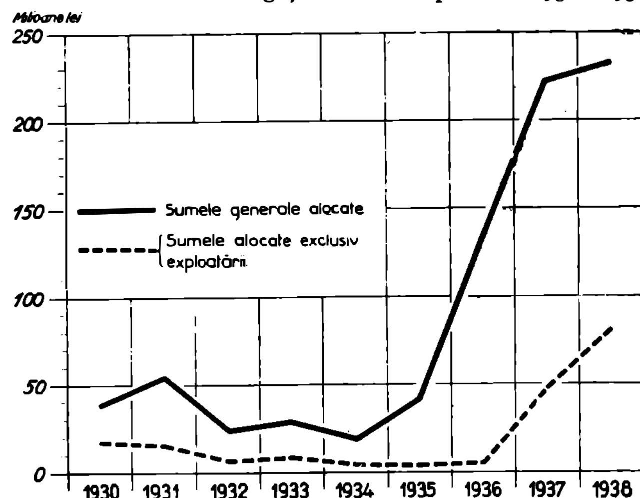
Avioanele de transport circulă pe linii aeriene. In opera de organizare a unei linii aeriene se disting trei faze: *a)* concepţia ei, adică încadrarea în politica aeriană a statului sau, cu alte cuvinte, scopul ei politic, economic, de penetraţie, etc.; *b)* organizarea ei tehnică şi *c)* exploatarea ei.

Concepţia revine statului. Acesta hotărăşte oportunitatea liniei şi îi defineşte caracterul în cadrul general al politicei aeriene a statului. Direcţia Aviaţiei Civile face apoi studiile necesare: rentabilitatea liniei, traiectul în raport cu configuraţia terenului, starea generală atmosferică, situaţia politică a ţărilor pe deasupra cărora urmează să treacă, investiţiile, amortizările, etc. Apoi, se duc tratativele cu ţările pe unde urmează a trece, pentru obţinerea de drepturi de «survol». Odată această parte rezolvată se trece la stadiul următor: organizarea tehnică.

Avionul nu merge în aer, din loc în loc, numai prin propriile lui mijloace, ci în bună parte, 50% dacă nu şi mai mult, avionul este condus de jos şi vom vedea cum. Pentru ca o linie aeriană să funcţioneze, trebue să-şi aibă proiecţia sa terestră care necesită investiţiuni cu mult mai mari decât costul materialului volant. In adevăr, o linie aeriană trebue să aibă pe pământ, din 50 în 50 km un teren de ajutor, adică un teren pe care să poată ateriza în caz de pană în aer. Tot din 50 în 50 km există câte un observator meteorologist, care la anumite ore, transmite starea timpului. Observaţiile meteorologice, se comunică prin telefon la un centru, iar de aci se transmit la aeroporturi prin T.F.F. Apoi, aeroporturile trebuesc să fie înzestrate cu mijloace luminoase pentru sbor de noapte şi pentru delimitarea terenului, pe zi sau pe ceaţă, mijloace cunoscute sub numele de *balizări*; traiectele cu sbor de noapte, sunt jalonate cu faruri.

Dar pentru a fi cu adevărat de trafic public, o linie trebueşte să îndeplinească două condiţiuni esenţiale: *regularitatea şi siguranţa*. Deci avionul, în afară de furtună, trebueşte să plece şi să circule, după un orariu stabilit; deci pe ceaţă, pe ploaie şi chiar noaptea.

2.— Sumele alocate navigaţiei aeriene în perioada 1930—1938

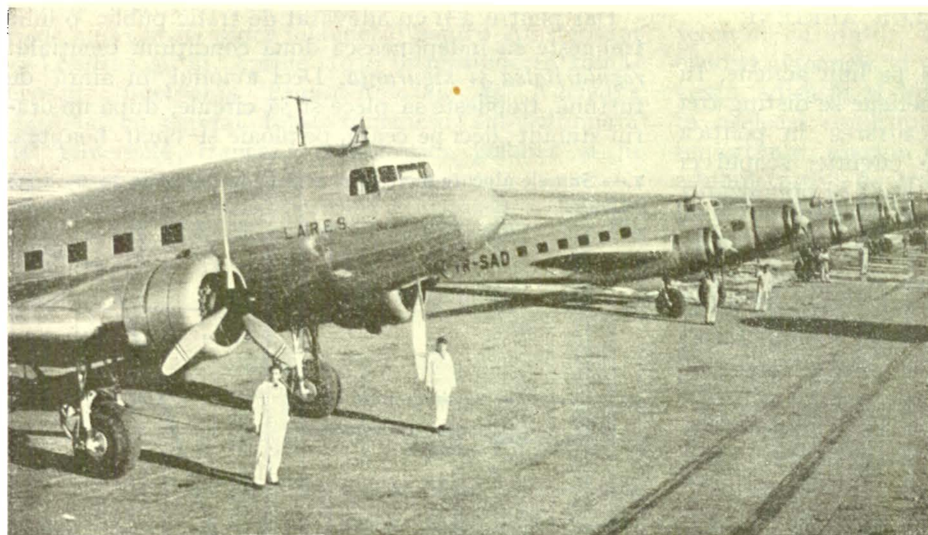
In acest caz pilotul sboară în completă necunoştinţă. El este condus prin numeroase sisteme, între care şi *radiogoniometria*. Un pilot primeşte sus în aer, ori de câte ori cere, sau în mod automat, locul pe traiect, gradele de ţinut la busolă, sau cum se zice în limbaj aviatic: capul la compas, înălţimea şi starea atmosferică.

Iată deci o armată de personal tehnic şi un arsenal de mijloace. Şi această a doua parte a unei linii aeriene, revine în mod normal Statului.

Cea de a treia, *exploatarea*, este împărţită de obiceiu între Stat şi societăţile de exploatare şi uneori, aparţine numai acestora din urmă. Să vedem

Tab. II — Activitatea societăţilor de navigaţie aeriană în 1936

Ţara	Nr. liniilor	Km. linii aer.	Km. parcurşi	Pasageri	Kg. Poştă	Kg. Mărfuri şi bagaje	Nr. tip avion	Regularitate %
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Total . . .	543	497.349	132.564.834	2.155.309	46.891.011	35.734.754	208	—
Anglia	87	50.453	15.142.600	205.769	989.790	1.816.700	25	—
Australia	46	131.102	6.902.554	31.879	64.932	304.860	20	—
Austria	10	4.633	622.925	15.467	50.204	379	4	—
Belgia	13	13.840	2.070.366	25.059	65.672	495.700	3	—
Brazilia	25	56.384	4.689.023	35.190	118.652	631.070	16	96,8
Cehoslovacia	12	9.798	1.500.549	16.257	21.570	256.000	7	—
Danemarca	8	4.265	497.830	11.659	97.198	143.113	4	—
Elveţia	19	5.670	1.387.225	26.137	166.945	223.170	11	—
Finlanda	4	1.186	228.027	7.868	31.130	140.000	2	—
Franţa	28	53.530	11.274.576	58.236	348.626	936.429	21	—
Germania	81	42.434	17.881.533	286.311	2.597.005	4.848.345	15	96,7
Grecia	3	880	347.762	6.670	13.192	128.700	1	88,9
India	4	10.093	799.085	100	50.198	441	13	—
Indiile Occidentale Olandeze	2	544	48.412	2.935	715	19.500	1	—
Indiile Orientale Olandeze	6	5.557	1.074.243	11.350	27.362	600.200	3	99,9
Italia	38	39.879	7.013.300	64.362	467.220	1.233.657	17	100,0
Japonia	11	6.930	2.769.613	16.769	337.948	70.354	—	—
Jugoslavia	5	1.905	319.215	4.387	5.120	6.800	3	—
Noua Zelandă	5	1.775	1.136.395	21.512	38.750	16.912	4	—
Norvegia	6	3.794	339.116	3.832	100.204	6.500	5	—
Olanda	14	28.644	6.152.333	64.607	395.897	3.142.600	13	—
Polonia	14	4.275	1.392.032	28.005	36.093	245.796	4	—
ROMÂNIA	10	4.571	752.763	5.010	1.471	30.948	4	—
Siam	2	1.185	217.085	21	12.338	1.038.621	1	—
Statele Unite	72	—	45.750.000	1.166.043	40.362.000	17.652.000	—	—
Suedia	11	7.355	1.084.345	21.111	374.397	426.959	6	—
Uniunea S şi SW Africană	5	5.814	1.013.109	15.312	104.449	262.000	2	98,6
Ungaria	2	853	158.818	3.451	11.933	61.000	3	100,0

PARTE DIN FLOTILA AERIANĂ L.A.R.E.S.
AVIOANE DOUGLAS D.C. 3 ŞI SAVOYA MARCHETTI 83

şi un aspect al tehnicei exploatării. Aeroporturile sunt conduse de comandanţi, organe de trafic, care verifică actele avioanelor şi le dă plecarea. Ei sunt similari personalului de mişcare al căilor ferate. Apoi sunt organele de vămuire ale Ministerului de Finanţe, ale Poliţiei, Siguranţei Statului, etc.; casele de bilete, cântarele pentru mărfuri, etc. Un avion pleacă exact în aceleaşi condiţiuni ca şi trenul. Se cere liber aeroportului de sosire, adică se obţine buletinul atmosferic al întregei rute; se obţine libera aterizare adică terenul este practicabil, este neocupat, etc. Şeful de trafic semnează foile de transport ale avionului şi dă indicaţii pilotului, — dacă navighează prin nori, adică fără vizibilitate, — prin radiogoniometrie, sau la înălţimea cuvenită, apoi anunţă aeroportul vecin de plecarea avionului şi ce anume are la bord: numărul călătorilor, felul mărfurilor, etc.

Avionul plecat este urmărit tot timpul prin radio şi numai când a ajuns, se confirmă sosirea, iar sborul pe etapă este terminat. Dacă însă avionul a avut accident, sau a aterizat forţat, începe o altă operaţie. Avioanele de *depanaj*, eventual cele sanitare, pleacă imediat la locul accidentului. Cu alte cuvinte o altă armată de personal de trafic, sanitar, depanaj, etc.

Fiecare aeroport are la dispoziţie mecanici, servanţi, instalaţii pentru alimentarea avioanelor cu benzină şi ulei, automobile de transportat publicul, avioane sanitare, ateliere şi hangare. Am insistat asupra acestor detalii, pentru a arăta că o linie aeriană este greu de realizat şi mai cu seamă de întreţinut, că se cere o mare specialitate, că nu se poate nimeni improviza în conducător şi că experienţa trebueşte avută în primul rând în vedere.

DRUMURILE NOASTRE AERIENE

România e fericit aşezată din punctul de vedere al liniilor aeriene. In adevăr, ne aflăm la intersecţia drumurilor ce leagă Apusul cu Răsăritul, precum şi a drumurilor ce leagă pieţele Nordului cu cele din peninsula Balcanică şi de pe ţărmul răsăritean al Mediteranei. Astfel, la noi se încrucişează drumurile aeriene cele mai drepte între:

a) Basinul Mării Baltice şi Asia Mică prin: *Danzig — Varşovia — Galaţi — Istanbul — Asia Mică.*

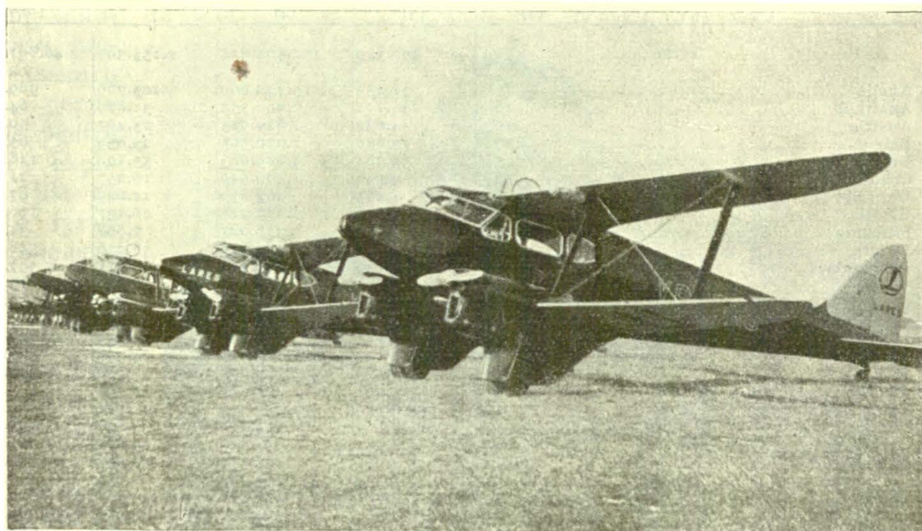
b) Basinul Mării Nordului şi Orient prin: *Hamburg — Berlin — Praga — Cluj — Galaţi — Constanţa — Istanbul — Asia Mică.*

c) *Roma — Moscova.*

d) Marea linie ce uneşte Oceanul Atlantic cu Oceanul Pacific prin: *Bordeaux—Marsilia—Torino—Milano — Zagreb — Belgrad — Bucureşti — Galaţi — Cetatea-Albă—Odessa — Baku — Bagdad — Singapur — Shangai.* Bucăţi din această linie numită şi linia celei de a 40-a paralelă, sunt de pe acum în funcţiune şi noi suntem aşezaţi pe ea dela Belgrad la Cetatea Albă; rămâne să se împace şi anumite interese politice, pentru ca să mai realizeze şi intervalul: *Milano — Belgrad*, cel dela *Odessa—Cetatea Albă*, apoi *Baku — Bagdad* şi câteva mici spaţii în Asia.

e) Nordul răsăritean şi Sudul răsăritean prin: *Reval — Varşovia — Galaţi — Salonic — Atena.*

f) *Londra — Paris — Asia Mică*, etc.

PARTE DIN FLOTILA AERIANĂ L.A.R.E.S. AVIOANE DEHAVILAND DRAGON RAPIDE

România are şi privilegiul, deosebit de important pentru aviaţie, al benzinei eftine.

In adevăr la noi benzina de avion costa în 1940, cu scutire de taxe, circa 6 lei, iar în celelalte ţări între 26—40 lei, tot cu scutire de taxe. De aceea un avion în drumul său are cel mai mare interes să facă escală la noi, pentru a face reaprovizionarea cu benzină eftină. Astfel, un avion englez, în drumul său spre Indii, poate face plinul la Londra şi apoi la Bucureşti şi încă o etapă egală spre Orient cu benzină de cel puţin de 4 ori mai eftină. La întoarcere acelaşi lucru. Escalele prezintă totdeauna un deosebit interes. Ele contribue la cunoaşterea ţării, au un rost economic şi servesc la legarea drumurilor aeriene cu cele terestre şi maritime.

TRAFICUL AERIAN

Legăturile aeriene ale României cu străinătatea au fost asigurate, până în pragul răsboiului din 1939, de către următoarele întreprinderi străine de transporturi aeriene:

a) Compania *Air France*, în baza convenţiei din 26 Februarie 1937, a efectuat în anul 1938, ca şi în trecut, legătura aeriană între: Bucureşti — Belgrad — Budapesta — Viena — Praga — Strassburg — Paris.

b) Compania poloneză P.L.L. LOT, în baza convenţiei din 9 Mai 1930, a asigurat în anul 1938, ca şi în trecut, legătura aeriană între: Bucureşti — Cernăuţi—Lwow—Varşovia—Danzig pe deoparte şi Bucureşti — Sofia — Salonic — Atena — Rodos — Lydda pe de altă parte.

c) Compania cehoslovacă C.S.A., în baza convenţiei din 20 Iunie 1930, a asigurat în 1938, pe durata dela 2 Mai—1 Noemvrie, legătura aeriană între Praga şi Bucureşti, cu legături spre Viena, Berlin şi Nord-Vestul Europei.

d) Compania italiană *Ala Littoria*, în baza protocolului tripartit încheiat la Zemun la 19 Septemvrie 1937, a asigurat traficul pe linia Roma—Bucureşti.

e) Compania italiană *Avio Linee Italiane*, în baza avenantului din 3 Iunie 1938 la protocolul din 19 Septemvrie 1937, încheiat la Zemun, a asigurat traficul pe linia Torino—Veneţia—Zagreb—Belgrad—Bucureşti.

f) Compania germană *Deutsche Lufthansa*, în baza convenţiei aeriene din 3 Octomvrie 1937, intrate în vigoare la 19 August 1938, şi în baza acordului de colaborare Deutsche Lufthansa—Lares din 8 Februarie 1938, precum şi în baza protocolului încheiat la Berlin la 23 Martie 1938, a asigurat traficul pe linia Berlin — Budapesta — Bucureşti.

g) Compania ungară *Malert*, în baza procesului-verbal din 17 Decemvrie 1937, intrat în vigoare la 13 Martie 1938, precum şi în baza acordului semnat la 9 Martie 1938, a exploatat linia Budapesta — Arad — Bucureşti.

Cu excepţia companiei *Air France*, singura subvenţionată de Statul român cu suma de 3.500.000 lei anual, exploatarea celorlalte companii străine citate mai sus s'a făcut pe baza convenţiunilor existente, fără nici o participare bănească din partea României.

Cât priveşte exploatarea acestor linii internaţionale de către companiile de navigaţie aeriană străine, o imagine a ei ne este oferită de cifrele tabloului VI dela pag. 136.

NAVIGAŢIA AERIANĂ ROMÂNĂ

Societatea L.A.R.E.S. (Liniile Aeriene Române Exploatate de Stat) exploata în 1939 următoarele linii:

a) *Internaţionale:*

1. Bucureşti—Belgrad—Zagreb—Veneţia—Milano.
2. Bucureşti—Arad—Budapesta—Viena—Berlin.
3. Bucureşti—Cernăuţi—Lwow.
4. Bucureşti—Istanbul.
5. Bucureşti—Sofia—Salonic—Atena.

b) *Interne:*

1. Constanţa—Bucureşti.
2. Cetatea Albă—Ismail—Galaţi—Bucureşti.
3. Chişinău—Galaţi—Bucureşti.
4. Arad — Timişoara — Turnu-Severin — Craiova — Turnu-Măgurele—Bucureşti.

Tab. III — Activitatea SocietăţiiL. A. R. E. S. în anii 1937—1939 *)

Nr. curent (1)	Elemente (2)	1937 (3)	1938 (4)	1939 (5)
1	Reţeaua exploatată, în Km.	6.122	7.165	8.341
2	Sboruri efectuate	1.344	1.972	2.106
3	Kilometri parcurşi	732.061	1.170.793	1.224.950
4	Ore de sbor	4.224	5.406	5.432
5	Viteză mijlocie pe oră	217	217	225
6	Pasageri	5.434	12.072	15.348
7	Fret, în kg	19.912	50.406	86.028
	a) Bagaje, în kgr	5.133	14.657	23.792
	b) Curier poştal, în kgr	1.016	5.104	9.450
	c) Mărfuri, în kg	13.763	30.645	52.850
8	Pasageri/km oferiţi	3.582.138	9.044.017	12.603.854
9	Pasageri/km ocupaţi	1.396.282	3.492.625	5.718.209
10	Coeficient de locuri ocupate (%)	*38,98*	*39,29*	*45,37*
11	T/km fret/ pasageri oferiţi	322.392	803.102	1.287.957
12	T/km fret/ pasageri ocupaţi	134.497	335.064	559.995
13	Randament (%)	*35,20*	*37,12*	*43,48*

*) Inclusiv curse speciale, suplimentare etc.

Tab. IV — Situaţia exploatării căilor aeriene internaţionale de către Societatea L. A. R. E. S. în anii 1938 şi 1939

Nr. curent (1)	Linia (2)	Lung. liniei km. (3)	Km. parcurşi (4)	Pasageri (5)	Fret *) kg. (6)
	Anul 1938				
	Total	4.557	633.742	4.269	30.974
1	Bucureşti — Belgrad — Zagreb — Veneţia — Milano — Torino	1.552	213.790	1.689	10.438
2	Bucureşti—Arad—Budapesta	697	96.602	446	1.500
3	Bucureşti—Cluj—Uzhorod—Pistyan—Praga	1.282	174.685	1.178	7.429
4	Bucureşti — Cernăuţi — Lwow — Varşovia	1.026	148.665	956	11.607
	Anul 1939				
	Total	4.618	475.659	4.569	31.274
1	Bucureşti — Belgrad — Zagreb — Veneţia—Milano	1.349	145.310	1.306	9.333
2	Bucureşti—Arad— Budapesta — Viena—Berlin	1.648	129.298	1.816	11.762
3	Bucureşti — Cernăuţi — Lwow — Varşovia	1.026	134.401	1.043	7.663
4	Bucureşti—Istanbul	595	66.650	404	2.516

*) Poştă, mărfuri, ziare şi excedent de bagaj.

Tab. VI. — Traficul aerian efectuat de societățile străine pe liniile internaționale ale României în anul 1938

Compania	AIR FRANCE	P.L.L. LOT	C.S.A.	ALA LITTORIA	AVIO LINEE ITALIANE	DEUTSCHE LUFTHANSA	MALERT
Traiectul	Paris—București	Varșovia—București și București—Lydda	Praga—București	Roma—București	Torino—București	Berlin—București	Budapesta—București
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Km. efectuați	1.248.104	721.272	203.813	187.418	187.118	190.290	73.000
Pasageri	9.559	9.672	4.311	1.086	2.639	1.267	449
Bagaje în kg.	*) 47.285	171.720	69.935	25.499	25.864	20.189	—
Mărfuri în kg.	*) 104.349	126.486	17.307	3.206	5.893	19.221	2.504
Poștă în kg.	36.801	93.034	5.510	543	1.488	3.552	288
Ziare în kg.	10.012	—	—	—	844	—	67

*) Numai pe perioada 1 Ianuarie—1 Decemvrie

5. București—Călărași—Bazargic—Balcic.
6. Cernăuți—Iași—Galați—Constanța.
7. Cernăuți—Iași—Galați—București.
8. Cernăuți—Cluj—Arad.
9. București—Cluj.
10. Cluj—Satu-Mare.

Situația exploatării liniilor de mai sus pe anii 1937, 1938 și 1939 este arătată în tablourile III, IV, și V.

Tab. V — Situația exploatării căilor aeriene interne de către Societatea L. A. R. E. S. în anii 1938 și 1939

Nr. curent	Linia	Lung. liniei km	Km parcurși	Pasageri	Fret *) kg
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Anul 1938				
	Total	2.608	511.989	5.316	19.432
1	Constanța—București	203	39.616	678	1.697
2	Cetatea-Albă—Ismail— Galați — București	389	138.984	1.811	7.658
3	Chișinău—Galați—București	372	118.187	813	2.566
4	București — Turnu-Măgurele — Roșiorii-de-Vede—Turnu-Severin	367	6.166	44	—
5	București — Călărași — Bazargic —Balcic—Constanța	312	58.113	1.469	6.364
6	Cernăuți — Iași — Galați — Constanța	520	112.520	367	947
7	Cernăuți—Cluj—Arad	445	38.403	134	200
	Anul 1939				
	Total	3.723	648.161	9.349	54.754
1	Constanța—București	203	27.284	762	789
2	Cetatea-Albă—Ismail— Galați — București	389	116.407	2.305	10.601
3	Chișinău—Galați—București	372	115.629	1.382	12.759
4	Arad—Timișoara — Turnu-Severin—Craiova—Turnu-Măgurele —București	548	67.222	485	628
5	București—Călărași—Bazargic—Balcic	222	55.011	1.716	8.819
6	Cernăuți— Iași — Galați — Constanța	520	129.141	902	750
7	Cernăuți—Iași— Galați — București	552	20.866	253	5.610
8	Cernăuți—Cluj—Arad	445	35.977	193	188
9	București—Cluj	340	71.199	1.196	14.206
10	Cluj—Satu-Mare	132	9.425	155	404

*) Poștă, mărfuri, ziare și excedent de bagaj.

ACTIVITATEA AVIAȚIEI PARTICULARE

Școalele particulare de pilotaj au dat în cursul anului 1939 un număr de 630 de piloți, dintre cari 331 au obținut brevetul elementar (gradul I), iar 299 brevetul internațional (gradul II).

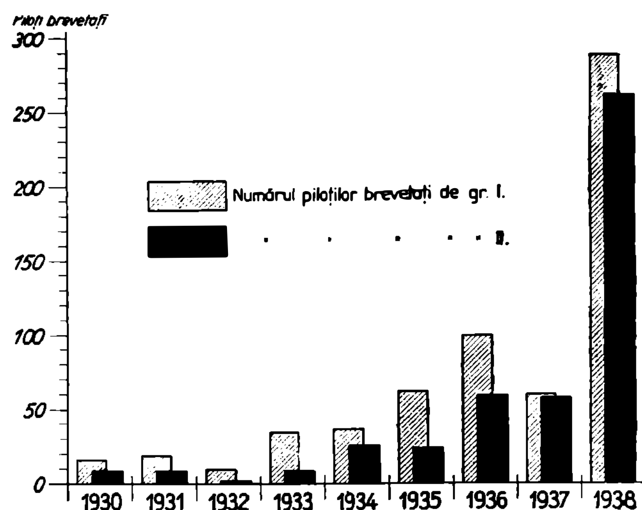
Acești piloți au fost formați în cele 7 școale civile de pilotaj existente, funcționând pe lângă cele 5 asociațiuni aeronautice particulare, după cum se arată în tabloul următor:

Tab. VII — Numărul piloților brevetați de școalele particulare în anii 1938 și 1939

Asociația	Piloți brevetați			
	Gradul I		Gradul II	
	1938	1939	1938	1939
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Total	290	331	262	299
A.R.P.A. și filialele	77	131	80	83
M. Cantacuzino	59	—	55	—
Aero-Clubul Brașov	50	56	45	75
Asociația C.F.R. și filialele	84	87	71	85
Aero-Clubul Prahova	20	42	11	42
Aero-Clubul Oltenia	—	15	—	14

S'au brevetat de asemenea numeroși piloți de planoare, precum și instructori de sbor fără motor, formați în școalele de sbor fără motor, funcționând în centrele: Sânpetru (Brașov) și Petroșeni.

3. — Numărul piloților brevetați de școalele particulare pe anii 1930 — 1938

Aviația civilă, ca mijloc de transport și ca bază a apărării civile, se desvoltă astfel în chip îmbucurător, tinzând a căpăta și în România o organizație la înălțimea perfecțiunii tehnice atinse în domeniul sborului.

com. s. r.

POŞTELE IN ROMÂNIA

Exploatarea poştei, telegrafului şi telefonului este un monopol al Statului şi se exercită prin Direcţia Generală P. T. T. pe baza legii din 24 Iunie 1938.

Obiectul monopolului poştal constă în primirea, transportul şi distribuirea obiectelor de corespondenţă, banilor şi valorilor până la orice sumă, precum şi a coletelor până la greutatea de 10 kgr.

Obiectul monopolului asupra telegrafului şi telefonului constă în infiinţarea şi exploatarea oricăror instalaţii trimiţătoare şi primitoare, ce servesc la transmiterea electrică, radio-electrică, sau prin orice alt sistem, a semnelor, imaginilor şi sunetelor.

In prezent, serviciul telefonic este exploatat de către Societatea Anonimă Română de Telefoane pe baza legii de concesiune pentru desvoltarea şi perfecţionarea serviciului telefonic român din 4 Iulie 1930.

Exploatarea serviciului de radiodifuziune se face în conformitate cu legea pentru organizarea şi funcţionarea radiodifuziunei din 1 Aprilie 1936.

In trecut Poşta, organizată şi ea ca un monopol de Stat — pe care Domnul singur îl putea arenda — cuprindea mai ales serviciul de transport al călătorilor. Intr'adevăr pe atunci, chiar mesagiile scrise se expediau prin curieri. Poşta era aşa dar, în primul rând un serviciu de transport al călătorilor.

EVOLUŢIA POŞTELOR IN ROMÂNIA

EPOCA TRANSPORTURILOR PRIMITIVE

Poştele s'au ivit în Principate — ca de altfel oriunde se înfiripă o viaţă de Stat — odată cu întâia lor organizaţie.

Ele s'au născut din nevoia de a transmite poruncile Voevozilor până la limitele teritoriului aflat în stăpânirea lor.

Curierii Domnului se slujeau de caii pe cari locuitorii satelor şi oraşelor prin care treceau erau obligaţi să-i pună la dispoziţie, iar mai târziu, când numărul acestor curieri s'a mărit, s'au înfiinţat pentru aceştia cărucioare numite olace.

La această dare erau impuşi toţi locuitorii satelor şi târgurilor prin cari treceau curierii domneşti şi nu erau scutiţi decât acei cărora Domnul ţării le acorda această favoare specială, întărită prin hrisoave, cum este cel citat de B. P. Hasdeu, al lui Mircea cel Mare, dat în Giurgiu la 11 Mai 1399: « Eu, în Hristos Dumnezeu, prea pios şi de Hristos iubitor şi autocrat, Ioan Mircea Voevod am binevoit ca satul Pulcăuţi, închiriat de către jupânul Galea mănăstirii Strugalea, să-l emancipăm şi Domnia Mea de oerit, de porcărit, de albinărit, de găletărit, de vinăriciu, de gloată, *de cai de olac*, de boi de cărat, mai pe scurt de toate slujbele şi dările mari şi mici cari să rămână în profitul acelei mănăstiri, precum îl emancipăm şi de legea de a pescui morun trei zile pe an pentru Domnia Mea, lăsând şi aceasta în folosul mănăstirii, ba încă şi dela Curtea Domnească să aibă mertic pe tot anul câte 15 găleţi de grâu şi câte două buţi de vin... ».

Mărirea teritoriului Munteniei, sub Mircea (1386—1418), aduse cu sine şi desvoltarea administraţiei de stat şi a relaţiunilor comerciale între diferitele centre ale ţării şi, odată cu aceasta, se mări şi obligaţiunea satelor şi oraşelor de a procura caii şi olacele necesare, pentru curierii Domnilor cari din an în an devin mai numeroşi.

Acest Domn a întreţinut o întinsă corespondenţă cu regii Poloniei, Ungariei, Serbiei, cu Alexandru al Moldovei şi cu Sultanul Turciei.

Acela care a întreţinut, în secolul XV, cele mai întinse relaţiuni de corespondenţă cu străinătatea a fost Ştefan cel Mare.

Dintr'o scrisoare a lui Ştefan cel Mare din 20 Iulie 1475, către solii săi, cari urmau să se întâlnească cu ai Regelui Mateiu al Ungariei, se probează existenţa curierilor săi speciali şi a serviciilor cari li se cereau. « Să trimiteţi, zicea marele Domn, *un curier grabnic*, cu scrisorile voastre şi cu acele ale solilor, cari vin către noi împreună cu voi, *care curier trebue să sboare ziua şi noaptea către Regele Mateiu şi să-i dea de ştire despre aceşti duşmani ai creştinătăţii* ».

Tot prin curieri speciali îşi trimetea rapoartele zilnice către Senatul Veneţiei ambasadorul acestei republici pe lângă Ştefan cel Mare, Emanuel Gerardo, şi tot cu caii şi olacele pregătite prin porunca Domnilor, călătoreau prin ţările româneşti curierii străini, afară de cei turci cărora le era interzisă trecerea Dunării şi intrarea în Principate. Mai târziu, în tratatul încheiat în 1529 între Petru Rareş, Domnul Moldovei, şi Sultanul Soliman Legislatorul, în articolul X se prevede anume că « Turcii, pe cari Poarta îi va trimite cu scrisori adresate Principelui, nu vor trece Dunărea, ci se vor opri pe malul opus al fluviului dând misivele în mâna Guvernatorului dela

OLAC MOLDOVENESC ÎN 1817
Aquatinte după William Macmichael, din « Journey from Moscow to Constantinopel », Londra 1819. (Colecția *George Olszewski*)

Galați, care le va trimite Principelui și asemenea se va da curierilor Inaltei Porți și răspunsul dela acesta ».

In secolul XVI, serviciul poștal ia o formă definită, fiind pus sub autoritatea Marelui Postelnic, un fel de ministru al Afacerilor Străine, care, în afară de alte atribuțiuni, avea și pe cea a ținerii corespondențelor Domnului, atât în interiorul țării cât și în străinătate.

Călătorii străini în trecere prin țările românești au lăsat, în memoriile și însemnările lor, numeroase și prețioase date asupra mijloacelor de transport în acele timpuri.

François de Pavie, senior de Fourquevauls, care în 1585 a trecut prin țările noastre, pentru a merge la Constantinopol, evocă obișnuitul olac: « o căruță mică așa cum se fac în această țară, atât de joase și ușoare încât la o mișcare greșită se poate sări cu ușurință ». Și adaugă: « In ea nu poate încăpea decât o singură persoană, cu perna și mâncarea sa... ».

Olacele care serveau pentru poștă au rămas în starea descrisă mai sus încă vre-o 250 ani. Totuși relațiunile cu statele vecine și cu Constantinopolul au devenit din ce în ce mai dese, și circulația curierilor (călărașilor și olăcarilor), între capitalele țărilor și Inalta Poartă, foarte frecventă.

In secolul XVII, serviciul poștal a rămas tot sub autoritatea Marelui Postelnic care, în această însărcinare, era ajutat de mai mulți vătafi de călărași.

Curierii erau împărțiți în curieri interni, numiți și *lipcani* și curieri pentru străinătate, *călărași*.

Atât în Moldova cât și în Muntenia, serviciile administrative, fiscale și de siguranță au contribuit la desvoltarea serviciului poștal și deci la înmulțirea curierilor și trăsurilor de poștă, dar în același timp, din cauza acestei obligațiuni lăsate în sarcina populației, aceasta fu din ce în ce mai îngreunată. și apăsarea deveni cu atât mai grea cu cât se mărea numărul satelor și locuitorilor scutiți de această dare.

Aceasta din cauza corespondenței diplomatice și a schimbului de știri între principi care, în acel timp, ia o desvoltare neașteptată.

Transitul scrisorilor Curților străine prin țara noastră era înlesnit de Domnii Principatelor, și numeroase sunt scrisorile și documentele din care se poate vedea cu ce greutate și cheltueli se călătorea sau se trimeteau corespondențele în acele vremuri.

Intr'o scrisoare aflată în colecția Hurmuzachi, din anul 1694, a ambasadorului Franței la Constantinopol, Castagnères, către Regele Poloniei, acesta îi scrie: « Am înțeles că Domnitorul dorea să fie despăgubit de cheltuielile făcute, căci întrebând pe Capuchehaia Sa, cât costă o cursă din Moldova în Polonia, mi-a răspuns că stăpânul său plătea 50 scuzi (un scud valo-

rând cam 3 lei vechi). I-am spus că voiu plăti de bună voie această sumă pentru curierii ce Domnul a trimis pentru mine în Polonia şi pentru cei ce va trimite de aci încolo, când mi se va aduce răspunsul la scrisorile mele ».

Adesea însă curierii străini treceau prin ţările româneşti, şi acestora întotdeauna Domnii noştrii le-au făcut cele mai mari înlesniri.

Aşa, în 1638 Domnul Vasile Lupu porunceşte să se dea trimişilor Craiului din Ardeal, în trecere prin Moldova, « cai de olac, câţi le va trebui, atât la ducere cât şi la înapoiere, hrană, mâncare pentru cai, popas şi tot ce vor avea nevoie ». Cei doi curieri ai lui Beldy Pál din Ungaria cari mergeau cu scrisori la Odriu (Adrianopol) căpătară în anul 1674, prin porunca lui Duca Vodă, Domnul Munteniei, din conac în conac, *« câte doi cai de olac şi bucate, atât la ducere cât şi la înapoiere »*. Şi se pare că acest serviciu de transport al călătorilor cu poştele româneşti era destul de bine organizat pentru acele vremi, întru cât mulţi din străinii ce l-au folosit au lăsat despre el aprecieri favorabile. Aşa Paul de Aleppo, arhidiaconul ce a însoţit în anii 1650—1660 pe Patriarhul Macarie în călătoria acestuia în Muntenia şi Moldova, voind să arate iuţeala cu care se călătorea cu olacele stăpânirii spune că « ...mergerea era mai repede decât sborul unei pasări ».

Sub Domnii fanarioţi, datorită împrejurărilor şi necesităţilor politice şi economice, serviciul poştal se desvoltă şi este pus la îndemâna publicului, atât în ce priveşte transportul de persoane cât şi cel de scrisori.

« POŞTALION » CĂLARE IN MOLDOVA
Litografie în culori de *G. Asachi*

Incă din prima jumătate a secolului XVII, s'au înfiinţat releuri de poştă, numite *menziluri*, conduse de un căpitan de menzil, unde se găseau caii şi olacele necesari transportului curierilor domneşti, dregătorilor şi particularilor autorizaţi de Domn a călători cu poşta.

In Moldova cele mai însemnate drumuri de poştă erau: Iaşi—Bârlad—Galaţi—Şumla, având legătură cu Constantinopol prin Adrianopol, şi Iaşi—Hârlău—Cernăuţi; iar în Muntenia: Bucureşti—Târgovişte, Bucureşti—Piteşti—Craiova, Bucureşti—Silistra sau Giurgiu, şi de acolo peste Dunăre spre Balcani.

In afară de acestea, erau încă numeroase alte drumuri secundare, legând între ele satele şi târgurile mai de seamă din ambele ţări.

Cheltuielile pentru înfiinţarea şi întreţinerea releurilor de poştă, procurarea furajului şi olacelor şi plata surugiilor în această epocă erau lăsate în seama judeţelor, iar caii necesari se luau, ca şi înainte, tot dela locuitorii satelor şi târgurilor de pe lângă drumurile pe care trecea poşta.

Din această pricină dările pentru poştă apăsau în mod neegal populaţia, întru cât cei din drumul poştei erau obligaţi să dea, în afară de darea în bani ce se percepea pentru întreţinerea serviciului poştal, şi caii necesari olacelor şi curierilor călări.

Prin desele rechiziţii de acest fel, locuitorii îşi vedeau caii prăpădiţi şi avutul distrus, şi rând pe rând aşezările de sate se desfăceau, locuitorii lor fugind departe de aceste drumuri.

Această stare îngrijorătoare de lucruri atrase atenţiunea Domnitorilor cari se văzură nevoiţi a lua măsuri de îndreptare spre a stăvili acest exod.

Constantin Mavrocordat, reformatorul social în Moldova, între anii 1741—1743, hotărăşte pentru prima oară ca statul să suporte cheltuielile făcute cu curierii domniei şi ai puterilor străine, oprind şi abuzurile ce se făceau cu aceste rechiziţii.

In acest scop a pus la menziluri « căpitani, oameni de Curte Domniei Mele », cumpărând şi caii necesari. « Ca să aşeze mezalurile, totodată şi ca să nu se supere locuitorii ţării, nici cu cai a le lua de olac, nici de cheltuiala oaspeţilor precum pără acmu; ce şi cheltuiala cu oaspeţii tot căpitanii să o poarte cu banii de gospod. Şi nici mezaluri să se dea aşa la fieşticari, precum se da pără acmu, nu voiu Domnia Mea, ci numai celor ce vor merge cu carte gospod. De aci şi celor ce vor veni de acolo cu răvaşele dumnealor. Insă când s'ar tâmpla a veni şi vr'un Agă, cu calabalâc mai mult, din gios, pe la Galaţi, au pe la Focşani, la unii ca acie, prinzând dumnealor cai cu chirie, aşea cu cai cu chirie să vie pără la Iaş; şi mezilurile la unii ca acie să nu să supere, ce numai la ciohodari ce se vor tâmpla a veni cu trebi în olac... pentru menziluri să nu se dea cai tuturora, numai aşa tivilichiu, după cum se da pără acmu... ».

Mai târziu însă se reveni în parte la vechiul sistem, întreţinerea poştelor rămânând asupra Domniei, cheltuielile fiind însă acoperite prin dările speciale puse asupra satelor şi târgurilor.

CĂPITAN DE POȘTĂ, SURUGIU ȘI CĂLĂTOR IN MOLDOVA, LA 1847
Gravură în lemn după *J. Laurens*

Treizeci de ani mai târziu, în Muntenia, Alexandru Ipsilanti organiza serviciul poștal luând asupra statului toate cheltuelile de clădire și întreținere a releurilor de poștă, dispunând în același timp ca ele să aibă și curte mare. Releurile erau conduse de un căpitan de poștă, ajutat de păzitori, surugii și bicicași, plătiți de stat. Caii necesari poștelor nu mai erau luați prin rechiziții dela locuitori, ci cumpărați și întreținuți din fondurile Vistieriei.

Transportul curierilor domnești se făcea cu olace ca și înainte, la care se înhămau câte patru cai, surugiul conducând călare. Transportul persoanelor se făcea fie călare, fie cu olace. Acestea plăteau câte 10 bani de oră și cal și 60 bani de olac, dela un releu la altul, pe o distanță de o poștie (20 km).

Conducerea serviciului poștal era încredințată la doi căpitani, cu reședința în București, care aveau în sarcina lor administrația, contabilitatea și controlul poștelor din întreg Principatul.

In hrisovul din Octomvrie 1775, Alexandru Ipsilante justifică astfel măsurile pe cari le-a luat:

« Intre altele dar ce am cunoscut vrednice de îndreptare văzând și orânduiala menzilurilor a ne purta cu o curgere de tot împotriva cuvântului celui de cuvânt: întâiu a fi menziluri în toată țara și a nu împărtăși de dânsele ceice au trebuință de dânsele; a fi cu orânduială foarte silită și tiranică; să orânduesc sate întregi și la aceasta pătimește județul; să orânduesc oamenii mai de frunte și la aceasta pătimește satul. Dar acestora li se dau cai de undevași? Nu li se dau, pentrucă de aceea se dau oamenii mai de frunte, căci au cai. Și bine, dar perindu-le vitele lor li se dau altele? Nici aceasta, căci sunt iar ei datori să puie altele în loc. Fie și aceasta, dar încai le plătește cineva pentru osteneala vitelor? Nici aceasta! Dar hrana dobitoacelor? Și aceasta dela dânșii!... Și astfel până când? Până când sfârșind tot și nemai putând sta, se sparge mazilul, fuge satul și în urmă este dator județul să dea alt sat cași cel dintâiu, și județul urmează asemenea până se sparge, căci nu poate birui cu cei nemernici orânduelile. Și așa, câtă pagubă țării și visteriei, câtă neodihnă ticăloșilor locuitori, câtă greutate și acelor cari merg cu olacele! Că de multe ori negăsind cai la o poște trec pe acei cu care vine dela cealaltă, și aceia neputând ținea, obosesc, și așa sunt siliți a rămâne din călătorie, sau a lua caii locuitorilor ce-i vor întâmpina și a-i lăsa pe drum și de multe ori neîntâmpinând nici locuitori, a se stânjeni din grabnica lor călătorie. Și așa pătimesc la aceasta, pe scurt, și menzilurile, și satele, și județele, și călătorii; și cei ce merg cu menziluri, și cei ce vor să meargă și nu au mijloace. Și în scurt pătimesc toți cei mai mulți ».

In anul 1787, isbucnind răsboiul între Rusia și Austria de o parte și Turcia de alta, rușii ocupară Moldova, iar austriacii Muntenia. Serviciul poștal sub autoritatea trupelor de ocupație, fu folosit în modul cel mai barbar, stricându-i-se căruțele și caii.

In acel timp se deschiseră două drumuri noui de poștă: București—Ploești—Predeal și București—Pitești—Curtea de Argeș—Câineni—Turnu Roșu, ambele în legătură cu poșta austriacă.

După retragerea armatelor rusești și austriace, serviciul poștal fu trecut în seama unor companii particulare cărora li se acordau subvențiuni în raport cu numărul cailor. Nutrețul urma să se dea de județe.

Personalul poștei se numea de stat și de capii întreprinderii. Personalul numit de stat era: *Hatmanul poștelor* (ca un director general), *beșliii* (păzitorii), cari erau soldați recrutați și întreținuți de Stat pentru paza ordinei, și *surugiii*.

Totuși companiile nu se puteau menține.

In anul 1802 Constantin Ipsilanti, domn al Țării Românești, repară drumurile și podurile cari duceau spre Moldova, repară conacele, spori numărul cailor, totul spre a servi pe ruși cari făureau planul unui alt răsboiu asupra turcilor.

Relațiile cu străinătatea, mai mult ca înainte, au fost desvoltate, Ipsilante voind să știe ce se petrece în Europa și cari sunt intențiunile lui Napoleon cel Mare. Aceasta spre a se orienta în politica sa și spre a încurca Poarta într'o politică greșită.

Pe timpul lui Ipsilanti, ambasadorul Franței la Constantinopol avea curieri speciali cari făceau drumul dela Constantinopol la București, unde se întâlneau cu acei dela Viena. In privința aceasta, Xenopol ne descrie cazul unui curier sosit din Constantinopol, care n'a găsit la București pe cel căruia avea să-i transmită corespondența. Spre a nu se aștepta prea mult, Gaspari, ministrul lui Ipsilanti, ia corespondența și o expediază printr'un curier român, după ce luase, fără îndoială, cunoștință de dânsa.

Răsboiul se deslănțui în 1806, și armatele ruse invadară Principatele. Ocupația rusească se sfârși abia în 1812.

In acest timp serviciul poștal a fost în mâna rușilor care l-au folosit pentru nevoile lor, aducându-l treptat în cea mai rea stare.

El fu restaurat abia în 1822 de către Grigore Ghica în Muntenia și Ioan Sandu Sturza în Moldova. In

1828 însă, rușii cuprind din nou Principatele și, în 1829, prin pacea dela Adrianopol, obțin dreptul de a le administra până la plata despăgubirii de răsboiu fixată la 10 milioane de galbeni. Cum turcii n'aveau bani, rușii se stabilesc de-abinelea în Principate și le țin ocupate până în 1834. Generalul Kisseleff era numit « președinte deplin împuternicit al Divanurilor Moldovei și Țării Românești ».

Kisseleff, ca bun administrator și om cu vederi largi pentru acel timp, a înțeles importanța serviciului poștal și s'a ocupat de organizarea lui. El stabili minuțios condițiile pentru arendarea serviciilor de poștă. La 1 August 1830 poștele din Muntenia se adjudecară asupra baronului Cristof Sachelarie iar cele din Moldova asupra lui Nicolae Privileghie.

In August 1841, prin noul contract de arendare încheiat sub Domnul Munteniei, se prevăzu ca pe drumurile spre Brăila, Giurgiu, Vârciorova, Câineni și Focșani să se introducă pentru călători trăsuri brașovence pentru 6 persoane, acoperite cu coviltir de seletin și îmbrăcate pe dinăuntru, cu scaune pe leagăn, prevăzute dedesubt cu lădițe.

S'a introdus în același timp expedierea prin poștă a gropurilor de bani, atât ai statului cât și ai publicului, antreprenorii răspunzând pentru orice pierderi sau sustrageri. S'au prevăzut reguli pentru trimiterile exprese.

Un călător, care a avut o misiune oficioasă din partea unui om politic din Franța prin 1840 [1]), arăta că Domnitorii noștri, vasali ai Impăraților Turciei, erau ținuți a încunoștiința pe Sultan de cele mai mici acte ale principilor creștinătății și că ei vărsau din plin aurul peste tot, în favoarea celor cari le puteau servi aceste relații. Și cum știrile se expediau la Constantinopol prin poștă, Domnitorii purtau o adevărată grijă funcționării acestui serviciu.

Tot acest călător vorbind de surugiii poștei române, arată că a străbătut în viața sa peste 40.000 leghe cu poșta, însă conducători ca surugii moldo-valahi n'a întâlnit în nici o parte a lumii. Călătorul cel mai indiferent, cel mai îngrijorat și cel mai ursuz nu poate să nu se înveselească la vederea celor ce desfășoară surugiii moldo-valahi, ca îndemânare, vervă, animație, filosofie, iuțeală și veselie. Ei înjură însă de tremură împrejurimile.

In 1846 se impuse prin contract arendașilor că valorile și corespondența pentru Serbia și Moldova, prezentate în Muntenia, se vor preda de căpitanul poștelor din Severin cinovnicului sârb care le îndruma mai departe; iar cele pentru Moldova căpitanului de poștă moldovean. Aceștia la rândul lor transmiteau căpitanului de poștă muntean corespondența destinată țării sale. Taxele ce se percepeau erau cele interne, rămânând ca pentru parcursul în Moldova și Serbia taxele să se perceapă dela destinatari.

Invoelile de mai sus erau primele de această natură. In același timp, după cererea comercianților din București, se înființa primul oficiu poștal în mijlocul centrului comercial și, tot în localul afectat oficiului, se muta și direcția poștei.

Sub domnia lui Barbu Știrbei în Țara Românească și a lui Grigore Ghica în Moldova, se organiză un serviciu pentru transportul corespondențelor oficiale între reședințele județelor și reședințele plășilor și

[1]) Album Moldo-Valaque din 1848.

CĂRUȚĂ DE POȘTĂ ROMÂNEASCĂ (1830)
Gravură după un desen de Schreier

între acestea din urmă şi comunele plăşilor. Serviciul se făcea de două ori pe săptămână prin dorobanţi călări (soldaţi cu schimbul) şi prin vătăşeii speciali ai comunelor.

Acestea au fost începuturile serviciului poştal rural.

Prin noul contract s'a luat dreptul antreprenorilor de a alege pe directorul poştelor, el urmând să fie numit de Domn după recomandarea ministrului de Interne, întreaga direcţiune a poştelor depinzând de acelaşi minister.

In Moldova unde serviciul poştal depindea de Ministerul de Finanţe progresele au fost mai mari. S'au înfiinţat oficii poştale în fiecare capitală de judeţ, cu factori distribuitori de corespondenţe, în uniformă. S'au înfiinţat curieri cari să transporte misivele oficiale precum şi scrisorile şi gropurile particularilor.

In acelaşi timp s'au fixat taxe unice:

Pentru scrisori simple până la o coală de hârtie (162 gr.) 40 parale în interiorul ţării pentru orice distanţă, iar pentru mai mult de o coală până la două coale 80 parale, şi aşa mai departe. Moldova a fost între primele state cari au adoptat acest sistem. Ea n'a fost întrecută decât de cinci ţări, — Anglia care a introdus taxa unică în 1840, Rusia (1843), Spania (1845), Franţa (1848) şi Elveţia (1848), — celelalte state menţinând tariful pe zone.

SURUGIU IN MUNTENIA, LA 1860
Gravură în lemn, după *Lancelot*, din «Voyage de Paris à Bucharest»

In 1850 se introduse serviciul de diligenţă, dat în arendă, care făcea două curse pe săptamână în direcţiunile Iaşi—Mihăileni şi Iaşi—Galaţi cu trăsuri confortabile, serviciu care s'a întins în 1851 şi pe distanţa Iaşi—Roman—Bacău—Focşani, în legătură cu poştele din Muntenia.

La 10 Iunie 1853 se deslănţui un nou răsboiu între Rusia şi Turcia şi, conform tradiţiei, armatele ruseşti ocupară Moldova şi Muntenia. Ele ruinară încă odată serviciile noastre poştale.

Când ruşii se retraseră, ţările române fură ocupate de austriaci.

Austriacii căutară să acapareze serviciul poştal şi în acest scop ei înfiinţară noui oficii poştale la Brăila, Giurgiu, Craiova şi în localităţile unde aveau agenţii şi starostii. Tot ei înfiinţară patru curse pe săptămână pentru transportul corespondenţelor, banilor, pachetelor şi călătorilor, pe distanţa Bucureşti—Ploeşti—Braşov şi o cursă zilnică între Craiova—Orşova.

In Moldova, pe lângă cursa de curieri austriaci Iaşi—Mihăileni, cu legătură spre Cernăuţi, se înfiinţă o cursă dela Galaţi, prin Tecuci şi Adjud, în Transilvania, de patru ori pe săptămână, pentru transport de corespondenţă, bani şi mărfuri.

Austria nu urmărea prin aceasta îndestularea nevoilor armatei ci încerca să realizeze un alt plan: aservirea economică a ţărilor române, ceea ce reese de altfel destul de clar din cele scrise de profesorul Stein în ziarele din Viena în 1856. Acesta susţinea că ţările române sunt necesare desvoltării economice a Austriei, că ar fi o greşală să se încerce cucerirea lor prin arme, când Austria poate ajunge la acelaşi rezultat prin alte mijloace precum: monopolul navigaţiei pe Dunăre, canalizarea râurilor interioare, exploatarea minelor şi pădurilor prin companii privilegiate, aşezarea capitalurilor austriace în tot felul de întreprinderi productive, stabilirea de poşte, telegrafuri şi diligenţe, colonizarea progresivă a ţărilor şi, mai ales, întinderea jurisdicţiei consulare.

Invingerea ruşilor de puterile aliate şi încheierea tratatului dela Paris (30 Martie 1856) schimbă în bine situaţia ţărilor române, cărora li se recunoscu dreptul de a se administra singure sub suzeranitatea Turciei şi garanţia puterilor contractante.

Prin acelaşi tratat se restitui Moldovei şi partea de Sud a Basarabiei. Cu tot tratatul dela Paris, Austria mai întârzie aproape un an retragerea armatelor sale din ţară (Martie 1857).

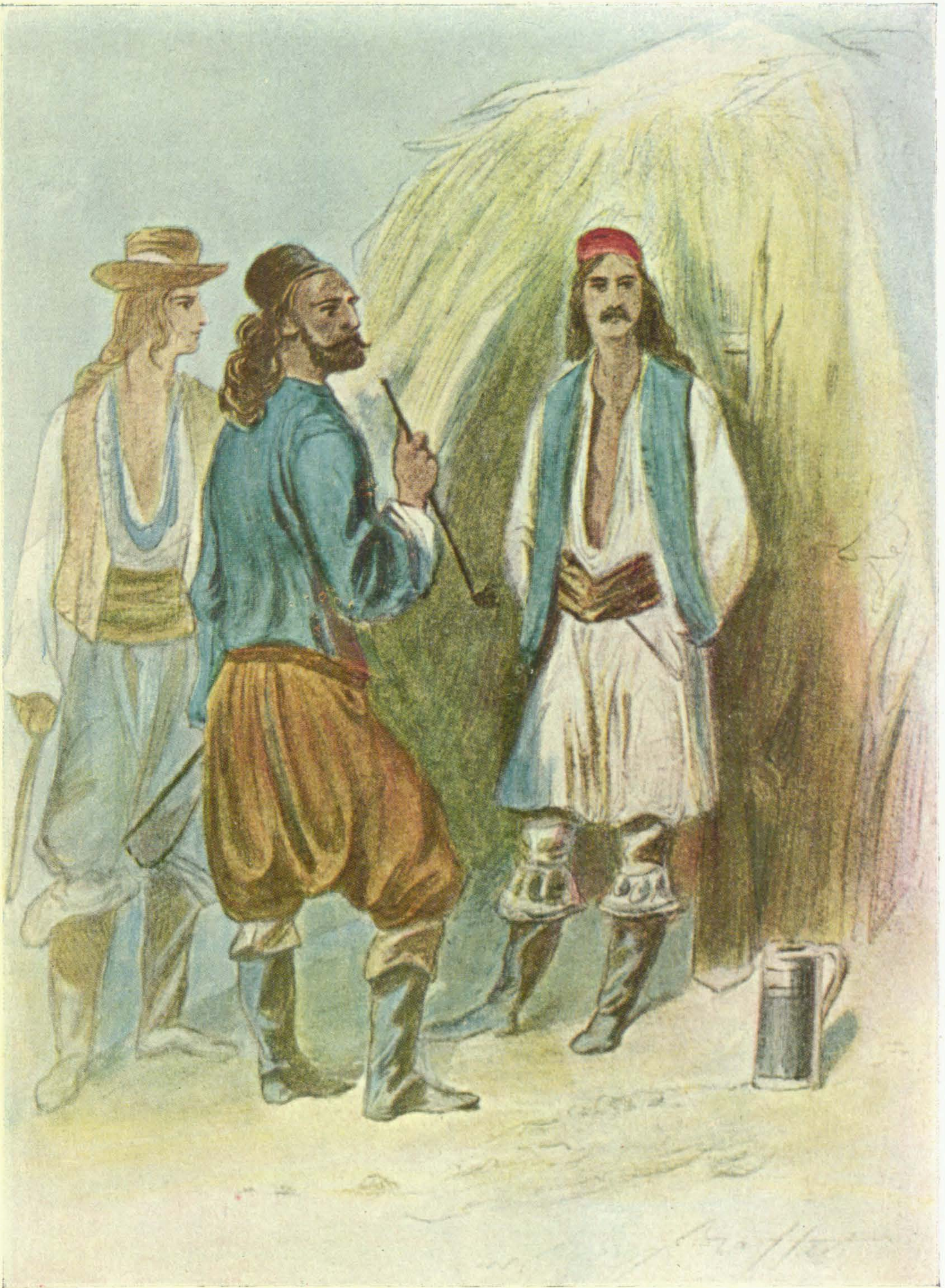
Moldova ia măsuri pentru organizarea serviciului poştal în Basarabia şi, întru cât în Noemvrie 1857 intervine între guvern şi arendarea diligenţelor o transacţie, statul ia asupră-şi acest serviciu, stabilind astfel monopolul tuturor trimiterilor poştale în folosul său. Pentru facerea proiectului de exploatare al serviciului de diligenţe, precum şi al condiţiunilor pentru arendarea poştelor, se numeşte o comisiune de cinci «feţe» şi anume: Dumnealui Vel Vistiernic, Cnejii Alecu şi C. D. Moruzi, Dimitrie Cantacuzino şi Dumnealui Directorul Departamentului Lucrărilor Publice. Comisiunea a lucrat cu multă sârguinţă şi a stabilit normele unei întregi organizări a serviciului poştal, însoţind acel proiect cu o frumoasă expunere de motive cu atât mai interesantă, cu cât unele din principiile enunţate în acel timp ar putea să ne servească şi astăzi ca bază.

Din acea expunere de motive citâm aici următoatoarele părţi:

«Institutul poştelor, ce intră atât de mult în relaţiunile Statului şi ale particularilor, nu poate exista fără un fundament legal.

«Poştele sunt de neapărată trebuinţă ca mijloc de administraţie şi un institut de încredere, pentrucă, atât guvernul cât şi particularii, prin ele expediază cele mai importante şi secrete lucruri.

«Inzestrate cu drepturi şi mari mijloace din partea guvernului, ele sunt chemate la lucrări pe care instituţiile particulare nu le pot îndeplini.

SURUGII VALAHI DUPĂ RAFFET

UN CONAC POŞTAL IN MUNTENIA LA 1837
Litografie de *A. Raffet.* Colecţia *ing. C. Orghidan*

«Poştele sunt mijloacele cele mai însemnate pentru relaţiile materiale, spirituale şi sociale, prin urmare cel mai de căpetenie agent al desvoltării culturii poporului.

«Necontenite înmulţiri şi uşurări ale mijloacelor de comunicaţii sunt, după experienţele făcute, cele mai de căpetenie condiţiuni ale unei poşte, şi folosul ce l-ar putea da publicului, prin transporturi repezi şi sigure, nu trebue să fie împiedecat prin tarife scumpe, pentrucă unde lipseşte comunicaţia poştei, sau unde tarifele prea scumpe opresc pe clasele de jos de a lua parte sau a se folosi de ea, se înăduşă întinderea ei şi la o obştească desvoltare nici este de gândit.

«Deşi toate inovaţiile sunt nedespărţite de însemnate cheltueli, cari ar aduce la îndoială rentabilitatea poştelor, o asemenea îngrijire însă nu poate fi considerată, pentrucă folosul bănesc al poştelor nu se poate privi ca scopul lor de căpetenie, căci aducând poştele în perfecţie, celelalte venituri ale Statului sporesc, şi lesne se vede că la via comunicaţie sporeşte negoţul, prin urmare şi venitul vămilor, timbrului şi al altor monopoluri ale Statului, în a căror rubrici intră şi venitul poştelor».

In urma propunerilor Comisiunii, poştele din Moldova se constitue definitiv ca instituţie de stat, se înfiinţează noui oficii poştale, se înmulţesc cursele de diligenţe, se asigură personalului poştal salarii fixe şi înaintări, se stabilesc norme precise de lucru, se institue tarife raţionale, se introduc cutiile de scrisori şi, în fine, se introduc timbrele poştale.

In Muntenia se desvoltă serviciul de diligenţe prin introducerea de noui curse şi prin înzestrarea lui cu trăsuri mai sistematice.

Deşi tratatul dela Paris prevăzuse că ţările române se vor administra singure, ruşii şi mai cu seamă austriacii menţinură oficiile ce aveau în ţară la consulate, agenţii şi starostii, acaparând mai cu seamă expediţia şi distribuţia corespondenţelor din şi pentru străinătate, prin curieri speciali transportaţi totuşi prin poştele române.

Nu putem încheia istoricul acestei epoce fără a arăta că, în cursul războiului dus de Franţa, Anglia, Piemont şi Turcia contra Rusiei în Crimeia, aliaţii au format o bază navală de operaţii la Constanţa, de unde trupele franceze s'au întins spre Rusciuk şi de aci, în 1854, o companie de geniu a venit în Bucureşti sub comanda căpitanului Lamy. Spre a fi în legătură cu baza de operaţiuni, acesta construeşte o linie telegrafică Bucureşti —Giurgiu în legătură cu Rusciuk.

Tot în acest timp austriacii, cari ocupau parte din Muntenia şi Moldova, au cerut autorizaţia de a înfiinţa o linie telegrafică Bucureşti—Ploeşti—Braşov pentru nevoile lor şi ale populaţiei.

Domnitorul Ştirbei aprobă aceasta cu condiţia ca birourile şi linia să fie sub autoritatea şi controlul guvernului român, ca serviciul să se îndeplinească de funcţionari austriaci până la formarea de funcţionari români şi ca, în acest scop, austriacii să înfiinţeze la Bucureşti o şcoală de telegrafie.

In anul 1854 s'a înfiinţat linia Ploeşti—Braşov după care a urmat înfiinţarea liniei Ploeşti —Buzău—Brăila şi a liniei Bucureşti—Piteşti—Craiova.

La Noemvrie 1854 şcoala de telegrafie se deschise la Bucureşti, cu un număr de 7 elevi, cu studii de 6 clase liceale şi cunoştinţe de limba franceză şi germană, iar în primăvara lui 1855 absolvină şcoala 35 de elevi români cari urmau să formeze cadrele corpului telegrafic român.

In Moldova, cu puţin timp înainte, se înfiinţaseră oficii telegrafice la Iaşi, Focşani, Tecuci şi Galaţi, iar liniile telegrafice duceau din Iaşi, prin Târgu-Frumos, Târgu-Neamţ şi Fălticeni, la Suceava în Bucovina şi din Iaşi, prin Vaslui, Bârlad, Tecuci, la Galaţi. Serviciul era condus de austriacul Strigel, cu funcţionari de diferite naţionalităţi, cei mai mulţi austriaci şi poloni.

In 1857 telegrafiştii români, mai cu seamă cei din Muntenia, au început o vie agitaţie contra conducerii austriace care solicitase concesia telegrafelor pe 90 ani. Spre sfârşitul anului 1857 cea mai mare parte din străini părăsiră serviciul, şi tot prin acelaşi timp se naţionaliză şi serviciul telegrafic din Moldova.

PERIOADA COMUNICAŢIILOR MODERNE

In urma actului dela 24 Ianuarie 1859, Alexandru Ioan Cuza era Domn al Principatelor Unite; totuşi, din cauza presiunilor străinătaţii, administraţia celor două principate rămase despărţită câţiva ani. Singur serviciul telegrafic a fost unificat dela început sub conducerea lui Cesar Librecht, inspectorul serviciului telegrafic moldovenesc.

Domnitorul Cuza organiză administraţia poştelor din Muntenia după sistemul care în Moldova dăduse atât de bune roade. Mai târziu, pentru a desăvârşi unirea din toate punctele de vedere, el hotărî desfiinţarea direcţiunii poştelor din Iaşi (1 August 1862).

Ca director al poştelor unite a fost menţinut Panaiot Săvescu, ce funcţiona în aceeaşi calitate în Muntenia încă din 1860. Cu unirea poştelor, taxele din Muntenia deveniră obligatorii şi pentru Moldova. Se emiseră timbre poştale de un singur tip pentru întreg teritoriul României.

La 29 August 1864, într'un consiliu de miniştri ţinut sub preşedinţia sa, Domnitorul Cuza aprobă unirea serviciului poştal cu cel telegrafic, numind ca director general, pe aceiaşi zi, pe Cezar Librecht care îndeplinea funcţiunea de inspector general al telegrafelor pentru ambele ţări încă din Mai 1859.

Pentru înlăturarea confuziilor ce domneau în exploatarea poştelor şi telegrafelor, acesta elaborează prima lege de organizare telegrafo-poştală. Cum însă corpurile legiuitoare erau disolvate, Domnul, în puterea Statutului din 2 Mai 1864, o promulgă prin ordonanţa din 3 Decemvrie 1865.

Odată cu aceasta s'a pus în aplicare un regulament pentru fixarea taxelor poştale şi telegrafice care le reducea cu o treime.

Librecht se ocupă de cursele poştale şi impuse antreprenorilor un traiect anumit. Harta din pag. 149 cuprinde ultimul itinerariu al curselor poştale din Principate. Drumurile de fier create ulterior s'au suprapus itinerariilor poştei. Aceasta e o dovadă că traiectul fusese bine studiat.

Librecht dădu şi un statut personalului stabilind o ierarhie a lui, îi impuse o uniformă, luă măsuri pentru reorganizarea serviciului poştal rural, înfiinţând — pentru strângerea şi îndrumarea corespondenţelor — expeditori poştali la toate subprefecturile, elaboră nomenclatura alfabetică a tuturor localităţilor rurale, cu menţiunea oficiilor de care depind, şi întocmi formularele necesare pentru o statistică a poştei.

Când, după detronarea lui Alexandru Ion Cuza, principele Carol de Hohenzollern intră în ţară la 9 Mai 1866, el fu plăcut impresionat de organizaţia poştelor.

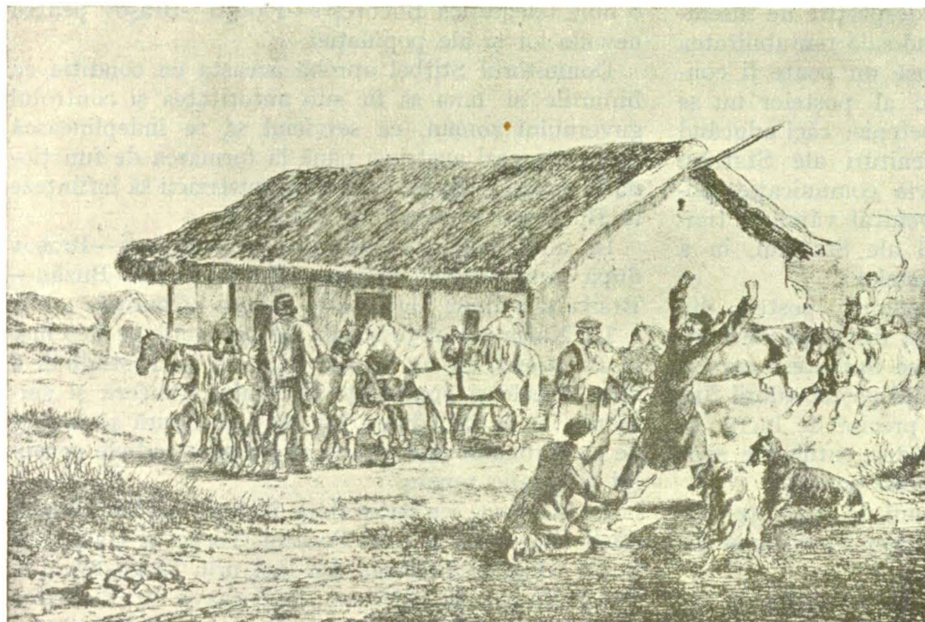
« In România ce e drept, serviciul poştal şi telegrafic este foarte bine întocmit, căi ferate nu există până acum şi căile de comunicaţie sunt foarte defectuoase », scria el în memoriile sale.

Totuşi, Carol I avea să inaugureze epoca cea mai însemnată a serviciului poştal. La începutul domniei sale chiar, avea să se pună capăt poştei internaţionale care funcţiona în Principat, ca un vestigiu al ocupaţiilor străine.

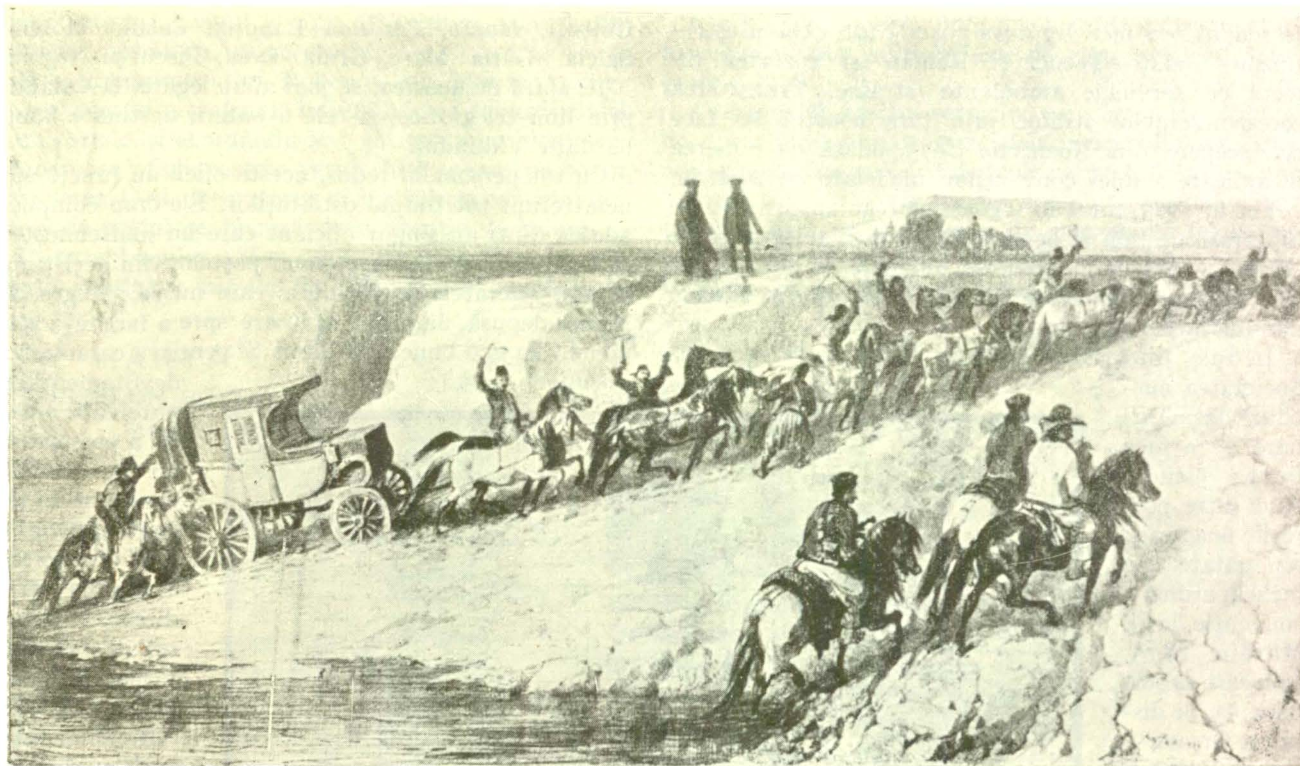
La 16 August 1867, directorul poştelor şi telegrafelor Ion Fălcoianu face un referat ministrului de Interne, privitor la funcţionarea poştelor austriace şi ruseşti în ţară şi la abuzurile la care dau loc, şi cere a se pune în vederea statelor respective că, dacă până la 15 Septemvrie nu trimit delegaţi spre încheierea unor convenţii poştale, guvernul român va interzice circulaţia curierilor străini pe pământul românesc.

Făcându-se intervenţii pe lângă reprezentanţii Austriei şi Rusiei, cel dintâi nu recunoaşte decât în parte transporturile ilicite şi cere a se menţine statu quo până la încheierea unei convenţiuni poştale.

Când directorul general Fălcoianu revine cu un nou referat în care citează nenumărate abuzuri, Şt. Golescu, ministrul de Interne, propune, şi Consiliul de Miniştri hotărăşte că, dacă până la finele lui Octomvrie acelaşi an delegaţii austriaci şi ruşi nu se vor prezenta la Bucureşti

POŞTĂ IN MUNTENIA, LA 1856
Litografie din albumul « Skizzen aus d. Donau Fürstenthum » (Colecţia *Aureliu Ion Popescu*)

TRECEREA BUZĂULUI IN 1837
Litografie de *A. Raffet*. Colecţia *ing. C. Orghidan*

spre a încheia convenţiuni poştale, guvernul român va sfârşi cu aceste abuzuri.

Rusia, cea dintâi, consimte să desfiinţeze serviciul poştal ce întreţinea în ţară şi, de acord cu guvernul român, stabileşte ca prezentarea, distribuirea şi îndrumarea trimiterilor poştale pe teritoriul român să se facă numai de poşta română, aceasta cu începere dela 25 Noemvrie 1867.

Cât priveşte Austria, ea găsi mijlocul de a tergiversa până la Iulie 1868, când Fălcoianu încheie acea aşteptată convenţie. In acelaşi timp se încheie şi o convenţie poştală cu confederaţia germanică.

Indeplinindu-se toate formalităţile cu Austria, se hotărî de comun acord ca în seara de 31 Martie 1869 serviciul poştal austriac în ţara noastră să înceteze şi ca, începând dela 1 Aprilie, poşta română să îndeplinească singură serviciul internaţional.

Inaugurarea acestui serviciu s'a făcut cu deosebită solemnitate, Domnitorul Carol fiind acela care i-a remis personal două scrisori adresate de el familiei sale «din cari una francată iar cealaltă recomandată, achitând preţul lor în monetă naţională şi urmărind cu viu interes îndeplinirea tuturor formalităţilor necesare pentru a lor expediere»[1]).

La 19 Octomvrie 1869, s'a dat în exploatare prima linie de cale ferată pe distanţa Bucureşti—Giurgiu, care punea Capitala în legătură cu drumul fluvial spre Budapesta şi Viena.

[1]) Revista «Telegraf şi Poştă», anul 1869, pag. 122.

Transporturile poştale pe această distanţă se făceau de două ori pe zi în ambele direcţiuni, însoţite fiind de conductori în vagoane speciale.

Linia ferată Iţcani—Paşcani—Roman fu dată în exploatare în acelaşi an. De aceste două linii fură legate numeroase oficii poştale.

La Septemvrie 1871 s'a dat în circulaţie linia de cale ferată Galaţi—Tecuci—Mărăşeşti—Adjud—Bacău—Roman.

In anul următor, legea de exploatare poştală fu completată prin definirea monopolului poştal. Se scad taxele, se precizează obiectele prohibite, se introduce dreptul guvernului de a opri expedierea corespondenţelor deschise dăunătoare siguranţei statului, se stabilesc reguli şi pedepse pentru manipularea banilor preluaţi de oficii, se garantează secretul corespondenţei, se stabilesc contravenţiile personalului şi ale publicului, pedepse pentru falşificarea timbrelor poştale şi se introduce expediţia banilor prin mandat poştal.

In intervalul dela Noemvrie 1871—Martie 1874 administraţia poştelor, condusă de George Lahovari, desfăşoară o întinsă activitate. S'a căutat a se repara şi reface liniile telegrafice existente deteriorate prin vechime şi să se înfiinţeze linii noui.

La 1 Iunie 1873, în baza unei legi speciale, s'au pus în circulaţie cărţile poştale simple şi cu răspuns plătit, introduse dela 15 Martie 1874 şi în serviciul internaţional.

La 28 Martie 1875, s'a creat primul serviciu de poştă ambulantă pe distanţa Bucureşti—Iţcani,

cu scopul de a face legătura poştală între Bucureşti—Buzău—Galaţi—Tecuci şi Roman şi cartarea directă cu serviciile ambulante străine. Transitarea corespondenţelor străine prin ţara noastră se face cu începere din Noemvrie 1875, odată cu punerea în aplicare a unei convenţiuni încheiate cu Austria.

Tot în 1875, intră în vigoare un regulament, pentru înfiinţare de linii şi deschideri de oficii telegrafice de către autorităţile judeţene şi comunale, în baza căruia mai multe oficii create au trecut treptat în sarcina administraţiei poştelor.

In fine, direcţiunea poştelor a izbutit să oprească Societatea austriacă de pe Dunăre de a face poşta clandestină între porturile noastre şi străinătate. Se încheie atunci o convenţie, la 18 Martie 1875, prin care se stabilea ca, pe distanţa Orşova—Galaţi şi Galaţi—Ismail, primirea şi îndrumarea trimiterilor poştale să fie făcută numai de poşta română. Un eveniment în acel timp a fost congresul poştal dela Berna, la care luau parte 20 state din Europa, Statele Unite ale Americei şi Egiptul şi la care România fu reprezentată de George Lahovari.

PAŞAPORT MOLDOVENESC PENTRU O CĂLĂTORIE LA VIENA, IN 1858
(Colecţia *Adrian Corbu*)

Congresul, care a durat dela 15 Septemvrie până la 9 Octomvrie 1874, creă, după lungi desbateri, *Uniunea Postală Universală*. Prin aceasta, toate statele participante formau, din punct de vedere poştal, un singur teritoriu în întinderea căruia taxele, condiţiile de admitere şi transmiterea corespondenţelor, erau supuse unui regim uniform.

Prin crearea Uniunii s'a produs o adevărată revoluţie în relaţiunile poştale universale. Consecinţele acestui act, asupra stării economice a lumii şi a relaţiilor universale, au fost considerabile.

Răsboiul Româno-Ruso-Turc din 1877 avea să dea un nou impuls serviciilor de poştă.

Odată cu începerea lui, s'a simţit nevoia ca în anumite localităţi, unde concentrările de trupe erau mai mari, să se înfiinţeze oficii poştale şi telegrafice. Astfel, oficii poştale s'au înfiinţat în cursul lunei Mai 1877 la Băileşti, Galicea, Moţăţei, Cetatea şi Poiana. Oficii telegrafice au fost instalate la: Maglavit, Golenţi, Hunia, Fântâna Banului, Calafat, Moreni, Salcia, Gârla Mare, Gruia, Desa, Piscu şi Negoiu.

In afară de acestea, se mai aflau legate, la Calafat, prin linii telegrafice, şi cele 6 baterii destinate bombardării Vidinului.

Cu tot personalul redus, aceste oficii au funcţionat neîntrerupt tot timpul ostilităţilor. Ele erau compuse adesea dintr'un singur oficiant care nu mai cunoştea odihna. In dosarele direcţiunii poştelor din acel timp se află referatele personalului care nu se plângea de munca depusă, dar cerea ajutoare spre a face faţă serviciului în mai bune condiţiuni. Şi pentru a caracteriza devotamentul şi puterea de muncă a personalului de atunci, vom pomeni telegrama diriginteluí oficiilor de campanie către directorul general al poştelor căruia îi arată că «singurul funcţionar telegrafo-poştal de la oficiul Galicea lucrează în permanenţă de 13 zile».

In teritoriul ocupat de armatele românoruse s'au înfiinţat, începând din August 1877, oficii poştale la Nicopoli, Verbiţa şi Poradim, reşedinţa Domnitorului, precum şi la Rahova, iar odată cu înaintarea trupelor spre Vidin, s'au deschis alte oficii poştale la Lom-Palanca, Nazâr-Mahala, Belorado şi Arcer-Palanca.

In urma încheierii păcei dela San Stefano (19 Febr. 1878) armatele române retrăgându-se în ţară, oficiile de mai sus au fost desfiinţate.

Prin acel tratat, Dobrogea fiind redată României, primii funcţionari cari au trecut Dunărea au fost cei poştali. S'au înfiinţat oficii telegrafo-poştale la Tulcea, Sulina, Chilia, Mahmudia, Isaccea, Măcin, Babadag, Constanţa, Hârşova, Cernavoda, Ostrov, Medgidia şi Caraomer.

In intervalul dela răsboiul independenţei şi până în 1883, s'au mai înfiinţat de către judeţe încă 18 oficii şi 10 birouri de poste-restante, însă în acelaşi timp numărul birourilor poştale rurale a scăzut dela 87 la 55 cu reducerea numărului de subprefecturi. Cu toate că traficul poştelor rurale se desvolta din an în an, funcţionarea lui lăsa foarte mult de dorit, prin faptul că se făcea, încă din 1875, de organele administrative, expeditori şi registratori de subprefectură, vătăşei

şi notari cari, având şi alte atribuţiuni, considerau serviciul poştal ca un accesoriu.

Sub directoratul lui Robescu, s'a încercat remedierea acestei situaţiuni, înfiinţându-se factori călări şi cu cariole, şi acordându-se o subvenţiune judeţelor. Numeroase oficii poştale rurale fură create pe toată întinderea ţării. Recrutarea şi instruirea personalului telegrafo-poştal se bucură de o atenţie deosebită.

In cursul anilor 1885—1890, 16 noui linii de cale ferată înlocuiră cursele de diligenţă, şi servicii de diligenţe fură înfiinţate pe distanţele Corabia—Bechet, Băbeni—Horez—Bistriţa şi Tg. Ocna—Moineşti.

Infiinţarea serviciului telefonic în anul 1892 a creat un nou sistem de comunicaţie de-alungul ţării.

Răsboiul pentru Intregire a găsit serviciul poştal foarte bine organizat şi pregătit pentru misiunea sa.

Instituţia fiind militarizată, cu aceiaşi funcţionari din timp de pace, a putut asigura legături repezi şi sigure între unităţile militare.

Personalul s'a consacrat atunci până la jertfă, alături de soldaţi, grelei însărcinări ce-i era dată. In această privinţă iată ce glăsueşte raportul ministrului de Răsboiu către Regele Ferdinand la 22 Decemvrie 1917:

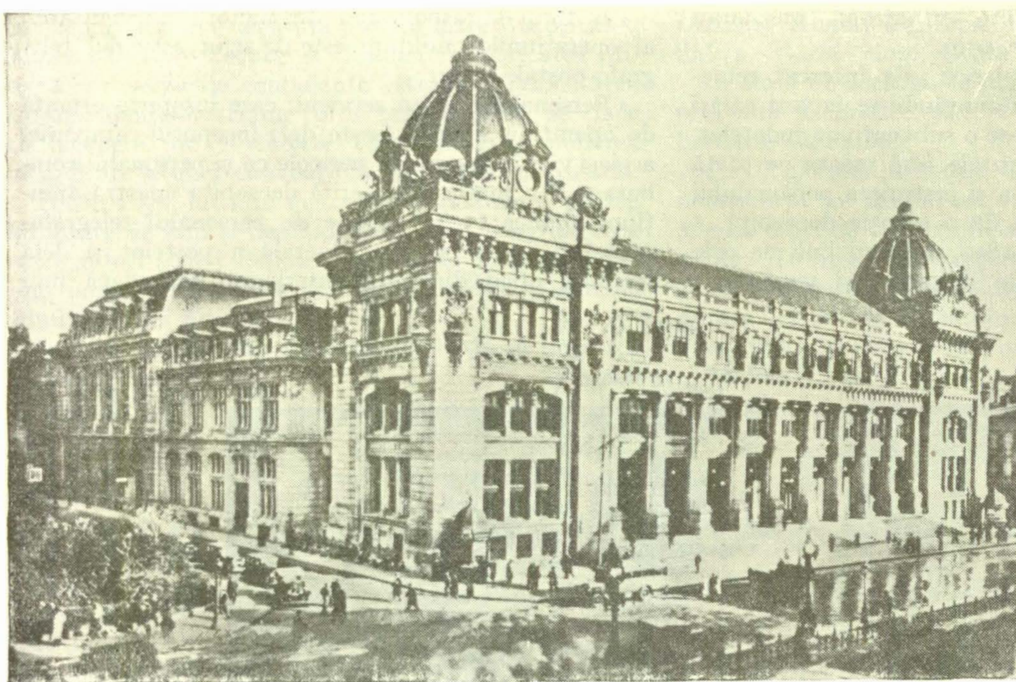
« In timp de răsboiu unul din factorii indispensabili ai operaţiunilor militare este de sigur serviciul telegrafo-poştal.

« Personalul acestui serviciu, care însoţeşte armata de operaţiuni, împărtăşeşte dela începutul campaniei aceiaşi viaţă, cu aceleaşi pericole ca şi personalul combatant. Nu mai puţin merită deosebita noastră atenţiune munca ce se depune de personalul telegrafo-poştal dela direcţiunea generală a poştelor şi dela celelalte oficii din zona interioară, căci dacă unii lucrează în primele linii, ceilalţi ajută serviciile din spatele armatei şi legătura cu Marele Comandament.

« Pentru recompensarea celor merituoşi, Marele Cartier General a cerut ca înaintarea lor să se facă în aceleaşi condiţiuni ca şi în armată ».

După marele act al Unirii, un decret regal înfiinţa la 9 Aprilie 1919 o Direcţiune Centrală a Poştelor, Telegrafelor şi Telefoanelor pentru ţinuturile româneşti de peste munţi, direcţiune care avea să funcţioneze pe lângă Consiliul Dirigent din Cluj, păstrând organizarea locală a serviciilor până în Noemvrie 1921. In 19 Aprilie 1920, această direcţiune se desfiinţează şi Direcţiunea Generală P.T.T. îşi întinde autoritatea asupra poştelor ţării întregi. In acelaşi

PALATUL POŞTELOR DIN BUCUREŞTI

La 28 Iulie 1929, administraţia poştelor este ridicată prin lege la rangul de regie autonomă. Noua regie nu s'a putut adapta situaţiei de fapt, ci a fost prilejul unor noui confuzii.

La 27 Iulie 1930, printr'o lege-contract, serviciul telefonic, care aducea administraţiei un venit de cca 400 milioane lei, a fost concesionat de Stat pe 30 ani, cu începere dela 1 Ianuarie 1931, trustului american I.T.T. Corporation, cu sediul la New-York, care se obliga să constitue, pentru exploatarea lui, o societate anonimă română cu sediul în Bucureşti.

timp, o lege crea Ministerul de Comunicaţii, şi Direcţiunea Generală P.T.T., care în trecuta ei existenţă, depindea de Ministerul de Interne, trece sub conducerea lui.

In noua ei formaţie, avea să ia parte, cu ocazia aniversării de 50 ani dela înfiinţarea Uniunei Poştale Universale, în Iunie 1924, la congresul poştal dela Stockholm şi să preia în exploatarea ei o nouă ramură de comunicaţii: cele radio-electrice. Intr'adevăr, în 1925 se pune în aplicare legea pentru instalarea şi folosinţa staţiunilor şi posturilor radioelectrice, iar Statul constitue, prin Direcţiunea Generală a Poştelor, un monopol asupra lor.

Această lege înfiinţa şi o societate de radio-difuziune pe acţiuni, căreia i se acorda monopolul emisiunilor. La capitalul ei iniţial Statul aducea un aport de 60 %.

In Martie 1926, vechea lege de organizare a Poştelor se modifică, dăruindu-se administraţiei P.T.T. o mai largă autonomie şi creându-i-se un buget special ale cărui venituri erau, în bună parte, destinate investiţiilor. Legea n'a putut fi pusă în aplicare decât în parte şi abia cu începere dela 1 Ianuarie 1928. In cursul anilor 1927 şi 1928, părţile privitoare la chivernisirea veniturilor poştei nu s'au aplicat, dar administraţia a fost obligată a vărsa statului 250 milioane anual, ceeace a redus cheltuelile de exploatare şi material şi a suprimat orice investiţie.

In anul 1927 se votează o lege pentru înfiinţarea serviciului de cecuri şi viramente, serviciu preconizat din 1911, pentru care se elaboraseră proiectele încă din 1918. Acest serviciu, care în toate statele din lume depinde de administraţia poştelor, a fost alipit Casei de Economii, cu toate că serviciul de execuţie se face prin poştă.

Spre sfârşitul anului 1931, Casa Autonomă a Monopolurilor, cu aprobarea Ministerului de Finanţe, rezilia învoiala ce avea de 27 ani cu Direcţiunea Poştelor, pentru distribuirea produselor sale în localităţile rurale, spre a însărcina cu acest serviciu o societate particulară, creată anume în acest scop, Discom. Prin această dispoziţie, poşta a pierdut cca 130 milioane lei anual, bani cari serveau la întreţinerea serviciului poştal rural.

La 4 Mai 1934, prin legea specială privitoare la regiile autonome, Regia Autonomă P.T.T. a fost încorporată iarăşi Ministerului Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor, ca direcţiune specială.

C. M.

SITUAŢIA ACTUALĂ A POŞTELOR ŞI TELEGRAFELOR

In luna Iunie 1938, Administraţia P. T. T. a fost reorganizată în spirit comercial, prin trei legi fundamentale: de organizare, de exploatare şi legea pentru statutul personalului P. T. T.

Prin aceste legi, serviciul public de poştă şi telegraf a fost pus în situaţia de a-şi îndeplini misiunea în condiţiunile cele mai mulţumitoare pentru public, datorită principiilor de exploatare comercială adoptate în vederea asigurării mijloacelor financiare, care să permită serviciului o funcţionare normală, prin raţionalizarea exploatării şi prin separarea atribuţiilor în două mari grupe: de studii, iniţiativă, propuneri şi execuţie propriu zisă.

Deasemena s'au introdus noui servicii de exploatare poştală şi de telecomunicaţii, s'au legalizat servicii noui, cerute de economia şi progresul general, s'a coordonat activitatea P. T. T.-ului cu activitatea altor servicii publice de comunicaţii (C. F. R.) şi s'au luat

măsuri pentru încetarea abuzurilor ce se făceau cu gratuitatea serviciilor prestate de Administraţia P. T. T.

Pentru ca măsurile şi reformele arătate mai sus să dea rezultatele dorite, ele au fost completate cu măsuri privind îmbunătăţirea situaţiei morale şi materiale a personalului, în care scop s'a reglementat recrutarea, ierarhizarea, materia disciplinară şi s'a ameliorat situaţia materială a personalului prin rectificarea gradelor şi prin plata efectivă a încadrărilor, prevăzute de noul statut.

Dela această dată, progresele realizate de Administraţia P.T.T. în virtutea legilor de mai sus sunt numeroase.

Astfel, în domeniul comercial s'a realizat o modificare completă a tarifelor prin adoptarea principiilor de exploatare comercială (taxe tarifare în raport cu serviciile real prestate şi adaptarea lor condiţiunilor economice şi interesului general). In acest scop, taxele tarifare s'au fixat pe bază de distanţă şi greutate sau cuvânt, realizându-se o reducere simţitoare a lor; în acelaşi timp s'au acordat tarife speciale cu taxe reduse pentru autorităţile de stat, diferitele categorii sociale (militari încazarmaţi, şcolari, bolnavi, etc.), bonificări de taxe pentru trimiterile poştale şi telegrafice numeroase şi s'a procedat la o simplificare şi reducere — la minimum — a formalităţilor de prezentare, manipulaţie şi predare a trimiterilor poştale.

SALA GHIŞEELOR DIN PALATUL POŞTEI CENTRALE, BUCUREŞTI

ORGANIZARE ŞI MIJLOACE

Conform legii din 25 Iunie 1938, Direcţia Generală P. T. T. administrează şi exploatează serviciile sale prin următoarele organe:

a) de conducere şi administrare;

b) de exploatare;

c) de control.

Organele de conducere şi administrare sunt:

I. Comitetul de direcţie compus din 4 membri şi anume: un inginer specialist, un economist, un jurist şi directorul general. Primii trei membri se numesc prin decret regal pe termen de 4 ani, la propunerea Ministerului Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor, dintre specialişti titraţi, iar directorul general face parte de drept din comitet.

II. Administraţia centrală şi anume:

1. Directorul general, numit prin decret regal, în urma propunerii ministrului Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor în condiţiile stabilite prin Statutul personalului. In exercitarea atribuţiunilor sale directorul general este ajutat de un subdirector general, care îl înlocueşte în caz de absenţă.

2. Direcţiile şi serviciile centrale şi anume: *a)* Direcţia Exploatării; *b)* Direcţia Tehnică; *c)* Direcţia Comercială; *d)* Direcţia Economatului; *e)* Direcţia Personalului şi *f)* Direcţia Contabilităţii.

Organele de exploatare, prin care se execută serviciile poştale şi telegrafice, sunt oficiile P.T.T. care se deosebesc între ele după importanţa localităţilor şi activitatea traficului în:

1. Oficii de stat, conduse de diriginţi.

2. Oficii autorizate, conduse de angajaţi pe baza unui contract tip, încheiat între Direcţia Generală P.T.T. şi conducătorul oficiului.

Serviciile de poştă şi telegraf se execută de asemenea de către şefii de gări şi de organele administrative comunale pe bază de convenţii speciale, încheiate între Direcţia Generală P.T.T., Direcţia Generală C.F.R. şi Ministerul de Interne.

Organele de control. Pe lângă controlul instituit de Stat prin legi şi regulamente cu caracter general privind instituţiile şi întreprinderile de Stat, Direcţia Generală P.T.T. este controlată în mod special de:

a) Ministerul Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor.

b) Organele de control asupra executării serviciilor poştale şi de telecomunicaţii.

Organele de control exterioare sunt grupate în zece inspectorate de ţinut, cu reşedinţa în capitalele de ţinut, un inspectorat pentru controlul oficiilor din Capitală şi un inspectorat pentru controlul birourilor poştale ambulante.

Oficii poştale. In anul 1938 operaţiunile poştale şi telegrafice au fost efectuate prin 6.681 birouri poştale şi anume: 734 oficii de stat, din cari 713 permanente şi 21 de sezon; 906 oficii autorizate; 152

stațiuni C.F.R. cu serviciul poștal și telegrafic; 197 stațiuni C.F.R. numai cu serviciu telegrafic; 4.292 agenții comunale în care operațiunile poștale se execută de către notari și 400 birouri poștale ambulante atașate la trenuri, care fac transportul expedițiilor între localități.

Pentru deservirea populației dela sate, s'a organizat încă din anul 1865 serviciul de poștă rurală, care leagă comunele între ele prin curse de factori rurali. In acest scop toate comunele din țară sunt împărțite în 2.413 circumscripții rurale, grupate în jurul oficiilor P. T. T. și deservite de 2.766 factori rurali.

Pentru vămuirea coletelor poștale sosite din străinătate există în orașele mai importante 23 de oficii.

Schimbul poștal cu străinătatea se efectuează la frontieră prin 9 oficii de tranzit.

Raportând numărul total al oficiilor poștale la totalul populației și suprafața țării, constatăm că în anul 1938 am avut un oficiu poștal la 2.956 locuitori și la 44,16 km². Dacă vom exclude însă din calculul de mai sus agențiile comunale deservite de notarii comunali și oficiile poștale din stațiunile C. F. R., deservite de personalul căilor ferate, vom obține un oficiu la 9.681 locuitori și la 144,63 km².

Cutiile de scrisori. Numărul total al cutiilor de scrisori din toată țara, la finele anului 1938, a fost de 11.707, distribuite astfel: 7.676 cutii în localități cu oficii poștale, 3.713 cutii în localități fără oficii și 318 cutii în stațiunile C. F. R. Majoritatea cutiilor de scrisori, și anume 9.479, sunt simple, urmează apoi 1.728 cutii mecanice, cari permit scoaterea corespondenței cu ajutorul sacilor cu capac încuiat, 460 cutii atașate la vagoanele de tramvai (în Capitală, la Iași și la Timișoara) și 40 cutii pentru poșta aeriană.

Tabloul I ne înfățișează situația cutiilor de scrisori în perioada 1932—1938, cuprinzând numărul total al cutiilor, precum și cifrele relative arătând raportul între numărul cutiilor, numărul locuitorilor și suprafața țării.

Tab. I — Situația cutiilor de scrisori în anii 1932—1938

Anii	Cutii de scrisori		
	Numărul total	Numărul cutiilor pe:	
		100 km²	100.000 loc.
(1)	(2)	(3)	(4)
1932	9.288	3,14	50,40
1933	9.321	3,15	49,97
1934	9.385	3,18	49,62
1935	9.390	3,18	49,19
1936	10.643	3,61	55,09
1937	10.674	3,62	54,64
1938	11.707	3,97	59,28

Constatăm că numărul cutiilor de scrisori crește continuu. In anul 1937 prin scoaterea din serviciu a cutiilor degradate s'a pus la dispoziția publicului un număr de 1.000 cutii noui, din care 500 mecanice și 500 simple, iar în anul 1938 numărul lor a crescut cu 1.033, cutii noui și moderne instalate în diferite centre din țară.

Subliniem că numărul cutiilor de scrisori a crescut în perioada 1932—1938 cu 26,0%.

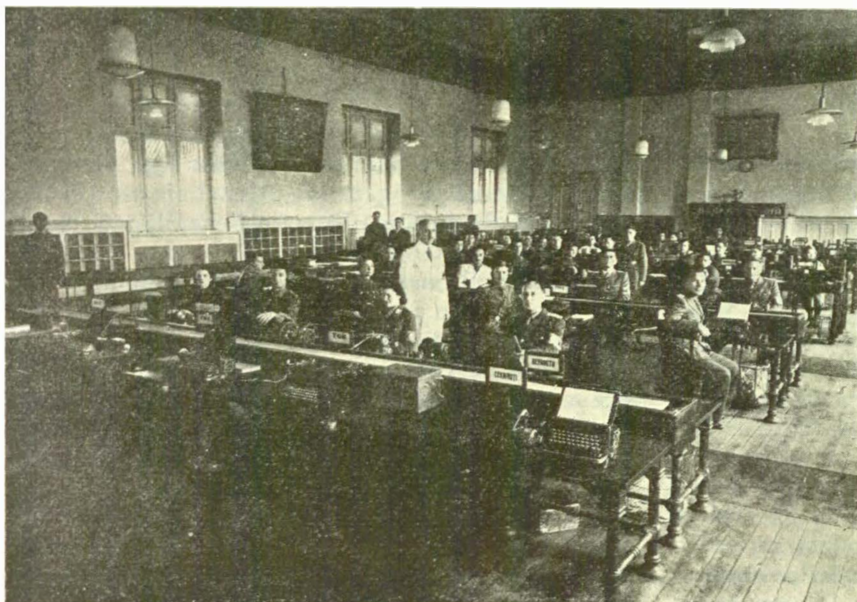
Rețeaua telegrafică. Lungimea totală a liniilor telegrafice se ridică la sfârșitul anului 1938 la 20.786 km, din care 20.542 km linii aeriene, 65 km linii subterane, 7 km linii subfluviale și 172 km linii submarine. Desfășurarea firelor telegrafice a atins în același an cifra totală de 78.436 km, din cari 75.978 km fire aeriene, 2.251 km fire subterane, 35 km fire subfluviale și 172 km fire submarine. Situația comparativă a rețelei telegrafice în perioada 1932—1938 este dată în tabloul II din pagina următoare.

Majoritatea covârșitoare a rețelei telegrafice, adică 98,8% din totalul liniilor, se compune așa dar din linii aeriene.

In ultimul timp rețeaua telegrafică este în continuă creștere. Față de anul 1932 lungimea totală a firelor aeriene a crescut cu 7.594 km., adică cu 11,1%, iar lungimea cablurilor subterane a crescut cu 1,317 km. (141,0%).

Numărul total al stâlpilor de telegraf, proprietatea Direcțiunii Generale P. T. T., a fost în anul 1938 de 126.313, din cari 87.451 stâlpi plantați de-a-lungul șoselelor, 22.242 stâlpi în lungul căilor ferate și 16.620 stâlpi așezați de-a-lungul drumurilor naturale. In ultimii 7 ani, Direcțiunea a mărit de 3,4 ori numărul stâlpilor de telegraf și a scos complet din uz stâlpii de lemn de stejar necarbonizați. Tabloul III ilustrează îmbunătățirile făcute în această direcție în perioada 1932—1938.

Distribuția procentuală a stâlpilor de telegraf în 1938, după felul lor, a fost următoarea: 95,2% stâlpi de stejar carbonizați, 4,0% stâlpi de brad injectați, 0,4% stâlpi de brad neinjectați și 0,4% stâlpi pe șine de fier.

SALA APARATELOR TELEGRAFICE DIN PALATUL POȘTEI CENTRALE, BUCUREȘTI

Tab. II — Reţeaua telegrafică în anii 1932—1938 (în kilometri)

Nr. cr (1)	Felul liniilor şi firelor (2)	1932 (3)	1933 (4)	1934 (5)	1935 (6)	1936 (7)	1937 (8)	1938 (9)
	a) *Lungimea liniilor (traseelor)*							
	Total . .	18.947	19.002	19.158	19.228	20.412	20.399	20.786
1	Aeriene . . .	18.717	18.772	18.928	18.998	20.182	20.169	20.542
2	Subterane . .	51	51	51	51	51	51	65
3	Subfluviale . .	7	7	7	7	7	7	7
4	Submarine . .	172	172	172	172	172	172	172
	b) *Desfăşurarea firelor*							
	Total . . .	69.525	71.318	71.854	72.106	73.455	73.612	78.436
1	Aeriene . . .	68.384	70.177	70.713	70.965	72.314	72.471	75.978
2	Subterane . .	934	934	934	934	934	934	2.251
3	Subfluviale . .	35	35	35	35	35	35	35
4	Submarine . .	172	172	172	172	172	172	175

Numărul aparatelor telegrafice folosite în anul 1938 se ridică la 2.376, şi anume: 2.151 aparate Morse (1.526 auditive, 541 imprimătoare şi 84 de translaţie), 190 aparate Hughes, 3 aparate Siemens rapide, 17 aparate Baudot şi 15 aparate teleimprimătoare Creed şi Siemens. Aceste aparate sunt acţionate de 18.033 pile electrice, 9.525 acumulatori şi 39 redresoare.

Tab. III — Situaţia stâlpilor de telegraf în anii 1932—1938

Nr. crt. (1)	Felul stâlpilor (2)	1932 (3)	1933 (4)	1934 (5)	1935 (6)	1936 (7)	1937 (8)	1938 (9)
	Total . . .	37.244	64.723	77.065	98.247	112.961	118.577	126.313
1	De stejar necarbonizaţi . .	6.436	1.265	1.224	430	—	—	—
2	Idem carbonizaţi.	26.691	55.320	68.024	89.197	104.523	112.589	120.221
3	De brad neinjectaţi . . .	12	234	371	1.070	1.169	506	519
4	De brad injectaţi	3.701	7.442	6.983	7.084	6.794	5.008	5.099
5	De fontă . .	3	3	4	4	18	17	17
6	De şine de fier	401	459	459	457	457	457	457
7	De beton armat	—	—	—	5	—	—	—

Personalul. La 31 Decemvrie 1938 în serviciile P. T. T. se aflau 16.573 salariaţi, din cari 15.577 bugetari şi 996 diurnişti (şefi de oficii autorizate). Pe lângă acest personal, au mai contribuit la executarea operaţiunilor poştale 349 şefi de staţiuni C. F. R. şi 4.292 notari comunali, retribuiţi deasemenea cu o diurnă pentru serviciile prestate, precum şi circa 100 de distribuitori locali, plătiţi de către diriginţii

Tab. IV — Personalul Direcţiunii Generale P.T.T. la 1 Decemvrie 1938

Nr. crt. (1)	Categorii de personal (2)	Total (3)	Bărbaţi (4)	Femei (5)
	Total . . .	16.573	13.668	2.905
	a) *Personal bugetar*			
1	Direcţiunea generală . .	842	464	378
2	Inspectorate de ţinut . .	177	160	17
3	Serviciul de execuţie . .	10.734	8.926	1.808
4	Factori poştali rurali . .	2.766	2.765	1
5	Personal de linii	1.058	1.015	43
	b) *Personal nebugetar*			
6	Şefi de oficii autorizate . .	996	338	658

STAŢIA DE RADIO-FOTOTELEGRAFIE (BELINOGRAF) P.T.T.

de oficii din Bucovina. Distribuţia personalului P.T.T. pe categorii şi sexe este arătată în tabloul de mai jos.

Totalul salariilor şi diurnelor plătite personalului de mai sus în anul 1938 a fost de lei 820.616.750.

Observăm că în administraţia centrală munca feminină este intens folosită, personalul femenin întrunind 44,9% din totalul funcţionarilor Direcţiunii Generale. La categoria şefilor de oficii autorizate procentul femeilor este şi mai ridicat: 66,1%.

Situaţia financiară. Totalul veniturilor Direcţiunii Generale P. T. T. în anul 1938 se ridică la suma de 1.231,5 milioane lei, din cari 585,3 milioane lei venituri încasate în numerar, 644,3 milioane lei provenind din vânzarea timbrelor poştale şi 1,9 milioane lei din bonificaţiuni străine.

Cheltuelile Direcţiunii pe acelaşi an se urcă la suma de 1.093,0 milioane lei, din care: 820,6 milioane lei cheltueli de personal, 180,7 milioane lei cheltueli de întreţinere şi de exploatare, 32,4 milioane lei cheltueli diverse şi 59,2 milioane lei subvenţii companiilor de navigaţie, bonificaţii administraţiilor străine şi diferite indemnizaţii.

Anul 1938 s'a soldat aşa dar cu un excedent de 138,4 milioane lei.

Tabloul V din pagina următoare ne înfăţişază veniturile şi cheltuelile Direcţiunii Generale P. T. T. pe ultimele şapte exerciţii. Acest tablou ne demonstrează în modul cel mai elocvent că situaţia financiară a acestei instituţiuni s'a consolidat în ultimul

Tab. V — Veniturile şi cheltuelile Direcţiunii Generale P. T. T. pe exerciţiile 1932—1938 (în milioane lei)

Exerciţiul (1)	Venituri (2)	Cheltueli (3)	Excedent (4)	Deficit (5)
1932	1.101	1.320	—	219
1933/34	1.049	1.194	—	145
1934/35	1.021	929	92	—
1935/36	982	890	92	—
1936/37	1.069	939	130	—
1937	1.157	1.093	64	—
1938	1.231	1.093	138	—

timp, trecând dela un deficit de 219 milioane lei, în exerciţiul 1932, la un excedent de 138 milioane lei în exerciţiul 1938.

In fine, tabloul VI de mai jos reprezintă bilanţul Direcţiunii Generale P. T. T. pe ultimele trei exerciţii.

Tab. VI — Bilanţul Direcţiunii Generale P. T. T. pe exerciţiile 1935/1936, 1936/1937 şi 1937/1938 (în mii lei)

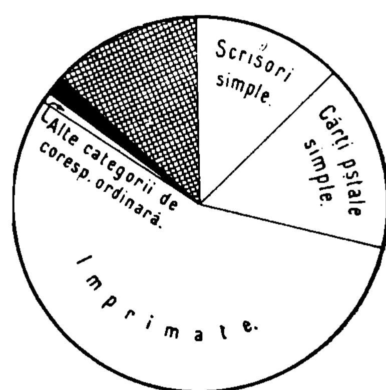
Nr. crt. (1)	Denumirea capitolelor (2)	Exerciţii 1935/36 (3)	1936/37 (4)	1937 (5)
	I. *Activ*	2.406.426	2.307.920	2.565.527
1	Imobilizări	1.452.400	1.458.450	1.545.836
2	Valori realizabile	363.430	296.319	357.925
3	Disponibilităţi lichide . .	227.439	372.649	523.087
4	Pierdere [1])	363.157	180.502	138.679
	II. *Pasiv*	2.406.426	2.307.920	2.565.527
1	Capital, fonduri şi amortisment	2.058.770	2.030.398	2.070.602
2	Exigibilităţi la termen .	165.122	47.578	154.008
3	Exigibilităţi imediate . .	182.534	229.944	280.671
4	Beneficiu net	—	—	60.246

[1]) Din exerciţiile 1931, 1932/33 şi 1933/34.

TRAFICUL POŞTAL

Obiecte de corespondenţă. Administraţia P. T. T. a transportat în anul 1938 un total de 422 milioane obiecte de corespondenţă (fără corespondenţă de transit). Această cifră cuprinde: scrisori, cărţi poştale, imprimate, hârtii de afaceri, probe de mărfuri şi corespondenţă oficială. Traficul intern se ridică la 385 milioane de obiecte, restul de 37 milioane revenind corespondenţei externe, din care 15 milioane obiecte au fost depuse la poşta română pentru străinătate şi 22 milioane au sosit din străinătate pentru destinatarii din ţară.

Diagrama 1. — Felul obiectelor de corespondenţă transportate în traficul intern şi extern al României în anul 1938 (în procente)

Din totalul obiectelor de corespondenţă 85,5% reprezintă corespondenţa ordinară, 1,7% corespondenţa recomandată şi 12,8% cea oficială (diagrama 1). Totalul corespondenţei ordinare se ridică la 360 milioane de obiecte, din care 56 milioane scrisori, 67 milioane cărţi poştale şi 235 milioane imprimate, restul revenind probelor de mărfuri, hârtiilor de afaceri şi corespondenţei exprese. In traficul intern totalul corespondenţei ordinare este de 325 milioane, din care 42 milioane scrisori, 60 milioane cărţi poştale şi 221 milioane imprimate.

In tabloul VII şi în diagrama 2 se arată mişcarea obiectelor de corespondenţă de toate categoriile în 1932—1938. Acest tablou ne demonstrează în primul rând că numărul total al obiectelor de corespondenţă este în continuă ascensiune în ultimii şapte ani. Vom sublinia apoi că traficul anual al imprimatelor a crescut în acest răstimp cu 96 milioane trimiteri,

Tab. VII — Obiectele de corespondenţă transportate *) în anii 1932—1938

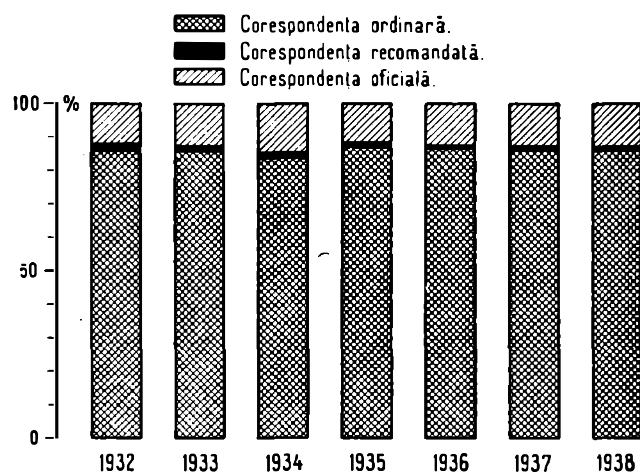
Nr. crt. (1)	Felul obiectelor de corespondenţă (2)	Numărul obiectelor de corespondenţă (in mii de obiecte) 1932 (3)	1933 (4)	1934 (5)	1935 (6)	1936 (7)	1937 (8)	1938 (9)
	Total . . .	304.742	317.669	326.083	384.131	374.934	405.686	421.816
	a) *Coresp. ordinară*	261.114	272.067	272.073	333.259	323.032	348.497	360.472
1	Scrisori simple	56.112	56.707	50.953	55.575	50.700	55.763	55.297
2	Scrisori exprese	63	85	91	79	122	146	153
3	Scrisori insufic. timbrate .	343	333	278	278	240	281	259
4	Cărţi poştale simple **) .	64.447	65.913	63.143	66.675	59.956	66.747	67.151
5	Cărţi poştale exprese . .	7	16	11	16	11	13	34
6	Imprimate	138.634	147.307	155.718	208.769	210.179	223.235	235.105
7	Hârtii de afaceri	412	425	749	877	905	1.191	1.215
8	Probe de mărfuri	1.096	1.281	1.130	990	919	1.121	1.258
	b) *Coresp. recomandată*	7.192	6.022	6.158	5.776	5.739	6.357	7.149
9	Simplă	6.765	5.469	5.602	5.285	5.228	5.821	6.611
10	Expresă	76	81	73	83	94	124	155
11	Cu aviz de primire . . .	242	382	388	309	299	158	160
12	Cu ramburs	109	90	95	99	118	254	223
	c) *Coresp. oficială*	36.436	39.580	47.852	45.096	46.163	50.832	54.195
13	Ordinară	34.919	37.676	45.155	42.005	42.743	47.120	50.158
14	Recomandată	1.517	1.904	2.697	3.091	3.420	3.712	4.037

*) Traficul intern şi internaţional întrunite.
**) Inclusiv cărţile poştale cu răspuns plătit şi cărţile poştale ilustrate.

adică cu 69,6%, iar cel al corespondenţei oficiale cu 18 milioane trimiteri, adică cu 48,7%.

Se remarcă de asemenea că ritmul vieţii de azi impune utilizarea scrisorilor şi cărţilor poştale exprese,

Diagrama 2. — Felul obiectelor de corespondenţă în traficul intern şi extern al României în perioada 1932—1938 (în procente)

numărul total al scrisorilor exprese ridicându-se la 153.000 faţă de 63.000 din 1932, iar cel al cărţilor poştale exprese atinge cifra de 34.000 faţă de numai 7.000 din anul 1932. Majoritatea scrisorilor exprese este utilizată în traficul extern [1]).

Tabloul VIII ne înfăţişează indicele de creştere a obiectelor de corespondenţă în România de după răsboiu. Indicii cei mai ridicaţi se observă în anii 1928 şi 1929, când apare o creştere bruscă a traficului, după care urmează o scădere tot atât de bruscă. Ultimii şapte ani, după cum am observat mai sus, prezintă o tendinţă fermă de creştere.

Tab. VIII — Indicele de creştere a obiectelor de corespondenţă în anii 1921—1938 *)
(Baza: 1921 = 100)

Anii (1)	Indicii (2)	Anii (1)	Indicii (2)
1921	100,0	1930	146,8
1922	113,9	1931	145,8
1923	105,4	1932	120,0
1924	131,2	1933	125,1
1925	141,2	1934	128,4
1926	136,3	1935	151,3
1927	135,4	1936	147,7
1928	169,1	1937	159,8
1929	168,4	1938	166,1

*) Traficul intern şi extern întrunite.

Gradul de folosinţă a serviciilor poştale de către populaţie în diferite regiuni ale ţării, poate fi urmărit în tabloul IX, în care este arătat numărul obiectelor de corespondenţă pe cap de locuitor după ţinuturi, pentru anul 1938.

Cea mai mare proporţie se constată la ţinutul Bucegi, care în anul 1938 deţine 55,2% din totalul

Tab. IX — Numărul obiectelor de corespondenţă *) pe cap de locuitor, pe ţinuturi, în anul 1938

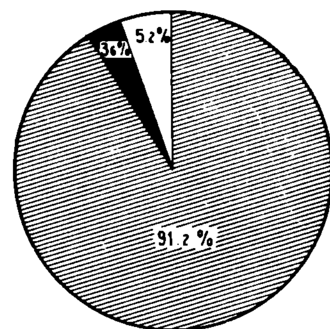
Nr. curent (1)	Ţinutul (2)	Obiecte de corespondenţă: Total (3)	Particulare: Ordinare (4)	Particulare: Recomandate (5)	Oficiale (6)
	Total	21,4	18,3	0,4	2,7
1	Bucegi	61,1	56,3	0,7	4,1
2	Timiş	24,2	21,1	0,5	2,6
3	Someş	20,2	17,3	0,4	2,5
4	Mureş	15,3	11,9	0,3	3,1
5	Suceava	10,1	7,6	3,3	2,2
6	Dunărea-de-Jos	8,2	5,6	0,2	2,4
7	Marea	7,9	5,2	0,2	2,5
8	Prut	7,3	4,7	0,2	2,4
9	Olt	6,3	3,8	0,1	2,4
10	Nistru	5,7	3,8	0,2	1,7

*) Traficul intern şi internaţional întrunite.

corespondenţei şi care întruneşte 61,1 obiecte pe cap de locuitor, cifră aproape de trei ori mai mare decât media pe întreaga ţară. Această intensitate se datoreşte, bineînţeles, exclusiv Capitalei ţării. Al doilea loc în frecvenţa traficului poştal, în comparaţie cu numărul locuitorilor, îl ocupă ţinutul Timiş (judeţele Arad, Caraş, Hunedoara, Severin şi Timiş-Torontal), cu 24,2 obiecte de corespondenţă pe cap de locuitor; urmează apoi ţinuturile Someş, Mureş, Suceava, Dunărea-de-Jos, Marea, Prut, Olt şi Nistru. Cea mai puţină corespondenţă se trimite aşa dar de către locuitorii ţinutului Nistru (judeţele Cetatea-Albă, Lăpuşna, Orhei şi Tighina), care întruneşte de abia 5,7 obiecte de corespondenţă pe cap de locuitor, cifră de 3,8 ori mai mică decât media pe ţara întreagă.

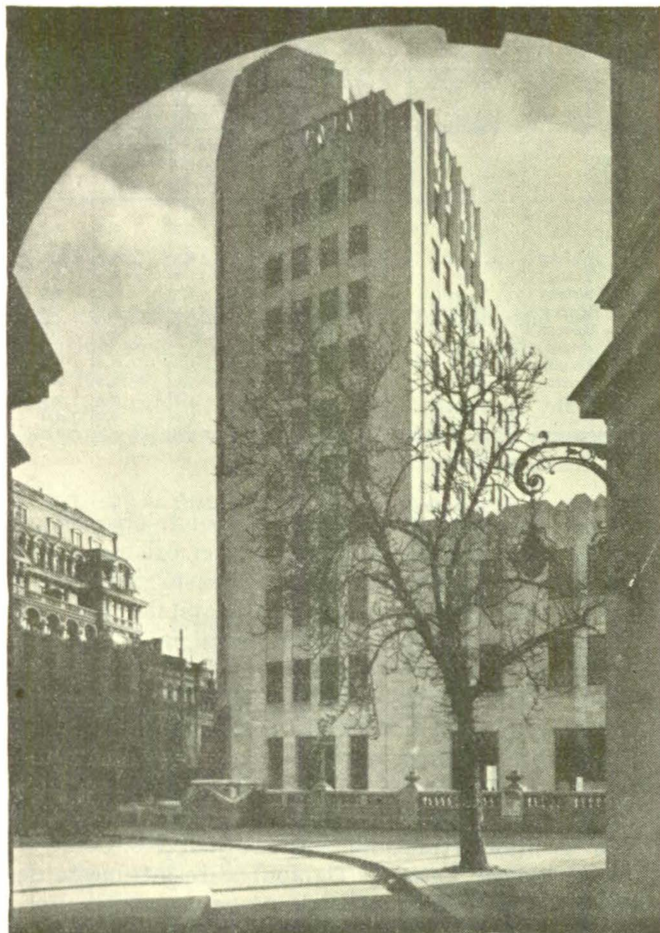
Distribuţia procentuală a obiectelor de corespondenţă în traficul intern şi extern este arătată în tabloul X şi în diagrama 3. Observăm în primul rând, că peste 90% din totalul obiectelor de corespondenţă revine traficului intern. Această proporţie nu se păstrează însă la toate categoriile de corespondenţă. Intr'adevăr traficul intern deţine peste 90% numai la imprimate, hârtii de afaceri, corespondenţă recomandată cu ramburs şi corespondenţă oficială.

Diagrama 3. —Traficul poştal intern şi extern, în anul 1938 (în procente)

Constatăm apoi că 24,3% din totalul scrisorilor simple revin corespondenţei externe, şi anume: 12,5% scrisorilor destinate străinătăţii şi 11,8% scrisorilor sosite din străinătate. Corespondenţa recomandată simplă şi expresă prezintă aproape aceeaşi proporţie: în ambele cazuri 23,7% din total reprezintă corespondenţa externă.

[1]) Distribuţia procentuală a obiectelor de corespondenţă în traficul intern şi extern în anul 1938 este arătată în tabloul X din pagina următoare.

PALATUL TELEFOANELOR, BUCUREŞTI

Tab. X — Distribuţia procentuală a obiectelor de corespondenţă transportate în traficul intern şi internaţional în anul 1938

Nr. crt. (1)	Felul obiectelor de corespondenţă (2)	Totalul obiectelor de coresp. (3)	Coresp. internă (4)	Coresp. destinată străinătăţii (5)	Coresp. sosită din străinătate (6)
	Total . . .	100,0	91,2	3,5	5,2
	a) *Coresp. ordinară*	100,0	90,2	4,0	5,8
1	Scrisori francate	100,0	75,7	12,5	11,8
2	Scrisori exprese	100,0	47,4	19,7	32,9
3	Scrisori insuficient francate .	100,0	67,8	20,2	12,0
4	Cărţi poştale simple	100,0	89,2	5,2	5,6
5	Cărţi poştale exprese	100,0	50,0	41,2	8,8
6	Imprimate	100,0	94,2	1,5	4,3
7	Hârtii de afaceri	100,0	91,1	4,5	4,4
8	Probe de mărfuri	100,0	52,5	14,0	33,5
	b) *Coresp. recomandată* . . .	100,0	77,3	10,3	12,4
9	Simplă	100,0	76,3	10,9	12,8
10	Expresă	100,0	76,3	11,5	12,2
11	Cu aviz de primire	100,0	84,2	1,8	14,0
12	Cu ramburs	100,0	100,0	—	—
	c) *Corespondenţă oficială* . .	100,0	99,9	*	*
13	Ordinară	100,0	99,9	*	*
14	Recomandată	100,0	99,2	0,5	0,3

* Mai puţin de 0,1%.

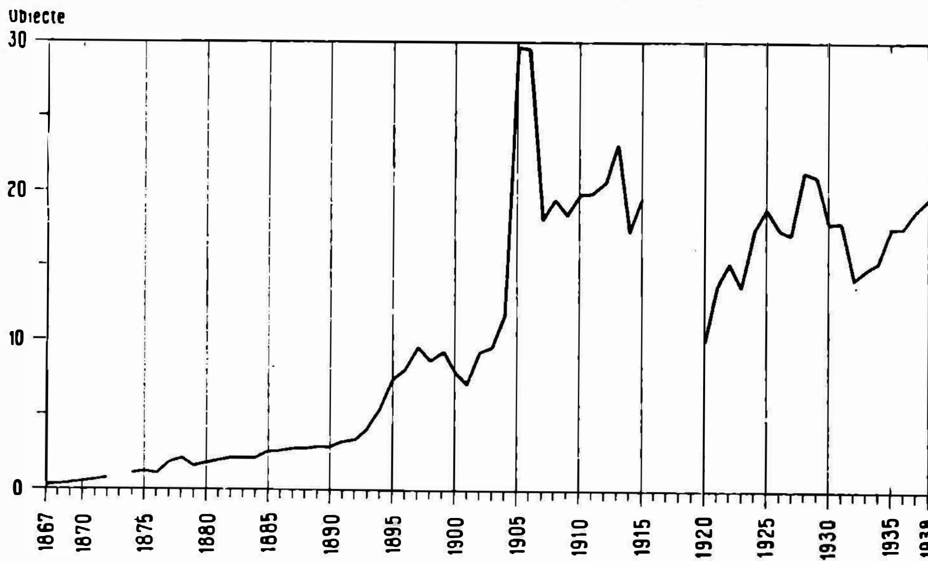
La cărţile poştale simple procentul corespondenţei externe este mai redus, întrunind numai 10,8%. Proporţia mult mai mare a corespondenţei externe se observă la scrisori şi cărţi poştale exprese, cari întrunesc circa 50% din totalul corespondenţei ex-

Tab. XI — Traficul poştal intern în perioada 1867—1938

Anul (1)	Numărul obiectelor de corespondenţă (în milioane): Total (2)	Simple (3)	Recomandate (4)	N-rul obiectelor de corespondenţă pe cap de locuitor (5)
a) *Vechiul Regat*				
1867	1,4	1,4	—	0,3
1868	1,3	1,3	—	0,3
1869	1,9	1,9	—	0,4
1870	2,3	2,3	—	0,5
1871	2,7	2,7	—	0,6
1872	3,1	3,1	—	0,7
1873 *)	—	—	—	—
1874	4,7	4,6	0,1	1,1
1875	5,1	5,0	0,1	1,2
1876	4,5	4,4	0,1	1,0
1877	8,1	7,9	0,2	1,8
1878	9,6	9,4	0,2	2,1
1879	6,4	6,2	0,2	1,5
1880	8,2	8,0	0,2	1,8
1881	9,0	8,8	0,2	1,9
1882	9,8	9,4	0,4	2,1
1883	10,3	9,9	0,4	2,1
1884	10,3	10,0	0,3	2,1
1885	12,8	12,3	0,5	2,6
1886	13,2	12,7	0,5	2,6
1887	13,6	13,0	0,6	2,7
1888	14,1	13,5	0,6	2,7
1889	14,9	14,3	0,6	2,8
1890	15,1	14,5	0,6	2,8
1891	17,3	16,3	1,0	3,2
1892	17,8	16,7	1,1	3,3
1893	22,7	21,6	1,1	4,1
1894	29,7	29,0	0,7	5,4
1895	41,7	41,0	0,7	7,4
1896	44,1	43,3	0,8	7,7
1897	55,6	54,7	0,9	9,6
1898	50,6	49,6	1,0	8,6
1899	55,5	54,3	1,2	9,3
1900	47,1	46,2	0,9	7,8
1901	43,1	42,3	0,8	7,0
1902	57,6	56,8	0,8	9,3
1903	60,7	59,6	0,1	9,6
1904	76,8	75,7	0,1	11,8
1905	192,4	191,1	1,3	29,7
1906	194,5	193,2	1,3	29,6
1907	121,3	119,5	1,8	18,1
1908	132,3	130,2	2,1	19,5
1909	126,1	123,9	2,2	18,4
1910	137,7	135,7	2,0	19,8
1911	140,4	138,2	2,2	19,8
1912	149,4	146,6	2,8	20,6
1913	171,5	169,8	1,7	23,3
1914	133,3	130,2	3,1	17,1
1915 *)	153,6	150,9	2,7	19,5
b) *România întregită*				
1920 *)	155,5	145,9	9,6	10,0
1921	217,2	206,7	10,5	13,8
1922	242,1	234,4	7,7	15,2
1923	217,6	205,3	12,3	13,4
1924	290,2	276,6	13,6	17,6
1925	314,6	296,9	15,7	18,9
1926	296,6	283,1	13,5	17,5
1927	293,2	281,2	12,0	17,1
1928	372,4	359,7	12,7	21,4
1929	371,1	358,4	12,7	21,0
1930	319,5	308,1	11,4	17,9
1931	326,3	316,6	9,7	18,0
1932	260,8	254,0	6,8	14,2
1933	276,8	270,2	6,6	14,8
1934	289,3	281,7	7,6	15,3
1935	340,6	333,2	7,4	17,6
1936	340,5	332,8	7,7	17,6
1937	367,0	358,5	8,5	18,8
1938	384,9	375,4	9,5	19,5

*) Pentru anii 1873 şi 1916—1919 lipsesc date.

Diagrama 4. — Numărul obiectelor de corespondenţă pe cap de locuitor, în traficul intern, în perioada 1867—1938

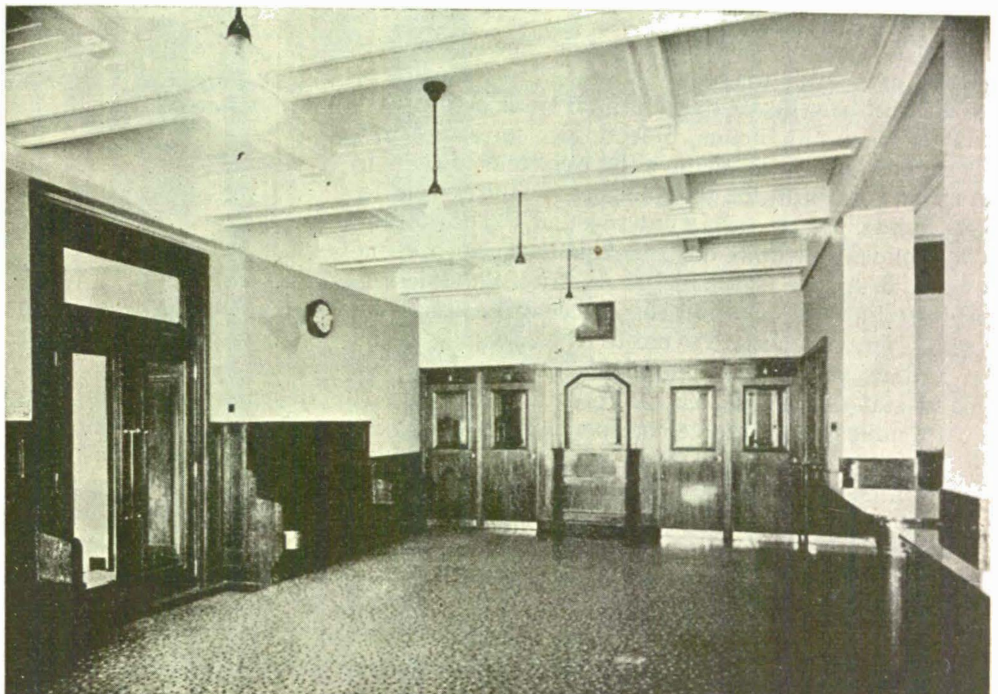
presе. La probele de mărfuri de asemenea traficul intern reprezintă numai 52,5%, restul revenind traficului extern şi anume: 33,5% probe de mărfuri sosite de peste graniţă şi 14,0% probe expediate de oficiile româneşti în străinătate.

Am socotit util să prezentăm în tabloul XI intensitatea *traficului intern* şi gradul de folosinţă a serviciilor poştale de către populaţie, atât în vechiul Regat (cu începere dela anul 1867), cât şi în România întregită. Observăm că cel mai intens trafic poştal în vechiul Regat s'a înregistrat în anii 1905 şi 1906. Anul 1905 prezintă o creştere bruscă faţă de anul 1904 de 150%, iar anul 1907 înregistrează o scădere de 37%. In România de după răsboiu, cel mai mare trafic intern apare în anii: 1938, 1928, 1929 şi 1937. In medie, în România se trimit 320 milioane de obiecte de corespondenţă pe an (medie calculată pe ultimii 15 ani).

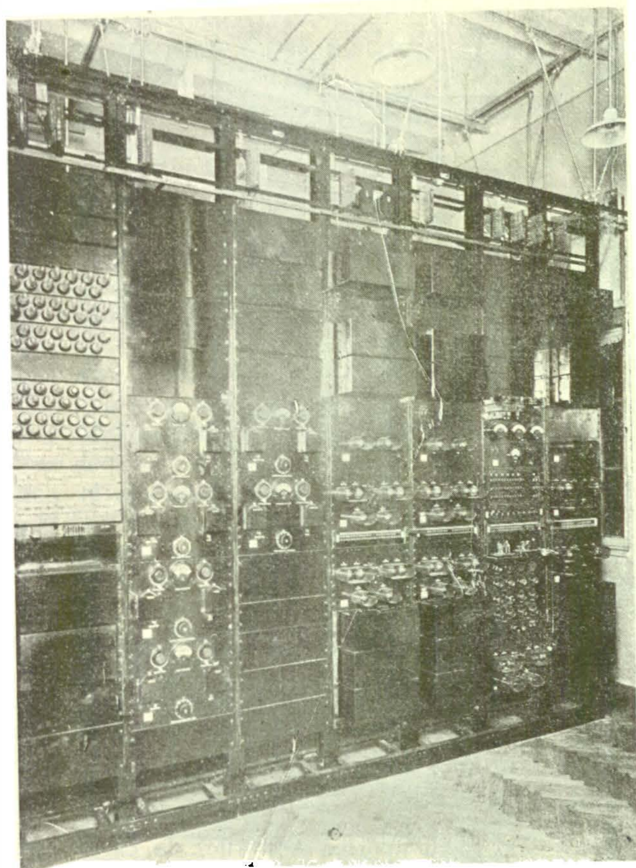
In ceea ce priveşte gradul de folosinţă a serviciilor poştale de către populaţia României[1]), acesta poate fi urmărit în coloana 5-a a tabloului XI şi în diagrama 4 care ne înfăţişează numărul obiectelor de corespondenţă pe cap de locuitor, în traficul intern, pentru perioada 1867—1938. Cifrele României întregite prezintă o vădită inferioritate faţă de cele din vechiul Regat, adică populaţia României Mici trimitea mai multe scrisori decât populaţia României actuale. Intr'adevăr, la începutul acestui secol, şi anume în anii 1905 şi 1906, traficul intern al României a înregistrat peste 29 obiecte de corespondenţă pe cap de locuitor, pe când cifra cea mai urcată în România întregită se ridică la 21,4 obiecte de corespondenţă pe cap de locuitor, în anul 1928. Media perioadei 1905—1915[1]) este de 21,3 obiecte, pe când media perioadei 1921—1938 este de numai 17,3 obiecte. Subliniem că diferenţa între vechiul Regat şi România actuală nu poate fi explicată prin alipirea populaţiei neştiutoare de carte din Basarabia, întru cât procentul neştiutorilor de carte din vechiul Regat a fost de 61% (recensământul din 1912), pe când cel din România întregită este de 43% (recensământul din 1930), ceea ce se explică, în primul rând, prin aportul ştiutorilor de carte adus de Transilvania şi apoi prin progresul realizat pe tărâmul învăţământului în toate provinciile istorice.

[1]) Vorbim numai despre traficul de corespondenţă, fără mesagerii, mandate şi telegrame.

[1]) Totalul obiectelor de corespondenţă din perioada de mai sus împărţit la suma totalurilor de populaţie din anii cari formează această perioadă.

S.A.R. DE TELEFOANE: CLUJ

S.A.R. DE TELEFOANE: ECHIPAMENTUL DE CURENŢI PURTĂTORI DE INALTĂ FREQUENŢĂ CRAIOVA

Totalul *corespondenţei externe* a României în anul 1938 se ridică la 36.919.847 obiecte, din cari 14.987.069 obiecte au fost prezentate la poşta română pentru străinătate şi 21.932.778 obiecte au sosit în ţară de peste hotare.

Distribuţia corespondenţei externe pe continente şi ţări este dată în tabloul XII.

Dintre ţările destinatare, primul loc îl ocupă Germania cu 2,7 milioane obiecte de corespondenţă. Dacă adăugăm la această cifră obiectele trimise în Austria, vom obţine un total de 3,5 milioane de obiecte, ceeace înseamnează că, în anul 1938, 26,5% din totalul corespondenţei trimise din România în ţările europene au fost destinate Germaniei şi Austriei. Subliniem în acelaşi timp, că în anul 1939 procentul trimiterilor poştale în Germania va creşte considerabil, având în vedere anexarea la Germania a teritoriilor din fostul stat cehoslovac, care figurează în tabloul XII cu 1,2 milioane obiecte de corespondenţă.

Al doilea loc printre ţările destinatare îl ocupă Ungaria cu 2,6 milioane obiecte; urmează apoi (fără Austria şi Cehoslovacia) Franţa cu 1,4 milioane, Iugoslavia şi Italia cu câte 0,7 milioane şi Statele-Unite şi Polonia cu câte 0,6 milioane obiecte de corespondenţă.

Comparând corespondenţa sosită din străinătate cu cea destinată străinătăţii, observăm că aproape toate ţările europene ne trimit mai multă corespondenţă decât primesc dela noi. Numărul obiectelor de corespondenţă sosite din Germania, Franţa şi Elveţia este de două ori mai mare decât cel al obiectelor trimise de noi acestor ţări.

Corespondenţa sosită din străinătate se clasează pe ţări, în ordinea numărului total al obiectelor sosite în felul următor: Germania cu 6,2 milioane obiecte, Ungaria cu 2,7 milioane, Franţa cu 2,6 milioane, Cehoslovacia cu 1,4 milioane, Italia cu 1,1 milioane, Elveţia şi Anglia cu câte 0,9 milioane, Statele Unite cu 0,8 milioane obiecte de corespondenţă, etc. Vom sublinia şi aici că numărul corespondenţei sosite din Germania şi Austria (fără Cehoslovacia) reprezintă 35,6% din totalul ţărilor europene.

Tab. XII — Corespondenţa internaţională a României în anul 1938

Nr. curent	Continente şi ţări	Obiecte de corespondenţă (în mii) — Destinate străinătăţii — Trafic terestru	Destinate străinătăţii — Trafic aerian	Sosite din străinătate — Trafic terestru	Sosite din străinătate — Trafic aerian
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Total . . .	14.987	280	21.932	321
	I. *Europa*	13.235	213	19.963	261
1	Anglia	509	23	897	76
2	Austria	799	7	644	5
3	Belgia	270	5	354	6
4	Bulgaria	352	1	459	*
5	Cehoslovacia	1.188	21	1.407	7
6	Elveţia	357	6	899	5
7	Franţa	1.402	72	2.612	38
8	Germania	2.712	28	6.206	86
9	Grecia	321	15	467	14
10	Italia	703	12	1.054	6
11	Jugoslavia	719	5	654	1
12	Olanda	169	4	209	8
13	Polonia	598	3	675	1
14	Turcia	161	*	178	*
15	Ungaria	2.552	4	2.692	2
16	U. R. S. S.	56	*	81	*
17	Alte ţări din Europa	357	7	475	5
	II. *America*	1.157	21	1.368	14
1	Argentina	131	5	135	*
2	Brazilia	77	3	88	2
3	Canada	168	*	180	*
4	Statele Unite	618	9	829	8
5	Alte ţări din America	163	4	136	3
	III. *Asia*	454	36	448	43
1	Palestina	369	31	356	41
2	Alte ţări din Asia	5	5	92	2
	IV. *Africa*	122	9	133	3
1	Egipt	58	7	82	1
2	Alte ţări din Africa	64	2	51	2
	V. *Australia*	19	1	20	*

* Mai puţin de 1.000 de obiecte.

TabloulXIIne înfăţişează şi situaţia traficului aerian al corespondenţei externe a României în anul 1938. La corespondenţa ieşită din România, primul loc îl ocupă Franţa cu 72 mii de obiecte; urmează apoi Germania cu 28 mii, Anglia cu 23 mii şi Cehoslovacia cu 21 mii. La corespondenţa sosită prin avion primul loc îl ocupă Germania cu 86 mii de obiecte, fiind urmată de Anglia cu 76 mii şi Franţa cu 38 mii obiecte.

Traficul extern aerian s'a desvoltat considerabil în ultimii doi ani. Intr'adevăr, pe când în anii 1935 şi 1936 totalul traficului aerian (corespondenţa sosită şi plecată din România) însuma circa 200 mii obiecte, în anul 1937 traficul în chestiune se ridică la 470 mii, iar în anul 1938 la 600 mii de obiecte.

Trecând la traficul poştal aerian pe liniile interne, constatăm că poşta aeriană este mult mai puţin

utilizată în interiorul țării decât în traficul extern. Totalul traficului pe liniile aeriene interne în anul 1938 este într'adevăr de 11 mii obiecte, față de 600 mii obiecte date de traficul extern al României. Este cazul să notăm însă că în cursul anului 1939 s'au luat măsuri pentru desvoltarea traficului poștal aerian intern, în colaborare cu Societatea L.A.R.E.S., în care scop se studiază introducerea curierului nesuprataxat.

Tabloul XIII ne arată distribuția traficului aerian poștal pe liniile interne în anul 1938, după locul de plecare al corespondenței și categoria ei.

Tab. XIII — Traficul poștal aerian pe liniile interne în anul 1938

Nr. crt.	Expediate din	Numărul obiectelor			
		Total	Scrisori	Cărți poștale	Recomandate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Total . . .	11.361	9.335	1.520	506
1	Balcic	3.020	1.792	1.050	[1]) 178
2	București	4.368	4.290	—	78
3	Cetatea Albă	1.959	1.489	445	25
4	Cernăuți	428	337	22	69
5	Chișinău	40	12	—	28
6	Cluj	257	[2]) 128	3	126
7	Galați	2	—	—	2
8	Ismail	1.287	1.287	—	—

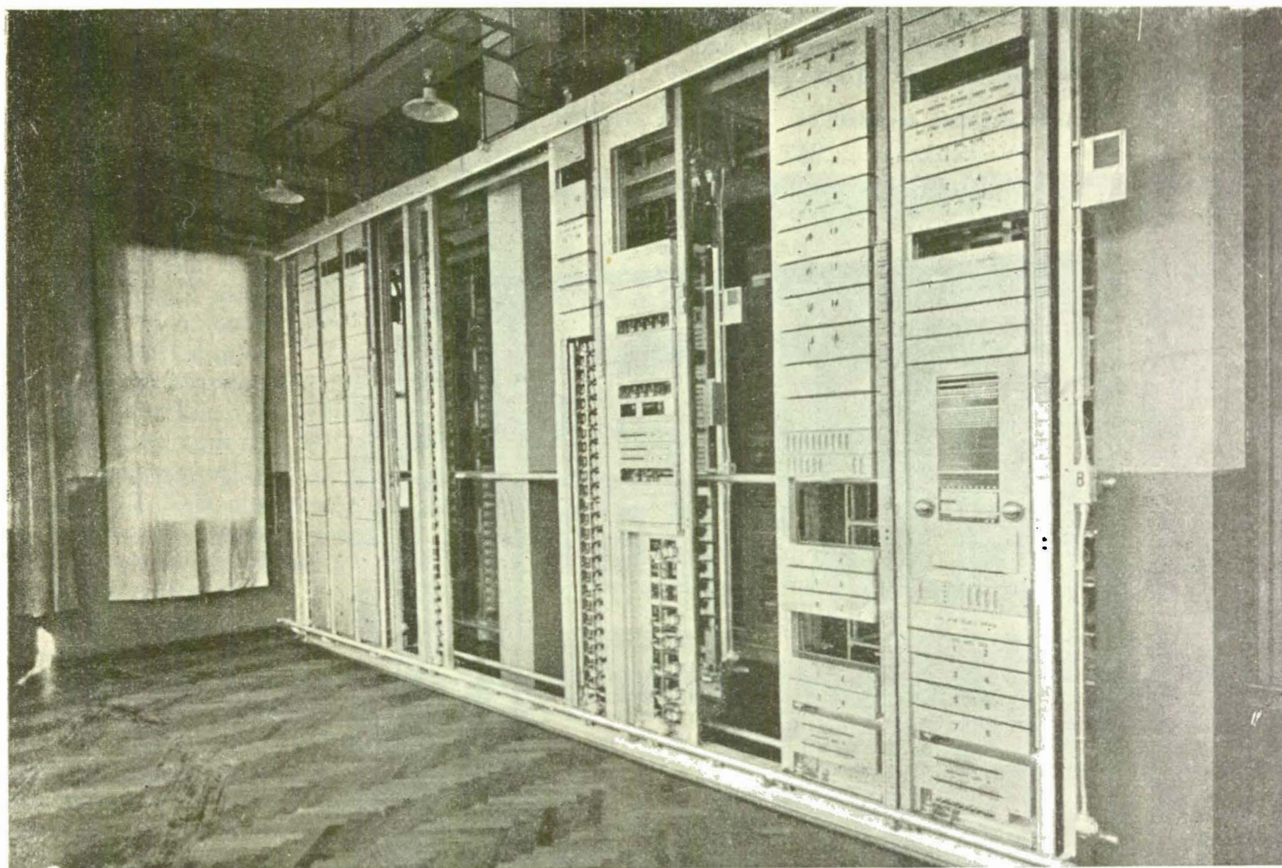
[1]) Inclusiv 14 scrisori exprese.
[2]) Inclusiv 11 obiecte diverse.

Obiectele de mesagerie. In anul 1938 poștele române au transportat 4.214.069 obiecte de mesagerie, în valoare totală de 68,8 milioane lei. Traficul intern s'a ridicat la un total de 4.048.679 obiecte, în valoare de 68,4 milioane lei. Din totalul traficului intern, un număr de 3.431.429 obiecte, adică 84,8% au fost trimise de persoane și întreprinderi particulare și 617.250 obiecte, adică 15,2% de instituții de stat. Distribuția obiectelor de mesagerie după categorii de obiecte este arătată în tabloul XIV.

Tab. XIV — Traficul total al obiectelor de mesagerie în anul 1938

Nr. crt.	Felul trimiterilor	Numărul obiectelor de mesagerie			
		Total	Trafic intern		Trafic extern
			Particular	Oficial	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Total . . .	4.214.069	3.431.429	617.250	165.390
1	Scrisori și cutii cu valoare declarată	175.462	40.946	41.634	92.882
2	Gropuri și casete	142.695	24.395	118.276	24
3	Colete cu val. declarată	1.289.316	1.224.846	58.902	5.568
4	Colete fără val. declarată	2.606.596	2.141.242	398.438	66.916

Mandatele poștale. Numărul total al mandatelor poștale emise în România în anul 1938 se ridică la 6.280.545, în valoare totală de peste 10 miliarde lei, iar taxele percepute se cifrează la suma de 89 milioane lei. Cifrele de mai sus cuprind și 7.657 mandate emise pentru străinătate în valoare totală de circa 6 milioane lei, din care 40,8% au fost destinate Franței, 15,5% Italiei, 10,0% Poloniei, 8,8% Angliei și 8,4% Cehoslovaciei, restul țărilor întrunind mai puțin

S.A.R. DE TELEFOANE: ECHIPAMENTUL URBAN AUTOMAT CONSTANȚA

de 5% fiecare [1]). Totodată birourile poştei române au achitat un număr de 37.462 mandate sosite din străinătate, în valoare totală de 26 milioane lei.

Tabloul de mai jos şi diagrama 5 ne arată valoarea mandatelor poştale emise şi achitate în România în perioada 1932—1938.

Tab. XV — Valoarea mandatelor poştale emise şi achitate (sosite în traficul extern), în perioada 1932—1938 (în mii de lei)

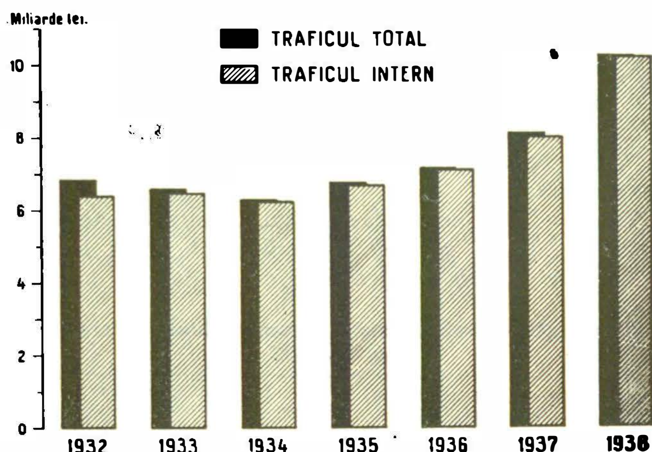
Anul (1)	Total (2)	Traficul intern (3)	Traficul extern: Destinate străinătăţii (4)	Traficul extern: Sosite din străinătate (5)
1932	6.851.411	6.415.612	328.074	107.725
1933	6.608.357	6.490.214	31.217	86.926
1934	6.336.200	6.255.941	17.750	62.509
1935	6.774.418	6.725.522	15.416	33.480
1936	7.178.352	7.139.735	9.346	29.271
1937	8.122.594	8.083.381	7.787	31.426
1938	10.275.039	10.242.970	5.934	26.135

Observăm că valoarea mandatelor poştale prezintă o tendinţă de creştere tot mai accentuată: anul 1937 înregistrează o urcare de un miliard lei, iar anul 1938 de 2,1 miliarde lei.

In traficul internaţional se observă o bruscă scădere în anul 1933 care se datoreşte restricţiunilor de ordin financiar. Valoarea mandatelor externe, atât a celor emise în România cât şi a celor sosite din străinătate, este în continuă scădere, începând dela anul 1933 după cum se poate vedea din tabloul XV. Cifra maximă a valorii mandatelor emise în România pentru străinătate a fost atinsă în 1932, când s'au emis 130.370 mandate, în valoare totală de 328 milioane lei. Numărul cel mai mare de mandate emise pentru străinătate a fost în anul 1931, când s'au

[1]) Procente calculate la valoarea mandatelor.

Diagrama 5. — Valoarea mandatelor poştale emise şi achitate în perioada 1932—1938

emis 159.371 mandate, în valoare de 238 milioane lei. In ceeace priveşte mandatele sosite din străinătate, numărul cel mai mare şi valoarea maximă a fost atinsă în anul 1931, când s'au plătit 100.566 mandate, în valoare totală de 164 milioane lei.

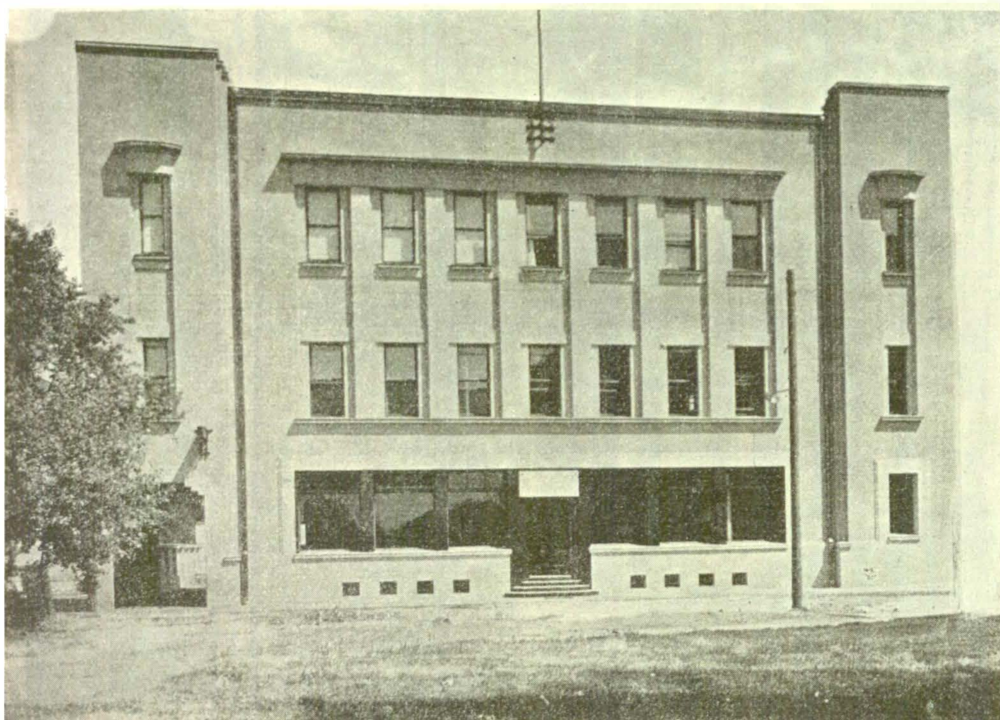
Trimiteri cu ramburs. Totalul trimiterilor cu ramburs în anul 1938 s'a ridicat la 953.312, în valoare de 1.233 milioane lei, din care s'au încasat 1.086 milioane lei, rămânând neîncasate 152 milioane lei, adică 12,3%. Cifrele de mai sus cuprind 729.949 mesagerii cu ramburs în valoare de 1.117 milioane lei şi 223.363 obiecte de corespondenţă cu ramburs în valoare de 122 milioane lei.

Alte operaţiuni. In afară de operaţiunile pur poştale, birourile P. T. T. au mai efectuat în anul 1938: operaţiuni de « incasso » a efectelor de comerţ, în valoare de 2,8 miliarde lei; operaţiuni de cecuri în valoare de 19,2 miliarde lei (din cari depuneri 14,8 miliarde lei şi plăţi 4,4 miliarde lei); operaţiuni pentru Casa Naţională de Economii şi Cecuri Poştale în valoare de 2,9 miliarde lei (depuneri 1,7 miliarde lei şi restituiri 1,2 miliarde lei).

De asemeni birourile P. T. T. au organizat şi au pus în funcţiune serviciul de distribuirea citaţiilor şi actelor de procedură judiciară.

TRAFICUL TELEGRAFIC

In anul 1938 birourile de telegraf au înregistrat în total 4.552.389 telegrame cu circa 89 milioane cuvinte. Traficul intern

S.A.R. DE TELEFOANE. TIMIŞOARA

a însumat 84,5% din totalul telegramelor și anume: 3.848.648 telegrame cu circa 76 milioane de cuvinte.

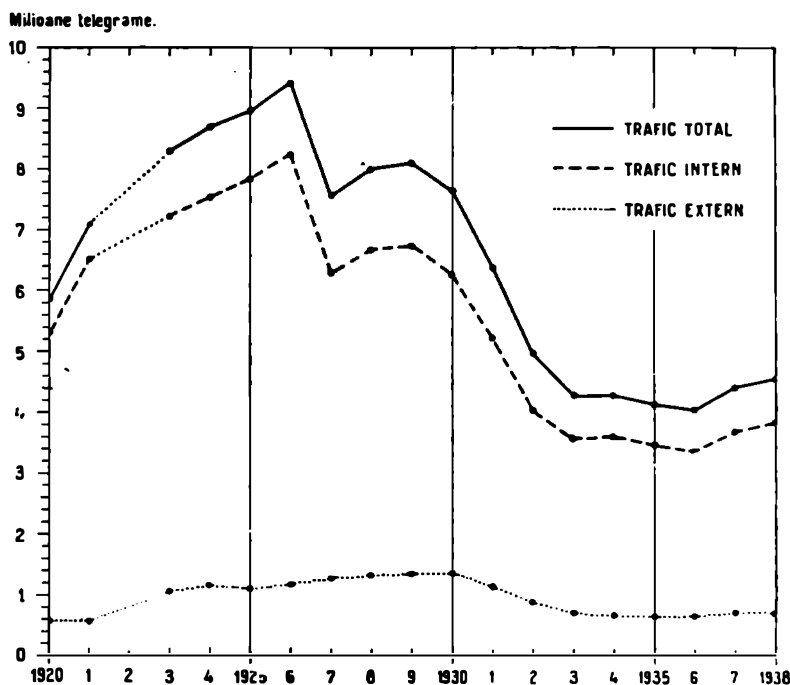
Traficul extern s'a cifrat la un total de 703.741 telegrame, din care 353.805 (cu 6,2 milioane de cuvinte) au fost destinate străinătății și 349.936 (cu 6,1 milioane de cuvinte) au fost primite de peste hotare.

Tabloul XVI de mai jos ne arată numărul telegramelor expediate și recepționate în anul 1938 și distribuția lor după categorii de telegrame și felul traficului.

Situația comparativă a traficului telegrafic al României, dela Unire până în zilele noastre, este arătată în tabloul XVII și diagrama 6. Același tablou cuprinde și numărul cuvintelor din telegramele expediate în anii 1934—1938.

Din tabloul XVII reiese că cel mai intens trafic telegrafic s'a înregistrat în anul 1926 când s'au trimis în străinătate peste 9 milioane de telegrame, adică de două ori mai mult decât în anul 1938. In general, în perioada 1921—1930 telegraful nostru a înregistrat anual 7—8 milioane de telegrame. Traficul începe să scadă în anul 1930, menținându-se la cifra de 4 milioane telegrame în ultimii șase ani.

Diagrama 6. — Traficul telegrafic în perioada 1920—1938

Tab. XVI — Traficul telegrafic în anul 1938

Nr. crt.	Felul telegramelor	Numărul telegramelor			
		Total	Traficul intern	Destinate străinătății	Sosite din străinătate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Total . . .	4.552.389	3.848.648	353.805	349.936
1	Ordinare	2.906.698	2.420.055	239.189	247.454
2	Serviciu taxat . . .	2.866	2.533	161	172
3	Telegrame mandat .	181.373	181.371	2	—
4	Urgente	45.367	39.161	3.462	2.744
5	De presă	8.535	764	4.133	3.638
6	Scutite de taxă . . .	6.035	6.035	—	—
7	Intârziate	23.178	—	11.215	11.963
8	Telegrame-scrisori . .	139.464	75.264	40.967	23.233
9	Felicitări de Crăciun si Anul Nou . . .	192.819	190.414	1.737	668
10	Convenite	57.338	—	29.069	28.269
11	De serviciu	556.514	522.059	11.369	23.086
12	Oficiale	432.202	410.992	12.501	8.709

Pentru a urmări gradul de folosință a telegrafului de către populație, am întocmit tabloul XVIII și diagrama 7 care cuprind numărul telegramelor pe 100 de locuitori, în perioada 1870—1938. Tabloul în chestiune ne permite deci o comparație în această privință între situația din vechiul Regat și cea din România întregită.

In vechiul Regat cea mai mare proporție s'a înregistrat în anul 1913, când gradul de folosință a telegrafului a ajuns la 52,1 telegrame pe 100 locuitori. In România actuală cea mai mare proporție, de 55,7 telegrame pe 100 de locuitori, a fost înregistrată în anul 1926.

In ultimul timp folosința telegrafului de către populație a scăzut simțitor, scoborîndu-se în ultimii 7 ani la 20—25 telegrame pe 100 locuitori, proporție care s'a observat în vechiul Regat numai în secolul trecut și anume în perioada 1877—1890. Ne vom mărgini și de data aceasta la simpla înregistrare a constatărilor de mai sus, adăugând numai că la scăderea

Tab. XVII — Traficul telegrafic în perioada 1920—1938

Anul	Total	Traficul intern	Traficul extern	
			Destinate străinătății	Sosite din străinătate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
a) *Numărul telegramelor (în mii)*				
1920	5.844	5.281	311	252
1921	7.085	6.509	307	269
1922	*	*	409	525
1923	8.306	7.226	599	481
1924	8.689	7.538	583	568
1925	8.047	7.841	583	523
1926	9.444	8.251	627	566
1927	7.560	6.288	622	659
1928	8.006	6.671	660	675
1929	8.101	6.740	685	676
1930	7.649	6.282	681	686
1931	6.400	5.218	577	605
1932	4.938	4.033	440	465
1933	4.277	3.570	355	352
1934	4.290	3.616	331	343
1935	4.125	3.482	314	329
1936	4.032	3.381	310	341
1937	4.414	3.696	346	372
1938	4.552	3.848	354	350
b) *Numărul cuvintelor (în mii)**)*				
1934	65.293	54.671	5.007	5.615
1935	72.078	61.499	5.017	5.562
1936	72.010	61.899	5.187	5.824
1937	81.240	60.237	5.900	6.103
1938	88.555	76.261	6.224	6.070

*) Lipsesc date.
**) Până la 1934 statistica oficială P.T.T. n'a înregistrat numărul cuvintelor.

folosinței telegrafului a contribuit, de sigur, în mare parte desvoltarea rețelei telefonice, introducerea poștei aeriene și ameliorarea transporturilor poștale.

Tab. XVIII — Numărul telegramelor pe 100 locuitori în perioada 1870—1938

Anul (1)	Traficul total (2)	Traficul intern (3)	Traficul extern [1] (4)
a) *Vechiul Regat*			
1870 . . .	13,5	10,1	3,4
1871 . . .	16,8	13,4	3,4
1872 . . .	19,2	15,0	4,2
1873 . . .	19,8	15,5	4,3
1874 . . .	20,5	16,3	4,2
1875 . . .	21,7	17,4	4,3
1876 . . .	17,9	13,7	4,2
1877 . . .	20,6	14,9	5,7
1878 . . .	23,7	15,2	8,5
1879 . . .	20,7	15,2	5,5
1880 . . .	20,7	15,1	5,6
1881 . . .	24,5	17,9	6,6
1882 . . .	25,4	18,7	6,7
1883 . . .	25,5	18,8	6,7
1884 . . .	24,3	18,2	6,1
1885 . . .	24,6	18,5	6,1
1886 . . .	23,6	18,1	5,5
1887 . . .	23,8	18,3	5,5
1888 . . .	24,9	18,9	6,0
1889 . . .	24,4	18,0	6,4
1890 . . .	24,6	18,1	6,5
1891 . . .	28,2	20,1	8,1
1892 . . .	28,5	20,1	8,4
1893 . . .	29,1	20,9	8,2
1894 . . .	32,2	24,5	7,7
1895 . . .	37,9	29,1	8,8
1896 . . .	38,5	29,9	8,6
1897 . . .	35,9	26,6	9,3
1898 . . .	40,6	30,3	10,3
1899 . . .	35,1	26,7	8,4
1900 . . .	32,6	24,1	8,5
1901 . . .	35,1	25,6	9,5
1902 . . .	37,7	27,2	10,5
1903 . . .	36,6	25,9	10,7
1904 . . .	36,8	28,1	8,7
1905 . . .	41,1	29,6	11,5
1906 . . .	44,5	31,2	13,3
1907 . . .	42,5	30,3	12,2
1908 . . .	41,6	30,0	11,6
1909 . . .	41,1	29,5	11,6
1910 . . .	46,0	32,3	13,7
1911 . . .	47,7	30,5	17,2
1912 . . .	49,4	32,7	16,7
1913 . . .	52,1	35,8	16,3
1914 . . .	48,6	33,9	14,7
1915 [2] . .	43,9	33,9	10,0
b) *România întregită*			
1920 [2] . .	37,6	34,0	3,6
1921 . . .	45,1	41,4	3,7
1922 . . .	[3]	[3]	5,9
1923 . . .	51,3	44,6	6,7
1924 . . .	52,8	45,8	7,0
1925 . . .	53,6	47,0	6,6
1926 . . .	55,7	48,7	7,0
1927 . . .	44,2	36,7	7,5
1928 . . .	46,1	38,4	7,7
1929 . . .	45,9	38,2	7,7
1930 . . .	42,7	35,1	7,6
1931 . . .	35,2	28,7	6,5
1932 . . .	26,8	21,9	4,9
1933 . . .	22,9	19,1	3,8
1934 . . .	22,7	19,1	3,6
1935 . . .	21,6	18,2	3,4
1936 . . .	20,4	17,5	2,9
1937 . . .	22,6	18,9	3,7
1938 . . .	23,1	19,5	3,6

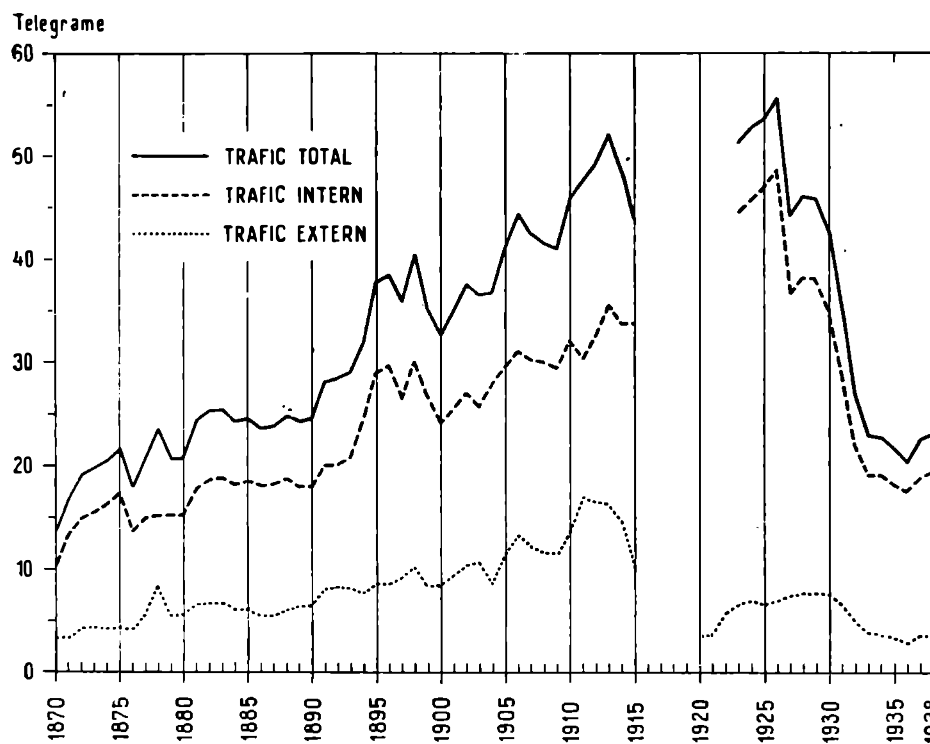
[1]) Telegrame prezentate şi sosite.
[2]) Pentru anii 1916—1919 lipsesc date.
[3]) Lipsesc date.

Tab. XIX — Telegramele externe expediate şi sosite în 1938

No. crt. (1)	Continente şi ţări (2)	Telegrame destinate străinătăţii: Numărul telegramelor (3)	Telegrame destinate străinătăţii: Numărul cuvintelor (în mii) (4)	Telegrame sosite din străinătate: Numărul telegramelor (5)	Telegrame sosite din străinătate: Numărul cuvintelor (în mii) (6)
	Total . . .	353.805	6.224	349.936	6.070
	I. *Europa*	330.522	5.792	326.297	5.669
1	Anglia	28.724	522	30.985	559
2	Austria	12.101	184	14.255	209
3	Belgia	9.345	156	9.632	164
4	Bulgaria	5.994	115	6.374	122
5	Cehoslovacia	29.330	519	26.120	490
6	Elveţia	10.141	165	9.587	153
7	Franţa	39.684	711	35.738	648
8	Germania	72.457	1.178	70.809	1.102
9	Grecia	15.540	285	14.130	272
10	Italia	24.057	445	23.508	402
11	Jugoslavia	11.228	235	12.278	199
12	Olanda	7.684	126	7.958	136
13	Polonia	15.055	285	12.720	250
14	Turcia europeană	8.389	145	7.572	120
15	Ungaria	26.629	397	27.965	417
16	U. R. S. S.	2.317	118	4.495	225
17	Alte ţări din Europa	11.847	206	12.171	201
	II. *America*	9.210	193	10.221	199
1	Statele Unite	7.791	158	9.030	176
2	Alte ţări din America . . .	1.419	35	1.191	23
	III. *Asia*	8.682	144	8.388	124
1	Palestina	5.370	81	4.990	73
2	Alte ţări din Asia	3.312	63	3.398	51
	IV. *Africa*	5.353	95	4.993	77
1	Egipt	4.774	85	4.357	68
2	Alte ţări din Africa	579	10	636	9
	V. *Australia*	38	*	37	*

*) Mai puţin de 1.000 de cuvinte.

Diagrama 7. — Numărul telegramelor pe 100 locuitori în perioada 1870—1938

Vom încheia capitolul traficului telegrafic cu repartiţia telegramelor externe pe continente şi ţări în anul 1938, care este arătată în tabloul XIX de mai sus.

TRAFICUL RADIOTELEGRAFIC

In anul 1938 traficul radiotelegrafic a fost efectuat prin 5 posturi t. f. f. de emisiune şi 19 posturi t.f.f. de recepţie.

Majoritatea posturilor t. f. f. sunt grupate lângă Bucureşti şi anume: posturile de radioemisiune sunt instalate la staţiunea Herestrău, care este în legătură directă cu Viena, Berlin, Roma, Paris, Londra, Istanbul şi Beyrouth, iar posturile de recepţie sunt instalate la staţiunea Văcăreşti. Posturile de mai sus sunt utilizate numai pentru traficul extern. Pentru traficul intern există instalaţiuni de radio-

emisiune şi recepţie la Constanţa, Iaşi, Cluj, Cernăuţi şi Timişoara.

In anul 1938 posturile t. f. f. din ţară au transmis şi au recepţionat 323.600 telegrame, cu un total de 5,3 milioane de cuvinte, astfel repartizate: 184.108 telegrame [1]) transmise din România, 138.765 telegrame sosite în ţară şi 727 telegrame în tranzit român.

Dăm mai jos câteva cifre asupra traficului radiotelegrafic între staţiunile t. f. f. române şi străine:

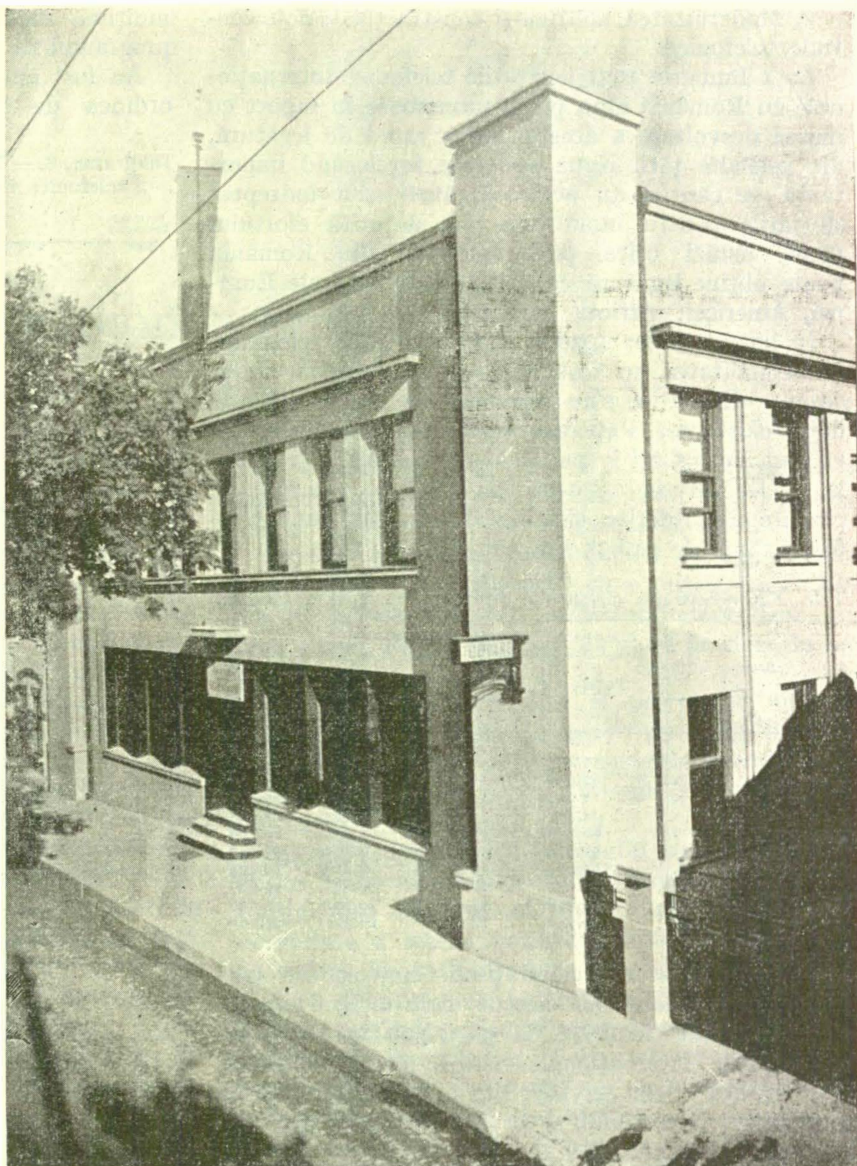
a) Radiotelegrame transmise: Germania 69.971, Franţa 30.547, Anglia 24.119, Italia 21.006.

b) Radiotelegrame primite: Germania 62.447, Italia 20.938, Anglia 19.554, Franţa 8.449.

s. fr. şi *ig. m.*

SITUAŢIA ACTUALĂ A TELEFOANELOR

Dacă examinăm forma sub care se prezintă, din punct de vedere juridic, exploatatiunile telefonice din lumea întreagă, observăm că, pe când, în marea lor majoritate, în Europa ele sunt exploatate sub forma regiilor, direct de către Stat, în celelalte continente ele sunt, mai cu seamă, administrate şi exploatate de către societăţi particulare. După o recentă statistică, s'a găsit că din numărul total al telefoanelor în funcţiune în întreaga lume, 62% aparţin administraţiilor societăţilor particulare şi numai 38% sunt exploatate direct de către Stat sau de municipalităţi.

S. A. R. DE TELEFOANE. CHIŞINĂU

România a adoptat şi ea principiul exploatatiunei serviciului telefonic printr'o societate particulară controlată de Stat. Prin legea dela 5 Iulie 1930 Statul nostru cedează exploatarea reţelei sale telefonice Societăţii Anonime Române de Telefoane, societate formată cu capital străin, american.

In adevăr, din actul constitutiv al Societăţii, care a obţinut concesiunea industriei şi comerţului telefonic, ca şi crearea şi desvoltarea serviciilor telefonice urbane, interurbane, rurale şi internaţionale, precum şi toate drepturile care până la acea dată constituiau apanagiul exclusiv al Administraţiei P.T.T., se constată că, din capitalul social al acestei Societăţi, care se ridică la 1 miliard de lei, împărţit în 2.000.000 acţiuni, 1.880.000 acţiuni au fost subscrise de către *International Telephone and Telegraph Corporation* din New-York, care imediat a dat fiinţă Societăţii Anonime Române de Telefoane, şi numai 120.000 de acţiuni au fost subscrise, în părţi egale, de către 3 instituţiuni bancare româneşti: Banca de Credit Român, Banca Marmorosch Blank şi Banca Chrissoveloni.

Astăzi capitalul social al Societăţii de Telefoane prin ultimele două emisiuni de acţiuni, dela 22 August şi 14 Decembrie 1938, se ridică la 1.650.000.000 lei din care 282.040.000 lei a fost subscris de către capitalul românesc, iar 1.367.960.000 lei de către capitalul străin.

Imediat după formarea nouei întreprinderi, comisiuni mixte, alcătuite de o parte de reprezentanţii Statului, iar de alta de reprezentanţii Societăţii de Telefoane, au stabilit un inventar al reţelei şi centralelor telefonice existente şi în funcţiune în acel moment, evaluându-l, de comun acord, la 757.212.158 lei, sumă pe care Societatea a achitat-o Statului Român.

Aplicarea programului de investiţii a fost începută odată cu anul 1931 şi urmărită în două direcţiuni:

1. Refacerea vechilor linii şi construirea de noui trasee.

[1]) Fără buletine meteorologice.

2. Modernizarea, mărirea şi construcţia de noui centrale telefonice.

La 1 Ianuarie 1931 legăturile telefonice internaţionale cu România erau puţin numeroase, în raport cu marea desvoltare a acestui mijloc rapid de legătură, din celelalte ţări. Noua societate, înţelegând importanţa pe care o au aceste legături, şi-a îndreptat sforţările pentru înmulţirea lor; datorită efortului făcut, astăzi orice post telefonic din România poate obţine legătură cu ţările însemnate ale Europei, Americei, Africei, sau Asiei [1]).

In cursul anilor 1936 — 1939, legăturile telefonice cu străinătatea au fost ameliorate datorită noilor circuite directe ce s'au construit pe lângă celelalte deja existente. Reţeaua telefonică interurbană a crescut de 2,5 ori în perioada 1930—1939, ajungând la 31 Decemvrie 1939 la un total de 130.758 km circuite de diferite sisteme de transmisiune telefonică, faţă de 51.835 km cât erau în 1930.

Tab. XX — Situaţia circuitelor interurbane în km lungime

Anii	Circuite interurbane			
	Total	Circuite fizice	Circuite fantomă	Circuite curenţi purtători
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1930	51.835	51.803	32	—
1931	60.908	52.056	2.892	5.960
1932	71.994	52.888	3.337	15.769
1933	74.416	52.458	4.544	17.414
1934	86.134	53.694	5.734	26.706
1935	97.270	57.517	7.796	31.957
1936	103.914	58.428	8.663	36.823
1937	107.030	60.712	9.631	36.687
1938	111.718	64.622	10.260	36.836
1939	130.758	73.000	10.598	47.160

Datorită acestor amelioraţiuni, convorbirile telefonice interurbane au crescut dela 2.787.876, câte s'au totalizat în 1931, la 9.057.599 în 1939; iar convorbirile internaţionale, sosiri, plecări şi tranzit s'au ridicat dela 210.197, din 1931, la 377.731 în anul 1937, micşorându-se în anii următori sub influenţa răsboiului.

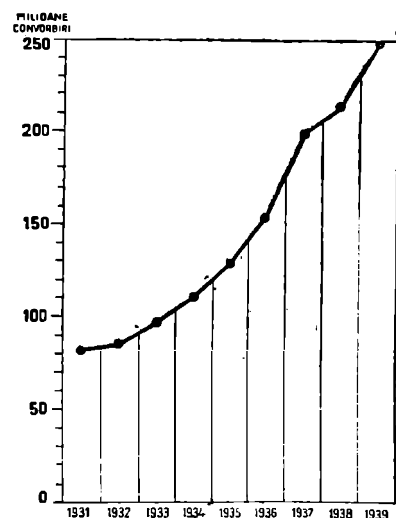
Al doilea obiectiv al programului de investiţii a fost acela al ameliorării reţelelor urbane, prin construcţia de centrale automate, modernizarea şi înmulţirea acelor centrale telefonice care nu intrau în programul de automatizare.

Tab. XXI — Traficul telefonic în anii 1931—1938

Anii	Numărul convorbirilor telefonice			
	Total	Urbane	Interurbane	Internaţionale
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1931	81.553.313	78.555.240	2.787.876	210.197
1932	85.092.790	81.758.880	3.068.800	265.110
1933	97.809.197	93.616.920	3.899.722	292.555
1934	112.085.104	106.959.600	4.822.424	303.080
1935	130.628.228	125.049.960	5.248.749	329.579
1936	154.759.267	148.409.820	5.977.814	371.633
1937	199.959.214	192.456.000	7.125.483	377.731
1938	213.531.479	205.511.328	7.671.670	348.481
1939	248.891.175	239.494.464	9.057.599	339.112

Au fost automatizate în perioada 1931 — 1939, în ordinea de lucru, centralele următoarelor oraşe: Ploeşti, Bucureşti, Sinaia, Iaşi, Arad, Cluj, Brăila, Galaţi, Craiova, Constanţa, Oradea, Timişoara, Chişinău, Cernăuţi şi Braşov. Prin aceste lucrări de modernizare a comunicaţiilor telefonice locale, România se aşează pe primul plan între ţările care au, în oraşele cu peste 50.000 locuitori, centrale telefonice automate, de cel mai nou sistem. Astăzi, din numărul total al posturilor telefonice în funcţiune în ţara noastră, 73% sunt deservite automat.

Diagrama 8. — Numărul convorbirilor telefonice în anii 1931— 1939

Centralele oraşelor de categoria a doua au fost deasemenea perfecţionate.

Tab. XXII — Staţiuni telefonice

Anii	Oficii telefonice	Cabine telefonice	Posturi telefonice
(1)	(2)	(3)	(4)
1931	1.382	55	50.052
1932	1.356	1.270	51.191
1933	1.281	1.274	51.613
1934	1.286	1.363	56.797
1935	1.274	1.364	63.092
1936	1.283	1.807	70.678
1937	1.289	2.212	81.205
1938	1.293	2.482	93.314
1939	1.295	2.798	[1]) 102.268

[1]) Din care 2.978 posturi publice.

Datorită acestor amelioraţiuni aduse serviciului, convorbirile urbane au trecut dela 78.555.240, câte erau în 1931, la 239.494.464 în 1939, primele efectuate dela 50.052 de posturi telefonice, câte erau în funcţiune în 1931, celelalte dela 102.268 posturi telefonice, câte au fost în funcţiune la 31 Decemvrie 1939.

Dela 1931 până la 1938, Societatea Anonimă Română de Telefoane a investit, pentru îmbunătăţiri aduse serviciului telefonic, suma de 2.855.307.969 lei.

f. m.

[1]) *Legăturile cu străinatatea stabilite în anii:*

1931: Austria, Ungaria, Suedia, Canada, Finlanda, Elveţia, Belgia, Spania, Cuba, Italia, Franţa, Olanda, Norvegia, Mexic, Lituania, Cehoslovacia, Anglia, Dantzig, Statele-Unite, Turcia, Germania, Iugoslavia, Australia, vapoarele engleze.

1932: Noua Zelandă, Grecia, Uruguay, Indiile Olandeze, Egipt, Danemarca, Argentina, Portugalia, Letonia, Palestina, Chili, Luxemburg, Africa de Sud, Insulele Baleare, Siria, Insulele Bermude, Insulele Hawai, Brazilia, Insulele Canare.

1933: Congo Belgian, vapoarele italiene, Tunisia, Venezuela, Peru, vapoarele germane, Insulele Filipine, Algeria Colonia, India, Maroc, Insulele Bahama.

1934: Costa Rica, Estonia, Guatemala, Indochina, Nicaragua, Paraguay, Panama.

1935: Insula Rhodos, Japonia, Islanda.

RADIODIFUZIUNEA

Prima transmisiune a gândului pe calea undelor electrice şi prin semne convenţionale a avut loc la Pontecchio, aproape de Bologna, în 1896, în urma experienţelor electromagnetice ale lui M. Faraday, J. C. Maxwell, Heinrich Hertz şi Guglielmo Marconi.

In 1910, Marconi realizează trecerea dela radiotelegrafie la radiofonie dar abia la 15 Iunie 1920, staţia Marconi din Chelmsford difuzează primul concert de radio.

Inceputurile radiofoniei în România se pot fixa în 1925, când un grup de specialişti şi de amatori au întemeiat în Bucureşti Asociaţia Prietenilor Radiotelefoniei, făcând audiţii publice la Institutul Electrotehnic al Universităţii din Bucureşti, precum şi conferinţe şi demonstraţii în cuprinsul ţării.

Cele dintâi emisiuni au început să fie ascultate în 1926, când postul experimental al Institutului Electrotehnic şi mai târziu postul Direcţiunii Generale P.T.T. s'au străduit să întreţină şi să desvolte interesul publicului pentru radiodifuziune.

La 22 Decemvrie 1927 a luat fiinţă Societatea de Difuziune Radiotelefonică din România (ulterior transformată în Societatea Română de Radiodifuziune), iar emisiunile propriu zise au început la 1 Noemvrie 1928.

Prin caracterul ei de instituţie de interes public şi naţional, cât şi prin importantele investiţii pe care le necesita, organizarea radiodifuziunii nu ar fi fost cu putinţă fără o strânsă colaborare a oficialităţii cu reprezentanţii capitalului particular. Intr'adevăr, Societatea de Radiodifuziune a fost înfiinţată sub forma unei regii mixte cu un capital de 50.000.000 lei, din care 30.000.000 lei constitue participarea statului, iar restul de 20.000.000 lei reprezintă subscripţia acţionarilor particulari.

POSTURILE DE EMISIUNE

România avea în 1940 patru staţiuni de emisiune: Radio-Bucureşti, Radio-România, Radio-Chişinău şi Postul de unde scurte. Postul Radio-Chişinău a fost distrus în 1941 de armata sovietică în retragere, iar în locul lui a fost construit la Iaşi postul Radio-Moldova.

Postul Radio-Bucureşti e instalat lângă *Băneasa*, la o distanţă de 9,5 km de studiourile de emisiune din Bucureşti. A fost montat în primăvara anului 1929 de Compania Marconi. Până la această dată, emisiunile Societăţii de Radiodifuziune se făceau cu ajutorul unui mic emiţător de 400 waţi, pus la dispoziţie tot de Compania Marconi.

Actualul post dela Băneasa emite pe 364,5 m lungime de undă (823 Kc/sec.), cu o putere de 12 Kw; are modulaţie *Heissing;* oscilator independent; antenă simplă (96 m înălţime), lucrând pe sfert de lungime de undă.

Legătura între studiouri şi postul de emisiune dela Băneasa e asigurată printr'un cablu de radiodifuziune cu patru circuite speciale pentru transmisiuni de radio şi trei circuite de telefon de serviciu.

Necesitatea deservirii întregului cuprins al ţării a impus, chiar din primii ani de exploatare a emiţătorului dela Băneasa, elaborarea unui vast plan de desvoltare a reţelei noastre radiofonice. Din punct de vedere orografic, teritoriul României nu prezintă, însă, o situaţie prea fericită. In deosebi şirul Carpaţilor constituia o piedică serioasă pentru propagarea emisiunilor. Se impunea de urgenţă un post de mare putere. O serie de studii şi de măsurători cu un post mobil pe tren, în regiunea Braşovului, au determinat locul cel mai potrivit pentru noul emiţător — la *Bod*.

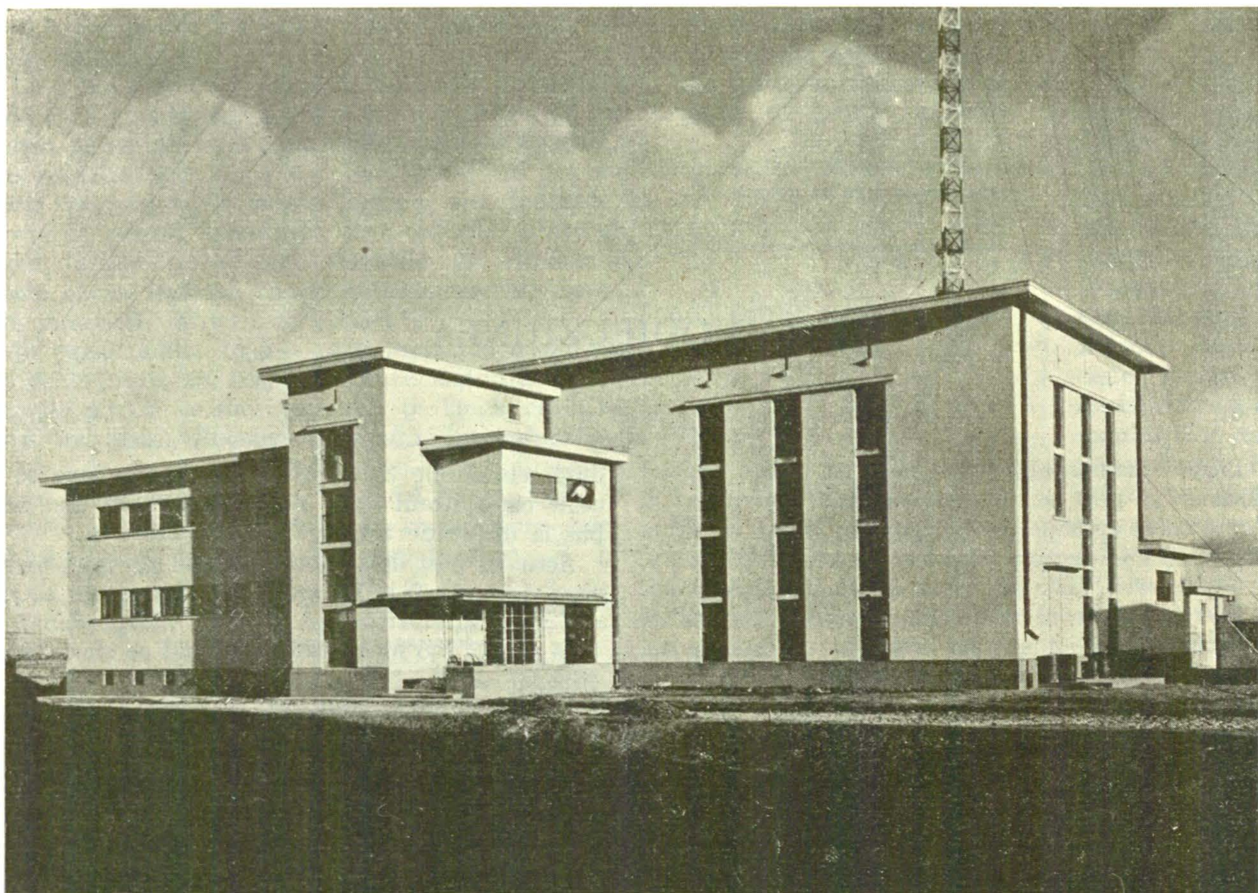
Postul Radio-România. In mod provizoriu, s'a instalat la Bod un post de 20 Kw., care a început să emită un program regulat la 15 Ianuarie 1934. Acest post a fost înlocuit dela 1 Ianuarie 1936 cu marele emiţător actual de 150 Kw, care lucrează pe 1875 m lungime de undă (160 Kc/sec.), cu modulaţie serie, oscilator *Franklin*, antena în T, susţinută pe doi piloni înalţi de 240 m, — emiţând pe sfert de lungime de undă.

Postul *Radio-România* se găseşte la 13 km de Braşov şi la 180 km de Bucureşti, fiind situat destul de departe de munţi, astfel încât aceştia să nu influenţeze prea mult fenomenele de propagare.

Legătura cu studiourile din Bucureşti este asigurată printr'un cablu special cu circuite de radio şi telefon.

Din punct de vedere tehnic, postul Radio-România reprezintă o înfăptuire deosebită, ţinând seama de ultimele progrese ale ştiinţei. Lungimea de undă se menţine foarte constantă.

Modulaţia asigură un grad de fidelitate comparabil cu acel al posturilor celor mai moderne. Postul are

RADIO-ROMÂNIA (BOD)

o uzină proprie de 2200 HP pentru alimentarea lui cu energie electrică este sub o regiune constantă.

Postul Radio-Chişinău[1]). Din rezervele de material tehnic al Societăţii Române de Radiodifuziune şi cu piese noui comandate la Compania Marconi din Anglia, s'a construit şi montat un post emiţător românesc la Chişinău.

Montarea postului Radio-Chişinău a ridicat o serie de probleme tehnice noui, care altfel ar fi fost rezolvate în fabrica ce ar fi furnizat emiţătorul gata construit. A trebuit să se găsească soluţii practice pentruca emisiunile locale să domine în cele mai perfecte condiţiuni întreaga regiune de serviciu care i-a fost destinată, adică Basarabia şi partea răsăriteană a Moldovei.

Pentru aceasta, postul a fost echipat cu un sistem special pe antenă antifading, de un tip cu totul nou, rezultat al celor mai recente cercetări de specialitate.

Performanţele postului au fost verificate în timpul perioadei de probă şi printr'o serie de măsurători de câmp făcute în întreaga Basarabie, în Bucovina şi în partea răsăriteană a Moldovei. S'a stabilit astfel că emiţătorul Radio-Chişinău asigura o recepţie clară şi puternică în întreaga Basarabie superioară dominând cu prisosinţă emisiunile posturilor vecine. Datorită lungimii relativ mici de undă pe care lucrează, emisiunile postului Radio-Chişinău erau foarte bine recepţionate în străinătate, lucru confirmat prin numeroasele scrisori primite de Societatea de Radiodfuziune dela auditorii din Franţa, Maroc, Algeria, Germania, Rusia (Moscova), etc.

Pe unda indirectă, postul putea fi auzit în mare parte din cuprinsul ţării în timpul nopţii.

Postul Radio-Chişinău era destinat, în primul rând, să emită programe cu caracter specific regional şi de aceia a fost echipat ca unitate de sine-stătătoare, fiind prevăzut cu studiourile şi aparatajul necesar acestui scop. Clădirea postului, lucrată într'un stil sobru, adăpostea în afară de emiţătorul propriu zis, trei studiouri: unul mare pentru orchestre simfonice, coruri, fanfare, operă şi operetă; unul intermediar, pentru formaţiuni reduse, muzică de cameră, teatru, solişti; şi un al treilea, mai mic, pentru conferenţiari şi crainici.

Aceste studiouri au fost tratate acustic după ultimele procedee tehnice, iar măsurătorile de reverberaţie au arătat că performanţele lor sunt comparabile cu ale celor mai moderne studiouri radiofonice.

S'au construit deasemeni camere speciale de control tehnic şi înregistrare (lângă studiourile respective), dotate cu aparataje de control al modulaţiei, mixere pentru microfoane, trei doze electromagnetice pentru discuri, sisteme de semnalizare, o centrală fonică ce permite orice combinare între diversele elemente ale aparatajului precum şi ateliere de reparaţii.

[1]) Distrus în 1941 de armatele sovietice în retragere.

Prin punerea în funcţiune a postului Radio-Chişinău, programul românesc de radio îşi asigura — cu cele trei emiţătoare: Bod, Bucureşti şi Chişinău — supremaţia asupra cca 80% din teritoriul naţional.

Subliniem cu acest prilej că realizarea postului Radio-Chişinău a fost o piatră de încercare a tehnicienilor Societăţii Române de Radiodifuziune, cari au izbutit să ducă la bun sfârşit această înfăptuire românească.

Postul Radio-Moldova. Postul Radio-Chişinău a fost înlocuit printr'o nouă realizare tehnică a radiofoniei româneşti, Radio-Moldova, instalat la Iaşi, în acelaş an al reîntregirii vechilor hotare ale Moldovei.

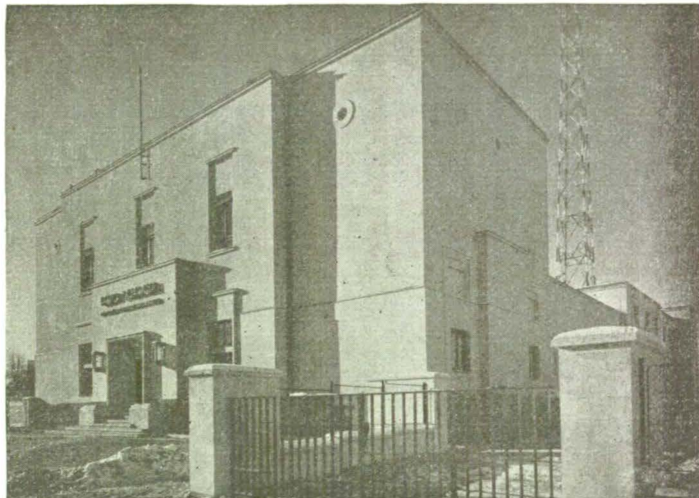
Postul Radio-Moldova are 5 kw. antenă putând depăşi 7 kw. la modulaţii profunde şi constitue un centru puternic de emisiune artistică şi propagandă naţională destinat să acopere cu undele sale întreaga Moldovă, Basarabia şi majoritatea ţinuturilor transnistriene, deoarece după un interval de 2 ani va fi înlocuit cu o staţiune mai puternică de 60 kw. antenă.

Acest post a fost construit de casa italiană Magneti Marelli şi realizează cele mai moderne performanţe technice în ceeace priveşte sistemul de modulaţie, randamentul, fidelitatea muzicală, securitatea personalului de serviciu automatismul precum şi calitatea materialelor.

Postul funcţionează pe 280,9 m lungime de undă şi are emisiunea stabilizată prin quartz ceeace îi asigură o mare stabilitate a undei.

Spre deosebire de alte posturi de putinţă similară, lămpile sale nu sunt răcite prin circulaţie de apă, ci numai cu aer, sistemele de ventilaţie fiind cât se poate de simple şi lipsite de sgomot.

Spre a-i mări bătaia dincolo de limitele pentru care fusese conceput, Societatea i-a adaptat o antenă specială având o înălţime dublă decât cea proectată şi cu o capacitate terminală.

RADIO-CHIŞINĂU

Postul de unde scurte. Din armamentul de propagandă a unui Stat modern nu putea lipsi un emiţător de unde scurte. Numai cu ajutorul lui propaganda îşi poate atinge ţelul de a informa, dincolo de hotare, păturile mai largi ale ascultătorilor cât mai depărtaţi.

Un asemenea post a fost construit în atelierele dela Băneasa. Proectat şi realizat de ingineri Societăţii de radiodifuziune, el este o frumoasă lucrare şi face cinste radio-tehnicei româneşti.

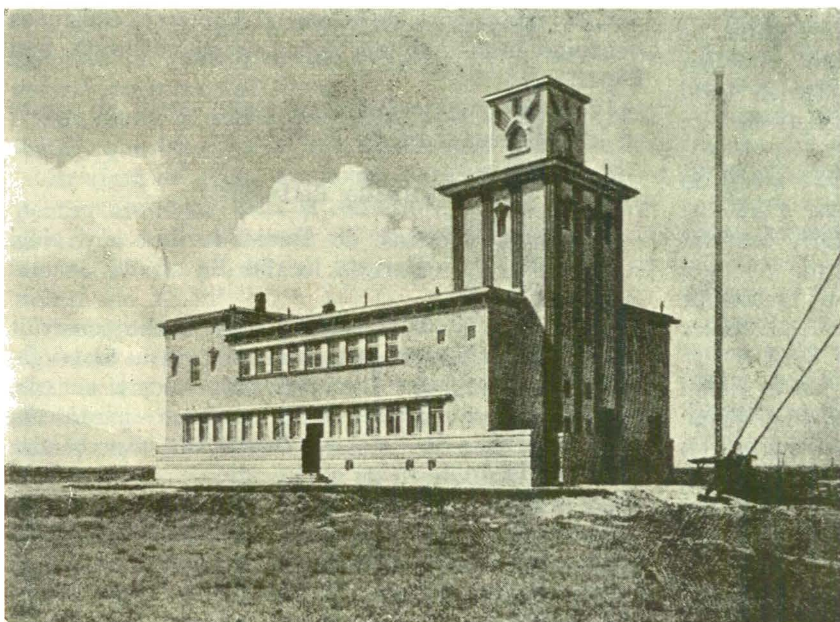
Caracteristicele tehnice ale noului emiţător de unde scurte din Bucureşti se pot rezuma astfel: putinţa 2 Kw. în antenă; patru etaje de înaltă frecvenţă, oscilator cu cristal pe 65 m. (4625 Kc); lungimea de undă emisă 32,5 m. (9250 Kc). In ce priveşte modulaţia, ea este în class B şi atacă anoda ultimului etaj, montat în class C, — adică prin cel mai modern sistem de modulaţie.

Construcţia postului este foarte compactă. Toate etajele emiţătorului sunt montate separat şi de aceia se pot demonta fiecare în parte. Tot postul este complet închis şi montat pe un postament de beton.

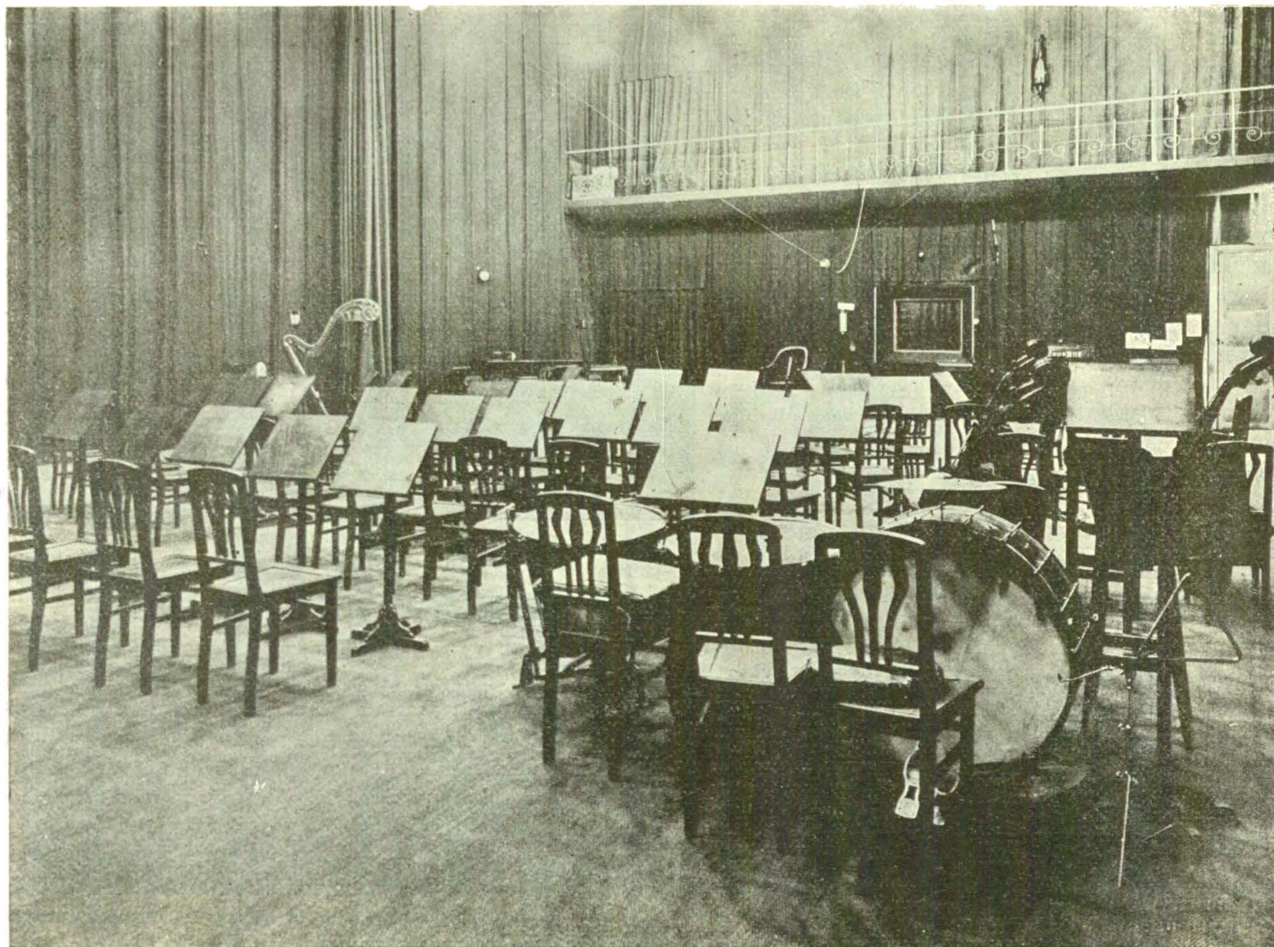
Un sistem de ventilaţie asigură o răcire cât mai bună a tuturor elementelor emiţătorului, şi diferite sisteme de siguranţă protejează toate piesele vitale.

O altă caracteristică modernă a postului de unde scurte este manevrarea lui: punerea în funcţiune a emiţătorului se face prin simplă apăsare pe un singur buton, restul operaţiunilor făcându-se automat.

Ţinând seama de faptul că postul are un oscilator cu cristal, lungimea lui de undă este perfect constantă.

RADIO-BUCUREŞTI

STUDIOUL CEL MARE DIN BUCUREȘTI

Emisiunea românească poate fi astfel ascultată până în cele mai îndepărtate puncte ale globului.

Programul pentru viitor. Societatea Română de Radiodifuziune a întocmit un mare plan de investiții, care cuprinde următoarele lucrări :

1. Construirea unui post de 120 kw. putere, pe unde medii, care să înlocuiască actualul emițător «Radio București» de 12 kw., care a rămas total insuficient în ceiace privește caracteristicele lui tehnice.

2. Un post regional de 60 kw pe unde medii în regiunea Iași în locul actualului post de 5 kw.

3. Un post regional de 25 kw. putere, instalat la Timișoara, pentru a deservi zonele surde ecrenate de munții Carpați, zone ce astăzi sunt accesibile — după cum am arătat — propagandei radiofonice străine intereselor noastre.

4. Un post regional de 20 kw pe unde medii care urma să fie instalat în centrul Transilvaniei.

5. O stațiune de mare putere de 50 kw pe unde scurte, în locul actualului post de 4 kw. a cărui performanță, dacă a umplut un gol în propaganda peste hotare, nu reprezintă totuși cerința optimă în difuzarea materialului nostru de informații și propagandă.

Acest post este absolut necesar, deoarece propaganda undelor medii sau lungi, oricât ar fi de puternice posturile care le emit, face ca audiția regulată a lor să nu depășească câteva sute de kilometri.

Legătura cu străinătatea este asigurată prin excelență de posturile pe unde scurte, care realizează performanța inversă a undelor medii, adică nu se aud la câteva sute de kilometri împrejur, emisiunea devenind însă audibilă dela această distanță mai departe.

In acest chip, posturile pe unde medii și scurte se completează unul pe altul.

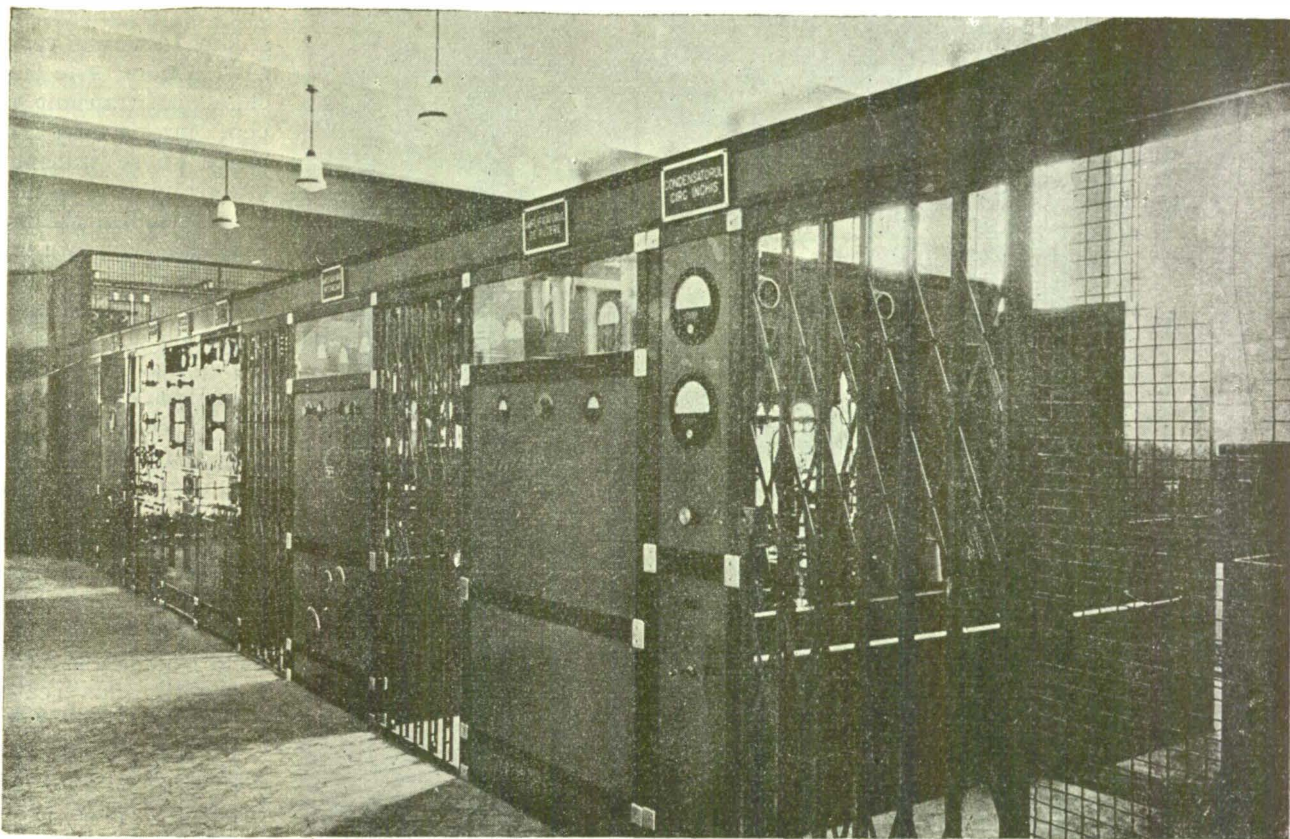
TEHNICA EMISIUNII

Societatea Română de Radiodifuziune are cinci studiouri în București, în localul din strada General Berthelot.

Studioul Nr. 1 este primul studio construit de Societate. La început a servit pentru toate genurile de producții. Din punct de vedere acustic, este tratat cu 270 m.^{3} (stofă catifea, — pardoseala fiind din lemn de stejar. Durata de reverberație a acestui studio este de 0,4 secunde.

Conceput după vechea mentalitate, este un «studio surd» și poate fi folosit mai ales pentru genurile de producție muzicală cu ritm scurt (jazz), precum și pentru piesele de teatru radiofonic.

Studioul Nr. 2 are un volum de 2.800 m^3 și poate adăposti un număr de aproximativ 120

RADIO-BUCUREŞTI: EMIŢĂTORUL

instrumentişti. Durata de reverberaţie este în medie 2 sec., putând fi folosit pentru producţii simfonice, operă, cor şi orchestră mare.

Studioul Nr. 3. Desvoltarea continuă a programului a necesitat descongestionarea vechilor studiouri şi crearea unui nou studio, în conformitate cu nouile principii de acustică. Prin măsurători şi prin multiple încercări, s'a ajuns la o performanţă acustică aproape desăvârşită.

Acest studio are o durată de reverberaţie de 0,5 secunde la 1.000 perioade şi prezintă o curbă de reverberaţie sensibil liniară.

Din punct de vedere muzical, el este rezervat pentru solişti, quartete, quintete şi ansambluri restrânse.

In afară de aceste studiouri, Societatea mai are — pentru anunţuri, ştiri şi conferinţe — încă două studiouri, având ca durată de reverberaţie 0,35 sec., la un volum de 38 m^3 şi respectiv 0,25 sec., la un volum de 18 m^3.

Societatea a elaborat planurile unei «Case a Radiofoniei» care urmează să se construiască pe terenul din vecinătatea Arcului de Triumf, unde pe lângă studiourile necesare se vor instala şi birourile administraţiei Societăţii.

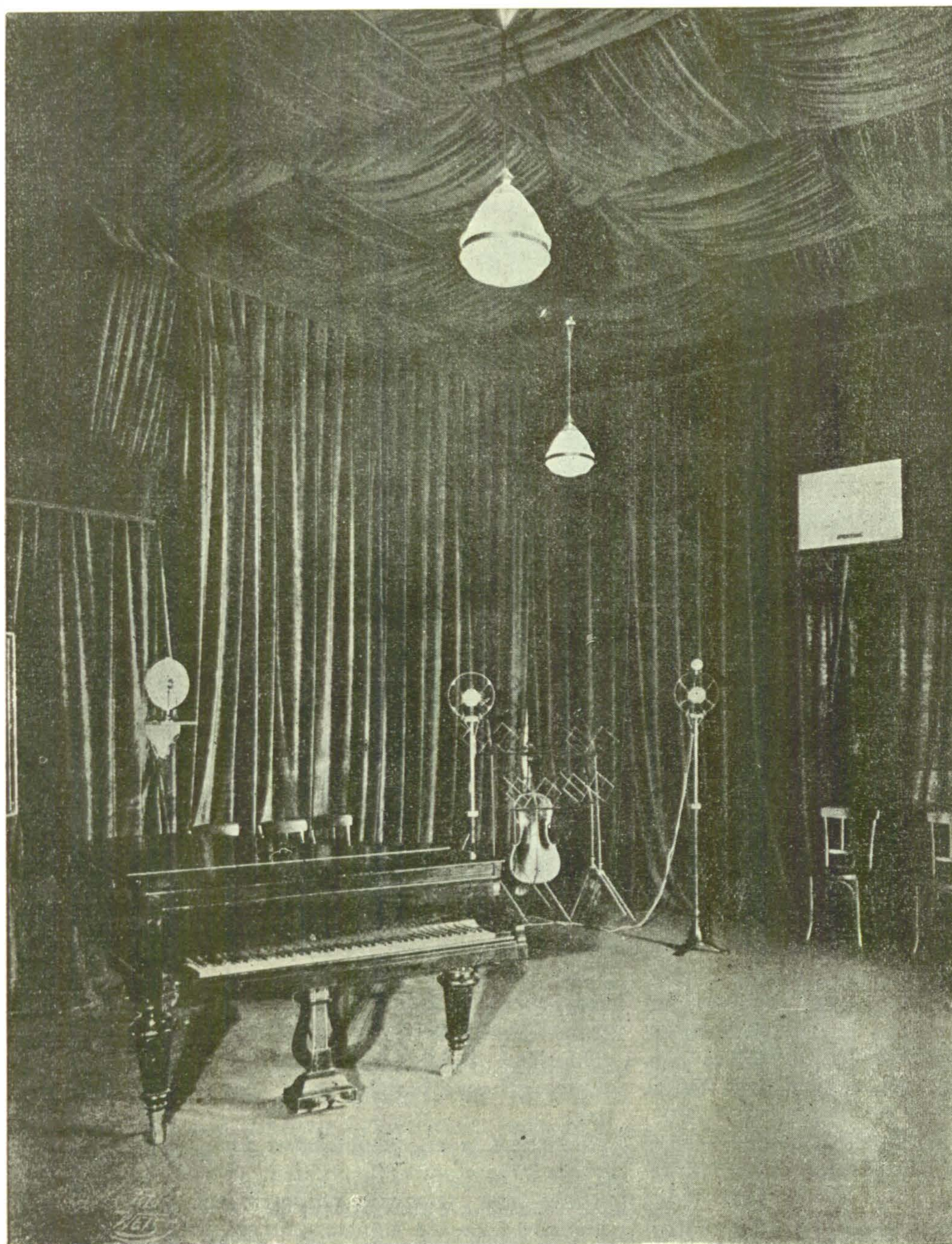
Suprafaţa clădirei ce cuprinde birourile anexe şi cele 22 studiouri construită aci, va fi de cca 12.000 m. p., prevăzându-se posibilitatea de a se transmite 5 programe simultane de muzică: simfonică, corală, de cameră, operă, operetă, reprezentaţii dramatice, conferinţe, precum şi pentru orice alte ansambluri de muzică instrumentală şi vocală.

Pentru deservirea posturilor regionale se construesc la Timişcaia, la Iaşi şi în centrul Transilvaniei studiourile necesare producţiunilor artistice din regiune, cu toate perfecţionările technice existente, fiecare cuprinzând 8 studiouri putând emite 2 programe simultane de muzică simfonică, teatru sau conferinţe, îndeplinind toate cerinţele moderne în ceeace priveşte instalaţiunile speciale cât şi acustice.

Pentru a avea posibilitatea unui schimb de programe între studiourile regionale şi cele din Capitală, se vor lega posturile regionale cu Capitala prin cablurile necesare transmisiunilor, putându-se astfel difuza din oricare regiune a ţării şi pe oricare din posturile de emisiune programele respective.

Supravegherea emisiunii se face în încăperi denumite *camere de control*, care sunt în număr de trei. Ca aşezare, ele sunt adiacente fiecărui studio de producţie şi comportă *echipamentul electric cu masa de control respectivă.* Aparatajul electric de amplificare şi centrala de manevră se găsesc într'o altă încăpere, numită cabina de control general tehnic. In aceste condiţiuni, în momentul de faţă se pot transmite simultan programe diferite prin posturile noastre de emisiune.

Necesităţile mereu sporite ale programului au impus echiparea şi completarea aparatajului tehnic cu o instalaţie de înregistrat discuri, mai cu seamă pentru reportaje, pentru efectele acustice ce alcătuesc decorul sonor al pieselor radiofonice, pentru diverse discursuri oficiale, ora de gimnastică, etc.

PRIMUL STUDIO AL SOCIETĂȚII ROMÂNE DE RADIODIFUZIUNE

din Cluj și, uneori, în studio. In timpul verii, când Opera este închisă, se transmit opere înregistrate. De multe ori se transmit din străinătate — mai cu seamă dela Milano, Salzburg, Bayreuth sau dela Opera de Stat din Viena — emisiuni muzicale de seamă.

Deși lipsește o trupă permanentă de operete, care să corespundă cerințelor radiofonice, genul acesta muzical a fost totuși și el cultivat de posturile noastre, care în cursul ultimilor ani au reprezentat operete în studio, obținând frumoase succese. S'au retransmis și câteva operete din Viena.

Un loc de frunte este rezervat firește *muzicii românești populare*, care imprimă un pronunțat și necesar caracter național emisiunilor muzicale. Producția autohtonă populară figurează zilnic în program și e executată de cele mai bune tarafuri naționale din Capitală. De câte ori se ivește prilejul, se difuzează și programe executate de orchestre și tarafuri din provincie.

Soliștii, — cântăreți și instrumentiști, — cari se produc în fața microfonului românesc, fac parte din elita ansamblurilor dela operă, din corpul profesoral al conservatoarelor, sau sunt artiști bine cunoscuți și apreciați de public.

In sfârșit, mulțumită schimbului internațional de programe cu societățile de radiodifuziune din străinătate, numeroși artiști străini pot fi auziți adesea la microfonul nostru, în vreme ce artiștii români sunt invitați să se producă dincolo de granițele țării.

Pentru difuzarea diverselor evenimente care se desfășoară în cuprinsul țării, Societatea posedă o camionetă special amenajată, prevăzută cu tot aparatajul necesar transmisiunilor, amplificărilor locale, și imprimărilor pe discuri, — precum și cu un post de emisie-recepție pe unde scurte.

PROGRAMUL MUZICAL

Programul muzical al posturilor românești de radio cuprinde toate genurile, căutând, firește, să accentueze mai ales caracterul muzicii naționale.

Muzica simfonică este executată fie de Orchestra Radio, fie de Orchestra Filarmonicei.

Operele transmise de posturile românești sunt executate la Opera Română din București sau la cea

PROGRAMUL LITERAR

Auxiliar al vieții practice și spirituale, Radiofonia românească se străduește să prindă manifestările caracteristice și de interes general și să le difuzeze pentru marele public.

Prin *conferințe separate* sau prin *cicluri de conferințe ale Universității Radio*, organizatorii programelor se ocupă de evenimentele culturale, științifice, artistice, — românești și străine, — popularizează și lămuresc opera de construcție și de reformă a țării, fac propagandă privitoare la aviație, marină, serviciile medicale și sanitare, la industrii și meserii, la comerțul intern și extern, la debușeurile, calitățile și posibilitățile industriei naționale. Posturile românești iau parte activă la *comemorările anului* și consacră conferințe și evocări speciale evenimentelor însemnate.

Problemele naționale formează în mod constant centrul preocupărilor celor cari veghează la alcătuirea programelor. Sufletul românesc, educația și cultura sa, sănătatea morală și fizică a națiunii, România dincolo de granițe, caracterele etnice, — sunt probleme studiate și înfățișate în chipul cel mai autorizat, cel mai chibzuit și mai complex.

Scriitorii români au locul lor în programul vorbit, pentru cetirea sau prezentarea nouilor opere. Rubrici speciale sunt rezervate științei, artei, vieții economice, turismului, filosofiei, sociologiei, dreptului, esteticei și urbanisticei, problemelor muncitorești, culturii clasice și culturii religioase.

O atenție deosebită este acordată *orei copiilor, orei școlarilor, orei satului, orei «Muncă și Lumină», orei premilitarilor*, — organizate în scopul de a creia generații de ascultători devotați radiofoniei. Toate școlile și organizațiile pentru tineret colaborează la desăvârșirea operei întemeiate de radiofonia românească.

Provincia, cu posibilitățile ei de a contribui la puterea și la desvoltarea vieții naționale, formează și ea obiectul a numeroase conferințe. In fața microfonului este evocată viața caracteristică a județelor, orașelor și satelor. «Lunile»: Iașilor, Galaților, Brăilei, învestirile marilor demnitari ai Bisericii, vizitele regale, etc., — sunt tot atâtea prilejuri de a scoate în evidență valorile de creație și caracterele specifice ale diferitelor regiuni ale țării.

TEATRUL RADIOFONIC

Teatrul Radiofonic ocupă în programul românesc un loc din ce în ce mai însemnat. Realizat de elemente autohtone, el utilizează decorul sonor și adaptările cele mai moderne, ingenios puse la punct.

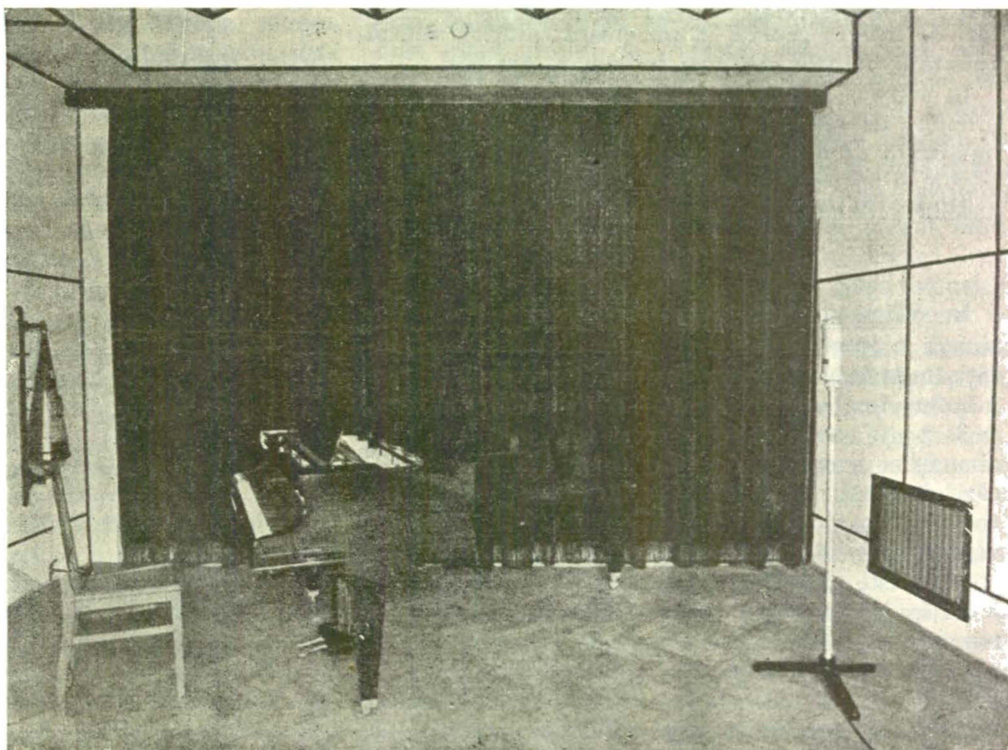
Se difuzează piese care reprezintă toate genurile de teatru: drame, comedii, farse, scenete, legende istorice, adaptări dramatice după romane, fantezii, comedii muzicale, prelucrări după opere clasice străine sau românești, biografii dramatice, poeme în versuri, evocări patriotice, piese ocazionale, etc.

Permanent se stimulează și se încurajează producția dramatică originală. Cei mai de seamă autori dramatici români au prezentat piese teatrului radiofonic. Deasemeni, mulți scriitori noui au semnat lucrări care s'au difuzat cu succes la microfon.

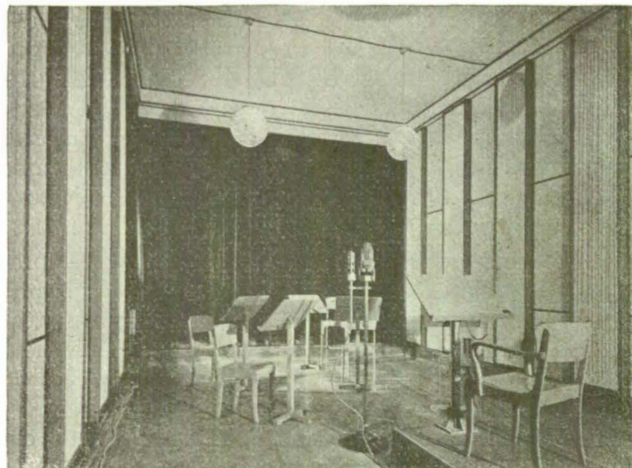
Pentru îmbogățirea repertoriului cu piese noui, cât mai multe și mai variate, s'au evitat reluările. In fiecare săptămână, posturile românești difuzează o lucrare dramatică nouă. Odată pe lună se joacă și o operetă cu textul adaptat în românește. Afară de ora teatrală de Duminică seara, se difuzează piese de teatru la orele speciale pentru copii, săteni, străjeri, premilitari și muncitori.

Intrat definitiv în gustul auditorilor și adaptându-se succesiv tuturor preferințelor publicului, teatrul radiofonic câștigă un loc din ce în ce mai însemnat în programele românești, — utilizând deopotrivă materialul sonor *real*, precum și elemente *figurative*. (Discul s'a dovedit un auxiliar prețios al noului gen de teatru, atunci când e folosit cu selecție și cu măsură).

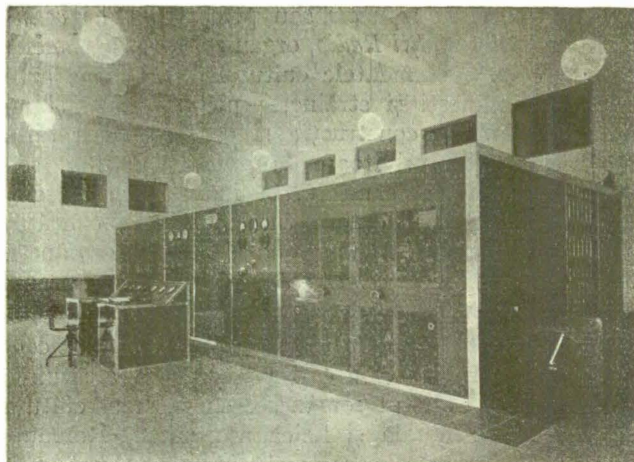
Regia artistică și regia tehnică colaborează în egală măsură la realizarea desăvârșită a teatrului radiofonic.

UN COLȚ AL STUDIOULUI NR. 3 DIN BUCUREȘTI

RADIO-MOLDOVA: STUDIOUL MIC

RADIO-MOLDOVA: EMIŢĂTORUL

RADIO-JURNALUL

Posturile noastre de Radio, în afară de muzică, teatru şi conferinţe, au zilnic în programul lor o parte destinată actualităţii imediate. Această însărcinare de a da ascultătorilor ştiri proaspete şi scurte, şi-a asumat-o *Jurnalul vorbit.*

Gazetele tipărite se caracterizează prin informaţia lor largă, prin reportajul, de cele mai multe ori ilustrat, dar oricum totdeauna bine documentat, şi, în deosebi, şi prin opinia pe care nu uită niciodată să şi-o exprime în frământarea grăbită a problemelor de tot felul. Radio-Jurnalul n'are răgazul să dea prea multe lămuriri, fiindcă cetirea lui durează doar câteva minute. Nu comentează, deoarece trebue să păstreze necontenit o linie de obiectivitate desăvârşită. Transmite, deci, cât se poate de scurt, comunicări de interes general şi punctează, printr'o scurtă anunţare, faptele cele mai însemnate ale zilei.

In sfârşit, Radio-Jurnalul organizează, la diferite prilejuri de seamă, reportaje şi transmisiuni, dând publicului ascultător o icoană a marilor serbări naţionale, a festivităţilor cu răsunet obştesc, precum şi a marilor reuniuni sportive din ţară şi de peste hotare.

ABONAŢII

In sfârşit, pentru a da măsura în care radiodifuziunea a isbutit să câştige publicul românesc, înfăţişăm în tabloul din pagina următoare evoluţia numărului de abonaţi la radio, începând din anul 1927.

Se poate constata din acest tablou că numărul abonaţilor a crescut de 35 ori în numai 12 ani, trecând dela 7.871 în 1927 la 315.823 abonaţi la sfârşitul anului 1939. Cu toată creşterea aceasta rapidă, frecvenţa auditorilor autorizaţi, faţă de populaţia ţării noastre, este mult prea modestă, astfel încât se poate prevedea o desvoltare considerabilă a radiofoniei la noi, în viitorul apropiat.

Totuşi este de remarcat faptul că până în 1936 sporul abonaţilor a fost oarecum la întâmplare, întrucât dispoziţiunile legale de până atunci nu puneau la îndemâna Societăţii mijloacele necesare unui control eficace al clandestinilor radiofonici.

Creşterea numărului de abonaţi la radio

Anul (1)	Numărul abonaţilor la 31 Decemvrie a fiecărui an	
	Cifre absolute (2)	Proporţii la 10.000 loc. (3)
1927	7.871	5
1928	14.487	8
1929	31.740	18
1930	52.580	30
1931	67.409	37
1932	82.829	45
1933	85.375	46
1934	105.904	56
1935	132.289	70
1936	162.132	84
1937	218.276	112
1938	274.314	140
1939	315.823	159
1940	276.825	201
1941	283.904	163

Astfel, în primii nouă ani de existenţă ai Societăţii, s'au înregistrat numai 132.000 de abonaţi, la sfârşitul anului 1935, ceea ce, faţă de numărul total al populaţiei şi faţă de numărul de abonaţi ai celorlalte ţări, era foarte redus.

Această stare de lucruri a necesitat întocmirea unei legi speciale de organizare a Radiodifuziunii Române, care a fost promulgată în 1936. Noua legiuire a stabilit pe de o parte regimul contractual dintre Societate şi auditori, iar pe de altă parte a pus la îndemâna instituţiei o procedură rapidă pentru recuperarea drepturilor ei în descoperirea şi sancţionarea clandestinilor.

ADMINISTRAŢIA RADIODIFUZIUNII

Societatea Română de Radiodifuziune are caracterul de instituţie de interes public, organizată şi administrată sub formă de regie mixtă cu un Consiliu de Administraţie compus din 7 membri, din cari 4 reprezintă colectivitatea publică şi 3 pe acţionarii particulari, Societatea fiind condusă de un director general numit de Consiliul de Administraţie.

Societatea se află sub controlul Ministerului Propagandei Naţionale.

gh. d. m.

AGENŢIILE TELEGRAFICE DE PRESĂ

Agenţiile telegrafice se ocupă cu adunarea şi difuzarea de ştiri politice, financiare, comerciale, maritime, sportive, comunicate oficioase şi oficiale, etc., prin telegraf, telefon, telegrafie fără fir, radio, telescriptoare, belinografe şi orice alt mijloc asigurând o cât mai grabnică şi mai puţin costisitoare difuziune a ştirilor adunate din lumea întreagă.

AGENŢIILE STRĂINE

Associated Press. La 1811, într'o vreme când Atlanticul era străbătut doar de greoaie vase cu pânză la discreţia vânturilor şi când corăbiile erau constrânse să aştepte, uneori, luni întregi imobilizate în câte un port până să bată vântul prielnic străbaterii oceanului, — un gazetar din Boston, *Samuel Topliff*, a creat prima agenţie pentru răspândirea urgentă a ştirilor din vechiul continent, frământat de luptele napoleoniene.

Topliff pornea, cu o mică barcă cu pânze, întru întâmpinarea vaselor ce veneau din Europa, culegea ştirile ce le putea obţine dela căpitanul vasului, dela marinari şi pasageri, sau pe cari le lua din puţinele ziare ce apăreau atunci în Europa. Cu acest material adunat în grabă, se întorcea spre ţărm, unde ajungea, bine înţeles, înainte ca vasul cel mare şi greoiu să ancoreze în port; redacta apoi ştirile culese şi le vindea ziarelor şi celor interesaţi.

Topliff a găsit însă repede imitatori. Cei mai serioşi concurenţi ai lui au fost, la 1825, ziariştii *Gerhard Halock* şi *David Hale*, tot din Boston.

Ca şi Topliff, aceştia eşiau în întâmpinarea vaselor ce veneau din Europa, dar ştirile culese le transmiteau prin semnale optice şi printr'un serviciu de porumbei în interiorul ţării. Au izbutit astfel ca, pe vremea răsboiului mexican, ştirile lor să ajungă cu 24 de ore înaintea comunicatelor oficiale.

Creându-se, la 1830, ziarul eftin: «*presa de un penny*», numărul ziarelor s'a înmulţit nebănuit de mult, iar concurenţa între agenţiile de presă a sporit în aceeaşi proporţie, mai ales după 1844, când *Morse* a putut construi prima linie de telegrafie electrică între Washington şi Baltimore. Atunci, diferitele agenţii americane concurente, s'au asociat şi s'a înfiinţat «*Associated Press*», care a ajuns cea mai puternică şi cea mai independentă agenţie telegrafică din lume. Ea distribuie astăzi zilnic abonaţilor ei 50.000 cuvinte, adică un material suficient pentru a umple 35 coloane ale uriaşelor ziare americane.

Ştirile, evident, nu sunt toate interesante, cele sportive ocupând un loc mult prea mare. Aşa de pildă, se dă zilnic rezultatul tuturor luptelor de box, rezultatul a peste 100 matchuri de basket-ball, rezultatul tuturor curselor de cai din Statele-Unite, Canada, Mexic, etc., plus toate ştirile din lumea întreagă, dat fiind că «Associated Press», s'a asociat cu toate marile agenţii telegrafice de pe glob.

Havas. Prima agenţie similară în Europa se datoreşte lui *Charles Havas*, tot în timpul primului imperiu, când nu existau trenuri, vapoare, telegraf electric; când o diligenţă rapidă făcea 5 zile dela Paris la Lyon.

Exista însă telegraful aerian al fraţilor *Chappe*, care funcţiona cu relativ mare succes încă din 1794, dar care, până la 1850, nu transmitea decât mesagiile guvernamentale. Pe acoperişuri de casă, pe turnuri, la intervale de 10—12 km distanţă, în vârful unei lungi prăjini de 5 metri, oscilau două braţe articulate şi, prin diferite inclinaţiuni ce li se dau graţie unui sistem de manivele, se formau diferite semnale, reperate cu ochianul. Fiecare semnal nu corespundea unei singure litere, ci unui cuvânt sau chiar unei întregi fraze uzuale, ce se repeta automat din staţie în staţie, şi se descifra la postul final, cu ajutorul unui dicţionar de 37.000 semne. Ziua, când nu era ceaţă, când nu ploua şi când semnalele se puteau zări uşor cu ochianul, transmisiunea se făcea destul de repede, dat fiind că un semnal ajungea dela Paris la Brest în 8 minute şi dela Paris la Toulon, celălalt port militar al Franţei, în 12 minute.

Serviciul de ştiri urgente al lui Havas, capătă amploare mai ales după 1844, când se inaugurează prima linie de telegrafie electrică Morse, între Paris şi Rouen. «Agenţia Havas» ia o desvoltare nebănuită după 1858, când *Auguste Havas*, fiul fundatorului, a creat sistemul *depeşelor fracţionate*.

Telegraful costa la început foarte scump şi nu se putea transmite mai puţin de 20 cuvinte, a 40 franci-aur cuvântul. Havas, spre a efteni costul telegramelor pentru particulari, aduna depeşile, trimise de diferiţi comercianţi sau interesaţi, într'un singur cablogram şi, folosind un dicţionar telegrafic convenţional, izbutea să reducă considerabil costul unei telegrame.

RADIOTELEGRAFIŞTI RECEPŢIONÂND LA APARATE MORSE

Agenţia Havas este astăzi una din cele mai puternice din lume. E prima care, prin telescriptoare, este în legătură directă continuă cu toate redacţiile marilor ziare, din Paris şi provincie, cu marile bănci, marile cafenele, etc., transmiţând aproape neîntrerupt stocul de ştiri financiare, politice, sportive şi de tot felul, pe care le obţine dela corespondenţii ei în toate capitalele lumii, sau dela agenţiile telegrafice mondiale cu care e asociată.

Agenţia Havas are şi o secţie de publicitate, care e poate cea mai importantă din lume.

Reuter. Un imitator norocos al lui Havas a fost germanul *Paul Julius Reuter,* născut la Kassel, în 1821.

Reuter, care a debutat ca mic funcţionar de bancă, şi-a început activitatea ca agent de presă, la 1849, când s'a inaugurat prima linie telegrafică în Franţa şi Germania. Legătura telegrafică între cele două ţări nu era însă completă: firul francez se oprea la Verviers iar cel german la Aachen. Reuter a avut ideea să unească aceste două puncte terminus. A înfiinţat deci o agenţie în fiecare din aceste două oraşe, el conducând una, soţia lui pe cealaltă, iar stocurile de telegrame adunate în acele puncte le transmitea printr'un servicui de porumbei călători.

Reuter a încercat să înfiinţeze o agenţie la Paris, dar, faţă de piedicile întâmpinate, a plecat la Londra, la 1851, unde a cerut şi obţinut cetăţenia britanică.

Tocmai atunci se inaugura primul cablu submarin între Dover şi Calais. Creând câte o agenţie în aceste porturi şi o altă agenţie la Londra, transmitea ştirile adunate spre punctele nelegate încă prin linii telegrafice, asigurând serviciul prin porumbei, curieri sau cale ferată. (Prima linie ferată se înfiinţase la 1830, între Liverpool şi Manchester, şi trenul mergea cu o iuţeală — fabuloasă pentru acea vreme — de 24 km pe oră).

Reuter, care transmitea la început numai ştiri comerciale, şi-a întins treptat sfera de activitate. La 1859, a izbutit să tipărească, în ziarul «*Times*» un discurs important al împăratului Napoleon III, transmis de agentul lui Reuter la Paris. Pe încetul, toate ziarele au început să consacre coloane şi pagini întregi telegramelor Agenţiei Reuter, şi exemplul ei a fost imitat în toată Europa.

Tot la 1859, Reuter a obţinut autorizaţia de a avea reprezentanţi la cartierele generale ale armatelor austriace şi franceze, în timpul răsboiului din Italia, care era să aducă, în acelaşi an când am realizat şi noi Unirea, independenţa Italiei.

La 1866, Reuter a instalat un cablu propriu între Cork şi Crookhaven, ceea ce i-a îngăduit să publice ştiri despre răsboiul civil american, cu multe ore înainte de ajungerea vapoarelor la Liverpool. Reuter a obţinut apoi concesiunea unui cablu între Marea Nordului şi Cuxhaven, iar la 1865, concesiunea unui cablu între Franţa şi Statele-Unite.

Reuter, numit baron, la 1871, de către ducele de Saxa Coburg Gotha, a murit la 1899, la Nissa.

Agenţia Reuter este astăzi şi mai importantă decât Agenţia Havas.

Wolff. In Germania, ***dr.*** *Bernhard Wolff* a creat cunoscuta agenţie «*Wolff Bureau*», la 1849, adică 11 luni numai după ce telegraful electric a fost pus la dispoziţia marelui public.

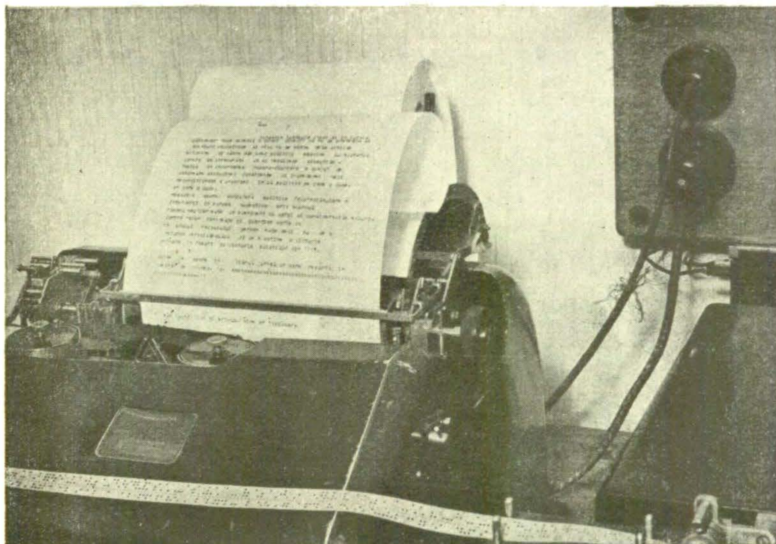
Astăzi, agenţia telegrafică germană, creată de Wolff, poartă numele de «*Deutsches Nachrichten Bureau*» (DNB), după fuzionarea cu agenţia concurentă «*Telegraphe Union*».

Alte agenţii principale. Agenţii telegrafice similare, naţionale, oficiale sau oficioase, s'au creat în toate capitalele lumei. Ele sunt cunoscute de

TELESCRIPTORUL: TRANSMITEREA ŞTIRILOR ÎN PROVINCIE

obiceiu nu sub numele lor întreg, ci după adresa lor telegrafică. De pildă: STEFANI (Roma), MTI (Budapesta), TASS (Moscova), PAT (Varșovia), AVALA (Belgrad), DOMEI (Tokio), RADOR (București).

TELESCRIPTORUL

AGENȚIILE ROMÂNEȘTI

«*Roumagence*», prescurtare din «*Agenția Telegrafică Română*», era numele agenției telegrafice ce funcționa la noi înainte de răsboiu. Subvenționată de Ministerul de Externe, își avea sediul în Palatul Poștelor.

Ea a înlocuit sucursala Agenției Havas la București, devenind prima agenție națională, oficioasă, la noi.

In legătură cu toate marile agenții telegrafice străine, primea știrile numai prin telegraf. Stocul principal de știri se concentra la Viena, de unde ni se transmitea de asociata noastră « *K. K. Telegraphen Korresponden-Bureau* » (CORRBUREAU), prin firul direct ce-l aveam închiriat între orele 1 și 3 noaptea. Știrile urgente, importante, se primeau direct dela agențiile asociate din Londra, Paris, Berlin, Roma, etc.

Multe știri de ultimă oră, se primeau și prin telefon, dela Budapesta, cu ajutorul stenografiei. Se putea astfel, cu minimum de cost, înregistra 100 cuvinte pe minut, grație acestui sistem rapid de notare a cuvintelor.

Agenția Telegrafică Română făcea nu numai un serviciu de știri politice, în limbile română și franceză, dar și un foarte important serviciu de știri comerciale și financiare. Telegramele americane, despre cursul cerealelor, se descifrau după un voluminos dicționar, așa încât o grupă de 5 cifre putea da uneori o pagină întreagă de știri comerciale.

Agenția Română avea sucursale în toate porturile principale dunărene, până la răsboiu și epoca contingentării. Pierderile ce le avea la publicarea știrilor politice, erau compensate de venitul telegramelor comerciale.

« *Rador* », prescurtare telegrafică din « Agenția Orient Radio », e numele cunoscutei agenții telegrafice, în funcțiune la noi.

A fost creată ca o regie mixtă, prin legea din 16 Iunie 1921. Acțiunile ei sunt inalienabile și deținute numai de Ministerul de Externe, Banca Națională și Camera de Comerț și Industrie din București.

Asociată cu toate agențiile mari telegrafice, « Rador » e în măsură, — prin utilajul de care dispune și prin personalul ei, format din specialiști stenografi poligloți, numiți prin concurs, — să rivalizeze cu cele mai vechi agenții telegrafice.

Știrile le primește, în majoritate, prin telegrafie fără fir: o echipă de telegrafiști, lucrând 20 ore pe zi, cu casca la urechi, înregistrează continuu, la mașina de scris, mesagiile din lumea întreagă.

Din marile capitale: Berlin, Paris, Londra, știrile sosesc prin aparatul *Hell*, care prinde automat, tipărit, în litere latine, pe o bandă de hârtie, telegramele transmise de asociatele DNB, Reuter și Havas, fără să fie nevoie de prezența unui funcționar permanent la aceste aparate.

Știrile urgente se primesc la telefon, cu ajutorul stenografiei, iar cotațiunile de bursă, prin telegrame colaționate, spre a evita orice eroare de transmisiune.

Pentru ca telegramele ce se transmit, să nu poată fi furate, numele proprii, sau cuvântul esențial al unei telegrame, se transmit cifrat; iar descifrarea criptogramei se face cu un aparat special, extrem de ingenios, continuu modificat automat, spre a nu se descoperi cifrul de alți interesați.

Agenția Rador, — pe lângă serviciul politic, în limba română și franceză, și pe lângă serviciul comercial și financiar, — transmite în străinătate toate știrile interesând țara, asigurând publicarea lor în toate buletinele agențiilor asociate, pe baza contractului încheiat.

Agenția Rador are sucursale și în provincie. In primul rând, în orașele Timișoara, Arad, Oradea, Cluj, Cernăuți, Chișinău, Brașov, spre a împiedeca publicarea de știri inexacte sau tendențioase, transmise de cei interesați.

Telegramele agenției Rador, de știri externe și interne, se transmit, la aceeași oră, simultan, tuturor sucursalelor, grație unui aparat de transmisie extrem de ingenios: *telescriptorul*. E o mașină de scris, pe care orice dactilograf ar putea scrie, și care transmite, prin fir electric, instantaneu, tuturor sucursalelor, tot stocul de telegrame expediat din București.

Pentru ca firul să fie ocupat cât mai puțin timp, realizând astfel economie de timp și bani, telegramele nu se scriu chiar în momentul transmiterii, ci treptat, pe măsură ce sosesc știrile. Grație unui mecanism special, cele scrise la telescriptor se imprimă, prin perforare, pe o bandă de hârtie. Când e ora transmisiunii, banda perforată se introduce în mașină, iar telescriptorul începe să scrie singur, cu iuțeală de 70 cuvinte pe minut. Cele transmise din București se imprimă instantaneu, absolut exact, și în 8—12 exemplare, la fiecare sucursală; apoi foile imprimate se distribue ziarelor abonate din provincie.

h. s.

II

TURISMUL ŞI PROPAGANDA ECONOMICĂ

TURISMUL IN ROMÂNIA

Condiția esențială ca turismul să poată deveni într'o țară un factor de însemnătate socială și economică este ca acea țară să fie înzestrată cu un cadru geografic având însușiri caracteristice.

Aceste însușiri nu au lipsit României nici chiar înainte de întregire; dar fiind chemată la o viață modernă abia în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, ea n'a ajuns, decât foarte târziu, să-și cunoască și, cu atât mai puțin, să-și dea seama de valoarea pe care poate s'o aibă elementul natural al peisajului său.

Când reîntregirea țării a lărgit hotarele, mișcarea călătorilor înăuntrul lor a devenit mai vie, născându-se un adevărat curent de cercetare a frumuseților României, iar importanța pe care aceasta a câștigat-o pe planul european, a ridicat și problema dacă ea poate să devie o țară de turism internațional, folosind variatele resurse pe care i le pune la dispoziție cadrul său natural.

Așezată la răspântia drumurilor mari dela Apus la Răsărit și dela Miazănoapte la Miazăzi, stăpânind părțile cele mai însemnate din marea arteră de circulație a Dunării și din lanțul muntos al Carpaților, România e cunoscută, datorită tocmai acestor două componente ale cadrului său geografic, deopotrivă, ca « țara dela gurile Dunării » sau ca « țară carpatică ».

Dunărea, pe o lungime de 1.100 km formează hotarul de Miazăzi sau curge în întregime pe pământ românesc, iar mai bine de jumătate din lanțul carpatic (650 km) se află cuprins între hotarele țării, de unde și numirea ce i s'a dat acestuia de « coloana vertebrală a pământului românesc » [1]).

La aceste două mari componente geografice ale cadrului natural vom adăuga pe al treilea, litoralul Mării Negre ale cărui perspective de desvoltare turistică se întrevăd de pe acum.

O analiză a acestor valori turistice naturale, cu tot ce este legat de ele, prin viața, îndeletnicirile și creațiile de artă ale poporului românesc, însemnează totodată călăuza îndrumătoare a tuturor acelora cari vor să cunoască și să pună în valoare aspectele de frumusețe naturală și omenească ale României.

[1]) Expresia a fost găsită în acelaș an (1906) de *Delavrancea* și de geograful german *H. Grothe* (Zur Landeskunde von Rumänien).

CRUCE DE LEMN DIN REGIUNEA PĂDURENILOR (HUNEDOARA)

ELEMENTELE TURISTICE NATURALE

DUNĂREA

Dintre toate drumurile de pătrundere ale străinilor în țară, niciunul nu e mai atrăgător decât al Dunării de jos, între Baziaș și Orșova. După ce, încărcat cu apele din ghețarii Alpilor, fluviul a curs liniștit, străbătând întreaga Europă centrală, el își întinerește cursul tăind pragul ce a unit odinioară Balcanii cu Carpații. Această vale, săpată între două șiruri de munți, nu-și găsește pereche în Europa. Intre Cazane și Porțile de Fier călătoria pe apă trece printre maluri pietroase și înalte; apele Dunării când se învolbură rostogolindu-se în albia strâmtată, când devin genună liniștită și adâncă [1]). Frumusețea peisajului alternează cu ruine de fortărețe medievale, cu urme de vechi drumuri romane săpate în stâncă sau cu ostroave îmbrăcate într'o luxuriantă vegetație mediteraniană, cum e acel dela *Ada Kaleh*, colț de viață arhaică transplantat aici din Orientul îndepărtat.

La Turnu-Severin, capetele vechiului pod al lui Traian și Castrul Drubetei; mai jos, vestigii de cetăți sau geamii, amintiri ale unei stăpâniri tiranice; orășele, în care dăinuește o viață ce-și păstrează încă un nealterat caracter oriental (Turtucaia), întovărășesc cursul fluviului până aproape de răsfirarea lui în brațe și canaluri ce înconjoară ghioluri adânci, umbrite de adevărate păduri de sălcii, la rădăcina cărora foiesc tot soiul de pești.

O plimbare cu barca pe aceste « bulevarde de marmoră lucioasă și verde », cum le-a numit atât de plastic geograful Vâlsan [2]), atrag nu numai prin farmec dar și ca o anticipare a împărăției stufului, peștelui și păsărilor

[1]) La Cazane albia Dunării are abia 152 m lățime, în schimb adâncimea ei atinge 56 m.

[2]) Excursie la Filipoiu (Revista Turing-Clubului României Nr. 2, 1934).

TROIŢĂ DIN MUSCEL

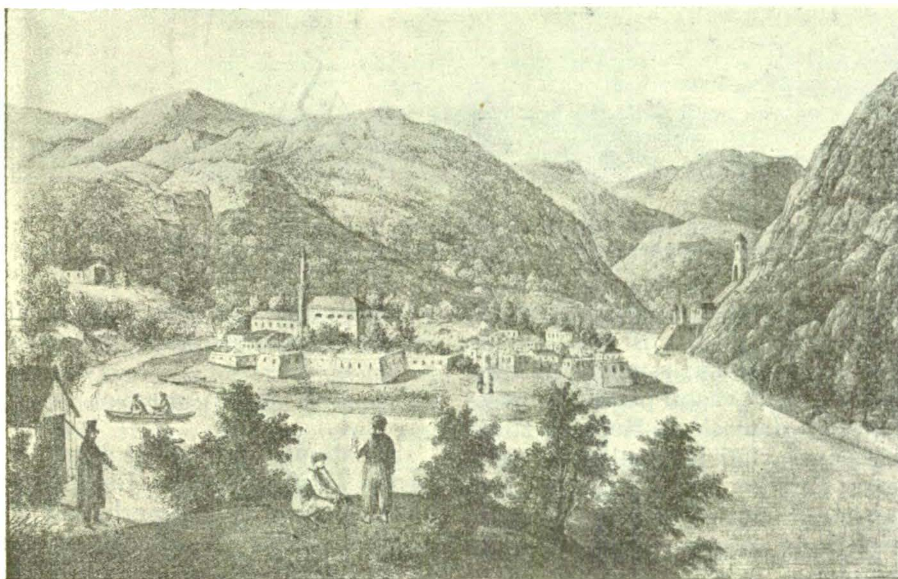
Foto Arh. Petit

Din « România » revista O.N.T.

care populează imensul spaţiu biologic, cuprins între cele trei braţe ale Dunării.

Căci, nu numai că închide în ea unul din cele mai bogate rezervorii de peşte din lume, dar Delta Dunării formează, prin bogăţia şi varietatea vegetaţiei (Pădurea Letea) şi a lumii înaripate, o regiune cu totul aparte. Aici se întâlnesc la un ospăţ sigur, milioanele de păsări venite tocmai dela Capul Bunei Speranţe ca şi din regiunile îngheţate de Nord (stârcii de toate formele şi colorile, lopătarii, lebedele albe şi negre, cormoranii şi pelicanii cu guşi enorme), formând acel « rai al păsărilor »[1]) care atrage deopotrivă pe ornithologi, vânători şi artişti.

Demnă de a fi cercetată, mai ales în Mai şi Iunie, când vegetaţia e în plină splendoare şi ţânţarii sunt mai puţin supărători, ori la începutul toamnei când iubitorii de natură pot să cunoască întregul norod de păsări ce-şi face pregătirile de plecare pentru călătoria în ţările calde, Delta Dunării merită vizita oricărui străin şi pentru viaţa şi îndeletnicirile omeneşti.

INSULA ADA-KALEH
Litografie după Erminy din « Donau Ansichten » 1826. (Colecţia Adrian Corbu)

Astăzi *Vâlcovul*, port de pescari, renumit pentru extragerea icrelor de morun, nisetru şi păstrugă, cheamă în deosebi pe turişti, dar puncte de o atracţie asemănătoare pot deveni, cu timpul, aşezările pescăreşti dela capătul braţului Chilia sau de pe ţărmul lacului Razelm.

MAREA NEAGRĂ

Litoralul Mării Negre, dela vărsarea Nistrului şi până dincolo de « valea fără iarnă » a Batovei, reprezintă în primul rând o binefacere pentru sănătatea poporului, care are fericirea să-l stăpânească.

La această binefacere se adaugă frumuseţea plajelor însorite depe întregul litoral şi farmecul acelui crâmpeiu de Mediterană, *Coasta de Argint*, unde se adăpostesc în golfuri calde, smochinii şi migdalii.

Nu e deci de mirare, că peste o sută cincizeci de mii de Români emigrează, una până la două luni pe vară, la Mare; că oraşul şi portul Constanţei au ajuns la o situaţie înfloritoare în mai puţin de un pătrar de veac; că la Mamaia s'a amenajat una din cele mai frumoase plaje din Europa şi că Balcicul, împrăştiat între flori, fântâni şi minarete, a ajuns oraşul favorit al pictorilor şi poeţilor.

Vapoare, care pornesc nu numai dela Constanţa, dar şi de pe Dunăre, asigură plimbări în largul mării, legătura cu Egiptul şi coastele Levantului, de unde numărul vizitatorilor creşte din an în an; trenuri de lux şi avioane apropie Capitala de un litoral a cărui reală preţuire devine şi un titlu de mândrie pentru opera civilizatoare a Statului Român.

RELIEFUL

Dar România nu-şi mărgineşte însuşirile turistice ale cadrului natural numai la Dunăre şi Marea Neagră.

Al treilea component al cadrului natural, relieful, este poate mai important, fiindcă, în afară de diversitatea aspectelor lui geografice, el oferă turiştilor putinţa de a lua contact direct cu manifestările celei mai autentice vieţi româneşti.

Munţii de pildă, cutreeraţi până la cele mai înalte culmi de ciobani cu turmele lor, de când s'a închegat viaţa poporului nostru, n'au aspectul mohorît şi aspru al altor munţi din Europa.

Chiar în părţile mai sălbatice ei au fost umanizaţi de această lume de păstori, cum o arată cu prisosinţă toponimia lor: Cracul Pădurarilor, Vârful Ciobanului, Vârful cu Dor, Stânişoara, Vârful lui Pătru, Ţarcu.

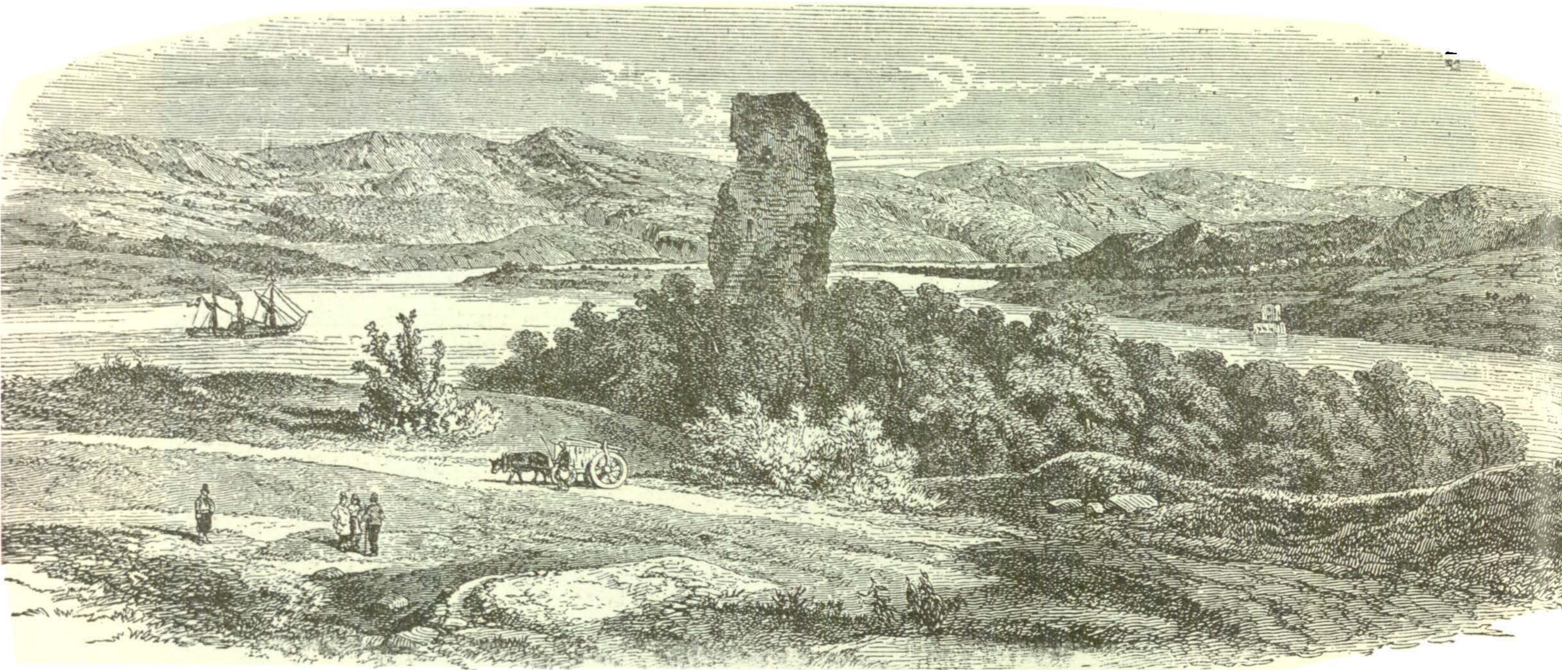
CARACTERISTICILE TURISTICE REGIONALE

BANATUL ŞI OLTENIA

Pentru călătorul care vrea să viziteze Banatul, calea cea mai prielnică este aceea pe care au urmat-o legionarii împăratului Traian către capitala regatului dac. Ea începe cu valea strâmtă a Cernei (Iserna romană), trecând prin localităţi cu nume ce amintesc dominaţia romană, ale cărei vestigii (poduri, apeducte, băi, drumuri) sunt pretutindeni mărturie. Dincolo de cheia Teregovei (fosta *Porta Orientalis*), pe unde trece şoseaua şi calea ferată, se deschide fertila câmpie a Banatului, cu sate mari ducând o viaţă de belşug şi civilizaţie, care se poate compara cu a celor mai înaintate aşezări din Occident.

---

[1]) Sub acest nume (Ein Vogelparadies an der Donau) scriitorul german *Bernatzik* a descris şi ilustrat viaţa lumei păsărilor din bălţile şi Delta Dunării. Şi tot în această regiune casa « Ufa » a lucrat unul din cele mai interesante filme documentare.

TURNUL LUI SEPTIMIU SEVER ŞI URMELE PODULUI LUI TRAIAN, LA 1843
Gravură după Michel Bouquet. In « Album Moldo-Valaque » de Billecoq. Paris, 1848

Nota caracteristică a ţinutului o dau însă costumele şi mai ales cântecul.

Din coridorul Timişului, drumuri sau poteci întinse pe plaiuri urcă de o parte către vastul platou al Semenicului, sau către coamele domoale ale Muntelui Mic şi Ţarcului, unul din leagănele vieţii pastorale româneşti; se înfundă în terenuri karstice *(Cheia Prolazului)* ori în văi înguste şi împădurite (Valea Cernei), în căutare de cascade ori peşteri de mărimi puţin obişnuite (Peştera dela Comarnic).

Impregnată, tot atât de puternic ca şi Banatul, de sângele latin, Oltenia vecină îşi manifestă în primul rând caracterul specific prin vivacitatea locuitorilor.

Cel mai întreprinzător dintre Români, Olteanul şi-a creat o bună stare, fără a se depărta de creaţia populară autohtonă. Costumul şi scoarţele olteneşti, arhitectura caselor [1]), mânăstirile împrăştiate în ulucul subcarpatic înviorează pretutindeni peisajul.

Atracţia turistică cea mai de seamă o formează mânăstirile al căror număr nu-şi găseşte seamăn decât în Bucovina.

Vechi ctitorii de Domni sau boieri (*Tismana*, *Arnota*, *Bistriţa*, *Horezu*, *Cozia*, *Stânişoara*, etc.) mânăstirile Olteniei sunt situate de obiceiu în locuri retrase şi sălbatice.

Una din ele (Horezu), în deosebi, oglindeşte perfecţiunea arhitecturii curţilor domneşti dela sfârşitul secolului al XVII-lea şi ne face să apreciem la justa ei valoare domnia de înfăptuiri culturale ale darnicului ei ctitor, Constantin Brâncoveanu.

Frecventatele staţiuni balneare dela Călimăneşti şi Govora, valea Oltului şi mai ales cea a Lotrului, ai cărui afluenţi îşi înfrăţesc izvoarele, în munţii de pe vitrega graniţă de odinioară, cu afluenţii Mureşului, întregesc peisajul oltean.

[1]) « Cula » din Gorj este o formă arhitecturală cu totul proprie Olteniei.

BUCUREŞTII ŞI MUNTENIA

Situate dela început în drumul năvălirilor barbare, veşnic invidiate pentru bogăţiile lor de vecinii mai puternici, care le-au transformat adesea în teatru de răsboiu, Ţările Româneşti nu şi-au putut înfiripa decât foarte târziu o viaţă citadină. De aceea, exceptând câteva centre transilvănene, oraşele noastre dacă nu se bucură de o poziţie geografică ademenitoare, nu cuprind nimic aproape din ceea ce ar putea să trezească interesul turiştilor. Lipsa acestei tradiţii orăşeneşti caracterizează chiar singurul oraş de proporţii europene pe care-l avem, Bucureştii.

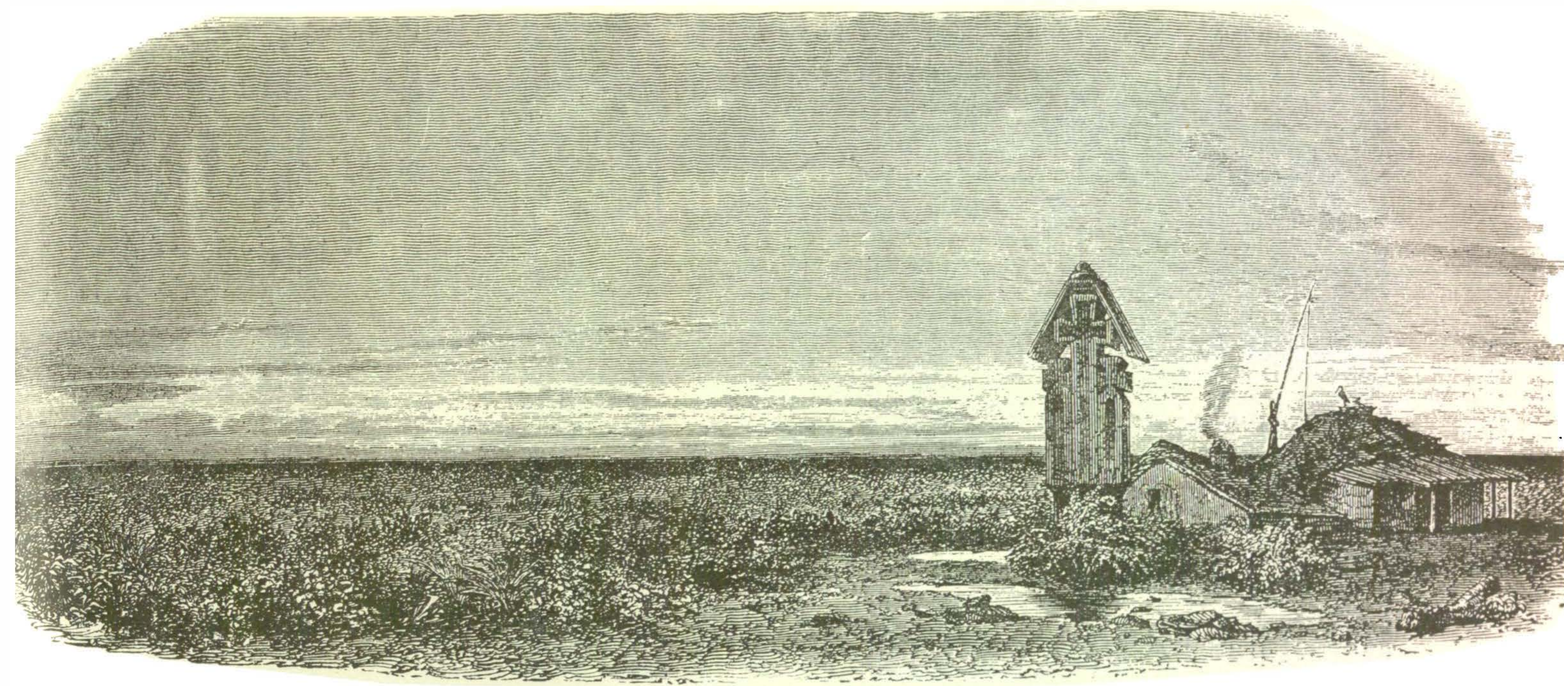
De aceea, spune unul dintre cei mai serioşi dintre călătorii străini, care ne-au vizitat în ultimii ani, (Lucien Romier) [1]) « România se aseamănă atât de puţin cu Bucureştii şi Bucureştii atât de puţin cu România ».

Şi totuşi Capitala noastră, în pofida criticilor (Paul Morand) de o asprime care nu e totdeauna justificată, este un oraş care cucereşte pe străini.

Lipsesc fireşte, într'o bună măsură, unele aspecte ale marilor centre europene, caracterizate prin bulevarde, monumente, muzee, etc., dar el oferă cu prisosinţă orginalitatea felului său de manifestare. Capitala ţării are un ritm propriu de viaţă, acea vioiciune a oraşelor în devenire, a căror ascensiune nimic n'o poate împiedeca.

Progresele pe care le-a făcut în ultimele două decenii pe planul edilitar, cu toate greşelile inerente grabei ce s'a pus de a-l transforma, sunt simţitoare

[1]) Au carrefour des empires morts (1931).

BĂRĂGANUL
După Michel Bouquet. In « Album Moldo-Valaque ». Paris, 1848

şi, într'un viitor nu prea depărtat, Bucureştii vor corespunde cerinţelor oricărei capitale europene.

Doi factori geografici concurează către desăvârşirea acestor progrese: apropierea de mare şi legătura cu Carpaţii, făcută prin artera de mare circulaţie a văii Prahovei. Trenurile rapide străbat astăzi prima distanţă în 3 ore, cea de-a doua în 2 ore, până la Sinaia şi 2½ ore până la Predeal. Dincolo de Predeal, la ½ oră, Braşovul cu Poiana primesc cu braţele deschise prisosul de vizitatori ai staţiunilor de pe Valea Prahovei.

O şosea asfaltată, fragment din şoseaua internaţională care străbate România, întreţine acest aflux.

Acelaşi rol îl au, într'o măsură mai mică, împrejurimile Capitalei (Băneasa, Snagov, etc.), întreţinute de vizitarea populaţiei cu resurse mai modeste.

Apropierea de Capitala ţării a văii superioare a Prahovei, — cu imensele bogăţii naturale, care au transformat-o într'o adevărată arteră industrială, — dar mai ales stabilirea reşedinţei de vară a Dinastiei române la Sinaia, sunt cauzele care au determinat prefacerea rapidă a unei regiuni, ce trăia încă în sălbăticie acum şase decenii.

Descoperirea variatelor frumuseţi naturale n'a întârziat să vină şi, chiar înainte de întemeierea celor dintâi locuri de vilegiatură, au apărut pionierii turismului românesc.

Desvoltarea turismului şi a sporturilor de iarnă s'a intensificat apoi, după războiu, în aşa fel încât astăzi se poate spune că valea superioară a Prahovei şi masivul Bucegilor sunt regiunile ţării noastre cele mai cercetate şi mai temeinic organizate din punct de vedere turistic [1]).

[1]) A se consulta capitolul următor: « Premergătorii turismului românesc ».

Dela Câmpina şi până la Predeal pe o distanţă de aproape 50 km, locurile de odihnă şi recreaţie, care formează un şirag aproape continuu, sunt populate vara şi iarna de vilegiaturişti sau de skiori, iar sus pe platoul Bucegilor, în case de adăpost răspândite la tot pasul, mişună mulţimea turiştilor [1]).

Acest aflux de turişti n'a rămas fără influenţă asupra masivelor înconjurătoare. Astăzi turismul de munte se desvoltă în regiunea de Sud a Făgăraşului, în munţii Teleajenului, cât şi în masivele vecine Bucegilor: Iezerul şi Păpuşa, foarte propice practicei skiului.

Pe de altă parte, deschiderea de noui şosele a dat posibilitate turismului automobilistic să nu se restrângă numai la valea Prahovei. Situate pe traiectul circuitelor montane, oraşele de sub streaşina Carpaţilor *(Târgovişte, Câmpulung. Curtea de Argeş)* devin centre turistice, cu împrejurimi de un pitoresc desăvârşit *(Valea Dâmbovicioarei)* în care sunt risipite vechi aşezăminte bisericeşti *(Curtea de Argeş, Târgovişte)*, sau sate gospodăreşti îmbrăcate în verdeaţa livezilor *(Rucăr, Dobreşti)*.

TRANSILVANIA, CRIŞANA, MARAMUREŞUL

O bună parte din aceste circuite trec pe celălalt versant al munţilor, în Transilvania. Unul din ele uneşte vechea cetate a Braşovului cu satele din preajma trecătorii Branului, unde stă strajă castelul Reginei Maria; un altul pune în legătură satele

[1]) Dela Scropoasa şi până la casa « Peştera » pe întreaga vale a Ialomiţei, din Piatra Arsă şi până la casa « Omul » (2.509 m) sunt răspândite aproape 20 de case de adăpost, aparţinând societăţilor turistice, batalioanelor de vânători de munte şi chiar persoanelor particulare.

BĂILE HERCULANE PE LA 1843
Gravură în aramă după Bartelett. (Colecţia Adrian Corbu)

din ţara Bârsei cu valea Teleajenului, demnă de a fi vizitată de o potrivă pentru pitorescul şi mânăstirile sale *(Cheia, Suzana)*, cât şi pentru aşezămintele de cultură dela *Vălenii de Munte*, opera marelui nostru cărturar N. Iorga.

La aceste circuite se adaugă şi vechiul drum de legătură al Braşovului cu Dunărea de jos, pe valea Buzăului, cu perspective de desvoltare care nu vor rămâne fără influenţă asupra turismului.

Cât priveşte turismul de munte, versantul nordic al Bucegilor, creasta îngustă a Pietrii Craiului, masivele izolate ale Cristianului Mare (Postovarul) şi a Pietrii Mari, la intrarea defileului Timişului, împlinesc în jurul Braşovului un rol identic cu acel al Bucegilor, faţă de staţiunile climatice din Valea Prahovei.

Cele mai vechi rădăcini ale turismului de munte s'au fixat însă în lanţul cu înfăţişare alpină al Făgăraşului. Versantul lor nordic, cu creste mai abrupte decât cel sudic, cu văi adânci în care torentele spumegă în furia cascadelor, cu lacuri alpine risipite în coveţi glaciare situate la 2.000 m înălţime *(Avrig, Călţun, Capra, Bâlea, Podragu, Urlea*, etc.) [1]), cunoaşte în timpul verii o animaţie aproape asemănătoare cu aceea a Bucegilor. Cadrul pitoresc al Făgăraşului se lărgeşte cu satele din ţara Oltului *(Drăguş, Voila, Breaza, Ucea, Porumbac*, etc.), în cari s'a desvoltat din cele mai vechi timpuri, cea mai autentică viaţă românească.

Acelaşi fenomen se întâmplă de altfel la poalele Munţilor Cibinului şi Sebeşului, unde cel mai însemnat dintre centrele întemeiate de Saşi în Ardeal, Sibiul, cu un trecut cultural care-i face cinste, este tributar satelor mărginene *(Poiana Sibiului, Tilişca, Rod, Jina, Apoldurile)*, unele din ele transformate în adevărate orăşele *(Răşinari, Sălişte)*.

Sunt sate care merită să fie vizitate de orice străin care trece prin Transilvania, pentru aspectul lor civilizat şi pentru tăria cu care au ştiut să-şi afirme caracterul naţional sub vitrega stăpânire maghiară [1]).

O şosea de munte urcă din capătul Răşinarilor până la staţiunea de altitudine a Păltinişului, de unde drumuri de oieri duc într'o întinsoare peste cataractele Oltului la *Voineasa*, până la *Petroşeni* în valea Jiului sau şi mai departe peste pasul Urdei, tocmai la *Novacii* din Gorj.

E locul vestitelor «*nedei*» ce se ţineau în fiecare an la Sânziene, Sf. Petru şi Sf. Ilie şi la care petreceau de zor bacii şi băciţele. Luau parte la aceste nedei,

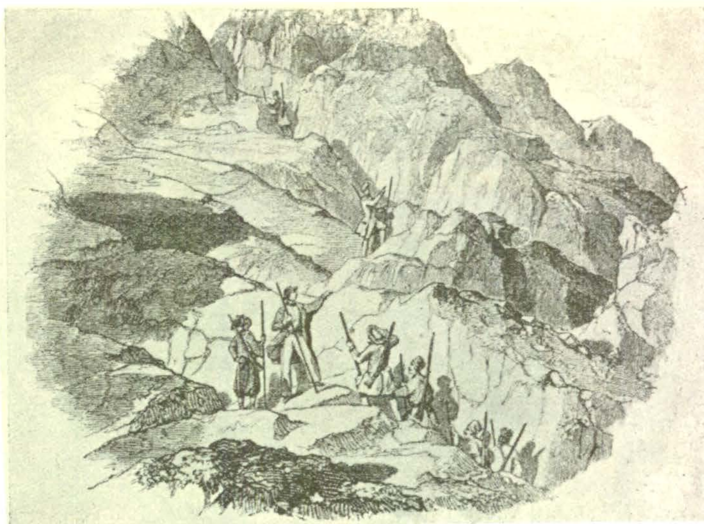
[1]) In munţii Făgăraşului se află nu mai puţin de 102 lacuri, dintre care 40 nici nu sunt menţionate în literatura geografică.

[1]) Element activ, cu un foarte desvoltat spirit comercial, Mărginenii au avut şi un rol colonizator în viaţa vechei ţări, unde, porniţi întâi ca ciobani, au populat zonele nelocuite din Bărăgan, Lunca Dunării şi chiar din Deliorman.

cari erau totdeauna târguri de schimb, pe lângă localnici, haţeganii şi oltenii, veniţi dela distanţe de câteva poşte.

Târgurile s'au stricat; nedeile de asemenea; totuşi pe padina din « Poiana Muierii », lângă culmea Salanelor, cu izvor şi stână în apropiere, se ţine şi astăzi o nedeie în ziua de Sânziene.

In faţa defileului prin care Jiul îşi croieşte grăbit drumul spre Oltenia, se ridică lanţul muntos al *Parângului* şi masivul de vaste proporţii al *Retezatului*. Cel dintâiu se împlântă în coasta munţilor Sebeşului, al doilea, flancat de munţii scunzi al Vâlcanului, se întinde însă până la platformele înalte care-l pun în legătură cu munţii Banatului *(Ţarcu-Godeanu)*. Turistul, naturalistul ca şi vânătorul au, de această dată, de cercetat un cadru natural aproape virgin cu aspecte de o frumuseţe nebănuită.

VÂNĂTOARE IN MUNTENIA, LA 1844
Gravură în lemn, după Ch. Doussault din « Album Moldo-Valaque ». Paris, 1848. (Colecţia Adrian Corbu)

Căci Retezatul, deşi nu are decât un vârf care depăşeşte cu puţin 2.500 m *(Peleaga* 2.511 m), oferă peisaje alpestre ca şi ale Tauernilor sau Tatrei înalte. Podoaba cea mai de preţ a Retezatului o formează aspectele vegetaţiei alpine, lacurile glaciare şi panorama impozantă ce se desfăşoară din vârf. Aceste lacuri (*Bucura, Peleaga, Stânişoara, Pietrile, Tăul Negru, Galeşul, Vasielu, Zănoaga*, etc.), sunt izolate în vaste căldări glaciare, ori se înşiră pe treptele văilor glaciare ca un şirag de mărgăritare împrejmuite de hăţişuri de jnepeni, de o extrem de variată floră alpină şi de stânci enorme, urme ale celei mai intense glaciaţii, care a răvăşit munţii noştri [1]).

[1]) In anul 1935 un teritoriu de aproape 100 km², reprezentând regiunea centrală a masivului Retezatul a fost declarat parc naţional şi monument al Naturii, fiind pus sub supravegherea Comisiei Monumentelor Naturii.

Cine coboară din Retezat, dela casa «Baleia» [1]) la Pui, în ţara Haţegului, înţelege de ce un scriitor german, comparând această regiune cu aceea a Innului între Landeck şi Innsbruck, îi găsea superioritatea în aspectul pitoresc al aşezărilor, în viaţa şi obiceiurile caracteristice şi nealterate ale populaţiei.

In adevăr, Ţara Haţegului şi a « Pădurenilor », pot fi considerate, dintre toate ţinuturile româneşti, ca cele cari adaugă cadrului natural şi urmelor civilizaţiei romane, un arhaism nealterat de prefacerile epocei moderne.

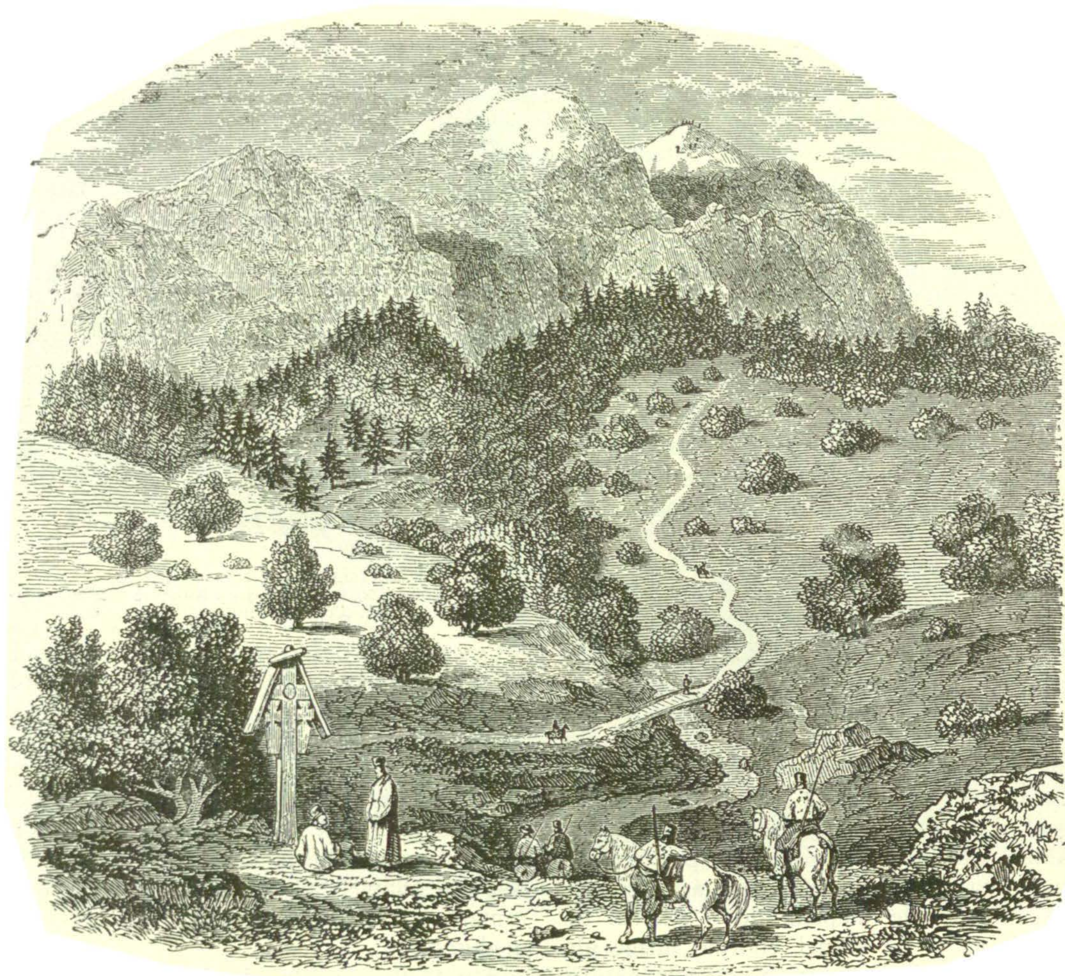
Săpăturile recente, ale Institutului de arheologie din Cluj, au scos la iveală cele mai puternice mărturii despre temeinicia civilizaţiei romane la *Sarmisegetuza*. Biserici vechi de piatră ca cea dela *Densuş*, construită din blocuri săpate cu inscripţii romane sau purtând fresce de o artă foarte evoluată *(Sântamăria-Orlea)* indică continuitatea acestei civilizaţii, în timp ce retraşi în păduri, Dacii, numai trecător supuşi acestei influenţe, îşi păstrau originalitatea pe care o mărturisesc atâtea particularităţi arhaice, dela tipul casei şi îmbrăcăminte până la pieptănătura cu părul împletit în formă de cocuri de o parte şi de alta a tâmplelor, apoi costumele de o frumuseţe rar întâlnită [2]).

VÂNĂTOARE IN MUNTENIA, LA 1844
Gravură în lemn, după Ch. Doussault, din « Album Moldo-Valaque ». Paris, 1848. (Colecţia Adrian Corbu)

[1]. Una din casele de adăpost cu care Touring-Clubul României a înzestrat de curând (1934) Retezatul: o a doua casă la Pietrile a fost inaugurată în 1937.

[2]) După aprecierea scriitorilor străini (Lucien Romier), cele mai frumoase costume populare din Transilvania se găsesc în ţinutul Hunedoarei. De remarcat în deosebi ornamentaţia cusăturilor, în care se armonizează colorile negru, albastru, roşu şi pieptarele de piele de oaie cu măiestrite motive florale.

VÂRF ÎN BUCEGI
După Michel Bouquet, din «Album Moldo-Valaque». Paris 1848

Tot aici, castelul feudal al Huniazilor, amintește de originea românească a unuia dintre cei mai cutezători regi ai Ungariei, Matei Corvinul.

La Miazănoapte de valea largă a Mureșului, — păzită odinioară de cetăți puternice, astăzi în ruină *(Deva, Șoimuș)* — un alt leagăn al românismului închis între munții ce tăinuesc cele mai frumoase palate de calcar și de ghiață *(Ghețarul dela Scărișoara)*, aduce o notă nouă peisajului transilvănean. Ea îmbrățișează deopotrivă natura ca și omul. Țara pribegilor Moți, cel mai însemnat centru de exploatări aurifere din Dacia, cum o mărturisește toponimia cu resonanțe romane, oferă călătorului valori turistice necontestate, din nefericire încă puține puse în evidență din cauza lipsei de comunicații și a adăposturilor, reprezentate în regiunile cele mai izolate numai prin stânele ciobanilor [1]).

Văile cu cheile lor, peșterile nenumărate ascunse în păduri, formațiile geologice de toată raritatea (stânca bazaltică *Detunata goală*) sunt frumuseți naturale de primul ordin, cărora li se adaugă așezările, traiul și îndeletnicirile oamenilor.

In Apuseni întâlnim *tulnicul*, instrument de muzică populară care are și un rost de semnalizare. Dăinuesc încă pe plaiuri de munte târgurile de schimb *(Călineasa*, «târgul de fete» de pe muntele *Găina)*, asemenea nedeilor din Munții Sebeșului. Arhitectura caselor, bisericile de lemn a căror frumusețe nu-și găsește egal decât în Maramureș, ceramica populară *(Vadul lui Carol, Leheceni)* vădesc însușiri artistice de o netăgăduită originalitate, care măresc patrimoniul turistic al acestei încântătoare regiuni.

Călătorul, care va folosi căile de comunicație ce întovărășesc cursurile de apă, nu va rămâne mai puțin impresionat de varietatea aspectelor turistice pe care i le pune la dispoziție Transilvania.

Mai sus de Brașov, drumul Oltului e însoțit necontenit de stațiuni de cură și repaus (*Vâlcele*, *Malnaș*, *Tușnad*, etc.); de pe Mureșul superior, dominat de creasta dolomitică a Curmăturii și de Călimanii vulcanici, se desprind drumuri de mare frumusețe spre *Borsecul* cu ape minerale, ori spre *Lacul Roșu* și vestitele chei ale Bicazului, de o măreție neîntrecută.

Târnavele și Mureșul, în cursul său mijlociu, străbat peisaje de un caracter mai domol, câmpii fertile, livezi și vii; trec pe lângă lacuri cu apă sărată cu

[1]) Casele de adăpost ale Touring-Clubului României suplinesc într'o oarecare măsură această lipsă; o politică de înfăptuiri turistice patronată de Stat (construcții de drumuri, mijloace de comunicație, hoteluri, etc.) e una din soluțiile care ar deschide o viață nouă acestui ținut românesc, turismul devenind astfel un factor care poate contribui în mod real la ajutorarea populației localnice.

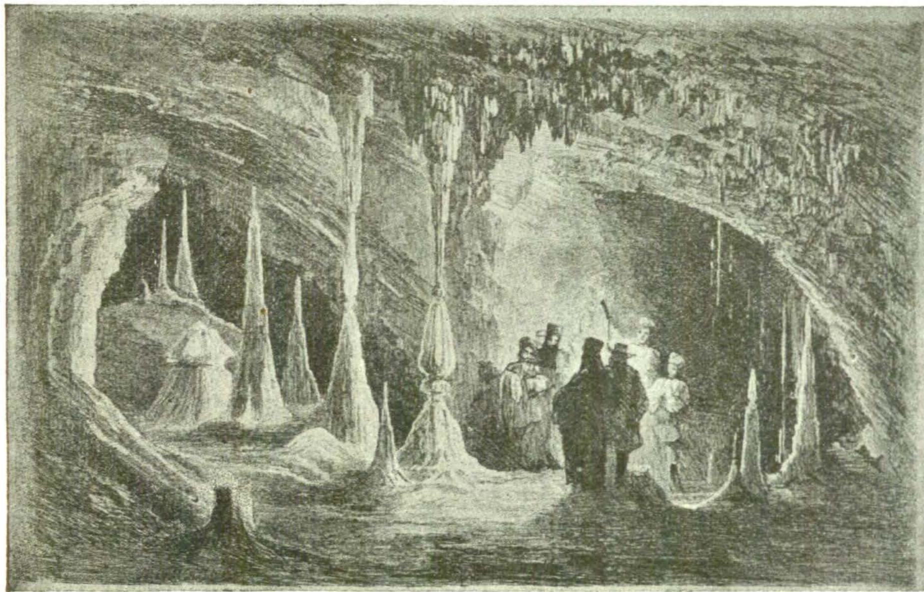

CHEILE TURZII
Gravură pe oţel, colorată, după *L. Rohbock* (1850). (Colecţia *Adrian Corbu*)

proprietăţi terapeutice miraculoase *(Sovata)*, pe lângă cariere de aragonit *(Corund)* şi munţi de sare *(Praid)*, strângându-şi însă afluenţii din pădurile în care vânatul nobil nu e o raritate *(Gurghiu)*. E regiunea în care pe trunchiul autohton s'au altoit influenţe străine venite tocmai de pe ţărmurile Rinului, cu un rol civilizator care se simte pretutindeni, în jurul celor şapte oraşe de origine săsească ale Transilvaniei.

Arhitectura lor, a castelelor situate pe înălţimi *(Cohalm, Râşnov)* şi mai ales a numeroaselor biserici întărite *(Archita, Moşna, Dealu Frumos, Viscri*, etc.*)*, cu metereze şi turnuri ce poartă insignele breslelor, amintesc de un Ev Mediu, în care au avut de înfruntat multe năvăliri barbare.

Terenul de explorare turisticăs'a mărit, în această viaţă citadină, prin zestrea pe care au adus-o Românii, mai ales după întregire, în *Cluj*, metropolă de cultură cu institute şi clinici universitare, biblioteci, muzee de etnografie, arheologie, pictură modernă, colecţii preţioase ca aceea a mecenatului G. Sion; în *Alba Iulia*, cetatea istorică a Unirii tuturor Românilor şi a Incoronării; în *Blajul* plin de şcoale moderne, ca şi în atâtea alte centre trezite la o viaţă nouă.

PEŞTERA POLOVRACI. LA 1860
Gravură în lemn, după Lancelot, din «Voyage de Paris à Bucharest». (Colecţia Adrian Corbu)

In Nordul Transilvaniei, Someşul Mare deschide drumuri spre Bucovina şi Maramureş, prin ţinutul de grăniceri al Năsăudului, patria marelui poet Coşbuc. Aceste drumuri se împart din nou sub munţii înalţi ai Rodnei; unele din ele se opresc în ţâţâna ce îmbină cele trei provincii: Transilvania, Maramureşul şi Bucovina, altele însă se răspândesc în *Ţara Chioarului* şi a *Oaşului*, ori încalecă muntele trecând în Maramureş, prin regiuni de un pitoresc desăvârşit (Baia Sprie-Gutâiu).

Coborîrea în valea Marei şi a Izei atrage dela început atenţia călătorului asupra cuibului etnic românesc în care satele de păstori şi lemnari au rămas la străvechile obiceiuri ale urmaşilor lui Bogdan şi Dragoş.

Făptura şi portul ţăranilor, cari păstrează cu sfinţenie în lăzi ferecate zapise de nobleţe din al 14-lea veac, gospodăria satelor care se află încă în faza lemnului şi mai cu seamă minunatele bisericuţe de lemn înegrite de vreme, cu turnul lor svelt ca o săgeată, (*Cuhea, Ieud, Bârsana*, etc.), mărturisesc o viaţă arhaică, aproape neschimbată de 6—7 veacuri, în acest colţ al românismului.

Gustul artistic al ţăranului maramureşan se poate desprinde din arhitectura bisericilor, din înfloriturile măiestrite ale porţilor, caselor şi ale crucilor dela răspântii, dar şi din acea sculptură religioasă destul de rară la noi, care poate sta alături de producţiile cele mai reuşite ale maeştrilor din Tirolul italian [1]).

BUCOVINA, MOLDOVA, BASARABIA

Intre economia patriarhală a Maramureşului şi acea evoluată a Bucovinei, legătura o face ţinutul împădurit al Ceremuşului, a cărui notă caracteristică o formează «huţulii» sau «huţanii», populaţie de munte emigrată din Polonia, care a adus cu ea un port şi obiceiuri proprii, într'o parte de ţară rămasă neschimbată, ca în urmă cu cinci sute de ani.

Aici, în codrii încă puţin străbătuţi ai Lucinei, unde toamna poţi auzi mugetul cerbului răgăzan [2]), îşi au izvoarele unele din cele mai de seamă ape ale Moldovei: Siretul, Moldova, Suceava, curgând la început în văi strâmte şi umbrite [3]).

Prin locurile unde odinioară Dragoş Vodă a fugărit zimbrul, pădurile însă s'au rărit şi în preajma văilor, ce şi-au croit drumuri largi, s'au aciuat sate de luncă cu gospodării cuprinse (Vicovul de Sus, Horodnicul de Jos şi de Sus, Arbora), al căror belşug şi voie bună le prinzi şi din înfăţişarea mândră şi plină de viaţă a bucovinenilor.

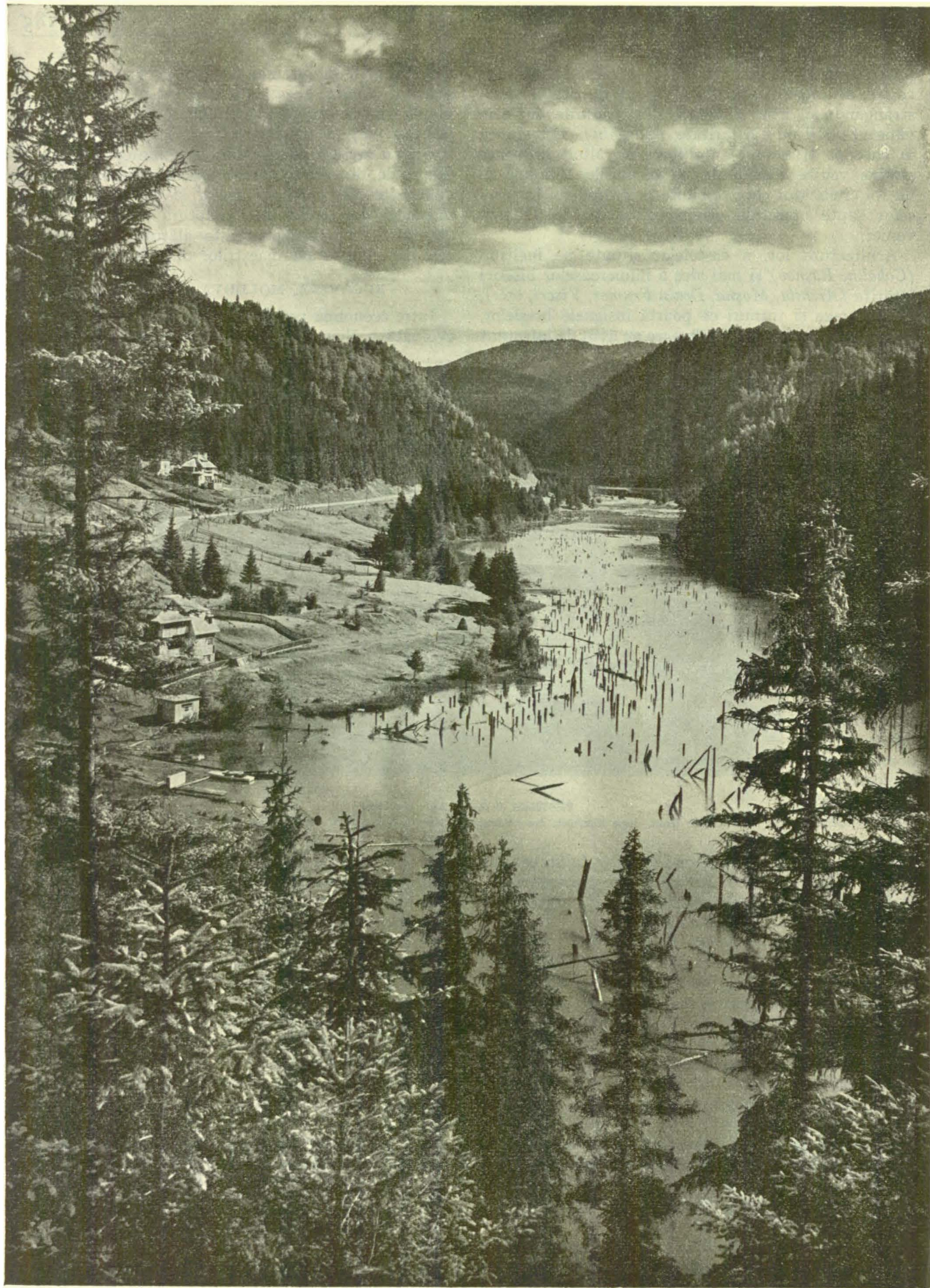
Originalitatea Bucovinei o formează, înaintea tuturor, acele locaşuri sfinte, alese drept veş-

---

[1]) In muzeul din Sighet s'au adunat cu grijă multe din obiectele ce mărturisesc această civilizaţie arhaică.

[2]) Codrii Maramureşului şi ai Bucovinei adăpostesc cei mai frumoşi cerbi din România. Prof. Eug. Botezat dela Universitatea din Cernăuţi, a descris două specii: cerbul *lidvan*, din regiunea dealurilor şi cerbul *răgăzan*, localizat în regiunea de munte a Bucovinei.

[3]) Abundenţa izvoarelor este arătată dealtfel şi prin toponimia localnică (satul Izvor la obârşia Sucevei, Şipotele Sucevei, etc.), această parte a Bucovinei fiind un adevărat ţinut al apelor.

LACUL ROŞU

Foto Ark. Petit

Din « România », revista O.N.T.

PORȚILE DE FER
· După desen original în creion de *Michel Bouquet*. Colecția *G. Sion;* Biblioteca Universității din Cluj

nică odihnă de Domnitorii Moldovei, așezate în luminișuri tăinuite, la o parte de drumurile umblate.

Sunt refugii ale credinței (mânăstirile: *Voroneț, Moldovița, Sucevița, Putna, Dragomirna, Humor;* bisericile din *Rădăuți, Pătrăuți, Arbora, Volovăț,* etc.), reprezentând în acelaș timp autentice opere de artă, în care cunoscătorii au găsit o sinteză a inspirației de origine bizantină cu influența Renașterii occidentale, din al XV-lea și al XVI-lea veac [1]).

Ele sunt în acelaș timp deținătoarele multor relicve de artă (manuscrise cu miniaturi strălucitoare, giuvaeruri, îmbrăcăminți brodate, obiecte religioase de mare preț aduse dela Muntele Athos, etc.) din vremurile cele mai fericite ale voievozilor moldoveni.

Tot atât de atrăgătoare, ca și aceste vestigii ale unui trecut de glorie, a cărui mărturie n'o mai păstrează de mult scaunul domnesc al Sucevei, cu biserici în mare parte restaurate fără pricepere *(Mirăuți)* și cu cetatea în completă ruină, — este natura blajină a acestui colț din « Țara de sus a Moldovei » [1]).

Drumurile care străbat *obcinele* — valuri muntoase paralele, negre de verdeața bradului *(Obcina Mare, Obcina Feredeului, Obcina Lucinei, Obcina Mestecănișului)* — ori alunecă dealungul apelor sglobii, trec prin locuri de mare frumusețe, cu izvoare tămăduitoare *(Vatra Dornei, Iacobeni, Dorna Cândrenilor)* și stațiuni de recreație *(Câmpulung, Prisaca Dornei, Solca)*; alteori călăuzesc spre vârfurile mai înalte ale *Giumalăului* și *Rarăului*, din care răsar albe turnurile prăpăstioase ale *Pietrelor Doamnei*.

Unul dintre aceste drumuri face în deosebi să fie cunoscut, atât prin frumusețea lui aparte cât și prin originalitatea mijlocului de locomoție (călătoria pe plută) [2]). E acel al Bistriței — cale repede, cum o arată și numele — care taie deacurmezișul Carpații Moldovei, oferind un decor de priveliști alpine fermecătoare,

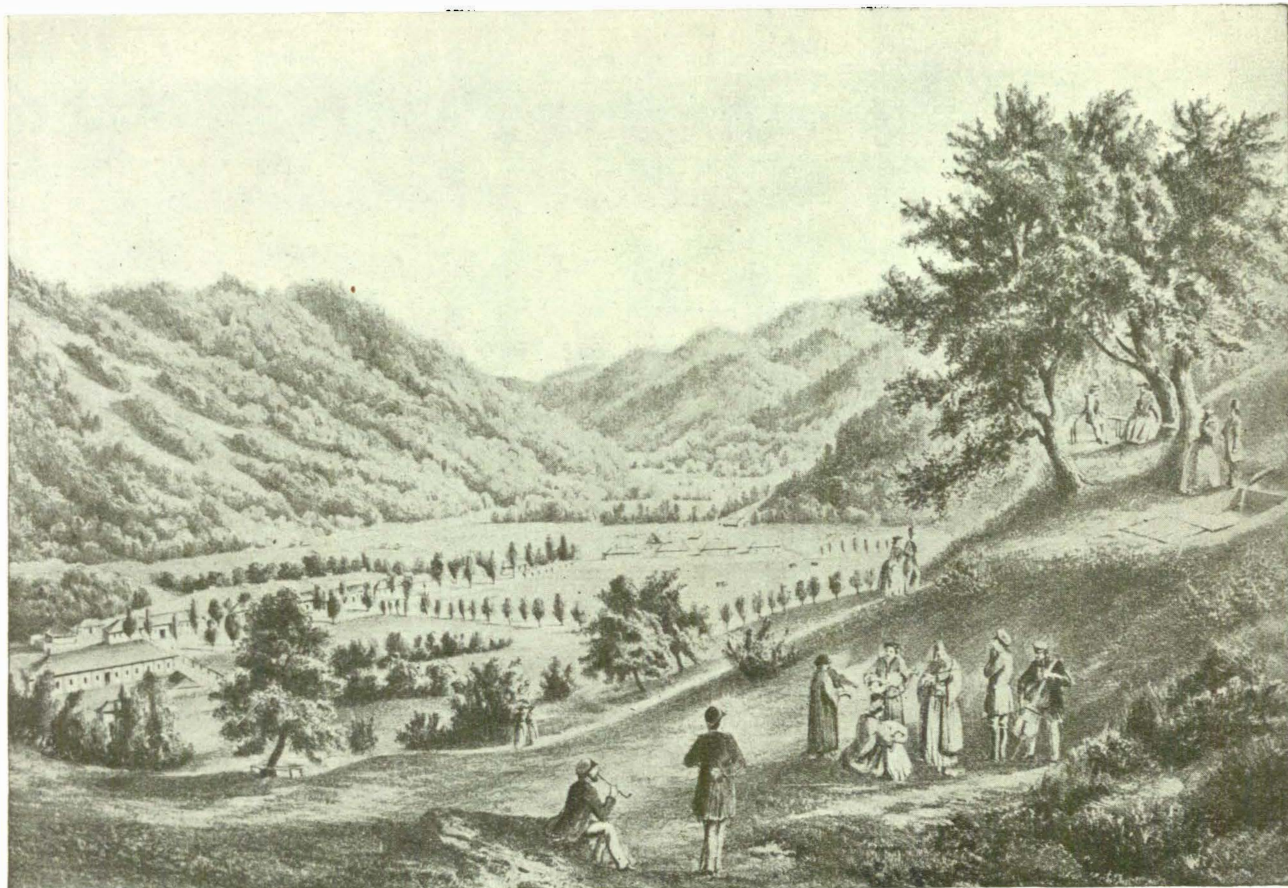
---

[1]) Desprindem câteva rânduri din impresiunile marelui critic de artă *Charles Diehl*, despre valoarea artistică a mânăstirilor bucovinene: « Mânăstirile din Bucovina formează unul din cele mai remarcabile capitole, nu numai ale istoriei artei românești, dar chiar ale istoriei picturei bizantine. In frescele ce le împodobesc se vede atotputernicia acelui Bizanț, care a fost în veacul de mijloc dascălul Europei răsăritene și a cărui acțiune, chiar atunci când împărăția Paleologilor s'a năruit, a stăruit să se simtă lungi veacuri în urmă, în țările românești ».

Ocupându-se de « măreața podoabă de picturi ce acoperă fețele din afară ale acestor biserici », Charles Diehl găsește că « în toată lumea bizantină nu se află nimic asemănător ». « Toată iconografia, toată arta Bizanțului trăiește în aceste picturi, cu toate înrâuririle apusene. La Voroneț, la Moldovița, la Sucevița și aiurea, pereții par acoperiți cu scoarțe din răsărit, de culori strălucite și s'a putut asemui pe drept această policromie somptuoasă cu decorul de mozaicuri ce acoperă fațadele Sfântului Marcu din Veneția sau a domului din Orvieto ».

[1]) *Țara de Sus* era împărțită, după D. Cantemir (Descriptio Moldaviae), în șapte ținuturi, între care cel mai însemnat al Sucevei cuprindea și regiunea munților Bistriței.

[2]) Coborîrea pe plute a Bistriței se face între Cârlibaba—Iacobeni și Gura Negrii—Răpciuni, în tot timpul verii, când e vremea frumoasă și nivelul apei ridicat; dacă apele sunt mici, plutele nu pot pleca decât la ore anumite, când se dă drumul « haiturilor » (un fel de ecluze).

PEISAJ BUCOVINEAN (LĂPUŞNA, LA 1859)
Litografie după F. X. Knapp, din Albumul « Illustrierte Bukowina ». (Colecţia Academiei Române)

înlănţuite aproape neîntrerupt, dela Cârlibaba şi până în preajma oraşului Piatra Neamţ [1]).

Popasul obişnuit în această călătorie pe apă se face la Broşteni sau Borca, iar coborîrea la Răpciuni, unde schitul izolat al *Durăului* şi mai cu seamă urcuşul pe *Ceahlău* ademenesc pe cei mai pretenţioşi turişti [2]).

Faima muntelui sfânt al Moldovei este atât de mare că îl găsim amintit chiar în scrierile străinilor, care au trecut prin ţările româneşti (Leslie Stephen) [3]).

Mai puţin sălbatici decât restul lanţului carpatic, munţii Moldovei au dat prilej omului să se aşeze în regiunile cele mai înalte. O populaţie robustă, mai puţin vioaie şi activă decât acea din Carpaţii Sudici, dar mai imaginativă, s'a stabilit în satele ce roiesc în umbra codrilor sau în lunci adăpostite, iar sub straşina muntelui întâlnim şi aici ctitorii aproape tot atât de vechi ca şi cele bucovinene, mânăstirile şi schiturile Domnilor şi boierilor moldoveni (*Neamţ, Agapia, Văratec, Secu, Râşca, Probota, Bistriţa, Pângăraţi, Horaiţa, Sihla, Săhăstria,* etc.).

Drumurile de legătură cu Transilvania pe la Prisăcani, Uz şi Oituz, folosite mult timp numai pentru schimbul comercial între cele două provincii, devin acum artere turistice pentru schimbul de vizitatori între staţiunile balneare situate pe ambele cline ale Carpaţilor *(Tuşnad, Borsec, Slănicul Moldovei).*

O anticipare a rostului turistic pe care-l pot avea aceste căi de munte, ne-o arată deschiderea recentă a drumului dela Bicaz la *Lacul Roşu,* care străpunge clina carpatică prin cele mai frumoase chei din ţară, făcând legătura directă între valea Bistriţei şi valea Mureşului.

Relieful specific al Moldovei dintre Siret şi Nistru — dealuri tăiate de cursuri de ape, cu lunci îmbrăcate în păduri de sălcii (Siretul), povârnişuri împânzite de pometuri şi vii *(Cotnari, Nicoreşti, Panciu, Costiugeni)*, apoi câmpia întinsă a Bugeacului cu ţărmurile îmbăiate de valurile Mării Negre — nu prezintă încă o valoare turistică, din cauza inferiorităţii căilor de comunicaţie şi a stărei edilitare înapoiate în care se află oraşele, lipsite de cel mai elementar confort.

Chemată de curând la o viaţă nouă, această regiune ar putea să-şi valorifice, pe lângă aspectele unui peisaj destul de variat, tot ceea ce o civilizaţie de veche origine a adus ca zestre pământului Moldovei răsăritene: *cetăţile* de pază la vadul Nistrului *(Hotin, Soroca,*

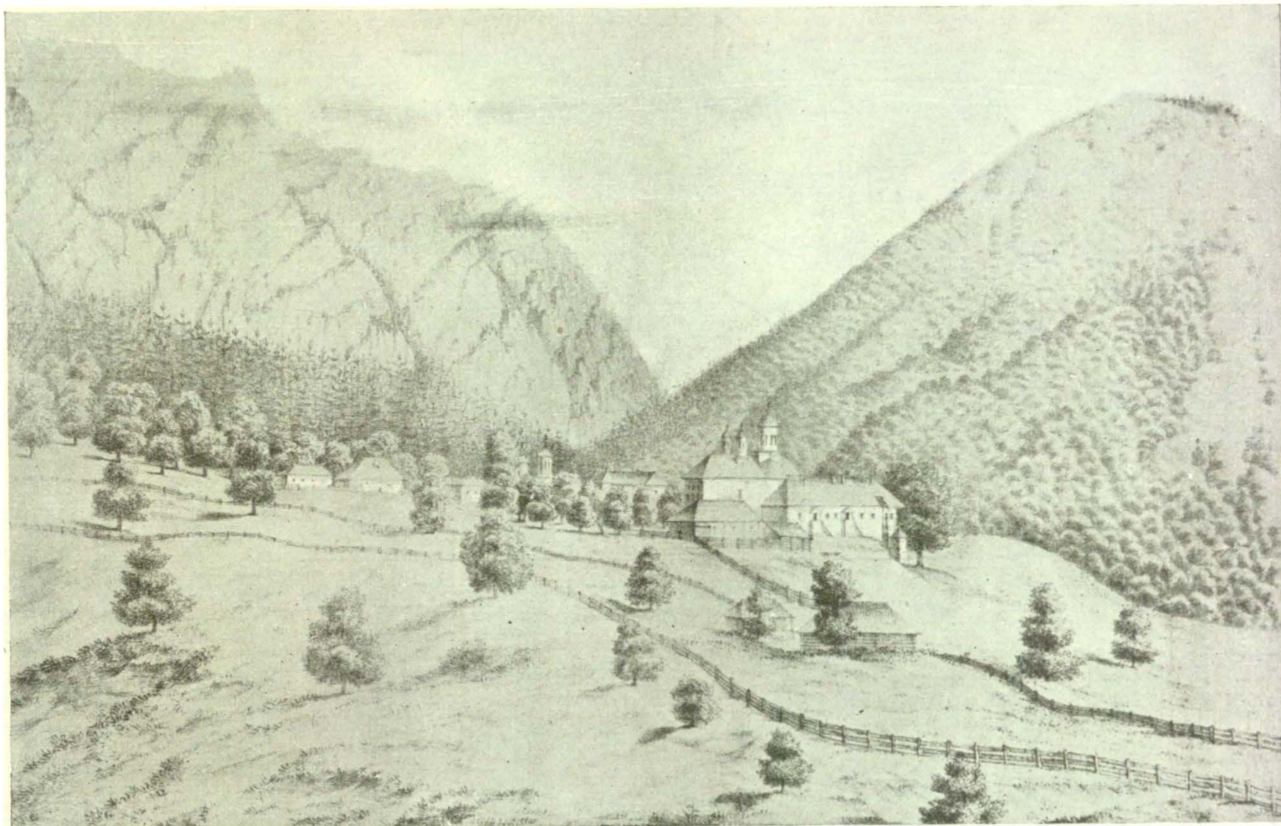
[1]) Frumuseţea Bistriţei moldovene a fost cântată de cei mai mari scriitori ai noştri (N. Gane, Al. Vlahuţă, M. Sadoveanu) şi este recunoscută chiar de popor.

« Bistriţă apă de munte,
Intre râuri tu eşti frunte »...

spune un cântec popular.

[2]) Dimitrie Cantemir vorbind de Ceahlău spune următoarele: « Dacă ar fi fost cunoscut în fabulele celor vechi, n'ar fi fost mai puţin vestit decât Olimpul, Pindul sau Pelias ».

[3]) Leslie Stephen. *The Playground of Europa.* London 1871.

SINAIA, LA 1861
Litografie de K. Danielis. (Colecţia George Olszewski)

Tighina, Cetatea Albă), construite sau amenajate rând pe rând de Genovezi, Moldoveni şi Turci; atâtea *mânăstiri* şi biserici cunoscute abia din nume; porturile dunărene *(Galaţi, Ismail, Tulcea, Sulina)*, în care se simte influenţa Levantului şi a Mediteranei şi, mai presus de toate, oraşul de veche tradiţie şi cultură, *Iaşii*, plin de amintirile vremurilor eroice şi de nenumărate monumente de artă din epoca de înflorire a Moldovei *(bisericile Trei Erarhi, Sf. Nicolae, Golia*, etc., *mânăstirile Cetăţuia, Galata)*.

ROMÂNIA, ŢARĂ DE TRECERE

Desvoltarea turismului depinde, într'o egală măsură, atât de însuşirile turistice naturale, cât şi de organizaţia tehnică a mijloacelor de comunicaţie şi de confort, la care trebue adăugată educaţia turistului.

Deşi situată la gurile Dunării, reprezentând puntea de legătură între Occident şi Orient, înzestrată cu posibilităţi turistice din cele mai variate (frumuseţea cadrului natural, pitorescul aşezărilor şi elementului uman, originalitatea mânăstirilor, bisericilor şi artei populare), nu se poate vorbi în România de un început de organizare turistică decât foarte târziu.

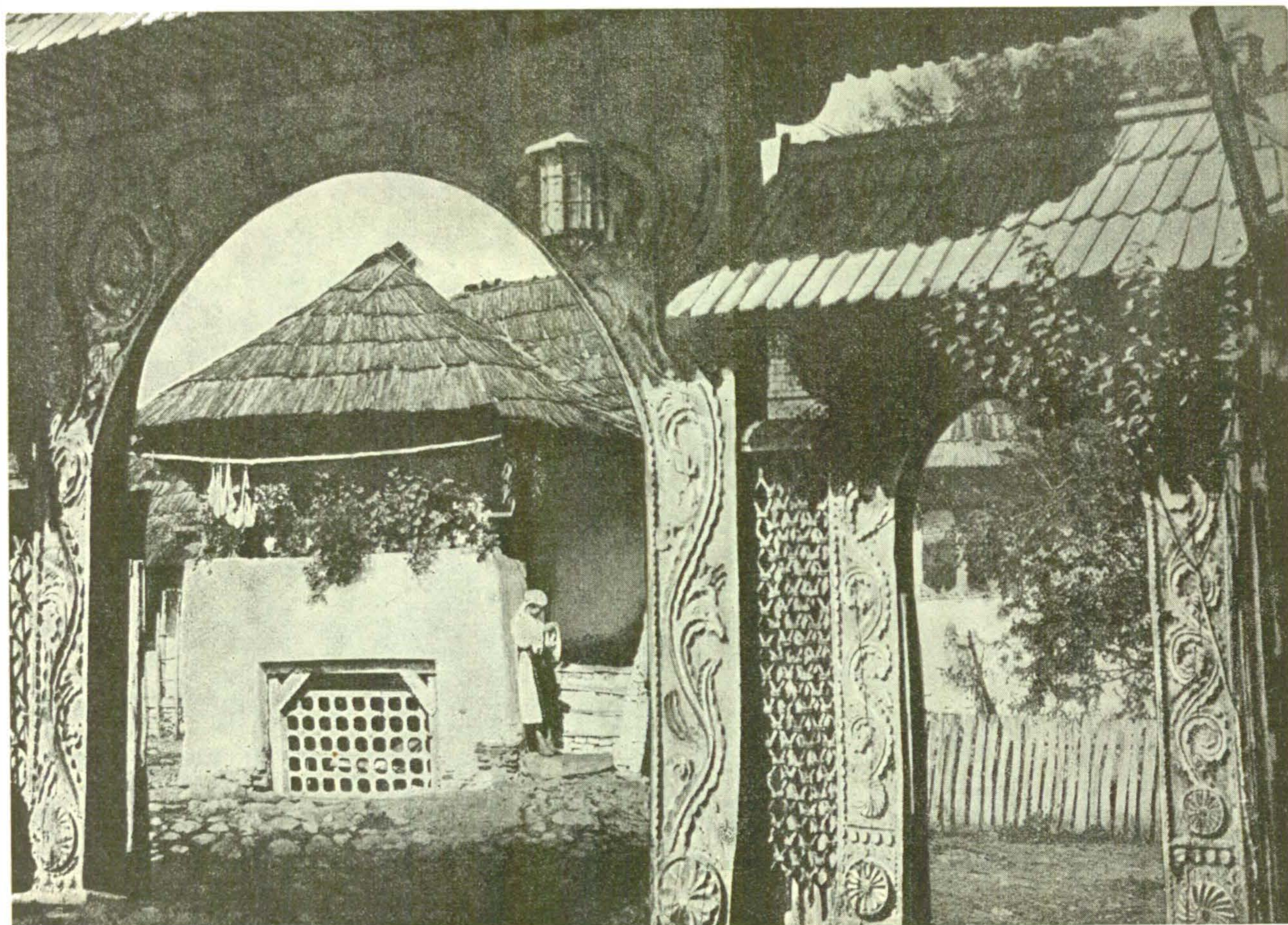
Astfel se explică de ce, dintre atâţia numeroşi călători străini, cari s'au perindat în cursul veacurilor prin ţările noastre, puţini s'au oprit să cunoască mai amănunţit frumuseţile pământului românesc.

Insemnările acestor călători, care încep de pe la sfârşitul veacului al XIV-lea [1]), formează un izvor de informaţie destul de temeinic asupra stării lucrurilor dela noi, dar preocupările lor politice sau negustoreşti nu le lăsau decât rareori răgaz să arunce o privire şi asupra peisajului românesc.

Aşa suntdepildă, în secolulal XIV-lea, *Fourqueveaux*, care străbate aproape întreaga Moldovă dela gurile Dunării, cu straşnice pescării, până la Hotin; ori *Lescalopier*, care descrie în treacăt câteva oraşe transilvănene. Tot pe atunci, italianul *Botero* vorbeşte despre salinele dela noi cu drobul ca « marmura sură ». Dela un alt italian, *Bandini*, pe vremea lui Vasile Lupu, avem cea dintâi însemnare a pitorescului Iaşilor; dar mai amănunţit, se opreşte sirianul *Paul de Alep* asupra aspectului oraşelor şi satelor noastre, în prima jumătate a secolului al XVII-lea.

Contemporan cu *Bandini*, misionarul slav *Bacsici* lasă importante însemnări mai ales cu privire la oraşele din Muntenia. Urmează apoi iesuitul *d'Avril*, care găseşte că « Moldova este una din cele mai plăcute ţări din Europa », italianul *Cornelio Magni*, francezii *Dupont* şi *Delacroix*. In timpul prosperei domnii a lui Constantin Brâncoveanu, ne-a rămas dela englezul *Paget* pe lângă o interesantă descriere a Bucureştilor şi aceea a altor localităţi din Muntenia şi Transilvania (Rucărul, Braşovul, Făgăraşul, Codlea, Ucea, « sat numai de români », « foarte încântătorul Po-

[1]) N. Iorga, *Istoria Românilor prin călători*, Ed. II, 4 vol. Bucureşti, Casa Şcoalelor, 1928.

POARTĂ ŢĂRĂNEASCĂ DE LEMN SCULPTAT DIN OLTENIA

rumbac», etc.); iar pe vremea primilor Cantacuzini, secretarul acestora, italianul *Del Chiaro*, — care în preţioasele sale însemnări dă şi o descriere generală a Munteniei, — se ocupă de bogăţiile ei, oprindu-se cu atenţie asupra principalelor oraşe (Bucureşti, Târgovişte, Câmpulung, Piteşti, etc.).

La începutul veacului al XVIII-lea, trece prin Principate negustorul englez *La Motraye*, care cunoaşte bine o parte din Muntenia, Dobrogea şi Basarabia, remarcând că «cea mai mare parte din locuitorii lor sunt Valahi şi Moldoveni». El întovărăşeşte, în a doua călătorie, pe regele suedez Carol al XII-lea, când a străbătut Ţara Românească dela Giurgiu în Ardeal.

Doi călători englezi *Porter* şi mai ales *Boscovich*, om cu reputaţie ştiinţifică, descriu Moldova pe vremea Domnitorului Grigore Callimachi (sfârşitul secolului XVIII).

Cam în aceeaşi vreme, italianul *Domenico Sestini*, după călătoria pe care a întreprins-o prin Muntenia şi Ardeal la Viena, dă la iveală lucruri interesante, ce nu fuseseră relevate de niciunul din călătorii apuseni până la el (sărbătorile şi şezătorile ţărăneşti, descrierea mormântului lui Neagoe Basarab la Curtea de Argeş, compunerea satelor româneşti din Ardeal, etc).

Mai importantă din punct de vedere turistic este călătoria învăţatului naturalist *Spallanzani*, care alături de observaţii ştiinţifice asupra regiunii miniere din Valea Prahovei, a închinat Carpaţilor pagini de cel mai desăvârşit entuziasm [1]).

Alt italian, *Lionardo Panzini* scrie de asemenea cu admiraţie despre Ţara Românească.

Tot cam din aceeaşi epocă datează descrierile călătorilor francezi: *Carra*, pentru care «anumite regiuni dela noi seamănă cu Champagne şi Burgundia» şi Contele *Alexandre de Hauterive*. Cartea sa (La Moldavie en 1785), reprezintă «cel mai distins document de înţelegere binevoitoare pe care vreun străin l-a dat până în timpul nostru despre Ţările Româneşti» (N. Iorga).

Un material imens pentru cunoaşterea Principatelor Române reprezintă cartea austriacului *Sulzer*, tipărită în 1781 la Viena, dar cu mai multă simpatie se ocupă de noi slavul italianizat *Raicevich* după ce a stat 11 ani în ţară.

In cartea sa, cu titlu foarte modest [2]), se găsesc câteva din cele mai frumoase descrieri pe care le-a dat vreun străin despre aspectul natural al ţării.

Contemporan cu Spallanzani, un alt naturalist, geologul austriac *Hacquet*, — care ne-a cunoscut bine, învăţând şi româneşte, — a străbătut în lung şi în

[1]) După Campanini: *Spallanzani, Viaggio in Oriente*, (Torino 1888), publicată cu ocazia comemorării lui.

[2]) Raicevich. *Osservazioni sulla Valachia e Moldavia*. Napoli, 1788.

ȚĂRANCE TORCÂND, LA TISMANA

lat Țările Românești. Impresiile lui de drum amintesc de Dorna, al cărei nume i se pare că înseamnă piatră, de Baia, Botoșani Hot:n. Din Ardeal descrie Săcuimea, amintește de Reghin și Bistrița, de Bârgău, Rodna și muntele Căliman, de mânăstirile și satele bucovinene; apoi descrie orașele moldovenești (Iași, Bârlad, Piatra, etc.), minunându-se de bogăția țării, acea « grădină roditoare și bine sădită ». Tot pe calea urmată de Hacquet străbate în 1782 Moldova, polonezul *Mikoscha*, iar abatele *Francisc Pizzigali*, în drum de la Milano spre Lwow, e primul călător occidental care cunoaște Bucovina (1789).

La începutul sec. XIX-lea, una din cele mai de seamă cărți asupra Țării Românești ne-o dă *Ludovic von Stürmer*, interesante fiind în special descrierea Turnului Roșu, a cursului Oltului, a noului drum (Via Carolina) construit sub Carol al VI-lea și al modului cum se călătorea pe acea vreme în căruța de poștă.

Italianul *Caronni*, academicianul englez *William Mac-Michael*, dar mai cu seamă alt englez *Wilkinson*, în călătorie prin Principate cam în același timp, rămân încântați de frumusețile naturale ale țării.

Aceleași aprecieri favorabile, însoțite și de o înțelegere mai reală a lucrurilor și a oamenilor dela noi, se întâlnesc la călătorii străini ale căror scrieri apar după revoluția lui Tudor Vladimirescu din 1821 (*François Recordon, J. H. Zucker, I. G. Kohl, Edouard Thouvenel)*. Deasupra tuturor trebue însă pusă cartea luxos editată și cu frumoase ilustrațiuni a prințului rus *Anatole de Demidov* (Voyage dans la Russie meridionale et la Crimée, par la Hongarie, la Valachie et la Moldavie, Paris 1840). Cartea acestuia constitue unul din cele mai prețioase izvoare, din toate punctele de vedere, cu privire la epoca Regulamentului organic în Principate.

De asemenea, între scriitorii străini cari ne-au cunoscut mai bine și ne-au descris țara, în sec. XIX-lea, un loc de frunte îl ocupă profesorul francez *Vaillant*. Timp de 34 ani, cât a stat în Muntenia, el a întocmit o serie de studii asupra Române:ei, sprijinit și pe numeroasele sale excursii. Una din acestea se ocupă de ascensiunea pe care a făcut-o pe Bucegi, în Iulie 1839, fiind întovărășit de slugerul Angelescu [1]).

Mai puțin cunoscute sunt excursiile făcute în Carpați, un pătrar de veac mai târziu, în 1866, de celebrul alpinist englez *Leslie Stephen* și tovarășul său *Bryce*, descrierea ascensiunii Bucegilor și a Ceahlăului, găsindu-se în *The Playground of Europe* (1871).

Odată cu războiul Crimeei, curentul de cunoaștere a Principatelor dela Gurile Dunării își face drum mai larg în Apus. Dintre numeroșii călători cari ne străbat

[1]) Descrierea ascensiunii se găsește în al treilea volum din « La Roumanie » (Paris 1849), la capitolul Orographie.

ţara, sau au ocupat funcţii temporare în ea, *Ulysse de Marsillac*, multă vreme profesor la şcoala militară din Bucureşti, manifestă o adevărată dragoste pentru « toată ţara locuită de neamul românesc ».

Pe lângă o închegată caracterizare a munţilor şi a râurilor dela noi, publicată în notele de călătorie, el e şi autorul unui ghid al Bucureştilor (*Guide du voyageur à Bucarest*, 1877), oraş pe care-l descrie în amănunte, dând de altfel dovadă că e şi un adânc cunoscător al vieţii populare, prezentată în diferitele ei aspecte sărbătoreşti (Colinda, Anul Nou, Boboteaza, Paştile, petrecerile pe iarbă verde, lăutarii, etc).

Contribuţii însemnate la cunoaşterea ţărilor noastre, în a doua jumătate a sec. XIX, mai aduc: scriitorul german *Richard Kunisch*, care relevă pitorescul Dunării la Porţile de fier, al Bucureştilor şi al mânăstirii Căldăruşani; englezul *J. H. Skeene;* francezii *Adolf d'Avril*, *Felix Martin*, care se ocupă în afară de oraşe, de cursul Dunării cu Delta; *Léon Hugonnet;* englezul *Henry C. Barkley*, vizitator al Dobrogei în timpul când se construia calea ferată Cernavoda-Constanţa; argentinianul *Antonio Massioti;* olandezul *Kuyper*, etc.

O menţiune specială trebue făcută în această epocă pentru trei călători ale căror scrieri aduc o contribuţie reală la cunoaşterea Transilvaniei. *A. de Gerando* (La Transylvanie et ses habitants); englezul *John Paget* (cartea sa a apărut şi în limba germană [1]), întovărăşit aproape pretutindeni în călătoriile sale prin Transilvania de conaţionalul său, artistul *G. Hering;* apoi germanul *Johann Michael Salzer*, paroh şi profesor în Mediaş (Reisebilder aus Siebenbürgen, Sibiu 1860). Peregrin şi iubitor al muntelui în acelaşi timp, acesta din urmă străbate o parte din munţii Bucegi şi face urcuşul pe Ceahlău.

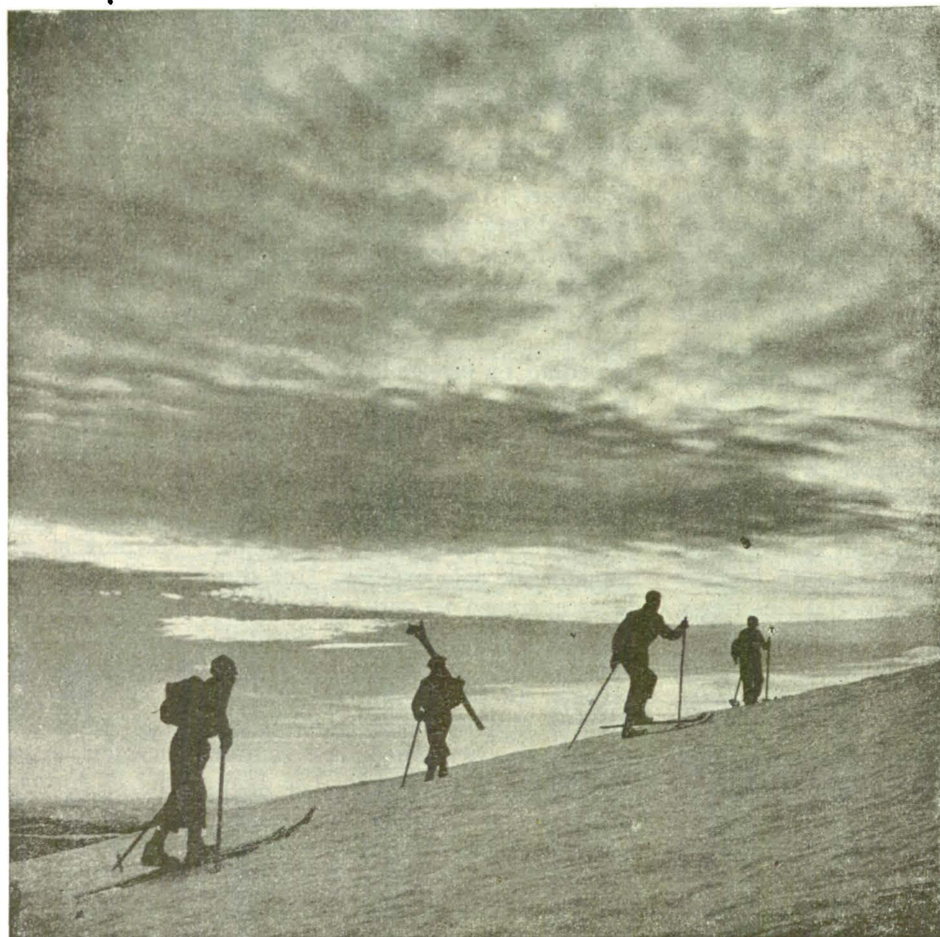
Alături de aceste descrieri de călătorie, înfăţişarea frumuseţilor naturale şi a pitorescului omenesc ne este redată, pe la mijlocul celui de al XIX-lea veac, de desenatorii francezi, cari au străbătut între 1830—1840 Moldova şi Ţara Românească, cu intenţia de a « culege sensaţii noui, aspecte inedite ale naturii şi a le fixa în desenuri asupra cărora reveneau apoi cu dragoste şi îngrijire » [2]).

Hector de Béarn în Basarabia şi Dobrogea, *Théodore Valerio* în Banat, Transilvania şi Muntenia, *Doussault* în Bucureşti şi pe Valea Oltului, dar mai ales *Michel Bouquet*, *Lancelot* şi *Raffet*, cercetători şi mai asidui au lăsat culegeri splendide de desenuri ori planşe colorate, înfăţişând aspectele cele mai felurite ale pitorescului ţării noastre [3]).

Bouquet e de altfel şi autorul celei dintâi serii de porturi populare româneşti, în planşe colorate.

Progresele pe care le face România în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, afirmarea sa ca unul din cele mai teminice state din Răsăritul Europei, apoi răsboiul şi reîntregirea ei în hotarele naturale dau prilej călătorilor străini să se oprească cu mai multă atenţie asupra noastră, să ne studieze ţara chiar de aproape, descoperind Europei o ţară nouă, cu valori turistice reale, în care peisajul se îmbină adesea cu o civilizaţie autohtonă de cea mai autentică originalitate.

Intre ei întâlnim tot mai mulţi oameni de artă şi de ştiinţă, cum sunt: *Henri Focillon*, *Paul Henry*,

SKIORI LA DEAL
Din «România», revista O.N.T.
Foto Tadeu

[1]) J. Paget. *Ungarn und Siebenbürgen*. 2 vol. Leipzig 1845.

[2]) N. Iorga. *Istoria Românilor prin călători*. Ed. II-a, 1929.

[3]) Ilustraţiile lui Bouquet au apărut întâia oară în *Albumul moldovalah* al fostului consilier francez la Bucureşti *E. A. Billecocq* (Paris, 1843), iar desenurile lui Lancelot în paginile revistei de călătorii *Le Tour du Monde* (1866); majoritatea acestor schiţe şi desenuri se găsesc în colecţiile Academiei Române şi ale Bibliotecii Universităţii din Cluj (donaţia Gh. Sion).

Charles Diehl care au relevat importanţa artei noastre bisericeşti; savanţi ca *Emm. de Martonne*, considerat drept unul din cei mai buni cunoscători ai României[1]; oameni de ştiinţă, scriitori, ziarişti, oameni politici, economişti de pretutindeni cum sunt: *Georges Detaille, R. Ficheux, F. Gerenzoni, Marcel Gillard, J. D. Hall, C. E. Hansen, H. A. Holmes, Carl Langercrantz, Paul Labbé, Paul Morand, R. Netzhammer, Hans Retzlaff, Lucien Romier* şi mulţi alţii, pe care spaţiul nu ne îngăduie să-i amintim, împreună cu fotografi vestiţi *(Kurt Hielscher, Bernatzik)*, sau case de filme de importanţă mondială (*Ufa*). Toţi aceştia s'au străduit să redea o icoană cât mai fidelă a României, contribuind la cunoaşterea şi la iubirea ei în ţările lor de origine.

SUB PORŢILE VECHIULUI SIBIU

EVOLUŢIA INIŢIATIVEI TURISTICE PARTICULARE

Am arătat însă că, până către jumătatea secolului al XIX-lea, cunoaşterea ţării, de călătorii veniţi de peste hotare, a fost numai un accident, datorită cu totul altor împrejurări decât celor care ţin de turismul propriu zis.

Ca ei să vină, atraşi fiind de frumuseţile naturale ale ţării şi totodată să rămână mai mult timp printre noi, trebuia ca noi înşine să ne cunoaştem şi să preţuim ţara sub acest unghiu şi să pornim o acţiune de propagandă dincolo de hotarele ei.

TURISMUL PE JOS SAU DRUMEŢIA

Premergătorii turismului românesc. Până la începutul sec. XX-lea, în România veche, turismul a fost practicat numai de o infimă minoritate, împărţită în două categorii foarte distincte. Cea dintâi, vilegiaturiştii şi oaspeţii mânăstirilor formează şi astăzi clientela staţiunilor noastre balneare şi climatice. In opoziţie cu acest turism, mai mult sedentar, a luat naştere una din ramurile turismului propriu zis, *turismul itinerant*, practicat de elementele tinere care, atrase în special de frumuseţile munţilor noştri, au început să şi le apropie trecând peste greutăţile ce aveau să le întâmpine, din cauza lipsei drumurilor de acces şi a caselor de adăpost.

Premergătorii acestui turism eroic dedicat muntelui românesc trebuesc căutaţi în ciobanii cari dealungul secolelor au cutreerat munţii cu turmele lor[1]) şi în ctitorii mânăstirilor sau schiturilor, retrase în păc urile acestora.

Aceştia au trezit dragostea de munte în scriitori de însemnătatea unui *Alecu Russo, Vasile Alecsandri* sau *Al. Odobescu* [2]).

[1]) Unul din studiile sale asupra României «*La Valachie*» a fost încoronat cu marele premiu al Academiei Franceze.

[1]) Vezi N. Dragomir. *Din trecutul oierilor Mărgineni.* Lucrările Institutului de geografie al Universităţii din Cluj. 1926.

[2]) Al. Odobescu, care cutreerase în parte Ardealul, şi-a manifestat dorinţa de a cunoaşte şi frumoasa staţiune Stâna

MÂNĂSTIREA STÂNIŞOARA (ARGEŞ)

Foto J. Fischer

MÂNĂSTIREA CURTEA-DE-ARGEŞ

Mai târziu, prima regină a României, *Carmen Sylva*, alegându-şi reşedinţa de vară sub poalele Bucegilor la Sinaia, a contribuit prin scrisul ei (Poveştile Peleşului), ca şi prin selecta ei societate, la deschiderea drumurilor către munte.

Nu e de mirare deci, că, după cum păstoritul şi cărăuşia sunt formele ancestrale ale turismului românesc, înfiriparea unei organizaţii turistice a pornit din cercurile intelectuale şi sub auspiciile regalităţii, domeniul de manifestare ales fiind tocmai frumoasa vale a Prahovei şi măreţul masiv al Bucegilor.

Aici îi întâlnim alături pe pictorul *Nicolae Grigorescu*, pe cunoscutul botanist *Grecescu* şi pe ministrul de lucrări publice de pe atunci *Barbu Delavrancea*, imortalizaţi în câteva scene creionate de însuşi « meşterul Nicu ».

Primele Societăţi de turism de munte. De altfel « *Societatea Carpatină din Sinaia* », care a desfăşurat timp de aproape 15 ani o activitate remarcabilă în Bucegi (desfundarea şi amenajarea peşterii Ialomiţei, deschiderea de drumuri, construcţia primelor case de adăpost la Caraiman şi Omul, organizare de excursii colective), — fusese deja întemeiată în 1895 de către fostul stareţ al mânăstirei Sinaia, arhimandritul *Nifon*, secundat de *Take Ionescu*, soţia sa, *Bucura Dumbravă*, etc.

de Vale, întemeiată de episcopia greco-catolică din Oradea (scrisoare adresată d-lui V. Borgovan, aflată în posesia prof. D. Goga). Dacă moartea nu l'ar fi răpit înainte de vreme, fără îndoială că am fi avut ocazia să savurăm pagini tot atât de însufleţite despre munte, ca şi cele pe care le-a dedicat Bărăganului, în al său *Fals tratat de vânătoare*.

Iar « *Societatea Turiştilor Români* », care ia fiinţă la începutul veacului nostru (24 Ianuarie 1903), are ca preşedinte pe însuşi *Regele Ferdinand*, iar ca secretar general pe *Al. Tzigara-Samurcaş*.

In ea găsim figuri proeminente ale intelectualităţii româneşti de pe atunci: Vintilă Brătianu, dr. I. Constantinescu, General Ionescu, S. Mehedinţi, L. Mrazec, Gh. Munteanu-Murgoci, V. Popovici-Hatzeg, M. Vlădescu, etc.

Societatea Turiştilor Români, deşi n'a avut decât o existenţă scurtă, până în 1916 [1]), a lăsat câteva realizări apreciabile (construcţia casei « Grindu » din Piatra Craiului, publicarea unui anuar), dar mai ales a format prima pepinieră de turişti, iubitori ai muntelui (*Bucura Dumbravă*, *N. Bogdan*, dr. *Ureche*, *Mihai Haret*, *Emanoil Bucuţă*, etc.) [2]). Aceştia sunt ctitorii viitoarei asociaţii de după răsboiu, « *Hanul Drumeţilor* » (15 Martie 1921), pornită să organizeze « turismul pe jos » sau « drumeţia », care pe de o parte e accesibilă tuturor claselor sociale, iar pe de alta e singura în măsură să ofere contactul direct cu natura.

Touring-Clubul României. Patru ani mai târziu, la sfârşitul anului 1925, grupul întemeietor al « Hanului Drumeţilor », precum şi alţi numeroşi aderenţi ai turismului carpatin transformă acest organism cu scopuri limitate în *Touring-Clubul României*. Această « asociaţie de turism şi pentru protecţia

[1]) Ea a fuzionat în 1931 cu Touring-Clubul României.

[2]) Vezi Em. Bucuţă. *Intâii drumeţi de munte în România*. Revista « România ». Anul II, Nr. 6, 1937.

BISERICA TREI IERARHI DIN IAŞI

naturii », capătă personalitatea juridică în Aprilie 1926, fixându-şi sediul la Bucureşti.

Prin contopirea vechilor societăţi de turism din Muntenia, prin înscrierea continuă de membri noui şi prin opera de promovare a turismului românesc, Touring-Clubul României devine în scurt timp cea mai temeinică asociaţie de turism din ţară. Răsunetul acestei activităţi depăşete în curând terenul de activitate a Bucegilor, resimţindu-se mai ales în Transilvania, provincie cu o mai veche tradiţie turistică, tributară în parte asociaţiilor de turism ale Saşilor şi Maghiarilor [1]).

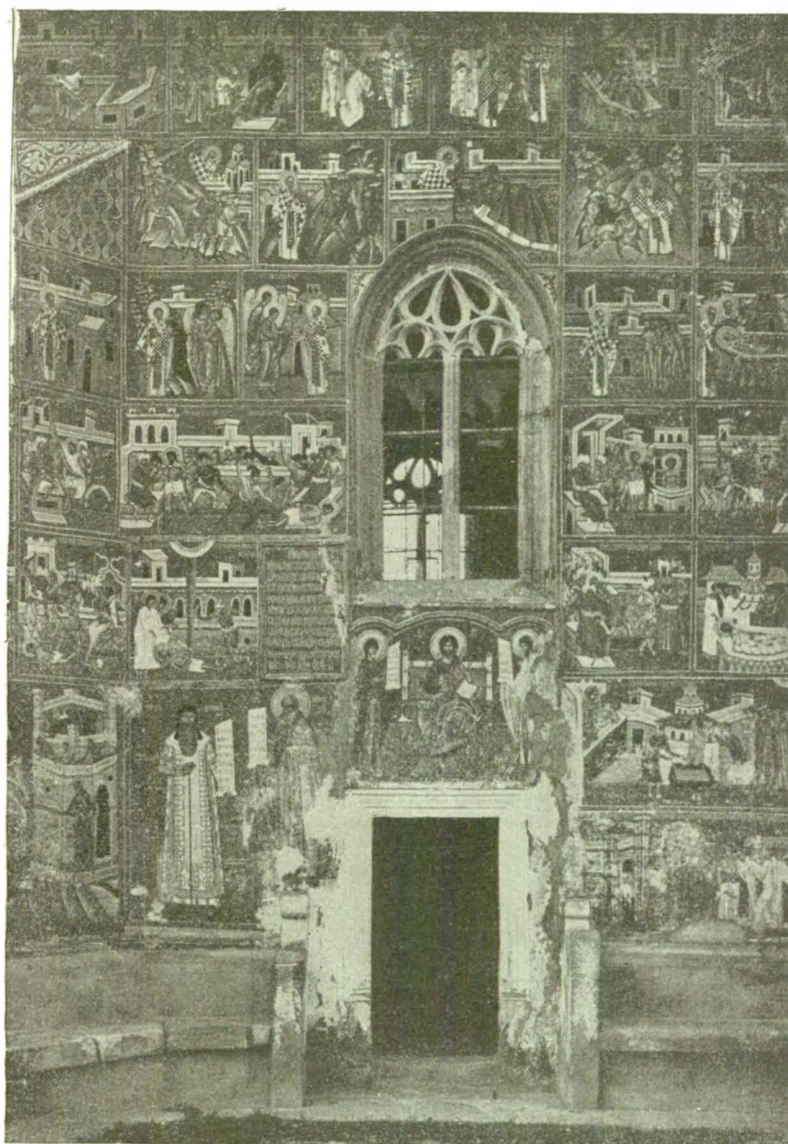
In Transilvania luase fiinţă, încă din Noemvrie 1921, graţie iniţiativei profesorului universitar şi membru al Academiei Române *Emil G. Racoviţă*, o asociaţie de turism « *Frăţia Munteană* » având un scop identic cu acela al Touring-Clubului României, activitatea primordială constând în cunoaşterea munţilor şi organizarea turismului de munte.

Această asociaţie e înglobată de asemenea în Touring-Clubul României, în 1933, după dorinţa expresă a preşedintelui fondator, mărind patrimoniul secţiei « Munţii Apuseni », care adoptă numele de « Frăţia Munteană », drept omagiu pentru acei cari au întemeiat, îndată după Unire, cea dintâi asociaţie turistică românească în Transilvania.

Dorinţa Românilor de a se afirma şi în domeniul activităţii turistice, pe acelaş plan cu minorităţile sasă şi maghiară, fac ca înfăptuirile asociaţiei să fie din cele mai fecunde şi cu perspective din cele mai îmbucurătoare în această provincie. Rând pe rând, la iniţiativa secţiunilor existente sau a locuitorilor regiunii, iau fiinţă secţiunile: « *Retezatul* » (1933), cu sediul în Deva; « *Maramureş* » (1934) la Sighet; « *Banat* » (1935) la Timişoara; « *Arad* » (1936); « *Satu Mare* » (1936), în oraşele cu aceleaşi nume; « *Munţii Făgăraşului* » la Sibiu (1938) [1])

Aceste secţiuni, la care se adaugă « *Secţiunea Alpină a Bucegilor* » cu sediul în Sinaia, precum şi secţia « *Bucovina* » cu sediul în *Câmpulungul Moldovenesc* (1928), ridică numărul secţiunilor T. C. R. la opt. Ele însumează, împreună cu Centrul din Bucureşti, un total de aproape 4.000 membri cotizanţi şi desvoltă o activitate turistică din cele mai remarcabile.

Activitatea constă din organizări de excursii colective, cursuri şi concursuri de ski, conferinţe de propagandă, serbări, construcţii de drumuri şi poteci, marcarea-lor [2]), publicarea de hărţi şi monografii turistice [3]), construcţii de case de adăpost, etc. Aceste case de adăpost s'au construit cu precădere în regiunile muntoase izolate şi în general sărace, oferindu-se astfel în mod indirect o sursă de câştig populaţiei nevoiaşe

INTRARE ÎN MÂNĂSTIREA VORONEŢ

Touring-Clubul României posedă 14 case de adăpost, răspândite în următoarele regiuni muntoase: Bucegi (2), Gârbova (1), Cristianul Mare (1), Retezat şi Vâlcan (4), Munţii Apuseni (5), Ţara Oaşului (1), Maramureş (1), Rarău (1). Situate la altitudini între 850—2.509 m, multe din aceste adăposturi pun la dispoziţia turiştilor esenţialul confortului modern.

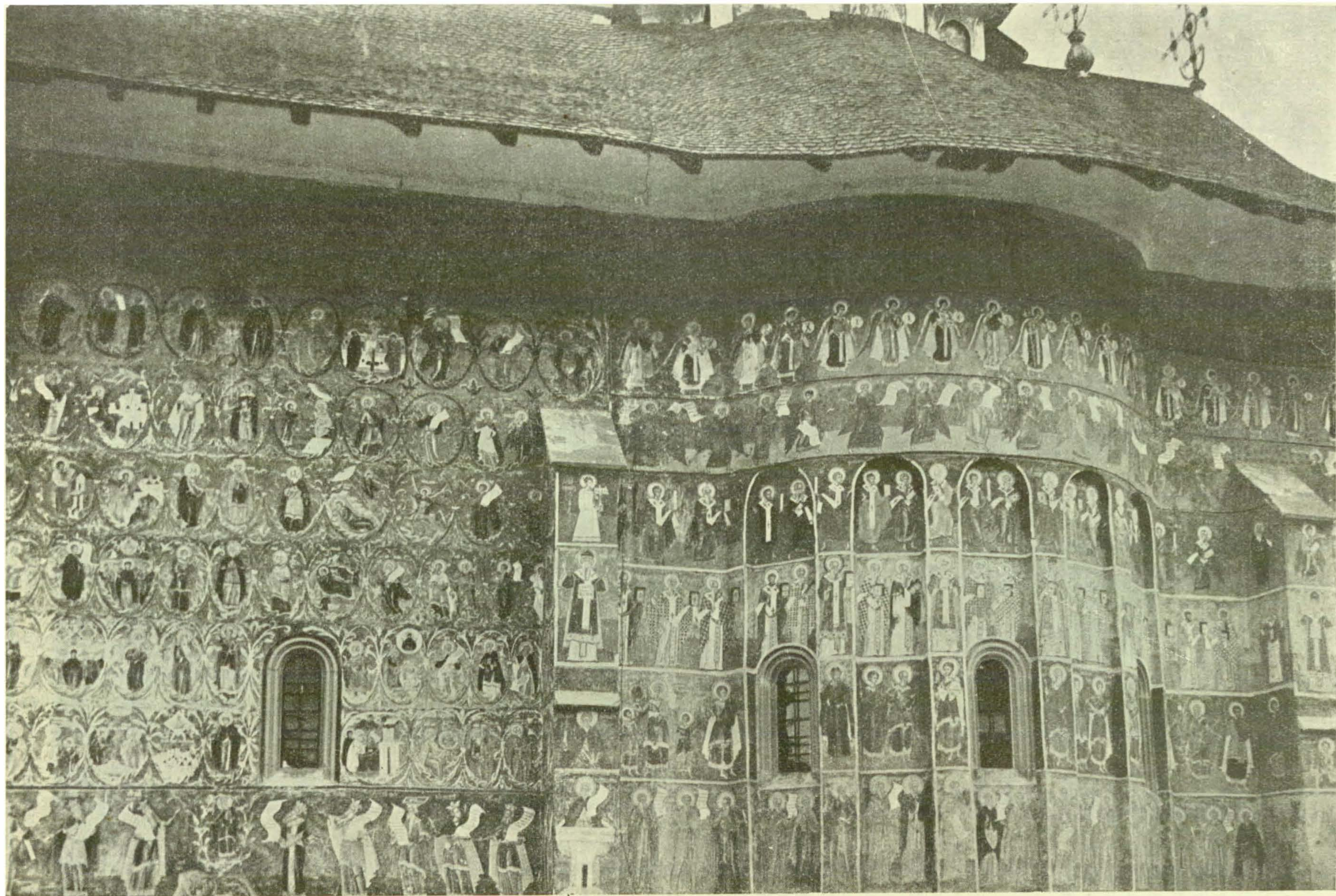
---

[1]) Cea dintâi secţiune a T.C.R. în Transilvania, secţia alpină « Braşov » se întemeiază în acest oraş (1927); urmând apoi în acelaş an secţia « Munţilor Apuseni » cu sediul în Cluj.

[1]) Secţia « Munţii Făgăraşului » a funcţionat câţiva ani în oraşul Făgăraş.

[2]) S'au marcat peste 1.000 km de poteci turistice, dintre care mai mult de $^2/_3$ sunt în munţii Transilvaniei.

[3]) A se consulta, mai departe, capitolul: *Literatura turistică*.

MÂNĂSTIREA SUCEVIȚA. FRESCĂ EXTERIOARĂ

Alte societăţi turistice. Aproape în acelaş timp cu societăţile vechi de turism munteneşti, activa în altă parte a ţării, în Moldova, secţia de turism a « *Societăţii de Gimnastică, Sport şi Muzică* » din Iaşi [1]), condusă mai întâiu de medicul general dr. Vicol şi apoi de fostul primar al Iaşilor Osvald Racoviţă.

Domeniul turistic a fost şi aici muntele [2]), *Ceahlăul*, având pentru Moldoveni acelaşi rol ca şi Bucegii pentru Munteni; iar mânăstirile din Neamţ [3]), unde-şi caută şi astăzi odihnă şi reculegere cărturarii ieşeni putându-se compara, într'o oarecare măsură, cu staţiunile climatice de pe valea Prahovei.

[1]) Activitatea Societăţii de Gimnastică, Sport şi Muzică, manifestată prin construcţia unei case de adăpost pe Ceahlău şi marcajul câtorva drumuri de acces, este secondată de propaganda şi îndrumarea pe care o desfăşoară Cercul turistic din Piatra-Neamţ condus de preotul C. Mătasă.

[2]) Dragostea pentru înălţimi s'a tradus mai puţin în înfăptuiri turistice decât în Bucegi, în schimb ea a inspirat nemuritoarele pagini ale lui *Calistrat Hogaş*.

[3]) Aici s'au întâlnit ani de-a-rândul cei mai de seamă scriitori şi reprezentanţi ai intelectualităţii ieşene: C. Stere, G. Ibrăileanu, Patraşcanu, etc. (M-rea Văratec), G. Panu, C. Hogaş (Schitul Durău) şi grupul scriitorilor Vlahuţă, Delavrancea, Caragiale, Artur Stavri, pictorul Grigorescu (M-rea Agapia), O. Botez, etc.

Acţiunea de cucerire a muntelui, pornită din iniţiativa Touring-Clubului României, a fost un îndemn pentru alte societăţi turistice mai mici, a căror contribuţie la promovarea şi afirmarea turismului românesc în munţi e în plină ascensiune.

Cele mai însemnate sunt:

« *Asociaţia drumeţilor din Munţii României* » (A.D.M.I.R.) care-şi desvoltă activitatea mai ales în masivele: Bucegi, Piatra Craiului, Făgăraş şi Iezerul — Bătrâna — Păpuşa. Asociaţia are: 4 secţiuni în oraşele: Ploeşti, Câmpulung-Muscel, Piteşti, Făgăraş; posedă 5 case de adăpost, situate în masivele: Bucegi, Piatra Craiului, Iezerul — Păpuşa şi pe versantul sudic al Munţilor Făgăraşului şi a început marcajul drumurilor de pe acest versant şi din masivul Piatra Craiului.

Asociaţia turistică «*România Pitorească*» (A.T.R.P.) posedă o casă de adăpost pe muntele Ciucaş, a marcat numeroase poteci în munţii Ciucaş şi Penteleu, organizează excursii şi editează un buletin lunar de informaţii turistice.

«*Clubul Alpin Român*» (C.A.R.) s'a dedicat în special ascensiunilor grele, iniţiând pe membrii săi în tehnica alpină modernă. Publică o frumoasă revistă trime-

SCHITUL DIN PEŞTERA IALOMICIOAREI
Din «România», revista O.N.T.

PIATRA MARE

strială « Buletinul Alpin » şi a marcat o reţea de poteci pe versantul sudic al Bucegilor.

«*Clubul Carpatin Român*» (C.C.R.) activează în masivele Bucegi şi Piatra Mare, posedând o casă de adăpost deasupra văii Jepilor (Bucegi).

«*Munţii Noştri*», cu sediul în Poiana Sibiului este o tânără asociaţie turistică, care activează în Munţii Lotrului, Cibinului şi Sebeşului. Ea e proprietara a trei case de adăpost, situate în aceste masive.

Numeroase alte asociaţii de turism sau secţiuni ale societăţilor sportive practică turismul de munte. Ele au, de cele mai multe ori, un caracter local, mărginindu-şi activitatea numai la propagandă şi organizări de excursii.

In această categorie intră asociaţiile: « *Dor de Ducă* » (Bucureşti), « *Amicii Predealului* », « *Clubul turistic din Oltenia* », « *Clubul Turistic Bănăţean* » (Caransebeş), « *Brădetul* » (Sibiu), etc.

Societăţile turistice săseşti şi maghiare. Un mediu mai favorabil, izvorît dintr'o stare economică superioară, dar mai ales înrâurirea mişcării turistice din Occident au dat putinţă de desvoltare unui turism mai activ în Transilvania, decât în vechea ţară, încă înainte de jumătatea veacului trecut.

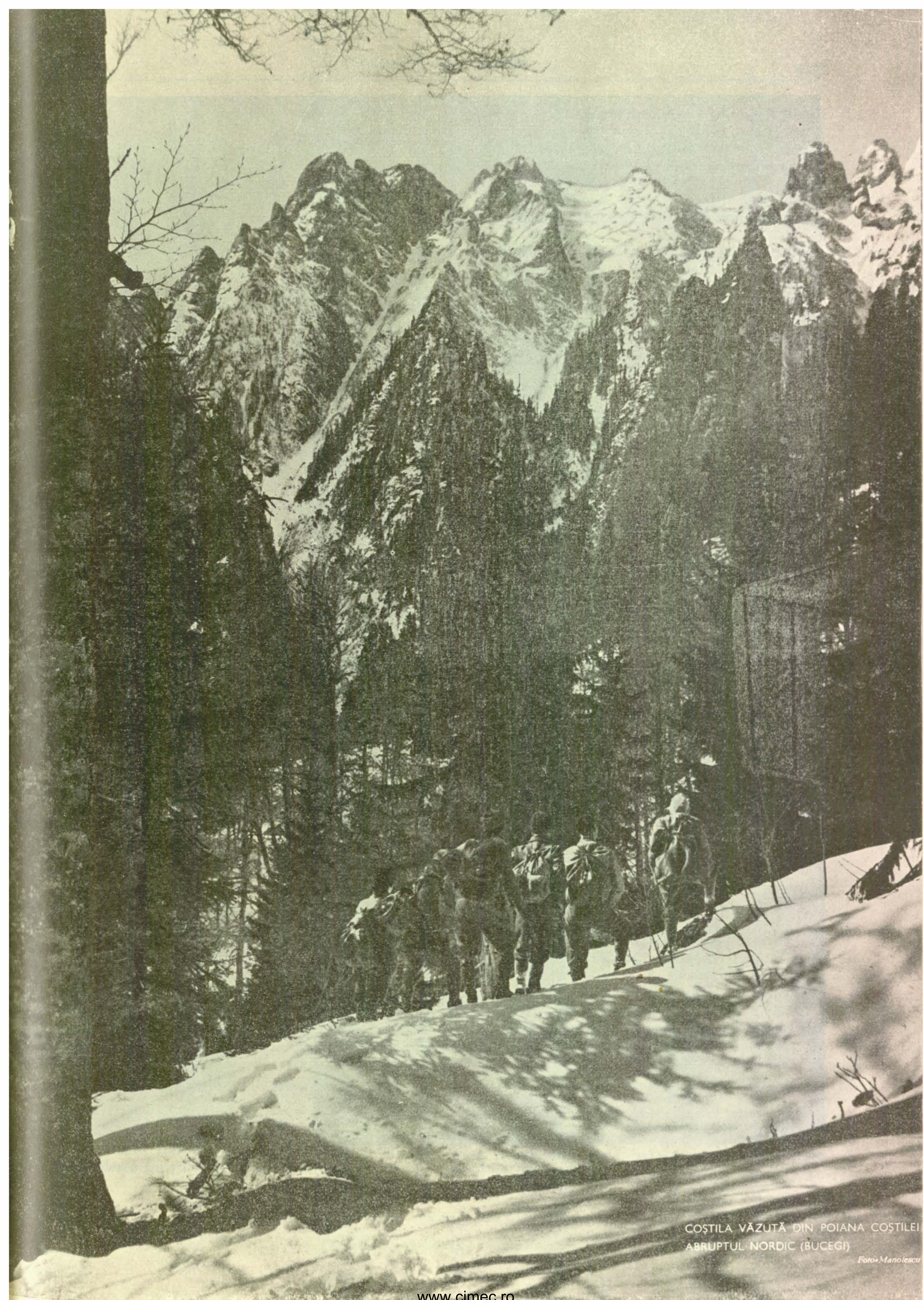
Baza acestei organizaţii turistice a fost dată tot de către munte (Munţii Făgăraşului, în deosebi), iar asociaţia turistică care a înscris cele mai însemnate contribuţii la această organizare este *Societatea Carpatină Ardeleană a Turiştilor din Sibiu* (« Siebenbürgische Karpathen Verein »), întemeiată în 1880 [1]).

Urmaşii coloniştilor aduşi în cursul secolelor din Suabia şi ţările Rinului sau ale Moselei, — graţie spiritului gospodăresc şi al unei solidarităţi etnice conştiente, — deşi nu formează decât o minoritate redusă ca număr, au reuşit să se impuie curând şi în acest domeniu de manifestare economică şi culturală.

[1]) Un amănunt puţin cunoscut este că mai înainte cu 7 ani dela înfiinţarea asociaţiei S.K.V. şi în acelaşi an cu întemeierea societăţii « Ungarische Karpathen Verein », al cărei sediu este la Käsmark, ia fiinţă la Braşov (10 Mai 1873) « *Societatea Alpină a Transilvaniei* » (« Siebenbürgischen Alpen Verein in Kronstadt »), având drept scop cercetarea Carpaţilor, îmbunătăţirea comunicaţiilor, organizarea de excursii, etc. O bună parte din membrii acestei societăţi era formată din Români, iar restul din Saşi ce locuiau în Braşov şi împrejurimi.

Cel dintâiu anuar al societăţii (*Erster Jahresbericht des S.A.K.*, Erstes Vereins-Jahr vom 23 August 1873 bis Ende December 1876) dă, printre cei 58 de membri, numele a 15 Români, dintre care doi făceau parte din comitetul director (avocatul Iosif Puşcariu din Braşov şi N. Penciu din Zărneşti), precum şi 13 membri ordinari (printre care George Dima, directorul liceului Ion Meşota, Ion Puşcariu, notar public din Bran, etc.).

Cât a durat această societate nu se ştie, probabil însă că ea a fusionat cu Societatea Carpatină Ardeleană din Sibiu, căci la întemeierea acesteia din urmă se găsesc mulţi membri ce făceau parte din S.A.T.

COŞTILA VĂZUTĂ DIN POIANA COŞTILEI
ABRUPTUL NORDIC (BUCEGI)

Foto Manolescu

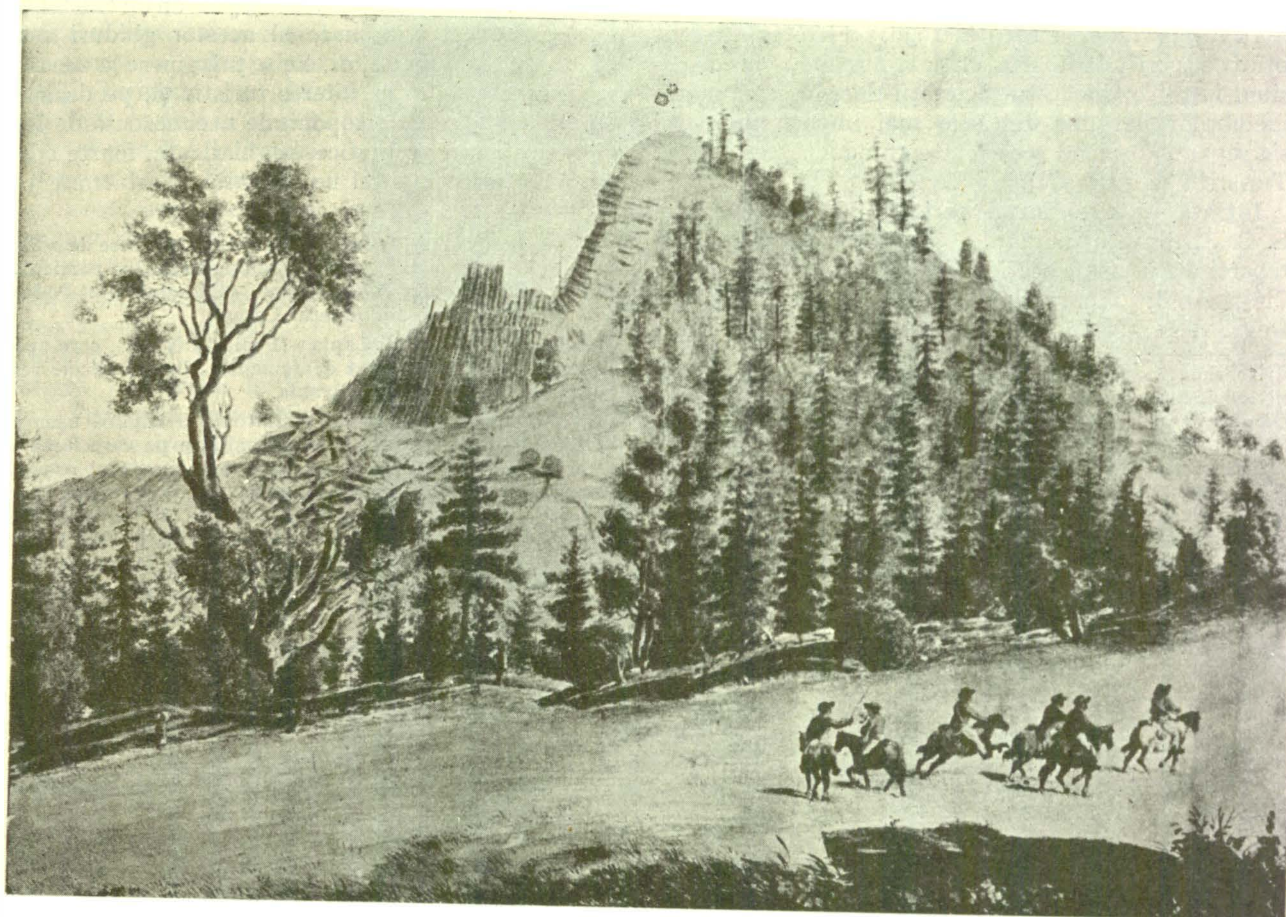

TURME IN CÂMPIA ARDEALULUI

Foto Val. Puşcariu

In cei 58 ani de existență, Societatea Carpatină Ardeleană și-a dat toată silința să desvolte spiritul turistic, să facă accesibili și cunoscuți Carpații, populației orășenești.

Limitată la început la munții Transilvaniei, ea și-a desfășurat activitatea, în primul rând, în următoarele masive: munții Făgărașului, Cibinului și Sebeșului; apoi în Piatra Craiului, Bucegi, Parâng, Călimani și Rodna, adică în munții vecini principalelor centre săsești, unde există 14 secțiuni (Sibiu, Brașov, Făgăraș, Șinca Mare, Agnita, Mediaș, Sighișoara, Reghin, Bistrița, Orăștie, Sebeș, Petroșani, Lupeni, Timișoara).

DETUNATA GOALĂ
După o litografie colorată de *J. Nerhanser*, 1802; Colecția *G. Sion*, Biblioteca Universității din Cluj

Incepând din 1920, câmpul ei de activitate se întinde și dincolo de fosta frontieră a Transilvaniei, în Valea Prahovei-Bucegi și în Bucovina, luând ființă două secțiuni noui în București și Cernăuți.

Societatea Carpatină din Sibiu posedă 21 case de adăpost în masivele muntoase amintite (casele: Parâng, Păltiniș, Naia, Surian, Bârcaciu, Negoiu, Lacul Bâlii, Bâlea, Sâmbăta, Urlea, Postovarul, Poiana Brașovului, Plaiul Foii, Piatra Craiului, Mălăiești, Bulboace, Vârful cu Dor, Archita, Tihuleț, Colibița și Ineu); ea este de asemenea proprietatea unei stațiuni de altitudine la Păltiniș (1403 m), în munții Cibinului.

In afară de ridicarea adăposturilor, cari au înlesnit pătrunderea turiștilor la culmile cele mai înalte, Societatea Carpatină Ardeleană din Sibiu a întreprins o stăruitoare acțiune de propagandă și de organizare a turismului de munte prin: excursii regulate, cursuri și concursuri de ski, școli de călăuze, posturi de prim ajutor medical, deschideri noui și semnalizări de poteci [1]), publicații de hărți și lucrări, destinate să pună în valoare frumusețile Transilvaniei, făcându-le cunoscute la cât mai mulți turiști [2]).

Anuarul pe care-l editează *(Jahrbuch für Siebenbürgische Karpathen Verein)*, unde s'au publicat descrierile excursiilor făcute de membrii societății și dările de seamă ale activității sale, se află în al 50-lea an de existență.

Societatea Carpatină Ardeleană din Sibiu numără astăzi 4.456 membri activi, dintre cari 4.049 în Transilvania.

Zece ani după întemeierea societății Carpatine Ardelene din Sibiu, Ungurii înființează o societate rivală în Cluj, cu același nume *(Erdély Karpat Egyesület)*. Tinzând dela început către realizări prea dis-

---

[1]) S.C.A. din Sibiu a marcat până în prezent peste 700 km de poteci în munții Transilvaniei.

[2]) Citâm câteva din principalele lucrări turistice, editate de S.C.A.: *Führer durch Hermannstadt und Umgebung; Kronstadt, Neuer Führer; Führer durch Stadt und Umgebung;* Bielz, *Reisehandbuch für Siebenbürgen*; Emil Sigerus, *Reisehandbuch für Grossrumänien.*

parate (creare de muzee, balneologie [1]), cluburi de ski, ciclism şi motociclism, etc.), societatea maghiară şi-a fărămiţat activitatea, în loc să acorde atenţia cuvenită turismului propriu zis.

Totuşi, graţie imboldului şi exemplului unor turişti mecenaţi ca *Czárán* şi *Pálfi*, apoi concursului material al Statului român, activitatea turistică a societăţii a putut să înregistreze, pe lângă organizarea de excursii, clădirea câtorva case de adăpost şi deschiderea de itinerarii turistice, dintre care cel mai însemnat este drumul care străbătea Cheia Turzii [2]).

In intervalul dela 1919 la 1930, societatea a trecut printr'o perioadă foarte critică, numeroasele disensiuni între conducătorii societăţii micşorând numărul membrilor, iar una din cele mai importante secţii s'a separat formând o societate autonomă (Societatea Turistică din Braşov).

Intrată în 1930 într'o perioadă de reorganizare, S. C. A. din Cluj numără astăzi peste 1.700 membri repartizaţi în 20 de secţiuni, ale căror sedii se află în: Cluj, Arad, Timişoara, Oraviţa, Bocşa Montană, Deva, Aiud, Tg.-Mureş, Reghin, Sf. Gheorghe, Mercurea Ciucului, Gheorgheni, Diciosânmărtin, Turda, Huedin, Dej, Zălau, Satu Mare, Baia Mare, Sighet. Ea este proprietara caselor de adăpost: Făget, din vecinătatea Clujului, Cheia Turzii şi Izvoare [1]).

Mai fecundă decât în organizarea efectivă a turismului, s'a arătat această societate în propaganda turistică prin scris. In afară de ghidurile care au apărut înainte de 1914 în limba maghiară, compuse de *Radnoti Dezsö, Teglas Gábor, Czárán Gyula, Vakar Arthur*, etc., asupra diferitelor regiuni ale Transilvaniei, S. C. A. publică revista « Erdely », aflată în al 34-lea an de existenţă [2]).

Defectul cel mai mare al acestor ghiduri a fost că, de cele mai multe ori, ele se mărginesc la descripţii vagi, lipsite de orice interes turistic şi, pe deasupra, autorii lor folosesc o toponimie necunoscută de localnici, cu numiri geografice maghiarizate, foarte adesea de o fantezie cu totul nestăpânită şi arbitrară [3]).

[1]) Prima lucrare serioasă despre apele minerale ale Transilvaniei, a fost editată de S.C.A. din Cluj (Dr. W. Hankó, *Die Bäder und Mineralwässer der Siebenbürgischen Handesteile*, 1900).

[2]) Cifra de 3.000 de membri atribuită în 1897 S.C.A. din Cluj este totuşi îndoielnică, căci S.C.A. din Sibiu, cu o organizaţie mult mai temeinică, n'avea la această dată — 17 ani după întemeiere — decât 1.637 membri, adică ceva mai mult decât jumătatea membrilor celei dintâi, întemeiată de abia de 6 ani.

[1]) S.C.A. din Cluj foloseşte de asemeni unele case de adăpost care aparţin composesoratelor sau societăţilor particulare: Bălan, Hăgimaş din judeţul Ciuc, « Căsoaia » din Podgoria Aradului, Poniasca din judeţul Caraş.

[2]) Revista « Turisták Lapja » (Foaia turiştilor), care apărea la Budapesta, a consacrat deasemenea câteva articole regiunilor muntoase din Transilvania.

[3]) Schimbarea toponimiei autohtone se explică uşor prin campania înverşunată de desnaţionalizare pe care fosta stăpânire maghiară a căutat s'o impună elementului românesc (Pentru detalii mai ample a se consulta: S. Opreanu: *Contribuţiuni la toponimia din ţinutul Săcuilor*, în lucrările Institutului de geografie al Universităţii din Cluj, Vol. II, 1926 şi Val. Puşcariu: *Un paradis du tourisme, la Transylvanie*, 1936).

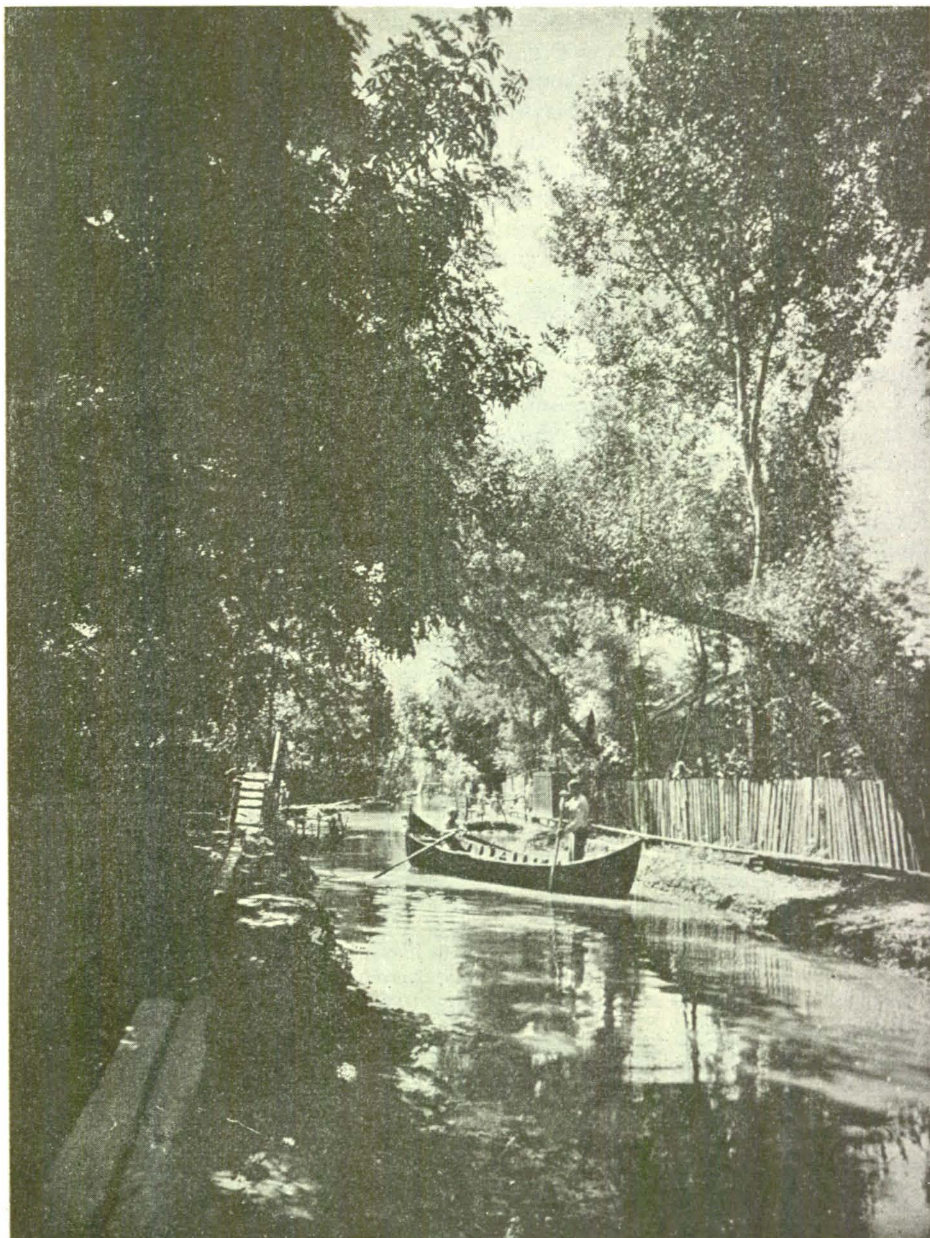

APUS DE SOARE ÎN DELTĂ

Alte societăţi turistice mai mici, sau secţii de turism ale societăţilor sportive maghiare practică de asemenea turismul, activitatea lor constând însă aproape numai din propagandă şi organizare de excursii colective [1]).

Federaţia Societăţilor de Turism din România. Numărul şi activitatea destul de însemnată a principalelor societăţi turistice din România le-a permis să se grupeze în «*Federaţia Societăţilor de Turism din România*», având drept scop să asigure turismului dela noi o conducere unitară care să coordoneze şi să intensifice activitatea acestor societăţi.

Conform legii pentru organizarea turismului în România, Federaţia Societăţilor de Turism are dreptul să controleze activitatea tuturor asociaţiilor federate, forul suprem de supraveghere şi control fiind însă *Oficiul Naţional de Turism*, reprezentat de drept, printr'un delegat, în comitetul de conducere a Federaţiei.

VÂLCOV

TURISMUL AUTOMOBILISTIC

Insemnătatea considerabilă pe care a avut-o iniţiativa particulară în promovarea turismului de munte este cu mult mai redusă în celelalte ramuri de turism itinerant (turism automobilistic, ciclism, camping, turism fluviatil şi maritim), fapt explicabil prin pretenţiile mai mari ale celor ce practică aceste genuri de turism.

Toate mijloacele de locomoţie care concură la desvoltarea lor cer o reţea bogată de şosele de bună calitate, hoteluri şi restaurante confortabile, pe care ţara noastră de abia în ultimul timp a început să le cunoască.

Menţionăm totuşi sforţările depuse de «Automobil Clubul Regal Român» din Bucureşti şi filialele sale din: Cluj, Iaşi, Cernăuţi, Chişinău, Timişoara şi Sibiu, pentru desvoltarea automobilismului, sforţări care s'au tradus mai mult pe teren sportiv decât pe cel turistic, prin: organizări de concursuri anuale, participări la competiţiunile internaţionale [1]).

In turismul propriu zis, opera Automobil-Clubului Român s'a manifestat prin: semnalizarea şoselelor [2]) şi indicarea distanţelor kilometrice [3]).

[1]) Dintre acestea se remarcă cu realizări mai pozitive: *Societatea turistică din Braşov* (Brassoi Turista Egyesület), care a deschis turiştilor masivul Piatra Mare, prin construirea pe acest munte a unei case de adăpost, a unei trambuline de ski, prin amenajări şi marcaje de poteci.

[1]) Cursa de coastă de pe platoul Feleac (Cluj) e înscrisă printre competiţiunile campionatului de coastă mondial, iar performanţele stabilite de automobiliştii români în *rallyeurile* internaţionale sunt remarcabile (Butculescu şi Urdăreanu se clasează primii în rallye-ul dela San Remo, iar P. Cristea în rallye-ul dela Monte Carlo). Totuşi numărul automobilelor aflate în circulaţie abia se apropie de 45.000, ceeace revine 1 automobil la 430 de locuitori.

[2]) In 1929 se semnalizează peste 9.000 km de şosele, majoritatea în măsura desfăşurării concursurilor autoturistice. Toate aceste lucrări în mare parte deteriorate, vor trebui refăcute şi puse de acord cu convenţia de uniformizare internaţională.

[3]) Automobil Clubul Regal Român a editat în 1928 o valoroasă călăuză «Ghidul drumurilor» (hartă 1.400.000), iar

Un oficiu de turism automobilistic funcţionează pe lângă biuroul central al A.C.R.R. din Bucureşti, punând la dispoziţia automobiliştilor străini şi români informaţiile necesare privitoare la starea drumurilor, stabilirea de itinerarii, indicarea de hoteluri, asigurări, garaje, taxe de circulaţie, etc.

Inmulţirea staţiunilor de benzină cu distribuţie automată, punerea în funcţie de către C. F. R. a unui serviciu de autobuse confortabil şi având curse regulate [1]) şi, mai ales, îmbunătăţirea simţitoare a reţelei şoselelor carosabile vor avea în curând o influenţă precumpănitoare în promovarea turismului automobilistic.

Construirea şoselei internaţionale Londra-Istanbul este de sigur menită să facă cunoscute peste hotare frumuseţile ţării noastre. Dintr'o lungime de 4.000 km, din această arteră de comunicaţie trec pe teritoriul României 916 km, dela Episcopia Bihorului până la Dunăre şi Marea Neagră [2]). Ea străbate, pe lângă aspecte geografice din cele mai pitoreşti, o parte din Munţii Apuseni, valea mijlocie a Mureşului, ţinuturile Sibiului şi Făgăraşului, frumoasele văi ale Timişului şi Prahovei, — străjuite de creste de munţi şi întovărăşite de numeroase staţiuni balneare şi climatice, — cele mai caracteristice oraşe ale Transilvaniei: Oradea şi Clujul cu monumentale clădiri moderne, cetatea istorică a Albei Iulii, Sibiul şi Braşovul cu vestigii din Evul Mediu, până dincolo de Capitală, spre întinsul Bărăgan, Dunăre şi Constanţa, — cel mai de seamă port la Marea Neagră şi nucleul în jurul căruia s'au desvoltat importantele staţiuni balneo-maritime dela Mamaia, Eforia şi Carmen Sylva.

Şoseaua Oradea-Bucureşti-Olteniţa va deveni în acelaşi timp axa principală pe care se vor putea grefa o serie de circuite automobilistice dintre cele mai variate (ex.: Sinaia-Braşov-Bran-Câmpulung-Târgovişte-Sinaia; Ploeşti-Braşov-Mânăstirea Cheia-Vălenii de Munte-Ploeşti; Sibiu-Mediaş-Sighişoara-Făgăraş-Sibiu, etc.).

în ultimul timp el publică o hartă lunară cu starea şoselelor naţionale şi judeţene din întreaga ţară.

[1]) La sfârşitul anului 1937 erau în funcţiune 60 de linii de autobuze exploatate de C.F.R. pe o reţea de peste 4.000 km; în 1938 numărul liniilor trece de 80.

[2]) Mai bine de 85% din traiectul şoselei este dat circulaţiei; întreaga lucrare urmând să fie terminată în cursul anului 1938.

CAMPINGUL

Campingul, sau găzduirea sub cerul liber, încetăţenit nu de mult timp în Europa, a făcut totuşi progrese mari în ţările Occidentale, unde au luat fiinţă cluburi de camping asociate într'o « Federaţie internaţională a Camping-Clubурilor » cu sediul în Londra[1]). Strâns legat de starea căilor de comunicaţie şi putinţele de aprovizionare, care la noi lipsesc în regiunile cele mai prielnice pentru desvoltarea lui, campingul este practicat de un număr restrâns de amatori: turiştii muntelui, automobiliştii şi vilegiaturiştii staţiunilor maritime.

Cea mai serioasă dintre asociaţiile care s'au ocupat de organizarea campingului la noi « *Prietenii Mării* » şi-a legat activitatea de litoralul Mării Negre, realizările înregistrate în cei 10 ani de existenţă fiind din cele mai promiţătoare.

Dela o tabără mică, organizată sub auspiciile A.N.E.F. la Eforie, care adăpostise în 1927 un număr de 342 persoane, asociaţia « Prietenii Mării », — după ce-şi procură materialul propriu de campament, material sportiv, etc., — ajunge să găzduiască un număr de 957 persoane (vara anului 1935) dintre cari numeroşi străini, graţie propagandei desvoltate peste hotare [2]).

Varietatea reliefului ţării, bogăţia staţiunilor balneare şi climatice, vechile aşezăminte religioase sau monumente artistice (biserici, mânăstiri, cetăţi) şi pitorescul aşezărilor omeneşti sunt de sigur condiţii prielnice pentru promovarea acestui fel de turism în România, îndată ce lipsurile şi greutăţile actuale vor putea fi înlăturate.

TURISMUL DE APĂ

Ţară de ape tot atât cât e de munte, stăpânind litoralul Mării Negre pe o în-

[1]) O asemenea asociaţie a fost întemeiată şi la noi în 1933, dar activitatea ei s'a redus la proiectul unui lagăr pe malul lacului Snagov; iniţiativa luată de Turing-Clubul României (afiliat în 1934 la Federaţia internaţională de camping) n'a adus nici ea un rezultat pozitiv.

[2]) Numărul străinilor: Cehi, Polonezi, Turci, Egipteni, Sirieni, Germani, Unguri, Austriaci, Italieni, Americani, care au petrecut vara în taberile asociaţiei « Prietenii Mării » creşte dela 2, cât era în 1927, la 490 în 1935, depăşind pe al românilor (467).

FÂNTÂNĂ TURCEASCĂ LA BALCIC

MĂGURA. [illegible] SPRE BUCEGI

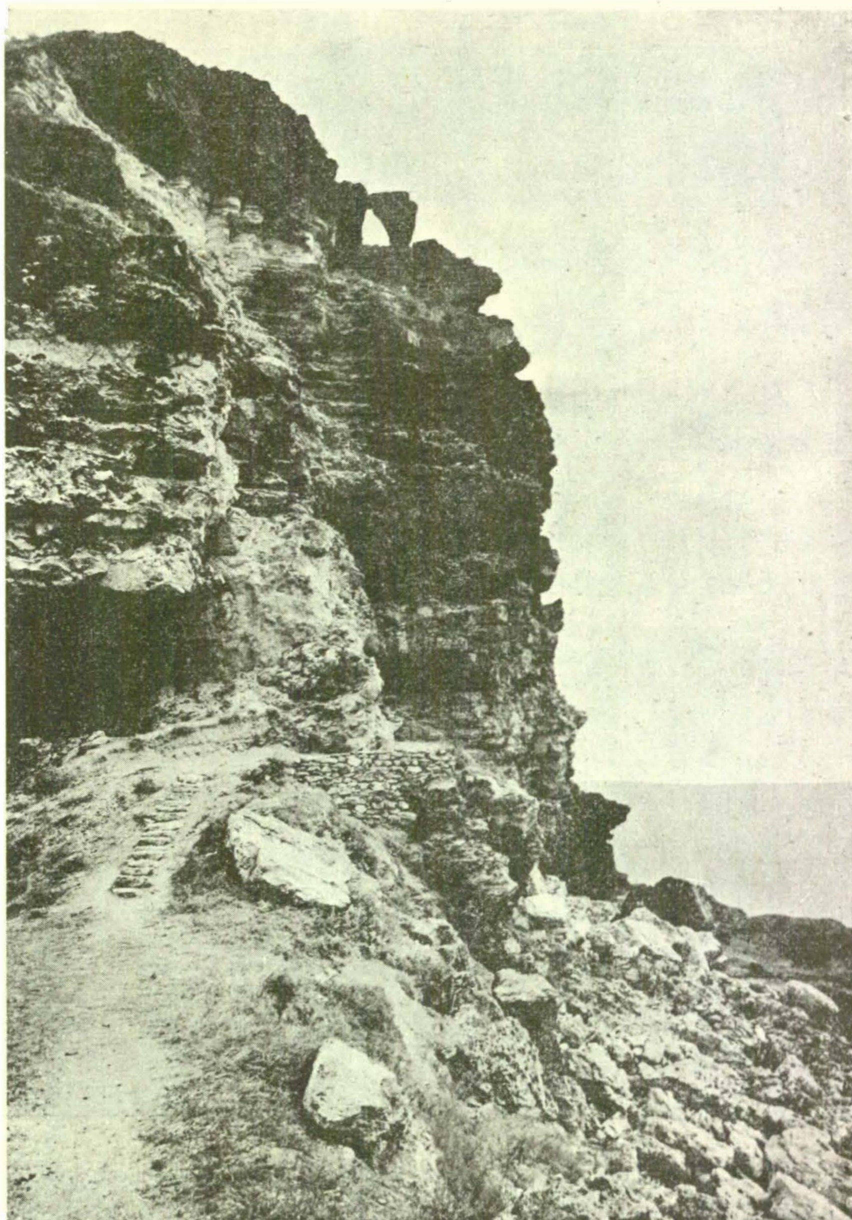
Foto Dick Dietrich

AMURG PE MARE

tindere de 454 km, Dunărea pe cea mai însemnată parte a cursului ei cu numeroase revărsări, canalurile şi lacurile din Balta Brăilei şi Deltă, bogatele râuri de munte pe care plutăritul e încă în floare (Bistriţa, Ceremuş), — România are îndestulătoare însuşiri, spre a câştiga şi pe acest tărâm atenţiunea turiştilor. O « Ligă navală » entuziastă, încă pe drumul de iniţiere şi de îndemn, caută să popularizeze acest gen de turism, pe când cluburile nautice se străduiesc să scoată la iveală anumite realizări practice, care să atragă tinerimea (şcoli de înnot şi de vâslit, excursii, crearea de staţiuni de popas şi cabane de adăpost, etc.).

Iniţiative asemănătoare sunt pe cale de înfiripare în regiunea râurilor de munte (Bistriţa Moldovei, Valea Râului din Maramureş), unde călătoria pe plută este un foarte nimerit mijloc de propagandă pentru turismul de apă [1]).

CAPUL CALIACRA

TURISMUL DE IARNĂ

Culmile lanţului carpatic şi ale masivelor care se integrează lui n'au fost mult timp cercetate de turişti decât în timpul sezonului de vară. Podişurile şi crestele lor dantelate cunosc însă de câtva timp tot mai mulţi admiratori în timpul iernii, datorită sporturilor de zăpadă şi în special practicei skiului.

Pe lângă folosul şi satisfacţia incomparabilă pe care a adus-o turistului iarna la munte, practica skiului a început să aibă şi alte rosturi mai apropiate de viaţa zilnică. Ea a schimbat în ultimul timp înfăţişarea multora dintre aşezările omeneşti din preajma muntelui. Viaţa acestora nu mai hibernează trei-patru luni, în aşteptarea vremii bune ci a descoperit un nou izvor de îndestulare şi de câştig. E un fenomen pe care-l cunosc de multă vreme localităţile din munţii Austriei, Elveţiei, Italiei nordice, etc., şi care se înstăpâneşte şi la noi.

Valea Prahovei cu Sinaia, Buştenii, Predealul, după starea de linişte a lunilor mohorîte de toamnă, cunosc o viaţă nouă, odată cu căderea zăpezii. Din trenuri coboară zilnic, în ajun de sărbători, mii şi mii de skiori. Acelaşi fenomen se observă şi de cealaltă parte a Carpaţilor, în Poiana Braşovului de sub Cristianul Mare, sau pe muntele Piatra Mare.

El nu se mărgineşte numai asupra acestei regiuni, unde abundă sportivii Capitalei, ci s'a întins neaşteptat de repede aproape în întreaga regiune muntoasă a ţării. In Banat — pe Muntele Mic, — în munţii Coziei, ai Leaotei, ai Făgăraşului, în jurul staţiunii climatice dela Păltiniş (munţii Cibinului), la Abrud, Muntele Băişoara şi Stâna de Vale din Munţii Apuseni, în munţii Călimani, Bârgău şi Rodnei ca şi în cei mai depărtaţi ai Maramureşului şi Bucovinei, iubitorii iernii îşi îngroaşă numărul şi pornesc la asaltul culmilor.

In mai puţin de 10 ani, cea mai mare parte din munţii noştri au încetat să mai fie pustii în timpul iernii, chiar dincolo de limita aşezărilor omeneşti. Casele societăţilor turistice şi sportive din Bucegi, de pe Cristianul Mare, Piatra Mare, dela Bâlea, Păl-

[1]) Pentru turismul fluviatil şi maritim a se consulta şi capitolul privitor la instituţiunile de stat în sarcina cărora se află la noi promovarea celorlalte genuri de turism (turism fluviatil şi maritim, turism feroviar, turism aerian, etc.).

BALCIC — JELALGI
Din « România », revista O.N.T.

Foto Nic. Bălan

tiniș, Colibița, forfotesc de turiști. Altele mai noui în Retezat, pe Muntele Mic în Banat, la Muntele Băișoara și Vlădeasa (Munții Apuseni) Lacul Roșu, Lutoasa (în Maramureș) în regiuni minunate pentru practica skiului, așteaptă o clientelă turistică tot atât de numeroasă, ajutând mișcarea de cucerire a muntelui în timpul iernii.

Cursurile și întrecerile puse la cale de Academia Națională de Educație Fizică, de batalioanele de Vânători de munte, activitatea desfășurată de cluburile de ski și societățile de turism, solicitudinea ce o arată O. N. T. [1]) sunt fără îndoială menite să deschidă turismului de iarnă și practicei skiului perspective nebănuite în toate aceste regiuni muntoase, aducând cu ele, pe lângă un câștig populației localnice, un folos mult mai însemnat de sănătate și împrospătare morală, în mijlocul naturii, pentru toată populația orășenească a țării.

ORGANIZAREA TURISMULUI OFICIAL

Toată activitatea asociațiilor amintite a pornit din inițiativă particulară.

Turismul ca preocupare de Stat, — reprezentând o organizație oficială prin intermediul căreia să se exercite acțiunea guvernului în materie de turism, — este un aport foarte recent în viața turistică a României.

Premergătorii lui îi găsim tot între turiști, căci întâiele încercări de legiferare au venit din partea unora din conducătorii sau membrii influenți ai acestor asociații (Prof. *Emil Racoviță*, gen. dr. *N. Vicol*, *Em. Bucuță*).

Plănuit încă de pe atunci (1924) ca un organism oficial, care să dea îndrumări turistice în direcția folosului obștesc și a interesului național, să organizeze propaganda în țară și străinătate pentru cunoașterea stațiunilor balneare, climatice și turistice, cât și să vegheze la conservarea tuturor atracțiilor turistice — frumuseți naturale și manifestări artistice ale elementului omenesc, — « Oficiul Național de Turism » ia ființă în 1926 prin legea sanitară, fiind încorporat la Ministerul Sănătății. Atașat administrației stațiunilor balneo-climatice și lipsit de resurse bugetare, el a trecut la Direcția Educației Poporului (1930) din Ministerul Muncii, apoi la Ministerul de Instrucție, înainte ca să-și fi creat un început de organizare.

[1]) In ultimii ani s'au construit trambuline pentru sărituri la Predeal, Poiana Brașovului și Piatra Mare.

Aceeaşi soartă o are «Consilieratul pentru pregătirea organizării turismului în România», — întemeiat pe lângă preşedinţia Consiliului, la sfârşitul guvernării Vaida (Noemvrie 1933), cu rost de propagandă şi legături internaţionale, — cât şi încercarea ultimă a Ministerului Sănătăţii de a legifera turismul, punându-l în strânsă legătură cu staţiunile balneare (proiectul generalului dr. Vicol) [1]).

ORGANIZAREA ŞI FUNCŢIONAREA OFICIULUI NAŢIONAL DE TURISM

In sfârşit, după atâtea iniţiative părăsite şi peregrinări pe la diferite departamente, ia fiinţă — prin legea din 29 Februarie 1936, — la Ministerul de Interne, organizaţia de stat turistică, plănuită cu un deceniu în urmă, sub acelaşi nume de «*Oficiul Naţional de Turism*».

Născut pentru a crea condiţiuni prielnice desvoltării turismului, Oficiul Naţional de Turism şi-a fixat dela început, pe lângă un program de organizare turistică, ajutorarea, îndrumarea şi coordonarea activităţii turistice din iniţiativă privată.

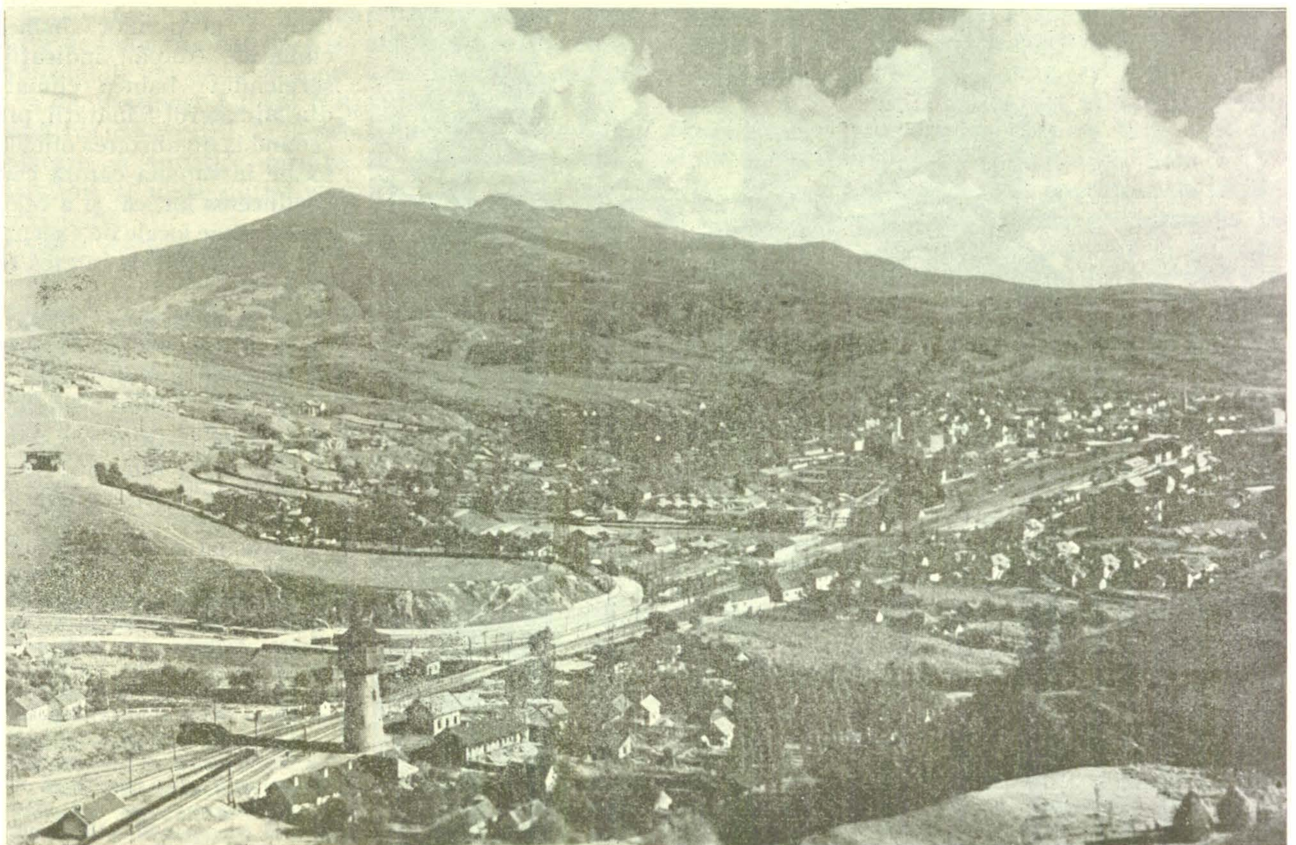
Principalele sale atribuţiuni se pot rezuma la următoarele: studiază mijloacele de desvoltare ale turismului, printr'o cooperare directă cu toate instituţiile de Stat, judeţene, comunale sau particulare; pune la dispoziţia publicului toate informaţiile privitoare la turism, organizând în acelaşi timp propaganda turistică prin ghiduri, broşuri, afişe, călăuze, filme, reviste turistice, conferinţe la radio şi orice alte publicaţii destinate să răspândească gustul turismului în masele largi ale populaţiei.

Tot în sarcina O. N. T. sunt: luarea tuturor măsurilor care tind să îmbunătăţească mijloacele de transport, spre a înlesni circulaţia turiştilor români şi străini; realizarea confortului necesar, printr'un control riguros al hotelurilor, pensiunilor, restaurantelor şi caselor de adăpost; construirea de hoteluri precum şi orice lucrări de înzestrare folositoare turismului; stimularea, sprijinul şi crearea oricăror mijloace de comunicaţie menite să favorizeze turismul.

In ceea ce priveşte propaganda turistică, Oficiul Naţional de Turism organizează expoziţii de turism în ţară, participă la toate manifestările turistice din străinătate şi la congresele internaţionale, sprijinind societăţile turistice româneşti şi toate manifestările cu caracter cultural sau economic, care pot contribui la stimularea şi atragerea turiştilor străini în România.

Toate manifestările şi mişcările cu caracter sportiv, asociaţiunile alpine, cluburile de automobilism şi ciclism îşi coordonează şi întăresc activitatea lor printr'o strânsă şi constantă colaborare cu Oficiul Naţional de Turism.

[1]) Manifestările disparate ale oficialităţii în această perioadă critică, lipsite de o îndrumare temeinică (oficiul turistic al C.F.R., sau serviciile turistice ale unor municipii) au ajutat prea puţin cauza turismului românesc. Numai serviciul de turism de pe lângă Ministerul de Externe şi-a avut un rost turistic, mărginit, însă, la întreţinerea propagandei şi relaţiilor cu străinătatea).

MUNŢII PARÂNGULUI ŞI PETROŞANII

Conducerea şi administrarea acestui oficiu este încredinţată unui director, ajutat de Consiliul Superior al Turismului, compus din delegaţi ai diferitelor instituţii a căror activitate poate interesa turismul. Acest consiliu face propunerile pe care le crede necesare desvoltării turismului.

Organele exterioare şi auxiliare ale O. N. T. sunt *oficiile locale de cură şi turism*, în competenţa cărora intră toate chestiunile ce prezintă caracter turistic sau climatic, precum şi cele cu caracter administrativ în staţiunile balneare.

INFĂPTUIRILE OFICIULUI NAŢIONAL DE TURISM

Importanţa pe care o poate avea, asupra desvoltării turismului românesc, întemeierea Oficiului Naţional de Turism, după o funcţionare care abia a împlinit patru ani, este greu de apreciat. Cele ce urmează vor schiţa totuşi, pe lângă rosturile acestui oficiu ca organizaţie de Stat de sine stătătoare, înfăptuirile de până acum şi programul de realizări viitoare, pentru promovarea turismului românesc.

Punerea în valoare a frumuseţilor unei ţări cerând o sumă de condiţii favorabile, care în România încă lipsesc, Oficiul Naţional de Turism a fost silit să se limiteze dintru început la acele înfăptuiri care cad în deplinele lui atribuţii, cum sunt clasarea şi amenajarea staţiunilor balneare, climatice şi turistice şi crearea instrumentelor de exploatare şi propagandă turistică. In ce priveşte lucrările care cer mijloace tehnice şi posibilităţi financiare speciale, cum ar fi: îmbunătăţirea şi intensificarea reţelei de comunicaţii în regiunile turistice, lucrări de investiţiuni menite a aduce staţiunile noastre balneo-climatice şi turistice la un nivel apropat de acel al staţiunilor similare din străinătate, înlesnirea transporturilor turistice pe căile terestre, fluviale şi maritime, etc., — acestea urmează a fi realizate cu concursul instituţiilor de Stat sau private care posedă aceste mijloace, Oficiul Naţional de Turism rezervându-şi însă dreptul de iniţiativă, îndrumare şi control.

BISERICA DELA DENSUŞ (JUD. HUNEDOARA)

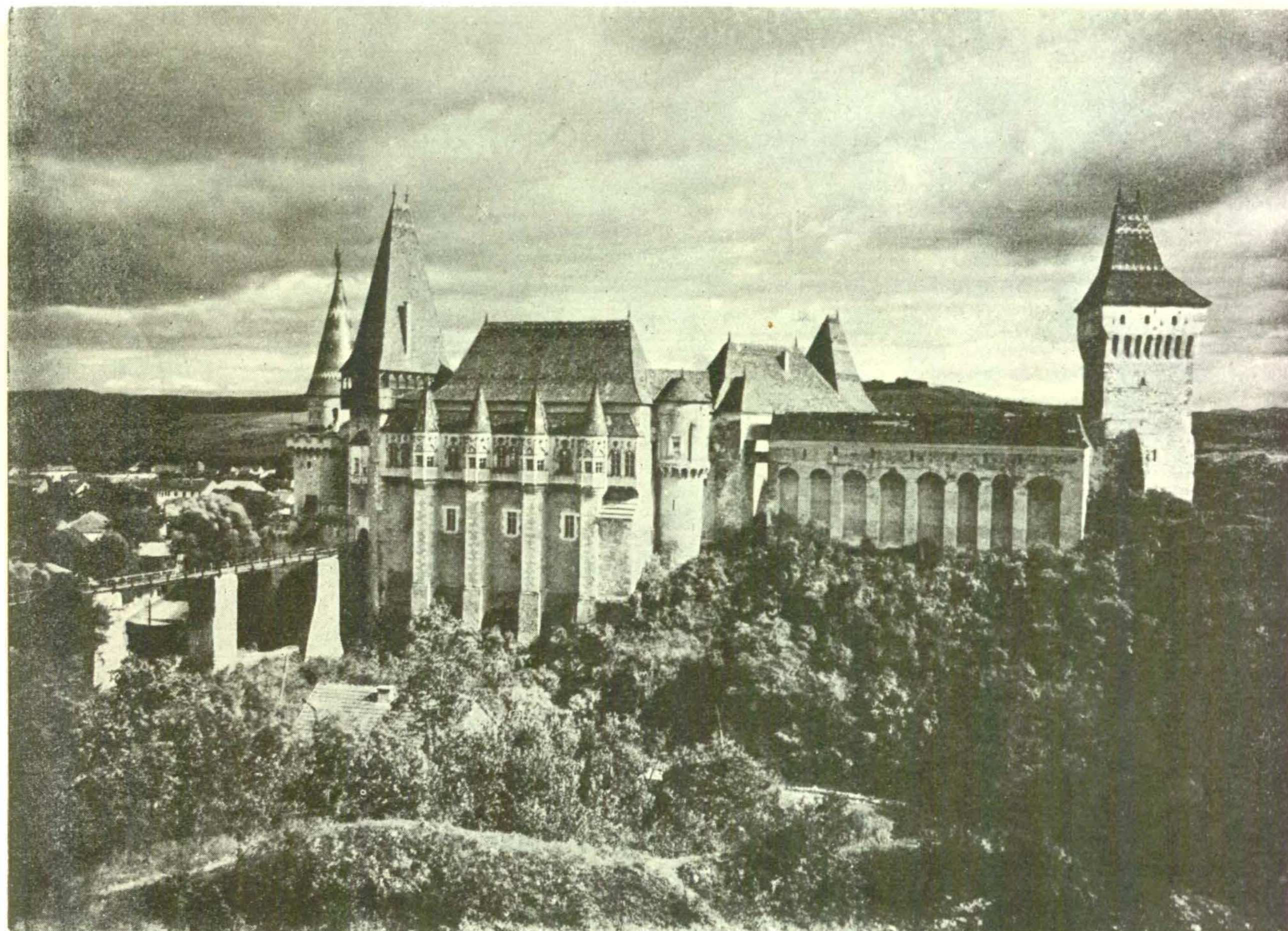
Astfel, printre cele dintâi măsuri luate, Oficiul Naţional de Turism a stabilit o clasificare a staţiunilor balneo-climatice după indicaţiile serviciului balneo-climatic din Ministerul Sănătăţii, procedând la organizarea oficiilor locale în sarcina cărora cade conducerea lor, cât şi a celorlalte organe locale de execuţie din localităţile de interes turistic [1]).

Pe baza acestei clasări, Căile Ferate Române acordă o reducere de 50% la 42 staţiuni balneo-climatice, 25% la 74 staţiuni şi o reducere de 25% sau 50% la 15 staţiuni de sporturi de iarnă.

---

[1]) Criteriul de alegere a celor 230 de oficii locale turistice n'a fost din cele mai fericite: activitatea ce au desfăşurat-o fiind adesea redusă, fie din cauza nepriceperii conducătorilor, fie din cauza lipsei mijloacelor materiale ce le-au avut la dispoziţie.

In schimb, măsurile luate pentru sistematizarea construcţiilor din staţiuni sunt menite să asigure înzestrarea lor cu clădiri care să corespundă atât cerinţelor unui confort modern, cât şi celor de ordin estetic.

CASTELUL CORVINILOR DIN HUNEDOARA

Exploatarea acestor staţiuni depinzând în bună parte de industria hotelieră şi cum lipsa unor hoteluri confortabile era de mult simţită, nu numai de străini ci şi de băştinaşi, Oficiul Naţional de Turism a luat iniţiativa construirii de hoteluri turistice în centrele balneare şi turistice menite să atragă mai mulţi vizitatori şi unde iniţiativa particulară s'a dovedit inexistentă.

Astfel de hoteluri au fost construite la Mamaia, Vâlcov, Turnu Severin, Sarmisegetuza [1]), altele fiind pe cale de înfăptuire sau în proiect la: Balcic, Predeal, în Delta Dunării, etc.

Desvoltarea turismului românesc având drept origine cunoaşterea muntelui, unde iniţiativa principalelor societăţi turistice s'a manifestat prin realizări temeinice, Oficiul Naţional de Turism a încurajat această operă, contribuind la terminarea şi înzestrarea construcţiilor începute sau la ridicarea de noui case de adăpost [2]).

Atragerea turiştilor către frumuseţile turismului de apă şi-a găsit un început în construcţia pavilionului turistic de pe canalul Filipoiu, care uşurează vizitarea bălţilor Brăilei, scop la care se adaugă şi cel al vânătoarei în Delta Dunării, pentru care s'au construit cabanele dela Insula Lupilor şi Ilgani.

De asemenea, s'au încurajat sporturile de iarnă şi în special skiul prin amenajarea de pârtii de bob sau trambuline de ski, în staţiunile cele mai frecventate de turişti şi anume la Sinaia, Predeal, Vatra Dornei, Râmnicu Vâlcea.

O altă latură a activităţii O. N. T. e îndreptată spre strângerea materialului turistic informativ şi documentar, necesar propagandei ce trebue făcută în ţară şi peste hotare pentru atragerea turiştilor.

La această propagandă, contribuţia cea mai importantă au adus-o fotografiile, diagramele şi afişele expuse sau răspândite [1]) şi, în mai mică măsură,

[1]) Hotelul dela Mamaia, cu cel mai modern confort, are 126 de camere fiecare cu baie, săli de restaurant, bar, săli de lectură, de dans, plaje proprie; cel dela Vâlcov cu 20 camere va fi amenajat pentru vizitarea Deltei; cel dela Turnu Severin ca centru de plecare pentru un circuit turistic automobilistic; cel dela Sarmisegetuza are în vedere, pe lângă vizitarea vestigiilor arheologice din imediată vecinătate, atragerea turiştilor spre pitoreasca regiune a Ţării Haţegului.

[2]) Cele mai însemnate dintre aceste case de adăpost sunt situate în următoarele regiuni: Rânca (jud. Gorj), Obârşia Lotrului (Munţii Lotrului), Babele (Munţii Bucegi), Clăbucet şi Jepi (Munţii Bucegi), Valea lui Ion (masivul Iezerului), Ciucaş (Munţii Buzăului), Vlădeasa (Munţii Apuseni), Pogăceana (Munţii Apuseni), etc.

[1]) Pentru procurarea materialului fotografic şi îndemnul spre cunoaşterea frumuseţilor ţării, O.N.T. a organizat câteva reuşite expoziţii de fotografii şi a recurs la concursul fotografilor amatori, spre a pune bazele unei arhive fotografice documentare. Un serviciu fotografic propriu, creat de curând, e

SPRE PIATRA CRAIULUI

Foto A.I.D.

Din « România », revista O.N.T.

prospectele, broșurile și hărțile, a căror lipsă se resimte mai ales în străinătate.

Răspândirea acestui material se face în țară prin birourile de informații și propagandă a O. N. T. din București [1]), Sinaia, Constanța, Brașov, Sibiu, etc., iar în străinătate prin birourile O. N. T. create la Paris, Berlin, Praga și Varșovia, prin legațiile române și agenții consulari, cât și prin marile birouri de voiaj [2]).

Participarea la târgurile internaționale din Paris [3]), Leipzig, Milano, Praga, Breslau, Bari, Beograd, Lwow, prin standuri turistice cu fotografii, hărți și afișe, a fost dintre cele mai bine venite [4]).

Revista O. N. T. « *România* », care apare în condiții tehnice remarcabile, completează această propagandă în țară, putând avea un rost și mai însemnat peste hotare, în momentul când va fi redactată în 2—3 limbi europene.

Un concurs, care devine din ce în ce mai efectiv, s'a adus propagandei turistice prin înființarea direcțiunei cinematografice. Această direcțiune, care întocmește și jurnalul sonor al actualității românești, este destinată să popularizeze, prin imagine și sunet, frumusețile naturale și artistice, îndeletnicirile populației, cât și bogățiile pământului românesc.

Prima încercare în acest domeniu s'a manifestat prin filmul documentar turistic « București », care a obținut la concursul organizat în cadrul Expoziției internaționale dela Paris (1937) cele mai multe sufragii. Alte filme, tratând subiecte din cele mai caracteristice și mai atrăgătoare (Mânăstirile bucovinene, Țara Hațegului și regiunea satelor mărginene, regiunea exploatărilor petrolifere, etc., menite să valorifice variatele resurse turistice ale țării, au fost puse în lucru în vara anului 1937, și au văzut lumina ecranului [1]).

LITERATURA TURISTICĂ

LITERATURA DESCRIPTIVĂ

Frumusețile atât de variate ale pământului românesc și-au găsit răsunet în literatură, cu mult înainte

---

menit să ție la punct această arhivă și să puie la dispoziție materialul necesar propagandei.

Afișele turistice ale O.N.T. au participat la mai multe concursuri internaționale, reușind să se claseze în primul loc la cel dela Breslau.

[1]) Biroul de informații și propagandă al O.N.T. din București, lucrează în colaborare cu societatea comercială « România », creată din inițiativa O.N.T. pentru exploatări comerciale turistice.

[2]) In cursul anului 1937 O.N.T. a obținut vitrine de propagandă în 19 orașe principale din Europa.

[3]) La expoziția internațională dela Paris (1937) O.N.T. a prezentat în pavilionul României o secțiune turistică, iar în Pavilionul internațional o hartă turistică de mari proporții.

[4]) O contribuție prețioasă au adus-o propagandei noastre turistice în străinătate, încă înainte de înființarea O.N.T., Direcția Presei din Ministerul Afacerilor Străine și Societatea comercială de turism «Europa».

[1]) Studio-ul ce s'a amenajat în clădirea O.N.T. din str. Wilson, înzestrat cu cele mai perfecționate aparate și cu personal tehnic pregătit, va deschide noui perspective în vederea propagandei prin film.

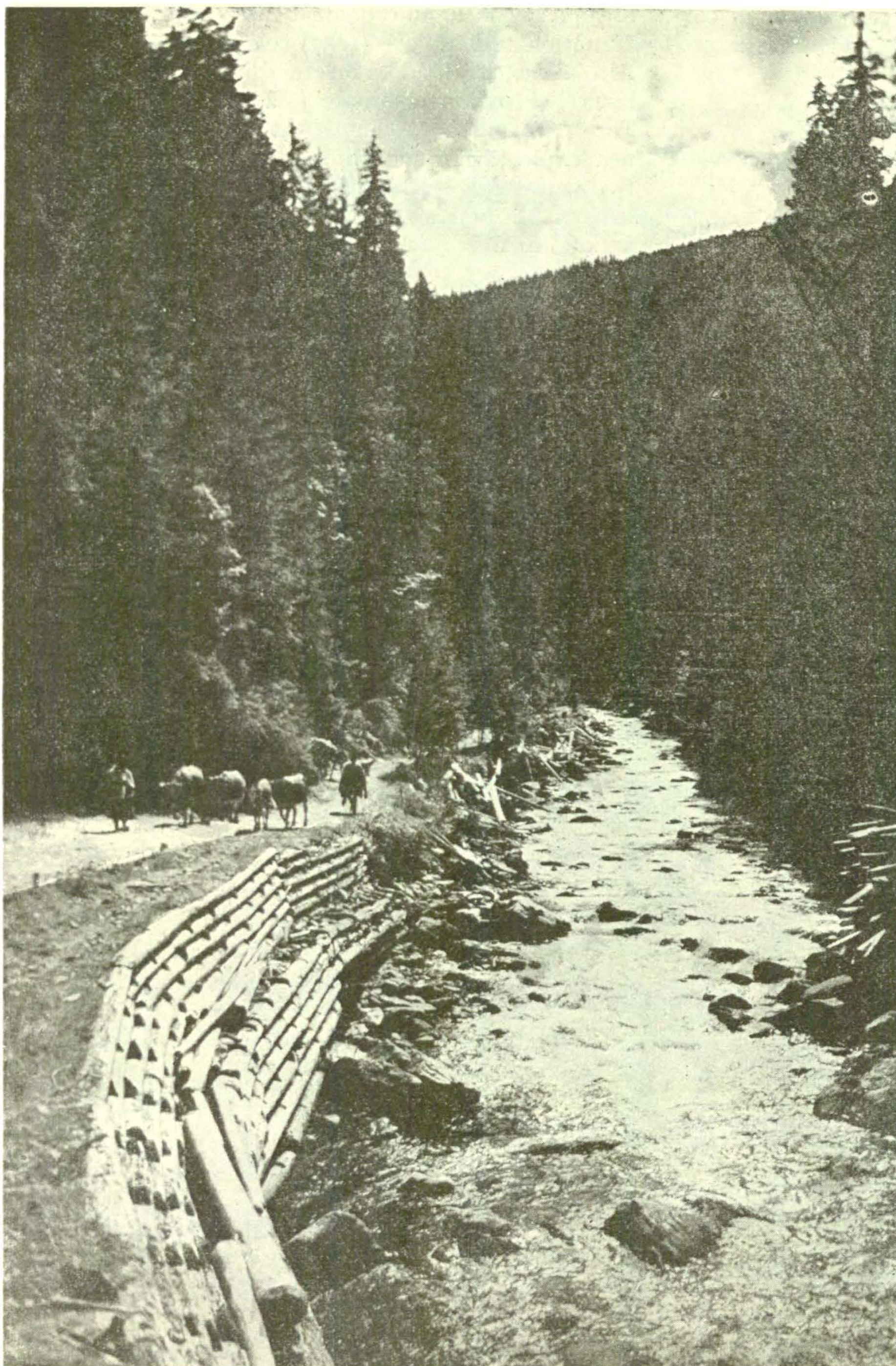
MÂNĂSTIREA NEAMȚ
După desen original în creion de *Michel Bouquet*; colecția *G. Sion*, Biblioteca Universității din Cluj

de a fi luat fiinţă un îndemn temeinic către cunoaşterea ţării.

Infăţişarea lor o găsim în poezia în versuri sau în proză (impresii de călătorii, nuvelă, roman), unde descrierea naturii ocupă un loc de frunte. Cu drept cuvânt, unul din marii noştri geografi şi poet subtil în acelaş timp, G. Vâlsan, a remarcat că « poezia noastră populară, poate mai mult decât oricare altă poezie populară europeană, e plină de descrieri, uneori dovedind un simţ superior de înţelegere a frumuseţilor naturii » [1]).

Natura, ca temă de inspiraţie a literaturei noastre, îşi găseşte răsunet în cele mai alese producţii ale poporului. « Doinele » haiducilor şi ale ciobanilor, în care întâlnim acel sentiment idealizat şi adânc, « dorul », amestec de iubire şi de suferinţă, caracteristic poeziei noastre populare, cuprind în ele o întreagă psihologie, în care se integrează înfăţişarea naturii cu toate splendorile şi tainele ei. « Mioriţa », această capodoperă a păstorilor noştri, este fără îndoială cea mai desăvârşită creaţie a genului [2]).

Cât priveşte cealaltă literatură, de origine cărturărească, ea poate fi împărţită în două categorii: literatura descriptivă şi literatura turistică propriu zisă.

VALEA FRUMOASEI (MUNŢII SEBEŞULUI)

Cea dintâi începe cu *Cantemir*, care în a sa « Descriere a Moldovei », închină pagini simţite bogăţiilor, frumuseţilor şi folklorului ţării moldoveneşti.

Partea însemnată pe care o ocupă zugrăvirea naturii în poezia lui *Alecsandri* şi a lui *Eminescu*, descrierile despre Transilvania ale lui *Bălcescu* şi cele ale lui *Alecu Russo* despre Carpaţi, anticipează o întreagă literatură, în care peisajul românesc îşi găseşte pe cei mai aleşi cântăreţi ai săi.

Sufletul misterios, tăcerea şi vasta singurătate a Bărăganului le găsim în paginile lui *Odobescu*; *Sadoveanu*, marele liric al peisajului nostru, cântăreţ neîntrecut al luncilor Moldovei şi Siretului ori al Dobrogei (Privelişti dobrogene), urmăreşte ursita eroilor săi în cadrul aspru de munte (Baltagul), sau îşi împleteşte patima pentru vânătoare şi pescuit în undele unui râu nebunatic din Ardeal (Valea Frumoasei).

Tot către înălţimi şi locaşuri de rugăciune, tăinuite în codri nepătrunşi, ne îndreaptă paşii, marele peregrin şi umanist *Calistrat Hogaş* (Pe drumuri de munte). Operă literară, dar şi călăuză ideală pentru cunoaşterea acestor înălţimi, cu tot ce natura şi viaţa a întruchipat în ele, poemul scriitoarei de adopţiune

[1]) G. Vâlsan. *Geografie şi poezie*. 1931.

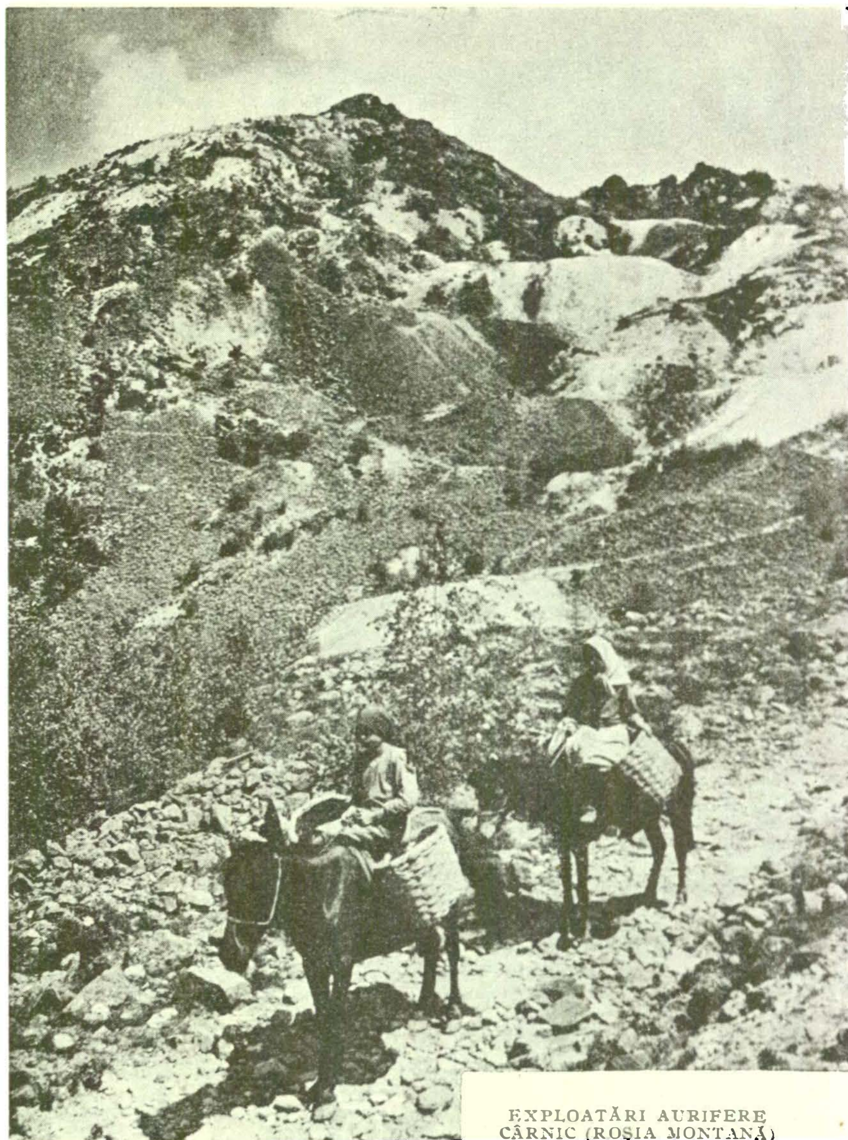
[2]) Această problemă a fost tratată pe larg de eruditul profesor *Ovid Densuşianu* în studiul « *Viaţa păstorească în poezia populară* » (Bucureşti, 1922).

LACUL ROȘU (CIUC)

Foto Al. Petit

Bucura Dumbravă (Cartea Munţilor) poate fi socotit ca primul îndreptar spre drumeţia de munte, după cum fresca colorată, dar adesea lipsită de caracter local al lui *Vlahuţă*, înfăţişează prima descriere pitorească a ţării (România pitorească).

EXPLOATĂRI AURIFERE CÂRNIC (ROŞIA MONTANĂ)

Pe alte planuri, în care cadrul istoric primează, s'au desfăşurat însemnările de călătorie ale d-lui *N. Iorga* în ţara mică (Drumuri şi oraşe din România; Sate şi Mânăstiri din România) sau la Românii de peste vitregele hotare de odinioară[1]), după cum un rol de seamă, pe planul geografic, îl au îndemnurile spre cercetarea ţării ale prof. *I. Simionescu*, căruia îi datorăm şi cea dintâi lucrare de geografie destinată marelui public (Ţara Noastră). Ea reprezintă, pe lângă o sinteză a cunoştinţelor geografice asupra României întregite, aşa cum a dorit-o autorul, «o chemare spre cunoaşterea pământului pe care ne ducem traiul, cu toate bogăţiile hărăzite de natură»[2]).

Dacă adăugăm la toţi aceşti deschizători de drumuri ale ţării pe cei mai apropiaţi de noi: *G. Vâlsan*, erudit dela care ne-au rămas unele din cele mai caracteristice descrieri pitoreşti (Coasta de Argint, Valea Prahovei, Canalul Filipoiu, etc.); *Em. Bucuţă*, cu scrisul plin de sevă şi originalitate, răspândit într'un adevărat caleidoscop de drumeţie (Bucegi, La Huţuli, Bălţile Dunării, Marea Neagră, etc.)[3]); *Jean Bart*, navigator şi scriitor în acelaşi timp; poetul *Ion Pillat*, *Cora Irineu*, dispărută prea curând, cu pitoreştile «Scrisori bănăţene», etc., ne putem da seama că unii din cei mai autentici scriitori ai noştri şi-au găsit izvoare de inspiraţie fecundă în gama atât de felurită a peisajului românesc.

LITERATURA TURISTICĂ PROPRIU ZISĂ

Alături de această transpunere literară a frumuseţilor ţării noastre, stă pretutindeni, — unde cercetarea lor este un fapt îndeplinit, pentru majoritatea cetăţenilor ei, — cealaltă categorie a literaturii turistice cu scop mai practic, acela de a prezenta direct şi de a face accesibile drumeţiei noastre frumuseţile pământului românesc.

Ori, această literatură turistică, fiind în strânsă legătură cu stadiul de evoluţie al turismului, se explică de ce la noi lipsesc încă, multe din publicaţiile al căror rost este îndrumarea şi lămurirea precisă a turistului asupra regiunilor pe care doreşte să le cunoască.

Rod al iniţiativei particulare, aceste publicaţii au apărut la noi odată cu întemeierea celor dintâi societăţi turistice [1]) şi s'au înmulţit în măsura consolidării lor.

Obiceiul de a publica într'un anuar articole turistice şi dări de seamă asupra activităţii desfăşurate, îl

[1]) Neamul Românesc în Basarabia (1905); Neamul Românesc în Bucovina (1905); Neamul Românesc în Ardeal şi Ţara Ungurească (1906—1907).

[2]) Nu trebue de asemeni trecute cu vederea încercările mai vechi de a da o descriere pitorească a Transilvaniei ale lui Silvestru Moldovan: *Ardealul*, 2 vol., 1911 şi *Zarandul şi Munţii Apuseni ai Transilvaniei*, 1898.

[3]) O parte din literatura turistică a d-lui *Em. Bucuţă* formează un capitol din «Pietre de Vad» (1937); cealaltă răspândită în paginele revistelor «Ideia Europeană» şi «Boabe de Grâu» n'a fost încă prezentată în volum.

[1]) Societatea Turiştilor Români este aceea care scoate în 1904 prima publicaţie anuală: ea îşi menţine regulat apariţia până la 1913 (11 vol.). Cea dintâi călăuză turistică în munţii Sinaiei, Rucărului şi Branului (1910) e datorită lui M. Gold (Haret).

VALEA PRAHOVEI

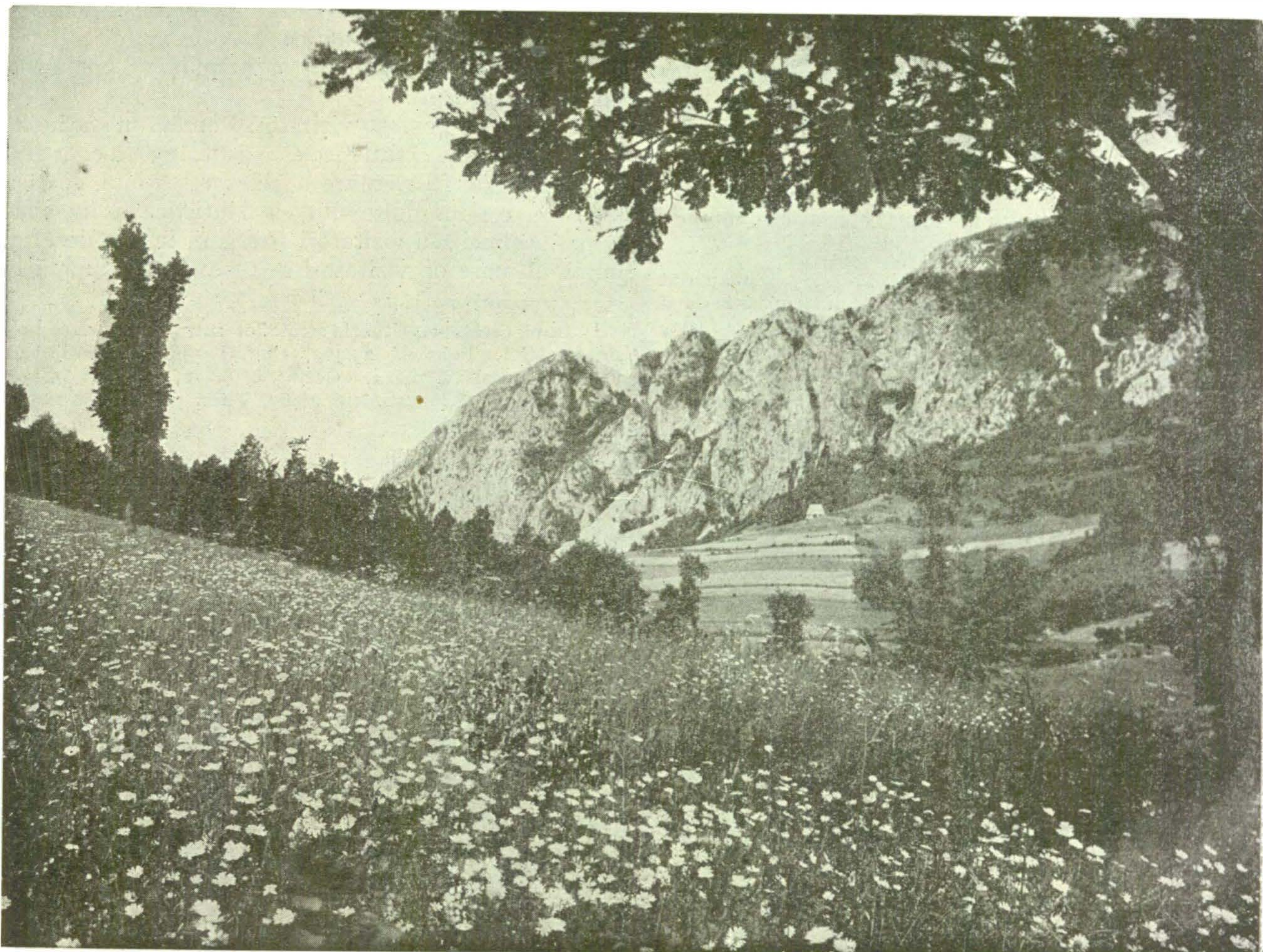
Foto O.N.T.

Din « Români[illegible] O.N.T.

reia în 1925 Touring-Clubul României prin secțiunea alpină a Bucegilor [1]).

O serie de monografii geografico-turistice (Castelul Peleș, Peștera Ialomiței și Casa Peștera de *M. Haret*, Predealul de *Iordan Tacu*, Branul de *I. Moșoiu*, Ghețarul dela Scărișoara de *Val. Pușcariu)* apar sub auspiciile aceleiași asociații, precum și «Calendarul Turistic» ajunsla al 5-lea volum (1934-1938), în care găsim colaborarea celor mai încercați drumeți și alpiniști.

In sfârșit, o masivă lucrare a T.C.R. «România balneară și turistică» de *E. Țeposu* și *Val. Pușcariu* *Antoni*, Călăuza Ceahlăului; *A. Petit*, Călăuza orașului Brașov; *I. Ionescu Dunăreanu*, Bucegii și masivul Piatra Craiului, etc.), apoi ghidurile apărute în limba franceză sau germană: *Greceanu:* Bucarest et ses environs; *Al. Pop* et *Al. Bădăuță*, Bucarest et ses environs; *E. Sigerus*, Reisehandbuch der Grossrumänien (Edit. S. K. V.); *Al. Pop, Val. Pușcariu* și *Al. Bădăuță* Guide de la Roumanie (1938), unele din ele fiind adausuri sau reluări ale lucrărilor turistice mai vechi (Bielz, Téglas Gábor etc.), despre care s'a mai vorbit.

PIATRA CEȚII

(1932) încheagă la un loc ceea ce s'a scris pentru descoperirea Țării Românești și încearcă a deschide perspective noui, atât în ce privește cunoașterea cât și adâncirea cadrului ei geografic.

Menționăm de asemenea încercările lăudabile, mai recente, făcute cu scopul de a se pune la îndemâna turiștilor călăuze turistice descriind regiuni, orașe sau masive muntoase (*R. Călinescu*, Dunărea; *V. Ciurea*, Călăuza Județului Fălticeni; Preot *C. Mătasă*, Călăuza Județului Neamț; *Oct. Floca* și *V. Șuiaga*, Ghidul Județului Hunedoara; *C. Parteni*

La ele se adaugă publicațiile în diferite limbi, cu scop de propagandă, publicate de Oficiul Național de Turism și Direcția Presei din Subsecretariatul de Stat al Propagandei, cât și alte lucrări care ajută informația și documentarea turistică (*N. Iorga*, *Coriolan Petran*, *Titus Podea*, *Val. Pușcariu*, etc.) sau de prezentare a frumuseților țării românești prin lentila aparatului fotografic *(Al. Bădăuță, Kurt Hielscher)*.

Reviste de cultură, cum a fost «Boabe de Grâu», și-au deschis tot mai larg coloanele literaturii turistice; «Clubul Alpin Român» editează un elegant buletin alpin, ajuns în al 6-lea an de apariție regulată; iar din anul 1936 sub egida Oficiului Național de Turism, apare — în bune condiții, în

[1]) Apariția acestui anuar s'a oprit la al 3-lea volum (1928), nouă ani mai târziu (1937) apare «Anuarul Secției Frăția Munteană» oglindind activitatea desfășurată de această secțiune timp de 10 ani în munții Apuseni.

special în ce privește tiparul și reproducerile fotografice, — revista « România » [1]).

PERSPECTIVELE DE DESVOLTARE ALE TURISMULUI ROMÂNESC

TURISMUL CA FACTOR ECONOMIC

Variatele însușiri ale cadrului natural, originalitatea manifestărilor etnice, cât și unele creații de artă și cultură îndrituiesc opinia că România poate deveni o țară de turism.

Creșterea constantă a vizitatorilor în stațiunile balneare și climatice [2]) și faptul că balanța turistică în ce privește schimbul călătorilor cu străinătatea este excedentară în ultimii ani, dau putința să întrezărim contribuția pe care trebue s'o cerem turismului românesc la sporirea resurselor de venit ale țării.

Statistica O.N.T., pe 1936, ne arată că în acest an au intrat în România, prin cele 21 puncte de frontieră, 104.427 călători străini [1]), față de 54.738 Români plecați în străinătate, rezultând deci un excedent de 49.689 persoane.

In cele 74 de hoteluri ale Capitalei, s'au adăpostit, în cursul anului 1936, 206.337 călători, din care 182.752 Români și 23.585 străini; iar în intervalul 1 Iunie—1 Octomvrie 1936, cele 208 stațiuni balneo-climatice și turistice au primit 405.450 de vizitatori Români și 34.366 străini, înregistrându-se un plus de 167.957 vizitatori Români și 21.357 străini, față de 1935.

Această statistică ne mai arată însă că 55% din numărul călătorilor străini sunt vizitatorii Capitalei și ai stațiunilor balneo-climatice (22.5% Capitala, 32.5% stațiunile balneo-climatice) și numai 45% vizitatori pentru restul țării.

Numărul de 405.450 vizitatori Români în stațiunile balneo-climatice și turistice este departe de a constitui un indiciu de frecventare a acestor stațiuni, fiindcă pe deoparte în multe din ele statistica a înglobat și pe localnici sau vizitatori pasageri, iar pe de alta, numărul mare de vizitatori se repartizează numai la

[1]) Din nefericire alte inițiative în acest domeniu au dat greș, publicațiile turistice periodice încetându-și apariția după câteva numere (Lumea Turistică), sau apărând la date foarte neregulate (Turismul), etc.

[2]) A se consulta capitolul *Starea actuală și perspectivele de desvoltare ale stațiunilor balneare și climatice*, din studiul: Stațiuni balneare și climatice.

[1]) După cetățenie, situația străinilor intrați în țară se prezintă astfel: Polonezi 29.462, Unguri 15.665, Cehoslovaci 11.811, Iugoslavi 9.244, Germani 6.832, Bulgari 5.479, Austriaci 4.672, Palestinieni 4.480, Turci 3.019, alte naționalități 13.763.

MUNȚII BUCEGI, IARNA (COLȚII MORARULUI, DIHAM, BUCȘOIUL)

«DRUMUL URDELOR» (MUNȚII PARÂNGULUI)
Din «România», revista O.N.T.

Foto I. Udriște-Olt

câteva stațiuni [1]), unele din ele nici nu ajung la 100 de vizitatori pe sezon (Borca, Broșteni, Călan, Codlea, Dragoslavele, Jabenița, Jigodin, Rupea, Tinca, Turda, Mercurea etc.).

Fără îndoială, lipsa de cunoaștere a valorii educative pe care o are turismul face ca el să fie practicat la noi numai de un număr restrâns de cetățeni. Pe de altă parte, starea înapoiată în care se află unele din elementele componente ale industriei turistice e departe de a înlesni sporirea clientelei turistice autohtone și împiedecă România să se numere printre țările de turism internațional, care înscriu în bugetul lor însemnate venituri din valorificarea patrimoniului turistic [2]).

Cea mai mare parte din frumusețile naturale risipite în atâtea colțuri de țară, unele comori artistice de invidiat, sunt puțin accesibile sau adesea inaccesibile, atât din cauza lipsei sau stărei primitive a căilor de comunicație și a mijloacelor de transport, cât și din absența confortului ori chiar a așezărilor turistice.

Ori această organizare are de întâmpinat numeroase dificultăți, a căror înlăturare nu se poate face decât treptat, prin o conlucrare temeinică a tuturor forțelor capabile să ajute promovarea turismului și ținându-se seamă de condițiile specifice ale țărei noastre, care nu permit să aplicăm întocmai planurile

[1]) Din cele 208 stațiuni balneo-climatice și turistice trecute în statistică, abia în 28 numărul vizitatorilor trece de 1.000 (1936).

[2]) Veniturile turistice ocupă în bugetul Elveției locul întâiu, iar în Franța, până acum câțiva ani, ocupau locul al treilea, înaintea industriei siderurgice. In expunerea unui proiect de refacere economică a Franței (Aprilie 1938), d-l Daladier, fost președinte de Consiliu, a subliniat că turismul reprezintă una din principalele resurse ale Franței, arătând că încasările din turism în anul 1929, au depășit cifra producției pe acel an a minelor de aur din toată lumea.

CHEIA TURZII

Foto Arh. Alex. Petit

sau reformele ţărilor cu secole de industrie turistică perfect utilată, corespunzând tuturor cerinţelor unei clientele evoluate.

Putem împărţi în trei categorii organismele care au menirea de a contribui la desvoltarea turismului românesc: *turismul oficial*, prin intermediul căruia se exercită acţiunea guvernului în materie de turism, reprezentat prin Oficiul Naţional de Turism; *turismul activ*, reprezentat prin asociaţiile ai căror membri practică turismul sub diferite forme (Touring-Clubul României, Automobil-Clubul Regal Român, Clubul Alpin Român, etc.) şi diferitele *instituţii* de Stat, sau particulare care, prin funcţionarea lor, pot favoriza circulaţia turistică (Direcţia Căilor Ferate Române, Navigaţia Fluvială Română, Serviciul Maritim Român, Serviciul balneo-climatic din Ministerul Sănătăţii, P.A.R.I.D-ul, Direcţia Vânătoarei şi a Pescuitului din Ministerul de Domenii, Comisia Monumentelor Istorice, Comisia Monumentelor Naturii, industria hotelieră, etc).

SCĂRIŞOARA — BELIOARA (MUNŢII APUSENI)

Rostul principal al organizaţiei turistice de Stat fiind promovarea turismului, el va reuşi să-şi îndeplinească mai curând această misiune dacă va strânge sub auspiciile sale eforturile acestor instituţii, va îndruma şi ajuta asociaţiile turistice în realizarea proiectelor lor şi va supraveghea de aproape ca tot ceea ce se face în materie turistică să corespundă folosului obştesc şi interesului naţional.

ŢARA OAŞULUI: SATUL CĂMÂRZANA

In această direcţie, organismul de Stat trebue să fie prezent cu iniţiativa şi fapta sa. Indeplinindu-şi rostul său, în ce priveşte amenajarea patrimoniului turistic şi perfecţionarea utilajului turistic, — printr'un urbanism luminat, o ameliorare a condiţiilor de călătorie pe uscat şi pe apă, un control sever, dar priceput şi onest al staţiunilor balneare, climatice şi turistice, — turismul de Stat va eşi din faza precară în care se află şi va putea să îmbrăţişeze cu temeiu cealaltă faţă a problemei turistice: atragerea turiştilor de

peste hotare, printr'o propagandă bine organizată, care să fie susceptibilă a concura cel puţin cu ţările din Europa centrală.

APĂRAREA ŞI AMENAJAREA PATRIMONIULUI TURISTIC

Conservarea atracţiilor turistice, adică a frumuseţilor naturale, a producţiei şi manifestărilor culturei şi civilizaţiei autohtone (biserici, mânăstiri, îndeletniciri casnice, costume, jocuri, etc.), este o problemă care s'a pus de mult timp în ţările cu tradiţie turistică.

Măsuri izolate s'au luat şi la noi, iar în ultimul timp s'au votat chiar anumite legi şi s'au constituit organisme de Stat care să stăvilească pericolul distrugerei sau «restaurărei» de care sunt ameninţate multe din frumuseţile şi bogăţiile naturale, istorice, etc.

Două dintre aceste instituţii veghiază în special la conservarea vestigiilor trecutului (Comisiunea Monumentelor Istorice)[1]) şi la protecţia monumentelor naturii (Comisiunea Monumentelor Naturii)[2]) apărându-le împotriva acţiunii timpului şi a oamenilor.

Datorită C.M.I. s'au putut scăpa de ruină şi restaura multe din monumentele istorice vechi, în special biserici; se tipăreşte un buletin documentar, cuprinzând interesante studii şi ilustraţii; iar prin grija C. M.N. s'au creat rezervaţiuni şi s'au pus sub ocrotire, pe lângă specii de animale şi plante rare, o seamă de monumente naturale. La unele din ele, importanţa ştiinţifică e dublată de un crescând interes turistic (Valea Bâlei din M-ţii Făgăraşului, Pădurea Letea, Capul Caliacra, stânca bazaltică Detunata Goală, Gheţarul dela Scărişoara, Cheia Turzii etc.), iar înfiinţarea parcului natural al Retezatului, constituit spre a servi la păstrarea echilibrului normal al naturei primitive, deschide calea spre acele rezerve turistice din preajma staţiunilor balneo-climatice, a peisajelor şi drumurilor turistice etc., care să devie cu adevărat locuri de recreaţie, de repaos, convalescenţă, sanatorii etc. [3]).

Câteva legi speciale privitoare la crearea pădurilor de protecţie, a căror aplicare a

INTRAREA ÎN GHEŢARUL DELA SCĂRIŞOARA

[1]) Comisiunea Monumentelor Istorice (1907) depinde de Ministerul Cultelor, având filiale în Cernăuţi, Chişinău, Cluj; ea se ocupă cu inventarierea, clasarea, păstrarea şi restaurarea monumentelor ce prezintă un interes istoric.

[2]) Comisia Monumentelor Naturii înfiinţată prin lege specială în 1930, are sediul în Bucureşti şi comisii regionale în: Cernăuţi, Chişinău, Cluj, Craiova şi Iaşi.

[3]) O documentată punere la punct a însemnătăţii şi a criteriului de selecţiune a monumentelor naturii se găseşte în broşura prof. *Em. Racoviţă:* Monumentele Naturii, (Buletinul Comisiunii Monumentelor Naturii, A. II, Nr. 1—4, 1934).

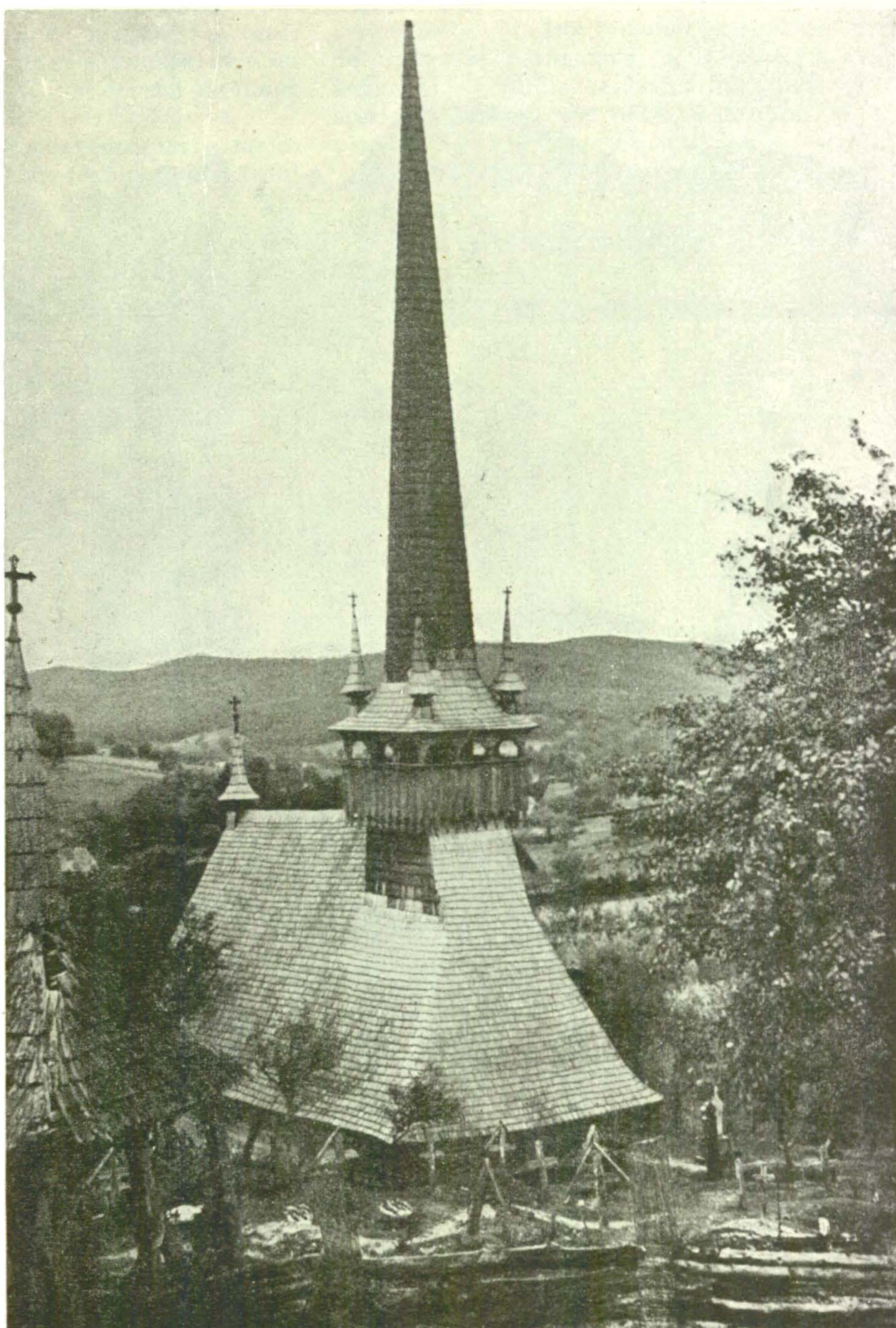

BISERICA DIN IEUD (MARAMUREŞ)

venit la timp, sunt menite să cruţe nu numai pădurile ameninţate de o devastare sigură, dar să şi salveze în acelaş timp frumuseţea, atât de greu încercată, a peisajelor noastre carpatice de exploatări şi de un păşunat deopotrivă de excesive.

Turismul nu poate să rămână străin de această acţiune, care apără indirect un patrimoniu nevalorificat încă, şi e de datoria Oficiului Naţional de Turism şi a asociaţiilor turistice să colaboreze cu aceste instituţii [1]).

Intr'o măsură egală, organizaţia de Stat a turismului trebuie să ţie seamă de tot ceea ce se referă la bogăţiile sau atracţiile specifice ale ţării (vânătoare, pescuit, etc.), la manifestările atât de diferite şi de caracteristice ale poporului român (etnografie, folklor, etc.) — contribuţia instituţiilor, muzeelor şi asociaţiilor în care ele se integrează fiind un element din cele mai însemnate pentru cucerirea turistului [2]).

BISERICA DIN FILDUL DE SUS (JUD. CLUJ)

INFRUMUSEŢAREA ORAŞELOR, AMENAJAREA TURISTICĂ A STAŢIUNILOR BALNEO-CLIMATICE ŞI DE TURISM

Cu toată variaţia de relief şi cu un trecut istoric remarcabil, majoritatea oraşelor noastre, în special cele din ţara veche, sunt lipsite de originalitate.

Imprejurări istorice vitrege au împiedecat formarea unei burghezii autohtone, care să dea un stil de viaţă propriu acestor oraşe. Cele mai multe sunt aglomerări cari încă nu şi-au pierdut caracterul rural, târguri înstărite, a căror viaţă patriarhală s'a schimbat prea puţin sub influenţa vremurilor moderne.

[1]) Deşi legea de organizare a Oficiului Naţional de Turism prevede această colaborare (Art. 8, compunerea consiliului superior al turismului) ea e până acum inoperantă. Singura colaborare mai activă există între C.M.N. şi asociaţiile turistice, fiindcă aprobarea marcajelor şi punerea tabelelor indicatoare de către aceste asociaţii se află sub jurisdicţia Comisiei Monumentelor Naturii.

[2]) Concursurile de jocuri populare, concertele în aer liber (Italia, Germania), sărbătorirea culesului viilor (Franţa, Elveţia, Italia, etc), manifestările sportive (tenis, ski, bobsleigh, etc). figurează pretutindeni pe prospectele de propagandă.

Suprafaţa lor, adesea exagerată faţă de populaţia ce o adăpostesc [1]) a făcut ca ele să nu reprezinte un caracter unitar, desvoltându-se după un program logic, ordonat şi armonios.

Numai oraşele vechi transilvănene: Braşovul, Sibiul, Clujul, etc., au suferit înrâurirea Apusului. Arhitectura lor proprie şi păstrarea aproape intactă a atâtor aspecte ce vădesc civilizaţia Evului Mediu, mărturisesc o viaţă burgheză ce întreţinea legături trainice cu acest Apus.

Preocuparea edilitară, care stăpâneşte de o jumătate de secol ţările din Occident, a contribuit considerabil

[1]) Slatina, orăşel cu 11.000 locuitori are o întindere de 2.024 ha, adică mai mare decât a Iaşilor.

MASIVUL MOLDOVANU (FĂGĂRAŞ) *Foto I. Udrişte-Olt*

Din « România », revista O.N.T.

la atracţia turiştilor în oraşe, ţinându-se seamă deopotrivă de principiile igienei, de progresele şi necesităţile vieţii moderne ca şi de cele estetice, care au încetat de a mai fi un lux şi au devenit un drept reclamat de opinia publică [1]).

Această preocupare, inexistentă pentru marea majoritate a oraşelor noastre, trebue reclamată de Oficiul Naţional de Turism, cel puţin pentru acele centre urbane care, prin poziţia lor naturală, prin împrejurimile lor, ori prin monumentele lor istorice, prezintă condiţii favorabile captării clientelei turistice (Turnu Severin, Piatra Neamţ, Iaşi, Curtea de Argeş, Târgovişte, Baia Mare, etc.).

Aceeaşi obligaţie este justificată pentru toate staţiunile balneare, climatice, de turism şi de sporturi de iarnă, unde afluxul turiştilor în anumite epoci ale anului impune conducerii lor datorii evidente, din punct de vedere igienic şi estetic.

CÂMPULUNGUL MOLDOVENESC

Administrate cu pricepere, prin oficiile locale de cură şi turism al căror rost este bine precizat în legea de organizare a turismului în România, şi având la îndemână veniturile realizate din diferite taxe, — aceste staţiuni se vor putea transforma şi adapta pentru a satisface cerinţele turiştilor.

Imperfecţiunile şi lacunele legii pot fi remediate cu uşurinţă prin adaptarea ei la condiţiile locale, care adesea au fost ignorate, impunându-se în acelaşi timp o revizuire şi o reclasare a localităţilor de cură şi de turism, pentru înlăturarea acelora care nu reprezintă decât un interes cu totul secundar şi acordarea atenţiei cuvenite desvoltării localităţilor cu o frecvenţă sigură [1]).

PERFECŢIONAREA UTILAJULUI TURISTIC. MIJLOACE DE TRANSPORT

Mijloacele de transport şi industria hotelieră sunt factorii esenţiali pentru desvoltarea turismului.

Importanţa căilor continentale şi maritime în viaţa popoarelor s'a manifestat cu o intensitate crescândă, iar astăzi asistăm, pretutindeni, nu numai pe apă şi pe uscat dar chiar şi în aer, la o adevărată întrecere de viteză, siguranţă şi confort. Turismul nu poate

[1]) Germania poate fi dată ca exemplu de ceea ce însemnează modernizarea oraşelor sale (Colonia, Wiesbaden, Stuttgart, etc.). Viena atrage atenţia prin splendidele parcuri şi pădurile ce o înconjoară. Infiinţarea de spaţii libere, chiar în mijlocul marilor oraşe, îmbunătăţirea locuinţelor populare în Anglia, Suedia, Elveţia, Belgia, Danemarca, Olanda (la Amsterdam nicio clădire nu poate lăsa în jurul ei un spaţiu mai mic de $^1/_4$ din suprafaţa sa) au creat o mişcare de înfrumuseţare a oraşelor cu repercusiuni evidente asupra turismului.

[1]) A se consulta şi cap. *Starea actuală şi perspectivele de desvoltare ale staţiunilor balneare şi climatice* din studiul « Staţiuni balneare şi climatice », pag. 269—273 din acest volum.

BABELE (BUCEGI)
Din « România », revista O.N.T.

Lipsa sau insuficienţa legăturilor dintre diferitele provincii ale ţării (Bucovina e legată de Maramureş printr'o linie de înconjur, iar de Transilvania prin linia, cu totul improprie unui trafic de călători, care trece din ţinutul Dornelor în cel al Bârgăului [1]), starea de inferioritate în care se găseşte materialul rulant sau reţeaua de căi ferate secundare ce străbat adesea regiuni de un pitoresc desăvârşit (Valea superioară a Mureşului, regiunea karstică Oraviţa—Anina, valea Arieşului [2]), sunt departe de a asigura condiţii favorabile circulaţiei turistice.

Fără îndoială, nu se pot trece cu vederea îmbunătăţirile evidente pe care le-au adus, în ultimul timp, căile ferate, în ceea ce priveşte accelerarea vitezei trenurilor şi confortul pe traiectele principale cu trafic internaţional; reducerile acordate pentru vizitatorii staţiunilor balneo-climatice, turistice şi de sporturi de iarnă, ca şi pentru cei ai diferitelor expoziţii sau târguri de mostre; organizarea unui serviciu de autobuse, care să suplinească absenţa traficului feroviar sau imperfecţiunea lui; instituirea călătoriilor circulare, care permit cunoaşterea frumuseţilor ţării în condiţii avantajoase. Toate aceste măsuri, — a căror contribuţie la desvoltarea şi organizarea turismului a adus rezultate extraordinare în ţări ca Italia, Franţa, Germania, Elveţia, etc., — trebuesc amplificate şi să rămâie străin acestei perfecţionări căci, în ritmul rapid al civilizaţiei moderne, mijloacele de transport au avut o importanţă primordială în sporirea numărului celor care-l practică. Ori, în această privinţă, România este departe de a face faţă progreselor realizate în Occident, fiindcă starea reţelei de comunicaţie este, — exceptând principalele artere de cale ferată şi traiectul şoselei internaţionale, — încă într'o stare arhaică, întrucât confortul materialului, rapiditatea comunicaţiilor şi felul cum sunt stabilite orariile lasă mult de dorit.

[1]) Această insuficienţă a fost înlăturată în parte, în ce priveşte legătura Transilvaniei cu Bucovina, prin recenta punere în circulaţie a liniei ferate Ilva-Mică — Vatra Dornei (Decemvrie 1938).

[2]) Distanţa care separă Turda de Câmpeni (84 km), echivalentă cu acea dintre Ploeşti-Predeal, este parcursă de tren în timp de 5 ore.

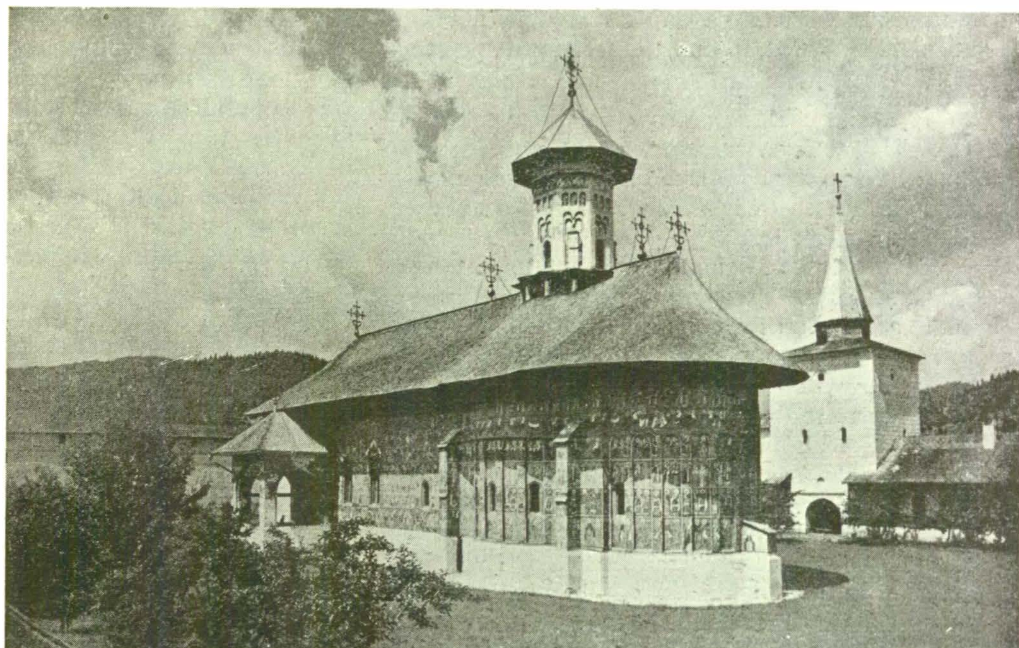
Calea ferată. Vom trece în revistă situaţia mijloacelor de transport dela noi, începând cu căile ferate. Statistica ne arată că reţeaua de căi ferate a ţării întregite este, în 1937, de 11.272 km, faţă de 11.133 km, cât era în 1919, cu o creştere de 280 km linii noui, faţă de 141 km linii suprimate în acest interval. Densitatea reţelei noastre, în raport cu suprafaţa diferitelor provincii şi numărul de locuitori respectivi, este de 3,82 km la 100 km² şi 0,58 km la 1.000 locuitori, valori mult mai mici decât cele ale majorităţii ţărilor europene, România având o situaţie analoagă cu Iugoslavia (3,8%) şi superioară doar Bulgariei (3,1%) şi Republicei Sovietelor [1]).

[1]) Datele sunt luate din studiul d-lui inginer *Ion Miclescu* apărut în revista « Libertatea » (1938).

IN CIMITIR
Privelişte din Poiana Sibiului

coordonate cu celelalte inițiative, de stat sau particulare, al căror scop este promovarea turismului.

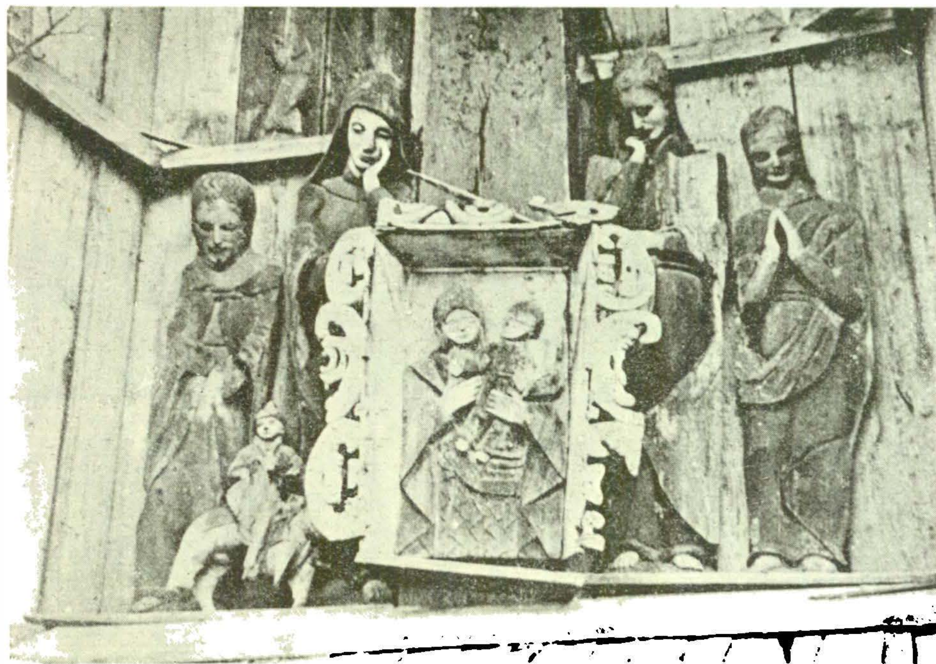
MÂNĂSTIREA SUCEVIȚA

Tracțiunea automobilă. Deși drumul de fier rămâne încă vehiculul principal pentru înlesnirea transportului, automobilul servește mai de aproape cauza turismului, prin posibilitatea ce o dă călătorului de a descoperi regiuni puțin accesibile, în special regiunilemuntoase cari, din cauza dificultăților traseului, se găsesc adesea departe de centrele feroviare. Același vehicul permite fixarea unui itinerariu propriu și o folosire adecuată a timpului.

Desvoltarea prodigioasă a automobilismului, în aproape toate țările din lume, n'are o vechime mai mare de două decenii. Ceea ce constituia până mai ieri un articol de lux, rezervat câtorva privilegiați, a câștigat foarte repede adepți în toate clasele sociale, desorganizarea comunicațiilor pe cale ferată, îndată după răsboiu, favorizând în bună parte popularizarea acestui nou fel de transport [1]). Aceste servicii automobile, înzestrate cu autocare ce oferă pe lângă confort toate garanțiile de siguranță, prezintă toate avantajele inerente transportului în comun: periodicitatea circulației și un orariu regulat. Nu e deci de mirare că și la noi Direcția Căilor Ferate a văzut în automobil un prețios auxiliar al trenului [1]).

Concurența pe care o face încă tracțiunea automobilă particulară căii ferate, pe multe trasee secundare, nu va putea fi înlăturată, atât timp cât nu se vor adopta metode noui, susceptibile de a exploata și din punct de vedere turistic traseele străbătute.

Intocmirea unor drumuri circulare, combinate pe regiuni restrânse, interesante prin pitorescul lor, cu drumuri carosabile și putința unei găzduiri cât de cât confortabile cum ar fi: Brașov—Bran—Câmpulung—Târgoviște—Sinaia—Brașov; Piatra Neamț—Bicaz—Cheile Bicazului—Gheorgheni—Toplița—Borsec—Tulgheș—Bicaz—Piatra Neamț, etc. sunt, fără în-

ARTĂ RELIGIOASĂ ȚĂRĂNEASCĂ DIN MARAMUREȘ
(Sculptură în lemn la hotarul comunei Berbești)

[1]) La noi numărul vehiculelor cu tracțiune automobilă este încă destul de restrâns (45.000). La 1 km de șosea aveam aproape 3 automobile, față de 0,37 în Polonia, 0,3 în Iugoslavia, 0,15 în Bulgaria. In schimb Franța avea 33 și Germania 102 automobile, la km.

[1]) Numărul autobuselor a crescut dealtfel de necrezut în ultimul timp: dela 185, în 1930, la 404 pe drumurile principale și 824 pe cele secundare, în 1934; cu un trafic de 31% din numărul total al călătorilor. Această concurență, pe care i-o făcea tracțiunea automobilă particulară, a determinat de altfel Statul să acorde, pe timp de 20 ani, căilor ferate concesiunea cărăușiei publice.

doială, măsuri destinate a aduce tracţiunei automobile utilizate de C.F.R. însemnate venituri de pe urma turismului.

Şoselele. Desvoltarea intensivă a turismului automobilistic nu se poate face însă înainte de a avea o reţea de drumuri carosabile, adaptate la tracţiunea mecanică.

Reţeaua noastră de drumuri prezintă un total de 108.000 km, dintre care 14.000 km [1]) sunt şosele naţionale, 31.000 km drumuri judeţene şi 63.000 km drumuri comunale. Nu toate aceste drumuri corespund însă cerinţelor tehnice ale unui drum carosabil, căci abia jumătate din ele sunt pavate sau pietruite (53.799 km), cealaltă jumătate fiind în majoritate drumuri naturale, sau în cel mai bun caz în stare de terasament. Şoselele pietruite şi carosabile reprezintă 21,0 km la 100 km² şi 2,4 km la mia de locuitori în vechiul Regat, Transilvania şi Bucovina şi numai 3,2 km la 100 km² şi 0,3 km la 1.000 de locuitori, pentru Basarabia.

Ţinând seamă că mare parte din şoselele pietruite se găsesc într'o stare foarte precară, din punct de vedere al întreţinerii, şi de încetineala lucrărilor de construcţie a nouilor şosele [1]), problema drumurilor noastre este foarte departe de a fi găsit o soluţie, care să permită măcar satisfacerea nevoilor economice ale ţării şi cu atât mai puţin a celor cerute de existenţa unui turism bine organizat.

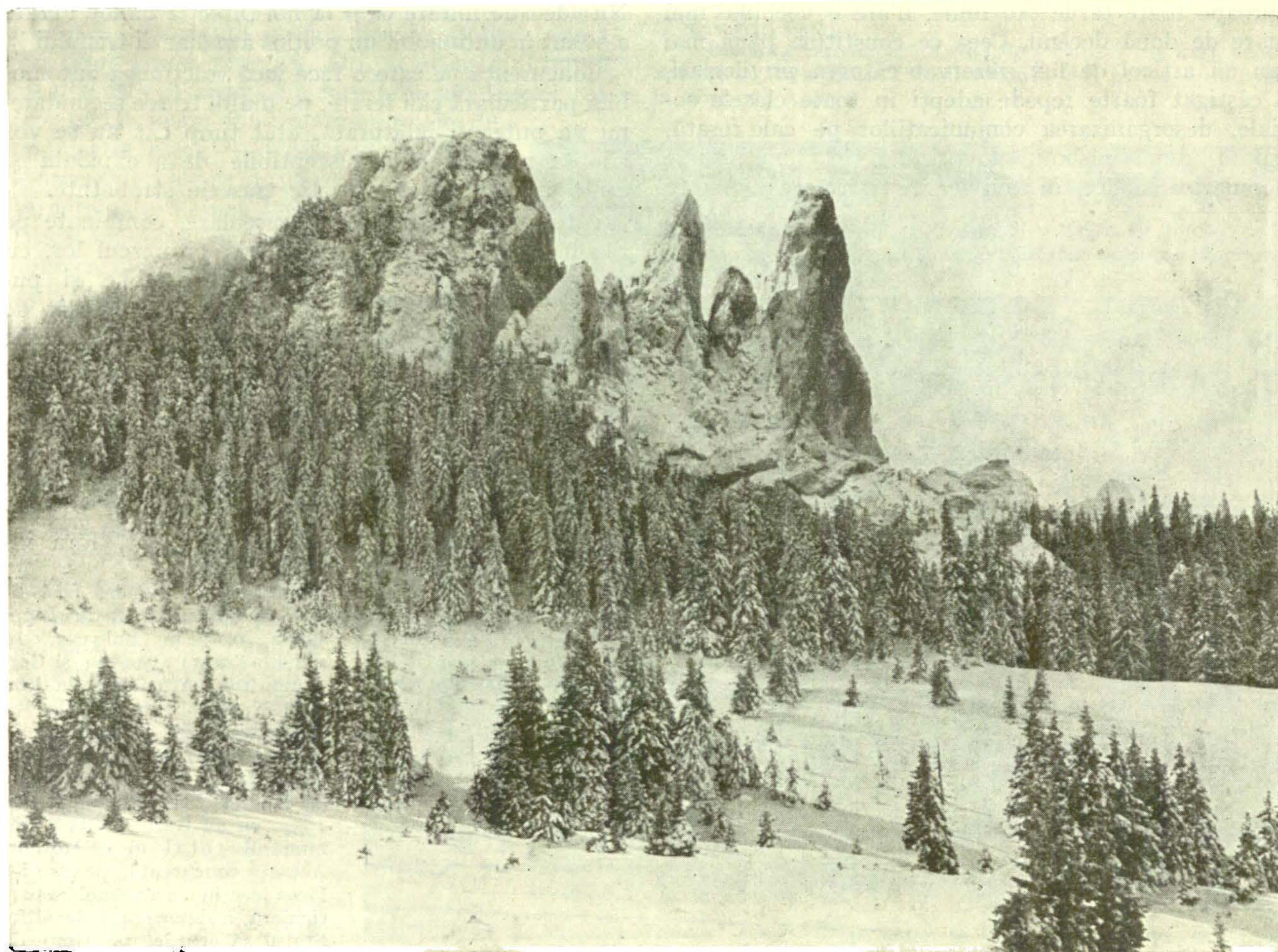
Remedierea acestor neajunsuri trebue să pornească în primul rând, dela necesitatea întreţinerii actualei reţele de drumuri, împiedecând deteriorarea lor în aşa chip, încât să devie cu totul inutilizabile [2]).

Ori această problemă se loveşte de mari dificultăţi de ordin financiar, veniturile alocate drumurilor neacoperind nici jumătate din cheltuelile cerute de întreţinerea lor curentă. După datele Direcţiei Drumurilor din Ministerul de Comunicaţii, ar trebui pentru întreţinerea şoselelor naţionale şi judeţene o sumă de 2 miliarde jumătate anual, în loc de 770 milioane, cât cheltuieşte astăzi Statul, în acest scop!

[1]) Repartiţia şoselelor naţionale pietruite (12.040 km) este următoarea: 6.334 km în vechiul Regat, 4.393 km în Transilvania, 754 km în Basarabia şi 550 km în Bucovina.

[1]) Ritmul de construcţie al şoselelor în ultimii 17 ani n'a depăşit o medie anuală de 40 km pentru şosele naţionale, 55 km pentru cele judeţene, 20 km pentru cele vicinale şi 61 km pentru cele comunale.

[2]) Multe din drumurile noastre pitoreşti, în special cele de munte ar fi putut fi salvate, cu o cheltuială relativ mică, dacă s'ar fi luat din timp măsuri pentru repararea lor.

PIETRELE DOAMNEI, IARNA (RARĂU-BUCOVINA)

CEAHLĂUL — CETĂŢUIA ŞI VĂRĂRIA

Foto J. Fischer

BUCEGII, IARNA — *Foto K. Lehmann*
Din « România », revista O.N.T.

Se impune, deci, neapărat o contribuţie bănească mai însemnată, completată într'o măsură oarecare, pentru drumurile judeţene, cu munca de folos obştesc, menită să înlocuiască prestaţia în natură, a cărei desfiinţare a îngreuiat foarte mult problema întreţinerii şoselelor noastre.

Paralel cu această campanie de întreţinere, trebuesc adaptate principalele şosele carosabile la turismul automobilistic, mai ales în regiunile unde intensificarea progresivă a circulaţiei automobile a modificat condiţiile traficului.

Pentru a micşora riscul accidentelor, destul de numeroase în ultimul timp, se cer lucrări de refacerea vechilor trasee (lărgirea şoselei, rectificarea curbelor) şi o semnalizare judicioasă, destinată nu numai a preveni pe turist de anumite obstacole (încrucişări, viraje, etc.) dar şi a-l informa din punct de vedere topografic [1]).

Suprimarea trecerilor de nivel şi înlocuirea lor cu treceri subpământene şi aeriene, înfiinţarea unor şosele speciale pentru automobile sunt deasemeni probleme de rezolvat pentru o circulaţie automobilistică modernă, dar oportunitatea lor trebue înlăturată pentru mult timp, fiindcă se loveşte de mari dificultăţi financiare [1]).

Puterea publică nu poate rămâne apoi indiferentă la înmulţirea şi la gravitatea accidentelor de automobil cari, cel puţin la noi, se datoresc în bună parte nesocotirii acestei regulamentări.

De aceea trebue aplicată, cu stricteţă, regulamentarea circulaţiei, printr'o atentă supraveghere a şoselelor, rostul acestei supravegheri fiind nu numai represiv ci şi educativ.

In sfârşit, problema creării de noui drumuri trebue să fie legată de problema turismului, căci după cum circulaţia bunurilor determină necesitatea a noui căi de comunicaţie, turismul are funcţia de explorator al locurilor necunoscute.

Ori, în România există încă regiuni întregi de un pitoresc desăvârşit (regiunea de nord-vest a Buco-

[1]) S'a arătat la turismul automobilistic, că opera de semnalizare, redusă mult timp numai la iniţiativa Automobil-Clubului Regal Român, e cu totul insuficientă. Ea ar reclama un statut special care să intereseze deopotrivă: organizaţia turistică de Stat (O. N. T.), prefecturile judeţelor, cât şi asociaţiile de turism şi principalele reprezentanţe ale fabricilor de automobile, industria petroliferă, industria hotelieră, etc.

[1]) Singurul început de realizare în acest domeniu la noi este descongestionarea, printr'o variantă, a şoselei Bucureşti-Ploeşti.

CULĂ DIN MĂLDĂREŞTI (VÂLCEA)

vinei, Maramureşul, regiunea Pădurenilor, Munţii Sebeşului, Munţii Apuseni, etc.), care, din lipsa căilor de comunicaţie, sunt încă în afară de circulaţia turistică.

Intr'o ţară de civilizaţie rurală cum e a noastră, având drept principale puncte de atracţie o natură încă sălbatecă şi aşezări omeneşti de cea mai autentică originalitate, străinul va prefera totdeauna în locul drumului de fier, — în jurul căruia peisajul e într'o continuă modernizare, — şoseaua. Ea poate păstra mai uşor şi intactă armonia acestui peisaj şi are avantajul de a descoperi frumuseţi ce nu stau totdeauna la dispoziţia itinerarului, de cele mai multe ori arbitrar, al căii ferate.

In acelaş timp, aceste regiuni pitoreşti izolate, locuite în general de o populaţie cu resurse economice foarte reduse, ar putea fi scoase din sărăcie, dacă ar avea la îndemână drumurile pe care să se facă pătrunderea turiştilor [1]).

Navigaţia pe apă şi cea aeriană. Problema transportului şi a circulaţiei îmbrăţişează deopotrivă căile de apă şi cele aeriene. Marea Neagră, Dunărea şi principalele noastre râuri, care au posibilitatea de a fi făcute navigabile pe o bună parte din lungimea lor, sunt căi ce pot aduce contribuţii reale la desvoltarea turismului nostru.

Pentru aceasta este însă şi aici necesar un program care să prevadă stabilirea unor itinerare turistice pe traiecte scurte, în legătură cu orarul căilor ferate sau cu al autobuselor, un serviciu de curse regulate dealungul litoralului Mării Negre, avantagii acordate călătorilor în grup, amenajarea câtorva vapoare în scop turistic [1]), organizarea de excursii pe plute în regiunea râurilor de munte (Bistriţa, Ceremuş), etc.

Cât priveşte aviaţia, nici ea nu poate rămâne străină de turism şi, fără îndoială, că — pe lângă rolul ei covârşitor în apărarea naţională — va fi chemată să intensifice şi la noi relaţiile de ordin comercial şi turistic.

Avioanele româneşti au parcurs, în 1937, un total de 1.184.461 km, transportând 7.697 călători, între care n'au lipsit turiştii [2]).

Inmulţirea liniilor exploatate de aviaţia civilă, intensificarea colaborării cu companiile străine de aviaţie, înzestrarea acestei aviaţii cu aparate puternice şi rapide vor contribui desigur la promovarea unui turism care este încă în faşă, chiar în ţările apusene.

Industria hotelieră. Intr'o situaţie şi mai inferioară decât a drumurilor se află industria noastră hotelieră, — dacă o putem numi astfel, — căci prezenţa celor câtorva hoteluri, din oraşele mari sau din staţiunile balneo-climatice, este foarte departe de a constitui ceea ce reprezintă, în ţările cu tradiţie turistică, o « industrie hotelieră ».

[1]) Aşa ar fi de pildă crearea drumului de creste care ar pune în legătură directă basinul Beiuşului şi regiunea Crişului Negru cu centrul Ardealului, completare binevenită şi din alte puncte de vedere, cum ar fi al drumurilor ce ocolesc astăzi Munţii Apuseni.

[1]) Un început îmbucurător în această privinţă este realizarea vaporului de turism « Regele Carol II-lea », care face curse pe Dunăre, şi numeroasele reduceri acordate de curând diferitelor categorii de călători pe vapoarele Navigaţiei Fluviale Române.

[2]) Cea mai frecventată de turişti dintre liniile aeriene este Bucureşti - Constanţa - Balcic - Bazargic - Călăraşi - Bucureşti, unde s'au făcut uneori mai multe curse pe zi pentru transportul turiştilor.

LACUL TAGA (JUD. SOMEȘ)

Foto Val. Pușcariu

BISERICA-CETATE DIN DEALUL FRUMOS *Foto Fischer*

Desvoltarea turismului este imposibilă, dacă aceste localităţi nu vor pune la dispoziţia turiştilor hoteluri demne de a satisface cel puţin exigenţele unei clientele mijlocii.

Hotelul rămâne elementul hotărîtor al frecventării staţiunilor noastre de cură, de repaos şi chiar de turism. De aceea trebuesc construite hoteluri şi vile, care să corespundă cerinţelor crescânde de igienă şi confort [1]).

Unde să se clădească aceste hoteluri? Locurile vor fi indicate în primul rând de clientela turistică, care este mai numeroasă în staţiunile balneare şi climatice cari şi-au creat deja un renume. Vor veni apoi oraşele cari prin aşezarea lor pitorească sau prin împrejurimile lor ar putea să atragă turiştii (Piatra Neamţ, Câmpulungul Moldovenesc, Curtea de Argeş, etc.) şi, acolo unde centrele urbane sunt depărtate, s'ar putea construi hoteluri mici, destinate să deservească regiuni izolate, dar totuşi foarte interesante din punct de vedere turistic, găzduirea fiind astăzi, în acele locuri, o problemă foarte greu de rezolvat [2]).

Chestiunea procurării capitalurilor, care urmează să fie învestite în industria hotelieră, poate fi rezolvată prin acordarea de credite pe termen lung şi alte avantaje particulare acestei industrii, aşa cum s'a procedat în alte ţări [1]), îmbunătăţirea şi mărirea capacităţii ei receptive, fiind însă sub directa supraveghere a Oficiului Naţional de Turism.

Pentru buna funcţionare a acestor hoteluri, nu trebue să se treacă cu vederea că, în epoca noastră, profesiunea de hotelier cere o instrucţiune şi o educaţie specială.

Sunt o seamă de cunoştinţe privitoare la buna stare a unui hotel (mobilier, aeraţie, canalizare, încălzire centrală, bucătărie, indicaţii asupra frumuseţilor şi curiozităţilor oraşului şi regiunii înconjurătoare, felul cum trebuie primit un străin, etc.), care nu se pot învăţa în mod empiric.

In toate ţările cu un turism desvoltat, personalul hotelurilor primeşte o educaţie profesională în «şcoalele hoteliere», candidaţii trecând examene înaintea unor jurii hoteliere. Această instrucţiune este completată prin stagii în străinătate, în care acest personal se perfecţionează în cunoaşterea limbilor străine.

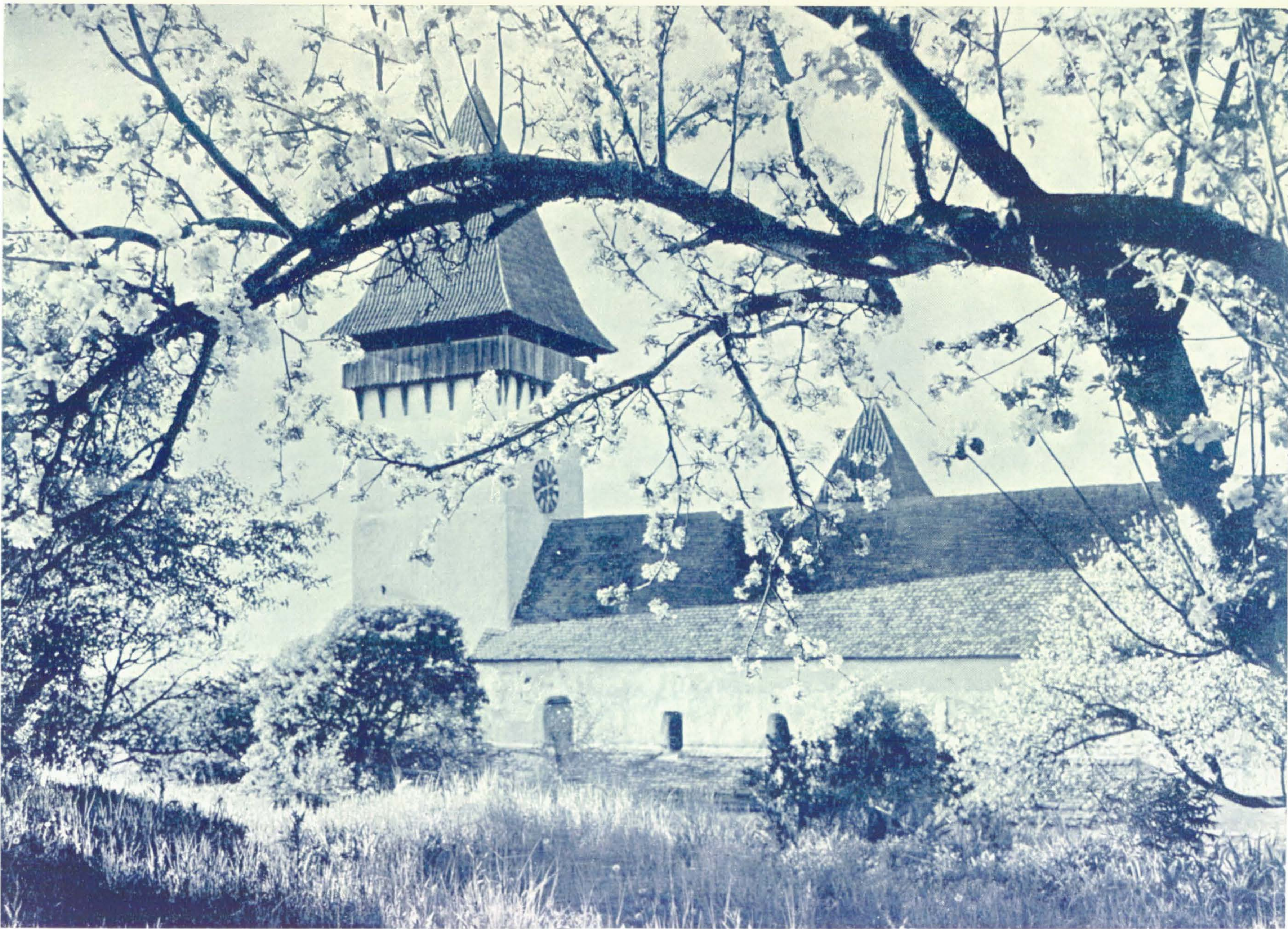
Există apoi câteva ţinuturi în care gospodăria ţărănească, destul de evoluată, ar putea suplini cu folos lipsa hotelurilor. Ne gândim la satele din re-

[1]) Datele statistice (vezi cap. *Staţiuni balneare şi climatice*) arată că singurele staţiuni balneo-climatice viabile sunt cele care posedă un minimum de confort, iar orientarea vizitatorilor către staţiunile noui, cu hoteluri confortabile (Stâna de Vale), dovedesc că există o clientelă turistică capabilă să întreţie o industrie hotelieră.

[2]) De pildă în Bucovina, turistul n'are posibilitate de găzduire decât în Cernăuţi sau Vatra Dornei — supra aglomerată în timpul sezonului balnear, — iar pentru tot Maramureşul nu există decât un singur hotel, la Sighet.

Existenţa unor asemenea hoteluri pe regiuni ar pune în valoare, pe lângă frumuseţile naturale ale acestor două provincii, unele creaţii artistice remarcabile, cum sunt mânăstirile bucovinene şi bisericile de lemn maramureşene, pe care călătorul nu le poate vizita astăzi decât în treacăt.

[1]) In Franţa există două instituţii care acordă credit industriei hoteliere: « warrant-ul hotelier » şi « creditul naţional hotelier ».

PRIMĂVARĂ LA ŞURA-MICĂ (SIBIU)

Foto J. Fischer

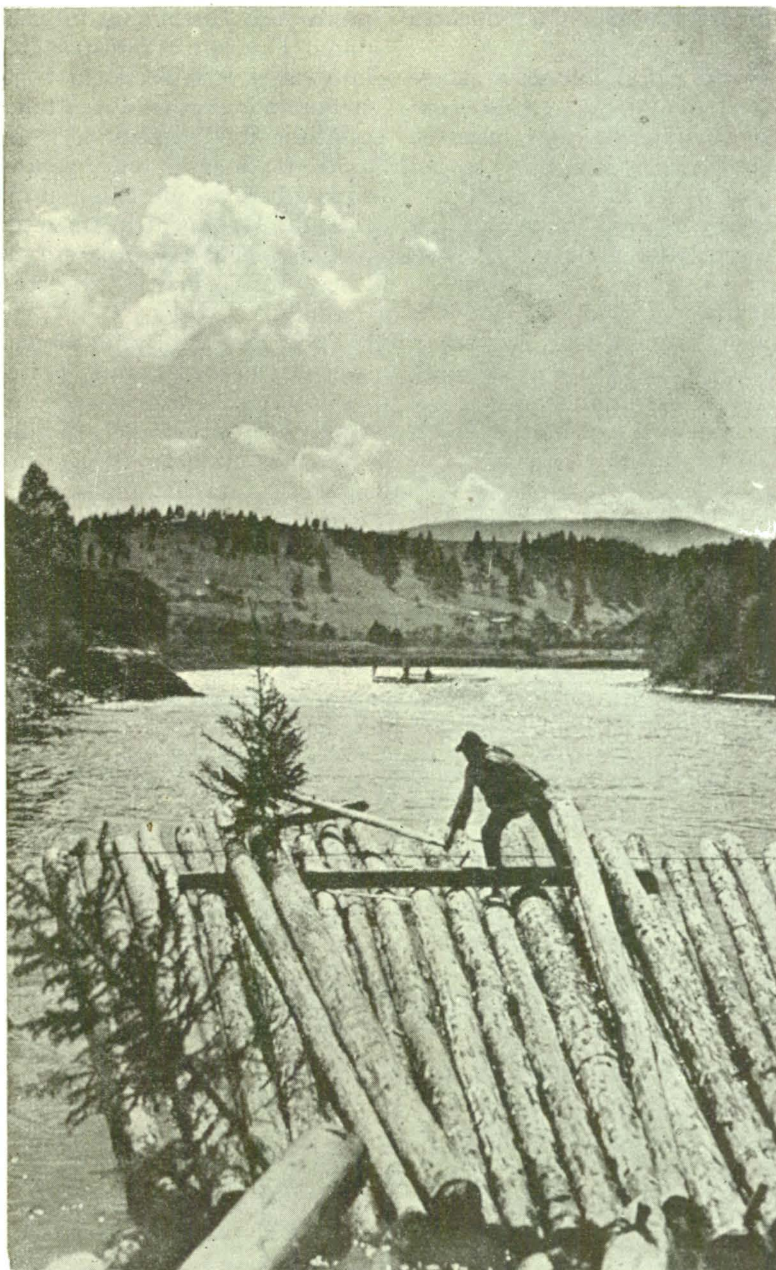
giunea carpatică (Muscel, Argeş, Gorj, împrejurimile Sibiului, etc.) unde, fără măsuri extraordinare şi fără învestiri de mari capitaluri, s'ar putea selecţiona şi amenaja case ţărăneşti pentru găzduirea turiştilor.

Nu este o inovaţie, căci această politică de gospodărie turistică interioară a fost pusă în practică şi a dat rezultate foarte bune în ţări ca Italia şi Grecia.

Concursuri au fost instituite printre ţărani în acest scop, iar locuinţele au fost clasate de un comitet, a cărui menire era de a observa de aproape ca acestea să întrunească toate condiţiile impuse de cerinţele igienice, gospodăreşti şi turistice [1]).

Am arătat că baza organizaţiei noastre turistice a format-o turismul de munte, care a luat fiinţă datorită iniţiativei principalelor noastre societăţi turistice.

Desvoltarea acestui turism, care e cel mai bine adaptat condiţiilor actuale ale ţării, depinde în mare măsură de existenţa caselor de adăpost. Acestea sunt însă destul de rare, în multe din masivele noastre muntoase. Dovada ne-o dă afluxul considerabil al turiştilor în regiunile muntoase prevăzute cu case de adăpost (Bucegi, Făgăraş, Piatra Mare, Cristianul Mare, etc.), în timp ce alte regiuni de munte tot atât de interesante (Munţii Rodnei, Ţibleşul, Maramureş, Munţii Mehedinţi, etc.) rămân aproape inaccesibile turiştilor, din cauza lipsei acestor case de adăpost.

PLUTE PE BISTRIŢA (MOLDOVA)

Confortul unora din aceste case este satisfăcător, al altora lasă însă mult de dorit, fapt care se datoreşte fondurilor mici pe care le au la îndemână societăţile turistice [1]) care se îngrijesc de întreţinerea şi amenajarea lor.

O politică de încurajare a acestui turism trebue să ţie neapărat seamă de greutăţile pe care le întâmpină aceste societăţi, rostul turismului de Stat fiind de a le sprijini, spre a construi, pretutindeni unde se simte nevoie, astfel de adăposturi, în jurul cărora se va desvolta reţeaua de explorare a muntelui [2]).

La aceasta s'ar cădea să se adauge înţelegerea pe care trebue să o arate organele superioare silvice, spre a uşura, acolo unde este posibil, accesul turiştilor şi popasul în casele de adăpost ce aparţin personalului de pază a pădurilor, sau a închiria aceste adăposturi societăţilor turistice, acolo unde ele nu mai îndeplinesc rostul pentru care au fost construite [3]).

POLITICA TURISTICĂ

Propaganda turistică. Turismul a căpătat în economia modernă o asemenea importanţă, încât niciun Stat nu se poate desinteresa de

[1]) Cei reuşiţi la concurs primesc, în Italia premii în bani din fondul *San Piedro*; deasemeni în Grecia, unde cu prilejul serbărilor dela *Delphi*, locuitorii au primit premii pentru cele mai bine amenajate camere-tip, destinate a găzdui pe vizitatorii străini.

[1]) Majoritatea caselor de adăpost din munţi sunt proprietatea societăţilor turistice; foarte puţine aparţin persoanelor particulare.

[2]) Un exemplu în această privinţă ni l-a dat fostul stat cehoslovac care a construit în basinul superior al Tisei (Rusia subcarpatică) în câţiva ani 15 adăposturi turistice.

[3]) In această categorie sunt unele case din Munţii Făgăraşului, Cibinului şi Sebeşului, proprietatea Casei Pădurilor, sau acele din Munţii Ciucului, proprietatea composesoratelor săcuieşti.

veniturile care pot fi realizate printr'o politică de sporire a clientelei turistice autohtone şi de captare a turiştilor străini.

Valorificarea resurselor noastre turistice, ori cât de variate şi de bine gospodărite ar fi ele, nu se poate face, dacă nu se găsesc mijloacele prin care să se desvolte gustul marelui public pentru turism.

O propagandă serioasă cere ca, înainte de a atrage la noi în ţară vizitatorii străini, să creăm condiţii de călătorie şi de găzduire cât mai bune cu putinţă, pentru a înlesni cunoaşterea ţării la noi acasă.

Trebue deci intensificată circulaţia turistică, dându-se posibilitate tuturor claselor sociale să călătorească de plăcere, sau să-şi petreacă vilegiatura în staţiunile balneare, climatice sau de turism. In aproape toate ţările europene şi americane, organismele oficiale de turism desfăşoară o activitate prodigioasă prin: conferinţe, prospecte, emisiuni radiofonice, filme, etc., pentru a câştiga turismului cât mai mulţi aderenţi şi a face din el un factor de circulaţie a bunurilor.

O deosebită atenţie se dă pretutindeni turismului şcolar [1]) şi turismului popular. In Germania, în Franţa, în Italia, s'au creat instituţii speciale menite să pună la dispoziţia turiştilor mijloace de călătorie şi posibilităţi de găzduire la mare ca şi la munte, în condiţii dintre cele mai favorabile.

In Germania organizaţia «*Kraft durch Freude*», în Italia «*Dopolavoro*» dau o importanţă deosebită promovării turismului în masele populare. «Kraft durch Freude» a transportat 2 milioane de călători în 1934 şi 6 milioane în 1936; în fiecare Duminecă trenuri populare străbat Italia, preţul unui bilet de călătorie fiind derizoriu.

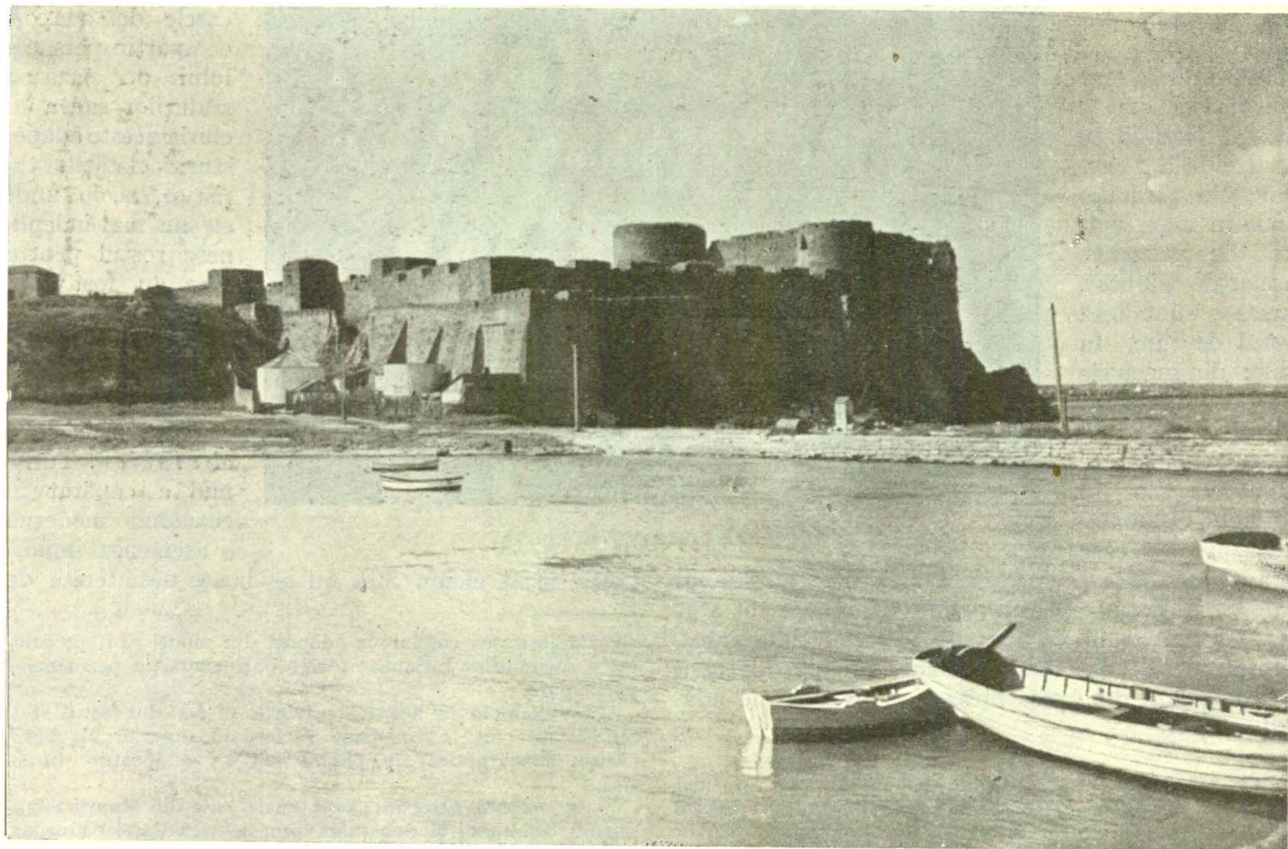
In Italia amintim opera înfăptuită de organizaţia «Balilla», la mare, şi mai ales cursurile practice în Alpi pentru tineretul universitar (grupul alpin al Universităţii din Torino a realizat anii trecuţi în condiţii perfecte ascensiunea Anzilor Cordilieri).

Franţa a creat, la un moment dat, chiar un minister «des loisirs»; Statele-Unite, spre a preveni exodul turiştilor în Europa, care a reprezentat în 1935 o pierdere de aproape 480 milioane dolari, au recurs la crearea unui nou organism turistic «*See America First*» (Vizitaţi întâi America), făcând o propagandă intensă pentru staţiunile lor climatice din California şi Florida.

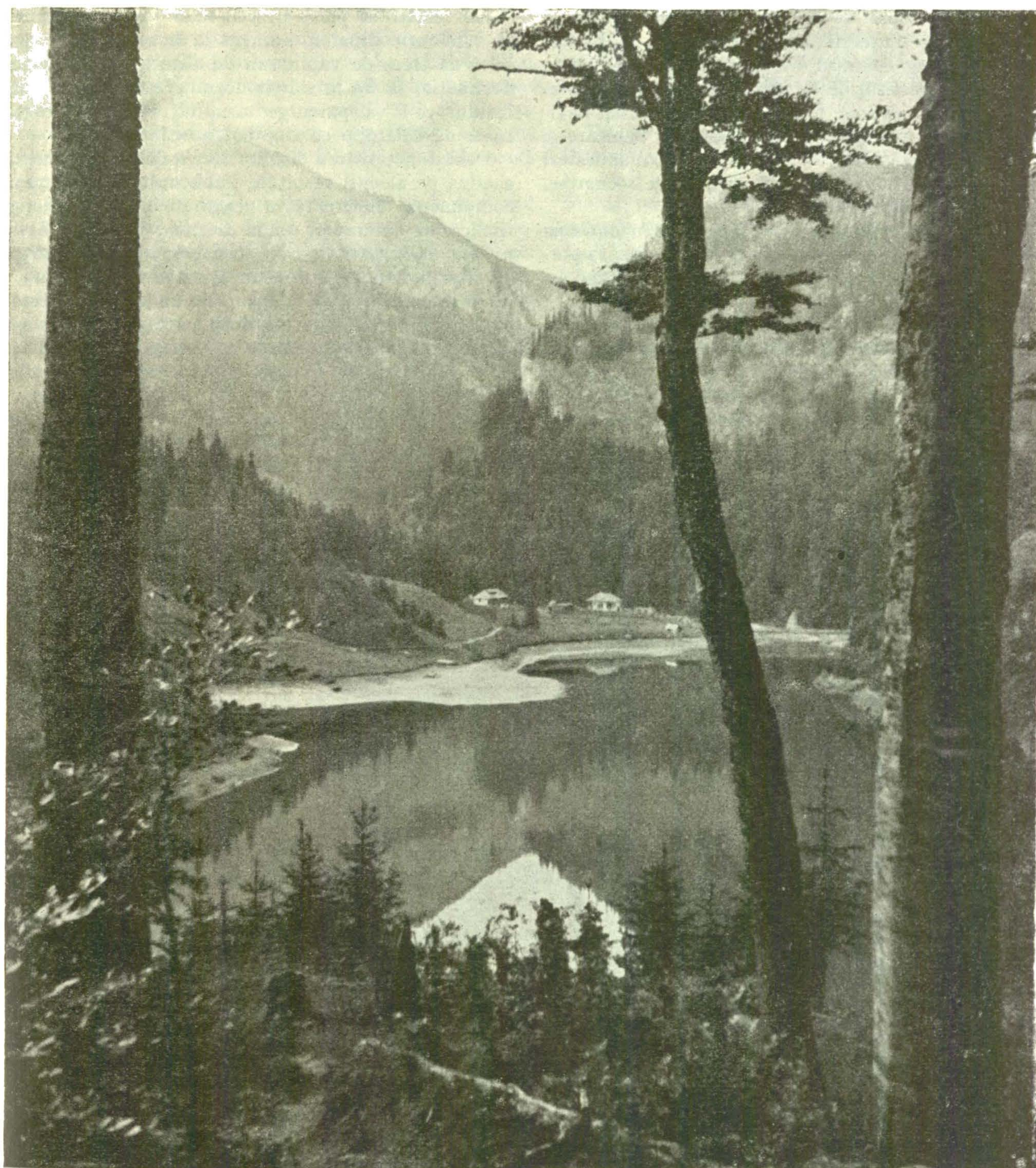
Această tendinţă de a «naţionaliza turismul» este accentuată astăzi în toate ţările, printr'o regulamentare severă a eşirii devizelor, echivalând în mod practic, uneori, cu o interdicţie aproape completă de a părăsi teritoriul ţării (Germania, Grecia).

[1]) Pentru tineret Germania punea la dispoziţie 2.100 apă-posturi («Jugendherbergen»), iar Franţa peste 400 «*Auberges de la Jeunesse*», în care au fost găzduiţi zece mii de tineri francezi în 1936 şi 35.000 în 1938.

La fel fostul stat cehoslovac a construit 895 case de adăpost pentru tineret cu 10.650 paturi.

CETATEA ALBĂ

LACUL SCROPOASA — *Foto A.I.D.*
Din « România », revista O.N.T.

In acelaşi timp, ţările care opresc pe conaţionalii lor să-şi petreacă timpul liber în străinătate, străduindu-se să le facă vilegiatura cât mai plăcută la ei acasă, desvoltă o activă propagandă spre a atrage turiştii de peste hotare. Afişe, broşuri, fotografii, filme, publicitate luminoasă sunt răspândite în acest scop, din belşug şi în mod gratuit, de către oficii de turism, birouri de căi ferate şi de navigaţie, sindicate de iniţiativă, etc.

E o întreagă politică de promovare a turismului, experienţa şi înfăptuirile ei în ţările amintite putând servi de îndreptar pentru desfăşurarea propagandei noastre turistice, în ţară şi peste hotare.

Organisme de propagandă. Indiferent de regimul politic, aproape pretutindeni organizarea propagandei turistice a trecut sub supravegherea şi controlul Statului, ori chiar a fost înlocuită cu organizaţia turistică de Stat.

Legea pentru organizarea turismului în România subliniază importanţa acestei atribuţiuni rezervate Oficiului Naţional de Turism.

Oficiul Naţional de Turism este dator să coordoneze toate mişcările de propagandă turistică, utilizând întreg aparatul documentar pe care i-l pun la dispoziţie instituţiile de Stat sau particulare interesate în promovarea turismului (căi ferate, navigaţie pe apă, navigaţie aeriană, staţiuni balneare şi climatice, societăţi de vânătoare, pescuit, manifestări artistice sau culturale, concursuri sportive, congrese, târguri de mostre, etc.).

Chiar publicitatea, care se face pentru reclama produselor indigene, poate aduce un sprijin important propagandei turistice, mai ales atunci când ea se adresează străinătăţii.

Această coordonare este de altfel o condiţie esenţială, pentru ca propaganda peste hotare să ne atragă o clientelă turistică străină.

Căci, obişnuit cu propaganda metodică ce şi-o fac alte ţări, vizitatorul străin doreşte astăzi să-şi organizeze călătoria până în cele mai mici amănunte; să i se reţie dinainte camera la hotel, să i se dea bilet de tren, de vapor sau de autocar pentru orice destinaţie, să fie în sfârşit documentat asupra itinerarului ce-l va parcurge, asupra reducerilor eventuale de călătorie ce i se pot acorda [1]), etc.

Dacă funcţionarea oficiilor locale de cură şi turism a adus pe alocuri rezultate îmbucurătoare (cu toată compunerea încărcată a comitetelor de direcţie) fiindcă s'a întâmplat ca în fruntea Oficiului să fie un om de iniţiativă şi cu simţ gospodăresc, aceea a oficiilor judeţene s'a dovedit aproape inexistentă.

Se impune deci o reorganizare radicală a acestor oficii, simplificându-se pe de o parte alcătuirea lor, iar pe de alta stimulându-se iniţiativa particulară, care să colaboreze efectiv la propaganda turismului oficial.

Această iniţiativă, — reprezentată prin toate asociaţiile, instituţiile, municipalităţile, etc., care au un interes oarecare în desvoltarea turismului, — lucrând pentru punerea în valoare a unei localităţi, sau a unei regiuni, ar fi punctul de plecare al turismului receptiv [2]).

SKIORI
Din «România», revista O.N.T.

[1]) Germania a ajuns, în organizarea acestei propagande, la un grad de perfecţiune pe care nu l'a atins nicio ţară. Încă din 1918 Ministerul lucrărilor publice, «Hamburg America Linie» şi «Norddeutscher Lloyd» au coordonat propaganda turistică, înfiinţând *Mittel Europäisches Reisebüro*, instituţie jumătate publică, jumătate particulară, care are singură privilegiul de a vinde biletele de călătorie pe mare şi pe uscat în afară de gări şi porturi. Beneficiile, realizate din comisionul de 5% asupra vânzării biletelor, sunt afectate unui organism special, însărcinat cu publicitatea turistică («Reichsverkehrcentrale»), al cărui rost este nu numai de a tipări şi răspândi broşuri, hărţi, prospecte, ci de a întreţine echipe de conferenţiari, a difuza filme cu subiecte despre Germania, a se informa asupra dorinţelor şi gusturilor turiştilor străini, a studia condiţiile concurenţei străine, etc.

[2]) Iniţiativa particulară a avut un rol covârşitor în Franţa, unde «Sindicatele de iniţiativă» au fost recunoscute ca instituţii de utilitate publică. Uniunea federaţiilor acestor sindicate este organismul naţional care centralizează şi unifică activitatea sindicatelor şi serveşte, în acelaşi timp, de legătură atât între ele, cât şi cu asociaţiile de turism şi organele turismului oficial.

Propaganda în străinătate. Infiinţarea de reprezentanţe a organizaţiilor oficiale de turism, funcţionând în capitale şi în centrele mari străine, pare să fie procedeul cel mai bun de propagandă pentru ţările care-şi permit luxul să cheltuiască sume importante în acest scop, fiindcă ele sunt recuperate dela clientela turistică căreia i se adresează această propagandă.

Pentru ţările cu schimb depreciat şi unde turismul e încă departe de a constitui un izvor sigur de venituri, crearea unor astfel de reprezentanţe constitue, de sigur, o sarcină prea grea; iar eficacitatea lor, când acestea exist numai în câteva centre mari europene, devine iluzorie.

Spre a înmulţi organele de propagandă ale O.N.T. în străinătate, ar fi potrivit să se încredinţeze propaganda turistică consulatelor noastre [1]), eficacitatea lor fiind mult mai sigură.

Inzestrate cu un documentat material informativ, privind nu numai turismul dar şi oricare ramură de activitate, care ar putea interesa călătorul străin, aceste consulate ar fi în măsură să îndrumeze spre ţara noastră un număr mai important de vizitatori, recrutaţi din toate categoriile sociale, şi să uşureze totodată accesul acestora la noi, prin suprimarea treptată a unor formalităţi administrative, cari formează încă însemnate piedeci pentru intrarea şi şederea în ţară a călătorilor străini.

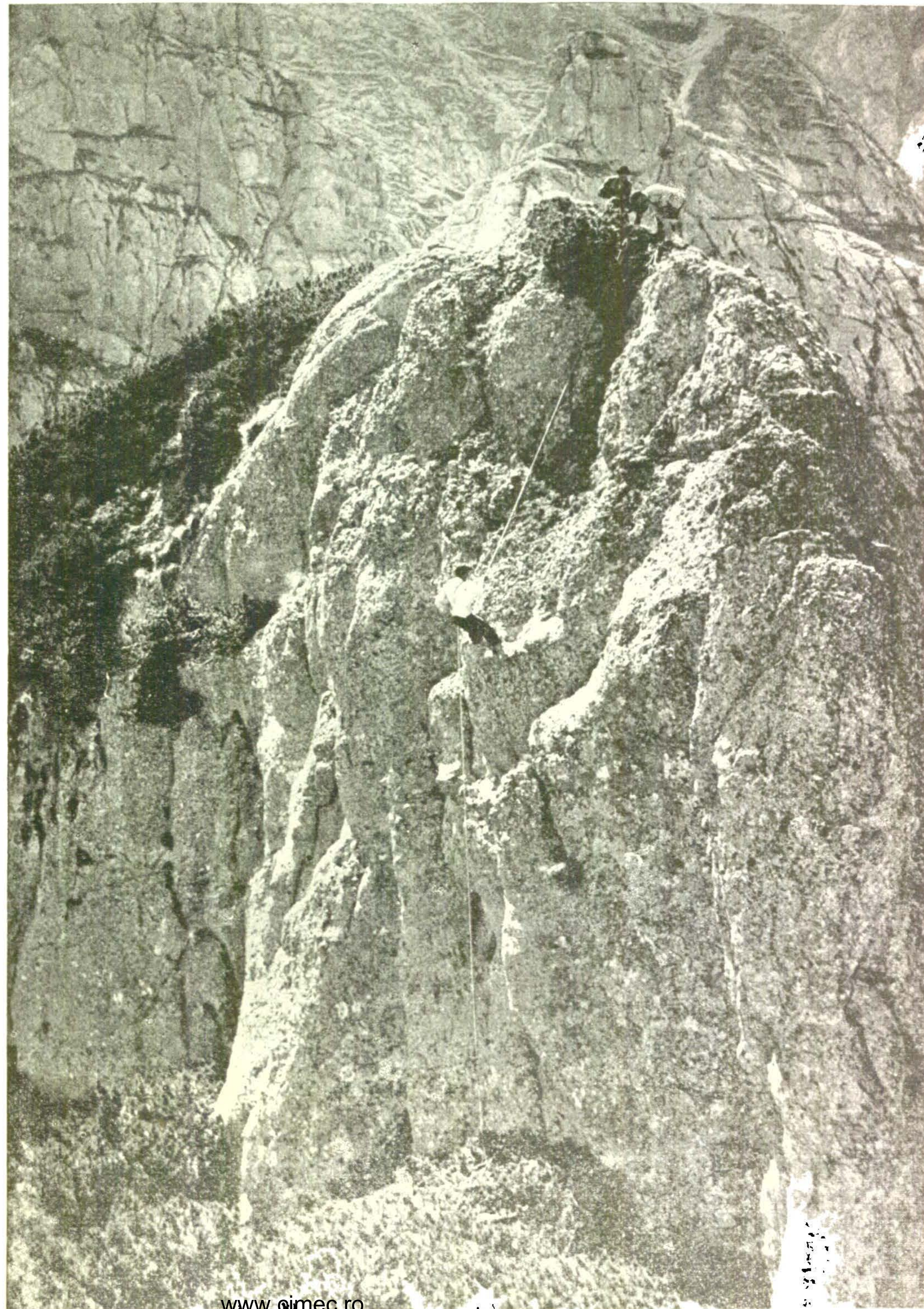
Obiectivele clientelei turistice variind dela o ţară la alta, un element hotărîtor, în reuşita propagandei noastre peste hotare, este să se ţie neapărat seamă de aceste obiective.

Imposibilitatea de a concura cu staţiunile balneare de pe litoralul Mediteranei sau al Atlanticului ne va face desigur să renunţăm la propaganda, în ţările occidentale, pentru staţiunile similare de pe ţărmul Mării Negre; în schimb putem atrage cu uşurinţă la noi vizitatorii ţărilor apropiate lipsite de litoral marin.

Fără îndoială, România are de învins în Europa Centrală concurenţa Iugoslaviei, ale cărei staţiuni maritime oferă mai mult confort, — şi chiar avantaje de trai şi de călătorie, mai însemnate decât la noi.

Un rol însemnat pentru captarea turiştilor străini îl poate avea turismul de munte, către care ar putea fi atraşi în special turiştii ţărilor germanice. Vânătoarea, pescuitul, civilizaţia arhaică a unora din satele noastre sunt elemente care, adăugate cadrului natural, pot avea un rol similar faţă de englezi şi americani.

Mijloace de propagandă. Pentru a face cunoscute peste hotare frumuseţile naturale şi artistice, capabile să atragă pe turist, în fiecare ţară organizaţiile turistice de Stat, secundate de asociaţiile turistice şi de industria hotelieră, işi dau

ASCENSIUNE IN MUNŢI
Din «România», revista O.N.T.

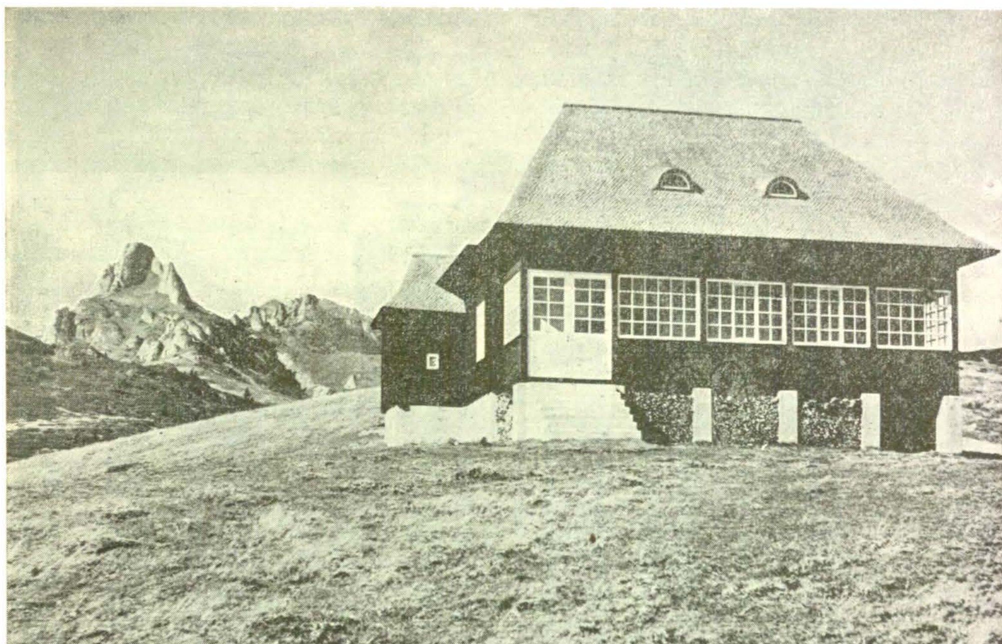
[1]) Acest sistem este utilizat în ultimul timp chiar de ţări bogate, cum e Franţa, al cărei Oficiu naţional de turism a înfiinţat «birouri de informaţie turistică» conduse de ataşaţii ei comerciali în multe oraşe mari din lume.

RA[illegible] ([illegible]BIU) — Foto J. Fischer

silința să folosească toate mijloacele publicității moderne, — dela presă, cinematograf, editare de broșuri, afișe, reclame luminoase, până la micile placate colorate care se lipesc pe bagaje și care constituesc unul din cele mai bune mijloace de propagandă prin obsesia imaginei.

In primul rând se dă o deosebită importanță difuzării gratuite a numeroaselor broșuri de propagandă, susceptibile de a atrage atenția călătorilor din clipa în care intră într'o agenție de voiaj.

CASA DE ADĂPOST « AL. VLAHUȚĂ ». MASIVUL CIUCAȘ

Experiența căpătată de către țările străine ne poate arăta care sunt publicațiile periodice de interes primordial destinate acestei propagande.

Cea dintâi este *Ghidul hotelurilor*, în care trebue să fie trecute toate hotelurile, clasate în ordinea alfabetică a localităților, cu indicațiile privitoare la întreaga lor situație și funcționare (preț, confort, etc.).

Această publicație este de un interes atât de considerabil, prin importanța documentării și prin faptul că toate hotelurile menționate sunt obligate să respecte prețurile, încât la alcătuirea ei se pune pretutindeni o grije deosebită [1]).

La aceasta se adaugă apoi: *plachete-pliante* conținând o succintă prezentare a țării, cu o hartă sugestivă în mai multe culori, *calendarul manifestărilor locale*, publicat în două ediții: una de vară și alta de iarnă; *albumul* sau *ghidul stațiunilor balneare și climatice* [2]), destinat a face cunoscut, atât medicilor cât și marelui public, capacitățile curative și confortul stațiunilor balneare și climatice; *o hartă a drumurilor* [3]) etc.

După ce existența acestor publicații periodice a fost asigurată, se poate trece la redactarea acelor *ghiduri* mici, *pe regiuni* sau *localități* [1]), în care călătorul să găsească o descriere a acestora și informații practice cât mai amănunțite (indicarea avantajelor de tarif, itinerarii recomandate, corespondențe de trenuri și autobuse, manifestările locale.

Difuziunea publicațiilor și a ghidurilor informative trebue să se facă pe o scară cât de întinsă, folosindu-se orice ocazie de manifestare românească peste hotare, prezența lor fiind utilă propagandei, nu numai în consulate și agenții de voiaj, dar chiar pe vapoarele S.M.R., N.F.R., precum și în trenurile de legătură cu străinătatea [2]).

Nu trebuesc trecute cu vederea publicațiile în limbi străine despre România (N. Iorga, Charles Diehl, Paul Morand, Lucien Romier, etc.), răspândirea lor, în cadre mai largi decât cele de până acum, având un rol precumpănitor în informarea obiectivă și documentarea publicului străin.

Bunul renume pe care și l'a câștigat în străinătate « *Revue de Transylvanie* », din Cluj, justifică în totul necesitatea de a face cunoscute aceste publicații în cercurile cât mai largi ale intelectualității străine.

Un desiderat, pe care l-au manifestat adesea călătorii străini, este de a li se pune la dispoziție o revistă periodică, publicată în una din limbile de uz internațional, unde să poată găsi, alături de fotografie și

---

[1]) « Le guide des hôtels homologués » în Franța, « Annuario Alberghi d'Italia », « Reichsverkehrsführer » în Germania, etc. formează, în toate aceste țări, unul din elementele de bază ale propagandei prin publicitate.

[2]) In această privință se poate da ca exemplu « Guida practica ai luoghi di soggiorno e di cura d'Italia », editat de Touring-Club Italiano, cu concursul guvernului italian, având un documentat material informativ, hărți geografice pliante, ilustrații, publicat în peste ½ milion exemplare.

[3]) Desvoltarea dată editării cestor hărți în Belgia, Elveția, Franța (Guide Michelin), este desigur în funcție de intensitatea circulației cicliste și automobilistice, care pretinde drumuri perfecte. Starea inferioară a drumurilor noastre n'a dat posibilitate să se publice decât în ultimul timp o hartă a stării drumurilor, editată de Oficiul de turism al Automobil-Clubului Român și a cărei necesitate era de mult simțită.

[1]) Sistemul adoptat de Germania în colecția « Deutsche Verkehrsbücher » publicată de « Reichsbahncentrale für den Deutschen Reiseverkehrn », editat în 4 limbi, ni se pare cel mai nimerit pentru noi.

[2]) Oficiul Național de turism francez are instalate pe toate marile transatlantice birouri de informație, care au misiunea să atragă în Franța pe numeroșii turiști nedeciși cari fac călătorii în Europa; procedeu care e utilizat chiar de Iugoslavia pe vapoarele de pasageri ce fac « croisiere » în Mediterană sau străbat Adriatica. In Cehoslovacia, căile ferate redactau o revistă săptămânală cu informații turistice, care nu lipsea din nici un tren.

HOTELUL « REX » — UNUL DIN HALL-URI

mai simțită poezie peisajului nostru, dar, în afară de « România Pitorească » a lui Vlahuță — ea însăși pe alocuri prea convențională —și de inspirata operă a Bucurei Dumbravă (Cartea Munților), nu avem opere literare în care să fie evocată atomsfera frumuseților naturale și a monumentelor artistice ale pământului românesc.

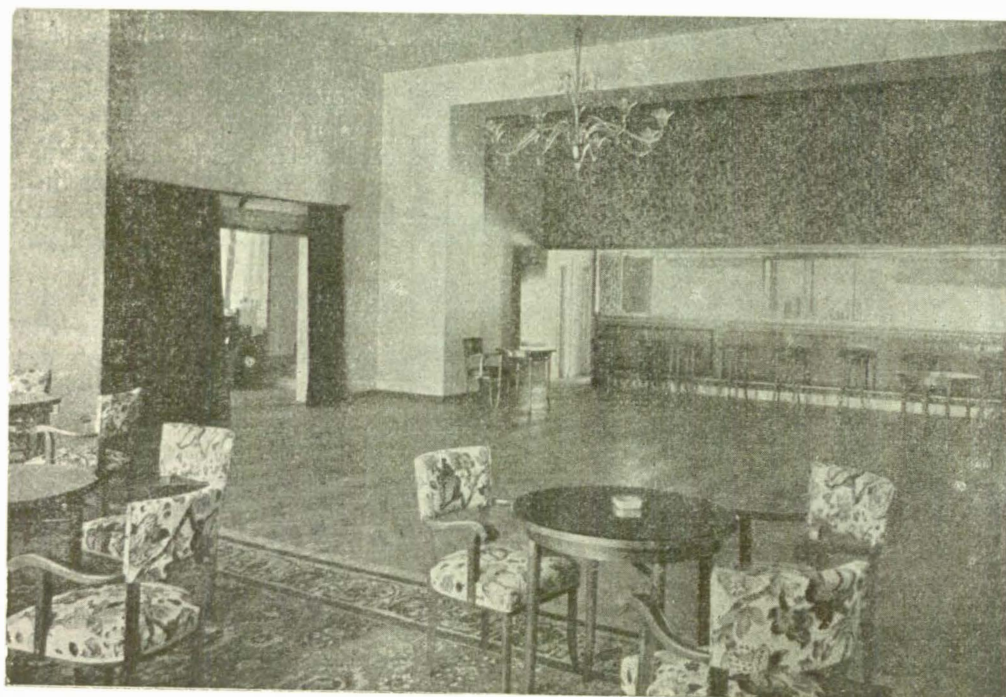
Apelurile care s'au făcut în ultimul timp, în Franța și Italia, la talentul scriitorilor, pentru promovarea gustului de călătorie și, mai ales, pentru descrierea diferitelor ținuturi turistice ale acestor țări, sub inițiativa organizației oficiale de Stat a turismului, — a creat acolo o literatură turistică, care se dovedește a fi un îndemn nu numai la lectură dar și la cercetarea ținutului descris [1]).

Oficiului Național de Turism, asociat cu Societatea Scriitorilor Români și cu una din principalele asociații de turism (Touring-Clubul României), îi încumbă datoria de a lua inițiativa publicărei unor astfel de ghiduri și monografii regionale literare, precum și compunerea unui volum în care țara românească să fie prezentată peste hotare prin scrisul celor mai de seamă scriitori, autohtoni și străini [2]).

Acest început ar fi punctul de plecare către legenda ei, un text în care elementul imaginativ să nu depășească pe cel informativ.

C a r t e a ț i n u t u l u i. O altă înfățișare a propagandei prin scris o formează chestiunea desbătută adesea în presa noastră, a contribuției pe care o pot aduce artiștii și mai ales scriitorii la cunoașterea țării.

In literatura noastră, se găsesc firește numeroase descrieri, în care scriitori ca: Odobescu, Sadoveanu, Hogaș, Anghel, etc. au închinat pagini de cea

HOTELUL « REX » — UN SALON DE RECEPȚIE

[1]) Menționăm, cu titlu de simplă informație, admirabilele colecții ale editorului B. Arthaud dela Grenoble; cele ale librăriei Hachette; premiile instituite în fiecare an, pentru conaționali ca și pentru străini, în Franța și Italia, pentru cele mai bune cărți sau articole de revistă care descriu mai sugestiv frumusețile țărilor respective.

[2]) Un asemenea volum e cel editat de « Ente Nazionale delle Industrie Turistiche », prefațat de *Mussolini*, Italia fiind înfățișată prin ceea ce au scris despre ea scritorii: Paul Bourget, Henry de Régnier, Henry Bordeaux, Pierre de Nolhac, Camille Mauclair, J. L. Vaudoyer, etc.

o inițiativă mai largă, în care să fie interesate: editurile, instituțiile care promovează turismul (C. F. R., N. F. R., Direcția Vânătoarei, etc.), diferitele orașe și localități de interes turistic, asociațiile culturale etc., care să-și procure și să răspândească toate cărțile ce s'au scris asupra unei regiuni [1]).

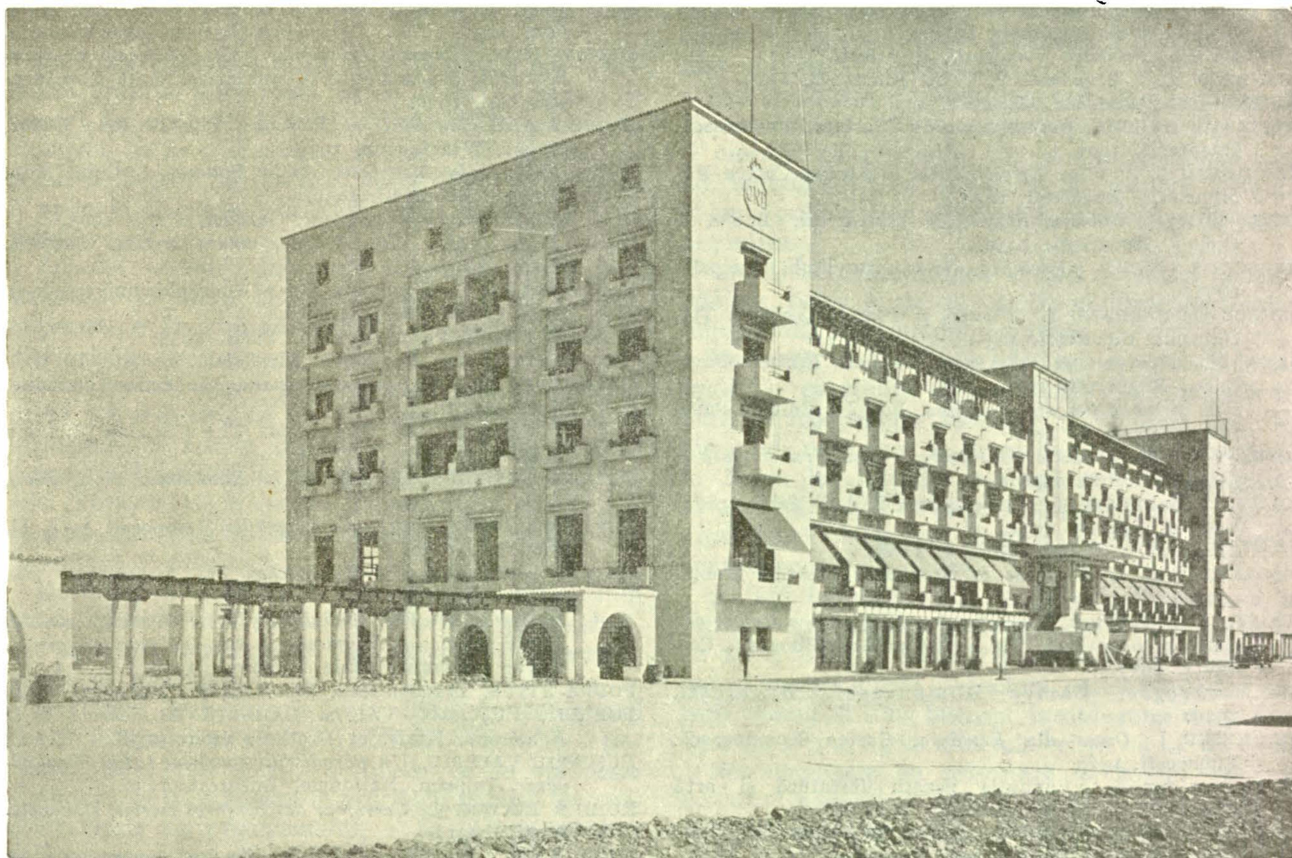
In acest fel, cartea ce interesează un ținut, vândută la fața locului ca un produs direct al lui, își găsește un element sigur de răspândire în curiozitatea călătorului.

Coborît din tren sau din automobil, călătorul își procură cartea în care i se vorbește de regiunea pe care o străbate, după cum caută fotografiile ce-i dau imaginea plastică a acesteia.

gustul publicului pentru turism și a atrage vizitatorii străini [1]).

Dintre toate aceste mijloace de propagandă, nici unul nu egalează pe acel al cinematografului, căci nici un text sau fotografie nu poate exprima farmecul și frumusețea unei regiuni, ca filmul care le proiectează însuflețit și sonor, pe ecran.

Filmul documentar turistic este obligatoriu în programul tuturor cinematografelor din Germania; iar în Franța, Oficiul Național de Turism întreține relații permanente cu societățile cinematografice, care, ori decâteori pregătesc un film turistic, fac apel la sfaturile și experiența celor cari cunosc bine aspectele caracteristice și atmosfera locală a regiunei ce urmează să fie filmată.

HOTELUL «REX»

Publicitatea, oricât ar fi de intensă, nu poate suplini însă, toate cerințele unei propagande bine organizate.

Conferințe însoțite de diapozitive, conferințe la radio, informații turistice, urmate de buletinul meteorologic, difuzate la aceeaș oră, dar mai ales scurte filme documentare, sunt unele din mijloacele atât de variate ale propagandei din alte țări, spre a deschide

Cele câteva filme documentare realizate de O.N.T. ne îndreptățesc a crede că se va da și la noi propagandei turistice prin filme o importanță cel puțin egală aceleia ce se pune pentru reprezentarea actualităților zilei, sau a manifestărilor sportive.

Piedeci în calea propagandei turistice. Unul din factorii cei mai însemnați ai propagandei turistice este bunăvoința și îndatorirea ce

[1]) O asemenea inițiativă a luat ființă în Franța, din imboldul scriitorului *Jean Ajalbert* și cu concursul editurei Hachette, al Societății Oamenilor de Litere și al Touring-Clubului Francez, publicul francez putându-și procura cărțile unei regiuni prin librăriile locale, Sindicatul editorilor și chiar dela bibliotecile gărilor.

[1]) In Franța ca și în Germania, organizația turistică de stat provoacă vizita medicilor specialiști străini în stațiunile balneare, prin invitații speciale sau organizări de congrese; alte țări au recurs chiar la călătorii gratuite, în scop de reclamă, etc.

trebue arătată oaspeţilor străini. Poporul nostru este fără îndoială unul dintre cele mai ospitaliere din lume, firea sa blajină şi îngăduitoare fiind dealtfel recunoscută de toţi străinii cari s'au perindat, în decursul veacurilor, prin ţările româneşti.

Totuşi, unele dispoziţii administrative, sau lipsa de pricepere şi de tact a unora dintre funcţionarii puşi să aplice aceste dispoziţii, au făcut ca uneori clientela turistică străină să nu se bucure de respectul şi bunăvoinţa la care are dreptul să se aştepte.

Inlăturarea treptată a formalităţilor, — uneori excesive, alteori cu totul inutile, — politeţa şi bunăvoinţa care va fi arătată faţă de călătorul străin vor avea desigur o însemnătate cel puţin egală cu cea a organizării turistice; o bună primire şi o bună cuviinţă, vor face mai atractive frumuseţile ţării, punând în valoare chiar regiunile vitregite, vor apropia sufleteşte pe călătorul străin de oamenii şi locurile ce le va cunoaşte [1]).

Căci scopul final al propagandei turistice este de a face prezenţa vizitatorului străin atât de plăcută, încât el să plece totdeauna cu dorinţa de a se reîntoarce, devenind el însuşi, la el acasă, cel mai preţios element de propagandă.

v. p.

BIBLIOGRAFIE

BALŞ GH. *Bisericile lui Ştefan cel Mare.* Cartea Românească. Bucureşti. 1925.

— *Bisericile Româneşti din veacul al XVI-lea.* Cartea Românească. Bucureşti. 1918.

BĂDĂUŢĂ AL. *Privelişti româneşti.* Bucureşti. 1932.

CĂLINESCU R. I. *Dunărea.* P. C. A. Bucureşti. 1935.

CIOBANU ST. *Basarabia.* Chişinău. 1926.

DUMBRAVĂ BUCURA. *Cartea Munţilor.* Cartea Românească. Bucureşti. 1924.

GHEORGHIU I. AUREL. *Privelişti din Bucovina.* Cartea Românească. Bucureşti. 1936.

HARET MIHAIL. *Masivul Retezatului.* Extras din « Boabe de Grâu ». Bucureşti. 1930.

HIELSCHER KURT. *România.* In patru limbi. Leipzig. 1933.

IONESCU-DUNĂREANU I. *Bucegii şi Piatra Craiului.* Tip. Olimpul. Bucureşti. 1936.

IORGA N. *Drumuri şi oraşe din România.* Editura Pavel Suru. Bucureşti. 1910.

— *Sate şi mănăstiri din România.* Ed. II. Editura Pavel Suru. Bucureşti. 1918.

METEŞ ŞTEFAN. *Mănăstirile româneşti din Transilvania şi Ungaria.* Sibiu. 1936.

MOLDOVAN SILVESTRU. *Ţara noastră.* Vol. I. Sibiu. 1894; Vol. II. Braşov. 1911.

— *Zărandul şi Munţii Apuseni.* 1898.

PUŞCARIU VAL. *Gheţarul de la Scărişoara.* Cartea Românească. Cluj. 1935.

RELI S. Dr. *Călăuza monumentelor religioase istorice din eparhia Bucovinei.* Tip. Mitropolitul Silvestru. Cernăuţi. 1937.

— *Dobrogea.* Cartea Românească. Bucureşti. 1929.

SIMIONESCU I. *Oraşe din România.* Cartea Românească. Bucureşti. 1925.

— *Ţara noastră.* Fundaţia pentru literatură şi artă « Regele Carol II ». Bucureşti. 1937.

ŢEPOSU EMIL şi PUŞCARIU VAL. *România balneară şi turistică.* Cartea Românească. Bucureşti. 1932.

VÂLSAN GH. *Coasta de Argint.* Bul. Soc. Geogr. Bucureşti. 1926.

— *Valea superioară a Prahovei.* Revista « Cultura ». Cluj. 1924.

VLAHUŢĂ AL. *România pitorească.* Minerva. Bucureşti. 1908.

PUBLICAŢII IN LIMBI STRĂINE

BAERLEIN HENRY. *Basarabia and Beyond.* Mather & Co' Ltd. London. 1935.

BEHRMAN W. *Die Südkarpathen.* Der Wanderer Karpathen Zeitschrift. Bucureşti. 1923.

BERNATZIK. *Vogelparadis.* 1930

BOBICH GJIKA. *La Romania.* Le Vie del Mondo. A. VI, Nr. 1. 1938.

DETAILLE GEORGES. *A travers la Roumanie pittoresque.* Best. Bruxelles. 1935.

DIEHL CHARLES. *Impressions de Roumanie.* Revue des deux Mondes. Paris. 1927.

FICHEUX R. *Paysages de France et de Roumanie.* Bul. Soc. Geogr. Bucureşti. 1930.

HALL D. J. *Roumanian Furrow.* Mather & Co. Ltd. London. 1933.

HENRY PAUL. *Rémarques sur les traits généraux de l'iconographie moldave du XVI-ème siècle.* Viaţa Românească. Iaşi. 1930.

HOLMES A. H. *The Spell of Romanie.* The National Geogr. Magaz. Washington. 1934.

IORGA N. *Guide historique de la Roumanie.* Com. Mon. Istorice. Bucureşti. 1936.

— *La Roumanie pittoresque.* Gamber. Paris. 1905.

IORGA N. et BALŞ GR. *L'art roumain ancien.* Gamber. Paris. 1923.

MARTONNE EM. *La Roumanie,* (În « Géographie universelle »). Arm. Collin. Paris. 1931.

MORAND PAUL. *Bucarest.* Plon. Paris. 1935.

NETZHAMMER. *Aus Rumänien.* Einsiedeln. Leipzig. 1913.

OPRESCU G. *L'art du paysan roumain.* Académie Roumaine. Bucarest. 1937.

— *Peasant art in Roumania.* The Studio. London 1929.

OUDARD GEORGES. *Portrait de la Roumanie.* Plon. Paris. 1935.

PAPAHAGI TAKE. *Images d'ethnographie roumaine.* v. I, II, Bucarest. 1930.

PETRAN CORIOLAN. *Die Holzkirchen des Siebenbürger Rumänen.* Sibiu. 1934.

— *Influence de l'art populaire des Roumains sur les autres peuples de Roumanie et sur les peuples voisins.* Revue de Transylvanie. Bucarest. 1936.

PODEA TITUS. *Transylvania.* Tip. Oltenia. Bucureşti. 1936.

POP AL., PUŞCARIU VAL. şi BĂDĂUŢĂ AL. *Guide de la Roumanie,* Krafft et Drotleff. Sibiu. 1938.

PUŞCARIU VALERIU. *Un paradis du tourisme: La Transylvanie.* Imprim. Nationale. Bucarest. 1936.

ROMIER LUCIEN. *Le Carrefour des Empires mortes.* Hachette. Paris. 1931.

THEIL KARL. *Rumänien-Land im Werden, hezansg von der Gesellschaft für Länderkunde.* Berlin. 1938.

VUIA ROMULUS. *Le Village Roumain de Transylvanie.* Imprim. Nationale. Bucarest. 1937.

ALBUMURI ŞI PUBLICAŢII PERIODICE

Boabe de Grâu, Bucureşti; *Buletinul Alpin,* Bucureşti; *Calendarul turistic săptămânal,* Edit. T.C.R., Bucureşti; *Jahrbuch des Siebenbürgischen Karpathenvereins,* Sibiu; *România,* revista O.N.T., Bucureşti.

[1]) Sentimentul de ostilitate pe care l-a arătat opinia publică franceză, în ultimii ani, faţă de oaspeţii străini, — făcuţi responsabili de a fi scumpit costul vieţii, — a avut o influenţă dezastruoasă asupra turismului Franţei.

Ancheta întreprinsă de ziare a arătat că pierderea a 11 miliarde, din cele 13 miliarde de franci reprezentând reţeta anuală a turismului, îşi găseşte cauza principală în nesocotirea legilor de ospitalitate, fapt ce a întunecat tradiţionalul renume al Franţei de a fi « la terre du bon accueil ».

STAŢIUNILE BALNEARE ŞI CLIMATICE DIN ROMÂNIA

Problema tratamentului hidro-mineral, cu toate progresele făcute de medicină în ultimul timp, e de o constantă actualitate.

La toate popoarele şi în toate timpurile s'a manifestat dorinţa imperioasă ca în afară de remediile create de om, de factorii chimico-farmacologici şi biologici, să se utilizeze pe o scară cât mai întinsă resursele bogate ale naturii, susceptibile de a putea fi aplicate cu succes, în combaterea diferitelor afecţiuni.

Această revenire din zilele noastre la terapeutica balneară, în afară de rezultatele de reală valoare, obţinute, e în strânsă legătură cu noile concepţii medicale în ce priveşte boala.

Până acum câteva decenii, boala era considerată drept un fenomen ce nu interesează organismul în întregime, ci numai organe separate, deci domina concepţia *localistică* a boalei, după cum afirma marele *Wirchow*, la un congres internaţional din Roma, că « nu sunt boli cu caracter general, ci numai boli de organe şi celulare ».

Unitatea de cercetare în această epocă era organul lezat, înlocuit mai târziu de Wirchow prin celulă, ca substrat fundamental al tuturor fenomenelor vitale şi morbide.

Dar cum leziunea nu este totul în complexul boalei, ci numai un efect, iar altă dată boala nu acţionează decât funcţional, noţiunile ce le stabileşte fiziologia, — ştiinţa care se ocupă cu studiul fenomenelor vitale ale organismului, — îşi găseşte imediat aplicarea practică şi clinică.

Gândirii anterioare anatomice, în ce priveşte boala, i se adaugă una *fiziologică*, în virtutea căreia boala e considerată nu numai urmarea leziunilor morfologice ale organului, ci consecinţa turburărilor sale funcţionale.

Se stabileşte astfel principiul că funcţiunea alterată creează leziunea, făcându-se un nou pas în definiţia noţiunii de boală, prin adăugarea factorului important funcţional.

Medicina se prezintă azi ca o ştiinţă naturală, dominată de concepţii biologice şi se ocupă cu omul, compus din fizic şi psihic, elemente care nu pot fi supuse tuturor probelor de laborator *(Krehl)*.

NOTĂ: Pentru originea şi distribuţia geografică a apelor minerale din România, se va consulta studiul « Apele minerale şi balneare », *Enc. Rom.* Vol. III, pag. 785—797.

Unitatea de cercetare a ei nu este deci nici organul, nici celula, ci personalitatea biologică, în manifestarea căreia psihicul şi fiziologicul se contopesc, fără existenţă independentă.

Complexitatea turburărilor psiho-fizice, ce se întâlnesc în boală, îi întregeşte noţiunea cu alţi factori şi creează un principiu nou şi anume că, în afară de individualitatea organică şi celulară alterată, avem o solidaritate patologică colectivă a întregului organism.

Astfel, în concepţiunea acestei orientări moderne *vitaliste*, boala apare ca un desechilibru de corelaţie funcţională a întregului organism.

Medicina, în perioada de azi a evoluţiei sale, tinde — ca ştiinţă de cercetare — să cunoască turburările reacţiunilor biologice şi umorale ale organismului, care sunt la baza desordinilor patologice, în fazele lor iniţiale, nemanifeste, iar terapeutica să o poată aplica în acest stadiu de început, de evoluţie lentă biologică, înaintea formării leziunilor anatomice.

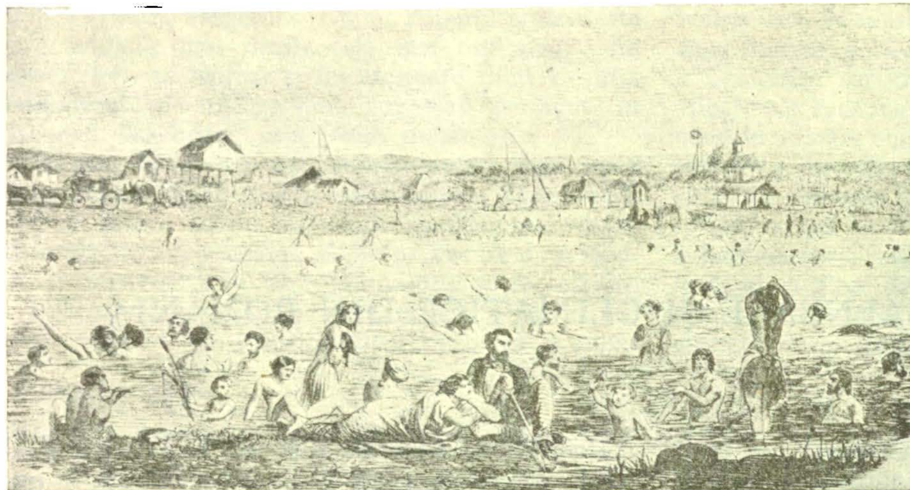
Şi fără îndoială că între factorii curativi ai naturii, — cari satisfac tendinţele de azi ale medicinei, de a cuprinde în efectele lor terapeutice *totul* şi nu numai partea lezată, — factori cari au rezistat scurgerii vremii şi s'au bucurat întotdeauna de o încredere deosebită, apele minerale ocupă un loc de frunte.

Noi dispunem cu prisosinţă de toate categoriile de ape minerale. Pământul ţării noastre, prin situaţia lui geologică, în afară de tezaurul istoric şi documentar, ascunde în adâncimile lui comori încă imense de minereuri şi alte zăcăminte, iar din coastele munţilor şi văilor pline de farmec, ţâşnesc izvoare minerale de o reală putere dătătoare de sănătate şi de bună stare economică.

Având toate varietăţile de ape minerale, în cele aproximativ 320 izvoare mai importante, repartizate pe aproape întreaga suprafaţă a ţării şi în deosebi în zonele vulcanice din regiunea Carpaţilor, izvoare care sunt astăzi studiate temeinic de institutele noastre balneologice, suntem neîntrecuţi în posibilităţile de tratament hidro-mineral.

ISTORICUL ŞI EVOLUŢIA ŞTIINŢIFICĂ A APELOR MINERALE DIN ROMÂNIA

Fără îndoială, că puterea de vindecare a apelor minerale şi chiar efectele lor, miraculoase pentru o

« BĂILE » BALTA ALBĂ, LA 1854
Gravură în lemn, după Th. Aman, din « L'Illustration », Paris, 1854. (Colecția Adrian Corbu).

serie de afecțiuni, au fost cunoscute din cele mai îndepărtate timpuri ale antichității.

La cei vechi, virtuțile curative ale acestor ape erau învăluite într'o atmosferă de credințe și practice magice sau religioase, întru cât credința în puterea curativă a divinității era factorul esențial terapeutic.

Urmează a doua perioadă empirică, la fel de lungă ca durată, lipsită de orice mentalitate științifică în interpretarea efectelor curative ale acestor ape. In această perioadă, balneologia, ca și întreaga medicină, evoluează cu pași înceți și nesiguri pentru a ieși din obscuritatea în care se găsea, bazându-se numai pe legende, tradiții și observații rudimentare, ce se transmiteau din generație în generație.

Abia cu începutul secolului al XVIII-lea putem vorbi, la noi în țară, de o perioadă cu caracter științific. Astfel, din lucrările de conținut istoric publicate în ultima vreme [1]), putem constata că primele lucrări de balneologie, apărute, se ocupau în deosebi de apele minerale din Transilvania și Bucovina.

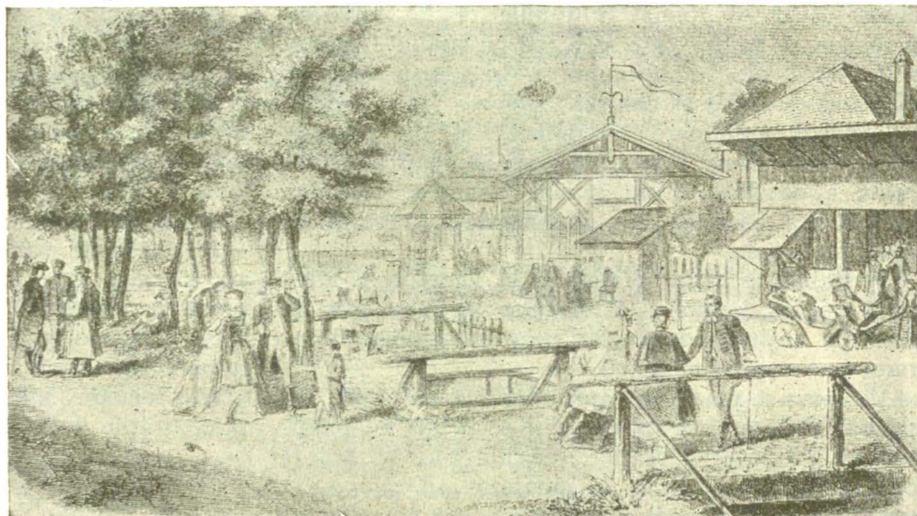
La 1773, *Lukas Wagner* [2]) publică la Viena, lucrarea sa asupra apelor minerale din Transilvania; la 1788 *Dr. Richard Haquet*[1]) publică primele analize chimice făcute apelor minerale din Șarul Dornei, jud. Suceava; iar la 1796 *Andreas Wolff* face analiza mai multor ape din ținutul Neamțului.

La 1804 Prof. dr. *Francisc Nyulas*, din Cluj, publică în ungurește o vastă lucrare, în trei volume, asupra « analizei apelor minerale »; la 1814 chimistul *Pluschk* publică analiza apelor minerale dela Borca, jud. Neamț; iar în 1821 apare la Sibiu, prima lucrare în românește « Despre apele minerale dela Arpătac, Bodoc și Covasna », datorită d-rului *Ladislau Pop*.

In 1834 dr. *M. Zotta*, dela Iași, publică o serie de analize ale apelor dela Slănic, Șarul Dornei, Borca, etc., apărute în « Buchners Chemiche Annalen »; iar în 1840 apare la Hanovra, o interesantă lucrare a doctorului *Carol Friedrich Siller* [2]), asupra izvoarelor minerale românești.

La 1837 apare la București, cu litere chirilice, vasta lucrare de ansamblu a luminatului dr. *Ștefan Vasile Episcopescu* [3]), asupra apelor minerale din vechea Țară, care poate fi considerată drept începutul literaturii balneologice române.

Zece ani mai târziu, în 1847, *C. C. Hepites* din Brăila și dr. *Vidmann* scriu câte o monografie a

BĂILE VÂLCELE LA 1861
Gravură în lemn, după Chaillou din « L'Illustration », Paris, 1861. (Colecția Adrian Corbu)

[1]) Agr. Dr. C. N. Michailescu. *Evoluția și desvoltarea științifică a balneologiei românești.* Rev. de Hidrol. Med. și Climatol. Nr. 3—4, 1931.
Prof. Dr. M. Sturza. *Istoricul scurt al balneologiei și fizioterapiei în România.* « Clujul Medical » Nr. 2, 1932. (Lecție inaugurală).
Prof. Dr. E. Țeposu. *Contribuția Ardealului la desvoltarea balneologiei române*, etc. « Curierul Băilor ». Nr. 3 și 4, din Iunie 1931.

[2]) Lukas Wagner. *Dissertatio inauguralis medico-chimica de aquis medicalis Magni Principatu Transsylvaniae.* Viena, 1773.

[1]) Dr. Richard Haquet. *Neuste physichalische politische Reise in den Jahren 1788—1789, durch die Dacischen und Sarmatischen oder nördlicher Karpaten.*

[2]) Dr. C. F. Siller. *Die Mineralquellen der Walachei.* Hannover. 1840.

[3]) Dr. Ștefan Vasile Episcopescu. *Apele metalcei ale României Mari cercetate, descrise și însoțite cu o dietietcă și macroviotică*, etc. București. 1837.

BĂILE HERCULANE, PE LA 1820

Litografie colorată de *F. Neumann* Colecţia *Adrian Corbu*)

« INSTITUTUL IDROPATIC» DIN STOROJINEŢ, LA 1859
Litografie după F. X. Knapp, din Albumul « Illustrierte Bukowina». (Colecţia Academiei Române)

apelor minerale Balta Albă, cel dintâiu făcând şi analiza chimică a apei.

La 1851 dr. *Anastasie Fetu* [1]) publică o foarte importantă lucrare despre apele minerale din Moldova, iar în ediţia a doua a lucrării adaugă şi pe cele din Muntenia, cuprinzând analiza chimică a apelor şi date extrem de interesante din punct de vedere fiziologic şi practic, fiind considerată ca cea mai valoroasă lucrare a secolului trecut.

In a doua jumătate a secolului al XIX-lea, constatăm de asemenea o prodigioasă activitate balneologică, în deosebi în ce priveşte studiul analizei chimice a apelor minerale şi descrierea staţiunilor balneare, sub formă de monografii sau lucrări de popularizare.

Astfel amintim dintre cercetătorii vechei Ţări pe: *C. Vârnav, Ludwig, A. Saligny*, dr. *C. Davilla, A. N. Bernath-Lendvay, P. Poni, C. Istrati, Konya, C. V. Buţureanu*, col. dr. *Zorileanu*, dr. *C. Frumuşeanu, L. Mrazec, G. Murgoci-Munteanu*, ing. *Val. Puşcariu*, etc.; iar din Transilvania pe: *E. Ludwig, W. Hankó, Lengyel, Nuricsan, Riegler*, etc., cari au dat o deosebită importanţă în lucrările lor studiului apelor minerale din această provincie.

[1]) Dr. Anastasie Fetu. a) *Despre întrebuinţarea apei simple şi apelor minerale ale Moldovei.* 1851; b) *Despre apele minerale din România.* Ed. II. 1874.

Cu începutul secolului al XX-lea, literatura balneologică română din vechea Ţară se îmbogăţeşte cu două lucrări de mare valoare ştiinţifică şi practică, datorite, una lui *Alex. Şaabner-Tuduri* [1]), care, prin bogăţia cunoştinţelor şi a materialului documentar ce-l aduce, este considerat cu drept cuvânt « părintele balneologiei române », şi a doua doctorului *Gh. Baiulescu* [2]) din Braşov, fiind prima carte ştiinţifică de hidroterapie medicală, scrisă în româneşte.

Tot în acest timp apare şi lucrarea de popularizare, mult apreciată a lui *D. Scurtu* [3]).

Dar perioada de după răsboiu poate fi considerată drept piatra de hotar, apogeul glorios al desvoltării literaturii ştiinţifice balneologice. Cercetători de pe ambele cline ale Carpaţilor aduc, într'un elan vrednic de remarcat, contribuţia lor şi pasiunea muncii constructive, pentru progresul balneologiei.

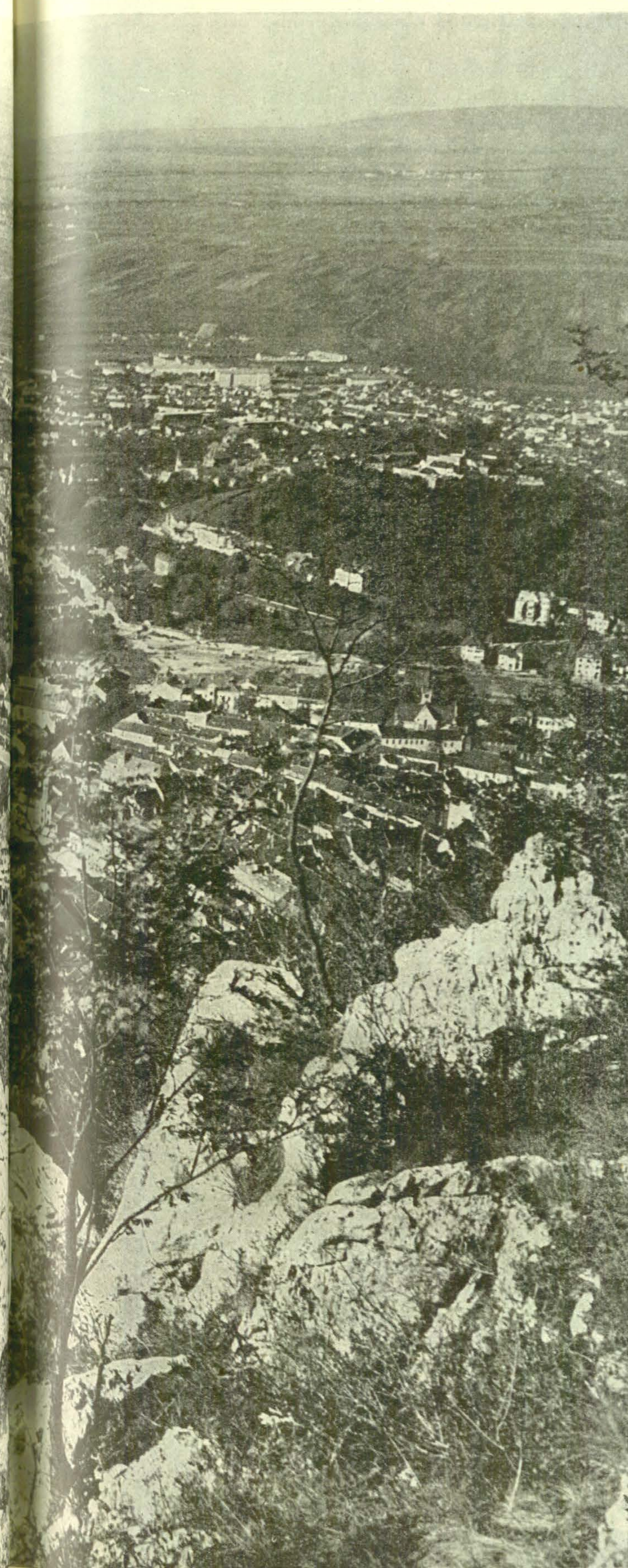
In 1921 dr. *E. Ţeposu* şi dr. *L. Câmpeanu* din Cluj [4]) scot prima lucrare, în româneşte, asupra apelor minerale din *Transilvania, Bucovina* şi *Basarabia*, în care

[1]) Dr. Alex. Şaabner-Tuduri. *Apele minerale şi staţiunile climaterice din România.* 1900.

[2]) Dr. Gh. Baiulescu. *Hidroterapia medicală.* Braşov. 1904.

[3]) D. Scurtu. *Călăuza staţiunilor balneare şi climaterice din România.* Bucureşti. Minerva. 1906.

[4]) Dr. E. Ţeposu şi Dr. L. Câmpeanu. *Apele minerale şi staţiunile balneo-climaterice din Ardeal, Bucovina şi Basarabia.* Bucureşti. 1921.

BRAŞOV
Din «România», revista O.N.T.

Foto Nistolitzka

«pentru prima oară se vorbeşte de proprietăţile fizice ale apelor minerale şi care completează lucrarea doctorului Şaabner-Tuduri».

Tot în acest an se pun bazele «*Societăţii de Hidrologie Medicală şi Climatologie*», sub preşedinţia marelui animator al societăţii, generalul dr. *Vicol;* de asemenea se înfiinţează «*Institutul Balneologic Universitar*», sub conducerea profesorului *A. Teohari*, care împreună cu colaboratorii săi a dat un puternic avânt cercetărilor ştiinţifice sistematice şi organizate, pentru studiul apelor noastre minerale.

In 1922 apare, tot la impulsul dat de marea autoritate a generalului Vicol, «*Revista de Hidrologie Medicală şi Climatologie*», iar ceva mai târziu «*Curierul Băilor*», organe de publicitate. Pentru propagandă în ţară şi străinătate, Societatea de Hidrologie redactează două lucrări şi anume: «*Les Stations balnéaires et les Eaux minerales de Roumanie*» şi «*Călăuza staţiunilor balneare, climatice şi apelor minerale naturale româneşti*».

In 1924 apare «*Buletinul Institutului de Balneologie*», de sub direcţia profesorului *A. Teohari*, în care au văzut lumina tiparului cele mai importante lucrări ştiinţifice ale Institutului.

In anul 1928 Societatea Română de Hidrologie organizează la noi în ţară «*Congresul al V-lea internaţional de talassoterapie*», la care autorii români: *I. Bălăcescu, M. Manicatide, P. Bujor, A. Teohari, C. Şumuleanu, Tudoranu*, etc. au prezentat valoroase rapoarte de studii balneologice.

In 1930 apare importanta lucrare a profesorului dr. *Marius Sturza*, asupra apelor sărate din România[1]), iar în 1932, se creează la Universitatea din Cluj *prima catedră de balneologie*, sub conducerea aceluiaşi Prof. dr. *Marius Sturza*, un nou centru de forţe creatoare ştiinţifice, pentru progresul balneologiei.

In 1932 balneologia românească e înfăţişată prin lucrarea d-lor *E. Ţeposu* şi *Val. Puşcariu* «*România balneară şi turistică*», editată de Touring-Clubul României.

In 1937 apare valoroasa lucrare a d-lui *Gh. Mareş*[2]), asupra acţiunii farmacodinamice şi indicaţiunilor terapeutice ale apelor noastre minerale.

CARACTERELE FIZICO-CHIMICE ALE APELOR MINERALE ŞI ACŢIUNEA LOR ASUPRA ORGANISMULUI

Din punct de vedere chimic, considerăm apele minerale drept soluţii apoase ale diferitelor săruri minerale şi gaze. Acestea se găsesc în apele minerale în trei categorii de soluţii: *disociaţie moleculară sau ionizare, disoluţie moleculară* şi în *stare coloidală* (Perrin-Mathieu).

Apele minerale fiind soluţii de săruri în stare de ionizare, efectele lor chimice specifice se datoresc, în primul loc, acţiunii complexului *ionilor* din compoziţia lor, cari au concentraţie deosebită faţă de cea care există în umorile organismului, precum şi acţiunii

[1]) Dr. M. Sturza. *Die Kochsalzwässer Rumäniens*. Wien. 1930.

[2]) Dr. Gh. Mareş. *Apele minerale româneşti*. Bucureşti. 1937.

speciale a fiecărui ion în parte, acțiune care poate să fie de același fel sau de efect contrar.

Astfel, apele minerale utilizate în cura de *diureză* vor trebui să aibă cât mai puțini ioni de sodiu, cari fixează apa în umori și cât mai mulți ioni de calciu, magneziu și potasiu, cari activează diureza.

Dar la rezultatele bune terapeutice intervin, în afară de elementele chimice din compoziția lor, și alți factori importanți de ordin fizic, studiați mai temeinic abia în timpul din urmă și cari participă cu efectele lor, — cum sunt: gradul termalității apelor, puterea catalitică, conductibilitatea electrică, radioactivitatea, etc., — factori cari stimulează celula organismului în toate funcțiunile sale de nutriție, secreție și reproducere.

In general apele minerale modifică echilibrul adequat al ionilor din organism și influențează, în mod direct sau indirect, toate reacțiile vitale: *echilibrul acido-bazic, sistemul coloidal al umorilor, edificiul coloidal al protoplasmei celulare*, factorii cei mai importanți ai proceselor vitale.

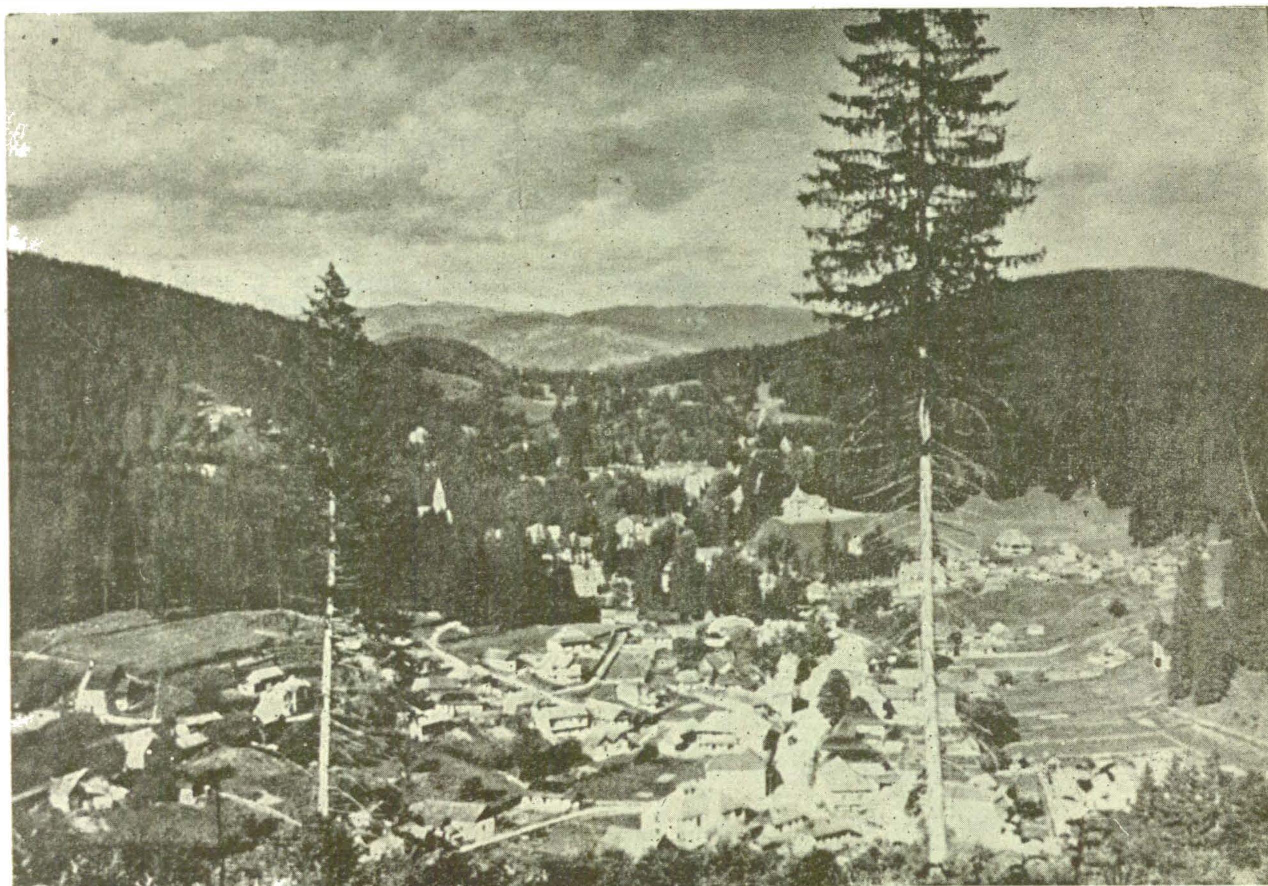
In organism, apele minerale vor avea un teren prielnic pentru a-și manifesta proprietățile lor fizico-chimice. Datorită *anisotoniei* (diferenței de presiune osmotică), ele influențează presiunea osmotică a umorilor, intensificând activitatea sistemului *tensio-regulator*. Astfel se accentuează procesele de schimb între celule și plasma interstițială (procesele de oxidare și de reducție), fapt care favorizează eliminarea produșilor de desasimilație, stimulează de asemenea activitatea fermenților și elaborările de secrețiuni (diureza, etc.).

Același rol esențial îl au în menținerea stării coloidale din organism. Aceasta știm că este starea de soluție a substanțelor organice: *proteine, lipoide* (grăsimi, lipoizi, colesterină), etc., caracterizată prin dispersia de agregate de molecule, denumite « *micele* », într'un solvant, realizând astfel un sistem eterogen cu suprafața de contact foarte mare între cele două componente ale sistemului.

Ori întreaga viață biologică celulară, în general organizația materiei vii, se rezumă la *vietuirea stării coloidale, la o activitate micelară*. In natură, oriunde vom întâlni viață, — dela ființele unicelulare și până la om, — vom găsi-o în tot locul strâns legată de substanța coloidală, după cum spune *W. Ostwald:* că starea coloidală e condiția esențială pentru apariția vieții pe pământ. Astfel, între principalele elemente care exercită o acțiune favorizantă asupra menținerii stării coloidale în organism, considerăm și activitatea apelor minerale.

CLASIFICAREA APELOR MINERALE

Până în prezent, s'a propus o serie întreagă de clasificări ale apelor minerale. In practica curentă s'a introdus clasificarea chimică, având ca bază elementul predominant din compoziția fiecărei ape minerale, și apoi ceilalți factori de ordin secundar. In timpul din urmă și în deosebi pentru cercetările științifice,

BORSEC

PEISAGIU DIN BRAN
Din «România», revista O.N.T.

Foto Arh. Petit

câştigă tot mai mult teren clasificarea apelor minerale, după ionii ce-i conţin. Din punct de vedere clinic şi terapeutic practic, se utilizează încă clasificarea chimică şi distingem următoarele categorii de ape minerale, cu subîmpărţirile lor:

1. *Ape oligo-metalice* sau slab mineralizate: *a)* termale simple (acratotherme); *b)* reci (acratopege).
2. *Ape carbo-gazoase.*
3. *Ape alcaline: a)* alcaline pure sau bicarbonate sodice; *b)* alcaline clorurate sodice; *c)* alcaline teroase sau bicarbonate calcice; *d)* alcaline sulfatate sodice (de tip Karlsbad).
4. *Ape cloruro-sodice sau sărate: a)* cloruro-sodice slabe; *b)* cloruro-sodice concentrate sau tari; *c)* cloruro-sodice iodurate şi bromurate.
5. *Ape sulfuroase.*
6. *Ape feruginoase*: *a)* feruginoase carbo-gazoase; *b)* feruginoase bicarbonatate; *c)* feruginoase sulfatate; *d)* feruginoase arsenicale.
7. *Ape teroase calcice sau diuretice.*
8. *Ape sulfatate sau purgative.*

La cele 8 categorii de ape arătate mai sus se mai adaugă:

Apele radioactive; *Băile de mare*; *Băile de nămol.*

PROPRIETĂŢILE PRINCIPALELOR CATEGORII DE APE MINERALE

I. — APELE OLIGO-METALICE

Sunt caracterizate prin o slabă mineralizare şi nu au în compoziţia lor o substanţă predominantă, din care motiv se numesc şi indiferente.

Mineralizarea lor totală nu trece niciodată peste un gram de substanţe solide la litru.

Sunt ape limpezi, fără miros, cu un gust agreabil şi uşoare de băut. Sunt reci şi termale.

Aplicaţiunile lor sunt multiple: cura de băut, băi, duşuri şi fricţiuni.

Acţiunea fiziologică: activează schimburile de materii din organism, stimulează funcţiunea cordului, măreşte amplitudinea respiratorie şi tonifică sistemul nervos. Apele oligo-metalice sunt deci igienice, sedative şi tonifiante.

Indicaţiuni terapeutice. Sub formă de băi, se prescriu în stările de congestii interne ca derivative şi revulsive; în stările febrile ca antipiretice; apoi pentru tonificarea organismului şi a sistemului nervos.

In cura internă ca diuretice, pentru o spălare a căilor urinare; în catarul cronic al stomacului și intestinelor; în artritism, gută, etc.

Apele oligo-metalice termale au o puternică radioactivitate. Sub 35° C, deci aproape de temperatura organismului, sunt igienice, favorizează nutriția și liniștesc sistemul central nervos, deci au efect sedativ, iar cele cu peste 35° C sunt excitante și diaforetice. Le întrebuințăm ori de câte ori dorim să activăm resorbția exudatelor, prin favorizarea circulației.

Stațiuni: Băile Episcopale și *Felix* de lângă Oradea (Bihor), *Moneasa* (Arad), *Geoagiu* (Hunedoara), *Călan* (Hunedoara), *Toplița* (Mureș), Izvorul Nr. 24 din *Olănești* (Vâlcea) cu 0,54 gr mineralizare (pentru cura internă), și Izvorul Valea Cânelui din *Sinaia* (Prahova).

Stațiuni similare străine: Bagnères-de-Bigorre, Aix-les-Bains, Luxeuil, Mont-Dore, Plombières (Franța); *Bormio, Monsummano, Valdieri* (Italia); *Hof-Gastein, Wildbad-Gastein, Tobelbad, Villach, Wildbad, Schlangenbad, Warmbad, Bodendorf, Joachimisthal* (Germania); *Trencianske Teplice* (Slovacia); *Daruvar, Krapinske Toplice Rimske Toplice* (Iugoslavia); *Ragatz-Pfäfers, Leukerbad* (Elveția).

2. — APELE CARBO-GAZOASE

Sunt ape bogate în acid carbonic liber (au mai mult de 1.500 cmc la litru de apă) și sărace în săruri.

Mineralizarea lor totală se poate ridica până la 3 gr și este formată mai ales de bicarbonatul de calciu, sodiu și fer, iar uneori de sulfatul și clorura de sodiu.

Au gust plăcut, răcoritor, sunt agreabile la băut, din care motiv se folosesc, pe o scară întinsă, ca ape de masă.

Se întrebuințează în cura de băut și băi.

Acțiunea fiziologică se datorește numai cantității de acid carbonic ce conțin. Bulele de gaz acționează asupra terminațiunilor nervoase ale pielei și pe cale reflexă excită întreg sistemul nervos; respirația e profundă, bătăile cordului sunt pline, ritmice și mărite ca volum; iar prin dilatarea capilarelor periferice tensiunea arterială scade, iar bolnavul are senzația unei înviorări.

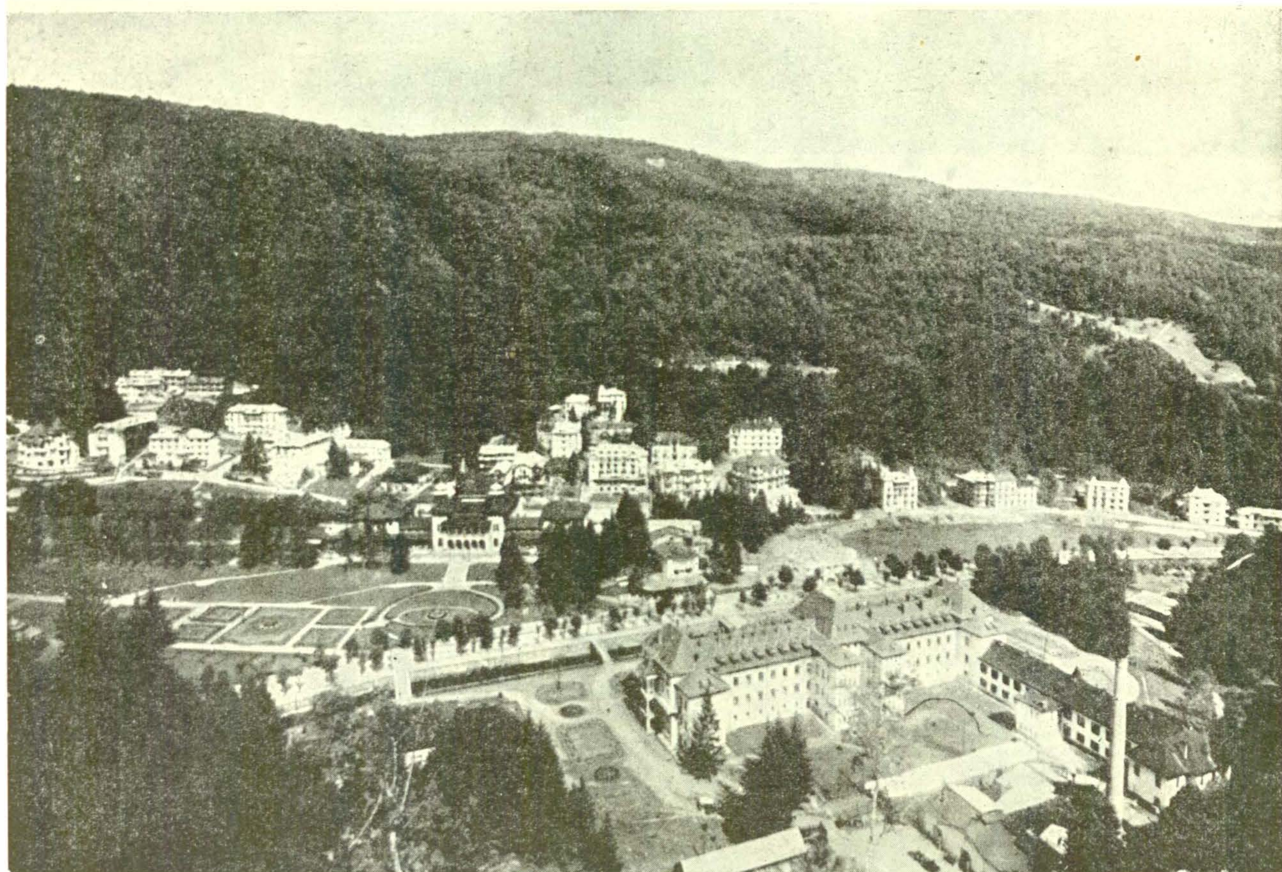
Indicațiuni terapeutice. Băile: în afecțiuni cardiace și vasculare de origine organică sau funcțională; slăbirea miocardului și insuficiența mitrală în stadiul de compensație; afecțiuni ale sistemului nervos, neurastenie; afecțiuni uteroanexiale; precum și în stările de slăbire generală și anemie.

Cura de băut se întrebuințează îndeosebi pentru scopuri dietetice, dispepsii, vărsături nervoase; apoi ca diuretice în afecțiunile organelor urinare și îndeosebi la fosfaturii, când apele alcaline sunt vătămătoare.

Contra-indicațiuni. Stările grave incompensate.

Stațiuni: Borsec (Mureș), *Boholt* (Hunedoara), *Casin-Iacobeni* (Ciuc), *Racășul de Sus* (Odorhei), *Buziaș* și *Lipova* (Timiș-Torontal), *Vatra Dornei* (Câmpulung), etc., toate renumite în tratamentul bolilor de inimă.

Stațiuni străine: Condillac, Châteldon, Châteauneuf, Pougues, Lamalou, Saint-Alban, Saint-Galmier (Franța); *Agnano Terme, Gurgitello, Castiglione* (Italia); *Gastein, Tobelbad,*

SLĂNICUL MOLDOVEI

LA AVRIG *Foto I. Udrişte-Olt*
Din « România », revista O.N.T.

Karlsbad, Marienbad, Franzensbad, Joachimsthal, Apollinaris, Nauheim, Bad Brückenau, Kissingen (Germania).

3. — APELE ALCALINE

Acestea au drept element predominant în compoziţia lor chimică bicarbonatul de sodiu (în proporţie de 1—8 gr la litru). Conţin apoi cloruri, sulfaţi alcalini şi alcalino-teroşi, diverşi alţi bicarbonaţi, cari participă de asemenea în acţiunea terapeutică, precum şi cantităţi apreciabile de acid carbonic liber.

De aceea după compoziţia lor chimică distingem: *a)* ape alcaline pure; *b)* alcaline clorurate sodice; *c)* teroase, bicarbonate calcice şi *d)* sulfatate sodice (de tip Karlsbad).

In general sunt ape clare, fără miros, cu gust agreabil, pişcător, când conţin cantităţi de acid carbonic liber, şi sărat, când conţin cloruri sau sulfaţi.

Sunt de asemenea ape reci sau termale. Se prescriu în deosebi în cura de băut.

Acţiunea fiziologică se datoreşte bicarbonatului de sodiu, acidului carbonic, celorlalte substanţe din compoziţia lor şi gradului de temperatură.

Apele alcaline pure cu acid carbonic activează secreţia gastrică, stimulează motilitatea şi peristaltica intestinală, disolvă mucozităţile aderente mucoaselor gastro-intestinale şi asigură acestor organe o funcţiune normală.

Exercită de asemenea o importantă acţiune în boalele de nutriţie, artritism şi diateza urică, precum şi în catarele căilor respiratorii. Măresc alcalinitatea sângelui, activează diureza, favorizează eliminarea acidului uric şi disolvarea nisipului de uraţi şi oxalaţi. Sunt contraindicate în litiaza fosfatică.

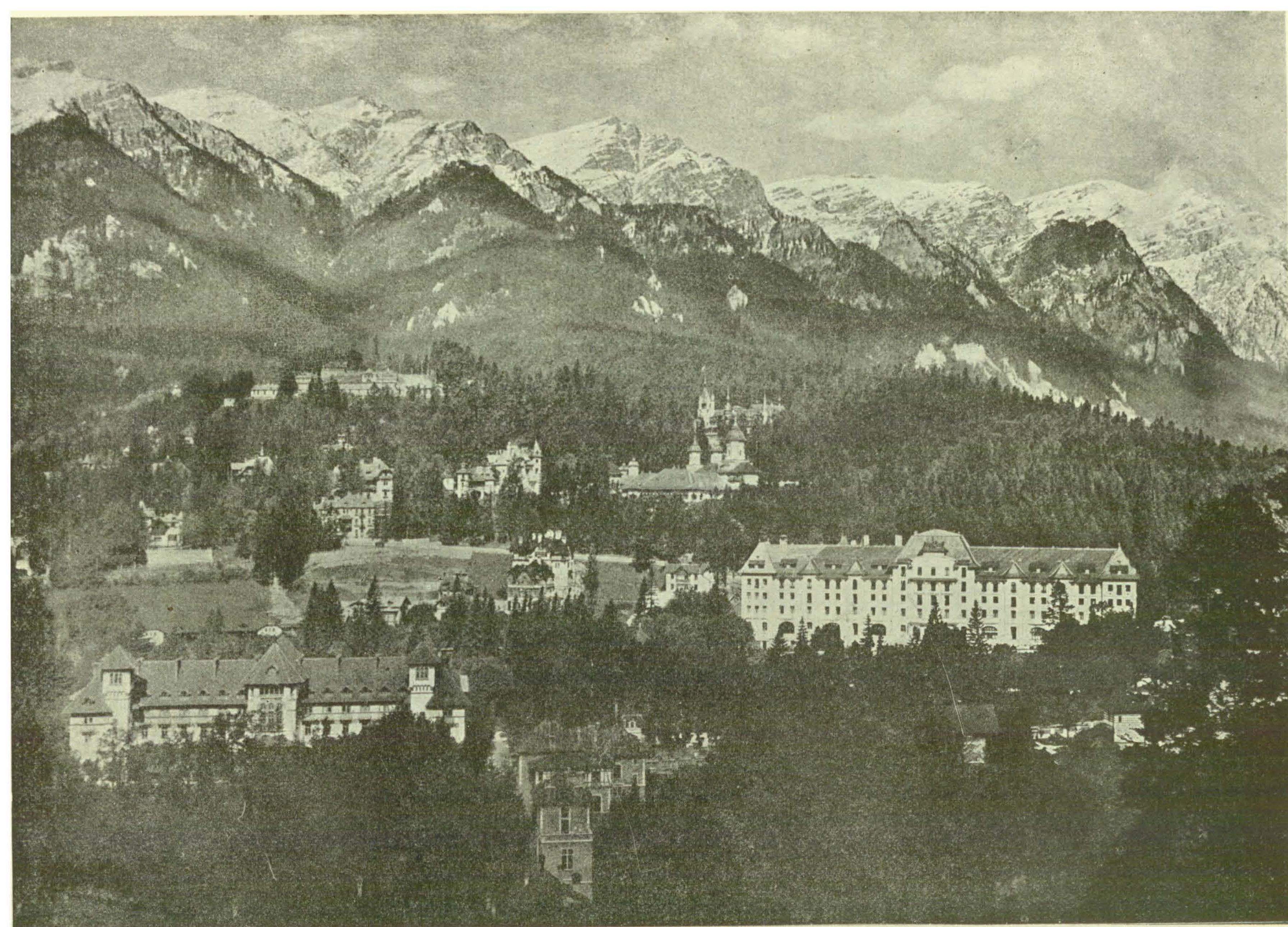
Indicaţiuni terapeutice. Afecţiunile stomacului şi intestinelor, dispepsii, inflamaţii cronice, hiper secreţie; bolile ficatului şi căilor biliare (îndeosebi apele alcaline calde); bolile căilor urinare: litiaza urică sau oxalică, pielite, cistite, prostatite cronice; bolile de nutriţie: artritism, gută, uricemie, diabet, obesitate; afecţiunile inflamatorii ale căilor respiratorii: bronşite cronice, laringite, etc.

Contra-indicaţiuni. Dispepsii atonice, anemii profunde cu caşexie, litiaza fosfatică, etc.

Celelalte categorii de ape alcaline au fiecare în parte indicaţii speciale, potrivit elementului în cantitate terapeutică ce conţin.

Staţiuni: Ape alcaline pure: **Isvorul Matilda** din *Bodoc* (Trei-Scaune), **Isvorul Repat** din *Casin-Iacobeni* (Ciuc), *Zizin* (Braşov).

Ape alcaline clorurate sodice: Borca (Neamţ), *Slănicul-Moldovei* (cea mai importantă staţiune dela noi în bolile de

SINAIA

stomac), *Olăneşti* (Vâlcea), *Sărata-Monteoru* (Buzău), *Nastasachi* (Bacău), etc.

Ape alcaline teroase: Borsec (Mureş), *Casin-Iacobeni* (Ciuc), *Racăşul de Sus* (Odorhei), *Boholt* (Hunedoara), *Annieş* (Năsăud).

Staţiuni similare străine: Ape alcaline pure: Vichy, Vals-les-Bains, Montrond, Le Boulou, Cusset (Franţa); *San-Marco, Bagno di Romagna* (Italia); *Bilin, Giesshübler, Krondorf, Klösterle, Radein, Preblau. Faschingen, Neuenahr, Salzbrunn* (Germania); *Passugg* (Elveţia).

Ape alcaline clorurate sodice: Saint-Nectaire, Châtelguyon, La Bourboule, Royat (Franţa); *Pozzuoli, Gurgitello, Fontana* (Italia); *Luhacovice, Podebrad* (Moravia); *Gleichenberg, Lorenz, Ems, Selters, Weilbach* (Germania).

a) Apele cloruro-sodice se numesc «*slabe*» atunci când cantitatea de clorură de sodiu pe care o conţin este sub 15 gr la litru. Prezintă de asemenea bicarbonat de sodiu, sulfaţi de sodiu şi calciu, precum şi cantităţi apreciabile de acid carbonic.

Ca acţiune fiziologică, aceste ape au efect excitant asupra secreţiei gastrice şi motilităţii gastro-intestinale. Favorizează digestia, măresc apetitul, activează schimburile de materii şi sunt tonifiante ale organismului. In cantităţi mari au efect purgativ.

Se utilizează în cura internă, băi şi inhalaţii.

STAŢIUNEA CLIMATICĂ PĂLTINIŞ

Ape alcaline teroase: Châteauneuf, Pougues, St. Galmier, Châteldon (Franţa); *Recoaro* (Italia); *Izvorul Salvator din Marienbad* (Germania).

Ape alcaline sulfatate: Karlsbad, Franzensbad, Marienbad, Bertrich, Elster (Germania); *Rogaška Slatina* (Iugoslavia); *Tarasp* (Elveţia).

4. — APELE CLORURO-SODICE SAU APELE SĂRATE

Sunt caracterizate prin cantităţile mari de clorură de sodiu ce conţin. In afară de acest factor predominant, se mai găsesc în compoziţia lor şi alte elemente constitutive: clorură de calciu, magneziu, potasiu şi lithiu, apoi iod şi brom, sulfat de sodiu şi magneziu, etc., însă în cantităţi mai mici.

De aceea, potrivit elementelor constitutive ce conţin, distingem: *a)* ape cloruro-sodice slabe; *b)* ape cloruro-sodice concentrate şi *c)* ape cloruro-sodice iodurate şi bromurate.

Indicaţiuni terapeutice. Afecţiunile catarale cronice ale stomacului, în cazurile de secreţie clorhidrică diminuată (hipoclorhidrie); turburări în motilitatea gastro-intestinală (constipaţie); staze abdominale cu hiperemia ficatului şi splinei; hemoroizi, obesitate, gută şi diateză urică. Afecţiunile cronice ale căilor respiratorii: bronşite cronice; laringite, etc.

b) *Apele cloruro-sodice concentrate, sau băile saline*, au drept element predominant sarea comună, în cantităţi de peste 150 gr la litru. Astfel, concentraţia acestor ape e foarte variată şi poate să ajungă până la 300 gr la litru.

Intre alte elemente secundare întâlnim sulfaţi de potasiu, calciu, magneziu, de asemenea bromuri şi ioduri. Sunt ape reci sau termale (Sovata), ajungând uneori o temperatură de 70°C.

BĂILE HERCULANE
Din albumul lui Iacob Alt «Donau-Ansichten». Colecția G. Sion, Biblioteca Universității din Cluj

Acțiunea fiziologică e foarte energică și se datorește cantităților mari de clorură de sodiu, termalității apelor, precum și elementelor asociate.

Băile sărate sunt stimulente și tonice ale organismului, activează circulația, respirația, nutriția și eliminările din organism. Măresc apetitul, favorizează digestia și tonifică sistemul nervos.

De asemenea, prin activarea circulației, favorizează resorbția exudatelor vechi utero-anexiale, precum și cele de natură reumatică sau artritică, etc.

Se întrebuințează numai sub formă de băi, cataplasme și alte diferite aplicațiuni locale.

Indicațiuni terapeutice. Reumatism articular și muscular cronic; stările limfatice și de scrofuloză; afecțiuni cronice utero-ovariene cu exudate vechi; periostite și osteomielite cronice; tuberculoză osoasă și articulară; artritism, gută și obesitate, etc.

Contra-indicațiuni. Afecțiuni cardio-vasculare la limită sau stadiul de decompensare; congestii și hipertensiune (predispoziții la apoplexie), etc.

O categorie specială de ape cloruro-sodice concentrate o formează *apa de mare*, cu acțiune fiziologică mult mai intensă, datorită concentrației saline, temperaturii apei, apoi intensității acțiunii valurilor și condițiilor climatice favorabile (stabilitatea termică și puritatea atmosferică).

c) *Apele cloruro-sodice iodurate și bromurate* au o concentrație slabă de clorură de sodiu, conțin însă cantități apreciabile de săruri de iod și brom, sub formă de ioduri sau bromuri de sodiu, magneziu, calciu, etc. Sunt izvoare reci și termale.

Acțiunea fiziologică se manifestă în deosebi asupra activării funcțiunii vaselor limfatice și circulatorii. Stimulează procesele de resorbție din organism și prezintă o acțiune resolutivă foarte energică.

Indicațiuni terapeutice. Exudate vechi utero-anexiale; reumatism articular cronic; scrofuloză și rachitism; baciloză osoasă și articulară; sifilis terțiar; dermatoze cronice: lupus, exemă, psoriază, etc.; obesitate.

Stațiuni: Ape cloruro-sodice slabe: Izvorul Hercule din *Băile Herculane* (Severin), Izvoarele Babeș, Iorga și Vaida din *Ocna Sibiului* (Sibiu), *Slănicul Moldovei* (Bacău), *Stoiceni* (Someș), *Bușteni* (Prahova), etc.

Ape cloruro-sodice concentrate sau *băile sărate: Cojocna* (Cluj), *Oglinzi* (Neamț), *Ocnele Mari* (Vâlcea), *Ocna Sibiului*, (Sibiu), *Pintic* (Năsăud), *Slănicul Prahovei*, *Lacul Sărat* (Brăila), *Sovata* (Mureș), *Telega* (Prahova), *Turda*, *Jabenița* (Mureș), *Coștiui* și *Ocna Șugatag* (Maramureș), etc.

Ape cloruro-sodice iodurate și *bromurate: Bălțătești* (Neamț), *Nastasachi* (Bacău), *Boboci* (Buzău), *Govora* (Vâlcea), *Meledic* (Buzău), *Bazna* (Târnava-Mică), *Ocna Sibiului*, *Odorhei*, *Olănești* (Vâlcea), *Rodbav* (Făgăraș), *Predeal* (Prahova), *Sărata Monteoru* (Buzău), *Săcelu* (Gorj), *Solca* (Suceava), *Veneția de Jos* (Făgăraș), *Vizantea* (Putna), Izvorul Ferdinand din *Zizin* (Brașov), etc.

Stațiuni similare străine: Royat, *Salins Moutiers*, *Châtelguyon*, *La Bourboule*, *Saint-Nectaire*, *Brides-les-Bains* (Franța); *Montecatini*, *Citara* (Italia); *Kissingen*, *Nauheim*, *Wiesbaden*, *Baden-Baden* (Germania).

BĂILE HERCULANE

Foto J. Fischer

Ape cloruro-sodice concentrate: *Biarritz*, *Salies-de-Béarn*, *La Mouillière*, *Besançon*, *Salins-du-Jura* (Franța); *Salsomaggiore*, *Battaglia*, *Abano*, *Montecatini* (Italia); *Aussee*, *Hall*, *Ischl*, *Gmunden*, *Reichenhall*, *Nauheim*, *Baden-Baden*, *Kissingen*, *Dürkheim*, *Greifswald* (Germania).

Ape iodurate și bromurate: *Salies-de-Béarn*, *Salins-du-Jura*, *Bourbonne-les-Bains*, *Biarritz*, *La Mouillière* (Franța); *Heilbrunn*, *Kreuznach*, *Dürkheim*, *Hall* (Germania); *Castrocaro*, *Salsomaggiore* (Italia); *Lipik* (Iugoslavia).

5. APELE SULFUROASE

Sunt ape cari conțin sulf, în cantități apeciabile sub formă de hidrogen sulfurat (H_2S), iar în cantități mai mici sub formă de sulfați de sodiu, calciu, potasiu, magneziu, etc.

In afară de sulf, în compoziția lor chimică, mai găsim ca elemente secundare și săruri de calciu, bicarbonați, clorură de sodiu, acid carbonic liber, etc.

De aceea distingem: a) *ape sulfuroase sodice* și b) *ape sulfhidrice*, care pot avea subîmpărțirile lor, potrivit celorlalte elemente secundare, care de asemenea participă cu efectul lor terapeutic.

Apele sulfuroase sunt în majoritatea lor clare, fără coloare, de o slabă mineralizare (4—6 gr la litru) și cu un miros caracteristic hidrogenului sulfurat.

Sunt, în majoritatea cazurilor, ape termale, dar pot fi și reci.

Acțiunea fiziologică a acestor ape se datorește sulfului, în deosebi hidrogenului sulfurat și termalității lor.

Ele excită funcțiunea digestivă, activează secreția biliară, măresc diureza și eliminările urinare. Stimulează terminațiunile nervoase intestinale, promovează peristaltica și neutralizează o parte din compușii toxici intestinali. Sulful eliminându-se prin bronchii, mărește expectorația și contribue la vindecarea proceselor de inflamație cronică. Prin stimularea terminațiilor nervoase periferice, activează circulația și promovează resorbția exudatelor cronice. In dermatologie se utilizează cu succes în contra unor germeni paraziți ai pielei.

Apele sulfuroase se administrează mai ales în cura internă, apoi sub formă de băi și inhalații.

Indicațiuni terapeutice. Cura internă: în stările torpide scrofulo-limfatice; în hiperemia ficatului și splinei; hemoroizi; sifilis terțiar; catarele căilor respiratorii, bronșite cronice, faringite, astm, etc. *Băile:* în reumatisme cronice, gută, artritism; scrofuloză; intoxicații metalice; nevralgii cronice; exudate cronice articulare; afecțiuni utero-anexiale; osteomielite cronice; fistule, plăgi, afecțiuni parazitare ale tegumentelor; manifestațiuni sifilitice, etc. *Inhalațiile:* catarele cronice ale organelor respiratorii: faringe, laringe, trachee, bronchii, etc.

Contra-indicațiuni. Insuficiență cardiacă, tuberculoză congestivă (hemoptizii); de asemenea la indivizii prea excitabili, slăbiți și anemiați.

Stațiuni: *Govora* (Vâlcea), *Băile Herculane* (Severin), *Călimănești* (Vâlcea), *Olănești* (Vâlcea), *Strunga* (Roman), *Pucioasa* (Dâmbovița), *Vața de Jos* (Hunedoara), *Turia*, cu peștera de pucioasă (Trei-Scaune), *Boboci* (Buzău), *Vizantea* (Putna), *Iacobeni* (Câmpulung), *Săcelu* (Gorj), *Rupea* (Târnava-Mare), etc.

Stațiuni similare străine: *Amélie-les-Bains*, *Aix-les-Thermes*, *Bagnères-de-Luchon*, *Bagnères-de-Bigorre*, *Barèges*, *Cauterets*, *La Preste* (Franța); *Aachen* (*Aix-la-Chapelle*) *Abbach*, *Grüntal*, *Höhenstadt*, *Weilbach*, *Baden* (Germania); *Acqui*, *Abano*, *Porretta*, *Battaglia* (Italia); *Pistyan*, *Trencianske-Teplice* (Slovacia); *Ilidža*, *Varazdinske-Toplice* (Iugoslavia).

6. — APE FERUGINOASE

Pentru ca o apă minerală să se poată numi feruginoasă, trebue să conțină fierul în cantități terapeutice, adică de cel puțin 3—10 ctgr la litru.

STÂNA DE VALE (1.102 m. altitudine)

PREDEAL — Foto O.N.T.
Din « România », revista O.N.T.

Forma cea mai obişnuită, sub care se găseşte fierul în aceste ape, este de sulfaţi sau carbonaţi, dar în compoziţia lor chimică găsim şi bicarbonaţi de sodiu şi calciu; apoi sulfaţi, acid carbonic liber, şi uneori arsenic.

In regulă generală sunt izvoare reci (5—16°C) şi numai foarte rar termale.

Acţiunea fiziologică se datoreşte cantităţii de fier ce conţin, termalităţii lor şi celorlalte elemente din compoziţia lor chimică.

Fierul din apă, resorbindu-se la nivelul mucoasei intestinale, activează formarea globulelor roşii din sânge, stimulează nutriţia, promovează apetitul şi are ca efect o acţiune tonică şi fortifiantă a organismului.

Se întrebuinţează ca apă de băut şi sub formă de băi.

Indicaţiuni terapeutice. Cura internă: anemie, cloroză, debilitate generală, surmenaj fizic şi psihic; afecţiunile organelor genitale cu caractere de slăbire.

Băile au efect astringent şi se aplică cu succes în o serie de afecţiuni ale pielei şi inflamaţiile cronice ale mucoasei organelor genitale (în deosebi la femei), etc.

Contra-indicaţii. Afecţiuni grave gastrice şi predispoziţia la congestii şi hemoptizii, etc.

Staţiuni: *Vatra-Dornei* (Câmpulung), *Buziaş* şi *Lipova* (Timiş-Torontal), *Vâlcele* (Trei-Scaune), *Slănicul Moldovei* (Bacău), Izvorul Nr. 8 din *Geoagiu* (Hunedoara), *Dorna Cândreni* (Câmpulung), *Poiana Negrei* (Câmpulung), *Tuşnad* (Ciuc), *Meledic* (Buzău), etc.

Staţiuni similare străine: *Auteuil, Barbotan, Bussang, La Bauche les Bains, Lamalou, Luxeuil, Pougues* (Franţa); *Pyrmont, Schwalbach, Elster, Gleichenberg, Bad-Brückenau, Homburg, Driburg, Mattigbad, Mitterbad, Ratzes, Franzensbad, Marienbad* (Germania); *Santa-Caterina, Recoaro, Peio* (Italia); *Bardiov, Sliač* (Slovacia); *Vichnye, Parad* (Ungaria); *Daruvar* (Iugoslavia).

Ape arsenicale: *La Bourboule, Bussang, Sylvanès, Mont-Dore, Royat, St. Nectaire* (Franţa); *Levico, Roncegno, Ceresole Reale* (Italia); *Dürkheim, Kudowa, Kreuznach* (Germania); *Srebrenica* (Iugoslavia).

7. — APE TEROASE CALCICE SAU DIURETICE

In compoziţia lor chimică predomină sulfatul de calciu, apoi sulfaţi de magneziu, bicarbonaţi de calciu şi magneziu, litină, fier, materii organice, etc. Conţin uneori şi cantităţi apreciabile de acid carbonic liber.

Pentru ca aceste ape să-şi păstreze denumirea de diuretice, e nevoe ca ionii de calciu şi magneziu să fie de cel puţin 0,20—0,30 gr la litru.

Sunt ape slab alcaline, cu gust uşor acidulat sau astringent.

Deosebim: izvoare reci şi termale.

Acţiunea fiziologică se atribue în deosebi ionilor de calciu şi magneziu, apoi mineralizării lor slabe, precum şi celorlalţi componenţi fizico-chimici.

In cura internă, ionii de calciu şi magneziu măresc diureza apoasă, realizând o spălare mecanică a orga-

TUŞNAD

Foto J. Fischer

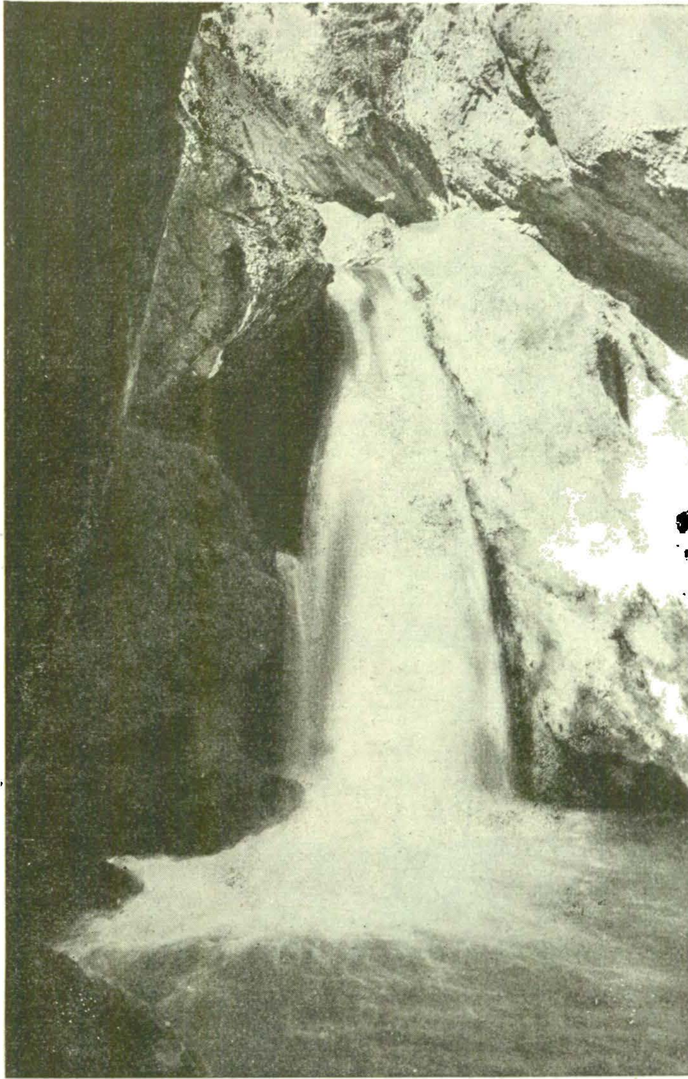
nismului și căilor urinare; provoacă o ușoară mărire a alcalinității sângelui, favorizând disolvarea și eliminarea acidului uric din sânge.

Au de asemenea o acțiune eficace asupra proceselor de inflamații cronice: catar gastro-intestinal, diaree, nefrite cronice, etc., precum și o acțiune de resorbție în cazurile de exudate asociate. Micșorează excitabilitatea sistemului nervos vegetativ și peristaltismul intestinal.

Sub formă de băi au efect astringent, cu reducerea secrețiilor glandulare, de aceea se întrebuințează cu succes în afecțiunile umede ale pielei, plăgi purulente, leziuni sifilitice, etc.

Se prescriu mai ales în cura internă și numai rar sub formă de băi.

Indicațiuni terapeutice. Cura internă: aceste ape realizează cea mai perfectă desintoxicare a organismului; sunt de neîntrecut în afecțiunile cronice ale aparatului urinar: nefrite cronice cu ușoare azotemii, pielite, cistite etc., asigurând pentru rinichi și ficat, condiții prielnice unei bune funcționări.

LACUL ROȘU — CASCADA

Sunt excelente de asemenea în litiaza reno-vezicală urică și oxalică, atât pentru a disolva și elimina concrețiunile mici sau nisipul format, cât și pentru a pregăti bolnavii pentru operație și a evita recidivele.

Rezultate deosebit de frumoase dau apoi în stările de artritism, gută, litiază biliară, diabet, etc.; apoi în catarele intestinale, cu fenomene diareice profuze; bronșite cronice; exudate vechi (pleură, organe genitale, etc.); rachitism, scrofuloză, etc.

Sunt excelente ape dietetice în graviditate și în timpul lactației.

Contra-indicațiuni. Afecțiunile cardiace decompensate; afecțiuni grave gastrice (atonie, dilatare cu stenoză pilorică, neoplasm) insuficiența funcțională a rinichilor.

Stațiuni: Izvorul Căciulata (Vâlcea) e cea mai reputată apă din țară pentru cura de diureză și rivalizează cu similarele ape străine, apoi *Govora* (Vâlcea), *Olănești* (Vâlcea), *Covasna* (Trei-Scaune), *Breb* (Maramureș), etc.

Stațiuni similare străine: Contrexéville, Vittel, Evian, Martigny-les-Bains (Franța); *Wildungen, Lippspringe, Driburg, Marienbad* cu izvorul Salvator și izvorul Rudolf (Germania); *Chianciano, Lucca, San-Pellegrino, Civitavecchia, Monsummano, Fiuggi* (Italia).

8. — APE SULFATATE SAU PURGATIVE

Conțin ca element predominant sulfatul de sodiu și magneziu, în cantități mari, dela 2—122 gr la litru; apoi în cantități mai mici clorură de sodiu și magneziu și foarte puțin acid carbonic liber.

Sunt în general izvoare reci superficiale, cu un gust amar sărat.

Acțiunea fiziologică se datorește sulfatului de sodiu și magneziu, care fiind de o resorbție foarte mică împiedecă întărirea materiilor fecale, iar prin acțiunea ce o exercită asupra terminațiunilor nervoase intestinale favorizează evacuările; au deci un efect purgativ.

In doze mici și ingerate cald disolvă mucusul aderent pereților gastro-intestinali, favorizează digestia, ameliorează evacuarea bilei, și diminuează procesele de fermentație anormală.

Se administrează numai în cura internă.

Indicațiuni terapeutice. Dozele mari sunt indicate în constipația acută și rebelă; congestii cerebrale și pulmonare; stări azotemice și uremice; obesitate, etc.

Dozele mici se recomandă în stările de pletoră abdominală, cu congestii hepatice; hemoroizi; constipații cronice, etc.

Contra-indicațiuni. Cazurile de o prea mare excitabilitate a mucoasei gastro-intestinale (enterite cronice și muco-purulente); apoi la indivizii anemici și slab nutriți.

Stațiuni: Bălțătești (Neamț), *Breazu* (Iași), *Ivanda* (Timiș-Torontal), *Văiuța* (Iași), izvoarele 3 și 4 din *Olănești* (Vâlcea), *Cozla* (Neamț), etc.

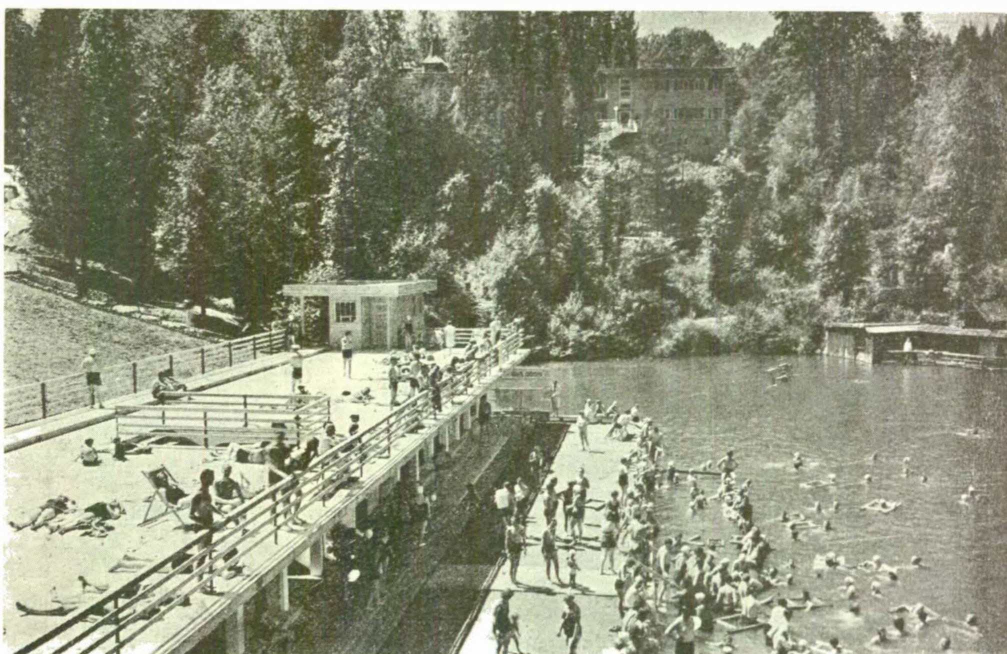
Stațiuni similare străine: Montmirail, Brides-Salins, Salins-Moutiers, Saint-Gervais-les-Bains, Châtelguyon (Franța); *Friedrichshall, Hersfeld, Lippspringe, Mergentheim, Franzensbad* (Germania); *Apenta, Hunyadi Janos, Franz Josef* (Ungaria).

9. — APE RADIOACTIVE

O seamă de elemente chimice aflate în sol, cum ar fi: radiu, uraniu, toriu, actiniu, poloniu, etc., au proprietatea de a emana în mod constant raze de

VATRA DORNEI

SOVATA. LACUL URSULUI

caractere speciale, care exercită o acţiune profundă şi asupra organismului.

Radioemanaţia e foarte bogată şi în unele ape minerale şi este consecinţa naturii geologice a straturilor traversate.

Păstrarea, timp mai îndelungat sau de mai scurtă durată, a acestor radioemanaţii în ape e în funcţiune de natura lor. Dacă radioactivitatea este legată de substanţele minerale (radiu, uraniu, etc.), avem forma durabilă; dacă însă e legată numai de gazele conţinute în apă, radioactivitatea se pierde foarte uşor, odată cu volatilizarea acestor gaze. Astfel se explică şi diferenţa de eficacitate terapeutică între apele luate la izvor şi cele din comerţ.

Radioemanaţia exercită o acţiune fiziologică puternică, în deosebi asupra restabilirii echilibrului fizicochimic din organism. Astfel, excită celula organismului, în toate funcţiunile sale. Vom avea efect stimulant, în deosebi asupra celulelor roşii, care se înmulţesc, asupra glandelor cu secreţie internă, asupra sistemului nervos pe care-l calmează şi fortifică, precum şi asupra nutriţiei generale, prin activarea proceselor de metabolism.

Aceste ape se utilizează în cura de băut şi băi.

Staţiuni: 7 Izvoare şi Hygea din *Băile Herculane* (Severin), Izvoarele 4 şi 5 din *Sângeorz-Băi* (Năsăud), *Căciulata* (Vâlcea), izvorul Tămăduirea din *Geoagiu* (Hunedoara), izvorul Madonna din *Borsec* (Mureş), *Lipova* (Timiş-Torontal), *Dorna* (Câmpulung), *Olăneşti* (Vâlcea), *Băile Felix* şi *Episcopiei* (Bihor). Apoi apa potabilă din *Măguri* (Munţii Apuseni), *Cluj*, *Valea Jiului* şi *Lipova*.

Staţiuni similare străine: Bagnères de Luchon, La Bourboule, Royat, Plombières, Aix-les-Bains, Bussang, Vichy (Franţa); *Brambach, Griesbach, Kreuznach, Baden-Baden, Joachimsthal, Karlsbad, Nauheim, Gastein* (Germania); *Ischia, Castellammare* (Italia); *Trencianské Teplice* (Slovacia).

CLIMATOLOGIA

Vom înţelege prin *climat* ansamblul caracterelor generale din punct de vedere geografic, teluric, meteorologic, fiziologic şi patologic, pe care le prezintă o regiune (Rochaix).

Astfel climatul se caracterizează prin poziţia geografică a regiunii, altitudinea ce o prezintă deasupra nivelului mării, natura solului, configuraţia terenului (munte, vale, şes, etc.), precum şi prin condiţiile atmosferice, dintre care cele mai importante sunt: temperatura, compoziţia şi presiunea aerului, starea higrometrică, regimul vânturilor şi curenţilor, intensitatea razelor solare, etc.

Din punct de vedere meteorologic, climatul globului se subîmparte prin liniile *isotermice*, linii imaginare, care trec prin ţinuturile cu aceeaşi temperatură medie.

Astfel. *Levy* şi *Rochard*, plecând dela equator spre poli, ne dau următoarea diviziune:

1. *Două climate tropicale* împrejurul equatorului (unul boreal şi altul austral), care se întind între liniile isotermice plus 28°C până la plus 25°C.
2. *Două climate calde* (unul boreal şi altul austral), între liniile plus 25°C până la plus 15°C.
3. *Două climate temperate*, între liniile plus 15°C până la plus 5°C.
4. *Două climate reci*, dela linia plus 5°C până la minus 5°C şi
5. *Două climate polare*, dela linia minus 5°C până la minus 15°C.

Din punct de vedere practic şi în ce priveşte continentul nostru, *Oelsnitz* distinge în general: *climate reci, temperate* şi *calde*, fiecare cu acţiune fiziologică diferită.

Climatul rece, fiind un stimulent puternic al organismului, cu intensificarea proceselor de oxidare, nu se poate indica decât pacienţilor cari dispun încă de o rezistenţă suficientă pentru a se putea aclimatiza fără perturbaţii profunde.

De asemenea *climatul cald*, fiind un excitant general, nu se recomandă indivizilor cu leziuni cardiace (palpitaţii, etc.), cu leziuni pulmonare şi nervoase avansate, precum şi celor predispuşi la congestie internă, întru cât căldura excesivă măreşte activitatea cordului, produce accelerarea respiraţiei şi excită sistemul nervos.

Climatul temperat, este dimpotrivă calmant, înviorător pentru organism. Nu produce reacţiuni prea puternice, căldura organismului nu suferă desechili-

bru, iar impulsul exercitat e de natură a stimula şi activa funcţiunile organismului.

In ceea ce priveşte zona noastră, dacă luăm în seamă un alt factor important climatic: *altitudinea*, cu efecte fiziologice variate asupra organismului, distingem următoarele climate:

1. Climatul de mică altitudine sau de câmpie;
2. Climatul de altitudine mijlocie sau sub-alpin;
3. Climatul de mare altitudine sau alpin şi
4. Climatul maritim.

1. *Climatul de mică altitudine*[1]) cuprinde regiunile până la 600 m altitudine, unde puritatea aerului e mult mai asigurată decât la şes.

Se deosebeşte de climatul de munte prin o umiditate şi presiune atmosferică mult mai mare, de asemenea prin o intensitate solară mai mică şi instabilitate termică.

Acţiunea fiziologică ce o exercită asupra organismului, întru cât nu-l supune la reacţiuni prea mari, e sedativă şi tonifiantă.

Indicaţiuni terapeutice. Se recomandă îndeosebi bătrânilor cu puţină rezistenţă, convalescenţilor, indivizilor cu constituţie debilă şi care răcesc uşor, bolnavilor cu afecţiuni cardio-pulmonare la limită, etc.

2. *Climatul de altitudine mijlocie* cuprinde regiunile dela 600 până la 1.200 m altitudine. Este în general climatul cel mai favorabil pentru cură, întru cât aici găsim toate virtuţile climatului de altitudine: puritatea aerului, stabilitate termică, luminozitate, etc.

Acţiunea fiziologică a acestui climat e tonifiantă, stimulentă pentru organism şi reconstituantă.

Indicaţiuni terapeutice. Se recomandă în toate cazurile de tonifiere a organismului şi a sistemului nervos. Beneficiază mai mult de acest climat tuberculoza pulmonară cronică şi puţin evolutivă.

Contra-indicaţiuni. Organisme debile, sistem nervos cu o iritabilitate accentuată, afecţiuni cardiace decompensate, etc.

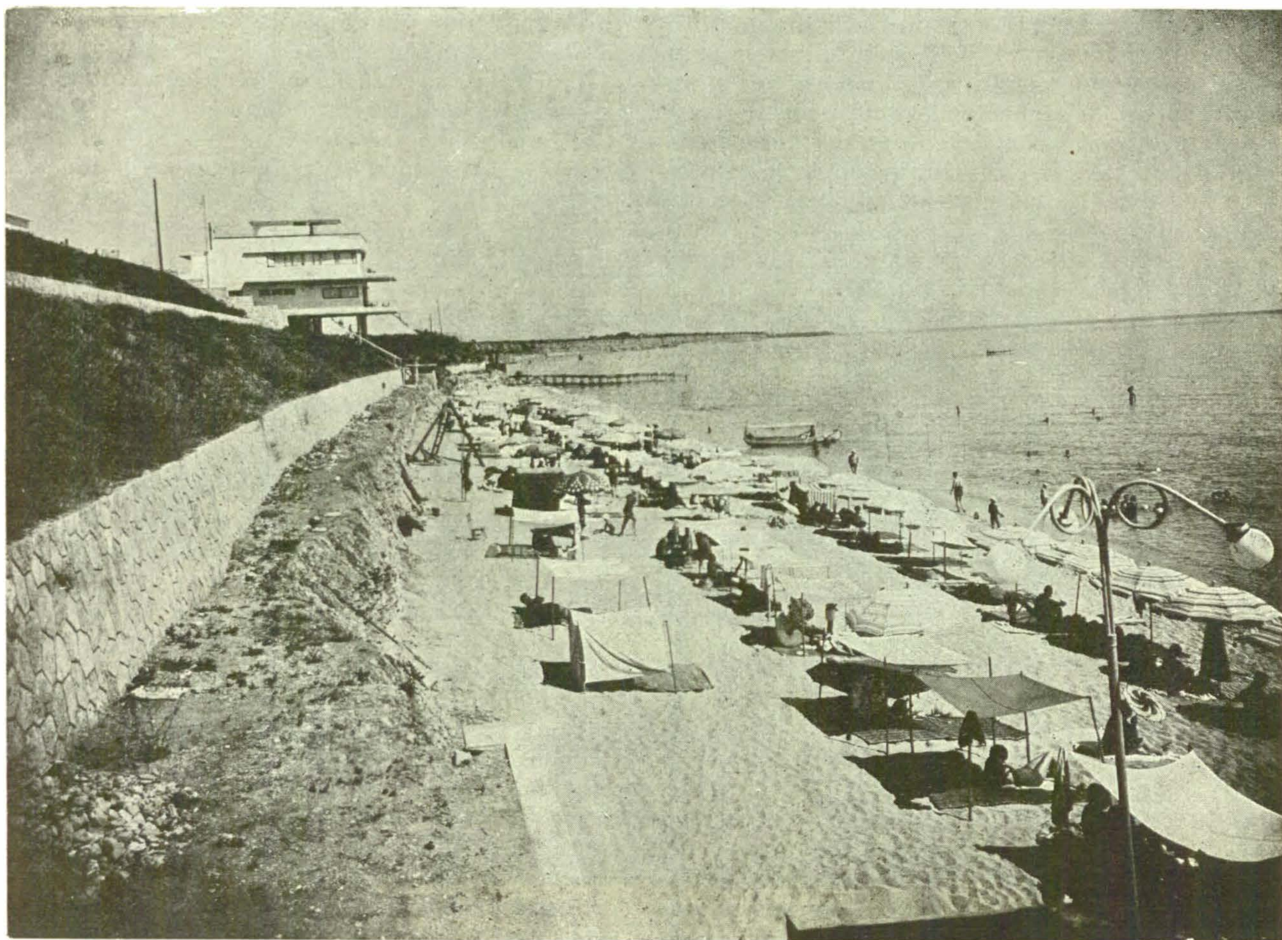
3. *Climatul de mare altitudine* cuprinde regiunile peste 1.200 m altitudine.

Se caracterizează printr'un aer rece, uscat şi curat, presiunea atmosferică mică, luminozitate puternică şi stabilitate termică.

Acţiunea fiziologică este puternic stimulentă, excitantă, tonifiantă.

Indicaţiuni terapeutice. Surmenajul fizic şi intelectual, câtă vreme organismul dispune de o rezistenţă suficientă; neurastenia şi astenia sistemului nervos; tuberculoza pulmonară şi renală în stadiile iniţiale, fără febră şi cu evoluţie lentă, etc.

[1]) Pentru staţiunile climatice şi balneare, vezi tabloul dela sfârşitul articolului.

PLAJA DELA EFORIE

VEDERE DIN SIGHIŞOARA
Din « România », revista O.N.T.
Foto Petit

Contra-indicaţiuni. Insuficienţa cardiacă; arterioscleroza înaintată; hipertensiunea arterială; tuberculoza pulmonară în plină evoluţie (febră, hemoptizii, etc.); afecţiunile depresive ale sistemului nervos, etc.

4. *Climatul maritim*[1]) se caracterizează printr'o temperatură constantă, insolaţie puternică, abundenţă de raze ultraviolete, puritatea aerului şi bogăţia lui în ozon, etc.

Climatul marin sau în plină mare (cura făcută pe vapoare-sanatorii) prezintă o stabilitate şi mai accentuată a condiţiilor climatice.

Acţiunea fiziologică se datoreşte în primul rând aerului de mare, apoi acţiunii celorlalţi factori climatici, care diferă foarte mult după coaste şi este în general un excitant puternic al tuturor funcţiunilor vitale ale organismului.

Indicaţiuni terapeutice. Fiind un excitant puternic acest climat se va recomanda indivizilor cu suficientă rezistenţă a organismului; surmenaj fizic şi intelectual; anemie, cloroză, rachitism; tuberculoză chirurgicală (osoasă, ganglionară, articulară, etc.); reumatism cronic articular, etc.

Contra-indicaţiuni. Tuberculoza pulmonară activă (febrilă); insuficienţa cardiacă, hipertensiunea arterială; anghina de piept; predispuşii la hemoragii, etc.

[1]) Pentru staţiuni climatice şi balneare, vezi tabloul dela sfârşitul articolului.

HELIOTERAPIA SAU CURA DE SOARE

Helioterapia este acţiunea totalităţii razelor solare asupra organismului. Din acest complex de raze luminoase, raze de căldură şi raze chimice, razele ultraviolete sunt cele mai active.

Muntele şi marea, unde aerul e lipsit de impurităţi (care absorb o parte din raze), oferă cele mai avantajoase condiţii de helioterapie, întru cât acţiunea razelor e mai intensă aici.

Efectele razelor solare asupra organismului sunt de două categorii:

a) *locale* (suprimă durerea, acţiune bactericidă, resolutivă, sclerozantă şi cicatricială, etc.) şi

b) *generale* (acţiune tonifiantă, stimulentă şi uneori sedativă).

Accidentele helioterapiei sunt: agitaţii, insomnie, dureri de cap, pierderea apetitului, oboseală, vărsături, etc., de aceea aplicarea se va face cu precauţiune şi individual.

Indicaţiuni terapeutice. Tuberculoza pulmonară şi pleurală în faza de cronicitate (evoluţie lentă şi apiretică de timp îndelungat); tuberculoza peritoneală, ganglionară, osoasă, genito-urinară, morbul lui Pott, etc.; organisme debile, pentru fortificare; reumatisme cronice; fistule, plăgi atone, eczeme cronice, etc.

Contra-indicaţiuni. Tuberculoza pulmonară evolutivă (stările febrile şi congestive); afecţiuni cardiace; debilitate mare; iritabilitate nervoasă, etc.

BALCIC

PLAJA MAMAIA

STAŢIUNILE MARITIME

Climatul maritim, localizat de-a-lungul litoralului Mării Negre, pe o distanţă de aproape 400 km, care se întinde dela limanul Nistrului şi până la capul Ecrene, poate fi împărţit în următoarele regiuni: Coasta de Nord (basarabeană), având drept staţiuni mai importante *Bugaz* şi *Budachi;* litoralul cuprins între cele trei guri de vărsare ale Deltei Dunării, cu o singură staţiune, *Sulina*, în curs de amenajare, şi Coasta de Sud, cuprinzând staţiunile maritime din jurul Constanţei: *Mamaia, Eforia, Carmen-Sylva;* apoi cele înşirate de-a-lungul Coastei de Argint: *Cavarna, Balcic, Ecrene*, având la mijloc staţiunea *Mangalia.*

Staţiunile maritime româneşti posedă toate atributele naturale de care se bucură staţiunile similare străine, oferind în plus posibilitatea unei cure multiple prin prezenţa numeroaselor lacuri de nămol din apropierea ţărmului. Valoarea terapeutică a nămolului poate fi completată, după cazuri, prin acţiunea aerului curat şi răcoros de dimineaţă, a helioterapiei, precum şi prin tratamentul cu băi calde.

Cele 209 lacuri cu apă dulce sau sărată ce se înşirue de-a-lungul coastei, ocupând o suprafaţă de 100.000 hectare, contribue prin suprafaţa lor de evaporare, împreună cu evaporarea mării, la menţinerea unui grad convenabil de temperatură şi umiditate; iar cele care conţin nămoluri au un rol foarte însemnat, chiar în afecţiunile cele mai grave ale tuberculozei osoase, articulare, ganglionare şi ale reumatismului.

Printre cele mai însemnate staţiuni în care se poate aplica acest tratament mixt citâm: *Bugaz*, între mare şi limanul Nistrului, *Budachi* şi *Şabolat-Serghieşti* pe malul lacului Şabolat [1]; *Eforia* şi *Carmen Sylva* situate pe litoralul şi în imediata vecinătate a lacului *Techirghiol*, care posedă pe ţărmul nord-vestic şi o staţiune balneară proprie.

Din studiile climatice, — făcute asupra climatului nostru maritim, atât în centrele meteorologice de pe litoralul Mării Negre (Cetatea Albă, Sulina, Constanţa, Balcic), cât şi în regiunea înfluenţată de acest climat (Tulcea, Isaccea, Galaţi, Brăila, etc), — rezultă că acest climat are următoarele caracteristice:

a) Temperatură aproape constantă, cu o variaţie maximă ce nu trece de 2°C şi 7°—9°C între zi şi noapte. Temperatura medie anuală este de 11°C la Sulina, 11,1°C la Constanţa, 11,7°C la Balcic. Vara temperatura mijlocie este de 21,3°C la Sulina, 21°C la Constanţa, 21,7°C la Balcic; iar iarna e deasemeni blândă, cu o medie de + 1,03°C la Constanţa şi + 2°C la Balcic.

b) Vânturile cele mai obişnuite suflă dinspre mare spre uscat, — de unde şi numele de « vânturile pescarilor » dat brizelor litorale, —temperând şi purificând atmosfera ţărmului.

c) Presiunea atmosferică ridicată e foarte constantă.

d) Umiditatea convenabilă şi precipitaţiile anuale foarte scăzute: 389,2 mm la Sulina, 378,5 mm la

[1]) Tot pe ţărmul lacului Şabolat se află staţiunea *Achembet;* alte staţiuni balneo-climatice de interes local pe ţărmul lacurilor basarabene sunt: *Burnas* şi *Tuzla* pe ţărmurile lacului Tuzla; *Borisauca, Eschiopolos* şi *Jibrieni* pe ărmurile lacului Sasicul Mare.

Constanța, ploile căzând de obiceiu noaptea și fiind de scurtă durată.

e) Zilele de insolație în timpul lunilor de vară ajung la 26 pe lună; orele de insolație, 10 pe zi (cura de plaje se poate face astfel fără întrerupere, în tot timpul verii).

Coasta de Sud între capul Caliacra și Ecrene se bucură de un climat mai dulce, această fâșie de țărm fiind ferită de vânturile reci dela N și S-E, ele trecând pe deasupra podișului înalt de 150—200 m sub care găsește adăpost golful Balcicului. Vegetația, cu pronunțat caracter mediteranian (migdali, smochini, rodii) oglindește de altfel climatul și întregește peisagiul.

STAREA ACTUALĂ ŞI PERSPECTIVELE DE DESVOLTARE ALE STAŢIUNILOR BALNEARE ŞI CLIMATICE [1])

VALOAREA ECONOMICĂ A APELOR MINERALE

Alături de petrol și de sare, România poate fi considerată cu drept cuvânt printre cele mai bogate țări din Europa, atât în ce privește numărul cât și varietatea izvoarelor hidro-minerale.

Se cunosc două mii de izvoare minerale numai în regiunea munților vulcanici, « *burcuturile* » fiind întâlnite la tot pasul în ținutul Ciucului, sub poalele Ceahlăului, în Maramureș, etc.

Folosirea apelor minerale din cele mai vechi timpuri [2]), cât și cărăușia intensă ce se făcea cu ape minerale în unele regiuni ale țării (Ciuc, Maramureș), până la introducerea căii ferate, arată într'o largă măsură că ele au reprezentat totdeauna o valoare curativă dar și economică.

Varietatea lor, puțin întâlnită în alte țări, face de multe ori cu greu o clasificare, aceeaș stațiune posedând adesea izvoare de constituție foarte deosebită (Slănicul Moldovei, Olănești, etc.), iar valoarea lor terapeutică are un renume cunoscut atât în țară cât și peste hotare.

Cu toate acestea, aportul economic al apelor minerale și al stațiunilor balneare, ce s'au desvoltat în jurul acestora, este relativ mic. Apele minerale de băut (Borsec, Matilda, Malnaș, Hebe, Stoiceni, Tămășeu, Vâlcele, etc.), deși înfruntă concurența apelor străine, fiind răspândite în toată țara, sunt în general puțin folosite în afară de sezonul balnear, căci procurarea lor din comerț este prea scumpă.

Cât privește exportul apelor noastre minerale, el este destul de redus, consumația lor fiind aproape exclusiv internă [3]).

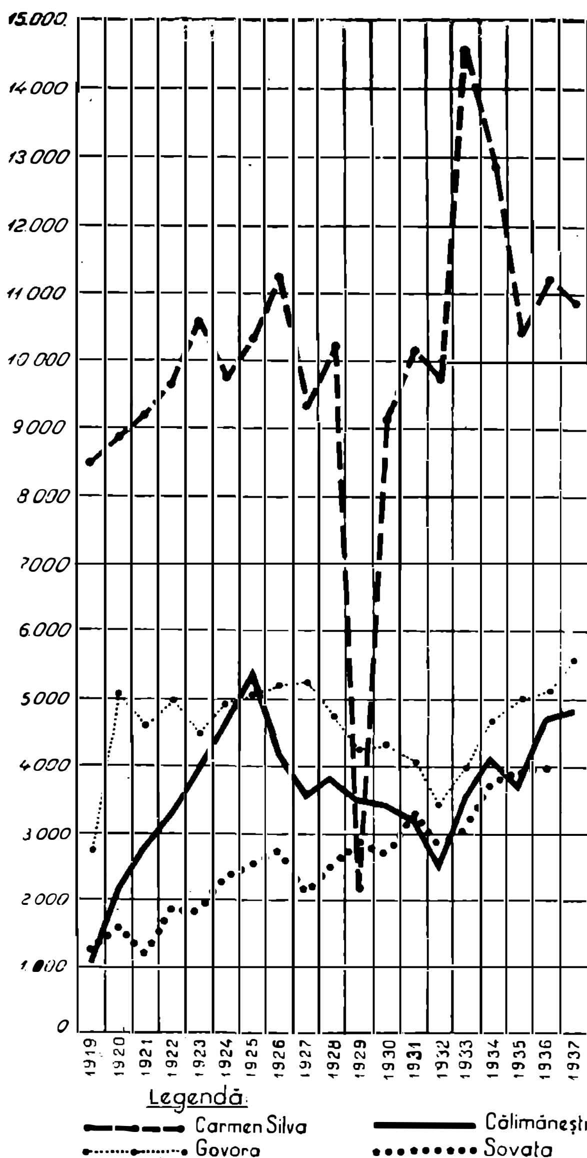
STAŢIUNILE BALNEARE

Mult mai îmbucurătoare este situația stațiunilor balneare ale căror ape minerale servesc și pentru băi, deși adesea lipsa de confort și de gospodărie edilitară le pun în inferioritate față de stațiunile similare străine.

Statisticile întocmite de Direcția balneo-climatică din Ministerul Sănătății arată, pentru majoritatea stațiunilor noastre balneare principale, o creștere continuă a numărului vizitatorilor.

Astfel stațiunea Călimănești, care avea în 1919 abia 1.013 vizitatori, are zece ani mai târziu (1929) 3.442 vizitatori, iar în 1937 își încincește numărul din 1919, ajungând la 4.789; Govora trece de asemeni dela 2.742 vizitatori în 1919, la 4.287 în 1929 și la 5.525 în 1937.

1. — Evoluția numărului de vizitatori în stațiunile balneare și climatice: Carmen Sylva, Govora, Călimănești și Sovata, în perioada 1919—1937

Notă: Numărul vizitatorilor în anul 1929 pentru Carmen Sylva este nesigur.

O creștere aproape tot atât de accentuată o arată stațiunea balneo-climatică Sovata, cu 1.206 vizitatori în 1919, 2.876 în 1929 și 3.942 în 1937; numărul

[1]) Numărul, denumirea, așezarea geografică (județul) precum și altitudinea stațiunilor climatice și balneare sunt arătate în tabloul dela sfârșitul articolului.

[2]) La Băile Herculane (Mehadia), Călan, se cunosc și astăzi urmele vechilor therme romane.

[3]) Lipsa de contribuție a apelor noastre minerale la export s'a arătat și prin dispariția unor stațiuni a căror existență era legată numai de comerțul cu ape minerale de băut, cum a fost Șuligul din Maramureș.

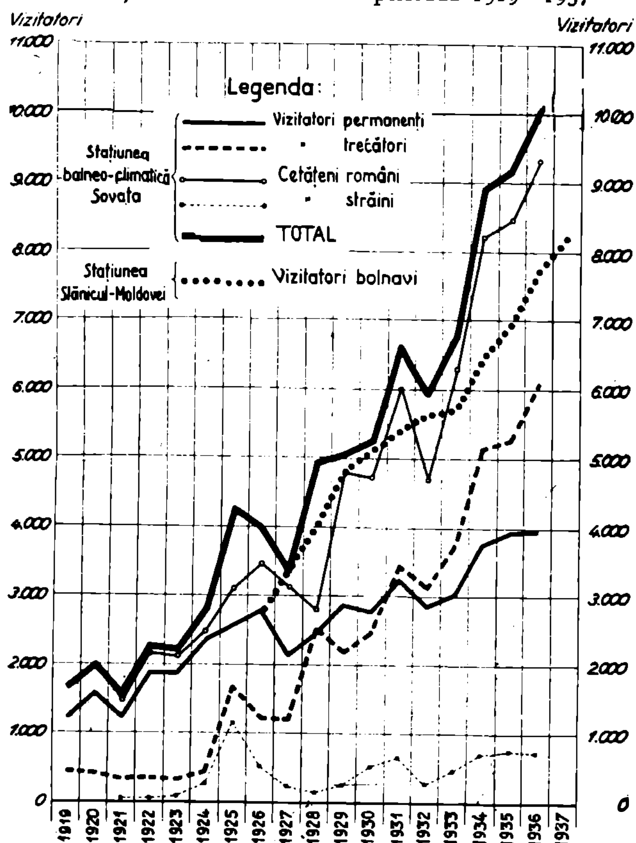
CĂLIMĂNEȘTI

Foto J. Fischer

vizitatorilor străini urcându-se dela 39, cât era în 1921, la 750 în 1935 şi 727 în 1936.

Dintre staţiunile balneare maritime cel mai mare număr de vizitatori îl arată Carmen-Sylva (8.425 în 1919, 10.285 în 1928, 14.680 în 1933, 10.903 în 1937 [1]).

2. — Numărul şi cetăţenia vizitatorilor staţiunilor Sovata şi Slănicul Moldovei în perioada 1919—1937

Neavând la dispoziţie evoluţia numerică a vizitatorilor pentru celelalte staţiuni mai însemnate, indicăm numai numărul lor după datele statistice din 1937: Slănicul Moldovei 8.535, Ocna Mureşului 5.702, Buziaş 5.165, Vatra Dornei 4.273, Budachi 4.005, Mangalia 4.000, Tuşnad 3.020, Turda 2.945, Bugaz 2.659, Bazna 2.522, Ocna Sibiului 2.055.

Fără îndoială că acest număr de vizitatori ar fi mai important, mai ales în ce priveşte aportul străinilor, dacă cerinţele de igienă şi de confort ar fi satisfăcute în toate aceste staţiuni.

Noile comisiuni balneare, înfiinţate sub auspiciile legii turismului, conduse de specialişti şi buni gospodari, cât şi posibilitatea staţiunilor balneare de a se transforma în «comune balneare» sunt fără îndoială menite să înfăptuiască treptat, pe lângă o operă de valorificare şi bună administraţie a acestor staţiuni, o operă de înfrumuseţare şi de atragere a marelui public.

Pe de altă parte, dacă multe din staţiunile balneare şi climatice se află într'o stare de vădită primitivitate, care nu ne poate face cinste, aceasta se datoreşte şi faptului că cea mai mare parte din ele sunt formaţiuni de dată recentă, care n'au putut să se desvolte, fie din lipsă de fonduri, fie din cauza dorinţei unui câştig excesiv al proprietarilor particulari, care n'au înţeles decât să facă sacrificii minime pentru amenajarea şi înfrumuseţarea acestor staţiuni.

[1]) Eforia, care număra 4.473 vizitatori în 1934, a scăzut până la 1.325 în 1937, din cauza concurenţei vădite ce i-o face staţiunea în plină ascensiune dela Mamaia.

Nădăjduim că întemeierea «comunei balneare», destinată să totalizeze veniturile integrale ale staţiunii cu scopul de a le întrebuinţa exclusiv pentru propăşirea ei, îşi va culege cât de curând roadele.

Pentru ca această înfăptuire să fie posibilă, credem că datoria Oficiului Naţional de Turism este ca, de acord cu Direcţia balneo-climatică a Ministerului Sănătăţii, să procedeze la o nouă clasare a staţiunilor balneo-climatice, oprindu-se cu seriozitate asupra posibilităţilor lor de desvoltare, în funcţie de valoarea lor curativă, mijloace de comunicaţie, stare edilitară, etc.

O clasare, făcută pornind dela aceste criterii, va putea îndreptăţi Statul să se ocupe serios de un număr limitat de staţiuni balneare şi climatice ce au un interes primordial, celelalte staţiuni de interes secundar urmând să mulţumească interesele locale, mai puţin exigente; se va lăsa însă teren deschis iniţiativei particulare, al cărei rol s'a dovedit atât de însemnat în ţările occidentale.

STAŢIUNILE MARITIME

O situaţie aproape analoagă o au staţiunile balneare maritime.

Şi aici unele improvizaţii edilitare, atmosfera quasi-orientală, care încă dăinueşte în ele, aşteaptă să fie înlăturate. Dar a pretinde înfăptuiri asemănătoare şi confortul uneori excesiv al staţiunilor de sănătate de pe ţărmul Adriaticei, Mediteranei sau Atlanticului, ar fi să uităm că acestea au un trecut de secole, pe când litoralul Mării Negre era aproape pustiu la începutul secolului în care trăim.

Dacă starea edilitară, instalaţiile şi confortul staţiunilor noastre maritime nu este totdeauna dintre cele mai moderne, totuşi marile investiţii ale societăţilor particulare şi grija tot mai atentă a statului, de a le asigura în ţară şi peste hotare un renume demn de valoarea lor terapeutică, vor fi în măsură să contribue la progresul lor firesc şi să mulţumească o clientelă internă şi străină în continuă creştere.

Astfel au luat fiinţă într'un răstimp relativ scurt [1]) în aceste staţiuni câteva sanatorii şi preventorii bine instalate şi utilate modern, cum ar fi: sanatoriul modern dela Bugaz, preventoriul dela Agigea, sanatoriul maritim de băi calde cu nămol al Eforiei

[1]) In 1899 lacul Techirghiol era încă separat de mare printr'o dună de nisip mobil largă de 100—150 m şi lungă de 300—500 m, consolidată acum complet prin terasamentul şoselei naţionale şi al căii ferate construite în ultimul timp. Prima clădire importantă pe litoralul Mării Negre în această parte, «Marele Hotel al Băilor», a fost ridicată din iniţiativa proprietarului Movilă, de unde şi denumirea de «Techirghiol-Movilă» ce s'a dat mult timp staţiunii Carmen-Sylva.

HARTA BALNEO-CLIMATICĂ ȘI TURISTICĂ A ROMÂNIEI

0 25 50 75 100 Km.

CEHOSLOVACIA
POLONIA
U.R.S.S.
UNGARIA
JUGOSLAVIA
BULGARIA
MAREA NEAGRĂ
DELTA

800 m	Munți
500 m	Dealuri
200 m	Regiune colinară
0 m	Câmpie

- Stațiuni climatice și turistice
- Mănăstiri istorice
- Castele medievale
- Ruine romane
- Ape termale
- " " sulfuroase
- Ape bicarbonatate carbogazoase
- " " " feruginoase
- " " " sulfuroase
- " " " sărate
- " " " " și sulfuroase
- Ape arsenicale
- Ape sărate
- " " concentrate
- " " cu iod și brom
- " " " " " " , sulfuroase
- " " sulfuroase
- " amare
- Ape sulfuroase
- Nămol

- Căi ferate
- Drumuri principale

Spitalelor Civile, sanatoriul pentru combaterea tuberculozei la copii (C.T.C.) din Carmen-Sylva, sanatoriul Casei pentru ajutorarea și ocrotirea personalului C.F.R., instalațiile Crucii Roșii din aceeași localitate, sanatoriul pentru combaterea tuberculozei la copii dela Mangalia, etc. Apoi numeroase tabere termale și climatice ale diferitelor organizații din țară (de ex: Prietenii Mării) și străinătate.

Măsura progresului constant o au apoi numeroasele vile și hoteluri construite atât din inițiativa particulară cât și din aceea a statului, sau a instituțiilor patronate de acesta (instalațiile O.E.T.R. dela Eforia, hotelul de lux al O.N.T. dela Mamaia, hotelul modern al Casei Corpului Didactic dela Eforia, etc.). Faima pe care a câștigat-o numai în câțiva ani plaja dela Mamaia din apropierea Constanței, grație amenajărilor și instalațiilor confortabile (cabine, casino, transport în condiții bune, etc.) anticipează asupra desvoltării viitoare a tuturor acestor stațiuni când condiții de igienă și confort asemănătoare vor domni pe întreg litoralul [1]).

STAȚIUNILE CLIMATICE

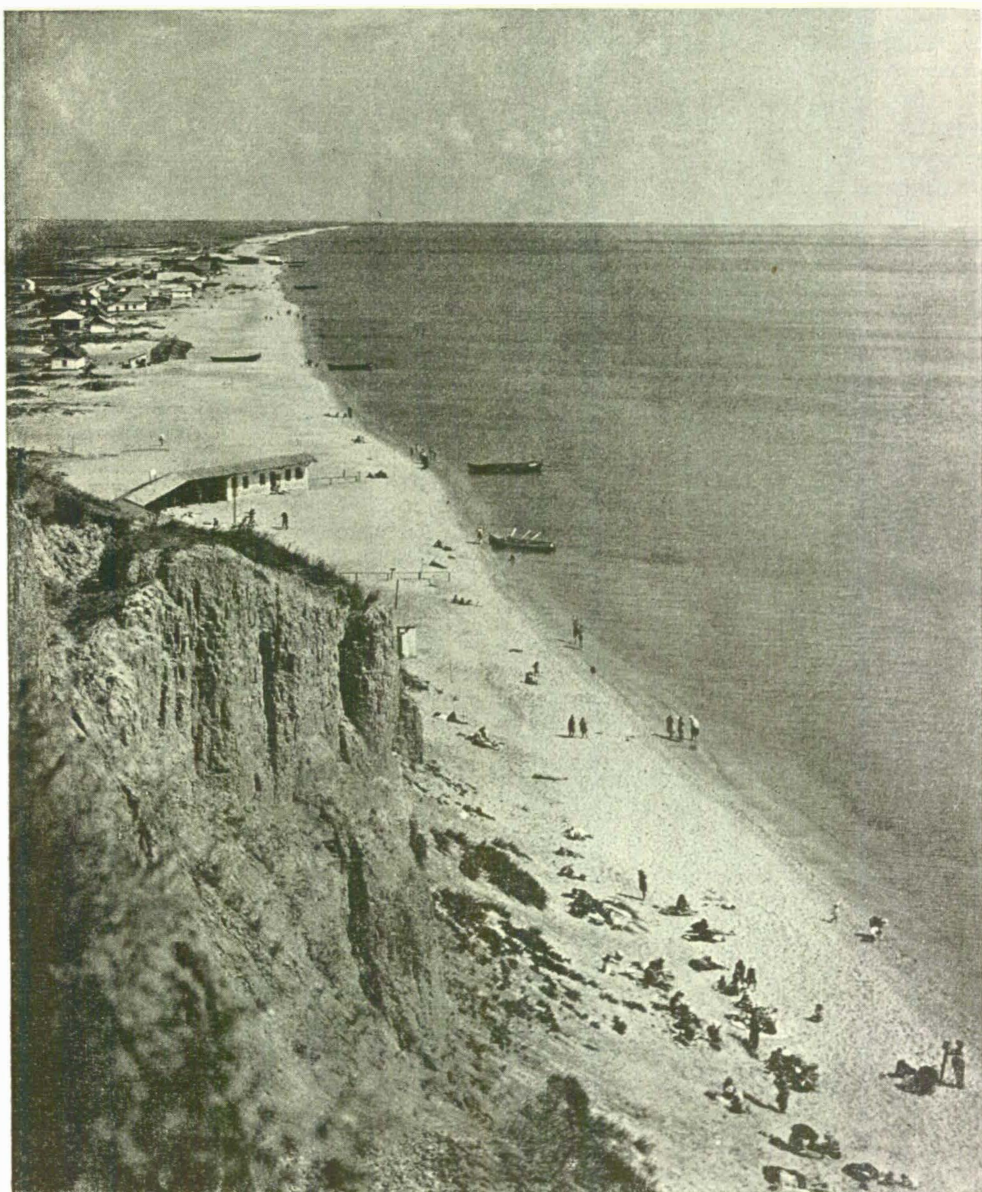
Multe la număr și frumos înzestrate de natură, stațiunile climatice sunt folosite fie pentru întremarea organismelor slăbite, fie pentru cura de recreație și odihnă.

O bună parte din ele fiind și stațiuni balneare, datorită efectelor curative ale apelor minerale care se asociază cu acele ale climatului, atrag mai mulți vizitatori și deci au perspective mai favorabile de desvoltare decât stațiunile climatice simple.

Acest fapt explică într'o oarecare măsură stagnarea stațiunilor climatice și accentuarea neajunsurilor industriei noastre balneo-climatice: lispa de confort, mijloace de comunicații proaste, speculă, lipsă de control sanitar.

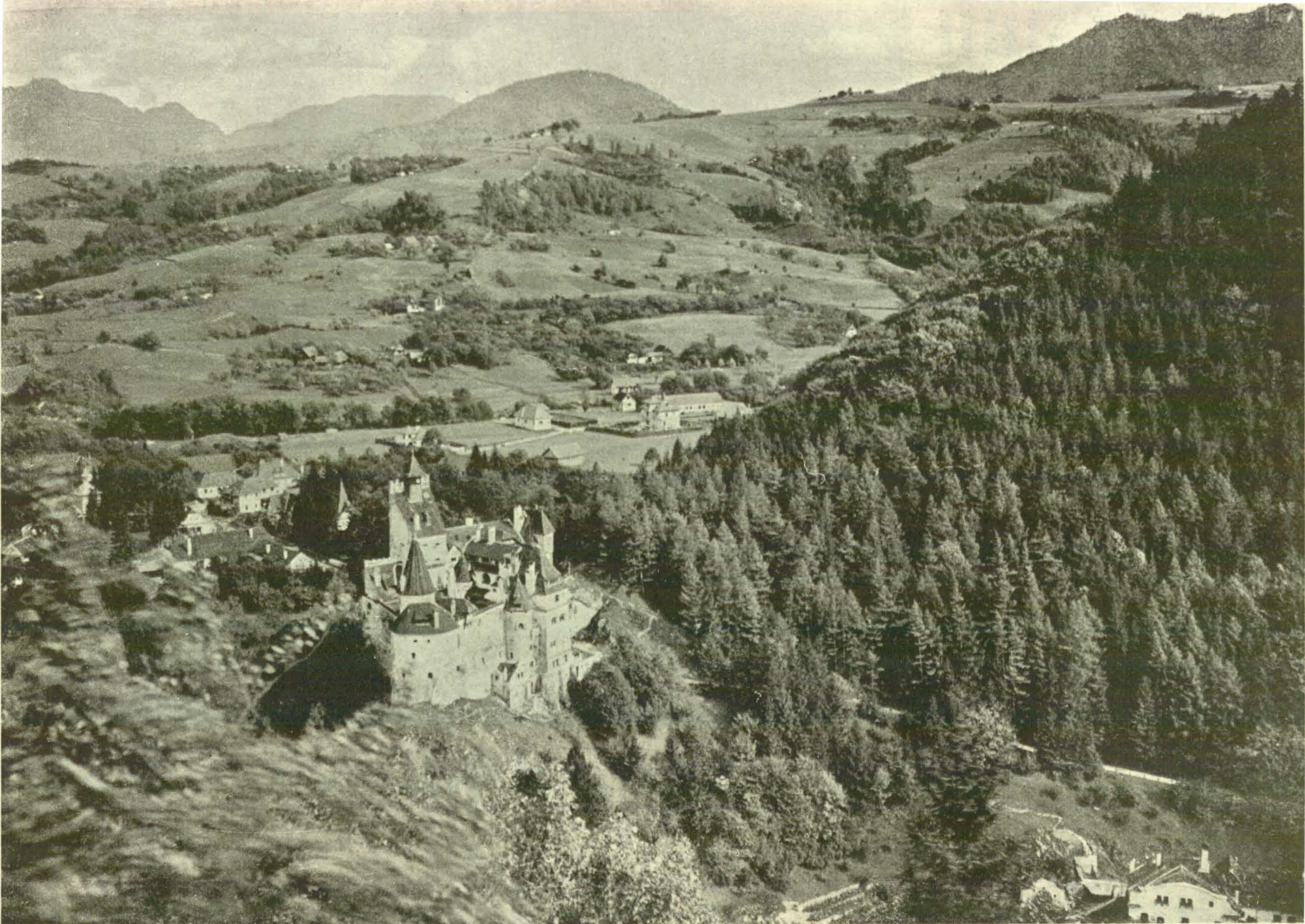
Necesitatea intervenței directe a Statului, — pentru a asigura în primul rând liniștea acestor locuri de cură, a înfrâna specula, a asigura bune condiții de transport și de comunicații, — este și mai necesară în aceste stațiuni decât în cele balneare.

Un început promițător în această privință l-a adus regulamentul special întocmit de Oficiul Național de Turism și de Direcția balneoclimatică din Ministerul Sănătății, în care se prevăd condițiile pe care o localitate trebue să le îndeplinească (în primul rând un raport al Observatorului Meteorologic asupra climatului respectiv), ca ea să poată cere a fi numită climatică. Chiar după ce a îndeplinit aceste condiții, localitatea nu poate fi «declarată» ca atare,

PLAJA BUDACHI-CORDON
Din «România», revista O.N.T.

[1]) Imaginea acestei desvoltări și a factorului evolutiv pe care civilizația autohtonă l-a impus în această parte de țară, chemată sub ochii noștri la o viață modernă, o reprezintă fără îndoială orașul și portul Constanța, care la jumătatea veacului trecut era un simplu sat de pescari.

CASTELUL BRAN

Foto J. Fischer

fără avizul favorabil al Academiei de Medicină şi fără ca să fie clasată de Oficiul Naţional de Turism în una din cele două categorii: *staţiune climatică* sau *localitate de vilegiatură.*

Pot fi recunoscute însă ca « stabilimente climatice » sanatoriile sau casele de repaos, etc., care funcţionează într'o regiune climatică oarecare.

Localităţile climatice sunt conduse de organizaţia locală a O.N.T. « Oficiul local de cură şi turism », constând dintr'un comitet de membri aleşi în principiu dintre persoanele cele mai competente şi interesate în desvoltarea staţiunii (reprezentantul proprietarilor, hotelurilor sau vilelor, reprezentantul Federaţiei Societăţilor de Turism, medicul staţiunii, etc.) şi care, sub conducerea unui preşedinte, se ocupă de toate chestiunile de ordin climatic şi turistic, igienă, propagandă, amenajări, statistică, etc.

Desvoltarea staţiunilor climatice depinde într'o şi mai mare măsură decât acea a staţiunilor balneare de iniţiativa particulară şi de un factor foarte însemnat, ale cărui roade sunt aproape necunoscute la noi: *turismul.*

De aceea, datoria organelor de Stat este să lase aici câmp cât mai liber acestei iniţiative, încurajând-o, şi să facă legătura necesară între climatism şi turism.

Contra părerii unora dintre medici, turismul nu poate avea decât o acţiune prielnică asupra propăşirii staţiunilor balneo-climatice şi climatice, graţie lui putându-se crea hoteluri moderne, deschide drumuri noui, care să adăpostească o clientelă mai numeroasă decât aceea pe care o formează pacienţii staţiunilor balneare şi climatice.

Exemplele pe care ni le oferă staţiunile balneare şi climatice de renume mondial cum sunt: Karlsbad, Semmering, Berchtesgaden, Cortina d'Ampezzo, St. Moritz, etc., impun şi la noi o legătură mai strânsă între climatism şi turism.

Rolul turismului în desvoltarea staţiunilor climatice s'a impus de altfel şi la noi pe valea Prahovei şi în preajma Braşovului, unde staţiuni ca *Sinaia, Buştenii, Predealul, Timişul-de-Sus, Poiana,* sunt în plină înflorire datorită turismului de munte şi sporturilor de iarnă.

Acelaşi fenomen se observă în Transilvania la *Păltiniş* (Munţii Cibinului) şi la *Stâna-de-Vale* (Munţii Apuseni) [1]).

Aportul pe care-l poate aduce apoi turismul de iarnă, staţiunilor balneare din regiunea subalpină, înzestrate cu terenuri proprice pentru practica skiului, este de netăgăduit, multe din ele având astfel posibilitatea să-şi completeze sezonul de vară, relativ scurt (2—$2^1/_2$ luni), printr'un sezon de iarnă (ex. Vatra Dornei, Borsec, Tuşnad).

In sfârşit, cum cercetările medicale recente arată că efectul curativ al aerului de munte este şi mai însemnat în regiunea cuprinsă între 1.400—1.800 m unde lipsesc toate impurităţile zonei mijlocii din climatul subalpin, — fapt ce e demonstrat de tot mai numeroasele staţiuni sau sanatorii din străinătate, — se impune construirea de hoteluri şi de case de adăpost confortabile în locurile cele mai bine situate din această zonă a munţilor noştri.

Curei de aer şi de soare i s'ar putea adăuga, în timpul sezonului de iarnă, practica skiului, care întreţine majoritatea staţiunilor de altitudine din străinătate (Elveţia, Germania, Italia, etc.).

Desvoltarea pe care a luat-o singura staţiune climatică de acest fel, pe care o avem: *Păltinişul,* cât şi numărul crescând de case de adăpost ale societăţilor turistice, care s'au construit în ultimii ani dincolo de 1.400 m altitudine, justifică utilitatea amenajării zonei subalpine superioare, pentru ca să se poată pune la dispoziţia tuturor adevăratele locuri de întremare şi de regenerare fizică şi sufletească.

[1]) Desvoltarea, pe care a luat-o acest din urmă cuib, izolat, de linişte şi de frumuseţi naturale, prin construirea câtorva hoteluri confortabile şi prin deschiderea căii ferate pe Valea Iadului, este în adevăr remarcabilă. Datele statistice arată că numărul vizitatorilor staţiunii Stâna-de-Vale a crescut dela 413 români şi 53 străini în 1935, la 1.184 români şi 67 străini în 1936.

e. ţ. şi *v. p.*

STAŢIUNILE ŞI LOCALITĂŢILE CLIMATICE DIN ROMÂNIA

Nr. de ord. (1)	Numele staţiunii (2)	Judeţul (3)	Altitudinea în metri (4)
	a) *Staţiuni până la 600 m altitudine*		
1	Adakaleh	Mehedinţi	48
2	Aiud	Alba	259
3	Anieş *	Năsăud	530
4	Arcuş	Trei-Scaune	578
5	Avrig	Sibiu	390
6	Baia Mare	Satu Mare	228
7	Bazna *	Târnava Mică	321
8	Băile Felix *	Bihor	140
9	Băile Maria *	Satu Mare	173
10	Băiţa (Chirău) *	Someş	257
11	Bălţăteşti *	Neamţ	375
12	Bâsca Penteleu	Buzău	486
13	Bicaz	Neamţ	432
14	Bicsad *	Satu Mare	178
15	Bocşa Montană	Caraş	189
16	Bodoc	Trei Scaune	549
17	Borca *	Neamţ	600
18	Braşov	Braşov	592
19	Breaza de Jos	Prahova	540
20	Breaza de Sus	Prahova	580
21	Brebu	Prahova	500
22	Brezoiu	Vâlcea	320
23	Caransebeş	Severin	211
24	Cavarna *	Caliacra	120
25	Călimăneşti *	Vâlcea	280

* Este tot odată şi staţiune balneară.

Nr. de ord. (1)	Numele staţiunii (2)	Judeţul (3)	Altitudinea în metri (4)
26	Câmpeni	Turda	553
27	Câmpina	Prahova . . .	480
28	Câmpulung	Muscel	580
29	Cisnădioara	Sibiu	525
30	Codlea	Braşov	567
31	Comarnic	Prahova . . .	560
32	Curtea de Argeş . . .	Argeş.	450
33	Gura Homorului. . . .	Câmpulung . .	478
34	Guşteriţa	Sibiu	406
35	Haţeg	Hunedoara . .	321
36	Leghia *	Cluj	567
37	Malnaş *	Trei Scaune .	565
38	Mânăstirea Agapia . .	Neamţ	480
39	Mânăstirea Curchi . .	Orhei	240
40	Mânăstirea Cozia . . .	Vâlcea	360
41	Mânăstirea Neamţ . .	Neamţ	440
42	Mânăstirea Tismana. .	Gorj	520
43	Mânăstirea Văratec . .	Neamţ	460
44	Moineşti	Bacău	480
45	Moneasa *	Arad	280
46	Nehoiu	Buzău	400
47	Niculiţel	Tulcea	250
48	Ocna Şugatag * . . .	Maramureş . .	490
49	Odorhei Seiche * . . .	Odorhei . . .	568
50	Oglinzi *	Neamţ	590
51	Olăneşti*	Vâlcea	400
52	Orşova	Severin	50
43	Piatra Neamţ	Neamţ	310
54	Pietroşiţa	Dâmboviţa . .	587
55	Prisaca	Câmpulung . .	570
56	Prundul Bârgăului . .	Năsăud	461
57	Râmnicul Vâlcea . . .	Vâlcea	230
58	Râul de Mori	Hunedoara . .	506
59	Rodbav *	Făgăraş . . .	476
60	Rupea (Cohalm) * . .	Târnava Mare	451
61	Satu Nou	Bacău	160
62	Săcelu *	Gorj	340
63	Sărata Monteoru* . .	Buzău	186
64	Sângeorz-Băi * . . .	Năsăud	435
65	Sighişoara	Târnava-Mare .	350
66	Slănicul Moldovei * . .	Bacău	530
67	Slănicul Prahovei * .	Prahova . . .	424
68	Solca	Suceava . . .	522
69	Sovata *	Mureş	520
70	Soveja	Putna	340
71	Stana	Cluj	525
72	Stoiceni *	Someş	360
73	Târgul Ocna	Bacău	280
74	Teiuş	Severin	220
75	Telega*	Prahova . . .	510
76	Vad	Bihor	295
77	Vama	Câmpulung . .	560
78	Vălenii de munte . .	Prahova . . .	431
79	Văliug.	Caraş	535
80	Vijnicioara.	Storojineţ . .	363
81	Vijniţa	Storojineţ . .	349
82	Vizantea.	Putna.	409

b) *Staţiuni subalpine dela 600 la 1.200 m altitudine*

Nr. de ord. (1)	Numele staţiunii (2)	Judeţul (3)	Altitudinea în metri (4)
1	Abrud	Alba	609
2	Aurora Banatului . .	Caraş	780
3	Azuga	Prahova . . .	993
4	Bisericani	Neamţ	654
5	Borsec *	Mureş	780
6	Bran	Braşov	752
7	Breb	Maramureş . .	748
8	Broşteni	Neamţ	627
9	Bughea *	Muscel	610
10	Buşteni	Prahova . . .	882
11	Casin Iacobeni * . . .	Ciuc	802
12	CâmpulungMoldovenesc	Câmpulung . .	621
13	Colibiţa	Năsăud	820
14	Dârste	Braşov	644
15	Dorna Cândreni * . . .	Câmpulung . .	830
16	Dragoslavele	Muscel	620
17	Homorod Căpelniţa * .	Odorhei	712
18	Iacobeni *	Câmpulung . .	850
19	Jigodin *	Ciuc	654
20	Lacul Roşu	Ciuc	980
21	Marila	Caraş	700
22	Mânăstirea Cheia . . .	Prahova . . .	880
23	Mânăstirea Horezu . .	Gorj	750
24	Mânăstirea Polovraci .	Gorj	680
25	Mânăstirea Suzana . .	Prahova . . .	760
26	Meledic *	Buzău	620
27	Noua	Braşov	625
28	Novaci	Gorj	660
29	Poiana.	Braşov	1.200
30	Poiana.	Trei Scaune .	610
31	Poiana Mărului . . .	Severin	645
32	Poiana Ţapului . . .	Prahova . . .	880
33	Pojorâta	Câmpulung . .	700
34	Predeal	Prahova . . .	1.032
35	Principesa Elena (Valea Vinului) *	Năsăud	715
36	Râşnov	Braşov	676
37	Rucăr	Muscel	630
38	Schitul Durău	Neamţ	750
39	Sinaia	Prahova . . .	850
40	Stâna de Vale	Bihor	1.102
41	Timişul de Jos	Braşov	700
42	Timişul de Sus	Braşov	840
43	Turia (Fidelis) * . . .	Trei Scaune .	940
44	Tuşnad *	Ciuc	656
45	Vatra Dornei *	Câmpulung . .	802
46	Vâlcele *	Trei Scaune .	644
47	Zizin *	Braşov	609

* Este totodată şi staţiune balneară.

c) *Staţiuni alpine peste 1.200 m altitudine* [1])

Nr. de ord. (1)	Numele staţiunii (2)	Judeţul (3)	Altitudinea în metri (4)
1	Archita *	Ciuc	1.301
2	Păltiniş	Sibiu	1.403
3	Casa « Peştera » (T.C.R.)	M-ţii Bucegi .	1.610
4	Casa « Regele Carol al II-lea » (T.C.R.) . .	Muntele Cristianul-Mare . .	1.690
5	Casa «Muntele Băişoara» (T.C.R.)	M-ţii Apuseni	1.385
6	Casa « Baleia » (T.C.R.)	Retezat	1.450
7	Casa «Pietrile » (T.C.R.).	Retezat . . .	1.475
8	Casa « Rarău » (T.C.R.)	Bucovina . . .	1.480
9	Casa«Bulboace»(S.K.V.)	M-ţii Bucegi . .	1.400
10	Casa «Postovar» (S.K.V.)	Muntele Cristianul-Mare . .	1.590
11	Casa « Bâlea » (S.K.V.)	M-ţii Făgăraş .	1.234
12	Casa « Negoiu » (S.K.V.)	M-ţii Făgăraş .	1.546
13	Casa « Bellavista » . .	Muntele Mic .	1.500
14	Casa « Brădişor » . . .	» »	
15	Casa « Dor de Munte »	» »	

[1]) De staţiunile alpine ţin majoritatea caselor de adăpost din munţii noştrii, ale diferitelor societăţi turistice. Tabloul de mai sus menţionează numai pe cele mai însemnate, care pot primi vizitatori timp mai îndelungat, oferindu-le şi confortul necesar (paturi cu somiere, restaurant, baie, etc.).

STAŢIUNILE BALNEARE DIN ROMÂNIA, RECUNOSCUTE OFICIAL DE MINISTERUL MUNCII, SĂNĂTĂŢII ŞI OCROTIRILOR SOCIALE [1])

Nr. de ord.	Numele staţiunii	Judeţul	Staţia C.F.R. cea mai apropiată	Altitudinea	Natura apelor
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	Achembet	Cetatea-Albă	Bugaz	—	Băi de mare şi nămol, plaje
2	Amara	Ialomiţa	Slobozia-Veche	30	Ape cloruro-sodice, sulfatate şi magneziene
3	Archita	Ciuc	Mercurea-Ciuc	1301	Ape sulfatate feruginoase
4	Băile-Episcopiei	Bihor	Episcopia-Bihorului	132	Ape oligo-metalice termale uşor clorurate şi sulfatate
5	Băile-Herculane	Severin	Herculane	158	Ape oligo-metalice sulfosaline, termale
6	Băile-Maria	Satu-Mare	Izvorul	173	Ape alcaline cloruro-sodice
7	Băiţa(Chirău)	Someş	Gherla	257	Ape cloruro-sodice sulfuroase
8	Balcic Ecrene	Caliacra	Bazargic	—	Staţiune balneo-climatică maritimă
9	Bălţăteşti	Neamţ	Piatra şi Paşcani	475	Ape cloruro-sodice iodurate şi bromurate
10	Bazna	Târnava-Mică	Mediaş	321	Ape cloruro-sodice iodurate, nămol bituminos
11	Biborţeni	Odorhei	Augustin	490	Ape carbo-gazoase, feruginoase cu mult lithiu
12	Bicsad	Satu-Mare	Bicsad	178	Ape alcaline cloruro-sodice, uşor radioactive
13	Bizuşa	Someş	Ileanda-Mare	238	Ape sulfatate şi iodurate
14	Boboci	Buzău	Mizil	86	Ape cloruro-sodice sulfuroase iodurate
15	Bogda	Timiş-Torontal	Şarlota	169	Ape carbo-feruginoase iodate
16	Borisauca	Ismail	Sărata	—	Nămoluri minerale sulfo-feruginoase şi apă de lac (Lacul Sasicul Mare)
17	Borsec	Mureş	Topliţa	880	Ape alcalino-teroase şi carbo-gazoase (Borviz de Borsec)
18	Brădet	Argeş	Curtea de Argeş	—	Ape sulfatate slabe
19	Budachi-Sat	Cetatea-Albă	Budachi	—	Staţiune balneo-climatică maritimă. Apă de lac, cloruro-sodică concentrată, nămol feruginos
20	Bugaz	Cetatea-Albă	Bugaz	1—2	Staţiune balneară maritimă, băi de mare, nămol
21	Bughea	Muscel	Câmpulung	610	Ape cloruro-sodice iodurate
22	Burnas	Cetatea-Albă	Culevcea	—	Băi de nămol şi apă de lac, plaje
23	Buziaş	Timiş-Torontal	Buziaş	132	Ape carbo-gazoase puternic feruginoase
24	Cacica	Suceava	Halta Părteşti	437	Ape cloruro-sodice concentrate
25	Călacea	Timiş-Torontal	Merţişoara	117	Ape termale cloruro-sodice alcaline
26	Călan	Hunedoara	Halta Călan	231	Ape oligo-metalice
27	Călimăneşti	Vâlcea	Jibleaşi Halta Călimăneşti	802	Ape cloruro-sodice, sulfatate-calcice, diuretice
28	Carmen Sylva	Constanţa	Carmen Sylva	—	Staţiune balneo-climatică maritimă
29	Casin Iacobeni	Ciuc	Târgu-Săcuesc	—	Ape alcalino-teroase, carbo-gazoase (Salutaris)
30	Cavarna	Caliacra	Bazargic	280	Staţiune balneo-climatică maritimă
31	Cojocna	Cluj	Cojocna	335	Ape cloruro-sodice concentrate
32	Constanţa Mamaia	Constanţa	Mamaia	—	Staţiune balneară maritimă
33	Corund	Odorhei	Praid	536	Ape feruginoase carbo-gazoase
34	Coştiui	Maramureş	Coştiui	450	Ape cloruro-sodice concentrate
35	Covasna	Trei-Scaune	Covasna	564	Ape alcaline cloruro-sodice şi teroase, diuretice (Borviz)
36	Dacia (Budachi Cordon)	Cetatea-Albă	Budachi	30—40	Staţiune balneo-climatică maritimă, băi de nămol, plaje
37	Dorna Cândreni	Câmpulung	Dorna-Cândreni	830	Ape feruginoase, carbo-gazoase şi radio-active
38	Eforia	Constanţa	Eforia	—	Staţiune balneo-climatică maritimă
39	Filiaş	Odorhei	Cristur	386	Ape cloruro-sodice iodurate
40	Geoagiu	Hunedoara	Halta Romoş-Geoagiu	352	Ape oligo-metalice mezotermale
41	Govora	Vâlcea	Govora	360	Ape cloruro-sodice iodurate şi bromurate, ape alcaline sulfo-hidrice clorurate, feruginoase, teroase calcice
42	Homorod-Căpelniţa	Odorhei	Odorhei	712	Ape feruginoase bicarbonate
43	Homorod-Honterus	Târnava-Mare	Rupea	449	Ape cloruro-sodice sulfuroase
44	Homorod-Odorhei	Odorhei	Odorhei	504	Ape cloruro-sodice concentrate
45	Iacobeni	Câmpulung	Iacobeni	830	Ape sulfuroase. Staţiune climatică subalpină
46	Ideciu	Mureş	Halta Ideciu	391	Ape cloruro-sodice sulfatate
47	Jabeniţa	Mureş	Jabeniţa	396	Ape cloruro-sodice concentrate
48	Jigodin	Ciuc	Halta Jigodin	654	Ape alcalino-feruginoase carbo-gazoase

[1]) Datele privitoare la altitudine şi natura apelor sunt luate din « România balneară şi turistică » de Dr. *E. Ţeposu* şi *Valeriu Puşcariu*.

Nr. de ord. (1)	Numele staţiunii (2)	Judeţul (3)	Staţia C.F.R. cea mai apropiată (4)	Altitudinea (5)	Natura apelor (6)
49	Jitea	Râmnicu-Sărat	Râmnicu-Sărat	450	Ape cloruro-sodice sulfatate, conţinând iod şi brom
50	Lacul-Sărat	Brăila	Brăila	25	Ape cloruro-sodice concentrate, sulfatate şi magneziene
51	Lipova	Timiş-Torontal	Lipova	138	Ape feruginoase lithinifere carbogazoase
52	Malnaş	Trei-Scaune	Malnaş	565	Ape alcaline cloruro-sodice (nămol feruginos)
53	Mangalia	Constanţa	Mangalia	—	Băi de mare şi băi termale sulfuroase
54	Mercurea-Albele	Sibiu	Miercurea	130	Ape cloruro-sodice
55	Moineşti	Bacău	Moineşti	480	Ape cloruro-sodice
56	Moneasa	Arad	Moneasa	280	Ape oligo-metalice termale
57	Movila-Miresei	Brăila	Urleasca	15	Băi de nămol. Ape cloruro-sodice
58	Ocna-Mureşului (Uioara)	Alba	Ocna-Mureşului	252	Ape cloruro-sodice concentrate
59	Ocna-Sibiului	Sibiu	Ocna-Sibiului	400	Ape cloruro-sodice concentrate, iodurate şi bromurate
60	Ocna-Şugatag	Maramureş	Ocna-Şugatag	490	Ape cloruro-sodice concentrate
61	Ocnele-Mari	Vâlcea	Ocnele-Mari	284	Ape cloruro-sodice concentrate
62	Ocniţa	Vâlcea	Ocniţa	310	Ape cloruro-sodice concentrate
63	Odorhei-Seiche	Odorhei	Odorhei	504	Ape cloruro-sodice concentrate
64	Oglinzi	Neamţ	Paşcani	490	Ape cloruro-sodice concentrate
65	Olăneşti	Vâlcea	Râmnicul-Vâlcea	400	Ape alcaline cloruro-sodice iodurate, sulfuroase, teroase calcice şi sulfatate
66	Pintic (Slătiniţa)	Năsăud	Iad	552	Ape cloruro-sodice concentrate
67	Poiana-Câmpina	Prahova	Câmpina	430	Ape cloruro-sodice
68	Principesa Elena (Valea Vinului)	Năsăud	Rodna-Veche	715	Ape feruginoase carbogazoase
69	Pucioasa	Dâmboviţa	Pucioasa	350	Ape sulfhidrice calcice
70	Rodbav	Făgăraş	Făgăraş şi Voila	476	Ape cloruro-sodice iodo-bromurate
71	Rupea (Cohalm)	Târnava-Mare	Rupea	451	Ape cloruro-sodice sulfuroase
72	Şabolat-Serghieşti	Cetatea-Albă	Bugaz	2–10	Staţiune balneară maritimă, băi de nămol, plaje
73	Săcelu	Gorj	Târgu-Jiu	340	Ape sulfuroase cloruro-sodice iodurate
74	Sărata-Bacău	Bacău	Bacău	260	Ape cloruro-sodice
75	Sărata-Monteoru	Buzău	Monteoru	86	Ape cloruro-sodice concentrate, iodurate şi bromate, ape cloruro sodice sulfuroase şi ape alcaline
76	Sângeorz-Băi	Năsăud	Sângeorz-Băi	435	Ape alcaline muriatice
77	Slănic-Moldova	Bacău	Târgu-Ocna	530	Ape alcaline cloruro-sodice şi feruginoase bicarbonate
78	Slănic-Prahova	Prahova	Slănic	390	Ape cloruro-sodice concentrate
79	Someşeni	Cluj	Someşeni	320	Ape cloruro-sodice şi nămol
80	Sovata	Mureş	Sovata	520	Ape cloruro-sodice concentrate, băi de nămol
81	Strunga	Roman	Tg.-Frumos şi Roman	226	Ape sulfuroase alcaline
82	Şugaş	Trei-Scaune	Sf. Gheorghe	747	Ape feruginoase
83	Sulina	Tulcea	—	—	Staţiune balneoclimatică maritimă
84	Techirghiol	Constanţa	Techirghiol	—	Staţiune balneoclimatică maritimă. Lacul are apă cloruro-sodică concentrată bromurată magneziană şi sulfatată, conţinând şi nămol
85	Telega	Prahova	Doftana	410	Ape cloruro-sodice (şase lacuri sărate)
86	Tinca	Bihor	Tinca	131	Ape alcaline feruginoase
87	Topliţa	Mureş	Topliţa	667	Ape oligo-metalice termale (uşor radioactive)
88	Turda	Turda	Turda	350	Ape cloruro-sodice concentrate
89	Turia (Fidelis)	Trei-Scaune	Bicsadul-Oltului	900	Ape cloruro-sodice, feruginoase şi carbo-gazoase (o peşteră de pucioasă)
90	Tuşnad	Ciuc	Tuşnad	656	Ape feruginoase bicarbonate
91	Tuzla	Cetatea-Albă	Culevcea	—	Lacuri sărate cu nămol
92	Tuzla (Balcic)	Caliacra	Bazargic	—	Lacuri sărate cu nămol (lacul Caraghiol)
93	Vâlcele	Trei-Scaune	Feldioara şi Sf. Gheorghe	644	Ape alcaline feruginoase carbogazoase
94	Vaţa-de-Jos	Hunedoara	Vaţa	233	Ape mezotermale, puţin mineralizate
95	Vatra-Dornei	Câmpulung	Vatra-Dornei	802	Ape carbo-gazoase puternic alcaline, clorurate şi feruginoase. Nămoluri vegetale balsamice feruginoase
96	Vizantea	Putna	Panciu	409	Ape cloruro-sodice iodurate şi bromurate. Ape cloruro-sodice sulfatate
97	Vulcana	Dâmboviţa	Pucioasa	385	Ape cloruro-sodice iodurate
98	Zizin	Braşov	Dârste	609	Ape alcaline cloruro-sodice gazoase

EXPOZIŢIILE

Expoziţiile constitue unul din mijloacele moderne de difuziune a produselor şi — într'un cadru mai larg — de prezentare sintetică a celor mai variate activităţi.

Domeniul pe care-l îmbrăţişează poate fi oricât de vast. Ele pot consta în prezentarea unei singure categorii de produse sau în prezentarea activităţilor multiple ale unei ţări întregi. In cazul expoziţiilor universale ni se oferă chiar o imagine a activităţii desfăşurate la un moment dat, pe întregul glob.

Faptul că expoziţiile pot folosi în prezentările lor cele mai variate mijloace de atracţie, de sugestie sau de documentare, dela grafic şi dioramă până la prezentarea în natură a materialului expresiv, constitue marea lor putere de propagandă.

DELA TÂRGURI LA EXPOZIŢII

Deşi folosite pe o scară întinsă, în timpurile moderne şi ajunse la o perfecţiune a mijloacelor publicitare, şi tehnice, expoziţiile îşi au originea în reuniunile cu caracter religios de altă dată.

In evul mediu, organizaţiunile de stat şi cele sociale erau depăşite de puterea Bisericii, singura care putea garanta orice reuniune paşnică fără plata vreunui bir. Cu ocazia praznicelor, credincioşii se întâlneau periodic în pelerinaj la locaşurile sfinte — pe atunci izolate de adunările lumeşti. In credinţa lor nu ţineau seama de grelele obstacole ce le erau puse în cale.

De altfel, reprezentanţii puterii temporale: principii, seniorii, mai marii cetăţilor şi oraşelor etc., la rândul lor drept credincioşi, îngăduiau străinilor trecerea liberă prin ţinuturile lor pentru a putea sărbători marile zile ale credinţei creştine. Dar, cu ocazia sosirii credincioşilor şi în scopul alimentării acestora, veneau şi negustorii cari aduceau hrana necesară, pe lângă odoare pentru sfântul locaş. Mai târziu, aceştia au început să aducă odată cu alimentele şi alte obiecte provenite din locuri îndepărtate, schimbându-le unele pentru altele şi dând astfel, în cadrul acestor reuniuni, cu caracter religios de fapt, posibilitatea inaugurării liberului schimb de bunuri. Dovada că schimburile se făceau cu prilejul acestor sărbători religioase este, că mai toate stampele din Răsărit, cu care se imprimau zapisele negustoreşti, poartă semnul crucii sau chipul vreunui sfânt, o stea, o floare, etc., ceea ce înseamnează că târgurile aveau loc în timpul vreunui pelerinaj sau unei procesiuni religioase, în deobşte la începutul primăverii sau către toamnă, — obiceiu rămas şi la deschiderea târgurilor de mostre moderne. Negustorii şi pelerinii, când se întorceau, — spre a fi scutiţi de plata taxelor pentru trecerea vămilor şi alte neplăceri — prezentau aceste documente pe cari erau imprimate semnele distincte ale târgului respectiv: o cruce, o floare, o ramură, etc.

Noţiunea târgului, exprimată în limba germană prin cuvântul *die Messe*, este scoasă din formula sacramentală «*Ite missa est*» cu care încheiau slujba religioasă preoţii catolici. De altfel, multă vreme în Germania târgurile se numeau Kirchmessen (kermesses), în Flandra foire de l'Église, — numirea demonstrând că târgul se ţinea în jurul bisericii, aşa precum a rămas până azi obiceiul şi la noi în Transilvania, de pildă la Braşov, unde târgul săptămânal se ţine în jurul Bisericii Negre, sau în Muntenia, de pildă la Bucureşti, unde piaţa mare a fost aşezată în jurul Bisericii Domneşti, locul fiind cunoscut în graiul poporului sub numele de «buricul târgului», adică centrul oraşului.

In limba franceză noţiunea de târg (foire) îşi are originea dela latinescul *feria* care înseamnează sărbătoare, solemnitate; alţii cred că dela *fesiae* a cărui rădăcină se trage din sanscritul *bhas* (a străluci), sau din grecescul *phaino*. Francezii întrebuinţau prin secolul al XII-lea, cuvântul *feire*, care însemna zi de sărbătoare, în sensul de zi de târg, rămânând în limbajul popular cunoscut sub numele de *fieyra*, *fiera*, *feira*, sau literar *foire*; Spaniolii l-au păstrat până azi în *feria*, Portughezii în *feira*; Italienii în *fiera*, iar Englezii *fair* sau, mai rar, *send* dela *sinodus* sau *dult* dela *indultum*. Prin urmare, în multe limbi cuvintele cari exprimă noţiunea de târg derivă din noţiuni în legătură cu viaţa bisericească.

Şi la noi târgul sau bâlciul «*ce se face la epoci fixe, mai ales pre la sărbători*» (A. T. Laurian-Massim, Dicţionar din 1873) e în legătură cu serbările religioase [1]).

---

[1]) Noţiunea de bâlci, după cum ne arată B. P. Haşdeu, este menţionată în scris, pentru prima oară, în Biblia lui Şerban Vodă, din 1688.

Ezech. XLVI, II:

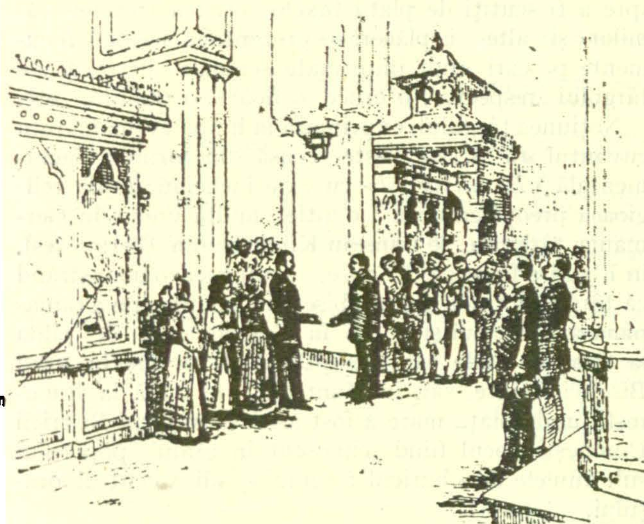
Şi întru sărbători	Et in solemnita—
şi întru bulciuri...	tibus et in nundinus

Tot aşa în Biblia din Blaj din anul 1795.

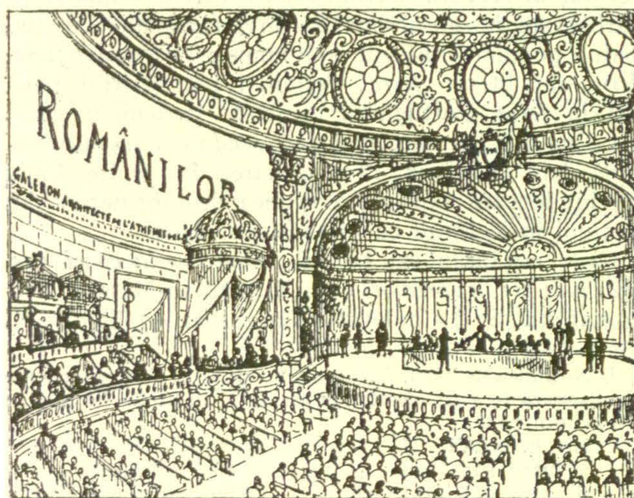
Mitropolitul Dosofteiu, în Liturghierul din 1681, la pagina, 103, scrie: «te găseşti unde's îngerilor d z ă c de mii, a întâi născuţilor *bulciulu*, scaunele apostolilor, presidenţiile pro-

DESCHIDEREA EXPOZIŢIEI UNIVERSALE DELA PARIS DIN 1889

EXPOZIŢIA UNIVERSALĂ DELA PARIS DIN 1889
Preşedintele Republicei Franceze vizitează secţiunea României

DISTRIBUIREA PREMIILOR
dela Expozitia Universală dela Paris din 1889 la Ateneul Român din Bucureşti

Cuvântul este sinonim cu substantivul *iarmaroc*, întrebuinţat cu deosebire în Moldova, — cuvânt care derivă din cuvântul german *Jahrmarkt.*

Târgurile, iarmaroacele sau bâlciurile româneşti devin cu timpul cunoscute, fiind ţinute la anumite date mai dinainte cunoscute, în deobşte zile de sărbători creştineşti. Aceste târguri atrag nu numai pe negustorii pământeni, dar şi pe cei străini, veniţi cu mărfuri dinspre nord, pe la Braşov, de peste Dunăre, etc.

Conştienţi de importanţa şi efectul reuniunilor religioase, negustorii veneau cu toată râvna, preţuind importanţa acestor schimburi de mărfuri. Cadrul locului de desfacere garanta siguranţa mărfii şi a operaţiunilor încheiate. Unii negustori cutreerau târgurile numai pentru a aduce mărfuri de specialitate — blănuri, stofe scumpe — foarte căutate de oamenii bogaţi ai timpurilor; acest comerţ cunoscut încă din timpul Romei era numit *commercia peragrata (Pliniu).*

La început schimbul se făcea în natură. E schimbul cunoscut sub numele de *troc.*

Aceasta ar fi, pe scurt, originea târgurilor periodice. Durata lor era de 10—15 zile, în Apus ca şi în ţările noastre. Acestor aşezări comerciale se datoresc şi primele aşezări omeneşti urbane, cari încep a fi cunoscute mai întâi ca târguri.

Intr'adevăr, în primele timpuri, schimbul se făcea sub cerul liber; mai târziu, durata târgului lungindu-se până la două săptămâni, pentru a feri mărfurile de intemperii, negustorii sau «târgoveţii» construiau bărăci, cari la început erau demontabile dar cu vremea au luat un caracter mai statornic, devenind mici prăvălii. Toate acestea au dus apoi la aşezări de locuit, înfiripându-se astfel târgul propriu zis, cu numele luat dela râurile din imediata apropiere.

Aflăm astfel, în ţările româneşti, Târgul Bahluiului sau Hârlăul de azi, Târgul Mureşului, Târgul Jiului, Târgul Neamţ, Târgul Filistenilor,— Iaşii de azi, Târgul de Jos, adică Romanul. Târgul Bacău, Târgul Ocnei, Târgoviştea.

Inflorirea târgurilor, bâlciurilor sau iarmaroacelor se datoreşte în mare măsură privilegiilor cari se acordau fie de seniori, fie de căpeteniile comunale şi cari liberau negoţul de legile în care era încătuşat. Astfel, curând a fost posibil ca negoţul internaţional şi chiar legăturile băneşti internaţionale să se concentreze la târguri. Poliţele purtau scadenţa *la cutare dată* sau la *câtva timp înainte* ori *după cutare târg.*

---

rocilor, stégurile patriarşiloru...» bâlciul adică fiind luat cu sensul general de «mulţime», «assemblée».

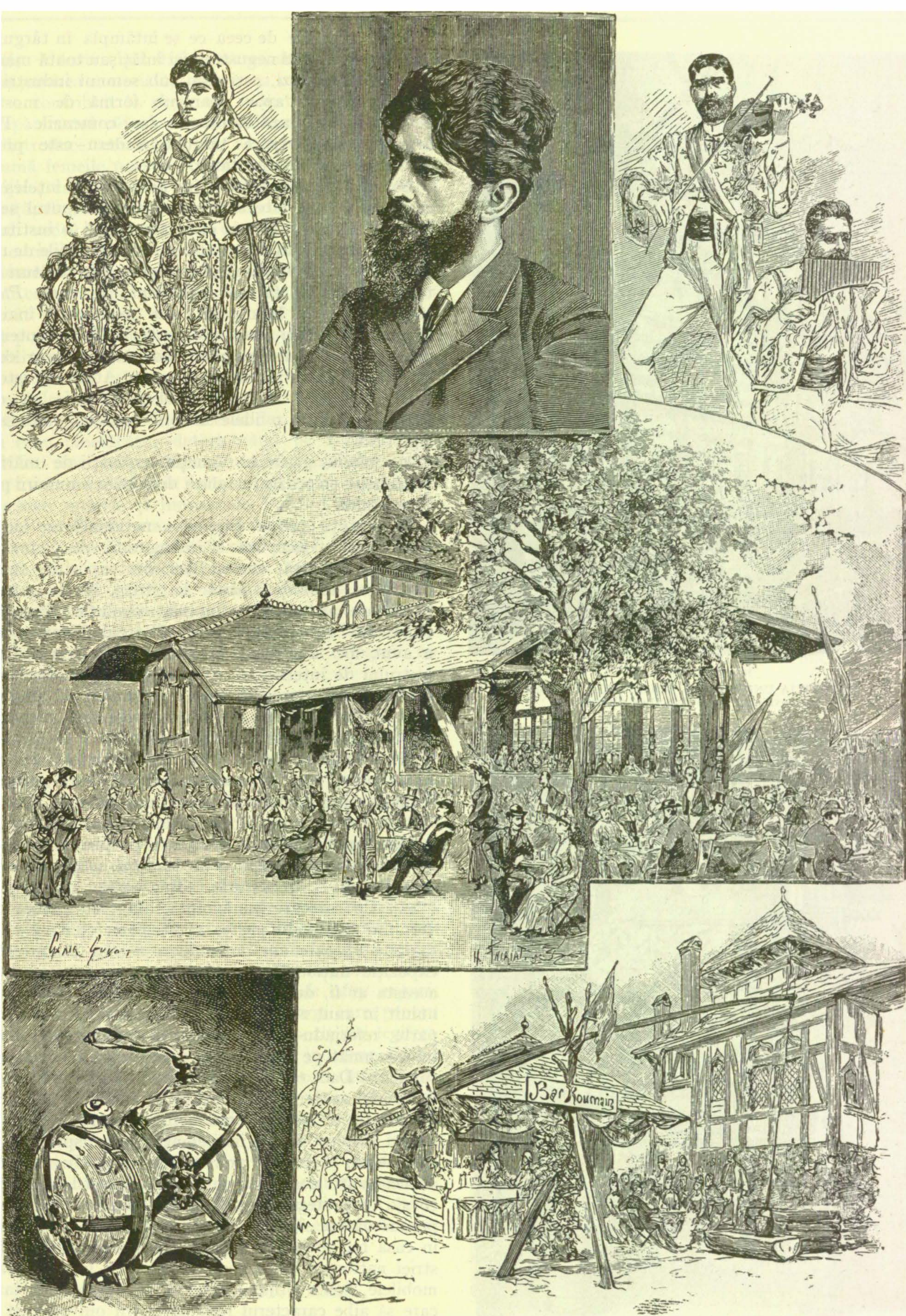
Sinaxarul din 1683, Dec. 12, (pag. 213 *b*); «şi se face *bulcului*, adică praznicul lui, în besiarica svântului şi vârhovnicu apostolu Petru...»

Ibid. Dec. 13 (pag, 217 *b*); «Judecară direptu lucru să-i facă pomianele, dzuă de bulcu şi sărbătoare de bucurie...».

Ibid., Apr. 23, (pag. 96 *a*): «...la Mitilinu iaste o vântă besiarică vestită a svântului mare mucenicu Gheorghie, şi să strâng la dzua svînţii sale multu nărudu de facu *bulcu* şi prasnicu mare...».

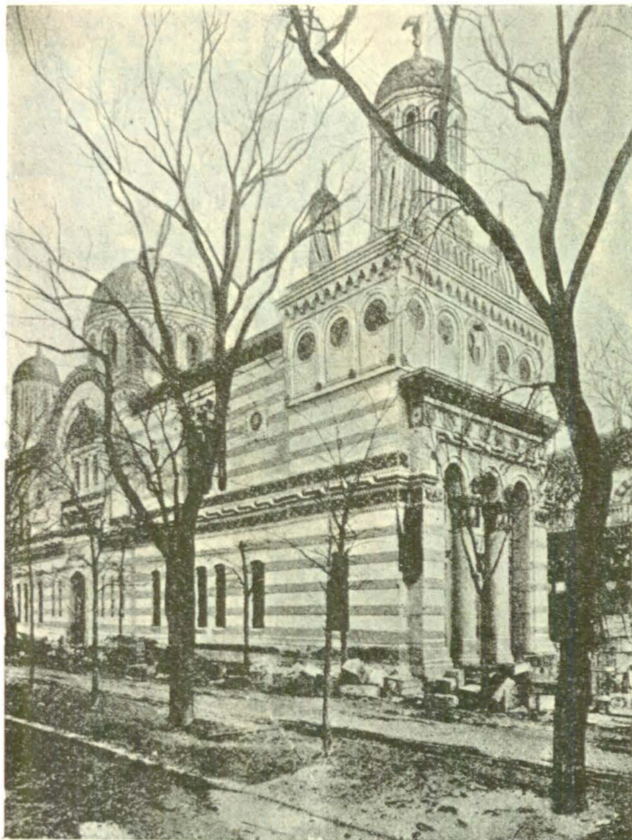
Ibid., Dec. 19, pag. 229: «şi să face *bulculu* iar la mâneniciia lui svetyi Filimon».

Cu sensul de serbare religioasă păgână, *ibid.*, pag. 104: «şi s'au obârşitu' şi pângăritul *bulciu*...».

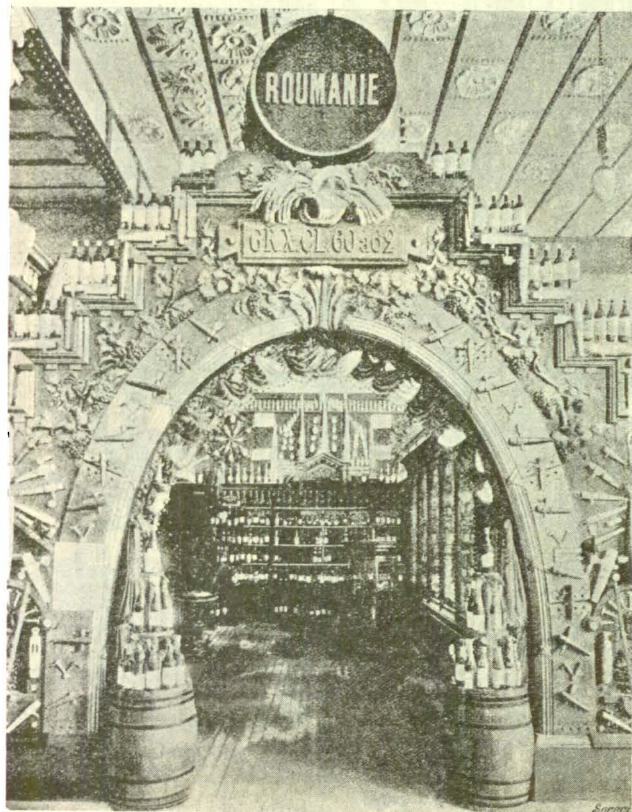

SECŢIUNEA ROMÂNIEI LA EXPOZIŢIA UNIVERSALĂ DELA PARIS DIN 1889

In frunte, portretul principelui George Bibescu, comisarul Pavilionului României. In mijloc restaurantul românesc. (Din revista « *l'Illustration* »).

EXPOZIŢIA UNIVERSALĂ DELA PARIS DIN 1900
Pavilionul Regal dela Quai d'Orsay

EXPOZIŢIA UNIVERSALĂ DELA PARIS DIN 1900
Standul României din Secţiunea băuturilor

Spre deosebire de ceea ce se întâmpla în târgurile de odinioară când negustorii îşi înfăţişau toată marfa, în târgurile de azi, cari stau sub semnul industrializării, mărfurile apar doar sub formă de mostre, de probe, pe baza cărora se fac comenzile. Prin urmare, caracteristica târgului modern este proba de marfă, iar nu cantitatea.

Expoziţiile industriale, în adevăratul înţeles al cuvântului, nu datează decât dela începutul secolului al XIX-lea. Istoria cunoaşte totuşi o instituţie asemănătoare. S'ar putea cita astfel expoziţiile de mobile de lux, de vase măestrit lucrate, de ţesături artistice, toate de factură egipteană, pe care *Ptolemeu Philometor* le organiza cu 200 de ani înainte de era creştină în oraşele Memphis şi Theba. Intenţia organizatorului nu era prea îndepărtată de a celor de azi întrucât, precum ne spune Atheneu, istoric grec din secolul al II-lea, Ptolemeu vroia să dea lumii de atunci o ideie asupra bogăţiei produselor Egiptului.

Mai târziu, găsim în Veneţia expoziţii de mărfuri organizate cu ocazia instalării dogelui sau numirii procuratorului.

In Franţa prima expoziţie naţională are loc în anul 1648, concepută şi inaugurată de pictori şi oameni de artă, acelaşi gen de expoziţie succedându-se sporadic, până la 1673, şi de atunci în fiecare an până la marea revoluţie. Expoziţia cunoscută sub numele de «Warenkabinett», care a avut loc la Praga, în anul 1791, sugerează ministrului de interne al Franţei, François de Neufchâtel, ideia «expoziţiei publice anuale de produse industriale franceze», a cărei deschidere coincidea cu aniversarea fundării Republicii.

In România, *prima expoziţie naţională cu caracter mixt, mai accentuat industrial*, este sugerată Domnitorului Alexandru Ioan Cuza în anul 1860 de Vinterhalder, mai târziu ministru al finanţelor. Acesta, apreciind forţa creatoare şi spiritul inventiv al meseriaşului român, scria la 1860 în ziarul «*Românul*» din 6 Decemvrie, următoarele rânduri:

«...Cu oarecare bunăvoinţă, atât din partea guvernului cât şi din partea cetăţenilor, cred că chiar toamna viitoare am putea avea aci în Bucureşti o expoziţie naţională. Locul cel mai potrivit pentru aceasta ar fi, după părerea mea, câmpul Filaretului numit în anul 1848 Câmpul Libertăţii». Iar mai departe, referindu-se la importanţa covârşitoare şi rolul însemnat pe care l-ar juca expoziţia întrevăzută, spunea: «Dacă odată vom cunoaşte toate productele industriei noastre, dacă vom fi învăţat a preţui după adevărata ei valoare producţia noastră naţională, atunci va pieri şi acea indiferenţă, acea dispreţuire cu care ne-am obişnuit a privi tot ce s'a produs în ţară; atunci avuţii noştri vor pune ambiţiunea lor în a încuraja, a protege industria ţării, atunci fiecare proprietar va voi să aibă, cel puţin o sală sau o cameră în casa lui, mobilată exclusiv cu producte ale industriei naţionale. O cameră românească în care toate mobilele, toate ornamentele să fie lucrate în ţară, care să aibe caracterul românesc. Un om de gust — şi în genere gustul nu lipseşte avuţilor noştri — o va putea face chiar cu puţinele mijloace câte îi poate în-

făţişa industria noastră în starea actuală şi, pe lângă mulţumirea materială, va avea şi mulţumirea morală că a contribuit la progresul industriei ţării. Să înceapă numai câteva din familiile noastre cele avute a introduce această modă, să se amestece mai cu seamă femeile noastre, cărora se cuvine cu drept îngrijirea casei, care au şi gustul şi talentul frumosului, simţământul simetriei şi armoniei şi peste puţin timp vom vedea născându-se o emulaţiune, o concurenţă şi o rivalitate; fiecare stăpână de casă va avea de onoare, ca camera ei românească să fie mai elegantă, mai cochetă, mai gătită, cu un cuvânt mai frumoasă decât a vecinelor sale. Rezultatul acestor rivalităţi nu poate fi decât în folosul industriei naţionale, imboldirea va fi generală, şi în scurt timp ne vom mira de progresele cele mari, ce vor fi făcute de toate ramurile industriei noastre».

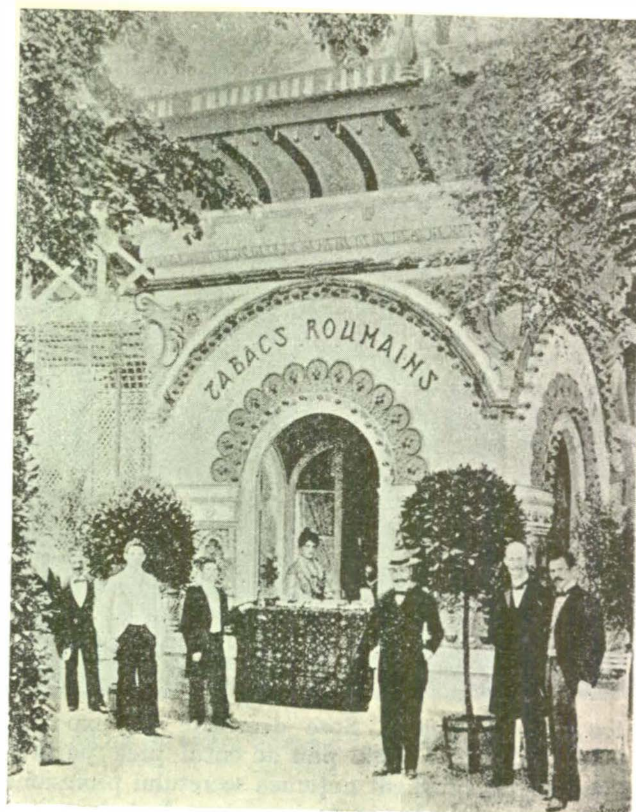
Cuvintele scrise de Vinterhalder atunci, au produs un ecou binefăcător determinând pe Domnitor, cu trei ani mai târziu, să semneze ordonanţa domnească din 12 Iunie 1863, prin care se instituiau expoziţii de produse agricole şi industriale. Potrivit acestei ordonanţe produsele erau împărţite în 19 categorii şi anume: mecanica agricolă, economia domestică, mineralogia şi metalurgia, lucrarea metalurilor, mecanica generală, căruţăria, sticlăria şi olăria, construcţiuni, mătăsăria, lânăria, industria inului şi a cânepei, preşăria, tăbăcăria, dogăria, rudăriile, pielăria şi hăinăria, toate fiind precedate de câteva categorii reprezentând agricultura.

Intr'adevăr, numai cine cunoaşte istoria expoziţiilor româneşti poate să-şi dea seama de binefacerile şi rezultatele efective aduse de aceste instituţii până către 1906, întrucât erau organizate potrivit scopului urmărit şi organizate în mod periodic. Se găseau în acea vreme, în România, oameni care-şi consacraseră aproape întreaga lor activitate pentru organizarea expoziţiilor pe tot întinsul ţării, arătând şi evidenţiind demonstrativ etapele de succes realizate de agricultură şi de industrie, în plină formaţie.

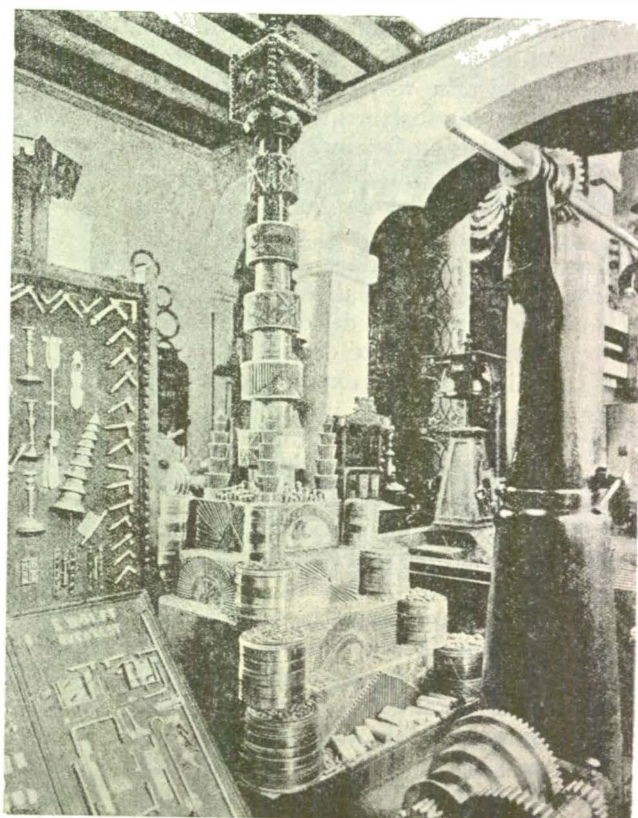
Se cuvine deci să menţionăm pe aceia cari făcuseră din expoziţii factori de propăşire ai economiei naţionale. Astfel au fost: *Enric Vinterhalder* care aminteşte în 1863, pentru prima dată, că «*serviciile aduse agriculturei, comerţului şi industriei de către expoziţiuni sunt incontestabile*»; *Barbu Catargi* care, pentru prima dată, pătruns de importanţa expoziţiilor, legifera modul de organizare al expoziţiilor judeţene folositoare Ţării; *Ion Ionescu dela Brad*, care înfiinţa, în 1865, *prima expoziţie naţională de produse agricole şi industriale*; neobositul *Dimitrie Butculescu*, care a contribuit cu pricepere şi energie la crearea expoziţiei meseriilor şi industriilor, din 1880; în sfârşit, *Dr. Constantin Istrati*, care încă din anul 1903 anunţa deschiderea *expoziţiei generale române*, din anul 1906; acestora se datorează în bună măsură etapele de progres ale Ţării.

EXPOZIŢIILE AGRICOLE

Printre factorii de progres ai economiei agricole, expoziţiile agricole ocupă, după cum am văzut, un

EXPOZIŢIA UNIVERSALĂ DELA PARIS DIN 1900
Pavilionul tutunului

EXPOZIŢIA UNIVERSALĂ DELA PARIS DIN 1900
Standul României din Secţiunea metalurgică

ŞANTIERUL EXPOZIŢIEI DIN BUCUREŞTI
Viitorul Parc Carol în Aprilie 1906

loc cu totul aparte. Spre deosebire de expoziţiile industriale, cele dintâi pun accentul prea puţin pe concurenţă, întru cât noţiunea secretului profesional, care joacă un rol atât de important în industrie, îşi pierde însemnătatea în agricultură. Inovaţii tehnice, metode noui de producţiune, cari în industrie sunt păzite cu stricteţe ca o valoroasă posesiune individuală, bucurându-se şi de protecţia legii proprietăţii industriale, în domeniul agricol ajung la deplina lor valoare economică şi naţională atât prin publicitate cât şi prin răspândirea lor sistematică.

Expoziţiile agricole sunt destul de vechi şi au izbutit să-şi păstreze până în zilele noastre caracterul lor particular, spre deosebire de expoziţiile industriale care, de cele mai multe ori, au un caracter general. Ca atare, ele contribuesc efectiv şi mai mult ca oricare alt mijloc la desvoltarea agriculturii. Este demn de subliniat faptul că expoziţiile agricole din ultima jumătate de veac evidenţiază tot mai mult mijloacele tehnice ce pot contribui la uşurarea exploatării, la eftinirea procesului de producţiune şi la îmbunătăţirea calităţii produselor.

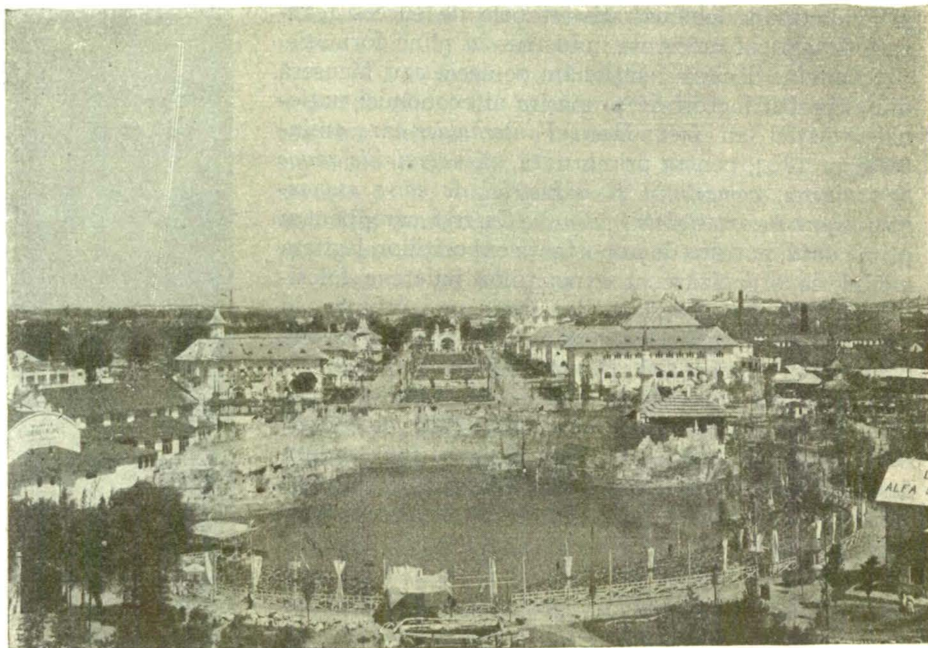
Pentru cercurile săteşti, o expunere bine făcută a unor modele de ferme, a unor noui mijloace de producţiune au efecte incomparabile, faţă de rezultatele oricărei conferinţe sau mijloc didactic, întrebuinţate cu acelaşi scop.

Prin premiile, în bani ori în natură, şi prin distincţiunile (diplome ori medalii) care de obiceiu se împart la asemenea expoziţii, statul, judeţul, comuna sau instituţia care are conducerea expoziţiei, şi-au asigurat mijlocul de a atrage atenţia populaţiei rurale asupra ramurilor de producţie agricolă care au mai multă nevoe să fie desvoltate şi modernizate.

Expoziţiile agricole propriu zise

Cercetând istoricul expoziţiilor agricole, observăm că începuturile lor cuprind două elemente care s'au apropiat şi contopit abia în timpurile din urmă. Unul îşi are rădăcina în vechile târguri de vite şi în prezentările — mai mult sau mai puţin primitive — de fructe, de legume, de păsări, etc., făcute cu ocazia serbărilor religioase; acesta este un element de dată mai veche. De dată mai nouă sunt expoziţiile de unelte şi maşini agricole, cari uneori apar ca o manifestare industrială independentă, alteori se alătură expoziţiilor de vite sau produse agricole.

Ţara primelor expoziţii agricole este Anglia, unde cultivatorii englezi se întâlneau şi îşi comunicau rezultatele observaţiunilor şi experienţelor făcute în propriile gospodării. Se organizau concursuri agricole cari constituiau zile de sărbătoare şi de afirmare a celor mai harnici şi dibaci cultivatori. Asemenea expoziţii întâlnim şi în Franţa şi în Germania, iar în România primele expoziţii agricole sunt improvizate cu ocazia târgurilor anuale.

VEDEREA GENERALĂ A EXPOZIŢIEI DIN 1906

In vechiul Regat. Prima expoziţie românească a avut loc la Iaşi, în anul 1839. Expoziţia s'a bucurat, de protecţia Domnitorului. Cu acest prilej « *Albina Românească* », din 14 Mai al acelui an, ne relatează următoarele: « Astăzi 14 Mai va începe în grădina Domnească dela Socola expoziţia plantelor şi a florilor exotice. Domnul Svoboda, grădinar de Curte, nădăjdueşte a câştiga încuviinţarea publică, cu atât mai mult că prin statornice ostenele, ce de trei ani aici au hărăzit în al său meşteşug s'au sârguit a imita expoziţiile de flori ce cu atâta venereală se face la Viena şi Berlin.

PUBLICUL LA SERBAREA ROMÂNILOR DE PESTE HOTARE, LA EXPOZIŢIA DIN 1906

« Câte flori şi plante cresc în amândouă emispherele şi prin care firea şi meşteşugul au iertat până acum a se cultivărisi în Moldova, se află înfăţişate cu toată eleganţa meşteşugului grădinăriei în un stălaj de cinci stânjeni lungime şi doi stânjeni înălţime.

« Felurimea trunchiurilor, încununate cu bucheturi minunate, cu deosebite văpsele, şi formele cele mai multoratece, înfăţişează ochiului o icoană firească de briliant mosaic, şi multe plante ale acestei clime, prin a lor timpurie înflorire vor îndestula nădejdile doritorilor.

REUNIUNEA DE CÂNTĂRI « CONCORDIA » DIN ORAVIŢA LA EXPOZIŢIA DIN 1906

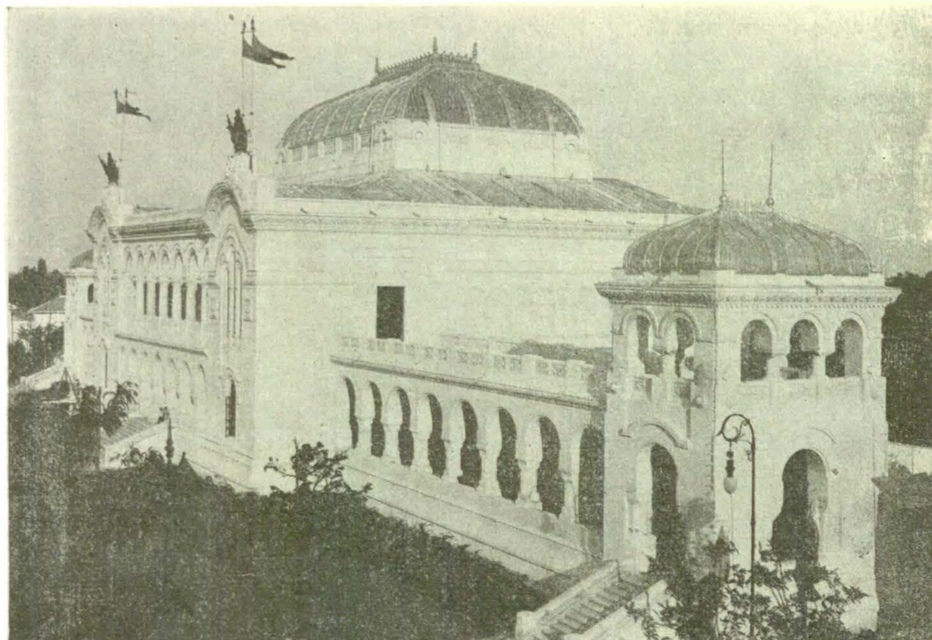
« Cunoscut este, că comunicaţia cea rară în care se află această ţară cu alte aşezăminte botanice, aduce pentru asemenea întreprindere multe greutăţi, care numai prin mari osteneli şi statornicie se pot birui.

« Rezemându-se pe îngăduirea cunoscătorilor şi întru a lor dragoste pentru acest meşteşug, antreprenorul îndeamnă pe domnii botanişti şi doritori de flori de a întruni a lor sârguinţă cu ale sale spre putea pregăti pe anul viitor, o expoziţie de plante mai deplină şi cu acea perfecţie care este putiincioasă, pentru a spori prin aceasta mulţumirea tuturor doritorilor.

« In urma înaltei învoiri această expoziţie va începe duminecă 14 Mai şi va urma luni şi marţi dela 8 ceasuri dimineaţa şi dela 3 până la 8 ceasuri seara ».

Este primul document privind expoziţiile şi de aceea l-am redat în întregime.

Sub domnia lui Alexandru Ion Cuza, pentru încurajarea mai temeinică a producţiei agricole, ministrul Agriculturii, Comerţului şi Lucrărilor Publice ***Barbu Catargi*** prezintă Domnitorului un raport despre organizarea expoziţiilor pe districtele ţării. In anul 1863, la 12 Iunie, apare ordonanţa domnească dată

PALATUL ARTELOR LA EXPOZIŢIA DIN 1906
Astăzi Muzeul Militar Naţional

culturii o intensă activitate.

Printre harnicii inspectori de atunci ai Ministerului, numele lui *Ion Ionescu dela Brad* merită să fie menţionat. Acesta, pentru a-şi perfecţiona cunoştinţele, pleacă, prin subvenţia prietenilor săi, la Londra, spre a cerceta «*partea relativă la agricultură şi în deosebi maşinile şi instrumentele agricole*» prezentate la expoziţia universală londoneză deschisă în anul 1862.

In anul următor, 1863, sub ministeriatul lui Constantin Bozianu, se organizează prima expoziţie de producte agricole. După ideia lui Ion Ionescu dela Brad, expoziţia are loc în casa lui Ion Eliade Rădulescu, situată pe terenul târgului Moşi. Expoziţia se împărţea în 16 secţiuni cuprinzând peste 1.000 de obiecte. Inaugurarea expoziţiei s'a făcut la 20 Mai 1865, concomitent cu deschiderea târgului Moşi. S'au decernat expozanţilor, cu acea ocazie, 93 de premii şi distincţii de către un juriu format din *Ion Ionescu dela Brad, P. S. Aurelian, A. Slătineanu, Ion Marghiloman* şi **alţii**.

Succesul primei expoziţii încurajă pe iniţiatorul ei într'atât, încât în anul 1865 acesta deschise la Iaşi o nouă expoziţie, instalată în grădina şi casele mânăstirii Frumoasa. Printre produsele expuse se aflau unele trimise de Petre Carp, Gheorghe Asachi şi de alte figuri proeminente din Nordul Moldovei. Numărul obiectelor expuse era de 285. Cheltuelile

pe baza raportului lui Catargi în care, printre altele, se spunea: « înfiinţarea expoziţiilor agricole şi industriale în toate ţările acelea unde agricultura, comerţul şi industria au ajuns la un grad însemnat de desvoltare, este o probă învederată despre folosul acestei instituţiuni ». Şi mai departe arăta că « în multe Staturi au început a se face expoziţiuni sub numele de concursuri agricole şi industriale în toate judeţele. In Franţa au început să facă concursuri agricole nu numai departamentele ci şi chiar oraşele, şi societăţile de agricultură... ».

Iar în încheiere afirmă că « serviciile aduse agriculturii, comerciului, şi industriei de către expoziţiuni sunt incontestabile ».

Legea din Iunie 1863 împărţea ţara în 10 regiuni agricole, urmând ca în fiecare capitală de judeţ să se organizeze câte o expoziţie anuală care să arate produsele regiunii. Cuprinzând dispoziţii referitoare la clasificarea produselor, la primirea şi aşezarea lor, la organizarea lăuntrică a expoziţiei, juraţi, examinarea, durata expoziţiei, admisiunea publicului în expoziţie şi împărţirea premiilor, legea acorda o deosebită atenţiune părţii agricole, care era clasificată, din punct de vedere metodologic, în 14 secţiuni, formând trei mari grupe: « zootehnica, producte agricole şi pădureşti, şi mecanica agricolă ».

In anul 1864, luând fiinţă, la 28 Noemvrie, Corpul Inspectorilor Agricoli, începe să se desfăşoare în domeniul agri-

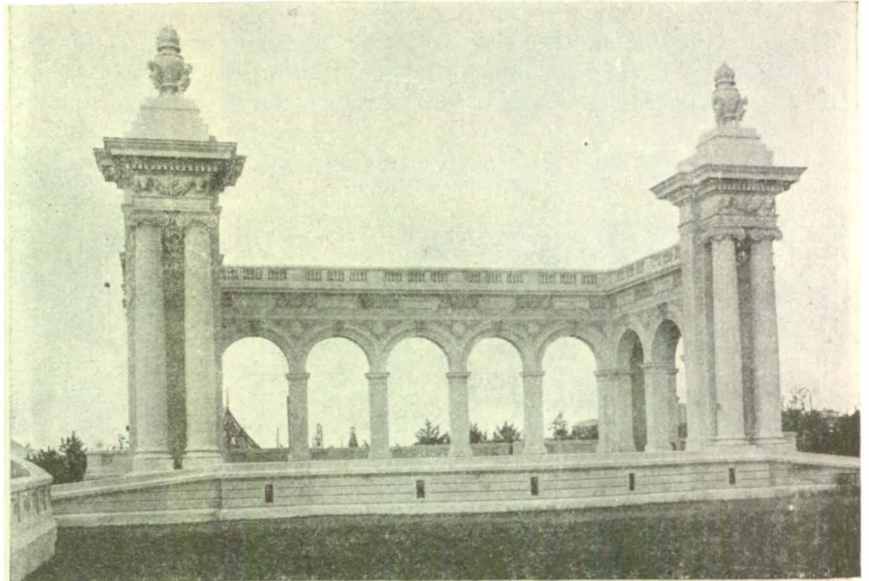

INTERIOR ÎN PALATUL ARTELOR

s'au ridicat la 5.000 lei, reprezentând valoarea celor trebuitoare expoziției, plus costul transportului obiectelor expuse. La această sumă este de adăugat costul șurilor de 6.500 lei, deci în total expoziția a costat aproape 12.000 lei aur. Expozanții merituoși au fost răsplătiți cu 20 de medalii de argint, 40 de bronz și o sumă de 300 de galbeni.

Potrivit stăruințelor aceluiași animator urmează asemenea expoziții în județele Râmnicul-Sărat, Tecuci, Putna.

Pentru încurajarea culturii cânepei și inului se decretează, în 1881, *legea pentru expozițiile și concursurile agricole și industriale*. Aceasta a avut ca efect încurajarea industriei casnice, datorită premiilor care se decernau expozanților merituoși.

ARENELE ROMANE
construite în Parcul Carol cu prilejul Expoziției din 1906

Dintr'o anchetă făcută în anul 1932 de Ministerul de Agricultură și Domenii privitor la evoluția concursurilor și expozițiilor agricole, numai foarte puține Camere de agricultură, care de altfel există abia din 1926, au putut da oarecari informații în această privință. Astfel, rezultă că, în anul 1881, Prefectura orașului Râmnicul Vâlcea, a deschis o expoziție de produse agricole, struguri, vinuri, fructe crude și conservate. In 1882 și 1883 Primăria orașului Piatra-Neamț a organizat expoziții agricole și zootehnice; în 1898 asemenea expoziție a fost organizată la Constanța, în 1901 la Galați, în 1905 la Călărași, în 1906 la Râmnicul Sărat, în 1908 la Pitești, unde se mai pomenește că Prefectura locală ar fi organizat o expoziție agricolă și de industrie casnică încă în 1886, iar în 1912 la Bârlad s'a organizat o expoziție agricolă, zootehnică și de industrie casnică.

Paralel cu aceste înfăptuiri oficiale, sunt demne de relevat și cele pornite din inițiativă particulară.

Se știe că la 14 Decemvrie 1900 se înființează *Societatea Agrară a Marilor Proprietari*, care avea printre principalele sale preocupări și pe cea de a « *lucra pentru desvoltarea agriculturii în toate direcțiile, prin înființare de expozițiuni și de concursuri agricole și încurajări de tot felul* ».

Aceste preocupări au și fost realizate, înființându-se câteva expoziții foarte reușite.

PICTURA ROMÂNEASCĂ ÎN PALATUL ARTELOR
la Expoziția din 1906

Cu ocazia marei expoziții generale din anul 1906, organizatorii au avut în vedere și urmărirea etapelor de progres parcurse de agricultură, silvicultură, horticultură și viticultură, creșterea vitelor și zootehnie, piscicultură și pescuit, — fiecare specialitate constituind câte o secțiune distinctă.

Reușita expoziției, datorită în bună parte calității produselor, rezultă din numărul distincțiunilor decernate odată cu închiderea ei.

După această expoziție cu răsunet epocal pentru țară, concursurile și expozițiile agricole încep să capete o importanță locală, iar toate la un loc au ca efect îmbunătățirea evidentă a calității cerealelor românești, mult căutate pe piețele străine. Marile

O CULĂ OLTENEASCĂ
la Expoziția din 1906

INTRAREA ÎN PAVILIONUL REGAL
la Expoziția din 1906

expoziții încep să capete un caracter mixt, preocuparea esențială fiind aceea de a se da impuls celeilalte ramuri de producție, adică industriei. Astfel, chiar la Expoziția generală din anul 1906, agricultura a fost pusă pe al doilea plan, atenția fiind îndreptată asupra inventarierii activității industriale.

In Ardeal, primele expoziții datează de pe la 1869, cea dintâiu rezultând că a fost organizată la Diciosânmărtin din inițiativa *Societății Agrare Ardelene*, înființate chiar în acel an. In 1885 și în 1894 din initiativa *Sindicatului Agricultorilor* din județ s'a înființat un concurs agricol la Odorhei. Alături de aceste asociații, un larg concurs pentru promovarea pomiculturii l-a dat *Reuniunea de Pomicultură*, cu

Tab. I. — Distincțiunile decernate la Expoziția din 1906

Felul distincțiunii	Secția			
	I Agricultura	II Silvicultura	III Horticultura și viticultura	IV Creșterea vitelor și zootehnica; Piscicultura și pescuitul
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Total . . .	2.679	114	98	311
Hors concours	21	12	19	28
Diplome de onoare . . .	22	13	2	21
Medalii de aur	168	16	21	80
Medalii de argint . . .	389	16	16	63
Medalii de bronz	449	25	18	40
Mențiuni onorabile . . .	1.630	32	22	79

sediul la Aiud. In afară de expozițiile din 1892 dela Timișoara (prima în Banat), din 1903 dela Năsăud, din 1904 dela Bistrița și din 1906 dela Sf. Gheorghe, mai însemnate au fost cele organizate la Oradea care încă din anul 1901 a avut expoziții agrotehnice, cu un pronunțat caracter viticol. După o serie de expoziții succedate între anii 1901—1906, tot la Oradea în luna Septemvrie a acelui an, s'a deschis cea mai mare expoziție agricolă și zootehnică a Transilvaniei, în cadrul căreia au fost prezentate produse viticole, vinicole, pomicole, horticole, silvicole, agricole, mașini și unelte pentru aceste producții, fără a lipsi secția industrializării produselor agricole, unde expuneau fabricanții de bere, de amidon, morarii etc. In timp de 9 zile, expoziția a fost vizitată de 22.000 de persoane. Tot în Oradea au fost organizate, în mod regulat expoziții agricole și de animale mari și mici între anii 1907—1913.

In privința organizării expozițiilor agricole în Transilvania și Banat, pe lângă încurajarea oficială, un larg concurs cu rezultate fecunde l-a dat inițiativa particulară, disputându-și întâietatea *Societatea Agrară Ardeleană*, *Uniunea Agricultorilor*, *Reuniunea de Pomicultură* și *Reuniunea Agricultorilor Sași*.

In Bucovina, expozițiile agricole datează din anul 1897, când au fost organizate în jud. Rădăuți, Storojineț și Coțmani, iar în 1898 au fost organizate expoziții zootehnice de bovine în orașele Storojineț, Siret,

Suceava şi Cernăuţi. Au urmat, în 1899, expoziţiile din Şipotele Sucevei, Putila, Vatra Dornei şi Rădăuţi [1]). Din acei ani, *Societatea Bucovineană de Agricultură* a organizat în fiecare an expoziţii şi concursuri, iar după anul 1902 ea a fost înlocuită în baza unei legi speciale cu Consiliul Cultural al Ducatului Bucovinean — *Landeskulturrat für das Herzogtum Bukowina* — care avea câte o filială — *Bezirksgenossenschaft der Landwirte* — în fiecare din cele 12 judeţe ale Bucovinei, şi cari aranjau în fiecare an concursuri şi expoziţii locale.

In Basarabia, zemstvele judeţene organizau expoziţii agricole înăuntrul cărora erau expuse — alături de produsele agricole, — animalele, cu deosebire caii, şi produsele industriilor casnice.

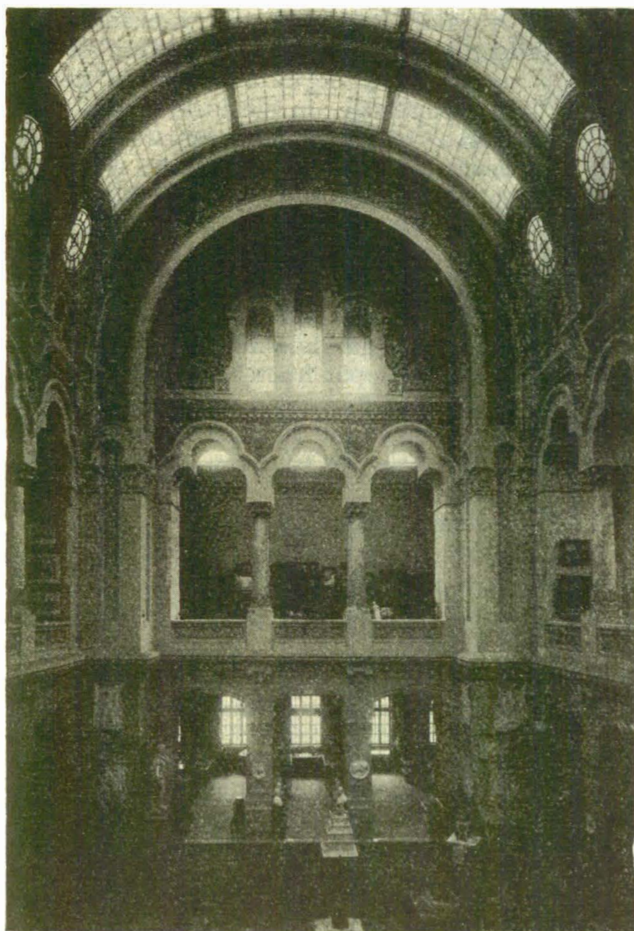
După războiu expoziţiile agricole tind să ia tot o mai pronunţată înfăţişare industrială, caracteristică reliefată cu ocazia primei expoziţii industriale şi agricole, inaugurate la Biled în judeţul Timiş-Torontal, în Mai 1919. Aceeaşi importanţă se dă agrotehnicei şi cu ocazia expoziţiei-târg din anul 1921, inaugurate la Bucureşti, cât şi cu prilejul expoziţiei-târg dela Iaşi, din anul 1922, de produse agricole şi de industrie casnică, care a strâns la un loc produsele din toate judeţele Moldovei, Basarabiei şi Bucovinei, spre a demonstra şi învedera *unitatea naţională* a celor trei provincii aflate mai înainte sub regimuri diferite.

Apoi, pe lângă târgul de mostre dela Cluj, din 1924, a mai avut loc o expoziţie agricolă şi zootehnică spre a demonstra progresul Transilvaniei pe acest tărâm. De unde, în anul 1910, Societatea Agrară Ardeleană isbutise a reuni la Cluj numai produsele expozanţilor din 8—10 judeţe, la expoziţia din 1924, au participat 22 judeţe. S'au decernat cu aceea ocazie 89 premii în bani şi 300 diplome şi medalii.

In fine, cu prilejul expoziţiei organizate în August 1925 la Chişinău, s'a căutat să se pună în evidenţă progresul atins de provincia de peste Prut după Unire. Cu titlu informativ şi pentru a arăţa evoluţia realizată în acest răstimp putem sublinia faptul că pe când în 1903, sub regimul ţarist totalul participanţilor a fost abia de 717, în 1925 numărul lor s'a ridicat la 2.435.

Dar expoziţiile speciale agricole au devenit, cu timpul, mai puţin atractive, din pricina lipsei premiilor şi, mai ales, din cauza cheltuelilor ocazionate cu organizarea lor, ceea ce a făcut ca şi numărul lor să se rărească.

[1]) Bukowiner Landwirtschaftliche Blätter din 20 Februarie 1897 şi 5 Noemvrie 1898.

INTERIOR ÎN PALATUL ARTELOR

INTERIOR DIN PAVILIONUL REGIEI MONOPOLURILOR STATULUI LA EXPOZIŢIA DIN 1906

PAVILIONUL AUSTRIEI
la Expoziția din 1906

PAVILIONUL FRANȚEI
la Expoziția din 1906

O situație a expozițiilor agricole și zootehnice, organizate atât de Ministerul de Agricultură cât și de camerele agricole locale, încă de pe la 1926, nu este publicată, astfel încât nu putem cunoaște exact numărul lor, care în orice caz se ridică la câteva sute. La acestea ar trebui adăugate și expozițiile organizate cu ocazia anumitor târguri tradiționale.

Ministerul Agriculturii și Domeniilor a luat inițiativa, încă din vara anului 1932, să pună în valoare acele ramuri cărora până atunci nu li se dăduse posibilitatea să aducă întreg aportul lor economiei generale a țării. Ținându-se seama de situația geografică a țării, așezată în limita septentrională de creștere a viței de vie și a pomilor fructiferi, care a predestinat-o astfel să aprovizioneze cu produsele ei țările din Nord, Ministerul a pornit o *ofensivă pomicolă*, prin organizarea unor serii de expoziții de fructe, în vederea condiționării și valorificării produselor românești. Astfel, după experiența făcută cu prima expoziție-târg de fructe, deschisă în anul 1932 în Capitală, a urmat o alta în 1933, iar în 1934 au fost organizate manifestări expoziționale de fructe în toate capitalele de județe.

In anul 1935, ținându-se seama de însemnătatea agriculturii, — pentru care înaintașii noștri aveau un adagiu: «*Nihil est agricultura melior, nihil uberius, nihil dulcius, nihil homine libero dignius*», — are loc o sărbătoare a grâului, iar *Institutul de Cercetări Agronomice* organizează o expoziție învederând rezultatul celor 6 ani de activitate dela înființarea sa. S'a ilustrat în acea expoziție inventarul producției noastre de grâu, locul României în producția și comerțul mondial, evoluția suprafețelor agricole, a prețurilor, exportului și taxelor de export. Erau prezentate sute de analize fizice și chimice ale mostrelor de grâu produs în toate părțile țării, evidențiindu-se soiurile de grâu ce dau o producție optimă.

In luna Noemvrie 1939, la Institutul de Cercetări Agronomice al României prin îngrijirea Ministerului Agriculturii și Domeniilor, s'a organizat expoziția grâului și porumbului, în vitrinele căreia erau așezate toate soiurile premiate cu ocazia concursului național al grâului și porumbului.

Abundența produselor horticole, în unele epoci ale anului, cum și valoarea lor alimentară, au determinat intensificarea acțiunei de industrializare pentru ca produsele să-și găsească debușeul și pe timpul când anotimpul fructelor proaspete a trecut. Pe această temă, Ministerul Agriculturii a organizat în luna Noemvrie 1939 o expoziție de fructe și legume industrializate.

Manifestările de acest fel deși într'un cadru foarte modest, au demonstrat cu prisosință că se poate ajunge cu succes la realizări chiar într'un sector în care încercarea părea temerară.

Demonstrațiile agricole

Demonstrațiile agricole, exemple reale, sunt cele mai puternice mijloace sociale pentru orientarea sigură și precisă în tehnica economică agricolă, față de condițiunile specifice locale, care trebuesc în prealabil cunoscute. Pentru reușita demonstrațiilor se impune în primul rând ca acei ce le organizează să fie convinși personal, pe cale de experiențe științifice și practice, de superioritatea aplicării anumitor metode și sisteme de lucru. Intru cât calea aceasta presupune oarecari întârzieri, este posibil ca pe baza

datelor experimentale, dobândite în regiuni cu condiţiuni analoage, să fie stabilite premize teoretice, cari să corespundă stării locale, şi pe baza cărora, ţinând seama atât de condiţiunile tehnice, cât şi de cele economice, să se poată păşi la demonstraţii practice pe teren.

De regulă, demonstraţiile se pot clasifica astfel:

a) Demonstraţii tehnice (loturi demonstrative, demonstraţii de maşini şi instalaţii, etc.).

b) Demonstraţii tehnico-economice (vii, livezi, pepiniere, grădini, crescătorii, stupine, câmpuri şi gospodării denonstrative, demonstraţiuni de hrănire raţională a animalelor, etc.).

Demonstraţiile tehnice urmăresc învederarea unui procedeu ori a unei serii de procedee din punct de vedere tehnic, arătându-se foloasele care decurg din aplicarea lor. Rentabilitatea acestora fiind în prealabil stabilită, ea nu se mai discută, ci se urmăreşte numai scoaterea în evidenţă a superiorităţii procesului tehnic.

Demonstraţiile tehnico-economice urmăresc rentabilitatea aplicării unui procedeu nou, sau a unei organizaţiuni, fie în limitele unui « asolament » — câmp demonstrativ — fie ale unei gospodării întregi — gospodării demonstrative.

Demonstraţiile sunt în genere recomandabile întru cât dau posibilitatea agricultorilor să se convingă *de visu* de foloasele aduse prin introducerea în exploatare a unui anumit tip de maşină sau unei noui forme de organizaţie în gospodărie.

In ultimii zece ani, seria demonstraţiilor a fost regulat majorată, fiind susţinută de Institutul de Cercetări Agronomice al României, pentru experimentarea anumitor tipuri de tractoare, pluguri, grape, etc.

OSPĂTĂRIA EXPOZIŢIEI DIN 1906

PAVILIONUL REGIEI MONOPOLURILOR STATULUI
la Expoziţia din 1906

EXPOZIŢIILE INDUSTRIALE

Expoziţia din 1865

Prima expoziţie industrială a avut loc în 1865, organizată în casele lui Ion Eliade Rădulescu din târgul Moşilor. Expoziţia era socotită ca o « *serbare care poate contribui, precum fiecine vede la desvoltarea şi înflorirea industriei naţionale, la puterea şi mărirea României* ». Succesul obţinut de prima expoziţie îndeamnă pe organizatorii ei să institue astfel de expoziţii în oraşele Iaşi, Râmnicul-Sărat, Tecuci, Focşani, etc. Asupra acestor expoziţii nu s'au publicat date care să ne îndrituiască a face vreo comparaţie.

Avântul pentru expoziţii determină pe legiuitorul din 1881 să alcătuiască o lege care stabilea pentru consiliile judeţene îndatorirea de a institui şi a ţine concursuri, atât pentru produsele agriculturii, cât şi ale industriilor. Concursurile erau împărţite în locale şi generale. Cele dintâiu urmau să se ţină anual în capitale de judeţe, iar cele generale trebuiau să aibă loc numai în capitala ţării, din trei în trei ani.

Pentru emularea concurenţilor se instituiau premii şi diferite distincţiuni, în care scop ministerul aloca anual 320.000 lei pentru concursurile judeţene, sumă împărţită deopotrivă la toate judeţele, şi cel puţin 400.000 lei pentru concursurile generale ţinute la fiecare trei ani în capitala ţării.

Alături de iniţiativa Statului, care înţelesese să încurajeze în mod efectiv nu numai agricultura dar şi industria, se ridică iniţiativa particulară reprezentată prin breslaşii de seamă, în fruntea cărora se găsea neobositul cooperator Dimitrie Butculescu, devenit mai târziu preşedintele Societăţii Cooperatorilor din Ţară.

Expoziția Meseriilor din 1880

In anul 1880, Dimitrie Butculescu începe să lucreze, ca simplu muncitor, pentru realizarea Expoziției Meseriilor și Industriale a Societății « Concordia Română ». Grație succesului dobândit, dar mai ales inițiativei sale, se inaugurează, la 18 Septemvrie 1883, Expoziția Cooperatorilor din Țară. La înfăptuirea ei *au lucrat pentru prima dată numai meseriași români.*

PAVILIONUL INDUSTRIEI
la Expoziția din 1906

Expoziția a avut loc în Calea Victoriei — pe un loc viran, în apropierea imediată a Academiei Române — și a reușit să atragă un număr de 545 de expozanți, din cari 439 erau români, 34 austriaci și germani, 16 francezi iar restul de alte naționalități.

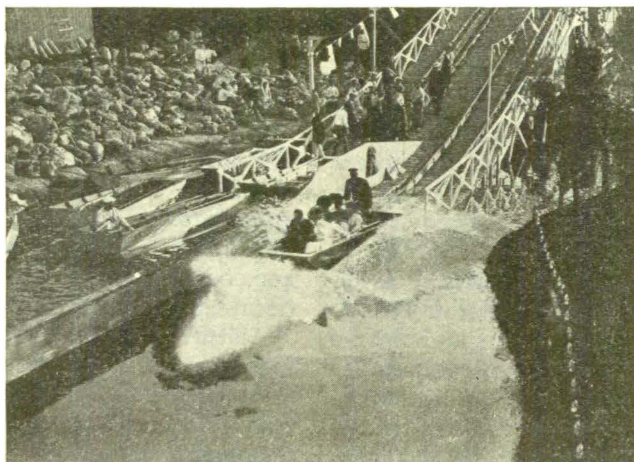
Repetatul succes determină pe Dimitrie Butculescu să organizeze o nouă expoziție la Iași, prin care căuta să demonstreze calitatea superioară a făinei măcinate în țară. Această expoziție avea un caracter demonstrativ; cu produsele expuse, micii morari făceau dovada peremptorie a inutilității convenției comerciale româno-austro-ungară încheiate în condițiuni oneroase. Au participat 700 de expozanți, ceea ce însemna un progres evident față de expoziția precedentă.

Expoziția Cooperatorilor din 1887

La 15 August 1887, se deschide a treia expoziție a cooperatorilor, de astădată la Craiova. Este demn de relevat că, *pentru prima dată, se creează oficial o secție internațională* care, până în anul 1887, a fost unica în toată Peninsula Balcanică.

In pavilioanele acestei expoziții, instalate pe un teren întins, se expuneau produsele fabricanților din Petersburg, Kiev, Moscova și Odessa.

In total au participat 800 de expozanți, în fața cărora, cu ocazia inaugurării, Dimitrie Butculescu, spunea: « *un popor fără arme și fără instrumente de luptă pașnică* — aluzie la industrie — *este un popor care nu poate lupta cu forțe egale ca să-și mențină și datoria și dreptul social* ».

WATTER-CHUTE
la Expoziția din 1906

Scopul expoziției din Craiova era mai mult demonstrativ, ca un răspuns la expoziția universală dela Budapesta din 1885, pentru pregătirea căreia maghiarii lucraseră aproape 10 ani și la care țara noastră fusese invitată de Contele Zichy numai cu 6 luni înainte, tocmai spre a ne compromite participarea, în fața vizitatorilor străini.

Expoziția din 1894

Preocupat și animat constant de pasiunea răspândirii în public a ideilor în favoarea organizării de expoziții în țară, Dimitrie Butculescu ține o serie de conferințe în principalele orașe ale țării, subliniind importanța pe care o aveau aceste manifestări în activitatea economică și culturală a țării.

La 29 August 1894, el reușește să inaugureze o nouă expoziție la București sub patronajul Principelui Ferdinand. De astă dată au participat 1.500 de români și 550 străini — francezi, englezi, belgieni, germani, austriaci, ruși, italieni, turci, greci și americani — prin urmare cu un spor de peste 1.000 de expozanți români și peste 400 de expozanți străini.

Expoziția, situată în parcul Cișmigiu, era compusă dintr'un pavilion mare oficial, încadrat de alte 40 de pavilioane construite de particulari. Grandoarea și fastul oglindite de această expoziție făcu pe pretențiosul rege Carol I să spună că « *este mai frumoasă decât aceea dela Lemberg* », deschisă cu multă pompă și publicitate. Iar cu ocazia vizitei oficiale, la 20 Octomvrie, Regele exclamă: «*et dire que c'est la volonté d'un seul homme*».

Date fiind timpurile de criză prin care trecea ţara, Dimitrie Butculescu este nevoit să suporte cheltuelile cari se ridicau la aproape 100.000 lei, şi pentru cari şi-a ipotecat averea personală la Creditul Urban.

LA EXPOZIŢIA-TÂRG DIN 1921
Regele Ferdinand I, însoţit de d. Mihail Manoilescu comisarul general al Expoziţiei

Expoziţia generală din 1906

Opinia publică internaţională fiind preocupată şi în permanenţă ţinută în curent cu marile pregătiri ce se făceau la Paris pentru organizarea memorabilei expoziţii din 1900, şi la noi în ţară, ca pretutindeni de altfel, se creează un curent deosebit de favorabil pentru aceste instituţiuni de promovare a ideilor de progres, ceea ce îl face pe dr. Constantin Istrati să organizeze o expoziţie, în anul 1903, sub auspiciile Asociaţiei Române pentru Inaintarea şi Răspândirea Ştiinţelor. In prezenţa Suveranului venit să inaugureze expoziţia, dr. Istrati spunea, printre altele, despre expoziţia proiectată pentru anul 1906 «*Faceţi, Sire, ca sub puternica impulsiune a voinţei superioare şi hotărîte a Maiestăţii Voastre, această lucrare să se îndeplinească. La 10 Mai 1906 să se deschidă o expoziţie generală română în Bucureşti. Dela agricultură şi până la artele frumoase, activitatea neamului să se manifesteze în toate direcţiunile*».

In anul 1905, Ion N. Lahovary, depunând proiectul de lege pentru expoziţia din 1906, spune în expunerea de motive:

«*In cursul anului viitor vor fi 40 de ani împliniţi de când poporul român, după veacuri lungi de suferinţe şi de nenorociri, a intrat definitiv pe calea stabilităţii şi a progresului, întemeind monarchia constituţională ereditară, prin alegerea lui Vodă Carol I, gloriosul rege al României libere şi de sine stătătoare....*

Guvernul, de acord cu sentimentul naţional, a crezut că nu putea mai bine celebra aniversarea memorabilă ce cade în anul viitor — 1906 — decât organizând o expoziţie naţională, în care vom pune, sub toate formele şi în toate chipurile, trecutul dela 1866 faţă în faţă cu prezentul dela 1906.

Străinii, care vor binevoi a vizita această expoziţiune, vor rămâne, credem, surprinşi, văzând puterea muncii ce am depus şi mărimea rezultatelor ce am obţinut într'un timp care, deşi lung pentru o viaţă de om, nu este decât un moment în viaţa unui popor.

Iar pentru noi Românii, lecţiunea ce va trage Naţiunea din spectacolul ce-l vom înfăţişa, va fi, sperăm, salutară pentru conştiinţa poporului şi pentru educaţiunea politică a tinerilor din noua generaţiune.

Văzând de unde am plecat şi unde am ajuns, ei vor aduce un omagiu meritat tuturor acelora cari în trecut, deşi în tabere opuse, au lucrat cu acelaşi dor şi aceeaşi dragoste pentru mărirea patriei comune şi regenerarea poporului.

PAVILIONUL BUCOVINEI
construit de Camera de Comerţ şi Industrie din Cernăuţi, la Expoziţia din 1921

PAVILIONUL SOCIETĂŢII « REŞIŢA »
la Expoziţia-târg din 1921

Comparând România de eri cu cea de astăzi, astfel cum a făcut-o munca iluştrilor morţi, a căror suvenire o vom evoca, se va naşte în inimile lor nobila ambiţiune de a munci şi dânşii, spre a întări şi a ilustra România viitorului şi a o lăsa urmaşilor lor, mai departe, mai fericită şi mai glorioasă decât aceea ce am primit-o noi, dela părinţii noştri ».

Expoziţia sărbătorea şi împlinirea a de 1800 ani, de când împăratul Traian adusese în ţinuturile noastre pe colonii romani; în fine, se aniversau şi 25 de ani de viaţă ai Regatului.

Legea din 14 Mai 1905 fixează cheltuelile iniţiale la suma de 1.500.000 lei, care urma să fie acoperită în 5 ani consecutivi, prin rate egale înscrise în bugetul de cheltueli al Ministerului de Agricultură, Industrie şi Comerţ.

Organizarea expoziţiei este încredinţată doctorului Constantin Istrati care depune toate eforturile pentru ca noua manifestare să depăşească pe toate celelalte. Această dorinţă o subliniază într'una din cele 15 circulări publicate în Monitorul Oficial din 1905—1906, spunând: « Intre Expoziţia generală din 1906 şi precedentele nu e o comparaţie posibilă, căci expoziţiile din 1903 şi 1904 erau numai ca încercări ».

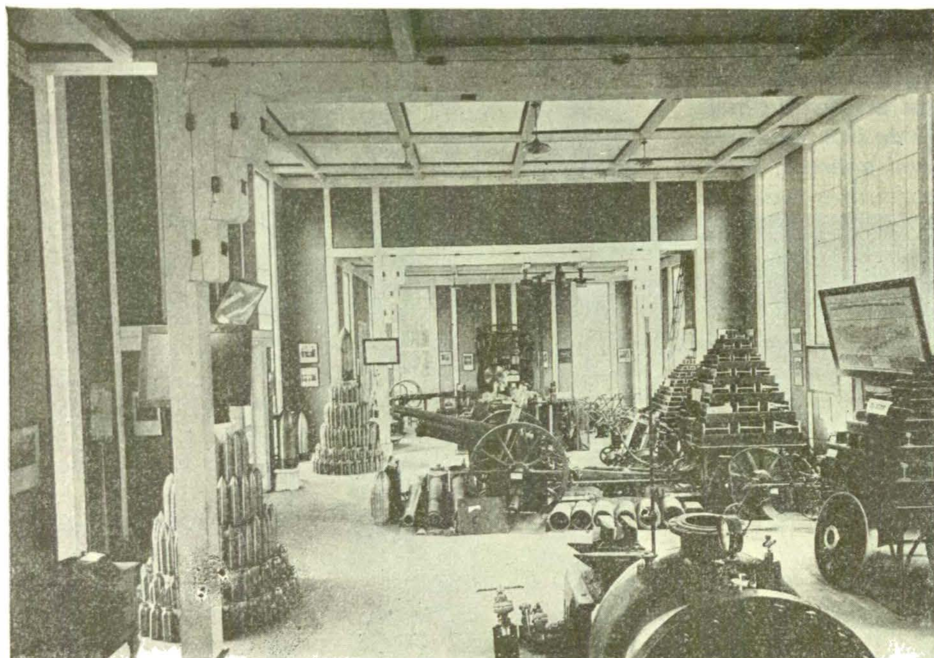
In mai puţin de 10 luni câmpul Filaretului, — până atunci pustiu, fără drumuri, plin de mlaştini în care se scăldau bivolii, lipsit de apă şi canalizare, — este transformat într'un parc de expoziţie.

Deschisă în ziua de 6 Iunie în prezenţa Regelui şi a căpeteniilor ţării, expoziţia evidenţia nu numai etapele de progres ale industriei şi cantitatea produselor ei, ci, *mai ales*, calitatea lor. Această manifestare poate fi considerată de altfel, ca prima anchetă industrială *bazată pe realităţi*.

Din numărul de 40.000 de expozanţi, au fost recompensaţi 10.559, din cari circa 10.000 români.

Este interesant de ştiut felul cum au fost repartizate recompensele, întru cât din citirea lor se poate deduce succesul obţinut de industria noastră de atunci, dacă ţinem seamă că din totalul de 12 secţiuni, primele 4 reprezentau agricultura, iar alte 5 secţii învederau progresele şi stadiul la care ajunsese industria românească (vezi tablourile II şi III dela pagina 294).

Expoziţia cuprindea şi secţiuni străine, participarea lor, fiind motivată astfel de comisarul expoziţiei: « *Cu toate că expoziţia a avut caracterul naţional, totuşi această expoziţie cată să fie şi un mijloc de învăţământ. De*

INTERIOR ÎN PAVILIONUL « REŞIŢA »
la Expoziţia-târg din 1921

aceea s'a admis şi organizat secţiunile străine ale Ungariei, Austriei, Serbiei, Italiei şi Franţei ».

Participanţilor străini li-au fost atribuite un număr de 1.365 recompense, repartiţia lor pe naţionalităţi fiind arătată în tab. III (pag. 294).

Expoziţia « Jubileului » a durat dela 6 Iunie până la 1 Noemvrie 1906, incinta fiind deschisă publicului de la ora 8 până la ora 12 noaptea, iar pavilioanele de la 8 până la aprinsul lumânărilor.

Taxele de intrare variau între 1 şi 2 lei. Joia aveau loc iluminaţii produse de 60.000 de lămpi, executate de casa *James Pain Chons* din Londra; Vinerea şi Sâmbăta erau focuri de artificii. Abonamentele costau 50 lei pentru o persoană şi 75 de lei pentru o familie.

Expoziţia a avut peste 2.000.000 de vizitatori veniţi din străinătate şi din ţară. Ea a rămas, în mintea tuturor nu numai ca o realizare cu caracter distractiv, ci mai ales ca o demonstraţie a puterii noastre economice.

PAVILIONUL INDUSTRIEI LEMNULUI
la Expoziţia-târg din 1921

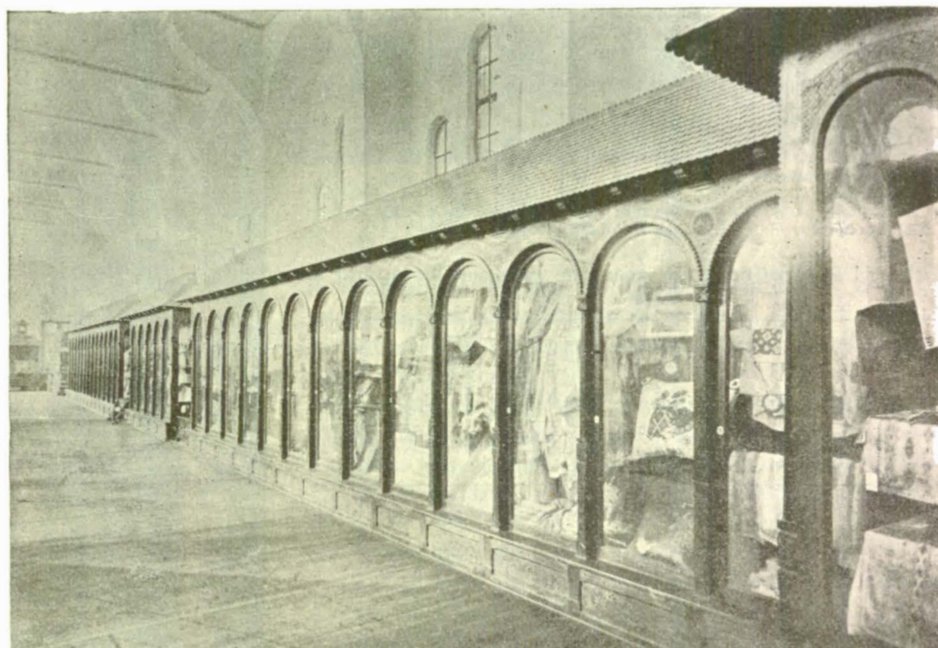
Expoziţia-târg din 1921

Până la răsboiu, n'a mai urmat nici o altă expoziţie naţională. Abia în 1919, după încetarea ostilităţilor, se deschide ***prima expoziţie târg dela Timişoara***, care evidenţia potenţialul industrial al provinciei alipite, Banatul, iar în anul 1921, din iniţiativa şi cu concursul aproape exclusiv al Statului, se organizează ***prima expoziţie târg generală***. Aceasta avea un caracter strict naţional, scopul ei fiind de a scoate în relief valoarea produselor noastre şi diversitatea inventarului economic al ţării întregite. Intr'adevăr, pe lângă produsele vechiului Regat, participau produsele industriale şi agricole ale provinciilor alipite, dintre care unele cu un potenţial industrial foarte însemnat.

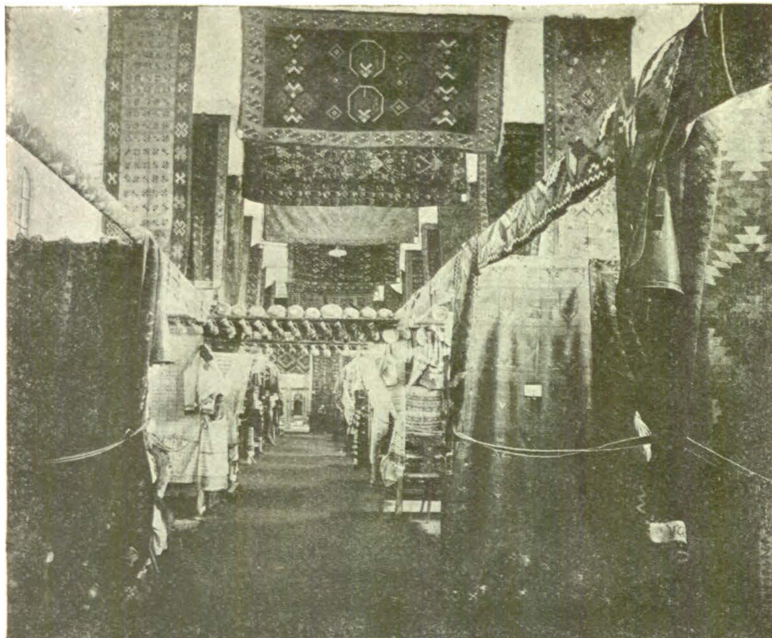
Expoziţia a avut loc la 16 Septemvrie 1921 în Parcul Carol, unde s'au reparat vechile pavilioane din 1906 şi s'au construit câteva noui. Suprafaţa clădită de expunere era de 9.786 m², din care 5.870 reprezentau suprafaţa a 17 pavilioane industriale particulare, restul fiind ocupat de pavilioanele oficiale.

Aşezarea expoziţiei-târg s'a făcut: 1) pe provincii şi oraşe; 2) pe fabrici; 3) pe specialităţi şi 4) după felul cum industriile erau finanţate de institute bancare.

Au participat 791 de firme, din cari, — scăzând industria casnică şi participarea străină (foarte redusă), — 630 erau firme industriale româneşti.

STANDUL CUSĂTURILOR NAŢIONALE
la Expoziţia-târg din 1921

PAVILIONUL INDUSTRIEI POPULARE
la Expoziţia-târg din 1921

Cele mai numeroase firme participante aparţineau industriei alimentare, urmând în ordine, industria textilă, industria pielăriei, a metalurgiei şi altele.

Vizitată de aproape 250.000 amatori, din care 30.000 sosiţi din provincie, expoziţia-târg a pus în evidenţă caracterul mixt pe care începuse să-l prezinte economia ţării şi graţie căruia se putea întrevedea, încă de pe atunci, posibilitatea unei independenţe economice şi chiar militare, rezemate pe industria naţională.

Manifestarea a trezit un viu interes în rândurile vizitatorilor şi a publicului în genere, prin faptul că se expuneau produse naţionale până atunci necunoscute. Astfel, industriile textile au trezit interesul nu numai al specialiştilor, dar şi al marelui public surprins de calitatea produselor cât şi de noutatea unora din ele. Industria pielăriei prezenta, pentru prima dată, posibilităţile de fabricaţiune a încălţămintei în mod mecanic. Industria mobilelor şi a lemnului, industria ceramică, a sticlăriei, industria chimică, cea grafică, industria alimentară, a construcţiunilor şi industria metalurgică,

Tab. II—Distincţiunile acordate cu ocazia Expoziţiei din 1906

Secţia	Felul distincţiunilor						
	Total	Hors concours	Diplome de onoare	Medalii de aur	Medalii de argint	Medalii de bronz	Menţiuni onorabile
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Total . . .	10.559	316	403	1.340	2.215	3.477	2.808
I Agricultura . . .	2.679	21	22	168	389	449	1.630
II Silvicultura . . .	114	12	13	16	16	25	32
III Horticultura, Viticultura	98	19	2	21	16	18	22
IV Creşterea vitelor, zootehnia, pescuitul şi piscicultura	311	28	21	80	63	40	79
V Mine şi cariere. .	169	14	13	46	39	25	32
VI Industriile . . .	2.269	84	98	344	480	850	413
VII Geniul civil şi militar, arhitectura, mecanica şi electricitatea .	525	13	77	130	111	115	79
VIII Instrucţiunea şi educaţia . . .	3.245	55	51	314	810	1.695	320
IX Artele frumoase .	292	16	38	69	59	49	61
X Higiena	522	24	45	94	131	139	89
XI Cultele	292	21	21	45	89	69	47
XII Trecutul	43	9	2	13	12	3	4

Tab. III — Distincţiunile acordate expozanţilor străini la Expoziţia din 1906.

Participanţii străini	Total	Hors concours	Diplome de onoare şi medalii de aur	Diplome speciale şi medalii de aur	Diplome speciale şi medalii de argint	Diplome şi medalii de bronz	Menţiuni onorabile
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Total . . .	1.365	45	372	462	343	127	16
Pavilionul Austriei . .	461	15	104	189	109	30	14
Pavilionul Bucovinei .	182	4	26	48	73	31	—
Pavilionul Ungariei . .	298	23	93	56	83	43	—
Pavilionul Franţei . .	158	—	104	28	21	5	—
Pavilionul Italiei . . .	93	—	9	82	2	—	—
Pavilionul Serbiei . . .	7	3	1	—	2	1	—
Germani, Bulgari, Elveţieni, Turci, Englezi, Ruşi, Suedezi, Belgieni şi Americani (global)	166	—	35	59	53	17	2

PAVILIONUL INDUSTRIEI ALIMENTARE
la Expoziţia-târg din 1921

toate la un loc, vădeau progresele evidente făcute de România întregită pe tărâmul tehnic. « *Elegantele pavilioane au arătat naţiunii care le-a ridicat, apoi străinilor, că România se poate lipsi de sprijinul celorlalte ţări, deoarece poate fabrica în ţară tot ceea ce este necesar existenţei sale, dela vagoane, trenuri, până la ultimele obiecte de manufactură necesare unei naţiuni* ».

Cheltuelile, deşi fixate până la suma de lei 500.000, au fost sporite până la suma de 6.664.710 lei, fiind acoperite în bună parte de veniturile produse de expoziţie.

PAVILIONUL BANATULUI
la Expoziţia-târg din 1921

Alte expoziţii 1923—1934

Deşi succesul expoziţiei din 1921 a fost mare, proiectul guvernului de atunci, de a organiza o nouă expoziţie-târg cu caracter internaţional în anul 1922, nu s'a putut împlini. In 1923 însă, se deschide la Iaşi *expoziţia - târg de produse agricole şi de industrie casnică*, care învedera producţia judeţelor Moldovei, Basarabiei şi Bucovinei.

Au urmat: *expoziţia dela Timişoara* din 1925, la care participă aproximativ 250 de uzine, fabrici şi ateliere; apoi, *expoziţia dela Arad* în acelaş an şi, tot atunci, s'a deschis în Bucureşti *prima expoziţie tehnică minieră* al cărei scop era de ordin cultural şi ştiinţific.

STANDUL INDUSTRIEI DE ASFALT
la Expoziţia-târg din 1921

In ordinea manifestărilor regionale, tot în 1925, la 15 August se inaugurează *expoziţia dela Chişinău*, al cărei buget era de 7 milioane lei şi *expoziţia dela Cernăuţi*, al cărei buget fusese stabilit la 21.000.000 lei dar a fost redus în cele din urmă la suma de 8.170.000 lei. Succesele acestor expoziţii au fost locale, ceea ce nu a împiedecat însă şi afluxul de vizitatori din celelalte provincii.

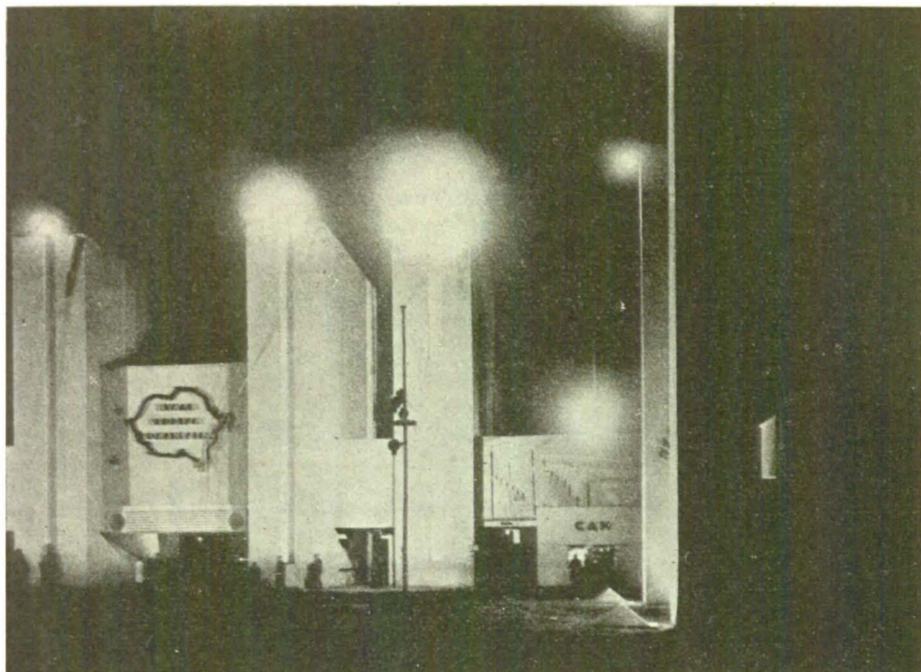
In anul 1926, pentru *prima dată la noi*, spre a se evita cheltuelile mari pe care le necesită o expoziţie stabilă, s'a înfiinţat de către Uniunea Camerelor de Comerţ şi de Industrie o « *expoziţie transportabilă* » al cărei material de expunere era aşezat în casete tip. Intreg materialul depus a fost transportat la Galaţi unde s'a făcut inaugurarea ei în ziua de 7 Septemvrie a acelui an.

Expoziţia constituia un mijloc eficace pentru a valorifica şi răspândi produsele industriei indigene, în ţinuturi unde cunoştinţa despre produsele nouilor industrii era mult înapoiată.

Trenul-expoziţie a vizitat oraşele: Chişinău, Cernăuţi, Cluj, Oradea, Timişoara şi Braşov, ducând la încheerea de noui relaţii comerciale. In ziua de 27 Noemvrie, expoziţia transportabilă a fost aşezată în parcul Carol I din Bucureşti, fiind cercetată de un numeros public.

In 1928, se deschide *prima expoziţie de electricitate din România*, iar trei ani mai târziu *prima expoziţie internaţională de aero-auto-radio-electricitate*. Şi una şi cealaltă puneau în evidenţă aportul însemnat adus de electricitate în procesul mecanic şi tehnic de industrializare.

In 1932, se deschide *expoziţia-bazar a atelierelor şcolare* în vechea clădire a Monetăriei Statului din şoseaua Kiseleff. Această expoziţie, care a devenit permanentă, ilustrează progresele dela an la an realizate de nouile generaţii de meseriaşi calificaţi.

EXPOZIȚIA-TÂRG DELA BUCUREȘTI DIN 1934
Intrarea principală

După *expoziția-târg dela Ploești*, deschisă în toamna anului 1932, urmează *expoziția permanentă a industriei românești*. organizată din inițiativă particulară, care a durat până în toamna anului 1933, fiind închisă odată cu expoziția Fundațiilor Regale din acel an. Această expoziție purta lozinca: *«cumpărați mărfuri românești»*, cuvinte care reprezentau tendința fundamentală a nouei concepții economice românești.

Un an mai târziu, se inaugurează *expoziția-târg «Munca noastră românească»* care, prin felul cum a fost organizată, sublinia valoarea micei industrii românești necesitatea punerii la loc de cinste și luării în considerație a produsului muncii.

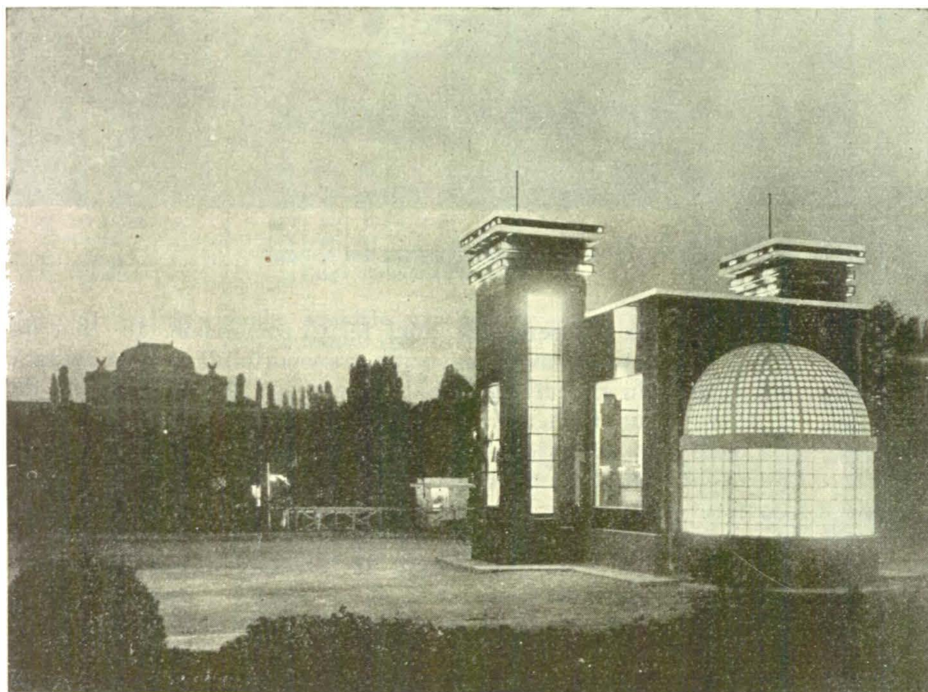
In timpul anului 1934, s'a succedat de asemenea, o serie de manifestații expoziționale, ce ilustrau clar preocupările conducătorilor Statului.

Astfel la *Casa Școalelor* s'a deschis o interesantă expoziție, care înfățișa o notă caracteristică a sufletului românesc: geniul artistic al plugarului, manifestat pe tărâmul industriei casnice. Deviza «Sfânta muncă dela țară» era luminos învederată de țesăturile țărănești eșite din răsboiul primitiv de lemn. Tabele grafice și mostre numeroase, demonstrau putința satisfacerii celor mai multe nevoi ale săteanului prin folosirea materiei prime indigene: in, cânepă, lână, cât și a coloranților vegetali.

Inceputul în această direcție fiind făcut, *Liga Națională a Femeilor Române* cu o activitate de 12 ani, luă inițiativa să organizeze o expoziție-târg în luna Aprilie-Mai 1934. Pentru reușita deplină, își asigură colaborarea Uniunii Industriilor Casnice Românești, iar mai târziu cea a micilor și marilor industrii.

Pe terenul din piața Ion C. Brătianu din București s'a construit, în mai puțin de două luni, un sat în miniatură. Atracții de seamă erau: casa lui Avram Iancu, durată după specificul țării Moților, casa lui Mogoș din Gorj și un tip de casă maramureșeană.

Alături de bogatele prezentări ale Ministerului Agriculturii și Domeniilor cum și ale instituțiilor în subordine, au fost expuse produsele industriei românești, și costumele, țesăturile și scoarțele din toate regiunile țării. Ca atracții zilnice, în fiecare seară se dădeau concerte de muzică populară și jocuri executate de țărani.

PAVILIONUL STICLEI
la Expoziția-târg din 1934

Expoziția-târg din 1934

In toamna aceluiași an, împlinindu-se '50 de ani, de când primul rege al României, Carol I, hotărîse cu sfetnicii

săi crearea unei industrii naționale, și 13 ani dela prima mare expoziție de după răsboiul de întregire, *Ministerul Industriei și Comerțului* luă inițiativa înființării unei expoziții-târg, a cărei deviză era: « Numai produse românești ».

Expoziția a fost organizată sub auspiciile Primăriei Municipiului, în Parcul Carol I, cu concursul Uniunii Generale a Industriașilor, Uniunii Camerelor de Comerț și de Industrie, Asociației Industriașilor de Petrol, Uniunii Generale a Micilor Industriași și a altor instituții.

Preocuparea organizatorilor era să înfățișeze o sinteză edificatoare a activității industriale, invederând, prin participarea colectivă și integrală a industriei, caracterul ei național. Ea a servit în același timp de criteriu obiectiv în examinarea rezultatelor politicei industriale a Statului român.

Erau expuse aci, — odată cu aeroplanele, locomotivele și vagoanele de cea mai recentă fabricație, — produsele cele mai ușoare ale industriei siderurgice și metalurgice, ale industriei grele și mecanice; era apoi prezentată toată gama producției industriei alimentare, a lemnului, celulozei, hârtiei și artelor grafice; realizările industriei textile și industriei pielăriei, dela industria veche de tăbăcărie până la cele mai fine articole de pielărie și încălțăminte; era astfel înfățișată toată activitatea industrială a țării întregite.

In cele 40 de zile cât a fost deschisă, expoziția-târg a avut 390.000 vizitatori cari au plătit taxe de intrare, 110.000 vizitatori cu plată redusă și 45.000 de elevi din școale inferioare, rezultând, astfel, — dacă se adaugă inerentele neînregistrări de vizitatori cum și invitații oficiali, — un număr de 600.000 vizitatori.

Din 15 milioane lei încasate, s'au făcut construcții și investiții de circa 10 milioane lei, realizându-se un pavilion permanent din beton cu o suprafață de 3000 m².

Expoziția « Munca noastră Românească » din 1937

In luna Mai 1937, din inițiativa *Ligii Naționale a Femeilor Române*, a fost organizată, o expoziție-târg, a cărei deviză era: « *Munca noastră românească* ».

Scopul urmărit era să se înfățișeze publicului vizitator, viața de țară, dar mai cu seamă alimentația și îmbrăcămintea săteanului. In ceea ce privește alimentația, organizatorii expoziției au căutat să arate cea mai bună întrebuințare și preparare a alimentelor, temă care a prilejuit un concurs pentru fetele și gospodinele din diferite comune.

Expoziția relevă importanța produselor gospodărești dela sate și orașe, cum sunt puful și fulgii păsărilor, părul de porc, etc., apoi modul cum se poate folosi energia morilor, în care scop se construise o moară de vânt și una de apă.

Expoziția învedera posibilitatea desvoltării și ridicării nivelului social și economic al satelor, prin cultura și industrializarea bumbacului, creșterea gândacilor de mătase, industria casnică a lânei, industria lăptăriei, și a altor industrii casnice: a icoanelor, a

PAVILIONUL MINELOR « PETROȘANI »
la Expoziția-târg din 1934

cioplitului în lemn, etc. Dar, ceea ce constituia specificul expoziției, era atenția cu totul deosebită, dată inului și cânepei, pentru a căror creștere Ministerul Agriculturii începuse să facă o metodică propagandă.

Aceeași expoziție demonstra necesitatea asocierii de muncă a sătenilor, în vederea folosirii unei forțe

STANDUL SOCIETĂȚII « REȘIȚA »
la Expoziția-târg din 1934

PAVILIONUL INDUSTRIEI METALURGICE LA EXPOZIŢIA-TÂRG DIN 1934

PAVILIONUL INDUSTRIEI TEXTILE LA EXPOZIŢIA-TÂRG DIN 1934

prin fire de cânepă şi in mult mai durabile. Producţia acestora fiind la îndemâna tuturor, poate fi folosită, nu numai pentru propria îmbrăcăminte, ci şi pentru vânzare, putând deci realiza anumite venituri.

Alături de industria casnică, o participare însemnată a dat cooperaţia şi instituţiunile de Stat: P. A. R. I. D., C. A. M., Uniunea Camerelor de Agricultură, etc.

Expoziţia dela Cluj din 1937

In luna Noemvrie din acelaşi an, la Cluj, s'a inaugurat Expoziţia industrială organizată de Camera de Comerţ şi de Industrie locală, la a cărei inaugurare ministrul de atunci spunea: «... *Multe, foarte multe din produsele noastre industriale sunt puse în vânzare astăzi sub etichetă străină*...». «...*Lumea trebue să ne cunoască produsele, şi atunci va înceta anomalia, ca produsele noastre să trebuiască să îmbrace haină străină pentru a putea fi valorificate*... ». Expoziţia a fost o manifestare a elementului românesc care se impune preponderent, în viaţa economică a Transilvaniei.

Expoziţia dela Cernăuţi din 1939

In 1939, se organizează la Cernăuţi « Expoziţia Generală a Produselor Româneşti » care pune în lumină progresele realizate, după Unire, de industria naţională din Moldova de Nord.

Expoziţia « Muncă şi Voie Bună » din 1939

Pentru ridicarea nivelului vieţii sociale româneşti, urmând exemplul altor ţări cu veche tradiţie, în primăvara anului 1939, Statul a hotărît organizarea unei expoziţii având ca temă « Muncă şi Voie Bună ».

Pe terenul Parcului Naţional dela Arcul de Triumf, în câteva luni, sub direcţia arhitectului Horia Creangă, au fost ridicate 8 pavilioane, din care 6 cu o suprafaţă de câte 1000 mp., şi alte 2 de câte

motrice procurate de moara de vânt sau moara de apă. Se demonstrau în mod concret avantagiile rezultate din punerea în mişcare a unui darac pentru lână, a unei piue pentru postav, a unui teasc pentru uleiu, mişcate prin forţa morii.

Ideia cardinală a organizatorilor era să se demonstreze posibilitatea înlocuirii firului de bumbac importat, costisitor şi deci inaccesibil populaţiei săteşti,

PAVILIOANE LA EXPOZIŢIA TURISTICĂ
Luna Bucureştilor, 1936

COLONADELE DIN PARCUL NAŢIONAL
Inaugurate cu prilejul «Lunei Bucureştilor», 1936

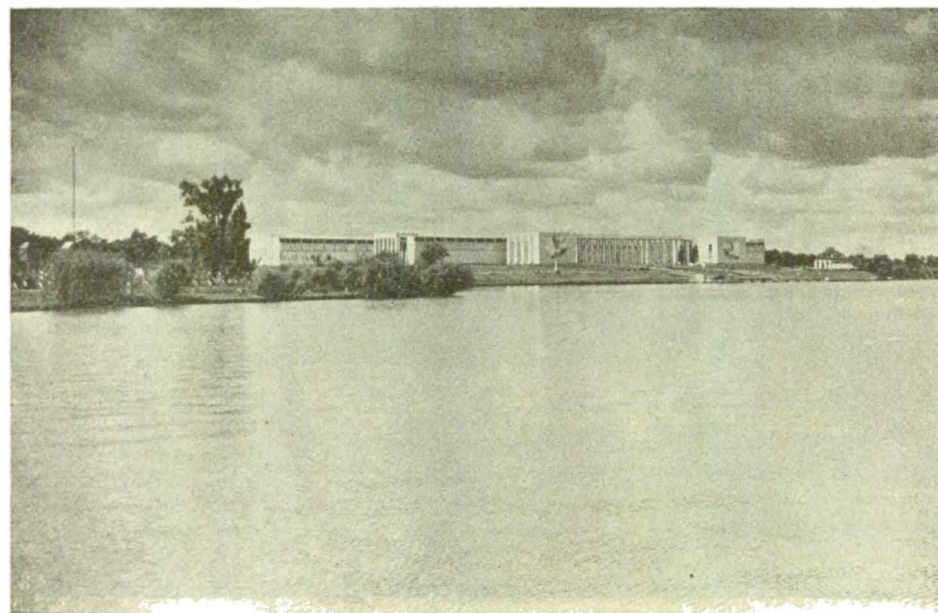
PARCUL NAŢIONAL DELA ARCUL DE TRIUMF

LUCRARE EDILITARĂ DE PROPORŢII IMENSE, REALIZATĂ PRIN ASANAREA LACURILOR HERESTRĂU, BĂNEASA, FLOREASCA ŞI TEI — INAUGURATĂ ÎN CADRUL EXPOZIŢIEI «LUNA BUCUREŞTILOR» 1936

500 mp. fiecare, rezultat al muncii comune depuse de arhitecţi, artişti decoratori, sculptori şi pictori, ca Jalea, Onofrei, Borgo Prund, Cornescu, Teodorov, Velizaratu, Ştefan Constantinescu şi alţii.

Ideia socială, îmbrăţişată de statele europene, în care au fost realizate organizaţii ca «Dopolavoro» în Italia, «Kraft durch Freude» în Germania, «Loisir de l'Ouvrier» în Franţa, «Ergatiki-Estia» în Grecia, «Trud i Radost» în Bulgaria şi altele asemenea, iar pe plan internaţional «Joie et Travail», a dus în ţara noastră la crearea unei asemenea mişcări sub numele de «Muncă şi Voie Bună».

La expoziţia din Bucureşti, statele participante Italia, Germania, Franţa, Grecia şi Bulgaria — prin felul cum şi-au organizat pavilioanele, arătau în chip sugestiv realizările la cari au ajuns în resolvarea desideratelor muncitoreşti.

PAVILIOANELE LUNEI BUCUREŞTILOR
Vedere dinspre Lacul Herestrău

Pavilionul Italiei a redat atmosfera creiată de Fascism în jurul muncii italieneşti. Un imens bloc, alături de care stăteau insignele romane, în basorelief, simbolizau o piatră de hotar în mersul muncii italiene. Erau ilustrate măsurile luate de regimul fascist în favoarea lucrătorilor prin: activitatea sindicatelor, contractul colectiv de muncă, birourile de plasare, iar de altă parte mijloacele de proteguire şi de prevenire a accidentelor, invalidităţii şi şomajului.

Intrând în acest pavilion, vizitatorul îşi putea da seamă de tradiţiile populare, de costumele ţărăneşti ale diferitelor provincii, de nota dominantă a cântecelor populare şi mai ales de străduinţele depuse de regimul fascist pentru îmbunătăţirea stării sociale şi culturale a tuturor categoriilor de muncitori.

Pavilionul Germaniei, prin aşezarea metodică a materialului, atrăgea atenţia şi privirea tuturor vizitatorilor cărora le da o ideie de ansamblu asupra prefacerilor adânci, realizate de regimul naţional-socialist.

Atmosfera şi ambianţa pavilionului învedera credinţa Germanilor în regimul naţional-socialist. Se putea urmări contribuţia individului la viaţa şi acţiunea colectivă a naţiunii: dela vârsta de 7 ani, copilul este dat la şcoala naţiunii; apoi, dela comunitatea familiei trece în Organizaţia Tineretului hitlerist; de acolo, este dus la Serviciul Muncii, apoi trece în Serviciul Premilitar, iar de acolo este trecut în Serviciul Militar şi, în sfârşit, în Partidul Naţional-Socialist, unde îşi desăvârşeşte educaţia politică corespunzător intereselor permanente ale ţării şi ale naţiunii sale. Alături de aceste ilustraţii cu caracter propagandistic, diagrame şi diorame ilustrau transformarea Germaniei sub raportul politic propriu zis, după care într'o altă sală era desvoltată tema «Kraft durch Freude», cuprinzând sfera activităţii Frontului German al Muncii. Erau ilustrate măsurile luate de

STANDUL REALIZĂRILOR MUNICIPALE
la Expoziţia «Luna Bucureştilor», 1936

PAVILIONUL ROMÂNIEI
la Expoziția Internațională dela Paris din 1937

Frontul German al Muncii, pentru muncitori: acțiunile pentru înfrumusețarea muncii, instrucția exemplară pentru ucenici, igiena și protecția contra accidentelor, îngrijirea femeii și a mamei muncitoare, cinstirea veteranilor muncii, etc.

Apoi, erau expuse tipuri de întreprinderi-model național-socialiste; mai departe, modelul stațiunii balneare maritime dela Rügen, în fine, tipurile de trenuri populare, de vapoare, de arene de sport, de teatre populare ambulante pentru muncitori, cât și alte realizări, toate puse sub egida Frontului German al Muncii, dădeau o imagine fidelă a celei mai bune și complete mișcări pentru regenerarea și educarea muncitorului în spiritul național-socialist.

Pavilionul Franței cu un cadru expozițional redus față de al celorlalte națiuni, ilustra străduințele depuse pe târâmul folosirii raționale a timpului liber al muncitorilor. Mișcarea franceză este condusă de Direcțiunea Sportului, Timpului Liber și Educației Fizice din Ministerul Educației. Pe târâmul sportului, erau prezentate eforturile depuse pentru schimbarea mentalității care îl consideră ca un spectacol, iar nu ca un curent larg pentru regenerarea fizică a poporului.

Pavilionul Greciei avea două săli: una rezervată organizației naționale pentru folosirea timpului liber, iar cealaltă organizației tineretului. Prin miniaturi, tablouri, și fotografii sugestive, organizatorii pavilionului au pus în lumină stadiul înaintat la care a ajuns Statul grec în această activitate.

Pavilionul Bulgariei avea la intrare un mare tablou simbolic, care întruchipa agricultura, munca, industria și sportul. Din graficele expuse, se putea constata că din populația de 7.500.000 suflete, peste 1.500.000 fac parte din asociația «Trud i Radost».

Obiectele expuse evidențiau obiceiurile și arta bulgară și modul cum a înțeles această asociație să desvolte ideia folosirii timpului liber, pentru ridicarea muncitorimii bulgare.

România organizase cu ocazia acestei expoziții trei pavilioane: Pavilionul României, Pavilionul Străjii Țării și Pavilionul Industriilor Românești.

Interiorul primului pavilion cuprindea o hartă a României de 50 mp., lucrată în colori din sticlă sfărâmată; prin aprinderea becurilor se arătau localitățile de pe cuprinsul țării, unde se află nucleele organizației «Muncă și Voie Bună». De jur împrejur, sala cuprindea panouri decorative, întruchipând scene din viața de repaos a muncitorilor.

Acest pavilion, prezenta realizările Statului Român pe târîm social, precum și directivele după care lucrează noua organizație «Muncă și Voie Bună».

Pavilionul Industriilor Românești înfățișa munca din sonde, mine, uzine și fabrici, arătând totodată felul în care diverse întreprinderi particulare au înțeles să dea putința lucrătorilor să folosească timpul liber. Munca bărbatului și munca femeii erau reprezentate pe câte un covor înalt de 7 m.

Pavilionul Străjii Țării prezenta pe pereții laterali, într'o friză cu o suprafață de 60 de m, scene de recreație și de voie bună din viața copiilor.

Expoziția internațională «Muncă și Voie Bună», învedera nu numai realizările pentru ridicarea socială a muncitorului român, ci oferea și o succintă imagine a condițiilor de redeșteptare a conștiinței muncitorimei, căreia îi incumbă datoria de a colabora cu celelalte clase sociale la formarea patrimoniului cultural și artistic al națiunii române.

i. a. r.

EXPOZIȚIILE URBANISTICE

In timpurile moderne, urbanistica e ea însăși un complex de tehnice noui. Era firesc ca strădaniile depuse în acest domeniu în special în orașul-capitală să-și aibe exemplificarea în expoziții urbanistice.

Aceste expoziții, inițiate în București, au căpătat un caracter periodic anual, numindu-se «Luna Bucureștilor».

«Luna Bucureștilor» și-a deschis pentru întâia oară porțile la 9 Mai 1935.

Se cerea Bucureștilor, a căror importanță a crescut enorm odată cu dublarea populației și întinderii sale,

să deschidă noui orizonturi urbanistice. Să fie, astfel, pregătită pentru a satisface din belşug nevoile prezente şi viitoare ale locuitorilor ei şi ale ţării întregi, şi să nu pregete a înfăptui reformele necesare.

De aceea Luna Bucureştilor a dat la lumină întotdeauna câte o nouă mare lucrare edilitară, ca înfăptuire a prezentului şi piatră de temelie pentru viitor.

In concepţia Lunii Bucureştilor s'a ţinut seama de îndatoririle oraşului metropolă a României, de a evoca amintirea oamenilor mari de cultură, de artă şi de acţiune, acei ale căror opere alcătuesc astăzi, cum vor alcătui şi în viitor, patrimoniul spiritual al neamului românesc.

Pentru o mai puternică evocare a trecutului s'a început publicarea materialului documentar privitor la istoria Capitalei într'o serie de tipărituri intitulată « Arhivele Bucureştilor », precum şi republicarea, în condiţiuni cât mai bune a unor mari opere literare în ediţii, eftine ilustrate.

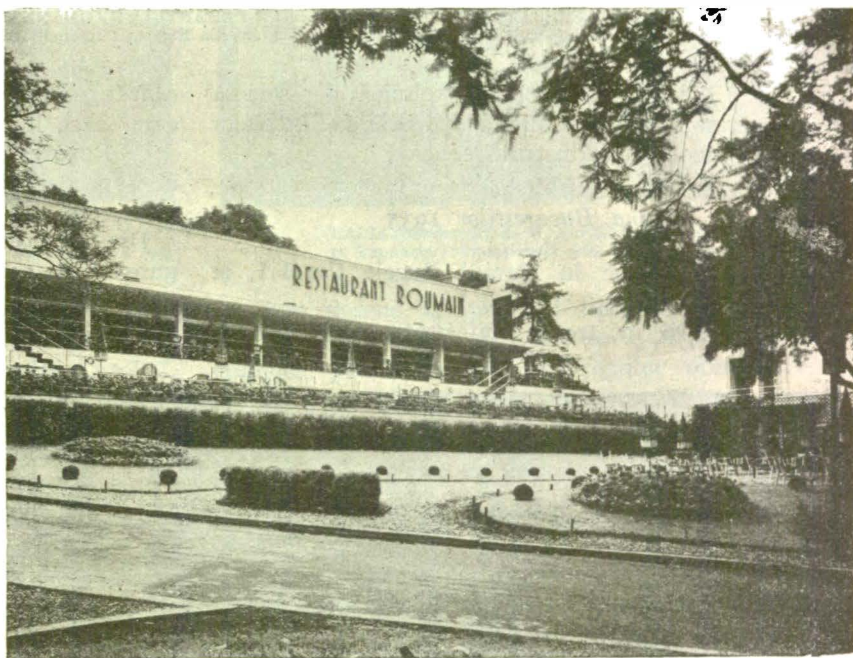
Pe lângă interesul cultural al acestei manifestaţiuni, Luna Bucureştilor prin afluxul de public din provincie pe care-l provoacă, stimulează şi viaţa comercială a Capitalei.

Astfel concepută Luna Bucureştilor a ajuns să-şi impună prezenţa şi existenţa anuală, să-şi prelungească durata dincolo de luna de zile iniţial atribuită, devenind parte integrantă din chiar viaţa Capitalei, adică element de interes aproape permanent pentru provincia românească.

De fiecare dată, Luna Bucureştilor se organizează în jurul unei idei centrale. Comentarea şi punerea în valoare a subiectului se face prin folosirea celor mai variate şi sugestive mijloace.

EXPOZIŢIA INTERNAŢIONALĂ DELA PARIS DIN 1937
Pavilionul României şi al U. R. S. S.

RESTAURANTUL ROMÂNESC
la Expoziţia Internaţională dela Paris din 1937

Inainte de a prezenta desfăşurarea « Lunei Bucureştilor » vom aminti două expoziţii similare, cu un caracter economic, însă, destul de pronunţat.

Expoziţia Moldovei din 1935

In cadrul manifestărilor pentru ridicarea oraşelor, în toamna anului 1935, cei 13 primari ai capitalelor de judeţe din Moldova au hotărît să contribue la realizarea *expoziţiei Moldovei* în parcul Copou dela Iaşi.

După aproape două luni de intensă activitate, la sfârşitul lunei Septemvrie, expoziţia a fost inaugurată. Au fost expuse planuri, miniaturi, tablouri şi machete, după monumentele, instituţiile şi lucrările urbanistice înfăţişând trecutul şi prezentul capitalei Moldovei. Se adăugau pavilioanele agriculturii, silviculturii, viticulturii, zootehnicei şi industriei Moldovei; apoi pavilionul micii industrii şi cel al meseriilor.

Concomitent cu expoziţia din parcul Copou, au mai fost organizate: expoziţia pictorilor şi a artiştilor ieşeni, expoziţia de lucru manual a tuturor şcoalelor primare din oraş şi judeţ, expoziţia şcoalelor profesionale şi de meserii din Iaşi, expoziţia de

numismatică, şi expoziţiile centenare ale Liceului Naţional, Şcoalei Normale de fete şi Şcoalei de Arte Frumoase.

Luna Brăilei 1935

In toamna aceluiaşi an — 1935 — judeţul şi oraşul Brăila, din dorinţa de a învedera fertilitatea pământului şi bogăţiile locale, industriale, a organizat în cadrul « *Lunei Brăilei*» o expoziţie agricolă, zootehnică şi piscicolă în care erau înfăţişate fauna bălţii Brăila şi întreaga bogăţie agricolă cu industriile conexe,

Luna Bucureştilor 1935

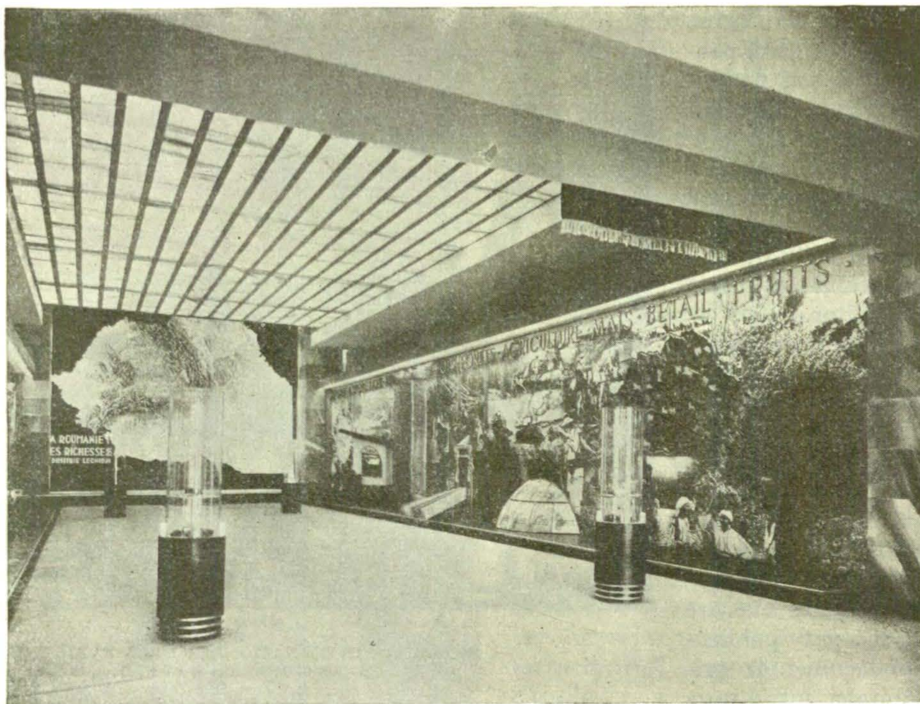
Expoziţia are loc în Parcul Regele Carol I, şi cuprinde trei părţi:

a) Bucureştii în trecut, înfăţişaţi prin reproducerea în mărime naturală a unui întreg cartieral «Bucureştilor de altă dată », însufleţit prin figuraţie, scene, instituţii şi prăvălii ale epocii. Cu acest prilej se expune pentru prima oară colecţia de schiţe şi acuarele din trecutul ţării, opera pictorului Satmary.

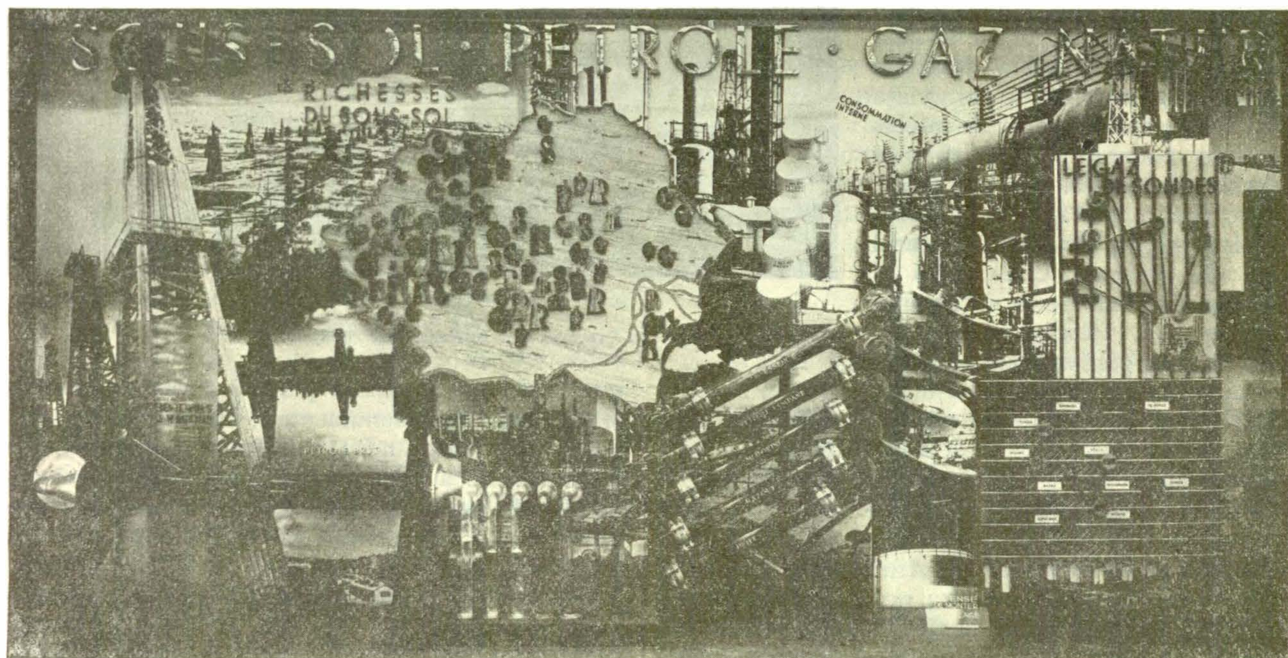
b) Bucureştii în prezent şi anume înfăţişarea rezultatelor edilităţii moderne în toate aspectele ei: drumuri, canalizări, lumină, apă, exproprieri etc.

c) Bucureştii în viitor, adică planul de desvoltare al Capitalei, exemplificat prin machete, studii, proiecte, etc.

Din programul de mari lucrări edilitare se inaugurează cu acest prilej « Grădina Botanică », un alt mare parc al Bucureştilor. In colecţia « Arhivele Bucureştilor » se publică: « *Bucureştii în 1869 de*

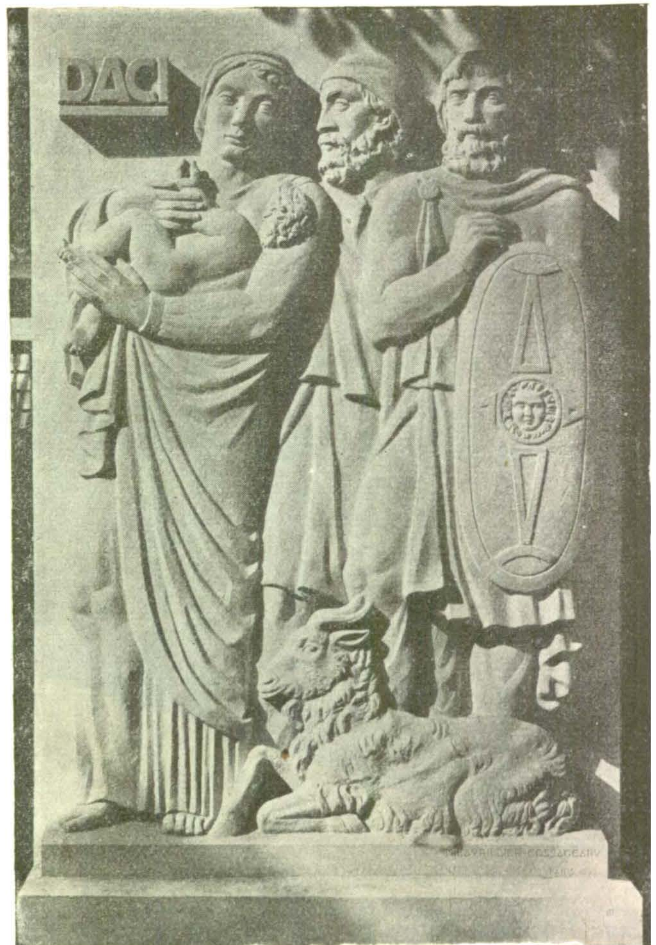
PRODUSELE PĂMÂNTULUI ROMÂNESC
Compoziţii de fotografii, diorame, diagrame, la Expoziţia Internaţională dela Paris din 1937

BOGĂŢIILE SUBSOLULUI ROMÂNESC
înfăţişate de P. Grant şi Mac Constantinescu, la Expoziţia Internaţională dela Paris din 1937

ROMANII
Basso-relief de M. Basarab la Expoziţia Internaţională dela Paris din 1937

DACII (basso-relief de M. Lavrillier-Cosăceanu) la Expoziţia Internaţională dela Paris din 1937

Preziosi » cu o prezentare de Al. Bădăuţă, cuprinzând vederi, tipuri şi monumente din Bucureşti şi din ţară, în primii ani de domnie ai Regelui Carol I.

Luna Bucureştilor 1936: 70 ani dela întemeierea dinastiei române

Expoziţia se deschide în Parcul Naţional dela Arcul de Triumf, lucrare edilitară de proporţii imense, realizată în urma asanării lacurilor Băneasa Superioară, Floreasca şi Tei (250 ha.) şi care se inaugurează cu acest prilej.

Cei 70 ani de regalitate sunt înfăţişaţi printr'o bogată expoziţie retrospectivă. In pavilioane distincte, dar în cadrul şi din iniţiativa « Lunii Bucureştilor », se organizează şi expoziţia turistică a Micii Inţelegeri, cu participarea Iugoslaviei, Cehoslovaciei şi României.

Un alt pavilion adăposteşte Luna Cărţii, organizată tot în cadrul şi tot cu concursul Lunii Bucureştilor.

Cu prilejul Lunii Bucureştilor din acest an se inaugurează şi Parcul Vergului, grădina de care era lipsit până acum un foarte populat cartier al Bucureştilor.

In colecţia « Arhivele Bucureştilor » se publică: « *Bucureştii Vechi* », documente iconografice adunate de Adrian Corbu cu o prefaţă de Horia Oprescu, (stampe, desene, schiţe, etc.) din trecutul îndepărtat al Capitalei şi *Inceputuri Edilitare, 1830—1832*, documente pentru istoria Bucureştilor prezentate de Emil Vârtosu, Ion Vârtosu şi Horia Oprescu, cuprinzând documente privitoare la viaţa administrativă a Capitalei, aşa cum era organizată prin Regulamentul Organic.

Se publică de asemeni: « Bucarest et ses environs », ghid practic pentru folosinţa mai ales a străinilor.

Luna Bucureştilor 1937: 60 ani dela Răsboiul Independenţei

Expoziţia se deschide în Parcul Naţional şi cuprinde trei secţiuni:

a) Războiul Independenţei, prezentat prin mărturii documentare şi obiecte autentice, stampe, picturi, reconstituiri etc.

b) Credinţa strămoşească, înfăţişează prin icoane, picturi, fresţi, sculpturi şi odoare bisericeşti.

c) Preistoria Bucureştilor cu vestigii de tot felul, mărturisind existenţa regiunii bucureştene ca staţiune preistorică.

Se publică: « *Palatul Regal* », un volum de documente evocatoare din trecutul Palatului Regal — fosta casă boierească a cărturarului Dinicu Golescu — prezentat de Emil Vârtosu.

FRESCA VOEVOZILOR
In Pavilionul României dela Expoziția Internațională dela Paris. Compoziție de Magda Iorga înfățișând pe: Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare Radu cel Mare, Neagoe Basarab și Doamna Sa Milița, Petru Rareș și Doamna Sa Elena, Mihai Viteazul și Matei Basarab.

Luna Bucureștilor 1938: 20 de ani dela Marea Unire

Expoziția are loc în sala « Arta ».

Unirea cea Mare este înfățișată în legătură directă cu celelalte două uniri: Unirea înfăptuită de Voevodul Mihai Viteazul, la 1601, și Unirea Principatelor sub Alexandru Ioan I Cuza, la 1859.

Toate aceste trei evenimente cruciale în viața Statului român au fost evocate prin prezentarea de mărturii și documente autentice, prin picturi, stampe, fotografii.

Se publică: « *Unirea Românilor* », text și imagini de Al. Sacerdoțeanu și Emil Vârtosu, în care Unirea este prezentată într'o formă la îndemâna marelui public, în lumina istoriei, dându-se totodată prețioase documente iconografice ale epocii și « *Bucureștiul Pitoresc* » de Al. Poitevin-Skeletti, cu o prezentare de Iulian Peter, primarul general al Capitalei, un album cu desene și schițe înfățișând colțuri și aspecte de ale orașului, astăzi dispărute.

Luna Bucureștilor 1939: 100 de ani dela nașterea Regelui Carol I și a 50 de ani dela moartea lui Mihail Eminescu

Expoziția se deschide în Parcul Național, în pavilioane special construite.

Evocarea celor două mari figuri din trecutul românesc se face prin mărturii, documente, și obiecte contemporane, stampe, sculpturi, cărți, fotografii panouri decorative și relicve.

Expoziția prezintă cu acest prilej, desăvârșirea Parcului Național, ea însăși fiind construită pe porțiunea nou amenajată din acest parc.

Se creează de asemeni Bulevardul Mareșal Presan și se desăvârșește Șoseaua Jianu.

« Arhivele Bucureștilor » publică: « *Albumul Regele Carol I* », cu toată iconografia privitoare la viața și domnia Regelui Carol I, « *Cuvinte alese din cuvântările rostite de Regele Carol I* » și « *Poeziile* » lui Mihail Eminescu, ediție ilustrată în colori și peniță, în condiții tehnice și editoriale strălucite, la prețul minim de 50 de lei; ediția a cunoscut un mare succes, 20.000 exemplare desfăcându-se în mai puțin de o lună.

h. o.

ROMÂNIA LA EXPOZIȚIILE INTERNAȚIONALE

Expoziția universală dela Londra din 1851

In 1851, se inaugurează prima expoziție universală la Londra, organizată din inițiativa și sub directa supraveghere a prințului consort Albert al Angliei. Aici, Moldova și Țara Românească au expus pentru întâia dată produsele lor în pavilionul Turciei. In prealabil, guvernele ambelor principate dădură circulări îndemnând pe producători să participe la acea expoziție cu articole cât mai alese.

Expoziția universală dela Paris din 1867

Chestiunea participării României ca unitate politică la o expoziție internațională fu pusă în 1867, cu

FRESCA VOEVOZILOR
Această lature a frescei înfăţişează pe: Vasile Lupu, Şerban Cantacuzino, Constantin Brâncoveanul, Dimitrie Cantemir, Nicolae Mavrocordat, Grigore Ghica (cel decapitat în 1777), Alexandru Ioan Cuza, Carol I, Ferdinand I şi Carol II.

ocazia expoziţiei universale dela Paris. Principele Carol obţinând dela Napoleon III privilegiul unui pavilion aparte, institui atunci o comisiune princiară, cu misiunea de a pregăti materialul expozabil în ţară şi de a instala la Paris secţiunea românească.

Din dorinţa de a arăta Europei izvoarele de bogăţie naturală şi produsele muncii româneşti, guvernul se hotărăşte să participe la 8 grupe din cele 10 în câte era împărţită expoziţia parisiană. Comisariatul general francez adoptase următoarea clasificare:

Grupa I: Opere de artă;

Grupa II: Material şi aplicaţiuni ale artelor libere;

Grupa III: Mobile şi obiecte destinate locuinţelor;

Grupa IV: Vestminte, ţesături şi alte obiecte de îmbrăcăminte;

Grupa V: Produsele industriei extractive — lucrate şi brute;

Grupa VI: Instrumente şi procedee întrebuinţate de meserii;

Grupa VII: Alimente proaspete şi conservate;

Grupa VIII: Produse vii şi specimene din agricultură;

Grupa IX: Aceleaşi din horticultură;

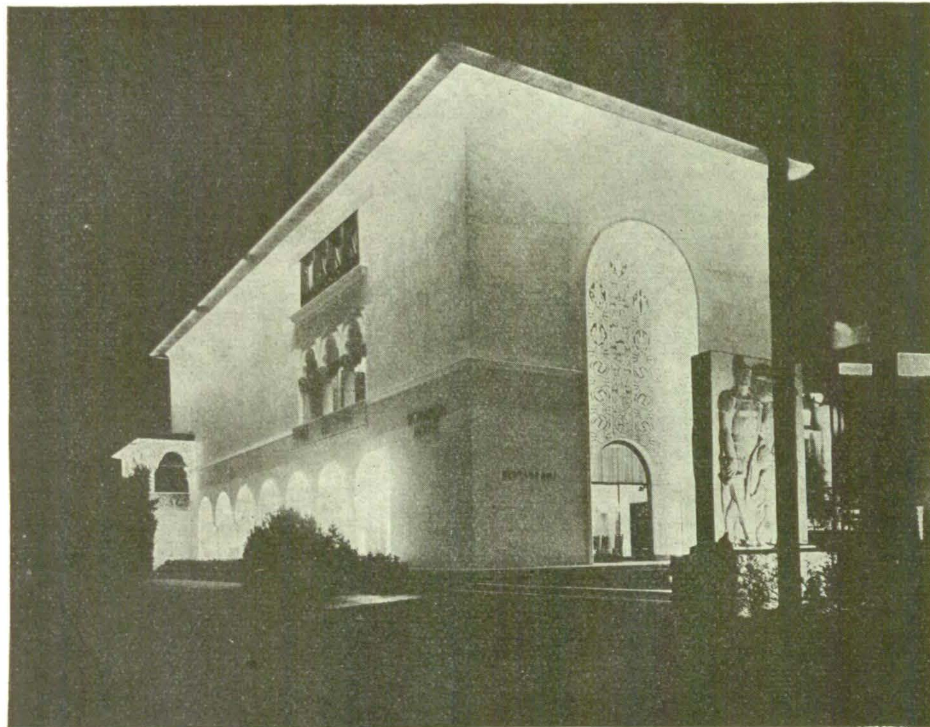
Grupa X: Obiecte special expuse în vederea îmbunătăţirii condiţiunilor fizice şi morale ale populaţiei.

Relevăm că, deşi pe atunci «eminamente agricolă», România nu expunea totuşi produse din grupele VIII şi IX. Comitetul de organizare al secţiunei române se compunea din: Alexandru Odobescu, comisar general, locotenent-colonel Alexandri, fratele poetului, comisar-delegat la Paris, principele George M. Suţu, comisar-ajutor la Iaşi, Petre S. Aurelian, comisar-ajutor la Bucureşti, George Steriadi, secretar şi A. Bodri, arhitect.

In grupa I se expuneau operele lui N. Grigorescu şi ale altor 4 pictori; în grupa II, colecţiuni frumoase luate din Muzeul de Istorie Naturală; în grupa III, scoarţe frumoase şi piese de olărie, toate provenite din industria ţărănească; în grupa IV, ţesături de bumbac, lână, mătase şi postavuri provenite dela fabrica din Neamţ, fundată în 1853 de Mihail Kogălniceanu; în grupa V, produsele brute ale subsolului şi solului: marmoră, cărbuni de pământ, petrol, minerale, chihlimbar, lemne, blănuri, lână, in, cânepă, miere, ceară, tutun, uleiuri, ape minerale, piei tăbăcite, cu un cuvânt tot ce ţara avea în mai mare cantitate; în grupa VI, câteva instrumente agricole, o miniatură de gospodărie ţărănească, în grupa VII, toate produsele agricole şi alimentare proaspete şi conservate; iar în grupa X, o colecţie completă de costume naţionale.

In «Paris Guide», D. Kaempfen, pe atunci director al muzeului Louvre, scria relativ la participarea noastră: «... Rome, singulier hasard, regarde la Roumanie, qui lui a emprunté son nom, mais qui ne lui a pas pris ses magnificences et ses delicatesses. Une exposition presque sauvage, rudes fourrures, des échantillons empaillés de la faune des bois et des montagnes, des vêtements d'hommes en peaux brodés, des laines de couleurs diverses, vives et tranchées, quelques robes de femmes où déjà l'on pressent l'Orient, et c'est tout»...

«România n'a luat nici un premiu din cele mari, din cauza comitetului ei, care a servit-o rău. Nimeni

CASA ROMÂNEASCĂ
la Expoziția Internațională dela New-York din 1939

din bugetul general până la 351.092 lei.

In scopul unei mai bune selecțiuni, obiectele — înainte de a fi expediate la Viena — au fost expuse, în luna Martie 1873, în saloanele hotelului Herdan (azi hotel Boulevard). După ce au fost supuse examinării juriului « opiniei publice românești », ele au fost expediate la Viena.

Intrucât spațiul de 655 m.p. ce ni se pusese la dispoziție era mult prea mare față de obiectele sosite, noul comisar al secțiunii românești, g-lul D. Emanuel Crețulescu, ceru încă un stoc de produse cari au și fost trimise după o prea labilă examinare. Suma totală a obiectelor cumpărate pentru expoziție ajunsese la 31.657 lei.

Produsele celor 1498 de participanți fuseseră transportate, instalate și supravegheate pe spezele guvernului țării.

dintre români n'a dobândit vreun grad din Legiunea de Onoare, în această mare sărbătoare și răsplătire a muncii. Toate țările figurau în lista decoraților, de aproape 500 de cavaleri, numai România nu este între dânsele, cu toate că și ea a venit la expoziție, cu toate că și ea are producători aleși și cu toate că a cheltuit din tezaurul public peste un milion lei... », scria cu tristețe Ion Ionescu dela Brad [1]).

Intr'adevăr nu dobândise distincțiunile pe care le merita, deoarece produsele expuse sosiră prea târziu, când cea mai mare parte dintre juriile claselor își sfârșiseră lucrările. Cu toate acestea ni se acordaseră trei medalii de aur, nouă de argint, 35 de bronz și 38 de mențiuni onorabile.

Expoziția internațională dela Viena din 1873

In 1873, fiind invitată de către organizatorii Expoziției Internaționale dela Viena, România participă într'un cadru mai restrâns decât acel dela Paris, producând cu toate acestea o impresie mult mai bună.

Se relevă valoarea produselor agricole și frumusețea lor excepțională.

Comitetul expoziției, compus din Cezar Bolliac, P. S. Aurelian, C. D. Atanasiu, și alții, în frunte cu Gr. Bengescu, numit comisar general, își începuse activitatea încă dela 1872, adunând, colectând și cumpărând mai ales obiecte industriale.

In vederea cheltuelilor se votase o lege prin care se înscria în bugetele anilor 1872 și 1873 suma de lei 206.150, sporită mai târziu prin credite suplimentare

[1]) Ion Ionescu dela Brad. Agricultura franceză la Expoziția Universală din 1867, pag. 63—65.

Situată între pavilionul presei și pavilionul industriei austriace, secțiunea română s'a bucurat de un succes deosebit.

« ... România va atinge scopul adevărat ce-și propun toate țările cari iau parte la asemenea concursuri internaționale și care este, cred, — scria în darea de seamă comisarul român, — de a face mai întâi cunoscute străinilor, bogățiile și resursele de care dispun fiecare dintr'însele, pentru a atrage capitalurile indispensabile la desvoltarea comerțului și a industriei, și apoi a dobândi prin studii serioase și variate, elementele necesare pentru a putea fi puse în pozițiunea de a profita de toate binefacerile civilizațiunii moderne... »

Intr'adevăr, din acel an și în urma acestei participări reușite, capitalurile străine vin către România, ale cărei nevoi financiare crescuseră prin investițiunile pentru construirea rețelii de cale ferată și punerea bazei unor industrii până atunci inexistente.

Din cei 1498 de participanți au fost recompensați 237, astfel: o medalie de aur, 10 medalii de progres, 57 medalii de merit, 8 medalii de bun gust, 147 mențiuni onorabile și 7 medalii de colaboratori. Expoziția vieneză era împărțită în 26 grupe. In juriile internaționale, noi am avut un singur jurat, în grupa II, pe economistul român Petre S. Aurelian.

Expoziția internațională dela Paris, din 1889

Regatul, aflat în perioada marilor prefaceri economice, este a treia oară invitat de Franța pentru a participa la expoziția din 1889.

PAVILIONUL ROMÂNIEI
la Expoziția Internațională dela New-York din 1939

Deși guvernul era gata să decline invitația la grandioasa competițiune ce se anunța, totuși din îndemnul scris și verbal al bunului român Dimitrie Butculescu se constitue un comitet național, compus din 165 de persoane, reprezentând corpurile legiuitoare, industria, comerțul, publicistica și alte ramuri de activitate. Președinte al comitetului este ales prințul George Bibescu care își luă sarcina de a organiza secțiunea românească. Se constituiră comitete județene la Bârlad, Câmpulung, Craiova, Iași, Turnu Măgurele și Vaslui, iar comitetul național din București se împărți în 7 secțiuni, corespunzând produselor ce aveau să fie expuse. Pe lângă acestea mai funcționa o comisiune permanentă pentru recepționarea obiectelor, și o comisiune a loteriei și o comisiune a contenciosului.

Pentru acoperirea cheltuelilor, guvernul român acordă o subvenție de 200.000 lei și dreptul de a se institui o loterie cu un capital de 300.000 lei.

Administrația expoziției franceze pusese la dispoziția României 1146 mp dintre cari 416 în galeria produselor industriale, 240 mp pentru restaurantul național, 400 mp în galeria agriculturii și 90 mp în Palatul artelor frumoase.

Expozanții în număr de 732 erau repartizați pe grupe după cum urmează:

20 în grupa I-a — Artele frumoase;

46 în grupa II-a — Educațiune și învățământ, literatură;

71 în grupa III-a — Mobilier și accesorii;

339 în grupa IV-a — Țesături, îmbrăcăminte și accesorii;

65 în grupa V-a — Industriile extractive, produse brute și lucrate;

37 în grupa VI-a — Unelte și procedeuri pentru industriile mecanice;

150 în grupa VII-a — Produse alimentare;

4 în grupa VIII-a — Agricultura, viticultura, sericicultura.

Participarea României la Expoziția Universală din 1889 a realizat un beneficiu net de cca 60—62.000 lei. In afară de succesul material, am avut și un răsunător succes moral, Dintre cei 736 expozanți au obținut distincțiuni 271, și anume: 2 mari premii, 26 medalii de aur, 63 medalii de argint, 73 medalii de bronz, 107 mențiuni onorabile. In juriile internaționale care au decernat premiile au fost și 14 membri români.

La această expoziție «...succesul României nu se mărginise numai la simpatiile ce provocase, nici la recompensele ce obținuse, i se mai rezerva și un alt omagiu, cu osebire simțitor pentru dânsa, căci atingea interesul său cel mai de căpetenie: agricultura... » — scrie prințul Bibescu în raportul său asupra expoziției, în 1890. Și avea dreptate, căci, într'adevăr,

GRUP SIMBOLIC DE C. MEDREA
LA EXPOZIȚIA INTERNAȚIONALĂ DELA NEW-YORK DIN 1939

ce satisfacţie mai mare putea dobândi România decât aceea pe care i-o acordă Congresul Internaţional de Grâne şi Făinuri, care proclamase superioritatea calităţii grânelor româneşti, apreciere ce se menţinu şi cu ocazia expoziţiilor dela Rotterdam şi Amsterdam, din 1899, unde grânele noastre obţinură cel mai mare preţ.

Aceste din urmă expoziţiuni fuseseră provocate chiar de guvernul nostru de atunci, căci criza provenită din răsboiul vamal cu Turcia ne închidea marele debuşeu al Orientului. Guvernul profitând atunci de linia maritimă Galaţi — Rotterdam, căuta debuşee în Olanda; în acest scop Const. Băicoianu fusese delegat să studieze chestiunea la faţa locului, studiu care avu ca efect deschiderea în anul 1899 la Rotterdam şi apoi la Amsterdam a două expoziţii de făinuri româneşti, cari au avut succes.

După ce am arătat măsura în care am participat la cele trei expoziţii din 1867, 1873 şi 1889, se cuvine a face o remarcă. Cercetând tabloul VI observăm că la participările pornite din iniţiativă oficială, am obţinut mai puţine recompense de cât atunci când am participat din iniţiativă privată.

Tab. VI — Participarea României la expoziţiile internaţionale din 1867, 1873 şi 1889.

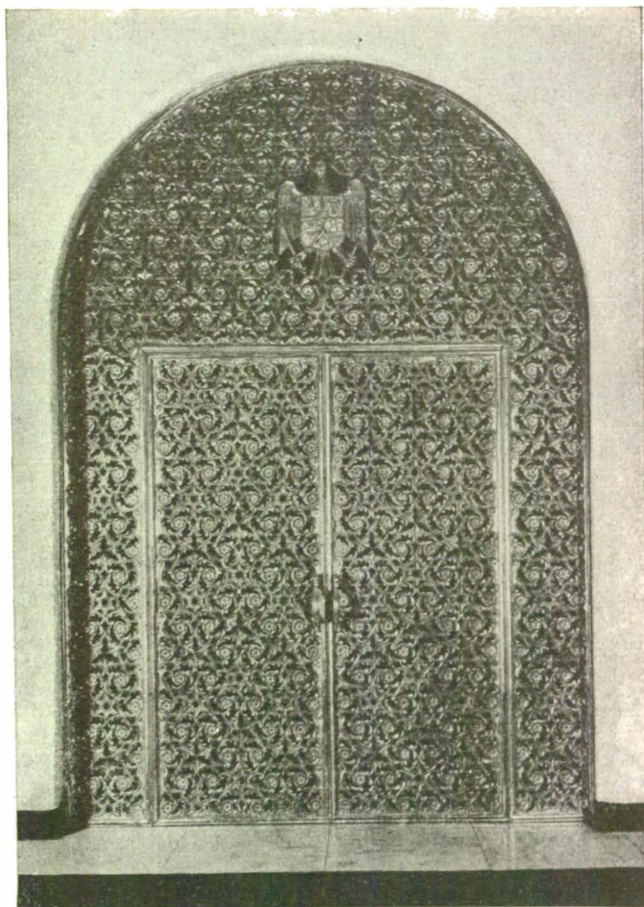
Anul (1)	Iniţiativă (2)	Expozanţi (3)	Suprafaţa (4)	Recompense (5)	Cheltueli: sume alocate din buget (6)
1867 . . .	oficială	1.062	—	85	592.262
1873 . . .	oficială	1.498	655	223	351.836
1889 . . .	privată	736	1.126	272	200.000

Expoziţia universală dela Paris, 1900

In urma invitaţiei guvernului francez, făcute în 1895, pentru a participa la marea expoziţie universală din anul 1900, guvernul român, după trecerea a trei ani, notifică adeziunea sa. In circulara pe care ministrul de atunci al Agriculturii, Industriei şi Comerţului o adresa ţării, se spunea: «... Guvernul ţării a primit invitaţia republicii franceze de a lua parte la expoziţia ce organizează la Paris pentru anul 1900. Acea expoziţie va fi un inventar documentat de tot ce au produs mai însemnat artele, ştiinţa şi activitatea economică din întreaga ţară în acest secol. Pe lângă că este o chestiune de cuviinţă internaţională de a răspunde la chemarea unei ţări amice, interese politice şi economice de întâiul ordin ne impuneau datoria de a participa la această expoziţie.

« In adevăr, puterea unui Stat nu stă numai în virtutea militară a cetăţenilor săi, ci în puterea lor de muncă, în forţele lor economice. Este vorba să dovedim că şi pe acest tărâm am făcut progrese însemnate decând am rămas stăpâni pe politica noastră comercială şi economică. E deci de datoria tuturor românilor să ne dea concursul lor patriotic, pentruca şi în această ocaziune, să mărim vaza României şi să întindem bunul ei renume.

« Pe lângă aceste consideraţiuni de ordine morală, sunt şi alte puncte de vedere, de care trebue să ne conducem în organizarea expoziţiei noastre.

POARTĂ DE METAL FĂURIT
a Casa Română dela New-York, 1939

« Vom expune după o metodă clară, toate produsele pe care le exportăm şi pe acelea ce am putea exporta, pentruca să putem nu numai păstra debuşeurile noastre de astăzi, ci să ne deschidem şi altele nouă.

« Vom trimite materiile noastre prime cu toate explicaţiile necesare pentru a atrage capitaluri străine în ţară, în marele folos şi al lor şi al nostru. Fără să avem pretenţia de a concura cu ţările înaintate în industrie, vom expune şi produsele fabricelor noastre însoţite de datele necesare, spre a arăta progresul repede ce am făcut şi în această privire dela promulgarea legii pentru încurajarea industriei. In înţelegere cu ministerul Instrucţiei Publice se va organiza partea aceea a expoziţiei noastre, care va avea de scop să arăte simţul artistic al poporului român, să facă cunoscut artele noastre şi mai ales să arate că, prin organizarea ce ne-am dat, am intrat pe calea unei mari desvoltări culturale ».

Şi ministrul îşi încheia apelul său cu cuvintele: « Izbânda expoziţiunei noastre va fi cinstea ţării ».

Dorinţa de afirmare a ţării era mare, căci România, dela ultima participare la expoziţii internaţionale până la 1900, făcuse mari progrese. Intr'adevăr, datorită tratatelor şi convenţiilor comerciale cu caracter protecţionist şi a numeroaselor avantagii izvorîte din legea pentru încurajarea industriei naţionale, se clădiseră numeroase fabrici cari se aflau în continuă prosperitate.

DOMNIȚĂ DE I. JALEA
pe scara de marmoră a Pavilionului României. New-York, 1939

capete de operă arhitectonice ce au făcut obiectul de admirație a este 50.000.000 vizitatori, câți s'au perindat pe celebra stradă a Națiunilor.

Din juriile internaționale care aveau să decearnă recompensele, făceau parte 17 membri români, hotărîți să apere interesele țării. Din cei 2.146 de expozanți au obținut recompense un număr de 1.091, dintre cari 47 premii mari, 227 medalii de aur, 354 medalii de argint, 314 medalii de bronz și 149 mențiuni onorabile.

«Agenția Oficială Română» de pe lângă comisariatul general al expoziției înregistra zilnic cereri informative făcute de către numeroși industriași și capitaliști străini ce se interesau deaproape de pădurile, minele și petrolul, precum și, mai ales, de legile economice care guvernau țara.

Expoziția universală dela Liège, 1905

Cinci ani mai târziu, are loc la Liège o expoziție universală. Din lipsa unor date precise, ne vom mărgini să arătăm că printre alte realizări la acea expoziție, s'a construit un pavilion român în care erau expuse mostre de petrol și derivate. Constantin Mille vizitând acea expoziție, scria în ale sale Letopisețiì: ... « Dealtfel are un singur avantaj: e așezat lângă linia tramvaiului care duce la expoziție, trece pe lângă el, astfel că lumea se mărginește să știe că există un pavilion român, și e foarte bine că se întâmplă astfel, căci ce voiți să vadă vizitatorul când acolo nu există decât sticle cu uleiuri, minerale, hărți, etc. Or fi, poate, și câțiva care să se intereseze de petrol. Pentru aceștia însă nu era nevoie de o secțiune aparte românească, ci s'ar fi putut perfect plasa pocalele și hărțile noastre în expoziția generală de petrol. Zic aceasta, fiindcă lumea nu știe că acest pavilion este special, pentru petrol, îl socoate din nenorocire ca românesc — și, făcând comparațiune cu cel bulgăresc, cu cel sârbesc, cu cel muntenegrean, noi apărem într'o stare de vădită inferioritate, și aceasta din vina noastră ».

Pentru asigurarea succesului se luară măsuri energice, în vederea pregătirii materialului expozabil. Prin legea din 28 Martie 1898, Ministerul Agriculturii, Comerțului și Industriei fusese autorizat să cheltuiască, în vederea acestei pregătiri până la concurența sumei de 300.000 lei. Comisarul expoziției a fost numit Petre Poni. Prin jurnalul din 4 Martie 1899, se autoriză Ministerul Agriculturii, Industriei și Comerțului să prezinte un proiect de lege, pentru sporirea cu încă 600.000 lei a fondului destinat pentru cheltuelile expoziției.

Căzând guvernul, Petre Poni își dă demisia, iar după o neizbutită încercare de a se încredința postul de comisar general lui George Bibescu, fu numit Dimitrie C. Ollănescu.

României i se acordase o suprafață de 2.955 mp, produsele ei fiind expuse în 12 locuri deosebite, pentru fiecare grupare făcându-se instalațiuni independente, în stilul și caracterul național. Pe lângă această suprafață România mai poseda un teren pe care au fost construite două pavilioane, adevărate

Expozițiile universale dela Milano (1906) și Roma (1911)

Un an mai târziu, în 1906, România participă la expoziția universală dela Milano, asupra căreia ne lipsește literatura necesară.

In anul 1911, Italia sărbătorindu-și semicentenarul unirii sale prin două mari expoziții internaționale

cari au avut loc una la Roma şi cealaltă la Turin, România a participat la expoziţia din Roma cu o secţiune arheologică şi una etnografică.

Comitetul român, al cărui comisar era Constantin Nanu, a luat hotărîrea de a da pavilionului românesc forma unei case ţărăneşti. Participarea ţării cât şi felul cum s'a decorat pavilionul a stârnit admiraţia tuturor celor ce l-au vizitat.

Expoziţia Internaţională a Cooperaţiei dela Gand, 1924

In 1924, România este invitată să participe la Expoziţia Internaţională a Cooperaţiei dela Gand. Au fost expuse produsele cooperaţiei româneşti: diferite varietăţi de cereale, obiecte din industria casnică, din industria forestieră, toate producând multă admiraţie şi în special mobilele din lemn, sculpate în stil românesc, apoi ţesăturile, cojoacele şi chilimurile naţionale. Presa cooperatistă belgiană şi străină a subliniat în dările de seamă desăvârşitul gust cu care fusese organizat pavilionul românesc. In această mare manifestaţie internaţională am avut satisfacţia să constatăm că — după părerea unanim împărtăşită — unul din cele mai bine organizate pavilioane a fost cel românesc.

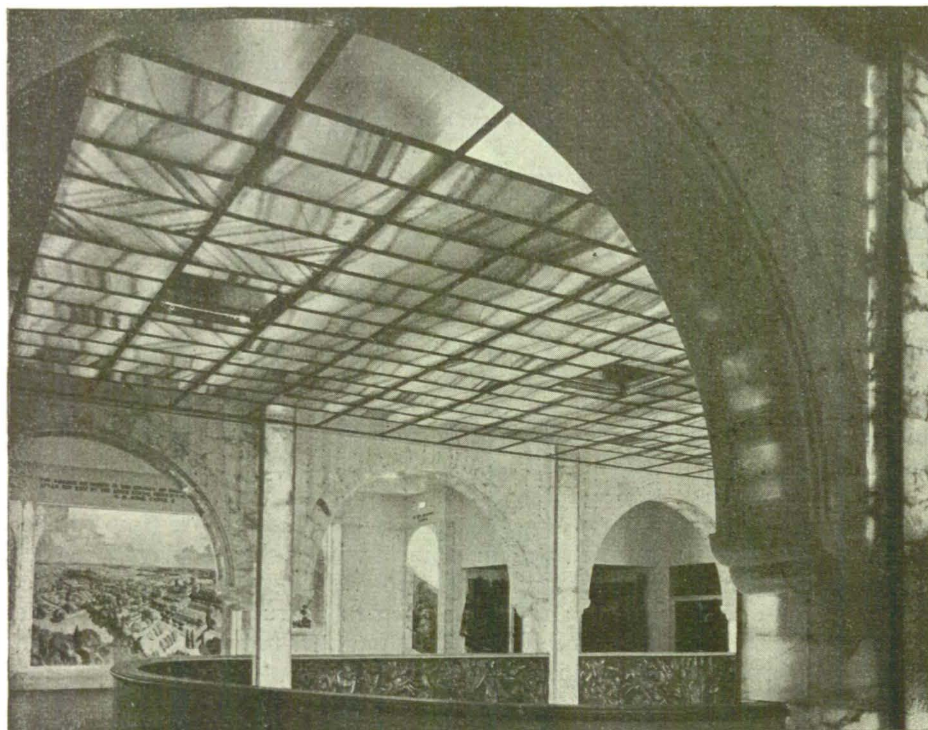
Expoziţia internaţională dela Filadelfia din 1926

In 1926 Statele Unite, cu ocazia celei de a 150-a aniversări de la independenţă, invită toate naţiunile să participe, la expoziţia internaţională dela Filadelfia, vrând prin aceasta să dea evenimentului o semnificaţie universală.

Prin legea din 23 Martie 1926, guvernul român votă un credit de 100.000 dolari în vederea lucrărilor de participare la această expoziţie. Deşi se închiriase terenul destinat secţiunii româneşti, deşi se începuseră lucrările, după câteva luni, Consiliul de Miniştri decise ca Statul să nu mai participe. Revocarea fusese motivată de lipsa de fonduri, cu toate că, zice-se, se şi cheltuiseră între timp 100.000 dolari, pentru primele lucrări. E de relevat, că deşi un filoromân Nelson Wilson voia să contribue cu câteva milioane pentru înfrumuseţarea expoziţiei româneşti la Filadelfia, iar românul transilvănean Marian, încetăţenit în America, dorind să arate

FRIZA DE METAL BĂTUT
Infăţişând scene din istoria ţării, de Mac Constantinescu — In hall-ul Pavilionului României, New-York 1939

PLAFONUL DE LESPEZI DE SARE
al Pavilionului României, New-York 1939

felul de trai al ţăranilor în cadrul unui sat ardelean, voia să construiască un sat în miniatură, pentru care punea la dispoziţie 18 milioane lei, totuşi ambele propuneri fură refuzate, cea din urmă pe motivul că Marian cerea în schimbul însemnatei contribuţii să i se confere titlul de comisar onorific al expoziţiei româneşti. Cerea o slabă satisfacţie legitimă, de altfel, care totuşi nu a fost luată în consideraţie...

Astfel România a pierdut una din cele mai favorabile ocazii de a se afirma tocmai într'un moment când Ungaria şi Rusia, fără nici un fel de scrupule financiare, s'au manifestat în chip remarcabil, făcând la aceea competiţiune internaţională o propagandă naţională foarte bine susţinută. Numai datorită iniţiativei părintelui Mureşan şi a soţiei sale, s'a organizat în clădirea Mount Vernon House a asociaţiei Y.M.C.A. o mică secţie românească în care fuseseră expuse vreo 300 de costume şi diferite alte ţesături.

Expoziţia Internaţională a Industriei Extractive dela Fiume, 1928

In anul 1928, are loc la Fiume a IV-a Expoziţie Internaţională a Industriei Extractive. Guvernul nostru dându-şi seama de importanţa capitală a portului Fiume ca centru pentru schimburile comerciale între Orient şi Occident, hotărăşte participarea României.

Direcţia Generală a Minelor din Ministerul de Industrie şi Comerţ a fost însărcinată să îngrijească de organizarea secţiunii româneşti.

Secţiunea organizată într'o mare şi frumoasă sală, unde în vitrine bogate erau expuse tot felul de mostre, a atras o mulţime de vizitatori. Pentru o mai bună documentare, în afară de mostre, erau expuse şi numeroase fotografii, hărţi geografice şi diagrame care au contribuit să dea o imagine apropiată de realitate a bogăţiilor subsolului României.

In scop de propagandă s'au distribuit numeroase broşuri publicate de Direcţia Minelor şi de Institutul de Statistică precum şi diverse anuare şi statistici ale comerţului exterior al României.

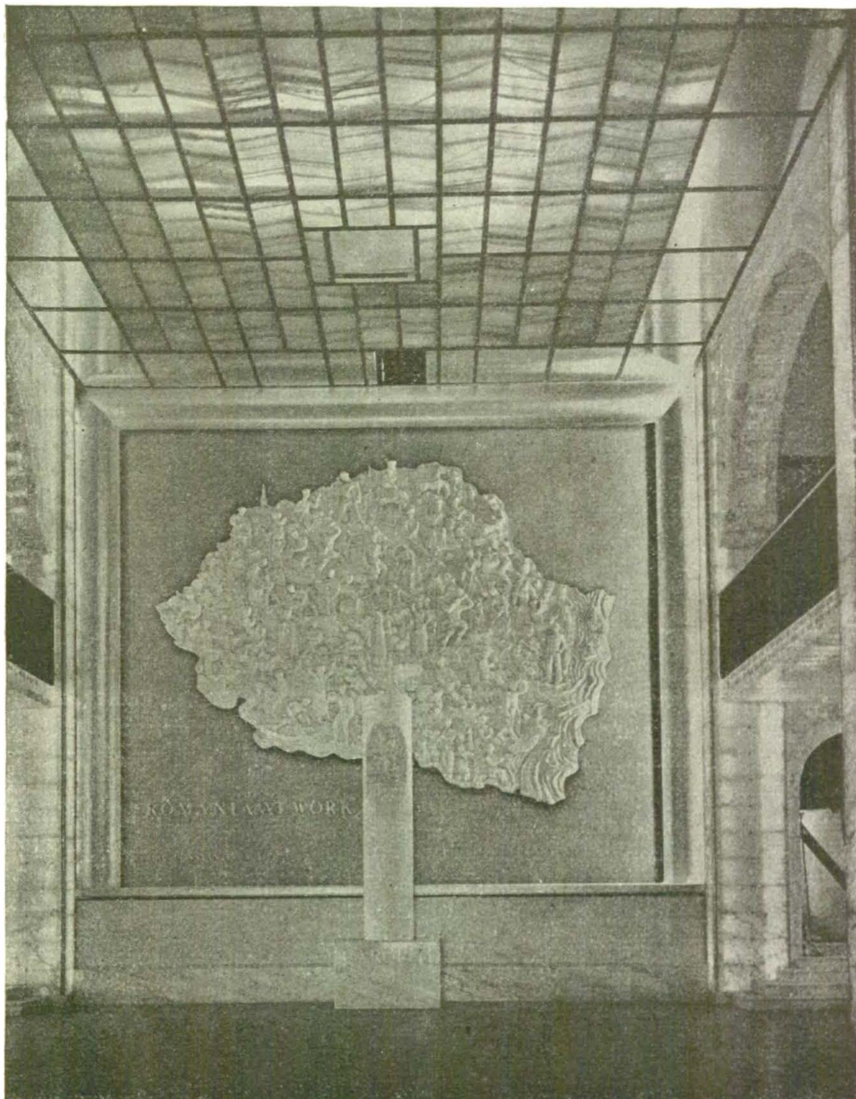
Participarea noastră a înregistrat un succes deplin, subliniat de presa italiană şi a atras atenţia capitaliştilor străini asupra bogăţiilor noastre naturale.

Expoziţia Internaţională dela Barcelona, 1929

In anul 1929, are loc marea Expoziţie Internaţională dela Barcelona, la care, în urma invitaţiei guvernului spaniol, participă şi România.

HALL-UL PAVILIONULUI ROMÂNIEI
la Expoziţia Internaţională dela New-York din 1939

« ROMÂNIA LA LUCRU »
Compoziţie simbolică de Mac Constantinescu în Pavilionul României. New-York, 1939

Pavilionul român avea produsele grupate în două părţi: de o parte arta şi cultura, iar de alta economia naţională. Prima grupă, împărţită în 8 secţiuni, cuprindea pictura, sculptura, teatrul, ştiinţele, etnografia ş. a.; a doua, organizată de un comitet ce lucra sub supravegherea directă a ministrului Industriei şi Comerţului de atunci, era compusă din 7 secţii, anume: minele, pădurile, agricultura, industria, şcoalele profesionale, industria casnică şi sporturile.

Şovăiala caracteristică participărilor noastre s'a vădit şi de data aceasta. Astfel, comisarul pavilionului discută încă, la 17 Aprilie, asupra condiţiunilor de amenajare ale pavilionului român la expoziţia Barcelonei, adică tocmai cu o lună de zile înainte de deschiderea oficială a expoziţiei care a avut loc la 19 Mai 1929. Iar inaugurarea oficială a pavilionului naţional, din pricina întârzierii lucrărilor, s'a făcut abia cu puţin timp înaintea închiderii expoziţiei.

Materialul lemnos necesar pavilionului a fost lucrat în ţară şi încărcat în 12 vagoane, iar cu alte 4 vagoane au fost transportate obiectele expozabile. Se luase hotărîrea ca pavilionul să fie construit în stil naţional şi din material lemnos, pentru a se face propagandă cu deosebire în Spania, comerţului nostru exterior de lemnărie. Tendinţa era de a înfrânge concurenţa altor state, cărora urma să le luăm locul.

Comisiunea împuternicită să decearnă recompensele pavilioanelor naţionale ale Expoziţiei, scria în raportul ei următoarele despre pavilionul României:

« L'intérieur donne une idée complète de l'histoire, de l'art et des richesses du pays, dans un cadre dont la conception unitaire s'accompagne du souci d'une présentation artistique ».

Juriile au decernat României 211 diplome, împărţite la 230 de expozanţi, 62 grands prix, 51 diplome de onoare, 49 de aur, ş. a.

După terminarea expoziţiei — Decemvrie 1929 — pavilionul care ocupase în incinta expoziţiei suprafaţa de 400 mp, a fost vândut pe 15.000 pesetas (circa 450.000 lei) Deputaţiunei Catalane, spre a fi reconstruit în munţi şi folosit drept casă de adăpost.

Asupra gestiunii financiare nu putem preciza altceva decât că participarea costa 16.000.000 lei, din care 3.500.000 reprezentau costul pavilionului şi 4.000.000 transportul pavilionului şi al obiectelor expuse.

Expoziţiile din Japonia, 1931 şi 1933

In anul 1931 România a participat la expoziţia dela Yokohama deschisă în cursul lunei Octomvrie.

Doi ani mai târziu, în August 1933, România participă la Expoziţia Internaţională a Femeei dela Tokio. Standurile decorate în stil naţional cuprindeau obiecte de artă, ţesături naţionale, fotografii, hărţi şi publicaţiuni. Succesul moral al acestei expoziţii a fost deplin.

Expoziţia universală din Bruxelles, 1935

In anul 1935, România a participat la Expoziţia Universală din Bruxelles. Manifestarea, la care au participat 30 de naţiuni, a întrecut cu mult, prin grandoarea ei, cadrul precedentei expoziţii din 1910, când participaseră numai 15 naţiuni, şi a atras atenţia lumii întregi.

Trecând prin mari greutăţi financiare, Belgia a reuşit totuşi, cu ajutorul unei armate de peste

DIORAME ÎN SALA SATULUI ROMÂNESC
din Pavilionul României. New-York, 1939

20.000 de lucrători și cu concursul marilor întreprinderi industriale, să ridice 140 de pavilioane și de clădiri ce ocupau 15.000 de ari.

Această expoziție, despre care s'a afirmat că « inaugurează o nouă eră de artă, cultură și civilizație universală », era așezată lângă parcul regal din Laacken, într'un pitoresc cadru natural.

Pavilionul nostru, în stil național, așezat în mijlocul unei grădini înflorite, era împărțit în mai multe secțiuni. Astfel, în hall, erau prezentate în vitrine comori de artă religioasă din bisericile și mânăstirile românești. In sala de onoare erau expuse tablouri din cele mai renumite, ilustrând școalele și tendințele artistice manifestate în ultimii 50 de ani în România.

Aripa dreaptă conținea secția etnografică, reprezentată prin admirabile costume și covoare românești. Mai departe, în altă sală erau înfățișate progresele artei grafice, precum și activitatea culturală a Fundațiilor Regale. In fine, în a treia sală erau prezentate fotografii, diagrame și diapozitive privind turismul național.

Aripa stângă consacrată activității economice înfățișa agricultura pe o suprafață de 25 m.p. Aci erau expuse produsele vegetale, naturale și fabricate, produsele C.A.M. etc. Urmau apoi produsele animale, vinurile și însfârșit, în planșe artistic executate, se evidențiau: locul României în exportul mondial de produse agricole, repartiția terenurilor agricole pe categorii de folosință, locul României în comerțul general de export, comerțul exterior de produse animale ale țării etc. Tot în această secțiune erau expuse diferite pocaluri cu petrol, hărți, diagrame și cartograme, toate învederând însemnătatea economică pentru țară, a acestei bogății naturale.

Cheltuelile făcute pentru această expoziție s'au ridicat la cifra de 8 milioane lei.

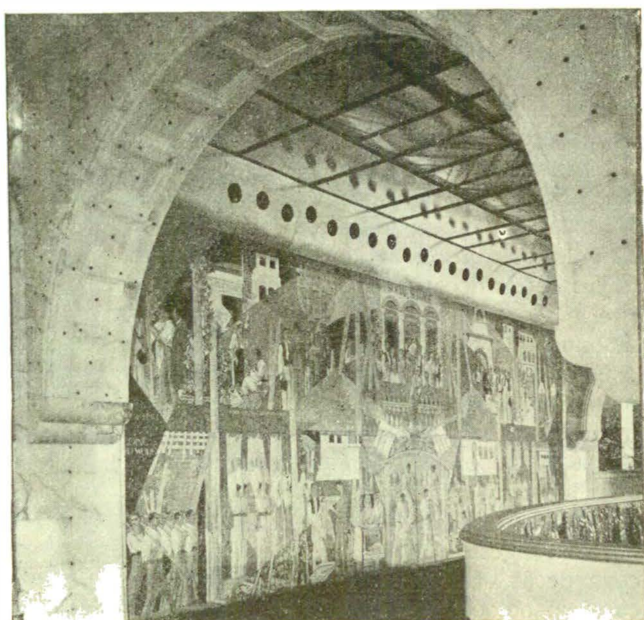
Expoziția Internațională dela Paris din 1937

Parisul luase hotărîrea, încă din 1932, să organizeze prin Société des Artistes Décorateurs o « expoziție a civilizației », după numirea pe care i-o dase raportorul Touront, în Senatul francez.

Suprafața aleasă era de 100 hectare, dispusă în formă de cruce arcuită către Palatul Trocadero. Pe această suprafață, trebuiau să se înalțe în mai puțin de un an pavilioanele a 40 de state, invitate în mod oficial.

Expoziția era o manifestare de publicitate pentru fiecare stat și un prilej de propagandă generală. Ea ilustra toate confuziile și contradicțiile timpului: contrastul dintre naționalismul totalitar și tendințele extreme ale democrației; contrastul pozitivismului științific exprimat de tehnica agricolă, industrială și comercială, față de misticismul contemporan; în fine, ea ilustra contradicția între feeria operelor pașnice năzuind spre o apologie a păcii și amenințarea unui răsboiu în pregătire.

Situația terenului atribuit României fusese fericit aleasă. Incadrată de pavilioanele Germaniei, U.R.S.S.-ului, Egiptului, Palestinei, Ungariei și ducatului de Luxemburg, pavilionul românesc era situat în apropiere imediată de nouile basinuri ale Trocadero-ului.

MUNCA TINERETULUI
frescе în hall-ul Pavilionului României. New-York, 1939

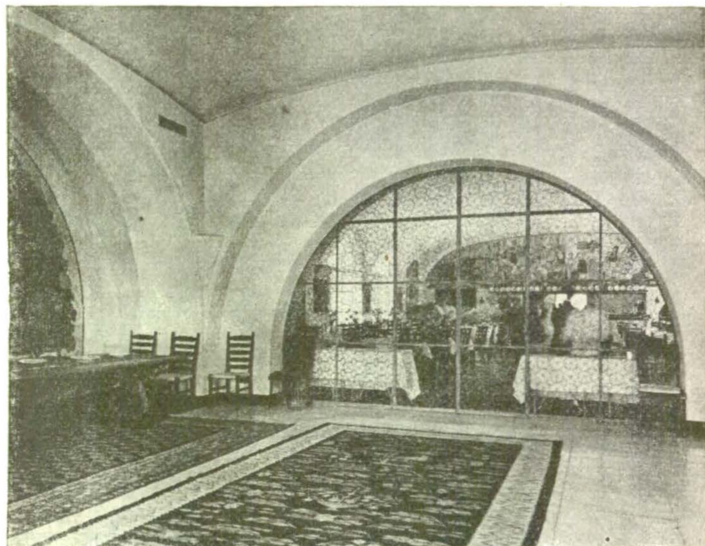
ale căror fântâni ţâşnitoare, iluminate seara, dădeau priveliştei un farmec special.

Pavilionul, construit după planurile arhitectului *Duiliu Marcu* şi indicaţiile comisarului general, profesorul *D. Gusti*, ilustra situaţia României contemporane. Ţinând seamă de spaţiul disponibil, cât şi de cerinţele practice, dar şi estetice, stilul modernist era completat şi armonizat cu motivele caracteristice artei româneşti. Construcţia pavilionului, sobră ca stil, avea o faţadă în arcade, intrarea principală fiind încadrată de un cerc înalt de 22 metri. Faţada era îmbrăcată în marmoră de Ruşchiţa, sălile exterioare şi împrejurimile întregului pavilion fiind semănate cu flori şi verdeaţă, ceea ce constituia un decor, încântător. Grădina era decorată cu câteva bassoreliefuri : « Romanii » de I. Basarab, « Dacii » de d-na Margareta Cosăceanu, « Naşterea poporului român » de Paul Scorţescu ca şi cu studiile d-nei Miliţa Pătraşcu. Sub arcadele dela intrare, două lucrări în mozaic ale d-nei Nora Steriade ilustrau concepţia populară românească reprezentând legenda raiului şi a iadului, din basmul cu Ileana Cosânzeana.

Cuprinsul pavilionului. Planul de organizare al pavilionului avea ca punct de plecare situaţia României contemporane, vădind prin realismul avântat şi îndrăzneţ epoca de prefaceri în care se afla România.

Hall-ul de onoare, cu pereţi de alabastru şi onix avea o cupolă sprijinită de marmoră.

In subsol, se aflau două secţiuni: într'una se făcea prezentarea generală a ţării, sub raportul frumuseţilor naturale, în cealaltă era prezentată vânătoarea. Această ultimă secţiune, cuprindea 12 grupe de diorame reprezentând fauna românească. Fiecare animal era încadrat în mediul său natural. Lumina, prin jocurile ei, realiza atmosfera viziuniilor vânătoreşti. Pentru executarea acestor lucrări fuseseră folosiţi 6 pictori, dintre cari 3 cu reputaţie europeană. Materialele acestei secţiuni, fuseseră transportate din ţară în 4 vagoane. Impresionanta dioramă a Deltei, era lungă de 16 metri, înaltă de 3 metri şi adâncă de 4 metri.

INTERIOR ÎN CASA ROMÂNEASCĂ
a Expoziţia Internaţională dela New-York din 1939

RESTAURANTUL DIN CASA ROMÂNEASCĂ. NEW-YORK, 1939

La parter se afla sala cea mare a Expoziţiei al cărei plafon era lucrat din lespezi de sare bine armonizate ca desen şi coloare, sprijinit pe 4 coloane făcute din acelaşi material. Seara, plafonul şi pereţii erau luminaţi realizând efecte e traordinare. Aci avuţiile industriei româneşti erau prezentate de artiştii P. Grant şi Mac Constantinescu în chip cu totul original, combinându-se tehnica modernă a fotomontajului cu tehnica diagramei statistice.

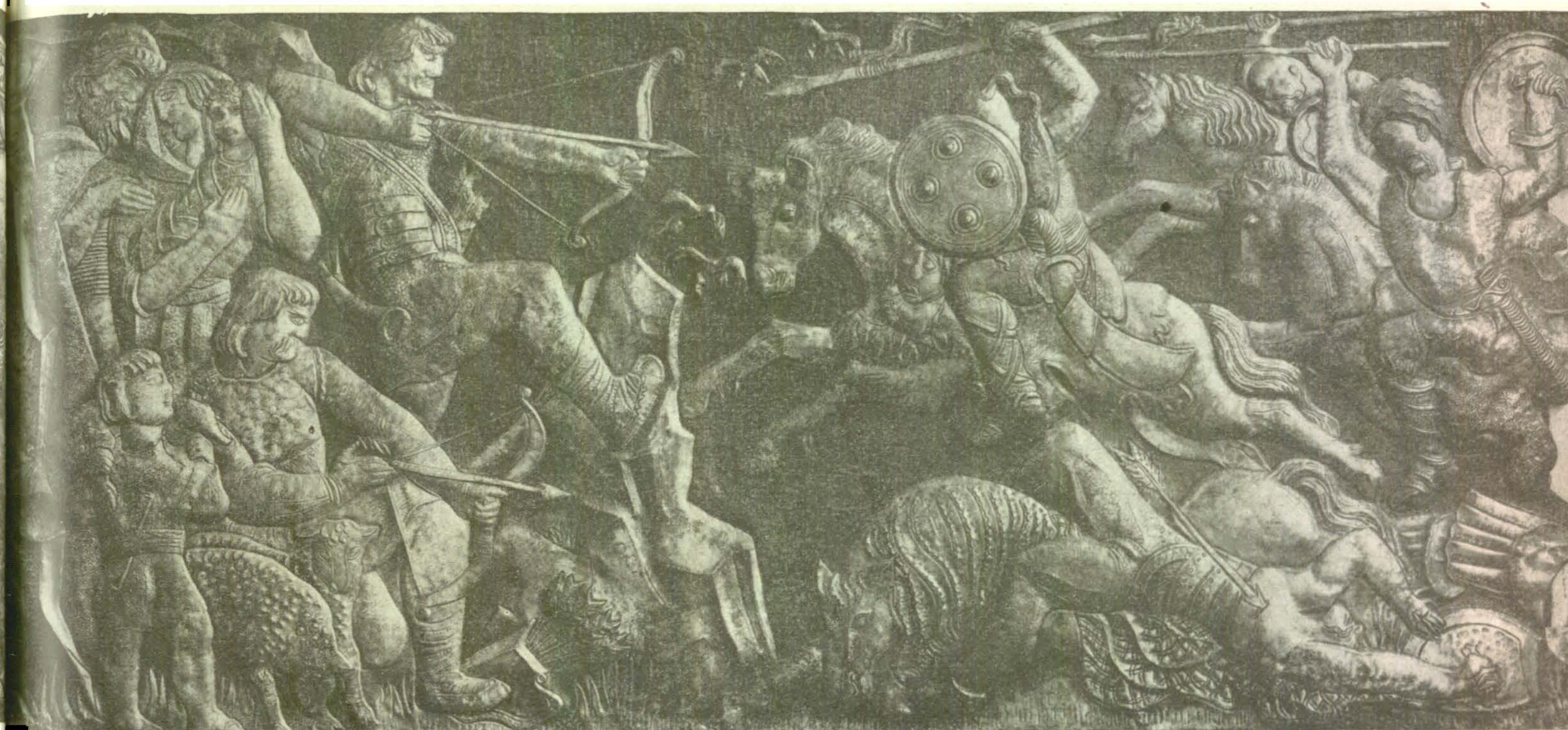
Erau exprimate acolo efortul spiritului şi al braţelor şi grandoarea rezultatelor obţinute. Pe doi pereţi, lungi de 20 de metri, se desfăşura procesul producţiei industriale. Proiecţiuni cinematografice şi alte realizări mecano-tehnice completau aceste panouri. Petrolul fluid curgea prin tuburi de sticlă.

Bogăţiile agricole, ale subsolului şi industriilor erau înfăţişate în hărţi stilizate decorativ. O ingenioasă hartă scotea succesiv în relief, prin suprapuneri de becuri şi tuburi luminoase, întinsa reţea a comunicaţiilor.

In fundul sălii, harta României realizată de profesorul - inginer Leonida, înfăţişa, prin efecte de lumină, aspectele fizice şi economice ale ţării. Prin cele aproape 10.000 de becuri, erau marcate centrele agricole, industriale, petrolifere, carbonifere, etc. Prin colori luminos proiectate erau învederate culturile din anumite regiuni şi bogăţiile solului şi subsolului.

La etaj, erau expuse realizările Oficiului de Educaţie a Tineretului, ale instrucţiei premilitare, activitatea Institutului Social Român, activitatea Fundaţiei « Principele Carol », etc. In mijlocul sălii, cu

FRAGMENTE DIN FRIZA ISTORICĂ ÎN ARAMĂ BĂTUTĂ DE MAC CONSTANTINESCU
In pavilionul României dela Expoziţia Internaţională din New-York, 1939

suprafaţa de 100 mp., o mare hartă a ţării lucrată în alabastru de sculptorii Mazilescu şi Negrulea, aşezată pe un piedestal de cristal, arăta centrele premilitare. Din sala Oficiului de Educaţie a Tineretului se trecea în hall-ul Fundaţiilor Regale. Pe pereţii acestui larg coridor erau expuse vitralii, reprezentând programele şi realizările Fundaţiilor Regale. Pe coloanele acestui coridor erau ilustrate în frescă, vechi ctitorii şi figurile voievozilor şi regilor ţării, realizate de pictoriţa Magda Iorga.

Etajul al II-lea era consacrat artelor plastice naţionale. Figurau în această expoziţie opere reprezentative de pictorii Costin Petrescu, Dan Băjenaru, Lucia Demetriade-Bălăcescu, H. Catargi, A. Ciupe, N. Dărăscu, M. Enea, L. Grigorescu, M. Iancu, Ion Iorgulescu, Iser, Maxy, A. Moscu, S. Mützner, Th. Pallady, G. Pătraşcu, E. Popea, St. Popescu, V. Popescu, C. Ressu, Al. Steriade, Teodorescu-Sion, N. Tonitza, şi sculptorii D. Anastasescu, Baraski, Margareta Cosăceanu, O. Han, I. Jalea, C. şi S. Medrea, M. Pătraşcu, F. Storck şi alţii.

Participarea României în pavilioanele colective ale expoziţiei. România a mai participat la decorarea marelui pavilion colectiv, a pavilionului locuinţei rurale, a pavilioanelor presei, comunicaţiilor, meseriilor, etc.

In pavilionul internaţional, pe o suprafaţă de aproape 800 mp., materialul expozabil al României era împărţit în câteva secţiuni, cele mai importante privind petrolul şi aurul. Prin diorame, grafice şi statistice sculptate în lemn, erau marcate bogăţiile ţării. Pe o hartă în relief, executată din pastă de sticlă, erau marcate izvoarele de petrol prin mici fântâni arteziene.

In secţiunea comunicaţiilor şi a turismului, erau diorame cu peisaje alese şi numeroase vederi din regiunile caracteristice ale României.

In secţia industriei casnice, organizate de Muzeul de Artă Naţională, atrăgea atenţiunea o troiţă din Vâlcea. Vitrine cuprinzătoare în care erau expuse costume, cioplituri în lemn, colecţii de ceramică înfăţişau arta noastră ţărănească.

In pavilionul locuinţei rurale, organizat sub auspiciile Ligii Naţiunilor, o serie de machete reuşite, arăta tipuri de case româneşti. Se vădea astfel arhitectura, împărţirea lor interioară, obiectele principale şi rostul lor în gospodăria sătească.

In pavilionul presei, între Germania şi Iugoslavia, era situată secţiunea românească organizată de Directiunea Presei. Aci erau expuse instructiv aspectele caracteristice ale presei româneşti contimporane, dela ziarele şi revistele periodice apărute în Capitală şi provincie până la numerele speciale ale marilor cotidiane.

In pavilionul comunicaţiilor, Direcţiunea C.F.R. ilustra prin hărţi, fotomontaje şi miniaturi, transporturile feroviare şi cele rutiere, realizate prin autobuzele aceleiaşi instituţii.

In pavilionul meseriilor, Uniunea Camerelor de Muncă expunea realizările cele mai caracteristice ale meseriaşilor români.

Restaurantul, construit din materiale româneşti cu meseriaşi trimişi din ţară, în chip specific românesc, a fost zugrăvit de Jiquide şi Demian. Mâncărurile şi vinurile româneşti ca şi vioara lui Dinicu şi naiul lui Fănică Luca au contribuit la succesul întregului pavilion românesc. Proeminente personalităţi ale Republicei, în frunte cu Preşedintele şi miniştrii Franţei, ca şi numeroşi scriitori de seamă au vizitat acest restaurant.

Putinţa de a servi peste 500 de tacâmuri făcea din restaurant un loc de strălucită întâlnire cosmopolită. La sfârşitul lunei Octomvrie, cu concursul Ministerului Cooperaţiei şi sub patronajul Oficiului Internaţional al Vinului s'a organizat « Săptămâna vinului românesc». Inaugurarea aceasta, făcută în prezenţa diplomaţilor şi oficialităţilor franceze, a prilejuit un program de muzică şi de jocuri româneşti. Tot atunci a avut loc şi şedinţa publică a membrilor Academiei Gastronomice Franceze. Intreg programul a fost retransmis de posturile de radio franceze.

Muzica. In acelaşi sens, Comisariatul Pavilionului românesc a căutat să facă cunoscut publicului parisian şi celui străin valorile muzicei româneşti. De altfel, pe acest tărâm s'a desfăşurat o adevărată întrecere între statele participante, întrucât elveţienii, suedezii, polonezii, ruşii, belgienii, italienii şi germanii organizaseră concerte de muzică simfonică şi arii naţionale în tot timpul cât a fost deschisă expoziţia.

In cadrul « Săptămânii româneşti », care a premers inaugurării Pavilionului, s'au dat două concerte de muzică simfonică, dirijate de maestrul George Enescu. Intr'o zi, 125 membri ai corului « Carmen » au executat sub conducerea maestrului Chirescu diferite arii populare şi religioase. Intr'o altă zi, s'au dat două audiţii de muzică românească de cameră; în fine, s'a cântat la Théâtre National de l'Opéra « Oedip » de George Enescu, la care au participat peste 800 de invitaţi.

Presa. Apreciindu-se însemnătatea tiparului în acţiunea de propagandă, se luase măsuri, încă din anul 1936, pentru apariţia diverselor cărţi, prospecte, depliante, cărţi poştale ilustrate, etc. S'a mai tipărit o serie de publicaţiuni, în limbile franceză, engleză şi germană, sub îngrijirea Academiei Române, Institutului de Istorie dela Cluj şi Institutului Francez din România. Au fost publicate « Istoria Românilor », « Pământul şi poporul românesc », « Transilvania în istoria şi cultura românească », « Basarabia şi Bucovina în cultura românească », « Dobrogea în istoria şi cultura românească ». Apoi lucrări cu privire la arheologia, ştiinţele teoretice, reforma agrară, bogăţiile industriale, dreptul, arta ţărănească. In aceeaşi ordine de preocupări, Direcţia Presei a tipărit o lucrare despre România în 52 de pagini, cu un tiraj de 400.000 exemplare, « România » un depliant în 500.000 exemplare şi alte lucrări publicate de asemenea în sute de mii de exemplare, cari au fost împărţite vizitatorilor expoziţiei.

Presa franceză a subliniat însemnătatea participării României la această expoziţie.

Astfel, « Journal des Débats », din 14 Iulie scrie: « *Pavilionul României evocă, odată cu splendorile unei civilizaţii bizantine, imaginele proaspete ale unei vieţi patriarhale...* ».

« Le Jour » din 24 Iulie scrie: « *Pavilionul României, un adevărat palat, este în deosebi interesant. Totul este prezentat cu multă originalitate, coloare şi poezie...* ».

« *Casa României,* — scrie « l'Ordre », — *este o adevărată minune, care face cinste ţării şi poporului său. In această expoziţie de artă şi tehnică, ne place să credem că vizitatorii acestui pavilion vor şti să urmărească eforturile remarcabile făcute de artiştii români, ca să realizeze sinteza tehnicelor învăţate în Occident, cu*

AL. MAZILESCU: FRESCA STRĂMOŞILOR
Pavilionul României, New-York, 1939

individualitatea şi tradiţiile naţionale. Trecând pragul acestei case româneşti ai sentimentul de ceea ce poate fi inteligenţa şi măsură: România are dreptul să fie mândră de o atât de frumoasă realizare... ».

La fel de elogioase şi de măgulitoare au fost dările de seamă şi ale celorlalte cotidiane şi săptămânale franceze şi engleze.

Costul lucrărilor şi situaţia financiară. Cheltuielile strălucitoarei participări la expoziţia din 1937 s'au ridicat la suma de 121 milioane lei, acoperită în cea mai mare parte de către Stat. Intreprinderile particulare au contribuit la cheltuelile expoziţiei cu 7,75 milioane lei, iar Statul francez cu 3,5 milioane lei. Dăm mai jos situaţia veniturilor şi cheltuelilor expoziţiei:

Venituri

Ministerul Finanţelor	109.548.171
Ministerul Economiei Naţionale	500.000
Asociaţii industriale petrolifere	1.000.000
Uzinele Reşiţa	5 000.000
Asociaţii industriale forestiere	250.000
Societatea « Mica »	1.500.000
Guvernul francez	3.511.200
Total lei	121.300.371

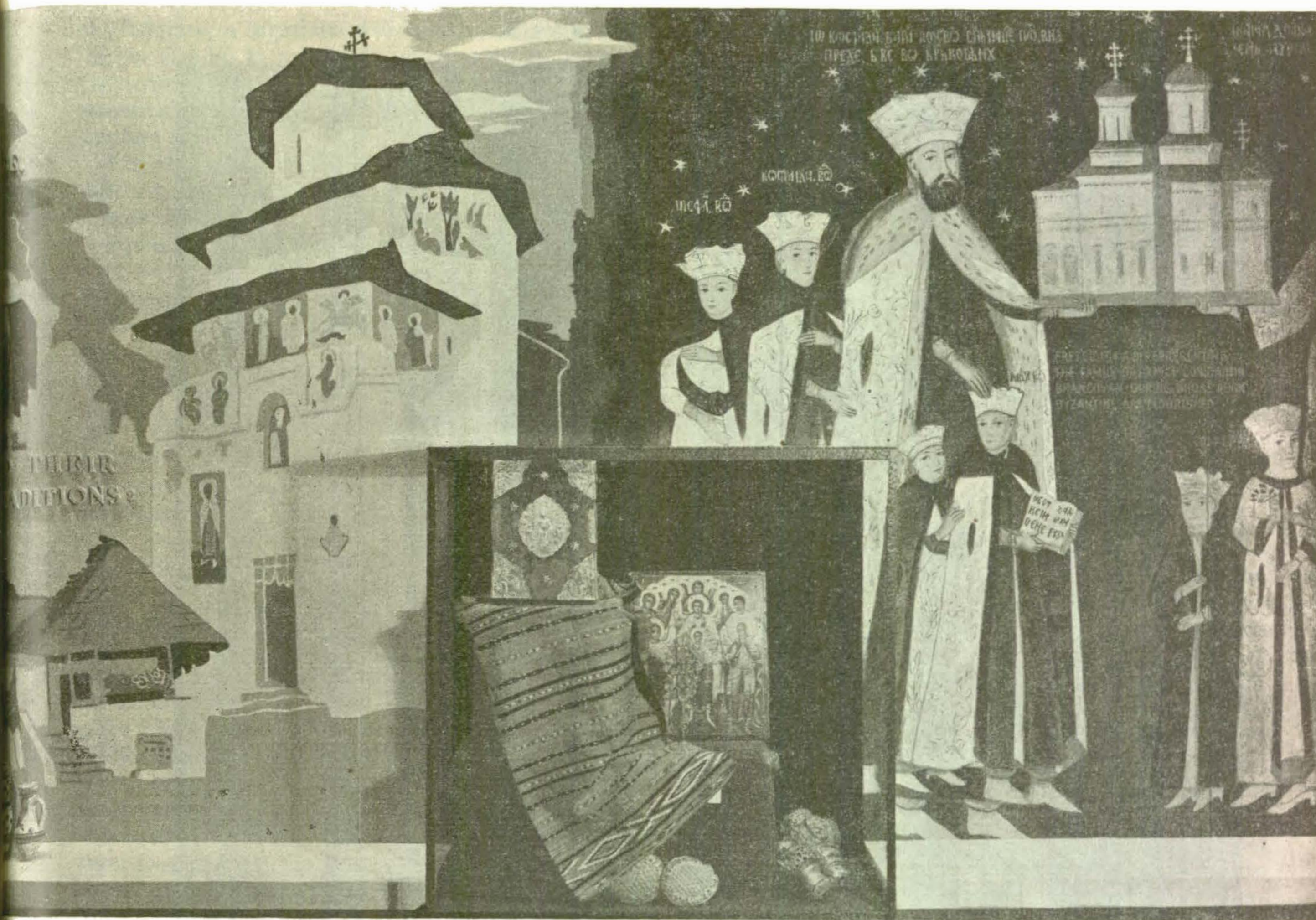
Cheltueli

Construcţii	45.108.091
Comenzi	12.848.781
Montare, organizare	18.596.577
Funcţionare	13.366.853
Propagandă şi publicitate	14.545.236
Transport	11.424.290
Ministere	2.814.719
Lichidare	2.840.518
Muzeul expoziţiei	105.000
Sold disponibil la Paris	598.345
Sold disponibil la B. N. R.	4.000.961
Total lei	121.300.371

Marele om de afaceri J. Bata, după ce a vizitat toate pavilioanele Expoziţiei Internaţionale dela Paris, publicându-şi impresiile în ziarul « Zlinn », din 4 Octomvrie, afirma: « *Românii au avut în pavilionul lor tot ce poate interesa pe oameni, ca să vie în ţara lor, şi să-şi lase acolo dolarii. Avem dreptul să invidiem pe alţii. Poate că constatarea aceasta nu va fi pe placul mândriei noastre, dar este adevărată...* ».

Expoziţia românească dela Londra, 1938

Realizată într'unul din cele mai vechi palate engleze, aparţinând ducelui de Westminster, situat în

AL. MAZILESCU: CTITORI
Pavilionul României New-York, 1939

Grosvenor Square, expoziţia a fost organizată prin îngrijirea Fundaţiilor Regale şi a Direcţiunei presei. Au fost expuse piesele unui interior ţărănesc din jud. Năsăud, motive de artă populară din Maramureş de un deosebit interes etnografic şi naţional. Erau înfăţişate în fotografii, fotomontaje, tablouri, colţurile cele mai pitoreşti ale ţinuturilor noastre precum şi monumentele istorice. De asemenea vizitatorii puteau afla aci reunite cele mai reprezentative lucrări în legătură cu cartea, satul, pictura, viaţa socială şi economică românească.

Expoziţia internaţională a meseriaşilor dela Berlin, 1938

In vara anului 1938, în urma invitaţiei Reich-ului, guvernul român luă hotărîrea să participe la Expoziţia internaţională a meseriaşilor dela Berlin. In acest scop, Uniunea Camerelor de Muncă pregăti lucrările. Au fost colectate cele mai reuşite obiecte lucrate de meseriaşi. După ce în prealabil s'a făcut trierea lor, s'a organizat o expoziţie în Bucureşti cu scopul de a supune vederii vizitatorilor români obiectele ce urmau să fie trimise în Germania.

La Berlin au fost expuse, în patru standuri, produse meşteşugăreşti: încrestări în lemn, lucrări în fier făurit, icoane bătute meşteşugit în metal şi pictate artistic, cojoace şi bunde brodate cu motive naţionale, apoi tot felul de ţesături şi covoare realizate artistic de meşteşugarii noştri.

Juriul internaţional al Expoziţiei meşteşugarilor a acordat, după examinarea minuţioasă a lucrurilor prezentate de cele 24 de ţări participante, 62 de mari premii şi de onoare, cum şi 600 de premii de merit. Mari premii au obţinut următoarele ţări: Belgia 2, Bolivia 1, Bulgaria 2, Cehoslovacia 2, Danzig 1, Danemarca 2, Elveţia 2, Finlanda 2, Franţa 2, Germania 9, Grecia 2, Italia 4, Japonia 2, Iugoslavia 2, Letonia 2, Lituania 2, Luxemburg 1, Marea Britanie 1, Norvegia 2, Polonia 4, *România 1*, Suedia 4, Ungaria 7.

Expoziţia internaţională dela New-York, 1939

Participarea la Expoziţia Internaţională dela New-York, prilejuită de sărbătorirea a 150 de ani dela alegerea primului preşedinte al naţiunilor americane

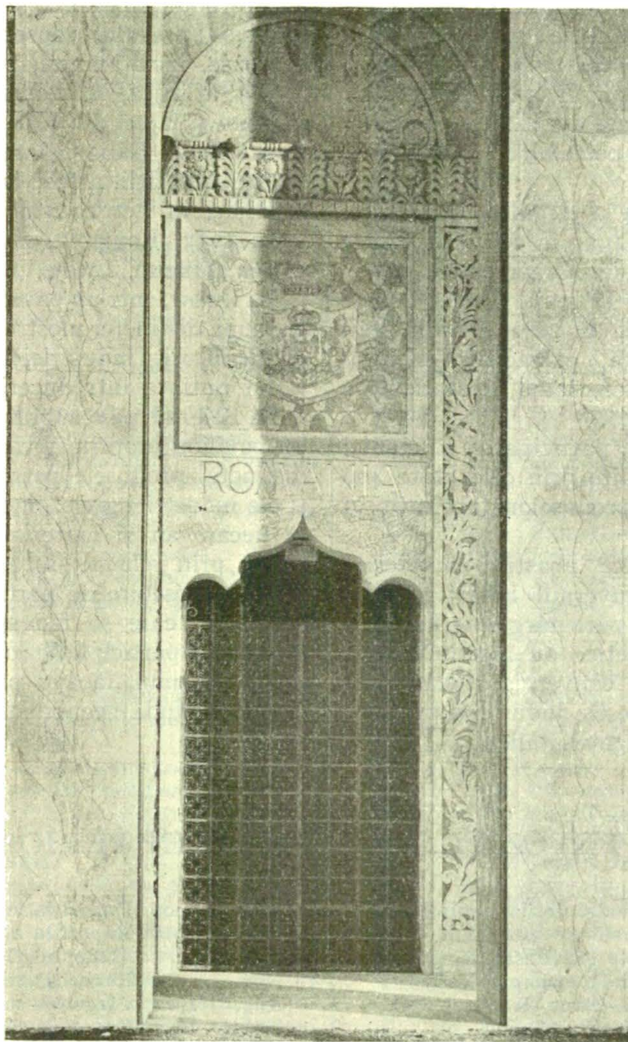
LENA CONSTANTE: DECORAȚIUNI IN SCARA SATULUI

PAVILIONUL ROMÂNIEI, LA EXPOZIȚIA INTERNAȚIONALĂ DIN NEW-YORK, 1939

confederate, a îngăduit ţării noastre să arate vizitatorilor străini, în număr de aproape 26 de milioane, în cadrele lozincei «înfrăţirea lumii de mâine» ce constituia tema expoziţiei, avântul puternic de care suntem animaţi.

Pentru reuşita lucrărilor, şi mai ales pentru intensificarea propagandei româneşti în Statele Unite, s'a constituit un birou special de propagandă.

Sarcina organizării la această expoziţie a fost uşurată de faptul că se dispunea de un material bine selecţionat, folosit cu alte prilejuri.

POARTA PRINCIPALĂ A PAVILIONULUI ROMÂNIEI
New-York, 1939

Timpul nu fusese tocmai propice manifestării universale, din cauza pregătirilor de răsboiu, care au pricinuit abţinerea câtorva state. Totuşi, între cele câteva zeci de pavilioane în stil modernist, Pavilionul şi Casa României, construite din ziduri de marmoră cu coloane, ferestre şi uşi ce păstrau totuşi caracteristica stilului naţional, au atras atenţia şi admiraţia vizitatorilor.

Pavilionul oficial a fost opera arhitectului G. M. Cantacuzino, iar Casa românească opera arhitectului Doicescu. Şi-au dat contribuţia pentru partea artistică, artiştii C. Medrea, Han, Onofreiu, Mac Constantinescu. Prin operele lor, ei au ilustrat istoria României dela epoca dacică până în timpurile noastre.

In hall, se afla o statue a Regelui şi Marelui Voevod, realizată de Miliţa Pătraşcu. Mai departe era întruchipată România, în interpretarea sculptorului Jalea. De o parte şi de alta a scării erau expuse panourile decorative ale lui Dem. Demetrescu şi Lenei Constante, înfăţişând chipuri şi icoane româneşti. O hartă — în relief — ingenios realizată, arăta straturile geologice şi bogăţia pământului românesc. Mai departe, pe un perete, era reprezentată aviaţia şi evoluţia ei, începând cu înfăptuirea lui Aurel Vlaicu, primul aviator român.

Pentru reprezentarea cât mai isbutită a realităţilor economice româneşti ce puteau interesa pe americani, Comisariatul general, de acord cu Ministerul Economiei Naţionale, Uniunea Camerelor de Muncă, Banca Naţională şi alte instituţii, a strâns un bogat material, pe care după o selecţiune riguroasă, l-a expus în Casa românească. Aci erau prezentate produse ale solului, precum mostre ale grâului şi porumbului românesc, apoi piei de astrahan şi altele. Intr'o altă parte erau expuse produse ale industriei casnice.

De asemenea, prin diagrame şi fotomontaje, erau prezentate: desvoltarea căilor de comunicaţie, politica noastră de dreptate socială faţă de toţi locuitorii ţării, indicându-se legile, regulamentele şi dispoziţiile ce stabilesc regimul minorităţilor noastre etnice şi religioase.

Uniunea Camerelor de Muncă selecţionase obiectele reprezentând sinteza meseriilor: încălţăminte, ceramică, fier făurit, şei, cojoace, ceaprazării şi broderii, încrestări artistice în lemn, lucrări de argintărie şi iconografie şi altele.

Restaurantului, în urma succesului dela Paris, i se dăduse o egală importanţă. Pentru aceasta se angajase personal şi specialişti români, — bucătari, cofetari, pivniceri, etc., —iar alimentele erau trimise din România. Vinurile, selecţionate prin îngrijirea Ministerului Agriculturii şi Federaţiei Cooperativelor Viticole din România, au fost mult apreciate.

Orchestra lui Grigoraş Dinicu, a cântat pe meleaguri îndepărtate «Steluţa», «Busuiocul» şi «Ciocârlia», cu nostalgie şi talent.

Pentru reuşita acţiunii de propagandă, nu s'au lăsat la o parte cărţile, înfăţişând diferitele probleme de ordin naţional, social şi politic al României de azi; nici depliantele de mare tiraj, tipărite cu concursul Subsecretariatului de Stat al Presei.

In răstimpul expoziţiei, s'a desfăşurat şi aici «Săptămâna muzicală românească», în care au fost date trei concerte simfonice de muzică naţională conduse de maestrul George Enescu, apoi spectacole de jocuri naţionale executate de dansatori ţărani, în sunetul naiului, cavalului, fluerului, buciumului, frunzei şi cobzei.

Prin desăvârşita realizare a Pavilionului şi a manifestaţiilor de artă românească, comisarul general al Pavilionului României, profesorul D. Gusti, a ştiut să asigure, şi de astă dată, ţării un strălucit succes.

România la târgurile de mostre internaționale

Necesitățile războiului mondial au făcut ca în locul târgurilor vechi, de mărfuri, să apară târgurile de mostre. Astfel, au apărut în 1915 târgul dela Londra, în 1916 târgul dela Lyon și cel dela Bordeaux, în 1917 la Glasgo , și la Bâle; toate din necesitățile de aprovizionare ale țărilor respective.

După încetarea ostilităților, târgurile, naționale la început, devin internaționale, marcând tendința diferitelor țări de a-și crea noui debușee.

România participă pentru prima dată, în anul 1921, la târgul de mostre al orașului Lyon. Cercurile economice române și franceze reluau relațiile comerciale. Se intensificau astfel și legăturile spirituale între cele două națiuni. Scopul urmărit de guvernul român era de a atrage atențiunea cercurilor financiare franceze asupra petrolului, lemnului și cerealelor noastre.

După participarea din 1924 la târgul comercial din Lwow, România participă în 1927 la cel de al doilea târg internațional dela Salonic. Organizarea acestei participări fu încredințată Uniunii Camerelor de Comerț, care grupă obiectele în zece secțiuni: alimentară, textilă, metalurgică, extractivă, electrotehnică, de sticlărie, ceramică, lemn, materiale de construcție și industrie casnică.

In afară de succesul moral, participarea României a avut rezultate practice vădite prin cele peste 400 de cereri de cumpărare a produselor fabricate în țară.

Tot în 1927, când politica noastră comercială întâmpina multe greutăți, guvernul hotărî participarea României la cel de al 7-lea târg internațional dela Milano. Rezultatele practice au îngăduit delegaților români, cari negociau convenția româno-italiană, să apere mai bine interesele industriei noastre, care era subprețuită de delegații italieni.

O participare care merită să fie relevată este aceea la târgul de mostre din Bari, din anul 1930. Cu un an mai târziu, din inițiativă particulară s'a organizat târgul comercial din Lille. Aci ca și în anii precedenți, s'au expus produse de artă națională.

In 1932, România a participat pentru prima dată, la al 5-lea târg internațional al Levantului din Tel-Aviv. Scopul era de a se deschide debușee produselor noastre agricole, forestiere și petrolifere pe piața Orientului, prin captarea negustorilor din Egipt, Siria Anatolia și Palestina. Participarea noastră a reușit nu numai în sensul scopului inițial, ci a mai arătat organizatorilor că pe aceeași piață se pot desface și alte produse, precum: conserve de legume, alcool, paste făinoase, încălțăminte, piei, etc.

Tot în 1932, România a participat la târgul din Poznan și la cel din Lille iar în Mai 1933 la târgurile dela Milano, Bari și Praga. Ceea ce a caracterizat aceste expoziții, a fost latura decorativă care a predominat în detrimentul celei comerciale.

In 1937, România a participat la târgurile din Praga, Milano, Lwow, Bari și Belgrad.

La Lwow, într'un pavilion propriu, au fost expuse în secțiuni distincte, mostre ale agriculturii, viticulturii, horticulturii și industriei naționale. Această participare a dat putința introducerii vinurilor pe piața polonă.

La Belgrad, pe o suprafață de 700 mp. s'a construit, un pavilion propriu în care au fost expuse în secțiuni distincte, produsele petrolului, ale industriei casnice și ale industriei grele. Succesul participării s'a repetat în fiecare an și materialul expus a fost mereu completat prin scheme, fotografii, machete, etc.

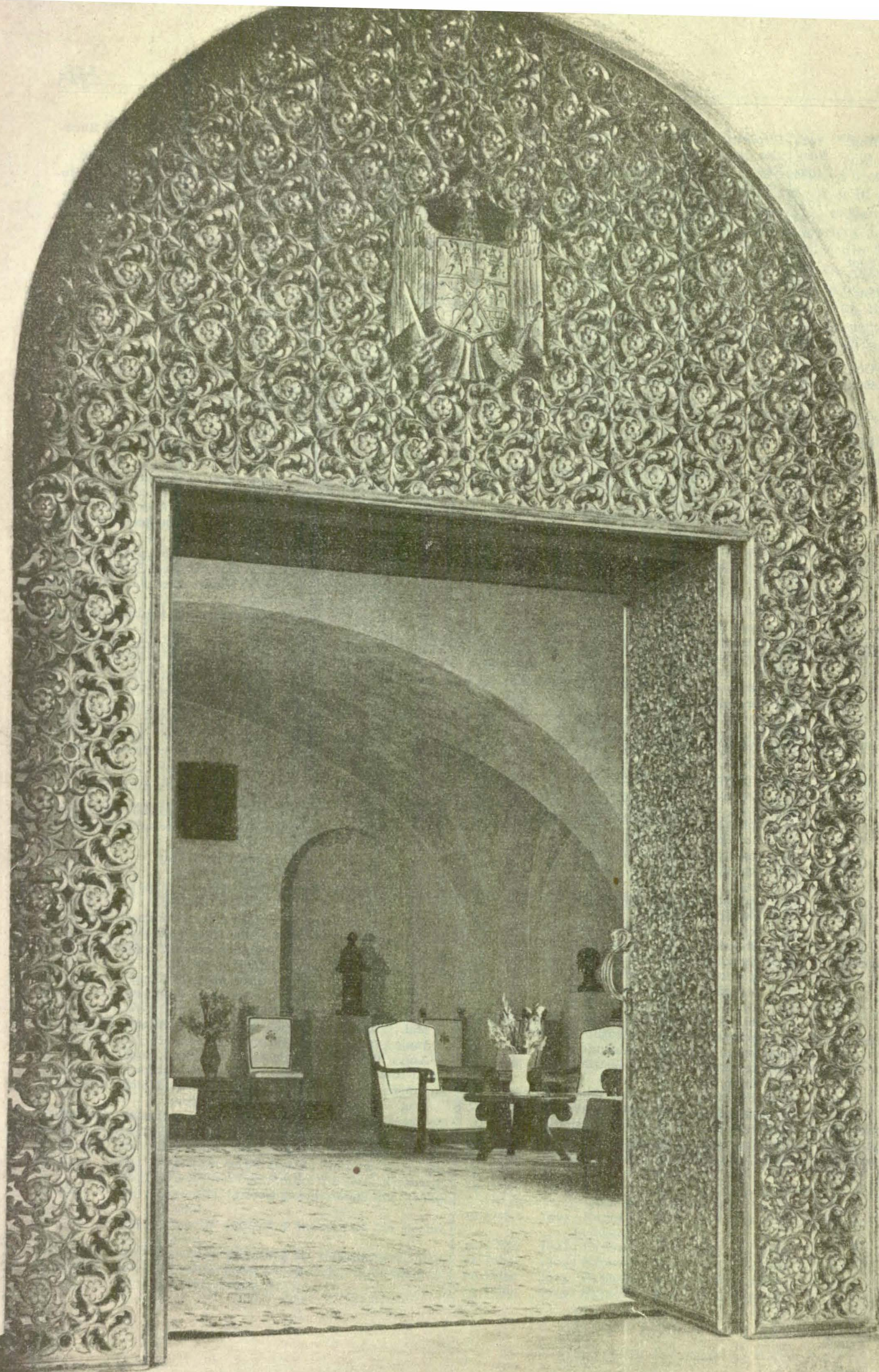
Spre deosebire de participările la expozițiile internaționale, care se fac sporadic și au un caracter decorativ, participările la târgurile de mostre trebue să fie continui, făcând parte dintr'o operă metodică de propagandă economică a Statului.

i. a. r.

PRINCIPALELE EXPOZIȚII ROMÂNEȘTI, IN PERIOADA 1839—1939

14 Mai	1839	Expoziția plantelor și florilor exotice, Iași.
Mai	1865	Expoziția națională de vite, flori, legume, producte agricole și industriale, București.
	1865	Expoziția națională generală, Iași.
	1867	Expoziția jud. R.-Sărat, R.-Sărat.
Toamna	1868	Expoziția jud. Tecuci, Tecuci.
	1869	Expoziția jud. Putna, Focșani.
	1873	Expoziția națională generală, Bucure ti.
	1880	Expoziția națională a societății «Concordia România», București.
	1882	Expoziția agricolă și de meserii a jud. Putna, Focșani.
18 Sept.	1883	Expoziția cooperatorilor din țară, București.
8 Sept.	1884	Expoziția cooperatorilor din țară, Iași.
15 Aug.	1887	Expoziția cooperatorilor din țară, Craiova.
29 Aug.	1894	Expoziția cooperatorilor din țară, București.
	1895	Expoziția cooperatorilor din țară, București.
10 Mai	1898	Expoziția agricolă și industrială din Vaslui, Vaslui.
	1901	Expoziția agricolă și industrială din Vaslui, Vaslui.
	1903	Expoziția științifică și retrospectivă, Buc.
27 Iunie	1904	Expoziția generală agricolă, industrială și minieră, București.
Mai	1906	Expoziția națională generală, București.
15 Aprilie	1918	Expoziția agricolă și industrială din Timiș-Torontal, Biled.
28 Nov.	1919	Expoziția-târg de mostre, Timișoara.
Aug.	1921	Târgul de mostre, Cluj.
	1921	Expoțizia-târg, București.
	1921	Expoziția de reproducătoare de păsări, Dej.
	1921	E poziția de păsări «Fauna», Cluj.
1 Iunie	1922	E poziția produselor com. Aradul-Nou. Jubileul de 200 ani, Aradul-Nou.
Mai	1923	Expoziția zootehnică, Slatina.
	1923	Expoziția-târg de mostre, Cluj.
	1923	Expoziția Asociației cercurilor de gospodine din țară, București.
14 Iulie	1923	Expoziția zootehnică a jud. Brașov, Brașov.
15 Sept.	1923	Expoziția Moldovei, Iași.
24 Sept.	1923	Expoziția de animale și produsele lor din jud. Ilfov, București.
29 Oct.	1923	Expoziția comercială și industrială, Sebeșul-Săsesc.
30 Iunie	1924	Expoziția zootehnică, Suceava.
12 Iulie	1924	Expoziția zootehnică, Buziaș.
16 Iulie	1924	Expoziția zootehnică, Brașov.
23 Iulie	1924	Expoziția zootehnică, Lipova.

16 Aug.	1924	Expoziţia lucrărilor manuale a învăţătorilor din ţară, Braşov.
	1924	Expoziţia de industrie casnică şi arte decorative Bucureşti.
	1924	Expoziţia-târg de mostre, Cluj.
	1924	Expoziţia-târg de mostre, Turnu-Severin.
	1924	Târgul de mostre chimico-farmaceutice, Bucureşti.
12 Sept.	1924	Expoziţia zootehnică, Cluj.
Sept.	1924	Expoziţia zootehnică, Galaţi.
Sept.	1924	Expoziţia regională de produse agricole şi industriale, industria casnică şi zootehnică a jud. Mehedinţi, Turnu-Severin.
29 Sept.	1924	Expoziţia săsească de produse industriale zootehnice, agricole şi horticole, Bistriţa.
Oct.	1924	Expoziţia zootehnică permanentă, Ploeşti.
Oct.	1924	Expoziţia internaţională de arte grafice, Oradea.
Aprilie	1925	Expoziţia de articole industriale a asociaţiilor şvăbeşti, Jimbolia.
Mai	1925	Târgul de animale al jud. Braşov, Braşov.
Mai	1925	Expoziţia zootehnică, Ineu.
Mai	1925	Expoziţia rurală, Deta, jud. Timiş-Torontal
31 Mai	1925	Expoziţia agricolă, industrială şi industria casnică, Jimbolia.
12 Sept.	1925	Expoziţia regională zootehnică, viticolă, horticolă, apicolă, agricolă, industria casnică şi meserii, Drăgăşani.
15 Sept.	1925	Expoziţia de sondaje, Bucureşti.
23 Sept.	1925	Expoziţia regională de animale, Timişoara.
	1925	Expoziţia agricolă şi de industrie casnică, Iaşi.
Aug.	1926	Expoziţia-târg de mostre, Cernăuţi.
28 Iulie	1927	Prima expoziţie de aviaţie, Bucureşti.
7 Sept.	1926	Expoziţia-târg transportabilă a României în oraşele Galaţi, Chişinău, Cernăuţi, Cluj, Oradea Mare, Timişoara, Arad, Braşov şi Bucureşti.
19 Sept.	1927	Expoziţia agricolă şi zootehnică, Ploeşti.
16 Oct.	1927	Expoziţia agricolă şi zootehnică, Dorohoi.
Sept.	1928	Expoziţia generală agricolă, zootehnică şi silvică, Ploeşti.
Oct.	1928	Expoziţia semicentenarului Dobrogei, Constanţa.
1 Sept.	1929	Prima expoziţie internaţională de radio şi aplicaţiunile menajere ale electricităţii din România, Bucureşti.
Sept.	1929	Expoziţia aero-chimică, Bucureşti.
Oct.	1929	Expoziţia produselor penitenciare, Bucureşti.
Febr.	1930	Expoziţia-bazar a micilor industriaşi şi meseriaşi, Bucureşti.
Oct.	1930	Expoziţia internaţională de pielărie şi încălţăminte, Bucureşti.
Mai	1931	Expoziţia: Cum să fie căminul meu? Cluj.
Iunie	1931	Expoziţia şcoalelor practice de arte şi meserii şi de comerţ, Bucureşti.
Aug.	1931	Prima expoziţie tehnică de aviaţie, motorizare, aerochimie, radiofonie şi aplicaţiuni generale ale electricităţii, Bucureşti.
Aug.	1931	Expoziţia: Cum să fie căminul meu? Braşov.
Sept.	1931	Expoziţia agrară, industrială şi de animale mici, Tg.-Mureş.
Sept.	1931	Expoziţia-târg a Basarabiei, Chişinău.
Oct.	1931	Expoziţia de apicultură, avicultură, sericicultură şi de industrie casnică, Bucureşti.
21 Febr.	1932	Expoziţia de viticultură a jud. Fălciu, Huşi.
10 Aprilie	1932	Expoziţia-târg de mostre japoneze, Bucureşti.
11 Aprilie	1932	Expoziţia-târg a jud. Prahova, Ploeşti.
16 Aprilie	1932	Expoziţia-târg de mostre palestiniană, Bucureşti.
11 Iunie	1932	Expoziţia-bazar a atelierelor şcolare, Bucureşti,
1 Sept.	1932	Expoziţia-târg de mostre, Galaţi.
4 Sept.	1932	Expoziţia de apicultură, avicultură şi industrie casnică, Bucureşti.
4 Oct.	1932	Expoziţia-târg de fructe, Bucureşti.
15 Mai	1933	Expoziţia micilor industriaşi din Târgul-Moşilor, Bucureşti.
2 Sept.	1933	Expoziţia industrială, Sibiu.
8 Sept.	1933	Târgul dela Călăraşi.
17 Sept.	1933	Expoziţia generală, Chişinău.
20 Sept.	1933	Expoziţia-târg, Târgovişte.
7 Oct.	1933	Expoziţia crescătorilor de păsări şi animale mici din Bucovina, Cernăuţi.
10 Oct.	1933	Expoziţia de pielărie, Bucureşti.
20 Oct.	1933	Expoziţia de apicultură, avicultură şi sericicultură, Bucureşti.
24 Oct.	1933	Expoziţia agricolă, Cluj.
28 Oct.	1933	Târgul de mostre al Banatului, Timişoara.
5 Nov.	1933	Expoziţia de horticultură, Bucureşti.
22 Nov.	1933	Expoziţia-târg de fructe, Bucureşti.
Aprilie	1934	Expoziţia geniului rural românesc în industria textilă, Bucureşti.
Aprilie	1934	Expoziţia inventatorilor, Bucureşti.
Aprilie	1934	Expoziţia-târg a Basarabiei, Chişinău.
29 Aprilie	1934	Expoziţia-târg « Munca noastră românească », Bucureşti.
Iunie	1934	Expoziţia demonstrativă a educaţiei fizice, Bucureşti.
Iunie	1934	Expoziţia-târg « Munca noastră naţională », Bucureşti.
Iunie	1934	Expoziţia-târg, Sibiu.
Sept.	1934	Expoziţia-târg a Bucovinei, Cernăuţi.
Sept.	1934	Expoziţia-târg de mostre, Bucureşti.
9 Mai	1935	Expoziţia « Luna Bucureştilor », Bucureşti.
Aug.	1935	Expoziţia « Luna Iaşilor », Iaşi.
Aug.	1935	Expoziţia « Luna Brăilei », Brăila.
Aug.	1935	Târgul de mostre, Sibiu.
Dec.	1935	Expoziţia echipelor regale, Bucureşti.
Mai	1936	Expoziţia Moldovei, Iaşi,
9 Mai	1936	Expoziţia « Luna Bucureştilor », Bucureşti.
	1936	Expoziţia de radio şi electricitate, Bucureşti.
16 Aug.	1936	Expoziţia industrială, Cluj.
20 Iulie	1936	Târgul de mostre, Sibiu.
12 Sept.	1936	Expoziţia-târg, Galaţi.
17 Oct.	1936	Târgul de mostre, Oradea.
Mai	1936	Expoziţia-târg a muncii româneşti, Bucureşti.
9 Mai	1937	Expoziţia « Luna Bucureştilor », Bucureşti.
15 Aug.	1937	Expoziţia-târg de mostre, Satu-Mare.
Aug.	1937	Târgul de mostre, Sibiu.
Nov.	1937	Expoziţia internaţională, Cluj.
Nov.	1937	Expoziţia economică permanentă a Dobrogei, Constanţa.
9 Mai	1938	Expoziţia « Luna Bucureştilor », Bucureşti.
Iunie	1938	Târgul de mostre, Sibiu.
Aug.	1938	Expoziţia « Luna Iaşilor », Iaşi.
Mai-Iun.	1939	Expoziţia « Luna Bucureştilor », Bucureşti.
Iunie	1939	Expoziţia «Muncă şi Voie Bună», Bucureşti.
Aug.	1939	Târgul de mostre, Sibiu.
15 Aug.-Sep.	1939	Expoziţia generală a produselor româneşti, Cernăuţi.

PUBLICITATEA

Publicitatea sau, în cadrul activităţii comerciale, reclama este un mijloc de acţiune psihologică prin care se urmăreşte captarea sau mărirea interesului colectiv, faţă de conţinutul unei oferte. Oferta poate fi directă sau indirectă. Astfel negustorul încearcă să influenţeze piaţa, partidul politic pe alegători şi chiar Statul este adesea obligat să recurgă la mijloace publicitare pentru a convinge naţiunea sau diversele elemente ale acesteia, determinându-le să-i accepte în chip nesilit, sugestiile. Aşa dar, reclama prin cuvânt, scris, gravură, plastică, arhitectură, etc. este mijlocul şi totodată arta de a îndrepta masele spre o faptă anumită în vederea unui câştig, sau mijlocul de a obţine o hotărîre a unor anumite persoane, trezindu-le o dorinţă şi îndemnându-le să ia o decizie, liberă totuşi, în vederea realizării ei.

In general noţiunea de «propagandă» a fost rezervată domeniului religios, social, politic şi numai în ultimul timp s'a atribuit cu deosebire şi celui economic, pe când publicitatea sau reclama, — noţiunile fiind originar sinonime, — este acceptată unanim de viaţa comercială şi industrială. Deci cuvântul «propagandă» se întrebuinţează mai mult în domeniul spiritual şi politic, pe când cuvântul «publicitate» se întrebuinţează în legătură cu bunurile pământeşti. In limbajul obişnuit ambele noţiuni se confundă, uneori.

Până către 1790, publicitatea avea o semnificaţiune redusă, cu deosebire în viaţa politică şi judiciară. Ea însemna, în sensul strict al cuvântului, afişarea legilor, edictelor, ordonanţelor, hotărîrilor, etc., în scopul de a se aduce la cunoştinţa publicului cuprinsul lor. Din punct de vedere financiar şi comercial, sau în genere economic, rolul publicităţii se reducea la anunţarea prin gazete a nouilor cărţi apărute, a descoperirilor, a lucrărilor de artă, a numerelor câştigătoare la loterie, etc. Publicitatea a apărut spontan, în forma pe care o cunoaştem, după revoluţia din 1789. De atunci datează întrebuinţarea pe planuri întinse a publicităţii cu caracter politic şi administrativ, orientată în ultimii zece ani, în special în domeniul activităţii comerciale, industriale, bancare, etc.

Influenţa propagandei devine de netăgăduit, mai ales din clipa în care Statul începe să-şi sistematizeze activitatea, după un plan unitar de desvoltare economică, prin urmare din momentul în care apare ideia de *economie planificată* sau *dirijată*.

Pentru dirijarea economiei şi pentru ajungerea la rezultatele finale dorite, se face deci apel nu numai la măsurile legislative, ci deopotrivă şi la mijloacele de lămurire a maselor asupra obiectivelor economice ce Statul şi-a propus să atingă. Pentru sporirea producţiei naţionale, pentru ameliorarea calitativă a producţiei, pentru dirijarea şi raţionarea consumului, s'a constatat în chip sigur, că dispoziţiile legale sunt insuficiente; ele sunt seci şi neconvingătoare. Numai o acţiune pornită şi difuzată în cât mai largi rânduri, exprimată prin graiu, ilustrată prin afişe şi imagini, mobilizează masa socială.

Interesele divergente ale diferitelor grupuri sociale, cari activau în câmpul economic, determină intervenţia Statului, care prin legiuiri şi codificări, stabileşte normele de funcţionare ale diferitelor coaliţiuni industriale — carteluri, trusturi, pooluri, holdinguri, etc. — cari, dacă marcau progrese în organizarea producţiei, vătămau însă interesele masei consumatorilor prin preţurile de monopol fixate. Intre timp s'a scris atât de mult despre intervenţia Statului, încât a luat naştere o ideologie proprie, cunoscută sub unele de *intervenţionism*.

Pornind dela această formă de intervenţionism statal, împrejurările economice internaţionale au evidenţiat necesitatea tot mai pronunţată ca interesul naţiunii să primeze asupra interesului individului. Naţiunea nu urmăreşte rentabilitatea individului, ci producţia bunurilor şi productivitatea muncii celor ce o compun. De aceea, pentru desvoltarea economiei naţionale şi sporirea forţelor productive ale naţiunii, Statul intervine nu numai pe căi legislative, ci face apel şi la psihologia maselor, căutând să convingă prin mijloace publicitare şi propagandistice.

In ţările unde s'a desvoltat ideia autarhică, s'au experimentat diferite procedee care mai de care mai ingenioase şi mai atrăgătoare, tehnicienii în materie de propagandă căutând să împletească simţul artistic cu latura practică, în vederea difuzării anumitor materiale sau fabricate necunoscute până atunci. S'a mers atât de departe în această acţiune de propagandă încât uneori mărfurile străine au fost alungate de pe piaţa naţională prin « boicot » [1]).

---

[1]) Cuvântul vine din limba engleză având ca rădăcină un nume propriu, pe acela al căpitanului Boycott, căruia i s'a aplicat în anul 1880 pentru prima oară procedeul sever, a cărui istorie o redăm.

In calitate de intendent al domeniilor unui lord din ţinutul Mayo din Irlanda, unde fermierii întreţineau o

A SOSSIT
LA MAGASIA C. A. ROSETTI
VINURILE
MAI JOS ÎNSEMNATE:

CHAMPAGNE.

	Piastres
SILLERY CREMANT GRAND VIN IMPERIAL	45. —
AI CREMANT SUPERIEUR	31. 20.
SILLERY MOUSSEUX SUPERIEUR	27. —
SILLERY MOUSSEUX PREMIERE QUALITÉ	24. 20.

BORDEAUX.

CHATEAU LAFITTE	31. 20.
CHATEAU LEOVILLE	31. 20.
CHATEAU GRUAUD LAROSE	31. 20.

COGNAC.

VIEUX COGNAC	18. —

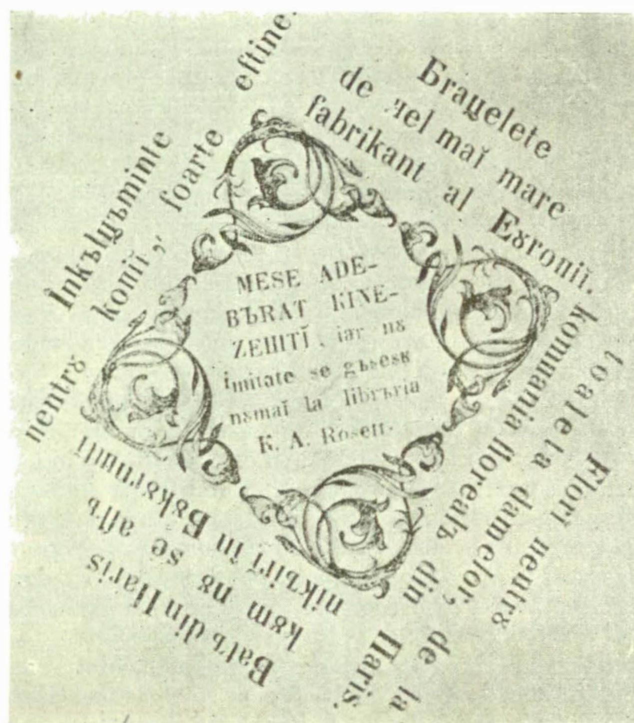
AFIŞ DIN « ROMÂNUL », ÎN CARE C. A. ROSETTI FACE RECLAMĂ « MAGASIEI » SALE

Boicotul poate fi determinat fie în urma unei propagande inteligent concepute şi metodic aplicate, fie în urma unor măsuri imperative luate de organele de **Stat.**

Aşa Rusia Sovietică, dar mai ales Italia şi Germania urmărind metodic stricta aplicare a unui plan economic, au luat hotărîri în sensul de a convinge pe consumator, prin toate mijloacele, de necesitatea refuzului mărfurilor de provenienţă străină. In Germania, încă de acum câţiva ani, se făcea o propagandă hotărîtă împotriva importului şi a consumului fructelor orientale — « *Südfruchte* » — în care scop se folosea propaganda prin text, imagini, graiu şi tot ceea ce imaginaţia omenească era în stare a născoci în tehnica propagandei. In aceeaşi ordine de idei propaganda s'a întins şi în domeniul drogurilor, produselor farmaceutice, comestibile, coloniale de tot felul, etc.

Astfel, într'un afiş difuzat în nenumărate exemplare, era materializată ideia lipsei de simţ naţional a acelora cari consumă alte produse decât acelea de origine indigenă, prin înfăţişarea unui muncitor lipsit de lucru, a secătuirii tezaurului metalic al *Reichsbank*-ului etc.

Pentru crearea de noui debuşee şi lărgirea celor existente, o serie de firme industriale şi comerciale germane, — cu sprijinul factorilor competenţi şi mai ales al Consiliului de propagandă al economiei germane: « *Werberat* », — au păşit la înfiinţarea unei organizaţii sub firma « *Heimatdienst G. m. b. H.* », al cărei capital, deocamdată, este de 58.000 mărci, dar va fi majorat la 150.000 mărci. Scopul organizaţiei a fost să aprovizioneze pe Germanii din ţările străine cu mărfuri naţionale germane şi anume: cărţi, reviste, instrumente de muzică, obiecte casnice, confecţiuni, articole cosmetice etc. Firma universală *Schenker & Comp.* participă la această organizaţie spre a asigura efectuarea promptă a transporturilor. Spre a se cunoaşte preţurile articolelor cât şi diferitele condiţiuni de livrare, transport etc., se editează un catalog, tipărit lunar în 30.000 exemplare şi difuzat în

ANUNŢ PUBLICAT DE C. A. ROSETTI
în care se recomandă « brăţelete de cel mai mare fabricant al Europei », « vată din Paris cum nu se află nicăieri în Bucureşti » şi « mese adevărat chinezeşti iar nu imitate », toate de vânzare «numai» la C. A. Rosetti

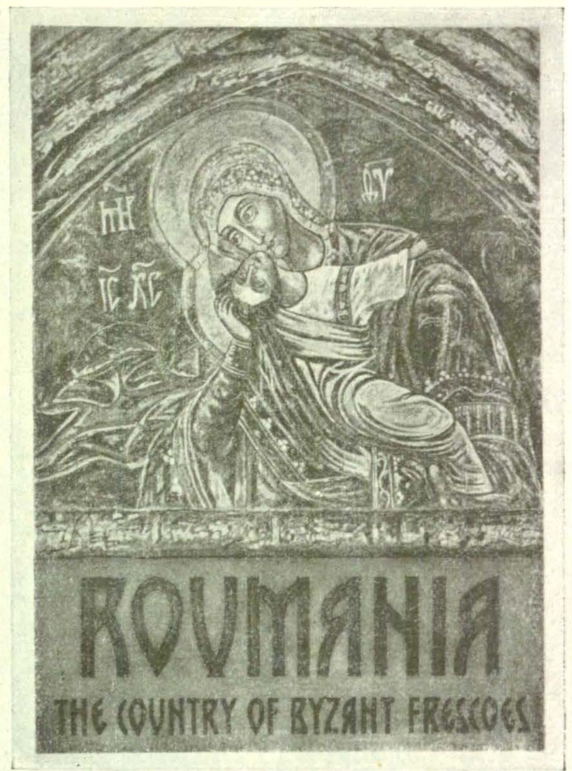
violentă agitaţie agrară, el decisese să-i expulzeze, măsură care a avut drept consecinţă represalii pornite din partea organizaţiei *Great League* care interzisese membrilor ei orice raport cu el. Represaliile au fost atât de radicale şi de rigid aplicate, încât l-au părăsit până şi servitorii, personalul şi furnizorii. Rezultatul a fost că autorităţile au fost silite să intervină, trimiţându-i alimente cu un vas special mobilizat, iar pentru secerişul recoltei au fost trimişi 50 de orangişti cari au lucrat proteguiţi de două tunuri şi 900 soldaţi înarmaţi.

Pornind dela aceste fapte cât şi dela numele eroului acestei întâmplări, s'a creat cuvântul care a fost adoptat cu repeziciune de toate popoarele.

Boicotul determinat de dispoziţii legale există cu deosebire în Germania, care pentru înfăptuirea planurilor economice nu ezită să sacrifice chiar legăturile comerciale pe care le are cu unele din statele europene.

AFIŞ DE ZOE RICCI

AFIŞ DE G. LÖWENDAL

Argentina, Indiile Olandeze şi câteva ţări europene, unde se află minorităţi germane mai numeroase.

EVOLUŢIA MIJLOACELOR DE PUBLICITATE

Firma. Cam din timpul evului mediu apar, ca prime mijloace de publicitate, emblemele tăiate în lemn sau în metal, simbolizând activitatea şi produsele comercializate de firma respectivă (« La spicul de grâu » pentru o firmă al cărei obiect de comerţ erau cerealele, « La ciocan » pentru articole de braşovenie, etc.). Din nevoia ca firmele să aibă efect atrăgător se iveşte şi elementul de grotescă familiaritate. Acest element, prin nota de bunăvoie şi veselie, este un îndemn direct şi o făgăduinţă implicită că publicul va fi satisfăcut nu numai din punct de vedere comercial ci şi sufletesc. Negustorul vrea să arate că vede în client un vechiu prieten, cu care îşi îngăduie cele mai distractive sau chiar cele mai pipărate glume. Astfel, apar la noi, cam tot în aceleaşi timpuri, firmele redactate spiritual, burlesc sau indecent: « La briciul lui Cuza », « La trei sarmale », « La trei ochi sub plapomă », etc.

La noi în ţară, către finele secolului al XIX-lea, firmele cuprind inspiraţii luate din istoria acelor timpuri (« La dorobanţ », « Lupta dela Plevna », « La reduta Griviţa »), sfârşind cu imagini cari aminteau succesele primilor ostaşi: « La vânător », « La roşior », « La dorobanţul vesel », etc.

In fine, în ultimii douăzeci de ani, după exemplul străinătăţii, firmele exprimă idei abstracte: « La comerţul modern », « La patru sezoane », etc., iar de câţiva ani încoace, sub curentul de românizare a comerţului, în sens etnic, firmele sunt reduse la numele proprietarilor lor: « La Ghiţă Şerbescu », « La Fraţii Pescaru », sau mai pe scurt: « La Ionică », « La Tudorache », « La Radu », etc.

Târgurile. O astfel de publicitate, caracteristică timpului, apare încă din secolul XIII şi durează până în secolul XVIII. Este epoca târgurilor la care îşi dau întâlnire colportorii şi negustorii ambulanţi, cari, cutreierând ţara în lung şi în lat, se instalează pe pieţele publice ale târgurilor, unde, după ce-şi pun mărfurile la vedere, încep prin gesturi, strigăte şi bătăi de tobă să atragă atenţiunea trecătorilor, îmbiindu-i să cumpere. Publicitatea acestor timpuri este « *glăsuită* » şi mijlocul de atracţie este « *strigătul* ». In epoca aceasta apare o categorie de tehnicieni în publicitate care aiurea, — în Franţa, în Italia şi în alte ţări, — erau strânşi în corporaţii, ei jucând un rol de informare analog celui al anunţurilor de ziare din timpul nostru.

In Franţa, aceşti « tehnicieni » existau cu mult înainte de sec. XII. Se cunosc, de pildă, aşa numiţii « *clamatores vini* », « *crieurs de vin* », cari prin strigăte şi cântece atrăgeau pe cumpărătorii veniţi la târgurile de toamnă, unde se făcea schimbul recoltelor. In Germania, întâlnim pe *Jahrmarktschreier*, strigător de târg, care căuta prin cuvinte meşteşugite să îmbie la cumpărat pe acei « gură cască », numeroşi în târguri.

Domnii români aveau crainici cari strigau în piaţă sau pe uliţe veştile Domniei. La ocaziuni solemne era folosit *pristavul*, care invita supuşii prin strigăte să ia parte la diferite ceremonii.

AFIŞ DE ZOE RICCI

AFIŞ DE PAUL MIRACOVICI

Cam în aceleaşi timpuri îşi fac apariţia în târgurile Franţei acei *racoleurs*, în Germania *schlepper*-ii, cari se îndeletniceau cu trasul de mânecă şi cu rostirea de vorbe mieroase cât mai convingătoare. Trăgătorii de mânecă mai sunt şi azi, pe la uşile prăvăliilor de pe străzile Lipscani, Carol, Şelari, Căldărari din Bucureşti.

Şi « strigătorilor » şi « trăgătorilor » li se încredinţau, tot felul de anunţuri şi de reclame spre a provoca desfacerea anumitor mărfuri. De altfel, reclama prin viu grai se mai practică şi azi prin târguri, bâlciuri, iarmaroace şi chiar pe străzile Bucureştilor, cu ocazia marilor sărbători religioase, de Paşte şi Crăciun. Deşi oprită prin lege şi regulamente, persistenţa ei dovedeşte odată mai mult că obiceiul pământului este mai tare decât legea.

Afişul. Către secolul XVIII, apare în comerţ şi se răspândeşte uşor un alt mod de publicitate, *afişul*, care dealtfel nu era o noutate, întrucât el datează încă din timpul Greciei antice şi Romei. Un papirus vechiu de 3000 de ani, descoperit la Teba, oferă o recompensă pentru găsirea unui sclav fugit dela stăpânul său; iar pe zidurile oraşelor Pompei şi Herculanum, desgropate din lavă şi cenuşă, se văd încă şi azi unele picturi în culoare roşie şi albă, de forma afişului, prin care sunt anunţate spectacole şi lupte de gladiatori, sau altele prin care se face reclamă unor băi de ape dulci sau sărate.

In evul mediu, afişul era mijlocul de reclamă al regelui, domnului, clerului şi boierimei. Unul din cele mai vechi afişe rămase ne arată că fusese tipărit de un oarecare *William Caxton* pe la 1480 şi prin el se anunţa vânzarea unor mobile de biserică.

Afişul modern este atribuit francezului *Chéret*, care pe la 1860 realizase adevăratul tip de afiş, a cărui latura artistică, prin modul cum era materializată.

Presa. Odată cu apariţia ziarului în Olanda, Franţa, Anglia şi Germania, — la începutul secolului XVII, — casele negustoreşti introduc anumite *anunţuri comerciale în ziare*, care, dacă la început prin redactarea lor banală nu prea atrăgeau atenţia cititorilor, mai târziu însă, graţie atât sistematizării, ingeniozităţii, simţului artistic introdus în publicitate, cât şi desvoltării tehnice reali ate de presă, îşi produc în măsură evidentă efectele aşteptate de cei ce făceau publicitate.

Primele ziare editate, cari erau în realitate nişte foi scrise de mână, cuprinzând anunţuri comerciale sub formă de liste, le scoate germanul Fugger din Ausburg mare bancher al vremii, imortalizat de Dürer. In Franţa, Théophraste Renaudot, medicul lui Ludovic al XVI, scoase în 1630 « La Gazette de France », în care erau publicate oferte pentru diferite mărfuri. Abia după apariţia primului cotidian, în 1777, « Journal de Paris », publicitatea prin presă luă oarecare desvoltare. Aceasta devine tot mai prodigioasă, paralel cu succesivele perfecţionări tehnice ale tiparului, litografiei, fotogravurei, zincografiei şi îmbunătăţirii calitative a hârtiei.

In România, publicitatea prin presă nu-şi făcu loc odată cu apariţia primelor gazete care erau puse în slujba literaturii şi culturii româneşti.

Nici « Curierul Românesc », apărut la 1 Martie 1829, prima gazetă românească; nici « Albina Românească » şi nici « Gazeta Transilvaniei », nu aveau anunţuri. Cum era natural, primele informaţiuni cu caracter comercial trebuiau să apară în ziarul unui oraş comercial şi cu activitate economică; ele au fost publicate în « Mercur », ziar apărut în 1840, în Galaţi. Redactat în limbile română şi italiană, ziarul anunţa sosirile vapoarelor în port şi numele importatorilor, ceea ce făcea ca negustorii dela Bucureşti, Craiova, Iaşi şi, mai târziu, din celelalte târguri mai răsărite să vie la Galaţi să se aprovizioneze cu mărfuri.

In ziarele româneşti, primele reclame sunt făcute de marile manufacturi, fabrici ori de marii negustori germani şi austriaci, apoi de francezi, italieni şi englezi. In « Românul », ziarul lui C. A. Rosetti, el însuşi negustor, găsim numeroase anunţuri caracteristice vremurilor.

Lupta de acaparare a clientelei de către anumite firme străine face ca în ţară să apară destul de multe reviste şi ziare de specialitate publicitară. In adevăr, « insertiunile », «înscuritățile », « anonciurile », « anunciurele », « annunciurele », « reclamele » şi « publicaţiunile » se înmulţesc surprinzător. Apar şi durează un an sau doi: « Anonciatorul Biuroului pentru anonciuri, informaţiuni, comisiuni şi espediţiuni », în 1880, « La Publicité Roumaine », în Octomvrie 1884, « Publicitatea Română », « Anunciatorul » în 1886, « Anonciatorul Central — Central-Anzeiger » în Ianuarie 1899, care apărea în 5.000 exemplare, « Monitorul Reclamei » în Februarie 1907 şi « Reclama » în Septemvrie 1909. Paralel cu activitatea publicitară prin periodice, apărute în Capitală încep, şi în provincie, să apară publicaţiuni de acest fel, printre cari cităm: « Anunţătorul » din Martie 1899, şi « Reclama » din Brăila, apărută în Martie 1906.

AFIŞ DE CEGLOKOFF

După Unire, o viaţă economică mai intensă provoacă o nouă înflorire a reclamei. Apare, astfel, la Bucureşti, în Octomvrie 1921, ziarul « Reclama », al cărui program se rezuma în « desvoltarea relaţiunilor comerciale din capitală şi provincie ». In August 1923, apare la Brăila « Reclama Modernă », iar în Aprilie 1926 Sibiul face să apară revista « Reclama ». In Aprilie 1929 apare în Bucureşti, în excelente condiţiuni tehnice, o altă revistă « Reclama ». Un an mai târziu apare « Publicitatea », la fel de bine prezentată sub raportul tehnic. In fine, merită să fie menţionate şi « Reclam-Magazin » (Mai 1933) din Braşov şi « Reclama Sibiului » (Iulie 1934) din oraşul cu recunoscută activitate economică.

Paralel cu apariţia publicaţiilor de specialitate, o desvoltare prodigioasă pe tărâm publicitar, marchează presa cotidiană. Dela « Românul », mai târziu « Universul », apoi « Epoca », « Adevărul », « Argus », etc., încep să facă loc tot mai mult anunţurilor, informaţiilor, avizelor, simple şi apoi însoţite de imagini.

Efectele produse de publicitatea prin presă determină pe întreprinzători să facă cheltueli tot mai mari pentru acest fel de informare şi de influenţare a massei consumatorilor.

In străinătate, aceleaşi efecte au determinat investirea de sume enorme, pentru publicitatea prin anunţuri, cunoscute fiind rezultatele ei pozitive [1]).

La noi pentru publicitatea comercială se cheltueşte cu mult mai puţin. In cele aproximativ

[1]) Dr. Henri Loustalan, în lucrarea sa *La publicité dans la presse française*, arată (pag. 225) că ţara care excelează prin reclamă este Statele Unite, care în cursul anului 1925 a cheltuit pentru concretizarea ei suma de 1.304.000.000 dolari, adică 215.160.000.000 lei, repartizată astfel: 46% pentru reclama inserată în ziare cotidiane, 19% în felurite reviste, iar restul de 35% pentru reclama realizată prin afişe, filme, programe, cadouri, firme electrice şi pictate, etc. In anul 1928 Statele Unite au cheltuit pentru reclamă în presa cotidiană suma de 166 milioane dolari (circa 29 miliarde lei; iar în anul 1930, preşedintele Asociaţiei de Publicitate

400 de ziare, dintre care 20 cotidiane în Capitală, a fost înserată publicitate, sub diferite forme, pentru suma de lei 140.000.000, iar valoarea radio-reclamei, care nu mai este îngăduită oficial, prin posturile de difuziune, și a reclamei prin ecran cinematografic este de circa 2.000.000 lei anual. Din aceste sume Statului i se cuvine 25%, potrivit legii în vigoare.

PUBLICITATEA MODERNĂ

Publicitatea obiect de studiu. O practică îndelungată, experiența sistematică a celor ce fac uz de ea și a profesioniștilor în materie, au precedat fixarea de reguli, de norme, am putea spune chiar de legi în publicitate, al căror studiu a dat naștere unei bogate literaturi, cu deosebire în anii postbelici.

Acum, publicitatea este predată în școli speciale, particulare și de Stat, precum și în academii sau universități.

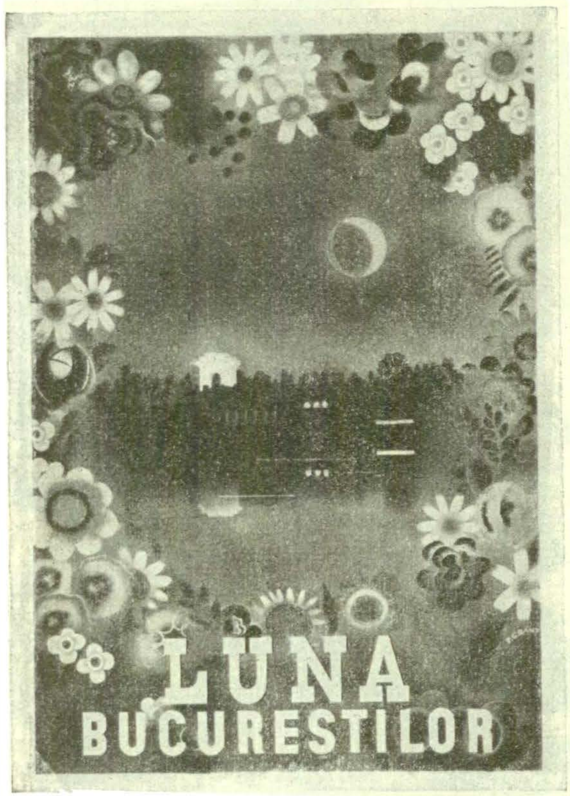
In Franța studiul publicității datează din anul 1906, de când Gaston Doumergue, ministrul comerțului, la cererea Camerei Sindicale de Publicitate, decisese să fie introdus în programele școlare. Paralel cu acest învățământ pur educativ, inițiativa particulară a creat învățământul practic, reprezentat prin « Școala tehnică de publicitate ».

In ultimul timp acțiunea publicitară caută noui metode tehnice ținând cseama de necesitatea de cunoaștere a psihologiei cumpărătorului, asupra căruia trebuesc exercitate influențe noui în sensul urmărit de vânzător. Reclama privită deci ca un complex psihologic bazat pe principii științifice strict reglementate, este cercetată și studiată în străinătate de elevii din școalei, de studenții din academii și universități, fiind continuu în prefacere, adaptată și sistematizată nouilor cerințe ale comerțului modern.

Câmp larg pentru aplicarea publicității au fost Statele Unite ale Americei, care în materie de publicitate nu cunosc noțiunea de economie, investind sume fabuloase pentru realizarea ei.

Mijloace folosite pentru publicitate. Cât privește mijloacele de publicitate folosite, acestea sunt foarte numeroase și îmbracă formele cele mai diverse. De pildă:

1. *Reclamă literară:*
   a) cărți și broșuri
   b) periodice și ocazionale
   c) articole în ziare și periodice (reclamă învăluită).
2. *Embleme cu caracter de permanență.*
3. *Cataloage* (ilustrate și neilustrate):
   a) cărți de mostre
   b) liste de prețuri.
4. *Inserțiuni în presă:*
   a) marile ziare cotidiane: 1. politice; 2. de informațiuni; 3. financiare; 4. comerciale;
   b) periodice locale: 1. reviste; 2. foi de magazin (folosite de străinătate); 3. jurnale de modă; 4. reviste tehnice pentru toate specialitățile; 5. anuare; 6. almanahuri; 7. agende; 8. calendare și alte publicațiuni anuale.
5. *Placate și afișe:*
   a) afișe simple (ilustrate ori nu)
   b) placate permanente.
6. *Foi volante.*
7. *Corespondențe:*
   a) individuale (prin cărți poștale simple sau ilustrate, scrisori, invitații, etc).
   b) circulare.
8. *Daruri:*
   a) obiecte distribuite de fabrică sau magazin: creioane, bricege, tampoane, etc., toate purtând numele firmei.
   b) imprimate publicitare: calendare, agende, bloc-notes-uri, etc.
9. *Radio, amplificatoare:*
   a) radiodifuziune
   b) megafon fix sau mobil.
10. *Expuneri:*
   a) exterioare: fațade, vitrine
   b) arhitectonice: pavilioane în bazare, expoziții și târguri de mostre.
11. *Firme și reclame, simple și luminoase:*
   a) firme simple
   b) panouri fixe sau mobile
   c) luminat fix sau automat
   d) luminat simplu sau în mai multe serii de lumini
   e) cu lămpi electrice ordinare sau cu tuburi luminoase reci sau neon.
12. *Filme și proiecțiuni luminoase:*
   a) în săli de spectacole
   b) pe ecrane fixate, pe case cu perspectivă văzute de trecători.
13. *Ambalaje:* hârtie de împachetat, etichete.
14. *Imprimări pe trotuare*, cu ajutorul mașinilor, șabloanelor etc.
15. *Baloane și avioane* care lansează afișe sau emit fumuri colorate, descriind sau conturând reclama dorită.

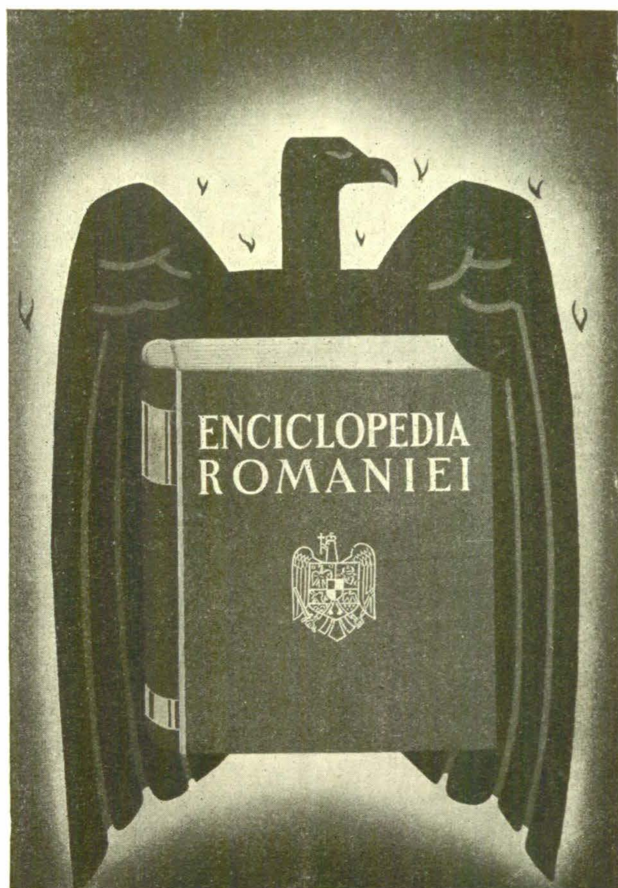
AFIȘ DE P. GRANT

Publicitatea, materie impozabilă și izvor de venituri pentru Stat și Comună. Impozitul asupra publicității este așezat pe totalitatea mijloacelor tehnice ce pot concretiza ideea de publicitate.

Dacă pentru desvoltarea publicității comerciale, nu s'a făcut nimic care s'o modernizeze și s'o

---

americană a arătat că pentru reclamă s'au cheltuit 50 miliarde franci francezi (circa 300 miliarde lei), iar efectele produse de acestea pot fi evaluate la 3 trilioane, 550 de miliarde franci, adică circa 21 trilioane 300 miliarde lei, reprezentând cifra de afaceri realizată.

AFIŞ DE ROMEO STORCK

AFIŞ DE P. GRANT

naţionalizeze, în schimb pentru grevarea ei, s'au copiat toate sistemele, ceea ce face să avem o legislaţie fiscală foarte bogată asupra acestui nou venit.

Astfel, *legea pentru modificarea şi coordonarea unor dispoziţiuni din legile instituţiunilor de propagandă* din 31 August 1938, prevede pentru operaţiunile de control şi cenzură a inserţiunilor şi reclamelor, o taxă de 25% din valoarea lor.

Publicitatea mai este taxată în baza legilor timbrului, a ondului Naţional al Aviaţiei, a regulamentului legii de exploatare P. T. T., a legii administrative şi ordonanţelor comunale.

Regimul legal al publicităţii. Importanţa reclamei şi folosirea de mijloace neoneste pentru materializarea ei se datoreşte în bună parte tehnicizării regimului de publicitate, care a contribuit în largă măsură la eficacitatea sa. Pe de altă parte, tehnicizarea accelerată şi simultană a diverselor economii naţionale a dat loc la noui nevoi de publicitate.

Până în prezent, nu există o lege care să reglementeze în întregime şi din toate punctele de vedere materia publicităţii:

a) Creaţiile publicitare, care sunt de natură intelectuală, artistică şi literară sunt apărate de dispoziţiile legii proprietăţii literare şi artistice din Iunie 1923;

b) Formele şi textul mărcilor de fabrică şi de comerţ, cari sunt în parte mijloace publicitare, sunt ocrotite de legea asupra mărcilor de fabrică şi comerţ din 1879, cu unele modificări şi interpretări jurisprudenţiale date de instanţele judiciare;

c) Firma şi emblema, proprietatea persoanei care a cerut inmatricularea lor la camera de comerţ şi de industrie, sunt ele însele, după cum am spus, mijloace de publicitate. Firma şi emblema sunt proteguite, garantându-li-se dreptul de exclusivitate, de legea din 10 Aprilie 1931. Prin dispoziţiile înscrise în noul cod de comerţ, această materie este reglementată astfel, încât se pune capăt confuziunilor, de cele mai multe ori voite, de cari unii comercianţi se foloseau în publicitatea firmei lor;

d Principiul, în materie de concurenţă neleală, este stabilit de art. 998 cod. civ., care arată că *orice faptă a omului care cauzează altuia o pagubă obligă pe acela din a cărui greşeală s'a ocazionat acea pagubă s'o repare.* Intru cât concurenţa neleală prin publicitate îmbracă nenumărate şi variate aspecte, s'a fixat pe cale jurisprudenţială o adevărată legislaţie în materie.

Ca urmare a străduinţelor depuse de Uniunea internaţională pentru protecţiunea proprietăţii industriale dela Paris şi a recomandărilor făcute statelor membre, în Martie 1932 s'a legiferat în România, o parte din cazurile de concurenţă neleală, şi anume: confuziunea şi falşele indicaţiuni de provenienţă a mărfurilor.

i. a. r.

III

COMERȚUL INTERIOR

LEGISLAŢIA COMERCIALĂ

ISTORICUL LEGISLAŢIEI COMERCIALE

DELA ORIGINI PÂNĂ LA CODUL DIN 1887

Mult timp, în Ţara Românească şi Moldova, normele de drept care au cârmuit comerţul s'au confundat cu regulele de drept civil. Simplicitatea cu care se prezentau pe acea vreme transacţiunile comerciale — majoritatea sub forma schimburilor directe, prin târguri sau oraşele [1]) — explică lipsa unor dispoziţiuni normative speciale comerţului. De sigur că trebue să fi existat şi la noi, ca şi în celelalte ţări apusene, într'o măsură mai redusă, unele uzuri speciale comerţului; de sigur că vor fi fost observate şi unele cutume în raporturile comerciale cu neguţătorii unguri, poloni, genovezi, turci sau greci, dar despre toate acestea găsim prea puţine urme în obiceiul pământului românesc [2]). De abia mai târziu, când operaţiunile comerciale au început să se încheie pe credit, când securitatea şi celeritatea transacţiunilor au necesitat reguli speciale, au apărut primele dispoziţiuni de drept comercial scris.

In colecţiunea de legi a lui Andronache Donici, învăţatul jurisconsult de pe acele vremuri, protejatul Mitropolitului Veniamin Costachi, lucrare apărută la 1814 şi cunoscută sub denumirea de *Manualul lui Donici*, care a servit, zice-se, la întocmirea Codului Calimah, şi care a cârmuit chiar cu putere de lege până la 1 Iunie 1928 întreaga provincie a Basarabiei, întâlnim deja, printre dispoziţiunile de drept civil şi penal, unele reguli privitoare la «daraverile comerciale» şi la «iconomicosul faliment».

Mai larg deschise regulilor de drept comercial apar către începutul secolului XIX, cele două coduri: al lui Calimah în Moldova şi al lui Caragea în Muntenia.

Condica lui Calimah (a cărei autentică denumire era «Condică ţivilă sau politicească a Principatului Moldovei»), alcătuită de Andronache Donici, Cristian Flechtenmacher şi alţii, pusă în aplicare la 1 Septemvrie 1817, este, fără îndoială cea mai ştiinţifică colecţiune de legi în analele legiuirilor vechi româneşti, apreciată până şi de universităţile apusene. Ca şi codul civil austriac, de care se pretinde că ar fi fost în deosebi influenţată, Condica lui Calimah consacră un capitol special concursului dintre creditori în caz de faliment.

In Ţara Românească întâlnim pe de altă parte, în *Legiuirea lui Caragea*, pusă în aplicaţiune la 1 Septemvrie 1828, opera logofătului Ştefan Nestor Craiovescul şi a lui Atanasie Hristopol, câteva dispoziţiuni cu privire la anumite operaţiuni comerciale. Astfel, în Capĭ IX se reglementează, în 7 articole, materia poliţei care este «unŭ fělŭ de împrumutare de bani sau de preţĭ de bani împrumutaţi aici ca să-i luămĭ aiurea»; iar sub dispoziţiunile penale se pedepsesc «mofluzi mincinoşi», adică faliţi frauduloşi.

Regulamentele organice ale celor două Principate (1831 şi 1832), deşi legi cu caracter mai mult administrativ, se ocupau şi ele de instituirea tribunalelor speciale comerciale şi de definirea actelor de comerţ (Reg. Organ. Muntenia art. 306; Reg. Organ. Moldova art. 335, 356). Este interesant de reţinut că în Regulamentul Organic al Moldovei (art. 318), se recomanda «că în pricinile neguţătoreşti, se vor aduna din condica de comerţ a Franţei, toate dispoziţiunile ce vor fi potrivite la starea lucrurilor din Moldova, care se vor pune în rânduială şi se vor tălmăci româneşte spre a sluji de regulă în toate pricinile neguţătoreşti».

De altfel, influenţa culturii apusene începuse să se resimtă din ce în ce mai mult. Cele două coduri, Calimah şi Caragea, punând pentru întâia dată la îndemână oamenilor cu carte cunoaşterea principiilor de drept sub forma scrisă, deschideau larg orizontul ştiinţei judiciare. Legiuirile apusene şi părerile jurisconsulţilor străini, au început atunci să intereseze în de aproape pe tinerii fii de boieri, încât cu drept cuvânt scrie profesorul *Andrei Rădulescu*, eruditul cunoscător al vechiului nostru drept românesc: «timpul dintre 1830—1860 poate fi numit perioada de adaptare a civilizaţiei occidentale în ţările noastre» [1]).

Nu e de mirare deci că prin anii 1835—1836 la Şcoala Sf. Sava din Bucureşti, care avea şi o clasă de «ûmanioare» (traducere după «humanités») învăţatul dascăl *Costache Moroiu*, ţinea un curs de Drept comercial, «de pe uscat» (terestru), servindu-se de «legiuirea austriecească şi franţuzo-italienească», din regatul Lombardo-Veneţian; curs, care doi ani mai târziu se transforma în catedră de drept comercial [2]).

[1]) N. Iorga, *Istoria comerţului românesc*.

[2]) Andrei Rădulescu, în *Annuario di Diritto comparate e di studi legislativi*, vol. II-III, 1929 şi *Curierul judiciar*, Nr. 20 din 1932.

[1]) *Enc. Rom.*, I, pag. 360.

[2]) V. A. Urechia, *Istoria Şcoalelor*, IV, p. 456.

Era un curs complet, la care ciracii săi puteau asculta vorbindu-se despre «clasaţia neguţătorilor» (clasificaţia comercianţilor), «cataştişele neguţătorilor», «tovărăşiile neguţătorilor», «biletuirile de orânduială» (poliţe şi bilete la ordin). Se pare că tot Moroiu, pe la 1830, a făcut o traducere a codului francez, care trebuia să servească la învăţătură şi trebuinţele practice. Dar despre toate acestea nu ne-a rămas nici o urmă scrisă.

Un alt învăţat, care a ţinut tot un curs de drept comercial între anii 1837—1841, la şcoala de legi dela Sf. Sava, reorganizată de domnitorul Barbu Ştirbey, ca o adevărată Facultate, a fost *Alecu Racoviţă*, doctor în drept. Din cursul său intitulat «Despre pravili şi deslușiri asupra faptelor comerciale», nu ne-au rămas decât câteva lecţiuni, în două manuscrisuri şi acelea dela doi studenţi ai săi, Andrei Daniilov şi Nenovici [1]). «Dreptul comercial,— scria el,— se compune din toate regulele care privesc la tăria acestor negociaţiuni (care au drept scop a săvârşi sau a înlesni schimburile productelor firii sau ale industriei) şi la sfârşitul ce pot avea, precum şi la chipul de a se judeca prigonirile ce dintr'însele pot izvorî» [2]).

Atâta interes prezinta pe acea vreme studiul chestiunilor de Drept comercial,— mai ales că între timp se introdusese şi codul francez,— încât *Gh. A. Manu* şi *A. Roset-Bibica*, au găsit cu cale să tipărească prima carte, în care să fie expuse în mod sumar principiile comerţului şi să fie tălmăcite textele. Lucrarea a apărut la 1840, cu o frumoasă închinare domnitorului Alexandru D. Ghica şi, fiind inspirată după manualul lui P. Bravard-Veirier, profesor la Facultatea de Drept din Paris, purta titlul: «Tălmăcirea condicei comerciale, după metodul lui Bravard-Veirier, pentru întrebuinţarea judecătorilor, a avocaţilor şi a neguţătorilor». Cuprindea mai multe capitole; primul capitol purta titlul: «Pentru negoţ şi pentru feluritele sale prefaceri dela începutul său şi până în zilele noastre»; capitolul al doilea era «Pentru negoţ privit în înclinările sale cu iconomia politicească»; iar capitolul al treilea cuprindea «Istoria dreptului comercial maritim; deslușirea condicei de comerţ a Franţei; aplicarea ei în Ţara Românească; scopul cărţei aceştia» [3]). Şi ca încheiere, autorii arătau cum înţelegeau ei scopul operei lor: «Intr'o epohă ca a noastră, când naţionalităţile se întocmesc, cea dintâi trebuinţă, ce se simte de fieşce om însufleţit şi râvnitor de înaintare şi prosperitatea naţii de care ţine, este alcătuirea pravilelor civile, criminale şi comerciale», căci «dreptatea este puterea în vreme de pace, precum şi această putere stăpâneşte în oştiri bine întocmite, în vreme de război».

Aceasta era starea de spirit în Principatele Române, când la 1840 Adunarea Legiuitoare a Munteniei, a adoptat *codul comercial francez* din *1808*, cu modificările sale din 1838, care s'au mai adăugat şi unele dispoziţii din Regulamentul Organic. Departe de a încerca să inoveze, generaţia secolului al XIX-lea, s'a mulţumit cu această legiuire, ce purta apostila împăratului Napoleon, căci după părerea vremii, «cea dintâi datorie a unei naţii care râvneşte a se îmbunătăţi şi a se preface este de a se şti să se folosească de înaintările la care s'au făcut într'alte locuri mai înainte decât dânsa în cariera civilizaţiei» [1]). Acest cod, mai puţin strălucit în concepţii decât predecesorul său civil, a fost totuşi întrebuinţat în practică şi în Moldova, iar după unirea Principatelor, unificându-se legiuirile, a fost introdus oficial prin decretul din 7 Decemvrie 1863 şi peste Milcov. Timp de mai bine de două decenii această legiuire s'a aplicat de o potrivă în cele două Principate.

La 31 Octomvrie 1882, apărând însă în Italia noul cod de comerţ, considerat ca «o operă legislativă remarcabilă prin preciziunea, claritatea şi înţelepciunea dispoziţiunilor ei şi despre care s'a putut zice cu drept cuvânt, că a pus Italia în primul rang între statele civilizate sub raportul legislaţiunii comerciale [2]), ministrul Justiţiei Eugeniu Stătescu, a instituit chiar în anul următor, o comisiune, pentru întocmirea unui proiect de cod comercial, luându-se ca bază codul italian. Comisiunea se compunea din A. Degré, consilier la Inalta Curte de Casaţie, M. Poenaru-Bordea şi G. N. Bagdat, consilieri la Curtea de Apel din Bucureşti, E. Protopopescu, profesor la Şcoala comercială din Bucureşti, Romus N. Opreanu, senator şi fost magistrat. Comisiunea a întocmit un proiect cu prea puţine abateri dela textul italian [3]). Propriu zis nici n'au fost lucrări preparatorii, discuţiuni sau rapoarte aprofundate [4]). Proiectul a fost prezentat Corpurilor legiuitoare în toamna anului 1885, însoţit de o expunere de motive lucrată de D. C. Nacu, şi,— după o sumară cercetare de către comisiunile legislative, în cursul a două sesiuni legislative,— a fost sancţionat la 15 Aprilie 1887 şi promulgat la 16 Aprilie 1887. *Codul de comerţ* a fost pus în aplicare la 1 Septemvrie 1887 [5]).

In modul acesta, prin rapida legiferare din 7 Decemvrie 1863 şi 17 Aprilie 1887, dreptul nostru comercial a fost dispensat de tot sbuciumul codificării, care a precedat consacrarea codului civil [6]). Iar dacă codul nostru de comerţ dela 1887 a fost lipsit de originalitate, el s'a bucurat în schimb de alte însuşiri; acea de a fi avut, prin origina sa occidentală, caracterul unei legi internaţionale — calitate atât de necesară în raporturile comerciale — şi de a fi beneficiat de o doctrină şi jurisprudenţă străină, mult mai avansată, în acele vremuri, ca a noastră.

CODUL DE COMERŢ DIN 1887

După cum am arătat mai sus, codul de comerţ român dela 1887 a avut ca principal model codul

[1]) Manuscrisul Academiei Române, Nr. 2710.

[2]) Andrei Rădulescu, *Primele încercări de doctrină comercială în Ţara Românească.* Curierul judiciar, Nr. 16, 1930, p. 241.

[3]) Lucrarea — din care nu se mai găsesc decât două exemplare, unul în biblioteca Camerei de Comerţ, iar altul la Academia Română — a fost amănunţit examinată de d-l Andrei Rădulescu, în articolul sus citat.

[1]) Gh. A. Manu şi A. Roset-Bibică, *Op. cit.*, cap. III.

[2]) Raportul Ministrului de justiţie către Rege.

[3]) I. N. Finţescu, *Drept comercial*, pag. 20.

[4]) C. Arion, *Elemente de drept comercial*, I, pag. 35.

[5]) Regulamentul pentru punerea sa în aplicare a apărut în *Monitorul Oficial* din 10 Septemvrie 1887.

[6]) Vezi *Enc. Rom.*, Intocmirea codului civil, pag. 373—377.

de comerţ al Regatului Italiei din 31 Octomvrie 1882. Pe lângă acesta, legiuitorul nostru a mai avut în vedere: decretul italian din 14 Decemvrie 1882, pentru aplicarea codului comercial al Italiei; codul de comerţ german din 1861; legea germană asupra cambiei din 1848; legea germană din 19 Iunie 1872, pentru introducerea codului de comerţ în Alsacia şi Lorena; legea belgiană din 5 Mai 1872 asupra gajului comercial şi contractului de comision.

Codul de comerţ dela 1887 a suferit o serie de modificări prin legile din 20 Iunie 1895; 6 Aprilie 1900; 3 Martie 1902 (falimentul); 26 Ianuarie 1906; 15 Iunie 1906 (contractul de gaj) şi 7 Octomvrie 1939 (societăţi).

Codul este împărţit în patru cărţi:

Cartea I (art. 1—489) tratează despre comerţ în genere. Codul de comerţ român, după pilda predecesorului italian, a adoptat cu privire la *actele de comerţ*, sistemul obiectiv, completat cu un criteriu subiectiv. Adică sunt supuse dreptului comercial actele obiective de comerţ prevăzute de art. 3 (oricine le-ar face) şi toate acele operaţiuni pe care comerciantul le face în exerciţiul comerţului său (art. 4). Dar, spre deosebire de codul italian, operaţiunile de speculaţiune asupra imobilelor, nu sunt comerciale.

Principalele dispoziţiuni ale cărţii I prevăd: a) *Femeia* trebue abilitată de soţul ei pentru a putea exercita comerţul; b) *Registrele* comerciantului pot servi ca dovadă între comercianţi; c) *Societăţile comerciale* sunt deosebite în patru tipuri: în nume colectiv, în comandită simplă, în comandită pe acţiuni şi pe acţiuni; d) *Dreptul cambial* este materia în care, pe lângă dreptul italian, a mai avut o puternică înrâurire şi legea germană asupra cambiei (Allgemeine deutsche Wechselordnung) din 5 Iunie 1848; e) In fine, sunt cuprinse în această carte dispoziţiuni privitoare la *obligaţiuni* şi *contracte comerciale:* vânzarea, reportul, contul curent, mandatul comercial, comisionul, transportul, asigurarea şi gajul.

Cartea II (art. 490—694) tratează despre *comerţul maritim* şi *navigaţiune*, despre vase şi proprietarii lor, despre căpitan, înrolarea şi salariile persoanelor echipajului, despre contractul de închiriere, împrumutul maritim, asigurarea contra riscurilor navigaţiunii, avarii şi contribuţiune, pagubele cauzate prin lovirea vaselor (abordaj) şi creanţele privilegiate. In această parte a codului dăinueşte încă influenţa dreptului francez întru cât majoritatea regulelor maritime au la origină uzurile colecţionate, din ordinul lui Colbert, în «Ordonnance sur la marine» din 1681, ce a servit de îndreptar mai tuturor legislaţiilor europene.

Cartea III (art. 695—888) reglementează *falimentul*, ca procedură concursuală, aplicabil, spre deosebire de legislaţiile germanice, numai comercianţilor; efectele şi administraţiunea falimentului; lichidarea pasivului şi a activului; reparaţiunea între creditori şi închiderea falimentului; încetarea şi suspendarea falimentului; dispoziţiunile privitoare la falimentul societăţilor comerciale şi infracţiuni penale în materie de faliment.

Cartea IV (art. 889—971) cuprinde dispoziţiuni privitoare la exerciţiul acţiunilor comerciale şi prescripţiune.

LEGI COMERCIALE SPECIALE

Legile comerciale speciale au completat normele codului de comerţ. Citām: Legea din 1884 asupra comerţului ambulant; Legea din Martie 1879 asupra mărcilor de fabrică; Legea din 17 Ianuarie 1906 asupra patentelor; Legea din 28 Iunie 1881 asupra magazinelor generale (docuri), modificată la 6 Iunie 1892 şi completată prin legea din 1 Iulie 1930 pentru înfiinţarea de silozuri (cu modif. din 15 Sept. 1932) şi mai ales prin legea din 7 Aprilie 1937 pentru magazinele generale şi warantarea mărfurilor şi cerealelor; Legea din 16 Martie 1929 pentru organizarea pe baze comerciale a întreprinderilor şi avuţiilor publice; Legea din 2 August 1929 asupra vânzării pe credit a maşinilor industriale şi autovehiculelor; Legea din 23 August 1929 asupra burselor de comerţ, care unifică pe tot cuprinsul României regimul burselor, reglementând amănunţit organizarea şi funcţionarea burselor de efecte, acţiuni şi schimb şi a celor de mărfuri, cum şi judecarea litigiilor izvorîte din operaţiuni de bursă, de către camerile de arbitri; Legea din 10 Aprilie 1931 pentru înfiinţarea unui registru al conerţului, modificată la 30 Mai 1938 şi 15 Decemvrie 1938; Legea contractului de gaj agricol din 1931; Legea din 1 Octomvrie 1932 pentru comerţul de devize, cu modificările din 15 Aprilie 1935, 28 Martie 1936, 15 Aprilie 1937 şi 9 Iulie 1937; Legea din 8 Mai 1934 asupra comerţului de bancă; Legea din 30 Iulie 1934 asupra contractului de consignaţie; Legea din 20 Aprilie 1935 privitoare la unele dispoziţiuni pentru înlesnirea creditului; unele dispoziţii din Legea lichidării datoriilor agricole şi urbane din 7 Aprilie 1934; şi în fine Legea asupra cambiei şi biletului la ordin şi Legea asupra cekului, ambele din 1 Mai 1934.

Ca încheiere, amintim că, potrivit articolului 1 c. com., acolo unde codul comercial nu dispune, se aplică *codul civil*, care astfel capătă valoarea unui izvor de drept subsidiar.

VECHILE LEGIUIRI COMERCIALE IN ŢINUTURILE ALIPITE[1])

In Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş, legiuirile comerciale apar mult mai înaintate. Incadrarea acestor provincii în Imperiul Austro-Ungar şi contactul apropiat cu occidentul, au făcut din oraşele ardelene centre comerciale mai importante decât cele din Principatele româneşti.

Din punctul de vedere al aplicării dreptului, ţinuturile transcarpatine, pot fi împărţite în două părţi bine distincte:

In *Transilvania* propriu zisă şi în *ţinuturile care aparţinuseră regimentelor grănicereşti bănăţene* (confiniul militar) au fost introduse încă de pe vremea împărătesei Maria Teresia (1740—1780), toate legile

[1]) A se vedea interesantul studiu al d-lui prof. Petre Poruţiu, *Legiuirile noastre comerciale în trecut şi în prezent.* Cluj, 1933, din care am împrumutat majoritatea datelor de faţă.

comerciale aplicabile în Austria. Astfel a fost Legea falimentului (Konkursordnung) din 1772; Legea bancrutei (Fallitenordnung) din 1743; Legea comercială și cambială (Merkantil und Wechselordnung) din 1717, revizuită la 1763, dar pusă în aplicare abia la 1772. Provinciile Transilvaniei s'au bucurat la un moment dat până și de legea și procedura cambială germană (Allgemeine deutsche Wochseleordnung), care fusese introdusă prin ordonanța din 3 Mai 1852.

Alte legi, ca acele din 1855 privitoare la înscrierea firmelor și la societățile comerciale, complectau, odată cu codul civil austriac, dispozițiunile de drept comercial.

In *Banat*, *Crișana* și *Maramureș*, legile comerciale s'au prezentat sub un aspect și mai variat. Incă dela 1723, legiuitorul a fost preocupat de securitatea transacțiunilor, impunând comercianților, prin legea LIII, să țină registre și sancționând penalicește, prin legea VII, pe faliții vinovați de fals.

Se simțea însă nevoia unei legiuiri unitare maghiare; de aceia vedem cum în 1779, cea mai înaltă instanță judecătorească — Curia regală — a fost însărcinată să alcătuiască un proiect de cod comercial și cambial. Proiectul însă n'a devenit lege, și nici un al doilea proiect elaborat în 1827, n'a avut o soartă mai bună. In schimb comisiunea numită de Dieta anului 1839 a reușit să-și vadă proiectele — elaborate în colaborare cu jurisconsultul austriac Ignatz Wildner — transformate în legi. Așa au apărut: Legea XV, din anul 1840, asupra cambiei, cu modificările aduse prin Legea VI din 1844; Legea XVI despre comercianți; Legea XVII despre fabrici; Legea XVIII despre societăți; Legea XIX asupra corporațiunilor comerciale și samsari; Legea XX despre cărăuși și Legea XXII asupra falimentului, completată mai târziu prin legea VI din 1844 cu privire la bancrută și falimentul fraudulos.

Dar strădaniile jurisconsulților maghiari au fost de scurtă durată, căci, survenind perioada absolutismului (1848—1867), legea cambială germană, pe atunci în vigoare în Austria, a fost extinsă, prin patenta împărătească din 25 Ianuarie 1850, și asupra Ținuturilor ardelene; prin ordonanțele Ministerului de Justiție austriac din 25 Ianuarie 1850 și 16 Septemvrie 1852, justițiabilii maghiari au fost supuși legilor de procedură austriacă; prin ordonanța din 1853 s'a extins și regulamentul provizoriu al falimentului; iar prin ordonanța din 1864 s'au stabilit normele austriace privitoare la înscrierea firmelor comerciale.

Abia în 1861, Conferința Judexcurială, prin Regulele judiciare provizorii, a reîntrodus legea cambială maghiară din 1840 cu novela ei din 1844 [1]).

Restaurându-se regimul constituțional în Ungaria și Transilvania, guvernul maghiar, dintr'un sentiment de amor propriu național, a hotărît refonta completă a legiuirilor comerciale. In special urmau să fie prelucrate codul de comerț, codul cambial și legea falimentului. Profesorului Stephan Apáthy, dela Facultatea din Budapesta, i-a revenit cinstea de a fi însărcinat cu această codificare.

[1]) Camil Negrea, I, 23.

Anteproiectul codului comercial ungar a apărut în 1872, precedat de o remarcabilă expunere de motive. Timp de trei ani acest anteproiect a fost cercetat în fața unei comisiuni mixte de juriști, comercianți și parlamentari; discuțiile au fost consemnate în procese-verbale de ședință și ulterior publicate. In fine, după ce a fost supus Parlamentului, codul de comerț a fost sancționat la 16 Mai 1875 și pus în aplicare în Ungaria și Transilvania, prin ordonanța Nr. 26.922 din 1 Decemvrie 1875, pe ziua de 1 Ianuarie 1876, ca legea XXXVII din anul 1875.

Codul de comerț ungar a fost influențat de vechiul cod comercial german (Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch). In cele 566 articole, tratează despre comercianți, societăți comerciale, acte de comerț și unele dispozițiuni transitorii.

După unirea Transilvaniei cu Patria mamă, Consiliul dirigent de sub președinția d-lui Iuliu Maniu, prin decretul I, a menținut în vigoare codul comercial ungar, până la unificarea legislativă ce trebuia curând să urmeze, pentru a se evita prea desele schimbări în sistemul legislativ [1]).

Codul cambial ungar a fost tot opera profesorului Stephan Apáthy (1873). Lucrat după modelul legii germane (Allgemeine deutsche Wechselordnung), în urma diferitelor modificări aduse de o comisiune de specialiști (1874) și de o comisiune judiciară a Camerei deputaților, a fost promulgat și pus în aplicare, prin ordonanța din 30 Noemvrie 1876, pe ziua de 1 Ianuarie 1877. A fost de asemeni menținut în vigoare, după Unire, în ținuturile transcarpatine, prin decretul I al Consiliului dirigent [2]).

In fine, proiectul legii falimentare, prezentat tot de prof. Stephan Apáthy (1874), inspirat tot din legea germană și trecut prin aceeași filieră de discuțiuni și cercetări parlamentare, a fost consacrat ca legea XVIII în 1881. Valoarea tehnică a acestei legi lăsa mult de dorit, — în special cu privire la controlul lichidării falimentare și la drepturile falitului, — încât curând asistăm la un pronunțat curent de reformă (1892).

In anii 1915 și 1916, guvernul ungar, sub presiunea evenimentelor economice și financiare, a reglementat prin ordonanțele 4070 și 451 procedura concordatului forțat în afară de faliment.

După unire legiuitorul român a abrogat aceste ordonanțe, înlocuindu-le prin dispozițiile legii concordatului preventiv din 10 Iulie 1929, cu modificările sale ulterioare, aplicabilă pe întregul regat al României.

In *Bucovina*, s'a aplicat vechiul cod comercial german, promulgat prin legea din 17 Decemvrie 1862, codul cambial german introdus prin patenta împărătească din 15 Ianuarie 1850, precum și o serie de alte legi și ordonanțe.

Observăm că atât în Transilvania, cât și în Bucovina, majoritatea legilor de mai sus, cu excepțiile arătate, sunt și astăzi în vigoare, în așteptarea unificării legislative.

In schimb în *Basarabia*, care era cârmuită de legile rusești, s'a extins la 1928, odată cu legiuirea civilă, și codul comercial din vechiul Regat. *d. d. g.*

[1]) *Gazeta Oficială*, Nr. 6. Sibiu, 14/27 Ianuarie 1919.
[2]) *Ibidem*.

NOUL COD COMERCIAL

La 10 Noemvrie 1938 a fost promulgat un nou cod comercial pentru tot cuprinsul României.

Până la această dată, convieţuiau pe teritoriul ţării noastre trei coduri şi numeroase legi comerciale: codul comercial al vechiului regat, aplicabil şi în Basarabia, datând din 1887; codul comercial austriac aplicabil în Bucovina, datând din 1862 şi codul comercial ungar aplicabil în Transilvania, datând din 1875.

Această diversitate de legiuire era plină de inconveniente. Comerţul era stânjenit din pricina conflictelor de drept ce se năşteau şi pentru soluţionarea cărora era nevoie să se recurgă la principiile de drept internaţional privat. Prestigiul Statului suferea, fiindcă regula de drept izvora din suveranităţi străine. In sfârşit întreagă această legislaţie era învechită şi în desacord cu nevoile comerţului modern. Unificarea legislativă era, deci, prilej de reînnoire a dreptului comercial, de punere a sa în acord cu nouile fenomene economico-sociale.

Sarcina Consiliului Legislativ care a făurit această lucrare nu a fost totuşi deosebit de grea. Intr'adevăr, cu toată diversitatea aparentă, exista în România un fond comun legislativ, căci toate cele trei coduri amintite îşi aveau izvorul în codul german din 1861, codul ungar şi austriac direct, codul vechiului regat prin intermediul celui italian din 1882.

Această împrejurare a permis redactorilor ca, luând drept bază codul vechiului Regat, să-l completeze, fără a nemulţumi nicio provincie, cu instituţiunile bune din codurile provinciilor alipite, iar pe de altă parte să-l pună de acord cu progresele legislative şi doctrinare străine.

In acest din urmă scop, ţinând seamă de caracterul internaţional al comerţului modern, redactorii săi au putut să se inspire din cele mai moderne monumente legislative străine, cum sunt: codul de comerţ german din 1900, proiectele italiene din 1922 şi 1925, codul elveţian din 1936, codul de comerţ polon din 1934, legile speciale asupra societăţilor: germană din 1937, polonă din 1929, franceză din 1935, italiană din 1930; codul falimentar austriac din 1914, iugoslav din 1930 precum şi din o mulţime de alte legi speciale, netrecând cu vederea nici o manifestare străină de oarecare interes. Pe lângă aceasta, ţinta supremă a redactorilor a fost să creeze un cod adaptat moravurilor şi nevoilor specific româneşti.

Dificultăţile legate de vicisitudinile politice generale şi de criza provocată de războiu au amânat continuu data punerii în aplicaţie a noului cod. Trebue să amintim că pentru nevoi urgente ale economiei româneşti, legea din 7 Octomvrie 1939 a modificat capitolul privind adunările generale punându-l pe aceeaşi dată, în aplicaţiune şi că decretul lege din 20 August 1940 a dus unele modificări textului iniţial al codului.

Noul cod comercial faţă de spiritul actualei legislaţiuni europene comerciale. Perioada de timp ce parcurgem este dominată în domeniul legislativ de preocuparea mai tuturor statelor de a-şi revizui legislaţiunile fundamentale.

Acest fenomen cu deosebire frecvent în materie comercială, îşi găseşte cu siguranţă obârşia în schimbarea profundă din viaţa însăşi a popoarelor, în structura lor economică.

Dela codul de comerţ francez din 1807, care a fost rezervorul la care au venit, pe rând, să se adape mai toată legislaţiunea continentală europeană şi chiar unele coduri extracontinentale, din care în mare măsură, pe căi diferite, s'a inspirat şi legiuitorul nostru, progresul realizat în economia comercială este uriaş. Datorită neîncetatelor progrese tehnice în toate domeniile, producţiunea care mai înainte se făcea pentru consumaţie şi era proporţionată acesteia, a dobândit o nouă fizionomie. Se produce pentru schimb şi într'un ritm şi cantitate care depăşesc nevoile lumii.

Din această pricină, comerţul şi-a schimbat cu desăvârşire fizionomia. In locul unui comerţ circumscris în graniţele naţionale, pieţele au devenit internaţionale, pentru aproape totalitatea produselor. Nu există economie care să-şi satisfacă singură totalitatea nevoilor.

In chip necesar, întreprinderile comerciale şi-au schimbat şi ele structura. Alături de întreprinderile individuale, — forma primară sub care se exercita comerţul — întreprinderea colectivă tinde şi a reuşit în cea mai mare parte să monopolizeze marele comerţ, reducând, la o importanţă cu totul secundară, comerţul individual, comerţul persoanei fizice. Dacă ne-am referi numai la România, am constata din cercetarea statisticei că societăţile pe acţiuni, adică numai una din formele de întreprindere colectivă, însă cea mai importantă — există de altfel o tendinţă accentuată pentru transformarea comerţului individual în societăţi pe acţiuni, având adică o răspundere limitată [1]) — dispuneau în anul 1935 de un capital de circa 46 miliarde lei.

In afară de aceasta, necesitatea de concentrare a creat în toate ţările întreprinderi uriaşe, în întindere şi adâncime. Lumea cunoaşte şi fenomenul nu este străin ţării noastre, forme de întreprindere care controlează ramuri întregi de producţiune sau asociaţiuni de întreprinderi care suprimă libera concurenţă, suprimând comerţul mic şi punând pe consumator la discreţiunea lor, prin înlăturarea posibilităţii de a discuta preţul. Este vorba de carteluri, trusturi, concernuri şi atâtea forme de concentrare a întreprinderilor.

Această nouă structură a comerţului nu putea să nu atragă atenţiunea legiuitorului.

Faptele nu mai găseau în lege expresiunea lor potrivită. Dreptul rămăsese în urma vieţii.

Concepţiunea liberală a secolului XIX, care a stat la baza orânduirii legale comerciale de până acum, socotea că binele public izvorăşte din armonia intereselor individuale.

Evoluţia economică a substituit însă unei organizaţiuni economice de membri egali, o întocmire în care individul este izolat şi mic faţă de forţa uriaşă a întreprinderilor colective ale vremii noastre. In

[1]) I. L. Georgescu. *Societăţile pe acţiuni simulate, studiu de doctrină şi jurisprudenţă.* « Pandectele Române ». 1933; I. L. Georgescu. *Prefaţă la Societăţile cu răspundere limitată, studiu de drept comparat*, 1928.

vechea orânduire subiectele de drept erau pe plan de egalitate. In noua economie poziţiile s'au inversat. Sunt numeroase raporturile de drept în care voinţa unei părţi este prevalentă, dominantă, dictează clauzele contractului, iar rolul celeilalte părţi reducându-se la o simplă adeziune în momentul încheierii şi la o poziţie de subordonare în timpul executării sale. Aceasta este situaţiunea în materie de asigurare, în raporturile dintre clienţi şi bănci, aceasta este poziţia asociatului din societăţile pe acţiuni importante — excluzând bine înţeles societăţile de familie, — în materie de transporturi, etc.

Faţă de această nouă fază a evoluţiei vieţii economice, legiuitorul a fost nevoit să intervină în liberul joc al voinţelor individuale. O nouă concepţiune despre rolul Statului, al individului şi al raporturilor dintre ei îşi face drum. In locul unui stat jandarm, care asistă cu braţele încrucişate, un stat activ, care intervine, luând în stăpânire parcele din ce în ce mai importante din domeniile rezervate autonomiei voinţei părţilor.

Inaceastă concepţiune, individul nu mai este opus Statului, în splendida sa izolare, ci învestit cu drepturi pe care le va exercita în măsura în care ele nu contravin nouii armonii controlate de organele Statului.

Dacă vom cerceta legislaţiunea străină, vom constata că mai toate statele sunt angajate în acest curent de reînnoire a dreptului.

Astfel, Anglia ţară de drept cutumiar, a reglementat materia societăţilor în 1929 deşi cea din urmă modificare nu data decât din 1917. Franţa refractară reformelor legislative, a reglementat în 1909 fondul de comerţ modificat apoi prin mai multe legi; în 1919 registrul comerţului, modificat şi el de mai multe ori; în 1925 societăţile cu răspundere limitată; în 1927 vadul comercial; în 1930 contractul de asigurare; în 1924 un cod maritim pentru Maroc; în sfârşit în 1935 societăţile pe acţiuni.

Germania deşi poseda un cod din 1900 plin de originalitate şi destul de înaintat, întocmeşte în acelaş timp o lege asupra societăţilor cu răspundere limitată (1896); reformează societăţile în 1937; întocmeşte o lege asupra concordatului preventiv în 1935; procedează actualmente la reforma dreptului său maritim.

Elveţia care nu cunoaşte un cod comercial special, dar cunoaşte un drept comercial, ca o desminţire vie a tendinţei unui drept privat unic, are un nou cod al obligaţiunilor din 1936, cuprinzând societăţile comerciale, titlurile de credit şi registrul comerţului.

Fosta Austrie poseda un cod falimentar din 1914, însemnat monument legislativ, care a influenţat pe Bonelli şi apoi proiectele italiene.

In jurul nostru statele succesoare ale fostei Monarhii Austro-Ungare, unde fenomenul diversităţii de legislaţiune existent la noi se manifestă în aceiaşi termeni, sunt în plină desfăşurare a forţelor lor juridice.

Iugoslavia are un nou cod falimentar în 1930, o lege asupra concurenţei neleale din acelaş an şi un proiect de cod maritim din 1937. Polonia avea un nou cod comercial din 1934, în care a înglobat şi materia societăţilor comerciale, ce fusese reglementată în 1929. Acest cod conţine soluţiuni îndrăzneţe pentru unele din cele mai arzătoare probleme de drept comercial.

Situaţia din Italia ne interesează în deosebi fiindcă, dată fiind filiaţiunea codului nostru comercial din 1887, există între noi o comunitate juridică, care a servit doctrinei şi jurisprudenţei noastre.

Italienii au publicat în 1922 şi 1925 două proiecte complete asupra materiei comerciale, iar în anul 1931 un proiect de cod maritim.

Proiectele italiene sunt astăzi însă depăşite de fapte. Fascismul, ca şi naţional-socialismul german, reclamă cu stăruinţă o reglementare nouă, o adaptare a legislaţiunii la aceste noui stări de lucruri.

Ştiinţa juridică italiană încearcă astăzi să toarne în tipare noui — destul de vagi, destul de nebuloase până acum — această nouă doctrină.

Trebue să remarcăm totuşi realizările legislative purtând asupra falimentului şi societăţilor din 1930, cu vădit caracter social, o lege a concordatului preventiv din 1903, modificată în 1924 şi 1930; o lege asupra mărcilor de fabrică şi de comerţ din 1934; o lege privitoare la societăţile comerciale din 1935.

Dacă am încerca să schiţăm fizionomia, să degajăm o trăsătură de ansamblu a acestei legislaţiuni, dacă omul de ştiinţă stăpânit de pasiunea sintezei şi a generalizărilor ar proceda la această operă, ar ajunge la concluziunea că asistăm nu numai la o înnoire legislativă formală, ci la o revoluţiune faţă de spiritul care a dominat lucrările primelor monumente de codificare franceze din jurul anului 1800.

In locul unui spirit de exagerată protecţiune a intereselor şi drepturilor individului, luat ca scop în sine, a individului egoist şi ades licenţios în desfăşurarea activităţii sale economice în societate, a individului, care tinde în chip natural să depăşească cercul sferei de activitate permisă şi să încalce, desvoltându-se în detrimentul celorlalţi şi în dauna intereselor colective, o nouă credinţă, o nouă mistică, este pe cale de elaborare.

Legislaţiunea modernă de care am pomenit este dominată de acest nou spirit, de ideea subordonării individului intereselor generale, de restrângere a sferei libertăţii sale, de proteguire a intereselor colective. De aceea, ea are o ţinută severă. Dispoziţiunile de drept public sunt sporite, sfera ordinei publice a fost extinsă. S'a întrebuinţat de doctrinari formula «administrativizarea» dreptului comercial care este sugestivă, în chiar exagerarea sa.

In ce mod s'a tradus intervenţiunea Statului? Din examenul ce vom face noului cod de comerţ, operă a Consiliului Legislativ, vom vedea că, după părerea noastră, legiuitorul s'a lăsat condus de două criterii. Pentru unele materii, ca de pildă pentru întreprinderile de bancă şi pentru întreprinderile de asigurare, intervenţiunea Statului s'a făcut în chip direct, supunând aceste întreprinderi unui control şi unei speciale autorizări. Astfel, se poate spune că exerciţiul acestui comerţ este scos de sub liberul exerciţiu de până acum şi supus unei tutele şi unei permanente supravegheri, cu dreptul din partea autorităţii administrative de a controla până în cele mai mici amănunte viaţa acestor întreprinderi, în virtutea intere-

sului public [1]). A doua formă de intervenţionism este cu mult mai atenuată. In alte materii, ca de pildă în materie de transporturi, sau în materie de societăţi comerciale, legiuitorul adoptă o altă metodă. In loc de intervenţionism direct al organelor sale se mulţumeşte cu un sistem normativ. Numărul dispoziţiunilor de ordine publică este sporit şi protecţiunea terţilor ca şi a contractanţilor mărită. In materia societăţilor pe acţiuni, de pildă, art. 125 din noul cod comercial dispune că toate dispoziţiunile sunt imperative, părţile neputând deroga.

Din diferenţa de structură a negoţurilor juridice cu conţinut individualist şi a celor susceptibile să dobândească o fizionomie colectivă, să devină contracte de adeziune, legiuitorul a tras concluziunea că intervenţiunea sa este necesară spre a corecta balanţa, înclinată prin jocul natural al forţelor, în favoarea celui mai puternic economiceşte.

De aceea voinţa sa o vom găsi prezentă în materiile cele mai diverse reglementate de Codul de comerţ din anul 1938: registrul comerţului, fondul de comerţ, contractul de asigurare, comerţul de bancă ce sunt reglementate de cod şi controlul comerţului de bancă, reglementat de legile speciale din 1935 cu modificările ulterioare, societăţile comerciale, moratoriul şi falimentul.

In modul acesta, noul cod comercial din 1938 se integrează, socotim noi, noului spirit ce domină viaţa socială a Statului şi raporturile sale cu indivizii.

Grija permanentă de a armoniza interesele societăţii cu acelea ale tuturor claselor de producători, grija de a veghia la desvoltarea economiei naţionale au creat o concepţiune mai activă, mai dinamică a Statului.

Codul comercial din 1938 este pătruns de acest nou spirit social. El nu mai poate fi socotit că se încorporează în cadrul concepţiunei pur liberale şi individualiste a veacului XIX; el nu mai ilustrează acel «laisser faire, laisser passer» şi nu mai ogindeşte credinţa în acel paradis rezultat din liberul joc al voinţelor, din libera ciocnire a forţelor. Este, socotim noi, un cod social, care se poate traduce în cuvintele: realizarea intereselor indivizilor prin armonizarea şi subordonarea activităţii lor, intereselor supreme ale colectivităţii.

MATERIILE REGLEMENTATE DE NOUL COD

Fenomenul legislativ caracteristic manifestat în ultima vreme, este pulverizarea vechilor unităţi legislative importante, prin reglementarea specială a unor materii. Această specializare legislativă nu este ceva întâmplător. Ea oglindeşte o evoluţie socială şi economică, în care diferitele ramuri de producţiune se emancipează şi evadează din vechile cadre, tinzând la autonomie.

Aşa se explică de ce Codul din 1938 nu îmbrăţişează toate manifestările vieţei comerciale, fiindcă unele din acestea reclamă o reglementare proprie, organică, mai mobilă, de natură să îmbrace mai bine veşmântul unei legi speciale.

Nu mai fac parte din noul cod comercial, spre deosebire de codul comercial din 1887: dreptul maritim, care va forma obiectul unei legi speciale, pentru raţiuni de pronunţată autonomie şi particularism; cambia şi cecul, care sunt reglementate de legea specială din Mai 1934, ca unele ce au devenit prin curgerea vremei şi răspândirea noţiunei de credit, instrumente comune civililor şi comercianţilor; societăţile cooperative care au dobândit un statut juridic complet şi independent prin o serie de legi speciale, cea din urmă datând din 1938.

Rămân de asemeni în afara cadrului noului cod comercial bursele de comerţ (legea din 13 August 1929) mărcile de fabrică şi de comerţ (Legea din 15 April 1879) contractul de consignaţie (Legea din 1934), materii care nu erau reglementate nici de vechiul cod din 1882.

In schimb, noul cod comercial reglementează registrul comerţului, care forma obiectul legei speciale din 1931, concurenţa neleală, consacrată prin legea din 1932, fondul de comerţ care făcea obiectul unei legi speciale ardelene din 1909; societatea cu răspundere limitată cunoscută de dreptul bucovinean (legea din 6 Martie 1906; Gesetz über Gesellschaft mit Beschränkter Haftung); contractul de expediţiune cunoscut de codul din Ardeal; concordatul preventiv care forma obiectul legii speciale din 1929, modificat ulterior prin legile din 1930 şi 1932.

Prin urmare, noul cod comercial încorporează unele materii noui şi pierde în schimb altele, care s'au emancipat de sub tutela sa. El nu satisface năzuinţa practicienilor de a avea concentrate într'un singur corp toate legile comerciale cu caracter comercial. Dimpotrivă, el face un pas mai departe în direcţiunea selecţionării acelor materii cu caracter organic, permanent şi cu suficientă maturitate ce întrunesc condiţiunile de a-şi găsi locul într'un cod, a cărui primă trăsătură este durata. In sfârşit noul cod comercial, prin materiile ce cuprinde, dobândeşte mai multă coeziune şi sistematizare ştiinţifică.

Codul se împarte în trei cărţi şi un titlu preliminar. Titlul preliminar se ocupă de determinarea sferei de aplicaţiune a dreptului comercial, adică de definirea actelor de comerţ sau a materiei comerciale; cartea I-a despre persoane, (partea I-a despre persoane fizice, adică despre comercianţi, iar partea II-a despre persoanele juridice, societăţile comerciale), cartea II-a despre obligaţiuni şi despre contracte, iar cartea III-a despre concordatul preventiv şi despre faliment.

In ce priveşte metoda de elaborare, observăm că, codul de comerţ din Transilvania era foarte înrudit cu cel al vechiului Regat şi cu cel din Bucovina. Nu se putea vorbi de superioritatea categorică a vreunuia din aceste coduri. In multe privinţe codul din Transilvania era superior celui din vechiul Regat, după cum de asemeni codul din vechiul Regat avea necontestate superiorităţi asupra celui dintâi, datorită faptului că era mai nou şi că a suferit dela data punerii sale în

---

[1]) Legea asupra controlului întreprinderilor de asigurare şi a contractului de asigurare din 1930; legea pentru reglementarea comerţului de bancă din 8 Mai 1934, modificată de mai multe ori ulterior.

aplicare unele modificări. Codul din Transilvania sau mai exact legiuirea din Transilvania, fiindcă acolo materia comercială este cuprinsă în mai multe legi speciale, cuprindea dispozițiuni pe care nu le reglementa codul din vechiul Regat, ca de pildă reglementarea fondului de comerț, a contractului de expedițiune, etc.; unele materii erau reglementate mai complet decât în codul de comerț din vechiul Regat, cum este, depildă, personalul ajutător al comerțului. In schimb codul din vechiul Regat era superior din punct de vedere tehnic și reglementa mai bine unele materii, cum este cazul societăților comerciale, actelor de comerț și chiar contractelor comerciale. Consiliul legislativ, care a elaborat noul cod, a îmbrățișat, deslegat de orice prejudecăți, metoda cea mai bună de codificare și anume aceea de a utiliza cu o egală solicitudine, luându-se drept bază codul de comerț al vechiului Regat, codurile din provinciilea lipite, materialul legislativ străin, curentele noui doctrinare și cuceririle jurisprudențiale.

Cel dintâi postulat de care autorii proiectului s'au lăsat conduși a fost acela de a nu inova cu orice preț. Inovațiunile, nereclamate de viața practică, acelea care nu găsesc în conștiința juridică, existentă în momentul legiferării, sprijin suficient, sunt de natură să aducă turburări adânci în raporturile economice.

Având mereu ca țintă ameliorarea instituțiunilor juridice ale vechiului Regat, ca unele ce printr'o aplicațiune de o jumătate de veac s'au integrat sufletului românesc și păstrarea tezaurului de jurisprudență și doctrină ce s'a țesut în acest răstimp, elaboratorii n'au trecut cu vederea curentul larg de uniformizare internațională a dreptului comercial, curent care nu face altceva decât să oglindească acel aspect cosmopolit al afacerilor, de care am pomenit, manifestat prin interdependența economică a popoarelor și consacrat prin convențiuni internaționale, ca în materia cambiei și cecului, în materie de transporturi, de vânzare C. I. F., etc.

In materie comercială, materie mai vie, care evoluează într'un ritm accelerat, spre deosebire de materia civilă, care reglementează raporturi de drept, prin însăși firea lor mai statornică, este necesar ca legislațiunea să fie într'un perfect sincronism nu numai cu curgerea faptelor din țară, dar și cu legislațiunea de peste hotare. In lupta economică, este necesar ca fiecare neam să posedă toate instrumentele juridice de luptă.

Noul cod nu este, așa dar, altceva decât codul de comerț al vechiului Regat întinerit cu seva proaspătă a vieții și înălțat la nivelul progreselor științifice de fond și tehnică.

In ce privește tehnica redacțiunei sale, el vădește preocuparea de a fi mai complet, de a avea un caracter, în multe din părțile sale, mai reglementar, fără a cădea totuși în excesul prolixității. Caută deci să împace sistemul napoleonian al conciziunei și al formulărei largi, capabilă de desvoltare jurisprudențială cu grija nouă de preciziune.

IZVOARELE DE INTERPRETARE

Problema definită prin cuvintele de mai sus nu are numai un caracter teoretic ci și unul practic, anume de a ști dacă este posibilă extinderea normelor dreptului comercial prin analogie.

In momentul de față doctrina cea mai autorizată a ajuns la concluziunea, din pătrunderea naturei juridice a normelor dreptului civil și ale celui comercial, că dreptul civil este dreptul comun iar dreptul comercial este un drept special față de acesta, fiindcă cel dintâi reglementează cel mai mare număr de norme de drept privat.

Luat însă în întregul său, codul comercial trebuește socotit la rândul său drept comun, față de numeroase alte materii comerciale reglementate prin dispozițiuni speciale.

Fiind astfel un drept cu caracter special și nu excepțional, un ansamblu de norme organice, aplicațiunea analogiei este posibilă. In cealaltă teorie, normele excepționale fiind de strictă interpretare, ele nu permit interpretarea analogică.

« Nu credem », — spune Rocco[1]), — « că raporturile între dreptul civil și dreptul comercial trebuesc să conducă la excluderea în mod practic a extensiunei analogice din câmpul dreptului comercial propriu zis. Credem dimpotrivă, că dreptul civil nu poate reglementa un raport comercial sau asimilat cu acesta decât atunci când lipsește o normă de drept comercial.

« Și nu se poate spune că lipsește o normă de drept comercial, când, deși nu este prevăzută în mod expres, este însă cuprinsă în mod implicit în sistem și poate fi dedusă pe cale de extensiune analogică. Credem, prin urmare, în existența principiilor generale ale dreptului comercial adică a unor norme generale valabile pentru întregul drept comercial ».

Epuizat și acest izvor de drept, interpretatorul va trebui să recurgă la aplicațiunea principiilor generale ale dreptului comercial, astăzi generalmente admise, ca fiind intrate în conștiința juridică comună.

Printre aceste principii generale cităm: « nici o prestațiune nu se presupune gratuită în comercial »; « banii trebuesc întotdeauna să producă dobânzi »; « oricine poate contracta în beneficiul unui terț »; « în caz de îndoială trebuesc preferate soluțiunile care facilitează circulațiunea ».

Clarificarea principiilor generale este de altfel firească, fiindcă nu numai că toate ramurile dreptului posedă fiecare câte un mănunchi de principii, dar dreptul comercial prin importanța sa în cadrul dreptului general, prin specialitatea normelor sale, prin ve chimea și originalitatea sa și mai ales prin natura deosebită a raporturilor comerciale, a ajuns la un grad de maturitate care impune acest procedeu.

Prin urmare, ordinea, izvoarelor în cazul când legea comercială este lacunară, este următoarea: legea comercială, norma dedusă pe cale de analogie, principiile generale ale dreptului comercial, legea civilă.

Noul cod comercial păstrează atitudinea codului din 1877 în ceea ce privește valoarea uzului ca izvor de drept.

Respinge în mod categoric uzul ca izvor legal. Aceasta nu înseamnă însă că interpretatorul trebue

---

[1]) **Principii di diritto commerciale pag. 80.**

să ignoreze cu desăvârşire uzul. Acesta păstrează şi sub imperiul noului cod valoarea de sursă interpretativă a voinţei părţilor. Când, prin urmare, părţile şi-au manifestat voinţa în ce priveşte reglementarea unui raport juridic, în caz de lacună, se înţelege că ele au înţeles, dacă n'au exclus aceasta în mod categoric, să se refere la uzul interpretativ, completator al voinţei părţilor. Uzul conceput astfel, este rezultanta repetiţiunei identice, în timp şi în aceeaşi materie a voinţei comercianţilor.

In sistemul codului el nu poate forma obiectul unui recurs pentru violare de uz, întrucât interpretarea voinţei părţilor este o chestiune de suverană apreciere a instanţelor de fond iar admiterea temei contrare ar duce la consacrarea uzului ca izvor legislativ.

ACTELE DE COMERŢ

Fiind dat că dreptul comercial este numai o ramură a marelui domeniu al dreptului privat, problema care se pune de îndată minţei interpretatorului este de a şti care sunt limitele dintre sfera de aplicaţiune a unuia şi a celuilalt din aceste drepturi. Când ne găsim în faţa unui raport juridic civil şi când în faţa unuia comercial?

Definiţiunea câmpului de aplicaţiune a dreptului comercial, prezintă un interes deosebit şi a avut de-a-lungul vremei variaţiuni, corespunzătoare diferitelor etape istorice pe care le-a parcurs însăşi istoria comerţului. Linia de evoluţiune a urmat însă în general o tendinţă care pleacă dela profesionalism la obiectiv, dela drept legat de persoană, la drept ţinând de natura actului juridic, pentru ca în ultima vreme, sub influenţa unor noui doctrine sociale şi politice de stat, să asistăm la o recrudescenţă a sistemului subiectiv (Lichtenstein, Austria, tendinţa doctrinară a întreprinderei reprezentată prin Schreiber, Mossa, etc.).

Ca şi codul de comerţ în vigoare şi de acord cu cele mai numeroase legislaţiuni, ce descind din codul de comerţ francez din 1807, codul de comerţ din 1938 adoptă drept criteriu al determinării materiei comerciale actul de comerţ obiectiv, adică o serie de operaţiuni juridice pe care le desprinde din marele rezervoriu al dreptului civil, pentru a le atribui calitatea comercială.

Cu toate încercările doctrinei de a desprinde un concept unitar, un criteriu unic de determinare a materiei comerciale, aceasta nu a fost posibil, recurgându-se, sub imperiul codurilor comerciale în vigoare, doar la sistematizări de şcoală, mai mult sau mai puţin clare (Vivante, Navarrini, Rocco, Ascarelli, Candian; la noi autorii au fost în general influenţaţi direct de lucrările acestora).

Şi codul de faţă, întocmai ca acel din 1887, procedează în determinarea materiei comerciale prin enumeraţiunea unei serii de acte, socotite comerciale, cărora li se aplică legea comercială şi care dau naştere calităţii de comerciant, pentru ca apoi această calitate la rândul său să imprime caracter comercial tuturor actelor juridice ale comerciantului.

Se pleacă deci dela actul de comerţ pentru a se ajunge la subiectul dreptului comercial, comerciantul, care la rândul său răsfrânge calitatea comercială întregei sale activităţi, cu unele mici restricţiuni (Thaller).

Enumeraţiunea cuprinsă în art. 2 este limitativă sau enunciativă? Soluţiunea ultimă nu făcea îndoială sub imperiul vechiului cod. Ea este hotărît contrarie sub imperiul celui nou. Intr'adevăr, pe când vechiul cod întrebuinţa formula demonstrativă «Legea consideră ca fapte de comerţ...» noul cod utilizează formula restrictivă: «sunt acte de comerţ».

Redactorii au înţeles să dea măcar o parţială satisfacţiune acelor, care sub imperiul vechiului cod au criticat, cu drept cuvânt, flexibilitatea, hotarul nestatornic al materiei comerciale, rezultat al aplicaţiunei fără limită a extinderei pe cale de analogie, care făcea posibilă dobândirea calităţii de comerciant pentru exerciţiul unor acte pe care codul nu le enumăra, dar care erau socotite comerciale prin interpretare analogică.

Insemnează aceasta că sub imperiul noului cod nu mai este posibilă aplicarea analogiei şi că, sfera materiei comerciale este fixată în chip rigid? De sigur că nu. Analogia ca metodă de interpretare nu este şi nu putea fi înlăturată, cum am mai arătat, de redactorii codului, fiindcă altfel ar fi însemnat a se împiedeca orice progres în această materie şi a se opri în mod arbitrar evoluţiunea dreptului comercial. Efectul extensiunei analogice trebuia însă ţărmurit în limite juste, care pe de o parte să răspundă necesităţii arătate mai sus iar pe de altă parte să împiedece arbitrariul în ce priveşte dobândirea calităţii de comerciant.

Intr'adevăr, sub imperiul codului de comerţ în vigoare, jurisprudenţa a extins materia comercială atât prin înmulţirea categoriilor de acte prevăzute de art. 3, cât şi prin înglobarea în sânul fiecărei categorii a unor noui fapte sau operaţiuni. De aici năştea pericolul, ca o persoană să fie socotită comerciant şi să i se aplice sancţiunile prevăzute de legea comercială, în special sancţiunea bancrutei, pentru operaţiuni înglobate în materia comercială prin analogie.

Noul cod, dar, nu exclude analogia, însă o îngăduie numai în cadrul uneia din categoriile arătate de cod; analogia dela act de comerţ sancţionat de cod la un fapt sau act juridic, care din punctul de vedere al tehnicei juridice interpretative poate fi asimilat.

Dogmatic, actele de comerţ prevăzute de cod pot fi împărţite în acte la baza cărora stă ideea de interpunere în schimbul bunurilor şi acte de organizarea factorilor de producţie, adică întreprinderile.

Noul cod face un loc important întreprinderilor, dând astfel satisfacţiune tendinţei tot mai accentuate manifestată în chiar viaţa afacerilor, de a pune în centrul vieţei comerciale această noţiune sintetică. Cu chipul acesta, codul face un pas important către un nou ideal de reconstrucţiune a dreptului comercial, luând din cercetările, făcute în ultima vreme în această materie, numai ceea ce este necontestat. Un cod nu poate face experienţe ci trebue să fie în acord cu concepţiunile morale, politice, şi sociale ale mediului căruia este destinat să i se aplice.

Soluţiunea noului cod comercial de a fi consacrat sistemul actului obiectiv de comerţ are meritul de a fi păstrat comunitatea de drept existentă pe teritoriul ţării. Atât codul ardelean cât şi acel aplicabil în Bucovina consacrau sistemul mixt al codului vechiului regat din 1887. Toate îşi găsesc din acest punct de vedere obârşia în codul german din 1861, şi deci în codul francez de comerţ din 1807, fiindcă şi acel cod se inspiră din cel francez — cele de peste munţi în mod direct, iar cel din vechiul Regat prin intermediul celui italian.

Jurisprudenţa şi doctrina română privitoare la determinarea câmpului de aplicaţiune a dreptului comercial şi la dobândirea calităţii de comerciant sunt astfel utilizabile.

Potrivit art. 2 al codului comercial din 1938 (corespunzând art. 3 cod comercial român 1887 şi art. 258, 259, 262 cod comercial Transilvania) sunt acte de comerţ:

a) Operaţiunile de cumpărare pentru vânzare sau închiriere precum şi operaţiunile de vânzare sau închiriere când au fost precedate de o cumpărare, făcută în acest scop, asupra mărfurilor, productelor sau titlurilor de credit, fără deosebire dacă mărfurile sau productele sunt revândute sau închiriate în starea în care au fost cumpărate ori după ce se vor fi lucrat ori transformat;

b) Operaţiunile de închiriere de mărfuri în scop de reînchiriere;

c) Operaţiunile de primire în consignaţie a mărfurilor sau productelor în scop de vânzare;

d) Operaţiunile pe termen asupra titlurilor de credit;

e) Operaţiunile asupra imobilelor în scop de speculaţiune;

f) Operaţiunile de bancă sau schimb;

g) Operaţiunile privitoare la navigaţiunea pe apă sau în aer;

h) Operaţiunile de mijlocire în afaceri comerciale;

i) Operaţiunile întreprinderilor de asigurare, de furnitură, de fabricaţiune, de construcţiuni, de mine, de exploatarea energiilor naturale, de spectacole publice, de imprimerie, de editură, de radiodifuziune, de transporturi, de expediţiuni, de remorcaj, de depozite de mărfuri sau producte agricole;

j) Operaţiunile întreprinderilor de comision;

l) Operaţiunile agenţilor de afaceri, de informaţiuni şi de publicitate.

Acelaşi articol declară comerciale şi operaţiunile auxiliare sau conexe cu cele precedente.

In sfârşit, pe lângă actele de comerţ enumerate de art. 2, precum am arătat mai sus, mai sunt prezumate comerciale toate celelalte acte ale comerciantului, cu restricţiunea arătată de art. 4.

Regulele arătate de art. 2 privitoare la determinarea sferei dreptului comercial sunt întregite cu dispoziţiunea art. 4 potrivit căruia sunt prezumate acte de comerţ orice alte acte ale comerciantului afară numai dacă din act nu rezultă că acesta este străin comerţului. Acest text reproduce dispoziţiunile existente atât în codul de comerţ al vechiului regat cât şi din Transilvania.

Redacţiunea noului cod este însă mai sintetică. S'a urmărit în esenţă să se consacre realitatea fenomenului economic al comerţului care constă dintr'un complex de acte, care în virtutea principiului « accesorium sequitur principalem » trebuesc să asculte de aceeaşi regulă de drept comercial.

In sfera actelor definite de art. 4 trebuesc înglobate pe lângă actele juridice, manifestaţiuni de voinţă ale comerciantului şi quasi contractele, cum ar fi de pildă « negotiorum gestio » care în viaţa comercială poate avea numeroase aplicaţiuni: intervenţiuni în materie comercială, asigurarea mărfurilor unui alt comerciant, cu care se găseşte în raporturi de afaceri şi altele de asemenea natură.

Tot astfel, făcând şi aici aplicaţiunea jurisprudenţei desvoltate sub imperiul vechiului cod şi perfect adaptabilă şi aici, dacă comerciantul dă naştere în cadrul comerţului sau la obligaţiuni de despăgubire pentru fapte extracontractuale, delicte sau quasidelicte, acestea sunt comerciale în virtutea art. 4, care se referă la întreaga viaţă comercială a comerciantului. Asemeni obligaţiuni pot izvorî din concurenţa neleală, uzurparea unei firme, uzurparea unei mărci de fabrică sau comerţ, a unei embleme.

Reluând ideia art. 5 din vechiul cod de comerţ şi desvoltând-o, noul cod de comerţ, proclamă în mod categoric că « operaţinuile referitoare la agricultură nu sunt acte de comerţ ». Raportul Consiliului legislativ care însoţeşte şi aplică codul, arată însă că prin aceasta nu s'a urmărit să se oprească evoluţiunea jurisprudenţei, formată sub imperiul vechiului cod, potrivit căruia, ori de câte ori un agricultor ataşează fondului agricol o întreprindere industrială care dobândeşte caractere de autonomie capătă calitatea de comerciant.

Desfacerea numai a produselor agricole, oricare ar fi întinderea ei, nu va fi de natură — spre deosebire de formula proiectului italian din 1925 — să atribue calitatea de comerciant, nici chiar atunci când aceste produse sunt transformate.

Noul cod a înţeles deci să lase înţelepciunei tribunalelor posibilitatea ca dela caz, la caz să decidă dacă agricultorul a rămas în limitele stricte ale agriculturei sau a trecut în sectorul rezervat industriei. Neîndoelnic că criteriul accesorului va continua să ofere un ghid util interpretatorului.

Spiritul codului este uşurarea procentului evolutiv al agriculturei şi nu înglobarea sa în cadrul comerţului.

Consecvent cu sistemul actului obiectiv adoptat de noul cod comercial pentru determinarea sferei de aplicaţiune a acestui drept şi repetând dispoziţiunea art. 56 din codul de comerţ al vechiului Regat precum şi pe aceea a art. 246 din codul de comerţ ungar aplicabil în Transilvania, noul cod extinde sfera sa nu numai comercianţilor ci şi necomercianţilor când aceştia au contractat cu un comerciant.

Dacă un act este comercial numai pentru una din părţi, toţi contractanţii sunt supuşi în ce priveşte acest act, legii comerciale, afară de dispoziţiunile privitoare la persoana chiar a comerciantului şi de cazurile în care legea ar dispune altfel. Prin urmare,

se vor aplica regulile privitoare la competenţă, la probe, la interpretarea convenţiunilor. Nu se vor aplica însă îndatoririle ce decurg din calitatea de comerciant, adică obligaţiunea de a ţine registre, de a înscrie firma şi nici falimentul. Dispoziţiunea aceasta o regăsim de altfel şi în codul german care a consacrat sistemul subiectiv şi chiar în codurile care consacră sistemul intreprinderei cum este cel polon.

Noul cod comercial întrebuinţează în locul vechei formule de fapt de comerţ pe aceea de act de comerţ.

Prin această schimbare de terminologie, credem că nu s'a schimbat şi noţiunea, întrucât şi sub imperiul codului de comerţ italian în vigoare, care întrebuinţează termenul de acte de comerţ (atti di commercio), interpretatorii cei mai autorizaţi printre care Rocco, Vivante, Franchi, Arcangello, Scutto, etc., au arătat că conţinutul acestei noţiuni este activitatea economică, raporturile, operaţiunile comerciale, în sens larg, concluziune la care sub influenţa italiană a ajuns şi doctrina română, care de altfel, întocmai ca şi jurisprudenţa întrebuinţează în cea mai mare parte termenul de act de comerţ.

Prin urmare, conţinutul termenului de «act de comerţ» întrebuinţat de noul cod, nu trebueşte înţeles numai ca act juridic în sensul tehnic în care este utilizat în materia obligaţiunilor.

Noul cod comercial este de acord în această privinţă cu terminologia celor mai numeroase coduri de comerţ: francez, italian, belgian, vechiul cod german, proiectul Vivante, proiectul D'Amelio, cu proiectul confederaţiunei industriei italiene, etc. El este în deosebi de acord, realizând şi din acest punct de vedere o unitate, cu codurile de comerţ aplicabile în Transilvania şi Bucovina.

Dreptul comercial este socotit ramura de drept cea mai vie, în continuă eflorescenţă, plină de dinamism, un adevărat laborator al dreptului privat. Dreptul comercial frământă şi experimentează formule noui de drept, pe care, după ce au devenit de o aplicaţiune comună, şi au atins maturitatea, le trece dreptului civil printr'un fenomen de transfuziune.

Intreaga evoluţiune a dreptului comercial mărturiseşte această dublă tendinţă. Dela codul comercial francez din 1807, în sânul dreptului comercial s'au născut şi desvoltat o serie de instituţiuni de principii noui, iar altele au dobândit o desvoltare specială sau o caracteristică originală.

Codul comercial din 1938 se integrează în această mişcare de lărgire a cadrului materiei comerciale.

Printre actele de comerţ consacrate în noul cod, se găsesc unele necunoscute de codul comercial anterior şi pe care noul cod le anexează. Astfel sunt operaţiunile asupra imobilelor în scop de speculaţiune, exploatarea energiilor naturale, operaţiunile de radio-difuziune (art. 2).

DREPTURILE ŞI INDATORIRILE COMERCIANŢILOR

1. *Dobândirea calităţii de comerciant.* Determinarea noţiunei de comerciant interesează din mai multe puncte de privire. De această noţiune sunt legate îndatoriri şi sancţiuni. Numai comerciantul este îndatorat să ţină registre comerciale, să îndeplinească publicităţile decurgând din organizarea registrului comerţului, să se abţină sub sancţiuni aspre a se abate dela normele celei mai stricte morale comerciale în raporturile cu clientela şi cu ceilalţi comercianţi (concurenţa neleală), în sfârşit numai el este supus procedurei de lichidare falimentară şi sancţiunilor pentru bancrută.

Pentru a deveni comerciant este necesar:

a) Să se săvârşească unul din actele de comerţ prevăzute de cod.

b) Indeplinirea acestor acte să se facă în nume propriu. Este deci neîndoelnic că oridecâteori o persoană îndeplineşte un act de comerţ obiectiv în virtutea unui raport juridic de mandat sau reprezentanţă, acea persoană nu va deveni comerciant.

c) Săvârşirea actelor să se facă cu titlu profesional, ca profesiune obişnuită şi nu întâmplător şi izolat.

Enumeraţiunea grupelor de acte de comerţ, prevăzută de cod este limitativă în sensul că noui categorii nu pot fi create, dar că graniţele materiei comerciale sunt precis trase în interesul unei corecte aplicaţiuni a legii şi mai ales al înlăturării oricărei eventualităţi ca o persoană să devină comerciant fără ştiinţă şi deci susceptibil de sancţiunile legate de faliment. Fiecare grupă sau categorie este susceptibilă de extensiune pe cale de analogie, în sensul că se pot îngloba în sânul fiecăreia din acesteat oate actele juridice accesorii, conexe şi similare, Deci calitatea de comerciant se va dobândi şi prin exercitarea cu titlu profesional şi în nume propriu a unora din aceste acte analogice.

Regula, prin urmare, este dobândirea calităţii de comerciant în virtutea unuia din actele sau operaţiunile obiectiv comerciale prevăzute de art. 2 sau a unei operaţiuni, care, pe cale de analogie se poate îngloba în una din grupele arătate de acest articol. Logica juridică strânsă va fi chemată ca determinând componentele necesare ale fiecărui act juridic să precizeze dacă acestea se regăsesc şi în cazul unui act similar.

Consacrând jurisprudenţa constantă, recentă, noul cod comercial curmă categoric controversa privitoare la asociaţii cu răspundere nemărginită din societăţile comerciale.

Nu vor deveni deci numai în virtutea acestei calităţi comercianţi, asociaţii societăţilor în nume colectiv şi comanditaţii societăţilor în comandită simplă. Se înţelege însă că această calitate nu-i împiedecă să dobândească calitatea de comercianţi atunci când pe lângă aceasta, ei fac din exerciţiul unora din actele prevăzute de art. 2, o profesiune obişnuită şi în nume propriu.

Inscrierea în registrul comerţului, nu este un element component, indispensabil, calităţii de comerciant. Legea registrului de comerţ şi dela data punerii în vigoare a noului cod, dispoziţiunile acesteia privitoare la obligativitatea înscrierii firmei, nu au altă sancţiune decât de ordin penal.

De altă parte, faptul înscrierii în registrul comerţului nu conferă prin el însuşi calitatea de comerciant.

Poţi fi înscris în registrul comerţului şi să nu devii comerciant dacă nu exerciţi efectiv comerţul. Această înscriere poate cel mult fi socotită ca o presumţiune de fapt, care însă poate fi combătută cu proba contrarie. Prin urmare în instanţa falimentară nu va fi suficientă dovada că o persoană este înscrisă în registrul comerţului pentru a fi declarată în stare de faliment, ci dovada exerciţiului efectiv al acestuia. Certificatului Oficiului registrului comerţului i se va putea opune prin urmare, dovezi din care să rezulte contrariul.

In ce priveşte comercialitatea societăţilor comerciale, regulile arătate pentru comercianţii persoane fizice nu mai sunt valabile. Intr'adevăr, în timp ce persoana fizică poate avea mai multe scopuri de realizat şi mai multe activităţi, o persoană juridică se naşte cu un anumit scop, iar activitatea sa este limitată de acest scop (Rocco).

De aceea persoana juridică va fi comerciantă prin însuşi faptul că se constitue în vederea efectuării de acte de comerţ.

Art. 122 din noul cod repetă deci formula codului de comerţ din 1887 «societăţile comerciale au de obiect unul sau mai multe acte de comerţ... (art. 122)».

Astfel, potrivit acestor texte, este suficient pentru ca societatea să fie comerciantă să se constitue în scopul de a săvârşi fapte de comerţ.

Ceea ce deosebeşte deci, în linie de consecinţă, o societate civilă de o societate comercială, este că pe când societăţile civile au de obiect săvârşirea de acte civile, cele comerciale au dimpotrivă drept obiectiv îndeplinirea de acte de comerţ.

Codul de comerţ din 1887 (art. 236) prevedea că societăţile civile care îmbracă forma societăţilor pe acţiuni sunt supuse dispoziţiunilor codului de comerţ privind societăţile comerciale, dar sunt exceptate dela aplicaţiunea regulilor privitoare la faliment şi competinţă. Conform acestui text, aceste societăţi nu puteau fi declarate în faliment şi nici nu erau supuse jurisdicţiei comerciale.

Urmând proiectul italian din 1925 însă, noul cod le asimilează complet cu societăţile pe acţiuni: «sunt socotite comerciale» spune art. 124 şi supuse dispoziţiunilor prezentului codice.

Prin urmare, au caracter comercial şi sunt supuse tuturor îndatoririlor societăţilor pe acţiuni.

2. *Micii comercianţi*. Dobândirea calităţii de comerciant nu este influenţată de volumul afacerilor ce le face o persoană. Mari sau mici, ele conferă calitatea de comerciant.

Anumite îndatoriri au părut însă legiuitorului apăsătoare pentru categoria micilor comercianţi. Legiuitorul (art. 7) îi scuteşte de aceea de obligaţiunile privitoare la ţinerea registrelor comerciale şi de toate obligaţiunile privitoare la publicitate. Cât despre criteriul între marele şi micul comerţ, codul repetă formulele vechilor coduri: exerciţiul ce nu depăşeşte limitele micului trafic stabil sau ambulant.

3. *Necesitatea dobândirii unei autorizaţiuni pentru exerciţiul tuturor ramurilor de comerţ şi legătura sa cu codul comercial.*

Potrivit noului cod comercial (publicat la 10 Noemvrie 1938), dobândirea calităţii de comerciant se făcea prin exercitarea efectivă a comerţului, adică prin îndeplinirea în mod repetat şi cu titlu profesional a uneia din activităţile comerciale prevăzute de art. 2 din acest cod.

Legea din 1931 privitoare la înfiinţarea unui registru al comerţului nu era deloc contrarie acestui sistem. Ea avea ca preocupare, de a crea după modelul legii franceze din 1919 şi după exemplul a numeroase legi de drept comparat, un cazier comercial, un organ de publicitate în care cei interesaţi, să poată găsi documentarea şi informaţiunea necesară, atunci când voiau să contracteze cu un comerciant. De aceea, în preocuparea sa de moralizare a vieţii comerciale, legea prevedea menţionarea în registrul comerţului a principalelor evenimente din activitatea comerciantului, cari aveau a se resfrânge asupra creditului şi moralei afacerilor. Astfel se înscriau în registru declararea în faliment, concordatul preventiv, condamnarea pentru bancrută, etc.

Această lege care prescria obligativitatea înscrierii în registrul comerţului, nu făcea din această înscriere o condiţiune pentru dobândirea calităţii de comerciant, după cum nu făceau o condiţiune legile privitoare la comerţul de bancă şi la comerţul de asigurare, căror călcare era sancţionată ca şi obligaţiunea înscrierii în registrul comerţului, doar cu pedepsele penale.

Preocuparea legiuitorului de a îndruma comerţul pe o pantă sănătoasă nu s'a mărginit aici.

Ulterior publicării noului cod comercial a fost promulgată legea din 15 Decembrie 1938 privitoare la completarea legii registrului comerţului. In realitate, această lege are un conţinut şi preocupări care deşi paralele cu acelea ale legii din 1931, sunt totuşi profund diferite. Legea, de care ne ocupăm completa legea registrului comerţului din 1931 şi dela data punerii în aplicare a noului cod îl va completa pe acesta fără a impieta însă asupra dispoziţiile sale privitoare la dobândirea calităţei de comerciant. Ea creează un mijloc preventiv de a împiedeca strecurarea în profesiunea comercială a celor nepregătiţi şi a celor imorali.

Pentru a realiza aceasta, noua lege urmând exemplul a numeroase legi privind unele ramuri speciale de comerţ, prevede o selecţiune a viitorilor comercianţi prin necesitatea obţinerii unei autorizaţiuni de exerciţiu a comerţului, atât pentru comerţul individual cât şi pentru cel colectiv. Această autorizaţiune este acordată de o comisiune ce funcţionează pe lângă Camerele de comerţ, din capitala ţinuturilor. Este necesar pentru obţinerea autorizaţiunei ca postulantul să posede cel puţin cursul primar complet ca instrucţiune teoretică, să aibă o pregătire profesională în ramura de comerţ ce exercită, să fie de o perfectă moralitate în sensul că nu trebue să fi suferit vreo pedeapsă penală pentru o serie de delicte enumerate de lege.

Legiuitorul urmăreşte prin această lege, care vine să completeze codul comercial din 1938, fără a-l modifica, să ridice nivelul profesiunei comerciale,

asigurând în acelaşi timp salvgardarea intereselor consumatorilor. Intervenţiunea Statului este deci activă în materie comercială.

El nu se mai mulţumeşte cu recomandaţiuni vagi, ci caută să exercite un control efectiv al profesiunei. Pe plan strict juridic, dobândirea calităţii de comerciant se va face însă tot prin exerciţiul profesiunei de comerciant şi nu numai prin dobândirea autorizaţiunei, astfel că persoana care exercită efectiv comerţul, fără a fi dobândit autorizaţiunea, va putea fi declarată în faliment.

Care sunt repercusiunile pe care această lege le are asupra dispoziţiunilor privitoare la dobândirea calităţii de comerciant din codul de comerţ din 1887 şi din noul cod, care va intra în vigoare la 1 Ianuarie 1940?

Socotesc că este vorba de două domenii care se completează, care nu se exclud. Şi sub imperiul codului din 1938 ca şi sub imperiul codului de comerţ din 1887, numai persoanele cari exercită efectiv profesiunea de comerciant pot dobândi această calitate. Pe cale de consecinţă, simpla îndeplinire a datoriilor legale, de a obţine autorizaţiunea de exercitarea comerţului neurmată de exerciţiul efectiv, nu este prin ea însăşi suficientă să atribue calitatea de comerciant. Dimpotrivă, persoana care fără a fi obţinut autorizarea, exercită însă efectiv comerţul, dobândeşte calitatea de comerciant, are toate îndatoririle legate de această calitate, prevăzută de codul de comerţ, este în special susceptibilă de a fi declarată în faliment. Nerespectarea dispoziţiunilor legei din 15 Decemvrie atrage sancţiuni penale. Dobândirea calităţii de comerciant este lăsată pe seama codului de comerţ. Codul de comerţ arată care activităţi economice determină calitatea de comerciant şi deci când este nevoe de autorizaţiune. Legea din 15 Decemvrie arată ce alte condiţiuni sunt necesare, pe lângă exerciţiul comerţului, pentru ca acest exerciţiu să fie licit. Codul comercial are caracter de drept privat, legea de care ne ocupăm are caracter de drept public. Prin însăşi structura sa, legea este chemată să convieţuiască cu codul de comerţ, astfel cum au convieţuit şi celelalte legi care prevăd o autorizaţiune pentru unele ramuri speciale de comerţ.

4. *Registrul comerţului* a fost introdus în legislaţia românească în 1931 pentru a înlocui legea veche a firmelor comerciale din 1913 care nu dăduse roade din pricina organizărei defectuoase.

In sistemul legii din 1931 registrul avea rolul de cazier judiciar şi de publicitate cu efecte juridice. Noul cod menţine acest sistem completându-l. Nu îmbrăţişează rolul creator atribuit în dreptul german, potrivit căruia calitatea de comerciant se dobândeşte şi prin înscriere. Prin noul cod se acordă un mai mare rol societăţilor comerciale, putându-se înfiinţa direct la oficiul registrului.

Faţă de importanţa ce o capătă, înscrierile se vor face numai în baza unei ordonanţe a unui judecător special delegat cu conducerea. Deasemeni, înscrierea nu se va face ca în sistemul legii din 1931 numai pe baza declaraţiei ci în urma dovezilor.

5. *Firme şi embleme.* Se cunoaşte că firma se confundă cu numele comercial. Codul face distincţiune între firmele individuale, firmele întreprinderilor colective în care sunt asociaţi cu răspundere nelimitată şi firmele societăţilor pe acţiuni sau anonime.

In ce priveşte firmele individuale şi firmele societăţilor în nume colectiv şi comandită simplă, firma se confundă cu numele patrimonic. Principiul fundamental al materiei rămâne principiul veritâţei. Când este însă vorba de societăţile pe acţiuni, legiuitorul se îndepărtează dela acest principiu prevăzând dreptul de a utiliza o denumire. Problema dacă poate utiliza şi numele unuia dintre acţionari a făcut obiectul unei vii controverse în doctrină şi jurisprudenţă. A triumfat punctul de vedere, nejuridic socotim noi, că şi numele poate figura în firmă, cu condiţiunea să se fi obiectivat.

Societăţile cu răspundere limitată pot adopta sau un nume sau o denumire.

Codul din 1938 se caracterizează printr'o mai atentă ocrotire a numelui comercial, element de credit important.

Emblema este spre deosebire de firmă semnul sau denumirea care deosebeşte nu pe un comerciant de altul ci o întreprindere de alta. Ea devine proprietatea comerciantului dela data înscrierii sale în registrul comerţului.

6. *Registrele comerciale.* Faţă de rolul social al comerciantului, care prin activitatea sa economică este un factor de producţiune şi faţă de împrejurarea că spre deosebire de agricultori şi de necomercianţi, comercianţii uzează mai larg de credit, atât în interesul orientării sale proprii cât şi în acel al societăţii, mai toate legiuirile obligă pe comerciant să ţină registre. Unele legislaţiuni, printre care şi codul nostru, prevăd care anume registre, alte legislaţiuni printre care erau şi codurile comerciale de peste munţi, consacrau sistemul libertăţii. Comerciantul era îndatorat să păstreze acele registre pe care le socotea necesare comerţului său.

Sunt obligatorii după noul cod, registrul jurnal, inventar şi copier, iar pentru societăţile pe acţiuni registrul Cartea Mare.

Pentru unele categorii de comercianţi cum sunt mijlocitorii şi societăţile comerciale, codul prevede registre speciale. (art. 108, art. 276).

Trebue să remarcăm că registrele obligatorii ce sunt vizate de oficiul registrului comerţului în fiecare an, fac în anumite condiţiuni probă în justiţie între comercianţi.

7. *Concurenţa neleală.* Atât în legislaţiunea vechiului regat cât şi în aceea a provinciilor alipite nu exista o specială reglementare a practicelor neoneste în materie de concurenţă, făcându-se apel la principiile dreptului comun privitoare la culpă. Această stare de drept a fost socotită neîndestulătoare iar în anul 1932 (18 Mai) a intervenit o lege, care la rândul său era incompletă, reglementând numai două cazuri de concurenţă: confuziunea şi falsele indicaţiuni de provenienţă a mărfurilor. Pentru celelalte cazuri rămânea să se aplice tot principiile de drept comun.

Noul cod umple această lacună şi urmând pilda a numeroase legi străine printre care legile: cehoslovacă, austriacă, ungară, dă materiei o largă regle-

mentare. S'au sancţionat acele procedee cunoscute de practica necinstită, cum sunt reclama falsă (art. 51), confuziunea (art. 52), indicaţiunile false asupra originei mărfurilor, conruperea de personal, violarea secretelor de fabrică sau comerţ, încheierea de contracte denumite în practică «boule de neige», vânzările cu primă.

Pentru a pune stavilă imaginaţiei iscoditoare a comercianţilor necinstiţi, în căutare de noui formule, codul aduce principiul cuprinzător, care va pune la îndemână justiţiei mijlocul de a lovi în orice nouă creaţiune, că în afară de cazurile enumărate, este concurenţă ilicită, orice act de concurenţă contrar uzurilor oneste în materie comercială sau industrială.

Sancţiunile sunt civile şi penale, iar acţiunea civilă poate fi pusă în mişcare nu numai de persoana lezată ci şi de Camera de comerţ sau altă organizaţiune de apărare profesională.

AUXILIARII COMERŢULUI

odul rezervă un titlu deosebit auxiliarilor comerţului. Acest titlu cuprinde în primul rând unele dispoziţiuni asupra reprezentanţei în materie comercială, după care urmează dispoziţiuni asupra prepuşilor, comişilor călători, comişilor pentru comerţ, agenţilor de comerţ şi mijlocitorilor.

Vechiul cod de comerţ trata această materie laolaltă cu contractele comerciale, şi în mod incomplet, ocupându-se numai de prepuşi, comişii călători şi comişii pentru comerţ. Noul cod adaugă la aceste figuri juridice de auxiliari şi pe mijlocitorii şi agenţii de comerţ, încadrându-le într'o teorie generală a reprezentării comerciale. Această nouă elaborare teoretică şi practică pune ordine, într'un domeniu de deosebită utilitate pentru viaţa întreprinderii comerciale.

Reglementarea materiei auxiliarilor comerţului se bazează în noul cod pe cele două concepţiuni de reprezentanţă şi mandat, prima cuprinzând dreptul de a încheia anumite acte juridice în numele reprezentatului, iar cea de a doua numai de a trata anumite operaţiuni pentru mandant.

Prepusul — în care se cuprinde şi figura juridică a reprezentanţilor caselor străine — comisul călător şi comisul pentru comerţ sunt reprezentanţi; agenţii de comerţ şi comisionarii sunt mandatari, iar mijlocitorul un afin al mandatului.

Figura juridică a prepusului se deosebeşte de aceea a altor reprezentanţi prin larga sferă şi caracterul personal al reprezentanţei şi fixitatea locului unde lucrează (art. 83). Comişii pentru comerţ sunt reprezentanţi, însărcinaţi cu vânzarea mărfurilor cu ridicata sau cu amănuntul şi cari tratează cu publicul sub supravegherea comerciantului. Comişii călători sunt reprezentanţi ce se bucură atât de un salariu, cât şi de un comision asupra afacerilor încheiate prin intermediul lor.

Acolo unde inovează în deosebi noul cod este în materia agenţilor de comerţ şi a mijlocitorilor comerciali.

Agenţii de comerţ sunt întrebuinţaţi în special de întreprinderile care desfăşoară mai multe activităţi ce nu pot fi organizate din această cauză de titular. Titularul are nevoie de persoane care să cunoască piaţa comercială, capacitatea clienţilor şi să facă publicitatea necesară. Figura juridică a agenţilor de comerţ răspunde deci mai bine la aceste necesităţi, deoarece aceştia sunt retribuiţi cu o participaţiune la beneficii şi n'au nevoie a fi supraveghiaţi de titular, cum ar fi în cazul prepuşilor.

Noul cod, după modelul italian, cunoaşte două feluri de agenţi: fără drept de reprezentanţă şi cu drept de reprezentanţă.

Ceea ce caracterizează cele două categorii de agenţi este stabilitatea agenţilor, facultatea ce o au de a servi mai mulţi comercianţi în acelaşi timp, retribuţiunea cu un comision asupra operaţiunilor executate şi însărcinarea de a trata în regiunea determinată prin contract.

Mijlocitorii comerciali (art. 104) sunt comercianţii cari se ocupă în mod profesional cu înlesnirea încheierii afacerilor comerciale ale altora, căutând să contribue la perfecţionarea unui raport juridic prin transmisiunea declaraţiunilor de voinţă ale contractanţilor.

Voinţa mijlocitorului rămânnd străină de încheierea raportului juridic, fiind deci un instrument material, natura juridică a contractului prezintă un caracter sui generis, înrudit în oarecare măsură cu mandatul sau locaţiunea de operă.

Tot în categoria auxiliarilor comerţului trebue trecută şi clasa comisionarilor, despre care noul cod vorbeşte cu ocaziunea contractelor. Noul cod defineşte contractul de comision ca având de obiect tratarea şi încheierea de afaceri comerciale în numele comisionarului şi pe socoteala comitentului (art. 437) spre deosebire de mandat care are de obiect tratarea de afaceri comerciale în numele şi pe socoteala mandantului (art. 429). In afară de aceasta, spre deosebire de mandat, comisionarul este o instituţiune profesională.

FONDUL DE COMERŢ

Regulile prevăzute de cod privitor la actele juridice referitoare la fondul de comerţ formează sunt şi ele un inel al unui întreg sistem de dispoziţiuni, destinate să dea viaţă întreprinderilor comerciale. Intr'o primă categorie au fost trecute acele norme care au de scop protecţiunea celor de al treilea şi disciplinarea activităţii comerciale, sub unghiul intereselor sociale, sub titlul «îndatoririle comerciantului». Ele se refereau la obligativitatea ţinerii registrelor şi la interdicţiunea de a face concurenţa neleală. Titlul «despre auxiliarii comerţului» se ocupă de elementele vii care colaborează la realizarea obiectului întreprinderii, fie că sunt reprezentanţi, fie simpli colaboratori, fie comercianţi independenţi cum pot fi agenţii şi cum sunt întotdeauna mijlocitorii. Şi unele şi altele au în vedere întreprinderea comercială ca subiect de drept, întreprinderea comercială în desfăşurare, în timp ce dispoziţiunile privind fondul de comerţ, din contră, au de scop să reglementeze întreprinderea ca obiect de tranzacţiuni, ca universalitate de fapt, de bunuri.

Noul cod se ocupă de două operaţiuni mai importante care pot avea loc asupra fondului de comerţ: vânzarea şi gajarea acestuia.

Fondul de comerţ n'a cunoscut sub imperiul dreptului în vigoare o reglementare legislativă. In Transilvania totuşi o lege din 1909, iar în Franţa legea din 1909—1913, îi creau un statut juridic. O teorie generală a fondului de comerţ a fost creată însă jurisprudenţial şi doctrinar, sub constrângerea faptelor.

Noul cod comercial nu dă definiţia fondului de comerţ ci se mulţumeşte să reglementeze numai unele operaţiuni având de obiect fondul de comerţ.

Rămâne deci nelămurit conceptul fondului de comerţ. Când ne găsim oare în faţa unei vânzări sau unui gaj al fondului de comerţ şi când în faţa unor operaţiuni obişnuite purtând asupra unor lucruri distincte.

Răspunsul nu poate să fie decât recurgând la noţiunile comune de universalitate. Prin urmare, regulile înscrise în titlul închinat fondului de comerţ se vor aplica numai atunci când operaţiunea reglementată poartă asupra unei universalităţi de .bunuri, în alţi termeni, asupra ansamblului bunurilor unui fond de comerţ şi nu asupra unor bunuri distincte, oricât de importantă ar fi valoarea lor.

In jurisprudenţa noastră s'a decis, şi aceasta este opiniunea generalmente admisă, că fondul de comerţ, considerat ca universalitate, este compus din activ şi pasiv. Din cele dintâi fac parte: bunurile corporale şi bunurile incorporale ca mărci de fabrică, brevete de industrie, firmă, emblemă, clientelă. Din pasiv fac parte datoriile având cauză comercială. Intr'un fond de comerţ intră de obiceiu o parte materială compusă din imobile, obiecte, rafturi şi o parte imaterială compusă din drepturi active şi pasive şi mai ales firma şi clientela, spune o deciziune a unei Curţi de Apel.

Elementul caracteristic este ideia de generalitate, de totalitate a bunurilor destinate exerciţiului comerţului. Chiar în practica afacerilor, de altfel, complexul bunurilor afectate comerţului constituesc de obiceiu o massă materialmente distinctă de aceea a bunurilor ce servesc la nevoile familiei, dar această distincţiune cu caracter faptic nu are o valoare juridică şi legală.

Dacă în ce priveşte cuprinsul economic şi juridic al fondului de comerţ toată lumea este de acord, nu tot astfel stau lucrurile când este vorba de a defini natura juridică a fondului de comerţ şi consecinţele sale juridice.

Au fost încercări care voiau să vadă în fondul de comerţ un subiect de drept, o entitate cu viaţă proprie, autonomă, distinctă de aceea a titularului.

Alţii l-au socotit ca o universalitate juridică (universitas juris) iar marea majoritate a doctrinei şi unanimitatea jurisprudenţei noastre şi a celei italiene ca o « universitas facti ».

S'ar putea susţine, la o aparentă cercetare a textelor noului cod nevalabilitatea concepţiunii arătată mai sus şi admitem că se consacră un nou sistem. In sprijinul acestei idei s'ar putea spune că pledează dispoziţiunea art. 113 potrivit căreia, odată cu transmisiunea fondului — ipso jure — trec asupra noului dobânditor şi datoriile fondului.

Este neîndoios că acest element nou, caracteristic oarecum noţiunei de universalitate juridică, ar putea să pledeze în sprijinul acestei teorii. Dar el nu reprezintă formal, decât cel mult o tendinţă. Fiindcă este neîndoelnic că universalitatea de bunuri ce o formează fondul de comerţ nu există decât în măsura voinţei titularului fondului de comerţ şi sub directa sa dependenţă. Simplă massă de bunuri reunite după voinţa şi nevoile titularului. Rămâne dar întreg principiul, potrivit căruia cel ce se obligă angajează întreg patrimoniul său, patrimoniu care este unic. In dreptul nostru şi în morala noastră juridică o persoană nu are decât un patrimoniu. A se admite concepţiunea universalităţei ar însemna ca, creditorii comerciali să aibă un drept de preferinţă asupra bunurilor ce compun fondul de comerţ, nu numai în momentul transmisiunei acestuia, dar în timpul exerciţiului comerţului. Deasemeni, creditorii civili nu ar putea opune în compensaţiune creditele lor civile cu acelea comerciale ale comerciantului, toate consecinţe indamisibile.

Mai mult încă, a se admite teoria universalităţei juridice ar însemna a se consacra personificarea fondului, ori rămâne neîndoelnică axioma că « taberna sine tabernario non est ».

VADUL COMERCIAL

Nu trebue să se confunde, cum s'a făcut adesea, mai ales în practică, noţiunea de fond de comerţ cu aceea de vad comercial. Fondul de comerţ este universalitatea bunurilor destinate comerţului, în timp ce vadul comercial este numai un element al fondului. Este ceea ce francezii denumesc cu formula « la propriété commerciale » şi se traduce în dreptul pentru comerciantul chiriaş la prelungirea contractului său de închiriere şi în caz de evacuare la plus valuta pe care a adăugat-o graţie calităţilor sale. In Franţa protecţiunea proprietăţii comerciale a făcut obiectul unei legi din 1927, modificată ulterior de mai multe ori, iar la noi a unui proiect din 1936 care însă nu a fost sancţionat.

SOCIETĂŢILE COMERCIALE

Codul consacră tipurile de societate cunoscute, adică societatea în nume colectiv, societatea în comandită simplă, societatea în comandită pe acţiuni şi societatea anonimă pe acţiuni. Inlătură societatea anonimă pe cote, formă rudimentară şi fără aplicaţiune practică şi adaugă societatea cu răspundere limitată, cunoscută de legislaţiunea bucovineană, de practica acestei provincii precum şi de cele mai multe legislaţiuni europene.

Această nouă formă de întreprindere colectivă înfăptueşte o fericită îmbinare a principiilor ce stau la baza societăţilor de persoane şi societăţilor de capitaluri, împrumutând dela cele dintâi acea strânsă legătură juridică ce există între membrii şi putinţa ce o au de a acţiona în mediul juridic, fără a atrage răspunderea « in infinitum », caracteristică oricărei activităţi juridice, iar dela societăţile pe acţiuni beneficiul răspunderii limitate, cucerire a economiei mo-

derne, în urma unei lungi evoluţiuni. Aceste două caracteristice fundamentale vor face ca această formă de întreprindere, de o supleţă deosebită să devină în viitor instrumentul de luptă economică cel mai important pentru populaţiunea noastră, dominată de teama lichidării totale a patrimoniului şi lipsită de spiritul de risc.

Codul defineşte societăţile comerciale în raport cu răspunderea asociaţilor. Societatea în nume colectiv este aceea în care răspunderea asociaţilor este solidară, nemărginită şi subsidiară, societatea în comandită simplă în care comanditaţii sunt răspunzători solidari şi nemărginit în timp ce comanditarii răspund limitat, societatea pe acţiuni în care răspunderea este limitată la valoarea acţiunilor subscrise, în sfârşit societăţile cu răspundere limitată în care răspunderea este mărginită la valoarea cotelor care spre deosebire de acţiuni nu sunt circulabile decât cu anumite restricţiuni.

Toate societăţile comerciale au personalitate juridică. Este consacrarea soluţiunei categorice a dreptului latin spre deosebire de dreptul germanic, în care trebueşte înglobat şi dreptul ardelean, care nu are o concepţiune categorică în ce priveşte societăţile de persoane. Jurisprudenţa română a fost însă categorică chiar pentru societăţile în nume colectiv din Transilvania (art. 123). Ca urmare a personalităţei juridice, aceste colectivităţi sunt subiecte de drept distincte de persoana asociaţilor şi pot acţiona ca atare în mediul juridic, având patrimoniu şi voinţă proprie.

Societăţi neregulate. Urmând jurisprudenţa noastră şi cea străină şi consacrând o realitate juridică, noul cod acordă personalitate juridică şi societăţilor neregulate sau nelegal constituite, adică acelor societăţi care nu au îndeplinite formele de constituire prevăzute de cod, cu condiţiunea însă ca acestea să îndeplinească condiţiunile cerute de art. 131, adică societatea să existe în fapt, să aibă un patrimoniu şi să se manifeste ca atare faţă de cei de al treilea.

Societăţile de persoane. Societăţile de persoane astfel cum erau reglementate de codurile de comerţ anterioare se apropiau foarte mult de societatea de drept civil, iar cele două caracteristice: elementul « intuitu personae » şi răspunderea solidară şi nemărginită le-a cantonat într'un cadru de aplicaţiune strict familiar, limitându-le şi forţa de expansiune. Astfel se explică de ce această formă de întreprindere era puţin uzitată. Dacă ne referim în special la societăţile în comandită simplă, desvoltarea acestora suferă de încă un cusur, care le împiedica desvoltarea, imposibilitatea, sub sancţiunea răspunderii nelimitate ca, comanditarul să se amestece în administraţiune.

Codul din 1938 menţine cadrul economic al acestor societăţi hărăzite să rămână mai departe întreprinderi cu forţe economice reduse, cu membrii legaţi prin « intuitu personae » şi obligaţi să răspundă de obligaţiunile societăţii cu întreg patrimoniul lor, însă pentru a le permite să facă faţă nouii structuri capitaliste a economiei moderne, a căutat să le uşureze constituirea şi să le fortifice organismul. In acest scop, punând la contribuţie organizarea dată instituţiunei registrului comerţului le-a acordat facultatea de a se constitui printr'o simplă declaraţiune la Oficiul registrului comerţului (art. 126), iar în ceea ce priveşte administraţiunea, a prevăzut norme care să le asigure o mai mare supleţe introducând şi aici fecundul principiu al majorităţii, determinat după cote, în tot ce priveşte numirea şi revocarea administratorilor, aprobarea bilanţurilor şi răspunderea administratorilor (art. 180, 189).

Pentru a utiliza energia productivă a comanditarului s'a adus o spărtură principiului neamestecului acestuia în administraţiune, acordându-i-se dreptul de a face acte de gestiune interioară şi de a desfăşura chiar o activitate juridică externă în baza unei procuri speciale şi pentru operaţiuni izolate, fără a înfrânge principiul răspunderei mărginite (art. 192).

Reglementarea societăţilor pe acţiuni pe plan social. Am arătat la începutul acestui studiu că o a doua formă de pătrundere în dreptul comercial a dispoziţiunilor de ordine publică s'a făcut sub o formă mai atenuată prin reglementarea unor instituţiuni de aşa natură, încât considerentele ce au prezidat au fost izvorâte din tendinţa de a protegui mai vigilent creditul public şi pe terţi. Prevederea de norme nederogabile pentru a restabili echilibrul părţilor, crearea de îndatoriri şi stabilirea de răspunderi precum şi înmulţirea normelor sancţionatoare, iată mijloacele cu care legiuitorul a înţeles să remedieze inconvenientele la care au dat naştere contractele, denumite contracte de massă sau de adeziune. Cu totul reprezentativ este din acest punct de vedere reglementarea contractului de societate şi în deosebi a societăţilor pe acţiuni.

Societăţile pe acţiuni au atras în deosebi atenţiunea redactorilor noului cod, care au studiat materia cu cea mai mare atenţiune. Aceste admirabile instrumente de progres, pe lângă marele serviciu ce au adus civilizaţiei prin capitalurile ce au acumulat şi învestit în întreprinderi ce depăşesc forţele individuale, pot fi uneori un pericol pentru cei neexperimentaţi şi economia naţională.

S'a vorbit şi se vorbeşte pretutindeni de moralizarea societăţilor pe acţiuni [1]). In sfârşit s'a atras atenţiunea legiuitorului asupra nouilor forme de întreprinderi concentrate care recurg la forma societăţilor pe acţiuni, holdinguri, societăţi controlate, societăţi de exerciţiu, consorţii [2]).

Este instructiv examenul legislaţiunii străine. Trăsătura caracteristică a legii engleze din 1929 este ideia de control: control asupra constituirii societăţii făcut prin organe publice; sporirea controlului acţionarilor asupra gestiunii sociale printr'o largă publicitate a actelor celor mai importante din viaţa societăţii. Englezii au socotit că societăţile pe acţiuni sunt organisme economice care interesesează însăşi

---

[1]) Proiectul francez din 1932, decrete legi din 1935 pentru *moralizarea societăţilor pe acţiuni.*

[2]) Ascarelli, « Riv. dir. com. », 1934 I/18 nota I, Vivante *Contributo alla riforma delle societa anonime,* « Riv. dir. com. » 1934 I, 309; Vivante, *Proposte per la riforma delle societa anonime.*

economia naţională. Societăţile pe acţiuni se constitue numai în capitala statului la Londra şi sunt supuse controlului unui organ extern necunoscut de dreptul nostru în care controlul se exercită de cenzori, organe interne.

Legile greacă, olandeză, italiană, date fiind abuzurile constatate în practică, se reîntorc la autorizaţiunea administrativă prealabilă constituirii.

Legea poloneză din 1929 asupra societăţilor, încorporată mai târziu în codul comercial din 1934, se integrează şi ea în această mişcare. Controlul şi drepturile legale ale acţionarilor sunt sporite, minorităţile de acţionari pot desemna un cenzor. Dreptul acţionarului individual de a ataca deciziunile adunărilor generale se măreşte în sensul că se poate ataca şi deciziunea care este contrară intereselor generale ale societăţii sau ordinei publice.

Societăţile care prezintă o importanţă pentru Stat sau oferă un caracter de utilitate publică nu pot fi întemeiate decât cu autorizaţiunea Ministerului Economiei Naţionale, iar calificarea de utilitate publică este lăsată discreţionar Ministerului Economiei Naţionale împreună cu Ministerul Justiţiei (art. 13). Bilanţul societăţilor este supus examenului experţilor contabili desemnaţi de tribunal, ideie împrumutată din dreptul german şi din dreptul englez.

Legislaţiunea germană, este şi ea îndrumată în aceeaşi direcţiune.

Cu toate că codul german din 1900 cuprindea şi el o reglementare în care elementul, interes social şi ordine publică erau prezente o mişcare puternică s'a desemnat şi în această ţară pentru reformarea materiei societăţilor, care a culminat în legea din 1937. Această lege poate fi socotită ca prototipul legiuirilor în care societăţile comerciale şi în deosebi societăţile pe acţiuni sunt reglementate în vederea satisfacerii intereselor colectivităţii.

Mai moderată, dar în orice caz dominată de aceleaşi preocupări, trebue să socotim şi reglementarea dată societăţilor comerciale de legiuitorul elveţian în 1936, prin noul cod al obligaţiunilor.

Sunt demne de remarcat lucrările elaborate în Italia în materie de societăţi. Pe lângă proiectele cu caracter oficial (Vivante 1922, D'Amelio 1935) sunt de relevat proiectul Vivante-De Gregorie din 1934; legea Rocco din 1930, privitoare la sporirea sancţiunilor împotriva administratorilor precum şi decretul din 1935 prin care constituirea societăţilor pe acţiuni este supusă, precum am mai văzut şi în alte state, unei autorizaţiuni administrative.

Din aceste lucrări legislative se desprinde o tendinţă unică; subordonarea activităţii societăţiilor intereselor colectivităţii, prin măsuri speciale destinate să asigure un control al constituirii; sporirea drepturilor de control ale acţionarilor ut singuli sau constituiţi în minorităţi; reglementarea amănunţită a adunărilor generale cu scopul de a asigura sinceritatea votului; sporirea răspunderii administratorilor prin precizarea îndatoririlor acestora şi sancţiuni împotriva acelora care nesocotesc îndatoririle lor păgubind societatea şi creditul public.

Caracteristice sunt motivele care însoţeau legea din 1930 italiană, opera lui Rocco:

« Vechea concepţiune individualistă a economiei, spunea el, trebueşte înlocuită cu o concepţiune economică cu caracter social. O experienţă de mai bine de 50 de ani a evidenţiat absoluta insuficienţă a sancţiunilor penale astăzi în vigoare pentru fapte delictuoase a acelor care deţin în mâinile lor delicatul mecanism al societăţilor comerciale.

« Extraordinara blândeţe a codului nu-şi găseşte explicaţiunea decât în concepţiunea pur individualistă a codului. In concepţiunea noastră însă toate fenomenele economice trebuesc să fie privite din punct de vedere naţional. Societăţile pe acţiuni absorb economiile naţionale, acei care le conduc, administrează nu atât capitalul aparţinând unui număr mai mult sau mai puţin limitat de indivizi, ci un capital al naţiunii. Risipirea şi reaua administrare a capitalului societăţiilor pe acţiuni sunt risipiri ale bogăţiei naţionale. »

Chiar în ţări pur democratice ca Franţa mişcarea de reformă a societăţilor pe acţiuni s'a desfăşurat în aceeaşi direcţiune, iar decretele Laval din 1925 poartă denumirea de « moralizare a societăţilor ». In 1927 s'a introdus în această ţară, după modelul german, ideea de control extern al societăţilor.

Regimul societăţilor în noul cod comercial, pentru a fi de acord cu noua fizionomie a rolului Statului şi a evoluţiunei dreptului, a avut de scop în primul rând, să asigure o cât mai cinstită şi sănătoasă constituire, în al doilea rând să asigure o bună administrare şi în al treilea rând să sporească drepturile, în special de control, ale acţionarilor.

Aceste trei postulate au fost realizate cu maximum de prudenţă. Astfel în ce priveşte constituirea, codul cel nou nu a consacrat ideia autorizării administrative. Ulterior însă publicărei sale, legea din 15 Decemvrie 1938 a completat sistemul său, cerând, întocmai ca pentru comercianţii persoane fizice, autorizarea comisiunii speciale care funcţionează pe lângă Ţinut.

Dacă deci s'a păstrat acest principiu şi chiar s'a lărgit sporindu-se facultatea de apreciere a tribunalului, în schimb s'a dat o deosebită atenţiune fazei pregătitoare a constituirei prin asigurarea unei informări exacte a publicului subscriitor, prin obligativitatea unei expertize a aporturilor în natură, prin prevederea unui minimum de capital şi a unui număr minim de fondatori.

In ce priveşte răspunderea administratorilor, se consacră principiile codului de comerţ în vigoare în vechiul Regat, după care administratorii răspund conform regulilor mandatului, iar acţiunea este socială, cu corectivul că ea nu poate fi pusă în mişcare decât în cazul de faliment al societăţii. Se adaugă însă că administratorii sunt răspunzători faţă de societate şi pentru actele făcute de directori sau de personalul ajutător, în cazul când, dacă ar fi exercitat supravegherea impusă de îndatoririle funcţiunii lor, nu s'ar fi produs daune. Deasemeni, ei sunt solidari răspunzători şi cu predecesorii lor imediaţi, dacă având cunoştinţă de neregularităţile săvârşite de aceştia nu le denunţă cenzorilor.

Protecţiunea minorităţilor de acţionari a fost sporită, lărgindu-se dreptul lor de control atât în adunarea generală cât şi în faţa justiţiei, iar acţiunea lor pentru atacarea deciziunilor adunărilor generale a fost reglementată aşa fel ca să înlăture dificultăţile de interpretare la care a dat naştere aplicaţiunea art. 165 din codul de comerţ în vigoare.

Legea din 7 Octomvrie 1939 a adus unele modificări codului de comerţ din 1938 integrându-se însă în acelaşi spirit.

Cenzorii. Privitor la controlul gestiunei societăţilor pe acţiuni, s'a ridicat o problemă care preocupă toate spiritele şi pentru rezolvarea căreia s'a propus tot felul de formule, printre care aceea a organizării unui corp extern de experţi după modelul revizorilor germani sau a «chartred accountans» englezi, ori a experţilor creaţi de legea franceză din 1927. Codul a păstrat însă instituţia cenzorilor, rectificând unele defecte tehnice ale legii în vigoare în scop de uşura opera de control.

Acţiunile cu vot plural. Urmând de aproape practica de toate zilele se consacră, reglementându-se în mod amănunţit, pe baza legislaţiunei de drept comparat, acţiunile cu vot plural, hărăzite să fie un instrument pentru păstrarea caracterului naţional al unor întreprinderi şi pentru realizarea stabilităţii conducerii societăţilor, element esenţial pentru prosperitatea întreprinderilor.

Organizarea posesorilor de obligaţiuni. Consacrându-se o lungă practică şi urmând exemple de drept comparat numeroase, posesorii de obligaţiuni, emise de societăţile comerciale, se organizează în adunări, în scop de a asigura apărarea lor şi de a feri societatea de complicaţiunile rezultând din faptul că este obligată să aibă raporturi de drept cu o infinită pluralitate de posesori. Societatea nu poate lua deciziuni care ar atinge drepturile posesorilor de obligaţiuni decât după ce îi consultă în prealabil şi pe aceştia prin mijlocirea adunărei lor generale.

Societăţile cu răspundere limitată. Cunoscându-se pe de o parte avantajele lor iar de altă parte abuzurile la care a dat naştere activitatea lor în alte state (Germania, Austria, Anglia) s'au luat toate precauţiunile pentru a le stăvili. In acest scop, societatea se poate constitui cu cel puţin 2 membri, dar cu maximum douăzeci de membri, pentru a nu încălca domeniul rezervat societăţilor pe acţiuni; trebue să aibă un capital minim de 500.000 lei, iar partea fiecărui asociat nu poate fi mai mică de 10.000 lei. Cotele reprezentând aporturile sunt netransmisibile. Deşi desvoltă activitatea la adăpostul răspunderei limitate, asociaţii pot să-şi pună numele în firmă.

OBLIGAŢIUNI ŞI CONTRACTE

Obligaţiuni comerciale. Ca şi vechiul cod de comerţ în vigoare în vechiul Regat, noul cod comercial conţine o serie de principii generale, caracteristice şi în acelaşi timp osebitoare de acelea ale dreptului civil, care domină toate negoţiurile juridice născute din raporturile de drept comercial. Aceste dispoziţiuni au de scop să asigure celeritatea şi triumful bunei credinţe, caracteristice care se regăsesc de-a-lungul întregei evoluţii a dreptului comercial. Pe când însă, în codurile de comerţ vechi aceste dispoziţiuni erau greşit aşezate, laolaltă cu dispoziţiunile privitoare la comercianţii individuali, pentru realizarea unei mai bune tehnice au fost înserate într'un titlu special în cartea despre obligaţiuni şi despre contracte.

Nu se mai regăsesc în noul cod dispoziţiunile privitoare la perfectarea contractelor comerciale între absenţi, întrucât în virtutea unei calităţi specifice a dreptului comercial, acest drept de avangardă, după ce culege din vieaţa vie a afacerilor unele instituţiuni, le trece marelui rezervor al dreptului privat, dreptul civil, după ce acestea au atins un grad de maturitate care să le confere drept de aplicaţiune comună — aceste principii se regăsesc în proiectul franco-italian, care a fost luat drept bază pentru obligaţiunile civile precum şi în proiectul de cod civil întocmit de Consiliul Legislativ.

Pe lângă dispoziţiunile din vechiul cod de comerţ referitoare la curgerea dobânzilor, la retractul litigios, la termenele de graţie, la probe, au mai fost adăugate şi altele, luate fie din dreptul de peste munţi, fie din dreptul german.

Trebue să remarcăm în deosebi introducerea unei instituţiuni de deosebită importanţă pentru viaţa practică, şi cu caracter de generalitate, dreptul de retenţiune, având de scop garantarea creanţelor lichide şi exigibile ale comercianţilor, rezultând din operaţiuni comerciale pentru ambele părţi.

Proiectul menţine principiul salutar al codului din vechiul Regat, după care, în materie comercială orice mijloc de probă este admis. Restricţiunile din materia probelor civile nu-şi pot găsi aplicaţiune în materie comercială, unde raţiuni de celeritate şi de bună credinţă pledează pentru o cât mai mare libertate. Proba cu registre rămâne să se facă mai departe ca în vechiul Regat, care cunoaşte spre deosebire de Transilvania, sistemul registrelor obligatorii.

Vânzarea. Contractul de vânzare, contractul fundamental în materie comercială, a fost supus unei revizuiri care să-l ridice la nivelul nouilor aspecte ale comerţului. Se consacră în mod categoric vânzarea lucrului altuia, socotită valabilă de jurisprudenţă chiar sub imperiul codului de comerţ actual; se perfecţionează normele privitoare la vânzarea al cărei preţ este lăsat să fie determinat de o terţă persoană; se adoptă principiul de drept transilvăneancă mărfurile vândute şi predate de comerciant în cadrul comerţului trec în proprietatea cumpărătorului de bună credinţă şi chiar atunci când aceste mărfuri nu erau proprietatea comerciantului şi chiar dacă fuseseră pierdute sau furate, se curmă o sumă de dificultăţi de interpretare, se reglementează amănunţit vânzarea în rate, vânzarea pe încercate, vânzarea după mostră şi vânzarea C. I. F.

Contracte noui. Practica afacerilor a degajat noui forme contractuale ce nu erau reglementate de codul de comerţ în vigoare în vechiul Regat, în timp ce unele din acestea erau reglementate de dreptul de peste munţi, cum este contractul de expediţiune.

Proiectul transpune în literă de lege următoarele noui contracte: contractul de expediţiune care este un contract de comision în materie de transporturi, contractul de depozit bancar, contractul de deschidere de credit bancar, contractul de deschidere de credit bancar pentru plăţi în favoarea unui al treilea şi contractul de depozit al mărfurilor în magazinele generale.

Contractul de mandat, de comision, de transport, de cont curent, de report, de asociaţiune în participaţie, de asigurare, de gaj. In ce priveşte celelalte contracte comerciale cunoscute şi de codurile de comerţ în vigoare, trebue să remarcăm că proiectul nu modifică structura lor fundamentală ci procedează la o revizuire de ordin tehnic, punându-le în acelaşi timp de acord cu viaţa, astfel, în ce priveşte contractul de cont curent, care dată fiind desvoltarea bancară a evoluat şi el, noul cod trebuind să-i dea o atenţiune deosebită; acelaşi lucru s'a făcut şi cu contractul de report.

Contractul de transport, de mărfuri şi de persoane a suferit o revizuire generală, pentru a asigura interesele atât ale întreprinderilor de transport cât mai ales ale clienţilor; grijă deosebită s'a arătat răspunderii cărăuşului. Convenţiunea internaţională asupra transportului dela Berna din 1923 a fost un ghid preţios.

Transportul aerian nu intră în reglementarea codului rămânând sub imperiul legei speciale şi a convenţiunei internaţionale.

In ce priveşte contractul de asigurare, este cunoscut că în anul 1930 s'a detaşat din proiectul codului de comerţ această materie şi s'a legiferat, pentru consideraţiuni de grabnică necesitate, adăugându-i-se un capitol care reglementează aspectele de drept ale comerţului de asigurare, adică controlul întreprinderilor. Dat fiind, însă, că dela această dată şi până astăzi s'au realizat unele progrese de ordin ştiinţific, noul cod readuce în corpul său contractul de asigurare, lăsând să fiinţeze mai departe sub formă de lege specială capitolul privitor la reglementarea de drept public a materiei. Ceea ce caracterizează reglementarea contractului de asigurare este protecţiunea asiguratului, care a fost realizată pe toate căile. Pentru ca această protecţiune să nu fie eludată de întreprinderile de asigurare se stabileşte că dispoziţiunile prevăzute de cod sunt inderogabile.

FALIMENTUL

Procedura falimentară s'a născut în forma sa modernă ca mijloc specific de apărare a creditorilor împotriva comercianţilor insolvenţi. Intr'adevăr, dacă în materie civilă, necesitatea de a recurge la credit este redusă, iar când volumul său sporeşte, este nefolositoare, dacă nu de-a-dreptul rău făcătoare pentru economia generală, dat fiind caracterul său de consumaţiune, în materie comercială, în care «le commerce c'est l'argent d'autrui», iar creditul este o necesitate şi o realitate, complexitatea relaţiunilor de afaceri, face ca în cazul când o întreprindere, deci un inel dintr'un lanţ de raporturi, nu mai face faţă angajamentelor sale, să atragă după sine în mod inexorabil ruina şi a celorlalte nuclee de viaţă comercială, prin efectul ricoşeului. Prin acest aspect de apărare a creditului general, procedura falimentară, a îmbrăcat, de vreme, în cele mai multe legislaţiuni haina dreptului public, fiind socotită un capitol din materia vastă a procedurei de execuţiune. Falimentul apare astfel după cum se exprimă ilustrul comercialist Bonelli, ca «organizaţia legală şi procedurală a apărării colective a creditorilor faţă de insolvabilitatea comerciantului», o procedură forţată instituită de legiuitor, ca rezultat al unei lungi evoluţiuni plină de vicisitudini, în care cea mai caracteristică cucerire a fost transformarea executării din personală în patrimonială şi în care s'au împletit influenţe de drept vechi roman, de drept latin medieval şi de drept germanic, pentru a îndrepta efectele cursei între creditori, cu tot cortegiul lor de intrigi şi abilităţi, la care ia parte însuşi debitorul pentru a favoriza pe unii în detrimentul altora. Spre deosebire, deci, de deconfitura civilă, în care adagiile «prior temporis potior jure», «tarde venientibus ossa», îşi găsesc o tristă verificare, cu tot platonismul aşa zisei înscrieri la tablou, procedura falimentară institue un regim de egalitate între creditori.

Falimentul este deci o procedură de executare cu următoarele caracteristice deosebite de cele ale executării silite civile:

a) Caracter colectiv, prin aceea că este destinat să satisfacă interesele identice ale tuturor creditorilor unui comerciant;

b) caracter general, în sensul că întocmai ca «venditio bonorum», din care se trage, se aplică tuturor bunurilor aflate în patrimoniul unui comerciant în momentul declaraţiunei precum şi acelora, care deşi ieşite din patrimoniul comerciantului, în frauda drepturilor creditorilor, sunt readuse, prin efectul acţiunilor revocatorii falimentare;

c) caracter egalitar, fiindcă prin sentinţa declarativă care deschide concursul, sentinţă, care este adusă la cunoştinţa creditorilor prin măsuri speciale de publicitate, sunt chemaţi la o satisfacţiune egală, în proporţie cu creanţele lor, toţi creditorii. Se cunoaşte că dreptul comun nu prevede niciun mijloc de publicitate prin care creditorii să fie vestiţi. Aceasta face cu putinţă satisfacerea unui creditor în mod integral, în dauna celorlalţi, ale căror creanţe pot rămâne neacoperite, în virtutea principiului că urmărirea foloseşte numai urmăritorului şi intervenienţilor [1]).

Falimentul are prin urmare, păstrând această caracteristică şi în codul comercial din 1938, caracter profesional, aplicându-se numai comercianţilor, persoane fizice sau societăţilor comerciale.

[1]) In doctrină, natura juridică a falimentului este viu desbătută în ultima vreme. A se vedea: Andrioli «*La posizione del creditore nell'esecuzione singolare e nel falimento*», Foro 1934, IV, p. 18; Candian, «*Il processo di falimento*», Cedan 1934; Brunetti, «*Falimento e processo di esecuzione singolare*», Riv. dir. comm. 1935, I 435; Invrea, «*La natura giuridica della sentenza dichiarativa di falimento*», Riv. dir. comm. 1930, p. 534 şi urm.; Candian, «*Diritto falimentare italiano*», Riv. dir. comm. 1933 I, p. 349. La noi a se vedea Mihail Paşcanu, *Falimentul;* I. N. Finţescu, *Falimentul.*

Această trăsătură a dreptului nostru falimentar este deopotrivă a întregului grup de legislaţiuni latine. Intr'adevăr, rupând cu o tradiţie îndătinată, care trecând prin dreptul cetăţilor italiene medievale se pierde până în dreptul roman, codul francez de comerţ limitează, din pricina rigoarei sale excesive, falimentul la comercianţi. Această caracteristică comercială a trecut apoi, datorită marei influenţe de care acesta s'a bucurat, şi în Italia, România, Bulgaria, Turcia, Portugalia, Argentina, Chili, Brazilia etc., legislaţiuni cari formează grupul latin opus celui german şi anglo-saxon, caracterizat prin aceea că procedura concursuală se aplică deopotrivă şi şi necomercianţilor [1]).

Faptul că falimentul poate fi declarat din oficiu, organizarea unei proceduri prealabile de cercetare a stării patrimoniale a comerciantului precum şi întreaga procedură de lichidare concursuală încredinţată în dreptul nostru rolului activ al judecătorului sindic şi supravegherei tribunalului, numeroasele dispoziţiuni sancţionatoare, după coloratura penală a unor infracţiuni, au conferit falimentului un caracter de drept public. Doctrina este unanimă în a socoti procedura falimentară ca o procedură de executare colectivă şi egalitară de aceeaşi esenţă ca şi procedura de executare silită de drept comun.

[1]) Vezi expunerea de motive, elaborată de noi, ediţia Uniunii Camerelor de Comerţ şi de industrie 1937, p. 123 şi urm.

Codul comercial din 1938 a păstrat acest caracter procedurei falimentare, conservând instituţiunea judecătorului sindic, cu rolul efectiv de conducător al procedurei de lichidare falimentară, sporindu-i chiar atribuţiunile prin aceea că i-a dat şi rol de judecător de instrucţie. Codul nu s'a înclinat tendinţei de a încredinţa această lichidare curatorilor chiar când acestei însărcinări i se conferă coloratura de funcţiune publică, aşa cum au făcut italienii prin legea Rocco din 1930. Urmând pe legiuitorul italian din 1930 precum şi proiectul codului comercial italian din 1925, noul cod sporeşte sancţiunile penale dând astfel un mai pronunţat caracter publicistic acestei materii. Menţinerea dreptului falimentar în cadrul profesionalităţii, s'a socotit a fi încă necesară în ţara noastră în care economia agrară formează elementul preponderent. Cu chipul acesta, legislaţiunile de peste munţi, ungară şi austriacă, care cunosc unitatea procedurii concursuale vor ceda pasul sistemului latin. Codul a satisfăcut, în afară de aceasta necesităţii accelerării procedurei de lichidare, a luat măsuri potrivite de lichidare a bunurilor, a revizuit din punct de vedere tehnic perioada suspectă, a reglementat după exemplul legislaţiunilor germanice în chip armonios materia atât de delicată a efectelor falimentului asupra actelor juridice în curs de executare şi s'a menţinut în cadrul conceptului încetării plăţilor precizat şi clarificat la lumina dreptului comparat şi a jurisprudenţei noastre.

i. l. g.

BIBLIOGRAFIE:

ANCA LEONTIN. *Compediu de drept comercial.* Cluj, 1925.
ANTONESCU EFTIMIE. *Codul comercial adnotat.* Bucureşti, 1925.
ARION C. *Elemente de drept comercial.* Bucureşti, 1920.
— *Lecţiuni asupra transporturilor.* Bucureşti, 1913.
BĂLESCU C. *Chestiuni de drept comercial şi maritim,* Bucureşti, 1929.
CHEMALE A. *Creditul confirmat.* Bucureşti 1929.
— *Promotorii societăţilor pe acţiuni.* Bucureşti, 1928.
COSACK C. *Traité de droit commercial,* traducere franceză de Léon Miss. Paris, 1909.
CRISTOFOREANU E. *Contractul de transport,* 2 vol. Bucureşti, 1925.
— *Cambia,* 2 vol. Bucureşti, 1935.
DUMITRESCU, M. A. *Codul de comerciu, comentat,* 7 volume Bucureşti, 1912.
FINŢESCU, I. N. *Cambia, după legile în vigoare,* 2 vol. Bucureşti, 1921.
— *Curs de drept comercial,* 3 vol. Bucureşti, 1929.
GĂLĂŞESCU PIK, D. *Cekul.* Bucureşti, 1927.
— *Acţiunile cu vot plural,* Bucureşti, 1930.
— *Contractul de deschidere de credit.* Bucureşti, 1932.
— *Extinderea clauzei la ordin în creanţele civile,* Bucureşti, 1914.
— *Probleme juridice,* Bucureşti, « Cugetarea », 1925.
— *Autonomia dreptului aeronautic.* Bucureşti, 1930.
— *Particularismul dreptului maritim,* Bucureşti, 1931.
GEORGESCU I. L. *Societăţile cu răspundere limitată.* Bucureşti, 1927.
— *Sinteză critică a actelor de comerţ.* Bucureşti, 1929.
— *Cambia,* Bucureşti, 1934.
— *Societăţile pe acţiuni simulate.* Bucureşti, 1930.
— *Cambia în alb.* Bucureşti, 1934.
— *Efectul deschiderii falimentului asupra contractelor în curs de executare.* Bucureşti.
— *Statutul legal al comerciantului.* Bucureşti, 1937.
— *Vadul comercial.* Bucureşti, 1937.
GEORGESCU L. I. *Codul comercial.* Comentarii. Bucureşti, 1939.
— *Das rumänische Handelsgestzbuch in der europäischer Rechtsentwicklung.* Extras din « Zeitschrift für aus-, landisches und internationalesPrivatrecht», Berlin 1940.
GEORGESCU OLENIN. ŞT. *Contracte de asigurare şi reasigurare.* Bucureşti, 1932.
GEROTA D. D. *Societăţile comerciale.* Bucureşti, 1928.
— *Teoria generală a obligaţiunilor comerciale.* Bucureşti, 1932.
— *Protecţiunea drepturilor obligatarilor.* Bucureşti, 1932.
HACMAN M. *Drept comercial comparat,* 2 vol. Bucureşti, 1930.
— *Tratat elementar de drept cambial.* Cernăuţi.
IONESCU STELIAN. *Falimentul în codul în vigoare şi în anteproiectul codului comercial.* « Vremea », Bucureşti.
— *Drepturile acţionarilor în contra deciziunilor ilegale ale Adunărilor generale.* Bucureşti, 1927.
— *Studii de drept comercial.* Bucureşti, 1929.
MANIU GRIGORE. *Tractatu de dreptu comercialu.* 3 volume Bucureşti, 1893.
MOSSA. L. *La cambiale.* Milano, 1937.
PORUŢIU P. *Mandatul şi reprezentanţa în dreptul comercial.* Cluj, 1939.
PREDARICIU şi NEY PAUL. *Codul comercial din Transilvania.* Oradea, 1925.
SCONDĂCESCU şi POPOVICI DAN. *Mărcile de fabrică şi de comerţ.* Bucureşti, 1938.
Staub's KommentarzumHandelsgesetzbuch. Berlin-Leipzig, 1926.
STOIANOVICI C. A. *Vadul comercial.* Bucureşti C. I. 1924.,
— *Curs de drept comercial.* Bucureşti, 1926.
— *Falimentul.* Bucureşti, 1925.
THALLER E. *Traité élémentaire de droit commercial.* Paris, 1925.
TONEANU. *Falimentul.* Galaţi, 1898.
— *Tratat de drept comercial.* Galaţi, 1909.
VIVANTE CESARE. *Tratatto di diritto commerciale* 4 vol. Milano Vallordi, 1929.
WIELAND K. *Handelsrecht.* München und Leipzig, 1921.

POLITICA COMERŢULUI INTERIOR

Nesocotită, obişnuit, de cercetători în judecarea înţelesului şi cuprinsului politicei comerciale, politica comerţului interior formează pentru vieaţa economică a ţării o parte tot aşa de însemnată ca şi aceea privind comerţul cu străinătatea, ajutând şi alcătuind temeiul armonizării intereselor materiale obşteşti. Fără a se răsfrânge asupra întregului aparat al afacerilor comerciale, în înţelesul lor larg, juridic, ea se referă — după funcţia şi natura faptelor de comerţ — numai la acelea cari privesc activitatea propriu zisă de schimb a persoanelor şi întreprinderilor comerciale. In acest sens, nu intră în cuprinsul său, de pildă, şi afacerile de bancă, de asigurări, transporturi sau editură, acestea constituind în sine ramuri aparte ale politicei economice a ţării.

DELA ORIGINI PÂNĂ IN 1939

Politica comerţului interior în ţările române îşi are originea modernă în reglementările celor două coduri, Caragea şi Calimah, la 1817 şi, desigur, mult mai precis în prevederile legiuirii generale a Regulamentului Organic, care pune chiar bazele unui drept comercial şi ale unei jurisdicţii comerciale cu înfiinţarea de judecătorii speciale şi chiar a unui tribunal comercial.

In genere, se lasă în toate prevederile legale libertate deplină activităţii comerciale după convingerea, — împrumutată mai cu seamă ideologiei franceze, — că numai prin asigurarea libertăţii se poate înlesni propăşirea economică şi asigura mulţumirea interesului privat care corespunde cu interesul general obştesc.

Cu intrarea de-abinelea în procesul economiei de schimb, mai ales stăpâniţi de expansiunea comercială a Angliei şi Franţei, comerţul începe să devină în Principatele Româneşti o preocupare de prim ordin, orientat de o parte, spre crearea de debuşeuri noui pentru produsele industriei de peste graniţă şi de altă parte spre achiziţionarea produselor agricole destinate pieţelor străine. O mulţime de negustori, mai ales străini, încep să cutreere oraşele, satele şi târgurile noastre ispitiţi de câştigurile frumoase ce se puteau realiza. In porturi şi oraşe se stabilesc nenumărate case de comerţ şi chiar reprezentanţe oficiale şi nu mai puţini bancheri, zarafi şi cămătari.

Spre a face faţă acestei desvoltări a afacerilor, se redactează şi se pune în aplicare în 1840 *Condica de comerţ* a Ţării Româneşti, introdusă în 1864 şi în principatul Moldovei, formând legiuirea comercială a Principatelor Unite. Luând ca bază codul de comerţ francez din 1807, se reglementează amănunţit actele de comerţ, calitatea de comerciant, obligaţiunile comerciale, vânzarea comercială şi toate prevederile legale de drept comercial. In principiu, se caută a se lăsa, ca şi mai înainte, libertatea deplină comerţului local, şi se iau măsuri de apărare, împotriva abuzurilor şi arbitrarului în relaţiunile de comerţ.

Noul cod dela 1 Septemvrie 1887, inspirat mai mult după codul comercial italian dela 1882, urmăreşte, pe aceeaşi linie de orientare, precizarea lipsurilor din trecut.

Pentru comerţul interior, măsurile politice de îndrumare şi reglementare se referă, — după natura lor şi orientarea pe care se întemeează, — la stabilirea normelor de drept chemate a sprijini actele de schimb şi la instituţiile şi organismele create şi puse în slujba vieţii comerciale. Codul comercial şi legile care-l completează, împreună cu uzurile în vigoare, îngrădesc formele şi genurile de activitate comercială, stabilesc condiţiile faptelor de comerţ, reglementează: calitatea de comerciant, registrele de comerţ, firmele, emblema, marca de fabrică, fondul comercial, obligaţiunile comerciale, titlurile de credit, vânzarea comercială, societăţile şi asociaţiunile comerciale, etc., formând, împreună, cadrul în care este chemată a se petrece orice acţiune comercială. Târgurile şi bâlciurile, oboarele, bursele de mărfuri şi efecte, camerele de comerţ şi industrie, şcolile comerciale inferioare şi superioare, organizările profesionale, monopolurile de stat, sub prevederile normelor legale, ajută, ca instituţii şi organisme, procesul de schimb şi fixează, prin rostul lor, temeiul întregei activităţi materiale negustoreşti.

In principiu, activitatea comercială este lăsată a se desfăşura în deplină libertate, fără îngrădiri decât acelea dictate de motive poliţieneşti sau de siguranţă, unele chiar administrative şi fiscale. Nu se fac deosebiri între cei cari exercită profesiunea de comerciant după origină sau naţionalitate, fiind deopotrivă îngăduiţi românii ca şi străinii.

Preţurile, în general, se fixează liber pe piaţă din jocul cererii şi ofertei, în afară de produsele de monopol ale Statului şi de preţurile de monopol realizate prin carteluri şi trusturi. Statul n'a încercat încă nici o politică efectivă a preţurilor, lăsând consuma-

torul, din cauza lipsei de pieţe organizate, fără sprijin la dispoziţia intereselor de grup asociate.

Desigur, aşa cum a fost înţeleasă şi aplicată până în 1940, politica comerţului interior a căutat să înlesnească, — pe cale legală, în marginile unor măsuri de apărare şi libertate — activitatea persoanelor interesate în afaceri, fără a pune în discuţie nevoia anumitor reglementări şi îngrădiri economice, din punctul de vedere al interesului obştesc şi al funcţiunii naţionale a negoţului. In chipul acesta, ea nu a trecut, de fapt, în câmpul planului politic general ci a acţionat, restrâns, pentru cei interesaţi şi nu pentru consumator. Interesul ei a privit şi s'a referit exclusiv la negustor şi la actele sale. Chiar atunci când s'au stabilit îngrădiri activităţii negustoreşti, sau când s'a căutat măsuri de apărare. Cu atât mai puţin poate fi vorba de o politică a comerţului interior orientată spre interesele neatârnării şi libertăţii economice a elementului etnic naţional.

Cu moştenirea întreagă a unui trecut plin cu încercări de a desprinde, pentru ea, o linie proprie intereselor vieţii economice naţionale, politica comercială a României a urmat până în 1939 o linie încă provizorie, determinată de o parte, de evoluţia economiei moderne şi împrejurările deosebite ale crizei structurale prin care a trecut, şi, de alta, de fenomenul politicei generale, — ultima supusă, ea însăşi, pretutindeni schimbării de front pe drumul firesc al revenirii la lupta de asigurare a unei neatârnări şi libertăţi de mişcare, cu toate urmările dreptului de a dispune de viaţa naţională.

Situaţia nefirească în care se afla pe drept, întreaga economie românească deriva în cea mai mare parte din condiţiile şi urmările celor două drumuri în politica comercială: în afară, neputinţa acoperirii neegalităţii de schimb şi dominarea, în bună parte, a monopolului industrial, cu import industrial şi export agricol; iar înăuntru, stăpânirea pieţii de negustorii străini, îndeosebi evrei, de preţurile industriei carteliste şi de anarhia circulaţiei şi organizării distribuţiei.

In această situaţie, punerea de acord a politicei comerciale, înăuntru şi în afară, prin întemeierea pe criterii economice naţionale, proprii a ne asigura stăpânirea drepturilor de acasă, rodul muncii noastre şi echilibrul ramurilor producătoare s'a impus dela sine. O politică de apărare şi românizare a comerţului era necesară ca o condiţie de viaţă: prin recucerirea de către Români a poziţiilor pierdute, prin interzicerea străinilor de a exercita anumite ramuri comerciale, prin aşezarea de impozite diferenţiale, prin organizarea pieţelor de desfacere şi fixarea de preţuri maximale pentru produsele industriale şi agricole şi minimale pentru produsele ţărăneşti şi, în sfârşit, prin distrugerea intereselor de grup realizate de carteluri şi trusturi.

In chipul acesta, şi având o dublă orientare, adică una de apărare a intereselor permanente ale naţiunii şi totodată satisfăcând interesele de trai ale consumatorilor, — politica comercială poate deveni unul din instrumentele cele mai de seamă şi mai eficace pentru armonizarea vieţii economice a ţării.

i. vev.

O NOUĂ ORDINE IN COMERŢUL INTERIOR

Desordinea structurală a comerţului românesc, semnalată până în 1939, se măreşte, odată cu începerea ultimului răsboiu mondial.

Procesul de continuă sporire a producţiei industriale sub presiunea comenzilor de armament atenuase, în anii cari au precedat răsboiul, urmările acestei crize de structnră.

Răsboiul pune economia românească în faţa unor probleme din cele mai grele. Multe din izvoarele de aprovizionare — cu deosebire în materii prime — care se aflau peste hotare, se închid sau îşi văd stânjenit debitul lor, aceasta ca o consecinţă a cererii mereu sporite de asemenea materii pentru trebuinţele militare ale ţărilor beligerante, conjugată cu starea de nesiguranţă a transporturilor maritime. Apoi, apropierea teatrului de răsboiu determină o intensificare a măsurilor de apărare în ţările neutre, provocând nu numai sporirea sforţărilor în materie de înarmare, ci şi permanentizarea unui regim de concentrări masive de oameni. Dacă adăugăm şi faptul că în asemenea împrejurări cererea de articole de primă necesitate se desvoltă aproape invers proporţional cu cantitatea de mărfuri ce vin pe piaţă, avem schiţa situaţiei din Septemvrie 1939.

Intervenţia Statului în procesul de producţie şi de circulaţie a bunurilor s'a făcut necesară din acel moment, ea urmând să capete amploare — în sensul unei ordine cu totul noui în comerţul românesc — odată cu instaurarea regimului politic al Domnului Mareşal Antonescu, în 1940.

1. *Indrumarea comerţului interior*

Izbucnirea celui de al doilea conflict mondial numai la un interval de 20 ani dela aplanarea celui dintâiu, a reactualizat, pentru mulţi oameni de afaceri, dorinţa unei îmbogăţiri rapide. Cel mai nimerit mijloc pentru realizarea acestor ţeluri, îl constituia specularea nevoilor populaţiei, a lipsurilor ce decurgeau din starea de război şi pe care apropierea teatrului de operaţii şi perspectiva extinderii lui le măreau continuu.

Statul, în interesul liniştei sociale şi al economiei naţionale a părăsit starea de neintervenţionism şi la 16 Septemvrie 1939 publică un decret-lege « pentru înfrânarea şi reprimarea speculei » în care organizează şi controlul preţurilor.

Acest decret-lege stabileşte că, pe viitor, se vor putea fixa preţuri maximale de vânzare pentru articolele de necesitate generală, iar până atunci institue controlul preţurilor. In acest scop s'au limitat beneficiile comercianţilor de gros la 10%, iar acelea ale detailiştilor, la 20%, beneficii provenite din vânzarea mărfurilor declarate de necesitate generală.

Pentru ca să se poată controla stricta executare a acestor dispoziţiuni, comercianţii cu amănuntul au fost obligaţi să afişeze şi eticheteze în mod vizibil preţul de vânzare al articoleleor de necesitate generală.

Două luni mai târziu se limitează beneficiul comercianţilor detailişti la 12% şi îl menţine la 10% pe

acela al comercianților de gros. In Martie 1940 se decretează înghețarea prețurilor.

In Octomvrie 1940, se crează crima de sabotaj comercial, industrial și financiar, precum și delictul de sabotaj comercial. In Februarie 1941, se lărgește atât sfera crimei cât și aceea a delictului de sabotaj.

Intru cât măsurile luate de guvern s'au dovedit insuficiente pentru a stăvili urcarea prețurilor, un decret-lege din 2 Mai 1941, interzice comercianților:

a) Provocarea urcării prețurilor prin răspândirea de svonuri false sau mijloace frauduloase;

b) Ințelegerea, refuzul sau vânzarea numai cu un anumit preț;

c) Instigarea în vederea refuzului de vânzare sau a majorării prețurilor existente;

d) Vânzarea cu lipsă la cântar sau măsurătoare;

e) Denaturarea sau falsificarea oricărui articol de comerț sau expunerea spre vânzare a unor asemenea articole;

f) Substituirea unui articol prin altul;

g) Distrugerea sau sustragerea unor produse din comerț, fără justificarea unor nevoi legitime industriale sau comerciale;

h) Dosirea de mărfuri sau alimente;

i) Schimbarea frauduloasă a prețurilor afișate.

Sancțiunile prevăzute de diversele decrete-legi au fost mereu mai aspre.

Misiunea de a supraveghea aplicarea tuturor acestor măsuri a fost dată mai întâiu în seama Comisariatului General al Coordonării și aplicării măsurilor prevăzute în legile pentru reprimarea speculei, organ creat prin decretul-lege din 16 Noemvrie 1939.

Dela 1 Octomvrie 1940, această însărcinare a revenit Ministerului Coordonării și al Statului Major Economic. In virtutea puterilor ce i s'au conferit, acest Minister a dat numeroase decizii prin care a fixat prețurile pentru toate articolele de necesitate generală.

Printr'o decizie a sa, din 20 Martie 1941, acest Minister a stabilit o scară mobilă a beneficiilor maximale variind între 10% pentru produsele fabricate vândute direct angrosistului și 30% pentru articolele vândute de detailist — altele decât cele alimentare.

Dela izbucnirea războiului însă, problema aprovizionării țării, cu deosebire a centrelor urbane, devenise din ce în ce mai serioasă.

Pentru a coordona măsurile de aprovizionare a populației civile dela orașe pe de o parte, iar pe de altă parte, pentru a se determina în legătură cu autoritățile militare regiunile de aprovizionare ale diferitelor unități ale armatei, s'a creat, în Noemvrie 1939, Comisariatul General al Aprovizionării, care a dăinuit până în August 1940.

La 1 Octomvrie 1940, Ministerul nou creat al Coordonării și al Statului Major Economic, și-a asumat, în ceeace privește aprovizionarea, următoarele însărcinări:

a) de a organiza și conduce aprovizionarea generală;

b) de a stabili regimul prețurilor;

c) de a reglementa consumul general;

d) era singurul organ îndrituit să aprobe blocarea de materiale și mărfuri.

Străduințele desfășurate în cadrul acestui Minister au înlesnit în iarna anului 1940 o aprovizionare normală a Capitalei și a celorlalte orașe din țară. Pe lângă fixarea prețurilor de vânzare a produselor, un alt instrument de acțiune al acestei instituții a fost raționalizarea consumului de materii prime cu deosebire în ramura alimentară, deci o intervenție fățișă a puterii publice în procesul de consumație a bunurilor. Intru cât acest amestec s'a făcut cu multă prudență și deosebit tact, a fost ușor suportat de marea masă a consumatorilor.

In Aprilie 1941, Ministerul Coordonării și al Statului Major Economic a fost desființat. S'a creat însă pe aceeași dată pe lângă Ministerul Economiei Naționale, Subsecretariatul de Stat al Aprovizionării « care va avea atribuțiunile desființatului Minister ».

Pentru îndeplinirea misiunei, i s'a atribuit acestui Minister noui și întinse puteri. Astfel:

1. Să dispună blocarea, rechiziționarea produselor și mărfurilor la producători, industriași, comercianți și orice deținători pentru nevoile armatei și ale populației civile.

2. Să dispună rechiziționarea de persoane pentru efectuarea muncilor, rechiziționarea de mijloace de transport, precum și de magazii și de silozuri și încă alte imobile care servesc pentru depozitarea sau conservarea diferitelor produse și mărfuri.

3. Să cumpere, prin mijlocirea armatei și a Institutului Național al Cooperației, grâu, secară, orz și orzoaică, precum și făinurile provenite din aceste cereale și aflate la agricultori, la morile țărănești, precum și la casele de comerț de cereale (comercianți sau societăți sub orice formă).

Actualmente, această misiune este îndeplinită de Subsecretariatul de Stat al Aprovizionării Armatei și Populației Civile.

2. *Românizarea comerțului*

Situația existentă în comerțul intern românesc era de-a-dreptul îngrijorătoare. Mai mult de 50% din capitalul și din numărul întreprinderilor în funcțiune erau în mâinile străinilor de sânge. Pentru personalul acestor întreprinderi — în special cel de conducere — această proporție era și mai defavorabilă pentru elementul autohton. Este greu, dacă nu chiar imposibil, să se înfățișeze un tablou complet și exact al repartiției întreprinderilor comerciale, a capitalului și personalului folosit de ele, după origine etnică, deoarece acest criteriu de cercetare — originea etnică — a apărut oficial abia dela legea din August 1940. Sunt totuși unele date strânse fie numai pentru unele branșe comerciale, fie pentru câteva centre, care reprezintă cifric această situație.

Astfel, din registrul comerțului de pe lângă Camera de Comerț și Industrie din București, rezultă că în județul Ilfov inclusiv Capitala, dela 1 Mai 1931 și până la 31 Decemvrie 1938 s'au înregistrat 20.376 firme comerciale românești. Deși global 15.917 (78,11%) dintre acestea aparțineau românilor de sânge și numai 4.459 (21,89%) erau evreești, totuși o cercetare mai atentă releva și alte aspecte mai interesante.

Intr'adevăr, în unele ramuri comerciale, numărul firmelor româneşti în acest răstimp de aproape 8 ani, este mai mic decât acela al firmelor evreeşti. Tabloul de mai jos este concludent [1]):

Tab. I — Firmele româneşti şi evreeşti înregistrate la Camera de Comerţ şi Industrie din Bucureşti dela 1 Mai 1931 la 31 Decemvrie 1938

Categorii (1)	Totalul firmelor înregistrate (2)	Firme româneşti (3)	% din total (4)	Firme evreeşt (5)	% din total
Localuri de consumaţie	2.370	2.037	85,95	333	14,05
Băuturi	1.768	1.699	96,10	69	3,90
Alimente	8.526	7.718	90,52	808	9,48
Cereale	234	201	85,90	33	14,10
Textile	1.445	666	46,09	779	53,91
Agentură	1.339	607	45,33	732	54,67

De aci se mai desprinde şi o altă constatare tot atât de importantă şi anume că elementul românesc era majoritar, mai cu seamă în ramurile comerciale mai puţin rentabile, în timp ce evreii izbutiseră să-i primeze pe români în acelea care erau cele mai remuneratorii.

Un alt aspect al acestei situaţii este şi acela că elementul evreesc era preponderent, în unele provincii, chiar dacă statistica pe întreaga ţară îl arată în inferioritate faţă de cel românesc.

Iată înfăţişată pe provincii situaţia firmelor individuale comerciale şi industriale la 22 Iulie 1938, repartizate după originea etnică [2]):

Tab. II — Firmele individuale comerciale şi industriale din România la 22 Iunie 1938

Provincia (1)	Total general (2)	Româneşti (3)	% din total (4)	Evreeşti (5)	% din total (6)	Alte origini (7)	% din total (8)
România	229.042	111.055	48,49	71.336	31,14	46.651	20,37
Oltenia	14.787	13.685	92,55	550	3,72	552	3,72
Muntenia	64.641	49.743	76,95	9.636	14,91	5.262	8,14
Dobrogea	12.020	5.660	47,09	630	5,24	5.730	47,67
Moldova	28.476	11.575	40,65	15.979	56,12	922	3,23
Basarabia	29.576	5.209	17,61	18.683	63,17	5.684	19,22
Bucovina	10.600	1.553	14,65	8.163	77,01	884	8,34
Transilvania	33.238	12.014	36,15	8.901	26,78	12.323	37,07
Banat	15.453	7.319	47,36	3.043	19,69	5.091	32,95
Crişana şi Maramureş	20.251	4.297	21,22	5.751	28,40	10.203	50,38

Aşa dar din tabloul de mai sus rezultă că proporţia între firmele individuale aparţinând românilor de sânge faţă de cele ale străinilor este de 49%. Iată cum privea această situaţie acum 3 ani de zile Uniunea Camerelor de Comerţ şi Industrie: «Ţinând seama de « populaţia românească faţă de cea originară străină « proporţia de mai sus trebue să ne preocupe în cel « mai mare grad.

« Din punct de vedere, însă, al importanţei şi rolului « pe care îl au întreprinderile ce reprezintă această « proporţie de 49% în vieaţa economică şi naţională « a ţării, situaţia devine şi mai îngrijorătoare.

« Intr'adevăr, coeficientul de 49% este reprezentat « în majoritate de negustori români dela ţară şi peri- « feria oraşelor având cele mai multe ca obiect prin- « cipal cârciuma şi băcănia, pe când coeficientul de « 51% pe lângă marele avantaj ce îl are numericeşte « (ţinând seama de proporţia elementului românesc « de 14,5 milioane locuitori, faţă de 4 milioane a « străinilor) ele reprezintă aproape întreaga activitate « economică şi financiară a ţării, căci aproape întreg « comerţul mare dela oraşe este exercitat de între- « prinzători de origină etnică străină » [1]).

Pentru a se îndrepta această stare de lucruri, guvernele au alcătuit diverse legiuiri pentru promovarea elementelor româneşti, totuşi statisticele oficiale au dovedit, cu prisosinţă, că în ultimii 4 ani ce preced regimul instaurat la 6 Septemvrie 1940, cu toate legile — aşa zise de românizare — personalul întreprinderilor nu a putut fi naţionalizat nici cu 1%.

Pe de o parte, lipsa unui control serios şi eficace, iar pe de altă parte, construcţia defectuoasă a legilor, au permis eludarea şi chiar aplicarea lor în favoarea elementelor împotriva cărora fuseseră create. Ceva mai mult încă, majoritatea acestor întreprinderi s'au organizat pe principii complet ostile pătrunderii elementului românesc, care rămânea astfel continuu la periferia vieţii economice.

Pentru a curma această stare de lucruri, precum şi pentru a armoniza vieaţa socială cu interesele şi aspiraţiunile neamului şi imperativele vremii, regimul domnului Mareşal Antonescu a luat o serie de măsuri pentru românizarea întregii vieţi economice.

Expresiunea juridică a acestor măsuri a constituit-o o serie de decrete-legi, care se referă numai la evrei, deoarece ei reprezentau cel mai important contingent în masa străinilor deţinători de bunuri în România.

Pentru a româniza personalul din întreprinderile comerciale de orice natură s'a alcătuit decretul-lege din 12 Noemvrie 1940, prin care întreprinderile în cauză au fost obligate să concedieze salariaţii evrei până la 31 Decemvrie 1941, iar locurile rămase libere să fie completate cu români.

Opera de românizare a întreprinderilor comerciale era însă în strânsă legătură, pe de o parte, cu determinarea precisă a participării capitalurilor străine în aceste întreprinderi, iar pe de altă parte, cu aflarea posibilităţilor de ajutorare a elementelor româneşti, destinate să înlocuiască pe străini.

Pentru a se cunoaşte bunurile aparţinând străinilor şi a se putea controla mişcarea lor, s'au luat următoarele măsuri:

a) Acţiunile societăţilor petrolifere s'au transformat în acţiuni nominative;

b) S'au transformat în acţiuni nominative, acţiunile la purtător ale tuturor societăţilor;

c) S'a instituit controlul tuturor actelor de dispoziţie ale străinilor asupra bunurilor aflate pe teritoriul Statului român. Pentru executarea acestui control, au fost obligaţi ca în termen de 10 zile dela punerea în vigoare a legii, să declare la Ministerul Economiei Naţionale toate acţiunile, obligaţiunile şi efectele nenominalizate efectiv, emise pe teritoriul ce aparţine României. Actele de dispoziţie făcute în dispreţul dispoziţiunilor de mai sus sunt nule de drept.

[1]) Victor Scărlătescu, *Comerţul Intern*, Bucureşti 1939, p. 22.

[2]) Darea de seamă a activităţii Uniunii Camerelor de Comerţ şi Industrie dela 15 Iunie 1931 la 15 Iunie 1939, p. 376.

[1]) Op. cit., p. 376.

Pentru urgentarea operaţiunilor de românizare era necesar să se acorde credite ieftine şi pe termen lung elementelor ce întruneau calitatea « etnicului », pregătirea tehnică şi garanţiile morale necesare, când acestea vroiau să înceapă un comerţ sau să preia unul din fondurile exploatate de evrei. Intru cât crearea şi organizarea unui institut special de credit cerea timp îndelungat, Banca Naţională a României s'a sesizat din proprie iniţiativă şi încă din toamna anului 1940, a întocmit normele de acţionare pe acest tărâm, prin intermediul unora dintre cele mai serioase instituţiuni de credit din ţară şi cu sprijinul Statului.

Când apare decretul-lege din 22 August 1940 prin care Banca Naţională este autorizată să primească, la reescont, prin societăţi bancare, dela comercianţii, creaţi prin efectul legilor de românizare, bilete la ordin, până la concurenţa sumei de 1 miliard lei pe termen de 10 ani, cu o dobândă de 3% (taxa scontului = 1,5%), institutul nostru de emisiune aprobase un număr de 263 de credite în valoare totală de 231.158.000 lei.

Câteva luni mai târziu se publică decretul-lege din 15 Noemvrie 1941 « pentru unele măsuri de activare a vieţii economice în Basarabia şi Bucovina de Nord » care autoriză Banca Naţională, să distribue credite până la concurenţa sumei de 500.000.000 lei, Românilor cari fac cereri pentru exploatări comerciale, industriale, pentru agricultură şi meserii.

La finele anului 1941, pe temeiul celor două decrete-legi de mai sus, Banca Naţională a României acordase, pentru comerţ şi industrie, în total suma de 416.853.000 lei, ceea ce reprezenta satisfacerea a 354 cereri de împrumuturi.

Din cifrele tabloului III s'ar putea trage concluzia că rezultatele obţinute în acest domeniu nu satisfac decât parţial strădania Băncii Naţionale a României şi speranţele legiuitorului, întru cât deşi Institutul de Emisiune a fost autorizat să acorde pentru naţionalizarea economiei, împrumuturi până la concurenţa sumei de 1.500 milioane lei, până la 31 Decemvrie 1941 nu s'au distribuit decât pentru 27,79% din creditele deschise.

Această judecată ar fi însă complet eronată, deoarece nu trebue să se nesocotească, pe de o parte, faptul că dela aplicarea celei dintâi măsuri care autoriza institutul de emisiune să finanţeze acţiunea aceasta nu trecuseră decât 4 luni, iar pe de altă parte, starea de războiu în care se află ţara noastră şi care

Tab. III. — Creditele acordate de Banca Naţională a României în anul 1941 pentru românizarea comerţului şi industriei

Specificări	Cereri satisfăcute			Sume acordate (mii de lei)		
	Total	Comerţ	Industrie	Total	Comerţ	Industrie
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
a) *Cifre absolute*						
Total . . .	354	308	46	416.853	238.218	178.635
Preluări de întreprinderi	209	172	37	349.760	175.075	174.685
Infiinţări de întreprinderi	145	136	9	67.093	63.143	3.950
b) *Procente*						
Total . . .	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*
Preluări de întreprinderi	*59,0*	*55,8*	*80,4*	*83,9*	*73,5*	*97,8*
Infiinţări de întreprinderi	*41,0*	*44,2*	*19,6*	*16,1*	*26,5*	*2,2*

turbură, ca pretutindeni, manifestările vieţii economice.

O mare parte din creditele de mai sus au fost acordate prin intermediul Institutului de Credit Românesc, creat în Aprilie 1941.

Cu organizarea, conducerea şi supravegherea acţiunii de românizare a vieţii economice, comerciale şi industriale a fost însărcinat Centrul Naţional de Românizare, instituţie dotată cu personalitate juridică şi creată la 2 Mai 1941.

Desigur opera de românizare se află încă la începutul ei şi sunt mulţi aceia care ar dori ca ea să se facă într'un ritm mai rapid, dar conducătorii responsabili ai economiei noastre procedează cu deosebită prudenţă, deoarece reuşita acestei acţiuni depinde în primul rând de alegerea elementelor capabile să îndeplinească mai departe, cel puţin în aceeaşi măsură ca în trecut, funcţiunea economică a întreprinderii respective.

Totuşi, dacă, în actuala conjunctură, acţiunea de renaţionalizare a comerţului merge mai greu, apoi pe măsură ce situaţia se va limpezi, se vor prezenta tot mai mulţi Români, hotărîţi ca prin puterea lor de muncă, dibăcia şi cinstea lor să reînnoade firul diriguitor al comerţului românesc, deschizând un nou capitol de strălucire şi de faimă pentru economia românească.

m. d. i.

DRAHMĂ DE ARGINT DIN HISTRIA
Reversul reprezintă un vultur pe un delfin, simbolul Histriei

VECHIUL NEGOŢ ROMÂNESC

In acest domeniu, trecutul românesc este plin de creaţiuni bogate. Studiul care urmează încearcă a le ilustra, în fapta şi în spiritul lor.

Vom reda în prima parte a acestui studiu, grandiosul fenomen al expansiunii româneşti în lume, puterea creatoare, impulsul civilizatoriu al poporului românesc. aşa cum s'a manifestat, în comerţ, prin ramura sa macedoneană.

Românii macedoneni — « Aromânii » — deţineau în virtutea străvechii lor îndeletniciri pastorale drumurile întregului Sud-Est. Pe aceste drumuri, pe cari le-au împins până la marginile continentului, şi mai departe încă, ei au realizat, prin perseverenţa şi tenacitatea lor, ca şi prin geniul lor comercial, una din cele mai frumoase creaţiuni ale civilizaţiei noastre [1])

Partea a doua a studiului nostru se referă la valoarea morală a negoţului românesc — aşa cum s'a ilustrat, în cursul timpului, de figurile marilor negustori români din Principate.

Concluziile privind denaturarea acestui negoţ şi desfiinţarea lui — până la urmă — ca şi dureroasele dificultăţi în care se sbate negoţul aromânesc, se vor impune tuturor dela sine.

EXPANSIUNEA COMERCIALĂ A ROMÂNILOR MACEDONENI

Toţi scriitorii cari, incidental sau în mod expres, i-au studiat sau au pomenit de Aromâni sunt unanimi în a afirma că aceştia s'au îndeletnicit cu comerţul în toate ţările din apusul Europei, ca şi în cea răsăriteană. Moscopolenii întreţineau legături cu marile case comerciale din Europa, unde îşi stabiliseră şi sucursalele lor. Zagoriţii aveau case mari de comerţ în Viena, Lipsca, Breslau, Amsterdam şi Moscova, făceau comerţ de bancă în Germania, precum şi comerţ de blănuri în Rusia şi în Principate [2]); Saciştenii îşi aveau casele comerciale la Lipsca, Viena şi Germania [3]), iar Castorienii pe ale lor la Viena, Lipsca, Dresda şi Moscova [4]). Cercetătorul englez W. M. Leake relatează că Aromânii din Epir şi din Zagorul Pindului, pe lângă vechile legături cu manufacturate, făceau comerţ de coloniale între Spania şi Malta, că erau negustori în Italia şi Spania în provinciile Austriei şi ale Rusiei, iar despre Meţoveni în special că făceau negoţ în Germania, Rusia, Ungaria şi Mediterana [1]). Clisurenii, bărbaţi îndrăzneţi în ale negoţului, se aflau în Egipt, ca şi prin toate porturile mediterane, la Moscova şi la Londra [2]), unde activau şi negustori foarte bogaţi dela Bitolia [3]). Deosebit de exportul de grâne ce se făcea din Tesalia pentru Spania şi Cadix, ştim că locuitorii din Aghia erau în legături cu Germania şi că « case greceşti » se stabiliră la Viena pentru comerţul de bumbacuri şi de mătăsuri manufacturate şi crude.

In studiul său « Die Zinzaren », Kanitz scria textual aceste rânduri: « Comerţul dintre Turcia, Austria şi Germania era cu desăvârşire în mâinile lor şi multe case de comerţ aromâneşti etau în legături directe cu cele mai de seamă case comerciale şi industriale din Europa ». Iar profesorul sârb Dr. Duşan Popovici, dela Universitatea din Belgrad, în preţioasa lucrare « O Tzintzarima » (Despre Aromâni), afirmă următoarele: « Diferite aşezăminte mari cari îşi aveau filialele lor în toate marile centre din Europa şi Asia, asemănătoare companiilor coloniale engleze şi franceze erau întemeiate de Aromâni » [4]).

NEGUSTORI AROMÂNI IN ŢĂRILE ROMÂNEŞTI DIN STÂNGA DUNĂRII

1. *In Transilvania*

Aromânii, popor dotat cu spirit elastic şi energie neadormită, au înţeles, din vremuri vechi, importanţa deosebită a celor două mari porţi ale Carpaţilor, porţi care duceau — atât spre Levant, cât şi spre Europa centrală şi apuseană — valorile acestor două lumi; de aceea, s'au fixat, încă dela începutul sec. XVII, dacă nu şi mai dinainte, în Braşov şi Sibiu.

Revărsări de element aromânesc în aceste două mari centre cu legături internaţionale au avut loc

---

[1]) Paginile închinate expansiunii comerciale a Românilor Macedoneni reproduc o parte numai din lucrarea domnului Anastase N. Hâciu, *Aromânii . Comerţ, Industrie, Expansiune, Civilizaţie*. premiată în 1937 cu marele premiu « Năsturel » al Academiei Române. Pentru informaţiuni complimentare, trimiteri la izvoare, ca şi pentru celelate aspecte ale vieţii aromâneşti e neapărat indicată consultarea acestei lucrări.

[2]) Pouqueville, *Voyage dans la Grèce*, Paris 1829, I 208.

[3]) *Ibid.*, III, 280.

[4]) *Ibid.*, III, 1—2.

[1]) Travels in Northern Greece.

[2]) J. Cvijic, ap. V. Pap., Rev. m.-r., II, Nr. 1/930, 78—79.

[3]) V. Bérard, *La Macédoine*, vezi « Gazeta Macedoniei », I, Nr. 14/897.

[4]) Lucrarea aceasta a fost tradusă în româneşte de C. Constante, sub numele de « Aromânii ca negustori în sec. XVII şi XVIII în Serbia şi A.-Ungaria ».

de foarte timpuriu. Dintr'un text al unei bule papale a lui Bonifaciu IX din 15/2/1399, se vede că trăiau în Braşov mulţi « Greci », Români, Bulgari şi Armeni, precum şi alţi credincioşi ortodocşi cari aveau în acest oraş o biserică, probabil, anterioară anului 1392. Aceşti pretinşi Bulgari, cari ar fi fost aduşi de Saşi ca să clădească Biserica Neagră şi, mai târziu, cunoscuţi sub numele de Românii din Şcheii Braşovului sau « Trocari », s'a stabilit, acum în urmă, a fi fost de origine aromânească şi anume o ramură a populaţiei aromâne din Meglenia. Despre negustori « greci » la Sibiu se pomeneşte încă din sec. XVI şi aceştia figurează, încă la 1545, în rândul întâi faţă de Români în negoţul oriental al Sibiului. Românii se luau cu dânşii, ca asociaţi ai lor, dar fără aceeaşi putere de capital şi aceeaşi îndrăzneală. Incepând dela sfârşitul sec. XVII — scrie G. Mil.-Demetrescu — au fost semnalate în Oltenia şi în Ardeal, şi alte colonii din Macedonia.

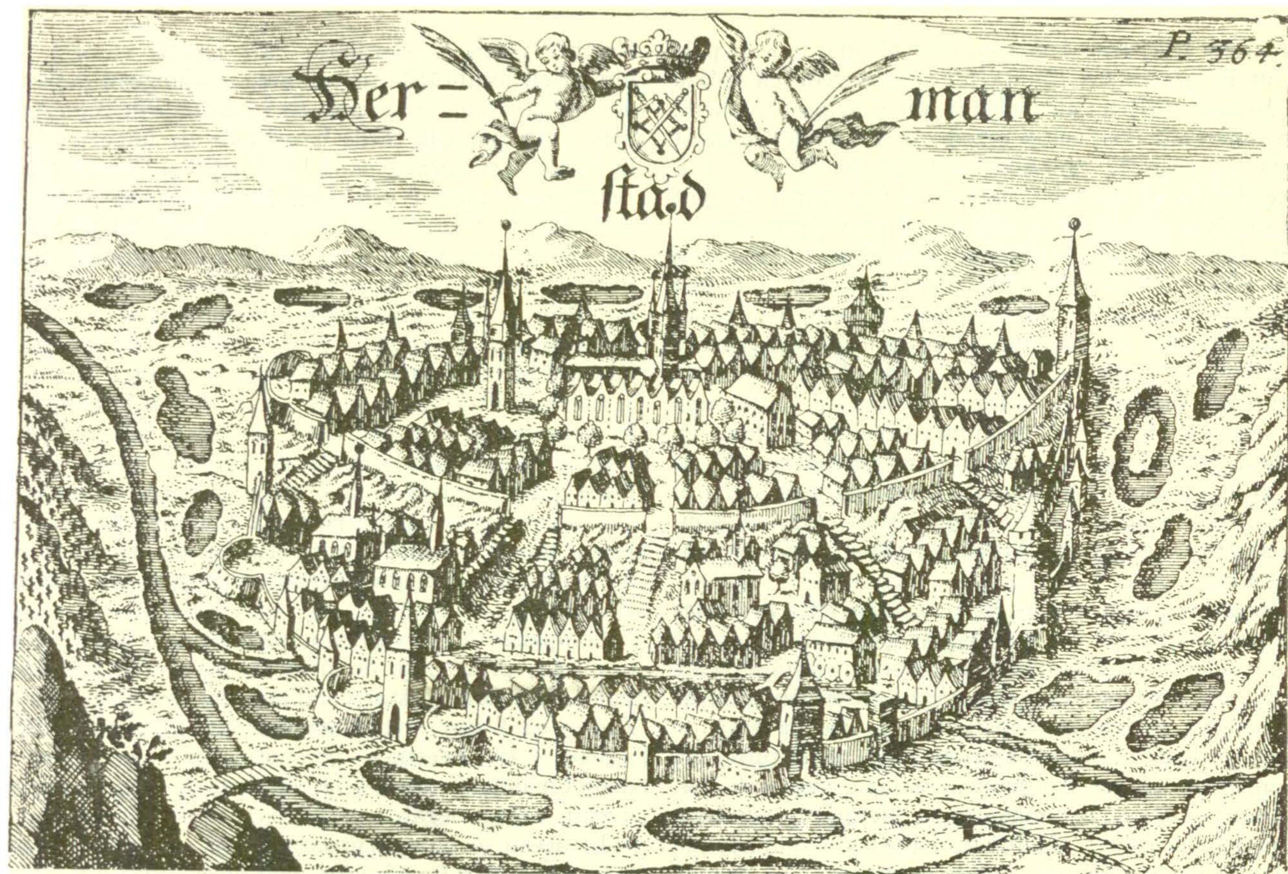
In Ardeal ca factori de primă importanţă în vieaţa lui economică erau companiile greceşti de negustori, în număr destul de însemnat şi învestite cu importante privilegii. In legătură cu aceste instituţii numite « greceşti » ne impunem o precizare. Ele nu erau de fapt greceşti, ci aproape toate erau constituite din elemente originare din ţinuturi curat aromâneşti. Dr. Duşan Popovici, în eminenta sa lucrare [1]), gândeşte numai în acest fel. Să luăm ca ilustraţie numai una singură din acestea, de o pildă, compania din Tokay-Ungaria, urmând ca mai la vale, să analizăm şi componenţa acelora din Ardeal. Cea dintâi, în 1762, număra 44 membri: din aceştia, 50% erau din Cojani, restul din Castoria, Torna, Melnic, Larisa, Bera şi Salonic, localităţi, deci, unele curat aromâneşti, restul în mare parte locuite de Aromâni.

Pătrunzând în Ardeal, ca şi în aceste două cetăţi, companiile greceşti s'au bucurat de mari privilegii. « Grecii » au ajuns atât de răspândiţi în această provincie şi numărul lor atât de important, încât principele Gheorghie Racoţi I le acordă privilegiul de a se constitui în companie încă din 1636. Compania Grecilor din Sibiu a luat şi ea fiinţă încă dela începutul sec. XVII şi au reuşit să câştige teren în sudul cetăţii şi să clădească, pe locul catedralei de astăzi, o biserică. Compania braşoveană a câştigat privilegii şi în 1678, reînnoite în 1701 de cârmuirea nouă austriacă, în aşa fel că ei rămaseră şi de aci înainte cu judecătorii şi duhovnicul lor şi legaţi de-a-dreptul cu Camera fiscală a ţării. In 1701, membrii comerţului levantin au căpătat dreptul de a se constitui în companii, bucurându-se de anumite privilegii. In 1758, s'au acordat privilegii — noi sau reînnoite — companiilor greceşti din aceste două cetăţi, precum şi aceleia a Armenilor în 1774. Despre poziţia asigurată acestor negustori prin tratatele încheiate între Austria şi Turcia, ca şi despre măsurile de constrângere la care erau supuşi, nu mai vorbim, ele fiindu-ne deja destul de cunoscute.

In Ardeal, negustorii şi companiile greceşti ajung repede la o situaţie înfloritoare. Vorbind de aceste două cetăţi comerciale, sasul Johann Tröster scria — în 1666 — că erau două localităţi excelente pentru comerţul dintre răsărit şi apus, locuite de « Greci », Valahi, Turci şi Germani, cari făceau comerţ nu numai cu localităţile învecinate, ci ajungeau departe de tot, la Viena şi Lipsca. Ei îşi întindeau comerţul, prin 1737, până în ţările hereditare ale imperiului — în Saxonia şi Silezia, până la Veneţia şi Constantinopol. Grecii făceau cele mai întinse afaceri, în tot Ardealul, în Ungaria şi Germania. Braşovul devenise cea mai însemnată piaţă de transit a întregului Ardeal, pentru produsele Orientului şi fabricatele Occidentului. Prin aceste « griechische handelsleute » — în cari pătrunseră şi Români în mare număr — se exportau găetane până în Anatolia, precum şi pături — lucrate şi unele şi altele de Scheience — în Banat şi Saxonia, în Muntenia şi Moldova. Atât produsele acestor două principate, cât şi cele ale întregului sud-est european, luau, prin aceşti « Greci », drumul peste Carpaţi şi erau duse departe până pe piaţa Leipzigului; duceau peste munţi « mărfuri turceşti » şi se înapoiau cu lipscănii. Companiştii făceau şi negoţ de vite în Banat.

Companiştii ca « cives graeci ritus », proprietari, deţineau, prin 1769, 80 firme mari pe piaţa Braşovului. Membrii acestor companii, cu centre la Sibiu, Braşov şi Tokay, aveau privilegii încă din 1636. Dar « Greci » de aceştia — precum ştim — se aflau — deosebit dela Braşov — la Făgăraş şi Tg. Mureş şi aveau strânse legături cu Principatele.

In aceste companii greceşti, însă, cu timpul, s'au introdus atâţia Români indigeni, încât, încă din 1769, compania grecească era grecească numai cu numele. Aceşti « sudiţi » privilegiaţi — membri ai companiilor greceşti — nu prea au fost simpatici negustorilor indigeni, nici n Ardeal, nici în Principate, aşa că aceştia din urmă s'au văzut nevoiţi să ceară protecţia dela consulii streini. Alţii au pătruns prin fraudă — fie angajându-se ca asociaţi, fie prin alte mijloace — şi, în aşa măsură, încât, în 1781, în companie erau de abia 15 membri de drept, pe când 24 Români se furişaseră, pe nedrept. In sec. XVIII, Scheienii — îndemnaţi la câştigarea de bogăţii prin negoţ de Greci şi câţiva Bulgari (?) — veniţi din Albania şi Macedonia — ajunseseră oameni bogaţi, iar odată cu Patenta lui Iosif II, alegerea între companişti şi ceilalţi fiind cu neputinţă, ei au continuat să se bucure de toate drepturile şi căpătaseră, astfel, concivi itatea cu Saşii, scăpau, totodată, de conaţionalitatea cu Grecii şi timpurile companiilor comerciale nu mai putea reveni. Pe de altă parte, Saşii, ca urmare a luptelor îndelungate pentru stăpânirea Ardealului au suferit lovituri atât de grele, că nu şi-au putut reveni, niciodată, la întâietatea economică de odinioară, iar comerţul acestei provincii, întrerupt prin şiruri de turburări provocate de răscoala lui Sigmund Bathory împotriva stăpânirii turceşti, ca şi prin amestecul Austriacilor, a reînviat numai datorită înţeleptelor măsuri ale lui Gheorghie Racoţi I, care a acordat privilegii companiilor streine, dar, de acum încolo, aveau să se ridice « Grecii » şi Armenii, pe când Saşii aveau să se ruginească potrivit vechilor rutine şi restricţiuni, cari, însă, nu le-au ajutat la nimic. Saşii, a căror importanţă apunea zi de zi, se plângeau, în 1738, că Românii acaparaseră tot comerţul. Tot astfel

SIBIUL IN SECOLUL XVI
Gravură germană din Colecția Academiei Române

și Sibienii, temându-se că comerțul greco-românesc le-ar amenința inițiativa și le-ar primejdui câștigul, le-au impus negustorilor străini ca să-și depună marfa lor în Kaufhaus, în «casa negustorilor», un fel de fondaco, sub supravegherea contelui casei (Hausgraf și der Wirt), precum le-au impus să nu vândă zilnic în oraș, nici a desface cu mărunțișul prin sate, ci numai în cetate și în zi de târg.

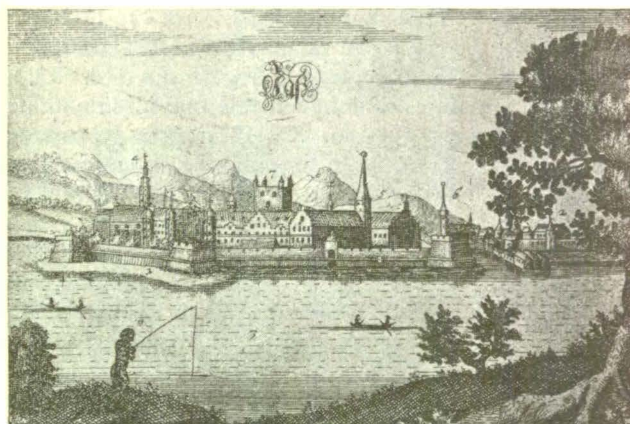
Este interesant de analizat numele negustorilor din aceste companii așa zise «grecești», ca să ne dăm seama de origina acestora. Cercetând, în acest scop, lucrarea «Istoria bisericei Șcheilor Brașovului» de dr. Sterie Stinghe, am găsit, în 4 Iunie 1701, într'o plângere adresată de Brașoveni: preoți, negustori și meseriași împotriva Mitropolitului Atanasie care făcuse unirea cu Roma, pe acești «greci fiind în compania Grecilor din Brașov» Zota al Lucăi și Ștefan Safrangiu, adică negustori de șofran, iar în 1723, găsim pe unul Tanasi Zaraful și pe unul Radu Dima. Găsim menționat, prin 1675, pe un negustor brașovean Pătru Marcea — pronumele foarte frecvent la Aromânii din Crușova. Pe la începutul sec. XVIII, a fost și o familie Pantazi din ai cărei membri unul a fost negustor și apoi s'a mutat tot ca negustor în București; un alt urmaș, Ioan P. Pantazi, a fost un negustor cu renume. Alte câteva nume de mari negustori — luați din Tabela Mercatorum Nomina din 20 Iunie, 1769 — veniți din Turcia și stabiliți la Brașov, au fost Știrbu Nica, Antonie Constantin, George Grecu Bogdan, Nica Ioan (Graecus natione) și Mihail Alexi. Printre numele companiștilor din 1800, găsim doi negustori declarați «cuțovlahi»: Mihail Popa Dumitru și Iancu Georgiu, restul de 17 se dau ca «greci» din Macedonia lucru de necrezut, știut fiind că, dincoace de Salonic, n'am găsit ca negustori decât Aromâni și, în măsură neînsemnată, alte neamuri. Cu titlu de curiozitate, îi dăm în notă. Prin 1735, un negustor Coandă din Brașov își păștea oile pe plaiurile muntene. Un alt negustor «de origină macedoneană» a fost, prin a doua jumătate a sec. XVIII, Hagi Ioan Grecul, socrul negustorului Gheorghe Popp din Câmpulung, stabilit la Brașov. Tot cam în aceeași perioadă de timp, întâlnim — alături de Hagi Constantin Popp și Manole Manicati Sofrone — și pe unul Costa Manole Cichirdec, iar în condițiuni mai modeste, ca reprezentanți ai comerțului românesc în Ardeal, în legături cu Veneția, Triest, Viena, etc., pe un Geanli, un Vasile Băcanul, un Ienachi Marcu, un Enache Arpaș, Toma Vilara, Dimitriu Cozma, ba chiar un Român din Balcani, Gheorghe Cuțovlahul. Am enumărat pe toți aceștia ca unii ce reamintesc nume curat aromânești. Referindu-ne la Cichirdec, acesta reamintește foarte apropiat pe Cicârdec din Veles, înaintaș probabil al acelui Mihali Cicârdec, care, pe la finele sec. XIX, făcea comerț de safane cu Austria, laolaltă cu Hristu Vladu și Ghiorghi Gârba, precum și cu cei mai vechi: Teohari Morait și Panaioti Saru.

In fruntea negoțului levantin din Ardeal, stă, fără îndoială, marea familie Nicolau (Dima-Făgărășanu, Dutcă). Valoarea și celebritatea acestei case de import-

export se poate deduce și din firmanul deja cunoscut acordat de Sultan, în 1763. Aduceau mărfuri din Turcia, ca bumbac, lână toarsă, saftian, ceară și tămâie, iar pentru mărfurile exportate pentru această țară — nu și din cele « oprite » — erau obligați Sultanului, numai la o taxă de 3%, fără altele de trecere prin Moldova sau Valahia. Acești trei frați Nicolae erau fiii lui Nicola Duma, — mama lor era Zamfira — originar din țările turcești, « ex locis turcicis ». Bătrânul Duma s'a stabilit în Brașov în 1722 și a murit probabil în 1724. Fiii Zaharia și Nicolae aveau boltă în cetatea Brașovului — Coronae, cu mărfuri din Veneția și Triest și mai cu seamă cu ceară și bumbac aduse din Turcia. Comerțul acesta cu bumbac din Turcia — care, încă de timpuriu, se bucura de o mare importanță — era, fără îndoială — scrie prof. Gh. Netta — în mâinile « Grecilor », cari, din diferite centre apusene, îl răspândeau în toată Europa.

Incă o mare figură din asociația levantină rămâne, fără îndoială, Gheorghe I. Nica, fiul lui Ioan cu fabrica de văpsit arniciu la Prejmer. Acesta și-a întrecut pe tatăl său, desfășurându-și energiile creatoare în toate domeniile. In 1815, el este asociat la firma « Nichifor Nica » din Brașov, a unchiului său, mare negustor la Iași; în 1820, avea furniturile miliției lor din Principatele Române; în 1825, fabrică de lumânări de ceară sistem rusesc la Prejmer; în 1832, fabrică de arniciu turcesc; în 1830, cuptoare de potasă în Prejmer, exportată în Marsilia; în 1841, exploata cu 3 căldări și 3 furnale minele de fier la Poiana Sărată, etc. Nu trebue trecută cu vederea, prima rafinărie de petrol și derivate din Ardeal, înființată la Brașov de strănepoții lui Nicolae Duma-Dutcă: Dimitri Simeon Nicolau și fiul Constantin. Altă firmă cu relațiuni foarte întinse a fost aceea a lui Ioan C. Pantazi, care se ocupa cu afaceri de cereale și care a înființat prin 1849 o filială la Budapesta.

Ca și la Brașov, unde n'am putut găsi, printre companiști, Greci veritabili din insule sau din Grecia continentală, tot astfel, nici la Sibiu, nu puteau fi Greci, ci mai cu seamă Aromâni. Pe la finele sec. XVII, ei devin atât de influenți și de puternici, încât își ridică prima biserică ortodoxă și provoacă pe Sași să ia măsuri de apărare, fără, însă, a fi reușit în aceasta. Dăm, ca ilustrațiuni reprezentative, câteva firme cu renume european. Una era firma Hagi Pătru Luca sau Hagi Luca, unul din tovarășii companiei grecești din această cetate, care făcea negoț încă de prin 1747. Chir Petru sau « Jupân Hagiul » era om bogat, în legături mari cu negustorii greci din Triest și Veneția. A doua casă, cea mai mare, care făcea oficiul de mijlocitoare între Răsăritul român și Apusul Europei era casa lui Chir Constantin Hagi Popp companist cu cel dintâi. Făcea negoț de cordovane, lucra pielea în țară; avea agenți la bâlciul cel mare din Râureni, iar pe alții pe malul turcesc al Olteniei pentru materii prime, în legătură cu Aga din Rahova; era lânar și pielar cu toptanul; împrumuta bani boierilor și oamenilor de afaceri din Principate și le aducea noutăți plăcute de mâncare și îmbrăcăminte din Apus, etc. După 1808, casa a fost condusă de văduva, a doua Hagiică-Păunica, care puse în fruntea ei pe cel mai

IAȘII ÎN IMAGINAȚIA UNUI GRAVOR GERMAN DIN SEC. XVII
Colecția Academiei Române

mic fiu Dincă — mort poate prin 1806 — și pe un credincios Bănățeanul Stan Popovici, pe când fiul cel mai mare, Zamfir sau Zenobie, se stabili la Viena, unde ajunse bancher cu mare influență. Casa Gheorghi Manicati Safranò era, de asemenea, o casă cu mare influență și concurentă casei Popp. Știm că firmele celor doi Hagii: Petru Luca și Constantin Pop (Bub) obținuseră, în 1763, firman imperial turcesc cu privilegii importante în exercitarea comerțului levantin. Altă casă comercială era aceea a lui Dumitru Nicolau, fruntașul negustor Dumitru Dutcă, despre care se vorbește în scrisorile sibiane.

Casele comerciale din aceste două centre erau reputate ca cele mai serioase din sud-estul european, și de avizul lor pare că se ținea seamă și în înaltele combinațiuni politice. Istoricul N. Iorga vorbind de Brașov, a rostit acest adevăr: « O burghezie aromânească nu exista; la elementele streine, însă, s'a adăogit elementul burghez din orașele macedonene înarmat cu prestigiul împărăției Sultanilor și a creat burghezia românească; acest spirit vioiu a înălțat mândrul așezământ de cultură autonom, fiindcă autonomia era « mândria sufletului macedoneanului ».

Se pare că și la Săcelele-Brașov ar fi fost o colonie de Aromâni, de mult românizați: N. Densușianu a încercat să dovedească aceasta. Negustori « greci » se găseau și la Rășinari precum și în alte localități din Ardeal, ca la Sebeșul Săsesc, ca la Sătmar, la Tg. Mureș, Hațeg, Zlatna, Pitriș, Almaș, Blaj, Dobra, Deva, Aiud, Alba Iulia, Cluj, Beiuș și în alte centre, mai mult sau mai puțin importante.

Negustorii « greci » se găseau și la Făgăraș. In fruntea acestei colonii — al cărei număr nu-l putem evalua — a stat, pela începutul sec. XVIII, Nicola Duma-Făgărășanul, care a venit în Ardeal din țările turcești, împreună cu feciorii Nicolae, Dumitru și Zaharia Nicolau, la a. 1707; alții ca Arpași — deja cunoscuți la Orăștie — dintre cari jupânul Enache I. Arpași « nobilis persona », era, la 1776, « districtualis assessor » al Țării Făgărașului; familia Görög, etc.; poate și Dridiffi, Vinețianu, etc.

La Cluj, întâlnim pe Românii din Macedonia « Grecii », ca locuitori ai orașului, fără a se bucura însă de privilegii, încă dela începutul sec. XVII.

Despre puterea acestor negustori am vorbit şi în altă parte: biserica din Mănăştur a fost clădită — zice-se — de aceşti negustori bogaţi din sec. XVII.

La Oradea Mare, ca şi în centrele mai însemnate din judeţ, comerţul — în sec. XVIII şi prima jumătate a celui de al XIX — era în mâinile comercianţilor « Macedo-Români », astfel cum se înstăpâniseră în toate centrele mai însemnate din Ţara Ungurească şi din Ardeal, unde, altădată, erau stăpâni Saşii; odată cu a doua jumătate a sec. trecut, însă, ei sunt scoşi din ce în ce mai mult de Evreii cărora li se permisese a se aşeza în oraş — fenomen ce a avut loc de altfel şi la Cluj în sec. XIX.

Colonii de negustori aromâni erau peste tot în Banat. Timişoara, Panciova şi Mehadia au fost centre comerciale foarte desvoltate în prima jumătate a sec. XVIII, unde coloniile de negustori aromâni au jucat un rol preponderent — cu atât mai mult, cu cât administraţia le impusese să facă un anumit negoţ numai în aceste centre şi nu în altă parte; de asemenenea, erau colonii la Timişoara Fabrica şi la Mahalaua Timişoarei; precum şi la Ciarcova; în satul Macedonia cu multe familii Covata; la Caransebeş, unde, pe frontispiciul liceului, străluceşte numele generalului Doda, cu rădăcini în Timişoara, alături de alte nume mari ca generalul Sora, baron Musteţea, dr. Coda, etc. Colonia dela Lugoj trebue să fi fost importantă; aici. s'au remarcat familiile nobile, ca Tolea, Spaici, Angelcu, Mărcuşu, Dima, Paciura, Staia etc.

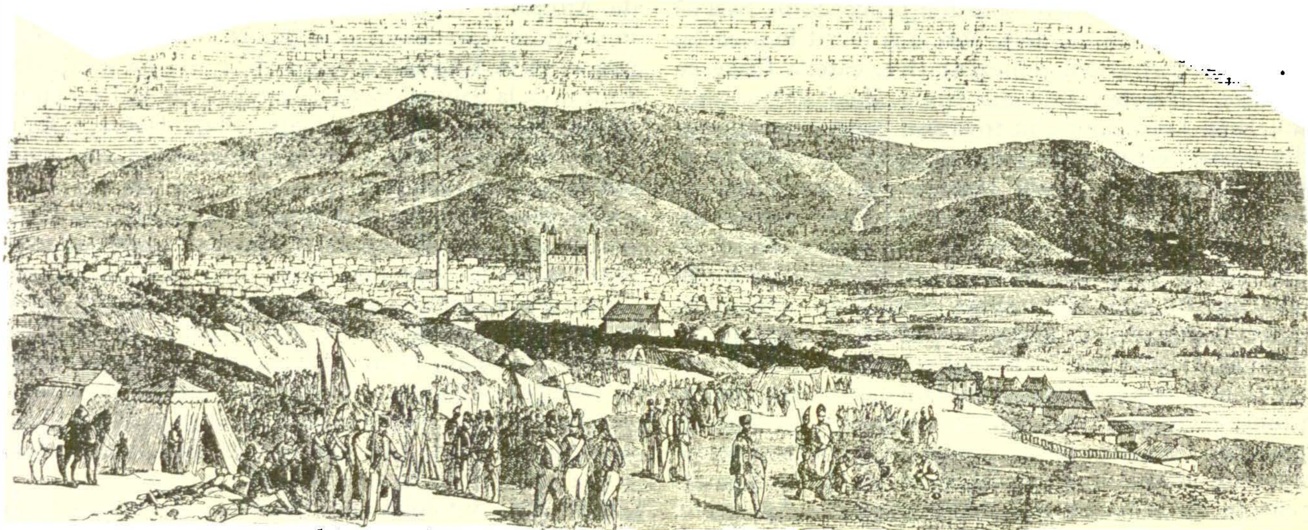
2. *In Moldova şi Ţara Românească*

Dacă luăm lista cu nume de negustori « greci » lucrând din Principate cu străinătatea, în deosebi cu Veneţia, vom avea a constata cu mult temeiu că aproape toate sunt aromâneşti sau că le putem revendica cu titlu egal. Intâiu, numele de Panu sau în italieneşte Pano [1]) este foarte frecvent în ţinuturile locuite de Aromâni şi se găseşte mai ales şi ca nume de familie. Au fost şi mulţi căpitani armatori cu numele de Panu: Zidru, Ceara, Meitani, etc. [1]). Numele de « Pepano » ar fi fost, la origină, Păpană, Păpanu, Papană, nume foarte obişnuit mai ales la Vlaho-Clisura, din vremuri vechi.

Iată pe unul Nicolae Papa Zaraful dela Bucureşti în relaţiuni cu Caraiani, marele negustor şi « agent permanent » al lui Constantin Brâncoveanu, căruia îi supraveghea, împreună cu unul Mihail al lui Pană, depozitele dela Zecca; pe unul Spiru Panu dela Focşani, pe altul Panu Strati, consul la Veneţia... Să se ştie că zărăfia a fost o ocupaţie foarte obişnuită la Aromâni; numele de Spiru este prea aromânesc, etc.; Manu Apostol — şi el în relaţiuni cu Caraiani — Constantin Hagi Iani din Salonic, Ioan Rizu şi altele, sunt nume purtate şi de Aromâni. Manu (Manu, Manciu, Manea, Manoil, Emanoil, etc.) este foarte frecvent la Cruşova, la Clisura şi în alte centre; Rizu era numele originar al lui Riga Fereul chiar şi este purtat, actualmente, de toţi alde Rizu şi Rizeştii, originari din Băiasa şi alte părţi; Bubuli şi Bubulina, de asemenea, nume foarte obişnuite, mai ales la Fârşeroţi.

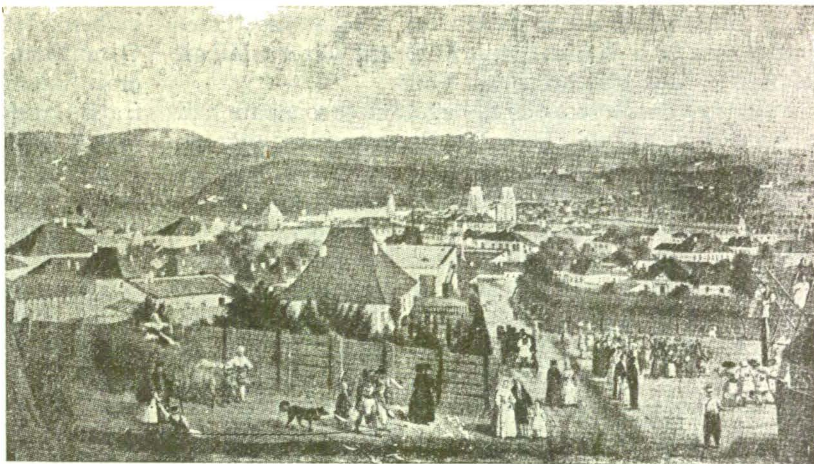
Răposatul I. Caragiani, membru al Academiei Române, cel mai serios cunoscător al situaţiei Aromânilor în Balcani, scrie acestea: « Iar familia Caraianaţilor aşezată la Ianina a fost înrudită cu o altă familie însemnată a Măruţilor, cari Măruţi trăiră mult timp în Ianina şi apoi emigrară din cauza Turcilor în Veneţia. Măruţeştii şi Caraianaţii căpătară titluri de nobleţă din partea Senatului Veneţii pentru multe servicii ce făcură ». Mulţi Caraianaţi emigrară şi în insulele ionice. Iar mai departe, analizând, cu răbdare şi obiectivitate, listele date de Aravantinos pentru familiile boiereşti între 1431—1814, deduce că acest oraş — Ianina — era, pe acele vremuri, « mai mai românesc » şi găseşte, printre multe altele, aceste nume de boieri: Panu Caraioan, Panu Măruţu, Anastasie Vrană.

Despre acest Pano Marutzi, a cărei naţionalitate am stabilit-o cu prisosinţă, găsim în « Cronicarii greci » publicaţi de C. Erbiceanu, următoarele: « Acestu Maruţe, Ianiot, trăitor acum în Veneţia şi care este

IAŞII IN 1843
Gravură în lemn după desenul lui *Ch. Doussault*, publicată în « Album Moldo-Valaque », 1848

comerciant. Acesta după cum se aude a întrecut pe toți comercianții și boierii Romei, nu numai pe cei din Constantinopole, ci și pe cei din Valahia și Moldova și Serbia și pe cei din compania Vienei și Brașovului și pe cei ce se află aiurea. Ii a întrecut nu numai cu bogăția, ci și cu cinstea. Acesta s'a dus la Viena și l-a primit însuși Chesarul; acesta s'a dus și la Paris și l-a primit chiar regele, dupre cum și regele Engliterei și regele Prusei. S'a dus și la Petersburg și i s'a făcut și acolo primire. A fost cinstit și cu cavaleria de cavaler al ordinului Sântei Ana și s'a numit cavaler moscovit... Inainte de el Caraghianizii erau renumiți comercianți în Veneția. Dar acesta cu mult i-au întrecut și numele lor de-abia se mai aude acum; și, ceea ce este curios că acesta începutul și l-a luat dela aceia și în timp de 30 ani atâta s'a ridicat, Dumnezeu să-i înmulțească anii » [1]).

IAȘII IN 1842
Cromolitografie de *Strachii* (Colecția Academiei Române)

Din familia Vrană și Mavroiani a ieșit familia Caraianaților, înrudită cu acea a Măruților. Străbunul acestora a fost cărăvănar și, după ce strânse o avere fenomenală, se retrase. Și, de aceea, vedem pe membrii Marutzi făcând ucenicie la Caraiani din Veneția — înrudiți la Ianina, înrudiți și la Veneția. Un celebru exemplar a fost acest Panu, educat la casa Caraiani și care întreținea relațiuni de comerț internațional, firma lui trebue să fi fost pe acele vremuri, mult mai valoroasă aceleia lui Sina, căruia îl putem socoti ca un demn antemergător.

« Grecii » epiroți apar în negoțul Moldovei mai mult de pe la 1600. In afară de acel Giva, negustor de vite, « Giva din Grecia, din Epir, ce este aproape de Macedonia » [2]), găsim tot la Iași, pe unul Ienachi Simota (« Enachi Simon Grecul »), curtean al lui Eremia Movilă; altul, venit tot ca negustor, care ajunsese mare spătar al Moldovei și ginere al lui Petre Schiopul, Zotu Tzigaras din Ianina. Se pomenește și de un Pano Limidari, grec din Macedonia. Se mai pomenesc și alții ca Nicolae din Suceava, ca Mihail; ca Manea care a fost vameș mare, ca Alexe în același post, Pană Limidari, negustor al M. S. Vodă, etc., toți negustori la Iași, prin 1604; un altul Teodor Chiriac, care avea vama Moldovei sub Petru Șchiopul și Ieremia Movilă — prin 1595; unul Mihail Manea, vărul lui Balaban, un Constantin Hagi, fiul lui Petru Grecul.

In Moldova pe la începutul secolului XVIII, sunt negustori ca Gheorghe din Iași, ca Proca, ca Dima băcanul, împrumutători de bani și moșieri — nume ce le dăm cu toată rezerva; sau unul Ioniță Arghirie, etc. In 1741, era, la Iași, pe lângă un băcan din Rodos și un altul, tot negustor de mătase din Ianina. Printre « greci băcali » la Botoșani, era, pe la jumătatea secolului XVIII, și Ștefan « Machidonean », negustori cari fac negoț și peste hotare, până și cu « Jidovii ot Juravna » din Polonia. Alții ajungeau până la « Nejna », la iarmarocul cel mare din Nijnii-Novgorod. Un mare negustor era și Panaiot în relațiuni cu Rusia. Unul Iani Bacalul din Botoșani, care se întâmpină la 1761, se chema Deli-Iani, Iani cel îndrăsneț, mai bine zis Iani cel Nebun. Prin 1741, erau negustori ca Dimitru Duca și Cristofor, cari mergeau la « Lipțca » sau ca chir Dimitrie și chir Postolachi « lipțcanii ». La 1763, întâlnim pe Anastase Lipscanul, la 1788, pe « giupânul Constantin Panaite Lipsicanul », pe unul Foti Lipscanul, care își face dugheni de piatră la Iași, încă din 1761; pe la sfârșitul secolului, pe Anastase și Constantin Pano, pe Dimitrie Costiva, pe Dimitrie Papa Anastasie care se uniră cu frații Mărgărit și Compania pentru negoțul lipscănesc; mai întâlnim pe « Constantin Panul » — Pană care mergea la Lipsca « pentru a sa negutătorie », etc. In 1798, un « grec » Panaioti Conducli făcea drumul pe Dunăre, dela Galați la Viena.

Am dat acest șir de nume ce nu seamănă nici pe departe cu cele veritabil grecești. Greci erau destui în negoțul Moldovei, originari mai cu deosebire din insulele egeice. Dar nume ca Anastasie, Pano, Fotie, Postolachi, etc. le-au purtat mai ales Aromânii. Nu trebue să scăpăm din vedere încă câteva. In hrisovul din 1769, prin care domnitorul Grigore Ghica, Voevod al Moldovei rânduește bunul mers al Academiei Domnești înființate pe lângă Mitropolie « prin a d-sale cheltuială slobodă, îndestulată și cu toate cele trebuincioase lucrărilor ei și cu Biserică », în acest chrisov domnesc, găsim, printre epitropi « dintre comercianți pe Bașa Coste Avram, pe Costa Papa Filu, pe Constantin Panaiot, etc. ». Aceste nume trebue să fie aromânești: Constantin Panaiot este deja pomenit; numele de Bașa îl găsim și astăzi la Vlaho-Clisura; iar Costa Papa Filu îl întâlnim în listele date de Aravantinos și analizate de Caragiani, care îl numără printre boierii aromâni ai Ianinei, alături de Caraioan, Panu Măruțu, etc. Alături de toți aceștia, trebue să menționăm pe acel « arhon » Alexe Balaban Ianiotul dela Lemberg, care a construit, în 1672, biserica din

[1]) Așa scrie C. Daponte, Scopelitul, care, după aceea, s'a numit Chesarie, în al său « Dialog istoric ». Vezi Cronicarii greci, p. 201.
[2]) Hurmuzachi, XV, pp. 809—810, Nr. 1453. Unul « Jiva » din Clisura îl vom întâlni ca negustor în Oltenia.

acest oraş, şi care la moartea lui, a lăsat moştenire patru sate şi o vie la Cotnari. El era văr cu Mihail Manea şi asociatul lui Duca Vodă.

Alături de Moscopoleni, Zagoriţii se ocupau mai ales cu comerţul de blănuri în Principatele dunărene şi în Rusia. De altfel, Zagorul şi Epirul — pe lângă legăturile culturale şi religioase cu aceste ţinuturi — au întreţinut, din cele mai vechi timpuri, legături comerciale întinse. Pouqueville, aminteşte de o comună din Zagor — Negades — care s'a îmbogăţit prin relaţiunile ei cu Valahia. Celebrul Ghioni, cu nu mai puţin celebra lui ctitorie — şcoala Ghioni dela Ianina — a strâns averi considerabile prin speculaţiunile lui cu această ţară. Bogatele colonii de Aromâni activând în Galiţia şi Polonia — ca la Lemberg, Poznan, Snyatin, Cracovia, etc. — aveau contact statornic cu Moldova.

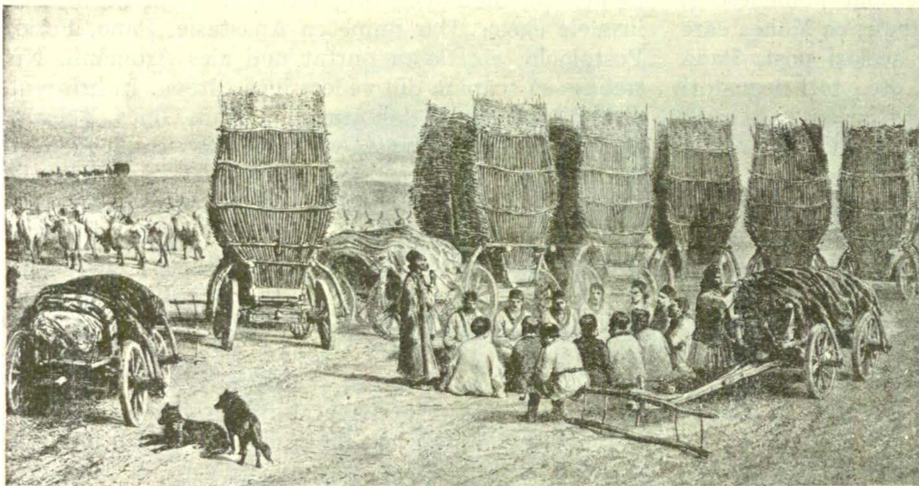
Prin secolul XVIII, întâlnim, în Cernăuţi un Nicolae Grecu, un Ioan şi Vasile Sasonte, un Atanase Costin, un Constantin Pantazi — acesta la Suceava — venit din Grecia, încă înainte de 1775.

« Greci » din Epir găsim, încă din timpuri vechi, în Oltenia. Ca ban şi vistier al Craiovei, în intervalul 1587—1593, întâlnim pe Iane « Grecul », epirot, unchiul lui Mihai Viteazul, adică frate cu mama acestuia, Teodora (în cinul călugăresc Teofana), originar din Ziţa-Zagor. Un alt ban al Craiovei, prin 1595—1601 — mort spânzurat în acest an, în vârstă de 71 ani — a fost Mihalcea Banul, agent de negoţ al lui Mihai, tot « grec », cu numele de familie Caragea, cu un frate Iorgu sau Ghiorgi, care a avut ca fii pe Iane şi Tudor. Pe unul Nica îl întâlnim ca vel vistier între 1594—1610 şi vel logofăt sub domnii posteriori lui Mihai Viteazul, ctitor cu soţia sa la Prodromu — în 1614. Unul Nica era şi la Bucureşti, unde avea şi prăvăliile sale în târg, în 1710, zaraf şi negustor şi în relaţiuni strânse cu Veneţia, de unde aducea mătase şi atlaz roşu, precum şi zaharicale, din chiar însărcinarea Domnului, proprietar bogat care a lăsat o avere însemnată fiului său Panaioti la casa lui Caraiani, ca şi la Zecca, unde şi domnul Brâncoveanu avea depozitele sale în mii de galbeni. Istoricul N. Iorga îl trece printre Albanezi. O mulţime de negustori « greci » prieteni ai lui Nica erau Zaharia Macri, Panu Tamara, Teodor Caracada, fraţii Constantin şi Gheorghe ai lui Vasile — amândoi abagii, un Stati Didu, Manu Apostol. Era un mare împrumutător al boierilor şi a mulţime de oameni din toate treptele sociale. Un alt negustor în relaţiuni cu Veneţia de unde aducea, în schimbul cerei, pergament, mărgean bun roşu, zăbranice, etc. era şi « grecul » Spiro Panu. Un alt boier, negustor sub Şerban Cantacuzino, era Panaiotachi Nikusios (Nicuşu?).

Prin 1630, erau negustori « greci », români, italieni, turci şi armeni, cari scoteau la vânzare mărfuri scumpe, pe strade şi pieţe. Prin secolul XVII — vremea când încep a se aşeza unii mari negustori străini — a fost şi epirotul Dona Pepano, în relaţiuni cu Veneţia, om cu avere întinsă şi cu mai multe moşii, ctitor al mănăstioarei dela Mostiştea-Mărculeşti. In 1763, giuvaergiu de frunte era unul Hagi Chiriac, pe când unul Hagi Chircu împrumuta, în 1717, lui Nicolae Mavrocordat Voevod sume mari. Intr'un hrisov din 1720 al lui Nicolae Mavrocordat, găsim un boier Ianachi Staia, vel postelnic, nume ce reaminteşte familia aromânească Staia dela Lugoj.

Un Pană Hagi-Cristea-Condoianu, « nu grec, ci albanez », un Mihalachi, un Damian, un Ienachi Popa Alexe sunt pomeniţi ca negustori la începutul secolului XVIII, în Oltenia. Este de remarcat şi aici că toţi negustorii creştini venind din Albania sunt consideraţi o bună parte şi ca « albanezi », ca acel Pană Hagi Cristea de mai sus, care, foarte bine, putea să fie un Moscopolean sau Aromân din alte centre din Albania. La Tg.-Jiu, unde negustorii Chiproviceni erau în fruntea vieţii economice, se pomeneşte pentru începutul secolului XVIII, un Adam Grecul, un Simion Mergeanli. La Craiova, găsim pe unul Pantazi, în legături de afaceri cu boierii ocupaţiei — împrumutător şi negustor de oi. Unul Hagi Gheorghe Ion, cel mai bogat negustor al cetăţii Banilor, zidea în 1766 — cu ajutorul altor boieri — frumoasa biserică Madona Dudu, înzestrând-o cu două perechi de case, etc. Un altul, boier bogat, era şi Hagi Ienuş. Tot pe la începutul acestui secol, odată cu ocuparea Olteniei de către Austriaci, colonii aromâneşti, vechi sau mai proaspete din Banat, se revărsară în această provincie — printre cari ar fi plecat şi familia Simu, străbunii cunoscutului Anastase Simu. Nu ştim în ce epocă s'au deplasat din Ardeal, din coloniile aromâneşti de acolo, familii ca Nasta, Giuvara, Paplica, etc.

Numele de Meitani şi Giuvara ne reamintesc nume de căpitani armatori din Pind şi Tesalia, cari, din motive politice sau şi economice, s'au aşezat în Principate. Mulţi din

POPASUL UNEI CARAVANE MOLDOVENEŞTI
Desen de *Raffet* în « Voyage dans la Russie Méridionale et la Crimée par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie » de *Demidoff*. Paris 1848. Colecţia ing. *C. Orghidan*.

aceştia — căpitani — erau luaţi drept arnăuţi sau greci, în fond, erau Aromâni veritabili. Cu timpul, au ocupat funcţiuni înalte sau situaţii sociale frumoase activând pe arena economică.

Ştim că Const. Hagi Pop întreţinea relaţiuni strânse cu boierimea din Moldova, precum şi cu negustorii olteni şi munteni. El făcea negoţ de cordovane şi lucra pielea în ţară, la Giorocul de lângă Craiova şi ţinea în arendă Giormanul, unde lucra tabanaua lui sau fabrica; avea agenţii lui răspândiţi peste tot — la bâlciul cel mare din Răureni, pe când alţii activau pe malul turcesc din faţa Olteniei pentru materii prime, în legături cu Aga din Rusciuc; era lânar şi pielar cu toptanul; mai ştim că împrumuta bani boierilor şi oamenilor de afaceri dela noi, cărora le aducea şi noutăţi de mâncare şi îmbrăcăminte din Apus. De altfel, tot prin aceşti « Greci », membri în companiile de comerţ, produsele principatelor ca şi acelea ale sud-estului european, luau drumul peste Carpaţi şi duse departe până la târgul din Lipsca şi duceau peste munţi « mărfuri turceşti » şi aduceau în schimb lipscănii.

BISERICA GRECEASCĂ DIN BUCUREŞTI IN 1837
Desen de *Raffet*. Colecţia ing. C. Orghidan

Pe la finele secolului XVI şi începutul celui următor, găsim şi în cetatea de scaun a lui Matei Basarab, Târgovişte, ceva « greci », printre cari un Cara-Iane şi un Iane Iatro. Aceştia se bucurau din partea domnului de privilegiul de a judeca şi procesele între ei. Pe la începutul secolului XVIII, s'a stabilit în Câmpulung şi apoi la Rucăr, unul Gheorghe Smerna din Lintope unde s'a ocupat cu fabricarea de caşcavaluri pentru Orient, a cumpărat drumuri din munţi şi a făcut mai multe ferestrae în vatra satului; a fost continuat de fiul Nicolae Rucăreanul, care a făcut negoţ în ţară şi în Braşov.

Coloniile de negustori din Ianina şi Albania aşezate la Bucureşti au fost mari şi bogate şi în curent cu ideile politice ale timpului. Un Hagi Tănase şi tovarăşul Iorga la Giurgiu sunt bogaţi, în stare să facă danie spitalului Pantelimon. In 1798, sunt chemaţi de Radu Golescu, la departamentul epitropiei obştirilor pentru negustori, Ioan Scufa, Spirea Cazoti şi Mihai Chiriţă. Un negustor Meitani făcea afaceri mai mult cu Turcia, pe lângă Zărăfie — această ocupaţiune de predilecţie a Aromânilor şi în Turcia, ca şi în Austro-Ungaria şi în alte ţări. La Galaţi, pe la începutul secolului XIX, găsim câteva nume de zarafi ca Panaioti Mumgiul, Grigore Carasava, etc. Pe la finele sec. XVIII şi începutul celui următor, se întâmpină, în Hanul Zlătarilor, bancherii bucureşteni, ca acelaşi Meitani, Sachelarie, Apostol şi fiul său Fotache, Polizu Condu sau Căminarul Polizachi, bogaţi contraccii şi arendaşi ai ocnelor, drumurilor şi vămilor, epistaţi ai veniturilor mănăstireşti, într'un cuvânt mari capitalişti; Hagi Moscu, Facea, Bellu, Iancu Scufu, Spiridon Cazotti, etc. Hanul Grecilor de lângă biserica Ghiormei Banul, data încă din secolul XVI, ceea ce s'a numit mai târziu biserica Grecilor. Această biserică, Sf. Gheorghe, era pe locul unde este astăzi Banca Naţională.

Pe la finele secolului XVIII, « negustori străini de lege creştină » Greci — în unire cu elemente cari puteau fi din Ardeal — ca Hagi Dumitrachi Papazoglu, Diamandi Panaioti, Nicoli Ioan, Mihali Gheorghiu, Polihronie Alexiu, erau constituiţi în companie şi toţi aceştia erau aleşi, de către domn, în 1797, în tribunalul care să judece diferendele dintre membrii companiei. Unul Ioan Trandafil făcea negoţ şi cu Silezia.

Take Ionescu, marele bărbat de stat, a scris, cândva, că burghezimea de astăzi în ţară este formată mai mult din Români Macedoneni decât din Greci, tot aşa cum, cu dreptate, scria V. Bérard că coloniile helene din România, aşa de bogate, nu sunt populate decât de aceşti Eleni Vlahi — ca acei bancheri din Viena, negustori din Odessa, mijlocitori de afaceri din Alexandria şi din Marsilia. Toate aceste mărturii autorizate, toate concluziile la cari au ajuns cercetătorii sârbi, ca şi mărturiile celor străini citaţi atât de des, precum şi analizele de până acum ne-au determinat să revendicăm aceste nume în bună parte ca aromâneşti. Greci veritabili în măsură neînsemnată s'au avântat în interiorul Peninsulei ca şi în Principate, ei mărginindu-se cu predilecţie la porturile Dunării şi ale mărilor, unde, în adevăr, au dominat comerţul, precum şi cabotagiul. Incepând cu secolul XIX, se face lumină mai multă, cunoaştem în mare

O STRADĂ IN BUCUREŞTI LA 1841
Gravură în lemn după desenul lui *Ch. Doussault*

în mlaştină — 18.000 fantasini şi cavaleri şi au fost executaţi 4.000 prizonieri. In ziua de 10 Octomvrie, i se prezentau biruitorului cheile Budei şi Ungaria era împărţită în trei părţi: austriacă, turcă şi transilvană, partea turcă administrată prin 25 sangeacuri şi 4 eialete, bucurându-se de oarecare autonomie, conform uzului la Sultani. Buda a devenit turcească şi această ocupaţiune a durat peste un secol şi jumătate.

Iată noi condiţiuni foarte prielnice pentru supuşii ottomani de a-şi desfăşura activitatea lor negustorească şi peste tot cuprinsul Ungariei. Ştim că aşezările Aromânilor în această ţară datează încă din perioada apariţiei Turcilor în Peninsulă. Ei, încă din prima jumătate a sec. XVI, sunt semnalaţi la Sibiu. É. Picot bănuieşte că, printre Grecii veniţi, încă din Evul Mediu, în Austria şi Ungaria, ca să-şi caute norocul ca architecţi, ingineri, artişti, etc., ar fi fost şi Aromâni. Prin abilitatea lor, aceşti Aromâni au reuşit să dobândească în Turcia şi în provinciile vasale ei, importante privilegii comerciale mai cu deosebire la exportul de mărfuri turceşti, aşa că, în sec. XVII, negustorii indigeni aveau de ce se plânge de revărsările acestora. Deja în perioada 1715/20, ei se găseau peste tot cuprinsul Ungariei. Comerţul în stil mare al acesteia, ca şi cea mai mare parte a banilor, erau în mâinile Grecilor şi în ale aşa numiţilor Ţinţari, iar prin companiile lor negustoreşti, Aromânii deţineau tot comerţul dela Atena până la Pesta şi Viena.

N'a existat oraş sau târg din cuprinsul Ungariei unde Aromânii să nu-şi fi avut pe reprezentanţii lor cari s'au ocupat cu comerţul, industria şi, pe alocuri, cu marea agricultură. Este de observat, însă, că ei s'au aşezat în proporţiuni mari cu predilecţie în partea răsăriteană — adică din stânga Dunării şi cea nordică în întregime şi relativ mai puţin — aceasta întru cât ne ajută datele de până acum — în partea ei apuseană, adică din dreapta marelui fluviu. In această parte, sunt de remarcat centrele ca Tata, Pápa, Veszprém, Nágy Kanizsa, Györ, Tolna, Dunaföldvár, etc., pe când în Ungaria răsăriteană şi cea nordică, amândouă destul de bogate, îi găsim peste tot. Mergând

măsură şi origina negustorilor şi cunoaştem, pe alocuri, şi data aşezării lor în marile centre.

Ştim că caravanele Zagoriţilor ajungeau până la Bucureşti, altele ajungeau la Iaşi, Chişinău şi Odessa, altele şi mai îndrăsneţe Nijninovgorodul; acelea ale Muloviştenilor atingeau Iaşii — ca Gachiu Muşulam şi alţii. Zagoriţii vorbesc de unul Rova bătrânul care lucra încă dela finele secolului XVIII, iar Rova fiul a continuat până prin 1850. Cursele acestea de caravane aveau loc regulat — în timpurile mai noui, în secolul XIX, de două ori pe an, primăvara şi toamna din Epir în Vlahia, şi din Vlahia în Epir. Cel mai vechiu Meţovean, Costin Ologul, este semnalat prin 1753. O asemenea caravană avea, în timpuri mai noui, şi tatăl profesorului universitar ieşean I. Caragiani.

NEGUSTORI AROMÂNI IN PROVINCIILE MONARHIEI HABSBURGICE

1. *In Ungaria*

Soliman Magnificul, fiul singur al lui Selim, după ce-şi asigură supremaţia în Mediterana şi a făcut din imperiu o mare putere maritimă prin cucerirea în 1523 a Rodosului, îşi îndreaptă toate sforţările spre o pătrundere cât mai adâncă în Europa centrală. Intr'o expediţie bine organizată, porneşte, în 23/4/1526, împotriva Ungariei şi, după ce cucereşte toate cetăţile din Sirmia, câştigă, în 28/8/1526, cumplita luptă din mlaştinile Mohaciului (localitate rămasă cunoscută sub tristul nume de « Mormântul naţiunii » maghiare) unde au pierit — pe când Ludovic II pierea

de jos în sus, enumărăm: Seghedin, Mako, Baja, Hödmezö Vásarhely, Kalocsa, Szentes, Kecskemet, Pojon, Csanad, Karczag, Iászberény, Iászápati, Debreczen, etc. sau centrele dela Nord: Vácz, Balassa Gyarmat, Eger Gyöngyös, Mişcolţ, Tokay şi altele nenumărate.

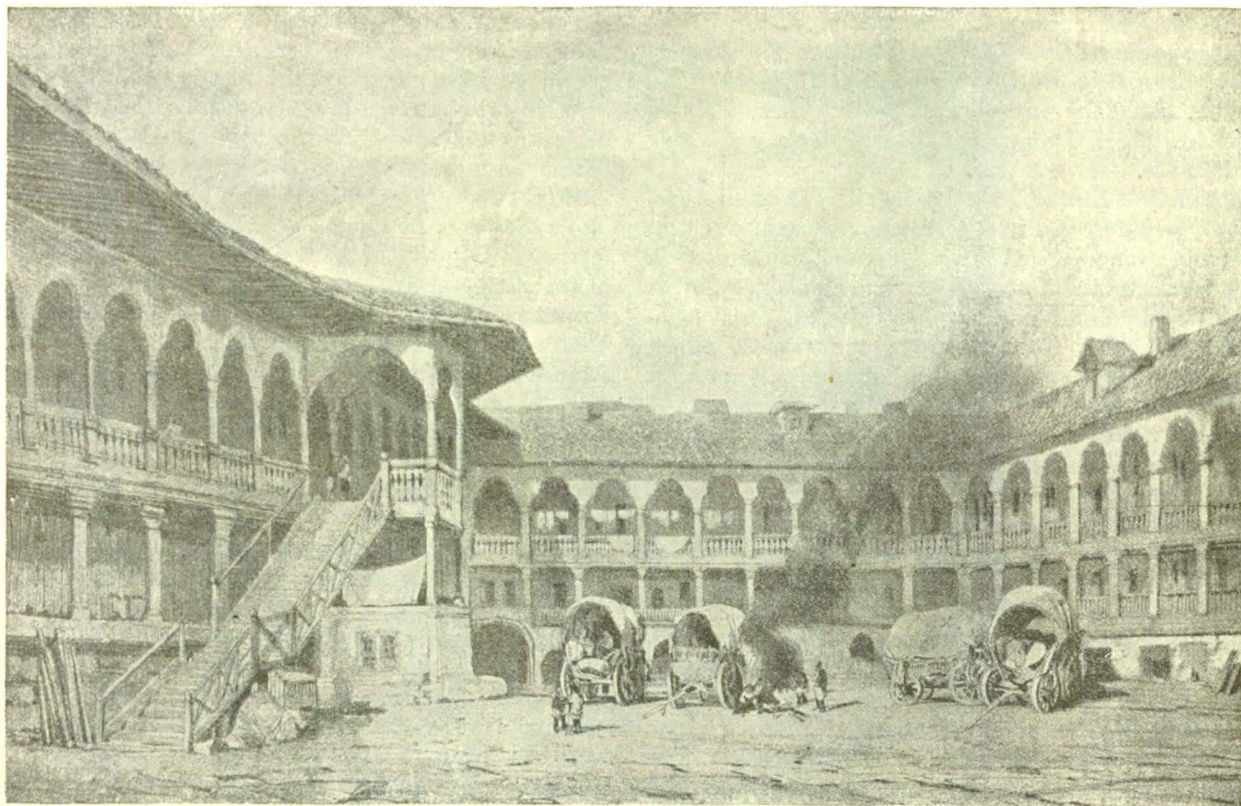
In Tokay a fiinţat, una din marile companii « greceşti » (a cărei identitate etnică am fixat-o ca în întregime aromânească) şi a cărei vechime se afundă până pela începutul sec. XVI. Nu cunoaştem în ce proporţie a crescut numărul negustorilor după stingerea Moscopolei. Tot comerţul de vinuri şi de lemne, ca şi exportul acestora, era în mâinile negustorilor aromâni din Tokay şi din Mişcolţ. In aceste două centre, în afară de Budapesta, s'au aşezat, din timpuri vechi, membri din celebra familie Mocioni. In Tokay, găsim şi membri din familia Leca din Vlaho-Clisura. preajma oraşului, erau, în 1748, 102 familii.

Datele asupra aşezării Aromânilor la Mişcolţ se referă la anul 1606, dată când Moscopolenii încep să aibă raporturi cu Austria. Ei sunt evaluaţi, în 1728, la peste 300 negustori; în 1788, erau peste 350 familii, toate din Moscopole — mai propriu zis, din ţinutul moscopolitan: erau originari, adică, din Moscopole, Grava, Lunca, Civara, etc. Ei îşi aveau biserica foarte veche. Importanţa coloniei şi valoarea afacerilor ei se deduce şi din aceea că ei îşi aveau şcoala şi « una din cele mai frumoase biserici ortodoxe câte se află în Ţara Ungurească », biserică la care s'au lucrat 20 ani şi s'a terminat în 1806. Tot comerţul era în mâinile acestor Aromâni — scrie prof. dr. P. Papahagi.

Din registrul matricol al naşterilor din 1728 al bisericii ortodoxe din Mişcolţ, vom da numele copiilor de sex masculin şi al părinţilor: Gherca A. Pati Atanas, Anastas Mihail Ghica, M. Giupan, G. Guriciu-Guriţu, George Gramba, Nastu Grabowski, Atanas al Druia Stiria, Anastas G. Guriţă; Nicola Şaguna, Atanas al Druia Şuca; Anastasie P. Ciuhadariu, Adam al lui Mitra Ciacu, Ioan Dimitri, Anastas N. Şaguna, Anastas Vruşu Duruţa, Alexi Didani, Gherga Lina Naum Kosmiski, Anastasie Mihail Zubanu-Jupanu, Atanas Nuşa, Atanas Chileafa, Atanas Ioan Dimcea, Mihale Dova, Anastas Dim. Ciacu, Adam D. Ciacu, Anastas Nastradin, Anastasie Nastu Cruşoveanu, Atanas Ioan Pamberi, I. Dimcea, I. Giupanu, An. Mihail Muciu, An. Başkigiu, An. Linti, Anastas Ciobanu, I. Caludi, Ambrosiu Livădaru, Vretu Chiria Simcea, Nic. Şiarpe, Caravlahu dela Ungvari, Const. Apostolovici, dascăl Naum Mihale Mociu, R. Fantazi, Ana Nic. Mandua, N. Papa, Mihail Şişia, Pescari, G. Nicolau, Campomare, I. N. Iancu Ciuciu sau Giugiu, I. K. Romeu, G. Naum Dona, Procop Dursa, Procop Polizu, Sturnare, Pihti Vretu, Nicolau Coliciu, Dimcea Mucule, Dim. Şimşia, Dim. Pulizu, Dim. Gunca, D. Coca, D. Diamandi, Dimos Oparacu, — Oparac, sat prăpădit în Albania de jos; Dem. Pilta, Nastu Geambicu, Mih. Ndona, G. Cioba, Marcu, Nastu Bartimi, Dimcea Muculi Bratu, Ştefu Roza, Nic. Cartiţă, Em.

O STRADĂ COMERCIALĂ DIN VECHIUL BUCUREŞTI
Gravură germană dela începutul secolului XIX. Colecţia Academiei Române

HANUL LUI MANUC LA 1841
Litografie de Cicéri după desenul lui *Michel Bouquet*

Mih. Docia, Nacia Pustinici, George Balan, Gh. Macali, Georg Dadane, Ion Şuca, Ilia Mih. Nişca, C. Pata Coste Presuca, Const. N. Cata, Naum Papamihale, Mitru Luca; Mih. Nişca, Nicu, Manole Castorian, Vintacovisci, Ar. Belaski, Ilr. Chiuşia, Mih. Chiosa, Thed. Ţupată, Nanu Lazăru, Naum Rizia, Const. Deft. Foca, Nic. Ţărţărachi, Naum Ţitiri, G. Ciomba, Nic. Boiagi, Ştefan Duşi, Papamimihali Călugheru, Pavlu Mărgărit, I. Pulovsci, Mih. Nastu Veliu (sau Beliu), Con. I. Churciu (Federovici), M. Dumitrovici, Nauni D. Liveri, Costa Plyasca, G. Cuşculuri, Ilia N. Leru, Mih. Calai, Ioan Iacomi, Anastasi Gorgumi, Ambrosie Livandovscki, Joga — tată a lui Andrei Pita.

Iată o parte din primii fundatori ai bisericii şi, deci, mari, negustori în acest centru, stăpânit de energia şi de banul lor. Din nenumăratele nume, acelaşi scriitor ne dă câteva pentru ultimul pătrar al sec. XVIII: Dem. Pilta, Gheorghi S. Capri, Evreta Şaguna, Dursa, Dimcea, G. şi N. Tricupa-Cosmischi, Anastas Nicolae Şinca, An. Petre Ciuhadaru, Mitre Ceacu Mih. Ndona, Anastas I. Pamperi, An. Mih. Muciu, Vretu An. Ponte, Nic. Şiarpe, Gheorghe Balauri şi « zecimi de alte nume ». Dr. P. Papahagi observă că numele de « Vretu » vine, de multe ori, cu însemnarea din Moscopole, Fraşari şi Fearica. Tot aici, au făcut negoţ nenorocos şi Naum, fiul lui Evreta Şaguna şi tatăl aceluia care avea să fie — spre fericirea neamului românesc! — Mitropolitul Andrei Baron de Şaguna. Incă doi buni negustori au fost Adam Gherga şi fiul Atanasie, acela care avea să fie naş la cununia Anastasiei cu Naum şi la botezul fiului acestora. Probabil că, tot aici, a făcut negoţ şi Gheorghe, fiul lui Naum Şaguna din prima căsătorie.

In matricolul din 1728 al bisericii, nume ca Dona, Capri, Dimcea, — probabil din cauza vechimii lor prea mari — de abia se descifrează.

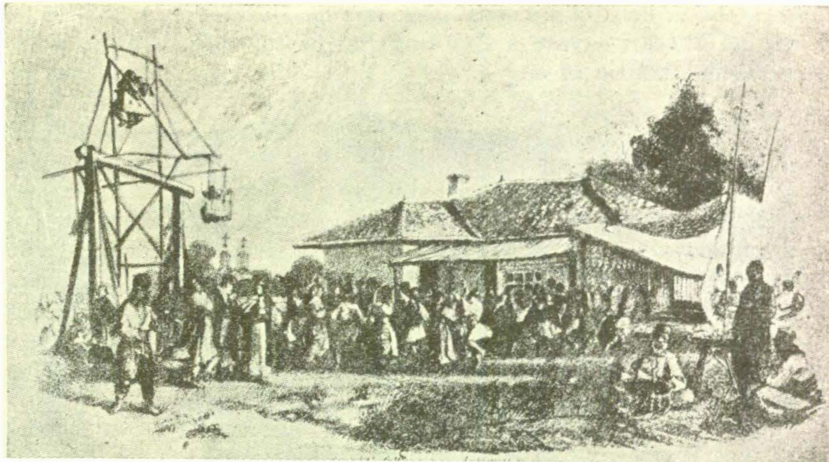
Aceasta era fizionomia pieţei în acest oraş — aproape aromânesc. In sânul acestei colonii, s'a aşezat şi a făcut negoţ unul Mihail din familia Mocioni, care a avut ca soţie pe Ecaterina, fiica lui Ioan Mocioni şi mama iluştrilor fraţi Alexandru şi Eugen Mocioni.

De asemenea, în multe sate din districtul Borsad, P. Papahagi autorul citatului memoriu, a găsit inscripţii cu multe nume de Aromâni pe morminte.

Un mare centru în Ungaria de mijloc era şi Kecskemet. Judecând după biserica şi biblioteca extrem de bogată din acest oraş, amândouă datorite Grecilor (?) şi Aromânilor din Sacişta, colonia de negustori trebue să fi fost numeroasă şi bogată. George Zaviras, primul bibliograf grec, făcea negoţ în acest oraş.

Deşi slabi numericeşte, Aromânii au ajuns să stăpânească viaţa economică a Ungariei veacuri de-a-rândul şi să contribue, în largă măsură, la crearea stării burgheze şi întărirea prin reîmprospătare a clasei aristocratice şi conducătoare a statului. Valentin Homan, profesor de istorie la Universitatea din Budapesta şi ministru de instrucţie publică, recunoaşte origina streină a oraşelor din Ungaria. In fruntea acestor streini, trebuesc, fără îndoială, aşezaţi Aromânii sau « Cincárok », cum au fost cunoscuţi şi de Unguri (sau Cuţovlahi, Caravlahi, Makedovlah, Makedoromán).

Nu este fără interes să dăm, din sutele de nume, câteva numai din cele rămase prin grija documentelor nu lesne pieritoare. Un negustor din Buda, Gheorghe Pulovici, originar din « Saxta » — Sacişta, este semnalat prin 1726. In documentul din 9/XI/1802, privind înțelegerea stabilită între Greci şi Macedo Vlahi cu referire la orânduiala din biserica lor din Pesta, clădită prin decret imperial în 1793, găsim aceste nume din colonia numeroasă din Budapesta, constituită în comisiune reprezentativă: Dimitri Arghir, Nicolae Bekella, Teohari Jappa, Constant Macenca, Margariti Scarlat, Mihail Sofrona, Ghiorghi Vasiliu, Naum Stoianovici, Dam. Trâpcu, Dinu Figiu, Ioan Terzi, Gherachi Dimitri, Gheorghe Şulowski, Stamu Mutu, Constantin Alexici, Cosma Panaiot, Vrusu Dociu, Dimitri Vulpe, Constantin Manoli, Peter Rusu, Const. Agora, etc.

IN FAȚA CRÂŞMEI
Litografie de *G. Wonneberg* din 1857

Aromânii, ca negustori, financiari şi meşteşugari, au cunoscut Buda şi Pesta, poate înainte de cucerirea capitalei de Turci; cu atât mai mult ei s'au putut aşeza — ca supuşi iubiți şi protejați al Sultanilor — după transformarea în paşalâc a Ungariei.

Ne mulțumim să dăm şi alte câteva nume pentru vremurile mai apropiate de noi. In fruntea coloniei budapestane — pe lângă alte nume celebre despre care vom vorbi mai jos — au stat, fără îndoială, familiile Grabowski şi Muciu: Atanas Grabowski « negustor fruntaş cu legături întinse », nobil de Apadia; fratele Constantin Grabowski şi fiul George; Gheorghe Muciu, director al şcoalei valaho-greceşti şi librar în oraş, precum şi fratele Naum Muciu. Alții: Avreta Şaguna, fratele mitropolitului, ajuns deputat în Pesta în 1848; un văr al acestora (Muciu, Grabowski şi Şaguna) a fost Sebastian Economu; înrudită cu Grabowski era şi familia Mutowski, altă dată cu negoț în Polonia, dar, mai târziu, aşezați la Pesta şi Mişcolț. Este de observat că toate aceste nume, în afară de Economu, le-am întâlnit şi în acest din urmă oraş. Alți negustori de seamă erau Pometa şi Dimcea, Vulep, Mandrinu, Stupa şi Geticu. In jurul lui Nicolae Rogea şi al celor doi Grabowski, erau, la Pesta, prin 1816, şi alți Români din Macedonia, ca Țîca, Atanasi Pulievici, Atanasi Cheptenaş, unul Maciuca, unul Mociu, unul Muşicu, mai mulți Derra, Puliu Pulievici, etc, unul Marcu Gheorghe Carța (Kartza).

Intr'un calendar din 1821, găsim, la Pesta, la începutul sec. XIX, aceste mari nume de Aromâni negustori şi nobili: în afară de frații Grabowski şi Nicolae Rogea, pe Naum Derra « de bun neam născutul », I. Em. Ghica de Dejanfalva cu aceeaşi calificare, Ghiorghe Lazaru, Nauni Jembo, Anastasie Zico, Nauni şi Constantin Arghir, Ioan Papacostea, Nicolae Malagheci, Nicolae Iancovici, Ioan Barati, Stoian H. Petrovici, I. Raicovici, Vasile Buciu, Gh. Dzico, St. Vitali, An. Derra, acelaşi Atanas Pulievici de mai sus, At. Scutari, St. Fardi, Gh. N. Maciu, Gh. Muciu şi N. Muciu deja pomeniți, Th. Coişor, Gh. Guda, N. Muciu, C. Derra, Mihail Glangiafil, C. Raicovici, N. Ghion, N. Boiucli, Mihail Constantinovici, Mih. Dricica, Th. Caragea, Ilie Blana, Pavel Baba, frații Ivan Terpo, pe când la Buda: Mihail Pulia, Dim. Bondi, frații Gh. şi D. Ciapa, Diamandi Dimitri Cazacu, Const. Buloftchi, Gh. Țanco, I. Buloftchi, C. Liverdaru, Dim. Ziva, Costa Adamovski, Ant. Ciapa, Ştefan Ciapa, nobilul C. Dogali de Biud. Alte câteva nume ni le dă dr. P. Papahagi: Marcu Raicovici din Grabova, Vichela din Veria, Naum Fărăcat Moscopolean, Ambrosiu Dociu din aceeaşi Grabova. Contimporan cu aceştia era şi Anastase D. Lica Moscopoleanul care făcea comerț de safiane cu Veleşenii.

Vorbind de familia Mocioni, E. Picot o numeşte « una din cele mai considerabile din Budapesta ». Urmaşi ai străbunului Petru — în diplomele nobiliare cunoscut ca Popovici — s'au stabilit la Pesta, unde au ajuns oameni cu mare influență în viața economică şi cu mare rol pe arena treburilor publice.

V. Maniu ne dă câteva nume de personalități ca Haris — deja cunoscut — Zonea, Şacabeut, fost episcop, Dona, Blana şi dr. Cociu din Pesta, precum şi o legiune numeroasă de proprietari, ca Malenița, Mangearli, Capră, Baron Duca, Calai, Agora, Nicolici de Rudna, Neoplu, Manasi, Modoşu, Dadani, Ioanovici de Duleu, Georgeviciu — toate « familii cu care se fălesc Românii ».

In acest mare oraş, s'a distins şi un mare bancher gopeşan Gheorghe N. Maciu (mort în 1853, în vârstă de 79 ani), de sigur, făcând parte din familiile gopeşene refugiate — prin 1767 — laolaltă cu Moscopolenii, în Serbia şi Ungaria. Pe acest mare financiar Gheorghe N. Matzo-Maciu îl întâlnim în fruntea donatorilor bisericii greco-ortodoxe, alături de Moscopoleanul Dem. Arghir. O familie cu vază la Budapesta a fost şi este nobila familie Manu din Vlaho-Clisura, cu renume în negoț şi mari proprietari de moşii. Un Manu din această familie a fost prin 1880 primarul Budapestei.

Dăm, ca încheiere, numele celebre de familii aromâne maghiarizate: Calay şi Kis, familii din sânul cărora au ieşit mari bărbați de stat unguri; Karácsonyi şi

Lascu — două mari case comerciale; familia Deák — la origină Pescari — care a dat Ungariei pe cel mai mare bărbat politic al ei.

2. *In Austria*

Dacă Veneţia şi cetăţile italiene atrăgeau, în secolele trecute, pe Aromâni — deosebit de posibilităţile de câştig material — prin splendorile artistice şi înălţimea culturii şi civilizaţiei, apoi Viena, odată cu începutul sec. XVIII, nu-i atrăgea mai puţin. Aceasta a început să devină punctul de întâlnire a două lumi şi două concepţii — acea a lumii occidentale şi aceea a sud-estului Europei. Deosebit de noile splendori şi noua cultură puternic influenţată de romantismul francez, ea îi atrăgea mai cu deosebire şi prin vastele ei domenii economice încă neexploatate, ca şi prin uriaşele desfăşurări de succese militare şi politice ce începuseră să clatine puterea otomană, chiar din ziua când forţele turceşti s'au zdrobit neputincioase la porţile Vienei. Războaiele victorioase ale Sacrului Imperiu Roman cari au sfârşit prin alungarea Turcilor din Ungaria şi din Ţările slavono-croate (1699), ca şi pacea dela Passarovitz (1718) au favorizat o revărsare de elemente balcanice din imperiul turcesc, mai cu deosebire elemente aromâneşti şi au inundat monarhia în aşa măsură, încât, în mâinile lor, se găsea tot comerţul cu ridicata şi cel mărunt, tot comerţul dintre Turcia, Austria şi Germania, iar multe case comerciale aromâneşti erau în legături directe cu cele mai de seamă oraşe comerciale şi industriale din Europa; de asemenea, aproape tot comerţul de mătase din Orient şi Europa centrală era stăpânită de ei, pe când acela de bumbac din extremul Sud-Est, stătea fără îndoială, în mâinile acestor « greci », cari, din diferite centre apusene, îl răspândeau peste întreg continentul. In acelaşi secol al XVIII, compania greacă de comerţ îşi înfipsese adânci rădăcinile ei în acest mare oraş al Europei centrale, în relaţiuni cu toate ţările şi marile centre ale imperiului. In epoca marelui Impărat Iosif II, comerţul de bani, era, în cea mai mare parte, în mâinile Aromânilor [1]). Dar încă pentru o bună parte a sec. XIX, lucrurile nu prea s'au schimbat: marii bancheri din Viena — scrie V. Bérard — sunt în majoritate Valahi de rasă şi adesea de limbă [2]), iar scriitorii englezi Wace and Thompson scriau că marea colonie grecească din capitala monarhiei habsburgice era în largă măsură formată din Vlahi din Moscopole [3]) comercianţi şi industriaşi cu renume, răspândiţi până în Polonia şi Germania — cum îi caracterizează Philippide.

In afară de Moscopoleni, mai activau statornic, în Viena, Aromâni din Zagor cu case mari de comerţ — precum aveau comerţ de bancă în Germania şi mari case comerciale în Lipsca, Breslau şi Amsterdam — din Castoria, din Sacişta, din Cojani, din Blaţa, Clisura, Meţova, Cruşova, etc. şi trecător, din Veles, Nevesca, Gramoste, Furca, Mulovişte şi alte centre aromâneşti.

Se pare că, alături de Moscopoleni, coloniile din Blaţa şi Clisura au stat în fruntea pieţii economice din acest important centru al Europei de mijloc.

Din a doua jumătate a sec. XVIII ş aproape întreg cel de al XIX-lea, fruntea vieţii economice din capitala monarhiei au ilustrat-o o legiune întreagă de financiari: marii bancheri imperiali fraţii Cârja, Zenovie C. Pop, fraţii Darvari, membrii Sina, nenumăraţii Dumba, Tirca, Iconomu şi alţii — ale căror capitaluri, scrie dr. D. Popovici, erau socotite printre cele mai mari din monarhia habsburgică şi cari îşi aranjau afacerile după marile evenimente mondiale.

Nu cunoaştem date despre oraşul natal al celebrei familii Hagi Constantin Pop. Am vorbit, la locul cuvenit, despre bătrânul Hagiu care conducea marea casă cu renume european la Sibiu. Fiul acestuia, Zenobie, lăsă afacerile din acest oraş pe seama lui Stan Popovici Bănăţeanul şi se aşeză la Viena, unde ajunse bancher cu influenţă, fu numit director al Băncii Naţionale a Austriei şi căpătă titlul de cavaler de Böhmstetten.

Despre Tirca nu ştim prea mult. Cercetătorii sârbi ni-l dau în fruntea celebrelor case de comerţ şi de bancă din Viena. Nu cunoaştem, de asemenea, niciun amănunt despre « prea nobilul Domn Nicola cavaler de Nitta » din Moscopole, căruia învăţatul Mihail C. Boiagi îi dedică gramatica m.-română în 1813, şi căruia se adresează — în prefaţă — cu « Excelente Protector » şi-i mărturiseşte « nemărginite gratitudini ». Cu ce anume se ocupa în capitala monahiei acest « Cavaler » şi « Excelenţă », iarăşi nu ştim nimica. Şi, iarăşi, nu ştim nimica despre « baronul Sachelariu » dela Paris, pomenit în aceeaşi prefaţă. Costache Bellio a lucrat şi aici, la Viena şi, pentru serviciile şi marile binefaceri aduse Austriei, căpătă în 1817, titlul de Baron, care se acordă şi fratelui Ştefan.

Intr'un calendar din 1821, mai sunt pomenite câteva nume nobile, între cari, Const. Em. Ghica de Dejanfalva « bărbat luminat şi prea învăţat între Românii din Macedonia », Constantin Ghira « de bun neam născutul », Mihail Curti, Marcu Mandrinu, Anastasie Ţapo şi alţii.

Familia Sina, ajunsă celebră în monarhia austro-ungară, îşi avea deja celebritatea, încă din Moscopole. In « Dumineca Ortodoxiei », în una din multele biserici ale cetăţii, numele unui Sina era cântat în versuri de preamărire — alături de acela al unui Nicaruşi, Cazangiu şi Copeca — socotiţi ca cei mai mari binefăcători ai patriei. Un preot Gheorghe Sina a făcut donaţiune bibliotecii Academiei din Moscopole un număr însemnat de cărţi şi nu chiar Sina dela Viena, după cum scria Wergand, fiindcă atunci când bătrânul Simeon Sina se refugiase în capitala Austriei, Moscopole era deja părăsită.

Primul Sina, Simeon, a intrat în monarhie prin Slavonski Brod, făcând parte din grupul pe care, cu multe suferinţe, l-a adus până acolo preotul Papaiani, poreclit Capmare, iar de aci, cu multe familii, a juns la Viena, unde a câştigat un nume celebru în lumea financiară.

Simeon Sina s'a născut la Serajevo — capitala Bosniei, în 1753. Ori tatăl acestuia lucra acolo, ori acesta

---

[1]) Adatt, I, p. 383, ap. D. Pop, p. 90.
[2]) *Op. cit.*, p. 249.
[3]) The Nomads of the Balkans, p. 214.

se stabilise, provizoriu, în mijlocul coloniei de Moscopoleni: Gheorghe fiul lui Simeon, s'a născut la Seres în 1796 — unde se zice, tatăl ar fi lucrat aci. După alții, s'ar fi născut în 1782 și 1785 și, deci, se presupune că a fost adus mic copil în grupul de refugiați. Simeon a avut două soții: cu prima, I. Irena, a avut un singur copil — pe Gheorghe, cel mai celebru și a doua a fost Ecaterina Gyira, cu un fiu Ioan, ce-l întâlnim în 1863, ca șef al Băncii Sina, căsătorit cu Maria Nicarușî.

TÂRGUL DE SÂN-PETRU DIN GIURGIU, ÎN 1837
Din albumul lui *Raffet* « Voyage dans la Russie Méridionale et la Crimée par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie ». Paris 1848. Colecția ing. *C. Orghidan*

Ca albina care umblă din floare în floare și se oprește acolo unde nectarul este mai aromatic și bogat, tot astfel și Simeon Sina — ca toți Aromânii, de altmintrelea — va fi avut legături cu Serajevo și cu Seres și regiunea înconjurătoare; se va fi oprit, pentru mult timp, aici, cu tatăl său ori singur, unde bumbacul, mătăsurile, tutunul și alte produse prețioase îmbogățeau pe Aromâni în negoțul cu țările germane. De altfel, de aici, din aceste ținuturi bogate, aveau să extragă, mai târziu, cele mai considerabile câștiguri pentru el și Monarhie.

La începutul activității sale, a fundat la Viena celebra casă de bancă cunoscută în toată Europa; s'a ocupat cu cultura tutunului în cantități considerabile, după metode moderne, articol de care se simțea mare lipsă în epoca războiului ruso-turco-austriac; de asemenea, a dat o desvoltare extraordinară torsului și țesutului bumbacului, în așa fel, că se exporta tutun și pânze în Franța și Italia. Un prilej de afaceri uriașe în domeniul industrializării bumbacului i l-a oferit blocus-ul continental decretat în 1806 de către Napoleon, ceea ce a provocat criza mare în schimbul internațional. Singura sursă bogată și cu putință de atins era Tracia. Serbia, găsindu-se în revoluție, numai Pasvan Oglu, stăpân pe o parte din malurile Dunării și pe drumurile libere din Bulgaria, era și acela al situației. Comercianții Aromâni au reușit să-l înduplece pe acesta la Viena și au aranjat ca să lase liber transitul prin Vidin. Pe lângă mulți negustori aromâni din Austria, firma Sina s'a îmbogățit fenomenal, numai datorită admirabilei organizări a transportului și agenților de expediție. Acest import de bumbacuri în Monarhie, în epoca blocus-ului, a îmbogățit destul și pe negustorii Aromâni din Zemlin.

Gheorghe Simeon Sina, care a dat o extraordinară desvoltare comerțului și industriei textile, a contribuit, în calitate de acționar principal și alături de contele Ștefan Széchenyi, la europenizarea Budapestei și la construirea Podului cu lanțuri — o capod'operă de mare îndrăzneală în domeniul architecturii. In această întreprindere grandioasă a cointeresat și pe câțiva Aromâni din Slavonski-Brod, pentru furnizarea de lemne din pădurile Slavoniei.

In 1818, pentru serviciile aduse statului și populațiunii, familia a fost ridicată la rangul de Cavaleri de Hodos și Kizdia, iar în 1822 la rangul de baronie maghiară și astfel, Gheorghe — al doilea Sina — a intrat în rândul magnaților unguri.

Incet încet, acest al doilea uriaș în ale comerțului, industriei și finanțelor, ajunge să posede — în Ungaria, Austria, Cehia, Moravia și în Principatele Dunărene — 99 domenii cu peste 240.000 jugăre, toate învestite cu inventarele « fructus instructus », cele mai bogate și, astfel, a devenit nu numai bancherul cel mai bogat al imperiului, ci, totodată, și unul din primii latifundiari ai Ungariei. A avut palate superbe în Ungaria, Austria, Grecia, Italia, Veneția, Paris și în toate capitalele Europei. Afacerile lui de import și export erau atât de considerabile, încât plătea, anual, la vama cisleitană, un milion fl. taxe vamale. Această casă mai lucra și cu « Cooperativa ținutului Ambelachia-Tesalia. De altfel, Pouqueville scrie și el că la Viena, erau stabilite și multe case « grecești » din regiunea Aghia-Tesalia, pentru comerțul de bumbacuri și mătăsuri manufacturate și crude. Casa de bancă Sina era în legături cu toată Europa și întreg Orientul. La această bancă, generalul Kisseleff își avea, prin 1831, caseta lui. Al treilea Sina a fost solicitat de Cuza-Vodă ca să-și plaseze marile capitaluri în întreprinderi foarte profitabile în Principatele-Unite. Prin a doua jumătate a sec. XIX, era vorba ca o bancă din Dessau, împreună cu o bancă din Lipsca făcând afaceri cu Orientul și cu sprijinul bogatului bancher român macedonean din Viena, să creeze, în București, potrivit unui vechiu proiect din 1874, o adevărată bancă națională cu 20.000 acțiuni de câte 150 fl. de hârtie; ba se proiecta și o casă de credit la Galați.

Gheorghe Simeon Sina, căsătorit cu Ecaterina din nobila familie aromânească Derra, a murit în 1856, lăsând singurului fiu Simeon o avere fantastică, pentru vremea aceea, de 80 milioane florini. Acest al treilea Sina a fost tot atât de celebru ca și tatăl său — dacă nu l-a și întrecut — în domeniul organizării vieții

MOŞII DE ALTĂ DATĂ
Aquarelă de *Preziosi*, 1869

Această casă de bancă era considerată ca cea mai valoroasă firmă, iar capitalul lor, pe vremea aceea, era preţuit la mai mult de un milion florini. Mai erau Gh. C. Darvari şi Dimitri N. Darvari, unul din ei poate acelaşi sau urmaşi amândoi ai celor de mai sus. Nu cunoaştem ce anume negoţ făcea Marcu Mandrinu, pomenit în calendarul din 1821. Cam în acelaşi timp cu aceştia şi cu Cârja, erau şi alţi clisureni, Dimitri Ceca şi fiii, precum şi Ioan Vâlcu Nanciu, ocupându-se cu negoţul.

In registrul comunităţii din Clisura, găsim, încă din 1831, firma Anastasie Simotta şi fiul Simon Simotta cu fiul, precum şi Ghiorghi Ioan Lecu, Manole Bezi, Anastasiu Stifichi.

In afară de comerţul de bancă, Clisurenii din Viena s'au ocupat mai ales cu schimbul de mărfuri între Turcia şi Austria. De aici, expediau manufacturi în tot imperiul turcesc, de unde aduceau materii brute, ca lânuri, piei şi altele. In acest domeniu, erau firme cu renume în Peninsulă. Firma Vica & Berberi (Athanas Loghiotatos Vica, cu fiul Nicola, precum şi fratele Iancu Vica) făcea negoţ mare cu manufactură până acum 60 ani şi avea 45 « taxildari » — comisionari şi încasatori, răspândiţi peste tot. De asemenea, Iancu şi Ştefan Başa, iar nepotul Ghiorghi Vâciu cu aceleaşi articole şi altele.

Vine rândul firmelor Simotta. Firma Anastasi Simotta — condusă de fraţii Ianachi, Ştefan, Marcu şi Constantin — aveau manufactură engros, cu sucursale în Adrianopol, Rodosto, Seres, Volos şi în alte centre. Fraţii Simu Simotta (Ianachi, Taşula şi Ştefan, precum şi doi fii ai acestuia) aprovizionau, dela Viena, cu manufacturi o bună parte din Tracia, Macedonia, Epir şi Albania. Ianachi al lui Anastasi Simotta, părăsind Viena, a trecut pe urmă la Belgrad. Fraţii Turnibuca, ca şi fraţii Leca, fraţii Bezi şi Vasile Spiru Dimitri Ceagani, Partali, etc. erau şi ei mari negustori. O altă casă de bancă clisureană era a fraţilor Pindu — Ioan şi Dimitri, în fiinţă încă în 1913. Toate aceste firme clisurene din Viena îşi aveau centrele sau sucursalele în Tracia şi Macedonia.

In legături strânse cu toate aceste firme clisurene din acest oraş şi din Salonic, erau şi negustorii dela Clisura: Vovu, Babuş, fraţii Vâce, Beza, etc. Clisurenii din Serbia, erau, de asemenea, în legături. Constantin Antula (tatăl deputatului sârb Ioan † 1890) expedia piei şi fabricate de pielărie în Austria şi Germania, Simu şi Ioan ai lui Ştefan Başa lucrau import-export, mai cu seamă pielărie şi cereale cu Austria, Bavaria şi Germania. Nişta Mandrinu şi Fani Nazla frecventau des Zeimun, Pesta şi Viena, unde duceau piei din Macedonia. Clisurenii din bogata colonie din Oltenia erau şi ei în relaţiuni cu « Nemţia » şi « Pesta », unde desfăceau mai ales porci, ca Dimitri Orman şi Marcu Orman.

economice şi financiare, ca şi în crearea de instituţii de binefacere. A colaborat cu dărnicie mai mult ca regească la înfiinţarea Creditului agrar ungar şi a Societăţii de asigurare maghiară, la canalizarea fluviilor, la ridicarea şi îndreptarea agriculturii, la promovarea problemei căilor ferate şi navigaţiunii cu vapori, a Academiei comerciale, etc. Domnul V. Papacostea a avut tot temeiul, aşa dară, să reflecteze că acest Sina a întemeiat... cu ajutorul Ungurilor — statul maghiar însuşi. In 15 August 1876, prin moartea acestuia, s'a stins glorioasa familie. Cu drept cuvânt reflectează d-sa, că Sina a fost reprezentantul tipic al acelei burghezii, care, în secolul trecut, a creat state. Colosala lui avere a fost moştenită de cele patru fete ale lui.

Despre ceilalţi Moscopoleni, cari au fost atât de numeroşi, n'avem date. Se pomeneşte de un negustor Mihail Chiopeca. Urmaşi de ai familiei Petrovici dela Serajevo au trăit şi ei aici. Un bancher de mâna întâia a fost şi Iconomu — probabil Moscopolean.

In fruntea bogatei colonii aromâneşti, mai stau, fără îndoială, şi bancherii Cârja — trei fraţi: Inan, Marcu şi Nicolae. Erau mult mai bogaţi ca Sina, despre averile lor circulau legende, ca despre casa Rotschild. Se găseau în fruntea băncilor imperiale austriace, în sensul că erau cei mai mari purtători de pachete de acţiuni la aceste bănci. O lovitură grea au înregistrat ca urmare a crahului ce-l suferiseră, după 1822, Băncile imperiale. Dr Duşan Popovici relatează că influenţa firmei Cârja s'a resimţit până prin 1840 — de unde urmează că, chiar după crahul suferit, ea a reuşit să se refacă. Printre marii purtători ai efectelor acestor bănci se găsea şi marea casă clisureană de expediţie din Panciova, de sub conducerea lui Simu Mandrinu.

Case comerciale cu renume mai erau banca Darvari şi casa de expediţie Spirta, despre celebritatea căreia am vorbit. Dintre fraţii Spirta: unul lucra la Zeimun, al doilea la Viena. Tot astfel, şi cu fraţii Darvari. Se pare că, înainte de 1781, ei au lichidat cu casa dela Zeimun şi au rămas numai cu firma din capitală.

Pe la finele sec. XVIII, găsim, la Viena, pe renumiţii tipografi fraţii Marchides-Puliu şi Ghiorghi, originari din Sacişta. Din editura acestora, romane şi cărţi despre revoluţii treceau destule în Principate, ca şi în Macedonia. Tot la ei s'au editat primele gazete sârbeşti. Riga Fereul din Veleştinul Tesaliei, promotorul revoluţiei greceşti, îşi tipărea proclamaţiile şi cântecele revoluţionare, pentru care fapt — în urma intervenţiei Sublimei Porţi—ei au fost exilaţi din toate statele monarhiei. Tipografia a fost închisă în 1798.

Prin al doilea deceniu al sec. XIX, se găseau la Viena, Sacişteni şi Meţoveni, ca Ţanţa fiul, doi Postolaca, unul Vildari, unul Ţufi, unul Furunţa, Cica, Doiu, unul Dimitri Mişu din Cojani şi Gheorgopulos din Sacişta prin 1751. Un alt Meţovean Iani Costa lucra aici, prin a doua jumătate a sec. trecut. Se zice că, tot aici, lucra şi Circu, unchiu al lui Dimitri al lui Pascal Circu — al lui Dimitri Cosacovici. In revoluţia din 1881 a lui Arabi Paşa, tot aici, la Viena, s'a refugiat un geniu financiar al Egiptului Meţoveanul George Averoff, care a făcut speculaţii foarte rentabile cu scrisurile de împrumut egiptene. Credem că tot din Meţova a fost originar şi comerciantul Furniga, pe care îl găsim şi la începutul secolului nostru.

Un celebru medic vienez, primul doctor român promovat în 1780 şi primul sifiligraf român cu multe lucrări de ştiinţă în această ramură, a fost Ion Nicolide din Gramoste, care, apreciat în deajuns de Iosif II şi Leopold II, a fost ridicat de acesta la rangul de « nobil al Imperiului Sacru Roman », împreună cu nepotul său de frate Sterie Nicolide. Intrat tânăr în monarhie, ca să-şi facă bani de drum şi de întreţinere pe mai departe în cursul studiilor, el s'a oprit în mediul negustoresc aromân din Zemlin, unde s'a ocupat scurtă vreme cu negoţul, iar mai târziu, s'a stabilit la Viena. Istoricul N. Iorga vorbeşte de acesta — Ioan Nicolide de Pindo — ca de un « mare negustor vienez, care-şi luase afacerile dela Poschari şi-şi făcea casă negustorească », sub firma Dimitrie Poschari, la Craiova, încă din 1792; avea « slugi » în Muntenia pe fraţii Pihtu, agenţi în Ardeal, relaţiuni cu Hagi Constantin Pop, iar la Bucureşti lucra cu un Ruţu, un Dimitriu, un Margula.

Hahn relatează că Cruşovenii — cari, ca negustori, au putut să se îmbogăţească foarte mult şi îi întâlneşti în toate localităţile comerciale ale Levantului — aveau, la trecerea lui, prin Viena, şease case de comerţ [1]).

Nu ştim ce a fost înainte, în sec. XVIII. Pentru sec. XIX, însă, am reuşit să identificăm câteva firme. O casă cu renume în regiunea Bitoliei a fost aceea a lui Niciota: fraţii Ioan, Kiria şi Adam, cari se ocupau cu firul de aur, cu manufacturi şi postavuri, pe când alţi fraţi jucau la bursa din Triest. Despre averile lor se povestesc, încă astăzi, legende. După 1880, ei erau distruşi.

Alte firme mari: fraţii Crinte — cu negoţ mare de piei din toată Macedonia şi alte regiuni, şi cu manufacturi pentru Turcia, şi firmele Papadimitri şi Papaghiorghi cari făceau acelaşi comerţ.

Ştim că, în epoca lui Iosif II, comerţul de bani în cea mai mare parte era în mâinile Aromânilor. Este

[1]) Hahn, *Reise von Belgrad nach Saloniki*, ed. II, 181, ap. D. Pop., 48.

TÂRGUL MOŞILOR IN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI XIX
Aquarelă de *Carol Popp de Satmary*. Colecţia Academiei Române

de adăogat, totuşi, că, şi în cea mai mare parte a sec. XIX, lucrurile nu s'au prea schimbat. Marele şirag de bancheri — cei înşiraţi până acum, ca şi alţii necunoscuţi nouă ne îndrituesc în a lărgi această epocă de dominaţiune financiară, până în pragul celui de al patrulea pătrar al sec. XIX, dacă ţinem seamă de atâtea mari figuri ca Sina, Dumba, Iconomu şi alţii, stăpânitori a o bună parte din finanţele monarhiei până târziu de tot. Profesorul Duşan Popovici vorbeşte de «figurile slăvite ale financiarilor români» cari, pe timpul lui Miloş şi Caragheorghe, ajutau cu capitaluri mari poporul sârb în plină revoluţie.

Printre Blăcioţii din Viena, se remarcă familia Dumba. Emile Picot îi caracterizează astfel: «Alţi bancheri vienezi, mai puţin puternici ca membrii Sina, dar tot aşa de influenţi prin bogăţia lor, membri din familia Dumba ne oferă un spectacol asemănător»[1]). Acest nume, repede ajuns celebru în monarhie, l-a purtat — pe la jumătatea sec. XVIII — celnicul Dumba, din comuna curat aromânească Blaţa. Unii vor să-l dea ca expatriat din Moscopole, alţii din Gramoste — aici s'ar găsi anumite localităţi purtând acest nume. Mihail, unul din cei patru copii ai celnicului Dumba, a avut patru feciori: Teodor, Rafail, Nicolae şi Sterie, precum şi o fată Agocea. A fost scris ca Sterie şi Nicolae să se ridice pe înaltele culmi ale gloriei financiare, prin ei înşişi şi continuaţi de feciorii lor.

Războiul american provocase o criză mult simţită a bumbacului pentru toată industria textilă a continentului nostru. Şi, de data aceasta, Aromânii au uşurat în mare grad criza textilă în monarhie. Pe când Simeon Sina se aproviziona cu bumbacuri pe căile deja cunoscute dela bunicul şi tatăl său, Sterie Dumba şi ceilalţi au organizat transporturi cu corăbiile pe căile Triestului, prin reprezentanţi şi agenţi la Seres, toţi Aromâni, ca unchiul lor Valoiani, Sterie Caramiciu, Sterie Duro, Iapechi, etc. Bogăţiile realizate au fost considerabile.

Mihail şi Nikolaus ai lui Sterie au avut banca lor «Gebrüder Dumba» şi au fost în relaţiuni cu toate statele din Europa. Mihail a avut fabrică de textile la Tattendorf din Austria de jos. Iată ce găsim în Enciclopedia dr. C. Diaconovici, v. II, p. 230, despre nobila personalitate a lui Nikolaus: «A avut conducerea unui mare stabiliment de ţesătorii în Wiener-Neustadt, unde a fost ales în dietă şi prin aceasta în senatul imperial; a fost un adânc cunoscător al stărilor economice din Austria şi mare mecenat al vieţii artistice din Viena [1]).

1) Alb. m.-român, 1880, p. 102.

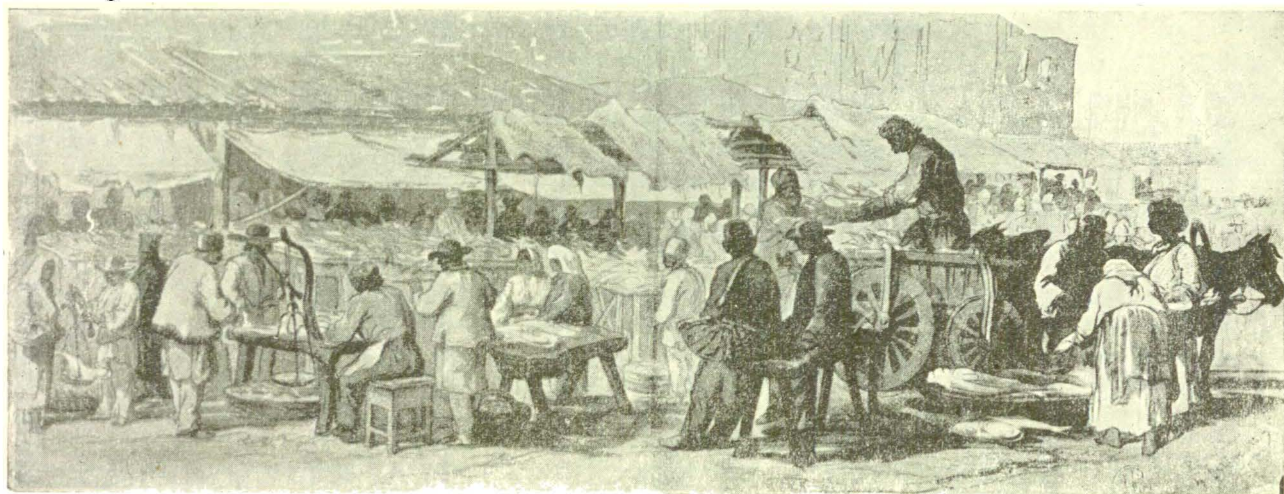
3. *In alte provincii ale Monarhiei*

Dar Aromânii făceau comerţ şi în alte provincii sau centre ale fostei monarhii, ei nu scăpau din vedere nodurile de drumuri toate acele localităţi cari le-ar fi putut aduce un folos. Astfel, ei se găseau prin jumătatea întâia a sec. XVII, la Komaron, pe drumul Budapesta - Viena, — fără a cunoaşte importanţa coloniei — aici, făceau afaceri negustorii Dincea Goga din Lipsca — ţinutul moscopolitan, alţii, în a doua jumătate, ca Antonie şi Gora — toţi foarte bogaţi. Erau semnalaţi la Muncaci, organizaţi în jupania Beres, unde tot comerţul era în mâinile lor; la Ungvari, la Beregsas, unde se găseau negustori foarte bogaţi; la Praga, cu colonii de «Greci» puternice; la Karlsbad, unde am găsit, la începutul sec. XVIII, pe unul Baracu, fiul lui Costa din Clisura; etc.

Puţine date în legătură cu negoţul Aromânilor în Stiria ne arată că ei îşi întindeau activitatea până aici; alţi negustori cumpărau articole de fierărie şi le desfăceau — cu altele de sticlărie din Bohemia sau de manufacturi imperiale — în Turcia. O colonie puternică, însă, era aşezată la Triest, unde desfăşura o întinsă activitate.

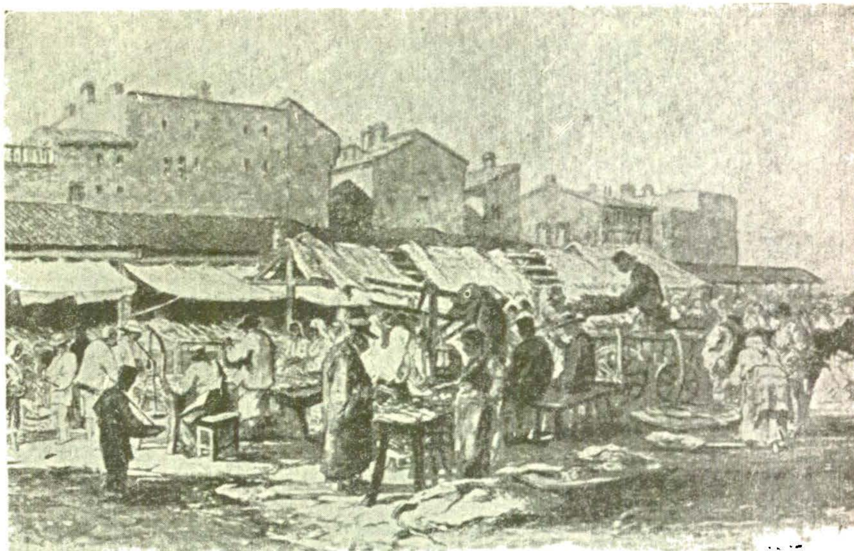
La Triest şi Fiume, prin jumătatea sec. XVIII, Grecii şi Aromânii erau un factor economic foarte important în acest port, fapt ce se poate deduce şi din conflictul violent ce l-au avut pe teren bisericesc cu

1) A fost distins cu titlul de «Geheimboffrat» şi cu acela de «Hernhaus» pe viaţă. S'a născut, în 1830, în Döbling şi a murit în 1900. Era căsătorit cu Maria Manu, sora primarului Budapestei.

UN COLŢ DIN PIAŢA BUCUREŞTILOR ÎN 1869
Aquarelă de *Preziosi*

Sârbii încă în 1775, conflict într'atâta de serios, în cât comunitatea greco-valahă s'a declarat independentă de Mitropolia din Karlovatz. Colonii de negustori Aromâni şi Greci erau peste tot litoralul mării — în anumite centre în număr important. Membrii companiilor de comerţ pentru Levant, despre cari am vorbit mai sus, nu puteau fi în mare parte formate decât din Aromâni şi Greci, singurii cunoscători ai realităţilor în aceste ţinuturi.

ALT COLŢ DIN PIAŢA BUCUREŞTILOR IN 1869
Aquarelă de *Preziosi*

Prin acest port, se scurgeau, cu începere dela 1770, mare parte din cerealele din Slavonia pentru Mletac, Ancona, Neapole, Genua şi Nissa, încercare pornită numai de Aromâni şi pe deplin reuşită, îndepărtând, astfel, din aceste debuşee, o bună parte din importul ce-l făceau Egiptul, Ungaria şi Anglia — întocmai cum au făcut şi cu comerţul de vite.

Toate casele comerciale din imperiu aveau relaţiuni strânse cu acest mare port. Fraţii Zaharia şi Nicolae Nicolau (Duma-Dutcă) din Braşov aveau în 1769 bolta din Cetate plină cu mărfuri aduse din Veneţia şi Triest. De asemenea şi casa Hagi C. Pop, care lucra şi cu Veneţia. Credem că o bună parte din ceara furnisată de Aromânii din monarhie şi din Principate şi care se exporta pentru Veneţia ieşea prin aceste porturi. Aici — la Triest, ca şi la Braşov — marea firmă din sec. XVIII Chiriac Barboglu din Zeimun îşi avea comanditele ei. Un unghiu important din uriaşul triunghiu pe cuprinsul căruia îşi desvoltase ramificaţiile comerciale familia Spirta era Triestul. Aici ajungeau curierii lor cu mărfuri, corespondenţă şi toate valorile, venind din şi cu destinaţie pentru Zeimun şi lumea întreagă.

Prin 1813, lucra, aici, un mare negustor I. Carciotti. Au fost şi mulţi negustori cu numele de Biciola, originari de Nevesca. La bursa din Viena şi din acest mare port, activau, prin a doua jumătate a sec. XIX, fraţii Niciota — Nicola şi Steriu, cei mai mari bogătaşi, din Bruşova unde există, încă astăzi, în ruine mărețe, casa lor masivă în stil florentin. Alţi fraţi ai acestora lucrau la Viena. Tot la bursa triestină lucra şi Steriu Adam Cugeae (Guşu Geamu) din aceeaşi Cruşova, venit dela Cairo, unde verii lui erau, în piaţa arabă Han-el-Halil, negustori de mâna întâia.

In epoca războiului de Secesiune, când, în Europa, s'a declarat marea criză a bumbacului, pe aici, veneau, cu corăbiile — pentru firma Dumba, care, dela această dată, a ajuns celebră — transporturi mari de bumbac din Seres şi din valea Strumiţei. Aici a strălucit şi firma « Gebrüder Ikonomu & Comp. », cari se ocupau cu afaceri de bancă şi cu import de materii farmaceutice din Orient: Indii, Japonia şi China; aveau, pe lângă aceasta, fabrici de făină şi de paste făinoase, precum şi un sector propriu, departe de cel central, pentru vapoarele lor.

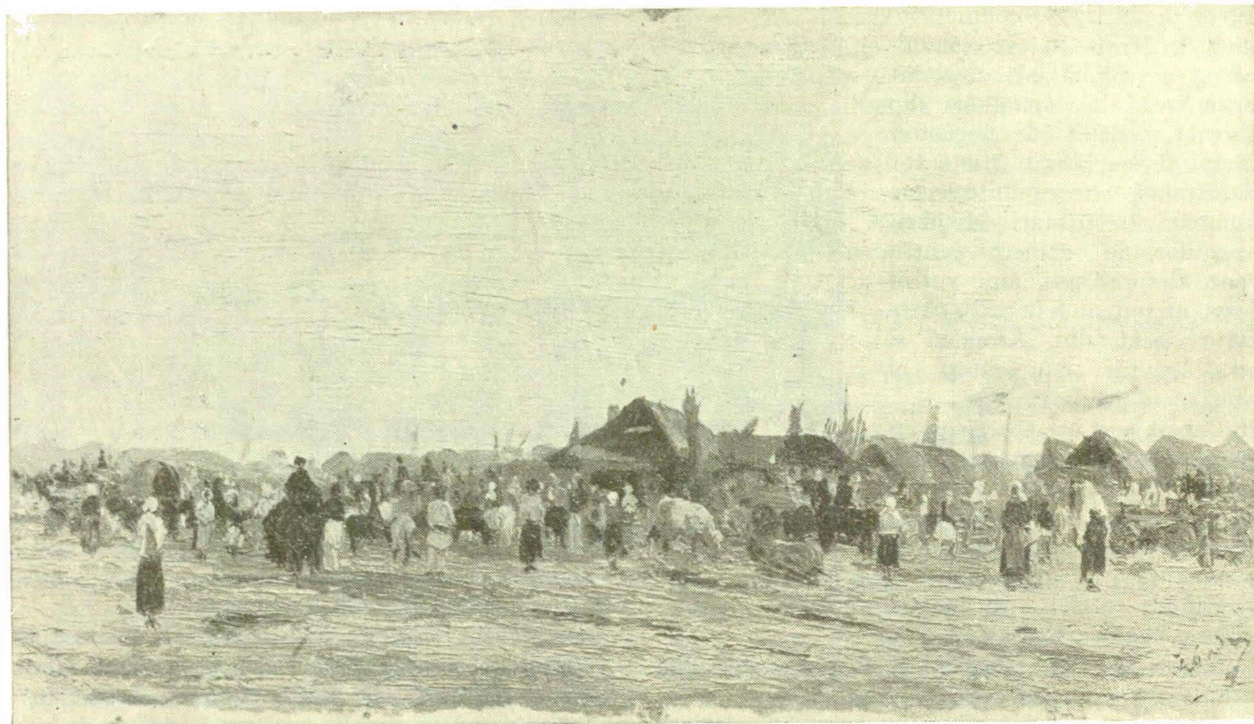
Vreme de aproape două veacuri, Aromânii au deţinut, în mâinile lor, toată mişcarea economică — deosebit de aceea din alte ţinuturi — mai cu deosebire în provincia Sirmiei, bulevardul de trecere a bogăţiilor din cele două lumi: orientală şi apuseană şi au deţinut — în mâinile lor viguroase, cu puterea banului şi a capacităţilor lor negustoreşti — cele două chei dela locul de împreunare a Timişului şi Savei cu marele fluviu, Zeimun şi Panciova, de unde dictau şi viaţa întreagă a Belgradului de pe malul opus. După datele câte se cunosc, până în prezent, Moscopolenii, pentru început şi Clisurenii, pentru mai târziu, se desemnează pe primul plan al vieţii economice din acest ţinut, al Sirmiei, după cari, vin, în proporţie mai redusă, Aromânii din alte localităţi aromâneşti deja pomenite. Toate aceste centre au strălucit, atâta timp cât le-a avut în mâinile lui acest element.

Intocmai ca păsările migratoare, unele aclimatizate cu noul mediu ambiant, altele tânjind de dorul unor tărâmuri mai bogate în hrană şi în lumină, Aromânii negustori, financiari şi meşteşugari — din provinciile croato-slavone, ca urmare a înfiltrării altor elemente încurajate de doctrine şoviniste sau din cauza decăderii vechilor centre conform noului sistem de mijloace de comunicaţii şi a naşterii altora în Monarhie — unii au rămas pe loc, asimilându-se în masa majoritară, alţii şi-au luat sborul spre tărâmuri de activitate încă virgine şi dătătoare de noui speranţe.

Odată cu dispariţia Aromânilor, însă, şi epoca de aur a acestor centre s'a stins, ca să nu mai revină niciodată. Şi nu numai Zeimun şi Panciova, ci şi toate celelalte, înfloritoare, au suferit crahul fatal şi — mai adaogă cu regret autorul atât de des citat — aceasta a însemnat şi o grea lovitură pentru poporul slavono-croat care avea, în aceşti oameni, pe cei mai mari ai lui binefăcători.

*

Deosebit de negustorii stabili cu familii sau naturalizaţi şi încetăţeniţi, a fost, întotdeauna, un du-te

LA TÂRG
Pictură în uleiu de *N. Grigorescu*. Pinacoteca Statului

vino nepregetat al negustorilor din diferite centre aromânești, cari veneau să-și desfacă, pe la bâlciuri sau prin centrele comerciale, mărfurile lor și să se înapoieze cu altele; sau se așezau, provizoriu, lăsându-și familiile în patrie, unii ca bancheri, alții ca negustori, meșteșugari de tot felul și comisionari.

Mare parte din negustorii Aromâni din centre ca Bitolia, Scopia, Salonic, Clisura, Coceana, Veles, etc., erau în legături strânse și directe cu marile centre din monarhie. Mulți din aceștia își aveau aici contoarele sau sucursalele lor. Așezăminte de acestea aveau Moscopolenii în monarhie ca și în multe centre din Europa; după aceștia, veneau Clisureni, Crușoveni etc., etc.

Din vremuri vechi, se exportau, dela Bitolia, pentru Ungaria, bumbacuri, lânuri, piei și herghelii de cai. Mai târziu a avut loc un fenomen contrariu: Aromâni din Nicopole, buni cunoscători în meserie, aduceau din Ungaria și din Rusia, herghelii pentru remonta greacă și cea turcă. Damaschine din Ohrida erau, în mare parte, expediate cu caravanele la Salonic și în țările germane, prin jumătatea întâia a sec. XVIII. Dela Bitolia, se expediau pentru Viena, piei de vidre, de lup și de urși, de capre negre și de țapi, precum și căprioare, fasani și găini sălbatice pentru consum. In Austria, se desfăceau articole de argintărie lucrate de argintarii din centrele Peninsulei, ca și de cei stabiliți în Veneția.

Stăpâni pe caravane și pe comunicațiile pe ape, pe o mare parte din negoț și mari diriguitori ai finanțelor, ei au reușit să stăpânească, prin aptitudinile lor extraordinare, toate cetățile și să devină, cu toții laolaltă, stăpâni pe o mare parte din bogățiile monarhiei vreme de câteva secole. Dar ei mai erau — ca și la bâlciurile din Macedonia și din Tracia — stăpâni ai târgurilor din Ungaria. La marele bâlciu din Pesta, se adunau « Greci » din toată Țara Ungurească, din Slavonia, Turcia și din multe Ținuturi din Dalmația. La bâlciul din Sft. Andrei — unde era o numeroasă colonie de Aromâni — bâlciu care era considerabil față de cel din Pesta, de asemenea, erau stăpâni; cele din Praga și Viena, cari s'au bucurat de mari privilegii datorită luptei de concurență cu Lipsca, erau frecventate de toți negustorii orientali.

Atunci când se vor cerceta cu deamănuntul registrele celor trei biserici gr.-ortodoxe din Viena, ridicate și reparate prin generozitatea Macedo-Românilor — după cum observă prof. I. Nistor, sau matricolele dela alte comunități răspândite peste tot cuprinsul fostei monarhii, precum și actele de notariat și arhivele camerelor de comerț din cele două capitale și din alte centre, această cercetare va aduce, o adevărată revelație care va contribui foarte mult la fixarea adevăratului rol ce l-a jucat « acest element care se bucura de o vază considerabilă în monarhia Habsburgilor » — cum se exprimă prof. dr. V. Bologa dela universitatea din Cluj.

NEGUSTORII AROMÂNI IN ȚĂRILE DIN APUS

Vechile legături comerciale cu Francezii în sec. XVIII și XIX ne sunt destul de cunoscute. Lânurile și bumbacurile au avut mare preț în această țară. Portul Marsiliei, era de asemenea bine cunoscut și destul de frecventat încă din timpuri vechi de către Aromâni și Greci din Cavala, Salonic, Durațo și alte

centre. Mijlocitorii «greci» din acest port erau în majoritate Aromâni, scrie V. Bérard [1]). Vechi legături au avut cu toate bâlciurile mari, cum a fost cu celebrul bâlciu dela Beaucaire pe Ron, care se ţinea între 1 şi 28 Iulie şi cunoscut încă din sec. XVII [2]). Marile societăţi şi case comerciale din Europa, reprezentate sau conduse de Aromâni, trebue să fi existat şi în marile centre ale Franţei, care, totuşi, dată fiind clasa burgheză formată din vremuri vechi şi doctrina colbertiană de mult în fiinţă, nu putea servi pentru Aromâni sau Greci de câmp de activitate prea intens ca alte ţări. Lânurile, bumbacurile, pieile şi alte materii brute macedonene au avut mare preţ şi în Franţa.

Incă din sec. XVIII, joacă în Spania un mare rol financiar ca bancher la curtea regelui Spaniei un Adam Serachiotul — adică originar din Seracu şi aceasta este o preţioasă indicaţiune, ţinând seamă mai ales şi de faptul că cantităţi considerabile de ţesături şi cape fabricate în munţii Pindului, precum şi de lemn de construcţie, se desfăceau acolo şi că atâţia negustori — mulţi din ei cu vasele lor — frecventau toate porturile Mediteranei sau făceau comerţ de coloniale între Malta şi Spania.

Vechile legături cu Veneţia până în 1761 sau întreg sec. XVIII nu se termină odată cu deplasarea drumurilor din spre Adriatica spre Europa centrală; ele n'au mai continuat cu acelaşi ritm bogat ca altădată, dar n'au încetat niciodată. Caravanele dela Bitolia şi din alte ţinuturi frecventau regulat portul Duraţo, pe unde se introduceau preţioase mărfuri italiene şi austriace — aceasta până în 1912. Aromânii din Albania, însă, îşi continuară activitatea prin acest port mare şi frumos, a cărui importanţă creşte mereu pentru noul stat independent al Albaniei, unde am văzut că aceşti Aromâni au jucat şi joacă încă un rol de primul rang. Lânuri se trimit şi astăzi încă — în măsură mică, natural — în Italia, Franţa şi Anglia; covoare din Meţova, Săracu şi Călarii se desfac încă în porturile italiene, în Veneţia cu deosebire şi numai de negustori aromâni; lucrări de argintărie, de asemenea, se mai desfac încă în oraşele italiene, ca Bari, Neapole, Veneţia, Triest, etc., ba unii bijutieri îşi au magazinele lor la Roma.

O parte din brânzeturi — caşcavaluri, parmezane şi unturi din Epir, aprovizionau, până la regimul fascist când aveau monopolul exclusiv, oraşele italiene şi ajungeau până la Triest, peste tot fiind case de desfacere ţinute de Aromâni. Saricul renumit din Pind era, până nu de mult, atât de căutat de negustorii din Triest, Veneţia, Sicilia şi alte părţi ale Italiei, saric care servea pentru capotele marinarilor din Adriatica şi Mediterana.

La Brindisi, există, încă, o colonie numeroasă de peste 40 familii aromâneşti, în fruntea ei având pe unul Chilită, originar dela Valona; membri din familia Balauri erau armatori. Nu posedăm date despre bogatele colonii aromâneşti — confundate mai mult ca oriunde cu cele greceşti — cari activau în centrele mari şi mici din această ţară, atât de accesibilă, altă dată, negustorilor şi meşteşugarilor aromâni, precum şi tuturor acelora cari erau dornici de învăţături înalte sau de meşteşuguri frumoase. Prin 1878, s'au mutat colonii de negustori aromâni din Bosnia, stabilindu-se la Veneţia.

O casă de comerţ foarte importantă la Livorno şi Genova era a lui Sturnara, nepotul marelui negustor Tuşiţa Meţovanul, tânăr mort la 34 ani, cu studii în Anglia şi elev al lui Lafitte; era o capacitate în domeniul economic şi financiar şi, în scurta lui viaţă, a putut strânge averi considerabile.

Cercetări serioase şi îndelungate care să urmărească vechile colonii aromâneşti în Italia din cele mai vechi timpuri ar forma obiectul unui studiu special plin de interes.

NEGUSTORII AROMÂNI IN GERMANIA

Am văzut mai sus că Aromâni din Zagor îşi întinseseră afacerile lor până la Amsterdam, capitala Olandei. Incă din sec. XVII, fabricile din Franţa, din Brabant şi Belgia vărsau, prin Salonic, cantităţi considerabile de postavuri pe piaţa Macedoniei şi Traciei şi toate acestea au prosperat în mare măsură până la introducerea postavurilor germane. Moscopolenii, în negoţul lor, erau singurii intermediari între Albania şi Europa [1]); comercianţi şi industriaşi cu renume se găseau peste tot în fosta monarhie, ca şi în Polonia şi în multe centre ale Germaniei — cum observă geograful grec D. Philippides [2]). Din cele expuse la locul cuvenit, ştim că Aromânii din toate provinciile aromâneşti şi din vremuri vechi, făceau negoţ cu toată Europa, dar mai ales cu Germania şi toate provinciile supuse coroanei Austriei. O regiune din Tracia rezervată exclusiv comerţului cu aceste ţări a fost acea a Seresului, de unde se expediau piei frumos fabricate şi bumbacuri în cantităţi considerabile; iar de aici, se aduceau, în schimb, multe mărunţişuri, bijuterii, ştofe şi mai ales postavuri — comerţ foarte bănos pe care erau stăpâni Grecii şi Aromânii şi am văzut că marii negustori ai Seresului erau aceştia din urmă. Prin sec. XVIII, Aromânii, în calitate de supuşi turci cari împânziseră oraşele din fosta monarhie habsburgică, au pătruns în ţările germane până la Breslau, Lipsca, Frankfurt, Colonia şi Hamburg, unde făceau comerţ cu mărfuri orientale, iar de acolo se înapoiau cu mărfuri necesare Peninsulei. Alţii în colonie erau aşezaţi la Dresda [3]). Negustorii întreprinzători cu caravanele atingeau şi Berlinul [4]), înafară de cei stabiliţi în acest mare centru.

---

[1]) *Op. citată*, 249. D-l Nasi Diamandi spune că, aici, în Marsilia, a fost un mare negustor Gheorghiades din Samarina.

[2]) Pouq., ed. I, *o. c.*, III.

[1]) E. M. Cousinéry, II, p. 163 şi 51.

[2]) *Gheografia tis Rumanias en Lipsia*, II, p. 30 — ap. I. Car., p. 116.

[3]) Pouq., ed. II, I, 208.

[4]) Vezi Jung, *Die Romanischen Landschaften*, 469 şi Pouq., ed. I, v. I, 157. Unii din cărăvănari sau negustori cu caravana lor erau Muloviştenii. Unul Dimce Ciomu ducea, prin 1820, la Berlin, untdelemnuri, apă şi uleiu de roze dela Kazanlâc, apă tare, orez, tutunuri, etc. şi, mai ales, lipitori, ce le desfăcea şi în Franţa. Alţii duceau şi prune uscate din Bosnia.

DE INIMĂ ALBASTRĂ
Pictură în uleiu de *Th. Aman*

In legătură cu comerţul Aromânilor în această ţară, va trebui să citâm cele scrise de un cunoscător al situaţiei care a fost dr. G. C. Roza: « Singuri (Aromânii) sau împreună cu străinii, au fundat societăţi comerciale însemnate în mai multe cetăţi: în Ungaria, în Saxonia şi pot zice în toată Germania nu există vreo cetate comercială în care să nu fie negustori români de prima clasă ».

Colonii importante trebue să fi existat în Prusia meridională. In Posen din această provincie, găsim ca protopop şi cartofilax pe « nemuritorul scriitor român din Moscopole », cum îl numeşte dr. P. Papahagi pe Constantin Ucuta, « pe semne la biserica ortodoxă fundată de credincioşii Aromâni, cari ajunseră până aci ca negustori ». O altă colonie bogată — despre care vom vorbi mai pe larg — a fost la Lipsca, unde iarăşi găsim ca efimeriu la capelă pe Ambrosie Pamperi Moscopoleanul. Mai mult ca oriunde, însă, ei au activat, se vede, în provincia Saxoniei, în centre ca, Grimma, Chemnitz, Leipzig şi altele. Germania — în luptă cu doctrina mercantilistică a ţărilor învecinate — avea nevoie de materii brute pe cari le găsea mai ales în orientul turcesc şi singur acesta îi rămăsese ca debuşeu de cea mai mare importanţă; pe de altă parte agenţi cari puteau aduce servicii considerabile nu puteau fi decât Grecii şi în special Aromânii, stăpâni pe materiile prime — bumbacuri, mătăsuri lânuri, piei şi vite, şi, totdeodată, cei mai buni cunoscători ai realităţilor din Imperiul otoman. Numai astfel se explică extraordinara bună stare a Moscopolenilor şi Zagoriţilor, precum şi nevoia de a se răspândi, din cele mai vechi timpuri, peste tot în Europa şi mai ales în Saxonia — regiunea cea mai industrială a Germaniei.

In afară de Lipsca, oraşul Grimma era destul de bine cunoscut de negustorii orientali [1]). Dar o colonie numeroasă de negustori « greci » s'a stabilit la Chemnitz, unde au organizat un centru comercial de desfacere a bumbacului oriental şi de unde aprovizionau nu numai Lipsca şi toată Saxonia ci şi toată Germania şi în bună parte Anglia [2]).

Pe lângă acest comerţ cu articole manufacturate şi materii brute aduse din Orient, am văzut, la începutul capitolului, că ei au avut case comerciale şi au făcut comerţ de bancă în toată ţara. In ultimul timp, prin a doua jumătate a sec. XIX, Aromânii — ca şi Grecii — au lucrat cu un articol foarte căutat în Apus şi anume cu tutunurile turceşti din Tracia şi Macedonia. In această branşă foarte rentabilă, s'au distins mai ales Neveştenii. Cel dintâi care s'a avântat — cel puţin despre acesta avem date — a fost Nicola al lui Lachiu Sossidi, unul din fraţii cari au deschis, la Constantinopol, în 1838, renumitele fabrici de ţigări « Sossidi Frères » şi « Regal », cari se desfăceau şi în Germania. La instituirea monopolului în Turcia, despăgubiţi de regie, Nicola trece la Hamburg, unde a întemeiat firma « Sossidi Frères de Constantinopole », pe când Jean şi Constantin au trecut la Cairo, având aceeaşi firmă.

Legăturile istorice ale negustorilor aromâni cu Germania s'au făcut însă prin mijlocirea marelui târg dela Lipsca. Incă din sec. XIV, toate mărfurile din vestitele oraşe comerciale ale sudului germanic, ca Nürnberg, Augsburg, Ulm şi din Genova şi Veneţia erau distribuite pe calea acestui târg în răsăritul continentului, astfel că, cu timpul, a putut să se afirme ca cea mai puternică piaţă de schimb între răsărit şi apus. Odată cu Hughenoţii imigraţi din Franţa, a căpătat o desvoltare extraordinară şi târgurile lui de toamnă, de primăvară şi din Ianuarie ajung la o mare faimă. Incă din 1615, comerţul cu lână adusă din răsărit a creat un târg anume pentru

[1]) Opera: *Cercetări despre Românii de dincolo de Dunăre*, tradus de S. Hagiades, 60—61.

[1]) Gh. Netta, *o. c.*, 21.
[2]) *Ibid.*, 11—12.

SCENE DIN ISTORIA NEGOȚULUI ROMÂNESC
Pictură murală de *Cecilia Cuțescu Storck*
(In sala de festivități a Academiei Comerciale din București)

negocierea ei, după care, în 1625, au urmat alte două: unul pentru cai şi altul pentru vite cornute din Polonia şi din Turcia. Din acest sud-est european, îşi furnisa Germania — prin acest centru — materiile prime de care avea nevoie, materii care pătrundeau şi în ţările apusene, în cele nordice şi până în Anglia. Bumbacurile din marele centru comercial grecesc din Chemnitz pătrundeau, tot prin Lipsca, în ţările sus amintite.

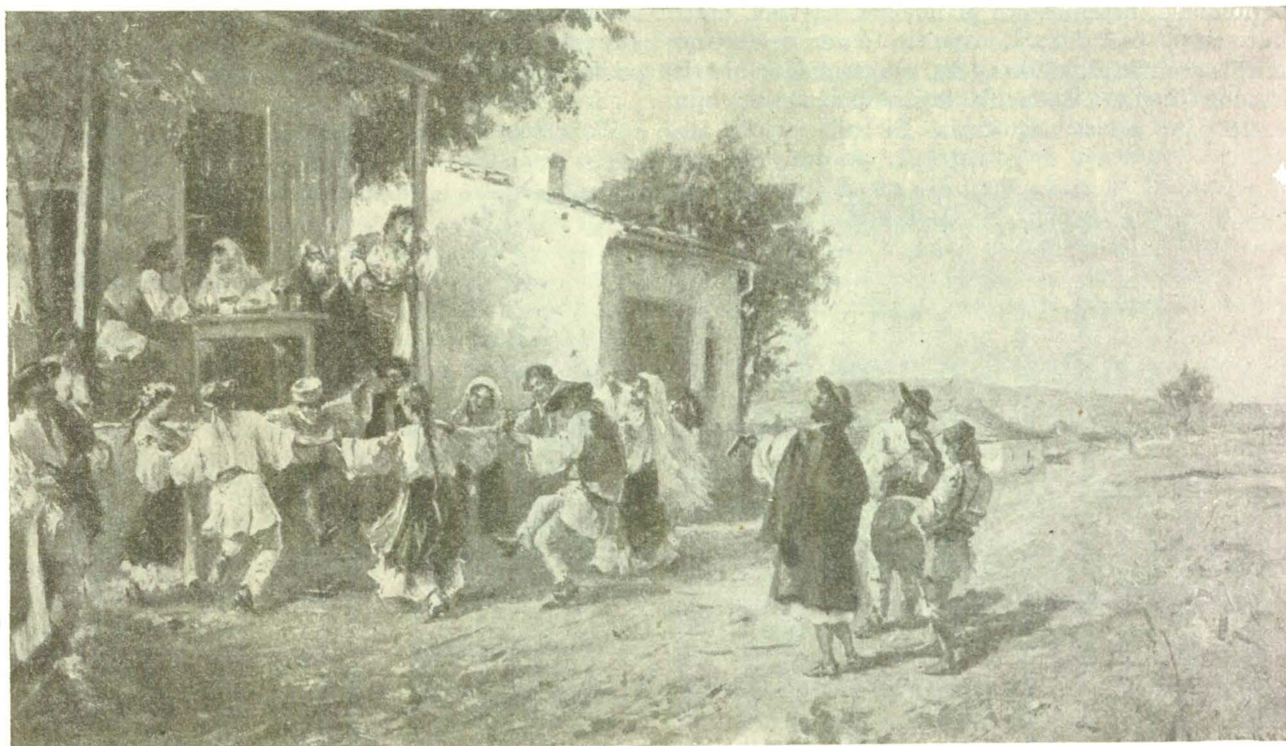
Aromânii noştri l-au cunoscut încă de acum 400 ani, când l-au cunoscut şi Românii munteni, moldoveni şi cei din sudul Transilvaniei, dar legături mai trainice cu Răsăritul a început să aibă imediat după după răsboiul de 30 ani, care s'a încheiat cu pacea din Westfalia. « Grecii » şi ceilalţi negustori ai Braşovului şi Sibiului, făceau comerţ mare cu Lipsca încă din sec. XVII. « Cuţovlahii » din Macedonia îl atingeau cu caravanele pe calea Belgrad — Buda—Viena— Praga — trecătorile Bohemiei şi drumurile Saxoniei; în epoce anumite, se întâlneau cu ceilalţi la Buda, iar cei din Moldova la Breslau.

Prin « Greci » aşezaţi în cele două mari cetăţi comerciale Braşov şi Sibiu, ajungeau, pe piaţa Leipzigului, atât produsele din cele două principate române, cât şi cele ale întregului sud-est european « mărfuri turceşti » şi se înapoiau de acolo cu lipscănii. Aromânii stabiliţi în Moldova erau, de asemenea, în contact frecvent cu Lipsca. Se citează, ca atare, numele unora ca Dumitru Duca şi Cristofor cari obţin paşapoarte pentru a merge din Moldova la Lipsca sau pe un chir Dimitrie şi chir Postolachi « lipţcani », cari ar putea fi, după nume Aromâni sau pe Anastase şi Constantin Pano, Dimitrie Costiva, Dimitrie Papa Anastasie, uniţi cu fraţii Mărgărit şi Compania pentru negoţul lipţcănesc. Aromânii din Zemlin lucrau şi ei cu acest mare târg internaţional, iar negustorii din Sf. Andrei îşi aveau piaţa lor comercială în Lipsca. « Grecii » din Chemnitz, Viena, Breslau, Praga, Pesta şi alte centre erau în neîntrerupte legături cu conaţionalii din acest mare târg.

La Lipsca, Zagoriţii aveau casele lor comerciale [1]), precum aveau magazinele lor şi cojocarii din Ohrida, cari rămâneau aci timp îndelungat şi se întorceau cu idei noi de libertate. Pieile prelucrate în oraşul macedonean se expediau în Austria şi în toată Germania. Ba se aduceau dela Lipsca şi cantităţi considerabile de piei de vulpi, veveriţe, iepuri, pisici, lupi, etc., cari, după prelucrare, se expediau, prin casele ohridene din multe centre europene, în alte ţări. Pe lângă piei brute sau lucrate, bumbacuri şi mătăsuri, Aromânii mai duceau, aici şi în Europa, blănuri, « mesade », confecţionate la Ohrida şi Castoria. Moscopolenii, cari se ocupau cu industria şi comerţul acesta, mai duceau la Lipsca, tăbăcite sau netăbăcite, piei de vulpi renumite din Perostera, Şardag şi Morihova, piei de iezi din Macedonia, blăni de jderi din Peristera, de urşi negri şi de lupi cu părul des şi mătăsos, de nurcă, de nevăstuici galbene şi veveriţe de cari erau plini toţi munţii din Magarova, etc. Piei de miei din jurul Bitoliei ducea la Lipsca cu caravana lui bătrânul Naum Topa, poate şi Tase, tatăl acestuia. Chirigiii din Pind ajungeau şi ei până la Lipsca din vremuri foarte îndepărtate.

După dr. Gh. Netta — dela care împrumutăm atâtea date preţioase — epoca cea mai bogată în vizitatori orientali a fost între 1765—1838. Toţi aceştia — Valahi, Moldoveni, Armeni, Greci şi Aromâni — îşi

[1]) Pouq., I, 208.

LA CRÂŞMĂ
Pictură în uleiu de *Th. Aman*

aveau, încă din 1700, un han « Griechenhaus » păstrat încă până astăzi, așezat în gura pieții și în apropierea bolților mai însemnate de desfacere a mărfurilor. După cercetătorii sârbi, această Griechenhaus ar fi fost întemeiată de negustorii și blănarii din Ohrida. Nu putem ști cât de adevărată poate fi această afirmațiune; oricum, însă, ei ar fi putut contribui mai mult ca oricari alții.

NEGUSTORII AROMÂNI IN ȚĂRILE SLAVE DELA NORD

1. *In Polonia*

Legăturile economice ale Aromânilor cu Polonia sunt foarte vechi. O colonie româno-grecească era înfloritoare deja la finele sec. XVI, iar în sec. XVIII, găsim pe un grec Caraiane așezat la Snyatin, păstrându-și, totdeodată, privilegiile din Moldova. Grecul Caraiane nu pare a fi de loc grec. Faptul că colonii vechi de negustori aromâni existau în Polonia este sprijinit și de un altul și anume că familia Papari din care s'a născut, în 1636, Dosoftei, Mitropolitul-poet al Moldovei, a fost destul de veche în Galiția, mai mult ca probabil din sec. XVI. Prin 1595, am putea identifica acolo pe unii din Iași ca Dima « Balagora », ca Dimo Mihail, Manuil Simotos, etc., « cu toții Greci ». Mai găsim pe unul Ianachi Simota (« Enachi Simon Grecul ») la Iași, curtean al lui Eremia Movilă. Numele acesta de « Simota » și « Simotos » — pe care le dăm cu toată rezerva — reamintesc nume originare din Vlaho-Clisura și enumărate deja printre negustorii din Viena; de asemenea, « Balagora » reamintește nu tocmai de departe familia « Paligora » din Nevesca-Muloviște.

Am amintit, vorbind de colonia din Posen-Prusia meridională, actualmente în Polonia, că, aici, era ca protopop și cartofilax Constantin Ucuta, nemuritorul scriitor aromân din Moscopole, « pe semne la biserica ortodoxă fundată de credincioșii Aromâni, cari ajunseseră până aci ca negustori ». El trăia — scrie istoricul N. Iorga — « în mijlocul altor « Greci » de aceștia din Moscopole și de aiurea « oenopoli » și « bibliopoli » îndată polonizați ca nume, dar rămași cu biserica și cimitirul lor, între membri ai familiilor cunoscute și meritoase pentru neam, Roja, Grabowski ».

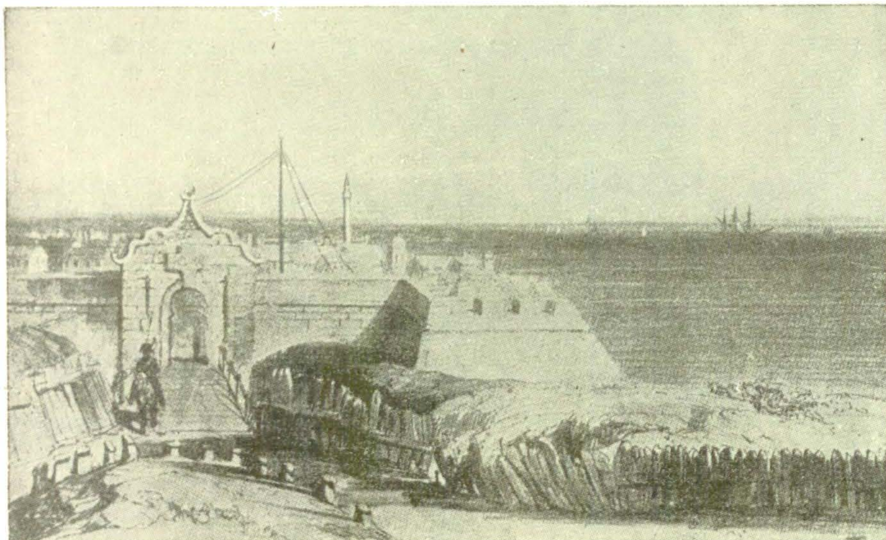
In Polonia, negustorii aromâni erau oameni « bogați ». Pe vremea lui Iosif II, ei au obținut autorizația să ridice, în medii pur catolice, capelă la Cracovia, care, ca și la Lipsca, era frecventată și de negustorii din Sft. Andrei, cari aveau piața lor comercială. De altfel, relațiunile Aromânilor cu Polonia se pot deduce și din numele monetei de zlot sub forma de « zloată, zăloată », rămasă în piețele macedonene până în ziua de astăzi.

Știm din cele ce preced că negustorii aromâni, aveau, în mâinile lor, tot negoțul de vinuri din Ungaria de Nord și exportul acestora în Polonia. Aici, erau, fără a putea fixa centrele, marii negustori: frații Grabowski, frații Nicolae și Ghiorghi Tricupa-Kosmiski, Atanasie Mutowski, Naum și Evreta Șaguna, unul Circu-Kosacovici din Mețova, alături de mulți alții cari — nu se știe din ce motive — s'au întors de acolo și s'au stabilit în Ungaria, mai cu seamă la Pesta și Mișcolț, probabil, ca să diriguiască mai bine de aci exportul. Negustori aromâni erau și la Halici, nume ce-l găsim purtat de Aromâni din Perlepe.

In fruntea coloniei greco-române dela Lemberg — Lwow, era, în sec. XVII, unul « arhonul » Palapan sau Balaban, negustor din Ianina, care, în 1671, a zidit pe cheltuiala sa o capelă grecească, în locul vechii biserici moldovenești și a adus trei Italieni ca să înalțe mândra instituție apuseană de astăzi — așa cum notează istoricul N. Iorga. Acest Alexe Balaban — de a cărui veche familie vorbesc și scrisorile lui Lăpușneanu — era marele negustor moldovean, asociatul lui Duca Vodă. In acest oraș erau « bancheri » grecoromâni cari schimbau galbenii de aur. In lucrarea istoricului N. Iorga asupra relațiunilor cu Lembergul, găsim câteva nume, din cele nenumărate, ca Duma Walachus — simpliciter Sima (prin 1479), ca « Jurjea » Grecul (Jurzi Grecus) — 1500; Dzany Greco, care era rugat să aducă șofran din țară (1526); ca Gheorghe Paczo Grec, Constantin Pandoli și Nicolae Zuppa, negustori din București, veniți, în 1500, la Lemberg, etc. — nume ce le dăm cu toată rezerva.

2. *In Rusia*

Prima mențiune despre « Greci » în Imperiul rusesc se face în sec. XVII. Tot în același secol, cazaclii români și greci duceau « vinațe » în țara căzăcească și « saftiane de Bichir » și « blane de Mosc », fără a « dezlega la Iași » și ajungeau până la « Nejna », la iarmarocul cel mare din Nijnii-Novgorod [1]).

VECHIUL PORT AL CONSTANȚEI LA MIJLOCUL SECOLULUI XIX
Litografie de *Hector de Béarn*

[1]) St. și doc., 332—3, Nr. 74, — ap. Ist. Com. I, 291.

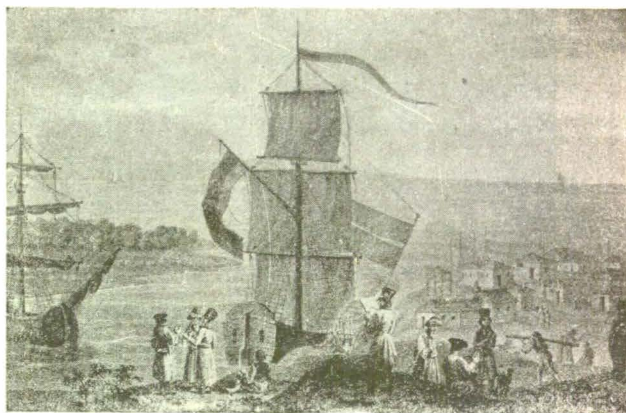
Se menționează și un Panaiot negustorul, refugiat în Rusia cu Domnul său Dimitrie Cantemir.

Intocmai ca și Austria, tot astfel și Rusia ducea operă de câștigare și a elementelor balcanice în vederea expansiunii economice, a creării deci, a unei clase burgheze și, mai cu seamă, în vederea unei expansiuni teritoriale spre Țarigrad și Marea Egee.

Că printre Grecii aceștia erau mulți Aromâni, nu încape nicio îndoială. Urmași de ai Moscopolenilor se află încă astăzi în această țară scria Weigand [1]); negustori aromâni, se găseau în Polonia încă din sec. XVI, cari, natural, își întindeau afacerile și în Rusia; mai știm că Zagoriții [2]) și Castorienii [3]) făceau comerț de bancă și de blănuri în această țară fără hotare și în toate statele ei [4]), că Clisurenii făceau mari afaceri la Moscova [5]), stări, deci, care concordă cu faptul că Aromânii s'au găsit de mult în activitate comercială în cuprinsul imperiului moscovit. Ceva mai târziu, se găseau și mici colonii din Nevesca, Crușova, Muloviște și alte centre aromânești. Se poate ușor deduce, pentru vremuri mai noi, importanța coloniilor de negustori din Ianina - Zagor - Mețova răspândite în imperiu, după sumele ce se depuneau la băncile din Moscova și Viena pentru opere de binefacere socială ce le întrețineau în patria de orig nă, depuneri ce, adesea, atingeau sume de milioane de ruble; astfel, numai Mețovenii aveau depozitate la aceste bănci un fond care trecea cu mult peste un milion de ruble [6]), în toate monetele europene precum și alte fonduri considerabile de către Epiroții evergheți la băncile moscovite [7]). Doi mari negustori din Ianina: Zosimos și Capelan — originari pare-se din Ghramenohoria-cele șapte sate grecești din jurul orașului — întrețineau, pe cont propriu, colegiul și spitalul în timpul lui Ali Pașa. Că mulți din aceștia se dedeau de grec, sau erau socotiți ca atare, faptul nu este de loc curios. Majoritatea negustorilor greci din Odessa, scrie V. Bérard, erau Valahi de rasă și adesea și de limbă [8]).

Chiar la încheierea păcii războiului ruso-turc din 1790—91, găsim, în 1791, la secretariatul expediției rusești din Mediterana și Archipelag și ca diregător al secretariatului la congresul din Iași, pe un învățat la universitățile din Olanda și Germania și fost în serviciul diplomatic moscovit vreme de 22 ani, pe Moscopoleanul Atanasi Bala. Acest înalt diregător, foarte considerat în corpul diplomatic, a putut să se desvolte numai într'un mediu moscopolean, așezat de mult în provinciile Rusiei. Părinții lui Ivan Gurco, generalisimul rus din 1877, erau Mețoveni — o nepoată a acestuia trăia nu de mult în acest oraș din Pind, iar casa veche a familiei există încă. Un Mețovan Manachi — nu știm ce negoț făcea — a lăsat la Kazan o mare și bogată bibliotecă.

[1]) Die Aromunen, I, 100.
[2]) Pouq., I, 208.
[3]) *Ibid.*, III, 1—2.
[4]) Vezi W. M. Leake, *o. c.*
[5]) Vezi I. Cvijic, art. cit. de V. Papacostea.
[6]) Arvantinos, *Istoriografia tis Ipiru*, ap. Th. Burada, *Cercetări la școlile române din Turcia*, 112—14.
[7]) Vezi Lambrides, ap. I. Car., 115.
[8]) La Turquie et l'Hellénisme Contemporain, 249.

SULINA
Gravură de *Iacob Alt* din « Donau Ansichten », Viena 1826

Negustorii de blănuri din Moscopole, Zagor, Castoria, etc., ajungeau până în Siberia: Tomsk, Ircuțc, alții la Arhanghelsc, la marele bâlciu din Nijnii-Novgorod și în alte centre. De aici, trimiteau resturi neînsemnate de blănuri, dela marile ateliere, la Ohrida și mai ales la Castoria, unde știm că se confecționau minunatele și prețioasele « mesade », ce se desfăceau peste tot.

Știm că Zagoriții erau cei mai îndrăzneți cărăvănari. Pe la finele sec. XVIII și încoace, cărăvanarii din Samarina ajungeau până la Nijnii-Novgorod, unde desfăceau obiecte de oțel fabricate la ei acasă: forfecărie, cuțitărie, hangeare, etc. și se înapoiau — după șase luni de absență — cu mărfuri rusești, dar mai ales cu marochin fin și cu blănuri pentru Peninsulă.

NEGUSTORII AROMÂNI IN ȚĂRILE SLAVE DIN SUD

1. *In Serbia*

Serbia veche, adică micul regat început de Miloș Obrenovici și întregit după răsboiul din 1885 cu Bulgarii, a fost străbătută din cele mai vechi timpuri de păstorii, cărăvănarii și negustorii români, cunoscuți în această țară ca și în ținuturile slavono-croate, sub numele de Țințari. Dardania romană în care intra Bosnia și Hertzegovina, Bulgaria de est, vilaetul Cosovo, Albania de ord și Muntenia precum și Serbia veche — a fost leagănul Românilor din Peninsula Balcanică. In căutarea de pășuni bogate pentru turmele lor, păstorii români n'au cunoscut noțiunea de hotar și de piedică. In expansiunea lor spre ord și ord- est, primele ținuturi bogate în munți și platouri cu ierburi grase și adăposturi sigure erau tocmai ținuturile din această Dardania. Serbia era o țară foarte potrivită pentru păstorie și de aceea au trăit mai dintotdeauna Români mai cu seamă în Stari Vlah — Dardania sau Serbia veche de astăzi, cum observă scriitorul T. Filipescu. Pe când Muntenegru era un bulevard al caravanelor în drum spre importantul port adriatic, Raguza și pentru celelalte provincii și Croația, Serbia — cu văile ei largi și căzând perpendicular pe Sava și Dunăre, ca Vrbas, Bosna, Drina și Morava — era drumul de trecere a negustorilor și a caravanelor valahe din Sudul și

CÂMPIE VALAHĂ
Pictură în uleiu de *Adolf Schreyer* din 1854. Din « Arta şi Tehnica grafică »

nord-vestul Peninsulei, înspre Austria şi Europa centrală. Ţară de transit pentru două lumi atât de deosebite şi ţară de agricultori şi de crescători de porci, legaţi de pământul şi pădurile lor de ghindari era — până în a doua jumătate a sec. XIX — un ţinut neexploatat ce-i chema să se aşeze la ei, ca să-i valorifice produsele solului şi energiile virgine şi adormite, să-i pună în legături economice şi culturale cu lumea şi strălucirea vechiului Bizanţ, precum şi cu lumea nouă ce se desfăşura dincolo de Adriatica şi de-a-lungul cursului superior al Dunării.

Primele însemnări despre negustorii aromâni în Serbia le avem din sec. XVI. In 1591, Bratislav i-a semnalat ca locuitori ai Belgradului, sub numele de « Greci ». Deja în sec. XVII, ei numărau, de-a-lungul Dunării, la Belgrad, trei « mahalale greceşti », pe când în provinciile slavono-croate ca şi în Ungaria, erau, în acelaşi secol, factor hotărîtor în comerţ, iar în Turcia deţineau monopolul exportului.

In decursul aceluiaşi secol al XVII, negustorii aromâni cu caravanele lor ajungeau în Serbia pe calea Ujiţe, Valjevo şi Belgrad, pe când, Aromânii făceau concurenţă negustorilor raguzani aşezaţi în acest oraş. In 1667, un mare număr de negustori aromâni se găseau printre negustorii streini.

Primele nume de negustori aromâni la Belgrad, cunoscute în sec. XVII, sunt ale Moscopolenilor Dimitri Bendu şi tatăl lui Teodor Nicolau, cari, în 1697, cumpărau boi — fiind furnisori ai statului turcesc — precum şi ceară din Bosnia şi Muntenia. Panica ce a cuprins pe Moscopolenii fugari — după dezastrele metropolei din 1769—1788 — a turburat şi alte aşezări ca Clisura, Blaţa, Sacişta, Serfige, etc., fugari dintre cari mulţi s'au oprit şi în Serbia veche. Tot în această ţară, s'au oprit, după 1769, şi familii originare din Gopeş, dintre cari multe, laolaltă cu Moscopolenii în bejenie, s'au stabilit şi în Ungaria. Alte evenimente cari au provocat revărsări de Aromâni în ţara sârbească au fost turburările sângeroase ale Cârjaliilor lui Pazvan Oglú dela Vidin, ale cărui bande au terorizat ţările vecine până aproape de al doilea deceniu al sec. XIX. Nereuşita revoluţiei greceşti din 1821 a pricinuit, de asemenea, revărsări de Aromâni din sudul şi nord-vestul Peninsulei. Un alt flux destul de viguros din Clisura, Cojani şi Ianina s'a simţit în târgurile Serbiei în al cincilea deceniu al secolului trecut. După 1878, mulţi Aromâni din Bosnia au trecut în Serbia. Este, de asemenea, de remarcat rolul hotărîtor ce negustorii mulovişteni l-au jucat în Serbia veche, unde n'a existat târg sau târguşor fără coloniile lor, dar despre cari cercetătorii nu pomenesc nimica direct; aceşti Aromâni au început să se aşeze în această ţară de acum un veac şi mai bine. Alături de aceştia, Pisuderenii şi Aromânii din Beala se găseau peste tot — mai ales în satele provinciei Şumadia şi în altele dela vestul Moravei. Cruşovenii s'au mărginit, în sec. trecut, la activitatea în marile oraşe, ca Belgrad, Niş, etc. Negustorii Aromâni « pecialbari » (activând în streinătate în lupta pentru existenţă) mai veneau în Serbia şi din Magarova, prea puţini din Nevesca, mulţi meşteri constructori din Ohrida şi alte centre, mulţi medici, mai ales din Epir, etc.

Ohridenii au început să emigreze în această ţară odată cu începutul sec. XVIII. Astfel, aceştia, cunoscuţi sub numele de « Vlasi » şi « Ţinţari », toţi purtând nume caracteristice aromâneşti, au întemeiat, acum 200 ani, comuna Preobrazenie; îi mai găsim pe Ohrideni aşezându-se cu familiile şi în comuna Orasije — regiunea Temnici, precum şi în Idrelo din Mlava. O mare parte din aceşti « Vlasi » şi « Ţinţari » din Ohrida s'au aşezat şi în regiunea Vranja, unde până astăzi, se găseşte localitatea « Vlaşki Put » — drumul Aromânilor; de asemenea, şi la Jarkovo, în Velika Mostaniţa, etc. Printre Aromânii Ohrideni

CARE ROMÂNEŞTI
Pictură în uleiu de *Adolf Schreyer* din 1854. Din « Arta şi Tehnica Grafică »

din Preobrajenie cu mult spirit comercial, s'au aşezat şi Aromâni din Beala de jos şi toţi aceştia aveau legături comerciale cu Macedonia de sud şi Serbia veche, precum şi se coborau până la Nevrocop, de unde aduceau stofe.

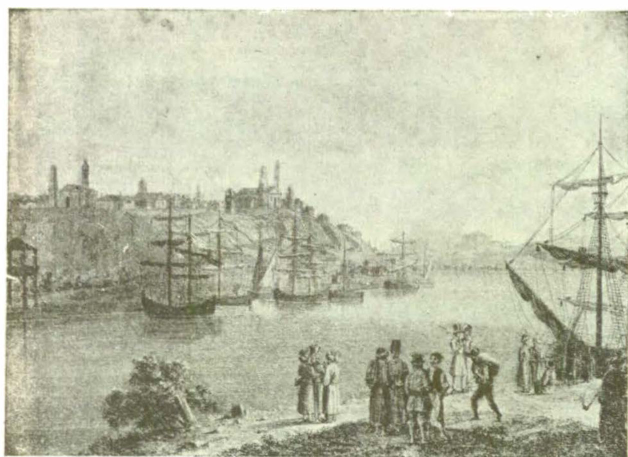
Şi în restul Serbiei — scrie dr. D. Popovici — se găseau Aromâni, « probabil negustori ». Credem că, atunci când desastrul naţional din sudul Albaniei a avut loc, mari şi numeroase coloane de refugiaţi — în drum spre Sava şi Dunăre — au lăsat urme bogate şi în ţara Serbiei. De o pildă, la Niş, a fost o colonie de Moscopoleni ce locuia părţile oraşului « Vlah Mahalè ». De o asemenea colonie moscopoleană se vorbeşte şi în împrejurimile Vraniei.

Şi pentru Serbia se impune aceeaşi întrebare: Ce este cu Grecii de cari se pomeneşte aşa de des în documentele vremii şi în notele de călătorie ale contimporanilor? Ne vom referi, iarăşi, la concluziile profesorului dr. D. Popovici care afirmă cu certitudine categorică că n'a găsit niciun Grec măcar, originar din Atena sau Constantinopol, dar că a găsit numai câţiva « Greci » din Salonic în afaceri de comerţ şi nu ca locuitori stabili, cari Greci ar putea fi şi ei puşi în discuţie, ca fiind dintr'o localitate unde elementul aromânesc era în proporţie impunătoare. Aceşti aşa zişi Greci, deci Aromâni, au pus bazele comerţului în târgurile sârbeşti, ei au fost în mare parte învăţătorii negustorilor sârbi — scrie acelaşi cercetător.

Belgradul pare a fi fost stăpânit de ei în sec. XVIII. Şi a fost firesc să fie aşa dacă, în faţă, Zemlinul era în puterea lor, iar Serbia, din punct de vedere economic, era o anexă a lor. Dar dominaţiunea lor începuse încă din sec. XVII, când aveau, de-a-lungul Dunării « trei mahalale greceşti » şi când erau destul de puternici ca să facă concurenţă negustorilor raguzani, cari se bucurau de mari privilegii în tot imperiul otoman, în Sicilia, Ungaria şi în Serbia. Sub dominaţiunea austriacă (1717—1739) « Grecii » s'au aşezat în piaţa principală şi în oraşul sârbesc al Belgradului; pe când cu căderea acestuia sub Turci, colonii numeroase din aceşti negustori s'au refugiat dincolo, aşezându-se, după cum am mai văzut, la Novisad şi Osec din Bacica. Deosebit de Moscopolenii deja pomeniţi, primele nume de negustori belgrădeni « probabil Aromâni » ne sunt date de cercetătorii sârbi pentru 1733: Ghiorghi, Panaiot şi Nicola. Pe la finele sec. XVIII, ei erau negustorii de frunte al Belgradului şi deţineau, în mâinile lor, tot comerţul — import şi export. Incet încet, acest oraş, cel mai mare al Serbiei, devine, spre finele secolului, graţie acestor negustori şi acelora din Zemlin şi Panciova, antrepozitul întregului comerţ turcesc, austriac, muntenesc, moldovenesc şi al Mării Negre.

In epoca lui Miloş, Grecii şi Aromânii constituiau un important număr de locuitori ai Belgradului. După cum aceştia din urmă au creat târgurile slavono-croate, tot ei au creat şi târgul acesta: în primul rând, vin Aromânii din Vlaho-Clisura, ca cei mai activi şi întreprinzători, pe urmă cei din Blaţa, Sacişta şi Cojani. Ca şi dr. D. Popovici, tot aşa şi G. Weigand pune, alături de Moscopoleni, Vlaho-Clisura de un interes special pentru comerţul sârbesc şi găseşte foarte multe case aromâneşti distinse, majoritatea din această localitate. Cei mai remarcabili locuitori ai Belgradului cari se dau de Greci nu erau decât Aromâni — observă acelaşi scriitor, pe când Srematz, vorbind de locuitorii Belgradului, spune că toţi erau Aromâni sau Greci.

Nu cunoaştem data exactă a aşezării Clisurenilor în Serbia, dar, judecând după vechimea lor în ţările slavone, ei ar fi foarte vechi, cu deosebire la Belgrad. Veniţi singuri sau împreună cu alţi Aromâni, este sigur că ei au fost întemeietorii târgului Belgradului. J. Cvijic semnalează ca locuitori ai acestui oraş şi pe

GALAŢII LA INCEPUTUL SECOLULUI XIX
Gravură de *Iacob Alt* din « Donau Ansichten » Viena 1826

Gopeşeni, cari, probabil, au fost din vechile colonii venite odată cu Moscopolenii sau din cele mai târziu aşezate.

Fizionomia socială şi comercială a Belgradului era, până aproape de a doua jumătate a sec. XIX, curat aromânească. După această dată, au început să pătrundă Evreii spanioli încurajaţi de Miloş. Aromânii erau un factor important în societatea belgrădeană, iar paşii turci erau clienţii lor obişnuiţi, tributari puterii lor financiare. Firmele erau aproape toate « greceşti » — din Moscopole, Clisura, Gopeş, Magarova Meţova, Ianina, Coriţa, iar pe ici colo câte una sârbească. Corespondenţa şi registrele se ţineau în greceşte, şcoala destul de veche, a doua ca valoare programatică faţă de aceea din Zemlin, iar în biserica catedrala serviciului divin se făcea cu un fast strălucit. In consiliul municipiului Belgrad, între 1860—70, din 16 consilieri, 12 erau Aromâni, restul sârbi — o dovadă elocventă de situaţia elementului aromânesc în acest oraş. Bătrânul Nuşa, singurul din consiliu care ştia franţuzeşte, a întâmpinat, în numele oraşului, pe Gambetta, în drum spre Constantinopol.

Dacă alţii au ridicat Belgradul la înălţimea unui oraş comercial european, nu este mai puţin adevărat că Pisuderenii, Gogeşenii şi mai ales Mulovişţenii, au ridicat Kraguevatz şi Niş, precum şi o mulţime de alte târguri la vieaţa urbană, cu atât mai mult cu cât n'au fost trecători, ci elemente statornice, asimilându-se în totul în masa sârbească. Niciunul din târgurile Şumadiei şi aproape nici un oraş din dreapta Moravei n'a putut respira fără aceştia. Pretutindeni erau bine primiţi de ţărănime şi, repede, ajungeau în fruntea târgurilor.

Vechimea Mulovişţenilor în această ţară pare a fi de un veac plin. Aceeaşi vechime ar avea-o şi Gopeşenii, în afară de coloniile ce s'au oprit aci, când cu distrugerea Moscopolei. Şi unii şi alţii au avut cam aceleaşi îndeletniciri: dervene, hanuri, restaurante, hoteluri — un factor important de acaparare economică, comerţul de vite pentru Salonic şi Constantinopol, cele de porci pentru A.-Ungaria, coloniale, tutunuri şi băuturi spirtoase; puţini cu industria prunelor, o parte din Mulovişţeni cu comerţul special de « broştur », « piper » şi lipitori, etc.

Un alt factor de acaparare economică era, la Mulovişţeni, şi un spirit serios de solidaritate între compatrioţi. Caracteristice erau aceste metode: dacă un mare negustor se stabilea, de o pildă, la Lescovatz, în comunele din jur, se aşezau prieteni, rude, etc., în tot cazul, compatrioţi, cari se aprovizionau prin negustorul din Lescovatz, care le acorda credite destul de mari. Este necesar să precizăm că Mulovişţenii erau aproape stăpâni pe trei mari centre: Racea, Kraguevatz, Niş. Alte centre ale acestora erau la Alexinatz, Palanca, Natalinţi şi altele.

Racea, un important nod de căi de comunicaţii pentru Belgrad — până în 1882, când s'au construit căile ferate — era, în întregime, stăpânit de aceşti Mulovişţeni, toată vieaţa pulsând prin ei şi pentru ei.

Al doilea oraş ca însemnătate istorică şi comercială în Serbia a fost Kraguevatz, cetatea de scaun a lui Milos Obrenovici, aşezat în centrul Şumadijei, regiunea cea mai bogată. Au fost familii din Gopeş, Pisuderi, Sacişta şi Selişta, din Margarova, Nevesca şi, mai cu seamă, din Mulovişte, cu un număr de peste o sută de familii în ultimul timp, constituind colonia cea mai puternică şi mai bine înstărită. Acest oraş a avut o înfăţişare curat aromânească prin al 9-lea deceniu al secolului trecut, până sub domnia Craiului Milan, care l-a numit « Ţinţarsca varoş », — oraş ţânţăresc, adică aromânesc. Mahalaua cea mai frumoasă e şi astăzi « Ţinţarska mahală ».

Scriitorul N. Batzaria care l-a cercetat, spune, în scurtele note de călătorie, că este aşezat în centrul frumoasei regiuni a Şumadiei, cu ţăranii cei mai înstăriţi cari cresc porci graşi pentru Budapesta şi cultivă prunele renumite pentru Germania; că magazinele din oraş cele mai bune şi asortate sunt cele aromâneşti, pe când indigenii aveau în negoţ numai firimiturile, că evreii se ocupau numai cu manufactura, iar Aromânii în toate ramurile: angrosişti, import-export, mari industriaşi; familia fraţilor Dunda deţinea monopolul articolelor orientale, firma Mihailovici & Paligorici era reputată în toată Serbia, etc.

Printre negustorii Mulovişţeni, cu o vechime de aproape un veac, găsim pe Rista Paligorici, Sima Filipovici şi cărăvănarul Iancu Gruia, cu mulţi alţi tovarăşi din aceeaşi Mulovişte, cari mergeau după afaceri şi până în Asia [1]).

Un centru mare pentru Mulovişţeni era — după cum am mai spus-o — şi Nişul, cu aproape 40 familii. Aici, mai erau negustori originari din Gopeşi, Clisura, Cruşova, Pisuderi, etc. După catastrofa Moscopolei, într'o epocă, deci, când această ţară era încă un paşalâc turcesc, a fost o colonie aromânească — fireşte foarte numeroasă, încât cartierul s'a putut numi « Vlah-mahale ».

Peste tot cuprinsul Serbiei vechi, au activat, vreme de decenii, două mari companii, cari au exploatat resursele de bogăţii ce li le punea la dispoziţie solul şi au contribuit la modernizarea multor centre. Una curat comercială, a fost Dunda & Vulcan. Cel mai

---

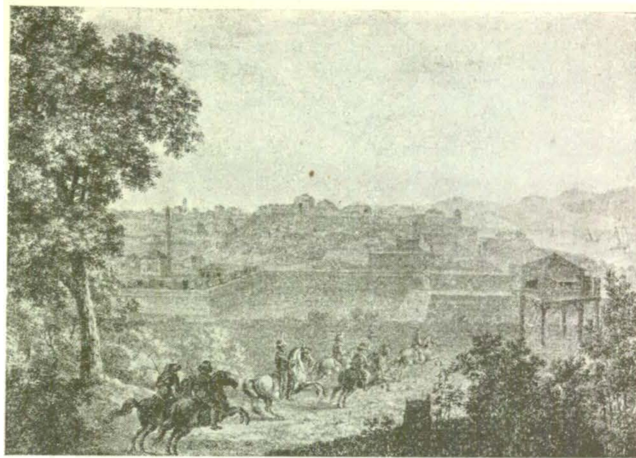
[1]) Glasnik Gheoghr. Drujstva, 12, 58, ap. D. Pap., 73.

de seamă și întreprinzător asociat a fost Iancu Vulcan, care aproviziona compania cu coloniale dela Galați, Odessa, Salonic, Volo, etc. cu icre, pește, blănuri, pături și altele, precum și cu mărfuri din Europa și Austria. Actualmente, Dimitri, fiul lui Nicolae Dunda, mare proprietar la Niș, Kraguevatz și Belgrad, continuă aceleași afaceri, precum și comerțul cu vinuri, pe când Lazăr și Toma lucrează la Kraguevatz. După disolvare, bătrânii Dunda — Nicolae și Dimitri — au intrat în asociație cu negustorul muloviștean Tașcu Nace. O altă companie a fost a dr. Ilia S. Paligora și Naum Kermele.

Altă companie, celebră, a fost Paligora & Mihailovici. Era formată din: Ghioca Mihailovici (Gh. N. Gherca din Pisuderi) și membri din cele trei Paligora: Belci dela Kraguevatz, Papa Ilia și Apu dela Niș. Luau la licitație mari lucrări ca poduri, șosele, cazărmi, sau cumpărau terenuri, podgorii și pământuri și aveau mari proprietăți. In combinație cu firma Marcu O. Marcovici, au construit cazărmi și șosele, calea ferată Lapovo-Kraguevatz, au exploatat păduri din ținuturi diferite pentru cherestea și traverse, etc. După dizolvarea casei Marcovici, compania Paligorici & Mihailovici și-au continuat mai departe întreprinderile: au pavat orașul Palanca, au întemeiat, în 1904, prima fabrică de ciment la Ralja — stație de cale ferată lângă Belgrad, au exploatat pădurile Ceaceak și altele. Compania a luat ființă înainte de eliberare 1878 (ramura Paligora-Apu dela Niș a intrat în combinație după această dată) și a durat decenii. Paligora-Belci dela Kraguevatz lucra și cu tutunuri din Alexinatz, Bainovatz, etc.

Intre Serbia și Macedonia, era un du-te vino foarte frecvent de negustori și caravane. Articole de argintărie lucrate de iscusiții argintari români dela Bitolia și alte centre se desfăceau în toată Serbia unde se aduceau și alte mărfuri. Ohridenii, ca frații Sacu, aduceau pește ales. Un soiu de crăișori erau expediați înghețați în Grecia, Bulgaria și Serbia. Aromânii din Veles aduceau cu carele cereale dela Niș și Vrania pentru Salonic-via Veles. Bătrânii Ghiuță și Cornetti dela Coceana duceau orezuri cu caravane de sute de catâri, iar la înapoiere, aduceau catâri dela Precuplje. Aromânii Nânteni vindeau în Serbia mari cantități de « piper ». Negustori din Serbia frecventau toate bâlciurile turcești și veneau după mărfuri la Salonic, Perlepe și chiar la Clisura, ai cărei negustori aveau legături frecvente cu aceia dela Niș.

Toate drumurile bătătorite de caravane — mesagerii admirabil organizate — cu destinație pentru toate țările, erau în stăpânirea Aromânilor. In afară de drumurile ocolitoare prin Albania, Muntenegru și Bosnia, caravanele își aveau drumul obișnuit pe văile Vardar-Morava. Drumul pornea dela Kumanovo, drept spre ord, atingea Zibefce-Vrania-Ristovatz și pe valea Morava: Lescovatz-Kiupria-Bagardan-Lapovo-Racea-Palanca-Smederovo-Belgrad, de unde, peste Sava, la Zemlin și întins, spre Timișoara, Budapesta și Viena. Din centrele de pe valea Moravei, unde erau acele stațiuni naționale aromânești, cum le-a numit un Aromân hanurile și dervenele în arendă, negustorii și, caravanele pătrundeau în toată țara sârbească, la stânga până la Ujițe, Vișegrad, Șabatz, iar la dreapta, până la Zaicear, Negotin, etc. în țara Timocului.

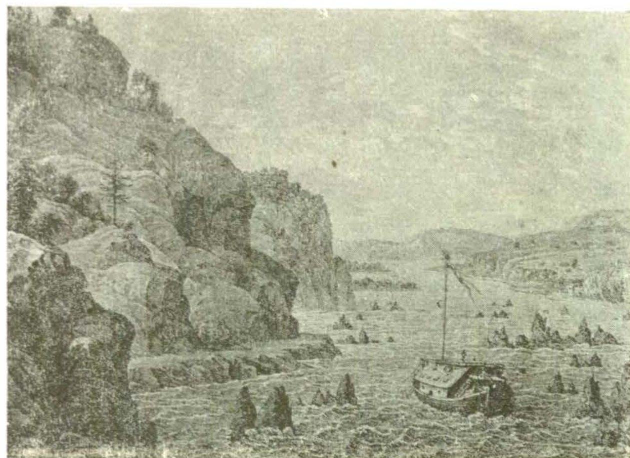

CETATEA BRĂILEI 1820
Gravură de *Iacob Alt* din « Donau Ansichten » Viena 1826

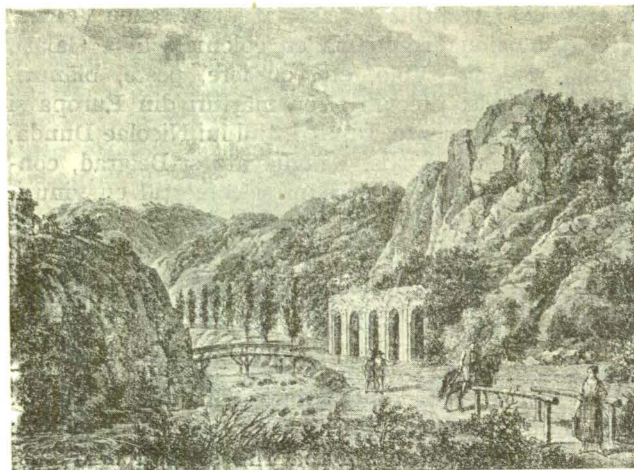
2. *In Bulgaria*

In 1797, a fost distrus orășelul Arbănașii — (Arvanitohori și Arnautchioi) de lângă Târnova Bulgariei, iar populațiunea a trecut parte la Șiștov, unde cartierul aristocrat se chiamă încă « mahalaua grecească », iar altă parte și-a găsit adăpost în Țara Românească. Aromânii, rămași în Balcani-Hem după dizolvarea imperiului Asăneștilor, dispăruseră de veacuri. Ceva mai mult, și păstorii Aromâni nomazi așezați în Sredna Gora (Bulgaria), în Rodopi și în Tracia își pierduseră și ei fisionomia etnică în sec. XVII și XVIII. Dar, pe când aceștia dispăreau în masele slave, alte valuri de păstori nomazi grămosteni apăreau în Bulgaria, încă de acum două veacuri. Asemenea imigrațiuni în munții acestei țări nu conteneau. Opera de distrugere a Albanezilor întreprinsă în contra centrelor aromânești alunga mereu alte valuri cari își găseau adăpost prin câmpiile Traciei, pe când altele urcau Rodopii, ba ajungeau la miazănoapte aproape peste tot muntele Balcan, începând dela Stara-Planina până la Marea Neagră, în munții Sredna Gora, Rila și Vitoș. Am vorbit de aceste așezări păstorești fiindcă au fost dintre cele mai bogate și au alimentat cu elemente viguroase coloniile de negustori așezate în această țară, cărora le-au servit pe alocuri și de mediu prielnic. Coloniile aromânești în Bulgaria, totuși, au fost mai puțin numeroase, fiindcă — după cum observă și I. Cvijic — ea a avut, pentru negustori, o situație periferică, iar țara era complet sărăcită sub regimul atât de aspru « de raia model » în care trăia Bulgarul vreme de patru secole întregi, suportând docil tot sistemul de impozite și toate corvezile dominațiunii otomane.

Nu cunoaștem origina coloniilor așezate la Kotel — probabil, să fi fost moscopolene, poate ceva frânturi și dela Arbănași — localitate lângă pasul Kazan (în, turcește nu este decât căldare, în bulgărește: kotel) care ajută trecerea din fermecătoarea vale a Mariței

PORȚILE DE FIER LA 1820
Gravură de *Iacob Alt* din « Donau-Ansichten », Viena 1826

ORȘOVA VECHE LA 1820
Gravură de *Iacob Alt* din « Donau-Ansichten », Viena 1826

în câmpia de nord a Bulgariei. Din acestea puține spuse, rezultă și însemnătatea economică a localității, precum și felul cum știau și unde știau să se așeze acești oameni. Aromânitatea acestui centru, ca și aceea a Peșterei, a stabilit-o definitiv profesorul ceh C. Jirecek, primul istoric al Bulgariei. Insemnătatea acestui orășel pentru istoria culturală și politică a acestei țări a fost considerabilă.

Peștera, așezată la poalele Rodopilor, în valea Mariței, la Sud de Tatar Pazargic — o localitate cu mare rol, prin bărbații ei, în istoria politică a Bulgariei — este de asemenea o veche așezare de negustori Aromâni refugiați din Moscopole, după mărturia unui preot Constantin, așa cum o confirmă scriitorul sus pomenit. Dar colonii aromânești s'au așezat și din alte centre din Pind și Macedonia. In epoca lui Ali Pașa și în revoluția grecească din 1821 colonii bogate de Băieșați, în drumul și peregrinarea lor prin Tracia, au trecut o parte până la Peștera, unde s'au așezat definitiv. Inainte de 1836, s'au așezat și colonii din Ohrida, Crușova, Perlepe, Scopia, Melnic și Seres, cărora li se spunea Bășioți. Erau vreo 200 case aromânești, iar fisionomia orașului este aromânească, într'atât încât și Turcii și Bulgarii vorbesc aromânește. In jurul orașului, sunt peste zece așezări aromânești de ale Aromânilor Rodopeni.

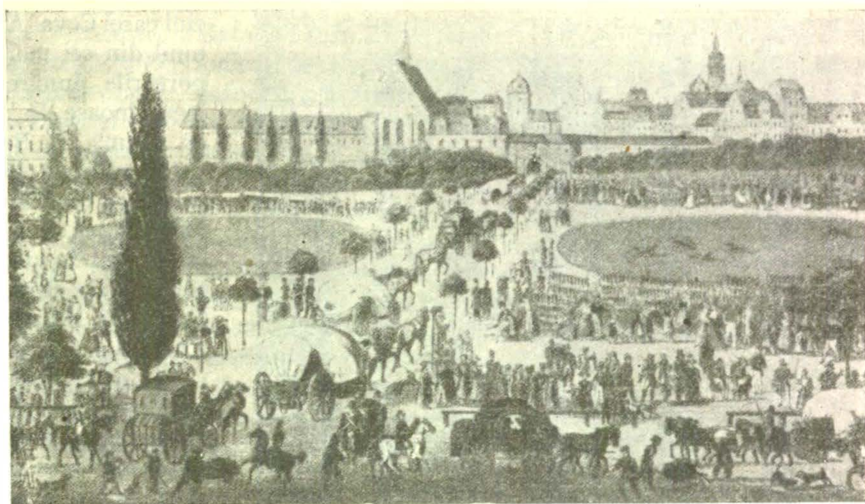
O a treia colonie aromânească, originară din Gopeș, datând de prin 1830, o întâlnim la Samocov pe Iscra, un centru comercial și industrial important în Peninsula Balcanică și foarte potrivit cu scopul emigrării. Pe atunci, Sofia era încă un centru secundar din acest punct de vedere. Aici, s'au așezat un număr de vreo 30 familii, în cartier aparte la « Ismail Iurdù », — Câmpul lui Ismail, în virtutea unui ordin, emis în 25.III.838 și semnat de Mehmed Kusrev. Gopeșenii erau vestiți în comerț și în industria metalurgică pe vremea aceea. Aici, la Samocov, veneau caravane de peste tot, chiar dela Crușova, fiind un mare centru pe linia Kiostendil-Filipopol, se făcea un întins comerț de vite, industria de șiacuri și găetane foarte desvoltate, cu cari se făcea negoț, erau mine de fier, necesare și meseriașilor gopeșeni.

Pe valea Mariței, între alte centre mai mult sau mai puțin însemnate pentru Aromâni, erau Filipopol și Tatar Pazargic. Aici, s'au așezat cu mult înainte de 1851 și își aveau școală și biserică înființată în 1862.

La Filipopol (Filibei-Plovdiv) sunt colonii venite din Peștera și împrejurimi, precum și din regiunea Bitoliei, în special din Muloviște. Mai erau și Aromâni din Vlaho-Clisura. A fost și este un centru important: comerț de orez din T.-Pazargic, cu vinuri din podgorii renumite, cu țesături din fabricile din Calofer, Carlovo, etc., cu vite dela Kotel, cu brânzeturi dela economii din valea Mariței, cu găetane dela Prelop, Gabrova și altele. Dintre Muloviștei — actualmente mulți asimilați în masa grecească — vom cita pe frații Vulcan Liepure — Nicola și Costi, firmă încă în ființă, care se ocupa cu comerțul și industria « piperului » din ardei, cultivat odinioară de Bulgarii din ținutul Vodenei, cărora le procurau sământă și le cumpărau toată recolta.

Până aci, am dat câteva centre unde Aromânii se stabiliseră, pentru nevoi comerciale și, din toate acestea, se vede simțul ascuțit al acestui popor: Arbănașii erau în drumul domnilor și boierilor Români cari mergeau la Țarigrad după interese negustorești, dar mai ales politice, mai era și calea caravanelor cari transportau bogății din Principate și capitala Sultanilor; iar după distrugerea acestuia, au trecut parte la Kotel, de mare importanță comercială și de unde se transportau multe vite pentru Filipopol, deci, și pentru Țarigrad. Și așa mai departe cu Samocov și Peștera. Unul profan în ale comerțului, uitându-se pe hartă, va găsi cu ușurință celelalte centre unde și-a putut desfășura activitatea acești vioi și curagioși comercianți. Pe versantul sudic al Rodopilor, în câmpia Traciei, au stăpânit, de asemenea, toate centrele.

Atenția Aromânilor nu era îndreptată numai asupra negoțului în orașe și târguri. Hanurile în marile centre la poște importante și la răspântiile marilor drumuri erau o specialitate, de preferință a Muloviștenilor și Gopeșenilor. Pe drumul Sofia-Constantinopol, cei mai

LIPSCA IN SECOLUL XVIII

mulți hangii erau Gopeșenii. Cu multă dreptate, scria Sreten L. P., că pe principalul drum al Țarigradului nu există niciun han, niciun birt, dela Semedria la Țarigrad, unde să nu fie birtaș un Aromân [1]). De asemenea și C. Jirecek, referindu-se la aceasta, observă că hangiii macedoneni, originari din jurul Bitoliei, se găsesc pe toate ulițele și în toate orașele unde petrec scurt timp ca antreprenori. Acești hangii erau răspândiți prin toate centrele mari și prin satele bătute sau nu de caravane, hanurile lor jucând rol și de bazar universal, de cele mai adeseori. Hoteleria, de asemenea, era aproape un monopol exclusiv al lor.

In afară de Aromânii așezați înainte sau imediat după distrugerea Moscopolei, colonii răzlețe s'au stabilit pe la începutul sec. XIX. Numeroase mase, însă, au venit și cu prilejul războiului din 1877, când negustorii aromâni făceau averi, mai ales cu furnizarea armatelor; dar s'au așezat și după această dată, când Bulgaria a căpătat odată cu independența și importanța ei economică. Până la această dată, ea prezenta valoare numai ca bulevard de trecere a caravanelor. De aceea, cele mai vechi și numeroase colonii le vom găsi pe rutele cari porneau dela Kiostendil: pentru Giumaia de sus, pentru Samocov-Filipopol-Constantinopol și, în sfârșit, pentru Sofia, cu ramificațiuni pentru Orhanie-Plevna-Rusciuc, rută pe care circulau caravanele din Zagor și Pind, acelea din Macedonia, ca Crușova, Gopeși, Muloviște, etc., cu destinație Rusciuc-Principatele Române-Rusia. Un celebru cărăvănar muloviștean era, prin 1830—40, Gachiu Mușulam, care ducea mărfuri și piper până la Iași, unde pleca primăvara și se înapoia toamna sau în ajun de sărbătorile Crăciunului, răsbătând prin iernile cele mai grele și netezind drumurile înzăpezite cu « tâmbarea ». El făcea comerț și cu prune de Bosnia.

Giumaia de sus (Giumaà Baleà) este așezată pe drumul Salonic-Sofia, la poalele muntelui Rila, la 7 km de vechea graniță turco-bulgară, udată de râul Bistrița (Arâulu Zurlu-Râul Nebun numit de Aromâni) servită de o cale ferată îngustă până la Dubnița. Coloniile aromânești au venit din Gramoste, cari, la început, s'au așezat la Ciflichia, Crupnic, Gramada, Hârsova și la Călivele Ceacalița, o așezare pitorească, înconjurată de păduri imense, ducând o vieață cu totul patriarhală, precum și la Argaciu, de unde, mai târziu, au coborît în oraș. Alte coloane au venit din Crușova, sub forma de chirigii, hangii, negustori, croitori, cazangii, grădinari, etc., și au fost numiți acești Crușoveni « Țințari », pe când cei Grămosteni așezați în oraș « Vlahi » și « Cuțovlahi » — iar mai târziu, au fost numiți « Vlasi ». In anii răsboiului din 1877—78, pe când Bulgarii din acest centru, erau siliți, din cauza revoluțiunii și a crizei, să emigreze în principatul liber bulgar, se revărsau colonii din Crușova, Ohrida, Bitolia, etc., precum și din Seres și Melnic — aceștia din cele din urmă centre persecutați de Turci și Greci. Melnicul a fost un centru foarte prielnic pentru comerțul Aromânilor, dar, odată cu decăderea celui dintâiu, a devenit pustiu. Aici, la Melnic, s'au așezat Grămosteni încă din a doua jumătate a sec. XVIII. Mutarea Aromânilor din aceste două centre comerciale la Giumaia se datorește, credem, și decăderii importanței Seresului odată cu construirea căilor ferate.

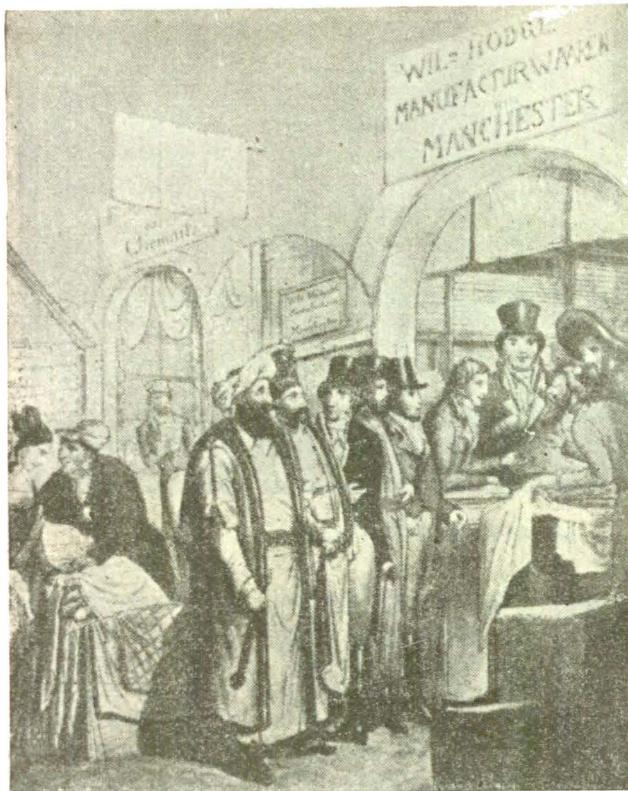
Negustorii Aromâni din acest centru s'au ocupat cu tot felul de comerț și toate meșteșugurile, dar și cu agricultura în mare. Din cauza rezidenței cartierului general al comitetelor macedo-bulgare dela Petrici, mulți au trebuit să se expatrieze, în ultimul timp, în România. Printre acești Aromâni, au făcut negoț și ceva Greci veniți din Tracia.

Kiostendil era primul mare popas al caravanelor, cu bifurcări spre Rusciuc și Sofia, spre Dubnița-Constantinopol. Aici, poposeau caravanele din Albania, Bosnia și Hertzegovina pentru capitala imperiului. Erau colonii mai ales din Crușova, Magarova, Gopeș, Muloviște, etc. Se făcea mare comerț de vite din împrejurimi, cu orezuri din Coceana pentru Serbia și Bosnia, cu tutunuri pentru aceasta din urmă, cu unturi, brânzeturi și vite pentru Constantinopol, etc.

Unul din cei mai vechi negustori a fost Dimca Metta, de acum un veac și mai bine, cu frații Teodor și Dimitri, cari făceau comerț întins cu vite și vinuri; furnisau armatele turcești din Macedonia cu asociații serioase la Salonic și Bitolia, ca Papazoglu și Scanteli-Bălan, cu Bulgarul Drandari la Veles, cu Costi Mitra Capsali la Perlepe, cu alții la Iștip, cu Crușovenii Tahu și Caradimitri la Sofia, cu marele negustor bulgar Ghiumuș Gherdan, care avea în arendă zeciuiala pentru oi, porci, lânuri, cereale, etc. și mare furnisor al Sultanului și armatelor, mai ales pentru îmbrăcăminte, cu sediu central la Constantinopol și sucursale la Filipopol. Cu acesta a lucrat mai ales și Dociu Dimca Metta.

Gopeșenii s'au dovedit elemente dotate cu multe aptitudini comerciale în această țară. Au avut și au

[1]) Putovanje po Novoi Srbiji, 213 — ap. D. Pop., 49.

NEGUSTORI ORIENTALI LA TÂRGUL DIN LIPSCA
Gravură germană din secolul XVIII

încă colonii — în afară de Samocov, Dubniţa şi Kiostendil — la Sofia, unde sunt bine cotaţi şi foarte bogaţi, la Plevna şi împrejurimi, la Mezdra, Rahova şi Vidin — câteva familii, la Orhanie, centrul lor cel mai mare, etc. Multă lume gopeşeană s'a vărsat în Bulgaria — ca şi în Serbia şi România — după răsboiul din 1877, iar ultima lor emigrare şi definitivă a fost după 1913, dela care dată această frumoasă comună a rămas doar o amintire.

Pe malul Dunării au fost colonii, unele mai vechi, altele mai noui, în toate marile oraşe: Vidin, Lom-Palanca, Rahova, Nicopole, Şiştov şi Rusciuc cu mulţi Măgărăveni.

Vom numi Vidinul cetatea marilor argintari cruşoveni. Aici, veneau tineri din toată Macedonia ca să înveţe minunata artă a filigranului dela marii maeştri, pe care Kanitz i-a studiat de aproape, i-a apreciat şi le-a admirat opera [1]).

Ştim că la Şiştov exista o « mahala grecească », întemeiată de Aromânii refugiaţi din Arbănaşi, astfel că negoţul în acest centru a trebuit să fie un monopol al acestor oameni energici şi pricepuţi.

Colonia cea mai puternică, însă, a fost la Rusciuc, originară din Magarova şi Cruşova, printre cari, au fost şi ceva Nijopoleni, în fruntea cărora a stat celebrul Bebi, pe când în fruntea Măgărăvenilor, a stat firma Ceva, marii cerealişti.

Aici a venit tânăr şi sărac, înainte de 1877, Dina Bebi Nijopoleanul, care a lucrat, la început, în serviciul casei Ceva. Afacerile i-au mers strălucit şi a devenit unul din cei mai mari cerealişti, în legătură cu toate porturile dunărene şi cu export de cereale şi alte leguminoase în Anvers, Germania, Marsilia şi mai cu seamă în Belgia.

Coloniile de Aromâni destul de vechi la Sofia sunt originare din Gopeş, Cruşova, Mulovişte şi, în număr neînsemnat, din alte centre şi au jucat un rol relativ important în desvoltarea economică şi urbanistică a târgului de altădată care era Sofia. Ca şi în Albania, Tracia şi Macedonia, tot aşa şi în Bulgaria — scrie Kanitz — Aromânii au format elita clasei comerciale.

Ei s'au ocupat cu toate afacerile: exploatau hanuri, hoteluri, birturi şi debite de băuturi spirtoase, îngrăşau vite pentru export, aveau antreprize de lucrări publice, făceau negoţ de manufacturi, coloniale, cereale şi tutunuri, aveau fabrici de tot felul şi ateliere de fierărie decorativă, etc.

O colonie importantă a fost aceea a Cruşovenilor. Nume ca Tahu, Caradimitri, Tahi, Comati, Nişca, Cârniciu, etc., sunt legate de o vechime apropiindu-se de un veac. Au fost şi sunt mari proprietari şi negustori, mai cu deosebire în centru, alături de Gopeşeni şi Muloviştenii, cu cari, laolaltă, au deţinut până la un moment dat, o parte din finanţele capitalei şi erau stabiliţi cu predilecţie pe Ploştad Trapeziţa, pe străzile Nişca, Lomska, Ţar Boris, Clementina, Lavelais, unde stăpâneau aproape toate proprietăţile mari.

Marile figuri muloviştene la Sofia sunt puţine, dar din cele mai reprezentative. Cei mai vechi, stabiliţi încă din 1830, au fost fraţii Dimce şi Târpu Ciomu (Dimitri şi Trifon). Aveau monopolul săpunului şi lumânărilor de seu în sangeacul Sofia-paşalâcul Nişului şi erau furnisori ai corpului de armată dela Bitolia, cu orezuri dela Tatar-Pazargic şi Filipopol. Am spus şi în altă parte că Dimce Ciomu ducea cu caravana lui la Berlin apă de trandafiri şi uleiu de roze dela Kazanlâk, apă tare şi lipitori. Unciu — tatăl stareţului Ciumandra dela schitul Darvari din Bucureşti — ducea la Bitolia apă tare şi apă de trandafiri — « ghiulsui ».

Gachi Trifon Ciomu s'a stabilit cu negoţul prin 1846. Avea ca ocupaţie principală export de vite şi caşcavaluri la Constantinopol şi aducea în schimb tutunuri; din Rusia, dela casa prinţului Gargarin, alcool pentru Bulgaria, iar mai târziu şi dela Budapesta. Impreună cu fiii Alexandru, şi Trifon au avut în 1900—1912, fabrica de tutunuri « Makedonia », lichidată în 1913; actualmente, au în concesie, exploatările de cupru « Balkan » şi de zinc « Izremetz » pe vârful Izremetz din defileul Iscra.

Colonia de Gopeşeni — care, prin 1912, număra peste 100 familii — a fost una din cele mai numeroase şi mai înstărite. Cele mai vechi şi mai distinse firme, încă în fiinţă, Caraja, Ghiulamila, Cosmescu-Patl, Dabo, Ghega, Xentu, Bandu, etc.

Prin Bulgaria, au avut hanuri pe toate marile drumuri laolaltă cu Muloviştenii. Aici, au lucrat şi puţini Zagoriţi, Clisureni, Neveşteni — din familia Cupencu cu argintăria şi bijuteria, Costa G. Befa şi alţi câţiva — Măgărăveni, Cojaniţi, etc.

Nu cunoaştem numele şi ocupaţiunile acelora cari au fost părinţii şi străbunii marilor bărbaţi de stat

[1]) Kanitz, *La Bulgarie Danubienne el le Balkan*, Paris, 1882, p. 64.

bulgari, ca Ghenadiev, Radef, Liapcef — acesta Grămostean, probabil, din familia Leapa, etc.

C. Jirecek i-a semnalat pe Aromâni în multe oraşe ca negustori şi meşteşugari, mai ales ca arginteri şi zugravi, iar din Belcamen veneau mulţi ca meşteri constructori. Aduceau peste tot mărfuri şi manufacturate din Macedonia.

Alături de aceste colonii de negustori Aromâni, aşezaţi statornic sau vremelnici, cari au dat vieaţă Bulgariei, contribuind la urbanizarea satelor şi târgurilor, trebuesc menţionate marile aşezări greceşti din Varna, Filipopol, Anchialo şi Stanimaca-Asenovgrad, cu 7.000 Greci de origină mai mult românească, colonii cari au jucat mare rol în vieaţa economică, dar cari, în urma marilor turburări naţionale bulgăreşti din 1906, au trebuit să părăsească Bulgaria şi să se aşeze în Grecia.

Ca încheiere este necesar să stabilim că Aromânii au lucrat bine atunci când Bulgaria era un paşalâc turcesc şi erau foarte bine văzuţi de Turci. După eliberare, nu s'au mai putut face afaceri bune prin provincie, din consideraţiuni naţionale şi politice. Relativ bine au dus-o până la conflictul ce a urmat asasinării lui Ştefan Mihăileanu (1900), când multe familii s'au stabilit în România, cum a fost Dimca, Papagheorghe, Bandu, Spiru Franga, etc., iar după răsboiul mondial, au avut loc alte deplasări, ca Dabo, M. Ivan-Ionescu şi alţii. Dacă şi actualmente există o puternică colonie aromânească — cu gimnaziu şi biserică — aceasta se datoreşte şi faptului că ea s'a impus prin bogăţie şi aptitudini distinse în domeniul economic şi, deci, prin o simţită influenţă în cercurile conducătoare şi în aristocraţia ţării. Mai este de relevat şi faptul, foarte puţin obişnuit în multe centre din Bulgaria şi din alte ţări, că, aici, n'au fost confundaţi cu Grecii şi mai rezistă încă desnaţionalizării, bine organizaţi în acest scop. Următor acestor evenimente, ca şi schimbului de populaţiuni dintre Bulgaria şi Grecia, s'au manifestat atitudini agresive şi faţă de Aromânii din Rodopi, cari au fost nevoiţi să se expatrieze, în parte, în Cadrilater.

COSTUME ORIENTALE LA TÂRGUL DIN LIPSCA
Gravură germană dela începutul secolului XIX

NEGUSTORII AROMÂNI IN GRECIA VECHE

Din cele mai vechi timpuri, Grecia a fost străbătută, în lung şi în lat, de turmele celnicilor aromâni şi, colonii numeroase s'au stabilit definitiv până la capul Matapan şi în toate unghiurile Peloponezului. Insulele ionice, de asemenea, au cunoscut prosperitatea lor datorită aşezării în cuprinsul lor a numeroase colonii de negustori şi meşteşugari originari din provinciile aromâneşti: Epir, Pind, Etolia şi Acarnania. Când toată Grecia nu era decât un fief al Apusenilor şi Veneţienilor, Marea Vlahie şi surorile ei mai mici îşi duceau viaţa independentă. Tesalia, Etofia şi Acarnania — Valea Aspropotamului (Râul Alb) aveau, în fiecare toamnă, prilejul fericit de a vedea revărsându-se — alături de populaţiile băştinaşe aromâneşti — turme numeroase coborîte din Pind, Aspropotam, Albania şi Gramoste, pentru iernatic, în care interval hrăneau cu carne grasă şi ieftină populaţiile sărace dela sud şi îmbrăcau goliciunea Grecilor cu manufacturate ieşite din războaiele dela munte sau din câmpiile cu climă dulce. Nenumăratele caravane duceau pe spinarea lor transporturile de bogăţii ale Tesaliei, precum şi cele ale munţilor, până în porturile greceşti, ca să preîntâmpine nevoile populaţiunii din insulele depărtate şi din Peloponez.

Ei au adus imense foloase acestei ţări pentru a cărei propăşire politică şi economică au sângerat — cu devotament neprecupeţit — aproape două veacuri, pentru difuzarea în lume a limbii şi literaturii căreia au consumat averi şi energii preţioase, uitându-şi, la un moment dat, de neamul lor latin şi de patria lor originară: Epirul, Pindul, Albania şi Macedonia. Grecia, ca stat politic, are la temelia ei sânge, oseminte şi averi aromâneşti, în proporţie infinit mai mult de cum au dat fiii ei adevăraţi; iar ca instituţie economică, Tesalia — patria celor mai energici bărbaţi — a contat ca provincia cea mai bogată în grâne şi vite, produse ale Aromânilor.

Incă înainte de venirea Turcilor în Europa, colonii numeroase de Aromâni s'au aşezat pe teritoriul Greciei şi în insule. In Corfu, s'au stabilit, bucurându-se de numeroase privilegii [1]). Cunoaştem colonizarea cu Aromânii şi Albanezi a insulei Eubea [2]), precum şi altor insule şi oraşe stăpânite de Veneţieni şi Napolitani, cari le decernau titluri şi daruri. In 1400, comandantul cetăţii Atena — supusă Veneţiei — era

[1]) Hopf, *Griechenland*, VII, pp. 34—35 ap. I. Arg., *o. c.*, 200.

[2]) Lorenz Diefenbach, *Völkerskunde Osteuropas insbesondere, der Haemushalbinsel und der unteren Donaugebiete*, I, 228—302.

TUDOR HAGI TUDORACHE
Litografie de *Rudolf Hoffmann*. Colecţia Academiei Române

unul Ioan Vlahul. Ba seniori aromâni erau duşi de Veneţieni în posesiunile din Cipru, Creta şi Cefalonia [1]).

Cercetătorii streini au întâlnit, în 1675, pe Vlahi, pe munţi, în apropiere de Teba, ocupându-se cu economia vitelor [2]), ca şi pe colinele din faţa golfului Lepante mai multe fălcări de nomazi [3]). É. M. Cousinéry, pe la începutul sec. XIX, i-a întâlnit pe Vlahi, rămăşiţe ale vechilor colonii romane, în Argosul din Peloponez, ocupându-se cu păstoritul şi negoţul [4]). Alţi scriitori, ca dr. Sibthorp, i-a semnalat pe Aromâni în Atica şi Beoţia, scoborînd iarna din munţii Tesaliei, Aromâni bine cunoscuţi prin fabricile lor de lână şi, în special, pentru îmbrăcămintea şi capotele ce le poartă matelotii greci [5]). Alţii ajung încă până la porţile Atenei, păscându-şi turmele în jurul mănăstirii Dafni şi desfăcându-şi, în oraş, laptele, untul şi brânzeturile [6]). Pe de altă parte, păstorii din sudul Aspropotamului ajungeau la Misolonghi [7]).

[1]) Sathas, *Documents inédits à l'hist. de la Grèce du Moyen Age*, Paris, 1880—1889, II, 3.
[2]) Vezi I. Car., *o. c.*, 48.
[3]) Jacob Spon şi Wheler.
[4]) Wheler, ap. Th. Căp., Rom. nom. 50.
[5]) *Op. cit.*, I, 16—18.
[6]) Rob. Walpole, *Memoirs relating to European and Asiatic Turkey* — ap. Th. Căp., 50.
[7]) Fr. Lenormant, *Les pâtres valaques*, 237.

Au existat, din totdeauna, pe pământul Greciei vechi, un mediu de natură să facă pe păstorii şi negustorii aromâni să se simtă ca la ei acasă. Era peste tot — şi atunci, ca şi astăzi — o atmosferă aromânească, în oraşe, în câmpii şi prin munţi. Celnicul şi ciobanul au făcut negoţ la munte, în cortul lor aşezat în plină câmpie, prin bâlciuri şi în oraşele mari şi mici, în aşa fel, că, pretutindeni, pe unde treceau ei, duceau cu sine belşugul purtat de caravanele lor. Iar dacă, în alte ţări, odată cu introducerea căilor ferate, cărăvănăritul a dispărut sau s'a retras în regiuni lipsite de asemenea mijloace de transport, în Grecia, dimpotrivă, acest fenomen n'a avut loc, ci el a continuat să funcţioneze mai departe, ba să fie preferat, mai ales pe linia Volo-Tricala-Calabaca.

Din provinciile aromâneşti de sub dominaţiunea turcească, se vărsau în Tesalia şi, mai cu deosebire, în toată Grecia, manufacturate preţioase, lânuri, vite, brânzeturi, etc. Din Macedonia, din Cruşova în deosebi, se porneau zeci de turme de ţapi şi berbeci graşi, cari se desfăceau, vii, pe pieţele din toată Grecia. Cărăvănarii cruşoveni ajungeau şi ei la Larisa şi aduceau, în special în Tricala, cantităţi mari de caiele şi potcoave lucrate de Aromâni în atelierele lor. De asemenea, mulţi Neveşteni aduceau vite grase şi strângeau piei brute — ca Dimitri şi Ucea-Nicola Ghiza din Domocos. Tot aici, erau şi Aromâni din Sacişta cari strângeau piei. Mulţi Clisureni — ca Mironi, Turnibuca şi alţii — se ocupau cu acelaşi negoţ de vite aduse din Macedonia. Alţi Cruşoveni dela Coceana, ca Nastasi şi Tahi Tahu — hangii — acum aproape un secol, aduceau ţapi în Grecia; alţii ca Nicola Ghiuţă, aduceau boi şi catâri.

Această provincie, Tesalia, după cum am mai spus-o, a format, din totdeauna, o unitate organică aromânească cu Pindul şi Epirul şi, în proporţii mai îndepărtate, cu Macedonia şi Albania. Este regiunea cea mai veche şi bogată în viaţă aromânească încă din epoca bizantină, bulevardul de întâlnire, în sezon de iarnă, a Aromânilor din toate provinciile învecinate. Până în 1877, data anexării Tesaliei, a fost un du-te-vino al celnicilor — vara, la munte, iarna, în câmpiile cu climă dulce ale acestei provincii — bogată în păşuni, în cereale şi duzi, în lăpturi, brânzeturi şi vite, etc. După această dată, piedeci serioase economice au împuţinat numărul acelora cari o frecventau pentru iernatic. Mai ales, o bună parte din Aromânii din Pind au trebuit să renunţe la a mai veni, alţii au trebuit să se stabilească definitiv, întemeind sate numeroase sau îmbogăţind cu populaţie viguroasă pe cele existente. Şi, înainte de această dată, au avut loc aşezări ale Aromânilor din alte centre, cum au fost acelea ale Băieşaţilor încă dela începutul sec. XIX. Despre aşezările de iarnă ale Aromânilor din Pind, am vorbit destul cu alt prilej.

Veleştinul a ajuns să numere 8000 suflete, toţi Aromâni, dar, în urma războiului greco-turc din 1897, a decăzut şi, astăzi, este în ruine, pe când Tathalasman, locuit altădată de Turci şi Greci, a devenit aromânesc. Volo şi regiunea din jur este plină de Aromâni din Perivole, Samarina şi Zagor. In aceste 24 sate, sunt peste 900 familii aromâneşti, cu centrul Portaria, vechiul port. Satul Sf. Gheorghe (Aghiu Ghiorghi)

numără vreo 50 familii aromâneşti — cea mai bogată fiind Ianota din Nijopole, cu moşii întinse, alături de alţi celnici bogaţi ca Ghegă, Bebe, Mişu, Zugrafu, etc. Din Gramoste, coborau, la iernatic lângă Veleştin, din vremuri vechi, marii celnici cunoscuţi, ca Pişotta, Paciurea, Hagisteriu şi alţii. Paciurea, unul din cei mai bogaţi, avea moşii în Armiro, Veleştin, Aghiu Ghiorghi, Sescliu, Dimili, Surò. Fârşeroţii siabili sunt răspândiţi prin Tricala, Calabaca, Larisa, Armiro, Veleştin, Volo. Mulţi din aceştia, odată cu anexarea Tesaliei, şi-au desfăcut oile şi au cumpărat moşii ieftine dela Turcii cari se expatriau; tot în această provincie aveau moşii şi mulţi Zagoriţi. Cu un cuvânt, Tesalia, până la un moment dat, a fost curat aromânească.

Oraşul-port Volo, de mare importanţă economică, dela 1877 a căpătat o înfăţişare curat aromânească. Sunt peste 500 familii aromâneşti din Pind, cari se ocupă cu negoţul şi cultura de măsline şi fructe, cu industrializarea untdelemnului, cu monopolul măcelăriei, iar în familie cu industria lânei. Cei mai mari negustori sunt Aromâni din Seracu, alături de cari şi aceia din Zagor — printre cari fraţii Placa, mari negustori cu proprietăţi în oraş şi la Pireu, ca Adamidi — Vasile al lui Dimitri şi Hristiadi din Doliani, etc.

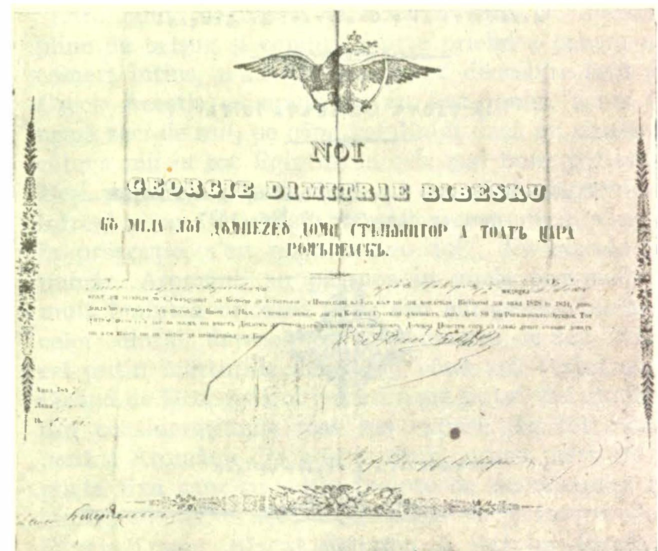
Un alt centru unde Aromânii joacă rol de seamă în comerţ, este Cardiţa. Aici, Aromânii din Aspropotam sunt negustori, economi de vite, comercianţi de manufactură; la aceştia, se adaogă Samarinieni, Perivoliaţii şi alţii, mulţi Neveşteni argintari şi negustori sunt răspândiţi în toate centrele, chiar dincolo de hotarele Tesaliei. Clisureanul Gh. Pritta, negustor de lânuri la Bitolia, făcea negoţ de tutunuri la Cardiţa şi Tricala.

Regiunea Zagor care, în sec. XVIII şi în o parte a celui al XIX, a cunoscut multă prosperitate, îşi continuă cultura şi comerţul mătăsurilor, în legătură cu Salonicul şi cu ţările germane. Marile bâlciuri Moscoluri şi Elasona şi-au pierdut, în secolul trecut, însemnătatea de altădată şi, ca şi toate celelalte din Macedonia, au dispărut odată cu introducerea căilor ferate, ajungând doar simple bazaruri cu caracter local. Aromânii din cele 24 comune ale sale, ca şi aceia din comunele de pe Olimp — Ossa şi Pellion, au fost şi sunt cei mai luminaţi dintre celelalte populaţiuni, cei mai buni industriaşi şi comercianţi şi cei mai bogaţi, printre cari se găsesc şi mulţi cari s'au lăsat de păstorit şi au devenit cei mai curagioşi marinari şi în întreprinderi comerciale şi în războaiele pe mare, pe când aceia din Neohori se ocupă şi cu marina, având corăbiile lor mari şi mici. Incă o regiune cu populaţie compactă de Aromâni este provincia şi oraşul Bodoniţa de lângă Termopile cu 13 comune, precum şi satele din plasa Lamia-Zeitun, cunoscute sub numele de sate valahe — « vlaho-horia ». Şi altele.

Un centru, cel mai de seamă, unde Aromânii reprezintă $^2/_3$ din populaţiune, unde Periovoliaţii — ca şi la Veleştin, Velihani, Calabaca — au mahalale separate, cu moşii întinse şi proprietăţi, este Tricala — Târcol. Aici, elementul aromânesc, autohton sau venit din toate ţinuturile, are preponderenţa în viaţa comercială şi industrială. Familii ca Hagi Petru, Hagigachi, Pihtu din Meţova, Ianuşi din Cornu,

PATENTĂ DE NEGUSTOR DE CLASA I, liberată de Sfatul Administrativ al Ţării Româneşti lui Tudor Hagi Tudorache în 1832. Din N. I. Angelescu, Negustorii de Odinioară

DIPLOMA DE BOIERIE A NEGUSTORULUI NICOLAE HAGI STOICA
Din N. I. Angelescu, Negustorii de Odinioară

ГРЪМАТІКЪ
РОМѪНЕАСКЪ ШІ НЕМЦЕАСКЪ,
пентрꙋ
ТІНЕРІМЕА НАЦІОНАЛЪ.

Ѫнтрꙋачест кіп ѫнтокмітъ
де ꙋн'
Пріетін' ал' Націіі.

Тіпърітъ кꙋ тоатъ кіелтꙋіалъ Домнііеале
Рꙋдолф Оргідан,
четъцан' ші негꙋцъторіꙋ де аічі.

БРАШОВ.
Ѫн Тіпографіа лꙋі Іоан Гетт.
1838.

GRAMATICA ROMÂNEASCĂ ŞI NEMŢEASCĂ, PENTRU TINERIMEA NAŢIONALĂ
« Tipărită cu toată cheltueala domniei sale *Rudolf Orghidan*, cetăţean şi negustoriu de aici », Braşov, 1838

ФОІЛЕ ДꙊМІНЕЧІІ
спре
ѪМꙊЛЦІРЕ ЧЕІ ДЕ ОБЩЕ ФОЛОСІТОАРЕ КꙊНОШТІНЦЕ
[illegible]

Ѫ треіа Оамекъта ісітъ.

О жꙋмътате де Ан а Осрііптꙋрііі 26 Нꙋмері дела 2 Іанꙋаріе пънъ ла сфършітꙋл лꙋі Іꙋніе 1837.

Кꙋ келтꙋіала а Д. Рꙋдолф Оргідан.

БРАШОВ.
С'аꙋ тіпъріт ѫ Тіпографіа лꙋі Іоанн Гетт, 1837.

COPERTA « FOILOR DUMINECII » IANUARIE-IUNIE 1837
Tipărite de *Gheorghe Bariţiu* cu cheltueala lui *Rudolf Orghidan*

Averof bancherul, etc. sunt în fruntea oraşului şi a întregului ţinut. Perivoliaţii se ocupă cu cultura de cereale, tutunuri, legume, cu industria morăritului — ca Nacu Bela cu cea mai mare fabrică de făină, Ceanguli pentru băuturi spirtoase, Leapu negustor fruntaş, etc. Tesalienii s'au ocupat pe scară întinsă cu tutunul şi manufactura lui.

După dezastrul Moscopolei, industriaşii cei mai iscusiţi şi comercianţii cei mai întreprinzători s'au revărsat şi în Tesalia, dintre cari, este sigur, că s'au revărsat şi în alte centre ale Greciei, unde s'au asimilat în marea masă grecească. De asemenea, Perivoliaţii au devenit cei mai de seamă comercianţi şi industriaşi cu renume în toată provincia tesaliotă.

Alt centru cu mai multă viaţă aromânească în jurul ei, dar mai puţin însemnat ca cel de mai sus, este Larisa. Aici, au fost odinioară bazaruri renumite, Meţovenii — ca şi în bazarurile din Meţova — aveau numeroase ateliere de argintărie, unde se confecţionau scule preţioase pentru Albania. Giuvaergiii aceştia, Meţoveni, erau cei mai căutaţi în toată Tesalia, ca şi în Epir.

In toată Tesalia, monopolul cărăvănăritului l-au avut Aromânii. Ei băteau toate drumurile, atingând toate centrele, mari şi mici. Cei indigeni, ca şi cei veniţi din Pind şi stabiliţi definitiv, sunt buni plugari, cultivă grâul, porumbul, orzul şi renumita secară de Veleştin, iar cei stabiliţi dela anexare sunt cismari, samaragii, cuţitari, croitori, etc., pe când economia de vite este un monopol al lor. Şi prin această provincie, făceau negoţ ambulant de mărunţişuri Aromânii specialişti în aceasta şi originari din ţinutul vecin Malacaşi şi numiţi Căţani. Intre pieţele manufacturatelor din Samarina, Grecia a contat ca una din cele mai de seamă. Femeia samarineancă — după cum am văzut mai pe larg aiurea — continuă preţioasele produse ale mâinilor sale ajung până în Moreea şi trec în insulele ionice, la Corfu şi Levcada — într'un cuvânt, nu există, cum se exprimă un publicist grec, oraş şi orăşel la nordul istmului Corint care să nu fi primit dovada calităţilor şi hărniciei acestui popor sârguitor şi inteligent.

Drept încheiere, vom spune că Aromânii Tesalieni, locuind toţi munţii, au — în oraşele locuite cu Grecii în egală măsură — în mâinile lor toată viaţa lor economică.

Din vremuri vechi, Aromânii se răspândeau, cu numeroase turme de vite în Beoţia şi Atica, unde desfăceau, în corturile lor, abale sau stofe vărgate, ţesături de lână şi cuverturi lucrate în coloniile lor sedentare.

La Halchida din insula Negroponte-Eubea, altădată cu populaţiune aromânească, au fost argintari şi negustori din Nevesca. Apostol N. Papagheorghiu din Seracu a fost şi el argintar în acest oraş. Un mare negustor este Nicolae, fratele lui Gheorghe Averof, mare proprietar şi deputat. După Weigand, cea mai mare parte din Elenii curaţi din Teba ar fi originari din Bitolia, Cruşova şi Vlaho-Clisura. Ştim că principalul depozit al manufacturatelor din Pind era, odinioară, Călaru, dar, din cauza nesiguranţei, s'a mutat la Corfu, de unde se aprovizionau, cu capote pentru marinarii din Adriatică şi Mediterana, negustorii din Veneţia, Triest, Sicilia şi din alte părţi ale Italiei şi că,

mulțumită acestui negoț, Corfu a cunoscut epoca lui de mare prosperitate. Incă sub Ali Pașa, armatele franceze din Eptanison: Corfu, Itaca, Levada, Cefalonia, etc. se îmbrăcau cu « gravano » — postav țesut în coloniile aromânești din Pind și Epir. Inainte de a fi cedat de Anglia, insula aceasta — Korkyra sau Kerkyra — era un centru evreesc, după care a căpătat o înfățișare aproape aromânească, cu negustorii activi veniți din Pind. Un mare negustor mețovean a fost Ghica, armator și furnisor al vapoarelor; Vranachis din Blața era bancher și alții.

In regiunile Artei, Prevezei, Paramithia, Filipiada, etc. — după cum am mai spus-o și în altă parte — Aromânii crescători de vite, meșteșugari și comercianți joacă rol preponderent în viața economică; cu deosebire, comerțul Prevezei este în mâinile lor — scrie I. Caragiani.

In Atena, pe la finele secolului XVIII, și prima jumătate a celui al XIX, Aromânii erau aceia cari dețineau comerțul prin companiile lor comerciale, dela Atena până la Pesta și Viena. Incet încet, numărul lor creștea. Toți acei Aromâni cari luptau pentru cauza grecească emigrau către statul elen. Cu cât mișcările revoluționare cu caracter de iridentă creșteau în întindere și în intensitate, cu atât elemente aromânești din toate ținuturile — din Pind, Aspropotam și Zagor, din Macedonia și Moscopole — se refugiau aci, unde se întâlneau cu cei din Acarnania și Misolonghi, Etolia, Arta, Tesalia, Olimp, etc. Ocupația lor de căpetenie le-a fost negoțul și industria.

Atât la Atena cât și la Pireu printre marii și micii negustori, trebue să considerăm pe Aromâni. Aci, se vărsa belșugul turmelor aromânești: lăpturi, brânzeturi, carne, lânuri — produsele laptelui ajung și astăzi chiar din Blața; tot la Pireu, ajungeau, pe uscat sau pe calea mării, turmele de țapi și de berbeci, pornite din nordul Macedoniei și alte ținuturi; manufacturatele din Pind se desfăceau și se mai desfac, fiind foarte mult căutate de clasele de jos, ca și de cele aristocrate. Incă până în zilele noastre, postavul aromânesc casnic și capotele îmbracă pe marinarii și pe evzonii mândri ai armatei grecești.

Aromânii din Zagor, Aspropotam și alte centre, făcând parte din ținuturile învecinate vechii Grecii sau Tesaliei, sunt foarte numeroși. Toți brutarii de lux din Atena și Pireu sunt Zagoriți; cofetării, cafenele, bon marché-uri, etc., sunt deținute de acești Aromâni. Nume ca Placa din Macrini, Teleki din Grebeniți, Zoidis din Frangades, Maciopul din Negades, Iani Bairactari din Floru cu cofetărie, Iani Papadima din Doliani cu marele hotel « Ton xenòn », etc., sunt bine cunoscute la Atena și Pireu. Zagoriții abundă și în Eptanison (Cele șeapte insule); în Peloponez, ca la Kiparissia, ca la Patras. La Pireu, se găsesc și câteva nume din Turia.

Arta construcției la Atena a fost un monopol al Aromânilor. Constructori din Balcamen și Negovani au lucrat aici, ca și la Vl.-Livadia, Lamia și în alte centre.

Cu drept cuvânt, Rangabé scria, în 1856, în revista « Pandora » din Atena, că, în Atica chiar și în alte ținuturi elenice, există mulți Români cari constitue o mare parte din populația acestor regiuni.

RUDOLF ORGHIDAN
portret în uleiu de un pictor necunoscut. Colecția Academiei Române

NEGUSTORII AROMÂNI IN EGIPT

Pentru Egipt, înafară de o indicație cu caracter general, după care s'ar găsi și astăzi urmași de ai Moscopolenilor [1]), documente studiate sau măcar date la lumina zilei nu există. Notariate, biserici ortodoxe și Patriarhia conțin multe documente despre Aromâni și rosturile lor negustorești, dar ele n'au fost răscolite de nimenea, pe când archivele acesteia din urmă — după cum ne mărturisea d-l M. Beza — se găsesc în mare desordine pentru cine ar vrea să le cerceteze, deosebit de faptul că un Aromân nu s'ar putea apropia de ele.

Aromânii, negustori în această țară cu domenii pline de belșug și condiții foarte prielnice pentru un comerț întins, n'au fost mulți, cu deosebire față de Greci. Aceștia, dimpotrivă, au fost mulți, acum în urmă zeci de mii, pe când cei dintâi dacă au numărat câteva mii în tot Egiptul, în cele mai bune perioade. Deși puțini la număr, însă, ei au stăpânit provincii întregi și au acaparat viața lor economică. Grecii, în proporție, s'au remarcat cu 10% din marele lor număr. Aromânii au pătruns în unele provincii cu mult înaintea oricărui Grec sau european. Așezarea celor dintâi datează cu ceva înainte de sec. XIX, cel puțin mărturiile lor ajung până aci — abstracție făcând de Moscopoleni pe cari n'am putut să-i studiem din considerațiunile mai sus expuse. In tot cazul, pentru Aromânii din alte ținuturi, prima mărturie se poate fixa cam cu puțin înainte de descălecarea lui Mohamed Ali Pașa, negustorul de tutunuri dela Cavala-Tracia, născut în 1769 și fiul lui Ibrahim,

[1]) Weigand, *o. c.*, I, 100.

COSTACHE HAGI TUDORACHE
Portret în ulei de *Frankenberger*. Colecția Camerei de Comerț și Industrie din București

comandantul jandarmeriei din acest oraș-port al Mării Egee, negustoraș care avea să ajungă, în curând, acel Pașă temut de triburile rebele și anarhice din Țara Nilului și care avea să impună Sultanului recunoașterea sa ca guvernator, cu drept de hereditate a titlului de vice-rege, iar după lupte neobosite, câștigarea unei depline independențe.

In această țară, după cum am mai spus-o, Aromânii au atins 13—14000 suflete.

Erau mai ales mulți Crușoveni și Nevești, puțini Mețoveni și Măgărăveni, ca și Zagoriți, foarte puțini Pisudereni, Clisureni, Corițeni, Bitoleni, etc. S'au ocupat cu de toate: cu birturi și hoteluri, cu coloniale, manufacturi și meșteșuguri, cu comerțul de bani și de bumbacuri și — în țara marilor latifundiari, unde un întreg sat de Fellahi sălășlueste pe un petec de pământ de 2—3 ha. — au făcut agricultură și au fost stăpâni pe terenuri agricole. Au devenit mari bogătași, mai ales în a doua jumătate a sec. XIX, când soarta câtorva comune din Macedonia atârna, în mare măsură, de ritmul economic al acestei țări.

Neveștenii erau grupați mai cu deosebire în provincia Garbieh, cu centrul Gudaba, cel mai mare al culturii de bumbacuri și al comerțului cu acest articol — unde au atins, la un moment dat, numărul de vreo 300, stăpânind comerțul de bumbacuri, de coloniale și cel de bani. Puțini alții erau răspândiți în alte centre. Mețovenii au avut ca centru principal Alexandria și puține altele în interior. Crușovenii, ca și Măgărăvenii și ceilalți, erau așezați peste tot Egiptul și s'au ocupat cu toate afacerile. Dar nici aceștia nu au lipsit din marile centre: Alexandria, Cairo, Tantah, Mitgamr, Zagazig, Benha, Zifta, etc. S'ar putea stabili o zonă preferată și anume aceea de-a-lungul căii ferate Alexandria-Cairo, pe ambele laturi, mai larg, zona cuprinsă între brațele Rosetta și Damietta prea puțin pe dreapta acestuia, cu deosebire în provinciile Menufieh, Galübieh și zona Cairo, precum și câteva așezări în Egiptul mijlociu și superior, până dincolo de Tahta, ca și în Sudan. Avem reprezentanți și în regiuni, ca Bihera, unde n'a pătruns încă decât prea puțini Europeni și în altele, ca Dalkahlieh, Șarkieh, etc.

V. Bérard, în bine cunoscuta lui lucrare, scrie că mijlocitorii din Alexandria și din Marsilia sunt în majoritate Valahi de rasă și adesea și de limbă. Oricare a fost numărul Grecilor veritabili, Aromânii le-au fost superiori și au stăpânit și în această țară parte din comerțul ei și au mijlocit marile transacțiuni cu toată Europa. Și avea dreptate acel bărbat politic român să spună că, până ieri alaltăieri, au avut singuri comerțul Orientului dela Viena până la Cairo din Egipt [1]).

a. n. h.

VALOAREA MORALĂ A NEGOȚULUI ROMÂNESC

Cercetarea trecutului comerțului românesc constitue, pentru mulți dintre contemporanii noștri, o adevărată revelație, menită să ne inspire o mai mare încredere în forțele și valorile noastre naționale. Din această cercetare, aflăm falsitatea acelui pretins loc comun, care vrea ca Românul să nu fi fost niciodată apt pentru comerț.

Nimic mai inexact decât aceasta. Dimpotrivă, elementul românesc s'a afirmat cu tărie, încă dela început, ca un factor de valoare în promovarea activității comerciale în tot cuprinsul țărilor române. El a luptat, cu o tenacitate fără seamăn, pentru apărarea poziției sale precumpănitoare în cadrul comerțului interior. Dacă a fost înfrânt în această pasionantă competițiune, aceasta se datorește, pe de o parte, intervențiilor categorice făcute de dincolo de hotare în favoarea comercianților străini, pripășiți pe la noi, iar, pe de altă parte, spiritului nou, pe care invazia capitalismului în țările române l-a introdus în vechile rânduieli negustorești. Noile practici comerciale, cari nu aveau în ele nimic din cinstea scrupuloasă ce anima pe vremuri comerțul autohton, au curmat rezistența negustorilor noștri de odinioară.

In lumina adevărului enunțat mai sus,— pe care îl vom demonstra pe larg în cele ce urmează,— așa zisa axiomă a incapacității Românului pentru comerț se transformă. Ea se reduce doar la greutatea pe care o simte el în a se adapta unui anumit fel de a concepe comerțul, care este străin de sufletul lui. Aceasta nu însemnează însă că România,— care a posedat și posedă încă atâtea elemente, ce au dat probe evidente despre destoinicia lor în comerț,— nu va putea, printr'o politică apropriată, să îngădue

[1]) Vezi I. Car., 74.

factorilor autohtoni să-şi reia locul de frunte în conducerea vieţii economice româneşti. Către această soluţie ne conduce,— odată cu învăţămintele trecutului,— interesul însuşi al unei desvoltări desăvârşite a României în hotarele ei fireşti.

Comerţul de import în ţările româneşti, — mai înainte ca Marea Neagră să fi fost închisă traficului internaţional şi declarată lac turcesc, iar intrarea în apele Dunării să fi fost prohibită tuturor corăbiilor în afară de cele turceşti,—avea drept obiect principal satisfacerea nevoilor claselor avute ale societăţii.

Ca şi mai târziu de altfel, se importau din ţările învecinate, în special obiecte de lux şi de semi-lux: îmbrăcăminte scumpă, arme, blănuri, şaluri, covoare, mobile, — mărfuri cari întreţineau fastul Domnilor şi al boierilor ţării. In schimb, ţările noastre exportau articole brute ca: grâne, untură, grăsimi, brânzeturi, lână, piei, lemne, vite şi alte produse.

Pe măsură ce dominaţia turcească devine mai apăsătoare, comerţul exterior al ţărilor româneşti cade într'o lâncezeală tot mai accentuată. Condiţiile de organizare ale comerţului sunt aproape inexistente, mijloacele de comunicaţie se află în starea cea mai primitivă, iar siguranţa traficului este extrem de mică.

România este redusă astfel la rolul de *grânar obligatoriu al Imperiului Otoman*, aprovizionându-l cu anumite categorii de produse alimentare, — grâne, oi, etc., — produse pe cari, până la venirea Fanarioţilor, Turcii le plăteau cu bani. Aceste împrejurări se opun unei sporiri a productivităţii ţărilor româneşti, aceasta fiind împiedecată de lipsa pieţelor de desfacere.

Tratatul dela Adrianopol reuşeşte să descătuşeze comerţul românesc din prohibiţiunile cari îl înăbuşeau. Libertatea navigaţiei pe Dunăre redă Principatelor române debuşeurile lor comerciale şi coincide cu expansiunea burgheziei occidentale şi a mărfurilor ei către aceste locuri. Sub impulsia acestor împrejurări, comerţul românesc ia o desvoltare bruscă şi destul de însemnată.

Inaintea acestei epoci de redeşteptare economică, comerţul de export era exercitat în ţările noastre numai de Turci sau de supuşi turci (în special români macedoneni), cari aprovizionau marele imperiu Otoman cu cereale şi produse ale solului românesc.

In interiorul ţării, dreptul de a face comerţ era rezervat numai Românilor şi, într'o mică măsură, străinilor împământeniţi, de religie ortodoxă.

« După ce s'a deschis Dunărea şi Marea Neagră comerţului internaţional, străinii aduceau mărfurile lor în corăbii la Galaţi şi Brăila. Ei le descărcau acolo şi le vindeau « *sultan bazar* », — prin bună învoială, — sau « *sultan mezat* », — prin licitaţie publică,— la toptangii localnici, cari cumpărau toată încărcătura, oricât de multă şi de variată ar fi fost, *pe bani gata*. După aceea, o aşezau în teancuri sau în rafturi în magazii spre a o vinde la detailişti.

« Aceşti negustori au fost la început *numai Români*, căci străinii nu se puteau stabili pe pământul Principatelor. Veniră apoi un număr oarecare de Greci, un număr nu tocmai mare de Armeni precum şi Bulgari din cei aduşi de Ruşi.

VASILE DANCOVICI
Colecţia Dr. *N. I. Angelescu*

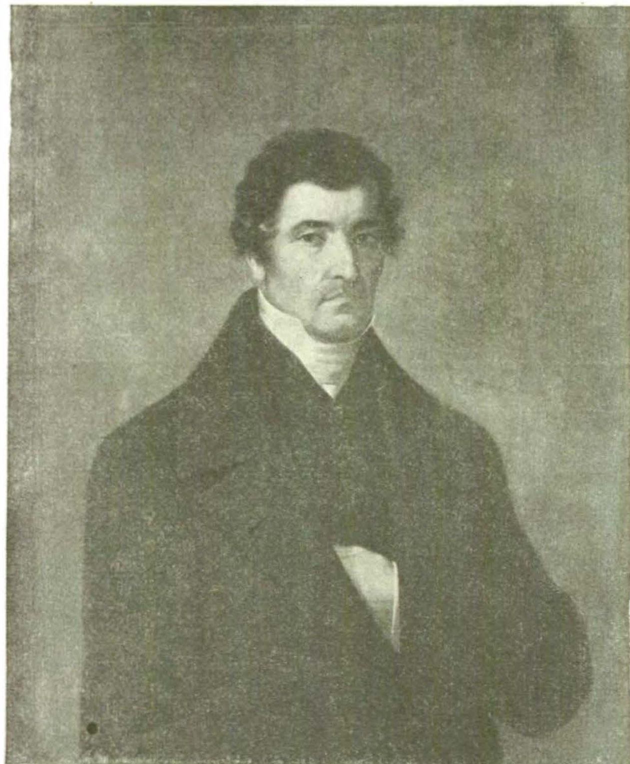
« Străinii aceştia strânseră averi mari şi putură acumula în scurt timp capitaluri însemnate cu cari să poată cumpăra dela importatori întreaga marfă pe bani gata. Dar nici pământenii neaoşi români nu se lăsară mai pe jos. Făcură economii, se asociară mai mulţi între dânşii, strânseră bani mulţi prin muncă cinstită şi, în scurt timp, reuşiră să ţie piept concurenţei străinilor împământeniţi, să se pună în fruntea toptangiilor, adică a comercianţilor cu ridicata şi să se recomande tuturor printr'o probitate şi o exactitate exemplară »[1]).

Am citat în întregime acest interesant pasagiu din lucrarea d-lui D. Z. Furnică, deoarece din el reiese clară evoluţia comerţului autohton în Principate şi faptul de a fi fost desfiinţat de valul cotropitor al comerţului, străin de noi şi ca mentalitate şi ca origine etnică a persoanelor cari îl exercită.

Din aceste două categorii de comercianţi, — *toptangiii*, negustori de gros, cari, atunci când întreprinderea lor lua extensiune, se transformau în importatori pe cont propriu pentru nevoile comerţului lor, şi *negustorii de detaliu*, cari îşi exercitau profesiunea lor la adăpostul unui monopol asigurat de legislaţia în vigoare, — se trag generaţiile de « negustori de odinioară », cum îi numeşte vrednicul cercetător al trecutului comerţului nostru, — d-l dr Nicolae I. Angelescu, — în preţioasa sa colecţie de biografii negustoreşti.

Această interesantă categorie socială, aceşti destoinici şi cinstiţi « negustori de odinioară », au trăit

[1]) D. Z. Furnică: *Industria şi desvoltarea ei în ţările române*, pag. 27—28.

NICOLAE KIRILOF
Colecția Dr. *N. I. Angelescu*

până către sfârșitul secolului trecut, luptând din greu împotriva concurenței victorioase a unei alte categorii de comercianți, cari, cu metode de lucru fundamental diferite, sfârșesc prin a desființa pe cei dintâi.

« Nimic mai greșit ca afirmațiunea că Românii n'ar fi apți pentru comerț, deoarece multă vreme comerțul interior și cel de import a fost exercitat numai de Români, cu o pricepere și o probitate vrednică de laudă, pe când cel exterior era împărțit între Români și străini, » — proclamă, d-l Dumitru Z. Furnică în valoarea sa lucrare din care extragem aceste date. D-sa are deplină dreptate în această privință. Numai că comerțul vechilor negustori români se exercita pe baze cu totul diferite de cel modern, iar « probitatea și exactitatea », cari caracterizau pe negustorii noștri de odinioară, nu mai constituesc elemente hotărîtoare în exercițiul profesiunii celor ce îi urmară.

Două sunt pricinile fundamentale cari au adus ruina vechiului nostru așezământ comercial și prosperitatea celui de modă nouă:

1. Năruirea privilegiilor, la adăpostul cărora se desvolta comerțul nostru precapitalist;

2. Aglomerarea populației la orașe, — fenomen caracteristic al epocei moderne, — care determină apariția sistemului vânzării în masă și a nouilor practici comerciale rezultând din acest sistem.

Lucrurile devin îngrijorătoare pentru comerțul nostru intern atunci când împrejurări de ordin politic permit desvoltarea activității comerciale a unui nou soiu de profesioniști ai comerțului, ale căror metode de lucru sunt fundamental deosebite de acele ale negustorilor pământeni. Aceștia din urmă, din nepriceperea lor de a se adapta nouilor practici comerciale, suferă o concurență atât de sdrobitoare încât sunt siliți curând să cedeze locul celor dintâi.

Imprejurarea de ordin politic, care determină introducerea noului fel de comerț în Principate, este instituirea consulatelor străine în țările noastre. Tratatul dela Cuciuc-Cainargi are drept consecință numirea de consuli generali, vice-consuli și staroști în principalele orașe ale Principatelor.

In special dela tratatul dela Șiștov (1791), care sili Poarta să acorde guvernului austriac dreptul de a înființa un corp consular în Principate, comercianții români și isnafurile (breslele) lor începură să sufere mult. Consulii, — în special cei austriaci, — se grăbiră să acorde supușilor lor stabiliți în Principate o protecție efectivă. Ei obținură o avantajare a sudiților la plata vămilor de import ca și la cele externe precum și la plata dărilor. In vremea aceasta, pământenii rămaseră supuși la o mulțime de angarale, — vămi prin orașe, rușfeturi, narturi și altele, ce erau cerute dela negustorii detailiști cari, până într'o vreme, nu puteau fi decât Români.

Inutil să adăugăm că majoritatea acestor protejați ai consulilor străini erau Evrei. Acesta este începutul unei invaziuni sistematice care nu încetează a crește până în zilele noastre.

Pe la începutul veacului trecut, «numai puțini Evrei se găseau prin orașele capitale de județ ale ambelor Principate; prin sate nu era nici pomeneală. Așa de mic era numărul Evreilor în unele orașe încât, în Focșani de pildă, locuitorii de rit mozaic (șase familii) nu puteau consuma nici măcar o vacă. Din această cauză, Constantin Vodă Ipsilanti a dat la 18 Iunie 1803 o carte domnească prin care le acorda favoarea ca, pe unde ei vor fi în număr mic, măcelarii creștini să fie obligați a tăia vitele ce se vor pune în consumație prin hahami, după ritul evreiesc, din care să se îndestuleze Evreii iar restul cărnii neconsumate să o vândă la creștini »[1]).

Curând, acești străini de rit mozaic, al căror număr creștea văzând cu ochii, prin mijlocirea consulilor cari își impuneau voința chiar față de Poartă, atacară însăși poziția negustorilor români care se sprijinea pe anumite privilegii: monopolul comerțului de detaliu, dreptul exclusiv de a fi prăvăliași sau boltași, cumpărând prăvălii sau ecareturi în orașe. Situația negustorilor români mai era avantajată și de interdicția făcută de Poartă importatorilor străini de a zăbovi în vânzarea mărfurilor cu ridicata mai mult de 10—15 zile pe pământul Principatelor.

Incetul cu încetul, « suditul cu apelul la protecțiune, Evreul cu mita, corupțiunea și ciupeala », reușiră, prin coruperea Domnilor fanarioți pe cari nimic nu-i lega de soarta negustorilor români, să desăvârșească procesul de năruire a așezămintelor noastre precapitaliste. Zi de zi, numărul supușilor străini statorniciți în Principate devine mai mare, iar autoritatea consulilor străini mai considerabilă.

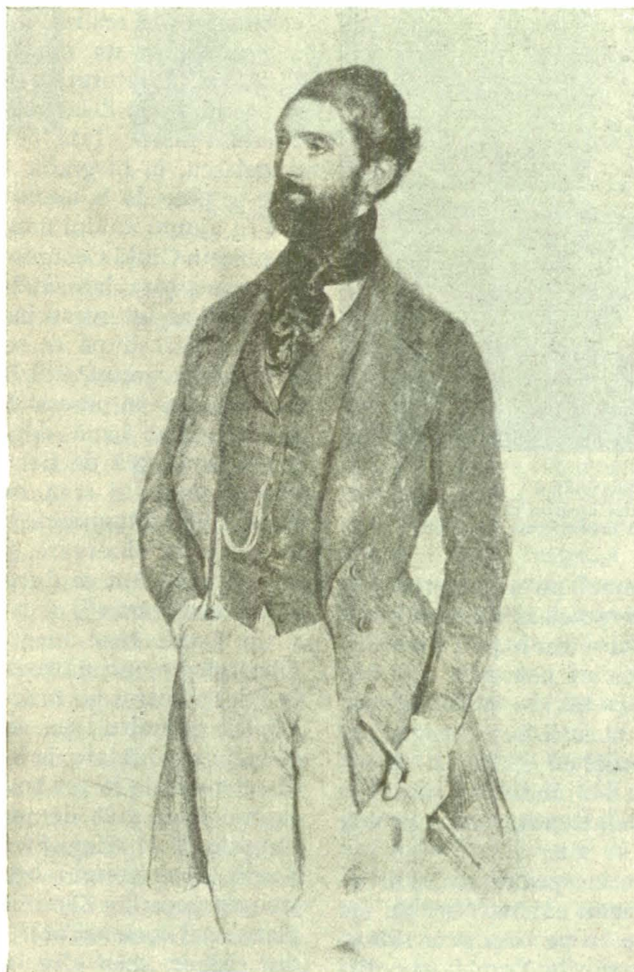
La începutul secolului trecut, Alexandru Vodă Moruzi și Constantin Vodă Ipsilanti îngăduiră unor anu-

[1]) D. Z. Furnică, *op. cit.*, pag. 106.

miți negustori să intre în bresle și să se ocupe cu comerțul de detaliu. Profitând de aceste cazuri izolate cari creaseră precedent, — prin presiunea consulilor și concursul Rușilor, — sudiții obținură Alcătuirea din Iunie 1820 prin care se proclamă deplina libertate a comerțului, dreptul fiecăruia de a se ocupa cu vânzarea în detaliu și putința de a face parte din bresle. Aceste « cetăți tari și păzite », cari apărau comerțul nostru de orice încălcare, sunt curând desființate, breslele ne mai având nici o rațiune de a fi, în urma invadării lor cu elemente străine.

Din acest moment, situația se schimbă cu desăvârșire. Calitatea de Român nu numai că nu conferă nici un privilegiu, dar ea constitue chiar un desavantaj serios în exercițiul comerțului. Intr'adevăr, în vreme ce negustorii sudiți plăteau o vamă mai mică, aplicându-li-se tariful din convențiile comerciale ale Turciei, negustorii români erau supuși la toate birurile și angaralele pe cari Fanarioții, domici să dobândească în cel mai scurt timp o avere cât mai mare din exploatarea României le acumulau asupra negustorilor noștri.

Și astfel s'au văzut cazuri în cari « negustori de origine neaoș românească, împinși fiind de disperare, alergară pe la diferiți consuli, cerându-le să-i facă sudiți străini și să dobândească patente imperiale și crăești, cari să-i scape de bir și de angarele, de vama mare la graniță și diferite vămi prin orașe, de străji, de beilicuri, de podvezi și mai târziu de miliție, de asupriri și de strâmbătăți și să-i pună și pe ei, în țara lor, sub ocrotirea unei pajure străine, care să le acorde o protecțiune puternică și un sprijin ocrotitor »[1]).

ALEXANDRU KIRILOF
Litografie de *Kriehuber*

Vitregia vremurilor provoca dar situația monstruoasă de a sili pe negustorii autohtoni să renunțe la naționalitatea lor, pentru a putea scăpa de greutățile ce le întâmpinau în comerțul lor din calitatea lor de Români. De abia în 1882, guvernele străine renunțară unul câte unul în mod definitiv de a avea protejați în țările române.

Să cercetăm acum, întru cât punerea pe picior de egalitate a străinilor cu Românii, în ceea ce privește dreptul de a exercita comerțul în interiorul țării, a putut să echivaleze cu o desavantajare a celor din urmă în folosul negustorilor străini și în special evrei.

1. *Comerțul precapitalist.*

Inainte ca aglomerarea la orașe să se accentueze, negustorii noștri vechi cari, după cum am văzut, se ocupau cu comerțul de detaliu sau de gros (în care caz foarte adesea importau mărfuri pe cont propriu), satisfăceau în special populația cu dare de mână a orașelor. Pentru aceștia ei aduceau mărfuri străine menite să servească bunului traiu al celor ce dispuneau de fonduri. Pentru aceștia, negustorii aduceau mărfuri din marile centre ale Occidentului, — în special din Lipsca, — de unde importau manufacturi de lux, postavuri fine, mătăsuri, șaluri, bijuterii etc.

Negustorii, — dupăcum scrie prof. N. Iorga, — « formau o clasă a cărei importanță era foarte mare în Principate »[1]).

Ei au alcătuite adevărate dinastii de oameni devotați profesiunei comerciale, printre cari cităm familiile Hagi-Tudoracke, Orghidan, Dancovici, Kirilof, etc.. In toate aceste familii, timp de mai multe generații, fiii urmau profesiunea părintelui lor, conducându-se de aceleași principii de înaltă corectitudine ca cei dintâi.

Negustorii noștri vechi dispuneau de mult capital lichid, aveau prăvălii încăpătoare și vindeau mărfurile destul de scump. Căci, în acea epocă, negustorii aveau un dever relativ restrâns și de aceea, — pentru ca profesiunea lor să fie rentabilă, — trebuiau să aibă un profit cât mai mare la fiecare articol vândut.

Negustorii vechi vindeau scump, e adevărat, însă ei garantau calitatea mărfii ce eșea din mâinile lor. Negustorul se adresa fabricantului, care îi procura calitatea cerută de rafinamentul de gust al clienților săi. Acest lucru era cu putință, grație împrejurărilor că relațiile, între fabricant și negustori pe de o parte și între aceștia și public pe de altă parte, erau de ordin strict subiectiv.

[1]) D. Z. Furnică, *op. cit.*, pag. 138.

[1]) N. Iorga. *Istoria comerțului românesc*, vol. II, pag. 164.

HAGI VASILE FRIGATOR
Portret în ulei de autor necunoscut.
Colecția Camerei de Comerț și Industrie din București

Fabricantul cunoaște personal pe negustorul care se aprovizionează dela el și îi apreciază solvabilitatea. El știe care sunt articolele cari se cer în țara clientului său și de ce cantități în medie are nevoie.

Negustorii români veniți la « taxid » comandă cantitatea și calitatea cerută de clienții lor, — negustorii de detaliu, — personal cunoscuți de cei dintâi. Acești negustori de detaliu cunosc la rândul lor întreaga clientelă și știu în mod aproximativ cari sunt articolele de care aceasta are nevoie.

In aceste împrejurări, pe la începutul secolului trecut, creditul comercial aproape nu exista. Nici nu era nevoie căci tranzacțiile se făceau pe bani gata sau pe termene foarte scurte, de câteva zile. Cambia și polița erau cuvinte aproape neînțelese.

« Datornicul, ce întâmplător rămânea dator, din cauză că marfa era mai multă decât capitalul disponibil, n'avea nevoie nici măcar să dea înscris de datorie, ci rămânea dator cu sume însemnate numai pe cuvânt și la termen plătea « țanc » fără să lipsească o para, căci cuvântul dat de un negustor român avea valoarea banului, era crezut și prețuit după valoarea sa » [1]).

Din textul de mai sus reiese că regimul obișnuit al vechiului nostru comerț nu implica întocmai ca astăzi, în mod curent, uzajul creditului [2]).

Relațiunile personale dintre toți aceia cari luau parte la ciclul desfacerii unui produs, — dela fabricantul străin până la clientul român, — fiind strict personale, ele se rezolvau imediat, importatorul plătind « pe șin » fabricantului, angrosistul achitând cu bani gata mărfurile pe cari importatorul le adusese anume pentru el și așa mai departe. Rarele îngăduiri de plată aveau loc în baza legăturilor personale, — creditorul având încredere deplină în cinstea și solvabilitatea debitorului, încredere ce valora mai mult ca orice garanție reală și care rareori era înșelată.

Capitalul negustorilor de odinioară trebuia dar să fie considerabil și realizabil după fiecare operație. Pentru a proceda la un nou taxid (cumpărături de mărfuri), importatorul trebuia să fi recuperat prețul importului său dela negustorii în detaliu cărora le vânduse marfa. Iată cum descrie d-l dr. Nicolae I. Angelescu, în biografia lui Ilie Zamfirescu, felul în care se proceda la asemenea operație:

« In ajunul anului nou, Costache Paulescu, dar mai de obiceiu Ghiță Georgescu (tovarășii lui I. Zamfirescu) cutreerau țara încasând sumele datorate de clienții casei. Ei se întorceau încărcați de galbeni, lire și napoleoni cari, după ce se numărau în fața celor trei tovarăși de grămăticul Domide, erau așezați în teancuri de câte 50 puse strânse unele lângă altele. Apoi, pentru o mai bună, deplină și ultimă verificare, trăgeau cu o riglă de fier peste ele spre a se constata dacă teancurile erau egale și de aceeași înălțime. Când, din întâmplare, un teanc părea mai scurt, el se lua în observare, piesă cu piesă, cântărindu-se fiecare pentru a se dovedi dacă vreuna nu era, cum se zicea, « trasă » [1]).

Cu acești bani, negustorii noștri plecau la Sf. Gheorghe, pe primăvară, după taxid și se întorceau la Sf. Dumitru, pe toamnă. Sunt cunoscute respectabilele chimiruri pe care negustorii, înainte de a pleca în străinătate, le îndesau cu galbeni și le purtau direct pe piele în tot cursul voiajului, pentru a-și feri capitalul lor atât de prețios de eventuale pierderi. Negustorul N. Hagi-Stoica se duse la Sheffield, în Anglia și ceru unui fabricant să-i vândă întregul său stoc de seceri. « Când englezul îl întrebă cum va face plata unei comenzi atât de mari, Hagi-Stoica scoase din chimir 1000 lire sterline pe cari le puse pe masa fabricantului » [2]).

In asemenea condiții, riscul de a rămâne cu marfa nevândută fiind foarte redus, — negustorii nu aveau nevoie de reclamă, pe care o considerau drept o concurență neleală. De altfel, aceasta n'ar fi avut nici un rezultat deoarece clientul, știind că negustorul său personal cunoscut îi va aduce marfa de care are nevoie, nu s'ar fi lăsat atras de promisiunile aleatorii ale concurentului furnizorului său obișnuit. De aceea negustorii precapitaliști, — cum îi numește atât de bine profesorul W. Sombart, — nici nu simțeau nevoia să se sbuciume ca să atragă clienți, știind prea bine că

[1]) D. Z. Furnică, *op. cit.*, pag. 28.

[2]) Dar dacă creditul comercial era în fașă, aceasta nu însemnează că celălalt credit, creditul pentru consumație, — cămătăria, — nu exista. Nesiguranța în situația politică a țării, — domnii schimbându-se și, împreună cu ei, și toți boierii ce le erau devotați, după bunul plac al puterilor străine, — făcea ca dobânzile să fie exorbitante, banii fiind scumpi și rari.

[1]) Dr. N. I. Angelescu, *Ilie Zamfirescu*, pag. 7.

[2]) Dr. N. I. Angelescu, *Nicolae Hagi-Stoica*, pag. 4-5.

NICOLAE VOICU
Portret în ulei de un pictor necunoscut
Colecția *N. I. Zamfirescu*

ILIE ZAMFIRESCU
Portret în ulei de *Frankenberger*
Colecția *C. C. Zamfirescu*

NICOLAE VOICU
DEVENIT NICOLAE DE WOIKOVITZ
Portret în ulei de *Frankenberger*, 1856

cei ce cumpără în mod obișnuit dela ei se vor prezenta când nevoile lor periodice de reaprovizionare se vor face simțite.

« Când aceștia vin în prăvălie, negustorii stau la discuție cu ei, se interesează de sănătatea familiilor lor, interpretează facturile și formulele cabalistice de pe etichete, pierd timpul în tocmeli și, — pentru a avea mai bine clientul la mână, — îi acordă adesea credite lungi, mărind de altfel prețul mărfii în proporție cu creditul acordat » [1]).

Clientela constitue așa dar, în calculele negustorilor noștri vechi o dată cunoscută și sigură. Pentru a o menaja, — pierderea unui client echivalând cu o mare pagubă din cauza numărului lor relativ restrâns, — negustorii vechi trebuiau să fie foarte cinstiți, furnizând numai marfă bună pe care la rândul lor și-o procurau dela fabricanți sau angrosiști, cari pentru același motiv țineau să-i aibe de clienți. « Probitatea și exactitatea negustorului român de care se dusese vestea în străinătate » era dar impusă în bună parte de împrejurările în care el își exercita profesiunea. Această cinste scrupuloasă, în loc să constitue un folos, venind în ajutorul negustorilor noștri, a constituit mai târziu un desavantaj prin lipsa lor de adaptabilitate la condițiile noui ale pieții.

Viața vechilor noștri negustori era patriarhală, liniștită, scutită de sbucium. Comerțul constituia, ca pe vremea eroilor lui Balzac, « une profession créée en vue de nourrir son homme, un gagne-pain susceptible d'assurer sans trop de peine une subsistance convenable à des capacités moyennes » [2]).

Când socotește că a câștigat suficient pentru a-și putea îngădui o viață tihnită, negustorul se retrage din afaceri. Rentele de Stat și proprietatea funciară sunt cele mai bune plasamente ale economiilor sale [3]).

[1]) Pierre Bonnet: La commercialisation de la vie française pag. 34.
[2]) Pierre Bonnet, *op. cit.*, pag. 32.
[3]) W. Sombart, *Le bourgeois*, pag. 190.

Cu toate acestea, negustorii români, cari se retrăgeau din afacerile comerciale, nu se socoteau câtuși de puțin degajați de orice răspundere față de profesiunea pe care cu osârdie și cu cinste o slujiseră în timpul activității lor. Ei își dădeau dimpotrivă toată osteneala de a contribui la propășirea comerțului și de a promova elementele cari aveau să continue drumul deschis de dânșii. Astfel, prin sprijinul pe care l-au dat negustorilor mai tineri, ei au reușit să creeze o serie întreagă de întreprinderi noui, întreprinderi cari, prin desvoltarea ce au luat, au format baza comerțului românesc modern.

Tinerii negustori, ajutați de « negustorii de odinioară », erau sau foști ciraci de ai lor sau elemente tinere, străine de întreprinderea lor, dar pe cari ei, cu puterea ce aveau de a cunoaște oamenii, îi apreciaseră ca fiind destoinici de a face comerțul.

Forma aleasă de unii dintre vechii noștri negustori pentru a da ajutor acelora cari îi urmau în profesiune era *tovărășia* în care ei puneau capitalul sub formă de bani, iar tânărul negustor aducea ca aport munca sa stăruitoare și corectă. Pentru munca depusă, tânărul negustor era remunerat cu un salariu, din care oprea pentru sine numai atât cât îi era strict necesar întreținerei sale, iar restul îl capitaliza în întreprindere.

După un număr de ani, când tânărul negustor ajungea să-și formeze un capital suficient pentru ca negustoria să meargă înainte, bătrânul negustor se retrăgea din tovărășie, iar întreprinderea rămânea în seama celor tineri, pentru ca prin această retragere a sa, — retragere care îi da dreptul să-și reia capitalul depus, — soliditatea întreprinderei să nu sufere, « negustorul de odinioară » își retrăgea capitalul treptat, într'un șir de ani, forma aleasă fiind împrumutul pe cari el îl făcea nouei întreprinderi, împrumut garantat prin polițe și care urma să fie lichidat în trei sau patru ani [1]).

[1]) Dr. Nicolae I. Angelescu, *Tovarășii de negustori*, pag. 7.

In acest fel, prin această comanditare a tinerilor negustori, representanţii vechiului comerţ românesc dădeau dovadă de un minunat spirit de solidaritate, — de o solidatitate de breaslă demnă de toată laudă, — care, dacă împrejurările ce-ar fi fost mai puţin potrivnice ar fi putut asigura elementului românesc o continuitate şi o preponderenţă necontestată în comerţul care se exercită în hotarele acestei ţării binecuvântate de Dumnezeu, dar deseori urgisită de vremuri de restrişte.

Dar negustorii noştri vechi nu se mărgineau doar la exercitarea riguros cinstită a comerţului lor şi la asigurarea continuităţii profesiunii lor. Ei simţeau în sufletul lor că, în afară de obligaţiile lor profesionale, mai au datorii faţă de Dumnezeu, de Patrie şi de semenii lor în suferinţă şi n'au pregetat nici un singur moment de a îndeplini cu sfinţenie aceste datorii.

Multe ctitorii de biserici din ţară, precum şi din Capitală, ne dovedesc profundul sentiment religios de care negustorii noştri erau însufleţiţi. Apoi, înfiinţarea capelei române din Lipsca tot lor se datoreşte. In ce priveşte sentimentul patriotic, îl găsim la acei negustori cari, înfruntând toate pericolele, au fost în fruntea breslei lor în mişcarea dela 1848, ca Vasile Dancovici sau ca Nicolae Mincu, toptangiul pânzar, care a făcut parte din guvernul provizoriu dela 1848 cu Mitropolitul Neofit, Eliade şi alţii. In sfârşit, iubirea de aproapele au manifestat-o « negustorii de odinioară » prin nenumăratele danii şi binefaceri pe cari le-au făcut în tot cursul vieţii lor.

N. GRIGORESCU: OVREIUL CU GÂSCA

A trăi cu demnitate! Acest principiu negustorii noştri vechi l-au aplicat cu stricteţe în cursul întregii lor existente. Ei au considerat că profesiunea lor le conferă o adevărată nobleţe. Nu ne pare de loc o exagerare faptul că locuitorii marilor oraşe hanseate, — Hamburg, Bremen sau Lübeck, — desemnau pe marii lor negustori şi pe descendenţii lor cu aristocraticul nume de « Patrizier ».

Inainte de a încheia această scurtă evocare a atmosferei care domnea într'o lume de mult dispărută, nu ne putem opri de a cita câteva rânduri din lucrarea marelui istoric G. Lenôtre, în care se află descrisă viaţa Parisului în pragul marei Revoluţii franceze.

« Cu greu ne putem închipui ce era acum un secol şi jumătate un cartier al Parisului, când cea mai mare parte a oamenilor trăiau şi mureau în casa în care locuiseră părinţii lor şi nu părăseau strada lor natală decât odată sau de două ori pe an, pentru a merge la focul de artificii ce se dădea la ziua regelui sau pentru a sărbători sfârşitul postului. Strâmtul orizont al unei răspântii ajungea acestor negustori de odinioară (boutiquiers d'autrefois) şi fiecare stradă, fiecare cartier forma astfel în oraşul imens un soiu de mic centru unde, ca la ţară, toată lumea se cunoştea de multă vreme »[1]).

Nici o deosebire de structură sufletească şi de fel de a concepe viaţa între Parisul din 1789 şi Bucureştii noştri din prima jumătate a secolului trecut.

2. *Comerţul capitalist*

Cam acestea erau condiţiile în care trăiau negustorii noştri autohtoni acum o sută de ani. Cum a fost cu putinţă ca, în curs de mai puţin de un secol, situaţia să se schimbe atât de fundamental în detrimentul elementului românesc a cărui poziţie în comerţ am văzut că era odinioară predominantă?

Sub invazia străinilor, — sudiţi şi Evrei, — situaţia se modifică în mod fundamental. Toate barierele, în spatele cărora se adăpostea comerţul nostru autohton, sunt năruite, iar capitalismul, sub forma bine cunoscută în Occident, irumpe în poziţiile odinioară bine consolidate.

Dar, pentru ca această invazie a formei capitaliste a negoţului să aibă succes, era nevoie de intervenţia

[1]) G. Lenôtre, *Vieilles maisons, vieux papiers*. Deuxième série, pag. 9.

TÂRGUL DE VITE
Pictură în uleiu de *N. Grigorescu*

unui fapt nou, care face ca forma veche de negustorie să nu mai corespundă condițiilor pieței. Acest fapt nou este de sigur aglomerarea populației la orașe. Sub această influență, un nou regim își face apariția: acela al *vânzării în masă*.

Clientela negustorilor noui este cu totul diferită de aceea a negustorilor de odinioară. Populația nou venită în orașe, — deși mai puțin avută ca vechii clienți ai negustorilor români, — înțelegea să aibă aceleași satisfacții materiale ca și clasele bogate, chiar dacă obiectele ce le-o procurau erau de o calitate inferioară.

Negustorii noui nu mai au o clientelă cunoscută pe baza căreia să poată, cu oarecare șanse de exactitate, să facă calculul viitoarelor reaprovizionări. *Comerțul ia caracterul unei speculații, iar hazardul intră tot mai mult în compunerea lui.*

Clientela devine o necunoscută. Negustorul nu mai cunoaște personal pe clienți. Aceștia vin la el numai în căutarea articolului dorit, fără ca persoana comerciantului să le garanteze întru câtva că articolul cumpărat îndeplinește condițiile ce așteaptă dela el. In noua alcătuire comercială, clientul trebue să fie vigilent, dându-și seama prin el însuși de calitățile articolului cumpărat.

Din subiectiv, *comerțul devine obiectiv.* De unde până acum persoana consumatorului forma obiectul solicitudinii comerciantului, de acum înainte acesta trece pe al doilea plan.

De aceea, nici negustorul nu-și mai dă osteneala de a câștiga încrederea absolută a fiecărui client în parte. Comerciantul de modă nouă se adresează masei anonime care nu vine în prăvălie decât pentru o marfă pe care nimeni nu o garantează; comerciantul nu este pentru client decât deținătorul anonim al articolului dorit. Atât și nimic mai mult.

Cinstea nu mai este indispensabilă și de aceea comerciantul se sforțează să înșele pe cumpărător atât asupra provenienței, cât și asupra calității mărfii. Dacă n'ar proceda astfel, el ar pierde, căci la rândul său și fabricantul dela care se aprovizionează este animat de aceeași mentalitate și caută să desfacă articolele nereușite. Apoi comerciantul, — fiind nevoit să aibe în prăvălie mai multă marfă decât vechii negustori, deoarece el se aprovizionează în vederea unor vânzări problematice, — trebue să vândă neapărat, pentru a nu rămâne pe brațe cu marfa ce se poate strica în magazie sau care poate eși din modă.

Și în definitiv, ce pierde el dacă procedează astfel? Ca un număr de clienți, pe cari nu-i cunoaște, să nu-i mai calce în prăvălie. Dar aceștia îi sunt indiferenți, căci dacă articolul dorit este relativ rar și indispensabil, comerțul său tot va merge bine.

Această împrejurare schimbă caracterul comerțului. Comercianții nu mai caută să realizeze un profit însemnat la fiecare articol, ci *un profit mic la cât mai multe articole vândute.*

In același timp, — relațiile între vânzător și client fiind foarte restrânse, — *comerțul devine o luptă.* Nimic ne mai reținând pe un client să se ducă de preferință la un negustor decât la altul, aceștia își fac concurență aprigă pentru a atrage cât mai mulți clienți, iar punctul de atracție este eftinătatea prețurilor. De aceea sunt curente în această epocă, vânzările sub cost până la distrugerea vecinului. Un atare fel de a proceda are ca sancțiune, în caz de nereușită, falimentul, care se înmulțește prodigios.

Acestea sunt caracteristicele comerțului capitalist, cari diferă în mod fundamental de principiile cari conduseseră pe negustorii noștri de odinioară în exercitarea profesiunii lor. De aceea, ultimele decenii ale veacului trecut văd dispariția unei clase care a reprezentat cu vrednicie comerțul românesc în ultimele două secole. Comerțul intră în mâna străinilor, și în special a Evreilor, cari arată aptitudini deosebite pentru exercitarea noului fel de a vinde, neîncurcându-se

în consideraţii de cinste sau scrupulozitate în exercitarea profesiunii lor.

Negustorii cari nu s'au putut adapta nouilor condiţii ale pieţei, îşi plasează economiile în cumpărări de pământ sau de case şi trăiesc până la sfârşitul vieţii lor retraşi din orice afaceri. Dacă ar trăi astăzi marele Hagi-Tudorake, de sigur că n'ar mai cunoaşte comerţul, după cum nu l-ar mai cunoaşte nici César Birotteau în Franţa sau Johann Buddenbrock în Germania. De aceea, nu este de mirare că descendenţii vechilor negustori nu se consacră nici unul comerţului, ci se ocupă cu orice afară de negustorie.

Astăzi, — când nava destinelor omenirii intră cu pânzele întinse în ape încă necunoscute nouă, când însuşi comerţul capitalist dă semne că va fi curând o instituţie perimată, când căutăm un nou fel de distribuţie a bogăţiilor în care justiţia socială să joace primul rol, — se cuvine să aducem prinosul veneraţiei noastre, sufletelor simple dar drepte, curate şi cinstite, ale negustorilor de odinioară, cari apar ca un punct luminos în întunerecul în care ne sbatem şi ca o pildă a calităţilor neamului românesc.

n. c. a.

BIBLIOGRAFIE

ANGELESCU, DR. I. N. *Cunoaşterea şi conducerea pieţei economice.* Studiu istorico-statistic asupra evoluţiei naţionale a popoarelor. Bucureşti, 1914.

ANGELESCU, N. C. *Desechilibrul românesc.* Bucureşti, 1938.

ANGELESCU, DR. NICOLAE I. *Negustorii de odinioară*, Bucureşti, 1931.

— *Tovărăşii de negustori.* Bucureşti, 1933.

BĂICOIANU, C. I. *Histoire de notre politique douanière et commerciale depuis le Règlement Organique jusqu'à présent.* Bucarest, 1904.

BONNET PIERRE. *La commercialisation de la vie française du premier Empire à nos jours.* Paris, 1929.

BRĂTIANU, G. I. *Recherches sur le commerce genois dans le Mer Noire au XIII-ème siècle.* Paris, 1929.

CAPIDAN TH. *Aromânii, dialectul aromân*, Bucureşti, 1932.

FURNICĂ, D. Z. *Din istoria comerţului la Români (mai ales băcănia). Publicaţiuni de documente inedite, 1593—1855.* Bucureşti, 1908.

— *Industria şi desvoltarea ei în ţările româneşti.* Bucureşti, 1926.

— *Documente privitoare la comerţul românesc, 1473—1868.* Bucureşti, 1931.

GOLOGAN, N. G. N. *Cercetări privitoare la trecutul comerţului românesc din Braşov.* Bucureşti, 1928.

HÂCIU, A. N. *Aromânii.* Focşani, 1936.

IONESCU-GION, G. I. *Din istoria şi comerţul Braşovului la începutul secolului XVI.* Extras din Revista pentru Istorie, vol. VII.

IORGA N. *Câteva studii despre comerţul nostru în veacurile al XVII-lea şi al XVIII-lea.* Extras din Analele Academiei Române. Bucureşti, 1915.

IORGA N. *Istoria comerţului românesc* (2 volume). Vălenii-de-Munte, 1915. Ediţia II-a: Bucureşti, 1925.

— *Schimbarea de direcţie şi caracter a comerţului românesc în secolul al XIX-lea.* Conferinţă la Cercul de Studii Comerciale. Bucureşti, 1921.

— *Points de vue sur l'histoire du commerce de l'Orient au Moyen-Age.* Paris, 1924.

— *Acte româneşti şi câteva greceşti din arhivele Companiei de Comerţ Oriental din Braşov, publicate cu o introducere despre istoria Companiei.* Vălenii-de-Munte, 1932.

IORGULESCU MIHAIL. *Studii de istorie comercială.* Volumele I—VI. Bucureşti, 1932—1935.

METEŞ ŞTEFAN. *Relaţiile comerciale ale Ţării Româneşti cu Ardealul până în veacul al XVIII-lea.* Sighişoara, 1921.

NETTA GHERON. *Negustorii orientali la Lipsca.* Bucureşti, 1916.

— *Die Handelsbeziehungen zwischen Leipzig und Ost- und Südost-Europa.* Zürich, 1920.

— *Expansiunea economică a Austriei şi explorările ei orientale.* Bucureşti, Institutul Economic Românesc, 1937.

— *Curs de istoria comerţului.* Bucureşti, 1937.

NISTOR, ION I. *Die auswärtigen Handelsbeziehungen der Moldau.* Gotha, 1911.

PANAITESCU, P. N. *Insemnătatea economică a mocanilor în Istoria Ţării Româneşti.* Cluj, 1936.

POPOVICI, DR. DUŞAN, *«O Tzintzarima»*, traducere de C. Constante. Bucureşti, 1934.

SOMBART W. *Le bourgeois.* Contribution à l'histoire morale et intellectuelle de l'homme moderne. Paris, 1926.

STEMA ŢĂRII ROMÂNEŞTI
din «Triodul» dela Râmnic, 1782

COMERŢUL INTERIOR

Analiza situaţiei generale a comerţului în cadrul economiei româneşti şi analiza structurii acestui comerţ fac obiectul studiului de faţă.

In întâia parte a studiului — consacrată situaţiei comerţului şi aspectelor sale formale — ne-am servit de datele recensământului întreprinderilor din 1930, întrucât sunt singurele complete şi omogene cu datele celorlalte ramuri de activitate economică din România, la cari se pot raporta.

A doua parte a studiului, cuprinzând o analiză a structurii comerţului interior şi a funcţiunilor sale, prezintă date relativ mai noui. Constituirea unor serii statistice complete n'a fost însă posibilă, în acest domeniu, decât pentru un număr redus de ani, aceasta şi din cauza condiţiilor specifice în cari se exercită comerţul.

Studiul nostru a fost întregit prin câteva consideraţiuni asupra schimbului dintre sat şi oraş — schimb care constitue o problemă fundamentală a comerţului românesc.

SITUAŢIA INTREPRINDERILOR COMERCIALE

1. *Forma juridică a întreprinderilor*

Analizând situaţia întreprinderilor comerciale — în raport cu celelalte categorii de întreprinderi — forma lor juridică se desprinde ca unul din aspectele cele mai semnificative.

Cercetând cifrele cuprinse în tabloul I, constatăm că imensa majoritate, 93,4% a întreprinderilor româneşti, este dată de către firmele individuale, toate celelalte forme juridice aşezându-se la o distanţă considerabilă [1]). Dintre acestea din urmă, grupa cea mai importantă este aceea a societăţilor în nume colectiv, cu o proporţie de 2,0%, iar cea mai redusă a întreprinderilor de Stat, judeţene şi comunale: 0,3%.

Firmele individuale îşi păstrează întâietatea indiferent de mediu sau categorie de întreprinderi, cu excepţiunea creditului, care la firmele individuale dă o proporţie de numai 20,5%.

Se constată, din analiza aceluiaş tablou, că întreprinderile comerciale urmează de aproape proporţiile întreprinderilor în general. In mediul rural aceste întreprinderi prezintă cel mai ridicat procent de firme individuale: 96,2% din totalul firmelor comerciale.

2. *Vechimea întreprinderilor*

In privinţa vechimei întreprinderilor vom observa că, pentru întreaga ţară şi la toate categoriile de exploatări, aproape două treimi (61,7%) din întreprinderi sunt înfiinţate după 1919, după cum se vede din tabloul II.

Intreprinderile cari au o vechime de peste 16 ani sunt puţin numeroase. Proporţia lor se ridică la numai 26,2%, adică ceva mai mult decât un sfert din numărul total al întreprinderilor din ţară.

Explicaţia trebue căutată în faptul, caracteristic economiei româneşti, şi anume predominanţa covârşitoare a întreprinderilor individuale, cari apar şi se încheie odată cu întreprinzătorul respectiv. Intreprinderi cari să aibă o îndelungată tradiţie, cari să se moştenească din generaţie în generaţie sunt rare. De unde şi proporţia redusă, menţionată mai sus, precum şi lipsa de aşezare temeinică, de stabilitate reală, a micei burghezii româneşti, a cărei structură suferă prefaceri continue.

Tab. I. — Forma juridică a întreprinderilor
(în procente)

Categorii de întreprinderi (1)	Total (2)	Individuale (3)	Societăţi în nume colectiv (4)	Societăţi anonime pe acţiuni (5)	Cooperative (6)	De Stat, judeţe, comune (7)	Alte forme şi nedeclarate (8)
Ţara întreagă							
Toate întreprinderile	100,0	93,4	2,0	1,7	0,8	0,3	1,7
Comerţ	100,0	94,4	2,1	1,0	0,8	0,2	1,5
Industrie	100,0	94,9	1,8	1,2	0,2	0,3	1,6
Credit	100,0	20,5	7,9	41,6	23,0	0,2	6,7
Diverse şi nespecificate	100,0	91,5	2,3	0,5	0,2	1,4	4,0
Mediul rural							
Toate întreprinderile	100,0	94,7	1,4	0,9	1,2	0,3	1,4
Comerţ	100,0	96,2	0,7	0,3	1,3	0,4	1,1
Industrie	100,0	95,6	1,7	0,8	0,2	0,2	1,5
Credit	100,0	5,2	8,0	31,6	47,1	0,2	7,9
Diverse şi nespecificate	100,0	93,8	1,7	0,2	0,4	1,7	2,1
Mediul urban							
Toate întreprinderile	100,0	91,7	2,9	2,7	0,3	0,3	2,1
Comerţ	100,0	92,6	3,5	1,7	0,2	0,1	1,9
Industrie	100,0	93,9	2,0	1,8	0,1	0,4	1,8
Credit	100,0	29,8	7,9	47,7	8,3	0,2	6,0
Diverse şi nespecificate	100,0	90,4	2,6	0,6	0,2	1,3	4,6

[1]) Cifrele absolute privind toate ramurile de întreprinderi, clasele întreprinderilor comerciale şi repartizarea lor, pe medii, se află în tabloul VI.

STRADA LIPSCANI DIN BUCUREŞTI

Astfel cum era de aşteptat, perioada de timp corespunzătoare răsboiului (1914—1918) a fost puţin propice unei desvoltări economice normale. Numărul întreprinderilor înfiinţate în acel timp este cu totul neînsemnat, proporţia lor reprezentând abia 5,4% din totalul întreprinderilor.

Din acelaşi punct de vedere, însă în raport cu categoriile mari de activitate, comerţul este acela care dă proporţia cea mai ridicată de întreprinderi recent înfiinţate (66,1% în perioada 1919—1930) proporţie care depăşeşte chiar două treimi (67,1%) în mediul urban. In special comerţul alimentar şi cel cu materiale de construcţie, articole de menaj, etc., dovedesc un avânt deosebit. Faptul trebue pus în legătură cu desvoltarea remarcabilă a oraşelor, observată după răsboiu.

Aceeaşi explicaţie poate fi dată şi în cazul întreprinderilor auxiliare ale comerţului (reprezentanţe, agenţii, etc.), cari, într'o proporţie mai mare de trei sferturi (76,2%) din numărul lor, sunt înfiinţate după răsboiu.

Cât priveşte vechimea întreprinderilor, pe provincii şi după natura lor, tabloul III arată că observaţia făcută asupra desvoltării remarcabile a comerţului în genere, după răsboiu, este valabilă pentru toate provinciile ţării şi în special în cazul Dobrogei şi Munteniei. Aceleaşi provincii dau şi cele mai ridicate proporţii de întreprinderi industriale create în perioada 1919—1930. In schimb Bucovina şi Basarabia deţin întâietatea în ceea ce priveşte întreprinderile de credit, în aceeaşi perioadă.

Pentru a încheia, un fapt trebue remarcat şi anume că provinciile de peste Carpaţi prezintă cele mai ridicate proporţii (relativ însă) de întreprinderi cu o vechime de peste 16 ani, atât în comerţ cât şi în industrie şi credit, faţă de restul provinciilor, cu excepţia totuşi a Olteniei la ultima categorie. Ar urma că provinciile de dincolo de munţi se caracterizează printr'o structură economică mai stabilă decât a celorlalte regiuni ale ţării.

3. *Intreprinderile şi personalul pe clase*

Al treilea aspect care se impune cercetării este repartiţia întreprinderilor şi a personalului pe clase şi medii.

Valorile relative ale tabloului IV pun în evidenţă faptul că, indiferent dacă este vorba de întreprinderi

Tab. II. — Vechimea întreprinderilor pe clase
(în procente)

Clase de întreprinderi	Ţara întreagă				Mediul rural				Mediul urban			
	Inainte de 1914	1914—1918	1919—1930	Nedeclarate	Inainte de 1914	1914—1918	1919—1930	Nedeclarate	Inainte de 1914	1914—1918	1919—1930	Nedeclarate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
Toate întreprinderile	26,2	5,4	61,7	6,7	27,7	5.2	60,0	7,1	24,4	5,6	63,7	6,3
A) Comerţ	23,2	5,2	66,1	5,5	24,0	4,8	65,2	6,0	22,4	5,6	67,1	4,9
Comerţ alimentar	21,0	4,6	68,9	5,5	22,6	4,3	67,3	5,8	17,9	5,2	72,0	4,9
Hoteluri, restaurante, cârciumi şi cafenele	25,2	5,7	63,4	5,7	25,7	5,5	62,1	6,7	24,8	5,9	64,8	4,5
Comerţ de articole de îmbrăcăminte şi confecţiuni	25,4	6,0	64,4	4,2	27,3	5,8	62,3	4,6	24,7	6,0	65,2	4,1
Comerţ cu material de construcţii, mobilier, articole de menaj	22,0	4,7	67,5	5,8	23,6	5,7	66,1	4,6	21,5	4,4	67,9	6,2
Comerţ de maşini, apararate, instrumente şi articole de metal	26,1	6,9	62,4	4,6	30,4	7,0	58,1	4,5	25,4	6,9	63,1	4,6
Comerţ de produse chimice şi droguri	38,0	5,8	52,6	3,6	46,1	5,1	44,8	4,0	34,8	6,1	55,6	3,5
Comerţ de produse agricole, animale, oboare	23,3	6,0	61,3	9,4	22,6	6,3	62,2	8,9	24,1	5,6	60,4	9,9
Alte întreprinderi de comerţ	27,1	5,8	59,7	7,4	24,4	4,2	61,7	9,7	28,1	6,3	59,0	6,6
B) Industrie	28,7	5,6	57,9	7,8	30,2	5,5	56,4	7,9	26,5	5,7	60,1	7,7
C) Credit	38,3	3,4	53,9	4,4	54,3	2,5	39,1	4,1	28,5	3,9	62,9	4,7
D) Diverse	22,1	5,4	65,9	6,6	22,0	5,6	64,9	7,5	22,1	5,3	66,4	6,2

sau de personal, atât pentru ţara întreagă, cât şi pentru mediul rural sau urban, proporţiile cele mai ridicate, uneori chiar majorităţi absolute (cu o singură excepţie la mediul urban), sunt date de către industrie.

Din cele 273.227 întreprinderi un număr de 140.948, adică mai mult de jumătate, — exact, 51,6% —, sunt întreprinderi industriale. Importanţa industriei creşte şi mai mult dacă se ia în considerare personalul ocupat în această categorie de activitate. Două treimi, 616.743 persoane din totalul de 947.739, sau 65,1%, sunt angajate în industrie, proporţie care creşte chiar la 67,5% în mediul rural.

FIRME LUMINOASE PE BULEVARDUL ELISABETA DIN BUCUREŞTI

Comerţul se aşează fireşte în ordinea importanţei, imediat după industrie, cu 119.848 întreprinderi reprezentând 43,9% din total. Numărul personalului ocupat în întreprinderile comerciale este departe, însă, de nivelul observat. Acest număr se ridică la 268.570 persoane şi reprezintă numai 28,3% din totalul personalului ocupat în întreprinderi [1]).

Diagrama 1. — Numărul întreprinderilor pe clase

Comparând proporţiile date de întreprinderi cu cele ale personalului se constată că, la trei din marile categorii stabilite, proporţiile deţinute de personalul angajat sunt totdeauna mai mari decât cele ale întreprinderilor. Excepţie face comerţul, în care proporţiile personalului sunt mult mai reduse decât acelea ale întreprinderilor, ceea ce înseamnă că la această categorie de activitate predomină mica întreprindere individuală sau cu un număr foarte restrâns de persoane active, spre deosebire de industrie care, prin însăşi natura ei şi regimul caracteristic de muncă în atelier şi fabrică, absoarbe un număr mai mare de persoane pe unitate de producţie.

Cea mai importantă ramură de comerţ este cea alimentară: 22% din totalul întreprinderilor din ţară, şi 50% din totalul întreprinderilor comerciale.

[1]) Cifrele absolute privind personalul ocupat în întreprinderi se află în tabloul IX.

Tab. III. — Vechimea întreprinderilor pe provincii
(în procente)

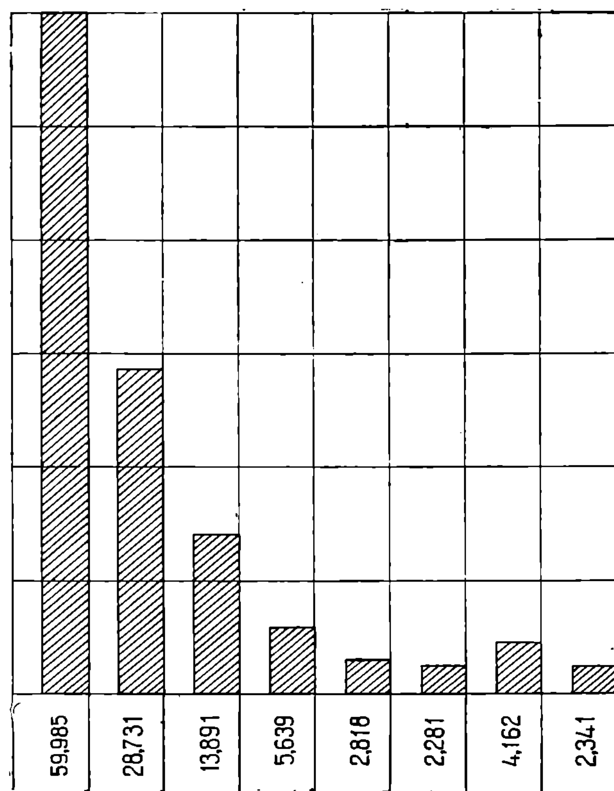
Provincii	Comerţ				Industrie				Credit				Diverse			
	Inainte de 1914	1914—1918	1919—1930	Nedeclarate	Inainte de 1914	1914—1918	1919—1930	Nedeclarate	Inainte de 1914	1914—1918	1919—1930	Nedeclarate	Inainte de 1914	1914—1918	1919—1930	Nedeclarate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	17)
Cifre absolute																
ROMÂNIA	23,2	5,2	66,1	5,5	28,7	5,6	57,9	7,8	38,3	3,4	53,9	4,4	22,1	5,4	65,9	6,6
Oltenia	20,8	4,7	69,3	5,2	25,2	5,8	59,9	9,1	56,8	3,6	37,5	2,1	21,4	5,4	65,6	7,6
Muntenia	17,9	4,7	72,0	5,3	19,2	5,6	66,4	8,8	33,8	4,2	57,6	4,4	16,3	4,6	72,7	6,4
Dobrogea	15,6	3,5	75,4	5,5	17,7	4,1	71,9	6,3	31,1	4,4	58,2	6,3	14,7	3,9	75,6	5,7
Moldova	21,9	5,6	67,0	5,5	25,8	6,3	59,8	8,1	39,8	6,0	47,9	6,3	22,8	5,4	64,7	7,1
Basarabia	29,5	7,7	68,0	4,8	30,3	8,8	54,5	6,4	22,9	5,0	67,8	4,3	19,4	8,4	67,7	4,4
Bucovina	25,3	4,7	65,3	4,7	29,1	5,2	59,9	5,8	23,0	1,6	72,4	2,9	21,2	6,6	66,1	6,0
Transilvania	32,7	4,3	56,1	6,9	36,0	4,6	50,8	8,6	46,6	1,6	47,5	4,3	26,4	4,6	61,2	7,8
Banatul	31,5	4,3	57,2	7,0	32,1	4,2	56,1	7,6	40,0	1,7	53,5	4,8	26,3	5,5	60,6	7,6
Crişana-Maramureş	31,5	4,5	59,4	4,6	35,0	5,5	53,1	6,4	43,1	1,2	51,5	4,2	26,1	5,2	63,1	5,9

Tab. IV — Repartiţia întreprinderilor şi personalului pe clase şi medii
(în procente)

Denumirea clasei de întreprinderi	Ţara întreagă		Mediul rural		Mediul urban	
	Intreprinderi	Personal	Intreprinderi	Personal	Intreprinderi	Personal
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Toate întreprinderile	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
A) Comerţ	43,9	28,3	41,3	29,4	47,0	27,6
Comerţul alimentar	22,0	12,0	25,6	18,4	17,5	7,8
Hoteluri, restaurante, cârciumi, cafenele	10,5	7,8	9,8	6,8	11,4	7,2
Articole de îmbrăcăminte şi confecţiuni	5,1	3,9	2,5	1,7	8,2	5,4
Materiale de construcţii, mobile, articole de menaj	2,1	1,8	0,9	0,9	3,5	2,4
Maşini, aparate, instrumente şi articole metalice	1,0	1,3	0,3	0,2	2,0	2,0
Comerţ de produse chimice şi droguri	0,8	0,7	0,4	0,3	1,3	1,0
Produse agricole şi animale brute, comerţul de târguri şi oboare.	1,5	0,8	1,4	0,8	1,7	0,7
Alte întreprinderi de comerţ	0,9	0,8	0,4	0,3	1,4	1,1
B) Industrie	51,6	65,1	55,9	67,5	46,3	63,4
C) Credit	1,6	3,4	1,1	1,5	2,2	4,6
D) Diverse şi nespecificate	2,9	3,2	1,6	1,6	4,5	4,3

Comerţul de hoteluri, restaurante, cârciumi, cafenele — care este o anexă a comerţului alimentar — ocupă al doilea loc de importanţă, deţinând 10,5% din totalul întreprinderilor de orice natură şi 24,0% din totalul întreprinderilor comerciale. Comerţul de articole de îmbrăcăminte şi confecţiuni deţine al treilea loc, reprezentând 5,1% din totalul întreprinderilor şi 11,6 din totalul întreprinderilor de comerţ. Celelalte categorii de comerţ deţin procente mult mai reduse.

Diagrama 2. — Numărul întreprinderilor în diverse categorii de comerţ

Comerţul alimentar: 59.985; Hoteluri, restaurante, cârciumi, cafenele: 28.731; Articole de îmbrăcăminte şi confecţiuni: 13.891; Materiale de construcţii şi articole de menaj, mobilier: 5.639; Maşini, aparate, instrumente şi articole metalice; 2.818; Produse chimice şi droguri: 2.281; Produse agricole şi animale brute, comerţul de târg, oboare şi comerţul ambulant: 4.162; Alte întreprinderi de comerţ: 2.341.

In privinţa persoanelor ocupate, numărul lor mediu pe o întreprindere este 2,2 în comerţ, 4,4 în industrie şi 7,1 în categoria creditului.

Importanţa fiecărei clase de întreprinderi nu este satisfăcător exprimată numai prin frequenţa întreprinderilor şi numărul personalului angajat, considerate separat. Pentru a avea o ideie mai clară asupra chestiunii, — folosindu-se bine înţeles numai cele două elemente cari sunt cunoscute: numărul întreprinderilor şi numărul personalului ocupat în acestea, — s'a încercat în tabloul V stabilirea unui coeficient de importanţa absolută a fiecărei clase de întreprinderi în ansamblul economiei româneşti, coeficient obţinut prin produsul dintre procentele deţinute de întreprinderile şi personalul fiecărei clase, suma produselor fiind egală cu 1000, pentru întreaga ţară.

Tab. V. — Clasele de întreprinderi în ordinea coeficientului de importanţă

Clase de întreprinderi	Coeficient
(1)	(2)
Toate întreprinderile	1000,0
Comerţ	389,5
Comerţul cu produse alimentare	281,8
Hotele, restaurante, cârciumi, cafenele	78,4
Comerţ cu articole de îmbrăcăminte şi confecţiuni	21,2
Comerţ cu mat. de constr., artic. de menaj, mobilier	4,0
Comerţ de maşini, aparate, instr. şi art. metalice	1,4
Comerţ de produse agricole şi animale brute, comerţul de târguri şi oboare	1,3
Comerţ cu produse chimice şi droguri	0,6
Alte întreprinderi de comerţ	0,8
Industrie	600,6
Credit	4,2
Diverse şi nespecificate	5,7

Deşi coeficienţii stabiliţi mai sus, din lipsă de informaţiuni statistice, nu ţin seama de celelalte elemente structurale cum ar fi: capitalul, valoarea producţiei, volumul afacerilor, preţuri, salarii, etc., totuşi clasificarea exprimă mai exact importanţa claselor de întreprinderi decât considerarea separată a frequenţei fiecărei clase sau a personalului ocupat.

Acest sistem scade simţitor greutatea întreprinderilor comerciale în ansamblul economiei româneşti, dela 43,9% cât reprezintă procentul numărului întreprinderilor comerciale faţă de totalul

CINEMATOGRAFUL «SCALA» DIN BUCUREŞTI

întreprinderilor, la 38,9%. Coeficienţii arată, mai just, greutatea celorlalte categorii de întreprinderi — industrie, credit şi diverse — c a r e creşte în raport cu aceea a întreprinderilor comerciale.

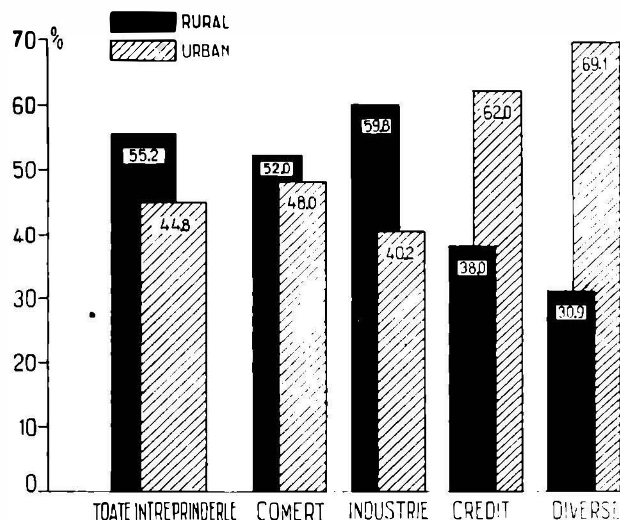
4. *Aşezarea întreprinderilor*

Intreprinderile comerciale ca şi cele industriale recensate în 1930, nu prezintă o repartiţie uniformă pe întreg teritoriul ţării. Este firesc ca aceste unităţi, cari presupun o specializare a activităţii economice, să arate o predilecţie în ceea ce priveşte aşezarea lor. Şi deşi mediul rural deţine mai mult de jumătate din numărul întreprinderilor de toate felurile, se poate susţine că există totuşi o reală concentrare a lor în oraşe. Se ştie că raportul dintre populaţia urbană şi rurală a României este de 1 faţă de 4 (20,1%, faţă de 79,9%) în avantagiul celei din urmă. Acelaşi raport pentru întreprinderi este de 1 la 1,2, dacă se ţine seamă că s'au numărat 122.477 întreprinderi în mediul urban şi 150.750 în mediul rural, cifre cari, faţă de totalul general al întreprinderilor, însemnează o proporţie de 44,8% pentru oraşe şi 55,2% pentru mediul rural. Se poate vorbi deci de o concentrare urbană reală a întreprinderilor.

In privinţa comerţului, numai cel alimentar, cârciumile şi comerţul cu produse agricole şi animale brute, absoarbe mai mult de jumătate din totalul întreprinderilor claselor enumerate. Restul comerţului şi în special comerţul de maşini, aparate, unelte şi diverse articole metalice, comerţul cu articole de îmbrăcăminte şi confecţiuni, precum şi cel cu produse chimice şi droguri, se exercită în marea lor majoritate în mediul urban.

Distribuţia întreprinderilor pe medii şi situaţia întreprinderilor comerciale în raport cu celelalte categorii de întreprinderi, sunt ilustrate de diagrama 3 şi de tabloul VI.

Diag. 3. — Distribuţia întreprinderilor pe medii

Tab. VI. — Repartiţia întreprinderilor în mediul rural şi urban

Clase de întreprinderi	Ţara întreagă		Mediul rural		Mediul urban	
	Cifre absolute	%	Cifre absolute	%	Cifre absolute	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Toate întreprinderile	273.227	100,0	150.750	55,2	122.477	44,8
A) Comerţ	119.848	100,0	62.319	52,0	57.529	48,0
Comerţ alimentar	59.985	100,0	38.592	64,3	21.393	35,7
Hoteluri, restaurante, cârciumi, cafenele	28.731	100,0	14.824	51,6	13.907	48,4
Articole de îmbrăcăminte şi confecţiuni	13.891	100,0	3.789	27,3	10.102	72,7
Materiale de construcţii şi articole de menaj, mobilier	5.639	100,0	1.374	24,4	4.265	75,6
Maşini, aparate, instrumente şi articole metalice	2.818	100,0	398	14,1	2.420	85,9
Produse chimice şi droguri	2.281	100,0	631	27,7	1.650	72,3
Produse agricole şi animale brute, comerţul de târg, oboare şi comerţ ambulant	4.162	100,0	2.116	50,8	2.046	49,2
Alte întreprinderi de comerţ	2.341	100,0	595	25,4	1.746	74,6
C) Industria	140.948	100,0	84.270	59,8	56.678	40,2
B) Credit	4.460	100,0	1.694	38,0	2.766	62,0
D) Diverse şi nespecificate	7.971	100,0	2.467	30,9	5.504	69,1

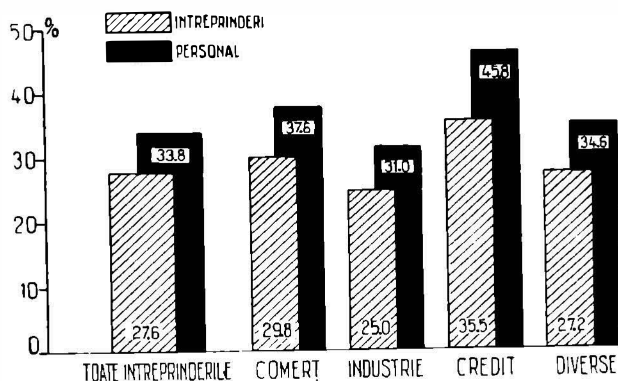
INTERIOR IN MAGAZINUL DE COLONIALE «TOMA DINISCHIOTU» din Bucureşti

5. *Intreprinderile în municipii*

In cadrul mediului urban, o menţiune specială merită cele 23 de municipii ale ţării.

Aceste 23 municipii, puţine ca număr faţă de totalul oraşelor, care era de 172 în 1930, prezintă în bloc o deosebită importanţă economică, întrucât în cele dintâi sunt concentrate un număr de 66.820 întreprinderi sau 54,6% din totalul întreprinderilor urbane. Importanţa lor creşte şi mai mult dacă se ia în considerare personalul angajat în întreprinderi: 361.783 persoane, adică mai mult de o treime din massa personalului pe întreaga ţară, şi 63,8% din totalul personalului care activează în întreprinderile urbane, proporţie superioară deci populaţiei, cunoscut fiind că proporţia populaţiei municipiilor faţă de totalul populaţiei oraşelor este de 56,3%.

Diagrama 4. — Procentul de intreprinderi deţinut de Capitală din totalul celor 23 municipii

Atât între aceste municipii, cât şi faţă de ţara întreagă, Capitala se află într'o situaţie excepţională. Pentru a sublinia importanţa sa economică deosebită este de ajuns a se lua în considerare trei elemente şi anume: populaţia 631.288 locuitori; 18.467 întreprinderi; 122.348 persoane ocupate în aceste întreprinderi. Raportând aceste cifre la valorile respective pentru întreaga ţară se constată că municipiul Bucureşti singur deţine: 3,5% din populaţia României; 6,8% din totalul întreprinderilor şi 12,9% din întreaga masă a personalului activând în întreprinderile din ţară. Importanţa Capitalei se afirmă în special pe tărâm economic. In raport cu restul municipiilor, greutatea Bucureştilor este exprimată în diagrama 4, în ceea ce priveşte întreprinderile şi efectivul personalului din acestea, pe categorii de întreprinderi.

Capitala singură deţine, în linii generale, o treime din întreprinderile şi din efectivul de personal al ansamblului celor 23 municipii, procentele fiind mai ridicate în privinţa personalului ocupat în întreprinderi. Categoria de întreprinderi în care Municipiul Bucureşti excelează este aceea a creditului, în care proporţiile pe cari le dă se ridică la 35,5% pentru întreprinderi şi 45,8% din personalul ocupat în această categorie. Comerţul se aşează imediat în al doilea rang de importanţă, cu 29,8% din totalul întreprinderilor şi 37,6% din personalul ocupat.

6. *Repartiţia întreprinderilor pe provincii*

In legătură cu răspândirea teritorială a întreprinderilor, tabloul VII arată, în cifre absolute, distribuţia întreprinderilor pe categorii, în fiecare provincie a ţării.

Ca raport general, numărul întreprinderilor este direct proporţional cu numărul populaţiei fiecărei

VITRINĂ PENTRU O CARTE DE TEHNICĂ AGRICOLĂ «Cartea Românească», Bucureşti

provincii. Excepţie fac numai Bucovina, care ia înainte Olteniei, şi Moldova, care întrece la rândul ei Basarabia; deşi Oltenia are o populaţie mai numeroasă decât Bucovina, iar Basarabia decât Moldova.

Tab. VII. — Intreprinderile pe provincii

Provincia (1)	Total (2)	Comerţ (3)	Industrie (4)	Credit (5)	Diverse (6)
ROMÂNIA	273.227	119.848	140.948	4.460	7.971
Oltenia	14.696	6.004	8.081	387	224
Muntenia	59.147	28.444	27.912	1.154	1.637
Dobrogea	12.602	6.323	5.638	206	435
Moldova	37.730	18.952	17.261	553	964
Basarabia	36.392	20.017	15.252	423	700
Bucovina	16.049	7.496	7.764	243	546
Transilvania	55.045	18.395	34.527	807	1.316
Banat	18.854	5.864	11.426	355	1.209
Crişana-Maramureş	22.712	8.353	13.087	332	940

Pe când în vechiul Regat, cu excepţia Olteniei, accentul cade pe întreprinderile comerciale propriu zise, în provinciile de peste munte: Transilvania, Banatul, Crişana-Maramureş şi de asemeni Bucovina, proporţiile cele mai însemnate sunt date de către întreprinderile industriale.

Pentru a pune în evidenţă mai pregnant situaţia reală pe provincii a problemei în discuţiune s'a întocmit tabloul VIII care arată comparativ proporţiile deţinute de fiecare provincie din totalul populaţiei şi totalul întreprinderilor pe ţară (exclusiv transporturile), precum şi numărul mijlociu al întreprinderilor la 1.000 locuitori în f ecare provincie.

Deci, provincia în care întreprinderile sunt cele mai frequente este Banatul, cu 20,0 întreprinderi la 1.000 locuitori. Deşi vecină, Oltenia se aşează la o distanţă considerabilă cu 9,7% întreprinderi la mie, fiind ultima clasificată.

Tab. VIII. — Intreprinderile şi populaţia pe provincii

Provincii (1)	Intreprinderi la 1000 locuitori (2)	Intreprinderile (3)	Populaţia (4)
ROMÂNIA	15,1	*100,0*	*100,0*
Banat	20,0	*6,9*	*5,2*
Bucovina	18,8	*5,9*	*4,7*
Transilvania	17,1	*20,1*	*17,8*
Crişana-Maramureş	16,3	*8,3*	*7,7*
Moldova	15,5	*13,8*	*13,5*
Dobrogea	15,5	*4,6*	*4,5*
Muntenia	14,7	*21,7*	*22,3*
Basarabia	12,7	*13,3*	*15,9*
Oltenia	9,7	*5,4*	*8,4*

In linii generale, provinciile de peste munţi şi Bucovina dau frequenţele cele mai ridicate spre deosebire de provinciile din câmpia Dunării şi Basarabia cari, prin caracterul lor accentuat agricol, par mai puţin propice desvoltării unor numeroase întreprinderi comerciale şi industriale.

7. *Mărimea întreprinderilor*

• După cum s'a remarcat anterior întreprinderea românească, în genere, este de mărime relativ modestă, numărul mijlociu al personalului ocupat pe o întreprindere (fără întreprinderile de transport) fiind

O VITRINĂ A PRODUSELOR FABRICEI « ZAMFIRESCU » DIN BUCUREŞTI

de 3,5%, din pricina predominanţei întreprinderilor individuale şi celor cari ocupă între 2 şi 5 persoane. Aceste două grupe de întreprinderi deţin cifra covârşitoare de 93,5% din totalul întreprinderilor de toate mărimile, dar numai 49,6% din numărul personalului. Astfel încât, deşi întreprinderile cu peste 5 persoane reprezintă abia 6,5% din numărul total al întreprinderilor, ele folosesc totuşi mai mult de jumătate din totalul personalului.

Valoarea acestui număr mijlociu de personal, astfel cum reese din tabloul IX, lasă a se înţelege că în interiorul fiecărei categorii de mărime de întreprinderi, frequenţa acestora este mai mare spre limitele inferioare ale intervalelor de clasă stabilite. S'ar putea susţine, lăsând la o parte întreprinderile mici, că există în economia românească mai curând o tendinţă spre întreprinderile de mari dimensiuni decât spre cele intermediare. Intr'adevăr, frequenţa întreprinderilor pe clase de mărime scade surprinzător dela clasa: 2—5 persoane la cea de 6—20 persoane, precum şi dela aceasta din urmă la clasa 21—50 persoane, pe când la clasele întreprinderilor mari, frequenţa prezintă un ritm de descreştere mult mai încet.

Aceste întreprinderi de mari dimensiuni, în ceea ce priveşte volumul personalului ocupat, se întâlnesc în imensa lor majoritate în industrie.

Faptul este pus în evidenţă de tabloul IX de mai jos, din care se poate observa că începând cu clasa de mărime dela 6 persoane în sus, întreprinderile industriale, pornind dela majoritate absolută, dau proporţii din ce în ce mai importante şi ajung în ultimele două clase să depăşească 90% din totalul întreprinderilor fiecărei clase de mărime. E drept că întreprinderile industriale deţin majoritatea absolută şi în cazul întreprinderilor individuale, însă la categoria de 2—5 persoane, întreprinderile comerciale sunt mai numeroase decât cele industriale. Intr'adevăr această clasă însumează 65.069 întreprinderi adică 54,5% din totalul întreprinderilor comerciale şi 161.198 persoane ocupate sau 60,0% din întreg personalul ocupat în comerţ.

VITRINĂ PENTRU O CARTE DE BUCATE
« Cartea Românească », București

De asemenea, întreprinderile de credit dau frequența cea mai mare în aceeași grupă a întreprinderilor cu 2—5 persoane. Dincolo de această clasă de mărime, frequența atât a întreprinderilor comerciale cât și a celor de credit scade vertiginos, spre deosebire de întreprinderile industriale al căror număr scade mult mai încet.

Tab. IX. — Repartiția întreprinderilor după numărul personalului
(cifre absolute)

Categorii de întreprinderi după numărul personalului	Total		Comerț		Industrie		Credit		Diverse	
	Intreprinderi	Personal	Intreprinderi	Personal	Intreprinderi	Personal	Intreprinderi	Personal	Intreprinderi	Personal
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
Total	273.227	947.739	119.848	268.570	140.948	616.743	4.460	31.758	7.971	30.668
1 persoană	121.767	121.767	49.725	49.725	69.308	69.308	516	516	2.218	2.218
2— 5 persoane	133.757	348.630	65.069	161.198	61.125	164.853	2.572	8.279	4.991	14.300
6— 20 persoane	14..572	128.750	4.640	39.542	8.120	72.479	1.178	11.160	634	5.569
21— 50 persoane	1.788	55.967	324	9.910	1.253	39.562	143	4.348	68	2.147
51—100 persoane	642	45.621	74	4.991	500	35.798	29	2.002	39	2.830
101—200 persoane	339	47.533	12	1.723	297	41.736	14	1.822	16	2.252
201—500 persoane	259	82.055	4	1.481	244	77.264	6	1.958	5	1.352
501 și peste	103	117.416	—	—	101	115.743	2	1.673	—	—

E de relevat faptul că în ultima categorie de întreprinderi — cu peste 500 de persoane ocupate — comerțul nu este deloc reprezentat, iar în penultimele categorii — însumând întreprinderile cu 101—200 și 201—500 persoane ocupate — comerțul participă cu un procent extrem de redus: 3,5 și 1,5% în ce privește numărul întreprinderilor din categoria respectivă, și 3,6 și 1,8% în ce privește personalul ocupat.

d. c. g.

STRUCTURA COMERȚULUI INTERIOR

1. *Structura socială a comerțului interior*

Comerțul interior stă în raport direct cu desvoltarea industrială a unei țări. In România, unde populația activă este ocupată într'o proporție însemnată cu exploatarea solului (78% din populația activă), comerțul nu se poate difuza decât pe măsură ce mentalitatea agricolă a populației—orientată către o producție în cercul închis al familiei — se va transforma într'o concepție lucrativă.

Iată de ce, deși România are o densitate de mai mult de 60 locuitori pe kilometrul pătrat (o densitate mare favorizând comerțul unei țări), totuși, — dat fiind și modul de grupare răsfirată al satelor,— populația românească rămâne, în mare parte, în afara pieții, în sensul modern al cuvântului.

Intreprinderile comerciale și comercianții nu pot forma în comerțul interior decât o mică minoritate a populației, lucrând în condiții uneori destul de precare.

Dar, această mentalitate și situația patriarhal agricolă nu cedează decât cu încetul. Ba, în loc ca surplusul brațelor de muncă dela țară să se îndrepte din ce în ce mai repede spre industrie și comerț, mica minoritate neagricolă înțelege să umple mai de grabă cadrele neeconomice ale vieții sociale.

După datele comparative din tabloul X, cari sunt valabile atât pentru regiunile arătate, cât și pentru toată România de azi, se vede că, — dacă până înainte de răsboiu se observa o creștere importantă a procentului populației industriale și a celei ocupate în comerț, credit și transporturi, paralel cu descreșterea procentului populației agricole, — după răsboiu, cu toată creșterea populației, procentele ocupațiilor industriale, comerciale, de credit și transporturi rămân aproape neschimbate, procentul populației agricole scăzând în favoarea ocupațiilor neeconomice.

Producătorii-consumatori sunt deci, astăzi, relativ mai puțini decât consumatorii neproducători.

Tab. X — Repartiția pe profesiuni a populației în 1862, 1912 și 1930. (Activii și familiile lor)

Clasa de profesiuni	România 1930	Muntenia și Oltenia		Vechiul Regat	
		1862	1930	1912	1930
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Total	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*
Exploatarea solului	*72,4*	*82,2*	*69,9*	*75,5*	*71,0*
Industrie	*9,5*	*3,9*	*10,1*	*9,9*	*9,1*
Comerț, credit	*4,0*	} *3,5*	*4,4*	*4,2*	*4,4*
Transport	*2,8*		*3,5*	*3,1*	*3,4*
Servicii publice și private	*11,3*	*10,4*	*12,1*	*7,3*	*12,1*

Acest fenomen se întâmplă mai ales la orașe, unde în 1930 găsim 38% din populația țării ocupată în servicii publice și private (activii și familiile lor).

Procentele diferitelor ocupații în Muntenia și Oltenia pe de o parte, în vechiul Regat pe de alta, sunt aceleași. Deci, putem compara datele recensământului din 1912 (vechiul Regat) fără posibilitate de greșeală, cu cele ale recensământului din 1862 (numai Muntenia și Oltenia). De asemeni putem extinde comparația și la România întregită.

Situația aceasta, însă, nu este singulară pentru România. Ea este comună tuturor țărilor agricole din sud-estul Europei și de lângă Baltică.

Recensământul din 1930 numără 337 mii persoane lucrând în comerț și credit, din care 270 mii au putut fi identificate ca fiind ocupate în 121 mii întreprinderi de comerț propriu zis. România numără, deci, în 1930, 3,2% din activi, ocupați în comerț și credit.

RESTAURANTUL ADMINISTRAT DE FIRMA «ANDRONIC» DIN SIBIU
la Expoziția Internațională din Paris, 1937

Suntem departe de coeficienții prezentați de țările industriale, cum sunt: Anglia, Olanda, Germania, Austria, Franța, Italia, etc.

România, cu procentul de 3,2%, intră în cadrul mai modest al țărilor agricole, pentru cari cifrele de 2,3% (Lituania) și 3,8% (Polonia) ne dau limitele.

In tabloul XI de mai jos, clasificăm țările în trei grupe, după criteriul industrializării și intensității comerțului.

Tab. XI — Populația activă în diferite țări în 1930

Grupe de țări	Densitate	Populația activă ocupată		
		Comerț și credit %	Industrie %	Agricultură %
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Grupa I (9 țări) . . .	120	13,6	37,0	27
Grupa II (8 țări) . . .	56	6,0	21,0	53
Grupa III (6 țări) . . .	48	3,0	9,0	74
ROMÂNIA	61	3,2	7,2	78

Din prima grupă fac parte: Anglia, Olanda, Elveția, Germania, Austria, Franța, Norvegia, Danemarca și Cehoslovacia, având procente de intensitate a comerțului între 19% (Anglia) și 9% (Cehoslovacia) din totalul activilor țării respective.

Din grupa II fac parte: Italia, Grecia, Portugalia, Ungaria [1]), Suedia, Letonia, Spania și Finlanda (8% Italia, 4,4% Finlanda).

Din grupa III fac parte: Polonia, Estonia, România, Bulgaria, Iugoslavia și Lituania (3,8% Polonia, 2,3% Lituania).

[1]) Densitatea mare a populației ungare, ca și faptul de a fi avut un hinterland agricol mare înainte de războiu, face ca această țară să aibă un număr relativ mai mare de comercianți, decât ar permite-o structura ei social-economică actuală.

Media atât de redusă de comercianți pe țara întreagă este provocată de raritatea acestei ocupații, în satele noastre (1,3%).

La orașe — unde industria este mai răspândită, iar consumatorii susținuți, în bună parte, din bugetul Statului, — comerțul înflorește, fiind de 9 ori mai intens decât la sate (în București de 13 ori mai intens).

Totuși comerțul orașelor noastre, comparativ cu orașele Occidentului, e încă departe de a atinge nivelul acestora.

Comerțul orașelor românești, dacă luăm drept criteriu numărul întreprinderilor comerciale, ajunge abia la nivelul mediu al Franței și al țărilor industriale în genere (grupa I), sate și orașe întrunite.

Nivelul este și mai redus, dacă avem în vedere că o întreprindere comercială are în Franța, în medie, de două ori mai mult personal, — așa că orașele noastre sunt într'o fază de desvoltare comercială care e mai aproape de jumătate decât de întregul nivelului mediu (sate și orașe întrunite) al Franței și al țărilor occidentale.

Repartiția întreprinderilor pe ramuri de comerț, dacă luăm în considerare numai orașele românești și le comparăm cu media generală (sate și orașe) a Franței,

Tab. XII — Populația activă a României la Recensământul din 1930 (procente față de totalul activilor)

Specificare	Total	Exploatarea solului	Industrie	Comerț și credit	Transporturi	Servicii publice și private
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
ROMÂNIA . . .	100,0	78,2	7,2	3,2	1,7	9,7
Sate	100,0	90,4	3,8	1,3	0,7	3,8
Orașe	100,0	19,9	23,4	12,3	6,5	37,9
Orașe fără București	100,0	24,0	21,0	13,0	6,0	36,0
București	100,0	4,0	28,0	17,0	9,0	42,0

HOTELUL «AMBASADOR» DIN BUCUREŞTI

este aceeaşi: 1/3 alimentaţie; 1/4 hoteluri, restaurante, cârciumi (trecute statistic în aceeaşi categorie, dar cari sunt, cu excepţia hotelurilor, tot întreprinderi alimentare); restul împărţindu-se între întreprinderile de confecţii, de materiale de construcţie, metalurgie, etc.

Comerţul sătesc e constituit mai cu seamă din întreprinderi alimentare, sau de cârciumi, debite de băuturi şi tutun sau hanuri (86% din întreprinderile fixate la ţară).

Dacă, în mediul nostru rural, vom găsi 35 întreprinderi alimentare la 100 de sate, nu vom întâlni decât 25 întreprinderi pentru comerţul de îmbrăcăminte la o sută de sate, 9 întreprinderi vânzând materiale de construcţie, 4 cu articole chimice şi farmaceutice, 3 cu articole de metal, maşini, aparate şi unelte, la o sută de sate. (Puţinele magazine mixte care se găsesc mai ales în Ardeal, şi acolo în satele cu negoţ mai intens, nu schimbă ordinea arătată mai sus).

De sigur şi obişnuinţa pe care o au sătenii de a merge la oraş pentru a-şi cumpăra cele trebuincioase, ori la târgurile de mărfuri, face ca la sate comerţul să fie inexistent.

Ca o consecinţă a tuturor acestor condiţiuni, întreprinderea românească de comerţ va avea un personal destul de redus.

Dacă luăm drept standard Franţa, care numără 4,2 persoane la o întreprindere comercială, şi atinge în ramura îmbrăcămintei: 7,0 persoane, în comerţul de instrumente şi aparate: 9,3 persoane de întreprindere, România are aproape de două ori mai puţine persoane, atât în ce priveşte media generală cât şi pentru ramurile aci amintite.

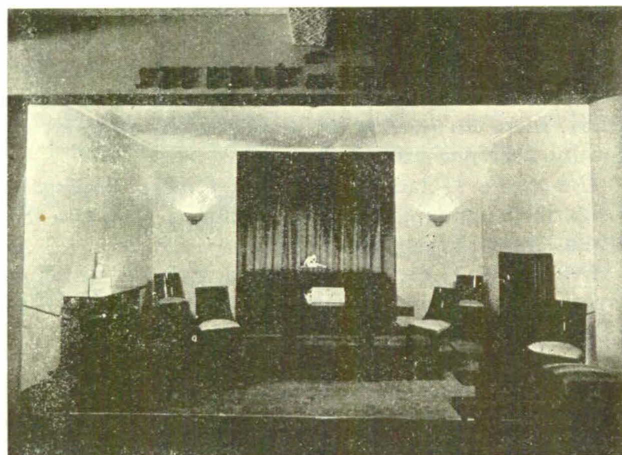
Mărimea întreprinderii de comerţ româneşti este aproape aceeaşi, ca şi în Ungaria, Polonia ori Bulgaria, ţări cu structură similară ţării noastre. Numai Bucureştii se apropie de media Franţei, sate şi oraşe întrunite.

Situaţia comerţului românesc, arătată până aci, este întemeiată pe cifrele recensământului general din 29 Decemvrie 1930. De atunci, situaţia aceasta a încercat unele schimbări. Inregistrarea firmelor comerciale notează în cei 6 ani următori, creşteri importante. Dela circa 121

Tab. XIII — Repartiţia întreprinderilor pe ramuri de comerţ în România şi în mai multe state *)
(în procente)

Ramura de comerţ	România			Franţa	Bulgaria	Ungaria	Polonia
	Total	Sate	Oraşe				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Total . . .	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Comerţ alimentar	49,7	61,9	36,6	37,5	39,6	29,6	50,2
Hoteluri, restaurante, cârciumi, cafenele	23,8	23.8	23,8	27,6	30,9	22,6	11,2
Imbrăcăminte şi confecţiuni	11,5	6,1	17,3	9,3	6,9	11,2	18,2
Materiale de construcţii şi mobile	4,7	2,2	7,3	7,2	4,6	6,2	4,7
Instrumente, aparate, unelte, articole de metal	2,3	0,6	4,1	1,6	2,2	3,5	3,4
Produse chimice şi droguri	1,9	1,0	2,8	1,1	0,9	1,7	2,7
Produse agricole şi animale brute, târguri şi comerţ ambulant	3,4	3,4	3,5	7,5	11,2	8,1	5,4
Alte întreprinderi de comerţ	1,9	0,9	3.0	5,5	1,7	16,3	3,6
Agenţii şi reprezentanţe	0,8	0.1	1,6	2,7	2,0	0.8	0,6

*) Pentru România, recensământul din 1930; pentru celelalte ţări, recensămintele cele mai apropiate de această dată.

O VITRINĂ A FIRMEI «SZEKELY ŞI RETI» DIN TG. MUREŞ

mii firme comerciale recensate în 1930, ajungem în 1936 la circa 174 mii firme de comerț propriu zise, înregistrate de oficiul registrului comercial. Făcând rezerve asupra posibilității unei comparații valabile între aceste două cifre provenind din izvoare diferite, putem nota o creștere a numărului întreprinderilor comerciale cu peste 40%.

Ritmul înființării de noui întreprinderi comerciale nu poate fi, însă, departe de acest procent, deoarece din întreprinderile de comerț recensate în 1930, numai 30% erau înființate înainte de răsboiu, restul de 70% fiind create după 1919.

De unde apar acești noui comercianți? De sigur că nu avem de a face decât cu un fenomen de legalizare a unei stări de fapt.

Diviziunea muncii nefiind încă un principiu total câștigat pentru economia românească, vom găsi un număr important de locuitori exercitând profesiunea de comerciant în secundar, mai ales la țară.

Recensământul din 1930 numără, pe lângă cei 133.000 comercianți, patroni, în principal, încă 28.000 persoane având drept profesiune secundară comerțul.

Pe de altă parte, fiscul percepe impozitul comercial

Tab. XIV — Numărul mijlociu al persoanelor ocupate, pe o întreprindere, în comerț

Ramura de comerț	România			București	Franța	Ungaria
	Total	Sate	Orașe *			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Toate ramurile . . .	2,3	1,8	2,8	4,0	4,2	1,8
Comerț alimentar	1,9	1,8	2,1	2,6	3,5	1,6
Hoteluri, restaurante, cârciumi, cafenele	2,3	1,7	2,9	4,7	3,4	1,8
Imbrăcăminte și confecțiuni	2,7	1,8	3,1	4,8	7,0	3,5
Materiale de construcții și mobile . .	3,1	2,6	3,2	4,8	4,8	2,0
Instrumente, aparate, unelte, articole de metal	4,3	1,8	4,7	7,2	9,3	2,9
Produse chimice și droguri.	2,9	1,5	3,5	3,9	6,7	2,5
Produse agricole și animale brute . .	1,7	1,4	2,0	2,4	3,5	1,5
Alte întreprinderi.	3,1	1,8	3,6	6.5	5,6	1,7
Agenții și reprezentanțe	4,9	1,2	4,9	5,7	5,0	1,1

*) Inclusiv București

la un număr foarte mare de persoane cari se îndeletnicesc cu acte sporadice de comerț, sau cari, producători fiind, vând pe piață și produse fabricate de alții. Pe aceștia recensământul ori registrul firmelor de comerț nu-i cunoaște drept comercianți decât mult mai târziu decât fiscul.

Din persoanele cari exercită ca profesie secundară comerțul, ca și din acelea care vând ele însile produsele lor și, uneori, și pe ale altora, vom vedea în fiecare an desprinzându-se un număr important și venind să-și înscrie firma comercială, devenind, de cele mai multe ori, comercianți în principali.

Prin urmare comerțul românesc poate fi socotit mai intens decât îl arată cifrele relative la întreprinderile de comerț.

HOTELUL «ATHÉNÉE PALACE» DIN BUCUREȘTI

Comerțul român actual poate fi privit ca un rezervoriu important de persoane exercitând comerțul în chip indistinct, în care, prin evoluția economică, se va defini cu timpul categoria bine precizată a comercianților.

Este de observat, de altminteri, că sporul de noui comercianți, rezultând din compararea datelor de mai sus, nu este egal pentru toate ramurile comerțului.

Comerțul interior începe să umple, din ce în ce, lipsurile arătate de ramurile comerțului altul decât alimentar.

Astfel, comerțul alimentar sporește numai cu 23%, în intervalul 1931—1936, pe când comerțul de produse chimice și droguri crește cu 56%; cel de materiale de construcție și mobile cu 53%, comerțul de îmbrăcăminte și confecțiuni de textile și piele cu 86%; cel de aparate și mașini cu 203%; diversele cu 279% și agențiile de comerț cu 347%.

2. *Intensitatea schimburilor comerciale*

Din aceste motive, e firesc ca desvoltarea comerțului în România să nu fie condiționată decât în al doilea rând de cauze interne, comerțul fiind, înainte de toate, o anexă a schimbului exterior al țării.

Tab. XV — Desvoltarea comerțului în anii 1930—1936

Ramura de comerț	Registrul firmelor 1 Aprilie 1936	Recensământul din 29 Decemvrie 1930	Creșterea %
(1)	(2)	(3)	(4)
Total . . .	173.261	120.710	43,5
Comerț alimentar și băuturi . . .	113.959	92.878	23,7
Imbrăcăminte și confecțiuni	25.861	13.891	86,2
Materiale de construcții și mobile . .	8.631	5.639	53,1
Aparate și mașini	8.532	2.818	202,8
Produse chimice și droguri	3.551	2.281	55,7
Diverse	8.875	2.341	279,1
Agenții și reprezentanțe	3.852	862	346,9

UN STAND AL SOCIETĂȚII GENERALE DE CONSTRUCȚIUNI ȘI LUCRĂRI PUBLICE DIN BUCUREȘTI

O regiune nu va desvolta, în mod necesar, o activitate comercială mai intensă, chiar dacă posedă o activitate industrială însemnată, întemeiată pe materiile prime ale locului. Activitatea sa va fi în funcțiune, aproape exclusiv, de așezarea sa în drumul comerțului exterior.

Iar dacă regiunea aceasta, îndeplinind această condiție, va avea și un hinterland agricol important, ori va dispune de o materie primă, cum e petrolul, comerțul va ajunge la o mare desvoltare.

Populația va putea suporta un cost al vieții mai ridicat, va consuma mai mult, și comerțul va găsi rentabilitatea de care are nevoie și care îl stimulează.

După felul în care aceste diverse influențe se exercită în marile regiuni ale țării, se poate desluși intensitatea comerțului în provinciile țării.

Comerțul cel mai intens apare în Muntenia, Dobrogea, Banat și Crișana (provincii prezentând un coeficient deasupra mediei României întregi) și cel mai puțin intens în Basarabia și în Oltenia (limita minimă).

Dacă eliminăm firmele de comerț alimentar, care sunt mai puțin semnificative din punct de vedere al intensității mișcării economice de schimb, rămân deasupra mediei țării numai Muntenia, Banatul și Crișana, iar Oltenia apare exact la medie.

Urmărind intensitatea schimburilor economiei înlăuntrul grupelor nealimentare, socotind că distribuția produselor chimico-farmaceutice indică cea mai mare intensitate (grad I), constatăm că numai Muntenia și Banatul pot fi astfel clasificate.

Dacă presupunem că distribuția produselor metalurgice indică un grad ceva mai jos (grad II), clasificarea va alege numai Banatul, Muntenia și Dobrogea.

Continuând, în presupunerea noastră, vom nota în gradul III de intensitate de schimb, pentru comerțul de pielărie, ca mai intense: Banatul, Crișana, Muntenia și Dobrogea.

Tab. XVI — Structura comerțului în 1936 *)
(Numărul întreprinderilor la 1.000 locuitori)

Provincia	Total	Comerț alimentar	Comerț nealimentar				
			Total	Textile	Pielărie	Metalurgie	Chimico-farmaceutice
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
ROMÂNIA	9,7	5,7	4,0	1,1	0,4	0,3	0,2
Oltenia	7,7	3,6	4,1	1,8	0,3	0,2	0,1
Muntenia	12,1	7,2	4,9	1,4	0,5	0,4	0,3
Dobrogea	11,4	7,7	3,7	1,1	0,5	0,3	0,1
Moldova	8,6	5,6	3,0	1,2	0,3	0,2	0,2
Basarabia	7,8	5,7	2,1	0,8	0,2	0,1	0,2
Bucovina	9,0	5,3	3,6	1,0	0,3	0,2	0,2
Transilvania	8,0	4,5	3,5	0,5	0,3	0,1	0,2
Banat	14,4	7,0	7,5	1,0	1,0	0,9	0,3
Crișana-Maramureș	10,8	4,8	6,0	1,1	0,7	0,2	0,2

*) Calculat după registrul comerțului la 1 Aprilie 1936.

Tab. XVII — Numărul mijlociu al personalului și proporția întreprinderilor

Provincia	La recensământul din 1930		1936
	Numărul personalului pe întreprindere	Intreprinderi la 1.000 loc.	Intreprinderi la 1.000 loc.
(1)	(2)	(3)	(4)
ROMÂNIA	2,3	6,7	9,7
Oltenia	2,2	4,0	7,7
Muntenia	2,9	7,2	12,1
Dobrogea	2,1	7,8	11,4
Moldova	2,1	7,8	8,6
Basarabia	1,8	7,0	7,8
Bucovina	1,9	8,8	9,0
Transilvania	2,2	5,8	8,0
Banat	2,4	6,3	14,4
Crișana-Maramureș	2,2	6,1	10,8

Tab. XVIII — Firmele comerciale, costul vieții, consumul și venitul pe cap de locuitor

Provincia	1936 Firme comerciale la 1.000 locuitori	1934 Costul vieții lunar lei	1935 Consum de zahăr în kg. pe cap de locuitor	1936 Vânzări de fier [1] (comerț industrial) tone la 1.000 locuit.	1930 Venitul comercial pe cap de contrib. comerciant mii lei	Procentul populației urbane %
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
ROMÂNIA	9,7	6.727	4,7	2,8	34,5	20,2
Oltenia	7,7	6.162	2,3	1,6	23,2	13,1
Muntenia	12,1	6.778	6,7	4,7	62,9	27,3
Dobrogea	11,4	6.376	4,4	2,5	36,1	24,1
Moldova	8,6	6.361	4,1	1,9	31,2	24,3
Basarabia	7,8	6.392	3,1	0,6	20,9	13,0
Bucovina	9,0	6.478	5,3	3,2	26,9	26,7
Transilvania	8,0	7.119	5,2	3,4 (Transilvania, Banat, Crișana-Maramureș)	33,2	16,1
Banat	14,4	7.452	7,1		44,2	17,8
Crișana-Maramureș	10,8	7.802	4,5		38,0	19,9

[1]) Vânzările Titan-Nădrag-Călan corespunzând pe provincii (Vechiul Regat, Ardeal, Bucovina, Basarabia) cu cele ale Industriei Sârmei, s'au luat ca indicație, pe provincie, în chip detaliat vânzările Titan-Nădrag-Călan.

Și, în al patrulea rând, pentru comerțul de textile, Oltenia (în frunte), Muntenia și Moldova, iar Dobrogea, Bucovina, Banatul și Crișana fiind aproape de medie.

Comerțul de textile cel mai slab e în Transilvania.

De sigur, aceste cifre trebuesc luate sub toată rezerva, tot atât cât și asimilarea făcută de noi între fiecare ramură a comerțului și gradul probabil de intensitate a schimburilor în regiune.

Cifra întreprinderilor, unicul criteriu luat de noi aci, poate să fie necomparabilă dela regiune la regiune, din pricina neasemănării întreprinderilor între ele, ca mărime și număr de persoane ocupate.

Din ultimul punct de vedere, însă, rezervele nu pot fi categorice, dat fiind că diferențele nu sunt mari dela provincie la provincie, iar numărul mai mare de personal pe întreprindere se află, în genere, acolo unde numărul întreprinderilor este mai important.

Pentru confirmarea celor arătate aci, putem compara, regional, cifrele privitoare la: costul vieții, consumul de zahăr, consumul de fier și venitul comercial pe cap de contribuabil-comerciant (tabloul XVIII).

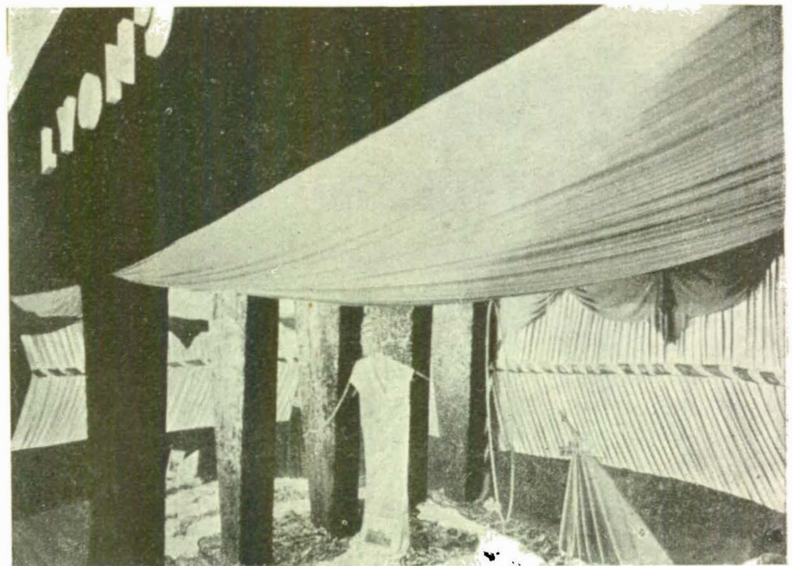
Comerțul se va desvolta, dacă e pe drumul comerțului exterior. Zonele de intensitate ale comerțului sunt cele care au determinat o creștere mai rapidă a populației urbane după răsboiu [1]).

Corespondențele sunt doveditoare.

Aprofundând această cercetare, pe județe, determinantele comerțului românesc apar și mai clar.

Intreprinderile comerciale cele mai numeroase sunt în județele următoare, care prezintă coeficienți peste media țării (tabloul XIX).

[1]) Vintilă Mihăilescu, *Modul de grupare a populației din România în anul 1930.*

O VITRINĂ A FIRMEI «LYON'S» DE MĂTĂSURI INDIGENE

Procedând ca mai sus la eliminarea comerțului alimentar, coeficientul întreprinderilor ocupându-se

Tab. XIX — Numărul întreprinderilor comerciale la 1.000 locuitori, în diferite județe, în 1936 *)

Județul (1)	Proporția (2)	Județul (1)	Proporția (2)
ROMÂNIA	9,7	Botoșani	(9,2)
Oltenia		Putna	(9,2)
Dolj	(9,5)	*Basarabia*	
Muntenia		Lăpușna	9,7
Ilfov	20,0	*Bucovina*	
Brăila	14,7	Cernăuți	12,4
Prahova	12,0	*Transilvania*	
Teleorman	10,6	Brașov	18,2
Muscel	10,5	Târnava-Mare	10,2
Dobrogea		Cluj	9,7
Constanța	14,8	*Banat*	
Caliacra	11,8	Timiș-Torontal	18,2
Tulcea	10,2	Severin	11,2
Moldova		*Crișana*	
Covurlui	13,8	Arad	15,0
Iași	10,3	Bihor	(9,2)

1. *Regiunile centre de export și import: a)* Brăila, Covurlui, Constanța; *b)* Timiș, Arad; *c)* Cernăuți.
2. *Regiunile de legătură între Ardeal și vechiul Regat: a)* Brașov, Prahova, Ilfov. Severin.
3. *Centre regionale de comerț* (coeficientul mai scăzut decât în primele două regiuni): *a)* Dolj, Teleorman, Muscel; *b)* Caliacra, Tulcea; *c)* Botoșani, Putna, Iași, Lăpușna; *d)* Bihor, Cluj, Târnava-Mare.

*) Coeficienții cari vin imediat sub media țării, s'au notat în paranteză.

cu comerțul nealimentar întărește aceste observațiuni după cum se poate vedea din tabloul XX.

E de semnalat situația județelor oltene, cari, dacă în ceea ce privește întreprinderile alimentare sunt mai sărace, în schimb în 1937 au 6 întreprinderi nealimentare (textile, pielărie, metalurgie, etc.), peste media țării, e drept nu cu mult.

Comerțul interior se desvoltă în strânsă legătură cu comerțul exterior, — fie direct, fie indirect, prin prosperitatea adusă de comerțul exterior în centrele de import și export — și în regiunea clasică de schimburi de produse între Ardeal și Muntenia, pe valea Prahovei.

O VITRINĂ PENTRU CARTEA « TĂBĂCĂRIA » de Gr. Gr. Alexandrescu. « Cartea Românească », București

TÂRGUL DIN PITEŞTI

3. *Comerţ de gros şi comerţ de detaliu*

Fiind ţară de materii prime — în special alimentare — şi cu o industrie mică — meserii — importantă, România nu poate prezenta condiţii favorabile pentru desvoltarea unui comerţ de gros, date fiind de asemeni condiţiile pieţii româneşti, care lasă înafara schimbului economic o bună parte a populaţiei.

Proporţional deci cu totalitatea întreprinderilor de comerţ din ţară, comerţul de gros este neînsemnat şi este concentrat în unele oraşe principale, recunoscute de totdeauna ca centre de comerţ. Bucureştii, Oradea, Timişoara, Aradul, Clujul, Braşovul, Galaţii, Brăila, Constanţa, Ploeştii, Iaşii sunt centrele comerţului de gros ale ţării.

Numărul întreprinderilor de gros mai este limitat apoi şi prin faptul că, în cazul detaliului, industria mare — (ca şi meseriaşii, de altfel), — înţelege, în ce priveşte comerţul de gros, să-şi organizeze singură distribuţia.

Deci, pentru a putea avea imaginea completă a comerţului de gros, trebue să adăugăm la firmele comerciale şi pe cele industriale din localitate.

Din 39.178 firme înregistrate la Oficiul registrului comercial în: Bucureşti, Timişoara, Galaţi, Ploeşti, Iaşi, Cluj, Oradea, Brăila şi Constanţa, mai puţin de 8% sunt firme de gros.

Rostul comerţului de gros va fi, în primul rând, de a furniza meseriaşilor, din aceste centre, materialele pe cari aceştia, după prelucrare, le vor vinde ca produse finite direct pieţii, sau le vor utiliza în exercitarea meseriei lor. In al doilea rând de abia, comerţul de gros va repartiza detailiştilor mărfurile spre vânzare.

In regiunile unde numărul meseriaşilor depăşeşte numărul firmelor de detaliu, comerţul de gros este mai intens decât în oraşele cu un număr relativ mai restrâns de meseriaşi.

Tab. XX — Numărul întreprinderilor de comerţ nealimentar la 1.000 locuitori în diferite judeţe, în 1936

Judeţul (1)	Proporţia (2)	Judeţul (1)	Proporţia (2)
ROMÂNIA	4,0	*Bucovina*	
Oltenia		Cernăuţi	5,2
Dolj	4,8	*Transilvania*	
Gorj	4,5	Braşov	6,1
Mehedinţi	4,3	Alba	5,2
Muntenia		Hunedoara	4,3
Brăila	5,1	Someş	4,1
Ilfov	9,8	Cluj	4,0
Prahova	4,3	*Banat*	
Teleorman	4,0	Timiş-Torontal	9,1
Dobrogea		Severin	6,7
Constanţa	5,3	Caraş	4,6
Moldova		*Crişana*	
Covurlui	6,4	Arad	10,7
Iaşi	4,5	Satu-Mare	5,9
Basarabia		Maramureş	4,8
Lăpuşna *)	(3,2)	Bihor	4,1

*) Cel mai mare coeficient din Basarabia.

Tab. XXI — Numărul firmelor comerciale în 1936

Municipiul (1)	Total (2)	Firme comerciale de gros (3)	Firme industriale (4)	Total (5)	Firme comerciale detaliu (6)	Procentul firmelor comerciale de gros la totalul firmelor (7)
Total	39.178	2.913	1.287	4.200	34.978	*7,44*
Bucureşti	18.791	1.517	565	2.082	16.709	*8,07*
Brăila	2.184	138	52	190	1.994	*6,32*
Cluj	2.513	148	81	229	2.284	*5,89*
Constanţa	2.190	160	50	210	1.980	*7,31*
Galaţi	2.705	142	76	218	2.487	*5,25*
Iaşi	2.539	112	117	229	2.310	*4,41*
Oradea	2.418	195	124	319	2.099	*8,06*
Ploeşti	2.608	320	83	403	2.205	*12,27*
Timişoara	3.230	181	139	320	2.910	*5,60*

Tab. XXII — Structura comerţului în anii 1934—1936

Felul comerţului (1)	Registru comerţ 1936 firme % (2)	Societăţi comerţ 1934		Comerţ gros registru 1936 firme % (5)
		Nr. % (3)	Capital social % (4)	
Total	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*
Produse animale şi vegetale alimentare şi brute, solide şi băuturi	*71,0*	*31,4*	*30,0*	*50,0*
Imbrăcăminte şi confecţiuni	*16,0*	*22,3*	*17,3*	*22,2*
Materiale de construcţii, lemn, mobile	*2,3*	*7,0*	*6,0*	*15,0*
Maşini, aparate, fierărie	*5,4*	*33,1*	*41,0*	*8,3*
Chimicale, droguerii	*5,3*	*6,2*	*5,7*	*4,5*

Comerţul alimentar nu mai este reprezentat în comerţul de gros cu o cifră covârşitoare, ca în comerţul de detaliu. De unde, din totalitatea firmelor comerciale din ţară, 71% se ocupă cu comerţul alimentar, această preocupare nu reprezintă în comerţul de gros decât 50%, iar restul în legătură strânsă cu meseriile, se ocupă cu distribuţia materialelor de îmbrăcăminte şi confecţii, a materialelor de construcţie şi a maşinilor, uneltelor şi chimicalelor. Iar marile societăţi comerciale se vor preocupa şi mai puţin de comerţul alimentar (30%).

Fiind deci în funcţie de activitatea meseriilor, comerţul de gros global va fi necesarmente limitat în economia românească.

Intr'un regim de preponderanţă a fabricilor şi într'o fază de industrializare a ţării, comerţul de gros ar fi de două ori mai intens : ar procura materiile prime şi uneltele necesare industriei, iar obiectele odată fabricate, le-ar relua spre a le distribui detailiştilor. Dar, această din urmă preocupare a comerţului de gros lipseşte la noi, meseriaşul ne mai făcând apel nici la grosist, nici la detailist, pentru punerea în circulaţie a produsului finit.

UN COLŢ AL TÂRGULUI DIN PITEŞTI
Frânghierie

4. *Pieţele organizate*

Târgurile. Comerţul românesc, date fiind condiţiile arătate până aci, s'a desvoltat la ţară, mai ales prin târgurile rurale, unde producătorul vine să-şi vândă produsele şi să cumpere cele necesare.

Cele mai importante au fost, înainte de răsboiu, târgurile periodice, ţinându-se de trei sau patru ori pe an. După răsboiu, s'au organizat din ce în ce mai mult târguri stabile, având loc în fiecare săptămână. Din 1923 până în 1936, numărul acestor târguri periodice s'a dublat, iar al celor stabile, în ce priveşte cerealele, a devenit de 7 ori mai numeros. Târgurile de vite şi cele de vite şi mărfuri s'au dublat şi ele.

Aceste diferite târguri pot avea loc chiar în aceeaşi localitate. Iată de ce nu le putem totaliza.

ALT COLŢ AL TÂRGULUI DIN PITEŞTI
Rotărie

	1923	1936
1. *Târguri săptămânale :*		
a) Târguri de cereale	44	258
b) Târguri de vite	239	427
c) Târguri mixte de vite şi mărfuri .	286	489
2. *Târguri periodice :* 3—4 ori pe an	552	1.033

Oboarele de cereale. Politica de Stat a căutat să desvolte mai ales oboarele de cereale, ca o consecinţă a reformei agrare, care a adus la piaţă direct pe micul producător. Numărul acestor oboare foarte mic în 1923 e aproape de 7 ori mai mare în 1936. Acestea sunt desvoltate numai în vechiul Regat (regiunile de câmpie) şi în Basarabia. Ele sunt în strânsă legătură cu comerţul exterior. Cele mai mari se află lângă porturile dunărene: Giurgiu, Călăraşi,

PLUTE PE MUREŞ

Turnu-Măgurele, Brăila, Chilia-Nouă, Ismail; lângă porturile maritime: Constanţa, precum şi pe lângă gările mari din regiunile producătoare.

In genere însă, transacţiile sunt reduse având în vedere că ceea ce se negociază în oboarele de cereale nu reprezintă decât *10* până la *15*% din totalitatea cerealelor vândute în ţară, sau exportate în fiecare an.

Micul producător îşi vinde de obiceiu produsele, sau le livrează societăţilor de export la staţiile de încărcare ale căilor ferate şi la porturile dunărene, ceea ce scade transacţiile din oboare.

Bursele de mărfuri. Legea din 1929 a reorganizat bursele de mărfuri, instituindu-le în oraşele importante. România numără 18 burse de mărfuri: Arad, Bucureşti, Bălţi, Botoşani, Brăila, Călăraşi, Cernăuţi, Chişinău, Cluj, Constanţa, Craiova, Focşani, Galaţi, Iaşi, Ismail, Oradea, Ploeşti şi Timişoara.

Tab. XXIII — Numărul comunelor în care se ţin târguri săptămânale de vite şi mărfuri (1936)

Provincia (1)	Nr. comunelor unde se ţin târguri săptămânale (2)	Numărul comunelor cu târguri la 100.000 locuitori rurali (3)
ROMÂNIA	917	5,8
Oltenia	83	5,7
Muntenia	93	2,8
Dobrogea	38	5,5
Moldova	133	6,4
Basarabia	166	6,1
Bucovina	33	4,8
Transilvania	196	6,8
Banat	72	9,2
Crişana-Maramureş	103	8,8

Volumul transacţiilor la aceste burse este încă anemic, deşi din an în an observăm o îndrumare din ce în ce mai accentuată a vânzărilor pe aceste pieţe.

In tabloul XXIV arătăm volumul acestor transacţii în perioada 1929—1936.

Tab. XXIV — Volumul transacţiilor în perioada 1929—1936
(în milioane lei)

Anul (1)	Total (2)	Bucureşti (3)	Ploeşti (4)	Brăila (5)	Focşani (6)	Ismail (7)	Cluj (8)	Timişoara (9)	Arad (10)	Oradea (11)
1929	1.314	—	30	1.284	—	—	—	—	—	—
1930	1.198	215	20	957	—	—	6	—	—	—
1931	1.527	340	15	854	—	2	28	288	—	—
1932	1.482	497	18	437	—	22	121	314	—	73
1933	2.295	1.122	69	229	—	9	152	534	—	180
1934	4.431	2.440	90	516	—	4	239	769	109	264
1935	4.192	1.734	110	696	13	3	212	822	219	383
1936	5.893	2.196	143	1.282	38	12	354	1.074	237	557

La aceste burse de mărfuri, marea majoritate a mărfurilor vândute sunt cerealele, făina şi oleaginoasele. Lipsesc datele privind activitatea tuturor acestor burse, dar obiectul operaţiilor lor se poate desluşi în datele privind activitatea Bursei din Bucureşti (tabloul XXV).

CARE MOȚEȘTI PE VALEA ARIEȘULUI

Tab. XXV — Operațiile bursei de mărfuri din București
(In milioane lei)

Anul (1)	Total (2)	Cereale și oleaginoase (3)	Făină și derivate (4)	Diverse (5)
1930	215,2	—	—	—
1931	340,2	304,3	5,3	30,6
1932	496,9	419,2	5,0	72,7
1933	1.122,2	477,8	471,2	173,2
1934	2.440,5	506,7	527,4	1.406,4
1935	1.734,4	998,9	615,3	120,2
1936	2.196,6	1.129,2	684,2	383,2

Notă. — Cifra de 1.406,4 milioane lei înscrisă la transacțiunile diverse pe anul 1934, cuprinde câteva operațiuni incidentale, cari au avut loc în acel an, și privind deșeurile de fier, operațiuni cari au însumat mai mult de 1 miliard lei.

Față de transacțiile privitoare la cereale, este locul să subliniem că, deși acestea formează marea majoritate a operațiunilor burselor de mărfuri, ele nu reprezintă decât o slabă proporție a vânzărilor totale din țară. Bursele se află în mari dificultăți, de asemenea, pentru a fixa cursul oficial, dat fiind că contractele nu sunt uniforme sau nu sunt de loc cunoscute de burse. Este locul să amintim că în România, țară a petrolului, nu există o bursă a produselor petrolifere.

CONSIDERAȚII ASUPRA SCHIMBURILOR DINTRE SAT ȘI ORAȘ

Schimbul bunurilor în sânul unei populații are variate forme, cari pot fi înșiruite, treaptă cu treaptă, începând dela forma rigidă și civilă a transmisiunii, până la forma suplă și comercială a schimbului așa numit capitalist. In prima fază predomină schimbul de bunuri imobiliare, în cea ultimă schimbul produselor fabricate.

Structura socială actuală a populației românești face ca schimbul interior să fie mai aproape (prin preocuparea de cumpărare de pământ a țăranilor și de clădiri a proprietăților urbane) cel puțin ca mentalitate, de prima treaptă a schimbului decât de ultima.

Țăranul nu vinde în esență produsul muncii sale, ci îl *prestează* celui ce l-a împrumutat în timpul iernii cu bani. După cum, înainte de reforma agrară, țăranul lucra în dijmă cu boierul, el lucrează azi în dijmă cu cămătarul, direct sau indirect. Direct, în cazul împrumutului pentru diverse nevoi obținut dela agenții morarilor și exploatatorilor; indirect, atunci când se împrumută ca să-și ia pământ și vinde produsul ca să-și plătească împrumutul, nu ca să achiziționeze articole de consum.

Precaritatea drumurilor de comunicație, nerentabilitatea relativă a transporturilor, într'o țară de materii prime, structura tipică a satelor românești, răsfirate și răspândite pe coline și numai la câmpie aglomerate, ca și standardul de viață extrem de scăzut al populației, toate acestea au creat noui obstacole în calea schimburilor comerciale rurale.

Agricultorul, având mărfuri prea puțin variate, nu poate afla în orașul românesc o desfacere pentru produsele sale. Trebue mai întâiu ca surplusul să fie trimis străinătății, pentru ca apoi să se capete mărfuri

GOSPODĂRIE DIN ȚARA MOȚILOR
Se pregătesc produse pentru vânzarea lor la târg

O analiză a prețurilor pentru produsele de consumație, în care e interesată marea massă țărănească producătoare-vânzătoare, arată existența unui număr de *piețe locale*, cari încă nu s'au organizat într'o *piață unică* pentru teritoriul românesc.

Variațiile regionale ale prețului grâului și pâinii sunt atât de mari ca și ale celorlalte produse agricole de massă, ca porumbul, orzul și ovăzul, încât nu pot explica diferențele de preț dela o regiune la alta prin costul transportului.

Acestei situații se datorează și varietatea taxelor locale de care este izbit comerțul de cereale și care constitue aproape un sistem de accize, care este posibil tocmai prin hermetismul regional al piețelor românești.

Acestea fiind caracteristicele pieței românești, să încercăm acum a pătrunde cauzele cari determină această stare de lucruri.

O primă condiționare a îngustimii și pluralității pieței românești își găsește întemeierea în actualul standard de viață al maselor rurale.

In actuala stare de lucruri, când țăranul face munca agricolă cea mai puțin rentabilă, bugetul său este în genere, în chip continuu deficitar. Excedentele bugetare, când există, sunt rezultatul nu al unui venit mare, ci al unui standard de viață redus. Datoriile agricole stau mărturie la aceasta.

Multe datorii provin din cumpărări de pământ, pe cari țăranii le-au realizat în speranța prelungirii epocei de prețuri ridicate. (Chiar orășeanul nostru investește excedentul său bugetar mai ales în construcții). In genere, însă, datoriile agricole au fost făcute pentru umplerea golurilor bugetare ale țăranului, datorite deficitului endemic sau clasării excedentelor în cumpărări imobiliare (făcute în mare parte pe credit). Repartiția cheltuelilor unui buget țărănesc este foarte importantă pentru determinarea tipului de consumator rural.

Cheltuelile de exploatație sunt tipice. Ele sunt aceleași pentru toate exploatările mici, care formează majoritatea agriculturii noastre. Observăm că, în aceste condițiuni de exploatare, bugetul țărănesc nu poate suporta inventar mort decât în foarte mică măsură. De unde, ambițiile metalurgiei de a căpăta debușee la sate, sunt și rămân încă reduse. Iar în privința inventarului viu, țăranul nu poate întreține vite de rentă ci numai vite de muncă.

In ceea ce privește cheltuelile familiei există o mai mare variație dela familie la familie, dela individ la individ. Cheltuelile familiei sunt în mare parte acoperite în natură de munca familiei.

în schimb din străinătate, precum și o cantitate de bani cu care să se poată cumpăra mărfurile industriei interne. Așa dar, România nu poate vedea înflorind schimbul dintre sat și oraș decât prin intermediul comerțului exterior în prealabil efectuat.

Observația aceasta a fost făcută încă de acum 100 ani de marele logofăt Nicolae Suțu, care spunea, în 1838, în a sa « Aperçu sur les causes de la gêne et de la stagnation du commerce en Moldavie »:

« Dar Moldova, ca toate țările pur agricole, nu a introdus diviziunea muncii, și e dominată de toate neajunsurile pe cari le trage după sine o asemenea stare de lucruri.

« Ea așteaptă totul dinafară. Trebue ca comerțul exterior să-și ia sarcina de a scurge produsele sale agricole, trebue ca comerțul exterior să pună la îndemâna sa toate obiectele manufacturate de care ea are nevoie, în timp ce baza cea mai solidă, ca un indiciu, cel mai sigur, asupra bogăției naționale, o constitue, după cum va fi expus mai departe, schimburile care pot să se efectueze în interiorul țării ».

Cuvintele acestea ale lui Suțu trebuesc înțelese și pentru situația de astăzi, când există industrii românești.

Dar, agricultorul român nu poate cumpăra nici toate produsele românești care i se oferă, din cauza standardului său de viață redus. De unde, însăși industria românească are necesitatea să exporte ceea ce produce, pentru a-și atinge capacitatea medie de producție.

Piața românească nu este o piață deschisă, nici unitară. Comerțul interior românesc are de a face cu mai multe piețe locale, variind regional și temporal. Ceea ce face să nască situații paradoxale de monopolurile locale.

« TÂRGUL DE FETE » DE PE MUNTELE GĂINA
Târg de desfacere al produselor moțești

Pentru ceea ce cumpără, țăranul e foarte chibzuit în genere la cheltueli. Țăranul calculează precis consumul său de bunuri ce nu pot fi produse în gospodărie: tutun, zahăr, chibrituri, alcool. « Țăranul nostru stă mult pe gânduri, înainte de a face o cheltuială, chiar măruntă și e un eveniment adevărat procurarea unui obiect mai luxos », ne spune domnul N. Cornățeanu.

Inainte de răsboiu, comerțul exterior de cereale se făcea de către marii producători, micul producător vânzând pentru piața internă. Reforma agrară făcu din micul producător vânzător, mai mult sau mai puțin direct pentru străinătate, în primul rând. Oboarele iau din această cauză un mare avânt.

Ceea ce trebue să reținem însă, este chipul în care se înfățișează țăranul ca vânzător al produselor sale. El este complet desarmat în fața intermediarului. Nu poate avea rezistență la fixarea prețului, nici la predarea mărfii. Este, pe cât se poate, spoliat. Silit de lipsa de magazii și de credit, ca și de necesitatea plății impozitelor, țăranul trebue să-și vândă recolta de îndată ce aceasta este produsă.

Pe când agenții și subagenții târgurilor și oboarelor sunt de cele mai multe ori organizați, lucrând solidar, țăranul lucrează individual. El nu poate opune nimic manevrelor de speculă ale agenților. Aceștia sunt oamenii unor organizații cari își întind rețeaua de pe piața românească până la metropolelele Occidentului. Ei constitue o armată de intermediari eteroetnici cari înainte de răsboiu conlucrau cu arendașul boierului pentru « intensificarea » schimbului sat-oraș iar după răsboiu, odată cu dispariția boierului, au rămas singuri la riscuri și beneficii.

Dar, pe lângă lipsa unei formațiuni tehnice și profesionale în materie de comerț, țăranul nostru are o mentalitate specială în ce privește schimbul asupra căruia trebue să stăruim. Schimbul de produse și servicii între locuitorii aceluiași sat nu este socotit ca o îndeletnicire pentru mărirea venitului, ci ca un act de solidaritate sătească. Dijma pe care o plătesc țăranii, morii la care macină, ca și serviciul pe care morarul sătean li-l face, este socotită ca o dăruire reciprocă, nu ca un act comercial [1]).

Mentalitatea strict agricolă a țăranului român, face ca schimbul să nu aibă semnificația curentă. România e mai puțin o țară agricolă, cât o țară de agricultori. A fi agricultor este în concepția țăranului român un « summum », în fruntea ierarhiei economice și etice.

Românul face, când e nevoie, pe comerciantul și chiar pe muncitorul industrial, însă numai pentru ca să se poată întoarce la țară.

Până ce această mentalitate nu se va schimba, schimbul sat-oraș nu va putea fi întemeiat.

In condițiile arătate, nimeni nu are interes ca piața românească să fie utilată cu cele necesare negoțului.

---

[1]) Adrian S. Negrea, *Industria morăritului la Runcu*. « Arhiva pentru Știința și Reforma Socială » X, pag. 251.

Pe de o parte, modul în care se face comerţul nu cere, în genere, comerciantului cunoştinţe profesionale prea desvoltate, iar, pe de alta, nici utilajul nu este îmbunătăţit. Cei cari izbutesc să domine piaţa în actualele condiţii ar găsi piedeci în organizarea unor târguri controlate, în ridicarea de magazii şi pieţe sistematice, abatorii, etc. De asemenea, o clasificare a cerealelor, introducerea maşinismului în transportul cerealelor şi aşa mai departe, nu ar face decât să aducă piedeci actualului comerciant. Căci acest utilaj comercial ar duce în chip firesc la crearea unei pieţe libere, unitare, care ar distruge regionalismul şi monopolismul pieţelor locale.

Această situaţie, tipică pentru comerţul român al trecutului şi prezentului, nu este însă decât aproximativ de ordinul generalităţii. Cât de autentic poate fi aspectul economiei de schimb arătat până aci pe temeiul mai multor cercetări, nu o putem şti. Există însă, incontestabil, şi puternice tendinţe înnoitoare. Astfel domnul N. Cornăţeanu afirmă: « proprietatea ţărănească la noi se încadrează din an în an tot mai mult în regimul de producţie capitalist... Ea (munca ţărănească) e forţată să producă pentru beneficiu, pentru schimb, şi acolo unde eventual braţele proprii sunt insuficiente, cu « salariaţi ».

Impozitul, ridicarea standardului de viaţă prin atracţia oraşului şi cumpănirea rentabilităţii fac ca massa ţărănească să producă tot mai mult pentru schimb, eşind din producţia autarhică.

In orice caz, se observă cum săteanul, când face o industrie, începe să producă nu numai pe baza materiei sale prime, ci să-şi cumpere materie primă dela alţii. De asemeni, el ajunge să-şi desfacă marfa la distanţe apreciabile de locul de producţie [1]).

O tendinţă de a-şi îmbunătăţi instalaţiile primitive este iarăşi de remarcat. (Cazul înlocuirii cazanelor primitive cu poverne şi a îmbunătăţirii şi sistematizării morilor săteşti). Asocierea pentru treeratul cu maşinile (cetele ţărăneşti) iarăşi este o notă a prezentului.

In economia multor industrii, cum este aceea a lemnului în Transilvania, Românii se arată ca un element de civilizaţie de mâna întâia.

Funcţionarea atât de defectuoasă a comerţului românesc se datoreşte însă unui factor, pe care l-am trecut sub tăcere până acum şi care — credem — este esenţial: *a lipsit o politică unitară şi conştientă a Statului în materie de comerţ interior.* Toate paradoxele comerciale, descrise mai sus, sunt în funcţie de politica de haos comercial, pe care Statul român modern a practicat-o în ceea ce priveşte debuşeele sale interioare. Statul românesc s'a mărginit întotdeauna a încuraja industria mare şi anume numai operaţia de producţie a acestei industrii, fără a avea grijă de desfacerea produselor ei.

Un timp, chestiunea a fost simplă de altminteri, toată industria românească având un consumator sigur şi bun platnic: Statul (armata, căile ferate şi regiile comerciale al căror rost este de a absorbi produsele particulare atunci când nu le pot concura).

Insă, cum am arătat, problema schimbului românesc nu priveşte numai industria românească ci şi orice posibilitate de schimb.

Politica comerţului este cea care determină economia unei ţări, nu tehnica de producţie. Astfel se explică cum avem de a face cu un sistem de producţie capitalist, alături de un comerţ primitiv. Tehnica producţiei este neputincioasă a schimba structura economică a unei ţări. Pentru aceasta e nevoie ca Statul *să intervină*, căci spontan nu se poate face nimic în actuala situaţie: 1. Pentru a prelua monopolurile de fapt; 2. Pentru a intensifica schimbul inter-sătesc prin organizarea unei industrii casnice la ţară; 3. Prin utilarea comercială a ţării; 4. Prin sprijinirea elementelor dornice de a se forma în profesiunea comercială.

Această intervenţie a Statului a început acum. Sunt semne că ţelurile ei vor fi împlinite până la capăt.

p. s.

[1]) Vezi harta de desfacere a ţuicii produse la Runcu,— în Em. Buznea, *O industrie ţărănească*, industria ţuicii din satul Runcu, jud. Gorj, « Arhiva pentru Ştiinţa şi Reforma Socială » X, pag. 276.

STEMA MOLDOVEI, ŞI A ŢĂRII ROMÂNEŞTI
sub Nicolae Mavrocordat, 1719

IV

COMERŢUL EXTERIOR

REGIMUL LEGAL AL COMERŢULUI EXTERIOR

Regimul legal al comerţului exterior care tinde să pună la îndemâna Statului, pentru a le îndruma conform nevoilor sale, schimburile comerciale cu străinătatea, a izvorît dintr'o prefacere structurală a economiei mondiale.

Era natural ca atunci când tendinţe autarhice se pronunţau atât de mult, Statul care îndruma întreaga producţie naţională, să-şi asume şi îndrumarea schimburilor cu străinătatea spre a le subordona în totul acţiunii sale din câmpul economic interior — spre a-şi procura mijloacele necesare plăţii obligaţiunilor sale, uneltelor de producţie sau materialului necesar apărării naţionale, în ţările cari-l interesau.

Acest regim s'a ivit ca rezultat al unei crize, ca un expedient de circumstanţă. El s'a consolidat, însă, neîncetat şi a servit incontestabil, Statului în acţiunea sa de realizare a unei aşezări economice mai bune.

1. *Dela origini până la regimul legii din 28 Februarie 1932*

In politica economică românească, aflăm urme despre un regim de control al schimbului şi plăţilor cu străinătatea, încă din timpul războiului din 1916—1918.

Şi atunci motive de ordin economic şi politic, au justificat un asemenea control, pentru a se putea discrimina şi împiedeca exportul de valori şi plăţile către statele cu cari ne aflam în războiu. Acest control nu se întemeia pe un complex de norme, ci consta din câteva măsuri, luate izolat, de guvern şi de Banca Naţională.

Abia după războiu, în epoca de refacere, când economia naţională îşi căuta făgaşul normal, iar pe de altă parte situaţia economică şi monetară a altor state făceau posibile speculaţiuni al căror efect dezastruos se putea răsfrânge şi asupra monetei noastre, s'a pus problema unei legiferări a schimbului şi a plăţilor cu străinătatea.

Prima măsură cu caracter legal, luată în acest sens este *legea pentru mărginirea celor în drept a face operaţiuni de devize* din 19 Februarie 1923.

Legea preciza că operaţiunile asupra devizelor şi monetelor străine nu se pot face decât prin băncile şi bancherii autorizaţi de « Oficiul de control al devizelor » care se şi înfiinţa pe lângă Banca Naţională a României, fiind condus de un comitet, compus din: preşedintele Camerei de Comerţ, un reprezentant al Ministerului de Finanţe şi un delegat al Consiliului Băncii Naţionale.

Cumpărările şi vânzările de devize între băncile autorizate erau libere. Particularii puteau cumpăra sau vinde devize dela băncile autorizate, fără autorizaţie şi până la o sumă ce se fixa de Oficiu, iar firmele comerciale şi industriale, cum şi agricultorii puteau face operaţiuni de cumpărare sau vânzare pe baza unei declaraţii semnate de ei.

Băncile autorizate puteau cumpăra devize, a căror contravaloare în lei liberi, era trecută în contul vânzătorului, după aprobarea Oficiului. Transferări în lei liberi, între băncile autorizate se puteau face fără aprobarea Oficiului. Cei ce ar fi făcut operaţiuni de devize împotriva legii, erau pedepsiţi cu închisoare şi cu amendă până la 1 milion lei.

Oficiul era în drept oricând, să facă a se cerceta registrele oricui, spre a se încredinţa de natura operaţiunilor făcute. Oricine ar fi refuzat să prezinte registrele la control, era considerat contravenient.

Pe lângă fiecare bursă se afla un comisar al guvernului, care avea între alte atribuţiuni, şi pe aceea de a supraveghea localul bursei şi modul cum se întocmea cota oficială publicată zilnic.

Scopul legii, era să îngrădească comerţul de devize, luând toate garanţiile necesare ca negocierea lor să se facă exclusiv pentru nevoile reale ale comerţului, împiedecând astfel ca moneta românească să mai fie obiect de speculă, fie în ţară fie în străinătate.

Totuşi încă din anii 1926—1927 legea aceasta şi regimul ei de control nu mai erau aplicate cu toată stricteţea. Ele constituiau mai mult o formalitate. Cu atât mai mult cu cât reforma monetară făcută prin legea din 7 Februarie 1929 părea că asigurase monetei noastre toate condiţiile unei stabilizări definitive. Acest fapt era confirmat de o stare prosperă şi o balanţă comercială de plăţi activă la acea dată.

Situaţia de mai sus s'a schimbat însă destul de repede, când încep să se simtă şi la noi efectele crizei economice mondiale. Incă din 1931, în ciuda stării active a balanţei comerciale, balanţa plăţilor marca o pronunţată scădere.

La început s'a crezut că fenomenul este aparent sau trecător. El era, totuşi, o dureroasă realitate, consecinţa firească a unor măsuri luate în vara anului 1931 în Ungaria şi Austria, unde în urma unui regim de control al schimbului şi al plăţilor, au fost

suspendate plățile în străinătate, deci și plățile în favoarea noastră. Suspendarea convertibilității în Germania și moratoriul de plăți decretat de Reich, « *Stillhalte-Abkommen* » vin să agraveze situația, devenită critică prin retragerea de capitaluri, ca o consecință a prăbușirii sistemului bancar în Europa centrală, și scăderea prețurilor la produsele agricole exportate.

S'a încercat într'o conferință internațională a băncilor de emisiune, convocată la Praga de Banca Reglementelor Internaționale, la 3 Noemvrie 1931, să se găsească o soluțiune acestei stări de lucruri, prin încheierea unui acord de « *clearing internațional* ». Incercarea n'a izbutit tocmai din cauza situației excepțional de grele a Ungariei și Austriei care s'au declarat incapabile să facă față obligațiunilor, deci în neputință de a participa la acel clearing. Demersurile făcute de guvernul român pe lângă guvernele acelor state, cât și pe lângă băncile lor de emisiune, au rămas fără rezultat.

Soluția propusă de pe atunci de delegatul României la conferința dela Praga ar fi fost introducerea imediată la noi a unui regim identic de control și discriminare a plăților în străinătate. Experții străini aflați încă în țară, la acea dată, de teama unei repercusiuni în programul plăților noastre către țările ce le reprezentau, au izbutit să convingă atât conducerea Băncii Naționale, cât și reprezentanții guvernului, asupra inoportunității introducerii unui asemenea regim, pe considerațiunea platonică de prestigiu monetar. Afirmarea situațiunii solide a monetei noastre trebuia făcută prin menținerea situației monetare fără restricțiuni.

Acest fel de a vedea lucrurile a făcut ca în scurt timp România să rămână ca o insulă, în mijlocul celorlalte state din Europa centrală și orientală, fără nici o măsură de apărare a monetei sale. Această eroare a fost plătită scump, prin evadarea între timp din țară a importante capitaluri de devize.

2. *Regimul legal al comerțului exterior între 1932 și 1939*

Incă din cursul lunei Noemvrie 1931, s'au început, negocieri între guvernul român și guvernele ungar și austriac, pentru regularea plăților din datorii arierate și curente, cu aceste state.

Cum acest acord n'a putut fi încheiat la timp, un jurnal al Consiliului de Miniștri din 18 Decemvrie 1931, a dispus ca, pe baza legii din 1923, « *toate plățile către statele în cari reglementarea comerțului cu devize împiedecă, în drept sau în fapt, plata creanțelor române asupra acelor state, să se facă numai prin Oficiul de Compensație ce se va înființa pe lângă Banca Națională* ».

Dispozițiunile acestui jurnal au făcut să se pună problema juridică dacă debitorii români pot fi constrânși la asemenea plăți, și dacă plățile făcute pe această cale, îi liberează de obligațiune față de creditorii străini.

Intru cât juriștii români au fost de părere că jurnalul Consiliului de Miniștri nu poate libera de obligațiune pe debitori, guvernul român întărește dispozițiunile de mai sus ale jurnalului, printr'o *lege pentru aranjarea plăților cu statele ce au introdus restricțiuni de devize* votată la 28 Februarie 1932.

Legea prevedea, în principiu, următoarele:

a) In țările în care reglementarea comerțului cu devize împiedecă, în drept sau în fapt, plata creanțelor românești asupra acelor țări, toate plățile din partea debitorilor români să se facă în mod valabil prin Oficiul de Compensație, creat pe lângă Banca Națională a României;

b) Plățile directe sau indirecte în favoarea supușilor din țările care au introdus restricțiuni, nu se pot face decât depunându-se sumele respective în lei, la Banca Națională a României, în contul Oficiului;

c) Importul în acele țări se poate face numai în schimbul dovezii că importatorii au depus, sau se obligă să depună în lei, la B.N.R., contravaloarea mărfurilor ce importă.

d) Ministerul de Finanțe, cu autorizarea Consiliului de Miniștri și de acord cu B.N.R., va putea încheia convenții pentru compensarea plăților internaționale. Legea prevedea sancțiuni care mergeau până la 1.000.000 lei amendă și un an închisoare.

Prin jurnalul Consiliului de Miniștri din 7 Martie 1932, această lege este pusă în aplicare numai în ce privește plățile către Austria și Ungaria.

Cu ocazia executării legii de mai sus, s'a pus și problema comerțului de import, pentru a împiedeca evaziunea și a urmări dacă plățile respective se conformă dispozițiunilor legii. S'a simțit, deci, nevoia, în aplicarea acestui regim, de o colaborare cu organele Statului, prin Direcțiunea generală a Vămilor. Spre a cunoaște totalul creanțelor asupra străinătății sau de plătit în străinătate, Banca Națională ia inițiativa întocmirii unei statistici asupra valorii și naturii acestor creanțe.

Primul acord de plăți s'a încheiat la 16 Iulie 1932 cu Austria, și al doilea la 8 Octomvrie 1932, cu Ungaria.

Intre timp, adică în primele luni ale anului 1932 afluxul normal de devize nu s'a mai produs, în schimb evaziunea era în creștere. In fața acestei situațiuni îngrijorătoare, guvernul pășește la măsuri mai severe. Astfel, prin jurnalul Consiliului de Miniștri din 12 Mai 1932 se dispune:

a) Interzicerea importului în România a biletelor de bancă străine. Coletele sau plicurile ce conțineau bilete străine trebuiau declarate Oficiului de Compensație, care în prezența destinatarului reținea biletele. achitând contravaloarea lor în lei, la cursul zilei, mai puțin 20% reținuți de Stat;

b) Călătorii străini nu puteau introduce în țară, mai mult de 20.000 lei. Plusul era reținut și remis Băncii Naționale;

c) Călătorii în tranzit, puteau avea asupra lor orice sumă, cu condiția ca ea să le fie trecută de organele vamale în pașaport.

Această măsură, care, originală în felul ei, în loc să prevadă restricțiuni la ieșire de valută, prevede restricțiuni la intrare, rămâne în vigoare numai la 5 zile, întru cât prin jurnalul din 17 Mai 1932 se constituie *monopolul comerțului cu devize* și se trece

Băncii Naţionale sarcina de aplicare a legii, în condiţiunile următoare:

a) Orice vânzare sau cumpărare de devize, sub orice formă, se poate face numai de Banca Naţională a României;

b) Toate operaţiunile de devize, atât la bănci cât şi la celelalte firme, se vor înregistra în registre speciale;

c) Numai străinii vor putea dispune liber de disponibilul lor în lei sau în devize străine;

d) Numai Banca Naţională are dreptul să negocieze devize, şi numai devizele neacceptate de Banca Naţională se vor putea negocia liber, în urma unui aviz al său;

e) Banca Naţională va putea acorda devize pentru obligaţiuni de plăţi scadente, în măsura în care necesitatea lor va fi justificată prin probele ce se vor depune;

f) Exportul de lei în bacnote, sau prin conturi nu se va putea face decât cu autorizaţia Băncii Naţionale. Exportul de valută şi devize, sub orice formă, este interzis. Este de asemeni interzis exportul de lei sau devize pe cale de acordare de credit;

g) Orice devize sau valute, rezultând din exportul mărfurilor din ţară vor fi cedate Băncii Naţionale a României. Vămile erau obligate să trimită Băncii Naţionale tablouri de mărfurile exportate şi de valoarea lor în monetă străină, pentru a putea fi urmărite.

Intru cât rezultatele obţinute cu regimul de mai sus nu au fost suficient de satisfăcătoare, guvernul a întocmit o nouă *lege pentru comerţul de devize* promulgată la 30 Septemvrie 1932, care între altele prevedea:

a) Guvernul era autorizat să reglementeze sau să restrângă comerţul cu devize, prin hotărîri ale Consiliului de Miniştri;

b) Hotărîrile guvernului se executau prin Banca Naţională, care stabilea normele de aplicare, luând şi avizul Uniunii Camerelor de Comerţ şi Industrie. Aceste norme aveau putere de regulament;

c) Banca Naţională era autorizată a face orice fel de control în scriptele oricărei bănci sau instituţii financiare, comerciale sau industriale, spre a se asigura de existenţa disponibilităţilor în devize. Refuzul de a prezenta registrele era considerat drept contravenţie la lege;

d) Instituţiunile publice de stat, judeţ sau comună, cum şi regiile autonome nu puteau contracta obligaţiuni în devize, fără un aviz prealabil al Ministerului de Finanţe, care urma să consulte şi Banca Naţională;

e) Pentru ţările cu cari s'au încheiat, sau se vor încheia acorduri de schimb şi plăţi, se aplica regimul stipulat în acele acorduri.

Legea a fost completată cu un regulament întocmit la 25 Octomvrie 1932 de Ministerul de Finanţe, împreună cu Banca Naţională a României.

Sub regimul acestei legi, schimbul şi plăţile, cu un cuvânt raporturile economice româneşti, cu alte state erau regulate pe una din următoarele două căi:

1. Sau din exportul făcut în străinătate, pe baza obligaţiunilor legale, exportatorul cedând Băncii Naţionale devizele rezultate la cursul fixat de Banca Naţională, pentru ca din acest disponibil să se satisfacă cererile celor cari aveau să plătească în străinătate creanţe din import de mărfuri sau alte angajamente;

2. Sau din ţările cu cari aveam acorduri de plată speciale, valoarea mărfii exportate fiind depusă într'un cont de clearing, în total sau în parte, şi potrivit acordului, disponibilul din cont era folosit la acoperirea datoriilor din import de marfă din acele ţări, iar restul de devize folosit la plăţi de import de mărfuri din alte ţări.

In această situaţiune schimburile economice ale României se făceau potrivit acordurilor încheiate. Din această cauză, în politica de schimb şi plăţi a economiei româneşti nu se putea lua hotărîri unilaterale, acestea fiind în funcţiune de regimurile introduse în celelalte state.

La un scurt interval după aplicarea legii de mai sus, se constată nevoia unui control mai atent al schimbului, adică al importului şi exportului. Şi, pentru prima oară în România, un jurnal al Consiliului de Miniştri din 29 Noemvrie 1932 introduce restricţiuni la import prin contingentarea a circa 130 de articole vamale.

Prin acelaşi jurnal se institue şi o *Comisiune Superioară a contingentării*, care avea să analizeze cererile de import, hotărînd dacă e cazul să se importe anumită marfă, în ce cantitate şi din ce ţară. Această comisiune libera, în consecinţă, *autorizaţii de import.*

Aceste noui constrângeri n'au putut împiedeca invazia de mărfuri străine în România şi guvernul s'a văzut nevoit să procedeze radical. Intr'adevăr, la 1 Iulie 1933 regimul de contingentare se extindea asupra a circa 500 articole, ceea ce reprezintă peste 80% din importul românesc.

Comisiunile create să rezolve cererile de import, aveau ca directivă cotele importate în anii 1932 şi 1933, când am avut importul cel mai redus.

La început, autorizaţiunile de import se eliberau de Camerele de Comerţ, ceea ce a dat loc la anumite critici, cărora li s'a pus capăt abia la 20 Iunie 1933, când Ministerul de Industrie şi Comerţ a creat o comisiune specială care să libereze aceste autorizaţiuni.

Scopul reducerii importului nu a fost atins, în schimb exportul a scăzut considerabil, fapt care a creat dificultăţi Băncii Naţionale în efectuarea plăţilor în străinătate.

In a doua jumătate a anului 1933, politica de contingentare îşi preciza scopurile: acela de a încuraja importul de materii prime reducând importul de materii fabricate, şi acela de a lega comerţul nostru de import de ţările cu car aveam o balanţă activă, pentrucă acestea aveau disponibilităţi de plată.

Faţă de rezultatele negative obţinute prin măsurile aplicate, şi faţă de micşorarea simţitoare a exportului nostru din cauza scăderii preţurilor, Ministerul de Industrie şi Comerţ, cu aprobarea Consiliului de Miniştri, a decis, la 1 Mai 1934, să stimuleze exportul produselor agricole, prin acordări de prime, şi în acelaşi timp să comprime importul prin introducerea unor taxe de import din car urma să se creeze fondul necesar plăţii primelor de export. In acelaşi timp, s'a

modificat şi lista articolelor contingentate, iar în ce priveşte importul din ţările cu balanţă deficitară s'a decis să fie făcut pe viitor, numai pe cale de compensaţie.

Ca măsură de ordin administrativ, s'a dispus ca autorizaţiile de import trimestriale să nu depăşească media de trimestrele III şi IV din 1933 şi I din 1934. Nu s'a recurs la o reducere a importului prin reducerea directă a cotelor, întru cât se credea că majorarea taxelor va comprima importul.

In ce priveşte *importul în compensaţie* s'a căutat să se stimuleze aşa numitele exporturi suplimentare, adică acele exporturi care constau din produse care nu mai fuseseră exportate până atunci, sau în cantităţi ce depăşeau contingentele fixate prin convenţiuni sau acorduri. O cotă de 25—40% din devizele rezultate, trebuiau cedate Băncii Naţionale.

La 1 Iulie 1933, au fost modificate şi normele privind exportul în compensaţie în felul următor:

1. Exporturile în compensaţie trebuiau făcute direct de către firmele importatoare, şi nu erau autorizate decât pe bază de devize din importurile anterioare.

2. Compensaţia nu era admisă pentru ţări cu balanţa activă.

3. Compensaţia nu era admisă pentru exportul de produse petrolifere.

4. Se suspenda importul în compensaţie pentru maşinile textile.

Schimbul de compensaţie s'a făcut, sub regimul de mai sus, până la 7 Mai 1934, când o decizie ministerială dispune ca importul din ţările cu balanţă deficitară să nu se mai poată face decât numai în compensaţie, forţând astfel scăderea deficitului. Din ţările cu care aveam acorduri de contingente, schimbul în compensaţie nu se putea face decât pentru mărfurile ce figurau în acele acorduri. Cererile de compensaţie trebuiau adresate *Direcţiunii reglementării importului.* Intregul produs în devize, rezultat din export se depune la B.N.R. care era obligată să-l atribue, pentru 80%, plăţii importului efectuat, iar restul de 20% urmând să fie reţinut pentru nevoile sale. Importul până la o valoare de 20.000 lei se putea face şi fără compensaţie. Ca ţări deficitare erau considerate, Germania, Cehoslovacia, Polonia şi Statele Unite.

In această epocă schimbul economiei româneşti era guvernat şi de o reţea de acorduri de plăţi, clearing, compensaţie, etc., ceea ce făcea ca schimbul cu fiecare stat, să se găsească sub un regim special [1]).

[1]) La această dată erau în vigoare următoarele acorduri: *a)* Cu *Austria*, acordul de clearing încheiat în anul 1932, care se schimbase într'un acord de compensaţie; *b)* cu *Ungaria*, acordul de clearing încheiat în 1932 care, fără să se dea rezultatele aşteptate, căpătase un aspect mixt, majoritatea operaţiunilor fiind lichidate tot prin compensaţie; *c)* cu *Cehoslovacia*, un acord de clearing, cu categorii de obligaţiuni lichidabile sau prin clearing, sau prin compensaţii; *d)* cu *Elveţia*, un acord de clearing; *e)* cu *Germania*, o înţelegere potrivit căreia plăţile se efectuează din disponibilul rezultat reciproc din schimbul între economiile acestor ţări; *f)* cu *Grecia*, un acord de schimb şi plăţi, prin cont de clearing; *g)* cu *Italia*, un acord de schimb de mărfuri şi un acord de plăţi; *h)* cu *Spania* şi *Polonia*, câte un acord de plăţi.

Două probleme mari se puneau atunci:

1. Plata datoriilor vechi ale comerţului (arierate).

2. Asigurarea plăţii datoriilor Statului în străinătate. Acestea provoacă un conflict de atribuţii între Stat şi Banca Naţională, fiecare având punctul său de vedere, conflict de pe urma căruia vieaţa economică românească a avut mult de suferit.

Prima încercare de a pune capăt acestei situaţiuni are loc la 25 Octomvrie 1934, când regimul comerţului exterior şi plăţilor externe se aşează pe noui baze. Noul regim urma să intre în vigoare la 15 Noemvrie 1934. La 14 Noemvrie, însă, un nou decret îl suprimă, înainte de a fi pus în aplicare. Prin normele stabilite de acest decret, se precizează că produsele petrolifere, cerealele şi lemnul nu vor putea exporta decât dacă plata lor se va face în devize libere, iar din totalitatea exportului 40% se reţine de Banca Naţională, pentru nevoile plăţilor Statului. Cu această ocazie se caută şi lichidarea datoriilor vechi, considerându-se arierate datoriile din import de mărfuri, făcute până la 1 Noemvrie 1934. Efectul negativ al regimului creat se simte după puţin timp, din cauza obligaţiei de a cere plata în devize pentru tot exportul.

In vederea stimulării exportului apare atunci decretul din 8 Decemvrie 1934, care prevede crearea unui fond destinat să se plătească o primă de 6%, denumit *Fondul pentru subvenţionarea exportului*, şi în schimbul căreia se asigurau importatorilor devizele necesare. Decretul crea trei birouri şi anume: *a)* un birou pentru exportul de petrol; *b)* un birou pentru exportul de cereale, şi *c)* un birou pentru exportul de lemne. Aceste birouri aveau însărcinarea să întocmească listele nominale de exportatori cărora urma să li se plătească prima de bază pentru export.

Fiecare din birouri era pus sub controlul unui *comisar al guvernului*, care avea dreptul de *veto* la orice încheiere contrară legilor şi dispoziţiunilor Ministerului.

Decretul prevedea că pentru exportul de cereale şi lemne se va plăti în afară de prima de 6% şi o primă suplimentară din fondul taxelor de contingentare, după procedura stabilită prin jurnalul Consiliului de Miniştri din 1 Mai 1934.

La exportul destinat lichidării datoriilor şi arieratelor, primele se plăteau de către creditorii de creanţe arierate din statele cu care aveam asemenea convenţiuni. Obligaţiunea de a ceda devizele din export către B.N.R. la cursul oficial, îngreuna mult operaţiunile de expòrt, cari nu mai erau rentabile decât cu ajutorul primelor de export, prime cari plăteau direct exportatorului în raport cu felul produsului şi ţara în care se exporta.

Regimul de mai sus rămâne în vigoare numai până la 15 Aprilie 1935, când apare o nouă *lege pentru completarea unor dispoziţii din legea pentru reglementarea comerţului de devize.*

In linii generale această lege prevede:

1. Contravaloarea în devize a mărfurilor exportate şi nevândute până la 18 Mai 1932 trebue cedată Băncii Naţionale, într'un termen ce se va fixa.

2. Se va putea permite firmelor exportatoare să exporte în străinătate, sub formă de depozit, numai

cantităţile de marfă necesară funcţionării fără întrerupere a comerţului lor, fără ca aceste cantităţi să depăşească media cantităţilor ce se exportă în mod normal în timp de 6 săptămâni.

Banca Naţională va fixa sumele pe care firmele exportatoare le vor putea reţine din disponibilul creat din export.

3. Cedarea devizelor către B.N.R. se va face de cei interesaţi, într'un termen scurt, ce se va fixa printr'un regulament.

4. Disponibilităţile în devize din străinătate nu se pot aduce în ţară în niciun mod, fără o autorizaţie din partea Băncii Naţionale.

5. Sumele aflate la bănci şi aparţinând străinilor nu vor putea fi folosite pentru cumpărări în ţară de mărfuri pentru export. Ele vor putea fi folosite numai la investiţii imobiliare sau industriale în ţară, cumpărări de efecte publice, plăţi de onorarii, etc. Aceste sume nu vor putea fi cedate sub niciun titlu.

Politica de prime de export a fost înlocuită dela această dată cu o politică de prime monetare. Toate cotele de devize forte, cumpărate de Banca Naţională, se preluau la cursul oficial, plus o primă de 44%. In Decemvrie 1935 se constată că aceste prime erau prea mari, şi se reduc la 38%.

Fondul de prime era alimentat de aceleaşi prime plătite de importatori la devizele cerute, cum şi din produsul unei taxe generale de 12% *ad valorem*, asupra importului general, şi din valoarea exportului de produse petrolifere.

Din cauza schimbărilor dese ale regimului devizelor se pierduse orice orientare asupra creanţelor noastre în străinătate, întru cât o mare parte din ele fusese lichidată pe căi lăturalnice.

In vederea clarificării acestei stări de lucruri, apare la 28 Martie 1936 o lege de amnistie generală. Cei vizaţi de lege erau obligaţi ca în termen de 40 zile dela publicarea legii, să facă o nouă declaraţie de modificare, sau de renunţare la cererea de plată făcută anterior. Declaraţia trebuia făcută şi de acei cari între timp, pe orice cale, îşi lichidaseră obligaţiile în străinătate fără autorizarea legală, procurându-şi devize prin violarea dispoziţiunilor legale.

Sub regimul de mai sus, producătorii de aur, cari produceau numai pentru Banca de Emisiune arată nedreptatea ce li se face, întru cât legea prevedea o primă de 38% pentru devize, fără ca ea să fie recunoscută şi aurului. Banca Naţională nu putea cumpăra aurul decât la preţul de 111.111,11 lei un kilogram de aur fin, stabilit prin legea monetară din 1929.

Pentru a se corecta această situaţiune, prin jurnalul Consiliului de Miniştri din 6 Noemvrie 1936 se autoriza Banca Naţională să plătească şi pentru aur, peste preţul de mai sus, aceeaşi primă de 38%, astfel că dela această dată preţul oficial al unui kilogram de aur fin se fixează la lei 153.333.33.

Decretul Regal din Iulie 1937 prevede obligaţia pentru toţi comercianţii ce fac operaţiuni cu devize, să ţină regulat registre speciale pentru aceste operaţiuni.

Cei ce posedă un disponibil propriu în devize sunt autorizaţi să-l folosească cu aprobarea prealabilă a Băncii Naţionale, după ce vor justifica pe bază de documente provenienţa acestui disponibil, şi scopul plăţii. Călătorii ce ies din ţară nu pot scoate decât devizele pentru cari au autorizaţie. Fără autorizaţie nu se puteau scoate decât devize sau monetă străină în valoare maximă de 2.000 lei în monetă naţională şi metalică. Călătorilor ce intrau în ţară, organele vamale trebuia să le treacă în paşaport devizele ce aveau asupra lor, fiind obligaţi să le schimbe numai la Banca Naţională. Ei nu putea avea cu ei, la plecare decât devizele înscrise în paşaport.

După trecerea unui termen de 30 zile, ei erau obligaţi să obţină şi autorizaţia Băncii Naţionale. Cei ce nu îndeplineau aceste condiţiuni, erau sancţionaţi, în afară de alte pedepse, cu confiscarea devizelor, cari nu li se puteau restitui decât pe baza unei sentinţe judecătoreşti.

Plăţile mici în străinătate, se puteau face şi prin mandate poştale emise de B.N.R., însă numai în baza actelor justificative, prezentate de cei interesaţi. Asemenea plăţi se puteau face pentru cărţi, jurnale, reviste, ajutor de boală, de întreţinere, etc.

Toate modificările pe cari le-am văzut ne arată în acest domeniu, o intervenţie a Statului, din ce în ce mai mare, exercitată cu ajutorul Băncii Naţionale, în vederea asigurării stabilităţii monetare şi a satisfacerii nevoilor de import şi a obligaţiilor Statului.

3. *Regimul dela 1 Octomvrie 1939*

Regimul de mai sus, cu mici modificări impuse de circumstanţe, rămâne în vigoare până la 1 Octomvrie 1939, când suferă o radicală modificare, justificată de interesul apărării naţionale şi al apărării economiei şi producţiei româneşti. Caracteristica noului regim constă în aceea că toate atribuţiunile în ce priveşte schimbul şi plăţile, sunt trecute dela Banca Naţională, a României asupra Ministerului Economiei Naţionale, care le exercită printr'un organ special creat: *Oficiul Schimburilor cu străinătatea* (O.S.S.).

Noua lege prevede că niciun export şi niciun import nu se poate face decât pe baza unei autorizaţiuni emise de *O.S.S.* Autorizaţiunile sunt strict individuale şi nu pot fi negociate sau cedate. Autorizaţiunile de export au o valabilitate de o lună, iar cele de import, de trei luni. Ele se liberează numai întreprinderilor cari se ocupă cu comerţul, fabricarea sau prelucrarea produsului pentru care se dă autorizaţiunea.

Oficiul poate acorda autorizaţii de plăţi în străinătate pentru obligaţiuni financiare, plăţi de licenţă şi brevete, reasigurări, căutarea sănătăţii, studii, turism, etc. Preţul mărfurilor exportate şi importate se va plăti numai în devize.

Devizele rezultate din exportul de mărfuri în ţările cu devize negociabile trebuiau cedate Băncii Naţionale a României în proporţie de 30%, la cursul oficial, cu prima valutară de 38%. Cota de devize de 30% era rezervată nevoilor exclusive ale Statului, la dispoziţia Ministerului de Finanţe. Restul de 70%, negociat prin băncile autorizate, putea fi folosit de exportator pentru plăţi în străinătate, plăţi pentru cari s'a obţinut în prealabil autorizaţia Oficiului.

Tot prin băncile autorizate erau negociate şi monetele efective sau sumele creditate în străinătate în devize libere. Monetele cu curs fix se puteau negocia numai la acel curs.

Băncile autorizate erau obligate să trimită zilnic Oficiului situaţia intrărilor şi ieşirilor de devize. In cazul când devizele ce se cedau erau inferioare sumei ce s'a înregistrat, titularul operaţiunii, sau Banca autorizată era obligată să justifice cauza diferenţei. Când diferenţa nu se putea justifica, Oficiul putea să aplice sancţiunile legale.

Regimul arătat mai sus a fost pus în vigoare cu oarecare întârziere, în Decemvrie 1939. El a fost modificat la 2 Martie 1940.

Noul regim desfiinţează Oficiul Schimburilor cu străinătatea ale cărui atribuţiuni trec asupra Direcţiunii Reglementării Exportului, Reglementării Importului şi Reglementării Plăţilor în străinătate, înglobate în Ministerul nou creat al Comerţului Exterior.

Astfel se institue o nouă reglementare a operaţiunilor de devize, care se caracterizează prin desfiinţarea regimului negociabilităţii devizelor şi prin instituirea regimului devizelor liber convertibile. In noul regim, peste prima suplimentară pentru devize, care era de 38%, se aplică un spor global de 50%. Operaţiunile de schimburi cu ţările cu cari existau acorduri speciale de plăţi, rămân reglementate de acele acorduri.

Noul regim permite totuşi ca devizele aflate încă la negociere — atât cele rezultate din operaţiunile făcute sub imperiul legilor anterioare, cât şi cele rezultate din aplicarea diferitelor acorduri de plăţi — să continue a fi negociate, însă printr'un nou organ, denumit Oficiul Devizelor Negociabile, care a funcţionat până la 31 Decemvrie 1940. După această dată devizele negociabile se puteau vinde numai prin mijlocirea băncilor autorizate cu credit nelimitat, ţinute să dea socoteala Băncii Naţionale a României de toate devizele negociabile vândute.

Devizele negociabile ce nu erau vândute în termen de 15 zile dela data cedării cotei cuvenite Băncii Naţionale a României, puteau fi preluate de numita bancă, în calitate de mandatară a Statului pe cursul oficial plus prima de 38%, asupra cărora se adăuga prima suplimentară de 50%.

Din aplicarea primei de 38% şi a primei suplimentare de 50% rezulta, pentru devizele preluate de Banca Naţională o primă totală de 107%, care se adăoga la cursul oficial al devizelor. Această primă se plătea şi pentru devizele liber convertibile, cari, la data intrării în vigoare acestui regim, erau: dolarul, lira palestineană liberă, lira egipteană liberă, francul elveţian ex-clearing, florinul ex-clearing, coroana suedeză şi coroana norvegiană.

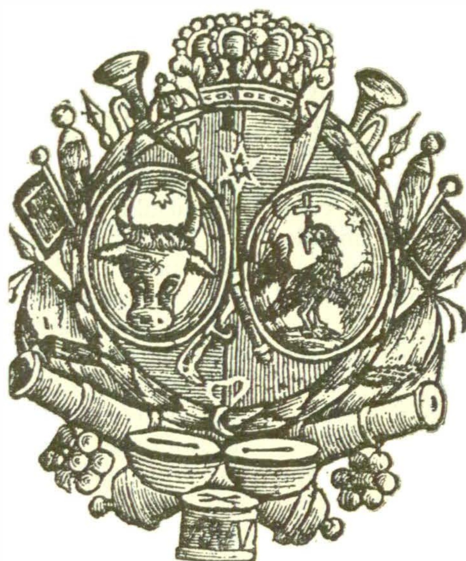
Urmărirea cedării devizelor, rezultate din exporturi, ca şi executarea plăţilor, în general, se fac sub acest regim, de Banca Naţională a României.

La 10 Iulie 1940, Ministerul Comerţului Exterior fiind desfiinţat, toate atribuţiunile acestui minister au trecut asupra Ministerului Economiei Naţionale. La 1 Aprilie 1941, prima de 107%, pentru devizele liber convertibile, a fost redusă la 90%.

In ceea ce priveşte plăţile, caracteristic este faptul că, din 1941, majoritatea lor se face prin *Deutsch Verrechnungskasse*, din Berlin, pe baza unor acorduri speciale. Astfel de plăţi se fac pentru Belgia, Bulgaria, Grecia, Guvernământul General, Norvegia, Protectorat, Olanda şi Serbia. Plăţi pe baza de acorduri bilaterale se fac pentru Croaţia, Danemarca, Elveţia, Finlanda, Italia, Franţa, Slovacia şi Turcia.

Cât despre plăţile în devize libere, după blocarea disponibilităţilor de dolari din Octomvrie 1940, nu se mai poate vorbi practic, în 1942, despre asemenea operaţiuni, decât doar de plăţile în franci elveţieni şi în coroane suedeze.

st. i. d.

STEMA MOLDOVEI ŞI A ŢĂRII ROMÂNEŞTI
în «HRISOVUL» din 1793

POLITICA COMERŢULUI EXTERIOR

Alături de grija înlesnirii unei desvoltări fireşti, — pe temeiuri unitare şi legate, împreună, de întreaga sforţare istorică obştească, — a rosturilor materiale ale neamului, măsurile de politică comercială, sub puterea stăpânirii legale şi prin dreptul de apărare a vieţii de stat, îşi au însemnătatea lor deosebită. Cu ele se pot îndruma, efectiv, rosturile economice ale neamului. Cuprinzând, de-o parte, raporturile de schimb ale economiei naţionale cu străinătatea, aceste măsuri aduc mijloace de luptă în cucerire, sau de apărare în faţa intereselor potrivnice, hotărînd, cu folos sau pierderi, poarta de ieşire şi locul de aşezare al economiei locale. De altă parte, înlăuntru, purtând grija nevoilor de schimb între factorii producători şi consumatori ai procesului economic, caută să împace anumite concursuri de interese, organizându-le.

Cu deosebire, în vremea de ridicare şi desăvârşire mercantilistă şi neomercantilistă a economiei moderne, sub stăpânirea capitalului comercial şi financiar, a monopolului şi centralizării industriale, politica comercială a ajuns să joace rolul său cel mai de seamă, acoperind, — prin orientarea, mai cu seamă imperialistă, — întregul câmp al politicei economice. De aceea, uneori încă şi astăzi politica economică este considerată şi cuprinsă în datele politicei comerciale, aceasta înlocuind cu măsurile ei, în toate, drumurile de desvoltare ale economiilor naţionale.

Rolul acestei politici comerciale se vede: în criza economiei mondiale; în opunerea făţişă a grupului de state industriale, cu interese de monopol, în faţa celor agrare; în procesul forţat de industrializare al unora şi de reagrarizare al celorlalte; în imperiile coloniale formate şi în autarhiile regionale.

De aceea, cercetarea politicei comerciale a României se leagă, în chip firesc, de locul şi direcţia economiei noastre naţionale, lămurind datele cele mai de preţ ale drumului urmat şi înlesnind o judecare dreaptă a formelor, a piedicilor puse şi a greşelilor săvârşite.

PERIOADA 1829—1919

Lupta pentru libertatea politică a Principatelor — libertate răpită în secolul XVIII în ciuda prevederilor exprese ale Capitulaţiunilor — de către Turcia, îşi are corolarul în câmpul economic, în desfiinţarea monopolului asupra comerţului exterior al Principatelor, pe care Turcia, prin forţă, isbutise să-l impună în cursul a două secole.

Această desfiinţare corespunde cu drumurile de expansiune comercială ale apusului capitalist la noi. Impinşi, lăuntric, cum eram de focul cuceririi drepturilor de acasă pentru o viaţă de libertate întreagă şi orânduire locală, ne ştim, din afară, îmbiaţi, căutaţi, încurajaţi pentru foloase ce se pot avea în legăturile de afaceri.

Istoria statului român modern, este istoria acestei acoperiri: drepturi politice naţionale şi interese comerciale şi economice străine. Pe linia cuprinsului lor, politica comercială a României îşi caută dela început temeinicia, urmând jocul luptei pentru întâietate.

1. *Lupta de cucerire a pieţelor româneşti*

Lupta de expansiune comercială şi de cucerire a pieţelor noastre, — pe care o iau pe seama lor mai întâi Austria şi Prusia, mai apoi Franţa şi Anglia, — ne găseşte, în a doua jumătate a veacului al 18-lea şi la începutul celui al 19-lea, cu rosturi materiale închise, mărginite la forma locală a unei economii domestice de consum, orientată pe nevoile organice ale familiei şi pe viaţa socială a unei boierimi mulţumite. Lipseau, cum era de aşteptat orice măsuri conştiente de politică economică generală pe linia firească a desvoltării Principatelor, precum şi corolarul acesteia: politica vieţii comerciale, fie înlăuntru, fie în afară pentru sprijinirea negoţului ţării sau apărarea intereselor noastre faţă de străinătate. Legaţi politiceşte de Turcia, nu dispuneam, de fapt, de drepturile hotărîrii proprii asupra măsurilor de luat, supuşi şi forţaţi a primi ca bun orice act săvârşit pentru noi, spre folosul sau nefolosul nostru. In afară ni se impuneau preţuri fixe pentru toate cerealele, ce trebuiau să meargă la Constantinopol să hrănească inima şi viaţa de lene a Imperiului, noi neputând trimete în alte părţi decât vitele vestite prin calitatea lor, ceara, lâna, sarea şi alte câteva produse brute. Inlăuntru, erau vămile locale în oraşe, târguri, bâlciuri (acestea mai multe), cari împiedecau, fireşte, trecerea liberă şi orice afacere normală. Se adăugau apoi multele jafuri la drumul mare ale cetelor de prădători.

Prin pacea dela Adrianopol încheiată la 1829 între Turcia şi Rusia şi mai apoi prin consecinţa politică pentru Principate care fu Regulamentul Organic la

1832, se crează o nouă stare de lucruri pentru viaţa politică şi economică a Ţărilor Româneşti. De-o parte, se deschid porţile Dunării pentru orice pavilioane străine şi se asigură astfel libertatea deplină a comerţului cu străinătatea; iar de alta, se desfiinţează, peste tot vămile şi vămuirile din lăuntru şi se ia hotărîrea pentru alcătuirea unui tarif vamal.

La import, taxele vamale se fixează şi se percep la fel ca taxele vamale turceşti, după valoare, venitul lor fiind dat în mâini străine cu arendă. Scopul unor asemenea taxe este, desigur, nu de ordin economic general, ci unul fiscal, de a asigura acoperirea nevoilor de bani ale administraţiei. Sistemul se păstrează în ambele Principate până la anul 1859, când odată cu unirea politică şi vamală, vămile încep a fi administrate direct de Stat. Guvernul alcătueşte pentru administrarea lor un regulament aparte, pus în aplicare la 1 Ianuarie 1860. In cursul anului, regulamentul este întărit printr'o lege a vămilor.

Noul regim creat prin legea vămilor prevede aceeaşi normă a impunerii după valoare, stabilindu-se atât la intrare cât şi la ieşire o taxă egală de 5%. Exportul era însă, cu toate acestea, mai puţin favorizat ca importul, socotindu-se taxa de 5% după preţul produselor la locul de vămuire, încărcat, deci cu toate cheltuelile de transport şi comision, pe când la import preţul era socotit fără această încărcare, pe loc, în fabrici sau pe pieţele de desfacere dinlăuntrul ţării.

Fără îndoială că nici acest regim nu depăşeşte cu nimic scopul fiscal al măsurilor vamale, mulţumindu-se doar a stabili, ici şi colo, câteva scutiri la intrare şi ieşire fără însemnate urmări economice.

In 1862, guvernul, preocupat de a da o faţă nouă politicei economice, desfiinţează aproape toate taxele vamale la export. Peste doi ani, în 1864, în urma scăderii simţitoare a veniturilor, taxele sunt reînfiinţate, transformându-se dreptul de 5% asupra valorii în taxe fixe, după evaluarea produselor de către o comisie anume pusă. In anul următor, 1865, taxele se stabilesc iarăşi ca mai înainte, reducându-se însă la 4% taxa de export după valoare.

Pentru import lipseşte, ca şi mai înainte, un tarif vamal bine stabilit. Taxele de 5% erau, din această cauză desigur, reduse la mai nimica. Importatorii puteau prezenta, după bunul lor plac, alcătuirea facturilor şi aranja, după interes, cu vameşii orice intrare de mărfuri.

Schimbarea de guvern din 1866 caută să îmbunătăţească această stare de lucruri printr'o modificare a taxelor vamale. Taxa de import pe valoare se ridică dela 5% la 7½%, iar cea de export scade dela 4% la 3%. Se opreşte intrarea în ţară a vinurilor, rachiurilor şi a tutunului. In 1867 taxa de export se reduce la 2%, iar în 1868 la 1%.

La import aceeaşi stare ca mai înainte. Stabilirea unui tarif vamal propriu unei apărări a economiei ţării de interesele de exploatare ale străinătăţii şi în vederea unei asigurări împotriva abuzurilor, întârzie să-şi facă drum. Se lucra şi se refăcea, adăugându-se şi ştergându-se doar, tariful vamal de export.

In Iunie 1874 se votează legea generală a vămilor, urmând a fi pusă în aplicare pe data de 1 Ianuarie 1875. Aceasta prevede în amănunte, organizarea operaţiunilor vamale precum şi nevoia alcătuirii unui tarif, în care taxele se vor socoti pe greutate, măsură sau număr. La sfârşitul lunei Februarie 1875 comisiunea însărcinată cu alcătuirea tarifului de import prezintă guvernului lucrarea. Acesta o acceptă şi supune noul tarif corpurilor legiuitoare, care îl votează, iar sancţionarea este dată în Aprilie.

Tariful general vamal din 1875, modificat înainte de aplicarea lui prin tariful din 1876, este întâiul nostru tarif vamal de import, înglobând tendinţele de încurajare şi protecţie a muncii şi vieţii economice naţionale.

Cum era firesc, acest tarif îşi găsise adversarii, mai ales între producătorii străini cari îşi vedeau primejduite interesele lor de export şi, de bună seamă, şi între unii negustori din ţară, la rândul lor străini, ale căror interese de grup primau interesele generale ale ţării. Sub presiunea acestora şi cu deosebire a intervenţiilor diplomatice ce urmară, guvernul amână aplicarea legii vamale şi hotărăşte modificarea tarifului în 1876. Tariful modificat nemulţumeşte mai mult pe cei interesaţi, deşi cuprindea însemnate concesiuni.

Lipsa unei atitudini ferme şi, mai mult, lipsa de înţelegere pentru politica protecţiei naţionale face ca, numai după trei luni dela promulgarea tarifului autonom (la 2 Iulie 1875), să se voteze convenţia nenorocită cu Austro-Ungaria. Aceasta nimiceşte, de fapt, acţiunea tarifului autonom şi ne pune de-a-dreptul sub atârnarea şi robia economică a puterii vecine, cu toate foloasele politice pe cari Maiorescu le crede câştigate pentru viaţa ţării.

Statele cari nu aveau încheiate de mai înainte convenţiuni cu România îşi văd produsele lor supuse taxelor ridicate ale tarifului autonom, pe când singură Austro-Ungaria se bucură în voe de taxele reduse ale convenţiunii. In această situaţie, faţă de nemulţumirile continui ale puterilor străine şi de protestul lor, Statul nu avea altceva de făcut decât a sacrifica tariful autonom. Guvernul este chiar autorizat să acorde ţărilor acestora, deocamdată în chip provizoriu, tratamentul tarifului scăzut al convenţiei încheiate cu Austro-Ungaria. Provizoratul se prelungeşte încă multă vreme, iar aplicarea tarifului autonom se tot amână, până ce în 1878 acesta este părăsit cu totul, înlocuindu-se cu tariful convenţional, care cuprinde o urcare cu 15% a taxelor de import pentru ţările cu cari n'avem încheiate convenţiuni de comerţ.

In acest chip, evoluţia politicei comerciale cu străinătatea, dela 1832 până la 1885, urmează o linie pe cât de şovăitoare, pe atât de uniformă în caracterul de bază şi în urmările ce aduce cu sine. Sub presiunea unei fiscalităţi, adesea rău înţelese, se lasă la o parte, pe tot timpul, grija oricărei apărări legale a vieţii economice locale în faţa expansiunii şi cuceririi comerciale străine, dând drum liber stăpânirii şi folosirii pieţelor. Politica generală de libertate a schimburilor şi favorizarea, la început, mai mult a importului prin lipsa unui tarif vamal asemănător celui la export, deschide industriei capitaliste locuri bogate pentru debuşeurile râvnite, îi înlesneşte, într'un

regim aproape colonial, importul ieftin de materii prime şi produse agricole şi împiedică iniţiativa libertăţii noastre de mişcare.

Urmările s'au putut vedea cu uşurinţă. De-o parte, în procesul de lichidare forţată a vechilor forme patriarhale şi intrarea sub stăpânirea economiei de schimb şi economiei monetare, iar de alta, în lărgirea exploatărilor agricole, îndatorarea peste măsură a proprietarilor, în distrugerea cu totul a industriei casnice, a oricăror începuturi de industrie locală şi, mai ales, a breslelor de meşteşugari. Asemenea raporturi au avut drept efect înlocuirea ritmului organic al vieţii româneşti, schimbarea îmbrăcămintei şi obiceiurilor, instituirea unei mentalităţi capitaliste orientale spre câştig şi cămătărie, apariţia produselor de serie ale industriei străine, etc. Astfel ne-am trezit folosiţi şi exploataţi pentru rentabilitatea maximă a capitalului comercial şi industrial străin şi supuşi unei dependenţe ruşinoase în relaţiile de schimb.

Indreptăţirea istorică a cursului acestei politici comerciale cu străinătatea poate fi găsită în lipsa puterii şi hotărîrii politice, neînchegate încă temeinic şi unitar, cât şi în nevoia acceptării, cu pierderi fireşti la început, a procesului de modernizare a vieţii noastre economice. După judecata lui List, o asemenea politică este implicată, pentru stadiul de evoluţie economică în care ne găseam. Cert e că, fie într'un fel, fie într'altul, cu toate urmările grele suferite, politica aceasta a fost o punte de trecere necesară, cu avantagiile dar mai ales scăderile ei, întrucât a luat în seamă mai mult drepturile altora, decât propriu zis ale noastre.

Judecată în formele ei concrete de manifestare, politica aceasta comercială cu străinătatea nu îmbracă pentru statul nostru forme precise nici de apărare în faţa altora, nici de cucerire în întindere, rămânând doar o experienţă şi un drum de încercare nepolitic pentru înlesnirea unei politici comerciale conştiente pentru viitor. Este o politică comercială cu străinătatea fără obiectiv naţional, nepolitică, mai mult fiscală, administrativă.

2. *Inceputurile protecţionismului şi ale unei politici consecvente a comerţului exterior*

In situaţia încurcată în care ne-a dus, cu pierderi şi amărăciuni, convenţia cu Austro-Ungaria, aşteptam firesc şi cu nerăbdare anul 1886, data expirării ei. Incă în 1885, guvernul se gândeşte să schimbe tariful autonom şi cu orice mijloace, să facă din el un obiect de apărare şi consolidare a vieţii economice a ţării. Aduce o nouă lege prin care abrogă legea din 1878, repune în vigoare tariful autonom din 1876 şi îşi rezervă dreptul de a schimba compunerea şi clasificarea articolelor, înlocuind taxele pe valoare cu taxe pe greutate şi ridicând taxele fixe ale tarifului până la 50% din valoarea mărfurilor.

Pe baza acestei legi se decretează la 18 Iunie noul tarif general din 1885. Acesta prevede reducerea numărului de articole la 594 şi taxe protectoare pentru produsele cari se pot fabrica în ţară. In 1886 se stabileşte tariful vamal definitiv, mai cuprinzător, mai temeinic studiat şi discutat pe larg de corpurile legiuitoare. Caracterul său e vădit protecţionist, admiţând însă şi multe taxe fiscale şi unele scutiri pentru articole cari nu se puteau lega direct de munca şi producţia românească. In legea care aprobă acest tarif, guvernul îşi rezervă dreptul de a adăuga, peste taxele vamale fixate, o suprataxă de 30% asupra valorii mărfurilor şi produselor importate din statele cari ar supune produsele româneşti la taxe suplimentare, peste cele prevăzute de tarifele lor vamale.

Faţă de aceste măsuri, statele interesate reacţionează, cum era de aşteptat, prin ameninţări. Franţa ridică chiar pentru produsele româneşti o taxă diferenţială de 50%.

Convenţiile ce le aveam nu expirau toate la 1886. Numai cele cu Austro-Ungaria şi Rusia. Cele cu Anglia, Italia şi Belgia urmau să expire peste cinci ani, la 1891, iar cea cu Olanda peste şase ani, la 1892. Guvernul era totuşi hotărît să nu dea îndărăt dela acţiunea începută. In acest scop caută şi alcătueşte o listă de industriile ce păreau mai vrednice de atenţia şi încurajarea Statului, hotărît să nu facă nici o concesie în tratativele pentru încheierea de noui convenţiuni. In curând încheie, pe aceste baze, convenţia cu Elveţia. Reuşeşte, prin intervenţii, să obţie în Decemvrie 1886 dela Anglia o revizuire a tarifului convenţional dela 1880 şi tot atunci prelungeşte o învoială provizorie cu Franţa, care e dispusă, de astă dată, să renunţe la suprataxa de 50%, admiţând tabela *A* din convenţia cu Elveţia.

La începutul anului 1887 se încheie tratatul cu Rusia şi în Mai acelaş an se promulgă convenţia pentru modificarea tratatului încheiat cu Germania în 1877, în care România îşi rezervă un număr de articole printr'o tabelă specială. Convenţia aceasta serveşte de model la toate convenţiile de mai târziu.

Legate de interesele propăşirii economice a ţării, de apărarea dreptului în afară şi de încurajarea vieţii economice şi mai cu seamă comerciale înăuntru, convenţiile încheiate după anul 1886 caută, pe cât era cu putinţă, a păstra clauzele tarifului autonom general şi a face ca toate convenţiile încheiate să expire în 1891, pentruca măcar de aici înainte să se poată aplica pe deplin regimul vamal stabilit.

Datorită clauzelor protectoare ce cuprindea tariful autonom, industria abia înfiinţată de câţiva ani, începe să se aşeze mai temeinic, împinsă din spate şi de mijloacele noui ale capitalurilor străine şi, desigur, de politica de investiţii şi de noua lege de încurajare a industriei naţionale.

In 1889 se numeşte, sub conducerea lui Petre Carp, o comisie de cercetare pentru a lua în studiu şi a modifica tariful vamal existent. Comisia ajunge la concluzia păstrării caracterului protector al clauzelor sale, majorând chiar taxele de protecţie pentru unele articole.

In Ianuarie 1893 se încheie convenţia cu Anglia, în Martie acelaş an cu Franţa şi în Mai cu Elveţia, Impreună, aceste convenţiuni ne sunt destul de avantajoase, lăsându-ne libertatea deplină a tarifului.

Părţile interesate îşi rezervă doar dreptul reciproc la tratamentul clauzei naţiunii celei mai favorizate.

Tratatul următor cu Germania, încheiat după alte principii, ne este mult mai puţin folositor, luându-ne libertatea tarifului pentru aproape 200 taxe vamale. In urma acestui tratat Guvernul schimbă tariful general prin introducerea tabelei *C* din convenţiune, urmărind ţelul de a avea un tarif unic pentru toate ţările. La 1 Ianuarie 1894 se pun în aplicare atât tratatul cu Germania cât şi tariful modificat.

Pe baza tratatului cu Germania, Belgia şi Austro-Ungaria încheie în curând, noui tratate, conţinând, ele însile, clauza naţiunii celei mai favorizate. Celelalte state cu cari eram în legături de afaceri urmează toate aceeaşi cale.

In urma reluării afacerilor comerciale cu Austro-Ungaria, tratatul cu Germania foloseşte mai mult acesteia decât Germaniei. Dela 1893 importul din Germania arată o continuă scădere, iar cel din Austro-Ungaria o continuă creştere.

Cu anul 1904 se pune în aplicare noul tarif vamal Costinescu, care rămâne în vigoare până după răsboiu. Acesta, după cum mărturiseşte autorul său, este alcătuit pe temeiul şi în spiritul tarifelor anterioare dela 1886 şi 1893, căutând o completare şi perfecţionare a lor. Se prevăd în tarif taxe vădit protectoare, taxe fiscale şi foarte puţine scutiri cu scopul de a apăra munca naţională, a încuraja înjghebarea de industrii, a asigura unele resurse sigure pentru nevoile băneşti ale Statului şi de a feri administraţia de «perspicacitatea» vameşilor. In alcătuirea sa, se poate vedea uşor, sforţarea de a preciza la [fiecare articol marfa exactă, de a-i da o nomenclatură clară şi de a nu lăsa nimic liberei aprecieri.

Cu un asemenea cuprins de fapte, politica comercială a României cu străinătatea, — între 1886 şi 1916 şi până după răsboiu, — primeşte un caracter mai hotărît şi mai unitar, fiind orientată conştient pe linia de apărare a intereselor vieţii economice naţionale. Părăsind, adesea, atitudinea îngăduitoare şi de concesii în faţa intereselor străine, ea caută o revenire la scopul său politic-economic, îngrădind cu măsuri legale, protectoare, asaltul de cucerire din partea curentului de expansiune venit din afară şi înlesnind, înlăuntru, înjghebarea şi consolidarea unei activităţi industriale proprii.

Pe linia aceasta, Statul a adoptat, firesc şi conştient după nevoia condiţiilor istorice şi a realităţilor de fapt o politică comercială de apărare în faţa ofensivei comerciale a capitalismului ca sistem de cucerire şi stăpânire colonială, de exploatare a ţărilor cu un regim agricol primitiv. In ce măsură a reuşit şi a putut să aibă roade această politică, este o problemă care interesează întreaga desfăşurare ulterioară a vieţii noastre economice. După toate probabilităţile, se poate spune că a ajutat în bine schimbul cu străinătatea, micşorând diferenţa de preţuri dintre produsele industriale şi cele agricole, sprijinind indirect producţia agricolă, deşi a lăsat toate întreprinderile industriale protejate în mâna unor interese de grup sau de partid şi în funcţie de buget sau de isvorul capitalurilor străine, încetăţenind la noi acasă drepturile altora. In chipul acesta, apărând de o parte, a lăsat de alta drum liber aservirii indirecte, fapt care a dăunat desvoltării economiei noastre naţionale.

i. vev.

PERIOADA 1920—1938

Examinând evoluţia comerţului exterior al României dela 1920 şi până în 1938 se constată următoarele: Tendinţa exportului a fost net ascendentă, datorită creşterii exportului de produse petrolifere. Variaţii, dela an la an, sunt determinate aproape exclusiv de variaţia corespunzătoare a exportului produselor agricole vegetale. Dintre celelalte componente ale exportului, numai produsele animale şi lemnul prezintă variaţiuni ciclice mai pronunţate [1]).

De fapt, în timp ce exportul de petrol a susţinut tendinţa de urcare a exportului total, exportul de cereale a avut puncte maxime în 1923, 1927, 1931 şi 1936 şi puncte minime în 1920, 1925, 1928 şi 1929.

Importul arată alte tendinţe. El s'a menţinut la un nivel ridicat până în 1929, determinat de nevoile unei economii în refacere. După 1929, criza economică şi apoi restricţiile regimului de import au condus la o scădere simţitoare a acestui nivel. In afară de aceasta, structura importului s'a modificat profund. Indicele importului de produse finite a scăzut dela 152,4 în 1921 la 54,4 în 1937. Chiar şi acest nivel e susţinut în bună parte de importul mijloacelor de producţiune. In schimb, materiile prime şi produsele semi-fabricate sunt în continuă urcare.

Nu numai că importul a evoluat dela produse finite către materii prime, dar, chiar printre produsele semi-finite şi finite, produsele cele mai scumpe au cedat locul celor mai ieftine. In schimb, materiile prime cerute de noua structură industrială sunt mai scumpe decât în 1929. Drept urmare, valoarea medie a tonei importate a descrescut în perioada 1920—1929, datorită, în primul rând, scăderii importului unor categorii de bunuri de consum (confecţiuni şi ţesături), articole din fier şi fontă; în timp ce, după 1929, urcarea valorii medie a tonei importate se explică prin importul de noui instalaţiuni industriale şi prin scăderea importului de fier simplu prelucrat.

1. *Fazele de evoluţie*

Politica economică a României dela 1929 până la 1938 cunoaşte trei faze de evoluţie:

a) Perioada 1927—1929, în care începutul de prosperitate din 1927, prelungit până în toamna 1928, este întrerupt de urmările unei recolte deficitare.

Această perioadă se caracterizează printr'o politică economică îndrumată de tendinţa de a menţine valoarea monetei, aflate însă în stadiul prestabilizării la un nivel ridicat artificial, precum şi de tendinţa

[1]) N. Georgescu-Roegen. *Un quantum-index pentru comerţul exterior al României.* Bucureşti 1938.

de industrializare marcată printr'un tarif vamal din ce în ce mai urcat. In 1929, această politică economică se schimbă fundamental, dar izbucnirea crizei mondiale, prin consecințele sale asupra economiei unei țări agrare, anihilează efectele scontate dela această schimbare;

b) Perioada de criză, care își are manifestarea cea mai intensă între 1930—32, caracterizată prin scăderea catastrofală a prețurilor produselor românești. Această prăbușire a prețurilor atrage după sine o scădere a valorii exportului și cum de valoarea exportului depind posibilitățile de transfer a cuponului datoriei externe, politica economică din acea vreme a fost o politică de intensificare cantitativă a exportului, prin căutarea de debușee noui și lărgirea celor existente. Trebue observat că această politică s'a realizat, fără a se introduce restricții comerciale sau monetare, ci, dimpotrivă, grație unui efort susținut de colaborarea economică internațională;

c) Perioada de repriză, care începe în 1933, se caracterizează prin răsturnarea tendințelor anterioare. In timp ce politica din timpul crizei tindea la o sporire a exportului, folosind ca metodă cooperarea economică internațională, politica din timpul reprizei este o politică de mărginire a importului prin măsuri cu caracter atât monetar, cât și comercial. Acestea iau — în mod indirect — aspectul unei politici de industrializare.

Economia românească se afla în 1927 în plin *boom.* Producția de cereale se ridicase după scăderile din primii ani de după răsboiu (pricinuite de situația de transiție creată de reforma agrară), iar producția de petrol revenise, încă din 1924, la cifrele anterioare răsboiului. Prețurile produselor agricole și petrolului erau atât de remuneratorii, încât, pentru acoperirea necesităților bugetare, se recursese la taxe de export asupra acestor produse, încă din 1922.

Acest *boom* nu se putea însă transforma într'o perioadă de prosperitate economică. Economia românească se afla într'o fază de transiție, determinată de schimbarea radicală a repartiției proprietății solului, prin care exploatarea țărănească mică devenise tipul predominant de organizare a producțiunii agricole. Menținerea caracterului cerealist în agricultura românească — complet necorespunzător naturii și posibilităților de lucru ale exploatării țărănești mici — era de natură să determine un randament de producție redus. Acest rezultat era în mare parte datorit reducerii venitului agricultorilor, prin aplicarea, timp de șase ani consecutiv, a taxelor de export asupra cerealelor, fapt care făcea cu neputință orice efort de ameliorare a producțiunii agricole, prin utilarea cu inventar a nouilor unități de exploatare agricolă.

Pe de altă parte, lipsea cu desăvârșire orice preocupare de adaptare a agriculturii la nouile condițiuni de exploatare, în sensul trecerii dela sistemul cerealist la sistemul culturilor variate, al desvoltării creșterii animalelor și industrializării agricole.

Economia românească se răzima, în afară de agricultura extensivă cerealistă, pe exploatarea prădalnică a lemnului și pe intensificarea extracțiunii petrolului.

Desvoltarea industriei manufacturiere, promovată de un sistem de măsuri de încurajare și sprijinită pe o protecțiune vamală din ce în ce mai ridicată, nu era încadrată în economia generală printr'o legătură normală cu agricultura țării și, drept urmare, nu găsea o bază de existență sănătoasă în capacitatea de consum a maselor țărănești. Efectul combinat al taxelor de export pe cereale și al tarifelor protecționiste de import n'a putut fi altul decât diminuarea capacității de consum a maselor rurale.

In aceste condițiuni, nu este surprinzător că perioada de boom, stimulată de recolta de cereale din 1927, a fost oprită brusc în mersul ei de recolta slabă de porumb din 1928.

O schimbare în conducerea statului la sfârșitul anului 1928 aduce cu sine o nouă orientare în politica economică, în sensul primatului agriculturii. Coroborată cu politica de stabilizare, inaugurată dela începutul anului 1929 (7 Februarie 1929), noua politică economică era chemată să așeze desvoltarea economiei românești în cadrul ei firesc și pe temelii solide.

In politica economică externă se introduce un regim mai liberal, cu îndoitul scop de a se realiza un echilibru mai potrivit între agricultură și industrie și de a se intensifica schimburile economice cu străinătatea. In acest scop a trebuit să se întocmească un nou tarif vamal, în locul celui promulgat la 10 Aprilie 1927 (care era un tarif cu caracter protecționist accentuat și contribuise la urcarea — pentru o serie de produse — a prețurilor de vânzare interne, cu mult peste prețurile externe, și a cărui concepție economică de protecționism industrial a fost agravată de faptul că se urmărea, prin nivelul taxelor vamale, menținerea stabilității de fapt a monetei la un curs prea ridicat).

Noul tarif vamal, din 1 August 1929, a urmărit să ușureze schimburile prin scăderi importante de taxe. Principiile cari au călăuzit alcătuirea acestui tarif au fost: 1) prioritatea acordată agriculturii: prin urcarea taxelor asupra produselor ce puteau concura producția agricolă, prin protejarea industriilor ce valorifică produsele agricole, prin degrevarea mijloacelor de producțiune necesare agriculturii; 2) apărarea intereselor consumatorilor, prin degrevarea articolelor de mare consum și reducerea de taxe la instrumentele de producție.

Exportul nu avea nevoie de o încurajare specială, produsele românești găsind debușee. Se punea însă chestiunea promovării unei politici de industrializare a materiilor prime agricole, astfel ca exportul de materii prime să devie un export de fabricate mai remuneratoriu (valoarea tonei exportate era în 1929 de 4.000 lei, față de aproape 27.000 lei, valoarea tonei importate).

In ordinea preocupărilor de intensificare a schimburilor economice cu străinătatea se așează și legislația privitoare la înființarea de zone libere în porturi, în vederea deschiderii de noui căi de transit.

In același cadru general, se situiază și celelalte măsuri economice, prin care se urmărea crearea de posibilități de colaborare cu capitalul străin, dintre cari menționăm introducerea principiului egalității

de tratament, legal şi administrativ, pentru capitalurile învestite, în deosebi în industria petrolului.

Noul curs al politicii economice externe s'a adoptat însă prea târziu. Criza mondială, ale cărei prime manifestări se produc către finele anului 1929, avea să stânjenească efectele scontate, atât în ce priveşte intensificarea schimburilor comerciale, cât şi afluxul capitalurilor externe, necesare pentru punerea în valoare a bogăţiilor naturale şi completarea utilajului naţional.

Preţul produselor agricole şi al celorlalte materii prime începe să scadă în toamna anului 1929. Scăderea, care a luat proporţii catastrofale, ar fi avut consecinţe şi mai grave, dacă n'ar fi intervenit recoltele bune din 1930 şi 1931 şi dacă nu s'ar fi depus un efort mai mare în industria petrolului. Această industrie a combătut scăderea preţurilor printr'o intensă raţionalizare, ceea ce a avut drept urmare o creştere continuă a producţiei, care compensa diminuarea preţului de vânzare, prin reducerea preţului de cost.

Totuşi recolta, în special cea de grâu, începea să prezinte greutăţi în plasarea ei. Alături de România erau ameninţate toate celelalte state agrare din Centrul şi Sud-Estul Europei. S'a ivit atunci ideea unei colaborări între aceste state, pentru a prezenta un front comun în faţa ţărilor importatoare, care ridicau bariere în calea importului cerealelor din afară. In primăvara anului 1930, la Geneva, în calitate de ministru de Finanţe al României, am ridicat chestiunea introducerii unui tratament vamal preferenţial în favoarea produselor agricole ale ţărilor agrare din această regiune.

Efortul acesta nu izbuti însă, din cauza refuzului statelor industriale de a admite o derogare dela clauza naţiunii celei mai favorizate.

Nici o măsură de restricţie a comerţului extern n'a fost luată până la sfârşitul anului 1932. Totuşi în Decemvrie 1931 s'au introdus oarecare restricţiuni privitoare la circulaţia mijloacelor de plată, care s'au legiferat la începutul anului 1932. In legătură cu aplicarea controlului plăţilor externe, s'a ivit necesitatea controlului exportului, pentru a verifica sinceritatea declaraţiilor şi lichidarea importului.

Preocuparea principală a rămas, tot timpul, promovarea exportului. In acest scop, în 1931 s'a inaugurat o politică de prime de export, care a avut drept rezultat ridicarea exportului de grâu la cel mai înalt nivel dela răsboiu încoace.

Cu începere din 1932, s'au instituit prime economice diferenţiale, variabile pe ţări şi categorii de mărfuri, plătite dintr'un fond adunat din taxe asupra autorizaţiilor de import, şi destinate a forţa exportul spre anumite pieţe, inaccesibile din cauza nivelului de preţ mai scăzut.

In 1933, Statul interveni direct în piaţa grâului, în calitate de cumpărător, spre a menţine preţul grâului la un nivel remunerator pentru agricultori.

Politica aceasta de susţinere a agriculturii, cu mijloace interne, era ameninţată să devie însă ineficientă, din cauza politicii de reagrarizare dusă de ţările Apusului, graţie căreia nevoile lor de cereale începeau să scadă. Ameninţarea acestei politici asupra balanţei noastre comerciale începea să se facă simţită.

Paralel cu politica de stimulare a exportului, apare o politică de limitare a importului, prin introducerea, la 29 Noemvrie 1932, a contingentării pentru circa 120 articole. Scopul principal al acestei măsuri era stimularea exportului şi, numai în al doilea rând, comprimarea importului, impusă de necesitatea de a-l coordona cu mijloacele de plată, rezultate din export. Se urmărea, în deosebi, stimularea exportului, în ţări faţă de care balanţa comercială era deficitară, în care scop se introduce exportul în compensaţie. Introducerea contingentării la un număr restrâns de articole nu avea să dea însă rezultate sperate şi de aceea, la 1 Iulie 1933, se sporeşte numărul articolelor contingentate la 500, reprezentând circa 80% din totalul importului. Tot odată se introduce o taxă, zisă de contingentare, ce urma să fie încasată la marfa importată şi să servească drept primă la exportul unor produse ameninţate în debuşeele lor, în special produsele animale.

La sfârşitul anului 1933, o schimbare de regim politic,— ce fusese anunţată sub semnele unei reîntoarceri la liberalismul anterior crizei,— aduce, la început, o slăbire a regimului de restricţiuni. Se urmărea, în primul loc, intensificarea exportului prin acordarea de prime pentru produsele agricole, care se plasau greu în străinătate, din cauza diferenţei de preţuri interne şi externe. In acest scop, se măresc taxele de autorizaţii de import. Prin această măsură, sperând că se va obţine în acelaşi timp şi o comprimare a importului, s'a renunţat la reducerea directă a cotelor de import acordate importatorilor.

La 2 Mai 1934, o serie de produse s'au scos de sub regimul contingentării. Rezultatul imediat a fost creşterea importului cu 1,5 miliarde lei, iar această creştere, coincizând cu punctul minimal al ciclului exportului, din cauza recoltei slabe,— excedentul balanţei comerciale se reducea la proporţii infime, dela 700 milioane lei în 1932 la 447 milioane lei.

Cum, drept urmare, moneta începu să fie atinsă, cursul neoficial scăzând continuu, se introduce viza de transfer, prin care cotele de import sunt complet subordonate disponibilităţilor de mijloace de plată, iar la 1 Decemvrie 1934 se revine la regimul restrictiv. După câteva tatonări, la 1 Decemvrie 1935 se introducea un regim de prime valutare, ce acorda exportatorului o primă de 38% asupra cursului oficial al devizei predate de el Băncii Naţionale a României, urmând ca această primă să fie încasată dela importator, care suporta astfel o prelevare de 38% peste cursul oficial al devizei. Importul scade dela 13 miliarde lei la aproape 11 miliarde; exportul creşte cu 3 miliarde; excedentul balanţei comerciale se ridică la aproape 6 miliarde lei.

Criza mondială, ce bântuise cu furie până în 1932, dădea semne de dispariţie. Preţurile materiilor prime arată, încă din a doua jumătate a anului 1933, o tendinţă de creştere sau, mai bine zis, de oprire a scăderii. Repriza era deocamdată mărginită la pieţele interne ale ţărilor, era o repriză compartimentată,

valoarea comerțului extern continuând să scadă. Abia în 1934 comerțul mondial își oprește scăderea.

Repriza începe a deveni generală; indicele mondial al prețurilor trece dela 35,8 în 1934 la 47,5 în 1937. Producția românească este stimulată prin aceste prețuri urcate. Producția de petrol atinge în 1936 cel mai urcat nivel (8,7 milioane tone); cantitățile exportate depășesc pentru întâia oară, 10,5 milioane de tone.

In 1937 prosperitatea aceasta continuă. Prețurile sunt în plină urcare; valoarea exportului trece dela aproape 22 miliarde lei în 1936 la peste 31,5 miliarde în 1937.

Dar această prosperitate ascunde defecte: din 1935 exportul de grâu nu mai este posibil fără o primă de export, care se ridica în medie la o cheltuială anuală de 400 milioane lei. Producția de petrol arată, pentru întâia oară, semne de slăbire, fiind cu 18% mai mică în 1937, decât în 1936 (7,15 milioane tone). România trece din rândul al 4-lea al țărilor producătoare de petrol, în rândul al 6-lea.

Necesitatea de aprovizionare cu materii prime aduce, la 10 Aprilie 1937, o ușurare a regimului importului fierului.

Incercarea de a ușura importul nu se va manifesta prin scăderea soldului balanței comerciale în 1937, ci abia în 1938, când prețurile mondiale ale cerealelor și celorlalte materii prime încep iarăși să scadă. Coincizând cu micșorarea continuă a producției petrolului, această scădere reduce considerabil soldul activ al balanței comerciale, complet insuficient față de nevoile de plăți și aprovizionări *în* și *din* străinătate.

Efortul făcut pentru a realiza un export de grâu remuneratoriu s'a izbit, din nou, de dificultăți mari în cursul anului 1938, în urma scăderii catastrofale a prețului cerealelor pe piețele mondiale. Pentru a preîntâmpina consecințele, care ar fi însemnat ruinarea agricultorilor, s'au fixat prețuri minime pentru cumpărarea grâului, ceea ce a necesitat acordarea unei prime speciale pentru exportul grâului. Cu toate acestea, prețurile pe piețele mondiale continuând să scadă, prima a devenit insuficientă pentru a se acoperi diferențe între prețul minimal intern și prețurile externe. In fața acestei noui dificultăți, la sfârșitul lunii August 1938, s'a luat o măsură nouă, constând în lăsarea la libera dispoziție a exportatorilor de cereale a unei cote părți de 30%, pe care exportatorii sunt liberi s'o negocieze, cu scopul de a efectua orice fel de plată în străinătate, afară de transferul capitalurilor naționale.

2. *Mecanismul juridic și administrativ al politicii economice externe*

Mecanismul prin care se inițiază și se pune în practică politica economică externă, a suferit schimbări fundamentale, odată cu adoptarea noului sistem de organizare a schimburilor economice cu străinătatea.

După intrarea în vigoare a tarifului vamal din August 1929, guvernul român a pornit imediat o acțiune de negociere cu diferitele state, care interesează economia românească și s'a ajuns la încheierea de convențiuni de stabilire, de comerț și navigație sau de acorduri comerciale cu toate statele europene și cu unele extraeuropene.

Tratatele de comerț încheiate au fost ratificate de Parlament, sau au fost puse prealabil și provizoriu în aplicare, pe baza autorizării date Guvernului, printr'o lege specială (din 12 Iulie 1930), și ratificate ulterior. Acordurile comerciale provizorii au fost puse în aplicare prin jurnal al Consiliului de Miniștri, pe baza unei legi speciale, care da împuternicirea necesară Guvernului (30 Iunie 1930).

Trebue subliniat că toate convențiile de comerț, încheiate după intrarea în vigoare a tarifului vamal sus citat, au ținut seama, într'o largă măsură, de întreaga doctrină de politică comercială, elaborată de Geneva. Ele sunt încheiate pe termene relativ lungi (3 ani), pot fi prelungite prin tacită reconducție și, în multe cazuri, nu sunt denunțabile decât cu un preaviz (în genere de 6 luni). Ele sunt bazate pe clauza națiunii celei mai favorizate, necondițională și nelimitată și cuprind dispozițiuni în perfectă concordanță cu exigențele unor convențiuni internaționale, cum ar fi convenția pentru simplificarea formalităților vamale (Geneva 8 Noemvrie 1927). In sfârșit, ele asimilează marfa străină cu marfa indigenă din punctul de vedere al taxelor de consumațiune.

Unele dintre aceste convențiuni prevăd o excepție la clauza națiunii celei mai favorizate, cu scopul de a obliga diferitele state să participe la conferințele internaționale, din care ar putea rezulta unele convențiuni plurilaterale destinate a mări libertatea în domeniul comerțului internațional.

In acest cadru se situează excepția, potrivit căreia sunt excluse dela aplicarea clauzei națiunii celei mai favorizate eventualele avantagii acordate în convenții plurilaterale, încheiate sub egida Genevei și deschise adeziunii tuturor (vezi convenția comercială cu Cehoslovacia, Ungaria, Franța, Germania, etc.).

După cum reese din cele ce preced, în preajma crizei mondiale, politica economică externă a României, inițiată de guvern, era hotărîtă și aprobată de Parlament, care delega Guvernului, în mod expres și numai provizoriu, atribuția sa în această privință. Totdeodată, ea fusese adaptată perfect principiilor liberale de colaborare economică, stabilite în convenții internaționale, încheiate sub auspiciile Societății Națiunilor.

România a rămas fidelă acestei politici economice externe până când urmările adânci ale crizei mondiale n'au mai putut fi oprite în loc, și după ce toate celelalte state din Europa Centrală trecuseră la o politică de restricțiuni comerciale și monetare.

Odată intrată pe această cale,— la sfârșitul anului 1931, în ce privește controlul schimburilor și un an în urmă controlul comerțului exterior,— era în natura lucrurilor ca deciziunea să treacă din mâna Parlamentului, în mâna Guvernului și a băncii de emisiune.

Regimul restrictiv românesc s'a desvoltat și s'a complicat continuu, paralel cu înăsprirea regimurilor restrictive din celelalte state. De fapt, regimurile, reglementând comerțul și plățile externe, au devenit

pretutindeni atât de complexe şi incerte, încât tratatele şi convenţiile de comerţ aproape nu se mai aplică. La protestul unei ţări împotriva unor măsuri restrictive, luate într'o terţă ţară, nu i se dă de obiceiu nici o explicaţie, ci i se răspunde prin contraacuzaţiuni, de cele mai multe ori îndreptăţite.

Se recunoaşte unanim că, în regimul contingentării, licenţelor şi restricţiunilor, este foarte greu de precizat cum trebue să se aplice clauza naţiunii celei mai favorizate. Se ştie că toate tratatele de comerţ cuprind o clauză, care, derogând dela principiul că prohibiţii şi restricţii nu se pot institui decât în cazuri precis şi limitativ indicate, stabileşte că asemenea măsuri pot fi adoptate, totuşi, pentru salvagardarea unor interese vitale. Această clauză este astăzi interpretată, în virtutea principiului de drept: *cine poate mai mult, poate şi mai puţin*, în sensul că dacă sunt admise prohibirile la import, cu atât mai uşor se pot aplica taxe sau crea regule şi formalităţi noui, pentru a se salvagarda interese vitale.

In această situaţiune, pentru ca schimburile comerciale să nu fie paralizate, România, ca şi celelalte state, a recurs la încheierea de acorduri comerciale, cu scopul de a armoniza regimul ei comercial restrictiv cu dispoziţiile corespunzătoare din celelalte ţări.

Prima deosebire, faţă de convenţiile de comerţ, este fără îndoială, durata scurtă a acestor acorduri comerciale. Aceasta rezultă din dificultatea tehnică de a se lua măsurile cele mai potrivite de apărare a intereselor comerciale proprii (valoarea lor practică se vede numai în cursul aplicării) şi în deosebi din cauza transformării quasi-perpetue a regimurilor restrictive din diferitele state.

Deşi încheiate pe termen scurt, unele din aceste acorduri prevăd crearea unor comisiuni, cu scopul de a examina, în cursul perioadei de aplicare, mersul afacerilor şi cu posibilitatea de a lua eventual măsuri de îndreptare. Ele devin astfel un adevărat acord comercial nou, care se grevează pe cel vechiu şi urmează soarta acestuia.

Aceste acorduri comerciale sunt încheiate de către Ministerul Economiei Naţionale şi puse în aplicare printr'un jurnal al Consiliului de Miniştri şi prin decret regal. Uneori însă, acordurile sunt considerate drept simple înţelegeri administrative — precizare de regule pentru o mai bună aplicare a regimurilor interne respective — şi se aplică prin simpla aprobare a ministrului Economiei Naţionale.

A doua caracteristică a acestor acorduri comerciale, încheiate pe baza regimului de restricţiuni, este înmulţirea enormă a reglementărilor confidenţiale.

Dacă pentru salvarea intereselor vitale ale fiecărei ţări se pot lua măsuri de orice fel, oricât de stricte sunt, aceste dispoziţiuni nu pot avea caracterul discriminatoriu. Se poate lovi o marfă cu prohibiţiuni, taxe, formalităţi restrictive, dar nu pentrucă are o anume provenienţă. Această normă este însă diminuată în aplicare, şi uneori chiar anulată, prin reglementările confidenţiale.

Pe de altă parte, trebue să observăm că, prin asemenea procedee, politica comercială externă este complet scoasă de sub orice fel de control public şi poate fi supusă unor influenţe vătămătoare interesului general şi naţional.

A treia caracteristică a acordurilor comerciale este completarea lor cu acorduri de clearing şi mai târziu de plăţi, care deviind dela rolul lor iniţial au ajuns adevărate instrumente de politică comercială, creând sau menţinând unele schimburi artificiale de mărfuri.

Cum a evoluat mecanismul administrativ, prin care s'a aplicat politica economică externă?

Cel dintâiu organ administrativ nou a fost Oficiul de Compensaţiuni, înfiinţat la finele anului 1931, cu scopul de a supraveghea plăţile cu ţările cari instituiseră regimuri restrictive.

Al doilea organ a fost Comisiunea Superioară de Contingentare, creată odată cu introducerea contingentării la finele anului 1932, şi care avea în căderea ei să examineze, să aprobe sau să respingă cererile de import. Dela punerea în aplicare a regimului contingentării şi până astăzi, compoziţia şi atribuţiunile acestui organ s'au schimbat de mai multe ori. Competenţa sa a variat, dela puterea de decizie la stabilirea de norme generale, până la aceea de simplu aviz consultativ, în care caz decizia rămânea în competenţa ministrului Economiei Naţionale şi a funcţionarilor delegaţi de acesta.

Distribuţia cotelor de import s'a făcut după anume norme, care au suferit deseori schimbări şi a căror aplicare n'a fost întotdeauna obiectivă, dând naştere uneori la abuzuri.

Conducerea acestei politici economice n'a fost totdeauna unitară. Astfel, în ce priveşte practica exportului în compensaţie, inaugurată încă dela introducerea regimului de contingentare a importului, iniţiativa s'a exercitat atât de Ministerul Economiei Naţionale, cât şi de Banca Naţională a României, cu ţeluri deosebite. Scopul urmărit prin exportul în compensaţie, de către conducerea de stat a politicii economice, era să se stimuleze exportul spre ţările cu care balanţa comercială era pasivă; pe când scopul conducerii Institutului de Emisiune era să faciliteze achitarea datoriilor comercianţilor în străinătate.

Acest dualism de conducere se explică în parte prin faptul că, din cauza dificultăţilor de transfer, în cursul anului 1933 apar două grave probleme: lichidarea arieratelor comerciale şi lichidarea angajamentelor Statului în străinătate, pentru soluţionarea cărora Statul se află continuu în concurenţă cu comercianţii la cererea de mijloace de plată externe.

Acest fapt a dus, în anii 1933 şi 1934, la crearea unui regim de comerţ exterior atât de complicat, încât se poate spune că exista în fapt un tratament special pentru fiecare ţară, fiecare categorie de produse şi, în multe cazuri, pentru fiecare beneficiar.

In aceste condiţiuni, nu poate fi surprinzător faptul, că normele fixate pentru exportul în compensaţie au variat continuu şi n'au fost respectate întotdeauna, suferind deseori excepţiuni.

Confuziunile de atribuţiuni dintre organele Statului şi banca de emisiune, lipsa de stabilitate a regimului, lipsa unui tratament uniform şi a unor norme unitare

au creat neajunsuri serioase comerţului cu străinătatea.

Abia cu începere din 1935 se institue un sistem coherent, fixându-se automat cotele de import ale fiecărei ţări, în funcţiune de disponibilităţile rezultate din exportul ei, după deducerea sumelor necesare pentru plăţile statului pe fiecare piaţă.

De asemenea, cu începere din 1936, exportul în compensaţie a fost sistematizat în sensul limitării la operaţiuni destinate a uşura şi stimula exportul unor produse agricole secundare (produse animale alimentare, produse agricole industrializate şi produse industriale în genere), prin permiterea exportului cu libertatea pentru exportator de a negocia liber contravaloarea devizelor, rezultând din export, cedând Băncii Naţionale o cotă de 10—30%.

In acelaşi timp, s'a stabilit o ordine de preferinţă a mărfurilor de importat, în funcţie de necesităţile economiei naţionale, după cum urmează: *a)* materii prime; *b)* semifabricate şi accesorii; *c)* maşini; *d)* articole de consumaţie; *e)* fabricate necesare; *f)* fabricate comprimabile.

Aceste perfecţionări introduse în mecanismul administrativ al regimului de restricţii au micşorat, într'o largă măsură, arbitrarul administrativ şi au coordonat acţiunea organelor Statului cu aceea a Institutului de Emisiune.

3. *Protecţionismul direct şi indirect*

Intr'o ţară agricolă, protecţionismul este o expresiune a tendinţei de industrializare. Aceasta este o tendinţă universală, străbătând ca un fir roşu evoluţia economică a secolului al 19-lea, când se formează marile state industriale, pe care s'a clădit sistemul economiei capitaliste. Această tendinţă s'a manifestat în secolul al XIX-lea, paralel cu un ritm mai viu de sporire a populaţiunii.

Politica de industrializare a statelor agrare, ale cărei prime manifestări se înregistrează în ultimele decenii din secolul trecut, este expresiunea străduinţei lor de a deveni state agrare-industriale, spre a crea o bază mai sigură pentru independenţa lor politică. Această tendinţă s'a accentuat după răsboiul mondial, cuprinzând chiar şi ţările coloniale.

In ţările din Sud-Estul Europei, accentuarea industrializării în ultimele două decenii, coincide cu apariţia fenomenului suprapopulaţiei agricole.

Reforma agrară, prin împărţirea marilor proprietăţi rurale, a sporit considerabil numărul exploatărilor ţărăneşti. Paralel cu acest fapt revoluţionar, înmulţirea rapidă a populaţiei rurale, sporind densitatea ei în raport cu terenul cultivabil, a dus la o fărămiţare a proprietăţii ţărăneşti. Aceste condiţiuni impun, pe de o parte, intensificarea culturii agricole şi un proces de industrializare agricolă, pentru a utiliza în condiţiuni optime maximum de braţe în agricultură, iar pe de altă parte, o acţiune de industrializare, care să înlesnească absorbirea forţelor de muncă rurale superflue. Numai printr'o asemenea evoluţiune, agricultura va deveni mai independentă faţă de piaţa externă, desvoltarea industriei mărind posibilităţile de consum de produse alimentare variate, iar industria naţională va putea afla un debuşeu intern suficient, prin sporirea capacităţii de cumpărare a populaţiunii rurale.

Protecţionismul industrial există în România de jumătate de veac. Cea dintâi lege pentru încurajarea industriei naţionale datează din 1887. Inainte de aceasta, la 1875 şi 1882, s'au creat avantagii speciale pentru stimularea introducerii industriei zahărului, constând în scutiri de impozite şi taxe vamale, primă de fabricaţie şi o subvenţie. Aceste avantajii s'au prelungit succesiv şi au fost chiar sporite în 1906, creându-se de fapt o situaţie de monopol, statul obligându-se a nu mai acorda nici un fel de avantajii până la 31 Martie 1914.

După răsboiu, protecţionismul industrial a fost întărit. Baza a rămas însă regimul de încurajare, creat în 1912.

Accentuarea tendinţei de industrializare, paralel cu acţiunea de reagrarizare a ţărilor industriale, se oglindeşte în măsura luată prin decretul regal din 1 August 1936, urmărind stimularea înfiinţării de ramuri noui de industrii.

In acest scop, întreprinderile înfiinţate în vederea fabricării de produse cari nu se fabrică în ţară şi având învestit un capital însemnat se bucură de avantagiul interzicerii, timp de 16 luni dela înfiinţare, importului de maşini unei alte întreprinderi similare celei recunoscute. In caz când întreprinderea a început să funcţioneze, dar nu este gata montată după 16 luni, se acordă o prelungire de 20 luni. Bine înţeles, în afară de aceste avantajii, întreprinderea se bucură şi de avantajiile legii industriale.

Până în prezent, s'au acordat aceste avantagii pentru industriile producând: ţevi, cabluri electrice, lămpi de radio, fabricarea aluminei şi aluminiului metalic, aparate optice şi mecanice de precizie, degetare pentru cartuşe de infanterie, aparate şi instrumente de bord, busole de navigaţie, bumbac artificial. Aceste măsuri au caracterul protecţionismului direct. In afară de acestea, s'au desvoltat o serie de măsuri cu caracter administrativ, care intră în sfera protecţionismului indirect.

Astfel, printr'un jurnal al Consiliului de Miniştri, din 1935, s'au acordat uzinelor de montaj pentru vehicule mecanice, pe lângă avantajiile legii de încurajare a industriei, dreptul de a importa în compensaţie prin export de orice mărfuri libere la export, pe zece ani, automobile de persoane şi autocamioane sub formă detaşată, în scopul montării lor în ţară.

Mai importante, prin efectele lor în sensul extinderii procesului de industrializare, sunt însă măsurile administrative luate pe baza avizelor Comisiunii Industriale, instituită prin legea de încurajare a industriei naţionale din 1912, şi cari au mărit sfera şi gradul de protecţie al industriei naţionale.

Inregistrăm pe cele mai importante:

1. In tariful vamal s'au introdus diverse poziţii, cari prevăd taxe reduse pentru diferite articole, până la fabricarea lor în ţară. Pe măsura extinderii industrializării, aceste poziţii au fost eliminate, importul

urmând a se face după tariful minimal, pentru o serie de articole ca: saci de iută, fire de mătase artificială, tablă neagră, tuburi trase și sudate, obuze de plumb sau alte metale.

2. Nu se mai acordă scutiri de taxe vamale pentru o serie de mașini, cari se fabrică în ţară ca: mașini electrice peste 100 HP, cazane de aburi, mașini de treierat, mașini de curăţat orez, pompe centrifugale, vagoane cisterne.

3. De asemenea, nu se mai dau scutiri de vamă pentru materiile prime ce servesc ca materii auxiliare și cari se fabrică în ţară ca: acid azotic, celuloză de sodă, cărămizi refractare, cabluri, carboane, cărbune activ, cuţite de tocat lemn, matriţe, litere tipografice, lămpi electrice, plăci de ceramică și de focare, spete de războaie, ţevi de lemn pentru textile, ţevi de aramă, ţevi de cartoane sudate, tablă cositorită, valţuri din fontă.

4. Se acordă reduceri de taxe vamale pentru piese de mașini necesare fabricării mașinilor agricole.

5. Se acordă scutiri, pentru materii prime, fabricilor de locomotive și vagoane.

6. Se modifică taxa de contingentare și valoarea medie a unor articole, în vederea sporirii protecţiunii.

7. Se intervine, apoi, pentru restrângerea de către Direcţia Contingentării a cotei de import pentru produsele cari se fabrică suficient în ţară.

In sfârșit, în aceeași categorie a protecţionismului indirect trebue să menţionăm măsurile, făcând obligatorie utilizarea materiilor prime indigene în fabricaţia unor anume categorii de mărfuri.

Sunt unele măsuri menite a forţa cumpărarea din ţară a unor semifabricate, cari încă nu satisfac complet consumul intern. Astfel, dela 1 Iulie 1937, importul de fire de bumbac era admis numai dacă solicitatorul făcea dovada că a cumpărat din ţară de 4 ori cantitatea ce dorește a importa. La 1 Martie 1938, această cantitate s'a redus la de două ori, iar dela 1 Noemvrie 1938, importul e condiţionat de calitatea firelor.

Firele de lână se puteau importa dela 1 Iulie 1937, cu condiţia de a cumpăra de 5 ori cantitatea din ţară, iar dela 9 Martie 1938 numai de 2 ori.

In sfârșit, caietele de sarcini pentru furniturile militare de postav, pături și stofe, prevăd utilizarea ca materie primă numai a lânii indigene.

S'ar putea socoti că formalităţile de import, implicate de regimul de contingentare, s'au utilizat ca o armă de protecţionism industrial indirect. In realitate aceste formalităţi nu pot decât să întârzie cu un timp oarecare — adeseori foarte scurt — realizarea schimburilor, fără să reducă însă niciodată volumul sau valoarea lor. Importatorii îndeplinesc cu mare ușurinţă formalităţile, dar se împiedică de lipsa cotelor de import, deci de obstacole efective.

In sfârșit, pentru a încheia expunerea măsurilor administrative de protecţie industrială, trebue să menţionăm discriminările în tarifele căilor ferate, în favoarea transporturilor interesând industriile naţionale.

Până la 1930, am avut regimul de favoare prevăzut în legile de încurajare a industriei naţionale.

In Septemvrie 1930, Regia Autonomă a Căilor Ferate, cu intenţia de a se sustrage dela această obligaţie, și-a modificat sistemul tarifar și nomenclatura tarifelor sale, păstrând tarifele de clasă cu valori atât de urcate, încât reducerea acordată de lege să devie inoperantă.

In urma presiunilor exercitate de către cei interesaţi, Regia Autonomă a Căilor Ferate a acordat industriei, pentru produsele care o interesează, așa numite tarife de staţiuni, aplicabile numai pentru anume staţiuni, fie de predare, fie de destinaţie, pe baza de dovezi de provenienţă. Aceste tarife prezintă reduceri variate faţă de tarifele normale, aplicabile celorlalte produse similare, fie străine, fie indigene, nebeneficiind de protecţie.

Formele de protecţionism indirect, practicate în România în scopul încurajării desvoltării industriei, își află justificarea în protecţionismul agricol indirect, practicat de ţările importatoare de produse agricole.

Se știe că principalele ţări industriale din Europa au făcut eforturi, cu începere din 1925, să încurajeze producţiunea lor agricolă, la preţuri cari sunt foarte urcate, în raport cu preţurile mondiale [1]). Pentru a se menţine nivelul ridicat al preţurilor, importul, din ţările în care producţiunea agricolă este mai economică, a fost restrâns, ceea ce a provocat o accentuare a căderii preţurilor mondiale. Drept urmare a diminuării veniturilor provenind din export, ţările agricole au fost silite să ajusteze balanţa de plăţi, reducând importul de produse fabricate, provenind din ţările industriale din Europa. In acest scop, ele au încurajat din ce în ce mai mult desvoltarea industriilor, printr'o protecţiune contra concurenţei industriilor din afară, mai bine utilate.

Protecţionismul agricol al ţărilor industriale importatoare, europene, s'a concretizat în scăderea considerabilă a cantităţilor de cereale și produse animale importate.

Acest rezultat s'a obţinut atât prin metode directe de protecţie, exprimate în urcarea vertiginoasă a taxelor vamale, cât și printr'o serie de metode indirecte, concretizate în: monopoluri de import, distribuirea arbitrară a contingentelor de import de către organizaţiile sindicale ale producătorilor, stabilirea de preţuri fixe la frontieră, introducerea de taxe de nivelare a preţurilor interne (mai ridicate) cu preţurile externe (mai scăzute), interzicerea transitului sau taxe ridicate de transit pentru animale, discriminarea între diferitele feluri de animale, măsuri veterinare vexatorii și alte asemenea măsuri sanitare, privind celelalte produse alimentare.

Agricultura românească a suferit din ce în ce mai mult, dela 1929 încoace, de urmările acestor măsuri de protecţionism indirect. In deosebi, procesul de industrializare a agriculturii, prin desvoltarea producţiei animale, a fost stânjenit din cauza dificultăţilor crescânde rezultate din măsurile administrative, luate de toate ţările industriale importatoare din Europa.

---

[1]) Vezi *Considérations relatives à l'évolution actuelle du protectionnisme agricole.* Société des Nations. Genève 1935.

4. *Factorii sociali și economici cari au influențat evoluția politicei comerțului exterior*

După cum s'a văzut din expunerea evoluțiunii politicii economice a României dela 1927 până la 1938, în 1928 se adoptase un curs liberal de colaborare economică internațională, care a fost menținut cu sacrificii importante primii doi ani dela apariția crizei mondiale.

Răsturnarea acestei tendințe, a fost determinată de desechilibrul profund al balanței plăților în 1931/32, provocat de evaziunea capitalurilor străine, sub influența crahurilor bancare din Europa Centrală.

Inainte de răsboiu, România era o țară agricolă în plină desvoltare, cu concursul capitalurilor străine. Balanța ei de plăți era condiționată de această situațiune. Ea folosea soldul balanței comerciale, în genere favorabil, rezultat din exportul de cereale, petrol, lemn și animale, pentru a acoperi obligațiile derivate din importul invizibil, reprezentat prin împrumuturile de stat, și capitalurile străine învestite în țară.

In anii de recoltă deficitară, când lipsea soldul activ al balanței comerciale, obligațiunile financiare externe se lichidau prin afluxul continuu de capitaluri pe termen scurt sau lung, ca și prin plasarea din nou a veniturilor capitalurilor străine. Activul balanței comerciale din anii agricoli favorabili se transforma în aur, sporind stocul metalic al Băncii de Emisiune, fără ca pasivul din anii agricoli defavorabili să aibă vreo influență în sens contrariu.

Progresul activității economice era asigurat prin facilitățile de credit, determinate de funcționarea quasi-automată a mecanismului balanței de plăți.

In condițiile de după răsboiul mondial, balanța de plăți a României a suferit transformări importante.

Unele provin din modificările de structură a economiei românești, în nouile sale granițe și în noua organizație social-agrară. Alipirea Transilvaniei, provincie mai industrializată, a contribuit la o diminuare a excedentului exportabil de cereale, prin absorbirea parțială în consumul intern sporit. Mai însemnată, în această privință, este schimbarea fundamentală a repartiției proprietăților și exploatărilor agricole, în sensul predominării exploatărilor țărănești, a căror capacitate de producție de cereale pentru export este redusă.

Alte schimbări provin din oprirea afluxului de capitaluri plasate înainte de răsboiu, în deosebi prin mijlocirea economiei germane, fără ca să fi fost înlocuit printr'un aflux corespunzător din țările europene occidentale. Aceasta a produs un desechilibru periodic al balanței de plăți, repetându-se în toți anii cu balanță comercială pasivă.

Acest complex de cauze, dintre care unele au un caracter structural — a fost agravat prin prăbușirea prețurilor produselor agricole și a celorlalte materii prime după 1929.

Fuga capitalurilor, provocată de crahul sistemului bancar din Europa Centrală, a precipitat și adâncit desechilibrul balanței de plăți. Europa Centrală a jucat, vreme îndelungată, rolul de bancher al României, plasând aici capitalurile împrumutate din Occidentul Europei sau din Statele Unite ale Americii. Când criza americană a determinat retragerea capitalurilor plasate pe piața Europei Centrale, băncile românești ar fi fost puse în situația de a înapoia creditele contractate față de aceste piețe, ceea ce a avut drept urmare crahul unor mari instituții de credit românești.

Dacă situația monetei — stabilizate de curând — n'a fost afectată imediat, aceasta se explică prin disponibilitățile largi de transfer ale Băncii de Emisiune, provenite din cele două împrumuturi externe din 1929 și 1931, precum și prin înlocuirea unei părți din capitalurile străine evadate, prin produsul mai multor credite externe, reînnoibile, dar în fapt nedisponibile.

Indată ce, în a doua jumătate a anului 1931, moneta a început să oscileze pe piețele externe și, simultan, principalele state din Europa Centrală — clienții cei mai însemnați pentru produsele românești, au început să blocheze produsul exportului românesc și împreună cu unele din statele occidentale au trecut la forme de protecționism agrar din ce în ce mai grave, România, pentru a preveni desechilibrul balanței plăților și devalorizarea fără control a monetei sale, a fost constrânsă să părăsească cursul liberal al politicii economice externe.

In cursul desvoltării regimului restrictiv au intervenit și alți factori economici.

Intre aceștia, preocuparea de a asigura plata cuponului datoriei publice externe și a celorlalte obligațiuni ale Statului în străinătate au avut un loc însemnat, nu numai în întocmirea controlului plăților externe, ci și în modul de organizare și funcționare a sistemului de comerț exterior.

Până la mijlocul anului 1931, statul român a asigurat plata integrală a cuponului datoriei externe. In acest scop nu s'a precupețit nimic, nici neplata la timp a funcționarilor și desorganizarea serviciilor publice, nici consumarea disponibilităților de devize rezultate din cele două împrumuturi externe din 1929 și 1931, nici angajarea unor credite externe noui și întârzierea transferului obligațiunilor comercianților particulari.

Dela mijlocul anului 1933, scopul principal al controlului schimburilor externe, căruia i-au fost subordonate toate celelalte, a fost asigurarea mijloacelor necesare transferului cuponului datoriei publice externe.

Cu toate că prin acordurile încheiate cu asociațiunile de purtători pentru suspendarea temporară a amortismentului și reducerii serviciului datoriei, sarcina s'a redus simțitor, România se află, din 1935, din nou în dificultăți de transfer al fondurilor necesare achitării datoriei publice. Pentru a le preîntâmpina, guvernul român a încetat transferul fondurilor prin intermediul agenților financiari și s'a substituit lor față de agenții plătitori din diferitele țări, transferând fondurile prin intermediul clearingurilor cu fiecare țară.

Dificultățile de transfer al cuponului datoriei publice au impus următoarele schimbări în mecanismul controlului schimburilor:

a) Instituirea unei priorităţi acordate plăţilor necesare ale statului asupra devizelor rezultate din export;

b) Cu începere din 1936, acordurile de plăţi încheiate cu fiecare ţară au tins să înlocuiască vechile acorduri de clearing, prin aranjamente precise, prevăzând cote speciale pentru fiecare categorie de plăţi. Aceste cote variază după ţări.

In aceeaşi ordine de idei trebue să se menţioneze că, din 1935, ţările creditoare au impus acorduri de clearing bilaterale, tinzând să asigure pe această cale recuperarea serviciului sarcinelor financiare publice, pe lângă arieratele comerciale.

Dar necesitatea de a face faţă transferului cuponului extern a determinat într'o largă măsură şi cursul politicei comerciale externe.

In tot timpul de când există regimul restrictiv, s'a produs o concurenţă între interesele politicei financiare externe şi a politicii economice externe. Acestea din urmă au fost aproape constant subordonate celor dintâi, cu excepţia perioadelor în care comprimarea importului, rezultată, ameninţa aprovizionarea regulată a stocurilor de materii prime necesare industriei, sau în perioadele dominate de necesităţile apărării naţionale.

Stabilirea, cu începere din 1935, a unei relaţiuni structurale între soldul devizelor provenit din export, după deducerea devizelor necesare pentru plăţile statului şi contingentele admise la import este un rezultat al acestui proces.

In sfârşit, tot pentru a se asigura devizele necesare Statului, s'a organizat o politică de dirijare a exportului spre ţările creditoare, sau spre ţările cu devize libere ale căror devize puteau fi utilizate în acest scop.

Succesiv s'au folosit următoarele mijloace pentru realizarea acestei politici:

a) Prime de export pe anume produse, pentru exportul spre ţările creditoare sau ţările cu devize libere;

b) Permisiunea acordată exportatorului de a negocia liber o anume cotă din devizele obţinute în ţările creditoare cu devize libere;

c) Instituirea unei prime speciale, acordată exportatorilor contra remiterii devizelor libere;

d) Instituirea unor cursuri convenţionale, prin acordurile de clearing încheiate cu diferite ţări, destinate a realiza orientarea dorită a schimburilor comerciale.

Şi interesul fiscal a dat impuls politicii economice restricţioniste. Această preocupare se vădeşte, în deosebi, în măsura prin care s'a instituit, în Decemvrie 1935, o taxă de 12% *ad valorem* asupra importului şi asupra exportului produselor petrolifere, destinată a acoperi, în special, prima de 38% necesară pentru plăţile Statului în străinătate.

Indirect, tot din motive fiscale, s'au introdus taxele asupra autorizaţiilor de import, din care urma să se constitue fondul primelor economice şi cari au fost utilizate uneori şi pentru scopuri bugetare curente.

Preocuparea protecţiei industriale a lipsit cu totul în momentul instituirii controlului schimburilor şi, în deosebi, a comerţului de import. Industria românească se afla sub un regim de ocrotire vamală, socotit perfect suficient pentru desvoltarea ei. Politica de industrializare fusese de altminteri inaugurată încă din ultimele decenii ale secolului trecut şi aflase în nouile condiţiuni economice create prin extinderea teritoriului până la limita graniţelor etnice, posibilităţi sporite, concretizate în înmulţirea numărului întreprinderilor şi mărirea capacităţii lor de producţiune.

Treptat însă, cu desvoltarea noului curs în politica economică externă, atât sub influenţa exacerbării tendinţelor autarhice în ţările din Europa Centrală, cari formează debuşeurile cele mai însemnate ale României, cât şi ca expresiune a întăririi tendinţei interioare de industrializare, controlul comerţului exterior a fost îndrumat din ce în ce mai mult de această preocupare.

Politica autarhiei alimentare, urmată în deosebi de Germania, deschizând perspectiva îngustării debuşeurilor pentru excedentul de produse agricole, a contribuit la justificarea curentelor politice favorabile unui proces de industrializare în ritm accelerat şi cât mai extins, favorizând realizarea unor programe de integrare industrială. Din acest moment, controlul importului s'a justificat prin necesitatea de a repartiza mărfurile în ordinea importanţei lor, în deosebi pentru a favoriza înzestrarea industriei cu utilajul necesar şi a asigura alimentarea ei cu materii prime. An de an, controlul importului a devenit mai riguros, asigurând o protecţie mergând până la prohibirea importului de fabricate pentru consumul direct şi reprezentând o apărare perfectă împotriva *dumping*-ului ţărilor autarhice, precum şi a altor ţări. Chiar când s'a uşurat importul, scoţându-se anume articole de sub regimul contingentării, această măsură s'a luat tot în interesul industriei, admiţându-se importul liber de materii prime. Tot aceluiaşi scop au servit şi excepţiunile dela monopolul comerţului de devize, prin anume cote lăsate la dispoziţia industriei de petrol pentru aprovizionarea ei regulată cu utilajul tehnic, precum şi prioritatea în acordarea devizelor necesare pentru plata unor investiţiuni industriale noui.

Astfel, fără ca protecţionismul industrial să fi fost factorul iniţial în adoptarea politicii economice externe restrictive, el a provocat accentuarea contingentării importului, de care s'a servit ca să atingă paroxismul.

Anume consideraţiuni sociale au exercitat o influenţă puternică asupra sistemului politicii economice externe. Prăbuşirea preţurilor produselor agricole, drept urmare a crizei mondiale, ar fi însemnat ruinarea agricultorilor şi ar fi cauzat serioase perturbări sociale, dacă nu s'ar fi luat măsuri preventive. Drept urmare, după cum s'a amintit în altă parte, dela 1932, în mod constant guvernele au urmărit o politică economică menită să asigure un preţ remuneratoriu pentru agricultori. Astfel, primele economice n'au avut numai scopul de a promova exportul, ci şi de a mări venitul agricultorilor. De asemenea, primele diferenţiale, rezultând din regimul primei de schimb oficiale, din prima provenind din cursul com-

pensațiilor și din prima provenind din libera negociere a unei cote din devizele rezultate din export, au servit interesele agricultorilor.

Șomajul industrial este un fenomen aproape necunoscut în România. Chiar în epoca de depresiune acută (1930—1932) numărul șomerilor n'a constituit o problemă de o însemnătate deosebită. Ca atare, șomajul n'a putut avea o înrâurire asupra politicii de import. Cu toate acestea, în unele perioade (1934/35 și 1938) acest fapt a influențat în direcția sporirei cotei de import, acordate industriei particulare.

Dacă șomajul n'a jucat un rol deosebit, în schimb suprapopulația agricolă, de care se resimte România, — ca și toate țările din Sud-estul Europei,— constitue un factor permanent în procesul general de industrializare, care în mod indirect a influențat cursul politicei comerțului exterior.

5. *Factorii politici cari au influențat evoluția politicei comerțului exterior*

Tensiunea politică internațională, care a impus tuturor statelor îndatorirea de a se înarma, a determinat în mai multe privințe desfășurarea politicii economice externe recente.

Dificultățile de transfer n'au constituit numai un obstacol pentru efectuarea regulată a plății cuponului datoriei externe; ele au împiedecat procurarea de armament din străinătate, întârziind livrarea unor comenzi importante, prin neplata la termen a ratelor scadente. Pentru a face față acestei situațiuni, s'au luat unele măsuri cari au înrâurit adânc politica economică externă, în deosebi după 1935. In acordurile de clearing și de plăți, s'au prevăzut cote speciale în acest scop. S'a fixat o prioritate în ordinea plăților externe, în favoarea armamentului. Pentru a se înlesni transferul în Franța și Cehoslovacia, față de care balanța comercială era pasivă, s'au încheiat acorduri comerciale speciale, menite să intensifice schimburile.

Aceleași preocupări de a se garanta securitatea națională, printr'o libertate mai completă de înarmare, a corespuns crearea unei industrii naționale de înarmare. In acest scop, pe lângă mijloace de politică economică internă (acordarea de concesiuni, cu caracter de monopol, asigurarea de comenzi, acordarea de avansuri însemnate pentru a înlesni investițiile necesare, etc.), s'a folosit și politica comercială, transformată într'un instrument de politică națională. Precăderea importului de mașini și unelte, pentru utilarea industriei de răsboiu, și a importului de materii prime și semifabricate, pentru alimentarea regulată a acestei industrii, precum și prioritatea transferului plăților corespunzătoare, au format obiectul special al politicei economice externe.

Deși indirect, sistemul politic extern al României a contribuit și în alte privințe la determinarea politicei economice în raporturile cu țările străine. De bună seamă, nu este o coincidență că Franța și Anglia sunt creditorii principali ai României după răsboiu, după cum nu era o simplă întâmplare poziția Germaniei ca prim creditor al României înainte de răsboiu. Tot așa, în ultimul sfert de veac dinaintea răsboiului mondial, România făcuse parte din sistemul politic extern al Germaniei.

Noua poziție a României ca țară debitoare este cauza desechilibrului balanței de plăți, provocat de împrejurarea că este debitoare față de țările occidentale cu devize libere, pe când cele mai însemnate debușeuri comerciale se află în țările din Europa Centrală, care practică un sistem de control al schimburilor, excluzând folosirea soldurilor active ale balanței comerciale pentru plăți în alte țări.

Față de această situație critică, România a fost silită să aplice, ani de-a-rândul, un sistem de prime diferențiale, plătibile exportatorilor spre țările creditoare, cu scopul de a dirija exportul ca să realizeze disponibilități de devize libere.

6. *Considerațiuni asupra rezultatelor politicei comerțului exterior în perioada 1920—1938*

Este normal să ne întrebăm dacă și în ce măsură, cursul politicii economice restricționiste, a contribuit la asigurarea prosperității țării noastre.

Controlul schimburilor și comerțului exterior a stimulat procesul de industrializare al țării. Drept urmare, producția industrială a crescut continuu în detrimentul importului de fabricate.

Evoluțiunea producțiunii industriale dela 1929 până la 1937 inclusiv, este arătată de indicii următori:

Tab. I — Indicii producției industriale în perioada 1929—1937
Baza: 1929 = 100

Anul	Manufacturieră	Textilă	Pielărie	Metalurgie	
				Semifabricate	Laminate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1929	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1932	81,8	129,2	115,4	50,5	66,1
1937	137,4	170,1	132,0	156,1	135,3

Pentru o mai completă lămurire, adăugăm că, în același interval, participarea produselor finite la importul de textile a scăzut dela 27,9% în 1929, la 6,9% în 1937. Iar importul de laminate, în procente din totalul materiilor prime plus laminate (utilizate de industria metalurgică), a trecut dela 35,3% în 1929, la 5,6% în 1937.

Este probabil că în industria textilă și în industria manufacturieră, în genere, s'ar fi înregistrat o creștere însemnată și fără accentuarea protecționismului, reprezentat prin regimul de contingentare și celelalte măsuri administrative; în schimb, progresul în industria metalurgică ar fi urmat un ritm mai lent, iar unele industrii nu s'ar fi creat.

De asemenea, trebue să constatăm că, sub regimul restricțiilor, s'a dat un impuls remarcabil investițiilor de capitaluri străine blocate, precum și capitalurilor românești tezaurizate. Emisiunile totale de capitaluri, care scăzuseră dela 3.814,8 milioane lei în 1929 la 419,6 milioane în 1932, s'au ridicat la 4.815,2 milioane în 1937.

O parte considerabilă, din capitalurile româneşti tezaurizate,— din cauza lipsei de încredere în bănci,— după crahurile din 1931,— s'au plasat în construcţii, provocând o vie activitate în industria construcţiilor. (Suprafeţele de construcţii autorizate au crescut dela 694.000 m², în 1930, la 1.481.000 m² în 1935, şi 1.074.000 m² în 1937).

Este neîndoios că,— dacă cursul liberal al politicei economice româneşti, introdus în 1928, n'ar fi fost răsturnat de consecinţele crizei,— afluxul de capitaluri străine investite în economia românească ar fi fost mai însemnat, iar plasamentul capitalurilor româneşti s'ar fi distribuit între diferitele ramuri de activitate productivă, contribuind la sporirea întregii producţiuni naţionale şi nu s'ar fi refugiat în construcţii, determinând investiţiuni exagerate într'o singură ramură de industrie, expusă astfel la criză odată cu normalizarea plasamentelor în construcţiuni.

Ca un corolar al investiţiunilor industriale, sporite în ultimii trei ani prin crearea industriei de armament,— consumul şi producţia din sfera mijloacelor de producţiune au sporit. Astfel, spre pildă, consumul de ciment a trecut dela 208.960 tone în 1932 la 448.632 în 1937. De asemeni, producţia de fontă s'a mărit dela 9.000 tone în 1932 la 177.000 tone în 1937.

Balanţa comercială a României s'a putut menţine activă numai prin sporirea cantităţilor exportate şi comprimarea importului, în genere, şi a celui de produse finite, în special. In 1935, importul a trebuit să fie comprimat, până la sub 11 miliarde lei, tulburând aprovizionarea ţării cu articole de primă necesitate. Scăderea valorii exportului a putut fi oprită abia în 1934, iar o urcare apreciabilă se face simţită începând din 1935, continuată într'un ritm mai viu în 1936 şi 1937, în primul rând drept urmare a sporirii preţurilor produselor agricole şi celorlalte materii prime pe pieţele mondiale, ceea ce a avut drept efect creşterea dela 2.000 lei la 3.000 lei a valorii tonei de produse exportate. Trebue să remarcăm însă că, nici în 1937, nu s'a atins nivelul din 1929, când valoarea tonei de produse exportate fusese 4.000 lei; în schimb, valoarea tonei importate, care se cifrase la 27.000 lei în 1929, s'a ridicat la 29.000 lei în 1937.

După cum reese din aceste indicaţiuni, activul balanţei comerciale, compromis prin scăderea dela 4.000 lei la 2.000 lei (între 1931—1936) a valorii tonei exportate, a putut fi restabilit în parte, datorită efortului de sporire a cantităţilor exportate şi, mai ales, cu concursul controlului importului, prin care s'a determinat o schimbare a structurii, în detrimentul articolelor de consum şi o comprimare generală. Ori de câte ori controlul importului s'a relaxat,—cum s'a întâmplat la finele 1936 şi în 1937, pentru a facilita aprovizionarea cu materii prime,— importul s'a urcat, într'o asemenea măsură încât a fost nevoie să se revină la metoda anterioară.

Politica de control a schimburilor economice a avut efecte defavorabile, determinând o micşorare a consumului şi un standard de viaţă scăzut în straturile largi ale populaţiunii.

Consumul mijlociu anual pe cap de locuitor a unor articole importante a evoluat astfel:

Tab. II — Consumul mijlociu anual de textile, carne şi tutun în perioada 1929—1937

Anul (1)	Textile vegetale kg. (2)	Carne (în consumul urban) kg. (3)	Tutun kg. (4)
1929	3,1	41,0	0,78
1932	2,6	33,5	0,61
1937	3,0	47,7	0,60

Concluziile de mai sus se verifică prin evoluţia salariilor reale şi a capacităţii de cumpărare a agricultorilor.

Tab. III — Indicii salariilor reale şi capacităţii de cumpărare a agricultorilor, în perioada 1929—1937
Baza 1929 = 100

Anul (1)	Salariile reale (2)	Capacitatea de cumpărare a agricultorilor (3)
1929	100,0	100
1931	117,2	92
1933	112,2	61
1935	107,2	55
1937	97,9	73

Unele măsuri, ca spre pildă primele şi compensaţiile, dacă au ameliorat vremelnic situaţiunea producătorilor, în schimb au avut drept efect durabil o scoborîre a standardului de viaţă, prin provocarea unei scumpiri progresive a produselor.

Efectele politicii economice restrictive, asupra stării economice generale, se oglindesc şi în situaţia bugetului statului. Deficitul s'a înlăturat numai în exerciţiul 1935/36, anii următori asigurând o echilibrare uneori cu excedente neînsemnate. Aceste rezultate nu s'au putut însă obţine decât prin mărirea continuă a apăsării fiscale, care a fost în parte suportabilă prin crearea de noui resurse pe piaţa internă. Acestea au putut compensa pierderile rezultate pentru fisc din scăderea importului. Astfel, încasările din impozitul pe cifra de afaceri la vămi au trecut dela 605 milioane lei în 1932 la 2.435 milioane lei în 1937, în timp ce încasările din acelaşi impozit pe transacţiile interne s'au mărit dela 1.159,9 milioane lei în 1932 la 4.728,7 milioane lei în 1937.

Dacă condiţiile din afară n'ar fi impus regimul restricţiilor de schimb, controlul comerţului şi celelalte măsuri similare, este probabil că în sectorul industrial propăşirea ar fi fost mai lentă şi mai restrânsă, în schimb cursul industrializării ar fi fost mai adecuat condiţiunilor fireşti ale economiei româneşti; agricultura s'ar fi îndrumat pe calea raţionalizării producţiunii şi a industrializării produselor ei, iar rezultatul total al activităţii economice generale ar fi fost o creştere însemnată a venitului naţional şi un standard de viaţă naţională mai ridicat.

Incontestabil, întărirea şi extinderea aparatului de producţie industrială a mărit gradul de securitate economică. Prin scăderea considerabilă a importului de fabricate destinate consumului, prin înzestrarea cu utilaj industrial şi reducerea nevoilor de semifabricate şi chiar de materii prime (ca urmare a măsurilor de încurajare a înlocuirii unor materii prime

importate, prin produse interne, de ex. cânepă şi in, s'a redus gradul de dependenţă a României faţă de străinătate.

Apoi, în măsura în care investiţiile industriale şi sporirea activităţii industriale în genere au servit la extinderea pieţii interne, aceasta a adus o contribuţie la securitatea economică. Aceasta ar fi devenit însă mai temeinică, dacă, simultan, s'ar fi mărit puterea de cumpărare reală a maselor largi ale populaţiunii.

Stimularea, prin măsuri artificiale, a exportului unor produse ale căror surse sunt epuizabile (petrolul) sau a altora care se reîmprospătează numai în perioade îndelungate (lemnul) a avut drept efect accelerarea procesului de epuizare a acestor bogăţii, fără a se crea alte surse de producţiune, ca să se mărească cantitativ şi calitativ forţele productive existente care să înlocuiască golul ce se va ivi la export. Acest efect defavorabil este agravat prin faptul că acelaşi regim a forţat producţia grâului a cărui desfacere pe pieţele externe este anevoioasă.

In această privinţă, experienţa curentă este concludentă. Excedentul de grâu exportabil din anul 1938, de circa 200.000 vagoane, a creat o gravă problemă. Pentru soluţionarea ei s'a acordat o primă de export de 10.000 lei de vagon. (sporită apoi la 12.000 lei), precum şi libertatea pentru exportatori de a vinde pe piaţă 30% din devizele forte obţinute prin export. Cu toate aceste avantagii, cari se traduc printr'o sarcină bugetară excepţională şi o nouă depreciere a monetei, exportul întregului disponibil n'a putut fi asigurat.

Securitatea economică, în măsura slabă în care s'a realizat, are un caracter precar. Aceasta se oglindeşte în situaţia balanţei plăţilor. Echilibrul ei nu s'a putut realiza decât prin comprimarea artificială a postului « invizibililor » şi a « evaziunilor de capital ». In anii 1933, 1934 şi 1938 nici nu s'a ajuns la echilibrul balanţei plăţilor. Despre un echilibru propriu zis nu poate fi vorba, ci numai de oscilaţii spre şi dela echilibru, care este ameninţat ori de câte ori scade activul balanţei comerciale.

Evident, controlul schimburilor, împiedecând într'o oarecare măsură speculaţiunile excesive asupra leului precum şi evaziunea capitalurilor, a însemnat în prima fază a crizei o contribuţie la consolidarea stabilităţii financiare. El n'a putut însă evita apariţia, în cursul crizei, a dificultăţilor de transfer, care ar fi putut dăuna creditului statului în străinătate. Dar, până la mijlocul anului 1933, controlul devizelor a facilitat execuţia regulată a serviciului datoriei publice externe. Ulterior, acordurile încheiate cu creditorii externi au uşurat plata şi transferul cuponului extern, însemnând o degrevare a bugetului şi a balanţei plăţilor. Aceasta a ameliorat simţitor stabilitatea financiară, prin înlesnirea bugetului de cheltueli şi micşorarea apăsării asupra poziţiei monetei naţionale. Ca un reflex al agravării condiţiunilor schimburilor de mărfuri impuse de alte ţări, precum şi al reducerii posibilităţilor de plasare a mărfurilor româneşti pe pieţele statelor creditoare ale României, anume dificultăţi de transfer au reapărut în cursul ultimilor ani. Se poate, însă, admite că, prin plata relativ regulată a cuponului, creditul Statului în străinătate a fost salvat.

In schimb, necesităţile de transfer ale Statului şi prioritatea lor din totalul mijloacelor de plată externe au provocat, periodic, aglomerarea de arierate comerciale, fapt de natură a dăuna creditului comercianţilor români în străinătate.

Măsura în care bugetul public a putut fi echilibrat, şi gradul de stabilitate financiară, pe care-l reprezintă, — a fost expusă mai sus. Dar, poziţia bugetară nu poate fi pe deplin lămurită, dacă nu se ţine seama de bugetul înarmărilor. Creat în 1935, din necesitatea de a se aşeza pe baze sigure finanţarea programului de înarmare a ţării, alimentarea acestui buget, sporită an de an, constitue o sarcină financiară excepţională asupra ţării. Ritmul înarmării, determinat de tensiunea internaţională generală şi de imperativul organizării apărării naţionale, constitue un element capabil să pericliteze *à la longue* securitatea financiară, atât prin necesitatea de a se face apel la resursele financiare extraordinare, cât şi prin deturnarea capitalurilor existente, destul de reduse, dela plasamente productive, menite să contribue direct şi durabil la creşterea venitului naţional.

Refugierea la sistemul primelor şi, în deosebi, la exportul în compensaţie, măsuri care s'au luat fie pentru a se forţa exportul spre anume ţări, fie spre a se facilita transferul, au provocat deprecierea succesivă a monetei naţionale şi, prin multiplicitatea cursurilor, au creat un regim de nestabilitate monetară. Ultima măsură monetară, amintită, prin care s'a lăsat la libera negociere o cotă de 30% din devizele realizate din exportul de grâu în ţările cu monetă liberă (luată din preocuparea de a se evita urcarea primei monetare, al cărei efect ar fi fost anihilat în scurtă vreme prin mecanismul clearingului şi suprapreţurilor, oferite de piaţa germană), s'a tradus printr'o nouă şi mai pronunţată depreciere a monetei naţionale. Oricât de justificată apare strădninţa de stimulare a exportului şi de dirijare spre ţările creditoare şi cu devize libere, cu scopul principal de a se facilita transferul plăţilor statului în străinătate, — consecinţele metodelor aplicate în cadrul sistemului general de control al schimburilor economice au deschis perspectivele unei grave instabilităţi monetare, care nu pot să nu se resfrângă şi asupra stabilităţii financiare.

Stabilitatea naţională a fost indirect favorizată prin consecinţele acordurilor de plată şi transfer, încheiate de statul român cu creditorii străini. Pentru executarea cu punctualitate a transferului, statul român a fost obligat să ducă o politică economică de echilibrare a importului între diferitele ţări, spre a obţine devizele libere necesare. In 1935, procentul exportului în ţări cu devize libere scăzuse la 37%, faţă de 63% în ţările cu devize blocate. Aceasta era, în bună parte, o consecinţă a practicii exportului în compensaţie, care favoriza drenarea exportului spre Germania.

Prin introducerea regimului primei monetare, cu toate sacrificiile consimţite, s'a izbutit în anii 1936

şi 1937 să se schimbe proporţia exportului la 51—52% în ţări cu devize libere şi 48—49% în ţări cu devize blocate.

Cursul adoptat de politica economică externă a României n'a izvorît din programul vreunui partid politic şi nu fusese enunţat anterior de nici unul dintre guvernele responsabile de această profundă schimbare. Guvernul, care a introdus controlul comerţului exterior în 1932, a fost emanaţiunea aceleiaşi formaţiuni politice care a introdus, în 1929, cursul liberal de colaborare economică internaţională. Intre 1929—1932, guvernele româneşti au iniţiat şi au urmărit cu stăruinţă acţiuni de colaborare economică a ţărilor agricole danubiene; de asemenea, au conlucrat la Geneva pentru adoptarea unor măsuri internaţionale, care să înlesnească redresarea economică a ţării, în cadrul unei colaborări economice europene (tarifele preferenţiale şi Creditul agricol internaţional). In această perioadă, în loc de asistenţa internaţională, promisă prin rezoluţiunile numeroaselor conferinţe economice internaţionale, marile ţări europene importatoare au agravat, progresiv, protecţionismul agricol, adoptând forme noui de protecţionism indirect — echivalente uneori cu prohibirea importului; iar, ţările din Europa Centrală, după crahul bancar din 1931 şi părăsirea etalonului de aur de către Marea Britanie, au introdus controlul schimburilor şi al importului. Cum România a fost cea din urmă ţară care a adoptat acest sistem de măsuri — treptat, şi în raport cu necesităţile trezite de consecinţele măsurilor celorlalte ţări — apare clar că politica economică externă a României a fost rezultatul instabilităţii situaţiunii economice internaţionale.

v. m.

PERIOADA 1939—1942

Incercarea de a căuta modificări structurale în evoluţia comerţului exterior sub efectele răsboiului este de sigur foarte seducătoare şi poate nu cu totul nejustificată.

Intr'adevăr, după cum se va vedea mai departe, unele modificări sunt de aşa natură încât — în măsura în care împrejurările le vor fi favorabile — vor putea constitui transformările de durată cari caracterizează modificările structurale.

Totuşi, nu toate şi poate nu cele mai izbitoare din modificările impuse de situaţia cu totul excepţională a actualului răsboiu şi a perioadei de pregătire a acestuia, sunt susceptibile să se perpetueze. De asemenea, unele tendinţe, oricât de bine precizate în prezent, vor suferi modificări radicale atât în funcţie de durata răsboiului cât şi de organizarea economică internaţională a păcii şi de principiile care vor sta la baza acesteia.

In fine, în anii premergători răsboiului, relaţiile economice internaţionale au evoluat adesea într'un sens pe care economia de răsboiu efectivă nu a făcut decât să-l accentueze. Aşa încât, modificările structurale din perioada răsboiului actual se situează consecvent pe o linie evolutivă anterioară conflictului.

Politica economică externă a României în această perioadă se poate situa cu destulă uşurinţă dacă se au în vedere:

— tendinţele manifestate în relaţiile economice internaţionale înainte de izbucnirea răsboiului;

— atitudinea care se manifestă în politica comerţului exterior şi politica schimburilor în România până la izbucnirea răsboiului;

— rezultatele de fapt ale relaţiilor economice cu străinătatea până şi în timpul răsboiului actual.

1. *Tendinţe în relaţiile economice internaţionale până la răsboiu*

Pe lângă eforturile destul de timide şi cu un caracter mai mult academic pentru revenirea la o piaţă mondială relativ liberă şi la restabilirea unui etalon de schimb internaţional care este condiţia esenţială a unei asemenea pieţe, în anii premergători răsboiului actual relaţiile economice internaţionale sunt dominate de trei curente de idei caracteristice:

a) In primul rând trebue menţionată aversiunea tot mai pronunţată împotriva diviziunii internaţionale a muncii, provocată de efectele crizei mondiale.

Intr'adevăr, gradul de interdependenţă economică măsoară atât vulnerabilitatea unei economii naţionale la crizele pieţei mondiale, cât şi primejduirea oricărui efort intern de redresare.

Cum însă în aproape toate ţările — în deosebi în acelea care au suferit mai greu în timpul crizei mondiale — redresarea economică s'a făcut prin măsuri de politică economică internă, în urma unei relativ pronunţate izolări de piaţa mondială (prin părăsirea etalonului aur, sau prin reglementarea comerţului exterior şi al schimburilor) *teoria unei conjuncturi economice autonome* a apărut din ce în ce mai seducătoare.

In timpul crizei şi în perioada de redresare care îi urmează, a apărut un întreg sistem protecţionist extrem de eficace al pieţei naţionale, dela care niciun sector nu era exclus şi la care puţini păreau dispuşi să mai renunţe. Se adăuga şi o conştiinţă a responsabilităţii Statului pentru desfăşurarea normală a vieţii economice, aşa cum nu se mai cunoscuse până atunci.

Această conştiinţă a responsabilităţii sociale era la rândul ei consecinţa aspectelor de rigiditate ale economiilor naţionale, care le făceau tot mai inapte la adaptări, cum şi rezultatul vulnerabilităţii echilibrului politic intern sub efectele sociale ale crizelor.

Prin adoptarea concepţiei conjuncturii economice autonome, se mai realizau însă şi alte deziderate foarte importante, cum de exemplu reagrarizarea din ţările industriale, industrializarea ţărilor agricole, sau menţinerea unui nivel de preţuri arbitrar şi nu de puţine ori primejdios.

Fără îndoială că această politică economică de subordonare radicală a comerţului exterior şi schimburilor la necesităţile şi interesele pieţei interne a constituit în puţinii ani care s'au scurs între depresiune şi răsboiu cea mai adequată realizare a naţionalismului economic, paralel cu naţionalismul politic tot mai agresiv.

b) Deşi ar părea puţin deosebită, *tendinţa spre autarhie* care trebuia să ducă la independenţa eco-

nomică naţională este profund deosebită de conjunctura economică autonomă.

Izolarea spre care se tinde prin autarhie este totală (sau aproape) şi se bazează pe noţiuni «metaeconomice» (sociale şi naţionale). In fine, deosebirea profundă este consecinţa faptului că *în timp ce conjunctura autonomă constitue o atitudine de politică economică şi se poate apăra sau combate cu argumente economice, autarhia este o atitudine rezultată din punerea în valoare politică a datelor economice şi anume din punctul de vedere defensiv (sau ofensiv) al răsboiului.*

Sub aspectul realizărilor, politica autarhică nu a dat rezultate satisfăcătoare.

Se poate spune cu bună dreptate că ea nu a reuşit decât să contracareze orice efort de revenire la normal în relaţiile economice internaţionale şi să evidenţieze o serie de primejdii. Astfel, chiar în statele care au încercat această politică economică, s'a ajuns la concluzia că izolarea autarhică constitue poate, la început, o soluţie, pentru a ameninţa apoi tocmai stabilitatea economică şi gradul de securitate pe care trebuia să le asigure.

Pentru aceste motive, ideea autarhică a fost amendată prin desvoltarea într'un anumit sens a unei tendinţe, care apăruse tot în timpul crizei economice mondiale.

c) In faţa contractării comerţului mondial şi în faţa unei pieţe mondiale care devenise mai mult sau mai puţin inaccesibilă, *înţelegerile regionale* au avut la început rostul să menţină sau să desvolte volumul schimburilor internaţionale pe baza intereselor reciproce economice sau politice.

Ottawa constitue exemplul tipic al unei înţelegeri regionale, bazată pe interdependenţa politică, economică şi financiară, în scopul realizării unei unităţi economice, până la un punct independente de mişcarea ciclică a conjuncturii mondiale.

Exemplul britanic a fost urmat — cu mai puţin succes — de state cu imperii coloniale importante. Mai interesantă a fost însă consecinţa trasă de statele fără colonii, însă doritoare totuşi de a armoniza necesitatea tot mai vizibilă a schimburilor comerciale internaţionale cu autonomia conjuncturii economice, dar mai ales cu primatul securităţii pentru care se acceptase în zadar sacrificiile autarhiei.

Pornind dela ideea că dezagregarea economiei mondiale este ceva definitiv, mai ales pentru motivul că reîntoarcerea la ea nu se putea face decât «sacrificând apărarea naţională şi securitatea», teoria înţelegerilor regionale este prezentată într'o formă foarte evoluată.

Intr'adevăr, «reîntoarcerea la formele vechi ale economiei mondiale fiind imposibile, iar posibilităţile tehnice pentru realizarea autarhiei limitate, economiile cu spaţii reduse sunt obligate să le lărgească». Cum însă coloniile nu satisfac deziderratul securităţii decât în măsura în care pot fi apărate şi exploatate şi în caz de răsboiu, singura soluţie satisfăcătoare este concentrarea şi încorporarea mai multor spaţii economice mici într'un mare spaţiu economic.

Cele trei tendinţe examinate mai sus reprezintă de sigur toate, într'o măsură mai mare sau mai mică, serioase dificultăţi pentru restabilirea unor relaţii economice internaţionale normale. Totuşi, este evident că atât urmărirea conjuncturii economice autonome cât şi înţelegerile regionale păstrează în anumite limite ceea ce s'a cunoscut până acum câtăva vreme sub numele de economie mondială, în timp ce atât autarhia cât şi marile spaţii economice constitue formule menite să revoluţioneze relaţiile economice internaţionale.

2. *Atitudinea politicei economice externe româneşti până la războiu*

Atât în faza depresiunii economice (1929—1933), cât şi în faza redresării (1934—1938), politica economică externă românească a fost dominată de trei factori:

— autonomia politicei economice, necesară pentru a atenua efectele crizei asupra economiei interne în plină evoluţie, sau pentru a asigura conjunctura internă ascendentă şi procesul de industrializare;

— asigurarea unui curent important al importului de materii prime şi semifabricate, necesare industriei româneşti;

— asigurarea unui excedent în devize libere al balanţei comerciale, pentru a se putea face faţă obligaţiilor de Stat debitor şi a se achiziţiona materiile prime pe piaţa mondială.

In consecinţă, dacă teoria conjuncturii economice autonome a fost seducătoare şi pentru politica economică externă românească, aşa cum a putut să fie seducătoare şi teoria înţelegerilor regionale, care părea să asigure debuşee pentru unele produse de export româneşti, în toată perioada cuprinsă între criza mondială şi răsboiul actual politica economică externă românească încearcă prin toate mijloacele să-şi păstreze libertatea de acţiune, fiind refractară tuturor concepţiilor care ar fi dus la o izolare pe piaţa mondială.

Atât pentru păstrarea unei independenţe economice cât de relative, cât şi pentru menţinerea unui proces de transformare structurală a economiei interne, contactul variat şi liber cu piaţa mondială constituia o condiţie esenţială.

Pentru păstrarea acestui contact s'au făcut de multe ori sacrificii serioase — cum sunt toate primele economice şi primele valutare — care trebuiau să asigure un stoc apreciabil de devize libere.

3. *Modificări în politica economică*

In întreaga perioadă de redresare (1934—1938), comerţul exterior românesc prezintă o interesantă evoluţie de pendulare între ceea ce s'ar putea numi grupul ţărilor care reprezintă piaţa mondială şi grupul acelor ţări care reprezintă atitudinea antagonistă acestei pieţe. Se poate astfel urmări compartimentarea semnificativă a importului şi mai ales a exportului, după cele două grupe şi mai ales atracţia exercitată tot mai puternic de a doua grupă, datorită faptului că se ofereau preţuri superioare celor mondiale pentru articolele româneşti de export, cum şi faptului că regimul restrictiv al devizelor nu se aplica relaţiilor cu acest grup de ţări.

Rezistența opusă de politica economică externă românească, determinată de situația obligațiilor financiare dar și de dorința justificată de a păstra autonomia comerțului exterior, care trebuia să asigure întreaga elasticitate a unei economii în plină transformare, a reușit să obțină până către sfârșitul anului 1938 rezultate care, dacă nu erau pe deplin satisfăcătoare, reprezentau totuși asigurarea autonomiei menționate.

Modificările profunde care au intervenit în cursul lunei Septemvrie 1938 în situația politică europeană și care au continuat de atunci într'un anumit sens până și după izbucnirea războiului, nu au întârziat să aibă efecte profunde asupra politicei economice românești.

Dacă până în Septemvrie 1938 posibilitățile unei normalizări a relațiilor economice internaționale erau încă apreciabile, cu toată amenințarea (sau poate tocmai din cauza) unei noui depresiuni economice, criza politică izbucnită la această dată a creat o situație nouă, în care tendințele potrivnice pieței mondiale s'au accentuat.

Mai mult, criza politică a pus și în statele favorabile pieței mondiale problema mobilizării economice, permanentizarea nesiguranței politice dând un nou avânt înarmărilor.

Consecințele au fost următoarele:

a) S'a urmărit o mobilizare a tuturor forțelor economice, în vederea unui spor de producție orientat după criterii neeconomice, pentru a se asigura invulnerabilitatea materială a Statului în caz de războiu. Intervenția Statului în acest sens nu putea fi decât autoritară și antiliberală;

b) Părea tot mai evident că se va favoriza formarea blocurilor economice, cu raporturi cât mai rigide între metropolă și colonii, pentru acelaşi motiv de securitate și creștere a potențialului economic de războiu. In lipsa coloniilor, lărgirea spațiului economic trebuia să se facă prin asigurarea unui fel de monopol al comerțului exterior cu țările furnizoare și cliente.

In această situație, era natural să se bucure de asistență economică și mai ales de asistență financiară țările blocului economic respectiv, riscul investițiilor fiind prea mare față de țările din afara acestuia.

In fața acestor tendințe de compartimentare a economiei mondiale, care devenea vădită la sfârșitul anului 1938 și începutul anului 1939, posibilitățile de orientare ale politicei economice externe românești erau următoarele:

— intensificarea schimburilor cu țările occidentale, cu toată restrângerea lor relativă față de țările cu devize slabe și împotriva unei desinteresări care părea tot mai evidentă din partea cercurilor oficiale occidentale;

— a doua posibilitate, care era mai mult decât atât, în urma schimbării raporturilor de forțe pe continent, era colaborarea economică cu Germania, bazată pe complimentaritatea celor două economii, pe facilitatea desfacerii produselor de export românești, pe avantagii de preț și pe situația de fapt a schimburilor, mai ales în urma modificărilor teritoriale.

Evoluția schimburilor cu Germania între 1929 și 1937 se prezintă în modul următor:

Tab. IV — Comerțul exterior al României cu Germania și Austria
(în procente)

Anul (1)	Import din (2)	Export în (3)
a) Germania		
1929	24,1	27,6
1933	18,6	10,6
1934	15,5	16,6
1935	23,8	16,7
1936	36,1	17,8
1937	29,8	20,0
b) Germania și Austria		
1937	37,7	26,0
1938	38,0	26,3

Dacă procentele se stabilesc nu numai ținând seama de încorporarea Austriei ci și de a Cehoslovaciei, care a fost realizată la începutul anului 1939, situația este următoarea:

Anul	Import	Export
1937	53,5	34,2
1938	49,4	35,8

Atâta vreme cât relațiile economice internaționale au fost dominate de tendințele contradictorii ale unor concepții economice profund deosebite, dar mai ales atâta vreme cât a existat o posibilitate de alegere, politica economică externă românească a făcut toate eforturile pentru a păstra acel minimum de elasticitate și autonomie necesare.

In momentul în care atât împrejurările politice au devenit hotărît potrivnice unui asemenea efort și când mai ales obsesia războiului a dat un caracter iluzoriu și ultimelor resturi ale acelei organizații care se chemase piața mondială, consecințele acestei situații au trebuit să fie trase într'un anumit sens.

4. *Modificări în politica convențională*

La începutul anului 1939, România încheie cu Germania o convenție comercială, care constitue o inovație în raporturile economice dintre state.

Acest acord se deosebește profund atât de convențiile comerciale din perioada de relativă libertate a comerțului internațional, cât și de înțelegerile regionale încercate sau realizate sub presiunea crizei mondiale.

Atât convențiile dela Ottawa cât și cele dela Oslo sau Roma, nu depășeau eforturile de înțelegere și colaborare între state pe baza atenuării tarifelor vamale sau asigurării schimburilor reciproce prin contingente și regim preferențial.

Dacă pe plan mondial comerțul internațional suferă prin aceste înțelegeri regionale o compartimentare până la un punct primejdioasă, pentrucă susceptibilă de a crea fricțiuni politice, efectele asupra economiei interne a statelor participante sunt foarte reduse. Avantagiile sau desavantagiile sunt cantonate în

sectorul comerţului exterior şi numai printr'o incidenţă normală structura economică internă poate suferi efectele acordurilor.

Deosebirea fundamentală a convenţiei încheiate de România în Martie 1939 de acordurile menţionate mai sus constă în planificarea colaborării economice şi în efortul proiectat al unei adaptări structurale a producţiei după necesităţile părţilor contractante. Spre deosebire de acordurile regionale, accentul nu cade asupra unor concesii vamale mai mult sau mai puţin importante sau asupra regimului preferenţial, în vederea unei desvoltări mai eficiente a schimburilor reciproce. Colaborarea economică, financiară şi tehnică prevăzută în acord tinde mai curând la crearea unor unităţi economice care depăşesc orice înţelegeri regionale cunoscute până la această dată.

Este interesant de menţionat că în Mai 1939 se încheie cu Anglia un acord asemănător, asupra căruia trebuesc totuşi făcute o serie de rezerve.

Prevederile din acest acord se pot împărţi în normale şi excepţionale. Primele aveau rostul să remedieze situaţii create de dificultăţile de moment, prin care treceau atât schimbul de mărfuri cât şi relaţiile valutare. In ceea ce priveşte prevederile excepţionale ale acordului, prin urmare acelea care trebuiau să realizeze — ca şi în cazul acordului cu Germania — o colaborare strânsă între economia britanică şi economia românească, situaţia este cu totul alta. Examinarea dificutlăţilor structurale ale schimburilor dintre cele două ţări, cum şi a situaţiei politice din momentul încheierii acordului nu poate lăsa nicio îndoială asupra importanţei *strategice* a acestui acord [1]).

In ceea ce priveşte acordul cu Germania, tratativele au fost continuate şi acordurile adiţionale urmăresc insistent o perfecţionare şi o desvoltare a înţelegerii de bază din Martie 1939. Astfel, trebue menţionat acordul adiţional referitor la agricultură încheiat în August 1939 şi acordul forestier din Martie 1940.

Mult mai important este însă acordul dela Berlin din 4 Decemvrie 1940 care pe lângă prevederile cu caracter periodic pentru fixarea contingentelor pe anul în curs, încearcă să asigure şi bazele colaborării economice pe o durată mai lungă.

Urmând liniile mari ale convenţiei Wohltat (Martie 1939), convenţia Clodius (Decemvrie 1940) fixează bazele unei colaborări pe 10 ani pentru reconstrucţia economică a României şi integrarea ei definitivă în spaţiul economic german.

In cadrul acestei colaborări de lungă durată, s'a procedat la o discriminare între problemele actuale — atât româneşti cât mai ales germane — pentru care s'a elaborat un fel de program imediat în acord cu conjunctura de răsboiu şi planul de lungă durată.

Programul imediat se concentrează asupra agriculturii, transporturilor şi conductelor de petrol.

In ceea ce priveşte sectorul agricol, Germania se obligă să furnizeze imediat maşinile şi uneltele necesare unui spor substanţial al producţiei şi deci al exportului, care prezintă un interes vital pentru continentul european şi în deosebi pentru Reich.

Acest interes imediat explică atât prioritatea acordată furniturilor agricole cât şi măsurile directe cum sunt crearea de şcoli pentru formarea personalului specialist în mânuirea maşinilor, formarea unor ferme model sub conducere germană şi colaborarea specialiştilor germani.

Referitor la transporturi, programul imediat prevede în primul rând construirea unor conducte de petrol cu o mare capacitate spre Dunăre.

De asemenea, se asigură concursul Germaniei pentru completarea reţelei de căi ferate şi modificarea corespunzătoare deplasării curentelor de mărfuri dela transporturile maritime la cele feroviare.

In ceea ce priveşte drumurile, s'a prevăzut concursul organizaţiei Todt pentru construirea sau ameliorarea arterelor considerate mai principale.

In afară de acest program imediat, planul pe 10 ani prevede o asistenţă amplă pentru o serie de lucrări de lungă durată, cum ar fi instalaţiile necesare pentru irigarea terenurilor agricole sau asanarea regiunilor inundabile, electrificări, crearea de surse de energie, etc

Este adevărat însă că în ceea ce priveşte asistenţa pentru lucrările de lungă durată (în parte şi pentru acelea din programul imediat) furnizarea materialelor necesare este condiţionată de limitele şi dificultăţile impuse de conjunctura de răsboiu.

Acordul mai prevede o colaborare directă în domeniul industrial, în vederea unei desvoltări a industriei româneşti conforme cu noua ordine economică europeană.

In fine, atât pentru programul imediat cât şi pentru colaborarea de lungă durată, Reichul oferă economiei româneşti credite pe termen mijlociu, al căror plafon nu a fost limitat, fiind de altfel în funcţie de posibilităţile efective de livrare.

După cum se poate observa din rândurile de mai sus, ceea ce s'a iniţiat în Martie 1939 şi mai ales ceea ce s'a completat în Decemvrie 1940 corespunde de fapt acelei noui organizări a spaţiului economic european, aşa cum acesta a fost definit de ministrul economiei al Reichului în vara anului 1940.

Pentrucă prin acordurile menţionate se depăşeşte considerabil cadrul sectorului comerţului exterior şi pentrucă prin aceste acorduri politica economică externă românească îşi modifică atitudinea cu care fusese consecventă până la sfârşitul anului 1938, este necesar să ne oprim puţin asupra principiilor organizării spaţiului economic european.

Extinderea principiilor economiei planificate la un întreg continent presupune nu numai o regrupare de forţe economice, ci o modificare organică, structurală, în interiorul fiecărui stat şi în politica economică internă.

Utilizând din plin principiul diviziunii internaţionale a muncii, care stă la baza concepţiei clasice a comerţului exterior, organizarea economică a Europei urmează să asigure fiecărei regiuni sau fiecărui Stat, o desvoltare specială în funcţie şi în armonie cu interesul general al întregului spaţiu.

---

[1]) Petre Constantinesco, *L'Accord avec la Grande Bretagne. Affaires Danubiennes*, 1940, No. 7.

Evitarea utilizării neeconomice a forţelor productive şi siguranţa pe care o oferă această organizare a spaţiului economic european, va trebui de sigur să compenseze pierderile regionale înregistrate în cadrul unităţilor economice naţionale existente.

Pentrucă, fără îndoială, această planificare continentală pune o limită aspiraţiilor la o desvoltare economică armonică în cadrul fiecărei economii naţionale.

Aceasta ar părea la prima vedere cu atât mai regretabil, cu cât preţul naţionalismului economic nu mai este astăzi atât de ridicat. Tehnica modernă şi diversificarea factorilor de producţie, posibilitatea de înlocuire a materiilor prime între ele şi uşurinţa relativă în realizarea saltului dela un nivel economic la altul, au generalizat în ultimul timp tendinţa de realizare a unei desvoltări armonice în cadrul fiecărui stat. Sacrificiile pe care acest progres economic în ritm forţat le presupune sunt astăzi mai reduse şi pot fi mai uşor compensate de avantagiile realizării echilibrului economic naţional.

S'ar mai putea obiecta că realizarea acestei unităţi continentale se face într'un moment în care este greu să se ţină seamă de interesele şi situaţia specială a fiecărei unităţi economice naţionale. Ar putea fi menţionată aici obiecţiunea adusă de Fr. List economiei clasice, prin care accentuează necesitatea compartimentării economice naţionale până în momentul când fiecare naţiune ar atinge acel nivel economic şi acea desvoltare a forţelor productive, care să facă folositoare şi neprimejdioasă renunţarea la autonomia politicei economice.

Planificarea spaţiului economic european şi integrarea fiecărei economii naţionale în acest spaţiu, aşa cum cel puţin principial s'a făcut prin acordurile menţionate încheiate între România şi Germania, apare în lumina evoluţiei recente din perioada răsboiului ca o problemă destul de dificilă, a cărei rezolvare nu poate să fie decât amânată până după încheierea păcii.

Intr'adevăr, însăşi aplicarea acordurilor din 1939 şi 1940 s'a făcut foarte elastic, dându-se o atenţie deosebită nevoilor hotărîtoare ale momentului, ocolindu-se modificările structurale pline de consecinţe, dintre care unele ar fi putut deveni — datorită conjuncturii de răsboiu — primejdioase.

In analiza comerţului exterior românesc în perioada răsboiului se va vedea cât de puţin au intervenit modificările structurale pe care acordurile le-au preconizat.

5. *Evoluţia comerţului exterior în perioada răsboiului*

Atât exportul cât şi importul suferă în perioada răsboiului o comprimare cantitativă şi o creştere în valoare, cu o marcată tendinţă de activitate care nu mai are importanţa din trecut, soldul activ al balanţei comerciale neputând fi imediat utilizat în procurarea de mărfuri.

Tabloul de mai jos prezintă desfăşurarea comerţului exterior românesc până în Iulie 1941 (dată după care cifrele statistice nu mai sunt publicate; totuşi nu poate exista nicio îndoială asupra faptului că atât în a doua jumătate a anului 1941 cât şi în 1942, evoluţia comerţului exterior românesc este în totul asemănătoare aceleea din primul semestru al anului 1941).

Tab. V — Comerţul exterior al României în anii 1938—1941

Anul	Import		Export		Valoarea în lei pe tone	
	tone	mii lei	tone	mii lei	importată	exportată
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1938	820.603	18.767.830	7.409.084	21.532.580	22.871	2.906
1939	739.040	22.890.474	7.564.146	26.809.349	30.973	3.544
1940	522.035	27.410.762	5.374.415	36.779.948	52.508	6.844
1940*	299.465	15.108.016	3.118.883	20.495.011	50.450	6.571
1941*	149.010	9.025.759	1.900.091	15.941.979	60.571	8.390
*Ianuarie-Iunie						

Socotind anul 1939 ca an relativ normal, se observă că până în 1941 creşterea preţurilor pe tona importată şi exportată se face cam în acelaşi ritm. Totuşi, cifrele nu dau o imagine precisă a situaţiei, pentrucă în exportul românesc petrolul are o participare preponderentă (peste 75%) şi pentru preţurile de export ale petrolului există cu unele ţări convenţii speciale de plafonare, aşa încât în realitate valoarea unei tone exportate a crescut (faţă de 1939) mult mai puţin decât valoarea unei tone importate.

Comerţul exterior românesc în perioada răsboiului prezintă aspecte deosebite, a căror linie de demarcaţie este oferită de ieşirea Italiei din nebeligeranţă (Iulie 1940).

Până la această dată, contactul cu piaţa mondială fiind posibil, atât sub aspectul calitativ cât şi sub acela al preţurilor, importul şi exportul românesc se desfăşoară altfel decât în perioada a doua (după Iulie 1940), când se accentuează tot mai mult aspectul continental european.

In prima perioadă (Octomvrie 1939—Iulie 1940), cu toată reducerea cantitativă atât la cereale cât şi la petrol, urcarea preţurilor şi cumpărări masive provoacă o creştere sensibilă în valoare a exportului.

Importul înregistrează o comprimare similară în volum şi o expansiune în valoare, reprezentând însă calitativ o relativă aprovizionare cu unele materii prime şi produse care începând cu a doua jumătate a anului 1940 devin inaccesibile pieţei româneşti.

Prin urmare, în primul semestru al anului 1941, participarea Germaniei este de 68% atât la import cât şi la export, în participarea Italiei este de 13% la import şi 12% la export.

Atât în structura exportului cât şi în aceea a importului au intervenit unele modificări. Astfel, participarea petrolului la export a depăşit 75%, în timp ce produsele agricole reprezintă un procent care abia depăşeşte 10%.

Faptul acesta este explicabil (în 1940 şi 1941) prin pierderea temporară a Basarabiei şi Bucovinei de Nord, dar şi prin recoltele deficitare şi participarea efectivă la răsboiu.

In ceea ce priveşte importul, în afară de imposibilitatea aprovizionării cu unele materii prime, structura lui nu s'a schimbat prea mult.

Germania, care este principala ţară furnizoare, asigură mai departe importul pentru principalele categorii care au făcut şi în trecut obiectul schimbului dintre cele două ţări (maşini, aparate electrice, maşini-unelte, maşini agricole, piese de schimb, fabricate de fier şi oţel, produse chimice, medicamente).

Ar fi numai de menţionat că produsele de mai sus nu sunt destinate numai consumului intern românesc, cea mai mare parte intrând în importanta categorie a furniturilor de răsboiu.

6. *Consideraţiuni asupra comerţului exterior în perioada 1939—1941*

Evoluţia importului şi exportului dela isbucnirea răsboiului până la începutul anului 1942, aşa cum apare din observaţiile de mai sus, nu este de natură să influenţeze structural economia românească.

Efectele răsboiului, vizibile la cea mai superficială examinare a cifrelor comerţului exterior, nu sunt însă altceva decât consecinţe trecătoare ale unor dificultăţi de moment.

In ce măsură o exploatare fără cruţare a rezervelor (cunoscute) petrolifere ar putea să constitue în viitor o problemă pentru exportul românesc, este în funcţie de o serie de alte împrejurări (durata răsboiului, descoperirea altor surse petrolifere). Aşa încât şi această problemă nu prezintă încă un aspect grav.

Din nefericire, nu întreaga contravaloare a exportului este imediat utilizată pentru procurarea unor produse de vitală necesitate, aşa încât un sold important în lire sterline şi dolari nu mai poate fi mobilizat şi este mai târziu blocat de ţările respective.

Totuşi, efortul făcut în primul semestru al anului 1940 se poate vedea din tabloul de mai jos, care înfăţişează comparativ importul de materii prime în 1940 şi 1939.

Tab. VI — Importul materiilor prime în România în anii 1939 şi 1940
(în chintale)

Nr. curent (1)	Materia primă (2)	1939 (3)	1940 (4)
1	Piei brute	20.002	2.187
2	Lânuri naturale	24.736	38.011
3	Extracte tanante	93.009	108.659
4	Lână artificială	6.831	8.305
5	Bumbac brut şi deşeuri	138.521	135.169
6	Cauciuc	12.881	13.919
7	Cocs	552.120	541.621
8	Fier şi oţel	1.166.729	641.326
9	Metale neferoase	110.601	89.602

In ce măsură importul s'a comprimat după izolarea completă a pieţei româneşti de piaţa mondială, se poate vedea din tabloul de mai jos, unde sunt prezentate comparativ unele date pentru perioadele Ianuarie—Iunie 1940 şi 1941.

Mai trebue menţionată de asemenea şi o modificare sensibilă a direcţiei curentelor de mărfuri, atât exportul cât şi importul suferind o compartimentare europeană şi în cadrul ei o participare foarte intensă a Germaniei şi (relativ mai puţin) a Italiei.

In fine, izolarea continentului european şi mai ales participarea efectivă a României la răsboiu a determinat o mobilizare a tuturor forţelor productive, nu mai puţin deci şi a sectorului industrial românesc, care s'a dovedit în această conjunctură de o importanţă covârşitoare.

Tab. VII — Importul câtorva articole în România în primul semestru al anilor 1940 şi 1941
(în mii de tone)

Nr. curent (1)	Articolul (2)	1940 Ianuarie-Iunie (3)	1941 Ianuarie-Iunie (4)
1	Textile vegetale şi industrii derivate	21.955	8.301
2	Fier şi lucrări din fier	93.035	37.638
3	Aparate, maşini. motoare	20.276	8.719
4	Vehicule	9.200	4.484
5	Alte metale şi metaloide	10.379	5.599
6	Diverse produse combinate	10.845	6.945

Tab. VIII — Comerţul exterior al României în anii 1939—1941
(în milioane lei)

Anul (1)	Germania Import (2)	Germania Export (3)	Italia Import (4)	Italia Export (5)	Alte ţări Import (6)	Alte ţări Export (7)
1939	12.854	11.574	2.017	3.246	8.018	11.989
1940	17.830	18.102	2.611	3.446	6.969	15.232
1940*	9.220	7.846	1.264	1.877	4.624	10.771
1941*	6.204	10.953	1.420	1.857	1.602	3.132
*Ianuarie-Iunie						

Prin urmare, între tendinţele politicei economice externe româneşti, aşa cum acestea începeau să se definească sub presiunea evenimentelor în anul 1939 (integrarea într'un mare spaţiu cu toate consecinţele ei) şi evoluţia de fapt a schimbului de mărfuri a intervenit un factor nou şi anume conjunctura de răsboiu.

Pornind dela acest aspect de provizorat pe care îl impune răsboiul, dar şi dela experienţele recente cu diverse tendinţe de structurare a relaţiilor economice internaţionale, politica economică externă românească are datoria să-şi definească poziţia pentru viitoarea organizare economică europeană şi mondială.

Această definire nu se poate face decât pornind dela datele următoare:

a) Asigurarea debuşeelor sectorului agrar românesc şi aceasta atât în vederea desfacerii produselor agricole industrializate (nobile) cât şi sub aspectul unor preţuri care să facă posibilă ridicarea standardului de vieaţă al ţărănimii;

b) Menţinerea şi desvoltarea sectorului industrial românesc, care atât sub aspect demografic, cât şi sub acela pur economic, constitue un factor esenţial în desvoltarea viitoare a României

c) Asigurarea materiilor prime necesare economiei româneşti —materii pe cari Europa nu le poate furniza.

Dacă prin constituirea unor mari spaţii economice se va ajunge la o compartimentare oarecum rigidă a relaţiilor economice internaţionale, România nu poate şi nu trebue să renunţe la o sferă de influenţă comercială pe care i-o determină în mod organic Sud-Estul şi orientul apropiat.

De felul cum vor fi resolvate problemele pe cari le reprezintă punctele de mai sus, depinde desvoltarea economică a României de mâine.

p. c.

COMERŢUL EXTERIOR

Evoluţia comerţului exterior al României prezintă mai multe faze legate, fireşte, de evenimente istorice şi de caracterul economic al diverselor perioade din trecutul românesc.

E de observat, totuşi, că schimburile economice cele mai intense se făceau între cele trei ţări româneşti — Transilvania, Moldova şi Ţara Românească — şi că deşi aceste schimburi constituiau formal un comerţ exterior, ele nu erau totuşi decât schimburi interioare, în sânul unei vaste regiuni care se întindea între Nistru şi Tisa — regiune care constituia o desăvârşită unitate economică, aşa cum constituia de totdeauna o unitate etnică şi geopolitică.

Evoluţia comerţului exterior al celor trei ţări româneşti şi al României întregi, va fi analizată, în acest studiu, în funcţie de mai multe faze:

1. Vechiul comerţ exterior, dominat de privilegiile domneşti sau de exacţiunile Turcilor — în secolul XVIII — care se întinde dela origini până la 1829, — când Marea Neagră se deschide comerţului internaţional.
2. Comerţul exterior al celor trei principate româneşti — Transilvania, Moldova şi Ţara Românească— dela 1829 până la anexiunea Transilvaniei în 1867 şi până în pragul uniunii administrative a Moldovei şi Ţării Româneşti (1863), când ele încetează de a mai figura ca entităţi politice şi economice.
3. Comerţul exterior al vechei Românii, în epoca sa de stabilitate şi de progresiune economică.
4. Comerţul exterior din epoca marelui răsboiu.
5. Comerţul exterior al României întregite.

VECHIUL COMERŢ EXTERIOR AL ŢĂRII ROMÂNEŞTI ŞI AL MOLDOVEI

Inainte de răsboiul pentru întregirea Neamului, concepţia dominantă despre începuturile Ţărilor Româneşti era aceea a unui patriarhalism fericit, a unei societăţi nediferenţiate, fără nevoi în ce priveşte podoabele şi luxul, trăind o viaţă modestă, asemenea aceleia pe care o duc încă, în locuri mai ferite, unde n'a pătruns tehnica modernă, sătenii de astăzi.

Chiar şi astăzi încă, mai sunt unii cari au această viziune romantică despre începuturile Statelor româneşti. Ei nu ţin seamă de faptul că în jurul nostru, în veacul al XIV-lea, erau state cu o societate bine diferenţiată, cu o viaţă de curte strălucită, după pilda Bizanţului de o parte, a Apusului, de alta, şi că noi n'am putut să rămânem neinfluenţaţi de aceşti vecini. Nu ţin seamă nici de împrejurarea că pe la noi treceau două mari drumuri de negoţ, pe cari mărfuri apusene şi răsăritene circulau necontenit. In sfârşit, ignorează şi tendinţa spre podoabă, spre frumos, care se pare că e una din caracteristicele neamului nostru, neam înzestrat mai mult decât altele, cu simţul culorilor, al formelor, al proporţiilor..

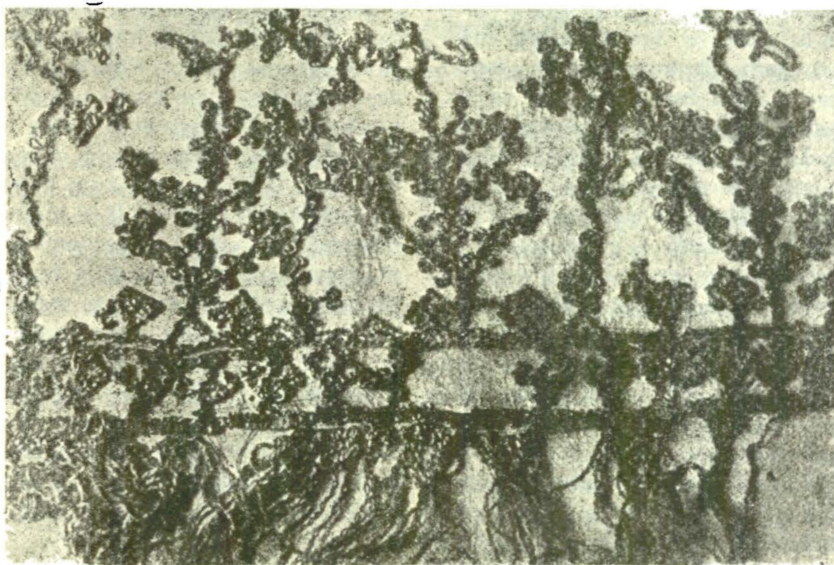
In realitate, am avut încă din veacul al XIV-lea, — de pe vremea lui Basarab întemeietorul, a lui Nicolae Alexandru, organizatorul bisericii muntene, a lui Vlaicu Vodă, ctitorul Vodiţei, a lui Radu, cel care mai târziu a fost confundat cu legendarul Negru Vodă, — o societate bine diferenţiată, o viaţă de curte strălucită, cu veşminte scumpe şi grele, cu podoabe de aur, mărgăritare şi nestimate. A fost şi la noi, încă de atunci, ceva din fastul Bizanţului imperial şi din cel al marilor feudali apuseni.

N'avem decât să cercetăm tratatele de comerţ încheiate în vremea aceasta de voevozii noştri şi să enumerăm mărfurile pe care le pomenesc ele, spre a ne da imediat seama de adevărul afirmaţiei de mai sus. In 1413, Mircea cel Bătrân întărea Braşovenilor vechile lor aşezăminte de vamă, pe cari le întărise la rândul său, cu aproape cincizeci de ani mai înainte, Vlaicu Vodă, unchiul lui Mircea. In 1408, Alexandru cel Bun dădea un privilegiu solemn negustorilor din Liov, hotărînd ce anume vamă vor avea să plătească aceştia, pentru mărfurile pe cari le vor desface în Moldova sau le vor trece numai pe aci.

Lectura acestor două acte este extrem de interesantă şi de semnificativă în acelaşi timp. Ea ne aruncă o lumină vie asupra unei părţi a societăţii româneşti dela 1400, desvăluind aspecte nouă şi pentru mulţi nebănuite. Ce aduceam noi, în vremea aceea, de peste hotare şi ce trimiteam în schimb?

Aduceam, în primul rând, stofe şi ţesături: de catifea, de postav, de bumbac, de mătasă, de păr de cămilă, chiar şi de in şi de cânepă. Privilegiul din 1413 pomeneşte patru feluri de catifea sau — cum se spunea atunci — de *vilar* (velours-ul de azi). Era catifeaua de *Ypres*, aşa dar din îndepărtatul oraş belgian (i se mai zicea şi catifeaua franţuzească); ea era cea mai scumpă şi plătea vama cea mai mare, un *fertun*, adică un sfert de marcă de argint sau 24

de ducați pentru un vig întreg. Venea apoi catifeaua de *Louvain*, prin urmare tot din Belgia; era a doua în calitate și plătea vamă numai o perperă, sau 18 ducați, de vig. Urma catifeaua de *Colonia*, orașul de pe malul Rinului, pentru care vama era și mai scăzută: 12 ducați. Cea din urmă era catifeaua de *Cehia* căreia în documentele latine i se mai spunea și boemă sau polonă; ea dădea vamă numai 6 ducați. Din aceleași regiuni depărtate, apusene, se aducea și postavul, care de asemenea era de mai multe feluri. Postavul « francesc » din Flandra, era cel mai scump; postavul zis de Buda era mai ieftin. In Moldova se aducea postav în primul rând din Liov, marele centru galițian; el trecea și în spre Ardeal, la Brașov și la Bistrița, unde concura postavul adus din Flandra și de pe țărmurile Rinului. Se menționează chiar și postavul englezesc; doamna lui Alexandru cel Bun primea în dar o jumătate de bal deasemenea postav în anul 1419. Se importa și un postav cenușiu, ordinar numit și *bobou*. El se fabrica probabil în Ardeal, de Sași, și era destinat târgoveților cu mai puțină dare de mână și unora dintre sătenii mai avuți. Aduceam de peste hotare și pânzeturi; în Muntenia era bine cunoscută «pânza săsească», în timp ce în Moldova se întrebuința mai mult «pânza litvană» și «pânza nemțească» furnizată tot de Lioveni. Socotelile Brașovului vorbesc chiar și de « pânza de Lund », adică de Olanda, articol scump, cincisprezece coți de asemenea pânză costând 14 florini. Se aducea — oricât ar părea de curios — și pânza de cânepă, probabil vreun soi mai ales decât cel care se lucra în războaiele noastre.

PASMANTERIE VENEȚIANĂ DESCOPERITĂ IN MORMÂNTUL LUI RADU NEGRU
Biserica domnească din Curtea de Argeș

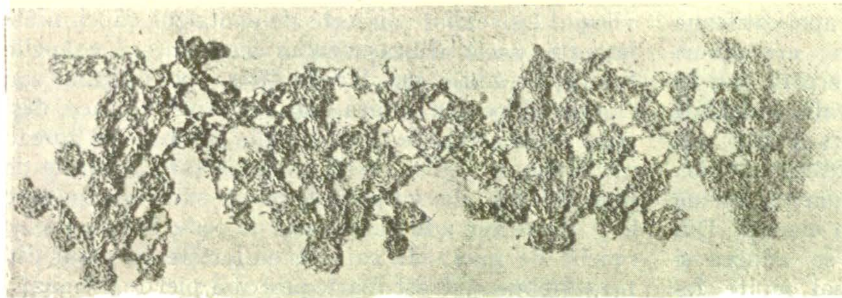
Țesăturile de mătase veneau din răsărit, « de peste mare » cum spun privilegiile și erau și ele de multe feluri. *Camha* era o mătasă turcească, menționată deosebit, în actul din 1408, de stofele de mătasă obișnuite. *Tebenca* ocupă și ea un loc aparte și înseamnă un fel de podoabă de mătasă, care se punea la șeaua calului. *Hazdeele* erau și ele un soiu special de țesătură de mătasă. Tot din răsărit se aducea bumbacul, sub formă de fire sau țesut; în cazul din urmă stofa se numea *bogasiu*. Privilegiul lui Mircea din 1413, menționează în sfârșit stofa de păr de cămilă, *camelotul*, care venea și el tot « de peste mare ».

In afară de țesături, importam și articole de îmbrăcăminte și încălțăminte, confecționate gata. Privilegiul Liovenilor vorbește de pantaloni, șăpci, brâie ferecate; acela al Brașovenilor menționează « șăpcile francești » aduse așa dar din apus, apoi călțuni sau ciorapi și, pentru lumea mai nevoiașe, cojoace, deși acest ultim articol se făcea din plin și la noi. Nu lipseau nici blănurile; cu toate că aveam în țară blănurile de jder, de râs, de vulpe și de pisică sălbatică, pe care le și exportam, aduceam totuși de peste hotare altele; « pieile de miel » de care se amintește în actul din 1413, trebue să fi fost, foarte probabil, piei de Astrahan; ele sunt puse printre mărfurile care vin « de peste mare».

Să nu uităm apoi colonialele. Și la 1400 ca și astăzi, se importau o sumă de produse și fructe exotice. *Piperul* ocupă un loc însemnat. Sunt unii boieri, de pildă Vornicul Dragomir al lui Manea, care face negoț cu aceste articole, la Brașov. Se mai aducea apoi *scorțișoară*, *șofran*, *tămâie*, *untdelemn* în burdufuri, diferite fructe precum *lămâi*, *năramze* — numele cel vechiu al portocalelor — *smochine* și *rodii*. « Vinul grecesc », dulce și foarte alcoolic, figurează și el printre articolele specificate la import în privilegiul din 1408.

Nu lipseau nici obiectele lucrate din metale prețioase, nici giuvaerurile împodobite cu nestimate. Din Ardeal veneau tipsii și pahare de argint, opera meșterilor sași, apoi inele de aur, unele cu inscripții latinești; din răsărit veneau pietrele prețioase și mărgăritarul care împodobea stofele bisericești lucrate de domnițe și de soțiile marilor boieri. Pentru ferecatul icoanelor și pentru legatul cărților sfinte, aduceau negustorii « argint ars », adică topit, din Ungaria. In privința acestui articol, există însă un drept de preempțiune în favoarea domnului; numai după ce el se aproviziona cu cantitatea de care avea nevoie, numai atunci puteau negustorii să vândă restul altcuiva. Tot din Ungaria se aduceau și săbii, spade, arcuri, și, mai târziu, arme de foc. La Liov erau meșteri pricepuți cari fabricau arbalete sau arcuri cu vârtej, cum le spuneau ai noștri. In 1408, meșterul Haberman lucră șase asemenea arcuri, patru pentru Alexandru cel Bun, unul pentru boierul Mihail din Dorohoi și un altul pentru vornicul din Baia.

In schimbul tuturor acestor mărfuri de lux, și a altora, obișnuite, pe care nu le-am mai amintit, noi trimeteam peste hotare produsele țării noastre. In primul rând *vite cornute*, *râmători*, *cai* — dar nu din

BRODERIE DE VENEȚIA DESCOPERITĂ IN MORMÂNTUL DOAMNEI LUI VLADISLAV
Biserica domnească din Curtea de Argeș

cei buni cari erau păstrați pentru oaste, ci din cei «de câte trei grivne unul» cum spune privilegiul vamal dat Liovenilor; trimeteam după aceea piei nelucrate, diferite *blănuri*, *pește* — în special *morun* și *crap* —, *sare* sub formă de bolovani sau grunji mari, *grâu*, *brânză*, *miere* și *ceară*. Intr'un cuvânt, materii prime. Reprezentau un volum mare și o valoare mică, invers de cum se întâmpla cu mărfurile importate cari, sub un volum mic, reprezentau o valoare mare. Cam tot așa ca și astăzi.

Pentru cine aduceau negustorii din Brașov și Sibiu, cei din Liov, negustorii răsăriteni, — turci, tătari, armeni, greci și evrei, — toate stofele prețioase, dela atât de mari depărtări, pentru cine brocartul și olofirul, țesăturile de mătasă, blănurile, giuvaerurile și nestimatele? Pentru cine toate acele fructe exotice, vinul grecesc și mirodeniile, ce prețuiau adesea greutatea lor în argint și în aur?

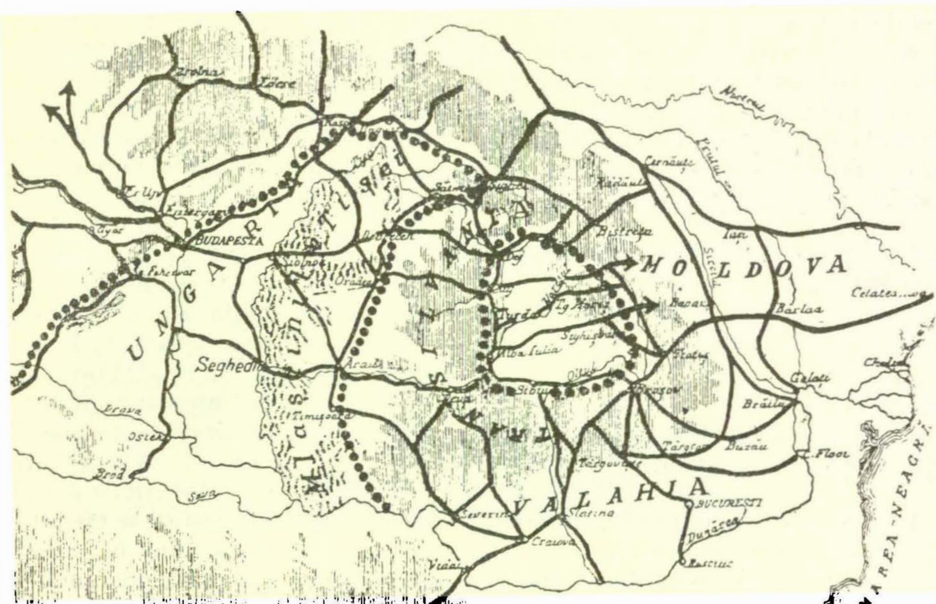
In primul rând, evident, pentru domn și curtea lui. Voevozii noștri din veacul al XIV-lea n'aveau, sub raportul fastului și eleganței, nimic de invidiat puternicilor Angevini din Ungaria sau regilor poloni, ca să nu mai amintim de țarii sârbi și bulgari. Săpăturile care s'au făcut în 1920 la Biserica Domnească din Curtea de Argeș, săpături ce au dus la descoperirea unui mormânt domnesc neprofanat — după toate probabilitățile al lui Radu I — ne arată, mai convingător decât orice altă argumentare, temeinicia acestei afirmații. Când lespedea grea care acoperea mormântul a fost dată la o parte, s'a înfățișat privirilor rămășițele pământești ale voevodului, acoperite de un giulgiu de mătasă, putrezit de vreme. Mâinile erau încrucișate pe piept; degetele purtau inele de aur; diadema de fir, împodobită cu mărgăritare, lunecase de pe cap și se afla sub bărbie. Sub giulgiu se păstrau încă resturi din tunica de mătase purpurie în care fusese îmbrăcat voevodul; ea era strânsă pe trup și lungă, coborând până la jumătatea femurului; decoltată mult la gât, se încheia în față prin 30 de nasturi de aur purtând stema care revine pe monetele muntene: un scut despicat, având câmpul din dreapta gol, iar în cel din stânga patru bare transversale. Mânecile, strâmte, aveau pe toată lungimea antebrațului, circa 20 de nasturi de aur. Trei zone de pasmanterie, împodobite cu mărgăritare, împodobeau tunica. La colțurile ei, în față, erau două rozete de mărgăritare; rânduri șerpuitoare de mărgăritare împodobeau de asemenea manșetele și coatele. La mijloc, peste șnurul care strângea tunica, o centură lată brodată cu fir și cu mărgăritare dispuse în romburi, având la colțurile acestora mici stele de aur. Centura se încheia în față printr'o splendidă pafta de aur, reprezentând un castel medieval. Sub tunică se afla o vestă din care nu s'a păstrat decât bordura dela gât și dela mâneci, depășind tunica, și cea din față, împodobită iarăși bogat cu mărgăritare. Restul vesmintelor, precum și încălțămintea, nu mai existau. Pantofii vor fi fost însă, probabil, cu vârfuri ascuțite și lungi, după moda polonă care se introdusese pe atunci în întreaga Europă. Sub bărbie se afla o dantelă de mătase și de fir, în felul dantelelor numite «pointe de Venise». Mâinile erau fixate pe piept printr'o legătură pe care era desemnată, cu mărgăritare, crucea patriarhală. Inelele — s'au găsit patru — sunt toate de aur și împodobite cu pietre prețioase. Două din ele poartă, săpate pe verigă, inscripții latinești. Impresia pe care o lasă descoperirea acestui mormânt domnesc, este aceea a unei mari bogății, a unei vieți fastuoase de curte. A fost atunci, în veacul al XIV-lea, așa cum o putem bănui de altfel din privilegiile comerciale ce ni s'au păstrat, o societate diferențiată: erau și oameni fără pământ, erau și moșneni, sau răzăși, adică boieri, erau și mari proprietari și dregători de ai voevodului cu o viață de strălucire și de lux, asemenea aceleia dela curtea Angevinilor sau Iagelonilor. N'am constituit o excepție a societății medievale — așa cum voia teoria romantică de care am amintit la început — ci ne-am integrat ei, având și scăderile și însușirile vremii aceleia, cu inegalitățile dar și cu toate frumusețile ei.

c. c. g.

COMERȚUL EXTERIOR AL TRANSILVANIEI

Unitatea organică a pământului românesc, a celor trei țări cari compun istorica individualitate a Daciei e ilustrată, între altele, și de comerțul exterior al Transilvaniei, orientat în întregime în țările de peste Carpați. Legăturile de vasalitate între Transilvania, și regii Ungariei — legături cari au existat până la începutul secolului XVI-lea — până la transformarea Ungariei în pașalâc — n'au contribuit cu nimic la orientarea comerțului exterior al Transilvaniei.

La așezarea Maghiarilor în Pustă, în secolul al IX-lea, Tisa și basinul Crișurilor constituiau o largă barieră mlăștinoasă ce se întindea din Carpații Nordici până la Dunăre, și pe care hoardele venite din Altai nu au putut-o trece, decât două secole mai târziu, și atunci nu pentru a se așeza dincolo de Carpați, ci numai pentru a trimite acolo expediții cuceritoare. Dar nici aceste expediții n'au putut fi îndestulătoare pentru ocupația efectivă a Transilvaniei; ele nu au constituit decât amenințări pentru voevodatul transilvan, care, menținându-și o independență de fapt, a fost nevoit să admită raporturi de vasalitate față de regii unguri.

DRUMURILE TRANSILVANIEI ÎN EVUL MEDIU ŞI LEGĂTURILE LOR

Bariera mlaştinilor Tisei, a cărei existenţă dăinue până la sfârşitul s e c o l u l u i al XVIII-lea, a împiedecat orice încadrare a Transilvaniei în comunitatea economică şi spirituală a Ungurilor. Gradul până la care separarea celor două comunităţi, ungare şi transilvane-româneşti, era impus de cadrul geografic, ni-l arată un autor ungur chiar, prin harta drumurilor din Evul Mediu şi pe care o reproducem după I. Moga[1]).

Drumurile se îndreaptă din Budapesta către Polonia, Silezia, Moravia, Ştiria şi Bosnia, arătând direcţia către care gravita comerţul unguresc, în timp ce drumurile care străbat Transilvania se desfac peste Carpaţi înspre Moldova şi Muntenia. Budapesta întoarce aşa dar spatele economiei Transilvaniei, ale cărei bogăţii naturale — cunoscute încă din timpurile mai vechi — ar fi constituit un motiv însemnat care să justifice interesul economic al Ungurilor pentru această provincie, dacă singurele puncte de trecere peste Tisa la Szolnok şi Szeged n'ar fi fost, din cauza frecventelor inundaţii, cu totul impracticabile pentru un comerţ continuu.

Şi astfel, vorbind de atracţia centrelor de comerţ ungare, Dr. Cholnoky, mărturiseşte că *« singură Transilvania nu suferă această atracţie (şi) rămâne de o parte ca o unitate fizico-geografică distinctă »*, cu propria ei istorie, aşa cum s'a întâmplat încă din timpul Daciei [2]).

Peste această realitate — independenţa economică a Transilvaniei — n'au putut trece regii unguri, mai târziu. Ea le impune acordarea de libertăţi care în istorie caracterizează nu ţările « supuse », ci pe cele de sine stătătoare. Transilvaniei i se recunoaşte dreptul unei monete proprii şi a unei administraţii vamale autonome. Moneta distinctă — marca de Sibiu — identică cu cea utilizată în Cracovia, Breslau, Posen şi Thorn, este extinsă de Matei Corvin asupra întregului teritoriu transilvan şi, cu toate eforturile făcute ulterior pentru o unificare monetară în regatul unguresc, ea are curs legal, până în 1874.

Vămile transilvane pe de altă parte, dăinuesc până la sfârşitul secolului al XIX-lea.

Toate aceste fapte ne arată fără îndoială motivele pentru cari Transilvania a constituit o unitate economică deosebită şi independentă de comunitatea maghiară, precum şi măsura în care această autonomie geo-politică s'a afirmat în decursul timpurilor.

[1]) *Orientation économique dela Transylvanie*, « Revue de Transylvanie », No. 1, 1940, p. 73.

[2]) I. Moga, *op. cit.*

Vom trece acum să analizăm legăturile comerciale ale acestei ţări. Am văzut mai sus că principalele drumuri converg către celelalte principate româneşti. Importanţa legăturilor comerciale cu aceste ţări reiese însă şi din alte fapte.

Insăşi prosperitatea economică excepţională a centrelor comerciale Sibiu, Braşov şi Bistriţa, aşezate în imediata vecinătate a graniţei comune cu celelalte principate româneşti, ne arată orientarea aproape exclusivă a comerţului transilvan către aceste din urmă regiuni.

Prosperitatea economică a Transilvaniei atârnă de libertatea comerţului cu Principatele, a cărei importanţă este mărturisită de frecventele orânduiri — şi din partea domnilor români şi din partea principilor sau oraşelor Transilvaniei — cari abundă în istoria acestei ţări. Produsele industriale — mai bine zis ale meseriaşilor transilvani — îşi aveau principalul debuşeu în Principate, de unde primeau în schimb materiile prime necesare: piei crude, ceară, lână, colori vegetale, potasă, etc.

Această împlinire reciprocă a celor trei economii, face ca orice încercare de a limita acest comerţ să cadă sau să arunce industria transilvană în cea mai grea criză.

Astfel se întâmplă după pacea dela Carlovăţ, când în urma politicei autarhice austriace, care lovea în interesele economice ale Moldovei şi Ţării Româneşti, domnii acestor ţări interzic exportul materiilor prime peste Carpaţi. Această situaţie are drept consecinţă o criză atât de importantă a economiei transilvănene, încât însăşi Cancelaria din Viena, trebue să recunoască *lovitura primită de industria textilă* şi că *strânsa legătură care există între Principatul Transilvaniei şi principatele învecinate Moldova şi Valahia* impune renunţarea la o parte din restricţiuni, ceea ce se şi face curând.

Cifrele referitoare la comerţul exterior al Transilvaniei în 1837—1838, ne arată, pe de altă parte,

rolul cu totul neînsemnat pe care Ungaria şi celelalte provincii austriace îl prezentau pentru comerţul acestei regiuni: în timp ce importul din Ungaria şi din provinciile austriace se ridică uneori de abea până la 9% faţă de importul din Ţările Româneşti şi din provinciile turceşti, pentru export, în aceleaşi cazuri, nu se obţine decât 3%.

Tab. I. — Comerţul exterior al Transilvaniei în 1837 şi 1838 (în florini)

Anii	Export		Import	
	In Ungaria şi prov. austriace	In Principate şi prov. turceşti	Din Ungaria şi prov. austriace	Din Principate şi prov. turceşti
(1)	(5)	(4)	(3)	(2)
1837	64.569	2.947.169	285.199	3.186.835
1838	89.144	2.995.091	172.402	4.157.055

Prosperitatea oraşelor de frontieră, centrele de activitate economică pomenite mai sus, este evidenţiată de faptul că singur comerţul oraşului Braşov cu Ţara Românească se ridica la 2.650.000 florini.

După 1848, dar mai ales după semnarea «Ausgleichului» în 1867, prin care înglobarea Transilvaniei la Ungaria, în contra voinţii a trei sferturi din locuitorii ei, era pecetluită, vechiul Principat al Transilvaniei decade din starea sa înfloritoare. Cum stăpânirea ungurească nu avea alt contact cu economia transilvană decât prin renta pământului, industria şi meseriile din această ţară erau sortite pieirii. In interesul agrarizării Transilvaniei, Ungaria impune punctul său de vedere guvernului din Viena care admite o totală prohibire — sub diferite pretexte — a importului produselor agricole în România. Răsboiul vamal care a urmat (1886—1891) şi care a desfiinţat aproape exportul Transilvaniei, ajunge să pauperizeze întreaga economie transilvană.

Tab. II. — Exportul industriei din Transilvania în România (în chintale)

Mărfuri	1885	1891
(1)	(2)	(3)
Făină	14.941	6
Bere	81	20
Hârtie	5.207	3.875
Pielărie	558	35
Ceramică	4.157	518
Lumânări	22	1

Examinarea datelor privitoare la exportul Transilvaniei în România, înainte şi după răsboiul vamal, arată clar ce însemna pentru economia transilvană legăturile comerciale cu România, precum şi din ce unitate economică făcea parte în chip natural această provincie.

Situaţia catastrofală a industriei transilvane dă naştere unui exod al braţelor de muncă. Românii şi Secuii emigrează fie în România fie în America. In acest din urmă caz, emigranţii formează colonii însemnate în jurul centrelor industriale mai importante cum sunt Detroit şi Cleveland, mărturisind prin aceasta capacitatea industrială la care îi condusese îndelungata stare înfloritoare a meseriilor în Transilvania. *n. g.-r.*

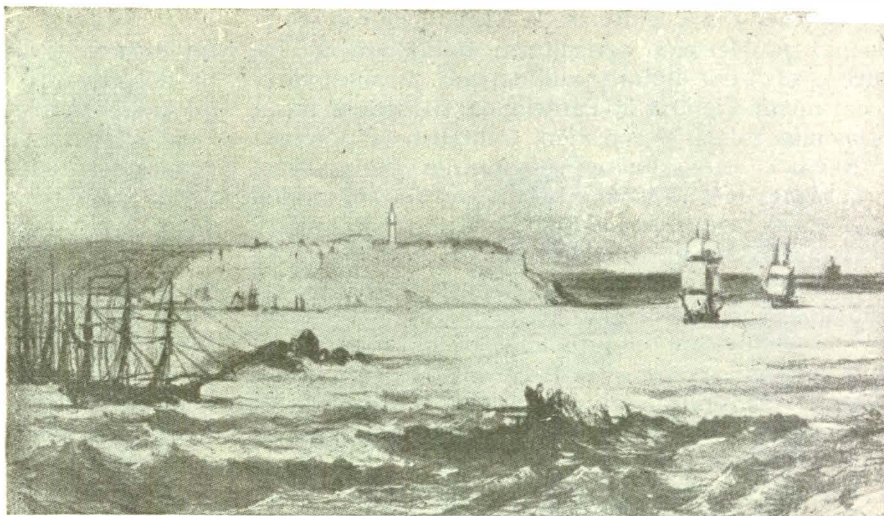
COMERŢUL EXTERIOR AL ŢĂRII ROMÂNEŞTI ŞI AL MOLDOVEI, 1832—1862

Până la tratatul dela Adrianopole din 2/14 Septemvrie 1829 care pune capăt răsboaielor dintre Ruşi şi Turci din prima jumătate a veacului trecut, Turcia avea dreptul să cumpere cu prioritate principalele produse agricole ale Principatelor. In virtutea acestui drept prevăzut de vechile tratate şi capitulaţiuni, aproape întreaga producţiune românească era canalizată spre Constantinopole, mai cu seamă sub domniile fanariote de tristă amintire din al XVIII-lea secol, când Principatele rămăsese singurele ţinuturi de sub suzeranitatea turcească cari produceau mari cantităţi de cereale. Tratatul dela Kuciuk-Kainargi din 10 Iulie 1774, hati-şeriful din 1802 şi convenţiunea dela Akkerman din 25 Septemvrie (7 Octomvrie) 1826 explicativă a tratatului din Bucureşti, aduc oarecari restricţiuni în această privinţă. Pentru a nu mă îndepărta prea mult în trecut, suficient este să amintesc prevederile din actul separat relativ la Moldova şi Muntenia a convenţiunii dela Akkerman, prin care Turcia se angajează să acorde «în mod egal locuitorilor celor două principate libertatea comerţului pentru toate produsele pământului şi industriei lor, de care vor putea să se folosească după cum li se va părea că va fi mai bine, afară de restricţiunile cerute pe de o parte de furniturile datorate anual Sublimei-Porţi, pentru care aceste provincii sunt ca nişte grânare, pe de altă parte pentru aprovizionarea ţării». Această libertate era numai formală şi ea «nu exista» — după cum ne mărturiseşte F. Colson [1] —, «decât pe hârtie»... Era firesc ca în această situaţie, când aproape toată producţiunea agricolă românească era cumpărată de Turcii cari veneau «cu punga într'o mână şi cu cuţitul în cealaltă», pe preţurile fixate de dânşii după bunul plac, cari erau câteodată inferioare chiar costului de producţiune şi întotdeauna nu atingeau nici jumătatea acelora de pe piaţa internaţională, viaţa economică a Moldovei şi Munteniei să nu poată evolua spre formele superioare în acelaşi ritm ca aceea a ţărilor din Apus.

Trei ani mai târziu, în 1829, tratatul dela Adrianopole deschide economiei naţionale a Principatelor perspective necunoscute până atunci. Pentru a întări influenţa sa asupra ţărilor româneşti, Rusia impune Turciei condiţiuni a căror importanţă a fost des semnalată de cercetătorii trecutului nostru economic. Articolul 5 al tratatului prevede: «Principatele Moldova şi Valahia fiind, în urma unei capitulaţii, aşezate sub suzeranitatea Sublimei-Porţi, şi Rusia garantând prosperitatea lor, se înţelege că ele îşi vor păstra toate privilegiile şi imunităţile care le-au fost acordate, fie prin capitulaţiilelor, fie printratatele încheiate între cele două imperii, sau prin hati-şerifele date în diverse timpuri. In consecinţă, ele se vor bucura de liberul exerciţiu al cultului lor, de o siguranţă, de o administraţie naţională independentă şi de o deplină libertate a comerţului; clauzele adiţionale stipulaţiunilor

[1]) Félix Colson, *De l'état présent et de l'avenir des Principautés de Moldavie et de Valachie*, Paris 1839.

antecedente, considerate necesare pentru a asigura celor două provincii exercitarea drepturilor lor, sunt consemnate în actul separat aci alăturat, care este și va fi considerat ca făcând parte integrantă din tratatul prezent ». Actul separat privitor la Moldova și Valahia, completează și desvoltă în termenii următori prevederile tratatului: « Pentru ca să asigure mai bine inviolabilitatea teritoriului moldo-valah, Sublima - Poartă se obligă să nu mai păstreze niciun punct fortificat, să nu îngăduie supușilor musulmani niciun fel de așezare pe țărmul stâng al Dunării. In consecință, este interzis cu desăvârșire ca pe tot țărmul acesta, în marea și mica Valahie, după cum nici în Moldova, vreun mahomedan să-și aibă domiciliul, fiind admiși numai negustorii, învestiți cu firman, cari vor veni în principate să cumpere în contul lor propriu mărfurile necesare pentru consumația Constantinopolului, sau alte obiecte. Orașele turcești situate pe malul stâng al Dunării vor fi, împreună cu teritoriile lor *(raielele)*, restituite Valahiei, pentru a fi de acum înainte anexate la acest principat, iar fortificațiile care mai înainte se găseau pe acel țărm nu vor mai putea fi niciodată ridicate. Musulmanii cari posedă proprietăți neuzurpate dela particulari, fie în acele orașe, fie pe oricare alt punct de pe țărmul stâng al Dunării, vor fi obligați să le vândă în termen de 18 luni indigenilor... Sublima-Poartă, însuflețită de dorința sinceră de a procura celor două principate o bună stare de care ele să se poată bucura, și informată de abuzurile și de supărările (vexations) cari se comit cu ocazia diverselor furnituri cerute pentru consumația Constantinopolului, aprovizionarea fortărețelor situate la Dunăre și trebuințele arsenalului, renunță cu desăvârșire la dreptul său în această privință. In consecință, Valahia și Moldova vor fi dispensate pentru totdeauna de a furnisa grâne și alte mărfuri, oi și lemne de construcție ce erau obligate de a preda înainte. De asemenea nu se vor mai cere dela aceste provincii, nici într'un caz, lucrători pentru fortărețe, nici orice alt fel de corvezi de orice natură ar fi ele ». Și mai departe: « In virtutea desființării furniturilor specificate mai sus, locuitorii principatelor se vor bucura de o deplină libertate a comerțului pentru toate produsele pământului și industriei lor (stipulate prin actul separat al convenției dela Akerman), fără nicio restricțiune, afară de cele pe cari domnitorii (les hospodars), de acord cu divanurile respective, vor judeca indispensabil să le stabilească cu scopul de a asigura aprovizionarea țării. Ei vor putea naviga liberi pe Dunăre cu vasele lor proprii, având pașapoarte liberate de guvernământul lor, și face comerț în celelalte orașe sau porturi ale Sublimei-Porți, fără să fie supărați de perceptorii *haraciului*, și nici expuși la oricare altă neplăcere».

CONSTANȚA LA MIJLOCUL SECOLULUI XIX
Litografie de *Hector de Béarn*

Ce influență a exercitat tratatul dela Adrianopole asupra Principatelor? Prin decretarea libertății comerțului și deschiderea drumului Dunării, negustorii străini aducători de mărfuri și cumpărători ai produselor naționale, își fac apariția în țările românești. Două sunt efectele imediate ale concurenței care se stabilește între dânșii și devine cu atât mai aprigă, cu cât numărul lor sporește. In primul rând scad prețurile produselor pe cari le aduc. Invers, prețurile produselor românești pe care ei le cumpărau, cresc. După calculele făcute, luându-se un indice compus pe 19 specii de producție animale și vegetale importate sau din țară, urcarea prețurilor în 1850 față de 1832, este de 3,98 ori. In ce privește prețul grâului, principalul produs românesc, el se mărește de aproximativ 5 ori în curs de 20 ani, ajungând la 142 lei kila în 1847, dela 28 lei kila cât era în 1827. Deși în aceste calcule s'a ținut seama numai de prețurile din ținutul și orașul Iași, totuși rezultatele lor sunt suficiente pentru a ne da o ideie asupra scumpirii produselor agricole și în deosebi a grâului, după aplicarea dispozițiunilor tratatului dela Adrianopole.

Creșterea prețurilor cerealelor, revoluționează întreaga structură socială și economică a Principatelor. Pârloagele acoperite până atunci de bolindari și câmpiile cari serviseră pentru pășcutul vitelor, sunt desțelenite și transformate în izvoare de bogăție. Producția grâului în curând se dublează, iar în anul 1832—33 câștigurile proprietarilor din Muntenia cresc cu 25%, în vreme ce întinderea ogoarelor se mărește cu o cincime. Același lucru se întâmplă și în Moldova, unde, cu toată seceta din 1833, recolta sporește cu o treime față de 1831. După Vaillant, întinderea cultivată în 1840 era de zece ori mai mare ca aceea din 1830. Singură creșterea vitelor sufere, din cauza micșorării întinderilor pășunilor.

Importanța pe care agricultura o câștigă în economia Principatelor ca principal factor de producțiune, determină o serie de măsuri care să-i asigure prosperitatea. Drumuri bune se durează până în schelele Dunării, porturile se organizează temeinic și însuși

Ghica Vodă după ce urmase la Viena nişte conferinţe asupra problemelor agriculturii, înfiinţează în Ianuarie 1835 cea dintâi şcoală agricolă românească în locul numit Ciotăria la Pantelimon, în care se preda economia rurală şi forestieră, teoretică şi practică.

Râvna cu care se lucrau pământurile către sfârşitul primei jumătăţi a veacului trecut, este arătată în mod sugestiv de preotul Neagu în comisiunea de proprietari şi ţărani instituită de revoluţionarii dela 1848: « a venit vremea să vie Englezi, Francezi şi alţii să dea câte 250 lei pe kila de grâu, 75, 90 şi 95 pe kila de orz. Acum care de care din proprietari să-şi deşerte magaziile de producte şi să-şi umple casele de aur şi argint. Acum ce fac proprietarii când îşi văd casele pline de atâta avere? Aleargă ziua şi noaptea a mai găsi un petec de pământ să-l răscumpere »[1]).

Desvoltarea mare şi grabnică a agriculturii, determină activarea tuturor ramurilor de producţiune. Noile raporturi ce se stabilesc între ţăranii iobagi şi latifundiarii cari încep să lucreze moşiile — spre deosebire de trecut — cu munca plătită şi chiar cu maşini, ruinează industria casnică înfloritoare până atunci. Ţăranii pentru a câştiga câţi mai mulţi bani cu cari să poată cumpăra produsele variate şi ieftine aduse de negustorii Apusului, iau la munca plătită cu ziua nevestele, fetele şi feciorii. Când braţele din ţară nu ajung, se aduc lucrători şi de peste graniţă. Aşezarea Ruşilor în Moldova şi a Bulgarilor în Muntenia, îşi găseşte explicaţia în acest fapt. In timp ce industria casnică este în plină decadenţă, meseriile şi industria propriu zisă progresează, înfiinţându-se chiar prin îngrijirea doctorului Zucker, o şcoală de arte şi meserii la Craiova în anul 1835, ale cărei cursuri le urmau şi soldaţii. Puţin după aceea ia fiinţă şi la Iaşi o şcoală de meserii cu şapte ateliere: tâmplărie, strungărie, lăcătuşerie, dogărie, dulgherie, rotărie şi fierărie. Rostul acestor şcoli era să înlăture acea « mare pagubă [ce] este la o ţară de a-şi scoate mai tot materialul nefabricat, vânzându-l în alte ţări cu prost preţ şi apoi să-l cumpere cu un preţ de 30 ba şi de 100 de ori mai mult », după cum propovăduia Dinicu Golescu încă de după anul 1826. Rezultatele acestor şcoli n'au întârziat să se arate. Meseriaşii se înmulţesc, fabricile se înfiinţează. Rachiul, postavul, sticla, farfuriile, etc. încep să fie produse în ţară. In anul 1841 exista chiar în Iaşi pe strada Păcurari o fabrică de unelte agricole a lui Sachetti, al cărei Consiliu de administraţie — după un proces-verbal rămas —, era compus din Beizadea N. Suţu şi Hatmanul Gr. Ghica.

[1]) A. D. Xenopol, *Istoria partidelor politice*, T. I, p. 156.

Pentru a învedera desvoltarea industrială a Munteniei, dăm tabloul de mai jos [1]).

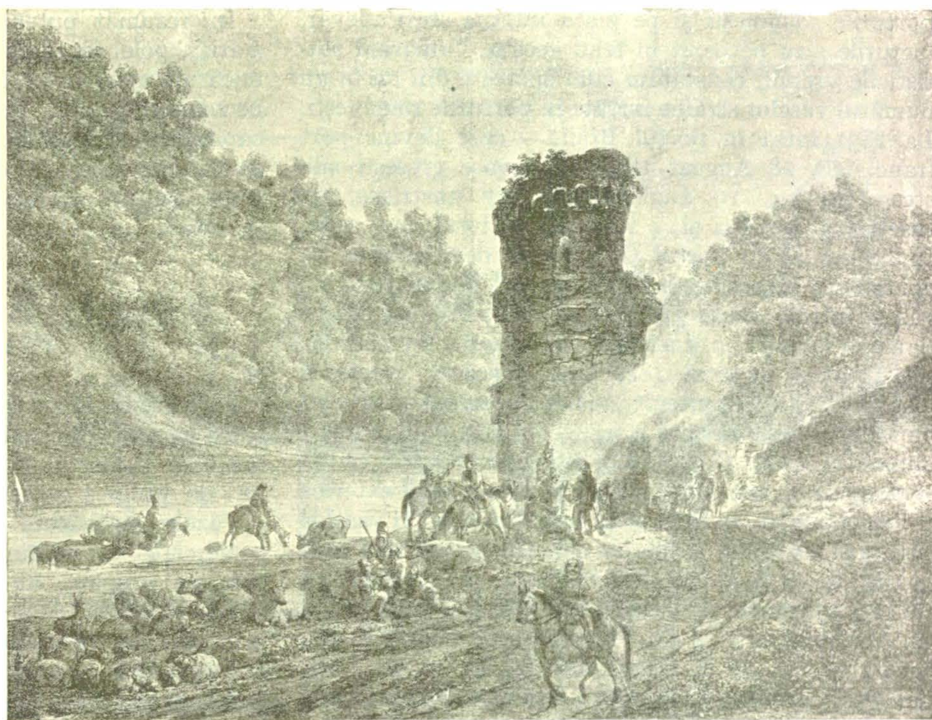
Ce rezultă din acest tablou? In anul 1863 existau 12.867 stabilimente industriale, dintre care 2.986 au fost înfiinţate între anii 1830—1840, 2.032 între 1840—1850 şi 7.849 au luat naştere dela 1850—1863. Cea mai mare parte, — 10.381 —, erau la sate şi numai 2.486 la oraşe. După protecţiune, proprietarii se împărţiau astfel: 12.171 română, 17 franceză, 4 italiană, 19 engleză, 91 rusă, 33 prusiană, 208 austriacă, 7 olandeză, 95 otomană şi 222 greacă. Ar fi interesant să cunoaştem clasificarea proprietarilor după naţionalitate. Această relaţiune nu ne-o dă însă — după câte ştim —, nimeni până acum. Dar din cifrele cuprinse în acest tablou mai putem face o constatare de un interes deosebit. Aproape toate stabilimentele industriale sunt bazate pe produsele agricole ale ţării, morile şi povernele deţinând locul de frunte.

Comerţul intern şi extern, se desvoltă în acelaşi ritm cu agricultura, industria şi meseriile. El se află însă în mâinile străinilor, majoritatea supuşi jurisdicţiunii consulare străine (sudiţi).

[1]) Acest tablou statistic a fost întocmit de D. Marţianu cu prilejul recensământului ţării din 1860 şi a fost publicat — cu mult mai complet decât îl dăm — în *Analele Statistice ale României* din 1863.

Tab. III. — Desvoltarea industrială a Ţării Româneşti în 1860

Categorii industiale	Totalul stabilimentelor	Aşezarea stabilimentelor industriale		Protecţiunea proprietarilor										Numărul stabilimentelor industriale înfiinţate între anii		
		In oraşe	In sate	Română	Franceză	Italiană	Engleză	Rusă	Prusiană	Austriacă	Olandeză	Otomană	Elină	1830—1840	1840—1850	1850—1863
Total . . .	12.867	2.486	10.381	12.171	17	4	19	91	33	208	7	95	222	2.986	2.032	7.849
Mori	6.771	715	6.056	6.491	6	1	5	73	7	67	1	21	99	2.241	1.172	3.358
Olării	622	200	422	616	—	—	1	2	—	1	—	—	2	52	120	450
Pive şi dârste	417	17	400	412	—	—	—	—	—	1	—	1	3	87	52	278
Ferăstrae	608	13	595	607	—	—	—	1	—	—	—	—	—	94	44	470
Poverne	1.687	122	1.565	1.634	1	—	—	3	3	21	—	5	20	180	278	1.229
Pânerii (brutării)	378	362	16	292	6	2	9	1	9	13	2	2	42	31	53	294
Fabrici de gaz şi olei	58	41	17	45	—	—	—	1	4	6	—	—	2	3	7	48
Tăbăcării	233	223	10	213	—	—	—	—	—	13	—	7	—	22	56	155
Vărării	463	—	463	463	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	3	441
Lumânări şi săpunării	145	142	3	129	—	—	1	1	—	8	—	2	4	13	30	102
Cărămidării	226	141	85	209	—	—	—	1	1	10	—	2	3	15	21	190
Căşării şi brânzerii	220	6	214	182	—	—	—	1	—	27	—	1	9	47	10	163
Pietrării	23	—	23	20	—	—	—	—	—	—	—	—	3	11	3	9
Fabrici de postav	4	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3
Tipografii şi litografii	27	27	—	19	—	—	—	—	1	6	1	—	—	1	3	23
Fabrici de bere	72	72	—	33	2	—	—	6	7	23	1	—	—	7	10	55
Covrigării	212	212	—	166	—	—	2	—	1	2	—	15	26	8	50	154
Bragagerii	100	100	—	53	—	—	—	—	—	—	2	39	6	6	14	80
Zalhanale	78	24	54	75	—	—	1	—	—	—	—	—	2	14	24	40
Diferite industrii	509	55	454	494	2	1	—	1	—	10	—	—	1	134	80	295
Fabrici ale Statului	14	14	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	12

RUINELE TURNULUI-ROȘU PE MARELE DRUM DE COMERȚ AL TRANSILVANIEI
Desen de *Steinfeld*, dela începutul secolului XIX. Colecția Academiei Române

Finanțele publice urmează progresul economic general, bugetele soldându-se ani de-arândul cu excedente însemnate. Dela 8.348.616 lei cât erau veniturile amândoror Principate în 1831, cresc la 9.564.692 lei în 1837; 9.857.339 lei în 1843; 11.852.286 lei în 1849 și 15.495.119 lei în 1855, în vreme ce cheltuelile pentru aceeași ani sunt de 7.572.763; 8.146.793; 8.930.828; 10 milioane 843.302 și 13.987.816 lei, rezultând următoarele excedente: 775.853; 1.417.899; 926.511; 1.008.984 și 1 milion 507.303 lei.

Nu există mijloc mai bun pentru a înfățișa avântul luat de economia Principatelor după tratatul dela Adrianopole, decât tabloul ce urmează, în care dăm în lei exportul și importul lor între anii 1832—1862 [1]).

Deducem din cifrele cuprinse în tabloul de mai jos, că, între anii 1832 și 1862 exportul s'a mărit de 5 38 ori, importul de 3,60 și totalul comerțului exterior (import + export) de 4,56 ori. De asemeni observăm că exceptând anii

Tab. IV. — Comerțul exterior al Țării Românești și al Moldovei între 1832 și 1862
(în lei aur)

Anii (1)	Import (2)	Export (3)	Volumul comerțului exterior (4)	Balanța comercială (5)
1832	17.975.092	21.155.741	39.130.833	+ 3.180.649
1833	18.831.010	24.573.843	43.404.853	+ 5.742.833
1834	36.064.205	24.687.110	60.751.315	— 11.377.095
1835	17.794.889	15.291.164	33.086.053	— 2.503.725
1836	20.741.567	26.690.849	47.432.416	+ 5.949.282
1837	15.925.163	23.376.925	39.302.088	+ 7.451.762
1840	19.673.176	35.413.299	55.086.475	+ 15.740.123
1850	28.262.614	47.151.889	75.414.503	+ 18.889.275
1860	62.718.258	116.166.404	178.884.662	+ 53.448.146
1861	66.403.969	101.334.669	167.738.638	+ 34.930 700
1862	64.786.611	113.991.625	178.778.236	+ 49.205.014

1834—35, balanța conturilor s'a încheiat favorabil pentru Principate. Excedentele importului din 1834 și 1835 au fost determinate în primul rând de seceta mare din 1833 și în al doilea, de importul sporit din 1834, dela 18.831.010 lei cât era în 1833, la 36.064.205 lei.

Ce exportau și ce importau Principatele? După valoarea lor totală, produsele exportate în anul 1840 prin Galați, se clasează astfel: grâu și porumb, sare, oi, lână, catarge, vin, brânză, in, piei de bou, cervici, posmagi, dulapi, pânză, scânduri, tutun, prune, tort de in, unt, fasole, piei de iepure, cai, spirt de rachiu, smoală, nuci, rogojini, vaci, fier, miere și iască, cafea, cârnați, cânepă, zahăr, catran și străchini. Tot prin Galați în cursul aceluiași an, s'au importat în ordinea valorii lor totale următoarele produse: zahăr, manufacturi englezești, bumbac tors englezesc, manufacturi turcești, untdelemn, smochine și stafide, fier, cafea, masline, lămâi și portocale, bumbac tors turcesc, piper, icre, cositor în table, mangal, tutun, săpun, rom, vinuri, scrumbii, bumbac, smoală și rășină, orez, frânghii, cuie, cositor, plumb, castane, alune, pește sărat, scaune, spirt, farfurii, indigo, mobile, nohot, mirodenii, aramă, tămâie, piatră acră, sare, migdale, brânză, blănării, cerusa, cretă, băcan, fidea, halva, posmagi, coajă de portocale, alice, tabac, lulele, cremene, oglinzi, zimbile, caracatiță, țigări de foi, chiupuri, pește svântat, pucioasă, cerneală, mături și oțet.

Amănuntele de mai sus ne dau o ideie destul de exactă de produsele importate și exportate de Principate. In același timp vedem mărfuri e ce făceau obiectul comerțului, precum și în ce consta consumul intern. Dar nu numai acestea sunt deducțiunile pe cari le putem face. Faptul că la 1840 Principatele importau și exportau atât de multe și de variate mărfuri, trebue să fi dat naștere unei intense mișcări comerciale în

[1]) Pentru întocmirea acestui tablou am utilizat datele privitoare la Muntenia pe cari ni le-a lăsat F. Colson pentru anii 1832—1837 în citata sa lucrare. Pentru anii 1840 și 1850 m'am servit de lucrarea lui P. S. Aurelianu, *Terra nostra*, p. 234. Bucureșt 1880. Comerțul exterior al Moldovei l-am socotit mai mic decât al Munteniei cu $^1/_4$ — după cum ne informează Colson. A socotit util și interesant să întocmesc acest tabl u pentru ambele Principate calculat în *lei*, — Colson îl dă în piaștri, — deoarece, după câte știm, o lucrare în acest fel nu există încă. Toate calculele, inclusiv cele de transformare a piaștrilor în lei, sunt făcute cu mici aproximațiuni, înlăturându-se fracțiunile.

porturile româneşti şi pe piaţa internă. Intr'adevăr, lucrurile s'au petrecut în felul acesta. Urmărind statisticile vremii, constatăm cum sporeşte din an în an numărul vaselor străine intrate în porturile româneşti. La 1831 intră în portul Brăila — care devine port franc dela 28 August 1834 —, 2 vase greceşti sub steag francez, 19 anglo-ioniene, 17 austriace, 31 ruseşti, 38 turceşti şi 4 italiene, în total 111 vase. In acelaşi an în portul Galaţi care devine franc cu doi ani mai târziu decât Brăila, — la 2 Martie 1836 —, vasele intrate sunt: 31 greceşti sub pavilion francez şi anglo-ionian, 30 austriace, 54 ruseşti, 63 turceşti şi 4 italiene, în total 182. Deşi mişcarea vaselor a fost urmărită necontenit, mă voiu mărgini să dau numărul vaselor intrate şi ieşite din cele două porturi numai în anul 1842, fiind suficient pentru ca să evidenţieze avântul pe care l-a luat comerţul exterior al Principatelor. In anul 1842 numărul total al vaselor intrate şi ieşite din Brăila se cifrează la 509, din care 25 ruseşti, 23 austriace, 157 turceşti, 227 greceşti, 32 ioniene, 11 sarde, 14 valahe, 7 engleze, 2 franceze, 1 din Mecklemburg, 1 din Ierusalim şi 9 din Samos. Pentru acelaşi an în Galaţi intră şi ies cu 323 vase mai mult decât în Brăila, adică 832 vase, din care 121 ruseşti, 69 austriace, 152 turceşti, 341 greceşti, 34 ioniene, 95 sarde, 6 valahe, 1 moldovenesc, 8 englezeşti şi 5 din Samos. Comparând mişcarea ambelor porturi, constatăm că numărul vaselor intrate şi ieşite în anul 1842 este de 4,58 ori mai mare faţă de 1831. Pentru Brăila creşterea este de 4,59 ori, în vreme ce pentru Galaţi creşterea este numai de 4,57 ori. Cam în aceeaşi proporţie se măreşte cantitatea şi valoarea mărfurilor importate şi exportate.

Casele de comerţ care se îndeletniceau cu exportul produselor româneşti şi importul acelora străine, erau aproape toate în mâinile neromânilor. Dintre acelea cari au existat între anii 1830—1860 în Brăila, însemnăm: Rubini, Sarao Millanovich & C-ie, F. Teodorovich, Kastrino, Likiardopulo, Petala, Missevich, Stoizich şi Carapano. In aceeaşi perioadă au existat în Galaţi următoarele case de import şi export: Pedemonte & Peretti, Bienwerti & C-ie, Catacasula, Panaiotti Pavlo, Pandia Argenti & Sichiari, Alessandro di Basilio & C-ie, Kraus & C-ie, Inglessi, Epaminonda Pana, Gimba, Francisco Gilly, Z. Sinetto, Sachetti & C-ie, Michalopulo, Dimopulo, Makridaky, Marcopoli, Evjenidi, Niotti, Barbis şi Marcus Thall, care avea şi o sucursală în Iaşi. Dintre casele din Bucureşti amintim: St. Moscu, Opreanu, Halfon, Sackelarie, Margareta Ivanovici, Zokini & Mexisi, Hagi Bacaloglu, Kaliforow, S. Cristodulo, Faro, Ciocanelli, Kalenderoglu, Halepoglu şi casa Anderson, sucursala firmei Bell din Londra. Multe dintre aceste case, nu se ocupau numai cu exportul, ci aveau şi secţii de schimb şi de bancă. Cum aproape toţi proprietarii acestor case erau străini şi supuşi jurisdicţiunii consulare, ţările lor de origină aşează în Principate consulate, pentru ca să le poată mai bine apăra interesele. Austria, Franţa, Anglia, Grecia, Rusia şi Prusia, aveau prin 1858 consuli la Bucureşti, Iaşi şi Galaţi. Sardinia avea un consul la Galaţi. Olanda şi Belgia aveau consuli *ad honorem* la Bucureşti.

In, rezumat putem spune că după tratatul dela Adrianopole, în toate domeniile de activitate economică ale celor două Principate, se simte o înviorare necunoscută până atunci, determinată de pionierii capitalismului, pentru cari ţările româneşti erau nu numai furnisoare de cereale, dar şi debuşeuri importante pentru desfacerea propriilor produse manufacturate.

m. gr. r.

COMERŢUL EXTERIOR AL ROMÂNIEI 1863—1913

In această lungă perioadă de consolidare a Statului născut din unirea Principatelor ciscarpatine, evoluţia comerţului exterior al României se află într'un progres neîntrerupt.

Fazele străbătute de politica relaţiilor noastre comerciale cu străinătatea, în lunga perioadă de care ne ocupăm, au fost expuse în studiul precedent. Relevăm doar faptul că grelele vicisitudini prin cari au trecut aceste relaţiuni, n'au împiedicat creşterea lor considerabilă, datorată desigur, unui puternic impuls al economiei mondiale în formaţie, — impuls care a redus România la rosturi exclusiv agricole, şi lucrul ţăranilor ei la ceeace Eminescu numea «cea mai brută şi mai simplă expresie».

Volumul acestui comerţ a evoluat între anii 1863 şi 1913 precum se arată în tabelul V.

Tab. V. — Volumul comerţului exterior al României între 1863 şi 1913

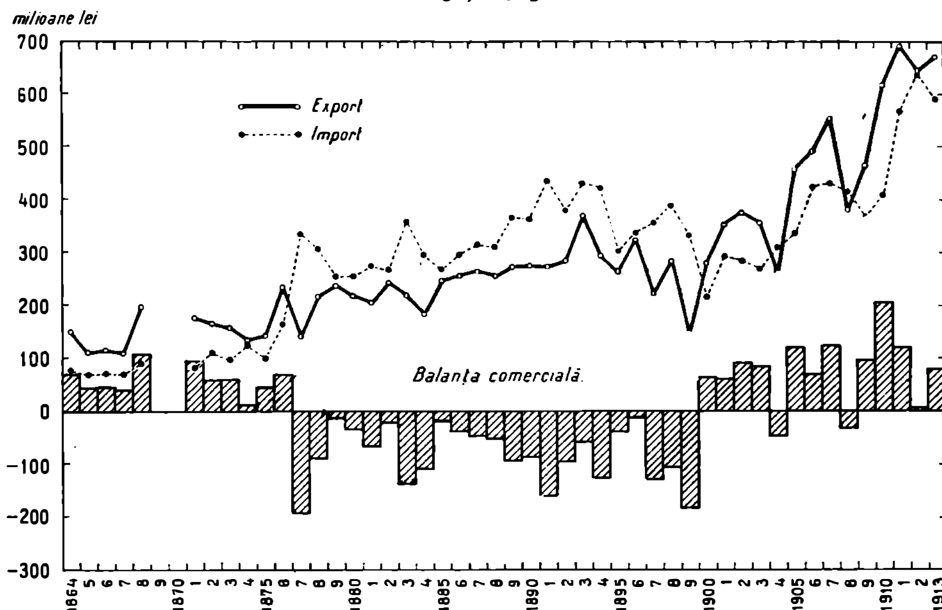
Anii (1)	Mii de lei aur (2)	Indici 1863 = 100 (3)	Anii (1)	Mii de lei aur (2)	Indici 1863 = 100 (3)
1863	193.056	100,00	1889	642.111	332,6
1864	227.302	117,7	1890	638.749	330,9
1865	179.774	93,1	1891	711.344	368,5
1866	187.929	97,3	1892	666.131	345,0
1867	181.031	93,8	1893	801.141	415,0
1868	288.815	149,6	1894	716.340	371,0
1869/70 *)	—	—	1895	569.622	295,0
1871	260.610	135,0	1896	661.979	342,9
1872	275.884	142,9	1897	579.962	300,4
1873	255.437	132,3	1898	673.090	348,6
1874	257.507	133,4	1899	482.387	249,9
1875	245.796	127,3	1900	496.986	257,4
1876	401.189	207,8	1901	646.266	234,7
1877	476.630	246,9	1902	658.164	340,9
1878	523.624	271,2	1903	625.554	324,0
1879	493.132	255,4	1904	573.244	296,9
1880	474.255	245,6	1905	794.639	411,6
1881	481.275	249,3	1906	913.474	473,2
1882	513.582	266,0	1907	984.528	510,0
1883	580.557	300,7	1908	793.489	411,0
1884	479.101	248,2	1909	833.357	431,7
1885	516.507	267,5	1910	1.026.221	531,6
1886	552.044	285,9	1911	1.261.465	653,4
1887	580.407	300,6	1912	1.280.010	663,0
1888	567.166	293,8	1913	1.260.718	653,0

*) Lipsesc date statistice.

Se constată din acest tabel creşterea cu 553% a valorii acestui comerţ, dela 1863 până în 1913 — anul în care, sub tensiunea internaţională — preţurile ca şi condiţiunile economice cunosc variaţiuni neîntâmpinate până atunci.

Depresiunea pe care o suferă linia aproape continuu ascendentă a comerţului exterior al României e marcată de anii cei mai grei ai crizei economice din 1899—1901.

Diagrama 1. — Evoluţia comerţului exterior al României şi balanţa comercială între 1863 şi 1913

Analizând evoluţia exportului şi importului, în aceeaşi perioadă constatăm însă, o creştere solidară a lor, între 1863 şi 1876, ani cari lasă, cu variaţiuni destul de mari, importante excedente în balanţa comercială a României — excedente de mare folos într'o perioadă renumită prin vicisitudinile sale financiare.

Cu anul 1877, balanţa comercială inclină în defavoarea Ţării. Şi fără ca aceasta situaţie să se mărginească la anii de turburare economică — produşi de răsboiul româno-ruso-turc — ea se consolidează, dimpotrivă, un lung şir de ani.

Ea era, în parte, urmarea dureroasei pierderi încercate de România, prin raptul practicat de marele său aliat în teritoriul însuşi al Ţării — pierdere care n'a putut fi compensată prin teritoriul adaus la Răsărit: Dobrogea, vechea moştenire a Basarabilor. Intr'adevăr, pe atunci, Dobrogea prezenta în ceea ce priveşte agricultura — ale cărei produse formau principalul obiect de export al României — un grad de desvoltare mult inferior celui din Basarabia pierdută.

Al doilea factor, mult mai important, care a determinat deficitul comerţului nostru exterior a fost nefericita convenţiune comercială, încheiată în 1875 cu Austro-Ungaria, ale cărei urmări imediate şi ale cărei repercusiuni asupra relaţiilor noastre comerciale cu alte state, s'au prelungit până în 1900. Aceste urmări şi aceste repercusiuni au fost analizate în studiul privind politica comerţului exterior al României. Insistăm doar asupra faptului că această nefastă convenţiune a decurs din vanitatea de a pune pe un picior de egalitate forma ă în raporturile internaţionale, România cu Austro-Ungaria, ceea ce n'a împiedecat mai târziu răsboiul de « Independenţă », purtat spre a obţine, tocmai, o asemenea egalitate formală.

In 1877 — întâiul an deficitar, — dintr'un export în valoare de 141,1 milioane lei, exportul în Austro-Ungaria reprezintă 90,1 milioane lei, adică 63,8% din total. Iar din totalul importului de 335,5 milioane lei, importul din Austro-Ungaria reprezintă 179,7 milioane lei, adică 53,6% din total. Balanţa comercială acuză, prin urmare, un deficit grav în comerţul nostru cu Austro-Ungaria — deficit de ordinul a 89,6 milioane lei. Prin importantele privilegii pe cari le obţinuse în 1875, Austro-Ungaria a putut să consolideze situaţia sa dominantă în comerţul exterior al României şi să obţină continuu solduri pozitive în balanţa sa comercială cu România, până în pragul marelui răsboiu. Acestea au fost urmările

Tab. VI. — Evoluţia comerţului exterior al României între 1863 şi 1913

(în mii de lei aur)

Anii (1)	Import (2)	Export (3)	Balanţa comercială (4)
1863	72.139	120.917	+ 48.778
1864	78.782	148.520	+ 69.738
1865	68.039	111.735	+ 43.696
1866	71.429	116.500	+ 45.071
1867	70.550	110.481	+ 39.931
1868	90.789	198.025	+ 107.236
1869/70 *)	—	—	—
1871	82.927	177.628	+ 94.701
1872	109.327	166.557	+ 57.230
1873	97.867	157.570	+ 59.703
1874	122.794	134.713	+ 11.919
1875	100.834	144.962	+ 44.128
1876	165.933	235.256	+ 69.323
1877	335.548	141.081	— 194.467
1878	306.582	217.041	— 89.541
1879	254.482	238.650	— 15.832
1880	255.336	218.918	— 36.418
1881	274.757	206.518	— 68.239
1882	268.852	244.730	— 24.122
1883	359.907	220.650	— 139.257
1884	294.986	184.115	— 110.871
1885	268.539	247.986	— 20.553
1886	296.497	255.547	— 40.950
1887	314.680	265.726	— 48.954
1888	310.378	256.788	— 53.590
1889	367.944	274.167	— 93.777
1890	362.791	275.958	— 86.833
1891	436.682	274.662	— 162.020
1892	380.746	285.384	— 95.362
1893	430.489	370.651	— 59.838
1894	422.142	294.198	— 127.944
1895	304.574	265.048	— 39.526
1896	337.922	324.056	— 13.866
1897	355.782	224.179	— 131.603
1898	389.908	283.181	— 106.727
1899	333.267	149.119	— 184.148
1900	216.985	280.000	+ 63.015
1901	292.436	353.831	+ 61.395
1902	283.344	374.819	+ 91.475
1903	269.924	355.630	+ 85.706
1904	311.372	261.872	— 49.500
1905	337.538	457.101	+ 119.563
1906	422.114	491.360	+ 69.246
1907	430.509	554.019	+ 123.510
1908	414.058	379.431	— 34.627
1909	368.300	465.057	+ 96.757
1910	409.716	616.505	+ 206.789
1911	569.745	691.720	+ 121.975
1912	637.906	642.104	+ 4.198
1913	590.013	670.705	+ 80.692

* Lipsesc date stat tice.

actului din 1875 care punea la discreția Austro-Ungariei — cu o inconștiență fatală — aproape întreg comerțul nostru exterior.

Al treilea factor, conjunctural, care a menținut soldul negativ al balanței comerciale, chiar în momentul în care ceilalți doui factori fuseseră anihilați, grație unei politici consecvente a comerțului exterior, a fost criza economică dela sfârșitul secolului trecut, criză marcată prin ani sub-productivi în agricultura românească.

Incepând cu anul 1902, comerțul exterior intră într'o fază de prosperitate remarcabilă, și balanța comercială înregistrează — cu excepția anilor 1904 și 1908 — solduri pozitive importante.

Tabelul VI arată evoluția importului, exportului și a balanței comerciale în epoca de care ne ocupăm.

Tabelele VII și VIII arată distribuția importului și a exportului, pe țări, în patru momente semnificative ale acestei epoci: anii 1882, 1892, 1902 și 1912.

Se desprinde, din analiza acestor din urmă tabele, dominația Austro-Ungariei și a Germaniei asupra importului nostru. Austro-Ungaria deține, într'adevăr, 50,0%, 23,4%, 24,69% și 21,8% din totalul acestui import. Intâia cifră realizată în 1882, sub imperiul convențiunii de tristă amintire, reprezintă procentul cel mai important, în distribuția pe țări a importului românesc. In acel an, Germania nu participă decât cu 11,3% la importul românesc. In anii 1892, 1902 și 1912, importul din Germania reprezintă însă 29,8%, 28,3% și 37,7% din importul românesc — ceea ce așează Germania în fruntea comerțului nostru de import.

In ceea ce privește exportul românesc, Austro-Ungaria deține, însă, un loc de ordin secundar, exportul în această țară reprezentând numai 30,5%, 11,0%, 11,8% și 14,8% din totalul exportului în 1882, 1892, 1902 și 1912. Intâietatea, în comerțul nostru de export, o deține, în prima perioadă a epocei de care ne ocupăm, Anglia. In 1882 și 1892, exportul în Anglia reprezenta 39,9 și 42,2% din total — procent care-i asigura, în distribuția exportului pe țări, a majoritate relativă. Această întâietate este disputată de Belgia care deține, în 1882 și 1892, 0,2 și 15,1% din totalul exportului românesc,

Tab. VII. — Repartiția importului României pe țări
(în mii de lei aur)

Țările	1882		1892		1902		1912	
	Mii de lei	% din total	Mii de lei	% din total	Mii de lei	% din total	Mii de lei	% din total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Total . . .	268.851,9	100,0	380.746,2	100,0	283.344,0	100,0	637.905,4	100,0
Anglia	45.430,2	16,9	84.090,4	22,8	55.440,1	19,5	88.000,4	13,8
Austro-Ungaria	134.314,5	50,0	89.355,6	23,4	69.675,7	24,6	138.874,4	21,8
Belgia	2.726,7	1,0	20.551,1	5,4	5.147,8	1,8	20.150,3	3,2
Bulgaria	4.033,4	1,5	2.251,3	0,5	2.495,3	0,9	2.048,0	0,3
Egipt	468,5	0,2	176,8	0,0	21,4	0,0	287,2	0,0
Elveția	1.368,5	0,5	7.295,9	1,9	5.696,3	2,0	10.875,1	1,7
Franța	23.089,6	8,6	30.910,5	8,1	17.006,9	6,0	39.062,7	6,1
Germania	30.291,3	11,3	113.501,4	29,8	80.183,7	28,3	240.435,1	37,7
Grecia	4.721,5	1,7	2.053,3	0,5	3.732,9	1,3	2.072,8	0,3
Italia	1.787,2	0,7	6.172,2	1,6	19.838,6	7,0	37.074,8	5,8
Olanda	43,5	0,0	460,5	0,1	6.199,4	2,2	5.505,6	0,9
Rusia	8.952,1	3,3	7.484,8	1,9	6.421,6	2,3	16.535,8	2,6
Serbia	985,7	0,4	1.091,0	0,2	220,0	0,1	510,4	0,1
Spania	0,6	0,0	17,1	0,0	—	—	658,9	0,1
Statele-Unite	286,4	0,1	928,2	0,1	—	—	12.873,9	2,0
Suedia și Norvegia	—	—	152,0	0,0	—	—	1.032,5	0,2
Turcia	10.352,2	3,8	14.253,1	3,7	9.234,4	3,3	14.827,1	2,3
Alte țări	—	—	1,0	0,0	2.029,9	0,7	7.080,4	1,1

Tab. VIII. — Repartiția exportului României pe țări
(în mii de lei aur)

Țările	1882		1892		1902		1912	
	Mii de lei	% din total	Mii de lei	% din total	Mii de lei	% din total	Mii de lei	% din total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Total . . .	244.730,1	100,0	285.384,0	100,0	374.819,0	100,0	642.103,6	100,0
Anglia	97.669,3	39,9	120.584,8	42,2	41.380,5	11,0	43.040,8	6,7
Austro-Ungaria	74.706,2	30,5	31.566,0	11,0	44.122,8	11,8	94.749,7	14,8
Belgia	593,9	0,2	42.967,9	15,1	204.324,1	54,5	152.999,1	23,8
Bulgaria	4.619,8	1,9	2.225,3	0,8	2.768,9	0,7	8.208,6	1,3
Egipt	84,8	0,0	473,6	0,2	633,4	0,2	19.170,2	3,0
Elveția	418,1	0,2	583,6	0,2	426,8	0,1	56,4	0,0
Franța	26.744,9	10,9	11.035,0	3,9	11.400,5	3,0	49.947,9	7,8
Germania	5.506,9	2,3	33.236,0	11,7	19.751,7	5,3	42.536,4	6,6
Gibraltar	—	—	—	—	—	—	13.933,4	2,2
Grecia	1.913,8	0,8	323,4	0,1	1.349,1	0,3	635,8	0,1
Italia	4.560,3	1,9	20.388,9	7,1	20.166,5	5,4	121.066,0	18,8
Olanda	4.918,5	2,0	1.777,2	0,6	13.356,0	3,6	52.179,6	8,1
Rusia	7.744,3	3,2	3.032,6	1,1	5.586,4	1,5	6.225,7	1,0
Serbia	1.619,4	0,7	931,7	0,3	930,5	0,3	1.694,1	0,2
Spania	509,2	0,2	318,3	0,1	—	—	498,8	0,1
Statele-Unite	226,1	0,1	—	—	—	—	1.061,7	0,2
Suedia și Norvegia	294,7	0,1	816,0	0,3	—	—	1.109,4	0,2
Turcia	12.599,9	5,1	15.123,7	5,3	7.387,6	2,0	25.868,8	4,0
Alte țări	—	—	—	—	1.234,2	0,3	7.121,2	1,1

dar a cărei importanță în acest domeniu se ridică până la 54,5% în 1902 și 23,8% în 1912, concentrând majoritatea absolută a exportului repartizat pe țări — în primul caz — și majoritatea relativă, în al doilea.

Tab. IX. — Balanța comercială a României cu diverse țări
(în mii de lei aur)

Țările (1)	1882 (2)	1892 (3)	1902 (4)	1912 (5)
Total . . .	— 24.121,8	— 95.362,2	+ 91.475,0	+ 4.198,2
Anglia	+ 52.239,1	+ 36.494,4	— 14.059,6	— 44.959,6
Austro-Ungaria . .	— 59.608,3	— 57.789,6	— 25.552,9	— 44.124,7
Belgia	— 2.132,8	+ 22.416.8	+ 199.176,3	+ 132.848,8
Bulgaria	+ 586,4	— 26,0	+ 273,6	+ 6.160,6
Egipt	— 383,7	+ 296,8	+ 612,0	+ 18.883,0
Elveția	— 950,4	— 6.712,3	— 5.269,5	— 10.818,7
Franța	+ 3.655,3	— 19.875,5	— 5.606,4	+ 10.885,2
Germania	— 24.784,4	— 80.265,4	— 60.432,0	— 197.898,7
Gibraltar	—	—	—	+ 13.933,4
Grecia	— 2.807,7	— 1.729,9	— 2.383,8	— 1.437,0
Italia	+ 2.773,1	+ 14.216,7	+ 327,9	+ 83.991,2
Olanda	+ 4.875,0	+ 1.316,7	+ 7.156,6	+ 46.674,0
Rusia	— 1.207,8	— 4.452,2	— 835,2	— 10.310,1
Serbia	+ 633,7	— 159,3	+ 710,5	+ 1.183,7
Spania	+ 508,6	+ 301,2	—	— 160,1
Statele-Unite . . .	— 60,3	— 928,2	—	— 11.812,2
Suedia și Norvegia .	+ 294,7	+ 664,0	—	+ 76,9
Turcia	+ 2.247,7	+ 870,6	— 1.846,8	+ 11.041,7
Alte țări	—	— 1,0	— 795,7	+ 40,8

Tab. X. — Compoziția exportului românesc
(în mii de lei aur și în mii de tone)

Anii (1)	Totalul exportului (2)	Cereale (3)	% din total (4)	Lemn (5)	% din total (6)	Petrol (7)	% din total (8)
			Valori				
1882	244.730,2	197.920,4	80,9	5.143,1	2,1	1.815,9	0,7
1892	285.384,0	251.888,4	88,3	3.247,5	1,1	2.116,1	0,7
1902	374.819,2	292.806,0	78,1	19.574,4	5,2	3.289,1	0,1
1912	642.103,8	486.511,4	75,8	24.422,0	3,8	66.239,8	10,3
			Cantități				
1882	1.809,5	1.623,8	89,7	87,6	5,4	14,3	0,8
1892	1.959,3	1.808,4	92,3	38,5	1,9	22,9	1,2
1902	3.318,3	2.713,4	81,8	320,6	9,7	69,4	2,1
1912	4.326,7	2.940,5	68,0	300,1	6,9	851,3	19,7

In schimb în importul României, Germania care ocupă locul al treilea — după Austria și Anglia — în 1882, cucerește întâiul loc în anii următori, participând cu 29,8%, 28,3% și 37,7% la importul total, în 1892, 1902 și 1912.

Balanța comercială cu Austro-Ungaria și Germania, în acest lung răstimp ne e profund defavorabilă. Excedentară, în prima perioadă, balanța comercială cu Anglia devine deficitară în urma exportului relativ mai redus al produselor românești în această țară, și al menținerii importului la acelaşi nivel ridicat. Comerțul exterior cu Belgia, este cel mai rodnic pentru noi. Balanța comercială cu această țară acuză, într'adevăr, excedente de ordinul cel mai înalt. Excedentar pentru noi, în a doua ordine de importanță, e comerțul cu Italia și Olanda.

In ceea ce privește compoziția exportului românesc în acest răstimp, el era sensibil diferențiat de cel de azi, principalul obiect de export fiind pe atunci cerealele. Cerealele reprezentau, într'adevăr — în anii 1882, 1892, 1902 și 1912, — 80,9%, 88,3%, 78,1% și 75,8% din valoarea întregului nostru export și 89,7%, 92,3%, 81,8% și 68,0% din cantitățile exportate. Tabelul punând în lumină compoziția exportului românesc în această perioadă, semnalează importanța crescândă a exporturilor de lemne și subliniază modicitatea exporturilor de petrol cari aveau să ia, totuși, începând cu a doua decadă a secolului nostru, o desvoltare prodigioasă.

Capitaluri importante fuseseră investite în industria petroliferă și, dela 1862, odată cu creațiunea societății *Valachian Petroleum Company*, străinii manifestau un interes crescând pentru ea. In 1895, se crea societatea *Steaua Română* cu capital german. Investițiunile de capital american, francez și olandez s'au făcut mai târziu, în prima decadă a secolului.

Printr'o înțeleaptă politică a creditului agricol — puternic susținut de Banca Națională — printr'o producție intensă și selectă, comerțul de cereale al României ajunsese unul din elementele primordiale ale economiei europene. In 1913 — în raport cu numărul populației sale — România ocupă locul al optulea în comerțul mondial—după Argentina, Olanda, Belgia, Anglia, Franța, Germania și Statele-Unite.

E de reținut faptul că acest loc eminent a fost pierdut de România după răsboiu, și din cauza producției sale inferioare — urmare firească a procesului de socializare a marilor proprietăți — dar și pentru faptul că provinciile românești de peste munți cari formau economia complimentară a României de atunci, au reintrat în vechea lor unitate: unitatea economică și geo-politică a Daciei.

* * *

COMERȚUL EXTERIOR IN TIMPUL MARELUI RĂSBOIU, 1914—1919

In cursul anilor 1914—1918, comerțul exterior al României străbate două faze distincte și anume: neutralitatea și războiul. Timpul neutralității începe în August 1914 când s'a deslănțuit conflagrația mondială și se termină la 15 August 1916. Urmează apoi, după 15 August 1916, cea de a doua fază, care se sfârșește odată cu încheierea păcii generale între popoare.

Consecințele economice ale răsboiului se răsfrâng și asupra comerțului exterior al României din timpul neutralității.

Prin închiderea strâmtorilor Dardanele și Bosfor, comerțul românesc cu țările occidentale, care dețineau o mare parte din exportul nostru, devine imposibil.

Numai legăturile comerciale cu Puterile Centrale ne-au îngăduit să menținem la un nivel ridicat și chiar să sporim, în 1915, exportul.

In această parte a lucrării vom cerceta pe scurt cifrele din 1914—1915, comparându-le cu cifrele anului 1913. Pentru anii 1916—1918, ne lipsesc cifrele privitoare la comerțul exterior al României.

In tabloul XI, dăm volumul comerțului nostru exterior din anii 1913—1915:

Tab. XI. — Volumul comerțului exterior al României între 1913 și 1915

Anii (1)	Lei (2)	Indici 1913 = 100 (3)
1913	1.260.717.975	100,00
1914	956.131.345	75,84
1915	903.124.258	71,64

Tab. XII. — Repartiţia pe ţări a volumului comerţului exterior al României, între 1913 şi 1915

Ţările	1913		1914		1915	
	Lei	%	Lei	%	Lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Total . . .	1.260.717.975	*100,00*	956.131.345	*100,00*	903.124.258	*100,00*
Austro-Ungaria	234.050.311	*18,56*	267.334.273	*27,96*	432.360.942	*47,87*
Germania	290.226.709	*23,03*	230.195.476	*24,08*	265.499.091	*29,40*
Bulgaria	11.160.221	*0,89*	13.134.392	*1,37*	39.077.603	*4,32*
Rusia	16.555.492	*1,31*	14.404.640	*1,51*	31.276.899	*3,46*
Turcia	52.108.639	*4,13*	32.997.624	*3,45*	25.039.092	*2,77*
Anglia	100.578.064	*7,98*	91.632.735	*9,58*	21.280.896	*2,35*
Italia	93.194.213	*7,39*	58.104.298	*6,08*	19.996.563	*2,21*
Franţa	97.661.667	*7,75*	54.578.813	*5,71*	16.507.193	*1,83*
Elveţia	8.118.395	*0,64*	9.378.411	*0,98*	15.542.332	*1,72*
Grecia	8.419.671	*0,66*	8.528.437	*0,89*	8.845.516	*0,98*
Serbia	3.016.721	*0,23*	3.499.413	*0,37*	8.304.197	*0,92*
Olanda	50.173.721	*3,98*	32.894.654	*3,44*	4.378.388	*0,48*
Statele-Unite	32.045.752	*2,55*	16.730.483	*1,75*	1.171.682	*0,13*
Belgia	198.520.704	*15,75*	73.911.761	*7,73*	1.139.328	*0,12*
Egipt	24.117.116	*1,91*	10.429.663	*1,09*	737.294	*0,08*
Spania	12.185.874	*0,97*	5.945.200	*0,62*	251.155	*0,02*
Norvegia	1.961.630	*0,16*	1.421.255	*0,15*	149.083	*0,06*
Suedia	1.154.775	*0,09*	665.456	*0,07*	47.059	*0,01*
Alte ţări	25.468.300	*2,02*	30.344.361	*3,17*	11.519.945	*1,27*

Observăm că volumul comerţului nostru exterior se comprimă din ce în ce mai mult.

Comparat cu volumul comerţului exterior românesc din 1913, volumul anului 1914 descreşte cu 304.587 mii lei sau 24,16%, iar volumul anului 1915 se micşorează cu 357.594 mii lei sau 28,36%.

Repartizat pe ţări, volumul comerţului exterior al României din anii 1913—1915 este redat în tabloul XII.

Examinând cifrele înfăţişate în tabloul de mai sus, observăm că volumul comerţului nostru exterior cu ţările occidentale (Anglia, Italia, Franţa, Olanda şi Belgia) se micşorează necontenit în 1914—1915 faţă de anul 1913. Această situaţie a fost determinată în primul rând de închiderea drumurilor pe apă şi uscat, din cauza războiului.

Cu Puterile Centrale (Austro-Ungaria şi Germania), volumul comerţului României se menţine la un nivel destul de urcat în 1914—1915, sporind chiar pentru Austro-Ungaria în comparaţie cu anul 1913.

Importul general al României în cantităţi şi valori, înregistrează în anul 1913 şi în timpul neutralităţii cifrele din tabloul XIII.

Tab. XIII. — Importul României între 1913 şi 1915

Anii	Tone	Lei
(1)	(2)	(3)
1913	1.374.116	590.012.640
1914	1.145.298	504.240.522
1915	290.607	332.942.161

La cantităţi importul anului 1914 scade cu 228.818 tone sau 16,65% faţă de anul 1913 şi importul anului 1915 cu 1.083.509 tone sau 78,85%; iar la valori importul anului 1914 se micşorează cu 85.772 mii lei sau 14,54% faţă de 1913 şi importul anului 1915 cu 257.070 mii lei sau 43,57% în comparaţie cu acelaşi an.

Pe ţări de origine, importul nostru din anii 1913—1915 se repartizează astfel în cifre absolute:

Tab. XIV. — Repartiţia importului României pe ţări

Ţările	1913		1914		1915	
	Tone	Lei	Tone	Lei	Tone	Lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Total . . .	1.374.116	590.012.640	1.145.298	504.240.522	290.607	332.942.161
Austro-Ungaria	456.908	138.192.076	431.789	132.754.950	107.922	92.954.564
Germania	366.995	237.819.146	246.452	183.000.446	62.455	89.378.999
Rusia	32.127	12.904.665	24.911	11.148.397	36.176	29.398.603
Anglia	266.790	55.737.728	256.159	55.794.336	15.586	21.224.940
Italia	28.632	21.886.525	23.984	25.533.331	8.567	19.050.589
Franţa	17.836	34.135.788	14.597	27.672.165	3.233	16.507.182
Turcia	50.561	15.255.999	39.519	13.427.607	8.965	13.955.953
Elveţia	1.284	7.842.167	1.244	8.188.605	1.631	13.359.594
Bulgaria	8.307	1.509.875	28.071	4.361.678	17.305	9.011.768
Grecia	6.210	2.742.780	3.416	1.657.278	5.890	8.746.574
Olanda	33.863	5.149.316	3.568	3.285.941	1.748	3.975.711
Statele-Unite	41.069	31.937.367	20.202	16.655.731	681	1.171.682
Belgia	31.421	16.492.788	21.532	10.563.511	3.430	1.080.752
Egipt	1.318	421.858	989	251.035	552	737.294
Serbia	10.607	264.000	6.733	223.707	3.594	453.450
Spania	420	450.491	414	539.245	85	251.155
Norvegia	212	259.381	314	242.160	48	149.083
Suedia	336	316.837	242	444.724	9	47.059
Alte ţări	19.220	6.693.853	21.162	8.495.675	12.730	11.487.209

Tab. XV. — Participarea diverselor ţări la importul românesc (în procente)

Ţările	1913		1914		1915	
	Cantităţi	Valori	Cantităţi	Valori	Cantităţi	Valori
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Total . . .	100 00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Austro-Ungaria . .	33,25	23,42	37,70	26,33	37,14	27,92
Germania	26,71	40,31	21,52	36,29	21,49	26,85
Rusia	2,33	2,19	2,17	2,21	12,45	8,83
Anglia	19,42	9,45	22,37	11,07	5,36	6,37
Italia	2,08	3,71	2,09	5,06	2,95	5,72
Franţa	1,30	5,79	1,27	5,49	1,11	4,96
Turcia	3,67	2,59	3,45	2,66	3,08	4,19
Elveţia	0,09	1,33	0,11	1,62	0,56	4,01
Bulgaria	0,61	0,26	2,45	0,87	5,95	2,71
Grecia	0,45	0,46	0,30	0,33	2,03	2,63
Olanda	2,47	0,87	0,31	0,65	0,60	1,19
Statele-Unite . . .	2,99	5,41	1,76	3,30	0,24	0,35
Belgia	2,29	2,80	1,88	2,09	1,18	0,32
Egipt.	0,10	0,07	0,09	0,05	0,19	0,22
Serbia	0,77	0,04	0,59	0,04	1,24	0,14
Spania	0,03	0,08	0,04	0,11	0,03	0,08
Norvegia	0,02	0,04	0,03	0,05	0,02	0,04
Suedia	0,02	0,05	0,02	0,09	00,0	0,02
Alte ţări	1,40	1,13	1,85	1,69	4,38	3,45

Examinând cifrele pe cari le-am dat în tabloul de mai sus, constatăm că ţările vin în următoarea ordine descrescândă a valorilor cu care au participat la importul nostru total din anul 1915: Austro-Ungaria, Germania, Rusia, Anglia, Italia, Franţa, Turcia, Elveţia, Bulgaria, Grecia, Olanda, Statele Unite, Belgia, Egipt, Serbia, Spania, Norvegia, Suedia, etc.

Menţionăm faptul că în 1915 numai Austro-Ungaria şi Germania au deţinut la un loc 54,77% din valoarea şi 58,63% din cantitatea totală a importului nostru, la un loc deci, toate celelalte ţări au participat numai cu 45,23% la valoarea şi 41,37% la cantitatea totală a importului României din acelaşi an.

Cercetând cifrele pe care le înfăţişăm în tabloul XV, putem să vedem foarte uşor locul pe care l-a ocupat fiecare ţară, atât la cantităţi, cât şi la valori, în cadrul importului românesc din anii 1913—1915.

Procentele cantităţilor şi ale valorilor faţă de totalul importului României ne arată că importul nostru din Austro-Ungaria se măreşte în 1914 şi 1915 în comparaţie cu acela din anul 1913, iar importul din Germania suferă o scădere atât la cantităţi cât şi la valori, menţinându-se totuşi la un nivel destul de ridicat.

Din Italia ţara noastră importă tot mai multe produse în anii neutralităţii, în comparaţie cu anul 1913.

In ceea ce priveşte Belgia, Franţa şi Statele Unite, importul României scade nu numai la cantităţi, dar şi la valori.

Mărfurile importate din Anglia reprezintă o creştere la cantităţi şi valori în 1914 şi o scădere în 1915 faţă de anul 1913.

Mai sus am arătat cauzele cari au lăsat să scadă importul nostru din ţările occidentale în anii 1913—1915.

Pe categorii de mărfuri, importul României din perioada 1913—1915 se repartizează conform tabloului XVI.

In procente faţă de total, importul României din anii 1913—1915 se compune din următoarele categorii de mărfuri:

Tab. XVII. — Compoziţia importului românesc

Categoriile de mărfuri	1913		1914		1915	
	Cantităţi	Valori	Cantităţi	Valori	Cantităţi	Valori
(1)	(2)	(3)	(4)	(5(	(6)	(7)
Total . . .	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100.00
Animale vii şi produse animale . .	2,13	15,62	2,04	18,34	3,46	19,11
Produse ale solului.	31,08	28,37	37,15	34,60	44,14	48,38
Produse ale subsolului	59,97	32,11	54,26	27,85	44,10	18,19
Produse combinate ale celor trei grupe	6,82	23,90	6,55	19,21	8,30	14,32

La cantităţi importul produselor subsolului deţine locul întâiu, cu excepţia anului 1915. Vin apoi produsele solului, produsele combinate şi, în sfârşit, animalele şi produsele animale. La valori se păstrează aceeaşi ordine numai în 1913, pe când în 1914 şi 1915 produsele solului iau înaintea produselor subsolului care în 1915 sunt întrecute şi de produsele animale.

Atât la cantităţi cât şi la valori, procentele produselor subsolului scad tot timpul în cei trei ani, iar procentele produselor solului sunt în continuă urcare.

Procentele cantităţilor evoluează la animale şi produsele animale în zig-zag ascendent, scăzând în 1914 şi urcându-se din nou în 1915, iar procentele valorilor se ridică neîncetat. Procentele produselor combinate urmează aceeaşi evoluţie ca la animale şi produsele animale numai în ceea ce priveşte cantităţile, pe când la valori scad atât în 1914 cât şi în 1915.

In anii 1913—1915, exportul total al României prezintă cifrele arătate în tabloul XVIII.

Tab. XVI. — Importul României pe categorii de mărfuri

Categoriile de mărfuri	1913		1914		1915	
	Tone	Lei	Tone	Lei	Tone	Lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	7
Total . . .	1.374.116	590.012.640	1.145.298	504.240.522	290.607	332.942.161
Animale vii şi produse animale	29.287	92.161.983	23.353	92.480.801	10.039	63.635.057
Produse ale solului	427.068	167.359.665	425.457	174.444.927	128.284	161.087.814
Produse ale subsolului	824.034	189.470.758	621.417	140.447.930	128.156	60.547.413
Produse combinate ale celor trei grupuri . . .	93.727	141.020.234	75.071	96.866.864	24.128	47.671.877

Sub raportul cantităţilor, exportul anului 1914 scade cu 1.441.627 tone sau 31,55% faţă de anul 1913 şi exportul anului 1915 cu 3.156.443 tone sau 69,08% în comparaţie cu acelaşi an. Iar din punct de vedere al valorilor, exportul anului 1914 se micşorează cu 218.815 mii lei sau 32,62% şi exportul anului 1915 cu 100.523 mii lei sau 14,99% faţă de 1913.

Tab. XVIII. — Exportul României între 1913 şi 1915

Anii (1)	Tone (2)	Lei (3)
1913	4.569.076	670.705.335
1914	3.127.449	451.890.823
1915	1.412.633	570.182.097

Pe ţări de destinaţie, exportul nostru din anii 1913—1915 a fost repartizat conform tabloului XIX. Iar în procente faţă de total, exportul românesc repartizat pe ţări a avut, în aceşti ani, înfăţişarea din tabloul XX.

Procentele valorilor şi ale cantităţilor se urcă tot timpul celor trei ani pentru Austro-Ungaria, Germania şi Bulgaria. La un nivel mai redus, procentele scad în 1915 pentru Turcia şi extrem de puţin pentru Italia, Olanda, Belgia şi Anglia. In ceea ce priveşte Franţa, Egiptul, Spania, Norvegia, Suedia şi Statele-Unite, procentele se micşorează atât de mult, încât dispar în cursul anului 1915.

In ordinea descrescândă a cantităţilor şi valorilor exportului, vin în primul rând produsele solului, în al doilea rând produsele subsolului, după aceea animalele şi produsele animale şi, în sfârşit, produsele combinate.

Procentele animalelor şi ale produselor animale exportate, precum şi acelea privitoare la produsele solului, evoluează la cantităţi în zig-zag descendent, urcându-se în 1914 şi scăzând în 1915. Pentru produsele subsolului procentele evoluează invers, adică în zig-zag ascendent şi pentru produsele combinate în linie ascendentă continuă. La valori, procentele animalelor şi ale produselor animale exportate, precum şi procentele produselor combinate merg în zig-zag descendent, pe când procentele produselor solului şi ale subsolului urmează calea zig-zagului ascendent.

Tab. XX. — Participarea diverselor ţări la exportul românesc (In procente)

Ţările	1913		1914		1915	
	Cantităţi	Valori	Cantităţi	Valori	Cantităţi	Valori
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Austro-Ungaria	17.00	14,29	28,66	29,78	56,84	59,53
Germania	6,13	7,81	8,84	10,44	30,99	30,89
Bulgaria	1,29	1,44	2,46	1,94	7,19	5,27
Turcia	4,48	5,49	3,33	4,33	1,35	1,93
Serbia	0,65	0,42	0,97	0,73	1,38	1,38
Elveţia	0,03	0,04	0,22	0,26	0,43	0,38
Rusia	0,75	0,55	0,81	0,72	1,67	0,33
Italia	10,63	10,63	8,13	7,21	0,08	0,17
Olanda	6,82	6,71	6,86	6,55	0,01	0,08
Grecia	0,63	0,85	1,13	1,52	0,01	0,01
Belgia	25,43	27,14	14,16	14,02	0,03	0,01
Anglia	8,61	6,69	9,26	7,93	0,01	0,01
Franţa	7,88	9,47	5,45	5,95	—	—
Egipt	4,29	3,53	2,72	2,25	—	—
Spania	1,46	1,75	1,09	1,20	—	—
Norvegia	0,30	0,25	0,36	0,26	—	—
Suedia	0,22	0,12	0,06	0,05	—	—
Statele-Unite	0,01	0,02	0,01	0,02	—	—
Alte ţări	3,39	2,80	5,48	4,84	0,01	0,01

Compoziţia exportului între 1913 şi 1915, după principalele categorii de mărfuri ale tarifului vamal, este redată de tabloul XXI în cifre absolute — pe cantităţi şi valori — şi de tabloul XXII în procente.

Regimul exportului nostru din timpul neutralităţii este supus unor schimbări, impuse de împrejurările excepţionale.

Din Iulie 1914 şi până în August 1915, se institue prohibirea exportului multor articole, pentru a avea, în cazul unei eventuale intrări a României în războiu, produse alimentare şi materii prime în cantităţi îndestulătoare. Dela caz la caz, se acordă însă permise excepţionale pentru export.

Asemenea măsuri restrictive aduceau pagube însemnate economiei naţionale şi în deosebi agricultorilor noştri, deoarece marile cantităţi de cereale din recoltele anterioare şi din recolta anului 1915 nu se puteau desface nicăieri. De aceea Guvernul hotărăşte să revină la politica de libertate a exportului. Cum monopolul german şi austro-ungar, unite în consorţiu, impuneau agricultorilor români preţuri prea mici pentru cumpărăturile de cereale, Guvernul a

Tab. XIX. — Repartiţia exportului României pe ţări

Ţările	1913		1914		1915	
	Tone	Lei	Tone	Lei	Tone	Lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Total	4.569.076	670.705.335	3.127.449	451.890.823	1.412.633	570.182.097
Austro-Ungaria	776.817	95.858.235	896.240	134.579.323	802.985	339.406.378
Germania	279.930	52.407.563	276.492	47.195.030	437.759	176.120.092
Bulgaria	59.154	9.650.346	76.870	8.772.714	101.566	30.065.835
Turcia	204.626	36.852.640	104.285	19.570.017	19.048	11.083.139
Serbia	29.684	2.752.721	30.253	3.275.706	19.441	7.850.747
Elveţia	1.375	276.228	6.949	1.189.806	6.120	2.182.738
Rusia	34.035	3.650.827	25.321	3.256.243	23.555	1.878.296
Italia	485.704	71.307.688	254.320	32.570.967	1.083	945.974
Olanda	311.542	45.024.405	214.454	29.608.713	183	402.677
Grecia	28.856	5.676.891	35.462	6.871.159	201	98.942
Belgia	1.162.123	182.027.916	442.814	63.348.250	404	58.576
Anglia	393.313	44.840.336	289.495	35.838.399	76	55.956
Franţa	360.255	63.525.879	170.508	26.906.648	—	11
Egipt	196.194	23.695.258	85.106	10.178.628	—	—
Spania	66.693	11.735.383	34.115	5.405.955	—	—
Norvegia	13.549	1.702.249	11.201	1.179.095	—	—
Suedia	10.033	837.938	1.799	220.732	—	—
Statele-Unite	332	108.385	262	74.752	—	—
Alte ţări	154.861	18.774.447	171.503	21.848.686	212	32.736

Tab. XXI. — Exportul românesc pe categorii de mărfuri

Categoriile de mărfuri	1913		1914		1915	
	Tone	Lei	Tone	Lei	Tone	Lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Total	4.569.076	670.705.335	3.127.449	451.890.823	1.412.633	570.182.097
Animale vii și produse animale.	21.379	21.750.058	19.186	20.825.305	5.455	14.569.429
Produse ale solului	3.432.336	511.035.054	2.399.253	342.638.880	922.114	439.923.910
Produse ale subsolului	1.113.830	136.651.742	706.751	87.133.395	483.763	114.350.066
Produse combinate ale celor trei grupe	1.531	1.268.481	2.259	1.293.243	1.301	1.338.692

hotărît înființarea unei Comisii Centrale pentru vânzarea și exportul cerealelor și a derivatelor, Comisie care a fost împuternicită să vândă în mod exclusiv produsele agricole atât în țară cât și în străinătate. Problema transporturilor în vederea exportului cade de asemenea în atribuțiile acestei Comisii Centrale.

Tab. XXII. — Compoziția exportului românesc
(în procente)

Categoriile de mărfuri	1913		1914		1915	
	Cantități	Valori	Cantități	Valori	Cantități	Valori
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Total . . .	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Animale vii și produse animale . .	0,47	3,24	0,61	4,61	0,39	2,56
Produse ale solului	75,12	76,19	76,72	75,82	65,27	77,15
Produse ale subsolului	24,38	20,37	22,60	19,28	34,25	20,06
Produse combinate ale celor trei grupe	0,03	0,20	0,07	0,29	0,09	0,23

Intr'un timp scurt, monopolul nostru de Stat care era opus organizațiilor similare din străinătate, reușește să încheie cu consorțiul germano-austro-ungar două contracte importante pentru vânzarea cerealelor.

Primul contract, semnat în ziua de 9 Decemvrie 1915, prevede vânzarea unei cantități de peste 500.000 tone cereale și leguminoase. Efectiv, s'au furnisat 545.786 kgr. în valoare de 167.891.522,11 lei.

Al doilea contract, semnat la 16 Martie 1916, prevede vânzarea a 1.400.000 tone de cereale și leguminoase. Având în vedere că disponibilul pentru export se ridică la 1.415.100 tone, Comisiunea a decis să vândă numai 843.470 tone. Efectiv, s'a predat o cantitate de 850.593.123 kgr. în valoare de lei 258.996.172,81 lei.

Pe lângă aceste două contracte trebue amintit și contractul semnat la 7 Ianuarie 1916 de către Comisiunea Centrală și Biroul Britanic din București pentru vânzarea a 800.000 tone cereale.

Din cauza întreruperii legăturilor de transport, Anglia nu a putut importa cerealele prevăzute în contract. Prin cumpărarea acestei mari cantități de cereale, Anglia urmărea să sfârșească stocul nostru disponibil, pentru a lipsi Puterile Centrale de o sursă sigură și apropiată de aprovizionare.

O parte din cerealele cumpărate de Anglia au fost depozitate în magaziile Statului, iar o altă parte s'a lăsat mai departe în păstrarea producătorilor. După intrarea României în războiu, Statul nostru a folosit din acest stoc de cereale numai 18.000 vagoane, iar restul a căzut pradă în mâinile inamicului.

Pierderile nu le-a suportat însă Anglia, ci România care a trebuit să achite, conform legii din 1 Aprilie 1922, contravaloarea grâului cumpărat.

După volum, import și export, vom cerceta acum pe scurt balanța comercială a României din anii 1913—1915.

Dela 1900 înainte, singurii ani deficitari pentru noi au fost 1904 cu 49.500 mii lei și 1908 cu 34.627 mii lei. Deficitul anului 1914, produs din cauza izbucnirii răsboiului mondial, depășește deficitele anterioare, atingând cifra de 52.350 mii lei.

Pe țări, balanța noastră comercială din perioada 1913—1915 se descompune conform tabloului XXIII.

In anul 1915, cel mai mare sold pozitiv îl avem cu Austro-Ungaria. Urmează apoi Germania, Bulgaria și Serbia. Față de celelalte țări balanța noastră se soldează negativ. Deficitul maxim îl observăm la Rusia, după care vin următoarele țări: Anglia, Italia, Franța, Elveția, Grecia, Olanda, etc., state care altădată contribuiau mult la activul balanței noastre comerciale.

Cum am arătat mai înainte, lipsindu-ne datele statistice privitoare la comerțul nostru exterior din anii 1916—1918, expunerea nu poate fi continuată după aceleași norme ca până acum.

După intrarea României în răsboiu, comerțul nostru exterior încetează aproape complet. Singurele schimburi comerciale se făceau cu Rusia și erau mărginite numai la produsele necesare purtării răsboiului.

Tab. XXIII. — Balanța comercială a României între 1913 și 1915

Țările	1913	1914	1915
(1)	(2)	(3)	(4)
Total . . .	+ 80.692.695	— 52.349.699	+ 237.239.936
Austro-Ungaria . .	— 42.333.841	+ 1.824.373	+ 246.451.814
Germania	—185.411.583	—135.805.416	+ 86.741.093
Rusia	— 9.253.838	— 7.892.154	— 27.520.307
Anglia	— 10.897.392	— 19.955.937	— 21.168.984
Italia	+ 49.421.163	+ 7.037.636	— 18.104.615
Franța	+ 29.390.091	— 765.517	— 16.507.171
Turcia	+ 21.596.641	+ 6.142.410	— 2.872.814
Elveția	— 7.565.939	— 6.998.799	— 11.176.856
Bulgaria	+ 8.140.471	+ 4.411.036	+ 21.054.067
Grecia	+ 2.934.111	+ 5.213.881	— 8.647.632
Olanda	+ 39.875.089	+ 26.322.772	— 3.573.034
Statele-Unite . . .	— 31.828.982	— 16.580.979	— 1.171.682
Belgia	+ 165.535.128	+ 52.784.739	— 1.022.176
Egipt	+ 23.273.400	+ 9.927.593	— 737.294
Serbia	+ 2.488.721	+ 3.051.999	+ 7.397.297
Spania	+ 11.284.892	+ 4.866.710	— 251.155
Norvegia	+ 1.442.868	+ 936.935	— 149.083
Suedia	+ 521.101	— 223.992	— 47.059
Alte țări	+ 12.080.594	+ 13.353.011	— 11.454.473

După relatările oficiale ale administrației de ocupație, s'au expediat din teritoriul ocupat în Germania, Austro-Ungaria, Turcia și Bulgaria următoarele produse:

	Vagoane
Cereale, furaje și alimente	216.160
Produse petrolifere	114.080
Materii prime și alte produse	42.243

	Capete
Păsări	25.870
Porci	106.351
Oi și capre	97.563
Vite cornute	86.292

Cu toate că în timpul războiului s'au ivit multe obstacole în calea comerțului mondial, totuși cifrele privitoare la valoarea importului și a exportului sunt, aproape la toate țările, mai mari în anii 1914—1918, decât în 1913. Explicația acestei constatări trebuește căutată și aflată, desigur, în devalorizarea monetelor naționale, care a determinat scumpirea mărfurilor, și nu în creșterea reală a comerțului.

Intr'adevăr, iată cari au fost, în principalele țări, indicii prețurilor de gros pentru comerțul internațional din perioada 1914—1918 [1]):

Tab. XXIV. — Indicii prețurilor de gros pentru comerțul internațional între 1914 și 1918

(1913=100)

Țările (1)	1914 (2)	1915 (3)	1916 (4)	1917 (5)	1918 (6)
I. Europa					
1. Anglia	100	123	160	208	228
2. Danemarca	134	149	206	284	292
3. Franța	102	140	187	262	339
4. Germania	105	142	152	179	217
5. Italia	95	133	201	299	409
6. Olanda	109	146	226	276	373
7. Spania	101	119	141	166	207
II. America					
1. Canada	100	109	134	175	205
2. Statele-Unite	98	101	127	177	194
III. Asia					
1. Indiile Britanice	100	112	125	142	178
2. Japonia	96	97	117	149	196
IV. Africa					
1. Africa Engleză de Sud	97	107	123	141	153
2. Egipt	100	102	124	168	207
V. Australia					
1. Noua Zeelandă	104	123	134	151	175
2. Uniunea Australiană	105	147	138	153	178

Războiul distruge milioane de vieți omenești, iar costul lui se ridică la sume impresionante. Germania cheltuește pentru războiu 137,408 miliarde mărci, Statele Unite 147 miliarde mărci din care 37,8 miliarde mărci reprezintă creditele acordate aliaților săi, Anglia 131 miliarde mărci, Franța 114 miliarde mărci și Rusia 83 miliarde mărci [2]).

m. gr. r.

[1]) După *Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich*, Berlin 1923, pp. 50—51.

[2]) *Handbuch der neuzeitlichen Wehr issenschaften*, vol. I, p. 82, Berlin și Leipzig 1936.

COMERȚUL EXTERIOR AL ROMÂNIEI INTREGITE 1919—1938

1. *Condițiunile de fapt*

Suferind de pe urma ocupației inamice și a deplasării continue a frontului de operațiuni într'o măsură mult mai adâncă decât celelalte economii angajate în războiul mondial, economia românească s'a găsit la încetarea ostilităților în fața unui deficit covârșitor al producției.

Perioada de refacere este caracterizată printr'un nivel foarte ridicat al importului și printr'o continuă redresare a exportului cu totul neînsemnat în primii ani după războiu [1]).

Această perioadă coincide în exterior cu devalorizarea rapidă a leului, iar în interior cu inflația monetară impusă de preschimbarea monetelor din teritoriile noui și retragerea biletelor Băncii Generale emise în timpul ocupației străine [2]).

In 1919, deficitul balanței comerciale s'a ridicat la 3.658 milioane lei. Importanța acestuia este cu atât mai mare cu cât în acel an, schimbul leului a fost cel mai ridicat după războiu. Apreciind cursul dolarului la 18,33 lei [3]) înseamnă că în 1919 balanța comercială s'a soldat cu un deficit de 200 milioane dolari aur sau de aproximativ 33,4 miliarde lei stabilizați, în timp ce valoarea exportului nu atingea decât un miliard lei stabilizați.

In fața acestei situațiuni, care provoca o depreciere vertiginoasă a leului pe piețele străine, Statul a adoptat o politică de protecție a consumului intern și, în acelaș timp, de susținere a cursului leului prin instituirea unui control al schimburilor cu străinătatea.

Realizarea acestei politici a fost perfectată prin prohibirea importului mărfurilor de lux și prin instituirea regimului autorizațiilor pentru mărfurile de secundară necesitate. Pe de altă parte, în scopul de a împiedica prețurile interne să atingă paritatea lor mondială, destul de urcată în lei din cauza deprecierii monetare externe, operațiunile de export au fost supuse unei autorizațiuni speciale și grevate de taxe de export reprezentând 20% din valoarea mărfurilor (Iunie 1919).

Prin decretul lege din 30 Ianuarie 1919 se înființează pe lângă Banca Națională un serviciu de control al valutei și al plăților externe, căruia între altele i se acordă dreptul de monopol al cumpărării devizelor. Oficiul este desființat în 1920, în schimb se prohibește exportul valorilor de orice fel.

[1]) Pentru eliminarea variațiunilor de preț și de structură, — care fac necomparabile datele cantitative și valorile, — s'a calculat pentru perioada analizată un quantum index pentru import și export. Acest indice care pune în evidență variațiunile *volumului* comerțului exterior, este de fapt un raport de valori, stabilite însă la prețurile constante ale anului de bază (1929). N. Georgescu Roegen, *Un quantum-index pentru comerțul exterior*, Editura Institutului Central de Statistică, 1938.

[2]) Imprumuturile Statului la Banca Națională care se ridicau la sfârșitul anului 1918 la 1.596 milioane lei, însumau în 1921, *12.363 milioane*.

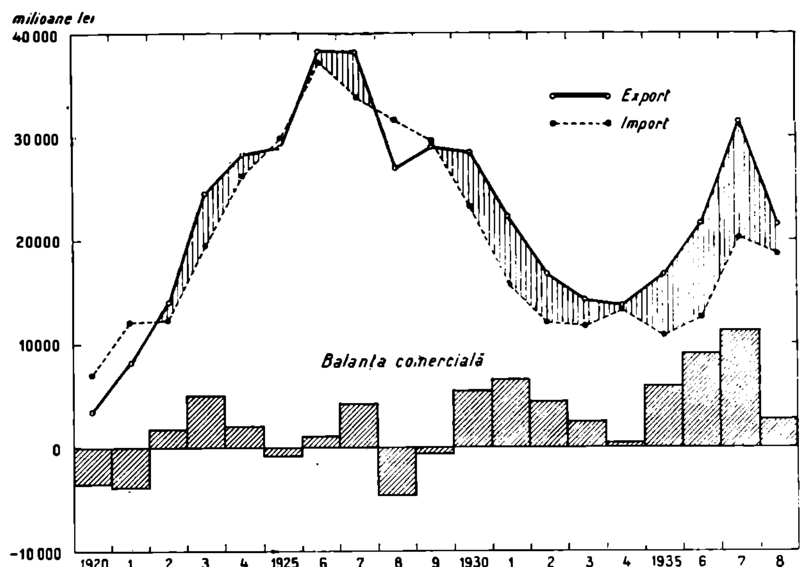
[3]) Comerțul exterior al României în anii 1919, 1920, 1921 și 1922, pag. 22.

Taxele de import au rămas, pentru început, cele prevăzute de tariful vamal din 1904, considerându-se că deprecierea monetară constituia o protecție vamală suficientă.

Producția agricolă s'a menținut și în anii 1920 și 1921 la un nivel redus, iar exportul de petrol era îngreuiat de lipsa mijloacelor de transport. Conducta Băicoi-Constanța n'a putut fi utilizată decât la sfârșitul anului 1919, cu o capacitate de pompare foarte redusă însă Podul peste Dunăre n'a fost redat circulației decât în anul 1922. Singura conductă utilizabilă era cea construită spre Giurgiu sub ocupația inamică, însă aceasta nu corespundea destinației produselor noastre petrolifere.

In Mai 1920 taxa de export de 20% ad-valorem a fost înlocuită printr'un procent variabil în raport cu diferența între prețul intern și cel mondial. Prin această măsură s'a accentuat disparitatea între aceste prețuri tocmai la produsele pentru care disparitatea era mai mare.

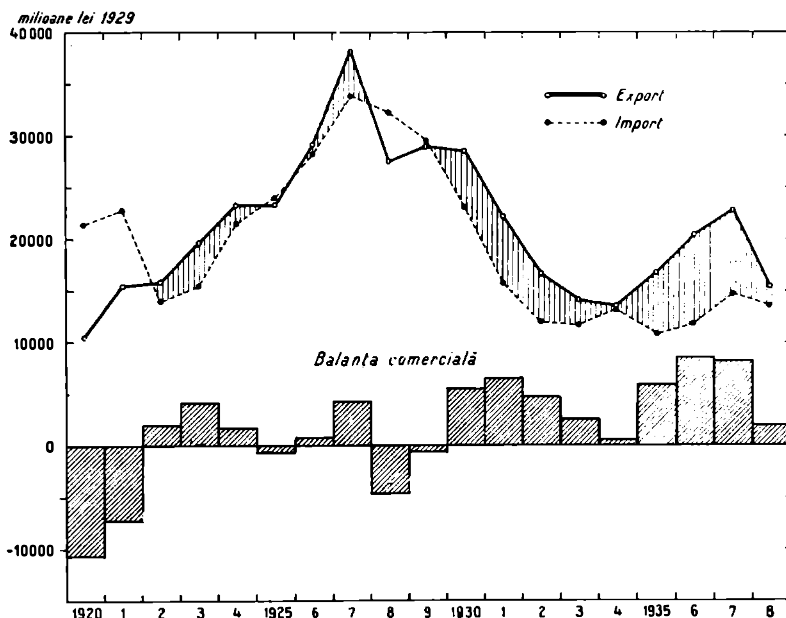
Diagrama 2. — Evoluția importului și exportului în valori curente.

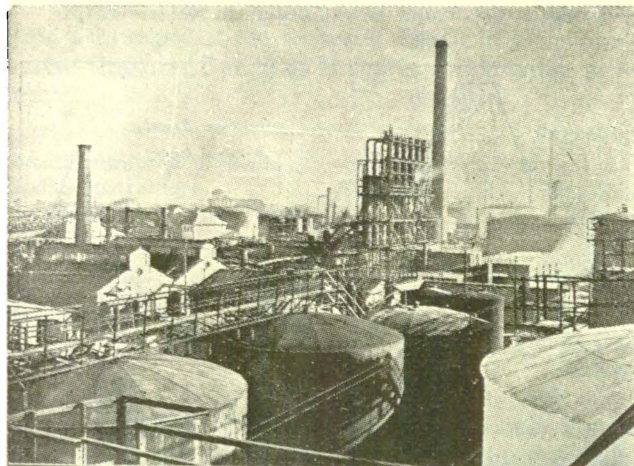
Regimul din Noemvrie, acelaşi an, condiționează anumite exporturi de satisfacerea cererii de pe piața internă într'o anumită proporție. Cu toate acestea, volumul exportului se dublează între 1920 și 1921. Taxele vamale de import au fost majorate în Mai 1920 cu coeficientul 5, majorarea s'a dovedit însă insuficientă pentru comprimarea importului, deprecierea monetară fiind superioară acestui coeficient. In Iunie 1921 se pune în vigoare un nou tarif vamal prin care se urmărea în acelaş timp și o oarecare protecție vamală care să grăbească desvoltarea industriei românești.

Aceste măsuri nu izbutesc să comprime importul, al cărui volum atinge maximum în 1921, când s'au importat cu deosebire bunuri de consum (textile și pielărie). Balanța se închee și în 1920—1921 cu deficite de acelaşi ordin de mărime în lei ca în 1919. Singurul progres făcut în acest interval este diminuarea importanței relative a deficitului în raport cu valoarea exportului și cu valoarea de schimb a leului. Refacerea parțială a capacității de producție internă, la care s'a adăugat și punerea în vigoare a noului tarif vamal de import, au redus imediat volumul importului în 1922. Balanța comercială sprijinită de un export însemnat de animale vii și de creșterea exportului de lemn și de produse petrolifere, se soldează, pentru prima oară, cu un excedent de 1.714 milioane lei hârtie sau 4.081 milioane lei stabilizați. Soldul balanței comerciale continuă să fie excedentar și în 1923 fapt care se explică prin volumul staționar al importului și prin tendința ascendentă a exportului.

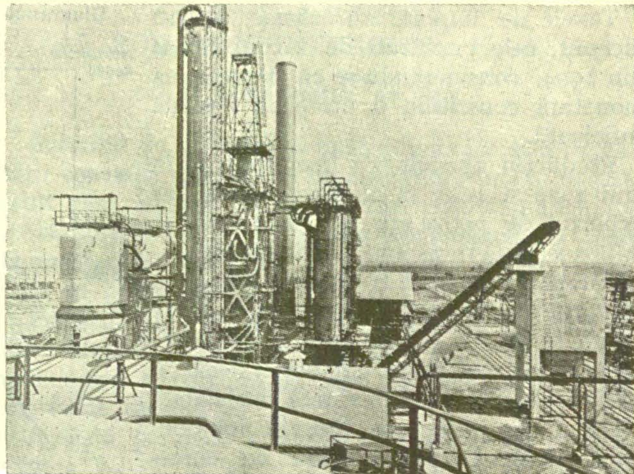
Diagrama 3. — Evoluția importului și exportului în lei stabilizați.

Perioada 1919—1923 este caracterizată printr'un control foarte strict al exportului. Statul apare ca un beneficiar al urcării prețurilor produselor noastre de export, decretele legi din Iunie 1919 și Mai 1920 autorizându-l să facă operațiuni de import și export. Astfel, în afară de taxele de export și de comisionul de 2% asupra valorii exportului sau importului efectuat pe baza unei autorizațiuni, Statul intervine direct în materie comercială: participă la beneficiile comerciale ale biroului pentru desfacerea în comun a produselor petrolifere pentru export — denumit Birex și înființat în Mai 1919 — iar în această calitate efectuează operațiuni de compensație cu guvernele austriac și cehoslovac. Alte două operațiuni similare, export de grâu în Franța (Dec. 1920) și de cereale și făină în Elveția (Sept. 1921) făcute de către Stat în scopul de a-și procura mijloace pentru

RAFINĂRIA « BEGA » PLOEŞTI

RAFINĂRIA « CREDITUL MINIER » BRAZI (PRAHOVA)

plăţile financiare în străinătate fac parte tot din monopolul instituit de decretul lege din 1920.

Normalizarea regimului comerţului exterior nu putea să întârzie cu atât mai mult cu cât producţia internă ajunsese între timp la un nivel mulţumitor. In Februarie 1923 se reglementează comerţul de devize, care nu poate fi practicat decât de băncile sau intermediarii autorizaţi şi controlaţi de un oficiu special creat pe lângă Institutul de emisiune. De asemeni, prin legea din Octomvrie 1923 parte din restricţiunile exportului au fost înlăturate; cu toate acestea, volumul exportului acuză în 1924 o scădere în urma deficitului recoltei agricole. Lipsa disponibilităţilor de cereale în prima jumătate a anului 1925 explică deficitul balanţei comerciale dela sfârşitul acestui an, deşi exportul celorlalte produse face un progres însemnat.

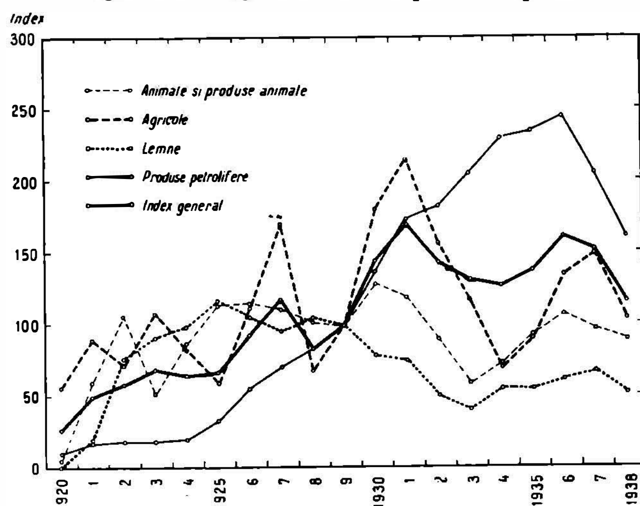
Tariful vamal din 1924 a avut de asemeni o influenţă asupra nivelului importului din aceşti doi ani. Autorul lui, Vintilă Brătianu — protagonistul ideii de revalorizare a leului — nu putea acorda o protecţie vamală prea mare industriei indigene, sperând ca astfel să se ajungă prin raţionalizarea costului de producţie la o scădere a nivelului preţurilor interne.

Cu anul 1925 se sfârşeşte o primă fază a redresării economiei româneşti. In intervalul 1919—1925 Statul a urmărit paralel cu frânarea urcării preţurilor interne, împiedicarea deprecierii monetare externe, din care cauză, regimul comerţului exterior a fost supus fluctuaţiilor situaţiei economice şi ajustat în permanenţă după necesităţile curente. Deprecierea monetară n'a putut fi însă împiedicată; cel mult, fenomenele inflaţioniste au putut fi localizate şi limitate. Politica revalorizării este părăsită în 1925 şi înlocuită printr'o politică de stabilizare. Prin convenţiunea încheiată în acest an între Ministerul Finanţelor şi Banca Naţională se fixează o limită superioară emisiunei de bilete în circulaţie. Intr'o perioadă de urcare a preţurilor, această măsură echivala cu o acţiune deflaţionistă. S'a dat astfel un nou impuls exportului. Căderea francului francez, de care moneta noastră era intim legată, determină pe deasupra o nouă scădere a cursului leului în primele luni ale anului 1926, ceea ce constituie un suport suplimentar pentru desvoltarea exportului.

Quantum-indexul pentru export trece dela 65,8 în 1925, la 92,3 în 1926. In acest an însă, scăderea preţurilor mondiale ale produselor noastre de export se generalizează accentuându-se. Agravarea deprecierii monetare externe determină pe de altă parte o urcare a preţurilor în lei ale mărfurilor importate, încât cu toată expansiunea exportului şi menţinerea volumului importului la un nivel relativ redus, balanţa comercială nu se încheie la sfârşitul anului 1926 decât cu un excedent de 1.069 milioane lei hârtie sau 812 milioane lei stabilizaţi.

Până la 1926, capacitatea de producţie a ţării a fost treptat sporită. Preocupările în legătură cu garantarea unor condiţiuni optime pentru desvoltarea industrială conduc la modificarea tarifului vamal în 1926. Taxele modificate privesc produsele textile şi metalurgice. Este prima măsură în legătură cu regimul importului care urmăreşte într'o mai mare măsură protecţia industriei interne decât comprimarea importului.

Diagrama 4. — Quantum-index pentru export

Lupta dusă de Stat pentru revalorizarea monetară integrală şi pentru comprimarea preţurilor interne la un nivel cât mai redus era la sfârşitul anului 1926 definitiv pierdută. Măsurile de apărare a monetei şi de stimulare a producţiei interne au izbutit în schimb să limiteze inflaţia şi să refacă potenţialul de producţie industrială a ţării. Acestea au fost, în scurt, principalele rezultate ale eforturilor economiei româneşti din perioada de redresare 1919—1926.

Stabilizarea de fapt a leului începe cu anul 1927. Regimul comerţului exterior trebuia, pentru pregătirea temeinică a stabilizării legale, să tindă către normalizare. Un prim pas este făcut în această direcţie prin tariful din 1927 care suprimă ultimele restricţiuni în legătură cu importul condiţionându-l de simpla plată a taxelor tarifare, pe care caută să le stabilească în raport cu necesităţile industriei interne. Taxele de export suferă deasemeni modificări importante fiind reduse la niveluri minime.

In această perioadă, exportul continuă expansiunea începută în anul precedent fiind susţinut şi de disponibilul exportabil din recolta excelentă a campaniei 1926.

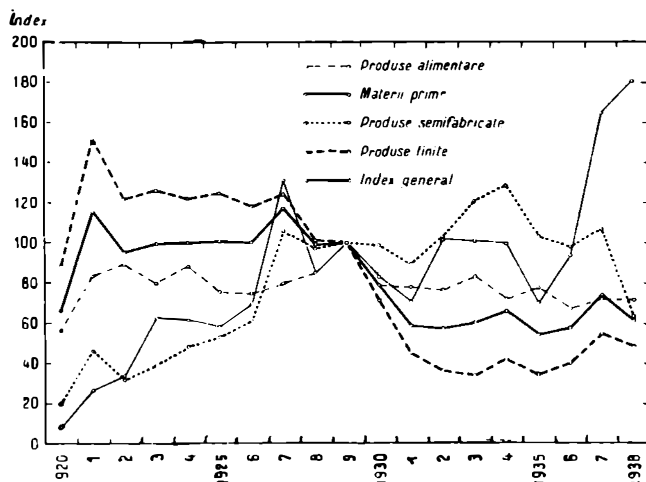
Quantum-indexul pentru export atinge în 1927 nivelul cel mai ridicat de până atunci: 117,3. Volumul importului creşte şi el într'o proporţie asemănătoare. Scăderea preţurilor mondiale precum şi faptul că sporul înregistrat la import se datoreşte în întregime materiilor prime şi semifabricate nu determină o creştere corespunzătoare în valoare, încât balanţa comercială se încheie la sfârşitul anului 1927 cu un însemnat excedent: 4.259 milioane lei stabilizaţi.

In anul următor însă, asistăm la o contracţie a volumului comerţului exterior. Circulaţia fiind încă limitată prin Convenţia din 1925 între Banca Naţională şi Ministerul Finanţelor, pe piaţa internă începe să se resimtă lipsa de numerar. Curentul deflaţionist creează o situaţie dificilă industriei interne, care nu mai importă materii prime şi semifabricate în aceeaş măsură ca în anul precedent. Importul destinat consumului — textile, pielărie, obiecte de metal — este simţitor redus. Volumul importului suferă o comprimare însemnată, quantum-indexul trecând dela 117,0 la 98,7. Valoarea însă trece dela 33,8 miliarde lei la 31,6 miliarde lei numai. Exportul suferă din cauza recoltei slabe de porumb şi grâu, astfel că balanţa comercială se soldează cu un nou deficit destul de important: 4.611 milioane lei. Acest deficit ar fi putut periclita poziţia monetei dacă n'ar fi fost anulat de disponibilul creat de situaţia anului precedent precum şi de importul de capitaluri.

Anul stabilizării legale 1929, coincide cu o nouă scădere, de data aceasta categorică, a preţurilor agricole. Recolta care se prezintă excelentă în toate sectoarele este totuşi deficitară pentru grâu. Balanţa comercială se soldează cu un deficit de 668 milioane lei.

Perioada de stabilizare, începută sub cele mai bune auspicii, se încheie într'un moment în care întreaga economie mondială este supusă unei grele încercări. Elemente protivnice unei desvoltări normale a comerţului exterior se fac simţite încă din anul 1929. Abia legalizată în Februarie 1929, stabilizarea monetară devine din nou punctul nevralgic al economiei româneşti.

Diagrama 5. — Quantum-index pentru import

Statul este forţat să reînceapă lupta pentru apărarea poziţiei monetei.

Primii doi ani de criză economică s'au soldat cu excedente însemnate ale balanţei comerciale: 5.478 milioane lei în 1930 şi 6.442 milioane lei în 1931.

Pe de o parte importul de produse fabricate a scăzut simţitor, industria internă ajungând să satisfacă în mare parte nevoile consumului redus de criza economică. Conjunctura economică nu era de natură să stimuleze importul de noui instalaţiuni industriale. Quantum-indexul pentru import scade la 78,7 în 1930 şi la 58,6 în 1931, ceea ce înseamnă că în cursul acestor doi ani de criză, dar şi de libertate deplină a comerţului, volumul importului s'a înjumătăţit.

Pe de altă parte, în 1930 şi 1931 recolta agricolă a fost excelentă, iar industria de petrol şi-a sporit simţitor producţia. Sub presiunea scăderii preţurilor cerealelor, economia agrară a căutat o parţială despăgubire în exportul de animale: vite şi păsări de curte. Faţă însă de scăderea catastrofală a preţului grâului, se acordă în 1931 pentru prima oară o primă de export de 10.000 lei la vagon pentru grâu şi de 13.000 lei pentru făină [1]).

Excedentul balanţei comerciale nu era însă suficient pentru a echilibra pasivul balanţei plăţilor, sporit prin majorarea anuităţii datoriei externe şi prin exodul de capitaluri cari îşi căutau aiurea refugii socotite mai sigure. Diminuarea stocului de devize al Institutului de Emisiune, ne arată măsura acestui exod:

Anul	Devize în milioane lei
1929	6.791
1930	1.822
1931	323
1932	540

cu toate că pentru intervalul 1 Ianuarie 1930—31 Decemvrie 1932, excedentul exportului se ridică la 16,6 miliarde lei. Cursul leului pe pieţele străine

[1]) Introdusă prin legea publicată în M. O. 22 Iulie 1931 şi suprimată în Aprilie 1932. (M. O. 22 Aprilie 1932).

începe să arate încă dela începutul anului 1932 o ușoară depreciere. Libertatea comerțului de devize fusese suprimată în mai toate țările cari se găsesc astăzi sub acest regim. In Februarie 1932 este instituită prima măsură afectând comerțul de devize [1]). Măsura, care privește la început numai importul din țările care introduseseră restricțiuni valutare, este extinsă în Mai 1932 la orice operațiuni de devize. România a fost însă printre cele din urmă țări care au adoptat asemenea restricțiuni, adică numai înaintea Italiei, Lituaniei și Poloniei.

In 1932, volumul importului se menține la un nivel sensibil egal cu cel din anul precedent. Exportul, ne mai fiind susținut de produsele animale și lemn, scade și în volum și în valoare. Balanța comercială se soldează cu un excedent inferior celui din 1931 (4.710 milioane lei).

Situația se agravează în 1933. In Decemvrie 1932 s'a introdus contingentarea importului. Măsura determină un refugiu al capitalurilor în mărfuri și importul de semifabricate acuză o creștere însemnată. Exportul continuă să scadă sub influența acelorași cauze din anul precedent, la care se adaugă o recoltă slabă. Cu toate că în Iunie 1933 importul mărfurilor contingentate este grevat de o nouă taxă, al cărui produs este destinat primelor economice de export, excedentul balanței comerciale acuză o nouă scădere (2.429 milioane lei).

Deprecierea monetară se accentuează, atingând 29% la mijlocul anului 1934. Prețurile interne susținute prin primele economice de export, de creșterea biletelor în circulație impusă de diferitele operațiuni financiare din perioada de criză, de sporirea mijloacelor de plată în circulație prin destezaurizarea începută în acelaș an, se găsesc peste paritatea mondială. Exportul întâmpină dificultăți din ce în ce mai mari, produsele noastre negăsind « preț » la export. Recolta dezastruoasă contribue la micșorarea volumului exportului, în timp ce prețurile industriale în urcare determină o redresare a volumului importului de semifabricate și instalațiuni industriale. Anul 1934 se încheie cu o balanță comercială aproape echilibrată, adică cu un neînsemnat excedent de 447 milioane lei.

Evoluția comerțului exterior al României în perioada 1930—1934 arată în chip strălucit efortul pe care economia românească l'a făcut în criză, luptând pentru menținerea parității aur a monetei și pentru respectarea integrală a a angajamentelor sale financiare față de străinătate. Creșterea volumului exportului, paralel cu scăderea importului, a însemnat o reducere importantă a consumului intern, o economisire forțată cu alte cuvinte, care însă n'a putut învinge adversitățile cumulate ale situației economice generale.

Anul 1935 înseamnă o primă redresare a prețurilor mondiale. Prețurile interne se găseau însă cu mult deasupra parității mondiale. O deflație nu era posibilă din cauza sarcinilor fixe ale întreprinderilor, majoritatea determinate de nivelul prețurilor anterioare stabilizării monetare. S'a recurs atunci, în Iunie 1935, la instituirea unor prime diferențiale pentru exportul în țările cu devize forte alimentate dintr'o taxă uniformă de 44% asupra tuturor mărfurilor importate, pentru ca în Decemvrie acelaș an regimul să fie înlocuit printr'o primă valutară unică de 38% și o taxă ad-valorem de 12% asupra mărfurilor importate și asupra exportului de produse petrolifere, ale căror prețuri erau cu mult mai urcate decât ale celorlalte produse de export [1]).

Prin această măsură, s'a recunoscut implicit atât disparitatea prețurilor interne în raport cu cele mondiale, cât și deprecierea externă a leului.

Volumul importului supus unui control din ce în ce mai strict, după ce scade în 1935, crește în anii următori, în special în 1937, când, sub un regim mai puțin rigid al contingentării, quantum-indexul atinge cifra 74,2. Volumul exportului se redresează simțitor, iar balanța comercială, din cauza prețurilor în urcare, crește, atingând în 1937 cifra record de 11.284 milioane lei sau 8.177 milioane lei stabilizați.

Recesia economică din toamna anului 1937 continuând și în 1938, ridică noui dificultăți în calea comerțului exterior al României. In Martie 1938 pune în vigoare cel mai cuprinzător regim al contingentării, reintroducându-se controlul pentru toate articolele vamale care mai fuseseră contingentate dela legiferarea reglementării importului (Decemvrie 1932)

Tab. XXV. — Importul mărfurilor supuse contingentării [1])

Anul (1)	Milioane lei (2)	Procente din importul total[2]) (3)
1934	9.962	76,1
1935	8.819	82,1
1936	9.775	77,3
1937	14.379	70,9
1938	14.120	75,2

[1]) Nivelurile indicate de aceste procente sunt modificate din cauza importului de armament, în creștere în ultimii doi ani. Față de importul comercial numai, procentul importului contingentat trebue să fie cu mult superior.

Valorificarea recoltei, excelente de data aceasta, este amenințată de prăbușirea prețurilor mondiale la cereale, iar în cazul grâului românesc, de concurența celui rusesc și francez. Cum importul nu poate fi comprimat prea mult, conjunctura politică impunând înzestrarea armată a țării într'un ritm rapid, a fost nevoe ca exportul cerealelor să fie susținut prin mijloace suplimentare, în afară de vechiul sistem al primelor economice. Soluția adoptată a însemnat lăsarea la libera negociere a unei cote de 30% din devizele rezultând din exportul de cereale și semințe în țările cu devize libere sau în țările cu devize forte, pentru care negociabilitatea era prevăzută în acordurile de plăți: Anglia, Belgia și Olanda [2]).

[1]) In acel moment stocul de devize al Băncii Naționale a atins cel mai redus nivel: 90 milioane lei.

[1]) Introducerea taxei de 44%, precum și faptul că importurile prin clearing-ul privat (Austria și Ungaria) nu erau supuse taxării, a dat naștere la o serie de represalii: Grecia și Germania au aplicat o suprataxă egală pe importurile din România, la care însă au renunțat ulterior.

[2]) Pentru exporturile în Anglia cota de devize liber negociabile este de 60%, compusă din 20% pentru orice fel de

Numai datorită acestei măsuri, balanţa comercială care la sfârşitul primului semestru se solda cu un deficit, a putut fi redresată, soldul excedentar ridicându-se la sfârşitul anului 1938 la 2.765 milioane lei sau 12,9 milioane dolari aur. In esenţă însă, introducerea negociabilităţii pentru o parte din tranzacţiile de devize, nu a însemnat decât mărirea disparităţii dintre preţurile interne şi cele mondiale.

Tab. XXVI. — Evoluţia comerţului exterior al României în perioada 1920—1938

Anul	In milioane lei			In milioane lei 1929 [1])			
	Export	Import	Balanţă comercială	Export	Import	Balanţă	Export / Import × 100
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1919...	104	3.762	— 3.658	949	34.313	— 33.364	2,8
1920...	3.448	6.980	— 3.532	10.516	21.289	— 10.773	49,4
1921...	8.263	12.145	— 3.882	15.534	22.833	— 7.299	68,0
1922...	14.039	12.325	+ 1.714	15.878	13.940	+ 1.939	113,9
1923...	24.594	19.516	+ 5.078	19.761	15.681	+ 4.080	126,0
1924...	28.361	26.265	+ 2.096	23.344	21.619	+ 1.725	108,0
1925...	29.127	29.913	— 786	23.367	23.998	— 631	97,4
1926...	38.265	37.195	+ 1.070	29.068	28.255	+ 813	102,9
1927...	38.111	33.852	+ 4.259	38.111	33.852	+ 4.259	112,6
1928...	27.030	31.641	— 4.611	27.599	32.307	— 4.708	85,4
1929...	28.960	29.628	— 668	28.960	29.628	— 668	27,7
1930...	28.522	23.044	+ 5.478	28.522	23.044	+ 5.478	143,8
1931...	22.197	15.755	+ 6.442	22.197	15.755	+ 6.442	130,9
1932...	16.722	12.011	+ 4.711	16.722	12.011	+ 4.711	129,2
1933...	14.171	11.742	+ 2.429	14.171	11.742	+ 2.429	130,7
1934...	13.656	13.209	+ 447	13.656	13.208	+ 448	103,4
1935...	16.756	10.848	+ 5.908	16.756	10.848	+ 5.908	154,5
1936...	21.703	12.638	+ 9.066	20.411	11.886	+ 8.525	171,7
1937...	31.568	20.285	+ 11.285	22.875	14.699	+. 8.176	155,6
1938...	21.533	18.768	+ 2.765	15.604	13.600	+ 2.004	114,7

[1]) In perioada 1933—1936, diferitele sisteme de prime, unele de ordin valutar altele economice, au făcut foarte dificilă stabilirea valorilor la import şi export, cu atât mai mult cu cât existau norme diferenţiale dela ţară la ţară. Până în Noemvrie 1936, transformările monetelor străine în lei s'au făcut la cursul fără primă, însă preţurile principalelor produse de export erau stabilite după preţurile în lei din centrele importante de export sau de producţie. Din această cauză exportul a fost în parte supraevaluat şi deci balanţa comercială din 1933—1936, chiar şi din 1937, a fost mai mică decât o indică datele statistice. Cu începere dela 1 Ianuarie 1938, preţurile au fost stabilite atât pentru import şi export după preţurile din facturi transformate în lei în chip uniform pe baza cursurilor oficiale ale Băncii Naţionale a României.

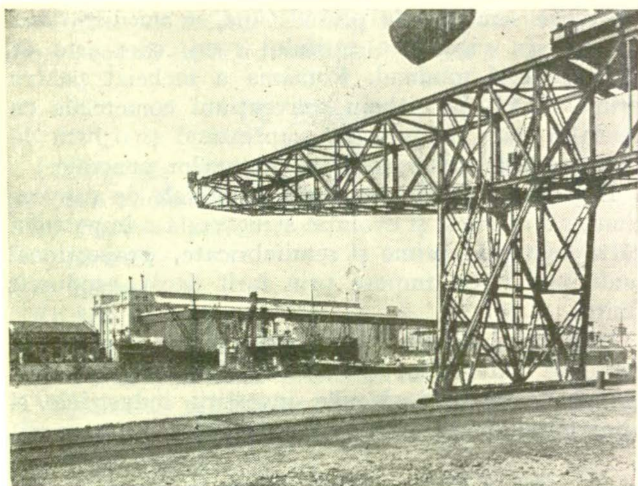
2. *Măsurile tarifare*

In primii zece ani după răsboiu variaţia, crescândă a preţurilor şi necesitatea de a garanta o protecţie vamală unei industrii în formaţie au impus modificări frecvente ale tarifului vamal de import.

Pentru a urmări efectul şi însemnătatea acestor modificări prezentăm în tabloul XXVIII procentul taxelor vamale atât faţă de valoarea importului cât şi faţă de volumul acestuia, adică faţă de valoarea recalculată la preţurile anului 1929. Primul raport ne va arăta evoluţia protecţiei vamale efective, cel de al doilea gradul absolut al acestui protecţii independent de variaţia preţurilor. Raportul dintre taxele vamale încasate şi volumul comerţului exterior va indica prin variaţiile sale fie o modificare tarifară, fie o modificare structurală a comerţului.

Conflictul dintre politica de comprimare a nivelului preţurilor, cea de protecţie industrială şi necesităţile bugetare au făcut ca imediat după răsboiu:

plăţi şi 40% pentru plata importurilor de mărfuri engleze, iar pentru exporturile în Belgia, 15% pentru plăţi în Belgia şi 15% în devize libere.

SILOZURILE DOCURILOR BRĂILA

1. Tariful de import să fie sporit timid şi prin aproximaţii succesive.

2. Să se introducă taxe vamale de export, a căror importanţă reese din randamentul mult superior celui rezultând din taxele de import.

Tariful vamal de import din 1904 a rămas în vigoare până în Iulie 1921, cu singura modificare introdusă la 20 Aprilie 1920 constând din multiplicarea taxelor de import cu coeficientul 5.

Tariful din 1921 prevede taxe în general mai ridicate decât vechiul regim, ceea ce face ca importanţa taxelor vamale să crească dela 1,4% în 1920 la 8,1% în 1921. Până în anul 1924 gradul de protecţie vamală rămâne relativ staţionar, raportul taxelor încasate faţă de volumul importului fiind de 4,1% în 1922 şi de 5,2% în 1923.

La 1 August 1924, se pune în vigoare un nou tarif vamal, alcătuit pe baza unor taxe aur, ce urmau să fie transformate în lei hârtie după un raport variabil. Necesitatea majorării protecţiei vamale, faţă de urcarea preţurilor în lei, este pusă în evidenţă de scăderea raportului dintre taxele vamale şi valoarea importului, care trece dela 9,4% în 1922 la 7,6% în 1924.

O nouă modificare, de data aceasta cu un caracter pronunţat protecţionist are loc la 26 Martie 1926, când au fost majorate simţitor taxele vamale pentru produsele textilelor şi metalurgice.

Cu tariful vamal din 1927, gradul de protecţie se accentuează, raportul taxelor încasate faţă de volumul importului atingând maximum (20,7%) în 1928, adică tocmai într'o perioadă de declin a preţurilor în lei, ceea ce măreşte sarcina nouilor taxe. Diminuarea importului în acest an se datoreşte într'o bună măsură şi noului tarif.

In sfârşit, prin tariful din 1 August 1929, protecţia vamală este simţitor redusă. Acest tarif este, cu excepţia unor modificări restrânse, în vigoare şi azi.

Dacă până în 1929 variaţia taxelor vamale în raport cu valoarea sau volumul importului era, aproape exclusiv, consecinţa unor modificări tarifare adică a gradului absolut de protecţie vamală, după această dată cauza principală a aceloraşi variaţiuni ţine de alt domeniu.

Trebue semnalat în primul rând că imediat după punerea în vigoare a tarifului 1929, care este de tipul general minimal, România a încheiat pentru prima oară după răsboiu convenţiuni comerciale cu celelalte state, majoritatea cuprinzând şi o listă de taxe convenţionate sub nivelul taxelor generale.

La această modificare tarifară pe cale de convenţiuni, s'a adăugat şi evoluţia structurală a importului către materiile prime şi semifabricate, proporţional mult mai puţin impuse prin tarif decât produsele finite.

Deasemeni, diferite legi au extins cazurile de scutiri acordate industriilor şi instituţiilor publice la importul de mărfuri. Nouile investiţii industriale şi intervenţia Statului în viaţa industrială au sporit importul mărfurilor în scutire. Importul de armament a condus către acelaş rezultat. Astfel se explică de ce protecţia vamală absolută descreşte între 1929 şi 1938 dela 16,2% la 6,3% randamentul acestui impozit, printre cele mai însemnate în alte perioade, reducându-se simţitor.

Tab. XXVII. — Taxele vamale de import [1])

Anul	Taxele vamale incasate (mil. lei)[2])	Import (miliarde lei)	Volumul importului [2]) (miliarde lei)	Procente	
				Taxe vamale % din import	Taxe vamale la % din vol. import.
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1919	58	3,8	—	1,5	—
1920	96	7,0	19,4	1,4	0,5
1921	975	12,1	34,4	8,1	2,8
1922	1.154	12,3	28,1	9,4	4,1
1923	1.529	19,5	29,4	7,8	5,2
1924	1.988	26,3	29,5	7,6	6,7
1925	3.002	29,9	29,8	10,0	10,1
1926	4.386	37,2	29,4	11,8	14,9
1927	6.491	33,9	34,6	19,1	18,8
1928	6.051	31,6	29,2	19,1	20,7
1929	4.781	29,6	29,6	16,2	16,2
1930	3.392	23,0	23,3	14,7	14,6
1931	2.179	15,8	17,3	13,8	12,6
1932/33 [3])	2.262	14,9	21,5	15,2	10,5
1933/34	1.703	11,8	18,3	14,4	9,3
1934/35	1.646	12,9	18,6	12,8	8,9
1935/36	1.177	11,0	16,4	10,7	7,2
1936/37	1.301	14,2	18,4	9,2	7,1
1937/38	1.308	21,1	21,0	6,2	6,2
1938/39 [4])	1.145	17,6	18,2	6,5	6,3

[1]) Până la 1927 inclusiv date din sursă statistică (« Comerţul exterior al României în anul 1927 », pag. 1). După 1927, cifrele contabilităţii generale a Statului (Expunere de motive la bugetul general al Statului pe 1939/40, pag. 168).
[2]) Pentru perioada 1932—1938, exerciţiul bugetar ne mai coincizând cu anul civil, datele au fost calculate prin interpolare.
[3]) 1 Ianuarie 1932—1 Aprilie 1933.
[4]) Cifre provizorii.

Nu trebue uitat însă că regimul controlului valutar şi al schimburilor cu străinătatea a condus la înfiinţarea de noui taxe percepute la import. Cele mai importante, în vigoare şi azi, sunt taxele de contingentare introduse la 9 Iunie 1933 şi taxa de 12% ad valorem prevăzute în regimul din 1 Decemvrie 1935.

Protecţia vamală a fost pe această cale simţitor sporită; în 1936 taxele încasate pentru import reprezentau 28,7% din valoarea c.i.f. a mărfurilor, iar coeficientul de protecţie absolută a revenit la nivelul tarifului din 1927. De fapt însemnătatea relativă a nouilor taxe nu este arătată în întregime de raporturile dintre încasări şi import, deoarece în această perioadă, în special în ultimii doi ani, o bună parte din mărfuri au fost importate în scutire de taxe.

Tab. XXVIII. — Principalele taxe percepute la import [1])

Exerciţiul bugetar	Taxe percepute (milioane lei)	Import (miliarde lei)	Volumul importului (miliarde lei)	Procente	
				Taxe percepute la % din import	Taxe percepute la % din vol. import.
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1933/34	1.950	11,8	18,3	16,5	10,7
1934/35	2.164	12,9	18,6	16,8	11,6
1935/36	2.250	11,0	16,4	20,5	13,7
1936/37	4.069	14,2	18,4	28,7	22,1
1937/38	4.375	21,1	21,1	20,7	20,7
1938/39	3.710	17,6	18,2	21,1	20,4

[1]) Taxe vamale de import, taxe de contingentare şi taxa de 12% ad valorem.

Sarcina taxelor de import pentru celelalte operaţiuni a fost aşa dar mult mai ridicată decât apare din calculele de mai sus.

Politica de comprimare a preţurilor interne a condus încă dela începutul anului 1919 (10 Ianuarie) la introducerea controlului exportului, măsură completată ulterior (7 Iunie 1919) prin stabilirea unei taxe de 20% ad valorem la export. După cum se constată însă din comparaţia încasărilor vamale cu valoarea exportului, valorile mărfurilor exportate erau cu mult subestimate. Din această pricină, regimul din 20 Iunie 1920 institue o comisiune care să fixeze preţurile interne şi externe, deci implicit taxa de export. Incepând dela această dată, taxa vamală de export încetează de fapt de a mai fi pentru principalele produse o taxă ad valorem, fiind transformată într'o taxă unitară. Această dispoziţiune este legalizată prin legea din 6 Octomvrie 1920, care prevede pe deasupra că taxele vamale unitare pot merge până la 50% din valoarea mărfurilor exportate.

Totuşi taxele fixate în primii doi ani de aplicare a acestui regim n'au fost prea ridicate. Deabia în 1923, exportul începe să fie grevat de taxe a căror sarcină merge până la 20,3% în raport cu preţurile din acel an şi de 27,5% în raport cu preţurile din 1929. In 1924 taxele vamale de export sunt din nou majorate însă într'o măsură mai mică decât urcarea preţurilor, ceea ce înseamnă că gradul de protecţie al consumului intern a scăzut.

Tab. XXIX. — Taxele vamale percepute la export

Anul	Taxele vamale incasate (mil. lei)	Export (miliarde lei)	Volumul exportului (miliarde lei)	Procente	
				Taxe vamale la % din export	Taxe vamale la % din vol. exportului
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1919	5	0,1	—	5,0	—
1920	435	3,4	7,4	12,8	5,9
1921	556	8,2	14,3	6,8	3,9
1922	1.512	14,0	16,9	10,8	9,0
1923	4.982	24,6	19,8	20,3	25,2
1924	5.113	28,4	18,6	18,0	27,5
1925	3.909	29,1	19,1	13,4	20,4
1926	3.913	38,3	26,8	10,2	14,6
1927	2.368	38,1	34,0	6,2	7,0
1928	739	27,0	24,1	2,7	3,1
1929	864	29,0	29,0	3,0	3,0
1930	852	28,5	41,6	3,0	2,0
1931	290	22,2	49,1	1,3	0,6
1932/33	175	19,9	51,0	0,9	0,3
1933/34	123	13,9	37,7	0,9	0,3
1934/35	142	13,5	37,5	1,1	0,4
1935/36	138	17,3	41,5	0,8	0,3
1936/37	154	24,5	46,3	0,6	0,3
1937/38	121	30,2	41,6	0,4	0,3
1938/39	112	22,0	33,4	0,5	0,3

Taxele de export au dat naștere, în acea perioadă, la critici vii a politicei comerțului cu străinătatea. Treptat însă, taxele vamale de export au fost desființate sau reduse, iar după 1931 nu mai reprezintă decât o importanță statistică [1]). In acest an, prin legea din 8 Aprilie pentru valorificarea produselor agricole s'au desființat și taxele, destul de reduse dealtfel, asupra exporturilor de cereale, leguminoase și semințe oleaginoase.

[1]) Cu titlu de exemplu, menționăm evoluția taxelor vamale de export pentru câteva produse principale:

Grâu (10.000 kg):

7 Iunie	1919—14 Iulie	1920	20% ad valorem
15 Iulie	1920— 9 Decemvrie	1923	12.000 lei
10 Decemvrie	1923— 8 August	1924	25.000 »
9 August	1924—17 Iulie	1925	45.000 »
18 Iulie	1925— 7 Martie	1926	30.000 »
8 Martie	1926— 1 August	1926	18.000 »
2 August	1926—23 Ianuarie	1927	13.000 »
24 Ianuarie	1927—19 Octomvrie	1927	5.000 »
20 Octomvrie	1929—24 Ianuarie	1928	3.500 »
25 Ianuarie	1928—28 Octomvrie	1930	2.800 »
29 Octomvrie	1930—30 Aprilie	1931	1.000 »
1 Mai	1931— 5 Iulie	1935	Scutit
6 Iulie	—		2.600 » Scutit [2])

Orz (10.000 kg):

1 Iunie	1919—25 Iunie	1920	20% ad valorem
27 Iunie	1920— 2 Iulie	1920	10.800 lei
3 Iulie	1920—26 Iulie	1920	6.000 »
28 Iulie	1920— 5 August	1920	2.200 »
6 August	1920—27 Septemvrie	1920	4.200 »
28 Septemvrie	1920—30 August	1921	3.500 »
31 August	1921— 9 Iulie	1929	2.000 »
10 Iulie	1922— 7 Martie	1926	20.000 »
8 Martie	1926—23 Ianuarie	1927	10.000 »
24 Ianuarie	1927—19 Octomvrie	1927	5.000 »
20 Octomvrie	1927—24 Ianuarie	1928	3.500 »
25 Ianuarie	1928—28 Iunie	1930	2.800 »
29 Iunie	1930— 5 Iulie	1935	Scutit
6 Iulie	1935	—	2.600 » Scutit [2])

Cherestea de brad (m³):

7 Iunie	1919—19 Mai	1920	20% ad valorem
20 Mai	1920— 2 Iulie	1920	200 lei
3 Iulie	1920—22 Septemvrie	1920	125 »
22 Septemvrie	1920—18 Aprilie	1921	90 »
20 Aprilie	1921—24 August	1921	45 »
25 August	1921—22 Februarie	1923	10 »
23 Februarie	1923— 7 Martie	1926	150 »
8 Martie	1926—24 Ianuarie	1928	35 »
25 Ianuarie	1928— 1 Iunie	1928	28 »
2 Iunie	1928—12 Iunie	1931	10 »
13 Iunie	1931—		Scutit

Benzină grea (10.000 kg):

7 Iunie	1919—29 Iunie	1920	20% ad valorem
30 Iunie	1920—27 Iulie	1920	22.800 lei
28 Iulie	1920— 6 Martie	1921	18.000 »
7 Martie	1921—14 Mai	1921	11.000 »
15 Mai	1921—25 August	1921	5.200 »
26 August	1921—22 Februarie	1923	500 »
23 Februarie	1923—23 Decemvrie	1923	4.000 »
24 Decemvrie	1923— 7 Martie	1926	8.000 »
8 Martie	1926—15 Iunie	1927	7.000 »
15 Iunie	1927—24 Ianuarie	1928	500 »
25 Ianuarie	1928—		400 »

Porci (capete):

7 Iunie	1919— 2 Iulie	1921	20% ad valorem
3 Iulie	1921—15 Decemvrie	1922	100 lei
16 Decemvrie	1921—30 Mai	1924	800 »
31 Mai	1924—17 Iulie	1925	1.500 »
18 Iulie	1925— 7 Martie	1926	1.400 »
8 Martie	1926— 4 Iunie	1926	1.000 »
5 Iunie	1926—17 Ianuarie	1927	600 »
18 Ianuarie	1927—19 Octomvrie	1927	300 »
20 Octomvrie	1927—13 Noemvrie	1927	150 »
14 Noemvrie	1927—28 Ianuarie	1929	120 »
29 Ianuarie	1929—28 Ianuarie	1931	75 »
29 Ianuarie	1931—12 Iunie	1931	150 » 25 »
13 Iunie	1931—		75 » Scutit [3])

(Gh. Christodorescu, *Regimul Exportului României n timpul neutralității și după răsboi*, vol. II).

[2]) Dacă exportul se face prin membrii Sindicatelor Export. de cereale.
[3]) Dacă exportul se face de membrii Sindicatelor Export. de animale.

Politica comercială în materie de export urmărește după această dată o încurajare intensă a exportului.

3. *Exportul*

Principalele produse de export ale României în perioada analizată au fost:

a) Produse petrolifere;
b) Cereale;
c) Lemn;
d) Animale vii;
e) Legume și semințe;
f) Produse animale alimentare.

Majoritatea produselor de mai sus sunt produse directe, netransformate, afară de cherestea și derivatele petrolului.

Tab XXX. — Exportul principalelor produse în perioada 1920—1938

(mii tone)

Anul (1)	Produse petrolifere (2)	Cereale și leguminoase (3)	Lemn (4)	Animale vii (5)	Semințe și legume [1]) (6)	Produse animale și alimentare (7)
1920	249,1	1.031,3	92,2	0,5	44,5	2,2
1921	377,3	1.616,4	570,8	51,6	36,7	6,8
1922	435,5	1.295,8	1.968,6	107,2	52,8	2,2
1923	416,0	1.896,9	2.224,9	58,4	83,0	4,7
1924	437,9	1.479,3	2.541,7	70,9	81,6	13,7
1925	790,2	930,4	2.507,0	76,7	90,0	23,2
1926	1.499,2	1.884,4	2.237,9	64,5	119,3	33,5
1927	1.953,4	3.077,9	1.817,5	73,2	166,3	16,9
1928	2.387,0	1.098,9	1.893,1	72,1	136,4	16,2
1929	2.881,0	1.725,7	1.979,0	66,3	150,1	20,0
1930	3.905,4	3.237,6	1.590,8	87,2	173,2	29,2
1931	4.697,0	3.448,6	1.438,2	90,0	199,2	26,0
1932	5.184,2	2.624,7	873,9	41,0	204,5	29,0
1933	5.885,6	1.890,9	638,9	29,4	194,7	13,3
1934	6.547,4	1.003,2	884,2	50,8	219,9	14,5
1935	6.613,1	1.243,1	895,1	73,2	276,2	15,5
1936	6.885,1	2.072,1	1.065,9	68,3	255,1	22,7
1937	5.668,9	2.225,6	1.176,0	65,4	286,7	21,1
1938	4.496,5	1.384,8	967,2	59,0	268,0	18,9

[1]) Până în 1926 inclusiv, turtele și făinurile oleaginoase și borhoturile erau cuprinse în vechea categorie XX: Cauciuc, gutapercă și sucuri vegetale. Leguminoasele au fost trecute cu începere din 1929 în categoria VIII: cereale și leguminoase. Cifrele au fost corectate pentru a le face comparabile.

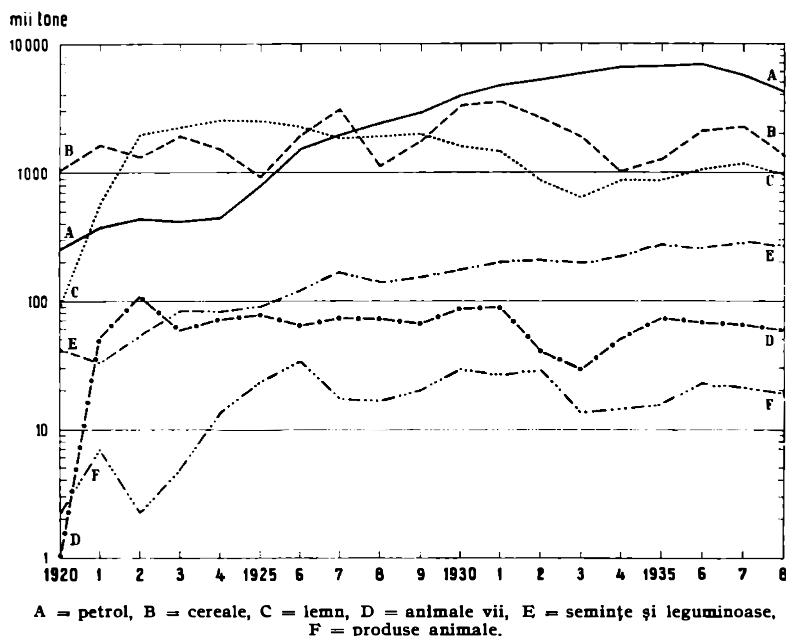
Tab. XXXI. — Exportul principalelor produse în perioada 1920—1938

(Procentele valorilor față de totalul exportului)

Anul (1)	Produse petrolifere (2)	Cereale și leguminoase (3)	Lemn (4)	Animale vii (5)	Semințe și leguminoase (6)	Produse animale și alimentare (7)	Altele (8)
1920	19,1	71,0	3,6	0,2	2,9	0,6	2,6
1921	22,5	54,2	5,7	9,0	1,2	3,0	4,4
1922	18,5	41,9	18,5	13,3	1,9	0,7	5,2
1923	13,1	55,8	16,6	7,0	2,3	1,0	4,2
1924	11,9	46,4	19,6	10,2	2,7	2,6	6,6
1925	19,8	28,0	21,9	14,0	3,3	4,6	8,4
1926	24,8	38,7	15,6	7,9	3,2	4,5	5,3
1927	19,7	51,4	12,1	6,7	3,1	2,2	4,8
1928	30,1	31,0	18,0	7,9	3,1	2,7	7,2
1929	33,2	30,9	16,2	6,9	3,4	3,1	6,3
1930	36,6	35,0	10,9	6,6	2,5	3,7	4,7
1931	30,8	39,5	10,7	7,0	3,0	3,8	5,2
1932	43,1	34,3	7,4	3,8	4,1	3,4	3,9
1933	55,3	23,0	7,2	2,9	4,8	2,5	4,3
1934	52,8	17,4	10,8	4,6	6,3	2,9	5,2
1935	51,7	19,6	8,7	5,7	6,6	2,6	5,1
1936	41,3	31,5	7,8	5,0	5,3	3,1	6,0
1937	40,5	32,2	9,0	4,2	5,5	2,3	6,3
1938	43,3	24,4	11,4	5,7	6,8	3,0	5,4

In primii ani după răsboiu exportul s'a spijinit mai mult pe produsele imediat disponibile: cereale, animale vii și lemn. Până în 1926 exportul de produse

Diagrama 6. — Evoluția exportului în mii de tone

A = petrol, B = cereale, C = lemn, D = animale vii, E = semințe și leguminoase, F = produse animale.

petrolifere este relativ staționar. Producția nu atinsese încă un nivel satisfăcător, iar dificultățile de transport și regimul restrictiv al exportului nu erau cele mai bune stimulente pentru intensificarea exploatărilor. După această dată exportul de petrol crește într'un ritm accelerat devenind centrul de gravitate al întregului comerț de export. In anii 1933—1935, valoarea produselor petrolifere exportate au reprezentat mai mult de jumătate din întregul export. Odată cu scăderea producției interne, exportul acuză în ultimii doi ani un declin categoric. In anul 1938 scăderea cantitativă este însoțită și de o descreștere a valorii exportului de produse petrolifere.

Tab. XXXIII. — Importul de produse petrolifere după proveniență în anul 1930

Țara	Import total (mii tone)	Procente		
		România	U.R.S.S.	Țări transoceanice și alte țări
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1. *Atlantic*				
Anglia	8.974	5,2	10,8	84,0
Franța	3.549	6,4	10,6	83,0
Germania	3.337	6,5	11,2	82,3
Olanda	1.010	1,0	1,9	97,1
Spania	672	7,3	45,4	47,3
Danemarca	603	0,5	12,5	87,0
Belgia	543	8,6	10,8	80,7
Elveția	209	9,2	4,7	86,2
2. *Mediterană*				
Italia	1.436	24,6	31,5	43,7
Egipt	560	49,2	22,1	28,7
Grecia	161	54,4	39,9	5,7
Turcia	116	21,9	70,9	7,2
Siria	76	54,9	43,1	2,1
Palestina	60	17,4	—	82,6
3. *Basinul Danubian*				
Cehoslovacia	403	30,8	28,1	41,1
Austria	304	83,0	2,1	14,9
Ungaria	259	78,9	6,5	14,6
Iugoslavia	184	94,9	—	5,1
Bulgaria	74	89,5	8,5	2,0

Importanța petrolului românesc în importul celorlalte țări nu este întotdeauna în strictă legătură cu importanța aceluiași trafic în exportul nostru.

Exportul nostru de petrol se îndreaptă de preferință către țările din Apus: Anglia, Franța, Germania. Aceste țări se aprovizionează însă într'o măsură mult mai însemnată cu petrol transoceanic și, mai puțin, cu petrol rusesc.

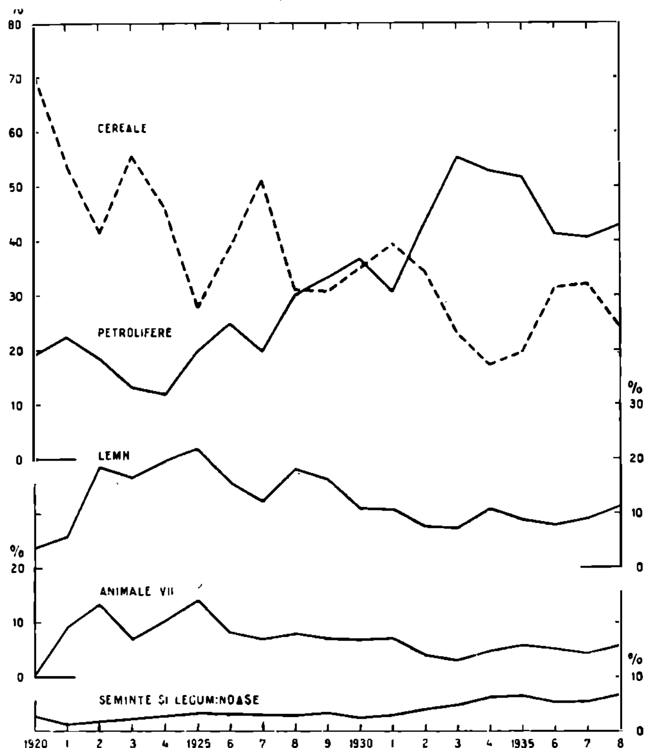
Importanța petrolului românesc se accentuiază în bazinul mediteranian, unde petrolul transoceanic pătrunde într'o mai mică măsură din cauza diferenței de navlu.

Piețele de desfacere, față de care România are aproape un monopol, sunt țările bazinului danubian, cu o însemnată excepție însă: Cehoslovacia.

O politică firească a oprit în primii ani exportul de țițeiu brut. De abia în 1932, în scopul de a alimenta soldul deficient al balanței comerciale, s'a permis, după anumite norme, să se exporte și țițeiu neprelucrat (Legea din 22 Aprilie 1932). In urma încheerii contractului « Petrofina » în Februarie 1936, se constată un nou progres al cantităților exportate. Scăderea producției însă, nu mai lasă acelaș disponibil de export; în 1938 s'au exportat 335 mii tone față de 629 mii tone în 1936.

Exportul de cereale a fost în medie cantitativ mai redus înainte de 1927 decât după această dată, când producțiunea agricolă a început să fie mai organizată. Cu toate acestea, din cauza prăbușirii prețurilor el pierde treptat din importanța relativă în valoare. Făcând abstracție de variațiunile recoltelor, procentul exportului de cereale din exportul total a avut o tendință descrescătoare, inversă evoluției produ-

Diagrama 7. — Exportul principalelor articole în procente față de total.

selor petrolifere (v. diagrama 6). Este interesant de urmărit cum în anii de recoltă deficitară importanța exportului de produse petrolifere devine mai însemnată și viceversa.

Celelalte produse vegetale agricole au urmat o evoluție analoagă cerealelor. Prețurile scăzute ale cerealelor din ultimul ciclu economic au determinat o intensificare a producției de semințe, în special de semințe oleaginoase. Desvoltarea recentă a industriei uleiurilor în România este datorită aceluiași fenomen. Exportul de semințe și turte oleaginoase este astăzi în plină desvoltare, iar desfacerea acestor produse pe piețele externe se face în cele mai bune condițiuni. Uleiul de floarea soarelui, n'a putut fi exportat cu regularitate, așa că începând cu 5,6 mii tone în 1932, 0,2 mii tone în 1934, 10,8 mii tone în 1935 dispare cu totul în 1938, când, din cauza Anschlussului, România a pierdut cea mai importantă piață de desfacere a acestui produs.

Exportul alimentelor de origină animală, încurajat de cererea mare din afară și un regim de libertate a comerțului a avut o desvoltare foarte rapidă în primii ani după răsboi, atingând 33,5 mii tone în 1926. Ulterior, piața externă a devenit mai exigentă; produsele noastre neîntrunind condițiunile de uniformitate și calitate cerute, au început să fie înlocuite. Este cazul cărnurilor de măcelărie și al ouălelor. Exportul de ouă a recâștigat în ultimul timp din terenul pierdut. Pe lângă aceasta, alte produse au devenit treptat obiectul unui comerț important: cărnurile preparate (în special bacon) și păsările tăiate.

Exportul de lemn a avut imediat după răsboiu o desvoltare rapidă care a culminat în anii 1924—1925, când valoarea acestuia ajunsese să reprezinte 20% din total. In jurul acestei date, o exploatare neraționala a pădurilor noastre a distrus pentru multă vreme, în unele regiuni în chip definitiv, orice posibilitate de noui tăieri [1]). După 1927, odată cu apariția lemnului rusesc pe piața mondială, exportul lemnului rămâne la un nivel mai redus, importanța

[1]) O parte din materialul lemnos a provenit și din defrișările impuse de reforma agrară.

Diagrama 8. — Quantum-index pentru exportul de cereale.

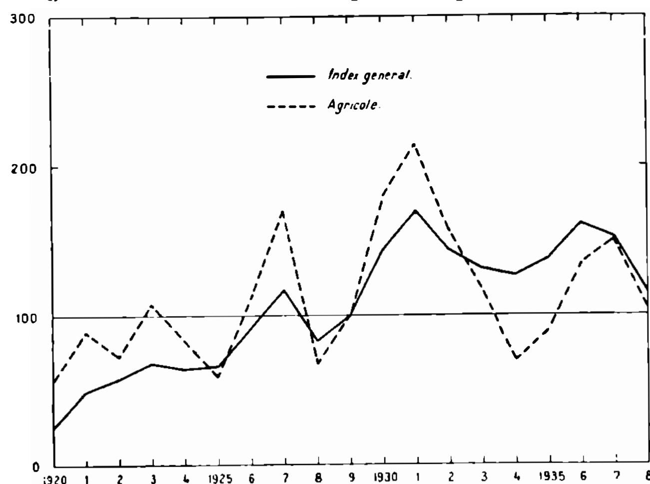
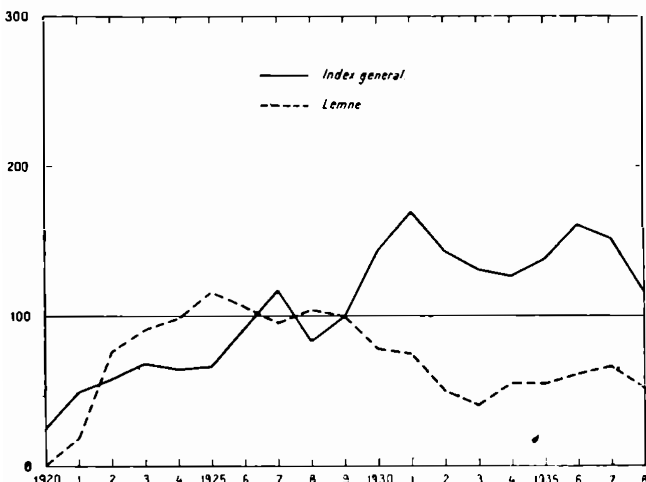

Diagrama 9. — Quantum-index pentru exportul de lemn.

sa în exportul total nedepășind 10—11%. Evoluția exportului de lemn în această din urmă perioadă urmează ritmul ciclic cunoscut.

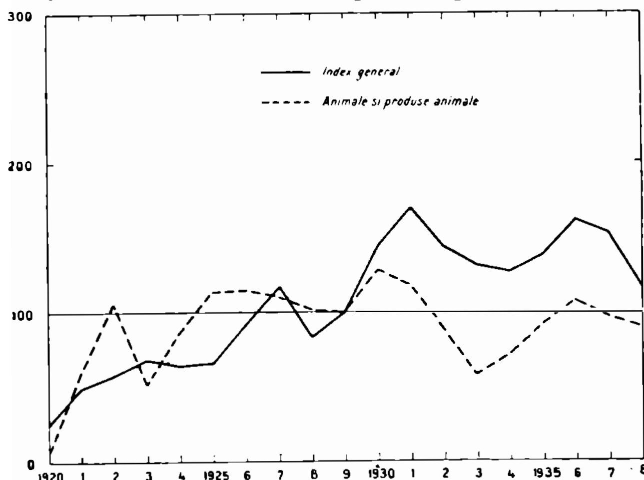
Tendința exportului de animale prezintă o analogie remarcabilă cu exportul de lemn. Aceeași desvoltare rapidă în primii ani după răsboiu.

Creșterea quantum-indexului pentru exportul de animale dela 4,9 în 1920 la 58,8 în 1921 și la 106,1 în 1922 corespunde unui export important de animale vii în această perioadă. Două sunt cauzele acestei creșteri: restricțiile exportului de animale erau limitate numai la anumite produse, iar în cadrul convenției încheiată cu Austria în 1920 și aplicată numai în parte din pricina protestelor pe care le-a ridicat, Ministerul de Industrie și Comerț a fost autorizat să permită peste contingent exportul de vite de măcelărie în această țară. In anii următori, nouile restricțiuni introduse pentru exportul de vite și prohibirea exportului de porci impusă de împuținarea numărului acestor animale și de prețul ridicat al porumbului, coboară quantum-indexul respectiv la 51,3 în 1923 și la 86,3 în 1924, dată dela care exportul nostru de animale cunoaște o perioadă de expansiune care se încheie în 1932, odată cu nouile dificultăți întâlnite la exportul bovinelor în Cehoslovacia în urma introducerii controlului comerțului exterior. După convenția încheiată cu Italia în 1930, exportul de vite în această țară, cu totul neînsemnat până atunci, începuse să se desvolte într'un ritm promițător. Insă tranzitul prin Iugoslavia care a fost supus unor măsuri restrictive, a pus o limită desvoltării acestui export.

Piața recent câștigată pentru exportul de bovine — Italia — a fost pierdută în urma restricțiunilor impuse de sancțiunile economice. In urma majorării taxelor de import în Italia și Cehoslovacia, exportul de animale, în special de porci, continuă să scadă, atingând cel mai redus nivel în 1933 (639 mii tone).

In ultimii ani, exportul de animale vii s'a îndreptat către țările din Mediterana Orientală. Aci a întâmpinat însă concurența iugoslavă și polonă, din care cauză n'a putut compensa pierderile debușeelor italiene și austriace.

Diagrama 10. — Quantum-index pentru exportul de animale.

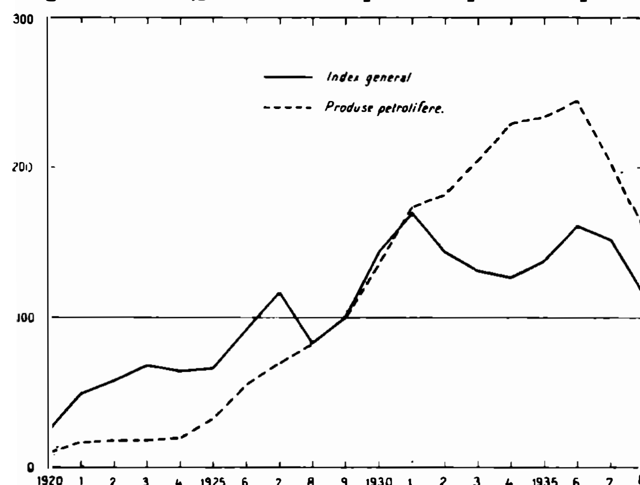
Nici o măsură din partea României n'a tins la recâştigarea vechilor pieţe de desfacere. Dimpotrivă, lipsa primelor valutare pentru exporturile în Italia şi Austria au constituit un neajuns în raport cu posibilităţile de export în compensaţie în alte ţări.

Incepând cu anul 1930 exportul de păsări de curte ia o desvoltare însemnată, compensându-se în acest mod nivelul scăzut la care rămâne exportul de bovine.

Printre produsele româneşti de export trebue să menţionăm de asemeni pieile cu sau fără blană, în special pieile de miei, lâna brută, resturile şi părţile de animale, fructele şi diverse produse chimice. Dintre acestea, fructele ocupă primul loc, însă exportul lor nu prezintă nici o constanţă, comerţul fructelor fiind determinat de cerinţele pieţei interne care nu cunoaşte dificultăţi de standardizare şi conservare în cursul unui transport mai îndepărtat.

Din examinarea evoluţiei exportului în total şi pe grupe de produse constatăm că în perioada analizată, volumul exportului a urmat o tendinţă net ascendentă, quantum-indexul trecând dela 25,4 în 1920 la 161,3 în 1936. Suportul esenţial al acestei expansiuni a fost creşterea deosebit de remarcabilă a exportului de produse petrolifere, al cărui quantum-index merge crescând continuu dela 9,6 în 1920 până la 245,2 în 1936.

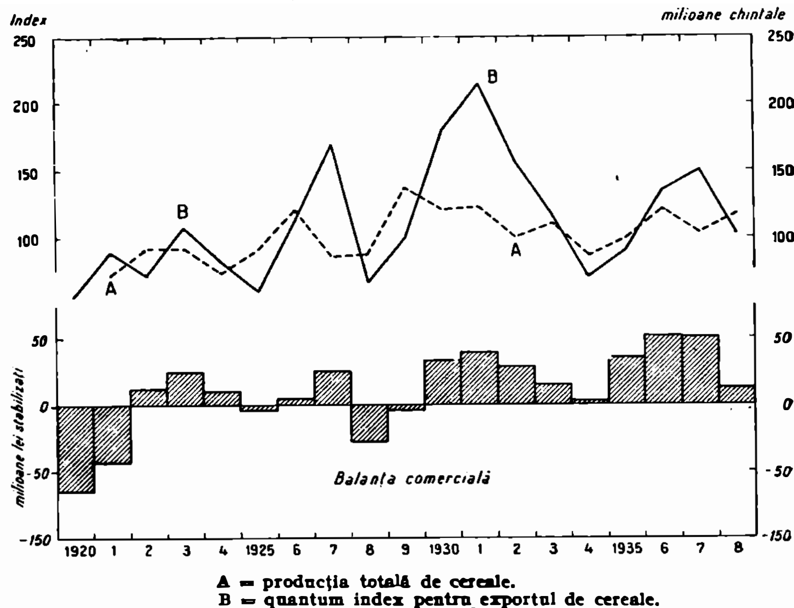
Diagrama 11. — Quantum-index pentru exportul de petrol.

In afară de cereale, al căror volum de export depinde de recolte şi pentru care se observă o uşoară creştere a nivelului în ultimii ani, quantum-indexul exportului de animale, de produse animale şi de lemn prezintă numai variaţiuni ciclice.

Tendinţa exportului total este determinată de expansiunea exportului de produse petrolifere, iar variaţiunile dela un an la altul în raport cu tendinţa generală sunt în strictă legătură cu recolta agricolă. Excedentul balanţei comerciale a României atârnă deci de posibilităţile de export ale produselor agricole. Astfel, anii de recolte deficitare corespund unui sold negativ al balanţei comerciale şi vice-versa. Corelaţia este în această privinţă perfectă, mai ales dacă ţinem seamă că produsul unei recolte influenţează şi exportul din primul semestru al anului următor. O şi mai strânsă dependenţă se remarcă între soldul balanţei comerciale şi volumul exportului de produse agricole.

Diagrama 12. — Corelaţia între recolta agricolă, exportul de cereale şi balanţa comercială.

A = producţia totală de cereale.
B = quantum index pentru exportul de cereale.

Privită sub acest unghiu, scăderea producţiei, deci şi a exportului de produse petrolifere, apare cu atât mai îngrijorătoare. Se produce în exportul nostru, pe această cale, un gol a cărui completare nu poate fi făcută decât prin produse agricole. Disponibilităţile de cereale depind însă de condiţiuni aleatorii şi nu se pot valorifica, în actuala situaţie a foarfecelui agricol, la preţuri remuneratorii. Această constatare s'a verificat în anul 1938, când situaţia balanţei comerciale a depins în întregime de exportul de produse agricole.

LEMNE PENTRU EXPORT SE SCURG PE RÂURI

Intre evoluția exportului în valoare și în volum există diferențe însemnate. In perioada de refacere, valoarea exportului crește într'un ritm important, atingând în 1927 cifra de 38.111 milioane lei stabilizați, după care intră în ritmul ciclic al economiei mondiale. Redresarea din faza următoare nu mai atinge însă aceeași limită superioară. In 1937 exportul, cu toată expansiunea volumului, nu mai reprezintă decât 22.875 milioane lei stabilizați. Scăderea prețurilor agricole în măsura știută stă la baza acestei diferențe.

Tab. XXXIII. — Corelația între producția agricolă și balanța comercială

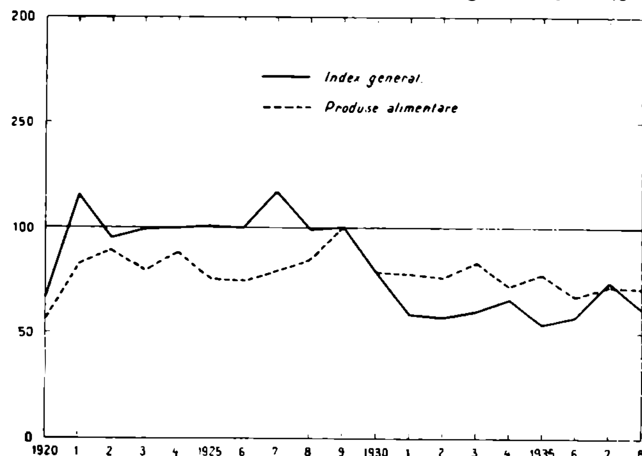
Anul (1)	Producția totală de cereale (milioane chintale) (2)	Balanța comercială (milioane lei stabilizați *) (3)	Volumul exportului de produse agricole vegetale (Quantum index) (4)
1920	—	— 10.773	56,4
1921	71,3	— 7.298	88,7
1922	91,9	+ 1.939	72,5
1923	91,6	+ 4.080	107,9
1924	73,3	+ 1.725	83,0
1925	90,3	— 631	59,3
1926	120,8	+ 812	112,1
1927	86,0	+ 4.259	170,1
1928	87,4	— 4.708	67,0
1929	136,7	— 668	100,0
1930	121,6	+ 5.478	179,9
1931	122,9	+ 6.442	215,4
1932	99,7	+ 4.710	156,4
1933	110,1	+ 2.429	116,7
1934	86,4	+ 447	70,0
1935	99,0	+ 5.909	90,0
1936	121,1	+ 8.526	134,4
1937	104,3	+ 8.177	150,2
1938	117,3	+ 2.004	103,5

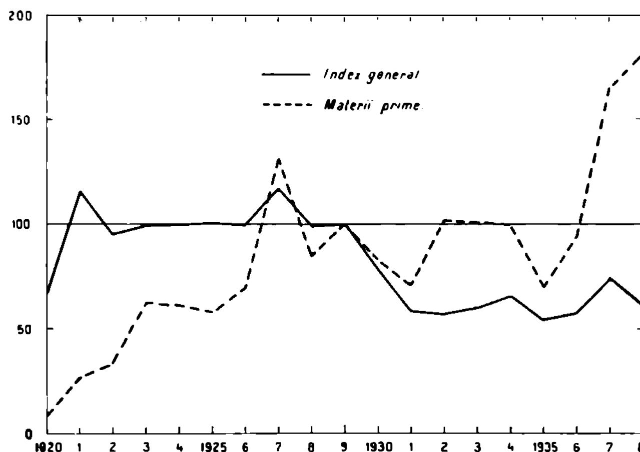
Progresul exportului în volum se prelungește până în 1931, când quantum-indexul arată cel mai ridicat nivel: 169,4. După această dată, creșterea exportului de produse petrolifere este anihilată de scăderea exportului de lemn, iar variațiunile volumului exportului sunt determinate în întregime de posibilitățile de export de cereale. Tendința ascendentă a dispărut, și dacă petrolul, a cărui producție este în scădere, nu va putea fi înlocuit în comerțul exterior cu alte produse, este de așteptat ca exportul să cunoască în viitorul apropiat o fază descendentă a volumului.

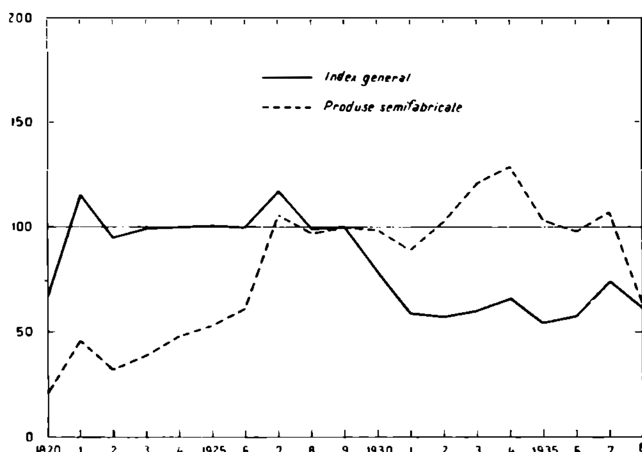
4. *Importul*

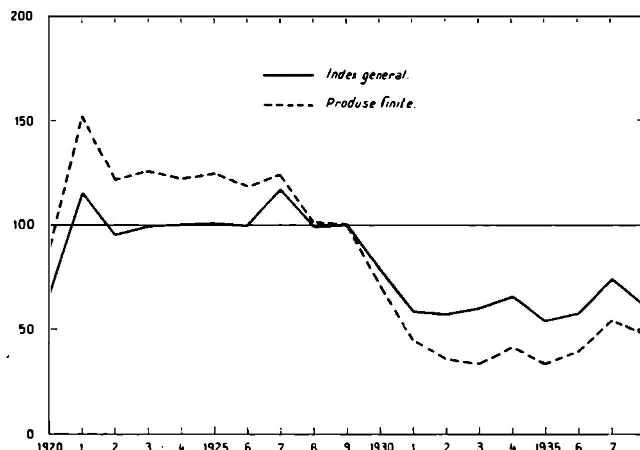
In evoluția importului se oglindește în chipul cel mai fidel întreaga transformare a economiei românești de după răsboiu transformare care constă în înzestrarea țării cu o capacitate de producție industrială capabilă să satisfacă în bună parte necesitățile consumului intern. In perioada de redresare, până în 1926 volumul importului rămâne la un nivel ridicat și aproape constant. In primii ani accentul importului cade pe bunurile de consum. Numai țesăturile și pielăria, preparate sau confecționate, reprezintau în 1920—1921 peste 40% din valoarea totală a importului. Se importă de asemeni într'o măsură însemnată instalațiuni și mașini industriale. Calea ferată își complectează materialul rulant. Importul este susținut în perioada de refacere de sectorul produselor finite.

Diagrama 13. — Quantum-index pentru import.

Mărirea capacităţii de producţie a industriei, în special a industriei textile, determină încă din 1926 o uşoară modificare structurală a importului: quantum-indexul pentru produsele finite scade dela 124,4 la 118,3 paralel cu o creştere a volumului materiilor prime şi semi-fabricate.

Creşterea volumului importului în 1927 este însă generală. Importul de metale şi de textile, — materie primă şi fire, — acuză creşteri importante. In acelaş timp însă comerţul se adresează şi pieţii străine, ale cărei condiţiuni erau mai avantajoase. Astfel se explică şi scăderea importurilor pentru industria indigenă din anul imediat următor.

Perioada stabilizării este caracterizată printr'un import însemnat de maşini şi instalaţii industriale şi de o desvoltare însemnată a industriei metalurgice care provoacă o creştere a importului de minereuri şi de metale. Bunurile de consum importate luptă în această perioadă cu cele produse în ţară, volumul lor variind după capacitatea de cumpărare a pieţii şi după raportul între preţurile interne şi de import în căutarea unui echilibru compatibil cu stabilizarea monetară.

Criza din 1930 găseşte industria internă utilată într'o bună măsură. Insă importul industrial este în simţitor progres, în special importul de minereuri şi metale, din cauza stagnării industriei grele.

Dificultăţile importului care apar odată cu cele ale schimbului, produc o redresare a industriei româneşti înainte cu mult ca repriza economică să se fi observat pe piaţa mondială. Importul de maşini şi instalaţiuni industriale după ce atinge cel mai scăzut nivel în 1932 (13 mii tone) se menţine până în 1938 pe o linie continuu crescătoare, în timp ce importul bunurilor de consum este în declin din 1929. Tot cu începere din 1932 se redresează şi importul de textile brute, a cărui evoluţie se desfăşoară însă în foarfece, în raport cu importul de fire, în categorică descreştere după 1933 [1]).

In perioada de redresare, asistăm la o intensificare deosebit de importantă a activităţii industriei metalurgice. Importul de minereuri şi metale atinge niveluri record, în timp ce importul de fier semifabricat şi obiecte de metal, deşi în creştere şi el, rămâne cu mult inferior volumului normal anterior crizei.

In rezumat, în evoluţia structurală a importului distingem trei etape cu semnificaţie deosebită, toate reprezentând însă fazele intermediare ale procesului de industrializare a României.

[1]) Anul 1937 constitue o excepţie. Industria şi-a creat stocuri profitând de acordarea mai largă a permiselor de import şi de decontingentarea importului de fire, care este condiţionat numai de cota cumpărată dela filaturile din ţară. Stocurile au fost destinate aproape exclusiv comenzilor pentru Stat.

1. Până în 1929 importul de produse finite formează centrul de gravitate al comerțului cu străinătatea. In primii ani acest import este constituit mai ales din bunuri de consum. Treptat importul de produse finite se deplasează spre mijloace de producție. Volumul importului de produse finite se menține la un nivel ridicat, în timp ce importul materiilor prime și semifabricate urmează o linie ascendentă.

2. Intre 1930 și 1934, bunurile de consum nu mai sunt în general importate decât în forma semifabricată. Industria internă termină procesul de prelucrare început aiurea.

Volumul importului de produse finite este în categorică scădere, iar cel al produselor semifabricate în urcare.

3. Incepând cu 1935, deplasarea pe scara de producție a importului continuă: importul de materii prime crește paralel cu o scădere a importului de semifabricate. Importul produselor finite este de asemeni în urcare: industria internă își mărește capacitatea de producție, lărgindu-și scara de prelucrare.

In valoare, importul urmează o linie ascendentă până în 1926 când atinge maximum: 37,2 miliarde lei. După această dată, dar mai ales în timpul depresiunii mondiale, valoarea importului scade până sub o treime din nivelul maxim, 10,8 miliarde lei în 1935. Redresarea din anii următori, cu toată deprecierea suplimentară a monetei nu ridică valoarea importului decât la 20,3 miliarde. In lei stabilizați, evoluția importului a fost identică, cu excepția unei scăderi importante în anii 1922—1923 provocată de scăderea prețurilor mondiale.

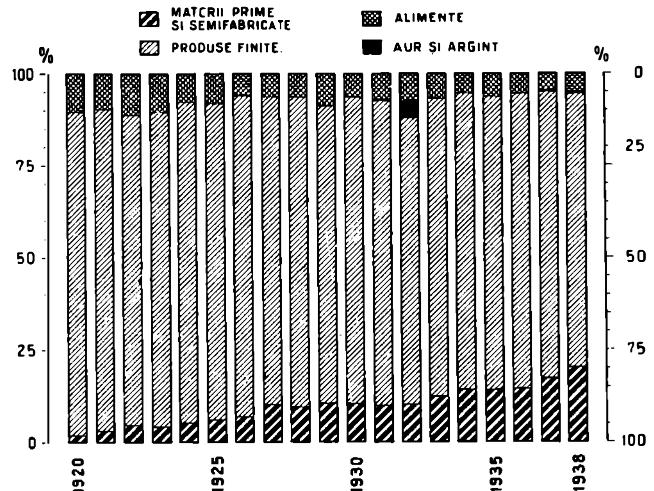
Modificarea structurală a importului conduce la o deplasare corelativă a valorilor între grupele clasificării internaționale. In primii ani după răsboiu, din cauza necesităților consumului intern și a prețurilor relativ mai ridicate, alimentele reprezintă în medie 10% din valoarea exportului. In această primă perioadă, valoarea produselor finite importate reprezintă în general peste 85% din total, în timp ce materiile prime și semifabricate ocupă un loc modest, a cărui importanță crește însă continuu atingând 7% în 1926. Intre 1927 și 1933 constatăm o primă deplasare: valoarea materiilor prime și semifabricate se ridică în medie la 10%, în timp ce procentul reprezentat de valoarea produselor finite variază între 80 și 83.

Tab. XXXIV. — Importul României după categoriile clasificării internaționale

Anul	Cifre absolute (milioane lei)					Procente				
	Animale	Alimente	Materii prime și semifabricate	Produse finite	Aur și argint	Animale	Alimente	Materii prime și semifabr.	Produse finite	Aur și argint
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1920..	2,8	729,3	133,1	6.115,8	0,1	*	10,4	1,9	87,6	*
1921..	4,8	1.191,5	384,0	10.564,9	0,3	*	9,8	3,2	87,0	*
1922..	2,8	1.356,9	594,8	10.370,7	0,2	*	11,0	4,8	84,1	*
1923..	1,4	2.015,6	845,8	16.651,2	1,9	*	10,3	4,3	85,3	*
1924..	6,4	2.026,9	1.413,4	22.817,6	0,3	*	7,7	5,4	86,9	*
1925..	14,3	2.414,4	1.825,2	25.658,0	0,2	*	8,1	6,1	85,8	*
1926..	51,6	2.106,2	2.591,7	32.375,6	70,3	0,1	5,7	7,0	87,0	0,2
1927..	53,3	2.029,5	3.432,2	28.335,2	1,9	0,2	6,0	10,1	83,7	*
1928..	10,3	2.052,4	3.070,1	26.505,5	2,6	*	6,5	9,7	83,8	*
1929..	9,0	2.623,4	3.155,1	23.838,8	2,5	*	8,9	10,6	80,5	*
1930..	16,4	1.471,9	2.436,0	19.119,4	0,5	0,1	6,4	10,6	83,0	*
1931..	5,9	1.142,1	1.555,6	13.024,6	26,3	*	7,2	9,9	82,7	0,2
1932..	1,3	884,5	1.239,0	9.326,7	559,8	*	7,4	10,3	77,6	4,7
1933..	1,3	806,9	1.482,2	9.448,5	3,0	*	6,9	12,6	80,5	*
1934..	3,0	699,2	1.894,7	10.611,6	*	*	5,3	14,3	80,3	*
1935..	3,1	717,0	1.504,6	8.622,8	—	*	6,6	13,9	79,5	*
1936..	6,3	650,1	1.833,8	10.147,5	*	0,1	5,1	14,5	80,3	*
1937..	6,4	886,0	3.550,3	15.720,0	122,1	*	4,4	17,5	77,5	0,6
1938..	9,3	922,8	3.791,0	13.970,1	74,4	*	4,9	20,2	74,4	0,4

*) Sub 0,1 milioane sau sub 0,1%.

Diagrama 14. — Evoluția structurală a importului (Clasificarea internațională dela Bruxelles).

După această dată, modificarea distribuției se urmărește dela an la an: în 1938 materiile prime și semifabricate importate reprezintă în valoare 20% din total, iar produsele finite numai 74%.

5. *Raporturile de schimb cu străinătatea*

Poziția României ca țară debitoare impune ca regimul normal al schimburilor cu străinătatea să fie cel al unui sold excedentar al balanței comerciale. Soldul balanței comerciale însă este determinat de două elemente fundamentale:

1. *Prețurile mărfurilor importate și exportate.* Nivelul acestora depinde însă de situația pieței mondiale asupra căreia o țară ca a noastră, al cărui comerț exterior nu înseamnă decât 0,5% din comerțul mondial, nu poate avea nici cea mai redusă influență; nici chiar pentru acele produse pentru care producția românească ocupă un loc însemnat printre sursele mondiale, configurația prețurilor la un moment dat fiind determinată de alte elemente decât cele ale unei oferte restrânse în volum.

2. *Cantitățile importate sau exportate.* Acestea pot fi, până la un punct, influențate de o politică proprie. Dar și însemnătatea reală a acestui drept suveran este limitată, mai ales în condițiunile actuale ale traficului internațional de mărfuri. Capacitatea de export a unei țări depinde în mare măsură de importul său, chiar și necesitățile importului sunt determinate de structura și volumul importurilor din ciclurile precedente. Mai mult, în sistemul contingentelor și compensațiilor azi generalizat, fiecare vânzare implică o cumpărătură corelativă. Cumpărătura poate să nu fie întotdeauna cel mai nimerit comerț pen-

tru economia care trebue să vândă cu orice preţ şi la orice preţ. Din acest punct de vedere, se poate spune că poziţia comercială a unui Stat a devenit o funcţie de dispersiune a comerţului său şi de raporturile interne şi externe ale acestui comerţ faţă de comerţul celorlalte State. Un Stat poate ocupa o poziţie majoră faţă de un altul în cazul în care comerţul lor mutual reprezintă un procent mai mic în comerţul total al primului decât în cel de al doilea. Interesul fiecărui Stat în comerţul mutual este direct proporţional cu acest procent, Nici o ţară nu se poate complace în situaţia de a-şi vedea comerţul exterior monopolizat de o singură direcţie, decât, poate, dacă monopolul ar fi bivalent [1]).

De asemeni, poziţia comercială a unei ţări în raport cu alta este sprijinită sau slăbită după cum prima ţară este ori nu debitoare sau creditoare celeilalte.

Tab. XXXV — Poziţia diferitelor ţări în raporturile comerciale cu România

(Comerţul total al României în 1937, C_r = 218 milioane dolari aur)

Ţara (1)	Comerţul total milioane dolari aur [1]) (C_s) (2)	Rap. faţă de com. român $\frac{C_s}{C_r}$ (3)	Procentul traficului cu România [2]) P_s (4)	Procentul traficului în România P_r (5)	Indice $\frac{C_s}{C_r} \cdot \frac{100-P_s}{100-P_r}$ (6)
Ţări cu poziţie majoră					
Anglia	4.310	19,77	0,3	9,1	21,75
Germania	3.705	16,99	2,7	23,0	21,41
U. S. A.	3.725	17,09	0,2	2,5	17,50
Franţa	1.568	7,19	0,9	5,9	7,54
Belgia	1.054	4,83	1,0	4,3	4,97
Olanda	878	4,03	0,5	2,0	4,09
Italia	754	3,46	2,1	5,7	3,59
Cehoslovacia	473	2,17	5,1	11,4	2,31
Danemarca	415	1,90	0,5	1,2	1,92
Elveţia	417	1,91	2,0	2,5	1,92
Ţări cu poziţie echivalentă [1])					
Austria	296	1,36	5,8	7,2	1,38
Polonia	275	1,26	1,4	0,8	1,26
Egipt	227	1,04	3,5	3,6	1,04
Ungaria	186	1,17	4,3	6,6	1,20
Iugoslavia	155	1,41	1,1	1,2	1,41
Ţări cu poziţie minoră [3])					
Grecia	132	1,65	4,1	7,8	1,72
Turcia	118	1,85	0,6	1,0	1,86
Bulgaria	72	3,03	0,5	1,6	3,06
Palestina	63	3,46	1,5	5,5	3,61

[1]) «Annuaire statistique de la Société des Nations», 1937/1938, pag. 224—225.

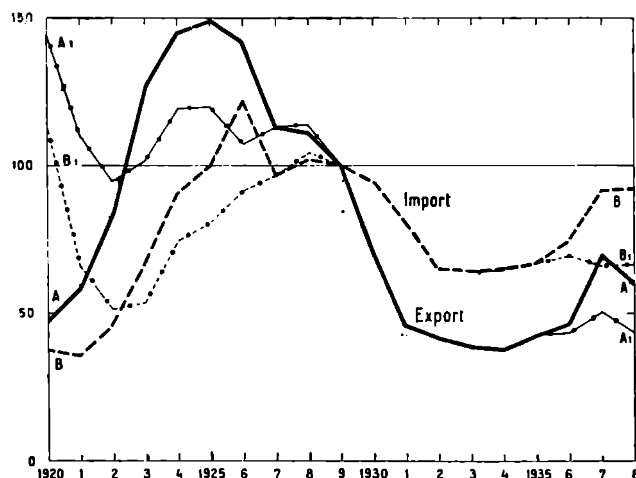
[2]) După «Statistique du commerce international 1937», Société des Nations.

[3]) Cifrele barate reprezintă indicele poziţiei majore a României:

$$\frac{C_r}{C_s} \cdot \frac{100-P_s}{100-P_r}$$

Iată, în linii generale, care sunt elementele principale ale mecanismului schimburilor comerciale cu străinătatea, însemnătatea lor precum şi factorii

Diagrama 15. — Indicele preţurilor produselor de export şi de import.

A = Indicele preţurilor de export în lei 1929.
B = Indicele preţurilor de import în valori curente.
B_1 = Indicele preţurilor de import în lei 1929.

care-i pot modifica. Să analizăm acum, în lumina lor, raporturile de schimb ale României în perioada de după războiu.

Preţurile produselor noastre de export au atins cel mai ridicat nivel în lei în 1925, iar cel mai scăzut în 1934. Intre aceste două momente indicele corespunzător trece dela 149,1 la 37,7, ceea ce înseamnă o scădre de 75%.

Preţurile mărfurilor importate au urmat o evoluţie paralelă, cu unele deosebiri, mai ales în ceea ce priveşte nivelul. Momentul de culminare a preţurilor de import este anul 1926, iar cel mai scăzut nivel al acestora în 1933. In timpul declinului aşa dar, preţurile de import au fost mai întârziate în scădere şi mai prompte în repriză decât preţurile de export, fapt care s'a tradus în anii menţionaţi printr'o tensiune defavorabilă schimburilor noastre cu străinătatea. In ambele cazuri tensiunea a fost agravată şi de o recoltă agricolă insuficientă: 1924, 1925 şi 1934.

Amplitudinea diferenţei de niveluri a fost, de asemeni mai mică în cazul preţurilor de import decât pentru cele de export. Indicele preţurilor mărfurilor importate trece dela 122,0 în 1926 la 64,2 în 1933, adică o scădere de numai 47%.

In perioada de redresare însă, preţurile de export prezintă o viteză de creştere mai mare, trecând dela 37,7 în 1934 la 69,7 în 1937, ceea ce echivalează cu o majorare de 85%, în timp ce preţurile de import nu conduc decât la o creştere de 42%.

Această deosebire nu e datorită însă în întregime diferenţei organice care există întotdeauna între amplitudinea ciclică a preţurilor produselor «controlabile» şi «necontrolabile», în speţă produsele industriale şi agricole. Intre timp, structura importului a suferit modificări importante, care, aşa cum am arătat mai sus, a constat dintr'o categorică deplasare dela produse finite şi semifabricate spre materia primă. Indicele de preţuri care este construit pe bază de ponderi variabile, va fi implicit influenţat

---

[1]) Pe aceste consideraţiuni s'a construit indicele din tabloul XXXV.

Acest indice este infinit de mare în cazul când întregul comerţ exterior s'ar îndrepta spre o singură ţară şi egal cu 1 când ambele ţări au un comerţ de aceeaşi importanţă. Indicele mai mic decât 1 corespunde ţărilor faţă de care România ocupă o poziţie majoră.

de această modificare. Creşterea relativă a indicelui preţurilor de import ar fi fost, prin urmare, cu mult mai însemnată dacă importul României ar fi continuat să aibă aceeaşi structură ca şi în 1934. Prin deplasarea spre materia primă, importul s'a «eftinit». Valoarea tonei medii importate evaluată la preţurile fixe din 1929, a fost în 1934 de 34,8 mii lei, iar în 1938 este de 28,3 mii lei numai. Creşterea valorii corespunzătoare în 1937 la 35,0 este cu totul întâmplătoare, fiind datorită unui mare import de fire textile. Tot pe judecăţi analoage se pot explica şi alte aspecte mai puţin importante ale evoluţiei preţurilor de import şi de export.

Inflaţia monetară de după răsboiu a imprimat preţurilor în lei o evoluţie care ascunde anumite aspecte absolute ale schimburilor comerciale ale României. Corectând indicii de preţuri pentru deprecierea monetară, criza economică din 1920 este desvăluită. Preţurile aur cele mai ridicate au fost cele din 1920; nivelul lor scoboară până în 1922, după care urmează redresarea cunoscută, culminând în 1925 pentru preţurile de export şi în 1928 pentru preţurile de import. Prin această corecţie, se pune în evidenţă şi diferenţa de nivel a forfecării preţurilor: în timpul ultimei crize economice, preţurile de import, cu toată «eftinirea de natură structurală» nu coboară până la cel mai jos nivel atins în ciclul premergător (51,6 în 1922).

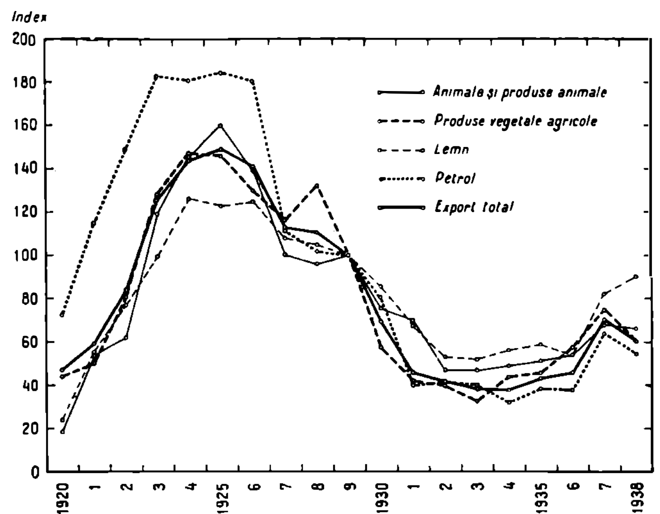
Puterea de cumpărare a produselor de export, măsurată prin raportul celor două categorii de preţuri, creşte neîntrerupt până în 1923, indicele respectiv fiind în acel an 190,3. Economia mondială se găsea în această perioadă după criza economică din 1920, care a fost caracterizată printr'o scădere mult mai accentuată a preţurilor produselor industriale decât cele agricole. Raportul între preţuri a fost deci favorabil exportului românesc. Odată însă

Tab. XXXVI — Indicele preţurilor de export şi import în 1920—1938

Anii (1)	Animale şi alimente animale (2)	Produse vegetale agricole (3)	Lemn (4)	Petrol (5)	Export (Total) (6)	Import (Total) (7)	Preţuri aur [1]) Export (8)	Preţuri aur [1]) Import (9)	Puterea de cumpărare a produselor de export (col. 8:9) (10)
1920.	18,2	43,9	21,7	72,8	47,8	37,2	143,9	113,4	126,9
1921.	53,7	49,5	54,8	114,1	58,6	35,3	110,2	66,4	166,0
1922.	61,8	80,8	76,8	149,2	83,8	45,6	94,8	51,6	183,7
1923.	118,8	127,8	100,2	182,9	126,4	66,4	101,6	53,4	190,3
1924.	145,7	146,8	126,5	181,0	145,4	90,6	119,2	74,6	160,5
1925.	160,1	145,7	123,1	184,9	149,1	100,2	119,6	80,4	148,8
1926.	140,2	130,0	124,9	181,2	141,4	122,0	107,4	92,7	115,9
1927.	104,9	116,4	108,4	112,1	113,2	96,7	113,2	96,7	117,1
1928.	96,5	133,5	105,0	101,9	111,4	102,0	113,7	104,1	109,2
1929.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	(100,0)	(100,0)	100,0
1930.	76,1	58,0	86,1	80,5	69,9	94,3	(69,9)	(94,3)	74,1
1931.	70,3	42,2	67,6	40,4	45,6	80,2	(45,6)	(80,2)	56,9
1932.	46,6	40,4	52,6	41,3	41,9	65,0	(41,9)	(65,0)	64,5
1933.	46,6	33,1	52,2	39,8	38,5	64,2	(38,5)	(64,2)	60,0
1934.	49,1	44,2	56,1	32,5	37,7	65,1	(37,7)	(65,1)	57,9
1935.	50,3	46,1	58,6	38,5	42,6	66,9	(42,6)	(66,9)	63,7
1936.	54,4	56,7	53,8	38,2	46,2	74,2	43,4	69,8	62,2
1937.	67,8	75,3	82,0	63,9	69,7	91,6	50,5	66,4	76,1
1938.	66,0	60,1	89,8	54,5	60,0	92,2	43,5	66,8	65,1

[1]) Cifrele din paranteză sunt identice cu cele din coloanele (6) şi (7).

Diagrama 16. — Indicele preţurilor produselor de export.

cu repriza economică din 1923, puterea de cumpărare a produselor româneşti începe să scadă.

Urcarea preţurilor produselor petrolifere încetează în 1923. Producţia mondială este în creştere, iar Standard Oil şi Royal Dutch se întrec pentru câştigarea pieţelor europene. Intervenind şi dumpingul rusesc precum şi descoperirea de noui zăcăminte în Irak, preţurile se prăbuşesc în 1926. Preţurile cerealelor şi lemnului cedează şi ele în 1924 sub presiunea unei producţii în creştere şi a aparaţiei produselor ruseşti pe piaţa mondială. Descreşterea puterii de cumpărare a produselor noastre de export nu cunoaşte piedică până în 1934, cu excepţia unei uşoare reveniri în 1932 şi 1933 datorită ultimei rezistenţe a preţurilor petrolifere. După minimum atins în 1934, indicele respectiv se redresează treptat până în 1937. Totuşi nivelul din acest an reprezintă o pierdere de 60% în raport cu 1923, anul celor mai ridicate preţuri.

Care a fost influenţa acestei evoluţii a preţurilor asupra comerţului exterior al României?

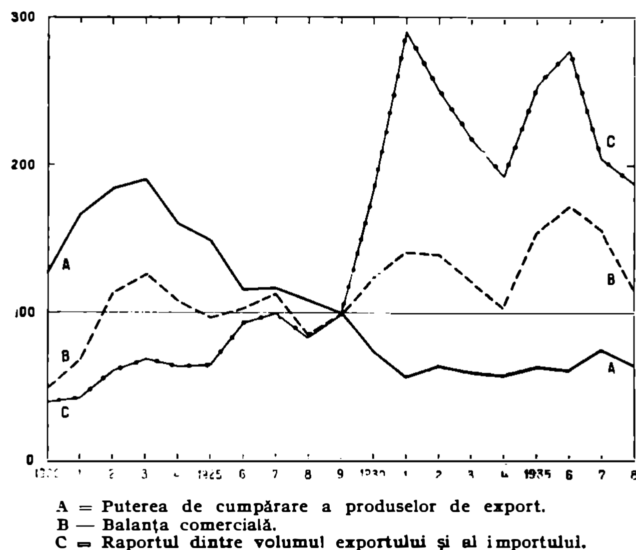
Puterea de cumpărare ridicată a produselor de export a permis economiei româneşti să se refacă cu uşurinţă. Până în anul 1927 creşterea volumului exportului a fost un suport suplimentar pentru acoperirea valorii importului. După 1929, odată cu accentuarea deschiderii foarfecelor, România n'a avut alt mijloc la dispoziţie pentru echilibrarea balanţei plăţilor decât intensificarea exportului. Asistăm în această perioadă la o creştere accelerată a raportului dintre volumul exportului şi al importului, care atinge maximum (289,1) în 1931.

Situaţia foarfecelui preţurilor de import şi export devine între timp dezastruoasă:

a) plăţile financiare externe care sunt alimentate numai din excedentul balanţei comerciale reprezentau în 1934 o sarcină invers proporţională cu scăderea preţurilor de export, adică de trei ori mai mare decât în 1929;

b) schimburile comerciale erau îngreuiate de raportul între preţurile de export şi de import. Pentru acelaş volum al importului economia românească

Diagrama 17. — Corelația între puterea de cumpărare a produselor noastre de export și raportul dintre export și import

A = Puterea de cumpărare a produselor de export.
B — Balanța comercială.
C = Raportul dintre volumul exportului și al importului.

trebuia să exporte de două ori mai multă substanță în 1934 decât în 1929.

Remediul a venit, parte din însăși reacția economiei, parte prin măsurile de apărare a monetei cari au însemnat o serie de restricții pentru import, deci implicit un supliment de protecție vamală pentru industria indigenă. Și astfel, importul, pe lângă că a fost comprimat, a reușit să fie și mai eftin, în sensul pomenit mai sus.

Imprejurările au făcut ca aproape întreaga perioadă după răsboiu să însemne pentru România o continuă luptă pentru menținerea echilibrului balanței plăților. Nu dispunem de date pentru a judeca rezultatul acestor eforturi, însă o indicație poate fi găsită în excedentul balanței comerciale pentru întreaga perioadă 1920—1938, care se ridică la suma de 196,8 milioane dolari aur sau 45,4 miliarde lei. Situația este cu mult mai bună dacă se consideră balanța pe ultimii 10 ani numai, care prezintă un sold activ de 227,3 milioane dolari aur sau 52,4 miliarde lei.

Așa cum reese din comparația evoluției comerțului României cu cea a comerțului mondial, lupta economiei românești cu criza din 1929 a fost câștigată prin export, nu fără însemnate pierderi însă.

Pornind dela valoarea medie a tonei importate și exportate evaluată la prețurile din 1929, un calcul simplu ne arată că în primii ani după răsboiu conjunctura era mai favorabilă schimburilor noastre cu străinătatea decât în anul de bază. Față de raporturile de schimb din acest an, economia românească începe odată cu declanșarea crizei mondiale să piardă anual între 12 și 25 miliarde lei stabilizați. Pierderea totală datorită agravării poziției foarfecelui agricol în perioada 1930—1938 însumează nu mai puțin de 159 miliarde lei stabilizați, o categorică dovadă a efortului la care a fost supusă economia noastră în acest interval.

6. *Comerțul cu celelalte țări*

Din cauza deosebirilor fundamentale între structura exportului — polarizat în jurul produselor petrolifere și agricole — și a importului — constând din produse industriale finite, iar în ultimii ani și din materiile prime corespunzătoare — legăturile comerciale ale României au fost întotdeauna mai intense cu țările industriale din apus, traficul cu statele din răsăritul Europei, cu o structură analoagă economiei românești, fiind în general limitat.

Datorită unei vechi tradiții comerciale, nu cea mai veche însă, precum și complimentarității structurale, Germania a ocupat, cu foarte puține excepțiuni, primul loc în importul nostru.

Legăturile comerciale cari înainte de răsboiu erau foarte active și cu monarhia austro-ungară, au fost preluate de statele succesorale cu structură indus-

Tab. XXXVII — Quantum-index

(1929 = 100)

Anul	Import					Export					Raport
	Produse alimentare	Materii prime	Produse semi fabricate	Produse finite	Index general	Animale și produse animale	Produse agricole	Lemne	Produse petrolifere	Index general	Export / Import
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1920	55,1	8,7	20,6	87,8	65,7	4,9	56,4	0,4	9,6	25,4	38,7
1921	82,6	26,4	46,5	152,4	116,1	58,8	88,7	18,6	17,2	49,3	42,5
1922	89,5	33,0	32,2	122,0	94,9	106,1	72,5	76,4	18,3	58,3	61,4
1923	78,9	62,5	38,7	125,8	99,4	51,3	107,9	90,7	18,5	68,3	68,7
1924	87,9	60,9	48,2	122,2	99,7	86,3	83,0	97,8	19,6	64,0	64,2
1925	75,4	57,9	52,7	124,4	100,9	112,9	59,3	115,7	32,9	65,8	65,2
1926	74,5	68,9	61,0	118,3	99,4	114,2	112,1	106,5	54,9	92,3	92,9
1927	78,9	131,2	105,9	123,9	117,0	110,1	170,1	95,4	69,9	117,3	100,3
1928	84,5	84,5	97,3	102,3	98,7	101,0	67,0	103,6	82,8	83,3	84,4
1929	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1930	78,5	82,8	98,4	71,8	78,7	127,8	179,9	77,5	135,7	143,8	182,7
1931	77,4	70,8	89,2	44,9	58,6	118,0	215,4	75,1	173,6	169,4	289,1
1932	76,1	101,5	102,7	35,7	57,4	88,9	156,4	49,6	181,8	142,7	248,6
1933	83,1	100,6	120,4	33,4	60,3	58,4	116,7	40,8	204,6	131,1	217,4
1934	71,6	99,2	128,3	41,2	65,9	71,1	70,0	55,1	230,0	126,4	191,8
1935	77,3	70,7	102,8	33,9	54,4	91,2	90,0	54,9	234,2	137,6	252,9
1936	67,3	94,3	97,8	40,1	58,1	107,0	134,4	61,6	245,2	161,3	277,6
1937	71,7	164,3	107,0	54,4	74,2	96,4	150,2	66,5	205,2	152,4	205,4
1938	71,1	179,8	62,7	47,9	61,5	89,3	103,5	51,9	160,2	115,3	187,5

Tab. XXXVIII — Evoluţia comparativă a comerţului României faţă de comerţul european şi mondial [1])

Anul	Import			Export		
	România	Europa[2])	Mondial[2])	România	Europa[2])	Mondial[2])
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
			Milioane dolari aur			
1929	176	18.882	35.067	173	15.242	32.617
1930	138	*	28.611	171	*	26.048
1931	93	*	20.620	133	*	18.737
1932	71	*	13.697	99	*	12.584
1933	70	7.201	12.300	85	5.577	11.582
1934	79	6.910	11.816	82	5.295	11.215
1935	58	6.724	12.074	88	5.256	11.446
1936	55	7.152	13.040	94	5.563	12.482
1937	87	8.881	16.247	135	6.782	15.347
1938	80	7.962	14.232	93	6.104	13.356
			Indici			
1929	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,9*
1930	*78,4*	*	*81,6*	*98,8*	*	*79,0*
1931	*52,8*	*	*58,8*	*76,9*	*	*57,4*
1932	*40,3*	*	*39,1*	*57,2*	*	*38,6*
1933	*40,0*	*38,1*	*35,1*	*49,1*	*36,6*	*35,5*
1934	*44,9*	*36,6*	*33,7*	*47,3*	*34,7*	*34,4*
1935	*33,0*	*35,6*	*34,4*	*50,7*	*34,5*	*5,31*
1936	*31,2*	*37,9*	*37,2*	*54,3*	*36,5*	*38,3*
1937	*49,4*	*47,0*	*46,3*	*78,0*	*44,5*	*47,1*
1938	*45,5*	*42,2*	*40,6*	*53,8*	*40,0*	*40,9*

[1]) După « Annuaire Statistique de la Société des Nations ».
[2]) Fără Spania.
*) Lipsesc date.

trială: Austria şi Cehoslovacia, al căror export în România ocupă alternativ locul al doilea sau al treilea. In chip întâmplător importul din Anglia, Franţa şi Italia, care rămâne în medie la un nivel important, acuză în unii ani creşteri trecătoare.

Orientarea exportului a fost mai puţin stabilă decât importul. Desfacerea produselor agricole se îndreaptă după nevoile variabile determinate de recoltele din celelalte state. Politica de agrarizare a unora din Statele Europene a forţat produsele noastre să-şi caute noui pieţe de desfacere.

Germania a ocupat destul de frecvent primul loc în exportul românesc, deşi aceeaşi importanţă a prezentat-o uneori exportul în Ungaria, Anglia şi Austria. Deasemeni, exportul în Italia şi Franţa a fost în medie foarte activ.

Comerţul cu statele vecine a fost în raport invers cu importanţa economiei agrare din aceste state.

Tab. XXXIX. — Valoarea importului şi exportului după preţurile din 1929

Anul	Import		Export		Balanţa calculată (miliarde lei)	Balanţa curentă (miliarde lei) 1929	Diferenţa
	Mii tone	Miliarde lei	Mii tone	Miliarde lei			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1920	304	19,4	1.467	7,4	— 12,0	— 10,8	+ 1,2
1921	615	34,4	2.713	14,3	— 19,9	— 7,3	+ 12,6
1922	584	28,1	2,070	16,9	— 11,2	+ 1,9	+ 13,1
1923	699	29,4	4.901	19,8	— 9,6	+ 4,1	+ 13,7
1924	826	29,5	4.883	18,6	— 10,9	+ 1,7	+ 12,6
1925	890	29,8	4.664	19,1	— 10,7	— 0,6	+ 10,1
1926	924	29,4	6.118	26,8	— 2,6	+ 0.8	+ 3,4
1927	1.000	34,6	7.337	34,0	— 0,6	+ 4,3	+ 4,9
1928	953	29,2	5.886	24,1	— 5,1	— 4,7	+ 0.4
1929	1.102	29,6	7.065	29,0	— 0,6	— 0,7	—
1930	805	23,3	9.215	41,6	+ 18,3	+ 5,5	— 12,8
1931	560	17,3	10.047	49,1	+ 31,8	+ 6,4	— 25,4
1932	450	17,0	9.057	43,5	+ 26,5	+ 4,7	— 19,8
1933	467	17,9	8.778	38,0	+ 20,1	+ 2,4	— 17,7
1934	636	19,5	8.654	36,7	+ 17,2	+ 0,4	— 16,8
1935	533	16,1	9.276	39,8	+ 23,7	+ 5,9	— 17,8
1936	630	17,2	10.549	46,9	+ 29,7	+ 8,5	— 21,2
1937	709	22,0	9.637	44,3	+ 22,3	+ 8,2	— 14,1
1938	821	18,2	7.409	33,4	+ 15,2	+ 2,0	— 13,2

Exportul României în Bulgaria n'a reprezentat mai mult de 2,5% din exportul total (1922 şi 1924) şi s'a limitat la produse petrolifere, lemn, sare şi întâmplător cereale.

Tot din cauza similitudinei de structură, traficul de mărfuri cu Iugoslavia este destul de redus, nedepăşind 1% din importul total, exportul variind între 1 şi 3%. Din Iugoslavia importăm, mai ales în urma desvoltării industriei metalurgice, minereuri şi aramă, precum şi piei şi hârtie de ţigarete.

In primii ani după răsboiu, Ungaria a fost printre primele ţări importatoare de produse româneşti. In unii ani, exportul românesc în Ungaria a ajuns să reprezinte cel mai mare procent faţă de valoarea totală (1922—1925). După criza din 1930, din cauza dificultăţilor schimbului şi din cauza existenţei clearingului privat între România şi Ungaria, exportul românesc a fost coborât la nivelul importului din Ungaria. Ungaria este cea mai importantă cumpărătoare a lemnului românesc, în special a lemnului

Diagrama 18. — Orientarea exportului

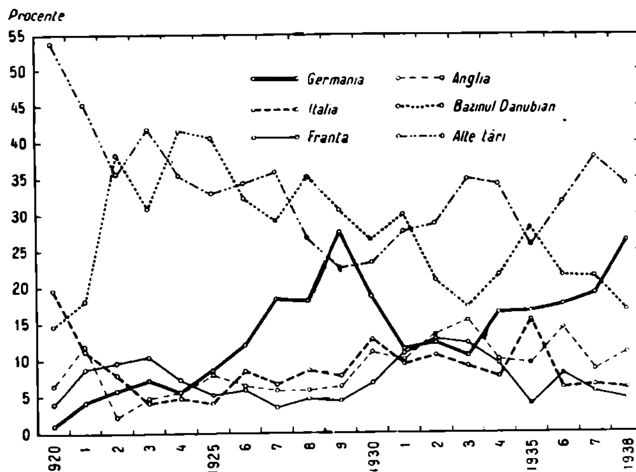

Diagrama 19. — Orientarea exportului de cereale

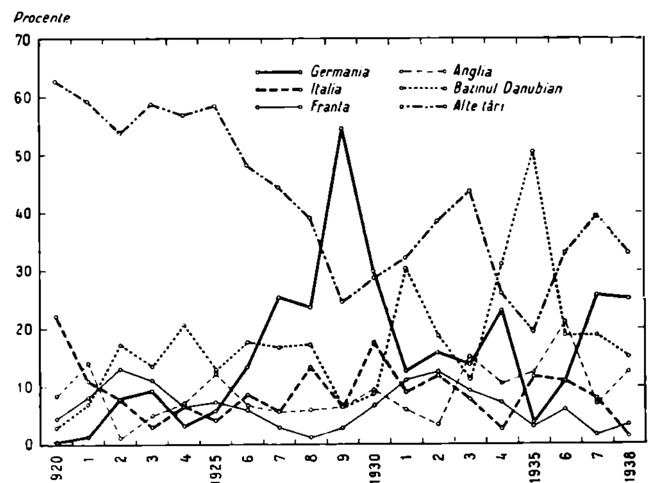
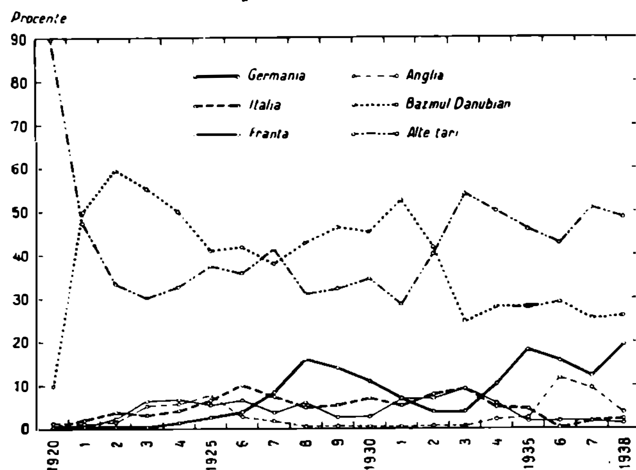

Diagrama 20. — Orientarea exportului de lemn.

de foc; exportul respectiv însemna în 1922—1923 peste 40% din totalul exportului de lemn. Importanța acestui export a scăzut treptat, continuă însă să reprezinte peste 20% din total.

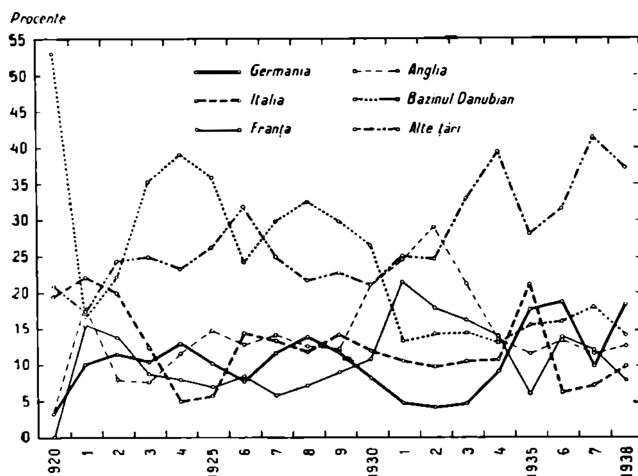
Importul României din Ungaria a fost mai puțin influențat de criza economică. Intensificarea activității industriei metalurgice românești, posibilitatea procurării devizelor în clearingul privat a menținut acest import la un nivel relativ important. Astfel s'a ajuns și la o comprimare a soldului balanței comerciale, întotdeauna favorabil României, care în regimul de control al schimburilor nu putea să rămână la nivelul anterior anului 1931 când varia între 1—3 miliarde lei.

Legăturile comerciale ale economiei românești din vechiul regat și din ținuturile transcarpatice cu industria austriacă și cehă au fost menținute și după răsboiu.

Interesele României și Austriei în schimburile reciproce de mărfuri au condus în 1920 la încheerea unei convențiuni speciale de comerț, care însă n'a fost aplicată decât parțial din cauza protestelor celorlalte state.

Exportul României în Austria a cunoscut până în 1928 o perioadă de însemnată desvoltare, ajungând

Diagrama 21. — Orientarea exportului de petrol.

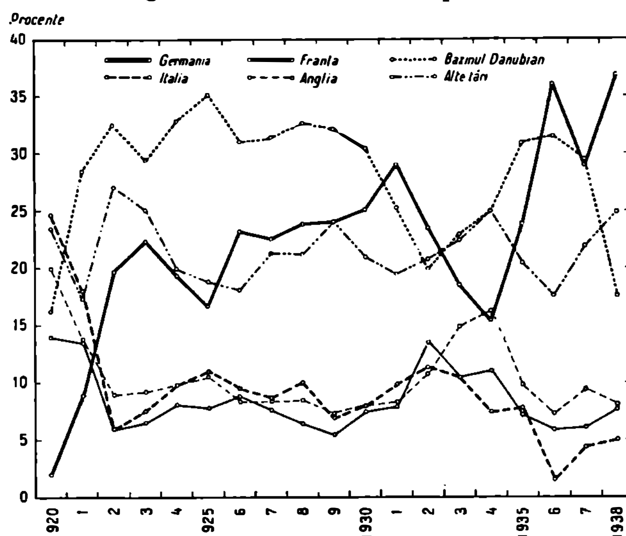

să reprezinte în unii ani până la 15% din valoarea exportului total. După această dată, importanța lui se reduce, nu fără a arăta prin unele reveniri temeinicia legăturilor comerciale între cele două economii. Scăderea este datorită în întregime declinului cantitativ al exportului de animale și produse animale alimentare, care în prima decadă după răsboi reprezenta în medie 40% din totalul exportului respectiv. Cauzele scăderii exportului de vite în Austria au fost lămurite mai sus.

In 1934 și 1935, Austria a importat o cantitate importantă de cereale. Parte din acestea erau însă vândute în devize libere pe piața mondială alimentând disponibilitățile austriace în astfel de devize și în acelaș timp, clearingul privat românesc cu schillingi. Importul din Austria a crescut în aceeași măsură în această perioadă. In urma dispozițiunilor introduse de autoritățile românești acest fel de tranzit a încetat în 1936.

Exportul de petrol în Austria a suferit în 1937

Diagrama 22. — Orientarea importului

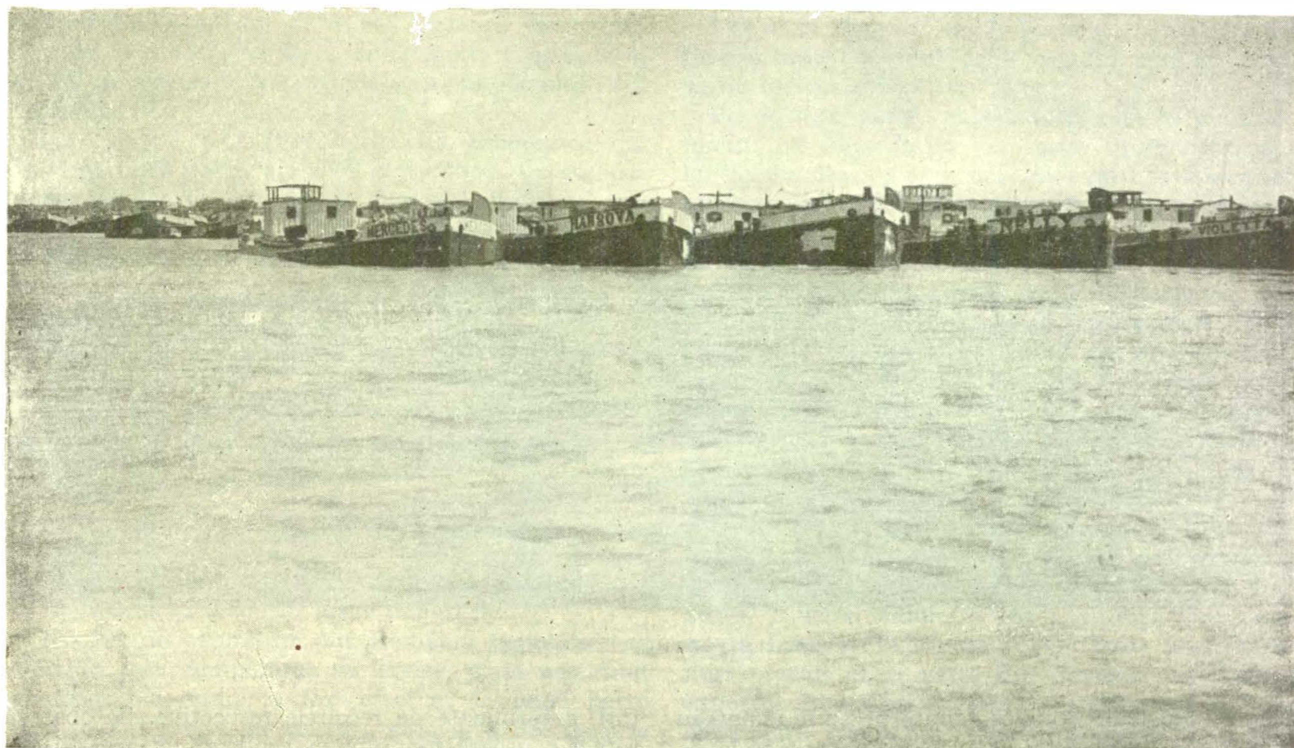
o însemnată reducere, în urma refuzului guvernului austriac de a lichida parțial plățile respective în devize libere așa cum prevedea vechiul acord de clearing.

Exportul României în Cehoslovacia s'a desvoltat treptat, legăturile economice ale acestei țări fiind pentru unele produse tradițional mai importante cu Ungaria.

Exportul României în Cehoslovacia n'a depășit niciodată 10% din valoarea totală a exportului; în ultimii ani acest procent a prezentat o ușoară tendință de creștere.

Cehoslovacia a însemnat o importantă piață de desfacere pentru animalele noastre, mai ales pentru porci. In primii ani după răsboiu, până la 1926, mai mult de 50% din valoarea exportului în Cehoslovacia era reprezentată de animalele vii.

România a constituit un important debușeu pentru industria austriacă și cehă. Importul din aceste țări a ocupat, în ordine de importanță, primele locuri în

ŞLEPURI PENTRU GRÂNE IN PORTUL BRĂILA

importul României. Constând la început din produse foarte variate, s'a concentrat în câteva categorii, paralel cu desvoltarea industriei româneşti: piei preparate, fire textile, produse metalurgice, instalaţiuni şi motoare. Evoluţia recentă a importului din Cehoslovacia a fost în strânsă legătură cu înzestrarea armată a României.

Balanţa comercială cu Austria, care se solda până în 1934, în chip obişnuit cu un deficit, s'a inversat după această dată, soldul fiind favorabil României. Exportul în Cehoslovacia n'a putut acoperi decât într'un singur an necesităţile noastre de import din această ţară, balanţa plăţilor fiind echilibrată prin virarea disponibilelor din alte părţi şi, în ultimi ani, prin creditele pentru armament.

Evoluţia structurală a comerţului exterior al României, dar mai ales diferitele regimuri de restricţiuni sau de încurajare a schimburilor au determinat deplasări succesive ale orientării relaţiilor noastre comerciale cu celelalte state.

Piaţa românească, o importantă sursă de materii prime şi un tot atât de însemnat debuşeu pentru produsele industriale, a fost în permanenţă în centrul preocupărilor comerciale ale statelor industriale. Desvoltarea relaţiilor comerciale pe grupuri de ţări n'a fost întotdeauna conformă cu interesele financiare ale Statului, fapt care a şi determinat, aşa după cum vom vedea imediat, o intervenţie a acestuia pentru a modifica orientarea schimburilor.

In evoluţia orientării comerţului exterior în perioada post belică se pot distinge următoarele faze caracteristice:

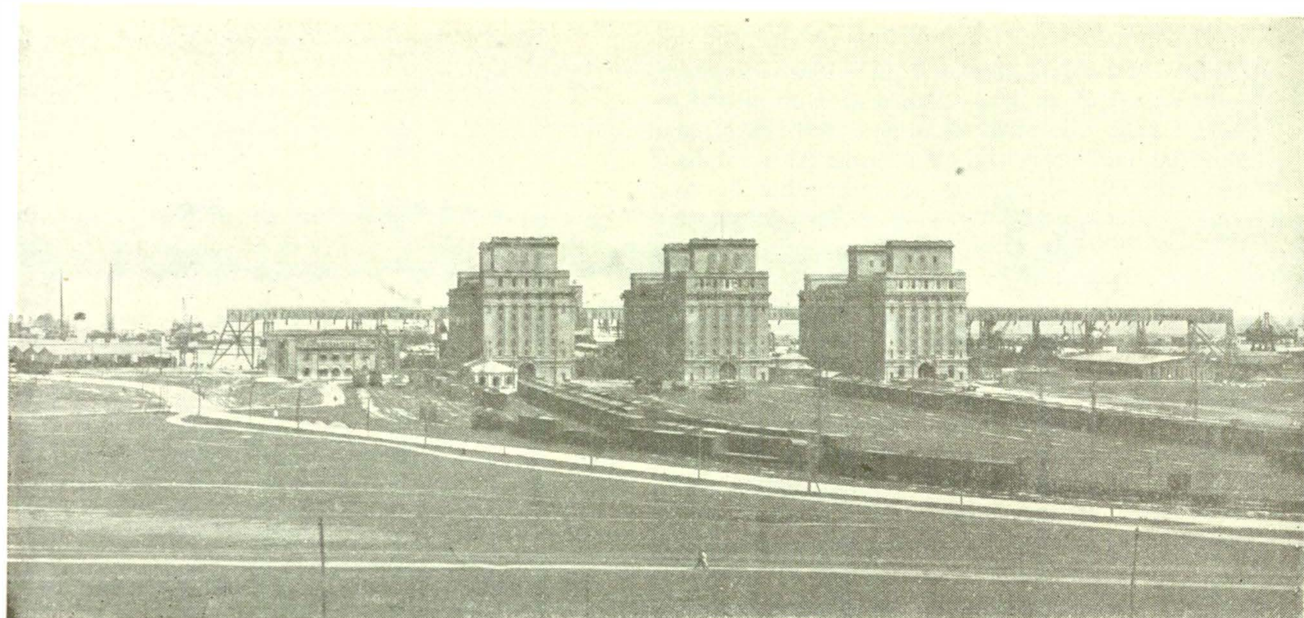
a) 1920—1922. In această perioadă importul României a constat în special din bunuri de consum. Pieţele care puteau satisface cererile generalizate ale statelor din Europa centrală şi orientală, au fost cele a căror capacitate de producţie suferise mai puţin după urma ostilităţilor: Statele-Unite, Anglia, Franţa, Italia. Exportul nostru s'a îndreptat de preferinţă către aceleaşi pieţe, care dispuneau şi de o putere de consum mai mare. Pe măsură însă ce economia statelor danubiene şi a Germaniei se refăcea, sporindu-şi capacitatea de cumpărare şi de producţie, relaţiile comerciale cu aceste state deveneau din ce în ce mai însemnate.

In această perioadă asistăm la o evoluţie în foarfece a orientării schimburilor României între celedouă grupuri: de o parte, statele industriale din apus, şi de alta, statele danubiene şi Germania.

b) 1923—1931 (import) Această perioadă este caracterizată printr'o relativă stabilitate a orientării importului nostru.

Importul din Germania este de departe cel mai însemnat în raport cu celelalte state. Procentul în valoare a importului din Germania variază între 16,7% (1925) şi 29,1% (1931). Se observă însă întrecerea între Germania şi statele danubiene pentru câştigarea debuşeelor pe piaţa românească, care conduce la o treptată deplasare în folosul Germaniei. Evoluţia importurilor respective prezintă cea mai tipică mişcare în foarfece.

In anul 1931, pentru prima oară, importul din Germania întrece importul din statele danubiene. Acest proces de inversare corespunde în parte şi modificării structurale a importului nostru de produse industriale care, între timp, se deplasează dela bunuri de consum la mijloace de producţie,

SILOZURILE PORTULUI CONSTANȚA

pe care industriile statelor danubiene nu ni le puteau procura.

Importurile din celelalte state rămân la un nivel procentual aproape constant, variind între 6,9—11,0% pentru Italia, între 7,3—10,5% pentru Anglia și între 5,5—8,9% pentru Franța.

b 2) *1923—1929 (export)*. Caracteristica acestei perioade este creșterea continuă a exportului spre Germania, al cărui procent față de valoarea totală trece dela 7,3 în 1923 la 27,6 în 1929.

Piața germană a însemnat un debușeu capabil să absoarbă în întregime orice spor al disponibilităților exportabile care creșteau paralel cu organizarea economiei românești.

Exportul nostru de cereale se deplasează vizibil către Germania. In 1929, 49% din exportul de cereale a fost cumpărat de această țară. Centrele cerealiere importatoare, marile porturi belgiene și olandeze au pierdut treptat din importanța lor pentru exportul nostru, acesta îndreptându-se în special către Hamburg. Importatorii germani au știut să dea cea mai potrivită întrebuințare grânelor noastre care din lipsa unei standardizări erau din ce în ce mai puțin cerute de celelalte centre.

Ceea ce mai contribue într'o importantă măsură la desvoltarea exportului nostru în Germania este faptul că această piață a constituit în acest timp un debușeu în creștere pentru celelalte produse exportabile; — animale și produse animale, lemn, semințe, legume și fructe —, spre deosebire de exportul în Franța și, mai ales, în Anglia, care s'a limitat în general la cereale, și acesta în descreștere, și petrol. Exportul de petrol în Germania a progresat paralel cu desvoltarea exportului total al acestei categorii de produse. Totuși în 1928 reprezintă cel mai ridicat procent 13,9% din exportul total.

Exportul în statele danubiene a fluctuat după necesitățile de aprovizionare cu cereale ale acestor țări, determinate de recoltele respective. Se observă totuși o ușoară tendință descendentă în această perioadă, datorită în special descreșterii exportului de animale. Economiile agrare ale statelor danubiene și-au refăcut treptat ceptelul și necesitățile de import au descrescut în consecință. In acest timp, exportul românesc al acestor produse se îndrepta spre Germania.

Intensificarea importului de petrol al Italiei și Angliei determină o ușoară tendință ascendentă a exportului nostru în aceste țări, în timp ce Franța își reduce simțitor importul din România. Exportul de cereale și lemn face progrese însemnate în Italia.

c 1) *1931—1934 (import)*. Reducerea volumului importului României în timpul crizei economice, influențează în chip simțitor orientarea acestui comerț.

Pe deasupra, până la instituirea regimului din Iunie 1935, primul regim de diferențiere al celor două categorii de monete, forte și slabe, importul s'a deplasat spre țările fără restricțiuni valutare, puterea de cumpărare a leului transformat la cursul legal al Băncii Naționale a României fiind mai mare decât în celelalte state. In această perioadă, importul României se deplasează spre Franța și Anglia, în special. In 1934 importul din Anglia reprezintă cel mai ridicat procent, 16,3%, în timp ce importul din Germania este în categorică descreștere, dela 29,1% în 1931 la 15,5% în 1934. Lipsa unui acord de plăți în această perioadă, precum și situația economică din Germania constituiesc explicațiuni suplimentare ale acestui fenomen.

Importanța acordurilor de plăți într'o perioadă de strict control al importului se poate verifica în cazul statelor danubiene, al căror export în România crește în importanță odată cu încheerea acordurilor cu Austria, Ungaria și Cehoslovacia în 1932. In special, este de notat creșterea procentului importului din Austria și Ungaria, sub înlesnirea acordată de clearingul privat. Măsura introdusă în Mai 1934,

privind importul din țările cu balanță deficitară, care nu poate depăși 80% din export, contribue și ea la reducerea proporțională a importului din Germania.

c 2). 1930—1933 (export). Criza economică, pe de o parte, a redus simțitor capacitatea de cumpărare a țărilor în care depresiunea a luat forme mai grave, — Germania și sub influența crahului bancar vienez din 1931, statele danubiene, — iar pe de altă parte a provocat un exod de capitaluri din aceste regiuni « nesigure ».

Ca o consecință a acestor lucruri, exportul nostru în Germania și statele danubiene a scăzut simțitor. Exportul în Germania care reprezenta 27,6% în 1929, scade până la 10,6% în 1933.

Procentul exportului spre țările danubiene trece în acelaș interval dela 30,7 la 17,4. Ambele scăderi provin din reducerea cumpărărilor de produse petrolifere, cereale și lemn. Numai exportul de animale și produse animale își continuă mersul ascendent în Germania și scade în țările danubiene.

Exodul de capitaluri din România neputându-se canaliza prin cumpărarea de devize, piața neoferind cantitățile necesare, a fost efectuat în bună parte prin export direct de mărfuri, ceea ce a dat naștere la creșterea éxportului de produse petrolifere în Anglia și Franța, și implicit, la o deplasare a exportului total spre aceste țări.

In 1932, exportul de petrol în Anglia reprezinta 29,1%, iar în Franța 17,9% după ce în 1931 atinsese nivelul 21,6%.

Exportul spre Anglia ocupă primul loc în anii 1933 și 1934 reprezentând respectiv 14,0% și 15,4% din valoarea totală a exportului.

In urma convenției comerciale încheiată cu Italia în 1930, comerțul nostru cu Italia câștigă în anii următori în importanță. In special, exportul de vite în această țară, aproape inexistent până atunci ia o desvoltare promițătoare, dar este din nou lovit, printre altele, de majorarea, în Septemvrie 1932, a taxelor convenționate.

Lemnul și cerealele, pierzând debușeele din Germania și statele danubiene se orientează spre noui piețe în Mediterana orientală.

d 1). 1935—1938 (import) și 1934—1938 (export). Regimul controlului schimburilor și contingentarea importului care, începând cu 1931, a fost treptat adoptat de majoritatea țărilor europene, a adăugat crizei economice aspecte noui. In afară de comprimarea suplimentară a volumului comerțului mondial, controlul devizelor a provocat, direct și indirect, creearea de arierate comerciale. Parte din aceste arierate erau în legătură cu dificultățile de transfer și constituiau disponibile blocate sau neutilizabile. Altele însă nu însemnau decât o carență a importatorilor care, la adăpostul controlului devizelor, găseau pe această cale mijlocul să-și procure credite.

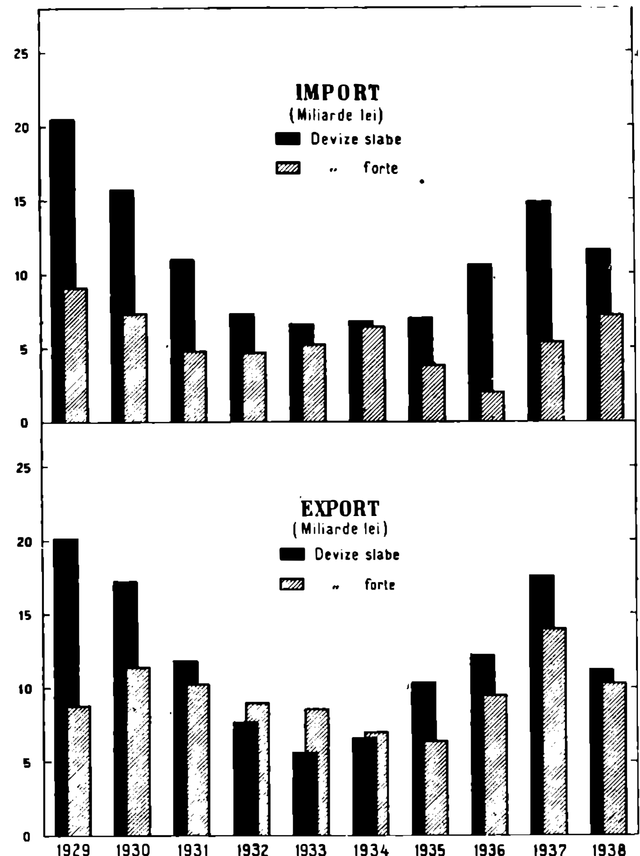
In România, arieratele comerciale au atins încă din primul an al dificultăților de schimb sume însemnate:

1932	2.143 miliarde lei
1933	2.466 miliarde lei
1934	3.273 miliarde lei

Deabia în 1934 se trece la plata unei părți din arierate în cadrul acordurilor de clearing care au început să fie încheiate încă din 1933.

Pe de altă parte, exportatorii români au fost la rândul lor împiedicați din cauza lipsei de disponibilități în clearing să primească contra valoarea mărfurilor exportate. Față de scontul ridicat al creanțelor asupra clearingului care constituia o piedică însemnată în calea exportului, Institutul de emisiune a fost nevoit să treacă asupra sa o bună parte din aceste creanțe. Mijloacele de plată interne au fost așa dar sporite, în timp ce industria importatoare a beneficiat de o întârziere a plăților în străinătate, ceea ce a contribuit în largă măsură la grăbirea reprizei industriale interne. Anul 1935 însemnează începutul unei noui orientări a politicei noastre comerciale. Statul continuând seria acordurilor de plăți, începe să închee astfel de aranjamente și cu statele creditoare, a căror monetă nu este supusă controlului voluntar· Anglia, (Februarie 1935), Belgia (Ianuarie 1935), Elveția (Ianuarie 1935), Franța (Septemvrie 1934), Olanda (Februarie 1935). Toate acestea acorduri prevăd ca o parte din devizele rezultate din exportul României în țările respective să fie destinată plății cuponului datoriei publice și lichidării arieratelor comerciale. Cotele prevăzute în aceste acorduri pentru cuponul datoriei publice au fost însă supra estimate căci după cum s'a văzut mai târziu necesitățile au fost larg acoperite datorită creșterii cantitative a exportului și a prețurilor de

Diagrama 23. — Comerțul exterior al României în raport cu regimul devizelor.

export în timpul reprizei economice 1935—1937. Economia acestor acorduri a dus la comprimarea importurilor din aceste ţări, fapt care se constată prin scăderea procentului reprezentat de importul din Anglia dela 16,3 în 1934 la 9,8 în 1935 şi la 7,3 în anul următor. Deasemeni, procentul reprezentat de importul din Franţa trece dela 11,1 în 1934 la 5,9 în 1936.

In general, procentul reprezentat de importul din ţările de devize forte, după ce creşte dela 30,3 în 1931, la 48,6 în 1934, scade la 15,9 în 1936.

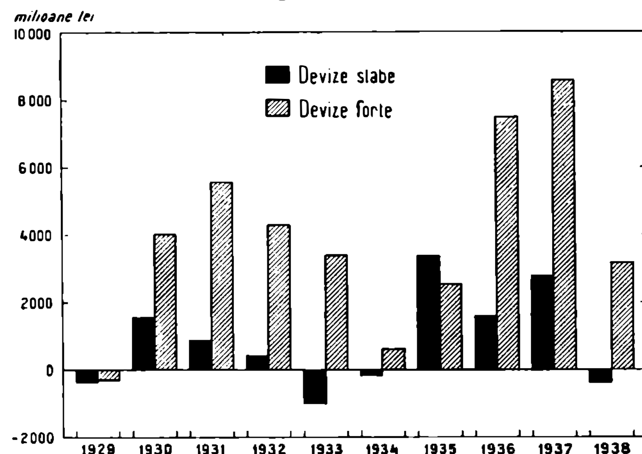
Necesitatea importului din aceste ţări, — de unde economia românească se aprovizionează în special cu materii prime coloniale şi mijloace de producţie, — impunea intensificarea exportului pentru a crea disponibilele necesare în conturile-mărfuri din clearing-urile respective. Astfel s'a ajuns la completarea politicei de acorduri de plăţi cu una de încurajare a exportului plătit în devize libere sau forte. Regimul din Iunie 1935 prin care s'au introdus prime de diferenţiare pentru exporturile lichidate în astfel de devize, prime acoperite dintr'o taxă uniformă de 44% asupra importului, a fost transformat ulterior în Decemvrie acelaş an, când s'a acordat o primă valutară de 38% pentru devizele forte, plătită din taxa de 12% ad valorem percepută la import şi la exportul produselor petrolifere.

Diferenţa de primă valutară, posibilitatea de a folosi aproape tot disponibilul din export pentru importul de mărfuri, face ca importul din Germania şi statele danubiene să ia un nou avânt. In 1936, importul din Gremania reprezenta 36,1% din importul total, iar cel din ţările danubiene 31,5%.

Datorită necesităţilor crescânde de materii prime ale industriei indigene precum şi importului de armament a cărui importanţă s'a accentuat în ultimii doi ani, după 1936 procentul reprezentat de importul din ţările cu devize forte sau libere este în continuă creştere, dela 15,9 trece la 38,3 în 1938.

In anul imediat următor acordării primei valutare pentru devizele forte sau libere, se constată o deplasare a exportului spre ţările respective, procentul faţă de exportul total trecând dela 38,1 în 1935 la 43,7 în 1936. Războiul italo-etiopian constitue un

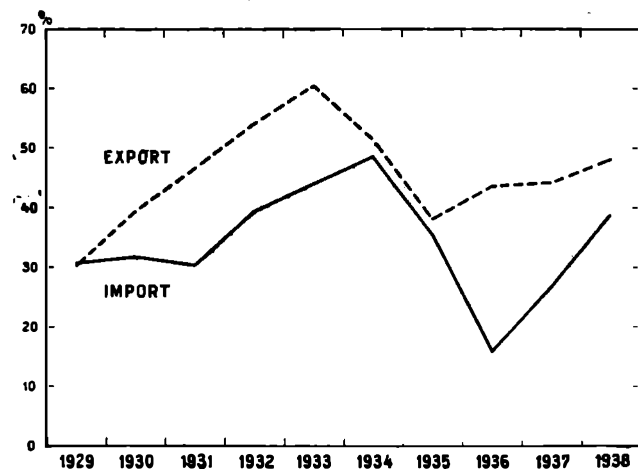
Diagrama 24. — Balanţa comercială a României în raport cu regimul devizelor.

prilej de turburare a relaţiilor comerciale cu Italia. Noi pierdem o piaţă importantă pentru desfacerea animalelor, produselor animale şi lemnului nostru, cari se îndreaptă către Anglia şi Mediterana orientală.

Dificultăţile pe cari le întâmpinau însă ţările cu restricţiuni valutare în procurarea de materii prime, de pe piaţa mondială, determină aceste ţări ca să ofere supra-preţuri pentru produsele noastre plătite în clearing. Cazul produselor petrolifere este în această privinţă tipic. Societăţile petrolifere din România au exportat în ultimii ani de preferinţă în Germania, singura ţară care oferea un preţ mai mare decât costul de producţie. Exporturile spre ţările cu devize forte, cari nu erau la fel de remuneratorii, nu aveau alt scop decât să acopere nevoile de transfer ale societăţilor pentru importul de materiale şi pentru plăţile financiare.

Diagrama 25. — Participarea procentuală a ţărilor cu devize libere la comerţul exterior al României.

Din aceste motive, exportul spre ţările cu devize forte sau libere rămâne aproape staţionar în 1937, crescând din nou în 1938 numai datorită unei noui « prime » acordate pentru exporturile de cereale şi leguminoase prin lăsarea la libera negociere a unei cote din devizele obţinute din exportul respectiv.

Deplasarea în foarfece a orientării importului şi exportului între cele două grupe de ţări, a făcut ca structura soldului balanţei comerciale să fie mult ameliorată între 1935 şi 1938. De unde în 1935, mai mult de 50% din excedentul balanţei comerciale consta din solduri creditoare ale conturilor de clearing din ţările cu restricţiuni valuatre, în 1938 acest excedent este format în întregime de devize forte sau libere.

Uneori acest excedent nu avea decât o semnificaţie aritmetică, o însemnată proporţie din sold fiind blocat în conturile de clearing. Acesta a fost cazul unor ţări cu restricţiuni valutare din cari nu avem ce importa în măsura exportului, dar şi al câtorva ţări creditoare în clearingul cărora se găseau blocate disponibile neutilizabile în contul cuponului datoriei publice din cauza cotei prea prudente din acordul

de plăți (Belgia, Elveția, Olanda). Soldurile în clearing se ridicau în total la finele lunei Septemvrie 1937 la 3,7 miliarde lei din care 1,6 miliarde lei [1]) în țările cu devize forte. România a fost pusă astfel în situația de a acorda credite pe termen scurt țărilor cari sunt reputate pe piața mondială ca țări exportatoare de capitaluri.

In ultimii ani ai acestei perioade, comerțul exterior al României a trebuit dirijat printre diferitele necesități izvoîte din angajamentele financiare, înarmare și investițiile industriale. Configurația balanței comerciale nu a corespuns însă întotdeauna cu distribuția balanței plăților. Politica comercială s'a concentrat asupra orientării comerțului exterior spre țările fără restricțiuni valutare și asupra valorificării produselor de export. Ambele aceste probleme sunt în strânsă legătură și interdependența lor face și mai complexă dirijarea comerțului exterior al României.

Intr'adevăr, urmărind poziția foarfecelui agricol în România și pe piața mondială, constatăm că dela 1936 puterea de cumpărare a produselor agricole este în creștere în primul caz și în descreștere în cel de al doilea. Denivelarea mereu crescândă între cele două categorii de prețuri, constitue o forță care tinde la înlăturarea comerțului românesc de pe piața mondială și la îndreptarea acestuia către piețele închise ale țărilor autarhice unde poziția foarfecelui agricol este mai avantajoasă chiar decât în România. Din această cauză, economiile autarhice constituesc un centru de atracție pentru comerțul nostru, iar desfacerea produselor noastre pe piața mondială nu se poate face, cum a fost cazul în 1938, decât printr'o primă suplimentară la export.

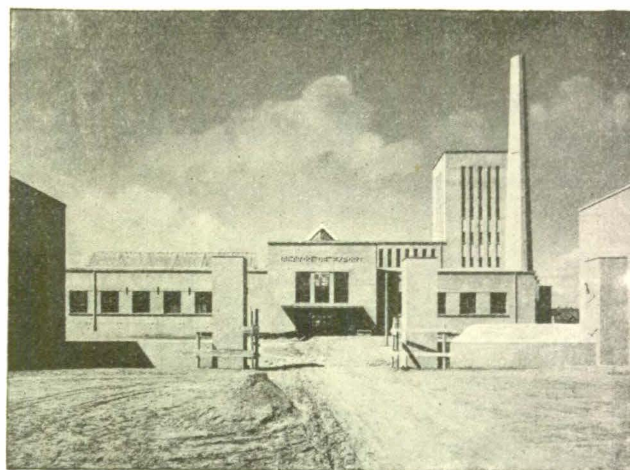
Tab. XL. — Orientarea comerțului exterior al României *)

Anul	Import (Procente)		Export (procente)		Balanță (milioane lei)	
	Devize slabe	Devize forte și libere	Devize slabe	Devize forte și libere	Devize slabe	Devize forte și libere
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1929	69,3	30,7	69,6	30,4	— 368	— 300
1930	68,2	31,8	60,5	39,5	+ 1.556	+ 4.022
1931	69,7	30,3	53,4	46,6	+ 870	+ 5.572
1932	60,6	39,4	46,0	54,0	+ 412	+ 4.298
1933	56,0	44,0	39,5	60,5	— 975	+ 3.404
1934	51,4	48,6	48,5	51,5	— 163	+ 610
1935	64,5	35,5	61,9	38,1	+ 3.374	+ 2.535
1936	84,1	15,9	56,3	43,7	+ 1.587	+ 7.480
1937	73,3	26,7	55,8	44,2	+ 2.743	+ 8.541
1938	61,7	38,3	52,0	48,0	— 386	+ 3.151

*) Grupa țărilor cu devize slabe cuprindea: Austria, Bulgaria, Cehoslovacia, Germania, Italia, Jugoslavia, Polonia, Turcia, Ungaria. Clasificarea s'a făcut avându-se în vedere dispozițiile acordurilor de plăți în ceea ce privește modalitatea plăților, și nu după categorisirea oficială a Băncii Naționale a României în legătură cu acordarea primei de 38%. Pentru faptul că majoritatea plăților rezultând din exportul în Grecia s'au făcut în devize libere sau clearing tripartit, această țară a fost trecută în categoria celor cu devize libere.

Raportul dintre prețurile agricole și industriale pe piața internă tinde să crească, apropiindu-se de situația din țările autarhice cu care traficul comercial este așa de important.

[1]) 1,2 miliarde lei plus prima de 38%.

ABATORUL DE EXPORT, CONSTANȚA

O consecință imediată a acestei tendințe este creșterea susținută a costului vieții, creștere care ridică problema costului de producție al industriei indigene.

Industria națională, al cărei progres structural a fost grăbit prin reglementarea comerțului exterior, vede așa dar ridicându-i-se în față dificultăți care au aceiași sursă, compensate însă de lărgirea debușeelor interne și de comenzile Statului.

Tab. XLI. — Raportul între prețurile agricole și industriale

Anul	Piața mondială	România
(1)	(2)	(3)
1929	100,0	100,0
1930	89,6	73,4
1931	85,3	70,6
1932	81,5	76,7
1933	79,8	72,2
1934	82,0	69,6
1935	81,6	64,4
1936	87,7	63,8
1937	75,7	68,6
1938	70,2	74,6

Dintr'o economie aproape complet deschisă — vânzând peste graniță propriile-i produse și importând marea majoritate a produselor finite — economia românească și-a precizat treptat o personalitate în cadrele Statului Român. Deși introducerea controlului schimburilor n'a fost un act spontan de politică comercială ci o reacțiune față de forțele depresive ale economiei mondiale, prin el și la adăpostul măsurilor luate economia românească a reușit să-și construiască un suport propriu, intensificând schimburile interne. Centrul de gravitate al acestei economii s'a deplasat din sectorul comerțului exterior în cel al producției naționale și al schimburilor interne. Ciclul între producător și consumator se închide fără ca să mai iasă din hotarele țării. Devenim mai bogați, vânzând și cumpărând mai puțin [1]).

n. g.-r.

[1]) Evoluția comerțului exterior între anii 1939 și 1941 a fost expusă în studiul precedent, *Politica Comerțului Exterior*, pp. 450—455.

V

UNITĂŢI ŞI TITLURI DE VALOARE

MĂSURI ŞI GREUTĂŢI

Unităţile de măsură — concretizate prin diverse semne — s'au născut din necesitatea de a stabili o serie fixă de raporturi de valoare cari să servească, în chip obiectiv şi general, la valorificarea negoţului.

MĂSURI ŞI GREUTĂŢI DE ALTĂDATĂ

Nu avem nici o ştire despre măsurile de lungime, de capacitate, de volum, nici despre greutăţile folosite de străbunii noştri Daci, după cum nu se cunoaşte nici un monument ponderal, care să le poată fi atribuit.

Pentru evul mediu de asemenea nu avem decât date puţine şi nesigure; abia începând cu secolul XV, se cunosc măsurile şi greutăţile folosite în Ţara Românească şi Moldova. Acestea însă nu sunt totdeauna identice cu cele din Transilvania unde diferitele stăpâniri au introdus unele sisteme străine, folosite oficial, alăturea de cele vechi româneşti.

1. *Sisteme primitive de măsuri şi greutăţi*

Avem toate motivele să credem că, înainte de contactul mai apropiat cu Grecii, străbunii noştri Daci au folosit aceleaşi măsuri primitive de lungime ca şi toate popoarele antice în primele faze ale civizaţiei lor, măsuri cari au constituit cu timpul un fel de sistem primitiv, universal.

Măsurile de lungime din acest sistem au legătură cu dimensiunile unor membre ale corpului omenesc şi sunt: *cotul*, dimensiunea dela degetul mijlociu al mâinei până la cot; *palma*, distanţa între degetul cel mare şi cel mic când mâna este deschisă; ea este echivalentă cu jumătate de cot; *latul mâinii* sau *palmacul*, lăţimea celor patru degete dela mâna închisă, (fără degetul cel mare), echivalent cu $^1/_6$ cot; *degetul*, grosimea unui deget, echivalent cu $^1/_{24}$ cot.

Deci sistemul primitiv se înfăţişa astfel: 1 cot = 2 palme = 6 palmace = 24 degete.

O altă măsură primitivă de lungime a fost *piciorul*, iar pentru distanţele drumurilor *pasul*.

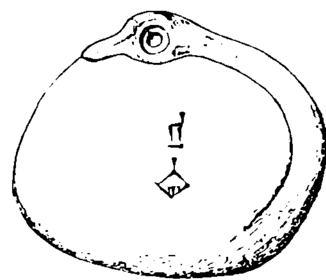
In ţările unde s'au executat în antichitate construcţii mari de piatră sau de cărămidă, ca în Egipt şi în Babilonia, s'a simţit nevoia de a se stabili mai precis lungimea cotului şi a subdiviziunilor sale şi astfel s'a creat alăturea de cotul popular, a cărei lungime era variabilă, *cotul mare* sau *cotul regal*, ceva mai lung decât cel popular, dar de dimensiune fixă, matematică.

De asemenea subdiviziunile cotului au suferit şi ele modificări, mai ales după ce s'a introdus în Babilonia sistemul sexagesimal. Cu acest prilej cotul a fost împărţit în 30 de degete, în loc de 24 (30 fiind jumătate din 60).

Se înţelege că toate măsurile primitive erau foarte relative în privinţa dimensiunilor lor şi numai măsurile matematice, create ulterior, au fost mai precise, primind în acelaşi timp şi nume speciale. Dar şi ele au variat în cursul timpului chiar în aceeaşi ţară. Astfel în Egipt avem cotul regal al vechilor faraoni şi cotul regal al Ptolemeilor, de mărimi diferite. In Asia cotul babilonean şi cotul persan, iarăşi deosebite. In Grecia piciorul atic, olimpic, eginetic, de asemenea deosebite. In Europa apuseană piciorul italic, roman, galic, diferite unul de celălalt.

In evul mediu şi în timpurile moderne varietatea măsurilor de lungime a fost şi mai mare. Astăzi încă multe ţări mai păstrează vechile măsuri şi chiar acolo unde s'a introdus sistemul decimal se întrebuinţează concomitent şi măsurile tradiţionale, adaptate sau nu acestui sistem.

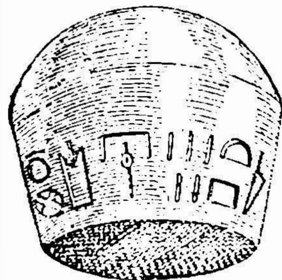
Măsurile de greutate sau *pondurile* au avut şi ele peste tot şi în toate timpurile caracter local şi chiar prin aceasta diferă unele de altele. Dar în comerţul mare au început să fie adoptate încă din antichitate unele sisteme ponderale ale ţărilor sau oraşelor care s'au impus în traficul mondial. Astfel *talentul* babilonean şi subdiviziunile sale (*mina* şi şasezecimea) s'au introdus într'o mulţime de ţări şi oraşe din basinul Mării Mediterane. Iar în evul mediu şi modern anumite *mărci* (de Paris, de Colonia, de Viena, etc.) au avut de asemenea situaţii privilegiate în comerţul european sau mondial.

POND BABILONEAN DE PIATRĂ

Deşi nu cunoaştem măsurile de greutate ale Dacilor, ştim totuşi că cel dintâiu popor de civilizaţie

superioară, cu care au avut relații comerciale întinse, au fost Grecii. In special cele patru orașe vechi grecești de pe țărmul dacic al Mării Negre: Tyras (Cetatea-Albă) la gura Nistrului, Histria (Istria) la gura Dunării, Tomis (Constanța) și Callatis (Mangalia) au fost marile intrepozite pe unde se scurgeau produsele și mărfurile Dacilor. Aceste relații comerciale strânse i-au făcut pe Daci să cunoască măsurile și pondurile cu care Grecii din aceste orașe le măsurau și le cântăreau produsele.

POND EGIPTEAN (PIATRĂ)

Și de sigur ei au trebuit să-și pună de acord măsurile și pondurile lor proprii cu cele folosite în orașele amintite.

După cucerirea romană însă, s'au întrodus în Dacia sistemele de măsuri și greutăți romane. Dar e foarte probabil că s'au păstrat în transacțiile interne și sistemele primitive, care apoi au fost transmise și urmașilor lor, Românii.

2. *Pondurile orașelor pontice*

Grecii din orașele de pe țărmul dacic al Mării Negre erau veniți din două metropole diferite. Cei din Tyras, Histria și Tomis erau coloniști din Milet; cei din Callatis, coloniști din Heraclea Pontica. Era

POND DIN CALLATIS (PLUMB, 1/4 MINĂ). EPOCA AUTONOMĂ

deci natural ca și sistemele de măsuri și greutăți să le fi adus din aceste două metropole, deci să fie aceleași în primele trei orașe și altele în al patrulea.

Monumentele ponderale ce ne-au rămas din antichitate ne obligă însă să credem, că nu numai fiecare din aceste două grupuri de orașe avea ponduri diferite de ale celuilalt, dar că în acelaș oraș existau mai multe sisteme ponderale, potrivit diferitelor categorii de mărfuri sau materiale ce se găseau în comerț.

Astfel pondurile din Tomis ce ni s'au păstrat se referă la cel puțin trei sisteme și cele din Callatis la cel puțin două.

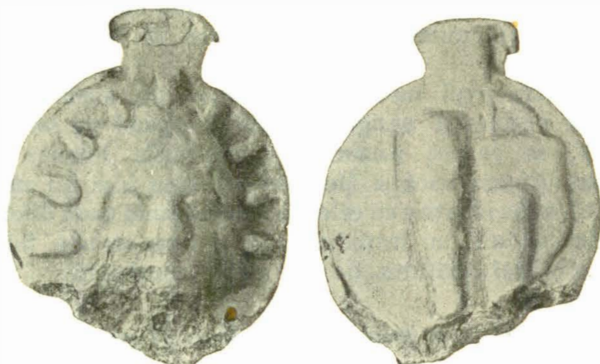
In viața orașelor pontice se disting două perioade de timp cu totul diferite: *perioada autonomă*, care începe dela întemeierea lor și merge până la căderea lor sub stăpânirea romană; și *perioada romană* care ține tot timpul cât au stat sub imperiul roman până

POND DIN CALLATIS (PLUMB, 1/4 MINĂ). EPOCA AUTONOMĂ

la distrugerea lor de popoarele năvălitoare din veacul al IV-lea d. Chr.

In prima perioadă, deși orașele acestea au fost uneori dependente de regii Macedoniei, ai Traciei, ai Pontului, totuși și-au putut păstra autonomia și caracterul lor grecesc. In perioada a doua însă, împărații romani le-au impus anumite instituții și obiceiuri romane, între care și sistemul ponderal roman.

POND DIN CALLATIS (PLUMB, 1/4 MINĂ). EPOCA AUTONOMĂ

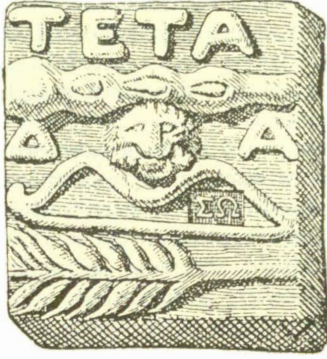
Din perioada autonomă ni s'a păstrat un număr de monumente ponderale din orașele Callatis, Tomis și Histria. Ele sunt fabricate din plumb — ca în toată lumea greacă — au forme diferite și reprezentări sculpturale pe una sau pe amândouă fețele.

POND DIN TOMIS (PLUMB, 1/4 MINĂ)
EPOCA AUTONOMĂ

Pondurile de plumb din Callatis sunt de regulă rotunde și au un mic mâner găurit spre a putea fi atârnate. Ele au reprezentări pe amândouă fețele.

Cele din Tomis sunt de formă triunghiulară — şi numai rareori pătrată sau rotundă — şi au reprezentări numai pe o singură faţă.

POND DIN CALLATIS (BRONZ $^1/_4$ MINĂ). SFÂRŞITUL EPOCII AUTONOME

Din Histria nu se cunoaşte până acum decât un singur pond de plumb; el este de formă pătrată cu un mâner mic găurit şi are figuri pe o singură faţă.

Reprezentările de pe pondurile din perioada autonomă sunt de două feluri: capete de divinităţi în legătură cu comerţul (Hermes, Dioscurii) sau cu istoria oraşului (Atena, Hercule, Nike), iar de altă parte atributele divinităţilor respective sau steme orăşeneşti.

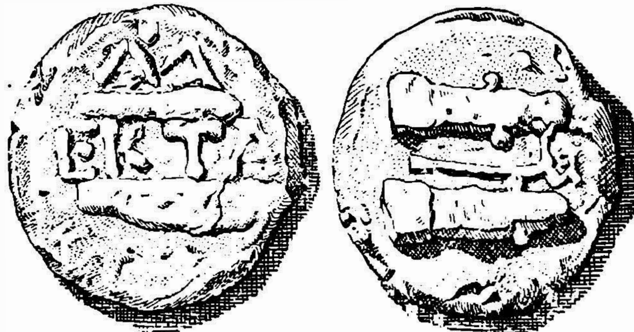
Astfel pe pondurile din Tomis se află foarte adeseori capul lui Hermes cu caduceul; capul unui Dioscur,

POND DIN CALLATIS (PLUMB, 1 MINĂ) SFÂRŞITUL EPOCII AUTONOME

sau o stea, care este un atribut al Dioscurilor. Pe cele din Callatis capul lui Hercule pe o parte şi atributele lui (măciuca, arcul), pe cealaltă parte. Pe pondul din Histria se află stema cunoscută a oraşului:

POND DIN CALLATIS (PLUMB, $^1/_6$ MINĂ) SFÂRŞITUL EPOCII AUTONOME

acvila de mare lovind cu ciocul în capul unui delfin pe care-l ţine în ghiare.

Numele oraşului nu-l întâlnim decât pe pondurile din Tomis *(ΤΟ)*, în schimb în toate oraşele se pune pe ele valoarea în cuvinte întregi sau prescurtate: *ΜΝΑ* = mină; *ΙΜΗ* = jumătate; *ΤΡΙ* = trite = $^1/_3$ mină; *ΤΕ* = tetarte = $^1/_4$ mină; *ΕΚ* = hecte = $^1/_6$ mină; *ΟΓΔΟ* = ogdo = $^1/_8$ mină.

In epoca imperială sistemul vechiu grecesc este înlăturat şi se introduce sistemul ponderal roman, a

POND ROMAN DIN ORAŞELE PONTICE (PLUMB, 1 LIBRĂ SAU LITRĂ ITALICĂ)

cărui unitate este *libra* (în greceşte *ΛΕΙΤΡΑ)* care se împărţea în 12 *uncii*. Pe monumentele ponderale din oraşele noastre pontice, sistemul acesta se compune din următoarele valori: libra romană *(ΛΕΙΤΡΑ ΙΤΑΛΙΚΗ)*; patru-uncia *(ΤΕΤΡΟΥΝΚΙΟΝ)*; trei-

POND ROMAN DIN ORAŞELE PONTICE (PLUMB, $^1/_2$ LIBRĂ SAU LITRĂ ITALICĂ)

uncia *(ΤΡΙΟΥΝΚΙΟΝ)*; dublă-uncia *(ΔΙΟΥΝΚΙΟΝ)*; uncia *(ΟΥΝΚΙΑ)* şi subdiviziunile sale.

Forma pondurilor din această perioadă este de obiceiu pătrată şi lipsită de orice reprezentări; rareori se află figurate pe ea unele instrumente în legătură cu caracterul pondului: toporul, biciul, balanţa, etc.

3. *Măsuri şi greutăţi romane*

Nu se poate contesta că Romanii au introdus în Dacia, ca şi în celelalte provincii, sistemul lor de măsuri şi greutăţi, iar anumiţi termeni metrologici romani păstraţi în limba noastră sunt dovezi evidente despre aceasta, deşi pentru această lungă perioadă de timp nu ni s'a păstrat aproape nici un monument metrologic.

Măsurile de lungime romane erau şi ele în legătură cu anumite dimensiuni ale corpului omenesc şi se asemănau foarte mult cu cele din sistemul metrologic primitiv, despre care am amintit mai sus.

Unitatea de măsură era *pes* (piciorul), care avea ca subdiviziuni *palma* (palma) şi *digitus* (degetul). Un picior conţinea 4 palme şi o palmă 4 degete.

Măsuri de lungime mai mari erau: *cubitus* (cotul) care avea $1^{1}/_{2}$ picioare; *passus* (pasul) care avea 5 picioare şi *millia passum* (mia de paşi sau mila).

Această din urmă măsură se întrebuinţa în special pentru măsurătoarea drumurilor, în care scop se fixau stâlpi miliari cu inscripţii, cari indicau distanţele dela o localitate la alta, la fel cu stâlpii kilometrici actuali.

Piciorul roman era echivalent cu 0,29 m; pasul cu 1,479 m şi mila cu 1.479 m.

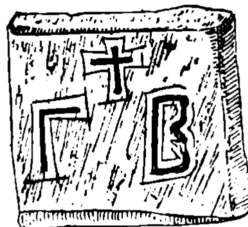
Măsurile de suprafaţă aveau ca unitate *quadrans*-ul sau piciorul pătrat. Pentru terenuri măsura obişnuită era *jugerum* (jugerul), care reprezenta o suprafaţă de 240 picioare lungime şi 120 lăţime; după sistemul metric 25 arii 182 m^2.

Greutăţile la rândul lor aveau ca unitate *libra* sau *as*-ul, iar ca subdiviziune *uncia*. O libră avea 12 uncii. Transformate după sistemul metric libra = 327 gr, iar uncia 27 gr.

POND ROMAN DIN TURDA

Ponduri romane s'au păstrat foarte puţine. Un exemplar interesant este pondul sferic al legiunii V Macedonica găsit la Turda şi fabricat din plumb acoperit cu un strat de bronz, în care este gravată o inscripţie cu litere argintate.

Pondurile romane s'au menţinut ca greutate şi în imperiul bizantin; formele lor sunt însă, de regulă, pătrate, iar materialul obişnuit din care sunt fabricate este bronzul. După introducerea creştinismului semnul crucii apare foarte adeseori incrustat pe faţa acestor ponduri, însoţit de anumite iniţiale.

POND BIZANTIN

4. *Măsuri şi greutăţi în trecutul românesc*

Dacă studiem mai de aproape măsurile şi greutăţile care s'au folosit la noi în evul mediu şi în timpurile moderne şi contimporane până la introducerea sistemului metric (1864 sau mai exact 1881), ne surprinde în primul rând faptul, că aflăm aceleaşi măsuri şi greutăţi în tot cuprinsul teritorului locuit de Români. O nouă dovadă a unităţii noastre culturale, care şi în acest domeniu se manifestă tot atât de strânsă, ca şi în celelalte. Deşi ca dimensiuni şi pond aceste măsuri şi greutăţi nu sunt totdeauna identice în cele trei organizaţii politice: Ţara Românească, Moldova şi Transilvania, în schimb numirile lor sunt aceleaşi peste tot locul.

De altă parte este iarăşi foarte interesant că unele din aceste măsuri şi greutăţi au o origine străveche, căci fac parte din patrimoniul primitiv al metrologiei şi s'au păstrat la noi în cursul veacurilor.

In sfârşit unele sunt împrumutate dela popoarele străine cu care am avut relaţii comerciale mai strânse şi mai durabile şi constitue dovezi evidente ale acestor relaţii. După cum iarăşi altele amintesc stăpânirile politice străine, care s'au exercitat în anumite epoci asupra unor regiuni din teritoriul românesc.

In orice caz pe lângă importanţa metrologică ce o au, vechile noastre măsuri şi greutăţi prezintă şi o mare însemnătate pentru istoria economică şi culturală a poporului românesc.

Măsurile de lungime se grupează în două categorii: unele care se foloseau pentru măsurarea terenurilor, drumurilor şi a obiectelor de dimensiuni mari; altele cu care se măsurau produsele textile, etc.

Prima grupă are ca unitate *stânjinul*, o veche măsură europeană (germ. *Klafter;* franc. *toise*).

In Ţara Românească dimensiunea stânjinului, care înainte era variabilă, a fost fixată definitiv în 1684 de către Şerban Cantacuzino Voevod. De aceea se şi numeşte *stânjinul lui Şerban Vodă*. El era echivalent cu 1,96200 m. In Moldova stânjinul era ceva mai lung: 2,2127161 m; în Transilvania de 1,900 m.

In Ţara Românească un stânjin avea 8 palme; palma 10 degete şi degetul 10 linii. Transformate după sistemul metric: *palma* = 24,525 cm; *degetul* = 24,525 mm; *linia* = 2,45 mm.

Multiplul stânjinului era *prăjina* = 3 stânjini = 5,886 m.

Stânjinul moldovenesc se împărţea în 8 palme; palma în 8 palmace; palmacul în 12 linii.

Transformate după sistemul metric: *palma* = 27,66 cm; *palmacul* 34,57 mm; *linia* = 2,88 mm.

Şi aici multiplul stânjinului era *prăjina* = 3 stânjini = 6,638 m.

Alături de aceste măsuri găsim în Ţara Românească şi în Moldova: *funia*, *pasul* şi *palma*. La începutul veacului al XIX-lea, funia moldovenească avea 20 de paşi, iar pasul 6 palme. In Ţara Românească funia era în legătură cu stânjinul: 1 funie = 12 stânjini.

Pentru măsurarea distanţelor drumurilor în Ţara Românească se întrebuinţau ca multipli ai stânjinului: *mila* şi *poşta*.

Mila reprezenta o distanţă de 4.000 stânjini = 7.848 m; poşta echivala cu 2 mile şi reprezenta 15.696 m.

A doua categorie de măsuri de lungime avea ca unitate *cotul*. Acesta era o măsură mai veche decât stânjinul, căci o întâlnim din cea mai îndepărtată antichitate. De asemenea în evul mediu şi în timpurile moderne — în unele ţări şi astăzi — a fost utilizată de cele mai multe popoare europene. Germanii îi zic *Elle*, francezii *Aune*, Englezii *Yard*, etc.

In Ţara Românească şi în Moldova cotul avea ca subdiviziuni: *rupul* şi *greful*. Amândoi termenii sunt străini, intraţi pe cale comercială în limba noastră.

In Moldova exista şi un al doilea cot, numit *cotul de Halep* sau numai *halep*. El se diviza în *rupi halepi* şi *grefi halepi*.

După sistemul metric, cotul din Ţara Românească echivala cu 0,664 m, rupul cu 0,083 m, greful cu 0,041 m.

Cotul din Moldova era echivalent cu 0,637 m, rupul cu 0,080 m, greful cu 0,040 m.

Cotul halep echivala cu 0,688 m, rupul halep cu 0,086 m şi greful halep cu 0,043 m.

Cotul din Transilvania varia între 0,60 şi 0,70 m.

In timpul stăpânirii austriace se introdusese în Transilvania «cotul mare» (de Viena) echivalent cu 0,779 m.

In documentele vechi întâlnim ca măsuri pentru ţesături şi *vilarul (vig* sau *val)* şi *bucata* (de postav); *terbincul* şi *teancul* pentru baloturile mari. Sub dominaţia austriacă s'au introdus în Transilvania şi Bucovina măsuri de lungime ca: *folul*, *şuhul* (Schuh), *fusul* (Fuss), etc. In Basarabia s'a primit dela Ruşi expresii ca *arşinul* (pentru cot), care era egal cu 71,12 cm, şi *versta* (pentru distanţele drumurilor), egală cu 1,06 km.

Măsurile de suprafaţă sunt aceleaşi ca şi măsurile de lungime, dar, natural, ridicate la pătrat. In Ţara Românească cea mai mare unitate de suprafaţă era *pogonul*, care cuprindea 1.296 stânjini pătraţi (= 4988,88 m²). El se împărţea în 24 *prăjini de pogon* de câte 54 stânjini pătraţi şi în 144 *prăjini pătrate* de câte 9 stânjini pătraţi. Un pogon avea o lature de 24 prăjini şi cealaltă de 6 prăjini, deci o suprafaţă de 144 prăjini pătrate. Prăjina se împărţea în *stânjini pătraţi* = 3,849 m², aceştia în *palme pătrate* = 6,015 dm², acestea în *degete pătrate* = 6,015 cm² şi acestea în *linii pătrate* = 6,015 mm².

In Moldova, cea mai mare unitate de suprafaţă era *falcea* care cuprindea 2.880 stânjini pătraţi. Ea se împărţea în 80 *prăjini de falce* de câte 36 stânjini pătraţi şi în 320 *prăjini pătrate* de câte 9 stânjini pătraţi. Urma *stânjinul pătrat* (= 4,896 m²), *palma pătrată* (= 7,650 dm²), *palmacul pătrat* (= 11,953 cm²) şi *linia pătrată* (= 8,301 mm²).

In Transilvania cea mai mare măsură de suprafaţă era *jugărul* care cuprindea cam 1.200 stânjini pătraţi.

Dela Ruşi a rămas în Basarabia *desetina*, echivalentă cu 1,092 hectare.

In vremurile vechi, când pământul era mult şi eftin, suprafeţele nu se măsurau cu prea mare exactitate. In actele de vânzare, cumpărare şi de danie găsim expresii ca: jumătate, a patra parte, etc., din satul din muntele cutare. Sau se indicau numai vecinii, fără a se arăta întinderea în stânjini, etc.

Foarte interesante sunt numirile ce le întrebuinţau moşnenii din Oltenia, din Muntenia şi din Transilvania pentru măsurarea plaiurilor şi munţilor ce-i stăpâneau în devălmăşie. Aceste măsuri erau împrumutate dela cantităţile de produse — în special brânză — ce se scoteau dela oile ce păşunau acolo ori dela grâul, porumbul, prunele ce producea. Astfel se spunea, că cineva avea atâtea *litre*, *ocale* sau *dramuri* sau *mierţe*, *ferdele*, *baniţe*, dintr'un plaiu sau dintr'un munte. In unele regiuni acest mod de socoteală se întrebuinţează şi astăzi.

Măsurile de capacitate sunt de două feluri: pentru lichide şi pentru solide. Pentru lichide unitatea de măsură în Ţara Românească şi în Moldova era *ocaua*, iar în Transilvania *cupa*.

Ocaua în ambele principate era echivalentă cu 1,5873 litri. Ea se împărţea în 4 *litre* (= 0,397 litri), sau în 400 *dramuri*. Cea mai mare măsură pentru lichide era *vadra* = 15,873 litri.

In Transilvania se folosea *vadra* şi *cofa*. Aceasta din urmă cuprindea 30 vedre ardeleneşti, aşa numite *vedre mici*. Mai mici erau: *cupa*, *felea* (½ cupă), *fărtaiul* (¼ cupă).

In documentele vechi mai găsim pentru lichide măsuri ca *butea de vin*, *heria de mied*, *plosca de 3 cofe*, *oala*, *ulciorul*, etc.

Pentru solide, în special pentru cereale, când era vorba de cantităţi mici, se foloseau aceleaşi măsuri: ocaua, litra şi dramul.

Pentru cantităţile mari multiplii acestora, în Ţara Românească era *baniţa* de două feluri: *mică* de 20 ocale (= 31,746 litri) şi *mare* [1]) de 40 ocale (=63,492 litri). Multiplu al baniţei era *chila*, care cuprindea 10 baniţe (= 400 ocale = 634,920 litri).

BANIŢA DE PIATRĂ DIN CÂMPULUNG-MUSCEL, DIN 1827

In Moldova *dimirlia* [2]) de 12 ocale (= 19,0476 litri); *mierţa* de 10 dimirlii (= 190,4760 litri) şi *chila* de două mierţe (= 380,952 litri).

In Transilvania găsim *mierţa*, cu subdiviziunile: *cupa*, jumătate de cupă sau *felea*; sfertul de cupă sau *fărtaiul*.

Documentele vechi ne-au păstrat şi alte măsuri: *găleata* sau *câbla* pentru cereale; *burduful* pentru brânză, pentru făină şi pentru miere; *bărbânţa* pentru brânză, urdă; *ferdele* de ovăz, de prune uscate, de ceapă, etc.

Dela Ruşi a rămas în Basarabia *civertul*.

Măsuri de volum. Pentru lemne de foc şi de construcţie, pentru fân şi alte materiale erau următoarele măsuri de volum:

---

[1]) « Baniţa se formează amestecând în părţi de o potrivă grâu, porumb, orz şi meiu; se cântăresc apoi 40 oca de acel amestec şi se face un vas care să-l poată coprinde tot acel amestec. Acel vas este baniţa mare. Aceea dela casa Sfatului din Bucuresci are 555 milimetre în diametru şi 264 milim. înălţime, sau 266,3 linii în diametru şi 110,9 linii înălţime ». *(Măsurile şi greutăţile românesci şi moldovenesci în comparaţie cu ale celor-l-alte neamuri cu un articol asupra mijloucelor de comunicaţie.* In tipografia lui C. A. Rosetti & Vinterhlader. Bucuresci, 1848. 240 pagini).

[2]) « Dimirlia se formează cântărind 12 oca de un amestec de grâu, porumb şi meiu în cătimi de o potrivă, şi vasul care coprinde 12 oca de acel amestec este dimirlia ». *(Op. cit.)*

Stânjinul cub, care în Ţara Românească echivala cu 7,5526 m³; *palma cubă* echivalentă cu 14,75 dm³; *degetul cub* echivalent cu 14,75 cm³ şi *linia cubă* echivalentă cu 14,75 mm³.

Pentru fân măsura cea mai mare era *carul*, care trebuia să fie de 9 stânjini deasupra lui şi deacurmezişul până la lemn, iar suma acestor două lungimi să fie de 9 stânjini.

In Moldova *stânjinul cub* era echivalent cu 10,8337 m³; *palma cubă* cu 21,16 dm³; *palmacul cub* cu 41,33 cm³; *linia cubă* cu 23,92 mm³.

Măsurile superioare pentru fân erau: *căpiţa*, care trebuia să aibă 3 stânjini peste cap şi 4 stânjini de jur împrejur, şi *stogul* care avea 8 stânjini peste cap şi 9 de jur împrejur.

In Transilvania găsim aceleaşi măsuri de volum.

Greutăţi. In Ţara Românească şi în Moldova unitatea ponderală era *ocaua* (= 1,271 kg în prima ţară; 1,291 kg în a doua).

Subdiviziunile ocalei erau: *litra* = ¼ oca = 0,317 kg, respectiv 0,323 kg); *dramul* = 1/400 oca = 0,00318 kg în prima ţară, 0,00323 kg în a doua; *tenchiul* = 1/1600 oca.

Greutatea superioară era *cântarul* = 45 ocale (= 57,517 kg).

In Transilvania şi Bucovina greutăţile de mai sus au fost înlocuite treptat cu greutăţi austriace: *funtul* sau *fontul* (Pfund = 0,560 kg); *firtingul* (Viertel = 0,14 kg); *lotul* (Loth = 17,5 gr.), etc.

In Basarabia s'au întrodus greutăţi ruseşti; *funtul* (= 409,51 gr.) împărţit în 32 loţi. *Lotul* avea 3 zolotnici. Multiplele funtului erau *cântarul* = 100 funţi; *pudul* = 40 funţi; *biercovicul* = 10 puduri = 400 funţi.

Alte măsuri folosite în vechime în toate ţările româneşti erau: *maja* (de peşte, ceară, etc.); *piatra* sau *camena* (de ceară); *bolovanul* (de sare); *carul* (de peşte); *sarcina* sau *povara* (cât ducea un cal).

In Ţara Românească o *piatră* sau *camenă* cântărea 30 ocale; în Moldova 150 ocale; în Transilvania 6 ¾ funţi vienezi, adică 5 pietre la un cântar. In legătură cu piatra era *bezmenul* de o greutate mai redusă.

Incă dela începutul sec. XIX-lea pondurile ce se întrebuinţau la balanţele de cântărit erau marcate de primării, mai ales la oraşe. Pentru marcare se plăteau anumite taxe.

5. *Ponduri monetare*

In prima jumătate a veacului al XIX-lea, când în ţara noastră circulau numai monete străine, căci monetăriile naţionale încetaseră de mult să funcţioneze, exista obiceiul introdus mai de mult, ca să se extragă din piesele de aur o parte din metal, prin tăierea sau pilirea marginilor pieselor.

POND MONETAR DE 65 GRĂUNŢE PENTRU UN GALBEN AUSTRIAC SAU OLANDEZ

Spre a pune capăt acestui sistem de fraudă păgubitor pentru locuitori ca şi pentru negustori şi compromiţător pentru prestigiul ţării, Domnitorul Moldovei, Mihail Sturza (1834—1849) a introdus încă din primul an al domniei nişte ponduri speciale pentru controlul greutăţii diferitelor monete de aur.

Se pare că şi în Ţara Românească s'a încercat a se introduce în acest timp astfel de ponduri, dar nu avem informaţii precise asupra lor.

Pondurile monetare din Moldova erau de alamă,

POND MONETAR DE 130 GRĂUNŢE PENTRU UN DUBLON AUSTRIAC SAU OLANDEZ

de formă rotundă şi greutatea lor era socotită în *grăunţe* de câte 0,053 grame. In mod oficial purtau numele de *piatră* sau *piatră blanc*, nume ce de regulă era gravat pe muchia pondului.

Până acum se cunosc ponduri pentru următoarele monete de aur: galbenul austriac sau olandez = 65 grăunţe; dublonul austriac sau olandez 130 grăunţe;

POND MONETAR DE 15 GRĂUNŢE PENTRU O RUBIEA TURCEASCĂ

lira sau dublonul turcesc = 135 grăunţe; irmilicul turcesc = 29 grăunţe; rubieaua turcească = 15 grăunţe; jumătatea de galben rusesc (pol imperial) = 120 grăunţe.

Toate pondurile acestea reprezintă pe faţă, de regulă, Stema Moldovei, cu sau fără pavilion, şi o inscripţie cu numele şi titlul Domnului sau numai cu numele ţării; pe revers o inscripţie arătând greutatea monetei respective, data şi uneori şi numărul grăunţelor. Pe muche, după cum am spus, este gravat numele pondului: piatră sau piatră blanc.

Din exemplarele cari ni s'au păstrat rezultă că astfel de ponduri monetare s'au fabricat în tot cursul domniei lui Mihail Sturza; avem piese cu

POND MONETAR DE 120 GRĂUNŢE PENTRU ½ DE GALBEN RUSESC (POL IMPERIAL)

datele 1834, 1837, 1848 şi 1849. După informaţiile contemporane rezultă, că ele au fost comandate la gravori din Iaşi.

Deşi vistieria Moldovei a respins în mai multe rânduri pietrele comandate, deoarece nu aveau greutatea exactă ori nu erau destul de bine executate, multe din ele poartă semne neîndoioase că au fost întrebuinţate mult timp.

Cât priveşte exemplarele cu data 1849 comandate de Mihail Sturza au suferit modificări în sensul că s'a şters numele lui, deoarece în acest an nu mai era Domn; tot astfel şi o parte din cele cu data 1848.

Dar în afară de astfel de pietre oficiale se întrebuinţau încă de mult şi în Ţara Românească şi în Moldova greutăţi de alamă rotunde de greutatea diferitelor monete de aur. Ele aveau gravate numele monetei respective şi cântărirea se făcea cu balanţe mici, speciale şi foarte sensibile, astfel că se putea constata cu uşurinţă dacă moneta avea greutatea exactă.

c. m.

SISTEMUL METRIC

Avântul pe care industria şi comerţul cu ţările străine l-au luat în deceniile din urmă în Ţările Româneşti şi influenţa lor crescândă asupra vieţei cotidiane din toate straturile sociale, au adus după sine necesitatea de a se înlocui vechile măsuri şi greutăţi româneşti, prin unităţile de măsură internaţionale ale sistemelor metrice cu împărţire zecimală.

Sistemul metric s'a născut în Franţa în timpul Revoluţiei, din dorinţa de a se stabili un sistem de unităţi unic şi invariabil, bazat pe o unitate de lungime derivată din meridianul terestru. Adunarea Constituantă a încredinţat această misiune în 1790 Academiei de Ştiinţe, sub auspiciile căreia au fost executate în anii 1792—1799 măsurătorile necesare pe porţiunea de meridian cuprinsă între Dunkerque şi Barcelona.

Ca *unitate de lungime* a fost aleasă a 40-a milioană parte din lungimea totală a meridianului terestru, dedusă din aceste măsurători şi i s'a dat denumirea de *metru*.

Ca *unitate de massă* respectiv de *greutate* (forţă) a fost adoptată massa, respectiv greutatea unui decimetru cub de apă pură la 4°C şi presiunea normală a unei atmosfere, cu denumirea de *kilogram*.

Ca *unităţi de timp* s'au păstrat însă unităţile străvechi nezecimale:

1 zi (d) = 24 ore (h) = 24×60 minute (min) = 24×60×60 secunde (sec). Secunda este definită în consecinţă ca 1/86.400 parte din ziua solară medie.

Totodată s'a stabilit principiul multiplilor şi submultiplilor zecimali pentru toate unităţile derivate din metru şi kilogram, hotărîndu-se desemnarea lor prin prefixele din tabloul I.

Sistemul acesta de unităţi metrice, cu împărţire zecimală, a căpătat valoare legală în Franţa în 1799, iar în 1872 s'a întrunit la Paris, *Conferinţa diplomatică internaţională a metrului*, care şi-a încheiat lucrările prin semnarea *Convenţiei metrului* (20 Mai 1875).

Convenţia metrului a fost semnată încă din 1875 de un mare număr de state, iar în cursul anilor

Tab. I — Multiplii şi submultiplii zecimali în sistemul metric

Multiplii			Submultiplii		
Denumire (1)	Prescurtare (2)	Număr de unităţi (3)	Denumire (1)	Prescurtare (2)	Număr de unităţi (3)
Mega	M	1.000.000	Deci	d	1/10
(Hectokilo) .	(hk)	100.000	Centi . . .	c	1/100
(Myria) . . .	(ma)	10.000	Milli	m	1/1.000
Kilo	k	1.000	Decimilli . .	dm	1/10.000
Hecto . . .	h	100	Centimilli .	cm	1/100.000
Deca	da	10	Micro . . .	μ	1/1.000.000

următori au aderat aproape toate statele din lume, între cari şi România, în 1881.

In prezent sistemul metric are valoare legală obligatorie în aproape toate statele din lume; însă în Anglia şi dominioanele ei, Irlanda şi Statele-Unite nu se bucură decât de un regim facultativ.

Prin Convenţia metrului a fost creat Comitetul Internaţional de Măsuri şi Greutăţi, cu sediul la Sèvres (lângă Paris) încredinţându-i-se misiunea de a construi şi păstra prototipuri de etaloane pentru metru şi kilogram şi de a verifica aparatele de măsură. Acest Comitet este reprezentat la noi în ţară prin Biroul de Măsuri şi Greutăţi (dependent de Ministerul Economiei Naţionale).

Prototipurile internaţionale: *metrul-etalon* şi *kilogramul-etalon* din platin iridiu, create sub auspiciile acestui Comitet, au fost sancţionate *în 1889 de Conferinţa Generală de Măsuri şi Greutăţi* şi sunt păstrate de atunci în Pavilionul Breteuil la Sèvres. Ele servesc astăzi ca etaloane fundamentale, deşi valorile lor exacte diferă puţin, cum au dovedit măsurători ulterioare mai precise, de definiţiile originale şi anume:

Metrul-etalon este cu cca 0,2 mm mai mic decât a 10-a milioană parte din quadratul meridianului terestru.

Kilogramul-etalon este cu cca 0,027 gr mai mare decât massa 1 dm^3 de apă la 4° C şi 1 atm. abs.

Caracteristicile principale ale sistemelor de unităţi, cari au de bază Convenţia metrului sunt următoarele:

I. *Unităţile geometrice*, sunt derivate toate dintr'o *singură unitate fundamentală: metrul.* (Vezi tabloul II).

Tab. II — Unităţi geometrice *)

Mărime (1)	Simbol (2)	Unitate (3)	Prescurtare (4)	Valoare (5)
Lungime . . .	L	metru	m	metrul etalon Sèvres
Suprafaţă . .	S	metru pătrat	m^2	m^2
		ar	a	100 m^2
		hectar	ha	10.000 m^2
Volum	V	metru cub	m^3	m^3
		litru	l	1 dm^3
Unghiu plan .	α	cerc	2π	2π
		unghiu drept	$\frac{\pi}{2}$ sau D	$\frac{\pi}{2}$
		grad	° sau g	$1/60\ \frac{\pi}{2}$
		minută	′ sau min.	$1/60^{\circ}$
		secundă	″ sau sec.	$1/60'$
		grad centesimal	$gr = \frac{\pi}{2.100}$	$1/100\ \frac{\pi}{2}$
Unghiu sferic .	σ	sferă	4π	4π

*) 1 unitate fundamentală: metrul (= prototipul dela Sèvres).

Excepţii fac numai unghiurile plane pentru care s'au păstrat, pe lângă unitatea coherentă cercul: 2π (care este un număr pur) şi unităţile mai vechi probabil de origine chaldeană): unghiul drept împărţit în 90 grade de câte 60 minute şi de câte 60 secunde, cari au fost mai recent înlocuite facultativ prin grade zecimale: 1 unghiu drept = 100 grade zecimale, subîmpărţite tot zecimal în decigrade, centigrade, miligrade, etc.

II. *Unităţile cinematice*, sunt derivate din *2 unităţi fundamentale: metrul* şi *secunda*, păstrându-se împărţirea nezecimală a unităţilor de timp. (Vezi tabloul III).

Pentru unitatea de frecvenţă care este perioada pe secundă a fost adoptată de curând denumirea Hertz.

Tab. III — Unităţi cinematice *)

Mărime (1)	Simbol (2)	Unitate (3)	Prescurtare (4)	Valoare (5)
Timp	t	secundă	s sau sec.	1/86.400 zi medie solară.
		minut	min.	60 sec.
		ora	h	60 min.
		zi	d	24 ore
Viteză	v	metru/secundă	m/s	
Acceleraţie . .	a, g	metru/secundă la pătrat	m/s^2	
Şoc	s	metru/secundă la potenţa a treia	m/s^3	
Viteză unghiulară	ω	°/sec. sau π/sec.	°/s sau π/s	
Acceleraţie unghiulară . .	γ	$°/sec^2$ sau π/sec^2	$°/s^2$ sau π/s^2	
Şoc unghiular .	σ	$°/sec^3$ sau π/sec^3	$°/s^3$ sau π/s^3	
Frecvenţă . .	f	Hertz = per/sec.	Hz	

*) 2 unităţi fundamentale: metrul (= prototipul Sèvres) şi secunda (= 1/86.400 dies sol. med.).

III. *Unităţile mecanice* sunt derivate din *3 unităţi fundamentale: metrul, secunda şi kilogramul* (massă).

Din nefericire însă în situaţia actuală sunt în uz (şi chiar mult mai răspândite decât unităţile sistemului metric M. K. S. propriu zis), încă 2 alte sisteme derivate tot din etaloanele dela Sèvres şi anume:

a) *In ştiinţă* se foloseşte aproape exclusiv *sistemul C. G. S.*, care are ca unităţi fundamentale *centimetrul, gramul* şi *secunda*.

Acest sistem s'a născut în anul 1873 printr'o decizie a Comitetului pentru unităţi instituit de British Association for the Advancement of Science, din dorinţa de a se obţine « o unitate sistematică de densitate (gcm^{-3}) care să fie egală cu densitatea apei », ceea ce nu e cazul în sistemele m, kg, sec, sau m, g, sec.

b) *In tehnică* se foloseşte foarte mult un *sistem* zis *practic* care are ca unităţi fundamentale *metrul, kilogramul-forţă* şi *secunda*. Tendinţa actuală este de a se abandona acest sistem din cauza confuziei la care dă loc duplicitatea denumirei kilogram, care înseamnă în sistemele M. K. S. şi C. G. S., utilizate în ştiinţă, massa kilogramului-etalon dela Sèvres, pe când în sistemul tehnic înseamnă greutatea (forţa gravitaţională) a aceluiaşi kg-etalon la latitudinea Parisului, a cărui valoare este deci dependentă de latitudinea geografică.

In tabloul IV sunt cuprinse unităţile celor 3 sisteme M. K. S., C. G. S. şi tehnic, cu raporturile lor de transformare pentru câteva din mărimile mecanice cele mai caracteristice.

IV. *Unităţile electrice şi magnetice* necesită *4 unităţi fundamentale*. Până la începutul secolului al XX-lea s'a crezut însă că fenomenele electrice şi magnetice vor putea fi explicate cândva pe cale mecanică şi că deci şi unităţile electrice şi magnetice trebue să poată fi derivate din cele 3 unităţi fundamentale ale mecanicei fără adăugarea unei a 4-a unitate fundamentală. Pentru acest motiv s'a convenit în mod arbitrar a se considera deoparte constanta dielectrică a vidului $\varepsilon_0 = 1$, de altă parte constanta permeabilităţii magnetice a vidului $\mu_0 = 1$.

Aceste 2 convenţii au condus la 2 sisteme de unităţi distincte, ai căror creatori au fost Gauss şi Weber şi care aveau fiecare în fapt câte 4 unităţi fundamentale:

a) *Sistemul C. G. S. electrostatic*, având ca *unităţi fundamentale cm, g, sec* şi ε_0.

b) *Sistemul C.G.S. electromagnetic*, având ca *unităţi fundamentale cm, g, sec* şi μ_0

Sistemul C.G.S. Gauss nu este în realitate decât o selecţie de unităţi electrice din sistemul *a)* şi de unităţi magnetice din sistemul *b)*.

Tab. IV — Unităţi mecanice *)

Unităţi fundamentale		cm. g. sec.		m. kg. massă, sec.		m. kg. forţă, sec.
Mărimi (1)	Simbol (2)	Unităţi C.G.S. (3)	Raport de transformare (4)	Unităţi M.K.S. (5)	Raport de transformare (6)	Unităţi tehnice (7)
Massă	M	1 gram	$= 10^{-3}$ ×	1 kilogram (massă)	× 9,81 =	1 kgf. m^{-1} sec^2 (= gal.)
Forţă	$F = M \frac{dy}{dt}$	1 dynă (= 1 g. cm. sec^{-2})	$= 10^{-5}$ ×	1 newton (= millistenă) (= 1 kg. m. sec^{-2})	× 9,81 =	1 kilogram-forţă
Lucru ! . . . . . . / Energie	$E = \begin{cases} Fl \\ \frac{mv^2}{2} \end{cases}$	1 erg. = (= 1 g. cm^2 sec^{-2})	$= 10^{-7}$ ×	1 joule (= 1 kg. m^2 sec^{-2})	× 9,81 =	1 kg-f. m.
Impuls . . . . . . / Cantitate de mişcare .	$I = \begin{cases} Ft \\ mv \end{cases}$	1 g. cm. sec^{-1}	$= 10^{-5}$ ×	1 kg. m. sec^{-1}	× 9,81 =	1 kg-f. sec.
Putere (Putinţă) . .	$P = \frac{dE}{dt}$	1 erg/sec. (= 1 g. cm^2 sec^{-3})	$= 10^{-7}$ ×	1 watt (= 1 kg. m^2 sec^{-3})	× 9,81 =	1 kg-f. m. sec^{-1} (1cv = 75 kg. f. m. sec^{-1})
Presiune	$p = \frac{F}{l^2}$	1 dynă/cm^2 1 Bar 1 barie	$= 10^{-1}$ $= 10^{-5}$ $= 10^{-11}$ ×	newton/m^2 (= 1 kg. m^{-1} sec^{-2})	× $9,81 . 10^4$ =	1 kg.-f. cm^{-2} = 1 at. (1 at. = 0,968 At.) (1 At. = 76 cm. Hg.)

*) 3 unităţi fundamentale sunt necesare

In anul *1901 G. Giorgi* a dovedit primul în mod explicit necesitatea de a se adopta o a 4-a unitate fundamentală. El a arătat totodată că unităţile practice Ampere, Volt, Ohm, etc., a căror uz fusese admis oficial de la 1873 încoace prin rezoluţiile mai multor Congrese Internaţionale de Electricitate, pot forma un sistem coherent cu sistemul metric M. K. S., dacă se adoptă ca *a 4-a unitate fundamentală ohm-ul.*

Acest *sistem* denumit *M.K.S.O.* a fost *adoptat oficial* abia în *1935* de către *Comisiunea Electrotechnică Internaţională* (C.E.I.) la Reuniunea Plenară dela *Scheveningen* (Olanda). La această rezoluţie au aderat şi Comitetul pentru Simboli, Unităţi şi Nomenclatură (S.U.N.) al Uniunei Internaţionale de Fizică Pură şi Aplicată (I.P.U.) precum şi Comisiunea Consultativă de Electricitate (C.C.E.) a Comisiunei Internaţionale de Măsuri şi Greutăţi (C. I.P.M.).

Astfel a devenit oficial şi legal un al treilea sistem:

c) *Sistemul M.K.S.O. (Giorgi)* având ca *unităţi fundamentale: metrul, kilogramul (massă), secunda şi ohmul.*

Comitetul Internaţional de Măsuri şi Greutăţi lucrează în prezent la construirea unui *ohm etalon prototip*, care va înlocui etaloanele astăzi în uz, cu începere din 1940.

Este de reţinut că noul *ohm* denumit *absolut* (pentru că se foloseşte ca element de legătură cu unităţile C.G.S., permeabilitatea magnetică a vidului μ_0) va avea o valoare ceva mai mică decât etaloanele ohmului internaţional astăzi în uz, deoarece:

1 ohm internaţional = cca 1,0005 ohm absolut

Totodată s'a pus în discuţiune posibilitatea raţionalizării unora din unităţile magnetice, ceea-ce ar conduce la eliminarea factorului 4π din ecuaţiunile în care nu intervin elemente sferice (ca de pildă a condensatorului plan paralele) şi introducerea lui în cele cu elemente sferice (ca de pildă în ecuaţiunile lui Coulomb). Până în prezent nu s'a luat însă nici o hotărîre în această privinţă. *Dacă raţionalizarea s'ar adopta, sistemul M.K.S.O. Giorgi ar deveni dimensional coherent*, condiţiune care nu este satisfăcută de sistemele C.G.S.

Tabloul V conţine unităţile celor 3 sisteme C.G.S electric, C.G.S. magnetic şi M.K.S.O. (Giorgi) cu rapoartele lor de transformare, pentru cele mai mult folosite dintre mărimile electrice şi magnetice.

Tab. V — Unităţi electrice şi magnetice *)

Unităţi fundamentale	Simbol	cm, g, sec, ε_0	$c = 2{,}9979 \cdot 10^{10}$	m, kg, sec, Ohm	$\pi = 3{,}1416$	cm, g, sec, μ_0
Mărimi		Unităţi C.G.S. Gauss | El. Stat.		Unităţi M.K.S.O. Giorgi raţionale		Unităţi C.G.S. El. Magn. | Gauss
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Cantitate de electr. . .	Q	$cm^{3/2}\, g^{1/2}\, sec^{-1} \equiv 1$ ES	$\times\, c\, 10^{-1}$ =	1 Coulomb = Amp. sec.	$= 10^{-1}$ ×	1 EM
Flux magnetic	Φ	1 ES	$\times\, \frac{1}{c}\, 10^{8}$ =	1 Weber = Volt. sec.	$= 10^{8}$ ×	1 Maxwell $= cm^{3/2}\, g^{1/2}\, sec^{-1}$
Intensitate de curent. .	I	$cm^{3/2}\, g^{1/2}\, sec^{-2} \equiv 1$ ES	$\times\, c\, 10^{-1}$ =	1 Ampere	$= 10^{-1}$ ×	1 EM
Forţă magneto-motrice	Fm	1 ES	$\times\, c\, 4\pi\, 10^{-1}$ =	1 Ampere-tură	$= 4\pi 10^{-1}$ ×	1 Gilbert $= cm^{1/2}\, g^{1/2}\, sec^{-1}$
Tensiune şi forţă electromotrice	U, E	$cm^{1/2}\, g^{1/2}\, sec^{-1} \equiv 1$ ES	$\times\, \frac{1}{c}\, 10^{8}$ =	1 Volt	$= 10^{8}$ ×	1 EM
Câmp electric.	G	$cm^{-1/2} g^{1/2}\, sec^{-1} \equiv 1$ ES	$\times\, \frac{1}{c}\, 10^{6}$ =	1 Volt/m	$= 10^{6}$ ×	1 EM
Câmp magnetic . . .	H	1 ES	$\times\, c\, 4\pi\, 10^{-3}$ =	1 Amp/m	$= 4\pi 10^{-3}$ ×	1 Oersted $\equiv cm^{-1/2}\, g^{1/2}\, sec^{-1}$
Inducţie dielectrică . .	D	$cm^{-1/2} g^{1/2}\, sec^{-1} \equiv 1$ ES	$\times\, c\, 4\pi\, 10^{-5}$ =	1 Coulomb/m²	$= 4\pi 10^{-5}$ ×	1 EM
Inducţie magnetică . .	B	1 ES	$\times\, \frac{1}{c}\, 10^{4}$ =	1 Weber/m²	$= 10^{4}$ ×	1 Gauss $= cm^{-3/2}\, g^{1/2}\, sec^{-1}$
Rezistenţă	R	$cm^{-1}\, sec \equiv 1$ ES	$\times\, \frac{1}{c^2}\, 10^{9}$ =	1 Ohm (= VA^{-1})	$= 10^{9}$ ×	1 EM
Conductanţă	G	$cm\, sec^{-1} \equiv 1$ ES	$\times\, c^2 10^{-9}$ =	1 Mho (= $V^{-1}A$)	$= 10^{-9}$ ×	1 EM
Capacitate	C	$cm \equiv 1$ ES	$\times\, c^2 10^{-9}$ =	1 Farad (= V^{-1} A sec.)	$= 10^{-9}$ ×	1 EM
Inductivitate	L	1 ES	$\times\, \frac{1}{c^2}\, 10^{9}$ =	1 Henry (= VA^{-1} sec.)	$= 10^{9}$ ×	1 EM $=$ cm
Coeficient de conduct. .	σ	$sec^{-1} \equiv 1$ ES	$\times\, c^2 10^{-11}$ =	1 Mho. m^{-1}	$= 10^{-11}$ ×	1 EM
Coeficient de permeabilitate electrică . . .	ε	unităţi $1 \equiv \varepsilon_0$	$\times\, c^2\, 4\pi\, 10^{-11}$ =	1 (dil =) Farad/m	$= 4\pi 10^{-11}$ ×	$c^2 \varepsilon_0$ unităţi
Coeficient de permeabilitate magnetică . .	μ	suprimate $c^2 \mu^0$	$\times\, \frac{1}{c^2}\, \frac{1}{4\pi}\, 10^{7}$ =	1 (perm =) Henry/m	$= \frac{1}{4\pi}\, 10^{7}$ ×	$\mu_0 \equiv 1$ suprimate

*) 4 unităţi fundamentale sunt necesare.

V. *Unităţile termice* cuprind în situaţia actuală (afară de unităţi derivate din sistemele M.K.S. sau C.G.S.) *încă 2 unităţi independente* (necoherente) şi anume unităţile de căldură (caloria mare şi mică) şi cele de temperatură (grade Celsius, Réaumur, Fahrenheit şi Grade absolute). Tabloul VI cuprinde valorile lor relative.

Căldura fiind o formă a energiei, unitatea de căldură, caloria, ar putea lesne fi înlocuită prin unităţile de energie corespunzătoare ale sistemelor C.G.S.: erg şi M.K.S.: joule.

Pentru temperatură problema găsirei unei unităţi coherente cu sistemele C.G.S. şi M.K.S. este mai dificilă şi nu a găsit încă o soluţionare oficială, deşi teoria cinetică a gazelor reuşind să explice unele din fenomenele termice pe cale pur mecanică, ne arată că nu este admisibil să se considere unitatea de temperatură ca unitate fundamentală independentă ci se

pare că temperatura ar trebui să fie măsurată tot ca unităţile erg şi joule, ea trebuind să fie considerată ca energie moleculară.

Tab. VI — Unităţi termice

Unităţi fundamentale		Cm. g. sec. (şi °C) sau m. kg. sec. (şi °abs.)
Mărimi (1)	Simbol (2)	Unităţi independente de sistemele C.G.S. şi M.K.S. (3)
Temperatură . . .	δ	100° Celsius = 80° Réaumur = 180° Fahrenheit = 100° Kelvin (absolut).
Punctul de congelaţie a apei . . .	δ	0° Celsius = 0° Réaumur = 32° Fahrenheit = 273° Kelvin (absolut).
Căldură (Energie) .	W	1 Thermie (th) = 1.000 Calorii mari (kCal) = 1.000.000 Calorii mici (cl). 1 kCal = 4.185 joule = 1.163 Kwh = cca 427 m. kg. f. = 0,00/58 C. P. oră. 1 Frigorie (Fg) = 1 Calorie mare (kCal).
Entropie	S	1 Calorie/1° Celsius.

IV. *Unităţile optice (fotometrice)* internaţionale, cuprinse în *tabloul VII* nu sunt unităţi pur fizice, ci unităţi fizico-fiziologice, fiindcă în compunerea lor intră şi receptivitatea ochiului omenesc, variabilă dela om la om şi pentru diverse culori (lungimi de undă) ale luminei. Ele nu pot deci face parte în mod coherent din sistemele C.G.S. sau M.K.S.

Ca *etalon fundamental* intră în vigoare cu începere *dela 1 Ianuarie 1940* o nouă *Lumânare normală (LN)* definită de *Comitetul Consultativ de Fotometrie a Comisiunei Internaţionale de Măsuri şi Greutăţi*;

Tab. VII — Unităţi optice (fotometrice)

Mărimi (1)	Simbol (2)	Unităţi independente de sistemele C.G.S. şi M.K.S. (3)
Etaloane fundamentate	LN	1 lumânare normală = 0,98 lumâuări internaţionale = 1,09 lumânări Hefner.
Flux luminos	Φ	1 lumen (lm) = $1/\pi$ lumânări.
Intensitate luminoasă .	$I = \Phi/\omega$	1 lumânare (LN, LI sau LH) = π lumen.
Intensitate de iluminare	$E = \Phi/F$	1 lux (lx) = 1 lumen/m² = $1/\pi$ lumânări/m². 1 phot (ph) = 10^4 lux.
Densitate luminoasă .	I/F	1 stilb (sb) = 1 lumânare/cm² = π lumen/cm².
Densitate de iluminare	E/F	1 lambert (lb) = 1 lumen/cm² = $1/\pi$ lumânări/cm².

prin «*densitatea de luminositate a corpului negru la temperatura de topire a platinei, a cărei valoare se stabileşte la 60 LN/cm²*». Acest etalon este ceva mai mare decât vechea lumânare internaţională şi ceva mai mic decât lumânarea Hefner. (Vezi tabloul VII).

e. b.

BIBLIOGRAFIE

BODEA E. *Dimensional coherence between Giorgi's System of Units and Kalantaroff's System of Dimensions.* Buletinul Societăţii Române de Fizică. Vol. 37, nr. 66, 1936.

BOGA L. *Documente Basarabene.* 1—7, Chişinău.

— *Documente Basarabene.* I-II, Chişinău 1929 şi 1938.

BOGDAN I. *Relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul.* Bucureşti, 1905.

— *Documentele lui Ştefan cel Mare.* I-II, Bucureşti, 1913.

COSTĂCHESCU M. *Documente moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare.* I-II, Iaşi, 1931—32.

— *Documente moldoveneşti dela Ştefan cel Mare.* Iaşi, 1933.

FURNICĂ D. Z. *Documente privitoare la comerţul românesc,* Bucureşti. 1931.

GHICA I. *Măsurile şi greutăţile româneşti şi moldoveneşti.* Bucureşti, 1848.

GIORGI G. *Unità razionali di elettromagnetismo.* Assoc. Elettrotechn. Ital. Vol. 5, p. 402, 1901.

HURMUZACHI-IORGA. *Documente.* vol. XV, 1 şi 2.

IORGA N. *Studii şi Documente.*

KENNELLY A. E. *I.E.C. adopts M.K.S. System of Units Electrical Engineering,* December, 1935.

NISTOR I. *Handel u. Wandel in der Moldau.* Cernăuţi 1912.

PANAITESCU P. P. *Documentele Ţării Româneşti.* I, Bucureşti, 1939.

SAVA A. *Documente Putnene.* I, Focşani, 1929, II, Chişinău 1931.

MINISTERUL AGRICULTURII, INDUSTRIEI, COMERŢULUI ŞI DOMENIILOR. *Mesuri şi greutăţi metrice,* Bucureşti 1886.

BUREAU DES LONGITUDES. *Unités de Mesure (annuaire).* Gauthier-Villars, 1937.

SIGILUL LUI VASILE LUPU, 1641

MONETA

Servind ca unitate de valoare la realizarea schimburilor comerciale, moneta implică existenţa unui complex social, a unei societăţi organizate.

Poate şi de aceea baterea monetei, din timpurile Romei şi până azi, a fost un simbol al suveranităţii.

Moneta apare — în secolul VII sau VIII a Chr. — ca un echivalent imediat al *mărfii* pe care societatea o acceptase ca unitate de valoare. Această marfă-unitate de valoare era, în general, capul de vită, de unde şi numele de *capital*, care înseamnă, până azi, o sumă oarecare de monete.

Pe măsură ce schimbul a devenit mai complex, noţiunea mărfii a dispărut, şi moneta a putut fi ridicată la rangul său de funcţiune abstractă. In acest moment a fost posibil şi *sistemul monetar*, bazat pe principiul diviziunii matematice.

Ca principi suverani, domnii Ţării Româneşti, ai Transilvaniei şi ai Moldovei au bătut, în tot cursul istoriei noastre — până în secolul XVIII — diverse monete, legate de tipurile monetare admise, pe atunci în Europa. Expunerea acestui capitol de istorie monetară s'a făcut în volumul I al Enciclopediei[1]).

Moneta legată de un anume titlu şi anume tip, sau biletul de bancă, — emis ca un simbol al acestei monete, în numele acoperirii monetare, — adoptate cu exclusivitate de un stat ca singure liberatorii, sunt un fapt al epocei moderne.

Perioada 1859—1915

Incă dela Unirea Principatelor Române sub Alexandru Ioan I, una din problemele de stat cele mai importante a fost şi problema monetară. Pe atunci Principatele româneşti nu posedau o monetă proprie.

Transacţiunile se încheiau şi se lichidau cu semnele monetare, aduse din Austria, Turcia şi Rusia, — şi mai puţin circulau monete italiene, franceze şi engleze.

Transformarea lor în unitatea românească monetară de cont « *para* » şi « *piastru* », care se încetăţenise atunci în Principatele Unite, dădea naştere la dificultăţi, ce făceau schimbul aproape imposibil [2]).

Piastrul de Muntenia, nu avea nimic cu piastrul spaniol, cu piastrul de Constantinopol, sau cu piastrul de Alexandria. El valora circa $36,^{1}/_{3}$ centime dintr'un franc.

« *Piastrul* » şi « *paraua* », ca unităţi monetare, nu existau în realitate, ci ele serveau, cum am spus, numai ca unităţi de socoteală.

Raţiunea de a exista, a acestor unităţi monetare, o găsim în nevoia de a pune la adăpost populaţia Principatelor româneşti, de operaţiunile desastroase de depreciere monetară, la care se dedau guvernele turceşti.

Chiar dela suirea sa pe tron, Alexandru Ioan Cuza a fost preocupat de problema unei monete naţionale. In Mai 1860 el a şi încheiat cu Monetăria Franceză, un contract pentru baterea monetei. Cum însă această operaţie era legată de împrumutul negociat pe atunci pe piaţa franceză, ea a căzut în momentul în care Parlamentul românesc a refuzat să accepte împrumutul.

Au rămas dela Alexandru Ioan Cuza probele acestei monete bătute la Paris, în 1860 şi probele unei alte monete, bătute în 1864.

Amintim că, înainte de Unire, în 1856, o bancă de emisiune, Banca Naţională a Moldovei a luat fiinţă în Iaşi. Această bancă a pus în circulaţie cele dintâi bilete de bancă româneşti [1]).

Dar despre un sistem monetar, propriu zis, în România, nu poate fi vorba decât dela *14/26 Aprilie 1867*, când se votează prima *lege monetară*. Aplicarea acestei legi o avem cu începere dela *1 Ianuarie 1868*, când cu adevărat se introduce un sistem monetar propriu.

Prin legea de mai sus se adoptă sistemul monetar zecimal, cum era în Franţa, Italia, Belgia şi Elveţia (Uniunea Monetară Latină), bazat pe bimetalism.

Unitatea monetară admisă este « *leul* », determinat din 5 gr. de argint cu titlu de 0,835; el se împarte în 100 de bani.

Leul, care după cum am văzut, până atunci era numai unitate de calcul, dela acea dată devine monetă reală şi are o valore egală cu 2 lei vechi şi 28 parale.

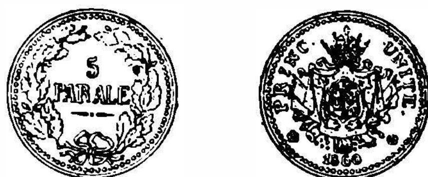
Tot prin acea lege se recunoaşte existenţa « *Uniunii Monetare Latine* » dispunându-se ca monetele fabricate după acelaşi sistem monetar să se primească la toate casele publice, la fel cu moneta ţării.

[1]) *Monetele României*, Enc. Rom. I, pag. 98—124.

[2]) Un piastru valora 40 de parale; 105—109 parale valorau cât un franc.

[1]) Vezi *Inceputurile comerţului bancar*, pag. 531—542.

Pentru a se feri comerţul de pagubele acestor reforme monetare, legea cuprinde în anexă câteva tablouri calculate, arătând modul cum se va face transformarea diverselor monete vechi, în nouile unităţi monetare legale.

MONETĂ BĂTUTĂ DE ALEXANDRU IOAN CUZA ÎN 1860

Primele monete româneşti, bătute chiar în 1867, au fost cele de aramă, în valoare de 4 milioane lei, urmându-le apoi, până în 1881, cele din tabloul II.

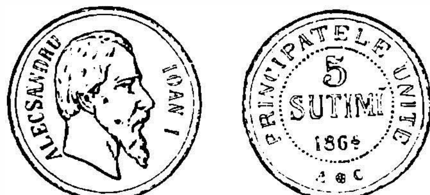
Tab. I — Monetele româneşti prevăzute în legea monetară din 14/26 Aprilie 1867

Felul monetei	Caracteristicele monetei		
	Greutatea în grame	Diametrul în mm	Observaţiuni
(1)	(2)	(3)	(4)
	Monete de aur [1])		
20 lei	6,452	21	[1]) Titlul 0,900; toleranţa titlului şi greutăţii 3‰
10 lei	3,226	19	
5 lei	1,613	17	
	Monete de argint [2])		
2 lei	10,000	27	[2]) Titlul 0,835; toleranţa titlului şi greutăţii 3‰
1 leu	5,000	23	
50 bani	2,500	18	
	Monete de aramă [3])		
10 bani	10,000	30	[3]) Aliaj: 95% aramă, 4% cositor, 1% zinc; toleranţa 7‰
5 bani	5,000	25	
2 bani	2,000	20	
1 ban	1,000	15	

Ele poartă pe avers armele ţării, iar pe revers, valoarea lor şi anul când au fost bătute.

Dificultăţile monetare din timpul răsboiului împiedică desăvârşirea sistemului monetar conceput, care începuse să se realizeze prin legea monetară din 1867, când se adoptase sistemul Uniunii Monetare Latine, bazat pe bimetalism aur şi argint, cu un raport de valoare între aur şi argint de 1 faţă de 15,½.

Moneta naţională în circulaţie, după legea din 1867, era numai de 29.400.000 lei (moneta de bilon 4 milioane lei, iar moneta de argint de 2 lei şi 0,50 lei reprezenta 25.400.000 lei).

MONETĂ BĂTUTĂ DE ALEXANDRU IOAN CUZA ÎN 1864

Transacţiunile în comerţul exterior se făceau cu monete externe, cele mai multe de aur, ca: napoleonul francez, lira otomană, galbenul austriac şi german, etc. Se cifrează cam la 100 milioane lei valoarea acestor monete pe piaţa noastră, în acea vreme.

Tab. II — Monetele româneşti bătute până la 1881 conform legii din 14/26 Aprilie 1867

Anul emisiunii	Felul monetei	Numărul monetelor bătute	Valoarea emisiunii în lei
(1)	(2)	(3)	(4)
	Aramă		
1867	1 ban	5.000.000	50.000
1867	2 bani	10.000.000	200.000
1867	5 bani	25.000.000	1.250.000
1867	10 bani	25.000.000	2.500.000
	Argint		
1870	1 leu	400.000	400.000
1872—73	2 lei	6.178.255	12.356.510
1872—74	50 bani	6.926.980	3.463.490
1872—74	1 leu	10.680.000	10.680.000
1874	2 lei	1.150.000	2.300.000
	Aur		
1868	20 lei	100	2.000
1870	20 lei	5.000	100.000

Haosul monetar provocat de răsboiu, prin intervenţia rublelor ruseşti pe piaţa românească, pare să-şi găsească sfârşitul abia în 1879, când se votează legea pentru baterea monetei de 5 lei din argint, în valoare de 24 milioane lei.

MONETĂ DE AUR DE 25 LEI DIN 1906
Bătută cu ocazia Jubileului

Greutatea, titlul de metal şi toleranţa acestei monete, au fost exact cele prevăzute de Uniunea Monetară Latină, adică: greutatea 25 gr cu o toleranţă de 3‰; titlul 0,900 gr cu o toleranţă de 2‰; diametrul 37 mm.

Este prima monetă ce se bate cu efigia Domnitorului, pe o parte, iar pe cealaltă parte cu armele ţării şi indicaţiunea valorii.

Această lege prevedea un termen de la care monetele de argint, diferite de ale Uniunii Monetare Latine, nu se vor mai primi în plată la casele statului.

Cu această dispoziţie, pe deoparte, se confirmă adesiunea noastră la Uniunea Monetară Latină (deşi formal nu făceam parte din ea), iar pe de altă parte se pune capăt circulaţiei haotice, provocate de rublele ruseşti şi alte monete de argint aflate în circulaţie.

In ce priveşte moneta metalică, bătută conform legilor din 1867 şi 1879, ea a fost pusă în circulaţie după cum am văzut, în mod treptat, pe măsura nevoilor pieţii.

In tabloul III se arată felul, data şi câtimea de monetă bătută şi pusă în circulaţie până în 1915.

Valoarea totală a monetelor româneşti, bătute conform primei noastre legi monetare până la 1881, a fost astfel de 33.302.000 lei.

1868

1870

1881

TREI PORTRETE MONETARE ALE REGELUI CAROL I
Intâiul portret a figurat pe moneta de 20 lei aur, bătută în 1868 în puţine exemplare. După *C. Moisil*.

Concomitent cu moneta metalică, piaţa românească era deservită de nişte semne monetare speciale, cunoscute sub numele de *bilete hipotecare*, emise, în lipsa unei bănci de emisiune, direct de Guvernul român, în baza legii din 12 Iunie 1877. Ele aveau putere circulatoare ca şi biletul de bancă.

Emisiunea biletelor ipotecare s'a făcut pe baza unei garanţii, ipotecare luate asupra moşiilor Statului şi reprezentând dublul valorii lor. Gestiunea emisiunii acestor bilete, conform legii, era încredinţată unui comitet special, instituit pe lângă Casa de Depuneri. El avea chemarea să supravegheze regulata lor retragere, astfel că în 6 ani dela data punerii lor în circulaţie, să fie retrase şi arse.

Această soluţie monetară, a fost o binefacere pentru economia românească, care se simţea sufocată de lipsa semnului monetar de aur, dispărut din circulaţie în timpul răsboiului.

Emisiunea biletelor ipotecare a fost cea din tabloul următor:

Tab. III — Valoarea biletelor ipotecare emise în baza legii din 12 Iunie 1877

Valoarea nominală a biletelor (1)	Numărul biletelor emise (2)	Valoarea emisiunii pe categorii în lei (3)
Total	1.329.519	26.260.000
Bilete a 5 lei	431.156	2.155.780
Bilete a 10 lei	614.350	6.143.500
Bilete a 20 lei	153.946	3.078.920
Bilete a 50 lei	70.538	3.526.900
Bilete a 100 lei	46.024	4.602.400
Bilete a 500 lei	13.505	6.752.500

După răsboiul din 1877-1878, România dispunea deci de o circulaţie de 33.302.000 lei monetă metalică, emisă cum am arătat mai sus, la care dacă adăugăm biletele ipotecare rămase în circulaţie, în valoare de 26.260.000 lei, avem un total de 59.562.000 lei.

Răsboiul din 1877—78 dă naştere unei convenţiuni monetare între Guvernul român şi Guvernul rus, prin care se stabileşte că plăţile cumpărăturilor contractate de armatele ruseşti în ţară să se poată face în monete ruseşti de argint şi de aramă, socotite pe cursul de:

4 lei = 1 rublă şi
20 bani = 10 copeici

Valoarea reală a metalului preţios ce-l conţinea o rublă era însă numai de 3,7 lei şi cum monetele ruseşti puse în circulaţie pe teritoriul românesc au fost evaluate la 40 milioane lei, prin supra-preţuirea lor a rezultat o pagubă efectivă de circa 3 milioane lei, pentru economia românească.

In afară de moneta de bilon, de bronz, de 5 şi 10 bani, se mai hotăreşte în anul 1905, pentru completarea nevoilor circulatorii, să se bată monete de bilon din nichel, cari, pentru a nu se confunda cu monetele de argint erau perforate.

Cantitatea şi valoarea acestor monete este redată în tabloul V.

Problema monetară nu va fi resolvată, însă, în întregime decât abia la 1880, când prin legea din 17 Aprilie, se realizează, în fine, o bancă de scont şi de circulaţiune, « *Banca Naţională a României* ».

Această instituţie, pe lângă sarcina ce o avea, de a emite biletul de bancă, venea să mai umple un mare gol în normalizarea şi sistematizarea creditului, precum şi în organizarea pieţei financiare româneşti.

Din punct de vedere monetar, Banca Naţională avea rolul de a emite şi pune în circulaţie, pe calea scontului şi a altor operaţiuni prevăzute de statute, bilete de bancă la purtător, de 20 şi 50 lei în proporţie de 25%, de 100 lei în proporţie de 45%, şi de 500 şi 1.000 lei în proporţie de 30% din totalul emisiunii. Biletele trebuiau să fie convertibile, la prezentare, în aur sau în moneta naţională de argint, având putere liberatorie şi fiind primite de toate casele Statului şi de toate stabilimentele publice dependente de Stat.

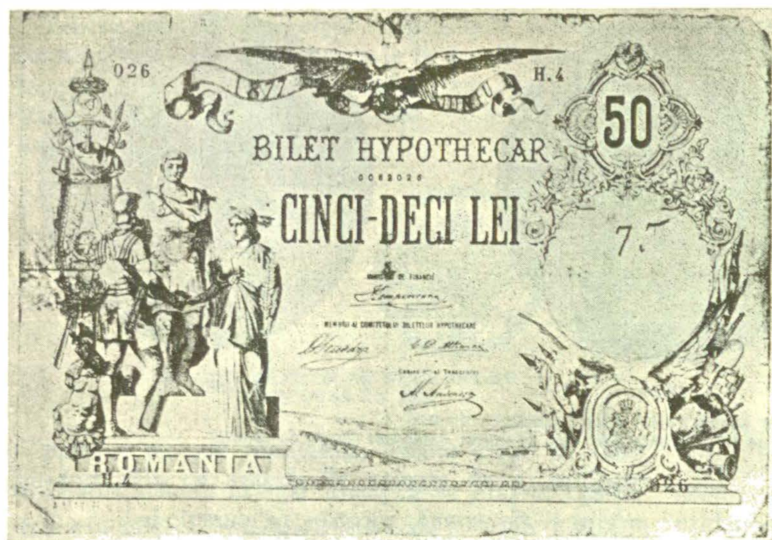
Suma biletelor în circulaţie trebuia să fie reprezentată prin valori uşor de realizat, Banca urmând să aibă o rezervă metalică de o treime din suma biletelor emise.

Legea de înfiinţare a Băncii Naţionale mai pre-

MONETĂ DE AUR DE 50 LEI
Bătută cu ocazia Jubileului, în 1906

BILET IPOTECAR EMIS IN 1877 DE MINISTERUL FINANȚELOR

vedea obligația pentru ea, ca, în termen de 4 ani cel mult, să retragă din circulație biletele ipotecare.

Din momentul înființării ei, Banca Națională devine un factor decisiv în politica monetară românească.

Probleme monetare mai grele încep să se pună după 1880, când Uniunea Monetară Latină, — după mai multe conferințe și în urma disparității ce se produce între aur și argint, prin scăderea prețului argintului — începând dela 1879, părăsește principiul bimetalismului integral. Prin limitarea baterii unei anumite cantități de monetă de argint de 5 fr și limitarea puterii ei liberatorii, avem un nou principiu de bază, sistemul bimetalist șchiop.

Intre timp, dificultățile monetare, manifestate prin mărirea agiului aurului asupra argintului (ajunsese la 17—22%), mai sunt atribuite și excesului de emisiune neacoperită pentru biletele ipotecare.

Acest fapt duce la încheierea unui împrumut intern, grație căruia, în 1888, se poate proceda la retragerea integrală a acestor bilete de la Banca Națională.

O reformă radicală a sistemului monetar se face, însă, în Mai 1889, când se modifică legea monetară din 1867, și se introduce *etalonul monometalist aur.*

Guvernul se obligă să transforme moneta de 5 lei argint, în monetă aur. Moneta de 5 lei este considerată ca și celelalte monete divizionare, putând fi primită obligatoriu în plată numai până la 50 lei.

Tab. IV — Monetele românești bătute dela 1867 până la 1915 [1]).

Felul monetelor (1)	Anul emisiunii (2)	Numărul monetelor emise (3)	Valoarea emisiunii (4)
Monete de aur			
Monete a 20 lei . . .	1870	5.000	100.000
	1883	150.000	3.000.000
	1884	35.250	705.000
	1890	196.000	3.920 000
Monete a 20 lei . . .	1906	• 15.000	300.000
Monete a 100 lei . . .	1906	• 3.000	300.000
Monete a 50 lei . . .	1906	• 28.000	1.400.000
Monete a 25 lei . . .	1906	• 24.000	600.000
Monete a 12,50 lei . . .	1906	• 32.000	400.000
		488.250	10.725.000
Monete de argint			
Monete a 5 lei	1880	1.800.000	9.000.000
	1881	4.000.000	20.000.000
	1882	1.100.000	5.500.000
	1883	2.300.000	11.500.000
	1884	300.000	1.500.000
	1885	40.000	200.000
	1900	68.850	344.250
	1906	• 200.000	1.000.000
		9.808.850	49.044.250
Monete a 2 lei	1873	6.178.255	12.356.510
	1881	1.150.000	2.300.000
	1894	600.000	1.200.000
	1900	87.279	174.558
	1909	900.000	1.800.000
	1910	900.000	1.800.000
	1911	1.000.000	2.000.000
	1912	1.500.000	3.000.000
	1914	1.760.266	3.520.532
	1915	691.734	1.383.468
		14.767.534	29.535.068
Monete a 1 leu	1870	400.000	400.000
	1873-74	10.600.000	10.600.000
	1881	1.800.000	1.800.000
	1884	1.000.000	1.000.000
	1885	400.000	400.000
	1894	1.500.000	1.500.000
	1900	798.800	798.800
	1906	• 2.500.000	2.500.000
	1910	4.600.000	4.600.000
	1911	2.573.065	2.573.065
	1912	3.540.000	3.540.000
	1914	2.982.935	2.982.935
	1915	1.300.000	1.300.000
		33.994.800	33.994.800
Monete a 50 bani	1873	6.926.980	3.463 490
	1881	1.000.000	500.000
	1884	1.000.000	500.000
	1885	200.000	100.000
	1894	600.000	300.000
	1900	3.838.000	1.919.000
	1910	3.600.000	1.800.000
	1911	3.000.000	1.500.000
	1912	1.800.000	900.000
	1914	1.600.000	800.000
		23.564.980	11.782.490
Monete de aramă			
Monete a 10 bani	1867	25.000.000	2.500.000
Monete a 5 bani	1867	25.000.000	1.250.000
Monete a 5 bani	1882-85	20.000.000	1.000.000
		45.000.000	2.250.000
Monete a 2 bani	1867	10.000.000	200.000
Monete a 2 bani	1879-82	17.250.000	345.000
Monete a 2 bani	1900	20.000.000	400.000
		47.250.000	945.000
Monete a 1 ban	1867	5.000.000	50.000
Monete a 1 ban	1900	20.000.000	200.000
		25.000.000	250.000

[1]) Extras din *C. I. Băicoianu*: Istoria Politicei noastre monetare și a Băncii Naționale a României.
•) Monete jubiliare

BILET IPOTECAR DE 5 LEI
emis în 1877 de Ministerul Finanţelor

ÎNTÂIUL TIP DE BILETE DE 20 LEI
emis de Banca Naţională între 1880 şi 1907

Puterea liberatorie a monetelor de aramă se reduce la 5 lei.

Titlul este fixat pentru monetele de aur la 9/10; pentru monetele de argint de 5 lei la 9/10, iar pentru celelalte la 835/1.000. Legea mai prevedea transformarea stocului de argint al B. N. R. şi reorganizarea institutului de emisiune. Această reorganizare are loc la 15 Iunie 1892, când se măreşte cota de acoperire a stocului metalic la 40% din valoarea biletelor emise, 30% din acest stoc, putând consta din trate asupra străinătăţii.

Tabl. V — Monetele de bilon, din nichel, bătute în anii 1905—1906

Anul emisiunii	Monete					
	20 bani		10 bani		5 bani	
	Numărul	Valoarea lei	Numărul	Valoarea lei	Numărul	Valoarea lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1905	5.000.000	1.000.000	35.000.000	3.500.000	50.000.000	2.500.000
1906	3.000.000	600.000	17.000.000	1.700.000	24.000.000	1.200.000
Total	8.000.000	1.600.000	52.000.000	5.200.000	74.000.000	3.700.000

In 1901, Banca Naţională acordă Statului un împrumut de 15 milioane lei, fără dobândă, în schimbul căruia Statul prelungeşte privilegiul Băncii până la 1930 şi modifică normele de acoperire, introducând clauza ca, în cazuri excepţionale şi pe timp limitat, aceasta să poată fi scăzută dela 40% la 33%.

O politică monetară românească, prudentă şi sănătoasă, este dusă până în preajma răsboiului mondial (1914), fără ca leul în acest timp să fi încercat vre-o depreciere faţă de paritatea sa.

In 1914 economia românească era deservită de 101.916.000 lei monetă metalică şi 578.244.000 lei bilete ale Băncii de Emisiune. Dacă ţinem seamă de populaţia care era de 7.771.000 locuitori la acea dată, rezultă că circulaţia pe cap de locuitor era de 87,51 lei, din care 13,11 lei circulaţie metalică şi 74,40 lei circulaţie fiduciară.

Firul acesta se rupe în 1916, când comandamente naţionale fac ca România să intre în marele răsboiu.

Perioada 1916—1929

Incă din timpul neutralităţii (1915—1916), guvernul român, prin încheierea a două contracte de vânzarea recoltei, — unul cu un consorţiu englez şi altul cu un consorţiu austro-german, — face să se pună problema finanţării acestor operaţiuni prin Banca

Tab. VI — Media anuală a circulaţiunii monetare pe anii 1881—1913 *)

(în mii lei)

Anul emisiunii	Stocuri				Drepturile de emisiune asupra:			Bilete în circulaţie
	Aur şi argint	Biletelor ipotecare	Tratelor aur	Totalului	Numerarului şi tratelor aur	Biletelor ipotecare	Totalul stocului	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1881	14.493	4.607	—	19.100	43.479	4.607	48.086	34.199
1882	23.057	21.402	—	44.459	69.172	21.402	90.574	72.597
1883	31.984	25.112	—	57.096	95.953	25.112	121.064	93.065
1884	34.477	25.690	—	60.167	103.430	25.690	129.121	88.806
1885	34.675	25.866	—	60.541	104.026	25.866	129.892	92.330
1886	34.649	25.932	—	60.581	103.946	25.932	129.878	100.557
1887	34.747	25.866	—	60.615	104.241	25.866	130.109	105.938
1888	33.601	25.732	—	59.333	100.802	25.732	126.534	112.984
1889	39.471	6.505	—	45.976	118.414	6.505	124.919	94.054
1890	46.630	—	—	46.630	139.889	—	139.889	105.859
1891	59.502	—	—	59.502	178.505	—	178.505	123.821
1892	51.839	—	3.246	55.085	—	—	156.808	114.026
1893	59.951	—	17.741	77.692	—	—	194.253	131.449
1894	53.875	—	7.365	61.240	—	—	153.099	116.868
1895	60.044	—	7.448	67.492	—	—	168.730	119.279
1896	63.178	—	10.528	73.706	—	—	184.266	132.650
1897	61.370	—	15.903	77.273	—	—	193.183	138.903
1898	60.762	—	19.724	80.486	—	—	201.216	161.271
1899	52.131	—	18.198	70.329	—	—	175.822	141.304
1900	35.837	—	13.367	49.204	—	—	123.011	116.972
1901	41.114	—	13.801	54.915	—	—	137.288	129.690
1902	61.525	—	24.229	85.754	—	—	214.560	164.177
1903	70.581	—	28.130	98.711	—	—	246.777	174.538
1904	67.020	—	28.146	95.166	—	—	237.915	178.966
1905	61.166	—	25.281	96.447	—	—	216.117	196.334
1906	77.491	—	31.997	109.488	—	—	273.721	239.003
1907	86.246	—	35.843	122.089	—	—	305.222	272.682
1908	91.346	—	37.671	129.017	—	—	322.543	263.055
1909	91.162	—	36.359	127.522	—	—	318.804	271.604
1910	102.074	—	42.261	144.334	—	—	360.836	299.449
1911	135.245	—	54.402	189.647	—	—	474.117	382.360
1912	157.086	—	63.053	220.139	—	—	550.348	463.246
1913	151.325	—	55.994	207.320	—	—	518.706	423.650

*) Extras din *C. I. Băicoianu*: Istoria politicei monetare şi a Băncii Naţionale a României.

Naţională. Valoarea contractelor încheiate reprezenta 610 milioane lei, ce trebuiau procuraţi printr'o emisiune specială, acoperită în parte prin depozite în aur rămase la cele două bănci de emisiune, engleză şi germană.

INTÂIUL TIP DE BILETE DE 100 LEI
emise de Banca Naţională între 1881 şi 1914

INTÂIUL TIP DE BILETE DE 1000 LEI
emise de Banca Naţională între 1881 şi 1933

Această emisiune, apărută pe piaţă, îşi produce imediat efectul său inflaţionist, contra căruia se încearcă a se lupta prin lansarea împrumutului naţional din 1916, care a produs peste 400 milioane lei. Cu toată această operaţiune, o uşoară scumpire pe piaţă face să se simtă deprecierea provocată de inflaţia acestui an, ale cărei efecte imediate sunt dispariţia din circulaţie a monetelor de metal, în special a celor de aur şi argint.

Preparativele militare, pe de altă parte, făceau tot mai simţită nevoia monetelor de 1, 2 şi 5 lei, a căror emisiune totală era atunci numai de 76 milioane lei.

Pentru a împiedeca consecinţele ce ar decurge din această stare de lucruri, guvernul autoriză Banca Naţională, în Iulie 1916, să pună în circulaţie bilete de 5 lei, în valoare de 25 milioane; iar în August acelaşi an, bilete de 1 leu pentru 7,5 milioane lei şi de 2 lei pentru 8 milioane lei, având aceeaşi acoperire ca şi celelalte bilete emise.

In ce priveşte retragerea lor, se stabileşte ca ea să aibă loc când se va constata de guvern încetarea cauzelor cari au dus la emisiunea lor.

La 18 August 1916, se decide o sporire a emisiunii acestor bilete: cele de 1 leu se sporesc la 10 milioane lei, cele de 2 lei la 17,5 milioane lei, iar cele de 5 lei, la 50 milioane lei.

Nevoile statului, în timpul răsboiului, duc la contractarea unor împrumuturi la Banca Naţională, în sumă de 700 milioane lei. Pentru a satisface nevoile circulaţiei, se hotărăşte sporirea emisiunii biletelor astfel: biletele de 5 lei, dela 50 milioane la 100 milioane lei, biletele de 2 lei dela 17,5 milioane la 50 milioane lei, biletele de 1 leu dela 10 milioane la 50 milioane lei.

Ocupaţiunea în parte a teritoriului nostru de către armatele puterilor centrale, în Noemvrie 1916, provoacă evacuarea tezaurului Băncii Naţionale la Moscova.

El cuprindea, între celelalte valori evacuate, şi stocul metalic al Băncii Naţionale, care constituia garanţia emisiunii în valoare de 314.580.446 lei în aur.

Situaţia emisiunii la finele anului 1916 era de 1.451.712.000 lei bilete în circulaţiune, faţă de 762.210.000 lei în anul precedent.

Stocul de acoperire la aceeaşi dată era de 574.248.332 lei, faţă de 301.949.000 lei în anul precedent. Din acesta cea mai mare parte se afla la Moscova.

Greutăţile, inerente răsboiului, se mai fac simţite şi printr'o lipsă foarte mare de monetă divizionară de aramă şi nichel, care, dispăruse de pe piaţă.

Pentru înlăturarea acestor dificultăţi, guvernul autoriză Ministerul de Finanţe să emită, în mod provizoriu, un stoc de hârtie monetă de 50, 25 şi 10 bani, pentru o valoare totală de 10 milioane lei. Puterea lor circulatorie era egală cu a monetelor de metal divizionare.

La începutul răsboiului, din cauza agiului ce-l făceau aurul şi argintul, nu se afla în circulaţie nici o monetă de aceste metale, iar mai târziu dispar şi cele de nichel şi aramă. In locul lor circulau biletele de 1 şi 2 lei ale Băncii Naţionale, iar în teritoriile ocupate circulau, paralel cu acestea, biletele emise de puterile ocupante, prin Banca Generală a Ţării Româneşti.

După răsboiu, situaţia monetară se complică, întrucât în provinciile alipite circulau şi biletele ţărilor la care aparţinuseră aceste provincii: *coroane* austriace şi *mărci* germane în Transilvania şi Bucovina, *ruble* ruseşti în Basarabia şi *leve* în Dobrogea.

Retragerea din circulaţie a acestor bilete, adică unificarea monetară, are loc în Iunie 1920, când statul contractează la Banca Naţională un împrumut de peste 7,5 miliarde lei.

Intre timp, leul, ca unitate monetară, pierde continuu din puterea sa de cumpărare. Politica inflaţionistă, practicată în timpul răsboiului, este continuată şi după încheierea păcii.

Abia în 1922 se semnalează un modest început de redresare monetară, când, sub influenţa curentului deflaţionist din occident, se practică şi la noi o politică monetară, a cărei primă condiţie este renunţarea la orice nouă inflaţie pentru scopuri bugetare.

Circulaţia monetară era mult îngreunată din cauza biletelor de 10, 25 şi 50 bani, emise de Ministerul de Finanţe, şi a biletelor de 1 şi 2 lei. Această dificultate pune problema înlocuirii lor cu moneta metalică.

BILET DE 1000 LEI
emis de Banca Generală în 1917 și 1918 în teritoriul ocupat

REVERSUL BILETULUI DE 1000 LEI
emis de Banca Generală

In acest scop se bat în anii 1923—1924 următoarele monete metalice:

Tab. VII — Moneta metalică bătută în 1923 și 1924

Metalul (1)	Felul monetei (2)	Numărul monetelor emise (3)	Valoarea emisiunii in lei (4)
Aluminiu	25 bani	20.000.000	5.000.000
Aluminiu	50 bani	30.000.000	15.000.000
Aliaj de nikel și cupru .	* 1 leu	200.000.000	200.000.000
Aliaj de nikel și cupru .	** 2 lei	100.000.000	200.000.000

* Cu mențiunea « Bun pentru 1 leu ».
** Cu mențiunea « Bun pentru 2 lei ».

Tot în cadrul politicei monetare și de stabilizare a leului, se introduce pentru prima oară, în Februarie 1923, un regim restrictiv și de control al comerțului cu devize.

In 1925 se încearcă chiar o redresare monetară printr'un program ce avea la bază ideia revalorizării monetare. In acest scop statul încheie cu Banca Națională două convențiuni:

a) convenția de lichidare a emisiunilor făcute pentru stat, concomitent cu întărirea acoperirii circulației fiduciare, și

b) convenția de prelungire a privilegiului Băncii, cu modificarea unor articole din legea ei organică, fixându-se un plafon de emisiune de circa 21 miliarde lei.

Posedând numeroase mine aurifere, Statul poate să înceapă achitarea datoriei sale la B. N. R. cu aur, dând astfel acesteia posibilitatea măririi acoperirii emisiunii și reconstituirii stocului metalic aur.

Deși în anii 1925—1927, adică în primii ani de după convențiunile amintite, se spera într'o realizare a planului și măsurilor stabilite prin acele convențiuni, în anul 1928 se observă că executarea programului stabilit se izbește de serioase dificultăți.

In același timp, se observă pe piață efectele desastruoase ale politicei deflaționiste, care paralizează orice activitate economică și productivă.

Repercusiunile de pe piață, și imposibilitatea îndeplinirii întocmai a programului propus, întăresc convingerea tuturor că soluția bună și definitivă nu este revalorizarea leului, ci numai o stabilizare a lui.

Lupta de principii între revalorizatori și stabilizatori, — sprijinită de o slăbire a acoperirii emisiunii, de o tendință puternică de pasivitate a balanței comerciale, de efectele desastruoase pentru economie ale politicei de revalorizare, — devine foarte aprigă.

Acțiunii de revalorizare i se opune o nouă fluctuațiune a valorii schimbului și o nouă scădere a lui. Deși fluctuațiunile par a fi temporare, totuși, în 1928—1929, leul este lăsat să oscileze până își va găsi singur punctul de stabilizare de fapt spre a-i urma stabilizarea de drept.

Perioada 1929—1941

Stabilizarea, care marchează o nouă epocă în politica monetară românească, se înfăptuește la 7 Februarie 1929 printr'o lege monetară, care prevede o nouă unitate monetară legală: leul având la bază o valoare egală cu 10 miligrame aur titlul 9/10.

Ca o urmare firească a acestei noui așezări monetare, se reia convertibilitatea biletului Băncii Naționale pentru minimum 100.000 lei, cu dreptul pentru Bancă de a o face în aur-monetă, lingouri, sau trate.

Legea monetară autoriză guvernul să pună în circulație monete divizionare de 1, 2, 5, 10 și 20 lei, făcute din aliaj de nichel sau aluminium, pentru cel mult 3 miliarde lei.

Tot ca o urmare a reformei monetare din Februarie 1929 avem măsurile privind moneta metalică, a cărei punere în circulație se face potrivit legii din 1 August 1929.

Pentru a se ușura sarcina Băncii de emisiune, se preconizează retragerea din circulație a biletului de 5 și 20 lei. In acest scop, prin legea de mai sus, se prevede baterea de monetă divizionară de 5 și 20 lei. O nouă lege monetară, din 25 Iunie 1920, prevede o nouă batere de monetă divizionară de 10 și 20 lei. Aliajul acestei monete era: 79% aramă, 20% zinc și 1% nichel.

BILET DE 2000 LEI
imprimat în 1919 pentru Ministerul Finanțelor (nepus în circulație).

Suma și condițiile de batere sunt următoarele:

Tab. VIII — Monetele metalice bătute în 1929—1930

Anul emisiunii (1)	Felul monetelor (2)	Diametrul in mm (3)	Greutatea în grame (4)	Numărul monetelor emise (5)	Valoarea emisiunii in lei (6)
1929	5 lei	21	3,5	60.000.000	300.000.000
1929	20 lei	27	7,0	50.000.000	1.000.000.000
Total	—	—	—	—	1.300.000.000
1930	10 lei	23	5,0	60.000.000	600.000.000
1930	20 lei	27	7,5	35.000.000	700.000.000
Total	—	—	—	—	1.300.000.000

Baterea se face jumătate în Anglia și jumătate în Franța.

La 21 Decemvrie 1931, se modifică în parte legea monetară din Februarie 1929. Guvernul este autorizat să bată moneta divizionară de 1, 2, 5, 10 și 20 lei, din aliaj de aluminiu și nichel.

Tot pe această dată se mai decide baterea monetei de 100 lei, din aliaj de argint cu titlu de cel puțin 0,500.

Totalul acestor monete în circulație urma să nu depășească 3.800.000.000 lei.

Puterea lor liberatorie se stabilește la 5.000 lei. Pe aceiași dată încetează de a mai avea curs legal vechile monete de argint bătute înainte de 1916.

Monetele de 100 lei sunt destinate să servească la retragerea biletelor de 100 lei, emise de B. N. R. până la 10 Decemvrie 1931.

Scăderea catastrofală a prețurilor la materiile prime și în special la cereale,—în 1930 și 1931, a răsturnat întregul plan conceput și realizat cu împrumuturile de mai sus. Acea înviorare economică, care trebuia să urmeze în anii 1930 și 1931, nu s'a mai produs.

De unde în 1928 pentru o tonă de marfă importată trebuia să dăm 7 tone de marfă românească, — în 1932, pentru aceiași tonă de marfă importată, trebuia să dăm peste 15 tone de marfă românească.

Deși în 1930 am avut un excedent în balanța comercială de peste 6 miliarde lei, totuși balanța plăților începe să se resimtă, mai ales în vara anului 1931, când două din principalele noastre debușeuri, Ungaria și Austria, introduc regim restrictiv în plăți.

Extinderea acestui regim în Germania, Bulgaria, Cehoslovacia, Grecia, etc., pune în adevărat pericol balanța noastră de plăți și, mai ales, stabilizarea monetară realizată cu doi ani mai înainte, cu sacrificiile și în condițiile pe care le-am văzut.

Deși conferința băncilor de emisiune dela Praga, din Noemvrie 1931, ne-a dat prilejul să vedem clar perspectivele puțin favorabile ale viitorului, deși sistemul acordurilor bilaterale de clearing și compensație începe să formeze o rețea destul de întinsă, cuprinzând cele mai multe state din Europa Centrală, totuși, România șovăie și amână să opună statelor creditoare un regim identic aceluia pe care i-l impuneau statele debitoare.

Prima reacțiune față de acest regim este crearea regimului de compensație din Februarie 1932, aplicat numai plăților din Ungaria, Cehoslovacia și Austria. La 12 Mai 1932, se interzice importul biletelor de bancă străine în România. La 17 Mai 1932, se iau primele măsuri de apărare a monetei, într'o formă mai amplă, prin introducerea unui regim de control al plăților externe, ca mijloc preventiv contra evaziunilor de capital.

Dispozițiunile acestei legi prevăd, pe lângă controlul plăților, un monopol în favoarea Băncii de emisiune, pentru orice cumpărare sau vânzare de devize.

Deciziunea de mai sus, deși nu suspendă formal convertibilitatea biletului Băncii Naționale, concentrând însă în mâinile acesteia dreptul de a aprecia dacă se acordă sau nu devizele cerute, înseamnă o suspendare de fapt a acestei convertibilități. De convertibilitatea în aur nici nu mai este vorbă.

Intru cât rezultatele așteptate nu sunt atinse (balanța comercială arăta disponibilități mult mai mari, în timp ce balanța plăților avea aspecte de puternică pasivitate), guvernul prezintă în 30 Septemvrie 1932 o nouă lege, care mărește drepturile și atribuțiile Băncii Naționale, și prevede sancțiuni contra celor ce se vor abate dela dispozițiunile ei.

In acest interval, schimbul cu străinătatea se făcea în mod foarte variat: potrivit acordurilor în vigoare cu diferitele state; prin clearing, sau compensație; iar după regimul normal, numai cu acele state cu cari nu aveam acorduri.

Această situație face să înflorească *bursa neagră*, alimentată cu tot ce se putea sustrage Băncii Naționale prin insuficiența legii și a controlului.

Devizele străine pe piață erau cotate cu 2 cursuri: unul oficial, corespunzător parității legale, pentru vânzările sau cumpărările prin B. N. R.; altul variabil și mult mai urcat, dela bursa neagră.

Această stare, care devenise în adevăr alarmantă, caută să-și găsească o explicație, pe care unii o dau prin defectele controlului operațiunilor încheiate prin compensație, iar alții prin insuficiența supravegherii clearingului.

Deși în Aprilie 1933 avem o scădere a taxei scontului, dela 7% la 6%, aceasta nu are nici un efect de ordin monetar, întru cât circulația capitalurilor la această dată era oprită în cele mai multe state ale Europei Centrale.

Scăderea continuă a taxei scontului, chiar la 4½% la finele anului 1935, nu are altă explicațiune decât scopul de a ușura piața de o dobândă prea ridicată, care nu mai corespundea cerințelor și nevoilor timpului.

Sacrificiile materiale și dificultățile pe cari le întâmpinam cu baterea monetei metalice în străinătate duc la rezultatul că, la 22 Februarie 1935, se înființează și la noi o *monetărie națională*.

La 23 Februarie 1935 se promulgă «*Legea pentru reglementarea emisiunilor de monetă metalică*», lege care prevede că monetele aflate în circulație

Tab. IX — Monetele metalice prevăzute prin legea din 23 Februarie 1935

Numărul monetelor emise (1)	Valoarea monetelor în lei (2)	Diametrul în mm (3)	Greutatea în gr (4)	Aliajul procente (5)	Valoarea emisiunii în lei (6)
20.000.000	0,25	19	2,5	100% cupru	5.000.000
30.000.000	0,50	21	4,0		15.000.000
50.000.000	1,00	20	3,5	79 cupru	50.000.000
75.000.000	2,00	23	5,0	20 zinc	150.000.000
40.000.000	5,00	26	7,4	1 nikel	200.000.000
40.000.000	10,00	25	6,8	75 cupru	400.000.000
30.000.000	20,00	27	8,0	25 nikel	600.000.000
12.000.000	50,00	22	4,5	75 argint, 25 cupru	600.000.000
18.000.000	100,00*	24	6,5	83 argint	1.800.000.000
5.000.000	200,00*	29	13,5	17 cupru	1.000.000.000
320.000.000					4.820.000.000

* Cu șanț pe margine

până la această dată, se vor retrage și înlocui cu monete bătute, al căror tip este redat în tabloul IX.

Inainte de a se pune în aplicare dispozițiile legii din Februarie 1935, ea sufere o modificare la 20 Decemvrie același an, când situația emisiunilor de monetă metalică capătă aspectul din tabloul X.

Prin decretul regal din 28 August, se stabilește că toate caracteristicele tehnice (gravură, aliaj, dimensiuni,) ale acestor monete, nu se vor putea determina decât prin jurnale ale Consiliului de Miniștri.

Intre anii 1932 și 1935 avem o bogată experiență și dese modificări de regim, dar fără prea mare importanță din punct de vedere al sistemului monetar.

O modificare mai importantă de regim, avem în Iunie 1935. Aceasta constă în introducerea unei prime valutare de 44% asupra devizelor cumpărate sau vândute, — ceea ce corespunde cu o recunoaștere a unei deprecieri monetare corespunzătoare.

Tot acest regim se ocupă și de situația leilor aparținând străinilor, dând posibilitatea titularilor să-i întrebuințeze pentru întreținere, sau investițiuni imobiliare sau industriale în țară.

REVERSUL BILETULUI DE 2000 LEI
imprimat în 1919 pentru Ministerul Finanțelor

Piața s'a adaptat cam greu acestui regim de devalorizare monetară făcută la un nivel mult mai scăzut decât era necesar; din această cauză, după câteva

Tab. X — Monetele metalice prevăzute prin legea din 20 Decemvrie 1935

Numărul monetelor emise (1)	Valoarea monetelor în lei (2)	Diametrul în mm (3)	Greutatea în gr (4)	Aliajul procente (5)	Valoarea emisiunii în lei (6)
20.000.000	0,25	17	2,0	95 cupru, 4 staniu, 1 zinc	5.000.000
30.000.000	0,50	19	3,33		15.000.000
50.000.000	1,00	20	3,0	79 cupru	50.000.000
75.000.000	2,00	22	4,5	20 staniu	150.000.000
40.000.000	5,00	25	6,5	1 nikel	200.000.000
40.000.000	10,00	21	3,5	75 cupru	400.000.000
30.000.000	20,00	23	5,0	25 nikel	600.000.000
12.000.000	50,00	27	8,0	100 nikel	600.000.000
16.750.000	100,00	24	6,0	75 argint	1.675.000.000
4.500.000	250,00	29	13,0	25 cupru	1.125.000.000
318.250.000					4.820.000.000

luni, în Noemvrie 1935, avem o nouă modificare, când prima este fixată numai la 38%.

Introducerea primei de 38%, care se recunoscuse în mod legal atât pentru devize cât și pentru aur, crează o stare curioasă. De unde aurul, după legea în vigoare, era stabilit la 111.111,11 lei kg aur fin, în realitate el se plătea cu acel preț și un plus de 38%, ceea ce făcea ca prețul său real să fie 153.333,33 lei.

Această stare a durat până la 6 Noemvrie 1936, când, prin *decretul de reevaluare a stocului metalic*, se hotărăște ca tot aurul aflat drept acoperire a emisiunii, cât și aurul ce se va mai cumpăra în viitor, să se socotească la noua sa valoare de 153.333,33 lei kilogramul.

Decretul nu face decât să armonizeze diferitele situațiuni care se creaseră prin măsurile de ordin monetar luate anterior, legalizând o devalorizare monetară de 38% față de cea făcută prin legea din 7 Februarie 1929. Grație acestui procedeu, Banca de Emisiune este pusă în măsură să-și mărească emisiunea, inter-

REVERSUL BILETULUI DE 5000 LEI
emis de Banca Națională în 1940 și retras apoi din circulație. El reprezintă intrarea lui Mihai în Alba Iulia.

venind în mod mai eficace pe piață, iar Statul poate să-și lichideze angajamentele la această bancă.

In August 1940, pe cale identică se modifică prima de 38% pentru aur, urcând-o cu încă 50%, ceea ce face ca prețul unui kg de aur fin să fie acum de 229.999,99 lei.

La 1 Aprilie 1941 printr'un nou decret-lege, se reduce prețul unui kg de aur fin la 211.111,11 lei, iar la acest preț se adaugă primele economice pentru încurajarea producției de aur, prevăzută prin jurnalul Consiliului de Miniștri din 19 Noemvrie 1941 care variază dela 78.889 lei pentru kg de aur, la minereuri cu conținut de 15 gr la tonă aur până la 318.889 lei pentru kg minereu cu 3 gr la tonă aur sau mai puțin.

In ce privește acoperirea metalică a emisiunii, dela 7 Septemvrie 1939 Banca Națională a României este obligată la o acoperire aur de numai 25%.

In Februarie 1942 dispozițiunea de mai sus se modifică în sensul că Banca Națională este ținută să aibă o acoperire de cel puțin 25% din angajamentele la vedere, în aur efectiv sau în angajamente în aur efectiv.

In anul 1941, pentru a se ușura circulația și a se acoperi golul produs din retragerea din circulație anumeroase bilete și monete de metal, Banca Națională pune în circulație pentru prima oară biletul de 2.000 lei.

In cursul anului 1941 și 1942, monetele metalice din argint de 250 lei și cele de nichel de 100 și 50 lei au fost și ele retrase din circulație.

In locul monetelor de argint s'au bătut un milion de piese jubilare de argint de 500 lei cu efigia lui Ștefan cel Mare, în amintirea reluării Bucovinei și Basarabiei. Aceste monete fiind considerate valoroase, și fiind bătute în număr limitat au și dispărut din circulație, fiind tezauriate sau strânse de colecționari.

In locul monetelor de nichel de 100 și 50 lei, retrase din motive de ordin militar, s'au pus în cursul anului 1942 în circulație o emisiune nouă de monete de 200 lei confecționate dintr'nu aliaj cu aluminiu.

In prezent masa noastră monetară suferă o totală prefacere determinată în, parte, de retragerea din circulație a semnelor monetare confecționate din metale ce sunt necesare apărării naționale și de adoptarea, pentru bilete de bancă, a unui material produs în țară, în locul materialului care, înainte, se aducea din Anglia.

In momentul de față putem spune că evoluția sistemului nostru monetar este în plin mers și că sub presiunea evenimentelor sunt de așteptat noui modificări în forma și în structura lui.

șt. i. d

CHIPUL REGELUI CAROL I
pe medalia comemorativă din 1881

VALORILE MOBILIARE

Dacă moneta constitue o unitate de măsură a valorilor şi un titlu de valoare general acceptat, valorile mobiliare — rente, obligaţiuni, acţiuni — constitue un titlu de valoare cu circulaţie limitată. Limitele sale sunt prescrise de interesul pe care piaţa capitalurilor îl poartă unei întreprinderi anumite — e cazul acţiunilor — sau unui împrumut de Stat — cazul rentelor şi al obligaţiunilor.

Valorile mobiliare constitue şi ele o unitate de valoare, dar numai a fondurilor respective, şi fluctuaţiunile lor fac — ca şi monetele — obiectul jocului de bursă.

Variaţiunile valorilor în bursă constitue unul din fenomenele cele mai caracteristice ale ciclurilor economice.

Altfel spus, evoluţia fenomenelor bursiere, cari în anumite ţări au un rol preponderant, prezintă un deosebit interes *conjunctural.* Astfel în Statele Unite, evoluţia cursului acţiunilor industriale serveşte spre a indica începutul sau sfârşitul unei crize. Cu toate că observarea acestor fenomene a avut loc mai întâiu în Statele-Unite, ea şi-a aflat aplicaţiuni valabile şi în ţările europene cu o economie financiară desvoltată, cum ar fi Anglia, Franţa şi Germania. Se înţelege dela sine că interdependenţa acestor fenomene nu s'a manifestat decât în ţările perfect organizate din punct de vedere financiar, şi în cari acţiunea anumitor elemente economice provoacă o reacţiune imediată asupra altor elemente de cari se leagă direct sau indirect.

Dar independent de valoarea lor simptomatică din punct de vedere al conjuncturii generale, manifestaţiunile bursiere prezintă un domeniu de observaţiuni economice interesant prin el însuşi. Ele se concretizează sub următoarele forme: 1) cursul valorilor 2) volumul transacţiunilor şi 3) rentabilitatea.

Inainte de a proceda la analiza lor, ar fi necesar să facem o distincţie fundamentală între cele două categorii de valori cari fac obiectul transacţiunilor în bursă, şi anume: 1) valori cu venit fix şi 2) valori cu venit variabil.

Valorile cu venit fix cuprind totalitatea titlurilor cari îşi au venitul fixat dinainte cu preciziune, adică împrumuturile de Stat, cele judeţene şi comunale, efectele ipotecare şi obligaţiunile. Valorile cu venit variabil formează sfera acţiunilor de orice fel. Diferenţa este esenţială, căci evoluţia şi importanţa unora cât şi a celorlalte este determinată de legi economice proprii. Variaţiunile cursurilor pentru valorile cu venit fix sunt, în mod normal în funcţie de nivelul dobânzilor, deşi ele suferă, totuşi, influenţa exercitată de anumiţi factori accidentali, cum ar fi de exemplu creditul Statului, speranţa într'o revalorizare a titlurilor într'o monetă apreciată etc., factori cari nu acţionează decât într'un chip cu totul sporadic.

Dimpotrivă, oscilaţiunile acţiunilor depind atât de rentabilitatea întreprinderilor, cât şi de nivelul general al dobânzilor, factori cari constitue elementele esenţial mobile. Nu ar trebui nesocotit un ultim factor a cărui importanţă a fost îndeajuns de discutată, dar care are totuşi un rost bine definit în evoluţia cursurilor în bursă: perspectiva afacerilor viitoare cari s'ar putea cristaliza într'o rentabilitate mai mare sau mai mică, după cum economia generală s'ar afla într'o fază ciclică ascendentă sau descendentă. Factorul « perspectivă economică » are, în bursă, un caracter concret reprezentat printr'o activitate speculativă « à la hausse » ori « à la baisse ».

Influenţa speculaţiunilor este afirmată de unii şi contestată de alţii. Sulzbach [1]) susţine că bursa nu poate presimţi viitorul, căci evoluţia nivelului dobânzilor îşi exercită întâi influenţa asupra operaţiunilor de bursă şi a cursurilor, repercutându-se mai târziu numai, asupra producţiei. Vance [2]), în acelaşi sens, atribue mişcările de bursă influenţei exercitate de nivelul dobânzilor. Gini [3]) crede, totuşi, că din moment ce se admite, după cum au stabilit studiile făcute la Harvard, că variaţiunile cursurilor preced pe cele ale afacerilor, trebuie tot aşa să admitem că speculatorii au prevăzut exact evoluţia activităţii economice. Fără a opta pentru unul din aceste puncte de vedere, credem că există o interdependenţă reciprocă între activitatea industrială şi bursă şi vice versa.

Din cele spuse mai sus reiese că separarea acestor două categorii de valori prezintă mai mult decât o necesitate teoretică. Variaţiunile cursurilor în ceea ce priveşte valorile cu venit fix sunt deci cu mult mai reduse şi nu pot depăşi, în general, anumite limite

---

1) *Der Börsenindex als Konjunkturbarometer der Wirtschaft,* în « Frankfurter Zeitung », 28/I/1926.

2) Citat de Bresciani-Turroni în *Considerazioni sui barometri economici,* din « Giornale degli Economisti », 1928, p. 12.

3) *Ibid.*

prescrise de nivelul dobânzilor. Speculaţiunea nu atacă aceste valori decât în mod excepţional. Dimpotrivă, oscilaţiunile acţiunilor sunt aproape nelimitate; o speculaţiune intensă, cu perspective favorabile, şi alimentată de dobânzi relativ joase, poate împinge cursurile acestor acţiuni la un nivel neaşteptat şi cu totul nejustificat prin rentabilitatea lor efectivă.

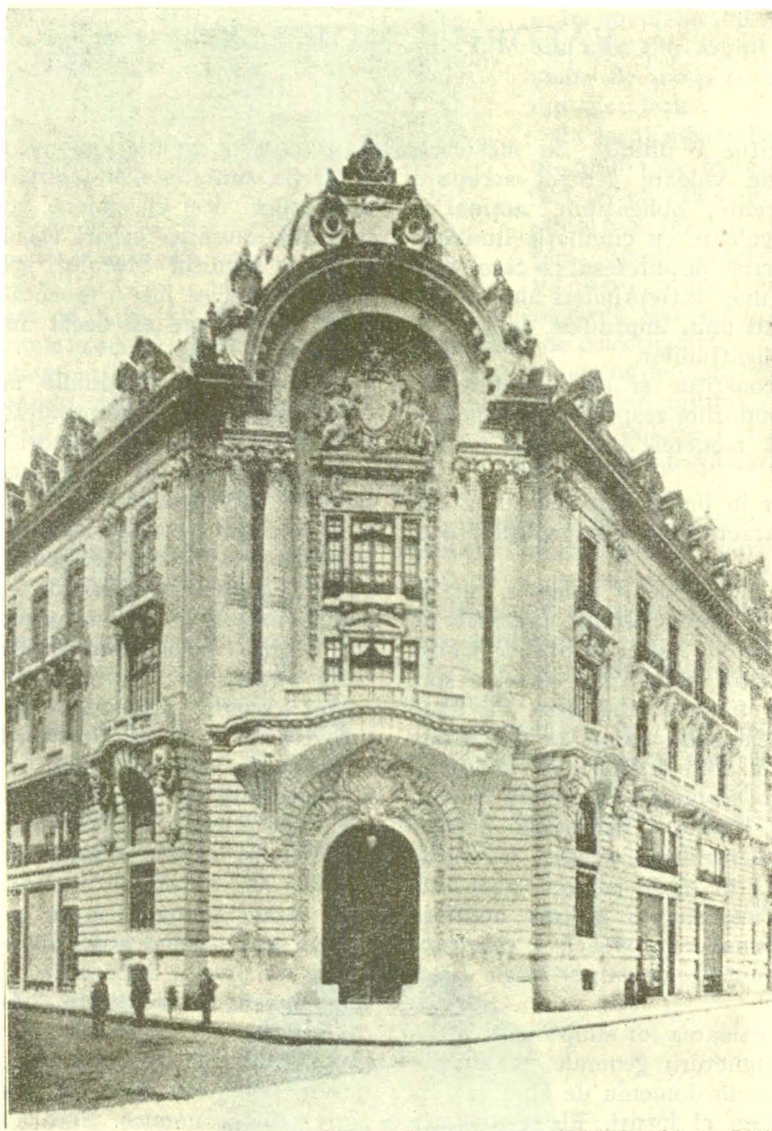
In România cursul valorilor mobiliare este stabilit de singura bursă de valori în funcţiune, — Bursa din Bucureşti.

Perioada 1881-1908

Deşi creată în Iulie 1881, Bursa din Bucureşti a avut timp îndelungat un rol neînsemnat, deoarece în momentul înfiinţării ei, ea nu corespundea unor necesităţi economice reale, dat fiind numărul restrâns de societăţi anonime existente în ţară, precum şi a lipsei de capitaluri lichide cari urmau să caute un plasament în valori mobiliare.

In prima fază a existenţei sale, nu se negociau în bursă decât unele valori de Stat şi obligaţiuni aleCăii Ferate.

O dispoziţiune greşită a legii din 1881, care introducea monopolul operaţiunilor pentru agenţii de schimb, a îngreunat şi mai mult operaţiunile Bursei, cari — în marea lor majoritate — se efectuau în afară de bursă.

BURSA DIN BUCUREŞTI
Palatul Camerei de Comerţ şi Industrie

In această perioadă, cota bursei era foarte anemică, deoarece nu cuprindea, afară de câteva rente, decât acţiuni ale Băncii Naţionale şi una sau două acţiuni ale societăţilor de asigurare.

Acţiunile societăţilor industriale apar în Bursă mai târziu şi anume în prima decadă a secolului XX.

Publicaţiunea cotei oficiale a fost întreruptă din 1886 până în 1904, perioadă în care Bursa a lâncezit.

Introducerea principiului libertăţii transacţiunilor, ce a fost efectuată prin legea din 9 Mai 1904, înseamnă începutul unei perioade de înviorare a bursei, în care numărul acţiunilor înscrise în cotă începe să crească paralel cu înmulţirea valorilor cu venit fix.

Volumul negocierilor prin bursă devine din ce în ce mai important, iar în cursul anului 1906 şi până la jumătatea anului 1907 asistăm la un val de speculaţiuni, care a determinat o creştere pronunţată a cursurilor.

Criza mondială ce s'a declarat în a doua jumătate a anului 1907, şi la care s'au suprapus dificultăţile economice interne, datorate unei recolte foarte slabe şi turburărilor sociale, au provocat o reacţiune violentă, dar de scurtă durată, care s'a manifestat în special în sectorul valorilor cu venit variabil.

In schimb, valorile cu venit fix, cari reprezentau în fapt şi cea mai mare parte a negocierilor, au fost într'o creştere aproape continuă din anul 1900 până în 1907.

Graţie unei conduceri chibzuite, Bursa din Bucureşti, deşi tânără, a reuşit, mai ales în ultimul an, înainte de izbucnirea războiului mondial, să-şi asigure o poziţie importantă, fiind singura piaţă de importanţă internaţională pentru negocieri bursiere din Sud-estul european.

Perioada 1908-1914

Anul 1908 se află încă sub influenţa crizei din 1907 care este în curs de lichidare. Depresiunea continuă în România în aproape toate ramurile de activitate, deşi recolta este mult superioară celei din anul precedent. Evenimentele politice din Balcani determină o restrângere a creditelor bancare ceea ce accentuează tensiunea pieţei monetare, tensiune care nu putea să rămână fără influenţă asupra activităţii bursei, şi indirect asupra cursului valorilor mobiliare. Cursurile scad încă în a doua jumătate a anului, dar scăderea este neînsemnată.

Orizontul politic era destul de întunecat la începutul anului 1909; după o scurtă perioadă de destindere o nouă restrângere a creditelor se produce în Europa, dar recolta îndestulătoare ca şi politica judicioasă de scont a Băncii Naţionale a României au permis pieţei româneşti să se sustragă în bună parte influenţei evenimentelor externe. Bursa era fermă şi cursurile au câştigat câteva puncte.

Totuşi, în decursul acestui an, emisiunile de acţiuni (creşteri de capital şi noui societăţi) nu ating nici cel puţin jumătate din cifra cursurilor din 1908, cifrându-se la 52,4 milioane lei. Dimpotrivă, emisiunile de obligaţiuni ipotecare se ridică la o cifră de zece ori mai mare decât acea a acţiunilor şi anume 520,8 milioane lei. Disproporţia în favoarea valorilor cu venit fix se menţine în tot intervalul dela 1908—1914. Ea constitue un indiciu preţios asupra naturii pieţei valorilor mobiliare în România şi arată importanţa relativă a transacţiunilor între cele două categorii de valori.

Perioada 1908—1914 cuprinde doui ani în timpul cărora cursurile sunt aproape staţionare; indicele general al valorilor cu venit fix trece dela 96,48 la 1 Februarie 1908, la 97,16 în 15 Decemvrie 1909, media anuală fiind practic identică 95,9 şi respectiv 95,8 [1]).

Indicele general al valorilor cu venit variabil trece între aceleaşi date dela 79,6 la 82,1, mediile fiind de 78 pentru 1908 şi de 78,4 pentru 1909.

Relevăm că, în cursul anului 1908, valorile cu venit variabil sunt în scădere până în luna Decemvrie când ele ating nivelul lor minimal în perioada dinaintea răsboiului.

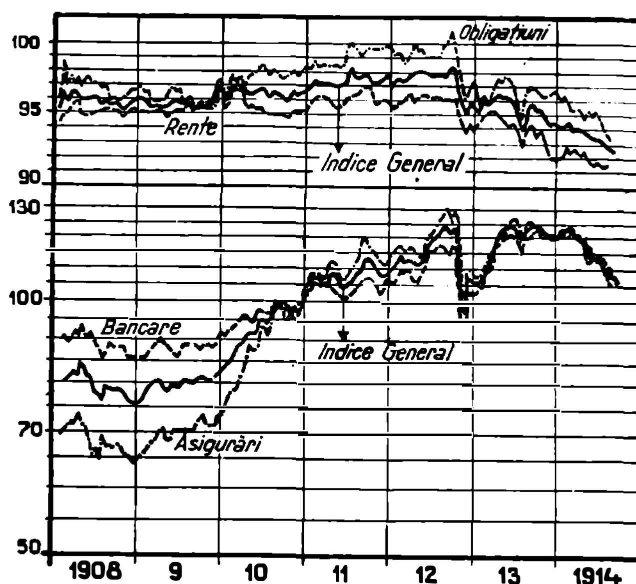
Scăderea acţiunilor societăţilor de asigurare a fost mai sensibilă, veniturile extreme ale anului fiind cuprinse între indicii 73,1 la 1 Aprilie şi 62,1 la 1 Decemvrie. Acţiunile bancare au avut o ţinută mai fermă, indicele trecând între aceleaşi date, dela 93 la 85.

Incepând din 1910 se observă o evoluţie uşor divergentă a valorilor cu venit fix în raport cu acţiunile, dat fiindcă după o uşoară creştere în anii 1910,

Tab. I. — Emisiunile de acţiuni şi obligaţiuni în anii 1908—1914
(în mii de lei)

Anii (1)	Total (2)	Emisiunile obligaţiunilor ipotecare (3)	Emisiunile de acţiuni (4)
1908	—	—	117.110
1909	573.216	520.773	52.443
1910	773.308	670.786	102.522
1911	837.414	717.383	120.031
1912	994.488	801.580	192.908
1913	982.013	992.541	52.472
1914	—	938.855	—

Diagrama. 1 — Indicii valorilor mobiliare, 1908—1914

1911, şi până la 15 Septemvrie 1912, data la care se înregistrează punctul culminant al curbei, indicele scade prin salturi succesive până în luna August 1914.

Creşterea valorilor cu venit variabil începe dela sfârşitul anului 1909 şi continuă cu reacţiuni frecvente dar puţin importante şi de scurtă durată — în afară de cea din Octomvrie 1912 — până în Septemvrie 1913. Numai dela această dată începe scăderea, deci cu o întârziere de un an faţă de valorile cu venit fix.

Indicii mijlocii anuali sunt următorii:

Tab. II. — Indicii valorilor mobiliare în anii 1908—1914
(medii anuale)

Anul	Valori cu venit fix (Valoarea nominală 100)			Valori cu venit variabil (1911 1912 100)		
	Rente	Obligaţiuni şi scrisori de credit	Indice general	Bancare	Asigurări	Indice general
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1908	95.1	96,8	95.8	87,2	67,7	78
1909	95,1	96.8	95,7	87,6	70	78.4
1910	95,5	97,7	96.5	96,3	89.4	91,9
1911	96.1	98.7	97.3	103,1	110,8	106,6
1912	95.8	98,8	95,5	115.3	117,6	112,8
1913	94.1	96,6	93,5	115.3	120,5	118.1
1914	92	95,4	93.6	116.1	118	117

Cercetând de aproape grupul acţiunilor bancare şi pe acel al asigurărilor, cari formează categoria valorilor variabile, vedem cum creşterea în compartimentul asigurărilor este mult mai rapidă decât în cel bancar (74,4% şi respectiv 35,4%).

Divergenţa între evoluţia valorilor cu venit fix şi a acţiunilor reiese mai clar din compararea indicilor extremi (Ianuarie 1908 şi Iulie 1914).

Efectele de stat şi obligaţiunile au pierdut în acest interval, în total 3%, (95 şi 92) din valoarea lor, în timp ce acţiunile au câştigat 36%, (55% asigurările şi 20% băncile).

Sub influenţa prosperităţii economice ce a caracterizat această perioadă, comerţul şi industria sunt în plină desvoltare, determinând o mărire neîntreruptă

[1]) Indicii valorilor cu venit fix ca şi indicii valorilor cu venit variabil au fost calculaţi, pentru anii 1908—1930, de domnii N. Caranfil şi D. Iordan în lucrarea: *Etude statistique sur les valeurs mobilières en Roumanie*, Giard, Paris 1931. Valorile acestor indici, la 1 şi 15 ale fiecărei luni, au fost reproduse în tabelele statistice generale dela finele acestui volum al Enciclopediei.

a volumului circulaţiei şi o creştere corelativă a volumului economiilor.

Bursa intră într'o fază de urcare generală pronunţată, care a fost întreruptă în mod vremelnic în luna Septemvrie 1911 de criza politică în urma incidentului dela Agadir. Totuşi, după un scurt interval, Bursa îşi recapătă fermitatea.

Izbucnirea răsboiului italo-turc din 1912 nu influenţează cursurile bursei, cari cresc cu aproximativ 10%, datorită în special politicei institutului de emisiune, care în dorinţa sa de a veni în ajutorul comerţului şi industriei, nu a modificat — cum era de aşteptat — taxa scontului.

Fermitatea Bursei continuă până în mijlocul lunii Octomvrie 1912, când în urma izbucnirii răsboiului balcanic, băncile străine încep să-şi retragă disponibilităţile plasate pe piaţa românească, ceea ce a obligat Banca Naţională să procedeze la o majorare a taxei scontului.

Restrângerea creditului care a urmat s'a făcut îndată resimţită asupra cotaţiunilor bursei, iar indicele scade vertiginos dela 122,1 la 1 Octomvrie, la 96 la 1 Noemvrie.

Cu toate acestea, ţinând seama de situaţiunea internă şi externă în domeniul politic şi financiar putem afirma că bursa noastră a fost foarte rezistentă, mai ales dacă ne gândim la ziua de 12 Octomvrie, la Bursa din Paris, când s'a produs o scădere catastrofală a cursurilor şi la desechilibrul şi lipsa de fermitate a celorlalte burse europene.

La intrarea României în răsboiu în 1913, Bursa din Bucureşti s'a menţinut fermă, fapt demn de relevat, într'un moment în care tendinţa generală a burselor europene era slabă. Această situaţie a contribuit la menţinerea afluxului de capitaluri străine pe piaţa românească, cari prin cererea de titluri în bursă au determinat o importantă creştere a cursului valorilor cu venit variabil al căror indice trece dela 105,1 la 1 Ianuarie, la 124,5 la 1 Iunie şi se menţine în jurul aceluiaşi nivel până la sfârşitul anului.

Emisiunile de titluri de stat sunt foarte numeroase şi de o valoare globală echivalentă celui din anul 1912.

Cursul valorilor mobiliare continuă să se menţină staţionar pe timpul primului trimestru al anului 1914, când începe să scadă uşor, dar continuu, până la începutul răsboiului mondial.

In urma închiderii burselor europene, Bursa din Bucureşti s'a închis la rându-i, la 18 Iulie 1914. Negocierile pe piaţa liberă continuă totuşi, şi publicul se grăbeşte să cumpere titluri la preţuri avantajoase.

Statele beligerante deţinătoare de titluri româneşti, — Austria şi Germania, — profitând de această situaţie plasează, prin intermediul băncilor afiliate, importante pachete pe piaţa noastră, pentru a-şi procura fondurile necesare cumpărării de cereale. Se socoteşte la 150 milioane de lei[1]) titlurile deţinute de străini cari au fost plasate în România în cursul anilor 1915 şi 1916.

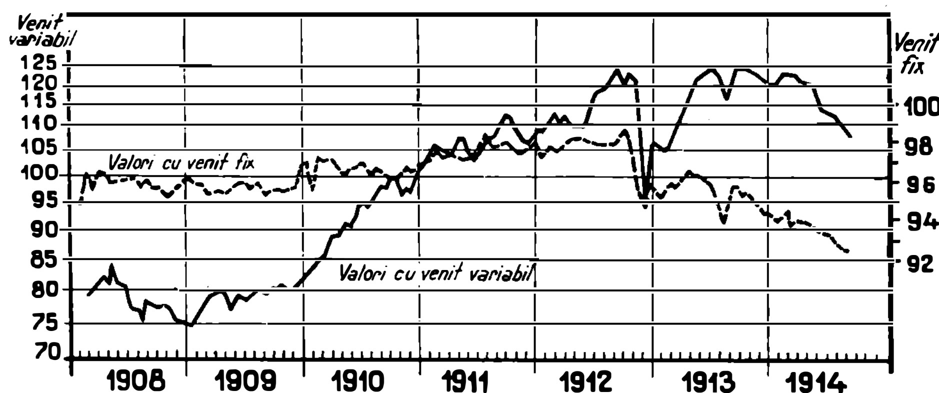
Operaţiunea a fost uşurată de abundenţa de numerar ce a rezultat în urma recoltei excelente şi a valorificării în condiţiuni foarte bune a excedentului de export, precum şi de emisiunile făcute de B.N.R. în contul Statului. Bursa a continuat să rămână închisă până la 5 Iunie, când a reînceput să funcţioneze, cu unele restricţiuni în ce priveşte operaţiunile pe teren. Tranzacţiunile oficiale erau foarte restrânse şi majoritatea acestora se efectuau întotdeauna pe piaţa liberă care era mult mai însufleţită decât piaţa oficială. Declararea răsboiului la 14 August 1916 are ca rezultat, cum era şi natural, încetarea aproape completă a oricăror operaţiuni de bursă.

Perioada 1920—1930

Primii ani de după răsboiu sunt caracterizaţi prin starea de desorganizare economică a ţării şi de unele tendinţe lente spre normalizare; sau mai bine încă, putem spune o grea adaptare la noua situaţie creată de răsboiu. Neînţelegerea nouilor probleme cari fatal se puneau, a dat loc la numeroase încercări de ameliorare, dar toate aceste încercări n'aveau la bază un plan clar văzător şi din această cauză au rămas fără rezultat. Trebue recunoscut că greutăţile cărora România trebuia să le facă faţă aducând soluţii, au fost şi mai variate şi mai adânci decât cele ce au fost înfruntate de cea mai mare parte a celorlalte ţări.

Intre 1920 şi 1924, trebue în primul rând înregistrată scăderea leului datorită inflaţiei monetare, consecinţă directă a preschimbării vechilor coroane, a rublelor şi a biletelor Băncii Generale care au fost emise sub ocupaţia germană; acestea toate au provocat o emisiune suplimentară de bilete ale Băncii Naţionale a României de aproape 50%, într'un moment în care producţia era încă foarte redusă şi nu se desvolta decât foarte încet. Surplusul de bani a avut ca prim efect însufleţirea spiritului speculativ şi optimist care marchează întotdeauna sfârşitul unui răsboiu victorios.

Diagrama 2. — Indicii generali ai valorilor mobiliare, 1908—1914

[1]) C. M. Teianu, *Rentele Româneşti şi economia naţională*, p. 22.

In cursul anilor 1920, 1921 şi 1922 s'au creat o mulţime de întreprinderi de toate felurile fără multe preocupări asupra necesităţii sau a randamentului lor. In acelaşi timp, întreprinderile existente şi-au mărit capitalul, în aşa măsură încât majoritatea disponibilităţilor pieţei financiare sunt absorbite în aceste operaţiuni.

Tab. III. — Emisiuni de acţiuni şi obligaţiuni în anii 1920—1930
(în milioane de lei)

Anii (1)	Emisiuni noui (2)	Majorări de capital (3)	Total general (4)
1920	1.784,8	—	1.874,8
1921	1.696,7	926,9	2.523,2
1922	843,5	2.101,1	2.944,6
1923	679,4	3.550,9	4.320,2
1924	989,7	2.153,9	3.143,6
1925	983,8	1.639,3	2.622,1
1926	1.459,5	4.736,4	6.195,9
1927	1.164,5	2.089,8	3.254,3
1928	746,0	3.867,4	4.613,5
1929	925,8	2.887,6	3.813,4
1930	2.766,9	2.748,0	5.514,9

Al doilea efect al creşterii volumului biletelor de bancă, este urcarea preţurilor, şi seria deficitelor bugetare care nu pot fi acoperite de mărirea impozitelor.

Sub efectul creşterii preţurilor beneficiile aparente ale Societăţilor devin impresionante dar ele nu reprezentau decât fracţiuni contabile datorită reevaluărilor succesive a activului întreprinderilor.

Rarefierea monetei pune nouile întreprinderi în imposibilitate de a găsi fondurile de rulment necesare. Ele trebue să procedeze la noui emisiuni, fie pentru a-şi procura fondurile necesare, fie pentru a-şi acoperi dividendele de plată. Această falsă prosperitate pe care mulţi au crezut-o reală, mergea mână în mână cu deficitele bugetare şi deprecierea progresivă a leului. Numai în momentul stabilizării, realitatea apare în adevărata ei lumină.

Aceste fenomene ce au determinat o pauperizare a claselor sociale cu venituri fixe nu au împiedecat totuşi o perioadă de speculaţiuni intense asupra acţiunilor societăţilor de petrol, speculaţiuni justificate în bună parte de creşterea producţiunei şi conjunctura mondială favorabilă.

Speculaţia asupra valorilor petrolifere a influenţat timp de câţiva ani cursul tuturor celorlalte valori mobiliare, mai întâiu prin faptul că absorbea 75% din totalul operaţiunilor în bursă şi apoi fiindcă se lichidau alte efecte pentru a se procura fondurile necesare învestirii în acest fel de acţiuni. Aceasta este una din cauzele pentru care putem observa adesea în cursul acestei perioade mişcări atât de divergente între cursurile acţiunilor de petrol şi acelea ale altor valori mobiliare.

Celelalte compartimente ale Bursei sunt complet delăsate şi cursurile înregistrează oscilaţii fără niciun fundament serios.

Exproprierea terenurilor agricole, făcută în grabă şi care de sigur nu era de natură să mărească randamentul economiei agricole — a fost urmată de un şir de ani agricoli desastruoşi care agravează şi mai mult efectele reformei agrare.

Incepând din 1922 inflaţia care alimenta piaţa monetară se încetineşte, iar cererile de credit la Banca Naţională a României sunt din ce în ce mai puţin satisfăcute.

Elementele negative ale economiei generale române după răsboiu nu au făcut decât să se accentueze cu timpul, pentrucă efectele lor s'au difuzat în toate domeniile economice. La sfârşitul acestei perioade, fluctuaţiunile schimbului scad simţitor dar politica deflaţionistă, foarte timidă, este adevărat, a Băncii Naţionale, şi restricţia creditului nu fac decât să sublinieze tensiunile pieţei monetare.

După cum era şi firesc, toate aceste fenomene s'au răsfrânt asupra cursurilor în bursă. In tot acest interval acţiunile sunt în scădere continuă, dar cu reacţiuni dese şi adeseori violente până la 15 Octomvrie 1924, indicele general trecând dela 134,8 la 1 Ianuarie 1920 la 82,7 în 15 Octomvrie 1924.

Rentele şi obligaţiunile scad în mod paralel dela 1920 şi ating punctul minim la 15 Noemvrie 1924, dar evoluţia lor a fost mult mai regulată, prezentând mai puţine salturi. Indicele general al valorilor cu venit fix, coboară treptat dela 99,8 la 1 Ianuarie 1920, la 48,6 în 1 Noemvrie 1924.

In general scăderea valorilor cu venit fix este mai accentuată decât cea a acţiunilor.

Tab. IV. — Indicii mijlocii anuali ai valorilor cu venit variabil şi venit fix în anii 1921—1924

Specificări (1)	1920 (2)	1921 (3)	1922 (4)	1923 (5)	1924 (6)
Valori cu venit variabil	137,6	108,3	111,5	106	100,9
Valori cu venit fix	89,7	82,4	79,8	61,8	57,2
Diferenţa la sută pe an valori cu venit variabil	—	— 21,3	+ 2,9	— 5	— 4,7
Valori cu venit fix	—	— 8,1	— 3,1	—18,3	— 11,7

Scăderea mijlocie până la 1924 se cifrează la 26,7% pentru valorile cu venit variabil şi la 36,2% pentru rente.

Indicii particulari nu au avut cu toate acestea o evoluţie asemănătoare cu indicele general.

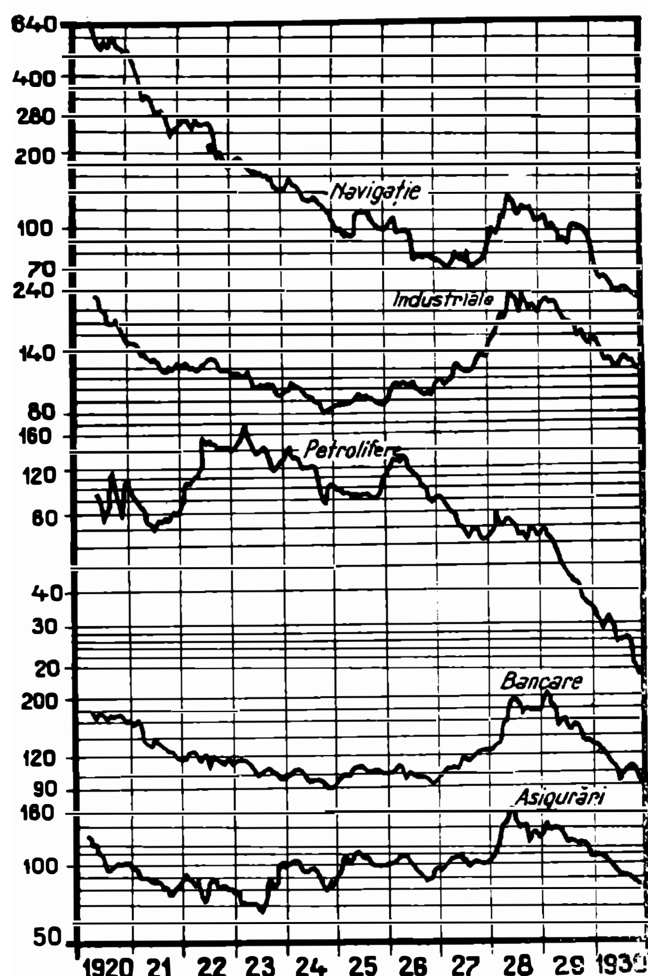
Acţiunile bancare şi industriale ca şi ale societăţilor de asigurare au o evoluţie asemănătoare între ele şi paralelă indicelui general.

In schimb acţiunile petrolifere au o evoluţie care pare a fi independentă de celelalte grupe, cu oscilaţiuni violente, cari dau loc la numeroase discordanţe şi cari se datoresc unei speculaţiuni bursiere intense, determinată la rându-i de situaţia mondială şi internă a industriei petrolului precum şi de variaţiunile etalonului nostru monetar faţă de aur.

O stabilizare relativă a cursurilor interne are loc abia în anul 1924, când fenomenul de adaptare a economiei generale la nouile condiţiuni economice începe să devină vizibil.

In anul 1925, procesul de normalizare economică progresează destul de încet. Adversitatea elementelor economice în anii de după răsboiu, a descurajat numeroase încercări de a scoate economia românească din impasul în care se afla. Anii agricoli

Diagrama 3. — Indicii valorilor cu venit variabil, 1920—1930

mediocri, tutela administrativă asupra producţiei şi creşterea dobânzilor apăsau activitatea economică.

Bursa îşi vede activitatea reducându-se din ce în ce, numai grupul acţiunilor petrolifere se menţine foarte activ; transacţiunile asupra acţiunilor de petrol reprezintă 2,1 miliarde de lei în 1925, faţă de totalul anual de 2,5 miliarde lei, acţiuni şi rente la un loc.

In acest răstimp criza monetară se intensifică sub efectul politicei deflaţioniste care urmărea o revalorizare integrală a monetei într'un interval de timp de 10 la 15 ani. Prin convenţia încheiată între Stat şi B.N.R. care consfinţeşte această politică, se fixează plafonul emisiunii la 21 miliarde în cifre rotunde, cifră care nu era în raport cu nevoile economice şi monetare ale pieţii.

In 1925, în urma deprecierii leului, circulaţia biletelor Băncii Naţionale nu mai reprezintă decât 28,5 lei aur de locuitor faţă de 65,8 lei aur în 1913.

Procentul de capitalizare şi dobânda foarte ridicată, precum şi relativa stabilitate a schimbului, atrag în 1926 câteva capitaluri străine [1]) dintre cari o parte se îndreaptă către bursă, căutând în special acţiunile petrolifere (transacţiunile acestora reprezentând 84% din totalul transacţiunilor). Dar în cursul lunilor Aprilie—Mai se produce o scădere vertiginoasă a schimbului datorită speculaţiunilor externe asupra leului, care atinge cele mai scăzute cursuri din toată perioada de după răsboiu şi opreşte afluxul capitalurilor străine spre România, deşi o lună după aceea, cursul leului recâştigă terenul pierdut, stabilizându-se chiar la un curs mai ridicat.

Incepând cu a doua jumătate a anului 1926 declinul preţului mondial al petrolului provoacă o scădere continuă a cursurilor până la sfârşitul anului 1927. Acţiunile societăţilor de petrol nu se mai bucură de simpatia publicului, fapt la care a contribuit şi politica de dividende urmărită de societăţile petrolifere.

In 1927, sub îndemnul politicei de revalorizare, schimbul continuă a se ameliora, pentru a intra în luna August în perioada stabilizării de fapt, dar creşterea valorii monetei a fost plină de consecinţe pentru comerţ şi industrie, cu atât mai mult cu cât nici Statul nici cei interesaţi, nu au luat măsurile necesare pentru a evita repercusiunile.

Astfel trecerea bruscă dela o lungă perioadă de creştere rapidă a preţurilor la o perioadă de stabilitate şi apoi de scădere a preţurilor nu se putea să nu producă serioase dificultăţi pentru întreprinderi, din cauza elementelor de necomprimat ale bugetului lor.

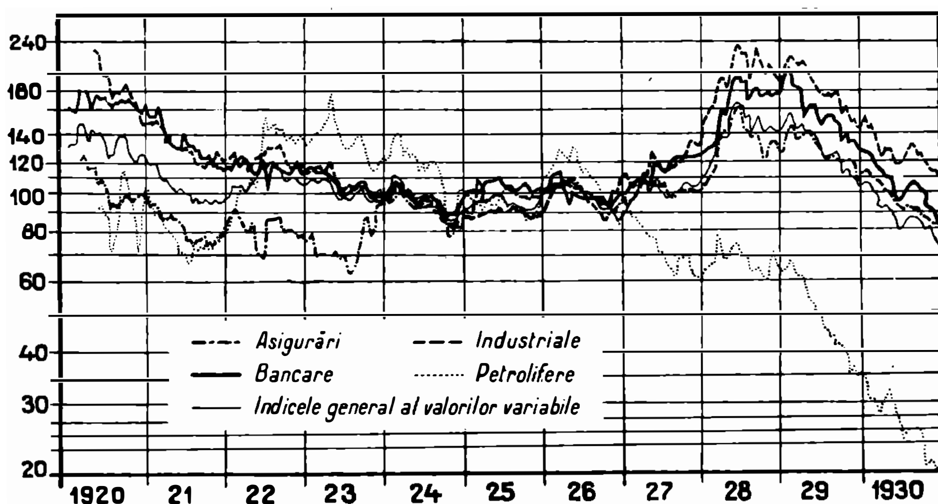
Tendinţa generală a Bursei este influenţată în toată această perioadă de evoluţia generală a vieţii economice.

Epoca dintre luna Octomvrie 1924 până la sfârşitul anului 1926 este relativ stabilă, indicii bursieri menţinându-se în jurul aceluiaşi nivel mediu, cu diferenţe mult mai reduse decât pentru perioada precedentă.

Ceea ce accentuează mai mult deosebirea faţă de anii 1920—1924, este că oscilaţiunile indicelui

[1]) Raportul Băncii Naţionale a României pe anul 1926, p. 6.

Diagrama 4. — Indicii valorilor cu venit variabil, 1920—1930 (scară unică)

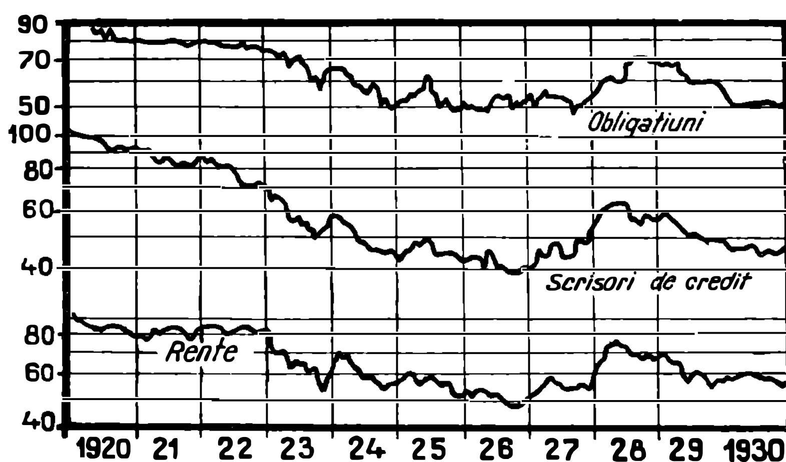

general al valorilor cu venit fix sunt tot aşa de dese şi de o amplitudine aproape egală cu al indicelui general al acţiunilor.

Trebue notată corelaţia constantă între variaţiunile transacţiunilor şi aceea ale ndicilor: din 1926 la 1927 creşterea transacţiunilor corespunde unei creşteri a cursurilor.

Pentru valorile cu venit variabil, paralelismul este încă mai evident dar nu trebue pierdut din vedere că în 1920—1927 cele mai numeroase transacţiuni se făceau asupra valorilor petroliere (80% din totalitatea operaţiunilor pe acţiuni) aşa încât e natural că variaţiunile transacţiunilor reproduc aproape integral curba indicelui valorilor petrolifere.

Diagrama 5. — Indicii valorilor cu venit fix, 1920—1930

Din Noemvrie 1926 începe creşterea, la început moderată până la sfârşitul lui 1927, şi apoi foarte rapidă şi accentuată. Dar creşterea din 1927, deşi importantă, nu este înregistrată de indicele general al valorilor cu venit variabil din cauza grupului petroliferelor cari scad în aşa măsură încât indicele general rămâne staţionar.

Acţiunile petrolifere se desprind de celelalte grupuri arătând o scădere mare care atinge în mijlocie 33,3% între 1926—1927.

Tab. V. — Indicii valorilor cu venit fix în anii 1920—1930
(valoarea nominală = 100)

Anul (1)	Rente (2)	Obligaţiuni (3)	Scrisori de credit (4)	Inidce general (5)
1920	86,4	93,8	98,8	89,7
1921	80,7	79,8	86,7	82,4
1922	81,5	78,9	79	79,8
1923	67,6	65,5	61,2	64,8
1924	61,5	58,7	51,5	57,2
1925	56,5	56,3	46	53,7
1926	50,1	52,1	41,9	49,2
1927	54	53,7	44	51,6
1928	66,4	63,8	58,1	64,3
1929	61,2	64	63,6	59
1930	57,1	52,9	45,8	52,4

Tab. VI. — Indicii valorilor cu venit variabil în anii 1920—1930
(1925/1926 = 100)

Anul (1)	Petrolifere (2)	Asigurări (3)	Bancare (4)	Industriale (5)	Navigaţie (6)	Indice general *) (6)
1920	90,8	106,1	174,6	187,2	536,5	137,6
1921	79,3	85,4	135,8	128,6	323,5	108,3
1922	122,5	83,2	117,1	124,8	242,1	111,5
1923	135,9	75,5	105,9	107	167,3	106
1924	116,9	92,6	96,8	94, 5,	135	100,9
1925	92,5	100,5	102,9	90,8	105,7	96,7
1926	111,2	97,4	98,3	100,6	93,2	100.9
1927	74,1	101,5	114,4	119,3	74.8	101,7
1928	68,4	131,8	166,8	199,5	112,7	142,1
1929	50,2	130,9	163,8	186,8	101,3	133,9
1930	27	98,1	104,1	123,7	62	89,7

*) Fără navigaţie.

Valorile cu venit fix, urmează mişcarea generală de creştere de care am vorbit, accentuându-se în 1928.

Dela începutul lui 1928, încep tratativele în vederea unui mare împrumut în străinătate, ceea ce dă un nou stimulent Bursei, cu speranţa unor plus-valute la acţiuni rezultând din reevaluarea bilanţurilor în aur.

O intensă speculaţiune îmbrăţişează toate clasele sociale ce se traduce pe de o parte printr'o mare creştere a transacţiunilor cari trec dela simplu la triplu, chiar pentru valorile cu venit fix, şi pe de altă parte o creştere foarte mare a cursurilor cari se dublează în mai puţin de şase luni, în afară de sectorul petrolului, aproape complet părăsit. Cu toată interzicerea transacţiunilor cu termen, acestea se practică de fapt pe o scară foarte întinsă cu taxe de report foarte ridicate.

Comitetul Bursei foarte alarmat de această stare de lucruri, a hotărît stricta reglementare a operaţiunilor de bursă ceea ce nu a întârziat să producă o violentă reacţiune în lunile Iulie şi August. La aceeaşi epocă se suspendă negocierile de împrumut şi pe de altă parte se constată că recolta va fi slabă. Dar în luna Noemvrie 1928 acordul cu Germania şi schimbarea regimului politic au avut ca urmare un nou val de optimism şi de creştere a cursului valorilor.

Aşa cum am mai spus, creşterea care s'a produs în cursul acestui an nu avea nici o bază serioasă, fiindcă situaţia economică generală devenea din ce în ce mai gravă. Protestele şi falimentele sunt din ce în ce mai numeroase, impozitele cresc, trecerea mărfurilor noastre în străinătate începe să întâmpine piedeci serioase la cari trebue să adăugăm scăderea preţurilor petrolului şi lemnului.

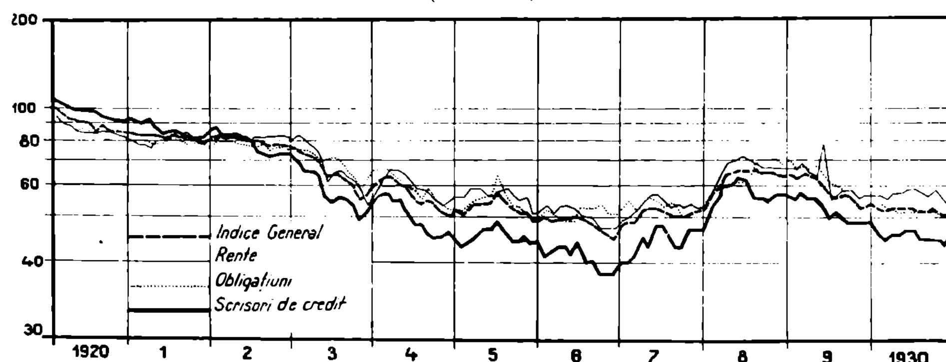
Totuşi Bursa rezistă şi cursurile se menţin la un nivel foarte ridicat deoarece specula era susţinută de un optimism general. Lumea avea încredere în stabilizarea monetară şi mai ales aştepta dela împrumut, care era pe punctul de a fi încheiat, virtuţi înviorătoare pentru toate ramurile de producţie. Acest optimism explicabil până la un anumit punct, a făcut loc unei noui desamăgiri în urma evenimentelor ce s'au succedat.

In rezumat caracteristicile anilor 1925—1929 sunt următoarele:

a) Creştere fără precedent şi de mare amplitudine a cursurilor;

b) Valorile cu venit variabil au beneficiat în totalitatea lor de o creştere care depăşeşte întreitul celor

Diagrama 6. — Indicii valorilor cu venit fix, 1920—1930
(scară mică)

cu venit fix; totuși depresiunea în industria petrolului este atât de accentuată încât acțiunile petrolifere au participat într'o măsură neînsemnată la redresarea generală (8% comparat cu o creștere mijlocie de 41%) a cursurilor din 1928 și care este insuficientă pentru a compensa scăderile înregistrate în cursul anilor precedenți;

c) Iată în fiecare categorie, valorile care au beneficiat mai mult de creștere în raport cu 1924:

Valori cu venit fix		Valori cu venit variabil	
Scrisori de credit	*12,8%*	Industriale	*111,1%*
Obligațiuni	*8,7%*	Bancare	*72,5%*
Rente	*7,9%*	Asigurări	*42,1%*
		Petrolifere	*41,4%*

Politica urmată de cea mai mare parte a întreprinderilor industriale, între 1925 și 1929, le-a împins, în situația de criză care avea să se declare în 1929.

Prin neîncetata emisiune de titluri ele și-au diluat capitalul, dar fără câștigarea unor capitaluri proaspete, fiindcă adeseori se distribuiau acțiuni în mod gratuit, în chip de dividende. In aceste condițiuni, societățile care au urmat această politică, ce-i drept destul de comodă, se puneau într'o situație din ce în ce mai grea, din an în an, trebuind să plătească dividende la un număr crescând de titluri în circulație, fără ca averea acestor societăți să fi crescut paralel. De altfel, aceste întreprinderi nu au adoptat întotdeauna de bună voie această politică, dacă nu s'ar fi găsit la sfârșitul exercițiului cu beneficii contabile mai mult sau mai puțin importante care nu puteau fi distribuite acționarilor din lipsă de lichidități în numerar. Dominate de inflație și deci de urcarea din ce în ce mai mare a prețurilor, beneficiile aparente creșteau datorită plus-valutei rezultând din micșorarea puterii de cumpărare a monetei. In realitate. distribuirea acestor beneficii reprezenta transformarea unei părți a substanței însăși a întreprinderilor, în venit, altfel spus, distribuirea capitalului social sub formă de dividende. In afară de această greșeală săvârșită de multe societăți și care consta mai ales în faptul că nu aveau o contabilitate-aur care le-ar fi permis să vadă realitatea, ele au comis și alte greșeli. In loc de a proceda la constituirea de rezerve aparente sau oculte, pentru a putea face față deprecierii monetare, întreprinderile, sub iluzia câștigurilor aparente, au procedat la noui investiții, nejustificate de randamentul real al afacerilor. Fiscalitatea care întotdeauna nu observă, are partea sa de răspundere în această politică dusă de societăți.

Acest fenomen se repetă periodic în fazele de creștere a prețurilor și Fr. Schmidt[1]) care l-a studiat în toate amănuntele, merge până a susține că această greșeală săvârșită de întreprinderi, ar fi una din cauzele crizelor economice.

Incheierea împrumutului de stabilizare și de desvoltare, și promulgarea stabilizării legale la începutul lui Februarie 1929, sunt departe de a produce efectul așteptat asupra economiei românești.

Bursa începe să slăbească și scăderea se accentuează rapid. Inviorarea pieții monetare și scăderea nivelului dobânzilor nu s'au produs așa cum se aștepta și nici capitalurile străine n'au venit să caute plasament în România cum se putuse prevedea. Banii reprezentând plata datoriilor Statului către particulari, preluați asupra fondurilor împrumutului, n'au apărut pe piață, deoarece creditorii au folosit aceste sume pentru restituirea datoriilor lor în străinătate, ceea ce a provocat de altfel un exod masiv de devize în cursul lunilor Aprilie și Mai 1929.

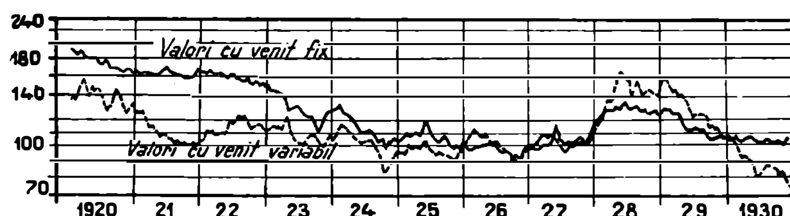
Tab. VII. — Valoarea transacțiunilor în bursă în anii 1925—1930
(în milioane de lei)

Anul	Valori cu venit variabil	Valori cu venit fix	Totalul transacțiunilor
(1)	(2)	(3)	(4)
1925	2.439,8	355,8	2.795,5
1926	3.797,1	202,7	3.999,8
1927	2.158,2	290,7	2.448,9
1928	5.005,6	495,4	5.501,0
1929	2.066,0	331,2	2.397,2
1930	448,2	338,3	786,5

Depresiunea bursieră este invederată elocvent printr'o reducere fără precedent a volumului transacțiunilor care devine mai pronunțată în 1930. Astfel

[1]) Fr. Schmidt, *Ein Rechenfeller als Konjucturursache, in Ergarzmgshefle des Institut fur Konjunkturforschung*. Vol. I, Nr. 4, p. 12.

Diagrama 7. — Indicii generali ai valorilor mobiliare, 1920—1930

valoarea transacţiunilor pentru acest an este de 786,5 milioane lei, adică a şaptea parte faţă de 1928 şi aproape cu 30% inferioară operaţiunilor realizate în luna Mai 1928. Este interesant de relevat că scăderea transacţiunilor asupra valorilor cu venit fix este cu mult mai mică decât asupra valorilor cu venit variabil faţă de anul 1928. Trebue notat că transacţiunile asupra valorilor cu venit fix se menţin la acelaşi nivel pentru anii 1929 şi 1930, în timp ce pentru valorile cu venit variabil se constată o scădere de 66,6% între aceşti doi ani.

Pentru prima dată dela răsboiu, putem observa variaţiuni categoric inverse între volumul transacţiunilor asupra celor două categorii de valori, fenomen caracteristic perioadelor de mare depresiune economică.

Criza creditului grefată pe o criză economică de o gravitate excepţională, n'a făcut decât să crească. Impozitele şi aşa foarte grele, s'au mărit din nou; promulgarea legii concordatului preventiv a dat ultima lovitură negustorilor care aveau nevoie de credite. Această lege împiedeca scăderea dobânzilor, punând stavilă capitalurilor străine cari ar fi putut veni în România sub formă de credite comerciale directe, din lipsă de încredere; chiar şi băncile româneşti cari dispuneau de fonduri lichide, refuză să acorde împrumuturi, neavând siguranţa posibilităţii de recuperare.

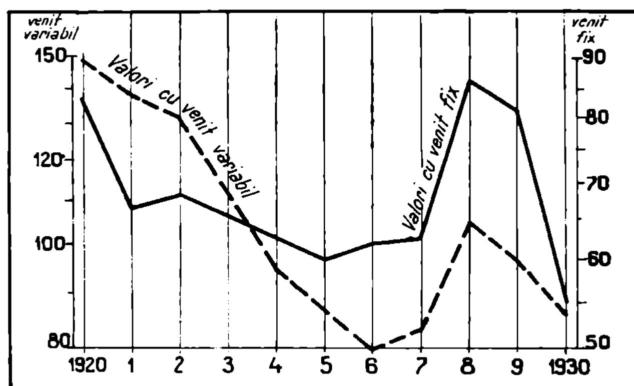
Falimentele şi protestele ating cifre fără precedent, îndoitul celor înregistrate în 1927.

Pentru a reveni la scăderea produsă în Bursă, ea îşi are explicaţia şi în situaţia speculatorilor. Ei jucaseră «à la hausse» cu capitaluri împrumutate de bănci mici, cu dobânzi foarte ridicate, în speranţa rapidei realizări a unei diferenţe. Dar odată cu încetarea cumpărărilor, cursurile ne mai fiind stimulate, încep a scădea.

Erau puşi în alternativa de a realiza, sau de a acoperi limita de garanţie cerută de bănci. Cum nu aveau mijloacele financiare necesare, mai ales că taxa de report era foarte mare, multe au trebuit să vândă, de unde o nouă scădere.

Cât priveşte dividendele, ele au fost în scădere, cu atât mai mult cu cât numeroase societăţi petrolifere şi nu dintre cele mai puţin importante, nu au dat

Diagrama 8. — Evoluţia schematică a valorilor mobiliare 1920—1930
(Indici anuali)

niciun dividend în 1929. Dar din cauza prăbuşirii cursurilor, procentul de capitalizare se menţine la un nivel foarte ridicat, nivel care depăşeşte chiar pe cel al anului precedent.

In fine, creşterea taxei de scont a Băncii Naţionale din luna Martie, nu era de natură să producă o destindere.

In 1930, cu toată recolta îndestulătoare, situaţia economică a ţării este aproape de catastrofă, din cauza scăderii vertiginoase a preţului cerealelor, petrolului şi lemnului. Astfel în cantitate, exporturile din 1930 depăşesc cu 25% pe cele din 1929, în timp ce în valoare ele sunt staţionare.

Din cauza agravării celorlalte greutăţi, această categorie de producători nu ajunge să acopere cheltuelile de exploatare şi astfel puterea lor de cumpărare devine aproape inexistentă.

Era deci natural ca şi cumpărările în Bursă să fie tot aşa de reduse şi cursurile acţiunilor în scădere. Depresiunea înregistrată în toate bursele din lume a influenţat şi ea aceste fenomene.

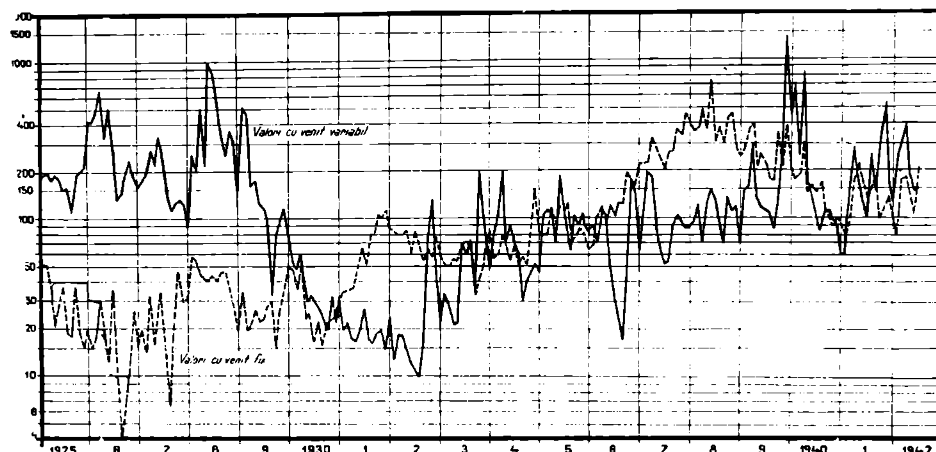
Perioada 1930—1942

Cel de-al patrulea deceniu al veacului XX începe sub influenţa fenomenelor de desechilibru economic şi financiar înregistrate în 1929, fenomene ale căror urmări se întind pe un timp îndelungat şi pe sectoare de viaţă din cele mai variate.

Crahul Bursei din New-York ale cărui repercusiuni au fost resimţite în mai toate ţările civilizate — dovedindu-se astfel interdependenţa economico-financiară a lumii moderne — cum şi scăderea preţului cerealelor care se produce în vara anului 1929, au creat o atmosferă de febrilă agitaţie şi în bursa românească.

In această atmosferă s'a purces la reorganizarea bur-

Diagrama 9. — Evoluţia transacţiunilor în bursă, 1925 — 1942
(milioane lei)

selor. Legea Burselor din 1904, cu modificările din 14 Iunie 1913, nu mai corespundea nouilor stări de lucruri, cari stăteau sub semnul efortului de industrializare a țării și a unei mai intense vieți comerciale.

Trebue să subliniem totuși că deși în realitatea economică românească, bursa nu are aceeași semnificație ca în țările cu o structură capitalistă desvoltată, avântul luat de industria și comerțul țării, încurajat de guvern în efortul său de a crea o pătură burgheză, a dat vieții economice românești un caracter mult mai complex, făcând inactuală legea Burselor din 1904.

Tab. VIII. — Valoarea transacțiunilor în bursă în anii 1931—1941
(în milioane de lei)

Anul (1)	Valori cu venit variabil (2)	Valori cu venit fix (3)	Totalul transacțiunilor (4)
1931	233,1	842,5	1.075,6
1932	393,4	854,7	1.248,1
1933	768,7	727,5	1.496,2
1934	896,8	865,9	1.762,7
1935	1.237,3	1.125,6	2.389,3
1936	974,6	1.660,4	2.635,0
1937	1.235,3	3.757,0	4.992,3
1938	1.337,0	4.969,3	6.306,3
1939	3.508,2	3.279,8	7.788,0
1940	2.883,0	1.894,1	4.777,1
1941	2.418,0	1.720,3	4.138,3

Noua structură economică a țării ca și tumultul pe atunci crescând al vieții speculative, întemeiază legea din 13 August 1929 care unifică regimul burselor din diferitele provincii românești și tinde spre o mai temeinică organizare a burselor în țara noastră, tocmai la începutul unei crize ce s'a întins și la noi, după crahul din « Wall street », prăbușirea Kreditanstalt-ului din Viena și după mișcarea de depresiune înregistrată în mai toate bursele europene.

Retragerea depozitelor din bănci și din casele de economii crează o stare de panică ce duce la falimentul multor instituții de credit, ca Banca Generală a României, Banca Bercovitz, Banca Marmorosch-Blank.

Bursa înregistrează o simțitoare scădere a cursurilor și în deosebi a valorilor cu venit variabil.

Valorile cu venit fix, după momentul de reacțiune dela începutul anului 1929, rămân oarecum staționare până în a doua jumătate a anului 1931.

Acțiunile scad treptat în cursul anilor 1930, 1931, 1932 ajungând în luna Iulie a acestui ultim an la nivelul cel mai scăzut, în perioada de după războiul mondial. Multe acțiuni nu mai cotau decât la a zecea sau douăzecea parte din valoarea lor nominală. Acțiunile petrolifere înregistrează cea mai mare scădere.

Transacțiunile în bursă se deplasează din compartimentul valorilor cu venit variabil în compartimentul valorilor cu venit fix. E procesul caracteristic și obișnuit care are loc ori de câte ori începe o perioadă de criză, deplasarea la care ne referim accentuându-se aproape paralel cu întinderea depresiunii.

Dificultățile financiare ale Statului, cari decurg și din consecințele aplicării legilor în favoarea debitorilor, influențează în mod simțitor și transacțiile în bursă, determinând scăderea cursului rentelor. Faptul acesta se datorește de sigur și jocului factorilor psihologici în perioadă de criză, când oamenii de afaceri nu-și mai riscă averile, paralizați cum sunt în activitatea lor de neîncrederea generală și când deținătorii de fonduri nu participă la viața economică cu generozitatea din timpuri normale.

In luna Octomvrie a anului 1932 însă, transacțiunile de acțiuni — cari pentru întregul an 1930 fuseseră inferioare transacțiunilor unei singure luni prospere, Iunie 1928 — cresc simțitor și paralel cu această creștere are loc o urcare a cursurilor. Fenomenul acesta a fost provocat totodată de introducerea restricțiilor comerțului de devize, de mișcarea de hausse sezonală ca și de cea din principalele burse străine.

La începutul anului 1933 mișcarea ascensională se generalizează. Urcarea a fost mai pronunțată în compartimentul acțiunilor petrolifere, în urma ameliorării pieței mondiale, apoi, în ordine descrescândă, pentru societăți industriale și bănci. In ultima lună a anului 1933 urcarea indicelui general e de 229,2% față de punctul minim atins în perioada de depresiune din Septemvrie 1932 [1]). Valoarea transacțiunilor asupra valorilor cu venit variabil a atins nivelul din primăvara anului 1929 când bursa era foarte animată. Media anuală a transacțiunilor de acest fel reprezintă un procent de 52,4% față de totalitatea transacțiunilor. Dacă din punct de vedere al numărului titlurilor negociate, anul 1933 a atins un nivel necunoscut dela 1928, valoarea transacțiunilor e cu mult redusă din cauza cursurilor scăzute ale acțiunilor. Acțiunile petrolifere despre a căror căutare am amintit formează

Tab. IX. — Indicii valorilor cu venit fix în anii 1931—1941
(Ianuarie 1926 = 100)

Anul (1)	Rente (2)	Scirsori de credit (3)	Obligațiuni (4)	Indice general (5)
1931	100,3	121,6	104,5	107,8
1932	63,1	83,7	67,6	69,7
1933	64,1	69,7	70,7	65,3
1934	85,0	67,5	103,5	83,6
1935	79,7	66,7	99,1	78,8
1936	78,1	66,1	89,8	78,0
1937	74,4	71,3	125,4	76,0
1938	94,3	85,1	139,6	94,4
1939	102,7	82,1	143,8	102,4
1940	93,9	72,1	134,3	93,6
1941	98,9	76,2	123,6	97,5

Tab. X.—Indicii valorilor cu venit variabil în anii 1931—1941
(Ianuarie 1926 = 100)

Anul (1)	Bancare (2)	Petrolifere (3)	Industriale (4)	Transporturi (5)	Indice general (6)
1931	79,4	7,0	55,0	155,7	67,67
1932	63,7	6,3	50,4	188,9	49,81
1933	62,4	10,6	82,6	262,4	60,09
1934	69,3	11,9	123,7	350,5	101,71
1935	71,4	13,6	175,0	530,6	176,40
1936	72,4	11,6	203,6	495,3	175,05
1937	77,4	14,9	181,4	401,0	99,42
1938	86,6	12,5	174,9	388,6	125,30
1939	90,6	13,7	187,9	172,8	116,55
1940	89,9	26,5	169,1	240,8	105,75
1941	102,3	26,1	187,0	201,9	150,41

[1]) Indicii valorilor mobiliare pentru perioada 1930—1942 sunt cei calculați de Oficiul de Studii al Băncii Naționale și publicați în buletinul său lunar. Mediile lunare ale acestor indici sunt reproduse în tabelele statistice generale dela finele acestui volum.

mai mult de jumătate din valoarea transacţiunilor totale.

Rentele de Stat, care dela izbucnirea crizei din 1929 fuseseră preferate valorilor cu venit variabil, indică, începând cu anul 1932, tendinţe de scădere, atingând în luna Mai 1932, iar scrisurile la începutul lunii Iulie 1933, cel mai scăzut curs după răsboiul mondial.

In 1933 rentele de Stat, după o uşoară urcare până spre sfârşitul lunii Aprilie, încep iar să scadă până în luna Iunie — din cauza factorilor sezonali (plata cuponului), — după care însă se înregistrează noui tendinţe ascensionale.

Ca o consecinţă directă însă a preferinţei manifestate faţă de acţiuni, operaţiunile asupra titlurilor cu venit fix au scăzut din nou.

Oscilaţiile acestea continuă, oglindind starea de incertitudine caracteristică epocii. Unele semne de ieşire din această incertitudine nu lipsesc totuşi.

Nu e de mirare aşa dar că valorile cu venit fix cari erau în scădere până către jumătatea lui Octomvrie 1933 intră apoi într'o fază de urcare pronunţată, rămân totuşi sub nivelul lor din anii 1930—1931.

Lipsa oricărui paralelism între rentabilitatea valorilor cu venit fix şi dobânda curentă pentru depuneri reflectă starea de desorganizare şi desorientare a pieţii capitalului. Astfel în timp ce rentabilitatea medie era în bursă de 16% pentru rente, dobânda curentă pentru depunerile în bănci era de 4—4½.

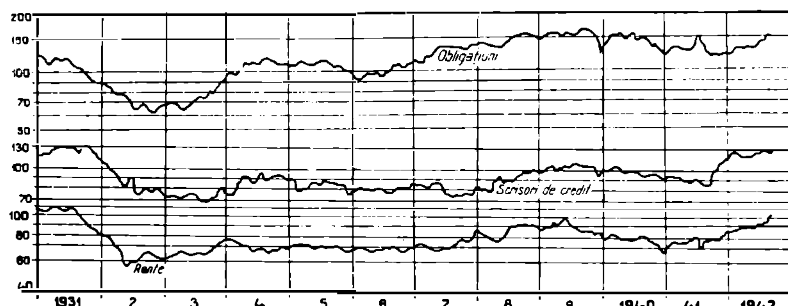
In 1934, tendinţa ascensională e generală, urcarea cursurilor caracterizând atât compartimentul valorilor cu venit variabil cât şi al celor cu venit fix.

Iluzia pacifistă care înşelase pe mulţi naivi, după răsboiul mondial, începe din acest moment să se destrame sub presiunea realităţilor. Eşecul conferinţei desarmării are drept consecinţă, în domeniul nostru, o urcare a acţiunilor industriale, în special cele ale industriilor de armament sau având contingenţe cu acestea.

O excepţie constitue acţiunile petrolifere cari scad începând din luna Februarie, când se resimte concurenţa produselor americane.

Transacţiunile încheiate în primele patru luni 1934 au depăşit îndoitul volumului corespunzător din 1933 şi reprezintă un nivel neegalat încă din anul 1929.

Diagrama 10. — Indicii valorilor cu venit fix, 1931—1942

Speculaţia a devenit maximă spre sfârşitul trimestrului I, când volumul transacţiilor a atins 281 milioane lei lunar. Se constată un reviriment faţă de acţiuni, indiciu al intensificării activităţii industriale.

Structura precumpănitor agricolă a României cere însă ca redresarea economică să pornească dela factorii agricoli — deocamdată nu atât de favorabili — pentru ca să fie reală.

Tab. XI. — Emisiuni de acţiuni şi obligaţiuni în anii 1930—1942
(în milioane de lei)

Anii (1)	Emisiuni noui (2)	Majorări de capital (3)	Total general (4)
1930	2.767,2	3.294,1	6.061,3
1931	1.795,1	919,9	2.515,0
1932	357,2	789,0	1.146,2
1933	307,7	261,0	568,5
1934	288,8	793,7	1.082,5
1935	597,8	603,1	1.200,9
1936	640,5	847,2	1.487,7
1937	2.600,8	2.223,5	4.824,3
1938	1.174,9	3.530,7	4.705,6
1939	652,6	2.312,2	2.964,8
1940	600,7	1.465,5	2.066,2
1941	546,1	3.063,9	3.610,0

Asanarea întreprinderilor economice prin reducerea capitalurilor, în urma pierderilor provocate de criză, chiar şi numai unele tendinţe de ameliorare a situaţiei în agricultură crează totuşi un climat favorabil mişcării de urcare a cursurilor.

In anumite sectoare se constată o conjunctură ascendentă. Cursurile acţiunilor industriale au crescut mereu sub influenţa perspectivelor favorabile create de restricţiile comerţului exterior şi datorită condiţiilor prielnice pentru desvoltarea industriilor locale.

Acţiunile industriale n'au avut de suferit nici măcar din cauza contracţiunii sezonale a creditelor care a afectat mişcarea celorlalte valori până spre sfârşitul trimestrului al treilea. In Octomvrie 1934, indicele acestor acţiuni era de 132,6.

Piaţa rentelor s'a redresat, fermitatea ei menţinându-se până la sfârşitul anului. Incepând din Iulie 1934 volumul transacţiunilor în titluri a întrecut pe cel al transacţiunilor de acţiuni.

Diagrama 11. — Indicii valorilor cu venit fix, 1931—1942 (scară unică)
(scară mică)

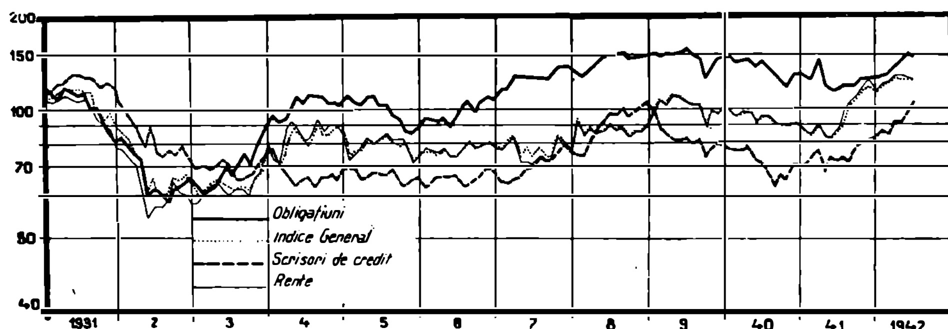

Diagrama 12. — Indicii acţiunilor cu venit variabil, 1931—1942

La începutul anului 1938, deşi valorile cu venit fix scad simţitor în marile burse mondiale, bursa românească continuă să înregistreze pentru aceste valori o tendinţă de urcare datorită politicii de open market practicată în ultimele luni ale acestui an de Banca Naţională. Prin diferite procedee, ca lombardarea titlurilor, cumpărări directe şi indirecte, în sfârşit prin reducerea taxei de scont şi lombard, Banca Naţională a atenuat în sectorul nostru tendinţele depresive înregistrate în bursa internaţională, provocând o urcare continuă a rentelor.

De asemeni politica de echilibru bugetar, plata regulată a cuponului intern ca şi importul rentelor de Stabilizare şi Desvoltare în termenii legii pentru naţionalizarea rentelor, contribue în oarecare măsură la întărirea creditului public în ţară.

Conjunctura de războiu e din ce în ce mai accentuată, făcându-se simţită încetul cu încetul, dacă nu chiar prin salturi în unele ţări, în toate sectoarele de viaţă economică.

Valorile cu venit variabil reflectă tendinţa spre depresiune a economiei internaţionale. Indicele acestor valori după ce a ajuns la un punct maxim în Aprilie 1937, a scăzut până în Aprilie 1938, când era cu 18,5% sub nivelul din Aprilie 1937 şi cu 13,9% sub acela din Decemvrie 1937.

Intr'o conjunctură de războiu modern ar fi fost firesc ca acţiunile petrolifere să-şi mărească preţul cu mult şi, desigur, aşa ar fi fost şi la noi în 1938 dacă — tocmai din cauza luptei *straşnice* dintre capitalul naţional şi cel străin — nu se înregistra o tendinţă, desigur trecătoare, de scădere a acestor acţiuni, consecinţă a dificultăţilor prin care trecea producţia, precum şi a prăbuşirii preţurilor.

Emisiunea Imprumutului de Inzestrare 4½% 1934 şi a Rentei Imprumutului de Consolidare Internă 3% 1935 provoacă această redresare în Bursă.

In Octomvrie 1935 cursurile valorilor şi volumul transacţiilor se dovedesc superioare celor înregistrate în anii precedenţi.

Dacă ne oprim acum la volumul total al transacţiilor în bursă în lunile Octomvrie—Decemvrie 1937 faţă de perioada corespunzătoare din anii 1936 şi 1935, constatăm că acest volum depăşeşte cu aproape 157,4% pe cel din aceeaşi epocă a anului 1936 şi cu peste 292,3% pe cel din 1935. Creşterea volumului acestor transacţii este mare la valorile cu venit fix, proporţia fiind în această privinţă de 220,8% în raport cu 1936 şi de peste 531,9% în raport cu ultimul trimestru 1935.

Dimpotrivă, în compartimentul acţiunilor volumul transacţiilor arată o scădere de 65,4% pentru trimestrul al patrulea al anului 1937, în comparaţie cu perioada corespunzătoare din anul 1936.

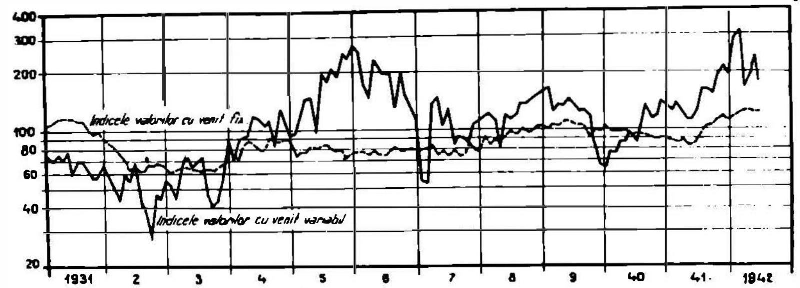
Tendinţa bursei de valori de a preferi rentele, înregistrată odată cu începutul anului 1936, a atins un punct culminant în 1937, când se face chiar o speculaţie întinsă asupra rentelor române şi, în deosebi asupra celor externe.

Scrisurile funciare au înregistrat o urcare continuă în tot cursul anului 1937, ajungând la un nivel ce nu mai fusese atins din 1932.

In 1937 transacţiile asupra acţiunilor reprezintă numai 17% din volumul total.

Diagrama 13. — Indicii acţiunilor cu venit variabil, 1931—1942
(scară unică)

Diagrama 14 — Indicii generali ai valorilor mobiliare, 1931—1942

In anul 1938 bursa intră într'o fază de adevărată febră, desigur și sub presiunea unor anumite evenimente interne.

Din Martie 1939, când se produce un fel de panică în lumea economică drept consecință a schimbărilor politice din Europa centrală, cursurile rentelor scad până în luna Septemvrie 1939. Creșterea generală de prețuri și speculațiile provoacă o oarecare repriză în toamna anului 1939. Contribue la aceasta activitatea din ce în ce mai vie din sectorul industriei de războiu, creșterea produselor petrolifere, mișcarea de «hausse» la transporturi.

In intervalul Septemvrie 1939—Iunie 1942 oscilațiile de temperatură bursieră urmează linia mai mult sau mai puțin alarmantă a istoriei războiului din Europa.

In perioada care urmează izbucnirii acestui războiu, bursa valorilor cu venit fix se caracterizează prin stabilitatea ei. Suma lunară a transacțiunilor acestor valori, scade între Septemvrie 1939 și Ianuarie 1941, dela 364,5 mil. la 80,6 spre a oscila apoi în jurul valorii medii de 150 mil. lunar. Indicele respectiv a variat în tot acest interval între valoarea minimă de 82,6 înregistrată în Mai 1941, și valoarea maximă 126,9 din Martie 1942. Dimpotrivă transacțiunile asupra valorilor cu venit variabil au ajuns la un nivel neînregistrat din 1929.

Indicele acțiunilor s'a urcat dela 119,2 în Septemvrie 1939, la 321,8 în Februarie 1942 Sporurile cele mai mari le-au înregistrat în acest interval acțiunile petrolifere și cele de transporturi. Transacțiunile în bursă ale acțiunilor, deși scad, ca volum, în raport cu 1939, se mențin, totuși de-asupra volumului tuturor anilor anteriori.

Această ultimă perioadă stă mai mult ca oricând sub semnul acțiunii de dirijare a economiei întreprinsă de Stat.

Statul urmărește reorganizarea creditului prin crearea unor instituții adecuate scopului urmărit, valorificarea cerealelor, o politică de industrializare după necesitățile autarhice impuse de conjunctura de războiu, refacerea finanțelor publice printr'o stringentă organizare a lor.

Condițiile unei economii de războiu și tendințele ce se ivesc în efortul de ordonare a unei noui economii europene pun anumite limite și dau o anumită orientare activității bursiere.

Speculația fără frâu, posibilă în cadrul unei economii liberale, se restrânge uneori până la anihilare, în regimul unei economii dirijate.

Războiul început în anul 1939 va duce cu necesitate la o schimbare a structurii economice, într'o lume care va avea cu siguranță o altă înfățișare. Bursa va sta și ea sub semnul acestei schimbări de structură.

g. c. și *d. i.*

CHIPUL DOMNITORULUI CAROL I
pe medalia Concursului de Agricultură
din 1867

VI

CREDITUL

LEGISLAŢIA BANCARĂ

Legislaţia bancară propriu zisă a României îşi datoreşte existenţa crizei economice care, pe lângă alte efecte, avusese şi pe acela de a pune în lumină bazele puţin solide ale întreprinderilor noastre de credit şi modul nefiresc în care ele se desvoltaseră până atunci.

Intr'adevăr, în perioada de după răsboiu, problemele economice care cereau concursul băncilor şi climatul în care aceste instituţii au fost chemate să lucreze diferau cu totul de cele dinaintea răsboiului.

Instituţiile de credit, cari aparţineau fostelor state inamice şi cari deţineau importante participaţiuni în întreprinderile din provinciile alipite, trebuiau înlocuite prin instituţii naţionale; reforma agrară se cerea desăvârşită prin distribuirea creditelor necesare pentru gospodăriile nouilor proprietari rurali; planurile pe care le aveau întreprinderile industriale de a-şi reface şi moderniza utilajul trebuiau traduse în fapt şi, în acelaşi timp, nevoia de a înlesni înviorarea activităţii comerciale, în general, devenea din ce în ce mai apăsătoare.

Era un domeniu de activitate prea larg pentru ca cele 486 de bănci pe care le număra România în 1919 — bănci create în condiţiuni economice şi în cadre juridice diferite şi trăite sub regimuri diferite — să poată îndeplini tot ceea ce se cerea dela ele numai cu mijloacele lor reduse şi întrebuinţând procedeele necontestate ale ortodoxiei financiare. Iar dificultăţile erau cu atât mai mari, cu cât se cerea concursul băncilor într'o perioadă de inflaţie monetară care, pe de o parte, contribuise la formarea unei false atmosfere de prosperitate economică, iar pe de altă parte, făcuse imposibil orice calcul real şi orice evaluare în unităţi monetare.

De aceea, în activitatea bancară din anii 1919—1925 se află germenii cari vor duce la trista perioadă trăită de instituţiile noastre de credit între 1929—1934, ale cărei urmări continuă să se resimtă încă şi astăzi.

In asemenea împrejurări, băncile româneşti, deşi alimentate în cea mai largă măsură prin depozitele spre fructificare, au trebuit să continue pe o scară mărită politica de participaţiuni şi finanţări industriale pe care o practicaseră înaintea răsboiului.

Posibilităţile de plasament rentabil pe care le prezintau numeroasele întreprinderi economice, cu nevoi crescute de fonduri din cauza desvoltării activităţii lor, au determinat ivirea în vieaţa organismului bancar românesc, a două tendinţe foarte primejdioase:

a) în primul rând, o creştere prea repede a numărului de bănci, create fără a se ţine seama de necesităţile reale ale ţării şi de criterii serioase în ce priveşte înfiinţarea, mijloacele de lucru şi conducerea lor;

b) în al doilea rând, o goană neobosită după depuneri care erau captate prin procedee neobişnuite.

La rândul lor, aceste procedee n'au putut rămâne fără urmări asupra nivelului dobânzilor percepute dela debitori.

Activitatea băncilor româneşti s'a desfăşurat în felul arătat mai sus până la izbucnirea crizei mondiale din 1929 care a surprins economia noastră de credit într'o situaţie din cele mai precare, deoarece:

a) băncile erau prea numeroase şi, în consecinţă, multe din ele dispuneau de mijloace de lucru şi de rezistenţă prea reduse;

b) erau angajate în prea multe întreprinderi comerciale şi industriale, ceea ce afecta în mod serios lichiditatea lor, şi în unele cazuri, chiar solvabilitatea lor;

c) fuseseră create, adeseori, într'un spirit de improvizaţie şi conduse cu neprevedere.

Adăugând politica de împovărare a debitorilor cu dobânzi excesive — care micşora cu atât mai mult posibilităţile de rambursare la timp a împrumuturilor cu cât preţurile manifestau tendinţa de coborîre şi activitatea economică se restrângea — vom avea o imagine sumară a regimului nostru bancar din preajma crizei economice.

Şi totodată vom avea şi explicaţia panicei generale care a cuprins piaţa creditului în 1931, când retragerea depunerilor s'a făcut într'un ritm necunoscut, atingând într'un singur an cifra de 23 miliarde lei şi pricinuind stagnarea aproape totală a activităţii bancare din anii 1931—1934.

Toate aceste rezultate negative la care ajunsese organizaţia noastră bancară, după o epocă de libertate neţărmurită şi de falsă prosperitate, au actualizat şi impus nevoia unei intervenţiuni legislative a Statului în domeniul bancar, printr'o reglementare, menită, pe de o parte, să lichideze trecutul, iar pe de altă parte, să evite în viitor repetarea greşelilor care au dus la situaţia schiţată mai sus.

LEGILE BANCARE GENERALE

Actualmente, regimul bancar al României este reglementat prin Legea pentru organizarea comerţului de bancă din 8 Mai 1934, prin Legea pentru înlesnirea şi refacerea creditului din 20 Aprilie 1935 şi printr'o lege, din 14 Aprilie 1937, care modifică unele din dispoziţiunile legilor menţionate.

In principiu, legislaţia românească se ocupă de toate instituţiile bancare existente şi de cele ce se vor înfiinţa, urmărindu-le din momentul creării lor până la lichidarea definitivă şi cuprinzând norme relative atât la înfiinţarea cât şi la activitatea, conducerea, gestiunea, supravegherea şi la controlul lor.

Infiinţarea băncilor. Dreptul de exercitare a comerţului de bancă a fost limitat prin introducerea obligaţiunii de a obţine o autorizare prealabilă, pentru înfiinţarea oricărei noui întreprinderi de credit sau a sucursalei unei întreprinderi deja existente. Această autorizare se poate obţine dela Consiliul Superior Bancar numai dacă solicitantul face dovada îndeplinirii tuturor condiţiunilor cerute de lege. Care sunt aceste condiţiuni? Intre cele mai importante, sunt cele relative la forma juridică a întreprinderii şi la minimul de capital social, adică:

1. Hotărînd că afacerile de bancă nu mai pot fi exercitate de persoanele fizice, ci numai de societăţi, legiuitorul a reuşit să separe patrimoniul civil al întreprinzătorului de patrimoniul social al băncii, să înlăture concursul între creditorii civili şi creditorii comerciali ai bancherului, în caz de insolvenţă a acestuia şi, deci, să pună pe creditorii comerciali ai băncilor la adăpostul unor prejudicii des întâlnite în practica bancară românească.

2. Minimul de capital socotit necesar pentru a putea începe şi exercita comerţul de bancă variază după forma societăţii şi după importanţa localităţilor în care-şi au sediul băncile. Astfel, societăţile bancare în nume colectiv, în comandită simplă sau cu răspundere limitată trebue să aibă un capital minim de 20 milioane lei pentru Bucureşti, 10 milioane lei pentru municipii, 5 milioane lei pentru celelalte oraşe şi 2 milioane lei pentru comunele rurale, iar societăţile bancare anonime sau în comandită pe acţiuni, un capital minim de două ori mai mare decât pentru celelalte societăţi bancare.

Consiliul Superior Bancar, însă, poate admite şi sume mai mici decât cele arătate mai sus, atât pentru societăţile de persoane, cât şi pentru cele de capitaluri; totuşi, nici el nu se poate coborî mai jos de 2/3 din cifra capitalului stabilită de lege.

3. Denumirea băncii, trebue astfel aleasă încât să nu dea loc la confuzii faţă cu altă întreprindere bancară existentă.

4. Efectuarea vărsământului la Banca Naţională a României sau la Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni a cel puţin jumătate din capitalul subscris.

Cu toate acestea, chiar dacă solicitantul face dovada că a îndeplinit condiţiunile enumărate, încă nu este sigur că va obţine autorizarea de funcţionare.

In dorinţa de a evita pe cât cu putinţă crearea de organisme şubrede, legiuitorul român a pus la dispoziţia Consiliului Superior Bancar un drept suveran de a examina şi oportunitatea economică generală şi locală a înfiinţării unei noui întreprinderi de bancă. Scutirea de a-şi motiva hotărîrile relative la oportunitate, face din deciziunile Consiliului acte definitive şi le transformă într'o foarte eficace frână, pusă în calea creaţiunilor care n'ar fi ţinut îndeajuns seamă de necesităţile reale ale vieţii economice.

Activitatea băncilor face obiectul unei reglementări din cele mai amănunţite. Pornind dela definiţiunea generală a operaţiunii de bancă, prin care se înţelege orice operaţiune juridică asupra sumelor de bani în numerar, asupra creditelor, asupra efectelor de comerţ şi asupra valorilor negociabile, române sau străine, legiuitorul le împarte în:

a) operaţiuni de bancă *ordinare*, care pot fi făcute de orice întrepindere de credit şi

b) operaţiuni de bancă *speciale*, care necesită o autorizare expresă din partea Consiliului Superior Bancar.

Operaţiunile speciale cuprind: eliberarea livretelor de economie şi a bonurilor de casă la purtător sau nominative, dar plătibile la purtător, emiterea de titluri de obligaţiuni şi de cecuri circulare sau de călătorie şi primirea de depozite spre fructificare pe termen sau la vedere, adică operaţiuni deosebit de delicate, care făceau necesară îndeplinirea unor condiţiuni mai grele din partea băncilor, cum ar fi: un capital îndoit decât minimul legal, o vechime de cel puţin 5 ani, etc.

In afară de aceasta, legea enumeră o serie întreagă de alte restricţiuni privind activitatea băncilor. Astfel, totalul depunerilor pe care le poate primi o bancă nu poate fi mai mare decât de şapte ori valoarea capitalului social, plus rezervele. De asemenea, în exercitarea acestei operaţiuni, băncile nu pot oferi deponenţilor dobânzi nejustificate faţă de natura operaţiunilor lor, de cheltuelile lor de regie şi de situaţia generală. Deasemenea, ele nu pot întrebuinţa pentru atragerea deponenţilor mijloace necorespunzătoare cu situaţia unor asemenea întreprinderi, cum ar fi intermediari remuneraţi sau publicitate exagerată sau conţinând afirmaţii neadevărate faţă cu situaţia băncilor şi a afacerilor lor.

In felul acesta s'a înlăturat posibilitatea revenirii la concurenţa exagerată pe care şi-au făcut-o băncile în anii de după războiu, concurenţă care a constituit una din cauzele urcării dobânzilor plătite deponenţilor şi percepute dela debitori şi a dat naştere problemei lichidării datoriilor agricole şi urbane care a turburat vieaţa economică şi politică a ţării.

Posibilitatea de a nesocoti această limitare prin camuflarea depunerilor sub forma unor alte operaţiuni bancare a fost înlăturată prin aceea că s'a prevăzut o a doua limitare generală: totalul obligaţiunilor de orice fel pe care le poate contracta o bancă nu poate depăşi de 10 ori valoarea capitalului social plus rezervele. Prin urmare, oricum s'ar interpreta legea, sunt suficiente garanţii că de acum înainte va exista un raport mai potrivit între totalul obligaţiunilor contractate de o bancă şi propria capacitate de rezistenţă reprezentată prin capitalul şi rezervele ei.

In celălalt compartiment de activitate a băncilor, în domeniul distribuirii creditelor există restricţiuni corespunzătoare, destinate să împiedece practica operaţiunilor incompatibile cu natura delicată a comerţului de bancă şi a operaţiunilor care duc la imobilizarea fondurilor obţinute de instituţiile de credit. De aceea:

a) nici o bancă nu are voie să acorde unui singur client, fără garanţii reale, un credit mai mare de 10% din valoarea capitalului ei social plus rezervele;

b) nici o bancă nu poate cumpăra titluri producătoare de dividende pentru un total mai mare de 25% din valoarea capitalului social plus rezervele;

c) nici o bancă nu poate participa la alte întreprinderi de orice natură, cu un capital mai mare de 25% din valoarea capitalului ei social plus rezervele;

d) toate băncile care primesc depuneri la vedere sau contractează alte obligaţiuni la vedere sunt obligate să aibă o rezervă în numerar de cel puţin 10% din totalitatea acestor angajamente ale lor;

e) în plus, băncile mai sunt obligate să aibă o rezervă uşor lichidabilă, constând în titluri de Stat sau garantate de Stat şi efecte de comerţ sau warante scontabile la Banca Naţională a României, în proporţie de cel puţin 1/3 din totalul angajamentelor lor.

Garanţia că băncile primitoare de depuneri vor fi oricând în stare să facă faţă cererilor de retrageri a fost întărită prin interzicerea completă a unor anumite operaţiuni, cum ar fi:

a) cumpărarea şi vânzarea de mărfuri pe cont propriu;

b) cumpărarea şi vânzarea de imobile pe cont propriu;

c) cumpărarea propriilor lor acţiuni;

d) acordarea de credite asupra acestor acţiuni;

e) constituirea acestor acţiuni în gaj pentru datoriile băncii;

f) plasarea propriilor acţiuni prin colportaj sau impunerea lor cleinţilor, cu prilejul acordării împrumuturilor;

g) acordarea de împrumuturi propriilor administratori şi directori ai băncii, etc.

Conducerea băncilor. Legea bancară vădeşte foarte multă grije pentru acest capitol din activitatea băncilor.

In primul rând, legiuitorul a cerut ca fondatorii societăţilor bancare să fie oameni cu intenţii serioase şi cu suficiente posibilităţi materiale. De aceea fondatorii unor asemenea întreprinderi trebue să verse efectiv — înaintea obţinerii autorizaţiei de funcţionare — cel puţin jumătate din capitalul subscris, urmând ca restul să fie vărsat cel mai târziu într'un an dela constituire. Precizând că alcătuirea capitalului social al unei bănci nu poate fi făcută nici prin aporturi în natură, nici prin debitări în cont, că fiecare din membrii fondatori este obligat a păstra timp de 5 ani o cotă de cel puţin 30% din capitalul ce a subscris şi că nici unul dintre aceşti membri nu poate stipula în propriul său interes vreun avantaj de natură să micşoreze capitalul social şi rezervele băncii, — legea a prevăzut măsuri suficiente pentru evitarea procedeelor din trecut, când era deajuns ca o persoană să întrunească pe o listă câteva nume de oameni cu suprafaţă, care nu plăteau nimic, deoarece partea lor de fondatori era acoperită prin debitare în registrele băncilor, pentru ca apoi să adune subscrierile naivilor.

In al doilea rând, pe lângă seriozitatea intenţiunilor şi a mijloacelor materiale, legiuitorul român s'a ocupat şi de moralitatea fondatorilor, excluzând persoanele care au suferit vreo condamnare penală pentru furt, excrocherie, abuz de încredere, fals, delapidare, bancrută simplă ori frauduloasă sau orice crime sau delicte săvârşite în vederea unui interes patrimonial ilicit, cum şi complicii la asemenea fapte. Deasemenea nu pot fi fondatori de societăţi bancare faliţii chiar reabilitaţi, cum şi persoanele care au fost sau sunt conducători ai unei întreprinderi falite.

Cât priveşte pe administratorii, censorii şi directorii unei bănci, ei trebue să îndeplinească aceleaşi condiţiuni de moralitate ca şi fondatorii. In plus, pentru a stabili o cât mai strânsă legătură sufletească şi materială între conducători şi instituţia condusă, legea a prevăzut că fiecare administrator al unei societăţi bancare pe acţiuni va trebui să îndeplinească şi calitatea de asociat, fiind acţionar al acelei societăţi, într'o proporţie de cel puţin 1/200 din valoarea capitalului ei social. Pentru censori, proporţia participării la capitalul societăţii e egală cu jumătate din cea stabilită pentru administratori.

Administratorii şi censorii sunt ţinuţi a executa personal funcţiunile ce le sunt încredinţate, a lucra cu grija unui comerciant conştiincios şi de a observa secretul comercial.

Legătura de rudenie ar putea stingheri exercitarea corectă a funcţiunilor în conducerea băncilor. De aceea, legea a hotărît ca rudele şi afinii administratorilor, până la al patrulea grad inclusiv, să nu poată fi aleşi censori.

In sfârşit, în legătură cu reglementarea funcţiunii acestor conducători, trebue menţionat că administratorii, censorii şi directorii

a) nu pot lua sume de bani, pe credit, dela societăţile bancare la care funcţionează;

b) nu pot participa decât în anumite condiţiuni şi la conducerea altor întreprinderi;

c) sunt solidar răspunzători atât faţă de societate, cât şi faţă de terţi pentru toate prejudiciile cauzate prin culpa lor.

Gestiunea băncilor. In trecut, înfiinţarea unei noui bănci era prilej de nesăbuite cheltueli făcute cu reclama, cu aşa numitele studii, care epuizau o bună parte din fondurile cu care banca ar fi trebuit să-şi înceapă activitatea. Iar după începerea activităţii, cheltuelile generale absorbeau regulat aproape totalitatea beneficiilor, acţionarilor ne mai rămânându-le decât prea puţin pentru remunerarea capitalurilor lor.

In noua legislaţie, se prevăd norme precise relativ la gestiunea băncilor. Astfel:

a) cheltuelile de constituire nu pot depăşi 3% din valoarea capitalului social;

b) totalul cheltuielilor generale pe care le poate face o bancă, în afară de dobânzile plătite, nu va

putea depăși: 7% din totalul plasamentelor pentru băncile cu capital mai mare de 60 milioane lei, 8% pentru băncile cu capital între 10 și 60 milioane lei și 9% pentru băncile cu un capital mai mic de 10 milioane lei.

Deosebit de aceasta, băncile sunt obligate să creeze un serios fond de rezervă, capabil să preîntâmpine eventualele pierderi de timp din criză, prelevând în fiecare an, cel puțin 10% din beneficiile nete până ce fondul va atinge cifra capitalului social, și 5% după aceea, până ce fondul de rezervă va fi egal cu de două ori capitalul.

Jumătate din rezervele astfel constituite trebuesc plasate în titluri, garantate de Stat lombardabile la Banca Națională a României.

Totodată, pentru ca bilanțul să aibă un cuprins cât mai sincer și, deci, să poată fi cercetat cu toată încrederea de orice persoană interesată, li s'au impus conducătorilor de bănci reguli precise, privitoare atât la forma bilanțului, a contului de profit și pierdere și celorlalte situații contabile, cât și la criteriile de evaluare a diferitelor elemente din activul și pasivul întreprinderilor.

Principiul publicității acestor documente și a tuturor actelor mai importante făcute de o bancă a fost întărit, înființându-se registre speciale, unde aceste operațiuni vor putea fi mai ușor urmărite, și înmulțindu-se astfel șansele că ele vor ajunge la cunoștința celor interesați.

Abateri și sancțiuni. Dacă în cursul existenței unei întreprinderi bancare se constată că aceasta nu se conformează prevederilor codului comercial, legilor, regulamentului și statutelor sau deciziunilor date de Consiliul Superior Bancar, acesta din urmă va putea aplica următoarele sancțiuni:

a) avertismentul;

b) amenda civilă dela 10.000 lei până la o sumă egală cu 5% din capitalul social;

c) restrângerea operațiunilor întreprinderii;

d) disolvarea și lichidarea întreprinderii.

Trebue menționat că, în acest domeniu al sancțiunilor, legea prevede o dispoziție foarte importantă și anume: dă Consiliului Superior Bancar latitudinea ca, independent de sancțiunile aplicate întreprinderilor bancare contraveniente, să poată pronunța pedeapsa avertismentului și a amenzii civile, prevăzute la punctele *a* și *b* de mai sus, chiar contra administratorilor, censorilor, conducătorilor sau lichidatorilor unei întreprinderi contraveniente.

Pentru celelalte infracțiuni, penalitățile sunt foarte aspre. Astfel:

a) exercitarea fără autorizație a comerțului de bancă se pedepsește cu închisoarea dela 3 luni la 2 ani și cu amendă dela 20.000 până la 50.000 lei.

b) cine înființează o sucursală de bancă fără autorizare, riscă să vadă sucursala desființată și să plătească o amendă dela 50.000 până la 500.000 lei

c) întrebuințarea denumirii de «bancă», de către o firmă neautorizată a face acest comerț, atrage închisoarea până la 6 luni și amenda dela 10.000 până la 100.000 lei.

d) ascunderea situației de falit, sau a vreuneia din condamnările care înlătură pe o persoană dela posibilitatea de a fi fondator sau conducător al unei întreprinderi de credit, se pedepsește cu închisoare dela 15 zile la 6 luni și cu amendă dela 10.000 la 100.000 lei, fără circumstanțe ușurătoare;

e) însfârșit, oricine va da sau va trimite Consiliului Superior Bancar sau Băncii Naționale a României, cu bună știință, date necorespunzătoare realității, se face vinovat de fals și se va urmări și pedepsi conform dreptului comun.

Se poate vedea deci, că pedepsele sunt în general foarte severe. Legiuitorul român a fost însă obligat să procedeze astfel, pentru a determina pe oricine să se gândească bine, înainte de a comite un act de natură să prejudicieze întreprinderile bancare și persoanele care și-au încredințat avutul acestor întreprinderi, sau ideea de credit în general.

Supravegherea și controlul. Este ușor de înțeles că, în urma acestor legiferări, dorința de sustragere dela dispozițiunile ce stinghereau unele din practicele de până atunci ale băncilor era foarte mare. De aci și nevoia unui organ care să vegheze permanent la aplicarea legii și să facă controlul comerțului de bancă.

In legislația românească controlul acesta se face de către două organe și anume: de Consiliul Superior Bancar și de Banca Națională a României.

Consiliul Superior Bancar e un organ independent având personalitate juridică de drept public și o compunere care să permită o justă reprezentare atât a intereselor Statului și ale Băncii Naționale, cât și ale tuturor categoriilor de întreprinderi bancare din țară.

Acest consiliu este format din 12 membri și anume:

1. guvernatorul Băncii Naționale, care e de drept președinte al Consiliului.
2. un administrator al Bănci Naționale;
3. trei delegați ai Ministerului de Finanțe;
4. doi delegați ai Ministerului de Justiție aleși, unul dintre consilierii Curții de Apel din București și al doilea dintre membrii Consiliului Superior de Avocatură al Statului;
5. un delegat al Consiliului Superior Economic;
6. profesorul de monetă, credit și schimb dela Academia de Inalte Studii Comerciale și Industriale din București;
7. trei delegați ai Asociației Băncilor Române.

Consiliul Superior Bancar lucrează ca organ de control și de judecată.

Ca organ de control, verifică bilanțurile și situațiile anuale și semestriale ce i se trimit de către toate instituțiile bancare din țară, cercetând întru cât cifrele din aceste bilanțuri sunt conforme cu proporțiile și normele înscrise în legea bancară.

Ca instanță de judecată, cercetează toate chestiunile date în competența sa și toate abaterile dela dispozițiunile legii bancare, aplicând sancțiunile respective tuturor băncilor și conducătorilor cari au comis vreo infracțiune la lege. Toate deciziunile luate — în afară de acelea relative la oportunitatea înființării unei bănci — trebuesc motivate și sunt supuse controlului Curții de Apel și Curții de Casație.

In afară de acest organ, Banca Națională a României exercită foarte întinse funcțiuni de control asupra băncilor. Deosebit de bilanțurile trimise Consiliului

Superior Bancar, fiecare întreprindere de credit trimite Băncii Naţionale o situaţie lunară a activului şi pasivului său, iar băncile care au datorii la Banca Naţională sunt obligate să-i pună la dispoziţie, — cu ocazia verificării amănunţite a activităţii lor reale, verificare ce se face cel puţin odată pe an, — toate registrele, actele şi datele necesare, cu excepţia numelui deponenţilor.

Dispunând de servicii numeroase, răspândite în toată ţara, şi păstrând un contact strâns şi permanent cu toate instituţiile de bancă, Banca Naţională a României era cea mai indicată să facă, cu discreţia cuvenită, supravegherea comerţului de bancă şi cercetările locale pe care i le cere Consiliul Superior Bancar, astfel ca acesta să se poată pronunţa în deplină cunoştinţă de cauză asupra tuturor problemelor născute de pe urma activităţii băncilor.

Perioada transitorie. Dispoziţiunile legii bancare, pe care le-am enumerat până acum, se aplică în întregime tuturor întreprinderilor înfiinţate după 8 Mai 1934. Intreprinderile existente la această dată au un termen de 5 ani, înlăuntrul căruia trebue să se conformeze prevederilor nouei legi.

Desigur că nu toate băncile din România vor putea îndeplini aceste condiţiuni. Multe din ele au fost prea slăbite de criză pentru a mai putea fi însănătoşite. Legiuitorul s'a gândit şi la această categorie, luând o serie de măsuri care să le ajute a-şi lămuri situaţia fără perturbări asupra creditului. De aceea:

a) pe de o parte, au fost înlesnite concentrările bancare, instituindu-se o procedură mai uşoară de fuziune a diferitelor bănci şi acordându-se acestor instituţii numeroase şi importante scutiri de taxe şi impozite;

b) pe de altă parte, s'au ameliorat normele generale relative la lichidarea societăţilor bancare, a căror asanare nu mai era posibilă, pentru ca activul acestor bănci să se poată efectiv realiza.

Prin reglementarea comerţului de bancă a fost oare exclusă orice posibilitate de greşeli de conducere în viitor şi s'au înlăturat total riscurile legate de acest fel de activitate?

Fără îndoială că nu.

Limitând dreptul de exercitare a comerţului de bancă, interzicând operaţiunile prea riscate şi de natură să imobilizeze excesiv activul, cerând o anumită vechime şi capital pentru băncile care vor să primească depuneri, sporind responsabilitatea şi garanţiile conducătorilor de bancă, accentuând şi reglementând principiul publicităţii operaţiunilor şi întărind supravegherea şi controlul asupra activităţii bancare, noua legislaţie bancară a României n'a făcut decât să asigure cadrele şi condiţiunile necesare unei mai bune funcţionări a institutelor de credit şi să protejeze pe cât e omeneşte posibil pe acţionari, pe deponenţi şi pe ceilalţi creditori ai băncilor.

In felul acesta, noua legislaţie bancară are merite incontestabile, fiind chemată să aibe un rol însemnat în renaşterea sentimentului de încredere în instituţiile de bancă, — sentiment atât de scăzut în cursul recentei crize economice.

l. i.

STEMA ŢĂRII ROMÂNEŞTI ŞI A MOLDOVEI
ÎN SIGILIUL LUI MIHAIL SUŢU, 1802

POLITICA DE CREDIT

In sensul cel mai larg al cuvântului, oricine dă şi ia bani cu împrumut poate avea o politică de credit, înţelegând prin aceasta măsurile luate de interesaţi, în vederea procurării, întrebuinţării, înapoierii şi asigurării creditului. Dacă ne însuşim acest înţeles, putem găsi o politică de credit încă dinainte de primele începuturi ale capitalismului în ţările româneşti.

Perioada pre-bancară. Darea cu împrumut a banilor a fost la noi, până în trecutul foarte apropiat, o îndeletnicire monopolizată de străini, în special de Evrei şi de Greci. Veniţi din regiuni cu o activitate economică mai veche, mai bogată şi mai diversă, adăogând deci unei înclinaţii naturale deprinderea operaţiunilor puţin uzitate în Ţările Româneşti, aceşti străini erau singurii cari puteau îndeplini o asemenea funcţiune economică.

Dela zărăfia ambulantă, a cărei vechime la noi este de secole, şi în care operaţiunile de schimb preponderau (ca efect al extrem de multelor monete care circulau pe piaţă, unele cu curs oficial, altele numai cu curs liber), s'a trecut cu timpul la zărăfia stabilă, stabilitatea constituind un prilej de înmulţire şi amplificare a afacerilor. Zarafii devin către începutul secolului XIX bancheri, operaţiunile propriu zise de bancă lăsând în umbră pe cele de schimb. Această prefacere determină şi o schimbare în structura etnică a neguţătorilor de bani, numărul Grecilor micşorându-se în favoarea Evreilor, cari constitue astfel o majoritate deosebit de compactă.

Instrumentul creditului a fost folosit de străini, în primul rând, pentru consolidarea poziţiei lor personale în noua reşedinţă, pentru ca apoi, pe măsură ce influenţa lor creştea, să se servească de el pentru obţinerea de avantagii în favoarea celor de acelaşi neam. In special Evreii au ştiut, cu ocazia împrumuturilor acordate, să îmbine cu deosebit succes satisfacerea intereselor lor materiale cu obţinerea de libertăţi sau de scutiri pentru coreligionari.

Odată cu prefacerile economice şi politice prin care au trecut Ţările Româneşti după tratatul dela Adrianopol din 1829, atât scopurile cât şi metoda neguţătorilor de bani se schimbă şi ele.

Până atunci, zarafii şi bancherii lucrau aproape numai cu fonduri proprii, iar clientela lor se compunea din domni şi boieri, cari îşi acopereau prin împrumuturi golurile din finanţele publice sau din cele personale.

Libertatea comerţului în Principate, instaurată în 1829, ca şi avantagiile acordate comercianţilor străini de către Regulamentul Organic, prin întărirea jurisdicţiei consulare şi exceptările fiscale, fac însă ca activitatea economică să ia un avânt necunoscut înainte.

Aceste împrejurări determină modificarea caracterului anterior al creditului. Din consumptiv şi politic, el devine productiv, economic. In special agricultura se desvoltă într'un ritm vertiginos, ca urmare a concepţiei liberaliste asupra diviziunii internaţionale a muncii. Ea este ramura de producţie care, în nouile condiţiuni economice, are mai multă nevoe de credite; ea este deci şi cea care le contractează, fără să ţină seamă de raportul adeseori cu totul nefavorabil între rentabilitatea investiţiilor şi dobânzile oneroase.

Intinderea pe care o capătă afacerile de bancă face necesară o sporire a capitalurilor de rulment de care dispuneau neguţătorii de bani. Fondurile proprii nu mai sunt suficiente, şi atunci se completează cu mijloace străine. Deoarece pe acea vreme nu se desvoltase la noi nici deprinderea de a încredinţa economiile unei alte persoane, în scopul fructificării lor, nici încrederea în bancherii din ţară, care ar fi putut grăbi împământenirea acestei deprinderi, mijloacele străine s'au redus multă vreme aproape numai la creditele obţinute dela casele de bancă din afară de hotare. Legăturile internaţionale devin şi pe această cale din ce în ce mai strânse.

Rezervele de capital care se cristalizează cu timpul, ca urmare a progresului agricol şi a îndeletnicirilor comerciale, se îndreaptă, atunci când nu iau drumul străinătăţii, în special către plasamente directe, dovedind o deosebită predilecţie pentru împrumuturile făcute de organizaţia de stat a Principatelor.

Dacă facem abstracţie de aceste începuturi de înfiripare a unui capital naţional, constatăm că — în perioada anterioară creerii unei organizaţiuni bancare propriu zise — atât politica de credit, cât şi mijloacele de care ea dispunea, erau străine.

INCHEGAREA UNEI ORGANIZAŢII DE CREDIT

Odată cu primele preocupări de organizare a creditului încep şi străduinţele de a-l româniza. In faţa încercărilor din anii 1870—1873, de a se da concesio-

narilor străini institutele de credit ce urmau să se înființeze, Ion Brătianu susține cu hotărîre principiul naționalist, și învinge. In 1873 se întemeiază Societatea de Credit Funciar a proprietarilor rurali, cu capital subscris numai de români.

Dela această dată putem vorbi despre o politică de credit și în înțelesul strict al cuvântului. Intr'adevăr, o atare politică poate fi mai mult decât un complex de măsuri, pe care direct interesații le iau pentru procurarea, utilizarea, restituirea și asigurarea creditului. In primul rând, ea poate constitui un instrument de dirijare a întregii activități economice. Creând noui debușeuri pentru munca națională, încurajând anumite sectoare de producție, politica de credit conștient mânuită poate transforma structura economică și socială a unei țări, imprimând acestei transformări sensul dictat de interesele națiunei în întregul ei, iar nu de cele ale unor oameni, sau grupe de oameni.

In al doilea rând, politica de credit are un cuvânt decisiv de spus, atunci când este vorba de adaptarea economiei la diferitele faze ale conjuncturii.

Astfel înțeleasă, politica de credit presupune însă existența unui *organism* de credit, în stare să influențeze, prin întinderea lui și prin puterea financiară ce reprezintă, activitatea economică a țării.

Un asemenea organism a început a fi pregătit prin întemeierea Creditului Funciar Rural. In sectorul agrar al țării, el avea de îndeplinit două funcțiuni: una retrospectivă de lichidare a vechilor datorii cari, prin dobânzile lor uzurare, apăsau proprietatea rurală, și, a doua, cea de sprijinire a agriculturii, în vederea măririi producției. Aceste scopuri au fost atinse și — până la exproprierea marei proprietăți, pentru care fusese creat — Creditul Funciar Rural și-a dovedit în chip exemplar utilitatea.

Un pas hotărîtor în crearea unui organism național de credit a fost întemeierea Băncii Naționale a României în anul 1880. Principala atribuție conferită ei prin legea de organizare dela 17 Aprilie este, pe lângă emisiunea de bancnote, scontul de efecte de comerț și de bonuri de tezaur. Se crează astfel o *centrală* a creditului, atât pentru necesitățile pieței, cât și pentru cele ale statului, realizându-se posibilitatea unei dirijări unitare a acestui instrument de producție, în concordanță cu politica generală economică a statului.

Pentru acordarea creditelor de scont, art. 29 din statutele Băncii Naționale prevedea următoarele: « Nu se vor sconta decât efectele de comerț la ordine timbrate având o cauză reală, cu scadență de cel mult 100 zile și garantate prin trei semnături solvabile. Totuși, efectele de comerț cu două semnături vor putea fi admise în cazurile, modurile și condițiunile ce se vor determina prin regulamente hotărîte de Consiliul general și aprobate de Ministerul de Finanțe. Un gaj în warrante sau mărfuri, îndestulător spre a acoperi totalitatea creanței ce garantează, va putea înlocui una din semnături ».

Banca Națională era, așa dar, îndrituită să dea credite pe termen scurt, pentru transacțiuni reale, pe bază de cambii cu 3 sau 2 semnături.

Pe lângă operațiunile de scont, ea mai putea să facă operațiuni de lombard, avansuri pe metale prețioase, etc., precum și să constitue plasamente în efecte de Stat.

După 1880, organizația de credit se desăvârșește prin înființarea Societăților de Credit Funciar Urban din București și Iași, și, în fine, prin băncile particulare. Dacă Banca Națională și institutele de credit pe termen lung reprezintă o izbândă a tinerei inițiative românești în materie financiară, nu tot același lucru se poate spune despre băncile comerciale, create în perioada dintre înființarea Băncii Naționale și răsboiul mondial.

Creațiunea Statului român nu s'a făcut fără ajutorul, interesat sau desinteresat, al străinătății. Politica principalelor state europene în Sud-Estul Europei a fost susținută prin clasicele mijloace ale penetrației economice, iar această penetrație se știe că este susținută la rândul ei de o serioasă osatură financiară. Iată dece, pe măsură ce noul Stat românesc iese din frământările și ezitările începutului și trece la opera de consolidare internă, deci pe măsură ce siguranța capitalului se mărește, băncile din ce în ce mai numeroase cari iau ființă reprezintă mai ales interese străine. Pe lângă considerentele politice cari au determinat participarea atât de largă a capitalului de proveniență străină la înjghebarea organizației bancare dela noi, se adaogă și faptul că economia românească nu era încă suficient pregătită în această direcție, lipsindu-i atât capitalurile trebuitoare, cât și experiența pe care un stil de viață altul decât cel capitalist nu o îngăduise până atunci.

In cei 34 ani cari s'au scurs între înființarea B.N.R. și răsboiul mondial, s'au creat 215 institute bancare. In 1914, totalul capitalului investit în întreprinderi de bancă era de 228,3 milioane lei, dintre cari 139,0 milioane numai între 1900—1914.

Marea finanță era formată din 9 bănci, dintre cari 8 cu sediul în București, dispunând, în 1914, de 191 milioane lei mijloace proprii (capital și fond de rezervă). Cea mai mare creștere a acestui total este înregistrată între 1911—1914, când trece dela 107 la 191 milioane.

Care era geneza și structura acestei mari finanțe?

Patru bănci erau fondate din inițiativă românească și cu capital românesc, și anume: Banca Agricolă, Banca de Scont, Banca Românească și Banca Comerțului din Craiova. Patru bănci erau înființate din inițiativă străină și cu capital străin, repartizat astfel: german (Banca Generală Română), austriac (Banca de Credit Român, Banca Comercială Română), englez (Bank of Roumania), francez (Banca Comercială Română) și belgian (Banca Comercială Română). In fine, o bancă fondată din inițiativă românească și cu capital majoritar străin (ungar, german, francez): Banca Marmorosch Blank.

Dacă raportul numeric între băncile de influență românească și cele de influență străină este oarecum satisfăcător, nu același lucru se poate spune despre raportul de forțe. Intr'adevăr la sfârșitul anului 1914, capitalul de proveniență străină depășea pe cel românesc: 106,9 milioane lei față de 83.8 milioane

lei. Tendința era de asemeni nefavorabilă, deoarece, între anii 1911—1914, mijloacele proprii deținute de băncile tutelate de străinătate crescuseră cu 61%, față de numai 44% la băncile cu caracter românesc.

Dacă aceasta era situația mijloacelor proprii, situația mijloacelor străine, — adică a angajamentelor provenite din depuneri, conturi curente și reescont, — era tot atât de puțin favorabilă. In 1911, dintr'un total de 493,9 milioane lei, 326,7 milioane, adică 66,1%, erau la dispoziția băncilor cu caracter străin. In 1914, mijloacele marilor bănci cresc la 857,4 milioane lei, din care însă, de data aceasta, numai 502,5 milioane sunt deținute de băncile cu caracter străin, adică 58,6% din total. Sporirea atât de rapidă a mijloacelor străine în anii premergători răsboiului mondial, dovedește încrederea publicului în organismul bancar dela noi, care ajunsese la un grad superior de consolidare. Această încredere a fost la început acordată în special băncilor cu caracter străin, însă către anul 1914, ea a mers deopotrivă și la băncile pur românești. Totuși, chiar în 1914, primele dispuneau de mijloace mai mari decât cele din urmă.

Pentru completarea sistemului bancar, trebue să adăogăm și băncile populare, organizații de credit în special agricol, pe bază cooperatistă. Intre 1891 și 1914, s'au întemeiat 2.933 bănci cu 599.672 membri și cu fonduri proprii și străine cari ajungeau în 1914 la 134 milioane lei. Contribuția membrilor la capital era cu totul inegală. In 1913 de ex., 69,5% din membri dețineau numai 15,1% din capitalul social, în vreme ce 4% dețineau 44,2%. In consecință, cu toată desvoltarea luată de cooperația de credit, spiritul ei din acest punct de vedere nu era pe deplin ortodox.

POLITICA DE CREDIT IN PERIOADA ANTERIOARĂ PRIMULUI RĂSBOI MONDIAL

Banca de emisiune are patru mijloace de influențare a volumului sau repartiției creditelor: scontul, *open market policy*, restrângerea creditelor și măsurile directe de repartizare a lor. In perioada la care ne referim, Banca Națională a căutat să influențeze piața creditului numai prin mijlocirea politicii ei de scont. Portofoliul a crescut aproape constant, cu întreruperi provocate de crizele generale sau agricole (1894, 1900, 1907), cea mai însemnată creștere fiind cea dintre 1909 și 1914, când totalul lui trece dela 62,8 milioane la 246,1 milioane lei.

In primii ani ai activității, avansurile pe titluri au depășit cu mult creditele de scont. Această situație anormală se datora faptului că Banca vroia să susțină, cu ajutorul lombardului, cursul efectelor de stat; pe de altă parte, operațiunile de scont cereau o educare a publicului, încă necunoscător al formelor inerente admiterii în portofoliul băncii de emisiune, educare ce însăși Banca Națională a făcut-o.

Această superioritate a creditelor de lombard față de cele de scont a încetat însă după 8 ani, datorită ritmului mult mai vioiu cu care a crescut portofoliul de scont.

Volumul creditelor acordate pe aceste două căi de către Banca Națională a fost tot timpul determinat, în primul rând, de situația acoperirii monetare. Păstrarea acoperirii constituind pe acea vreme axioma tuturor băncilor de emisiune, este firesc ca politica de credite a acesteia să fi fost subordonată politicii monetare. Raportul de dependență a politicii de credit față de stocul de acoperire însemna însă o nesocotire a intereselor pieței. Totuși, Banca Națională, având posibilitatea să-și mărească în mod constant acoperirea, nu a fost stânjenită în acordarea creditelor, al căror volum crește pe măsura stocului de aur și devize.

Prețul creditului acordat de Banca Națională în această perioadă a fost, în comparație cu situația anterioară, fixat la un nivel extrem de redus.

Este greu de precizat care era nivelul mijlociu al dobânzilor pieței înainte de 1880. Deoarece însă limita inferioară era de 15%, se poate spune fără teamă că împrumuturile aveau un caracter apăsat de uzură. In schimb, taxa scontului oficial a început prin a fi fixată la 5% (1880), oscilând în primul deceniu de funcționare a Băncii Naționale între 4—6% în al doilea între 5—9% (9% numai în lunile de criză Decemvrie 1899—Februarie 1900). Dela 1900 la 1914 a variat de asemeni între 5—9%. Lombardul a oscilat și el între 4—10%. Rostul modificării taxei scontului a fost cel de a procura mijloacele de plată asupra străinătății, necesare plăților externe ale Statului și particularilor. In general, se poate trage încheierea că Banca Națională a dus o politică a banului eftin, în tot acest timp, atât în comparație cu perioada anterioară, cât și față de însăși tendința concomitentă a scontului particular, a cărui limită inferioară nu a coborît sub 12%.

Această politică de eftinătate a creditului urmărea instaurarea noțiunii de credit constructiv, spre deosebire de creditul cămătăresc cu care fusese obișnuită piața noastră în prima epocă a capitalismului. Un credit în acelaşi timp cu rădăcini autohtone, care, în momentele de desorientare și de neliniște a pieței să o ajute să revină la normal, iar nu să dezerteze pentru a se pune în siguranță. Caracteristic este astfel anul 1914, în care răsboiul mondial se deslănțuia: în acest an, Banca Națională a României admite în portofoliu efecte în valoare de 1.072.841.707 lei, cu 226 milioane mai mult ca în anul precedent. Taxa scontului rămâne aproape neschimbată. Activitatea economică a țării se poate, în urma acțiunii băncii de emisiune, desfășura mai departe, panica depunătorilor încetează, liniștea, singura generatoare a actelor chibzuite, se întoarce din nou.

Unde au mers, în această primă perioadă de care ne ocupăm, creditele acordate de Banca Națională?

Scontul este o operațiune bancară pe termen scurt. Statutele băncii precizau că efectele primite în portofoliu trebue să aibă o scadență de cel mult 100 zile. In consecință, afacerile ce se pot începe cu un credit obținut pe cale de scont au și ele un termen scurt: afaceri comerciale sau sporirea capitalului de exploatare din industrie.

Acest caracter al operațiunilor de scont este însă formal, deoarece băncile de emisiune pot proceda la preschimbarea cambiilor ajunse la scadență. Prin

preschimbarea cambiilor, creditul se prelungeşte uneori peste primele 100 zile, putând fi deci utilizat şi pentru afaceri de altă natură decât cele pe termen scurt.

Banca Naţională a recunoscut şi ea necesitatea unei prelungiri a creditelor de scont peste scadenţa statutară. De altfel, în situaţia economiei româneşti din perioada la care ne referim, capitalurile trebuitoare erau în special pe termen mijlociu şi lung. Intr'adevăr, economia naţională se afla în perioada ei de formaţiune, în care investiţiile joacă un rol preponderent; acest caracter venea să se adaoge faptului că agricultura era activitatea productivă fruntaşe, iar agricultura nu se poate folosi de credite pe termen scurt.

Banca Naţională a ştiut să se conformeze realităţilor pieţei şi a acordat cu înlesnire preschimbările cerute, putând astfel ajuta deopotrivă agricultura, industria incipientă şi comerţul deprins treptat să facă uz de cambii. Scontul ajunge să domine sistemul românesc al creditului.

La începutul activităţii, portofoliul Băncii era agricol în majoritate, provenind dela efemerele Case de Credit Agricol judeţene. In anii următori, Banca a continuat să sprijine agricultura, prin intermediul Creditului Agricol şi a băncilor populare, însă structura portofoliului s'a modificat în favoarea operaţiunilor cu caracter comercial şi industrial. La această modificare a contribuit şi reţeaua de sucursale şi agenţii, întregită în cursul anilor, şi care în 1914 număra 33 de unităţi (dintre care 6 sucursale: Brăila, Craiova, Galaţi, Iaşi şi Ploeşti, întemeiate în 1881 şi Constanţa, în 1894).

Dacă cercetăm care au fost băncile prezentatoare la scont, constatăm că marea majoritate era formată din băncile cu caracter românesc. Explicaţia este uşor de aflat, dacă ne gândim la faptul că băncile al căror capital provenea din străinătate, primeau din aceeaşi sursă şi capitalurile de rulment de care aveau nevoe, sub forma comodă a *blanco-kredit-elor*. Ele apelau la reescontul Băncii Naţionale numai în cazuri rare, cum s'a întâmplat în vremea răsboiului balcanic sau la începutul răsboiului mondial, când creditele străine le-au fost retrase în mod precipitat.

In schimb, băncile româneşti, care nu se bucurau de aceeaşi trecere pe piaţa internaţională, au făcut întotdeauna apel la creditele Băncii Naţionale, mulţumită cărora au putut stăvili întrucâtva penetraţia economică străină.

PERIOADA ECONOMIEI DE RĂSBOIU 1914—1919

Odată cu sfârşitul economiei de pace şi cu primele pregătiri în aşteptarea unei economii de răsboiu, politica de credit se adaptează nouei situaţii. Necesităţile economiei particulare sunt sacrificate în favoarea celor ale statului, mai mult ca oricând purtătorul destinului comun. Creditele străine retrăgându-se în ajunul marei conflagraţii, singură Banca Naţională rămâne să satisfacă cererile Statului şi ale pieţei. Ea nu le poate acoperi decât prin mărirea circulaţiei.

Tab. I — Circulaţia şi creditele acordate de B. N. R. în perioada 1914—1918, în mii lei

Anul	Circulaţie	Credite		% din circulaţie	
		Stat	Piaţă	Stat	Piaţă
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1914	578.244	120.384	305.511	*20,8*	*52,8*
1915	762.210	314.710	265.379	*41,3*	*29,7*
1916	1.451.712	505.517	197.464	*34,8*	*14,1*
1917	1.961.322	1.059.962	173.873	*54,0*	*8,9*
1918	2.489.145	1.604.145	111.585	*64,1*	*4,5*

Din cifrele de mai sus reese proporţia covârşitoare a creditelor acordate statului, încă din al doilea an al neutralităţii. Concomitent, scade participarea pieţei, nu numai raportată la Stat, ci şi în cifre absolute. Urmând toate vicisitudinile acestor ani istorici, Banca Naţională a pus la dispoziţia guvernului, cu o dobândă derizorie, mijloacele trebuincioase pentru armată, precum şi pentru celelalte nevoi ale Statului, astfel încât se poate spune că, în ajungerea rezultatelor dobândite, ajutorul Băncii Naţionale *magna pars fuit* (raportul Consiliului Băncii Naţionale a României din 17 Februarie 1919).

Pe lângă creditele acordate direct Statului, Banca Naţională a căutat să mărească potenţialul de răsboiu al ţării, sprijinind în primul rând agricultura. Prin intermediul băncilor comerciale, Institutul de Emisiune a acordat agricultorilor în Septemvrie 1914 un credit de 20 milioane lei, obligând băncile intermediare să perceapă o dobândă de maximum 8%. In Mai 1915, aceeaşi politică a fost continuată printr'un credit de 50 milioane lei, distribuit prin nouile Case de Imprumut pe Gaj, iar în acelaşi an şi la începutul lui 1916, prin opera de finanţare a exportului de cereale.

In toată această perioadă, taxa scontului a fost păstrată între 5—7%, cu toate împrejurările anormale prin care trecea ţara.

Intreaga finanţare a răsboiului care a adus întregirea României fiind făcută prin Banca Naţională, era firesc ca circulaţia să crească într'o proporţie care depăşea nevoile pieţei. Dela 578 milioane lei în 1914, ea ajunsese la 2.489 milioane la sfârşitul anului 1918. Abundenţa de numerar sporeşte şi mai mult în anul următor, în care necesităţile statului sunt impuse de consolidarea nouilor frontiere şi de campania din Ungaria. Astfel, situaţia Băncii dela 30 Iunie 1919 arată o circulaţie de 3.005 milioane lei, dintre care 2.354 milioane au mers la Stat; iar în cea dela 31 Decemvrie 1919, circulaţia se ridică la 4.215 milioane, dintre care 3.793 milioane la Stat. Datoria statului devine aşa dar covârşitoare în raport cu restul debitorilor.

Intre 1914 şi 1918, finanţa particulară a trebuit şi ea să se adapteze economiei de răsboiu. Politica de expectativă, adoptată de guvernul nostru în primii doi ani ai răsboiului mondial, nu a putut activa piaţa internă. Situaţia geografică a ţării noastre, aşezate între două mase protivnice, avusese ca efect o quasi blocadă, prin întreruperea legăturilor economice din timp de pace. A trebuit, precum am spus, ca Statul să intervină pentru a drena prisosul producţiei noastre agricole. După intrarea

noastră în răsboiu, condiţiunile economice create de împrejurări au fost de asemenea dintre cele mai precare.

Lichidarea economiei de răsboiu a coincis cu sporirea inflaţiei. Pletora de bancnote de pe piaţă nu îşi putea găsi o întrebuinţare productivă, într'o perioadă încă necristalizată economiceşte. Pentru mobilizarea numerarului flotant, Statul a lansat în 1919 Imprumutul Unirii, însă rezultatele obţinute au fost inferioare celor din 1916, cu ocazia Imprumutului Naţional. Creditul Statului avea nevoe de o perioadă de consolidare.

In schimb, fenomenele anormale dominau piaţa, tendinţele speculative, operaţiunile *à la hausse* erau încurajate de afluenţa de numerar.

Cifrele din tabloul II dau imagina schimbărilor intervenite în această perioadă în structura marei finanţe particulare:

Tab. II — Mijloacele proprii ale marilor bănci particulare

Felul băncilor	1914		1918	
	mii lei	%	mii lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Total . . .	177.855	*100,0*	220.766	*100,0*
Bănci cu capital de provenienţă românească	82.946	*46,6*	108.242	*49,0*
Bănci cu capital de provenienţă străină . .	62.409	*35,1*	68.024	*30,8*
Bănci cu capital mixt	32.500	*18,3*	44.500	*20,2*

Situaţia mijloacelor proprii arată că perioada răsboiului a înlesnit afirmarea finanţei cu adevărat româneşti, ea ocupând golul lăsat de fuga capitalurilor străine. Dacă din punctul de vedere al provenienţei capitalurilor, evoluţia era favorabilă, în schimb portofoliul scăzuse în aceşti cinci ani cu 60%:

Tab. III — Evoluţia portofoliului marilor bănci în perioada 1914—1918, în mii lei

Felul băncilor	1914	1915	1916	1917	1918
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Total . . .	253.554	187.300	153.809	162.722	154.347
Bănci cu capital de provenienţă românească . . .	180.233	127.229	115.580	114.090	105.995
Bănci cu capital de provenienţă străină	48.487	29.416	17.041	13.322	16.450
Bănci cu capital mixt . .	24.834	30.655	21.188	35.310	31.902

Singura ramură de activitate de care operaţiunile bancare erau strâns legate, a continuat să fie, şi după lichidarea economiei de răsboiu, tot agricultura. Marile iniţiative care caracterizează o finanţă cu adevărat conştientă de menirea ei, lipseau, iar cele două industrii reprezentative, petroliferă şi forestieră, erau acaparate de capitalul străin.

Este adevărat însă că organismul de credit caută să profite de afluenţa de numerar şi, cu începere din 1918, îşi sporeşte mijloacele proprii (între 1918 şi 1919 marile bănci: Marmorosch Blank, Banca de Scont, Banca Agricolă, Banca Comerţului din Craiova, — îşi sporesc capitalul social). In acelaşi timp, apariţia unor institute de credit specializat, — Creditul Tehnic, Banca Viticolă, — dovedesc preocupări de extindere a sferei de interese.

PERIOADA DE RECONSTRUCŢIE 1920—1925

Pacea întorcându-se, se putea aştepta o revenire a politicii de credit pe făgaşurile ei obişnuite, pentru a ajuta reconstruirea unui stat întregit, cu orizonturi mai largi, cu o structură mai complexă decât a micei Românii de odinioară.

Totuşi, desechilibrul provocat în anii de răsboiu nu a putut fi uşor înlocuit. Nevoile statului, lipsit de venituri şi obligat să pună ordine în circulaţia monetară prin unificarea din 1920, au continuat şi în 1920 şi 1921 să fie acoperite din emisiunea Băncii Naţionale. In 1921 începe însă normalizarea raporturilor dintre Stat şi Bancă. Incasările fiscale sporesc, iar operaţiunile cu caracter extraordinar încetează, astfel încât emisiunile pentru Stat sunt sistate. In fine, prin convenţia din 1925, se găsesc şi mijloacele de stingere a datoriei publice, iar Banca Naţională se poate consacra în totul acoperirii nevoilor de credit ale economiei.

Tab. IV — Circulaţia monetară şi creditele acordate de Banca Naţională, în mii lei

Anul	Circulaţie	Credite		Indici	
		Stat	Piaţă	Stat	Piaţă
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1920 . . .	9.485.558	8.198.942	859.586	*100,00*	*100,00*
1921 . . .	13.722.231	12.363.771	2.060.369	*150,80*	*238,53*
1922 . . .	15.162.053	12.317.571	4.134.197	*150,24*	*480,95*
1923 . . .	17.916.829	11.107.037	6.295.033	*135,47*	*732,33*
1924 . . .	19.356.438	10.795.398	8.129.832	*131,67*	*945,78*
1925 . . .	20.126.370	10.787.356	9.098.636	*131,57*	*1.058.49*

Portofoliul de scont, avansurile pe titluri şi portofoliul caselor de împrumut pe gaj se redresează aşa dar vertiginos, în acelaşi timp cu reducerea datoriei Statului. In 1925, creditele acordate pieţei ajung să reprezinte de zece ori mai mult decât cele din 1920.

Faptul că Banca fusese constrânsă să reducă portofoliul din cauza necesităţilor Statului, a fost prea puţin simţit pe piaţă. Inflaţia umflase disponibilităţile băncilor, care ajunseseră la cifre astronomice pentru împrejurările de atunci. De exemplu, depunerile la bănci trecuseră dela 4 miliarde lei în 1920, la 16,8 miliarde în 1925. Aceste disponibilităţi îndemnau la o politică de plasamente lipsită adeseori de discernământ. Băncile încurajau astfel goana bolnăvicioasă a pieţei după capitaluri, caracteristică unei perioade de inflaţie. Intreprinderile care se creau peste noapte reprezentau un joc cu hazardul, irizaţia câştigurilor necumpătate trecea în umbră calculul atent şi simţul măsurii.

Dobânda pieţei ajunsese să depăşească cu mult limita normală: ea varia în aceşti ani între 20—25%. Acest nivel exagerat se justifica prin dorinţa băncilor de a-şi acoperi eventualul risc al unei noui deprecieri monetare, ce ar fi redus până la scadenţă puterea de achiziţie a capitalului împrumutat.

In flagrantă contradicţie cu neliniştea pe care o exprima dobânda de pe piaţă, scontul oficial a rămas la 6%. Poate că păstrarea unui scont atât de redus de-a-lungul acestor ani de inflaţie a încurajat tendinţele speculative şi a depăşit astfel bunele intenţii

ale Băncii Naţionale, care se străduia să sprijine opera de reconstrucţie economică a ţării.

Scontul redus mai reprezenta şi o tentativă oficială de influenţare a nivelului dobânzilor particulare. Raportul consiliului de administraţie al Băncii Naţionale pe anul 1925 afirmă că «urcarea noastră (a taxei scontului) ar fi adus o şi mai mare creştere a dobânzilor particulare». In realitate, ori de câte ori o economie naţională a avut de trecut o perioadă de inflaţie, s'a constatat că piaţa nu mai reacţionează la indicaţiile taxei scontului oficial: tactica Băncii de Emisiune este fără efect, piaţa se emancipează şi ascultă numai de legile ei proprii. Acest lucru a fost verificat şi la noi, în timpul celor 5 ani de inflaţie postbelică. In consecinţă, singurul rezultat obţinut prin păstrarea taxei scontului la 6% a fost mărirea inutilă a volumului creditelor şi crearea unei categorii de privilegiaţi, cu nimic justificată.

Reacţiunea a venit în 1925, odată cu plafonarea emisiunii. Pe această cale s'a căutat să se stăvilească inflaţia şi, ceva mai mult, să se pornească la o treptată revalorizare a monedei. Plafonarea emisiunii însemna însă în acelaşi timp contingentarea creditelor acordate de Banca Naţională, deci şi lichidarea anomaliilor de pe piaţă.

Până atunci, cu toată scumpirea lor, provocată de mărirea riscului, creditele acordate de bănci trec dela 7,1 miliarde lei în 1920 la 27,3 miliarde în 1923 şi la 41,9 miliarde în 1925.

Care erau, după răsboiul de întregire, necesităţile de credit ale economiei naţionale în noua ei structură?

In agricultură, exproprierea latifundiilor şi împroprietărirea ţărănimii crease cu totul alte condiţiuni de desvoltare decât cele dinainte de reformă. Proprietăţile mari constituiau unităţi economice bine închegate; noua proprietate ţărănească, ades parcelară, era de cele mai multe ori lipsită de mijloacele care să o facă productivă. Proprietatea mare dispunea de o organizaţie de credit special adaptată trebuinţelor ei, în stare să-i procure toate categoriile de credite agricole: pe termen scurt, mijlociu şi lung (bănci comerciale, creditul funciar rural). Mica proprietate nu avea la dispoziţie decât o organizaţie disproporţionat de mică, faţă de cele aproape 1,5 milioane loturi noui create de reformă. Dacă mai adăogăm consecinţele răsboiului care trecuse peste ogoare, secătuind pământul şi distrugând inventariile, avem imaginea unei agriculturi în care totul era de refăcut.

Operă socială şi politică de cea mai mare importanţă, educarea ţărănimii împroprietărite în sensul utilizării instrumentului de credit, precum şi dotarea ei cu mijloacele de investiţie şi rulment necesare, a revenit Statului. Trebue să recunoaştem însă că această operă nu a fost înteleasă în toată întinderea ei, şi că multe din foloasele reformei agrare au rămas timp îndelungat în stare embrionară, numai pentru motivul că nu a existat un plan organic de ridicare a nivelului de viaţă ţărănească. Intr'un asemenea plan, politica de credit ar fi trebuit să aibă un rol precumpănitor. In agricultură, în locul politicii de credit am avut un credit politic: puţinele mijloace puse la dispoziţie de Stat au fost distribuite după alte criterii decât cele gospodăreşti. Marea masă a ţărănimii a rămas să contracteze la bănci şi la cămătari împrumuturi care depăşeau posibilităţile normale de restituire, iar dobânzile ce urma să plătească erau dintre cele mai uzurare.

Industria se găsea de asemeni pe drumuri noui. Ţara «eminamente agricolă» de altădată intrase într'o fază de industrializare. Accelerarea procesului structural suferit de economia românească după răsboiu se datora următoarelor trei împrejurări: întâi, stadiul înaintat al industriei din nouile provincii transcarpatice; al doilea, politica de independenţă economică, dusă în cadrul lozincii «prin noi înşine» (această politică tindea la încurajarea industriei, pentru a crea astfel o economie naţională armonioasă, a cărei producţie să fie capabilă să îndestuleze cât mai mult din consumul intern); în fine, problema populaţiei rurale nu fusese deplin rezolvată prin împroprietărire. Rămăsese încă o suprapopulaţie agricolă, inaptă să-şi găsească suficiente mijloace de traiu în această ramură de producţie. Pentru lichidarea proletariatului rural, industrializarea aducea soluţiunea cea mai acceptabilă.

Aceste împrejurări au dus la o politică de încurajare a sectorului industrial, la care creditul a luat partea cea mai activă. Abundenţa de numerar din această perioadă a fost canalizată cu o deosebită predilecţie spre întreprinderile industriale, sub formă de finanţări sau participări. Deoarece industria avea nevoe nu numai de fonduri de exploatare, ci şi de investiţii pe termen lung, consecinţa a fost o imobilizare a majorităţii portofoliului bancar, imobilizare ce a fost transmisă în mod fatal şi Băncii Naţionale. Aceasta din urmă mărturiseşte în 1922 că efectele cu caracter industrial, scontate de ea, întrec jumătatea scontului integral, şi că «din această cauză, portofoliul Băncii Naţionale nu mai prezintă elasticitatea pe care o recomandă ştiinţa financiară pentru o bancă de emisiune».

Soluţia cerută de împrejurări a fost întemeierea unui credit industrial, care să descongestioneze băncile de creditele pe termen lung. Acest credit specializat a luat fiinţă în 1923 sub forma Societăţii Naţionale de Credit Industrial, la capitalul căreia participă atât Statul cât şi Banca Naţională (prin modificarea dispoziţiunilor statutare în materie de operaţiuni interzise) şi care are ca scop «acordarea de credite pentru industrii, înlesnirea mobilizării creanţelor industriale şi încurajarea industrială în România» (art. 1 al legii din 19 Iunie 1923). Dela această dată, creditul pentru industrie a intrat într'o nouă fază.

In fine, comerţul îşi schimbă şi el bazele de până acum. Intr'o ţară nouă, comerţul trebue să caute drumuri noui. România întregită avea nevoie de un comerţ care să sudeze diferitele provincii, să refacă vechile legături distruse de stăpânirile străine, să creeze o unitate economică paralelă cu unitatea naţională.

In asemenea condiţiuni, comerţul nu se putea dispensa de sprijinul larg al organizaţiei de credit. Realitatea, în aceşti ani de prefaceri, a fost numai

în parte favorabilă comerţului. Dacă privim statistica bancară, constatăm că aveam la finele anului 1925 un număr de 928 bănci comerciale, cu un capital social de 6,3 miliarde lei. Impreună cu rezervele, mijloacele proprii ajungeau la 8,4 miliarde lei. Creşterea acestor mijloace a fost uimitoare; numai între 1924 şi 1925, diferenţa în plus este de 1,5 miliarde. Mijloacele străine care se adaogă la cele proprii au însumat în 1925 aproape 37 miliarde lei, faţă de 27,9 miliarde cu un an înainte.

Din aceste cifre am deduce că situaţia comerţului a fost, din punctul de vedere al creditului, deosebit de privilegiată, deoarece fondurile disponibile erau mai mari ca oricând. In realitate, mărirea fondurilor a fost în bună parte fictivă, reprezentând numai deprecierea suferită de moneta naţională; pe de altă parte, faptul despre care ne-am ocupat înainte, — şi anume preferinţa pe care au acordat-o băncile comerciale faţă de industrie şi agricultură, — corectează prima impresie, în sensul că activitatea comercială a fost neglijată de organizaţia de credit care urma să-i poarte grijă. Situaţia s'a schimbat în perioada următoare, când imobilizarea portofoliilor s'a redus într'o oarecare măsură, când deci băncile au putut să dea o mai mare atenţie comerţului.

Inainte de a sfârşi cele ce aveam de spus asupra acestei perioade, trebue să amintim încă un punct al politicii de credit de atunci: unificarea aparatului de credit al ţării. Pe lângă organizaţia existentă în vechiul Regat venise să se adaoge cea din proviinciile eliberate, care trebuia să-şi învingă tendinţele centrifugale, rămase din orientarea ei antebelică.

In Transilvania, sucursalele destul de numeroase ale Băncii Austro-Ungare trecuseră sub îngrijirea Băncii Naţionale a României. Restul reţelei de credit era însă în mâini străine, servind numai interesele unei anumite clase sociale, de asemeni străină. Un credit popular nu exista, iar institutele naţionale, deşi sub fosta stăpânire au constituit tot atâtea citadele de rezistenţă românească, nu aveau mijloacele să sprijine trecerea elementului nostru dela vechea stare de iobăgie economică la cea de libertate. Noua politică de credit trebuia în consecinţă să dea, pe de o parte, prilej de afirmare acestei organizaţii naţionale, iar pe de alta, să determine o schimbare de front a celei care era până ieri orientată spre alte centre bancare.

In Bucovina, reţeaua existentă era cu desăvârşire înstrăinată. Creditul românesc trebuia creat pe de-a-întregul. Acelaşi lucru în Basarabia, unde prăbuşirea centralelor ruseşti care alimentau înainte piaţa locală adusese o criză a creditului, paralizatoare a întregei activităţi economice.

Prin unificarea monetară din 1920, care a eliminat din circulaţie coroanele austro-ungare, rublele Romanov şi Lwow şi biletele emise de Banca Generală în teritoriul ocupat, se face loc colaborării între Banca Naţională şi organizaţia de credit din nouile provincii, deci integrării acesteia din urmă într'un acelaşi complex de viaţă.

PERIOADA STABILIZĂRII MONETARE DE FAPT: 1925—1928

Fixarea plafonului de emisiune pune capăt creşterii circulaţiei monetare. Cel puţin din acest punct de vedere, inflaţia de credit este combătută. Piaţa însă nu se adaptează acestei noui situaţii, cererile de credite rămân stăruitoare, iar nivelul ridicat al dobânzilor capătă astfel un nou motiv de existenţă.

Banca Naţională încearcă pe de o parte o contingentare a creditelor de reescont, iar pe de alta caută să influenţeze dobânda pieţei prin alte mijloace decât taxa scontului, de a cărei lipsă de efect se convinge şi pe care o păstrează deci neschimbată. Printr'un acord încheiat cu băncile prezentatoare (1 Aprilie 1928), Institutul de Emisiune le obligă să nu perceapă dela băncile mici o dobândă care să depăşească 10%, pentru ca acestea din urmă să încaseze dela debitorii lor cel mult 18%. Incercarea se loveşte de penuria capitalurilor de care suferă de astă dată piaţa, astfel încât rezultatul este logic: băncile refuză să mai finanţeze micile institute de credit. Banca Naţională este obligată să tragă consecinţele carenţei băncilor prezentatoare şi să acorde un loc mai mare în portofoliul ei, efectelor primite dela sucursalele şi agenţiile din provincie.

Tab. V — Circulaţia şi creditele Băncii Naţionale a României în 1926—1928, în mii lei

Anul	Circulaţia	Credite		Indici	
		Stat	Piaţă	Stat	Piaţă
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1926 . . .	20.950.547	10.678.976	10.576.445	*100,00*	*100,00*
1927 . . .	21.026.263	10.678.976	9.793.648	*100,00*	*92,60*
1928 . . .	21.211.481	10.678.976	10.554.633	*100,00*	*97,70*

Situaţia este aproape staţionară, însă cu toată limitarea capacităţii de emisiune, creditele acordate cresc întrucâtva faţă de anul 1925, folosindu-se pentru aceasta fondul de lichidare a datoriei Statului. In schimb, fondurile băncilor sunt într'o creştere necontenită. La sfârşitul acestei perioade ele dispuneau de 15,6 miliarde lei mijloace proprii şi 63,8 miliarde lei mijloace străine. Băncile se concurau între ele pentru obţinerea de depuneri şi, odată cu această concurenţă creşteau şi dobânzile bonificate, care ajunseseră să depăşească 10%. Pentru a plăti asemenea dobânzi, băncile căutau plasamente cu orice chip şi cu beneficii cât mai mari.

Desigur, consecinţa a fost o neglijare condamnabilă a principiilor elementare ale politicii de credit. Uşurinţa cu care s'au făcut plasamentele a fost cauza scăderii vertiginoase a solvabilităţii debitorilor. Valoarea cambiilor protestate trece dela 3,3 miliarde lei în 1927 la 4,3 miliarde în 1928 şi la 5,2 miliarde lei în 1929. Numărul falimentelor creşte dela 2.966 în 1927 la 4.243 în 1928 şi la 6.895 în 1929. Prin abuzul care se făcea cu el, creditul era sdruncinat în plină perioadă de prosperitate economică. Se aud voci care acuză organismul de credit că a renunţat la orice politică serioasă, că este deci inapt să-şi mai asume greaua sarcină de distribuire a creditului în economia noastră naţională şi, în consecinţă, cer reglementarea severă a comerţului de bancă.

PERIOADA DE CRIZĂ (1929—1934) ŞI PROCESUL DE LICHIDARE A CRIZEI

Stabilizarea monetară dela 7 Februarie 1929 coincide cu primele semne ale crizei mondiale, criză care va veni la noi cu un aspect agravant în plus, cel de criză agricolă.

Cu ocazia stabilizării s'a redus în parte datoria Statului la Banca Naţională, din care rămâne un rest de 4 miliarde lei. De asemeni, o parte din împrumutul de stabilizare este consacrată purificării portofoliului de creanţele imobilizate (prevederile programului de stabilizare şi ale legii din 27 Iunie 1930). Această operă de lichidare a trecutului a fost însoţită de o reformă constructivă, Banca Naţională fiind autorizată să reesconteze warante şi să primească în portofoliu cambii agricole cu scadenţă până la 9 luni, în proporţie de cel mult 25%. In plus, avansurile pe titluri pot fi făcute până la 30% din totalul portofoliului. Aceste inovaţiuni nu aveau un caracter ortodox, însă se dădea astfel Băncii posibilitatea unui control mai întins asupra operaţiunilor de credit de pe piaţă şi a unui ajutor sporit pentru agricultură.

Acest control se dovedea a fi însă prea tardiv: criza economică da lovitura de graţie sistemului nostru bancar. Prăbuşirea preţurilor reducea veniturile claselor producătoare, ceeace avea un efect dezastruos asupra bonităţii portofoliului bancar, fie el provenit din agricultură ori din industrie.

Pe de altă parte, noul regim al concordatului preventiv naşte primele bănuieli asupra activităţii băncilor, iar criza bancară din Europa Centrală, deslănţuită în Mai 1931, desăvârşeşte impresia că institutele noastre de bancă nu mai sunt demne de încredere.

Puterea de rezistenţă a băncilor s'a prăbuşit repede sub *run*-ul deponenţilor. Ajutorul Institutului de Emisiune a salvat ce se putea salva, şi a înlesnit băncilor, prin sporirea emisiunii dela 19,6 miliarde lei la 23,7 miliarde, să restitue depunerile cerute. Intre 1930 şi 1931, depunerile spre fructificare scad dela 35,1 miliarde la 17,4 miliarde lei, iar conturile curente creditoare dela 18,2 miliarde la 12,8 miliarde lei.

Criza a desvăluit greşelile politicii de credit din deceniul următor răsboiului. S'a putut vedea astfel că reescontul băncii de emisiune fusese deviat dela rosturile lui: în loc să fie un instrument care să uşureze băncilor intrarea cu un moment mai devreme în propriile lor fonduri, el devenise uneori isvorul de bază al mijloacelor de lucru (în anumite bilanţuri bancare, reescontul constituia până la 30% din pasiv). Mai departe, caracterul cambiei fusese denaturat: în loc să reprezinte o operaţiune de comerţ, ea exterioriza o investiţie pe termen lung sau un consum (portofoliul Băncii Naţionale cuprindea cca 60% efecte ale industriaşilor şi ale agricultorilor şi numai 25% efecte comerciale propriu zise). Printr'un asemenea procedeu, lichiditatea băncilor — atât de importantă într'un moment de criză, în care depunerile trebuesc rambursate — fusese cu totul neglijată. Principalele posturi ale activului erau imobilizate: conturile curente, avansurile, până şi portofoliul de efecte, care este în teorie un post uşor mobilizabil.

Toate aceste greşeli au fost plătite prin pierderea încrederii în organizaţia bancară. Deponenţii o părăsesc, iar plasamentele rămân imobilizate prin insolvabilitatea debitorilor. O reformă radicală a sistemului de credit devenise o necesitate de neînlăturat, urmând să găsească numai momentul potrivit, pentru a se asigura întregul succes trebuitor. Acest moment a fost ales după lichidarea crizei economice, în 1934.

Tab. VI — Circulaţia şi creditele acordate de Banca Naţională a României, în perioada 1929—1934, în mii lei

Anul	Circulaţia	Credite		Indici	
		Stat	Piaţă	Stat	Piaţă
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1929 . . .	21.144.156	3.797.426	9.716.932	*100,00*	*100,0*
1930 . . .	19.604.584	3.616.746	8.132.434	*95,24*	*83,6*
1931 . . .	23.750.390	3.767.101	13.757.517	*99,20*	*141,5*
1932 . . .	21.593.950	3.726.448	13.549.503	*98,13*	*139,4*
1933 . . .	21.218.861	3.681.087	12.492.585	*96,94*	*128,5*
1934 . . .	22.306.939	3.654.992	9.674.974	*96,38*	*99,5*

Mărirea creditelor acordate pieţei în 1931, pentru a o ajuta să iasă din criză, şi care provoaca un salt al emisiunii, este pe încetul redusă, astfel încât în 1934 portofoliul ajunge la acelaşi nivel din 1929.

Preţul oficial al creditului suferă oscilaţii foarte însemnate. In Mai 1929, Banca Naţională părăseşte nivelul de 6% al taxei scontului, pe care-l păstrase încă din anul 1919, şi-l stabileşte la 8%, apoi la 9,5%. Scopul urmărit prin urcarea scontului era de a înlesni plasamentul capitalurilor străine, aşteptate după stabilizarea monetară. Aceste capitaluri nu au apărut, astfel încât Banca a redus treptat scontul, revenind în Aprilie 1933 la nivelul dinainte de stabilizare. Fluctuaţiile scontului, la un nivel destul de ridicat, nu au sprijinit politica de eftinire a creditului, dusă în acelaşi timp, şi care a culminat prin legea contra cametei, din Martie 1931. Această lege fixa dobânda convenţională maximă la 5% peste scontul oficial.

De abia la sfârşitul anului 1934, Banca Naţională scade taxa scontului la 4,5%, o taxă de refacere a creditului, după legea de asanare a datoriilor agricole şi urbane.

Băncile comerciale aveau în 1930, înainte de criza bancară, 35,1 miliarde depuneri spre fructificare şi 18,2 miliarde conturi curente creditoare, deci în total 53,3 miliarde lei mijloace străine. Un an mai târziu, ele mai dispuneau doar de 17,4 miliarde depuneri şi 12,8 miliarde conturi curente creditoare, în total 30,2 miliarde, deci cu 23 miliarde mai puţin. In 1932, mijloacele străine ajung la 26,2 miliarde. In schimb, scăderea plasamentului este mult mai înceată: dela 65,4 miliarde în 1930, el trece la 53,2 miliarde în 1931 şi la 44,9 miliarde în 1932.

Dela sfârşitul anului 1931 se aplică legea pentru suspendarea executărilor silite a proprietarilor rurali, astfel încât imobilitatea plasamentelor bancare se măreşte şi mai mult.

In fine, la 7 Aprilie 1934 intră în vigoare legea asanării datoriilor agricole şi urbane. Ea constitue primul pas spre lichidarea crizei bancare. Dispoziţiile cuprinse în lege clarifică situaţia debitorilor faţă de institutele de credit şi a acestora din urmă

față de creditorii și deponenții lor. Portofoliul putred al băncilor este asanat prin reducerile și amânările acordate de lege debitorilor, iar la rândul lor, băncile beneficiază de acelaşi tratament față de creditori și depunători.

Rezultatul final al aplicării legii din Aprilie 1934 este: la activul bilanțului, reducerea portofoliului bancar cu 12,3 miliarde (dela 18,9 la 6,6 miliarde) și a conturilor curente debitoare cu 3,6 miliarde (dela 17,5 la 13,9 miliarde); iar la pasiv reducerea depunerilor cu 2,5 miliarde și a conturilor curente creditoare cu 2 miliarde.

Al doilea pas pe acelaş drum este făcut o lună mai târziu, prin legea pentru organizarea și reglementarea comerțului de bancă, din 8 Mai 1934. Ea dă semnalul unui control general al organizației de credit bancar, control efectuat de Banca Națională și de Consiliul Superior Bancar, creat prin aceeaşi lege cu scopul de a aplica dispozițiile prevăzute în ea și de a supraveghea comerțul de bancă în genere.

Insănătoşirea sistemului nostru bancar era asigurată și, împreună cu ea, întoarcerea unui spirit sănătos în politica de credit.

PERIOADA DE CONSOLIDARE A BĂNCILOR ŞI DE CREAȚIUNE A UNUI SISTEM FINANCIAR: 1935—1941

Acțiunea de consolidare a organizației bancare, începută în cadrul stabilit de cele două legi amintite mai sus, a fost desăvârșită cu ajutorul legii pentru înlesnirea și refacerea creditului, din 20 Aprilie 1935. Scopul urmărit de legea nouă a fost cel de a încuraja fuziunile băncilor, prin uşurarea și accelerarea formalităților, acordarea de scutiri fiscale, etc.

Cu ajutorul acestui complex de mijloace legale, s'a putut ajunge la scăderea numărului de bănci, prea mare față de necesitățile vieții economice românești. Prin lichidări și concentrări, pletora de bănci, cele mai multe neviabile, dispare în mod treptat, rămânând în funcțiune numai cele ce aveau un rost și posibilitatea de a-l îndeplini:

Anul	Numărul băncilor în funcțiune
1935	920
1936	552
1937	529
1938	483
1939	451
1940	309
1941	272

Un mare număr de bănci dispar așa dar în acest răstimp, la sfârșitul anului 1941 nemairămânând decât 272 bănci «viabile». Cele care rămân își urmează activitatea în limitele firești impuse de caracterul lor, sub privegherea Consiliului Superior Bancar. In urma acestui proces de însănătoșire, viața bancară își ia din nou cursul normal, după frământări care durau dela sfârșitul răsboiului mondial.

Intoarcerea băncilor noastre comerciale la funcțiunea lor adevărată a pus din nou în lumină necesitatea unei piețe financiare bine înzestrată. Atâta vreme cât băncile puteau face fără control orice operațiune, indiferent de termenul ei, lipsurile unei asemenea piețe erau mascate: piața monetară ținea loc și de piață financiară. Viitorul trebuia însă apărat de urmările neîndestulătoarei specializări a institutelor noastre de credit. Pentru aceasta, paralel cu raționalizarea activității băncilor comerciale, era nevoie de o acțiune de completare și înzestrare a pieții financiare românești, menită să dea producției naționale ritmul și întinderea la care are dreptul.

Problema unui credit specializat, corespunzător nevoilor tuturor sectoarelor de producție, fusese complicată în trecut de sărăcia în capitaluri a țării noastre. Soluția nu putea veni deci, deocamdată, decât dela Stat și dela banca de emisiune. Colaborarea lor a fost realizată la 21 Februarie 1937, când Banca Națională se hotărăște să participe împreună cu Statul la crearea unor institute românești de credit agricol, meșteșugăresc, funcționăresc, pentru intensificarea exploatărilor miniere și aurifere și, în fine, pentru construirea de silozuri în vederea warantărilor. In acest sens se procedează la modificarea statutelor băncii.

In Aprilie 1937 se întemeiază primele 3 institute de credit, și anume: Institutul Național de Credit Agricol, cu un capital de un miliard lei; Institutul Național de Credit al Meseriașilor, cu un capital de 300 milioane lei și Institutul Național de Credit Aurifer și Metalifer, de asemenea cu un capital de 300 milioane lei.

Aceste institute de credit (între timp, ultimul a fuzionat cu creditul industrial) sunt înzestrate cu fonduri îndestulătoare, pot emite obligațiuni, acordă credite cu dobândă redusă pentru toate trebuințele întreprinderilor, direct sau prin intermediul cooperativelor sau institutelor specializate. Intrebuințarea banilor împrumutați este supraveghiată, pentru ca scopul creditului să fie într'adevăr atins.

La ele se adaugă cu începere din Aprilie 1941 Institutul de Credit Românesc, menit să finanțeze românizarea întreprinderilor aflate în proprietate străină.

Rolul Băncii Naționale în politica de credit a mai crescut în ultimul timp prin noua organizare a cooperației (1938) și prin sprijinirea acțiunii de românizare a economiei. Fie că este vorba de valorificarea producției, de aprovizionarea țării sau de investiții, creditele largi acordate cooperației de către Institutul de Emisiune sunt însoțite de directive precise, pentru ca erorile din trecut să nu se mai repete.

O altă reformă, aceasta de alt ordin, va trebui să completeze străduințele politicei de credit. Este instaurarea respectului față de obligațiunile contractuale. Fără respectarea totală și unanimă a angajamentelor luate de debitor în momentul împrumutului, nu poate exista o organizație sănătoasă de credit, și fără aceasta nu se poate întemeia, în timpurile noastre, o adevărată economie națională.

Numai astfel vom isbuti să atingem nivelul de viață la care avem dreptul, prin sârguința poporului românesc și prin bogățiile pământului pe care i-a fost dat să trăiască.

c. k.

BĂNCILE COMERCIALE

Condițiunile de existență ale unei economii capitaliste sunt în prima linie: *a)* un pământ productiv, *b)* o situație geografică favorabilă și *c)* o populație suficientă și harnică, spre a lucra pământul producător de atâtea bunuri economice.

Aceste condițiuni esențiale există din belșug în România. Țara posedă întinse suprafețe de pământ pentru cultură, de cea mai bună calitate, grație căruia activitatea economică s'a putut desvolta din cele mai îndepărtate timpuri. Suprafețele de pământ sunt străbătute de ape curgătoare, de căi ferate și de drumuri. România se bucură de o așezare geografică dintre cele mai favorabile, de o parte și de alta a Carpaților până la Dunăre, stăpânind gurile acesteia. Ea este locuită de un harnic popor, în plină creștere numerică.

Din munca pământului s'au adunat primele capitaluri, cari, date mereu cu dobândă, au dus la formarea unui capital economic în adevăratul înțeles al cuvântului. Așa a luat naștere, din agricultură, capitalul de exploatare în România.

Economia capitalistă românească, în frunte cu cea reprezentată prin comerțul de bani, adică prin bănci, a luat naștere acum 70—75 ani.

Dela începuturile foarte modeste pe timpul lui Alexandru Ioan Cuza, comerțul de bancă a ajuns să devină cea mai activă și mai nobilă ramură comercială a țării. Ca purtătoare de capitaluri, băncile sunt principiul motor al întregii activități economice. După puterea bancară se judecă, în cea mai mare parte, potențialul economic al unei țări.

Vom analiza evoluția băncilor comerciale în funcție de perioadele caracteristice pentru istoria comerțului nostru bancar. *p. m. s.*

INCEPUTURILE COMERȚULUI DE BANCĂ

Avântul pe care îl luase industria Angliei încă de pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea și începutul celui următor, reclama tot mai multe debușeuri. In politica engleză de expansiune spre piețele Orientului, Principatele au format mai cu temei dela 1800 înainte, obiectivul principal de atins. Cercetători iscusiți au fost trimiși de Anglia în Principate pentru a studia posibilitățile lor de producțiune agricolă și consum a produselor manufacturate. După tratatul dela Adrianopole, un concurent puternic pentru acapararea piețelor românești are de învins Marea Britanie în Franța, căreia mai târziu i se adaugă și Austria. Ca și în trecut, starea economică a Principatelor este studiată cu tot mai mult interes de trimișii Apusului, iar cererea produselor agricole românești devine mai mare.

Agricultura care determinase progresul economic general, reclama pentru valorificarea pământului sume tot mai însemnate. Proprietarii îndemnați de câștigurile amețitoare încep să se împrumute, nesocotind dobânzile ucigătoare pe cari le luau zarafii, pioneri ai capitalismului primitiv, distructiv al vechei ordine sociale. O parte a împrumuturilor contractate au avut de bună seamă un scop productiv, fiind învestite în lucrări menite să ridice producțiunea agricolă. Nu este mai puțin adevărat însă, că și mulți bani se iroseau în cheltuelile necumpătate făcute în Apus de latifundiarii « *barbari în producțiune și civilizați în cheltueli* » [1]. Imprumuturile contractate cu procente cari uneori atingeau 40%, măresc atât de mult sarcinile proprietăților rurale, încât cu veniturile lor nu se pot acoperi nici dobânzile. Cum vedem « sub invazia mărfurilor străine, marii proprietari nu pot rezista ispitelor numeroase spre risipă: ei cheltuesc pe nesăbuite, își ipotecă pământul, și în cele din urmă îl pierd cu totul. Astfel s'a întâmplat și marilor noștri boeri: în curs de vreo trei decenii, dela 1830 până pe la 1860, sub asalturile capitalismului ei dispar ca clasă » [2].

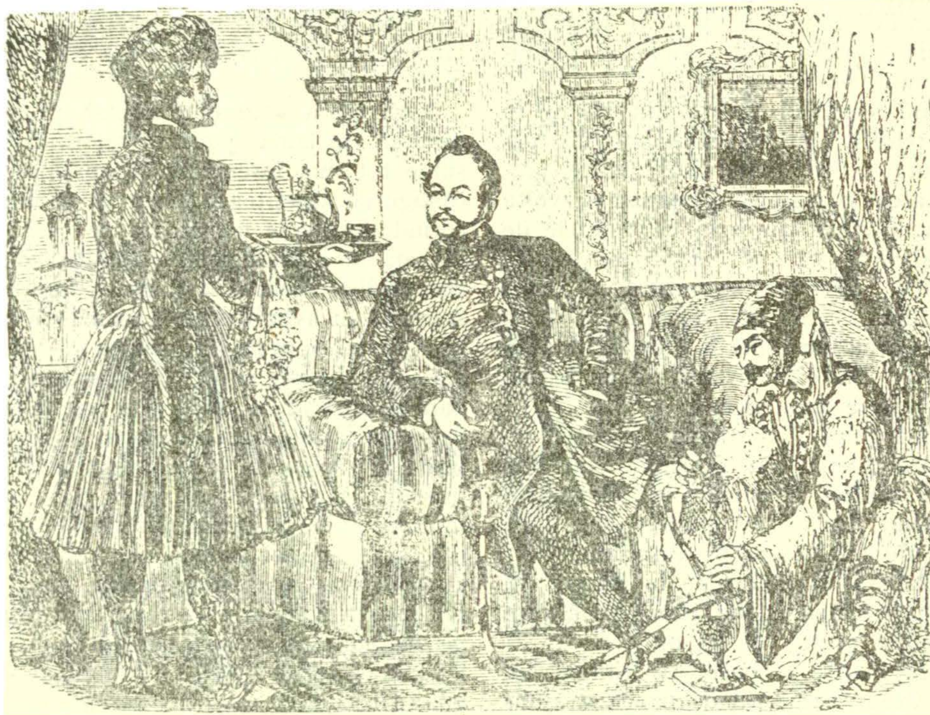
Expunerea sumară a luptei ce s'a dat între capitalismul distrugător de partea căruia a fost victoria și vechea noastră clasă de boieri deținători ai latifundiilor, credem că nu este lipsită de interes.

Până pe la începutul veacului trecut, numărul Evreilor veniți în Principate a fost foarte redus. Recensământul făcut de Austriaci în 1729, ne arată că în Oltenia la acea dată erau numai 4 Evrei. In anul 1792 exista în Moldova la Iași numai o singură comunitate evreiască. După această dată se produce o mare invazie a Evreilor în Moldova, dinspre Galiția și Polonia. Dela o singură comunitate evreiască existentă la 1792 în Iași, în anul 1803 se găsesc comunități în toate orașele reședințe de județe, exceptând Focșanii, iar numărul Evreilor se ridică la 12.000 suflete, care se dublează până la 1828. După tratatul dela Adrianopole, viața comercială a Principatelor

[1] A. D. Xenopol, *Studii economice*, pag. 70, Craiova 1882.
[2] Șt. Zeletin, *Neoliberalismul*, pag. 9, București, 1927.

în plină desvoltare, atrage şi mai mulţi Evrei. In anul 1831 numărul lor este de 31.986, creşte aproape de două ori şi jumătate în 1838, pentru a ajunge la 118.952 în 1859. Spiritul înclinat mai mult spre comerţ al Oltenilor şi Muntenilor pe de o parte, pe de altă parte aşezarea Grecilor în aceste ţinuturi, au făcut ca numărul Evreilor din Muntenia şi Oltenia să nu crească în aceeaşi proporţie ca în Moldova: 3.613 în 1831, 5.960 în 1838 şi numai 9.234 în 1860, faţă de 118.952 câţi erau în Moldova în anul 1859.

Evreii plecaţi din Polonia, Galiţia şi mai puţini din Austria, unii pentru a scăpa de serviciul militar, alţii pentrucă nu puteau justifica posesiunea unui capital sau a unei profesiuni care să le asigure un trai cinstit, vin şi se stabilesc în ţările româneşti aproape toţi fără nici un ban, îmbrăţişând meseriile şi comerţul ambulant. La început reacţiunea Românilor — prea toleranţi din fire —, contra acestor elemente uzurpatoare şi străine de tradiţiile, aspiraţiunile, obiceiurile şi sângele lor, nu s'a produs decât în mod cu totul izolat.

A BILLECOQ CONSULUL FRANŢEI LA BUCUREŞTI
După desenul lui *Ch. Doussault* din 1843

Pe măsură ce Evreii — puternic susţinuţi de finanţarea coreligionarilor din Apus —, se îmbogăţesc, substituind pe băştinaşi în comerţ şi meserii, poporul românesc prin cârmuitorii lui înjugaţi la carul zarafilor, cămătari, începe să reacţioneze contra pericolului ce îl ameninţa. Două sunt direcţiunile în cari s'a manifestat reacţiunea:

a) Mărginirea activităţii Evreilor.

b) Incercările de organizare economică a băştinaşilor, mai cu seamă în domeniul creditului, pentru a înlătura camăta ucigătoare.

Sub aceste două aspecte voiu urmări pe scurt lupta care s'a dus între elementul autohton şi acel invadant.

a) *Mărginirea activităţii Evreilor.* — Numeroase sunt măsurile luate pentru limitarea sferei de activitate a Evreilor în Principate. Le voi menţiona pe acelea cari caracterizează mai bine spiritul vremii.

Spătarul Al. Ghica face cunoscut oficial lui Kreuckely la 17/29 August 1827, că le este oprit Evreilor moldoveni să se aşeze în Bucureşti.

Ghica Vodă porunceşte autorităţilor în anul 1834 să ţie registre de toţi Jidovii din Principat, să expulzeze pe acei ce nu puteau justifca mijloace îndestulătoare de existenţă şi să nu primească alţii decât cu paşapoarte şi pentru o şedere de o lună numai.

In anul 1835, Sturza însărcinează o comisiune să facă o catagrafie a Jidovilor «şi a însemna pe acei cari nu ar înfăţişa nicio chezăşie, pentru ca unii ca aceştia să fie depărtaţi din pământul Moldovei». Prin acest mijloc Domnitorul căuta să-şi limpezească situaţia sa materială faţă de creditorii Evrei.

După ce în anul 1836 s'a făcut cu cheltuiala Eforiei «o cumpănă cu măsură dela gram până la ocă şi dela ocă până la 20 ocă» după modelul căreia să aibă un exemplar casapii şi băcanii, desfiinţându-se cu desăvârşire cântarul, s'a hotărît «să se împartă la sate, cu cheltuiala din cutiile satelor, dimirlii potrivitecu cea stabilită de eforii, pentru a înlătura măsurile falşe ale Jidovilor». Tot în acelaşi an se reînnoesc la 12 Aprilie dispoziţiile art. 94 din anexa P a Regulamentului Organic privitor la Jidovi, iar printr'o circulară din 24 Iulie, Jidovii sunt obligaţi să ţină duminecile şi în zile de sărbătoare prăvăliile închise, pentru ca Jidancele să nu mai lucreze la ferestre «facere înadins închipuită spre defăimarea legii domnitoare a pravoslaviei». Un jurnal al Sfatului din 22 Decemvrie acelaşi an, hotărăşte pentru oraşul Iaşi numărul zarafilor la 10, cari trebuiau să fie «numai dintre oamenii cu averi şi cu îndestulă încredere», iar nu sudiţi. Cu acest prilej se hotărăsc sumele ce trebuiau să ia zarafii peste cursul oficial la schimbarea galbenului, irmilicului, carboavei, sorocovăţului, etc., prevăzându-se pedepse straşnice pentru călcătorii dispoziţiunilor.

Breslele indigene reclamă pe comercianţii evrei, cari deşi desfăşurau o activitate destul de întinsă în Principate, totuşi nu erau obligaţi să plătească nici o parte din cheltuelile breslelor de ale căror drepturi să bucurau. In 1838, Sfatul e de părere ca şi Evreii să fie supuşi unei taxe ca şi breslele. Propunerea Sfatului este respinsă de Vodă, «Fiindcă Evreii, peste taxia

EVREI
Desen de *Raffet*. Colecţia Ing. *C. Orghidan*

către stăpânire, adună dela naţia lor şi altă dare spre ţinerea de spital şi pentru acei nevoiaşi dintre ei, nu pot fi îndatoraţi a mai plăti şi deosebită zecieuală în trebuinţa breslelor ce nu sunt de neamul lor».

Memoriul asupra catahrisurilor Cârmuirii elaborat în 1839 de Comisul Leonte Radu, constată că «Jidovii, împotriva legilor sunt posesori de sate». Tot în anul 1839, Cârmuirea colaborează cu consulatele străine pentru a impune şi pe Evreii sudiţi, în număr destul de mare, cari se sustrăgeau dela plata impozitelor.

Printr'o circulară către ispravnicii din 29 Mai 1841 «luându-se aminte că scumpetea lucrurilor de hrană a norodului de prin târguri... se prilejeşte mai cu osebire din pricina pricupirii acestora de către Jidovi...», se interzice precupeţilor ca să mai umble prin sate şi sătenii sunt opriţi ca să le vândă produsele lor, obligându-i să le ducă în târguri, pentru a înlătura în acest chip câştigul intermediarilor.

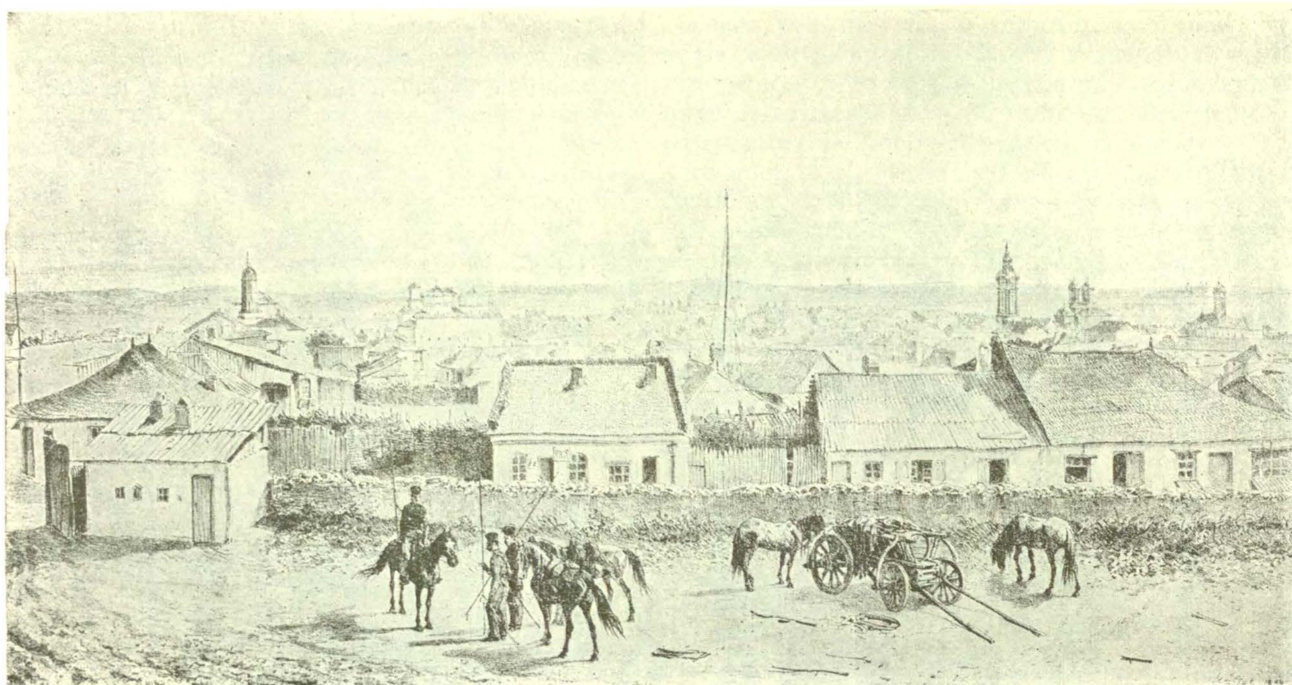
La 1842 s'au fixat «ştrafurile» pentru acei ce ar fi întrebuinţat «măsuri nedrepte» şi «zarafilor pentru cumpene mincinoase».

Deşi prin articolele 1430—31 din condica civilă nu le era îngăduit Evreilor să cumpere vii, dispoziţiile n'au fost respectate. Această situaţie determină în Martie 1843 o nouă intervenţie. Toţi Evreii proprietari de vii au fost obligaţi să le vândă în termen de un an, nepermiţându-li-se să mai cumpere altele. Tot atunci tineretul evreiesc este obligat să se îmbrace europeneşte, pentru ca să nu mai existe «displăcutele tratarisiri... ce aduc neamului evreesc nu numai întristare, dar şi piedică la interesuri», şi ca «să se înlesnească acei ce vor voi a-şi trimite copiii la şcoalele publice».

Legea pentru trei pricini cari împovărează pe locuitorii dela sate şi aduc cu dinadinsul împiedecarea stării lor, — votată în Aprilie 1844 —, interzice Evreilor şi tuturor acelora ce vindeau băuturi pe datorie, să arendeze crâşme la sate. Deşi Adunarea ar fi vrut ca Evreilor să nu li se fi îngăduit nici ţinerea crâşmelor la oraş, Domnitorul se opune pentrucă în oraşe cele mai multe locuinţe fiind închiriate Evreilor, o astfel de măsură ar pricinui multe daune şi rezilieri de contracte. Măsura luată se pare că nu a fost aplicată. In anul 1845 mai mulţi negustori evrei iau în posesie dela boierul Hermeziu, «orânzile dela moşia Dămieneşti», iar cu doi ani mai târziu, în Iulie 1847, se înnoeşte oprirea Evreilor de a arenda crâşme la sate.

Consulii austriac şi prusian intervin în favoarea Evreilor sudiţi în anul 1849, când Cârmuirea îi obligă să plătească dările ţării. Visteria dă explicaţiuni «că banii pentru cari urmează reclamaţiile sunt zecimi cunoscute secretariatului Statului că s'au adăogat peste bir» şi că «Jidovii în deobşte, fără osebire sudiţi de raele, se află legaţi cu dare la un loc pe care o plătesc de o potrivă câte 60 lei de nume, la unele târguri, precum este ştiut, prin mijlocire de taxie, iar la altele deadreptul prin cisluire, după însuşi învoire dintre dânşii».

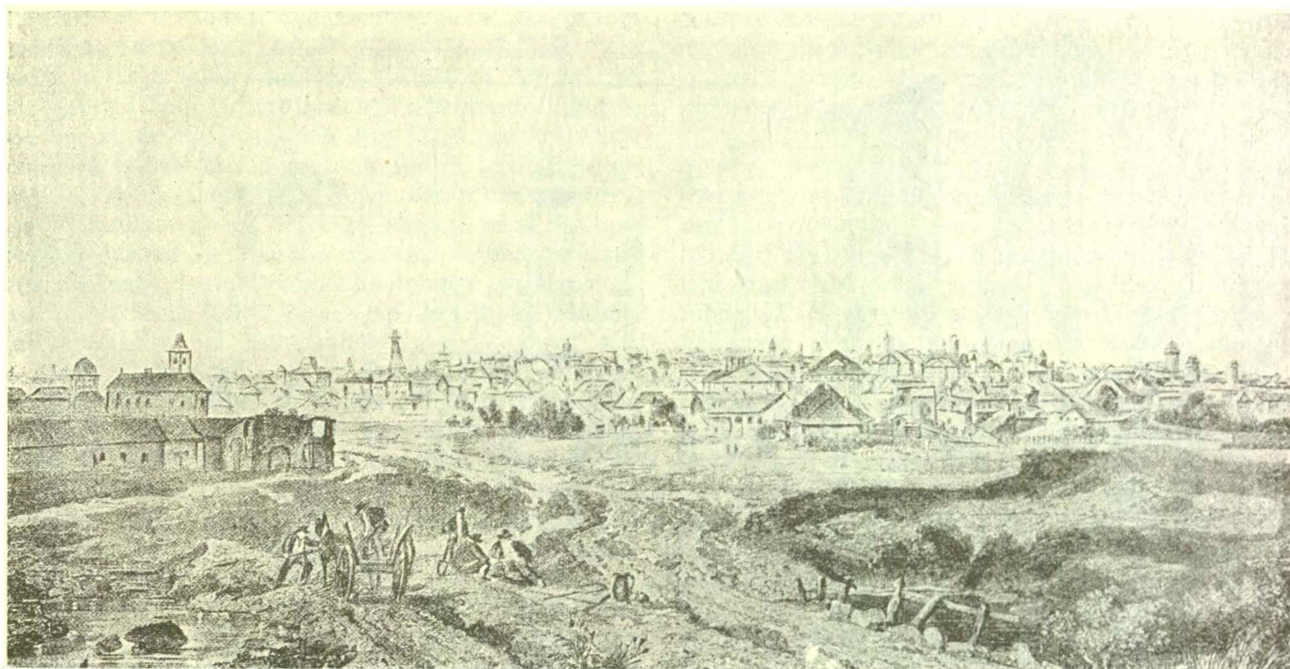
După cum vedem, dese erau cazurile când împotriva Evreilor se luau severe măsuri cari mergeau uneori până la expulzarea lor din Principate. Rareori însă

IAŞII IN 1837
Desen de *Raffet*. Colecţia Ing. *C. Orghidan*

măsurile luate îşi produceau efectele, căci ţările ai căror supuşi erau Evreii, interveneau în favoarea lor pe lângă Domnitori întotdeauna cu succes, prin consulii ce aveau în Principate. Aşa de exemplu, în anul 1845 Timoni se plângea că Evreii sudiţi austriaci ale căror paşapoarte expiraseră, erau expulzaţi de ocârmuire ca măsură « contre l'affluence prodigieuse des Israélites », în vreme ce Ardelenii erau toleraţi mai departe, fiind obligaţi să plătească dările. Exemplele în această privinţă se pot înmulţi. Cred că sunt suficiente acelea pe cari le-am dat, pentru a evidenţia modul cum erau trataţi Evreii veniţi în Principate de către băştinaşi.

Sunt numeroase cauzele determinante ale atitudinii Românilor faţă de Evrei. Scriitorii vremurilor le semnalează într'ale lor scrieri, cerând insistent intervenţia pentru a scoate pe Români de sub robia Evreilor, cari încetul cu încetul ajunseseră către 1840 să constitue, alături de alţi negustori străini, burghezimea Principatelor. C. Negruzzi arăta încă din 1839 că starea materială proastă a săteanului se datoreşte lenei şi beţiei pe care o încurajează indirect Domnitorul, tolerând ca Evreii să deschidă crâşme în sate şi târguri. Iar profesorul de agricultură dela Academie, I. Ionescu, colaborator la «Propăşirea», se plânge în 1843 că Evreii sudiţi au pus stăpânire pe bogăţiile Românilor. Mai târziu, M. Eminescu ajunge la aceleaşi concluzii. După dânsul Evreul « e vecinic consumator, niciodată producător şi de sigur că numai cu foarte rară excepţie se va găsi într'adevăr câte un Evreu care să producă. Dacă e meseriaş, e superficial, lucrează numai pentru ochi ». « El reprezintă concurenţa nesănătoasă a muncei rele, superficiale cu munca dreaptă şi temeinică. *Eftin şi rău* e deviza Evreului, până ce ruinează pe lucrătorul creştin, *scump şi rău* e deviza lui când rămâne stăpânul pieţei ». « Dar oare în ce constă corupţia socială », — se întreabă M. Eminescu —, « acest element care-l atrage pe Ovrei cu o putere elementară? Ea consistă în dispreţul *muncii*, care cu toate acestea e singura creatoare a tuturor drepturilor. Când munca unei clase într'un popor nu mai echivalează drepturile, de care ea se bucură, atunci acea clasă e coruptă, atunci ea trăeşte din traficul unei munci străine, atunci ea seamănă cu Evreul, care nicăeri nu face altceva decât precupeţeşte lucrul străin ». Şi mai departe Mihail Eminescu arată rând pe rând defectele prin cari se făceau Evreii urîţi de Români, cerând şi măsuri pentru înlăturarea lor din calea spre progres a elementului autohton. « Ei sunt pretutindenea semnul sigur, simptomul unei boale sociale, a unei crize în viaţa poporului, care ca la Polonia se sfârşeşte câteodată cu moartea naţionalităţei ». « Cu totul deosebiţi şi având tendinţe deosebite de popor, vorbind în familii limba germană, abonaţi la ziare duşmane nouă şi hrănind împotriva noastră un spirit duşmănos şi cuceritor ». « Pericolul nu este în împrejurarea că Evreii ar acapara toată proprietatea, ci într'aceea că ei *nu sunt — nu pot fi Români*, precum în genere nu sunt nici pot fi germani, englezi, franţuzi, italieni ». « Un neam deosebit prin limbă, obiceiuri, fizionomie, apucături, religie, un neam care ne urăşte pe noi Românii deşi trăieşte din sângele şi sudoarea noastră ». « Drepturile d-nealor civile şi politice nu însemnează decât dreptul de a exploata poporul nostru de bună voie ». « Ori unde e teren pentru neagra speculaţiune, Evreul e acasă, iar vaetele şi plângerile contra persecuţiunii sunt mofturi, care să acopere de mai înainte modul neomenos, în care sug ţările, pe cari au căzut ca lăcusta ». « Evreii sunt o armie economică, o rasă de asociaţie naturală contra a tot ce nu e evreu ». « Ei conspiră în sinagogă în contra creştinilor ». « Cât

BUCUREŞTII ÎN 1840
Gravură în oţel după desenul lui *Michel Bouquet*

pentru Români, egala îndreptăţire a 600.000 de lipitori şi precupeţi este pentru ei o chestiune de moarte şi viaţă, şi poporul nostru cred c'ar prefera moartea repede prin sabie, decât moartea lentă prin *vitriol*». «Dacă voesc să ne cucerească, n'au decât s'o facă... făţiş ca toate naţiile, cu arma în mână».

Cercetarea strict obiectivă a documentelor contemporane, a operelor lui V. Alecsandri, B. P. Hasdeu, V. Conta, A. D. Xenopol, G. Panu, A. O Holban, P. S. Aurelian, N. Iorga, A. C. Cuza etc. şi chiar a străinilor T. Lefèbre, D'Hauterrive etc., cari ne-au vizitat ţara, verifică afirmaţiunile lui M. Eminescu, desvelind netemeinicia admiraţiei cu care Sombart exclamă: «ca soarele trece Israel peste Europa: unde el ajunge, acolo ţâşneşte viaţă nouă; de unde el pleacă, acolo putrezeşte tot cea ce înflorise până atunci»[1]). De altfel nu pentru prima oară concluziile la cari ajunge Sombart în privinţa Evreilor sunt contrazise de realitate[2]). *Cert este că Evreii veniţi în Principate au intensificat circulaţia banului, punând în acţiune puteri latente şi mobilizând bunurile moarte.*

b) *Incercările de organizare economică a băştinaşilor, mai cu seamă în domeniul creditului, pentru a înlătura camăta ucigătoare.* — Inaintea invaziei Evreilor în Principate, comerţul existent era în întregime în mâinile creştinilor, în majoritatea lor străini. Aceştia îşi îndeplineau în mod cinstit şi conştiincios datoria faţă de clientelă, mulţumindu-se cu câştiguri mici. Ademenirea clienţilor prin orice mijloace, era considerată ca imorală.

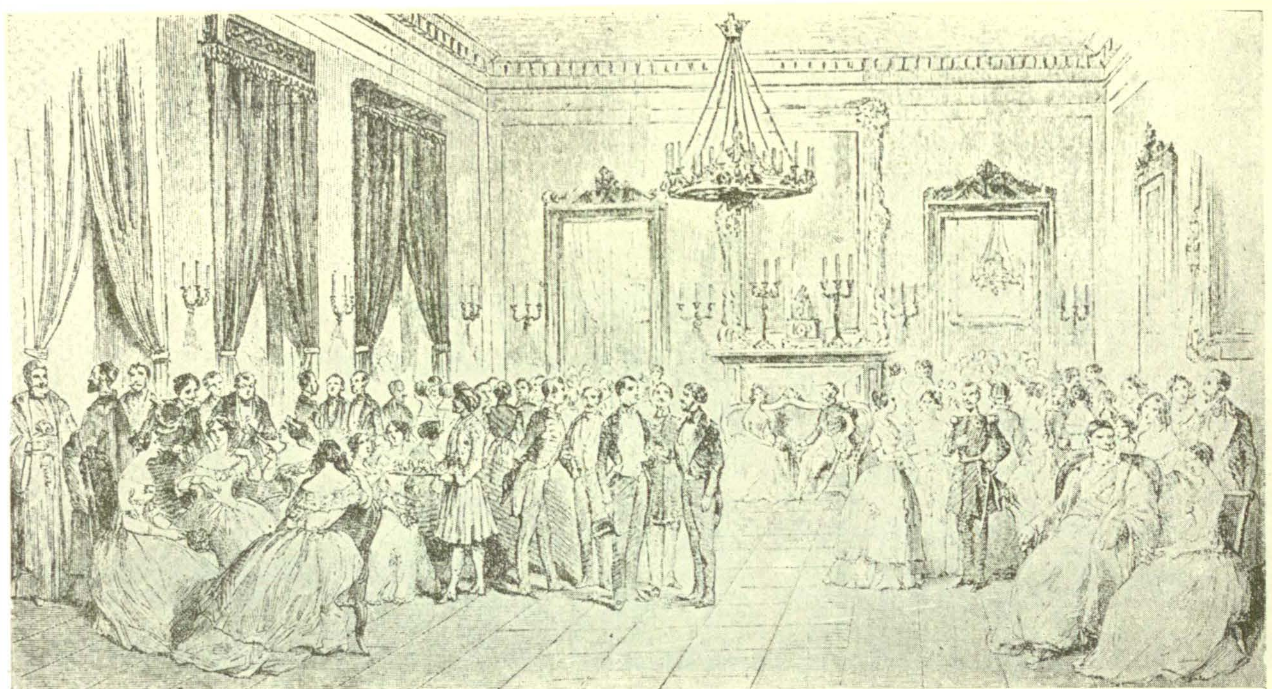
Apariţia Evreului aduce în comerţ noui tendinţe şi o înfrigurare necunoscută până atunci. Obiectele de proastă calitate sunt oferite pe preţuri foarte ieftine. Vitrinele sunt frumos aranjate pentru a atrage pe clienţi. Reclama apare sub cele mai variate forme: circulări, cataloage, agenţi, voiajori etc. Mărfurile bune sunt amestecate cu altele de proastă calitate. Preţurile cerute cumpărătorului sunt extrem de mari la început şi apoi după o lungă tocmeală sunt reduse la o pătrime. Aceasta pentru a da impresia clientului că negustorul vinde în pagubă.

Toate aceste mijloace au atras spre prăvăliile evreieşti clienţii comercianţilor creştini, cari încetul cu încetul neputând să mai lupte cu necinstea au dispărut de pe principalele pieţe. La fel s'au petrecut lucrurile şi cu meseriaşii.

Evoluţia comerţului românesc dintre anii 1830—1860, confirmă în întregime observaţiunile lui F. Roderich-Stoltheim:

«Prin aceste mijloace s'a introdus în negoţ un mers nou şi străin, comerţul s'a transformat într'o goană aprigă după clienţi, fiecare comerciant căutând să-şi atragă la sine, muşteriii celorlalţi. De sine înţeles, în urma acestui fapt viaţa comercială a luat o desvoltare mai mare, schimbul mărfurilor s'a intensificat; cu toate acestea, o astfel de activitate servi mai puţin economiei naţionale, decât unui alt scop bine determinat. Inainte ţelul comerţului solid fusese, de a satisface necesitatea reală, şi de a îndruma marfa acolo unde era cerută, pe când purcederea nouă, servea exclusiv scopul: acumularea banului. Comerţul, după concepţia nouă, nu mai era o verigă în lanţul desvoltărei economice, ci mai mult, un mijloc de a readuce banul cât mai repede din portofelul străin în buzunarul comerciantului. Aşa dară mai puţin interes de a desface şi crea produse noui, de cât de a îngrămădi capital. In momentul acesta comerţul şi-a pierdut caracterul său specific nobil, de utilitate şi de serviciu, al binelui comun.

[1]) W. Sombart, *Die Juden und das Wirtschaftsleben*, pag. 15. Leipzig 1911.
[2]) Vezi F. Roderich-Stoltheim, *Jidanii în comerţ şi secretul reuşitei lor*, Cluj, (Trad. de Dr. S. Julea şi I. Măgură).

RECEPŢIE IN PALATUL DOMNESC DIN BUCUREŞTI IN ONOAREA PRINCIPELUI ALBERT AL PRUSIEI IN 1843
Desen de *Ch. Doussault* din « Album Moldo-Valaque »

« Inţelegerea acestei tendinţe specifice a Evreilor se lămureşte abia atunci, când le vom observa atitudinea faţă cu viaţa din jurul lor. Comerciantul trecutului nu era invidios pe concurentul său, deviza sa era « de a trăi şi de a lăsa să trăiască », doar el ştia, că dacă îşi conduce negoţul său cu cinste şi cu conştiinciositate, dacă serveşte clientela sa bine şi cu dreptate, câştigă o sumă care să-i asigure existenţa. Comercianţii din vremea veche nu vedeau unul într'altul un concurent, ca cei din zilele noastre. Nu erau numeroşi, iar breasla lor le asigura un teritoriu limitat de desfacere. Patima de uzurpare a celuilalt nu exista: un simţ de pace şi bună înţelegere domnea în toate cercurile, deci şi între comercianţi, conform perceptelor moralei creştine.

« Cu totul sub un alt aspect se prezintă Evreul. El veni ca un străin în această lume, nouă pentru el; ca un intrus, nechiemându-l şi nedorindu-l nimeni. Nu era legat cu locuitorii indigeni ai ţării unde se stabilea nici prin o vieţuire comună şi nici prin aceleaşi vederi religioase şi sociale. El se simţea străin de toţi, purtându-se indiferent cu ei. Scopul lui era de a-şi câştiga un teren pe orice căi posibile. El nu considera pe concurenţii săi ca egal îndreptăţiţi la aceasta, dacă nu erau semenii săi. Vederile sale despre viaţă influenţate de religia lui, l-au făcut să considere neamul său, ca ceva extraordinar, ceva « ales », dat fiind faptul că, în cărţile sale sfinte el găsea scris că poporul său va acapara toate bogăţiile lumii, că va domni peste toate popoarele universului, cari erau prezentate ca duşmane lui. El nu cunoştea deci ce e bunăvoinţa, ce e indulgenţa faţă de aceştia. Pentru el străinii nu erau decât nişte indivizi, pe cari voia să şi-i facă serviabili şi lipsiţi de bunuri.

« *Aşa este scris lapidar şi în cărţile testamentului vechi, pe cari le-am primit şi noi ca o « carte sfântă »; însă mai clar există acestea* în legile lor, pe cari şi le transmit generaţie după generaţie, dar pe cari le ţin ascunse de ceilalţi muritori...

« In orice caz Evreul nu s'a mulţumit de a ţine paşi egali cu ceilalţi comercianţi, de a se mărgini la clientela care venea de bună voie. El considera ca un drept faţă de sine şi de poporul său, ca o datorie imperioasă de a atrage spre sine cât mai multe valori din circulaţie şi de a sustrage dela concurentul său nejidan, cât mai multă clientelă, ştiind că urmarea firească nu poate fi decât asumarea pentru sine a puterei şi a forţei în viaţa economică.

« Această năzuinţă izvorăşte din însăşi natura sa, pentrucă mania de câştig şi pasiunea de a se îmbogăţi, e ceva inerent Evreului. Patima după aur, ne dă o imagine veche ruptă din Iuda. Dacă vom crede că pe Jidan îl mână în afaceri, numai pofta de câştig, sau iubirea banilor, nu vom înţelege totul. E adevărat că Evreul iubeşte banul, însă el nu se mulţumeşte numai cu proprietatea metalului; el ştie că înapoia aurului strălucitor zace un secret, care asigură puterea peste alţii. Posesiunea banului nu prezintă numai un mijloc de trai, ci şi unul de stăpânire: el voieşte ca prin bani să domine şi să oprime » [1]).

Evreii îmbogăţiţi de pe urma comerţului practicat în condiţiunile mai sus descrise, încep să se ocupe şi cu zărăfia, pentru ca în acest mod să călăuzească circulaţia monetară mereu în jurul lor, menţinând astfel în sânul claselor producătoare o permanentă lipsă de capital şi un necontenit îndemn spre contractarea de noui datorii.

S'a susţinut deseori că originile zărăfiei din Principatele româneşti trebuesc căutate la începutul veacului trecut. Această afirmaţie nu rezistă cercetărilor mai atente. Intr'adevăr, încă din prima jumătate a

[1]) *Ibid.*, pag. 9 şi urm.

veacului al XVII-lea, documentele pomenesc despre existenţa zarafilor. Moisei Movilă-Vodă hotărăşte chiar la 7139 (1631) « ca toţi negustorii din Iaşi să nu mai dea bani cu împrumut, iar pentru trebuinţele lor neapărate să poată lua *bani de schimb* (străini) din însăşi Visteria Domnească, fără să mai fie obligaţi a da baş (agio), cum obicinuiau a da la zarafi », iar în anul 1652 un oarecare Miha, e zaraf în Iaşi. Reglementarea riguroasă a zărăfiei dăinuieşte după această dată, sub Domnitorii români şi fanarioţi. Mai mult încă. După anul 1418, în timpul domniei lui Alexandru cel Bun (1400—1432), Moldova este invadată de Armeni, Greci şi Evrei. Armenii se ocupă exclusiv cu comerţul, în vreme ce Evreii mai puţin şi Grecii mai mult, practică şi zărăfia. Din această cauză numele de *armean* este sinonim cu acel de *negustor*, în vreme ce acel de *grec* se atribuie mai mult mânuitorilor de bani, zarafilor, cămătarilor şi slujbaşilor boereşti ori domneşti, cu caracter special de şiretlic sau uzură [1]) ».

Cred chiar că cu mult înainte de al XV-lea veac au existat zarafi în Principate. Tezaurele monetare şi acelea de odoare descoperite în cuprinsul ţării noastre dacă s'ar cerceta şi sub acest aspect, nu numai din punctul de vedere strict numismatic, ar conduce în lipsa menţiunilor scrise şi a izvoarelor epigrafice, la concluziuni interesante în această direcţiune. Cunosc câteva tezaure aflate în muzeele noastre, cari în urma cercetării atente ne probează îndeajuns existenţa zarafilor în Dacia, înainte şi sub ocupaţiunea Romanilor de mai târziu. In treacăt amintesc doar că înainte şi după Christos, zarafii cari au existat în Dacia aveau ca ocupaţiuni principale ca şi acei *trapezitae* la Greci şi *numulari* la Romani, schimbul, falsificarea şi baterea diferitelor monete, transformarea metalelor preţioase în podoabe şi mai puţin împrumuturile pe amanet. Aceşti zarafi erau de origine greacă înainte de Christos, cărora după cucerirea Daciei de Traian (105 p. Chr.) li se adaugă şi Romanii). Colonizarea de către Romani a Daciei cu Evrei, este susţinută pentru motive uşor de înţeles de către acei ce la baza cercetărilor pun interesele lor, în loc de documentarea obiectivă şi strict ştiinţifică.

Cert este că din epoca protoistorică şi până la 1830, zărăfia a urmat în ţinuturile româneşti de astăzi o evoluţie proprie, întreruptă de năvălirile barbare. Imprejurărilor economice de după 1830 li se datoreşte numai înmulţirea zarafilor. Atât şi nimic mai mult, căci ei existau în număr restrâns, încă cu mult înainte.

Prefacerile economice cari au determinat înmulţirea zarafilor în Principate le-am arătat mai sus. In completare adaug că şi circulaţia monetară haotică a jucat un rol însemnat. Intre anii 1800—1867 au circulat în Principate următoarele monete: galbeni-turceşti noi (stamboli), austriaci, olandezi, venetici, portughezi (icosari) —, irmilici (dubli, vechi, noi), polirmilici vechi şi noi, sferturi de irmilici noi, ruble, mahmudiele (tari şi moi), funduclii, misiri, ichilâci, dodecari, diriclii, lire, nesfiele, parale nouă, beşlici (pol), terlici (şi pol), paperlâci (şi pol), firfirici, ruble, galbeni de platină, ruble, (carboave) (1 ., 1¾, ½), capeici (de 30, 25, 20 15, 10, 4, 1), polimperiali, sorocoveţi, duploni, suverani, taleri convenţionali, florini, zwanţigi, (pol şi sfert), firfirici şi irmilici de argint (pol şi sfert), sorocoveţi austrieceşti, creiţari, (de mai multe mărimi), zgripsori, ţechini, cremniţeri, tuluşi, pitaci, groşiţe, spetieşi (taleri), crontaleri, zloţi, laubtaleri, misiri, lei noui, mariaşi, tusluci, luidori, parale, colonaţi (pol şi sfert), friderici, altâni, (pol şi sfert), la cari trebuie să mai adăugăm: ecsildarii, barbuţii, carbonţii, funducii, hainalâii, hairielele, iuzlucii, ranzii şi triiarii [1]).

Uşor îşi poate închipui oricine marile neajunsuri cauzate de această bogată şi variată circulaţie populaţiei româneşti, până când legea monetară din 1867 pune capăt haosului. Dintre monetele înşirate mai sus, numai unele aveau un curs oficial, în vreme ce valoarea celorlalte era stabilită de jocul natural al legii cererii şi ofertei. In perioada 1830—1856, cursurile oficiale au fost calculate în conformitate cu prevederile Regulamentului Organic (art. 81 Moldova şi 65 Muntenia): 1 galben împărătesc sau olandez (ducatul austro-olandez) al cărui submultiplu era sorocovăţul = 31 lei vechi şi 20 parale. Deşi această bază de calcul urma să se ia « drept temei nestrămutat al cursului monedelor pentru toate daraverile ce urmează întru cea din lăuntru ţirculaţie a Valahii, după întrânseca preţuire ce va avea fiecare preţuire de monede », totuşi sub influenţa directă sau indirectă a Rusiei, Turciei şi chiar a Austriei, cursurile fixate erau întotdeauna cu mult mai mari decât valoarea reală a monetelor. Această disproporţie dintre valoarea intrinsecă şi cea nominală a monetelor, mărită prin avarierea lor în greutate şi calitate, dădea naştere la mari pagube pentru populaţia băştinaşă. După calculele pe cari le-am făcut, rezultă că înainte de 1848 pagubele aduse de circulaţia monetară populaţiei româneşti, se ridică la 19.320.000 lei vechi, sau 6.440.000 lei noui, iar după această dată ele scad la 11.100.000 lei vechi, sau 3.700.000 lei noui.

Pentru desvoltarea zărăfiei nu putea să existe împrejurare mai prielnică. La început zarafii se îndeletniceau exclusiv cu schimbul monetelor şi cu toate operaţiunile ce decurgeau din această activitate. Ei cumpără şi vând bani, dau informaţiuni asupra cursurilor, sustrag metalul preţios şi falşifică monetele etc. Din toate aceste operaţiuni câştigă sume mari, iar populaţiunea se plânge necontenit împotriva lor. Pentru a înlătura relele ce izvorau din aceste speculaţiuni, ocârmuirile Principatelor intervin în două direcţiuni, luând măsuri pentru păstrarea valorii reale a monetelor conform valorii nominale, şi măsuri pentru evitarea şi sancţionarea speculaţiunii schimbului monetar. Zarafii sunt obligaţi să aibă garanţii morale şi materiale, numărul lor este limitat,

[1]) N. A. Bogdan, *Din trecutul comerţului moldovenesc şi mai ales al celui ieşean*, pag. 24. Iaşi 1925.

[2]) Asupra circulaţiei monetare din *Dacia* vezi: Mihail Gr. Romaşcanu, *Consideraţiuni generale asupra originei monetei. Contribuţiuni la cunoaşterea circulaţiei monetare din Dacia. Tezaurul dela Colentina*, Bucureşti 1932.

[1]) Mihail Gr. Romaşcanu, *Contribuţiuni la istoria monetară a Principatelor*, pag. 11. Bucureşti 1932.

nu pot refuza nimănui schimbul, n'au dreptul să primească sau să puie în circulaţie monete falşe sau ciuntite, nu pot impune la schimb cursuri şi nici cote de câştig mai mari sau mai mici decât acelea stabilite de ocârmuiri sau aleşii lor.

Cu începere dela 22 Mai 1834 şi până pe la 1850, în Moldova şi Muntenia primirea şi darea aproape a tuturor monetelor de aur se făcea cu piatra Visteriei. Măsura era luată deoarece « mulţi din zarafi, negutători şi alţi spiculanţi de prin oraşe, târguri şi sate, văzând că primirea Visterii este mărginită a fi numai în galbeni olandezi şi împărăteşti şi în sfanţihi, au găsit prilej a întrebuinţa pentru al lor în parte folos feluri de cumpene nepotrivite la dram, făcând adică priimirea lor cu blang greu la cumpănă peste măsură, iar darea din parte-le cu pasir foarte uşor, şi că unii au îndrăznit a-şi tăia galbeni împrejur şi a-i pune în apă tare, pricinuind cu acestea însemnată pagubă şi împiedecare obştii » [1]).

Cu vremea zarafii încep să practice şi alte operaţiuni cu caracter comercial-bancar: fac plăţi interne şi externe, primesc depuneri spre fructificare, arendează veniturile publice, exploatează salinele şi alte mine, acordă împrumuturi visteriilor şi particularilor pe amanete şi ipoteci mai întâi, personale mai târziu, reprezintă case străine în Principate, fac afaceri de import şi export. Nouile operaţiuni transformă zărăfia din ambulantă în stabilă. Am arătat mai sus [2]) casele de export din prima jumătate a veacului trecut ce au existat în Principate şi cari se îndeletniceau şi cu zărăfia. Pentru a da un tablou cât mai complet de nume, ar trebui să mai adăugăm pe: Hiler Manoach, Procopie, Jacob Marmorosch, Holpan, Carapanu, Hagi Luca, Hagi Pop, D. Niculescu, N. Georgieff, A, Nera, I. Niculescu, Mincu, Teodor Iconomul, Teodor Nicolau în Bucureşti; Leibu Feiter în Buzău; Anastasie Doiciu în Brăila; Raicu Pavlovici în Craiova; Michel Daniel în Iaşi şi alţii.

Dacă înainte de anul 1830 zarafii folosesc numai propriul lor capital, după această dată ei recurg la finanţarea străină şi mai cu seamă la acea externă, deoarece neîncrederea ce domnea în rândurile populaţiei româneşti o făcea să-şi încredinţeze cu multă greutate capitalurile spre fructificare. Zarafii, mai toţi Evrei, sudiţi austriaci, îşi procurau capitalurile dela coreligionarii din Austria şi Turcia şi mai puţine dela cei din Germania, Anglia şi Franţa. Deşi se pare paradoxal faptul că Turcia era furnizoare de capitaluri, totuşi este exact. Acest lucru rezultă în mod evident din numeroasele şi variatele documente pe cari le-am cercetat. Faptul se explică astfel: după tratatul dela Adrianopole, Turcii nemai putând acapara în mod abuziv produsele Principatelor, între dânsele şi Constantinopole se stabilesc prin mijlocul Evreilor şi al Grecilor legături comerciale extrem de numeroase. La Bucureşti, Iaşi, Galaţi şi Brăila, tratele asupra Vienei, Triestului, Marsiliei, Odesei, Constantinopolului, etc., la trei luni, 75 zile şi 10 zile dela vedere, sunt aproape zilnic cotate. Hanul cu Tei şi piaţa Sf. Anton în Bucureşti şi actuala Piaţă a Unirii din Iaşi, sunt locurile unde se întâlnesc « schimbătorii de bani spre a se orienta asupra cursurilor curente, luate după pieţele Constantinopolului, Vienei, apoi Frankfurt, Paris şi Londra [1]). « In faţa caselor Motăş din Piaţa Unirei, erau vestitele bolţi, gata să cadă, cu dugheni şi magazinuri de mărunţişuri şi pe unde trecând te încurcai de Ovreii zarafi, cari jucau banii dintr'o mână în alta şi te invitau să le faci aliş-veriş » [2]). In Bucureşti mai existau încă următoarele hanuri în jurul cărora roia vieaţa comercială şi atrăgea pe zarafi: Şerban-Vodă, Constantin-Vodă, Filipescului, Colţei, Zamfir, Sf. Gheorghe Nou, Filaret, Colţea, Filaret Mogoşoaia, Chiriţă, Băläceanului, Sf. Ecaterina, Mihai-Vodă, Episcopiei Buzăului, Bisericii Creţulescu, Stavropoleos, Greci, Zlătarilor, Sf. Ion cel Mare, Sf. Spiridon Vechi, Golescului, Stăncescului, Nicolaescului, Gabrovenilor, Pescarului, Papazoglu, Cazoti, Roşu, Verde, Năstase, Băltăreţu, Manuk, Jugă Urs şi Urlă 'n Sus [3]), iar în Iaşi centru comercial important era Târgul-Cucului, care mai exista încă.

Am văzut cum era reglementat schimbul de bani prin diferite ofise şi circulări, cari întregeau dispoziţiunile Regulamentului Organic, ce zarafi existau şi operaţiile pe cari le făceau. Ţin să mai adaug câteva cuvinte despre organizarea şi câmpul de activitate al zarafilor. Zarafii, mai cu seamă după 1839 când încep să devie stabili, înfiinţând mici case de bancă alături de acelea de export, ţineau registre regulate întocmai ca şi fiecare misit obligat « să aibă terfeleag regulat sau catastih, carele îl va da această deputaţie către fieşcare şi către fieştecare alcătuit trup de mesiţi, pecetluit cu pecetea deputaţiei şi cu numeraţie. La care catastih este dator mesitul să însemneze pe fiecare zi lucrările lui, sau ale alcătuitului său trup, adică: vânzări, cumpărări, tocmeli de navlu şi orice alte felurimi de lucrări ce privesc la mesitia lui, fără să se facă în catastih ştersături sau de isnoavă îndreptări şi numeraţia sumelor să fie înscris. Către aceasta fieşcare tovarăşi alcătuitului trup de mesiţi este dator să scrie în catastih cu mâna la lucrurile sale şi să se iscălească singur; iar din împotrivă, neştiind să scrie, atunci unul din tovarăşii lui, carele va şti să scrie, îl va iscăli ». Cu pieţile străine zarafii aveau numeroase legături. Incă din 1819 Michel Daniel din Iaşi este în relaţiuni cu firmele: I. G. Susskino din Augusburg; Saul Lazăr Bornstein din Danzig; M. N. Mendelsohn şi Demonte & Guzan din Verona; D. Ag. Memo Curiel din Veneţia; cărora li se adaugă către 1829: Fraţii M. P. Ademaky şi Chevork Caracaş din Constantinopole. Mai târziu el stabileşte legături şi cu casele: Rotschild şi Crédit Lyonnais din Paris: Avigdor şi Charles Chischkan din Nisa; Sima şi Stamotz et C-ie din Viena; Mayer et C-ie, Dresdner Bank şi Rafael Bernard din Berlin; Meyer et C-ie, Korant şi Schor et C-ie din Leipzig; Rotschild din

[1]) G. Zane, *loc. cit.*, pag. 261.

[2]) *Comerţul exterior al Ţării Româneşti şi al Moldovei*, pag. 464.

[1]) Victor Slăvescu, *Istoricul Băncii Naţionale a României*, pag. 1, Bucureşti 1925.

[2]) R. Suţu, *Iaşii de odinioară*, vol. I, pag. 312.

[3]) G. I. Ionescu-Gion, *Istoria Bucureştilor*, pag. 482 şi urm., Bucureşti 1899.

Londra, etc. Cam aceleaşi legături le aveau şi ceilalţi zarafi din Principate cu pieţele străine, de unde îşi procurau capitalurile cu dobânzi atât de mici, încât în 1880 când ia fiinţă Banca Naţională a României, ei continuă să-şi aducă din străinătate sumele necesare, ocolind scontul institutului nostru de emisiune acordat cu 5 şi mai apoi cu 4%. Inainte de 1850 zarafii nu numai că ţineau o contabilitate regulată, dar uzau chiar de toate mijloacele întrebuinţate de instituţiunile bancare moderne. Tratele, cecurile, scrisorile circulări, viramentele, etc., le-au cunoscut şi întrebuinţat într'o largă măsură.

Speculând asupra capitalurilor proprii şi străine, zarafii încep să îmbrăţişeze în a doua jumătate a deceniului al patrulea al veacului trecut cele mai variate operaţiuni. Imprumuturile încep să aibă — spre deosebire de trecut —, un caracter personal. Cum am arătat şi mai sus, aceste împrumuturi acordate Domnitorilor, visteriilor, comercianţilor şi în cea mai mare parte agricultorilor mari, erau caracterizate printr'o camătă care depăşea marginile puterilor de achitare a împrumutaţilor. Băncile erau aproape toate în mâinile Evreilor în Moldova. « Ar fi însă o mare greşală dacă s'ar lua cuvântul bancher, în Moldova, în acelaş înţeles ca în Apus. Speculatorii ce-şi dau această însuşire sunt, cu puţine abateri, oameni cari fac o mulţime de afaceri mai mult sau mai puţin curate, a căror temelie şi esenţă e camăta... »[1]).

Faţă de uzura care — după cum scria Holban [2]) — « ruinează tot ce atinge, ...nimiceşte averile cele mai solide, descurajează, tâmpeşte spiritele cele mai îndrăzneţe, amorţeşte braţul cel mai tare şi activ », o puternică reacţiune se produce din partea băştinaşilor împotriva capitalului primitiv, destructiv. Pentru înlăturarea uzurii, se cerea înfiinţarea unei bănci naţionale, care, ca şi în alte ţări, să sprijinească prin creditul ieftin producţiunea şi îndeosebi acea agricolă, atât de înfloritoare în Principate după tratatul dela Adrianopole. Evident că acei ce susţineau realizarea aşezământului de credit naţional, erau marii proprietari mai crunt loviţi şi cari în acele vremuri făceau o gravă confuziune între o bancă de emisiune şi un credit funciar.

In anul 1848, o propagandă energică pentru înfiinţarea unei bănci naţionale este făcută de presa revoluţionară. In articolul *De ce mai sunt oamenii nemulţumiţi*, « *Pruncul român* » se întreabă: « Cum poate trăi comerţul fără o bancă Naţională? ». Puţin după aceea, acelaşi ziar anunţă înfiinţarea unei bănci naţionale, menită sa pună capăt crizei comerciale pe care lipsa ei a provocat-o. Chestiunea băncii mai este desbătută şi în broşura anonimă *Ce sunt meseriaşii?* menţionată în memoriul lui Ghica din 1848, care arată că înfiinţarea acestei instituţiuni, de mult reclamată, ar corespunde unei dorinţe generale. In acelaşi timp în Moldova, M. Kogălniceanu, enunţând programul partidei liberale, la punctul 34 § 2 prevede « înfiinţarea unei bănci naţionale şi de escontă şi a caselor de păstrare ». Iar V. Alecsandri susţine

O ACŢIUNE A BĂNCII MOLDOVEI
în valoare de 100 taleri prusieni, emisă la 1 Ianuarie 1857, în Iaşi

cam acelaşi lucru într'o broşură publicată, preconizând înfiinţarea « unui banc naţional pe cel mai sigur temeiu », cât şi înfiinţarea unei bănci de scont, din banii de rezervă ai ţării « pentru înlesnirea negoţului ». Idei asemănătoare cu ale lui Alecsandri cuprinde broşura: *Intâmplările din Moldova în luna lui Martie 1848*. După cum vedem, atât liberalii cât şi conservatorii erau în acelaşi gând în privinţa chemării la vieaţă a unei bănci naţionale. Deosebirea dintre dânşii consta numai în aceia că în vreme ce liberalii puneau la temelia acestui aşezământ capitalul naţional, conservatorii erau adepţii capitalului străin, căruia, susţineau ei că ar trebui să i se acorde concesiunea acestui aşezământ. Chiar M. Sturdza care se mai ocupase încă cu problema înfiinţării unei bănci naţionale, îşi însuşeşte — cum am văzut —, în 1848 ideia, anunţând prin punctul 24 al ofisului către Sfatul Administrativ: « Infiinţarea unui banc public spre înlesnirea negoţului atât în capitală cât şi la Galaţi, îndată ce se vor înfăţişa capitalişti cu închezăşluirea cerută ».

Puţin după aceea, în anul 1851, N. Bălcescu elaborează un grandios proiect pentru întocmirea unei bănci ipotecare şi de scont. Banca trebuia să aibă un capital iniţial format din contribuţiile anuale ale ţăranilor vărsate sub formă de anuităţi, pentru achitarea pământului cu care urmau să fie împroprietăriţi. După calculele făcute de N. Bălcescu, anuitatea anuală care era să constituie fondul de scont şi de circulaţie al Băncii, avea să se ridice la 39.600.000 lei. Pe baza acestor vărsăminte Banca avea să emită de două ori mai multe bilete, aşa că chiar din primul an ea ar fi putut pune în circulaţie 80.000.000 lei. Banca avea să emită nu numai bilete, dar şi scrisuri funciare. Operaţiunile ce trebuia să le facă erau extrem de variate şi cuprindeau asigurările şi chiar serviciul de trezorerie al Statului. După cum vedem, N. Bălcescu punea înfiinţarea Băncii în legătură cu o mare reformă agrară care îi frământa mintea. Statul

[1]) Verax, *La Roumanie et les Juifs*, pag. 266. Bucureşti 1903.
[2]) Ap. C. I. Băicoianu, *loc. cit.*, pag. 336.

INTÂIUL TIP DE BILETE EMIS DE BANCA NAŢIONALĂ A MOLDOVEI
« Biletu de Bancă — Una sută lei — în cursul Visteriei — se vor plăti înfăţişetorului la a lui cerere, pe biletul acesta, de către cassa Băncei d'aici — Iaşii, 1 Septembrie 1856

avea să ia dela marii proprietari pământurile, plătindu-le cu un fel de bilete ipotecare asemănătoare cu titlurile de rentă din zilele noastre. Valoarea lor urma să fie de 100, 200, 500 şi 1000 lei şi lor li se fixa o dobândă anuală de 5%. Aceste pământuri Statul le trecea în proprietatea ţăranilor, cari plăteau anuităţile Băncii. Banca avea prima sarcină de a răscumpăra în timp de 5 ani dela proprietari aceste bilete a căror valoare — după calculele lui Bălcescu, — avea să atingă aproximativ 240.000.000 lei. Diferenţa dintre anuitatea vărsată de ţărani şi aceea pe care o plătea Banca expropriaţilor şi care s'ar fi ridicat la aproximativ 15.000.000 lei, trebuia să fie pusă la dispoziţia comerţului şi industriei. După calculele lui Bălcescu situaţia Băncii avea să fie după 15 ani următoarea: 360.000.000 lei încasaţi dela ţărani, 85.000.000 lei împrumutaţi particularilor, 234.000.000 lei reprezentând valoarea pământurilor Statului vândute sătenilor, 275.000.000 lei plătiţi proprietarilor şi un activ de 319.000.000 lei cu un venit anual net de 21.000.000 lei, în afară de scontul şi dobânzile celor 116.000.000 lei plasaţi în comerţ şi industrie în primii 5 ani [1]).

In anul 1832, marii proprietari cereau înfiinţarea unei bănci naţionale de Stat, pentru a-i scoate de sub jugul cametei. Capitalul urma să se restitue din primele beneficii, iar câştigurile ulterioare ce s'ar fi realizat trebuiau să fie destinate diferitelor îmbunătăţiri pe cari le reclama ţara. Pentru motive uşor de înţeles, Kisseleff nu a dat niciun curs acestei cereri. Un fapt trebuieşte însă reţinut. Marii proprietari, erau în 1832 adepţii înfiinţării băncii naţionale cu capital românesc. Mai târziu, când datoriile lor cresc considerabil şi când doreau chemarea cât mai grabnică la vieaţă a acestui aşezământ, ideile lor se schimbă. Ei văd atunci că populaţia Principatelor nu era în stare să pună la dispoziţia unei astfel de instituţii fondurile necesare şi de aceea adoptă o atitudine hotărîtă în favoarea capitalului străin. Observaţia este de o importanţă deosebită, căci aici trebuie să căutăm una din originile luptei aprige ce se poartă mai târziu între marea boierime deţinătoare a latifundiilor şi boierimea de categoria a II-a.

In perioada 1832—1850, numeroase sunt propunerile făcute pentru înfiinţarea unei bănci de emisiune şi a unui credit funciar. Infiinţarea creditului funciar cu capital străin era problema centrală a preocupărilor marilor proprietari, în vreme ce curentul burghezimii noui, încrezătoare în puterile şi viitorul poporului românesc, susţinea chemarea la viaţă cu capital naţional a amândoror instituţiunilor menite să ajute progresul nu numai al agriculturii, dar şi al comerţului, industriei şi meseriilor. Şi în această privinţă proclamaţia revoluţiei dinMuntenia dela 1848 este categorică:

« Poporul român cheamă toate stările la fericire, recunoaşte facerile de bine ale comerţului, scie că sufletul lui este creditul care niciodată n'a vrut să i-l înlesnească sistema trecută. Decretă dar o bancă naţională, însă cu fonduri naţionale ».

Din încercările făcute în perioada 1832—1850 pentru înfăptuirea unei bănci naţionale, a unui credit funciar şi a altor aşezăminte de credit, amintim următoarele:

Obştea negustorilor orăşeni din Brăila se constituie în anul 1838 într'un trup neguţătoresc, cu o casă obştească, care să primească veniturile în bani şi « să-i dea cu dobândă subt chezăşie sau amanet de preţ îndoit ».

Cam în aceeaşi vreme, ideia înfiinţării unei bănci naţionale în Moldova cu capital străin era menţionată în programul conjuraţiei Comisului Leonte Radu, iar câţiva negustori englezi, reprezentanţi ai firmei Bell & Anderson, pun problema înfiinţării unei bănci în Bucureşti, care este foarte bine primită de boieri, aproape toţi dispuşi a-şi ipoteca moşiile.

In anul 1847 Domnitorul George Bibescu (1843—1848) se gândia să întocmească un proiect pentru înfiinţarea unei bănci în Bucureşti. Tot în acelaşi an în Moldova, boierii G. Sturdza, C. Hurmuzachi, T. Balş, Hatmanul Gr. Ghyka, C. Negri, C. Moruzi, Aga C. Rolla, Ruseteşti şi Cantacuzini, profitând de prezenţa la Iaşi a lu' Reinecke, negustor din Leipz g, fac o declaraţie la 9 Iulie, prin care arată că sunt gata

[1]) (N. Bălcescu), *Question économique des Principautés danubiennes*, pag. 113 şi urm. Paris 1851. Amintesc că în anul 1845 C. Bălcescu propune înfiinţarea unei « Case de păstrat şi de împrumutare », « care — zicea el — este de cea mai neapărată trebuinţă claselor de jos spre formarea capitalurilor ce le ridică din căderea lor şi cari sunt de mare ajutor societăţii întregi, prin strângerea împărţitelor capitaluri mici în mari, prin interesul ce-l iau mai mulţi oameni la buna orânduială şi prin duhul păstratului ce insuflă: princip fundamental al moralităţii... Vrem să dăm o lovitură mârşavei cămătării, care împedică la noi orice întreprindere şi care zugrumă de atâta vreme, atâta lume ». (*Curierul Românesc*, Nr. 11, din 5 Februarie 1845, Ap. Mihail Stăncescu, *Primele încercări de a se înfiinţa o bancă naţională a României*, Bul. Soc. Num. Rom., Nr. 48, Octomvrie—Decemvrie 1923, pag. 101).

să înfiinţeze o bancă de scont şi credit rural sub numele: *Institution allemande particulière de crédit*, cu scopul de a scăpa pe marii proprietari de camătă. dându-le împrumuturi cu măcar 2% sub dobânda legală (10%).

Cu un an mai târziu, în 1848, atât în Moldova cât şi în Muntenia se fac cereri şi propuneri pentru înfiinţarea unei bănci naţionale. La 27 Martie, numeroşi boieri moldoveni şi oameni din toate clasele, întruniţi la hotelul Petersburg din Iaşi, alcătuiesc o listă care cuprindea 35 de desiderate între cari era şi « înfiinţarea unei bănci de scont şi a unei bănci naţionale »[1]. Iar la 26 Iulie 1848, Domnul Munteniei supune serioasei desbateri a Sfatului 28 puncte de reformă, între cari era şi « înfiinţarea unei bănci »[1].

AL DOILEA TIP DE BILETE EMIS DE BANCA NAŢIONALĂ A MOLDOVEI IN 1856
Alegoria reprezintă izvoarele de bogăţie ale Moldovei. In mijloc, zeul fluvial Dunărea, încununat cu stuf. Pe laturi, cu litere cursive înflorate, valoarea biletului: *Trois Ducats*, trei ducaţi de aur valorând 100 lei vechi.

Prea multe şi prea mari erau interesele economice şi politice în joc, pentru ca ideile noui în privinţa organizării creditului în Principate afirmate şi susţinute de tânăra generaţie, să poată fi realizate imediat. Totuşi încercările n'au lipsit. Ele au rămas însă în domeniul istoriei închegării capitalului naţional în România. Dorinţa marilor proprietari de a scăpa cât mai curând de camăta ucigătoare, unită cu aceea a străinilor de a ne stăpâni politiceşte prin mijloace economice, dă viaţă în anul 1856 primei bănci de emisiune româneşti, *Banca Naţională a Moldovei*, înfiinţată de Prusianul Nulandt cu capital german, englez, francez şi prea puţin românesc.

Imprejurările economice în cari s'a înfiinţat această instituţiune erau destul de prielnice, pentru ca să-i asigure chiar dela început succesul deplin. Cu toate acestea lucrurile s'au petrecut invers. Cari sunt cauzele determinante ale căderii Băncii Naţionale a Moldovei?

In primul rând cauzele distructive îşi au originea în confuziunea care s'a făcut între o bancă de circulaţiune şi una ipotecară. Intre felul de a lucra al unei bănci de circulaţiune şi al unui institut ipotecar, sunt diferenţe mari. Banca pune în circulaţiune biletele emise, prin credite pe termene de cel mult 3 luni urmărind lichiditatea imediată, în vreme ce creditul ipotecar acordă împrumuturi pe termene îndelungate, preocupându-se de suficienta garantare a sumelor împrumutate. Consideraţia aceasta este suficientă pentru a dovedi greşala care s'a comis reunind într'o singură instituţiune ambele genuri de operaţiuni. Această aberaţie financiară nu putea să producă decât rezultate dezastruoase. Mai mult încă. Direcţiunea Băncii Moldovei îndrumată de calcule falşe, a sacrificat operaţiunile comerciale acelora ipotecare. Dacă adăugăm că chiar prevederile statutelor Băncii erau contrarii nevoilor reale ale ţării, ne dăm şi mai bine seama de ce această instituţiune era sortită să moară. In adevăr, în deceniul al VI-lea al veacului trecut, comerţul moldovenesc foarte puţin desvoltat, mărginindu-se numai la cumpărarea şi vânzarea cerealelor, nu reclama un capital important de circulaţiune. Proprietatea rurală, dimpotrivă, roasă de camăta distrugătoare, avea nevoie de importante capitaluri pentru a scăpa de datorii şi a produce cât mai mult pentru binele general al ţării. Ori, Banca Moldovei a fost constituită în sensul invers al acestor nevoi, căci din capitalul său 2/3 erau destinate comerţului şi numai 1/3 agriculturii. Se alocase deci prea mult pentru comerţ şi prea puţin pentru proprietatea funciară. In sfârşit, dând unei bănci de emisiune dreptul de a face şi împrumuturi ipotecare, se compromitea chiar dela început viitorul creditului funciar, deoarece Banca nu putea emite deodată bilete şi scrisuri funciare.

O a doua cauză a căderii Băncii Naţionale a Moldovei a fost lipsa de sinceritate a concesionarului primitiv, care a urmărit în primul rând să facă speculaţiuni de bursă şi în al doilea să înfiinţeze o bancă serioasă. O scurtă expunere a faptelor ne va lămuri. Capitalul iniţial al Băncii era divizat în 50.000 acţiuni. Dacă concesionarul ar fi fost stăpânit de dorinţa sinceră să înfiinţeze o bancă folositoare Moldovei, ar fi trebuit să se străduiască a răspândi acţiunile într'un număr cât mai mare de mâini, asigurând în acest mod regularitatea vărsămintelor. Concesionarul însă şi-a rezervat 48.000 acţiuni şi n'a dat subscripţiei din Moldova decât 2000. Din acest fapt rezultă destul de limpede intenţiunile pe cari le avea. El nu a făcut decât primul vărsământ de 10% şi acela prin mijlocul unor resurse nelegale, căci nu a achitat în realitate decât suma pe care o obţinuse dintr'un împrumut făcut asupra a 5000 acţiuni numite plenare şi cari erau încă plătite. După aceea a încercat chiar, prin mijlocul manoperelor la bursă, să creeze asupra acestor acţiuni o urcare artificială. Prin această operaţiune urmărea să-şi vândă acţiunile cu o primă importantă, pentru a lăsa după aceea Banca

[1] I. C. Filitti, *loc. cit.*, pag. 636.
[1] *Ibid.*, pag. 658.

GRIGORE ALEXANDRU GHICA, DOMNUL MOLDOVEI
sub auspiciile căruia s'a creat în 1856, Banca Naţională a Moldovei.
Litografie de *M. Alophe*

în voia soartei. Planul începuse să se realizeze. Acţiunile erau într'o continuă urcare ajungând până la 120%. Dar criza izbucneşte în Europa şi acţiunile nu se mai pot vinde. Banca este ameninţată cu falimentul, neputându-şi realiza împrumuturile ipotecare. Pentru a preveni catastrofa, direcţiunea Băncii servindu-se de oameni de paie şi semnături de complezenţă, începe să tragă trate pentru a-şi procura sumele necesare achitării creditorilor. Neîncrederea generală sporeşte. Vărsămintele cerute nu se mai fac. Subscriitorii străini propun achitarea vărsămintelor noui prin acţiuni, abuzând astfel de încrederea şi bunăvoinţa cu care Guvernul Moldovei le acordase concesiunea înfiinţării unei bănci de emisiune.

A treia cauză care a grăbit falimentul Băncii Naţionale a Moldovei se datoreşte relei administraţiuni. Operaţiunile se făceau la întâmplare. Se acordau împrumuturi persoanelor cari nu le meritau şi se respingeau cererile acelora cari ofereau suficiente garanţii morale şi materiale. Din examinarea bilanţului rezultă în mod evident că împrumuturile erau acordate unui restrâns număr de persoane, când ştiut este că lichiditatea portofoliului unei bănci şi mai cu seamă a unui institut de emisiune, este cu atât mai garantată, cu cât numărul împrumutaţilor cu sume mici este mai mare. Numai prin stabilirea unui cât mai mare număr de relaţiuni cu pământenii, Banca putea să-şi asigure prosperitatea în viitor. Aceste elementare condiţiuni de viaţă au fost nesocotite.

Dacă la cauzele arătate mai sus adăugăm: speculaţiunile asupra tratelor, arendarea veniturilor publice, împrumuturile personale făcute fără nici o garanţie de directori, mutarea direcţiei generale la Dessau, cheltuelile nesocotite pentru aranjarea localului Băncii şi locuinţele funcţionarilor, înfiinţarea sucursalei din Galaţi şi a comanditei din Bucureşti, împrumutul de 40.000 galbeni acordat Guvernului, etc., ne putem da seama de motivele cari au determinat suspendarea plăţilor Băncii Naţionale a Moldovei la 11/23 Martie 1858, urmată de faliment şi anularea concesiunii la 14/26 Iunie acelaşi an.

Experienţa dureroasă a Băncii Naţionale a Moldovei, are o importanţă deosebită în istoria noastră economică. Oamenii cari până atunci erau adepţii intervenţiunii capitalului străin pentru propăşirea vieţii economice româneşti, îşi schimbă convingerile. Intenţiile cuceritoare ale străinilor, sunt pe deplin dovedite.

In privinţa organizării creditului, ideile noui afirmate încă dela 1848, încep să frământe tot mai mult societatea românească. Capitalul străin este privit în adevărata lui lumină: subjugarea politică a României, exploatarea nemiloasă a avuţiilor ţării şi a muncii băştinaşilor, sunt motivele cari îi determinau să ceară organizarea creditului românesc. *m. gr. r.*

PERIOADA DE CREAŢIE A SISTEMULUI BANCAR, 1865—1918

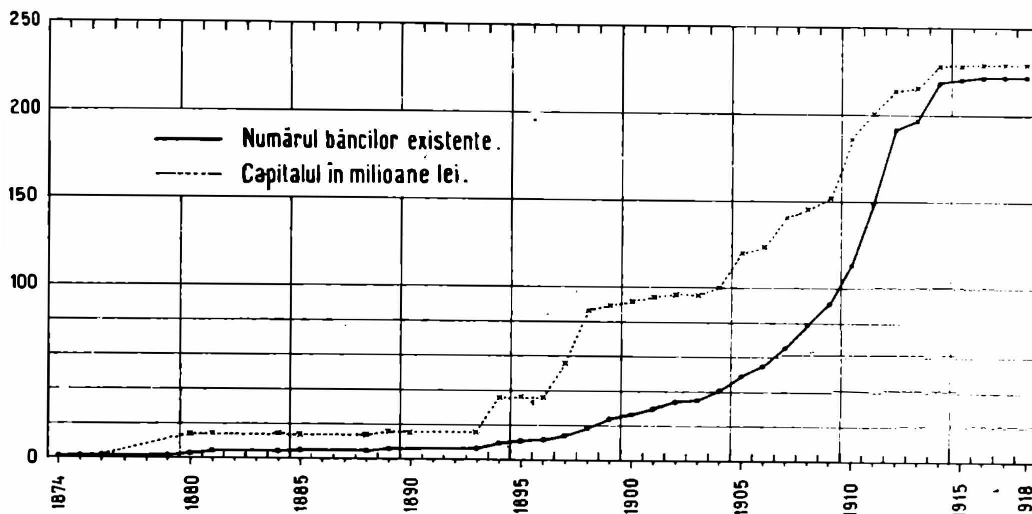
In Octomvrie 1865, după Unirea Principatelor, s'a fundat la Bucureşti, de astă dată dela început ca bancă de emisiune, « *Banca României* » societate anonimă cu un capital de 25 milioane franci, din care s'au vărsat 10 milioane. La fundare au luat parte *Adolphe de Hertz* şi bancherul *Jacques Loebel*, reprezentând în România *Banca Imperială Otomană*. Intru cât nu s'a ajuns la punerea în aplicare a privilegiului de emisiune, care i s'a retras, banca a rămas să lucreze ca bancă comercială privată, — în baza înaltului decret al Principelui domnitor Carol I din Noemvrie 1869, — pentru o durată de 35 ani, adică până la 1 Ianuarie 1904, când instituţia a devenit sucursala de azi a firmei *Bank of Roumania Limited, Londra*. Şi aceasta din urmă a fost fundată ad hoc în 1903 tot de către Banca Imperială Otomană, cu un capital de 300.000 lire sterline sau 7.500.000 lei.

In 1873 — învingând dificultăţile începutului — se constitue, — din iniţiativă românească şi cu sprijinul marilor proprietari agricoli, — *Creditul Funciar Român*, care prin seriozitatea de afirmare pe piaţă a contribuit la naşterea încrederii în puterile interne ale ţării, baza de căpetenie a organizării după 7 ani a Băncii Naţionale a României.

In fine, la 17 Aprilie 1880, s'au pus bazele *Băncii Naţionale a României*, cu un capital social de 12.000.000 lei, acordându-i-se monopolul de a emite bilete de bancă. Cu înfiinţarea Băncii Naţionale a României s'a început organizarea creditului şi s'a

dat un impuls puternic pentru fundări de bănci în toate colţurile ţării. Rând pe rând, până la 1900, din iniţiativa particulară, ajutată de Institutul de emisiune, iau fiinţă 24 bănci noui, cu capital total de aproape 80 milioane lei. Băncile înfiinţate aveau drept scop tot felul de operaţiuni bancare, în special finanţarea agriculturii şi a exportului, în plină ascendenţă. Printre băncile mai de seamă fundate în acest răstimp enumerăm: *Banca Agricolă*, cu capital naţional (1894); *Banca Generală Română*, cu capital german (1897); *Banca Comerţului Craiova*, cu capital naţional (1898); *Banca de Scont* din Bucureşti, cu capital naţional (1898).

Diagrama I — Evoluţia numărului şi capitalului băncilor în perioada 1874—1918

Dela 1900 tendinţa de înfiinţări de bănci comerciale a crescut şi mai simţitor, căci în anii următori, până la izbucnirea răsboiului, s'au constituit un număr de 210 bănci cu un capital de 156 milioane lei.

Tab. I — Băncile înfiinţate şi existente în perioada 1874—1918 [1])

Anii	Numărul băncilor înfiinţate	Numărul băncilor existente	Capitalul, în lei	
			Băncile noui înfiinţate	Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1874	1	1	1.000.000	1.000.000
1876	1	2	500.000	1.500.000
1880 [2]) . . .	1	3	12.000.000	13.500.000
1881	1	4	793.500	14.293.500
1885	1	5	100.000	14.393.500
1889	1	6	1.314.300	15.707.800
1890	1	7	400.000	16.107.800
1894	3	10	19.119.860	35.227.660
1895	1	11	318.166	35.545.826
1896	1	12	150.000	35.695.826
1897	2	14	20.000.000	55.695.826
1898	4	18	30.722.756	86.418.582
1899	6	24	2.920.200	89.338.782
1900	3	27	2.810.000	92.148.782
1901	3	30	2.180.600	94.329.382
1902	4	34	1.281.200	95.610.582
1903	1	35	100.000	95.710.582
1904	6	41	4.696.298	100.406.880
1905	8	49	19.400.600	119.807.480
1906	6	55	2.804.600	122.612.080
1907	10	65	16.982.500	139.594.580
1908	13	78	6.001.605	145.596.185
1909	13	91	6.163.645	151.759.830
1910	22	113	34.112.685	185.872.515
1911	36	149	14.994.723	200.867.238
1912	43	192	13.328.741	214.195.979
1913	5	197	1.607.846	215.803.825
1914 [3]) . . .	21	218	12.521.000	228.324.825
1915 [3]) . . .	2	220	120.000	228.444.825
1916 [3]) . . .	2	222	250.000	228.694.825
1917	—	222	—	228.694.825
1918	—	222	—	228.694.825

[1]) După *Contribuţiuni la problema reorganizării creditului în România*, Vol. II, 1938.
[2]) Inclusiv Banca Naţională a României.
[3]) Vezi *Analele Băncilor*, Nr. 2—4, 1919.

Printre băncile fundate după 1900 — în ultima parte a perioadei a doua — cele mai importante au fost: *Banca de Credit Român*, cu capital naţional şi austriac (1904); *Banca Marmorosch, Blank & Co*, cu capital naţional, francez, german şi maghiar (1905); *Banca Comercială Română*, cu capital naţional, francez şi belgian (1906); *Banca Românească*, cu capital pur naţional (1910) şi *Banca Franco-Română*, cu capital naţional şi francez (1914).

Numărul cel mai mare de bănci fundate în perioada a doua este dat de băncile mici, cari s'au aşezat pe toată întinderea ţării, ocupându-se în cea mai mare parte cu împrumuturi acordate ţăranilor, proprietarilor mijlocii şi micilor negustori. Parte din ele, în special cele din porturi şi centre agricole importante, făceau, pe lângă credite, şi afaceri de cereale şi comision.

Ele s'au înmulţit considerabil, — întâiu graţie desvoltării favorabile a economiei ţării şi, apoi, graţie ameliorării pieţei capitalului, care se solda în fiecare an cu surplusuri.

Odată cu fundarea acestor numeroase bănci, camăta, — până aci în floare, şi practicată pe o scară întinsă la oraşe de Evrei şi la sate de către locuitorii mai înstăriţi, — a luat sfârşit. Micul, dar numerosul întreprinzător, avizat la aceşti speculanţi ai banului, se găsea într'o stare financiară deplorabilă şi, ori cât ar fi muncit şi ar fi economisit, el nu putea progresa nici în afaceri şi nici ca situaţie socială. Băncile, deşi mărunte, l-au salvat. Astfel ele şi-au câştigat un merit care astăzi este, de către mulţi şi pe nedrept, discutat şi contestat atunci când este vorba despre micile noastre bănci.

Tendinţa de fundare de instituţiuni bancare a scăzut în anul 1913, în care numai 5 bănci noui au văzut lumina zilei, faţă de 43 în 1912, aceasta de sigur din cauza campaniei în Balcani. Aceeaşi constatare caracterizează şi anii marelui răsboiu, când nu s'a fondat nici o bancă. In 1914 se înfiinţează 21 bănci, iar în timpul neutralităţii noastre, adică în 1915—16, nu s'au mai fondat decât 4 bănci şi anume două în 1915 şi alte 2 bănci noui în 1916.

Tab. II — Situaţia băncilor în anii 1912 şi 1913 [1])

Felul băncilor	Numărul băncilor	Capitaluri de exploatare			
		Total mii lei	Capital propriu mii lei [2])	Fonduri împrumut.	
				mii lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1912					
Toate băncile .	185	992.667	253.467	739.200	74,4
Bănci mici . .	176	310.167	124.067	186.100	60,0
Bănci mari . .	9	682.500	129.400	553.100	81,0
1913					
Toate băncile .	197	1.176.170	309.970	866.200	73,7
Bănci mici . .	188	351.670	128.570	223.100	63,5
Bănci mari . .	9	824.500	181.400	643.100	78,0

[1]) După Statistica anuală a României Chr. D. Staicovici şi P. Iconomu
[2]) Capitalul propriu = capitalul acţionar plus rezervele astfel:
1912 Lei 253.467.000 = 191.460.000 capital acţionar vărsat plus 62.007.000 rezerve
1913 Lei 309.970.000 = 215.804.000 capital acţionar vărsat plus 94.166.000 rezerve

In scopul unei juste aprecieri a rolului jucat de micile bănci în raport cu cele mari, precum şi pentru precizarea poziţiei lor în economia naţională, prezentăm în tabloul II cifrele din bilanţurile lor publicate la finele anilor 1912 şi 1913 [1]).

Ţinând seama că băncile mici activau numai cu capital pur naţional, — în comparaţie cu cele mari, ale căror mijloace de acţiune, atât proprii cât şi împrumutate, îşi aveau, în proporţie de circa 70%, originea din străinătate, — ele luptau din greu pentru promovarea muncii şi capitalului românesc. Băncile mari cu capital străin se bucurau, în afară, de credite ieftine şi nelimitate, iar cele mari româneşti de credite importante de scont la Banca Naţională, pe când băncile mici, neatingând maturitatea cerută de Institutul de emisiune, erau obligate să facă reescont la băncile mari, la care plăteau bine înţeles dobânzi mai ridicate decât taxa scontului Băncii Naţionale. De asemenea erau desavantajate în efectuarea plasamentelor, întru cât cultivând în mod natural clientela măruntă şi începătoare, deci neînstărită şi nedisciplinată în materie de afaceri, erau expuse mai mult la riscuri decât băncile mari, care recrutând numai marea clientelă înstărită şi versată în afaceri, evitau înregistrarea de pierderi.

Poziţia marilor bănci era în acel timp una din cele mai favorabile, pentru motivele expuse mai jos:

1. Băncile mari dispuneau de însemnate capitaluri proprii şi împrumutate, după cum se poate vedea din tabloul III şi diagrama 2.

Tab. III — Situaţia băncilor mari în perioada 1911—1915

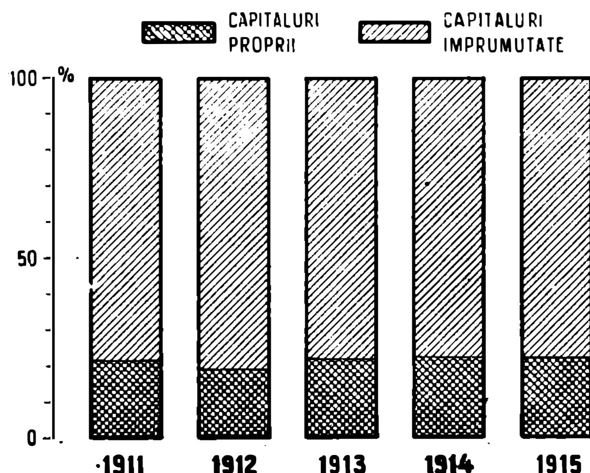
Anul	Total	Capitaluri proprii		Capitaluri împrumutate	
		mii de lei	%	mii de lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1911	493.896	106.878	21,64	387.018	78,36
1912	682.521	129.368	18,95	553.153	81,05
1913	824.523	181.352	21,99	643.171	78,01
1914	857.391	190.629	22,23	666.762	77,77
1915	875.174	195.113	22,29	680.061	77,71

Atât mijloacele proprii cât şi cele străine au crescut, — în cei 5 ani, care constituesc etapa principală a perioadei bancare dinainte de răsboiul mondial, — progresiv, ajungând la finele anului 1915 la o valoare aproape dublă. Cele mai numeroase fonduri de exploatare erau administrate, cum vom vedea mai pe urmă, de băncile cu caracter străin;

[1]) Nu toate băncile îşi publică bilanţurile la finele anului.

2. Plasamentele celor 9 bănci au mers într'o impresionantă ascendenţă, de altfel, în raport direct cu sporirea mijloacelor de exploatare. Caracteristica politicii de plasament avea la băncile străine o înfăţişare pur comercială: credite în cont curent, garantate cu mărfuri, hârtii de valoare şi la unele cu hipoteci rurale, deci nuanţa băncilor de afaceri, câteodată cu oarecare tendinţă de influenţă politică; pe când la băncile cu capital naţional se observă mai mult plasament pe portofoliu, de care acestea aveau nevoie pentru reescont în vederea procurării fondurilor necesare;

Diagrama 2 — Situaţia băncilor mari în perioada 1911—1915

3. Prin limitarea riscului, bine calculat şi a modestelor cheltueli de administraţie, băncile mari realizau beneficii frumoase din comisioane, curtaje de bursă, diferenţe de schimb şi marjă de dobândă, având grija să întărească rezervele şi să acorde acţionarilor dividende, cari variau în medie între 7—12%;

4. Nici una din băncile mari, în această vreme, n'a suferit defecţiuni, cari să producă încetare de plăţi, cum s'a întâmplat deseori după răsboiu, ceeace este o dovadă incontestabilă de progres.

Raportul de forţă al fondurilor de exploatare a celor 9 bănci mari naţionale şi străine este prezentat în tabloul următor.

Tab. IV — Fondurile de exploatare ale marilor bănci naţionale şi străine în anii 1911—1915

Anul	Total	Bănci cu caracter naţional		Bănci cu caracter străin	
		mii de lei	%	mii de lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1911	493.896	167.235	33,86	326.661	66,14
1912	682.521	274.448	40,21	408.073	59,79
1913	824.523	324.823	39,40	499.700	60,60
1914	857.391	354.941	41,40	502.450	58,60
1915	875.174	332.821	38,03	542.353	61,97

2. *Originea capitalului marilor bănci*

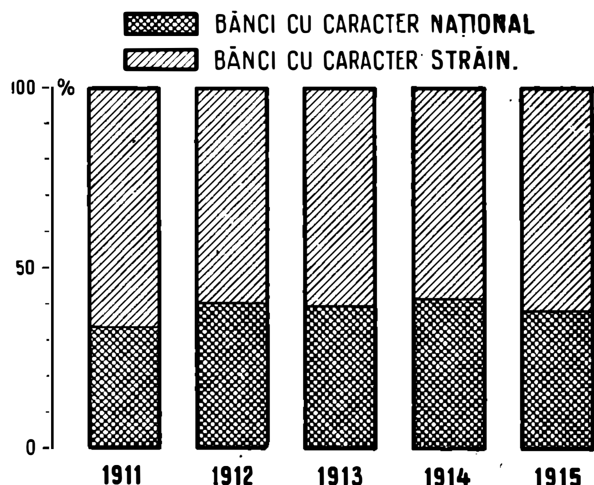
Analizând modul cum s'au constituit băncile mari dinaintea răsboiului în ceea ce priveşte originea capitalurilor, deosebim trei categorii importante:

a) Bănci fundate din inițiativa străină și cu capital străin;

b) Bănci fundate din inițiativa românească și cu capital românesc.

c) Bănci cu caracter mixt, fundate din inițiativa românească și cu capital străin și românesc.

Diagrama 3 — Fondurile de exploatare ale marilor bănci naționale și străine în anii 1911—1915

Din prima categorie fac parte următoarele bănci:

1. *The Bank of Roumania, Limited,* fundată în 1865 de către « Banque Imperiale Ottomane » din Londra și Paris; această bancă este cea mai veche bancă comercială din România;

2. *Banca Generală Română,* fundată în 1897 de către « Disconto-Gesellschaft » și « Banca S. Bleichröder », ambele din Berlin;

3. *Banca de Credit Român,* fundată în 1904 de către « Laenderbank » și « Niederoesterreichische Escompte-Gesellschaft », ambele din Viena;

4. *Banca Comercială Română,* fundată în 1906 de către « Anglo-Oesterreichische Bank », « Wiener Bankverein » din Viena, « Banque de l'Union Parisienne » din Paris și « Crédit Anversois » din Anvers.

Din a doua categorie fac parte:

1. *Banca Agricolă,* fundată în 1894;

2. *Banca Comerțului* din Craiova, fundată în 1898;

3. *Banca de Scont* din București, fundată în 1898;

4. *Banca Românească,* fundată în 1910.

Din a treia categorie face parte numai *Banca Marmorosch, Blank & Co.,* din București, fundată în 1905 de către bancherii Jacob Marmorosch și Mauriciu Blank, în unire cu « Pester Ungarische Commercial Bank » din Budapesta, « Bank für Handel und Industrie » (Darmstaedter Bank), « Berliner Handels Gesellschaft », ambele din Berlin și « Banque de Paris et des Pays Bas » din Paris.

Băncile străine au pus la dispoziția băncilor cointeresate din România nu numai participația lor la capitalul social al acestora, dar și capitaluri de exploatare suficiente și ieftine, ceea ce le-a ușurat mult situația, dându-le posibilități sporite de acțiune.

Capitalul străin venea în România, pe atunci, cu mare ușurință, întâiu pentrucă plasamentul era mai rentabil în România decât în țara de origine, și apoi pentrucă involuntar i se oferea posibilitatea unei influențe economice și chiar politice.

Cu toate acestea, nu se poate susține că România n'a profitat de pe urma capitalului străin lucrativ în bănci, deoarece s'a creat cu ajutorul lui o industrie națională, s'a înviorat comerțul și s'a putut realiza treptat o ameliorare a stării sociale a poporului. Capitalul acesta străin a constituit în acele timpuri, când cel național era în fașă, un izvor nesecat pentru punerea în exploatare și în valoare a tuturor domeniilor noastre economice. In plus, ceea ce este foarte important, a suscitat în publicul și cercurile românești imboldul pentru muncă și economie, factori esențiali pentru progresul economic și social al unei națiuni.

Odată cu intrarea României în răsboiu, în August 1916, băncile, la cari participa capitalul străin, considerat inamic, au fost puse sub administrație forțată și, la retragerea guvernului la Iași, și-au transferat și ele sediile centrale în capitala Moldovei. In timpul ocupațiunii, Banca Generală Română [1]), reprezentanta capitalului german, presupus integral, a servit ocupanților ca bancă de emisiune.

După terminarea răsboiului, ele și-au reluat sediile la București, suferind puțin timp după aceea transformări simțitoare în structura capitalurilor lor. Astfel, participația capitalului german și ungar dela Banca Marmorosch, Blank & Co. a trecut prin cumpărare în mâini române și franceze; cea austriacă, dela Banca de Credit Român, a devenit franceză și engleză, prin modificările suferite de băncile austriace; de asemenea, cea austriacă dela Banca Comercială Română s'a transformat în participație franceză și belgiană, prin influența capitalului francez și belgian în compoziția băncilor vieneze. Prin stampilarea acțiunilor Băncii Generale Române din 1919, s'a constatat că numai un procent de circa 20% din acțiuni mai erau deținute pe atunci de capitaliștii germani, cotă ce a fost preluată de Statul Român. Administrațiile forțate au fost ridicate și băncile și-au urmat apoi drumul lor normal de desvoltare și expansiune.

3. *Lichiditatea absolută*

In ce privește *lichiditatea absolută* a băncilor din această perioadă, adică raportul între fondurile imediat disponibile și cele împrumutate, trebue să facem o discriminare pe categoriile de bănci mici și mari și, apoi, pe bănci mari cu capital național și bănci mari cu capital străin.

După statisticile ce ne stau la dispoziție, constatăm însă că numai pentru băncile mari există cifre de bază. Pentru băncile mici statisticile nu indică decât numărul, capitalul social, rezervele și depunerile, nefăcând nici o mențiune de creditorii în cont curent, de reescont, etc.

Aplicând calculul cu privire la raportul între disponibilul imediat și fondurile împrumutate ale băncilor

[1]) In Decemvrie 1919 și-a schimbat denumirea în « Banca Generală a Țării Românești ». In Aprilie 1938 a revenit la denumirea veche de « Banca Generală Română ». In 1941 a fuzionat cu Banca de Scont a României.

PALATUL BĂNCII CHRISSOVELONI DIN BUCUREŞTI

mari cu capital naţional şi cu capital străin, de pildă în anii 1912 şi 1915 (tabloul V), rezultă că băncile mari cu capital străin dispuneau de o lichiditate absolută mult mai mare decât aceea a băncilor mari cu capital naţional şi anume, în 1912, de vreo două ori şi jumătate, iar în 1915 de aproape trei ori şi ceva. Plecând dela această constatare, dovedită prin cifre, putem afirma, fără teamă să greşim, cu privire la băncile mici, cari erau mult mai slabe decât cele mari cu capital naţional, că gradul lor de lichiditate absolută era inferior celui al băncilor mari cu caracter naţional.

In afară de lichiditatea absolută, mai există o lichiditate relativă, care presupune că băncile pot să transforme, la nevoie, în numerar o cantitate din plasamentul lor, pe de o parte, şi să nu fie obligate a conta ca exigibil sută în sută angajamentul în fonduri împrumutate, pe de altă parte, ceea ce dă încă un procent de lichiditate; de aceea lichiditatea relativă este întotdeauna mai mare decât cea absolută. Acest fel de lichiditate se poate calcula numai prin apreciere, variind după genul plasamentului şi după termenele de restituire a fondurilor împrumutate. Din aceste considerente se şi cheamă «lichiditate relativă», în termeni tehnici bancari.

O politică bancară prevăzătoare reclamă dela conducătorii băncilor păstrarea unui echilibru perfect în procurarea de fonduri şi mai ales în plasarea acestora.

Tab. V — Lichiditatea absolută a marilor bănci în 1912—1915 (în mii de lei)

Anul	Cassa şi disponibil la B. N. R.		Fonduri împrumutate		Lichiditate absolută, în procente	
	Capital naţional	Capital străin	Capital naţional	Capital străin	Capital naţional	Capital străin
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1912 . .	9.973	42.366	220.876	332.277	4,52	12,75
1915	16.238	97.802	246.541	433.521	6,59	22,56

PERIOADA 1919—1933

1. *Condiţiunile de fapt*

Răsboiul, odată cu alipirea nouilor provincii, a creat din punct de vedere economic o situaţie nouă. Pe lângă băncile vechiului Regat s'au adăugat cele din nouile teritorii, dintre cari în special Transilvania şi Bucovina dispuneau de o reţea întinsă de instituţiuni bancare cu o organizaţie mult mai veche [1]) decât aceea din vechiul Regat.

Deosebit de moştenirea bancară căpătată, volumul afacerilor crescând în mod natural, după un răsboiu îndelungat şi crâncen, din cauza schimbului

[1]) Printre cele mai importante şi mai vechi enumerăm (cu anul lor de înfiinţare):
Cassa Generală de Păstrare din Braşov (1835);
Cassa Generală de Economii din Sibiu (1841);
Prima Casă de Păstrare din Timişoara (1845);
Casa de Econômie a Bucovinei, Cernăuţi (1860);
Banca Unită pt. Ind. şi Hipotecă, Sighişoara (1862);
Banca Albina din Sibiu (1872);
Banca Furnica din Făgăraş (1883);
«*Ardeleana*» Institut de Credit şi Economie, Orăştie (1885);
«*Banca Timişiana*» din Timişoara (1885);
«*Victoria*» Institut de Credit şi Economie, Arad (1887).

sporit de mărfuri și produse, într'un ritm accelerat ne mai întâlnit până aci, — s'a simțit în toată țara necesitatea unor noui instituțiuni de bancă. Astfel s'au fondat, an de an, noui bănci, atât în vechiul Regat cât și în nouile provincii. La această bună dispoziție de constituire de noui organisme de credit a contribuit, într'o măsură pronunțată, și inflația monetară, a cărei etapă corespunde cu această perioadă bancară.

Distrugerile provocate de răsboiu, legăturile comerciale cu străinătatea întrerupte atât de lungă vreme, cât și imperativul de a se crea o industrie națională, atât de indispensabilă pentru apărarea țării, — au oferit inițiativei întreprinzătoare de afaceri un prilej dintre cele mai favorabile. Pentru toate acestea, capitalurile disponibile au găsit un plasament rentabil prin intermediul băncilor, care erau cele mai indicate ca, pe lângă rentabilitate, să le ofere siguranța și o lichiditate mai bună.

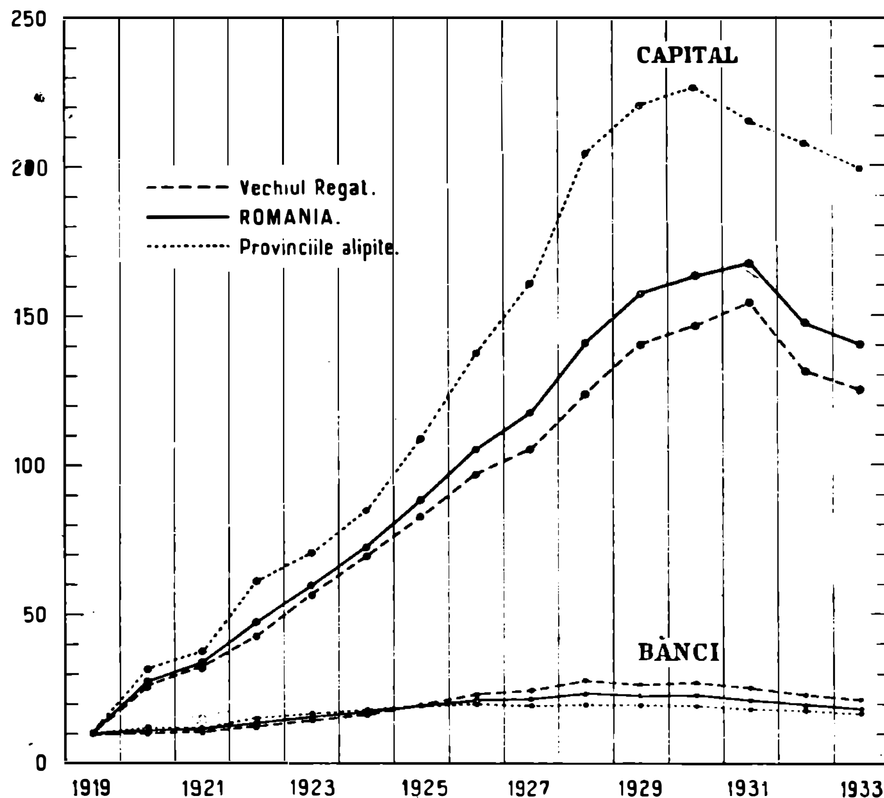
Evoluția numărului și capitalului social al societăților bancare și de credit din această perioadă este prezentată în tabloul VI.

Din datele statistice de mai sus, se constată că cele mai numeroase fondări de instituții bancare au avut loc în 1922, când s'a constituit un plus de 127 bănci noui, după care a urmat anul 1926 cu 101 bănci. Cel mai mare număr de bănci a fost atins în 1928, când existau 1.122 instituțiuni bancare, după care numărul lor a regresat simțitor, odată cu izbucnirea crizei bancare din 1930-1932, ale cărei începuturi s'au observat pe la finele anului 1929. La sfârșitul anului 1933 existau numai 893 instituțiuni bancare.

Paralel cu creșterea numărului băncilor a sporit și capitalul social; dela 711,3 milioane, în 1919, s'a ridicat la 11,9 miliarde lei în 1931. Sporirea s'a putut realiza prin capitalul nouilor societăți constituite și prin majorarea capitalului băncilor existente.

Scăderea numărului societăților bancare a făcut ca, după trei ani, și capitalul să sufere reduceri, e adevărat într'un ritm ceva mai încet, așa că la finele anului 1933 acesta nu mai reprezenta decât circa 10 miliarde lei. Scăderea se datorește de asemenea crizei bancare, care nu numai că n'a mai îngăduit noui fondări de bănci și majorări de capital, dar a forțat multe instituțiuni să-și înceteze activitatea, unele intrând în concordat iar altele în stare de lichidare.

Diagrama 4 — Indicele de creștere al numărului și capitalului băncilor în perioada 1919—1933

Tab. VI — Evoluția numărului și capitalului băncilor în perioada 1919—1933

Anul	România		Vechiul Regat		Nouile provincii	
	Nr. băncilor	Capitalul, în lei	Nr. băncilor	Capitalul, în lei	Nr. băncilor	Capitalul, în lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1919	486	711.264.028	[1] 204	561.975.582	282	149.288.446
1920	543	1.966.663.900	212	1.489.533.086	331	477.130.814
1921	556	2.406.400.470	229	1.850.714.745	327	555.685.725
1922	683	3.334.767.780	258	2.416.821.470	425	917.946.310
1923	756	4.253.482.448	293	3.193.298.707	463	1.060.183.741
1924	844	5.175.187.273	340	3.905.648.221	504	1.269.539.052
1925	928	6.276.409.248	391	4.647.571.787	537	1.628.837.461
1926	1.029	7.504.824.611	464	5.450.008.790	565	2.054.815.821
1927	1.054	8.318.871.310	502	5.913.188.361	552	2.405.682.949
1928	1.122	10.000.175.729	563	6.954.652.908	559	3.045.522.821
1929	1.097	11.180.692.331	547	7.888.634.461	550	3.292.057.870
1930	1.102	11.627.575.022	553	8.244.368.969	549	3.383.206.053
1931	1.037	11.879.429.005	519	8.671.759.585	518	3.207.669.420
1932	953	10.487.450.081	468	7.383.216.798	485	3.104.233.283
1933	893	9.992.027.360	431	7.017.429.872	462	2.974.597.488

[1]) Numărul de 204 bănci în 1919, față de 222 bănci la finele anului 1916, apare mai mic, fiindcă în timpul răsboiului multe din bănci s'au închis; capitalul acestora de 228.094.925 lei se ridică în 1919 la 561.975.582 lei, pentrucă băncile în decursul anilor 1874—1919 și-au sporit capitalurile sociale.

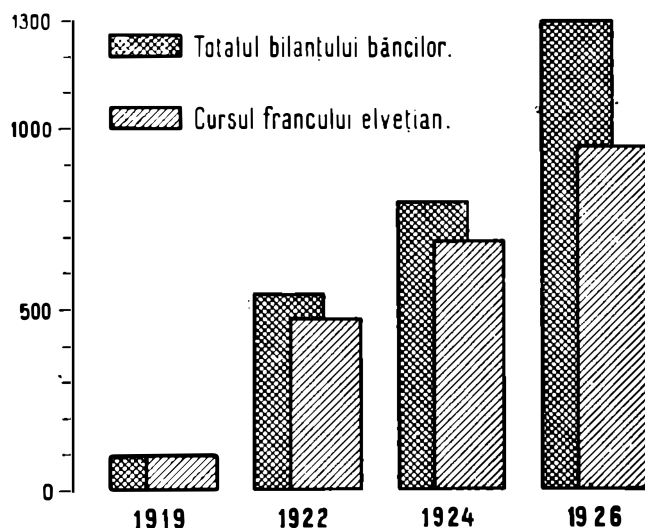
2. *Analiza bilanțului*

Bilanțul societăților bancare și de credit în perioada 1919—1933 prezintă un aspect deosebit de interesant, căci deși numărul băncilor n'a crescut în cei 15 ani, decât la mai puțin de dublu, totalul bilanțului s'a multiplicat în același timp de 18,6 ori, marcând astfel nivelul cel mai ridicat. Dela 5.565 milioane, în 1919, se ridică la 103.724 milioane lei în 1929, deci o creștere de 98.159 milioane în 10 ani. Urmează apoi o linie descendentă până în 1933 când totalul bilanțului scade la 62.355 milioane lei. Cel mai mare spor anual s'a înregistrat în 1926,

când dela 57.813 milioane, cât era în 1925, a crescut la 72.293 milioane lei; iar cea mai impresionantă scădere a avut loc în 1932, dela 81.993 milioane lei, în 1931, la 64.819 milioane, în 1932.

Creşterea anuală maximă din 1926 se explică prin afluxul de numerar disponibil de pe piaţă şi prin buna dispoziţie a deţinătorilor pentru plasament la bănci. Faptul denotă, judecat după cifre, o epocă de progres capitalist, deşi în realitate acest progres se traduce prin deprecierea monetei. Intr'adevăr

Diagrama 5 — Paralelismul dintre totalul bilanţului băncilor şi cursul francului elveţian în perioada 1919—1926

examinând cursul devizelor pe piaţa românească constatăm că, spre exemplu, francul elveţian, — moneta cea mai stabilă din acea vreme, — a atins la data de 5 Mai 1926 maximum de curs, adică 58 lei un franc elveţian. Mai departe, urmărind creşterea bilanţului băncilor paralel cu deprecierea leului, ajungem la constatarea că ambele au avut un mers paralel, şi anume pe măsură ce moneta naţională se deprecia bilanţul băncilor creştea.

Tab. VII — Paralelismul dintre totalul bilanţului băncilor şi cursul francului elveţian în perioada 1919—1926

Anul	Totalul bilanţului băncilor		Cursul francului elveţian	
	în milioane lei	indice	în lei	indice
(1)	(2)	(3)	(4)	(6)
1919	5.565	100	3,00— 7,50	100
1922	30.340	545	20,00—30,00	476
1924	44.383	797	30,00—42,00	686
1926	72.293	1.299	42,00—58,00	952

Scăderile anuale în bilanţul băncilor după anul 1929 se explică prin consecinţele stabilizării monetare, care a adus cu sine o încetineală în plasamentul bancar şi o înfrânare a procentului de dobândă. Epoca de întrecere şi concurenţă interbancară a luat sfrâşit, iar dobânzile cămătăreşti, practicate în anii 1924—1928, de 20—40%, ne mai întâlnite de pe timpul zărăfiei, au fost obligate să dispară. Această schimbare radicală a produs un desechilibru, care alimentat de vântul de criză economică din afară, a dus la criza economică dela noi, în speţă, la criza noastră bancară, ruinând în primul rând pe debitori, apoi băncile creditoare şi, în cele din urmă, înşişi pe depunători. Aşa se explică reducerea cea mai mare din bilanţul băncilor în 1932, în care s'au făcut simţite repercusiunile crizei, ajunsă la punctul culminant în 1931.

In urma acestor perturbaţiuni, bilanţul băncilor, cum s'a arătat, a trebuit să cedeze, coborînd dela 103.724 milioane în 1929, la 62.355 milioane în 1933. Criza bancară atingând maximul ei în 1931, depunerile şi creditorii au scăzut dela un total de 53.333 milioane lei la 30.206 milioane lei în 1931 (tabloul VIII), ceea ce înseamnă că într'un singur an s'au retras din fondurile împrumutate de bănci 43,35%.

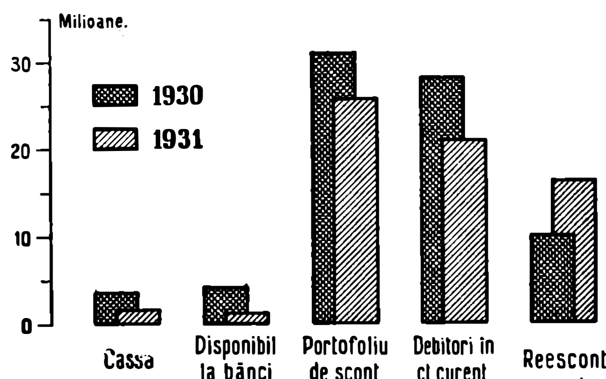
Tab. VIII — Scăderea depunerilor şi creditorilor în 1930—31 (în milioane lei)

Creditori şi depuneri	1930	1931	Scădere
(1)	(2)	(3)	(4)
Total	53.323	30.206	23.117
Creditori	18.212	12.840	5.372
Depuneri	35.111	17.366	17.745

Băncile au putut face faţă acestor retrageri masive cu fondurile în numerar şi disponibilul la bănci (circa 5 miliarde), cu cele obţinute din reducerea plasamentului lor în scont (5.250 milioane), din diminuarea debitorilor în cont curent (7 miliarde) precum şi din plusul de reescont (6.250 milioane).

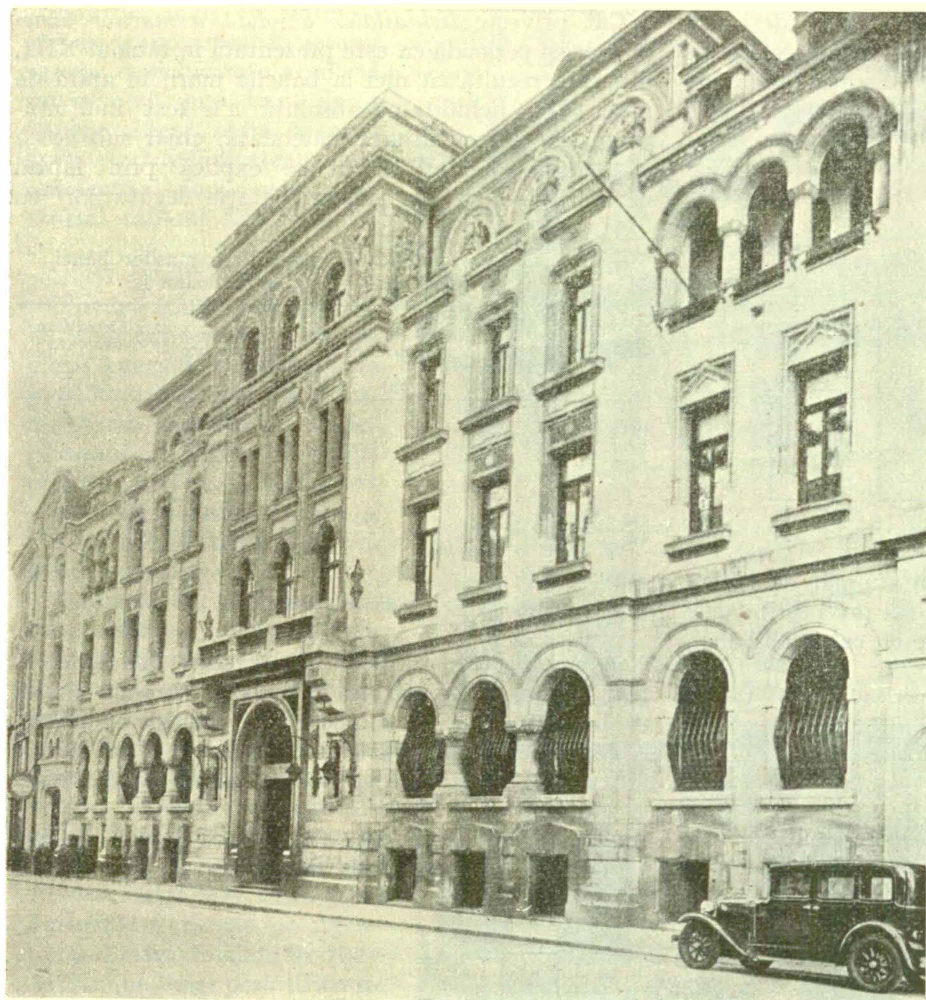
Cel mai mare procent de acoperire a fost dat de debitorii în cont curent, apoi de reescont şi portofoliu de scont; numerarul şi disponibilul la bănci ocupând ultimul loc. Faptul ne dovedeşte că plasamentul bancar

Diagrama 6 — Situaţia conturilor din activul băncilor în anii 1930—1931 (milioane lei)

n'a fost aşa de imobilizat, cum s'a susţinut; la necesitate, el a putut contribui, prin mobilizarea lui parţială, la îmbunătăţirea gradului de lichiditate. Este de remarcat, de asemenea, contribuţia Institutului de emisiune, pe calea reescontului, la buna funcţionare a aparatului bancar, prin acordarea de credite noui, care au atins într'un singur an (1931) peste 6 miliarde lei.

Intr'adevăr, iată cum se prezintau conturile, cari au contribuit la acoperirea retragerilor:

BANCA MARMOROSCH, BLANK & CO. BUCUREŞTI

Tab. IX — Situaţia conturilor din activul băncilor în 1930 şi 1931 (în milioane lei)

Conturi	1930	1931	Fonduri de acoperire	
			milioane lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Total	—	—	23.505	*100,00*
Cassa	3.742	1.739	2.003	*8,52*
Disponibil la bănci	4.268	1.321	2.947	*12,54*
Portofoliu de scont	31.078	25.815	5.263	*22,39*
Debitori în cont curent	28.114	21.047	7.067	*30,07*
Reescont	10.033	16.258	6.225	*26,48*

3. *Lichiditatea absolută*

Lichiditatea absolută a tuturor băncilor din România, — în 1926, când bilanţul bancar a atins maximum de desvoltare, în 1929, când a avut loc stabilizarea monetară şi în 1931, când s'a înregistrat punctul culminant al crizei,—este prezentată în tabloul X de mai jos.

Rezultă că lichiditatea absolută a băncilor noastre este mult prea inferioară faţă de aceea a băncilor din străinătate, mai ales cea dela finele anului 1931, înrăutăţită de criză.

Dacă nu s'ar fi izbutit ca acest procent, atât de redus, să fie ameliorat prin mobilizarea unei părţi din plasament, atunci situaţia băncilor ar fi fost cu siguranţă catastrofală. Măsurile legale luate de guvern pentru ocrotirea băncilor au dus la o oarecare destindere, şi băncile, în cea mai mare parte, au supravieţuit, numărul lor reducându-se dela 1.122, maximul atins în 1928, la numai 893 instituţiuni, în 1933.

4. *Marile bănci din Bucureşti*

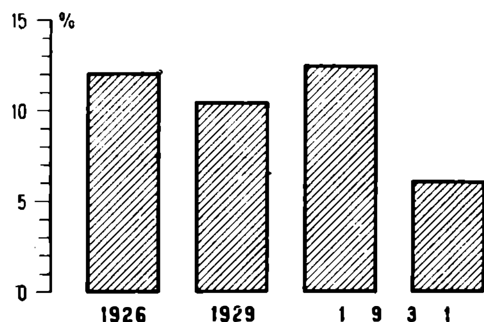
Băncile mari din Bucureşti, deşi puţine la număr, au format întotdeauna mănunchiul reprezentativ al comerţului de bancă din România, atât faţă de străinătate cât şi în interior. Prin numeroasele lor sucursale, răspândite pe întreg teritoriul ţării, ele aduc un serviciu real vieţii economice private şi de stat. Pe când în perioada dinaintea răsboiului 1916—1918 includeam în categoria băncilor mari o sucursală de bancă străină şi o instituţie din provincie, în perioada următoare răsboiului am considerat bănci mari numai pe cele dela centru, cu ramificaţii în ţară. Băncile din provincie, jucând un rol local sau regional, precum şi sucursalele băncilor străine, având unul şi mai restrâns, sunt cuprinse în totalul cel mare al băncilor. La băncile mari centrale dinaintea răsboiului s'au mai adăugat, în 1920, două instituţiuni: « *Banca Chrissoveloni* » transformată în societate anonimă din vechea casă de bancă Chrissoveloni, *Banca Comercială Italiană şi Română*, fondată de « Banca Comercială Italiană » din Milano şi în 1929 *Societatea Bancară Română*, constituită prin transformarea în societate anonimă română a sucursalei « Dresdner Bank ». Infiinţarea acesteia având loc spre sfârşitul perioadei bancare o vom trata în rândul marilor bănci numai în perioada 4-a.

Tab. X—Lichiditatea absolută a băncilor în 1926, 1929 şi 1931 în milioane lei

Natura fondurilor	1926	1929	1931	
			Inceputul anului	Finele anului
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Fonduri imediate	5.193	6.629	8.010	3.060
Cassa	3.259	3.510	3.742	1.739
Disponibil în bănci	1.934	3.119	4.268	1.321
Fonduri împrumutate	42.813	63.484	63.356	46.464
Creditori în cont curent	12.936	19.561	18.212	12.840
Depuneri	20.583	31.753	35.111	17.366
Reescont	9.294	12.170	10.033	16.258
Lichiditate absolută	*12,13%*	*10,44%*	*12,64%*	6,59%

In mersul marilor bănci, se observă că deşi numărul lor n'a sporit în proporţie cu al celorlalte bănci din această perioadă totuşi bilanţul lor a înregistrat progrese considerabile.

Diagrama 7 — Lichiditatea absolută a băncilor în anii 1926, 1929 şi 1931

Servindu-ne, pentru simplificare, numai de câţiva ani, iată cum au evoluat în această privinţă băncile mari din Bucureşti în comparaţie cu celelalte bănci.

Tab. XI — Evoluţia băncilor în perioada 1919—1933

Anul	Toate băncile		Bănci mari Bucureşti		Celelalte bănci	
	Numărul	Total bilanţ milioane lei	Numărul	Total bilanţ milioane lei	Numărul	Total bilanţ milioane lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(5)	(6)
			Cifre absolute			
1919. .	486	5.565	8	3.041	478	2.524
1924. .	844	44.383	10	14.718	834	29.665
1929. .	1.097	103.724	9	24.929	1.088	78.795
1933. .	893	62.355	7	12.823	886	49.532
			Indici (Baza 1919 = 100)			
1919. .	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
1924. .	*174*	*798*	*125*	*484*	*174*	*1.175*
1929. .	*226*	*1.864*	*113*	*820*	*227*	*3.122*
1933. .	*184*	*1.120*	*88*	*422*	*185*	*1.962*

Ceea ce apare însă mult mai important este faptul că băncile mari din Bucureşti, deşi în număr foarte restrâns, deţin în raport cu băncile mici, cele mai însemnate fonduri de exploatare atât proprii cât şi împrumutate.

Din tabloul XII se deduce că puţinele bănci mari dela centru au dispus, până în 1926, de mai multe fonduri de exploatare decât toate celelalte bănci din ţară. Dela 1926 au fost întrecute de băncile mai mărunte care s'au înmulţit considerabil ca număr şi şi-au mărit capitalurile de exploatare.

Cât priveşte *lichiditatea absolută a marilor bănci* în aceeaşi perioadă ea este prezentată în tabloul XIII, din care rezultă că nici la băncile mari, în afară de anul 1919, lichiditatea absolută n'a fost mulţumitoare. Ea a fost situată, câteodată, chiar sub aceea a tuturor băncilor. Cazul se explică prin faptul că băncile mari, în general, graţie legăturilor cu străinătatea, dispun acolo de credite, pe care le pot utiliza la necesitate, ceea ce le măreşte gradul de lichiditate, la un moment dat, pe cale indirectă.

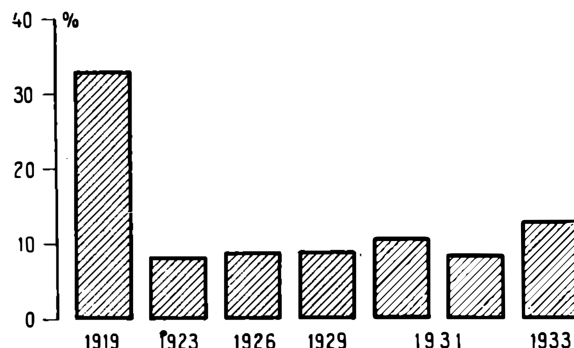
Tab. XIII — Lichiditatea absolută a marilor bănci în perioada 1919—1933 în milioane lei

Anul	Cassa şi disponibil la B.N.R	Fonduri împrumutate	Lichiditate absolută %
(1)	(2)	(3)	(4)
1919	842	2.542	*33,1*
1923	1.033	12.787	*8,1*
1926	1.588	17.020	*8,3*
1929	1.891	21.250	*8,9*
1931 *)	2.326	21.883	*10,7*
1931 **)	1.011	11.826	*8,6*
1933	1.318	10.001	*13,2*

*) Inceputul anului **) Sfârşitul anului

Băncile mari au străbătut criza din 1931 cu destule dificultăţi, rămânând cu toate acestea la înălţime.

Diagrama 8 — Lichiditatea absolută a marilor bănci în perioada 1919—1933

Ele au putut să-şi amelioreze gradul de lichiditate făcând apel la lichiditatea relativă, care s'a dovedit a fi reală într'o mare măsură.

De sigur că trecerea prin criză a făcut ca băncile să apară oarecum slăbite sub raportul material, dar foarte întărite sub raportul moral.

Tab. XII — Stiuaţia capitalurilor, a fondurilor împrumutate şi de exploatare în 1919—1933 (în milioane lei)

Anul	Capitaluri proprii			Fonduri împrumutate				Fonduri de exploatare		
									Celelalte bănci	
	Total	Capital social	Rezerve	Total	Depuneri	Creditori în cont curent	Reescont	Marile bănci din Bucureşti	Fonduri proprii	Fonduri împrumutate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1919	448	276	172	2.542	1.337	1.130	750	2.990	612	1.382
1923	1.682	1.144	538	12.787	3.354	5.551	3.882	14.469	3.910	9.669
1926	2.167	1.277	890	17.020	5.083	8.359	3.578	19.187	8.035	26.158
1929	3.193	1.772	1.421	21.250	6.357	12.026	2.867	24.483	12.420	42.598
1933	2.732	1.551	1.181	10.001	1.895	4.296	3.810	12.733	11.389	27.984

Băncile mari cu interese străine au prezentat în aceeaşi vreme o lichiditate absolută nu cu mult mai bună decât băncile colege, afară de anul 1919 când lichiditatea a fost excelentă, după cum ilustrează tabloul XIV.

6. *Capitalul străin*

Nu mai puţin interesantă, în desfăşurarea de forţe pe piaţa bancară românească în perioada 1919–1933, a fost manifestarea capitalului străin. Acesta a activat ca şi în prima perioadă sub două forme:

a) prin sucursale proprii şi
b) prin participaţiuni la băncile mari.

Numărul sucursalelor băncilor străine s'a mărit prin fondaţii noui şi, apoi, prin sucursalele moştenite în nouile provincii.

Cele nou fondate au fost: *Dresdner Bank, Sucursala Bucureşti*, fondată în 1918 de către marea bancă germană cu aceeaşi firmă din Berlin; *Banque Belge pour l'Etranger, Sucursala Bucureşti*, cu Agenţie la Brăila, fondată în 1921 de Banque Belge pour l'Etranger din Bruxelles şi *Anglo-Cehoslovakische und Prager Creditbank, Sucursala Bucureşti*, fondată în 1930 de către aceeaşi bancă cehoslovacă din Praga;

BANCA ROMÂNEASCĂ, BUCUREŞTI

Cele moştenite în nouile provincii erau formate din:

1. *Anglo-Oesterreichische Bank* din Viena, cu sucursale la Cernăuţi şi Oradea;

Tab. XIV — Lichiditatea băncilor cu interese străine în perioada 1919—1933 (în milioane lei)

Anul (1)	Cassa şi disponibil la B.N.R (2)	Fonduri împrumutate (3)	Lichiditate absolută % (4)
1919	735	1.581	46,5
1926	1.049	10.427	10,1
1929	1.148	11.688	9,8
1931 *)	1.269	11.955	10,6
1931**)	559	4.650	12,0
1933	612	3.296	18,6

*) Inceputul anului **) Sfârşitul anului.

2. *Pester Ungarische Commercial Bank* din Budapesta, cu sucursale [1]) la Arad (1916), Braşov (1907), Oradea (1916) şi Sibiu (1917);

3. *Ungarische Allgemeine Creditbank* din Budapesta, cu sucursale la Braşov, Oradea şi Timişoara;

4. *Wiener Bankverein* din Viena, cu o sucursală la Cernăuţi (1904);

5. *Merkur-Bank* din Viena cu o sucursală la Cernăuţi;

6. *Banque Internationale de Commerce à St. Petersbourg*, cu o sucursală la Chişinău;

7. *Galizische Hypotheken Bank* din Lemberg, cu o sucursală la Cernăuţi.

Regimul băncilor străine în România este reglementat de codul comercial din 10 Mai 1887, căruia i s'au adus modificări în anii 1895, 1900, 1902 şi 1906, sub articolele 237—250. In noul cod de comerţ, din care numai partea referitoare la adunările generale a intrat până acum în vigoare, acelaşi regim este tratat cu oarecare schimbări în art. 353—363.

Cea mai veche dintre băncile străine stabilite în România este « *The Bank of Roumania Limited*,

[1]) Cifra din paranteză reprezintă anul de fundare.

BANCA DE SCONT A ROMÂNIEI. BUCUREŞTI

a deschis o agenţie la Brăila, în vederea finanţării exportului. In Martie 1929, « Banque Belge pour l'Etranger » din Bruxelles a cedat sucursala şi agenţia ei din România Băncii Comerciale Române, care a centralizat prin această preluare toate interesele capitalului belgian în România.

In Februarie 1930, a luat naştere filiala din Bucureşti a « *Băncii Anglo-Cehoslovace şi de Credit* » din Praga ca succesoarea Băncii Române de Comerţ şi de Credit din Praga, societate anonimă română cu un capital de 40 milioane lei, din care banca mamă din Cehoslovacia deţinea 75%. Incepând din 1939 firma a fost schimbată în Banca de Credit din Praga, Suc. Bucureşti.

Cu privire la sucursalele băncilor străine din nouile teritorii româneşti, unele din ele au devenit societăţi anonime române în unire cu alte bănci româneşti, cum este cazul « *Merkur Bank* » din Cernăuţi, care în 1920 s'a transformat cu sprijinul *Băncii Agricole* din Bucureşti în « *Banca Comercială Naţională* », S. A. După ce *Banca Agricolă* se retrăsese din această participaţie *Banca Comercială Naţională din Cernăuţi* a fost preluată în 1938 de către *Banca de Scont a României*, transformând-o în sucursala sa proprie; iar « *Banque Internationale de Commerce à St. Petersbourg* » din Chişinău s'a contopit cu « *Banca Comercială Italiană şi Română* » cu ocazia deschiderii unei sucursale a acesteia, în 1920, la Chişinău.

Către începutul anului 1926, sucursalele « *Băncii Comerciale Ungare* », Budapesta, din Transilvania au fost preluate de *Banca Ardeleană*, care le-a transformat în sucursalele sale. La această operaţiune i-a dat ajutor *Banca Chrissoveloni*, care poseda un pachet important de acţiuni ale Băncii Ardelene. « *Galizische Hypotheken Bank* » din Cernăuţi a intrat în lichidare în primul an după Unire.

Tot în 1926 « *Wiener Bankverein* » din Cernăuţi s'a transformat în « *Societatea Română de Bancă* », care între timp a lichidat.

Pentru ilustrarea activităţii băncilor străine stabilite în România sub formă de sucursale, dăm câteva din bilanţurile lor, în tabloul XV de mai jos.

Din cifrele expuse în acest tablou reiese, în primul rând, simplicitatea compunerii bilanţurilor, care nu indică natura garanţiilor contului « Debitori », aproape întregul lor plasament. Ar fi fost interesant să ni se dea garanţiile pentru ca să putem cunoaşte

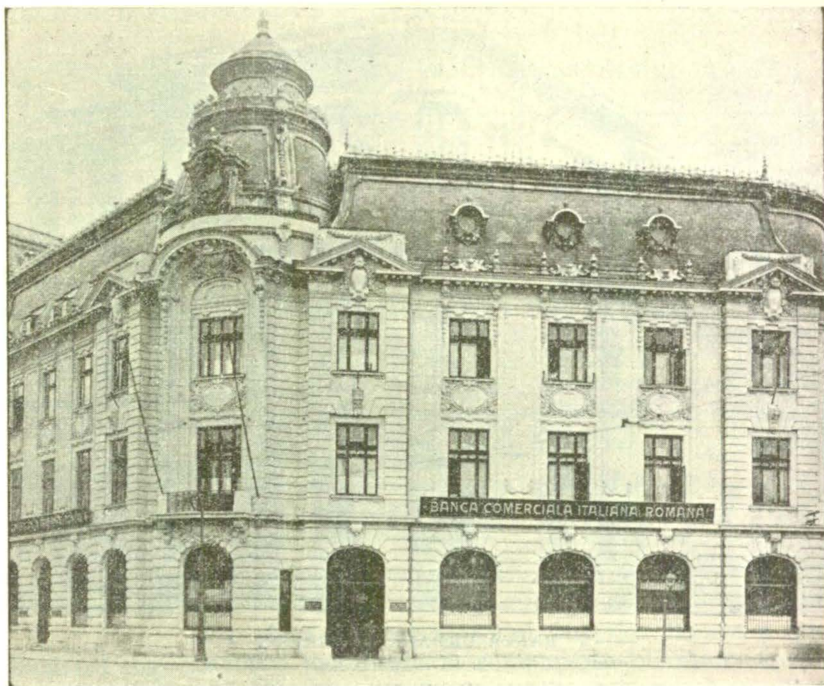
Londra », cu o sucursală la Bucureşti din 1903; ea datează însă dela 1865 sub numele de « Banca României ». In prima perioadă bancară am vorbit pe larg despre această instituţie.

In ordinea vechimei a urmat în vechiul Regat « *Dresdner Bank* » din Bucureşti, deschisă în 1918 în timpul ocupaţiei germane. După retragerea trupelor de ocupaţie, ea a fost pusă sub administraţie forţată timp de doi ani, după care a fost scoasă de sub sechestru, banca garantând Statului român capitalul destinat sucursalei din Bucureşti de 5 milioane lei. In 1929, « Dresdner Bank » sucursala Bucureşti a fost transformată în « *Societatea Bancară Română* » S.A.R. cu un capital de 250 milioane lei, subscris de către « Dresdner Bank, Commerz und Privat-Bank », Berlin; « S. Japhet & Co. Limited », Londra; « Amsterdamsche Bank », Amsterdam; « Bankhaus J. H. Stein », Köln şi « Bankhaus Simon Hirschland » din Essen. La finele anului 1929, Societatea Bancară Română a preluat, prin fuziune, afacerile Băncii de Credit din Transilvania, din Arad. Instituţia a devenit, între timp, una din băncile mari din România, având ca principală tendinţă în politica ei bancară promovarea comerţului româno-german.

După Dresdner Bank, şi-a deschis în 1921 o sucursală la Bucureşti « *Banque Belge pour l'Etranger* », din Bruxelles, care a jucat în România cel mai mare rol bancar dintre toate celelalte sucursale de bănci străine prin importantele ei capitaluri de exploatare, pe care le-a plasat pe piaţa românească. In 1923,

politica lor bancară. O altă observaţiune este că băncile străine nu-şi plasează nici măcar în parte capitalurile în participaţiuni, care dacă într'adevăr nu constituesc pentru un bancher plasamente lichide şi adeseori sunt şi nerentabile, servesc totuşi un interes general în economia naţională. Cum băncile străine caută în primul rând o rentabilitate mai mare la noi decât în ţările lor de origine, ele fac desigur mai mult plasamant cu caracter comercial, de scurtă durată şi deci lichid, neavând nici o atracţie de interes general.

Aceste institute, beneficiind într'o măsură însemnată de mijloace eftine de exploatare dela băncile lor centrale nu fac uz de credit de reescont dela Banca Naţională şi astfel se explică şi cifra mică a portofoliului lor de scont. Conduse fiind de o politică rigidă de lichiditate, ele aglomerează şi păstrează în casă, de regulă, stocuri mari de numerar.

BANCA COMERCIALĂ ITALIANĂ ŞI ROMÂNĂ. BUCUREŞTI

O atenţie deosebită, în politica acestor sucursale, este îndreptată asupra afacerilor de comision, incasso, rambours, devize, etc., care au un caracter internaţional. In afară de «Banque Belge» care achiziţionase în centrul Capitalei un imobil impozant, de «Banca Generală de Credit Ungară», cu 1—2 imobile pentru uzul serviciilor sale, şi «Banca Comercială din Pesta», care posedă un imobil, cedat Băncii Ardelene, celelalte nu purtau grija de a-şi imobiliza, înainte de 1930, fonduri în imobile nici măcar pentru nevoi proprii.

In ceea ce priveşte participaţiunile capitalului străin la constituirea şi mărirea capitalului social al băncilor societăţi anonime din România, pe lângă cele existente, datând dinaintea răsboiului, au mai avut loc următoarele:

1. Capitalul italian prin «Credito Italiano» din Milano a participat la sfârşitul anului 1919, la sporirea capitalului acţionar al *Băncii Generale a Ţării Româneşti*, noua firmă socială naţionalizată a «Băncii Generale Române»; din cauza unor deosebiri de vederi pe linia de conducere, «Credito Italiano» s'a retras după 2 ani din această participaţie, cedându-şi partea unui consorţiu român, astfel că instituţiunea a devenit pur naţională;

2. Tot capitalul italian prin «Banca Comercială Italiană din Milano» a fondat în 1920 *Banca Comercială Italiană şi Română*, S. A. la Bucureşti, cu un capital de 50 milioane, sporit în 1923 la 100 milioane lei.

3. Capitalul austriac reprezentat de «Niederoesterreichische Escompte-Gesellschaft» din Viena, cu întregul ei concern de bănci străine [1]), în 1928 a preluat 100 milioane lei din capitalul sporit dela

[1]) *Banque de Bruxelles*, Bruxelles; *Comptoir d'Escompte de Genève; Hambros Bank Limited*, Londra; *Banque Transatlantique*, Paris şi *Harriman Bros*, New-York.

Tab. XV — Activul şi pasivul băncilor străine stabilite în România (în mii de lei)

Sucursalele băncilor străine	Data	Ativ					Pasiv				
		Cassa şi disponibil la B. N. R.	Portofoliu	Efecte şi participaţiuni	Debitori	Imobile	Capital	Fonduri	Reescont	Depuneri şi creditori	Beneficiu net
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
Anglo-International Bank Limited: Cernăuţi şi Oradea	31 Dec. 1925	8.662	28.659	26.687	335.718	—	25.000	4.237	—	368.733	1.756
	31 Dec. 1926	8.493	20.345	14.040	328.971	—	25.000	8.044	—	336.750	2.054
Banque Belge pour l'Etranger: Bucureşti şi Brăila	30 Iunie 1925	320.051	61.933	—	516.556	34.520	50.000	7.774	—	863.680	11.608
	30 Iunie 1926	194.518	121.852	—	575.557	35.654	50.000	4.907	—	860.215	12.399
Bank of Roumania Limited, Bucureşti	31 Dec. 1925	109.157	—	—	309.154	—	6.500	—	—	398.919	12.893
	31 Dec. 1926	96.186	—	—	365.441	—	6.500	—	39.520	408.406	7.202
Dresdner Bank Bucureşti	31 Dec. 1925	35.545	15.477	—	78.426	—	5.000	—	—	123.755	692
	31 Dec. 1926	10.129	9.180	—	88.028	—	5.000	—	—	101.472	866
Banca G-lă de Credit Ungară: Braşov, Oradea, Timişoara	31 Dec. 1925	36.771	143.286	5.464	486.595	5.608	50.000	21.569	—	582.135	7.920
	31 Dec. 1933	155.205	*	4.134	591.630	8.462	100.000	21.730	—	635.966	1.736
Banca Com. Ungară din Pesta: Arad, Braşov, Oradea, Sibiu [1])	31 Dec. 1925	11.457	37.466	506	109.952	2.418	15.000	1.979	—	143.905	948
Wiener Bankverein (Soc. Rom. de Bancă), Cernăuţi	31 Dec. 1925	5.106	9.568	—	113.637	—	—	—	—	127.883	428
	31 Dec. 1926	3.464	4.782	109	100.099	—	—	—	—	106.730	1.724

[1]) Din anul 1926 a fost încorporată la Banca Ardeleană şi Casa de Economie S. A.
*) Trecut la debitori.

BANCA URBANĂ. BUCUREŞTI

250 la 350 milioane al Băncii Chrissoveloni, S. A. Bucureşti, impunându-şi totdeodată şi conducerea societăţii. In 1935, hotărîndu-se reducerea capitalului la 100 milioane lei cu efect retroactiv dela 31 Decemvrie 1933, participaţia grupului străin s'a redus în proporţie. In 1936 şi 1937 băncile străine din concern şi-au vândut părţile lor, afară de « Hambros Bank Limited », Londra, care mai are şi astăzi interese la Banca Chrissoveloni.

PERIOADA 1934—1941

1. *Condiţiunile de fapt*

Până în 1934 constituirea şi funcţionarea societăţilor bancare nefiind reglementată decât în cadrul dispoziţiunilor generale ale codului de comerţ, referitoare la societăţile anonime, am văzut cum, în epoca de după răsboiu, întreprinderile bancare au luat o desvoltare anormală. Constituirea lor a fost favorizată într'un ritm accelerat mai mult de deprecierea monetară, decât de necesitatea reală a vieţii economice. Am mai constatat greutăţile şi sacrificiile prin care a trecut şi le-a suportat, în epoca de criză, comerţul de bancă neconsolidat.

De mai multă vreme şi, în special, în timpul crizei din 1931, s'a simţit cea mai serioasă nevoie de a se reglementa comerţul de bancă. Băncile, nesocotind principiile sănătoase, care trebue să constitue principala preocupare a activităţii bancare, s'au găsit, din nefericire, într'o situaţie atât de dificilă, încât în loc să aibă puterea să anihileze criza, ele au contribuit, prin slăbiciunea lor, la agravarea ei.

Prin legea pentru organizarea şi reglementarea comerţului de bancă, din 8 Mai 1934, s'a remediat situaţiunea anterioară. Pe lângă numeroase dispoziţiuni, cari reglementează până în cele mai mici detalii constituirea şi funcţionarea unei societăţi bancare, s'a instituit *Consiliul Superior Bancar*, organ menit să dirijeze politica bancară a ţării, să supravegheze şi să controleze activitatea băncilor. In dispoziţiunile cu privire la organizarea Consiliului Superior Bancar s'a dat o atenţiune deosebită controlului preventiv, mai necesar decât controlul ulterior.

In decursul celor 8 ani de aplicare a legii bancare, constatându-se oarecari lacune şi nepotriviri de ordin practic, s'a ajuns la mai multe modificări parţiale a unor articole din lege, cari au ameliorat conţinutul ei. Astfel, legea din Mai 1934 a suferit modificări: în Aprilie 1935, cu ocazia promulgării legii cu privire la unele dispoziţiuni pentru înlesnirea şi refacerea creditului; în Aprilie 1937; în Iunie 1937; în Septemvrie 1937 şi în Iunie 1938. Textul complet unificat al legii a fost publicat sub îngrijirea Ministerului Finanţelor. Tot în scopul ameliorării comerţului de bancă, s'a făcut noua lege pentru circulaţia cambiei şi a biletului la ordin.

Legea bancară a schimbat cu totul structura şi felul de a lucra al băncilor; această schimbare a fost o operaţiune dintre cele mai dificile. Incă înainte de existenţa legii, cu ocazia discuţiunilor şi consultaţiunilor cu asociaţiunile profesionale, în scopul elaborării ei, factorii chemaţi să-i dea viaţă şi apoi cei cari trebuiau să o aplice, s'au lovit de tradiţia, deşi nu prea veche, dar totuşi destul de înrădăcinată, concretizată în uzanţele de până aci ale comerţului de bancă. Cu toate aceste greutăţi, iniţiativa stăruitoare a Ministerului Finanţelor, susţinută cu tot interesul de către Institutul de emisiune, a învins. Legea a luat fiinţă, iar comerţul românesc de bancă a făcut un pas înainte, un pas sănătos, ale cărui roade n'au întârziat a se manifesta.

In scopul unei cunoaşteri cât mai reale a situaţiunii băncilor, s'a creat şi s'a impus băncilor prin lege bilanţul bancar tip, a cărui compunere era până aci atât de variată, încât nu se putea întreprinde cu folos o centralizare sau o cercetare comparativă. Nu numai că bilanţul bancar anterior era diferit dela bancă la bancă, dar nu avea aceeaşi aşezare a conturilor nici măcar la aceeaşi bancă, dela an la an.

De aceea, data intrării în vigoare a legii bancare constitue un moment de o importanţă capitală în comerţul de bancă, care trebue să formeze începutul unei perioade bancare cu adevărat istorică.

Din statistica bilanţului băncilor pe anii 1934—41 se şi văd urmările favorabile ale nouei legi bancare. Bilanţurile sunt uniforme, numărul băncilor se comprimă după necesităţile reale ale economiei naţionale prin fuzionări, prin naţionalizări şi prin lichidarea, quasi forţată, a acelor societăţi care n'au avut şi n'au rost la viaţă, astfel încât într'un viitor apropiat comerţul de bancă se va aşeza şi în România

pe o bază reală şi corespunzătoare desvoltării normale a economiei naţionale.

Inceputul s'a făcut, iar constatările le vom prezenta în cele ce urmează.

2. *Analiza bilanţului băncilor*

Din evoluţia conturilor de activ şi pasiv a băncilor comerciale, începând dela aplicarea legii bancare, constatăm că din 893 bănci la finele anului 1933, deci la începutul primului an al noului regim, au rămas în viaţă până la sfârşitul anului 1937 numai 523 bănci, număr care va scădea încă în anii viitori. Totalul bilanţului de 62.355 milioane lei, din 1933, a descrescut în primul an de regim la 38.606 milioane, iar în 1935, al doilea an, la 34.903 milioane. S'a înregistrat apoi în 1936 un spor uşor, care a continuat, devenind mai pronunţat şi în 1937. Deşi numărul băncilor s'a redus cu peste 40%, totalul bilanţului a crescut între 1935 şi 1937 cu 9,7%, ceea ce, pe drept cuvânt, se poate numi un progres încet dar solid.

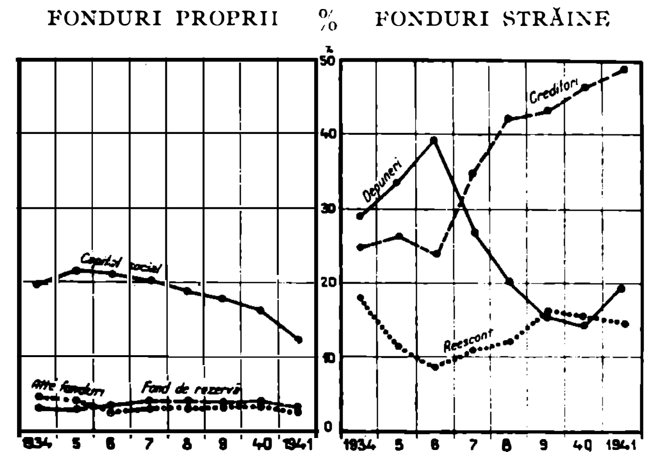
In anul 1938 şi următorii numărul băncilor a continuat să descrească, pe când totalul bilanţului dimpotrivă, a sporit. In 1940 s'a produs şi în comerţ repercusiunea profundei sguduiri din acel an, o parte din pierderile temporale fiind apoi recuperate prin vitejia şi sacrificiul soldaţilor noştri.

Buletinul Băncii Naţionale — Iulie 1942 — arată că deşi numărul băncilor a scăzut dela 451 în 1939 la 309 în 1940 şi la 275 în 1941, totalul bilanţului s'a cifrat la 39,6 miliarde lei în 1939, la 35,0 miliarde în 1940, pentru a se urca la 45,6 miliarde lei în 1941. Scăderea numărului băncilor se explică şi aici, în primul rând, prin politica de comprimare pe calea fuziunii şi aceleia de lichidare a instituţiunilor inactive. In 1941 numărul exact al băncilor a fost de 286, dar, 11 bănci n'au trimes până la întocmirea statisticei rapoartele lor anuale cu bilanţul pe exerciţiul 1941.

Situaţia fondurilor de exploatare a tuturor băncilor, în perioada 1934—1941, este prezentată în tabloul XVI.

Cea mai însemnată poziţie în fondurile proprii o ocupă capitalul social; în fondurile străine sau împrumutate depunerile stau în frunte până la 1937, când creditorii trec înainte. Aceasta provine şi din faptul că în 1937 Consiliul Superior Bancar a adus o mică modificare în compunerea bilanţului cu privire la aceste 2 conturi, din care cauză creditorii au întrecut depunerile. Poziţia reescontului este la % în descreştere, ceea ce înseamnă că băncile, urmând tendinţa de politică bancară izvorîtă din noua îndrumare, au început să-şi cultive procurarea de fonduri străine în mod obişnuit dela marele public, păstrând ca o rezervă de strictă necesitate creditul de reescont şi menajând în acelaşi timp pe cât posibil susceptibilităţile de acoperire ale institutului de emisiune.

Diagrama 9 — Situaţia fondurilor de exploatare a băncilor în anii 1934—1941

Cât priveşte plasamentul băncilor, acesta este expus, pentru aceeaşi perioadă, în tabloul XVII

După cum se vede din cifrele acestui tablou, predilecţia de plasament a băncilor din România se îndreaptă spre «debitorii în cont curent» adică spre clientela care-şi încredinţează de regulă, băncilor toate operaţiunile de bancă: plăţi, incasso, devize, etc. Urmează apoi plasamentul în portofoliu de scont, care serveşte la nevoie drept un excelent instrument de procurare de fonduri lichide pe calea reescontului. Imprumuturile pe termen lung, operaţiune nebancabilă, reprezintă cel mai mic procent. Deşi astăzi acest fel de plasament este cu desăvârşire

Tab. XVI — Situaţia fondurilor de exploatare a băncilor în perioada 1934—1941

Fonduri	1934		1935		1936		1937		1938		1939		1940		1941	
	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)
Total fonduri de exploatare	37.088	*100,0*	33.188	*100,0*	32.568	*100,0*	33.855	*100,0*	33.573	*100,0*	35.232	*100,0*	31.445	*100,0*	41.166	*100,0*
Fonduri proprii	10.316	*27,8*	9.461	*28,5*	9.049	*27,8*	9.179	*27,1*	8.700	*25,9*	8.899	*25,3*	7.383	*23,5*	7.515	*18,2*
Capital social	7.367	*19,9*	7.118	*21,5*	6.890	*21,2*	6.802	*20,1*	6.306	*18,8*	6.343	*18,0*	5.088	*16,1*	4.997	*12,1*
Fond de rezervă	1.194	*3,2*	1.008	*3,0*	1.203	*3,7*	1.325	*3,9*	1.326	*3,9*	1.321	*3,8*	1.216	*3,9*	1.286	*3,1*
Alte fonduri	1.755	*4,7*	1.335	*4,0*	956	*2,9*	1.052	*3,1*	1.068	*3,2*	1.235	*3,5*	1.079	*3,5*	1.232	*3,0*
Fonduri străine	26.772	*72,2*	23.727	*71,5*	23.519	*72,2*	24.676	*72,9*	24.873	*74,1*	26.333	*74,7*	24.062	*76,5*	33.651	*81,8*
Obligaţiuni	149	*0,4*	137	*0,4*	19	*	7	*	1	*	32	*	23	*	13	*
Depuneri	10.832	*29,2*	11.139	*33,6*	12.803	*39,3*	9.139	*27,0*	6.759	*20,1*	5.449	*15,5*	4.566	*14,5*	7.987	*19,4*
Creditori	9.209	*24,8*	8.752	*26,4*	7.837	*24,1*	11.896	*35,1*	14.089	*42,0*	15.178	*43,0*	14.716	*46,7*	20.223	*49,0*
Reescont	6.582	*17,8*	3.699	*11,1*	2.860	*8,8*	3.634	*10,8*	4.024	*12,0*	5.674	*16,2*	4.757	*15,1*	5.428	*13,4*

*) *Sub 0,1%*

Tab. XVII — Plasamentul băncilor în perioada 1934—1941

Natura plasamentului	1934		1935		1936		1937		1938		1939		1940		1941	
	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)
Total . . .	31.574	100,0	28.312	100,0	26.081	100,0	26.742	100,0	27.491	100,0	26.697	100,0	25.721	100,0	33.595	100,0
Portofoliu titluri . . .	1.243	3,9	1.059	3,7	1.141	4,4	1.136	4,2	2.464	9,0	3.535	13,2	4.345	16,9	4.041	12,0
Portofoliu de scont . .	7.098	22,5	5.436	19,2	5.232	20,1	5.249	19,6	5.576	20,3	3.711	13,9	4.915	19,1	6.617	9,9
Debit. cont curent . .	11.209	35,5	11.549	40,8	10.845	41,6	10.939	40,9	11.707	42,6	12.387	46,4	11.167	43,5	18.151	54,0
Debit. în convers . . .	6.416	20,3	5.180	18,3	4.469	17,1	5.221	19,6	4.483	16,3	3.890	14,6	2.554	9,9	2.148	6,4
Participațiuni	2.190	6,9	1.744	6,2	1.368	5,2	1.277	4,8	872	3,0	782	2,9	748	2,9	671	2,0
Impr. termen lung. . .	356	1,1	357	1,3	373	1,4	416	1,5	284	1,2	335	1,3	193	0,7	159	0,4
Imobile și mobilier. . .	3.062	9,8	2.987	10,6	2.653	10,2	2.504	9.4	2.105	7,6	2.057	7,7	1.799	7,0	1.808	5,3

nedorit de către toate băncile, el fiind moștenit cu siguranță din trecut, trebue urmărit pentru a fi cât mai neîntârziat lichidat. Plasamentul în imobile a crescut în 1934 față de anii anteriori, fapt inevitabil prin executarea unor debitori mai vechi. Imobilele, considerate în politica bancară ca plasament imobilizat, este bine să reprezinte cât mai puțin în plasamentul băncilor. Aceste imobile dobândite în plus prin execuțiuni sunt obiecte comerciale, care cu timpul vor fi vândute, tinzându-se ca, în scurt timp, numai imobilele strict necesare exercitării comerțului propriu să compună acest cont, ceea ce și adeverește în anii următori exercițiului 1934, contul de imobile înregistrând descreșteri dela an la an. Portofoliul de titluri, și în special participațiunile, marchează o tendință naturală de scădere. Deși gradul de lichiditate al participațiunilor este ceva mai mare decât cel al celuilalt plasament, este totuși de preferat ca și acest post să fie redus la o cifră care să nu mai influențeze lichiditatea bancară.

3. *Lichiditatea absolută*

Lichiditatea absolută a băncilor în această perioadă este arătată în tabloul XVIII, de mai jos, care ne permite să constatăm o situațiune foarte îmbucurătoare, efect odată mai mult al legii bancare, care în ce privește lichiditatea, — cea mai delicată dar neapărată condițiune a bunului mers în viața băncilor, — a început să-și dea imediat cele mai frumoase roade. De această condițiune depinde în cea mai considerabilă măsură, soliditatea și existența însăși a unei instituțiuni de credit. Dela 6,6% lichiditate absolută în 1931, aceasta a crescut succesiv atingând 13,8% în primul exercițiu de regim bancar nou, 18,1% în cel de al doilea, 23,5% în cel de al treilea și de 29,2% în anul al patrulea, și așa mai departe.

Banca Națională publică, — în buletinul ce editează lunar, — date statistice privind activul și pasivul băncilor din țară, punând în evidență, separat, băncile cu un capital social de cel puțin 40 milioane lei sau mai mult, pe care le denumește bănci comerciale. In această categorie se cuprind și băncile mari din București. Pentru o analiză mai amănunțită găsim că este interesant a vorbi și trata deosebit băncile mari din București, acelea care dispun de un capital social de cel puțin 100 milioane, de fonduri împrumutate de exploatare importante și care n'au încetat un singur moment, în timpul crizei, să restitue depuneri la cerere fără nici o ezitare, să primească noui depuneri, să acorde credite și, în fine, să facă în mod obișnuit operațiunile curente de bancă.

In tabloul « Evoluția conturilor active și pasive ale băncilor comerciale din România în anii 1934—1941 »[1]) am cuprins, după date oficiale, toate băncile, pe cari

Tab. XVIII — Lichiditatea absolută a băncilor în perioada 1934—1941

Anul	Disponibilități în milioane lei			Fonduri împrumutate în milioane lei	Lichiditate absolută %
	Total	Cassa	Disponibil la bănci		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1934	3.686	3.044	642	26.772	13,8
1935	4.299	3.180	1.119	23.727	18,1
1936	5.524	3.630	1.894	23.519	23,5
1937	7.197	5.160	2.037	24.676	29,2
1938	6.811	5.276	1.535	24.873	27,4
1939	7.806	5.253	1.953	26.333	29,7
1940	6.250	4.854	1.396	24.062	26,1
1941	8.684	7.237	1.447	33.651	26,0

le-am grupat apoi în: 1. *bănci mici*, cele cu un capital social până la 40 milioane; 2. *bănci mijlocii*, cele cu un capital acționar de cel puțin 40 milioane sau mai mult și 3. *bănci mari*, din București, ca mai sus.

Datele din acel tablou ne arată că numărul băncilor mici a scăzut vertiginos dela an la an, că cele mijlocii au crescut cu două bănci (prin fuziunea unora mai mici, sau chiar prin majorări de capital; o bancă mică atingând 40 milioane capital a fost trecută în categoria superioară; cert este că în acest răstimp nu s'a fundat nici o bancă nouă cu un capital de 40 milioane, cel puțin). iar cele mari din București au rămas la același număr de 5. Față de perioadele bancare anterioare băncile mari au descrescut ca număr, prin intrarea unora în concordat, sau prin stoparea operațiunilor active de bancă, în alte cazuri. Prin fuziunea din 1941 cu Banca Generală Română, Banca de Scont a României a devenit bancă mare; asemenea și Banca Chrissoveloni. Aceste două bănci, însă, n'au fost considerate ca atare în studiul de față din motive tehnice, deoarece nu s'ar mai fi putut face comparația bilanțului lor cu al celorlalte 5 bănci mari.

[1]) Vezi tabel le statistice generale.

Cât priveşte totalul bilanţului, tot la băncile aşa zise mici se observă o scădere simţitoare în fiecare an; dela 16.454 milioane bilanţ net, în 1934, totalul bilanţului a trecut la 11.337 milioane lei bilanţ brut în 1937, din care deducând cheltuelile de administraţie şi dobânzile plătite, adică înregistrând numai soldul contului de profit şi pierdere, totalul scade sub 11 miliarde lei, ceea ce ne arată că băncile mici nu sunt, în totalitatea lor, sănătoase şi că, în general, au un mers regresiv. Dimpotrivă, la cele mijlocii şi mai cu seamă la cele mari se înregistrează regulat sporuri, deci acestea acuză o tendinţă ascendentă. In întreaga constelaţie bancară, sub raportul numărului de bănci şi al totalului bilanţului, categoriile de bănci stabilite precedent aveau importanţe deosebite.

Cifrele procentuale din tabloul XIX confirmă faptul că băncile mici decad, mersul băncilor mij-

Tab. XIX — Importanţa relativă a diferitelor categorii de bănci în 1934, 1937, 1940 şi 1941, în procente

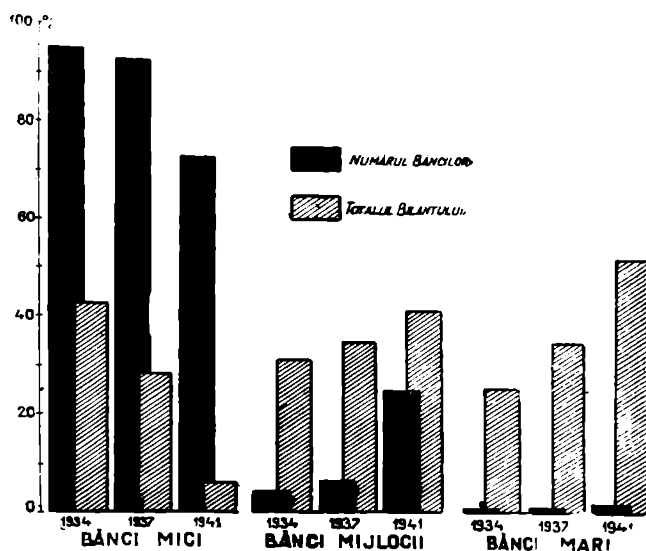
Categorii de bănci	1934		1937		1940		1941	
	Nr. băncilor	Totalul bilanţului	Nr. băncilor	Totalul bilanţului	Nr. băncilor	Totalul bilanţului	Nr. băncilor	Totalul bilanţului
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Bănci mici . . .	95,3	42,6	92,5	28,6	71,5	8,3	72,7	6,4
Bănci mijlocii . . .	4,0	31,3	6,5	35,1	26,9	46,6	25,5	41,6
Bănci mari Bucureşti	0,7	26,1	1,0	35,3	1,6	45,1	1,8	52,0

locii este pozitiv dar într'un ritm încet şi numai băncile mari înregistrează progrese într'adevăr remarcabile.

4. *Băncile mari din Bucureşti*

La cele expuse până aci referitor la aceste bănci, trebue să adăugăm că ele sunt principalele purtătoare ale capitalului de exploatare din ţară, fiind răspândite pretutindeni, şi mijlocitoarele autorizate între capitalist şi întreprinzător. Activitatea lor serveşte efectiv şi Statului. Nu mai departe decât împrumutul intern din primăvara anului 1938 pentru trebuinţele de înarmare, subscris în majoritate de băncile mari din Bucureşti, formând marea finanţă

Diagrama 10 — Importanţa relativă a diferitelor categorii de bănci în anii 1934, 1937 şi 1941

românească, dovedeşte cu prisosinţă această afirmaţiune. De asemenea, în administraţia lor proprie, precum şi în numeroasele întreprinderi industriale şi comerciale create cu sprijinul lor, îşi câştigă existenţa un număr de zeci de mii de funcţionari şi lucrători, cari, dacă n'ar fi existat aceste uzine capitaliste, ar şoma azi. Ele îndeplinesc deci nu numai rolul de bancher, dar şi un rol social de primul ordin. Participaţia lor şi a întreprinderilor din jurul lor la bugetul Statului, sub diferite forme, este egal de importantă. Prin fructificarea economiilor marelui public şi apoi prin plasarea acestora în diferite întreprinderi productive, băncile au luat parte efectivă la întărirea economiei naţionale şi la înstărirea populaţiei econome şi muncitoare. Dar, contribuţiunile de ordin social al băncilor şi, în special, al marilor bănci nu se opresc aci. După sacrificiile la care au fost chemate să răspundă în primii ani după răsboiu prin efectul legii de împroprietărire, marile bănci şi-au dat tributul, din nou în 1934, de data aceasta pe o scară mult mai întinsă, prin înregistrarea în bilanţ a pierderilor provenite din aplicarea legii conversiunii datoriilor rurale şi urbane. Ambele contribuţiuni cerute băncilor au o parte asemănătoare, deoarece atât cea cauzată de expropriere cât şi cea provenită

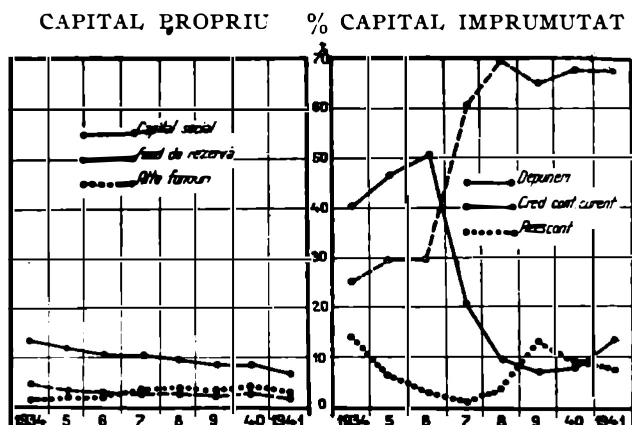
Tab. XX — Capitalurile de exploatare ale marilor bănci în 1934—1941

Natura capitalului	1934		1935		1936		1937		1938		1939		1940		1941	
	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	Mil. lei	%	Mil. lei	%	Mil. lei	%	Mil. lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)
Total capitaluri de exploatare . .	9.725	100,0	10.851	100,0	11.688	100,0	12.079	100,0	13.959	100,0	16.007	100,0	15.605	100,0	23.502	100,0
Capital propriu .	1.935	19,9	1.841	17,0	1.899	16,2	2.117	17,5	2.282	16,4	2.337	14,6	2.378	15,2	2.707	11,5
Capital social . .	1.330	13,7	1.280	11,8	1.280	10,9	1.280	10,6	1.350	9,7	1.350	8,5	1.350	8,7	1.550	6,6
Fond de rezervă	466	4,8	366	3,4	384	3,3	402	3,3	425	3,0	447	2,8	482	3,1	549	2,3
Alte fonduri . .	139	1,4	195	1,8	235	2,0	435	3,6	507	3,7	540	3,3	546	3,4	608	2,6
Capital împrumutat	7.790	80,1	9.010	83,0	9.789	83,8	9.962	82,5	11.677	83,6	13.670	85,4	13.227	84,8	20.795	88,5
Depuneri	3.931	40,4	5.054	46,6	5.877	50,3	2.506	20,7	1.348	9,7	1.155	7,2	1.252	8,0	3.141	13,4
Credit. cont curent	2.471	25,4	3.232	29,8	3.492	29,9	7.316	60,6	9.755	69,8	10.486	65,5	10.585	67,9	15.878	67,6
Reescont	1.388	14,3	724	6,6	420	3,6	140	1,2	574	4,1	2.029	12,7	1.390	8,9	1.776	7,5

din conversiune au fost dictate de necesităţi de ordin social.

Bilanţul marilor bănci a parcurs, în anii 1934—1941, o linie mereu ascendentă. Dela 10.062 milioane lei în 1934, bilanţul lor net a ajuns la 12.832 milioane lei în 1937 şi la 23.718 milioane lei în 1941. Având în vedere urmele adânci lăsate de criza din 1931, precum şi, mai ales, discreditul general ivit cu această ocazie, sporul reprezintă cu adevărat un efort temeinic şi pozitiv. In plus ceea ce ne apare mai important pentru economia naţională este faptul că băncile mari, prin seriozitatea şi felul de a se comporta în timpul şi după criză, au făcut să renască iarăşi, în marele public, încrederea în noţiunea de bancă şi de credit.

Diagrama 11 — Capitalurile de exploatare ale marilor bănci în anii 1934—1941

Evoluţia capitalurilor de exploatare ale marilor bănci, în ultimii ani, este arătată în tabloul XX.

Rezultă că băncile mari îşi procură capitalurile de exploatare în proporţie de peste 80% dela marele public şi numai o parte foarte mică pe cale de reescont. Acesta, dela 14,3% în 1934, a scăzut la 1,2% în 1937, deoarece băncile mari găsesc mijloace de acţiune mai ieftine la marele public decât la Banca Naţională şi, în plus, ele fiind conduse de un spirit de independenţă nu uzează de creditele de reescont, ce le stau totdeauna la dispoziţie, decât în cazuri rari şi de strictă necesitate. In ultima vreme, chiar dacă uneori uzează de reescont, ele îl replătesc la scadenţă, astfel că nici pentru Institutul de emisiune creditul de reescont acordat marilor bănci nu este de lungă durată. Unele dintre băncile mari, ca Banca Comercială Italiană şi Română şi Societatea Bancară Română, n'au uzat de nici un reescont datorat la finele anilor 1934—1937.

Totalul mijloacelor de exploatare, precum şi capitalurile proprii şi împrumutate, ale celor 5 bănci mari, sunt prezentate, în milioane lei şi în procente faţă de totalul capitalului de exploatare al fiecărei bănci, în tabloul XXI.

Cel mai mare procent de capital propriu, în raport cu capitalul său total de exploatare, l-a posedat în 1934 Societatea Bancară Română, cu 41,0%; iar cel mai mic l-a avut Banca Românească, cu 12,8%.

După 7 ani, adică în 1941, situaţia nu s'a schimbat mult, deoarece în acest an tot Societatea Bancară Română ocupă locul întâiu, cu cel mai mare procent de 13, 6%, iar cel mai mic, Banca Comercială Italiană & Română cu 8,1%.

Tab. XXI — Totalul mijloacelor de exploatare (capitalurile proprii şi împrumutate) ale celor 5 mari bănci din Bucureşti în 1934—1941

Denumirea băncii	1934		1935		1936		1937		1938		1939		1940		1941	
	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)
Totalul mijloacelor de exploatare																
Total general	9.725	100,0	10.851	100,0	11.688	100,0	12.079	100,0	13.959	100,0	16.007	100,0	15.605	100,0	23.502	100,0
Banca Românească	3.156	32,5	3.748	34,5	4.300	36,8	4.290	35,5	5.088	36,5	5.484	34,3	5.145	32,9	7.761	33,2
Banca de Credit Român	2.619	26,9	2.780	25,6	2.795	23.9	2.990	24,8	3.562	25,5	5.029	31,4	4.297	27,4	5.608	23,6
Banca Comercială Română	1.926	19,8	2.199	20,3	2.515	21,5	2.720	22,5	2.722	19,5	2.672	16,7	2.118	13,4	3.601	15,2
Banca Comercială Italiană & Română	1.336	13,7	1.208	11,1	1.035	8,9	1.027	8,5	1.482	10,6	1.500	9,4	1.568	10,3	3.487	15,0
Soc. Bancară Rom.	688	7,1	916	8,5	1.043	8,9	1.052	8,7	1.105	7,9	1.322	8,2	2.477	16,0	3.045	13,0
Capitaluri proprii																
Total	1.935	19,9	1.841	17,0	1.899	16,2	2.117	17,5	2.282	16,3	2.337	14,6	2.378	15,2	2.707	11,5
Banca Românească	403	12,8	473	12,6	534	12,4	562	13,1	700	13,8	745	13,6	750	14,6	943	12,2
Banca de Credit Român	576	22,0	599	21,5	585	20,9	752	25,2	773	21,7	778	15,5	759	17,6	747	13,4
Banca Comercială Română	469	24,4	355	16,1	361	14,1	362	13,3	363	13,3	365	13,6	376	17,8	379	10,6
Banca Comercială Italiană & Română	205	15,3	194	16,1	197	19,0	201	19,6	195	13,2	193	12,9	195	12,4	279	8,1
Soc. Bancară Rom.	282	41,0	220	24,0	222	21,3	240	22,8	251	22,9	256	19,4	298	12,0	359	13,6
Capitaluri împrumutate (străine)																
Total	7.790	80,1	9.010	83,0	9.789	83,8	9.962	82,5	11.677	83,7	13.670	85,4	13.227	84,8	20.795	88,5
Banca Românească	2.753	87,2	3.275	87,4	3.766	87,6	3.728	86,9	4.388	86,2	4.739	86,4	4.395	85,4	6.818	87,8
Banca de Credit Român	2.043	78,0	2.181	78,5	2.210	79,1	2.238	74.8	2.789	78,3	4.251	84,5	3.538	82,4	4.861	86,6
Banca Comercială Română	1.457	75,6	1.844	83,9	2.154	85,6	2.358	86,7	2.359	86,7	2.307	86,4	1.742	82,2	3.222	89,4
Banca Comercială Italiană & Română	1.131	84,7	1.014	83,9	838	81,0	826	80,4	1.287	86,8	1.307	87,1	1.373	87,6	3.208	91,4
Soc. Bancară Rom.	406	59,0	696	76,0	821	78,7	812	77,2	854	77,1	1.066	80,6	2.179	88,0	2.686	86,9

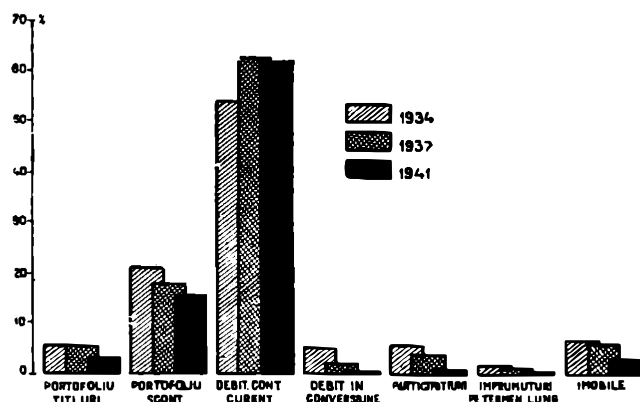
In privința capitalului împrumutat, Banca Românească înregistrează regulat în fiecare an cel mai mare procent, până în 1937. După acest an, întâietatea revine Băncii Comerciale Italiene și Române.

Capitalurile de exploatare ale fiecărei bănci, raportate la totalul acestor capitaluri aparținând tuturor băncilor, reprezintă puterea și rolul fiecăreia dintre ele în marea finanță din România.

Banca Românească stă în fruntea tuturor, cu 32,5% în 1934 și cu 33,2% în 1941; urmează Banca de Credit Român, cu 26,9% în 1934 și cu 23,6% în 1941. In al treilea rând vine Banca Comercială Română, cu 19,8% în 1934 și cu 15,2% în 1941.

Din cele de mai sus, se mai constată că fondurile de exploatare aparținând Băncii Românești, Băncii Comerciale Române și Societății Bancare Române au urmat, între 1934 și 1937, o linie mereu ascendentă, pe când acelea ale Băncii de Credit Român și Băncii Comerciale Italiană și Română una descendentă. Intre 1937 și 1941, totalul mijloacelor de exploatare al acestor bănci, crește cu 48,6%.

Diagrama 12 — Plasamentul marilor bănci în perioada 1934—1941

Tab XXII — Plasamentul marilor bănci în 1934—1941, după natura sa

Plasamentul	1934		1935		1936		1937		1938		1939		1940		1941	
	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)
Total . . .	7.971	100,0	8.727	100,0	8.585	100,0	8.179	100,0	10.635	100,0	12.266	100,0	12.562	100,0	18.367	100,0
Bonuri tezaur și pentru înzestrarea armatei . .									1.400	13,2	2.250	18,3	3.044	24,2	2.514	13,7
Portofoliu titluri	461	5,8	500	5,7	518	6,0	475	5,8	479	4,4	528	4,3	490	3,9	646	3,5
Portofoliu scont	1.704	21,4	1.562	17,9	1.581	18,4	1.465	17,9	1.474	14,0	1.944	15,9	1.856	14,8	2.762	15,1
Debit. cont curent . . .	4.283	53,7	5.206	59,7	5.294	61,7	5.154	63,0	6.266	59,1	6.576	53,6	6.266	50,0	11.484	62,5
Debit. în convers. . . .	426	5,3	355	4,0	236	2,8	166	2,0	132	1,2	87	0,7	48	0,3	44	0,2
Participațiuni	447	5,6	424	4,9	346	4,0	337	4,1	344	3,2	323	2,6	330	2,7	346	1,9
Imprumuturi pe termen lung	108	1,4	111	1,3	115	1,3	87	1,1	35	0,3	34	0,3	26	0,1	38	0,2
Imobile	542	6,8	569	6,5	495	5,8	495	6,1	505	4,6	524	4,3	502	4,0	533	2,9

Plasamentul marilor bănci, în acești patru ani, este arătat în tabloul XXII.

Rezultă că plasamentul marilor bănci a fost compus, într'o proporție de peste 50%, din conturi curente debitoare, proporție care a mers crescând regulat în fiecare an, atingând 63% în 1937, descrescând la 50,0% în 1940 pentru a se ridica la 62,5% în 1941. In al doilea rând, băncile mari plasează disponibilitățile lor în portofoliu de scont, care însă a scăzut dela 21,4% la 14,0% în 1938 pentru a se ridica la 15,1% în 1941. Socotim că băncile, neavând nevoie să facă reescont, au lăsat pe planul al doilea acest fel de plasament, în favoarea conturilor curente debitoare. Portofoliul de titluri e aproape staționar. Debitorii în conversiune sunt în scădere simțitoare, o dovadă că ei își respectă angajamentul legal și plătesc regulat ratele anuale; participațiunile și împrumuturile pe termen lung deasemenea scad, marcând tendința de a fi lichidate la scadențe. Plasamentul în imobile, considerat de regulă ca plasament imobilizat, a dat și el înapoi; cu siguranță că va suferi treptat reduceri prin vânzarea celor care nu servesc uzului propriu. Intr'un capitol anterior, am arătat pentru ce băncile preferă plasamentul în conturi curente, la care mai adăugăm că acestea rulând zi de zi fac mișcare de casă și procură băncilor comisioane. In general, plasamentul băncilor mari, după cât se constată, e bine condus și nu are caracter de imobilizare, deoarece cel în imobile, împrumuturi pe termen lung și la debitori în conversiune, nu reprezintă decât o mică parte din plasamentul total.

In ceea ce privește repartizarea pe bănci a plasamentului, situația este prezentată în tabloul XXIII.

Tab. XXIII — Repartizarea pe bănci a plasamentului în 1934—1941

Denumirea băncii	1934		1935		1936		1937		1938		1939		1940		1941	
	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%	mil. lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)
Total . . .	7.971	100,0	8.727	100,0	8.585	100,0	8.179	100,0	10.635	100,0	12.266	100,0	12.562	100,0	18.367	100,0
Banca Românească . .	2.756	34,6	3.176	36,4	3.256	37,9	3.092	37,8	4.064	38,6	4.607	37,5	4.249	33,9	6.506	35,4
Banca de Credit Român	2.303	28,9	2.212	25,3	2.141	24,9	2.248	27,5	2.810	27,2	3.735	30,4	3.566	28,4	4.329	23,6
Banca Comercială Română	1.440	18,1	1.706	19,6	1.627	19,0	1.479	18,1	1.769	14,8	2.075	16,9	1.788	14,2	2.716	14,8
Banca Comercială Italiană & Română.	967	12,1	899	10,3	828	9,7	730	8,9	1.142	11,3	823	6,9	955	7,6	2.187	11,9
Societatea Bancară Română	505	6,3	734	8,4	733	8,5	630	7,7	850	8,1	1.026	8,3	2.004	15,9	2.629	14,3

Din acest tablou rezultă că Banca Românească ocupă locul întâiu, posedând cel mai mare plasament cu 34,6% în 1934, care atinge chiar 38,6% în 1938 şi 35,4% în 1941. Aceasta este urmată apoi de cele 4 bănci, în ordinea aşezării din tablou.

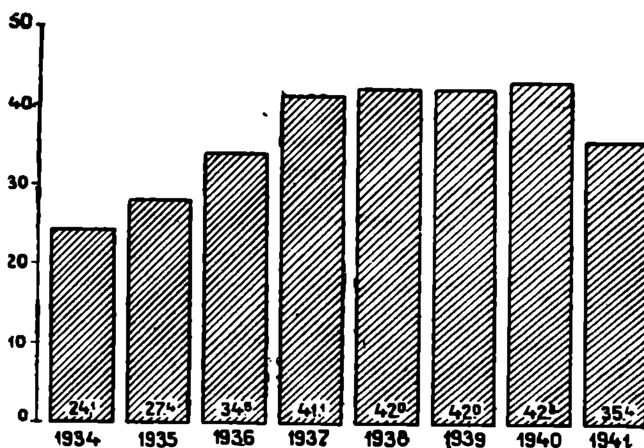
Lichiditatea marilor bănci, care formează cheia de boltă a politicei bancare, a fost, —raportând disponibilităţile imediate la angajamente, adică la capitalurile împrumutate, — într'o continuă urcare, după cum dovedeşte tabloul XXIV.

Tab. XXIV — Lichiditatea celor 5 mari bănci în 1934—1941

Anul	Disponibilităţi imediate, în milioane lei: Total	Cassa [1])	Disponibil la bănci	Angajamente (Capitaluri împrumut.) în mil. lei	Lichiditate absolută %
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1934 .	1.878	1.656	222	7.790	*24,1*
1935 .	2.472	1.853	619	9.010	*27,4*
1936 .	3.379	2.225	1.154	9.789	*34,5*
1937 .	4.393	3.335	1.058	9.962	*44,1*
1938 .	4.904	2.886	2.018	11.677	*42,0*
1939 .	5.744	4.506	1.238	13.670	*42,0*
1940 .	5.668	5.109	559	13.227	*42,8*
1941 .	7.359	6.828	531	20.795	*35,4*

[1]) Inclusiv 80% din bonuri tezaur lombardabile.

Diagrama 13 — Lichiditatea celor 5 mari bănci în anii 1934—1941

Intr'adevăr cifrele tabloului XXIV, arată că marile bănci din Bucureşti dispun de o lichiditate absolută foarte favorabilă, care, în cei patru ani de regim bancar nou, a progresat până aproape de dublu, dela 24,1% în 1934 a ajuns la 44,1% în 1937 şi la 42,8 în 1940. Niciodată vreo bancă n'a atins în România o lichiditate mai bună. Explicaţia o putem găsi în faptul că marea noastră finanţă, — în urma crizei, care a culminat într'o neîncredere generală în bănci, — a pus mai mult preţ pe întărirea prestigiului decât pe rentabilitate, căci dacă se ţin disponibile, în cassă sau la bănci, mijloacele lucrative, plasamentul nu se măreşte şi deci nici dobânzi nu se încasează, ceea ce virtualmente diminuează rentabilitatea. Acţiunea conducătorilor de bănci în această privinţă este demnă de relevat, întru cât ea a însemnat un sacrificiu, cu scopul de a reface încrederea în noţiunea de bancă.

Lichiditatea absolută a fiecăreia dintre cele 5 mari bănci a variat, de asemenea, în ultimii 4 ani.

Cea mai bună lichiditate se observă în 1937, iar cea mai slabă în 1934. Ultimele trei bănci, la care sunt interesate capitalurile străine, prezintă o situaţie mai favorabilă, deşi toate băncile marchează o totală schimbare în spre foarte bine, faţă de epoca dinaintea noului regim bancar. Banca Românească, de exemplu, prezintă o lichiditate în creştere, dela 15,9% în 1934, 27,1% în 1936, 34,7% în 1937, 41,8% în 1940 şi scade la 30,1% în 1941.

Rentabilitatea marilor bănci. Băncile mari îşi trag, ca toate băncile în general, beneficiile lor din:

a) plusul din dobândă între dobânda plătită asupra fondurilor împrumutate şi dobânda percepută asupra plasamentului;

b) comisioane asupra diferitelor operaţiuni bancare ca: plăţi, incasso, ordine de bursă, devize, servicii de informaţiuni, păstrare de valori, finanţări, etc.;

c) venitul imobilelor şi al portofoliului de titluri.

După ce se scad cheltuelile de administraţie, impozitele şi amortizările impuse de împrejurări, —căci

Tab. XXV a. — Lichiditatea absolută a celor 5 mari bănci în 1934—1937

Denumirea băncii	1934			1935			1936			1937		
	Disponibilităţi mil. lei	Angajamente mil. lei	Lichiditate absolută %	Disponibilităţi mil. lei	Angajamente mil. lei	Lichiditate absolută %	Disponibilităţi mil. lei	Angajamente mil. lei	Lichiditate absolută %	Disponibilităţi mil lei	Angajamente mil. lei	Lichiditate absolută
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
Banca Românească . .	439	2.753	*15,9*	627	3.275	*19,1*	1.121	3.766	*27,1*	1.295	3.728	*34,7*
Banca de Credit Român	451	2.043	*22,1*	843	2.181	*38,7*	818	2.210	*37,0*	1.030	2.238	*46,0*
Banca Comercială Rom.	400	1.457	*27,5*	499	1.844	*27,1*	890	2.154	*41,3*	1.266	2.358	*53,7*
Banca Com. Ital.& Rom.	388	1.131	*34,3*	323	1.014	*31,9*	229	838	*27,3*	359	826	*43,5*
Soc. Bancară Română .	200	406	*49,3*	180	696	*25,9*	321	821	*39,1*	443	812	*54,6*

Tab. XXV b. — Lichiditatea absolută a celor 5 mari bănci în 1938—1941

Denumirea băncii	1938			1939			1940			1941		
	Disponibilităţi mil. lei	Angajamente mil. lei	Lichiditate absolută %	Disponibilităţi mil. lei	Angajamente mil. lei	Lichiditate absolută %	Disponibilităţi mil. lei	Angajamente mil. lei	Lichiditate absolută %	Disponibilităţi mil. lei	Angajamente mil. lei	Lichiditate absolută %
(1)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)
Banca Românească . . .	1.604	4.388	*36,6*	1.611	4.739	*34,0*	1.838	4.395	*41,8*	2.055	6.818	*30,1*
Banca de Credit Român .	1.108	2.789	*39,8*	1.838	4.251	*43,2*	1.394	3.538	*39,4*	1.830	4.861	*37,6*
Banca Comercială Rom. .	1.366	2.359	*57,9*	1.131	2.307	*49,2*	1.020	1.742	*58,5*	1.462	3.222	*45,4*
Banca Com. Ital. & Rom.	453	1.287	*35,8*	769	1.307	*58,7*	816	1.373	*59,5*	1.484	3.208	*46,2*
Soc. Bancară Română .	373	854	*43,8*	395	1.066	*37,5*	600	2.179	*27,5*	528	2.686	*19,7*

afacerile de bancă ca orice alte afaceri dau loc inerent la riscuri şi deci la pierderi, — rezultă beneficiul net. Raportul între beneficiul net şi capitalul acţionar ne dă rentabilitatea.

Rentabilitatea celor 5 mari bănci din Bucureşti, în perioada 1934—1941, este prezentată în tabloul XXVI, de mai jos.

Şi din punct de vedere al rentabilităţii Banca Românească se situează în fruntea tuturor băncilor, urmată fiind de Banca de Credit Român. La o distanţă oarecare vine apoi Banca Comercială Italiană. Banca Comercială Română a prezentat o rentabilitate anuală sub 4,0%, iar Societatea Bancară Română, care n'a avut în 1934 şi 1935, nici o rentabilitate, marchează în 1936 una de 5,1%, iar în 1941 de 10,8%.

6. *Schimbări structurale de capital*

In această ultimă perioadă bancară au avut loc schimbări în structura capitalului acţionar al Băncii de Credit Român prin naţionalizarea unei impunătoare majorităţi a capitalului social, în prezent ne mai fiind interesat la această bancă pe lângă capitalul românesc decât capitalul german reprezentat de *Reichs- Kredit- Gesellschaft, A. G.* De asemenea la Banca Comercială Română a intervenit o schimbare radicală, majoritatea acţiunilor deţinută până în Aprilie 1941 de un grup franco-belgian trecând în posesia marei bănci germane *Deutsche Bank.* In plus capitalul german reprezentat de *Berliner Handels-Gesellschaft* este interesat şi în Banca Chrissoveloni.

Colaborarea capitalului german la băncile româneşti contribue, într'o măsură însemnată, la desvoltarea tuturor relaţiunilor noastre economice cu Germania.

* * *

Incheind studiul de faţă, rezumăm că începutul băncilor comerciale din România s'a zămislit după fondarea Institutului de emisiune şi anume în ultima decadă a secolului trecut, când s'au constituit câteva instituţiuni de credit, iar adevărata lor naştere a avut loc după anul 1900, când ţara românească trecând prin cea mai grozavă criză agricolă, cunoscută vreodată la noi, a simţit atât de mult lipsa creditului.

Până la intrarea României în războiul cel mare băncile comerciale s'au desvoltat normal. Incepând cu anul 1919, în cadrul ţării mărite, constituirile de noui bănci şi sporirile de capitaluri bancare au fost prea rapide şi s'au întrecut în operaţiuni de tot felul paralel cu deprecierea monetei naţionale. Uşurinţa de câştig din întreprinderi, având la bază credite cu dobânzi prea ridicate, a dus comerţul de bancă

SUCURSALA DIN BUCUREŞTI A BĂNCII « ALBINA »

într'o situaţie de imobilizare. Această împrejurare, alimentată de evenimentele internaţionale de ordin economic defavorabile, a deslănţuit criza financiară din care băncile au eşit foarte slăbite şi mai puţine la număr.

După această criză băncile au mai avut de suportat consecinţele legii de conversiune, — un rău pentru bănci dar necesar vieţii sociale, — pe care le-au învins cu resemnare. Astăzi ele îşi reiau cu încetul, sub imperiul binefăcător al nouei legi bancare, locul de muncă productivă de altă dată, ca prim şi indispensabil factor în viaţa economică a ţării.

Criza financiară a făcut să se schimbe metodele de lucru, căci principii socotite altădată imuabile au fost răsturnate de furiile vremii. Furtuna care a trecut peste bănci a îngropat multe idei şi a adus altele noui în loc. Iată de ce asistăm azi la un nou examen în materie bancară. Relativismul îşi are şi aci aplicarea lui.

Dar, excepţie făcând de deosebirile de vederi într'una sau alta din probleme, excepţie făcând de

Tab. XXVI — Rentabilitatea marilor bănci în 1934—1941 (în procente)

Denumirea băncii (1)	1934 (2)	1935 (3)	1936 (4)	1937 (5)	1938 (6)	1939 (7)	1940 (8)	1941 (9)
Banca Românească	12,5	14,4	20,8	28,2	22,7	26,6	23,8	17,2
Banca de Credit Român	12,2	8,8	11,0	13,0	13,9	15,9	15,3	15,3
Banca Comercială Română	2,8	3,5	1,8	3,9	4,3	5,1	5,9	10,5
Banca Com. Italiană şi Română	5,1	8,2	8,9	13,1	13,6	12,6	13,2	11,3
Societatea Bancară Română	0,0	0,0	5,1	8,9	9,2	9,2	10,6	10,8

ceea ce va cădea încă şi de ceea ce va rămâne din ce a fost, un lucru este cert. La adăpostul unor reguli stabilite în decursul atâtor ani de grea experienţă, băncile au contribuit într'o măsură mai mare decât îşi poate da fiecare din noi seama, la propăşirea economiei naţionale. *p. m. s.*

BIBLIOGRAFIE

ANGELESCU, PROF. DR. I. N. *Histoire économique des Roumains*. Genève, 1919.
ANGELESCU, DR. N. C. *Problema reorganizării pieţei monetare la noi şi aiurea*. (Analele Băncilor, an. XII, 1936).
CHEMALE A. *Organizarea şi reglementarea comerţului bancar*. Bucureşti, 1933.
COANDĂ GR. *Restabilirea creditului în vederea reluării unei activităţi productive*. (Analele Băncilor, Martie 1936).
CORNEA VICTOR. *Redresarea creditului şi reorganizarea băncilor din Ardeal*. (Analele Băncilor, Martie 1936).
— *Băncile româneşti din Ardeal şi Banat*. (Analele Băncilor, Iunie 1936).
COTARU PLUTARC. *Criza bancară şi intervenţia Statului*. (Analele Băncilor. August-Septemvrie, Noemvrie-Decemvrie, 1935).
CREANGĂ, DR. G. D. *Raportul administratorului sechestru asupra activităţii Băncii Generale Române*, Bucureşti, 1919.
DURMA MIRCEA. *Problema creditului bancar în România*. (Analele Băncilor, Nr. 2/1931).
— *Refacerea creditului*. (Analele Băncilor, Nr. 3/1935).
ENE, DR. ERNST. *Les banques en Roumanie*, Paris 1915.
GOIA JOSIF. *Reglementarea raporturilor dintre creditori şi debitori şi refacerea băncilor*. Cluj, 1934.
LOGHIN JOAN. *Marile bănci comerciale româneşti* 1919—1929. Bucureşti, 1931.
MADGEARU VIRGIL. *Reorganizarea sistemului de credit în România*. (Analele Băncilor, Ianuarie—Februarie, 1935).
MIHAIU T. *Währungs- und Bankpolitik Rumäniens von* 1867—1905. Diss. Strassburg, 1905.
MLADENATZ GROMOSLAV. *Depozitele bancare*. (Analele Băncilor, Mai 1926).
NETTA, DR. G. *Regimul bancar în Europa*. Bucureşti, 1927.
— *Băncile noastre şi situaţia actuală*. Bucureşti, 1933.
NETTA, DR. XENOFON. *Die rumänische Nationalbank, A. Deichertsche Verlagsbuchhandlung*, Leipzig, 1929.
PETRA, NIC. N. *Băncile româneşti din Ardeal şi Banat*. Cartea Românească. Sibiu, 1936.
PETRESCU VIRGIL. *Comerţul şi probleme bancare*. Articole publicate în ziarul « Universul ».
PORUŢIU P. *Regimul bancar român*. Cluj, 1928.
PROTOPOPESCU, DR. V. V. *Intreprinderile româneşti de credit sub influenţa conjuncturei* 1919—1932. Bucureşti, 1936.
— *Lichidarea trecutului şi băncile româneşti*. (Analele Băncilor, Mai 1938).
— *Către o politică dirijată a dobânzilor*. (Analele Băncilor, Iulie 1938).
— *Controlul creditelor bancare în România*. (Analele Băncilor, Decemvrie 1938).
RĂDUCANU, PROF. DR. I. *Tehnica bancară*. Bucureşti, 1926.
SĂVULESCU AL. *Problema bancară şi soluţia ei*. Bucureşti, 1936.
SITESCU, PANT. M. *Die Kreditbanken Rumäniens*. Craiova, 1915
— *Mijloacele de exploatare ale marilor bănci comerciale din România în legătură cu răsboiul european*. Craiova, 1916.
— *A survey of the Banking Situation*. Manchester Guardian Commercial May 26, 1927.
SITESCU, PANT. M. *Der rumänische Wirtschaftsraum*. Bucureşti, 1939. *Foreign Banks in Rumania*. European Economic et political Survey, Paris, September 15, 1927.
— *Marea finanţă românească în faţa crizei din* 1931, Publicaţiunea « Secolul » Nr. 16/1932.
— *Marea finanţă românească în* 1920. (Analele Băncilor, Ianuarie, 1921).
— *Capitalul în România*. (Analele Băncilor, Iulie 1919).
— *Principii conducătoare în politica de bancă*. Bucureşti, 1926.
— *Comerţul de bancă în România*. Bucureşti, 1927.
— *Băncile străine în România*. (Analele Băncilor, Octomvrie 1930).
— *Băncile şi conversiunea datoriilor*. (Analele Băncilor, Februarie 1932).
— *Intervenţia Statului în criza bancară*. (Analele Băncilor, Aprilie 1933).
— *Convulsiunea comerţului românesc de bancă*. (Analele Băncilor, Februarie 1934).
— *Contribuţiunile comerţului de bancă impuse de legile sociale*. (Analele Băncilor, Martie 1935).
— *Băncile româneşti de patru miliarde*. (Analele Băncilor, Mai, 1931).
— *Activitatea marilor bănci din România în* 1929—1935. Bucureşti, 1936.
— *Banca Românească* 1911—1936. Bucureşti, 1937.
— *Banca de Credit Român* 1904—1936. Bucureşti, 1937.
— *Banca Comercială Română* 1907—1936. Bucureşti, 1937.
— *Viabilitatea şi vitalitatea băncilor din România*. Bucureşti, 1938.
ROMAŞCANU, M. GR. *Banca Naţională a Moldovei*. Bucureşti, 1932.
— *Creditul şi necesitatea depunerilor spre fructificare*. Bucureşti, 1930.
— *Contribuţiuni la istoria monetară a Principatelor*. Bucureşti, 1932.
SLĂVESCU, PROF. DR. V. *Marile bănci comerciale din România*. Bucureşti, 1915.
— *Marea finanţă din România în vreme de răsboiu*. Bucureşti, 1920.
— *Câteva însemnări cu privire la băncile româneşti din Ardeal*. (Analele Băncilor, Martie 1920).
— *Băncile comerciale din România*. Bucureşti, 1915.
— *Organizaţia de credit a României*. Bucureşti, 1922.
— *Istoricul Băncii Naţionale a României*. Bucureşti, 1925.
— *Tratat de bancă*. 2 volume. Bucureşti, 1930.
— *Politica bancară a României şi depresiunea economică mondială*. Bucureşti, 1932.
SOLACOLU, DR. B. *Consideraţiuni asupra concentraţiei bancare*. Bucureşti, 1930.
STAICOVICI, CHR. D. et ICONOMU P. *Statistica anuală a României* 1911, 1912, 1913, 1914, 1915. Bucureşti.
TĂSLĂUANU OSTAVIAN. *Politica economică a României*. Bucureşti, 1931.
TRANCU-IASI, GRIG. L. *Colaborarea capitalului străin*. Bucureşti, 1923.
ZANE G. *Economia de schimb*.

INSTITUŢIUNILE PUBLICE DE CREDIT

Statul s'a afirmat, întotdeauna, ca organizator şi diriguitor al vieţii economice. Intervenţia Statului a variat, ca întindere şi înfăţişare, în cursul veacurilor. Uneori, sub înrâurirea curentelor liberale, care covârşeau într'o anumită epocă, intervenţionismul statal lua proporţii mai reduse şi adopta forme mai discrete. Dar principiul s'a menţinut neştirbit în toate timpurile.

Cele mai multe sectoare ale vieţii economice erau şi sunt lăsate în grija iniţiativei private. Economia privată însă trebue să corespundă înaltelor comandamente sociale, care îi impun o organizare şi exploatare eficientă a întreprinderilor, spre a servi interesele materiale ale colectivităţii.

Atunci când iniţiativa privată nu este destul de puternică, spre a soluţiona o anumită problemă economică, intervine iniţiativa Statului, pentru a umple un gol, pentru a înlătura insuficienţele economiei private şi pentru a crea noui aşezăminte sau întreprinderi, care sunt indispensabile progresului economic al naţiunii. Această intervenţiune se poate manifesta chiar într'o perioadă culminantă a liberalismului, când individualismul a atins apogeul.

Acest fenomen s'a produs în România cam pe la mijlocul veacului trecut. După o lâncezire economică, Principatele Unite căutau noui forme de organizare economică şi socială, care să asigure propăşirea materială şi spirituală a naţiunii libere. Capitalismul, în înţelesul concepţiei moderne, era inexistent în România. Capitalurile mobiliare erau foarte puţine şi ascunse. Metodele fiscale ale administraţiei fanariote descurajaseră acumularea capitalurilor şi înrădăcinaseră tradiţia tezaurizării. Nu exista nicio instituţiune financiară vrednică de acest nume, nicio bancă de depozite sau de afaceri. Creditul şi, într'o măsură mai modestă, păstrarea economiilor, constituiau monopolul cămătarilor particulari, cari sunt bancherii primitivi ai popoarelor orientale şi asiatice.

Cele două instituţiuni publice, create de Stat — Casa de Depuneri şi, apoi Casa de Economie — au realizat o importantă activitate pe tărâmul organizării creditului din România. Impreună cu Banca Naţională, cele două aşezăminte au dat un puternic impuls iniţiativei private, care a creat mai târziu, băncile private şi marile societăţi anonime bancare.

Dar instituţiunile publice de credit n'au avut numai o menire istorică. Ele îndeplinesc o importantă funcţiune economică şi în epoca de azi. In toate ţările civilizate ale lumii şi chiar sub regimurile cele mai liberale şi individualiste, în care băncile capitaliste joacă un rol covârşitor, instituţiunile publice continuă să se afirme şi progresează, cu rezultate uimitoare. Este suficient să amintim exemplul Caselor Poştale de Economii din Franţa şi din Anglia, pentru a ilustra această realitate. Casa Naţională de Economii a Franţei are 11,4 milioane depunători cu depuneri în valoare de 31,7 miliarde franci. Iar, Casa Poştală de Economii din Anglia are 11,7 milioane depunători cu 1987,4 milioane lire sterline depuneri. De altă parte, în ţările cu regimuri totalitare se desenează o tendinţă tot mai accentuată de statizare a creditului şi a instituţiunilor financiare, care s'a materializat prin naţionalizarea băncilor de emisiune a Italiei şi a Germaniei.

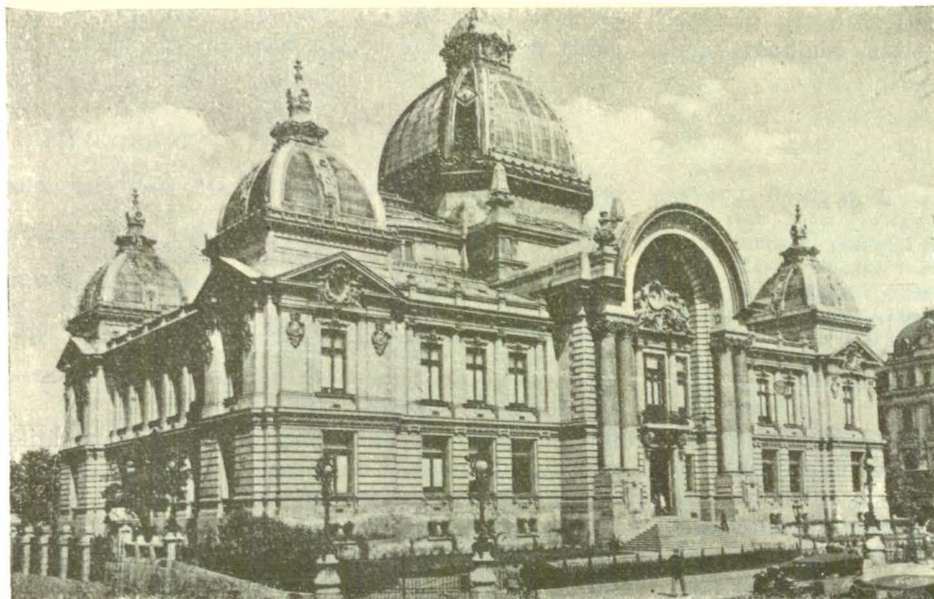
Deci, instituţiunile publice de credit sunt sortite să se întărească şi să se înmulţească. Prin capitalurile pe care le administrează, ele ocupă un rang înalt şi în structura financiară a României. Din această pricină va trebui să analizăm, cu îngrijire, organizarea şi activitatea Casei de Depuneri şi Consemnaţiuni, precum şi a Casei Naţionale de Economii şi Cecuri Poştale.

CASA DE DEPUNERI ŞI CONSEMNAŢIUNI

1. *Perioada 1864—1899*

Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni s'a înfiinţat în urma raportului ministrului de Finanţe ad interim N. Rosetti-Bălănescu din 28 Iulie 1864, adresat Domnitorului Alexandru Ion I, care avea următorul conţinut: « *Una din cele mai simţite trebuinţe în ţara noastră este, fără contradicţie, institutele de credit care ne lipsesc cu totul. Această lipsă este atât de simţită, încât adesea chiar Tezaurul Public este supus la crize financiare.* Prin raportul cu care am avut onoare a supune Inălţimei Voastre bugetul anului curent, *am luat angajamentul de a înfiinţa parte din aceste instituţii de credit, a căror menire este a desvolta comerţul şi industria noastră naţională.* In acest scop, cu tot respectul, supun Măriei Voastre alăturatul proiect de Mesagiu, cu care se trimite Consiliului de Stat, proiectul de lege, pentru înfiinţarea unei Case de Depuneri şi Consignaţii ».

Mesagiul Domnitorului, pentru trimiterea proiectului în studiul Consiliului de Stat, glăsuia astfel:

PALATUL CASEI DE DEPUNERI ŞI CONSEMNAŢIUNI DIN BUCUREŞTI
Opera arhitectului *Paul Gottereau*, între 1896 şi 1900

« In conformitate cu art. 20 din legea organică a Consiliului de Stat şi în virtutea noului Statut, promulgat de noi la 2 Iulie 1864, Consiliul nostru de Stat este invitat a se ocupa cu studierea lui şi a ne prezenta lucrarea sa, în formă de proiect de lege, *spre a se putea dota ţara, cât mai în grabă cu o asemenea instituţie folositoare* ».

Proiectul, aprobat de Consiliul de Stat, se trimite de Preşedinţia Consiliului de Miniştri, la 30 Iulie 1864, Ministerului de Finanţe. Ministrul de Finanţe Steege îi aduce unele modificări.

La 12 Noemvrie 1864, proiectul amendat se prezintă Consiliului de Miniştri, care-l aprobă.

După promulgarea dată de Domnitorul Alexandru Ion I, prima lege organică a Casei de Depuneri şi Consemnaţiuni apare în Monitorul Oficial din 1/13 Decemvrie 1864, fiind contrasemnată de primul ministru M. Kogălniceanu, de ministrul Finanţelor Ludovic Steege şi de ministrul Justiţiei N. Creţulescu.

Enric Vinterhalder este numit ca primul director al Casei. Iar în « Consiliul de priveghere » sunt numiţi, din partea Domnitorului: *Ion Ghica*, *Constantin Steriade* şi *Vasile Poppa*; din partea Senatului: *Scarlat Creţulescu* şi din partea Curţii de Conturi *Grigore Platon*. Primul casier a fost *Constantin Arion*.

In primele şedinţe ale Consiliului de priveghere, luându-se în discuţie proiectul de regulament, Ion Ghica propune, cu multă înţelepciune şi cu simţ financiar de prevedere, următorul amendament, care este aprobat: « Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni *nu poate dispune niciodată de totalitatea sumelor depuse, ci trebue să păstreze necontenit o rezervă în numerar, de ajuns pentru întâmpinarea restituirilor eventuale.* Până când se va cunoaşte, prin experienţă, quantumul rezervei ce se cuvine a se păstra, se stipulează deocamdată şi provizoriu a se popri din totalul depunerilor disponibile, *o sumă echivalentă cu cel mult cu a treia şi cel puţin cu a patra parte a totalului depunerilor* ».

Disponibilul obligator de 25—33% din totalul angajamentelor constitue o măsură de înaltă prudenţă bancară, nu numai pentru timpurile din 1864, dar şi pentru împrejurările şi psihologia specifică a pieţii monetare de astăzi.

Inainte de a analiza activitatea de 75 ani a Casei de Depuneri, care a comemorat în 1939 împlinirea a trei sferturi de veac de existenţă, va trebui să studiem dispoziţiunile legii organice.

Legile anterioare nu conţineau o definiţie a instituţiei şi nici o consacrare formală a caracterului ei public, deşi acestea rezultau clar atât din contextul dispoziţiunilor legale, cât şi din activitatea ei îndelungată. Formal se preciza numai că instituţia stă « sub autoritatea Ministerului de Finanţe ». In fapt, Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni este o instituţie publică de credit în cel mai adevărat înţeles al cuvântului.

Noua lege de organizare din 1 Aprilie 1942, consacră în mod expres acest caracter.

Operaţiunile Casei sunt astfel stabilite prin legea din 1942:

a) Să primească spre consemnare, păstrare şi administrare valori, efecte şi numerar, pe baza dispoziţiunilor din legi şi regulamente, a ordinelor judecătoreşti şi ale instituţiunilor publice, de utilitate publică şi interes general sau încredinţate de particulari.

b) Să facă operaţiuni de primiri şi plăţi în cont-curent şi eventual operaţiuni de administrare pentru fondurile publice sau private, depuse obligator sau voluntar.

c) Să primească depuneri în numerar spre fructificare, încurajând în deosebi depunerile mai însemnate şi pe termen.

Depunerile şi consemnările se fac la sediul central al Casei sau la sediile secundare sau afiliate şi la agenţiile speciale. Până la organizarea acestora, organele exterioare ale Casei sunt, ca şi în trecut, administraţiile financiare.

Operaţiunile Casei sunt garantate de Stat.

Consemnările şi depunerile în numerar sunt producătoare de dobânzi, afară de consemnările în numerar făcute în contul sau la dispoziţia Statului şi instituţiunilor publice. Pentru acestea acordarea de dobânzi este lăsată, prin lege, la aprecierea Consiliului de administraţie.

Dobânda se fixează de Consiliul de administraţie şi se calculează numai pe luni calendaristice întregi.

Pentru depunerile la vedere, spre fructificare, cari nu depăşesc plafonul depunerilor admise de C.E.C., dobânzile plătite de Casa de Depuneri şi Consemna-

ţiuni vor trebui să fie inferioare celor plătite de către C.E.C.

Plasamentele sunt autorizate de lege precum urmează:

1. *Imprumuturi acordate Statului, regiilor publice şi comerciale, caselor autonome şi direcţiunilor speciale*, autorizate prin jurnal al Consiliului de Miniştri, în cont curent, sau pe bonuri de tezaur şi pe efecte publice.

2. *Imprumuturi acordate administraţiilor locale, instituţiunilor publice şi de utilitate publică*, comitetelor şcolare, persoanelor juridice cu caracter cultural, religios sau de binefacere.

3. *Imprumuturi acordate întreprinderilor comunale, societăţilor de locuinţe eftine* precum şi întreprinderile de credit privilegiate.

4. *Imprumuturi pe gaj de efecte publice sau pe gaj de acţiuni*, scrisuri şi obligaţiuni ale instituţiunilor de credit privilegiate de Stat.

Aceste împrumuturi se acordă pe termen de cel mult un an, iar celelalte pe termen de 1—5 ani şi în mod excepţional pe termen mai lung, până la cel mult 15 ani dacă se referă la exploatări lucrative.

5. *Cumpărări de efecte publice sau mobile* necesare sediilor casei.

Tab. I—Evoluţia depunerilor în numerar la Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni, în perioada 1876—1899

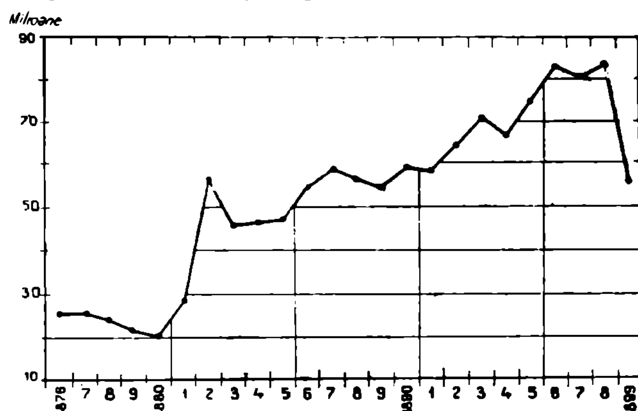
Anul (1)	Depuneri în numerar Lei (2)	Anul (1)	Depuneri în numerar Lei (2)
1876	25.516.211	1888	56.515.179
1877	26.526.117	1889	54.456.007
1878	24.039.088	1890	59.207.024
1879	22.486.339	1891	58.177.322
1880	20.000.596	1892	63.854.527
1881	28.542.674	1893	70.242.027
1882	56.831.498	1894	66.287.249
1883	45.543.899	1895	74.418.242
1884	47.065.111	1896	82.277.344
1885	47.461.403	1897	80.135.883
1886	53.373.752	1898	83.178.458
1887	58.517.277	1899	55.902.397

Trecând la analiza activităţii Casei de Depuneri şi Consemnaţiuni, constatăm că în primul an de funcţionare (1864) s'au concentrat toate depozitele judiciare din ţară, în valoare de 8,1 milioane lei vechi, s'au primit 2,3 milioane depuneri noui şi s'au restituit 1,5 milioane; aşa încât primul an s'a încheiat, la 31 Martie 1865, cu un sold de 8,9 milioane lei vechi. Din acest disponibil, s'a acordat Tezaurului, la începutul anului 1865, împrumuturi în valoare de 6,2 milioane lei vechi.

După fluctuaţiuni variate, în perioada 1865—1875, depunerile în numerar încep cu 25,5 milioane în 1876, pentru a se urca la 26,5 milioane în anul următor. Urmează o coborîre a depozitelor la 20 milioane, în 1878—1880, sub influenţa răsboiului Independenţei. Tendinţa ascendentă se reia, producând un salt brusc la 56,8 milioane, în 1882, sub înrâurirea restabilirii păcii şi a înfiinţării Casei de Economii, care se alipeşte Casei de Depuneri.

Criza agricolă din 1883 se manifestă printr'o scădere a depunerilor în numerar la 45,5 milioane, iar

Diagrama 1. — Evoluţia depunerilor în numerar 1876—1899

după trecerea ei, depunerile cresc necontenit până la 58,5 milioane în 1887. In anul 1889, are loc iarăşi o scădere la 54,5 milioane, urmată de o creştere la 59,2 milioane în 1890. Se produce o nouă scădere la 58,2 milioane în 1891, ce se reface la 70,2 milioane în 1893.

După o altă scădere la 66 milioane în 1894, tendinţa de creştere devine fermă şi neîntreruptă, atingând 82,3 milioane în 1896, iar după o scădere uşoară la 80,1 milioane în 1897, se ajunge în 1898 la punctul culminant de 83,2 milioane al soldului depozitelor în numerar.

In 1899, cu totul neaşteptat, se înregistrează brusca şi puternica scădere a cifrei depunerilor la 55,9 milioane lei, sub influenţa nefastă a groaznicei secete şi crize agricole din acel an, când n'a căzut nici o picătură de ploaie timp de 10 luni.

Evoluţia depunerilor în perioada 1876—1899 este prezentată în tabloul I şi diagrama 1.

Faţă de evoluţia depunerilor în numerar, Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni a acordat, în perioada 1864—1899, împrumuturi în valoare globală de 310 milioane lei, după cum se arată în tabloul de mai jos:

Tab. II — Valoarea globală a împrumuturilor acordate de Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni, în perioada 1864—1899

Imprumuturi acordate (1)	Valoarea totală Lei (2)	% (3)
Total	309.960.994	*100,00*
Statului	105.855.853	*34,15*
Judeţelor	24.678.508	*7,96*
Comunelor	109.640.701	*35,37*
Aşezămintelor de binefacere	19.779.674	*6,38*
Particularilor	50.006.258	*16,13*

Statului au început să i se acorde împrumuturi din primul an, volumul lor total cifrându-se la 105,9 milioane lei, în perioada 1865—1899. Imprumuturile comunale au început să apară în 1867 şi au însumat 109,6 milioane, până în 1899. Aşezămintele de binefacere încep să se împrumute în 1872 şi ating o cifră totală de 19,8 milioane. Judeţele au obţinut primele împrumuturi în 1874 şi au însumat 24,7 milioane. In sfârşit, operaţiunile de lombard în favoarea particularilor se inaugurează în 1878 şi totalizează 50 milioane lei.

2. *Perioada 1900—1919*

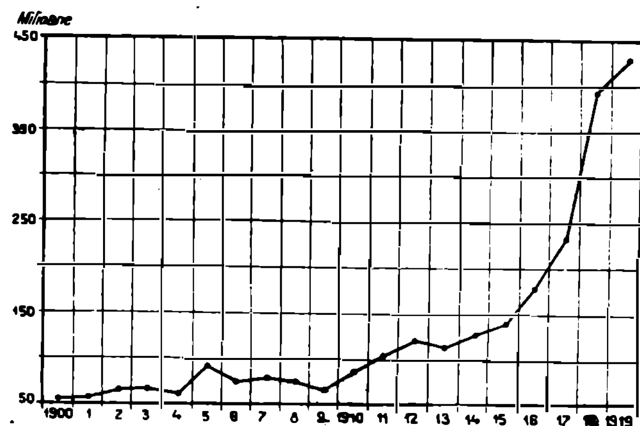
A doua perioadă de activitate a Casei de Depuneri și Consemnațiuni cuprinde primele două decenii din secolul al XX-lea. In această perioadă, depunerile în numerar au evoluat astfel:

Tab. III — Evoluția depunerilor în numerar la Casa de Depuneri și Consemnațiuni în perioada 1900—1919

Anul (1)	Depuneri în numerar Lei (2)	Anul (1)	Depuneri în numerar Lei (2)
1900	53.610.633	1910	84.510.115
1901	54.953.093	1911	103.134.165
1902	60.652.869	1912	145.329.953
1903	65.168.524	1913	113.953.876
1904	57.467.776	1914	126.819.106
1905	90.463.717	1915	141.870.255
1906	72.203.964	1916	177.513.728
1907	76.200.999	1917	230.083.176
1908	72.601.965	1918	397.916.134
1909	63.687.085	1919	429.257.148

După criza din 1899—1900, depunerile se refac și se urcă neîncetat la 65,2 milioane lei, până în 1903. In anul răsboiului ruso-japonez din 1904, depunerile scad la 57,5 milioane, dar sporesc imediat, în anul următor, la 90,5 milioane. In 1906 se produce iarăși o scădere la 72,2 milioane, urmată de o creștere la 76,2 milioane în 1907. Anexarea Bosniei și revoluția junilor turci provoacă o micșorare a depozitelor, în anii 1908—1909, care coboară la 63,7 milioane. După aceasta, depunerile reintră în făgașul creșterii și ating 145,3 milioane în 1912. Sub presiunea evenimentelor răsboiului balcanic, se înregistrează o nouă scădere la 114 milioane în 1913. Incepând cu anul 1914, depunerile în numerar cresc, fără întrerupere, până în 1919, când ating 429,3 milioane, cu toate că răsboiul mondial era în plină desfășurare, însă și în urma faptului că valoarea leului era în descreștere.

Diagrama 2. — Evoluția depunerilor în numerar, 1900—1919

Tot în perioada 1900—1919, Casa de Depuneri și Consemnațiuni a acordat împrumuturi în valoare totală de 848,6 milioane lei, după cum se poate vedea din tabloul IV.

Cele mai multe împrumuturi s'au acordat Statului, însumând 317,9 milioane lei. In al doilea rând, vin împrumuturile comunale cu o cifră globală de 210,2 milioane lei. Al treilea loc revine particularilor, cu împrumuturi în valoare totală de 169,2 milioane. Urmează împrumuturile aprobate așezămintelor de binefacere, cu 85,2 milioane. Incepând cu anul 1917, s'au acordat instituțiilor de utilitate publică împrumuturi în valoare de 40,1 milioane, până în 1919. Imprumuturile județelor însumează 25,8 milioane. In fine, caselor speciale, cari încep să se împrumute abia în 1919, li s'a acordat numai 160.000 lei.

Tab. IV — Valoarea globală a împrumuturilor acordate de Casa de Depuneri și Consemnațiuni în perioada 1900—1919

Imprumuturi acordate (1)	Valoarea totală Lei (2)	% (3)
Total . . .	848.626.850	*100,00*
Statului	317.875.246	*37,46*
Județelor	25.839.029	*3,04*
Comunelor	210.209.842	*24,77*
Așezămintelor de binefacere	85.194.940	*10,04*
Particularilor	169.207.571	*19,94*
Instituțiilor de utilitate publică	40.140.220	*4,73*
Caselor speciale	160.020	*0,02*

Trebue subliniată importanta cifră a împrumuturilor ce s'au acordat particularilor, care vădește o tendință de sprijinire a economiei private, paralel cu susținerea finanțelor publice și comunale.

Perioada 1920—1941

După răsboiul care a adus întregirea Neamului și lărgirea hotarelor, paralel cu o activitate economică mai intensă și cu devalorizarea monetei naționale, curba depunerilor în numerar ia o rapidă ascensiune, în perioada 1920—1929, după care urmează o scădere, provocată de criza mondială.

Tab. V — Evoluția depunerilor în numerar la Casa de Depuneri și Consemnațiuni în perioada 1920—1938

Anul (1)	Depuneri în numerar Lei (2)	Anul (1)	Depuneri în numerar Lei (2)
1920	1.179.368.947	1931	3.937.347.314
1921	1.194.884.731	1932	3.825.272.944
1922	1.373.179.135	1933	3.767.065.426
1923	1.632.301.284	1934	3.739.142.650
1924	2.136.238.368	1935	3.677.129.763
1925	2.683.939.669	1936	4.083.732.926
1926	3.092.125.465	1937	4.792.540.687
1927	3.453.291.199	1938	5.696.940.732
1928	3.755.278.782	1939	6.337.431.225
1929	4.124.320.412	1940	7.368.013.339
1930	4.050.496.421	1941	10.525.081.305

Dela 1.179,4 milioane în 1920, depunerile în numerar se urcă necontenit până la cifra maximă de 4.124,3 milioane în 1929. Criza mondială produce o micșorare a depunerilor, care coboară până la 3,677,1 milioane în 1932. Dela 1936, depunerile urmează din nou o evoluție ascendentă ajungând la finele anului 1938 la cifra de 5,7 miliarde lei.

In perioada 1920—1932, Casa de Depuneri și Consemnațiuni distribue credite, al căror volum se ridică la 9,4 miliarde, repartizate pe următoarele categorii de împrumuturi:

Tab. VI — Valoarea totală a împrumuturilor acordate de Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni, perioada 1920—1932

Imprumuturi acordate (1)	Valoarea totală Lei (2)	% (3)
Total . . .	9.400.951.158	100,0
Statului	4.405.508.229	47,82
Judeţelor	101.692.056	1,08
Comunelor	1.027.667.361	10,93
Instituţiilor de utilitate publică	3.157.909.353	33,59
Aşezămintelor de binefacere	76.131.079	0,81
Funcţionarilor gestionari	571.764	•
Particularilor	450.910.167	4,80
Alte împrumuturi şi casse speciale	90.561.146	0,96

Statul deţine primul loc, cu împrumuturi totale de 4.495,5 milioane lei, după care urmează împrumuturile acordate instituţiilor de utilitate publică cu 3.157,9 milioane şi creditele comunale cu 1.027,7 milioane. Particularii au obţinut, în această perioadă, credite în valoare totală de 450,9 milioane. Celelalte categorii de împrumuturi reprezintă sume mai mici: 101,7 milioane pentru judeţe, 90,6 milioane pentru case speciale şi credite diverse, 76,1 milioanepentru aşezăminte de binefacere şi 0,6 milioane pentru împrumuturi acordate funcţionarilor gestionari contra garanţie.

Intre 1932—1942 Casa de Depuneri a acordat împrumuturi în valoare de 15.472,8 milioane lei. La finele exerciţiului 1940/41, soldul împrumuturilor a fost de 5.280,4 milioane lei.

In ceea ce priveşte situaţia financiară actuală a Casei de Depuneri şi Consemnaţiuni, ea poate fi analizată în lumina cifrelor cuprinse în bilanţul general dela 31 Martie 1942. Aceste cifre privesc numai posturile de numerar, fără conturile în efecte.

Tab. VII — Bilanţul general al Casei de Depuneri şi Consemnaţiuni la 31 Martie 1942

Nr. de ordine (1)	Denumirea conturilor (2)	Lei (3)
	ACTIV	
	Total . . .	16.249.011.403
1	Disponibil	5.388.518.423
2	Efecte publice proprii	5.158.229.039
3	Imprumuturi	5.374.650.227
4	Diverşi debitori	33.913.714
5	Ministerul Finanţe, cont excedent	120.000.000
6	Palatul Casei	173.700.000
	PASIV	
	Total . . .	16.249.011.403
1	Depuneri şi consemnaţiuni	10.525.081.305
2	Conturi curente	4.658.685.322
3	Fond de rezervă şi de asigurare	91.998.204
4	Fond « Amortizarea Palatului »	173.700.000
5	Dobânzi de plată la depuneri	431.241.244
6	Dobânzi încasate anticipat	10.756.397
7	Fond de propagandă	417.211
8	Beneficiu net	357.131.720

In ceea ce priveşte mijloacele de lucru, se constată că fondurile proprii (fond de rezervă + fondurile de amortizare şi de asigurare a palatului) se cifrează la 265,7 milioane.

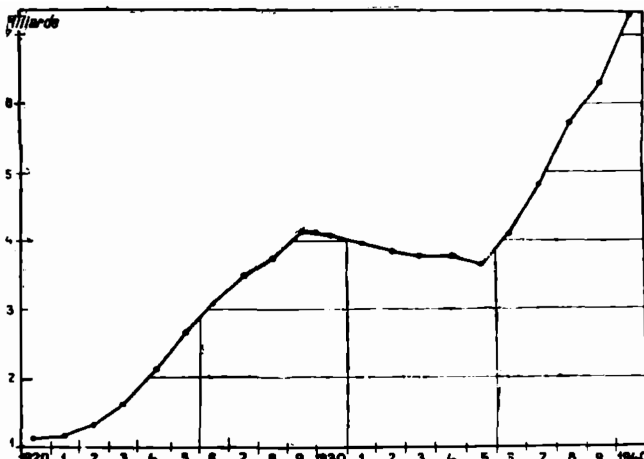
Mijloacele străine se compun, în primul rând, din capitalul depunerilor şi consemnărilor în valoare de lei 10.525 milioane, la care se adaugă dobânzile ce se ţin în cont separat şi necapitalizat, în valoare de 431,2 milioane lei. Deci, totalul depunerilor şi consemnărilor (capital + dobânzi) se cifrează la 10.956,9 milioane lei.

Această impresionantă cifră, de aproape 11 miliarde lei, nu reprezintă atât depuneri voluntare (care însumează o proporţie cu totul redusă), cât mai mult depuneri şi consemnări obligatorii (consemnări judiciare, garanţii, sechestre, succesiuni vacante, etc.). Deci, ele nici nu izvorăsc din spiritul de economie şi de prevedere, în adevăratul înţeles al cuvântului, dar nici nu au caracterul de angajamente la vedere şi de exigibilitate imediată.

In al doilea rând, printre mijloacele străine mai figurează « conturile curente » cu 4.658,7 milioane, care sunt diferite fonduri administrative ce s'au încredinţat Casei de Depuneri spre păstrare şi care ar putea fi încadrate ca un post de creditori.

Totalul mijloacelor străine (depuneri + creditori) însumează 15.615,6 milioane lei. Iar împreună cu fondurile proprii, mijloacele de acţiune se ridică la impresionanta cifră de 15.881,3 milioane lei.

Diagrama 3. — Evoluţia depunerilor în numerar, 1920—1940

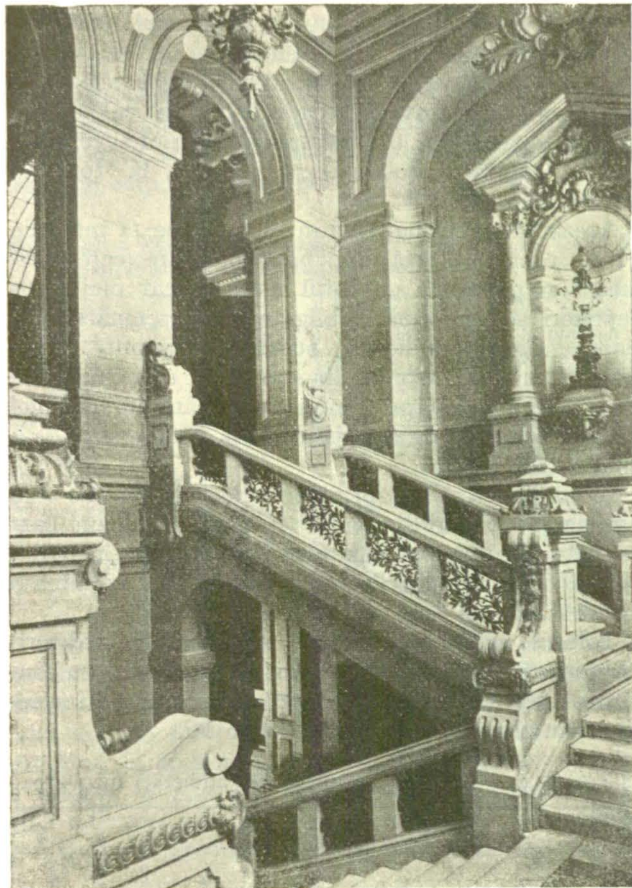
Această cifră de 15,9 miliarde clasează Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni ca cea mai puternică instituţiune financiară a României.

In ceea ce priveşte utilizarea fondurilor, se remarcă înainte de toate, un disponibil de 5.388,5 milioane, care reprezintă aproximativ 34% faţă deangajamente.

Plasamentele se compun din două posturi masive. Primul este plasamentul în împrumuturi, care reprezintă 5.374,6 milioane. Iar al doilea este plasamentul în efecte (calculat la preţ de cost), care se cifrează la 5.158,2 milioane. Iar în al treilea rând, mai vine plasamentul imobilizat al palatului Casei, care este trecut în bilanţ cu 173,7 milioane. lei

Totalul plasamentelor (titluri + împrumuturi + diverşi debitori + imobilizări) se cifrează la 10.740,8 milioane lei.

Deosebit de aceste conturi în numerar, Casa de Depuneri mai administrează o importantă avere de

SCARĂ INTERIOARĂ ÎN PALATUL CASEI DE DEPUNERI

27,2 miliarde lei în titluri, care s'au depus spre păstrare, în mod obligatoriu sau voluntar.

In exercițiul 1941/42, totalul veniturilor Casei a fost de 549,3, milioane din care cele mai însemnate două posturi sunt venitul de 171,2 milioane din cupoane și 216,4 milioane din dobânzile împrumuturilor. Cheltuelile de administrație s'au cifrat la 192,2 milioane. Deci, beneficiul net al exercițiului s'a urcat la 357,1 milioane lei.

CASA NAȚIONALĂ DE ECONOMII ȘI CECURI POȘTALE

Una din cele mai resimțite lipsuri, în organizarea economică a Principatelor Române, a fost absența așezămintelor de agonisire, cari să acumuleze economiile mărunte ale poporului, transformându-le într'un puternic capital național.

Costache Bălcescu (fratele lui Nicolae Bălcescu) a înțeles cel dintâiu această lipsă și a propus o soluție practică în studiul său intitulat « *Proiect pentru o casă de păstrat și împrumutare* », care s'a publicat la București, în anul 1845. In cadrul unei expuneri interesante a funcțiunilor economice, sociale și morale, pe cari le îndeplinesc casele de economii în viața popoarelor, Costache Bălcescu arăta că « *păstrarea este de neapărată trebuință spre formarea capitalelor, care, înlesnind oamenilor dobândirea îmbunătățirii stărilor morale, îi duce către fericire* ». Această întâie încercare publicistică de a propaga ideia întemeierii unei case de economie, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, cu trei ani înainte de revoluția dela 1848, mai conține și un proiect pentru « *statutele Casei de păstrat și de împrumutare ce se formează prin slobodă subscripție particulară în orașul Bucuresci* ». Deci, nu era numai o inițiativă literară, ci o propunere concretă de înfăptuire, izvorîtă din calculul realist al unui organizator financiar.

Propunerea lui Bălcescu însă a rămas literă moartă. In anul 1861, când Costache Bălcescu a devenit ministru de finanțe și președinte interimar al Consiliului de Miniștri, sub Domnitorul Alexandru Ion Cuza,— el nu s'a mai gândit, sau n'a avut timp îndestulător, pentru a crea Casa de Economie.

Astfel, până la proclamarea Regatului independent, România nu a avut nici un așezământ de economie și nici o bancă de depozite. Casa de Depuneri și Consemnațiuni avea mai mult atribuțiunea de a primi depozite oficiale și consemnări judiciare. O casă de economie nu exista în țara noastră. Atunci a intervenit iarăși Statul, creând așezământul ce ne lipsea atât de mult.

Prin decretele domnești din 16 Ianuarie și 28 Octomvrie 1880, se înființează o casă de economie ca *institut de stat*, alipit la Casa de Depuneri și Consemnațiuni.

Scopul instituției este definit în luminosul raport, pe care Ion Ghica l-a cetit în ședința Senatului din 15 Decemvrie 1879: « Utilitatea instituției caselor de economii este astăzi un fapt necontestat... Ori unde s'au instituit case de economie, ele au contribuit foarte mult a face pe muncitori prevăzători, economi și îngrijitori pentru copii și pentru soții și a-i tămădui de vițiul băuturii. *Obiceiul de a pune de o parte, de a păstra, este unul din elementele cele mai înaintate ale civilizației*... Păstrarea obiceiului de a pune de o parte și de a vedea averea sa crescând, apasă în contra invidiei și insuflă simțul bunei voințe, acel simț de mulțumire ce trebue să găsim fiecare în fericirea semenilor noștrii, simț care este expresiunea cea mai înaltă a civilizațiunii. *Economia și păstrarea ajunge a dovedi omului într'un mod pipăit că posedă în puterea brațelor și inteligenței sale un izvor nesecat de bogăție și că nu poate găsi îmbunătățirea stării sale decât în muncă și în păstrare* ».

Regele Carol I, care a dat o înaltă pildă de sobrietate și de cumpătare în toate actele vieții sale, a arătat o deosebită înțelegere și bunăvoință pentru noua instituție, care probabil s'a creat sub îndemnul Său. Cu prilejul cuvântării ce a rostit la punerea pietrei fundamentale a noului palat al Casei de Depuneri, Consemnațiuni și Economie, făuritorul Independenței și al Regatului Român a făcut următoarea urare memorabilă: « *Legea dela 1880 prescrie ca Casa de Depuneri să primească și economiile acelora, cari prin muncă au câștigat mai mult ca o trebuință pentru traiul lor. Această măsură este cât se poate de fericită. Urez din suflet ca acești bani, obolul claselor mai sărace, să fie un depozit care să se mărească din an în an, spre a le aduce o îndulcire în timpurile de lipsă* ».

Această Inaltă urare a primului Rege s'a împlinit. Până la răsboiu, Casa de Economie a Statului luase un mare avânt, producând o puternică sporire a depunerilor de economii. După răsboiu, sistemul de organizare și de funcționare a instituției a început să se dovedească învechit, iar creșterea depunerilor era slabă. Din această pricină, a intervenit reforma legii din 1 August 1930, prin care se deslipește Casa de Economie de Casa de Depuneri și Consemnațiuni, se înzestrează cu autonomie deplină sub denumirea de « *Casa Generală de Economie* », se înlocuesc administrațiile financiare prin vasta și eficienta rețea de oficii poștale, ca organe colectoare,— și se autoriză un nou sistem de plasamente, care-i lărgesc funcțiunea distribuitoare de credite. Introducându-se serviciul de cecuri poștale, în cadrul instituției, legea din 21 Octomvrie 1932 îi schimbă denumirea în acea de « *Casa Națională de Economii și Cecuri Poștale* » sau prescurtat « *C.E.C.* ».

Caracterul de instituție publică de credit a C.E.C.-ului rezultă clar din definiția legii: « *instituție publică, garantată de Stat, care-și va administra singură patrimoniul său* ».

Scopul instituției este fixat în trei puncte principale ale legii: a) *încurajarea spiritului de prevedere și de cruțare, precum și fructificarea economiilor depuse, care se vor restitui la cerere;* b) *organizarea unui serviciu public de transfer și de conturi curente prin mijlocirea cecurilor și viramentelor poștale;* c) *organizarea unui serviciu de manipulare a efectelor publice în contul depunătorilor săi.*

Mijloacele de lucru ale C.E.C.-ului sunt astfel stabilite în lege:

1. *Primirea depunerilor de economii.* Depunerile și dobânzile sunt garantate de stat. Operațiunile sunt secrete. Depunerile nu pot fi poprite sau urmărite, decât atunci când se stabilește prin hotărîre judecătorească că ar fi dobândite în mod ilicit. Cea mai mică depunere pe libret este de 50 lei. Totalul depunerilor nu poate depăși 300.000 lei anual, iar în mai mulți ani nu poate depăși limita maximă stabilită de Consiliul de Administrație (actualmente, 2.000.000 lei). Persoanele juridice, și organizațiunile profesionale, culturale sau de binefacere pot depune orice sumă. Nici un depunător nu poate avea mai mult de un libret. Libretele se pot cesiona prin declarații scrise. Directorii de școli în genere, șefii de trupă pentru armată, directorii întreprinderilor Statului și directorii de spitale, aziluri și penitenciare sunt agenți ai C.E.C.-ului, în ceea ce privește colectarea economiilor. Pentru încurajarea economiei mărunte, s'au introdus timbrele de economii, în valoare unică de 5 lei, care se lipesc pe foi de economii, până când se completează suma ce se cere pentru depunerea minimală de 50 lei. In ceea ce privește retragerea economiilor, legea prevede anumite termene teoretice de restituire după categoriile de sume cerute. Consiliul de administrație însă este autorizat să scurteze aceste termene. In practică, economiile se restitue imediat, la cerere, devenind astfel depuneri la vedere. Depunătorul poate condiționa restituirea de împlinirea unui anumit termen sau a unei anumite

VESTIBULUL CASEI DE DEPUNERI

condiții, putând autoriza și o terță persoană să facă retragerea. Dobânda depunerilor se fixează de Consiliul de Administrație al Casei. Dobânzile curg după 30 zile dela data depunerii și se capitalizează la finele anului.

2. *Primirea depunerilor în cont curent de cecuri poștale.* Pentru sumele depuse în cont curent, se plătește o dobândă care se fixează de consiliul de administrație. Depunerile nu beneficiază de dobânzi în primele 30 zile. Capitalizarea se face la sfârșitul anului. Sumele depuse în cont curent pot fi poprite și urmărite pentru datorii particulare, numai pe bază de sentințe judecătorești rămase definitive și executorii.

3. *Deschiderea unui cont curent la Casa de Depuneri și Consemnațiuni.* C.E.C.-ul poate să deschidă la Casa de Depuneri și Consemnațiuni, pentru îndeplinirea însărcinării și operațiunilor sale, un cont curent până la 100.000.000 lei.

4. *Lombardarea portofoliului de titluri.* C.E.C.-ul are dreptul să lombardeze efecte proprii, după nevoile sale.

In ceea ce privește întrebuințarea fondurilor, legea reglementează, în primul rând, obligativitatea disponibilului. Sumele, care se întrebuințează la restituiri și plăți zilnice, se stabilesc după cerințe. C.E.C.-ul este dator să aibă în fiecare moment sumele necesare pentru aceste operațiuni. In acest scop, se va păstra o rezervă în numerar de cel puțin 10% din totalitatea sumelor depuse. Casei i se mai cere de asemenea o

rezervă ușor lichidabilă, în titluri lombardabile la Banca Națională.

Plasamentele C.E.C.-ului sunt stabilite prin lege după cum urmează:

a) *Imprumuturi pe gaj de efecte* ale statului sau garantate de stat, de obligațiuni ale Creditului județean și comunal, pe acțiuni ale B.N.R., sau pe cupoanele acestora. Imprumutul pe gaj de efecte devine exigibil, dacă titlurile constituite garanție pierd 20% din valoarea lor de curs. In acest caz, împrumutul se poate menține numai dacă împrumutatul completează în termen de 5 zile gajul, stabilind raporturile inițiale dintre gaj și creanță;

b) *Imprumuturi pe gaj de librete* ale C.E.C.-ului sau ale caselor comunale de economii;

c) *Imprumuturi pe creanțe sau titluri* ale statului, județelor sau comunelor, precum și ale altor instituțiuni garantate de Stat;

d) *Cumpărări de bonuri de tezaur;*

e) *Imprumuturi acordate Statului*, autorizate prin lege specială, însă numai cu acoperirea și cesionarea unor venituri certe și expres destinate restituirii împrumutului acordat. Totalul sumelor împrumutate Statului nu poate depăși 25% din totalul depunerilor;

f) *Imprumuturi acordate regiilor autonome, caselor autonome, comunelor și județelor*, dacă legea lor încuviințează sau pe bază de legi speciale;

g) *Imprumuturi acordate așezămintelor de binefacere sau de interes public cultural*, autorizate de legi;

h) *Imprumuturi acordate instituțiilor de interes agricol, viticol, comercial și industrial, camerelor de comerț și industrie, camerelor de agricultură, cooperativelor, precum și instituțiilor publice sau de utilitate publică;*

i) *Imprumuturi acordate societăților de locuințe ieftine*, cu garanția Statului sau a comunelor;

j) *Cumpărări de titluri* de Stat sau garantate de Stat, obligațiuni de Credit județean și obligațiuni sau acțiuni de locuințe ieftine, garantate de Stat.

Imprumuturile pe gaj de efecte și pe cesiuni de creanțe se acordă pe *termen scurt până la un an*. Celelalte împrumuturi acordate instituțiilor publice, pot fi *pe termen mijlociu (lung) până la cel mult 5 ani*, având garanții reale (gaj, ipoteci sau venituri anume cesionate pentru acoperirea împrumutului). Sumele datorate C.E.C.-ului, sub orice titlu, sunt *datorii privilegiate* și au drept de precădere asupra oricăror alte datorii ale împrumutaților, afară de datoriile către Stat, provenite din impozite. Neplata la termen dă C.E.C.-ului dreptul să vândă gajul fără somație, punere în întârziere, sau altă formalitate. In caz de neîndestulare, C.E.C.-ul poate urmări pe debitori în orice alte averi, după procedura legii pentru perceperea și urmărirea veniturilor Statului.

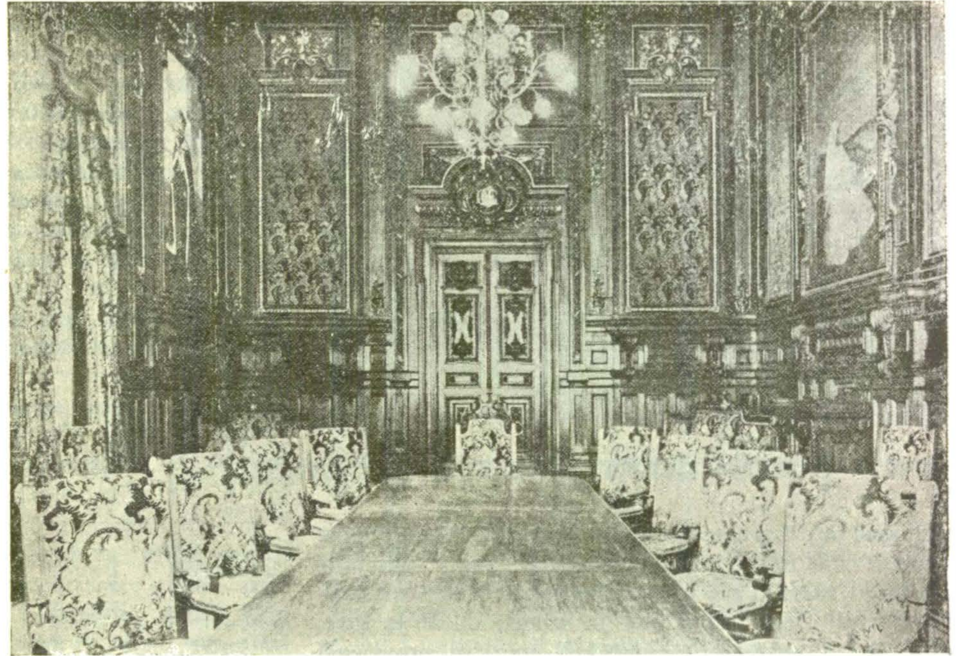

PLAFONUL SĂLII DE CONSILIU A CASEI DE DEPUNERI
Pictură de *Simonide*

Sistemul de plasamente, astfel cum a fost stabilit de legiuitor, vădește o tendință de diversificare a creditelor și o pulverizare a riscurilor. Prin aceasta se pun capitaluri acumulate la dispoziția tuturor ramurilor economiei publice și private, însă numai în condițiuni de desăvârșită securitate și lichiditate, care să asigure economiile poporului, încurajând astfel simțul de agoniseală și de prevedere.

Tot în vederea încurajării spiritului de economie, C.E.C.-ul este investit cu unele privilegii. Dobânzile până la 12.000 lei anual sunt scutite de impozitul pe venitul global, cum și de orice alt impozit al Statului, județului sau comunei iar soldurile succesorale sunt scutite de impozitul pe succesiuni. Sunt de asemenea scutite de impozit beneficiile C. E. C.-ului. Actele de constituire și cele administrative, precum și acelea care privesc pe depunători sau pe titularii de conturi, sunt scutite de taxele de timbru și de impozitele pe actele și faptele juridice.

Pe lângă serviciul de primire și plasare a micilor economii, C.E.C.-ul mai este obligat să înființeze un *serviciu de conturi curente, cecuri și viramente poștale*. Orice persoană fizică sau juridică, inclusiv instituțiile publice, poate cere și obține deschiderea unui cont. Consiliul de administrație poate respinge însă, nemotivat, orice cerere și poate lichida din oficiu orice cont deschis. La deschiderea contului, titularul trebue să depună o garanție. Cecul emis trebue prezentat la plată în cel mult 15 zile dela data emiterii lui. El nu poate fi protestat, dar poate fi andosat în limita termenului de 15 zile. C.E.C.-ul va încasa, pentru fiecare operațiune, o taxă fixă și un comision procentual calculat la sumele operate.

SALA DE CONSILIU DIN PALATUL CASEI DE DEPUNERI

In cadrul serviciului de cecuri, au fost introduse recent, trei categorii noui de operaţiuni: încasarea impozitelor Statului prin C.E.C., plata pensiilor publice, prin C.E.C, la domiciliu şi cecurile de decontare menite să uşureze operaţiunile de plăţi la administraţiile financiare, percepţii, vămi, C.F.R., etc.

Conducerea instituţiei este încredinţată unui consiliu de administraţie compus din 9 membri: 6 delegaţi ai Statului, numiţi prin decret al Conducătorului Statului, la propunerea Ministerului de Finanţe, 1 delegat al Direcţiunii Generale P.T.T. şi 2 membri cooptaţi dintre depunători. Directorul general este referentul Consiliului de administraţie şi participă la şedinţe cu vot deliberativ.

Activitatea de 61 ani a instituţiei, dela întemeierea Casei de Economii a Statului în 1880 până la actuala situaţie a C.E.C.-ului se poate urmări în evoluţia depunerilor.

In primele două decenii, depunerile cresc neîncetat, dela 1,3 milioane lei în 1881, la 31,6 milioane în 1898. In aceeaşi perioadă, depunerea medie pe cap de locuitor sporeşte dela 12 lei (hârtie) în 1881, la 240 lei (hârtie) în 1898/1899.

Criza agricolă din 1899—1900 se manifestă printr'o scădere a depunerilor la 28,9 milioane lei.

După resorbirea crizei, depunerile încep iarăşi să crească până la 61,8 milioane lei în 1907/1908. In acest an, se atinge cea mai urcată medie de 411 lei (hârtie) pe cap de locuitor ce a înregistrat-o Casa de Economie până astăzi.

Tensiunea internaţională, provocată de anexarea Bosniei, se repercutează printr'o uşoară scădere la 60,2 milioane în 1909/10.

După calmarea situaţiei, depunerile încep iarăşi să crească până la nivelul maxim de 64,1 milioane lei aur sau 2,8 miliarde lei hârtie, pe care Casa de Economie l-a atins în epoca antebelică.

Răsboiul balcanic produce o nouă şi simţitoare scădere la 54,3 milioane în 1912/13, după care depunerile se refac la 58,4 milioane în 1913/14.

Izbucnirea răsboiului mondial provoacă o micşorare a depunerilor la 49,9 milioane, în anii 1916/17.

In epoca de după răsboiu şi paralel cu devalorizarea monetară, depunerile cresc foarte încet şi anevoios, ajungând abia la 287 milioane lei în 1930.

Reorganizarea instituţiei în acest an, schimbă complet tendinţa evoluţiei. Depunerile încep să crească într'un ritm dinamic, săltând cifra lor la 5,4 miliarde în 1941.

Repartizate pe mediul urban şi rural, depunerile de economii ale C.E.C.-ului prezintă, la 1 Ianuarie 1941, următoarea înfăţişare:

Tab. VIII — Repartizarea depunătorilor şi depunerilor la C. E. C., la 1 Ianuarie 1941 pe medii [1])

Mediul (1)	Numărul libretelor (2)	Valoarea lei (3)
Total	376.415	3.269.351.475
Mediul urban [2])	313.298	3.047.150.793
Mediul rural	63.117	222.200.682

[1]) Tabloul nu cuprinde soldul de 26.069.874 lei al depunerilor vechi, preluate dela Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni.
[2]) Inclusiv Centrala Bucureşti cu 123.635 librete şi 1.711.616.534 lei depuneri.

Tab. IX — Repartizarea depunătorilor după profesiuni la 31 Decemvrie 1941

Profesiunea (1)	Numărul libretelor (2)	% (3)
Total	423.332	100,0
Elevi	138.476	32,7
Casnice	68.393	16,1
Funcţionari	58.089	13,7
Meseriaşi	31.507	7,4
Minori	25.617	6,0
Profesori, învăţători	13.569	3,3
Servitori	13.097	3,1
Profesiuni libere	12.582	3,0
Fără profesie	8.971	2,1
Militari	13.081	3,1
Comercianţi, industriaşi	10.156	2,4
Agricultori	10.077	2,4
Muncitori	10.820	2,6
Societăţi	6.161	1,4
Preoţi	2.737	0,7

In primul rând, se constată că din totalul de 376.415 librete în circulaţie, 313.298 librete se găsesc în mediul urban şi numai 63.117 librete în mediul rural. De asemenea, din valoarea totală de 3.269,2

SUCURSALA C.E.C. DIN CERNĂUȚI

milioane lei a depunerilor de economii, 3.047,1 milioane aparțin mediului urban și numai 222,2 milioane mediului rural. Prin urmare, depunerile de economii sunt mult mai desvoltate în orașe, decât la sate, deși ele nu reprezintă capitaluri mari ci agoniseală măruntă, și cu toate că țărănimea ar trebui să dețină majoritatea covârșitoare a acestor mici economii.

Din totalul de 423.332 depunători 138.476 sau 32,7% sunt elevi. La această cifră se mai adaugă minorii, ce n'au atins încă vârsta școlarității sau cari nu mai sunt în școală, cu 25.617 librete sau 6,0% din total. Deci, tineretul (elevi + minori) reprezintă 38,7% sau peste o treime din totalul depunătorilor.

A doua categorie puternică este cea a femeilor neprofesioniste sau «casnicelor», cu 68.393 librete sau 16,1% din total, iar în al treilea loc se așează funcționarii, cu 58.089 librete sau 13,7% din total. O categorie mijlocie reprezintă meseriașii cu 31.507 depunători sau 7,4% din total.

Categoriile mai slab desvoltate sunt constituite din: profesori și învățători, servitori, militari, și profesiunile libere cu câte 3%; precum și: depunătorii fără profesiune, comercianții și industriașii, agricultorii și muncitorii, cu câte 2% societățile cu 1,4% și preoții cu numai 0,7% din totalul libretelor în circulație.

In deosebi, trebue remarcată slaba participare a muncitorilor, agricultorilor și servitorilor, cari ar trebui să formeze clientela cea mai numeroasă a unei case de economii.

Evoluția globală a tuturor mijloacelor de lucru ale C.E.C.-ului este prezentată în tabloul XI.

Depunerile de economii au sporit dela 287 milioane în 1930, când Casa Generală de Economii (actualmente C.E.C.) a preluat patrimoniul dela vechea Casă de Economie de pe lângă Casa de Depuneri și Consemnațiuni,— urcându-se la 5.439,2 milioane lei în 1941. Iar, soldurile conturilor curente au crescut dela 177,1 milioane în 1933, când a început să funcționeze serviciul de cecuri poștale, la 4.662,3 milioane în 1941. Deci, totalul mijloacelor străine de lucru prezintă o creștere dela 287 milioane în 1930,— la 10.101,5 milioane lei în 1941. Acest spor excepțional dovedește rapida ascensiune și puternica expansiune a instituțiunii reorganizate prin folositoarele reforme din 1930 și 1932.

Fondurile proprii ale C.E.C.-ului au crescut, în perioada 1930—1941, dela 47 milioane la 295 milioane lei.

Prin urmare, totalul mijloacelor de acțiune (proprii și străine) au sporit dela 334 milioane în 1930, la 10,396,9 milioane lei în 1941.

Cifra totală de 10,4 miliarde a fondurilor sale clasează C.E.C.-ul ca a doua instituție publică de credit și ca primul institut cu cele mai puternice depozite acumulate din economiile poporului.

Tab. X — Evoluția depunerilor la Casa de Economie și Cecuri Poștale, în perioada 1881—1941

Anul	Depuneri		Populația (în mii locuitori)	Media pe cap de locuitor (în lei hârtie md. 1936)
	Lei	Lei hârtie md. 1936		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1881–1882	1.301.927	57.948.770	4.622	12,54
1882–1883	2.476.923	110.247.842	4.687	23,52
1883–1884	3.511.290	156.287.518	4.776	32,72
1884–1885	4.739.302	210.946.332	4.862	43,39
1885–1886	6.098.263	271.433.689	4.960	54,72
1886–1887	7.479.939	332.932.085	5.046	65,97
1887–1888	9.049.364	402.787.192	5.108	78,85
1888–1889	10.358.544	461.058.793	5.177	89,05
1889–1890	11.970.093	532.788.839	5.256	101,36
1890–1891	15.011.882	668.178.868	5.318	125,64
1891–1892	17.544.680	780.913.707	5.392	144,81
1892–1893	18.183.123	809.330.805	5.424	149,20
1893–1894	20.601.899	916.990.524	5.485	167,16
1894–1895	21.183.965	942.898.282	5.544	170,05
1895–1896	23.281.843	1.036.274.832	5.635	183,89
1896–1897	27.345.965	1.217.168.902	5.709	213,17
1897–1898	27.354.313	1.217.540.472	5.795	210,09
1898–1899	31.610.763	1.406.995.061	5.863	239,98
1899–1900	28.892.675	1.286.012.964	5.956	215,89
1900–1901	29.802.876	1.326.526.011	6.045	219,42
1901–1902	34.631.353	1.541.441.522	6.125	251,62
1902–1903	36.862.089	1.640.731.581	6.193	264,93
1903–1904	41.652.642	1.853.959.095	6.289	294,77
1904–1905	44.906.824	1.998.802.736	6.490	307,98
1905–1906	52.124.975	2.320.082.637	6.478	358,13
1906–1907	58.733:243	2.614.216.646	6.583	397,07
1907–1908	61.799.653	2.750.702.555	6.683	411.58
1908–1909	60.778.017	2.705.229.537	6.770	399,54
1909–1910	60.190.777	2.679.091.484	6.864	390,25
1910–1911	62.533.498	2.783.365.996	6.965	399.60
1911–1912	64.099.665	2.853.076.089	7.086	402,62
1912–1913	54.284.849	2.416.218.629	7.234	333,97
1913–1914	58.424.685	2.600.482.729	7.352	353,67
1914–1915	57.397.503	2.554.762.859	7.771	328,74
1915–1916	56.294.269	2.505.657.913	7.897	317,28
1916–1917	49.985.450	2.224.852.380	7.897	281,72
1917–1918	50.655.798	*)	7.897	*)
1918–1919	66.678.278	*)	7.897	*)
1919–1920	105.275.637	741.561.538	14.669	50,55
1920–1921	137.630.521	402.982.163	15.541	25,93
1921–1922	105.653.857	192.490.749	15.727	12,24
1922–1923	176.449.627	244.665.043	15.970	15,32
1923	168.760.799	198.445.813	16.207	12,24
1924	156.832.957	184.419.866	16.445	11,21
1925	145.769.922	154.516.115	16.687	9,26
1926	165.508.931	195.912.920	16.926	11,57
1927	182.829.845	250.458.598	17.149	14,60
1928	186.902.365	256.037.543	17.390	14,72
1929	197.955.686	272.584.971	17.638	15,45
1930	287.028.934	287.028.934	17.889	16,05
1931	624.260.224	624.260.224	18.166	34,36
1932	809.247.574	809.247.574	18.426	43,92
1933	1.361.745.789	1.361.745.789	18.653	73,01
1934	1.702.387.623	1.702.387.623	18.914	90,01
1935	2.185.194.398	2.185.194.398	19.088	114,48
1936	2.716.297.169	2.716.297.169	19.319	140,60
1937	3.893.098.401	3.893.098.401	19.535	199,28
1938	3.932.028.450	3.932.028.450	19.750	199,09
1939	3.250.279.696	3.250.279.696	19.934	163,05
1940	3.292.281.707	3.292.281.707	20.050	164,20

*) Lipsesc date monetare.

Serviciul de cecuri poştale a obţinut în primii cinci ani de activitate rezultatele consemnate în tabloul XII.

Mişcarea generală a cecurilor poştale (vărsăminte + plăţi) s'a urcat dela 31.699,8 milioane lei în 1934, la 137.530,7 milioane în 1941. Impunătoarea cifră de 137,5 miliarde vădeşte o rapidă desvoltare a serviciului de cecuri poştale, care a devenit al doilea organism important al sistemului plăţilor fără numerar din România, imediat după serviciul de viramente al Băncii Naţionale.

O mare utilitate pentru piaţa monetară şi pentru economia naţională prezintă urcata proporţie a viramentelor, care sporesc dela 51% în 1934, la 62,01% în 1939. Deci, aproape două treimi din operaţiuni se execută prin completa eliminare a numerarului. Volumul mijloacelor de plată, care stau la dispoziţia pieţii, se sporeşte astfel prin contribuţia cecului poştal, care a fost denumit « monetă scripturală » (Buchgeld) sau « monetă ametalică ».

Soldurile conturilor de cecuri acuză un spor dela 558,1 milioane lei, în 1934, la 4.662,3 milioane lei în 1941. Numărul titularilor de conturi prezintă însă o creştere mai slabă, trecând dela 3.345 conturi în 1934, la 10.134 conturi în 1941. Scopul unui serviciu *popular* de cecuri poştale ar fi satisfăcut numai dacă ar exista zeci de mii de conturi (minimum 30—40.000 conturi).

In ceea ce priveşte întrebuinţarea fondurilor, se remarcă, în primul rând, după situaţia dela 31 Decemvrie 1941, că disponibilul în numerar se cifrează la 2.382,7 milioane lei, ceia ce reprezintă 23,05% din totalul activului.

Imprumuturile acordate reprezintă 5.773,8 milioane lei sau 70,80% din totalul plasamentelor, iar portofoliul de titluri 2.380,7 milioane lei sau 29,19% din total. Din totalul împrumuturilor, 254,8 milioane lei s'au acordat particularilor şi întreprinderilor particulare, iar 5.519,0 milioane instituţiilor publice sau de utilitate publică.

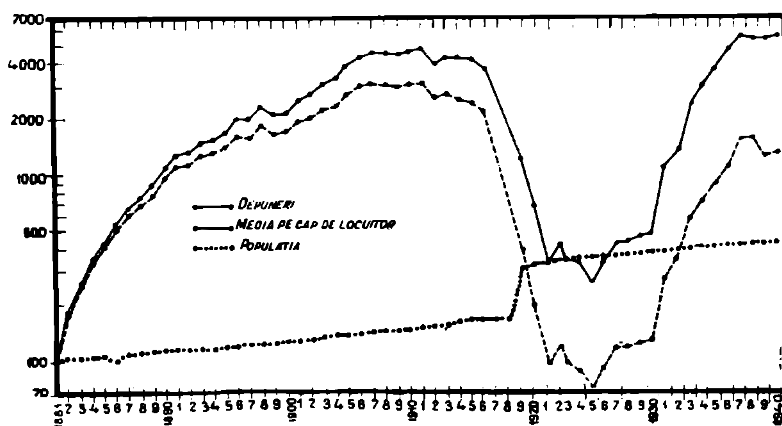
După gradul de lichiditate, 1,8 miliarde (31%) constituesc împrumuturi pe termen scurt până la un an, iar 3,9 miliarde (69%) împrumuturi pe termen mijlociu, până la cinci ani.

Configuraţia plasamentelor vădeşte nu numai o diversitate accentuată, dar şi proporţii bine echilibrate între diferitele categorii de credite, cu păstrarea unui puternic disponibil.

Situaţia financiară recentă a C.E.C.-ului se poate rezuma în cifrele bilanţului dela 31 Decemvrie 1941.

Mijloacele străine se prezintă cu depunerile de economii în valoare de 5.439 milioane lei şi depunerile în conturi de cecuri cu 4.662,3 milioane, însumând deci un total de 10.101,5 milioane lei. Adăugând şi fondurile proprii în valoare de 246,7 milioane, obţinem o cifră totală de peste 10,3 miliarde lei a mijloacelor de acţiune.

Diagrama 4. — Evoluţia depunerilor la C.E.C. în raport cu populaţia României, în indici. 1881—1882 = 100

Activul se înfăţişează cu un urcat disponibil de 2.382,6 milioane lei. Iar plasamentele se compun din două posturi puternice: portofoliul de titluri cu 2.380,7 milioane şi împrumuturile cu 5.772,4 milioane lei. Deci, C.E.C.-ul a distribuit credite în valoare de aproape 8,2 miliarde lei.

La activ mai figurează un important post de 108,7 milioane lei a investiţiilor, din care 66,1 milioane sunt plasate în mobilierul şi maşinile unei organizaţiuni contabile complet mecanizate; iar 42 milioane s'au plasat în imobile.

Veniturile C.E.C.-ului s'au cifrat la 354,3 milioane lei în 1941, din care 189 milioane provin din produsul titlurilor şi împrumuturilor, iar 33,4 milioane din taxe şi comisioane.

Tab. XI — Evoluţia mijloacelor de lucru ale C. E. C.-ului în perioada 1930—1941 (în milioane lei)

Anul	Total fonduri	Depuneri de economii	Solduri de cecuri	Fonduri proprii
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1930	334,0	287,0	—	47,0
1931	678,3	624,3	—	54,0
1932	877,7	809,2	—	68,5
1933	1.626,5	1.361,7	177,1	87,7
1934	2.363,6	1.702,4	558,1	103,1
1935	3.234,7	2.185,2	906,1	143,4
1936	3.927,9	2.716,3	1.051,3	160,3
1937	5.483,7	3.893,1	1.408,4	182,2
1938	5.610,7	3.932,0	1.473,4	205,3
1939	5.535,6	3.250,3	2.060,4	224,9
1940	5.648,5	3.292,3	2.095,1	261,1
1941	10.396,9	5.439,2	4.662,3	295,4

Tab. XII — Evoluţia cecurilor poştale în perioada 1934—1941

Anul	Mişcarea generală		Soldul conturilor lei	Numărul conturilor
	(vărsăminte + plăţi) lei	viramente %		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1934	31.699.758.702	51,02	558.094.884	3.345
1935	53.994.589.231	59,26	906.085.513	4.675
1936	77.293.103.865	60,09	1.051.324.398	6.243
1937	102.861.527.797	61,74	1.408.388.942	8.075
1938	107.491.789.537	61,56	1.473.425.341	8.340
1939	120.101.553.110	62,01	2.060.373.137	9.154
1940	113.401.381.362	60,06	2.095.111.711	9.281
1941	137.530.715.216	55,70	4.662.308.177	10.134

Tab. XIII — Situaţia plasamentelor C.E.C.-ului la 31 Decemvrie 1941

Categoria de plasamente (1)	Valori: Milioane lei (2)	% (3)
Total general . . .	8.154,5	*100,00*
A) *Imprumuturi*	5.773,8	*70,80*
Pe gaj de efecte şi obligaţiuni	79,0	*0,96*
Pe cesiuni de creanţe	175,8	*2,15*
Statului	1.581,3	*19,39*
Comunelor	210,5	*2,58*
Judeţelor	3,7	*0,04*
Regiilor şi Casselor autonome	3.166,6	*38,83*
Aşezămintelor de binefacere	103,8	*1,27*
Camerelor de Comerţ şi Cooperativelor .	8,7	*0,10*
Instituţiilor de interes economic	444,4	*5,44*
B) *Plasamente în titluri*	2.380,7	*29,19*

Cheltuelile însumează 148,1 milioane lei pentru dobânzile ce s'au bonificat depunătorilor şi 133,8 milioane pentru cheltueli de administraţie.

In 1941, C.E.C.-ul a realizat un beneficiu de 64,5 milioane lei.

Prin structura sa organică şi prin activitatea sa constantă, C.E.C.-ul a devenit, în mod netăgăduit, o importantă instituţie publică de credit.

Tab. XIV — Bilanţul Casei de Economii şi Cecuri Poştale la 31 Decemvrie 1941

Nr. de ordine (1)	Denumirea conturilor (2)	Lei (3)
	ACTIV	
	Total	10.676.333.852
1	Disponibil	2.382.650.312
2	Portofoliu de titluri	2.380.709.069
3	Imprumuturi	5.772.382.456
4	Investiţii	108.748.155
5	Diverse conturi	31.849.860
	PASIV	
	Total	10.676.333.852
1	Depuneri de economii	5.439.220.966
2	Depuneri în cont de cecuri	4.662.303.677
3	Fonduri proprii	246.706.324
4	Amortizări	44.651.881
5	Fond de premii	4.000.000
6	Diverse conturi	214.960.937
7	Beneficiu net	64.490.067

Capitalurile acumulate la C.E.C., în valoare de peste 13,8 miliarde lei dovedesc o întărire a spiritului de economie şi o captare a disponibilităţilor particulare, pe unica bază a încrederii şi a depunerilor voluntare, ceeace contribue la prosperitatea reală a capitalului naţional.

c. b.

BIBLIOGRAFIE

BARDOŞI, DR. CAIUS. *Politica de plasamente a Caselor de Economii. Principii şi sisteme.* Bucureşti, 1934.

— *Casele de Economii.* Bucureşti, 1935.

— *Casele de Economii din Apus.* Impresii dintr'o călătorie de studii. Bucureşti, 1936.

— *Expoziţia Economiei.* Bucureşti, 1937.

— *Casa Poştală de Economii din Austria. Rezultatele unei anchete de studii la Viena. Comparaţii şi propuneri pentru C.E.C.* Bucureşti, 1937.

BRÂNEANU ILIE. *Casa de Economie.* Bucureşti, 1907.

— *Casa Naţională de Economii şi Cecuri Postale în 1941* (Dare de seamă). Bucureşti, 1942.

COSMOVICI CONST. *Istoricul Casei de Depuneri şi Consemnaţiuni din România.* Bucureşti, 1937.

CRIŞAN G. *Activitatea Casei Naţionale de Economii şi Cecuri Postale în anii* 1931, 1932 *şi* 1933.

DUMITRESCU-BUMBEŞTI ADRIAN. *Studii asupra Caselor de Economie.* Bucureşti, 1928.

GĂLĂŞESCU-PYK. *Cecul.* Bucureşti, 1927.

GHEORGHIU DIMITRIE. *Depozite, Consemnaţiuni şi Economii în România.* Bucureşti, 1903.

IANOVICI, P. N. *Raport asupra casei de economie.* 1902.

IOSIF, VIRGINIU ST. *Ce înseamnează Serviciul de Cecuri pentru Economia Naţională.* Bucureşti, 1936.

— *Istoricul Casei de Depuneri şi Consemnaţiuni* (1865—1940). Bucureşti, 1940.

MINESCU N. C. *Organizarea şi funcţionarea Serviciului de Cecuri şi virimente prin administraţiunile de Poştă.* Bucureşti, 1913.

MOISĂ ION. *Cecul poştal în sistemul plăţilor fără numerar din România.* Bucureşti, 1936.

— *Mecanica în serviciul contabilităţii.* Studiu cu privire la mecanizarea contabilităţii C.E.C. Bucureşti, 1939.

NETTA GHERON. *Problemele micei economii.* Bucureşti, 1929.

— *Cultivarea economiei în statele apusene.* Bucureşti, 1930.

NIŢULESCU N.: *Problema economiilor în ştiinţa economică.* Bucureşti, 1937.

POPESCU N. *Casele poştale de economie.* Bucureşti, 1930.

SĂPUNARU, G. S. *Locuinţele populare şi economia.* Bucureşti, 1930.

ŞERBAN GH. *Evoluţia depunerilor spre fructificare în România.* Bucureşti, 1938.

SECARĂ, VASILE D. *Casele de Economie în România.* Bucureşti, 1933.

— *Cecuri şi viramente poştale în România.* Bucureşti, 1937.

ŞERBĂNESCU NICOLAE. *Cecul postal.* Bucureşti, 1933.

STAMBULESCO JEAN. *Caisse d'Éparagne.* Paris, 1888.

STANCIU GEORGE. *Costache Bălcescu. Proiect pentru o casă de păstrare şi împrumut. Intâia încercare a unei Case de Economie în Principatele Române la 1845.* Bucureşti, 1936.

— *Agonisirea la Români.* Bucureşti, 1940.

STOICESCU COSTIN. *Das Volksparwesen in Rumänien insbesondere das Sparen bei den öffentlichen Sparkassen* Bonn, 1915.

MONETĂ DELA LYSIMACH, REGELE THRACIEI
pe avers capul lui Alexandru cel Mare în chip de Dionysos

INSTITUŢIUNILE DE CREDIT SPECIALIZAT

Fenomenul specializării se manifestă şi în domeniul creditului, ca în toate sectoarele vieţii economice.

Specializarea creditului îşi găseşte limitele în structura normală a organismului economic. Ea presupune o vastă producţiune, numeroase capitaluri mobiliare acumulate şi condiţiuni juridice îndestulător de suple, pentru a îngădui combinaţiunile necesare.

O instituţiune de credit specializat are următoarele scopuri:

1. Să distribue credite unei ramure de activitate economică bine determinată, căreia îi va servi ca intermediară între capitaliştii împrumutători şi întreprinderile sau particularii împrumutaţi;

2. Să ofere clientelei sale cea mai favorabilă dobândă de pe piaţă.

In cadrul acestui studiu asupra creditului specializat se va analiza, în primul rând, structura şi activitatea instituţiilor de credit, destinate diferitelor ramuri de producţiune cum sunt: creditul agricol, creditul ipotecar urban, creditul industrial şi creditul meseriaşilor. In al doilea rând, se va studia un gen de credite mixte, destinate covârşitor consumaţiei şi numai subsidiar investiţiei, însă cu o accentuată notă de specializare socială şi profesională: creditul funcţionarilor.

CREDITUL AGRICOL

In trecut, agricultura românească a suferit cumplit din pricina lipsei de credite şi a cămătăriei sălbatice. In 1865, proprietatea funciară era grevată cu o datorie de peste 267 milioane lei aur. Pentru porumbul împrumutat în anii 1866-67, din cauza recoltei insuficiente, ţăranii nu au scăpat de datorii decât în 1881, adică după 15 ani, în care timp au plătit dobânzi depăşind de mai multe ori valoarea împrumutului. După o anchetă din 1903, dobânda curentă plătită de micul agricultor era pe atunci de 150—160%. In 1911, doctorul I. N. Anghelescu descria în următorii termeni plaga cămătăriei rurale: « Pretutindeni, în special satele sunt pline în timpul recoltelor cerealelor de misiţi şi samsari de cereale, cei mai mulţi Evrei. Incă din timpul iernii se află stabilit în fiecare sat câte unul din cei ce au îmbătrânit în afaceri... Aceştia sunt punctele de legătură între cei ce stau în oraşe şi mişună prin localurile burselor... Ei leagă pe micii producători de cereale de cu iarnă prin ajutorul cămătăriei şi-şi asigură cumpărarea viitoarelor produse ». In 1915, Horia Maniu semnala că unii producători vindeau anticipat produsele cu ½ din preţul real de pe piaţă.

După răsboiu şi până la conversiune, datoriile agricultorilor cresc neîncetat, dobândind caracterul grav al unei probleme naţionale. După datele Serviciului de Statistică Judiciară din Ministerul Justiţiei, întemeiate pe cererile de conversiune introduse de debitori şi creditori, în baza prevederilor primei legi de asanare din Aprilie 1932, — totalul datoriilor agricole însuma 52.347.593.236 lei, din care 14.970 milioane reveneau asupra proprietăţii mari şi mijlocii de peste 10 ha, iar 37.376 milioane asupra proprietăţii mici de sub 10 ha.

In ceea ce priveşte cele 15 miliarde datorii ale proprietăţii mari şi mijlocii, se constată că ele privesc 16.839 proprietari din totalul de 154.525 proprietari, adică 10,90% din total. Iar proprietarii îndatoraţi dispuneau de 887.573 ha, din totalul de 4.453.046 ha, cât reprezintă întreaga proprietate agricolă de peste 10 ha, ceea ce revine la 19,93% din total. Repartizate la numărul debitorilor şi al hectarelor, datoria medie era de 89.000 lei pe cap de debitor şi 6.900 lei pe hectar. După natura creanţelor, 60,21% erau datorii ipotecare şi privilegiate, iar 39,79% datorii chirografare.

In ceea ce priveşte datoriile de 37 miliarde ale micilor agricultori cu proprietăţi sub 10 ha, ele se împart între 2.474.781 debitori din totalul de 3.863.683 proprietari, proporţia datornicilor fiind de 64,05% din total. Cu alte cuvinte, aproape 2/3 din ţărănime era îndatorată. Aceşti ţărani dispuneau de 5.695.568 ha. Datoria medie era de 15.100 lei pe cap de debitor şi 6.600 lei pe hectar.

Indatorirea excesivă şi apăsarea cămătărească a agriculturii, complicate prin efectele dezastruoase ale crizei agricole din 1931, manifestate prin scăderea preţurilor, comprimarea veniturilor şi a rentabilităţii, incapacitatea de plată şi carenţa datoriilor, a impus conversiunea, care a fost mai mult un paleativ social şi politic, decât o soluţie raţională economică. Fără a discuta necesitatea sau oportunitatea conversiunii, subliniem efectul ei concret, care se înfăţişează ca o paralizare generală a creditului agricol.

Faţă de nevoile totale de credit ale agriculturii, cari au fost evaluate la circa 18,5 miliarde lei, cele patru instituţiuni mari de credit agricol, în afară de

băncile comerciale și populare, prezintă următoarele plasamente agricole, în bilanțurile dela 31 Decemvrie 1940:

	Milioane lei
1. Creditul Agricol Ipotecar	1.119
2. Creditul Funciar Rural	900
3. Creditul Național Agricol (inclusiv casele de gaj)	732
4. Casa Rurală	105
	2.856

Deci, în prezent, instituțiile de credit agricol sprijinesc agricultura cu 2,9 miliarde lei, față de nevoile reale de 18,5 miliarde. Cu alte cuvinte, abia 16% din necesitățile de credit ale proprietăților rurale sunt acoperite de către instituțiunile de credit agricol. Din această sumă, beneficiul cel mai urcat se resfrânge asupra proprietății mari, în timp ce participarea proprietății mijlocii este modestă, iar îndestularea trebuințelor țărănești se prezintă cu totul nemulțumitoare. Mijloacele de acțiune și plasamentele instituțiunilor de credit agricol vor trebui să fie sensibil sporite, dacă vrem să realizăm ridicarea materială a țărănimii și progresul agriculturii.

Trecem acum la analiza principalelor instituțiuni.

1. *Creditul funciar rural*

Unirea Principatelor din 1859 a actualizat una din cele mai arzătoare probleme din acel timp: crearea unei instituțiuni de credit funciar. Cămătarii, cari au fost cei dintâi capitaliști ai țării, ruinaseră aproape complet pe marii proprietari rurali.

O serie de proiecte au fost prezentate de către capitaliștii străini, cari toate vizau organizarea creditului funciar și dintre care cele mai importante au fost următoarele:

1. Proiectul *Bordellet, Dussart* și *Lonault* din 1863;

2. Proiectul *Haber, Schnapper, Mallet, Margnard* și *Stern*, reprezentați prin *Adolf de Herz* și *Eugène de Reims*;

3. Proiectul *Bousquet-Deschamp* din 1871;

4. Proiectul *Radunaki, Jacques Poumay, Menelas Ghermani* din 1872;

5. Proiectul *Ferdinand Leither* din 1872.

Guvernul a prezentat un proiect de lege, care și-a însușit ideile proiectului *Herz* și *Reims*, prevăzând crearea unei societăți cu un capital de 40 milioane lei. In afară de credite ipotecare, societatea urma să acorde și credite pe termen scurt, precum și credite de stat, județene și comunale, cu o dobândă maximală de $7\frac{1}{2}\%$ și cu o durată de existență de 35 ani. Insă, nici acest proiect de lege nu s'a înfăptuit.

In anul 1872, neliniștea marilor moșieri atinsese un punct de paroxism, care nu mai permitea amânarea soluționării creditului agricol. Intre timp, marii proprietari au elaborat un contraproiect, care prevedea întemeierea unui așezământ de credit funciar, bazat pe principiul participării directe a proprietarilor, ca unică formă de organizare, care excludea speculațiunea și care îi atribuia un simplu rol de mijlocire între capital și agricultură.

Principiul participării directe și a garanției solidare obține adeziunea ministrului de finanțe Mavrogheni, după ce a fost convertit, dela părerea sa contrarie, de către Theodor Rosetti, pe atunci agentul diplomatic al României la Berlin, cu argumentul că cercurile capitaliste germane ar agrea și ar sprijini această soluție.

Astfel s'a votat legea, care a înființat, la 1 Iunie 1873, *Prima Societate de Credit Funciar Rural*. Ea reprezintă reacțiunea împotriva capitalului străin și apărarea marilor proprietari împotriva cămătarilor.

Două luni după publicarea apelului, s'a înscris un număr de 136 proprietari, cu o acoperire ipotecară de 26.156.434 lei.

Inainte de a descrie activitatea de 65 ani a Creditului Funciar Rural (în perioada 1873—1938), va trebui să analizăm structura și organizarea acestui așezământ, așa cum rezultă ele din textele de legi și statute actualmente în vigoare.

Legea organică a instituției din 27 Iunie 1923, poartă denumirea de « Lege a societăților civile de Credit Funciar Rural ». Statutele Societății datează din 21 Octomvrie 1923.

Legea prevede principiul fundamental că aceste societăți nu se pot constitui decât în baza « *asocierii directe a proprietarilor rurali* », iar scopul societăților este « *înlesnirea exploatării solului și productelor lui* ».

Societatea este autorizată să îndeplinească o serie de operațiuni pasive [1]), pentru procurarea mijloacelor de lucru, cum ar fi: emisiuni de acțiuni, de scrisuri funciare și de obligațiuni; contractări de împrumuturi, primiri de depuneri spre fructificare și reescont la Banca Națională. De asemenea societatea este împuternicită să facă următoarele operațiuni active și indiferente [2]): împrumuturi ipotecare; finanțarea în-

---

[1]) Operațiunile pasive sunt astfel fixate:

1. *Emisiunea de acțiuni*, în schimbul unei rețineri obligatorii de 2% din toate împrumuturile ipotecare acordate, sau prin subscrierea voluntară a proprietarilor rurali și asociațiilor agricole. Acțiunile sunt nominative și de valoare egală a câte 500 lei fiecare.

2. *Emisiunea de scrisuri funciare*, care nu poate trece peste valoarea împrumuturilor acordate. Scrisurile funciare sunt la purtător. Produc o dobândă egală cu aceea a împrumuturilor pentru care au fost emise. Nu pot fi de o valoare mai mică de 100 lei. Sunt garantate prin toate imobilele ipotecate societății. Vor fi primite la toate casele Statului drept garanții, în aceleași condițiuni, în care sunt primite efectele Statului, putând fi utilizate și pentru plasarea fondurilor incapabililor, comunelor și așezămintelor publice. Se vor plăti prin tragere la sorți după prorata intrării sumelor afectate amortizărilor.

3. *Emisiunea de obligațiuni*, până la o cifră egală cu capitalul reprezentat prin acțiuni, precum și obligațiuni speciale pentru lucrările de îmbunătățiri funciare. Dobânda obligațiunilor va fi mai mică decât aceea a împrumuturilor, pentru care au fost emise. Obligațiunile cu termen se vor plăti la o zi fixă.

4. *Contractare de împrumuturi*, în schimbul oricăror garanții ce s'ar cere.

5. *Primiri de depuneri spre fructificare*, la termen sau la vedere.

6. *Reescont la Banca Națională*, chiar cu o singură semnătură, în afară de aceea a societății.

[2]) Operațiunile active și indiferente sunt fixate astfel:

1. *Imprumuturi ipotecare*, în primul rang, pe imobile rurale, prin emisiuni de scrisuri funciare, rambursabile în maximum 60 ani.

treprinderilor pentru exploatarea solului şi industrializarea produselor lui; finanţarea şi efectuarea lucrărilor tehnice privitoare la exploatările şi industriile agricole; împrumuturi pe gaj; înfiinţarea de intrepozite şi magazii generale; operaţiuni de bancă; operaţiuni de asigurare.

In ceea ce priveşte fondurile de rezervă, se prevăd trei fonduri obligatorii:

a) Un prim fond de rezervă, destinat numai pentru garantarea scrisurilor funciare în circulaţie, care se alimentează din vechiul capital de rezervă, vărsăminte de 0,25% la fiecare împrumut efectuat în scrisuri funciare, reţineri din beneficiile anuale nete şi dobânzile proprii ale fondului. Acest fond poate fi întrebuinţat, în proporţie de cel puţin 2/3, în cumpărări de scrisuri funciare sau efecte garantate de Stat;

b) Un al doilea fond de rezervă, destinat pentru garantarea obligaţiunilor şi întreţinerea lucrărilor tehnice, care se constitue din reţineri în numerar de 2% asupra împrumuturilor acordate pentru asemenea lucrări şi din surplusul între dobânzile plătite de împrumutaţi şi cele plătite de societate detentorilor de obligaţiuni;

c) Un al treilea fond de rezervă ordinar, destinat să garanteze celelalte operaţiuni şi format din reţineri de cel puţin 5% asupra beneficiilor anuale nete şi din dobânzile proprii ale fondului.

Conducerea societăţii este încredinţată unui consiliu de administraţie, compus din minimum 8 şi maximum 12 membri aleşi de adunarea generală a acţionarilor, pe timp de 4 ani, din care cel puţin jumătate vor fi din cei împrumutaţi cu scrisuri funciare rurale.

Statul exercită controlul său printr'un comisar al guvernului, numit prin decret regal, la propunerea ministrului de Finanţe.

Revenind la descrierea activităţii Creditului Funciar Rural, constatăm că începutul s'a făcut printr'o emisiune de scrisuri funciare de 7%. Cursul oscila între 73—102, aşa încât dobânda reală varia între 6,80—9,50%, în timp ce bonurile de tezaur produceau pe atunci 12%. In perioada 1873—1881, s'au acordat împrumuturi în valoare totală de 64.210.000 lei.

Incepând cu anul 1881, s'au emis scrisuri funciare de 5%, care au avut un deosebit succes. Cursurile variau între 85—99, iar dobânda reală între 5,86—6,08%.

In 1898, s'a încercat introducerea scrisurilor funciare de 4%. Emisiunea a avut însă un rezultat nefavorabil, din cauza situaţiunii economice înrăutăţite. In urmă, scrisul funciar 5% a fost fixat ca tip constant.

Până în 1915, Creditul Funciar Rural a pus la dispoziţia proprietarilor împrumuturi în valoare globală de 725.113.900 lei. Inainte de războiu, scrisurile funciare au provocat o scădere a dobânzilor pe piaţă. Astfel, dobânda bonurilor de tezaur a scăzut dela 12% în 1873, la 5% în 1881.

După războiu, când se vorbea despre lichidarea inflaţiei prin deflaţie, proprietarii rurali au început să manifeste o aversiune faţă de împrumuturile pe termen lung, temându-se că vor trebui să le ramburseze în aur. In acelaşi timp, s'a produs o scădere a cursurilor de scrisuri funciare, cari au coborît la jumătate din valoarea lor nominală. In asemenea condiţiuni, dobânda reală devenea insuportabilă. Astfel, s'a ajuns la o stagnare a activităţii. In perioada 1919—1922, s'au acordat împrumuturi în valoare de numai 10.145.000 lei, îngrămădindu-se, în acelaşi timp, ratele scadente şi neachitate.

Pentru a putea face faţă serviciului de dobânzi şi de amortisment a scrisurilor funciare, Creditul Funciar a obţinut dela Stat un avans de 14.000.000 lei, în 1919. Iar în 1922, Statul a intervenit pentru regularea datoriilor ce grevau marea proprietate expropriată, asumându-şi 450.000.000 lei sau 97,2% din totalul împrumuturilor datorate Creditului Funciar. Sunt primele manifestaţiuni ale intervenţionismului statal pentru sprijinirea instituţiei.

După promulgarea legii din 1923, s'a procedat la o reorganizare a Creditului Funciar.

Secţia funciară a continuat vechea politică de credit a instituţiei. Insă, scăderea cursurilor de scrisuri funciare, provocată de o emisiune puternică de scrisuri urbane, precum şi preferinţa publicului faţă de hârtiile adaptabile la speculaţiuni de bursă, au avut drept urmare o slăbire a emisiunilor de scrisuri funciare. Proprietarii rurali au început să prefere creditele în numerar faţă de împrumuturile ipotecare. In acelaşi timp, în 1925, s'au început operaţiunile de credite pentru ameliorări funciare, printr'o emisiune de obligaţiuni în valoare de 199.734.000 lei, din care Banca Naţională a preluat o cotă reprezentând 148.473.000 lei, la un curs de 65%.

Secţia bancară şi-a început activitatea în 1924. In perioada 1924—1929, s'au acordat credite pe gaj de recolte în valoare de 540.328.000 lei. Secţia bancară a recurs, într'o largă măsură, la reescontul Băncii Naţionale.

Criza din 1931 a influenţat serios situaţia Creditului Funciar, determinând o nouă intervenţie a Statului. Prin art. 63 din legea conversiunii, s'a dispus retragerea scrisurilor funciare 5%, reprezentând datoria împrumutaţilor până la 1 Ianuarie 1932 şi înlocuirea

2. *Finanţarea întreprinderilor pentru exploatarea solului şi industrializarea produselor lui.*

3. *Finanţarea şi executarea lucrărilor technice privitoare la exploatările şi industriile agricole.* In vederea acestui scop, Societatea poate să acorde sau să garanteze împrumuturi, să se asocieze la asemenea lucrări sau să se însărcineze cu executarea lor.

4. *Imprumuturi pe gaj.* Gajurile pot avea următoarele forme: 1) produse de orice natură ale solului, prinse de rădăcini, tăiate, culese, strânse, depozitate, lucrate, etc., precum şi derivatelor lor industriale; 2) semănături făcute; 3) vite de muncă sau prăsilă, cum şi produsele lor; 4) unelte şi maşini ale exploatărilor agricole, forestiere, viticole, pomicole şi de piscicultură; 5) efecte admise de Consiliul de administraţie. Se mai pot cere şi garanţii suplimentare din partea unor persoane solvabile sau bănci şi chiar ipoteci.

5. *Infiinţare de intrepozite şi magazii generale.* Societatea poate construi, cumpăra sau închiria magazii, în care se vor depozita produse gajate sau libere. Ele vor putea servi şi ca magazii generale.

6. *Operaţiuni de bancă* se pot executa numai pentru membrii societăţii, pentru societăţile şi asociaţiile agricole.

7. *Operaţiuni de asigurare.* Societatea poate asigura recoltele şi averile ce îi sunt gajate sau ipotecate. La trebuinţă va putea organiza şi case de asigurări mutuale.

lor cu alte titluri, însă cu valoarea nominală redusă la 50%, iar pierderile suferite de Creditul Funciar au trecut asupra Statului.

In ceea ce privește încasarea ratelor de conversiune, până la 31 Decemvrie 1938, situațiunea este arătată în tabloul I.

Tab. I — Evoluția încasării ratelor de conversiune până la 31 Decemvrie 1938 (in lei)

Scadența ratelor (1)	Valoarea ratelor (2)	Incasări (3)	% (4)	Rest (5)	% (6)
Total . .	229.572.962.10	170.621.650.10	74,32	58.951.312,—	25,68
1 Nov. 1934	29.377.680.87	28.338.026,69	96,46	1.039.654.18	3,54
1 Mai 1935	28.149.212.92	26.635.339.62	94.62	1.513.873,30	5.38
1 Nov. 1935	26.164.506,58	23.815.177,95	90,95	2.369.330.63	9,05
1 Mai 1936	25.412.569.17	22.108.980.50	87,00	3.303.528,67	13,00
1 Nov. 1936	24.898.953,65	20.340.676.25	81,69	4.558.277.40	18.31
1 Mai 1937	24.519.117,54	17.741.666.82	72.36	6.777.450,72	27.64
1 Nov. 1937	23.902.684.76	14.652.069,41	61.30	9.250.615,35	38,70
1 Mai 1938	23.713.084,83	11.090.929.96	46,77	12.622.154.87	53,23
1 Nov. 1938	23.415.209.78	5.898.782,90	25.19	17.516.426,88	74,81

Prin urmare, ritmul încasărilor a fost destul de vioiu. Global, din nouă rate de conversiune s'a încasat 74%, iar restanțele de 26% aparțin mai mult ratelor din ultimii ani.

Analizând rezultatele financiare ale activității Secției Funciare, constatăm că s'au emis următoarele scrisuri funciare și obligațiuni:

				Lei
1. Scrisuri	5% . .	1881—1941		*) 1.719.675.700
2. Scrisuri	4% . .	1898—1900		34.005.500
3. Scrisuri	10% . .	1930—1932		44.567.000
4. Obligațiuni	7% . .	Până la 31.XII.932		199.734.000
		Total . . .		1.997.982.200

*) Inclusiv scrisurile 7% de 64.210.200 convertite la 1 Iulie 1881 scrisuri 5%.

Din aceste cifre rezultă două constatări. In primul rând, Creditul Funciar Rural a emis, în 68 ani de activitate, scrisuri funciare și obligațiuni care se cifrează la aproape 2 miliarde lei. In al doilea rând, tipul predominant de titluri este acela al scrisurilor de 5%, care reprezintă 1,7 miliarde sau 86% din totalul emisiunilor.

Din aceste titluri, s'au retras și s'au amortizat următoarele valori, până la 31 Decemvrie 1941:

	Lei
Scrisuri 5%	1.381.335.300
Scrisuri 4%	26.272.400
Scrisuri 10%	18.317.900
Obligațiuni 7%	45.516.000
Total . . .	1.471.441.600

In consecință, din titlurile emise de 1.998 milioane lei s'au amortizat 1.471 milioane, rămânând în circulație, 527 milioane, care se compuneau din următoarele elemente, la 31 Decemvrie 1941:

	Lei
Scrisuri 5%	338.340.400
Scrisuri 4%	7.733.100
Scrisuri 10% . . .	26.249.100
Obligațiuni 7%	154.218.000
Total . . .	6.540.600

Față de aceste titluri în circulație, datoria debitorilor figurează cu 459 milioane lei, în bilanțul anului 1941. Diferența de 67 milioane, până la cifra valorii totale a titlurilor în circulație; reprezintă sume reduse prin conversiune și amortizări încasate.

In ceea ce privește situația Secției Bancare la 31 Decemvrie 1941, pasivul bilanțului însumează 680 milioane lei, din care principalele elemente reprezintă capitalul propriu cu 155 milioane, reescont B.N.R. 32 milioane, datoria Stat viramente 85 milioane și diverși creditori 199 milioane.

Iar, printre activele secției se remarcă un disponibil de 127 milioane lei în efecte și 32 milioane în numerar, împrumuturi pe gaj 131 milioane, împrumuturi prin virament 97 milioane, despăgubiri ale Statului pentru împrumuturi pe gaj și viramente în conversiune 93 milioane, diverși debitori 96 milioane, precum și alte sume mai mărunte, care urcă activul la un total de 680 milioane lei.

Pe scurt, totalul creditelor acordate actualmente de Creditul Funciar Rural, sub diferite forme funciare sau bancare, însumează aproximativ 900 milioane lei.

In activitatea sa rodnică de aproape șapte decenii, Creditul Funciar a ajutat efectiv și constant pe marii proprietari rurali. Societatea n'a putut să atingă rezultate prea strălucite în ceea ce privește încurajarea micei agriculturi țărănești. In realitate, Creditul Funciar este instituția de credit a marei proprietăți.

Statul a sprijinit Creditul Funciar, atât prin legiferarea activității sale și acordarea unor substanțiale privilegii de prioritate și urmărire, cât și prin ajutoare financiare, pentru compensarea pagubelor provocate de expropriere și conversiune.

2. *Casele de credit agricol*

Cu titlu de merit istoric, trebue amintită inițiativa din 1881 de a se crea «casele de credit agricol», care au fost prima încercare de a se crea un credit specializat prin intervenția directă a Statului.

Casele de credit agricol erau societăți anonime și se găseau în fiecare capitală de județ. Capitalul social varia între 150.000—450.000 lei, din care Statul a subscris, la început, două treimi, iar județele o treime. Agricultorii aveau posibilitatea să elimine Statul și județele, prin semnarea de acțiuni proprii. Totuși, această prevedere nu s'a realizat, întru cât din 32 case numai una singură a fost întemeiată cu capital privat.

Casele de credit agricol, de o parte, primeau depuneri de economii, iar de altă parte scontau polițe și acordau împrumuturi pe gaj de produse agricole, de obiecte de inventar și de efecte publice.

Termenul împrumuturilor era de 9 luni, iar dobânda varia între 7—11%. In 11 ani de activitate, s'au acordat împrumuturi în valoare de 358,5 milioane lei, aproape exclusiv marilor proprietari. In afară de capitalul social și depuneri (2,5 milioane lei), li s'au mai pus la dispoziție de către Banca Națională credite de reescont (60,5 milioane lei în ultimul an).

In 1892, casele de credit agricol au fost desființate și înlocuite printr'o organizațiune centralizată: «Creditul Agricol».

3. *Creditul Agricol*

Creditul Agricol şi-a început activitatea în 1893 şi a încetat-o în 1907, prin incorporarea sa în Centrala Băncilor Populare. A fost o instituţie a Statului, având sediul la Ministerul de Finanţe.

A fost prima încercare de a organiza creditul agricol în favoarea ţărănimii. Sucursalele instituţiei erau vechile case de credit agricol.

Termenele împrumuturilor erau fixate la 3, 6 şi 9 luni, limita maximă era 1.000 lei, iar dobânda 10%.

Capitalul social, acordat de Stat, era de 20 milioane lei. Instituţia mai avea un credit de cont curent la Banca Naţională.

In 1907, instituţia avea depozite de 1,4 milioane lei. Imprumuturile pe gaj însumau 26,3 milioane, iar fondurile puse la dispoziţia sucursalelor se cifrau la 22,7 milioane lei.

Criticele ce s'au adus acestei instituţii sunt următoarele: 1) prin continue prelungiri, împrumuturile s'au imobilizat; 2) valoarea medie extrem de scăzută a împrumuturilor făcea imposibilă exploatarea lor economică; 3) cifra mică a depunerilor dovedeşte lipsa de interes a populaţiei; 4) organizarea prezenta toate scăderile unei întreprinderi de Stat: lipsă de iniţiativă şi de cunoştinţe de specialitate.

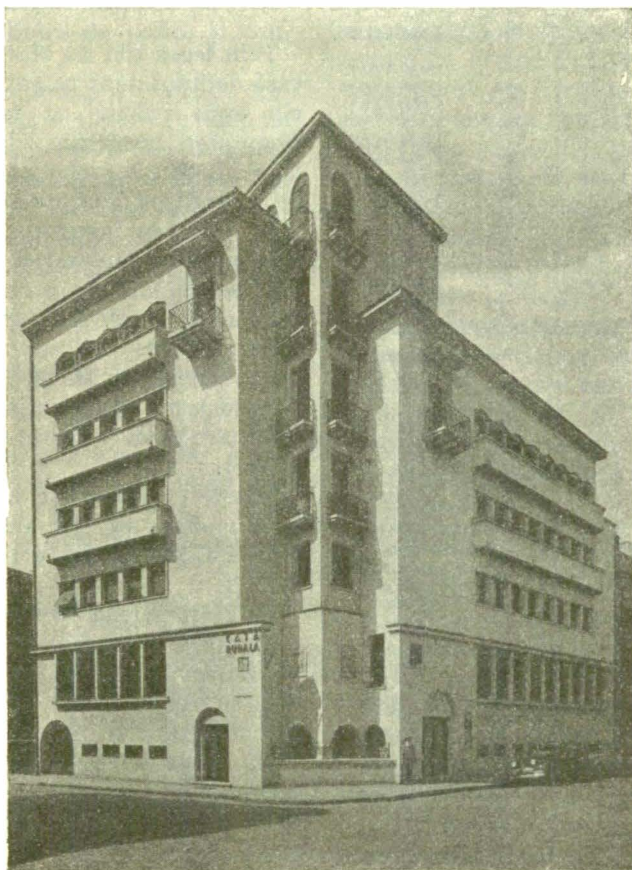
4. *Casa Rurală*

Casa Rurală s'a înfiinţat în 1908, cu scopul de a înlesni ţăranilor cumpărarea pământurilor, în condiţiuni favorabile de credit. Inainte de războiu, a desfăşurat o rodnică activitate; reforma agrară, însă, i-a slăbit scopul fundamental. In 1930, o nouă lege a încercat să-i extindă câmpul de activitate.

Cea mai recentă lege organică a Casei Rurale a apărut la 16 Iulie 1939. Conform legii, capitalul social al Casei Rurale este de 100.000.000 lei, din care jumătate aparţine Statului, iar cealaltă jumătate acţionarilor particulari.

Legea prevede şi operaţiunile active ale Casei cari sunt:

1. *Cumpărarea proprietăţilor agricole* de orice întindere, pentru a le revinde. Cumpărarea proprietăţilor, asupra cărora Statul îşi exercită dreptul de preemţiune, finanţând operaţiunea. Proprietăţile cumpărate pot fi plătite prin emisiune de «bonuri rurale», prin numerar sau prin ambele mijloace.

CASA RURALĂ

2. *Acordarea de împrumuturi agricultorilor*, absolvenţilor şcolilor de agricultură de orice grad, obştiilor de cumpărare sau unităţilor administrative cu personalitate juridică, *pentru a le înlesni cumpărarea de terenuri sau loturi de împroprietărire* precum şi pentru a înlesni, de acord cu Statul, lucrările necesare colonizării sătenilor în anumite regiuni. Va dirija, controla şi executa toate operaţiunile cu privire la parcelarea şi plata preţului terenurilor cumpărate. Va încasa dela cumpărătorii loturilor sumele ce le vor datora, întrebuinţând dobânzile şi amortizările încasate numai la plata cupoanelor şi a bonurilor rurale eşite la sorţi. Va încuraja şi supraveghea îmbunătăţirea culturii pe terenurile ce se vor vinde de Casa Rurală sau prin intermediul ei. Terenurile cumpărate de Casa Rurală se vor vinde în ordinea precăderii: *a)* Ministerului Agriculturii şi unităţilor administrative; *b)* obştiilor de cumpărare, şi persoanelor particulare, în loturi de cel puţin 10 ha şi până la 100 ha. Cumpărătorii vor trebui să verse Casei Rurale direct, la facerea actului de vânzare-cumpărare, cel puţin 20% din preţ, iar restul prin anuităţi, asigurate prin ipotecă. Preţul de vânzare nu va putea fi mai mare de 20% din preţul de cumpărare.

3. *Acordarea de împrumuturi directe* agricultorilor, garantate cu privilegii sau ipotecă, cambii, gaj de efecte publice sau orice alte garanţii.

4. *Cumpărarea şi vânzarea efectelor*, care sunt primite drept garanţie la casele publice.

De altă parte, *operaţiunile pasive* autorizate pentru procurarea mijloacelor de lucru sunt următoarele:

1. *Emisiunea de «bonuri rurale»* la purtător, producând o dobândă anuală fixată de consiliul de administraţie şi plătibile prin trageri la sorţi semestriale, cu un termen de amortizare de maximum 30 ani. Emisiunea nu va trece peste valoarea creanţei garantate prin privilegiu sau ipotecă. Bonurile sunt garantate prin imobilele ce i-au fost ipotecate sau prin orice altă avere.

2. *Reescont* la Banca Naţională sau orice altă instituţie de credit.

3. *Lombardarea* portofoliului său de efecte publice.

Conducerea instituției este încredințată unui consiliu de administrație, compus din 9 membri: 4 membri aleși de acționari, 3 membri numiți prin decret regal, 1 membru delegat de Banca Națională și 1 membru delegat de Casa Autonomă de Finanțare și Amortizare.

Activitatea Casei Rurale până la 1923, în ceea ce privește vânzarea de loturi țăranilor, se poate vedea din tabloul de mai jos:

Tab. II — Moșii vândute în loturi țăranilor prin Casa Rurală

Anul	Intinderea moșiilor vândute		Numărul loturilor	Valoare în lei
	hectare	m²		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Total . . .	28.272	7.733	6.291	30.593.957,76
1909	519	8.838	124	436.429,76
1910	2.183	1.012	458	1.778.287,58
1911	3.751	2.937	856	2.696.774,14
1912	5.494	4.731	1.245	4.303.081,13
1913	3.867	7.018	747	3.264.844,78
1914	2.113	5.211	570	2.582.394,51
1915	1.656	5.736	241	1.437.443,27
1916	858	6.314	195	1.291.872,69
1919	1.292	1.571	240	1.378.481,66
1920	369	1.862	80	1.139.270,59
1921	157	—	47	293.019,85
1922	51	—	2	307.200,00
1923	5.958	2.503	1.486	9.684.857,80

Activul Casei Rurale prezintă următoarea înfățișare, după bilanțul încheiat la 31 Decemvrie 1941, (în lei):

Disponibil	26.715.595
Portofoliu de scont	145.000
Portofoliu de titluri	46.413.481
Debitori	13.947.223
Debitori din conversiune	29.646.032
Imprumuturi pe termen lung	34.982.278
Imprumuturi pe termen scurt	39.558.297
Imobile	28.056.148
Conturi diverse	4.784.386
	224.248.440

Postul principal îl reprezintă portofoliul de titluri (46,4 milioane lei), după care urmează împrumuturile pe termen scurt (39,6 milioane lei) și cele pe termen lung (35 milioane lei). Debitele din conversiune s'au redus la 30 milioane lei.

De altă parte, pasivul Casei Rurale la aceeași dată se prezintă astfel (în lei):

Capital social	100.000.000
Fonduri de rezervă	20.289.760
Fondul de amortisment	3.400.000
Fondul pensiilor	10.260.144
Bonuri rurale 3% în circulație	38.237.500
Creditori	4.833.045
Dividende neplătite	952.936
Conturi diverse	40.149.668
	218.123.043
Beneficiu 1937/938	6.125.397
	224.248.440

Mijloacele proprii de lucru (capital + fonduri) însumează 134 milioane lei, iar bonurile rurale în circulație numai 38 milioane lei.

In concluzie, Casa Rurală este o creațiune mixtă a Statului și a capitalului privat, în vederea întăririi proprietății țărănești. Exproprierea marei proprietăți, urmată de împroprietărirea țăranilor, a paralizat activitatea instituției, pentrucă problema loturilor mici era soluționată. Conversiunea a adus a doua lovitură Casei Rurale, deși Statul și-a asumat ulterior suportarea pierderilor. Actualele mijloace de lucru sunt cu totul modeste, iar «bonurile rurale» au o circulație foarte restrânsă. De asemenea, plasamentele reduse dovedesc o lâncezire a activității.

Nouile tendințe ale recentei legi se desenează în direcția consolidării proprietății rurale mijlocii (10—100 ha), cu ajutorul creditelor ce va trebui să acorde Casa Rurală în viitor.

5. *Casele județene de împrumut pe gaj ale agricultorilor*

Prin legea din 10 Martie 1915, s'a înființat câte o casă de împrumut pe gaj, în fiecare județ. La început ele erau privite ca măsuri excepționale, pentru finanțarea agriculturii, în timpul răsboiului. Însă, o lege din 1922 a prelungit existența lor, pentru a ajuta pe agricultorii împroprietăriți și lipsiți de mijloace.

Ele au fost instituții de Stat. Iși aveau sediul la reședința administrației financiare a fiecărui județ, iar operațiunile lor se executau de sucursalele Băncii Naționale. Conducerea era încredințată unui comitet local, compus din administratorul financiar, directorul sucursalei Băncii Naționale, consilierul agricol și un delegat al agricultorilor. O comisiune centrală a Ministerului de Finanțe controla operațiunile tuturor caselor.

Aceste case acordau împrumuturi pe termen scurt în numerar, pe gaj de produse agricole, recolte, semifabricate și efecte publice. Dobânda varia între 5—6%.

Casele județene de împrumut nu posedau un capital propriu. Ele aveau o dotație alimentată cu credite ale Băncii Naționale, garantate de Stat. Această dotație a fost de 100.000.000 lei până în 1922, când a fost majorată la 300.000.000 lei.

In perioada 1915—1936 s'au acordat și s'au preschimbat împrumuturi de 1.319,6 milioane lei, din care s'au încasat 1.064 milioane, rămânând pe piață 256 milioane în 1936.

Prin legea conversiunii, aceste case au suferit o reducere a datoriilor în valoare de 160 milioane lei, care întrece jumătate din dotația lor.

Prin legea pentru înființarea Băncii pentru Industrializarea și Valorificarea Produselor Agricole, din 7 Ianuarie 1939, sumele împrumutate de stat caselor de împrumut pe gaj ale agricultorilor trec asupra BINAG-ului. Deci, în 1939 aceste case au fost desființate. In bilanțul BINAG-ului, ele figurează cu o sumă totală de 116 milioane lei.

Stânjenite printr'un formalism greoiu și o lipsă de inițiativă în conducere, aceste case n'au dobândit niciodată o importanță prea mare.

6. *Casele de credit pentru agricultori*

Casele de credit pentru agricultori au fost înființate în anul 1924, sub egida Creditului Funciar Rural. Ele urmăresc două scopuri: *a)* descentralizarea ope-

raţiunilor bancare ale Creditului Funciar Rural; *b)* mobilizarea disponibilităţilor locale de numerar. Aceste case sunt societăţi anonime, care depind de Creditul Funciar Rural, în ceea ce priveşte organizarea şi finanţele lor.

Clientela caselor în chestiune se compune numai din acţionarii lor proprii, din membrii Creditului Funciar Rural şi din asociaţiunile agricole. Ele pot executa următoarele operaţiuni: acordare de împrumuturi ipotecare pe proprietăţi rurale şi împrumuturi pe termen scurt pe gaj, operaţiuni bancare, construirea de magazii generale şi operaţiuni de asigurare.

In afară de capitalul social, ele mai au la dispoziţie următoarele mijloace de lucru: emisiunea de obligaţiuni, reescontarea portofoliului de poliţe şi contractarea de împrumuturi.

La 31 Decemvrie 1933, funcţionau 47 case de credit ale agricultorilor, cu 69.654 acţionari, având un capital social subscris de 216 milioane şi efectiv vărsat de 148 milioane lei. Creditele acordate prin Banca Naţională însumau 490 milioane, iar cele date direct de către Creditul Rural 212 milioane lei.

In prezent, cele mai multe case au dispărut, sunt în lichidare sau stagnează.

7. *Creditul Agricol Ipotecar al României*

Stabilizarea monetară din 1929 a deschis noui perspective creditului agricol din România. Recunoscându-se lipsa de capitaluri interne, s'a făcut apel la capitalurile din străinătate.

Astfel, s'a creat în anul 1931 Creditul Agricol Ipotecar al României.

Capitalul iniţial de 330 milioane lei aur, divizat în 66.000 acţiuni de câte 5.000 lei aur fiecare, din care 34.000 acţiuni ordinare şi 32.000 acţiuni de preferinţă, a fost subscris de Statul român şi de consorţii capitaliste din străinătate. Contribuţiile fiecărui sunt arătate în tabloul III.

Tab. III — Capitalul iniţial subscris al Creditului Ipotecar al României

Subscriitorii	Acţiuni		Valoarea totală în lei aur
	Ordinare	De preferinţă	
(1)	(2)	(3)	(4)
Total . . .	34.000	32.000	330.000.000
Statul Român	33.000	1.000	170.000.000
Banque de Paris et des Pays Bas	—	5.000	25.000.000
International Telephone and Telegraph Corporation	—	5.000	25.000.000
Deutsche Bank und Diskontogesellschaft	—	5.000	25.000.000
Mendelsohn & Co., Amsterdam	—	5.000	25.000.000
Kreuger & Toll, Stockholm	—	5.000	25.000.000
Hambros Bank şi Lazard Bros, London	—	2.500	12.500.000
Credit Suisse, Zürich	—	2.500	12.500.000
Banca de Credit Român	1.000	1.000	10.000.000

Prin urmare. capitalul social a fost subscris, în primul rând, de Statul român, pentru o sumă de 170 milioane lei aur. In a doua categorie a subscriitorilor intră cinci grupuri capitaliste străine (francez, american, german, olandez şi suedez) cu câte 25.000 milioane lei. A treia categorie reprezintă 2 grupuri străine (englez şi elveţian), cu câte 12,5 milioane lei.

In fine, capitalul naţional este reprezentat numai prin Banca de Credit Român cu 10 milioane lei.

Statul român garantează acţiunilor de preferinţă, pe o durată de 33 ani, un dividend anual de 7% în lei aur (conform legii din 7 Februarie 1929), scutit de orice impozite române, prezente şi viitoare.

A doua sursă a mijloacelor de lucru este *emisiunea obligaţiunilor*, care nu poate depăşi o sumă egală cu de 15 ori capitalul social şi rezervele. Obligaţiunile sunt emise în lei aur şi vor putea fi emise simultan în una sau mai multe monete străine. Statul român garantează serviciul financiar al obligaţiunilor, atât în ce priveşte dobânzile, cât şi amortizarea, precum şi rambursarea anticipată automată, în caz de schimbare, produsă în structura societăţii, care ar fi recunoscută ca prejudiciabilă obligatarilor.

Ministerul de Finanţe este autorizat să subscrie sau să cumpere obligaţiuni pentru o sumă de 200.000.000 franci fr., prelevată asupra Imprumutului de Desvoltare 1931, emis de către Casa Autonomă a Monopolurilor.

Obligaţiunile sunt emise fără dată fixă de exigibilitate pentru capital. Ele sunt chemate la plată prin tragere la sorţi.

Orice neînţelegere privitoare la garanţiile Statului va fi judecată de un tribunal arbitral, compus din 3 arbitri, dintre cari unul numit de obligatari, al doilea de Statul român, al treilea de ceilalţi doi arbitri desemnaţi, iar în caz de desacord de către preşedintele Curţii Permanente de Justiţie Internaţională din Haga.

Operaţiunile active sunt astfel stabilite prin statute:

1. *Păstrarea de numerar*, în devize, în depozite de bancă, pe termen şi la vedere.
2. *Plasamente în titluri*, în bonuri de tezaur, în titluri de Stat sau garantate de Stat şi cotate în străinătate, în obligaţii ale Societăţii, precum şi în obligaţiuni sau acţiuni ale Societăţilor create prin legi speciale, cu participarea statului, având de scop acordarea de credite agricultorilor.
3. *Avansuri asupra titlurilor* admise de Banca Naţională a României.
4. *Scontarea* scrisorilor de schimb sau efectelor de comerţ, cu cel puţin 3 semnături şi reescontabile la Banca Naţională.
5. *Acordarea de împrumuturi ipotecare*, care sunt de două feluri: unele *pe termen lung* de cel puţin 10 ani şi maximum 30 ani, rambursabile prin anuităţi; altele, *pe termen scurt*, cu sau fără anuităţi. Suma împrumutului nu poate depăşi 50% din valoarea imobilului ipotecat, iar pentru vii, păduri şi plantaţii de arbori fructiferi 30%. Dobânda nu poate depăşi 3% peste procentul real al obligaţiunilor ultimei emisiuni. Anuităţile sunt plătibile semestrial, anticipat. Neplata unei rate semestriale face exigibilă totalitatea datoriei. Imprumutaţii pot achita împrumutul anticipat.

Conducerea societăţii este încredinţată unui *guvernator*, care este preşedintele de drept al consiliului de administraţie, numit prin decret regal, dintr'o listă de 3 persoane, prezentată Consiliului de miniştri,

pe o perioadă de 10 ani reînnoibilă, şi poate fi revocat tot prin decret regal, după propunerea Consiliului de miniştri, cu asentimentul prealabil al adunării generale extraordinare. Pe lângă Societate mai funcţionează un *consilier tehnic*, care este administrator de drept şi poate să fie ales vicepreşedinte al consiliului de administraţie, fiind numit pentru prima oară de Ministerul Agriculturii. *Administratorii* sunt în număr de 12, numiţi de adunarea generală pentru 4 ani, şi anume: 6 după desemnarea deţinătorilor de acţiuni ordinare (Statul român) şi 6 după desemnarea acţionarilor de preferinţă (capitaliştii străini). Funcţiunile de guvernator, consilier tehnic şi administrator nu pot fi exercitate de persoane investite cu funcţiuni publice în România, afară de aceia de profesor în învăţământul superior sau cu un mandat electiv.

In ceea ce priveşte activitatea financiară a Societăţii, constatăm că prima emisiune de obligaţiuni în valoare de 1.310 milioane lei (200 milioane franci fr.) s'a finanţat din al doilea împrumut internaţional C.A.M. (în valoare totală de 1.325 milioane franci fr.). Aceste obligaţiuni se găsesc în mâna Statului.

Până la 31 Decemvrie 1941, s'au acordat 1.930 împrumuturi în valoare totală de 1.525 milioane lei. Numai în anul 1941, s'au aprobat 97 împrumuturi, reprezentând 71 milioane lei, faţă de 77 milioane lei în 1940. Pentru a menţine plasamentul la limitele disponibilităţilor, cari dela epuizarea fondului iniţial nu mai sunt alimentate decât cu încasările anuale, operaţiunile au fost restrânse. In viitor însă, sporirea încasărilor va permite probabil o intensificare a ritmului operaţiunilor. Executările silite sunt foarte rare, ca o dovadă a lichidităţii plasamentelor.

Poziţia financiară a Societăţii se poate rezuma în următoarele cifre ale bilanţului dela 31 Decemvrie 1941:

Tab. IV — Bilanţul Creditului Agricol Ipotecar la 31 Decemvrie 1941

Nr. de ordine (1)	Denumirea conturilor (2)	Lei (3)
	ACTIV	
	Total	2.180.974.102
1	Acţionari	231.000.000
2	Disponibil	108.879.388
3	Portofoliu de titluri	271.135.901
4	Imprumuturi ipotecare	1.119.109.891
5	Semestrialităţi neachitate	57.550.860
6	Creanţe	80.352.019
7	Imobil	1
8	Mobilier	1
9	Conturi tranzitorii	9.086.141
	PASIV	
	Total	2.180.974.102
1	Capital	330.000.000
2	Fonduri proprii	53.770.757
3	Obligaţiuni provizorii 2%	1.429.820.327
4	Vărsăminte amânate	3.746.492
5	Samestrialităţi anticipate	249.236
6	Dobânzi cuvenite anului viitor	18.651.832
7	Conturi tranzitorii	21.284.908
8	Beneficiu net	19.590.650

Mijloacele de lucru se compun, în primul rând, din capitalul social, efectiv vărsat, de 99 milioane lei, (subscris 330 milioane — acţionari 231 milioane), precum şi din fondurile proprii de 53 milioane lei. Deci în total Creditul Ipotecar dispune de 152 milioane lei, ca mijloace proprii. In al doilea rând, sunt mijloacele străine reprezentate prin obligaţiunile emise în valoare de 1.430 milioane lei. Deci totalul mijloacelor de acţiune însumează peste 1,5 miliarde lei.

Plasamentele înfăţişează, ca post principal, împrumuturi ipotecare în valoare de 1.1 miliarde lei, la care se adaugă portofoliul de titluri cu 271 milioane lei, urcând totalul plasamentelor la 1,4 miliarde lei. Disponibilul de cassă reprezintă 109 milioane lei.

In concluzie, Creditul Agricol Ipotecar al României, creat cu prilejul operei de stabilizare monetară din 1929 şi înzestrat cu capitaluri străine, s'a menţinut la cadrul său iniţial, fără a putea lua o desvoltare ulterioară mai accentuată, prin sporirea emisiunii de obligaţiuni. Statul a participat activ la întemeierea şi înzestrarea Societăţii, care prin plasamentele sale de peste un miliard, se clasează printre cele mai importante aşezăminte de credit agricol ale ţării.

8. *Creditul Naţional Agricol*

Marile instituţiuni de credit agricol (Creditul Funciar Rural şi Creditul Agricol Ipotecar) n'au putut soluţiona arzătoarea problemă a creditelor ţărăneşti. Ţăranii erau avizaţi numai la sprijinul slab al caselor de împrumut pe gaj şi al caselor de credit ale agricultorilor.

Improprietărirea a accentuat necesitatea creditelor de înzestrare a întreprinderilor agricole ţărăneşti. Nu s'a creat însă o instituţiune specializată în acest gen de credite. Ţăranii nu găseau împrumuturi decât la bănicile populare şi la băncile comerciale, precum şi la cămătarii particulari. In condiţiuni apăsătoare şi cămătăreşti, două treimi din micii proprietari agricoli s'au îndatorat, fără a putea realiza un progres real.

Conversiunea a paralizat complet creditul ţărănesc. Plugarii s'au văzut lipsiţi de orice posibilitate de credit. Din această pricină, a intervenit Statul, prin legea din 1 Aprilie 1937, creând *Institutul Naţional de Credit Agricol*, care a fost anume destinat pentru mica şi mijlocia agricultură.

Legea din 7 Ianuarie 1939 a schimbat denumirea instituţiei în aceea de *Banca pentru Industrializarea şi Valorificarea Produselor Agricole* (BINAG), lărgindu-i câmpul de acţiune.

Capitalul iniţial s'a stabilit la un miliard, format prin aportul Statului şi prin subscriere publică, la care au fost autorizate să participe: Banca Naţională, cooperativele şi toate instituţiunile ce se ocupă cu agricultura. Subscrierea iniţială a dat următoarele rezultate:

	Lei
1. Statul	500.000.000
2. Banca Naţională a României	424.500.000
3. Banca Centrală Cooperativă	30.000.000
4. Creditul Ipotecar Agricol	30.000.000
5. Creditul Funciar Rural	10.000.000
6. Banca Agricolă	5.000.000
7. Casa Rurală	500.000
	1.000.000.000

Statul a participat cu 50% din capitalul subscris, Banca Națională cu 42%, iar cele cinci mari instituțiuni de credit agricol, la un loc, abia cu 8%.

Statul va mai contribui la desvoltarea capitalului social, prin contribuțiuni anuale de câte 100 milioane, timp de 20 ani, începând cu exercițiul bugetar 1938/39, sporindu-și astfel participarea totală la 2,5 miliarde lei.

De asemenea, capitalul de dotație al caselor de împrumut pe gaj trece asupra BINAG-ului.

In al doilea rând, Banca își va putea spori mijloacele de lucru prin *primirea depozitelor spre fructificare*, care vor fi secrete, precum și prin primirea de sume în *cont curent* la vedere sau la termen.

Emisiunea de obligațiuni se poate face până la îndoitul capitalului subscris și a rezervelor, cari vor fi lombardabile la Banca Națională, Casa de Depuneri și CEC și cari se vor bucura de toate avantagiile rentelor de Stat. Iar emisiunea bonurilor de cassă la purtător se poate face până la concurența capitalului vărsat.

Pe lângă reescontarea la Banca Națională a portofoliului său, BINAG mai poate gaja valabil portofoliul la orice instituțiune de credit, fără a fi nevoie de depunerea efectivă a cambiilor în mâna creditorului, ci numai a unui borderou.

Cadrul operațiunilor active ale băncii a fost astfel fixat în lege și statute:

a) *Finanțarea indirectă a exploatărilor agricole*, prin intermediul băncilor populare, cooperativelor de credit, caselor de credit ale agricultorilor, Casei Rurale, Creditului Funciar Rural, Băncii Agricole, institutelor de credit viticol și Creditului Agricol Ipotecar al României. In cazuri excepționale, se va putea lucra și cu băncile desemnate de consiliul de administrație și, în Ardeal, cu băncile din asociația « Solidaritatea ». Imprumuturile se acordă *numai proprietarilor dela 5 ha până la 50 ha* proprietate agricolă, silvică și pomicolă și 15 ha vie altoită. Termenele împrumuturilor sunt fixate la: 3—12 luni pentru *producție și exploatare:* 1—5 ani pentru *înzestrarea cu inventar viu și mort;* până la 30 ani *pentru îmbunătățiri funciare, comasări și cumpărări de pământ;*

b) *Sprijinirea financiară a valorificării produselor agricole*, putând acorda exportatorilor avansuri asupra sumelor creditate în conturile de clearing și nelichidate, precum și credite de finanțare, avansuri pe trate asupra străinătății;

c) *Operațiuni pentru crearea și desvoltarea industriilor* de orice fel în vederea transformării produselor agricole;

d) *Organizarea asigurărilor* produselor agricole;

e) *Operațiuni pentru procurarea de unelte și mașini agricole* pentru toate ramurile de activitate agricolă;

f) *Scontarea* de cambii, mandate, cupoane și titluri ieșite la sorți;

g) *Imprumuturi pe gaj* de recolte, inventar, cereale în magazii, gaj de portofoliu;

h) *Cesiuni de creanțe* și *avansuri pe efecte;*

i) *Cumpărare de imobile proprii;*

j) *Cumpărarea averii debitorilor* Băncii, la licitații publice.

SEDIUL CREDITULUI AGRICOL IPOTECAR DIN BUCUREȘTI

Banca va fi în drept să ia măsurile necesare pentru o bună exploatare a proprietății și valorificarea produselor debitorilor ei. Ea va supraveghea ca împrumuturile să nu fie destinate pentru alt scop, ceea ce ar atrage de plin drept exigibilitatea creanței. *Dobânda împrumuturilor nu va putea depăși 2% pe an, peste scontul Băncii Naționale.* Urmărirea creanțelor se va face conform procedurii prevăzute în legea de percepere și urmărire a veniturilor Statului din 5 Mai 1934. Toți aceia cari datoresc vreo sumă unui debitor urmărit, sunt obligați a reține suma datorată, la cererea BINAG-ului, și a o consemna la Casa de Depuneri, sau la o bancă. Gajul asupra recoltelor, chiar culese, va fi valabil constituit printr'un act, sub semnătură privată.

BINAG este scutit de orice impozit comercial adițional și supracotă. Imprumuturile sunt scutite de timbru, taxe și impozite, fixe sau proporționale, și de orice alte taxe și impozite datorate fondurilor speciale. Inscripțiunile ipotecare sunt dispensate de reînnoire. Prescripțiunea nu curge contra lor.

Conducerea este încredințată unui consiliu de administrație compus din 11 membri: 5 aleși de adunarea generală și 6 membri de drept, numiți prin decret regal la propunerea Ministerului de Finanțe și a Ministerului Economiei Naționale (dintre cari unul va trebui să fie specialist în chestiuni de industrializare și valorificare a produselor animale; unul va fi recomandat de Banca Națională și unul de Ministerul Agriculturii).

Statul își exercită controlul printr'un comisar al guvernului.

In privința activității financiare, situația creditelor acordate până la finele anului 1940 este următoarea:

	Lei
Scont pentru industrie și valorificare	58.425.000
Exploatare și producție	24.797.954
Inventar	216.970.299
Comasări și cumpărări de pământ	93.703.336
	335.471.589

Prin urmare, majoritatea împrumuturilor, în valoare de 217 milioane lei, s'au acordat pentru înzestrarea gospodăriilor cu inventar.

S'au înființat 29 sucursale în următoarele județe: Alba, Arad, Argeș, Bacău, Botoșani, Brașov, Buzău, Cahul, Caliacra, Cernăuți, Cluj, Constanța, Covurlui, Dâmbovița, Dolj, Hotin, Iași, Ismail, Mehedinți, Mureș, Olt, Putna, Roman, Sălaj, Satu-Mare, Severin, Târnava-Mică, Timiș-Torontal și Turda.

Prin decretul-lege din 20 Noemvrie 1940, BINAG-ul a fost transformat în «Creditul Național Agricol».

După bilanțul dela 31 Decemvrie 1940, poziția financiară a Creditului Național Agricol poate fi astfel rezumată: mijloacele proprii se ridică la 1.010 milioane lei (1 miliard lei capital + 10 milioane lei fonduri). Fondurile străine se cifrează la 127 milioane lei (112 milioane lei angajamente de reescont la Banca Națională și 15 milioane lei depuneri spre fructificare la vedere).

Disponibilul în casă și la bănci este de 58 milioane lei, portofoliul de titluri de 288 milioane lei, plasamentele pe termen scurt și lung 658 milioane lei iar portofoliul caselor de gaj 65 milioane lei.

BINAG-ul este o instituție covârșitor etatistă, menită să soluționeze nevoile de credit ale țărănimii, în cadrul unui vast plan de finanțare directă și indirectă, fiind înzestrată cu numeroase privilegii de urmărire și de scutire fiscală. Inceputurile activității sale sunt încă modeste. Banca ar putea însă să se desvolte cu sprijinul institutului de emisiune, pentru a satisface marile nevoi ale pieții țărănești.

CREDITUL IMOBILIAR URBAN

O altă ramură a creditului specializat se ocupă cu finanțarea construcțiilor, reparațiunilor și întreținerii imobilelor urbane. Intr'o țară agricolă, ce se găsește pe calea industrializării, tinzând spre idealul unei economii mixte, armonizate și echilibrate, — importanța urbanizării devine covârșitoare pentru progresul național.

In acest scop, legea din 5 Aprilie 1873, a înlesnit constituirea de asociațiuni mutuale ale proprietarilor.

Creditele urbane, cari fac împrumuturi ipotecare în scrisuri funciare, garantate prin mutualitatea asociațiilor și a ipotecilor constituite de ei, nu pot să execute operațiuni bancare, fiind lipsite de un capital propriu. Iată o deosebire esențială față de creditele agricole, cari sunt autorizate să execute aproape toate operațiunile de bancă, neglijându-și astfel menirea lor organică.

Legea privitoare la societățile civile de credit funciar urban, din 26 Martie 1926, a adus o nouă reglementare a acestei probleme, în lumina experienței câștigate și a nevoilor moderne.

Legea autoriză înființarea de credite funciare urbane, prin *asociațiunea directă* și *garanția mutuală* a proprietarilor urbani, cari se vor împrumuta cu ipotecă pe imobilele lor. Aceste societăți civile nu se pot înființa decât cu autorizația guvernului, dacă întrunesc următoarele condițiuni: *a)* să cuprindă cel puțin 200 proprietari urbani, cu imobile asigurate contra incendiului, reprezentând o valoare de minimum 30.000.000 lei și cu un venit de 3.000.000 lei. *b)* să dispună de un fond de garanție de 10% din capitalul inițial; *c)* să aibă un statut. Sediul societăților va fi într'un oraș, capitală de județ, cu o populație de cel puțin 100.000 locuitori.

Societățile de credit funciar urban sunt autorizate a face următoarele operațiuni active:

a) *Acordarea de împrumuturi ipotecare* pe imobile situate în comune urbane sau în localitățile cu stațiuni climaterice sau balneare, chiar când acestea ar ține de o comună rurală. Imprumuturile ipotecare în primul rang se fac pe *termen lung* dela 10—40 ani și pe *termen scurt* sub 10 ani, cu sau fără amortizare. Se realizează în scrisuri funciare, pe valoarea lor nominală. Suma împrumutată nu va putea trece peste jumătate din valoarea fondului. Veniturile anuale ale imobilului vor trebui să acopere anuitatea, impozitele și cheltuelile de întreținere. Proprietățile ipotecare garantează mai întâi amortismentul, dobânzile și cheltuelile la împrumuturile respective, și apoi garantează, în mod solidar, întreaga emisiune a scrisurilor funciare. Creditul Funciar Urban are un privilegiu asupra veniturilor și produselor de orice natură ale bunului ipotecat, care ocupă rangul după tezaurul public, pentru impozitele datorate de imobil. Ipotecile sunt scutite de reînnoire, și prescripția nu curge contra lor. Cu autorizația justiției, imobilele dotale vor putea fi ipotecate la Creditul Funciar Urban, pe un termen nu mai scurt de 25 ani. Dobânda împrumutului trebue să fie egală cu cea a scrisurilor funciare emise pe baza împrumutului ipotecar.

b) *Acordarea de împrumuturi pe gaj* de scrisuri funciare urbane din propria sa emisiune, precum și pe gaj de efecte sau alte garanții reale, din fondurile sale disponibile aparținând capitalului de rezervă.

c) *Scontarea*, prin plată anticipată, a titlurilor ieșite la sorți sau a cupoanelor.

d) *Cumpărarea și vinderea imobilelor* necesare administrației proprii, precum și vinderea de imobile ce le sunt adjudecate prin executarea creanțelor.

e) *Primirea de cesiuni* sau subrogațiuni în creanțe ipotecare.

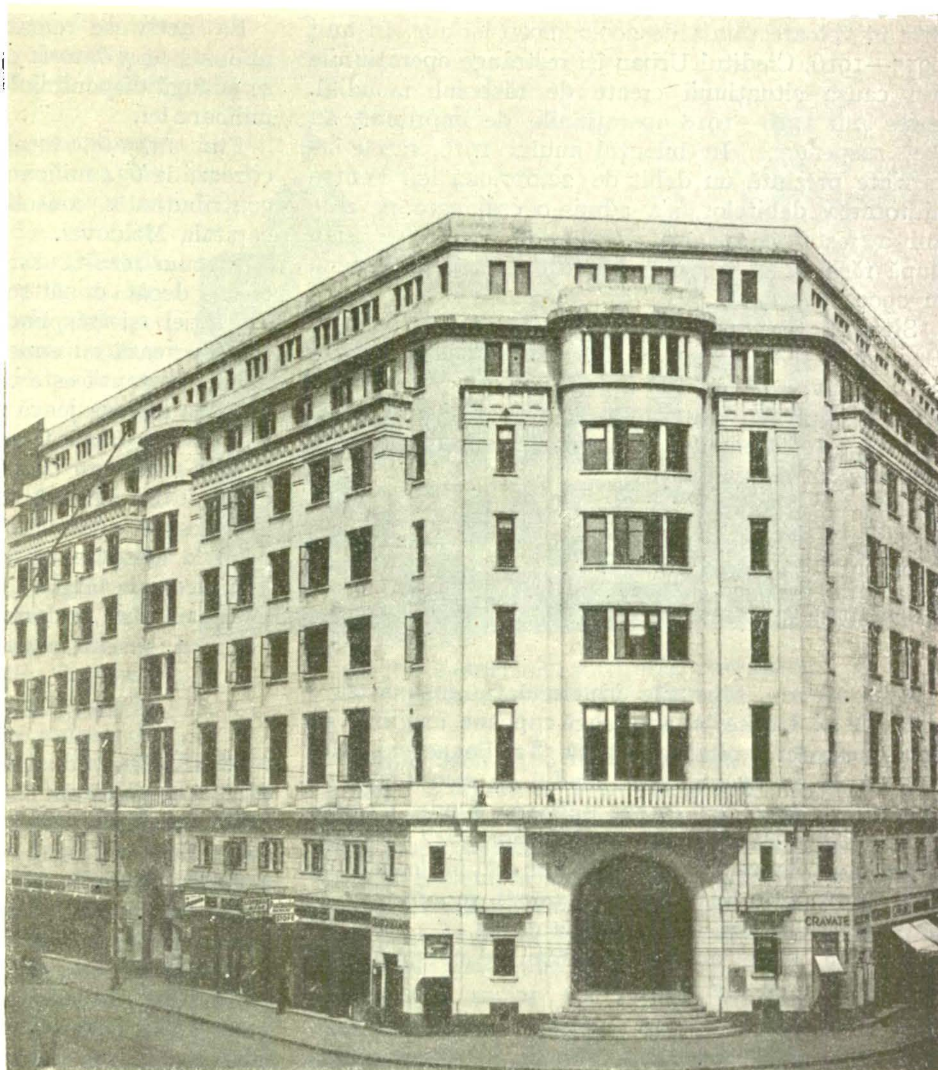
Mijloacele de lucru se compun din următoarele fonduri cu destinație specială:

1. *Capitalul social.* Societatea reține, la realizarea fiecărui împrumut, 2% din valoarea lui nominală, în scrisuri funciare, pentru formarea capitalului social. Suma se restitue proprietarului imobilului, fără dobândă, la stingerea integrală a datoriei.

2. *Capitalul de garanţie* vărsat şi consemnat de grupul asociaţilor la Casa de Depuneri. Capitalul de garanţie se poate restitui asociaţilor fondatori, în urma concluziei consiliului de administraţie, aprobate de Ministerul de Finanţe, că Societatea este în măsură a-şi îndeplini plăţile anuale.

3. *Capitalul de rezervă* se alcătueşte din 25 bani la suta de lei (ce se plăteşte în numerar de către fiecare împrumutat, asupra valorii nominale a împrumutului contractat), din minimum 60% a excedentului anual şi din dobânzile proprii ale fondului.

4. *Capitalul de mişcare* se alimentează din plăţile împrumutaţilor, din dobânzile capitalului social, din veniturile averii proprii, din contribuţiunea societarilor la cheltuelile de administraţie, precum şi din orice încasări. Se va întrebuinţa la plata cupoanelor exigibile, a scrisurilor funciare ieşite la sorţi şi a bugetului de cheltueli. Dacă acest capital nu va fi îndestulător pentru acoperirea debitelor, diferenţa se va lua din capitalul social. In caz de neajungere, diferenţa se va imputa asupra tututor proprietăţilor ipotecate, în proporţie cu datoria fiecăruia.

PALATUL CREDITULUI FUNCIAR URBAN DIN BUCUREŞTI

Scrisurile funciare urbane sunt reglementate exact după principiile scrisurilor funciare rurale.

Iată principiile fundamentale ale legii din 26 Martie 1926, care ilustrează structura organică a celor două societăţi româneşti de credit funciar urban: cea din Bucureşti şi cea din Iaşi.

1. *Creditul Funciar Urban din Bucureşti*

Societatea de Credit Funciar Urban din Bucureşti s'a înfiinţat prin decretul domnesc din 17 Decemvrie 1874, contrasemnat de Petre Mavrogheni, în calitate de ministru de Finanţe. Inainte de războiu, Societatea a contribuit simţitor la desvoltarea, înfrumuseţarea şi propăşirea Capitalei, precum şi a principalelor oraşe ale ţării.

Cu ocazia primului împrumut, s'a făcut o emisiune de scrisuri funciare 7% în valoare de 60.000 lei. La început nouile titluri au fost primite de public cu rezervă, însă, cu încetul, ele încep să se popularizeze.

In timpul răsboiului din 1877—78, scrisurile scad la cursul de 50—52%, ceea ce înseamnă dublarea imediată a dobânzii.

Operaţiunile de împrumuturi cu scrisuri tip 7% au durat din 1875 până în 1881, când au fost înlocuite cu scrisuri tip 6% şi 5%. In 1893, scrisurile tip 7% dispar complet din circulaţie. Tipul 5% rămâne cel definitiv.

Epoca 1884—1900 este considerată, în totalitatea ei, ca o epocă de mers normal, de progres lent dar constant. Incepând cu 1900—1901, Creditul Funciar Urban intră în a doua fază de stagnare şi chiar de regres, explicabilă prin situaţiunea generală a proprietăţii urbane. Maximum de criză a avut loc între anii 1904—1905, când urmările crizei agricole s'au resfrânt şi asupra imobilelor, mai ales în oraşele din provincie. Pe urmă, chiriile au început să se urce, din pricina migraţiunii populaţiei spre oraşe. Astfel, criza s'a soldat fără nici o pagubă pentru Societate. După rezerva anilor 1901—1908, Societatea reîncepe a acorda credite însemnate. Anul 1914 nu-i stânjeneşte activitatea. Până la finele anului 1914, Societatea acordase numai locuitorilor din Bucureşti cre-

dite în valoare totală de 200.000.000 lei aur. In anii 1915—1916, Creditul Urban își restrânge operațiunile din cauza situațiunii create de răsboiul mondial. Intre anii 1916—1918 operațiunile de împrumut au fost suspendate. In bilanțul anului 1918, ratele întârziate prezintă un debit de 22.017.022 lei. Pentru ajutorarea debitelor, s'a admis o eșalonare pe zece ani a restanțelor. Operațiunile de credit se reiau după răsboiu și trec prin diferite fluctuațiuni, până în epoca prezentă.

Situația financiară actuală a Creditului Urban din București, se oglindește în bilanțul său general dela 31 Decemvrie 1941.

Postul cel mai important al pasivului din acest bilanț, este acela al scrisurilor în circulație, care prezintă următoarele cifre:

	Lei
Scrisuri 5% reduse la 2½%	782.709.525
Scrisuri 10% reduse cu 5%	255.265.300
Scrisuri 5% noua emisiune	926.277.400
Scrisuri 4% emisiune specială	56.350.000
	2.020.602.225

Prin urmare, scrisurile în circulație însumează 2 miliarde lei. La acestea se adaugă cupoane exigibile cu 67 milioane lei, capitalul social cu 58 milioane, capitalul de rezervă cu 87 milioane, fondul de construcție cu 29 milioane, creditorii cu 109 milioane, fondul de pensiuni cu 45 milioane și diferite depozite cu 42 milioane. Totalizând aceste cifre, constatăm că mijloacele de lucru ale Creditului Urban București se apropie de impunătoarea cifră de 2½ miliarde lei.

De altă parte, activul societății se compune din următoarele posturi:

	Lei
Datorie neexigibilă	1.633.468.750
Imobile evreești	356.009.850
Disponibil	38.139.370
Portofoliu de titluri	151.086.526
Datorii în numerar	158.824.158
Imobilul societății	76.947.546
Mobilier	1
Amortisment exigibil	31.123.625
Diverse conturi	11.219.961
	2.456.819.793

In rezumat, Creditul Funciar Urban din București, după o rodnică activitate de 68 ani, care s'a desfășurat paralel cu aceea a Creditului Rural,— a izbutit să realizeze o frumoasă operă de ajutorare a proprietăților imobiliare orășenești. Actualmente creditele ipotecare însumează o cifră de aproape 2 miliarde lei, în majoritate covârșitoare acordate proprietăților din Capitală.

2. *Creditul Funciar Urban din Iași*

Societatea Creditului Funciar Urban din Iași s'a întemeiat în 1881, pe aceleași baze legale ca și instituția-soră din București.

După bilanțul societății dela 31 Decemvrie 1938, totalul scrisurilor funciare în circulație se ridică la 520 milioane lei, iar totalul general al pasivului, în efecte și în numerar, însumează 679 milioane lei.

La activ se remarcă datoria neexigibilă de 520 milioane lei și datoria exigibilă de 114 milioane, la care se adaugă disponibilul de 6,8 milioane și efecte de 38 milioane lei.

Prin urmare, totalul plasamentului ipotecar se cifrează la 634 milioane lei, sumă care aduce o reală contribuție la consolidarea proprietății urbane din capitala Moldovei.

Precum rezultă din expunerea de mai sus, nu s'au creat decât două societăți, pe baza principiului asociației și răspunderii solidare a proprietăților, cari operează cu emisiunea de scrisuri funciare. Cea mai importantă este cea din București, pe când societatea ieșeană joacă un rol secundar.

Celelalte orașe de provincie nu au asemenea societăți și nici nu beneficiază de creditele de mai sus, decât într'o măsură redusă.

O desvoltare a acestei ramure de credit specializat printr'o simțitoare sporire a mijloacelor de lucru și mai ales prin lărgirea câmpului său de acțiune pe tot cuprinsul țării, se prezintă ca o problemă de interes național, pentru propășirea orașelor României.

CREDITUL INDUSTRIAL

Finanțarea industriei constitue a doua problemă vitală a economiei românești, alături de finanțarea agriculturii. Sporirea productivității muncii și venitului național, care asigură ridicarea standardului general de viață, depinde aproape exclusiv de completarea economiei noastre agrare printr'o puternică acțiune de industrializare.

Este adevărat că posibilitățile de credit se prezintă mai numeroase în industrie, decât în agricultură. In primul rând, întreprinderile industriale găsesc credite la furnizorii de materii prime, prin eșalonarea plăților, sau la cumpărătorii de articole fabricate, sub formă de avansuri asupra viitoarelor furnituri, cari constituesc importante credite de rulment. In al doilea rând, industriile recurg, într'o măsură crescândă, la mijloacele lor proprii pentru a finanța, din beneficii nedistribuite, nu numai exploatarea dar chiar și investițiunile mai importante de lărgire a întreprinderii. Această formă de autofinanțare, care în Germania a fost recent evaluată la 40% din acoperirea tuturor trebuințelor de credite industriale, a început să se înrădăcineze și la noi. In al treilea rând, piața capitalurilor se prezintă mult mai favorabilă față de industrie, putând absorbi importante pachete de acțiuni, cu prilejul emisiunilor sau majorărilor de capital. In al patrulea rând, băncile particulare continuă să sprijine activ întreprinderile industriale, cu credite de rulment, dovedite foarte lichide, și chiar cu credite de participațiune.

Pe lângă toate aceste surse de finanțare, totuși se impune și existența unei organizațiuni specializate de credit industrial, pentru mai multe motive. Inainte de toate, celelalte izvoare de finanțare sunt întâmplătoare, sau prea scumpe. Pe urmă, ele nu pot furniza un volum mai mare de credite, în condițiuni avantajoase, atunci când trebuințele sunt presante. In fine, ele nu dispun de o organizare specializată pentru

investigațiunile tehnice, cari să producă, în cel mai scurt timp, expertize obiective și vrednice de încredere, înlesnind astfel acordare a creditelor.

Din acest motive, instituțiile specializate sunt indispensabile pentru alimentarea industriilor cu credite abundente și avantajoase. La aceste considerente de ordin individual, se mai adaugă și alte considerații de ordin național, întrucât prin aceste institute se poate ajuta opera de naționalizare sau, mai bine zis, de românizare a industriei, și se pot încuraja anumite ramuri industriale, cari prezintă o deosebită importanță pentru întărirea economiei sau apărării naționale.

In străinătate, finanțarea industriei se bazează, într'o covârșitoare măsură, pe piața capitalurilor. Profesioniști individuali sau societăți specializate îndeplinesc funcțiunea de a *intermedia* afacerile, între deținătorii de capitaluri disponibile și între întreprinderile industriale doritoare de credite. Spre pildă, în țările anglosaxone piața capitalurilor este extrem de specializată, prezentând două cercuri distincte: «*Outer Capital Market*» — pentru creditele mai mărunte — în care activează intermediarii individuali cum sunt «*solicitors*», «*provincial brokers*» și «*profesional monselenders*» și «*Inner Capital Market*», pentru finanțările în stil mare, cari se realizează prin intermediul unor puternice organisme specializate, cum sunt «*Investment Trusts*», «*Finance Companies*» și «*Issuing Houses*». Această specializare subtilă presupune, însă, existența unor capitaluri enorme, cari sunt în căutarea unui plasament sigur sau rentabil.

Iar această condițiune lipsește pieței capitalurilor din România. Sărăcia de capitaluri, de o parte, și necesitatea industrializării, de altă parte, au impus, în țara noastră, intervențiunea activă a Statului, care s'a manifestat prin creațiunea celor două institute specializate de credit, pe cari urmează să le studiem: Societatea Națională de Credit Industrial și Banca Intreprinderilor Aurifere și Miniere.

1. *Societatea Națională de Credit Industrial*

In afară de necesitatea generală de a se crea o puternică instituție pentru sprijinirea acțiunii de industrializare, au mai fost două motive, care au contribuit hotărîtor la înființarea Societății. Primul motiv a fost dorința de a se găsi o modalitate de ajutorare a industriilor existente în anii de după răsboiu, cari prin furniturile executate și neachitate de Stat, într'o epocă de cronic desechilibru bugetar, ajunseseră într'un greu impas. Al doilea motiv a fost strădania de a se sprijini opera de naționalizare a industriilor din România.

Aceste motive au determinat elaborarea legii din 19 Iunie 1923, care este în vigoare astăzi, cu modificările din 30 Martie și 28 Mai 1926, ca lege organică a Creditului Industrial.

SEDIUL CREDITULUI NAȚIONAL INDUSTRIAL
în Piața Universității din București

Scopul Societății, fixat prin lege, se rezumă în trei puncte: 1) *acordarea de credite pentru industrii*; 2) *înlesnirea mobilizării creanțelor industriale*; 3) *încurajarea desvoltării industriale în România.* Misiunea de a înființa societatea a fost încredințată Ministerului de Finanțe, Ministerului de Industrie și Băncii Naționale. Este prima manifestațiune a intervenționismului statal în crearea creditului industrial.

Capitalul social s'a stabilit la 500.000.000 lei (din care prima emisiune trebuia să fie de cel puțin 200.000.000 lei). Statul participă cu 20%, iar Banca Națională cu 30% din capital. Statul și Banca Națională pot ceda în parte subscripția lor, având obligația să păstreze o cotă minimală de participațiune, fixată la 5% pentru Stat și 10% pentru Banca Națională. Participațiunea financiară directă a Statului este al doilea semn evident al intervenționismului.

Privilegiile acordate Societății au o durată de 30 ani, putând fi înnoite după această perioadă sau putând fi retrase, împreună cu participațiunea Statului.

Mijloacele de lucru ale Creditului Industrial sunt astfel fixate prin lege:

1. *Emisiunea de acțiuni*, în valoare nominală de câte 1.000 lei, sau titluri cumulative de 5 și 10 acțiuni. Capitalul Societății poate fi sporit prin deciziunea adunării generale și numai cu aprobarea Consiliului de Miniștri. Dreptul de preferință a vechilor acționari este stabilit între minimum 25% și maximum 50% din nouile emisiuni. Acțiunile sunt nominative și se atribuesc sau se transmit numai cetățenilor români. Acțiunile vor fi primite ca garanție la licitațiunile publice la cari participă acționarul.

2. *Emisiunea de scrisuri industriale*, până la valoarea împrumuturilor ipotecare cu anuități acordate industriașilor, a căror rambursare se va face în maximum 20 de ani. Scrisurile sunt la purtător. Aceste scrisuri, ca și obligațiunile, sunt privilegiate în rang egal asu-

pra întregii averi a Societății. In caz de concurs de creditori asupra acestei averi, ele se vor plăti cu preferință asupra celorlalte datorii al Societății. Scrisurile de credit se vor plăti la zi fixă, sau prin tragere la sorți.

3. *Emisiunea de obligațiuni*, până la concurența capitalului și rezervelor, a valorii imobilelor și a creanțelor ipotecare ale Societății, a efectelor publice garantate de Stat și a oricărei alte averi a Societății. Obligațiunile vor purta o dobândă fixată de consiliul de administrație și vor fi rambursate în maximum 15 ani. Obligațiunile, ca și scrisurile de credit industrial, vor fi primite, ca garanții, la casele publice și la licitațiuni, fiind admisibile și la lombardul Băncii Naționale. In aceste titluri, se pot plasa averile minorilor și interzișilor, averile dotale și disponibilul Casei de Depuneri.

4. *Emisiunea de bonuri de cassă*, până la concurența de 75% din capitalul vărsat. Aceste bonuri nu se vor putea emite însă decât cu acoperirea împrumuturilor pe gaj real și vor purta numărul contractului, pe baza căruia au fost emise. Statul garantează bonurile de casă emise, precum garantează și cupoanele obligațiunilor simple sau ipotecare. *Toate titlurile Societății se vor bucura de toate privilegiile rentelor de Stat.*

5. *Primirea de depozite* pe termen (nu și la vedere) cu o dobândă fixată de consiliu.

6. *Reescontarea portofoliului la Banca Națională*, fără altă garanție, cu o singură semnătură, în afară de aceea a Societății.

7. *Contractarea de orice fel de împrumuturi*, cari i-ar fi necesare. Imprumuturile se pot efectua și în valori străine, însă numai cu avizul Băncii Naționale și numai pentru a pune la dispoziția industriașului devizele necesare utilajului industrial și cumpărării de materii prime.

De altă parte, plasamentele Creditului Industrial sunt astfel reglementate prin lege și statute:

a) *Imprumuturi pe termen scurt*, până la maximum 6 luni (acest termen putând fi reînnoit), fie pe termen fix, fie în cont curent, pe efecte de origine industrială și pe gaj de materii prime, materii fabricate și, în genere, pe orice avere mobilă a industriașului, care ar ține de industria sa, avere aflată în fabrici sau depozite, în întrepozite sau în curs de transport. Gajul poate fi constituit și printr'o universalitate de obiecte mobile cari aparțin unui industriaș și cari țin de industria sa. Gajul poate fi înlocuit printr'o garanție de bancă, sau poate fi cumulativ cu această garanție. In cazuri excepționale, împrumuturile se pot acorda și pe credit personal. Legea califică drept abuz de încredere faptul debitorului de a aliena, risipi, sustrage sau lăsa să piară prin faptul său, în total sau în parte, obiectul amanetat, după ce s'a efectuat împrumutul.

b) *Imprumuturi pe termen lung*, până la maximum 20 ani, pe termen fix sau în cont curent, pe imobile și imobile prin destinațiune, care ar fi în uzul unei industrii sau s'ar destina acestui scop. In scopul eventual al realizării creanței, imobilele prin destinațiune se pot desprinde de sol. Imprumuturile ipotecare se pot acorda numai în primul rang și numai până la concurența de 50% din valoarea de expertiză a bunurilor. Ipotecile sunt dispensate de reînnoire. In caz de concurs de urmărire, Societatea are privilegiul înaintea oricărui alt creditor, afară de Stat pentru impozitele datorate, și afară de creditorii privilegiați, prevăzuți în art. 1729-30 din codul civil. O procedură sumară și severă asigură urmărirea accelerată a bunurilor ipotecate sau amanetate.

c) *Imprumuturi pe efecte publice* sau pe acțiuni ale societăților industriale, admise de consiliu.

d) *Imprumuturi cooperativelor industriale* sau instituțiunilor, cari urmăresc finanțarea sau ajutorarea industriei mici. S'a înființat o secție specială de credit pentru mica industrie, prevăzută cu un fond de rezervă special.

e) *Inlesnirea mobilizării titlurilor de expropriere* a proprietarilor agricoli expropriați, în vederea participării lor la activitatea industrială. Societatea va primi să lombardeze aceste titluri, supraveghind ca sumele să fie vărsate în afaceri industriale. La rândul ei, le va putea lombarda la Banca Națională, cu 22% sub taxa obișnuită a lombardului Băncii Naționale.

f) *Participațiunea* la înființarea de industrii de interes general, Societatea având și dreptul să urmărească, să îndrumeze și să ajute orice înființare de noui industrii.

Printre celelalte privilegii ale Societății mai trebuesc amintite următoarele: 1) nu se poate pune sechestru pe averea mobilă sau imobilă a Societății; 2) creanțele, Societății nu sunt supuse legii falimentelor; 3) timp de 30 ani, pentru creanțele, documentele, scrisurile funciare, certificatele și actele Societății se vor plăti pe jumătate drepturile de timbru și înregistrare; 4) falsificarea scrisurilor, obligațiunilor sau bonurilor de cassă este supusă la aceleași penalități, ca și aceea a efectelor Statului.

Conducerea Societății este încredințată unui consiliu de administrație, compus din 10 membri: 3 delegați de consiliul general al Băncii Naționale, 4 aleși de acționari, 2 membri de drept (directorul contabilității publice din Ministerul de Finanțe și directorul industriei din Ministerul Economiei Naționale) și 1 reprezentant al industriei numit de Ministerul Economiei Naționale.

Ministerul de Finanțe mai numește un *comisar al guvernului*, cu dreptul de control și de supraveghere a tuturor operațiunilor.

In 1938, Creditul Industrial a împlinit 15 ani de activitate, cari au contribuit sensibil la întărirea industriilor românești. Din darea de seamă a acestui an jubiliar, se pot extrage unele date interesante pentru caracterizarea activității financiare a Societății.

In 1924, anul începerii acestei activități, Societatea a finanțat 243 întreprinderi (din totalul de 3.840 întreprinderi), care aveau o producțiune industrială de 8.772 milioane lei (față de totalul producțiunii industriale de 41.049 milioane lei), ceea ce dă un coeficient de 21% a activității industriale finanțate, față de totalul activității industriale din acel an.

In 1928, anul de prosperitate maximă, înainte de criză, numărul întreprinderilor finanțate sporește la 490 (față de totalul de 3.966 întreprinderi), iar valoarea

producţiunii industriilor finanţate se dublează, atingând cifra record de 19.289 milioane lei (faţă de 62.627 milioane valoarea totală a producţiunii industriale). Prin urmare, se măreşte coeficientul întreprinderilor finanţate la 30,8%.

Criza economică din 1931—1932 produce o scădere trecătoare a activităţii Creditului Industrial.

In 1937, au existat 3.512 întreprinderi industriale în România cu o activitate globală de 64.497 milioane lei. In acelaşi an, Creditul Industrial finanţează 466 întreprinderi, cu o activitate globală de 18.087 milioane lei, reprezentând 28,0% din activitatea întregii industrii naţionale.

In 1938, s'au solicitat împrumuturi în valoare totală de 3.093 milioane şi s'au acordat 1.727 milioane. Plasamentul total al activului a atins cifra record de 5.340 milioane lei.

In întreaga perioadă 1924—1938, s'au solicitat credite în valoare de 18.198 milioane şi s'au acordat 10.557 milioane lei. In 1938, totalul plasamentului însuma 4.788 milioane lei. Repartiţia lui pe ramuri industriale este arătată în tabloul V.

Tab. V — Plasamentul Creditului Naţional Industrial pe ramuri de industrii în anul 1941

Nr. de ordine	Denumirea industriei	Plasamentul în lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)
	Total	8.808.026.721	100,0
1	Mecano-metalurgică	4.156.161.731	47,1
2	Lemnului	111.103.799	1,3
3	Chimică	702.878.536	8,0
4	Alimentară	526.491.048	6,0
5	Textilă	702.589.754	8,0
6	Pielăriei	171.106.051	1,9
7	Ceramică	85.659.254	1,0
8	Arte grafice	121.794.500	1,4
9	Electrică	93.037.049	1,1
10	Minieră şi petroliferă	1.649.276.924	18,7
11	Diverse	487.928.075	5,5

Primul loc îl ocupă industria mecano-metalurgică cu credite în valoare totală de 4.156 milioane lei. Urmează industria minieră şi petroliferă cu 1.649 milioane. In al treilea rând vine industria chimică şi industria textilă, cu cifre apropiate între ele (702,9 milioane şi 702,6 milioane lei). Industria alimentară reprezintă 526 milioane lei. Diversele industrii înglobează 488 milioane. In al cincilea rang, se clasează industria pielăriei cu 171 milioane lei. Celelalte industrii deţin credite ce nu ating cifra de 150 milioane lei: industria lemnului 111 milioane, electrică 93 milioane, ceramică 86 milioane şi arte grafice 121 milioane. Din aceste cifre comparative, rezultă că împrumuturile acordate industriei metalurgice deţin un loc covârşitor în configuraţia plasamentelor, reprezentând 47,1% din total. In ordinea importanţei, mai trebue amintită şi industria minieră şi petroliferă, care participă cu 18,7% din totalul plasamentelor, precum şi industria chimică textilă cu câte 8%. Celelalte ramuri industriale prezintă proporţii mult mai scăzute. Prin urmare, Creditul Naţional Industrial şi-a concentrat puterea de finanţare în direcţia industriei grele.

Bilanţul general al Creditului Naţional Industrial, încheiat la 31 Decemvrie 1941, prezintă următoarea înfăţişare:

Tab. VI — Bilanţul Creditului Naţional Industrial la 31 Decemvrie 1941

Nr. de ordine	Denumirea conturilor	Lei
(1)	(2)	(3)
	ACTIV	
	Total	9.751.073.828
1	Disponibil	438.691.937
2	Portofoliu de titluri	339.035.589
3	Portofoliu de scont	466.365.330
4	Participaţiuni	111.109.270
5	Conturi curente	8.308.447.978
6	Debitori în conversiune	33.213.413
7	Mobilier	1
8	Imobile	48.943.719
9	Diverse conturi	5.266.591
	PASIV	
	Total	9.751.073.828
1	Capital	500.000.000
2	Fonduri proprii	366.680.287
3	Depuneri	355.190.426
4	Angajamente de reescont	8.163.730.761
5	Creditori	294.748.225
6	Dividende	1.593.137
7	Diverse conturi	3.633.668
8	Beneficiu net	65.497.324

Mijloacele proprii de lucru ale Creditului Industrial consistă din capitalul de 500 milioane lei şi din fondurile de rezervă, care s'au urcat la 367 milioane, reprezentând importanta proporţie de 73% din capitalul social. Totalul mijloacelor proprii însumează 867 milioane lei.

Mijloacele străine de acţiune se alimentează, în primul rând şi într'o măsură cu totul covârşitoare, din reescontul Băncii Naţionale, cu peste 8 miliarde lei. Această cifră imprimă Societăţii caracterul unui comptoar industrial al institutului de emisiune. La mare distanţă se aşează depunerile spre fructificare cu 355 milioane şi creditorii cu 295 milioane lei. Pe scurt, în loc să împlinească dezideratul legal şi statutar de a drena disponibilităţile pieţii capitalurilor, prin emisiuni de scrisuri industriale şi de obligaţiuni, Creditul Industrial există şi activează cu sprijinul aproape exclusiv al Băncii Naţionale.

In ceea ce priveşte structura activului, se remarcă un disponibil de 439 milioane lei. Postul principal al plasamentelor este acel al conturilor curente, care reprezintă 8,3 miliarde lei, fiind compus din următoarele elemente:

Conturi curente	Lei
Cu garanţie ipotecară	3.610.424.689
Cu gaj de mărfuri	574.800.712
Cu gaj de titluri	2.136.607.326
Cu cesiuni de creanţe	1.571.319.187
Cu garanţii diverse	415.296.064
	8.308.447.978

Proporţia cea mai urcată revine creditelor ipotecare cu 3,6 miliarde lei, ca o dovadă a preocupării de securitate. Tot atât de sigure se prezintă şi creditele

pe gaj, de 2,7 miliarde lei care mai prezintă şi o lichiditate accentuată, ca şi creditele pe cesiuni de creanţe, în valoare de 1.571 milioane lei.

Portofoliul de scont reprezintă 466 milioane lei, portofoliul de titluri 339 milioane, iar participaţiunile abia 111 milioane lei. Imobilizarea produsă de conversiune se rezumă la cifra disparentă de 33 milioane lei, ca o dovadă a înlăturării efectelor nefavorabile ale crizei.

In medie generală, Creditul Naţional Industrial a finanţat, în primii 15 ani de activitate, întreprinderi româneşti, care reprezintă cam un sfert din valoarea producţiunii industriale a ţării.

Societatea Creditul Naţional Industrial a fost reorganizată prin legea din 20 Ianuarie 1942 pe baza căreia vechea societate a fuzionat cu societatea Creditul Naţional Minier.

2. *Banca Intreprinderilor Aurifere şi Miniere*

A doua instituţiune de credit industrial,— specializată pentru o ramură bine determinată de producţiune şi cu o misiune specială de activitate nu numai financiară, dar şi socială şi tehnică, — este *Banca Intreprinderilor Aurifere şi Miniere.*

Creată prin legea din 5 Aprilie 1937, sub denumirea de « Institut Naţional de Credit Aurifer şi Metalifer », lege modificată ulterior prin decretele regale din 27 Aprilie 1937 şi 5 Mai 1938, — banca a funcţionat, sub actuala ei denumire şi structură organică, în baza legii din 6 Octomvrie 1938 până la 10 Ianuarie 1942 când a fost inglobată în Creditul Naţional Industrial.

Scopul băncii fusese fixat de către legiuitor astfel:

1. Finanţarea, îndrumarea şi desvoltarea: *a)* întreprinderilor de *explorare şi exploatare* a zăcămintelor de orice substanţe minerale; *b)* întreprinderilor de *prelucrare, transformare, industrializare şi comercializare* a acestor substanţe minerale, sau a produselor înrudite; *c)* întreprinderilor de *construcţiuni* şi de *utilare economică*, în legătură cu cele de mai sus.

2. *Sprijinirea micilor exploatatori băştinaşi* de minereuri de metale preţioase, în specie, întărirea economică a Moţilor pauperizaţi din Munţii Apuseni.

Banca a fost înfiinţată de către Ministerul de Finanţe şi Ministerul Economiei Naţionale, cu participarea Băncii Naţionale şi a capitalului privat. Iniţiativa a venit, deci, din partea Statului, pentru a stimula sporirea producţiunii aurului şi pentru a ridica standardul de viaţă al Moţilor.

Mijloacele de lucru ale băncii se alimentează din următoarele surse financiare:

Capitalul, fixat prin lege la 300.000.000 lei, este format din aportul Statului şi prin subscriere publică. Statul contribue cu 100.000.000 lei, din care 50 milioane se varsă la constituire, iar 50 milioane în cursul anului bugetar 1938—1939, în proporţii egale repartizate asupra bugetelor Ministerului de Finanţe şi Ministerului Economiei Naţionale. *Participaţiunea Statului este obligatorie*, ea neputând să scadă sub 10% din capitalul social. Capitalul social este împărţit în 600.000 acţiuni de câte 500 lei fiecare. Capitalul a fost subscris prin următoarele contribuţii:

	Lei
1. Statul Român	100.000.000
2. Banca Naţională	168.500.000
3. Soc. Petroşani	11.000.000
4. Soc. Mica	10.000.000
5. Soc. Aur	6.000.000
6. Soc. Pyrit	4.000.000
7. Soc. Breaza-Zlatna	500.000
	300.000.000

Participaţiunea Băncii Naţionale este de 56%, iar cea a Statului de 33%, cele două participaţiuni totalizând aproape 90%,— pe când contribuţia capitalului privat, reprezentat prin 5 mari societăţi miniere, este numai de 10%.

Banca putea face următoarele plasamente:

a) *Imprumuturi pe termen scurt* sau în cont-curent, până la un an, pentru orice nevoi de funcţionare şi activitate curentă a clienţilor, garantate prin bilete la ordin, garanţii mobiliare sau reale, cesiuni de creanţe, garanţii bancare sau orice alt mijloc asemănător. Dobânda nu va putea depăşi 2% peste scontul Băncii Naţionale.

b) *Imprumuturi pe termen mijlociu*, până la 5 ani, şi pe *termen lung*, până la 15 ani, pentru investiţiuni menite să sporească volumul operaţiunilor, să desvolte capacitatea de producţiune, să îmbunătăţească calitatea produselor şi să mărească rentabilitatea întreprinderilor. Acordarea acestor împrumuturi se va face numai după o prealabilă verificare a drepturilor miniere, a capacităţii tehnice şi economice a întreprinderii şi pe baza unui program de investiţiuni. Vor fi garantate prin ipotecă, prin gaj asupra produselor şi prin bilete la ordin.

c) *Credite speciale* întreprinderilor de specialitate, cu capacitatea tehnică bine dovedită, pentru a crea instalaţiuni de prelucrare destinate a trata minereurile *micilor exploatatori băştinaşi*. Aceste credite se acordă pe bază de oferte şi de caiete de sarcini.

d) *Credite de explorare*, acordate pe bază de studii prealabile şi numai persoanelor juridice şi fizice dovedind deplină capacitate tehnică şi seriozitate financiară, în vederea valorificării permiselor lor. Creditele nu vor depăşi 75% din valoarea investiţiunilor ce se vor face şi vor purtă o dobândă de 1%—2% peste scontul B.N.R. In caz de rezultate favorabile, exploratorul trebue să achite împrumutul cu o dobândă progresivă ce nu va depăşi 6% şi să accepte o participare proporţională la beneficiul exploatării eventuale. In caz de rezultat neîndestulător, creditul va fi restituit proporţional cu rezultatele, iar în caz de rezultat negativ, pierderea se va imputa definitiv asupra « fondului de explorare », care se alimentează dintr'o cotă a beneficiilor anuale şi din diferite subvenţiuni, sau orice alte mijloace.

e) *Infiinţarea depozitelor de materiale* pentru exploatare, necesare *micilor exploatatori*. Aceste materiale le vor fi vândute în preţul de cost, contra numerar sau pe credit, plătibile în produse în natură sau în numerar. Se va mai organiza un serviciu comercial pentru pro-

curarea de materiale şi instalaţiuni de exploatare, pentru ceilalţi clienţi ai băncii.

f) *Investiţii de interes general*, în participare cu întreprinderile aurifere şi miniere, pentru organizarea reţelelor de distribuţie de forţă sau mijloace de comunicaţie, precum şi *participaţiuni* la completarea şi sporirea mijloacelor proprii ale acestor întreprinderi. Investiţiile şi participaţiunile nu pot depăşi 75% din capital şi rezerve.

g) *Alte operaţiuni de credit bancar:* 1) scontarea de cambii, mandate, cupoane şi titluri eşite la sorţi; 2) primirea de cesiuni şi garanţii; 3) orice alte operaţiuni financiare.

Activitatea financiară a Băncii din primele 18 luni (după darea de seamă pentru anul 1938) a fost consacrată întocmirii *planului de lucru*, ţărmurindu-se rolul economic al instituţiei la problema aurului, şi stabilindu-se că una din condiţiunile desvoltării mineritului aurifer stă în crearea unui fond de explorări, rezervele cunoscute fiind neîndestulătoare faţă de dorinţa de sporire însemnată a producţiei. In această perioadă, banca a trebuit să-şi creeze veniturî care să-i asigure *baza financiară a activităţii* sale, şi a stabilit principiile acordării creditelor.

Evoluţia plasamentului a fost rapidă. Prima operaţiune s'a încheiat în Noemvrie 1937, iar la 1 Iulie 1938 creditele aprobate atingeau 280.000.000 lei, din care 255 milioane erau destinate numai întreprinderilor aurifere, iar din acestea 205 milioane erau menite să finanţeze întreprinderi ce se găsesc în faza de organizare sau de transformare, urmând să-şi înceapă producţiunea abia în cursul anilor 1939 şi 1940.

In semestrul al 2-lea al anului 1938, creditele ridicate sporesc la 608,3 milioane lei, din cari 551,7 milioane reprezintă plasamentul la întreprinderi, repartizat astfel:

	Lei	%
Intreprinderi aurifere	320.336.396	*58,1*
Alte întreprinderi miniere	66.418.270	*12,0*
Intreprinderi industriale	165.000.000	*29,9*
	551.754.666	*100,0*

Majoritatea de 58% din totalul creditelor aprobate s'a acordat întreprinderilor aurifere, având următoarele destinaţiuni:

	Lei
Fond de rulment	70.000.000
Terenuri, deschideri şi lucrări miniere	73.360.500
Instalaţiuni mecanice pentru extracţie şi transport	21.758.500
Instalaţiuni de prelucrare	168.973.646
Lichidări de creanţe vechi, în scopul naţionalizării	11.500.000
	345.592.646

Prin urmare, cea mai mare parte din împrumuturile acordate întreprinderilor aurifere (169 milioane din totalul de 345,6 milioane), au urmărit scopul productiv de a desvolta instalaţiunile de prelucrare.

PALATUL CASEI DE CREDIT A MAGISTRAŢILOR

O deosebită atenţie s'a acordat şi misiunii sociale a Băncii, care consistă în desvoltarea mineritului micilor producători băştinaşi. La începutul anului 1938, s'au creat *două agenţii*, la Abrud şi la Brad. Cu toată propaganda făcută, numărul şi volumul cererilor de credit a fost relativ redus, iar garanţiile au fost neîndestulătoare. Condiţiunile de viaţă socială şi economică a micilor exploatatori par a nu îngădui extinderea unei acţiuni de credit, făcute cu grija elementară de a asigura recuperarea integrală a capitalului. Din această pricină, faţă de rulmentul total de 1.359.400 lei, s'a înregistrat un deficit de 134.725 lei, adică aproape 10%.

Depozitele de mărfuri au fost create la Roşia-Montană, Abrud şi Brad, cu rezultate bune în ce priveşte desfacerea (la preţ de cost) a carbidului şi mercurului. Gestiunea acestor depozite s'a făcut prin oficiile aurului ale Băncii Naţionale şi prin consignatari.

In ceea ce priveşte rezultatele generale ale activităţii financiare, după datele bilanţului dela 31 Decemvrie 1938, situaţia *mijloacelor de lucru* prezintă următoarea înfăţişare, după repartizarea beneficiului:

	Lei
Capital social	300.000.000
Fond de rezervă	3.500.000
Fond pentru imobil	1.100.000
Fond pentru studii miniere . .	1.222.018
Reescont	334.200.000
Cont-curent C.E.C.	683.985
Creditori	17.893.836
Depuneri libere	200.000
Beneficiu reportat	59.200
	658.859.039

Mijloacele proprii se compun din capitalul social de 300 milioane lei şi fonduri în valoare de 5,8 milioane, totalizând 305 milioane lei. Mijloacele străine provin

CASA OŞTIRII

aproape exclusiv din reescontul Băncii Naţionale, care este de 334 milioane şi la care se mai adaugă postul creditorilor cu 17,9 milioane lei. Direcţiunea Băncii a anunţat că va încerca prima luare de contact cu piaţa capitalurilor, în cursul anului 1939. O emisiune de obligaţiuni ar fi extrem de interesantă, nu numai pentru sporirea mijloacelor financiare ale Băncii, dar şi pentru a sonda dispoziţia şi posibilităţile pieţei, în ceea ce priveşte finanţarea industriilor cu ajutorul disponibilităţilor de capitaluri private.

Trecând la analiza *activului*, constatăm următoarea configuraţie:

	Lei
Disponibil	90.242.457
Portofoliu de titluri	15.000.000
Imprumuturi	552.456.466
Materiale pentru băştinaşi	144.698
Mobilier	576.000
Conturi diverse	439.418
	658.859.039

Faţă de un disponibil de 90,2 milioane lei, plasamentele se prezintă cu un post de 15 milioane al portofoliului de titluri şi cu postul principal de 552,5 milioane al împrumuturilor.

Din studiul privitor la activitatea creditului specializat pentru industria românească, deducem că această activitate prezintă în general trei lacune. In primul rând, o operă de industrializare în stil mare pretinde un volum mult mai simplu de credite decât cel prezent. In al doilea rând, aceste credite nu trebue să fie acordate numai pe termene scurte şi mijlocii, ci mai ales pe termene lungi, pentru a îngădui investiţii mai vaste, cari să se amortizeze cu încetul, fără a stânjeni productivitatea şi rentabilitatea întreprinderilor. In al treilea rând, ar trebui să se înlocuiască treptat, sau cel puţin să se completeze, actuala sursă de alimentare a mijloacelor de lucru, care este aceea a Institutului de Emisiune. Pentru toate aceste motive, ar fi indicată o acţiune de captare a capitalurilor private, prin emisiunea de obligaţiuni, care să consolideze temeliile financiare ale creditului industrial.

CREDITUL MESERIAŞILOR

Creditul meseriaşilor prezintă trei aspecte importante.

Primul aspect este *economic*. Intr'o ţară agrară, care se găseşte abia acum în faza de industrializare, mica industrie este şi va continua să fie multă vreme, o însemnată completare a industriilor mari. Iar agricultura ţărănească va trebui să progreseze nu numai în direcţia modernizării şi perfecţionării metodelor de exploatare, ci ea va trebui să găsească şi o activitate economică complimentară, pentru lungile perioade de inactivitate din timpul iernii, prin crearea unor mici industrii casnice. In fine, meseriaşul este un producător de bunuri specializate, care se adaptează trebuinţelor şi gusturilor individuale ale fiecărui consumator în parte. De aceea, chiar şi în ţările cele mai înaintate şi cele mai industrializate, artisanul se afirmă şi se menţine ca un factor economic de primă importanţă.

Al doilea aspect este cel *social*. Prin meserii se creează o verigă de legături şi un tampon de amortizare a fricţiunilor dintre proletariatul industrial şi burghezia capitalistă. Meseriaşii vor constitui temeiul burgheziei româneşti de mâine.

Al treilea aspect este cel *financiar*. In genere, meseriaşul este, la începutul activităţii sale, un proletar. El nu dispune nici de capitaluri pentru investiţiile utilajului de atelier, nici de fonduri de rulment pentru exploatarea întreprinderii. De aceea, meseriaşul este constrâns să recurgă la credite de investiţie şi de exploatare. Băncile însă nu i le acordă decât în cazuri rare, pentrucă el nu poate oferi garanţii ipotecare sau gajuri mobiliare, cari să asigure securitatea şi lichiditatea împrumutului. Din acest motiv, meseriaşul român are de întâmpinat enorme dificultăţi financiare, pe cari numai elementele cele mai rezistente (şi, deci, foarte puţin numeroase) le pot învinge.

Pentru toate aceste motive, de ordin naţional, social, economic şi financiar, organizarea unei instituţiuni puternice de credit al meseriaşilor apare pe deplin justificată.

In trecut, sursele de finanţare ale industriei mici erau puţine şi slabe. Astfel Creditul Industrial a acordat unele credite micei industrii, cari au atins punctul culminant în 1928, cu 83,9 milioane lei, după care au scăzut la 30,6 milioane în 1936; iar din acestea, 5,1 milioane lei erau efecte în conversiune şi 25,5 milioane efecte acţionate. Din pricina defecţiunilor, Creditul Industrial n'a mai acordat împrumuturi meseriaşilor, volumul lor comprimându-se la 2,5 milioane lei în 1938. In al doilea rând, Casa Centrală a Cooperaţiei a acordat meseriaşilor credite ceva mai importante, cari se cifrau la 378,8 milioane lei în 1930. Această sursă de finanţare a secat însă complet. In fine, 332 bănci particulare au acordat meseriaşilor, în perioada 1931—1936, credite în valoare

totală de 436,7 milioane lei, însă în condiţiuni foarte oneroase şi apăsătoare pentru desvoltarea micei industrii.

Aceste cauze au determinat intervenţiunea Statului, care a creat *Institutul Naţional de Credit al Meseriaşilor*, prin legea din 5 Aprilie 1937. Titulatura instituţiei s'a schimbat ulterior în aceea de *Banca de Credit a Meseriaşilor*. Statutele băncii au fost publicate în Monitorul Oficial din 4 Mai 1939.

Scopul instituţiei este fixat laconic de lege: «*de a finanţa meseriaşii români*».

Banca poate dispune de următoarele mijloace de lucru, conform legii:

1. *Capitalul iniţial* al Băncii s'a stabilit la lei 300.000.000, format din aportul Statului şi subscripţii publice, la care au fost autorizate să participe Banca Naţională, Creditul Industrial şi Casa Centrală a Asigurărilor Sociale. Contribuţia iniţială a Statului este 100.000.000 lei, urmând să fie sporită, începând cu anul bugetar 1938—1939, prin alte contribuţii anuale de câte 50 milioane, timp de 20 ani, aşa încât în 1959 participaţiunea totală a Statului ar trebui să atingă 1,1 miliarde lei.

2. *Primirea depunerilor spre fructificare.* Dobânzile depozitelor, până la 12.000 lei anual, sunt scutite de impozite (ca la depunerile C.E.C.-ului).

3. *Emisiunea de obligaţiuni*, care se bucură de toate avantagiile rentelor de Stat.

4. *Emisiunea bonurilor de cassă* la purtător, până la concurenţa de 75% din capitalul vărsat.

5. *Reescontarea* portofoliului şi lombardarea titlurilor.

In ceea ce priveşte plasamentele, Banca va face operaţiuni prin intermediul cooperativelor, care vor răspunde pentru împrumuturile acordate de ele. Până la înfiinţarea cooperativelor, Banca poate să acorde împrumuturi individuale, direct sau prin sucursale. Creditele se vor putea acorda *numai meseriaşilor români*, cari întrunesc condiţiile legii pentru pregătirea profesională şi exercitarea meseriilor şi cari fac parte dintr'o cameră de muncă sau sunt înscrişi în bresle.

Legea îngădue următoarele plasamente:

a) *Imprumuturi pentru producţie*, dela 3—12 luni;

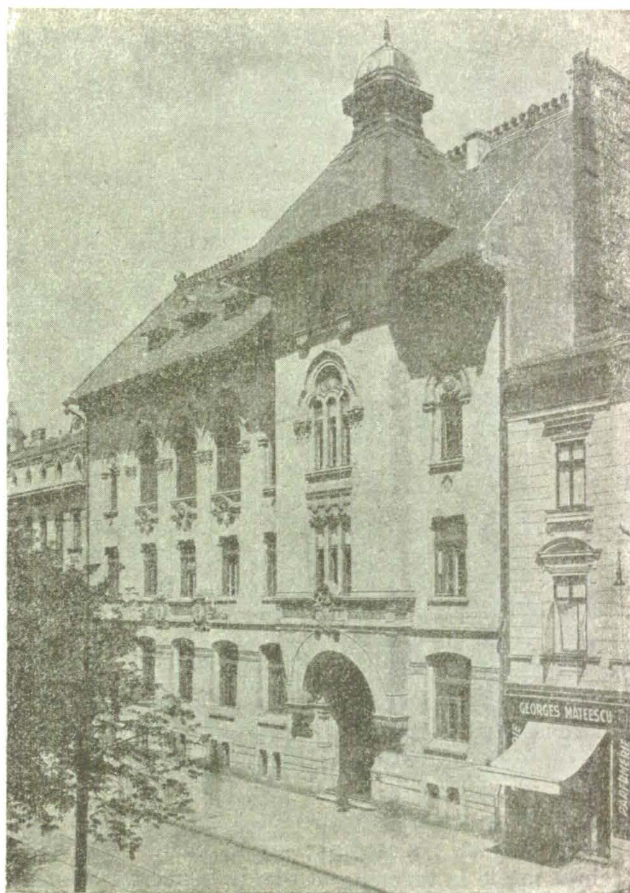
b) *Imprumuturi pentru investiţie*, dela 1—5 ani, toate termenele putând fi mărite până la îndoitul lor, printr'o deciziune a consiliului de administraţie;

c) *Operaţiuni de credit bancar:* scontarea de cambii, mandate, cupoane şi titluri ieşite la sorţi; primirea cesiunilor; împrumuturi pe efecte admise de Bancă; împrumutare de titluri sau bonuri de tezaur contra garanţiei reale;

d) *Plasamente în titluri* de Stat sau bonuri de tezaur, prin subscriere sau cumpărare din sumele disponibile;

e) *Plasamente în imobile* destinate atelierelor, cu scopul de a fi revândute meseriaşilor, însă numai până la concurenţa de 25% din subscripţia anuală a Ministerului de Finanţe;

f) *Depunerea disponibilului* la instituţiunile unde Ministerul de Finanţe sau Banca Naţională participă la formarea capitalului.

CASA CORPULUI DIDACTIC

Dobânda împrumuturilor nu va putea depăşi limita prevăzută în legea cametei. Imprumuturile vor fi garantate printr'un gaj asupra uneltelor, maşinilor şi materialelor, sau alte garanţii, gajul fiind asigurat printr'o serie de dispoziţiuni speciale. Imprumuturile pe termen lung se garantează prin ipotecă în rangul întâi. Toate actele Băncii au putere de acte autentice. Urmărirea debitorilor se face după procedura fiscală, combinată cu dispoziţiile legii cooperaţiei. Banca este scutită de orice taxe şi impozite.

O atribuţiune specială a Băncii de Credit a Meseriaşilor constitue mandatul ce i-a dat Statul, de a administra şi utiliza «*Fondul Meseriaşilor*», creat prin decretul regal din 12 Noemvrie 1936. Direcţiunea Vămilor din Ministerul Finanţelor va percepe taxa de 1% dela importatori, prin organele vamale, sumele centralizându-se în contul de viramente al Băncii Meseriaşilor dela Banca Naţională. Aceste sume vor fi utilizate pentru *ajutorarea meseriaşilor români şi cooperativelor de meseriaşi români, în vederea înzestrării lor cu cele necesare pentru crearea, propăşirea sau consolidarea meseriilor.*

Utilizarea fondului se va face prin acordarea de *credite pe termen de 20 ani, cu o dobândă de 1% pe an*, sub formă de cumpărare de maşini, unelte sau materiale, — plata cheltuelilor de instalare şi acordarea fondurilor necesare unei bune funcţionări. Sumele acordate anual în numerar nu pot depăşi 25% din totalul fondului. In caz de forţă majoră (incapacitate

CĂMINUL CASEI DE CREDIT P.T.T. DIN TEKIRGHIOL

de muncă, boală gravă, deces, etc.), consiliul de administrație poate acorda reduceri de creanță, la aprecierea sa. Inzestrații din fondul meseriașilor vor fi dispensați de garanțiile cerute prin lege. Inzestratul este însă obligat să folosească personal mașinile, uneltele și materialele ce i s'au dat; iar în cazul când nu va achita ratele la termen, va pierde beneficiul termenului și va putea fi exclus dela orice furnitură de Stat, județ și comună, la simpla cerere a Băncii.

Conducerea Băncii este încredințată unui consiliu de administrație, compus din 11 membri: 5 membri aleși de adunarea generală și 6 membri numiți prin decret regal, la propunerea Ministerului de Finanțe (recomandați unul de Ministerul de Finanțe, unul de Banca Națională, unul de Ministerul Economiei Naționale, doi de Ministerul Muncii și unul de Casa Centrală a Asigurărilor Sociale). Controlul Statului se exercită printr'un comisar al guvernului.

Banca a început să funcționeze la 15 Noemvrie 1937. In primul rând, s'a încercat realizarea unui recensământ al tuturor meseriașilor, cu repartizarea lor pe regiuni și specialități, cât și după situația lor materială și morală, spre a se cunoaște potențialul clientelei. Recensământul n'a dat rezultatele așteptate. S'a mai constatat că nu există cooperative de credit mai vechi, formate exclusiv din meseriași. Abia după înființarea Institutului, au apărut câteva cooperative mai serioase.

In lipsa cooperativelor, s'a recurs la concursul unor bănci particulare și se pregătește o colaborare cu sucursalele B.I.N.A.G.-ului.

Operațiunile de credit întâmpină dificultăți, din pricina garanțiilor serioase pe care le pretinde legea și pe care meseriașii nu le pot oferi. Aici rezidă o mare lacună a legii organice, pentrucă o finanțare mai amplă a micei industrii nu se va putea niciodată realiza, în condițiuni de severe exigențe bancare. In acest sector al creditului specializat, accentul grav trebue să cadă pe latura socială a încurajării unor mici producători, cari nu sunt capitaliști. Ar trebui deci să se dea precădere creditului personal, în baza unor referințe și investigațiuni favorabile.

In cursul anului 1941, s'au prezentat 725 cereri de împrumut în valoare de 672,6 milioane lei, din care s'au aprobat:

	Lei
602 cereri de împrumut individuale	452.074.500
289 cereri de împrumut de bănci și cooperative	74.150.000
	526.224.500

S'au respins 122 cereri în valoare de 146,4 milioane lei.

La 31 Decemvrie 1941, plasamentul prezenta o cifră de 382,9 milioane lei, din care 378,7 milioane credite de scont și 4,2 milioane credite de cont-curent. Din totalul creditelor 48,9 milioane lei, sau 9,30%, sunt pentru investiție, iar 477,3 milioane, sau 90,70%, pentru producție.

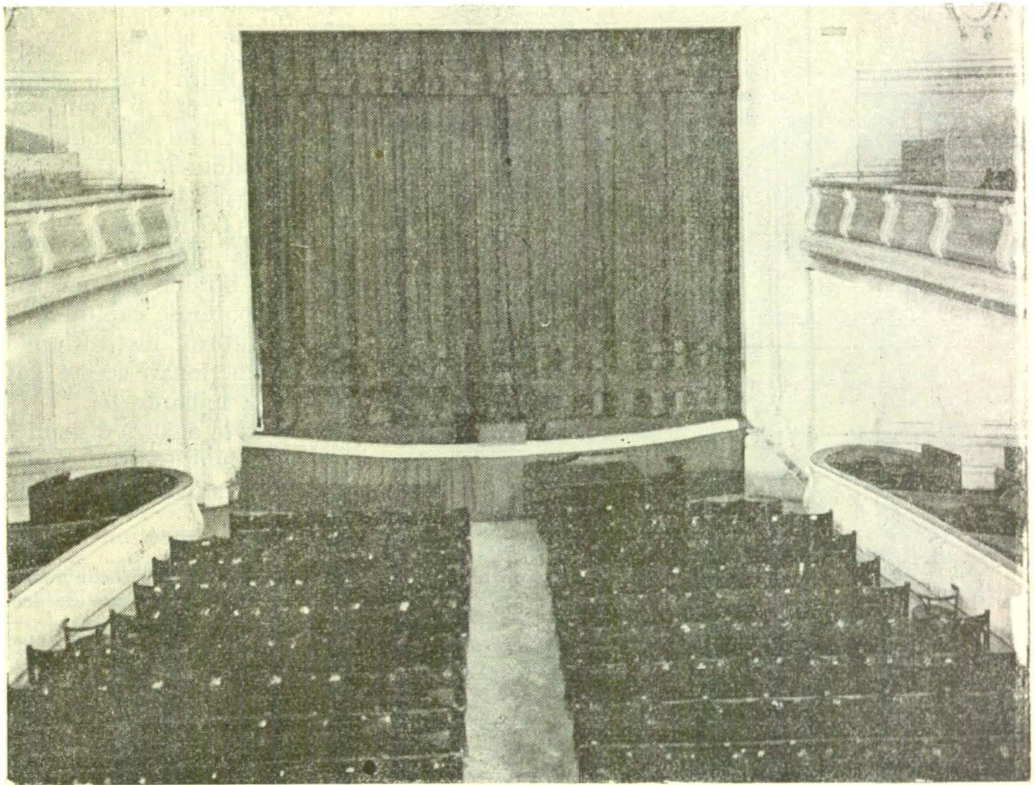
Deci, plasamentul la mica industrie se prezintă cu o cifră aproape disparentă, față de nevoile arzătoare și multiple de credit pe care le au meseriașii. Primi 4 ani ai activității de credit se soldează cu rezultate cu totul nemulțumitoare.

Situația «Fondului Meseriașilor» este următoarea: din totalul de 108.638.804 lei, acumulat în cei 4 ani de activitate, abia 56.364.533 lei, adică ceva mai mult de jumătate, a fost utilizat pentru acțiunea de încurajare a meșteșugarilor, prin înzestrări. Restul reprezintă disponibilul (4,5 milioane lei), portofoliul de titluri (39,6 milioane lei) cheltueli (6,1 milioane lei) și diferențe de curs (2,5 milioane lei).

Poziția financiară a băncii se poate rezuma în următoarele cifre ale bilanțului încheiat la 31 Decemvrie 1941:

Tab. VII — Bilanțul Băncii Meseriașilor la 31 Decemvrie 1941

Nr. de ordine (1)	Denumirea conturilor (2)	Lei (3)
	ACTIV	
	Total	471.732.620
1	Acționari	33.000
2	Disponibil	19.213.518
3	Portofoliu de titluri	65.506.800
4	Portofoliu de scont	378.668.194
5	Debitori	1.855.059
6	Mobilier	723.860
7	Conturi diverse	4.305.277
8	Conturi tranzitorii	1.426.912
	PASIV	
	Total	471.732.620
1	Capital social	300.000.000
2	Fond de rezervă legală	1.054.155
3	Fond de amortizări și rezerve speciale	4.153.439
4	Fond Casa de Pensii personal	263.539
5	Fond Burse pentru perfecționare	105.415
6	Depuneri spre fructificare	6.457.049
7	Conturi curente creditoare	73.757.774
8	Reescont B.N.R.	68.154.250
9	Fondul meseriașilor	4.489.275
10	Conturi diverse	6.596.435
11	Conturi transitorii	1.654.277
12	Beneficiu net	5.047.012

SALA DE TEATRU A CASEI DE CREDIT P.T.T.
azi teatrul companiei « Alhambra »

Mijloacele proprii compuse din capital şi fonduri însumează 305,6 milioane lei, iar mijloacele străine, se cifrează la 166,1 milioane lei. Totalul mijloacelor de lucru se ridică la 472 milioane lei.

In ceea ce priveşte activul, postul principal este reprezentat prin portofoliul de scont de 378,7 milioane lei. Urmează portofoliul de titluri cu 65,5 milioane lei şi disponibilul cu 11,9 milioane lei.

CREDITUL FUNCŢIONARILOR

Pentru a se satisface nevoile de credit ale funcţionarilor, s'au creat o serie de instituţii financiare speciale, cari cumulează trei funcţiuni: colectarea micilor economii, acordarea împrumuturilor şi distribuirea ajutoarelor. Din acest motiv, în genere, ele se numesc « *case de economie, credit şi ajutor* ».

Prima funcţiune se îndeplineşte sub o formă de *economie forţată*, reţinându-se o cotă mică (circa 3%) din salariul funcţionarului, care se capitalizează prin fructificare. Depunerile obligatorii se completează cu depuneri benevole, pe care funcţionarii le fac din spirit de economie şi atraşi de o dobândă substanţială ce se urcă până la 6%.

A doua funcţiune se manifestă sub forma *acordării împrumuturilor*, cari sunt abundente pe termen scurt, mai rare pe termen mijlociu şi cu totul insuficiente pe termen lung. Deci, cererile de credite de consumaţie sunt aproape complet satisfăcute, pe când creditele de înzestrări sunt numai în parte soluţionate, iar marea şi arzătoarea problemă a creditelor de construcţie este aproape total nerezolvată, din cauza lipsei de capitaluri.

In fine, a treia funcţiune are un caracter filantropic şi de ajutorare mutuală, pentru funcţionar sau pentru familia sa, în cazuri de boală, accidente sau moarte.

Vom analiza, în rândurile de mai jos, situaţia a şeapte case de credit pentru funcţionari, — cari sunt cele mai vechi şi cele mai puternice, — şi anume:

1. *Societatea Generală a Funcţionarilor Publici*, creată în 1882.
2. *Casa Oştirii* — fosta « Casă Militară de Economie, Credit şi Ajutor » — creată n 1900.
3. *Casa de Economie, Credit şi Ajutor a Corpului Didactic*, creată în 1903.
4. *Casa de Economie, Credit şi Asistenţă a Personalului P.T.T.*, creată în 1905.
5. *Casa de Economie, Imprumut, Ajutor şi Pensiuni a Funcţionarilor dependinţi de Ministerul de Interne*, creată în 1910.
6. *Casa de Economie Credit şi Ajutor a Clerului Ortodox din România*, creată în 1929, şi
7. *Casa de Economie, Credit şi Ajutor a Magistraţilor*, creată ln 1931.

Totalizând cifrele publicate în ultimele bilanţuri ale celor şeapte case citate mai sus, putem obţine

Tab. VIII — Depunerile celor 7 case de economie, credit şi ajutor (în lei)

Casa de credit (1)	Total (2)	Depuneri obligatorii (3)	Depuneri benevole (4)	Creditori (5)	Fonduri (6)
Total . . .	3.561.595.398	1.955.208.106	215.942.235	435.771.421	954.673.636
Casa Oştirei (*la 31.XII.1941*)	1.787.762.204	933.507.841	108.735.884	181.854.133	563.664.346
Corpul Didactic (*la 31.XII.1940*)	791.506.849	574.434.513	21.792.285	54.325.331	140.954.720
P. T. T. (*la 31.XII.1937*)	485.592.112	188.178.200	52.774.270	176.299.616	68.340.026
Societatea Generală (*la 31.XII.1941*)	228.882.671	112.990.271	16.519.622	23.292.341	76.080.437
Funcţionarii Ministerului de Interne (*la 31.XII.1937*)	134.120.368	47.759.096	694.476	—	85.666.796
Casa Magistraţilor (*la 31.XII.1941*)	80.005.382	53.794.816	9.565.712	—	16.644.854
Clerul Ortodox (*la 31.XII.1937*)	53.725.812	44.543.369	5.859.986	—	3.322.457

INTERNATUL DIN BUCUREŞTI
al Casei Corpului Didactic

o imagine asupra situaţiei creditului funcţionarilor. Aceste cifre nu se referă însă la aceeaşi dată, pentrucă la unele din aceste instituţiuni publicarea bilanţurilor se face cu mari întârzieri.

Sub raportul mijloacelor de lucru, cea mai puternică este Casa Oştirii, care dispune de aproape 2 miliarde lei. Printre instituţiile mari, figurează Casa Corpului Didactic (791,5 milioane lei) şi Casa de Credit P.T.T. (485,6 milioane lei). Un loc intermediar ocupă Societatea Generală a Funcţionarilor (228,9 milioane lei) şi Casa Ministerului de Interne (134,1 milioane lei). Instituţiuni mai noi şi mai mici sunt Casa Clerului (53,7 milioane lei) şi Casa Magistraţilor (80 milioane lei).

Depunerile obligatorii şi permanente ale celor 7 case, cari în genere se fac prin reţinere de 3% asupra salariului, se cifrează la importanta sumă de 1.955, milioane lei, iar depunerile benevole, cari se pot retrage la vedere sau după un anumit termen de preaviz, se ridică la 215,9 milioane lei. Deci, totalul depunerilor obligatorii şi benevole reprezintă impresionanta cifră de 2.170,9 milioane lei, numai la 7 case de credit pentru funcţionari. Dacă s'ar cunoaşte cifrele depozitelor dela toate casele, de sigur ele ar atinge cifra de 2,5 miliarde lei.

In ceea ce priveşte depunerile obligatorii, cele mai importante instituţii sunt Casa Oştirii şi Casa Corpului Didactic (933,5 milioane şi 574,4 milioane respectiv). Cele mai numeroase depuneri benevole se fac la Casa Oştirii (108,7 milioane) şi la Casa P.T.T. (52,8 milioane lei).

Postul creditorilor este reprezentat printr'o cifră globală de 435,8 milioane lei, primul loc fiind ocupat de Casa Oştirii (181,9 milioane lei). Urmează apoi Casa P.T.T. cu 176,3 milioane (din pricina numeroaselor garanţii ale personalului poştal ce i s'au încredinţat spre administrare), şi Casa Corpului Didactic cu 54,3 milioane lei. Fondurile proprii dau o cifră totală de 954,6 milioane lei.

In sfârşit, totalul general al mijloacelor de lucru proprii şi străine însumează, numai pentru 7 case mari, un puternic capital de 3.561,6 milioane lei. Cu adausul tuturor instituţiunilor specializate de credit pentru funcţionari aceste mijloace probabil că ating cifra de 4 miliarde lei.

Trecând la analiza disponibilului şi a plasamentului, numai în împrumuturi acordate funcţionarilor (fără marile investiţiuni în imobile), constatăm următoarele:

Tab. IX. — Imprumuturile acordate şi disponibilul la cele 7 case de economie

Casa de credit	Imprumuturi acordate			Disponibil
	Total	Termen scurt	Termen lung	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Total	2.154.693.674	875.510.540	388.896.250	223.030.589
Casa Oştirii . .	864.408.963	*	*	150.608.691
Casa Corpului Didactic . .	703.930.785	583.916.699	120.014.086	6.920.871
P.T.T.	280.203.967	86.927.655	193.276.312	10.980.911
Soc. Generală .	157.236.668	128.668.162	28.568.506	3.995.917
Min. de Interne .	82.365.894	52.939.935	29.425.959	19.051.598
Clerul Ortodox.	40.669.476	23.058.089	17.611.387	6.260.786
Casa Magistraţilor	25.877.921	*	*	25.211.815

*) Lipsesc datele.

Totalul disponibilului se cifrează la 223 milioane lei, aparţinând în cea mai mare parte (151 milioane) Casei Oştirii.

Cel mai mare volum de credite a fost distribuit de Casa Oştirii, cifrându-se la 864,4 milioane lei. In al doilea rând vine Casa Corpului Didactic cu 703,9 milioane, după care urmează Casa P.T.T. (280 milioane) şi Societatea Generală (157 milioane), precum şi celelalte instituţii cu sume mai mici.

Neavând date asupra împrumuturilor pe termen scurt şi pe termen lung la Casa Oştirii şi la Casa Magistraţilor, vom calcula raportul între aceste categorii de împrumuturi numai la celelalte cinci instituţii. Totalul creditelor de consumaţie (pe termen scurt şi mijlociu) este de 875,5 mil. iar totalul creditelor de construcţie sau achiziţie de locuinţe (pe termen lung) este numai de 388,9 milioane lei. Deci raportul este de 3:1. Cu alte cuvinte, creditele de consumaţie prezintă o cifră urcată ce îndestulează aproape toate trebuinţele trecătoare ale funcţionarilor. In schimb, creditele de construcţie se prezintă cu totul insuficiente pentru numeroasele şi marile exigenţe de capitaluri, pe cari le impune problema grea a locuinţelor funcţionăreşti. Această problemă se pare că a fost fericit soluţionată numai la o singură instituţiune, anume la Casa de Credit P.T.T., unde creditele de construcţie se ridică la 193 milioane lei, faţă de numai 87 milioane lei, credite de consumaţie.

Totalul general al creditelor, cari sunt acordate funcţionarilor de către toate cele 7 case de credit, se cifrează la importanta sumă de 2.154,7 milioane lei, care subliniază eficacitatea de ajutorare a funcţionărimii, mai ales cu împrumuturi pe termen scurt.

Activitatea caselor existente trebue apreciată la justa ei valoare, pentru frumoasa operă socială şi economică de ajutorare a funcţionarilor. Totuşi creditul specializat, pentru finanţarea necesităţilor mari ale funcţionarilor, nu va fi organizat pe baze solide şi satisfăcătoare decât prin opera unui institut central de credit pentru funcţionari. Acest institut a şi fost creat prin legea din 12 Octomvrie 1941, şi organizat în amănunte prin legea din 3 Aprilie 1942, sub numele de ***Institutul general de Asigurare, Economie, Credit şi Asistenţă a Funcţionarilor şi Pensionarilor publici***, pus sub autoritatea Ministerului de Finanţe. Fondul iniţial al Institutului e constituit din suma de 500 milioane, în titluri de rentă a Consolidării, 3% 1935, subscris ca dotaţiune de stat, şi e alimentat continuu din ***primele de asigurare*** de 5% din salariul funcţionarilor publici şi din reţineri de 2% asupra pensiilor. Toţi funcţionarii şi pensionarii publici sunt membri de drept ai Institutului, şi toate casele de credit pentru funcţionari — în afară de Societatea Generală — sunt sucursalele sale. Pentru ministerele sau instituţiunile publice autonome lipsite de case de credit şi asistenţă, Institutul are două secţiuni — pentru funcţionari şi pentru pensionari — cari împlinesc această funcţie.

CONSIDERAŢIUNI ASUPRA PROBLEMEI CREDITULUI SPECIALIZAT

In lumina constatărilor făcute, se pot desprinde următoarele caractere, specifice acestei ramuri de credit:

1. *Statul şi-a asumat rolul de dirijare a creditului specializat din România.* Statul a luat iniţiativa înfiinţării tuturor instituţiilor de credit specializat, fără nici o excepţie. Statul le-a investit cu numeroase privilegii de urmărire severă a debitorilor şi de prioritate a creanţelor. In acelaşi timp, spre a le mări rentabilitatea, le-a acordat o serie de scutiri fiscale. Toate aceste instituţii funcţionează în baza unor legi organice, votate de Corpurile Legiuitoare, cari reglementează organizarea şi activitatea lor. Statul şi-a rezervat un drept de conducere şi de control asupra acestor aşezăminte, prin delegarea unor reprezentanţi ai săi în consiliile de administraţie ale majorităţii institutelor (cu excepţia creditelor funciare), precum şi prin numirea unor comisari ai guvernului pe lângă toate instituţiile. Deci, cu toate că formal aceste aşezăminte au caracterul unor societăţi anonime, totuşi intervenţionismul statal se afirmă hotărîtor şi sprijinitor, în toate sectoarele creditului specializat.

2. *Banca Naţională a intervenit activ în domeniul creditului specializat.* Prin derogare dela principiile fundamentale ale statutelor sale, institutul de emisiune a fost autorizat prin legi speciale să participe la subscrierea capitalului social a 4 instituţii specializate: Creditul Agricol, Creditul Industrial, Banca Auriferă, Banca Meseriaşilor). Banca Naţională mai sprijineşte, prin rescont: în mod masiv şi exclusiv instituţiile de credit industrial, într'o măsură mai mică creditul agricol şi aproape de loc creditul ipotecar urban, creditul meseriaşilor şi creditul funcţionarilor. Dacă în cadrul nouilor concepţii de economie, intervenţiunea institutului de emisiune apare pe deplin justificată şi chiar necesară, — nu este mai puţin adevărat că, — atât din punctul de vedere al echităţii sociale, cât şi al intereselor economice generale, — s'ar impune o extindere a acţiunii sprijinitoare asupra tuturor ramurilor de credit specializat. Iar dacă ar fi admisibilă vreo preferinţă, aceasta ar trebui acordată neprecupeţit creditului agricol.

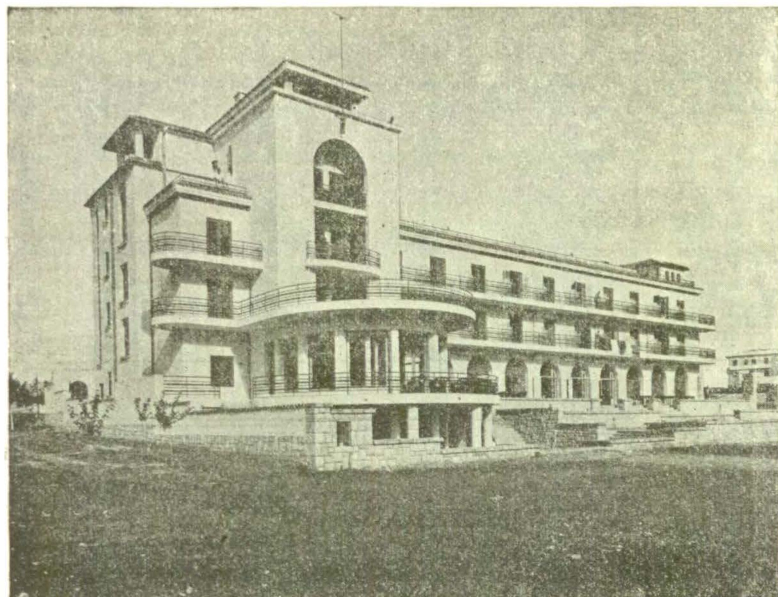
3. *Capitalul privat participă într'o măsură mai mică în instituţiile de credit specializat.* Singur numai Creditul Ipotecar Agricol a fost întemeiat şi este finanţat cu concursul capitalului străin. Celelalte participaţiuni

CASĂ-BLOC CONSTRUITĂ DE CASA CORPULUI DIDACTIC pentru membrii săi din Bucureşti

CĂMINUL DE STUDENTE DIN BUCUREŞTI al Casei Corpului Didactic

CĂMINUL MARITIM DELA EFORIE
al Casei Corpului Didactic

ale capitalului privat românesc se rezumă mai mult la contribuţia unor alte instituţii şi societăţi financiare sau industriale, care au un caracter public sau quasi-public. Subscripţiile acţionarilor particulari au fost aproape inexistente, iar unele acţiuni ale acestor aşezăminte s'au achiziţionat numai ulterior de către particulari.

4. *Mijloacele străine de lucru ale instituţiilor de credit specializat nu au un caracter omogen.* Cele două instituţii de credit industrial sunt finanţate de Banca Naţională. Banca Meseriaşilor şi Creditul Agricol se limitează la utilizarea (parţială) a capitalului social. Creditul funcţionăresc întrebuinţează numai capitalurile acumulate din micile depuneri ale membrilor săi. Incercări de a absorbi disponibilităţile private ale pieţii capitalurilor au făcut numai: creditele funciare (rural şi urban), prin emisiunea de scrisuri funciare; Casa Rurală, prin emisiunea de bonuri rurale, şi Creditul Ipotecar Agricol, prin emisiunea de obligaţiuni (finanţate cu ajutorul unui împrumut internaţional). In deosebi, se remarcă lipsa de contact între creditul industrial şi piaţa capitalurilor. Această sursă de finanţare apare nu numai normală, dar şi sortită a avea succes, într'un moment conjunctural favorabil valorilor cu venit fix, cum dovedeşte amploarea mişcării rentelor în bursă.

5. *Creditele distribuite prin organismele specializate au un volum important, însă totuşi neîndestulător pentru acoperirea tuturor trebuinţelor economiei naţionale.* La 31 Decemvrie 1941, creditele acordate de aceste instituţii clientelei lor prezentau următoarele cifre

	Milioane lei
2 instituţii de credit industrial	9.360
4 instituţii de credit agricol	2.781
2 instituţii de credit ipotecar urban	2.668
7 instituţii de credit funcţionăresc	2.154
1 instituţie de credit meşteşugăresc	383
	17.346

globale (în afară de plasamentele în titluri şi imobile):

Primul loc îl deţin deci cele două institute de credit industrial, cari au distribuit mai mult credite de rulment şi de exploatare în valoare totală de 9,4 miliarde lei. Deşi această cifră este impresionantă, ea totuşi nu satisface, nici pe departe, toate necesităţile de credit ale industriilor, mai ales pentru investiţiunile pe termen lung. In al doilea rând, urmează cele 4 institute de credit agricol şi cele 2 credite ipotecare urbane, cu o cifră aproape egală (2,8 şi 2,7 miliarde). Institutele de credit urban n'au acoperit decât în parte cererile de împrumuturi ipotecare din Bucureşti şi din Iaşi, neglijând aproape complet celelalte oraşe din provincie, iar aşezămintele de credit agricol au satisfăcut parţial marea şi mijlocia proprietate, însă au lăsat nesoluţionată arzătoarea problemă economică şi socială a creditului ţărănesc. In al treilea loc se clasează cele 7 case de credit funcţionăresc, cari au acordat împrumuturi în valoare totală de 2,2 miliarde lei, soluţionând favorabil problema creditelor de consumaţie, însă lăsând deschisă greaua şi acuta problemă a creditelor de construcţie. In fine, creditul meşteşugăresc se cifrează la 383 milioane lei. Cifra globală a creditelor, distribuite de către toate aşezămintele specializate, atinge 17,3 miliarde lei la finele anului 1938.

6. *O greşeală comună a institutelor de credit specializat este bancarizarea.* Deşi îndeplinesc o însărcinare economică şi socială bine determinată şi cu toate că lucrează mai mult cu fonduri de natură publică,— totuşi toate aşezămintele au dreptul (cu excepţia creditelor urbane) şi cele mai multe practică efectiv cele mai felurite operaţiuni bancare. Această deviere dela scopul lor organic prezintă mai multe neajunsuri serioase. Inainte de toate, operaţiunile bancare constituesc o ramură specializată a băncilor, cari sunt mai bine organizate pentru a executa, spre pildă, un serviciu de incasso a poliţelor comerciale. Pe urmă, acordând atenţiunea lor ramurei bancare, institutele nu se mai pot concentra integral asupra principalei lor ramuri de activitate specializată. In fine, plasând parte din fondurile lor în portofolii de titluri sau în alte plasamente bancare, aceste aşezăminte sustrag capitalurile dela destinaţia lor organică, care constă în finanţarea amplă a unei singure ramuri productive a economiei naţionale. Pentru aceste motive, încărcarea institutelor specializate cu atribuţiuni bancare apare nejustificată, iar recenta schimbare a titulaturii şi structurii, pe care o aveau institutele de credit agricol, aurifer şi meşteşugăresc, transformate în bănci, nu este legitimată prin necesitatea de a le face mai elastice. Elasticitatea şi diversificarea operaţiunilor nu înseamnă un progres, ci un regres în materie de credit specializat. Alunecarea în domeniul bancar dovedeşte că nu se poate urmări un obiectiv economic şi social, pe care l-a impus Statul institutelor de credit specializat.

7. *Sistemul de organizare a creditului specializat mai prezintă unele lacune, cari trebuesc completate.* Pentru desăvârşirea acestui sistem se impune înfiinţarea a trei noui instituţii de credit. In primul rând, se cere organizarea unui *credit comercial,* care să corespundă necesităţilor speciale de finanţare ale comerţului, în afară de operaţiunile strict bancare de scont, pentru investiţiile pe termen lung ale întemeierii şi lărgirii întreprinderilor comerciale. Acest institut ar avea menirea să sprijine pe tinerii români (mai ales pe licenţiaţii academiilor comerciale), cari nu dispun de capitaluri pentru începerea unei cariere negustoreşti. In al doilea rând, se impune crearea unui *credit hotelier,* care ar valorifica frumuseţile naturale şi potenţialul turistic al ţării, prin finanţarea construirii de hoteluri comode şi civilizate în regiunile de munte şi pe litoralul mării. Numai astfel România va deveni o ţară de turism, care va atrage vizitatori şi venituri din străinătate. In al treilea rând, ar mai fi necesar un *credit maritim.* Tânăra noastră marină comercială trebue mărită, prin construcţia sau cumpărarea de numeroase vase. Prin această soluţie, vom scăpa de tutela pavilioanelor străine, monopolizând în mâini româneşti transporturile maritime ale produselor de export şi mărind astfel venitul naţional.

Prin amplificarea instituţiilor existente şi prin crearea de noui aşezăminte, creditul specializat este sortit să contribue hotărîtor la progresul economic şi social al României.

c. b.

BIBLIOGRAFIE

LUCRĂRI GENERALE

DIMITRIU MARIA-DINA. *Le crédit specialisé. Étude comparée des crédits à la production.* Paris, 1929.

CREDITUL AGRICOL

BOLTUŞ, LUCIAN G. *Câteva cuvinte asupra activităţii creditului agricol şi foloasele aduse ţărănimii de această instituţiune.* Bucureşti, 1908.
BORYAZOGLU, ALEXANDRE J. *Agricultural credit.* London. 1932.
CESIANU, N. ST. *Sindicatele agricole şi casele de credit agricol mutual.* Bucureşti, 1902.
FILIPESCU C. *Creditul în agricultură.* Bucureşti, 1928.
— *Creditul şi proprietatea mijlocie.* Bucureşti, 1913.
HORAC F. *Casele de imprumut pe gaj ale agricultorilor.* Bucureşti, 1937.
JORNESCU, DR. CONSTANTIN *Despre creditul funciar cu priviri deosebite asupra Germaniei.* Bucureşti, 1903.
KIRIŢESCU, DR. COSTIN C. *Die Landwirtschaft und die Entwieklung des organisierten Agrarkredits in Rumänien.* Wurzburg, 1934.
MEITANI ŞTEFAN. *La caisse rurale.* Bucureşti, 1903.
NENIŢESCU, DIMITRIE S. *Sarcinile proprietăţii rurale. Capital şi credit. Hipoteci. Societăţi de credit funciar şi personal. Impozite. Valoarea proprietăţii rurale.* Bucureşti, 1901.
NOVAKOVITCH, DR. A. *La collaboration des pays balkaniques au développement du crédit agricole.*
PAŞCANU MIHAIL. *Creditul funciar în părţile româneşti din fosta Ungarie.* Bucureşti, 1920.
PASCU, DR. DEM. P. *Băncile centrale agricole din ţările balcanice.* Bucureşti, 1934.
— *Creditul agricol în faţa crizei.* Bucureşti, 1938.
POKA-PIYNY, ADALBERT DE. *Documentation relative au crédit agricole international.* Rome, 1930.
RHETOREDY. *Creditul agricol. Cercetări asupra organizării lui la noi şi în străinătate.* Bucureşti, 1892.
SLĂVESCU VICTOR. *Creditele funciare din România.* Bucureşti, 1924.
STOLOJIAN A. *Cassa rurală.* Bucureşti, 1897.
VULTURESCU GR. *Despre societăţile de credit funciar şi instituirea lor în România.* Bucureşti, 1899.
Apel relativ la crearea unui mare institut financiar român către proprietarii fonciari români. Bucureşti. 1899.
Lucrări pregătitoare cu privire la înfiinţarea creditelor funciare în România. 3 vol. Bucureşti, 1899.

CREDITUL INDUSTRIAL

ARAPU, ING. I. *Problema creditului în industrie.* Bucureşti. 1929.
BARDOŞI CAIUS. *Banca şi industria.* Bucureşti, 1932.
BRÂNZESCU, DR. G. *Problema creditului industrial. Consideraţiuni teoretice şi realizările practice privind România.* Bucureşti, 1936.
GEORGESCU CONSTANT. *Industria română şi creditul industrial.* Bucureşti, 1923.
MANOILESCU MIHAIL. *Problema creditului industrial în România.* Bucureşti, 1922.
NEAGU, ALEX. D. *Finanţarea marilor industrii în străinătate şi în România.* Bucureşti, 1928.
STOENESCU, DR. RADU *Creditul industrial în timpul crizei.* Bucureşti, 1937.

CREDITUL MESERIAŞILOR

MUGUR VALERIU. *Problema creditului pentru mica industrie.* Bucureşti, 1926.

MONETĂ DE ARGINT BĂTUTĂ LA CALLATIS (MANGALIA)

Pe avers capul lui Hercule încins cu pielea leului nemean. Pe revers, măciuca macedoneană.

VII

COOPERAŢIA ŞI ASIGURĂRILE

LEGISLAŢIA COOPERATIVĂ

In regulă generală, în organizaţia noastră, unităţile economice, fie ele persoane fizice, fie ele societăţi comerciale, sunt însufleţite de un spirit capitalist. Ele sunt dominate de năzuinţa fructificării, cât mai mult posibil, a capitalului întrebuinţat. In aceste unităţi economice munca este retribuită de capital, deci este subordonată acestuia; iar câştigul obţinut din crearea unor bunuri menite să satisfacă nevoile publicului consumator, adică a altor persoane decât cele care compun unitatea economică câştigătoare, se împarte între membrii componenţi. De aceea juriştii spun că societăţile comerciale urmăresc întotdeauna: *un scop lucrativ şi împărţirea beneficiilor.*

Dorinţa de câştig este temperată chiar prin concurenţa dintre unităţile capitaliste; uneori temperarea se produce prin dispoziţiunile legilor positive şi, într'o anumită măsură, prin limitele impuse de regulile morale, ce nu totdeauna pot fi înfrânte.

Aceste corective au fost socotite neîndestulătoare.

Publicul consumator cât şi muncitorimea au creat organisme, menite nu să fructifice cât mai mult capitalul adus de membrii componenţi, ci să satisfacă în comun şi cât mai avantagios nevoile lor economice.

Asociaţiunile create astfel s'au numit societăţi cooperative şi ele sunt triumful ideii de solidaritate între oamenii cari luptă cu aceleaşi nevoi.

La societăţile cooperative, între asociaţi trebue să existe un permanent schimb de servicii, spre deosebire de ceea ce se întâmplă la societăţile comerciale. Activitatea asociaţilor este piatra de încercare a societăţii. Societatea nu este creată pentru alţii; ea este creată pentru asociaţi şi numai în mod excepţional ea lucrează şi cu persoane străine. Nu în capital stă forţa, ci în munca, în activitatea asociaţilor, în participarea lor la mersul întreprinderii.

Mai mult. La societăţile cooperative primul rol îl joacă munca. Este adevărat că şi cooperativele au nevoie de capitaluri, dar — spre deosebire de societăţile comerciale — în societăţile cooperative munca retribueşte capitalul. Capitalul, cu alte cuvinte, este subordonat muncii.

După cum vom vedea, în societăţile cooperative beneficiile eventuale nu se împart proporţional cu capitalul depus de asociaţi, ci după alte criterii, dintre care cel mai de seamă este contribuţia fiecăruia în muncă sau în participarea la viaţa societăţii.

Asociatul nu poate pretinde decât o remuneraţie fixă (un procent) pentru capitalul depus, iar nu o distribuţie proporţională, deoarece el s'a asociat în vederea satisfacerii unor nevoi economice în condiţiuni mai bune decât aiurea şi în această satisfacere găseşte un avantagiu în gospodăria sa, fie prin economia ce o face în cheltueli (cooperative de consum), fie obţinând un sprijin necesar în activitatea sa profesională (cooperative de producţie, de desfacere în comun, de credit).

Punând la baza producţiunii şi a circulaţiunii bunurilor interesul consumatorilor, idealiştii susţin extinderea activităţii societăţilor cooperative de consum, pentruca ele să producă tot ceea ce necesită consumatorilor, ajungând astfel la o transformare completă, dar paşnică, a ordinei economice de azi într'un stat viitor cooperativ.

Extinderea cooperativelor şi organizarea prin ele a producţiunii şi circulaţiunii bunurilor însemnează, după aceiaşi idealişti, înlăturarea multor rele ale economiei naţionale şi mondiale: înlăturarea crizelor, înlăturarea şomajului, etc., deoarece producţia se va face numai după şi în limitele nevoilor consumatorilor. Dar nu numai atât. Multe din conflictele internaţionale cu substrat economic vor dispare, întrucât diferitele ţări fiind organizate în cooperaţii, comerţul internaţional va fi mult uşurat prin schimbul între marile asociaţiuni cooperative, care se vor socoti, la rându-le, membre ale mişcării cooperative internaţionale şi însufleţite de aceleaşi nobile năzuinţe.

Putem vorbi de desvoltarea cooperativelor, care datează în Europa de mai bine de 100 ani. Nu este locul a face aci istoricul societăţilor cooperative. Pentru a înţelege însă evoluţia cadrului legal, în care activează aceste societăţi, este neapărat folositor să reamintim că dela 21 Decemvrie 1844 — data deschiderii magazinului de consum al cooperativei din Rochdale — şi până astăzi, adevăratele cooperative sunt guvernate de cele 4 mari principii rochdaliene:

1. Asociaţi sunt în acelaş timp şi cei cari se folosesc de întreprindere.

2. Impărţirea de beneficii se face sub formă de risturne, adică proporţional cu cumpărările făcute de asociaţi la societăţile de consum, proporţional cu colaborarea la celelalte feluri de cooperative.

3. Fiecare asociat nu are drept decât la un vot în adunările generale (principiul egalităţii).

4. Societatea are porţile deschise pentru aderenţi (principiul variabilităţii în număr şi capital).

Vom avea ocaziunea să examinăm cum aceste principii au pătruns în diferitele legi şi în special în legea cooperaţiei din 28 Martie 1929.

TIPURI DE LEGISLAŢIE COOPERATIVĂ

Societăţile cooperative s'au născut şi s'au desvoltat în diferite ţări fără să existe dela început o legislaţie proprie pentru acest fel de societăţi bine distincte de societăţile capitaliste. Ele au trebuit să împrumute formele celorlalte societăţi şi să se adapteze legiuirilor ce priveau organisme economice cu totul diferite prin structură şi ideal.

Faţă de avântul ce l-au luat cooperativele, legiuitorii din mai toate ţările Apusului Europei au căutat, în a doua jumătate a veacului trecut, să le dea un cadru juridic, care să le permită o rodnică activitate.

Dacă am compara diferitele legiuiri în materia societăţilor cooperative, am găsi că aceste legiuiri se pot grupa în 3 categorii bine distincte: I. tipul legii franceze; II. tipul codului elveţian; III. tipul legilor anglo-saxone.

1. *Tipul legii franceze din 24 Iunie 1865.* — După legea franceză societăţile cooperative sunt privite ca variantele oricărei societăţi comerciale. De îndată ce în statutele oricărei societăţi (în nume colectiv, în comandită, pe acţiuni) s'a stipulat că societatea va avea un capital susceptibil de a fi mărit, fie prin vărsăminte succesive făcute de către asociaţi, fie prin intrarea în societate a noui membri, precum şi dacă se va putea micşora capitalul prin retrageri totale sau parţiale din mizele sociale, — o asemenea societate devine o societate cu capital variabil, o societate cooperativă.

După legea franceză, scopul urmărit de societate este indiferent. Societăţi pur comerciale, care, cu alte cuvinte, nu urmăresc decât un câştig, de îndată ce au în actul de constituire clauza variabilităţii capitalului, ele, prin acest simplu fapt, sunt societăţi cooperative.

Toate societăţile comerciale îşi pot mări sau micşora capitalul; dar mărirea sau micşorarea nu pot avea loc decât prin hotărîrile asociaţilor şi aceste hotărîri constituesc tot atâtea modificări ale contractului de societate. Dimpotrivă, mărirea sau micşorarea capitalului la societăţile cooperative nu înseamnă modificare de contract social: această variabilitate înfăţişează viaţa normală a societăţii.

Societăţile cooperative — legiuitorul francez evită această denumire şi întrebuinţează pe aceea de societăţi cu capital variabil — nu au în dreptul francez o bază juridică proprie idealului ce ele urmăresc. Ele sunt supuse normelor edictate de lege pentru fiecare categorie de societăţi (în nume colectiv, în comandită, pe acţiuni) şi în plus aceste societăţi trebue să ţină seamă de unele reguli speciale, cum bunăoară un maximum de 200.000 franci capital, acţiunile nominative, vărsământ minimum de 10%, etc.

După legea franceză din 1867, societăţi cu capital variabil pot fi nu numai adevăratele cooperative, dar şi pseudo-cooperativele, cari sunt animate numai de spiritul speculativ-capitalist. Cooperativele ne având un cadru propriu, nu arare ori degenerează în societăţi de capitaluri şi în orice caz sunt tentate să se abată dela idealul cooperativ.

Sistemul codului de comerţ român nu diferă în principii de sistemul legii franceze.

2. *Tipul codului elveţian.* In codul elveţian al obligaţiunilor s'a rezervat societăţilor cooperative titlul al XXVII-lea.

Legiuitorul elveţian nu s'a mărginit să prevadă câteva articole pentru societăţile cu capital variabil, după cum a făcut cel francez. Societăţile cooperative, în dreptul elveţian, nu sunt numai simple variante ale societăţilor comerciale, ci sunt supuse unei reglementări speciale, deşi necomplete, lăsând o mare parte a materiei în sarcina statutelor şi, în lipsa prevederilor statutare, doctrina şi jurisprudenţa au umplut golul, după normele dela societăţile pe acţiuni, ceea ce iarăşi nu a fost spre binele cooperaţiei.

In Elveţia, pe lângă adevăratele cooperative, au apărut pseudo-cooperativele, spre nemulţumirea cooperatorilor, cari au cerut cu insistenţă o nouă lege, care, definind ce este o cooperativă, să nu mai dea posibilitate societăţilor străine de idealul cooperativ să se confunde cu adevăratele cooperative. Intr'adevăr, definiţiunea ce o da art. 67 din codul elveţian, era vagă, neprecisă şi nu excludea dela avantagiile legii societăţile care aveau numai aparenţa de societăţi cooperative.

3. *Tipul anglo-saxon.* Al treilea tip de legislaţie îl formează legislaţia anglo-saxonă.

Anglia a fost cea dintâi care a creat un statut autonom tuturor felurilor de cooperative, prin legile din 1852, 1862 şi 1867; prin legile speciale Industrial and Provident Societies Act din 1893 şi 1913.

După Anglia a urmat Germania prin legea din 1868 şi mai în urmă prin legea cooperativelor din 1889, revizuită în 1898.

Sistemul unei legi proprii pentru societăţile cooperative îl aflăm şi în alte ţări, ca Austria (legea din 9 Aprilie 1873), Polonia (legea din 20 Octomvrie 1920) etc.

In acest sistem reglementarea societăţilor cooperative este completă, independentă de aceea a societăţilor comerciale; iar normele ce cârmuesc societăţile pe acţiuni, cu spiritul lor lucrativ, nu mai influenţează funcţionarea societăţilor cooperative.

EVOLUŢIA LEGISLAŢIEI COOPERATIVE IN ROMÂNIA

Dela origini până la 1918

Faţă de avântul luat în România de cooperative la începutul veacului XX şi mai ales faţă de nevoile populaţiunii ţărăneşti, s'a găsit necesar să se completeze printr'o lege dispoziţiunile codului de comerţ; să se încurajeze constituirea cooperativelor, mai ales a celor de credit; să le dea un ritm unitar pe întreaga ţară; să le dea anumite avantagii fiscale, de judecată, de urmărirea creanţelor; să le dea organe de îndrumare şi control; să le asigure un sprijin moral şi material din partea Statului.

Această lege, prima lege a Cooperaţiei la noi în ţară, poartă denumirea de: « *Legea băncilor populare săteşti şi a Casei centrale* », promulgată la 28 Martie 1903. Legea aceasta a suferit diferite modificări şi completări în decursul vremii, cârmuind societăţile cooperative până la 12 Iulie 1928, când a intrat în vigoare codul cooperaţiei.

Legea din 1903 nu se preocupa atât de idealul cooperativ, cât avea în vedere nevoia ţărănimii de a obţine credit eftin pentru a-şi procura pământ. Nevoia de pământ a fost un imbold pentru asociaţiunile cooperative până la marea reformă agrară.

Legea băncilor populare nu definea ce este o societate cooperativă de credit, ci se mărginea să spună că societăţile cooperative de credit la sate, numite « bănci populare săteşti », sunt supuse « tuturor dispoziţiunilor cuprinse în titlul al VII-lea (secţia 7-a din codul comercial) întrucât ele nu vor fi modificate prin legea de faţă » (art. 1); şi că aceste bănci populare săteşti erau considerate societăţi comerciale, având personalitate juridică.

Băncile populare săteşti erau îndrumate, controlate şi finanţate de o instituţiune de Stat, cu organizaţie autonomă, denumită « *Casa centrală a băncilor populare săteşti* ».

Dacă pentru înfiinţarea unei bănci populare legea era destul de îngăduitoare, pentru a admite însă o o bancă să lucreze cu Centrala, i se cereau anume condiţiuni, toate consecinţa dorinţei legiuitorului în urma căreia cooperativele de credit ajutate de Stat prin Casa Centrală să fie cât mai aproape de tipul pur al unei cooperative.

Prin legea băncilor populare săteşti se da posibilitatea ca mai multe bănci populare sau cooperative dintr'o regiune să se poată federa între ele « pentru asigurarea creditului şi înlesnirea operaţiunilor lor ».

După cum am spus, legea băncilor populare a suferit mai multe modificări şi completări prin legile din 1 Decemvrie 1904, 15 Martie 1905, 6 Aprilie 1905, 13 Aprilie 1905, 1 Martie 1906, 4 Martie 1906, 31 Mai 1906, 1 Aprilie 1908. Prin aceste legi, pe lângă avantagii speciale acordate tuturor cooperativelor, se organizează Casa Centrală întinzându-i sfera de acţiune şi asupra cooperativelor de producţie şi consum şi asupra obştiilor de arendare, precum şi asupra oricărei instituţiuni de credit având sediul într'o comună rurală.

Trebuesc cu deosebire menţionate legile din 1 Aprilie 1908 şi din 15 Aprilie 1910, prin care se înscriu mai multe articole în legea băncilor populare (capitolul IV) cu privire la constituirea şi funcţionarea obştiilor de arendare, care până la reforma agrară au cunoscut o extraordinară desvoltare.

Prin legile din 22 Martie 1916 şi 23 Aprilie 1916, pe lângă chestiuni de finanţare, legiuitorul se preocupă de desfacerea în comun a produselor agricole ţărăneşti şi de organizarea, prin Casa Centrală, a asigurărilor agricole pe bază de mutualitate.

Inainte de războiu cooperaţia orăşenească nu a preocupat cercurile conducătoare decât în slabă măsură.

Prin legea din 20 Decemvrie 1909 s'a extins aplicabilitatea legii băncilor populare săteşti şi Casei lor centrale şi în ce priveşte cooperativele de orice fel, constituite de către muncitori şi meseriaşi români dela oraşe.

Legea din 20 Decemvrie 1909 prevedea în art. 5 o dispoziţiune, prin care se dădea posibilitatea Casei Centrale să ajute şi alte cooperative orăşeneşti, nu numai pe acelea constituite de către muncitori şi meseriaşi.

Perioada 1918—1928

Imediat după publicarea decretelor-legi pentru împroprietărirea sătenilor, din 15 şi 16 Decemvrie 1918, s'a alcătuit decretul-lege Nr. 3992/918 relativ la înfiinţarea *Casei Centrale a cooperaţiei şi a împroprietăririi sătenilor*. Prin acest decret-lege nu se aduce nici o modificare în normele cari reglementează societăţile cooperative şi federalele lor. Acestea rămân mai departe guvernate de legea băncilor populare. In schimb, partea referitoare la îndrumare, control, finanţare şi amestecul Statului este complet schimbată.

Vom vedea mereu în legislaţiunea noastră cooperativă o parte pur juridică stabilă: constituirea şi funcţionarea societăţilor cooperative; iar alta mereu în prefacere: orânduirea şi funcţionarea organelor de finanţare, control şi îndrumare.

Prin decretul din 3 Ianuarie 1919, *Casa Centrală a cooperaţiei şi împroprietăririi sătenilor* funcţiona pe lângă Ministerul Agriculturii şi Domeniilor şi era împărţită în 5 secţiuni: 1. Centrala Băncilor populare; 2. Centrala cooperativelor săteşti de producţie şi consum; 3. Centrala obştiilor săteşti şi a exploatărilor agricole; 4. Direcţiunea funciară şi a creditului ipotecar; 5. Direcţiunea cadastrului şi a lucrărilor tehnice.

Dacă la 1903 a prezidat nevoia de pământ a ţărănimii; la 1919 a prezidat ideia de a lega cooperaţia de împroprietărirea înfăptuită, pentruca prin unirea micilor proprietari agricoli, în mâinile cărora trecuse marea proprietate, să se poată obţine cât mai multe avantagii pentru economia naţională, ce se resimţea de pe urma pulverizării proprietăţii agrare.

In ce priveşte cooperaţia orăşenească, capriciile oamenilor politici o duc dela Casa Centrală a Băncilor populare (Ministerul Agriculturii) la Casa Centrală a meseriilor din Ministerul Industriei (decretele legi din 10 Februarie 1919, 14 Mai 1919 şi legea din 29 Septemvrie 1921), de aci la Ministerul Muncii, formând o *Direcţiune generală a cooperaţiei orăşeneşti* (legea din 30 Aprilie 1920 pentru organizarea Ministerului Muncii şi Ocrotirilor Sociale). Dela acest minister, prin jurnalul Nr. 1834 al Consiliului de Miniştri, Direcţiunea Generală a Cooperaţiei orăşeneşti este trecută la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor pe lângă Casa Centrală a Cooperaţiei şi împroprietăririi sătenilor, pentruca prin legea din 14 Martie 1923 Direcţiunea Generală a Cooperaţiei orăşeneşti să se desfiinţeze, iar atribuţiunile ei să treacă asupra Casei Centrale a Cooperaţiei şi împroprietăririi sătenilor!

Un moment important îl formează extinderea legii băncilor populare sătești și a Casei lor Centrale precum și a dispozițiunilor cuprinse în decretul lege din 3 Ianuarie 1919 asupra tuturor societăților cooperative de orice fel pe tot cuprinsul României întregite (legile din 26 Septemvrie 1920 și 14 Martie 1923).

Ne oprim deocamdată aici cu instabilitatea legislativă, cu mențiunea că prin legea din 4 Noemvrie 1923, două din cele trei centrale și anume: Centrala băncilor populare și Centrala Cooperativelor de producție și consum au trecut dela Ministerul Agriculturii și Domeniilor, la Ministerul Muncii, Cooperației și Asigurărilor Sociale, rămânând la Ministerul Agriculturii și Domeniilor numai Centrala Obștiilor sătești și a exploatării agricole.

Perioada 1928—1935

Extinderea legii băncilor populare din 1903 pe întreaga țară nu putea fi decât provizorie, până la întocmirea unei legi unitare și proprii societăților cooperative din România întregită. Legea băncilor populare se grefa pe codul de comerț și am văzut vițiile acestui cod în ce privește cooperația.

După mai multe studii și proiecte, unele întocmite din inițiativa guvernelor, altele din inițiativa unităților cooperative sau din inițiativa unor distinși economiști, s'a ajuns la întocmirea *Codului Cooperației*, promulgat la 12 Iulie 1928.

Această lege prezintă o importanță deosebită, pentrucă prima dată la noi se ținea seama de structura intimă a cooperativelor și li se da reglementarea firească. Normele privind societățile cooperative din codul cooperației au trecut în legea pentru organizarea cooperației din 1929 și au fost păstrate în legea cooperației din 27 Martie 1935.

Deosebirea dintre codul cooperației din 1928, legea pentru organizarea cooperației din 1929 și legea din 27 Martie 1935, nu stă în normele propriu zis cooperative, ci în partea care se referă la politica cooperativă, adică la controlul, îndrumarea cooperativelor și mai ales la raporturile dintre Stat și Cooperație.

Dacă prima parte — reglementarea societăților cooperative — a căpătat o stabilitate, dat fiind că la 1928 s'a pătruns substratul economic și s'au fixat în lege principiile cele mai adecuate, partea politică este, din nenorocire, supusă mereu schimbării, după concepțiunile celor ce guvernează. Așa ne explicăm de ce partea politică a legii a fost complet schimbată în 1929, numai după un an dela intrarea în vigoare a codului cooperației și deci, cu schimbarea guvernului, aceeași parte a fost schimbată în 1935.

Pe când legile din Apus reglementează doar societățile cooperative, mișcarea cooperativă desvoltându-se autonom în cadrul legal, la noi, cooperația agricolă și masa țărănească preocupă prea mult cercurile politice și de aci tendința de imixtiune prea pronunțat politică.

Codul cooperației cunoștea deasupra societăților cooperative, federalele sau uniunile de control; iar deasupra federalelor și uniunilor de control, două centrale: Centrala băncilor populare și Centrala cooperativelor.

Să vedem la ce rol erau chemate federalele, uniunile de control și centralele.

Societățile cooperative se puteau asocia în federale. Federalele erau în realitate tot societăți cooperative, menite pe deoparte să controleze societățile asociate, iar pe de altă parte să procure credit, să înlesnească în general atingerea scopului pentru care sunt constituite cooperativele.

Exceptând băncile populare, care erau obligate să se federalizeze, societățile cooperative nu erau constrânse la aceasta. Pentru efectuarea controlului, dată fiind neștiința cooperatorilor de a exercita un control efectiv al administrării cooperativei din care fac parte, societățile se puteau asocia în *uniuni de control*. Aceste uniuni de control nu puteau face alte operațiuni în afară de controlarea cooperativelor. Societățile cooperative neasociate într'o uniune erau controlate de federala din care făceau parte; iar dacă nu făceau parte dintr'o federală se puteau supune benevol controlului unei federale. In cazul când nu erau membre ale unei uniuni, nici supuse controlului vreunei federale, cooperativele erau controlate de Centrală.

Codul Cooperației face un vădit progres în ce privește auto-controlul, deoarece cooperativele se controlau prin organe, constituite de către ele (uniuni de control sau federale) și numai în lipsa acestora controlul se efectua de către Centrală.

Societățile cooperative, precum și federalele și uniunile de control erau controlate, ajutate și îndrumate de două centrale.

Centrala băncilor populare avea sarcina de a finanța întreaga mișcare cooperativă. Ea era bazată pe cooperarea Statului și a unităților cooperative și era o instituțiune cooperativă mixtă.

Centrala cooperativelor avea același caracter de instituțiune cooperativă mixtă. Ea nu putea finanța, dar în sarcina ei cădea controlul și îndrumarea, mai ales tehnică pentru întreaga mișcare cooperativă, minus cooperația de credit, rezervată Centralei băncilor populare.

Consiliul Superior al Cooperației. Pentru coordonarea și controlul lucrărilor celor două centrale, precum și pentru îndrumarea întregei mișcări cooperatiste, s'a creat un Consiliu superior, compus din membrii aleși și din membrii numiți.

Legea din 1929 reproduce în cea mai mare parte codul cooperației în tot ceea ce privește constituirea, funcționarea, dizolvarea și lichidarea societăților cooperative. Pentru a nu lăsa aceeași înșiruire a articolelor, legiuitorul din 1929 a intervertit ordinea capitolelor și a adus unele mici modificări de redactare, uneori căzând în greșeli și de teorie economică și de teorie juridică. Dar nu interesează aceste mici schimbări.

Legea din 1929 diferă de codul cooperației în ceea ce privește controlul, îndrumarea și finanțarea societăților cooperative.

Finanţarea trebue, în concepţiunea dela 1929, să fie cu totul distinctă de controlul legal. Cel ce finanţează nu trebue să controleze. Controlul să se facă numai de uniuni sau de Oficiul Naţional al Cooperaţiei, instituţiune creată pe ruinele Consiliului Superior al Cooperaţiei.

Centrala Cooperativelor a fost desfiinţată. Au rămas numai Banca Centrală, Oficiul Naţional cu atribuţiuni de control şi îndrumare; federale, fără ca ele să aibă controlul legal; uniuni ce urmau să se înfiinţeze cu menirea de control. Astfel s'a crezut că se poate face «o distincţiune netă între atribuţiunile economice şi atribuţiunile cu caracter moral», după cum cetim din expunerea de motive, ce a însoţit proiectul legii din 1929.

Reforma dela 1929 a dat o atenţiune deosebită auto-controlului şi a căutat să oprească amestecul Statului în viaţa cooperativelor. Totuşi să nu uităm că Statul era prezent şi cu un cuvânt hotărîtor atât la Banca Centrală cât şi la controlul efectuat prin Oficiul Naţional al Cooperaţiei.

Prin reforma din 1929 cele mai greu încercate au fost federalele, fie că li se lua controlul, fie că în organizarea finanţării ele nu mai jucau rolul de mai înainte.

REGIMUL ACTUAL AL COOPERAŢIEI

Legea cooperaţiei din 27 Martie 1935 cuprindea 4 părţi: partea I se ocupa cu societăţile cooperative şi federalele; partea II se ocupa cu instituţiunile de îndrumare şi control; partea III se ocupa cu «organisme naţionale centrale cooperative»; iar partea IV cu dispoziţiuni speciale penale şi transitorii.

Partea, care prezintă interes din punct de vedere al teoriei cooperative, este cea dintâi care defineşte cooperativa, deosebind-o de celelalte asociaţiuni, pune condiţiuni pentru constituire, reglementează funcţionarea, dizolvarea şi lichidarea. Este, după cum am spus, partea stabilă în legiferarea noastră cooperativă mai mult sau mai puţin haotică.

Prezinta deasemeni interes partea II-a care instituia controlul cooperativelor; control dat în seama Centralei Cooperative de îndrumare, organizare şi control. Dar alături de această Centrală, legea dădea posibilitatea de a se înfiinţa uniuni de control; iar dacă nu existau uniuni, se înfiinţau pe lângă fiecare federală judeţeană, un comitet de control cooperativ.

Partea III crea 4 centrale: 1. Banca Centrală Cooperativă; 2. Centrala Cooperativă de producţie, aprovizionare şi valorificare agricolă; 3. Centrala cooperativă de consum (magazin de gros); 4. Centrala Cooperativă de îndrumare, organizare şi control.

Toate aceste centrale, create din voinţa legiuitorului, aveau consilii de administraţie, funcţionari, etc.

Deasupra centralelor mai aveam Casa Centrală a Cooperaţiei, creată nu de jos în sus, ci dictată prin lege, cu diferite consilii, comitete şi subcomitete, evident toate retribuite, deşi mişcarea cooperativă se sbătea în neagră mizerie.

Partea II-a şi III-a a reprezentat o fază trecătoare a politicei noastre cooperative. Prin legea din 23 Iunie 1938 s'au abrogat dispoziţiunile din partea I, iar în ce priveşte partea III, în puterea legii toate cele 4 centrale s'au contopit în Institutul Naţional al Cooperaţiei, trecând asupra acestui organism toate atribuţiunile centralelor. Institutul Naţional al Cooperaţiei are finanţarea, dar şi controlul cooperaţiei. Ne-am întors astfel la unitatea de finanţare şi control al vechei Case Centrale a băncilor populare, instituită la 1903.

Partea I din legea actuală, dacă nu ar avea unele mici defecte, ar putea, după părerea noastră, să fie socotită ca o lege model.

Intr'adevăr, dacă am ceti această parte a legii, ne-am convinge uşor că legiuitorul a respectat principiile cooperative şi a fost însufleţit de idealul cooperativ.

Legiuitorul a respectat principiile cooperative, întru cât:

1. *A încurajat ca asociaţi să fie şi aceia cari se folosesc de întreprindere.* Desigur că ar fi de preferat ca o cooperativă să lucreze numai cu membrii săi. S'a văzut însă că mai ales la unele genuri de cooperative, în interesul desvoltării cooperaţiei, este rerecomandabil de a fi primiţi să se folosească de întreprindere şi neasociaţii, luându-se dispoziţiuni de aşa fel încât neasociaţii să fie atraşi nu numai a se folosi, dar de a deveni asociaţi. Legiuitorul român, în art. 24 ocupându-se de împărţirea excedentului net potrivit bilanţului aprobat de adunarea generală, prevede că, după remuneraţia capitalului, restul se va distribui asociaţilor în raport cu participarea fiecăruia la obţinerea excedentului; iar în caz că la obţinerea excedentului au colaborat şi neasociaţi, partea cuvenită acestora se va da fondului de rezervă şi cultural. Prin urmare, deosebire de tratament între asociaţi şi neasociaţi; deosebire care va îndemna pe aceştia din urmă a intra în rândurile asociaţilor.

2. *Impărţirea de beneficii nu se face ca la societăţile comerciale, ci după criterii cooperative.* Să avem mereu prezentă ideia că la o cooperativă nu capitalul retribue munca, ci munca este aceea care retribue capitalul. La cooperative, spre deosebire de societăţile comerciale, munca, activitatea asociaţilor joacă primul rol; iar scopul, utilitatea pentru asociaţi rezidă în schimbul de servicii, între participarea la societate şi înlesnirile economice primite de asociaţi dela întreprindere. Dacă pentru bunul mers al societăţii este nevoie de aporturi în sume de bani, asociaţii nu pot pretinde dividende ca la societăţile comerciale, dela cari asociaţii nu obţin alte avantagii economice. La cooperative, pentru aporturile în capital nu se poate pretinde decât o remuneraţie mică, o dobândă fixă. Şi lucrul este atât de uşor de înţeles, întrucât asociatul cu aport în capital, nu numai că trage foloase din simpla participare la cooperativă, dar el mai încasează din acelaş excedent anual, aşa zisele risturne.

Legiuitorul român a tradus în texte de lege aceste idei, când în art. 24 la numerie 4 şi 5, arătând modul de distribuire al beneficiilor, a înscris următoarele:

«O remuneraţie capitalului vărsat de asociaţi şi care nu va putea în nici un caz întrece maximum

fixat de către Casa Centrală a Cooperației, pentru fiecare categorie de cooperativă.

« Restul se va distribui asociaților în raport cu participarea fiecăruia la obținerea excedentului, ca: primă de muncă, consumație, etc. ».

Merită o atențiune deosebită ultimul alineat al art. 24, care prevede:

« De asemenea statutele pot prevedea că excedentul realizat de cooperativă poate fi întreg destinat fondurilor de rezervă, culturale și de interes cooperativ ».

Articolul 24 este inspirat de art. 847 din proiectul definitiv elvețian din 1928 și este bine a fi cunoscut pentrucă va înlesni interpretarea articolului român. Iată redactarea art. 847 elvețian:

« L'excédent actif de l'exploitation rentre pour le tout, si les statuts n'en disposent autrement, dans la fortune de la société.

« Lorsqu'une distribution de l'excédent aux sociétaires a été prévue, elle a lieu, si les statuts n'en disposent autrement, dans la mesure où chacun des membres de la société en a utilisé les institutions cooperatives.

« S'il existe des parts sociales, la portion de l'excédent y afférente ne peut dépasser le taux de l'intérêt usuel pour des prêts à longue échéance accordés sans garanties spéciales.

Textul elvețian începe cu ceea ce e mai conform idealului cooperativ de a se acumula capitaluri cooperative, renunțându-se, dacă se poate, la distribuiri din excedentele obținute.

3. *Asociații sunt strâns legați de societate*, iar dacă au adus aporturi în societate, ei nu primesc titluri negociabile, cum sunt acțiunile. Aporturile sunt fracționate în părți sociale, cari nu pot fi cedate și nici gajate (art. 13).

4. *Egalitatea domnește între asociați.* Art. 67 începe prin proclamarea principiului rochdalian: « Fiecare asociat nu are decât un singur vot, oricare ar fi valoarea părților sociale ce posedă ». Și este natural, de oarece nu capitalurile interesează ci persoana asociaților.

5. *Societatea are porțile deschise pentru aderenți.* O cooperativă, care ar avea porțile închise, ar degenera în societate capitalistă. De aceea un principiu sacro-sanct în cooperație este acela al liberei intrări a nouilor aderenți. Aceasta nu însemnează însă că în statutele unei cooperative nu se pot cere anume condițiuni (bunăoară de profesiune) pentru a fi admis în societate. Capitalul societăților cooperative este variabil, întrucât este în corelație cu numărul asociaților, care poate fi oricând mărit sau micșorat. Această variabilitate a capitalului este de esența cooperativei: « Este interzisă constituirea de cooperative cu capital determinat de mai înainte (capital fix)», spune art. 1 al. final din legea română, reproducând ultimul alineat al art. 817 din proiectul elvețian.

Legea română nu numai că pune principiul porților deschise, dar ia și serioase dispoziții ca principiul să fie respectat, prin dispozițiunile art. 11: apel împotriva deciziunii consiliului de administrație care a respins o cerere de intrare în cooperativă și chiar a recurs, în caz de respingerea apelului, la uniunea de cooperative respectivă sau, în lipsă, la comitetul de control cooperativ județean;

6. *Societatea are porțile deschise pentru cei cari vor s'o părăsească.* Ține de tradiție ca membrii unei cooperative să aibă dreptul de a se retrage și prin retragere să se micșoreze capitalul: variabilitate în număr și în sumă. Cooperativele fac apel la aderenți în luptă cu nevoile economice; fac apel la acei cari vor să-și valorifice, în condițiuni mai bune, munca lor. Ori, acești oameni muncitori au asemenea imperioase nevoi economice, încât nu pot fi constrânși a rămâne în societate, când necesitățile lor cer retragerea din cooperativă.

La început principiul retragerii oricând era primit fără nici o restricțiune. Legile cooperative din diferitele țări, după războiu, au adus ca omagiu solidarității, ce trebue să însuflețească pe cooperatori, restricțiuni în dreptul de retragere. O retragere, urmată de altele, în primii ani de existență a cooperativei poate să atragă prăbușirea societății. Mai mult, o retragere în orice timp, dacă ar cauza un prejudiciu mare societății, dreptul de retragere poate fi privit și sub aspectul abuzului de drept și ca atare generator de despăgubiri, pentru pagubele pricinuite.

Ideile acestea le întâlnim în art. 831, 832 și 833 din proiectul elvețian. In parte ele au fost adoptate de legiuitorul român în art. 14—15.

Legiuitorul român este însuflețit de idealul cooperativ. El încurajează acumularea de capitaluri cooperative pentru ca treptat și pe cale pacinică să se producă o nouă așezare economică cu alt spirit decât cel capitalist.

Acest ideal este servit:

a) prin dispozițiunea din art. 24 ca în fiecare an cel puțin 10% să treacă la fondul de rezervă; iar cel puțin 5% să fie destinat operelor de propagandă, cultură și interes cooperativ;

b) prin dispozițiunea aceluiași articol, alineatul final, după care statutele pot prevedea că excedentul realizat de cooperativă poate fi întreg destinat fondurilor de rezervă, culturale și de interes cooperativ;

c) prin dispozițiunea înscrisă în art. 28 litera *m*, în virtutea căreia fondul de rezervă în caz de lichidare nu se va putea împărți între asociați, ci va fi întrebuințat numai la dotarea unei instituțiuni de interes cooperativ, determinată de adunarea generală de lichidare. Aceeași destinație se va da fondului de rezervă în caz de transformare a cooperativei într'o societate comercială. Casa Centrală a Cooperației are supravegherea respectării acestei destinațiuni a fondului de rezervă, putând anula deciziunile contrarii ale adunărilor generale;

d) prin dispozițiunea art. 21, după care cel ce pierde calitatea de asociat nu are nici un drept asupra fondului de rezervă.

Suntem dintre aceia cari socotesc necesar ca legea cooperației să înceapă cu definițiunea societății cooperative, pentruca dela început să se știe câmpul de aplicațiune al legii și spre a distinge fără șovăire o adevărată cooperativă de o pseudo-cooperativă.

S'au dat multe definițiuni. Legiuitorul nostru s'a oprit la definițiunea din proiectul elvețian, care s'a inspirat la rându-i din legea poloneză.

Cooperativele au după această definiţiune drept principal obiect urmărirea unor interese economice şi *naţionale* (cuvânt care lipseşte din definiţiunile străine). Este o eroare întrucât cooperativele alături de un scop economic, pot urmări şi scopuri culturale, naţionale, etc., în nici un caz scopurile economice nu trebue să fie neapărat şi naţionale.

Iar în articolul 96 din capitolul intitulat « *Asociaţiuni cooperative de drept privat cu scopuri nepatrimoniale* », se spune:

« Se autoriză înfiinţarea de asociaţiuni de drept privat cu *scopuri nelucrative*, urmărind promovarea intereselor sportive, artistice, culturale, educative, etc., în legătură cu mişcarea cooperativă ».

Credem că s'a făcut o eroare: confuziunea între scop nepatrimonial sau economic şi scop lucrativ. Toate cooperativele trebuesc să aibă un scop economic, dar nu un scop lucrativ, pentru motivele expuse mai sus, când am vorbit despre ideia cooperativă.

De asemenea din punct de vedere al principiilor nu putem concepe cooperative numai cu scopuri ideale, neeconomice.

Desigur că aceste erori se vor înlătura la prima revizuire a legii. Să fim mulţumiţi că organismele de prim ordin şi-au găsit în legislaţiunea noastră un cadru juridic propriu, care să le asigure desvoltarea la care cooperatorii aspiră cu atâta entuziasm.

i. f.

BULĂ DE AUR DELA MATEI BASARAB, 1643

POLITICA COOPERATIVĂ

In concepţiunea liberală cooperativa nu reprezintă altceva decât o formă de *întreprindere*, în concurenţă cu celelalte întreprinderi de pe piaţă. Libera concurenţă, libertatea iniţiativei particulare, neintervenţiunea Statului — constitue dogme fireşti pentru concepţia liberală a cooperaţiei.

Problema raporturilor dintre Stat şi cooperaţie se resolva deci în mod firesc în perioada de dominaţie a liberalismului politic şi economic. Dar caracteristica principală a mişcării noastre cooperative în această epocă a fost tocmai încălcarea acestei soluţiuni: *autonomia cooperaţiei* faţă de Statul politic. Legea băncilor populare din 1903, devenită curând legea organică a mişcării cooperative din vechiul Regat, iar după Unire (până la 1928) şi pentru cooperativele din nouile ţinuturi, instituia o tutelă a puterii guvernamentale asupra mişcării. Se introducea controlul şi dreptul de sancţionare administrativă— deci un regim special pentru aceste categorii de întreprinderi în cadrul economiei naţionale. Evident o soluţiune în desacord cu politica economică generală din acea epocă; deci o soluţie care nu putea satisface necesităţile şi aspiraţiile mişcării. Am avut un regim legal pe care chiar cei care l-au creat l-au prezentat ca provizoriu, ca un regim de transiţie. Autorul legii din 1903, *Em. Costinescu*, lega chiar în expunerea sa de motive ideea de control de cea de finanţare, iar în cuvântarea ţinută cu prilejul desbaterilor parlamentare, arătă că scopul legii nu este « nicidecum de a face din băncile populare instituţii de stat ». Iar *I. G. Duca*, primul conducător al Casei centrale a băncilor populare, constată la congresul cooperatist din 1904: « Daţi-mi voie să insist puţin asupra acestor atribuţiuni ale Casei Centrale, fiindcă nu au fost înţelese şi fiindcă *există din nefericire în ţară, un adevărat curent împotriva Casei Centrale* ». . . « Se ştie că niciodată instituţiile create de Stat nu au dat roade atât de frumoase ca cele ce s'au născut fără ajutorul lui ». Iar mai târziu făcea această declaraţie programatică: « *Idealul Casei Centrale e ca de îndată ce se va fi întărit mai bine băncile populare, să se sprijine, să se federalizeze între ele şi să satisfacă prin propriile lor mijloace toate trebuinţele lor aşa încât ajutorul Statului să nu fie necesar* ».

Cât priveşte structura instituţională a mişcării cooperative la noi, o expunere a evoluţiei regimului legal se face într'un alt capitol al lucrării de faţă. Aci ne interesează evoluţia instituţiilor centrale ale mişcării, în raport cu puterea politică în Stat, precum şi în referire la atribuţiile şi câmpul lor de activitate.

In ceea ce priveşte organizaţia centrală de îndrumare, control şi finanţare a societăţilor cooperative, legea băncilor populare săteşti din 1903 a atribuit Creditului Agricol, reorganizat ca institut de stat prin legea din 1892, şi rolul de Casă Centrală a băncilor populare. Legea din 4 Martie 1906 a luat Creditului Agricol atribuţiunile relative la cooperaţie, înfiinţând Casa Centrală a Băncilor Populare şi cooperativelor săteşti, instituită cu personalitatea morală distinctă şi funcţionând pe lângă Ministerul de Finanţe. Legea din 31 Martie 1903 dă în atribuţia Casei Centrale a Băncilor Populare şi cooperativelor săteşti, ajutorarea şi supravegherea obştiilor de arendare şi cumpărare de pământ, întinzând controlul Casei Centrale asupra tuturor societăţilor cooperative care funcţionau la sate. Legea din 19 Decemvrie 1909 a extins rolul Casei Centrale şi asupra organizaţiunilor cooperative de muncitori şi meseriaşi dela oraşe. Atribuţiunile acestea trec apoi asupra Casei Centrale a meseriilor, creditului şi asigurărilor muncitoreşti prin legea ei de organizare din 25 Ianuarie 1912, iar la 1919 asupra nou înfiinţatei Direcţii a Cooperaţiei orăşeneşti. Decretul lege Nr. 3922 din 1918, ratificat prin art. 158 din legea agrară din 17 Iulie 1921, înfiinţează Casa Centrală a Cooperaţiei şi Improprietăririi Sătenilor, instituţie autonomă cu personalitate juridică, funcţionând pe lângă Ministerul Agriculturii şi Domeniilor. Această instituţie era formată din 3 secţiuni, din cari trei cooperatiste şi anume: Centrala băncilor populare, Centrala cooperativelor săteşti de producţie şi consum şi Centrala obştiilor săteşti şi a exploatărilor agricole; celelalte două secţiuni nu interesau în chip direct mişcarea cooperativă, ci aveau în vedere aplicarea reformei agrare. Rolul acestor trei centrale era similar cu al vechei Case Centrale a Băncilor Populare, însă împărţit pe diferite categorii de cooperative.

Legea pentru unificarea cooperaţiei din 15 Martie 1923 trece sub auspiciile Centralei Cooperativelor de producţie şi consum şi ale Centralei Băncilor Populare întreaga mişcare cooperativă dela oraşe. Codul cooperaţiei din 12 Iulie 1928 desfiinţează Centrala Obştiilor Săteşti şi a exploatărilor agricole şi formează două centrale şi anume: Centrala Băncilor Populare şi

Centrala Cooperativelor, îndrumarea şi controlul obştiilor săteşti dându-se în atribuţia Centralei Cooperativelor.

Codul Cooperaţiei din 1928 realizează, într'o oarecare măsură, principiul autocontrolului, prin dreptul pe care-l dă cooperativelor de producţie şi consum de a constitui uniuni de control. Principiul acesta al autocontrolului apare mai întâi concretizat într'un proiect de cod al cooperaţiei, alcătuit în 1920 de o comisiune de cooperatori economişti, jurişti şi funcţionari superiori ai instituţiilor cooperative de stat, prezidată de I. G. Duca.

Legea pentru organizarea cooperaţiei din 28 Martie 1929 elaborată de ministrul Muncii de atunci, Ion Răducanu desăvârşeşte organizaţia de control prin trecerea atribuţiilor legale unor Uniuni regionale, cooperative de al II-lea grad. Aceste Uniuni, instituţii de drept privat, urmau să formeze la rândul lor o Centrală a Uniunilor de cooperative (care nu a luat însă fiinţă); numai în mod provizoriu, atribuţiile acestei Centrale au fost exercitate de « Oficiul Naţional al Cooperaţiei Române », instituţie de drept public având însă un consiliu de conducere format în majoritate din membri aleşi. Prin legea din 27 Martie 1935, se modifică din nou structura instituţiilor centrale şi de control înfiinţându-se o Casă Centrală Cooperativă, alcătuită din următoarele centrale: Centrala Cooperativelor de Indrumare, Organizare şi Control; Banca Centrală Cooperativă; Centrala Cooperativă de Consum («Magazin de Gros») şi Centrala Cooperativă de producţie şi valorificare agricolă. Erau « societăţi de economie mixtă » create însă de legiuitor care le precizează şi atribuţiile, precum şi modul de organizare şi de funcţionare.

In fine, prin Decretul-lege din 22 Iunie 1938, organizaţia centrală este din nou modificată. Se instituie un « Institut Naţional al Cooperaţiei », care concentrează toate atribuţiile Centralelor desfiinţate. Instituţie de drept public, el are trei secţiuni: financiară, economică şi de îndrumare şi control.

Faţă de această nestabilitate a regimului juridic, este de dorit ca legislaţia cooperativă să fie scindată în două părţi: 1) Statutul juridic al cooperativelor, federalelor şi uniunilor, căruia i s'ar asigura o cât mai mare stabilitate; şi 2) dispoziţiunile referitoare la raporturile dintre organizaţia cooperativă şi Stat, în cadrul unor instituţii cu caracter mixt.

O poziţiune specială ocupă cooperaţia minoritară din nouile ţinuturi, care şi-a păstrat organizaţiile dinaintea Unirii, organizaţii ce reprezentau grupări de cooperative pe naţionalităţi. Codul cooperaţiei din 1928 le-a recunoscut dreptul de a funcţiona pe baza vechilor legiuiri încă 10 ani, deci până la 1938. După intrarea în vigoare însă a legii pentru organizarea cooperaţiei, din 1929, au renunţat la acest drept, acceptând regimul legal al ţării, organizaţiile maghiare din Aiud şi Cluj, cea şvăbească (Timişoara), iar cea săsească (Sibiu) este pe cale de a adera la acest regim.

Grupările minoritare sunt următoarele: « Hangya » Uniunea cooperativelor de consum, cu sediul în Aiud; « Alianţa » uniunea cooperativelor de economie şi credit (ungară), cu sediul la Cluj; Uniunea cooperativelor şvăbeşti cu sediul la Timişoara; Uniunea Cooperativelor Raiffeisen, (săseşti), cu sediul la Sibiu; Uniunea cooperativelor agricole din Bucovina (germane) cu sediul la Cernăuţi.

Uniunea cooperativelor evreeşti din Basarabia (sediul Chişinău) şi cea a cooperativelor germane din Basarabia (sediul Tarutino) au adoptat forma comercială.

Odată cu instalarea unui regim de tutelă asupra mişcării cooperative, Statul a înţeles să folosească organismul cooperativ pentru anumite acţiuni de intervenţie în favoarea unor categorii economice, în special a ţărănimii.

Cooperaţia apare deci la noi întru câtva un instrument al politicei de stat. In acest domeniu ar intra mai întâi iniţierea şi sprijinirea morală şi financiară a obştiilor de arendare şi mai ales de cumpărare de pământ, care s'ar putea spune că au pregătit terenul pentru marele act al împroprietăririi. După împroprietărire chiar, organele de stat, care potrivit legilor primesc notificările proprietarilor vânzători de pământ, sunt îndatorate a comunica Institutului Naţional al Cooperaţiei notificările primite, pentru ca acesta să se pronunţe dacă poate finanţa operaţiunea; iar Casa Centrală a împroprietăririi este îndatorată să exercite dreptul de preempţiune, de îndată ce a primit acceptarea de finanţare din partea Institutului Naţional al Cooperaţiei. Este interesant faptul că mai avem azi în ţară 190 obştii pentru cumpărare de pământ cu 21.643 societari şi 48 obştii de arendare cu 4.963 societari. In ce priveşte agricultura, legea cooperaţiei mai prevede că « toate avantajele care Statul le acordă în vederea îmbunătăţirii agriculturii, ca: distribuirea de seminţe selecţionate, înlesnirea pentru procurarea de reproducători de rasă, uşurări pentru procurarea de maşini, se vor acorda de preferinţă cooperativelor de exploatare agricolă ».

Pentru sprijinirea mai ales a sătenilor din regiunea de munte, cari nu s'au putut bucura de binefacerile împroprietăririi, mai întâi prin decretul *Fotin Enescu* din 1918, apoi prin legiuirile următoare s'a înlesnit funcţionarea cooperativelor pentru exploatarea pădurilor, Statul fiind autorizat să le dea în exploatare, prin bună învoială. Institutul Naţional al Cooperaţiei are drept de preferinţă în favoarea cooperativelor forestiere asupra oricăror păduri administrate de stat, care se scot în vânzare spre exploatare.

Dispoziţii legale s'au introdus şi cu privire la exploatarea apelor şi a altor bunuri ale Statului, în favoarea cooperativelor.

Pentru clasa meseriaşilor mici patroni, prin legiuirile din 1909 şi 1912, s'au avantajat, după modelul francez, cooperativele de producţie, aprovizionare şi desfacere, acestea având dreptul de a lua lucrări şi furnituri publice, prin bună învoială, ori beneficiind de un avantaj de 5% la licitaţii.

Prin legea din 1929, cu modificările ce i s'au adus ulterior, s'au codificat toate aceste dispoziţii şi avantaje cu privire la societăţile cooperative de orice fel.

Evident că dispoziţiile legale sunt destinate să rămână literă moartă, atâta timp cât nu există o conştiinţă cooperativă şi o organizaţie cooperativă care să reprezinte în mod real interesele şi voinţa mişcării. Tocmai experimentarea acestor înlesniri, cari rare ori au fost respectate şi cari au dus uneori la camuflări dăunătoare atât intereselor Statului cât şi prestigiului cooperaţiei, ne furnizează cel mai solid argument pentru necesitatea de a avea *o viaţă cooperativă reală*.

Acesta era deci programul. Evident el ascundea pericolul permanentizării tutelei administrative. Charles Gide scrie foarte just asupra acestei chestiuni, după ce a explicat de altfel necesitatea acestei tutele prin împrejurările speciale din cooperaţia românească: « Când este vorba de tutelă, politică sau socială, nici« odată nu sună ceasul în care tutorul să spue: acum « sunt inutil; pupila mea este în situaţia de a umbla « singură. Şi când este vorba de o mişcare socială nu « trebue să pierdem din vedere că cu cât ea creşte, cu « atât puterile publice sunt mai înclinate să-şi « menţie tutela, nu în interesul pupilei, dar spre pro« pria lor securitate » [1]).

Oricum este cert că regimul legal întronat prin legea din 1903 nu corespundea nici concepţiei dominante asupra relaţiunilor dintre Stat şi viaţa economică, nici aspiraţiilor legitime ale mişcării. S'a născut atunci în sânul mişcării un puternic curent « autonomist » care cuprindea pe cei mai de seamă fruntaşi ai mişcării. Această acţiune reprezintă de sigur cel mai important, dacă nu singurul, curent ideologic în istoria mişcării cooperative din ţara noastră. Rezultatul a fost că reforma cadrului legal al cooperaţiei, prin legile: din 1918 (constituirea Casei Centrale a Cooperaţiei şi Improprietăririi Sătenilor), din 1928 (codul *Dr. Lupu*), din 1929 (legea *Răducanu*), ca şi modificările ulterioare, au însemnat fiecare un pas înainte spre realizarea autonomiei cooperaţiei faţă de puterea administrativă.

Dar problema aceasta a raporturilor dintre Stat şi cooperaţie prezintă un aspect nou, astăzi, în cadrul nouei organizări politice şi economice.

E neîndoelnic că economia omenească este acum în plină transformare. De aceea problema atitudinii pe care mişcarea cooperativă are să şi-o fixeze, nu prezintă numai un interes doctrinal, ci şi unul de ordin practic: este vorba de însăşi posibilitatea de existenţă a mişcării, care până acum s'a desfăşurat în cadrul unei societăţi liberal — capitaliste. De aci, pe pe o parte necesitatea pentru cooperatori de a urmări modificările de ordin politic şi social, « neutralitatea politică » neputând însemna pasivitatea totală. De aci însă şi interesul pentru problema cooperaţiei pe care-l manifestă toţi protagoniştii nouilor sisteme de organizare a economiilor naţionale; căci este un fapt peste care nu se poate trece: cooperaţia a luat în toate ţările civilizate o desvoltare mai mare ori mai redusă, însă în orice caz într'o aşa măsură, încât reprezintă pretutindeni un fenomen social de care trebue să se ţină seamă.

[1]) Charles Gide. *La coopération dans les pays latins*. Paris, 1927.

De aci însemnătatea deosebită a încadrării organismului cooperativ în noul Stat.

Problema prezintă dificultăţi, în deosebi pentrucă în ceeace priveşte structura politică şi economică a Statului ne găsim acum în plină transformare. Incotro mergem? E cert că ne găsim acum într'o epocă de *transiţie* şi ca atare nouile forme nu sunt încă cristalizate. Se pot însă preciza încă de pe acum câteva elemente care ar caracteriza noul Stat.

Mai întâi e de precizat că modificările structurale pe care le suferă Statul, sunt provocate de modificarea *raporturilor dintre Stat şi viaţa economică*. Este cert acum că Statul, din ce în ce mai mult, trece potrivit formulei *saint-simoniene*, dela guvernarea oamenilor la administrarea bunurilor. Dar această avansare a Statului pe terenul economic e provocată de însăşi modificările pe care le suferă viaţa economică Fenomenele cele mai importante survenite ar fi următoarele: automatismul vieţii economice, pe care se baza liberalismul economic, nu mai funcţionează. De aci părăsirea concepţiei *deiste* a unei ordine fireşti prestabilite, expresiunea nemărginitei înţelepciuni şi bunătăţi a Creatorului. De aci necesitatea unei intervenţiuni pentru organizarea vieţii economice. *Economia de grup* ia din ce în ce mai mult locul economiei individuale. Intreprinderea individuală îşi pierde în această organizaţie, într'o măsură mai mare ori mai restrânsă, autonomia. Mai mult: asistăm acum la fenomenul desvoltării diferitelor forme de *economie colectivă*. Intreprinderea bazată pe ideea de câştig încetează de a fi forma unică de întreprindere economică.

Toate acestea provoacă necesitatea intervenţiunii puterii politice (« Economicul subordonat Politicului »). Statul poate să-şi asume direct funcţiuni economice (« regiile publice ») ori numai să precizeze *normele* potrivit cărora economiile particulare au să-şi organizeze activitatea, el intervenind indirect prin intermediul organizaţiilor proprii ale celor interesaţi («Stat normator »). Directivele acestea pot fi în favoarea uneia ori alteia din categoriile sociale componente ale Naţiunii. Credem că noţiunea de *Stat social* ar corespunde mai bine aspiraţiilor actuale, el implicând şi noţiunea de Stat etic (Mussolini) şi pe aceea de Stat normator.

Cooperaţia, care în concepţia liberală înseamnează numai o *formă de întreprindere* — reprezintă însă un *adevărat sistem de economie socială*.

Forma, celula economiei cooperative, este *întreprinderea cooperativă*, care adoptând în mare măsură regulele de organizare şi de funcţionare ale întreprinderilor capitaliste — întru cât ea trebue să activeze în cadrul regimului economic actual — prezintă totuşi caracteristica fundamentală de a fi o *întreprindere colectivă*, în sensul că este legată în chip organic de economiile particulare ale asociaţilor cari formează întreprinderea.

In ansamblul său sistemul economic al cooperaţiei este *federalist*. Acest federalism economic ţine seama de condiţiile speciale de viaţă ale diverselor categorii şi ale diverselor regiuni economice; el permite totuşi prin articularea graduală a acestor organizaţii pe regiuni ori pe categorii să se elaboreze şi să se execute

un *plan economic*; iar acesta, aşezat pe baze raţionale şi unitare, nu cade totuşi într'un centralism colectivist uniformizant.

Principiul fundamental al economiei sociale cooperative trebue căutat în *metoda specifică de repartiţie a productului social*. Această metodă cooperativă de repartiţie — fiecăruia potrivit participării sale la realizarea produsului — este de natură să provoace modificări din ce în ce mai profunde în repartiţia veniturilor, prin *eliminarea graduală a oricărui venit obţinut fără muncă*.

Rezultă deci că *sistemul cooperativ* satisface în linii largi spiritul şi aspiraţiile generaţiei actuale. Este un sistem economic *voluntarist, raţional*, având la bază ideea de *organizare*, dar în acelaşi timp şi ideea de *justiţie* în distribuţia productului social.

E firesc de accea ca organismul cooperativ să fie chemat să joace un rol important în noul Stat. De altfel pretutindeni, în toate nouile sisteme de organizare a economiilor naţionale (Rusia sovietică, Italia, corporatismul de stat, Germania socialismului naţional etc.), se pare că rămân rezervate cooperaţiei trei sectoare importante ale vieţii economice: economia rurală bazată pe mica şi mijlocia exploatare agricolă, organizarea consumatorilor şi organizarea micilor meşteşugari patroni.

Dar această nouă situaţie provoacă o revizuire a raporturilor dintre Stat şi Cooperaţie. Ideea de autonomie a mişcării faţă de Statul politic era o dogmă, în mod general acceptată. Am văzut că noi am făcut excepţie. De aci lupta «autonomiştilor» în mişcarea noastră, după cum am arătat, care a dus la satisfacerea în parte a acestui deziderat.

E cert că adevărata concepţie cooperatistă înlătură concepţia liberală: cooperaţia o simplă formă de întreprindere economică. Pe de altă parte e cert că principiul liberalismului politic face loc unei noui concepţii organice a statului, ca reprezentant al intereselor colectivităţii naţionale. Dar în cadrul *Statului normator*, trebue respectată *autonomia cooperaţiei*, organizată în mod liber şi potrivit principiilor ce-i sunt proprii, ceea ce nu exclude subordonarea organismului cooperativ intereselor colectivităţii naţionale, care principial apare firesc, neprovocând nici o dificultate de realizare.

Colaborarea aceasta cu Statul este firesc să fie mai strânsă şi mai activă decât este cazul pentru celelalte forme de întreprinderi economice. Căci în cooperaţie nu poate fi vorba numai de nişte întreprinderi, cari în lupta pentru existenţă pot folosi orice mijloace ce au la îndemână spre a-şi asigura reuşita; nu poate fi vorba numai de nişte unităţi economice izolate, lucrând fiecare pe socoteala şi după inspiraţia proprie, ci de nişte instituţii făcând parte dintr'un organism care vrea să îmbrăţişeze interesele claselor muncitoare dela sate şi oraşe.

Ca atare, organizaţia cooperativă depăşeşte cercul intereselor unui grup chiar mai larg de particulari şi ia caracterul unei economii colective, care urmăreşte a servi interesul general. Din această cauză, cum şi prin faptul că este vorba aci de o mişcare de masă, Statul, ca reprezentant al intereselor colectivităţii naţionale, nu poate ignora această acţiune, nu se poate desinteresa de directivele ei mari.

Tot aşa Statul se poate folosi de acest organism, creat de iniţiativa particulară, pentru a-şi îndeplini rolul, de organizator şi de îndrumător al vieţii economice. luând asupra sa anumite funcţiuni economice, într'un anumit scop, — de pildă pentru a obţine o corectare a modului de repartiţie a venitului naţional — prin intermediul organizaţiei cooperative.

Un exemplu de astfel de intervenţiune am avut recent, în acţiunea de susţinere a preţului grâului inaugurată cu recolta anului 1933.

Dacă este nevoie, aşa dar, de o reformă în lumea noastră cooperativă, trebue de bună seamă început cu o reformă a concepţiei mecaniciste, dominantă acum, — care vede în cooperativă numai o instituţie economică, pe care o putem «face» potrivit prescripţiilor îndrumătorilor — şi să lăsăm loc unei concepţii organice a cooperaţiei, care, lăsând pe plan secundar structura instituţională a acestui fenomen economic şi social, priveşte cooperativa, unitate de bază a întregei organizaţii, întâi de toate ca o grupare liberă de persoane, ca o mică colectivitate omenească. Instituţia, în concret, întreprinderea economică: bancă, magazin de mărfuri, exploatare forestieră, agricolă, ori industrială, nu este decât mijlocul pentru realizarea unor scopuri comune celor întovărăşiţi.

Considerentele acestea ne duc la descoperirea lacunei de bază a organizării cooperaţiei noastre, aşa cum ea apare ca urmare a intervenirii puterii politice: ideea dominantă că aceste cooperative pot fi nişte creaţiuni ale voinţei legiuitorului ca şi ale puterii administrative.

Acţiunea cooperativă se sprijină pe o ideie de tot simplă: solidaritatea elementelor componente, recrutate din lumea muncitoare dela sate şi din oraşe. Asociaţia cooperativă trebue să fie un produs al acestui spirit de într'ajutorare a unui grup de elemente muncitoare având nevoi comune de satisfăcut. Ceea ce pot face cei din afară, — organizaţiile regionale şi mai ales centrale ale mişcării, ca de altfel şi orice instituţie sau persoană dornică a înlesni crearea şi întărirea unei mişcări cooperative reale în ţară —este de a ajuta desvoltarea acestui spirit de solidaritate precum şi răspândirea învăţăturilor cooperatiste în masele largi ale populaţiei, sau pe scurt: organizarea propagandei cooperatiste.

Charles Gide, după cum se ştie întemeietorul şcoalei solidarismului social, spunea undeva că spiritul de solidaritate nu se naşte, ci se învaţă. Propaganda cooperativă are acest rost prim, de a trezi spiritul de într'ajutorare, îndemnând la constituirea de cooperative, care reprezintă cel mai eficace mijloc de exercitare a solidarităţii pe teren economic. Aşa dar, ceea ce instituţiile centrale, fie de stat, fie proprii ale cooperaţiei, pot într'adevăr realiza, este a înlesni desvoltarea spiritului cooperatist, formulat de prof. *D. Gusti*[1]) în cuvintele: «Camaraderie socială coopera-

[1]) D. Gusti. *Sociologia Militans: Spiritul cooperatist şi propaganda prin fapte.* Bucureşti, 1936.

tistă, iubire socială cooperatistă şi serviciu social cooperatist ». Şi alături de aceasta, a se înlesni formarea unei elite cooperatiste, bine pregătite, atât din punctul de vedere al tehnicei întreprinderilor, ca şi din acel al virtuţilor necesare unui conducător cooperatist. Impreună cu d. prof. Gusti, fostul preşedinte al Consiliului general al cooperaţiei, am alcătuit în acest scop un program complet de organizare a propagandei şi învăţământului cooperatist, program ce în bună parte a şi fost pus în aplicare.

Iată deci întâiul proiect al unui plan de aşezare a cooperaţiei noastre pe temelii solide, care vor putea să o ferească de pericolul unei devieri dela drumul trasat de ţelurile ce-i sunt proprii. Numai astfel se poate asigura o liberă exercitare a spiritului de solidaritate ce stă la baza oricărei acţiuni cooperative adevărate.

In ce priveşte gradul de participare a populaţiunii României la mişcarea cooperativă, (vezi cifrele din pagina 636), se pot lua indicaţiuni din cifra membrilor instituţiilor celor mai răspândite, cari sunt băncile populare. (A totaliza pur şi simplu cifrele indicând numărul societarilor la fiecare categorie de cooperative, ar însemna să prezentăm o situaţie statistică neexactă, întru cât una şi aceaşi persoană poate participa la mai multe cooperative, în acelaşi timp).

De aceea ne vom conduce după situaţia din cooperaţia de credit şi consum. La cei 850.000 membri ai cooperativelor româneşti, se adaugă încă aproximativ 160.000 societari ai cooperativelor de credit minoritare.

Nu greşim deci dacă socotim numărul total al cooperatorilor din ţară la cca 1.150.000, cifră care raportată la numărul capilor de familie, ne dă un procent de « cooperatizare » destul de important.

Cifra aceasta singură indică *importanţa fenomenului cooperativ în cadrul economiei noastre naţionale.* Este cert că — indiferent de lipsurile organizaţiei noastre cooperative, ca şi de erorile ce se vor fi făcut în conducerea diferitelor întreprinderi—ideea şi acţiunea cooperativă au interesat masele largi ale populaţiei noastre muncitoare dela sate şi din oraşe. In special, în lumea satelor, cooperaţia a fost singura formă de manifestare colectivă a ţărănimei noastre pe teren economic.

De aceea, orice acţiune de intervenţiune a colectivităţilor publice,— în domeniul economic şi în favoarea categoriilor muncitoare ale Naţiunii, — nu poate da roade decât dacă se desfăşoară în colaborare cu mişcarea cooperativă.

gr. m.

BIBLIOGRAFIE

DOBROGEANU-GHEREA C. *Neoiobăgia.* Bucureşti, 1910.
DRAGOŞ GH. *Cooperaţia în Ardeal.* Bucureşti, 1933.
DUCA I. G. *Les Sociétés coopératives en Roumanie.* Paris, 1902.
GALAN A. G. *Monografia cooperaţiei de credit în România.* Bucureşti, 1935.
GHENZUL V. *Din istoricul cooperaţiei de credit din Basarabia.* Chişinău, 1921.
GIDE CH. *Les associations agricoles ans les pays latins.* Paris, 1927.
HARET, SPIRU C. *Chestiunea ţărănească.* Bucureşti, 1905.
IONESCU-PAŞCANI T. C. *Cartea Cooperatorului.* Bucureşti, 1915.
JINGA V. *Finanţarea intreprinderilor cooperative.* Cluj, 1931.
MADGEARU V. N. *Structura şi tendinţele băncilor populare.* Bucureşti, 1914.
MLADENATZ GR. *Rumänien* — art. în « *Internationales Handwörterbuch des Genossenschaftswesens* ». Berlin, 1928.
— *Mişcarea cooperativă în oraşele noastre.* (Biblioteca Asociaţiei pentru studiul şi reforma socială). Bucureşti, 1919.
— *Cooperaţia română şi criza economică.* Bucureşti, 1933.
— *L'économie coopérative.* Paris, 1933.
— *Cooperaţia în economia agricolă.* Bucureşti, 1935.
— *Istoria gândirii cooperative.* Bucureşti, 1935.
MLADENATZ GR. *Cooperation and planed economy review of international cooperation.* London, 1937.
MLADENATZ GR. şi MADGEARU V. N. *Reforma cooperaţiei.* Bucureşti, 1924.
MLADENATZ GR. şi TATOS I. *Vânzarea cerealelor prin cooperaţie.* Bucureşti, 1933.
— *Problema preţului grâului.* Bucureşti, 1933.
PAVELESCU EUGEN. *Originile cooperaţiei.* Bucureşti, 1931.
PIENESCU, MIRCEA V. *Spiru C. Haret şi începuturile băncilor populare în România.* Bucureşti, 1933.
— *La Coopération agricole en Roumanie.* Rome, 1934.
RĂDUCANU I. *Prezentul şi viitorul cooperaţiei săteşti în România.* Bucureşti, 1914.
— *Idei şi fapte în cooperaţia română.* Bucureşti, 1917.
— *Noua orientare a cooperaţiei române.* Bucureşti, 1933.
ROSETTI R. *Acte şi legiuiri privitoare la chestia ţărănească,* Vol. II. *Legile asupra băncilor populare şi obştiilor săteşti.* Bucureşti, 1908.
SFINŢESCU A. C. *Sistemul cooperativ de economie forestieră.* Bucureşti, 1934.
TAŞCĂ G. *Capitalismul român şi cooperaţia.* Bucureşti, 1926.
TATOS I. *Comerţul de cereale în sistemul cooperativ.* Bucureşti, 1927.
ZELETIN ST. *Neoliberalismul.* Bucureşti, 1927.

INTREPRINDERILE COOPERATIVE

Originile mişcării cooperative — în concepţia ei modernă — din România n'au fost încă cercetate, după metode ştiinţifice. La chestiunea aceasta, evident de mare însemnătate, se răspunde de obiceiu cu o formulă comodă: mişcarea a fost creată de înţelepciunea legiuitorului din 1903 şi a câtorva bărbaţi de stat, ajutaţi de munca entuziastă a învăţătorimei şi preoţimei dela sate. Fireşte că nu se poate nega rolul însemnat jucat de către aceste elemente în acţiunea de propagare şi organizare a cooperativelor. Dar tot aşa de adevărat este că modul acesta de a prezenta ivirea acestui fenomen social în viaţa noastră naţională a oferit un puternic şi bine venit argument celor cari susţin artificialitatea mişcării cooperative dela noi. Aci amintim numai afirmaţiunea celui mai strălucit reprezentant al acestui punct de vedere: sociologul *St. Zeletin* [1]) despre mişcarea cooperativă dela noi, şi anume că a fost nevoie « a o zemisli cu legi sau decrete », căci desvoltarea de fapt a societăţii noastre nu a creat până în timpul de faţă condiţiile necesare existenţei unei mişcări cooperative adevărate. O mişcare cooperativă reală n'ar putea apare decât acolo unde capitalismul a ajuns la apogeu, adică a reuşit să dea un caracter industrial societăţii respective. « Sămânţa se naşte în mod firesc când planta ajunge la maturitate, cooperaţia este ea însăşi sămânţa pe care o aruncă capitalismul în mod firesc în faza de maturitate ». Nu este locul să discutăm aci teza lui Zeletin. Vrem numai să atragem atenţiunea asupra lipsei de lucrări cu caracter ştiinţific care să-şi fi propus cercetarea realităţilor din cooperaţia noastră.

Această lacună a dus şi la nevoia de a utiliza formule de felul celei de mai sus, care se pot întoarce împotriva susţinătorilor cooperaţiei noastre. Am arătat cu alt prilej [2]), că mişcarea cooperativă modernă îşi are originile mai întâi în ceea ce am denumit « formele primitive de cooperaţie », care se găsesc pretutindeni, dar mai des în domeniul vieţii agricole, începând în perioada cea mai veche a economiei omeneşti, continuându-se prin evul vechiu, evul mediu, până în zilele noastre. Asemenea forme de exercitare a spiritului de asociaţie le cunoaştem şi la noi în stăpânirea şi folosirea în codevălmăşie a imaşului satului, a pădurilor, la târlele ciobăneşti, grupurile de pescari, etc.

Rădăcinile ideologice ale cooperaţiei moderne pot fi stabilite în socialismul premarxist, « asociaţionist » cum îl numeşte Charles Gide, în socialismul creştin şi în pedagogia socială (Pestalozzi şi Fellenberg în Elveţia, Grundtvig în Danemarca).

EVOLUŢIA GENERALĂ A COOPERAŢIEI

Este ştiut că ideile reformatorilor sociali din prima jumătate a secolului al XIX-lea erau bine cunoscute şi de multe ori acceptate de fruntaşii culturii din cele două principate dunărene. Cataloagele bibliotecilor publice şi particulare ca şi ale librăriilor din cele două capitale în această epocă fac dovada că circulau la noi lucrările marilor economişti şi sociologi din Apus. Era deci normal ca şi *doctrina asociaţionistă* să fie cunoscută şi chiar acceptată şi propagată. Astfel *Ion Heliade Rădulescu*, care declară a fi cunoscut lucrările lui *Charles Fourier* încă din 1832, scria din exil, despre acesta, lui N. Russo, că este « cel mai mare filosof din lume », precum şi « cel mai mare, cel mai adevărat din toţi profeţii şi cu atât mai mare, cu cât nu se dă pe sine de astfel ». G. Bogdan-Duică crede [1]) că « Fourier l-a impresionat pe Heliade atât de puternic încât scriind proclamaţia din 1848, scria şi în graiul lui ». Tot Heliade, i-a pus lui *Teodor Diamant* la dispoziţie coloanele « Curierului Românesc » pentru a propaga *fourierismul.* Diamant a şi experimentat un falanster, pe moşia Scăeni (jud. Prahova) a boierului Manolache Bălăceanu. L-a invitat chiar pe Fourier să conducă experienţa. Căci Teodor Diamant (pe numele său adevărat Tudorache Mehtupciu) îl cunoscuse personal pe maestru la Paris, unde a fost chiar un zelos propagator al sistemului falansterian. A şi publicat acolo, în 1833, o broşură intitulată: « *Aux Amis de la Liberté, de la Justice et de l'Ordre*— Sur un moyen de faire cesser le débat entre ceux qui ont et ceux qui n'ont pas sans prendre à ceux qui ont ». Dar Heliade cunoştea şi operele celorlalţi socialişti din occident traducând chiar « Cateşismul socialiştilor » al lui Louis Blanc, după ediţia din 1849 [2]), în care găsim

[1]) In articolul « Cooperaţie română ? » retipărit în volumul « *Neoliberalismul* » *Studii asupra istoriei şi politicei burgheziei române.* Bucureşti, 1927.

[2]) Gr. Mladenatz. *Histoire des doctrines coopératives.* Paris, 1933.

[1]) G. Bogdan-Duică. *Viaţa Românească.* 1906.

[2]) D. Popovici. *Santa Cetate.* Bucureşti, 1935.

definiția asociației: « Este principiul în puterea căruia oamenii, în loc d'a se izola, de a-și disputa viața sau norocul ca o pradă, de a se sfâșia în sfârșit, să-și reunească voințele lor, să-și combineze vredniciile lor și să lucreze împreună la un lucru comun, din care să profite fiecare, după trebuințele sale, după ce va fi contribuit după facultățile sale ». Și mai departe: « Asociația este întocmirea familiei, strămutată în domeniul muncii. Efectele sale sunt acelea ce familia produce în general ». Mai târziu, în 1860, Heliade scrie în « Biblioteca portativă » despre o încercare pe care a făcut-o pe baza unui apel-proiect datat la 18 Ianuarie 1859 pentru o « asociație agricolă ». La Heliade găsim și o justă apreciere a însemnătății marilor gânditori sociali din prima jumătate a sec. XIX: « Fourier, Proudhon au putut să aibă toate aberațiunile inerente la toate începuturile, neapărate la fuga geniurilor cărora li se dă lupta din toate părțile, tot însă ce este adevărat la aceste două mari geniuri aparține astăzi la știința positivă a comerțului » [1]). Iată deci pe Heliade precursor al cooperației în țara noastră. Un alt premergător este: *Ion Ionescu dela Brad* cu proiectele sale de bancă săteanească. Pe *Ion Ghica* îl întâlnim în diferite rânduri pe acest teren; « Insula Prosta », cooperativa integrală preconisată de el, în maniera utopiștilor, deși expusă într'o scrisoare către Alecsandri din 1885, nu poate fi socotită decât ca o completare a idealurilor din tinerețe. In fine, credem că putem încheia această perioadă premergătoare cu cele două conferințe ale lui *P. S. Aurelian* din 1864 și 1865, dintre cari numai pentru cea din urmă avem textul [2]). Socotim că această conferință a lui Aurelian, — în care « schulzerianul » de mai târziu face o expunere destul de sistematică a formelor de cooperație până la cele mai avansate, închee această perioadă a gândirii asociaționiste în România. Despre Fourier spune că « demonstrațiile sale pentru a convinge pe oameni sunt admirabile, farmecă pe oricine; și dacă planurile sale n'au fost adoptate, cuvântul este că trebue să fie prea înrădăcinat în om simțul individualității ». In aceeași conferință Aurelian face și o expunere a unor forme primitive de cooperație în viața economică a satelor noastre.

Iată deci un șir de gânditori cari au aruncat la noi semințele cooperatismului. Suntem îndreptățiți a-i așeza între precursorii mișcării cooperative moderne.

La aceste nume, trebue adăugată figura interesantă a lui *Dimitrie Butculescu*, care în anul 1882 a publicat pe propria-i cheltuială revista « Cooperatorul Român », contribuind astfel la popularizarea termenului în țara noastră. Aceasta ar fi galeria premergătorilor mișcării noastre.

In perioada de formație a mișcării, sprijinul câtorva bărbați de stat, între cari se disting figurile lui *Spiru C. Haret* și *C. Istrate*, a însemnat un aport important, fără însă a se putea afirma, cum se spune câteodată, că lor li s'ar datora însăși crearea mișcării.

[1]) I. Heliade Rădulescu. *Equilibru între antithesi.* 1859 — 1863.

[2]) « Atheneul Român » 1869.

Ideea cooperativă a găsit deci de timpuriu acces la noi. Dar esențialul este că mișcarea există. Această constatare este suficientă pentru a înlătura concluziile la cari am văzut că a ajuns St. Zeletin. S'a spus: cooperația în țara noastră este o instituție împrumutată de aiurea. La aceasta răspundem: chiar dacă ar fi așa, chiar dacă am introdus la noi o instituție pe care am luat-o din alte țări — asta nu dovedește nimic. Și nu avem nevoie să alergăm în alte domenii ale vieții sociale, pentru a găsi — lucru prea ușor de altfel — cazuri când o idee împrumutată a putut da roade. Chiar mișcarea cooperativă ne oferă atâtea exemple. Și pilda cea mai edificatoare ne-o oferă Danemarca, țara cea mai « cooperatizată » din lume. Dogma cooperativă a fost transplantată în Danemarca, din Anglia. Că a putut da roade, se datorește de sigur faptului că a găsit aci condițiile de ordin obiectiv și subiectiv necesare desvoltării ei. Acelaș lucru se poate spune și despre țara noastră. Deci afirmațiunea lui Zeletin că în țările agrare nu poate exista o cooperație adevărată nu rezistă. Intreaga construcție teoretică a acestui sociolog se sprijină numai pe fenomenele cooperatiste din Anglia.

La noi se constată că această acțiune de emancipare economică și socială l-a interesat în primul rând pe țăran.

In lumea *satelor* noastre cooperația poate interveni atât în domeniul organizării consumului familial, cât și în acel al organizării producției; iar în acest domeniu ea apare sub forma cooperației de credit, de aprovizionare în comun cu cele trebuitoare exploatărilor agricole, de desfacere în comun a produselor, precum și sub forma cooperativelor de producție. Cooperativa agricolă menține proprietatea individuală a pământului, cu toate avantagiile de ordin economic, cultural și social cari decurg de aci. Ea însă oferă agricultorului mărunt avantagiile exploatării în mare. Cooperativa este în același timp un instrument de pregătire a micilor agricultori în domeniul profesional, îndrumându-i și familiarizându-i cu metodele cele mai bune de cultură. Cooperația reprezintă deci forma optimă de economie agricolă.

Ramura cea mai desvoltată a cooperației noastre sătești a fost dela început și este încă cea de credit. Cooperația așa zisă economică a fost neglijată, funcționând ca un fel de anexă a celei de credit. A fost o mare lacună a așezământului nostru cooperativ, lacună care a devenit vizibilă însă abia în epoca de criză a agriculturii. Criza aceasta a provocat criza de credit, care a dus la intervențiunea legiuitorului în favoarea debitorilor agricoli, măsură ce a sdruncinat temeliile organismului cooperativ de credit agricol.

Se fac acum sforțări pentru o redresare a creditului necesar agricultorilor mărunți. Dar această redresare este imposibilă atâta vreme cât exploatarea agricolă, mai ales cea țărănească, este deficitară. Pentru a se realiza o restabilire a creditului este deci mai întâi nevoie de o sporire a rentabilității exploatării agricole. Altfel creditele intrate în exploatare nu vor putea fi folosite pentru scopuri de producție, ci pentru acoperirea golurilor provocate de exploatarea deficitară. Firește că un credit suficient și eftin con-

tribue la sporirea rentabilităţii exploatării agricole, dar în timpul de faţă, când asistăm la o gravă disparitate între preţul produselor industriale şi a celor agricole, câteva puncte diferenţă la remunerarea fondurilor împrumutate nu sunt de natură să scadă preţul de cost al produselor agricole în aşa măsură încât să înlăture această disparitate. Economia ţărănească are nevoie de o aprovizionare raţională şi eftină cu articole necesare producţiei: unelte, seminţe, îngrăşăminte, sfoară de manila, etc.; deci de cooperative de aprovizionare în comun. Are nevoie şi de cooperative care să sprijine producţia prin exploatarea în comun, de maşini şi instalaţiuni care permit şi micului agricultor să se poată folosi de avantagiile maşinismului. In fine, economia agricolă ţărănească are mai ales nevoie de cooperative pentru valorificarea produselor, cari au rostul să colecteze producţia micilor agricultori pentru a o arunca pe piaţă în mod raţional. Produsele acestea se aruncă pe piaţă fie în stare brută, fie transformate, industrializate. Astfel de cooperative, caracteristice pentru cooperaţia agricolă din Danemarca, Finlanda, Olanda şi în ultimul timp din Germania (tipul *Haas*), — au fost până acum câţiva ani aproape necunoscute la noi. «Oficiul Naţional al Cooperaţiei», împreună cu «Centrala Cooperativă de Import şi Export» au organizat, începând din anii 1930 — 1931, o acţiune puternică pentru crearea unor astfel de cooperative. Rostul organizaţiei cooperative de valorificare apare evident: micul agricultor izolat, dispunând de cantităţi reduse de produse, lipsit de mijloace băneşti de rezistenţă, necunoscător al tendinţelor pieţii este supus exploatării comerţului intermediar. Nu numai că e nevoit să vândă la negustori mărunţi, simpli intermediari de a treia ori a patra mână, deci în condiţii proaste de preţ, dar, din lipsă de bani, el vinde imediat după recoltă, dacă nu şi-a vândut recolta chiar anticipat.

Problema aceasta a vânzării produselor a fost întotdeauna cea mai dificilă problemă ce se pune micului agricultor; ea a devenit şi mai grea în vremurile actuale, când fluctuaţiunile preţurilor au devenit excesive şi cunoaşterea conjuncturii pieţii produselor agricole anevoioasă, chiar pentru marele agricultor, posedând alte cunoştinţe şi având la îndemână alte mijloace de informaţie decât agricultorul ţăran. Elementul speculativ este acum mult mai accentuat în conducerea oricărei întreprinderi economice, oricât de redusă ar fi ea ca dimensiune. Cooperativa de valorificare are rostul să întărească poziţiunea agricultorului pe piaţa comercială. Forma comerţului cooperativ prezintă, între altele, marele avantaj că se organizează cu participarea şi în folosul chiar al producătorilor agricoli. Constituirea acestor cooperative de valorificare este provocată acum şi de metodele utilizate pe piaţa comercială. Comerţul de produse agricole are anumite uzanţe şi metode, ce-i sunt impuse fie de gustul consumatorului, fie de necesităţile de raţionalizare a pieţii comerciale. Evoluţia comerţului mondial de produse agricole a provocat necesitatea standardizării acestor produse. Cooperaţia agricolă trebue să ţină seamă de acest fapt. Dar aceasta nu o pot înfăptui decât marile cooperative specializate, cu caracter regional, dispunând de partide însemnate de marfă de un anumit tip, înzestrate cu depozitele şi instalaţiile tehnice adecuate şi având la dispoziţie personal bine pregătit în tehnica comerţului cu astfel de produse.

Am văzut că micul agricultor e nevoit să vândă recolta deodată. Se aruncă deci într'o anumită epocă a anului cantităţi mari de produse pe piaţă. Oferta aceasta desordonată provoacă în mod firesc o scădere a preţurilor. Când acestea se urcă, cu cât se înaintează spre recolta următoare, marfa nu se mai găseşte în mâinile producătorului, care nu mai poate deci folosi sporul de preţ. De aci interesul pentru producător să realizeze o cât mai însemnată stabilitate a preţului. Iar instrumentul îl formează cooperativa de valorificare. Este cert că în stadiul ei actual de desvoltare, cooperaţia nu poate încă înlocui piaţa. Dar în ţările şi în domeniile în care există o bună organizaţie cooperativă se realizează o anumită autonomie faţă de speculaţiunea pieţii, cu tendinţa de a se obţine *preţuri stabile.*

Cooperativele de valorificare a cerealelor şi a celorlalte produse agricole, dotate cu depozite bine utilate, au şi rostul de a înlesni punerea în funcţiune a creditului pe termen scurt, garantat cu gaj de producte. Sau mai precis: introducerea şi folosirea adevărată a warantului. Este aci deasemenea una din importantele lacune ale organizaţiei noastre de credit agricol, pe care cooperaţia e chemată să o înlăture.

Dar problema aceasta a cooperativelor de valorificare a produselor ridică o altă problemă, care a fost în câteva rânduri desbătută în lumea noastră cooperativă: care este forma de cooperativă cea mai potrivită necesităţilor în starea actuală a satului românesc: cooperativa «cu funcţiuni multiple» ori cooperativa specializată?

Din nefericire, problemei s'a căutat să i se dea o soluţie generală şi ca atare abstractă. Problema este de altfel indisolubil legată de o altă alternativă: cooperativă mărginită la un sat, sau chiar de dimensiuni mai mici; sau cooperativă regională. Cele două soluţii opuse, sunt: *a)* cooperativa locală cu funcţiuni multiple şi *b)* cooperativa regională specializată.

Pentru prima soluţie pledează mai ales motive de ordin pur cooperativ: cercul redus de membri permite o mai strânsă colaborare a acestora cu întreprinderea comună, precum şi un control reciproc; solidaritatea între asociaţi este deci de obiceiu mai puternică. (Germanii vorbesc de «Nachbarschaftsverbände»). Pentru cea de a doua soluţie pledează mai ales argumente de ordin tehnic-economic: organizaţie raţională, de dimensiuni mai mari, care permite aplicarea diviziunii muncii, precum şi folosirea unui personal specializat, economie de efort şi de speze. Argumentele acestea nu pot fi neglijate: întreprinderea cooperativă are să suporte concurenţa întreprinderilor cu caracter comercial, ea este ca urmare nevoită să posede o organizaţie tehnică şi comercială cel puţin egală acestora.

Dar, în domeniul cooperaţiei agricole, *soluţia va fi diferită după regiuni şi alte considerente.* Cooperativele locale, cu secţiuni multiple, pot avea posibi-

lităţi de existenţă în regiunile de deal, acolo unde gospodăria ţărănească nu este specializată. Dimpotrivă acolo unde este vorba de o producţie mai uniformă, — unde se pune problema creării unor tipuri de produse, în cantităţi suficiente pentru a putea forma partide comerciale chiar la export, — crearea de mari cooperative specializate: cereale, unt, ouă, vinuri, etc., este singura soluţie adevărată şi adequată necesităţilor.

Şi în acest domeniu, schematizarea este primejdioasă. Numai o cercetare atentă a împrejurărilor fiecărui caz poate oferi temeiul unei soluţiuni raţionale. La noi s'au folosit amândouă metodele, însă cu o vădită preferinţă pentru cooperativele cu funcţiuni multiple.

Datele statistice asupra fiecărei categorii de cooperative, indicând activitatea lor, se dau în capitolele speciale, rezervate acestor diferite ramuri.

Nouă ne revine sarcina de a prezenta numai aspectele generale ale cooperaţiei în România.

Evoluţia întreprinderilor cooperative româneşti, de toate categoriile, în anii de după răsboiu, se înfăţişează în tabloul I.

Tab. I — Evoluţia generală a cooperativelor româneşti

Anul	Cooperative	Membri	Depuneri spre fructificare (mii lei)	Capital (mii lei)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1927	8.050	1.345.688	964.849	1.664.950
1928	8.165	1.383.122	1.183.140	1.970.842
1929	7.310	1.296.038	1.438.272	2.175.730
1930	6.412	1.207.982	1.616.557	2.288.235
1931	6.457	1.206.117	1.578.062	2.294.526
1932	6.408	1.165.803	1.480.703	2.225.692
1933	6.143	1.131.976	1.453.896	2.184.284
1935	6.348	1.150.007	1.300.744	2.137.311
1936	6.441	1.168.116	1.214.912	2.032.254
1937	6.705	1.196.268	1.179.757	2.083.423
1938	6.766	1.221.756	1.196.287	2.148.229
1939	5.365	1.033.966	1.010.651	1.939.446

Distribuţia acestor întreprinderi cooperative pe categorii, în 1939, relevă importanţa covârşitoare a cooperativelor de credit cari reprezintă numeric 69,5% din totalul coperativelor. Al doilea rang de importanţă îl deţin cooperativele de consum şi aprovizionare, reprezentând 17,5% din numărul total al cooperativelor.

Tabloul II prezintă distribuţia cooperativelor româneşti pe ramuri de activitate şi pe medii: urban şi rural.

In ceea ce priveşte intensitatea activităţii cooperative în ţară, redăm mai sus harta care prezintă gradul de cooperatizare al judeţelor ţării, în 1938.

La oraşe, ramura cea mai desvoltată este tot banca populară. Iar această desvoltare datează mai ales dela 1919 când s'a dat impulsiune cooperativelor de credit generale, cari se adresează tuturor categoriilor economice, renunţându-se la ideia băncilor speciale de meseriaşi.

Progresele cooperaţiei de credit la oraşe sunt vădite, ele depăşind, relativ, pe cele ale băncilor săteşti, care în ultimii ani au avut să sufere mai ales din cauza intervenţiunii legiuitorului în favoarea debitorilor agri-

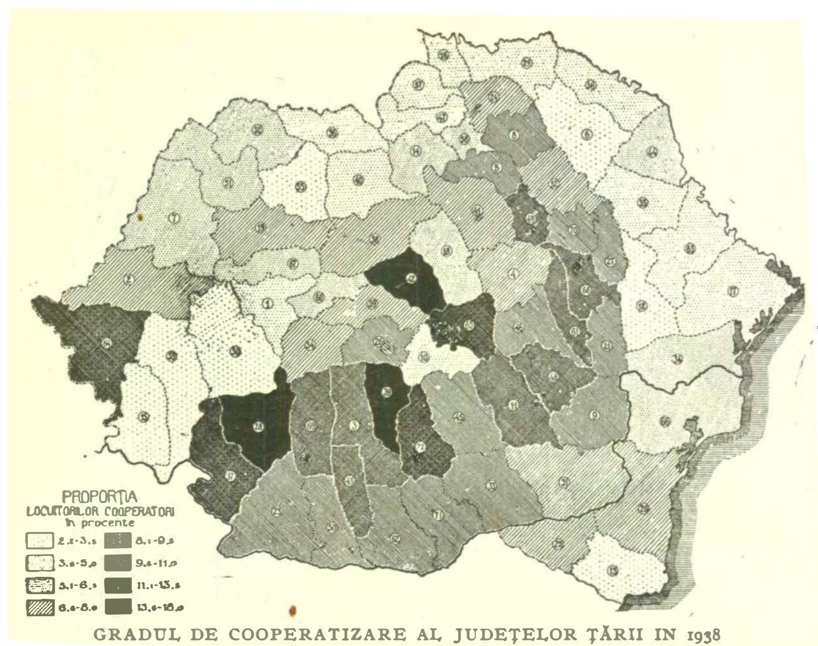
Tab. II — Distribuţia întreprinderilor cooperative româneşti pe ramuri de producţie şi pe medii în 1939

Categorii	Cooperative	Membri	Capital (mii lei)
(1)	(2)	(3)	(4)
ROMÂNIA	5.365	1.033.966	1.939.446
Urban	749	220.064	758.730
Rural	4.616	813.902	1.180.716
COOPERATIVE DE CREDIT	3.731	842.573	1.680.905
Urban	476	166.657	648.736
Rural	3.255	675.916	1.032.169
COOPERATIVE DE PRODUCŢIE	231	30.108	78.334
Urban	89	14.527	47.347
Rural	142	15.581	30.987
COOPERATIVE DE CONSUM, APROVIZIONARE ŞI DESFACERE	940	111.773	119.094
Urban	149	34.756	52.820
Rural	791	77.027	66.274
COOPERATIVE FORESTIERE	204	22.513	53.492
Urban	23	2.828	9.474
Rural	181	19.685	44.018
OBŞTII DE CUMPĂRARE DE PĂMÂNT	219	22.354	5.699
Urban	5	400	94
Rural	214	21.954	5.605
OBŞTII DE ARENDARE DE PĂMÂNT	40	4.645	1.922
Urban	7	906	259
Rural	33	3.739	1.663

cultori. Din totalul cooperativelor de credit româneşti de 3.731 unităţi, un număr de 476, deci aproximativ 1/8 parte sunt aşezate la oraşe. Numărul societarilor acestora (166.657) reprezintă însă ceva mai mult de o şesime din total (842.573); iar capitalul social vărsat (648,7 milioane lei) însemnează mai mult de o treime din capitalul tuturor băncilor populare (1.680,9 milioane lei).

Este interesantă slaba desvoltare a *cooperativelor de consumatori*. Ne referim în special la oraşele ţării, întru cât este ştiut că la ţăran interesul de producător primează pe cel de consumator; la sate dealtfel, necesităţile de consum familial sunt uneori satisfăcute, evident în măsură mai redusă, de cooperativele generale, « cu funcţiuni multiple ».

In anii 1919—1922, sub impulsiunea decretului-lege referitor la înfiinţarea cooperativelor populare orăşeneşti, am asistat la o repede sporire a cooperativelor de consum şi a membrilor lor la oraşe. Mişcarea însă a lichidat aproape complet. Motivele: *a)* dispersiunea mişcării: cooperative multe cu societari puţini, deci clientelă redusă; *b)* slabă organizaţie financiară; capitalurile proprii reduse au făcut ca aceste cooperative să fie avizate la creditul statului şi al furnizorilor; *c)* neaplicarea sistemului *risturnei* asupra cumpărătorilor, metoda cea mai eficace pentru sporirea deverului; *d)* lipsa de personal bine pregătit, atât din punct de vedere tehnic cât şi cooperativ; *e)* lipsa unui magazin de gros bine organizat; *f)* concepţia că aceste cooperative sunt magazine de stat, pentru dis-

GRADUL DE COOPERATIZARE AL JUDEȚELOR ȚĂRII IN 1938

tribuirea, pe prețuri excepționale, a mărfurilor procurate de diferite servicii publice de aprovizionare, în perioadele de excesivă scumpire a traiului.

La aceste cooperative surprinde însă slaba participare a *muncitorimii*, care pretutindeni formează massa societarilor în cooperativele de consum. La noi procentul societarilor muncitori manuali nu a depășit niciodată 15% din totalul societarilor cooperativelor de consum orășenești. Aceasta se explică prin atitudinea conducătorilor muncitorimii din țară, cari au ignorat valoarea cooperației, ori au avut chiar o atitudine ostilă, potrivit concepției marxismului ortodox. A contribuit la atitudinea aceasta, de sigur, și regimul legal impus mișcării, care o supunea tutelei Statului și ca atare ingerinței puterii guvernamentale.

Relativ însemnată este participarea în mișcarea cooperativă a *claselor mijlocii* orășenești, în primul rând în băncile populare, apoi în cooperativele meșteșugărești și chiar în cele de consum.

Prin înființarea în 1912 a «Casei Centrale a Meseriașilor, Creditului și Asigurărilor Sociale» cooperația, formată din meseriași și muncitori, a dobândit o instituție centrală specială, întru cât s'a creat în sânul Casei Centrale, o secție cooperativă. Secțiunea a devenit în 1919 o centrală a întregii cooperații orășenești, pentruca în 1923 să fuzioneze cu Casa Centrală a Cooperației Sătești, realizându-se astfel unificarea organizației centrale cooperative.

In ce privește cooperația minoritară, situația ei înfloritoare începe cu adevărat în anii de după războiu. Evoluția întreprinderilor cooperative minoritare, dela 1930—1938 e înfățișată în tabloul de mai jos:

Tab. III — Evoluția generală a cooperativelor minoritare

Anii (1)	Numărul cooperativelor (2)	Numărul membrilor (3)	Depuneri spre fructificare (4)	Capital (5)
1930	1.024	234.310	746.516	73.038
1931	1.055	241.749	691.511	87.605
1932	1.087	231.190	627.403	86.625
1933	1.017	234.459	595.554	78.951
1935	1.167	230.680	442.476	102.525
1936	1.171	233.010	411.916	103.678
1937	1.217	236.320	253.651	111.813
1938	1.227	223.271	301.174	136.854

Toate aceste cooperative se află în provinciile de peste munți, cu excepția a 60 de cooperative de credit, așezate în Bucovina.

gr. m.

COOPERATIVELE DE CREDIT

In rândul organizațiilor cooperative, numărul cel mai important este dat de cooperativele sătești și orășenești de credit.

Dar aceste două categorii de cooperative de credit sunt diferite ca organizație, întru cât ele se desvoltă în medii sociale cu o structură socială deosebită.

In adevăr, în orașe numerarul circulă mai mult decât la sate, unde predomină averea imobiliară. In același timp clasele mijlocii din orașe constituesc o populație puțin stabilă și răspândită pe toată raza orașelor, pe când populația satelor este puțin fluctuantă și este concentrată pe o rază restrânsă de teritoriu. De asemenea este diferită și natura activității economice a micilor producători dela sate și orașe.

De aceea, în mediul orășenesc, din toate țările, s'au desvoltat cooperative după *sistemul Schulze*, iar la sate cooperative după *sistemul Raiffeisen*, sau după sisteme apropiate acestora, sisteme care au la bază norme deosebite de organizare.

După războiu, s'a pus problema pentru *creditul agricol țărănesc*, dacă acesta poate fi servit mai departe prin *sistemul creditelor individuale*. Rentabilitatea din ce în ce mai scăzută a exploatărilor agricole a făcut să se pună această problemă, preconizându-se ca în viitor *creditul țărănesc* să fie mai mult de *ordin colectiv*, adică să se acorde prin mijlocirea cooperativelor de producție, aprovizionare și vânzare în comun.

Ori aceste feluri de cooperative, nu se pot desvolta după simpla voință a organizatorilor sau a legiuitorului. Intemeierea și existența lor depind de o seamă de condițiuni obiective, pe cari nu le putem întâlni decât în țările cu o agricultură intensivă, care provoacă în sânul gospodăriilor țărănești nevoia de a stabili un schimb cât mai frecvent cu piața comercială.

Legătura între starea de intensificare a agriculturii țărănești și desvoltarea celor două categorii de cooperative, pentru o serie de țări, se poate urmări în tabloul IV.

Din datele tabelei se observă că, în țările în cari agricultura are un venit brut ridicat și investiții mari la hectar, numărul cooperativelor economice este mai ridicat. Situația este cu totul contrară în țările cu agricultură extensivă, cum este România.

Tab. IV — Cooperaţia şi exploatarea ţărănească în diferite ţări, în 1930

Ţara	Cooperative rurale			Coop. de credit	Exploatările ţărăneşti	
	Numărul cooperativelor	Nr. locuitorilor pentru o cooperativă	Cooperative de prod. şi vânzare în comun %	Capital pe cap de societar	Capital activ	Venit brut
					la hectar	
				In franci aur		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Elveţia	8.363	482	*93.3*	5.883	7.748	1.258
Danemarca	6.725	523	*100.0*	—	3.247	1.115
Germania	36.359	1.749	*45.8*	1.264	2.750	676
Cehoslovacia	11.029	1.318	*46.9*	1.152	2.699	—
Polonia	16.349	1.860	*59.9*	232	2.253	340
Iugoslavia	6.294	2.111	*36.9*	428	—	—
ROMÂNIA	6.879	2.618	*29.9*	220	756	266
Ungaria	2.905	2.952	*65.1*	496	—	—
Bulgaria	1.944	3.936	*80.0*	328	—	—

In tabloul V dăm numărul total al cooperativelor în România pe regiuni şi în raport cu populaţia (1936).

Tab. V — Cooperativele din România, pe regiuni în anul 1936

Provincia	Populaţia în mii de locuitori	Numărul cooperativelor	Nr. locuitorilor pentru o cooperativă	Cooperative de credit %
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
ROMÂNIA	19.750	6.766	2.919	*66,9*
Vechiul Regat	9.833	4.673	2.104	*73,2*
Basarabia	3.148	764	4.120	*55,6*
Transilvania	5.852	2.274	2.573	*47,2*
Bucovina	917	342	2.681	*56,4*

Din datele tabloului V se observă că numărul cooperativelor de credit predomină în toate regiunile ţării şi că numărul cel mai mare de cooperative funcţionează în vechiul Regat.

In tabloul VI s'a distribuit numărul membrilor pe regiuni şi în raport cu populaţia în anul 1936.

Tab. VI — Numărul societarilor pe regiuni în 1936

Provincia	Numărul membrilor	
	Cifre absolute	Proporţii la 1.000 locuitori
(1)	(2)	(3)
ROMÂNIA	1.437.216	*74*
Vechiul Regat	898.649	*94*
Basarabia	114.437	*37*
Transilvania	387.611	*67*
Bucovina	36.519	*40*

Rezultă deci din tabloul VI că proporţia cea mai ridicată a fost atinsă de populaţia din vechiul Regat: 94 cooperatori la 1.000 locuitori. Iar proporţia cea mai scoborîtă, o găsim în Basarabia, cu 37 societari la 1.000 locuitori.

Revenind la *cooperativele de credit româneşti* cari formează obiectul principal al acestui studiu, dăm în tabloul VII o serie de date privind *evoluţia băncilor populare româneşti*, între anii 1907—1939.

Din examinarea acestor date rezultă că numărul băncilor populare a variat după răsboiu în limite destul de reduse. Din contra, cooperativele economice, începând din anul 1927, lichidează în mare număr. Ca urmare, procentul cooperativelor de credit dela

Tab. VII — Evoluţia băncilor populare româneşti [1])

Anul	Numărul total al cooperativelor	Cooperative de credit [2])				
		Numărul cooperativelor româneşti [2])	% din totalul cooperativelor	Numărul membrilor	Capitalurile în milioane lei	Capitalurile pe cap de societar, lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1907	2.401	2.223	92,6	295.325	[3]) 41,4	140
1912	3.813	2.942	75,1	563.270	[3]) 157,1	279
1921	5.032	3.211	63,8	705.150	348,1	494
1922	3.718	3.213	86,4	717.507	399,0	556
1923	4.344	3.747	86,3	825.879	478,9	580
1924	7.449	3.956	53,1	847.217	584,0	689
1925	4.550	4.207	92,5	886.844	745,4	841
1926	4.829	4.413	91,4	915.388	971,7	1.062
1927	8.050	4.766	59,2	962.515	1.265,5	1.315
1928	8.165	4.743	58,1	1.013.970	1.563,3	1.542
1929	7.310	4.732	64,7	1.002.926	1.799,4	1.794
1930	6.410	4.679	73,0	994.224	1.986,6	1.998
1931	6.457	4.742	73,4	996.269	2.047,3	2.055
1932	6.408	4.695	73,3	969.453	1.978,8	2.041
1933	6.143	4.577	74,5	946.532	1.953,4	2.064
1935	6.348	4.674	73,6	957.751	1.902,3	1.986
1936	6.441	4.633	73,0	963.637	1.799,2	1.867
1937	6.705	4.618	68,9	962.624	1.808,4	1.877
1938	6.566	4.525	68,9	975.130	1.854,9	1.902
1939	5.831	3.731	64,0	801.822	1.680,9	2.096

[1]) Datele pe anii 1907 şi 1912 se referă numai la vechiul Regat.
[2]) Fără cele minoritare.
[3]) Lei aur

59,2%, în 1927 se ridică treptat, spre a ajunge la 74,5% în 1933, an după care se constată o scădere a procentului lor, care e numai de 69% în 1937 şi de 64% în 1939. Iar ascensiunea *numărului membrilor* se opreşte la 1931.

Capitalurile *băncilor populare* însă, socotite în lei aur, scad în epoca de după răsboiu, până la 1927, ca rezultat al inflaţiei. După acest an, curba este din nou în creştere, până la 1931, când începe iarăşi să scadă ca urmare a conversiunii datoriilor.

Din datele de mai sus, se constată că mişcarea noastră cooperativă, în general, este mai înapoiată decât în celelalte ţări. Ori, această stare de înapoiere trebue s'o atribuim în primul rând stării însăşi a agriculturii noastre ţărăneşti.

De asemenea şi cooperativele noastre de credit dispun de cele mai reduse mijloace materiale, având drept primă cauză tot starea extensivă a agriculturii noastre. Totuşi, ori care ar fi inferioritatea relativă a cooperativelor de credit româneşti, ele îndeplinesc un serviciu economic real, care n'ar putea fi înlocuit cu folos de alte întreprinderi capitaliste sau de stat.

Băncile noastre populare, fiind răspândite pe toată suprafaţa ţării, răspund cerinţei de a fi în cât mai mare apropiere de domiciliul debitorilor şi ele sunt în măsură să distribue credite în sume mici, lucru care nu este posibil pentru băncile comerciale sau de stat, decât în condiţiuni foarte oneroase.

Pentru a oferi o imagine mai reală asupra cooperaţiei de credit, vom prezenta deosebit date pentru băncile populare săteşti şi cele urbane, urmând ca numai acolo unde datele corespunzătoare lipsesc să le dăm pentru ambele categorii împreună.

1. *Băncile populare săteşti*

Cooperaţia la Românii din provinciile alipite fiind mai veche, vom începe expunerea istorică cu mişcarea din aceste provincii.

In Transilvania, cooperativele de credit se desvoltă după trei sisteme deosebite.

Incepând din 1867, datorită lui *Visarion Roman* şi concursului băncii «Albina», se înfiinţează cooperative de credit după *sistemul Schulze;* mişcarea se desvoltă însă slab şi ulterior regresează. Cu anul 1893 începe aplicarea *sistemului Raiffeisen*, sub impulsul « Reuniunii române de agricultură» din Sibiu, al cărei preşedinte era *Eugen Brote*, pe care mai târziu îl vom găsi şi ca întemeietor al curentului federalelor din vechiul Regat. In 1912, se inaugurează a treia epocă şi un nou sistem, intermediar între sistemele Schulze şi Raiffeisen, inspirat într'o largă măsură după sistemul băncilor populare din vechiul Regat.

In această epocă, mişcarea se desvoltă sub auspiciile «Astrei», propaganda fiind susţinută din fondul donat de boierul basarabean *V. Stroescu* şi datorită activităţii lui *V. Osvadă*, care fusese trimis de «Astra» spre a studia cooperaţia în vechiul Regat şi Ungaria.

In 1915, funcţionau în total 108 cooperative, din cari: 12 după sistemul «Schulze», 72 «Raiffeisen» şi 24 după al treilea sistem, intermediar. Cooperativele aveau un număr de 11 mii asociaţi, cu 10,5 milioane coroane capital. In 1914, se constitue şi federala «Infrăţirea» la Sibiu. După războiu, cooperaţia de credit românească se desvoltă destul de repede. Totuşi, în această parte a ţării, va continua să predomine sistemul băncilor pe acţiuni, căci întreg capitalul cooperativelor de credit nu reprezenta decât 15 milioane lei aur.

In Transilvania, Românii au evitat ajutorul Statului ungar, care ar fi însemnat un amestec mai mult în viaţa lor naţională, şi s'au servit, în sprijinirea activităţii lor economice, mai mult de băncile pe acţiuni. In 1914, numărul băncilor pe acţiuni se ridica la 142, dispunând de un capital total de 150 milioane coroane, în cea mai mare parte depuneri. Sunt incontestabile rezultatele economice şi sociale pe care le-a adus organizaţia băncilor româneşti pe acţiuni, faţă de cooperativele de credit, care nu dispuneau decât de capitaluri modeste, reprezentând abia 8% din capitalurile primei categorii.

In Bucovina, se înfiinţează câteva cooperative după sistemul Schulze, începând după 1870. Adevărata mişcare se va desvolta însă după 1898, pe bază de *însoţiri raiffeiseniene*, desvoltare datorită cu deosebire propagandei profesorului *Gr. Filimon*, care în 1903 reuşeşte să înfiinţeze şi o centrală a însoţirilor româneşti.

In 1916 funcţionau în Bucovina 175 însoţiri româneşti după sistemul Raiffeisen şi care după războiu s'au transformat în bănci cu răspundere socială limitată.

DIVIZIA BANCARĂ A INSTITUTULUI NAŢIONAL AL COOPERAŢIEI
Sala safe-urilor

In Basarabia, cooperativele de credit s'au desvoltat târziu, cu ajutorul administraţiilor judeţene şi a băncii de stat. Până în 1904 funcţionau numai 32 *tovărăşii de păstrare şi de credit*. După acest an, pe baza unei *legi a creditului mărunt*, care introduce controlul şi ajutorul statului şi al judeţelor, mişcarea ia o desvoltare deosebită. In ajunul războiului numărul tovărăşiilor era de 377, cu 318.000 membri şi un capital de *51 milioane lei aur*, din care 26 milioane credit la Banca Statului şi la Zemstve.

Trecând la *vechiul Regat*, aici problema creditului ţărănesc avea să fie pusă imediat după împroprietărirea dela 1864. Din nefericire, până la 1881, trebuinţele de credit ale ţărănimii sunt satisfăcute numai prin mijlocirea *învoelilor agricole* oneroase şi a dobânzilor uzurare ale *cămătarilor*. In acest an, din iniţiativa lui *I. C. Brătianu* şi *P. S. Aurelian* se întemeiază *casele judeţene de credit agricol*.

In 1892, casele judeţene sunt puse în lichidare şi locul lor este luat de o bancă centrală de stat «*Creditul Agricol*», lucrând cu sucursale pe judeţe. Această instituţie intră în lichidare în anul 1907 pentru a da câmp liber de desvoltare băncilor populare.

Incepând din 1893, se înfiinţează *primele bănci populare* în judeţele Dâmboviţa şi Prahova, pentru ca în 1898 numărul lor să se ridice la 24. In acest an intervine ministrul şcoalelor *Spiru Haret*, care le ia

sub ocrotirea lui oficială şi astfel mişcarea ajunge la 700 instituţii în 1903. In luna Martie 1903, se elaborează «*Legea băncilor populare săteşti şi a casei lor centrale*» a cărei conducere o ia *I. G. Duca*. Sub îndrumarea acestuia, până la 1907, activitatea băncilor populare se extinde aproape în 2.000 de comune.

Intre anii 1907 şi 1918, conducerea centralei şi îndrumarea mişcării revine lui *Fotin Enescu*, în care epocă băncile populare se extind în toate comunele rurale, iar în toate judeţele ţării se desvoltă *băncile federale*.

După răsboiu şi până la legile de conversiune, mişcarea îşi urmează ascensiunea ca număr de unităţi şi ca număr de membri, dar scade ca puteri materiale.

Graţie datelor din tabloul VIII, se poate urmări modul cum au evoluat cele trei categorii de instituţii de credit ţărănesc.

Tab. VIII — Evoluţia instituţiilor de credit ţărănesc

Instituţiile de credit	Anul	Raza de activitate	Portofoliu în milioane lei aur	Numărul creanţelor	Media împrumuturilor în lei aur	Dobânda		Termenul
						nominală	reală	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Casele judeţene de credit agricol	1892	Judeţ	19,9	204.000	98	10%	24%	3 luni
Creditul agricol	1907	Judeţ	27,6	307.258	90	10%	24%	9 luni
Băncile populare	1907	Comună	36,8	338.830	109	10—12%	12—14%	1—5 luni
	1914	Comună	166,9	840.289	199	10—12%	10—12%	1—5 luni
	1926	Comună	76,3	—	—	15,3%	15,3%	1—5 luni
	1931	Comună	173,5	911.012	190	12,8%	12,8%	1—5 luni

Ori. vechile credite agricole n'au corespuns cerinţelor unui bun credit popular, acestea fiind însă satisfăcute, în mare parte, de activitatea băncilor populare săteşti dinainte de răsboiu.

Tab. IX — Evoluţia băncilor populare în anii 1912—1939 (număr şi membri)

Anul	Nr. băncilor	Procentul băncilor pe sisteme după legea din 1903				Nr. membrilor	Media membrilor
		Total	art. 7	art. 31	art. 34		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1912	2.862	100,0	13,4	85,9	0,7	563.270	197
1923	3.747	100,0	4,9	95,1	—	825.879	220
1931	4.742	—	—	—	—	996.269	210
1933	4.577	—	—	—	—	946.532	207
1936	4.633	—	—	—	—	963.637	208
1937	4.618	—	—	—	—	962.624	208
1938	4.525	—	—	—	—	975.130	215
1939	3.731	—	—	—	—	801.822	215

După cum se observă mişcarea de ascensiune a băncilor populare încetează în 1931, deodată cu elaborarea primelor legi de conversiune.

In ce priveşte *sistemele de bănci populare*, este de notat că legea dela 1903 prevede trei tipuri de bănci populare. Tipul cel mai general prevăzut la art. 7, al legii, era al băncilor aşa zise «independente» care nu puteau avea credite la Centrală. In schimb, tipul special încurajat de legea dela 1903, a fost cel al *băncilor cari lucrau cu Centrala*, potrivit art. 31 din lege. Acest sistem, pe baza legii şi a *statutelor tip*, avea la bază următoarele trei principii: a) *raza de activitate limitată* la două comune, în fapt redusă la o singură comună; b) *dobânzile* la împrumuturi şi dividendul la capital *mărginite la 10%* şi c) *gratuitatea administraţiei*, în afară de contabil, pentru băncile cu un capital mai mic de 10 mii lei, iar pentru rest cheltuelile neputând depăşi 10% din beneficiu. Acesta fiind tipul care a corespuns cel mai bine realităţilor noastre dela sate, a ocupat locul cel mai important, ajungând în cele din urmă să constitue 95% din numărul total al băncilor populare.

Este de observat însă că, începând cu 1924, statistica n'a mai făcut distincţie între sistemele de

Tab. X — Mijloacele de lucru ale băncilor populare în anii 1912—1939

Denumirea conturilor	1912 *)	1931	1937	1939	1912	1931	1937	1939
	In milioane lei				In procente			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
A. *Situaţia mijloacelor de exploatare*								
Total	157,1	6.341,7	3.370,6	4.808,4	100,0	100,0	100,0	100,0
Capital social	99,1	1.480,8	1.161,9	1.680,9	63,1	23,3	34,5	35,0
Rezerve şi amortismente	7,1	981,6	351,7	516,0	4,5	15,5	10,4	10.7
Depuneri	17,2	1.193,0	903,6	980,1	10,9	18,8	26,8	20,4
Credite	11,4	2.561,7	894,9	1.329,9	7,3	40,4	26,6	27,6
Diverse conturi	22,3	124,6	58,5	301,5	14,2	2,0	1,7	6,3
B. *Intrebuinţarea mijloacelor de exploatare*								
Total	157,1	6.341,7	3.370,6	4.808,4	100,0	100,0	100,0	100,0
Disponibil	6,6	99,0	85,1	178,4	4,2	1,6	2,5	3,7
Efecte publice şi participaţiuni	—	143,3	143,6	154,3	—	2,3	4,3	3,2
Imprumuturi	140,7	5.690,1	2.971,4	3.705,6	89,6	89,7	88,1	77,1
Imobilizări	1,0	184,3	121,2	224,0	0,6	2,9	3,6	4,7
Diverse conturi	8,8	225,0	49,3	546,1	5,6	3,5	1,5	11,4

*) Pentru anul 1912 situaţia este dată în lei aur

Tab. XI — Situaţia debitorilor şi creditorilor în 1931

Specificare (1)	Debitori Total (2)	Debitori Societari (3)	Debitori Nesocietari (4)	Creditori Total (5)	Creditori Capital (6)	Creditori Depuneri (7)
A. *Numărul debitorilor şi creditorilor*						
Total . .	—	—	—	1275653	849.061	426.592
Debitori	729.734	415.948	313.786	—	—	—
Societari şi depunători nedatori .	—	—	—	730.615	304.023	426.592
Societari	—	—	—	545.038	545.038	—
B. *Valoarea sumelor în milioane lei*						
Total . .	—	—	—	2.665	1.474	1.191
Sume împrumutate	3.959	2.850	1.109	—	—	—
Capitalul social şi depunerile nedebitorilor	—	—	—	1.953	762	1.191
Capitalul social şi depunerile debitorilor	—	—	—	712	712	—

Tab. XII — Repartiţia procentuală a creditorilor, debitorilor şi operaţiunilor după profesiuni în 1931

Profesiuni (1)	Societari (2)	Depunători (3)	Debitori (4)	Valoarea operaţiunilor: Capital social (5)	Valoarea operaţiunilor: Depuneri (6)	Valoarea operaţiunilor: Imprumuturi (7)
Toate categoriile .	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*
Agricultori . . .	*89,9*	*70,6*	*86,8*	*77,6*	*39,7*	*76,2*
Preoţi, învăţători, funcţionari . .	*4,6*	*1,9*	*6,7*	*10,8*	*4,5*	*12,3*
Meseriaşi, comercianţi şi alte profesiuni	*5,5*	*4,8*	*6,5*	*11,6*	*8,4*	*11,5*
Minori	—	*19,1*	—	—	*30,6*	—
Persoane juridice şi comitete . . .	—	*3,6*	—	—	*16,8*	—

bănci populare. Această stare de fapt s'a transformat curând şi într'o stare de drept, întru cât începând din 1928 *legiuitorul n'a mai înţeles să facă deosebire între diferitele tipuri de cooperative* şi cu atât mai puţin să încurajeze un anume sistem.

In schimb, prin aportul adus de provinciile alipite a crescut numărul băncilor care au altă răspundere decât aceea mărginită la capitalul subscris. Astfel, în 1930, aveam 35% din bănci cu o răspundere de mai multe ori capitalul subscris, 18% cu răspunderea nelimitată şi numai restul cu o răspundere mărginită la capitalul subscris. Ultimul fel de răspundere predomină la băncile din vechiul Regat, iar celelalte două feluri de răspundere covârşesc în provinciile alipite.

In 1939, 28% din bănci aveau o răspundere de mai multe ori capitalul subscris, 12% aveau o răspundere nelimitată, 60% o răspundere limitată la capitalul subscris.

Din examinarea datelor de mai sus, se observă că înainte de răsboiu izvorul principal de finanţare îl constituia *capitalul social*, a cărui proporţie a scăzut după răsboiu, în beneficiul depunerilor şi a creditelor contractate.

Trecând la *întrebuinţarea capitalurilor*, se constată că în mod permanent împrumuturile deţin o proporţie aproape normală de 80%.

Pentru a se putea examina în ce măsură *scopul social* urmărit de băncile populare a fost atins, vom prezenta o serie de tablouri cu date statistice asupra naturii operaţiunilor acestor instituţii.

In tabloul XI, se arată *situaţia debitorilor şi creditorilor*, din care rezultă în mod evident *caracterul de mutualitate* a acestor instituţii de credit popular, unde principial calitatea de client şi de asociat se întâlneşte la aceeaşi persoană. In adevăr, din datele acestui tablou se constată că la 730 mii debitori, corespund tot 730 mii societari şi depunători în calitate de creditori, întru cât nu sunt deloc datori şi deţin aproape 2 miliarde economii, adică jumătate din întregul portofoliu.

In tabloul XII se arată repartiţia procentuală a creditorilor şi debitorilor, precum şi a operaţiunilor după profesiuni.

Rezultă din aceste date că aproape 90% din numărul societarilor şi debitorilor, precum şi 70% din numărul depunătorilor, sunt agricultori, cărora le revine o proporţie de 76,2% din valoarea împrumuturilor şi 77,6% din capitalul social.

Tab. XIV — Repartiţia împrumuturilor după scop în 1931

Scopul împrumuturilor (1)	Număr (2)	Valori în milioane lei (3)
Total, cifre absolute . . .	141.406	540
Procente . . .	*100,0*	*100,0*
Nutreţ, seminţe, etc.	*10,4*	*5,1*
Cumpărare de inventar şi alte scopuri agricole	*29,7*	*26,0*
Scopuri comerciale şi industriale . . .	*5,4*	*8,8*
Arendare de pământ	*3,9*	*3,2*
Cumpărare de pământ, imobile, etc.	*19,5*	*31,8*
Scopuri de consum	*20,4*	*12,6*
Plată de datorii particulare	*10,7*	*12,5*

Caracterul de *instituţie democratică* a băncilor populare, se poate urmări în tabloul XIII, unde se repartizează *capitalurile şi împrumuturile după mărimea sumelor individuale.*

Din aceste date se constată că 3/4 din debitori întrebuinţează credite sub 6.000 lei, iar 2/3 dintre depunători şi societari au economii inferioare sumei de 1.000 lei.

Cât priveşte *scopul împrumuturilor* acordate în cursul anului 1931, repartiţia lor este arătată în tabloul XIV.

Tab. XIII — Capitaluri, depuneri şi împrumuturi după mărimea sumelor în 1931

Situaţia capitalurilor şi a depunerilor: Mărimea sumelor (1)	Depuneri % număr (2)	Depuneri % valori (3)	Capital social % număr (4)	Capital social % valori (5)	Situaţia împrumuturilor: Mărimea sumelor (6)	Debitori % (7)	Valoarea împrumuturilor % (8)
Total, cifre absolute	426.592	*) 1.191	849.061	*) 1.474	Total, cifre absolute	729.734	*) 3.959
Procente	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*	Procente	*100,0*	*100,0*
Până la 1.000	*71,1*	*5,1*	*64,3*	*17,7*	Până la 6.000	*75,2*	*38,1*
Dela 1.001—5.000	*16,3*	*11,5*	*29,9*	*33,3*	Dela 6.001—10.000	*14,1*	*21,2*
Peste 5.000	*12,6*	*83,4*	*5,8*	*49,0*	Dela 10.001—50.000	*10,3*	*33,9*
*) In milioane lei.					Peste 50.001	*0,4*	*6,8*

VALORIFICAREA CEREALELOR PRIN INSTITUTUL NAŢIONAL AL COOPERAŢIEI IN 1938
Descărcarea grâului din vagoane la Brăila

Din cifrele de mai sus se constată că majoritatea împrumuturilor au avut o destinaţie productivă: cumpărare de pământ, inventar agricol, imobile, arendări, etc.

2. *Băncile populare urbane*

In *provinciile alipite* cooperaţia de credit era aproape inexistentă în oraşe, în epoca dinainte de răsboiu.

In schimb în *vechiul Regat*, ea este mult mai desvoltată şi mai veche decât cooperaţia sătească. *P. S. Aurelian* îşi începe propaganda sa în favoarea ideii cooperative încă dela 1860, pentru ca în 1870 să înfiinţeze în Bucureşti prima *Casă de Economie şi Credit* «Economia». Cooperative mai numeroase încep să se întemeieze abia după elaborarea codului comercial dela 1887, astfel că la finele anului 1914 funcţionau 99 bănci populare, sub diverse denumiri, din cari 52 în provincie şi restul în Bucureşti. Toate acestea dispuneau de un capital social vărsat de 15.736.000 lei şi 3.906 000 lei depuneri. In realitate însă acestea erau simple *societăţi de speculă*.

De aceea, începutul mişcării cooperative de credit în oraşe poate fi socotit abia în 1908, când, în urma modificării legii din 1903, se permite şi constituirea de bănci populare la oraşe între locuitorii plugari, iar în 1909 se extinde acest drept şi asupra meseriaşilor. In 1912, cu ocazia elaborării legii asigurărilor muncitoreşti, se reglementează funcţionarea cooperativelor de meseriaşi, înfiinţându-se un serviciu special la Ministerul de Industrie. Printr'un decret lege, din Aprilie 1919, se dă o nouă organizare *cooperaţiei orăşeneşti*, o direcţie specială funcţionând pe lângă noul minister al Muncii şi Ocrotirilor Sociale.

Inainte de răsboiu, cooperaţia orăşenească s'a desvoltat puţin, între altele şi pentru motivul că s'a impus acestor cooperative un caracter *strict profesional*. Limitată la meseriaşi, s'a restrâns sfera de operaţii şi posibilitatea lor de desvoltare. Cercul lor de activitate s'a lărgit în 1919, însă libertatea de asociere în cooperative s'a dat locuitorilor dela oraşe numai prin legea de unificare a cooperaţiei din 1923. După răsboiu, datorită unui regim juridic cu un cadru mai larg şi condiţiunilor economice favorabile pentru clasele orăşeneşti, cooperativele de credit au luat o deosebită desvoltare, fiind dealtminteri singura ramură cooperativă care a fost într'o continuă şi reală desvoltare după răsboiu.

In tabloul XV se poate urmări desvoltarea băncilor populare urbane.

In 1939, băncile populare urbane reprezentau 13% din numărul total al acestor organizaţii cooperative la care corespundea 20% din numărul membrilor şi 39% din capitalul tuturor cooperativelor de credit.

Faţă de anul 1931 tabloul XVI ne arată că numărul cooperativelor şi membrilor este în creştere.

Tab. XV — Desvoltarea băncilor populare urbane

Anul	N-rul bâncilor	Numărul membrilor	Capital social	Depuneri	Total bilanţ
			In mii de lei		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1912 . . .	80	—	3.959	745	—
1919 . . .	102	23.890	—	—	25.400
1931 . . .	434	143.367	566.500	385.100	1.594.900
1936 . . .	549	174.094	615.099	283.926	1.445.063
1937 . . .	574	182.045	646.489	276.155	1.441.484
1939 . . .	476	166.657	648.736	214.622	1.590.685

Tab. XVI — Numărul băncilor şi al membrilor

Anul	Numărul băncilor	Numărul membrilor	Numărul mediu al membrilor pentru 1 bancă
(1)	(2)	(3)	(4)
1931	434	143.367	*330*
1933	467	147.393	*316*
1936	549	174.094	*317*
1937	574	182.045	*317*
1939	476	166.657	*350*

Examinând *structura mijloacelor de lucru*, graţie tabloului XVII, se constată că în această categorie de bănci populare proporţia capitalului social şi a depunerilor, faţă de totalul mijloacelor, este mai ridicată decât în cooperativele săteşti, fiind în schimb mai scăzut procentul creditelor contractate.

In ce priveşte *întrebuinţarea capitalurilor*, rezultă că 80% din acestea sunt plasate în împrumuturi, adică aproape aceeaşi proporţie ca şi pentru băncile săteşti.

Tab. XVII — Capitalurile băncilor urbane în anii 1912—1939

Denumirea conturilor	1912 *)	1931	1939	1912	1931	1939
	In mii lei			In procente		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
A. *Situaţia mijloacelor de exploatare*						
Total . . .	1.179	1.594.900	1.590.685	*100,0*	*100,0*	*100,0*
Capital social . . .	695	566.500	648.736	*58,9*	*35,5*	*40,8*
Rezerve şi amortismente	102	189.700	222.197	*8,7*	*11,9*	*14,0*
Depuneri	150	385.100	214.622	*12,7*	*24,2*	*13,5*
Credite	214	384.900	362.751	*18,2*	*24,1*	*22,8*
Diverse conturi . .	18	68.700	142.379	*1,5*	*4,3*	*8,9*
B. *Intrebuinţarea mijloacelor de exploatare*						
Total . . .	1.179	1.594.900	1.590.685	*100,0*	*100,0*	*100,0*
Disponibil	61	62.200	77.259	*5,2*	*3,9*	*4,9*
Efecte publice şi participaţiuni . .	—	25.900	30.565	—	*1,6*	*1,9*
Imprumuturi . . .	961	1.413.000	1.138.618	*81,5*	*88,6*	*71,6*
Imobilizări	11	64.300	102.634	*0,9*	*4,0*	*6,5*
Diverse conturi . .	146	29.500	241.609	*12,4*	*1,8*	*15,2*

*) Lei aur.

In tab. XVIII indicăm numărul *debitorilor şi creditorilor*, cu valorile corespunzătoare deţinute de aceştia în 1931, din care rezultă *caracterul de mutualitate* şi al băncilor urbane.

Din datele de mai sus, rezultă că la 149.000 debitori, corespunde un număr de circa 112.000 societari şi depunători, cari erau creditori, în sensul că nu aveau nicio datorie, peste 1/2 din totalul capitalurilor aparţinând acestora.

Profesiunea societarilor în 1931 şi depunătorilor în 1932 este indicată în tabloul XIX, datele fiind exprimate în procente.

Tab. XVIII — Numărul debitorilor şi creditorilor in anul 1931

Specificare	Situaţia debitorilor			Situaţia creditorilor		
	Total	Societari	Nesocietari	Total	Capital	Depuneri
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
A. *Numărul debitorilor şi creditorilor*						
Total . .	—	—	—	193.366	141.145	52.221
Debitori	149.014	92.496	56.518	—	—	—
Societari şi depunători nedatori .	—	—	—	111.873	59.652	52.221
Societari şi depunători datori . .	—	—	—	81.493	81.493	—
B. *Valoarea sumelor în mii lei*						
Total . .	—	—	—	948.007	564.266	383.741
Debitori	1.299.819	1.000.174	299.645	—	—	—
Capitalul şi depunerile nedebitor.	—	—	—	645.624	261.883	383.741
Capitalul şi depunerile debitorilor	—	—	—	302.383	302.383	—

Tab. XIX — Profesiunea societarilor şi depunătorilor în anul 1931 *)

Profesiunea	Numărul		Capital social în mil. lei	Depuneri în mil. lei
	Societarilor	Depunătorilor		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Total, cifre absolute . . .	141.739	14.890	565	280
Procente . . .	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*
Funcţionari, învăţători şi preoţi .	*31,7*	*31,7*	*36,9*	*20,3*
Agricultori	*32,6*	*17,2*	*23,9*	*27,3*
Meseriaşi, comercianţi şi alte profesiuni	*35,7*	*36,0*	*39,2*	*32,7*
Minori	—	*11,3*	—	*7,3*
Persoane juridice şi comitete . .	—	*3,8*	—	*12,4*

*) Tabloul cuprinde numai băncile care au produs date asupra profesiunii societarilor şi depunătorilor.

Din aceste date se constată că atât numărul persoanelor, cât şi sumele economisite, se distribue aproape în procente egale, între cele trei principale categorii sociale: *meseriaşi şi comercianţi, funcţionari şi agricultori*, întru cât în categoria băncilor urbane intră şi cele care activează în cartierele periferice, unde o parte însemnată din populaţie se ocupă şi cu agricultura.

Tabloul XX prezintă *mărimea aporturilor individuale* ale societarilor şi a creditelor acordate debitorilor în anul 1931.

Tab. XX — Mărimea aporturilor individuale în anul 1931 *)

Situaţia capitalului social

Mărimea sumelor	Numărul societarilor	Capitalul social în milioane lei
(1)	(2)	(3)
Total, cifre absolute . . .	141.739	565
Procente . . .	*100,0*	*100,0*
Până la 1.000 lei	*37,5*	*5,1*
Dela 1.001—5.000	*43,5*	*26,5*
Peste 5.001 lei	*19,0*	*68,4*

Situaţia împrumuturilor

Mărimea sumelor	Numărul debitorilor	Valoarea împrumuturilor în mii lei
(4)	(5)	(6)
Total, cifre absolute . . .	149.014	1.299.819
Procente . . .	*100,0*	100,0
Până la 6.000 lei	*58,8*	*16,8*
Dela 6.001—10.000	*17,0*	*13.4*
Dela 10.001—50.000	*21,6*	*41,5*
Pete 50.001 lei	*2,6*	*28,3*

*) Tabloul nu cuprinde toate băncile urbane.

VALORIFICAREA PRODUSELOR AGRICOLE PRIN INSTITUTUL NAŢIONAL AL COOPERAŢIEI IN 1938
Incărcarea cu grâu a unui şlep la Brăila

Spre deosebire de situaţia pe care am constatat-o în băncile săteşti, în cazul celor urbane, atât aporturile de capital social, cât şi creditele folosite, reprezintă o medie mai ridicată. In adevăr, aceeaşi proporţie de 76% dintre debitori deţin împrumuturi până la 10.000 lei, iar 81% dintre societari au capitaluri până la 5.000 lei.

Tab. XXI — Repartiţia împrumuturilor după scop în 1931

Scopul împrumuturilor (1)	Număr (2)	Valoare mil. lei (3)
Total, cifre absolute . . .	62.365	460
Procente . . .	100,0	100,0
Nutreţ, seminţe, etc.	3,4	2,3
Cumpărări de inventar şi alte scopuri agricole	7,9	7,1
Scopuri comerciale şi industriale .	12,2	18,3
Arendare de pământ	2,7	2,8
Cumpărare de pământ şi alte imobile	14,8	27,2
Scopuri de consum	53,0	35,4
Plată de datorii particulare . . .	6,0	6,9

Cât priveşte destinaţia, împrumuturile pentru scopuri de consumaţie sunt mai numeroase la oraşe, acestea deţinând 35,4% din valoarea totală a împrumuturilor, urmate fiind de cele întrebuinţate pentru cumpărări de teren şi imobile (27,2%), scopuri comerciale (18,3%) şi de împrumuturile pentru plata de datorii către alţi creditori (6,9%), după cum dovedeşte tabloul de mai sus.

3. *Situaţia generală a băncilor populare româneşti*

Considerând ambele categorii de bănci populare, vom prezenta, în rândurile cari urmează, o serie de date asupra situaţiei şi evoluţiei lor până la finele anului 1939.

Din tabloul XXII, privitor la perioada 1931—1939, rezultă că atât numărul unităţilor cooperative cât şi numărul membrilor sunt în scădere.

Tab. XXII — Numărul băncilor şi al membrilor băncilor populare săteşti şi urbane în anii 1931—1939

Anul (1)	Numărul băncilor (2)	Numărul membrilor (3)	Media membrilor pentru o bancă (4)
1931	4.742	996.269	210
1933	4.577	946.532	207
1935	4.740	965.279	204
1936	4.633	963.637	208
1937	4.618	962.672	208
1938	4.525	975.130	215
1939	3.731	801.822	215

Tabloul XXIII prezintă date comparative pe anii 1931, 1937 şi 1939 asupra *capitalurilor* şi *întrebuinţării lor*.

Faţă de anul 1931, se constată că totalul capitalului social este în scădere, în schimb însă, acelaşi fond, este în creştere relativă, întru cât în acest interval s'a produs o scădere considerabilă a creditelor contractate pe urma lichidării operaţiunilor de mandat în contul statului.

Tab. XXIII — Capitalurile băncilor populare săteşti şi urbane în anii 1931, 1937 şi 1939

Denumirea conturilor	1931	1937	1939	1931	1937	1939
	In milioane lei			In procente		
(1)	(2)		(3)	(4)		(5)
A. *Situaţia mijloacelor de exploatare*						
Total . . .	7.936	4.812	4.808	100,0	100,0	100,0
Capital social . . .	2.047	1.808	1.681	25,8	37,6	35,0
Rezerve şi amortis.	1.171	563	516	14,8	11,7	10,7
Depuneri	1.578	1.180	980	19,9	24,5	20,4
Credite	2.947	1.139	1.330	37,1	23,7	27,7
Diverse conturi .	193	122	301	2,4	2,5	6,2
B. *Intrebuinţarea mijloacelor de exploatare*						
Total . .	7.936	4.812	4.808	100,0	100,0	100,0
Disponibil . . .	161	153	178	2,0	3,2	3,7
Efecte publice şi participaţiuni . . .	169	176	154	2,1	3,6	3,2
Imprumuturi . .	7.103	4.153	3.706	89,5	86,3	77,1
Reduceri la datorii convertibile . . .	—	46	—	—	1.0	—
Imobilizări . . .	249	198	224	3,1	4,1	4,7
Diverse conturi .	254	86	546	3,3	1,8	11,3

In ce priveşte întrebuinţarea capitalurilor, observăm după datele tabloului XXIII că în 1937 împrumuturile reprezentau un procent de 86,3, care în realitate se reduce la 62,3, întrucât o sumă de 1145 milioane lei,—înglobată în postul «împrumuturi» — înseamnă sume de încasat dela stat în contul ajutorului primit pentru acoperirea pierderilor din conversiunea datoriilor.

Tab. XXIV — Lichiditatea operaţiunilor băncilor populare la 31 Decemvrie 1930

Denumirea conturilor	Total operaţiuni	Incasări	Plăţi	Rulmentul la % faţă de sold: Total	Incasări	Plăţi	Durata medie în ani
	In milioane lei						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Capital social	596	310	286	15,8	16,4	15,1	5,6
Depuneri	1.163	615	548	38,1	10,3	35.9	2,8
Credite obişnuite . .	247	118	129	9,1	8,6	9,5	10,5
Credite speciale . . .	128	54	74	4,9	4,1	5,6	17,9
Imprumuturi obişnuite	2.802	1.226	1.576	28,3	24,8	31,9	4,0
Imprumuturi speciale .	328	162	166	14,9	14,7	15,0	6,8

Pentru a ne da seama în mod precis de *gradul de lichiditate* pe care îl prezintă operaţiunile băncilor populare, vom examina, pe baza datelor din tabloul XXIV, rulmentul pe 1930 şi durata medie a principalelor posturi din activul bilanţului pe 1930.

Pe baza acestor date s'a putut calcula atât *procentul de lichiditate* pentru fiecare post din activul bilanţului băncilor populare, cât şi *procentul de exigibilitate* pentru posturile din pasiv. Din acest calcul rezultă că la un activ de 6.654 milioane, corespund *valori uşor mobilizabile* pentru suma de lei 1.703 milioane, iar din totalul pasivului de 6.418 milioane lei, corespund *sume exigibile anual* de lei 1.142 milioane.

Deci lichiditatea băncilor populare era mai mult decât satisfăcătoare înainte de situaţia creată de legile de conversiune.

In tabloul XXV, se prezintă datele privind *contul de profit şi pierdere* pe anii 1930, 1937 şi 1939.

Tab. XXV — Contul de profit şi pierdere al băncilor populare săteşti şi urbane în anii 1930, 1937 şi 1939

Natura veniturilor şi cheltuelilor	Sumele în milioane lei: 1930	1937	1939	Sumele în procente: 1930	1937	1939
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
A. *Venituri (Creditul contului)*						
Total . . .	973,8	177,3	194,1	100,0	100,0	100,0
Beneficii reportate .	—	5,0	5,9	—	2,8	3,0
Beneficii din operaţiuni de bancă .	818,9	136,2	138,3	84,1	76,8	71,3
Alte beneficii . .	13,9	15,4	39,9	1,4	8,7	20,6
Pierderi	141,0	20,7	10,0	14,5	11,7	5,1
B. *Cheltueli (Debitul contului)*						
Total . . .	973,8	177,3	194,1	100,0	100,0	100,0
Pierderi reportate .	—	13,9	8,7	—	7,8	4,5
Cheltueli regie . .	273,9	97,9	105,3	28,1	55,2	54,3
Amortismente . .	21,1	5,2	10,4	2,2	2,9	5,4
Dobânzi	420,5	21,1	23,4	43,2	11,9	11,8
Diverse	58,8	0,1	1,0	6,0	0,1	0,5
Beneficiu net . .	199,5	39,1	45,7	20,5	22,1	23,5

In 1930 băncile populare au atins maximum de venituri şi cheltueli; în 1931 quantumul lor începe să scadă, din pricina aplicării legii contra cametei, iar în anii următori ca efect al aplicării legilor de conversiune. Astfel, veniturile au scăzut dela 833 milioane la 178 milioane în 1939 iar cheltuelile, dela 774 milioane la 139 milioane lei. In schimb, în această epocă, la băncile deficitare pierderile au scăzut dela 141 la 10 milioane. In acelaşi timp la

Tab. XXVI — Procentul dobânzilor şi al cheltuelilor de regie

Anul	Procente la: Imprumuturi	Capital	Depuneri	Credite	Cheltueli regie %
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1912	10,0	8,6	4,8	7,0	1,59
1928	17,3	12,2	9,2	12,0	4,47
1929	17,5	11,5	9,3	12,0	4,20
1930	17,2	10,2	9,0	9,0	4,04
1931	12,8	7,0	6,2	7,0	3,60
1933	—	—	—	—	1,48

Diagrama 1. — Situaţia mijloacelor de exploatare ale băncilor populare şi intrebuinţarea lor în 1937

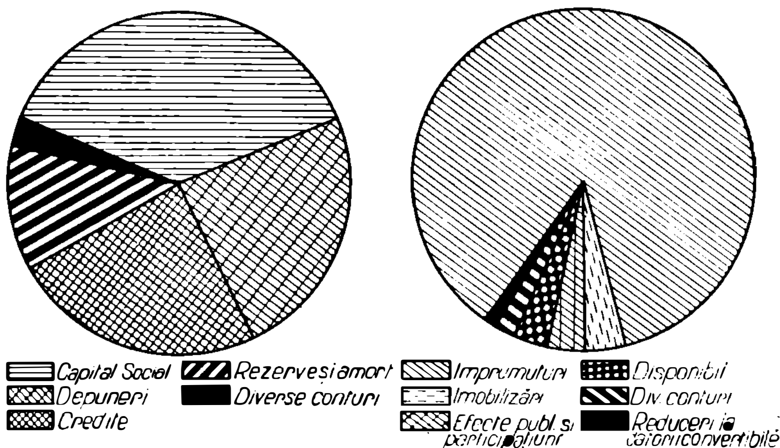
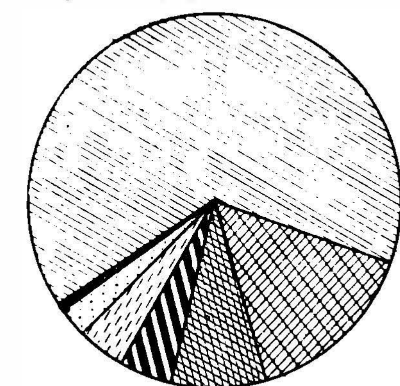

Diagrama 2. — Profesiunea conducătorilor de bănci populare în 1930 (în procente)

băncile cu excedente, beneficiul net a scăzut dela 199 la 45 milioane lei.

Cât privește *procentul dobânzilor* încasate și plătite, precum și *procentul cheltuelilor de regie*, situația lor la diferite epoci este arătată în tabloul XXVI.

Organele administrative. In anul 1930 funcționau, la cele 4.634 bănci populare românești, un număr de 58.399 conducători, din cari: 35.948 consilieri, 14.227 cenzori și 8.224 angajați. Acești

Tab. XXVII — Numărul conducătorilor de bănci populare, pe profesiuni în anul 1930

Profesiunea (1)	Număru conducătorilor (2)	% (3)
Total . . .	58.399	*100,0*
Agricultori	38.254	*65,5*
Funcționari	8.833	*15,1*
Invățători	4.741	*8,1*
Meseriași	2.386	*4,1*
Comercianți	2.119	*3,6*
Preoți	1.888	*3,3*
Diverși	178	*0,3*

conducători aveau împrumuturi contractate în sumă de circa 531 milioane, la care corespundea un capital social vărsat de 253 milioane, adică un procent de 47,6%.

După cum se constată din tab. XXVII, în ambele categorii de bănci populare, conducătorii aleși dintre agricultori dau proporția cea mai ridicată. de 65.5 %, urmați fiind de categoria funcționarilor, cari dețin 15,1%, și de învățători cu 8,1%. Procentele celorlalte categorii de conducători sunt mai reduse.

4. *Băncile federale*

Sub acest nume se cuprind *organizațiile cooperative de al doilea grad*, aceste instituțiuni constituind o formă specială de aplicare a *principiului concentrării* pentru întreprinderile cooperative. Federale s'au constituit în România mai întâi între cooperativele de credit, spre a se ajuta reciproc în operațiunile de bancă, dar și din necesitatea unui control mai apropiat, activitatea instituției centrale fiind neîndestulătoare.

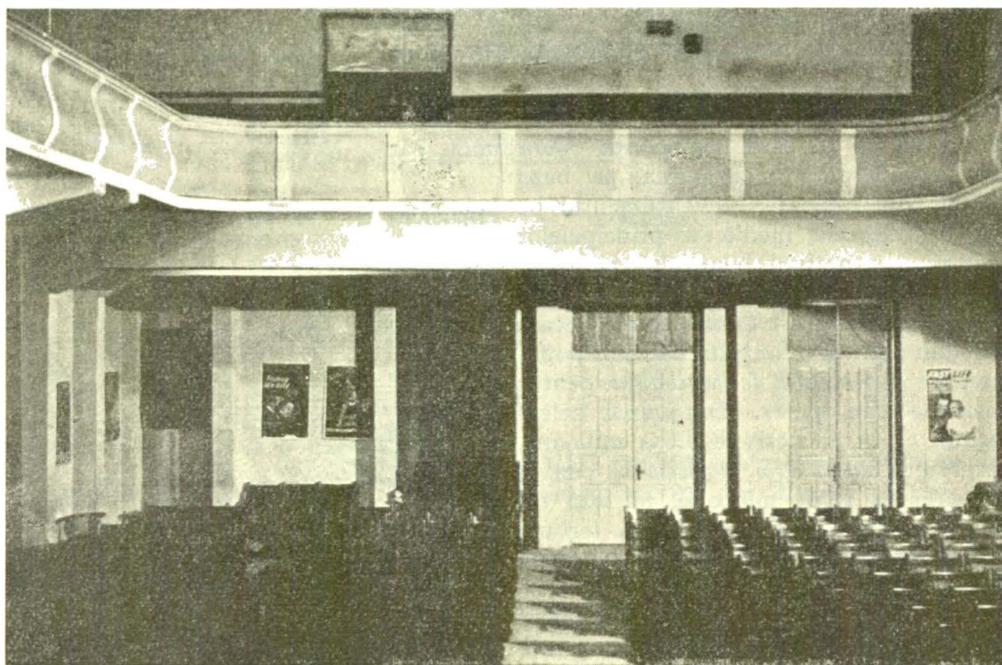
Totodată federalele au constituit prima manifestare practică în direcția *autonomiei mișcării*, întru cât, începând dela 1903, băncile populare intraseră sub *tutela* oficială a statului, din motive de ordin social.

Prima federală românească se constitue în *Bucovina* la 1904, cu sediul la Cernăuți, paralel cu alte trei federale pe naționalități: germană, polonă și ruteană. După războiu, federala polonă și cea ruteană au lichidat, cooperativele respective afiliindu-se federalei românești, care între timp s'a reconstituit pe baza statututui tip din vechiul Regat.

In *Transilvania*, înainte de războiu, n'a funcționat decât o singură federală «Infrățirea», cu sediul la Sibiu, constituită în 1914.

In *Basarabia*, prima federală se înființează în 1915, iar în 1917 se întemeiază federale în toate județele basarabene. In 1918, toate aceste federale aveau să constituiască *o centrală a uniunilor*, care însă a lichidat în 1923.

In *vechiul Regat*, prima federală, din inițiative locale, se constitue la Găiceana, în județul Tecuci, la 8 Iulie 1907, sub numele de *Banca Centrală Federală Concordia*, având ca președinte pe defunctul ardelean *Eugen Brote*, care jucase un rol important în viața socială și politică a Românilor din Transilvania și se găsea în acea epocă la Găiceana, ca procurator al moșiilor defunctului om de stat D. A. Sturza. Această primă federală, ca și alte 11 constituite până în 1912, au *raza de activitate limitată la o regiune mică*.

SALA DE TEATRU A BĂNCII POPULARE «SPORUL» DIN BUHUȘI

In 1916, se înființează prima *federală județeană* în județul Gorj. Mișcarea se extinde treptat, astfel că în 1918 funcționau 45 federale în toată țara. In timpul războiului, federalele au dat un larg concurs statului pentru *aprovizionarea satelor și orașelor* și, în același timp, ele s'au îngrijit de aproape și de *controlul societăților cooperative.*

După războiu, satele având încă nevoie de a fi aprovizionate cu articole de import, în epoca dela 1916—1922, *operațiile bancare în activitatea federalelor, trec pe al doilea plan, având precădere operațiunile comerciale.* In vederea afirmării *organizării autonome a cooperației*, în primăvara anului 1918 avea să ia ființă la Iași *o asociație a federalelor*, care duce la apariția gazetei «Viața Cooperativă» și la constituirea unui *birou central al federalelor*, cu concursul ardeleanului *V. Osvadă.* Această acțiune lichidează la finele anului 1919. Din inițiativa acestui cerc se organizează în cursul anului 1918 o serie de *sfaturi ale federalelor* la Bârlad, Roman și București. La sfatul ținut la Roman, la 26 Octomvrie 1918, Fotin Enescu, în calitate de ministru, recunoaște: «*rolul important pe care trebue să-l aibe federalele în pregătirea organizației centrale libere*» dar deocamdată vede că mișcarea urmează să treacă prin epoca transitorie a aplicării reformei agrare, la care cooperația trebue să participe [1]).

[1]) Revista *Viața Cooperativă.* Noemvrie 1918.

In 1919, se întocmesc *primele statute tip oficiale* pentru federale, iar în 1928 prin codul cooperației, se trece asupra federalelor și controlul legal al cooperativelor de credit. Prin legea din 1929, federalele sunt desărcinate de *controlul legal*, acesta revenind Uniunilor, iar prin legea din 1935 controlul se încredințează asupra unei centrale speciale, organizată prin asocierea federalelor și a uniunilor.

Pornind din anul 1918, numărul federalelor crește dela 45 la 53, în 1936, iar cel al cooperativelor afiliate dela 2.039 la 4.709, după cum arată tabloul XXVIII.

Tab. XXVIII — Evoluția mișcării de federalizare

Anul	Nr. cooperativelor federale	Numărul cooperativelor afiliate			Procentul coop. afiliate față de coop. existente	
		Total	Credit	Alte coop.	Credit	Alte coop.
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1918	45	2.039	1.984	55	66,9	7,3
1931	52	4.735	4.357	378	91,9	22,0
1933	51	4.709	4.326	383	94,5	24,5
1934	53	4.733	4.325	408	*	*
1935	52	4.680	*	*	*	*
1936	53	4.709	*	*	*	*

*) Lipsesc date.

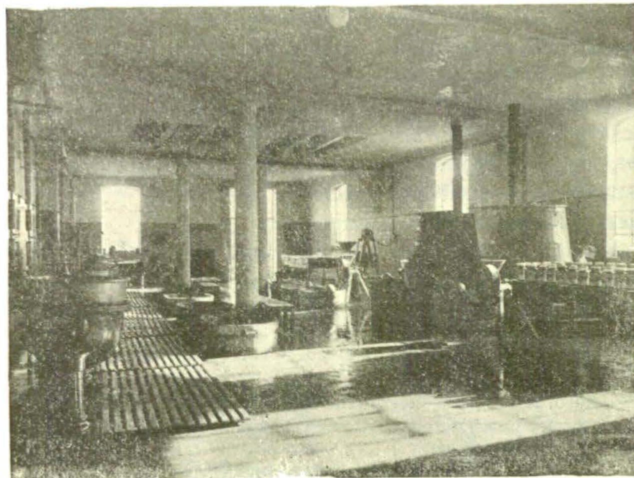
Din datele aceluiași tablou se constată în primul rând tendința mult mai accentuată spre federalizare a cooperativelor de credit, care erau afiliate într'o

Tab. XXIX — Capitalul federalelor

Denumirea conturilor	1931	1933	1936	1939	1931	1933	1936	1939
	In milioane lei				In procente			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(*)	(9)
A. *Mijloacele de exploatare*								
Total	2.768	2.838	1.833	2.832	100,0	100,0	100,0	100.0
Capital social	103	103	108	125	3,7	3,6	5,9	4.4
Rezerve	193	243	201	140	7,0	8,6	11,0	4.9
Depuneri	96	82	70	85	3,5	2,9	3,8	3.0
Credite	2.351	2.400	1.266	2.302	84,9	84,5	69,1	81.3
Diverse	25	10	188	180	0,9	0,4	10,2	6.4
B. *Intrebuințarea miloacelor de exploatare*								
Total	2.768	2.838	1.833	2.832	100,0	100,0	100,0	100,0
Disponibilul	29	13	34	55	1,0	0,5	1,9	1,9
Efecte publice și participații	25	27	29	33	0,9	0,9	1,6	1,2
Diverși debitori	2.606	2.687	1.552	2.494	94,1	94,7	84,7	84,9
Valori imobilizate	59	57	46	66	2,2	2,0	2,5	2,3
Diverse	49	54	172	274	1,8	1,9	9,3	9.7

Tab. XXX — Contul de profit și pierdere al federalelor în anii 1930—1936

Natura veniturilor și cheltuelilor	Sumele în mil. de lei				Situația în procente			
	1930	1931	1936	1939	1930	1931	1936	1939
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
A. *Venituri*								
Total	263,6	177,9	45,4	85,6	100,0	100,0	100,0	100,0
Beneficii din operații de bancă	160,2	102,9	15,7	16,9	60,8	57,8	34,6	19.7
Diverse beneficii din operații cu mărfuri	93,0	29,2	8,5	57,6	35,3	16,4	18,7	67,3
Diverse beneficii	5,1	34,8	9,0	8.0	1,9	19,6	19,8	9,3
Pierderi	5,3	11,0	12,2	3,1	2,0	6,2	26,9	3.6
B. *Cheltueli*								
Total	263,6	177,9	45,4	85,6	100,0	100,0	100,0	100,0
Pierderi reportate	—	—	9,5	3,7	—	—	20,9	4,3
Cheltueli de administrație	44,2	40,5	20,4	49,5	16,8	22,7	44,9	57,8
Amortismente	6,0	5,8	6,8	4.2	2,3	3,3	15,0	4,9
Dobânzi	195,7	125,2	4,7	8.5	74,2	70,4	10,4	9,9
Diverse	1,8	—	1,2	2.4	0,7	—	2,6	2,7
Beneficiu net	15,9	6,4	2,8	17,3	6,0	3,6	6,2	20,2

FABRICA DE MARMELADĂ DIN BUCUREŞTI-FILARET A INSTITUTULUI NAŢIONAL AL COOPERAŢIEI

proporţie de 95% în 1933, pe când celelalte cooperative dau o proporţie de numai 25%, în acelaşi an.

Din analiza datelor privitoare la *capitalurile federalelor* şi modul lor de întrebuinţare, tabloul XXIX, se poate constata că 80% din mijloacele de lucru ale federalelor sunt procurate pe calea creditelor contractate la Banca Centrală Cooperativă, din care însă o parte însemnată o constitue creditele obţinute dela stat, în vederea aprovizionării regiunilor bântuite de secetă.

De asemenea, se observă că aproape totalitatea fondurilor (95 şi 85%) au fost întrebuinţate în acordarea de credite.

In tabloul XXX dăm cifrele privind contul de *profit şi pierdere* al federalelor pe o serie de 4 ani. Din cifrele de mai sus, se constată că veniturile federalelor au scăzut dela 258 milioane la 82 milioane, iar cheltuelile s'au redus dela 248 milioane la 68 milioane lei. In acelaşi interval pierderile unora dintre federale au trecut dela 5 la 12 milioane, iar beneficiile nete ale altor federale au scăzut dela 16 milioane la mai puţin de 3 milioane.

Situaţia şi evoluţia cooperaţiei de credit, au fost mult influenţate prin diversele legi de conversiune a datoriilor, ultima în serie fiind *legea lichidării datoriilor din 7 Aprilie 1934*. Cu această ocazie, însemnătatea băncilor populare, în special în ramura creditului agricol, a fost pusă într'o lumină clară prin datele anchetei asupra datoriilor agricole, făcută de Ministerul de Justiţie în 1932. Folosind cifrele acestei anchete şi întregindu-le cu datele statisticei cooperative, dăm în tabloul XXXI cifrele corespunzătoare privind *valoarea datoriilor micilor agricultori*, până la 10 ha, pe regiuni şi pe categorii de creditori.

Din cifrele expuse în tabloul XXXI, se constată că în 1931 băncile populare deţineau 24% din valoarea datoriilor micilor agricultori şi 49% din numărul debitorilor. Disproporţia dintre procentul datoriilor şi numărul debitorilor băncilor populare se explică tocmai prin caracterul instituţiei, al cărui rol este de a se ocupa în primul rând cu *distribuirea creditului mărunt.*

Această situaţie apare şi mai clară în tabloul XXXII, în care s'au calculat *mediile datoriilor pe cap de debitor şi pe categorii de creditori.*

Valoarea relativ mică a datoriilor către băncile populare trebuie s'o atribuim împrejurării că aceste instituţii distribue împrumuturi în sume mici şi cu *dobânzi modeste* cari nu se capitalizează. Ca urmare a împrejurărilor de mai sus, toate legiuirile de conversiune au trebuit să ţină seama de situaţia specifică a cooperaţiei şi în consecinţă au stabilit un regim special.

Tab. XXXII — Media datoriilor pe cap de debitor în diferite provincii

Provincia (1)	Media datoriilor pe cap de debitor în lei: Pe hectar (2)	Bănci populare (3)	Alţi creditori (4)	La toţi creditorii (5)	Raportul între media băncilor populare şi alţi creditori % (6)
Total . . .	5.737	6.524	19.841	12.301	*32,9*
Vechiul Regat	5.406	6.977	22.358	12.598	*31,2*
Transilvania	9.291	9.381	20.827	18.100	*45,0*
Basarabia	1.633	2.657	13.017	6.149	*20,4*
Bucovina	17.635	8.266	12.387	14.728	*66,7*

Pe urma reducerilor consimţite debitorilor, băncile populare româneşti au înregistrat o pierdere care, în bilanţul special dela 15 Aprilie 1935, se ridica la suma de lei 2.495 milioane, sporită la 2.570 milioane lei în bilanţul dela 31 Decemvrie acelaşi an. Pentru a acoperi o parte din aceste pierderi, Statul a pus la dispoziţia lor, cu titlu de ajutor, suma de 2.017 milioane, din care lei 617 milioane într'un sold al său la Banca Centrală Cooperativă, iar restul din fondul pus la dispoziţia Băncii Naţionale pentru a servi la acoperirea pierderilor din conversiune.

Condiţiunile pentru distribuirea acestui ajutor, s'au stabilit prin convenţia din 24 Iulie 1936, încheiată între Stat şi instituţiile centrale cooperative, stabilindu-se ca ajutorul să se distribue în proporţie de 70% din pierderile încercate prin conversiune. In

Tab. XXXI — Valoarea datoriilor micilor agricultori în anul 1931

Provincia (1)	Debitori: Număr (2)	Debitori, Procente: Total (3)	bănci populare (4)	alţi creditori (5)	Valoarea datoriilor: Milioane lei (6)	Valoarea datoriilor, Procente: Total (7)	bănci populare (8)	bănc comerciale (9)	particulari (10)
Total . . .	2.456.623	*100,0*	*49,11*	*50,89*	32.676	*100,0*	*24,09*	*44,44*	*31,47*
Vechiul Regat	1.204.111	*100,0*	*63 88*	*36,12*	15.169	*100,0*	*35,38*	*40,49*	*24,13*
Transilvania	751.267	*100,0*	*23,84*	*76,16*	13.598	*100,0*	*12,36*	*52,03*	*35,61*
Basarabia	352.927	*100,0*	*66,41*	*33,59*	2.170	*100,0*	*28,89*	*37,56*	*33,55*
Bucovina	148.318	*100,0*	*16,07*	*83,93*	1.739	*100,0*	*11,33*	*28,06*	*60,61*

acest scop, băncile populare au trebuit să îndeplinească o serie de condițiuni, între cari și aceea de a nu fi încasat o dobândă mai mare de 18% dela debitori și să nu fi plătit mai mult de 15% la depuneri și credite. Acoperirea acestor pierderi apare numai în bilanțul încheiat la 31 Decemvrie 1936.

Cifrele acestui bilanț pun în evidență faptul că activul băncilor populare a fost redus între 1935 și 1936 cu mai mult de 1/3, iar portofoliul a suferit o reducere de aproape 50%. In schimb însă, *băncile comerciale* n'au avut de suportat în urma conversiunii decât o reducere de 20% din portofoliul lor înregistrat pe data de 31 Decemvrie 1934.

5. *Cooperația de credit minoritară*

Acest capitol privește cooperativele *săsești* și *ungurești* din Transilvania, precum și cooperativele *germane* din Bucovina și *șvăbești* din Banat.

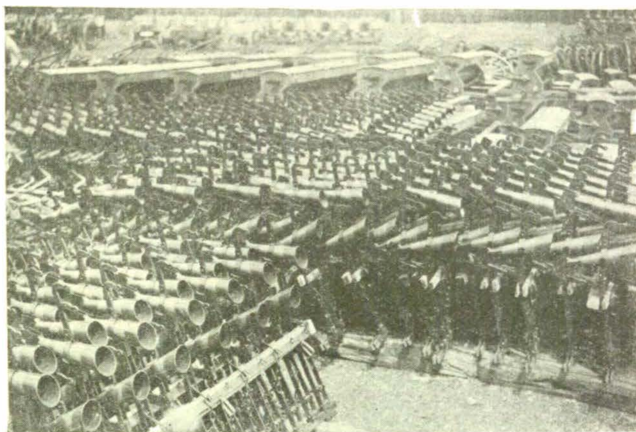
Organizația cooperației de credit a Sașilor din Ardeal cuprinde 252 cooperative și Casa Generală de Economii din Sibiu, care finanțează întreaga mișcare cooperativă săsească. Casa Generală de Economii, cooperativele de credit, de consum și producție, precum și federala cooperativelor de consum sunt afiliate unei *uniuni de control* « Federala cooperativelor Raiffeisen », cu sediul la Sibiu.

Primele cooperative de credit la Sași se constituesc după sistemul Schulze, între 1852 și 1867. Din cele 32 societăți organizate după acest sistem, azi n'a mai rămas nici una, întru cât 28 s'au transformat în societăți pe acțiuni, iar 4 în cooperative după sistemul Raiffeisen. Adevărata mișcare cooperativă de credit se întemeiază după sistemul Raiffeisen, prin înființarea a 4 cooperative în 1885, care va conduce în 1886 la constituirea unei uniuni, din inițiativa doctorului *Karl Wolf*. Acesta, timp de patru decenii, a cumulat sarcina de președinte al Uniunii și de director general al Casei de Economii din Sibiu, stabilind astfel o uniune personală între aceste două instituțiuni economice naționale ale Sașilor.

La început, numărul cooperativelor n'a crescut tocmai repede, căci întemeietorul lor era de părere că: « *mai bine nici o cooperativă decât una rău condusă* »[1]). Cooperativele de credit săsești se conduc după *un statut tip* elaborat de Uniunea lor. *Principiile de bază ale organizației* se pot rezuma în următoarele patru puncte: *a)* cerc limitat de activitate; *b)* răspundere socială nemărginită; *c)* procent limitat la capitalul social și remunerații fixe pentru conducători; *d)* o rațională repartizare a atribuțiunilor între organele deliberatoare și cele executive.

Organizația cooperativă a Șvabilor din Banat cuprindea la finele anului 1931: 28 cooperative de credit, (21 sistem Raiffeisen și 7 sistem Schulze), 52 cooperative de aprovizionare și desfacere și 6 cooperative de producție, toate acestea fiind afiliate unei *uniuni de control*, funcționând pe baza legii cooperației din 1929. Deosebit de aceasta, funcționează încă din

[1]) Gr. Mladenatz. *Istoria doctrinelor cooperative.*

SEMĂNĂTORI ADUSE DIN GERMANIA
la Depozitul Institutului Național al Cooperației din București

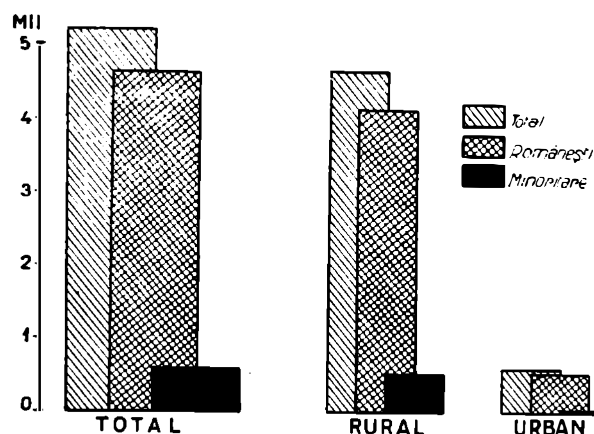
anul 1910 *Centrala Raiffeisen*, sub formă de societate anonimă. Inceputul cooperației la Șvabii din Banatul românesc s'a făcut cu 30 ani în urmă.

Organizația cooperativelor germane din Bucovina cuprindea la finele anului 1931: 60 cooperative de credit afiliate « Centralei cooperativelor agricole germane din Bucovina », care îndeplinește funcțiunea de *uniune de control* și de *bancă federală*. Mijloacele financiare ale acestei organizații fiind reduse, finanțarea cooperativelor s'a făcut într'o largă măsură de societatea anonimă « Banca Agricolă bucovineană » (Bucoviner Landwirtschaftsbank). Un istoric propriu zis al acestor cooperative nu posedăm, totuși cunoaștem că numărul acestor cooperative era de 48 în 1903, când a luat ființă centrala lor, pentru ca în 1911 numărul lor să se urce la 85. Aceste cooperative funcționează pe baza legii austriace asupra asociațiilor din 1873 și a unor statute tip după sistemul Raiffeisen.

Organizația cooperației de credit ungurești cuprindea în 1932: 287 cooperative de credit, o *bancă federală* și o uniune de control întemeiată în 1930, la care mai erau afiliate și 70 cooperative de producție. In cele 357 cooperative erau înscriși 103.911 membri, din cari: 73,6% maghiari, 16,1% români, 8% germani și 2,3% de alte naționalități. Organizația acestor cooperative are la bază următoarele norme principiale: *a)* raza de activitate a cooperativei se întinde pe un cerc de mai multe comune; *b)* părțile sociale sunt de 50 lei, un societar putând subscrie mai multe părți sociale; *c)* răspunderea socială este stabilită la de cinci ori valoarea părților sociale subscrise; *d)* dividendul părților sociale a fost limitat prin statute la maximum 5%, procent care s'a ridicat mai târziu la 10%.

După statisticile centralei cooperative din Budapesta, funcționau în 1918, în ținuturile alipite României, un număr de 518 cooperative cu 163.939 membri. In 1920, s'a înființat și federala « Alianța cooperativelor de economie și credit » cu sediul la Cluj, fiind recunoscută de Stat în 1922. Această federală își începe activitatea în 1923, având o dublă funcțiune de bancă centrală și de uniune de control.

Diagrama 4. — Numărul cooperativelor de credit româneşti şi minoritare în 1936

Totalul cooperativelor de credit minoritare era de 513 în 1923, şi de 602 în anul 1936.

Tab. XXXIV — Cooperativele de credit minoritare în anii 1923 şi 1936

Felul cooperativelor	Numărul cooperativelor în 1923	Numărul cooperativelor in 1936		
		Total	Săteşti	Orăşeneşti
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Total . . .	513	602	554	48
Săseşti	182	185	185	—
Şvăbeşti	—	68	61	7
Germane	—	60	51	9
Ungureşti	331	289	257	32

In general cooperaţia minoritară a stagnat ca număr de cooperative, afară de cooperaţia şvăbească, în desvoltare după 1931, şi de cooperaţia ungurească, care a regresat după 1923.

Din datele tabelei XXXV se constată că media cea mai ridicată de membri este dată de cooperativele ungureşti, ca rezultat al faptului că raza lor de activitate se extinde pe mai multe comune.

Tab. XXXV — Numărul membrilor cooperativelor de credit minoritare în anii 1931 şi 1936

Felul cooperativelor	Numărul membrilor		Media membrilor în 1936		
	1931	1936	Total	Orăşeneşti	Săteşti
(1)	(2)	(3)	(4)	(6)	(5)
Total . . .	135.558	139.204	*231*	*209*	*486*
Săseşti	19.677	17.415	*94*	*94*	—
Şvăbeşti	5.467	14.579	*214*	*157*	*717*
Germane	10.760	8.072	*135*	*111*	*268*
Ungureşti	99.654	99.138	*343*	*324*	*497*

Din datele privitoare la capitalurile cooperativelor minoritare şi modul lor de întrebuinţare, expuse în tabela XXXVI, se constată că în cooperativele minoritare *izvorul principal de finanţare îl constituesc depunerile spre fructificare*, în proporţie de 53%, acestea fiind urmate în ordinea importanţei de rezerve, în proporţie de 20%.

In ceeace priveşte *contabilitatea* acestor întreprinderi, ea este ţinută într'o serie de registre simple, *îndrumarea tehnică* rămânând rezervată organelor

Tab. XXXVI — Capitalurile cooperativelor de credit minoritare la 31 Decemvrie 1936

Denumirea conturilor	Total	Săseşti	Şvăbeşti	Germane	Ungureşti
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
A. Mijloace de exploatare (în mii lei)					
Total . . .	776.767	377.884	74.505	49.330	275.048
Capital social	62.680	918	16.625	1.470	43.667
Rezerve	153.080	79.713	2.640	1.962	68.765
Depuneri	411.917	198.056	44.613	41.003	128.245
Credite	129.000	98.811	4.669	4.895	20.625
Diverse	20.090	386	5.958	—	13.746
In procente					
Total . . .	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*
Capital social	*8,1*	*0,2*	*22,3*	*3,0*	*15,9*
Rezerve	*19,7*	*21,1*	*3,5*	*4,0*	*25,0*
Depuneri	*53,0*	*52,4*	*59,9*	*83,1*	*46,6*
Credite	*16,6*	*26,2*	*6,3*	*9,9*	*7,5*
Diverse	*2,6*	*0,1*	*8,0*	—	*5,0*
B. Intrebuinţarea mijloacelor de exploatare (în mii lei)					
Total	776.767	377.884	74.505	49.330	275.048
Disponibil	41.424	22.305	7.131	2.905	9.083
Efecte publice	8.756	3.790	211	324	4.431
Diverşi debitori	695.492	342.082	59.988	42.822	250.600
Imobile	18.464	9.145	1.351	273	7.695
Diverse	12.631	562	5.824	3.006	3.239
In procente					
Total . . .	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*	*100,0*
Disponibil	*5,3*	*5,9*	*9,6*	*5,9*	*3,3*
Efecte publice	*1,1*	*1,0*	*0,3*	*0,7*	*1,6*
Diverşi debitori	*89,6*	*90,5*	*80,5*	*86,8*	*91,1*
Imobile	*2,4*	*2,4*	*1,8*	*0,5*	*2,8*
Diverse	*1,6*	*0,2*	*7,8*	*6,1*	*1,2*

de control, cari se deplasează la sediul fiecărei cooperative de două ori pe an, pentru control şi îndrumare. In *cooperativele ungureşti*, federala numeşte câte un consilier şi un cenzor pe lângă fiecare cooperativă, iar în *organizaţia săsească* procesul verbal al adunărilor generale e supus aprobării Uniunii, care poate să anuleze hotărîrile luate cu călcarea vădită a dispoziţiunilor statutare.

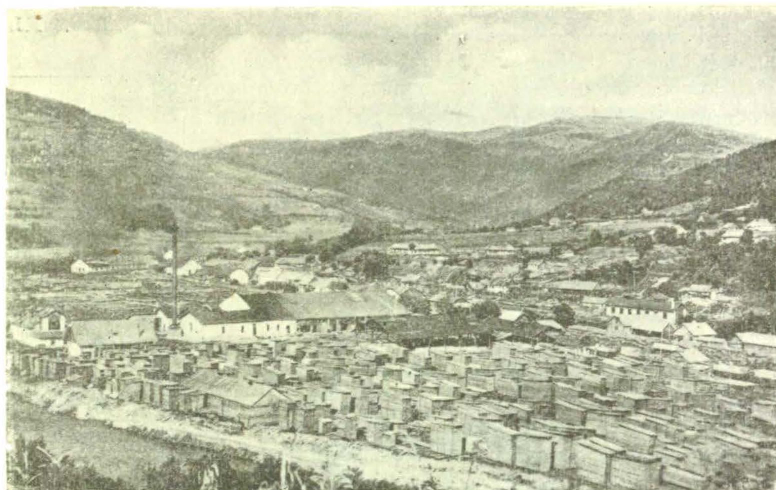
Tab. XXXVIII — Numărul total al cooperativelor de credit şi al membrilor în anii 1931, 1936 şi 1939

Felul cooperativelor	Numărul cooperativelor			Numărul membrilor			Media membrilor		
	1931	1936	1939	1931	1936	1939	1931	1936	1939
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
Total . . .	5.299	5.235	3.954	1.131.827	1.102.841	873.543	*214*	*211*	*221*
Româneşti	4.742	4.633	3.731	996.269	963.637	842.573	*210*	*208*	*215*
Minoritare	557	602	223	135.558	139.204	30.970	*243*	*231*	*184*

6. *Situaţia generală a cooperaţiei de credit din România*

Concentrând datele privitoare la cooperativele de credit româneşti şi minoritare, vom încerca să stabilim concluziile care se desprind din examinarea organizaţiei şi activităţii lor paralele.

Din datele expuse în tabloul XXXVIII se observă că numărul cooperativelor româneşti este în uşoară descreştere, spre deosebire de cele minoritare; aceiaşi constatare pentru numărul membrilor în 1936, faţă de situaţia din 1931. Acestea ca efect al aplicării primelor legi de conversiune. De asemenea se constată că media membrilor în cooperativele minoritare ar fi superioară celor româneşti. De fapt, situaţia aceasta este datorită numai cooperativelor ungureşti, cari au o rază de activitate extinsă pe mai multe comune.

COOPERATIVA « REGNA » DIN BISTRIŢA-NĂSĂUD
Uzina Ilva Mică

Capitalul de care dispun băncile populare s'a ridicat, în anul 1936 la un total de 5.054.000.000 lei, din care 4.808.000.000 lei sau 95,1% aparţin băncilor populare româneşti şi 246.000.000 lei sau 4,9% celor minoritare.

Faţă de 1931, se constată, din datele prezentate în tabloul XXXIX, că mijloacele de exploatare au scăzut în şapte ani cu 3 milia de lei, ca urmare a efectelor legii lichidării datoriilor din 7 Aprilie 1934. In ce priveşte *felul mijloacelor de exploatare*, în cooperativele româneşti, fondurile proprii — sub formă de capital social şi rezerve — constituesc izvorul principal de finanţare (45%), spre deosebire de cooperativele minoritare unde depunerile spre fructificare constituesc fondul cel mai important de alimentare (52%).

In ceea ce priveşte veniturile şi cheltuelile, cifrele tabloului XL ne arată că, în interval de şapte ani primele au scăzut dela 721 la 198 milioane, iar cele din urmă dela 678 la 152 milioane, drept rezultat al aplicării legii contra cametei şi a legilor de conversiune.

In tabloul XLI, se poate urmări *politica de dobânzi şi de cheltueli de regie* practicată. Dobânzile percepute la împrumuturi, în 1930, sunt aceleaşi pentru cooperativele româneşti şi săseşti, ambele fiind însă depăşite de cooperativele ungureşti cu 4 puncte. Procentul la capitalul social este mai mic în cooperativele româneşti faţă de cele ungureşti, dar îndoit faţă de cooperativele săseşti, unde părţile sociale sunt neînsemnate. *Diferenţa este cu deosebire sensibilă la procentele servite depunerilor şi creditelor*, până la trei puncte la depuneri şi 9 puncte la credite.

Această superioritate relativă a cooperativelor româneşti, după răsboiu, este datorită împrejurării că ele având credit deschis la institutul central de finanţare au putut obţine credite eftine: cu 9% la 1930, influenţând astfel scoborîrea dobânzilor la depuneri şi împrumuturi. Cooperativele minoritare n'au voit să folosească aceste credite, dar s'au bucurat de privilegiul ca legea cooperaţiei să le respecte organizaţia specifică până în 1938. Totuşi, organizaţia săsească a obţinut dela Banca Naţională un reescont de circa 70 milioane, care însă i-a revenit scump, întru cât a fost servit printr'o bancă

Tab. XXXIX. — Capitalurile băncilor populare româneşti şi minoritare în anii 1931 1936 şi 1939

Denumirea conturilor	1931			1936			1939		
	Total	Româneşti	Minoritare	Total	Româneşti	Minoritare	Total	Româneşti	Minoritare
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
In milioane lei									
Total	8.993	7.936	1.057	5.654	4.877	777	5.054	4.808	246
Capital social	2.104	2.047	57	1.862	1.799	63	1.720	1.680	40
Rezerve	1.235	1.171	64	693	540	153	546	516	30
Depuneri	2.270	1.578	692	1.627	1.215	412	1.109	980	129
Credite	3.157	2.947	210	1.338	1.209	129	1.374	1.329	45
Diverse	227	193	34	134	114	20	305	303	2
In procente									
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Capital social	23,4	25,8	5,4	32,9	36,9	8,1	34,0	34,9	16,3
Rezerve	13,7	14,8	6,0	12,2	11,1	19,7	10,8	10,7	12,2
Depuneri	25,3	19,9	65,5	28,8	24,9	53,0	21,9	20,4	52,4
Credite	35,1	37,1	19,9	23,7	24,8	16,6	27,2	27,6	18,3
Diverse	2,5	2,4	3,2	2,4	2,3	2,6	6,0	6,3	0,8

pe acțiuni, organizația neposedând o federală de credit.

In aceeaşi tabelă se pot urmări şi datele privind procentul *cheltuelilor de regie*. Astfel, se constată că procentul cel mai redus este dat de băncile săsești, cu 2,72% față de totalul bilanțului, având şi media cea mai redusă a salariilor lunare, lei 350 de funcționar. In schimb, în cooperativele româneşti, cota de cheltueli se ridică la lei 3,60% şi media salariului lunar la lei 979 de funcționar.

Tab. XL — Veniturile şi cheltuelile băncilor populare româneşti şi minoritare în anii 1931, 1936 şi 1939

Felul cooperativelor	Venituri totale	Cheltueli efective	Pierderi	Beneficiu net	Numărul cooperativelor cu	
	In milioane lei				Pierderi	Beneficii
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1931						
Total . .	721,0	677,8	167,1	128,9	2.050	3.248
Româneşti . . .	597,1	558,4	163,9	121,5	1.905	2.837
Minoritare . . .	123,9	119,4	3,2	7,4	145	411
1936						
Total . .	160,0	136,8	25,4	35,6	1.728	2.828
Româneşti . . .	136,6	114,9	21,4	33,3	1.473	2.558
Minoritare . . .	23,4	21,9	4,0	2,3	255	270
1939						
Total . . .	198,1	151,6	10,3	47,9	806	3.005
Româneşti	184,1	139,7	10,0	45,7	743	2.875
Minoritare	14,0	11,9	0,3	2,2	63	130

Tab. XLI — Dobânzile şi cheltuelile de regie

Felul cooperativelor	1930				1931		
	Procente la				Chelt. de ad-ție raportate la totalul bilanțului		Salar lunar unui funcționar
	Imprumuturi acordate	Capital social	Depuneri	Credite	Bilanț	Nr. societari	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Total .	—	—	—	—	3,64		2994
Româneşti	17,2	10,2	9,0	9,0	3,60	226	979
Săseşti . .	17,3	5,0	12,1	15,5	2,72	276	350
Şvăbeşti .	—	—	—	—	2,96	313	—
Germane	18,0	—	—	—	2,74	141	—
Ungureşti .	21,2	11,0	13,0	18,0	5,44	204	842

Considerând personalul cooperativelor, vom constata, grație tabloului XLII, că în cooperativele româneşti, numărul mijlociu al consilierilor este mai mare decât în celelalte două categorii de cooperative.

Tab. XLII — Numărul consilierilor şi al funcționarilor în 1931

Felul cooperativelor	Numărul conducătorilor		Media pe societate		Media datoriilor pe cap la	
	Consilieri	Funcționari	Consilieri	Funcționari	Conducători	Neconducători
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Total . . .	39.680	10.255	7,6	1,97	—	—
Româneşti . . .	36.708	9.306	7,7	1,96	7.93	5.610
Săseşti	944	375	5,1	2,02	9.75	14.646
Ungureşti	2.028	574	7,2	2,03	*	*

*) Lipsesc date.

Media numărului funcționarilor s'ar părea că este aceeaşi. In realitate însă, fiecare din cooperativele româneşti au în mijlociu câte 2 funcționari: *casier* şi *contabil*, pe când în cooperativele săseşti este un singur funcționar: *casierul*, contabilitatea propriu zisă ținând-o organul de control al uniunii. Al doilea funcționar în cooperativele săseşti este considerat *preşedintele*, care primeşte un foarte modest salar; în general funcționarii cooperativelor săseşti primesc o retribuție cam de trei ori mai mică decât cea a funcționarilor din cooperativele româneşti.

In sfârşit, ca un rezumat al celor expuse până acum, prezentăm tabloul XLIII, care îngădue o privire comparativă asupra organizării şi elementelor caracteristice cooperativelor româneşti şi minoritare.

In afară de normele de organizare enumerate în tabela de mai sus, trebue să mai adăugăm şi faptul că băncile cooperative săseşti şi ungureşti au o *organizație* perfect *unitară* bazată pe *statute tip*, adoptate aidoma de toate aceste cooperative, care sunt afiliate organizațiunilor lor federale cu sediul la Sibiu şi Cluj.

7. *Divizia bancară a Institutului Național al Cooperației*

Intreaga mişcare cooperativă românească a avut, până la 23 Iunie 1938, ca organ central de finanțare: instituția numită *Banca Centrală Cooperativă*, care a funcționat pe baza legii de organizare a cooperației din Martie 1929. In fapt, această instituție este continuarea vechei centrale dela 1903.

Prima organizație, sub denumirea de «*Casa Centrală a Băncilor Populare Săteşti*», a luat ființă pe baza *legii băncilor populare din Martie 1903*, ca instituție de stat, cu un consiliu de administrație

Tab. XLIII — Organizarea cooperativelor româneşti şi minoritare

Principiile de bază	Cooperativele româneşti	Cooperativele săseşti	Cooperativele ungureşti
(1)	(2)	(3)	(4)
1. *Raza de activitate*	Predomină o comună	O comună	Mai multe comune
2. *Răspundere socială*	Predomină răspunderea limitată	Răspunderea nemărginită	Răspundere de 5 ori capitalul subscris
3. *Părți sociale*	Una sau mai multe părți sociale de 500 lei	O parte socială a 10 lei	Una sau mai multe părți sociale a 50 lei
4. *Remunerarea părților sociale*	Dividendul fixat anual de consiliul cooperației	5%	10%
5. *Felul operațiilor*	Operațiuni bancare şi comerciale (în comision)	Operațiuni bancare	Operațiuni bancare
6. *Finanțarea principală*	Capital social şi credite	Depuneri şi credite	Depuneri şi credite
7. *Principiul federalizării*	Neintervenționist şi descentralizator	Intervenționist şi centralizator	Intervenționist şi centralizator
8. *Controlul*	Potrivit legii odată pe an, în fapt la 2—3 ani odată	De 2 ori pe an	De 2 ori pe an

CALEA FERATĂ FORESTIERĂ FIAD
a Cooperativei «Regna» din Bistriţa-Năsăud

numit. Această centrală a funcţionat la început ca o subdirecţie a Creditului Agricol, având în primul rând un rol de control, iar în operaţiile ei bancare folosind capitalul creditului agricol. In 1906, devine o direcţie generală autonomă, fără a avea însă capital propriu, pe care-l dobândeşte de abia în 1916, când este dotată cu un capital de 20 milioane lei, provenit din lichidarea fostului Credit Agricol.

Prin decretul-lege din 31 Decemvrie 1918, care înfiinţează «Casa Centrală a cooperaţiei şi împroprietăririi sătenilor», centrala din 1903 devine *Centrala Băncilor Populare*, funcţionând ca o secţie autonomă şi servind ca *Bancă centrală* şi organ de control pentru băncile populare şi federalele lor. Capitalul social al *Centralei* este fixat la 24 milioane lei, din care 12 milioane reprezintă aportul statului, iar restul contribuţia băncilor populare şi a federalelor lor. Totodată se stabileşte ca patru, din cei nouă membri ai consiliului, să fie aleşi de delegaţii băncilor populare şi federalele lor. Prin *codul cooperaţiei din 1928* această instituţie este trecută la Ministerul Muncii, Cooperaţiei şi Asigurărilor Sociale, capitalul social ridicându-se la 200 milioane lei, subscris în părţi egale de Stat şi organizaţiile cooperative.

Cu acelaş prilej, se institue şi o *comisiune de cenzori*, din cari doi aleşi, instituţia rămânând totuşi o organizaţie de Stat. Prin legea pentru organizarea cooperaţiei, din 1929, instituţia ia denumirea de «Banca Centrală Cooperativă», devenind o *organizaţie de drept privat*, care funcţionează pe baza unui statut şi serveşte ca centrală de finanţare pentru toate organizaţiile cooperative. Capitalul este sporit la un miliard, din care 500 milioane aportul Statului, restul putând fi subscris de cooperative şi federalele lor. Totodată instituţia este înzestrată cu adunare generală, comisiune de cenzori şi consilieri, în cea mai mare parte aleşi.

Legea modificatoare a cooperaţiei din 1935 păstrează acelaşi caracter instituţiei, însă capitalul social al Statului de 500 milioane se reduce la 100 milioane, deoarece cu restul sumei de 400 milioane urmează să fie dotate două instituţii noui: «Casa Centrală a Cooperaţiei» şi «Centrala de organizare, îndrumare şi control», fondurile acestea rămânând însă depuse la Banca Centrală, urmând a fi retrase în termen de 30 de ani.

Prin ultima modificare adusă legii cooperaţiei la 23 Iunie 1938 fosta Bancă Centrală Cooperativă fuzionează cu cele 4 instituţii centrale cooperative întemeiate pe baza legii din 1935 (Casa Centrală a Coperaţiei, Centrala Cooperativă de îndrumare, organizare şi control, Centrala Cooperativă de producţie, aprovizionare şi valorificare agricolă şi Centrala Cooperativă de consum), noua instituţie unitară luând numele de «Institutul Naţional al Cooperaţiei».

In noua instituţie fosta Bancă Centrală Cooperativă alcătueşte Divizia Bancară.

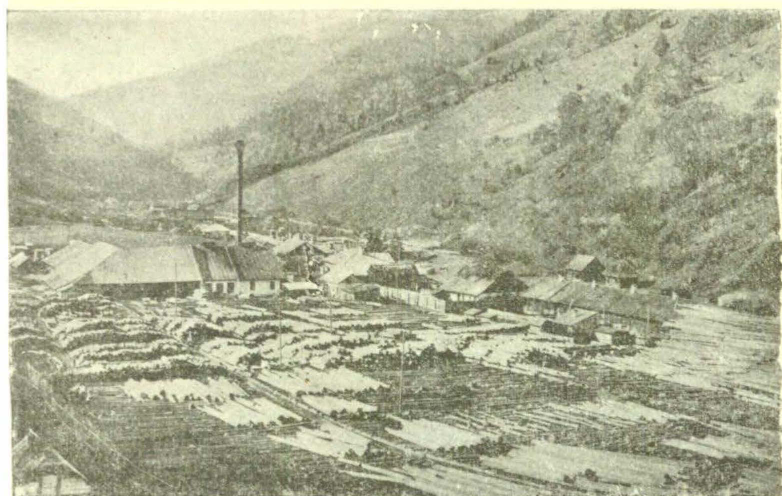
Prin aceeaşi lege se reîntregeşte capitalul nouei instituţii cu cele 400 milioane lei aport al statului, cu care prin legea din 1935 fuseseră dotate fostele două centrale cooperative cu caracter moral (Casa Centrală şi Centrala de Control).

In tabloul XLIV se arată evoluţia mijloacelor de exploatare ale acestei instituţii.

Se observă că totalul capitalurilor băncii a variat puţin dela un an la altul, cu excepţia anului 1933, când bilanţul indică un spor de aproape 500 milioane, provenind din fondurile rămase după lichidarea vechilor Centrale a băncilor şi cooperativelor. In schimb a avut loc o schimbare adâncă în structura acestor capitaluri, diverşii creditori reducându-se dela 58,1%

Tab. XLIV — Evoluţia mijloacelor de exploatare ale Băncii Centrale Cooperative

Denumirea conturilor	1930	1933	1935	1937	1930	1933	1935	1937
	In milioane de lei				In procente			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Total	2.003	2.467	2.458	1.977	100,0	100,0	100,0	100,0
Capital social	302	563	567	171	15,1	22,8	23,1	8,6
Rezerve şi amortismente	222	360	374	515	11,1	14,6	15,2	26,1
Depuneri	126	35	30	455	6,3	1,4	1,2	23,0
Creditori	1.164	218	189	250	58,1	8,8	7,7	12,6
Rezerve dela fosta centrală a cooperativelor	—	290	283	85	—	11,8	11,5	4,3
Creanţe cesionate de stat pentru acoperirea pierderilor la:								
a) Cooperativele economice	—	368	365	349	—	14,9	14,9	17,7
b) Cooperativele de credit	—	618	618	79	—	25,1	25,1	4,0
Diverse conturi	189	15	32	73	9,4	0,6	1,3	3,7

COOPERATIVA «REGNA» DIN BISTRIŢA-NĂSĂUD
Uzina Valea Mare

în 1930 la 12,6% în 1937, iar rezervele şi depunerile înregistrând un spor dela 17,4% în 1930 la 49,1%, în 1937. Această din urmă schimbare este datorită însă mai mult transformării capitalului social al Statului în depuneri. De asemenea, începând din 1933, o mare parte din capitaluri aparţin *fondurilor tranzitorii* puse la dispoziţie de Stat, în vederea asanării băncilor populare şi a federalelor lor.

In ordinea mijloacelor de exploatare este de remarcat faptul, pus în evidenţă de tabloul XLV, că locul ocupat de portofoliul împrumuturilor a scăzut dela 88% în 1933, la 41% în 1937. Această situaţie este datorită legilor de conversiune, care a condus la lichidarea treptată a portofoliului şi la convenţiunea de asanare încheiată cu statul, la 24 Iulie 1936, în virtutea căreia portofoliul deţinut la băncile populare şi federale este declarat lichidat în schimbul despăgubirilor primite dela stat în sumă de 2.017 milioane.

Tot aici trebue să notăm *operaţiile din mandat*, făcute în contul statului, şi care sunt destul de importante. Acestea s'au lichidat însă aproape complet în ultimul an.

După cum se vede din tabloul XLVI, *beneficiile* băncii au scăzut dela 303 milioane în 1930, — când primul bilanţ încheiat a avut un exerciţiu de 21 luni, — la 30 milioane în 1935, pentru ca în anul următor şi 1937 beneficiile să crească din nou. Paralel, *cheltuelile* au scăzut dela 185 milioane în 1930, la 46 milioane în 1937.

Pe baza legii modificatoare din 1935, *Consiliul de Administraţie* al fostei Bănci Centrale Cooperative era alcătuit din 9 membri, din cari 8 aleşi şi 1 desemnat de Banca Naţională, iar *Comisiunea de cenzori* din 4 membri: 2 aleşi şi câte 1 desemnat de Ministerul de Agricultură şi de Banca Naţională. *Adunarea generală* se compunea din delegaţi desemnaţi de cooperativele şi federalele asociate, cari aveau un vot plural, în raport cu numărul membrilor cari compun societatea respectivă.

Tab. XLV — Intrebuinţarea capitalurilor Băncii Centrale Cooperative în anii 1930—1937

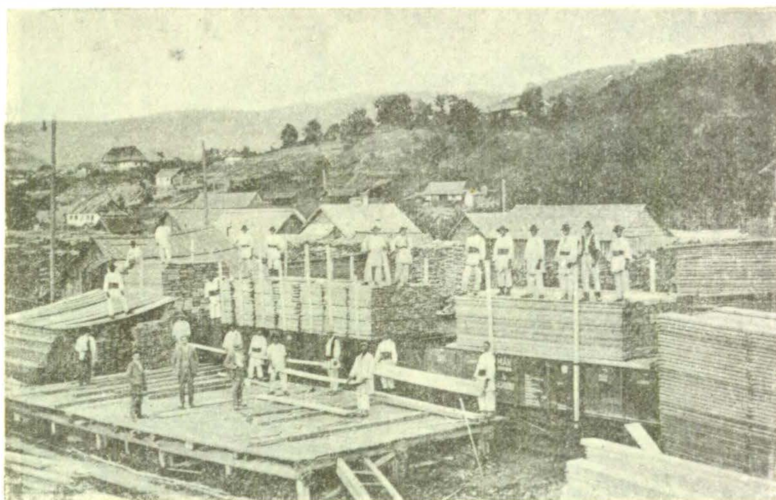
Denumirea conturilor	1930	1933	1935	1937	1930	1933	1935	1937
	In milioane lei				In procente			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Total	2.003	2.467	2.458	1.977	100,0	100,0	100,0	100,0
Efecte publice şi participaţiuni	31	155	179	316	1,6	6,3	7,3	16,0
Imobile şi mobilier	30	94	100	150	1,5	3,8	4,1	7,6
Disponibil imediat	51	17	13	35	2,5	0,7	0,5	1,8
Imprumuturi cooperativelor	1.657	1.602	1.217	336	82,7	64,9	49,5	17,0
Debitori din conversiune	—	—	184	145	—	—	7,5	7,3
Debitori dela fosta centrală a cooperativelor	—	565	599	331	—	22,9	24,4	16,7
Ajutorul statului pentru asanare	—	—	—	615	—	—	—	31,1
Diverse conturi	234	34	166	49	11,7	1,4	6,7	2,5
Operaţiuni din mandat în contul statului .	1.539	1.677	256	56	—	—	—	—

Tab. XLVI — Veniturile şi cheltuelile Băncii Centrale Cooperative în anii 1930—1937

Denumirea conturilor	1930	1933	1935	1937	1930	1933	1935	1937
	în milioane lei				In procente			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
A. *Venituri*								
Total	303,1	29,4	30,1	58.3	100,0	100,0	100,0	100,0
Beneficii din operaţiuni de bancă . . .	237,5	25,1	27,5	56.1	78,4	85,4	91,4	96,2
Beneficii din alte operaţiuni	65,6	4,3	2,6	2.2	21,6	14,6	8,6	3,8
B. *Cheltueli*								
Total	303,1	29,4	30,1	58.3	100,0	100,0	100,0	100,0
Cheltueli de administraţie	71,4	24,4	17,7	18,7	23,5	83,0	58,8	32,1
Amortismente şi afectaţiuni	113,9	1,3	2,4	9,5	37,6	4,4	8,0	16,3
Dobânzi	—	—	9,3	18,2	—	—	30,9	31,2
Beneficiu net	117,8	3,7	0,7	11,9	38,9	12,6	2,3	20,4

Legea prevedea că adunarea generală poate fi alcătuită și prin delegați indirecți, desemnați pe regiuni, dar numai după ce Banca Centrală ar fi avut peste 3.000 cooperative afiliate.

In condițiunile de atunci, când numărul delegaților era prea mare (cooperativele afiliate depășind numărul de 2.000) ruajul instituției era prea complicat. Așa încât cu drept cuvânt se putea spune că este: «*o instituție centrală aflată mereu sub teroarea unor adunări generale* formate din înșiși reprezentanții debitorilor ei, care nu pot avea decât o *acțiune limitată, plină de echivocuri și concesiuni*» [1]. De aceea, în foarte multe țări instituțiile centrale, chemate a finanța creditul cooperativ agricol, sunt în general *organizații de stat*, cum este cazul în: Germania, Italia, Franța, Bulgaria, etc.

COOPERATIVA «REGNA» DIN BISTRIȚA-NĂSĂUD
Expediția produselor dela Ilva Mică

Prin legea din 23 Iunie 1938 consiliul de administrație al nouei instituții este compus din 15 membri, dintre cari 4 numiți de stat, 1 de Banca Națională, iar 10 aleși de adunarea generală.

Comisia de cenzori este compusă din 6 membri, dintre cari 3 numiți și 3 aleși de adunarea generală.

Adunarea generală se compune din câte un delegat al federalelor, desemnat de unitățile asociate în federală, iar pentru cooperativele neasociate federalelor prin delegați aleși în adunările generale anuale.

Deosebit s'a instituit un comitet practic pentru coordonarea experiențelor în activitatea cooperatistă. Acest comitet se compune din cel puțin 16 membri, în afară de președinte și vice-președinte numiți de Ministerul Economiei Naționale, dintre cooperatorii cari s'au distins printr'o activitate rodnică la unitățile din cari fac parte.

Din același comitet fac de drept parte și foștii miniștri ai departamentelor sub controlul cărora a funcționat cooperația.

8. *Concluziuni*

Din examinarea activității și organizației instituțiilor cooperative românești de credit, cât și din paralelismul ce am stabilit între acestea și organizațiile cooperative minoritare și străine, rezultă o serie de aspecte favorabile, dar și unele scăderi. Ori aceste scăderi impun o reorganizare a cooperației de credit. Aceasta va trebui să plece însă de jos, dela unitățile cooperative de primul grad, cu atât mai mult cu cât situația creată de legile conversiunii prezintă și momentul favorabil.

Dar, înainte de a examina scăderile specifice ale cooperației de credit, este necesar ca, prin câteva trăsături, să punem în lumină scăderile generale ale cooperației românești de după războiu. Acestea au drept cauze: prelungirea prea mult a tutelei Statului, agravată după războiu prin amestecul partidelor politice; schimbarea prea deasă a legilor cooperative; părăsirea sistemului statutelor tip, slăbirea controlului, cât și ignorarea practicării metodei școalei active în întreaga viață cooperativă românească, care a dat roade atât de favorabile în mișcarea dinainte de războiu, la noi cât și în toate mișcările străine.

Acest complex de cauze, care au produs o serie de scăderi cu caracter de durată în sânul mișcării cooperative românești, trebue să-l atribuim evenimentelor de ordin social și politic survenite pe urma marelui războiu; acestea au dus și la schimbarea concepției Statului față de masele rurale și, indirect, față de mișcarea cooperativă. In adevăr, înainte de războiu statul a încadrat mișcarea cooperativă în politica lui socială dusă în favoarea rezolvirii chestiunii agrare; această politică însă, în realitate, era subordonată ideii cooperative, bazată pe principiul evoluționist și pe organizarea forțelor proprii a celor direct interesați. Cu drept cuvânt, folosind terminologia lui Charles Gide, putem spune că: *înainte de războiu, ideia a reușit să cooperatizeze statul în România.*

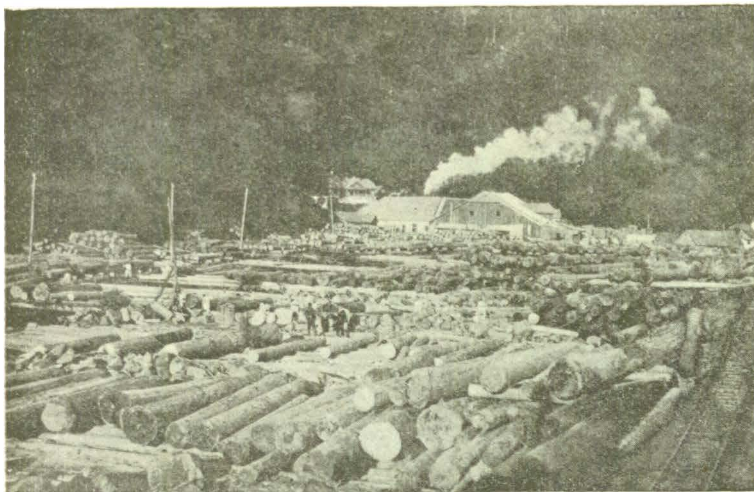
Dimpotrivă, după războiu, cu toate că în drept — prin legile succesive — autonomia cooperației a devenit din ce în ce mai largă, în realitate Statul a adâncit *etatizarea cooperației românești.* In adevăr, mișcarea a trăit într'o măsură largă mai mult prin mijloace de Stat fapt care a dus la o *artificializare* a întreprinderilor cooperative și la o cooperație cu un pronunțat caracter *individualist și filantropic* [1]).

Trecând la *scăderile specifice băncilor populare sătești,* vom constata:

1. In multe cazuri, credite mari concentrate în mâini puține, care sustrag mijloacele reduse ale acestor instituții dela nevoile celor mulți, creând de multe ori imobilizări și chiar insolvabilități.

[1]) G. Popovici, *Reorganizarea cooperației de credit sătești.* 1936.

[1]) Pr. C. Dron, *Infiltrațiuni primejdioase în doctrina și mișcarea cooperativă.* București, 1936.

COOPERATIVA «REGNA» DIN BISTRIŢA-NĂSĂUD
Uzina Fiad

2. Ca urmare a acestei situaţii şi a altor cauze, rulmentul împrumuturilor este slab.

3. O administraţie şi o contabilitate complicată, măresc cheltuelile de regie şi împreună cu dobânzile ridicate scumpesc costul creditului agricol, făcându-l nerentabil.

4. In sfârşit, vom sublinia mijloacele insuficiente de credit şi lipsa unui control permanent, care să îndrumeze aceste întreprinderi pe calea respectării normelor de ordin tehnic şi cooperativ.

La aceste *scăderi de durată*, trebue să adăugăm situaţia nouă creată de legile de conversiune, care au pus băncile populare în faţa unui portofoliu imobilizat pe 17 ani, cu o dobândă care nu procură nici minimum cheltuelilor de regie, şi într'o atmosferă neprielnică de activitate, din pricina debitorilor conversionişti, mulţi din acestia aşteptând o nouă lege a lichidării datoriilor.

In asemenea condiţiuni, pentru a face cu putinţă *redresarea creditului cooperativ* în viaţa economică a satelor, se impune un ansamblu de măsuri urgente care să conducă la: *a) finanţarea* cu mijloace puternice a băncilor populare, care să le ajute totodată la stingerea împrumuturilor convertite şi deci la sustragerea debitorilor din actuala atmosferă viciată a conversiunii; *b)* revenirea la *metoda statutelor tip*, pentru a ajunge din nou la *sisteme unitare de bănci populare săteşti*, încadrate la rândul lor într'o organizaţie a complexului de cooperative rurale, în măsură să servească la maximum interesele specifice ale micilor producători agricoli; *c)* cu acelaşi prilej, urmează *să se simplifice ruajul administrativ* şi contabilitatea organizaţiilor cooperative, paralel cu *intensificarea activităţii de control.*

Din fericire, toate aceste măsuri au devenit posibile după modificarea legii cooperaţiei din 23 Iunie 1938, care a organizat un singur institut central, având deplin sprijin al Băncii Naţionale şi al Ministerului Economiei Naţionale.

Trecând la *băncile populare urbane*, va trebui să constatăm. în general, aceleaşi scăderi, la care se adaugă însă şi altele noui. Astfel constatăm că funcţionează prea multe bănci populare în unele oraşe: 99 în Bucureşti, 24 în Iaşi, câte 13 la Galaţi şi Craiova etc. De asemenea, această categorie de bănci a imobilizat prea mult capitalurile în credite pe ipoteci, circa 25%, ceea ce a cauzat greutăţi în activitatea lor, mai cu seamă că ele n'au păstrat un echilibru raţional între politica de angajamente şi cea de plasamente. Ca urmare, se impune şi aici metoda statutelor tip şi încadrarea băncilor urbane într'un sistem unitar de organizaţie cooperativă, care să corespundă intereselor specifice ale claselor mijlocii orăşeneşti, organizaţie care s'ar putea grupa în jurul noului institut de credit meşteşugăresc.

In ce priveşte sprijinirea băncilor populare urbane este de asemenea de notat creditul de 200 milioane lei pus la dispoziţia acestor organizaţii de Banca Naţională în condiţiuni tot aşa de favorabile.

In ce priveşte *băncile federale*, pentru ca ele să-şi poată îndeplini cu adevărat rolul lor în opera de redresare a băncilor populare săteşti, se impune de asemenea o serie de măsuri. In primul rând, trebuesc ajutate şi îndrumate ca să părăsească operaţiile comerciale şi să revină la atribuţiile lor fireşti de instituţii pur bancare. In acest scop, ele urmează ca treptat să-şi lărgească raza de acţiune prin fuzionări şi, în acelaşi timp, să adopte forma societăţilor pe acţiuni, pentru a putea constitui o bază mai solidă în opera de finanţare a creditului agricol.

a. g. g.

COOPERATIVELE DE PRODUCŢIE

Cooperaţia de producţie în România, ca formă de sine stătătoare a unor întreprinderi specializate într'o anume ramură de producţie, urmează o evoluţiune lentă şi îşi găseşte o perfectă sincronizare în particularităţile economiei româneşti şi formele ei specifice de prezentare.

Explicaţia acestui fenomen de tardivă şi lentă desvoltare faţă de cea a celorlalte forme cooperative, o găsim tocmai în structura şi evoluţiunea întregii economii româneşti. Până la 1914, România, mărginită de hotarele strâmte ale ţării fără ţinuturile româneşti de peste Carpaţi şi Prut, avea o economie de structură agrară cu forma dominantă a marei proprietăţi care determina în acelaşi timp, ca factor de producţie, economia de piaţă.

Ţărănimea, aproape în totalitatea ei, reprezenta o economie de compoziţie mixtă. Era patriarhal-autarhică, întrucât consuma cea mai mare parte din produsele recoltate şi forma o economie de piaţă în măsura micilor cantităţi disponibile pentru vânzare.

Poziţiunea ei ca factor de piaţă ar fi fost încă şi mai mult diminuată, dacă s'ar fi redus la disponibilităţile excedentare propriu zise ale exploatărilor micii proprietăţi. Ţăranii însă apăreau vânzători adesea ori şi cu parte din cantităţile ce normal erau

destinate nevoilor proprii de consumaţiune, numai pentru că, siliţi de alte exigenţe ale vieţii, vindeau la recoltă mai mult decât prisosul, făcând faţă nevoilor, în partea neacoperită a anului, prin mijloace de expedient — împrumuturi, cărăuşie, muncă salariată etc.

Tab. XLVII — Evoluţia cooperativelor de producţie româneşti

Anul (1)	Numărul cooperativelor de producţie (2)	Numărul membrilor (3)	Capitalul vărsat în mii lei *) (4)
1907	22	803	73.941
1908	65	2.368	316.666
1912	247	13.546	1.497.531
1927	1.034	125.581	236.955
1928	1 168	124.193	239.454
1929	925	107.961	216.062
1930	579	75.389	184.715
1931	524	66.402	127.037
1932	562	68.051	135.668
1934	540	66.696	129.532
1935	582	66.340	126.059
1936	629	72.186	121.837
1937	759	87.083	143.941
1938	802	91.891	149.834
1939	694	79.620	139.447

*) Pentru anii 1907—1912 cifrele reprezintă lei aur.

Din acest fond s'au născut primele forme de organizare cooperativă, şi el explică pentru ce cooperaţia de credit a fost şi este încă cea mai desvoltată dintre toate categoriile de cooperative din România.

Născute din nevoia de organizare a producţiei — mai ales sub forma de obştii agricole pentru arendare şi cumpărare de pământ — întreprinderile cooperative de producţie româneşti n'au ajuns, decât în parte, la rezultate satisfăcătoare, deşi progresul lor între anii 1907 şi 1939, e invederat de tabloul XLVII.

In prezentarea cooperaţiei de producţie trebuie să ţinem seama de faptul că întreprinderile cooperative se grupează în cele de producţie propriu zise şi cele care împlinesc o activitate ajutătoare producţiei cum obştiile de cumpărare şi arendare de pământ.

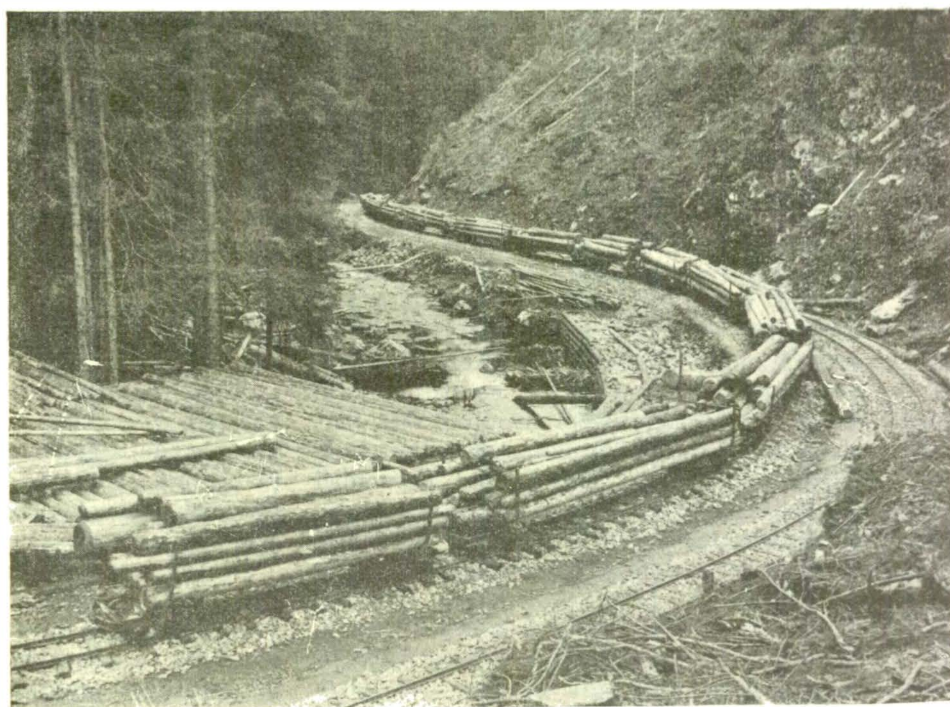
Mai avem încă de observat, atunci când examinăm cooperaţia de producţie, — aşa cum ni se înfăţişează în dările de seamă oficioase, — că nu cuprinde toate exploatările de producţie cooperativă, ci numai pe acele ale cooperativelor de producţie propriu zise.

Prin urmare, după ce am făcut constatarea prezenţei unui tip de cooperative, a căror acţiune este ajutătoare procesului de producţiune, fără a interveni ele direct în desăvârşirea acestui proces, constatăm că sunt exploatări de producţie foarte numeroase, aparţinând altor tipuri de cooperative: de aprovizionare, de consum, desfacere, valorificare şi chiar bănci populare, al căror volum şi valoare în producţie nu o putem identifica.

In această situaţie se găsesc şi exploatările de producţie ale unităţilor cooperative de al doilea grad, federale, federaţiuni naţionale, centrale şi cele ale Institutului Naţional al Cooperaţiei, care au mori, fabrici de marmeladă, de bomboane, uscători moderne de legume şi fructe, ape gazoase, etc.

Existenţa unei exploatări de producţie pe lângă alte diferite tipuri de cooperative, se prezintă în cooperaţia românească nu numai ca un fenomen legat indisolubil de existenţa şi activitatea variatelor forme de cooperative. Fără îndoială că nu se poate face o separaţiune completă a exploatărilor de producţie de cooperativele de consum şi de cele de desfacere în comun. Nu se poate pretinde ca o cooperativă de consum sau de desfacere în comun să nu aibă nicio exploatare de producţie. Dar iarăşi acest fapt nu este tot una cu existenţa unei exploatări de producţie, ca activitate de sine stătătoare, pe care cooperativele de aprovizionare, desfacere, sau chiar cele de credit o împlinesc alături de funcţiunea lor normală şi principală. Lucrul se petrece pe o scară întinsă în cooperaţia românească atât timp cât cooperative având titular o anumită funcţiune, bunăoară de credit, fac şi aprovizionări ori valorificare sau chiar şi una şi alta. Ele nu au exploatări pentru desăvârşirea obiectului lor dar împlinesc alte funcţiuni cu totul în afara acestui obiect. Câte odată asemenea exploatări au un caracter accesoriu, alteori, prin importanţa operaţiunilor, trec pe primul plan de activitate.

Faptul rezultă şi din aceea că mişcarea cooperativă românească, cu toate că prezintă o tendinţă

COOPERATIVA FORESTIERĂ «ALBINA» DIN TALCĂU-NEAMŢ
Trenul forestier

COOPERATIVA FORESTIERĂ «BRADUL» DIN TG. JIU
Locul de descărcare al plutelor la Baia de Fier

de diferenţiere pe funcţiuni şi ramuri economice, nu a ajuns la capătul acestei diferenţieri. Noi nu avem a discuta acea controversă — care de altfel se pune şi în teoria întreprinderii în genere — a funcţiunilor multiple sau a specializării funcţionale.

Suntem mai de grabă înclinaţi a socoti că nu este cu putinţă o deslegare a controversei, fiind egal de valabile şi una şi alta dintre teze, după locul şi gradul economiei date. In economiile înapoiate sau pe o rază mică de activitate, unde producţia şi circulaţia bunurilor sunt de volum şi valoare mică, îşi au rostul cooperativele cu funcţiuni multiple. De îndată ce economia locală, cu atât mai vârtos cea naţională, a ajuns la un anume grad de desvoltare, când volumul şi complexitatea operaţiunilor au crescut substanţial, se impune o diferenţiere pe funcţiuni economice.

Această tendinţă a fost pusă în serviciul politicii cooperative ca o acţiune metodică de îndrumare a mişcării în 1930 şi 1931, de Oficiul Naţional al Cooperaţiei Române, instituţie pe atunci de conducere a mişcării cooperative româneşti, ce a funcţionat pe baza legii din 1929. Planul acestei acţiuni a fost elaborat şi aplicat de acord cu Centrala Cooperativă de Import şi Export, în calitatea ei de organ central de comercializare al Cooperaţiei, constituită din libera iniţiativă a cooperativelor membre, fără participarea sub vreo formă a Statului, având directivele unui program mai larg al Ministerului Economiei Naţionale. Propaganda în vederea desvoltării cooperativelor specializate având o rază de activitate regională, era o consecinţă a planului de îndrumare a agriculturii noastre către exploatarea fermieră, prin trecerea dela cultura extensivă la cea intensivă. Se urmărea desvoltarea temeinică a cooperativelor de producţie şi valorificare agricolă, spre a se vinde pe piaţa internă şi la export nu numai produsele primare, dar pe cât cu putinţă şi produsele derivate prin transformare şi prelucrare, în locul cerealelor. In locul unor valori de piaţă foarte reduse produsul să-şi mărească valoarea prin munca încorporată şi transformarea operată. In loc ca în schimbul exterior zece tone exportate să corespundă unei tone importate, schimbul să se apropie de paritate sau chiar să fie la paritate.

Prin urmare acţiunea de organizare a cooperativelor regionale specializate urma două direcţii: a producţiunii propriu zise prin cooperative ca atare şi de valorificare a produselor prin cooperativele de valorificare specializate. Criza economică deslănţuită în 1929 a făcut să se stăruiască cu deosebire în organizarea cooperativelor de valorificare. Se socotea mai uşoară, şi cu rezultate practice imediate, intervenţiunea cooperativă în procesul de circulaţie a bunurilor.

Intervenţiunea în procesul de producţiune, nu poate să dea roade decât în timp, fiind vorba de schimbarea metodelor de cultură, a educaţiunii profesionale a agricultorilor, educaţiune în funcţie şi de posibilităţile materiale pentru investiţiunile de rigoare. Dar chiar dacă în planul propus accentul cade pe cooperativele de circulaţie, fără a le socoti cooperative de producţie — bunăoară lăptăriile, abatoarele de pasări, fabricile de marmeladă, fructe şi diferite conserve, etc. — faptul că se stăruia pentru o transformare sau chiar prelucrare a produselor primare, lega cooperativele de circulaţie de anume exploatări de producţie corespunzătoare acelor transformări sau prelucrări. Bunăoară, chiar cooperativele cu funcţiunile cele mai simple din această categorie, cele de valorificare a cerealelor, se organizează cu un depozit, unde au maşini mai mult sau mai puţin perfecţionate pentru curăţirea cerealelor — dela ciuruitoare până la trioare şi selectoare mecanice; — cooperativele de valorificare a ouălor au a instala bazine de conservare; cele de valorificare a fructelor cazane pentru distilat şi mici instalaţiuni pentru fabricat marmeladă, etc. Prin urmare oricare din asemenea cooperative, chiar acele de proporţii foarte modeste, au mici instalaţiuni pentru prelucrare sau transformare şi deci împlinesc o funcţiune de producţie.

După expropriere şi împroprietărirea ţăranilor, poziţiunea economică a ţărănimii este în multe privinţe schimbată. Ea devine un factor mai activ de piaţă, prin excedentele mai mari la vânzare ale producţiunii agricole datorită pământurilor intrate în proprietatea sa.

Era de aşteptat dar, ca începând din 1919 când s'au creat condiţiuni prielnice de desvoltare, cooperaţia agricolă de producţie să ia un deosebit avânt, dat fiind că gospodăria agricolă este mai mult productivă decât consumatoare. Fără îndoială, într'o oarecare măsură faptul s'a realizat. Nu într'atât însă cât mijloacele proprietăţii mici şi producţia ţără-

nească o indicau. Cauzele se află în sistemul legal al cooperaţiei româneşti, sistem care dacă a evoluat faţă de cel creat prin legiuirea din 1903, nu a dat un cadru adecuat şi în deajuns de cuprinzător pentru o largă şi temeinică desvoltare.

Decretul-lege din 1919 a dat un cadru tehnic de organizare cooperaţiei, corespunzător grupării pe funcţiuni economice a centralelor cooperative. El a însemnat şi un pas înainte în tendinţele de autonomie a mişcării prin aceea că a creat în aşezământul superior al cooperaţiei forma de regie mixtă între Stat şi cooperativele afiliate. Semnificativ însă pentru orientarea noastră în identificarea cauzelor acestei organizări este faptul că centralele cooperative erau depozitare ale funcţiunilor de suveranitate prin exerciţiul dreptului regalian atribuit lor de îndrumare, organizare şi control, şi exercitarea funcţiunilor comerciale ale grupării respective. Fiecare din cele trei centrale — a Băncilor populare, a Cooperativelor de producţie şi consum şi a Obştiilor — împlineau pentru categoria lor şi funcţiunile regaliene şi cele comerciale de credit, aprovizionare, desfacere.

Tot din această încătuşare a cooperaţiei în tiparul strâmt şi neconform al unei directive oficiale se explică de ce cooperaţia orăşenească de producţie a avut o desvoltare redusă, deşi încă prin legile de organizare a meseriilor din 1909 şi 1912, cooperativele de meseriaşi se bucurau de un drept de preferinţă la licitaţiile publice.

Legea din 1929 a consolidat înlesnirile date cooperaţiei, le-a extins asupra tuturor lucrărilor şi furniturilor Statului, a legiferat sistemul contractelor prin bună învoială, a scutirilor de garanţii, o serie de măsuri şi dispoziţiuni ce însemnau reale foloase pentru cooperative. Cu deosebire însă legea din 1929 părea hotărîtoare desvoltării cooperaţiei, dacă, aşa cum indica, s'ar fi făcut şi ultimul pas pentru autonomia mişcării, anume acel al înfiinţării din iniţiativa mişcării a Centralei Uniunilor de Cooperative. Această înfăptuire ar fi rupt ultima verigă din lanţul imixtiunii şi punea cooperaţia pe acelaşi plan de liberă iniţiativă şi răspundere ca şi a celoralte întreprinderi ale vieţii economice româneşti.

Legea din 1929 este reformată de legea din 1935 şi aceasta reformată prin legea din 1938. De observat că aproape fără excepţie, toate legile modificatorii s'au ocupat în deosebi de instituţiile centrale, de întreprinderile conducătoare ale cooperaţiei. In fond modificările aduse vizau cu deosebire oamenii dela conducerea mişcării şi nu mişcarea însăşi.

Din această simplă înşirare de date ale căror intervale sunt pe spaţii reduse, ne putem da seama şi de contribuţia factorilor: nestatornicie şi nesiguranţă. Desele reforme au prejudiciat cooperaţia şi prin schimbările şi adaptările impuse şi prin pregătirea lor în luptele ce le-au cauzat. Pe nestabilitate

TRASUL LEMNULUI CU TÂNJALA
La cooperativa forestieră « Munca » din Gura Humorului

nimic nu se poate clădi. Dacă acest adevăr este valabil pentru orice acţiune, cu atât mai vârtos se verifică în economie.

Erau la sfârşitul anului 1938 un număr de 1347 cooperative în funcţiune din cari 1061 au trimis datele statistice şi s'a putut concentra astfel situaţia lor Ele se repartizau astfel:

Tab. XLVIII — Cooperativele de producţie în 1938

Felul cooperativelor	Numărul cooperativelor în funcţiune	Numărul cooperativelor cari au trimis bilanţul	Numărul membrilor *	Mijloace financiare proprii în mii lei *
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Total . . .	1.347	1.061	123.859	444.278
Forestiere	347	247	28.823	161.946
Lăptării	265	257	29.736	22.750
Viticole	39	36	3.746	10.569
Obştii de cumpărare	256	205	20.191	45.692
Obştii de arendare.	89	56	5.686	8.565
Diverse	351	260	35.677	194.756

*) Numai la cooperativele cari au trimis bilanţul.

Dacă raportăm cooperativele de producţie în totalitatea lor la originea etnică a componenţilor lor, constatăm următoarea situaţiune:

Tab. XLIX — Cooperativele româneşti şi cele minoritare în 1938

Felul cooperativelor	Numărul cooperativelor		Numărul membrilor		Mijloace financiare proprii	
	Cifre abs.	%	Cifre abs.	%	Mii de lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Total . . .	1.061	100,0	123.859	100,0	444.278	100,0
Româneşti	802	75,6	91.891	74,2	411.154	92,6
Minoritare	259	24,4	31.968	25,8	33.124	7,5

In gruparea de mai sus cooperativele minoritare au o poziţiune dominantă în organizarea lăptăriilor

cooperative. Ele sunt în număr de 216 cu 26.057 de membri şi 14.000.609 capital social.

Evoluţia tuturor cooperativelor minoritare de producţie, în ultimii ani, când ele au cunoscut o înflorire excepţională, e pusă în lumină în tabloul de mai jos:

Tab. L — Cooperativele minoritare de producţie între 1930 şi 1938

Anul	Numărul cooperativelor	Numărul membrilor	Capital (mii lei)
(1)	(2)	(3)	(4)
1930	30	1.867	1.091
1931	21	5.733	3.507
1932	70	4.688	7.411
1935	104	9.786	13.796
1936	113	11.273	12.701
1937	223	26.070	19.856
1938	259	31.968	24.939

Vom analiza acum principalele ramuri de activitate ale cooperativelor de producţie, începând cu vechile obştii săteşti.

1. *Obştiile săteşti*

Ele reprezentau — şi ne referim cu deosebire la cele de arendare — o grupare de mare însemnătate în economia românească, învederată de cele 406.664 ha la cât ajunseseră în 1918 întinderile arendate de obştii, la cari se mai adaugă cele 100.000 ha arendate ţăranilor prin Casa Rurală, faţă de 4.940 ha din 1904. Această cifră ne dă imaginea importanţei obştiilor, dacă ne referim la împroprietărire, care în

Tab. LI — Mişcarea obştiilor de arendare

Anii	Numărul obştiilor	Numărul membrilor	Numărul hectarelor arendate	Capital (mii lei)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1903	8	1.201	4.940	189
1904	16	2.306	10.577	217
1905	37	8.609	30.388	304
1906	68	9.562	54.681	356
1907	103	11.118	37.344	409
1908	172	23.236	133.227	852
1909	273	36.371	190.521	1.286
1910	347	45.583	248.340	1.954
1911	378	62.009	283.381	2.486
1912	487	65.170	369.922	3.944
1913	495	76.678	375.000	4.290
1918	496	82.295	406.664	*
1923	102	16.492	51.554	*
1924	125	18.498	*	3.251
1925	123	16.607	*	3.943
1926	119	14.769	*	4.588
1927	100	12.079	*	3.339
1928	133	12.289	*	4.988
1929	137	12.506	*	5.090
1930	50	5.740	*	2.969
1931	42	3.286	*	1.410
1932	54	5.883	*	3.219
1933	48	4.963	*	1.750
1935	27	2.964	*	1.410
1936	52	6.194	*	2.567
1937	67	8.264	*	2.706
1938	56	5.686	*	2.237
1939	40	4.645	*	1.922

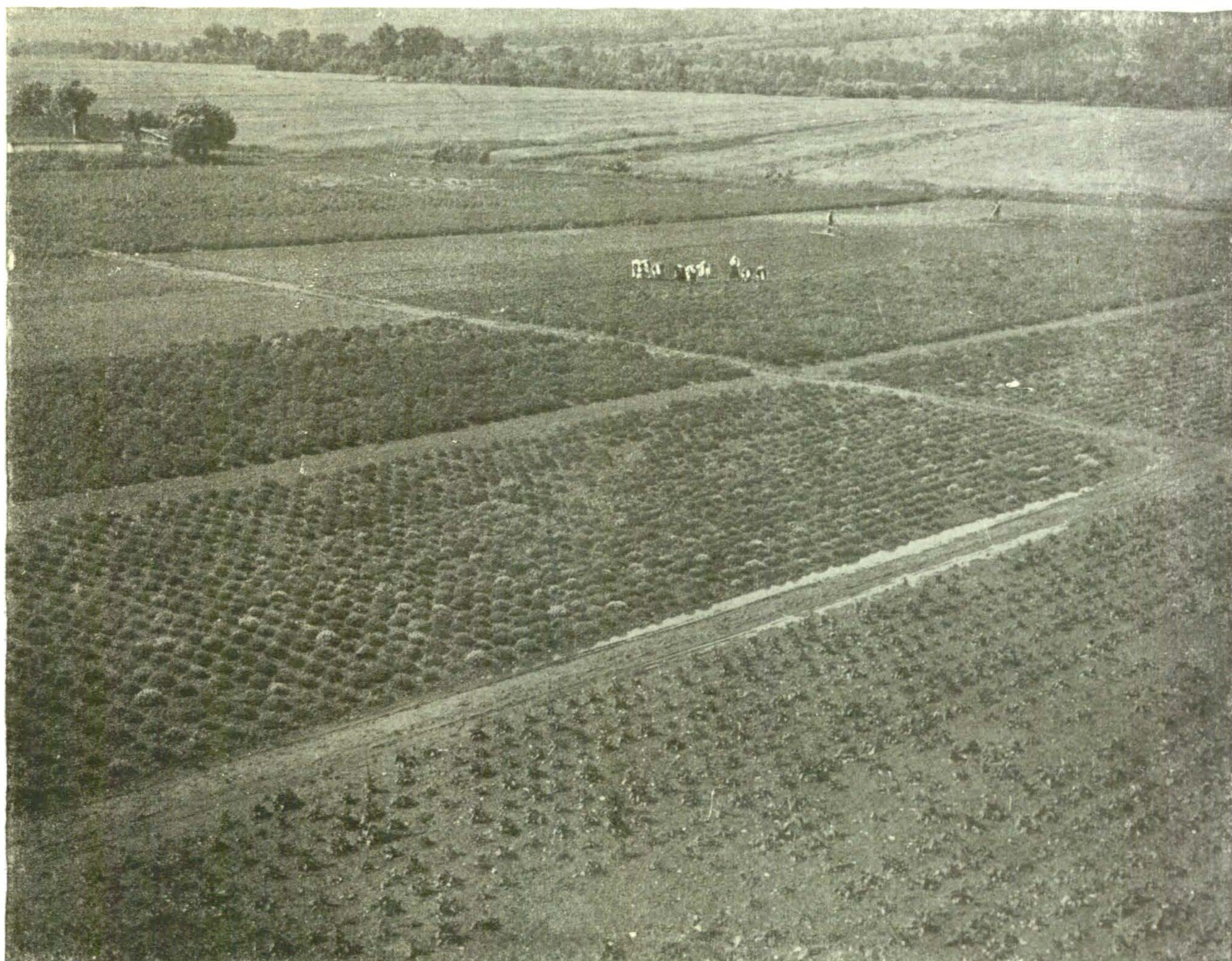
*) Lipsesc date.

vechiul Regat s'a ridicat la 2.250.000 ha. Mai presus de această valoare practică, importanţa lor stăruie ca fenomen caracteristic, premergător împroprietăririi. Obştea a exprimat o formă de manifestare paşnică a ţărănimii în setea ei de pământ, învederând nevoia şi năzuinţele cele mai vii ale ţărănimii româneşti în structura populaţiei rurale de atunci. Aceste aspiraţiuni se legitimau nu numai prin îndrituirea la pământ a celor ce-l muncesc cu braţele lor şi ale familiei lor, dar şi pentru că ţărănimea aducea şi cea mai mare parte din inventarul viu. Intr'adevăr, ţăranii aveau în 1910 o proporţie de 93,7% din vitele de muncă în Muntenia şi 87,7 % în Moldova, deşi proprietatea mică reprezenta numai 57,4% din proprietatea funciară rurală.

Obştiile săteşti au căpătat o expresie legală prin legea din 1904, numită legea Protopopescu, când asociaţiilor ţărăneşti pentru arendare de pământ li s'a dat un mijloc practic de a fi reprezentate legal. Dispozitivul legii s'a dovedit insuficient. Ţăranii

COOPERATIVA MINERĂ «CĂRBUNELE» DIN GODENI-MUSCEL
Depozitul de cărbuni

CULTURĂ DE PLANTE MEDICINALE
Cooperativa pentru colectarea şi valorificarea plantelor medicinale «Digitalis» din Orăştie

erau puşi în concurenţă cu arendaşii. Inferiori în condiţiuni şi mijloace, ei nu puteau să reziste acestora. Printr'o lege specială, în 1905, obştiile sunt scutite de patenta arendăşiei şi apoi, printr'o altă lege, sunt asimilate proprietarilor pentru impunerea la funciar. Prin modificarea adusă în 1908 legii Băncilor Populare s'au adus unele înlesniri pentru finanţarea de către Casa Centrală a Băncilor Populare şi Cooperativelor săteşti, iar recunoaşterea lor de societăţi cooperative se face prin legea din 1910.

Desvoltarea tot mai crescândă a obştiilor de arendare este brusc frânată la 1919 de expropriere şi împroprietărire, când firesc obiectul lor se limitează. In 1928 suprafeţele arendate de obştii erau, în cifră rotunjită, de 40.000 ha, a zecea parte decât au ajuns în 1919 înainte de expropriere.

După această reformă accentul cade pe obştiile de cumpărare de pământ. Formaţiunea şi desvoltarea lor îşi găsesc izvoarele în nevoia şi dorinţa de pământ a ţărănimii, cu putinţa de împlinire, pentru moşiile de vânzare, de exercitarea dreptului de preemţiune prevăzut în legea de expropriere. De observat este însă, că foarte multe moşii s'au vândut obştiilor direct fără beneficiul şi intervenţiunea preemţiunii.

O altă formă de cooperative din această categorie, a obştiilor, a fost aceea a obştiilor de împroprietărire. Ele au luat naştere pe baza legii din 1919 de expropriere şi împroprietărire. Până în 1921 s'au constituit 2.300 societăţi cooperative de acest fel, activând asupra unei suprafeţe de 2.135.444 ha.

Obştea de împroprietărire a fost prima formă juridică a împroprietăririi. Dela această formă legiuitorul a trecut la împroprietărirea individuală şi deci obştiile de împroprietărire s'au desfiinţat.

Dacă împroprietărirea rămânea în obştie, pentru cultura în comun, consecinţele economice şi sociale ar fi fost foarte mari. Este aproape o certitudine, că nu am fi trecut prin criza de producţie, fenomen al schimbului structurii proprietăţii, prin scăderea randamentelor cantitative şi calitative. Scăderea aceasta, datorită, culturii lor parcelare, a determinat o diminuare a venitului naţional, numai pentru cele cinci cereale de principală producţiune, în decursul a douăzeci ani, cu 325 miliarde lei. Obştea, păstrând forma individuală a proprietăţii, da putinţa exploatării mari să se aplice o cultură raţională şi ştiinţifică, pe întinderea mare a moşiei, formând o singură unitate de exploatare, ceea ce ar fi corespuns unui

cost de producţie relativ mai eftin, pentru randamente superioare cantitativ şi calitativ.

Obştiile agricole ar fi fost pentru folosul economiei româneşti cea mai însemnată categorie a mişcării cooperative sub toate aspectele: număr, asociaţi, capitaluri, investiţiuni, volum şi valoare a producţiunii. Cooperaţia de producţie s'ar fi situat pe primul plan în cooperaţia românească şi ar fi constituit în acelaşi timp forma dominantă în producţiunea agricolă românească.

Tab. LII — Mişcarea obştiilor de cumpărare de pământ

Anii	Numărul societăţilor	Numărul membrilor	Capitalul social vărsat (mii lei)
(1)	(2)	(3)	(4)
1923	104	15.346	*
1924	177	22.069	27.765
1925	220	25.778	77.132
1926	297	32.149	76.308
1927	343	35.559	91.057
1928	374	30.838	56.512
1929	347	33.610	60.372
1930	191	21.232	49.256
1931	146	17.225	12.831
1932	192	22.320	22.337
1933	190	21.643	15.620
1935	183	17.806	3.340
1936	179	18.435	2.709
1937	203	22.732	7.390
1938	205	20.191	8.989
1939	219	22.354	5.699

*) Lipsesc date

Obştiile au devenit fără obiect de îndată ce dela împroprietărirea prin obştii s'a trecut la împroprietărirea individuală sub presiunea burgheziei româneşti, care îşi vedea periclitată poziţiunea ei prin existenţa unei forme colective de exploatare şi repartiţie. Ele ar fi adus nu numai în procesul de producţie o modificare substanţială, aproape revoluţionară, transformând fundamental aspectul producţiunii, dar şi în ce priveşte circulaţia şi chiar producţia transformatoare şi prelucrătoare. Exploatările mari agricole — obştiile — au putinţa să facă investiţiuni pentru instalaţiuni importante din categoria industriei mari — bunăoară mori, distilerii, fabrici de conserve, uscătorii mecanice, etc., lucru ce nu mai corespunde cu exploatarea agricolă individuală, chiar cea mare, cu atât mai puţin cu cea parcelară.

In această lumină găsim o explicaţie a cauzelor care se pun de-a-curmezişul răspândirii asociaţiilor agricole, forme cooperative de exploatare agricolă, soluţiune la care s'a oprit Ministerul Agriculturii şi a propagat-o în 1932, reluată cu tărie în 1941 de însuşi Conducătorul Statului.

2. *Cooperativele forestiere*

Din desfăşurarea pe felul cooperativelor de producţie, constatăm că cea mai importantă ramură este aceea a cooperativelor forestiere.

Această ramură are o desvoltare dela începuturile mişcării, în tiparul ei croit prin legea din 1903, ce a hotărît desvoltarea şi întreaga evoluţiune până astăzi a mişcării cooperative din România. Primele cooperative de acest fel iau fiinţă în 1905. In 1908 se găseau funcţionând 30 de unităţi, alcătuind astfel aproape 50% din numărul unităţilor cooperative de producţie de atunci, 50,2% din numărul membrilor lor şi 71,1% din capitalul social vărsat. Desvoltarea lor s'a accentuat de îndată ce Statul, pe temeiul dispoziţiunilor legii din 1910, a hotărît că se pot da prin bună învoială exploatarea parchetelor aparţinând domeniului public, până la o valoare de 10.000 lei. Legea cooperaţiei din 1918 a extins această dispoziţiune, a acordării prin bună învoială, până la orice valoare, dând deci putinţa cooperativelor să obţină din proprietatea publică exploatarea masivelor păduroase, oricare ar fi valoarea lor estimativă. Această dispoziţiune a fost dată ca o compensaţie pentru ţărănimea dela munte, unde s'a socotit, după ce la un moment dat încolţise ideia, că nu este indicat să se facă exproprierea masivelor păduroase şi împroprietărirea sătenilor munteni din consideraţiuni specifice ale hidrologiei şi climatologiei ţării influenţate şi condiţionate de existenţa pădurilor.

In perioada 1903—1919, cooperativele forestiere atacau numai formele simple ale producţiunii, tăierea pădurilor şi fasonarea şi debitarea pe piaţă a lemnului brut, cu deosebire a lemnului de foc. Abia dela 1919 cooperaţia forestieră şi-a extins activitatea şi la producţia industrială. De atunci cooperativele forestiere în România alcătuesc două ramuri: cooperative de tăiere a pădurilor şi fabricile cooperative de cherestea.

Raportul între cooperativele forestiere minoritare şi cele româneşti este net în favoarea celor dintâi ceea ce rezultă din cifrele modice ale tabloului LIV. Industria cooperativă a lemnului, este alcătuită din

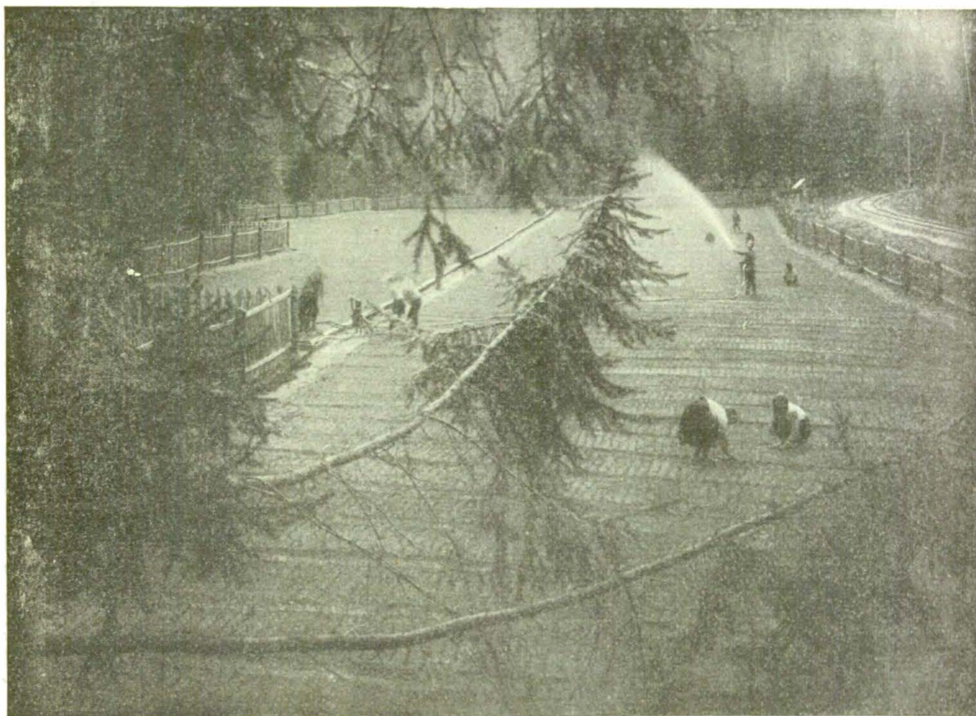
Tab. LIII — Evoluţia cooperativelor forestiere româneşti

Anii	Numărul cooperativelor	Numărul membrilor	Capitalul (mii lei)
(1)	(2)	(3)	(4)
1907	9	330	46
1908	30	1.189	225
1909	40	1.666	333
1910	86	4.382	601
1911	119	6.677	770
1912	143	8.250	926
1921	347	35.000	17.877
1922	402	42.922	23.979
1923	482	56.045	38.409
1924	476	57.935	51.580
1927	452	61.754	106.892
1928	492	62.401	136.130
1929	333	47.405	110.695
1930	233	34.478	92.207
1931	228	31.553	77.405
1932	206	25.441	66.648
1933	171	22.707	59.492
1935	190	22.658	57.390
1936	206	24.221	52.552
1937	251	28.084	60.348
1938	245	28.027	55.386
1939	204	22.513	53.492

Tab. LIV — Cooperativele forestiere minoritare

Anul	Numărul cooperativelor	Numărul membrilor	Capital (mii lei)
(1)	(2)	(3)	(4)
1935	31	907	585
1936	1	841	552
1937	3	1.177	823
1938	2	796	527

29 cooperative (11,96% din numărul cooperativelor forestiere) având 4.645 membri (16%) 24.309.627 lei și 311.733.100 lei capital în exploatări (22,53%) cu 92 gatere putere de producțiune de 457.000 mc în valoare de lei 255.000.000.

PEPINIERA COOPERATIVEI FORESTIERE «ALBINA» DIN TALCĂU - NEAMȚ

Organizarea industrială a cooperativelor forestiere în România prezintă două aspecte caracteristice. Cel dintâiu este un aspect social al unei soluțiuni pentru organizarea economiei țărănimii dela munte, dându-i putința unei scurgeri a excesului demografic, prin canalizarea lui în industrie, în forma cea mai potrivită și corespunzătoare acestei categorii. Al doilea aspect, de tehnică economică, este al unei verificări ce nu mai poate fi contestată astăzi, că și în domeniul complicat al organizării industriei mari, cooperația s'a dovedit capabilă să se organizeze pentru producția industrială, stăpânind problemele și întrunind condițiunile necesare ale capacității tehnice și comerciale pentru o atare organizare. Cooperația industrială forestieră este soluțiunea optimă pentru soluționarea problemei social-economice a populațiunii dela munte, o soluțiune permanentă egal de îndreptățită și pe plan economic, social și național. Ea a adus și aduce nu numai întreprinderea mare ca mijloc de întrebuințare a brațelor de muncă disponibile, dar întreprinderea socială a cărei proprietate aparține muncitorilor, iar repartiția venitului colectiv se face după criteriile specifice cooperației, în raport cu munca prestată.

Cooperativele forestiere, ca de altfel toate cooperativele în măsura mijloacelor lor, ele având investițiuni mari și un rulment important de capital, au făcut nu numai o acțiune care se referă la membrii lor, dar și însemnate opere cu caracter social ca: școli, biserici, poduri, fântâni, căminuri culturale, în afară de contribuțiuni pentru educația țăranilor, școli și burse. Aproape nu este unitate cooperativă care să nu fi adus o asemenea contribuțiune. De altfel înseși statutele prevăd afectări de sume din rezultatele anuale, pentru asemenea opere cu caracter social. Este un exemplu viu pe care cooperația îl aduce, ca organizare economică îndreptată spre binele social, nu numai restrâns la componența membrilor ei, cu atât mai puțin pusă în serviciul capitalului investit. Am socotit necesar ca această remarcă să o facem aici la cooperativele forestiere pentrucă și contribuția lor a fost de netăgăduită valoare. Aceasta un scade însă, după cum am arătat, acțiunea de operă socială a tuturor cooperativelor fără niciun fel de deosebire între ele. Nicăieri nu se dovedește o mai statornică păstrare a capitalului și în genere a tuturor mijloacelor de producție, în mâini curat românești, ca în cooperative. Mai mult, nicăieri nu s'a adus în proporția capitalurilor și a mijloacelor o contribuțiune pentru întreaga comunitate așa cum a făcut-o și o face cooperația.

3. *Cooperativele de lăptărie*

In 1908 funcționau 5 asemenea cooperative alcătuite din 164 membri cu 3.897,50 lei capital social vărsat. Cea dintâi cooperativă înființată pe baza legii din 1903 s'a constituit în comuna Prundu, județul Argeș, în 1905.

Gruparea acestora cuprindea în 1938 un număr de 257 cooperative din care 41 cooperative românești și 216 cooperative minoritare.

Cooperativele românești de lăptărie au luat o desvoltare mai mare pe baza programului din 1931 de care am amintit. Ele s'au concentrat în regiunile

Tab. LV — Cooperativele de lăptărie românești și minoritare în 1938

Felul cooperativelor	Numărul cooperativelor		Numărul membrilor		Mijloacele financiare proprii	
	Cifre abs.	%	Cifre abs.	%	Mii de lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Total . . .	257	*100,00*	29.736	*100,00*	22.750	*100,00*
Românești	41	*16,00*	3.679	*12,37*	4.890	*21,49*
Minoritare	216	*84,00*	26.057	*87,63*	17.860	*78,51*

COOPERATIVA «MIERCUREA» DIN MIERCUREA SIBIULUI
Colectarea produselor

din Banat, Transilvania şi sudul Basarabiei mai puţin în vechiul Regat.

Mişcarea cooperativă de lăptărie atât ca număr cât şi ca mijloace de lucru şi activitate, este dominată de cea minoritară.

4. *Cooperativele viticole*

O categorie de cooperative a căror activitate merită să fie relevată este aceea a cooperativelor viticole, cari au o recentă desvoltare. In 1908 funcţiona în comuna Pleşcoiu (jud. Buzău) înfiinţată chiar în acel an, o cooperativă viticolă, având atunci 43 de membri cu un capital de 2.065 lei.

Din asemenea iniţiative răzleţe ce s'au manifestat în decursul timpului, nu a luat naştere un organism cooperativ al viticulturii care să aducă o contribuţiune de însemnătate în producţiunea şi desfacerea vinurilor.

Imboldul dat în 1931 îl putem considera ca punctul de plecare al cooperaţiei viticole în România.

In raport cu totalitatea cooperativelor de producţie poziţia pe care o ocupă cooperativele viticole la noi este deocamdată destul de slabă.

Tab. LVI — Situaţia cooperativelor viticole în 1923

Felul cooperativelor	Numărul cooperativelor		Numărul membrilor		Mijloacele financiare proprii	
	Cifre abs.	%	Cifre abs.	%	Mii de lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Totalul cooperativelor de producţie	1.061	100,00	123.859	100,00	444.278	100,00
Cooperativele viticole	36	3,40	3.746	3,0	10.569	2,38

Cooperativele viticole s'au constituit într'o federaţiune naţională cu sediul în Bucureşti. In afară de aceasta, şi Centrala Cooperativă de import-export desfăşoară o însemnată activitate viticolă, având o pivniţă modernă.

5. *Cooperativele de producţie diversă*

Cooperativele de producţie a căror activitate nu este dintre acelea examinate până acum, sunt cooperativele de morărit, exploatări de maşini agricole, pescuit, construcţiuni, ateliere de mobile, tipografii, transport, miniere, brutării, electricitate, cariere, pomicole, ţesătorii, balneare, etc.

Raportul între cooperativele româneşti şi cele minoritare în această categorie de producţie diversă este dominat de cooperativele româneşti.

Intre acestea amintim cooperativele de pescuit prezentând un aspect interesant al mişcării. Originea lor o aflăm în 1929. Ele s'au ivit din legitima dorinţă a pescarilor vânători de a exploata în folosul lor producţia bălţilor şi râurilor curgătoare. Ele lucrează cu deosebire în apele Statului, fie în sistemul arenzii, fie în acel al dijmei.

Tab. LVII — Cooperativele de producţie diversă, româneşti şi minoritare în 1938

Felul cooperativelor	Numărul cooperativelor		Numărul membrilor		Mijloacele financiare proprii	
	Cifre abs.	%	Cifre abs.	%	Mii de lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Total . . .	260	100,0	35.677	100,0	194.756	100,0
Româneşti	226	87,00	31.392	88,00	181.250	93,06
Minoritare	34	13,00	4.285	12,00	13.506	6,94

6. *Concluzii*

Cooperativele de producţie după cum vedem, reprezintă un capitol de oarecare însemnătate în economia ţării. Prea puţin însă, din ceea ce ar trebui să reprezinte. Ele au locul cu deosebire în sectorul agricol pe care socotim că este chemat să-l organizeze atât în ceea ce priveşte producţia cât şi desfacerea. Această organizare trebue să se refere nu numai la producţia de bază a agriculturii ci, şi aici este chemarea cu deosebire a cooperaţiei, la zootehnizarea şi industrializarea agriculturii. Produsele ar încorpora atunci valoarea materiilor de bază a ingredientelor şi a ambalajului şi cu deosebire a muncii. Valoarea lor de piaţă va fi cu mult mai mare.

Produsele de bază prin urmare rămân în gospodăria țărănească și se vor întrebuința ca materii prime pentru produsele derivate, zootehnizare sau industrializare, sau chiar toate acestea la un loc. Soluțiunea cooperativă va da numai valori mai mari și deci venituri superioare, va da numai produse de calitate bună și va constitui un regulator de piață pentru aprovizionarea internă; producția cooperativelor prin repartiția integrală a venitului social între producătorii participanți și prin opera ei unitară pe plan național, singura acțiune concertată într'o economie liberă, este soluțiunea cea mai nimerită ce am putea găsi în structura de azi, singura cu putință să facă față, în condițiuni bune, presiunei demografice a populației românești. Pentru împlinirea acestui lucru se cer două condițiuni: cooperația românească să aibă un cadru legal corespunzător acestor cerințe și pe același picior, în ce privește dreptul de imixtiune a Statului, cu cel ce se exercită în sectorul capitalist și, în al doilea rând, dispozițiunile legale referitoare la drepturile cooperativelor, nu importă care sunt ele fiscal, furnituri și aprovizionări publice, arendări, vânzări, preemțiuni, etc., să se aplice în litera și în spiritul lor.

i. t.

COOPERATIVELE DE CONSUM, APROVIZIONARE ȘI DESFACERE

1. *Evoluția generală*

Prima încercare de constituire a unei cooperative de consum, în vechiul Regat, datează din anul 1873, iar în Ardeal din 1890.

Nu poate fi vorba însă, în nici una din provinciile țării, de o mișcare cooperativă de consum, ci numai de aparițiuni sporadice, fără prea mare importanță.

Ideia cooperativă are și la noi în țară o lungă perioadă de gestație. Ea însă devine realitate numai atunci când intră în preocuparea politicei sociale și economice a Statului. Pe această linie înregistrăm și pentru cooperativele de consum o serie de încercări de a li se da posibilitatea de existență.

Așa, în timpul cabinetului de sub președinția lui *G. Gr. Cantacuzino*, în 1899, o comisiune prezidată de *N. Fleva* întocmește un proiect de lege asupra societăților cooperative, pe care și-l însușește apoi viitorul ministru de domenii, *N. Filipescu*. Acesta îl depune în parlament, fără a ajunge însă să-l și voteze.

In art. 2 al acestei legi, între cele cinci categorii de cooperative, a căror înființare se permitea și se reglementa, erau și:

1. Societăți pentru vânzarea în comun a produselor agricole sau industriale ale asociaților.

2. Societăți cooperative de consumație și anume: *a)* societăți pentru dobândirea în comun a lucrurilor necesare traiului și de revânzarea lor cu amănuntul la asociați; *b)* societăți pentru procurarea materiilor prime, a mașinilor sau uneltelor trebuincioase asociaților.

Este clară intențiunea de a se determina și înlesni crearea de cooperative cari să activeze în domeniul circulației bunurilor. Proiectul n'a devenit lege și mai târziu legislația a căpătat un alt caracter.

La 1900, *Spiru C. Haret* își făurește planul de lucru, pe care era apoi să-l urmărească în calitate de ministru. Sub forma a două articole publicate în revista Convorbiri Didactice Nr. 7—8 din August și Septemvrie 1900, el arată ideile lui în ce privește ridicarea nivelului economic al populației. In ceea ce ne interesează aci, cităm textual următorul pasaj:

« Se înțelege, nu ne putem gândi să readucem pe oameni la sistemul schimbului în natură; dar trebue făcut ceva pentru a se împuțina mijlocitorii, mai toți străini, care se folosesc de cea mai mare parte din produsul muncii săteanului și lui nu-i lasă decât un beneficiu derizoriu. Trebue făcut orice, pentru a apropia pe săteanul producător de cel care are să-i cumpere lucrul produs, pentru uzul său propriu ».

Iar mai departe Haret adaugă: « Să se încurajeze dar sătenii a deschide ei înșiși prăvălii în satele lor ».

Concomitent cu întocmirea acestui plan, se ține la București un congres al învățătorilor unde « cooperativele de vindere » se bucură de o largă discuție.

Se poate vedea în chip evident că, în vechiul Regat cel puțin, în jurul anului 1900, se discuta cu aprindere problema introducerii în procesul de circulație a formei de întreprindere cooperativă. Discuția a continuat, iar până la răsboiu se pot menționa câteva începuturi.

La 1903, se votează legea băncilor populare și a Casei lor centrale, care însă nu are dispozițiuni decât pentru cooperativele de credit. Ca urmare, celelalte forme de cooperative trebuiau să se conformeze codului de comerț în care se prevedeau condițiuni de constituire și funcționare mult prea grele.

Prin modificările ulterioare (1906, 1908, 1910) aduse legii din 1903, precum și prin legiuiri speciale, ca de exemplu legea meseriilor din 1912, se dă și celorlalte forme de cooperative un regim legal.

Inceputurile cooperației de consum, în vechiul Regat, se pot desprinde din tabloul de mai jos:

Tab. LVIII — Evoluția cooperației de consum în vechiul Regat, între 1905 și 1913

Anii (1)	Numărul cooperativelor (2)	Numărul membrilor (3)	Capital (lei aur) (4)
1905	28	*	*
1906	83	*	*
1907	91	3.925	395.491
1908	150	5.904	733.568
1909	186	7.903	894.701
1910	208	9.202	1.156.815
1911	210	9.616	1.262.709
1912	231	10.960	1.414.408
1913	220	10.679	1.484.500

*) Lipsesc date.

Atât pregătirea atmosferei prin discuțiile dinainte de răsboiu, cât și rolul pe care l-au avut cooperativele în timpul răsboiului, fac să se atragă atenția asupra acestui gen de cooperative și primele măsuri care se iau, după răsboiu, sunt în favoarea lor.

Prima mare reformă împlinită, imediat după Unire, este aceea prin care politica de stat față de coope-

LIBRĂRIA «LUMINA OLTENIEI» DIN CRAIOVA
a Cooperativei Corpului Didactic din județul Dolj

rație se duce printr'o instituție care îmbină reforma agrară cu cooperația: Casa Centrală a Cooperației și împroprietăririi sătenilor. Apoi, prin crearea Ministerului Muncii, se face o distincție între cooperativele dela sat și cele dela oraș, creându-se instituțiuni speciale pentru fiecare categorie.

La orașe mai întâi, mai ales sub presiunea lipsurilor din perioada imediat după răsboiu, se înființează cooperative de consum și federale în toată țara.

Perioada de creștere a numărului de cooperative ține până în 1927. Erau atunci mult mai multe cooperative de consum, decât numărul îngăduit în condițiuni normale de desvoltare.

Rezultatul era ușor de prevăzut. Toate aceste creațiuni s'au dovedit neviabile și rând pe rând au dispărut.

Dela 1928, prin votarea codului cooperației și mai ales în urma discuțiilor care au avut loc cu această ocazie, s'a simțit nevoia unei purificări a cooperației hibride și stimularea creării de întreprinderi viabile.

In perioada 1929—1935 s'a părăsit ideia creării de cooperative de consum și s'a stimulat, în mod special, cooperativele de desfacere a produselor și de aprovizionare în comun a întreprinderilor agricole și meșteșugărești aparținând cooperativelor.

Dela 1935 acțiunea de stimulare a cooperativelor de consum a luat o nouă înfățișare, prin modificarea legii pentru organizarea cooperației și crearea unei centrale cooperative care îndeplinește funcția de magazin de gros.

In aceeași perioadă 1929—1935, Oficiul Național al Cooperației, împreună cu Centrala Cooperativă de Import și Export, a stimulat constituirea de cooperative de valorificare a produselor agricole: cereale, ouă, păsări, lapte, fructe, etc. determinând înființarea a 16 cooperative de valorificare a cerealelor, cari au colaborat la opera de susținere a prețului la grâu.

Statutele acestor cooperative prevăd posibilitatea următoarelor operațiuni:

a) valorificarea cerealelor și derivatelor acestora, aparținând cooperativelor, membrilor acestora, precum și producătorilor asociați și chiar neasociați, încheiând contracte sau mijlocind încheieri de contracte;

b) prelucrarea, ameliorarea și industrializarea cerealelor, în care scop se pot construi, cumpăra sau închiria orice fel de instalațiuni de industrializare, depozitare sau prelucrare, cu aprobarea adunării generale;

c) întrepozitarea și warantarea cerealelor, potrivit normelor fixate printr'un regulament întocmit de comun acord cu Banca Centrală Cooperativă și Centrala Cooperativă de Import și Export.

Evoluția generală a cooperativelor românești de aprovizionare și consum, în anii de după răsboiu, e înfățișată în tabloul LIX.

Din aceste cifre se poate vedea în mod clar că mișcarea cooperativelor de consum, aprovizionare și desfacere, este încă destul de slabă. Dacă ținem însă seamă că suntem după o perioadă de criză și într'o epocă de mari frământări în mișcarea cooperativă dela noi, concluzia nu poate fi nici într'un caz cea care se trage de obiceiu și anume că țara noastră nu-i aptă a avea o mișcare de consum. Exemple de cooperative care au dat rezultate admirabile, precum și reușita din alte ramuri de cooperație, — ne dau dreptul să afirmăm că mișcarea cooperativă de consum n'a reușit la noi în țară din cauză că n'a fost pusă în condițiuni normale de funcționare și n'a fost îndrumată pe căile firești.

Tab. LIX — Evoluția cooperativelor românești de consum, aprovizionare și desfacere între 1921 și 1939.

Anul	Numărul cooperativelor	Numărul membrilor	Capital (mii lei)
(1)	(2)	(3)	(4)
1921	1.367	136.391	35.236
1924	2.584	293.802	98.575
1927	2.250	257.592	162.530
1928	2.254	244.959	168.039
1929	1.653	185.151	160.317
1930	1.154	138.369	116.898
1931	1.191	143.446	120.174
1932	1.151	128.299	111.272
1933	1.026	118.748	101.369
1935	1.092	125.916	108.923
1936	1.179	132.293	111.265
1937	1.328	146.561	131.125
1938	1.439	154.735	143.529
1939	940	111.773	119.094

La situația de mai sus trebue să se adauge și cooperativele minoritare, în special cele ungurești, cari nu sunt însă de un interes prea mare.

Evoluția acestor cooperative între 1930 și 1939 e înfățișată în tabloul de mai jos.

Tab. LX — Cooperativele minoritare de consum, aprovizionare și desfacere între 1930 și 1939

Anul	Numărul cooperativelor	Numărul membrilor	Capital (mii lei)
(1)	(3)	(3)	(4)
1930	448	99.443	25.782
1931	485	100.458	26.786
1932	471	96.009	28.033
1933	446	102.109	26.162
1935	444	82.386	26.000
1936	456	82.533	28.297
1937	399	67.944	26.037
1938	381	50.990	27.441
1939	122	18.498	10.642

2. *Situația cooperativelor de consum*

La finele anului 1938 existau 2.180 societăți, dintre cari 1.797 românești și 383 minoritare. Dintre acestea însă, au încheiat și depus bilanțul numai 1.514 (1.144 românești și 370 minoritare). Din restul de 666 societăți, 280 nu au încheiat și depus bilanțul, iar 386 sunt în stare de lichidare.

Cele 1.144 cooperative de consum românești grupează 117.360 societari și dispun de 543 milioane lei capitaluri, având în depozit, la 31 Decemvrie 1938, mărfuri în valoare de 160 milioane lei. Situația medie a capitalurilor este cu mult inferioară față de capitalurile cooperativelor de credit (475.000 lei, față de 1.117.000 lei). In schimb, pe când cooperativele de credit au scăzut ca număr față de 1937, cele de consum au crescut cu 143. Pe de altă parte, dacă la cooperativele de credit, dela 1931, de abia în 1938 se constată un progres, cele de consum au marcat sub toate aspectele o îmbunătățire a situației lor, încă din 1936. Astfel mijloacele lor financiare în 1937 au sporit cu 63 milioane lei, iar în 1938 sporul s'a ridicat la 112 milioane lei.

Din cele 370 cooperative de consum minoritare, cari au depus bilanțul, 322 aparțin minorității maghiare, fiind afiliate federalei « Furnica » din Aiud; 44 sunt cooperative săsești afiliate federalei « Raif-

Tab. LXI — Bilanțul cooperativelor de consum românești în anii 1936—1938
(în mii de lei)

Specificarea conturilor (1)	1936 (2)	1937 (3)	1938 (4)
ACTIV . . .	368.854	431.722	543.447
Cassa și depozite	27.083	28.941	37.677
Efecte publice și participațiuni	9.626	11.570	11.138
Debitori	135.643	128.276	189.824
Mărfuri	96.243	144.129	160.475
Imobilizări	54.095	75.235	80.496
Diverse conturi	24.776	27.301	55.152
Pierderi	21.388	16.270	8.685
PASIV . . .	368.854	431.722	543.447
Capital social	78.509	98.398	105.708
Rezerve și amortizări	80.837	94.238	99.578
Creditori	165.292	194.245	270.412
Diverse conturi	32.107	26.677	43.860
Beneficiu net	12.109	18.164	23.889

feisen » din Sibiu, iar 4 sunt șvăbești din județele Banatului. Și la aceste cooperative se observă un progres al mijloacelor financiare, care însă nu este atât de important.

3. *Situația cooperativelor de aprovizionare și desfacere*

La 31 Decemvrie 1938, exista un număr de 611 cooperative de aprovizionare și desfacere, dintre cari numai 11 minoritare.

Din cele 600 cooperative de aprovizionare românești, au încheiat și depus bilanțul numai 295. Din rest, 125 nu au încheiat bilanțul, iar 180 sunt în stare de lichidare. Cele 295 cooperative cu bilanț, grupează la 31 Decemvrie 1938, un număr de 37.375 membri și 251 milioane lei capitaluri, având în depozit mărfuri de 74 milioane lei.

UNUL DIN MAGAZINELE DE DESFACERE ALE COOPERATIVEI DE CONSUM « FURNICA » DIN CONSTANȚA

Dacă față de 1937 numărul cooperativelor este în scădere, în schimb mijloacele financiare au crescut cu 64 milioane lei.

In medie însă, atât pe societate cât și pe cap de societar, se observă superioritatea mijloacelor de exploatare față de cooperativele de consum.

Tab. LXII — Bilanțul cooperativelor de aprovizionare și desfacere românești, pe anii 1936—1938
(în mii de lei)

Specificarea conturilor (1)	1936 (2)	1937 (3)	1938 (4)
ACTIV . . .	208.590	187.527	251.492
Cassa și depozite	22.949	29.214	41.244
Efecte publice și participațiuni	4.595	3.324	4.056
Debitori	85.256	61.679	64.344
Mărfuri	29.922	38.665	73.870
Imobilizări	25.503	20.502	35.012
Diverse conturi	33.598	31.110	29.958
Pierderi	6.767	3.033	3.008
PASIV . . .	208.590	187.527	251.492
Capital social	32.756	32.797	37.821
Rezerve și amortizări	37.482	35.761	40.629
Creditori	105.619	88.464	140.852
Diverse conturi	28.327	26.174	25.222
Beneficiu net	4.406	4.401	6.968

4. *Instituțiunile centrale*

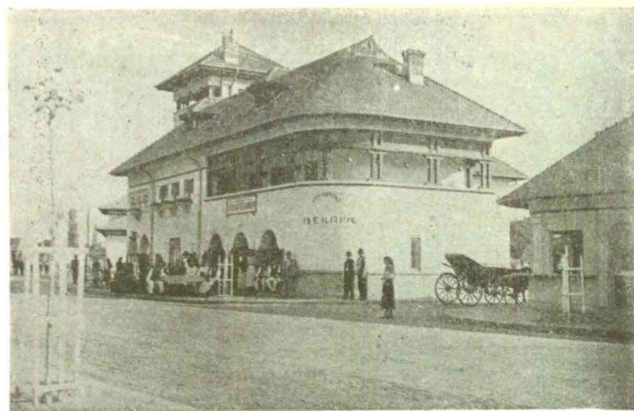
Prin modificarea din 27 Martie 1935 a legii pentru organizarea cooperației, s'a permis crearea unei centrale cooperative de consum care să îndeplinească funcția de magazin de gros.

Potrivit statutelor sale, Centrala Cooperativă de Consum putea face următoarele operațiuni:

1. să organizeze aprovizionarea cooperativelor asociate cu toate articolele de cari au nevoie;

2. să îndrumeze tehnic operațiunile de vânzare ale cooperativelor asociate, putând pune, eventual, la dispoziție personalul tehnic de specialitate și organizând pregătirea acestui personal;

3. să participe, — în asociație cu statul, alte instituții publice sau întreprinderi private și cu

HOTELUL ŞI RESTAURANTUL COOPERATIVELOR DIN TOPOLOVENI - MUSCEL

cooperativele de orice grad, — la înfiinţarea, exploatarea sau preluarea în concesiune a oricăror instalaţiuni ce interesează producţia articolelor ce se desfac prin Centrala Cooperativelor de Consum şi care necesită mari concentrări de capitaluri;

4. să aducă la îndeplinire orice operaţiuni de mandat din partea statului şi a oricăror instituţii publice sau particulare care ar interesa cooperativele asociate.

Capitalul Centralei Cooperative de Consum a fost format din:

a) lei 5.000.000 subscris şi vărsat ca aport al statului, aport ce poate fi majorat până la lei 20.000.000. Acoperirea se va face: din sumele înscrise în acest scop, în bugetul Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, în fiecare an, din sumele pe care Centrala Cooperativă de Consum este obligată să le verse Tezaurului Public, în conformitate cu Art. 146 din legea Cooperaţiei; sau din alte disponibilităţi bugetare sau fonduri ale Statului;

b) din subscrieri făcute de cooperativele de orice grad.

La 7 Aprilie 1937, această centrală şi-a ţinut prima adunare generală.

Activitatea Centralei Cooperative de Consum s'a desfăşurat în următoarele direcţiuni:

a) propagandă şi îndrumare;

b) aprovizionarea cooperativelor cu cele necesare consumatorilor, şi

c) în legătură cu operaţiunea de aprovizionare a cooperativelor cu alimente şi băuturi, Centrala s'a ocupat cu comercializarea produselor cooperativelor de pescuit şi industrializarea peştelui, precum şi ale celora cari i-au trimis produse obţinute prin industrializarea laptelui, miere, fructe, ouă, etc.

Centrala a înfiinţat birouri la Galaţi, la Vâlcov, la Ismail şi depozite de mărfuri la Bucureşti şi Galaţi.

Prin birourile ei dela Galaţi, Vâlcov şi Ismail, Centrala a făcut operaţiuni de primirea, industrializarea şi comercializarea peştelui provenit din exploatarea lacului « Sasic » şi dela cooperativele de pescuit din Sudul Basarabiei.

Ca să poată pune la îndemâna consumatorilor, prin cooperative, mărfuri de cari aceştia aveau nevoe în condiţiuni cât mai favorabile, Centrala Cooperativă de Consum a căutat să procure mărfurile pe cât posibil direct dela fabrică prin import.

Aceeaşi lege care, în 27 Martie 1935, crease Centrala Cooperativă de Consum, prevedea şi « înfiinţarea unei societăţi de economie mixtă sub denumirea de: Centrala Cooperativă de producţie, aprovizionare şi valorificare agricolă ».

Centrala a luat fiinţă la 1 Iulie 1935.

Capitalul Centralei Cooperative de Producţie, Aprovizionare şi Valorificare Agricolă era format din:

a) Lei 5.000.000 subscris ca aport al statului;

b) Din subscrieri făcute de cooperativele de orice grad.

Pentru realizarea scopului său, această centrală putea face următoarele operaţiuni:

1. să aprovizioneze cooperativele cu unelte, seminţe, maşini şi tot ce este necesar economiei rurale;

2. să îndrumeze tehnic întreprinderile cooperative punând, eventual, la dispoziţie personal tehnic de specialitate;

3. să mijlocească procurarea fondurilor de care au nevoie cooperativele asociate;

4. să înlesnească schimbul produselor între cooperative;

5. să preia, spre desfacere, produsele cooperativelor asociate;

6. să cumpere, să construiască, sau să înlesnească cooperativelor asociate, cumpărarea sau construirea instalaţiunilor, pivniţelor, magazinelor, cuptoarelor, distileriilor, cherhanalelor, etc., necesare pentru păstrarea, condiţionarea, prelucrarea şi transportarea produselor cooperativelor sau a materialelor necesare cooperativelor în vederea îmbunătăţirii şi valorificării produselor economiei rurale;

7. să aducă la îndeplinire, prin cooperativele asociate, orice însărcinări din partea Statului sau altor administraţiuni publice, cum ar fi intervenţia pentru susţinerea preţului produselor agricole, aprovizionarea armatei şi a instituţiilor publice cu produsele economiei rurale.

Cu Statul şi alte instituţiuni publice şi cu cooperativele de orice grad Centrala putea participa la înfiinţarea şi exploatarea fermelor cooperative, câmpurilor de experienţă, crescătoriilor de animale, pepinierelor de viţe şi arbori, precum şi a fabricilor de maşini şi instrumente agricole.

La 15 Aprilie 1937 această centrală, cunoscută pe scurt sub numele de « *Cecopava* », a ţinut prima adunare generală. Din darea de seamă publicată reese că ea a făcut următoarele operaţiuni:

1. *Susţinerea preţului la grâu,* iniţiată de către Oficiul Central de Valorificare.

Tab. LXIII — Bilanţul Centralei Cooperative de Consum la 31 Decembrie 1936

Activ (1)	Lei (2)	Pasiv (1)	Lei (2)
Asociaţi	1.271.967	Fonduri proprii . .	10.798.000
Imobilizări	1.281.174	Exigibilităţi . . .	16.568.135
Disponibil imediat .	1.808.116	Conturi diverse . .	19.429.517
Plasamente	24.175.871	Beneficiu net . . .	1.072.326
Conturi diverse . .	19.330.850	—	—
Total . . .	47.867.978	Total . . .	47.867.978

2. *Aprovizionarea Armatei*, prin cooperativele asociate.

De asemenea, « *Cecopava* » a activat pentru promovarea agriculturii, atât în ceea ce priveşte procurarea de seminţe, unelte, etc., cât şi în ceea ce priveşte organizarea exploatării bălţilor sau a pădurilor şi alte diverse valorificări.

Ambele operaţiuni principale sunt făcute în contul şi cu mijloacele statului. Astfel bilanţul Centralei la 31 Decemvrie 1936, se prezintă după cum urmează:

Tab. LXIV—Bilanţul Centralei de producţie, aprovizionare şi valorificare agricolă la 31 Decemvrie 1936

Activ (1)	Lei (2)	Pasiv (3)	Lei (4)
Asociaţi	1.999.750	Fonduri proprii	11.970.749
Imobilizări	1.995.370	Exigibilităţi	403.741.307
Disponibil	83.479.714	Diverşi	129.799.705
Plasamente	460.569.078	Diverse conturi	26.274.981
Diverşi	33.076.932	Beneficiu net	12.380.703
Conturi diverse	3.046.601		
	584.167.445		584.167.445
Cont de ordine	739.772.945	Cont de ordine	739.772.945
	1.323.940.390		1.323.940.390

Legea din 23 Iunie 1938 a creat, în locul tuturor centralelor cooperative, o instituţie unică, Institutul Naţional al Cooperatiei, căruia i s'au conferit atribuţiunile acestor centrale şi misiunea de a îndruma, în acest chip, întreaga activitate cooperativă a Ţării.

Institutul Naţional al Cooperaţiei exercită atribuţiile de finanţare a Cooperativelor de consum prin Diviziunea Economică, care, înacelaşitimp face şi funcţie de magazin de gros.

Cooperativele de consum, de aprovizionare şi desfacere sunt controlate, îndrumate şi finanţate, aşa dar, de Institutul Naţional al Cooperaţiei.

COOPERATIVA « DACIA », BAIA-MARE

Concluzia generală, care se poate trage din expunerea de mai sus, este că — în sectorul circulaţiei bunurilor, — cooperativele de consum, cele de aprovizionare şi cele de desfacere n'au încă un rol preponderant în economia noastră naţională.

Ele se bucură însă de o atenţie deosebită în cercurile conducătoare ale politicei noastre economice şi au un sprijin destul de important din partea Statului. *m. v. p.*

BIBLIOGRAFIE

AGRICOLA, D. P. *Camăta la sate*. Bucureşti, 1904.
ANGELESCU, I. N. *Cooperaţia şi socialismul în Europa*. 1912.
— *Mişcarea cooperativă în România*. 1914.
ARGHIR N. *Din istoricul cooperaţiei săteşti*. Bucureşti, 1922.
BĂDĂRĂU, M. A. *Cooperaţia Dâmboviţa*. Bucureşti, 1915.
BARBIERI LUCIANO. *Manuale per il Funzionamento delle Case Rurali di Prestiti*. Milano. 1906.
BOLTUŞ, G. L. *Creditul Agricol*. Bucureşti, 1901.
BRĂTIANU V. *Cuvântare la legea băncilor populare*. 1903.
— *Cuvântare la Congresul cooperaţiei orăşeneşti*. Bucureşti, 1920.
BROTE E. *Organizarea creditului prin băncile româneşti*. Arad, 1904.
BUNGEŢEANU C. *Curs de cooperaţie şi economie rurală*. 1913.
CONSTANTINESCU D. *Asupra asociaţiilor agricole. Invăţăminte dela Belgieni*. 1907.
CONSTANTINESCU DORINA. *Cooperaţia în agricultura românească*. Bucureşti, 1934.
CORNĂŢEANU, N. D. *Agricultura şi cooperaţia în Elveţia*. Bucureşti, 1928.
COSTINESCU E. *Expunerea de motive la legea băncilor populare*. 1903.
CUJBĂ SERGIU. *Călăuza comerciantului cooperativ*. Bucureşti, 1908.
CUSIN AL. *Cooperaţia sătească în România*. Bucureşti, 1912.
CUZA, A. C. *Către un nou avânt al cooperaţiei în România*. 1912.
DAMIAN, C. C. *Les banques populaires en Roumanie*, Thèse. Paris, 1922.
DECUSEARĂ E. *Conversiunea datoriilor agricole*. Bucureşti, 1933.
DOBRE-COSTIN, COL. DR. AL. *Asanarea şi desvoltarea băncilor populare de credit orăşenesc*. 1936.
DOBROGEANU-GHEREA C. *Neoiobăgia*. Bucureşti, 1910.
DRĂGĂNESCU G. G., IONESCU-PAŞCANI, T. C., POPESCU-POPA I. şi NICULESCU VIRGIL: *Societăţile cooperative de consum*. Bucureşti, 1921.
DRAGOŞ GHEORGHE. *Cooperaţia în Ardeal*. Bucureşti, 1933.
DRON, PR. C. *Tovărăşiile ţărăneşti*. Botoşani, 1921.
— *Ce vor ţăranii*. Iaşi, 1922.
— *Infiltraţiuni primejdioase în doctrina şi mişcarea cooperativă*. Bucureşti, 1936.
DUCA, I. G. *Les sociétés coopératives en Roumanie*. Paris, 1902.
— *Cuvântare la congresul internaţional cooperativ dela Budapesta*. 1904.
— *Cuvântări la congresele băncilor populare dela Focşani, Bacău şi Bucureşti*. 1904—1906.
— *Le mouvement coopératif en Roumanie*. Bucarest, 1910.
— *Cuvântare la congresul general cooperativ din Bucureşti*. 1925.
DUMITRESCU-BUMBEŞTI G. *Anuarul băncilor populare din România*. Ploeşti, 1902.
ENESCU I. *Cooperativele săteşti. Felul şi însemnătatea lor*. Sibiu, 1912.
GALAN, A. G. *Rezultate economice şi sociale în cooperaţia română*. 1920.
— *Situaţia băncilor populare din Covurlui*. 1927.
— *Rolul şi situaţia cooperaţiei în România*. 1927.
— *Ce este cooperaţia*. 1928.
— *Patruzeci de ani de experienţe cooperative în România*. 1935.
— *Problema creditului ţărănesc*. 1935.
— *Situaţia actuală a mişcării cooperative în România*. Analele statistice. 1936.
GAROFLID C. *Criza în agricultură*. Bucureşti, 1931.
GHENZUL V. *Din istoricul cooperaţiei de credit din Basarabia*. 1921.
— *Cincizeci de ani de cooperaţie de credit din Basarabia*, 1921.
— *Cooperaţia de credit în Basarabia*. 1936.
GHIULEA NICOLAE. *Asociaţiile ţărăneşti*. Bucureşti. 1926.
GIDE CHARLES. *Le profit*. Paris, 1922—1923.
— *Les associations coopératives agricoles*. Paris, 1925.
— *La coopération dans les pays latins*. Paris, 1926—1927.
HARET SPIRU. *Chestiunea ţărănească*. Bucureşti, 1905.

IHRIG, DR. KARL. *International Statistik der Genossenschaften*. Berlin, 1928.
IOACHIM, V. M. *Cooperativele orăşeneşti în România*. 1915.
IOAN ŞTEFAN C. *Asanarea cooperaţiei*. Bucureşti. 1937.
IONESCU T. C. şi ARGHIR N.: *Cooperaţia română la oraşe*.
IONESCU TAKE. *Cuvântare la legea băncilor populare*. 1903.
IONESCU ŞIŞEŞTI G. *Reforma agrară şi producţia*. 1925.
— *Agricultura şi capitalismul*. Conferinţă la Institutul Social Român. 1926.
IONESCU-PAŞCANI, T. C. *Cartea cooperatorului*, 1915.
— *Cooperaţia română din oraşele României Mari*. 1924.
IORGA N. *Vechea noastră cooperaţie*. Conferinţă la Academia Cooperatistă. 1919.
JINGA I. *Cooperaţia românească în judeţul Braşov*. 1932.
— *Finanţarea întreprinderilor cooperative*. Cluj. 1931.
KLIMT A. *Coopération et prévoyance sociale en Tchécoslovaquie*. Prague, 1924.
LAVERGNE B. *L'ordre coopératif*. Paris, 1926.
— *Les régies coopératives*. Paris, 1927.
LESSEANU N. *La structure et l'organisation de la coopération du credit en Roumanie*. Paris, 1923.
MADGEARU V. *Structura şi tendinţele băncilor populare în România*. 1914.
— *Revoluţia agrară şi evoluţia clasei ţărăneşti* (Arhiva pentru Ştiinţa şi Reforma Socială, anul IV).
MIHALACHE ION. *Statul şi cooperaţia*. Cuvântare la congresul cooperatist. 1925.
— *Cuvântare la legea cooperaţiei*. 1935.
MLADENATZ GR. *Die Genossenschaftsbewegung in Rumänien*. Bukarest, 1929.
— *Histoire des doctrines coopératives*. Paris, 1933.
— *Tratat general de cooperaţie*. Bucureşti, 1934.
— *Cooperaţia în ţările de economie rurală*. Bucureşti, 1935.
MLADENATZ GR. ŞI TATOS I. *Vânzarea cerealelor prin cooperaţie*. Bucureşti, 1931.
MOISIL I. *Prima pagină din istoricul băncilor populare din Vechiul Regat*. Bucureşti, 1922.
MOLDOVEANU CONST. *Organizarea agriculturii prin cooperaţie*. Bucureşti, 1935.
NENIŢESCU C. *Sarcinile proprietăţii rurale*. Bucureşti, 1901.
OSVADĂ, V. C. *Mişcarea cooperativă*. Raport către Comitetul central al Astrei. Sibiu, 1912.
PANU G. *Cercetări asupra stării ţăranilor în veacurile trecute*. 1910.
PASCU DR. DIMITRIE *Băncile centrale agricole din ţările balcanice*. Bucureşti, 1934.
PĂTRĂŞCOI I. ŞI GR. *Studiu introductiv asupra băncilor populare*. Sistem Raiffeisen şi Schulze Delitsch. 1903.
PIENESCU M. *Spiru Haret şi mişcarea băncilor populare*. Bucureşti, 19[illegible]
PIENESCU M. *Coopération agricole en Roumanie*. Rome, 1940.
— *Tehnica întreprinderilor cooperative*. Bucureşti, 1940.
POPOVICI G. *Asanarea şi reorganizarea cooperaţiei de credit săteşti*. 1936.
RĂDUCANU I. *Cooperaţia şi sistemele cooperative*. 1909.
— *Le crédit populaire en Roumanie*. Gand, 1912.
— *Noua orientare a cooperaţiei române*. Bucureşti, 1933.
RAIFFEISEN F. W. *Insoţirile de credit*. Traducere de Dr. A. Brotte. Sibiu, 1895.
ROCQUIGNY, COMTE DE. *Les sindicats agricoles et leur oeuvre*, Paris, 1906.
ROSETTI R. *Acte şi legiuiri privitoare la chestia ţărănească*. Creditul Agricol, vol. VI. Bucureşti, 1907.
— *Legile asupra băncilor populare şi obştiilor săteşti*. Vol. VII. Bucureşti, 1908.
SLĂVESCU V. *Organizaţia de credit a României*. 1922.
— *Istoricul şi desvoltarea băncilor populare*. 1925.
SOMBART W. *Critica profeţiilor marxiste*. Conferinţă la Asociaţia Economiştilor. Bucureşti, 1931.
STERE C. *Cuvântare la legea băncilor populare*. 1903.
TAŞCĂ G. *Capitalismul român şi cooperatist*. Conferinţă la Institutul Social Român. 1926.
— *Raporturile economice între sate şi oraşe*. Bucureşti. 1927.
TOTOMIANTZ V. *Anthologie coopérative*. Paris.
TRANCU-IAŞI GR. *Cooperaţia*. Cuvântare în Adunarea Deputaţilor. 1927.
TUFLI E. *Raport asupra mişcării cooperatiste în Bucovina* (Buletinul muncii, anul I).
VANDERVELDE E. *Socialismul şi agricultura*. Bucureşti, 1922.
XENOPOL D. *Mijloacele de îndreptare ale stării ţărănimii române*. Iaşi, 1927.
ZELETIN ST. *Cooperaţie română*. 1925.
— *Neoliberalismul*. Bucureşti, 1927.
BANCA CENTRALĂ COOPERATIVĂ. *Trecutul şi prezentul instituţiilor centrale cooperatiste*. Bucureşti, 1934.
CENTRALA UNIUNILOR DE COOPERATIVE DIN BASARABIA. *Materiale din istoria cooperaţiei din Basarabia*. Partea I şi II. Chişinău, 1923.
COMMISSION INTERNATIONALE D'AGRICULTURE. *L'Etat actuel de la coopération agricole dans les différents pays*. Paris, 1931.
FEDERALA « PODGORIA » TOPOLOVENI. *Douăzeci şi cinci de ani de activitate*, 1908—1932.
INSTITUT INTERNATIONAL D'AGRICULTURE. *La coopération agricole*. Rome, 1931.
UNIUNEA DUNĂREA DE JOS. *Al treilea congres al mişcării cooperative din regiunea Galaţi*. 1929.

MEDALIE DIN 1891
pentru aniversarea a 25 ani
de domnie ai regelui Carol I

ASIGURĂRILE PRIVATE

Operaţiunile financiare ale societăţilor private de asigurare din România sunt reglementate de « Legea pentru constituirea şi funcţionarea întreprinderilor private de asigurare şi reglementarea contractului de asigurare », din 7 Iulie 1930.

Prin această lege, s'a impus pentru prima oară în ţara noastră, întreprinderilor private de asigurare obligaţia de a se conduce după normele tehnice date de ştiinţa asigurărilor. Este de menţionat însă că lipsa unei asemenea legi nu s'a făcut resimţită decât pentru întreprinderile mici. Societăţile mari, deşi în mod legal nu erau obligate să se călăuzească după principiile tehnice ale ştiinţei asigurărilor, totuşi nu s'au aventurat în operaţii hazardate şi nici nu s'au abătut dela drumul indicat de ştiinţa actuarială.

Legii din 1930 i s'au mai adus unele modificări, de detalii la 9 Aprilie 1931, 12 Mai 1932, şi 10 Aprilie 1936.

Controlul întreprinderilor de asigurare este încredinţat unui Oficiu din Ministerul de Industrie şi Comerţ, compus dintr'un Consiliu de administraţie şi din organe executive.

Consiliul Oficiului se compune din următorii 10 membri: trei jurisconsulţi, doui profesori de matematică specialişti în tehnica asigurărilor, dintre care unul dela Universitate şi altul dela Academia de Inalte Studii Comerciale şi Industriale din Bucureşti, un membru onorific al Inaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie sau un membru al Consiliului Legislativ, doi directori de întreprinderi de asigurare, un contabil expert şi directorul Oficiului.

Aceşti membri sunt numiţi prin Decret regal pe o perioadă de 5 ani putând fi realeşi.

Organele executive ale Oficiului sunt:

a) directorul Oficiului;

b) secretarul Oficiului;

c) un actuar inspector şi actuarii controlori;

d) funcţionarii necesari lucrărilor.

Prin controlul său, oficiul apără interesele asiguraţilor. El va avea în grijă în primul rând ca plasamentele întreprinderilor de asigurare să fie făcute conform legii, astfel încât să rezulte pentru ele maximum de siguranţă ce se poate obţine în fiecare moment. Notăm în legătură cu aceasta că art. 28 din legea din 1930, prevede ca rezervele matematice ale societăţilor de asigurare să fie plasate în:

a) obligaţiuni ale Creditului Agricol, la cursul zilei;

b) titluri de stat sau garantate de stat, la cursul zilei;

c) împrumuturi pe gaj asupra celor prevăzute sub *a* şi *b*, la cel mult 80% din cursul zilei;

d) imobile cumpărate sau construite, situate în România, la valoarea lor reală. Ipoteci asupra imobilelor situate în România până la 2/3 din valoarea imobilului.

Se exceptează imobilele industriale: minele, viile şi creanţele asupra lor;

e) împrumuturi pe propriile poliţe de asigurare asupra vieţii;

f) depozite în numerar la Banca Naţională a României, la Casa de Depuneri, ori la instituţiuni private bancare de primul rang, desemnate în fiecare an de Ministerul de Industrie şi Comerţ, cu avizul conform al oficiului.

Controlul Oficiului se întinde şi asupra modului de calcul al rezervelor matematice şi al primelor corespunzătoare fiecărui fel de asigurare. Pentru acest motiv, Oficiul dispune de un însemnat corp de inspecţie, de specialitate, format din actuarul inspector şi actuarii controlori.

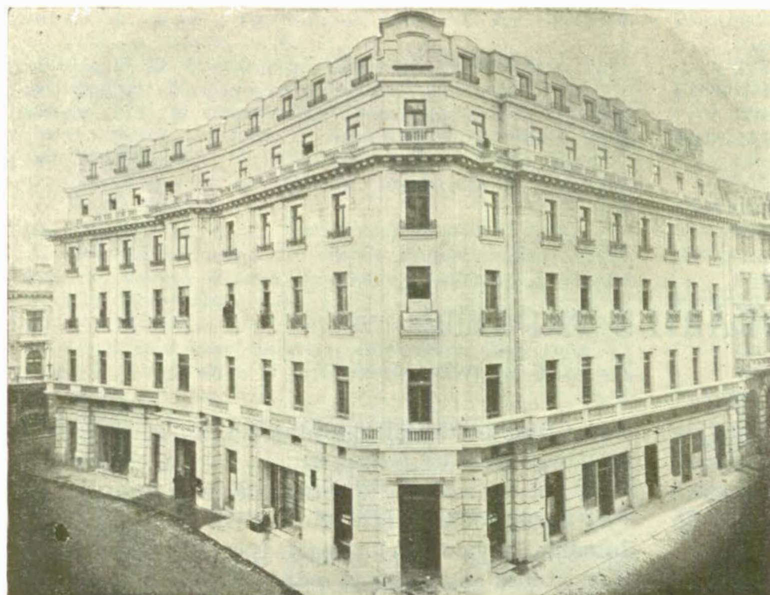
In rezumat, prin dispoziţiunile legale existente Statul şi-a organizat astfel controlul său încât să rezulte pentru asiguraţi certitudinea deplină că societăţile de asigurare vor fi întotdeauna în măsură să-şi achite în întregime ogligaţiile luate faţă de ei.

VECHILE SOCIETĂŢI DE ASIGURARE

Inaltul Decret Domnesc Nr. 699/31 Martie 1871, a autorizat să funcţioneze prima societate românească de asigurare, denumită « *Dacia* », cu un capital social de lei 3.000.000.

Cei dintâi membrii ai Consiliului de Administraţie şi în acelaşi timp întemeietorii ei, au fost: B. Boerescu, Ministru al Afacerilor Străine, T. F. Negroponte, G. Gr. Cantacuzino, Menelas Germani, Th. Meedinţeanu, St. Ioanide, C. Deroussi, A. Halfon, V. C. Porumbaru, Alexandru Zissu.

Greutăţile întâmpinate de această societate erau mari. La lipsa unei organizaţiuni de prevenire a incendiilor se mai adaogă şi spiritul refractar al massei faţă de asigurările de viaţă. Totuşi, primul ei director, Adolf Worel, susţinut de entuziasmul luminos al lui Boerescu, a reuşit să netezească asperităţile ce se opuneau desvoltării ei normale şi să deschidă în consecinţă o cale nouă economiei publice.

PALATUL SOCIETĂȚII DE ASIGURARE « NAȚIONALA » — BUCUREȘTI

Succesele « Daciei » au stimulat inițiativa românească îndeajuns ca, — doi ani mai târziu, adică în 1873, — să ia ființă a doua societate română de asigurare « *România* », cu un capital social de 2.000.000 lei. Intre membrii de seamă ai primului Consiliu de Administrație al acestei societăți erau: Beizadea D. Gr. Ghica, Principele Al. B. Stirbey, Mihail Cogălniceanu, etc.

Această societate a avut, dela început, un mers prosper, fiind pusă chiar dela înființare sub conducerea technică a unui specialist în materie, Juliu Seculici.

Afacerile bune realizate de « România » au determinat mai multe societăți străine, cari activau în țară, să-și retragă reprezentanțele și să cedeze întreg portofoliul lor, acestei societăți.

Cu trecerea anilor și cu câștigarea de experiență, ambele societăți au ajuns însă la concluzia unei strânse colaborări, prefăcută în 1882 în fuzionare, sub titlul cu care activează și astăzi « *Dacia-România* ».

In prezent, societatea se ocupă cu asigurarea următoarelor riscuri: *viața*, *incendiu*, *grindină*, *accidente*, *furt* și *transport*.

In special asigurările de viață, prin importanța ce o au, nu numai din punct de vedere al economiei naționale, dar și din punct de vedere al evoluției spiritului de prevedere, au îmbrăcat formele cele mai variate, adică asigurări pentru caz de moarte, asigurări mixte, asigurări de rentă, etc.

Societatea « *Dacia-România* » prezintă astăzi o mare soliditate, garanția ei totală însumând în anul 1937 le 460.567.201.

Evoluția stocului de asigurări de viață și a rezervelor respective ale societății « *Dacia-România* » se poate urmări în tabloul de mai jos.

Societatea « *Naționala* », înființată în anul 1882, a avut un capital inițial de lei 3.000.000.

Intemeietorii ei au fost: I. Marghiloman, D. Sturza, P. Grădișteanu, Gh. C. Filipescu, Guillaume Oromody, J. M. Elias, Ch. I. Zerlendi, Th. Lazaridis, C. Zappa, Iacob Neuschots, N. D. Moroianu, Vasile Pogor, E. Costinescu, Menelas Germani, Teodor Rosetti, Em. Grünwaldt, I. I. Manoah, Petre Stoicescu, N. I. Chrissoveloni, T. Taciu, Em. Farchi, Leon Halfon, Ilie Nicolescu, Nicolae Ioanid, Ioan S. Brătianu, A. Zahariadi & Comp., C. Cristescu, S. I. Halfon.

Din acest grup s'a ales și primul Consiliu de Administrație, în persoana următorilor: I. Marghiloman președinte, Dim. A. Sturza vice-președinte, Em. Costinescu, Jacques M. Elias, Menelas Germani, P. Grădișteanu, N. D. Moroianu, G. D. Oromody, G. C. Philipescu, Th. Rosetti, C. Zappa și Ch. L. Zerlendi, membri.

Inceputul societății « Naționala » a avut ca efect de a îndepărta din țară ultima societate străină care, bucurându-se de o veche clientelă, își mai urma încă operațiunile de asigurare. Această societate era « Azienda Assicuratrice » din Triest, care, retrăgându-se, a încredințat societății « Naționala » toate asigurările de incendiu ce-i mai rămâneau după o activitate de 26 ani.

« Naționala », în decursul celor 56 ani dela întemeierea ei, a acumulat un fond de garanție de peste lei 245.000.000.

Societatea « *Generala* » a fost înființată la Brăila, în anul 1897, de cercurile comerciale din Brăila și Galați, cu colaborarea Băncii Marmorosch Blank & Co. In primul rând s'a avut în vedere asigurarea transporturilor maritime, în legătură cu exportul de cereale. Fondatorii au căutat o legătură cu un important grup de reasiguratori străini, spre a putea obține recunoașterea polițelor ei de asigurare de transport pe piețele străine. In felul acesta s'a stabilit o legătură strânsă de colaborare cu societatea « Assicurazioni Generali » din Triest, care a participat și la subscrierea capitalului societății.

Tab. I — Evoluția stocului și rezervelor tehnice ale Societății « Dacia-România »

ANUL (1)	Stocul de asigurări pe viață în lei (2)	Rezervele tehnice în lei (3)
1920	162.061.735	38.712.835
1921	219.256.058	44.661.835
1922	332.511.032	54.318.631
1923	455.094.621	69.666.269
1924	547.377.211	87.292.271
1925	631.189.229	108.532.663
1926	722.744.421	132.396.266
1927	836.462.120	158.907.674
1928	944.935.921	184.507.779
1929	944.239.942	204.719.316
1930	985.009.783	223.608.673
1931	896.390.922	226.523.125
1932	732.667.539	223.610.736
1933	692.824.668	223.369.263
1934	737.781.298	250.790.777
1935	819.983.292	262.633.253
1936	1.064.760.982	287.589.825
1937	—	—
1938	1.384.441.549	319.307.817
1939	1.495.507.794	350.181.401
1940	1.248.700.870	363.072.026

Ulterior, societatea și-a mutat sediul la București și a extins operațiunile sale în toate ramurile de asigurare, dând o atenție specială ramurei «viața». Primul președinte al Societății a fost Alexandru Marghiloman.

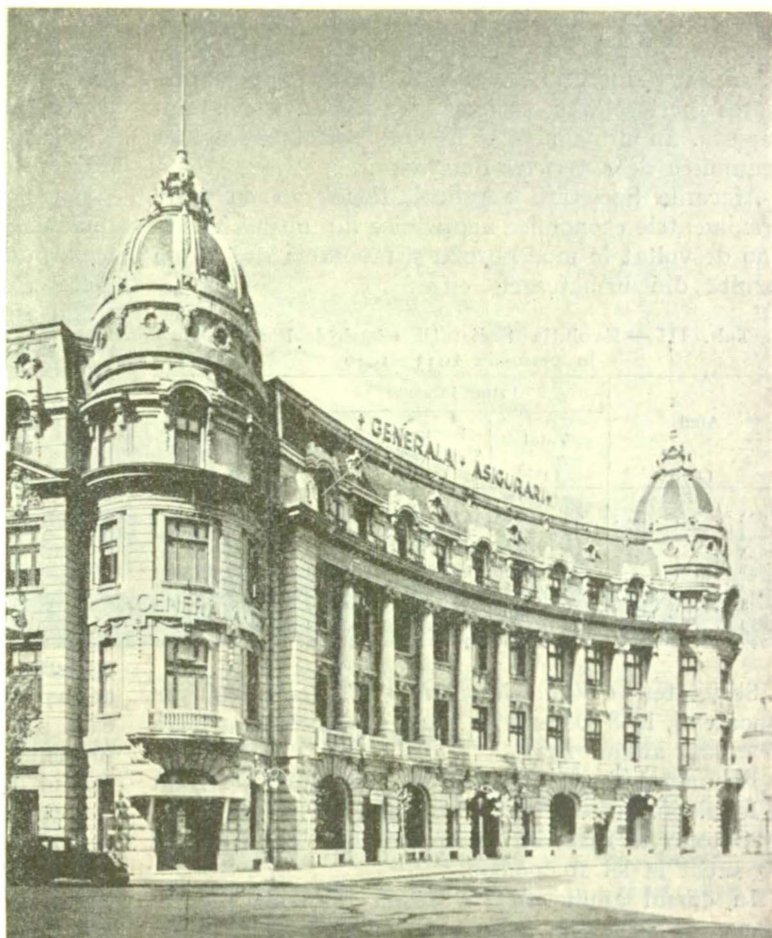
La izbucnirea răsboiului de întregire, societatea avea o situație financiară foarte puternică, totalul fondurilor de garanție reprezentând cca lei 40.000.000 aur. Astfel se explică faptul că, împreună cu celelalte societăți vechi din țară, « Generala » a putut lua parte activă la reorganizarea industriei asigurărilor de după răsboi, atât prin extinderea propriei organizațiuni în provinciile alipite, cât și prin colaborare la naționalizarea, sub formă de societăți anonime române, a portofoliului și organizațiunii unor întreprinderi din vechea monarhie Austro-Ungară.

Desvoltarea după răsboiu a societății a continuat într'un ritm viu, totalul garanțiilor trecând dela 49 mil. lei în 1918, la lei 607.000.000 în 1937, fără a suferi prea mult de efectele marei depresiuni din 1932—1934.

Societatea « Generala » se remarcă prin caracterul științific ce-l imprimă tuturor operațiunilor de asigurare pe cari le execută. Prin contribuția personalului de specialitate din această societate, technica asigurărilor din țara noastră a ajuns acelaș nivel cu cele din străinătate. Asigurările practicate sunt: incendiu, grindină, transport, accidente, furt prin spargere, geamuri, automobile, jaf, asigurări de viață, asigurări colective.

Situația financiară a acestei întreprinderii, se oglindește în asigurările efectuate în anul 1937, după cum se va vedea mai jos:

Incendiu	cca. lei	75.000.000	prime
Accidente, Furt . .	cca. lei	25.000.000	prime
Grindină	cca. lei	4.000.000	prime
Transport	cca. lei	10.000.000	prime
Viață	cca. lei	400.000.000	capital asigurat

SOCIETATEA DE ASIGURĂRI « GENERALA » — BUCUREȘTI

Asigurările de viață în vigoare la finele anului 1937 s'au ridicat la suma de 1.623.084.165 lei.

Rezultatele ultimelor bilanțuri, ale acestei societăți se prezintă după cum se vede în tabloul II de mai jos.

Societatea « *Agricola* », înființată în anul marilor răscoale țărănești, 1907, deși prin denumirea ei viza mai mult asigurările direct sau indirect legate de agricultură, a cultivat dela început toate ramurile cari sunt în uz în țară.

Tab. II — **Bilanțul Societății « Generala »**

(1)	1935 (2)	1936 (3)	1937 (4)	1938 (5)	1939 (6)	1940 (7)
Activ						
Total . . .	627.458.873	637.836.093	700.599.884	815.172.087	876.388.371	911.371.949
Investiții și mobilier	529.509.777	555.685.218	582.022.517	690.357.588	797.187.528	812.414.414
Materiale și mărfuri	—	—	—	—	—	—
Debitori și alte conturi . . .	97.949.096	82.150.875	118.577.367	121.814.499	79.202.843	98.957.535
Pagube	—	—	—	—	—	—
Pasiv						
Total . . .	627.458.873	637.836.093	700.599.884	815.172.087	876.388.371	911.371.949
Mijloace proprii (Fonduri proprii de rezervă și de garanție	391.972.238	414.021.754	452.145.768	652.917.588	726.627.962	737.650.743
Creditori și alte conturi . . .	228.366.253	216.754.985	241.176.534	154.470.110	141.628.893	166.500.919
Beneficii	7.120.382	7.059.354	7.277.582	7.784.389	8.131.516	7.220.287
Venituri individuale și sociale						
Cheltueli de organizare, comision și impozite	32.590.773	32.274.688	34.472.993	65.400.805	61.230.906	62.046.360
Beneficii realizate	7.120.382	7.059.354	7.277.582	7.784.389	8.131.516	7.220.287

In anul 1930, în scop de a pătrunde mai activ în teritoriile alipite, a făcut fuziune cu Societatea « Fonciera » din Cluj, înființată în 1922, prin preluarea portofoliului societății « Fonciera » din Budapesta. In urma acestei fuziuni, societatea a luat denumirea de « *Agricola-Fonciera* ».

Afacerile Societății « Agricola-Fonciera » cu toate evenimentele economice neprielnice din ultima vreme s'au desvoltat în mod normal și favorabil, după cum rezultă din următoarele cifre:

Tab. III — Evoluția Societății « Agricola-Fonciera » în perioada 1933—1940

Anul	Prime încasate			Capitaluri asigurate ramura Viața
	Total	Ramuri elementare	Viața	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1933	99.431.105	67.075.406	32.355.699	668.293.625
1934	105.031.709	68.933.398	36.098.311	671.642.700
1935	100.784.994	68.112.309	35.652.585	668.677.497
1936	104.791.559	68.358.234	36.433.325	685.892.475
1937	108.409.962	72.524.907	35.885.055	701.843.726
1938	108.645.451	72.122.683	36.522.768	681.475.600
1939	108.166.075	72.941.569	35.224.506	655.320.708
1940	104.852.000	73.617.000	31.235.000	540.000.000

Societatea « *Steaua-României* » s'a constituit în București, la 8 Decemvrie 1920, și a început a lucra în cursul anului 1921.

Prin actul constitutiv, capitalul societății s'a fixat la lei 2.000.000 care însă a fost mărit la lei 5.000.000, în Octomvrie 1921, iar în Aprilie 1936, acest capital s'a urcat la lei 10.000.000.

In cursul anului 1932 « Steaua României » a fuzionat cu societatea « Ancora » sporindu-și cu acest prilej, capitalul la lei 12 milioane. Prin această fuziune stocul asigurărilor de viață al societății « Steaua-României » a sporit simțitor.

In anul 1936, societatea « Steaua-României » a preluat portofoliul românesc al societății « Phönix » din Viena, care se afla în lichidare și a sporit cu această ocaziune capitalul, dela lei 12.000.000 la lei 20.000.000. După efectuarea acestei operațiuni, portofoliul asigurărilor de viață al societății « Steaua-României » a însumat cca lei 1.500.000, plasându-se între primele societăți de asigurare din țară.

Societatea « Steaua-României » a adus publicului românesc un mare serviciu prin această din urmă operațiune, deoarece și-a luat angajamentul să completeze, după un plan stabilit de Oficiul pentru controlul asigurărilor, lipsa ce s'a constatat la rezervele acestor asigurări. Asigurații români ai Soc. « Phönix » au obținut avantagiul de a nu pierde o bună parte din primele ce au plătit, ceea ce s'ar fi întâmplat în cazul când în locul operațiunii pe care a făcut-o societatea « Steaua-României », s'ar fi ajuns la o lichidare forțată a zisului portofoliu. Operația aceasta marchează un moment important în viața Societății « Steaua României ».

Societatea a mers într'un continuu progres în cei 17 ani de activitate.

Societatea « *Asigurarea Românească* » constituită la 23 Iunie 1923, și-a început activitatea la 4 August, același an, cu un capital social de lei 4.000.000 din care s'a vărsat numai lei 1.200.000. Societatea a prezentat un mers ascendent, reușind să-și mărească fondul de garanție dela lei 9.200.000, cât era la începutul anului 1924, la lei 377.526.740, la 31 Decemvrie 1937.

Această ascensiune se datorește în bună parte difuzării asigurărilor «de viață» în massă, prin introducerea asigurărilor populare, fără examinare medicală.

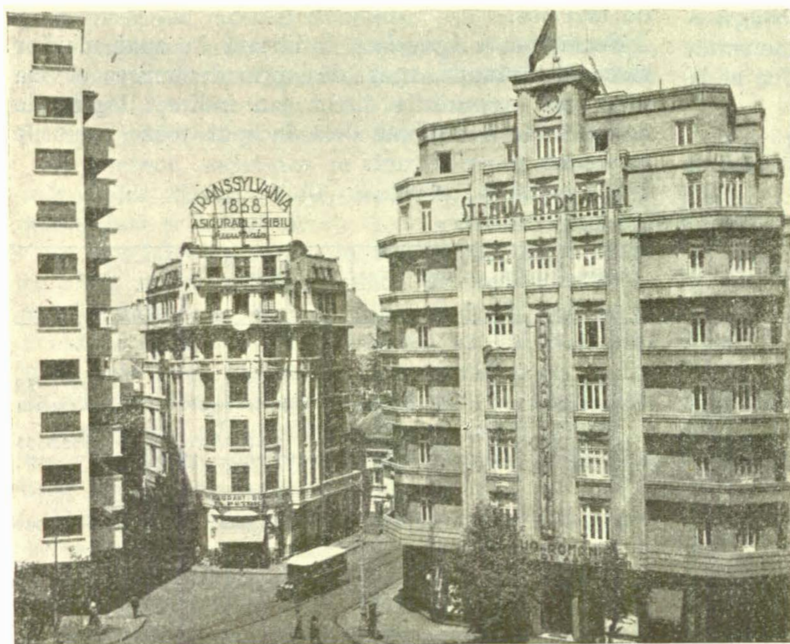
O mențiune specială trebue făcută pentru Societatea « *Vulturul* », a cărei activitate este strâns legată de mișcarea cooperativă din țară.

Societatea a fost întemeiată la Chișinău (Basarabia) în 19 Decemvrie 1923, de foștii membrii ai secțiunii de asigurare a Centralei Cooperativelor din Basarabia, care a fost desființată. Intemeietorii acestei cooperative au avut ideea să creeze pentru mișcarea cooperativă un organ care să-i poată acoperi diferitele riscuri naturale.

Societatea a fost înființată de un număr de 25 asociați, din cari 2 cooperative de credit, 1 cooperativă de consum și 22 persoane fizice, cu un capital total subscris de 5.300 mii lei, din care 740 mii lei vărsat.

Funcționarea societății a început la 10 Iunie 1929, când statutele sale au fost publicate în *Monitorul Oficial.* Prima sa poliță de asigurare a fost emisă în Octomvrie 1924. Primul bilanț a fost încheiat pe data de 31 Decemvrie 1925.

Societatea a luptat cu grele dificultăți, din cauza lipsei unui capital important și lipsei de reasigurători. Totuși a progresat din an în an și în 1928—1930 a inaugurat un nou gen de asigurare populară contra incendiului, prin care se asigură colectivitatea membrilor unei aceleași

SOCIETĂȚILE DE ASIGURARE « STEAUA ROMÂNIEI » ȘI « TRANSSYLVANIA »
Sediile din București

PALATUL SOCIETĂȚII « ASIGURAREA ROMÂNEASCĂ » — BUCUREȘTI

unități cooperative din diferite sate basarabene. Acest gen de asigurare a avut succes.

Legea pentru constituirea și funcționarea întreprinderilor private de asigurare și reglementarea contractului de asigurare din 7 Iulie 1930, neprevăzând forma cooperativă pentru societățile de asigurare, a trebuit o lege specială care să îngădue acestei societăți, funcționarea. « Vulturul » este astăzi singura societate de asigurare care funcționează sub formă de cooperativă. Ajutată de Banca Centrală Cooperativă, care a subscris la capitalul ei, Societatea de asigurări generale « Vulturul » a fost complet reorganizată la 1 Octomvrie 1931, satisfăcând toate cerințele și condițiile legii din 7 Iulie 1930.

Dela 1 Octomvrie 1931 până astăzi, societatea s'a desvoltat în mod deosebit, lucrând în toate ramurile de asigurare: viață, incendiu, accidente, răspundere civilă, automobile, geamuri, transport, grindină, mortalitatea vitelor.

Dăm câteva cifre, pentru a se vedea evoluția societății « Vulturul », dela 1931 până astăzi. Cifrele sunt luate la 31 Decemvrie al fiecărui an.

Tab. IV — Evoluția societății cooperative « Vulturul » în perioada 1931—1938

ANUL	Numărul membrilor	Capital în milioane	Prime în mii lei		Grindină	Transport	Alte ramuri
			Viață	Incendiu			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1931 . . .	678	7,21	4.649	2.528	—	331	—
1932 . . .	1.053	7,78	3,440	5.849	129	1.208	190
1933 . . .	1.277	8,00	4.598	8,113	1.001	1.314	217
1934 . . .	1,615	8,20	3,891	9.109	432	127	987
1935 . . .	1.962	8,38	6.220	10,020	1.115	—	2.024
1936 . . .	2,546	8,74	7,418	10.130	1,630	—	673
1937 . . .	3,413	10,05	10.258	12.010	3,671	147	1.171
1938 . . .	4.869	10,78	18.250	13.831	5.509	2.575	1.091
1939 . . .	5.654	10,78	10.797	15.133	4.000	8.515	1.278

Administrația este încredințată unui consiliu de administrație, compus din 9 membrii, vechi cooperatori.

Societățile de asigurare din vechiul Regat și-au întins activitatea și în provinciile alipite, deși acestea din urmă erau dotate cu întreprinderi însemnate de asigurări. Citām în special societățile « Transsylvania » (1868) și «Prima Ardeleană » (1911).

Societatea « *Transsylvania* » își are originea în diferitele încercări făcute de minoritățile Sașilor din fosta monarhie Austro-Ungară, de a-și crea organisme financiare pentru asigurări mutuale de înmormântare, sau asigurări contra riscului de incendiu. In anul 1867, Adolf Worell, fost director general pentru Ardeal al societății de asigurare austriacă « Societa Commersiale di Assicurazione » a pus bazele unei bănci intitulată « Transsylvania », având drept scop asigurarea reciprocă.

Această bancă mai avea menirea să împiedice și evaziunea capitalurilor săsești, în afara sferei lor de activitate economică.

Sediul societății a fost stabilit la Sibiu, iar societatea a început să lucreze în ramurile: incendiu, viață, grindină, și transport.

Capitalul constitutiv s'a fixat la 350.000 florini, în titluri, cu un procent nominal de 5,4%, dar n'a fost niciodată complet vărsat. Primul președinte a fost Franz Freiherr von Mylius.

Războiul mondial a creat societății mari dificultăți de ordin financiar.

In anul 1917, societatea s'a transformat într'o societate pe acțiuni, cu un capital de 2.000.000 coroane, iar în anul 1919, fiind izolată de reasigurătorii săi din Ungaria, prin ocuparea Transilvaniei de către România, — a cooperat în ramura incendiu, cu societatea « Dacia-România ».

Societatea « Transsylvania » a profitat în desvoltarea sa și de o conjunctură favorabilă post-belică. Ea a preluat, în anul 1921, prin naționalizarea societăților străine de asigurare cari lucrau în România, și portofoliul societății de asigurare din Viena « Donau Allgemeine Versicherungs-A.G. ».

Pentru lărgirea sferei sale de acțiune, societatea și-a mărit capitalul la finele anului 1927 la 12 milioane lei.

Mărirea activității în epoca de după războiu, a silit societatea să mecanizeze lucrările sale de manipulare și să clădească sistemul său de organizare și reclamă pe alte baze, moderne.

PALATUL SOCIETĂŢII DE ASIGURĂRI «AGRICOLA-ADRIATICA» BUCUREŞTI

SITUAŢIA ACTUALĂ A ASIGURĂRILOR PRIVATE

Plasamentele întreprinderilor private de asigurare s'au ridicat pentru anul 1935 la 2.748.000.000 lei. După o statistică publicată în Anuarul Asociaţiei pentru ştiinţa asigurărilor [1]), rezultă că aceste plasamente, în milioane de lei, au evoluat în modul următor:

Tab. V — Plasamentele Societăţilor de asigurare în România, 1933—1935.

Felul plasamentului	Plasamente (milioane lei)		
	1933	1934	1935
(1)	(2)	(3)	(4)
Total . . .	2.377	2.490	2.748
Numerar (în casă şi la bănci)	334	368	402
Imobile	918	1.041	1.191
Efecte	340	350	386
Ipoteci	397	358	353
Imprumuturi pe poliţe « Viaţa »	367	354	367
Diverse	21	19	49

Se constată deci un progres simţitor dela an la an.

Dintre toate felurile de asigurare, cea mai desvoltată este ramura asigurărilor pe viaţă. In anul 1935 primele încasate de societăţi pentru ramura « Viaţa » se ridică la 1.102.451.000 lei, pe când pentru celelalte ramuri (incendiu, grindină, accidente, transport) reprezintă la un loc 624.547.000 lei. In acelaş an, daunele plătite de ramura « Viaţa » se ridică la 411.523.000 lei, iar la celelalte ramuri, menţionate mai sus, 232.447.000 lei.

Ca să ne dăm seama de vechimea şi de desvoltarea luată în ţara noastră de societăţile de asigurare, şi folosind acelaşi isvor de informaţie, dăm următoarea statistică pe anul 1935:

Tab. VI — Societăţile de asigurare din România în anul 1935

Nr. curent	Societatea	Anul fondării	Prime încasate	Capital	Rezerve proprii
			(în mii lei)		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Total . . .		1.102.451	393.385	165.116
1	Adriatica	1929 *)	80.418	25.000	2.972
2	Agricola Fonciera	1906	85.702	50.000	10.959
3	Agronomul	1922	32.266	12.000	720
4	Asigurarea Românească . .	1923	67.842	12.000	5 521
5	Asigurarea Ţărănească . . .	1925	4.111	12.000	1.408
6	Britania	1924	34.266	15.000	263
7	Caledonian Română	1930	37.651	5.000	—
8	Dacia-România	1871	105.717	60.000	59.900
9	Dorna-Vatra	1926	13.898	15.000	554
10	Franco-Română	1920	26.485	15.000	3.232
11	Generala	1897	136.938	50.000	26.225
12	Metropola	1928	4.569	4.000	—
13	Minerva	—	6.664	10.000	—
14	Naţionala	1882	65.790	25.000	13.942
15	Norwich	1932 *)	3.936	4.000	—
16	Phoenix **)	1929 *)	48.433	10.000	—
17	Prima Ardeleană	1911	63.006	10.000	10.273
18	Prudenţa	—	4.727	2.000	30
19	Standard	1930	11.236	3.000	188
20	Steaua României	1921	110.671	12.000	8.065
21	Sun	1930 *)	38.519	12.000	—
22	Transsylvania	1868	53.018	12.000	20.143
23	Victoria (Berlin)	1931 *)	47.209	10.000	—
24	Vulturul	—	19.379	8.385	721

*) Sediul în România. **) Astăzi nu mai există.

O ramură de asigurare în plină desvoltare la noi în ţară este asigurarea în grup făcută de mai mulţi indivizi legaţi prin interese comune. Acesta este, aproape fără nici o excepţie, cazul angajaţilor unei aceleaşi întreprinderi. De notat e că, de foarte multe ori, aceşti angajaţi nu se adresează unei întreprinderi private de asigurare, ci îşi organizează singuri, în general cu sprijinul patronului, o casă proprie de pensii, având personalitate juridică. Modul de funcţionare al acestor fonduri şi case de pensii particulare a fost reglementat de Stat prin art. 125 al legii de unificare a asigurărilor sociale, din 8 Aprilie 1933.

Intervenţia controlului statului era de altminteri necesară pentru motive lesne de înţeles. In conducerea unor asemenea case de pensii se ciocneau mai multe categorii de interese; angajaţii, în calitate de viitori pensionari, aveau tot interesul ca plasamentele rezervelor existente să fie în cea mai mare siguranţă, iar sacrificiile băneşti făcute pentru mărirea acestor rezerve să fie din ce în ce mai mari; patronul, neavând dreptul la pensie, şi deci neavând interesul ca aceste fonduri să fie plasate în cea mai deplină siguranţă, era înclinat de multe ori să întrebuinţeze capitalurile de rezervă ale casei de pensii în întreprinderea sa, fără ca să se gândească la riscul pe care-l comportă o atare operaţiune şi neavând în vedere decât câştigul său personal. In plus mai trebue să ne gândim

[1]) Emil Livezeanu. *Statistica asigurărilor private pe anul 1935*. Anuarul Asociaţiei pentru ştiinţa asigurărilor.

şi la faptul că, în majoritatea cazurilor, conducătorii acestor case de pensii, nefiind de profesiune asigurători, nu ţineau seamă de technica actuarială a operaţiilor de asigurare şi aplicau o metodă contabilă obişnuită, cu totul insuficientă pentru a garanta drepturile asiguraţilor.

Era deci necesar, în interesul viitorilor pensionari, ca Statul să preia asupra lui controlul acestor case de pensii.

Prin art. 125 din legea din 8 Aprilie 1933, s'a hotărît ca toate fondurile şi casele de pensii, anexate pe lângă diferite întreprinderi comerciale sau industriale, să funcţioneze după aceleaşi norme ca şi societăţile private de asigurare; în consecinţă ele trebue să ţină seamă de natura specifică a operaţiilor de asigurare şi să întocmească, din trei în trei ani, un bilanţ actuarial; plasamentele fondului de rezervă trebue să fie făcute după normele legale existente pentru întreprinderile private de asigurare.

Controlul acestor case de pensii este exercitat de Stat prin Casa Centrală a Asigurărilor Sociale.

Aceste dispoziţiuni au fost păstrate şi prin legea asigurărilor sociale din 22 Decembrie, 1938.

In strânsă legătură cu progresul realizat de întreprinderile de asigurări private stă marea desvoltare luată în ultima vreme în ţara noastră a ştiinţei asigurărilor.

Menţionăm în primul rând în această privinţă înfiinţarea Şcoalei de statistică, a cărei secţiune de actuariat are drept scop unic formarea unui personal specializat în domeniul asigurărilor. Şcoala de statistică a luat naştere în anul 1930, cu ocazia recensământului general al populaţiei din România. La secţia de «actuariat» se predau cursuri privind: calculul probabilităţilor, tehnica asigurărilor private, matematica asigurărilor, matematica financiară, tehnica asigurărilor sociale, economie politică, economie matematică, maşini de calculat, statistica matematică, contabilitate actuarială şi ştiinţa populaţiei. Absolvenţii şcoalei capătă titlul de actuar.

In anul 1929 s'a înfiinţat « Asociaţia pentru ştiinţa asigurărilor », compusă din următoarele secţii: secţia matematică, secţia economică - juridică a asigurărilor private şi secţia economică - juridică a asigurărilor sociale. Activitatea acestei asociaţii s'a limitat până în prezent numai la scoaterea unui anuar, în care sunt expuse toate problemele ce se leagă de progresul asigurărilor din ţara noastră.

In sfârşit, printr'o lege din 28 Martie 1936, s'a înfiinţat corpul de actuari, adică al funcţionarilor cari posedă o pregătire matematică suficientă pentru a rezolva diferitele probleme ce intervin în tehnica asigurărilor.

oct. o. şi *gh. m.*

STEMA MOLDOVEI ŞI A ŢĂRII ROMÂNEŞTI
în sigilul lui Scarlat Ghica Voevod, 1758

VIII

ECONOMIA MONETARĂ

POLITICA MONETARĂ

Politica monetară a României prezintă, în special în cursul ultimelor două decenii, o complexitate crescândă. Dela răsboiul pentru Intregire, automatismul, care părea a constitui regula în acest domeniu al economiei naţionale, face loc unei reglementări tot mai amănunţite şi nevoii unei supravegheri vigilente şi de fiecare moment a fenomenelor petrecute pe câmpul monetar.

Intre simplicitatea relativă pe care o prezenta ieri conducerea politicii monetare şi complexitatea ei de astăzi, este loc pentru o explicaţie. Iar această explicaţie o găsim în vicisitudinile însăşi pe cari le suferă, de peste două decenii, sistemul monetar comun nouă şi celorlalte ţări civilizate ale omenirii. Expunerea cronologică a unei politici monetare, cum este aceea a ţării noastre, echivalează cu istoricul etalonului aur în acest colţ al Europei. Acesta, — după o lungă perioadă ascendentă şi o scurtă epocă de triumf, care ţine dela a doua jumătate a veacului trecut până la răsboiul mondial, — se găseşte în zilele noastre pradă unor dificultăţi atât de serioase, încât unii gânditori în domeniul economic nu sunt departe de a socoti apropiată o detronare definitivă a aurului din locul preponderent pe care l-a ocupat cu atâta strălucire în economia monetară a lumii.

Vom împărţi această schiţă a politicii monetare a României în trei perioade. Cea dintâiu perioadă, mergând dela a doua jumătate a secolului trecut până la răsboiul mondial, a fost o epocă de calmă şi ortodoxă aplicare a principiilor clasice în materie de politică monetară. Cea de a doua perioadă, mergând dela răsboiul mondial până la stabilizarea din 1929, a fost dimpotrivă o perioadă plină de răsturnări catastrofale în domeniul monetar, ca şi în celelalte domenii ale vieţei sociale, în care s'a încercat aplicarea, cu multă tenacitate, a vechilor principii de politică monetară într'o situaţie încă prea puţin elucidată şi insuficient diagnosticată. In sfârşit, într'o a treia şi ultimă perioadă, mergând dela stabilizarea monetară până azi, recunoscându-se că, în fapt, complexitatea fenomenelor monetare nu se poate acorda în totul cu principiile economiei clasice, se caută să se aplice realităţii o soluţie de aceeaşi ordine de complexitate, care, — chiar dacă înfrânge întrucâtva vechea concepţie de ortodoxie monetară, — corespunde totuşi mai bine nevoilor momentului.

POLITICA MONETARĂ DELA 1867 PÂNĂ LA PRIMUL RĂSBOIU MONDIAL

Organizaţia monetară în ţara noastră este de origine relativ recentă. Până în cea de a doua jumătate a veacului trecut, nici nu putea fi vorba la noi de o monetă naţională sau de un sistem monetar uniform şi coordonat sistemelor monetare străine.

Legea monetară din 1867. Inainte de 1867, circulau în ţările române nu mai puţin de 75 monete diferite, — uzate, cu parităţi variate şi cursuri nestabile, — cari stânjeneau mult transacţiile comerciale şi menţineau în stare de înapoiere întreaga viaţă economică a ţării. Neajunsurile unei asemenea stări de lucruri erau prea mari pentru a nu se căuta o soluţie în vederea remedierii lor.

Creaţiunea Uniunii Latine, — care reuşise să grupeze multe ţări europene în jurul sistemului monetar existent în Franţa, Elveţia, Belgia şi Italia, — influenţează în mod hotărîtor atitudinea României în această privinţă. Astfel, în Aprilie 1867, se aduce, de către ministrul de finanţe P. Mavrogheni, «Legea pentru înfiinţarea unui nou sistem monetar şi pentru fabricarea monetelor naţionale»[1]). In acest fel, intra în aplicare prima lege monetară în ţara noastră.

Această lege prevede baterea unei monete naţionale cu numele de «leu»[2]), având o greutate de 5 gr şi conţinând 4,175 gr argint curat. Ne aflăm în faţa unui *sistem monetar bimetalist*, care durează în România vreo 23 ani. Cu toate greutăţile înlocuirii vechilor monete în circulaţie, se isbuteşte totuşi ca, în preajma anului 1877, să nu se mai afle în circuitul monetar al ţării noastre decât moneta naţională şi aceea a ţărilor Uniunei Latine. Cum, mai apoi, din cauza răsboiului din 1877—1878, intraseră multe ruble de argint în ţară, o a doua lege monetară, din 1879, prevede topirea pieselor ruseşti de argint află-

---

[1]) Victor Slăvescu, *Istoricul Băncii Naţionale a României*, pag. 2.

[2]) Această denumire ar veni dela o monetă ungurească, — *leonium*, — având o putere de cumpărare echivalentă cu piastrul turcesc, monetă de argint împărţită în patruzeci de parale şi întrebuinţată în Principatele Române pentru micile transacţii locale (N. Bălcescu, *Puterea armată şi arta militară dela întemeierea principatului Valahiei până acum*. Iaşi, 1844, pag. 16, nota 2). Termenul «leu» este definitiv consacrat prin legea monetară din 1867, care fixează compoziţia metalică a primei monete româneşti şi o împarte, după sistemul decimal metric, în o sută de bani.

toare pe teritoriul român şi prefacerea lor în monetă naţională de 5 lei.

Dar răsboiul pentru neatârnare mai are şi un alt neajuns din punct de vedere monetar. Sub impulsul considerabilelor sale nevoi de fonduri lichide pentru conducerea ostilităţilor, Statul Român, — în lipsa unei bănci de emisiune, care pe atunci încă nu fusese creată, — emite prima hârtie monetă din ţara noastră sub formă de «bilete ipotecare».

Prin legea din 22 Iunie 1877 pentru crearea biletelor ipotecare, se prevede că emisiunea şi controlul acestor bilete se va face de către consiliul Casei de Depuneri şi Consemnaţiuni, care a luat pentru circumstanţă denumirea de *Comitetul Biletelor Ipotecare.* Acestea sunt semnate, — pe lângă ministrul Finanţelor I. Câmpineanu, — de Dimitrie Sturdza, reprezentând marea proprietate, şi de C. D. Athanasiu, preşedintele Camerei de Comerţ şi Industrie din Bucureşti, ca reprezentant al comerţului [1]).

Emisiunea biletelor ipotecare — fixată la o sumă de 26.260.000 lei, care n'a fost depăşită, — era garantată cu domenii şi alte bunuri ale Statului. Lichidarea acestei sarcini a răsboiului pentru neatârnare nu are loc decât cu mult mai târziu, anume când s'a introdus etalonul-aur.

Infiinţarea Băncii Naţionale. Intre timp, — după multe ezitări şi discuţii, — se procedează la crearea unui «organ central de scont şi circulaţie», care ia conducerea politicei monetare şi de credit a ţării noastre. Legea din 17 Aprilie 1880 statorniceşte normele de organizare ale Băncii Naţionale a României, care îşi începe operaţiunile la 1 Iulie 1880. După îndelungate desbateri asupra formei ei de organizare, se ajunge la concluzia că colaborarea Statului şi a particularilor la alcătuirea capitalului şi la conducerea băncii este de natură a garanta mai desăvârşit buna funcţionare a sistemului monetar fiduciar.

In ceea ce priveşte capacitatea de a crea putere de cumpărare, Statul vine să îngrădească dreptul de emisiune al băncii monopoliste, contingentând circulaţia fiduciară. Conformându-se principiilor admise în această privinţă în institutele de emisiune de pe continent, Statul impune noii bănci, prin art. 12 al legii ei de organizare, o rezervă de o treime din suma biletelor emise, acestea fiind pentru rest acoperite cu valori lesne de realizat, în speţă: trate comerciale.

Problema agiului. Cari sunt problemele monetare cărora banca nou creată are să le facă faţă? In ce sens se orientează politica monetară a noului institut de emisiune?

Prima problemă care se impune atenţiunii conducătorilor politicei monetare, în primul deceniu de existenţă al Băncii Naţionale, este problema agiului. Valoarea leului faţă de aur se depreciază treptat; astfel, agiul, care în 1880 se cifra la 1,81%, ajunge în 1887 la cifra de 19,15%, — leul pierzându-şi, în acest interval de 7 ani, o cincime din valoarea lui. Din 1887, agiul scade pentru a dispare complet în 1890.

[1]) Dr. Nicolae I. Angelescu, *Constantin D. Athanasiu*, pag. 12.

Cari sunt cauzele acestei deprecieri monetare? Ea s'a atribuit în primul rând, deprecierii argintului ca metal, prin dublul efect al supraproducţiei şi al întrebuinţării lui tot mai restrânse pentru scopuri monetare. Dar, în afară de demonetizarea argintului, mai existau şi o serie de cauze interne, de natură să producă o depreciere a leului faţă de aur. In primul rând, politica de emisiune a noului institut a fost prea liberală pentru nevoile efective de numerar ale unei pieţe monetare, de abia la începuturile ei de organizare. Banca Naţională, — pe lângă cele aproape 50 de milioane lei, monetă metalică de argint bătută de Stat, — emite, în primii cinci ani de activitate, nu mai puţin de 100 milioane lei în bancnote. Acest surplus de 150 milioane, pus în circulaţie în timp doar de cinci ani, era exagerat faţă de nevoia reală a pieţei care, în epoca precedentă de 13 ani, — dela 1867 şi până la 1880, — nu avusese la dispoziţie decât mijloace de plată cifrându-se în jurul sumei de 50 milioane lei [1]).

O mai directă examinare a bilanţurilor Băncii Naţionale dela acea epocă ne arată cauza răului. Astfel observăm că, în tot acest interval, cea mai mare parte din creditele acordate de Banca Naţională au fost absorbite de Stat şi particulari sub forma de lombard, scontarea de poliţe comerciale rămânând relativ redusă. Alăturatele cifre arată cum, până în 1885, lombardul întrecea în bună măsură portofoliul de scont, situaţia restabilindu-se ulterior, graţie măsurilor energice de îndreptare luate de Banca Naţională.

Tab. I — Situaţia creditelor de scont şi lombard la B.N.R. în perioada 1881—1889 (în milioane lei)

Data	Scontul	Lombardul
(1)	(2)	(3)
La 31 Decemvrie 1881	6,8	19,0
La 31 Decemvrie 1882	6,7	22,3
La 31 Decemvrie 1883	10,6	27,8
La 31 Decemvrie 1884	15,7	19,6
La 31 Decemvrie 1885	15,8	16,4
La 31 Decemvrie 1886	16,9	13,1
La 31 Decemvrie 1887	18,3	13,6
La 31 Decemvrie 1888	16,9	14,8
La 31 Decemvrie 1889	17,9	11,6

Incepând din 1885, Banca Naţională dă politicii sale de credit o nouă îndrumare, restrângând creditele de lombard, cari duceau la o sporire artificială a circulaţiei monetare, în scopuri exclusiv de consumaţie. In acelaşi timp, ea intensifică creditele de scont, punând la baza emisiunii sale operaţiuni strict economice. Apoi, institutul de emisiune, vreme de 5 ani, începând din 1885, contingentează circulaţia, limitând-o în jurul sumei de 100 milioane lei.

Introducerea etalonului-aur. In acelaşi timp, pentru a se curma riscul de depreciere monetară, se procedează prin legea din 29 Mai 1889, promulgată în Martie 1890, la introducerea etalonului-aur în cuprinsul ţării româneşti. Deprecierea argintului ajunsese să constitue pentru moneta noastră un pericol constant.

[1]) Xenofon Netta, *Politica monetară a României şi stadiul ei actual*, pag. 12.

Intr'adevăr, chiar în anul înfiinţării Băncii Naţionale, preţul argintului scăzuse pe piaţa liberă dela 100 la 85,95 lei, iar în 1886 chiar la 74,59 lei în aur. Aceasta însemna un disagio al argintului de 14,05% pentru anul 1880 şi de 25,41% pentru 1886.

Prin noua lege monetară din 1890, se introduce ***monometalismul-aur*** în România. In locul etalonului dublu, unitatea monetară a României este de acum înainte « leul-aur », având o valoare egală cu a 3100-a parte dintr'un kilogram de aur-fineţe 9/10. In acelaşi timp, se modifică şi art. 12 şi 14 din legea de organizare a Băncii Naţionale din 1880. Institutul de emisiune este obligat de aci înainte să acopere biletele emise cu cel puţin 40% în aur şi să le preschimbe la prezentare în acelaşi metal. Cum însă Banca Naţională nu dispunea de aur suficient pentru acoperire, Statul ia asupra-şi executarea acestei operaţiuni, transformând în aur atât rezerva de argint a acesteia cât şi o parte din moneta de argint de 5 lei.

Bazele legale ale sistemului monetar, rămas în funcţie până la războiul mondial sunt: convertirea biletului Băncei Naţionale în aur şi obligativitatea întreţinerei unui stoc metalic de o mărime determinată. Dar, deşi sistemul nostru monetar era bazat pe aur, nu am avut totuşi o adevărată circulaţie de aur. Biletele Băncei Naţionale înlocuiseră cu succes monetele de aur pe cari, balanţa de plăţi constant deficitare dintre anii 1880—1890, le făcea să dispară peste graniţă. Doar în lipsă de alte mijloace de plată, pentru sume mari, aurul servea, prin intermediarul bancherilor, la lichidarea transacţiilor comerciale importante. Circulaţia aurului se mărginea doar la trecerea din casa unuia în casa celuilant bancher. Moneta curentă pentru tranzacţiile zilnice ale grosului populaţiei era moneta de argint de diferite provenienţe [1]).

Politica monetară dela 1890 până la 1914. Care a fost politica monetară a Băncii Naţionale sub noul regim monetar? Acumularea unei rezerve de aur suficiente, pentru a face faţă tuturor împrejurărilor, a alcătuit un punct principal în politica institutului de emisiune. Limita minimă de acoperire metalică impusă de lege a fost atinsă numai în timpul marilor crize. In general, acoperirea metalică a întrecut cu mult prescripţiunile legii. Iată câteva cifre cari oglindesc preocuparea constantă a conducătorilor Băncii Naţionale de a dispune de un stoc metalic îndestulător:

Tab. II — Variaţia stocului de aur al B. N. R. în perioada 1892—1914 (în milioane lei)

Anul (1)	Stocul de aur (2)	Anul (1)	Stocul de aur (2)
1892	53,1	1906	82,8
1893	59,6	1907	96,2
1895	60,9	1908	90,4
1896	62,2	1909	93,8
1898	61,7	1910	120,0
1900	44,5	1911	157,8
1902	72,1	1912	155,5
1904	53,9	1913	151,5
1905	77,7	1914	154,0

[1]) Costin St. Stoicescu, *Sistemul nostru monetar şi organizaţia Băncei Naţionale ca bancă de emisiune înainte de războiul mondial*, Independenţa Economică, Anul X, 1927, pag. 125—128.

In anii de criză, rezerva de aur scade în mod simţitor. Cu toate acestea, acoperirea metalică s'a menţinut în mijlociu în jurul cifrei de 50%, sporind uneori până la 58% şi 60% din totalul circulaţiei de bilete. Până în 1909, Banca Naţională şi-a procurat metalul galben necesar, în special prin acumularea aurului intern la preţul zilei, plus o primă de 6%; după acest an, ea se afirmă ca o bună cumpărătoare pe piaţa Londrei.

Pentru plăţi în străinătate, Banca Naţională punea aur la dispoziţie doar în cazuri excepţionale, când obligaţiuni contractuale prevedeau plata în aur, sau în caz de crize, în vederea susţinerii cursului leului. Aşa, de pildă, în crizele din anii 1894, 1899—1900 şi 1904, Banca Naţională a pus la dispoziţia pieţei, — pe lângă un portofoliu de devize de peste 300 milioane lei, — nu mai puţin de 50 milioane lei aur [1]).

Banca făcea însă o ***intensă politică de devize***, pe cari le acumula în timpul când acestea, printr'un exces de export, se ofereau din abundenţă, pentru a le pune la dispoziţia aceleiaşi pieţe în momentul când cererea lor întrecea oferta.

Dar suplusul de devize disponibile, pe care Banca Naţională îl păstra la diferite bănci din străinătate şi care depăsea în general cele 30% din rezerva metalică care puteau fi trecute la stoc ca devize aur, constituia în acelaş timp sursa din care Banca se alimenta cu aur. Banca plătea în bancnote devizele ce i se ofereau spre cumpărare şi acoperea sporul de emisiune făcut cu această ocazie prin transformarea în aur şi aducerea sub această formă în ţară, a unei părţi din stocul de devize de care dispunea [2]).

Politica activă de devize dusă de Banca Naţională se poate aprecia din următoarele cifre:

Tab. III — Situaţia devizelor intrate şi eşite la Banca Naţională in anii 1891—1900 (în lei)

Anul (1)	Intrări (2)	Eşiri (3)	Sold (4)
1891	106.687.581	92 204.937	14.482.644
1892	66.979.206	53.024.767	13.954.439
1893	128.366.705	120.181.273	8.185.432
1894	71.073.988	69.463.434	1.610.554
1895	104.422.517	101.214.226	3.208.291
1896	123.239.106	109.128.440	14.110.666
1897	104.464.869	89.349.283	15.115.586
1898	149.411.836	128.469.252	20.942.584
1899	74.490.604	59.903.036	14.587.568
1900	127.157.058	116.974.178	10.182.880

Se înţelege că prin operaţiunile de trate şi remize, — cum erau denumite operaţiunile asupra devizelor în vechile bilanţuri ale institutului nostru de emisiune, — se urmărea satisfacerea atât a nevoilor comerţului de import, cât şi, mai ales, a nevoilor Statului. Statul fiind principalul debitor al străinătăţii, plata cuponului se făcea de obicei prin intermediul Băncii Naţionale.

In sfârşit, operaţiunile de trate şi remize mai ţinteau şi la stabilirea unui echilibru între cererea şi oferta diferitelor monete şi devize străine în vederea

[1]) Xenofon Netta, *Op. cit.*, pag. 21.
[2]) Costin Stoicescu, *Op. cit.*, pag. 137.

menţinerii schimbului naţional. Rentabilitatea acestor operaţiuni pentru Bancă era destul de însemnată, tratele şi remizele figurând ca izvoare principale de venituri îndată după scont şi lombard, şi uneori întrecându-le cum s'a întâmplat câteodată în epoca 1903—1908 [1]).

Politica monetară a României se menţine astfel, în perioada mergând până la răsboiul din 1914, în limitele unei stricte obedienţe faţă de principiile clasice în această materie. Banca Naţională lichidează vechile împrumuturi publice şi mărgineşte facultatea Statului de a recurge la sprijinul său bănesc; scontarea bonurilor de tezaur nu poate depăşi 20% din capitalul social al Băncii.

Creditul acordat economiei naţionale este apoi raţionalizat. Lombardul este menţinut în limite stricte, — în jurul cifrei de 10% din circulaţia monetară, — în vreme ce scontul este intensificat, el formând elementul de bază al emisiunii. Apoi, printr'o judicioasă manipulare a taxei scontului, Banca Naţională reuşeşte să restrângă creditele în momente de expansiune cu tendinţe speculative ale pieţei, acordând apoi acesteia tot sprijinul, prin taxa scontului scăzută, atunci când piaţa se afla în stare de depresiune în urma unei crize.

Iată, într'adevăr, cum a variat taxa scontului şi a lombardului în ultimul deceniu al veacului trecut. Aceste variaţiuni dovedesc vigilenţa cu care a fost condusă politica noastră monetară într'o epocă din cele mai sbuciumate, cum a fost aceea care s'a încheiat cu marea criză din 1899.

Durata	Taxa scontului %	Taxa lombardului %
1 Aprilie 1890—24 Februarie 1892 . .	5	6
24 Februarie 1892—12 Martie 1893 . .	6	7
12 Martie 1893—19 Noemvrie 1893 . .	5	6
19 Noemvrie 1893—5 August 1894 . .	6	7
5 August 1894—30 Septemvrie 1894 .	7	8
30 Septemvrie 1894—14 Aprilie 1895 .	6	7
14 Aprilie 1895—7 Octomvrie 1898 . .	5	6
7 Octomvrie 1898—21 Ianuarie 1899 .	6	7
21 Ianuarie 1899—25 Iunie 1899 . . .	5	6
25 Iunie 1899—30 Iunie 1899.	6	7
30 Iunie 1899—30 Septemvrie 1899 . .	7	8
30 Septemvrie 1899—11 Decemvrie 1899	8	9
11 Decemvrie 1899—18 Februarie 1900	9	10
18 Februarie 1900—29 Martie 1901 . .	8	9

Manipularea febrilă a taxei scontului şi a lombardului, în cursul crizei din 1899, arată preocuparea Băncii Naţionale de a-şi proteja, prin urcarea taxei scontului, acoperirea metalică, înfrânând totodată cererile de credite ce i se adresau. In acelaşi timp însă, institutul de emisiune profită de primul moment favorabil pentru a scădea taxa scontului oficial, uşurând astfel pieţei obţinerea creditelor necesare [2]).

Care era situaţia monetei române înainte de răsboiu faţă de valutele străine? Oscilaţiile valutare ale monetei noastre naţionale îşi aveau originea în unilateralitatea comerţului nostru de export, în exportul de sezon. Astfel, cursul leului a fost cotat nu de puţine ori peste paritate, aceasta în special în cursul lunilor de toamnă când exportul de cereale era activ. Cursurile devizelor străine, — exceptând anii de criză, — nu au depăşit în general punctul superior al aurului.

In epoca de criză însă, ridicarea valutelor străine nu a putut fi împiedecată a se produce. In timpul crizei dela sfârşitul secolului trecut, — provocate de o criză agrară fără precedent care a făcut ca exportul nostru de cereale să scadă cu 1,3 milioane tone, iar balanţa comercială să se încheie cu un sold pasiv de 185 milioane lei în 1899 şi 65 milioane lei în 1900, — valutele străine au fost astfel cotate:

	Francul francez	Marca germană	Lira sterlină
Paritatea	*100,00*	*123,50*	*25,22*
Noemvrie 1899. . .	104,27	128,75	26,37
Decemvrie 1899 . .	105,87	130,50	26,75

In rezumat, poziţia puternică a leului, în prima epocă a politicei noastre monetare, era datorită împrejurării că, graţie exportului său de materii prime (cereale, petrol, lemn, animale), România putea să întrebuinţeze soldul favorabil al balanţei sale comerciale pentru a acoperi importaţiile sale invizibile (anuităţile datoriei publice, veniturile capitalurilor străine investite în ţară, etc). Afluxul continuu al fondurilor pe termen scurt şi lung venite de peste graniţă, — atrase de nivelul ridicat al beneficiilor ce se obţineau în ţara noastră, — acopereau, în anii cu recolte slabe, deficitul balanţei comerciale.

Astfel, produsul exportului din anii buni, transformat în aur, făcea să crească rezerva metalică a Băncii Naţionale, fără ca anii răi să aducă altceva decât o oprire momentană a creşterii disponibilităţilor în aur ale Institutului nostru de emisiune. Mulţumită acestui aport continuu de capitaluri, economia românească a putut să se desvolte neîntrerupt în cursul deceniilor ce au precedat răsboiul din 1916—1918, promovând în acelaşi timp avuţia publică şi cea particulară [1]).

POLITICA MONETARĂ DELA 1914 PÂNĂ LA STABILIZAREA DIN 1929

Incepând cu anul 1914, politica monetară a României, — asemănându-se întru aceasta celor petrecute în mai toate celelalte ţări ale lumii, — îşi pierde treptat caracterul ei de calmă şi prudentă conducere a navei monetare în apele relativ liniştite ale circuitului internaţional de mărfuri şi capitaluri, care nu întâlnea nici un obstacol serios în epoca cercetată în capitolul precedent. De data aceasta, nu mai avem de a face cu furtuni trecătoare, — crizele conjuncturale, rezultate din vre-o recoltă proastă, ale căror

[1]) Victor Slăvescu, *Op. cit.*, pag. 131 şi 202.

[2]) Victor Slăvescu, *Op. cit.*, pag. 133.

[1]) *Mémoire sur le contrôle du change en Roumanie*, pag. 5.

efecte puteau uşor fi înlăturate, — ci cu un adevărat uragan: desechilibrul profund, care s'a permanentizat în cursul celor aproape treizeci de ani ce ne despart de răsboiul mondial.

In fața acestui desechilibru, vechile mijloace de acțiune ale institutului nostru de emisiune devin insuficiente şi adeseori inoperante. Politica monetară a epocei precedente,—constând: într'o prudentă *acumulare de aur* pentru sprijinirea valoarei monetei, într'o judicioasă *manevrare a taxei scontului* pentru a menține volumul disponibilităților monetare în limita nevoilor efective ale pieței şi, în sfârşit, într'o chibzuită *politica valutară*. regulând cererea şi oferta de devize astfel încât să satisfacă nevoile comerțului internațional, fără a pune în pericol cursul monetei naționale, — această politică îşi vede deseori eforturile ei zădărnicite de împrejurări noi, cari vin să împiedece desfăşurarea liniştită a lucrurilor în domeniul monetar. Această epocă, atât de turbure dar plină de învățăminte prețioase pentru o înțelegere mai bună a fenomenului monetar, vom încerca să o schițăm cronologic în prezentul capitol.

1. *Epoca neutralității şi a răsboiului*

Cauza primară a desechilibrului mondial în materie monetară o găsim în intervenția brutală şi masivă a Statului, în vederea finanțării vastelor operațiuni militare, necesitate de participarea lui la un răsboiu de proporții mondiale. Intr'adevăr, — după cum subliniază profesorul E. Wagemann, — finanțarea răsboiului nu mai constitue astăzi un obstacol de netrecut ca, de pildă, pe vremea răsboiului din 1870—1871, pe care Prusia l-a finanțat cu taleri grei de argint, provenind din tezaurul său de răsboiu. In conflagrația trecută, în loc ca metalele prețioase să joace un rol în finanțare, ele au fost dimpotrivă retrase din circulație, iar Statul, — detaşând circulația monetară de aur şi făcând-o autonomă, — a putut crea la infinit instrumentele monetare de cari avea nevoie [1]). Acesta este fenomenul, — prea bine cunoscut în întreaga Europă de aproape treizeci de ani încoace, — al inflației monetare.

Grație acestei creări nelimitate de semne monetare, Statul îşi atribue o parte tot mai însemnată din puterea de cumpărare a publicului. El micşorează, într'o măsură apreciabilă, suma utilităților pe cari publicul poate să şi-o procure în schimbul monetelor ce posedă. Inflația echivalează cu un impozit ocult asupra capitalului, cu consecințe incalculabile pentru întreaga colectivitate națională.

Incă din timpul neutralității, Statul Român, — sub impulsul unor necesități de fonduri din ce în ce mai mari, — simte nevoia de a-şi crea resurse considerabile, în afară de acelea procurate de bugetul său ordinar. Pentru aceasta, el face apel tot mai stăruitor la Banca Națională, care se vede nevoită de a-i pune la dispoziție fondurile necesare. Circulația monetară a evoluat în acest timp precum urmează:

1) E. Wagemann, *La stratégie économique*, pag. 135.

Tab. IV — Evoluția circulației monetare în anii 1913—1918 (în milioane lei)

Anul (1)	Circulația monetară (2)
1913	437
1914	578
1915	762
1916	1.452
1917	1.961
1918	2.489

Circulația monetară sporeşte deci în patru ani (1914—1918) cu două miliarde lei şi anume: cu un miliard de lei în cei doi ani de neutralitate şi cu încă un miliard în cei doi ani de răsboiu. La această sumă trebue să adăugăm emisiunea făcută de armata de ocupație germană, prin intermediul Băncii Generale Române din Bucureşti, emisiune efectuată prin violarea dreptului de monopol al Băncii Naționale a României. Dela 19 Ianuarie 1917 şi până la 7 Octomvrie 1918, s'au emis de către Banca Generală Română, 2,1 miliarde lei, acoperiți la Reichsbank în Berlin cu un depozit de mărci germane pe cursul de 80 mărci = 100 lei. Această monetă avea menirea să deservească nevoile băneşti şi de credit ale populației civile şi ale armatei de ocupație.

Inregimentarea institutului nostru de emisiune în slujba intereselor superioare ale Statului, forțează Banca Națională să dea o atenție minimă nevoilor economiei naționale, cari formaseră până atunci obiectul principal al solicitudinei sale. Aceasta reiese clar din tabloul V, care conține repartizarea creditelor acordate de institutul nostru de emisiune, între Stat şi piața monetară.

Tab. V — Volumul creditelor acordate de B.N.R. Statulu şi economiei naționale în anii 1914—1918

Anul	Creditul acordat			
	Statului		economiei naționale	
	în milioane lei	în % din circulația monetară	în milioane lei	în % din circulația monetară
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1914	120,4	*18,8*	305,5	*52,8*
1915	314,7	*40,0*	226,3	*34,9*
1916	505,5	*34,7*	204,2	*14,0*
1917	1.060,0	*53,6*	173,9	*8,8*
1918	1.604,1	*64,2*	111,6	*4,5*

Cum s'a făcut emisiunea pentru nevoile Statului? Banca Națională a scontat pentru Stat bonuri de tezaur, la fel cum ar fi făcut pentru orice alt particular care i-ar fi solicitat avansuri garantate cu efecte publice; bonurile de tezaur îi sporeau portofoliul său de titluri. Totuşi, suma prea mare a emisiunii şi sporirea considerabilă a datoriei flotante au decis Statul să recurgă la împrumuturi de răsboiu; drenând economiile publicului către ghişeele tezaurului, Statul putea să-şi consolideze datoria sa flotantă. Astfel s'a lansat în Aprilie 1916 un împrumut intern, tip rentă 5%, pe un curs de emisiune de 84. Produsul acestui împrumut, care a atins suma de

400 milioane lei, a fost aproape integral vărsat Băncii Naţionale [1]).

Atâta vreme cât împrejurările i-au îngăduit, România a întrebuinţat mecanismul avansurilor pe titluri, alternat cu lansări periodice de împrumuturi de răsboiu. Dela declararea răsboiului însă, lombardarea bonurilor de tezaur rămâne singurul mijloc pentru Stat de a obţine sumele necesare. Cursul forţat se decretează prin legea dela 21 Decemvrie 1916; cu toate acestea, el exista de fapt cu multă vreme înainte. Apoi, convenţia dela 12 Aprilie 1917 accentuează dreptul dobândit de banca de emisiune de a suspenda plata biletelor sale, în monetă naţională liberatorie sau în monete străine, până în ziua în care Statul îşi va fi achitat toate împrumuturile contractate precum şi până la aducerea stocului metalic în ţară.

Care a fost politica monetară dusă în tot acest interval de fundamentală abatere dela principiile clasice de emisiune monetară? In ce măsură institutul nostru de emisiune a reuşit să salvgardeze, cel puţin în parte, aceea ce a constituit pentru el atâta vreme o dogmă, de la care nu s'a abătut nici un moment în epoca ce a precedat primul răsboiu mondial?

Atitudinea constantă a conducătorilor politicei noastre monetare, în tot acest interval, a fost de a acumula aur cu orice preţ. Banca Naţională suferise, încă dela începutul crizei monetare şi de credit din 1914—1915, de pe urma retragerii creditelor şi a capitalurilor străine precum şi a rezervelor şi depozitelor interne. Apoi, Banca avea nevoie de aur, atât pentru garantarea circulaţiei monetare existente, cât şi pentru mărirea capacităţii sale de emisiune, ea fiind strâns legată în această privinţă de dispoziţiile legii sale de organizare.

In cei doi ani de neutralitate, Banca Naţională reuşi să-şi procure aurul de care avea nevoie. Pentru aceasta, guvernul român asumă, prin convenţia din 19 Decemvrie 1915, obligaţia de a suspenda liberul export al aurului. Astfel, s'a dat posibilitatea Băncii Naţionale, care cumpăra aur după preţul zilei plus o primă de 6—7%, să absoarbă aurul de pe piaţa internă. Apoi, — tot în scopul de a concura la eforturile Băncii de a-şi procura aur, — se fixează taxele de import şi de export în aur; aurul procurat pe această cale era vărsat Băncii Naţionale în contul datoriei Statului, care se obligase prin convenţiile din 11 Septemvrie şi 20 Decemvrie 1914 şi 15 Iunie 1915 încheiate cu Banca Naţională, să acopere în aur 33% din creditele acordate lui de Bancă.

In sfârşit, o altă posibilitate a fost dată Băncii Naţionale pentru mărirea rezervei sale de aur, prin monopolizarea în mâna ei a comerţului de cereale cu străinătatea. In posesia acestui drept exclusiv, ea a încheiat, cu Puterile Centrale precum şi cu guvernul britanic, câteva contracte pentru furnizare de cereale; în puterea clauzelor acestor contracte, Banca Naţională primea în aur şi devize contravaloarea cerealelor vândute străinătăţii, iar ea plătea furnizorilor ei indigeni în bancnote proprii.

[1]) Victor Slăvescu, *op. cit.*, pag. 215.

In acelaşi timp, pentru a profita de abundenţa de devize străine, procurate de comerţul nostru activ cu străinătatea din timpul neutralităţii, Banca Naţională îşi însuşeşte dreptul de a controla piaţa valutelor şi a reglementa comerţul de devize. Băncile particulare sunt obligate să cedeze institutului de emisiune cel puţin 25% din devizele cumpărate.

Graţie unei asemenea politici, rezerva de aur şi devize a institutului de emisiune s'a triplat în cei doi ani de neutralitate, leul fiind acoperit în proporţie de 34—40% în aur. Această acoperire nu scuteşte însă moneta noastră naţională de depreciere, care se vădeşte, pe lângă o considerabilă sporire a preţurilor interne, în faptul că la sfârşitul anului 1916 aurul avea un agio de peste 57%; aceeaşi depreciere se observă şi faţă de cursul monetelor străine, cari sunt cotate cu mult peste paritate[1]). Deprecierea monetară este datorită inflaţiei, care influenţează negativ valoarea banului în ciuda legalei sale acoperiri în aur.

Când în August 1916, răsboiul este declarat, Banca Naţională pune creditul său, fără nici o rezervă, la dispoziţia Statului, emiţând monetă fără garanţie metalică sau bancară. O proporţie de 93% din creditele deschise de Banca Naţională în 1918 au avut caracter pur consumativ, fiind acordate Statului pentru nevoile sale bugetare, şi numai 7% au fost credite productive acordate economiei naţionale.

2. *Perioada de după răsboiu*

Inflaţia nu se sfârşeşte odată cu încheierea păcii. Reclădirea şi reorganizarea vieţii noastre economice, reformele de tot felul cerute pentru a obţine consolidarea generală a Statului şi a economiilor particulare, — toate acestea reclamau credite imense. Sub presiunea nevoilor generale, Banca Naţională este silită să continue, până către anii 1921—22, politica de inflaţie, după acelaşi sistem întrebuinţat în timpul răsboiului, adică fără a se ţine seamă de acoperirea bancară şi metalică. Ca în cele mai multe dintre ţările beligerante, inflaţia finanţează pacea după cum finanţase răsboiul.

Până în momentul în care o politică financiară sănătoasă şi cu energie condusă, îngădue Statului să se dispenseze definitiv de a recurge la «taxa asupra utilizărei monetei» pe care o constitue inflaţia, conducătorii politicei noastre monetare se văd puşi în faţa unei probleme destul de grele şi care reclama o soluţie imediată. Este vorba de unificarea monetară.

Unificarea monetară. Intr'adevăr, moneta română a fost lovită în două feluri de pe urma răsboiului. Pe de o parte, *cantitatea* sa sporeşte, în urma repetatelor emisiuni făcute în folosul Statului; pe de altă parte, nouile condiţii politice fac să intre în circulaţia monetară a României o serie întreagă de monete, de pro-

[1]) In 1916, după 3—4 luni dela intrarea noastră în răsboiu, marca germană oscila la Bucureşti între 132—142 lei pentru 100 mărci. Francul francez era chiar mai ridicat, valorând 125—135 lei (paritatea 100) pentru 100 franci. Aceasta înseamnă o depreciere a leului de 33% faţă de francul francez şi de 14% faţă de marca germană (Xenofon Netta, *op. cit.*, pag. 30).

venienţă şi *calităţi* diferite, investite cu putere de cumpărare pe teritoriul românesc.

Prin extinderea suveranităţii Statului nostru asupra Transilvaniei, Bucovinei şi Basarabiei, monetele circulând în aceste regiuni au intrat în circulaţia generală a ţării, în concurenţă cu vechiul etalon monetar, — leul Băncii Naţionale, — care nu mai intervine singur în toate transacţiile operate în cuprinsul Statului Român. Ceea ce complica situaţia, era faptul că fiecare din aceste monete străine, — rublele, coroanele, — erau la rândul lor divizate în emisiuni diferite cari suferiseră o depreciere inegală faţă de paritate, — ruble Romanov, Lwow, Kerenski şi bolşevice, sau coroane monarhiste şi revoluţionare. Aceasta transforma viaţa economică internă într'o adevărată bursă, deoarece, — pentru o simplă operaţie comercială, — trebuiau calcule în mai multe varietăţi de monetă, calcule făcute îndată inoperante prin deprecierea inegală a acestor monete unele faţă de celelalte. Aceste considerente şi multe altele impuneau de urgenţă să se procedeze la unificarea monetară.

Cu toate acestea, — spre deosebire de celelalte state succesoare ale imperiului Austro-Ungar, — operaţia unificării monetare se face la noi cu o întârziere dintre cele mai dăunătoare. Această întârziere, care se prelungeşte până la doi ani după încheierea păcii, favorizează introducerea prin contrabandă a unei cantităţi enorme de bancnote străine de dincolo de graniţă, cari toate au fost preschimbate în monetă românească.

Care a fost cauza acestei temporizări? Un argument, invocat pentru a se justifica încetineala pusă în realizarea unificării monetare, este acela care decurgea din divergenţele şi greutăţile de tot felul pentru fixarea graniţelor noastre cu Iugoslavia şi Ungaria; a absorbi moneta circulând pe un teritoriu a cărui suveranitate putea să nu ne aparţină, ar fi însemnat o complicare inutilă a situaţiei. Dar mai era ceva. Institutul nostru de emisiune, atât de ataşat principiului necesităţii unei acoperiri suficiente, nu vroia să absoarbă emisiuni străine neacoperite în aur, cari i-ar fi redus propria-i acoperire, pentru leul emis de el, la proporţii infime [1]).

Din nefericire, această acoperire proprie, pe care Banca Naţională vroia să o salvgardeze, nu era de loc de natură a apăra valoarea monetei noastre. Tabloul VI arată cât de eteroclită devenise compoziţia stocului nostru de acoperire.

[1]) « Preschimbarea nu s'a făcut la timp, din ceeace este astăzi un secret public şi anume opunerea Băncii Naţionale, din următoarele cauze:

a) Pe de o parte, Banca nu voia să facă unificarea monetară de teama deprecierii leului. Banca susţinea că schimbul leului era în relaţie directă cu acoperirea metalică. Se credea că dacă o sumă adiţională era emisă, leul va scădea în proporţie.

b) Pe de altă parte, Banca nu voia ca Statul să tipărească o hârtie-monetă nouă pentru a face retragerea cu ea. In această eventuală emisiune de Stat, Banca vedea o ştirbire a privilegiului ei pe care vroia să şi-l extindă la prima ocazie şi asupra nouilor ţinuturi». (Aureliu Ion Popescu, *Critici şi note în jurul unificării monetare.* Independenţa Economică, anul VIII, nr. 3—4).

Tab. VI — Compunerea stocului de acoperire al B.N.R. în perioada 1918—1924

Anul (1)	Aur (milioane lei) (2)	Trate şi bonuri de tezaur-aur (milioane lei) (3)	Acoperire totală (milioane lei) (4)	Din care aur în % (5)	Din care trate şi bonuri de tezaur-aur % (6)
1918	497,1	348,7	845,8	59,8	40,2
1920	495,1	915,7	1.410,8	35,0	65,0
1921	495,4	4.057,0	4.552,4	10,8	89,2
1922	533,9	4.637,0	5.170,9	10,4	89,6
1924	562,9	5.839,9	6.402,8	8,8	91,2

Iar cifrele de mai jos, demonstrează în ce fel se reuşea să se obţină acoperirea cerută de statutele institutului de emisiune.

Tab. VII — Felul acoperirii circulaţiei monetare în 1918—1923

Anul	Acoperirea circulaţiei monetare (in procente)		
	cu aur	cu trate şi bonuri de tezaur-aur	Total
(1)	(2)	(3)	(4)
1918	19,70	13,90	33,60
1920	5,26	9,80	15,06
1921	3,62	30,30	33,92
1922	2,53	30,70	33,23
1923	2,92	30,20	33,12

Din aceste cifre se vede cât de slabă era acoperirea monetei noastre. In ce priveşte stocul metalic, Banca Naţională nu dispunea decât de o infimă parte. Restul era depus în străinătate, după cum urmează:

315.154.980 lei-aur la Kremlin, în Rusia.
80.469.650 lei-aur la Reichsbank.
98.105.800 lei-aur la Bank of England.

Dintre aceste depozite, nu se putea conta pe primele două. Aurul evacuat în 1917 la Moscova, pentru a fi salvat de riscul unei ocupaţii inamice, a suferit o sechestrare ilegală şi arbitrară din partea guvernului sovietic. Cât despre disponibilităţile Băncii Naţionale la Reichsbank, acestea au fost aproape în întregime transportate la Bucureşti de armatele de ocupaţie, pentru a se credita departamentele române, cărora li se impusese un impozit de răsboiu de 250 de milioane lei [1]). Adevărata acoperire metalică a leului varia deci în jurul cifrei de 1%.

Intârzierea adusă în realizarea unificării monetare păgubeşte economia naţională cu o sumă calculată la 3.500 milioane lei. Această operaţie nu este terminată decât după ce tratatul dela Saint-Germain ne sileşte să o facem; în articolele 203—208, el recomandă statelor succesoare să unifice cât mai repede monetele străine circulând pe teritoriul lor, lăsându-le latitudinea de a fixa nivelul unificării « după resursele financiare şi felul în care fiecare stat înţelege să-şi trateze pe noii săi supuşi ». Acest tratat indică apoi un termen limită, dincolo de care statul, care nu va fi unificat moneta, pierde orice

[1]) In ce priveşte disponibilul dela Bank of England, dl. Herbert Hoover, viitorul preşedinte al Statelor Unite, cerea ca acesta să servească la plata aprovizionărilor pe care ţara noastră, devastată şi sărăcită de pe urma răsboiului, era silită să le facă în America (Gheorghe I. Brătianu, *Acţiunea politică şi militară a României în 1919*, pag. 63).

drept de a participa la lichidarea activului Băncii Austro-Ungare.

Operaţia unificării monetare, care nu ia sfârşit decât în 1921, sporeşte cu peste 7 miliarde lei datoria Statului faţă de Banca Naţională. Cifrele de mai jos indică compoziţia emisiunii făcută pentru nevoile Statului [1]).

	mii lei	%
Pentru finanţarea răsboiului până la armistiţiu	1.596.102	11
Pentru nevoile bugetare ale Statului	5.208.347	38
Pentru unificarea monetară	7.026.703	51
Total	13.831.152	100

Noua politică financiară şi încetarea emisiunilor pentru Stat. Cu anul 1921 se încheie epoca de haos în viaţa economică a ţării. Incepând din 1922, Statul adoptă o politică financiară, care îngăduie Băncii Naţionale să se consacre tot mai mult politicei strict bancare ce constitue raţiunea ei de a fi.

Asanarea gravei situaţii lăsate de răsboiul mondial este începută printr'o măsură de ordin monetar de cea mai mare importanţă: Statul renunţă la orice ajutor pecuniar din partea institutului de emisiune. Prin articolul IX al legii bugetare din 1922—23, se suprimă pentru guvern facultatea de a emite bonuri de tezaur, — « excepţie fiind făcută pentru reînoirea bonurilor ajunse la scadenţă, emisiunea acestora constituind în realitate o sarcină permanentă a datoriei publice iar nu un expedient provizoriu de trezorerie ». Inainte dar de a începe opera constructivă, Statul rupe în mod definitiv cu trecutul, interzicându-şi orice posibilitate de reîntoarcere la politica de creare a unor mijloace artificiale de subsistenţă.

Pentru a duce la bun sfârşit această sarcină, ministrul de finanţe Vintilă Brătianu — iniţiatorul acestei politici — prescrie comprimarea nevoilor Statului, în vederea obţinerii unei reduceri a cheltuielilor publice în limita încasărilor percepute; această politică era de altfel recomandată ţărilor ameninţate de deficit de către conferinţa dela Bruxelles din 1920.

« Baza însăşi a politicei noastre de consolidare financiară este *echilibrul bugetar* şi *ordinea în cheltueli*, pentru a ne putea menţine în limita încasărilor ce avem » [2]). Aceste două categorii de măsuri, erau povăţuite de mai toate autorităţile financiare ale epocii. Profesorul Charles Rist dădea, la sfârşitul lucrărei sale: « La déflation en pratique », acest sfat plin de făgăduinţi: « Remettez votre budget en équilibre et tout le reste vous sera donné par dessus ». Era dar normal ca, potrivit acestor avize autorizate, să se aştepte ca « consolidarea bugetară, — unită cu politica de oprire şi, eventual, de reducere a circulaţiei,— să procure ţării preţuri şi schimburi normale». De aceea, reorganizarea vieţii economice a ţării a fost începută prin reforma financiară.

[1]) Constant Georgescu, *Raportul asupra bugetului Ministerului de Finanţe pe anul 1925*, pag. 5.

[2]) V. Brătianu. *Discurs parlamentar din 20 Iulie 1924.*

In domeniul monetar, politica ce se urmăreşte până în pragul stabilizării este o politică deflaţionistă, care îşi găseşte consacrarea oficială în convenţiile din 19 Mai 1925. Alăturatul tablou arată evoluţia acestei politici.

Tab. VIII — Evoluţia creditelor acordate de B. N. R. în perioada 1919—1927 (în milioane lei)

Anul	Total	Imprumuturi acordate Statului		Scont şi lombard	
		Cifre absolute	Procente	Cifre absolute	Procente
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1919	4.016	3.800	94,7	216	5,3
1920	9.031	8.189	90,9	842	9,1
1921	14.294	12.355	87,0	1.939	13,0
1922	16.353	12.309	76,0	4.044	24,0
1923	17.315	11.098	64,0	6.217	36,0
1924	18.718	10.787	54,0	7.931	46,0
1925	20.767	10.787	52,0	9.980	48,0
1926	20.869	10.678	51,0	10.191	49,0
1927	20.332	10.677	53,0	9.655	47,0

Din cifrele de mai sus se vede clar cum, până în 1921, creditele acordate Statului continuă să crească, în vreme ce acelea acordate pieţei economice se desvoltau încă destul de încet. Dela această dată, lucrurile se inversează. Datoria Statului la institutul de emisiune, nu numai că nu mai creşte, dar ea se reduce treptat din 1922 încoace. Dela această dată, guvernul s'a străduit să ramburseze Băncii Naţionale din avansurile ce aceasta făcuse Statului. Până la convenţiile din 19 Mai 1925, rambursările făcute Băncii de către Stat ating suma de circa un miliard şi jumătate, fiind constituite în special din activul cuvenit României din lichidarea Băncii Austro-Ungare.

Cu toate aceste eforturi serioase făcute de Stat în vederea asanării vieţii economice, rezultatele obţinute în domeniul monetar sunt departe de a fi acelea aşteptate de conducătorii cu tendinţe deflaţioniste ai politicei noastre monetare. Departe de a scădea, *circulaţia* sporeşte, după cum reiese din tabloul de mai sus. Apoi *cursul schimbului*, — care la mijlocul anului 1919 pierduse doar jumătate din valoarea lui din timp de pace, valorând 0,51 fr. elveţieni, — suferă o vertiginoasă şi continuă depreciere, cursul ajungând în 1920 la 12,5 franci pentru 100 lei; la sfârşitul acestui an, el contează numai 8,1 fr.

Urmează o uşoară acalmie, până în Iulie 1921, după care leul se depreciază continuu până în 1923. Din acest an până în Aprilie 1927, socotit ca începutul epocii de stabilizare de fapt, leul este supus unor mari oscilaţiuni în valoarea sa în limitele de 2—3 franci elveţieni pentru 100 lei. Această limită este depăşită în Aprilie şi Mai 1926, când leul înregistrează în medie cel mai scăzut curs valutar, de numai 1,85 franci elveţieni pentru 100 lei. Incepând în sfârşit din Aprilie 1927, se obţine o stabilitate relativă a valoarei externe a leului în jurul cursului de 3,20 fr. pentru 100 lei.

Acest curs era însă prea ridicat, el fiind datorit ofertei de devize provocate de două recolte favorabile, care a dat un excedent al balanţei comerciale de 5.363 milioane lei în anii 1926—27, precum şi imposibilităţii Băncii Naţionale de a practica o poli-

tică de devize din cauza plafonului emisiunii fixat prin convenţiile din Mai 1925 [1]).

In ce priveşte *preţurile*, ele se menţin o vreme inferioare nivelului de depreciere al leului pe pieţele străine. Această disparitate între deprecierea internă şi externă a monetei serveşte câtva timp drept justificare a politicei monetare cu tendinţe revalorizatoare. Se socotea astfel că adevărata măsură a deprecierii leului stă în nivelul preţurilor interne şi că suplimentul de depreciere pe care moneta noastră îl înregistrează pe pieţele străine este nemeritat, schimbul trebuind să se scoboare până la nivelul preţurilor interne de îndată ce refacerea ţării va fi completă [2]).

In realitate s'a întâmplat tocmai invers, deoarece, în loc ca valoarea internă a leului să influenţeze schimbul, acesta,— adică valoarea externă a leului, — a atras la el preţurile. Intr'adevăr, nivelul preţurilor la noi, în epoca ce a precedat stabilizarea, nu era normal ci, prin maximalizări şi numeroase măsuri similare, era comprimat cu mult sub nivelul preţurilor mondiale. Scopul acestei intervenţii hotărîte a factorilor de guvernământ în domeniul consumaţiei şi a preţurilor a fost preocuparea de a se asigura neapărat echilibrul bugetar, pe care o sporire continuă a preţurilor interne l-ar fi făcut foarte problematic. Pentru a se ajunge la acest rezultat, s'au luat o serie de măsuri în diferitele sectoare ale vieţii economice, menite să stăvilească o urcare accentuată a preţurilor, prin îndepărtarea oricărui factor ce ar fi putut să provoace o pierdere şi mai mare a puterii de cumpărare a monetei la interior.

Printre aceste măsuri, trebue în primul rând amintită *politica taxelor de export* cari, într'un moment în care balanţa comercială era dezastruos deficitară, au comprimat la maximum exportul nostru în străinătate, care ar fi putut ajuta mult situaţia noastră economică şi valutară. Introducerea acestor taxe nu era făcută într'un scop fiscal, rolul lor primordial fiind acela de a constitui « un regulator al preţurilor pentru consumaţia internă » [3]). Menirea taxelor de export era să împiedice ca valul de scumpete să se propage şi la produsele indigene, ridicându-le costul până la nivelul preţurilor mondiale.

Cu toate străduinţele depuse de oficialitate, această politică de comprimare a preţurilor s'a dovedit până în cele din urmă inoperantă. Din Ianuarie 1925 până în Decemvrie 1928, preţurile de gros s'au urcat cu 27% iar cele de detaliu cu 23%. Cât despre cursul schimbului cu străinătatea, el s'a urcat în acelaşi interval, în raport cu media 1925—1926, cu circa 25%, iar faţă de punctul minim, atins în lunile Aprilie-Iunie 1926, cu peste 40%.

Era dar firesc ca nivelul preţurilor să tindă către o sporire de îndată ce influenţa pieţii externe asupra valorii interne a leului a devenit prea mare pentru a mai putea fi stăvilită prin măsuri de felul celor de mai sus.

Convenţiile din 19 Mai 1925. Această stare de lucruri nu descurajează oficialitatea care, prin convenţiile din 19 Mai 1925, încheiate între Ministerul de Finanţe şi Banca Naţională, consacră în mod legal o politică deflaţionistă ce nu a avut darul să fie de durată. Prin aceste convenţii, se urmăreşte :

a) lichidarea datoriei Statului la Banca Naţională cifrată la circa 12 miliarde lei, reprezentând 60% din circulaţia monetară totală [1]);

b) întărirea şi completarea acoperirii efective a biletelor în circulaţie.

Pentru a ajunge la acest rezultat, se prevăd următoarele:

1. Nu este permisă sporirea emisiunii peste cifra înregistrată la 31 Decemvrie 1924, adică peste cifra de 21.071 milioane lei. Doar când stocul său de acoperire, — compus din aur, devize şi rente-aur (bonurile de tezaur nu mai sunt luate în consideraţie în constituirea stocului de valori reale), — va fi atins o treime din emisiune, Banca Naţională va putea să-şi reia rolul său de creatoare de monetă legală în limitele acoperirii de care dispune.

2. Nu se mai acordă nici un împrumut Statului timp de 20 ani.

3. Statul se obligă să-şi achite datoriile la Banca Naţională în 15 ani, plătind anuităţi fixate la 600—750 milioane lei. In acest scop, se creează « un fond de lichidare », căruia Statul îi alocă unele din veniturile sale, care garantează amortizarea în intervalul de timp precizat de lege. Cantitatea de monetă ce va fi retrasă anual din circulaţie se va fixa de Ministerul de Finanţe şi Banca Naţională, avându-se în vedere atât mişcarea fondului de lichidare cât şi situaţia generală a pieţei. Contracţia circulaţiei trebuia la început să fie de 6—7% anual. Odată cu retragerea emisiunii pentru Stat, trebuia să fie redusă şi o parte din emisiunea pusă la dispoziţia pieţei pe baza scontării de poliţe comerciale.

Aceasta este, în linii generale, economia convenţiilor monetare din 19 Mai 1925. Ele erau socotite ca « o etapă nouă pe drumul ducând la consolidarea monetei româneşti », iar prin ele se urmărea « consolidarea leului cât mai aproape de puterea lui de cumpărare internă. Procedând astfel, orice sporire a propăşirii financiare şi economice interne va duce, într'o ţară bogată, la întărirea continuă a acoperirii şi deci, prin sporirea valorii ei, la o reducere automată a circulaţiei, care va trimete astfel surplusul inutil de bilete în pivniţele Băncii Naţionale [2]) ».

[1]) Virgil Madgearu, *Drumul echilibrului financiar*, pag. 15.

[2]) De fapt, « aprecierea monetei la interior faţă de mărfuri nu are acţiune directă asupra schimbului, deoarece moneta internă, — hârtia-monetă, — nu serveşte în niciun fel ca mijloc de plată asupra străinătăţii ». (Bertrand Nogaro, *Traité élémentaire d'économie politique*, pag. 255).

[3]) *Expunerea de motive a bugetului general al Statului pe exerciţiul 1922—23*, pag. 12 şi 14.

[1]) « Politica de rambursare a datoriei Statului faţă de Bancă se sprijină pe reminiscenţe istorice şi pe respectul unor anumite tradiţii. Singurul său efect practic pare a fi acela de a da bilanţului Băncii o aparenţă mai bună, fără a se putea spune cu siguranţă dacă situaţia monetară sau creditul public au câştigat ceva de pe urma acestei operaţii oneroase pentru Stat » (Bertrand Nogaro, *Le nouveau régime monétaire français*. Revue Economique Internationale, Mai 1929).

[2]) *Expunerea de motive la proiectul de buget pe 1925*, pag. 17.

Cauzele politicii de revalorizare. Dar cari au fost motivele pentru cari s'a căutat să se ajungă la o ridicare a valorii monetei noastre pe pieţele străine?

J. M. Keynes indică patru temeiuri cari ar îndreptăţi într'o oarecare măsură o politică de revalorizare:

a) Regăsirea vechiului prestigiu financiar pierdut prin deprecierea monetară;

b) Repararea nedreptăţii sociale suferite de clasa rentierilor din cauza inflaţiei;

c) Menţinerea puterii de cumpărare a circulaţiei la nivelul indicat de preţurile interne;

d) Uşurarea plăţii datoriilor în străinătate [1]).

Dintre aceste patru motive, de sigur că cel dintâi nu era indicat pentru ţara noastră. Intr'adevăr, niciodată piaţa noastră financiară n'a avut o importanţă, care să se întindă dincolo de graniţele ţării, fiind ea însăşi alimentată în bună parte cu fonduri provenind din străinătate.

In ce priveşte motivul referitor la repararea nedreptăţilor cauzate avuţiilor particulare, el prezenta pentru ţara noastră o importanţă deosebită. Răsboiul şi reformele care l-au însoţit au schimbat cu totul structura societăţii româneşti. Clasa bogată şi influentă a proprietarilor de pământuri a fost lipsită prin reforma agrară de moşiile cari le procurau importantele lor venituri. Pe de altă parte, titlurile de rentă de expropriere ce au fost acordate acestor proprietari în schimbul pământurilor de cari au fost deposedaţi, au suferit, prin deprecierea leului, o pierdere considerabilă de valoare, reforma agrară echivalând astfel cu o adevărată confiscare a bunurilor lor. Revalorizarea monetei naţionale avea de scop să încerce a remedia, cel puţin în parte, această nedreptate, făcând ca valoarea titlurilor de rentă să reprezinte, într'o oarecare măsură, contravaloarea domeniilor de care vechii proprietari de pământuri au fost lipsiţi.

In sfârşit, revalorizarea monetară mai era menită să contribue la uşurarea condiţiilor de plată ale datoriilor externe. La reglementarea acestor datorii, preocuparea de căpetenie a fost de a se eşalona plata pe cât mai mulţi ani, făcând ca anuităţile cele mai încărcate să cadă cât mai târziu. Motivul unei asemenea procedări îl găsim în expunerea de motive a bugetului pe 1922—1923: «Convinşi de ridicarea schimbului nostru, e în interesul nostru de a amâna cât mai târziu scadenţa acestor datorii în monetă străină». Iar expunerea de motive pe 1924 spune: «Dacă serviciul datoriei publice externe apasă astăzi atât de greu asupra bugetului, din cauza schimbului depreciat, pe măsură ce consolidarea monetară se va realiza, situaţia va fi uşurată».

Eşalonarea anuităţilor pe un mare număr de ani trebuia să dea timp monetei noastre de a-şi recăpăta o bună parte din valoarea ei dinainte de răsboiu. Pe măsură ce leul avea să se revalorizeze pe pieţele străine, devizele necesare pentru achitarea anuităţilor datoriei noastre externe ar fi putut fi obţinute în condiţii mai avantajoase.

[1]) Citat de Yves Guyot în *Les problèmes de la déflation*, pag. 185.

Toate aceste aşteptări, — chiar dacă s'ar fi realizat, — nu ar fi justificat îndeajuns urmărirea unei politici de revalorizare. Intr'adevăr, rolul monetei fiind pur economic, — acela de a uşura schimburile de bunuri, — rezultă dela sine că toate proiectele de reformă monetară cari urmăreau altceva decât redobândirea stabilităţii puterii sale de achiziţie, nu corespundeau menirii economice a monetei. Oricât de respectabile ar fi fost ţelurile pe cari revalorizarea îşi propunea să le atingă, ele nu puteau fi obţinute decât cu preţul prelungirii epocii atât de dăunătoare de nesiguranţă monetară.

Efectele politicei de revalorizare. Tendinţele convenţiilor monetare din Mai 1925, de a obţine revalorizarea leului prin deflaţie, au fost zădărnicite de la început de împrejurări potrivnice. Circulaţia monetară, — pe care convenţiile din 1925 vroiau să o reducă din cauză că nu era acoperită, — se dovedeşte a fi insuficientă pentru nevoile pieţei. Din calculele făcute asupra valorii leului în anii 1925 şi 1926, reiese că puterea de cumpărare în aur a circulaţiei Băncii Naţionale s'a menţinut în tot acel timp cam la 60% sub acea din 1914[1]).

Acest fenomen s'a tradus în fapt prin marea criză de numerar care a bântuit în ţară în tot acest interval, în care emisiunea Băncii Naţionale a fost fixată un în raport cu nevoile pieţei ci potrivit concepţiilor dominante despre acoperire şi rolul ei în determinarea valorii monetei. Posibilităţile de expansiune ale creditului, sub regimul convenţiilor din 1925, erau limitate la sumele vărsate de Stat în contul fondului de lichidare. Or aceste vărsăminte însumau 290 milioane lei în Iunie 1926 şi 796 milioane lei în Decemvrie 1926, sume cu desăvârşire insuficiente pentru a se întemeia o largă politică de credit, aşa cum o reclamau atunci nevoile pieţei monetare.

Agravarea condiţiunilor de credit se manifestează începând din 1926. Dobânzile cresc în această vreme, atingând în 1928, 16—18% la împrumuturile acordate de marile bănci întreprinderilor de primul rang. Cât despre dobânzile curente. ele variază între 18 şi 36%, iar dobânzile uzurare percepute micilor debitori agricoli ajunseseră la 50—60% pe an şi chiar mai mult [2]).

Dar atitudinea impusă de convenţiile din 1925 stânjenea şi politica de devize a institutului de emisiune. Cu toată nevoia unui fond suficient de devize, — nevoie recunoscută şi de convenţiile din 1925, cari autoriză Banca să socotească în rezerva sa devize străine în proporţie de 50% faţă de aur, — de când se impune circulaţiei plafonul de 21 miliarde, o politică de devize devine aproape imposibilă. Intr'adevăr, Banca Naţională nu putea face emisiune pentru achiziţionarea devizelor pe cari excedentul balanţei noastre comerciale din anii 1926 şi 1927 i le punea la dispoziţie, deoarece plafonul fusese atins încă din vara anului 1926. Astfel, intrările în devize nu au consolidat decât poziţia externă a leului, revalorizându-l în mod accidental dela 40,60 cât

[1]) G. Caranfil, *Studiu statistic asupra valorii leului (1925—1926)*.

[2]) Virgil Madgearu, *op. cit.*, pag. 14.

era francul elveţian în 1926, la 32,47 în 1927 şi la 31,63 la 1928 [1]).

De abia prin legea din Iunie 1928, în vederea operaţiei de stabilizare, Banca a fost autorizată să cumpere nelimitat devize la cursul determinat de stabilizarea de fapt. Această măsură venea însă prea târziu, deoarece deficitul balanţei noastre de plăţi pe 1928 nu numai că nu procura pieţei devize cari să poată fi achiziţionate de Bancă, dar, — cererile de mijloace de plată asupra străinătăţii fiind foarte mari, — devizele disponibile erau pompate către exterior. In acest fel, institutul de emisiune nu se putu folosi de autorizarea acordată prin legea din 1928.

Neajunsurile politicii de revalorizare se fac în curând atât de simţite, încât cercurile oficiale încep să se gândească la o stabilizare a leului. Aceasta nu constituia însă pentru guvernul de atunci un ideal. In raportul general asupra proiectului de buget pe anul 1926 se spune lămurit: « Oricari ar fi năzuinţele de viitor şi eticheta politicii preconizată, *măsura preventivă* indispensabilă timpului prezent este politica de stabilizare a monetei... De sigur că *stabilitatea este numai o soluţie transitorie*, a cărei realizare cere de cele mai de multe ori măsuri cari trădează sub o altă formă starea monetară anormală. Dar, în asemenea cazuri, trebue să ne gândim la soluţiunea *minima de malis* ».

Stabilizarea de fapt. Stabilizarea nu constituia dar pentru opinia dominantă din acea vreme decât o pauză destul de supărătoare în mersul leului către regiunile ridicate ale schimbului. De abia pe la finele anului 1927, când se constată că politica de revalorizare nu mai poate fi continuată, ea este brusc abandonată, trecându-se la o politică al cărui scop era menţinerea leului la cursul atins în vara acelui an.

Abandonarea politicii utopice a revalorizării şi luarea de măsuri pregătitoare în vederea unei stabilizări legale a leului, nu îşi produc efectele binefăcătoare asupra vieţii economice, la cari lumea era în drept să se aştepte. Căci menţinerea cursului leului la nivelul urcat din vara 1927 nu s'a putut face, de îndată ce afluxul de devize a încetat, decât cu concursul unor importante credite externe.

In acelaşi timp, tezaurul public a fost obligat să facă un apel tot mai stăruitor către Banca Naţională. Chiar în ultima lună înainte de stabilizare, tezaurul mai împrumutase dela institutul de emisiune o sumă de 760 milioane lei, sporind astfel totalul avansurilor directe şi oculte consimţite Statului la suma apreciabilă de 14.657 milioane lei. Aceasta a fost redusă la 4 miliarde lei prin creditarea contului Statului cu beneficiul reevaluării stocului de aur şi cu cea mai mare parte a fondului de lichidare a avansurilor către Stat, creat pe baza convenţiilor din 1925 [2]).

Pretinsa stabilizare de fapt a leului s'a efectuat, graţie unor credite cari au avut rolul să compenseze atât desechilibrul cronic al balanţei plăţilor cât şi

[1]) Petre Constantinescu, *Comerţul exterior şi politica valutară*, in lucrarea Consiliului Superior Economic: *Aspecte ale economiei româneşti*, pag. 229.

[2]) Virgil Madgearu, *op. cit.*, pag. 26.

deficitul balanţei comerciale din anul 1928. Aceste credite s'au ridicat la următoarele sume:

Avansuri pe aur la Bank of England şi Banque de France	1.500 milioane lei
Imprumut contractat de Stat prin interm. Sindicatului Rafinorilor ...	1.050 » »
Credit de 12 milioane dolari prin Banca Comercială Română	2.000 » »
Total	4.550 milioane lei

Cu tot acest aflux de capitaluri, dobândit în condiţiuni oneroase de către Stat şi Banca Naţională, stocul de devize al institutului nostru de emisiune era redus, la sfârşitul anului 1928, la o sumă neînsemnată. Aceasta din cauză că, în toată această epocă de « stabilizare de fapt », s'a produs un exod masiv de devize, — fie pentru achiziţionarea de mărfuri, fie pentru a se beneficia de diferenţa de curs, în eventualitatea unei stabilizări la un curs mai scăzut al leului. Stabilizarea de fapt a leului ne-a costat dar:

2.900 milioane lei	în devize.
4.500 » »	în credite.
2.200 » »	reprezentând afluxul de capitaluri străine din acest interval.
9.600 milioane lei [1]).	

Pierderea acestor aproape 10 miliarde lei, fonduri de primă lichiditate, este preţul menţinerii unui curs artificial atribuit monetei noastre, care a fost consfinţit de stabilizarea din 1929, contribuind să fixeze politicii noastre monetare, pentru câţiva ani de aci încolo, sarcina de a păstra leului cu mari pagube un curs, pe care nimic real nu îl justifica.

POLITICA MONETARĂ DELA STABILIZAREA DIN 1929 PÂNĂ LA CEL DE AL DOILEA RĂSBOIU MONDIAL DIN 1939

Cu anul 1928 se încheie o epocă în tendinţele politicei noastre monetare. Incepând din acest an, se înţelege tot mai mult că o monetă, care a pierdut nu mai puţin de 97% din valoarea sa, este cu neputinţă de revalorizat, oricari ar fi străduinţele oficialităţii şi suferinţele pe cari o politică riguroasă de deflaţie le impune populaţiei.

Concepţia care a dominat toată epoca precedentă, reflectându-se în ansamblul măsurilor monetare luate în acel timp, a fost aceea că acoperirea metalică conferă monetei adevărata ei valoare şi că prin urmare această acoperire trebue salvgardată chiar cu preţul unei lungi instabilităţi monetare; astfel vroiau de pildă convenţiile din 1925, cari nădăjduiau într'o revenire treptată a leului la o valoare mai mare de pe urma întărirei acoperirii sale metalice [2]). Or astăzi,

[1]) Virgil Madgearu, *op. cit.*, pag. 17.

[2]) Astfel, în concluziile expunerii de motive pentru convenţiile din 1925, se spune: « Avem încrederea că deprecierea leului nu este meritată şi că valoarea leului pe pieţele internaţionale este inferioară *valoarei sale reale calculate după acoperirea efectivă de care dispunem* ». Iar Banca Naţională, pentru a da seama de deprecierea monetei, acuză « excesiva noastră emisiune *neacoperită la paritatea legală a aurului* ».

economiști de renume mondial ca E. Wagemann, J. M. Keynes, Louis Baudin, etc., recunoscând importanța rezervelor metalice pentru echilibrări momentane ale balanței plăților, socotesc eronată părerea acelora cari văd în aur un sprijin direct al valorii monetei.

Rolul aurului în acoperire,—legarea emisiunii fiduciare de o anumită cantitate de aur, — servește în mod principal pentru a împiedeca extinderea circulației de hârtie dincolo de o anumită limită. Calitățile anti-inflaționiste ale aurului mențin mediul circulant în raport cu nevoile pieței și, împiedecând inflația, contribue la conservarea valorii monetei. O acoperire inactivă însă, — care nu servește la compensarea deficitelor momentane ale balanței plăților ci se acumulează inertă în pivnițele institutelor de emisiune, — nu joacă niciun rol deosebit în determinarea valorii monetei naționale.

Din această cauză, tendințele cari își fac drum în cursul ultimilor ani se îndreaptă mai mult către o *stabilizare* a valorii monetei, decât către o garantare a ei, care în multe cazuri s'a dovedit ineficace. Acestor tendințe încearcă să se conformeze și politica noastră monetară atunci când, la 7 Februarie 1929, se realizează stabilizarea cursului leului.

Stabilizarea monetară, —definită de Georges-Edgar Bonnet ca « stabilizarea nivelului general al prețurilor obținută prin aceea a schimbului », — este predicată de conferința internațională dela Genova din 1922. Ea este ridicată la rangul de dogmă în politica monetară, începând din 1926, când cea de a doua stabilizare belgiană obținu rezultate dintre cele mai favorabile. Grație acestei operații, statele cari au suferit de plaga instabilității monetare tind către dobândirea unui instrument de schimb cu valoarea cât mai stabilă cu putință. Se năzuește către o revenire la stabilitatea care a existat înainte de războiu. Cu toate acestea, între regimul monetar dinainte de 1914 și acela al monetelor stabilizate din 1930 exista o mare deosebire.

Caracteristicele monetei stabilizate din 1930 față de moneta-aur din 1914. In primul rând, virtutea stabilizatoare a aurului este imperfectă. In cinci ani, — de la 1915 la 1920, — aurul a pierdut 63% din valoarea sa; apoi din Mai 1920 până în Iulie 1921, se observă o nouă variație în sens invers de aproape 50% [1]). Stabilitatea prețurilor americane a fost obținută, nu grație vreunei calități intrinsece a metalului galben, ci împotriva acestuia, care este strict « sterilizat » de autoritățile federale. Se înțelege pentru ce valoarea aurului, — puterea lui de cumpărare, — depinde de Statele-Unite și de politica lor monetară, atunci când știm că în momentul de față, rezervele americane reprezintă peste două treimi din stocul de aur mondial.

In al doilea rând, nicăiri, nici chiar în Anglia, nu s'a socotit necesar ca aurul să fie pus în circulație în interiorul țării. Pentru a restabili regimul monetar pe bază de aur, s'a socotit suficient ca unitatea monetară națională, — reprezentată prin hârtie, — să poată fi în mod constant convertibilă într'o cantitate de aur determinată, — dar aceasta numai pentru nevoile reglementelor internaționale.

Cu acestea, moneta își schimbă fundamental caracterul ei. Intr'adevăr, — după cum arată prof. André Philip, — înainte de războiu era în putere *concepția realistă a monetei*, după care moneta nu este decât o marfă (« res ») ca oricare alta, a cărei putere de cumpărare este determinată de valoarea intrinsecă a metalului din care e confecționată. Statul, prin baterea de monetă, nu făcea altceva decât să certifice și să consfințească o valoare preexistentă utilizării monetare a metalului ce intră în compunerea ei.

Or astăzi, aurul nu mai este o monetă internă. Disocierea între puterea de achiziție și valoarea de cost a monetei face azi ca biletul să nu mai fie, ca înainte de războiu, un certificat de aur ci un simplu bon de cumpărare, un instrument creat de către Stat pentru a permite publicului să-și procure mărfurile necesare. Gajul metalic nu mai sprijină astăzi valoarea monetei, care nu decurge decât din credința că Banca nu va emite decât stricta cantitate necesară nevoilor publicului. Dintr'o realitate materială, moneta s'a transformat într'o *realitate psihologică*, gajată de credințele colective și de nevoia monetară a publicului.

O consecință de o importanță capitală a acestei transformări esențiale în caracteristica monetei stă în *dispariția semi-automatismului*, care exista înainte de războiu între mișcările de aur și nivelul interior al prețurilor. Libertatea absolută a circulațiunii internaționale a aurului făcea ca rezervele naționale de metal galben să depindă în mod exclusiv de poziția balanței de conturi. Cum situația acestor rezerve influența direct creditul intern, băncile de emisiune puteau, prin mijloace pur monetare, să influențeze intrările sau eșirile de aur.

După războiu însă, fiecare țară caută prin mijloace extra-monetare să influențeze nivelul interior al prețurilor. De altfel, mijloacele monetare însăși,— mânuirea taxei scontului și operațiunile în târgul liber, — sunt deseori neputincioase să influențeze condițiile pieței, din cauza unei rigidități crescânde a structurei economiei mondiale. Astfel, *etalonul-aur*, — după cum afirmă economistul Arthur D. Gayer, — *nu mai păstrează nimic din automatismul său și tinde să fie dirijat tot mai mult de autoritățile bancare.*

Din această scurtă schițare a caracteristicilor prezentate în zilele noastre de instrumentul de schimb care este moneta, rezultă importanța unei politici active în fața complexității crescânde a fenomenelor monetare. Această tendință către o intervenție efectivă și susținută a autorităților bancare în domeniul monetar se observă tot mai mult în politica monetară a țării noastre, în epoca ce merge de la stabilizarea din 1929 și până astăzi.

1. *Stabilizarea monetei românești din Februarie 1929*

Stabilizarea leului românesc se situează pe la sfârșitul epocei de redresări monetare de după primul războiu mondial. Această străduință a tuturor țărilor către o monetă sănătoasă, începe dela Gold Standard

[1]) Georges-Edgar Bonnet, *Les expériences monétaires contemporaines 1926*, pag. 137.

Act-ul din 1925, — adică dela revenirea lirei sterline la vechea ei paritate, — şi ţine până după criza mondială, încheindu-se cu stabilizarea dinarului iugoslav din Iunie 1931.

Stabilizarea monetei româneşti are loc într'o perioadă de relativă facilitate monetară, în care existau încă pe piaţa internaţională a capitalurilor multe disponibilităţi în căutarea unei întrebuinţări rentabile. Din nefericire, — şi aceasta constitue un indiciu al unei situaţii nesănătoase, — toate aceste capitaluri flotante nu rezultau, ca înainte de răsboiu, dintr'o muncă productivă şi dintr'un pronunţat spirit de economie, ci erau doar *residuuri ale tuturor inflaţiunilor* cari ani dearândul bântuiseră economia mondială [1]).

Ele erau mânate în încercările lor de plasament, nu de scopuri productive cât mai ales de preocuparea de a aduce detentorilor lor o îmbogăţire rapidă prin speculaţie. O dovadă a anormalei lichidităţi a pieţei capitalurilor de după răsboiu o constitue faptul că aceste fonduri căutau mai ales plasamente pe termen scurt, lucru care nu se împăca prea bine cu nevoile de capitaluri pe termen lung, pe cari le resimţeau economiile convalescente ale fostelor state beligerante.

Problema capitalului străin. Or tocmai acesta era scopul pe care îl urmăreau conducătorii politicii noastre monetare, atunci când au procedat la stabilizare. După eforturi reale, efectuate de mai bine de opt ani, cu scopul de a aduce ordine în viaţa economică şi financiară a ţării, se simţea nevoia unei operaţiuni finale de ordin monetar, care să consolideze toate rezultatele obţinute până atunci şi să îngădue trecerea la o nouă etapă: aceea de înzestrare şi de punere în folosinţă a tuturor resurselor de care dispunea ţara noastră după întregire. Cum însă România suferea, încă dinainte de răsboiu, de o lipsă endemică de capitaluri lichide, necesare întreprinderii vastului său plan de refacere, s'a tins către realizarea unei *colaborări cu factorii din afară pentru înzestrarea ţării.*

Un asemenea fel de a proceda nu constituia de sigur o noutate, întru cât multe din realizările importante ale României Mici au fost îndeplinite cu concursul capitalului străin. Pentru a beneficia însă de aceste capitaluri, indispensabile nevoii noastre de expansiune economică, trebuia în prealabil ca moneta românească — care din 1916 îşi pierduse caracterul ei internaţional — să redevină o monetă-aur, prin restabilirea convertibilităţii ei în aur sau în valori echivalente. In acest fel, capitalurile străine, doritoare de a se investi în România, erau puse în faţa unui regim legal bine determinat, iar posesorii lor puteau şti cu precizie în ce condiţii vin să lucreze în ţara noastră.

Stabilizarea monetară avea dar ca scop esenţial înlăturarea impedimentelor pe cari o monetă, ce nu este încă pe deplin consolidată, le ridică în faţa unei colaborări reale cu capitalul străin. La aceste considerente, se mai adăuga împrejurarea că piaţa românească suferea de multă vreme de o criză acută de numerar, ce stânjenea în mod real bunul mers al vieţei economice. Se nădăjduia că, graţie afluxului de capitaluri străine venite să dea viaţă economiei naţionale, se va produce o adaptare mai bună a volumului circulaţiei fiduciare la nevoia reală de numerar a pieţei. Din această cauză, stabilizarea monetară era aşteptată cu nerăbdare de întreaga opinie publică.

Condiţiile stabilizării. La 7 Februarie 1929, se realizează reforma monetară, « menită să redea leului locul său printre monetele convertibile în aur şi să procure ţării o monetă dotată cu o valoare stabilă, instrument de muncă necesar viitoarei sale desvoltări economice ». Prin legea monetară, leul capătă o nouă definiţie: valoarea lui este fixată la 10 miligrame de aur fin cu titlul de 9/10. Astfel, leul îşi redobândeşte calitatea sa de monetă-aur, care îl caracteriza în epoca ce a precedat răsboiul mondial.

Restabilirea convertibilităţii biletului Băncii Naţionale este proclamată în mod expres de noua lege monetară. Pentru a asigura această convertibilitate, Banca Naţională este obligată să dispună de o acoperire, în aur sau în devize, reprezentând cel puţin 35% din totalul angajamentelor sale la vedere, 25% din acoperire trebuind să fie constituit din aur efectiv.

Graţie acestei acoperiri, biletele Băncii sunt convertibile la purtător şi la vedere, — la sediul central al institutului de emisiune şi la alegerea acestuia, — fie în monete aur având curs legal sau în lingouri de aur în proporţia fixată de lege, fie în devize străine convertibile în aur. In acest fel, convertibilitatea biletelor Băncii Naţionale era asigurată fără limită de cantitate. Totuşi, spre deosebire de epoca ce a precedat răsboiul mondial, ea nu era admisă pentru o sumă inferioară aceleia de 100.000 lei.

Foloasele şi desavantagiile sistemului « Gold exchange Standard ». Sistemul monetar, adoptat de autorii stabilizării din Februarie 1929, este acela cunoscut sub numele de « *Gold exchange Standard* ». Această varietate de etalon-aur, — care fusese, către sfârşitul secolului trecut, experimentată în Indiile britanice şi în Argentina, — era recomandată de conferinţa dela Genova, ca fiind cel mai bun mijloc, pentru popoarele europene, de a proceda fără întârziere la consolidarea monetei lor.

Un neajuns important în această direcţie îl constituia, pentru ţările din Europa centrală şi răsăriteană, lipsa unui stoc suficient de aur, care să îngădue tuturor statelor, chiar celor mai sărace în acest metal, de a restabili convertibilitatea monetei lor naţionale. Or, sistemul « Gold exchange Standard » avea tocmai darul de a îngădui o *stabilizare făcută cu economisire de metal preţios.* Astfel, pe de o parte,

[1]) Cantitatea de devize, existentă pe piaţa internaţională cu zece ani în urmă, era considerabilă. Ea atingea mai mult de două miliarde dolari şi constituia cel puţin 19% din stocul mondial de aur monetar (Feliks Mlynarski, *Gold and Central Banks*, New-York, 1929 pag. 8). Acestea se găsesc la baza speculaţiilor exercitate întâi asupra monetelor, iar mai apoi, — când schimburile nu au mai oferit variaţiuni suficiente, — asupra valorilor mobiliare (G. Royot, *Les mouvements internationaux des capitaux*, Journal de la Société de Statistique de Paris, Aprilie 1929).

etalonul aur era restabilit, fără o reluare concomitentă a circulaţiei interne a aurului, aşa cum exista ea înainte de răsboiu. Pe de altă parte, prin identificarea stocului de devize cu stocul metalic, se obţinea o reducere sensibilă a însuşi aurului necesar pentru acoperirea circulaţiei de bilete. Această dublă economie a aurului, — ca instrument circulatoriu şi ca materie necesară acoperirii circulaţiei fiduciare, — făcea cu putinţă stabilizarea pentru orice stat, oricât de restrânse i-ar fi fost resursele sale în metale preţioase. Este drept că acest fel de a proceda nu era lipsit de pericole.

Acestea au fost pentru prima oară puse în lumină de vice-guvernatorul din acea vreme al lui « Bank Polski », d-l Feliks Mlynarski, în lucrarea sa « Gold and Central Banks », apărută în 1929. D-sa arăta, încă de atunci, că ţările cari au adoptat etalonul de schimb-aur fac ca circulaţia lor internă să se bazeze, nu pe aur, ci pe o *monetă fiduciară internaţională* echivalentă cu aurul, adică pe un drept de a primi aur. Ca şi biletul de bancă la interior, care conferă dreptul asupra unei porţiuni din aurul Băncii de Emisiune, deviza este o creanţă asupra unei cantităţi de aur care se află în străinătate. Ea constitue un titlu de credit, a cărui achitare în aur depinde de voinţa şi de mijloacele băncilor şi guvernelor străine. Ţările, a căror monetă depinde de aurul deţinut în străinătate, nu au aşa dar sentimentul de siguranţă, provenit din independenţa lor monetară.

Dar devizele cuprinse în acoperire mai prezintă o inferioritate faţă de aur, prin faptul că ele nu posedă calitatea celui dintâi de a fi anti-inflaţioniste prin natura lor. In cazul în care într'o ţară există un aflux de aur cumpărat de banca sa de emisiune, circulaţia creşte în acea ţară, producând o restrângere a creditului în ţara de provenienţă a acelui aur. Dimpotrivă, cumpărarea de devize de către o bancă de emisiune, cu scopul de a le încorpora rezervei sale metalice, sporeşte circulaţia acelei ţări fără de a o micşora în străinătate. ***Aceeaşi cantitate de aur intră în mod simultan în compoziţia structurii de credit a două ţări diferite*** [1]).

Astfel, devizele nu reuşesc să pună ţările, cari au recurs la ele, ca factor component al stocului lor metalic, la adăpost de o *diluare a rezervelor* lor.

Aceasta conduce pe tărâmul internaţional la o *inflaţie de credit* şi arată că « o excesivă economie de aur nu este cea mai bună dintre economii » [2]). Identificarea stocului de devize cu stocul metalic avea să se dovedească în curând a fi o operaţie riscată, menită să creeze greutăţi economiei ţărilor pe cari pretindea să le ajute.

Stabilizarea şi împrumuturile externe. Toate aceste considerente, — lipsa de independenţă monetară şi diluarea rezervelor, — nu au împiedecat statele ce se aflau pe pragul stabilizării de a recurge la etalonul de schimb-aur. Intr'adevăr, cu zece ani în urmă, se putea doar cu greu închipui că monete de prim ordin pe piaţa monetară internaţională, — ca lira sterlină şi dolarul american, — ar putea să sufere o devalorizare, ce va aduce pagube serioase ţărilor ce le-au luat ca bază pentru restaurarea unităţii lor monetare. Apoi, mistica stabilizării era atunci atât de puternică, încât statele sărace în aur erau bucuroase de a găsi în devizele străine, un succedaneu oportun constituirii unei rezerve metalice suficiente.

Intreaga operaţie a stabilizării din 1929 a fost realizată, graţie împrumutului de 101 milioane dolari, în vederea căruia se duceau tratative de multă vreme. Acesta era menit să procure Băncii rezerva de devize necesară, să dea Tresoreriei şi serviciilor publice fondurile de rulment indispensabile şi să îngădue începerea unui important program de lucrări productive, printre cari se situa în primul rând, refacerea şi desvoltarea reţelei de căi ferate.

Acest împrumut, — încheiat de « Casa Autonomă a Monopolurilor », căreia Statul îi încredinţase exploatarea monopolurilor sale fiscale, — a fost emis la 14 Februarie 1929, sub formă de obligaţii 7%, amortizabile în treizeci de ani şi libelate, fie în dolari, fie în franci francezi, fie în lire sterline, după locurile unde s'a făcut subscrierea. Această subscriere a revenit Franţei pentru 22 milioane dolari, Statelor Unite pentru 12 milioane, Marei Britanii pentru 10 milioane, lui « Svenska Tandstiks Aktiebolaget » pentru 30 de milioane şi, între alte ţări, României pentru 2 milioane dolari.

La aceste resurse de ordin extern de cari dispunea ţara noastră în momentul stabilizării, mai trebuesc adăugate şi vărsămintele făcute de Germania, în virtutea acordului încheiat la 10 Noemvrie 1928, prin care Banca Naţională renunţa la toate pretenţiile sale faţă de Reichsbank, în schimbul sumei de 12 milioane de mărci-aur.

Din aceste operaţiuni financiare, rezulta o sumă de 17.432 milioane lei, căreia i s'a dat următoarea destinaţie:

a) 25 milioane dolari, — adică 4.180 milioane lei, — pentru răscumpărarea de efecte imobilizate din portofoliul de reescont al Băncii Naţionale şi pentru rambursarea avansurilor consimţite Creditului Industrial şi instituţiilor cooperative de credit;

b) 38 milioane dolari, — adică 6.182 milioane lei, — pentru constituirea fondului de rulment al Tezaurului şi al Căilor Ferate, pentru plata arieratelor şi formarea unei mase de manevră necesară în lunile de încasări mai reduse;

c) 36 milioane dolari, — adică 5.850 milioane lei, — afectaţi investiţiilor Căilor Ferate;

---

[1]) Sub regimul lui « Gold exchange Standard », o cantitate determinată de aur, depusă de pildă la New-York, garantează o anumită cantitate de credit intern american sub formă de dolari şi, în plus, o cantitate corespunzătoare de monetă străină creată prin mijlocirea acelor dolari. Să ne închipuim astfel o ţară în care banca de emisiune este obligată să aibă o rezervă de aur sau de devize de 40% din circulaţia sa. In cazul în care această rezervă este constituită din depozite în băncile americane, — dat fiind că în Statele-Unite stocul de aur este de 1/10 faţă de depozitele constituite în bănci, — circulaţia acelei ţări nu ar avea o acoperire aur efectivă decât de $\frac{40}{100 \times 10}$ adică 4% (Feliks Mlynarski, *op. cit.*, pag. 75—77).

[2]) Feliks Mlynarski, *op. cit.*, pag. 37.

d) Restul de 1.219 milioane lei a fost destinat diferitelor lucrări și investițiuni de utilitate publică și în special pentru agricultură, drumuri, etc. [1])

Nepotrivirea momentului ales pentru stabilizare. Cam acestea sunt condițiile în cari a fost realizată stabilizarea leului, de la care țara aștepta atât de mult. Astăzi, în lumina evenimentelor petrecute în acea perioadă, ne dăm seama că momentul ales și condițiile în cari a fost făcută stabilizarea nu au fost dintre cele mai fericite. Atunci însă lucrurile se vedeau altfel.

Stabilizarea ajunsese, în acea vreme, o dogmă căreia toate statele, fără excepție, trebuiau să se conformeze. In Mai 1928, sub egida Ligii Națiunilor, Grecia își stabilizase drahma. In Iunie din același an, politica financiară a lui Poincaré își găsise încoronarea în faimoasa stabilizare a francului francez, care a făcut atâta vâlvă prin reușita ei. Bulgaria se pregătea și ea să realizeze asanarea monetei, prin mijlocirea Societății Națiunilor. Din această serie de state, cari se îngrijeau de refacerea lor monetară, nu putea lipsi țara noastră.

Cu toate acestea, condițiile economice nu erau tocmai favorabile în acel moment. Recolta anului 1928 a fost net deficitară, lucru care a spulberat perspectivele de export agricol; pe de altă parte, petrolul era greu lovit de concurența mondială. Apoi bugetul era deficitar cu 2.500 milioane și tezaurul avea angajamente neacoperite în sumă de 6.200 milioane lei. In ce privește nivelul prețurilor interne, el ajunsese să fie mai ridicat decât nivelul puterii de cumpărare a leului în afară.

Nevoia de plăți externe a Statului și trebuințele de devize ale pieții reduseseră aproape la neființă stocul de devize al institutului de emisiune, făcând necesară echilibrarea balanței de plăți doar prin aporturile de capital străin rezultate din împrumuturi.

O altă greșeală a fost aceea care a constat în fixarea valorii leului la un nivel prea ridicat față de adevărata valoare pe care o avea în rândul monetelor europene. Cursul de 3,12 centime aur s'a dovedit ulterior a fi fost prea ridicat față de acela de 2,50, care ar fi corespuns cu mult mai bine realei puteri de cumpărare a monetei noastre naționale [2]).

Dar adevărata cauză care a compromis stabilizarea, a fost iminența marei crize mondiale din toamna anului 1929. In momentul în care noi procedam la stabilizare, prosperitatea iluzorie își trăia pe piața New-York-ului ultimele ei momente. Era vădit că ne apropiam cu pași repezi de o depresiune, care avea să fie cel puțin tot atât de profundă pe cât fusese pretinsa prosperitate de pronunțată. Totuși, acesta este momentul precis în care noi restabilim convertibilitatea în aur și devize a biletului Băncii Naționale.

Din acest punct de vedere, — al conformismului nostru monetar, — această ultimă epocă a politicii noastre monetare poate să fie împărțită în două. Intr'o primă parte, — ce merge dela 7 Februarie 1929 și până către mijlocul anului 1932, — stăruim în tenacea noastră preocupare de ortodoxie monetară, cu toate împrejurările cari contrariază această atitudine. Intr'o a doua parte a politicii monetare de după stabilizare, mergând dela 18 Mai 1932, — data introducerii controlului devizelor, — și până astăzi, se tinde către o politică monetară cât mai realistă și cât mai adaptată nevoilor momentului.

2. *Liberalismul în criză*

Un regim monetar perfect, — de felul aceluia de care se bucurau statele europene înainte de răsboiul mondial, — nu se poate concepe fără libertate. După cum afirmă profesorul Louis Baudin, — «*l'étalon d'or vit de liberté*». Orice măsuri intervenționiste, cari tind să îndepărteze moneta de automatismul tradițional din trecut, contravin în mod flagrant principiilor fundamentale ale unei politici monetare, în clasicul înțeles al cuvântului.

Din nefericire, în vremurile noastre atât de turburi, o asemenea politică nu este posibilă. Libertatea, care constitue mediul prin excelență al etalonului-aur, este tot mai greu de obținut.

«*Le libéralisme c'est le luxe de l'ordre*» a spus Paul Bourget. Prin urmare, atâta vreme cât această ordine desăvârșită în toate domeniile vieții sociale, — ordine care condiționează libertatea, — nu există, nici libertatea absolută nu este posibilă. Atunci, trebue să se intervină, prin măsuri autoritare, ca să se salvgardeze acea ordine, fără de care societatea nu poate să trăiască.

Astfel s'a procedat, între altele, și în domeniul monetar unde, cu prețul unei înfrângeri mai mult sau mai puțin întinse a vechilor principii de ortodoxie monetară, s'a reușit să se asigure economiilor naționale un instrument de schimb, care să îndeplinească mulțumitor funcția sa primordială în viața economică.

In cei mai mult de trei ani cât a ținut strădania autorităților monetare de a menține structura liberală, realizată prin stabilizare, a organizației noastre monetare, criza s'a adâncit tot mai mult, făcând până în cele din urmă imposibilă urmărirea mai departe a acestei atitudini. Cu cât noi ne dădeam mai mult osteneala să ne conformăm mai de aproape principiilor liberaliste, cari au fost puse la baza nouei noastre reforme monetare, asupra strictei aplicări a cărora consilierii tehnici străini aveau misiunea să vegheze cu cea mai mare vigilență, cu atâta gravele condiții economice mondiale ne impuneau tot mai imperios îndepărtarea politicei noastre monetare dela un conformism, poate legitim, dar cu siguranță inoportun pentru grelele vremuri prin cari treceam. Această epocă de tendințe liberaliste în

[1]) Virgil Madgearu, *op. cit.*, pag. 23.

[2]) «In preziua stabilizării, decalajul de prețuri era de 19% în defavoarea României... Stabilizarea forțează, — ca o consecință a politicii de revalorizare, — cursul leului la un nivel cu 19% mai ridicat decât valoarea lui reală. Supraevaluarea aceasta este cu atât mai primejdioasă cu cât menținerea cursului nu se făcuse din resurse proprii ci prin credite externe, iar balanța plăților și balanța comercială erau în 1928 într'o situație precară care indica mai curând o subevaluare» (Petre Constantinescu, *Op. cit.*, pag. 230).

plină criză constitue o experienţă dureroasă ale cărei efecte le resimţim încă.

Libertatea pieţei schimburilor. Prima măsură, luată îndată după stabilizare, a fost aceea de a se desăvârşi liberalismul introdus prin noua lege monetară. De aceea, pentru a se asigura libertatea necesară intrărilor şi ieşirilor de capitaluri, se suprimă distincţia ce exista înainte între leii « liberi » şi leii « blocaţi » în România. De aci înainte nu mai există decât o singură categorie de monete: leii liber convertibili în aur sau în devize la nivelul fixat de legea monetară. Străinii cari trimit fonduri în România pentru orice motiv, sunt liberi de a le retransforma după voinţă în monete străine. In afară de aceasta, restricţiile puse la eşirea devizelor străine prin călătorii cari părăsesc ţara, au fost mult atenuate. De asemeni, autorizaţia care era până atunci necesară pentru a contracta împrumuturi în exterior, chiar pe termen foarte scurt, a fost limitată [1]).

Prin toate acestea, s'a tins să se dea o libertate cât mai întinsă pieţei schimburilor, în scopul de a se desfiinţa orice dificultate care, opunându-se liberei circulaţii a capitalurilor, ar fi provocat o ezitare a fondurilor străine de a căuta o întrebuinţare rentabilă în România. Cu toate aceste măsuri favorabile unei investiri de capitaluri în ţara noastră, primul fenomen care se observă după stabilizare, a fost nu un aflux de capitaluri ci, dimpotrivă, o evaziune a lor.

Evaziunea din Martie 1929. Statul a profitat de fondurile considerabile ce-i erau puse la dispoziţie prin împrumutul de stabilizare, pentru a-şi achita arieratele, plătind până la sfârşitul lui Aprilie 1929 mai mult de 3 miliarde lei. Intreaga politică monetară a Băncii Naţionale, în această primă perioadă de după stabilizare, a fost orientată în sensul unei cât mai complete şi mai rapide lichidări a imobilizărilor rezultate din perioada prestabilizării. Aceste fonduri, — în loc să pătrundă în economia ţării şi să fie asimilate de un organism economic ce avea atâta nevoie de capitaluri, — se îndreaptă dimpotrivă către străinătate.

Incepând dela sfârşitul lui Martie, fondurile rambursate de către Stat au îngăduit creditorilor Statului de a plăti la rândul lor băncilor, la cari trebuiseră să facă apel pentru a le mobiliza creanţele. Acestea, dobândind astfel disponibilităţi importante, le-au întrebuinţat, pe de o parte pentru a rambursa datoriile ce aveau la Banca Naţională, iar, pe de altă parte, pentru a nu reînnoi creditele importante obţinute de ele din străinătate în timpul perioadei de curs forţat.

A rezultat din aceasta o cerere de mijloace de plată asupra străinătăţi din ce în ce mai mare, care s'a transformat într'un adevărat *exod al devizelor.* Totalul intrărilor de devize, din împrumut şi alte avansuri ale străinătăţii, s'a ridicat la circa 17,4 miliarde lei, iar eşirile de devize au însumat în 1929 circa 9,3 miliarde lei, din cari 0,7 miliarde pentru surplusul de import, 5,7 miliarde pentru datoria publică, iar restul de 2,9 miliarde a constat în rambursări făcute fie de industriile cari îşi plăteau creditele obţinute pentru importaţiunile din 1928, fie de bănci cari lichidau creditele obţinute în anii anteriori, pentru nevoile lor sau pentru acelea ale Statului [1]). El s'a continuat până la epuizarea tuturor disponibilităţilor pieţei, având drept efect direct o importantă reducere a circulaţiei monetare.

Acest exod al devizelor se mai datora şi împrejurării că, în acea epocă, toate disponibilităţile europene erau atrase în mod irezistibil către America. Intr'adevăr, în ultima fază a « boom »-ului american, speculaţia luase proporţii nebănuite. Banii americani nu mai ajungeau; dobânda zilnică (« call money ») depăşea 14% şi era larg compensată de creşterea fără măsură a cursurilor acţiunilor, asupra cărora se specula. Instituţiile de credit din ţară, cari nu aveau datorii de plătit în străinătate, găseau un plasament remuneratoriu şi lichid peste hotare, pe care îl preferau plasamentelor, mai puţin aleatorii dar mai puţin rentabile de pe piaţa noastră.

Măsuri contra evaziunei. Aceste împrejurări, — neaşteptate de conducătorii politicii noastre monetare, cari contau dimpotrivă pe un aflux de capitaluri străine care să fecundeze economia ţării, — impun luarea anumitor măsuri pe cari Banca Naţională, — silită de structura liberală a statutelor ei să asigure convertibilitatea fără limită de cantitate a biletelor sale, — era obligată să le ia.

In primul rând, se încearcă operaţiile pe târgul liber (« Open market Policy »), atât de cunoscute ca făcând parte din măsurile de acţiune obişnuite ale băncilor de emisiune din Anglia şi America. Astfel, — întru aplicarea dispoziţiei statutare care îi da drept de a mobiliza creanţa sa asupra Statului, — Banca Naţională a emis *bonuri de casă, purtătoare de dobândă.* Această emisiune a avut un oarecare efect, deoarece, până la sfârşitul lui Aprilie, bonurile au găsit cumpărători pentru 750 de milioane ei, tot atâţia sustraşi dela cumpărarea de devize [2]).

Sporirea taxei scontului. In al doilea rând însă, Banca a fost nevoită să recurgă la sporirea taxei scontului, aceasta cu atât mai mult cu cât numeroase bănci de emisiune, — faţă de evaziunea de capitaluri dincolo de ocean în scop de speculaţie, — fuseseră obligate să adopte o măsură similară. Taxa scontului, care rămăsese neschimbată la 6% în cursul întregei epoci de după răsboiu, este ridicată la 8% pe data de 3 Mai 1929 şi la 9½% în ziua de 14 Mai a aceluiaşi an, pentru a scădea apoi la 9%.

O asemenea atitudine a fost de natură a ridica vii critici din partea reprezentanţilor pieţei economice interne. Fără a nega că taxa scontului este regulatorul intrării şi eşirii devizelor din ţară şi că Banca este îndreptăţită să ia asemenea măsuri în vederea apărării stocului ei metalic şi deci a siguranţei monetare, — s'a susţinut că aceasta va avea ca efect o creştere a

---

[1]) *Premier rapport trimestriel du Conseiller Technique près la Banque Nationale de Roumanie,* pag. 6.

[1]) Virgil Madgearu, *Op. cit.,* pag. 33.

[2]) *Raportul Consiliului de administraţie al Băncii Naţionale a României pe anul 1930,* pag. 4.

nivelului dobânzilor comerciale. Aşa dar, departe de a se aduce prin stabilizare o uşurare pieţei ce suferea de criză acută de numerar, efectele imediate ale legii monetare ar fi făcut şi mai grea obţinerea creditelor de către întreprinderile economice.

Aceste argumente nu erau însă întemeiate, întru cât funcţiunile Băncii Naţionale şi mecanismul pieţei monetare erau atunci într'o discordanţă aproape completă. Mişcările taxei scontului erau fără mare efect asupra pieţei, de oarece exista o discrepanţă considerabilă între dobânzile de pe piaţă şi dobânda Băncii Naţionale. La începutul lui 1929, ecartul era de cel puţin 12 puncte. Era deci firesc ca fenomenele pieţei monetare particulare să scape de subt influenţa taxei oficiale a scontului, cu toată urcarea ei cu 3½%.

Dar institutul de emisiune nu putea fi acuzat de lipsă de vigilenţă. Neputând duce o politică directă de eftinire a creditului, el a procedat pe cale indirectă, invitând băncile să nu perceapă dobânzi cari să întreacă cu mai mult de şase puncte taxa oficială a scontului şi ameninţându-le că în caz contrar le va reduce creditele de reescont.

Dobânzile s'au stabilit, în consecinţă, în jurul următoarelor procente:

	1 Aprilie	3 Mai	14 Mai
Scont particular	18%	20%	20,5%
Cont curent	20%	22%	23,5%
Cont bănci	12%	14%	15,5%
Cont curent bănci	14%	16%	17,5%

Fixarea dobânzilor maxime a atras o reducere şi o nivelare a procentelor plătite pentru depunerile spre fructificare şi a dat naştere chiar la un început de retragere de fonduri din bănci.

De altfel, problema creditului intern îşi pierduse între timp o parte din importanţa ei. Incetinirea afacerilor, ca urmare a scăderii generale a preţurilor, lipsa unor plasamente sigure, precum şi abundenţa relativă de numerar, au provocat scăderea dobânzii oferită de bănci pentru depozite [1]).

Exodul devizelor continuă. Din nefericire, măsurile luate pentru a se pune capăt evaziunii devizelor nu au un efect de lungă durată. Exodul acestora a continuat, iar la finele lui Iulie 1929 stocul de devize al Băncii Naţionale nu depăşea decât cu 1,5 miliarde stocul din Februarie 1929. In patru luni, Banca Naţională pierduse devize de peste 3 miliarde.

Tranşa a doua a împrumutului, care a fost primită în August 1929, a avut o soartă identică. Eşirile masive de devize au continuat; la sfârşitul lui Iunie 1930, tranşa a doua era completamente epuizată iar stocul de devize se găsea la un nivel inferior celui din Iulie 1929. In interval de 15 luni numai, toată contravaloarea împrumuturilor de stabilizare, — la care se adăugau şi vărsămintele germane, dimpreună cu excedentul balanţei comerciale pe primele luni din 1930, — era consumată sau mai bine zis restituită străinătăţii pe diferite căi. Intre Noemvrie 1929 şi Mai 1931 inclusiv, eşirea aproape continuă de capitaluri s'a ridicat la circa 8.100 milioane lei, din care 4.600 milioane au eşit în 1930.

Singura amintire dureroasă ce mai rămânea de pe urma împrumutului era sarcina bugetară a anuităţii de peste un miliard şi jumătate lei, — împrumutul de stabilizare a mărit încă din primul an sarcina datoriei publice cu suma de 1.789 milioane lei, — care reprezintă de acum înainte o sarcină nouă şi pentru balanţa plăţilor pe timp de aproape 40 de ani, iar efectul imediat a fost transformarea creditului obţinut în străinătate de întreprinderile româneşti cu dobânzi reduse în creanţe asupra Statului, deci mult mai sigure şi cu dobândă aproape dublă [1]).

Izbucnirea crizei mondiale. Intre timp, izbucneşte criza mondială, al cărei punct de plecare îl constitue crahul dela New-York din 21 Octomvrie 1929. Puterea de atracţie, pe care o constituia piaţa americană a capitalurilor pentru fondurile în căutare de plasament, începe să cedeze şi se manifestează după câtva timp, printr'o tendinţă a institutelor de emisiune către scăderea taxei scontului.

Dar dacă, în această privinţă, se observă putinţa unei reveniri la normal, situaţia se agravează în mod sensibil în toate celelalte direcţii. Incepe astfel căderea preţurilor produselor de export, — cereale, lemn, petrol, — cădere menită să se accentueze în anii următori. Cu toate acestea, criza nu este încă recunoscută. Se speră mereu că crahul dela New-York nu va putea avea asupra ţării noastre decât un efect favorabil, întru cât el va libera capitalurile atrase acolo de rentabilitatea considerabilă oferită, înainte de criză, de speculaţia pe acţiuni. Această speculaţie dovedindu-se excesiv de primejdioasă, se aştepta « un reflux de capitaluri spre Europa, ele îndreptându-şi preferinţa spre valori cu venit fix, mai mic poate, dar fără îndoială mai sigur ».

Acelaşi fapt, — nerecunoaşterea crizei şi speranţa în efectele binefăcătoare ale unui aflux de capitaluri străine, ce nu mai putea întârzia — face ca bugetele de inflaţie să se continue şi în 1930. Şi aceasta era logic să se întâmple. Intr'adevăr, meritul principal al stabilizării consta în promovarea unei ere de înzestrare şi de echipare a României, la nivelul cerut de importanţa ei în această parte a Europei. Noua structură dată Statului, — potrivit programului întocmit de guvern la data stabilizării în vederea desvoltării economice a ţării, — normală pentru o epocă de continuu progres, aşa cum se aştepta dela noua reformă monetară, devenea prea greoaie în epoca de criză ce se deschidea pentru ţara noastră ca şi pentru restul lumii.

Problema ajustării nivelului vieţii economice la noul nivel de preţuri. Dar adevărata problemă care se pune ţării este aceea a unei ajustări a nivelului vieţii economice la noul nivel de preţuri. Cu cât trece timpul, cu atâta devine mai evident că nivelul urcat, la care fusese operată stabilizarea, nu reprezenta cursul real al monetei noastre naţionale. Cursul de 3,12 este menţinut în mod artificial şi în condiţii din ce în ce mai grele.

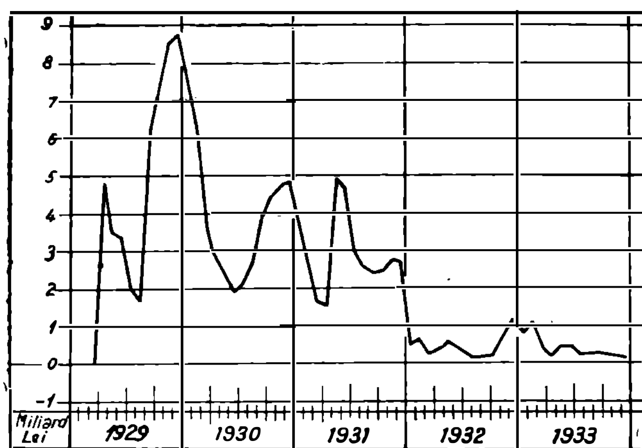
[1]) Virgil Madgearu, *Op. cit.*, pag. 31 şi 38.

[1]) Alex. D. Neagu, *Preţul stabilizării leului.* « Vremea » din 30 Octomvrie 1932.

Preţul cu care am păstrat poziţia monetei în perioada stabilizării este arătat de următoarele cifre. Intre Februarie 1929 şi Mai 1931, excedentul de devize intrat sub influenţa balanţei comerciale active (+ 9.585 milioane lei) este redus, prin retragerea permanentă de capitaluri (— 8.047 milioane lei) la 1.538 milioane lei, astfel încât nu a mai putut acoperi cererile de devize pentru nevoile Statului.

Statul a fost deci silit să-şi asigure plata cuponului în 1930 din devizele Băncii Naţionale, ceea ce a slăbit continuu poziţia ei monetară, prin epuizarea stocului de devize şi prin vânzarea parţială a stocului de aur. Situaţia monetei nu a putut fi susţinută decât prin împrumutul de consolidare contractat în 1931, care a introdus în ţară devizele necesare refacerii stocului Băncii Naţionale şi asigurării fondului de rulment al datoriei publice [1]).

Diagrama I — Variaţiile stocului de devize la Banca Naţională a României între 1929—1933 *)

Alăturata diagramă extrasă din memorandum-ul întocmit în 1934 asupra capacităţii de plată a României, indică scăderea stocului de devize al institutului nostru de emisiune cu toate împrumuturile repetate făcute în străinătate pentru a înlocui pe acelea anterior contractate, ale căror fonduri evadaseră de mult peste graniţă.

Aceasta reese de asemenea din tabloul IX care conţine cifrele ce au intrat în alcătuirea balanţei de plăţi a României în perioada convertibilităţii libere a leului.

In politica sa de garantare cu orice preţ a acoperirii, Banca Naţională a folosit, — în afară de devizele proprii sau intrate prin cumpărare, şi în afară de cele rezultate din împrumuturile de stabilizare, şi desvoltare, — următoarele credite în devize în cursul anului 1932:

a) avansul primit dela Banca Franţei de 250 milioane franci francezi, evaluat la 1.637 milioane lei, conform convenţiei din 26 Decemvrie 1931, în tranşe de 20 milioane franci francezi, începând dela 15 Ianuarie 1932 până la 28 Aprilie 1932;

b) avansul obţinut dela Banca Angliei de 680 milioane lei, pe gaj de aur, care a fost rambursat până la sfârşitul anului;

c) avansul de 75 milioane franci elveţieni din partea Uniunii Băncilor Elveţiene. Din acest avans s'a acordat Ministerului de Finanţe un credit de trezorerie de 1.913 milioane lei. Devizele provenite din acest credit au fost cedate de Stat Băncii Naţionale, cu obligaţia de a le replăti, iar Institutul de emisiune a pus la dispoziţia Tezaurului contravaloarea lor în lei la 15 August 1932. Din acesta a folosit numai 35% în stoc (500 milioane lei).

Tab. IX — Balanţa de plăţi a României în anii 1929—1932 (în milioane lei)

	1929		1930		1931		1932	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Stoc de devize la B.N.R. la începutul anului	—	155		7.787		4.062		579
Intrări								
Export de mărfuri	28.960	—	28.522		22.197		16.722	
Export de aur	—	—	—		808		531	
Legaţii străine	350		300		300		280	
Imprumuturi şi credite prin B.N.R.	16.170	45.480	2.177	30.999	3.816	27.121	2.570	20.103
Total		45.635		38.786		31.183		20.682
Eşiri								
Import de mărfuri	29.628		23.014		15.755		12.011	
Pierderi de £	—		—		310		—	
Import de aur	330		—		654		53	
Plăţile regiilor autonome	160		100		350		450	
Legaţii române şi consulate	300		262		250		270	
Anuităţile datoriei publice	4.038		5.032		5.767		4.533	
Rambursarea avansurilor, creditelor şi altele	4.298	38.754	1.890	30.298	569	23.555	1.564	18.881
Diferenţa (+ sau —)		+ 6.881		+ 8.488		+ 7.628		+ 1.801
Stoc de devize la B.N.R. la sfârşitul anului		7.787		4.062		569		758
Eşiri netto de capitaluri		—		— 4.426		— 7.059		— 1.043
Intrări netto de capitaluri		+ 1.094		—		—		—

Sursa: *La capacité de paiement et la dette publique de la Roumanie.* Mémorandum présenté par M. Virgil Madgearu, ministre des Finances. Bucarest, 1933

[1]) Virgil Madgearu, *Op. cit.*, pag. 44.

*) Sursa : *La situation économique de la Roumanie et sa capacité de payement.* Mémorandum présenté par M. Victor Slavesco, ministre des Finances, 1934.

Cu toate aceste împrumuturi, creditele în devize nu au fost suficiente pentru a face față necesităților de transfer reclamate de plata cuponului datoriei publice externe. Institutul de emisiune a trebuit să vândă, în lunile Mai și August 1932, aur din stocul său în valoare de 547 milioane lei, reconstituindu-și pe această cale stocul său de devize [1]).

Efectele căderii prețurilor, manifestându-se tot mai mult pe piața internă, dau naștere la ajustări bugetare serioase în 1931 și 1932. Cu toate acestea, resursele Statului neajungând pentru acoperirea tuturor exigibilităților, rezultă din aceasta o datorie flotantă considerabilă alcătuită din salarii neplătite, furnizori neachitați, etc. Criza continuând să se agraveze, atât la agricultori cât și la celelalte categorii de producători, se fac încercări de conversiune internă. O lege generală a conversiunii din Aprilie 1932 nu a putut fi pusă în aplicare fiind declarată neconstituțională; guvernul următor a suspendat-o, fixând un moratoriu agricol, pentru ca să se producă în interval înțelegerea dorită între creditori și debitori.

Mijloace monetare neortodoxe de acoperire. Din punct de vedere monetar, se observă adoptarea de mijloace tot mai puțin ortodoxe de acoperire. Cu prilejul concesionării telefoanelor, se obțin circa 2 miliarde lei, avansuri cari urmau să fie restituite din primul împrumut contractat în străinătate. In Aprilie 1931 se obține un al doilea împrumut de desvoltare, și « International Telephone and Telegraph Coorporation » își recapătă sumele avansate.

Situația monetară devenea tot mai grea. Stabilitatea aparentă a leului era grav periclitată, de oarece leul nu mai era o monetă stabilă decât formal, fiind susținut în mod artificial prin contractarea neîntreruptă de împrumuturi. Aceste sume, abia intrate în țară, evadau din nou în străinătate, din cauza pasivității cronice a balanței noastre de plăți.

Pentru a se susține leul cu orice preț, se recurge la o politică de expediente, de artificii contabilicești, inaugurându-se sistemul creditelor reprezentate prin scrisori de bancă a căror contravaloare era însă indisponibilă. Astfel C. A. M. a contractat un credit de 150 milioane franci francezi, care putea figura în stocul de acoperire al Băncii Naționale, fără însă ca ea să poată dispune în caz de nevoie de aceste fonduri.

Crahul bancar în Europa Centrală. Intre timp, lucrurile se complică și mai mult, din cauza unor fenomene de mare importanță petrecute dincolo de graniță.

Astfel, în Mai 1931, se produce marea depresiune economică provocată de dificultățile în cari se găsea cea mai mare instituție bancară din Viena, — *Kreditanstalt*, — care, timp de 70 de ani, condusese o treime din întreprinderile fostei monarhii austro-ungare. Criza se întinde în Germania, unde provoacă o stagnare aproape catastrofală a industriilor și sporirea în proporții considerabile a armatei de șomeri a Reichului.

Creditele Angliei și Americei, angajate în Europa Centrală, manifestează o tendință irezistibilă de a părăsi investițiile continentale pentru găsi întrebuințare în țările lor de origine. Fuga capitalurilor din țara noastră, — retragerea fondurilor plasate la noi de țările din Occident, — echivalează cu dispariția întregului produs al împrumuturilor, pentru cari ne îndatorasem atât de greu în străinătate.

[1]) Virgil Madgearu, *Op. cit.*, pag. 63.

Dar criza își are efecte deopotrivă de catastrofale în interior, dând naștere la o considerabilă retragere a depozitelor spre fructificare [1]). Această generalizare a « run »-ului publicului pentru retragerea depozitelor provoacă crahul bancar din 1931, când unele bănci importante românești intră în concordat.

Abandonarea lui « Gold exchange Standard ». Câteva luni mai târziu, în Septemvrie 1931, are loc părăsirea etalonului aur de către Anglia și deprecierea monetei internaționale prin excelență care este lira sterlină. Aceasta are ca efect părăsirea de către țara noastră a regimului de acoperire « Gold exchange Standard » și revenirea treptată la « Gold bullion Standard », care a dovedit a fi mai sigur în împrejurările actuale.

De aceea, Banca Națională transformă aproape totalitatea stocului său metalic în aur. Stocul său de devize, care la 31 Decemvrie 1930 era de 1.745.517 mii lei, a fost redus la 31 Decemvrie 1931 la 277.594 mii lei, astfel încât, la acea dată, stocul de aur (fără devize) care era de 35,04%, depășea limita minimă de acoperire cerută de statute pentru ambele feluri de acoperiri, adică aur și devize, rămânând ca acoperire în devize numai o sumă ce reprezintă 1% din angajamentele la vedere [2]). Pierderile rezultate din devalorizarea lirei sterline sunt suportate în mare parte de Stat, pentru care Banca Națională făcea serviciul datoriei publice, acumulând devizele necesare Statului în acest scop.

Bugete de inflație. Situația gravă, provocată de criza din primăvara anului 1931, impune luarea unor măsuri urgente, cu scopul de a se împiedica extinderea crizei până la paralizarea întregului nostru aparat de Stat. Cea mai importantă măsură a fost aceea privitoare la asanarea finanțelor publice. Intr'adevăr, acestea se aflau într'o situație foarte grea. Căderea brutală a prețurilor produselor noastre de export a provocat o diminuare bruscă a încasărilor bugetare, deschizând perspectiva unor deficite tot mai întinse. Aceasta era cu atât mai periculos, cu cât cifra bugetară era cu mult prea ridicată față de posibilitățile țării noastre. Astfel, deși bugetul se cifra la 37.450 milioane, în realitate însă, — în urma creării a numeroase regii autonome, — el se ridică la 42 de miliarde, representând față de 1929 o sporire de cheltueli de 6 miliarde.

Deficitul bugetar s'a permanentizat în finanțele noastre publice până pe la mijlocul deceniului trecut, după cum reese din tab. X din pagina următoare.

[1]) Se evaluează suma retragerilor de capitaluri de pe piața românească la peste 10 miliarde lei, cifră considerabilă dacă se ține seama că totalul mijloacelor de plată de care dispunea publicul în 1931 era de circa 30 miliarde lei (Virgil Madgearu, *Evoluția economiei românești după răsboiul mondial*, pag. 314).

[2]) *Raportul Consiliului de administrație al Băncii Naționale a României pe anul 1932*, pag. 5.

Tab. X — Veniturile şi cheltuelile Statului în exerciţiile 1929—1939/40 (în milioane lei)

Exerciţiile bugetare	Venituri		Cheltueli					Diferenţa între încasări şi plăţi	Excedent sau deficit bugetar
	Evaluări	Incasări	Credite iniţiale	Total credite acordate	Totalul angajamentelor	Plăţi efectuate	Creanţe restante		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1929	37.700	36.018	37.300	37.194	—	34.607	—	+ 1.411	—
1930	37.450	31.155	35.381	36.671	34.969	31.579	3.390	— 424	— 3.814
1931	[1]) 31.880	[2]) 27.713	37.702	38.391	37.268	34.702	2.566	— 6.989	— 9.555
1932 [1])	25.429	23.008	30.729	29.835	28.725	24.891	3.834	— 1.883	— 5.717
1933/34	23.438	18.364	23.174	23.145	22.037	20.741	1.296	— 2.377	— 3.673
1934/35	20.452	18.802	20.958	21.246	21.070	19.864	1.206	— 1.062	— 2.268
1935/36	[4]) 20.977	21.168	[4]) 20.977	20.976	20.978	20.699	279	+ 469	+ 190
1936/37	[5]) 23.392	24.504	[5]) 23.392	23.391	23.457	23.060	397	+ 1.444	+ 1.047
1937/38	[6]) 27.523	27.387	[6]) 27.523	27.517	26.840	26.762	78	+ 625	+ 547
1938/39	30.550	31.649	30.550	30.544	30.319	30.287	32	+ 1.362	+ 1.330
1939/40	31.688	35.109	32.229	34.788	31.688	31.650	11	+ 3.459	+ 3.421

NOTĂ. — Până la exerciţiul 1929 bugetul Statului cuprindea atât la venituri cât şi la cheltuieli şi bugetele regiilor autonome. Incepând din 1930 bugetul Statului nu cuprinde decât excedentele regiilor şi caselor autonome. La anii bugetari 1933/34—1934/35 cifrele de mai sus nu cuprind bugetele extraordinare, cum nu cuprind în 1935/36 bugetul de lichidare. In restul exerciţiilor cifrele cuprind atât veniturile curente cât şi rămăşiţele.

[1]) Cifra rectificată a bugetului.

[2]) Se cuprinde şi suma de 2.756 milioane, reprezentând economiile realizate din reducerea salariilor, precum şi 54 milioane, reprezentând economiile din comprimarea cheltuielilor la regii şi Case autonome.

[3]) Evaluările nu cuprind perioada prelungită de 3 luni. Cu această perioadă evaluările se ridică la 31.787 milioane. Incasările şi plăţile cuprind această perioadă.

[4]) Inclusiv majorarea fondului de deschidere de credite (290 milioane lei).

[5]) Inclusiv majorarea fondului de deschidere de credite (420 milioane lei).

[6]) Inclusiv majorarea evaluărilor bugetare de 1.575 milioane lei (355 milioane lei prin I. D. R. Nr. 4.037 din 30 Noemvrie 1937 şi 1.220 milioane lei prin I. D. R. Nr. 389 din 4 Ianuarie 1938.

Pentru a putea face faţă datoriilor externe, guvernul din acea epocă a sacrificat momentan pe creditorii interni, plătind integral cuponul în străinătate. Pentru ca apoi să-şi poată plăti funcţionarii, Statul Român a fost nevoit să recurgă la anumite aranjamente financiare, cerând de pildă Băncii Naţionale să-i acorde un avans de un miliard de lei, garantat cu produsul monetei metalice de argint.

Cum însă cu aceasta situaţia finanţelor noastre publice nu se ameliora, iar soldul activ al balanţei noastre comerciale suferise o scădere simţitoare, Statul Român s'a văzut obligat ca, încă dela începutul anului 1933, să stabilească, într'o convenţie provizorie, de comun acord cu creditorii străini, suspendarea plăţii amortismentului datoriei publice. In urmă au început tratative pentru reducerea însăşi a cuponului acestei datorii.

In ceea ce priveşte politica monetară însăşi, ea se mărgineşte în această primă epocă de după stabilizare să obţină acoperirea necesară emisiunii Băncii Naţionale. Această acoperire este tot mai puţin efectivă şi tot mai oneroasă. Astfel, Statul a contractat, prin intermediul Casei Pădurilor, un nou credit de 50 milioane franci elveţieni, în genul creditului obţinut de C. A. M. In acest scop, «L'Union des Banques Suisses» a emis o scrisoare, prin care se constata că Banca Naţională are un depozit indisponibil de 50 milioane fr. elv. ce nu serveşte decât pentru completarea contabilicească a stocului metalic.

In rezumat, bilanţul stabilizării noastre se poate exprima succint în câteva cifre. Imprumuturile contractate, dela 1929 până la introducerea controlului devizelor, se cifrează cam la 30 miliarde lei, din cari nu s'a primit în mod efectiv decât 25 miliarde (în aceste cifre sunt cuprinse şi vărsămintele germane şi creditele primite dela Banca Franţei). Pe lângă aceasta, balanţa noastră comercială a dat în acest interval un excedent de 14,7 miliarde lei. Intrările efective au fost aşa dar de circa 40 miliarde.

Din aceste sume, s'au plătit, sub formă de restituiri de credite şi avansuri primite de Stat, 4,3 miliarde şi sub formă de anuitate a datoriei publice 21,6 miliarde, adică în total 25,9 miliarde. Restul până la 40 de miliarde, adică 14 miliarde, reprezintă fuga de capitaluri naţionale, retrageri de credite acordate de străinătate, etc. Aşa dar, fără împrumuturile şi avansurile primite în mod regulat din 1929 încoace, leul n'ar fi putut fi menţinut. Bugetul Statului şi balanţa plăţilor au fost îngreunate cu peste două miliarde anual, — serviciul ultimelor împrumuturi,— fără niciun rezultat practic pentru economia ţării decât fuga capitalurilor [1]).

Acesta este rezultatul cel mai palpabil al epocei liberalismului în criză.

3. *Moneta, instrument al politicei comerţului exterior*

Odată cu restrângerea şi controlul comerţului de devize început în Mai 1932, politica noastră monetară intră într'o fază nouă. Această măsură ar fi fost desigur mai profitabilă dacă ea ar fi fost luată mai înainte şi anume, îndată după abandonarea etalonului-aur de către Anglia, când numeroase ţări ce sunt economiceşte superioare României au recurs la restricţiuni în comerţul devizelor. O asemenea scurtare a epocei de liberalism în criză ar fi avut incontestabil un mare folos pentru ţara noastră, întrucât ar fi împiedecat ieşirea masivă de capitaluri după crahul bancar din 1931.

Dacă situaţia Băncii Naţionale nu a fost afectată, în aparenţă, în aceeaşi proporţie, este din cauză că

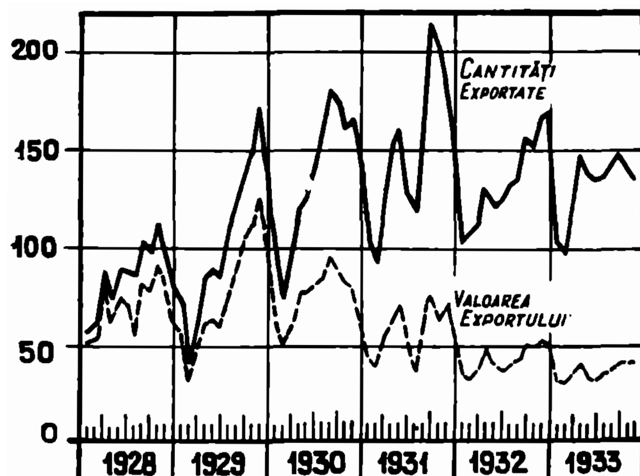
[1]) Alex. D. Neagu, *Art. cit.*

retragerile de fonduri menţionate mai sus urmau de aproape cele două împrumuturi din 1929 şi 1931 şi de asemenea din cauză că ele au fost compensate în 1932—1933 de anumite operaţiuni de ortodoxie monetară îndoelnică, consistând în a înlocui o parte din capitalurile evadate prin produsul a mai multor credite străine reînoibile dar de fapt indisponibile. Numai în acest fel, ţara a putut fi cruţată de efectele dezastruoase ale unei contracţiuni prea brutale a circulaţiei monetare.

Această situaţie a provocat însă o serioasă scădere a cursului monetei pe pieţele străine. Disparitatea cursurilor rezultată din această scădere a leului a mărit tendinţa către evaziunea clandestină a capitalurilor [1]).

Politica monetară şi desechilibrul balanţei de plăţi. Introducerea controlului schimburilor în România este o urmare directă a retragerii capitalurilor, provocată de crahul bancar din Europa Centrală, producându-se într'o economie sărăcită de scăderea preţurilor mondiale a produselor noastre de export. Acest fapt

Diagrama 2 — Exportul României în anii 1928—1933
Baza: 1926/27=100

se adăoga unui desechilibru cronic al balanţei plăţilor, datorit transformărilor curentelor comerciale şi financiare de după războiu.

Intr'adevăr, războiul mondial a impus balanţei de plăţi a ţării noastre o dublă transformare structurală:

a) pe de o parte, prin efectul reformei agrare şi prin acela al alipirii nouilor provincii mai mult industriale decât agricole, s'a produs o absorbţie parţială a excedentului producţiei agricole a vechiului Regat, care a diminuat soldul permanent al exportului românesc;

b) pe de altă parte, oprirea curentului de capitaluri plasate înainte de războiu în România, a creat un desechilibru periodic al balanţei de plăţi, care se face simţit mai ales în anii cu balanţă comercială deficitară datorită vre-unei recolte slabe. Lipsite de sprijinul constant constituit de afluxul permanent al capitalurilor străine, — împrumuturi publice sau credite private de investiţii, — creditele consimţite pe termen scurt de către băncile străine se găseau astfel ameninţate de indisponibilitate la fiecare anunţare a unui deficit temporar al balanţei comerciale.

Această situaţie a fost atribuită o anumită vreme lipsei de stabilitate a monetei naţionale, socotită a justifica teama capitaliştilor străini de a-şi plasa fondurile lor la noi în ţară. De aceea, primul scop al stabilizării monetare a fost acela de a restabili curentul constant al capitalurilor străine către ţara noastră. Evenimentele cari au urmat după stabilizare au arătat însă că rezerva capitalurilor străine nu era datorită unor cauze depinzând de condiţiunile monetare interne, ci în special instabilităţii situaţiei politice generale precum şi *defavoarei generale a plasamentelor internaţionale în epoca de după războiu*, datorită decepţiilor suferite de creditorii străini pe diferitele pieţe.

Această modificare structurală a balanţei noastre de plăţi a impus o administrare prudentă şi gospodărească a mijloacelor de plată asupra străinătăţii.

Controlul schimburilor cu străinătatea constitue un corectiv indispensabil al largilor disponibilităţi de cari am fost lipsiţi prin întreruperea curentului de capitaluri, pe care rânduiala capitalistă a lumei dinainte de războiul mondial îl îndrepta în mod constant către ţările noastre.

Părăsirea liberalismului monetar. Odată cu introducerea controlului devizelor, — care însemnează primul pas făcut spre abandonarea periculoasei şi profund păgubitoarei iluziuni că ne menţinem încă la etalonul aur, — politica monetară ia o nouă înfăţişare. Ea se află din ce în ce mai mult în legătură cu comerţul exterior [1]). Şi acesta este un fenomen cu totul normal, moneta românească depinzând direct de balanţa comercială, deoarece noi nu avem exportaţiuni invizibile.

Inainte de războiu, politica monetară era ca şi astăzi în legătură intimă cu comerţul exterior; semi-automatismul care exista între circulaţia internaţională a aurului şi nivelul factorilor economici interni, făcea ca băncile de emisiune să influenţeze condiţiile pieţii prin mijloace pur monetare.

De data aceasta, lucrurile sunt mai complicate. După cum arată profesorul E. Wagemann, «*politica monetară* poate fi considerată ca o *parte a politicei*

[1]) *Mémoire sur le contrôle des changes en Roumanie*, pag. 7.

[1]) «Comerţul de import al unei ţări este, în regulă generală, principalul consumator, în vreme ce comerţul de export este cel mai mare producător de devize străine. Din această cauză, există o legătură atât de strânsă între regimul monetar şi organizarea schimburilor externe.

«Ţelurile controlului schimburilor sunt următoarele: 1. menţinerea stabilităţei monetare; 2. asigurarea, în măsura posibilităţei, a conservării resurselor naţionale în mijloace de plată asupra străinătăţei, de pildă, prin interzicerea exporturilor de capitaluri pentru exporturi neindispensabile; 3. alimentarea, reînoirea şi creşterea acestor resurse. Acest control este combinat cu un întreg sistem de acorduri încheiate cu străinătatea, având ca scop fie facilitarea controlului şi asigurarea eficacităţii lui, fie ameliorarea rezultatului ce ce aşteaptă de la el». (Frédéric Jenny, *Acords de payement et contrôle des changes*, Le Temps din 20 Mai 1940).

comerţului exterior. Intr'un stat închis din punct de vedere comercial, — care n'are economie exterioară, — problema care se pune nu este propriu zis monetară, ci, mărginindu-se la crearea de mijloace de plată, este doar o politică de credit. Actualmente însă, politica comercială şi politica de devize sunt strâns legate în mai toate ţările. Căci, chiar când există o libertate deplină în domeniul devizelor, politica monetară are întotdeauna un punct comun cu politica comercială, ambele fiind în strânsă legătură cu condiţiile existente pe pieţele externe »[1]).

Adevărul acestor afirmaţii ale profesorului Wagemann se verifică în mod constant în tot cursul epocei ce cercetăm. *Politica monetară a ultimilor ani se reduce la o luptă îndărătnică de a face faţă tuturor situaţiilor create prin modificarea neîncetată a condiţiilor existente pe pieţele externe.*

Criza comerţului exterior. Scăderea catastrofală a preţului produselor de export a pus ţara noastră într'o situaţie foarte grea, în ce priveşte respectarea angajamentelor luate faţă de străinătate. Alăturatele cifre pun în lumină această situaţie:

Tab. XI — Comerţul exterior al României în anii 1929—1938

Anul	Import			Export			Balanţa comercială milioane lei
	Cantităţi mii tone	Valori milioane lei	Valori medii pe tonă mii lei	Cantităţi mii tone	Valori milioane lei	Valori medii pe tonă mii lei	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1929....	1.102	29.628	27	7.065	28.960	4	— 668
1930....	805	23.044	29	9.215	28.522	3	+ 5.478
1931....	560	15.755	28	10.047	22.197	2	+ 6.442
1932....	450	12.011	27	9.057	16.722	2	+ 4.710
1933....	467	11.742	25	8.778	14.171	2	+ 2.429
1934....	636	13.209	21	8.854	13.656	2	+ 445
1935....	533	10.848	20	9.276	16.756	2	+ 5.903
1936....	631	12.638	20	10.549	21.703	2	+ 9.066
1937....	709	20.285	29	9.637	31.568	3	+11.284
1938....	821	18.768	23	7.409	21.533	3	+ 2.765
1939....	739	22.890	31	7.564	26.809	4	+ 3.919
1940....	522	27.411	53	5.374	36.783	7	+ 3.373

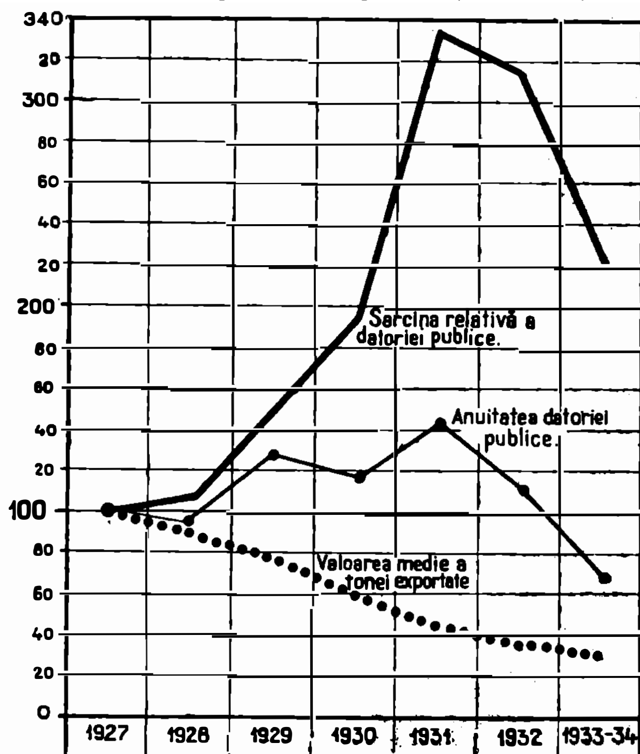
« Considerând cifra comerţului exterior din anul 1929 cu 100 de unităţi, comerţul nostru exterior din 1932 nu mai reprezenta decât 48,8% din cifrele anului 1929, iar în 1933 el a scăzut până la 43,6%. In acelaşi timp însă, proporţia în care s'a produs scăderea preţurilor la mărfurile exportate de noi prezenta un decalaj net faţă de aceea a scăderii preţurilor la mărfurile importate. Astfel, valoarea medie a mărfurilor importate în 1929 era de 26.886 lei tona, iar valoarea medie din 1933 era de 25.513 lei tona. Scăderea acestei valori medii era prin urmare de 5%. In schimb, valoarea medie a tonei de mărfuri exportate a fost în 1929 de 4.096 lei, iar valoarea medie în 1933 a atins 1.593 lei. Scăderea valorii medii a mărfurilor de export a fost prin urmare de 61%, adică aproape de 12 ori mai mare decât scăderea valorii mărfurilor importate.

« Pentru a face faţă nevoilor noastre de plăţi externe, — atât pentru achitarea importului nostru cât şi pentru achitarea cuponului datoriei publice şi a datoriilor particulare, — nu a fost suficientă reducerea cantitativă a importului nostru ci, în acelaşi timp, *a trebuit să mărim în mod disproporţionat exportul nostru pentru a obţine efecte din ce în ce mai slabe faţă de anii precedenţi.*

« Această mărire a exportului nostru, pentru menţinerea posibilităţii de achitare a obligaţiunilor din străinătate, a fost însă şi este împiedecată de politica de protecţionism agrar a ţărilor cari erau mai înainte cumpărătoarele cele mai importante ale mărfurilor noastre. Astfel, taxele vamale, cu cari au fost lovite mărfurile noastre de export, au atins proporţii de 600 până la 650% faţă de valoarea aceloraşi taxe dinainte de războiu. Aceste taxe reprezintă astăzi 200—250% faţă de valoarea proprie a produselor agricole exportate. Pe când în anul 1929, cu 6,6 tone de produse de ale noastre plăteam o tonă de produse importate, în anul 1933 pentru aceeaşi tonă de produse importate trebue să exportăm 16,3 tone de produse de ale noastre ».

Aceasta este situaţia iniţială a epocei ce studiem, aşa cum o găsim expusă în raportul Consiliului de

Diagrama 3 — Sarcina datoriei publice externe în raport cu valoarea produselor exportate (1927—1934)

administraţie al Băncii Naţionale din 1934. Ea rezultă şi din diagrama 3, care reprezintă sarcina datoriei publice externe în raport cu valoarea produselor exportate.

Nu ne vom ocupa aci de toate vicisitudinile comerţului exterior din ultimii ani, deşi ele sunt în strânsă legătură cu politica monetară urmată în această vreme. Ne vom mărgini doar să schiţăm în mod succint fazele prin care a trecut această politică până în ziua de astăzi.

Noua orientare a politicei monetare a României. Politica monetară, care începe din 1932 şi ţine

[1]) E. Wagemann, *La stratégie économique*, pag. 221.

până astăzi, având toate şansele de a fi continuată multă vreme încă de acum înainte, constitue prima şi cea mai importantă schimbare de orientare pe care atitudinea oficialităţii româneşti a avut-o faţă de monetă dela 1867 încoace. Intr'adevăr toate modificările introduse până atunci în politica noastră monetară, — modificări pe cari le-am cercetat pe larg în paginile precedente, — au fost în strânsă legătură cu regimul adoptat acum trei sferturi de veac, când am păşit pe urmele ţărilor grupate în Uniunea Latină.

Până în 1914, moneta românească s'a conformat întru totul regulelor pe cari experienţa statelor occidentale le indica a fi cele mai bune. A urmat apoi haosul până în 1922, când se încearcă timp de câţiva ani să se revină exact la moneta dinainte de răsboiu. Este epoca politicii de revalorizare, care îşi vădeşte imposibilitatea de realizare. Incepând din 1927, se tinde către stabilizare, care nu este înfăptuită pentru leul românesc decât în Februarie 1929.

Stabilizarea nu este însă decât o revenire, în ce priveşte moneta, tot la normele existente înainte de răsboiu, cu singurul corectiv al recunoaşterii deprecierii suferite de leu în ultimii cincisprezece ani. Vreme de trei ani, — din 1929 până în 1932, — înfruntându-se greutăţi tot mai mari, se prelungeşte străduinţa noastră de a menţine în plină criză libera convertibilitate a leului, aşa cum era recomandată de străinătate. A fost o luptă aprigă dar sterilă ca rezultate pozitive, care s'a tradus pentru economia românească cu grele pierderi de substanţă, ce au constituit o adevărată hemoragie de devize pentru cari ne îndatorasem atât de mult în străinătate.

Când rezistenţa a dovedit a fi cu neputinţă de continuat, s'a renunţat la principiile liberaliste, cari fuseseră menţinute neştirbite, în măsura posibilităţii, vreme de cincizeci şi cinci de ani. Este momentul în care se procedează la introducerea controlului devizelor în ţara noastră. In loc dar să se mai stăruiască în menţinerea unui liberalism monetar în timp de criză, se tinde de acum înainte la o conformare a economiei naţionale faţă de o stare de lucruri ce nu mai putea fi înlăturată.

Se înţelege că tranziţia nu a fost uşoară şi că noul regim privind comerţul exterior, — care, după afirmaţiile atât de juste ale profesorului Wagemann, cuprinde politica monetară ca o parte componentă a sa, — nu a putut fi adoptat în bloc, aşa cum se întâmplase în 1867 când s'a aplicat la noi sistemul monetar existent în Franţa şi în celelalte ţări latine. A fost dimpotrivă nevoie de multe tatonări, — în special în cursul primilor trei ani de aplicare — până când să se ajungă la o soluţie mulţumitoare [1]).

Măsurile luate de Stat în acest domeniu au fost dictate, în primul rând, de consideraţiuni empirice: nevoia îndreptării situaţiei comerţului exterior. Ele se pot clasifica în trei regimuri deosebite:

a) Regimul reglementării comerţului de devize;

b) Regimul contingentării importului şi al primelor economice;

c) Regimul primelor valutare şi al negociabilităţii parţiale a devizelor.

Aceste trei regimuri nu au funcţionat toate dela început în mod simultan ci au fost introduse treptat, pe măsură ce se simţea nevoie de completarea şi închegarea scopului urmărit. Astfel, regimul reglementării comerţului de devize a funcţionat singur până în Noemvrie 1932. Dela această dată, apar primele măsuri de contingentare a importului, cari se completează apoi cu regimul primelor valutare şi al negocierii parţiale a devizelor.

Controlul schimburilor cu străinătatea şi contingentarea importului. In Decemvrie 1931, se introduce, pentru prima oară dela stabilizarea monetară, restricţiuni în circulaţia mijloacelor de plată asupra străinătăţii, prin crearea unui oficiu de compensaţiuni pentru plăţile către statele unde existau restricţii la comerţul de devize. De aci începe o reglementare tot mai amănunţită, care se exercită atât în domeniul comerţului cu devize, cât şi în acela al contingentării importului.

Măsurile luate în prima direcţie sunt la început privite ca o reacţiune împotriva ţărilor cari, prin reglementarea comerţului de devize, împiedecau plata creanţelor româneşti. Acesta este sensul celei dintâi măsuri de intervenţie pentru îndreptarea comerţului exterior: legea din 29 Februarie pentru aranjarea plăţilor cu statele cari au introdus restricţiuni de devize. Numai mai târziu, prin jurnalul Consiliului de miniştri din 17 Mai 1932, se tinde către o reglementare menită să procure institutului de emisiune mijloacele de plată asupra străinătăţii, necesare atât pentru achitarea exportului cât şi pentru plăţile pe cari Statul era ţinut să le efectueze sub diverse titluri în străinătate.

Controlul schimburilor constă într'o sporire crescândă a intervenţiei Statului în comerţul de devize prin mijlocirea Băncii Naţionale. Aceasta dobândeşte un adevărat monopol în acest domeniu. Toate legile cari s'au succedat, au recunoscut şi au consacrat dreptul institutului de emisiune de a cumpăra şi a vinde devize pentru nevoile Statului ca şi pentru acelea ale particularilor. Băncile comerciale se mărginesc doar în a executa ordinele primite dela Banca Naţională sau în a face oficiul de intermediari între clienţii lor şi banca de emisiune.

Aceste măsuri de reglementare a comerţului de devize, cari sunt fixate pentru o anumită vreme prin legea pentru comerţul de devize din 1 Octomvrie 1932, se dovedesc a fi insuficiente în ce priveşte scopul urmărit de organele de conducere ale politicii noastre monetare: dobândirea devizelor forte necesare Statului şi economiei particulare. De aceea, se simte nevoia de a se acţiona direct asupra balanţei comerciale, pentru a se obţine o creştere simţitoare a excedentului ei.

Pentru a se ajunge la acest rezultat erau două mijloace:

a) Să se stimuleze exportul, menţinându-se însă neschimbată valoarea totală a importului;

[1]) « Merită să amintim că în primii trei ani, regimul comerţului exterior a suferit 15 modificări dintre cari cinci esenţiale şi că niciuna măcar nu a vieţuit mai mult de şase luni ». (Mihail Dumitru N. Israil, *Evoluţia regimului comerţului exterior al României*, 1932—1939, pag. 27).

b) Păstrându-se acelaşi nivel pentru export, să se reducă valoarea importului.

Cea dintâi dintre aceste măsuri fusese aplicată încă din 1930 pentru a compensa puternica scădere pe pieţele străine a preţurilor produselor noastre de export. Rămânea pentru moment de aplicat cea de a doua soluţie: reducerea importului [1]).

Prin jurnalul Consiliului de miniştri din 22 Noemvrie 1932, se institue Comisiunea superioară a contingentărilor pe lângă Ministerul de Industrie şi Comerţ iar, pe lângă Banca Naţională, se institue un « Comitet consultativ pentru devize şi import ». In acest fel, ce creează un dualism periculos: centralizarea şi controlul importului depind de o instituţie în vreme ce centralizarea şi controlul devizelor depind de alta.

O nouă politică de acoperire. Incă dela început, se deslănţueşte antagonismul dintre exigenţele politicei monetare a Statului şi nevoile industriei. Lupta pentru devize libere dintre guvern (prin Ministerul Economiei Naţionale) şi Banca Naţională se continuă cu o acuitate din ce în ce mai mare. Procedând în acest fel, Banca Naţională nu luptă pentru propria ei cauză, aşa cum făcuse în epoca precedentă, când am văzut cum Statul a contractat tot felul de angajamente pentru a satisface nevoia de acoperire a circulaţiei monetare.

Intr'adevăr, — dela părăsirea etalonului-aur de către Anglia iar mai apoi, în 1933, de către Statele-Unite, — Banca Naţională a căutat să lichideze complet regimul « Gold exchange Standard », care prezidase la stabilizarea din 1929 a leului. Devizele străine sunt cuprinse tot mai puţin în stocul metalic al institutului de emisiune care, de acord cu guvernele ţării, pune în acţiune un întreg plan de exploatare a bogatelor mine aurifere ce se găsesc în Transilvania.

Iată cari au fost cantităţile de aur şi argint achiziţionate de Banca Naţională în ultimii anii :

Anul	Aur (kg)	Argint (kg)
1934	3.528	18.108
1935	4.552	15.060
1936	4.688	15.037
1937	5.180	20.321
1938	5.364	25.500
1939	6.578	22.168
1940	4.067	15 553

Statul, care, potrivit legilor în vigoare, are un drept de preemţiune asupra produsului acestor mine, cedează acest drept Băncii Naţionale. Pentru a încuraja producţia indigenă de aur, s'au introdus o serie de prime remuneratorii pentru aurul vândut Băncii Naţionale, prime analoge acelora plătite deţinătorilor de devize forte la vânzarea lor institutului de emisiune. De asemenea Institutul de Credit Aurifer şi Metalifer, transformat apoi în Banca Intreprinderilor Aurifere şi Miniere, a promovat industria aurului în aşa măsură încât, ***începând cu bilanţul său din 31 Decemvrie 1937, stocul metalic al Băncii Naţionale conţine numai aur, aproape integral depozitat în tezaurul său.*** Această acoperire în aur s'a menţinut constant la un nivel superior celui prevăzut de statutele Băncii pentru aur şi devize.

Oscilaţiile regimului comerţului exterior. Lupta pentru devize a Băncii Naţionale, în intervalul dintre 1932 şi 1940, a avut drept scop esenţial, dobândirea mijloacelor de plată asupra străinătăţii pentru achitarea datoriilor Statului. Regimul oscilează între cedarea obligatorie a devizelor către Banca Naţională a României la curs fix şi acordarea anumitor cote la libera negociere.

Mai târziu, când Germania intră în mod serios în competiţiune, tinzând să ocupe o parte cât mai mare în alcătuirea comerţului nostru exterior, se pune problema îndrumării exportului nostru spre ţările cu devize libere ce puteau fi utilizate pentru plata cuponului Statului în străinătate.

In vederea acestui scop, s'au întrebuinţat succesiv următoarele procedee:

a) Prime la exportul efectuat în ţările creditoare şi în acelea cu devize libere;

b) Permisiunea acordată exportatorului de a dispune la libera negociere, de o anumită cotă de devize obţinute din ţările creditoare sau din ţările cu devize libere;

c) Instituirea unei prime speciale, acordate exportatorilor, contra remiterii devizelor ţărilor creditoare sau a acelora cu devize libere;

d) Instituirea de cursuri convenţionale, prin acorduri de clearing încheiate cu diferitele ţări, destinate să imprime curentelor comerciale cu străinătatea orientarea dorită [1]).

Tabloul XII indică orientarea comerţului nostru exterior de după stabilizare, între ţările cu devize libere şi cele cu devize blocate.

Greutăţile de transfer. Unul dintre neajunsurile cari au intervenit mai des în cursul acestei epoci au fost greutăţile de transfer. Astfel, exportul ţării îndreptându-se în special către ţările cu devize blocate, aceasta a avut ca rezultat acumularea soldurilor indisponibile în favoarea noastră, în conturile de clearing ale acelor ţări. Din aceasta cauză, operaţiile de transfer ale cuponului datoriei publice externe şi a celorlalte angajamente ale economiei naţionale au devenit din ce în ce mai grele. Neplata integrală la scadenţă a cuponului datoriei publice externe punea numai o problemă de transfer iar nu una bugetară, fondurile necesare serviciului datoriei publice externe fiind depuse integral şi la timp la Banca Naţională.

Pentru a da o utilizare fondurilor blocate la noi, o lege din 15 Aprilie 1935 îngădue întrebuinţarea în interiorul ţării a disponibilităţilor aparţinând străinilor. In plus, s'a căutat să se obţină o oarecare consolidare şi o eşalonare a arieratelor, într'un interval de timp cât de lung cu putinţă. Pentru a se ajunge la un asemenea rezultat, s'a obţinut în acordurile de plăţi ca în ţările unde avem arierate, plata totală a acestora să se mărginească la 5% din totalul cifrei exportului.

[1]) Mihail Dumitru M. Israil, *op. cit.*, pag. 17.

[1]) *Mémoire sur le contrôle des changes en Roumanie*, pag. 29.

Tab. XII — Comerţul exterior al României pe grupe de ţări, după natura restricţiunilor valutare, în anii 1929—1937 *)

Anul	Import					Export				
	Total milioane lei	Ţări cu devize libere ²)		Ţări cu devize blocate ¹)		Total milioane lei	Ţări cu devize libere ²)		Ţări cu devize blocate ¹)	
		Valori milioane lei	%	Valori milioane lei	%		Valori milioane lei	%	Valori milioane lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1929	29.628	9.105	31	20.523	69	28.960	8.807	30	20.153	70
1930	23.044	7.221	31	15.823	69	28.522	11.261	39	17.261	61
1931	15.755	4.765	30	10.989	70	22.197	10.340	47	11.857	53
1932	12.011	4.729	39	7.282	61	16.721	9.028	54	7.693	46
1933	11.742	5.170	44	6.572	56	14.171	8.575	61	5.596	39
1934	13.209	6.420	49	6.789	51	13.656	7.033	52	6.623	48
1935	10.848	3.348	35	7.000	65	16.756	6.381	38	10 375	62
1936	12.638	3.706	29	8.932	71	21.703	11.363	52	10.340	48
1937	20.285	7.141	35	13.143	65	31.568	16.096	51	15.472	49
1938	18.768	7.186	38	11.582	62	21.533	10.337	48	11.196	52

*) Sursa: *Mémoire sur le contrôle du change en Roumanie*, Bucarest, 1939.
¹) Germania, Cehoslovacia, Italia, Polonia, Turcia, Ungaria, Bulgaria, Iugoslavia. ²) Alte ţări.

Problema transferului plăţilor către străinătate devine apăsătoare, în special către mijlocul deceniului trecut. Atât din pricina recoltelor slabe de cereale cât şi a preţurilor extrem de reduse pe pieţele străine ale articolelor noastre de export, intrările noastre de devize au fost neîndestulătoare pentru satisfacerea tuturor nevoilor normale de plăţi în străinătate.

Oricât de mare ar fi fost bunăvoinţa autorităţilor noastre de a achita în mod integral datoriile în străinătate, acest lucru devenise foarte greu de realizat. Acestei împrejurări se datoreşte faptul că, în urma acordului încheiat cu creditorii străini la 25 Iulie 1934, cuponul datoriei externe a fost redus la 1378 milioane lei pentru anul financiar 1934—1935, ceea ce reprezenta pentru acel an o economie de peste un miliard lei.

Tab. XIII — Datoria publică externă în anii 1929—1938/39 (milioane lei)

Anul	Anuităţile datoriei publice	Totalul anuităţilor datoriei externe transferabile	Anuităţi bugetare ale datoriei publice transferabile	Prime de transfer
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1929	4.205,3	4.037,6	4.037,6	—
1930	5.186,4	5.032,3	5.032,3	—
1931	6.037,8	5.767,4	5.767,4	—
1932	4.755,0	4.533,0	4.533,0	—
1933/34	3.745,0	3.574,0	3.574,0	—
1934/35	1.438,7	1.404,2	1.378,7	25,5
1935/36	1.895,6	2.240,1	1.778,2	461,9
1936/37	2.090,2	2.441,7	1.936,0	505,7
1937/38	2.117,2	2.510,7	1.886,2	624,5
1938/39	2.157,6	2.537,5	1.907,6	629,9

Criza comerţului exterior din 1935. Criza din 1935 constitue o serioasă piatră de încercare a regimului creat în anul 1932.

La sfârşitul anului 1934, tensiunea valutară ajunsese excesivă. Soldul balanţei comerciale era redus la câteva sute de milioane lei. Regimul special al exportului în compensaţie, — constituind o derogare dela obligativitatea cedării devizelor, prin libertatea de a se dispune într'o largă măsură, dacă nu integral, de contravaloarea acestui export, — a făcut posibilă negocierea liberă a disponibilelor, cari nu erau cedate importatorilor decât la un curs superior celui oficial. Atât dificultăţile importului pe cale normală, cât şi existenţa arieratelor şi a unei « burse negre » la care leul era depreciat, au sporit rentabilitatea compensaţiilor. Situaţia în cifre este următoarea: exportul în compensaţie a trecut dela 1.142 milioane lei în 1932 (7 luni), la 4.277 milioane în 1933 şi la 5.872 milioane în 1934 ¹).

Exportul suferise între anii 1932 şi 1935 o deplasare sensibilă către compensaţii şi spre ţările cu devize blocate. In acelaşi timp, lipsa unei comprimări de aceeaşi amploare a importului sporise quantumul arieratelor în ţările cu devize forte. In fine, echilibrul dintre preţurile interne şi cele mondiale, care fusese rupt încă din 1932 sub presiunea cauzelor de ordin monetar, se deplasase în defavoarea exportului românesc, prezentând o disparitate serioasă faţă de preţurile mondiale.

Desorientarea în faţa acestei situaţii este măsurată de succesiunea rapidă a nu mai puţin de patru regimuri în acelaşi an.

Regimul negociabilităţii permiselor de export pentru unele categorii de exportatori este aplicat numai în parte. El este înlocuit cu regimul negocierii libere a unei cote din export, care rămâne neaplicat. Urmează regimul primelor economice din 11 Iunie 1935, care introduce prime variabile de 10, 25, 30 sau 40% după articolele exportate, plătite exportatorilor peste cursul parităţii legale şi recuperate din taxa uniformă de import de 44%. Acest regim constitue prima recunoaştere oficială a deprecierii monetei.

Incepând cu anul 1935, se pun temeliile unei politici de strict echilibru al balanţei de conturi. Printr'o riguroasă aplicare a regimului de contingentare şi prin introducerea vizei prealabile de transfer pentru orice import, s'a adaptat volumul obligaţiunilor de plată în străinătate faţă de posibilităţile de transfer. In acelaşi timp, s'a căutat să se orienteze exportul şi importul în aşa fel, încât intrările de devize să corespundă repartiţiei nevoilor de plată. In urma tratativelor duse cu creditorii, s'a obţinut o reducere provizorie a cuponului datoriei publice în limita disponibilităţilor de plată în străinătate. In sfârşit, în urma introducerii unei serii de acorduri de plăţi, s'au pus bazele unei politici de amortizare a arieratelor şi s'a căutat să se adapteze diversele categorii de devize necesităţilor de plată.

Datorită acestor măsuri cât şi îmbunătăţirii situaţiei balanţei comerciale, care a înregistrat în

¹) Petre Constantinescu, *op. cit.*, pag. 234.

Tab. XV — Mişcarea devizelor în anii 1932—1937 (în milioane lei)

INTRĂRI

Anul	Total			Ţări cu devize libere			Ţări cu regim de clearing	
	Total	Piaţă	Diverse	Total	Piaţă	Diverse	Total	Piaţă
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1932	9.697	8.522	1.175	9.481	8.306	1.175	216	216
1933	10.308	9.170	1.138	8.103	6.965	1.138	2.205	2.205
1934	8.981	8.401	580	5.087	4.507	580	3.894	3.894
1935	11.836	11.012	824	2.443	1.619	824	9.393	9.393
1936	16.212	14.926	1.286	4.406	3.120	1.286	11.806	11.806
1937	23.852	22.337	1.515	5.915	4.400	1.515	17.937	17.937

EŞIRI

Anul	Total				Ţări cu devize libere				Ţări cu regim de clearing			
	Total	Piaţă	Stat	Diverse	Total	Piaţă	Stat	Diverse	Total	Piaţă	Stat	Diverse
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
1932	8.934	3.760	4.200	974	8.597	3.423	4.200	974	337	337	—	—
1933	11.442	6.818	3.720	904	8.866	4.326	3.636	904	2.576	2.492	84	—
1934	8.316	5.642	2.312	362	4.917	2.618	1.937	362	3.399	3.024	375	—
1935	10.083	6.487	2.638	958	2.594	741	1.521	332	7.489	5.746	1.117	626
1936	13.782	8.136	3.734	1.912	2.809	912	1.368	529	10.973	7.224	2.366	1.383
1937	22.186	14.128	4.848	3.210	3.951	953	1.402	1.596	18.235	13.175	3.446	1.614

Sursa: Virgil N. Madgearu. *Evoluţia economiei româneşti după răsboiul mondial*. Bucureşti, 1940.

anul 1937 un sold de 11.283 milioane lei, problema transferului s'a uşurat în aşa chip încât a încetat de a mai fi o preocupare. Arieratele comerciale au fost amortizate în întregime, înainte de termenele prevăzute în acorduri, iar conturile de clearing au fost alimentate peste nevoile de plată din ţările respective. Din această pricină, s'a ajuns să se creeze, în mai toate ţările, disponibilităţi de mijloace de plată blocate în favoarea României, uneori acest disponibil depăşind cu mult necesităţile normale de import din ţara respectivă.

Această situaţie a impus Băncii Naţionale o politică de descătuşare a mijloacelor de plată în străinătate, spre a putea să le întrebuinţeze într'un mod mai folositor, deoarece repartizarea soldurilor de devize blocate în conturile de clearing era departe de a corespunde cu nevoile reale de plată. S'au introdus atunci unele măsuri de îndulcire a regimului comerţului de devize şi al contingentărilor. Această situaţie nu a durat însă prea mult deoarece, din cauza slabei recolte de cereale din 1937 care s'a repercutat asupra balanţei comerciale a anului 1938, când soldul activ nu s'a mai ridicat decât la 2.765 milioane lei, — s'au ivit din nou greutăţi, mai ales în prima parte a anului [1]).

Primele de export şi devalorizarea monetară. Politica primelor de export caracterizează cea de a doua jumătate a deceniului trecut. Ne aflăm în faţa unui sistem complex de prime suprapuse, funcţionând cu scopuri variate, fie în sensul desvoltării exportului unor mărfuri, fie în sensul dirijării acestor exporturi către anumite grupuri de ţări [2]).

La început, — în 1933, — s'au introdus *prime economice* diferenţiale, după ţări şi categorii de mărfuri, în scopul de a se stimula exportul, prin suprimarea ecartului între preţurile interne şi preţurile mondiale. Doi ani mai târziu, — în 1935, — acest sistem a fost completat cu *primele monetare*, cu scopul de a stimula exportul spre ţările cu devize libere şi a asigura astfel mijloacele de plată a obligaţiilor financiare şi a unei importante părţi din importul de materii prime. Prima monetară, care era fixată la început la 44%, a fost redusă ulterior la 38%. Ea este plătită la devizele libere, iar dela 6 Noemvrie 1936, ea este plătită şi la cumpărările de aur. Această ultimă măsură, luată paralel cu operaţia reevaluării stocului metalic al Băncii Naţionale, reprezintă de fapt o recunoaştere legală a deprecierii leului [1]).

Deprecierea, care rezultă clar din tabloul de mai jos, reprezentând indicele cursului leului la Zürich, imprimă preţurilor interne o mişcare ascensională.

Tab. XIV — Deprecierea cursului leului la Bursa din Zürich (depreciere în %)

Luna	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Ianuarie	—	6,45	15,32	18,55	38,47	51,61	46,21	52,90
Februarie	—	4,84	12 50	20,16	40,32	50,40	44,19	53,54
Martie	—	3,63	10,16	22,18	37,90	42,74	45,81	51,35
Aprilie	—	3,23	8,08	26,21	42,35	41,53	43,52	52,32
Mai	—	3,63	8,08	29,44	45,16	41,94	44,39	54,87
Iunie	—	4,44	9,68	29,03	45,16	39,52	44,74	56,48
Iulie	—	—	11,29	—	46,77	41,13	44,32	54,55
August	—	5,65	14,11	26,21	46,77	41,94	44,10	54,29
Septemvrie	5,81	5,16	15,32	25,81	47,19	42,74	45,00	54,77
Octomvrie	7,26	10,48	18,15	29,19	50,88	50,60	45,42	54,55
Noemvrie	6,45	6,45	18,15	32,42	51,61	48,07	47,42	61,58
Decemvrie	6,45	11,29	14,52	34,11	52,82	44,95	46,61	67.61

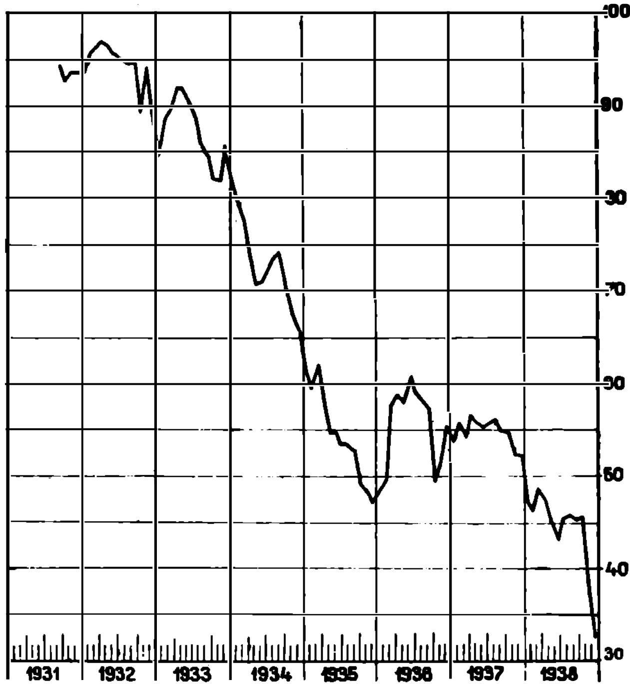
Aceasta reducere a puterei de cumpărare a monetei la interior continuă până astăzi. Printre cauzele cari au influenţat puterea de cumpărare a monetei, putem enumăra: desechilibrul bugetar urmat de o politică de sporire a impozitelor indirecte; situaţia de quasi-monopol de care se bucura industria la

[1]) *Conjunctura Economiei Româneşti*, Anul III, Nr. 4, pag. 87.
[2]) *Mémoire sur le contrôle des changes en Roumanie*, pag. 38.

[1]) Virgil Madgearu, *Evoluţia economiei româneşti după răsboiul mondial*, pag. 322.

adăpostul regimului protecţionist; politica de valorificare a produselor agricole; o anumită inflaţie provocată de reevaluarea rezervei metalice a institutului de emisiune, etc. [1]).

Diagrama 4. — Indicele cursului leului la Zurich în anii 1931—1938.

Această politică a primelor consacră deprecierea monetară, care exista deja de multă vreme pe târgul liber în dauna monetei noastre naţionale.

Problema monetară şi exigenţele politicei de înarmare. Pe baza fondului de prime, Banca Naţională se degajează treptat de sarcinele luate în perioada de depresiune, rambursând creditele blocate pentru acoperire, contractate în epoca liberalismului în criză. Cu timpul o nouă problemă se impune cu tărie factorilor de guvernământ: exigenţele politicei de înarmare.

Dar tocmai aceste exigenţe ale politicei de înarmare sunt destul de greu satisfăcute de politica monetară, care dirijează comerţul exterior în raport cu nevoia de achitare a scadenţelor cuponului datoriei publice externe, iar nu în raport cu nevoile industriei indigene de înarmare de a se aproviziona cu materii prime.

Economia naţională, din punctul de vedere al comerţului exterior, se află în această epocă între două necesităţi: pe de o parte, între nevoia respectării angajamentelor luate faţă de creditorii străini înainte, cu ocazia şi după stabilizarea leului, iar pe de altă parte, între nevoile actuale şi urgente ale înarmării ţării pentru un răsboiu ce devine pe zi ce trece mai ameninţător. Problema comerţului exterior în acest cerc vicios este următoarea: sau respecţi angajamentele trecute, cu preţul unei insuficienţe de mijloace de plată asupra străinătăţii pentru achitarea comenzilor de armament sau dai precădere acestora din urmă, cu preţul unei periclitări a creditului Statului pe pieţele occidentale.

Desigur că regimul de restrângere a importului obiectelor finite şi de încurajare a exportului a contribuit mult la îndeplinirea obligaţiilor multiple luate de ţara noastră în această epocă dificilă. « Cu toate acestea, pentru România, ţară debitoare, nu este suficient să se înregistreze pur şi simplu un sold activ al balanţei sale comerciale. Intr'adevăr, având în vedere obligaţiunile noastre de plată în străinătate, altele decât plata importului de mărfuri, rezultatele politicii noastre comerciale pot fi considerate drept satisfăcătoare numai atunci când soldul activ al balanţei atinge cel puţin 8 miliarde lei. Bine înţeles, acest sold nu trebue să fie numai aritmetic ci şi efectiv, disponibil în anumite devize necesare pentru Banca Naţională a României, care este însărcinată cu executarea plăţilor externe». [1])

Politica monetară şi pregătirile de răsboiu. Cheltuelile excepţionale şi retragerea de depuneri provocate de tensiunea politică ce a precedat răsboiul, determină institutul de emisiune să procedeze la un spor al semnelor monetare în circulaţie. Valoarea circulaţiei fiduciare trece dela 38,2 miliarde lei la 31 Martie 1939 la 48 miliarde în Septemvrie şi la 48,4 miliarde în Octomvrie al aceluiaşi an. In acelaşi timp, se sporeşte în mari proporţii fiscalitatea, care are misiunea de a procura Statului o parte din fondurile considerabile de cari are nevoie pentru a duce la bun sfârşit opera de înzestrare a armatei.

In acest scop, se creează şi *bonurile de înzestrare,* purtătoare de dobândă şi lombardabile la Banca Naţională. Aceste bonuri, pe lângă misiunea lor de a procura Statului fonduri lichide, mai au de scop de a resorbi o parte din mijloacele de plată abundente de pe piaţă, cari, în Octomvrie 1939, depăşiseră cifra de 60 miliarde lei. Este o politică asemănătoare aceleia urmată cu 23 de ani mai de vreme, când Statul a drenat o parte din disponibilităţile pieţei prin lansarea împrumutului intern din Aprilie 1916. Rezultatul unei asemenea politici se observă într'o uşoară contracţiune a circulaţiei fiduciare către sfârşitul anului 1939.

In ce priveşte comerţul exterior, scăderea în 1938 a preţului cerealelor pe pieţele mondiale, care ameninţa din nou pe agricultori cu o micşorare a veniturilor, determină adoptarea unui regim al negociabilităţii parţiale a devizelor, — o cotă de 30% fiind lăsată la libera dispoziţie a exportatorului, — regim care, limitat întâi la exportul de cereale, este extins apoi, prin acorduri de plăţi, şi la alte produse.

Acest regim a redus, pe de o parte, intrările de devize libere la Banca Naţională şi pe de altă parte, a provocat o urcare a cursurilor monetelor libere faţă de leu, iar mai târziu, prin generalizare, a cursurilor monetelor controlate. Situaţia leului a

[1]) Virgil Madgearu, *op. cit.* pag. 325.

[1]) *Raportul Consiliului de administraţie al Băncii Naţionale a României pe anul 1938,* pag. 8.

fost agravată prin crearea de cursuri variate pentru aceeaşi valută, diversitate care făcea imposibilă aprecierea nivelului real al monetei.

In sfârşit, — printr'un decret-lege promulgat la 3 Martie 1940, — în acelaşi timp cu crearea Ministerului Comerţului Exterior, desfiinţat ulterior prin decretul lege din 10 Iulie 1940, — se înlocueşte regimul negociabilităţii parţiale printr'un sistem unitar, constând din acordarea unei prime valutare suplimentare de 50% peste cursul oficial, plus prima de 38% la devizele liber convertibile în aur. Această primă s'a acordat şi la cedările de aur şi argint ce se fac către Banca Naţională [1]).

Valoarea regimului de control al schimburilor. Inainte de a încheia această privire sumară asupra regimului instituit în 1932, care a suferit până astăzi multiple transformări, — trebue să ne întrebăm dacă controlul rigid al schimburilor este într'adevăr necesar şi dacă nu ar fi mai nemerit să se renunţe la el, revenindu-se la vechiul regim, atât de bine cunoscut înainte de războiu, în care nimic nu stânjenea libertatea schimburilor. Răspunsul la această întrebare trebue să fie net în favoarea menţinerii stării de lucruri existente.

Intr'adevăr, instrumentul monetar, — care, prin sine însuşi nu are nici o utilitate economică dar permite procurarea bunurilor ce posedă această utilitate, — trebue, pentru a-şi îndeplini misiunea lui, să îndeplinească următoarele două condiţiuni esenţiale:

a) să uşureze transacţiile individuale, contribuind la *comoditatea schimburilor;*

b) să aibă o valoare stabilă, — o putere de cumpărare constantă, — procurând schimburilor *siguranţa* necesară.

Aceste două condiţii, — *comoditatea şi securitatea transacţiilor*, nu au putut fi întotdeauna egal realizate. Astfel, sub regimul trocului, persoanele cari schimbau între ele bunuri având o utilitate subiectivă echivalentă, obţineau, din punctul de vedere al fiecăreia, securitatea transacţiilor; în schimb, comoditatea acestora era cât se poate de redusă. Invers, într'un regim de monetă-hârtie, — în epoca asignatelor de pildă, — comoditatea transacţiilor era oarecum asigurată, dar securitatea lor era cu totul îndoielnică, nimic negarantând că aceiaşi unitate monetară va putea fi schimbată în mod constant contra aceloraşi unităţi de mărfuri.

De aceia, după multiple experienţe, s'a ajuns la concluzia că numai metalele preţioase — şi în special *aurul*, — întrunesc, într'o măsură neobicinuită, condiţiile cerute monetei ideale. In primul rând, proprietăţile fizice ale aurului (divizibilitatea, maleabilitatea, etc.) îl fac *apt de a procura, mai bine decât orice alt metal, comoditatea necesară schimburilor.* Iar în al doilea rând, aurul, prin creşterea lentă a stocului său mondial şi prin imposibilitatea unei variaţiuni brusce în volumul său, *asigură securitatea transacţiilor, menţinând un raport relativ constant faţă de volumul mondial de bunuri şi servicii.*

[1]) Virgil Madgearu. *Evoluţia economiei româneşti după războiul mondial*, pag. 327.

In sfârşit, — cum nici aurul nu oferea schimburilor destulă comoditate şi prin volumul său restrâns împiedeca expansiunea vieţei economice, — s'au creat instrumente de schimb mult mai comode. Pentru a se asigura însă în acelaşi timp şi securitatea, s'a luat măsura de *a se lega creaţia de monetă fiduciară de cantitatea de aur de care dispune fiecare ţară.* Astfel, nepermiţându-se creşterea volumului mediului circulant dincolo de limita fixată de gradul de desvoltare economică al unei colectivităţi date, aurul asigură stabilitatea puterei de cumpărare a monetei atât faţă de mărfuri cât şi faţă de monetele străine.

In acest fel etalonul-aur reuşea, înainte de 1914, să asigure comoditatea şi securitatea schimburilor, condiţii indispensabile pentru o monetă demnă de acest nume. După războiu însă, din cauza vicisitudinilor schiţate pe larg în acest studiu, etalonul-aur nu a mai fost în stare să procure transacţiilor siguranţa necesară. Şi de aceea, una după alta, monetele naţionale s'au detaşat de aur, fiecare stat, căutând, în regimuri de strictă reglementare a schimburilor, garanţia că în comerţul internaţional va obţine contravaloarea strictă a prestaţiilor sale. De aceea, o compensaţie riguroasă a debitelor şi a creanţelor exigibile la curs fix este stabilită. Particularii sunt eliminaţi din comerţul devizelor, care trece în întregime în mâna autorităţilor monetare: Statul reprezentat de Banca Naţională, care centralizează toate mijloacele de plată asupra străinătăţei şi constitue unica lor sursă de distribuţie.

Graţie acestei reglementări minuţioase a schimburilor cu străinătatea [1]) se obţine ceea ce etalonul-aur nu mai este capabil să ne ofere în clipa de faţă: siguranţa că în raporturile internaţionale vom obţine contraprestaţia la care avem drept în schimbul produselor solului şi ale muncii noastre trimese peste graniţă. Aceasta este singurul mijloc, în grelele condiţii de astăzi, de a realiza securitatea schimburilor ce constitue raţiunea de a fi a instrumentului monetar. De aceea, regimul de control al schimburilor astăzi în vigoare trebue menţinut, pentru a asigura ţării noastre contravaloarea justă a activităţii sale productive.

Din Septemvrie 1939, Europa, iar apoi lumea întreagă, intră în al doilea războiu mondial. Se

[1]) Complexitatea regimului comerţului exterior reiese clar din următorul text:

« Caracterul convenţiilor comerciale, — în cari închid şi pe cele de plăţi, — s'a schimbat cu totul de câţiva ani încoace faţă de ceea ce el reprezenta pe vremuri.

« O convenţie comercială azi nu mai este un acord de voinţe care creează un cadru mai mult sau mai puţin larg ci, în bună parte, *o operă de imaginaţie, de scrutare a evoluţiei viitoare a conjuncturei, de echilibru al schimburilor*, bazate toate pe o tehnicitate necunoscută înainte de organele ad-hoc, căci realizarea ţelurilor propuse era lăsată numai pe seama factorilor economiei particulare.

« Instabilitatea politică, precum şi aceea a conjuncturei, ce variază frecvent şi în proporţii considerabile, face ca aprecierea volumului afacerilor, posibilitatea realizării lor, să dea naştere la lungi discuţii asupra perspectivelor de înfăptuire între delegaţii comisiunilor ce sunt chemate a încheia un acord » (G. Caranfil, *Ce este o convenţie economică?* « Excelsior » din 22 Martie 1940).

deschide astfel, pentru politica monetară a ţării noastre, o *a patra perioadă.* Este faza de adaptare forţată a instrumentului monetar unor transformări, de o excepţională gravitate, ce au loc în condiţiile de existenţă ale întregei omenirii.

Privită, din punctul de vedere al trăsăturilor ei caracteristice, această a patra fază a politicei noastre monetare se aseamănă cu cea de a doua : aceea care a mers de la isbucnirea primului războiu mondial până la stabilizarea din 1929.

Azi, ca şi atunci, ne găsim în faţa necesităţii de a finanţa cheltuelile nespus de mari ale participării la un războiu de proporţii uriaşe. Azi, ca şi atunci, Statul este obligat să agraveze fiscalitatea, să facă apel la sprijinul financiar al institutului de emisiune şi să atragă, pe calea împrumuturilor interne, rezervele disponibile de numerar ale publicului. Azi, ca şi atunci, preţurile interne sporesc, sub dublul impuls al unei producţiuni micşorate de bunuri de consum şi al creşterii puterii nominale de cumpărare a publicului.

De această a patra fază a politicei noastre monetare nu ne vom ocupa în acest studiu. Ea se află încă în plină desfăşurare. Va mai trece încă mult timp, şi evenimente importante, vor mai avea loc până când această fază să ne apară întreagă, ca cele studiate mai sus, cu toate caracteristicile ei esenţiale.

Vom sublinia aci doar un amănunt al istoriei faptelor monetare din ultima vreme. Vrem să vorbim despre unificarea monetară realizată în vara anului 1941, după ce Basarabia şi nordul Bucovinei au fost realipite ţării noastre, graţie sângelui românesc vărsat fără precupeţire pe frontul din răsărit. Unificarea monetară a fost adusă la îndeplinire, în condiţiuni atât de rapide şi de perfecte, încât nu a produs nici una din perturbările cari au caracterizat unificarea monetară de acum două decenii.

Iată un învăţământ al istoriei monetare trecute, care a purtat roade, în desfăşurarea recentă a evenimentelor în domeniul monetar.

CONCLUZIUNI

Din examinarea celor mai mult de şaptezeci de ani de politică monetară a României, se desprind o serie de concluziuni, cari pot servi ca îndreptar în îndrumarea politicei monetare de azi şi de mâine. Sunt cu deosebire instructivi în această privinţă, ultimii douăzeci şi cinci de ani, cari alcătuesc pentru ţara noastră, ca şi pentru marea majoritate a celorlalte ţări, o experienţă monetară fără precedent.

Desigur că starea de lucruri existentă în domeniul monetar înainte de războiul mondial, îşi păstrează întreaga sa importanţă. Etalonul-aur, întemeiat pe libera circulaţie a mărfurilor şi a capitalurilor, a constituit cel mai bun sistem care a prezidat vreodată la desvoltarea schimburilor de produse ale activităţii şi spiritului de prevedere al omenirii.

Aceasta nu însemnează însă că ar fi de dorit o revenire « hic et nunc » la starea de lucruri existentă înainte de 1914. O experienţă recentă ne-a dovedit îndeajuns de limpede că reformele, cari, din punct de vedere juridic, sunt atât de uşor de îndeplinit prin puterea unei măsuri de ordin legislativ, sunt în realitate improprii de a aduce un rezultat pozitiv atunci când ele nu corespund realităţilor existente, cu cari trebue să se îmbine în mod armonios. O reformă monetară nereuşită, — departe de a satisface întru câtva nevoile colectivităţii, — constitue dimpotrivă o piedică importantă, ce stânjeneşte multă vreme propăşirea organismului social în care ea a luat fiinţă.

In anii cari vor urma acestui de al doilea războiu mondial, modificări importante vor fi aduse structurei însăşi a sistemului monetar al diferitelor state ale lumii. Etalonul-aur va rămâne vreme îndelungată inaplicabil, aceasta cu atât mai mult cu cât, mediul favorabil etalonului-aur tradiţional, climatul liberalist, — este, în momentele acestea de îngrijorare generală, mai puţin existent decât oricând, atât în statele europene cât şi în lumea întreagă.

O politică monetară efectivă, reală, care se lasă cât mai puţin dominată de preocupări teoretice inactuale, conducându-se numai după nevoile momentului, cari, din cauza dinamismului epocei pe care o trăim, sunt într'o perpetuă devenire, — iată politica monetară a orei prezente, care este de altfel efectiv realizată în clipa de faţă.

Deoarece însă preocupările teoretice nu cedează atât de uşor şi imprimă cât de cât mersului lucrurilor o direcţie conformă concepţiei create de ele, ni se pare util să cercetăm aci, pe scurt, două dintre concepţiile cari au avut o influenţă directă şi deseori nu prea favorabilă în desfăşurarea recentă a evenimentelor pe câmpul monetar. Vrem să vorbim despre mitul acoperirii şi despre mitul capitalului străin.

Mituri monetare. Această expresie, — mit, — pe care o aplicăm la două dintre cele mai importante principii călăuzitoare ale politicei noastre monetare, este improprie pentru întreaga perioadă de politică monetară examinată în paginile precedente. Ea nu ne pare a găsi o aplicare potrivită, decât pentru ultima epocă, de două decenii şi jumătate, în care vechile norme ale economiei clasice au fost inoperante. Or tocmai în aceasta ni se pare că stă greşala care s'a făcut în conducerea politicei monetare a unui trecut apropiat: în conformarea prea apropiată, faţă de anumite principii de politică monetară şi economică, ce, din cauza modificării condiţiilor cari călăuzesc această materie, au căpătat în momentul de faţă o aplicare deosebită faţă de trecut.

a) « Acoperirea ». In ceea ce priveşte acoperirea, ea îşi are rostul său precis în cadrul etalonului aur. Stocul metalic al institutului de emisiune constituie, în acelaşi timp, un mijloc de acţiune în raporturile externe, echilibrând deficitele momentane ale balanţei de plăţi, precum şi un frâu pus unei expansiuni prea mari a circulaţiei fiduciare interne. In acest fel, — servind de compensatoare în reglementele internaţionale şi oprind deprecierea rezultată din inflaţie, — acoperirea metalică reuşea să garanteze înainte de războiu valoarea monetară.

Acoperirea a constituit întotdeauna, în ţara noastră, un articol de dogmă în politica monetară. Ştim totuşi că stocul metalic al Băncii Naţionale nu juca înainte de 1914 un rol prea important în reglementarea plăţilor externe. Când anii erau buni, exportul cerealelor noastre, caşi acela al lemnului şi petrolului, ne procura suficiente titluri de creanţă asupra străinătăţii pentru a ne îngădui să compensăm datoriile contractate peste graniţă din import sau din plata cuponului datoriei publice.

De altfel, Banca Naţională făcea înainte de războiu un comerţ de devize destul de întins. Ea cumpăra surplusul de devize străine, care exista pe piaţă atât la epoca vinderii recoltei cât şi atunci când excedentul momentan al balanţei noastre de plăţi ne făcea să beneficiem de o primă asupra monetelor străine; apoi, când venea epoca importului, Banca punea la dispoziţia pieţei o parte din stocul său de devize.

Când o recoltă proastă sau împrejurări potrivnice de orice fel veneau să influenţeze în mod defavorabil balanţa noastră de plăţi, nu stocul metalic era acela la care se recurgea pentru a se acoperi deficitul. Intr'adevăr, Banca îşi făcea un punct de onoare în a menţine raportul între acoperire şi emisiune la un nivel cât mai ridicat posibil; el atingea astfel cifra de 59,15% în 1893, pentru a scădea la 42,19% în toiul marei crize din 1899—1900, acoperirea rămânând astfel în mod constant superioară limitei minime fixată de lege. Când deci, — din cauza unei crize, — exportul nu putea să-i procure stocul de devize necesar, singurul lucru, care rămânea Băncii Naţionale de făcut pentru a procura pieţei mijloacele de plată asupra străinătăţii, era de a contracta peste graniţă împrumuturi contra unor garanţii reale, punând adeseori în gaj stocul său de valori publice, pentru a aduce fie aur, care să-i îngădue sporirea emisiunii, fie devize străine necesare reglementelor externe.

Dar oare această acoperire, pentru conservarea căreia se impuneau atâtea sacrificii, era ea de natură de a menţine stabilă puterea de cumpărare a monetei, atât în interior cât şi la exterior? Din cercetarea epocii de care ne ocupăm, se poate vedea că perioada dinainte de războiu a fost pentru România o epocă de schimb variabil şi relativ depreciat. Astfel, «cu excepţii rare şi de scurtă durată, leul cota pe tot cursul anului, nu numai dedesubtul parităţii lirei sterline dar chiar dedesubtul gold-point-ului. Variaţiile sezonale antebelice se mişcau totdeauna dedesubtul parităţii»[1]. In momentele de criză, — în 1899—1900 de pildă, — schimbul român pierdea 5—8% faţă de aur. Banca Naţională, stânjenită în mişcările ei de obligaţia de a conserva un stoc metalic de 40%, făcea toate sforţările pentru a împiedeca această scădere, prin importări de aur. Astfel ea reuşi cu mare greutate să restabilească schimbul în limite vecine cu paritatea[2]).

Dar adevărata epocă a acelei «idolatrii a rezervelor considerate ca un scop în sine», se manifestă în chip pilduitor în tot cursul ultimului pătrar de veac. Am examinat aceasta în amănunţime în cursul acestui studiu pentru a trebui să revenim aci asupra acestui punct. Am văzut cum, în epoca de inconvertibilitate, îndată după războiu, s'a ezitat atât de mult în faţa operaţiei unificării monetare, pentru a nu se micşora proporţia de acoperire pe care Banca Naţională şi-o menajase pentru propria-i emisiune şi care era compusă în cea mai mare parte din trate şi bonuri de tezaur-aur. Mai târziu, în timpul politicei de revalorizare, aceeaşi preocupare, de a nu se spori emisiunea neacoperită, determină fixarea unui plafon al circulaţiei, într'o epocă în care piaţa avea atâta nevoie de numerar. In fine, cu ocazia stabilizării, am văzut cum aceeaşi preocupare a acoperirii a făcut ca, vreme de peste trei ani, fonduri considerabile, — pentru cari ne-am îndatorat greu în străinătate şi pentru plata cărora am avut de îndurat toate dificultăţile ce s'au manifestat până mai eri în regimul comerţului exterior, — au fost înghiţite, fără niciun profit pentru economia naţională, în sacul fără fund al deficitului balanţei noastre de plăţi.

Astăzi, în sfârşit, politica chibzuită urmată în această privinţă în ultimii ani, pare a ne fi liberat de obsesiunea tenace a acoperirii, constituită cu preţul oricăror pagube ulterioare aduse economiei naţionale. Stocul metalic este azi procurat din exploatarea propriilor noastre mine de aur, fără a fi nevoie să ne îndatorăm la infinit faţă de străinătate pentru înjghebarea lui. Se revine astfel la regimul dinainte de războiu în care rezerva era indisponibilă, reglementările externe fiind satisfăcute printr'o activă politică de devize. Ca şi atunci, rezerva nu este în stare prin ea însăşi să garanteze stabilitatea monetară. Nu este însă mai puţin adevărat că astăzi, când moneta s'a transformat dintr'o realitate materială într'una psihologică, rezerva are un rol determinat în menţinerea încrederii publicului în instrumentul de schimb ce utilizează. Aceasta cu atât mai mult cu cât, în aceste timpuri de restrişte, nu este indiferent să dispui de un tezaur sigur, procurat de munca românească, pusă în serviciul exploatării unei bogăţii de mare importanţă a ţării noastre.

b) Capitalul străin. Ne mai rămâne să examinăm cel de al doilea mit (lăsăm deoparte pe acela al revalorizării care nu mai este actual), care a dirijat politica monetară a ţării noastre în ultima vreme. Am văzut cum unul dintre motivele determinante ale stabilizării din 1929 a fost credinţa că ea va provoca un aflux de capitaluri străine, menite să fecundeze economia naţională, prin punerea în stare de exploatare a tuturor bogăţiilor ţării noastre. Cu toate acestea, realitatea lucrurilor a arătat că, — departe de a aflua în ţara noastră, — acest capital, adus cu atâtea sacrificii, a profitat de cea dintâi panică pentru a evada, lăsându-ne îndatoraţi pe mulţi ani, pentru nişte fonduri de pe urma cărora ţara noastră n'a avut aproape nimic de câştigat. Desigur că, — după cum am arătat pe larg în cursul expunerii noastre, — această evaziune se datoreşte crizei fără precedent care a bântuit economia mondială. Nu este însă

[1]) Aureliu Ion Popescu. *Variaţiile sezonale ale leului*, pag. 8.
[2]) Victor Slăvescu, *op. cit.*, pag. 127 şi 132.

mai puţin adevărat că această nereuşită a unei politici prea absolute a capitalului străin rezultă din considerente proprii epocei pe care o trăim.

Se ştie că, înainte de 1916, capitalul străin a luat parte la realizările cele mai de seamă ale ţării noastre, pe care a ridicat-o la un anumit grad de civilizaţie. Aceasta se datora însă regimului capitalist, care conducea lumea în acea vreme. O caracteristică de căpetenie a acelei epoci o constituia exploatarea, tot mai largă şi mai nestânjenită, a bogăţiilor întregului glob pământesc. Ea aducea capitaliştilor din lumea întreagă sume considerabile, pe cari ei le învesteau din nou în exploatarea a noui regiuni. Băncile, pentru a drena economiile ce nu mai găseau întrebuinţare în interior, lansau necontenit împrumuturi pentru exploatarea de noui ţinuturi. Incasările crescânde încurajau emisiuni repetate, cari provocau noui investiţii pe termen lung în vederea ridicării la civilizaţie a unei alte părţi a pământului. Spiritul de economie, încurajat de un lung regim de libertate şi pace, îngăduia detentorilor «ciorapului de lână» din diferite ţări să aştepte rezultatele exploatării în care îşi investiseră capitalul pentru ca, în acelaşi timp cu creşterea valoarei acelor ţinuturi depărtate, să crească şi randamentul propriului lor plasament.

Or astăzi lucrurile sunt fundamental schimbate. In locul epocei de pace şi libertate în care s'a desvoltat capitalismul în cursul epocei trecute, avem o eră de nesiguranţă în care nimic temeinic nu se mai poate întreprinde. Produsul «ciorapului de lână», dispus să se înmulţească împreună cu îmbogăţirea de noui regiuni, a secat. Azi nu mai există capitaluri de investiţie pe termen lung, — de acelea de cari avem nevoie pentru punerea în valoare a ţării noastre şi pe cari le-au avut în vedere în primul rând autorii reformei monetare din 1929, — ci *capitaluri de speculaţie, ce caută doar investiţii cât mai rentabile pe termen scurt şi cari evadează la orice semn de panică.* Azi capitalurile străine nu mai sunt dispuse să caute întrebuinţare în ţări depărtate, unde împrejurări neprevăzute le pot repede aduce la nefiinţă. *Pentru a le atrage nu este suficient să le oferi o rentabilitate ridicată, atunci când ţara, unde ele sunt investite va prospera, ci o remuneraţie excepţională şi imediată.*

Rolul hotărîtor al muncii naţionale. Capitalul, dispus în secolul trecut să promoveze ridicarea economică a ţărilor străine, era fructul capitalismului. El dispare atunci când capitalismul însuşi se prăbuşeşte. Nu ţările u perspective îndepărtate de îmbogăţire pot atrage rezervele actuale de capitaluri, ci ţările bogate, oferind un minimum de riscuri cu un maximum de beneficii. De aceea, cel mai bun mijloc pentru a atrage colaborarea străinătăţii la ridicarea economică a ţării noastre, constă nu în aşteptarea la infinit a unui ajutor de peste hotare, care pregetă să vină. Un început energic de refacere a ţării prin propriile noastre mijloace va determina tot mai mult pe străini să-şi adauge, în propriul lor interes, efortul lor aceluia depus de noi cu tenacitate şi cu încredere. Capitalul străin este cu atât mai fără de rost să-l aşteptăm astăzi cu cât observăm tendinţele acaparatoare ale imperialismelor deslănţuite pentru robirea economică a micilor naţiuni. Apoi, noul războiu în care a intrat omenirea şi care consumă capitaluri imense, va lăsa, atunci când pacea va veni, prea puţine disponibilităţi doritoare de a-şi găsi o întrebuinţare în ridicarea economică a ţărilor din Sud-Estul Europei. De aceea, salvarea stă numai în noi şi în felul cum vom fi capabili să organizăm productiv toate resursele de cari dispunem.

Munca românească împinsă la maximum de eficienţă, iată imperativul zilei de faţă. Experienţa ultimului sfert de veac descrisă mai sus, ne arată în mod evident că *nicio reformă monetară sau de orice fel nu este în stare să suplinească imperativul muncii autohtone.* Trebue să ne convingem de un adevăr elementar: *moneta nu este bogăţie, iar manipularea ei* concretizată în politica monetară *nu este câtuşi de puţin creatoare de bogăţie. Bogăţia nu o poate crea decât munca.*

Moneta este un *instrument,* — un mijloc de a mobiliza produsul muncii, — dispunând de el în interesul unei mai bune amenajări a jocului forţelor producătoare interne şi internaţionale. Atât şi nimic mai mult. De aceea, ea trebue desbrăcată de toate atributele nefireşti ce i-au fost conferite după războiu, nu numai în ţara noastră dar în mai toate ţările lumii. Politica monetară trebue să se mărginească la rolul ei strict determinat în tehnica schimburilor, neîncercând să asume sarcini ce depăşesc aceste atribuţiuni.

Necesitatea de a conserva monetei rolul ei firesc de al doilea plan. Socotim că nu putem mai bine încheia acest studiu, decât citând concluziile atât de judicioase ale profesorului Baudin, în lucrarea sa asupra monetei:

«Moneta are astăzi supărătorul privilegiu de a fi în primul rând al preocupărilor.

«Unii merg până la a-i retrage dreptul la existenţă, visând despre o economie naturală, şi rămân apoi surprinşi de a constata că moneta distrusă renaşte din propria-i cenuşe. Alţii o consideră ca pe un despot, proclamă că ea trebue să fie slugă, o manipulează pentru a o face să se conformeze unor idei preconcepute şi se miră apoi că, după ce au încălzit mercurul pentru a-l face să se suie în termometru, nu ajung să se bucure de o căldură agreabilă. Alţii, dimpotrivă, departe de a o umili, o privesc ca pe o forţă considerabilă, o detaşează de capital al cărui reprezentant este, pentru a o transforma în «putere de cumpărare» şi se indignează apoi că, lipsit de suportul muncii şi al economiei, biletul de bancă nu este decât o bucată de hârtie. In sfârşit, pentru alţii,— şi acesta este cazul cel mai frecvent,— moneta este un mijloc comod de a ieşi din încurcătură; guvernele în dificultăţi, neştiind cum să iasă din impasurile în cari se găsesc, consideră moneta ca o linie de minimă rezistenţă. Inflaţiile, devalorizările, monetele dirijate nu sunt decât aplicări ale politicelor de facilitate.

«Prima reformă de făcut este aceea a mentalităţii. Restul va urma dela sine.

«*Nu trebue să avem un respect prea mare pentru un instrument al schimburilor, după cum nu trebue nici să-i aducem acuzaţii neîndreptăţite. Acest intermediar care este moneta trebue să rămână pe planul al doilea, aşa cum era înainte de războiu.* Astăzi moneta

a devenit mare vedetă pe scena economică; ea este dirijată sau amputată, preamărită sau blestemată de oameni ca şi cum ar fi responsabilă de destinul lor.

« Să lăsăm lucrurile şi să educăm oamenii. Popoarele nu au decât moneta pe care o merită » [1]).

Cu toată înţelepciunea acestor recomandări, este foarte puţin de aşteptat ca ele să poată fi acum urmate de popoarele Europei, cari se află încleştate într'un răsboiu, ale cărui sarcini financiare sunt uriaşe [2]).

[1]) Louis Baudin, *La monnaie*, pag. 215.

[2]) « Il fallait, jadis, pour tuer un homme, son poids de plomb en balles de fusil. Il faut, aujourd'hui, en bombes d'avion, torpilles et fusées, son poids d'or fin » (Claude Farrère, *Front de mer*, 1940).

Oricât de puţin recomandabile ar fi operaţiile în scopuri extra-monetare asupra instrumentului de schimb, este evident că, sub impulsul marilor lor nevoi de fonduri, guvernele nu vor renunţa uşor la ele. In acest fel, experienţele inflaţioniste îşi continuă seria lor nefastă, cu tot riscul de a desechilibra odată mai mult economia mondială. Invăţămintele trecutului pot în acest caz să servească doar pentru a limita criza, neîngăduindu-i să ia extensiunea pe care a avut-o anterior. Numai astfel toate suferinţele îndurate în ultimii douăzeci şi cinci de ani nu vor fi fost în zadar.

n. c. a.

BIBLIOGRAFIE

ANGELESCU, N. C. *L'expérience monétaire roumaine* (1914—1927). Paris, Giard, 1928.
— *Politica monetară a României*. Bucureşti, Socec, 1929.
BAUDIN LOUIS. *La monnaie*. Ce que tout le monde devrait en savoir... Paris, Librairie de Médicis, 1938.
BONNET GEORGES-EDGAR. *Les expériences monétaires contemporaines*. Paris, Armand Colin, 1926.
BRĂTIANU VINTILĂ. *Asupra stabilizării monetei româneşti*. Bucureşti, Cartea Românească, 1928.
CARANFIL G. *Studiu statistic asupra valorii leului* (1916—1925).
— *Studiu statistic asupra valorii leului* (1925—1926).
CONSTANTINESCU PETRE. *Comerţul exterior şi politica valutară*. In lucrarea Consiliului Superior Economic « *Aspecte ale economiei româneşti* ». Bucureşti, 1939.
GAYER ARTHUR D. *Monetary policy and economic stabilisation*. A study of the gold standard. London, A. & C. Black Ltd, 1935.
IOSIF JEAN. *La stabilisatiou du change roumain*, Paris, Editions E. Pedone, 1939,
ISRAEL, MIHAIL-DUMITRU N. *Evoluţia regimului comerţului. exterior al României (1932—1939)*. Bucureşti, 1939.
MADGEARU VIRGIL. *Drumul echilibrului financiar*.
MARINESCU, G. C., *Banca Naţională a României*. Legi statue, dispoziţiuni monetare, convenţiuni financiare, etc. Bucureşti, 1939.
MLYNARSKI FELIKS. *Gold and Central Banks*. New-York, 1929.
NEAGU, ALEX. D. *Preţul stabilizării leului*. Bucureşti, « Vremea » din 30.X.1932.
NETTA XENOFON. *Politica monetară a României şi stadiul ei actual*. Bucureşti, Cartea Românească, 1928.
PHILIP ANDRÉ. *La crise et l'économie dirigée*. Paris, Éditions de Cluny, 1935.
POPESCU, AURELIU ION. *Variaţiile sezonale ale leului*. 1927.
RIST CHARLES. *La déflation en pratique*. Paris, Giard, 1924.
SLĂVESCU VICTOR. *Istoricul Băncii Naţionale a României*. Bucureşti, 1925.
WAGEMANN ERNST. *Was ist Geld?* Gerhard Stalling. Oldenburg, 1932.
— *Zwischenbilanz der Krisenpolitik*. Berlin, 1935.
— *La stratégie économique*. Paris, Payot, 1938.
Memoire sur le contrôle du change en Roumanie. Etude collective par un comité d'experts (St. Dumitresco, D. Iordan et M. Vulcanesco), sous la direction de Virgile Madgearu. Bucarest, 1939.

SIGILIUL LUI ŞTEFAN CEL MARE

INSTITUTUL DE EMISIUNE

Ideia înfăptuirii unei bănci de emisiune a izvorît din condițiunile monetare, financiare și de credit, premergătoare înființării Băncii Naționale a României, ce invederau foloasele pe care o asemenea instituțiune ar putea aduce propășirii economice a României.

Ceea ce caracteriza circulațiunea monetară a Principatelor Unite era mulțimea monetelor străine în circulațiune, mai ales austro-ungare și turcești, care circulau paralel cu leii vechi. Operațiunile de schimb erau foarte mănoase pentru cei ce se îndeletniceau cu ele, dat fiind variațiunea cursurilor și nesiguranța valorii acestor monete, îngăduind specularea populațiunii.

Reforma monetară din 1867, realizată de către Mavrogheni, — și prin care se adoptă sistemul monetar bimetalist al Uniunii Latine, — este menită să aducă rânduială în circulațiunea monetară. Din cauza greutăților financiare ce avea de întâmpinat, Statul n'a fost în stare însă să pună în aplicare reforma din 1867 decât 6 ani mai târziu, când a putut înzestra piața cu cantitatea de monetă necesară.

Curând după această reformă, în România se introduce hârtia-monetă (biletele ipotecare). Se ivesc însă noui greutăți monetare din pricina rublelor rusești. Nevoile de finanțare ale războiului din 1877—1878, — creditul Statului în străinătate fiind aproape inexistent, — au obligat guvernul să recurgă la emisiunea biletelor ipotecare. Statul Român era autorizat prin lege să emită bilete ipotecare în valoare de 30.000.000 lei, bilete ce aveau curs forțat și erau acoperite și garantate cu domeniile Statului. Retragerea lor din circulație nu era reglementată, dar se prevedea că Statul va plăti deținătorilor o primă de 10% peste valoarea nominală, iar caracterul lor provizoriu reeșea dintr'o dispozițiune a legii care impunea guvernului obligațiunea de a prezenta o lege pentru înființarea unei bănci de emisiune [1]).

Alături de biletele ipotecare apar și rublele rusești de argint, rușii plătindu-și aprovizionările în moneta lor. Afluxul acestei monete devine și mai însemnat în urma semnării unei convenții monetare cu Rusia, la 10 Mai 1877, prin care se stabilește un raport legal fix între leu și rublă: 1 rublă rusească = 4 lei. Acest raport conținea o primă în favoarea rublei, dat fiind că se așteptau urmări folositoare de pe urma importului de argint.

[1]) Vezi *Finanțele Statului*, pag. 757—758.

Răsboiul Independenței a fost generator de inflație, deoarece la sfârșitul răsboiului, pe lângă cele 30 milioane monete de argint și aramă ce se aflau în circulație la izbucnirea sa, circulația monetară crește cu 26 milioane lei bilete ipotecare și 40 milioane ruble rusești. Moneta se depreciază, iar agiul aurului apare cu atât mai mult cu cât argintul trece printr'o fază de depreciere. Apariția și menținerea agiului a fost cauzată de necesitățile plății în aur a datoriei publice externe, — care se ridica la circa 30 milioane lei, — de balanța comercială deficitară, precum și de faptul că Statul a vândut unele domenii afectate garantării biletelor ipotecare, fără a retrage însă din aceste bilete, ceea ce a slăbit încrederea publicului în ele.

Neajunsurile ridicate de invazia rublei rusești au fost înlăturate prin topirea acestor monete și înlocuirea lor cu monete românești de 5 lei.

Activitatea născândă a economiei și mai ales desvoltarea comerțului fac să se simtă lipsa creditului și a unei bănci de emisiune, fapt ce explică numeroasele proiecte pentru înființarea unei asemenea instituțiuni.

Prima bancă înființată în Țările Românești a fost o bancă de emisiune: *Banca Moldovei*, întemeiată sub Grigore Ghica, în 1856, de către germanul *Nulandt Alexandru*. Din cauza imobilizărilor și a operațiunilor necorecte săvârșite, banca a fost declarată în stare de faliment, ceea ce a atras în 1858 retragerea privilegiului de emisiune ce i se acordase [1]).

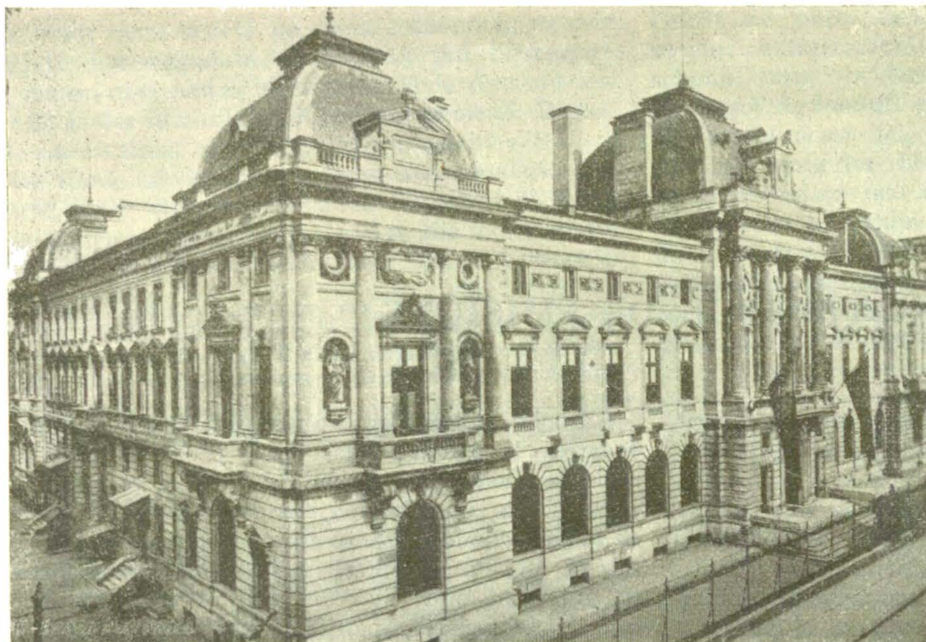
In 1865 se acordă *Băncii României*, — « The Bank of Roumania » de astăzi, — privilegiul emisiunii de bilete. In urma abdicării lui Alexandru Ioan Cuza, guvernul provizoriu retrage însă acest privilegiu, acordând băncii o despăgubire.

In 1868, un comitet al cărui principal reprezentant era L. Zamoyski prezintă un proiect pentru a obține concesiunea unei bănci de scont și circulație, dar care nu este luat în considerare de guvern.

E. Bousquet Deschamps, împreună cu Merkens și Gardes voiau să obțină concesiunea pentru crearea unei bănci naționale de scont și a unui credit funciar. Alte grupuri de bancheri prezintară proiecte asemănătoare, dar fără să obțină vreun rezultat.

Ministrul de Finanțe, Mavrogheni, depuse în 1874 în Parlament, un proiect pentru înființarea unei

[1]) Vezi *Inceputurile comerțului de bancă*, pag. 531—542.

PALATUL BĂNCII NAȚIONALE

bănci private de scont și circulațiune, proiect însă ce n'a putut fi votat.

Nevoile de credit ale agriculturii, cel puțin ale marilor proprietari, își găsesc o satisfacere în crearea *Creditului Funciar Rural*, în 1873.

Infăptuirea Băncii Naționale a României (Legea din 17 Aprilie 1880). In sfârșit, la 20 Februarie 1880, guvernul I. C. Brătianu depune proiectul pentru înființarea Băncii Naționale a României. Ca și în alte țări (Franța, Anglia), nu atât necesitățile de credit, cât interesele Statului cu caracter fiscal și monetar au fost elementele ce au determinat momentul înzestrării României cu o bancă de emisiune. Greutatea obținerii de credite de către Stat și condițiunile oneroase ale acestora au învederat conducătorilor de atunci binefacerile unui institut financiar trainic, fără a face din aceasta însă un simplu instrument care să emită mijloace de plată în favoarea Statului.

In urma discuțiunilor urmate în Parlament, la *17 Aprilie 1880*, se promulgă legea prin care se înființează *Banca Națională a României.*

Această lege dă institutului de emisiune al României un caracter mixt de copărtășie între Stat și particulari, $^1/_3$ din capital fiind deținut de Stat, iar $^2/_3$ de către particulari. De asemenea, o parte din conducerea băncii este numită de guvern, iar restul ales de adunarea generală a acționarilor. Activitatea băncii este supusă controlului unui comisar al guvernului.

Operațiunile băncii erau limitate la:

1. Scontarea și cumpărarea efectelor de comerț, având de obiect operațiuni comerciale, a căror scadență nu trece de 100 de zile și cari sunt prevăzute cu 3 semnături.

2. Scontarea bonurilor de tezaur, până la concurența unei sume reprezentând 20% din capitalul social vărsat.

3. Comerțul de aur și argint.

4. Operațiuni de incasso.

5. Avansuri pe metale prețioase (aur și argint).

6. Primirea în depozit a metalelor, monetelor de aur sau argint și sumelor de bani în cont curent.

7. Avansuri în cont curent pe termen, garantate cu efecte publice sau efecte garantate de Stat.

8. Emiterea de bilete de bancă la purtător. Suma biletelor în circulație va fi reprezentată prin valori lesne de realizat. Banca va trebui să aibă o rezervă metalică de $^1/_3$ din suma biletelor emise.

9. Facultatea de a cumpăra efecte de Stat pentru o sumă egală cu jumătate din capitalul social vărsat.

In sfârșit, Banca Națională avea obligația ca, în termen de cel mult 4 ani, să retragă din circulație biletele ipotecare, înlocuindu-le cu bilete de ale băncii, emise peste limita fixată prin lege (punctul 8 de mai sus). Biletele ipotecare retrase urmau să fie păstrate în casa băncii și să fie schimbate « al pari » de către Stat, pe măsura vânzării domeniilor ce formau gajul acestor bilete.

In existența sa de peste o jumătate de veac, activitatea Băncii Naționale a României a avut a se desfășura în condițiuni diferite, care au însemnat în activitatea institutului de emisiune 7 *perioade cu caracter deosebit.*

PERIOADA 1880—1900

Această perioadă este una de așezare. Activitatea Băncii Naționale tinde să se adapteze stărilor economiei românești, uneori căutând a crea chiar condițiunile necesare unei desvoltări normale a operațiunilor sale.

Banca Națională își începe activitatea la 1 Decemvrie 1880, în condițiunile cele mai grele. Sprijinul ce l-a acordat banca de emisiune pieței și Statului, mai cu seamă cu ocazia crizelor, a consolidat poziția institutului de emisiune, învederând rolul său folositor.

Condițiunile grele ale începutului izvorau unele din fapte trecătoare, altele din situațiunea și structura economică a României de atunci. Din prima categorie face parte demonetizarea rublelor rusești, hotărîtă cu 3 zile înainte ca Banca Națională să-și înceapă activitatea, măsură ce produsese panică pe piață. Din această pricină, biletele institutului de emisiune, abia puse în circulație, erau prezentate spre a fi convertite în metal. Această situație n'a durat însă, dat fiind că argintul intră într'o nouă perioadă

de depreciere, ceea ce face ca publicul să prefere biletul Băncii Naționale și să contribue astfel la sporirea acoperirii prin depunerea argintului la bancă.

In al doilea rând se așează greutățile datorite lipsei unei vieți economice destul de desvoltate, care să servească drept bază unei activități sănătoase a Băncii Naționale, aceasta fiind pusă în situația de a trebui să încurajeze ea însăși activitatea productivă a țării. Dacă la aceasta se mai adaugă și faptul că operațiunile de credit cambial erau foarte restrânse, — cambia întrunind rareori condițiunile de formă cerute de lege, ceea ce face ca polițele să nu circule aproape de loc, — se explică de ce volumul scontului, care este operațiunea de căpetenie a unei bănci de emisiune, rămâne în primii ani de activitate ai Băncii Naționale la un nivel redus, avansurile pe titluri fiind operațiunea care ia la început o desvoltare mai mare. Institutul de emisiune a trebuit să facă educațiunea publicului, tipărind formularele de cambii, pentru ca acestea să îndeplinească condițiunile legale.

Politica de credit. In operațiunile de scont, institutul de emisiune a dat o mare desvoltare portofoliului agricol, acesta din urmă depășind adeseori pe cel comercial, fapt care constituia în realitate o imobilizare, întru cât același portofoliu se prezenta de nenumărate ori la preschimbare. România fiind însă o țară agricolă, Banca Națională a înțeles să susțină principala ramură de producțiune, primind la scont portofoliul prezentat de casele agricole județene, cu toate că această operațiune nu era strict statutară. Portofoliul agricol dispare însă ca atare, cu începere din anul 1893, în urma legii din Mai 1892, care a dispus lichidarea celor 32 case de credit agricol.

Cu toate greutățile întâmpinate, operațiunile de scont se desvoltă însă în mod normal, depășind după primii 5 ani de funcționare volumul avansurilor pe titluri (lombard). Ceea ce a dat la început o mai mare desvoltare avansurilor pe titluri a fost și specula ce s'a făcut în bursă, precum și credința Băncii Naționale că prin sporirea acestor avansuri se susține cursul rentelor românești.

Operațiunile de scont iau o desvoltare mai însemnată în a doua decadă, desvoltare întreruptă de crizele din această perioadă. Criza produsă în 1893 de lichidarea vechei case de bancă Zerlendi determină însă o creștere însemnată a portofoliului de scont, care trece dela 15.453.727 lei, la sfârșitul anului 1892, la 22.608.326 lei la sfârșitul anului următor, banca de emisiune dând concursul său pentru ca lichidarea acestei bănci, ce lăsa un însemnat gol pe piață, să producă cât mai puține turburări. Dimpotrivă criza din 1894, provocată de criza agricolă din acel an, produce o reducere însemnată a portofoliului de scont al băncii de emisiune.

Portofoliul de scont, care atinsese cifra cea mai ridicată de 44.573.221 lei în 1898, suferă o scădere simțitoare (26%) în 1900, cauzată de criza ciclică, agravată, pentru țara românească, de o criză agricolă fără precedent.

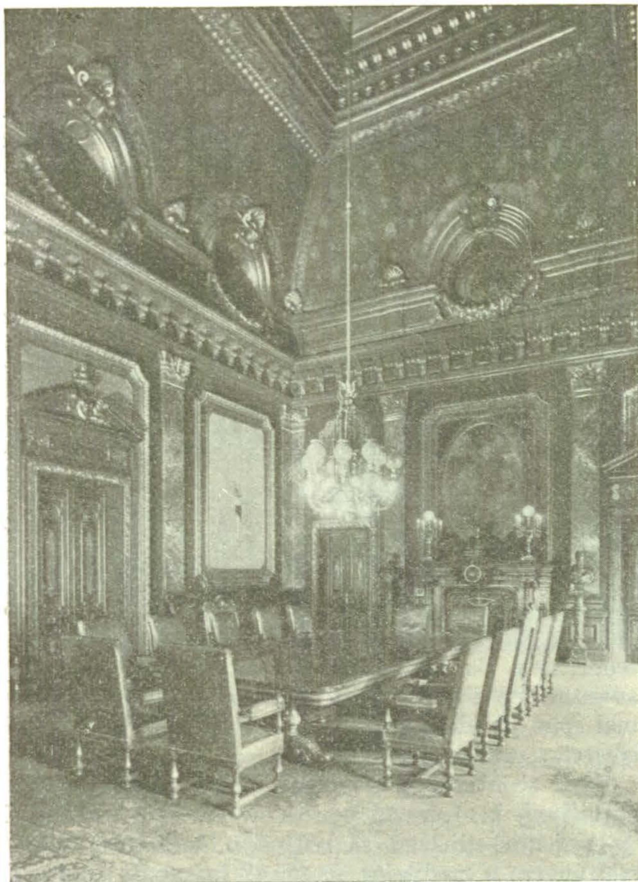
Volumul operațiunilor de lombard înregistrează o creștere mai înceată decât aceea a portofoliului de scont, deși Banca Națională a acordat în mod larg avansuri pe titluri, politică inspirată, după cum s'a mai spus, de ideea că în felul acesta se susține cursul efectelor publice.

Taxa scontului și a lombardului a prezentat dese variațiuni, în decursul perioadei cercetate, institutul de emisiune tinzând să obțină o desvoltare sau o restrângere a creditelor acordate, în raport cu situațiunea pieței. In intervalul 11 Decemvrie 1899—18 Februarie 1900, taxa scontului și a lombardului a atins nivelul cel mai ridicat, respectiv 8% și 9%.

Sprijinul acordat Statului. Biletele Băncii Naționale au pătruns și s'au răspândit repede în public. In primul bilanț încheiat la 31 Decemvrie 1880, numai după o lună de activitate, biletele în circulațiune reprezentau 7.740.040 lei. La această răspândire a biletelor Băncii Naționale, într'un timp atât de scurt,

Tab. I — Mișcarea celor mai însemnate posturi din bilanțul Băncii Naționale a României, în perioada 1881—1900 (în mii de lei la 31 Decemvrie fiecare an)

	ACTIV											PASIV				
Anul	ACOPERIRE					Devize	Argint	Portofoliu de Scont			Avansuri pe titluri	Imobile	Bilete în circulație	Fondul de rezervă	Beneficiu net	Raportul dintre acoperire și biletele în circulație
	Aur și argint	Aur	Bilete ipotecare	Devize aur	Total			Portofoliu comercial	Portofoliu agricol	Total						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17
1881. .	21.336	—	14.168	—	35.504	2.749	—	6.814	—	6.814	19.093	800	58.536	—	2.165	60,65
1882. .	23.838	—	24.339	—	48.177	5.788	—	7.688	357	8.045	22.332	813	84.406	289	1.840	57,08
1883. .	34.520	—	25.531	—	60.051	2.754	—	9.131	3.340	12.471	27.837	907	88.546	542	2.738	67,82
1884. .	33.982	—	25.813	—	59.795	2	—	7.334	8.445	15.779	19.662	1.333	85.962	996	2.771	69,56
1885. .	34.120	—	25.903	—	60.023	15	—	5.519	10.294	15.813	16.402	1.956	98.319	1.481	2.824	61,05
1886. .	33.180	—	25.956	—	59.136	66	—	6.299	10.627	16.926	13.182	2.615	104.513	2.004	2.908	56,58
1887. .	31.890	—	25.877	—	57.767	139	—	7.153	11.223	18.376	13.605	3.143	105.030	2.580	2.943	55,00
1888. .	32.431	—	25.744	—	58.175	—	—	8.594	8.325	16.919	14.854	3.673	103.850	3.174	2.861	56.02
1889. .	39.524	—	—	—	39.524	23.192	—	8.539	9.429	17.968	11.644	3.976	97.187	3.793	2.894	40,67
1890. .	45.616	—	—	—	45.616	15.733	—	8.308	9.562	17.870	13.345	4.279	108.429	4.444	2.929	42,07
1891. .	60.652	—	—	—	60.652	14.483	—	12.580	10.065	22.645	15.272	4.369	125.873	5.144	3.156	48,19
1892. .	—	53.161	—	13.954	67.115	316	656	13.211	2.243	15.454	16.078	4.410	114.968	5.924	3.083	58,38
1893. .	—	59.615	—	8.185	67.800	—	161	—	—	22.608	21.417	4.762	128.461	6.728	3.054	52,78
1894. .	—	44.501	—	1.611	46.112	—	3.992	—	—	13.789	19.256	4.924	103.117	7.578	3.203	44,72
1895. .	—	60.996	—	3.208	64.204	—	2.721	—	—	21.917	17.998	5.034	124.348	8.479	3.202	51,63
1896. .	—	62.265	—	14.111	76.376	—	1.362	—	—	25.965	18.530	5.068	142.618	9.415	3.225	53,55
1897. .	—	57.781	—	15.116	72.897	—	2.173	—	—	37.919	20.280	5.058	145.633	10.409	3.358	50,06
1898. .	—	59.828	—	20.943	80.771	—	1.936	—	—	44.573	21.421	5.069	162.334	11.421	4.138	49,76
1899. .	—	34.738	—	14.588	49.326	—	2.716	—	—	36.292	25.724	5.099	108.719	12.632	4.481	45,37
1900. .	—	39.003	—	10.183	50.086	—	4.630	—	—	33.095	20.200	5.167	120.622	14.623	4.607	41,52

SALA DE CONSILIU A BĂNCII NAȚIONALE

au contribuit și cele două avansuri acordate Statului de către bancă: *a)* un împrumut de 3.985.645 lei prin scontarea bonurilor de tezaur, operațiune care depășea limita prevăzută de statute și *b)* avansul pe depozitul de ruble, care se încadra în operațiunile de avansuri pe metale prețioase.

Sprijinul financiar acordat Statului de Banca Națională nu s'a mărginit numai la cele două operațiuni menționate mai sus. Banca participă la împrumuturile Statului, care tocmai urmărea o politică de conversiune a împrumuturilor sale precedente, obținute în condițiuni oneroase, subscriind sume însemnate și făcând parte chiar din unul din consorțiile de bancheri. In același timp, întreg capitalul social al băncii și aproape toate fondurile de rezervă sunt plasate în efecte de Stat, ceea ce face ca la 31 Decemvrie 1900 efectele proprii ale băncii să se ridice la suma de 21.434.295 lei.

Biletele în circulațiune și acoperirea. Biletele în circulație au crescut în raport cu sporirea operațiunilor de credit ale băncii de emisiune, atingând cifra cea mai ridicată de 162.334.620 lei în anul 1898, când volumul scontului și lombardului se găsește aproape de punctul culminant.

Acoperirea metalică s'a menținut în tot timpul în limitele legale. Ea era formată până la 1888 din aur (în proporție redusă), argint și bilete ipotecare, acestea din urmă dispărând din bilanțul băncii cu începere dela 31 Decemvrie 1889, în condițiunile ce se vor vedea mai jos. Dacă se consideră acoperirea formată numai din aur și argint, se constată că aceasta a depășit în general procentul legal de 33%, așa că biletele ipotecare formau mai mult o acoperire suplimentară. Dela 1890 acoperirea variază în jurul unui nivel mai ridicat, depășind, cea mai mare parte a timpului, procentul de 50%.

Mișcarea posturilor. In afară de scont și lombard, cari sunt operațiunile de căpetenie, Banca Națională mai acorda credite și sub formă de scont de cupoane, operațiune care n'a atins însă decât cifre foarte reduse, precum și sub formă de avansuri pe metale prețioase, operațiune ce dispare cu începere din anul 1896.

Efectele publice proprii sporesc paralel cu creșterea fondurilor de rezervă, cu excepția ultimilor 3 ani, când, din pricina crizei, Banca Națională le-a întrebuințat în alte operațiuni.

Conturile curente creditoare se desvoltă în mod constant, cifrele ridicate atinse în anii 1883—1887 fiind determinate însă de unele operațiuni cu Statul. Depunerile de efecte se desvoltă de asemenea pe măsură ce valorile mobiliare pătrund în public.

Postul imobile înregistrează creșteri pe măsura înființării de noui agenții. In această perioadă iau ființă următoarele sedii: Brăila, Craiova, Galați, Iași (acestea patru încă din primul an de funcționare), Pitești, Bacău, Constanța, Turnu-Severin, Buzău, Focșani, Ploești, Roman, Târgu-Jiu, Piatra-Neamț, Turnu-Măgurele, Tulcea, Caracal, Dorohoi și Giurgiu.

Politica și problema monetară. Operațiunile cu trate și remize (cumpărările și vânzările de devize) merită o atențiune specială, atât prin nivelul ridicat ce l-au atins cât și prin înrâurirea ce o aveau asupra cursului leului. Aceste operațiuni aveau de scop, prin cumpărări de devize în perioada excedentară a balanței comerciale și prin vânzări în cea deficitară, să obțină un echilibru între cererea și oferta de devize, deci stabilitatea cursului schimbului.

Cu toată această politică, cursul leului s'a depărtat adesea de paritate, în prima decadă mai mult decât într'a doua. Astfel, în timpul crizei din 1884 agiul atinsese 18%, pe când agiul atins în perioada de criză mult mai gravă din 1899 nu depășește 8%.

Existența agiului din prima decadă a dat naștere la vii discuțiuni asupra cauzelor sale, unii atribuindu-l faptului că în acoperirea circulației fiduciare figurau biletele ipotecare, iar alții sistemului bimetalist adoptat, sistem care în fapt se transformase în monometalism argint, iar acest metal se depreciase simțitor. Această din urmă cauză de sigur că nu era străină de deprecierea leului, dar la ea se mai adăuga și deficitul balanței comerciale care a stăruit dealungul primilor ani de activitate.

Biletele ipotecare, cari au fost obiectul atâtor discuțiuni, trebuiau să fie retrase de Stat în decurs de 4 ani dela înființarea Băncii Naționale, conform legii de organizare a acesteia. Prin convenția din 1886, care prelungește privilegiul băncii de emisiune până la 31 Decemvrie 1912, retragerea biletelor ipotecare este eșalonată pe o perioadă de timp egală cu termenul privilegiului, guvernul obligându-se a achita câte un milion de lei anual. Convenția n'a fost însă respectată. De aceea guvernul partidului conservator,

care atribuia și prezenței biletelor ipotecare în acoperire un rol în deprecierea leului, a hotărît lichidarea acestei datorii prin lansarea împrumutului intern 4% 1889, așa că, — începând cu bilanțul încheiat la 31 Decemvrie 1889, — biletele ipotecare dispar din acoperire, aceasta fiind formată de aci înainte exclusiv din aur și argint.

Introducerea monometalismului aur. (Legile din 12 Martie 1890 și 29 Mai 1892). Raporturile dintre Stat și Banca Națională au trecut printr'o fază grea cu ocazia introducerii etalonului aur. In urma continuei deprecieri a argintului, aurul era tezaurizat, singur argintul circulând, așa încât țările bimetaliste erau supuse în fapt regimului monometalist argint. România se afla și ea în această situațiune, ceea ce avea grave neajunsuri pentru moneta sa, care începuse a se deprecia într'o măsură mai mare. Pentru curmarea acestei stări păgubitoare, guvernul a venit cu legea din 12 Martie 1890, prin care se înlocuiește bimetalismul cu monometalismul aur.

Introducerea acestei reforme monetare se resfrângea asupra organizării Băncii Naționale. Pentru a pune legea de organizare a băncii de emisiune de acord cu noul sistem monetar, ea este modificată prin legea din 15 Iunie 1890, care a dat naștere la un conflict între Banca Națională și Stat, conflict izvorît din faptul că legea Băncii Naționale a fost modificată de guvern pe cale unilaterală, fără consultarea prealabilă a Băncii, cum ar fi trebuit să se procedeze, după părerea acesteia.

Legea a rămas însă neaplicată din pricina rezistenței băncii de emisiune, care nu-și dase consimțământul. Prin legea din 29 Mai 1892, votată de acord cu conducerea băncii, relațiunile încordate dintre guvern și bancă, determinate de legea din 15 Iunie 1890, iau sfârșit, restabilindu-se astfel armonia între Stat și institutul de emisiune, atât de necesară bunului mers al activității economice.

Principalele modificări aduse de legea din 29 Mai 1892 sunt următoarele:

1. 30% din stocul metalic poate fi format din trate asupra piețelor Londra și Berlin;

2. se reducea proporția biletelor de 20 lei la 20% (dela 30%) din totalul biletelor emise;

3. în loc de convertibilitatea biletelor în aur și argint, se prevede convertibilitatea în monetă națională liberatorie sau în monetele străine, cari au curs legal conform legislației Statului, adică în aur, acesta singur având o putere liberatorie nelimitată.

Beneficii. Activitatea institutului de emisiune, — în afară de înrâurirea binefăcătoare ce a exercitat-o asupra diferitelor ramuri ale producțiunii și comerțului, — în ceea ce privește pe acționari și pe Stat, s'a soldat cu beneficii însemnate. In anul 1900, beneficiile nete ating cifra cea mai ridicată de 4.606.938 lei sau 24,65% din capital. Dacă se ține seama și de rezerve, atunci beneficiile nete nu se mai ridică decât la 11,07%.

Din beneficii, politica chibzuită a băncii a alimentat cu sume însemnate fondul de rezervă, care crește cu pași repezi cifrându-se la 14.622.664 lei la sfârșitul perioadei cercetate.

BANCA NAȚIONALĂ: SALA CASIERIEI

PERIOADA 1901 — 1914

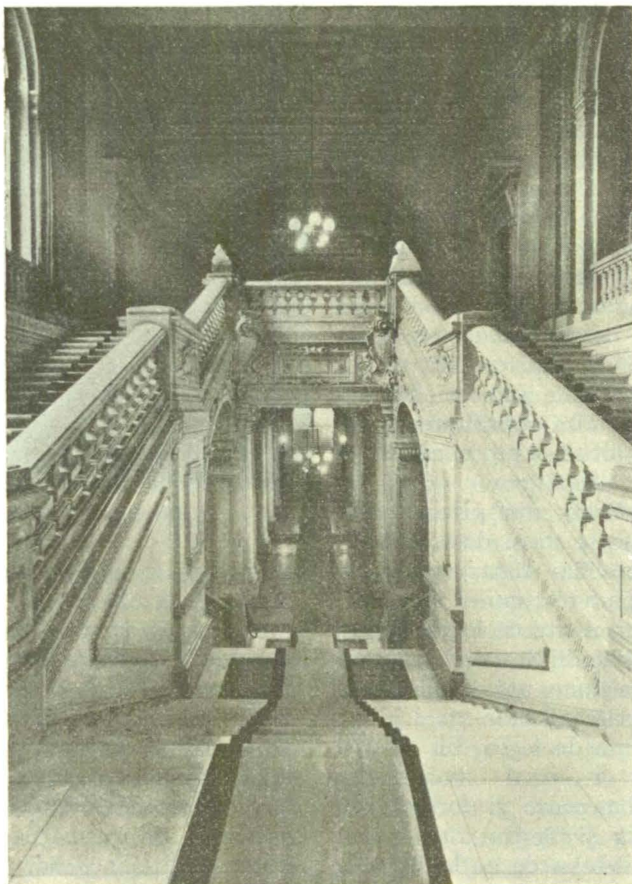
Dela 1901 la 1914, economia românească ia un deosebit avânt, cu toate că nici această perioadă n'a fost scutită de crize, cea din 1907 având un caracter din cele mai grave. Agricultura fiind cu mult cea mai însemnată ramură a producțiunii, recoltele au o înrâurire covârșitoare, nu numai asupra situațiunii economice, dar și asupra operațiunilor Băncii Naționale, prin urmările cari se resfrâng asupra volumului creditelor și balanței comerciale.

Banca Națională a contribuit în chip deosebit la propășirea țării românești susținând, prin creditele ce acordă, desvoltarea agriculturii, comerțului și industriei, ușurând în același timp suportarea crizelor economice sau financiare prin sprijinul ce n'a încetat a-l acorda atât pieței cât și Statului.

Desfacerea copărtășiei dintre Stat și Banca Națională. Inceputul acestei perioade este însemnat prin desfacerea copărtășiei dintre Stat și Banca Națională. Nevoile financiare ale celui dintâi, consecință a gravei crize din 1899, l-au obligat să vândă Băncii Naționale acțiunile pe care le deținea, pe prețul de 14.800.000 lei. Această operațiune a fost realizată prin convenția din 16 Decemvrie 1900, devenită legea din Ianuarie 1901. Vânzarea acțiunilor s'a făcut către acționarii Băncii Naționale, Statul eșind din asociație pe ziua de 1 Ianuarie 1901. In felul acesta, Banca Națională devine o instituțiune cu caracter privat.

Cu această ocazie, se aduc unele modificări legii de organizare a institutului de emisiune. Astfel privilegiul de emisiune al băncii a fost prelungit cu încă 8 ani, până la 31 Decemvrie 1920, iar redevența cuvenită Statului din beneficiile băncii se sporește dela 20% la 30%, pentru perioada ce merge dela 1 Ianuarie 1913 până la expirarea privilegiului. In ceea ce privește stocul metalic, se admite a face parte din acesta, în afară de tratele și remizele asupra piețelor din Londra și Berlin, și cele asupra piețelor din Paris și Bruxelles.

Convenția din 11 Mai 1901. Produsul vânzării acțiunilor Băncii Naționale n'a îndestulat însă nevoile Statului. Din această pricină Statul este nevoit să facă din nou apel la sprijinul băncii de emisiune. Prin convenția din 11 Mai 1901, institutul de emisiune acordă Statului un credit de 15 milioane lei fără dobândă. Acest împrumut urma să fie restituit până la expirarea privilegiului de emisiune, prin afectarea părții din redevență care va depăși suma de 622.000 lei, cât încasase Statul în 1900.

BANCA NAȚIONALĂ: SCARA DE MARMORĂ

Convenția din 11 Mai 1901, devenită legea din Iunie 1901, a fost prilejul unor noui schimbări în legea de organizare a Băncii Naționale. Prin această convenție, banca se obligă a acorda Statului un credit de 15 milioane lei în condițiunile arătate mai sus și să facă, conform statutelor, serviciul de casă pentru contul tezaurului în mod gratuit, începând dela 1 Aprilie 1902. De asemenea, banca era obligată să înființeze în termen de 5 ani sucursale în toate județele conform legii sale de organizare. In schimb, Statul acordă încă o prelungire a privilegiului pe timp de 10 ani, până la 31 Decemvrie 1930. Se îngădue băncii să reducă până la o treime, pe timp mărginit, limita prevăzută pentru acoperirea metalică față de biletele în circulațiune, cu aprobarea prealabilă a Consiliului de miniștri, iar emisiunea biletelor de 20 lei se va putea ridica până la 30% din emisiunea totală, în loc de 20%.

Obligațiunea luată de Banca Națională, — de a face în mod gratuit serviciul de casă pentru contul tezaurului, — n'a găsit aplicare, Statul și institutul de emisiune neputând cădea de acord asupra condițiunilor de a pune în funcțiune această obligație. Prin convenția din 9 Aprilie 1905, sancționată prin legea din Iunie 1905, Banca Națională este scutită de a face serviciul de casă pentru Stat, în schimbul plății unei sume anuale de 140.000 lei.

Politica de credit. Operațiunile de scont merg sporind cu mici întreruperi, creșterea accelerându-se în ultimii ani ce au precedat răsboiul mondial. Portofoliul de scont, care se cifra la 31.399.336 lei la 31 Decemvrie 1901, atinge suma de 246.129.968 lei la 31 Decemvrie 1914, ceea ce înseamnă o creștere de 684%.

Această desvoltare a operațiunilor de scont a fost cu putință atât prin lărgirea rețelei de agenții, — la sfârșitul acestei perioade funcționând câte o agenție de a Băncii Naționale în toate capitalele de județ, — dar mai ales în urma formării unui sistem bancar [1]), care duce la o lărgire a operațiunilor de credit și determină o cerere mai mare de reescont la institutul de emisiune.

Legiferarea băncilor populare în 1903 și înființarea *Casei Centrale a Băncilor Populare* dă prilej Băncii Naționale de a acorda sprijinul său mișcării cooperative prin acordare de credite de reescont.

In timpul crizei din 1907, portofoliul de scont înregistrează, în bilanțul de sfârșit de an, o scădere simțitoare față de bilanțul anului precedent, consecință a urcării progresive a taxei scontului dela 5% la 8% în a doua jumătate a anului, făcută cu scopul de a împiedica înlocuirea creditelor străine, care deveniseră mai puțin avantajoase, prin creditele de reescont ale băncii de emisiune. In prima jumătate a anului 1907, Banca Națională n'a redus creditele de scont, pentru a nu lipsi piața de sprijinul său mai necesar ca oricând și nici nu a modificat taxa scontului, ceea ce a îngăduit economiei românești să treacă această gravă criză fără turburări prea mari.

Sporirea atât de însemnată a portofoliului de scont, în ultimii ani ai perioadei cercetate, este determinată mai mult de cauze externe: de crizele politice din apus și din Balcani, cari au determinat lichidarea în parte, a creditelor din străinătate de cari beneficiau băncile românești. Pentru a înlătura neajunsurile

[1]) In 1911 funcționau 149 bănci cu un capital vărsat de 200 milioane lei.

Tab. II — Mişcarea celor mai însemnate posturi din bilanţul Băncii Naţionale a României, în perioada 1901 — 1914
(în mii de lei la 31 Decemvrie fiecare an)

	ACTIV							PASIV			
Anul	Acoperire			Portofoliu de scont	Avansuri pe titluri	Datoria Statului	Imobile	Bilete în circulaţie	Fondul de rezervă	Beneficii	Raportul dintre acoperire şi biletele în circulaţie (în procente)
	Aur	Devize aur	Total								
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1901	49.107	20.275	69.382	31.399	14.826	—	5.354	144.965	15.829	4.673	47,86
1902	72.168	28.731	100.899	38.651	10.673	—	5.452	167.324	17.002	4.552	60,30
1903	73.462	30.872	104.334	61.770	8.953	—	5.567	177.636	18.210	4.638	58,73
1904	53.923	20.183	74.106	50.361	10.068	—	5.639	167.144	19.546	4.277	44,34
1905	77.781	31.408	109.189	63.503	24.166	—	5.766	237.614	21.034	4.844	45,95
1906	82.861	34.547	117.408	74.586	31.506	—	5.881	249.337	22.697	5.661	47,09
1907	96.223	39.385	135.608	62.144	27.007	—	5.929	271.006	24.574	6.545	50,04
1908	90.394	33.689	124.083	59.224	29.556	—	5.970	259.064	26.380	6.222	47,90
1909	93.842	38.046	131.888	62.781	32.437	—	6.000	282.630	28.188	6.306	46,66
1910	120.023	48.889	168.912	106.699	29.651	—	6.018	339.804	30.030	6.558	49,71
1911	157.800	61.367	219.167	161.419	14.002	—	6.085	443.358	32.057	6.811	49,43
1912	155.505	63.430	218.935	157.126	33.155	—	6.338	425.181	34.220	7.556	51,49
1913	151.511	56.534	208.045	207.746	48.078	12.802	6.545	437.182	36.794	9.679	47,59
1914	153.957	62.941	216.898	246.130	59.381	120.384	6.719	578.244	39.403	9.923	37,51

ce decurgeau din această situaţie, institutul de emisiune a trebuit să substitue creditul său creditelor străine şi să suplinească depunerile retrase, mai ales cu ocazia izbucnirii răsboiului mondial.

In toate aceste împrejurări, Banca Naţională a arătat o largă înţelegere, sprijinind pe cât a fost cu putinţă piaţa. In acest scop a sporit acoperirea metalică, prin realizarea devizelor rezultate din excedentul balanţei comerciale, şi a recurs cât mai puţin la urcarea taxei scontului, pentru a nu îngreuna condiţiunile pieţei.

Operaţiunile de lombard urmează o desfăşurare oarecum paralelă cu aceea a portofoliului de scont. După o perioadă de scădere, în primii 5 ani, îi urmează o urcare, care devine mai accentuată în ultimii ani, datorită aceloraşi motive cari au determinat şi grăbirea creşterii portofoliului de scont.

Variaţiunea taxei scontului şi a lombardului oglindeşte situaţiunea pieţei. Dela 8% cât era la începutul perioadei, din pricina tensiunii determinată de criza din 1899—1900, ea este redusă treptat la 5%. La aeest nivel se menţine timp de 5 ani, până în 1907, când retragerea creditelor străine, — manifestată în a doua jumătate a acestui an, — a impus urcarea taxei scontului până la 8% pentru ultimele două luni ale anului 1907. După această dată, taxa scontuiui a variat între 5% şi 6%, cu excepţia anului 1914, când criza financiară, — determinată de izbucnirea răsboiului mondial, — necesită ridicarea taxei scontului la 8%, pentru o scurtă perioadă de timp.

Biletele în circulaţiune şi acoperirea. Biletele în circulaţie cresc în mod considerabil în intervalul 1901 — 1914, trecând dela 144.965.400 lei, în 1901, la 578.243.647 lei, în 1914. invederând desvoltarea activităţii economice.

Pentru a face faţă nevoilor de monetă măruntă, — întru cât, în urma izbucnirii răsboiului mondial, populaţia începuse să tezaurizeze monetele de argint, — Banca Naţională a pus în circulaţie bilete de 1, 2 şi 5 lei.

Sporirea biletelor în circulaţie n'a fost cu putinţă decât în legătură cu o creştere paralelă a stocului metalic, care constituia acoperirea biletelor. Banca Naţională a profitat de situaţiunea favorabilă creată de excedentul balanţei comerciale, pentru a-şi spori în chip simţitor stocul de aur. Acoperirea metalică înregistrează o creştere de 214%, trecând dela 69 milioane lei la sfârşitul anului 1901 la 217 milioane lei la 31 Decemvrie 1914.

Din această ultimă cifră, aurul reprezintă lei 153.956.720, faţă de lei 49.107.433 în bilanţul anului 1901. Tratele şi remizele la rândul lor au crescut trecând, în acelaşi interval de timp, dela lei 20.275.149 la lei 62.941.120.

Raportul dintre acoperire şi biletele în circulaţie s'a menţinut tot timpul deasupra limitei legale. Cu toate că în două rânduri (1912—1913 şi Iulie 1914) Consiliul de miniştri a încuviinţat cererea Băncii Naţionale de a putea coborî acest raport sub limita legală a acoperirii, institutul de emisiune n'a uzat însă de această facultate.

Banca Naţională a continuat practicarea operaţiunilor de devize, cu scopul menţinerii stabilităţii leului şi uşurării operaţiunilor de transfer ale pieţii şi ale Statului. In general, cursul schimbului s'a menţinut aproape de paritate, cu excepţia momentelor de criză, fără însă ca agiul să se ridice până la proporţia atinsă în perioada precedentă.

Mişcarea posturilor. Dintre celelalte operaţiuni, cupoanele scontate continuă să nu prezinte vreo însemnătate. Conturile curente debitoare reprezintă mai mult operaţiuni cari au avut loc între centrală şi agenţiile sale. Efectele publice proprii cresc pe măsură ce sporesc şi rezervele. Totuşi, către sfârşitul perioadei cercetate, mai ales, rezervele sunt plasate în efecte publice, într'o măsură mult mai redusă. Postul « imobile » sporeşte paralel cu înfiinţarea nouilor agenţii şi înzestrarea lor cu localuri proprii.

Conturile curente creditoare şi depozitele libere (fără dobândă) se desvoltă şi ele, ultimele mai ales, cu începere din anul 1913, Banca Naţională inspirând

în aceste vremuri tulburi mai multă încredere depunătorilor.

Statul a satisfăcut în mod punctual obligațiunea ce-și luase de a achita împrumutul de 15 milioane lei.

Desvoltarea operațiunilor Băncii Naționale s'a răsfrânt și asupra beneficiilor, acestea crescând cu 112% în cei 14 ani cari au precedat răsboiul din 1914. Procentual, beneficiile au reprezentat 25—51% din capitalul băncii. Dacă se ține seama și de rezerve, atunci rentabilitatea capitalului Băncii Naționale a variat între 9 și 10%.

PERIOADA 1915—1921

Rolul jucat de Banca Națională în epoca în care s'a înfăptuit închegarea României Mari, a fost covârșitor, deoarece institutul de emisiune a contribuit la finanțarea pregătirii răsboiului și la ducerea sa la bun sfârșit. Această perioadă înseamnă pentru banca de emisiune o perioadă de adânci prefaceri.

Rolul Băncii Naționale în finanțarea răsboiului. Dacă dela înființarea sa, activitatea Băncii Naționale a avut în vedere, în primul rând, finanțarea nevoilor vieții economice și rareori finanțarea nevoilor Statului, începând din anul 1914 aproape întreaga activitate a băncii de emisiune este îndreptată spre împlinirea nevoilor bănești ale Statului.

Sub imperiul necesităților economiei de răsboiu și a unificării monetare, structura Băncii Naționale suferă schimbări fundamentale. Emisiunea Băncii Naționale nu mai reprezintă operațiuni economice decât într'o proporție foarte redusă (4,5% la sfârșitul anului 1918), cea mai mare parte reprezentând avansuri acordate Statului.

Ințelegătoare a rolului ce-i revenea în susținerea financiară a răsboiului, Banca Națională n'a pregetat să dea Statului tot sprijinul necesar, având însă statornica grije de a lua toate măsurile menite a consolida moneta și garanția ei.

Izbucnirea răsboiului mondial, care cuprinsese toate statele ce înconjurau România, obligau țara noastră să se pregătească în vederea unei apropiate participări pentru realizarea unității naționale. Veniturile Statului fiind neîndestulătoare pentru acoperirea cheltuelilor cerute de înarmare, prin convențiunile din 11 Septemvrie și 20 Decemvrie 1914, Statul contractează la Banca Națională două împrumuturi, pe bonuri de tezaur, de câte 100 milioane fiecare, cu o dobândă de respectiv 4% și 3%. In anul următor, banca mai acordă Statului prin convențiunile din 15 Aprilie și 19 Decemvrie, alte două împrumuturi, tot de câte 100 milioane fiecare, dobânda fiind de respectiv 3½% și 2½%. Prin ultima convenție se prelungesc și primele două împrumuturi pe încă doi ani, dobânda fixându-se la 3%.

Incă dela primele împrumuturi, Banca Națională s'a arătat preocupată de acoperirea emisiunii, procentul legal de acoperire amenințând a fi depășit prin acordarea împrumuturilor de mai sus, fără o creștere proporțională a acoperirii metalice. Cu ocazia primului împrumut, se trec în acoperire devizele de cari dispunea banca, deși acestea depășeau limita îngăduită de 30% din totalul acoperirii. Incepând cu împrumutul din Decemvrie 1914, guvernul a căzut de acord cu Banca Națională de a-i furniza aurul necesar acoperirii prin perceperea taxelor de export în aur, care să fie apoi predat celui din urmă.

In urma sugestiunilor Băncii Naționale, guvernul a lansat în Aprilie 1916 împrumutul național, care a avut un mare succes. Cu suma realizată Statul și-a redus datoria la Banca Națională, așa că, în bilanțul din 30 Iunie 1916, această datorie nu se ridica decât la 147.757.243 lei.

Intrarea în răsboiu se traduce prin noui împrumuturi ale Statului la Banca Națională. După ce a epuizat creditul de 400 milioane, al cărui termen expira la 20 Decemvrie 1917, statul contractează un nou împrumut de 300 milioane lei, prin convenția din 21 Octomvrie 1916, cu o dobândă de 2½%, care a fost extinsă și la împrumuturile anterioare. Statul își ia obligațiunea de a vărsa la Londra cota respectivă de acoperire, obligațiune ce n'a putut fi respectată din pricina împrejurărilor.

La 12 Aprilie 1917, banca acordă un nou credit de 300 milioane lei, Statul obligându-se a depune la Londra rente de stat engleze, în valoare de 4 milioane lire sterline. Totodată prin această convenție Banca Națională este dispensată de obligațiunea de a-și plăti biletele sale în monetă liberatorie sau în monetă străină. Un nou împrumut în valoare de 300 milioane lei este contractat în condițiuni identice celui precedent, prin convenția din 20 Decemvrie 1917.

La 16 Mai 1918, Statul obține dela Banca Națională ultimul împrumut din perioada de răsboiu. Pentru acest împrumut, în valoare de 300 milioane lei și cu o dobândă de 1%, Statul se obligă a furniza Băncii Naționale devize pentru o valoare de 100 milioane lei.

Așa dar până la sfârșitul răsboiului, totalul împrumuturilor acordate Statului Român de institutul de emisiune, pentru trebuințele răsboiului, se ridică la 1.600.000.000 lei. In bilanțul încheiat la 31 Decemvrie 1918, datoria Statului la Banca Națională, contractată în timpul ostilităților, figura cu 1.596.101.955 lei.

Convenția din 6 Februarie 1919. Convenția din 6 Februarie 1919 unifică toate împrumuturile într'unul singur de 1.600.000.000, dobânda fiind de 1% pe an. Această convenție mai cuprinde și alte dispozițiuni, dintre care cele mai însemnate sunt următoarele:

1. Se interzicea exportul bancnotelor Băncii Naționale și importul de monete din țările învecinate, monete ce se depreciau.

2. Statul se obliga să depună la Banca Națională toate biletele primite cu ocazia subscrierii împrumutului intern proiectat.

3. Statul se mai obliga să restitue împrumuturile acordate de bancă din eventualele credite ce acesta ar obține în străinătate.

Imprumutul Unirii, din Februarie 1919, are un deplin succes, Statul restituind Băncii Naționale, din produsul acestui împrumut, suma de 1.143.143.800 lei.

Sprijinul acordat Statului şi unificarea monetară. Sfârşitul războiului n'a însemnat însă şi sfârşitul inflaţiei. Desorganizarea finanţelor publice, creşterea cheltuelilor publice şi nevoile unificării monetare au impus Băncii Naţionale noui emisiuni.

Astfel, la 12 Mai 1919, Statul obţine un nou credit de 1.500.000.000 lei, fără dobândă, pentru retragerea biletelor Băncii Generale şi pentru alte nevoi ale sale. Drept acoperire, Statul ceda Băncii Naţionale drepturile ce-i vor fi recunoscute asupra depozitului dela Reichsbank, care servea de garanţie pentru emisiunea de bilete ale Băncii Generale, precum şi orice alte despăgubiri ce-i vor fi acordate prin conferinţa dela Paris, — până la concurenţa sumei ce va fi utilizată. Facultatea de a considera în acoperire devize, peste proporţia de 33%, este sporită la 400 milioane lei.

Prin convenţia din 16 Octomvrie 1919, banca de emisiune acordă Statului un nou credit de 1 miliard lei fără dobândă. Banca Naţională era autorizată a trece la acoperire, din disponibilităţile sale, treimea necesară, iar Statul se obliga să cedeze disponibilităţile sale prezente şi eventuale, în devize. Prin convenţia din 30 Octomvrie 1919, care modifică pe cea precedentă, statul dă Băncii Naţionale un bon de tezaur aur în valoare de 333 milioane lei, spre a servi de acoperire emisiunii determinată de creditul acordat.

In anul 1920 are loc unificarea monetară, care vine să pună sfârşit haosului monetar provocat de circulaţia paralelă a cinci monete (monetele Băncii Naţionale, ale Băncii Generale, coroanele austro-ungare şi rublele ruseşti Romanov şi Lwow).

Deşi se stabilise la început că deţinătorii de coroane şi ruble nu vor primi decât 60% din valoarea lor în bilete ale Băncii Naţionale, — iar restul de 40% în bonuri de casă ale acesteia sau bilete emise de Stat, şi care urmau să fie retrase într'un termen scurt de 4—5 ani, — preschimbarea s'a făcut integral în bilete de ale Băncii Naţionale.

Valoarea monetelor preschimbate s'a ridicat în total la 7.074 milioane lei, determinând o emisiune corespunzătoare de bilete ale Băncii Naţionale.

Pentru nevoile unificării monetare, Banca Naţională a fost autorizată să emită bilete de 1, 2 şi 5 lei, în sumă de 175 milioane lei, peste limita prevăzută în legea din 19 Decemvrie 1916.

Condiţiunile, prin care a fost săvârşită această operaţiune, au fost destul de rele. Intârzierea pusă în realizarea unificării monetare a fost păgubitoare, îngăduind introducerea în ţară, prin fraudă, a mari cantităţi de ruble şi coroane, mai ales. Pe de altă parte, cursul avantajos, la care s'a făcut preschimbarea, a dat loc la speculaţiuni, ale căror victime au fost în general clasele de jos, necunoscătoare a condiţiunilor în care avea să se facă schimbul.

Tab. III — Mişcarea celor mai însemnate posturi din bilanţul Băncii Naţionale a României, în perioada 1915—1921 (în mii de lei la 31 Decemvrie fiecare an)

	ACTIV							PASIV				
Anul	Acoperire			Portofoliu de scont	Portofoliul Caselor de împrumut	Avansuri pe titluri	Datoria Statului	Imobile	Bilete în circulaţie	Fondul de rRezerve	Beneficii	Raportul dintre acoperire şi biletele în circulaţie (în procente)
	Aur *)	Devize aur **)	Total									
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
1915. .	220.971	80.980	301.951	198.441	28.951	37.987	314.710	6.752	762.210	42.045	10.165	39,62
1916. .	493.268	80.980	574.248	127.651	12.839	56.974	505.517	6.726	1.451.712	45.175	10.166	39,56
1917. .	493.733	196.258	689.991	117.994	9.460	46.419	1.059.962	6.726	1.961.322	48.819	10.172	35,18
1918. .	493.737	348.796	842.533	70.524	4.768	36.293	1.604.145	6.726	2.489.145	52.491	10.172	33,85
1919. .	495.103	915.763	1.410.866	158.812	25.369	58.971	3.800.808	6.780	4.215.032	56.208	10.657	33,47
1920. .	495.459	2.704.763	3.200.222	702.483	26.806	130.297	8.198.942	6.811	9.485.558	60.722	14.779	33,74
1921. .	495.459	4.086.131	4.581.590	1.829.630	58.112	172.627	12.363.771	12.495	13.722.231	66.389	20.012	33,39

*) Cu începere din 1917, 315 milioane din aurul Băncii se găsesc depuse la Moscova.

**) Dela 1917 cea mai mare parte a acestui post este formată din bonuri de tezaur pentru acoperirea emisiunilor făcute în contul Statului.

Pentru unificarea monetară, Statul obţine dela Banca Naţională alte două împrumuturi: unul de 5 miliarde, prin convenţia din 11 Iunie 1920, şi unul de 2,5 miliarde, prin convenţia din 5 Ianuarie 1921.

Afară de aceste credite, la 24 Iunie 1920, Ministerul Finanţelor contractează un nou împrumut spre a fi pus la dispoziţia Casei Centrale a Băncilor Populare; la 30 Iulie 1921, banca acordă un credit de 200 milioane lei, pentru care primeşte în gaj aurul obţinut de stat dela Banca Austro-Ungară, iar prin altă convenţie, tot din 30 Iulie 1921, banca mai acordă două împrumuturi în valoare de 200 milioane fiecare.

La 31 Decemvrie 1921, totalul datoriei Statului la Banca Naţională se ridică la 12.363.771.186 lei.

Cu toate neajunsurile ce a prezentat operaţiunea unificării monetare, ea a avut marele merit de a fi pus rânduială în circulaţiunea monetară, ceea ce a favorizat desvoltarea activităţii economice.

Politica de credit. In perioada de pregătire a războiului, când recolta de cereale era îmbelşugată, Banca Naţională a finanţat vânzarea acestor recolte către puterile centrale şi Anglia, prevăzând depunerea acoperirii metalice respective la Reichsbank şi la Banca Angliei, fapt care a contribuit la sporirea acoperirii metalice şi la consolidarea monetei.

Afară de aceasta, exportul de cereale finanţat de Banca Naţională a avut o înrâurire binefăcătoare asupra celei mai numeroase clase a populaţiunii, cea a agricultorilor, prin faptul că a îngăduit vânzarea cerealelor în condiţiuni bune, — prin mijlocirea

comisiunii centrale pentru vânzarea și exportul cerealelor și derivatelor.

Tot pentru a veni în sprijinul agricultorilor, Statul înființează *Casele de împrumut pe gaj* ale agricultorilor și industriașilor, banca acordând, dela început, acestor case un credit de 50 milioane lei, care n'a fost însă folosit în întregime.

In timpul războiului, viața economică a fost aproape în întregime paralizată, toate forțele productive fiind mobilizate în vederea acestui efort excepțional. Cum, pe de altă parte, emisiunile continui pentru Stat produseseră o pletoră de numerar, nevoile de credit ale economiei se reduc, așa că operațiunile de lombard și mai ales cele de reescont se micșorează simțitor, aceste două operațiuni, — al căror sold se ridica la 305 milioane la sfârșitul anului 1914, — se reduc la cifra cea mai scăzută și anume la 107 milioane, la sfârșitul anului 1918.

Cu anul următor, avansurile acordate pieței de institutul de emisiune încep să crească într'un ritm rapid. Inființarea de noui întreprinderi comerciale și industriale depășea chiar nevoile economiei românești și avea un substrat speculativ, dând naștere la un import masiv de mărfuri, care a creat o situațiune grea importatorilor în urma deprecierii leului.

Nevoile de credit ale provinciilor alipite și scăderea leului, care epuizează fondurile de rulment ale întreprinderilor, au determinat o sporire considerabilă a creditelor acordate pieței, cari ating 2,06 miliarde lei la sfârșitul anului 1921, din care: 1,83 miliarde reprezintă soldul portofoliului de scont, 173 milioane lei cel al avansurilor pe titluri, iar 58 milioane reprezintă avansurile acordate prin casele de împrumut pe gaj.

Din inițiativa Băncii Naționale se înființează la 30 Decemvrie 1919 *Casa de Compensații*, pentru a desvolta plățile fără numerar și a ușura astfel tranzacțiunile. Operațiunile acestei instituțiuni iau repede un însemnat avânt.

Circulația monetară și acoperirea. Nenumăratele credite acordate Statului și sporirea în proporții atât de însemnate a avansurilor acordate pieții au determinat o creștere considerabilă a circulației monetare. Această circulațiune a sporit fără întrerupere începând din 1914, trecând dela 578 milioane la sfârșitul acelui an, la 13.722 milioane lei la 31 Decemvrie 1921, ceea ce înseamnă o creștere de 2.274%.

Stocul metalic total crește și el trecând dela 217 milioane la sfârșitul anului 1914 la 574 milioane lei la 31 Decemvrie 1916. Cea mai însemnată creștere o înregistrează aurul, pentru aceleași date, trecând dela 154 milioane lei la 493 milioane lei, creștere datorită exportului de cereale din timpul neutralității. După 1916, acoperirea metalică continuă să crească, însă numai tratele, aurul rămânând constant. La 31 Decemvrie 1921 totalul stocului metalic se ridica la 4.582 milioane lei, din care nu se poate ști cât reprezintă bonurile de tezaur-aur depuse de Stat drept acoperire a emisiunilor făcute pentru el. Proporția dintre acoperire și circulația biletelor, deși s'a menținut în limitele statutare, nu constituia o bază solidă pentru monetă, dat fiind compunerea sa.

Pentru a avea o idee mai precisă asupra valorii ce o reprezenta această acoperire, trebue să se știe că în anul 1917, — din pricina situațiunii critice în care se afla România și a nesiguranței zilei de mâine,— în urma sugestiunilor guvernului, Banca Națională și-a depus tot tezaurul la Moscova, așa că din acoperirea ce figura în bilanț, o sumă de 315 milioane aur se găsea depusă la Moscova și deci nu mai prezenta vreo valoare, întru cât Rusia Sovietică nu recunoaște României nici un drept la restituirea acestui tezaur.

Deprecierea monetară. In urma inflației produse de împrumuturile Statului la banca de emisiune și deficitului balanței comerciale, cursul leului scade în proporții considerabile, cursul dolarului la București ajungând să coteze 136,25 lei în Decemvire 1921, ceea ce reprezintă o depreciere de 92,60%.

Mișcarea posturilor. Din celelalte posturi ale bilanțului, o atențiune specială merită conturile curente și recipisele la vedere, cari reprezintă creșterea economiilor.

Postul «imobile» ia o desvoltare deosebită, începând cu anul 1921, în urma extinderii operațiunilor Băncii Naționale și în provinciile alipite, unde înființează numeroase agenții.

Fondul de rezervă înregistrează și el o sporire însemnată, trecând dela 39 milioane lei la sfârșitul anului 1914 la 66 milioane lei la 31 Decemvrie 1921, oglindind prudența politică a Băncii Naționale care afecta rezervelor și fondului de amortizare până la 40% din beneficiul brut.

Cu toate că beneficiile brute au crescut foarte mult în această perioadă, beneficiile nete au rămas aproape la nivelul celui atins în 1914, prin creșterea cheltuelilor generale care cuprindeau însă însemnate fonduri de amortizare.

Beneficiile nete ale Băncii, în aceeași perioadă s'au păstrat în jurul cifrei de 10 milioane lei. Beneficiile proveneau, în cea mai mare parte, din dobânzile plătite de stat pentru împrumuturile contractate la Bancă, dat fiind că celelalte operațiuni erau extrem de reduse. Dividendele plătite, raportate la capital, reprezintă cca 45%, însă față de capital plus rezerve, reprezintă numai 8—10%.

Incepând cu anul 1920, beneficiile încep să crească, atingând la sfârșitul perioadei cercetate cifra cea mai ridicată: de 20 milioane lei, ceea ce reprezintă 13,12% față de capital și rezerve.

Banca Națională sub ocupație. In timpul războiului, sediul central al Băncii Naționale a fost transferat la Iași, în București rămânând numai o parte din direcțiune, compusă din doi directori și doi cenzori. Ocupanții au pus Banca Națională sub sechestru, activitatea din teritoriul ocupat fiind condusă de sechestrii numiți de comandantul armatelor inamice.

In același timp, Banca Generală a Țării Românești a fost investită cu dreptul de emisiune, biletele emise de această Bancă în intervalul Ianuarie 1917 — Octomvrie 1918 ridicându-se la 2.115 milioane lei.

Pacea dela Bucureşti, semnată la 7 Mai 1918, prevedea condiţiuni care suprimau independenţa Băncii Naţionale, ce era menită să devină unealta de dominaţiune a Puterilor Centrale.

PERIOADA 1922—1928

Ceea ce caracterizează această perioadă este oprirea emisiunilor de bilete pentru Stat. Activitatea Băncii Naţionale se îndreaptă din nou către scopurile ei fireşti, apărarea monetei şi distribuirea creditului. Datoria Statului la banca de emisiune, după ce atinge maximum în 1921, începe să descrească încet.

Convenţia din 19 Mai 1925. Statul şi Banca Naţională au socotit că datoria primului la institutul de emisiune, impusă de împrejurări, trebueşte lichidată. In acest scop, a intervenit o convenţie la 19 Mai 1925, privitoare la «lichidarea emisiunii de Stat şi întărirea circulaţiunii fiduciare». Ideile călăuzitoare ale acestei convenţiuni sunt următoarele:

1. Crearea unui fond de lichidare pentru stingerea datoriei Statului, alimentat cu anumite izvoare de venituri ale acestuia. Datoria urma să fie stinsă în 15 sau 20 ani.

2. Retragerea din circulaţie a biletelor emise pentru Stat. Suma ce urma să se retragă la sfârşitul fiecărui an, se stabilea de comun acord între Ministerul de Finanţe şi Banca Naţională, în raport cu vărsămintele făcute în contul fondului de lichidare şi ţinând seamă de nevoile economiei.

3. Limitarea capacităţii de emisiune a Băncii Naţionale la cifra atinsă la 31 Decemvrie 1924, până la reluarea convertibilităţii biletului.

4. Intărirea acoperirei circulaţiei monetare.

Fondul de lichidare a datoriei Statului a fost alimentat în mod regulat, ridicându-se la 3.126 milioane lei, la 31 Decemvrie 1928.

Biletele în circulaţie s'au menţinut la o cifră inferioară dar apropiată de limita fixată prin convenţia din 19 Mai 1925, nevoile pieţii opunându-se la o reducere a circulaţiei monetare. Această limită a fost suprimată prin legea din 28 Iulie 1928, care a autorizat Banca Naţională să cumpere devize în mod nelimitat, în vederea realizării stabilizării de fapt, premergătoare stabilizării legale.

Cum privilegiul băncii de emisiune expira în 1930, iar aplicarea convenţiei de mai sus se întindea pe o perioadă de cel puţin 15 ani, o altă convenţie (tot din 19 Mai 1925) prevede prelungirea privilegiului pe încă 30 de ani, adică până la 31 Decemvrie 1960, iar de aci înainte se prevede prelungirea privilegiului prin tacită reconducţiune din 5 în 5 ani, dacă o lege n'ar dispune altfel cu 5 ani înainte de expirarea respectivelor termene. Această convenţie aduce unele modificări legii organice a institutului de emisiune şi anume:

1. Sporeşte capitalul dela 12 milioane la 100 milioane lei.

2. Restabileşte copărtăşia dintre particulari şi Stat, alocând acestuia din urmă acţiuni în valoare de 33,5 milioane lei.

3. Se admite ca, până la reluarea convertibilităţii, 50% din acoperire să fie constituită din devize aur.

4. Sfera operaţiunilor Băncii Naţionale este sporită, admiţându-se şi operaţiunile pe warante.

5. Aduce unele modificări în administraţiunea Băncii, sporind şi numărul directorilor şi cenzorilor, prelungind totodată durata mandatului acestora.

6. Banca Naţională îşi ia obligaţiunea să înfiinţeze în termen de 5 ani câte un sediu în fiecare capitală de judeţ.

7. Banca Naţională îşi mai asumă şi obligaţiunea de a face operaţiunile de trezorerie pentru Stat, în mod gratuit.

Controlul devizelor. Cu toate că anul 1922 înseamnă încetarea inflaţiei, leul continuă a se deprecia, cursul dolarului la Bucureşti trecând dela 136 lei, în Ianuarie 1922, la 216 lei în luna Martie 1923. Acest fenomen era datorat dezechilibrului mare al balanţei comerciale. Pentru a stânjeni scăderea leului, prin legea din 23 Februarie 1923, s'a mărginit dreptul de a se face comerţ cu devize. In virtutea acestei legi, numai un număr restrâns de persoane şi de instituţiuni erau autorizate să practice comerţul cu devize. Unele operaţiuni nu puteau fi făcute fără autorizarea Oficiului de control al devizelor, care funcţiona pe lângă Banca Naţională. In anii următori, leul a avut largi variaţiuni în jurul unui nivel aproape stabil. In ultimii doi ani se produce o urcare a valorii leului, cursul său variind în jurul cifrei de 160 lei pentru un dolar.

Tab. IV. — Mişcarea celor mai însemnate posturi din bilanţul Băncii Naţionale a României, în perioada 1922—1928 (în mii de lei la 31 Decemvrie fiecare an)

	ACTIV									PASIV					
Anul	Acoperire			Portofoliu de scont	Portofoliul Caselor de Imprumut pe gaj	Avansuri pe titluri	Datoria Statului	Imobile	Conturi diverse	Bilete în circulaţie	Fondul de rezervă	Fondul de lichidare a datoriei Statului	Conturi diverse	Beneficii	Acoperirea[3] %
	Aur[1])	Devize aur[2])	Total												
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)
1922	533.055	4.637.049	5.170.104	3.808.488	89.013	236.696	12.317.571	51.254	476.013	15.162.053	72.869	—	4.976.414	23.507	34,10
1923	555.408	5.456.251	6.011.659	5.864.110	76.988	353.935	11.107.037	118.291	633.044	17.916.829	80.724	—	5.927.644	28.304	33,55
1924	562.959	5.936.841	6.499.800	7.572.960	97.353	459.519	10.795.398	135.929	764.297	19.356.438	89.055	—	6.553.955	32.182	33,58
1925	566.665	6.333.815	6.900.480	8.425.395	117.860	555.381	10.787.356	161.024	267.041	20.126.370	97.743	—	7.500.981	34.619	34,29
1926	572.114	6.454.673	7.026.787	9.800.828	139.439	636.178	10.678.976	203.248	1.647.827	20.950.547	237.163	797.144	8.065.586	157.814	33,54
1927	578.428	6.454.673	7.033.101	9.027.649	137.430	628.569	10.678.976	260.986	134.152	21.026.263	251.963	2.017.967	9.966.837	187.428	33,45
1928	570.748	6.627.638	7.198.386	9.407.063	221.584	925.986	10.678.976	337.933	1.223.719	21.211.481	302.130	3.126.412	2.625.869	190.697	33,94

[1]) Din care 315 milioane aur depus la Moscova.
[2]) Acest post este format aproape în întregime din Bonuri de Tezaur date de Stat pentru a servi la acoperirea emisiunii făcute pentru contul său. La 31 Decemvrie 1928 Bonurile de Tezaur reprezentau 6.624 milioane de lei.
[3]) Raportul dintre acoperire şi biletele în circulaţie.

Politica monetară. Prin convenţia încheiată cu Statul, cu privire la lichidarea datoriei acestuia, banca de emisiune inaugura o politică de revalorizare treptată a monetei. Cu timpul s'a renunţat la această politică, în 1928 guvernul şi Banca Naţională declarându-se în favoarea stabilizării. Institutul de emisiune a fost însărcinat să realizeze stabilizarea de fapt, în care scop a fost autorizat să cumpere devize în mod nelimitat, prin legea din 28 Iulie 1928 sus amintită.

Banca Naţională s'a arătat continuu preocupată de valoarea monetei, ducând o politică de devize potrivită. In acelaşi timp, institutul de emisiune a încheiat o convenţie cu Banca Angliei, prin care aceasta-i punea la dispoziţiune mijloacele necesare înfrângerii oricărei specule contra leului. Paralel cu politica de devize, Banca Naţională a căutat să întărească acoperirea monetei, încheind o convenţie cu producătorii români pentru a cumpăra tot aurul produs în ţară.

Acoperirea aur trece dela 495 milioane lei în 1921 la 571 milioane lei [1]) în 1928, iar disponibilul, tratele şi bonurile de tezaur dela 4.086 milioane lei la 6.628 milioane lei (din cari, la 31 Decemvrie 1928, bonurile de tezaur reprezentau 6.624 milioane lei).

Politica de credit. Piaţa a avut a se bucura şi în această perioadă de largul sprijin al Băncii Naţionale. Astfel, banca de emisiune a mijlocit aranjarea datoriilor comercianţilor în monetă străină, sarcinile acestora crescând în proporţii considerabile prin deprecierea leului. Avansurile pieţei înregistrează o mare desvoltare, chiar ţinând seama de scăderea valorii monetei. Portofoliul comercial trece dela 1.830 milioane, la 31 Decemvrie 1921, la 9.407 milioane lei la sfârşitul anului 1928, iar avansurile pe titluri cresc de asemenea dela 173 la 926 milioane lei.

Nevoile industriei sporind, mai ales prin faptul că provinciile realipite posedau o industrie destul de desvoltată, Banca Naţională a acordat credite însemnate acestei ramuri a producţiunii, astfel că la un moment dat, mai mult de 50% din portofoliu era portofoliul industrial, din care o bună parte era pe termen lung, deşi efectele aveau o scadenţă de numai 3 luni. Pentru a degaja portofoliul băncii de emisiune de portofoliul industrial, se înfiinţează în 1923 Societatea Naţională de Credit Industrial, Banca Naţională participând cu 30% la capitalul acestei instituţiuni de un deosebit interes pentru desvoltarea activităţii economice. Banca Naţională a continuat a acorda sprijinul său industriei, prin mijlocirea Societăţii Naţionale de Credit Industrial, căreia i-a acordat un regim de favoare în acest scop.

Agricultura s'a bucurat şi ea în mod larg de avansurile băncii de emisiune, deşi multe din ele erau de fapt împrumuturi pe termen lung şi constituiau deci imobilizări. Atenţiunea Băncii Naţionale s'a îndreptat în deosebi către Creditul cooperatist, căruia i-a acordat credite însemnate (aproape 2 miliarde lei la sfârşitul anului 1928) cu un scont redus.

[1]) Din cari 315 milioane, aur depus la Moscova.

Datorită acţiunii Băncii Naţionale, sistemul bancar ia o mare desvoltare. Uneori însă acest fenomen apare ca exagerat, băncile înmulţindu-se peste măsură şi fără a avea totdeauna o structură sănătoasă. Banca de emisiune a semnalat aceste abuzuri preconizând reglementarea comerţului bancar, spre a pune în gardă piaţa faţă de o fărâmiţare prea mare a organismului bancar, precum şi a stăvili setea de câştig care ducea la dobânzi uzurare şi la imobilizări prea mari. Printr'o circulară din 22 Decemvrie 1927, Banca Naţională a căutat să obţină o reducere a nivelului dobânzilor.

Avertismentul băncii de emisiune n'a fost ascultat şi faptul acesta a contribuit nu cu puţin la criza sistemului bancar român, ce s'a manifestat în 1931.

Taxa scontului a fost menţinută, în toată această perioadă, la 6%, chiar în timpul crizei de numerar din Octomvrie — Noemvrie 1924, criză pricinuită de o uşoară urcare a preţurilor, dar mai ales de retragerea depozitelor din bănci cu scopul de a fi plasate direct în împrumuturi cu dobânzi ridicate.

Mişcarea posturilor. Contul «imobile» sporeşte pe măsură ce se înfiinţează nouile agenţii în capitalele de judeţ, la sfârşitul acestei perioade existând în fiecare capitală de judeţ câte un sediu.

Banca Naţională a continuat politica sa prudentă de rezerve, acestea trecând dela 66 milioane lei în 1921, la 302 milioane la 31 Decemvrie 1928. Efectele publice proprii nu urmează o creştere paralelă cu fondurile de rezervă, acestea nefiind plasate în întregime în efecte publice.

Conturile curente şi recipisele la vedere, dar mai ales conturile diverse dela pasiv înregistrează salturi mari, determinate, în parte, de modificările aduse modului de prezentare al bilanţului.

Beneficiile băncii au mers crescând, atingând cifra cea mai ridicată, de 191 milioane, la sfârşitul perioadei cercetate, reprezentând un procent de 47% faţă de capital şi rezerve împreună, ceea ce a determinat o urcare de proporţii necunoscute a acţiunilor Băncii Naţionale.

PERIOADA 1929—1931

Anul 1929 reprezintă o dată însemnată în istoria monetară a României. La 7 Februarie 1929, România revine la etalonul aur, fixând noua valoare a leului la 10 miligrame aur cu titlul 9/10.

Stabilizarea monetară. Stabilizarea monetară a fost prilejul unei adânci reforme a Băncii Naţionale. Principiile acestei reforme au fost: 1) lichidarea trecutului; 2) sporirea independenţei institutului de emisiune; 3) aşezarea monetei pe baze puternice; 4) mărirea lichidităţii portofoliului şi 5) lărgirea cadrului operaţiunilor, adaptându-l caracterului specific economiei româneşti.

1. In urma stabilirii nouii valori a leului, s'a procedat la reevaluarea stocului metalic, produsul acestei operaţiuni fiind afectat amortizării datoriei statului. Graţie acestei operaţiuni datoria acestuia se reduce la 4 miliarde lei.

2. Participarea Statului la capitalul Băncii Naţionale a fost limitată la 10% din capitalul sporit la 600 milioane lei, iar proporţia administratorilor aleşi de adunarea generală a fost mărită.

3. Raportul dintre biletele în circulaţie şi totalul angajamentelor la vedere a fost fixat la 35% aur şi devize, din care cel puţin 25% aur. Convertibilitatea biletului a fost reluată, Banca nefiind obligată a preschimba însă decât sume de cel puţin 100.000 lei.

4. Din produsul împrumutului de stabilizare, s'a afectat contravaloarea a 25 milioane dolari, pentru a se scoate din portofoliul Băncii Naţionale creanţele reprezentând imobilizări, spre a reda portofoliului lichiditatea necesară.

5. S'a admis ca Banca să reesconteze warante şi să primească la reescont poliţe de ale agricultorilor cu o scadenţă până la 9 luni, într'o proporţie de cel mult 25% din totalul portofoliului, sporindu-se proporţia avansurilor pe titluri la 30% din cifra portofoliului de scont.

S'a mai prevăzut, în sfârşit, că Banca va putea acorda Statului un avans temporar de 2 miliarde lei, rambursabil înainte de încheerea anului în care a fost acordat, pentru a-l folosi drept fond de rulment.

La 15 Februarie 1931 Statutele Băncii sunt supuse unei noui modificări, pentru a îngădui Băncii Naţionale o mai mare desvoltare a operaţiunilor cu pieţele internaţionale, în vederea unei înlesniri a plasamentului de capitaluri străine în ţară. In acelaşi timp, se prevăd printre operaţiunile statutare şi avansurile pe warante, pe lângă scontul acestora.

Funcţionarea etalonului-aur. Stabilizarea monetară înfăptuită în iarna anului 1929, n'a putut da toate roadele aşteptate, dat fiind că, în a doua jumătate a acelui an, izbucneşte criza economică mondială. Capitalurile şi creditele străine se retrag, secătuind în timp foarte scurt rezervele de devize ale Băncii Naţionale, pe cari aceasta le formase din produsul împrumutului de stabilizare. Pentru a pune o stavilă evaziunii de capitaluri şi a răsturna acest curent, Banca Naţională s'a folosit de mijlocul clasic: sporirea taxei scontului, care a fost fixată la 8% la 5 Mai 1929 şi la 9,5% la 15 ale aceleiaşi luni. La 26 Noemvrie 1929, situaţiunea îmbunătăţindu-se, taxa este redusă la 9%, iar la 1 Aprilie 1931 la 8%.

Cu toate greutăţile întâmpinate din pricina depresiunei economice, etalonul aur a funcţionat în condiţiuni satisfăcătoare, iar valoarea monetei s'a menţinut stabilă. Banca Naţională a asigurat convertibilitatea biletului, numai în iarna anului 1931, dând aur pentru o sumă de peste 800 milioane lei.

La începutul perioadei, avansurile acordate pieţei, sub înrâurirea crizei, arată o tendinţă de scădere.

Criza bancară. In anul 1931, în urma crizei bancare din Europa Centrală, sistemul bancar este sguduit de o criză ne mai cunoscută în istoria financiară a României. Pentru a îngădui băncilor să facă faţă asaltului depunătorilor, Banca Naţională, odată mai mult, a adus sprijinul său pieţei, punând sume însemnate la dispoziţia acesteia, precum rezultă din creşterea înregistrată în 1931 de portofoliul comercial al institutului de emisiune, adică (în milioane lei):

Iunie	7.941
Iulie	9.217
August	11.464
Septemvrie	11.626
Octomvrie	13.091
Noemvrie	13.336

Cu toate acestea, n'a putut fi împiedecată căderea a 2—3 vechi instituţiuni bancare.

Biletele în circulaţiune şi acoperirea. In urma sprijinului acordat băncilor, biletele în circulaţie sporesc paralel cu portofoliul de scont, atingând la sfârşitul anului 1931 cifra ne mai întâlnită până atunci de 23.750 milioane de lei.

Această emisiune s'a făcut însă în limitele statutare. Raportul dintre totalul angajamentelor la vedere şi acoperire, n'a coborît sub limita legală, minimul atins fiind de 36,04% din care 35,03% aur.

Tab. V — Mişcarea celor mai însemnate posturi din bilanţul Băncii Naţionale a României, în perioada 1929—1931 (în mii de lei la 31 Decemvrie fiecare an)

ACTIV

Anul	Acoperire			Devize	Portofoliu comercial	Avansuri pe titluri	Datoria Statului	Imobile	Conturi diverse
	Aur [1])	Devize aur	Total						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1929	9.185.360	6.745.414	15.930.774	45.747	8.839.143	877.789	3.797.426	430.932	2.424.316
1930	9.275.435	1.745.517	11.020.952	76.980	7.379.737	752.697	3.616.746	528.789	3.688.193
1931	9.675.034	277.594	9.952.628	45.114	13.116.287	641.230	3.767.101	588.413	3.001.389

[1]) Contabilizat, conform legii de stabilizare, la cursul de lei 111.111,11 pentru 1 kg aur fin.

PASIV

Anul	Fondul de rezervă	Bilete în circulaţie	Alte angajamente la vedere	Totalul angajamentelor la vedere	Angajamente la termen	Conturi diverse	Beneficii	Raportul dintre acoperire şi totalul angajamentelor la vedere (în procente)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1929.	318.288	21.144.156	9.370.761	30.514.917	—	3.006.675	187.867	52,22
1930.	369.019	19.604.584	5.076.885	24.681.469	—	2.200.878	187.869	44,65
1931.	412.499	23.750.390	3.864.457	27.614.847	2.556.093	1.207.034	156.111	36,04

Deprecierea lirei sterline şi a altor devize, în toamna anului 1931, a determinat Banca Naţională să transforme cea mai mare parte a devizelor sale în aur, astfel că la sfârşitul perioadei cercetate, acoperirea statutară este formată aproape exclusiv din aur.

Mişcarea posturilor. Datoria Statului se reduce încet, prin vărsămintele reprezentând dobânzile portofoliului imobilizat preluat de Stat precum şi partea Statului în beneficiile Băncii, conform celor stabilite prin planul de stabilizare.

Fondul de rezervă continuă a creşte în mod normal, prin preluările anuale ce se fac asupra beneficiilor, potrivit statutelor.

Criza economică şi financiară începe să se resfrângă şi asupra contului de profit şi pierderi, beneficiile Băncii înregistrând o scădere însemnată, de peste 15% în anul 1931, faţă de beneficiile anului 1930.

PERIOADA 1932—1937

Incepând cu anul 1932, rolul Băncii Naţionale în economia românească devine precumpănitor. Incredinţându-se institutului de emisiune controlul şi monopolul comerţului cu devize, activitatea acestuia nu se mărgineşte numai la rolul său de totdeauna de apărător al monetei şi de distribuitor al creditului, ci exercită o înrâurire hotărîtoare asupra schimburilor cu străinătatea, cu adânci urmări pentru economia naţională.

Activitatea Băncii Naţionale în această perioadă de grele încercări, mai este însemnată şi prin contribuţia ce a adus în rezolvarea problemei de covârşitoare însemnătate a conversiunei datoriilor, precum şi prin neîncetata sa strădanie de a însănătoşi organismul de credit, grav atins prin criza bancară din 1931 şi lichidarea datoriilor agricole şi urbane.

Controlul comerţului cu devize şi politica monetară. Prin evaziunea de capitaluri, care lua proporţii din ce în ce mai mari, cât şi prin faptul că disponibilităţile în devize se găseau blocate în ţările ce introduseseră restricţiuni în comerţul de devize, sistemul etalonului aur nu mai funcţionează în condiţiuni normale. Din această pricină, a 18 Mai 1932, se introduce reglementarea comerţului de devize, întregul comerţ de devize fiind concentrat în mâinile Băncii Naţionale.

In îndeplinirea nouii sale însărcinări, Banca Naţională s'a arătat însufleţită de trei idei:

1. Apărarea monetei.

2. Respectarea angajamentelor, prin asigurarea transferului tuturor obligaţiunilor.

3. Adaptarea schimburilor cu străinătatea la nevoile balanţei de plăţi.

Prin distribuirea judicioasă a devizelor, prin îndrumarea exportului şi importului (în acest scop acordându-se şi percepându-se o primă de 38% la cumpărările şi vânzările de devize forte) în conformitate cu nevoile şi disponibilităţile de devize, precum şi prin încheerea de acorduri de plăţi, Banca Naţională a reuşit să treacă perioada de mari greutăţi cauzată de desechilibrul balanţei de conturi şi să asigure transferul obligaţiunilor în străinătate.

In acelaşi timp, Banca Naţională a vegheat neîncetat la întărirea garanţiei monetei, intervenind ca Statul să acorde prime economice (în afară de prima de 38% ce se plăteşte şi la devizele forte) la aurul produs în ţară, în scopul încurajării producţiunii naţionale. Aceste prime au fost introduse la 27 Iunie 1936.

Producţiunea naţională de aur a trecut dela 3.191 kg aur fin în 1932, la 5.465 kg aur fin în 1937 şi la 5.364 kg. în 1938, iar acoperirea metalică dela 87.085 kg aur fin la 118.634 kg aur fin în acelaşi interval de timp, — reprezentând, la 31 Decemvrie 1938, 18.190 milioane lei, sau 37,41% faţă de totalul angajamentelor la vedere (limita minimă fiind de 35% aur şi devize din care 25% numai aur).

Reevaluarea stocului metalic. Pentru a pune de acord bilanţul Băncii Naţionale cu preţul pe care-l plăteşte pentru aurul cumpărat (inclusiv prima de 38%), Banca a fost autorizată printr'un decret (din 6 Noemvrie 1936) să reevalueze stocul metalic şi să contabilizeze aurul ce deţine la preţul de lei 153.333.33 kg de aur fin (111.111,11 lei preţul fixat de legea de stabilizare din 7 Februarie 1929, la care s'a adăogat prima de 38%). Produsul reevaluării a fost afectat în parte la stingerea unor datorii mărunte ale Statului la Banca Naţională, iar restul pentru cheltuelile de armament.

Politica de credit şi asanarea datoriilor. In rolul său de îndrumător al creditului, Banca Naţională a atras atenţiunea, după cum s'a arătat, asupra exagerărilor la cari dăduse naştere politica băncilor româneşti şi care s'a manifestat în mod vădit în criza bancară din 1931. La aceasta adăogându-se şi reaua stare a agricultorilor, în urma crizei agricole ce s'a suprapus crizei din 1929, — situaţia atât a băncilor cât şi a debitorilor (în special a debitorilor agricoli) a devenit foarte grea.

Pentru a pune capăt acestei stări, Banca Naţională a luat parte la stabilirea principiilor privitoare la lichidarea datoriilor agricole şi urbane, precum şi la punerea în aplicare a legii din 15 Aprilie 1934, care consfinţeşte aceste principii; iar pentru a coordona sforţările de reorganizare a creditului şi a preveni o activitate bancară dăunătoare, s'au pus bazele supravegherii comerţului bancar, exercitat de institutul de emisiune prin mijlocirea *Consiliului Superior Bancar.*

Prin legea de conversiune, portofoliul băncii de emisiune scade în mod simţitor, partea redusă fiind reprezentată prin bonuri de tezaur date de Stat potrivit convenţiei de mai jos. In acelaşi timp, în bilanţ portofoliul de scont apare sub două posturi: cel în conversiune sub numele de « portofoliu şi datorii agricole şi urbane », iar celălalt sub vechea denumire de « portofoliu comercial ». Avansurile pe titluri se reduc mult, atât prin efectul legii de conversiune cât şi prin încetarea operaţiunilor pe warante şi mărginirea operaţiunilor de avansuri pe titluri, la împrumuturi de cel puţin 50.000 lei.

Tab. VI—Mişcarea celor mai însemnate posturi din bilanţul Băncii Naţionale a României, în perioada 1932—1937
(în mii de lei la 31 Decemvrie fiecare an)

ACTIV

Anul	Acoperire			Devize	Portofoliu comercial	Portofoliu agricol şi urban	Bonuri de Tezaur pentru acoperirea pagubelor rezultate din conversiunea datoriilor	Avansuri pe titluri	Datoria Statului	Imobile	Conturi diverse
	Aur	Devize aur	Total								
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1932. .	9.526.878	494.515	10.021.393	64.297	9.958.027	3.004.337	—	587.139	3.726.448	593.628	3.873.069
1933. .	9.895.475	257.435	10.152.910	12.594	8.822.996	3.166.216	—	503.373	3.681.087	563.140	3.942.810
1934. .	10.285.132	91.005	10.376.137	1.134.283	5.960.895	2.945.956	4.013.280	768.123	3.654.992	563.167	3.980.553
1935. .	10.801.939	91.836	10.893.775	1.861.057	5.219.631	2.727.042	5.135.836	197.477	3.638.745	628.782	5.098.260
1936. .	[1]) 15.568.160	—	15.568.160	3.585.588	6.261.607	2.429.615	5.817.440	212.538	3.624.386	606.256	5.494.111
1937. .	16.457.784	—	16.457.784	2.337.879	5.842.173	1.997.379	4.924.424	151.474	3.607.015	643.106	4.616.762

[1]) Reevaluat, conform decretului din 6 Noemvrie 1936, la cursul de 153.333,33 lei, pentru 1 kg aur fin.

PASIV

Anul	Fondul de rezervă	Bilete în circulaţie	Alte angajamente la vedere	Totalul angajamentelor la vedere	Angajamente la termen	Conturi diverse	Benefici	Raportul dintre acoperire şi totalul angajamentelor la vedere (in procente)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1932	445.654	21.593.950	6.366.338	27.960.288	5.336.805	2.552.567	124.365	35,84
1933	475.097	21.218.861	7.256.640	28.475.501	3.958.682	2.032.016	124.365	35,65
1934	491.989	22.306.939	7.231.710	29.538.649	3.766.173	3.850.806	68.810	35,13
1935	512.667	23.127.216	7.664.790	30.792.006	4.525.298	4.311.378	69.194	35,38
1936	548.984	25.662.513	10.299.569	35.962.082	4.408.505	5.586.189	81.290	43,20
1937	580.314	29.390.894	11.142.915	40.533.809	3.048.621	4.504.142	93.387	40,60

Prin reducerea datoriilor agricole şi urbane cu 50% cel puţin, Banca Naţională avea de suferit pagube grele care ar fi putut să stânjenească o normală funcţionare a sa. In aceste condiţiuni Statul, printr'o convenţie încheiată cu institutul de emisiune, se obligă a-i acorda o anuitate de 450 milioane lei pe toată durata de aplicare a legii de conversiune (17½ ani), pentru acoperirea pagubelor şi pentru însănătoşirea creditului, în general, şi acelui cooperatist în special. La rândul său, din această anuitate, Banca Naţională a afectat Cooperaţiei o sumă de 89 milioane lei, pentru a susţine această formă a activităţii economice atât de folositoare din punct de vedere economic şi social.

Totalul avansurilor acordate pieţii a fost aproape constant până în 1937 (afară de reducerea suferită în 1934), lichidările de datorii fiind compensate prin nouile credite acordate.

Taxa scontului a fost scăzută cu scopul de a obţine o reducere a nivelului dobânzilor, care să constitue un imbold pentru activitatea bancară şi să înlesnească procesul producţiunei. Astfel taxa scontului a fost scăzută succesiv la 7% la 5 Martie 1932, la 6% la 5 Aprilie 1933 şi la 4½% la 15 Decemvrie 1935.

Banca de emisiune nu şi-a mărginit numai la aceasta acţiunea sa în vederea însănătoşirii creditului. Ea a căutat prin mijlocirea Consiliului Superior Bancar, să întărească sistemul de credit, încurajând fuziunile băncilor slabe, căutând în acelaşi timp să înlăture instituţiunile ce nu erau viabile. Pe de altă parte, din iniţitaiva Băncii Naţionale şi cu participarea sa, au luat fiinţă în 1937 trei mari instituţiuni de credit menite să întărească şi să întregească organizaţia românească de credit: *Institutul Naţional de Credit Agricol, Institutul Naţional de Credit Meşteşugăresc* şi *Institutul Naţional de Credit Aurifer şi Metalifer.* (In anul 1938, structura primului şi a celui din urmă institut a fost modificată, lărgindu-se sfera lor de activitate şi schimbânduli-se denumirea în Banca pentru valorificarea şi industrializarea produselor agricole şi Banca întreprinderilor aurifere şi metalifere).

Statutele Băncii Naţionale au fost schimbate, pentru ca Banca să poată participa la aceste trei instituţiuni de credit. Afară de aceasta, în 1935 statutele Băncii au mai suferit o modificare când s'au adus unele schimbări în administraţie şi s'a sporit limita creditelor pe termen de 9 luni pentru agricultori la 40% din totalul portofoliului.

Biletele în circulaţie şi acoperirea. Dat fiind creşterea continuă a stocului de aur şi afectarea, în cea mai mare parte, a produsului reevaluării stocului metalic nevoilor de înzestrare a armatei, biletele în circulaţie cresc, trecând dela 21.594 milioane lei la 31 Decemvrie 1932 şi 25.663 milioane la sfârşitul anului 1936, la 29.391 milioane lei în bilanţul exerciţiului 1937.

Acoperirea constituită numai din aur în ultimii ani, a crescut simţitor fiind alimentată aproape exclusiv cu aur produs de minele indigene. Raportul dintre acoperire şi totalul angajamentelor la vedere s'a menţinut deasupra limitei legale. In urma reevaluării stocului metalic, el a variat în jurul procentului de 40%.

Mişcarea posturilor. Datoria veche a Statului (ceea ce a mai rămas în urma lichidării făcute cu prilejul operaţiunii de stabilizare) scade cu puţin, fiind alimentată cu sumele prevăzute în planul de stabilizare. Avansul temporar, de 2 miliarde lei, pe care Banca este autorizată a-l acorda Statului pentru a-l folosi ca

fond de rulment, prin desechilibrul finanţelor publice a devenit un avans permanent şi a continuat a rămâne, cu toată îmbunătăţirea intervenită, în ultimii ani, în situaţia bugetului Statului.

Mişcarea celorlalte posturi ale Băncii Naţionale nu prezintă vreun interes mai osebit.

Vărsămintele statutare continuă a spori rezervele Băncii.

Beneficiile Băncii, în urma legii de conversiune, scad simţitor, trecând dela 156 milioane în 1931, la 69 milioane lei în 1934, ceea ce reprezintă o scădere de 55%. După această dată situaţia se îmbunătăţeşte, beneficiile încep să crească, cifrându-se pentru anul 1937 la 93 milioane lei.

PERIOADA 1938 — 1941

Anul 1938 a fost semnalul încordării politice în Europa, încordare care a dus la răsboiul ce a izbucnit în Septemvrie 1939. Apărarea naţională ajunge deci grija de căpetenie. Această schimbare în ordinea sforţărilor ţării noastre a avut urmări însemnate asupra activităţii şi bilanţului Băncii Naţionale a României. Institutul de emisiune ia o parte activă la opera de înzestrare a armatei, finanţând-o într'o largă măsură, precum şi la procurarea mijloacelor necesare ducerii răsboiului reîntregirii.

Finanţarea apărării naţionale şi a răsboiului reîntregirii. Spre deosebire de răsboiul trecut (1916—1918) când pregătirea apărării naţionale şi răsboiul au fost finanţate prin avansuri acordate Statului direct de Banca Naţională a României, de astădată finanţarea apărării naţionale s'a făcut mai ales prin reescontarea portofoliului industriilor de armament — prin mijlocirea Creditului Naţional Industrial, în cele mai multe cazuri — şi prin acordarea de avansuri pe titluri (bonuri de Tezaur) furnizorilor Statului.

Folosirea acestei metode a avut de scop de a asocia într'o măsură cât mai mare economiile ţării şi institutele de credit la finanţarea operei de înarmare şi a cheltuielilor de răsboiu, reducând astfel cât mai mult neajunsurile insuficienţei veniturilor publice. Ea se bazează pe faptul că institutele de credit ca şi furnizorii Statului au interes să recurgă la reescontul sau avansurile Băncii Naţionale, într'o măsură cât mai redusă, deoarece în felul acesta realizează maximum de câştig. In măsura în care băncile şi furnizorii Statului păstrează în portofoliul lor creanţe asupra Statului nereescontate sau negajate la banca de emisiune, băncile şi furnizorii asigură finanţarea apărării naţionale şi uşurează sarcina institutului de emisiune.

Intr'o măsură mai redusă, pregătirea apărării naţionale şi răsboiul de reîntregire au fost finanţate prin produsul reevaluării stocului de aur al Băncii Naţionale, care a avut loc în baza decretului-lege din 18 Mai 1940 (care se adaogă la produsul reevaluării făcută în virtutea decretului-lege din 6 Noemvrie 1936) şi prin deschiderea unui credit direct Statului prin convenţia din 19 Iunie 1941.

In afară de mijloacele expuse mai sus, apărarea naţională şi răsboiul de reîntregire au fost finanţate cu economiile ţării, prin lansarea împrumuturilor din 1939 (bonurile de Tezaur pentru înzestrarea armatei) şi 1941 (Imprumutul Reîntregirii).

Biletele în circulaţie şi acoperirea. Rezultatul împrejurărilor mai sus arătate a fost o creştere simţitoare a biletelor în circulaţie, cari dela 29.391 milioane lei la sfârşitul anului 1937 trec la 87.163 milioane lei la 30 August 1941. Creşterea biletelor în circulaţie, în proporţii atât de însemnate, a fost pricinuită, în afară de avansurile acordate pieţii şi industriilor de armament de către Banca Naţională, de afectarea produsului reevaluării stocului metalic din Mai 1940 la finanţarea pregătirii apărării naţionale, de creditul deschis Statului prin convenţia din 19 Iunie 1941 pentru a-i îngădui să facă faţă nevoilor imediate ale răsboiului reîntregirii, precum şi de participarea institutului de emisiune, într'o măsură mai mare, la finanţarea comerţului exterior (devizele deţinute de Banca Naţională se cifrau la 2.338 milioane lei la 31 Decemvrie 1936 şi la 14.358 milioane lei la 30 August 1941).

Cu toate că biletele în circulaţie au crescut într'o măsură atât de însemnată, raportul dintre stocul de aur şi angajamentele la vedere s'a menţinut în tot timpul deasupra minimum-ului prevăzut de Statute (35% aur şi devize, din care cel puţin 25% aur, până la 6 Septemvrie 1939 şi numai 25% aur după această dată, în virtutea decretului-lege din 6 Septemvrie 1939 şi Statutelor modificate, aprobate de adunarea generală extraordinară a acţionarilor Băncii Naţionale a României din 18 Februarie 1940).

Stocul de aur a fost reevaluat în două rânduri spre a se pune în armonie modul în care aurul este înregistrat în bilanţul Bancii Naţionale, cu preţul pe care aceasta îl plăteşte. Astfel, deşi în virtutea jurnalului Consiliului de Miniştri din 3 Mai 1940 preţul oficial al aurului era de 229.999,99 lei kg de aur fin (preţul de stabilizare + prima de 38% + prima suplimentară de 50%), aurul continua să fie contabilizat la preţul de 153.333,33 lei kg de aur fin (preţul de stabilizare + prima de 38%). Spre a pune capăt acestei situaţiuni, decretul din 18 Mai 1940 prevede că stocul de aur al institutului de emisiune va fi reevaluat pe baza preţului de 229.999,99 lei kg de aur fin. In afară de aceasta, acest decret mai prevedea că produsul reevaluării va fi întrebuinţat conform convenţiei ce va interveni între Stat şi Banca Naţională a României şi că plus-valuta ce va reveni Statului va fi afectată exclusiv nevoilor excepţionale de înzestrare ale armatei.

A doua reevaluare a avut loc în virtutea decretului lege din 31 Martie 1941. Dat fiind că primele de 38% şi cea suplimentară de 50% (total 107%) ce se acordau devizelor liber convertibile au fost unificate şi reduse la o primă de 90% (decretul-lege Nr. 895 din 31 Martie 1941) şi că primele plătite la aur peste preţul de stabilizare au fost şi ele reduse la 90% (decretul-lege Nr. 836 din 31 Martie 1941), a fost nevoie să se pună iarăşi de acord modul de contabilizare al aurului în bilanţul Băncii Naţionale cu noul preţ de 211.111,10 lei kg de aur fin (preţul de stabilizare de 111.111,11 lei + 90%). De aceea, în virtutea decretului-lege sus amintit s'a procedat

Tab. VII — Mişcarea celor mai însemnate posturi din Bilanţul Băncii Naţionale a României, în perioada 1938—31 August 1941 (în mii de lei la 31 Decemvrie fiecare an)

ACTIV

Anul	Acoperire			Devize	Portofoliu comercial	Portofoliu agricol şi urban [1])	Bonuri de Tezaur pentru acoperirea pagubelor rezultate din conversiunea datoriilor	Avansuri pe titluri	Datoria Statului [2])	Imobile	Conturi diverse
	Aur	Devize aur	Total								
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1938. .	18.190.487	—	18.190.487	1.705.509	11.525.661	1.775.867	4.692.509	1.562.518	3.589.402	717.797	5.409.343
1939. .	20.767.950	—	20.767.950	2.271.946	18.881.991	1.221.443	4.486.728	4.930.759	3.571.790	555.613	8.482.593
1940. .	32.155.992	—	32.155.992	1.520.212	20.493.940	745.622	4.231.074	6.146.380	3.554.177	603.279	5.445.181
1941 *)	33.673.382	—	33.673.382	14.357.753	[3])28.329.269	570.931	4.060.662	6.342.968	[4]) 7.803.732	683.275	19.171.288

[1]) Portofoliu care beneficiază de legea datoriilor agricole şi urbane din 1934.
[2]) Fără avansul temporar de 2 miliarde lei.
[3]) Cuprinde şi « Portofoliu şi alte active provenite din lichidări ».
[4]) Cuprinde şi « Conturi tranzitorii rezultate din aplicarea decretelor-legi Nr. 895, 896 şi 897 din 1 Aprilie 1941 (a se vedea explicaţia în text: « Bilete în circulaţie şi acoperire ».
*) La 30 August 1941.

PASIV

Anul	Fondul de rezervă	Bilete în circulaţie	Alte angajamente la vedere	Totalul angajamentelor la vedere	Angajamnte la termen	Conturi diverse	Beneficii	Raportul dintre acoperire şi totalul angajamentelor la vedere (în procente)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1938	620.397	34.901.649	13.727.819	48.629.468	3.493.395	5.381.512	93.387	*37,41*
1939	685.905	48.799.991	10.365.827	59.165.818	6.281.542	7.257.689	93 387	*35,10*
1940	754.225	64.348.701	14.989.811	79.338.512	2.600.328	7.504.872	93.387	*40,53*
1941*)	780.701	87.163.431	25.394.766	112.558.197	2.730.668	7.915.675	—	*39,65*

*) La 30 August 1941.

la o nouă reevaluare a stocului de aur pe baza noului preţ.

Prin această reevaluare, valoarea contabilă a aurului a fost redusă, iar cu diferenţa s'a debitat Statul. Această diferenţă apare în bilanţul Băncii Naţionale în postul: « Conturi tranzitorii rezultate din aplicarea decretelor-legi Nr. 895, 896 şi 897 din 1 Aprilie 1941 ». Ea constitue deci o datorie a Statului faţă de institutul de emisiune.

Politica monetară. In această perioadă de grele turburări, Banca Naţională s'a străduit să apere moneta, căutând a limita urmările nevoei de a finanţa înarmarea şi răsboiul şi adoptând, după cum s'a arătat mai sus, o metodă potrivită.

Pe de altă parte, tot în acelaşi scop, institutul de emisiune a intervenit pe piaţă spre a susţine cursul leului, în perioada de negociabilitate a devizelor (Octomvrie 1939 — Martie 1940).

In acelaşi timp, Banca Naţională a căutat să sporească stocul său de aur, acordând, în înţelegere cu guvernul, prime pentru încurajarea producţiei de aur sau chiar cumpărând aur din străinătate, în măsura în care astfel de operaţiuni mai erau cu putinţă.

In virtutea decretelor din 17 Septemvrie şi 1 Octomvrie 1939, controlul comerţului cu devize a fost trecut în sarcina Ministerului Economiei Naţionale.

Politica de credit. Credincioasă strădaniilor de totdeauna pe tărâmul naţional, Banca Naţională s'a asociat în mod larg, la politica de românizare a vieţii economice, instaurată de guvernul Mareşalului Antonescu, înţelegând a contribui prin credite cu dobândă redusă, la realizarea acestei reforme de o covârşitoare însemnătate naţională.

In afară de aceste credite şi de cele menite să înlesnească înarmarea, o bună parte a sforţărilor institutului de emisiune s'a îndreptat către agricultură. In acest domeniu trebue amintite creditele pentru valorificarea grâului, în perioada în care preţul acestei cereale nu era remuneratoriu, creditele, fără dobândă, pentru însămânţări, creditele pe termen mijlociu distribuite sătenilor spre a le îngădui să-şi procure inventarul necesar unei culturi raţionale a pământului şi, în sfârşit, creditul acordat Institutului Naţional al Cooperaţiei cu scont de 2%.

Banca de emisiune a continuat şi în această perioadă politica de consolidare a sistemului bancar, veghiând, prin Consiliul Superior Bancar, la epurarea reţelei de bănci, prin lichidarea organismelor neviabile. In acelaşi timp, spre a întări încredreea publicului în bănci, Banca Naţională a asigurat restituirea tuturor depunerilor cerute, aşa că, cu toată neliniştea care a domnit din pricina evenimentelor politice internaţionale, încrederea depunătorilor în institutele de credit n'a suferit nicio atingere.

In sfârşit, spre a înlesni activitatea economică şi spre a secunda sforţările Guvernului în vederea înfrânării urcării preţurilor, Banca Naţională a redus în două rânduri taxa scontului: la 5 Mai 1938, dela 4½% la 3½%, iar dobânda avansurilor dela 5% la 4½% şi la 12 Septemvrie 1940, la 3% (2½% pentru agricultori) şi dobânda avansurilor la 4%.

Mişcarea posturilor. Din celelalte posturi ale bilanţului institutului de emisiune, o menţiune specială merită postul « Devize », care sporeşte în cursul anului 1941 într'o proporţie considerabilă. Aceasta se datorează faptului că exportul nostru depăşeşte

cu mult importul, deoarece, din pricina împrejurărilor, exportul se îndreaptă aproape exclusiv către Germania şi Italia, cari nu pot livra în schimb mărfuri în cantităţi mai mari, activitatea lor fiind îndreptată în principal către satisfacerea nevoilor de răsboiu.

Portofoliul beneficiind de legea pentru lichidarea datoriilor agricole şi urbane (« Portofoliul agricol şi urban ») continuă a fi lichidat, postul din bilanţ scăzând treptat în mod simţitor.

Datoria Statului din bilanţ creşte cu suma cu care a fost redusă valoarea contabilă a aurului din acoperire, prin efectul decretului-lege din 31 Martie 1941.

Beneficiile Băncii au rămas constante în toată această perioadă cu toată desvoltarea luată de avansurile institutului de emisiune.

Activitatea Băncii Naţionale a României, în cei peste 60 de ani de existenţă, a fost strâns împletită cu întărirea şi progresul Ţării Româneşti.

Banca Naţională a jucat un rol covârşitor în desfăşurarea vieţii economice româneşti, fără de care economia naţională n'ar fi putut ajunge la treapta de înflorire la care se află azi.

Statul, în ceasurile grele, a aflat totdeauna sprijin la institutul de emisiune, care a căutat, în acelaş timp, să îngrădească urmările acestui sprijin asupra creditului şi monetei.

Mai trebue amintit apoi, că Banca Naţională a ajutat într'o largă măsură la ducerea spre bun sfârşit a celui mai secătuitor răsboiu, la capătul căruia ţara noastră a aflat împlinirea unui vis milenar.

Dacă institutul nostru de emisiune ocupă un loc atât de însemnat în istoria României moderne, aceasta se datorează şi iubirii de ţară şi înţelepciunii oamenilor cari i-au dat fiinţă şi l-au cârmuit, înzestrându-l cu o tradiţie de patriotism luminat, de cinste şi de muncă.

Dintre aceştia, pomenit trebue să fie *Eugeniu Carada*, care a luat parte la înfăptuirea Băncii Naţionale a României şi a îndrumat-o în greua perioadă de aşezare.

f. o.

BIBLIOGRAFIE

ANGELESCU N. *Raporturile dintre Banca Naţională a României şi piaţa românească.* Bucureşti, 1930.

BĂICOIANU C. I. *Banca Naţională în timpul ocupaţiunii.* Noemvrie 1916—Noemvrie 1918. Bucureşti, 1919.

— *Banque Nationale de Roumanie pendant l'occupation.* Paris, 1921.

— *Istoria politicei noastre monetare şi a Băncii Naţionale* Bucureşti, 1932—1939. 6 volume.

BASILESCU A. *Principalele aspecte ale activităţii Băncii Naţionale a României în cursul anului 1934 şi prima jumătate a anului 1935.* Bucureşti.

BIBICESCU I. G. *Opt ani în Banca Naţională a României.* Bucureşti, 1921.

Rectificări şi constatări cu privire la Banca Naţională a României. Bucureşti, 1914.

BRĂTIANU VINTILĂ. *Rolul Băncii Naţionale în actuala situaţie şi în concordanţă cu politica consolidării financiare a Statului.* (Buletinul Institutului Economic Românesc. Bucureşti, 1922).

CANTACUZINO MIHAIL. *Partea Statului în capitalul Băncii Naţionale a României.* Bucureşti, 1901.

CARANFIL GEORGES. *La Banque Nationale de Roumanie de ses origines à nos jours.* Paris, 1922.

CERCEL A. *Die Nationalbank von Rumänien.* Erlangen, 1912.

CLINCEANU I. *Istoricul Băncii Naţionale a României.* Bucureşti, 1925.

DANIELOPOL GEORGE. *Rolul Băncii Naţionale în aceste vremuri.* Bucureşti, 1916.

DRĂGĂNESCU-BRATEŞ PETRE. *Banca Naţională a României în timpul crizei* (1927—1937). Bucureşti, 1938.

IONESCU LAZĂR. *Relaţiunile între Banca Naţională a României şi Stat,* 1880—1935. Bucureşti, 1935.

KIRIACESCU OSCAR. *Problema monetară şi Banca Naţională a României.* Bucureşti, 1924.

LAPEDATU ION. *Banca Naţională a României. Discurs rostit în şedinţa dela 5 Iunie 1925 a Camerii Deputaţilor.*

LEONTE G. *Banca Naţională a României şi prelungirea privilegiului.* Bucureşti, 1925.

— *Criza economică şi financiară în România. Banca Naţională a României şi împrumuturile Statului.* Bucureşti, 1923.

— *Raportul şi bilanţul Băncii Naţională a României.* Bucureşti, 1925.

MARINESCU G. *Banca Naţională a României. Legi, statute, dispoziţiuni monetare, etc.* Bucureşti, 1939.

MELINESCU VINTILĂ. *Le rôle de la Banque Nationale de Roumanie avant et après la guerre dans l'oeuvre d'assainissement financier.* Paris, 1928.

MINEI B. *La Banque Nationale de Roumanie.* Thèse. Paris, 1921.

NICA TH. *Reforma Băncii Naţionale.* Bucureşti, 1919.

RĂDUCANU I. *Reforma Băncii Naţionale.* Bucureşti, 1918.

RUDESCU CORNELIU. *Criza Băncii Naţionale.* Bucureşti, 1932.

SEULESCU M. *Statul şi Banca Naţională a României.* Bucureşti, 1925.

SLĂVESCU VICTOR. *Istoricul Băncii Naţionale a României* (1880—1924). Bucureşti, 1925.

— *Politica financiară a Băncii Naţionale a României.* (Economia Naţională, No. 10. Bucureşti, 1921).

STOICESCU COSTIN. *Politica Institutului de emisiune al României în epoca depresiunii mondiale.* Bucureşti, 1932.

STURDZA D. *Banca Naţională şi Reforma monetară.* Bucureşti, 1889.

TODIRAŞCU ŞTEFAN. *Despre originea şi natura juridică a Băncii Naţionale a României.* Bucureşti, 1936.

TOMOROVEANU AL. *La Banque Nationale de Roumanie.* Paris 1928. (Les rapports de la Banque et de l'État depuis la fondation jusqu'à nos jours).

IX

FINANȚE PUBLICE

FINANŢELE STATULUI

Desvoltarea finanţelor Statului condiţionează, de fapt, desvoltarea întregii vieţi economice.

Acest adevăr e, mai ales, valabil în România, unde impulsul dat de finanţele Statului vieţii economice, în perioada sa de formaţiune modernă, a fost determinant.

In acelaş timp, istoria finanţelor Statului e o parte integrantă — şi nu lipsită de cel mai viu interes — din istoria politică şi socială a României.

Studiul care urmează pune în lumină desvoltarea finanţelor Statului, în raport cu principalele faze de desvoltare ale României moderne.

DELA ORIGINI PÂNĂ LA REGULAMENTUL ORGANIC

Principiul care domină administraţia finanţelor publice, în trecutul românesc, derivă din concepţia imperială bizantină, a Domnului, stăpân al Ţării. Astfel între sfaturile pe cari Neagoe Basarab, Domnul Ţării Româneşti, le lăsa fiului său, era şi următorul:

« ...iar venitul tău, ce-ţi va veni din toată ţara ta, să fie tot în mâinile tale...

« ...dă cui vei vrea să dai, cu mâna ta, ca să ştie şi să mulţumească, că tu eşti Domn ».

In întâiul volum al Enciclopediei sunt expuse principalele izvoare de venituri ale ţărilor româneşti — venituri cari aparţineau, fără distincţie, Domnului şi Ţării, acesta având dreptul să le dea, până în secolul al XVIII-lea, destinaţia care-i place [1]).

Deşi numărul dărilor era impresionant, totuşi veniturile mergeau scăzând continuu din cauza privilegiilor boiereşti şi călugăreşti, cari scuteau de plata unor dări, şi chiar a tuturor dărilor, unele categorii de ţărani şi anume:

a) Scutelnicii, ţărani veniţi de peste hotare, — în genere, Români din Transilvania — cari erau scutiţi de dări pentru un timp oarecare; abuzul îşi făcea loc, şi acei cari constatau numărul celor veniţi de peste hotare, băgau în numărul lor şi pe unii din ţăranii pământeni, în paguba Visteriei;

b) Posluşnicii, ţărani veniţi de peste hotare în slujba mânăstirilor şi apoi a boierimii, între cari au intrat şi parte din locuitorii ţării, cari au fost scutiţi, în acest chip, de toate dările către Visterie;

c) Preoţii şi *diaconii;*

d) Mazilii şi *neamurile*, descendenţi din boieri şi foşti slujbaşi ai ţării cari nu plăteau unele dări, între cari au fost trecuţi şi o mulţime de ţărani, cari cumpărau aceste drepturi şi scutiri.

Constantin Mavrocordat, în a treia a sa domnie în Muntenia 1741, a încercat să facă o reformă privind aşezarea şi perceperea impozitelor şi anume:

1. A obligat pe toţi capii de familie — afară de boieri — la plata birului, fixat la 10 lei pe an, în patru sferturi, în care scop a făcut un recensământ, constatând că numărul contribuabililor este de 147.000.

2. A declarat pe ţăran responsabil numai de partea lui de contribuţie, nu şi de a celorlalţi ţărani, cum era mai înainte.

3. A suprimat dările extraordinare, ca văcăritul, pogonăritul, etc., ceea ce aducea o mare uşurare ţărănimii.

4. A mărit veniturile ţării, cari erau date prin licitaţie şi la cari nu luau parte decât boierii, şi aceştia după ce le luau asupra lor, le vindeau la neguţători, realizând astfel beneficii însemnate; el a admis să ia parte la licitaţii şi boierii mici de rangul II şi III, precum şi neguţătorii, şi prin acest mijloc a mărit veniturile vămilor şi ocnelor de sare.

5. A decis ca funcţionarii ţării să fie plătiţi din casa Statului, iar nu din produsul veniturilor afectate funcţiunii. In acest scop, a creat Casa Răsurilor, alimentând-o cu câte 4 parale la leu din veniturile generale. Din aceste *răsuri*, adică zecimi adiţionale, urmau a se plăti lefurile funcţionarilor.

6. A redus numărul funcţionarilor mici, şi i-a impus la plata birului.

7. A instituit un control asupra bugetului mânăstirilor.

Critica ce s'a adus acestei reforme este că ea n'a cutezat să se atingă de privilegiile boierilor, deşi se pare că Domnul a făcut aceasta, pentru a-i atrage în favoarea reformelor sociale pe cari le dorea în folosul ţărănimii.

In orice caz, ţara intrase pe o cale mai bună în urma acestei reforme, însă din cauza necesităţilor imperioase ale Turcilor şi din cauza nestabilităţii în domnia ţării, Domnul n'a putut ajunge la rezultatele pe cari le urmărea.

[1]) Enc. Rom. I, *Istoricul aşezărilor fiscale*, pp. 621—624 şi *Evoluţia organizaţiei financiare*, pp. 638—640.

Insuşi Constantin Mavrocordat s'a văzut silit să-şi calce reforma, căci în loc ca birul să se ia de 4 ori pe an, el s'a ridicat la de 5 şi 6 ori pe an, şi chiar înainte de termenul fixat pentru plata lui.

Totuşi, dorind ca reforma lui să dea rezultate cât mai bune, a încercat să-şi mărească numărul contribuabililor, în care scop a proclamat abolițiunea şerbiei în Muntenia la 7 August 1746 şi în Moldova la 6 Aprilie 1749.

Nici această reformă nu a dat roadele dorite, fiindcă nu se acordase nouilor liberați, un teren în proprietate deşi erau imense pământuri cari aparțineau Domnului şi din cari ar fi putut să se dea nouilor cultivatori, cari, față cu întinderea terenurilor, erau puțini la număr [1]).

Libertatea acordată era deci numai imaginară şi agricultorul era silit să cultive tot pământ străin şi să împartă cu proprietarul rodul ostenelilor sale, ceea ce nu era altceva decât tot un fel de aservire a țăranului către boier [2]).

Cele dintâiu bugete organizate pe cari le cunoaştem — redate în memoriile generalului de Bauer [3]) — sunt bugetele Țării Româneşti din această epocă: anii 1759, 1766 şi 1767.

Luând în considerare anul 1767 ale cărui venituri sunt de 2.673.500 lei vechi şi scăzând cheltuelile, veniturile Doamnei şi ale Casei Răsurilor rămân 459.430 lei vechi câştig net al Domnului, în afară de veniturile domneşti, cari atunci reprezentau aproape 32% din totalul veniturilor țării şi 50% din totalul cheltuelilor țării.

Şi în Moldova situațiunea era aproape aceeaşi, după memoriul boierilor Moldoveni adresat Impărătesei Caterina II a Rusiei.

Tab. I. — Bugetul de venituri al Țării Româneşti pe anul 1759

Natura veniturilor (1)	Lei noui (2)	% (3)
Venituri ordinare		
Total . . .	571.945,17	60,63
Sferturile țăranilor	305.258,52	32,36
Sferturile breslelor	37.070,00	3,93
Dijmăritul (darea pe albine şi porci)	13.703,70	
Pogonăritul (darea pe vii)	555.55	
Tutunăritul	1.851,85	
Vinăritul	17.592,60	19,16
Oieritul	70.740,74	
Sarea	44.444,44	
Vămile	31.851,85	
Bilete de scutire de bir	48.875,92	5,18
Venituri extraordinare		
Totalul general al veniturilor	943.369,60	100,00
Ploconul îndoit pe Iunie	122.073.70	
Ploconul şi mucarerul *) pe August	106.128,15	
Ajutorința îndoită	111.696,66	
Ajutorința breslelor şi sfertul extraordinar	31.525,92	
Totalul veniturilor extraordinare	371.424,43	39,37

*) Darea care se plătea în bani la întărirea Domnului.

[1]) A. D. Xenopol, *Finanțele în Epoca Fanarioților*, Revista pentru Istorie, Arheologie şi Filosofie. Anul I, 1883, vol. I.

[2]) Ion C. Filitti, *Despre Reforma fiscală a lui Constantin Vodă Mavrocordat*, Bucureşti, 1928.

[3]) Generalul de Bauer, *Mémoires historiques et Géographiques sur la Valachie*, Francfort et Leisic, 1778.

Tab. II. — Bugetele Țării Româneşti pe anii 1766 şi 1767

Capitole bugetare (1)	1766 Lei vechi *) (2)	1767 Lei vechi (3)
Venituri:		
Totalul veniturilor	2.672.999,20	2.673.500,—
Veniturile țării	1.309.999,—	1.310.000,—
Veniturile Domnului (dări indirecte)	864.999,60	867.000,—
Veniturile Doamnei	40.003,28	48.500,—
Casa Răsurilor	457.997,32	448.000,—
Cheltueli:		
Totalul cheltuelilor	1.718.272,—	1.717.570.—
Tributul şi cheltuiala căpătării domniei	917.313,—	917.313,—
Diverse daruri la Constantinopol, proviziunile şi întreținerea Turcilor în corturile lor	419.192,—	419.192.—
Totalul banilor pentru Turci	1.336.505,—	1.336.505,—
Plata datoriilor făcute de Domn	145.195,—	145.195,—
Dobânzi	4.275,—	4.275,—
Cheltuelile casei	43.578,—	43.578,—
Cheltuelile Curții	45.099,—	45.099,—
Scutirile date de Domn	64.386,—	64.386,—
Totalul banilor luați de Domn	302.533.—	302.533,—
Pensiuni boierilor şi ajutoare, daruri de Paşti şi Crăciun	63.713,—	62.711.—
Totalul banilor cheltuiți pentru boieri	63.713,—	62.711,—
Salariile marelui Vistier, gratificații judecătorilor şi cheltueli pentru serviciul poştal	15.521.—	15.821.—
Cheltueli în interesul țării	15.521,—	15.821,—

*) 1 leu vechi=0.37 bani; 1 leu nou=2.70 lei vechi.

Carra [1]) pentru anul 1770 ne dă cifrele veniturilor şi cheltuelilor Moldovei pe cari le reproducem în tab. III.

O condică de socoteli din 1777 se află în Biblioteca Academiei Române, lăsată de I. Kalinderu. Aceasta are o dublă însemnătate: întâiu, fiindcă este una din condicele unui excelent administrator, Grigore Alexandru Ghica; al doilea, fiindcă ea cuprinde ultimele lui socoteli, deoarece la 12 Octomvrie 1777 el a fost decapitat de oamenii trimişi de Poartă, fiindcă s'a opus la anexarea Bucovinei de Austriaci.

In anul 1776 era în vigoare încă vechiul principiu că subalternul trebue să plătească pe superior, iar publicul pe toți dregătorii, pe măsură ce avea a face cu dânşii şi fără ca banii să treacă întâi prin Visteria Statului, cum se face astăzi.

Grigore Alexandru Ghica, păstră din veniturile vechi ceea ce i se păru că se mai poate păstra şi le stabili odată pentru totdeauna.

Pentru a despăgubi pe funcționarii săi, cari pierduseră foarte mult prin această operațiune de regularizare, le crescu lefurile, a căror cifră a fost şi ea fixată prin actul de reformă dela 1 Septemvrie 1776.

Dar lefile fixate în 1776 părură Domnului prea mari, şi decât să le păstreze şi să nu le poată plăti, el preferă să le scadă şi să le plătească la vreme, astfel ca nimeni să nu poată zice că nu şi-a luat leafa şi « embelicul ».

[1]) Jean Louis Carra, fost preceptor al fiilor lui Grigore Ghica, ap. Th. C. Aslan, *Tratat de Finanțe*, p. 46.

Tab. III. — Bugetul Moldovei în 1770

Capitole bugetare (1)	Lei vechi (2)	% (3)
Venituri:		
Vinăritul dela Odobeşti	140.000,11	
Vinăritul dela celelalte podgorii	100.000,—	
Oerit şi văcărit	200.000,—	
Darea pe cai	30.000,—	
Desetina pe stupi	30.000,—	
Vămile	200.000,—	
Ocnele de sare	100.000,—	
Venitul Doamnei	30.000,—	
Totalul venitului Domnului şi Doamnei	830.001,11	36,00
Venitul Ţării	923.002,—	40,00
Casa Răsurilor	323.000,—	14,00
Scutelnici daţi boierilor	227.000,—	10,00
Total general	2.303.003,11	100,00
Cheltueli:		
Tributul	64.999,98	
Daruri şi cheltueli pentru Turci	330.646.37	
Totalul banilor luaţi de Turci	395.646,35	33.53
Cheltueli secrete făcute de Domn la Constantinopol	250.000,02	
Dobânda banilor luaţi cu împrumut de Domn	68.620,—	
Daruri şi cheltueli la Curte	183.095,10	
Cheltuelile Doamnei	38.409,16	
Totalul banilor luaţi de Domn	540.124,28	45.77
Gratificaţii boierilor	107.099,32	9,09
Cheltuelile trupei naţionale	72.789,10	
Cheltuelile poştei, gazete	64.216,25	
Totalul cheltuelilor făcute pentru ţară	137.005.35	11,61
Total general	1.179.875,30	100,00

După tratatul dela Iaşi din 1792, Poarta se îndatora a ierta pe locuitorii Moldovei de orice dare şi sarcină, pe timp de doi ani, începând din ziua ratificării tratatului menţionat.

Deci, în tot acest timp de refacere a puterilor sleite ale ţării, nu era să se verse în haznaua împărătească nici birul, nici corolarele sale. Furniturile gratuite erau de mult timp suprimate şi, deci, s'ar aştepta cineva la o desăvârşită păsuire de impozite; dar erau cheltueli cărora Domnul trebuia să le facă faţă, sub pedeapsa de a-şi pierde situaţia sa domnească. Turcii trebuiau nutriţi cu bani şi cu peşcheşuri scumpe şi apoi dobânzile banilor împrumutaţi pentru plata darurilor nu se puteau anula prin vreo clauză din tratat sau prin vreo dispoziţie domnească. Intreţinerea unei curţi organizate după norme împărăteşti cerea bani mulţi pentru îmbrăcămintea şi hrana boierinaşilor de multe trepte. Erau apoi nevoile publice, câte le avea pe atunci Statul: armată, poliţie, şcoli şi spitale.

Acestea toate cereau bani. De unde să se ia însă, când tratatul desfiinţa dările odată cu datoriile Moldovei faţă de Sultan, fără a se mai gândi că oricum mai erau şi altele?

Răspunsul ni-l dă lista de mai jos a veniturilor din anul 1792, sub domnia lui Alexandru Constantin Vodă. Nu mai erau sferturi, acestea fiind darea pentru bir şi anexele lui, nu mai erau nici dăjdiile: rămăseseră însă dările indirecte, iar în afară de sferturi, se impuneau, ca în timpurile bogate şi nescutite, dar sub alte nume, şi dările directe.

Veniturile pentru acest an 1792 sunt:

	Lei vechi
Slujba desetinei	100.760,—
Slujba goştinii	77.990,—
Adausul (la zece lei unul)	7.799,—
Slujba vădrăritului	119.749,77
Adausul	11.974,25
Slujba vădrăritului	33.000,—
Banii ce s'au strâns pentru facerea podurilor şi darea lefurilor	177.330,20
Analogie de vame şi ocnă	8.166,—
	536.769,22

Iar cheltuelile, pe acelaş an, se cifrează la următoarele sume:

	Lei vechi
Poliţe şi dobânzi	278.577,—
Furnituri la Constantinopol	69.760,68
Daruri la Constantinopol	89.164,37
Cheltueli politice	29.462,—
Cheltuelile Curţii	22.912,52
Daruri la creştini	13.634,68
Cheltuelile Visteriei	4.207,30
	507.718,64

şi alte cheltueli mai mici, cari s'au urcat în total la lei vechi: 516.888,49 sau lei noui 191.402,80, atunci când Poarta scutise ţările de dări.

Am văzut că nevoile neîncetate de bani se traduceau totdeauna prin contribuţiuni noui. Acest sistem de a acoperi toate nevoile de bani prin noui impozite, explică pentru ce finanţele române ale secolului XVIII nu cunosc ce înseamnă datorie publică.

Pentru mai multă evidenţă, vom transcrie aci un capitol al veniturilor Moldovei pe anul 1796, din care vom remarca numărul « sferturilor », cari ar fi trebuit să fie de patru, după termenul întrebuinţat pentru a le desemna, dar cari erau mai mult decât quadruple, mai cu seamă dacă se adaugă marile sferturi ale ajutoarelor cari se preluau la epoca tributului şi cari echivalau cu zece sferturi obişnuite.

Iată enumerarea veniturilor Moldovei, pe anul 1796:

	Lei vechi
Al doilea sfert din Aprilie	21.995,31
Intâia contribuţie specială	3.369,81
Negustori la întâia contribuţie	8.591,—
Al treilea sfert din Mai	46.907,97
A doua contribuţie specială	3.353,77
Al patrulea sfert din Iunie	42.004,17
Al cincilea sfert din Iulie	38.388,86
A treia contribuţie specială	3.344,22
Adausul de vară din August	289.723,74
Contribuabili impuşi în mod special la adaus	8.356,60
Al patrulea sfert din Septemvrie	42.654,12
A patra contribuţie specială	3.345,11
Al patrulea sfert din Octomvrie	42.779,06
A cincea contribuţie specială	3.350,10
Negustori la a doua contribuţie	11.807,50
Primul sfert din Noemvrie (anul financiar începea cu această lună)	32.223,16
A şasea contribuţie specială	504.003,60
Adausul de iarnă din Decemvrie	16.171,11
	1.122.369,21

Din această sumă se scad banii scutelnicilor, cari deşi erau trecuţi în registrele Visteriei se plăteau boierilor, astfel că veniturile erau de lei vechi 923.896.

Se vede deci că ţăranul trebuia să plătească aproape toate lunile contribuţiuni; lunile Ianuarie, Februarie şi Martie, în timpul cărora pare a fi lăsat liber, fiind egalate prin contribuţiunea extraordinară a ajutoarelor de iarnă, care depăşea ea singură celelalte sferturi reunite.

Ştim cari erau aceste contribuţiuni indirecte: asupra oilor, porcilor, albinelor, vinurilor, cari suportau mai multe taxe, hornurilor (ca în Franţa), vămile şi, mai cu seamă, impozitul cel mai greu şi cel mai vexatoriu, acel asupra vitelor, principal izvor de venituri al ţării, care se ridica la o sumă ca şi aceea a veniturilor Statului propriu zise.

Şi cu toate acestea ţăranii nu ajunseră să fie ruinaţi. Bogăţiile lor constau în vite, cei mai săraci posedau cel puţin 4 capete, pe când cei mai bogaţi aveau 16 şi 20 capete, pe cari le ascundeau în fundul pădurilor, în munţi, departe de vederea organelor rapace ale administraţiei.

Să examinăm acum întrebuinţarea care se da sumelor încasate. Transcriem aci un capitol din registrul Visteriei Moldovei, pe anul 1796:

	Lei
Tributul ţării	67.944
Dar la sărbătoarea Bairam-ului	60.000
Poliţe dela Constantinopol plătite în ţară (datorii ale Domnilor)	43.832
Poliţe plătite la Constantinopol	23.453
Intreţinerea mai multor oaspeţi turci	10.000
Darul Ramazanului pentru fortăreaţa Benderului	4.365
Daruri diferitelor personagii turceşti	5.777
Transportul tunurilor	846
Reparaţia unei magazii la Isaccea	3.553
Catarguri trimise la Constantinopol	9.737
Casa de recepţiuni pentru Turci	1.210
Poşta turcească	27.465
Casa mare dela Iaşi	1.600
Intreţinerea lui Hassan Paşa	3.000
Furnitura de nitrat de potasiu	6.538
Aprovizionările Isaccei	5.034
Darurile Turcilor pentru a doua oară	2.752
Casa de recepţiuni, a doua cheltueală	2.224
Casa dela Iaşi	3.927
Bani gata trimişi la Constantinopol (datorii)	106.816
Poliţe dela Constantinopol plătite în ţară	38.850
Aprovizionarea: miere, brânză, orz, fân	195.718
Intreţinerea lui Hassan Paşa; a doua plată	5.000
Darul lui Ramazan, a doua plată	4.619
Daruri Turcilor pentru a treia oară	7.300
O şură la Isaccea	9.744
Oaspeţi turci	4.678
	655.982

Din 923.000 lei, cari constituiau veniturile Moldovei, două treimi erau înghiţite de Turci, dar de aci nu trebue să credem că restul de 300.000 era folosit pentru nevoile ţării.

Aceste fonduri erau consacrate cheltuelilor personale ale Domnului pentru proviziunile Curţii, grajdurile, darurile, blănurile personagiilor cărora Domnul le acorda distincţiuni, apoi căsătoriile şi botezurile pe cari Domnul le celebra în contul Statului, sărbătorile şi banchetele şi, în cele din urmă, capitolul cheltuelilor secrete.

Nicio condică din aceste vremuri nu arată vreun prisos de venituri rămas în casa Visteriei şi nici nu putea fi altfel, când şi tot avutul Statului era la dispoziţia Domnitorului.

Tocmai în anul 1806, Domnul Moldovei, Scarlat Calimach arată, într'o condică particulară, scrisă în greceşte de secretarul său, veniturile punct cu punct pentru întâia sa domnie, August 1806, în sumă de lei vechi: 615.191,85 şi cum cheltuelile întrecuseră veniturile şi anume:

	Lei vechi
Cheltueli	966.444,64
Venituri	615.191.85
Deficit	351.252,79

a scris el însuşi: «am rămas datori din cheltuiala Domniei dintâi, afară de datoria noastră din dragomanat, lei vechi 351.252.79» sau lei noui 130.003.78.

A doua parte a condicii este ocupată de «Expunerea veniturilor şi cheltuelilor celei de-a doua domnii 1807 Iulie 24 la Constantinopol în Rumelia şi în robia noastră până la liberare şi pornirea noastră la Bucureşti»:

	Lei vechi
Cheltueli	1.080.862,—
Venituri	290.640,—
Deficit	790.222,—

adaugă Domnul: «790.222.— am rămas datori din a doua domnie până la liberarea noastră din 2 Octomvrie 1812».

Intreaga datorie a Domnului era:

	Lei vechi
Din dragomanat	183.550,—
Din domnia întâia	351.252,79
Din domnia a doua	790.222,81
Cheltuelile Doamnei la Constantinopol	165.000,—
Imprumutul dela Turci	200.000,—
	1.690.025,60

După cum se vede, o frumoasă datorie, pe care n'o va fi plătit uşor Scarlat-Vodă în cei 7 ani de domnie dela 1812—1819. Când Ruşii plecară în 1812 din Moldova, răpindu-i jumătate din teritoriu, lăsară în urmă şi ruină şi sărăcie şi foamete.

Ocupaţiunea rusă a Principatelor Române, între 1806 şi 1812 a fost, în comparaţiune cu ocupaţiunile precedente, foarte grea, încât însuşi Impăratul Alexandru I, citind un lung memoriu în care se arătau plângerile nenorociţilor Moldavi asupra abuzurilor şi vexaţiunilor administraţiunii ruse, s'ar fi exprimat: «Je ne puis pas souffrir plus longtemps de semblables horreurs».

Din cauza răsboaielor, a distrugerilor continue pe urma armatelor de ocupaţiune, a nenumăratelor impozite şi a modului în care se făcea strângerea lor, populaţia ambelor Principate se rărise, căci aproape 400.000 locuitori fugiseră în Rusia peste Nistru, 300.000 în Serbia şi 75.000 în Bulgaria, astfel că

după anul 1790 în Valachia nu erau decât vreo 800.000 locuitori și 500.000 în Moldova.

In anul 1821 un nou războiu isbucnește între Turci și Ruși, din cauza insurecțiunii grecești, care a provocat și revoluția națională din Principate. Turcia a ocupat Principatele și astfel revoluția a fost înăbușită.

Visteriile ambelor Principate fiind cu totul goale și în neputință de a încasa dările, se căutau alte mijloace pentru a face față cheltuelilor urgente.

In Muntenia, boierii caimacami, după înțelegerea avută la Constantinopol cu noul domn, au căpătat împuternicirea de a acoperi lipsurile Visteriei cu veniturile averilor mânăstirești luate de Turci dela călugării greci. Și cum nu era altă posibilitate, au impus împrumuturi mânăstirilor din țară, închinate și neînchinate. In acest scop s'au înștiințat cele 17 județe, s'au numit funcționari cari să facă inventarierea moșiilor mânăstirești, cari nu sunt și sunt arendate, punând în vedere arendașilor să nu mai plătească arenda pe viitorul an mânăstirilor, sub pedeapsă de a o pierde, fiindcă nu se va lua în considerare suma plătită, ea urmând a fi vărsată direct Visteriei.

Acesta era un împrumut forțat, impus mânăstirilor și la cari se dădea o dobândă de 5 taleri la *pungă pe lună.*

Imprumutul acesta s'a urcat la suma de taleri 23.550 = 70.650 lei vechi.

In Moldova la venirea în domnie a lui Ion Sandu Sturza, țara era stoarsă cu desăvârșire, recolta din 1821 fusese pierdută, vitele fuseseră luate pentru hrana năvălitorilor sau a acelora cari veniseră să-i respingă, bogățiile adunate dispăruseră.

Spre a se putea duce de azi pe mâine sarcinile domniei, s'a recurs la împrumuturi de sume destul de neînsemnate dela boierii din țară; în scopul acesta, Domnul a făcut un apel, în scris, la toți boierii, după ce o adunare avusese loc la Mitropolia din Iași. Prin acest apel adresat fiecărui boier, se arată și suma care trebuia împrumutată și un fel de poruncă ca, de îndată, suma să fie vărsată Visteriei.

Astfel, la 5 Iulie 1823, banul Enacache Dimitrie a vărsat Visteriei suma cerută de 400 lei și căminarul Constantin Boteanu a vărsat lei 150 la 24 Octomvrie 1823; dăm și aci chitanța prin care se arăta modul împrumutului:

..« 150 lei, adică una sută cinci zeci lei au împrumutat Dumnealui căminarul Constantin Boteanu în trebuința cheltuelilor țării, cu vadè de doi ani și cu dobânda legiuită și la împlinirea vadelei să i se plătească atât capetele cât și dobânda.

« Drept aceea s'a dat Dumnia-lui pecetluitul nostru acesta ».

Despre un împrumut străin nici nu se auzise până atunci. Totuși, în toamna anului 1823 aga Iancu Cananău s'a dus în orașul Brody din Galiția, unde se exportau pieile de iepuri din Moldova și a venit de-acolo cu doui zarafi, David Münz și Mihail Nathan fiul, cari erau dispuși a împrumuta țării până la 100.000 galbeni, dar boierii nevoind să garanteze împrumutul pentru Domn și țară, împrumutul n'a putut fi realizat [1]).

Cum însă era neapărată nevoie de bani, s'a aplicat un impozit extraordinar asupra boierilor, luându-li-se venitul scutelnicilor în folosul țării. O socoteală aparte s'a ținut pentru acest impozit extraordinar sub numele « Condică pentru banii împrumutați dela stări și moșiile boierești ».

In această condică, se arată, mai întâiu, deficitul produs din cauza cheltuelilor pe județe cu oștirea împărătească și apoi, tot pe județe, se arătau sumele realizate din impozitul aplicat. Se arăta starea proprietății rurale în 1822—1823 și cui aparține fiecare moșie [2]).

Din acest împrumut forțat, sau mai bine zis impozit extraordinar, s'a realizat suma de lei vechi 462.380.

Sub Ion Sandu Sturza aflăm în condica generală a Visteriei dela 1 Iulie 1822 la 30 Iunie 1823 următoarele venituri:

	Lei vechi
Banii birului	893.575,30
Rusumaturile	486.500,—
Vama	94.779,86
Ocnele	136.125,—
Sfertul căldărilor ce lucrau rachiu de pâine	20.075,—
Plata a 1274 cai a 120 lei	152.800,—
	1.783.855.16

Cheltuelile pe aceeași perioadă (1 Iulie 1822—30 Iunie 1823) sunt:

	Lei vechi
Tributul țării	47.769,—
Daruri la Poartă	89.859,—
Furnituri	145.386,66
Cherestea	60.982,30
Datorii	73.816,—
Lefi	447.791,42
Daruri	391.128,—
Bacșișuri	165.091,60
Menzilari	224.024,90
Chirii	5.795,—
Pierderi la curs de monete	35.093,24
Reparații la conace	105.021,70
Cheltueli politice	262.076,85
Diverse	236.538,—
Lefi date Visteriei	133.472,—
Cheltuelile Curții	239.668,—
Milostiviri	28.294,30
Diverse	17.055,82
	2.708.863,79

Ceeace, față cu veniturile, înseamnă un deficit de 925.008.63 lei vechi.

Să dăm, pentru mai multă edificare, și unul din ultimele bugete ale acestei perioade — bugetul Moldovei dela 1 Iulie 1825 la 31 Decemvrie 1826.

Veniturile care sunt tot atât de diverse ca și cele din anii anteriori sunt de lei vechi 3.873.971.46.

[1]) Manuscriptul Academiei Române Nr. 889.

[2]) Le Jeune « Voyage en Moldavie et en Valachie », ap. N. Iorga, *Documente și cercetări asupra istoriei financiare și economice a Principatelor Române*, București, 1902.

Cheltuelile, pe categorii mari, sunt:

	Lei vechi
Tributul ţării	47.769,—
Daruri la Poartă	89.009,15
Cheltuelile Domnului	1.332.457,66
Cheltuelile Doamnei	458.841,13
Dobânzi	152.412,53
Lefi şi daruri	524.216,43
Cheltueli politice	430.200,—
Cheltueli diverse	25.796,62
	3.060.702.52

Totalul cheltuelilor nu întrece suma veniturilor, lucru nou pentru visteria mult-plătitoare a Moldovei, ruinată de revoluţie şi de urmările ei, şi scriitorul înseamnă cu mulţămire: « şi s'au istovit ».

PERIOADA 1832—1863

Reforma financiară înfăptuită de Regulamentele Organice a desfiinţat toate dările din trecut în bani şi natură şi în locul lor a înfiinţat, în Ţara Românească, următoarele dări:

1. O dare personală pe cap de familie, *capitaţia*, care se plătea de:

a) sătenii muncitori de pământ, plugari;

b) muncitorii de prin oraşe şi târguri câte 30 lei vechi sau lei noui 11 bani 11 pe an.

c) ţiganii satului, pentru acei cari s'au învoit a strânge aur din albiile râurilor, 50 lei vechi sau lei noui 18 bani 51; şi pentru toţi ceilalţi ţigani 30 lei vechi sau lei noui 11 bani 11 pe an.

d) clasa mazililor: 45 lei vechi sau lei noui 16 bani 66 pe an.

2. *Patenta,* la care erau impuşi neguţătorii şi meseriaşii:

a) Neguţătorii de prin târguri şi oraşe erau împărţiţi în trei clase:

Clasa I cuprindea pe neguţătorii cari făceau comerţul atât în ţară cât şi în afară. Ei erau impuşi la o patentă de 240 lei vechi sau lei noui 88 bani 88 pe an. Clasa II cuprindea pe acei cari făceau negoţul numai în ţară şi cari erau impuşi la o patentă de lei vechi 120 sau lei noui 44 bani 44. Clasa III cuprindea pe negustorii cari nu făceau negoţul decât de detaliu. Ei erau impuşi la o patentă de lei vechi 60 sau lei noui 22 bani 22 pe an; iar slugile din prăvăliile lor plăteau numai capitaţia de lei vechi 30 sau lei noui 11 bani 11, pe an.

b) Meseriaşii erau împărţiţi în două clase:

Clasa I cuprindea pe meşterii cei mari, cari erau impuşi la 90 lei vechi sau lei noui 33, bani 33, pe an.

Clasa II cuprindea pe meşterii obişnuiţi. Ei erau impuşi la 50 lei vechi sau lei noui 18, bani 51 pe an, iar ucenicii majori plăteau capitaţia de 30 lei vechi sau lei noui 11, bani 11 pe an.

Toţi acești patentari nu plăteau capitaţia.

In Moldova, s'au fixat aceleaşi dări cu oarecari deosebiri mărunte:

1. Capitaţia era plătită de toţi, ca şi în Muntenia, iar mazilii plăteau 33 lei vechi, sau lei noui 11, bani 11, în loc de 45 lei vechi, sau lei noui 16,66;

Ruptaşii plăteau întocmai ca şi mazilii;

Ţiganii satului, fie sau nu aurari, plăteau 30 lei vechi, sau lei noui 11, bani 11;

2. In ce priveşte patenta, neguţătorii erau împărţiţi tot în trei clase şi plăteau aceleaşi sume ca şi în Muntenia; meseriaşii, însă, erau împărţiţi în trei clase, în loc de două, şi anume:

a) cei din Clasa I, cari aveau fabrici mari, plăteau patenta de 120 lei vechi, sau lei noui 44, bani 44;

b) cei din Clasa II, cari aveau fabrici mai mici plăteau patenta de 80 lei vechi, sau le noui 29, bani 62, pe an;

c) cei din Clasa III, cari ţineau prăvălii în cari exercitau meşteşugul lor, plăteau o patentă de 50 lei vechi, sau lei noui 18, bani 51, pe an.

La aceste dări nu era supusă decât clasa băştinaşă, deci străinii erau scutiţi, între aceştia fiind cuprinşi şi Evreii[1]). Aceştia cereau supuşenia străină pentru a fi scutiţi de astfel de dare şi acestora li s'a zis *sudiţi-supuşi.*

Boierii erau scutiţi de plata capitaţiei.

Clasă privilegiată, boerimea avea numai dânsa dreptul să ocupe funcţiuni publice, să aleagă şi să fie aleasă în Obşteasca Adunare, pentru a reprezenta ţara.

Cu toate acestea, Regulamentul Organic făcuse un pas înainte, căci:

1. fixase cheltuelile Statului pe fiecare an;

2. fixase dările şi toate celelalte venituri pentru a face faţă cheltuelilor;

3. stabilise reguli pentru strângerea birului şi a celorlalte dări, şi

4. fixase regulele, după cari Visteria urma să dea socotelile sale.

In proiectul Regulamentului se introdusese impozitul funciar, — darea directă asupra pământului, — la care urma să fie supusă toată proprietatea rurală, fără deosebire, precum şi impozitul timbrului, cu îndoitul scop de a aduce un venit Statului şi a mai împuţina procesele. Comitetul celor 8 boeri s'a opus însă la aceasta, fiindcă aceste impozite loveau direct clasa boierească.

Trecând acum la dările indirecte, prin natura lor, ele urmau ca şi în trecut să fie suportate şi de clasa boierească.

Dările indirecte prevăzute de Regulamentul Organic sunt:

1. Vămile, cari erau date în arendă, prin licitaţie ţinută înaintea Obşteştei Adunări, şi cari constau din o taxă de 3 lei, atât la import cât şi la export, care se percepea la fruntariile ţării, desfiinţându-se vămile interioare dela un oraş la altul, proclamându-se prin aceasta libertatea comerţului.

2. Impozitul asupra sării, care constituia un monopol al Statului, în preţul de vânzare intrând şi impozitul. El era arendat cu contract ca şi venitul vămilor.

3. Un drept de exportaţiune asupra boilor şi vacilor, care era de 21 lei vechi sau lei noui 7, bani 77, de cap de vită.

---

[1]) Verax, *La Roumanie et les Juifs*, Bucarest, 1903.

4. Oieritul și cornăritul, adică un drept de intrare în țară la pășunat a oilor și caprelor mocanilor din Transilvania, și cari se arendau ca și vămile.

5. Venitul domeniilor Brăilei, Giurgiului și Turnului, cum și pescuitul bălților și Turnului, precum și pescuitul bălților și canalurilor Dunării, căci în baza tratatului dela Adrianopol (1829) au fost înapoiate Munteniei raialele Brăilei, Giurgiului și Turnului. Atunci, s'a acordat un termen vechilor proprietari, ca să prezinte actele lor pentru a-și lua înapoi proprietățile. După expirarea termenului dat, domeniile cari rămâneau fără stăpân deveneau proprietatea Statului.

6. Venitul de 25% asupra averilor nemișcătoare ale mânăstirilor Mitropoliei, episcopiilor, căci toate daniile de moșii făcute din timpuri vechi de către Domni și boeri, erau făcute ca veniturile lor să servească pentru întreținerea bisericilor, școalelor, spitalelor, etc., și era drept ca și mânăstirile să contribue cu ceva din veniturile lor pentru întreținerea caselor făcătoare de bine, căci în acest scop le fuseseră lăsate.

Stabilind aceste dări, Regulamentul Organic a pus și principiul că nu se va mai putea ridica nici o altă dare, sub niciun cuvânt și sub nicio formă, și, prin urmare, Domnul nu mai poate să pună niciun impozit în profitul său personal, nici să mai ceară vreo dare în bani sau în natură, sub niciun fel de numire, fixându-se și lista civilă în Muntenia la lei noui 444.444 sau lei vechi 2.000.000 pe an și, în Moldova, la lei noui 296.296.33, sau lei vechi 800.000, pe an. Aceste sume urmau să servească la toate cheltuelile Domnului, ale familiei și ale Curții sale, iar Doamna nu mai avea niciun fel de venit, ca mai înainte, sau vreo dotațiune oarecare.

Reforma financiară introdusă de Regulamentul Organic era un progres real față de haosul și arbitrariul din trecut, stabilindu-se de acum încolo principiul științei financiare moderne, ca impozitul să fie determinat, iar nu arbitrar, și să fie împlinit la anumite epoce dinainte hotărîte și bine cunoscute de contribuabili.

Pe aceste baze s'au întocmit primele bugete pe anul 1831, cu următoarele cifre:

In Țara Românească:	Lei vechi	Lei noui
Venituri	14.329.000	5.303.333
Cheltueli	12.144.628	4.494.460
Casa Rezervei	2.184.372	808.873
In Moldova:		
Venituri	6.652.572	2.463.916
Cheltueli	6.392.597	2.371.648
Casa Rezervei	259.975	92.268

In Regulamentul Organic se prevăzuse facerea recensământului populațiunii, desigur dintr'un interes fiscal. Aceste bugete nu ne-ar putea da imaginea exactă a capacității contributive a Principatelor, deoarece ele fuseseră întocmite înainte de facerea recensământului. De aceea, credem util a reda și bugetele pe anul 1832, făcute pe baza recensământului populației, care constatase: în Muntenia 2.032.362 suflete, numărul familiilor de plugari și muncitori de prin sate fiind de 260.789 în loc de 200.000, și 18.000 al familiilor de muncitori de prin orașe și târguri; iar în Moldova 1.276.000 suflete, în cari se cuprind 134.148 familii de plugari și birnici prin sate, în loc de 123.449, și 13.263 mazili și ruptași, deci un spor în numărul contribuabililor care urma să prezinte și un spor al veniturilor.

Insă dările intrau cu foarte multă greutate; bugetul Munteniei pe anul 1831 lăsase o rămășiță de lei vechi 5.249.953 sau lei noui 1.944.427 astfel că în cursul anului 1832, pentru a face față cheltuelilor până la intrarea rămășițelor s'a recurs la împrumuturi cu dobânzi oneroase de 12% până la 18% pe an.

Totalul împrumuturilor contractate în cursul anului 1832 a fost de lei vechi 2.186.357 (809.608).

Imprumuturile făcute pe termene scurte de 6 luni și un an, cu dobânzile arătate, apăsau destul de greu asupra bugetului, căci încasările se realizau cu greu.

Imprumuturile se contractau contra zapise, — ceea ce ar fi azi bonuri de tezaur, — cari purtau un număr de ordine, acela al procesului verbal de ședință a Sfatului Țării, care aproba contractarea împrumutului. El se făcea dela particulari, dela

Tab. IV. — Bugetul Țării Românești pe anul 1832

Capitole bugetare (1)	Lei vechi (2)	Lei noui (3)
Venituri:		
Capitația plugarilor și muncitorilor de prin sate	7.823.670	2.897.656
Capitația muncitorilor de prin orașe	540.000	200.000
Capitația țiganilor Statului . . .	140.000	51.852
Capitația mazililor	121.275	44.917
Patenta negutătorilor și meșterilor	910.000	337.037
Oeritul	80.000	29.630
Arenda ocnelor de sare	4.565.314	1.690.857
Arenda vămilor	1.448.000	536.297
Dreptul de exportațiune pentru oi și vaci	252.000	93.333
Darea pentru exportul cerealelor .	240.000	88.888
Domeniile Brăilei, Giurgiului și Turnului precum și al Ostroavelor .	500.000	185.185
4-a parte din veniturile averilor nemișcătoare ale Mitropoliei, Episcopiilor și Mânăstirilor	400.000	148.148
	17.020.259	6.303.800
Cheltueli:		
Darea către Inalta Poartă	439.500	162.778
Lista civilă a Domnului	1.200.000	444.444
Lefile funcționarilor civili	4.107.060	1.521.133
Lefile dorobanților	847.320	313.822
Chirii de case pentru stăpânire . .	73.465	27.209
Incălzitul	60.000	22.222
Straja pământească	2.750.000	1.018.518
Carantinele	600.000	222.222
Pensiile și despăgubirile scutelnicilor	1.500.000	555.555
Poștele	947.418	350.895
Plata de progoane la cai de poștă	100.000	37.037
Cheltueli de drum pentru curieri .	50.000	18.518
Intreținerea drumurilor mari și a podurilor	200.000	74.074
Datoria pentru pavajul din București	147.710	54.708
Reparația temnițelor și întreținerea vinovaților	70.000	25.926
Intreținerea a două seminarii . .	150.000	55.555
Intreținerea școalelor	350.000	129.630
Mile săracilor la zile mari	50.000	18.518
Intreținerea cerșetorilor	50.000	18.518
Institutul copiilor sărmani	100.000	37.037
Intreținerea a trei spitaluri . . .	150.000	55.555
Obișnuitele mile la biserici	10.000	3.703
Cheltueli extraordinare pentru administrație	240.000	88.895
Pe seama Casei de Rezervă . . .	2.827.786	1.047.328
	17.020.259	6.303.800

Mitropolie, episcopii, şi consta de multe ori din sumele cele mai mici ce se puteau subscrie.

Până la finele anului 1833, din împrumuturile contractate s'au achitat lei vechi 1.468.323.60 (537.720.22).

Din cauza neintrării la timp a veniturilor în cursul anului 1833, Visteria s'a împrumutat cu lei vechi 365.415.211 sau lei noui 1.353.131.78, fără ca primul împrumut să se fi lichidat în întregime.

Pentru întocmirea bugetului pe anul 1834, s'au redus evaluările veniturilor şi cheltuelilor, şi totuşi bugetul a fost prezentat cu un deficit, astfel:

	Lei vechi	Lei noui
Venituri	11.728.014	4.343.709
Cheltueli	15.266.623	5.654.305
Deficit	3.538.609	1.310.596

La venituri nu se prevăzuse venitul ocnelor de sare, de lei vechi 4.565.313.90 sau lei noui 1.690.857.

Până la intrarea veniturilor în cursul anului 1834, se fac împrumuturi în sumă totală de lei vechi 4.125.820 (1.527.791 lei noui), iar până la finele anului se plătesc din aceste împrumuturi o sumă de lei vechi 589.356.60 (218.238.75), se achită în întregime împrumuturile din anul 1832, iar din acele contractate in 1833 mai rămăsese de achitat lei vechi 2.880.061.76 (1.066.486.86).

Acest deficit se datoreşte în mare parte şi crizei agricole, care a bântuit acest an de o secetă cumplită, astfel că plugarii n'au putut să-şi plătească dările lor.

Anul 1834 are o importanţă politică deosebită pentru ambele Principate, întrucât Rusia, schimbându-şi directiva politică ce o adoptase faţă de Turcia şi dorind a fi în buni termeni cu ea, încheie la 29 Ianuarie 1834 o convenţie la St. Petersburg, în baza căreia Rusia îşi retrage armatele şi administraţiunea din Principate. In schimb, Turcia se obligă să aplice mai departe Regulamentul Organic, fixându-se tributul din nou la suma de lei turceşti 2.000.000 sau lei noui 518.518, pentru Muntenia şi la lei turceşti 1.000.000 (259.259) pentru Moldova. In baza acestei convenţiuni, Divanurile au ales Domn în Muntenia pe Alexandru Ghica şi în Moldova pe Mihail Sturza.

Ambii Domni găsiseră, în aplicare, bugetul pe anul 1834 şi nu le mai rămânea decât să ia măsuri pentru a se evita deficitul, ceea ce era inevitabil şi atunci a trebuit să se gândească la întocmirea bugetului pe anul 1835, astfel ca un nou deficit să nu mai fie posibil. Dar din propunerile făcute pentru mărirea cotei unor impozite existente, Obşteştile Adunări n'au aprobat decât o creştere de 30% a birului plugarilor.

Bugetul Munteniei pe anul 1835 s'a soldat cu un deficit de lei vechi 1.367.627.05 (506.530) iar în cursul acestui an s'au contractat împrumuturi în sumă de lei vechi 2.231.936 (826.514).

Ar fi să repetăm mereu acelaşi lucru, dacă am continua să examinăm finanţele fiecărui an, căci nu se făcuse nici un progres pe calea economică, care ar fi putut să atragă după sine o urcare neapărată a veniturilor.

Era şi acum în vigoare vechiul sistem nenorocit de adăugiri şi scăderi asupra dărilor existente, după cum erau ani buni sau ani răi agricoli. Visteria însă se afla continuu în suferinţă şi împrumuturile se urcau regulat an cu an.

La 1 Ianuarie 1840, Visteria era datoare din împrumuturile contractate în trecut, cu următoarele sume:

	Lei vechi	Lei noui
Din anii 1835—1837	1.091.250,00	404.090,00
Din anul 1838	1.580.443,60	585.238,00
Din anul 1839	2.902.070,30	1.074.836,63
	5.573.763,90	2.064.164,63

La 1 Ianuarie 1844, Visteria era datoare din împrumuturi pe trecut, următoarele sume:

	Lei vechi	Lei noui
Din anul 1840	217.000	80.355
Din anul 1841	90.000	33.327
Din anul 1842	77.816	28.815
	384.816	142.497

Aceasta ne-ar face dovadă că bugetele pe aceşti ultimi ani s'au soldat cu excedente, cari au permis să se lichideze nu numai datoriile trecutului, dar şi cele contractate în cursul ultimilor trei ani, împrumuturi pe termene scurte de 6 luni şi cari au fost achitate până la închiderea anului bugetar.

In anul 1845, Visteria s'a împrumutat dela Casa Centrală a Mânăstirilor cu suma de lei vechi 2.800.000 (1.038.410). Contractarea acestui împrumut a fost motivată de întâmpinarea cheltuelilor făcute de Domnul Gheorghe Bibescu la Constantinopol, precum şi pentru acoperirea unei părţi din cheltuelile pentru instalarea în domnie, cheltueli cari se urcaseră la suma de lei vechi 3.465.000 (1.283.090), sumă care se va plăti în curs de mai mulţi ani din Casa Rezervei.

De unde până acum Visteria se împrumuta cu sume mai mult sau mai puţin însemnate dela particulari, pe termene scurte şi fără să se arate necesitatea lor, cu împrumutul de mai sus pare a se începe o eră nouă, căci acest împrumut de o sumă importantă, este contractat dela o casă specială, şi cuprinde specificarea că *suma împrumutată se va plăti în timp de mai mulţi ani.*

Din punct de vedere financiar, domnia lui Gheorghe Bibescu se poate considera foarte fericită, căci graţie lui se ajunge la echilibrarea bugetului şi la plata tuturor datoriilor, aşa că în anul 1846, Visteria dispunea de o rezervă de aproape 4.000.000 lei vechi (1.481.201 lei noui).

In cursul anului 1847, s'a împrumutat suma de lei vechi 2.036.666.22 (754.188), sumă care trebuia acoperită din venitul ocnelor de sare, arendate pe timp de 6 ani colonelului Alexe Simici şi maiorului Mişu Anastasievici, cu suma de 20.945.000 lei vechi, (7.756.000) din cari, în primii doi ani ai arendării, se plăteau câte 2.472.500 lei vechi, iar în ceilalţi patru ani câte 4.000.000 lei vechi pe an.

Evenimentele politice ale anului 1848 au turburat echilibrul financiar restabilit și situația financiară a devenit mult mai grea ca în trecut. Bugetele se întocmesc și se soldează cu deficite și împrumuturile, pentru a face față cheltuelilor, devin o sarcină pentru mulți ani.

Rusia, de acord cu Poarta Otomană, înăbuși repede această revoluție. Condițiunile politice de existență ale Principatelor deveniseră mult mai dificile. In baza tratatului încheiat între Ruși și Turci la 19/1 Mai 1849 la Balta-Liman, armatele rusă și turcă au ocupat Principatele. Această ocupație a luat sfârșit în anul 1851.

Pentru întreținerea armatelor de ocupație, în cursul anului 1848, Visteria s'a împrumutat cu lei vechi 3.191.094 (1.181.663) iar în cursul anului 1849 cu lei vechi 5.405.445 (2.001.695).

Astfel că datoria Principatului Munteniei la finele anului 1849, se urcă la suma de lei vechi 18.301.677 (6.771.617.87).

La 31 Decemvrie 1850 datoria era următoarea:

	Lei vechi	Lei noui
Din anul 1846	4.000,—	1.481,59
Din anul 1847.	13.584,39	5.031,29
Din anul 1848	3.191.094,—	1.181.665,—
Din anul 1849	10.259.297,99	3.799.679,—
Din anul 1850	6.057.096,56	2.243.653,—
	19.525.072,94	7.231.509,88

Cum de astă dată datoria era mult mai grea ca în trecut, pentru acoperirea ei, cel puțin în parte, Comisiunea Financiară a aplicat câte două zecimi adiționale și 5% asupra proprietăților cari nu vor avea locuitori, și a decis să se supună la un ajutor eparhiile și mânăstirile închinate și neînchinate cu începere dela 1 Ianuarie 1851, cu câte 1/4 din veniturile lor, până la stingerea completă a datoriei.

Mânăstirile închinate fiind însă în afară de regulele administrațiunii țării, se propune să se vândă prin licitație perceperea veniturilor lor, ca să se poată astfel cunoaște atât dreptul Statului, cât și al lăcașurilor sfinte.

Prin aceste propuneri s'a asigurat un venit în plus de 4.600.000 lei vechi (1.703.701,50).

Această sumă trebuia să se adune de Visteria Principatului, constituind un fond a parte denumit *« fond de amortisment », numai în plata datoriei publice până la completa lichidare a capitalului și dobinzilor.*

Pentru prima oară întâlnim această denumire. Domnul Barbu Știrbei crease acest fond numai pentru timpul necesar plății datoriei contractate. Clerul grec s'a opus însă la plata sumei de mai sus, astfel că nu s'a încasat decât darea impusă mânăstirilor neînchinate și, totuși, s'a ajuns ca, prin regularitate și control, atât asupra cheltuelilor cât și asupra veniturilor, cea mai mare parte din datorie să fie plătită și redusă în anul 1853 la 6.760.047 lei vechi (2.503.720 lei noui).

La 22 Iunie 1853, trupele rusești trec Prutul și un nou războiu — numit apoi Războiul Crimeei —fu declarat.

Dela declararea războiului și până la încheierea păcii, Principatele au suferit trei ocupațiuni străine una după alta, cari au avut repercusiuni adânci asupra finanțelor lor.

Prima, ocupațiunea rusească, dela 22 Iunie 1853 până la 23 Iulie 1854.

A doua, ocupațiunea turcească, dela 27 Iulie 1854 până la 3 Septemvrie 1854.

A treia, ocupațiunea austriacă, dela 3 Septemvrie 1854.

Domnul Barbu Știrbei, la 16 Octomvrie 1853, se retrage la Viena, încredințând administrația Munteniei, Sfatului Administrativ Extraordinar.

Autoritatea superioară fiind înlocuită cu agenți ruși, aceștia nu se îngrijiau decât de întreținerea armatelor lor, cărora trebuia să li se procure proviziunile necesare. Pentru plata acestor proviziuni, s'au emis bonuri de tezaur cu curs forțat, pentru suma de 17.590.000,11 lei vechi (6.513.581.24).

Când teatrul luptelor a trecut din valea Dunării în Crimeea, Rușii părăsind Principatele, în Iulie 1854, din întreaga datorie contractată de către ei, în Muntenia, nu plătesc decât suma de 5.276.647 lei vechi (1.953.982.38), restul rămânând în sarcina Visteriei Principatului.

Intrând trupele turcești, în mai puțin de două luni cât a durat ocupațiunea, s'au contractat datorii pentru aprovizionare, de 5.927.173.33 lei vechi (2.195.002,28), iar pentru ocupațiunea austriacă, care a fost și cea din urmă, s'a cheltuit de Visteria Munteniei 1.085.082.39 lei vechi (401.812.22), de altfel, o sumă neînsemnată față cu cheltuelile celor două ocupațiuni anterioare. In urma înțelegerii cu Turcii, la 3 Septemvrie 1854, Austriacii au ocupat Principatele și Domnul Barbu Știrbei a intrat cu ei în țară și și-a reluat tronul.

Barbu Știrbei a căutat cu orice preț să îndrepte finanțele lăsate în ruină, în urma celor trei ocupațiuni. In 1855, datoria care fusese redusă în 1853 la lei vechi 6.760.047 (2.503.720), se mărise cu sumele împrumutate de Ruși și neplătite de ei, de lei vechi 12.313.553 (4.559.712.27), precum și cu cheltuelile de ocupație ale Turcilor și Austriacilor, din cari rămăsese neplătită suma de lei vechi 6.914.859,17 (2.560.679.,35), astfel că datoria Principatului Munteniei la finele anului 1855, era de lei vechi 25.988.459,17 (9.625.355).

Cu o bună administrație, bugetul anului 1856 lasă un prisos de lei vechi 2.738.580 (1.014.096), care a fost întrebuințat la suportarea cheltuelilor extraordinare ale acestui an.

Casele publice, ca acele ale mânăstirilor, Mitropoliei, episcopiilor, pădurilor și drumurilor, la datele de mai sus, ofereau rezerve însemnate, cari depășeau suma de 28.000.000 lei vechi (10.370.400). Numai aceste rezerve au făcut cu putință procurarea sumelor necesare în timpul ocupațiunii armatelor străine.

In Moldova, situația se prezenta ceva mai bine, căci evaluarea bugetelor era mai cumpănită, astfel că nu s'a ajuns la împrumuturi, decât mult mai târziu și după cum vom vedea, din împrejurări cu totul neprevăzute.

Soarta Principatului Moldovei a fost strâns legată de aceea a Munteniei, atât din punct de vedere po-

litic, cât şi din punct de vedere economic şi financiar, cu singura deosebire că Moldova având o populaţie mai mică decât a Munteniei şi, din punct de vedere bugetar şi financiar în genere, sarcinile erau mai proporţionate cu numărul locuitorilor, întinderea teritoriului şi puterea lui de producţiune.

In conformitate cu dispoziţiunile Regulamentului Organic, în cursul anului 1831, s'a făcut recensământul populaţiunii. Pe baza lui s'a întocmit bugetul de venituri şi cheltueli al Moldovei pe anul 1832.

Rezervele rezultate din executarea bugetelor se înglobau la veniturile anului viitor, ceea ce făcea ca să se mărească şi cheltuelile în aceeaşi proporţie, aşa că situaţia bugetară în Moldova s'a prezentat destul de normal până în anul 1848, când din cauza intrării armatelor ruseşti în ţară, pentru a înnăbuşi mişcarea naţională, Visteria s'a împrumutat cu lei vechi 157.000 sau 58.138 lei noui, dela logofătul Alecu Balş.

In cursul anului 1849, Visteria s'a împrumutat cu o sumă mult mai mare, pe care n'o putem preciza,

Tab. V. — Bugetul Moldovei pe anul 1832

Capitole bugetare (1)	Lei vechi (2)	Lei noui (3)
Venituri:		
Capitaţia plugarilor	3.778.500	1.399.444
Capitaţia ţiganilor Statului	90.000	33.333
Capitaţia de 8447 oameni fără căpătâi	254.370	94.211
Dela 13.263 mazilo-ruptaşi	397.890	147.367
Dela 3.785 bajenari hrisoveliţi	56.775	21.028
Dela 1.203 jidovi arendaşi	72.180	26.733
Patenta negustorilor şi meşterilor	629.810	233.263
Arenda Ocnelor de sare	850.000	314.815
Arenda Vămilor	463.034	171.045
Dreptul de repartiţie pentru boierime	322.718	119.525
Ajutorul din partea Mitropoliei şi Episcopiilor de Roman şi Huşi	60.000	22.222
Darea dela viile străinilor	—	—
Darea dela oile şi caprele mocanilor	—	—
Venitul portului şi scrisori	—	—
Venitul paşapoartelor	12.000	4.896
Venitul bălţei Brateşului	62.988	23.327
Venitul morilor mânăstireşti	—	—
Dela sudiţi (supuşi străini)	2.100	778
	7.052.365	2.611.987
Cheltueli:		
Darea către Inalta Poartă [*]	—	—
Darea la Poartă pentru întărirea Domnului	133.754	49.538
Lista civilă a Domnului	800.000	296.296
Lefile dregătorilor Statului	1.800.000	666.667
Leafa Agentului Moldovei	60.000	22.222
Pentru chirii de case	50.000	18.518
Incălzit şi luminat	60.000	22.222
Lefile slujitorilor	207.000	76.667
Straja pământească	850.000	314.815
Intreţinerea carantinilor	122.000	45.185
Intreţinerea Poştelor	749,100	277.445
Intreţinerea Poştelor pentru slujba guvernului	22.740	8.422
Progoane de Poştă	43.644	16.165
Pensiile şi scutelnicii	1.000.000	370.370
Intreţinerea drumurilor	25.000	9.260
Intreţinerea şcoalelor	200.000	74.074
Intreţinerea seminariilor	30.000	11.111
Lefile doctorilor, chirurgilor, moaşelor	80.000	29.630
Casa Milelor	72.000	26.667
Intreţinerea arestaţilor	24.000	8.889
Despăgubirea spitalului Sf. Spiridon	21.000	7.777
Pavatul cu piatră a oraşului Iaşi şi Casa Apelor din Iaşi	—	—
Casa Rezervei	702.127	260.047
	7.052.365	2.611.987

[*]) După Tratatul dela Adrianopol, Moldova era scutită pe 3 ani; ea era de lei vechi 500.000 = lei noui 185.185.

şi din care se vede, în recapitulaţia bugetului pe acest an, că ar fi rămas de plată 733.356.07 lei vechi, (271.562.71).

Cu începerea anului 1850, din cauza evenimentelor politice, starea financiară pare a se înrăutăţi din ce în ce.

Bugetele celor doi ani anteriori erau deficitare, iar acel al anului curent se afla grevat cu sumele cheltuite de Visterie pentru întreţinerea armatelor de ocupaţiune, de lei vechi 1.653.585,113 (612.322,52), iar bugetul lasă un deficit de 934.453,80 lei vechi (346.904 lei noui).

Pentru a putea face faţă cheltuelilor impuse de armata de ocupaţiune, Visteria s'a împrumutat dela aga Constantin Ciocan din Bucureşti, cu suma de lei vechi 1.260.000 (466.580), care trebuia restituită împreună cu dobânda sa în termen de doi ani, câte jumătate în fiecare an. Peste sarcinile ocupaţiunii, Ruşii, cari s'au retras din Moldova în 1851, au lăsat datorii de plată, astfel că şi bugetele pe 1851 şi 1852 au fost deficitare.

Oarecare ameliorare a finanţelor începuse a se vădi, când în Iunie 1853 o nouă invaziune rusă are loc şi Domnul Grigore Ghica fuge la Viena, iar Guvernul provizoriu, stabilind bugetul pe anul 1854, suprimă plata tributului către Poarta Otomană, lista civilă şi plata agentului la Constantinopol, ceea ce a adus un excedent după executarea bugetului pe acest an. Acest excedent nu era decât în aparenţă, căci la 9 Noemvrie 1854, Visteria Moldovei s'a împrumutat cu suma de lei vechi 166.550 (61.650) dela bancherii Leibu Cahan şi Moisă Idel Wexler, pe termen de 4 luni, dela data împrumutării, iar la 9 Decemvrie 1854 a contractat un împrumut de lei vechi 2.400.000 (888.725) dela bancherul Hillel B. Manuah din Bucureşti, pe termen de 30 de luni, şi altul de lei vechi 2.500.000 (925.755) dela maiorul Mişu Anastasievici, pe termen de patru ani.

In cursul anului 1856 s'a mai contractat un împrumut dela maiorul Mişu Anastasievici, în sumă de lei vechi 1.375.000 (509.175) cu dobândă de 10%, plătibil în termen de 3 ani şi 2 luni, începând dela 1 Noemvrie 1856.

Imprumuturile se achitau în mod regulat, totuşi, dobânzile cele mari, la cari se adaugă şi cheltuelile armatelor austriace, aduc la sfârşitul Domniei lui Grigore Ghica o datorie în sumă de lei vechi 6.984.148 (2.586.721).

In ce priveşte finanţele ţării, domnia lui Grigore Ghica a fost aspru criticată [1]).

La 12 Septemvrie 1856, apare o broşură oficială tipărită în presa Buletinului Legilor, sub titlul « Rapport à S. E. le Caimacam sur l'état du département des finances en Moldavie ».

Acest raport scris în franţuzeşte şi în româneşte, subscris de vornicul Scarlat Rosetti, ministrul Finanţelor şi contra-semnat de C. Negruzzi, directorul acestui departament, purtând data de 10 August 1856, a fost ţinut secret timp de o lună şi n'a fost

[1]) N. Bălcescu, *Questions économiques des Principautés Danubiennes*, Paris, 1850.

Colecţia Academiei Române

BARBU DIMITRIE ŞTIRBEI, DOMNUL MUNTENIEI (1849—1856)

Uleiu, 75×94

dat la lumină decât în momentul când orice răspuns pe calea publicităţii era imposibil, din cauza restabilirii cenzurii, care adusese suprimarea tuturor gazetelor independente. Numai organul oficial al Guvernului « Gazeta Moldovei », apărea atunci.

Raportul era motivat pe necesitatea de a expune starea diferitelor ramuri ale serviciului public, pentru a servi ca bază la cercetările cari ar fi ulterior cerute în interesul ţării de către Comisarii Inaltelor Puteri. Aceasta era însă numai un pretext. Acest raport tindea să atace cu înverşunare pe oamenii de guvernământ ai Domnului Ghica cari, cuprinşi de sentimente înalt patriotice, îmbrăţişaseră cu toată căldura cauza Unirii.

Finanţele ţării fură mijlocul cel mai potrivit de a compromite în faţa publicului pe oamenii cari făcuseră parte din Guvernul dela 2 Noemvrie 1854. Pamflete scrise de pene vândute sau de oameni ce aspirau a dobândi poziţiuni înalte, descriau, imputând-o numai oamenilor puşi în capul Statului la 2 Noemvrie 1854, o situaţie financiară nenorocită în adevăr, dar care, în realitate, fusese moştenită dela predecesori şi în mare parte, dela şirul crudelor încercări cari, dela 1848, bântuiau necontenit Principatul.

Ca act oficial destinat a lămuri pe comisari în lucrările lor, un asemenea raport oficial nu putea rămâne fără răspuns din partea acelora acuzaţi pe nedrept.

Vornicul P. Mavrogheni, care a făcut parte din acel guver , ca ministru al Finanţelor, s'a crezut obligat să îndrepte un protest către agenţii puterilor semnatare ale tratatului din Paris, spre a fi supus comisarilor.

Alexandru Catargiu, ca director al Departamentului Finanţelor în timpul ministeriului dela 2 Noemvrie 1854—15 Iulie 1856, şi solidar responsabil pentru actele imputate, ar fi răspuns imediat învinuirilor aduse prin acel raport, dacă presa ar fi fost liberă, dacă publicitatea nu s'ar fi redus în monopol. Din cauza cenzurii însă, el tipăreşte broşura sa la Bruxelles şi o dă la iveală, odată cu apariţia tuturor gazetelor, cam pe la finele anului 1858, sau începutul lui 1859, când Unirea devenise un fapt îndeplinit.

La 2 Noemvrie 1854, P. Mavrogheni, fiind ministru de Finanţe, la intrarea sa în funcţiune, a făcut bilanţul finanţelor Statului şi prin raportul Nr. 6271 din 8 Noemvrie 1854, adresat Domnului Grigore Ghica, arătase toate dificultăţile financiare ale Statului şi stabilise clar că deficitul real al tezaurului, la finele anului 1854, va fi de aproximativ 3.025.009,97 lei vechi.

In consecinţă, Consiliul Administrativ, spre a face faţă grelei situaţiuni, a fost forţat să recurgă la împrumuturi pe cari le-a votat la 9 Noemvrie 1854, aşa că pretinsa rezervă n'a existat.

Relativ la aserţiunea că tezaurul era grevat de o datorie de 13.000.000 lei vechi s'a răspuns că deficitul dela 2 Noemvrie 1854—1 Iulie 1856 s'a urcat la suma de lei vechi 6.984.148. Pentru cel ce va ţine socoteală de toate cheltuelile extraordinare, de plata dobânzilor pentru împrumuturile ce contractase Visteria, spre a întâmpina noianul de cheltueli ce se adunaseră deodată, de reducerea sumei de lei vechi 1.450.000 dela venituri în urma concesiei făcute arendaşului Ocnelor, spre a scăpa pe locuitori de transportarea silită a sării pe un preţ derizoriu, uşor se va explica deficitul de mai sus; deci numai în dorinţa de a compromite ministerul dela 2 Noemvrie 1854, se adăuga la datoria de mai sus, încă vreo 6.000.000 lei vechi, cari formează datoria Statului pentru răscumpărarea ţiganilor emancipaţi pe baza legii din 11 Decemvrie 1855. Uitau acuzatorii că această datorie nu poate fi pusă în aceeaşi categorie cu datoria provenită din neajunsurile succesive ale bugetelor anuale.

Serviciul intereselor datoriei contractate pentru desrobirea ţiganilor, ca şi amortismentul său anual, se afla regulat prin contribuţiuni plătite de emancipaţi, împreună cu alte sume anume afectate.

Prin aceste lămuriri, Alexandru Catargiu spulberase acuzaţiunile nedrepte aduse gestiunii finanţelor guvernului dela 2 Noemvrie 1854 susţinând chiar că, faţă de crudele încercări, consecinţă a evenimentelor şi a sistemelor noastre politice, cari dela 1848 bântuiau Moldova, este de mirat cum deficitul a fost atât de mic.

Din punct de vedere social, încă de sub domnia lui Mihail Sturza în Moldova, Adunarea Generală Extraordinară, în anul 1844, şi în Muntenia sub domnia lui Gheorghe Bibescu, în anul 1847, s'a hotărît desrobirea ţiganilor, în schimbul despăgubirii proprietarilor în drept.

In 1855 Decemvrie 11, în Moldova, şi la 11 Februarie 1856, în Muntenia, s'au decretat legile pentru abolirea robiei ţiganilor, acordându-se proprietarilor acestora un drept de despăgubire de 10 galbeni de individ [1]).

Drept despăgubire, ţiganii plăteau la Casa Visteriei câte 50 lei de cap pe an, sumă care a format un fond denumit al desrobiţilor, administrat de Mitropolitul Ţării şi de 5 boieri, atât în Moldova cât şi în Muntenia.

Totalul emancipaţilor în Muntenia, până la finele anului 1859, era de 50.310, din cari 3.247 fără pretenţii, aparţinând Statului şi mânăstirilor, şi 47.063 cu despăgubiri a 10 galbeni de cap, adică 470.360 galbeni — lei vechi 14.824.845 (5.489.640,20). Foştilor proprietari de robi li s'au plătit în numerar 5.456.645 lei vechi (2.020.595,74), iar pentru lei vechi 9.368.200 (3.469.044,46) li s'au eliberat 46.841 obligaţiuni de această valoare nominală.

In Moldova, întreaga datorie pentru desrobirea ţiganilor s'a regulat definitiv în anul 1858, până la care dată s'au liberat foştilor proprietari de robi obligaţiuni în valoare nominală de lei vechi 5.727.500 (2.120.895). Capitalul, reprezentat prin acele obligaţiuni, nu urma a se plăti decât acelora ale căror numere de obligaţiuni ar fi eşit la sorţi în fiecare an.

Acest mijloc de stingere a datoriilor contractate prin emisiune de obligaţiuni cu stipulaţiunea ex

---

[1]) Detaliile tehnice privind împrumuturile publice, dela 1832 până azi, sunt consemnate in studiul următor, *Datoria publică*, pag. 788—822.

presă de rambursare prin tragere la sorţi, o putem considera ca bază a originei datoriei noastre publice.

In Ţara Românească, bugetele anilor următori se încheie, ca şi în trecut, cu deficite mari. Astfel acela al anului 1857 lasă un deficit de lei 5.507.097,13 şi acela al anului 1858 un deficit de lei 5.030.442,34, aşa că la începutul anului 1859, după bilanţurile încheiate de Ministerul Controlului, găsim următoarea datorie:

	Lei vechi
Din capitalurile Caselor Comunale	965.887,01
Din depozitele Tribunalelor	1.577.115,08
Din depozitele Municipalităţilor	168.831,23
Din depozitele către particulari	16.691,—
Din capitalurile Magistratelor Turnu şi Ruşii-de-Vede	190.000,50
La fondul beneficiului recruţilor	46.131,30
La particulari pentru producte	8.058.076,01
La Inalta Poartă	26.535,30
Către foştii posesori de sclavi	9.424.800,70
	20.474.068,13
sau lei noui	7.576.314,58

In Moldova, în anul 1857 situaţia financiară era tot atât de tristă ca şi în Ţara Românească.

In acest an s'au contractat două împrumuturi conform hotărîrilor Consiliului Administrativ superior, şi anume:

	Lei vechi
Dela Banca Naţională a Moldovei [1]	1.260.000
Din capitalurile cutiilor satelor	720.520
	1.980.520
sau lei noui	733.398

Din aceste împrumuturi s'au achitat:

	Lei vechi
a) Restul împrumutului făcut la Hillel B. Manuah	494.000,—
b) In contul celui făcut în 1855	1.052.083,40
c) In contul celui făcut în 1856	126.041,80
	1.672.125,20
sau lei noui	619.303,—

După cum vedem s'a recurs la împrumuturi noui, pentru a plăti pe cele vechi, astfel că se mergea din deficit în deficit.

La 1 Ianuarie 1858 datoria Visteriei Moldovei era următoarea:

	Lei vechi
Deficitul anului 1857.	1.135.127,27
Imprumuturile dela Cutiile săteşti în 1857.	720.520,—
Datorie contractată în anii 1854 şi 1856 dela Maiorul Mişu Anastasievici şi care urmează a se plăti în 1859 şi 1860 . .	2.117.187,60
Imprumutaţi dela Banca Naţională a Moldovei, pentru a plăti datoriile din trecut.	1.260.000,—
Pentru răscumpărarea privilegiului diligenţelor dela Vornicul Teodoriţă Ghica . .	283.500,—
	5.516.334,87
sau lei noui	2.043.084,94

[1]) Principele Grigore Ghica al Moldovei a acordat directorului unei bănci din Dessau, în Mai 1856, Nulandt, dreptul de a înfiinţa o bancă de scont şi circulaţie. Ea a început a funcţiona în Martie 1857 sub denumirea de Banca Naţională a Moldovei. Pentru detalii vezi *Băncile Comerciale*, pag. 559—560.

In cursul anului 1858 s'a regulat datoria pentru ţiganii emancipaţi, astfel că datoria Visteriei se mai încărca şi cu valoarea obligaţiunilor remise foştilor proprietari de robi, precum şi cu dobânzile rămase neplătite încă din anul 1855.

Lipsa de bani devenise însă atât de simţitoare, încât cele mai mici sume pe cari le avea Visteria în depozitul său, fără ca să-i aparţină, se ridicau imediat. Către finele anului 1858, Guvernul a arendat cârciumile din Basarabia şi arendaşii au fost obligaţi a depune în afară de preţul arendei care constituia venitul ţării şi o cauţiune care a fost de lei vechi 105.336,81 (38.952), pe care Visteria i-a cheltuit imediat, acordându-le cu începere dela 15 Noemvrie 1858 un procent de 3% pe an, care trebuia plătit depunătorilor, odată cu suma depusă, la finele anului 1861, când expira contractul de arendare.

La 1 Ianuarie 1859 împrumuturile contractate, atât în Muntenia cât şi în Moldova, la care se adăugase şi amortismentul obligaţiunilor emise pentru ţiganii emancipaţi, se urcau la suma de lei vechi 28.964.099,04 (10.727.442,92).

Pentru a se lichida această datorie, trebuia ca şi clasele privilegiate, cari mai înainte erau scutite de darea personală, să fie impuse de acum încolo, fără excepţie. Acest desiderat al nouilor timpuri s'a transformat în fapt. In bugetul pe anul 1859 sunt, într'adevăr, impuse la capitaţie toate clasele sociale, fixându-se contribuţia personală la lei vechi 30 sau lei noui 11, bani 11, trecându-se de asemenea în buget şi veniturile fondurilor speciale, spre a fi supuse astfel unui control mai eficace din partea Adunărilor. S'a votat şi darea funciară asupra venitului proprietăţilor nemişcătoare. Pe aceste baze bugetul de venituri şi cheltueli al Munteniei votat de Adunarea electivă, s'a fixat la suma de lei vechi 40.416.571,24 (14.802.615), ceea ce faţă de 1858 reprezenta un spor de aproape 50%. La cheltuelile acestui buget nu e afectată nici o sumă pentru plata datoriilor contractate în trecut decât doar suma de lei vechi 1.629.230 (603.420), datoria pentru emanciparea ţiganilor, şi lei vechi 1.525.000 (564.815) datoria către Sublima Poartă.

Când s'a văzut că prin mijlocul impozitelor nu era posibilă îndreptarea finanţelor şi că noua stare politică ce ni se crease prin îndoita alegere dela 5 şi 24 Ianuarie 1859 a lui Alexandru Ion Cuza ca Domn al Principatelor Unite, necesita sforţări mari pentru aducerea la îndeplinire a grelelor însărcinări menite a cimenta situaţia noastră ca Stat, Domnul a cerut ţărilor lui un împrumut de 8.000.000 lei vechi.

In şedinţa dela 27 Februarie 1859 Adunarea electivă a României a votat cu majoritate contractarea unui împrumut de lei vechi 8.000.000 «pentru întâmpinarea nevoilor Statului».

La 13 Aprilie 1859, Domnitorul face o chemare către ţară, spre a se acoperi împrumutul prin subscripţie naţională.

Din acest împrumut nu s'a realizat decât suma de lei 3.151.924,27, care a şi fost achitată conform legii, până în anul 1863.

Era clar că Guvernul nu se putea sprijini pe creditul public.

Guvernul muntean a făcut toate sforțările pentru a da un avânt și comerțului, procurându-i o parte din fondurile necesare, cu toată suferința în care se afla țara. El a căutat apoi să înființeze institute de credit cari ar fi putut veni în ajutorul comerțului și chiar al creditului Statului. Toate încercările au rămas zadarnice. El a propus, tot în 1859, alocarea unui capital de 200.000 galbeni împărătești, adică lei vechi 6.000.000 sau lei noui 2.222.222 pentru ajutorarea comerțului.

Suma trebuia procurată printr'un împrumut dela particulari pe timp de un an, cu procente de 8-10%.

Imprumutul s'a votat, cu toate obiecțiunile ridicate, însă n'a fost realizat niciodată.

De asemenea ministerele de Finanțe din Țara Românească și din Moldova au fost autorizate a contracta un împrumut de lei vechi 60.000.000 efectiv la institutele de Credit sau Casele de Bancă din Europa. Prin acest proiect de lege se stipula: că Guvernul rezervă dreptul Principatelor Unite de a lua parte la această subscriere; că dobânzile împrumutului și diferențele ce vor rezulta între prețul subscrierii (taux d'émission) și valoarea nominală (taux de remboursement) a obligațiunilor, precum comisionul și toate celelalte cheltueli să se cuprindă în un maximum de 8% pe an.

Pentru siguranța creditorilor propuneau drept garanție: Țara Românească, venitul domeniilor Brăila, Giurgiu, Turnu și acela al consumației și exploatării sărei; iar Moldova, veniturile anuale ale salinelor, domeniul din Basarabia și acela al veniturilor mânăstirești garantate de Stat.

Produsul acestui împrumut nu putea servi decât la crearea institutelor de bănci fonciare de circulație și de scont la București și la Iași, în care scop 35.000.000 vor fi asigurate pentru Țara Românească și 25.000.000 pentru Moldova; împrumutul însă nu s'a realizat.

Intre timp, bugetele noului an, 1860, au fost întocmite. Bugetul Munteniei se prezenta astfel:

	Lei vechi	Lei noui
Venituri	84.014.994,—	31.116.385,—
Cheltueli	99.480.381,23	36.837.590,—
Deficit	15.465.387,23	5.721.205,—

Deci creditele alocate covârșesc resursele. Se spera că ele vor fi acoperite din economii în cheltueli și din următoarele venituri nou create:

1. contribuția asupra venitului funciar, votându-se impozitul de 4% asupra venitului tuturor proprietăților nemișcătoare (2 Septemvrie 1860);
2. taxa de timbru;
3. taxa de transmitere de 10% asupra proprietăților nemișcătoare aparținând așezămintelor publice (mitropolii, episcopii, mânăstiri, județe, comune);
4. taxa asupra băuturilor spirtoase;

In vederea acoperirii aceluiași deficit se modificau și așezările următoarelor impozite:

1. contribuția personală;
2. impunerea pentru construiri de poduri și drumuri;
3. taxa de patente;
4. poprirea a două parale la lefurile impiegaților și din pensii;
5. adăugirile la sumele ce se ridică din cutiile comunale pentru serviciul sanitar.

Dorind să dea armatei o desvoltare mai mare, Guvernul muntean a propus un împrumut național de lei vechi 5.000.000 sau lei noui 1.851.500. Adunarea națională însuflețită de aceeași dorință a acordat creditul special cerut pentru îmbunătățirea armatei și prin votul din 29 August 1860, s'a dispus ca acest credit să se acopere printr'un împrumut național.

In publicațiunea care anunța acest împrumut, Ministerul muntean al Finanțelor făcea un apel la toți Românii cari doresc fericirea patriei lor și mărirea armatei române, ca să contribuiască fiecare pe cât îl vor ierta mijloacele la acest împrumut, « căci dela călduroasa îmbrățișare a cetățenilor și dela neîntârziata realizare a împrumutului, depinde îmbunătățirea propusă de mandatarii nației ».

Subscrierea s'a făcut cu greu. Nu s'a acoperit decât o minimă parte, care a și fost achitată în anii 1863, 1864 și 1865.

In anul 1861 s'a făcut un alt proiect de lege, pentru contractarea unui împrumut de lei vechi 4.000.000, asupra veniturilor acestui an. Banii ce s'ar fi realizat din împrumut urmau să se întoarcă împrumutătorilor în termen de 6 luni, cu o dobândă de 12% pe an, timp în care se credea că situația tezaurului se va îndrepta. In expunerea de motive care însoțea acest împrumut, Ministerul muntean al Finanțelor arată că funcționarii erau neplătiți, că soldații n'aveau îndestulare, bolnavii în spitaluri n'aveau hrană, că numai dela moșiile mânăstirești era un deficit de lei vechi 22.000.000, sume care trebuiau achitate la 30 Martie 1861.

Imprumutul nu s'a realizat, sau s'a realizat ceva din el, dar achitându-se chiar în cursul anului, nu s'a mai făcut nici o mențiune asupra lui.

In anul 1861 s'a lucrat cu bugetul anului 1860, iar în urma controlului executării lui s'au constatat:

	Lei vechi	Lei noui
Incasări	67.397.805,31	24.957.407,19
Plăți	70.207.689,39	25.997.911,21
Deficit	2.809.884,08	1.040.504,02

Anuitatea datoriei înscrise în acest buget era de 8.823.916 lei vechi (3.267.506 lei noui).

In Moldova bugetul anului 1859 era acela din 1858. Domnitorul Alexandru Ion Cuza, imediat după suirea sa pe tron, a cerut ca și în Muntenia un ajutor bănesc, însă sub forma unei dări de lei 5.000.000.

Prin ofisul din 30 Ianuarie 1859, el motiva nevoia acestei dări « pe starea cea rea în care se afla Casa Statului și pe mijloacele trebuitoare pentru noua organizare ». Cum darea aceasta trebuia impusă asupra proprietății funciare, mulți dintre boieri s'au opus și căutau să o înlocuiască printr'un împrumut. Ideia împrumutului, găsind de asemenea oarecari

împotriviri, a căzut, şi atunci darea cerută de Guvern trebuia votată în unanimitate, spre a nu fi socotită ca o împotrivire la cererea Domnitorului.

Legea privind această dare, a şi fost votată la 6 Februarie 1859. I s'a adăugat, totuşi, un articol prin care se arăta că « deocamdată legea se va executa provizoriu » şi că « va fi supusă Comisiei Centrale după a ei constituire ».

Intr'adevăr, conform articolului 37 din Convenţia dela Paris, Comisia Centrală avea în căderea sa de a cerceta toate legile votate de Adunări, pentru a nu contraveni organizării comune a Principatelor. Legile de mai sus nefiind cercetate de ea, fiindcă nici nu era constituită şi pentru că i se adăugase şi articolul ultim fără să fi trecut prin Adunarea Electivă, s'a formulat o moţiune de blam, prin care nu se căuta decât revocarea dării de 5 milioane asupra proprietăţii funciare, deoarece atingea privilegiul clasei boiereşti. Moţiunea fiind primită de Adunare a atras căderea Guvernului şi deci şi a proiectului de lege propus (8 Martie 1859).

La 30 Aprilie 1859, s'a prezentat un nou proiect de lege, pentru deschiderea unui credit de 8 milioane, care să se acopere printr'un împrumut. Necesitatea acestui credit se întemeia pe faptul că, « bugetul nu s'ar putea întocmi în grabă, fiind de nevoie a se reforma aşezarea dărilor şi pe de alta, că este de trebuinţă a se organiza armata şi a se întruni miliţiile Principatelor amândurora într'un câmp de manevre ».

In urma unei cuvântări foarte calde a Principelui Grigore Mihail Sturdza, prin care felicită pe Domn pentru întărirea armatei, creditul a fost votat.

Acest credit urmând a fi acoperit printr'un împrumut, nu s'a putut realiza din el decât suma de lei vechi 415.136.64.

Imprejurările politice nepermiţând să se întocmească un buget pe anul 1859, s'a aplicat în acest an tot bugetul anului 1858.

La încheierea exerciţiului 1859 s'a constatat că el lasă un deficit de lei vechi 1.096.071,06 (405.951,81).

Pe anul 1860, bugetul Moldovei s'a întocmit astfel:

	Lei vechi	Lei noui
Cheltueli	44.884.441,6	16.623.866,—
Venituri	43.176.167,—	15.991.780,—
Deficit	1.708.274,6	632.086,—

Din expunerea de motive a bugetului pe anul 1860, rezultă că din cauza lipsei capitalurilor de circulaţie precum şi a mărimii dobânzii, agricultura, industria şi comerţul n'au putut lua nici o desvoltare:

« Instrumentele agricole în stare primitivă, lipsite de ajutorul mijloacelor care le-au creat; păduri, mine de tot felul, care nu aşteaptă decât capitaluri şi mijloace de transportat, ca să reverse în sânul ţării sale cele mai mari bogăţii. Toate acestea ne dau dreptul a zice, că suntem abia în epoca primitivă a bogăţiei noastre, că avem înaintea noastră un câmp mănos şi întins pentru a introduce rezultatele de bogăţie ce le-au produs şi în alte state progresul ştiinţelor.

« In această privinţă preocuparea cea întâi a Guvernului actual a fost de a se pune în relaţie cu capitaliştii străini, spre a da Principatelor concursul lor şi aceasta în puterea unor garanţii din cele mai sigure. Prin ajutorul unor asemenea capitaluri, prin înfiinţarea de bănci ipotecare de circulaţie şi prin întemeierea creditului public, proprietarii şi comercianţii ca şi industriaşii şi agricultorii, vor găsi un echivalent mult mai însemnat decât micile sacrificii ce li se vor cere în trebuinţele Statului, după noul ordin de lucruri ».

Din acestea putem deduce marea lipsă de capital, care bântuia Principatele.

Datoria Statului moldovean la 1 Ianuarie 1860, reprezenta suma de lei vechi 11.163.054,07 (4.134.460) capete şi procente, când tot bugetul Moldovei era de aproape 43.000.000 lei vechi (15.925.910).

In cursul anului 1860 s'a făcut un împrumut provizoriu de lei vechi 2.645.000 şi s'a căutat oarecum a se converti vechile împrumuturi prin prelungirea termenului de plată, precum şi a reducerii dobânzii, mai cu seamă că expirase şi privilegiul acordat Băncii Naţionale a Moldovei, dela care se împrumutase Visteria Statului.

Incercările nu au rămas infructuoase, căci după cum vom vedea, dobânda a fost redusă în parte dela 10% la 5%.

Cu toate greutăţile prin cari se trece, executarea bugetului este excedentară şi anume:

	Lei vechi	Lei noui
Incasări	36.674.499,07	13.583.134,19
Plăţi	35.621.626,22	13.193.181,70
Excedent	1.052.872,85	389.952,49

Insă acest excedent a fost folosit pentru regularea deficitului anului 1859, rămânând un deficit de lei vechi 43.198,17 (15.999,32). Acest deficit se mai măreşte, dacă vom adăuga şi suma de lei vechi 1.500.000 (555.555,55), realizată din împrumutul provizoriu de lei vechi 2.645.000 (979.628), care trebuia plătit în cursul anului 1860 şi care nu s'a plătit, astfel că închiderea exerciţiului 1860 ar lăsa un deficit de lei 1.543.198,17 (571.446,21).

Nici nu putea fi altfel, căci sistemul nostru financiar nu era aşezat pe baze solide, spre a putea funcţiona în mod normal, din cauza necontenitelor prefaceri politice din ţară, precum şi din cauza greutăţilor, parte moştenite din trecut, parte izvorîte din fundamentala transformare la care au fost supuse toate vechile noastre instituţiuni dela 5 Ianuarie 1859.

Pe anul 1861, bugetul Moldovei a fost astfel evaluat:

	Lei vechi	Lei noui
Cheltueli	54.609.843,25	20.225.850,—
Venituri	45.013.478,39	16.671.645,—
Deficit	9.596.364,86	3.554.205,—

în care se cuprindea la cheltueli şi plăţile pentru datoria publică, în sumă de 3.567.816 lei vechi (1.321.116).

Ministrul de Finanțe al Moldovei, P. Mavrogheni, la 20 Martie 1861, în raportul ce-l face către Domnitor asupra bugetului pe anul 1861, după ce arată că întâiul izvor al datoriilor Statului nu este decât rezultatul deficitelor adunate an cu an, cari au adus și periclitarea creditului Statului, încât obligațiile menționate mai sus nu se puteau vinde nici cu 30%, se exprimă astfel: « Reînălțarea cursului acestor hârtii ale Statului este o datorie de onoare sacră pentru Guvern » și propune pentru consolidarea creditului Statului, să se reguleze în cursul anului 1861 procentele tuturor sumelor împrumutate și să se plătească capetele în parte la toate împrumuturile existente.

In acest scop regulează datoria către Banca Moldovei, care consta din două Obligațiuni a 20.000 galbeni fiecare, una din 21 Martie și alta din 20 Mai 1857 pe termen de 6 luni și cu un procent de 6% pe an.

Banca se împrumutase încă din anul 1857, la diferitele tribunale judecătorești, din totalul depozitelor aflate în păstrarea lor, cu suma de 30.153 galbeni, 4 lei și 35 parale, cu procente de 5% pe an.

La 1 Aprilie 1861, Visteria datora Băncii suma de 40.900 galbeni, capete și procente și, în baza jurnalului încheiat de Consiliul Miniștrilor în ședința dela 1 Martie 1861, s'a hotărît ca datoria zisei Bănci în sumă de 30.153 galbeni, 4 lei și 35 parale, către depozitele judecătorești, să se treacă asupra Ministerului Finanțelor, descărcându-se Visteria cu această sumă din datoria către Bancă, în care scop s'a și prevăzut pe anul 1861, o treime din acea sumă, spre a putea face față cererilor eventuale pentru restituirea a o parte din acele depozite, iar restul de 10.746 galbeni, 32 lei și 5 parale s'a plătit imediat Băncii spre stingerea completă a întregei datorii către Bancă.

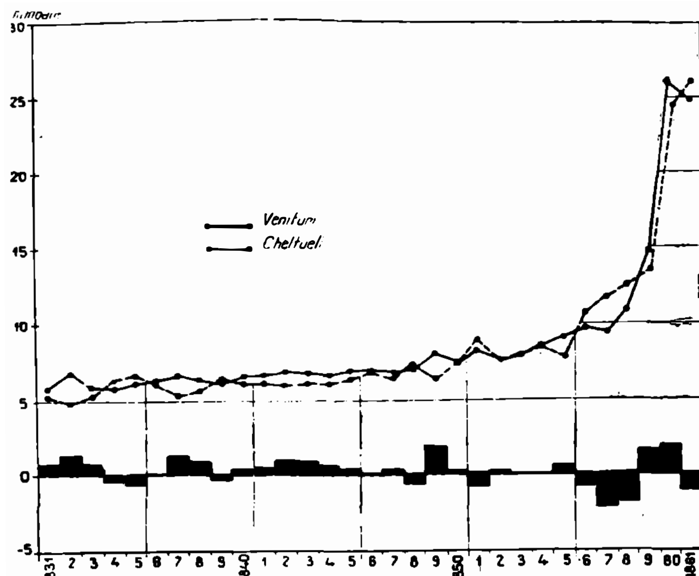
Evaluându-se veniturile și cheltuelile pe anul 1861, bugetul lăsa un deficit de lei vechi 9.596.364,86, deficit care se spera a fi cu mult mai mic, căutând a se realiza economii însemnate din executarea bugetului.

Pentru întâmpinarea nevoilor momentane s'a cerut autorizarea ca Guvernul să trateze negocierea unui împrumut vremelnic de lei vechi 7.000.000 (2.592.592). Intrându-se în tratative cu bancherii Moisi Idel Wexler, Leibu Cahan și Michel Daniil, aceștia au acordat un împrumut numai de lei vechi 2.000.000 (740.740), cu 10% pe an, plătibil în 15 luni, cu începere dela 1 Iulie 1861. Pentru plata acestui împrumut s'au afectat veniturile vămilor și s'au emis 45 obligațiuni purtătoare de capital și interese.

Guvernul a dispus apoi ca toate depozitele judecătorești încredințate tribunalelor să fie folosite de Stat, bonificându-se procente, ca împrumut provizoriu sau datorie flotantă, aducând astfel și un beneficiu depunătorilor. De asemenea garanțiile bănești și prisosul comunelor intra, cu același titlu, în datoria flotantă.

La 1 Ianuarie 1862, datoria flotantă era de lei vechi .130.623,56 (1.900.229,04), din cari numai banii orfanilor, depuși la tribunale, se urcau la suma de lei vechi 2.831.223 (1.048.600), la cari Statul a oferit o dobândă de 10% pe an, iar la rest 5% pe an, așa că în bugetul Moldovei pe anul 1862 sunt trecuți între venituri 5.130.623,56 lei vechi (1.900.224,04), iar la cheltueli lei vechi 653.687,77 (242.106,32), drept procente ale datoriei flotante.

Diagrama I. — Realizările bugetare ale Țării Românești în 1831—1861

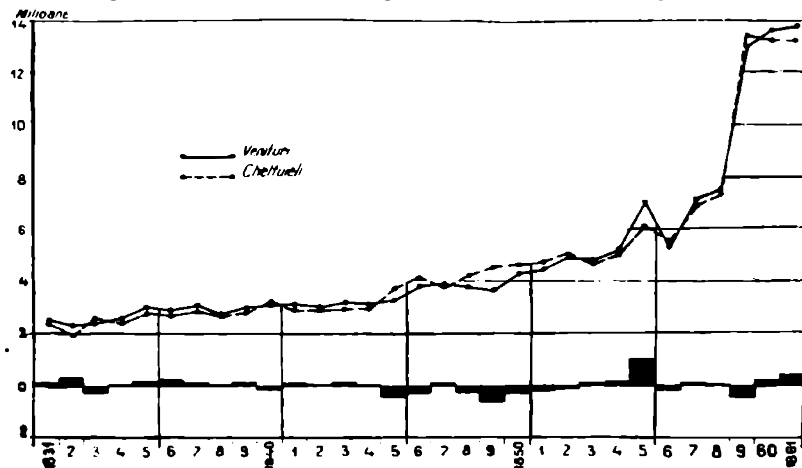
Datoria flotantă, de care toate Statele căutau să scape, pe când la noi ea apărea ca foarte salutară, fiindcă « publicul subscria mai curând la bonuri cu scadențe mai lungi de trei luni, fiind dobânda 10 la sută, căci îndată ce ele sunt plătite sunt din nou reîmprumutate. Succesul acestei operațiuni este asigurat, și putem spera că bonurile de tezaur vor permite a învinge crizele cari au înlăturat împrumuturi oneroase de bancă » [1]). Este drept că bonurile de tezaur fereau Statul de a recurge la împrumuturi în străinătate, ceea ce pe atunci se considera ca foarte primejdios.

După cum vedem, situația financiară era destul de grea, atât în Muntenia cât și în Moldova, deficitele din trecut, deficite în ultimii doi ani, bugete nevotate la timp, mergându-se cu bugetele anilor anteriori și peste cari se mai adăugau cheltueli mai mari în fiecare an, apoi această formă de administrație la Iași și la București, cu două adunări elective, cu două legislații fiscale, cu două bugete, toate acestea nu făceau decât să aducă desordine în finanțe și orice bună-voință de îndreptare părea paralizată, căci evenimentele politice treceau deasupra celorlalte preocupări. Timpul se petrecea în discuțiuni inutile. Ministerele se formau și cădeau după câteva luni, încât se părea că aceste turburări provenite din lupte de partide ruinau țara chemată la o nouă viață de Stat.

Deși Domnul și bărbații politici de Stat doreau să facă unificarea politică și administrativă, se ridicau

[1]) Referatul Ministrului de Finanțe în Monitorul Oficial din 15 Septemvrie 1862.

Diagrama 2. — Realizările bugetare ale Moldovei în 1831—1861

la fiece pas greutăți mari din cauza tendinței de supremație de ordin politic rău înțeles, care în cele din urmă au trebuit să dispară, astfel că la începutul anului 1862 s'a realizat unificarea administrativă și și unificarea fiscală.

La 31 Martie 1862 s'au votat următoarele legi fiscale, privind:

1. Unificarea impozitului funciar, fixându-se la 4% din venitul net al proprietății nemișcătoare.

2. Unificarea contribuțiunilor de poduri și șosele, fixându-se la lei vechi 12 sau lei noui 4,44 pe an.

3. Taxa de 10% asupra bunurilor de mână moartă s'a extins și în Moldova.

4. Unificarea contribuțiunii personale, fixându-se la lei vechi 36 sau lei noui 13,33 pe an, pentru cei în vârstă de 25 ani și pentru cei căsătoriți, și la lei vechi 30 sau lei noui 11,11 pe an pentru cei dela 20—24 ani necăsătoriți, dar cari își administrau singuri averea lor.

Sub aceste noui legi fiscale s'au întocmit, tot separat, bugetele Munteniei și Moldovei, cari n'au fost însă votate.

Proiectul de buget al Munteniei se ridica la 88.362.917 lei vechi (33.226.973), prevăzând un echilibru între venituri și cheltueli.

In acest buget, bugetul de cheltueli al Ministerului de Finanțe este de lei vechi 17.896.030,38 (6.628.152), în care intră și anuitatea datoriei publice de lei vechi 9.833.053,23 (3.641.879).

Bugetul Moldovei, pe același an, fusese evaluat în acest mod:

	Lei vechi	Lei noui
Venituri	46.342.436,17	17.173.918,—
Cheltueli	51.010.744,—	18.892.908,—
Deficit	4.668.307,83	1.718.990,—

Cheltuelile Ministerului de Finanțe sunt de lei vechi 12.230.968,72 (4.529.983), din care anuitățile datoriei publice sunt de 2.215.882 lei vechi (820.541 lei noui).

In Declarațiunea Generală asupra Contului definitiv al bugetului pe anul 1870, Inalta Curte de Conturi arată executarea bugetului unificat pe exercițiul 1862 și anume:

	Lei vechi	Lei noui
Incasări	96.066.700,35	35.585.119
Plăți	119.448.702,01	44.235.466
Deficit	23.382.001,66	8.650.347

In anul 1863 s'a votat o nouă serie de legi fiscale printre cari legea Patentelor (27 Martie 1863).

S'a desființat legea timbrelor din Moldova din 1858 și s'au aplicat legile cari erau în vigoare în Muntenia și anume aceea privitoare la taxele de judecăți (28 Februarie 1847), la taxele vânzărilor prin licitații (art. 10 și 11 din Regulamentul Organic) și la taxele vânzărilor de bună voie (22 Aprilie 1852), cari erau legi foarte bune, dar cari nu se aplicaseră aproape de loc.

Ca să ne putem da seama cât de mari dificultăți se întâmpinau la votarea bugetului, să redăm o parte a Mesagiului din 4 Martie 1863:

« Sunt 4 luni de când v'am convocat pentru a vota întâiul buget al Țărilor Unite și a pune capăt stării anormale a finanțelor noastre. Elementele acestei însemnătoare lucrări vi s'au prezentat la timpul oportun și eram în drept a crede precum o ziceam în Mesagiul Meu din luna Noemvrie trecut, că un buget regulat al resurselor și trebuințelor Țării va fi discutat și votat înainte de sfârșitul anului 1862.

« Cu părere de rău însă constat că Adunarea Legiuitoare a eșit de pe terenul practic al lucrărilor, activitatea și silința dv. s'au pierdut în discuțiuni politice, în lupte de partide sau de persoane și, cu toată stăruința vrednică de laudă a multora dintre dv. a căror atențiune și devotament știu a prețui, totuși s'a pierdut un timp prețios fără niciun rezultat folositor ».

După declarațiunea Curții de Conturi, rezultatul executării bugetului pe anul 1863, pentru ambele Principate a fost următorul:

	Lei vechi	Lei noui
Incasări	137.514.257,11	50.945.747
Plăți	118.970.997,24	44.076.156
Excedent	18.543.259,87	6.869.591

Pentru a mări veniturile Statului și pentru a readuce în patrimoniul național moșiile dăruite de Domn în trecut mânăstirilor, la 8 Decemvrie 1863 s'a votat și la 17 Decemvrie același an s'a promulgat legea pentru secularizarea averilor mânăstirești, aducând astfel în domeniul Statului aproape a 7-a parte din teritoriul vechii Românii.

Veniturile acestor bunuri secularizate se urcau la lei vechi 43.910.281 (16.263.067), adică la o sumă aproape egală cu aceea a bugetului Munteniei pe anul 1859.

Tab. VI. — Totalul împrumuturilor contractate şi a sumelor plătite dela 1832 până la 31 Decemvrie 1863

Anii	Sume împrumutate		Sume plătite	
	Lei vechi	Lei noui	Lei vechi	Lei noui
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
		Ţara Românească		
1832	2.186.357,—	809.608,—	1.468.323,60	537.720,22
1833	3.654.152,11	1.353.131,78	1.829.089,40	677.439,65
1834	4.125.820,—	1.527.791,—	2.296.266,51	850.468,02
1935	2.231.986,—	826.514,—	2.197.336,—	814.828,—
1836	3.355.527,60	1.242.551,80	3.488.165,29	1.291.011,65
1837	2.804,770,—	1.038.606,33	3.466.230,26	1.283.787,05
1838	3.264.073,60	1.208.870,—	2.130.000,—	789.158,77
1839	3.190.365,30	1.181.400,—	2.363.875,90	875.598,—
1840	1.061.916,80	393.228,—	3.590.491,11	1.329.810,10
1841	969.625,97	359.052,—	2.068.823,80	766.229,75
1842	77.816,—	28.815,—	26.199,60	9.703,69
1843	26.199,60	9.703,69	1.638.985.—	607.230,86
1845	2.800.000,—	1.038.410,—	—	—
1846	4.000,—	1.481,09	—	—
1847	2.036.666,22	754.188,—	—	—
1848	3.191.094,—	1.181.663,—	—	—
1849	5.405.445,—	2.001.695,—	—	—
1850 {	5.076.889,30	1.879.990,—	—	—
	1.010.980,10	380.986,40	—	—
1852	—	—	384.814,—	142.524,30
1853	12.313.553,—	4.559.712,27	—	—
1854	6.914.859,17	2.560.579,35	12.765.028,34	4.727.783,41
1857 } 1858 }	9.424.800,—	3.490.033,44	14.939.198,04	5.533.030,76
1859	3.151.924,27	1.167.157,55	—	—
1860	—	—	7.393.318,14	2.738.263,20
1863	2.887.674,21	1.061.899,75	—	—
	81.166.493,25	30.057.067,45	62.046.144,98	22.975.487,43
		M o l d o v a		
1848/49	890.356,70½	329.700,71	—	—
1850	1.260.000,—	466.580,—	—	—
1854 {	2.400.000,—	888.725,—	—	—
	166.500,—	61.650,—	—	—
1855	2.500.000.—	925.755,—	—	—
1856	1.375.000.—	509.175.—	1.607.708,07	595.446,81
1857 {	1.260.000,—	466.580,—	—	—
	720.520,—	266.818.—	—	—
1858 {	105.336,—	38.952,—	—	—
	5.338.900,—	1.978.177,14	5.918.876,47	2.192.174,10
1859	415.136,64	153.354,10	—	—
1860	2.645.000.—	979.308,65	—	—
1861	2.000.000.—	740.740,—	—	—
1863 {	859.838,25	318.258,09	—	—
	200.000,—	74.074,—	5.567.767,44	2.061.217,11
	22.136.587,59½	8.197.847,69	13 094.351,98	4.848.838,02

Considerând datoria ambelor Principate la 31 Decemvrie 1863 avem:

	Lei vechi	Lei noui
Muntenia	81.166.493,25	30.057.067,45
Moldova	22.136.587,59	8.197.847,69
	103.303.080,84	38.254.915,14
Sume plătite:		
Muntenia	62.046.144,98	22.975.487,43
Moldova	13.094.351,98	4.848.838,02
	75.140.496,96	27.824.325,45
Datorie la 31 Decemvrie 1863	28.162.583,88	10.430.589,69
Darea către Inalta Poartă	2.443.750,—	905.092,—

Din expunerea de mai sus rezultă că, după natura împrumuturilor contractate, se poate vedea că Principatele Române nu aveau o *datorie publică propriu zisă*, adică împrumuturi pe termen lung, ci împrumuturi pe cari le contractau pentru a face faţă cheltuelilor din cursul unui an, cheltueli mai toate neprevăzute, fie din cauza ocupaţiunii armatelor străine, fie din cauza deficitelor, rezultat al anilor răi agricoli, sau a imposibilităţii de a face semănături şi de a strânge recoltele din cauza aceloraşi ocupaţiuni ale armatelor străine.

Imprumuturile se contractau dela particulari, pe termen scurt. Foarte rare sunt acele pe 2 şi 3 ani şi cu dobânzi mari de 18, 14, 12 şi 10 la sută, pentru cari se dădeau simple scrisuri, zapise, ceea ce ar fi astăzi bonurile de tezaur, care la scadenţă se plăteau sau se reînoiau pe alte termene viitoare, de 3, 6 sau 9 luni.

Tab. VII. — Realizările bugetare între 1831—1863
(în lei noui)

Anii	Venituri	Cheltueli	Excedente	Deficite
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
		Ţara Românească		
1831	5.884.700	5.223.653	661.047	—
1832	6.339.889	4.992.947	1.346.942	—
1833	5.897.730	5.274.794	622.936	—
1834	5.864.336	6.220.612	—	356.276
1835	6.018.450	6.524.980	—	506.530
1836	6.191.655	6.184.216	7.439	—
1837	6.535.200	5.307.655	1.227.545	—
1838	6.250.803	5.518.777	732.026	—
1839	6.032.465	6.307.891	—	275.426
1840	6.493.427	6.093.780	399.647	—
1841	6.469.080	6.042.919	426.161	—
1842	6.703.697	5.840.927	862.770	—
1843	6.654.738	5.863.924	790.814	—
1844	6.571.390	5.969.579	601.811	—
1845	6.703.902	6.324.387	379.515	—
1846	6.703.429	6.703.341	88	—
1847	6.668.340	6.327.016	341.324	—
1848	6.722.652	7.380.104	—	657.452
1849	8.059.241	6.299.171	1.760.070	—
1850	7.485.071	7.438.732	46.339	—
1851	8.197.524	8.925.287	—	727.763
1852	7.691.745	7.507.680	184.065	—
1853	7.804.765	7.804.765	—	—
1854	7.804.765	7.804.765	—	—
1855	8.458.746	7.954.366	504.380	—
1856	9.671.895	10.514.605	—	842.710
1857	9.463.664	11.503.330	—	2.039.666
1858	10.347.505	12.210.632	—	1.863.127
1859	14.802.615	13.245.833	1.556.782	—
1860	26.093.496	24.355.693	1.737.803	—
1861	24.957.407	25.997.911	—	1.040.504
		M o l d o v a		
1831	2.463.916	2.349.110	114.806	—
1832	2.288.289	1.978.325	309.964	—
1833	2.308.665	2.563.544	—	254.879
1834	2.451.832	2.378.620	73.212	—
1835	2.992.286	2.761.837	230.449	—
1836	2.964.974	2.707.583	257.391	—
1837	3.029.492	2.839.138	190.354	—
1838	2.779.119	2.726.852	52.267	—
1839	3.011.603	2.878.918	132.685	—
1840	3.031.012	3.131.485	—	100.473
1841	3.085.646	2.960.335	125.311	—
1842	3.054.580	2.969.796	84.784	—
1843	3.202.601	3.066.904	135.697	—
1844	3.154.287	3.090.612	63.675	—
1845	3.219.185	3.722.006	—	502.821
1846	3.818.926	4.166.104	—	347.178
1847	3.938.336	3.908.927	29.409	—
1848	3.860.660	4.187.956	—	327.296
1849	3.793.045	4.544.131	—	751.086
1850	4.266.151	4.612.245	—	346.094
1851	4.349.747	4.623.663	—	273.916
1852	5.068.950	5.093.076	—	24.126
1853	4.943.044	4.890.554	52.490	—
1854	5.296.244	5.134.228	162.016	—
1855	7.036.373	6.033.450	1.002.923	—
1856	5.250.099	5.368.899	—	118.800
1857	7.140.377	7.001.000	139.377	—
1858	7.548.364	7.459.938	88.426	—
1859	12.992.903	13.398.854	—	405.951
1860	13.583.134	13.193.181	389.953	—
1861	13.632.689	13.184.844	447.845	—
		Ţara Românească şi Moldova		
1862	35.573.499	44.223.846	—	8.650.347
1863	50.921.529	44.051.938	6.869.591	—

PERIOADA 1864—1882

După aproape cinci ani dela Unirea Principatelor şi sub continue frământări politice, greutăţile, cât au fost de mari, au fost învinse. S'a realizat, pe de o parte, unificarea administrativă şi a legilor fiscale, absolut indispensabile administraţiunii interne a ţării, iar pe de alta s'a inspirat încredere Marilor Puteri în concertul cărora România trebuia să se desvolte.

Nu mai rămăsese decât centralizarea financiară, care însă şi ea, cu oarecari dificultăţi, se realizează, prin întocmirea unui singur buget de venituri şi cheltueli pentru ambele Principate pe anul 1864, prezentat Adunării Elective de ministrul Finanţelor L. Steege, la 24 Decemvrie 1863.

Insă aceleaşi preocupări politice şi acum ca şi în trecut, dădeau naştere aceloraşi lupte interne în sânul Adunării Elective, încât în afară de alte legi de organizare, nici bugetul pe anul 1864 nu s'a votat.

Dela bugetul pe anul 1860 nu se mai votase nici un buget, timp în care se creaseră cheltueli noui, impuse de noua situaţie a Principatelor Unite, fără însă a se fi creat şi venituri noui corespunzătoare.

Ministrul de Externe N. Rosetti-Bălănescu, adinterim la Ministerul Finanţelor, făcând o expunere de motive a unui nou buget întocmit pe anul 1864, arată că se creaseră încă dela 1860 cheltueli noui pentru suma de lei vechi 32.800.000 (12.155.550) din cari numai pentru dobânzi la împrumuturi, pensii şi recompense naţionale era nevoie de o sumă de lei vechi 13.700.000 sau 5.074.069 lei noui, pentru Ministerul de Răsboiu lei vechi 10.000.000 sau lei noui 3.703.703, restul fiind pentru celelalte departamente, pentru Consiliul de Stat şi Curtea de Conturi.

Noul buget întocmit pe anul 1864, cuprinzând cheltuelile de mai sus, pentru cari s'au prevăzut şi veniturile corespunzătoare, era împărţit în buget ordinar şi extraordinar, primul cuprinzând cheltuelile obişnuite, cari trebuiau să facă parte în mod regulat din bugetul fiecărui an şi cari urmau să fie acoperite din venituri ordinare, iar acelea ale bugetului extraordinar, trebuind a fi acoperite din veniturile extraordinare, cari nu erau decât împrumuturile.

Acest buget a fost pus în aplicare la 11 Iulie 1864 în virtutea Statutului din 2 Iulie 1864, adică fără votul Adunării Elective. S'a procedat astfel fiindcă Adunarea îşi pierdea timpul în discuţiuni sterile şi nu vota bugetele, de oarece ele prezentau sporuri la venituri, ce priveau mai mult clasa înstărită, care până la Convenţiunea dela Paris din 1/19 August 1858 fusese scutită de orice dare [1]).

Executarea bugetului nu putea fi decât deficitară, şi după declaraţiunea Inaltei Curţi de Conturi Nr. 5/1886 rezultatul executării lui a fost următorul:

	Lei vechi	Lei noui
Plăţi	168.244.104,27	62.312.631,—
Incasări	162.138.843,19	60.051.852,78
Deficit	6.105.261,08	2.260.778,22

[1]) Dela 1859 până la 1864 se schimbaseră 16 ministere şi se desfiinţase Camera Oligarhică cum o numeşte Cesar Boliac, pentru a decreta exproprierea, împroprietărirea şi a vota un buget regulat.

Rămăşiţele de încasat erau de lei vechi 25.005.421,24 sau lei noui 9.261.257,47. Prin unificarea bugetului s'a unificat şi datoria celor două principate, cari la 1 Ianuarie 1864 era de lei vechi 28.162.584,08 sau 10.430.589,59 lei noui.

Intreaga datorie se socotea acoperită cu totalul rămăşiţelor din venituri, cari la aceiaşi dată erau de lei 50.595.478 lei vechi (18.735.505), în cari intrau şi rămăşiţele arenzilor moşiilor mânăstireşti acum secularizate.

Rămânea, deci, şi un prisos destul de mare, dar acesta nu era decât în aparenţă, căci rămăşiţele se încasau cu greu.

Trebue să menţionăm că în bugetul pe 1864 se trecuseră şi veniturile averilor mânăstireşti, secularizate în baza legii din 17 Decemvrie 1863, evaluate la suma de lei vechi 43.910.281 (16.263.067), cari venituri trebuiau reduse la cel puţin a treia parte, căci la 15 August 1864, decretându-se legea pentru împroprietărirea ţăranilor tocmai pe moşiile mânăstirilor secularizate, urma să se dea arendaşilor o despăgubire pentru clacă şi dijmă de cari de acum încolo erau lipsiţi. De asemeni, trebuia să se plătească şi despăgubirile către Locurile Sfinte pentru pământurile secularizate, cari se urcau, în urma conturilor încheiate între Principatele Unite şi Administraţia Locurilor Sfinte, la suma de lei vechi 38.430.000 sau lei noui 14.233.191, astfel că Statul avea nevoie de următoarele sume:

	Lei vechi	Lei noui
Pentru despăgubirea acordată locurilor sfinte	38.430.000,—	14.233.191,—
Pentru satisfacerea nevoilor armatei	18.574.688,—	6.879.507,19
Pentru acoperirea deficitelor din trecut	13.809.342,—	5.114.576,—
	70.814.030,—	26.227.274,19

pentru a căror acoperire Guvernul ceruse contractarea unui împrumut.

Adunarea Electivă însă a votat un împrumut numai pentru suma de lei vechi 48.142.767 sau lei noui 17.797.926,63, deci atât cât era necesar pentru despăgubirea de acordat Locurilor Sfinte şi pentru satisfacerea, în parte, a nevoilor armatei.

In acest răstimp, însă, Guvernul trata încheierea unui mare împrumut pe piaţa engleză. Ce împrejurări determinaseră pe Englezi să se intereseze de finanţele Principatelor?

Răsboiul început între Ruşi şi Turci, în 1853, în valea Dunării, având ca scop supremaţia asupra Locurilor Sfinte, era urmărit cu multă atenţie de puterile europene, mai mult din punct de vedere economic, în căutarea pieţelor de desfacere a produselor lor în Orient, decât din punct de vedere politic. Englezii străbătuseră Turcia şi toată Asia Mică şi începuseră chiar a construi cu capitalurile lor linii de cale ferată, în vederea exploatării economice a acelor ţinuturi. Aceste împrejurări politice şi economice au dat prilej Englezilor de a cunoaşte şi izvoarele de bogăţie naturală ale Principatelor Române.

Finanţa engleză urmând căile deschise de diplomaţia ţării sale, continuând să subplanteze puterea Ruşilor în Orient, în timp ce Turcii erau în declin, crease la Constantinopol, în 1855, Banca Otomană şi o agentură a acesteia la Galaţi, nu în scopul de a satisface nevoile armatei engleze care lupta în Crimeia, cât în vederea expansiunii economice în Orient.

Agentura din Galaţi este transferată la Bucureşti în 1863.

In virtutea tratatului general de pace între Austria, Franţa, Marea Britanie, Prusia, Rusia, Sardinia şi Poarta Otomană, semnat la Paris la 30 Martie 1856, se reglementează şi navigaţiunea pe Dunăre şi pe Marea Neagră.

Numai aşa ne putem explica cum după Unirea celor două ţări surori, prin Banca Imperială Otomană dela Constantinopol, Englezii au avut la dispoziţie date asupra izvoarelor de venituri şi asupra bogăţiilor naturale ale ambelor Principate, astfel că la prima cerere ce li s'a făcut, ei şi-au oferit, mai întâi, capitalurile lor sub formă de împrumut şi apoi au obţinut şi primele întreprinderi de lucrări publice [1]).

Natural că era un succes destul de mare pentru Principatele Unite Române, de a fi putut obţine un împrumut pe o piaţă engleză căci prin aceasta se deschideau largi orizonturi noului Principat Român, însă pe de altă parte acest lucru trebuia să ne facă circumspecţi, să fim clarvăzători, căci împrumuturile de Stat externe sunt şi aserviri economice către ţările creditoare şi pot avea urmări foarte grave, nu numai pentru economia naţională, dar chiar pentru situaţia politică a unei ţări. Istoria ne citează exemple destule, din cari rezultă că ţări mari şi-au pierdut în acest chip independenţa lor politică şi economică. Pe când împrumuturile interne pun o ţară fără niciun pericol, la adăpostul situaţiilor celor mai grele, împrumuturile externe sunt legate de pericole politice şi militare, căci statele înseşi intervin în apărarea intereselor financiare ale supuşilor lor.

De aceea, în materie de împrumuturi externe, trebue să se cerceteze amănunţit toate condiţiunile lor pentru ca ele să poată fi punctual executate, oricare ar fi greutăţile economice, financiare şi politice, la un moment dat.

In baza legilor din 30 Decemvrie 1863 şi 15 Ianuarie 1864, s'a contractat primul nostru împrumut extern pe piaţa Londrei, la 22 August 1864, cu Banca Imperială Otomană şi Fraţii Stern, în valoare nominală de lire sterline 916.000 (lei vechi 61.372.000, lei noui 22.889.437,03), cu o dobândă de 7%, pe cursul de 88%, amortizabil în 22 jumătate ani.

Acest împrumut a fost acoperit de două ori în Anglia.

Am văzut că în bugetul anului 1864 se trecuse la venitul arenzilor mânăstireşti, suma de lei 43.910.281 (16.263.067), fără să se ţină seamă însă că foştii proprietari trebuiau despăgubiţi cu o sumă echivalentă despăgubirilor datorate.

Pentru acoperirea golului lăsat în bugetul pe 1865 s'a luat suma necesară din Imprumutul Stern, aflată în depozit, deoarece nu se hotărîse încă totalul sumei ce urma să se plătească ca ajutor Locurilor Sfinte.

Această prelevare era provizorie, până la crearea de noui venituri, cari erau în studiu, între cari şi « Dreptul exclusiv de a vinde tutunul străin sau indigen ».

Bugetul anului 1864 s'a încheiat cu un deficit de lei vechi 6.105.261,08 (2.260.778,22) iar acela al anului 1865, pentru a cărui întocmire s'au luat toate măsurile de precauţiune, prezenta cifrele următoare:

	Lei vechi	Lei noui
Venituri ordinare	137.352.967,—	50.871.412,38
Venituri extraordinare . .	25.299.710,—	9.370.253,50
	162.652.677,—	60.241.665,88
Cheltueli ordinare	158.382.368,37	58.660.077,63
Cheltueli extraordinare . .	3.162.494,17	1.171.298,37
	161.544.862,54	59.831.376,—

deci un plus de venituri de lei vechi 1.107.813,86 sau lei noui 410.301,01. In capitolul corespunzător cheltuelilor Ministerului de Finanţe intră şi acela al Datoriei Publice în sumă de 22.023.358 lei vechi (8.156.791,10).

In afară de aceasta mai era o datorie flotantă în bonuri de tezaur rămase neplătite încă din anii 1862, 1863 şi 1864, peste cari s'au emis altele în cursul anului 1865, astfel că la finele acestui an bonurile de tezaur aflate în circulaţie, se urcau la suma de lei vechi 24.018.188,26 (8.895.616,27), ale căror dobânzi nu erau încă toate înscrise în bugetul Datoriei Publice.

Executarea bugetului pe anul 1865 a lăsat totuşi, un deficit de 26.032.471,25 lei vechi (9.637.824 lei noui).

Pentru a se veni în ajutorul agriculturii şi a contribui şi la ridicarea comerţului, s'a încheiat o convenţie la 1 Septemvrie 1865 cu concesionarii podurilor de fier, pentru construirea căii ferate Bucureşti—Giurgiu de o lungime de 70 km 480 m pe preţul de

[1]) Agenţia Băncii Imperiale Otomane din Galaţi (1863) transferată la Bucureşti, este transformată în anul 1865 în o bancă sub denumirea Banque de Roumanie. La 19 Octomvrie 1865 Guvernul lui N. Creţulescu, acesta fiind preşedinte de Consiliu şi ministru de Finanţe, acordă Băncii României actuala The Bank of Roumania Ltd. (17 Aprilie 1903), dreptul de a funcţiona în ţară, fără un vot al Camerei ci pe baza Statutului, ca Bancă de scont şi circulaţie. Ii acordase privilegiul pe 30 ani, de a emite bilete, ce urmau a fi primite în plată la toate casele publice şi plătibile în monetă numai la Bucureşti. Statul nu avea dreptul de control nici privilegiu ci primea odată pentru totdeauna suma de lei vechi 2.700.000, din care se şi primise deja în lei noui 1.000.000. In anul 1866 trebuia să-şi înceapă operaţiile, însă din cauza evenimentelor dela 11 Februarie 1866, Guvernul provizoriu suspendându-i privilegiul acordat înainte de a fi făcut uz de el, i s'a plătit o despăgubire de frs. 750.000, iar ea a continuat să funcţioneze şi până azi ca bancă comercială.

lei vechi 37.138.500, lei noui 13.755.000, plătibil prin anuităţi cu dobânda de 9% şi amortisment 3% în timp de 16 ani. Această primă convenţie a fost modificată, convenindu-se ca amortizarea să se facă în 10 ani în loc de 16 şi deci anuitatea trebuia să fie de 6% în loc de 3%.

Din cele expuse până aci rezultă că unificarea administrativă, centralizarea financiară prin încheerea unui buget comun ambelor principate, prin plata regulată a anuităţii bonurilor pentru liberarea sclavilor şi a aceleia a obligaţiunilor pentru despăgubirea de clacă şi dijmă, precum şi plata anuităţii pe prima semestrialitate a primului împrumut contractat în străinătate, toate acestea au constituit primele elemente pentru formarea creditului ţării pe pieţele străine.

De fapt însă primele credite cari ni s'au acordat din străinătate, fie sub forma de împrumut direct, fie sub forma de investiţiuni, coincid cu o perioadă de linişte şi de siguranţă în Europa, elementul principal în care stabilitatea nouei forme de guvernământ trebuia să se afirme din ce în ce mai mult.

La începutul anului 1866, România trecea prin o dublă criză: criza politică şi criza financiară.

Pentru a se putea face faţă cheltuelilor urgente, căci nu se puteau plăti funcţionarii, pensionarii şi nici chiar diurnele senatorilor şi deputaţilor, s'a cerut votarea unui împrumut de 40.000.000 lei vechi cât mai urgent posibil, întru cât se începuseră tratative cu nişte case de bancă cărora trebuia să li se dea neîntârziat răspunsul. Cu toată opoziţia înverşunată ce s'a ridicat, împrumutul a fost votat în şedinţa dela 10 Februarie 1866.

După evenimentul politic dela 11 Februarie 1866, Guvernul Locotenenţei Domneşti, aflându-se în faţa unei lipse complete de fonduri şi în faţa cererilor des repetate ale creditorilor Statului, cari reclamau plata creanţelor expirate, a dispus să se facă un inventar amănunţit de starea în care s'a aflat ţara la detronarea fostului Domn Alexandru Cuza şi ministrul de Finanţe P. Mavrogheni se exprimă astfel asupra situaţiunii financiare:

« Starea finanţelor ţării este cunoscută de toţi, departe de a fi mulţumitoare, ea ne înfăţişează un tablou din cele mai întristătoare. In ziua când Guvernul actual a luat în mână cârma Statului, s'a ridicat vălul ce acoperea prăpastia în care eram ameninţaţi a cădea. Grămădirea deficitelor peste deficite şi acoperirea lor prin contractări de împrumuturi, cari la rândul lor prin plată de procente, împovărau bugetul cheltuelilor în nici o proporţiune cu veniturile adevărate ale Statului, trecerea în bugetul veniturilor a unor cifre iluzorii şi nejustificate, n'au putut avea alt rezultat decât a îngreuia din an în an situaţiunea financiară şi a ne conduce în fine la punctul de a nu mai putea merge mai departe. Creditul Statului secat cu totul, toate Casele publice goale şi tezaurul împovărat, afară de datoria fixă regulată prin plată de anuităţi, de o datorie exigibilă de lei 55.761.841,02 (20.652.535). Iată situaţiunea noastră financiară în ziua de 11 Februarie 1866 ».

La începutul anului 1866, datoria exigibilă a ţării era următoarea:

	Lei vechi	Lei noui
Bonuri de tezaur (datorie flotantă) parte ajunsă la scadenţă parte plătibilă în cursul anului	24.018.188,26	8.895.625
Bonuri de tezaur pentru cumpărarea tutunului, plătibile în cursul anului atât ajunse cât şi neajunse la scadenţă . .	15.714.498,19	5.820.185
Cauţiunea depusă de concesionarii Băncii României	2.700.000,—	1.000.000
Datoria contractată în 1865 către diferite Case . .	1.329.153,37	492.280
Mandate în suferinţă . .	12.000.000,—	4.444.445
	55.761.839,82	20.652.535
Anuităţile împrumuturilor	166.505.161,12	61.668.575
Totalul sarcinilor tezaurului la 11 Februarie 1866 .	222.267.000,94	82.321.110

Pentru a căror acoperire în parte cel puţin erau următoarele venituri:

	Lei vechi	Lei noui
Rămăşiţe în sumă de Lei v. 40.598.960 (15.036.652) din cari se speră a se încasa	20.000.000	7.407.407
Rămăşiţe din arenzile domeniilor Statului de Lei vechi 12.000.000 din cari se speră a se încasa .	8.000.000	2.962.963
Produsul vânzării tutunului	20.000.000	7.407.407
Veniturile bugetului pe anul 1866, minus acelea deja încasate până la 11 Februarie 1866	122.310.937	45.300.347
	170.310.937	63.078.124

Lipseau aşa dar, spre acoperire, cel puţin 51.956.065,14 lei vechi (19.242.987 lei noui).

La această lipsă am mai putea adăuga suma de lei vechi 20.377.718 (7.589.295) cheltuiţi în anul 1865 din împrumutul Stern fără autorizare, precum şi suma de lei vechi 28.499.221 (10.555.256,50), cheltueli făcute cu oştirile de ocupaţie ruse şi austriace, după constatările controlului, şi nelichidate încă.

După cum vedem, situaţiunea financiară — abstracţie făcând de politica şi gospodăria financiară a Principatului, condusă aproape de aceiaşi bărbaţi de Stat cari vor conduce încă cel puţin o perioadă de 10 ani destinele ţării sub noul Domnitor, — se prezintă destul de critică şi nu se va putea găsi un alt remediu decât recurgerea la împrumuturi, fie interne, fie externe, cari vor îngreuia şi mai mult sarcinile bugetare, asupra cărora în afară de neintrarea veniturilor, apăsa şi anuitatea datoriei publice care în bugetul anului 1866 era înscrisă cu suma de lei vechi 26.531.258,64 (9.826.382,25).

In Februarie 1066, ministrul de Finanţe P. Mavrogheni, a fost autorizat de Adunările Elective să emită prin subscriere publică un împrumut Naţional de 30 milioane (lei noui 11.111.111), destinat anume pentru acoperirea datoriilor trecutului, rămânând

ca împrumutul de 40 milioane, în cazul unei eventuale realizări, să fie luat în considerare numai pentru suma care nu se va acoperi prin subscrierile la împrumutul naţional.

Deşi condiţiunile de subscriere erau foarte favorabile, subscrierile se făceau cu greu. Se acordase şi dreptul de a putea plăti banii în mandate în suferinţă şi alte efecte ale Statului, de a putea achita rămăşiţele de contribuţiuni prin toate secţiile înaintea scadenţei lor pe deplina lor valoare, de a putea achita contribuţiunile dela 1 Octomvrie al fiecărui an, cu secţiunea plătibilă la 31 Martie viitor. Termenul subscrierii s'a amânat şi la 11 Aprilie 1866, s'a numit un consiliu de 11 membri, cari să propagei deia împrumutului şi să dea toate desluşirile necesare pentru activarea realizării lui.

Cu toate acestea nu s'a putut realiza decât o sumă de lei 12.790.900 nominal (4.711.444) sau efectiv 10.176.720 (3.769.155)

Mesagiul din 28 Aprilie 1866 rezumă în aceşti termeni situaţiunea financiară lăsată de Guvernul căzut la 11 Februarie 1866:

« Datorii colosale în proporţiune cu mijloacele ţării; venituri compromise şi micşorate din cauză de desordine.

« Lipsa de sistem şi de legi eficace pentru repartiţia şi perceperea impozitelor.

« Rămăşiţe colosale de venituri şi impozite împleticite în cea mai mare confuziune, neconstatate şi cea mai mare parte pierdute.

« In administraţia vămilor desordine, lipsă de legi şi de control.

« In administraţia domeniilor Statului tot desordine, lipsă de sistem, de regulament şi de control.

« In administraţia monopolului tutunului, dacă aceasta se mai poate numi administraţie şi monopolul regiei, o îndoită cursă, care s'a întins Statului şi publicului, cursă în care a picat şi Statul şi publicul, unul şi altul jertfe ale cupidităţii traficanţilor de tutun şi ale oamenilor însărcinaţi cu înfiinţarea şi administraţia acestui monopol.

« Bugete până azi iluzorii, în cari se aflau veniturile spre a le apropia pe cât se va putea mai mult de suma cheltuelilor; noua şi ingenioasa metodă de echilibrare în materie de buget.

« Acum că vălul ce acoperea partea cea mai gravă a ranelor noastre financiare s'a rupt, putem a le privi şi a le constata cu înlesnire.

« Greşelile, risipele şi neprevederea cari ne-au înplântat într'o situaţiune atât de dureroasă, cari au pus Guvernul Român în poziţiune umilitoare de a lăsa creditorii, funcţionarii, pensionarii săi, armata sa, contractarii săi într'o suferinţă ruinătoare şi intolerabilă, aceste greşeli, această risipă, această nepăsare de banul contribuabililor şi de viitorul ţărei, vor servi sperăm de acum înainte, de un aspru învăţământ pentru noi şi urmaşii noştri... însă a constata numai răul nu înseamnă a aplica şi remediul. Remediul este într'adevăr urgent... nouă sacrificiuri de împrumut sau impozite până la desvoltarea resurselor de care dispune ţara, spre a-şi recăpăta echilibrul şi timpul necesar pentru orice operă omenească, spre a se putea vindeca răul prin economie, organizare şi un control eficace ».

După cum vedem situaţia financiară din timpul Domnitorului Alexandru Cuza este vehement atacată, ceeace dă mai mult impresiunea unei dezlănţuiri de patimi politice decât a expunerii unei stări financiare care nu era decât consecinţa stării politice şi sociale a acelei perioade.

Era foarte natural, ca, la începuturile lor, Principatele Unite să fi cunoscut dificultăţile financiare cele mai grele, când tot utilajul economic al ţării era de creat, iar izvoarele de venituri ale tezaurului se desvoltau cu greu.

Această perioadă de sub domnia principelui Unirii, din punctul de vedere al istoriei financiare şi politice a ţării se relevă prin obţinerea împrumutului pe piaţa străină, atunci când în ţară se făcuseră toate sforţările posibile şi se încercaseră toate mijloacele pentru realizarea unui împrumut intern. Am văzut că nu se putea obţine nimic, şi aceasta nu numai din lipsă de numerar, de economii sau din nedeprinderea publicului cu asemenea subscrieri, dar mai cu seamă din faptul că disputele politice erau aşa de înverşunate şi opoziţiile parlamentare aşa de acerbe.

Dacă totuşi o critică aspră s'ar putea aduce administraţiei finanţelor din această perioadă, nu este însă mai puţin adevărat că activitatea guvernelor a fost destul de rodnică pe tărâmul social şi economic, căci s'au votat şi s'au aplicat legile cari au îmbrăţişat toate ramurile de desvoltare socială şi anume: legile comunale şi judeţene, legea instrucţiunii publice, legea de organizare judecătorească şi legea contabilităţii generale a Statului, iar pentru privegherea mânuirii banilor publici s'a înfiinţat Curtea de Conturi. S'au realizat, apoi, cu desfiinţarea privilegiilor de clasă şi impunerea tuturor cetăţenilor la contribuţiuni, secularizarea averilor mânăstireşti şi împroprietărirea ţăranilor, atâtea acte mari cari au pus bazele României moderne.

Principele Carol abia suit pe tronul Principatelor-Unite Române, la 8 Mai 1866, a căutat să îmbrăţişeze, cu toată atenţiunea şi energia sa, toate ramurile de activitate ale nouei sale patrii şi să aducă toate îndreptările posibile.

Pentru moment Prinţul Carol şi-a îndreptat toată grija asupra ramurei căreia i se putea aduce o îndreptare imediată şi anume asupra finanţelor ţării, căutând să le aşeze pe baze solide şi raţionale, sforţări cari după cum vom vedea n'au rămas infructuoase.

Prevăzându-se că bugetul anului 1866 va lăsa un deficit, pentru preîntâmpinarea lui şi pentru retragerea bonurilor de tezaur din circulaţie cum şi pentru plata mandatelor ce ar rămâne în suferinţă până la finele anului 1866, prin legea din 15 Iulie 1866 Adunarea Constituantă a autorizat Guvernul să înstrăineze o parte din domeniile Statului prin vânzarea de bunuri mici până la concurenţa sumei de Lei vechi 75.000.000, iar prin art. 36 al aceleiaşi legi se autoriza Ministerul Finanţelor să trateze cu

capitaliştii străini realizarea unui împrumut de 50.000.000 lei vechi (18.518.518).

Pentru achitarea datoriilor flotante contractate până la finele anului 1865 s'a înfiinţat o Casă de Lichidare, pentru a separa astfel starea financiară a trecutului, de aceea din prezent.

Bugetul acestei case a fost alimentat la venituri cu rămăşiţele anilor 1859—1865 inclusiv, cu produsul ce urma a se realiza din vânzarea tutunului şi cu produsul Imprumutului Naţional de lei vechi 30.000.000 (11.111.111,11).

Pe această bază s'a întocmit bugetul Casei de Lichidare, care era următorul:

	Lei vechi	Lei noui
Venituri	82.599.000	30.592.222
Cheltueli	71.373.880	26.434.770
Excedent	11.225.120	4.157.452

Această Casă era condusă de ministrul de Finanţe, de secretarul general al Ministerului de Finanţe şi de un consilier al Curţii de Conturi, iar operaţiunile, pentru a nu se mai crea noui cheltueli, erau efectuate prin casieriile Statului.

Chiar dela votarea legii din 15 Iulie 1866, Guvernul şi-a dat seama că vânzarea unei părţi din Domeniile Statului nu se va putea realiza aşa de curând, şi nici nu s'ar putea realiza deodată sumele de cari tezaurul avea nevoie, că deficitul trebuia înlăturat cu orice preţ, pentru a nu se aduce nici o ştirbire creditului Statului şi de aceea s'au şi început tratative pentru contractarea unui împrumut în străinătate.

In acest scop, la 16 Iulie 1866, Guvernul s'a adresat lui I. Bălăceanu, agentul ţării la Paris, însărcinându-l să intre în tratative cu capitaliştii de acolo pentru contractarea împrumutului.

La 12 Noemvrie 1866, Bălăceanu sosind în Bucureşti, a prezentat preşedintelui de Consiliu Ion Ghica, care era ad-interim la Ministerul Finanţelor, contractul încheiat cu Casa Offenheim la 27 Octomvrie 1866 pentru un împrumut efectiv de lei 18.500.000 sau nominal lei 34.357.000 cu procent de 7% pe an, amortizabil în 23 ani, asupra căruia s'a pus rezoluţia: « Serviciul Contabilităţii va regula executarea întocmai a acestui contract ».

Deşi încheiat în condiţiuni defavorabile, împrumutul a fost acceptat de Guvern şi ratificat, ţara având nevoie imediată de bani.

Grupul Offenheim, Nepot et Cie., bancherii din Alexandria (Egipt), S. Sulzbach, bancher din Francfurt a/M. şi Oscar Planat, deputat în corpul legislativ din Paris, ne-au acordat un împrumut în valoare nominală de lei noui 34.357.000 sau efectiv lei noui 18.500.000 sau franci 18.500.000 sau lire sterling 740.000, cu procent de 7% pe an, amortibil în 23 ani.

Produsul acestui împrumut, efectiv de 18.500.000 franci, care pe cursul de lei vechi 2.70 pentru 1 franc sau un leu nou, s'a făcut venit la tezaur, în sumă de lei vechi 49.950.000, a căpătat următoarea întrebuinţare:

	Lei vechi	Lei noui
Pentru lichidarea bugetului pe exerciţiul 1866 . .	12.673.027	4.693.714
Alimentarea bugetului Casei de lichidare pe anul 1867 pentru plata unei părţi din datoriile trecutului	37.276.973	13.806.286
	49.950.000	18.500.000

Intregul împrumut a fost deci folosit numai pentru acoperirea deficitelor.

In Corpurile legiuitoare împrumutul a fost atacat cu o vehemenţă uimitoare, şi însuşi raportorul lui arată că adevărata cotă de emisiune ar fi cu mult mai mică, căci deducea, afară de comisionul de mai sus, o sumă de aproape 2.824.699 lei, drept beneficii acordate concesionarilor, beneficii pentru fiecare plată de interese cu o lună înainte, trimiterea anuităţilor la Londra şi cheltuelile timbrului pe tot timpul amortismentului, trimiterea unui agent la Paris în fiecare an, pentru a asista la tragere, cheltuiala efectuării Obligaţiunilor, samsarlâcul, etc. dovedind că cota emisiunei era 52%, adică cu 10½% sub cursul Obligaţiunilor Stern la Londra, în momentul contractării împrumutului.

Petre Mavrogheni, ministru de Finanţe, a afirmat că împrumutul poate fi calificat de nenorocit, dar că nu a sguduit creditul ţării, ci din contra l-a restabilit, căci nu trebue să se uite că ţara se afla într'o criză gravă şi era supusă asaltului tuturor creditorilor Statului.

In exerciţiul 1866 cu toate măsurile de prevedere luate în aplicarea lui, deficitul nu s'a putut evita, căci la închiderea exerciţiului el este de lei vechi 27.928.961,97 sau lei noui 9 milioane 231.194,80 după controlul ce s'a făcut de Inalta Curte de Conturi în anul 1886.

Pe anul 1867, bugetul s'a fixat la cifrele următoare:

	Lei vechi	Lei noui
Cheltueli ordinare	147.512.990,30	54.634.386,10
Cheltueli suplimentare şi extraordinare	3.317.372,25	1.228.648,06
	150.830.362,55	55.863.034,16
Venituri ordinare	130.106.408,—	48.187.510,33
Venituri extraordinare . .	20.720.263,15	7.674.163,80
	150.826.671,15	55.861.674,13

Executarea bugetului pe exerciţiul 1867 este excedentară cu lei vechi 12.554.028,29 (4.632.254), însă deficitele din trecut la finele acestui an sunt de lei vechi 49.351.407,14 (18.278.299,02).

Trebue să menţionăm că în cursul acestui an Statul a împroprietărit pe ţărani dându-le loturi mici de 5 hectare şi loturi mari de 10 şi 25 h. în baza legilor din 15 Iulie 1866 astfel că Statul treptat îşi înstrăina averea sa.

In cursul acestui an s'a pus ordine în sistemul monetar. Până atunci circulau pe piaţa românească tot felul de monete, moneta liberatorie fiind o pură abstracţiune: leul vechiu a cărui valoare faţă de

monetele în circulaţie era stabilită prin deciziuni ministeriale, ceea ce în transacţiile zilnice dădea naştere la dificultăţi continue.

Pentru a se eşi din această confuzie, P. Mavrogheni, ministrul Finanţelor, a propus şi s'a votat la 22 Aprilie 1867 « Legea pentru înfiinţarea unui nou sistem monetar şi pentru fabricarea monetelor naţionale » prin care s'a adoptat sistemul zecimal metric.

Cum în acelaş timp, în Franţa a luat naştere Uniunea Monetară latină la care aderase în afară de Franţa şi Italia, Belgia şi Elveţia, adoptând sistemul bimetalismului, am aderat şi noi, fapt care a avut o influenţă defavorabilă asupra politicii noastre monetare.

In orice mod, introducerea unei monete cu curs legal, nu putea prezenta, din punct de vedere economic, decât foloase, cu toate că prin stabilirea unei parităţi de 3 lei vechi pentru 1 leu nou, se lovise în multe interese private, cari căutau să facă o atmosferă defavorabilă noului sistem monetar. Acesta a trebuit să fie impus până la urmă prin intervenţia autorităţii de Stat.

Bugetul pe anul 1868 a fost întocmit astfel:

	Lei
Venituri	78.291.233,14
Cheltueli	86.482.650,45
Deficit	8.191.417,31

Din bugetul de cheltueli al Ministerului de Finanţe, cheltuelile pentru Datoria Publică sunt în sumă de lei 12.983.229,82, anuitate care era mai mică decât aceea a exerciţiului precedent.

In expunerea de motive care însoţeşte bugetul pe acest an, ministrul Finanţelor I. C. Brătianu se exprima asupra stării financiare în termenii de mai jos:

« Când veţi lua în consideraţiune că veniturile se înmulţesc din an în an prin creşterea populaţiunei, prin progresiva desvoltare a agriculturei, industriei şi comerţului ţărei, că Statul posedă în avere teritorială aproape a 7-a parte a teritoriului ţărei, când veţi lua în consideraţiune că puterea contribuitoare a populaţiei este mult mai presus de ceea ce produc contribuţiunile directe şi indirecte, cari sunt aşezate într'o proporţiune foarte mică, fiind nici a cincea parte din ceea ce este în alte state, căci proprietatea nu este la noi impusă decât cu 4% asupra venitului şi contribuţiunile indirecte sunt cu totul uşoare şi nesimţitoare. Să nu credeţi că vă amintesc aceasta cu intenţiunea de a mări impozitele, am voit numai a menţiona un fapt, propriu de a combate sgomotul despre îngrijorătoarea situaţiune a finanţelor noastre, ce inamicii ţării au răspândit în străinătate, spre a compromite creditul nostru ».

Iar Domnitorul prin mesagiul de deschidere a sesiunei din Ianuarie 1868, se exprima astfel: « Nu mă pot opri de a constata îmbunătăţirea ce s'a efectuat deja în ramura financiară. Aceasta o datorim bărbăţiei poporului, care ajutat de binecuvântarea divină a îndoit producerea naţională, o datorim unei percepţiuni mai active şi mai scrupuloase a veniturilor şi a unei mai drepte reparţiri a plăţilor ».

Situaţia economică a ţării cerea neapărat o reţea de căi ferate care să dea un mai mare impuls agriculturii şi comerţului şi care deşi pentru moment impunea o nouă sarcină bugetară, trebuia să se transforme mai târziu într'un izvor de venituri.

In baza legii din 22 Septemvrie 1868 s'a început, aşa dar, construirea principalelor linii de drum de fer, a căror importanţă comercială, internaţională şi, poate, şi strategică, fusese studiată în prealabil.

Intreaga reţea de căi ferate a fost împărţită în două grupuri: prima grupă cuprinzând linia ferată care pleca dela Suceava la Roman, cu un ram la Botoşani şi altul la Iaşi, a fost concedată lui Offenheim, reprezentantul unui sindicat anglo-austriac, şi a doua grupă, cuprinzând liniile Roman-Galaţi prin Brăila-Buzău-Bucureşti-Vârciorova, a fost concedată D-rului Strousberg, reprezentantul unei societăţi din Berlin. Guvernul garanta concesionarilor la capitalul pus în construcţie un procent de 7½ %, stabilindu-se costul pe km. de lei 230.000 primei grupe şi lei 270.000 celei de a doua.

In 1870 ivindu-se oarecari neînţelegeri între concesionarii sindicatului Strousberg şi guvernul nostru, în urma unei anchete ordonată de Cameră, Th. Văcărescu deputat, în calitate de comisar extraordinar al guvernului român, ducându-se la Berlin, face evaluarea lucrărilor executate şi depune un raport prin care conchidea că aceleaşi evaluări făcute de concesionari, întreceau cifra adevărată a lucrărilor executate cu aproape 7 milioane, pe de altă parte mai arăta că se făcea şi un trafic nepermis cu obligaţiunile drumului de fer.

Dr. Strousberg, văzându-se într'o astfel de situaţie a încetat plata cuponului de 1 Ianuarie 1871 şi atunci Guvernul a reziliat concesiunea şi s'a constituit o societate formată din detentorii obligaţiunilor drumului de fer emise de Sindicatul Strousberg sub denumirea de « Societatea Română a acţionarilor drumurilor de fer », căruia Guvernul i-a concedat continuarea lucrărilor, garantându-i dobânda de lei 20.250 anual pe km., sau pentru o lungime de 919 km. lei 18.609.750, ceea ce reprezenta un capital de lei 248.130.000, aceeaşi sumă pe care o garantase şi primilor concesionari.

Deşi exerciţiul bugetar pe anul 1869 se încheie cu un deficit de circa lei 9.000.000 şi se prevedea că şi acela al anului 1870 va lăsa un deficit tot aşa de mare, căci criza financiară devenea din ce în ce mai acută, bugetul pe anul 1871, trebuia neapărat evaluat cu un plus destul de simţitor, deoarece numai anuitatea pentru construcţiunile de căi ferate cerea o sumă anuală de circa lei 18.000.000, pentru cari trebuiau găsite noui izvoare de venituri.

Prin legea din 22 Martie 1871 s'a votat urcarea impozitului funciar dela 4% la 6%, însă trebuiau găsite resurse extraordinare pentru acoperirea deficitelor.

Bugetul anului 1870 lasă un deficit de lei 10.108.626,05. Dacă ar fi fost numai acest deficit care să greveze situaţiunea financiară a anului 1871,

s'ar fi găsit uşor oarecari mijloace de acoperire, dar mai erau de acoperit bonuri de tezaur emise până la finele anului 1869 pentru acoperirea deficitelor bugetare din anii 1862—1869.

Inalta Curte de Conturi, verificând executarea bugetelor dela 1862 până la 1869, prin declaraţia sa Nr. 5 din anul 1887 ajunge a stabili excedentele şi deficitele acestor exerciţii şi anume:

	Excedent	Deficit
1862	—	8.650.347,—
1863	6.869.591	—
1864	—	2.260.778,22
1865	—	9.637.824,—
1866	—	9.231.194,80
1867	4.632.254	—
	Lei 11.501.845	29.780.144,02

Prin urmare, situaţia se prezenta astfel:

	Lei
Deficit la finele anului 1867	18.278.299,02
Deficitul anului 1868	15.695.047,34
Deficitul anului 1869	9.324.817,23
Procentele bonurilor de tezaur neplătite	1.487.509,79
	44.785.673,38

Această sumă s'a acoperit astfel:

	Lei
Bonuri de tezaur	32.181.692,09
Imprumut în cont curent la Casa de Depuneri	11.000.000,—
Imprumutul la Banca României	1.503.981,29
Imprumutul la Casa Zoe Brâncoveanu	100.000,—
	44.785.673,38

Această acoperire care constituia o datorie flotantă, ca şi noul deficit al anului 1870 care se cifra la peste 10.000.000, urmau a fi acoperite de un împrumut intern. Prin legea din 22 Iunie 1871 guvernul a fost autorizat, într'adevăr, a emite un împrumut intern în valoare nominală de lei 78.000.000, contra obligaţiunii ipotecare asupra domeniilor Statului. I s'a dat şi denumirea de împrumut domenial.

Pentru emisiunea obligaţiunilor domeniale precum şi pentru toate operaţiunile necesare până la stingerea completă a acestui împrumut s'a creat un organ special purtând denumirea de «Comitetul Casei Obligaţiunilor domeniale» compus din ministrul de Finanţe ca preşedinte, un deputat, un senator ales de Corpurile respective, doui bancheri români şi un jurisconsult, aceştia din urmă numiţi de Domnitor.

Pentru plata procentelor şi a amortismentului, s'au afectat veniturile anuale ale moşiilor Statului, venituri cari se urcau la suma de lei 8.000.000.

Din acest împrumut s'a realizat suma de lei, 58.500.000, efectiv, căreia i s'a dat următoarea întrebuinţare:

	Lei
Acoperirea bonurilor de tezaur emise până la 1869	32.181.805,09
Acoperirea contului curent la Casa de Depuneri	11.000.000,—
Acoperirea datoriei către Banca României	1.503.981,29
Acoperirea datoriei către Casa Brâncoveanu	100.000,—
Echilibrarea bugetului anului 1870	10.000.000,—
Resursa bugetară pentru anul 1871	3.714.213,62
	58.500.000,—

Anuitatea acestui împrumut urmând să fie înscrisă în bugetul anului 1872, s'au căutat resurse pentru acoperirea ei, căci cu suma realizată din împrumut se acoperise datoria flotantă. P. Mavrogheni, ministrul de Finanţe, a dat dovadă de foarte multă prevedere, instituind o serie întreagă de impozite, cari au sporit simţitor izvoarele tezaurului. S'au propus şi votat două impozite indirecte şi unul direct şi anume: monopolul tutunului (6 Februarie 1872), taxele de timbru şi înregistrare (1 Martie 1872) şi licenţa asupra băuturilor spirtoase (1 Aprilie 1873), cari erau evaluate la aproape 24 milioane lei anual.

Aceste impozite au luat o desvoltare excepţională şi au ridicat foarte mult veniturile Statului.

Un ecou al grijilor ce inspira atunci situaţiunea financiară, ni-l dă Mesagiul Domnesc de deschidere a sesiunei Corpurilor Legiuitoare din 17 Octomvrie 1871, care se rosteşte astfel:

« Pentru prima oară astăzi ne aflăm în regulă cu un buget votat pentru anul viitor, şi pentru prima oară după atâtea infructuoase silinţe ce s'au pus în anii trecuţi, simţim via satisfacţiune de a vă anunţa că imensa datorie flotantă care apăsa mai înainte asupra tezaurului într'un mod ruinător, se află stinsă, prin legea ce aţi votat. Dar ceea ce este şi mai mult, ceea ce trebue să umple inimile noastre de legitimă mândrie naţională, este că împrumutul de 78 milioane lei, ce era destinat a uşura toate dificultăţile tezaurului public s'a realizat numai în ţară şi prin propriile noastre resurse ».

Situaţiunea financiară ameliorată pentru un moment, nu se putea, însă, îndrepta din cauză că impozitele nou create nu dădeau veniturile cari se aşteptau, iar guvernele ţării au recurs iarăşi la împrumuturi contra bonuri de tezaur, scontând retragerea lor prin realizarea veniturilor, ceea ce nu se întâmpla.

Bugetul pe exerciţiul anului 1871 se soldase cu un excedent de lei 1.940.808,37, iar acela al exerciţiului 1872 lăsase un deficit de lei 2.387.471,14. Pentru a se evita acest deficit s'a recurs din nou la împrumuturi pe termene scurte contra bonuri de tezaur, graţie cărora exerciţiul pe anul 1873 lasă un excedent de lei 1.285.586,68 care este numai întâmplător, căci sistemul de a întocmi bugetele cu credite acordate pentru cheltuelile cari depăşiau puterea de realizare a veniturilor şi acestea toate evaluate în plus, nu puteau decât să dea naştere unei situaţiuni financiare destul de grele.

Bugetul pe anul 1874 se întocmise astfel:

	Lei
Credite acordate, cheltueli	94.838.783,05
Evaluări, venituri	91.818.773,83
Deficit	3.020.009,22

Anuitatea datoriei publice pe acest an era de lei 27.179.661,91, adică 28,65% din totalul veniturilor, iar datoria flotantă atinsese suma de lei 27.000.000.

Pentru a eşi din această nouă strâmtoare financiară, Guvernul, în Mai 1874, a cerut Parlamentului autorizarea de a converti datoria flotantă reprezentată

prin bonuri de tezaur în sumă de lei 27 milioane într'un împrumut cu rentă perpetuă 5%. Această lege a găsit o opoziție în Comitetul delegaților și raportorul legei M. K. Epureanu, a cerut respingerea lui, încheind expunerea sa în în acești termeni:

« Respingem proiectul prezentat, pe motiv că departe de a pune capăt dificultăților financiare, întrevedem chiar a doua zi de votarea lui, noui dificultăți și prin urmare împrumuturi noui din cauza neechilibrării bugetelor.

« Respingem asemenea proiectul Ministerului de Finanțe, fiindcă orice operație financiară de natura celei presinte, nu se poate încerca într'un mod folositor pentru fisc, decât în condițiile unei situațiuni financiare cu totul regulate, în condițiunea ca echilibrul bugetar să nu fie în tot momentul sdruncinat, prin cheltueli intempestive, în condițiuni în sfârșit când creditul Statului va fi întemeiat ».

Proiectul de lege pentru emisiunea de rentă perpetuă 5% a fost totuși votat de Corpurile Legiuitoare. Guvernul în baza legilor din 7 Martie 1875 a fost autorizat mai întâi a contracta un împrumut de 19 milioane efectiv, pentru acoperirea deficitului trecut, apoi unul de 5 milioane efectiv, pentru acoperirea deficitului bugetar pe anul în curs și, în fine, un altul, tot de 5 milioane efectiv, pentru completarea armamentului țării. In total, Guvernul fusese autorizat a face o emisiune pentru 29 milioane lei în titluri de rentă perpetuă, 5% pe an.

Pentru realizarea împrumutului, Guvernul s'a adresat mai întâi bancherilor din Capitală cari, după mai multe consultări, n'au oferit decât un curs de maximum 62%, cu o bonificație de 1%, pentru acei cari vor subscrie peste 2 milioane. Aceste propuneri nefiind destul de favorabile, s'a intrat în tratative cu Em. Hillel Manuach, în calitate de reprezentant al Caselor de bancă Fould et Cie. și Camondo et C-ie din Paris, și împrumutul a fost contractat pe cursul de 65 suta.

In anul 1876, din cauza relei stări a recoltelor și ca urmare a încetinelii tuturor transacțiunilor, era o criză economică și monetară din cele mai acute, criză care mergea crescând și din cauza diferendului rusoturc care amenința să dea naștere unei conflagrațiuni în Orient.

Bugetul pe anul 1876 se întocmise cu un plus de cheltueli, peste evaluarea veniturilor de circa lei 11.000.000.

In afară de aceasta se mai cerea emisiunea unui împrumut de 42½ milioane pentru construirea liniei ferate Ploești-Predeal și Adjud-Tg. Ocna. Acesta neputându-se realiza, s'au emis bonuri de tezaur, astfel că din luna Februarie 1876 gravitatea situațiunei financiare nu se mai putea tăgădui. Nu era alt mijloc decât a proceda la economii cât mai mari. S'a numit o comisiune care împreună cu comisiunea bugetară a lucrat toată vara anului 1876 și care a făcut toate economiile posibile, reducând veniturile cu vreo 17 milioane lei, fixându-le astfel suma de 80.000.000 lei, iar cheltuelile au fost reduse cu 11.600.000 lei. Astfel redus, bugetul prezenta totuși un plus de circa 6.000000 lei la cheltueli.

Anuitatea datoriei publice pe acest an deși era aproape aceeași din anul precedent, ținând seama de marile reduceri de cheltueli și venituri, reprezenta peste 35% din totalul creditelor bugetare, ceea ce constituia o sarcină simțitoare pentru finanțele țării.

In vederea întocmirii bugetului pe anul 1877, reducerea cheltuelilor era singurul mijloc eficace.

Intocmirea bugetului pe anul 1877, a fost foarte anevoioasă și cu toate încercările energice, cari s'au depus, el n'a putut fi încheiat decât cu un deficit în sumă de lei 6.662.621,41, deși se stinsese anuitatea de lei 2.010.000 pentru calea ferată București-Giurgiu.

Pentru acoperirea acestui deficit s'au votat legi privind următoarele impuneri:

1. darea pentru căile de comunicațiune, desființându-se contribuția personală și de șosele (18 Martie 1877);

2. taxa proporțională a legii patentelor (23 Martie 1877);

3. taxa de 5% asupra retribuțiunei personalului (4 Mai 1877);

4. un plus de 15% asupra costului biletelor de drum de fier și

5. un spor asupra taxelor de timbru și înregistrare (1 Iunie 1877).

Răsboiul între Ruși și Turci izbucnind la hotarele noastre și armata noastră fiind mobilizată pentru a face față oricărei eventualități, în vederea suportării cheltuelilor extraordinare, prin legea din 12 Iunie 1877, Guvernul a fost autorizat să emită bilete ipotecare pentru suma de 30.000.000 lei.

Decretându-se trecerea armatelor noastre peste Dunăre pentru a lua parte la răsboiu alături de armatele ruse, cari suferiseră numai înfrângeri, Corpurile Legiuitoare au proclamat Independența României iar suma de lei 914 mii, care figura în bugetul Datoriei Publice sub denumirea de « Darea către Inalta Poartă » a fost afectată nevoilor armatei.

Veniturile Statului cari erau insuficiente pentru satisfacerea nevoilor publice se reduceau și mai mult din cauza răsboiului. Numerariul devenise din ce în ce mai rar, parte din el trecuse granița și parte fusese ascuns. Transacțiunile se făceau cu anevoie, din cauza rarității mijlocului de schimb.

Ca o măsură extremă, provocată de împrejurările excepționale prin cari se trecea, Guvernul, în baza legii din 12 Iunie 1877, a decis emiterea biletelor ipotecare, garantându-le cu proprietăți de ale sale, pentru o valoare dublă, proprietăți negrevate de o sarcină oarecare.

Ele erau impuse ca monetă legală creditorilor Statului, Statul obligându-se a le primi ca atare. Plata lor nu era să se facă de către Stat decât prin vânzarea imobilelor ipotecate. Deci ele nu reprezentau decât mobilizarea proprietăților Statului pentru valoarea corespunzătoare. Pe de o parte, ele aveau caracterul unui împrumut, deoarece realizarea adevăratei lor valori nu se făcea decât paralel cu vinderea proprietăților, iar pe de alta, aveau și caracterul de monetă, întru cât ele reprezentau o valoare, care putea servi ca mijloc de comparație între valori.

Valoarea lor intrinsecă nu era stabilită în mod pozitiv, aşa că erau supuse oarecăror deprecieri, cari erau să fie suportate de purtătorii lor, siliţi să le primească al pari. Proiectul a fost combătut numai pe tema hârtiei monete, arătându-se efectele desastruoase pe cari le-a produs în Franţa, Turcia, Anglia, Italia, etc.

Biletele ipotecare emise conform legii erau în valoare de lei 5, 10, 20, 50, 100 şi 500 fără procente, putând fi date şi primite în plăţi ca monetă legală a ţării la toate casele publice, exceptând acele plăţi contractate a se face în monetă sunătoare. Proprietăţile urmau să se vândă treptat, iar cu produsul vânzărei să se retragă biletele, astfel ca, în cel mult 5 ani, toate biletele să fie retrase şi distruse prin ardere.

Conform legii s'a procedat la evaluarea imobilelor, cari urmau a fi ipotecate în primul rang, şi s'a constatat că rămăseseră negrevate numai pentru suma de lei 52.512.037,37. In conformitate cu dispoziţiunile art. 4 din legea de emisiune, s'a fixat emisiunea la suma de 26.260.000 lei.

Primul serviciu adus Statului de aceste bilete a fost menţinerea creditului, servind ca fond de acoperire până la intrarea sumelor destinate diferitelor cheltueli. Publicul a avut un instrument de circulaţiune comod şi sigur, în momentul când lipsa de export împuţinase numerariul în ţară.

Folosirea dată biletelor ipotecare emise în sumă de lei 26.260.000 este următoarea:

	Lei
Pentru linia ferată Mărăşeşti-Buzău (14 Martie 1879)	9.000.000,00
Pentru nevoile armatei	15.448.999,90
Pentru cheltuelile ordinare ale anilor 1879 şi 1880	1.811.000,10
	26.260.000,00

Biletele ipotecare, cu toate marile servicii aduse Statului, prezentau şi pericole destul de serioase, căci ele nu erau în fond altceva decât hârtie monetă emisă de Stat, hârtie care nu putea fi convertită la cerere în monetă metalică, şi valoarea ei, cu toate că era garantată de o ipotecă asupra moşiilor Statului, putea să se deprecieze şi să atragă pierderi mari pentru deţinătorii lor.

Din cauza războiului, comerţul devenise mai activ, căci armatele ruseşti trecând pe teritoriul nostru în Bulgaria, îşi procurau dela noi din ţară cele necesare pentru întreţinere şi aprovizionare, contra numerar aur şi argint, ceea ce a determinat şi intrarea dărilor către Stat. Unele venituri au dat plusuri peste evaluările bugetare şi în special:

	Lei
Linia Roman-Vârciorova	16.034.411,—
Linia Suceava-Iaşi-Botoşani	6.608.998,—
Linia Bucureşti-Giurgiu	2.284.203,—
Linia Iaşi-Ungheni	458.208,—
Poştele şi Telegraful	3.545.360,—
Vămile	2.209.524,32
Sarea	1.214.909,28
	32.355.613,60

astfel că bugetul pe 1877 s'ar fi putut solda cu un excedent de lei 5.072.653,78 însă cheltuelile extraordinare provocate de răsboiu s'au repercutat şi asupra execuţiunei bugetului pe acest an, astfel că în ultima analiză bugetul lasă un deficit de lei 5.922.010,75.

Cheltuelile răsboiului, în mod aproximativ, şi în afară de rechiziţiunile făcute de Stat şi pentru cari ne lipsesc datele, ar fi următoarele:

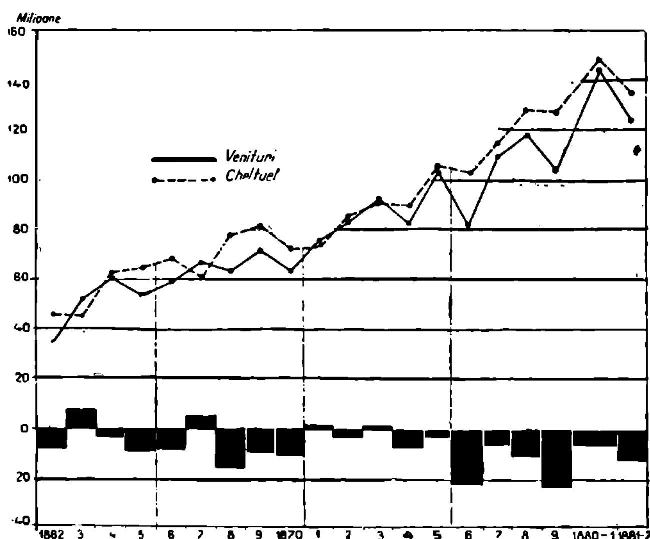
	Lei
Trecerea armatelor ruse pe teritoriul ţării noastre spre Bulgaria, cu obligaţia de a plăti toate proviziunile şi furniturile procurate pe teritoriul ţării în monetă efectivă, ruble de argint şi plata transporturilor pe Căile Ferate, a dat naştere unei activităţi economice şi încasării tuturor dărilor, atât celor la zi cât şi a tuturor rămăşiţelor din trecut, încât bugetul ar fi lăsat un excedent de	5.072.653,78
Deficitul bugetului pe anul 1877	5.922.010,75
Valoarea biletelor ipotecare emise in timpul răsboiului	15.000.000,—
	25.994.664,53

sumă la care s'ar putea cifra cheltuelile răsboiului din 1877—1878.

Prin măsurile financiare luate, veniturile se măriseră în mod simţitor faţă de anii anteriori, însă urmările unui răsboiu cer cheltueli mari de refacere şi investiţiuni noui destul de costisitoare, cari pot fi acoperite numai prin resurse extraordinare. Până la realizarea lor, le suportă tezaurul cu mijloace pe cari le poate avea la îndemână, ceea ce se traduce, fatal, prin deficite.

Deficitele lăsate de bugetele pe anii 1878 şi 1879, şi acela care se întrevedea pentru exerciţiul în curs, 1880/1881, au dus la ideia reducerii sarcinilor Datoriei Publice, cari erau prea împovărătoare din cauza dobânzilor urcate pe cari le plăteam, dobânzi cari ar fi putut fi reduse prin mijlocul conversiunii împrumuturilor anterioare, pentru care se şi începuseră tratative, chiar din toamna anului 1879.

Diagrama 3. — Realizările bugetare în perioada 1862—1882

Tab. VIII. — Bugetele Statului şi realizarea lor în raport cu anuităţile datoriei publice între 1864 şi 1882

(In mii de lei)

Anii	Prevederi		Realizări		Excedent	Deficit	Anuitatea datoriei publice	La % din venit	De plată pe cap de locuitor
	Venituri	Cheltueli	Venituri	Cheltueli					
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1864	55.767	75.570	60.051	62.312	—	2.261	8.646	*14,40*	2,99
1865	60.241	59.831	54.747	64.389	—	9.642	8.156	*14,90*	2,—
1866	80.702	84.737	59.055	68.286	—	9.231	9.826	*16,60*	2,39
1867	70.195	77.742	66.097	61.465	4.632	—	13.299	*20,10*	3,20
1868	78.291	86.482	62.737	78.432	—	15.695	12.983	*20,70*	3,—
1869	74.362	88.321	71.748	81.073	—	9.325	12.251	*17,10*	2,90
1870	67.230	75.433	62.321	72.430	—	10.109	11.553	*18,50*	2,70
1871	74.635	79.310	76.188	74.235	1.953	—	11.530	*15,10*	2,65
1872	90.407	87.758	82.836	85.223	—	2.387	13.795	*16,60*	3,20
1873	101.535	93.671	92.853	91.568	1.285	—	15.413	*16,60*	3,55
1874	91.818	94.838	82.621	90.062	—	7.441	27.179	*32,90*	6,25
1875	93.679	103.801	103.097	105.394	—	2.297	41.606	*40,30*	9,50
1876	97.894	108.946	81.144	103.132	—	21.988	41.604	*51,25*	9,40
1877	81.004	123.175	110.063	115.985	—	5.922	42.665	*38,76*	9,50
1878	93.372	137.767	117.710	128.126	—	10.416	42.949	*36,49*	9,50
1879	115.281	133.429	104.200	127.097	—	22.897	43.078	*41,30*	9,51
1880/81	147.108	152.465	145.045	149.562	—	4.517	43.619	*34,44*	9,60
1881/82	120.766	135.485	123.182	135.974	—	12.792	44.682	*36,25*	9,55

De consolidarea noastră internă depindea desvoltarea finanţelor ţării. Munca trebuia condusă cu aceiaşi râvnă pentru a scoate la iveală bogăţiile naturale ale ţării.

Primul pas făcut pentru desvoltarea economică a ţării a fost răscumpărarea Căilor Ferate, cari fuseseră concedate lui Strousberg şi apoi Societăţii acţionarilor Căilor Ferate Române.

Conform proiectului de lege, Statul trebuia să emită obligaţiuni de Stat 6% C. F. R., pentru o valoare nominală de lei 237.500.000 amortibilă în 44 ani.

Statul făcea pe lângă o operaţiune de ordin economic şi una de ordin financiar: lua asupra sa obligaţiunile 6% ale Societăţii Acţionarilor, convertea acţiunile primitive şi de prioritate reducând dobânda de 7½% la 6% şi termenul de amortizare la 44 ani în loc de 81 ani, făcând şi un nou împrumut de lei 20 milioane pentru diferite amenajări urgente.

Dată fiind importanţa capitală a acestei chestiuni, se ceruse în prealabil avizul consilierilor juridici din Berlin, iar în Camera şi Senatul ţării a avut loc cea mai largă discuţiune. Legea a fost votată, sancţionată şi promulgată la 29 Ianuarie 1880, iar răscumpărarea a fost tratată cu succes de Ioan Kalinderu, în calitate de însărcinat al Guvernului şi de D. A. Sturdza, ministru de Finanţe.

Odată operaţiunea conversiunei terminată, a intervenit şi o convenţiune între Ministerul de Finanţe şi Disconto Gesellschaft şi Casa S. Bleichröder din Berlin, pentru a face serviciul de plată al cupoanelor şi obligaţiunilor eşite la sorţi. Guvernul român se obligase a le remite fondurile necesare la Berlin cu 14 zile înainte de scadenţă şi 1/4 comision asupra plăţilor efectuate.

Această conversiune făcută prin băncile de mai sus are o importanţă destul de mare în orientarea financiară a României, căci piaţa Berlinului şi, prin mijlocul ei, şi aceea a Parisului, vor fi de acum încolo continuu deschise împrumuturilor româneşti. Iar uşile larg deschise, la începutul fiinţării ca Stat a Principatelor Unite, pe piaţa Londrei, se vor închide până la răsboiul din 1914, creditului României viitoare.

In mrejele ţesutului financiar al finanţei germane, România, timp de peste 30 ani se va orienta după politica Puterilor Centrale, axa întregii politici a României fiind Berlinul.

PERIOADA 1882—1902

Până acum, agricultura, industria, comerţul, institutele de credit, învăţământul de toate gradele, căile de comunicaţie, primiseră un puternic impuls. Trebuia să se continue opera începută pentru progresul vieţii de Stat a poporului român, trebuia să se dea o îngrijire deosebită armatei, prevăzând-o cu toate mijloacele pentru apărarea eventuală a fruntariilor ţării.

Intreagă această operă de construcţie necesita sume mari cari nu se puteau suporta din veniturile bugetare. Nu rămânea deschisă decât calea împrumuturilor din ţările mai înaintate în capitalism decât România şi cari căutau să-şi plaseze capitalurile.

România a oferit încredere ţărilor cari o împrumutaseră. Este suficient, pentru a dovedi aceasta, să arătăm că dela 1864 până la 1882 sumele împrumutate s'au urcat la un capital minimal de 1.182.524.611,54 lei din care scăzând împrumuturile contractate în interior, precum şi împrumuturile cari reprezintă convertirea împrumuturilor anterioare, rămâne un capital nominal de circa 564.000.000 lei, subscris de străinătate.

Pe când mai înainte creditul Statului era foarte limitat şi împrumuturile contractate se emiteau sub forma de obligaţiuni, cu începere din anul 1881, se începu acoperirea datoriilor prin mijlocul rentei amortibile, calea cea mai largă de credite acordate Statelor ale căror situaţiuni financiare sunt bine consolidate.

Pentru întreaga serie de lucrări de utilitate publică, pe cari şi le propusese Guvernul, s'a făcut o deosebire completă între cheltuelile ordinare şi acelea extraordinare. Cheltuelile ordinare rămâneau a fi acoperite numai din veniturile bugetare, iar pentru acoperirea celor extraordinare s'a autorizat treptat emisiunea de rentă.

Când, din diferite împrejurări, nu se putea recurge imediat la emisiune de rentă, cheltuelile se acopereau în mod provizoriu din bugetul ordinar, iar când aceste cheltueli îngreuiau prea mult bugetul ordinar, se emiteau bonuri de tezaur pe termene scurte, cari adunându-se mereu pe măsura lucrărilor executate şi plătite, se acopereau apoi prin emisiune de rentă.

In anii în cari bugetele se soldau cu excedente s'a evitat şi emisiunea bonurilor de tezaur, acoperindu-se costul lucrărilor executate din resursele bugetului ordinar, făcându-se astfel şi o economie în plata de interese, fie a bonurilor de tezaur ce s'ar fi emis, fie chiar, pentru o scurtă durată de timp, în plata anuităţilor împrumuturilor ce s'ar fi contractat.

Apoi un progres însemnat faţă de trecut era că plata anuităţilor datoriei publice în străinătate, cari erau în sarcina bugetului ordinar, se făcea din resursele extraordinare procurate prin emisiune de rentă, evitându-se astfel transportul costisitor al numerariului.

Pentru desvoltarea diferitelor ramuri de administraţiune publică a învăţământului, a armatei, a întăririi ţării prin construirea fortificaţiilor spre a o pune la adăpostul tuturor eventualităţilor din afară, a răscumpărării liniei ferate Cernavodă—Constanţa, a construirei Podului peste Dunăre şi a liniei ferate care să lege capitala ţării cu Constanţa, transformând şi acest port într'un mare port european, dela 1 Aprilie 1882 până la finele Martie 1902, s'au deschis succesiv credite extraordinare pentru suma de lei 930.668.905.

Guvernul fusese autorizat să emită titluri de rentă amortibilă 5%, fie prin subscriere publică deschisă de dânsul în ţară, fie prin vânzare directă la bursă, fie prin negociere cu case de bancă indigene sau străine.

Pentru emisiunile sau vânzările ce s'ar fi făcut pe pieţele germane, serviciul rentei amortibile 5% urma să se facă prin casele Rotschild şi Disconto Gesellschaft.

Paralel cu deschiderea creditelor pentru executarea lucrărilor extraordinare, Guvernul a procedat la acoperirea lor prin emisiune de rentă.

Dintr'o examinare a bugetelor şi a executării lor se observă că dela 1882—1889 veniturile faţă cu anii anteriori sunt într'o creştere continuă. De unde, în 1881/82, veniturile erau de 123.180.000 lei în anul 1882—83 sunt de aproape 142.000.000 lei iar în anul 1888/89 ele se ridică la 159.000.000 lei, — venituri cari vor fi în creştere continuă după cum vom vedea, ceea ce ne face dovada că investiţiunile de până acum începuseră să-şi producă roadele.

Chiar dacă, în anii răi agricoli, veniturile au fost mai mici, cum s'a întâmplat în anul 1884/85 al cărui rezultat financiar a fost un deficit de circa 15.000.000 lei, aceasta este natural ţărilor agricole cari într'un an agricol îmbelşugat, pot să compenseze şi chiar să depăşească ceea ce au lăsat în suferinţă anii agricoli răi.

Criza agricolă a anului 1884/85 s'a resimţit destul de puternic asupra întregei vieţi economice, încât însuşi bugetul pe anul viitor 1885/86 a fost întocmit, cu totul contrariu bugetelor anterioare, cu venituri mai mari decât cheltuelile, ceea ce ne face să credem că criza agricolă fusese atât de puternică, încât Guvernul se aştepta la un deficit bugetar şi în cursul exerciţiului 1885/86.

Examinând acum şi sarcinile bugetare ale anului 1888/89 observăm că la un total de încasări de circa 158.000.000 lei şi de plăţi de circa 161.000.000 lei, cheltuelile principale erau următoarele:

	Lei
Ministerul de Răsboiu	32.817.710,81
Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii Publice	14.253.400,50
Lucrări Publice	4.000.000,—
Ministerul de Finanţe	9.633.679,—
Datoria Publică	54.546.788,92
Diferenţa pentru agiu	8.129.805,—
	123.381.384.23

ceea ce reprezintă 25,95% din bugetul întreg al Statului. Trebuia să se ia măsuri şi întâia măsură de acest ordin nu putea fi decât reducerea la normal a cursului monetar, căci din cauza agiului, bugetul Statului era încărcat cu o sumă de peste 8.000.000 lei ca diferenţă de schimb pentru plata anuităţilor datoriei publice. Dar agiul — care ajunsese până la 22% — dădea şi nesiguranţa transacţiunilor, ceea ce începuse a periclita însuşi creditul Statului.

Agiul a apărut la noi în timpul răsboiului ruso-româno-turc, sub forma unui mic profit asupra schimbului monetelor, de oarece se făcuse o derogare dela legea noastră monetară, permiţându-se, în mod temporar şi numai pentru durata răsboiului, libera circulaţiune a rublelor de argint, deşi această monetă rusească nu era bătută după sistemul zecimal şi nici nu avea titlu legal, astfel cum era bătută moneta noastră de 5 lei de argint, ceeace a şi dat naştere unui început de speculaţiune. Rublele în circulaţie, în loc să fie retrase imediat după încheierea păcii, au fost menţinute până în anul 1880 când, din cauza unei concepţiuni greşite, s'au transformat 6.500.000 de ruble cari circulau în ţară, în monetă română de 5 lei. In afară de aceasta s'a mai dispus baterea de monete de 5 lei pentru o cantitate de argint de 120.000 kg cumpărată la bursele din Berlin şi Paris.

Această abundenţă de numerar, în disproporţie cu nevoile circulaţiunei, a avut o influenţă nefericită, căci a alungat aurul din ţară, conform teoriei că moneta rea alungă pe cea bună. Aurul devenise scump din cauza rarităţii lui, şi agiul îşi făcuse apariţiunea.

A doua cauză a apariţiunii agiului a fost întârzierea retragerii biletelor ipotecare de către Banca Naţională.

Din aceste cauze o perturbare generală cuprinsese toate afacerile, preţurile variau dela un moment la altul, supuse capriciului speculaţiunii.

Speculaţiunea era la apogeu şi flagelul bântuia cu o furie de nedescris, începând dela cele mai mici şi mai neînsemnate afaceri. Insuşi Statul care, la începutul anului 1881—1882, prevăzuse în bugetul datoriei publice pentru plata anuităţilor în străinătate

drept cheltueli, comision și agiu, suma de lei 530.546,70 ajunsese în anul 1888—1889 la suma fabuloasă de 8.129.805 lei.

Tab. IX. — Creșterea comisionului și cheltuelilor de agiu în raport cu anuitățile împrumuturilor de Stat

Anul (1)	Anuitățile (2)	Comision și cheltueli de agiu (3)	% din anuități (4)
1881/82	44.628.408,34	530.546,70	1,19
1882/83	42.288.472,59	690.648,25	1,63
1883/84	45.134.960,13	947.855,20	2,10
1884/85	46.874.947,18	1.412.670,40	3,01
1885/86	48.868.579,36	2.376.600,—	4,86
1886/87	54.278.365,58	4.672.430,05	8,61
1887/88	58.072.257,57	6.783.932,55	11,68
1888/89	54.546.788,92	8.129.805,—	14,90

In 1888, agiul ajunsese la 22%, astfel că lesne ne putem închipui cât de mare stânjenire se aducea creditului public, când nimeni nu putea preciza cât are să dea la un termen dat, pentru a putea face față angajamentelor sale.

Situația aceasta de nesiguranță din cauza perturbațiunilor pe cari fluctuațiunile agiului le adusese în toate transacțiunile, făcea imposibilă o viață economică normală.

Ministrul de Finanțe, Menelas Ghermani, aplicând atunci măsurile financiare oportune în asemenea cazuri, dispune exercitarea unui control serios asupra circulațiunii financiare și apoi regularea strictă și imediată a conturilor Statului cu Banca Națională.

Aceste măsuri au redat pieții încrederea, și agiul a început a descrește. De unde era de 17% în Mai 1888, el se coboară la 1% în August și, cu toate sforțările speculațiunii, el se suie din nou numai până la 5½% în Noemvrie același an. Pentru a pune definitiv capăt oricăror speculațiuni, prin legea din 22 Decemvrie 1888, s'a deschis Guvernului un credit extraordinar de 26.000.000 lei pentru plata imediată, sau într'un termen de 6 luni, a biletelor ipotecare emise în baza legii din 12 Iunie 1877.

Pe baza dispozițiunilor de mai sus s'a deschis o subscriere publică în țară pentru emisiunea unui împrumut cu rentă amortibilă 4% pe an, în valoare nominală de lei 32.500.000, purtând cupoane semestriale plătibile în aur la toate Casele Statului.

Subscrierea s'a făcut în zilele de 3, 4 și 5 Februarie 1889, și rezultatul a fost dintre cele mai frumoase, cu toate că pentru prima oară se punea pe piața noastră tipul 4%. De a doua zi chiar dela deschiderea subscrierii, împrumutul a fost acoperit de aproape 8½ ori, atingând cifra de 282 milioane lei.

Pentru ca valuta noastră să fie pentru totdeauna consolidată, concomitent cu lansarea împrumutului intern s'au mai depus încă trei proiecte de lege cari s'au votat în anul 1890 și anume: 1) legea pentru transformarea stocului metalic de 40.000.000 în piese de 5 lei în aur (28 Februarie 1890); 2) legea pentru reorganizarea Băncii Naționale, bazându-i circulațiunea fiduciară pe stocul de aur, reprezentând cel puțin 40% din emisiunea totală a biletelor, modificând deci legea fundamentală care prevedea stocul metalic de 1/3 și care era în piese de 5 lei și trecând astfel dela sistemul bimetalist aur și argint la sistemul monometalist aur și, în fine, 3) legea care stabilește unitatea monetară a României, leul aur (12 Martie 1890) — legi cari intră în vigoare la 15/27 Octomvrie 1890.

In același timp aproape cu măsurile luate pentru întărirea circulațiunii monetare, se lua și o măsură de o deosebită importanță economică: în baza legii din 13 Februarie 1889 Statul lua asupra lui exploatarea rețelei de cale ferată Iași-Roman-Suceava-Botoșani.

In urma unei convențiuni intervenite între Stat și acea companie s'a stabilit ca, Statul să-i plătească în două semestre, la 1/13 Aprilie și 1/14 Octomvrie al fiecărui an, suma de lei aur 3.865.173,86 până la 1 Aprilie 1960 inclusiv, când întreg capitalul de construcție care s'a ridicat la suma de lei 51.535.640 și dobânzile calculate la 7.488,72%, urmau a se stinge definitiv.

Pentru continuarea lucrărilor extraordinare cari erau în curs de executare, Guvernul a contractat un împrumut cu dobândă de 4% pe an, de lei 50.000.000 aur sau 40.000.000 mărci, capital nominal, cu Casele de Bancă Dresdner Bank și Deutsche Bank din Berlin, prin convențiunea încheiată la 4/16 August 1889, pentru acoperirea creditelor deschise în virtutea legilor din 22/3 Aprilie 1889 pentru cumpărarea de vagoane (lei 7.848.800); 23/4 Iunie 1889, pentru fortificațiuni (lei 15 milioane); 8/20 Iunie 1889 pentru căi ferate de interes local (lei 6.630.000) și pentru plata vechilor datorii ale Statului (lei 1.386.921,16); 26/7 Iunie 1889, pentru plata către Compania Lemberg-Cernăuți-Iași (lei 735.797,62) precum și pentru transformarea portului Constanța.

Totalul lucrărilor extraordinare efectuate și în curs de efectuare și deci cheltuelile angajate se ridicau, la finele anului 1899, la suma de lei 1.026.604.154,58, din care suma de lei 1.022.793.785,08 era acoperită prin valoarea reală a împrumuturilor emise, astfel că mai rămăseseră în circulație bonuri de tezaur pentru suma de lei 3.810.369,50 care a fost plătită din resursele bugetare ale anului 1900.

Criza agricolă însă începuse să se resimtă din ce în ce mai puternic asupra economiei și finanțelor Statului.

Situația financiară în ultimii ani fusese destul de înfloritoare. Incasările mergeau crescând. Pe exercițiul 1889/90 încasările au fost de circa 159.000.000 lei, pentru a ajunge la circa 236.000.000 lei în 1898/99 și a scădea la 193.900.000, în anul de mare criză agricolă din 1899/900.

Cu toată această sporire a veniturilor, cheltuelile bugetare se măreau în fiecare an și chiar dacă unele bugete au lăsat excedente, ar fi fost natural ca ele să acopere deficitele altor exerciții, ceea ce nu s'a făcut decât în parte, căci cele mai multe din excedente se foloseau tot pentru executarea lucrărilor extraordinare.

Anul 1899/900 din cauza crizei agricole face mai grea situațiunea financiară a Statului căci el lasă un deficit de lei 35.404.000, astfel că totalul deficitelor se urcase la suma de 89.900.000 lei.

In afară de aceasta, cheltuelile bugetare anuale se măriseră din an în an, și la acestea trebue să

adăugăm şi pe acelea ale anuităţilor datoriei publice, cari crescuseră în mod simţitor cu toate că multe din împrumuturile anterioare se stinseseră şi o mare parte din împrumuturi se convertiseră — ne mai existând decât împrumuturi cu 4% şi 5% şi începându-se a se converti şi o parte din renta cu 5%. Totuşi împrumuturile nou contractate dela 1891 până la 1900, măriseră şi anuităţile, dela 57.000.000 lei cât erau în bugetul anului 1890/91, la 80.300.000 lei atât cât erau în bugetul pe anul 1899/900. La aceasta trebue să mai adăugăm şi dobânda noului împrumut pe bonuri de tezaur externe, care era de 8.750.000 lei, astfel că numai anuităţile absorbeau mai mult de 1/3 din bugetul de cheltueli, adică peste 33,50% faţă de 29,99% cât reprezentau ele în anul 1882/83.

Faţă de situaţiunea financiară aşa de grea, Guvernul a fost nevoit a crea izvoare noui de venituri, pe cari le evaluase la suma de lei 18.035.000.

Pe baza acestor creări de impozite noui şi a adăugirilor la impozitele existente, s'a votat bugetul pe anul 1900/901, la 31 Martie 1900, ale cărui venituri s'au evaluat la suma de lei 245.325.400, iar cheltuelile la suma de lei 236.790.234.

La 30 Septemvrie 1900, închizându-se exerciţiul 1899/900, a rezultat un deficit bănesc de 35.404.909,52 lei, pentru a cărui acoperire Guvernul a mai creat încă noui resurse în cursul anului 1900/901 şi anume:

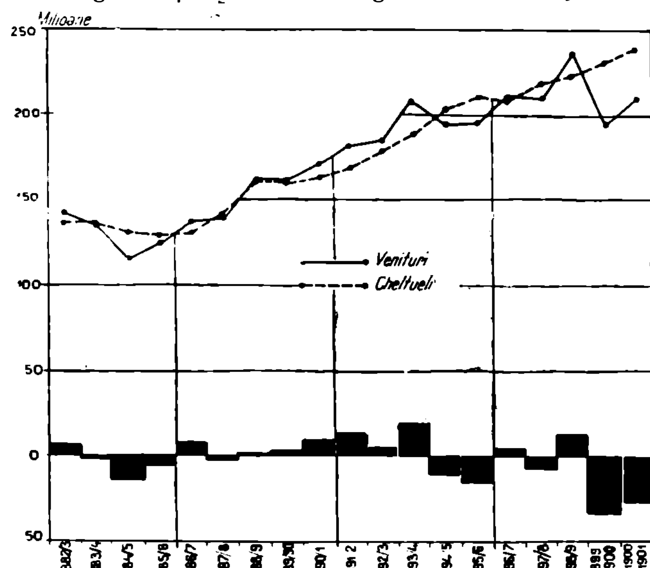
a) *Cesionarea venitului monopolului hârtiei de ţigaretă* pe timp de 12 ani şi 7 luni, cu începere dela 1/14 Septemvrie 1900, unui consorţiu de bancheri reprezentat prin Disconto-Gesellschaft pe preţul de 12.150.000 mărci, care a produs net suma de lei 15.197.491,60.

b) *Vânzarea participaţiunei Statului în capitalul şi rezervele Băncii Naţionale.* Această vânzare, împreună cu procentele, a produs lei 14.920.466,66.

Astfel resursele nou create erau de 30.117.958,26 lei.

Trebuiau create, totuşi, noui resurse, căci nu trebue să scăpăm din vedere că bugetul pe anul 1900/901, în afară de faptul că succeda marei crize agricole a anului precedent, se întocmise cu un plus de

Diagrama 4. — Realizările bugetare în 1882—1901

venituri de 16.500.000 lei şi cu un plus de cheltueli de 9.200.000 lei faţă de bugetul pe 1899/900. Aceasta, având în vedere lucrările extraordinare aflate în curs de executare şi cari nu se puteau opri brusc.

Prima grijă deci era întocmirea bugetului pe anul 1901/902, şi Guvernul conservator prezidat de P. P. Carp care deţinea şi portofoliul Finanţelor, a propus o serie nouă de impozite, cari se urcau la o sumă de aproape 20 milioane. Cum prin aceste impuneri se atingea mai mult clasa avută, ele au întâmpinat în parlament o opoziţiune puternică. In consecinţă, proiectele au fost retrase şi Guvernul a demisionat.

Formându-se un nou guvern, prezidat de D. A. Sturdza, pentru fixarea veniturilor şi cheltuelilor pe 1901/902, s'a procedat la economii, reducându-se cheltuelile de personal şi material; s'au scăzut lefurile şi diurnele senatorilor şi deputaţilor cu 20%, realizându-se astfel o economie de aproape 27.000.000 lei. Bugetul s'a redus la cifra de 218.500.000 lei iar veniturile reale neputându-se urca decât la suma de 213.000.000 lei, s'au propus şi s'au votat adăugiri asupra impozitelor existente, s'au mărit reţinerile asupra diferitelor categorii de pensiuni, modificându-se însăşi legea pensiunilor, care devenise foarte împovărătoare pentru Stat.

Acest buget s'a încheiat şi el cu un deficit de 27.244.017,10 lei care nu era decât consecinţa situaţiunii critice în care s'a aflat tezaurul public încă dela începutul anului 1899, când s'a arătat marea criză agricolă.

In acest an s'a luat o altă măsură pentru a se evita deschiderea de credite, fie suplimentare, fie extraordinare: s'a modificat art. 43 din regulamentul Camerei încă dela 10 Martie 1900, în sensul că orice propunere de deschidere de credite, de orice natură ar fi ea, provenind din iniţiativa parlamentară, şi care ar atrage după dânsa o cheltuială, trebue să arate, în acelaşi timp, şi veniturile reale pentru acoperirea ei.

Această îngrădire a drepturilor Camerei în materie bugetară, dacă ar fi fost făcută cu 20 ani mai înainte, ar fi pus la adăpost finanţele ţării şi nu s'ar fi deschis atâtea credite ordinare şi extraordinare din iniţiativă parlamentară, fără a fi fost acoperite cu venituri corespunzătoare, credite cari aduceau o atingere echilibrului bugetar şi finanţelor Statului în genere.

Măsurile de această natură tindeau a pune la adăpost pentru viitor finanţele Statului, însă trebuiau să se ia măsuri imediate pentru acoperirea deficitului care, după situaţia încasărilor şi plăţilor pe exerciţiul 1900/901, era inevitabil, şi cu o sumă destul de mare. De aceea s'a intrat în tratative, pentru contractarea unui împrumut, mărginit la suma necesară acoperirei deficitului acestui an, cu Banca Naţională a României, care în baza convenţiunei încheiate la 11 Mai 1901, punea la dispoziţiunea Statului 15 milioane fără dobândă. Restituirea acestei sume urma a se face numai în măsura în care beneficiile Statului dela Banca Naţională întrecea beneficiul de 622.000 lei din acel an. In schimb, Statul a prelungit privilegiul Băncii pe încă 10 ani dela 1920 până la 31 Decemvrie 1930, convenindu-se ca proporţia între stocul metalic

Tab. X. — Bugetele Statului şi realizarea lor în raport cu anuităţile datoriei publice în anii 1882—1901
(în mii de lei)

Exerciţiul	Prevederi		Realizări		Excedent	Deficit	Anuitatea datoriei publice	La % din venituri	Lei pe cap de locuitor
	Venituri	Cheltueli	Venituri	Cheltueli					
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1882—1883	125.627	140.915	141.815	136.854	4.961	—	42.288	29,80	9,—
1883—1884	123.647	138.032	134.695	135.557	—	862	45.134	33,50	9,—
1884—1885	128.869	136.016	115.243	130.364	—	15.121	46.874	40,67	9,—
1885—1886	130.038	128.691	124.478	128.971	—	4.493	48.868	39,26	9,80
1886—1887	138.237	138.244	136.763	129.418	7.345	—	54.278¼	39,69	10,25
1887—1888	140.753	144.805	139.569	140.093	—	524	58.072	41,60	11,30
1888—1889	160.666	162.184	161.802	161.173	629	—	54.546	33,70	10,55
1889—1890	159.628	161.029	159.849	158.770	1.079	—	57.797	36,16	11,—
1890—1891	164.869	164.127	170.353	162.116	8.237	—	57.171	33,56	10,70
1891—1892	168.538	169.046	180.147	168.404	11.743	—	57.259	31,78	10,60
1892—1893	175.713	178.475	182.095	178.532	3.563	—	60.896	33,45	11,20
1893—1894	189.676	188.502	207.071	186.734	20.337	—	63.675	30,75	11,65
1894—1895	203.170	201.395	192.721	203.087	—	10.366	65.881	34,18	11,90
1895—1896	209.800	208.841	194.750	211.406	—	16.656	69.205	35,54	12,45
1896—1897	209.928	208.626	211.828	208.610	3.218	—	72.207	34,09	12,70
1897—1898	215.153	214.709	210.591	217.088	—	6.497	74.565	35,40	12,80
1898—1899	222.095	220.750	236.339	224.773	11.566	—	76.907	32,54	13,12
1899—1900	228.805	227.517	193.957	229.362	—	35.405	80.357	41,43	13,50
1900—1901	245.325	236.790	209.549	236.793	—	27.244	85.892	41,—	14,20

al băncii şi emisiunea biletelor, care în principiu se menţinea la 40%, să poată fi redusă în împrejurări excepţionale şi pe timp mărginit la 33%.

O altă măsură luată pentru asanarea finanţelor ţării: s'a dispus încetarea tuturor lucrărilor extraordinare precum şi a celor ordinare, iar prin lege s'au anulat şi creditele extraordinare deschise în sumă de lei 79.426.544,48, pentru cari erau autorizate emisiuni de rentă, fără să se fi început vreo lucrare extraordinară nouă în contul lor.

Dela 1882/83 până la închiderea exerciţiului 1900—1901, la 30 Septemvrie 1901, totalul excedentelor a fost de lei 72.676.212,67 iar totalul deficitelor, pe acelaşi timp, a fost de lei 117.166.109,37.

In anul 1887 Guvernul a făcut un împrumut la Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni în sumă de lei 4.493.247,98 (legea din 30 Martie 1887), plătibil în cinci ani, pentru acoperirea deficitului lăsat la închiderea exerciţiului 1885/86, astfel că din totalul deficitelor mai rămăsese să se acopere lei 112.672.861,39 pentru cari s'a folosit, din excedent, suma de lei 41.909.901,04, restul de lei 30.766.311,63 din excedent folosindu-se pentru executarea de lucrări ordinare, pentru cari nu se prevăzuseră fondurile necesare în buget.

	Lei
Din totalul acestor deficite mai rămăsese de lichidat o sumă de	70.762.960,35
Pentru a cărei acoperire Guvernul afectase următoarele sume:	
Prin legea din 5 Aprilie 1900	8.552.279,51
Prin legile din 5 Octomvrie 1900 şi 25 Februarie 1901	30.117.958,26
Imprumutul contractat la Banca Naţională în baza legii din 20 Iunie 1901	15.000.000,—
	53.670.237,77
Deficit . . .	17.092.722,58

care s'a dispus a fi acoperit provizoriu din împrumutul de lei 175.000.000 aflat disponibil în casa tezaurului până la terminarea lucrărilor pentru cari fusese destinat.

PERIOADA 1902—1914

Toate măsurile de prudenţă luate la întocmirea şi executarea bugetelor pe anii 1900—1901 şi 1901—1902 s'au continuat şi în anii următori.

Deşi se întrevedea că bugetul anului 1901—1902 va lăsa un excedent şi deşi se deschiseseră oarecari credite extraordinare pentru desăvârşirea unor lucrări publice neapărat necesare, pentru circa 15 milioane lei, totuşi bugetul anului 1902—1903 a fost întocmit cu aceleaşi cifre la venituri, iar la cheltueli a fost diminuat cu lei 1.700.000, ceea ce ne face dovada că marea criză din 1899, a dat prilejul de a ridica toate cheltuelile inutile, cari dăinuiau de ani de zile şi nu fuseseră tăiate din buget. Criza a fost resimţită atât de adânc în toate straturile şi de toate ramurile de activitate încât, orice pretenţiuni amuţind, Guvernul a putut totodată să mărească productivitatea veniturilor şi să reducă cheltuelile conform strictelor necesităţi ale Statului. Cu acelaş spirit de economie şi prevedere s'a procedat şi în anii următori, când bugetele deşi evaluate cu un plus oarecare din an în an, lăsau excedente însemnate asupra cărora se deschideau credite pentru continuarea lucrărilor extraordinare şi pentru înzestrarea armatei.

Favorizată şi de ani buni agricoli, situaţia economică se îndreptase. Bugetul anului 1902—1903, după toate prevederile, trebuia să lase un excedent care să întreacă pe acela al anului precedent. Economia ţării îşi relua avântul, intrând astfel, după aproape 40 ani de muncă intensivă în toate direcţiunile, în perioadă de plină înflorire.

Prudenta administraţiune a finanţelor Statului tinde a consolida datoria externă flotantă reprezentată prin împrumutul cu bonuri de tezaur 5% din anul 1899 şi apoi a reduce pe cât posibil sarcinile datoriei publice prin conversiunea împrumuturilor cu 5% la o dobândă inferioară.

Ministrul Finanţelor, Emil Costinescu, la 9 Februarie 1903, depune pe biroul Camerei proiectul de lege pentru consolidarea în rentă amortibilă 5%,

a bonurilor de tezaur externe 5% din 1899, în aprobarea unanimă a întregei Camere.

Pentru aducerea la îndeplinire a dispozițiunilor legei de mai sus se intrase în tratative cu Sindicatul de bancheri din Germania, reprezentat prin Casa Disconto-Gesellschaft din Berlin, care a propus emiterea unui împrumut în rentă amortibilă 5% în sumă de lei 185.000.000 capital nominal afectat exclusiv convertirii și rambursării împrumutului în bonuri de tezaur 5% din 1899.

Sindicatul a luat întregul împrumut asupra lui pe cursul de 95½%, capital nominal, cu o deducțiune de 1½%, pentru cheltuelile de publicitate, de timbru german și francez de curtagiu și alte drepturi la bursă.

Situația economică și financiară se ameliora mereu, producția agricolă era din ce în ce mai înfloritoare, exportul depășea importul, ambele având o influență simțitoare asupra veniturilor Statului; bugetul pe anul 1902/903 lasă un excedent de circa 32.300.000 lei, acela pe 1903/904 un excedent de 28.660.000 lei iar acela al anului 1904/905, deși recolta agricolă lăsase de dorit, promitea totuși un excedent.

In afară, creditul țării fiind de asemeni consolidat, s'a reluat vechea tactică financiară din anul 1898 și anume aceea de a avea un singur tip de rentă 4%, pentru a canaliza creditul nostru pe dobânda aceasta, reducând în același timp, pe cât posibil, și sarcinile bugetare.

Prin emisiunea ultimului împrumut 5% de lei 185.000.000 proporțiunea între renta de 4% și 5% nu mai era aceiași ca în trecut, deoarece acum se afla în circulație renta 5% pentru un capital de lei 613.950.000,— iar renta de 4% era pentru un capital nominal de lei 691.047.100, — și deși această rentă reprezenta suma cea mai mare, se știe totuși că un titlu cu o dobândă superioară apasă totdeauna asupra unui titlu cu o dobândă inferioară, așa că era bine să se prindă momentul oportun pentru unificarea tipului datoriilor unui Stat.

Deși Guvernul din 1898 a voit să convertească odată cu obligațiunile 6%, renta perpetuă 5% din 1875 și renta 5% amortibilă din 1881/88 în rentă 4%, totuși la acea dată condițiunile nefiind prielnice pentru convertirea unei sume așa de mari, s'a renunțat la conversiunea întregei emisiuni din 1881/88, și s'au convertit împreună cu cele două împrumuturi 6% și 5% numai 37.470.000 lei din emisiunea 1881/88.

In 1905 condițiunile fiind mai favorabile, convertirea rentei 5% în 4% trebuia făcută, afară bine înțeles de emisiunea 5% din 1903 care nu putea fi convertită decât peste 10 ani.

Ministrul de Finanțe Take Ionescu arată că: «această conversiune va avea nu numai avantajul de a permite repede o urcare a cursului rentei 4%, dar va crea și o economie pentru tezaur, economie care va înlesni cumpănirea dintre cheltuelile și veniturile din bugetul român.

«Este adevărat că se poate face o obiecțiune în contra acestei conversiuni și anume: că emițându-se chiar pe termenul cel mai scurt, acela de 40 de ani, renta de 4% va dura până la 1945, pe când rentele de 5%, pe care le înlocuește, s'ar sfârși definitiv la 1931, 1936 și 1937. Cu alte cuvinte se poate obiecta, că ușurarea generației prezente se obține prin încărcarea generației viitoare.

«Această obiecțiune nu este întemeiată.

«Nu e țară care să amortizeze datoria sa publică mai iute decât România.

«Neavând nici o rentă perpetuă, contractând împrumuturile noastre pe termene scurte de 40 și 44 ani, amortizând pe an pentru o sumă egală cu 10% din bugetul total, România poate cu mândrie să vorbească de sforțările pe cari le face, tocmai pentru ca să nu se asvârle asupra generațiilor viitoare sarcini prea mari. De altfel, dacă conversiunea dela 1898, s'ar fi realizat, sarcina s'ar fi întins până la 1958, adică cu 13 ani mai departe decât ar face-o operația de astăzi».

Proiectul de lege împreună cu expunerea de motive, depuse spre votare, au fost criticate din cauza cursului de conversiune prea scăzut, a prelungirii duratei de stingere a vechilor împrumuturi cât și a emisiunei unui nou împrumut. De asemeni a fost criticat și argumentul că «generațiunea actuală și generațiunea care ne-a precedat a făcut totul pentru desvoltarea economică a României și că este, prin urmare, legitim, ca o parte din serviciile pe cari le-au creat aceste generațiuni, să le arunce și pe generațiile viitoare, cari venind de-a-gata și găsind toate lucrurile cu rosturile lor, pot suporta, pe bună dreptate, o parte din plată».

Legea pentru conversiunea unei părți din datoria publică a fost votată, sancționată și promulgată la 8/21 Aprilie 1905. In baza acestei legi, Ministerul de Finanțe era autorizat a denunța și plăti cu anticipație:

	Lei
Renta amortibilă 5% din 1881—88	313.482.000
Renta amortibilă 5% emisiunea din 1892 .	66.326.000
Renta amortibilă 5% emisiunea din 1893 .	44.805.000
	424.613.000

In legătură cu această conversiune, căutând a se satisface nevoile tezaurului pentru acoperirea unor cheltueli extraordinare efectuate în trecut, precum și pentru cheltuelile necesitate de conversiunea rentelor de mai sus, se simția nevoia unui nou împrumut de aproape 100.000.000 lei.

In dorința de a se ușura și sarcinile bugetare cu peste 5 milioane anual, sumă ce ar fi reprezentat beneficiul rezultat din conversiune, s'a intrat în negocieri cu Sindicatul de bancheri din Germania, reprezentat tot prin Casa Disconto-Gesellschaft din Berlin.

Din capitalul de 100.000.000 lei, s'a cedat Sindicatului de bancheri pentru efectuarea conversiunei 60.720.000 lei, capital nominal, iar restul de 39.280.000 capital nominal luat ferm pe cursul de 87% net, a fost pus la dispozițiunea Guvernului la 11 Mai 1905.

Deși conversiunea era un fapt îndeplinit și se începuse executarea ei, totuși în sesiunea ordinară

a Corpurilor Legiuitoare din 15 Noemvrie 1905, atât conversiunea cât şi împrumutul de 100.000.000 lei au fost combătute cu ocazia discuţiunii la Mesagiu.

S'a criticat conversiunea, fiindcă nu este o adevărată operaţiune de conversiune, ci este substituirea unui împrumut cu termen mai lung unor împrumuturi existente cu termene mai scurte. Cu o bogăţie de argumente de ordin financiar şi economic general, s'a făcut teoria conversiunilor bune sau rele, ajungându-se la concluziunea că acest împrumut n'a fost decât un simplu expedient bugetar, atunci când situaţiunea economică şi financiară a ţării nu reclama facerea unei economii de câteva milioane în bugetul Statului, pentru a impune în schimb zeci de milioane unui viitor apropiat.

Astăzi, după mai bine de un sfert de veac dela conversiunea rentei 5% în 4%, putem judeca în lumina cifrelor şi a faptelor economice, că argumentele Guvernului de atunci în favoarea conversiunii nu erau decât de circumstanţă.

Concepţiunea nu era nici economică, nici socială, deci cu atât mai puţin politică. Personalităţile cari conduc politica unei ţări, destinele ei pentru viitor, nu aveau dreptul să afirme că generaţiile viitoare nu vor mai avea să facă nici o jertfă.

Generaţia de azi, care nu era la 1905 decât generaţia viitoare, nu trebuia să mai suporte sarcinile financiare ale trecutului, ea care, a plătit cu viaţa a cel puţin 10% din membrii ei realizarea unui ideal de veacuri. Şi aproape 40% din aceeaşi generaţie a dus greul vieţii, lipsită de acei cari i-ar fi fost îndrumători şi sprijinitori materiali.

Anul 1907 începe la noi sub răi auguri, căci în primăvara lui izbucneşte o criză de ordin social, iar pe pieţele internaţionale se manifestă o criză monetară pornită din Statele Unite ale Americei.

Această criză socială avea, ca principală cauză, insuficienţa micii proprietăţi ţărăneşti, lipsa terenurilor de păşunat pentru vite şi clauzele grele ale contractelor pentru învoieli agricole între ţărani şi proprietari. Mişcarea a fost însă repede potolită prin măsurile cari s'au luat: proprietarii de mari domenii au fost obligaţi să pună la dispoziţia comunelor rurale loc de păşunat pentru vite; s'au luat apoi măsuri de exproprierea bunurilor aşezămintelor de utilitate publică şi cumpărarea de păduri de către Stat, ca să fie defrişate şi să se împroprietărească ţăranii.

Cu anul 1907 administraţia ţării capătă un caracter pronunţat de centralizare, care a avut şi o influenţă destul de bună asupra finanţelor Statului.

In cadrul administraţiunii superioare de Stat funcţionau aproape vreo 25 de case speciale sub dependenţa diferitelor ministere, case ale căror bugete se votau de Adunarea Deputaţilor — deci funcţionau sub imperiul legii asupra contabilităţii publice a Statului — dar ale căror bugete nu intrau în bugetul general al Statului. Cum aceasta era un non-sens, prin întocmirea bugetului pe anul 1908/909, se introduc bugetele acestor case speciale în bugetul general al Statului, realizându-se astfel completa unitate bugetară atât de mult necesară bunei funcţionări a Statului.

Anul 1906/907 lăsase un excedent de circa 52.900.000 lei iar acela al anului 1907 care se considera ca un an record de economic, lasă un excedent de 62.336.898,75 lei.

Asupra tuturor excedentelor realizate se deschiseseră credite extraordinare pentru lucrări de utilitate publică, armată, spitale, şcoli, etc., astfel că viaţa economică se găsea într'o plină desvoltare, fără contractare de împrumuturi interne sau externe ceea ce contribuise în mod destul de mare la ridicarea creditului ţării.

După criză monetară internaţională din anul 1907, anul 1908 ar fi trebuit să fie un an de înviorare, iar în ce priveşte direct România, recolta se prezinta în aşa de bune condiţiuni încât lăsa să se întrevadă un export destul de activ, dacă împrejurările politice din toamna acestui an, ca anexiunea Bosniei şi Herţegovinei de Austro-Ungaria, independenţa Bulgariei şi revolta Junilor Turci, n'ar fi creat în vecinătatea ţării noastre o situaţie de îngrijorare, care a făcut necesară contractarea unui împrumut extern.

In acest scop, pe la jumătatea anului 1908 s'a intrat în tratative cu sindicatul de bancheri reprezentat tot prin Disconto-Gesellschaft, pentru contractarea unui împrumut de lei 70.000.000 lei nominal calculat a produce cel puţin 60.000.000 lei.

Imprumutul solicitat a fost acordat pe cursul ferm de 88% mai puţin 1% pentru timbre şi speze de emisiune, iar durata amortizării s'a fixat la 32 ani.

Imprumutul a produs efectiv suma de 60.861.402,26 lei, iar totalul creditelor deschise şi cari urmau a fi acoperite prin emisiuni de rentă se urcau la 141.700.000 lei. Dacă vom deduce din ei suma realizată din împrumutul de mai sus, rămân credite extraordinare neacoperite în sumă de 80.838.598 lei.

In luna Februarie 1910, s'au mai deschis două credite extraordinare pentru construcţiuni noui de căi ferate, în sumă totală de 70.000.000, aşa că totalul creditelor cari urmau a fi acoperite prin emisiune de rentă, întru cât excedentele realizate dela 1905—1909 inclusiv, fuseseră folosite pentru alte lucrări de utilitate publică, se urca la suma de 150.838.597,74, lei pentru a cărei acoperire Ministerul Finanţelor fusese însărcinat să negocieze un împrumut.

Intrând în negocieri cu sindicatul germano-francez, Ministerul Finanţelor a stabilit condiţiunile emisiunii unui împrumut în valoare nominală de 128.000.000 lei pe un curs de 88% mai puţin 1½%, pentru timbru şi celelalte cheltueli de emisiune. Durata împrumutului era de 40 de ani. Cum suma contractată nu era suficientă pentru acoperirea tuturor creditelor, Sindicatul rezervase dreptul Guvernului de a emite şi un împrumut intern de 40 milioane lei efectiv, atunci când piaţa va fi favorabilă.

Condiţiunile nouei emisiuni fiind stabilite în principiu, ministrul Finanţelor E. Costinescu a supus-o aprobării Consiliului de Miniştri, prin referatul de mai jos:

«Ne aflăm la capătul unei perioade de mare prosperitate financiară, în timpul căreia disponibilul te-

zaurului fiind din ce în ce mai mare, din cauza rezervelor acumulate, s'au putut face provizoriu cu ajutorul lor multe cheltueli extraordinare, fără a recurge până astăzi la o regulare definitivă prin împrumuturi. Momentul acestei regulări a venit: am început prin a decide ca rezerva tezaurului şi a fondului comunal să se verse la Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni, spre a se putea întrebuinţa în cumpărări de rente producătoare de venit. Trebue să trecem acum la acoperirea numeroaselor credite extraordinare acordate pentru lucrările publice şi pentru armată.

« Este un fapt cert, că de câţiva ani suflă peste toată Europa un vânt din ce în ce mai puternic de mari cheltueli publice.

« Dobânzile pe cari Statele Europei le plătesc se ridică în consecinţă din ce în ce mai mult: Germania, care se împrumuta cu 3%, plăteşte astăzi 4%; chiar consolidatele engleze reputate ca titlurile cele mai solide din lume, sunt scăzute la cursul de 82. Toate bugetele celor mai puternice State se acoperă în parte cu împrumuturi. Chiar în primăvara anului curent sunt în pregătire în Germania şi în Austro-Ungaria împrumuturi de peste un miliard şi jumătate. Aceasta fiind situaţiunea financiară a Europei, nu ne mai este permis să rămânem în necunoscut; trebue să regulăm definitiv acoperirea cheltuelilor extraordinare hotărîte până azi şi aceasta de urgenţă, mai înainte de a arunca pe pieţele Europei marile emisiuni ce se pregătesc ».

Conform dispoziţiunilor art. 14 din convenţiunea împrumutului de lei 128.000.000, Guvernul îşi rezervase dreptul ca, la timpul oportun, să facă o emisiune de rentă 4% internă în valoare efectivă de lei 40.000.000 pentru plasarea fondului de rezervă al tezaurului public, în sumă de lei 29.570.875 şi al Fondului Comunal în sumă de lei 7.999.747,50, consemnat la Casa de Depuneri, precum şi pentru plasarea numerarului disponibil de lei 2.429.472,50 al Casei de Depuneri.

Subscrierea s'a făcut în ziua de 1/14 Septemvrie 1910 la Casieria Centrală a Tezaurului şi la Casa de Depuneri pe preţul de 90,50%, realizându-se un capital nominal de lei 44.199.000 sau net 40.000.095 lei.

Executarea bugetelor lăsând excedente destul de însemnate, se făcea dovada că diferitele ramuri de venituri au încă toată elasticitatea, aşa că bugetele se evaluau în plus an cu an, iar evaluarea cheltuelilor trebuia mărită acum şi cu anuităţile împrumuturilor contractate în 1908 şi 1910 aşa că bugetul pe anul 1911/912, a fost întocmit astfel:

	Lei
Venituri	478.395.230,00
Cheltueli	470.639.416,50
Excedent	7.755.813,50

Alocaţiunile cele mai importante erau:

	Lei
Ministerului de Răsboiu pentru întreţinerea a 79.489 soldaţi	69.278.668,—
Ministerului Instrucţiei Publice şi Culte	45.704.619,—
Ministerului Lucrărilor Publice	85.300.876,—
Ministerului de Finanţe	200.964.626,74

In ultima sumă intra şi anuitatea Datoriei Publice de lei 98.612.626,74 care reprezenta 20,95% din întregul buget al Statului. Bugetul pe anul 1910/11 în afară de un excedent de lei 58.649.482,91 oglindeşte una din cele mai înfloritoare situaţiuni economice.

Anul 1911 din punct de vedere general se prezintă sub două aspecte cu totul diferite.

Din punct de vedere economic, prima semestrialitate a acestui an va rămâne în analele economice ale ţărilor, ca anul cel mai strălucit prin abundenţa producţiunei în toate ramurile, ceea ce a dat naştere unei activităţi incomparabile, abundenţă extraordinară de numerar, scumpirea mijloacelor de trai, urcare de salarii, etc.

Incepând cu semestrul al doilea, anul 1911 va rămâne în istoria popoarelor ca anul începutului crizelor politice cari au înrâurit profund asupra vieţii economice din lume.

Incidentul dela Agadir, dă naştere unei crize. Spectrul răsboiului între cele două puternice popoare rivale, Franţa şi Germania, unul reprezentând finanţa mondială şi celălalt marea industrie, a provocat retragerea depozitelor, dispariţia aurului.

In ce priveşte România, situaţia ei economică şi financiară în 1911, a întrecut orice aşteptări. Recolta abundentă şi de o calitate superioară a determinat o balanţă comercială şi de conturi foarte favorabilă, şi mari lucrări de utilitate publică se desăvârşeau, pentru augmentarea şi valorificarea producţiunii pe calea exportului.

Urcarea taxei scontului pe pieţele europene a avut ca rezultat că portofoliul marilor case de bancă din ţară, scontat de obiceiu pe pieţele străine, s'a îndreptat spre Banca Naţională care a putut absorbi tot acest portofoliu, fără nici o dificultate şi fără să aibă nevoie un singur moment de a lua o măsură de urcare a taxei scontului.

Graţie exportului atât de activ, Banca Naţională a importat aur pentru circa 33.000.000 lei şi băncile din ţară i-au vărsat aur 6.500.000 lei, astfel că stocul metalic se mărise cu peste 40 milioane.

Numai astfel ne putem explica cum Banca Naţională a absorbit portofoliul marilor şi micilor bănci din ţară şi a pus în momentul lichidărilor de fine de an, mari cantităţi de aur la dispoziţia lor, aşa că şi schimbul n'a avut nimic de suferit, căci s'a menţinut în medie la lei 100,096 pentru suta franci, la lei 25,27 pentru lira sterlină şi la lei 123,53 pentru suta mărci.

Producţia agricolă şi balanţa comercială erau cu mult superioare anului precedent iar produsul încasărilor bugetare a fost aşa de mare, încât finele exerciţiului bugetar al acestui an, lăsa un excedent de peste 110.000.000 lei, faţă de 58.000.000 lei din anul trecut.

Datorită belşugului anului 1911, în anul următor 1912, se începuse o activitate febrilă în toate domeniile. Se ajunsese, din punct de vedere economic şi financiar pe punctul ascendent al curbei.

Recolta desfăcută imediat şi cu preţuri frumoase crease o mare abundenţă de numerar.

O parte din beneficii se plasase în bănci, hârtii de valoare, împrumuturi pe ipoteci. Pe când, înainte de 1910, dobânzile erau foarte urcate, acum băncile mari refuzau depozitele la vedere sau dădeau o dobândă derizorie.

Din această cauză s'au creat o mulţime de bănci mai mici. In 1901 existau 37 bănci cu capital social de 56.000.000 lei, din care se vărsase 52.000.000 lei, cari aveau fonduri de rezervă de 21 milioane lei şi depozite spre fructificare de 5 milioane lei, iar la finele anului 1911 avem 150 bănci cu un capital social de 176.000.000 lei din care 160.000.000 vărsaţi, cu 58.000.000 lei rezerve, şi cu 152 milioane lei la depuneri spre fructificare.

Aceasta a determinat scăderea scontului privat şi numai aşa ne explicăm marele număr de întreprinderi de tot felul cu o bază de activitate de altfel bine determinată, căci banul în abundenţa lui caută o întrebuinţare, fecundează ţara şi dă de lucru tuturor. Mari construcţii particulare se ridică, creându-se capitaluri fixe producătoare de venituri.

Toată această abundenţă binefăcătoare de numerar, îşi are însă şi reversul ei: băncile dispunând de mari cantităţi de numerar, au împrumutat bani eftini cui trebue şi poate cui nu trebue, astfel că toate creaţiunile noui de bancă, nu erau considerate decât ca bănci de consumaţie, cari scumpeau viaţa şi cari, cine ştie cum se vor comporta la cea mai mică oscilaţie economică. Căci o bancă nu trebue să faciliteze prin creditul său, decât operaţiunile cari reprezintă o activitate producătoare şi să refuze orice concurs cererilor, cari au în vedere speculaţiunea sau consumaţiunea.

Starea economică înfloritoare şi abundenţa de numerar, determinară administraţia Statului la reînceperea marilor lucrări de utilitate publică. Parlamentul votase credite de zeci de milioane comunelor şi judeţelor pentru lucrări edilitare, iar Statul trebuia să continue investiţiunile pentru mărirea reţelei de cale ferată, care reclama încă multe şi noui linii, deoarece ele nu mai corespundeau marilor necesităţi de transport pentru însăşi valorificarea produselor.

Construirea conductei de petrol devenise acum de o necesitate inexorabilă, ca şi terminarea portului Constanţa, secarea bălţilor Dunării şi indiguirea terenurilor inundabile, sau înzestrarea armatei cu armament şi echipament.

Pentru investiţiunile Statului, Parlamentul votase credite pentru suma de lei 350.000.000, în care scop, în vederea întocmirii bugetului pe anul 1912/1913, s'au mărit veniturile vamale, ale taxelor pe zahăr, ale taxelor de timbru şi înregistrare, ale monopolurilor Statului, ale pădurilor; s'a urcat şi tariful pe căile ferate, al căror trafic se mărise în mod considerabil şi astfel s'a creat un spor de venituri de circa lei 27.000.000, întocmindu-se bugetul la venituri cu 505.592.000 şi la cheltueli cu 478.395.000 lei, lăsând astfel un fond pentru deschideri de credite suplimentare şi extraordinare de 27.207.000 lei, în vederea anuităţilor marelui împrumut proiectat pentru investiţiuni de 350.000.000 lei.

In afară de aceasta, s'au redus anuităţile datoriei publice, prin transformarea unei părţi din renta amortibilă internă şi externă aparţinând Caselor şi Fondurilor speciale şi a rezervei tezaurului public, în rentă 4% perpetuă, pentru o valoare nominală de lei 150.000.000.

Imprumutul proiectat de lei 350.000.000 nu s'a realizat, întru cât resursele ţării au permis a se renunţa la el, căci din excedente se aflau în Casele Statului peste 170.000.000 lei disponibili şi apoi şi băncile având mari disponibilităţi de numerar, se luase hotărîrea ca toate lucrările producătoare de venituri cum sunt acelea pentru căile ferate, exploatarea pescăriilor Statului, exploatarea serviciilor fluviale şi maritime, să se facă cu împrumuturi interne prin emisiune de obligaţiuni de investiţiune.

Cu o recoltă agricolă înfloritoare şi cu o situaţiune financiară excelentă, vom vedea că România nu se va putea bucura pe deplin de roadele lor, deoarece abia se încheiase pacea turco-italiană, care începuse a influenţa în bine bursele din străinătate, când, după interval foarte scurt, pe la mijlocul lui Septemvrie 1912, izbucneşte aşa zisul răsboiu balcanic.

Situaţia de răsboiu dela hotarele ţării devenind din ce în ce mai îngrijorătoare, reclama un guvern tare şi astfel la 14 Octomvrie 1912 se formează un guvern de colaborare [1]).

Noul guvern spera să facă faţă necesităţilor situaţiunei, cu atât mai mult cu cât starea finanţelor ţării era excepţional de înfloritoare şi relaţiunile cele mai bune se păstrau cu toate statele, ceea ce constituia tot atâtea garanţii că România va păstra, în mijlocul complicaţiunilor posibile, locul la care îi dădea dreptul situaţia ce a dobândit în Europa prin înţelepciunea recunoscută a atitudinii sale.

Deşi la nevoile plăţilor în străinătate, şi la nevoile vieţii economice în interior se putea face faţă cu o bogăţie naţională mobilă de cel puţin 600.000.000 lei, astfel că situaţia economică era excelentă, totuşi din cauza panicei pe care a inspirat-o răsboiul dela hotare, ţara întreagă se resimţea de o criză momentană provenită din lipsa de export, — Dardanelele fiind închise — şi din lipsa de credit, ca o consecinţă a retragerii numerariului din bănci.

Banca Naţională a intervenit printr'o augmentare de credite. Portofoliul scont al Băncii Naţionale s'a mărit până la 170 mil. contra 102 mil. în Octomvrie 1911, iar taxa scontului a fost urcată tocmai la finele Octomvrie 1912, deoarece cererile de scont deveniseră prea mari. Cu toate acestea criza de numerar se resimţea din ce în ce mai mult. In afară de facilitatea larg acordată scontului în lei, Banca Naţională a ajutat enorm piaţa prin vânzarea de devize asupra străinătăţii.

Totuşi Guvernul a crezut că trebue să ia măsuri pentru a scăpa ţara din situaţia critică în care se afla, şi un împrumut extern părea singurul mijloc, pe deoparte, pentru a reda încredere în interior, pe de alta, pentru a face plata comenzilor de material

[1]) Preşedinţia şi Ministerul de Externe: Titu Maiorescu; Finanţele: Alexandru Marghiloman; Internele: Take Ionescu.

în străinătate, spre a nu consuma și ultimele mijloace ale Băncii Naționale, rezervate pieței.

Din cauza situațiunii politice europene neclarificate încă, țările capitaliste având nevoi în interior, în special pentru armament și organizarea armatei — căci dela 1911 situația politică devenise din ce în ce mai turbure —, se cereau țărilor mai mici și condițiuni de ordin politic pentru a li se putea acorda un împrumut.

Cu câțiva ani mai înainte în Franța, a cărei piață fusese inundată de plasamentele externe, se luase dispozițiunea ca băncile mari în acordarea împrumuturilor externe, să aibă în vedere nu numai interesele lor ci și acelea ale națiunii, și ca mai înainte de a se acorda împrumuturi, să se facă anchete aprofundate asupra destinațiunii ce se va da împrumutului și să se comunice și Ministerului de Finanțe, pentru a aprecia din punct de vedere politic oportunitatea concursului financiar ce urma a se acorda.

De altfel, cu ocazia conversiunei din 1905, fiind necesar și un împrumut de 100.000.000 lei, din care 60.720.000 lei pentru cheltuelile conversiunei și 39.280.000 lei pentru nevoile tezaurului, din care o sumă de 18.000.000 lei trebuia plătită în Germania pentru comanda de armament ce se făcuse acolo încă din anul 1904, grupul de bănci franceze n'a subscris nimic pentru această tranșă, din care cauză și titlutile de rentă 4% 1905 pentru o valoare nominală de 39.280.000 lei și purtând « Seria A » nu au fost admise la cota bursei din Paris.

Pentru obținerea unui împrumut, Guvernul a intrat în tratative cu grupul Disconto-Gesellschaft din Berlin care, fiindcă materialul nostru de răsboiu fusese comandat în Germania, la 28 Ianuarie 1913 ne acordă un împrumut în valoare nominală de 150.000.000 lei pe bonuri de tezaur 4½% pe an pe cursul net de 95%, rambursabil în trei ani, deci la 1 Februarie 1916.

Condițiunile împrumutului sunt foarte grele [1]). Ele ne reamintesc chiar timpurile dinainte de 1864, ceea ce ne face dovada că se produsese o puternică restrângere de numerar pe piețele străine. Grupul francez n'a luat nici o participațiune, oricât de mică ar fi fost ea.

Din suma de 150.000.000 lei nu ni s'a pus la dispoziție decât 70.000.000, deci mai puțin de jumătate, restul fiind anulat de comun acord. De unde putem deduce că împrumutul a fost greu realizat și desigur mai mult pentru considerațiuni de ordine politică, decât ca o afacere de bancă financiară sau economică.

Produsul net al împrumutului pe bonuri de tezaur 4½% din 1913, făcut venit la tezaur, a fost de lei 60.944.520.

Dificultățile externe în loc de a se fi aplanat au devenit și mai îngrijorătoare, căci după înfrângerea Turcilor neînțelegerea s'a ivit imediat între membrii alianței balcanice. România a trebuit să intervie, și a făcut aceasta cu asentimentul tuturor și potrivit intereselor generale ale păcii europene.

Avântul cu care s'a făcut mobilizarea, zvârlirea podurilor peste Dunăre și repeziciunea cu care trupele române au înaintat în Dobrogea până sub zidurile Sofiei, a fost unul din exemplele cele mai mari de energie, tact politic, patriotism și disciplină militară.

In legătură cu mobilizarea armatei s'au luat și unele măsuri de ordin financiar și anume: s'a deschis Ministerului de Răsboiu un credit extraordinar de lei 100.000.000, care urma a se acoperi în special din excedentele tezaurului; s'a dispus a se întrebuința întreaga rezervă a tezaurului public și în acest scop s'a autorizat retransformarea în rentă amortibilă a rentei perpetue autorizate prin legea din 8 Martie 1912, precum și o serie întreagă de dispozițiuni de ordin financiar.

Din cauza acțiunii noastre armate în Bulgaria, nu s'a putut nici în cursul acestui an face exportul avuției în cereale din trecut, mărită și cu frumoasa recoltă a acestui an, astfel că ne aflam în aceeași situație economică ca și în anul 1912. Din punct de vedere financiar cheltuelile extraordinare ale Statului se măriseră și cu sarcinile răsboiului, astfel că trebuia neapărat să se aducă o ușurare pieței prin contractarea unui împrumut în străinătate, care să fie folosit în parte pentru plata importului în perioada în care nu s'a putut exporta nimic, pentru acoperirea costului lucrărilor extraordinare și în special a comenzilor de armament și apoi și pentru stingerea datoriei flotante contractate la începutul acestui an în Germania, contra bonuri de tezaur 4½% de 70.000.000 lei din împrumutul de 150.000.000 care era un împrumut oneros și constituia — cu scadența sa atât de apropiată — o grea sarcină pentru România.

Tensiunea între diferitele grupuri de puteri europene, luptele interioare din China, la al cărei mare împrumut de reorganizare Germania luase o participațiune destul de însemnată, răsboiul civil din Mexic și, în fine, împrumuturile acordate Austro-Ungariei și României, determinate de considerațiuni de ordin politic și economic, la care se adăuga și faptul că în Germania, pentru prima dată, totalul importului întrecuse cu mult pe acela al exportului, făceau ca piața financiară germană să se resimtă de o criză puternică.

Fie această stare de fapt din Germania, fie motive diplomatice, pe cari nu le cunoaștem, cari cereau cu orice preț reapropierea de Franța, au determinat încercarea de a contracta acest mare împrumut pe piața franceză.

Guvernul român s'a adresat ministrului Franței la București, care a și răspuns că guvernul francez este dispus să acorde tot sprijinul său pentru realizarea unui împrumut român pe piața franceză și că se va găsi și mijlocul de a se da o soluție favorabilă dificultății care privea rambursarea bonurilor de tezaur din Februarie 1913, plasate în Germania.

Tratativele cu reprezentanții băncilor franceze prelungindu-se mereu, au dat timp grupului Disconto Berlin care urmărea de aproape toate tratativele din Franța să promită ferm 170.000.000 franci.

Ministrul Finanțelor, în contact cu reprezentanții băncilor franceze, asista zilnic la promisiuni de diverse sume și ceea ce se promitea azi se retrăgea mâine, și

[1]) Vezi *Datoria Publică*, p. 800—801.

numai pentru o augmentare de 25 milioane s'a pierdut, inutil, timp destul de îndelungat.

Grupul de bănci franceze nevoind să completeze cele 25 milioane de franci, iar grupul Disconto oferind 250.000.000 franci, din cari 170.000.000 franci ferm, la 3 Octomvrie Ministrul de Finanțe al României a comunicat reprezentantului lui Banque de Paris et des Pays-Bas, că grupul german a acordat României un împrumut de 250.000.000 franci.

Grupul german reprezentat prin Disconto-Gesellschaft din Berlin ne-a acordat un împrumut de 250.000.000 lei aur cu o dobândă de 4½% și pe cursul de 87³/ % net, amortibil în 40 ani cu începere dela 1 Aprilie 1914. Convenția s'a semna la 12 Noemvrie 1913.

Cu produsul net realizat de 217.659.000 lei din împrumutul de 250.000.000, precum și cu suma de aproape 180.000.000 lei preluată din excedente, și prin întrebuințarea rezervei tezaurului public, se realiza deocamdată completarea rețelei de cale ferată, atât de necesară desvoltării economice a țării și apărării ei din punct de vedere strategic.

Bugetul pe anul 1914—1915 întocmit de guvernul liberal, instaurat la începutul noului an, prevedea un spor de 63.000.000 lei:

	Lei
Venituri	600.232.900,—
Cheltueli	597.224.340,70
Fond pentru deschideri de credite suplimentare	3.008.559,30

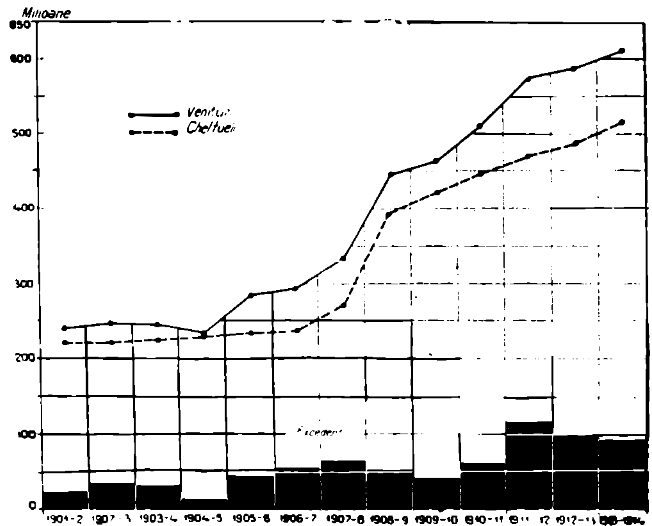
Alocațiile cele mai importante erau:

	Lei
Ministerului de Răsboiu	98.122.472
Ministerului de Culte și Instrucție Publică	58.929.752
Ministerului Lucrări Publice	111.675.000
Ministerului de Finanțe	232.042.172

In ultima sumă era cuprinsă și anuitatea Datoriei Publice, care se urca la suma de 112.853.874,96 lei ceea ce reprezinta aproape 19% din bugetul general al Statului.

Expunerea de motive ce însoțea acest buget, mărturisea că prin aceste evaluări s'a ajuns la limita puterilor financiare ale Statului, căci cheltuelile au

Diagrama 5. — Realizările bugetare în 1901—1914

crescut grav în ultimii ani și că veniturile, oricâte progrese ar fi făcut ele, nu mai constituesc nici o garanție de echilibru bugetar, fiindcă orice an economicește mai slab, poate să micșoreze puterea contributivă a cetățenilor și să provoace un deficit.

Oricare ar fi fost însă programul financiar al Guvernului, veniturile trebuiau cu orice preț mărite, pentru a face față nouei situații pe care o câștigase România în urma evenimentelor politice din anul trecut și anume:

a) armata, baza situațiunii noastre de Stat;

b) organizarea Dobrogei Noui;

c) desvoltarea instrucțiunei primare rurale;

d) sporul asupra salariului funcționarilor;

e) salarii pentru augmentările de personal reclamat prin mărirea teritoriului și prin desvoltarea vieții de Stat și, în fine,

f) anuitatea împrumutului de 250.000.000 lei care se urca la suma de 13.532.000 lei.

Bugetul se votase și se intrase în executarea lui. Situația economică și financiară era din cele mai frumoase. Cantitățile mari de cereale rămase din cei doui ani anteriori se exportau continuu, o activitate formidabilă se desfășura în porturi prin transacțiuni intense asupra cerealelor vechi cât și nouei recolte, care era de o abundență extraordinară.

Tab. XI. — Bugetele Statului și realizarea lor cu anuitățile datoriei publice în anii 1901—1915
(în mii de lei)

Exerciții bugetare	Prevederi		Realizări		Excedente	Anuități	% din venit	De plată pe cap de locutor
	Venituri	Cheltueli	Venituri	Cheltueli				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1901—1902	218.500	217.682	237.242	216.025	21.217	84.280	*35,52*	13,95
1902—1903	218.500	215.975	248.469	216.140	32.329	84.691	*34,09*	13,82
1903—1904	225.117	217.201	246.759	218.090	28.669	83.991	*34,04*	13,50
1904—1905	234.947	226.215	231.504	225.028	6.476	85.881	*37,10*	13,25
1905—1906	232.620	231.746	278.727	233.281	45.446	86.864	*31,16*	13,40
1906—1907	236.989	235.762	292.356	239.435	52.921	82.918	*28,36*	12,60
1907—1908	252.475	264.237	331.517	269.180	62.337	84.397	*25,46*	12,47
1908—1909	411.011	403.741	446.317	394.779	51.538	84.398	*18,91*	12,46
1909—1910	345.685	425.805	458.886	417.966	40.920	87.400	*19,05*	12,75
1910—1911	461.079	454.231	506.656	448.006	58.650	97.108	*19,17*	13,92
1911—1912	478.395	470.639	575.056	464.664	110.392	98.612	*17,15*	13,63
1912—1913	505.646	500.547	587.071	487.591	99.480	98.659	*16,80*	13,60
1913—1914	536.307	532.442	608.502	512.253	96.249	99.822	*16,40*	13,58

Odată cu declararea răsboiului european s'a oprit și în România avântul perioadei de consolidare început încă din anul 1901 și condus cu atâta elan.

Situația executării bugetelor anuale între 1901 și 1914 (tab. XII) oglindește toată această perioadă de prosperitate aproape continuă.

Se arată în tab. XII și anuitățile datoriei publice cari grevau aceste bugete precum și raportul lor la totalul populației.

Această perioadă înseamnă consolidarea creditului extern al României. Execuțiunea scrupuloasă a condițiilor tuturor împrumuturilor anterioare, în perioada 1864—1900, formase într'adevăr, în jurul României, o atmosferă de încredere în valoarea obligațiilor ei.

Numai așa ne putem explica, că s'au putut converti în perioada 1901—1915, de care ne ocupăm, împrumuturi pentru o valoare nominală de lei 1.400.000.000 adică 34,91% din totalul împrumuturilor contractate, reducând dobânzile dela 10%, la 8%, la 6%, la 5% și apoi la 4%, dovada evidentă a creditului de care se bucura Statul pe piețele străine.

Dacă anuitățile împrumuturilor față cu puterea de producțiune a veniturilor bugetare atinsese aproape 40% în perioada dela 1864—1900, în ultima perioadă pe care o cercetăm sarcina anuității scade în mod simțitor, cu atât mai mult dacă o raportăm la rezultatul executării bugetelor, cari se soldau excedentar.

Un capital nominal împrumutat de circa lei, 1.866.500.000 rămas de amortizat la 1 Aprilie 1914, față de o populațiune de 7.770.000 locuitori, poate să apară ca o sarcină destul de grea, însă nu prin cifra capitalului nominal o datorie contractată face să se simtă greutatea ei asupra unei generațiuni, cât prin sarcina anuală a serviciului de plată a acestei datorii.

Pentru a arăta că serviciul datoriei nu a constituit o sarcină prea grea pentru bugetul Statului, dăm mai jos câteva date cari ne vor orienta în concluziunile noastre.

Tab. XII. — **Raportul dintre anuitățile datoriei publice, venit și populație**

Exercițiul bugetar (1)	Anuitate în milioane lei (2)	La % din venituri (3)	De plată pe cap de locuitor pe an în lei (4)	Populația în mii de locuitori (5)
1864	8.6	*14,32*	2,10	4.093
1874	27,1	*32,81*	6,22	4.361
1882/3	42,3	*29,82*	9,02	4.687
1884/5	46,8	*40,61*	9,45	4.960
1889/90	57,8	*36,16*	11,—	5.256
1894/95	65,8	*34,14*	11,68	5.635
1900/901	85,8	*40,95*	14,20	6.045
1902/903	84,7	*34,09*	13,82	6.125
1904/905	85,9	*37,09*	13,25	6.480
1907/908	84,4	*25,35*	12,47	6.771
1910/911	97,1	*19,17*	13,70	7.087
1911/912	98,6	*17,15*	13,63	7,230
1912/913	98,6	*16,80*	13,60	7,251
1913/914	99,9	*16,41*	13,58	7.351

Acestea sunt proporțiuni anuale foarte moderate, credem inferioare chiar acelora pentru cea mai mare parte a Statelor europene.

In acelaș timp trebue să mai luăm în considerare că este vorba de serviciul brut aparent de plata anuității, iar nu de serviciul real al datoriei publice.

Considerând însă numai dotațiunea pentru plata amortismentului înscrisă în bugetele de cheltuieli ale Statului, ea se prezintă astfel:

Tab. XIII. — **Raportul dintre amortismente, dobânzi și venituri**

Exercițiul bugetar (1)	Amortisment în mii lei (2)	Cota față de venituri % (3)	Dobânda în mii lei (4)	Cota față de venituri % (5)
1864	2.654	*4,42*	5.992	*9,98*
1882/3	10.650	*7,50*	31.618	*22,29*
1900/1	16.758	*8,—*	66.640	*31,32*
1907/8	22.359	*6,75*	61.643	*18,60*
1910/11	27.113	*5,45*	69.358	*13,70*
1911/2	29.453	*5,12*	60.158	*12.02*
1912/3	30.696	*5,23*	67.962	*11,60*
1913/4	31.965	*5,44*	66.432	*10,92*

Aceste dotațiuni pentru plata amortismentului înscrise în bugetele Statului diminuează simțitor pasivul său și deci augmentează activul. Intr'adevăr, amortismentul nu constituie o sarcină reală, deci trebue să-l scoatem din serviciul brut al datoriei publice și să ținem seama numai de dobânda împrumuturilor contractate care grevează cu adevărat bugetul țării.

Statul român făcând continuu apel la împrumut cu scopul bine determinat de a-și crea un utilaj economic, un patrimoniu agricol, o bază de desvoltare comerțului și industriei, a creat, în ultimă analiză, un mare activ producător de venituri.

Dacă am considera numai produsul împrumuturilor pentru construcțiunea căilor ferate și a întregului aparat necesar bunei lor funcționări constatăm că el constitue cel mai însemnat activ producător de venituri. Exploatațiunea căilor ferate lasă an cu an beneficii nete din ce în ce mai mari, astfel în:

	Lei		Lei
1874	3.966.845	1910/1	36.926.514
1882/3	10.082.051	1911/2	45.667.007
1892/3	12.856.602	1912/3	39.691.772
1902/3	23.678.163	1913/4	20.312.552

Aceste beneficii au redus enorm sarcinile reale ale datoriei publice, cu toate că ele nu absorb decât 6%, în medie, din veniturile Statului.

România este una din țările cele mai puțin îndatorate dacă repartizăm sarcina datoriei publice pe cap de locuitor.

In comparație cu alte state situația este următoarea:

	Capital nominal datorie publică Lei aur	Sarcina pe cap de locuitor Lei aur
Franța	33.900.000.000	826
Germania	26.350.000.000	401
Rusia	26.300.000.000	139
Austro-Ungaria	21.879.000.000	393
Anglia	17.000.000.000	362
Italia	15.300.000.000	415
Spania	9.400.000.000	505
Portugalia	4.267.000.000	785
Belgia	4.029.000.000	500
Turcia	3.000.000.000	150
Olanda	2.950.000.000	407
România	1.850.000.000	241
Elveția	1.500.000.000	292
Suedia și Norvegia	1.474.000.000	504
Grecia	1.237.000.000	408
Bulgaria	1.155.000.000	210
Danemarca	700.000.000	196
Serbia	930.000.000	221

România ocupă, aşa dar, rangul al 14-lea în această privinţă.

Soliditatea creditului ţării în străinătate se poate invedera şi din venitul net rezultat din cota bursei la 16 Iunie 1914:

	Curs	Venit net
Renta 4% 1889 ext. . .	—	—
Renta 4% 1890 ext. . .	97,50	4,15
Renta 4% 1891 ext. . .	—	—
Renta 4% 1894 ext. . .	90,—	4,45
Renta 4% 1896 ext. . .	89,50	4,47
Renta 4% 1898	87	4,60
Renta 4% 1903	101	5,02
Renta 4% 1905 A . . .	—	—
Renta 4% 1905 B . . .	87,75	4,59
Renta 4% 1905 Conv. . .	86,50	4,62
Renta 4% 1908		
Renta 4% 1910	87,60	4,58

După datele de mai sus putem deduce, că fondurile române constituiau la acea epocă, plasamente din cele mai solide.

FINANŢELE DE RĂSBOIU, 1914—1920

La sfârşitul lui Iulie 1914, războiul e declarat. Conflagraţiunea se întinde treptat până la graniţele noastre. Comerţul exterior scade vertiginos. Depozite imense de cereale — rezultatele unor ani agricoli excepţionali — în loc să îmbogăţească ţara, devin povară. Capitalurile se retrag din bănci. Aurul dispare. Lipsa de circulaţie monetară — şi toate fenomenele de criză legate de ea — îşi fac apariţia.

Pentru a înlătura în parte greutăţile acestea, Statul a luat măsuri de ordin intern, în ce priveşte depozitarea, transportul şi vânzarea cerealelor, şi Banca Naţională, din proprie iniţiativă, în Septemvrie 1914, în înţelegere cu marile bănci din Capitală, a pus la dispoziţia agricultorilor suma de 20.000.000 lei, cu o dobândă de 8%, pentru ca întreaga suprafaţă agricolă să fie însămânţată. Creditul acordat nefiind suficient, el a fost cu mult depăşit.

Mai târziu, prin legea din 7 Mai 1915, Guvernul crează Casele de Imprumut pe Gaj pentru agricultori şi industriaşi, cărora Banca Naţională le acordă un prim credit de 50.000.000 lei cu dobânda de 4%, punând, în acelaş timp, şi personalul sucursalelor şi agenţiilor sale la dispoziţia lor.

Recolta de grâu, în 1915, anunţându-se foarte abundentă şi cum posibilităţile de export erau extrem de reduse, Banca Naţională a oferit lei 10.000.000 pentru construcţia unor mari magazii de cereale. Magaziile au fost construite de Direcţiunea Generală a Căilor Ferate.

Condiţiile acestea atât de precare n'au permis, probabil, întocmirea unui buget pe exerciţiul 1915—1916, şi de aceea — în virtutea articolului 113 din Constituţie, care nu se mai evocase de 48 ani, — a fost pus în aplicare bugetul exerciţiului anterior.

Executarea acestui buget lasă un excedent destul de important, de ordinul a 119,9 milioane lei.

	Lei
Incasări	662.436.599,42
Plăţi	542.558.194,39
Excedent	119.878.405,03

Cu toate sforţările făcute pentru a se ajunge, în exerciţiul 1916—1917, la un buget de economie faţă de acela precedent, Guvernul prezintă un proiect de buget cu un plus de circa 43.000.000 lei, din care dacă vom deduce suma de 29.488.000 lei reprezentând plusul cheltuelilor Ministerului de Răsboiu şi al Datoriei Publice, rămâne încă un plus de 13.550.000 lei pentru celelalte ministere.

Ca o caracteristică a situaţiunii şi a perspectivelor financiare pentru viitor, notăm că aceste augmentări au fost primite cu cele mai mari nemulţumiri, ele fiind mult prea reduse faţă cu scumpetea vieţii care devenise destul de simţitoare.

In legătură cu această problemă, expunerea de motive a bugetului tratează chestiunea funcţionarilor şi a salarizării lor la înălţimea unei probleme de ordin politic-social.

Ministrul Finanţelor, Emil Costinescu, constată, în această expunere că:

1. Veniturile de până acum ajunseseră la maximum de producţiune şi că o urcare a lor nu ar fi posibilă fără a risca un deficit simţitor. Deci o schimbare a bazelor impozabile se impunea, ceea ce nu era aşa de uşor de realizat.

2. Numărul funcţionarilor publici în general era mult prea mare, din care cauză se lucra 4—5 ore pe zi. Dacă s'ar fi lucrat 8 ore pe zi, se putea reduce numărul funcţionarilor la ½, acordându-li-se acestora un salariu dublu. Acest desiderat, însă, era greu de adus la îndeplinire.

De resolvarea acestor două probleme depindea în viitor echilibrarea bugetelor Statului. Or, pentru moment, ca şi în trecut, nu se putea aduce nici o îndreptare din cauza politicianismului şi a funcţionarismului, căci nimeni dintre acei cari puteau să atace aceste două probleme în faţă nu îndrăsnea să o facă.

Este sigur că odată răul denunţat, se va găsi cu timpul şi remediul. Mai puţini funcţionari, buni şi mai bine plătiţi, prin aceasta se îndepărta lenevia patronată până acum de Stat din cauza influenţelor politicianiste. Rudele, protejaţii şi agenţii electorali. nemai găsind azil în funcţiunile publice, s'ar fi îndreptat către întreprinderile private, unde trebuiau să muncească în mod serios, dar şi cu o remuneraţie mai mare.

Se dădea astfel Statului putinţa de a plăti mai bine pe funcţionarii de carieră, iar industria şi comerţul căpătau elemente româneşti în locul elementelor străine la cari erau forţaţi să facă apel, când toţi şi, în special, tinerimea studioasă se îndreptau numai către funcţiunile publice.

Raportorul bugetului, Vintilă Brătianu, face aceleaşi constatări din cari extragem următoarele:

«Lipsă completă între diferitele legi de organizare a serviciilor publice din care cauză salariile funcţionarilor publici erau diferite dela o administraţie la alta, cu toate că li se cereau aceleaşi aptitudini şi îndeplineau aceleaşi servicii, chiar salariile miniştrilor nu erau aceleaşi la toate departamentele.

«Disproporţia funcţionarilor superiori mult prea numeroşi în raport cu funcţionarii inferiori şi reducerea orelor de serviciu dela 7 ore la 5 ore zilnic.

« Politica de preponderanţă şi de augmentare a acţiunii centrale a dus la o centralizare excesivă, anemiind viaţa şi responsabilitatea administraţiilor locale.

« La această centralizare administrativă, adăugându-se şi lipsa unui personal superior bine pregătit, deoarece aceştia se numeau după cerinţele politice, rezultatele nu puteau să fie decât negative pentru organizarea administrativă a ţării, lipsa de răspundere fiind complet eludată, în afară de faptul că bugetul Statului se mărea din an în an cu cheltueli nu numai inutile, dar chiar păgubitoare mersului său spre progres ».

In privinţa alimentării bugetului pentru ca veniturile pe de o parte să aibă toată elasticitatea, iar pe de alta şi pentru o repartiţie justă a sarcinilor fiscale, raportorul cere introducerea impozitului progresiv asupra venitului, din care o cotă să fie acordată administraţiunilor locale, căci prin sistemul de până acum, prin absorbţiunea tuturor mijloacelor lor în profitul administraţiunilor centrale, ele nu mai pot face faţă nici chiar atribuţiunilor cu totul reduse ce le-au mai fost lăsate. Şi apoi o descentralizare administrativă reală nu va fi posibilă fără a trece administraţiilor locale mijloace mari de existenţă.

Pentru augmentarea veniturilor Statului, raportorul bugetului cere o exploatare mai comercială şi mai întinsă a serviciilor publice şi punerea în valoare mai completă a izvoarelor de bogăţii ale Statului, cari prin natura lor sunt de un interes general şi cari pot să contribue la o mare desvoltare a economiei naţionale.

Relele semnalate de Vintilă Brătianu prin raportul său, erau într'adevăr foarte îngrijorătoare şi ele durau de aproape 15 ani, remediile propuse, după cum o mărturiseşte însuşi raportorul, neputându-se aduce la îndeplinire, dată fiind situaţia cu totul anormală prin care trecea ţara din cauza răsboiului european:

« Reforme mici, fără nici o legătură între ele pentru un scop unitar, au mărit continuu numărul funcţionarilor, şi bugetele trebuiau încărcate în fiecare an cu salarii noui, fără a se face o augmentare de salarii în genere în legătură cu scumpirea traiului, care de prin anul 1910 se accentua destul de simţitor în fieca e an.

« Bugetul de personal crescând din cauza măririi unora din serviciile publice şi a politicianismului, din cauza lipsei legilor de organizare de ansamblu a administraţiunilor Statului, s'au căutat economii la material, şi anume la luminat şi încălzit, ceea ce a dus la reducerea orelor de serviciu la 5 ore — adevăratul motiv însă al acestui orar redus a fost, că neputându-se scoate din serviciile publice funcţionarii parazitari bine susţinuţi politiceşte, şi neputându-se urca în genere salariul la nivelul scumpirii vieţii, s'a căutat a se lăsa timp liber şi în continuitate funcţionarilor în genere, ca să capete o altă ocupaţie după amiază ».

Această măsură a răspândit şi mai mult inactivitatea în marea masă a funcţionarilor.

Şi reforma fiscală nu s'a putut înfăptui între 1907 şi 1911 tot din cauza politicianismului pătruns adânc în organismul vieţii Statului. Numai astfel ne putem explica faptul că proiectul de lege asupra impozitului global pe venit, pe care Emil Costinescu, ministrul Finanţelor îl întocmise după doi ani de studiu, a fost depus cu multă timiditate pe biroul Camerei către sfârşitul legislaturii, în anul 1910, cu declaraţia aproape expresă, de a rămâne în cartoanele Camerei, pentru a fi cercetat ceva mai târziu. Aşa dar, un ministru de Finanţe destul de tare, într'un guvern care avea legături aşa de întinse cu viaţa economică a ţării, nu avea curajul să susţină un proiect de reformă financiară imperios necesară, înainte de a se asigura de impresia pe care o va face.

Problemele fuseseră puse, soluţia lor se afla deci încă în stare embrionară, reformele vor trebui înfăptuite pentru normalizarea şi organizarea vieţii de Stat a României viitoare.

Bugetul pe exerciţiul 1916/1917 a fost votat în cifrele următoare:

	Lei
Venituri	645.719.300,—
Cheltueli	640.266.138,42
Excedent	5.453.161,58

Pentru echilibrarea acestui buget s'au mărit:

1. cu 50% taxele pe alcool dela 10 la 15 bani taxa pe grad şi decalitru;

2. tarifele pe căile ferate;

3. preţurile tutunului, în special la cel de export, şi ale hârtiei de ţigarete.

România, prin situaţiunea sa geografică fiind în vecinătatea celor două mari grupuri în luptă, a avut şi va avea încă multe de suferit, căci repercusiunea luptelor dela hotarele ţării s'a propagat în toate straturile activităţii sale economice. Finanţele Statului au fost cele dintâi cari au început a suferi din cauza acestui flagel. Pentru prima oară dela anul 1909, bugetul încearcă un deficit simţitor pentru exerciţiul în curs şi care de sigur va fi şi mai ridicat până la finele exerciţiului bugetar, prin cheltuelile crescânde, impuse pentru întărirea armatei ca şi prin diminuarea veniturilor bugetare.

Faza însă în care se găseşte marele răsboiu, nu ne face să întrevedem o pace apropiată şi de aceea pentru popoarele neintrate încă în vălmăşagul marilor lupte, ea nu însemnează decât o pregătire continuă armată, cheltueli neîncetate de acoperit şi, pe deasupra, o secătuire a forţelor economice ale tuturor popoarelor, fie că se află sau nu în stare de răsboiu.

In această perioadă de neutralitate, România a recurs la o serie de împrumuturi mari. Situaţia lor e următoarea:

1. *Imprumuturi flotante*

a) *La Banca Naţională*

	Lei
La 11/24 Septemvrie 1914	100.000.000
La 20 Decemvrie 1914	100.000.000
La 15 Iunie 1915	100.000.000
La 20 Decemvrie 1915	100.000.000
	400.000.000

b) *In străinătate*

	Lei
La 1/14 Decemvrie 1914 (Banca d'Italia) Lire it. 10.012.500	10.012.500
La 15/23 Decemvrie 1914 (Banca Angliei) Lire stg. 5.000.000	126.100.000
La 15/18 Iunie 1915 (Banca Angliei) Lire stg. 7.000.000	176.540.000
	312.652.500

2. *Imprumuturi consolidate*

Imprumutul Național 5% 1916

La 21 Aprilie 1916 valoare nominală lei 400.000.000a 82,50%	330.000.000
Totalul împrumuturilor contractate	1.042.652.500

Cum însă produ/.ul împrumutului național a fost întrebuințat la plata datoriei Statului la Banca Națională putem stabili cheltuelile făcute pentru armată până la începutul lunei Mai 1916 la suma de lei 712.652.500.

Dela 1 Mai 1916 până la 14 August 1916 data decretării mobilizării noastre, s'au mai ridicat dela Banca Națională în contul celor 4 împrumuturi acordate contra bonuri de tezaur a căror scadență era la 20 Decemvrie 1917, 205.877.673 lei. Ceea ce face un total de 918.530.173 lei, sumă pe care o datoram la data intrării noastre în răsboiu, cheltuită pentru înzestrarea armatei.

Examinând împrumuturile contractate în perioada neutralității, ele prezintă un caracter cu totul special, fiind destinate înzestrării armatei. De unde și caracterul strict confidențial al primelor împrumuturi cari s'au acordat țării de Anglia și Italia.

Nu se mai pertracta îndelung pentru condițiuni mai mult sau mai puțin ofensatoare. Imprumuturile se acordau telegrafic. Diplomația politică prima totul.

In ce privește nevoile de numerar pentru dotarea armatei cu tot ce se putea fabrica și confecționa în interiorul țării, Guvernul a evitat de a face apel la împrumuturi la Banca Națională și s'a adresat Casei de Depuneri. Cu primele sume puse la dispoziția țării de către ea, precum și cu disponibilitățile tezaurului în lei, cât și cu sumele rămase disponibile la Berlin din împrumutul de 250.000.000 lei din toamna anului 1913, s'a făcut față la tot ce s'a crezut necesar pentru aprovizionarea unei armate de 800.000 oameni.

Recapitulând situația Datoriei Publice la data intrării în răsboiu ea era următoarea:

	Lei	
Imprumuturi interne consolidate . .	564.477.696,30	21
Imprumuturi interne flotante . . .	250.000.000,—	9
	814.477.696,30	30
Imprumuturi externe consolidate .	1.571.820.131,55	58
Imprumuturi externe flotante . . .	312.652.500,—	12
	1.884.472.631,55	70
Total general . . .	2.698.950.327,85	100

care față cu totalul datoriei publice dela 1 Aprilie 1914 care era de lei 1.866.522.976,90 se prezinta cu o augmentare de lei 832.427.350,95, sumă datorită cheltuelilor făcute în perioada neutralității.

Cheltuelile efectiv făcute în perioada neutralității se urcau la lei 918.530.173, sumă care s'a micșorat cu plata anuităților pe anii 1914, 1915 și a primei semestrialități din 1916, astfel că datoria publică la 14 August 1916, se prezinta cu o augmentare de lei 832.427.350,95.

La 14/27 August 1916, intră România în răsboiul mondial pentru împlinirea unui ideal secular: integritatea sa națională.

Vicisitudinile acestui greu răsboiu au determinat — după înaintarea trupelor în Transilvania — dureroasa retragere din toamna 1916 și părăsirea a jumătate din teritoriul țării. In vederea acestei retrageri, misiunea militară franceză General Berthelot în România, de acord cu Guvernul țării, dă ordinul pentru distrugerile de fabrici, rezerve alimentare, petrol și a podului dela Cernavoda la 21 Septemvrie 1916. Anglia și țările aliate garantau despăgubiri guvernului român pentru distrugerile petrolifere, sonde, rafinării și distrugerile parțiale sau totale ale stabilimentelor industriale.

Tot atunci, Guvernul a luat măsuri pentru punerea la adăpost a tezaurului Băncii Naționale și a depozitelor Casei de Depuneri și Consemnațiuni, cari reprezentau toa ă economia mobiliară a străduințelor poporului român de aproape 50 ani.

In urma unui acord între guvernul român și guvernul rus, Banca Națională a expediat cu toate măsurile de pază și a depus la 21 Decemvrie 1916 în compartimentul de rezervă al sucursalei Băncii Statului rus din Moscova, la Kremlin, unde se afla și tezaurul imperiului, 1738 lăzi conținând stocul metalic aur al Băncii Naționale în valoare de 314.580.456,84 lei aur precum și alte 2 lăzi în valoare de 7.000.000 lei aur conținând bijuteriile Reginei Maria. Adunarea generală a Băncii Naționale din 19 Februarie 1917, decide să se exprime recunoștință guvernului rus, pentru concursul dat în împrejurări atât de grave.

In urma altei înțelegeri cu guvernul rus din 27 Iulie 1917, s'a făcut un nou transport de 188 lăzi, a căror valoare era de 1.594.836.721,09 lei din cari 574.523,57 lei în aur efectiv aparținând Băncii Naționale precum și averea altor instituțiuni financiare, conținute în 1621 lăzi, — avere care depășea suma de 7½ miliarde în bijuterii, tablouri de mare valoare, depozite ale particularilor, documente și acte de proprietate.

La 5/18 August 1917 s'a semnat protocolul constatând depozitul și depunerea la Kremlin, respectiv la Ssudnaia-Kassa. Guvernul rus garanta conservarea și întoarcerea lor în România.

După schimbarea de regim din Rusia, guvernul român a cerut garanția colectivă a aliaților pentru tezaurul depus la Moscova, garanție care a și fost dată imediat (21 Februarie 1918).

Guvernul Sovietelor declarându-se apoi în stare de răsboiu cu România, Ambasada Franței la Petrograd a fost însărcinată cu protecțiunea intereselor românești. I s'au predat toate documentele și cheile tezaurului român din Kremlin la 7/20 Februarie 1918.

O notă verbală în acest sens a fost adresată la 14 Februarie 1918 d-lui Fritsche, comisar al Afacerilor Străine, de consulii francez și englez din Moscova. La 27 Februarie 1918 d-l Fritsche însuşi informa pe d-l Labonne, consulul francez al Guvernului, că guvernul comisarilor trebue să scoată din depozit opt lăzi aparţinând Sovietelor şi cari se aflau în acelaşi compartiment cu acelea ale Băncei Naţionale a României. Astfel, având cheile, consulul francez a răspuns, că ele nu pot fi remise decât delegaţilor oficiali ai guvernului român sau ai Băncii Naţionale.

Comisarul Sovietelor a replicat că starea de răsboiu dintre România şi Rusia îi dă dreptul să confisce chiar prin forţă proprietatea română. Consulul francez dresă atunci, de acord cu consulul englez şi american, un protocol prin care declară că nu va ceda decât în faţa forţei.

Comisarul Sovietelor declară atunci, că nu doreşte a păstra cheile şi că cere numai remiterea lor temporară pentru ca, în prezenţa consulului francez, să ridice cele 8 lăzi ce-i aparţin.

Consulul francez a cerut o garanţie în scris că Sovieticii nu se vor atinge de valorile româneşti. Această garanţie fiind dată la 1/14 Martie 1918 sub Nr. 7595, cheile tezaurului au fost remise comisarului Afacerilor Străine. In prezenţa unui delegat al consulului francez, s'au ridicat opt lăzi, cari aparţineau Sovietelor dresându-se şi un proces-verbal despre tot ce s'a ridicat de acolo. Acesta este primul act oficial ce s'a obţinut dela Guvernul revoluţionar rus.

In luna lui August 1918 consulul Franţei fiind arestat, consulul general al Danemarcei fu însărcinat cu protecţia intereselor franceze şi i se dădură şi cheile tezaurului român. Consulul general al Norvegiei era însărcinat cu protecţia intereselor române. Acesta la 9 Septemvrie 1918 cerând comisarului Afacerilor Externe restituirea arhivelor şi a biletelor de bancă române, i s'a răspuns că în ce priveşte chestiunile române, el nu putea face nimic fără avizul prealabil al « tovarăşului » Rakovsky.

Din acest tezaur ni s'au restituit, în 1936, cu prilejul reluării relaţiilor diplomatice cu Rusia, titlurile de rentă şi documentele — afară de cele prezentând un interes istoric naţional — lucruri a căror valoare era numai relativă şi fusese chiar reconstituită între timp.

Intre timp, trădarea rusă determinase România să încheie, cu Puterile Centrale, pacea dezastruoasă dela Buftea. Dar soarta armelor fiindu-ne iarăşi favorabilă, România, vede, în 1918, visul său de veacuri împlinit: unirea sub un singur sceptru a provinciilor româneşti dintre Tisa şi Nistru.

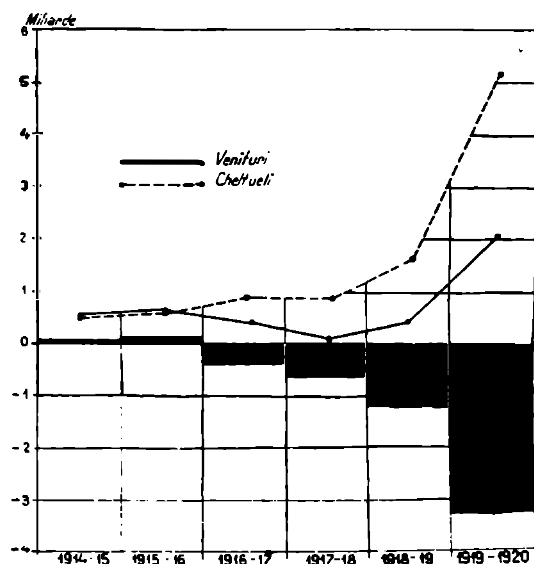
La încheierea păcii generale, finanţele noastre publice se aflau într'o situaţie nespus de rea.

Lipsa era aşa de mare, încât a trebuit ca Statul să importe din ţările aliate cantităţi considerabile de alimente, îmbrăcăminte şi produse fabricate, pentru a subveni nevoilor unei populaţiuni extenuate printr'un răsboiu purtat în condiţiuni extrem de grele. Cum mijloacele de plată lipseau cu desăvârşire s'au liberat drept plată a mărfurilor cumpărate, bonuri de tezaur în diferite monete străine, purtând scadenţe scurte de 6 luni şi un an, cari bonuri vor îngreuna enorm finanţele Statului.

Autoritatea de Stat din Transilvania, Consiliul Dirigent, Sfatul Ţării din Basarabia şi administraţia din Bucovina, aveau nevoie de mari cheltueli pentru constituirea şi întreţinerea organelor administrative, pentru exercitarea atribuţiunilor puterilor de Stat.

In afară de aceasta era absolută nevoie de a ţine armata mobilizată, ca să asigure liniştea nu în interiorul ţării, dar mai cu seamă la hotarele ei. Şi dinspre Ungaria, şi dinspre Rusia revoluţionară, bandele bolşevice făceau neîncetate incursiuni pe teritoriul românesc.

Diagrama 6. — Realizările bugetare în anii 1914—1920

Ungurii intenţionau o puternică ofensivă contra României prin trimiteri de trupe în regiunea dela Szolnok şi Tokay. Bolşevicii ruşi deveneau din ce în ce mai agresivi pe Nistru.

Situaţia gravă în care se afla România a fost comunicată Conferinţei de Pace din Paris. Dar Aliaţii nu erau deloc de acord pentru o acţiune comună contra Ungariei. Românii au fost nevoiţi să intervină singuri.

In urma unui schimb de telegrame între 13 şi 17 Iulie 1919, între Mareşalul Foch şi Generalul Prezan, şeful Statului Major al Armatei Române, soarta bolşevismului maghiar a fost pecetluită.

Victoria armatelor române (4 August 1919), a făcut să fâlfâe tricolorul român de-asupra Budapestei. Bolşevicii unguri n'au mai putut da mâna cu bolşevicii ruşi şi Europa s'a aflat la adăpost de o revoluţie ale cărei urmări ar fi fost incalculabile.

România trăeşte clipele sale cele mai mari, dar şi dificultăţile de ordin financiar şi economic sunt covârşitoare.

Bugetul era, dela începutul răsboiului, deficitar într'o proporţie necunoscută până atunci. Deficitele

sporeau din an în an. Intr'adevăr execuţia bugetelor Statului în această perioadă se înfăţişează astfel:

1916—1917	Lei
Cheltueli bugetare	287.400.531,14
Cheltueli de răsboiu	543.661.928,41
Cheltueli totale	831.062.459,55
Venituri	363.556.479,15
Deficit	467.505.980,40
1917—1918	
Cheltueli bugetare	239.781.883,77
Cheltueli de răsboiu	580.736.867,14
Cheltueli totale	820.518.750,91
Venituri	104.928.330,11
Deficit	715.590.420,80
1918—1919	
Cheltueli bugetare	740.960.141,58
Cheltueli de răsboiu	953.250.243,74
Cheltueli totale	1.694.210.385,32
Venituri	421.038.691,87
Deficit	1.273.171.693,45
1919—1920	
Cheltueli	5.205.301.930,—
Venituri	2.002.784.174,—
Deficit	3.202.517.756,—

Aceste deficite, cari constitue prima sarcină financiară a răsboiului, au fost acoperite printr'o serie de credite şi de mari împrumuturi de Stat, a căror situaţie e următoarea:

	Lei aur
Dela Banca Naţională între 1 August 1914 şi 31 Decemvrie 1918	1 600.000.000
Imprumutul Naţional 5% 21 Aprilie 1916	331.500.000
Bonuri de tezaur 5% emise la Iaşi 1917/918	150.000.000
Lire italiene 6% din 1/17 Decemvrie 1914	10.012.500
Bonuri de rechiziţie 1 August 1914—31 Decemvrie 1918	1 000.000.000
Imprumutul de L. st. 12.000.000 1915—13 August 1916	302.640.000
Imprumutul de L. st. 10.000.000 din L. st. 40.000.000 acordat de Banca Angliei la 31 Octomvrie 1916	252.200.000
Contravaloarea a franci 1.000.000.000, pentru material de răsboiu din Franţa	1.000 000.000
Contravaloarea a dolari 38.000.000 în Statele-Unite	158.000.000
Contravaloarea a lire italiene al pari în Italia	151.000.000
	4 955.352.500

In toată perioada 1914—1921, aflată sub influenţa directă a răsboiului, situaţia generală a finanţelor Statului, conform realizărilor bugetare, avea aspectul înfăţişat în tabloul XIV de mai jos.

Să examinăm acum, la capătul marei încercări la care au fost supuse finanţele Statului, pagubele rezultate din răsboiu pentru întreaga organizaţie naţională — pagube cari, integrate în politica financiară a Statului, au constituit ceea ce s'a numit: problema reparaţiilor.

Aceste pagube sunt de două categorii: 1. pagube inerente oricărei stări de răsboiu şi 2. pagube provocate prin ocuparea a 2/3 din teritoriul ţării şi exploatarea lui de către Inaltul Comandament German: «Le devoir le plus important de l'administration militaire en Roumanie consiste à exploiter économiquement le pays d'une manière aussi complète que possible en faveur de la Patrie» [1]).

Situaţia acestor pagube — cuprinzând şi toate sarcinile izvorîte din răsboiu — este, în linii generale, următoarea:

	Lei aur
Daunele materiale ale vechiului Regat	31.099.853.761,—
Asist. orfanilor, văduvelor şi invalizilor	508.452.000,—
Daunele cauzate industriei de petrol	8.000.000.000,—
Valoarea numerariului şi a depozitelor tezaurului dela Moscova	1.909.324.177,95
Datorii dela Stat la Stat	2.057.972.899,—
Emisiunea ultimă a Băncii Naţionale	8.099.768.520,—
Bonuri de tezaur interne, bonuri de rechiziţie, împrumuturi interne	6.467.339.339,—
Bonuri de tezaur externe	1.401.026.186,—
Datorie din preschimbarea monetară	7.466.994.668,—
Pensiunile invalizilor, orfanilor şi văduvelor din vechiul Regat (anual)	475.268.970,—
Daunele de răsboiu ale teritoriilor eliberate	1.500.000.000,—
Eventuala plată a datoriilor de răsboiu austro-ungare în teritoriile alipite	1.345.153.325,—
Pensiunile orfanilor, invalizilor şi văduvelor din teritoriile liberate (anual)	200.198.468,—
Plata bonurilor de Stat din Bucovina şi Transilvania	1.104.609.932,—
Cota parte a datoriei publice austro-ungare) 488.303.813,48 coroane aur şi 1.108.721.025,06 coroane hârtie)	1.067.079.516,68
Cota de liberare	235.000.000,—
Supliment de plată pentru exproprierile din Basarabia	950.000.000,—
	73.888.041.762,63

In contul reparaţiilor ce i se cuveneau, România n'a primit — afară de sume modice vărsate de Bulgaria, — decât vărsămintele reparaţiilor germane.

[1]) Ordonanţa din 21 Aprilie 1917.

Tab. XIV. — Bugetele Statului şi realizarea lor în anii 1914—1920
(în lei)

Anul	Prevederi		Realizări		Excedent	Deficit	Anuitatea Datoriei Publice
	Venituri	Cheltueli	Venituri	Cheltueli			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1914/1915	600.232.900	597.224.340	567.798.014	539.703.254	28.094.760	—	116.369.400
1915/1916	600.232.900	597.224.340	662.436.599	542.558.194	119.878.405	—	116.369.400
1916/1917	645.729.300	640.266.736	363.556.479	831.062.459	—	467.505.980	125.473.824
1917/1918	—	—	104.928.330	820.518.750	—	715.590.420	—
1918/1919	—	—	421.038.691	1.694.210.385	—	1.273.171.694	—
1919/1920	—	—	2.002.784.174	5.205.301.930	—	3.202.517.756	—

Situaţia lor, în funcţiune de regimul anterior sau posterior planului Dawes, se prezenta astfel:

I. *Perioada anterioară aplicării Planului Dawes*

	Mărci aur
a) Dela 11 Noemvrie 1918 la 1 Mai 1921 data fixării datoriei germane:	
1. Vase fluviale	127.965,—
2. Material rulant	4.408.029,—
b) Dela 1 Mai 1921 la 31 August 1924, data punerii în aplicare a planului Dawes:	
1. Material farmaceutic	5.608.021—
2. Material de cale ferată	23.765.625,—
	33.909.640,—

II. *Perioada aplicării Planului Dawes*

a) Anul întâiu 1924/925:	
1. Material de cale ferată şi numerar cu titlu de restituiri	194.000,—
2. Material de cale ferată şi numerar cu titlu de reparaţii	7.340.000,—
b) Anul al 2-lea 1925/926:	
1. Material de cale ferată şi numerar cu titlu de reparaţii	9.355.000,—
2. Material de cale ferată şi numerar cu titlu de restituiri	247.000,—
c) Anul al 3-lea 1926/927:	
1. Material de cale ferată	12.167.720,—
d) Anul al 4-lea 1927/928	
1. Material de cale ferată şi numerar cu titlu de restituiri	381.661,—
2. Idem cu titlu de reparaţii	10.523.386,50
3. Material sanitar	4.000.000,—
e) Anul al 5-lea 1928/929:	
1. Material de cale ferată şi numerar cu titlul de reparaţii	12.893.056,38
2. Material sanitar	2.650.000,—
	59.751.823,88
	93.661.463,88

După planul Dawes suma totală a previziunilor dela 1 Septemvrie 1928 până la 31 August 1929 adică pentru întregul an al V-lea, ar fi fost pentru România de 22.996.100 mărci aur.

Proiectatul Plan Young a schimbat aceste previziuni şi a alocat României pe timpul dela 1 Septemvrie 1928—31 Martie 1929:

Mărci aur 11.198 400 ca decurgând din Planul Dawes, şi
Mărci aur 11.797.799 de imputat asupra primei anuităţi Young

pentru perioada dela 1 Aprilie 1929 — la 31 August 1929 care se descompune astfel:

1. Sumă de folosit pentru livrările în natură efectuate şi plătite dela 1 Aprilie 1929 la 31 Mai 1929	4.575.252
2. Sumă destinată a acoperi livrările în natură dela 1 Iunie 1929—31 August 1929	6.444.800
3. Sumă disponibilă la 31 August 1929 neputând fi pusă la dispoziţie decât după 1 Septembrie 1929	777.747
	11.797.799

Folosirea dată prestaţiilor primite a fost următoarea:

	Mărci aur	Lei hârtie
1. Material de C.F.R.	79.865.621,88	3.194.624.875,20
2. Material de navigaţie	127.965,—	5.118.600,—
3. Material farmaceutic	5.608.021,—	224.320.840,—
4. Material sanitar	6.650.000,—	266.000.000,—
5. Numerar:		
a) Reducerea datoriei publice: vărsăminte casei Baldwin	19.547,—	781.880,—
b) Cheltueli ordinare: vărsăminte la Banca Naţională a României în contul Tezaurului	1.155.122,—	46.204.880,—
6. Deconturi şi diverse	235.187,—	9.407.480,—
	93.661.463,88	3.746.458.555,20

Aceasta este totalul reparaţiilor ce România a primit dela 11 Noemvrie 1918 la 1 Mai 1929.

PERIOADA 1921—1928

Intâiul buget unificat al României întregite urma să fie prezentat Parlamentului. La intocmirea bugetului, ministrul Finanţelor, N. Titulescu, a propus următoarele principii:

1. Reducerea cheltuelilor publice până la limita de unde începe desorganizarea serviciilor. In acest scop se cerea prin legea bugetară:

a) instituirea unui control preventiv al cheltuelilor publice, care să împiedice sporirile prin credite suplimentare;

b) instituirea unui organ, emanaţiune directă a comisiunii bugetare, care în cursul anului financiar să dea concursul său ministrului de Finanţe spre a se face reduceri peste cele prevăzute în buget, arătând cari sunt creditele votate cari pot, fără pagubă pentru interesele generale, să nu fie utilizate, şi care este modul cel mai bun de folosire a creditelor bugetare votate, pentru ca ele să fie suficiente până la sfârşitul anului bugetar;

c) trecerea în legea bugetară a unor dispoziţiuni din legea contabilităţii publice relative la ordonanţarea cheltuelilor de personal numai în 12 rate lunare egale şi a celor de material tot astfel, mai puţin 10%.

2. Sporirea veniturilor prin crearea de impozite noui până la limita pe care nu o poţi depăşi fără a stânjeni producţia. In acest scop ministrul Finanţelor depusese în Parlament următoarele proiecte de lege:

a) Reforma contribuţiunilor directe cu crearea impozitului progresiv pe venitul global;

b) Impozitul pe lux şi cifra afacerilor;

c) Impozitul progresiv pe succesiuni;

d) Impozitul extraordinar progresiv pe avere şi pe îmbogăţirea de răsboi.

3. Implinirea datoriilor din trecut şi, cu orice jertfe, împlinirea datoriilor noui, în măsura în care permit mijloacele ţării, cu hotărîrea fermă de a duce opera până la sfârşit.

In ordinea economiilor, s'au desfiinţat:

a) creditul de răsboiu;

b) serviciile speciale pentru aprovizionarea şi refacerea ţării, lăsându-se atribuţiunile lor în sarcina organelor permanente ale Statului.

Pe aceste baze, întocmirea unui singur buget general de venituri și cheltueli, în care să fie trecute cheltuelile permanente față cu cele temporare, nu mai era posibilă și de aceea s'au alcătuit două bugete deosebite și anume:

1. Un buget ordinar, cu o structură permanentă și foarte puțin variabil în cifrele sale dela an la an.

2. Un buget extraordinar cu două mari capitole:

a) bugetul refacerii economice;

b) bugetul lichidării.

Lichidarea privește trecutul, refacerea vizează viitorul; cea dintâi nu va fi tocmai posibilă, dacă cea de a doua nu va fi îndeplinită. Și refacerea privea: reforma căilor ferate și construirea altora noui, înzestrarea agriculturii cu utilajul necesar, clădiri de magazii cari să adăpostească recoltele și să permită standardizarea lor și deci valorificarea lor integrală pe piețele străine, organizarea regimului proprietății prin înființarea cadastrului, desvoltarea marinei fluviale și maritime, în primul rând.

Pentru toate acestea era nevoie de bani, cari nu se puteau procura însă decât prin impozitul extraordinar pe avere, împrumutul și punerea în valoare a bogățiilor țării.

Curând însă, dela punerea sa în aplicare bugetul extraordinar a fost suprimat. In ce privește datoria publică, expunerea făcută în Parlament de N. Titulescu, ministrul Finanțelor, fixează totalul ei, la 31 Martie 1921, la suma de 20.451.807.958,78 lei. Trebue să avem însă în vedere că nu se făcuse încă închiderea și decontarea împrumuturilor interne din 1919 și 1920, că erau mărfuri cumpărate din străinătate și recepționate și cari trebuiau plătite, cu toate că se luase dispoziția de a nu se libera bonuri de tezaur pentru valoarea lor; de asemenea erau bonuri emise și depuse în garanție la băncile diferiților furnizori și cari neîndeplinind condițiunile contractuale, se vor retrage și anula, cifre pe cari nu le putem fixa.

Trebue adăugat asemenea partea României din datoria monarhiei austro-ungare în calitate de stat succesor, cam 4.000.000.000 lei, bonuri de rechiziție interne necentralizate încă aproape 1.000.000.000 lei precum și sume cuvenite creditorilor Statului și rămase neplătite până la 1 Martie 1921, circa lei 2.000.000.000.

In total, așa dar, 27.451.807.958,78 lei.

Dar și această sumă este departe de a reprezenta cifra reală a sarcinilor României, căci pe cât știm, ministrul Finanțelor n'a menționat toate sarcinile cari urmau a fi imputate României de Comisiunea de Reparațiuni, în fața căreia avea împuternicirea de a susține interesele României. Nevoind să anticipeze asupra lor, N. Titulescu a făcut abstracție de ele. Totuși ele constituiau sarcini importante de două categorii, și anume:

A) 1. Valoarea bunurilor și proprietăților aparținând fostelor guverne austriac și ungar situate în teritoriile alipite. Ea se va fixa de Comisia de reparațiuni și se va trece în debitul României.

La Ministerul de Finanțe, valoarea lor s'a apreciat la circa 1.000.000.000 coroane aur.

2. Contribuțiunea la cheltuelile de liberare a teritoriilor fostei monarchii austro-ungare alipite, circa 2.500.000.000 frs. aur, a cărei repartiție se va face după proporțiunea existentă între media veniturilor pe anii financiari 1911, 1912 și 1913 a teritoriilor cari s'au desmembrat din fosta monarhie austro-ungară.

3. Cota parte din datoria publică a Rusiei ce ne revine prin realipirea Basarabiei (art. 8 din Convenția cu Marile Puteri care ne recunoaște suveranitatea asupra ei), sumă care ar depăși, cu titlul de indicație, 1.000.000.000 lei aur.

B. Sarcini cari incumbă Statului pe bază de reciprocitate, prin faptul că valoarea lor s'a înscris între creanțele României drept despăgubiri contra statelor ex-inamice, deși aceste creanțe aparțin particularilor.

1. Pensiunile de răsboiu evaluate în proiect la un capital de 9.216.633.070 lei aur numai pentru vechiul Regat, fără a se menționa vreo sumă pentru pensiile de acordat în teritoriile alipite. S'a indicat pentru orientare o anuitate de 500.000.000 lei.

2. Pagubele pricinuite particularilor evaluate la 8.103.289.710 lei aur.

3. Depozitele particularilor în Rusia.

Din enumerarea de mai sus putem deduce, că sarcinile cari vor cădea asupra României depășesc cu mult cifra datoriei publice, astfel cum este redată la 31 Martie 1921.

Și în fine va mai fi o datorie destul de mare care va greva bugetul Statului, reprezentată prin emisiunea de rentă a exproprierii care se va urca la o sumă de 15 miliarde lei.

Dacă datoria este destul de mare, ea nu poate fi comparată cu cea dinainte de răsboiu, ci cu datoriile celorlalte țări din spațiul european. Comparativ, sarcinile pe cap de locuitor sunt mai mici în România. Astfel la 30 Decemvrie 1920, situația se prezenta astfel:

	Lei aur
Austria	9.186
Ungaria	5.708
Germania	5.480
Franța	5.392
Anglia	4.978
Belgia	2.893
Italia	2.544
Cehoslovacia	2.283
România	1.770
Jugoslavia	1.164
Bulgaria	716
	42.114

Intre anii 1921 și 1924, în ciuda unor dificultăți enorme — de ordin economic și social — s'au realizat totuși, în materia finanțelor de stat:

1. unificarea bugetară,

2. reforma impozitelor directe,

3. consolidarea datoriei flotante externe atât a Statului cât și a particularilor față de particulari,

4. reluarea serviciului datoriei publice,

5. crearea Creditului Industrial.

Urmând încă aceeași politică financiară și bugetară ordonată, aceasta va permite ca prin mijloacele proprii să se ajungă la unificarea și coordonarea

completă a C.F.R., la înzestrarea porturilor maritime și fluviale ale țării, la ameliorarea culturii pământului, cari toate vor contribui la punerea în valoare a bogățiilor naționale, ceea ce înseamnă un pas puternic spre restabilirea completă a creditului Statului și a consolidării financiare.

In acești ani, prin creșterea succesivă a impozitelor și a taxelor, politica generală a Guvernului a căutat să pună o barieră tendinței inflaționiste a pieței comerciale și să o frâneze în marginile îngăduite de legile economice, provocând și scumpirea treptată a vieții din țară, până la nivelul prețurilor din afară.

Pentru a se opri inflațiunea circulațiunei și a asigura o stabilitate a schimbului, s'a încheiat convențiunea monetară între Stat și Banca Națională prin care s'a stabilit:

1. Fixarea plafonului emisiunei. Emisiunea Băncii Naționale rămâne fixată la aceea care era la 31 Decemvrie 1924, atât timp cât nu va fi asigurată convertibilitatea biletului în aur.

2. Crearea fondului de lichidare a datoriei flotante la Banca Națională și afectarea unora din veniturile Statului la alimentarea acestui fond.

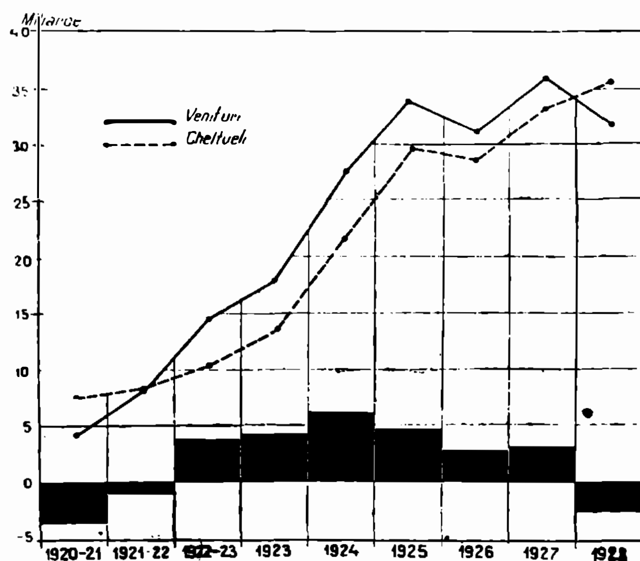
Din expunerea de motive a lui Vintilă Brătianu, ministrul de Finanțe — expunere care însoțește legea pentru ratificarea convenției de mai sus, — rezultă clar că se urmărește contractarea unui mare împrumut extern, care să degajeze complet Banca Națională de împrumuturile acordate Statului. Măsurile luate până acum prin politica generală a Guvernului duc și la stabilitatea cursului leului și la apropierea de bugetul aur, pentru a eși din starea de perturbațiune monetară și a intra cât mai curând în plină consolidare a vieții economice.

Unificarea impozitelor directe, elasticitatea veniturilor, funcționarea din ce în ce mai întinsă și mai normală a întregului aparat fiscal au dus la creșterea continuă a veniturilor, ceea ce a permis ca bugetul, în fiecare an, să suporte noui sarcini cari au favorizat consolidarea datoriei flotante externe și plata amortismentului împrumuturilor externe și interne antebelice.

In cursul anului 1925, s'a început consolidarea datoriilor de războiu interaliate, cu Anglia, America, Franța și Italia.

In ce privește despăgubirile de războiu, ele nu erau încă clarificate față de Germania, iar față de Austria și Ungaria s'a amânat fixarea lor. Pe de altă parte se impuneau României obligațiuni noui, ca acelea pentru bunurile cedate, cota de liberare și cota parte

Diagrama 7. — Realizările bugetare în anii 1920—1928

din datoria publică a fostei monarhii austro-ungare. Sarcinile războiului fiind astfel copleșitoare pentru România, iar drepturile ei concretizându-se în slaba cotă dela Spa, România n'a aderat la acordul dela Spa, nici la cel dela Innsbruck, iar în conferința dela Praga, scoțând încă odată în relief nedreptatea ce i se face, n'a dat adeziunea ei.

Această amânare continuă a recuperării drepturilor sale, obligă Statul să-și mențină mai departe politica lui internă de despăgubiri, prin înscrierea mai departe în buget a unor sume modice, pentru a se reface, cel puțin, gospodăriile celor mai nevoiași, distruse în regiunile frontului.

Intre anii 1924 și 1928 politica financiară a Statului se caracterizează prin următoarele măsuri bugetare:

a) evaluarea veniturilor după încasările anului precedent;

b) menținerea cheltuelilor ordinare în marginile stricte ale veniturilor realizate.

Această politică prudentă a dus la mărginirea cheltuelilor publice în limita strictă a veniturilor bugetare și chiar înlăuntrul acestor venituri. Știința financiară condamnă politica excedentelor. In orice caz, ea nu are prea mulți aderenți. Dar, urmărindu-se cu orice preț realizarea excedentelor astfel cum s'a procedat până astăzi, s'a făcut rezerva bine intenționată de a folosi aceste excedente în cheltueli de înzestrare și de refacere.

Tab. XV. — Bugetele Statului și realizarea lor în anii 1920—1928
(în lei)

Anul	Prevederi		Realizări		Excedent	Deficit	Anuitatea Datoriei Publice
	Venituri	Cheltueli	Venituri	Cheltueli			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1920/1921	6.090.920.000	6.600.000.000	4.099.569.951	7.406.151.397	—	3.306.581.446	404.264.447
1921/1922	7.708.477.296	7.669.728.190	6.678.100.247	6.818.271.423	—	140.171.176	324.410.326
extr.	2.500.000.000	2.500.000.000	1.302.849.764	1.262.466.579	40.383.185	—	—
1922/1923	10.498.283.482	7.708.477.296	14.404.457.877	10.468.108.151	3.936.349.726	—	928.996.843
1923	15.406.457.908	15.101.264.378	17.767.754.059	13.639.002.491	4.128.751.568	—	2.659.864.408
1924	24.000.000.000	23.492.188.810	27.426.450.420	21.403.638.896	6.022.811.524	—	3.365.635.156
1925	31.750.000.000	30.790.458.769	33.978.447.408	29.439.951.436	4.538.495.972	—	3.674.380.456
1926	29.250.000.000	29.250.000.000	31.224.228.462	28.499.342.812	2.724.885.650	—	4.654.484.807
1927	34.640.000.000	34.640.000.000	36.007.521.466	33.136.742.942	2.870.778.524	—	5.955.535.817
1928	38.350.000.000	38.350.000.000	32.767.836.776	35.223.580.351	—	2.455.743.575	5.815.970.053

In ce priveşte organizarea serviciilor Statului producătoare de venituri, politica financiară din aceşti ani a căutat să realizeze autonomia lor în vederea unui proiect de intensă comercializare.

In această ordine de lucruri, bugetul C.F.R., a fost separat de bugetul general al Statului. Prin noua organizare ce s'a dat acestei administraţiuni de mare greutate economică, în 1929 ea a devenit autonomă. Politica bugetară a acestei întreprinderi va fi însă supravegheată de Guvern, prin Ministerul de Finanţe.

In ce priveşte politica ei tarifară, ea a fost încredinţată Consiliului superior al Comunicaţiilor şi apoi Consiliului de Miniştri.

Tot aşa, prin autonomia acordată Casei Generale de Pensiuni, bugetul său a fost separat de bugetul de cheltueli ale Statului. In schimb i se da o subvenţie de 0,50% din cifra totală a bugetului.

Trei din exploatările cele mai de seamă ale Statului, administrate în regie de Ministerul de Industrie şi Comerţ şi anume: Instalaţiile şi Uzinele de fier dela Cugir, minele de cărbuni Lonea dela Petroşani şi exploatarea întreprinderilor de gaz metan dela Cluj, au fost trecute, cu aport în natură, ca societăţi comercializate. Dacă prin aceasta s'a adus o scădere cheltuelilor Statului, nu este însă mai puţin adevărat că i s'au diminuat şi veniturile.

Veniturile acestor trei întreprinderi erau de circa 200 milioane lei, din cari venitul cuvenit Statului prin aportul în natură adus în comercializarea acestor trei întreprinderi, a fost stabilit la 80 milioane lei, cari s'au vărsat integral Fondului de Lichidare al emisiunii făcute pentru Stat. Deci veniturile Statului sunt în diminuare cu minimum 120.000.000 lei.

In fine efectele legii minelor şi regularea drepturilor Statului în unele exploatări de petrol, au sporit redevenţa Statului.

Graţie acestei politici economice, din primul an de aplicare s'au putut afla sume importante cari nu numai că ajută consolidarea financiară, dar şi reduc anual în mod important datoria publică internă.

Redăm în tab. XV, situaţia executărilor bugetare. Intre 1921 şi 1927 ele sunt —precum am spus— excedentare.

Balanţa comercială, dela 1921 până la 1927, este de asemenea excedentară, balanţa conturilor este activă, datoriile flotante externe, atât ale Statului cât şi ale particularilor, au fost consolidate, împrumuturile de răsboiu precum şi litigiile cu Germania definitiv regulate, deşi nu în condiţiuni favorabile. La Banca Naţională, datoria flotantă, se redusese cu circa 3 miliarde, cursul leului, însă, rămânea încă supus fluctuaţiunilor de bursă şi nu-şi mărea puterea lui de cumpărare, ceea ce constituia o pierdere considerabilă pentru avuţia ţării.

Viaţa economică şi financiară a anului 1928 în special, prezintă pentru România o importanţă deosebită, din următoarele puncte de vedere:

1. Din punct de vedere economic, pe de o parte recolta deşi nu slabă, cantitativ, lasă mult de dorit calitativ, iar producţia porumbului este inferioară aceleia a anului anterior, pe de alta din cauza supraproducţiunii ţărilor agricole preţurile sunt mai mici ca în anii anteriori. Din această cauză, balanţa comercială, balanţa de plăţi şi executarea bugetului sunt deficitare.

2. Din punct de vedere financiar, Guvernul urmăreşte stabilitatea monetară.

Fără a intra în detalii asupra marilor sacrificii pe cari le face atât Statul cât şi Banca Naţională de aproape doi ani pentru a menţine o stabilitate de fapt a leului, 1928, anul tratativelor stabilizării legale a leului, nu este plin decât de cele mai mari dificultăţi: deficit economic, deficit bugetar, tot atâtea piedeci în calea tratativelor pentru stabilizare.

In vederea acestei stabilizări, România recunoaşte rentele antebelice române deţinute de Germani, şi nu numai atât, dar chiar revalorizarea lor în aur. In afară de aceasta, asupra biletului Băncii Generale, emis de Germani în teritoriul ocupat, România renunţă la toate drepturile ei şi primeşte o sumă derizorie, de circa 3 miliarde lei hârtie. Banca Naţională renunţă la rândul ei, la această sumă în favoarea Statului, numai pentru a vedea înfăptuită stabilizarea legală, considerată pe atunci ca o bază solidă pentru desvoltarea economică şi financiară a României.

gh. m. d.

PERIOADA 1929—1942

In anul 1929, dificultăţile economice determinate de începutul crizei mondiale se abat asupra României. O epocă de grave deficite bugetare se anunţă. In aceste momente, Guvernul purcede la stabilizarea, de mult concepută, a leului.

In urma unor împrumuturi externe şi a unui acord al băncilor de emisiune străine cu Banca Naţională, se pun la dispoziţia Guvernului credite pentru susţinerea operaţiunilor de stabilizare. Aceste operaţiuni intervin, aşa dar, într'un moment foarte puţin prielnic. Sforţările depuse de către factorii guvernanţi de a preîntâmpina criza cu urmările ei nefaste au fost zadarnice. Incă dela 16 Martie 1929 se legiferase organizarea şi administrarea pe baze comerciale a întreprinderilor şi avuţiilor publice, pentru ca astfel să se poată veni sub orice formă în ajutorul finanţelor şi economiei româneşti. In urma înfiinţării caselor autonome şi regiilor publice comerciale, cu bugete independente de bugetul general al Statului, acesta formal se înfăţişează mai mic:

	Lei
Bugetul general al Statului	37.450.000.000
Bugetul caselor autonome şi regiilor publice comerciale	32.259.678.276
	69.709.678.276

Scăzându-se veniturile caselor ce se varsă la bugetul general, precum şi subvenţiile Statului acordate caselor în sumă de 8.756.365.233 lei, rămâne un buget real de 60.953.313.043 lei.

In acest an, deficitul bugetar se ridică la 423.349.556 lei. Fenomenul crizei e în continuă creştere. In anul

următor criza cucerise întreaga piaţă economică şi financiară a ţării. Din executarea bugetului general al Statului, rectificat în cursul anului, reese un deficit de lei 7.056.877.247. Tezaurul public nu mai putea face faţă cheltuielilor angajate în anii precedenţi şi neachitate la timp. Datoria publică la 1 Ianuarie 1931 se urca la 184.757.988.460 lei.

Faţă de împrejurările dificile create economiei naţionale, prin procesul desfăşurărei crizei, bugetul anului 1932 se alcătueşte cu mari reduceri şi cuprinde: *a)* bugetul ordinar în sumă de 25.429.406.038 lei, făcându-se reduceri de cheltueli de aproape 7.982,5 milioane lei, la material şi de 4.990 milioane lei la personal, prin aplicarea curbei de salarii tuturor funcţionarilor şi *b)* bugetul extraordinar care se încheie cu 11.169,5 milioane lei şi lasă un deficit de 5 miliarde lei.

Bugetul extraordinar cuprinde trei conturi A, B, C, reprezentând «un cont de lichidare a pasivului Statului, încheiat pe ziua de 31 Decemvrie 1931, precum şi o înscriere a investiţiilor şi cheltuelilor neindispensabile, dar folositoare în caz de posibilitate». Cu lichidarea datoriilor restante ale Statului se însărcinează Casa de Amortizare, care ia fiinţă atunci. Dificultăţile economice şi financiare se menţineau grave.

In vederea realizării unui împrumut extern, de aproape 1 miliard franci, guvernul român primise vizita profesorului Charles Rist şi a unui grup de financiari francezi, cari au alcătuit un raport asupra situaţiei de fapt a finanţelor româneşti. In prima parte a raportului Rist se vorbeşte de finanţele Statului dela stabilizarea leului şi de operaţiunile făcute în această perioadă. In partea a doua, se fac propuneri pentru organizarea aparatului financiar şi pentru revizuirea aşezării contribuţiilor şi despărţirea serviciilor de constatare şi de încasări şi plăţi. Societatea Naţiunilor, în urma raportului Rist, trimite două serii de experţi să studieze situaţia şi, cu concursul guvernului român, să desăvârşească organizarea financiară şi economică a ţării. Raportul experţilor este trimis Comitetului Financiar al Societăţii Naţiunilor. Perfectarea acordului de colaborare tehnică consultativă cu Societatea Naţiunilor echivala, în esenţă, cu un control impus. Se trimitea în România un consilier tehnic pe timp de 5 ani, care avea dreptul să intervină în toate operaţiunile financiare ale Guvernului. Nu mai era vorba, aşa dar, de o colaborare tehnică cum se prevăzuse la început, ci de o adevărată tutelă. In urma protestelor guvernului român s'a revenit asupra acestei stranii forme de colaborare, consilierul tehnic rămânând cu un rol pur consultativ. S'a stabilit astfel, odată cu organizarea finanţelor, programul de asanare a bugetelor, printr'o reformă a aşezării şi perceperii impozitelor şi printr'un control mai sever al cheltuelilor.

Cu toate sforţările depuse pentru echilibrarea bugetului, deficitul exerciţiului 1932 trece de 1 miliard lei, fără a socoti mijloacele extrabugetare intervenite ulterior pentru satisfacerea cheltuelilor.

Exerciţiul 1933—1934 începe la 1 Aprilie 1933 şi cuprinde un buget ordinar de 23.437.573.454 lei şi un buget extraordinar cu venituri evaluate la 10.496 milioane, şi cheltueli evaluate la 12.842,6 milioane. Din primele luni, încasările încep a fi slabe, lăsând astfel să se întrezărească un deficit. Conjunctura generală se menţinea încă în criză. Datoria publică internă şi externă era de 130.752.562.937 lei, iar suma prevăzută în buget la capitolul ei, se ridica la un total de 4.552,9 milioane lei, cu o scădere de 2.197 milioane faţă de anul precedent.

Cu toată politica de prevederi şi economii, exerciţiul se soldează cu un deficit de 3.673 milioane lei.

Tab. XVI. — Veniturile bugetului ordinar şi ale bugetelor speciale, realizate în anii 1929—1942
(în milioane lei)

Exerciţiul	Venituri totale	Veniturile bugetului ordinar		Veniturile bugetului extraordinar	Veniturile bugetului fondurilor cu afectaţiune specială	Veniturile bugetului F. A. N.	Veniturile bugetului fondului Aviaţiei şi Marinei [5])
		Venituri curente	Rămăşiţe				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1929	36.018	36.018	—	—	—	—	—
1930	31.155	30.548	607	—	—	—	—
1931	[1])26.135	[1]) 23.444	1.459	—	—	—	232
1932/33 [2])	25.126	22.798	210	1.855	—	—	263
1933/34	19.805	[3]) 18.086	—	1.441	—	—	278
1934/35	22.344	[3]) 18.515	—	3.542	—	—	287
1935/36	29.928	[3]) 20.045	810	[4]) 6.796	—	1.964	312
1936/37	27.858	22.527	1.977	—	—	2.679	675
1937/38	31.583	25.968	1.419	—	—	3.061	1.135
1938/39	35.800	[6]) 30.037	1.612	—	—	[7]) 2.594	1.557
1939/40	44.548	33.861	1.248	—	900	6.312	2.227
1940/41	58.067	37.344	1.343	—	2.734	14.340	2.306
1941/42	86.340	64.441	1.358	—	963	17.334	2.244

[1]) Nu cuprinde suma realizată din reducerea salariilor funcţionarilor publici de 2.810 milioane lei.
[2]) 15 luni (1 Ianuarie 1932—31 Martie 1933).
[3]) Exclusiv încasări din timbrul aviaţiei.
[4]) Bugetul de lichidare.
[5]) In anii bugetari 1931 şi 1932 veniturile Fondului Aviaţiei se contabilizau la Casa de Depuneri, în anii 1933/34—1935/36 aceste venituri făceau parte din bugetul ordinar (veniturile ministerelor), iar dela 1936/37 ele alimentează un fond special. Incepând cu exerciţiul 1938/39 cuprinde şi încasările din Fondul Marinei.
[6]) Inclusiv cota de 2% pentru Apărarea Naţională.
[7]) Exclusiv cota de 2% pentru Apărarea Naţională.

Anul financiar 1934—1935 începe sub impresiunea unor încercări de redresare a vieţii economice şi financiare. Politica economică a Guvernului se sprijină pe ideia înviorării creditului şi a spiritului întreprinzător. Legea lichidării datoriilor agricole şi urbane constitue actul cel mai important din numărul însemnat de legiuiri elaborate, în spiritul libertăţii în transacţiuni. Prin înlocuirea impozitului global cu impozitul supra-cotă, se tinde la un sistem de control al veniturilor, împiedicându-se evaziunea fiscală.

Se modifică şi se reduc cotele la unele impozite, cari fiind «impozite de circulaţie» se resfrâng asupra massei de consumatori. Piaţa economică generală nu se clarificase încă de pe urma crizei. Incasările mergeau greu. Deficitul bugetar se ridica la 2.269 milioane lei. Reformele fiscale începute anul acesta aveau să-şi arate eficacitatea abia în anul următor.

Până în 1934 nevoile de înzestrare a armatei se considerau ca făcând parte din bugetul ordinar al Ministerului Apărării Naţionale. Din anul 1934, pentru a răspunde într'o măsură accentuată necesităţilor de armament şi de îmbunătăţire a materialului tehnic militar, se crează un fond cu afectaţiune specială, numit «Fondul Apărării Naţionale». Contri-

buția principală a acestui fond inițial a fost rezultatul material al unui împrumut intern de 2 miliarde lei. Cu începerea exercițiului 1935/36 această preocupare de căpetenie trece într'o fază concretă, prin întocmirea unui buget special al Fondului Apărării Naționale, de 2 miliarde lei.

Problema reglementării creanțelor vechi se soluționează prin bugetul de lichidare a exercițiilor închise pe 1935/36 în care se cuprind creanțe din exercițiul 1934/35 și creanțe mai vechi. Operațiile de lichidare a trecutului au adus desființarea bugetului extraordinar al lichidărilor.

Exercițiul 1935/36 cuprinde trei bugete distincte: bugetul ordinar, bugetul de lichidare a exercițiilor închise și bugetul « Fondului Apărării Naționale ».

Bugetul exercițiului 1936/37 continuă politica financiară a anului precedent. Fondul Apărării Naționale sporește la 2.600 milioane lei.

Mersul încasărilor satisface prevederile. Transacțiunile cari constitue un element de bază al vieții economice, ridică sporul de încasări, în special la taxele pe cifra de afaceri.

Pentru înzestrarea aviației se crează un buget al Subsecretariatului de Stat al Aerului, alimentat cu taxa timbrului aviației și subvenții din bugetul Ministerului Apărării Naționale, reprezentând suma de 1.035,8 milioane lei.

Datoria publică la 1 Aprilie 1936 prezenta un total de 108.042.5 mil. lei cu un plus de 8.651.8 mil. lei față de anul precedent, distribuindu-se astfel:

	Lei
Datoria internă	28.653,3
Datoria externă	79.389,2
	108.042,5

Exercițiul 1936/37 s'a încheiat cu un excedent de 1.047,2 milioane lei.

Pentru a mări însă posibilitățile de plată și capacitatea de impunere ale contribuabililor, se inaugurase încă din 1934 o acțiune de stimulare a activităților economice, ale cărei rezultate au fost mai mult decât satisfăcătoare. De aceea, factorii guvernanți și-au îngăduit să sporească veniturile Statului printr'o mai accentuată politică fiscală. Produsul acestor noui modificări aduse regimului fiscal se vărsa fondului rezervat exclusiv nevoilor de apărare națională.

Când înviorarea economică s'a extins, atenția Statului s'a îndreptat spre o cât mai bună comercializare a întreprinderilor sale. Orientarea economiei financiare, prin procedeul punerii în valoare a tuturor bogățiilor țării și a exploatării întreprinderilor economice ale Statului, a determinat apoi politica de degrevare fiscală, din anii cari au precedat războiul.

Intr'adevăr, prin legea de bază din 16 Martie 1929 întreprinderile Statului și monopolurile de Stat au fost organizate, din nou, pe criterii comerciale. Ele au căpătat o autonomie relativă, devenind regii și case comerciale și bugetele lor au fost desprinse din bugetul ordinar al Statului. Produsul pe care aceste instituții îl dau Statului sub forma de redevențe poate face obiectul unui studiu de detalii. Excedentele lor, între 1930 și 1942 se prezintă astfel:

Tab. XVII — Bugetul general al Statului și excedentele regiilor autonome în anii 1930—1942
(în milioane lei)

Exercițiul bugetar	Bugetul Statului	Excedentele regiilor	% din veniturile generale ale bugetului
(1)	(2)	(3)	(4)
1930	30.548	4.907	16.1
1931	23.444	4.855	20,7
1932/33	22.798	6.063	26,6
1933/34	18.086	5.110	28,3
1934/35	18.515	4.580	24,7
1935/36	20.045	4.841	24,2
1936/37	22.527	5.021	22,3
1937/38	25.968	5.416	20,9
1938/39	30.208	5.406	17,9
1939/40	33.861	5.901	17,4
1940/41	37.344	6.378	17,1
1941/42	62.449	13.481	21,6

Din tabloul de mai sus rezultă că într'o perioadă de 12 ani, aproape 20% din veniturile bugetare aparțin excedentelor instituțiilor comerciale cari exploatează bunurile și monopolurile Statului.

In așezarea contribuțiilor directe se acordă o atenție deosebită acelora ce vin în imediată atingere cu economia particulară. Se adoptă astfel un criteriu economic în așezarea acestor contribuții, ceeace determină o degrevare fiscală a salariilor și proprietăților clădite.

Legea contribuțiilor directe din 1934 desființase impozitul progresiv pe venitul global și-l înlocuise

Tab. XVIII. — Veniturile bugetului ordinar după natura lor, 1929—1942
(în milioane lei)

Exercițiul	Total	Impozite directe		Impozite indirecte		Timbru		Excedentele regiilor		Veniturile ministerelor	
		Mil. lei	%	Mil. lei	%	Mil. lei	%	Mil. lei	%	Mil. lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1929	36.018	8.885	24,7	10.856	30.1	4.348	12.1	7.286	20,2	4.643	12,9
1930	30.548	8.661	28,4	9.084	29,7	3.940	12,9	4.907	16,1	3.956	12,9
1931	23.444	7.442	31,8	6.522	27,8	2.934	12,5	4.855	20,7	1.691	7,2
1932/33	22.798	5.396	23,7	7.673	33,6	2.484	10,9	6.063	26,6	1.182	5,2
1933/34	18.086	3.457	19,1	6.909	38,2	1.940	10,7	5.110	28,3	670	3,7
1934/35	18.515	3.610	19,5	6.711	36,3	1.893	10,2	4.580	24,7	1.721	9,3
1935/36	20.045	3.940	19,6	6.960	34,7	2.116	10,6	4.841	24,2	2.188	10,9
1936/37	22.527	4.266	18,9	9.072	40.3	2.451	10,9	5.021	22,3	1.717	7,6
1937/38	25.968	4.993	19,2	10.372	39,9	2.941	11,3	5.416	20,9	2.246	8,7
1938/39	30.037	7.520	25,0	12.270	40,9	3.552	11,8	5.406	18,0	1.289	4,3
1939/40	33.861	7.060	20,9	13.960	41,2	4.638	13,7	5.901	17,4	2.302	6,8
1940/41	37.344	7.643	20,5	15.319	41,0	5.337	14,3	6.378	17,1	2.667	7,1
1941/42	62.449	10.554	16,9	25.905	41,5	8.900	14,2	13.481	21,6	3.609	5,8

cu o supra cotă, așezată asupra fiecăruia din veniturile supuse la impozitele elementare, cum și la cele scutite de acest impozit. Prin această reformă, legiuitorul a căutat să simplifice aparatul complicat de constatare și de percepere a impozitului global.

Impozitele indirecte se grefează asupra tuturor consumatorilor. Ele privesc întreaga piață și se răspândesc peste toate păturile sociale. Pentru politica generală a Statului impozitele indirecte, taxele de consumație și cifra de afaceri, formează izvorul principal de venituri începând din anul 1935 încoace.

Grație stării prospere, rezultantă a unor operațiuni fructuoase în toate ramurile de producție, încasările Statului sporesc în mod continuu. Ritmul accelerat al afacerilor atrage cu el încasări însemnate la capitolul impozitelor pe cifra de afaceri și la acela al taxelor de timbru și înregistrare. Astfel taxele de

Tab. XIX. — Situația generală a cheltuelilor bugetului ordinar, 1929—1942

(în milioane lei)

Exercițiul	Cheltueli: Credite inițiale	Total credite acordate	Totalul angajamentelor	Plăți efectuate	Creanțe restante	Diferența între încasări și plăți	Excedent sau deficit bugetar
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1929	37.300	37.194	—	34.607	—	+ 1.411	—
1930	35.381	36.671	34.969	31.579	3.390	— 424	— 3.814
1931	37.702	38.391	37.268	34.702	2.566	— 6.989	— 9.555
1932	30.729	29.835	28.725	24.891	3.834	— 1.883	— 5.717
1933/34	23.174	23.145	22.037	20.741	1.296	— 2.377	— 3.673
1934/35	20.958	21.246	21.070	19.864	1.206	— 1.062	— 2.268
1935/36	20.977	20.976	20.978	20.699	279	+ 469	+ 190
1936/37	23.392	23.391	23.457	23.060	397	+ 1.444	+ 1.047
1937/38	27.523	27.517	26.840	26.762	78	+ 625	+ 547
1938/39	30.550	30.544	30.319	30.287	32	+ 1.362	+ 1.330
1939/40	32.229	34.788	31.688	31.650	38	+ 3.459	+ 3.421
1940/41	37.596	37.596	36.599	36.311	288	+ 4.666	+ 4.378
1941/42	44.870	44.822	42.429	42.319	110	+ 22.122	+ 22.012

timbru și înregistrare ajung pentru exercițiul 1938/39 la 3.552 milioane lei, față de 2.941 milioane încasate pe exercițiul 1933/34. In 1939/40 ele se ridică la 4.638 milioane lei, cu un spor de circa 1.086 milioane față de exercițiul precedent.

Criza politică dela sfârșitul anului 1937, care din fericire s'a rezolvat repede, a făcut ca întreaga economie a țării să sufere, ceea ce a atras veniturilor Statului câteva remarcabile scăderi. După soluționarea crizei, adică în cursul ultimelor trimestre, ale exercițiului 1937/38 economia și finanțele și-au revenit, încasările depășind evaluările cu peste $1^1/_2$ miliard lei. In urma acestui plus de încasări, veniturile bugetare ale anului 1937/38, evaluate la un total general de 25.948.155.000 lei, au fost sporite.

Cei din urmă ani bugetari au înregistrat repercusiunile grave ale conjuncturii politice mondiale. In acești ani apărarea națională a fost obiectul principal al preocupărilor bugetare. Totuși, cu toate cheltuelile excepționale, reclamate de apărarea națională, finanțele publice au putut să se mențină pe linia de echilibru care face tăria politicei noastre bugetare.

Intre exercițiile 1938—1939 și 1941—1942, toate bugetele s'au încheiat cu solduri favorabile, încasările întrecând evaluările, în proporții din ce în ce mai mari.

Tab. XX. — Diferența între creditele inițiale și încasările bugetului ordinar, 1937—1942

(în milioane lei)

Anul	Credite inițiale	Incasări	Diferențe: Cifre absolute	Diferențe: Procente
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1937/38	27.523	27.387	— 136	— 0,5
1938/39	30.550	31.649	+ 1.099	+ 3,6
1939/40	32.229	35.109	+ 2.880	+ 8,9
1940/41	37.596	40.977	+ 3.381	+ 8,9
1941/42	44.870	64.441	+ 19.872	+ 44,0

Deși în acest interval, evaluările bugetare, ținând seama de această tendință sunt continuu sporite ele trecând dela 30.550 milioane lei în 1938—1939 la 44.870 milioane în 1941—1942, totuși ritmul încasărilor depășește aceste evaluări, trecând dela 31.649 milioane lei în 1938—1939 la 64.441 milioane în 1941—1942, înregistrând în acest ultim exercițiu un spor de 44% asupra evaluărilor.

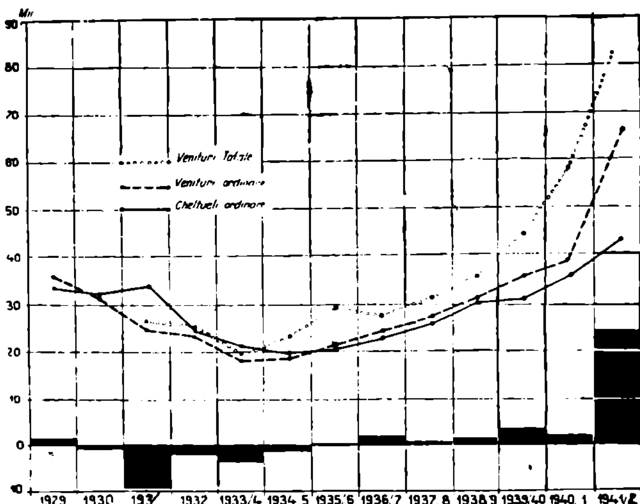
Aceste creșteri considerabile sunt datorate, în bună parte, conjuncturii prețurilor create de starea de răsboiu, impozitele — în special cele indirecte — înregistrând creșteri proporționale cu valoarea tot mai mare a transacțiunilor.

Impozitele directe, cari reprezentau pe exercițiul 1937/38 suma de 4.992,9 milioane, se ridică pentru anul 1938/39 la 7.520,0 milioane; iar pentru 1941—1942 se socotesc la 10.554, milioane. Un spor însemnat se remarcă la impozitele indirecte. Dela 10.371,8 milioane lei cât se socoteau în total încasările anului 1937/38, ele se ridică pentru anul 1941—1942 la 25.905 milioane.

Pe de altă parte, un spor simțitor al veniturilor Statului este datorat cotei de 2% aplicate asupra tuturor veniturilor provenite din impozitele directe, care contribue la acest spor cu circa 20%.

Bugetul pe exercițiul 1939—1940 nu cuprinde două impozite din categoria impozitelor directe: impozitul agricol care trece în bugetele administrațiilor locale, și taxele militare afectate Fondului Apărării Naționale.

Diagrama 8. — Realizările bugetare în anii 1929—1942

Majorările de prețuri determinate de starea de răsboiu fac ca produsul acestor impozite să crească între 1939/40 și 1941/42 cu aproape 100%, trecând în acest interval dela 4.638 la 8.900 milioane lei.

Condițiunile dramatice cărora finanțele Statului au avut să le facă față în cursul exercițiului 1941/42, care coincide cu întâiul an al răsboiului din Răsărit, au fost analizate în expunerea de motive a bugetului pe anul 1942/43. Desprindem din această expunere câteva date semnificative:

« Când armatele românești au pășit peste hotarul vremelnic, neamul românesc și-a regăsit, odată cu lupta pentru strămutarea acestuia la marginile adevărate ale românismului, și misiunea lui istorică de poartă a creștinătății și de strajă a civilizației europene la gurile Dunării. Sarcini noui și de tot felul, din care unele nemai întâlnite, s'au pus neamului românesc din clipa desrobirii.

« Nu numai reclădirea din temelii a așezărilor românești pustiite de urgie, nu numai adunarea iarăși laolaltă a fiilor neamului risipiți pe tărâmurile celelalte, nu numai reașezarea rânduielilor românești, a datinilor și credinței moldovene, la locurile de cinste ci mai ales regăsirea unor suflete clătinate din temelii de contactul vremelnic cu o lume de neoameni.

« Vindecarea rănilor iscate de război, în țară, și anume: ajutorarea familiilor celor duși să lupte, asigurarea unui traiu omenesc celor schilodiți, văduviți sau rămași fără sprijin, precum și asigurarea necesarului acelora ce trebuiau să alunge rămășițele dușmane dincolo de apele Niprului și de Crâm, au reprezentat obligațiuni noi și grele din punct de vedere financiar. Astfel, finanțele României, aflate la începutul anului trecut sub semnul pregătirii și al așteptării, s'au așezat la urmă, hotărît, sub acela al războiului.

« Orânduirea economiei românești fusese adânc tulburată în echilibrul diferitelor ei sectoare, prin desmembrările teritoriale din 1940, care au pus hotare între numeroase centre românești de prelucrare și de producție a materiilor prime.

« Ea s'a văzut slăbită în același timp în aprovizionările sale din afară, prin tăierea celor din urmă legături cu piața internațională a materiilor prime și prin neputința de a găsi o compensare a acesteia în legăturile ei comerciale cu continentul european, aflat el însuși în tensiunea unui efort maxim de pregătirea militară.

« Ea s'a văzut și mai slăbită de succesiunea cu totul neobișnuită a doi ani agricoli submediocri datoriți condițiilor climei anormale, urmați de amenințarea unui al treilea an, a cărui iarnă timpurie a întrecut în asprime toate iernile ultimului veac.

« Economia românească s'a văzut, de asemeni, redusă în puterile ei lucrătoare destinate producției celor necesare pentru acoperirea nevoilor obișnuite ale vieții, prin concentrarea masivă a puterilor sale de lucru și a mijloacelor sale financiare, în vederea efortului militar și a celui de înzestrare a armatei...

« Prinse în angrenajul arătat mai sus, finanțele țării românești au avut de făcut față, în exercițiul 1941/41, unei multiplicități de sarcini.

« Ele au trebuit să asigure în primul rând satisfacerea netulburată a nevoilor de întreținere a aparatului de Stat. Sarcină singură copleșitoare, dacă ne gândim la extensiunea spre care tindea acest aparat, prin desvoltarea necontenită și în genere de nedorit, a funcțiilor sale economice, într'o vreme de lipsă de brațe, și dacă ne gândim la nevoia de a asigura satisfacerea punctuală a nevoilor de personal și material ale Statului, fără a coborî sub un anumit nivel de vieață și sub un anumit cuantum determinat de materiale, într'o perioadă de nestabilitate a valorilor. Misiunea finanțelor publice a fost, în acest sector, o misiune de adaptare atentă la urmările pe care le putea avea variația valorilor atât asupra puterii reale de cumpărare a creditelor de personal și material, cât și asupra volumului materiei impozabile...

« Finanțele au trebuit să asigure, în al doilea rând, pregătirea și purtarea efortului militar, asigurându-i în țară și peste graniți, mijloacele potrivite. Rezultatele acestui efort sunt cunoscute și nu cer niciun comentar. Misiunea finanțelor a fost, în acest sector, o misiune de prevedere, de concepție și înfăptuire a mijloacelor celor mai potrivite finanțări acestui efort, precum și de chibzuire a măsurii în care sforțarea financiară cerută de efortul militar putea și trebuia să fie așezată asupra generației actuale sau a celor viitoare, precum și a măsurii în care jertfa generației actuale trebuia împărțită asupra diferitelor resurse de care dispune această generație.

« Rezultatele obținute în acest sector, cercetate cu amănunțime mai departe, dovedesc că România a isbutit să facă față nevoilor primului an de războiu, acoperind aproape 3/5 din cheltuielile totale ale Statului cu resurse definitive provenite din veniturile exercițiului curent, așa că numai 2/5 din sarcina financiară totală a primului an de războiu se va resfrânge asupra generațiilor viitoare. Aceste cifre constituiesc, fără îndoială ,pentru finanțele Statelor aflate în războiu, un adevărat record.

« Alături de efortul necesar asigurării funcționării normale a aparatului de Stat și de cheltuielile războiului, finanțele țării au mai trebuit să facă față unor sarcini multiple, menite pe de o parte să asigure celor încercați pe câmpurile de bătălie și familiilor lor o existență vredbică, — în cu totul alte condiții decât cea care le-a fost hărăzită în urma războiului trecut — și să asigure o bază financiară administrației și refacerii provinciilor desrobite, bază pe care — în starea în care au fost lăsate de dușman — acestea nu și-o puteau afla în resursele lor proprii.

« Finanțele publice au trebuit să asigure de asemeni, finanțarea unui program de înfăptuiri economice legate de extinderea activității Statului în sectorul producției, circulației și controlului consumației și finanțarea unui plan de investiții destinat nu numai să umple golurile producției din perioada de războiu, dar și să asigure acestei producții putința de a se înfățișa, la pace, în condiții care să aducă țării maximum de foloase în viitoarea competiție mondială pentru atragerea clenților ei firești de pe piața europeană.

« Valoarea acestui efort u apare decât în parte în situația anuală a finanțelor Statului deoarece, conștient de caracterul productiv al acestor cheltuieli, Ministerul Finanțelor s'a trudit și a reușit să asigure, pentru cea mai mare parte a acestora, mijloace de finanțare, prin recursul direct la credit și la disponibilitățile private, mijloace de rambursare s'a asigurat pe seama rezultatelor financiare ale fiecărei învestițiuni în parte, ținându-se seamă de planul lor de rentabilitate. In această categorie intră aproape toate investițiile făcute pe credit de C. F. R., Uzinele de fier Hunedoara, sau alte întreprinderi ale Statului.

« In afârșit, finanțele publice au avut de făcut față unor operațiuni financiare de o amploare necunoscută până acum, cărora Ministerul Finanțelor le-a asigurat numai prin Tezaur, rambursarea punctuală a angajamentelor. S'au realizat astfel operațiuni masive de epurare și conversiune a Datoriei Publice în țară și în străinătate, în vederea înlesnirii de noui operațiuni financiare ».

Pentru exercițiul 1942/43, bugetul general al Statului cuprinde, pe lângă bugetul ordinar, un singur buget special numit « al Apărării Naționale » care concentrează bugetele extraordinare sau « speciale » de până acum, precum și două noui bugete: al Basarabiei și Bucovinei. Impreună cu bugetele instituțiilor autonome, totalul bugetelor Statului se ridică la 212.757,7 milioane lei, distribuindu-se astfel:

	Milioane lei
Bugetul ordinar	72.530,0
Bugetul special al Apărării Naționale	21.000,0
Bugetele provinciilor Basarabia și Bucovina	5.9594,6
	99.504,6
Bugetele instituțiilor autonome	113.253,1
	212.757,7

Vom cerceta acum evoluția bugetelor extraordinare sau « speciale » legate, în principal, de acțiunea de înarmare și de apărare a țării.

Bugetul Fondului Apărării Naționale consacrat în întregime acțiunii de înarmare a țării, a suferit în cursul anilor, diverse modificări de structură.

Cifrele realizate arată un mers crescând din an în an. Evoluția veniturilor acestui buget, în anii cari au premers răsboiului, este arătată în tabloul de mai jos:

Examinând structura veniturilor acestor bugete remarcăm că din bugetul inițial al exercițiului 1935/36, nu se mai mențin decât impozitele pe clădiri noui, impozitul asupra cifrei de afaceri și taxa de consumație la făină, rămânând desființate cotele de 25% asupra taxei de consumație pe zahăr și glucoză, 12% din taxa de consumație pe petrol, participările Statului și plățile lotului de împroprietărire.

Impozitul excepțional pe cifra de afaceri înlocuește, începând cu exercițiul 1938/39, vechea cotă rezultată din încasările cifrei de afaceri. Pentru ultimii doi ani, cotele au fost mărite ori s'au adăugat cote noui. Astfel, pe lângă cota de 6% încasată de bugetul ordinar, se aplică o cotă de 1% alocată bugetului F. A. N. Pentru exercițiul 1940/41 cota a fost ridicată la 2%, dublându-se evaluarea totală a acestui venit.

Dintre impozitele, aplicate în ultimii anii și cari înlocuesc impozitele desființate între timp, remarcăm în prima linie o cotă de 58% din fondul taxelor de 12% ad valorem la import și 12% la exportul de petrolifere. Infiintață în cursul exercițiului 1936/37 această cotă a avut următoarea evoluție:

Tab. XXII — Incasările din taxele de 12% ad-valorem asupra importului și exportului produselor petrolifere în anii 1936—1941

Exercițiul	Cota %	Incasări in mil. lei
(1)	(2)	(3)
1936/1937	20	674,1
1937/1938	32	1.184,5
1938/1939	48	1.532,0
1939/1940	58	2.122,3
1940/1941	58	2.188,4

Cota adițională de 2% pe impozitele directe, mărită la 4%, trece în bugetul F. A. N. în cursul exercițiului 1938/39, formând un articol special în acest buget.

Bugetul Fondului Național al Aviației și Marinei înlocuește, începând cu exercițiul 1939/40, bugetul de învestițiuni al Ministerului Aerului și Marinei din exercițiul 1938/39. Veniturile din cari se alimentează acest buget provin din timbrul de aviație, din contribuțiile administrațiilor locale, din Fondul Național al Marinei și diverse altele. Izvorul său cel mai

Tab. XXI — Bugetul Fondului Apărării Naționale, 1935—1942
(în milioane lei)

Natura veniturilor	1935/36	1936/37	1937/39	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Total . . .	1.963,9	2.679,2	3.061,3	3.794,5	6.311,7	14.339,9	17.101,0
Impozit pe clădiri noui	182,2	168.3	182,5	312,8	294,5	291,5	—
Taxele de 12% [1]) advalorem la importul și la exportul de petrolifere	—	674,1	1.184,5	1.532,0	2.122,3	2.188,4	—
Taxa de consumație la făină	156,8	172,6	185,6	205,5	226,8	187,3	—
Taxe de consumație, țesături de lână, fier laminat, sârmă și tablă	—	396,5	1.047,6	—	—	—	—
Impozit excepțional asupra cifrei de afaceri	1.186,5	1.189,0	461,1	543,8	1.174,9	1.855,8	—
Cota adițională pe impozitele directe	—	—	—	[2]) 1.200,4	1.851,3	2.751,5	4.800,0
Alte venituri	438,4	78,7	—	—	641,9	7.065,4	12.301,0

[1]) Cota a fost de 20% in 1936/37; 32% in 1937/38; de 48% în 1938/39; de 58% în 1939/40 și în 1940/41.
Suma virată dela bugetul ordinar.

important este timbrul de aviație a cărui evoluție pe ultimii ani e următoarea:

Tab. XXIII — Bugetul Fondului Național al Aviației și Marinei și încasările din timbrul aviației în anii 1937—1842
(în milioane lei)

Exercițiul (1)	Bugetul Fondului Național al Aviației și Marinei (2)	Incasări din timbrul aviației (3)
1937/38	1.135,0	1.100,0
1938/39	1.557,0	1.319,0
1939/40	2.227,0	1.280,0
1940/41	2.306,0	1.995,5
1941/42	2.244,0	1.671,3

Operațiunile tezaurului pe ultimele exerciții se înfățișează astfel:

Tab. XXIV — Operațiunile bugetare și extrabugetare ale tezaurului în anii 1937—1942

Intrări (1)	Milioane lei (2)	Eșiri (1)	Milioane lei (2)
1937/38	•	1937/38	
Total . . .	25.898,8	Total . . .	25.898,8
Sold la 1 Apr. 1936	1.196,0	Plăți bugetare . .	21.928,4
Incasări bugetare .	22.581,3	Plăți extrabugetare	472,7
Incas. extrabugetare	469,0	Trezorerii	1.864,0
Trezorerii	1.402,5	Solduri	1.633,7
1938/39		1938/39	
Total . . .	29.276,5	Total . . .	29.276,5
Sold la 1 Apr. 1938	877,5	Plăți bugetare . .	24.101,7
Incasări bugetare .	27.817,3	Plăți extrabugetare	276,4
Incas. extrabugetare	347,1	Trezorerii	2.215,7
Trezorerie	230,0	Solduri	2.682,7
Rambursări de avansuri	4.6		
1939/40		1939/40	
Total . . .	31.909,9	Total . . .	31.909,9
Sold la 1 Apr. 1939:		Plăți bugetare ordonanțate . . .	20.684,6
Datoria publică . .	845,7	Plăți bugetare neordonanțate . . .	2.665,7
Buget ordinar . .	533,5	Avansuri concentr.	5.237,4
Incasări bugetare .	27.163,8	Avansuri refugiați polonezi	323,0
Incasări extrabug. .	3.366,9	Avansuri înzestrare	7.449,6
		Solduri	554,4
		Buget ordinar . . .	1.106,0
1940/41		1940/41	
Total . . .	75.491	Total . . .	75.491
Buget ordinar . .	35.604	Cheltueli bugetare	63.031
Buget F.A.N. . . .	12.805	Cheltueli extrabug.	12.460
Buget F. N. A. și F. N. M.	2.035		
Trezorerii	25.047		
1941/42		1941/42	
Total . . .	151.065	Total . . .	151.065
Incasări bugetare .	80.102	Plăți bugetare . .	50.361
Incasări extrabug. .	9.316	Plan financiar . .	93.376
Imprumuturi rambursabile la termen	56.197	Avansuri	5.991
Trezorerii	5.630	Solduri	1.337

Pentru exercițiile 1939/40—1941/42 operațiunile bugetare și extrabugetare ale tezaurului sunt în simțitoare creștere. Totalizate pe exercițiul 1939/40 la suma de 31.909,9 milioane lei, ating în exercițiul 1940/41 suma de 71.491 milioane lei și trec, în 1941/42, la 151.065 milioane. Imprejurările excepționale explică această importantă mișcare de fonduri. In cursul exercițiului 1940/41, pe lângă cheltuelile bugetare ordinare, tezaurul se încarcă cu o nouă categorie de cheltueli extraordinare, aceea a concentrărilor, cari ating însemnata sumă de 10.331 milioane lei.

Conturile datoriei publice pe exercițiul 1939/41 se subdivid în:

a) Contul colector al datoriei publice;

b) Contul de așteptare al datoriei publice;

c) contul de așteptare al C. A. M.-ului.

Toate aceste conturi sunt menite să alimenteze plățile datoriei publice interne și externe. Astfel contul colector al datoriei publice până la 31 Ianuarie 1940 se ridica la un total de 2.909,4 milioane lei, contul de așteptare la 1.060,7 milioane lei, iar contul colector la obligațiunile privilegiate C. A. M la 2.333,2 milioane lei. Mișcările de numerar ale datoriei publice-Stat și C. A. M. pentru perioada 1 Aprilie 1939 — 31 Ianuarie 1940 totalizează deci 4.416,2 milioane lei.

Pentru acoperirea cheltuelilor necesare înzestrării armatei au fost necesare noui mișcări de numerar. In perioada 1 Aprilie 1939 — 31 Ianuarie 1940 mișcările de numerar în Fondul Apărării Naționale se ridică la 12.370,5 milioane lei, iar în Fondul Național al Aviației și Marinei la 3.044,1 milioane lei.

Exercițiul 1940/41 cuprinde o serie de conturi speciale, — fonduri încorporate în bugetul ordinar cum sunt: fondul primelor valutare de 6.373,9 milioane lei, fondul primelor de valorificare a grâului de 519,3 milioane și fondul pentru organizarea comerțului și exportul produselor agricole (F. O. C. A.) de 214,0 milioane lei.

Ultima categorie de fonduri speciale o formează creditele extraordinare cu acoperire specială cari se află în administrarea diferitelor ministere. Ele au fost create pentru acoperirea cheltuelilor de aplicare a unui program excepțional. Veniturile și cheltuelile fondurilor cu afectațiune specială formează, pentru exercițiile 1939—1943, un buget special al cărui total se ridică la 1.435,8 mil. lei în 1939/40 și 1.236,4 mil. lei în 1942/43 și se repartizează astfel:

Tab. XXV — Bugetul fondurilor cu afectațiune specială pe exercițiul 1939/40 și 1942/43
(în milioane lei)

Ministerul (1)	1939/40 (2)	1942/43 (3)
Total . .	1.435.7	1.236,4
Ministerul Finanțelor	141.7	168,2
Ministerul Internelor	225.1	30,6
Ministerul Justiției	100.3	50,0
Ministerul Agriculturii și Domeniilor	235.1	680,2
Ministerul Sănătății și Asistenții Sociale	14.0	14,3
Ministerul Economiei Naționale	206.5	177,6
Ministerul Apărării Naționale	155.9	18,1
Ministerul Aerului și Marinei	3.5	
Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor	200.0	—
Ministerul Educației Naționale	96.7	97,4
Ministerul Cultelor și Artelor	56.8	

Emisiunea bonurilor de tezaur e mult mai importantă în cursul ultimelor exerciţii.

Prezentată pe specificaţiuni generale, mişcarea bonurilor de tezaur are următoarea înfăţişare:

Tab. XXVI — Mişcarea bonurilor de tezaur în 1939—1942
(în milioane lei)

Specificarea	La 1 Aprilie 1939	Sold la 31 Ianuarie 1940	La 1 Aprilie 1940	Sold la 28 Februarie 1941	La 1 Aprilie 1941	Sold la 20 Martie 1942
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Total . . .	22.235,1	26.472,9	27.049,1	29.311,9	30.353,0	35.939,7
Bonuri pentru procurare de fonduri	2.734,0	2.810,2	2.759,0	2.241,4	2.472,5	3.064,5
Bonuri utilizate ca instrumente de plată	39,7	33,5	901,5	5.081,9	6.107,6	12.296,4
Bonuri pentru garantarea convenţiilor speciale . . .	9.345,5	10.159,9	10.064,0	10.069,2	10.022,6	11.273,8
Furnisorii armatei:						
a) Interni	4.580,8	5.148,7	4.449,6	4.757,5	4.981,7	4.217,1
b) Externi	5.535,1	8.320,6	8.875,0	7.161,9	6.768,6	5.087,9

Faţă de anii precedenţi un capitol nou îşi face loc în această situaţie: plata furnisorilor armatei.

Politica fiscală a guvernului implică o acţiune energică pentru susţinerea efortului de războiu şi în acelaşi timp o mare solicitudine pentru nevoile ţării. Organele însărcinate cu aplicarea dispoziţiunilor fiscale sunt cele mai indicate să asigure în permanenţă acţiunea de colaborare cu masa contribuabililor, şi unii şi alţii chemaţi să susţină una din operaţiunile cele mai importante pentru asigurarea vieţii materiale şi morale a naţiunii.

Perioada 1929—1942 se caracterizează, în general, ca una din cele mai turburi din viaţa noastră de Stat. Inceputâ sub semnul unei crize economice fără precedent, continuând cu dureroase agitaţii politice şi culminând cu pierderea unei părţi din glia străbună, această perioadă se încheie cu războiul dela Răsărit, aducător de durere, dar şi de bucurie şi speranţă. Finanţele Statului aveau să înfrunte în această perioadă cele mai mari dificultăţi. Până azi, ele şi-au îndeplinit misiunea, colaborând la efortul de ridicare a Ţării pe toate tărâmurile.

v. i. f.

BIBLIOGRAFIE

ANGELESCU, DR. N. I., *Histoire économique des Roumains*, Tome I, Genève et Paris 1919.
— *La situation actuelle de la réforme monétaire en Roumanie et ses possibilités de réalisation*, Revue Econ. Internationale, Janvier 1929.
ASLAN, TH. C., *Finanţele României dela Regulamentul Organic până azi*, Bucureşti 1925.
— *Tratat de Finanţe*, Bucureşti, 1925.
AURELIAN, P. S. şi ODOBESCU AL., *Notice sur la Roumanie*, Paris 1876.
BĂDULESCU, VICTOR V., *Les finances publiques de la Roumanie*, Paris 1923.
BĂICOIANU, C. I., *Istoria politicii noastre vamale şi comerciale dela Regulamentul organic şi până în prezent*. Relaţiunile noastre comerciale cu Germania, Austro-Ungaria, Anglia, Franţa, Italia şi Rusia dela 1871—1902, Bucureşti 1904.
— *Handelspolitische Bestrebungen Englands zur Erschliessung des Unteren Donau*, München, 1913.
— *Istoria Politicii monetare şi a Băncii Naţionale*, Bucureşti, 1932.
BALCESCO N., *Question économique des Principautés Danubiennes*, Paris, 1858.
BASILESCO N., *La Roumanie dans la guerre et dans la paix*, Paris, 1919.
BAUER, GÉNÉRAL DE., *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*, Francfort et Leipzig, 1788.
BIBESCO, PRINCE G., *Règne de Bibesco*, Paris, 1893.
BRAESCO, CONST. G., *La conversion financière et la dernière conversion en Roumanie*, Paris, 1906.
BRĂTIANU V., *Statul şi Exportul, Războiul şi Petrolul*, 1915.
— *Războiul, Cerealele şi Statul*, Bucureşti, 1914.
— *Războiul şi Schimbul*, Bucureşti, 1914.
BRĂTIANU, ION I. C., *Activitatea Corpurilor Legiuitoare şi a Guvernului dela Ianuarie 1922—27 Martie 1926*, Bucureşti, 1926.
CODRESCU, I. C., *Bugetul la Români*, «Revista Nouă», Anul II, No. 6.
COLESCU L., *Geschichte des rumänischen Steuerwesens in der Epoche der Fanarioten 1711—1821*, München, 1897.
COLSON FÉLIX, *De l'état présent et de l'avenir des Principautés de Moldavie et de Valachie*, Paris, 1830.
CREANGĂ, DR. D. G., *Les Finances roumaines sous le régime de l'occupation allemande*, Paris, 1919.
DOBROVICI, GH. M., *Starea economică şi financiară a Principatelor sub Fanarioţi*, Bucureşti, 1902.
— *Istoricul Datoriei Publice a României*, Bucureşti, 1913.
— *Datoriile publice ale popoarelor în urma războiului mondial*. Cronica Financiară, 1920.
— *La Dette Publique de la Roumanie au 30 avril 1927*, Bucarest, 1927.
— *Istoricul desvoltării economice şi financiare a României*, Bucureşti, 1935.
FERARU, V. I., *Problema bugetară în cadrul dreptului financiar*, Iaşi, 1931.
— *Politica financiară a României* (perioada 1914—1939), Bucureşti, 1939.
FILITTI, I. C., *Despre reforma fiscală a lui Constantin Vodă Mavrocordat*, Bucureşti, 1928.
— *Oameni dependenţi şi cultivatori liberi în Principatele Române în secolul XV—XVII*, Academia Română, 1933.
GEORGESCU, CONSTANT C., *Bugetul anului 1926 şi chestiunea împrumuturilor externe*, Bucureşti, 1926.
GHEORGHIU, D. I., *Criza economică şi financiară*, 1899.
— *Scurte priviri asupra finanţelor ţării*, 1900.
— *Situaţiunea economică şi financiară a României înainte de declararea războiului din 14 August 1916*, Iaşi, 1918.
— *Politica vamală şi comercială a României după războiu, comparativ cu politica altor State*, Bucureşti, 1929.
— *Finanţele României după războiu 1919—1930*, Bucureşti, 1931.

HALLUNGA AL., *L'Évolution de la révision récente du tarif douanier de la Roumanie*, Paris, 1932.
IORDĂCHESCU TH. V., *L'Évolution dela Politique douanière de la Roumanie*, Paris, 1924.
— *La Politique douanière roumaine, de la Dacie Trajane à 1874*, Bucarest, 1929.
IORGA N., *Acte și Fragmente cu privire la Istoria Românească*, Vol. II, București, 1896.
— *Documente și cercetări asupra Istoriei Financiare și Economice a Principatelor Române*, București, 1902.
— *Histoire des Relations Russo-Roumaines*, Iassy, 1917.
KOGĂLNICEANU M., *Histoire de la Valachie et de la Moldavie et travaux du Divan Adhoc du 26 novembre 1857*, Berlin, 1857.
LAPEDATU I., *Unificarea monetară: Chestiuni de finanțe publice*, Cluj, 1923.
— *Problema datoriei publice și reforma monetară*, București, 1924.
— *Revalorizarea leului, România și Conferința dela Genua*, București, 1932.
LEONTE, M. GH., *Criza economică și financiară în România*, București, 1923.
MADGEARU, VIRGIL N., *Consolidarea bonurilor de tezaur. Politica externă și valuta, Deprecierea leului.* Discurs rostit în ședința Camerei dela 26 Iunie 1924.
— *Problema reparațiunilor și datoriilor interaliate.* Discurs rostit în ședința Camerei dela 14 Februarie 1925.
— *Situația financiară și bugetară 1930.* Discurs rostit în ședința Camerei dela 21 Decemvrie 1929.
— *Memoriu prezentat delegațiunii economice a Guvernului asupra crizei de credit în general și a creditului agricol în special*, București, 1930.
MADGEARU, VIRGIL N., *Politica noastră financiară în cursul depresiunii economice*, București, 1939.
MANOILESCU M., *Problemul bugetar*, București, 1924.
MIRONESCU G. G., *Privire generală asupra crizei economice și financiare*, București, 1932.
NETTA, DR. XENOFON, *Problema reparațiunilor germane*. Institutul Economic Românesc, 1929.
OROMOLU M., *Problema monetară și Bugetul 1928*, Discurs ținut la Cameră, ședința dela 19 Decembrie 1927.
POPESCU, ING. GH., *Contribution au redressement de l'état des finances et de l'économie générale du Pays*, Bucarest 1933.
RĂDUCANU I., *Probleme economice și valutare*, Cuvântări în Parlament, București, 1927.
— *Stabilizarea monetară și câteva probleme în legătură cu ea.* București, 1928.
RĂDULESCU SAVEL, *La politique financière de la Roumanie*, Tome I, 1914—1918, Tome II, 1918—1922, Paris, 1923.
— *Le règlement des dettes de la Roumanie envers les États-Unis*, Paris, 1927.
SLĂVESCU VICTOR, *Politica financiară a partidului național-liberal*, București, 1934.
TAȘCĂ G., *Memorii privind reforma financiară*, București, 1921
TUTUC I., *Imprumuturile publice ale României 1864—1916*. Studiu de matematică financiară, București, 1918.
WILKINSON W. *Tableau historique de la Moldavie et de la Valachie*, Paris, 1821.
XENOPOL, A. D., *Finanțele în Epoca Fanarioților*, Revista pentru Istorie, Arheologie și Filosofie, Anul I 1883, Vol. 10, pag. 43—73.

STEMA MOLDOVEI DIN SIGILUL LUI ROMAN VODĂ

DATORIA PUBLICĂ A ROMÂNIEI

In cele ce urmează arătăm pe scurt condiţiunile în cari s'au făcut împrumuturile Statului, ocupându-ne numai de acele împrumuturi cari au fost realizate prin subscripţie publică sau, mai general, prin emisiune de titluri de rentă.

Ne vom mărgini să cercetăm *cursul real de emisiune*, care va fi de 100 de ori raportul între suma obţinută în realitate de Stat, valoarea ei fiind calculată la *originea împrumutului*, şi valoarea actuală a viitoarelor plăţi necesitate de serviciul împrumutului (anuităţi, comisioane, diferite alte cheltueli) calculată cu procentul nominal al împrumutului.

Prin originea împrumutului vom înţelege ziua care precede cu 6 luni scadenţa primului cupon de dobânzi, dacă dobânzile se plătesc semestrial, sau care precede cu un an această scadenţă, dacă dobânzile se plătesc anual.

Suma obţinută în realitate de Stat va fi aceea produsă de împrumut, din care se scad cheltuelile şi pierderile de dobândă.

Printre cheltueli, în primul rând este comisionul acordat băncilor cari se ocupă cu emisiunea.

Pierderile de dobândă provin din două motive:

1. Sumele împrumutate nu sunt vărsate, de obiceiu, chiar la originea împrumutului, adică la începutul primului semestru şi totuşi, cuponul primului semestru conţine dobânda pe 6 luni la valoarea nominală împrumutată. Sunt cazuri, când subscriitorii bonifică Statului dobânzi de întârziere.

2. A doua pierdere de dobândă provine din faptul că semestrialitatea se trimite cu o lună sau cu 15 zile înainte de scadenţă. Deşi aceasta se produce la fiecare semestru, totuşi pierderea de dobândă este suferită numai pentru primul semestru, fiindcă, pornind dela prima plată, celelalte se fac din şase în şase luni.

Fiindcă se obişnueşte ca suma rezultată din cursul de emisiune micşorat cu comisionul să se numească *valoarea reală* a împrumutului, vom numi *valoare reală micşorată* a unui împrumut suma precedentă micşorată cu celelalte cheltueli şi cu pierderile de dobândă.

In mod analog, vom înţelege prin *valoare nominală mărită* a unui împrumut valoarea nominală a împrumutului mărită cu cheltuelile cari se fac în viitor odată cu plata semestrialităţilor (comision de bancă, alte cheltueli), aduse însă în valoare actuală.

Aşa dar, *cursul real* al unui împrumut va fi de 100 ori raportul dintre valoarea reală micşorată şi valoarea nominală mărită.

Procentul real de dobânzi va rezulta, de cele mai multe ori, din acest curs real şi, bine înţeles, din celelalte elemente ale împrumutului, cari sunt procentul nominal şi durata amortizării.

In alte cazuri, procentul real de dobânzi va rezulta dintr'o ecuaţie bazată pe principiul că valoarea reală micşorată reprezintă valoarea actuală a viitoarelor plăţi la cari s'a angajat Statul, calculată cu un procent, — pentru moment necunoscut, — care va fi procentul real căutat.

PERIOADA DELA 1832—1863

Imprumuturi pe zapise. Primele împrumuturi făcute de Visterie pentru împlinirea nevoilor publice nesatisfăcute din bugetul de venituri apar în anul 1832 în Muntenia şi în anul 1848 în Moldova.

Imprumuturile erau făcute pe termen scurt, pe zapise eliberate de Sfatul Ţării sau de Visterie; dobânzile, destul de urcate, au variat dela 6% la 18%. Zapisele purtau un număr de ordine, data emisiunii, valoarea nominală a împrumutului, exprimată în galbeni sau în lei (vechi), procentul de dobânzi şi scadenţa de plată. Paritatea între cele două monete se fixase la 1 galben = 31,50 lei (vechi) [1]).

IN MUNTENIA

Ne oprim un moment la anul 1834, în timpul căruia s'au făcut diferite împrumuturi însumând 4.125.820 lei vechi (= aproxim. 49.310.000 lei actuali).

[1]) Ţinând seama că piesa de 1 galben conţinea 3,4909 gr aur cu titlul 0,986, adică 3442 mg aur pur, şi că leul (nou), corespunzător francului Uniunii latine, cuprindea 290,322 mg aur pur, se deduce paritatea legală 1 galben = 11,85 lei noui. De asemenea, ţinând seama de definiţia legală a leului actual, 1 leu = 9 mg aur pur, găsim 1 galben = 382,45 lei actuali. Paritatea obişnuită înainte de anul 1867 (când se introduce noul sistem monetar), după care 1 napoleon valorează 54 lei vechi, conduce la relaţia 1 leu nou = 2,70 lei vechi, de unde găsim 1 leu vechiu = 0,37 lei noui. Aceste parităţi duc la egalităţile: 1 galben = 32 lei vechi şi 1 leu vechiu = 11,95162 lei actuali. Aceste ultime parităţi sunt aproximative, deoarece insăşi paritatea 1 napolion = 54 lei vechi este aproximativă. Parităţile deduse din conţinutul aur al monetelor sunt însă riguroase.

1. *Prima emisiune publică. Imprumutul 6% de 63.500 galbeni emis la 1 Octomvrie 1834.* Din suma totală împrumutată în anul 1834, citām împrumutul de 63.500 galbeni (= 2.000.250 lei vechi = 23.906.228 lei actuali), contractat cu 6% pe an, pe o durată de 2 ani.

Imprumutul poate fi asimilat cu o emisiune publică, pentrucă se emit 265 de zapise, purtând numerele 279—543, « zapise liberate de câte 100, 250, 500 şi 1000 galbeni, pentru a fi cumpărate de particulari şi autorităţi ». Dobânzile se plăteau semestrial.

Procentul real. Emisiunea făcându-se pe cursul 100%, procentul real se confundă cu cel nominal, deci este 6%.

Primul fond de amortisment. La sfârşitul anului 1850, datoria Visteriei era de 19.525.000 lei vechi (= cca 233.355.000 lei actuali).

Pentru amortizarea acestei datorii se fixează cote din anumite venituri bugetare, cari să alimenteze un fond numit « Fond de amortisment numai în plata datoriei publice până la completa lichidare a capitalului şi dobânzilor ».

2. *Emisiunea de obligaţiuni 5% din 1857 « către foştii posesori de sclavi ».* Prin legea din 11 Februarie 1856 s'a hotărît suprimarea sclavajului ţiganilor. Proprietarii foştilor sclavi primeau ca despăgubire câte 10 galbeni de fiecare sclav. Despăgubirile până la 500 galbeni se plăteau în numerar, iar surplusul în obligaţiuni de 5%. S'a fixat ca origină a împrumutului data de 1 Iulie 1857; dobânzile se plătesc odată pe an, la sfârşitul anului, iar amortizarea se face prin trageri la sorţi, cu începere dela 30 Ianuarie 1861.

Valoarea nominală emisă s'a ridicat la suma de 9.330.300 lei vechi, care a fost amortizată în 12 ani.

Procentul real. Emisiunea făcându-se la cursul 100%, procentul real se confundă cu cel nominal, deci este 5%.

3. *Imprumutul naţional 10% de 8.000.000 lei vechi din 1859.* Imprumutul a fost contractat « pentru întâmpinarea nevoilor Statului ».

Condiţiuni. Dobânda se fixează la 10% pe an, plătibilă la sfârşitul anului. Plata capitalului se face după 3 ani.

Subscripţia publică se face contra bonuri de tezaur, în valori nominale de 100, 500, 1000 şi 5000 lei.

Emisiunea nu a avut succesul dorit: s'au realizat numai 3.151.924 lei. Adăugăm că în această sumă intră 142.792 lei daţi « ca o ofrandă » şi 134.372 împrumutaţi fără dobândă.

Procentul real. Ţinând seama că s'au plătit dobânzile anuale prin trei anuităţi de câte 286.476 lei şi că odată cu ultima anuitate s'a rambursat numai, 3.009.132 lei, — restul fiind ofrandă, — procentul real în această operaţie este 7,68% anual.

4. *« Imprumutul Naţional de 5.000.000 lei pentru îmbunătăţirea materială a armatei române » din August 1860.*

Condiţiuni. Dobânda se fixează la 10% pe an, plătibilă semestrial. Capitalul se plăteşte după 3 ani.

Subscripţia publică se face prin emisiunea unor obligaţiuni în valoare nominală de 3.000 lei fiecare, cursul de emisiune fiind 100%.

Imprumutul, fixat la o valoare nominală de 5.000.000 lei vechi, nu a avut succes. S'ar părea, după bugetul din anul 1863, că valoarea nominală subscrisă a fost de, aproximativ, 1.570.000 lei vechi.

Procentul real a fost 10%.

IN MOLDOVA

1. *Emisiunea de obligaţiuni din 1855 către foştii posesori de sclavi.*

Prin legea din 11 Decemvrie 1855, suprimându-se sclavajul ţiganilor, se acordă ca despăgubire câte 10 galbeni de fiecare sclav eliberat.

Valoarea nominală totală eliberată drept plată se ridică la 5.727.500 lei vechi, emisă în obligaţiuni amortizabile prin trageri la sorţi, în 12 ani.

Procentul real. Din citirea bugetelor Moldovei pe anii următori emisiunii, s'ar părea că în Moldova procentul nominal al împrumutului, care se confundă cu cel real, a fost 10% pe an.

2. *Imprumutul 3% din 1859 de 8.000.000 lei vechi.*

Imprumutul « este de trebuinţă a se organiza armata şi a se întruni miliţiile Principatelor amândorora într'un câmp de manevre ».

Fixat prin lege la 8.000.000 lei, emisiunea nu a avut succes, realizându-se numai 415.136 lei în obligaţiuni de 3%.

IN PRINCIPATELE UNITE

Situaţia la sfârşitul anului 1863. Deşi unirea Principatelor se face în Ianuarie 1859, primul buget unificat se realizează pentru anul 1863.

La sfârşitul acestui an, Datoria publică era următoarea (în lei vechi):

Obligaţiuni pentru emanciparea ţiganilor [1] ..	14.139.377
Din împrumutul de 8.000.000 lei (Moldova) ..	163.360
Din împrumutul de 5.000.000 (1860)	1.544.334
Total împrumuturi pe obligaţiuni	15.847.071
Imprumuturi pe bonuri de tezaur şi altele ..	12.315.513
Total general	28.162.584

Datoria Principatelor Unite, la sfârşitul primului lor an bugetar, era deci de 28.162.584 lei vechi = 10.420.156 lei noui = 336.588.500 lei actuali.

PERIOADA DELA 1 IANUARIE 1864 PÂNĂ LA 31 MARTIE 1882

1. *Imprumutul Stern 7% de £ 916.000 din 1864.*

Scopul împrumutului. Trebuinţele armatei, acoperirea deficitului bugetar şi cheltueli ordinare.

Condiţiuni. Emis la Londra, pe cursul de 88% cu un procent nominal de 7%, cupoanele plătite semestrial; amortizarea prin trageri la sorţi anuale; durata împrumutului 22½ ani.

[1]) Capital şi dobânzi.

Valoarea reală micşorată (în lire sterline):

Produsul împrumutului: 88% din £ 916.000 ..	806.080
Mai puţin: comision 5%, cheltueli de schimb etc.	87.532
Suma netă vărsată Statului	718.548
Mai puţin: diferite pierderi de dobânzi	39.304
Valoarea reală micşorată	679.244

Valoarea nominală mărită. Comisionul de plata anuităţilor este 0,5%, deci valoarea lor actuală adăugată la valoarea nominală a împrumutului măreşte această valoare nominală la £ 920.580.

Cursul real al împrumutului. Făcând raportul între cele două valori aflate mai sus, găsim cursul real al împrumutului 73,784%.

Procentul real al împrumutului rezultat din acest curs este 11%.

2. *Obligaţiunile rurale 10% de lei vechi 289.569.200 din 1865.*

Scopul împrumutului. Improprietărindu-se clăcaşii depe diferite moşii, foştii proprietari au fost despăgubiţi printr'o emisiune de obligaţiuni în valoare nominală totală de 289.569.200 lei vechi (= 3.460.821.000 lei actuali).

Condiţiuni. Emisiunea pe cursul 100%; procent nominal 10%, cupoanele fiind plătite semestrial; amortizarea prin trageri la sorţi în 15 ani, începând dela 23 Aprilie 1866. Procentul real a fost de 10%.

3. *Imprumutul naţional din 1866 de 30.000.000 lei vechi.*

Scopul împrumutului. Acoperirea creanţelor deţinute contra Statului.

Condiţiuni. Cursul 80%; obligaţiunile nu produceau dobândă; rambursarea lor se face în 3 ani, prin trageri la sorţi, pe valoarea lor nominală, prin trei anuităţi constante.

Imprumutul nu a avut succes, cu toate că se primeau în plată mandatele de plată în suferinţă, iar obligaţiunile, cumpărate cu 80%, erau primite în plăţile de contribuţiuni pe valoarea lor nominală. S'a realizat efectiv 10.176.720 lei vechi, corespunzând la o valoare nominală de 12.790.900 lei vechi. Procentul real a fost de 10,84%.

4. *Imprumutul Oppenheim 8% de frs. 31.610.500 = £ 1.264.420 din 1866*

Scopul împrumutului. Acoperirea deficitelor bugetare.

Condiţiuni. Emis la Paris, fiind acoperit în întregime de un grup de bancheri, în frunte cu Casa de bancă Oppenheim, care primeşte obligaţiuni în valoare nominală de 31.610.500 frs. sau £ 1.264.420 (paritatea 1 £ = 25 frs.) şi varsă Statului român suma de 18.500.000 frs. sau £ 740.000.

Procent nominal 8%, cupoanele plătite semestrial; amortizarea prin trageri la sorţi anuale în 23 ani.

Valoarea reală micşorată (în franci francezi):

Valoarea efectiv vărsată		18.500.000
Comision, 1,5%, curtaj, dif. cheltueli	552.416	
Pierderi de dobânzi	779.726	1.332.142
Valoarea reală micşorată		17.167.858

Valoarea nominală mărită. Comisionul de 0,5% plătit la valoarea anuităţilor şi timbrul fiscal plătit tot odată cu anuităţile, socotit la 1% măresc valoarea nominală a împrumutului la frs. 32.084.658.

Curs real şi procent real. Raportul celor două valori de mai sus ne dă cursul real al împrumutului 53,508%, căruia îi corespunde procentul real anual 17,57%.

5. *Imprumutul domenial (intern) 8% din 1871 de 78.000.000 lei* [1]).

Scopul împrumutului. Acoperirea bonurilor de tezaur emise până la 1869; acoperirea datoriilor la Casa de Depuneri şi Banca României; echilibrarea bugetului anului 1870 şi resurse bugetare pentru 1871.

Condiţiuni. Emis în ţară, pe baza unei inscripţii ipotecare asupra unor moşii din domeniul Statului (de unde denumirea împrumutului); cursul de emisiune 75%. Procentul nominal 8%, cupoane semestriale; amortismentul prin trageri la sorţi anuale, în 20 de ani.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Valoarea primită efectiv	58.500.000
Mai puţin: pierderi de dobândă şi cheltueli ..	453.574
Valoarea reală micşorată	58.046.426

Curs real şi procent real. Raportul între valoarea precedentă şi valoarea nominală a împrumutului ne dă cursul real 74,418%, căruia îi corespunde un procent real de 12,356%.

6. *Imprumutul de 44.600.000 lei, rentă perpetuă 5% din 1875*

Scopul împrumutului. Acoperirea bonurilor de tezaur vechi şi deficitelor bugetare, până la 1875 inclusiv.

Condiţiuni. Emisiunea s'a făcut la Paris pe cursul 65%, producând o sumă de 28.990.000 lei plătite Statului român în piese de aur de câte 20 franci (= 20 lei).

Procentul nominal 5%; cupoane semestriale. Rentă perpetuă.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Valoarea primită efectiv	28.990.000
Mai puţin: pierderi de dobânzi (557.500 lei) şi cheltueli (60.000 lei)	617.500
Valoarea reală micşorată	28.372.500

Valoarea nominală mărită. Comisionul de 0,5% la plata rentei măreşte valoarea nominală a împrumutului la 44.823.000 lei.

Curs real şi procent real. Raportul celor două valori precedente ne dă cursul real al împrumutului 63,299%, căruia îi corespunde procentul real 7,899%.

[1]) La 22 Aprilie 1867 se votează legea pentru înfiinţarea unui nou sistem monetar. Dela această dată, unitatea monetară *leul* (nou) este egală cu francul Uniunii latine.

7 şi 8. *Imprumutul în obligaţiuni de Stat 6% C. F. R. de 237.500.000 lei din 1880 şi Imprumutul în obligaţiuni 6% ale acţionarilor C. F. R. de 47.532.000 lei.*

Scopul împrumuturilor. Reziliindu-se în anul 1871 contractul pe care Statul român îl avea cu consorţiul Strousberg pentru construirea şi concesionarea a 919 km. cale ferată, se formează o societate, care, deşi numită « Societatea română a acţionarilor drumurilor de fier », nu era altceva decât o transformare a Sindicatului Strousberg într'o nouă societate.

Pentru remunerarea capitalului, amortizarea lui şi alte cheltueli, guvernul român se obligă să plătească 90 de anuităţi de câte 18.922.523 lei, după lichidarea cărora căile ferate intrau în deplina proprietate a Statului român.

Pe lângă capitalul angajat până acum, noua societate face în 1874 un împrumut pe obligaţiuni, denumit împrumutul în «*obligaţiuni 6% ale acţionarilor C.F.R.* ».

In anul 1880, Statul român răscumpără cele două serii de acţiuni ale Societăţii acţionarilor C.F.R., plătindu-le cu obligaţiuni în valoare nominală de 217.500.000 lei. S'a obţinut şi un împrumut nou de 20.000.000 lei, destinat lucrărilor de căi ferate. Valoarea nominală a obligaţiunilor emise a fost de 237.500.000 lei.

Condiţiuni, Procentul nominal 6%; cuponul plătit semestrial; amortizarea în 44 ani, prin trageri la sorţi semestriale.

Procent real. Plata semestrialităţilor făcându-se în mărci, la Berlin, Statul român trimetea sumele cu 14 zile înainte de scadenţă şi plătea Băncii care făcea serviciul împrumutului un comision de 0,25%. Aceste împrejurări măresc cu o fracţiune de foarte mică importanţă procentul nominal de 6%.

Statul român, cumpărând acţiunile Societăţii, ia în sarcina sa serviciul obligaţiunilor 6% ale acţionarilor C.F.R.

Rezultatul operaţiunii. Aducând în valoare actuală cele 81 de anuităţi de câte 18.922.523 lei ce ar fi trebuit să mai plătească Statul Societăţii acţionarilor, şi întrebuinţând ca procent de scont pe 6%, adică procentul nominal al obligaţiunilor date în plată şi al vechilor obligaţiuni emise de Societate, găsim o valoare actuală de 312.563.140 lei.

Statul plătind, tot cu renta 6%, obligaţiunile de Stat 6% C.F.R. în valoare de 217.500.000 lei şi obligaţiunile 6% ale acţionarilor C.F.R., în valoare de 47.532.000, deci în total 265.032.000 lei, a realizat un beneficiu în valoare de 47.531.140 lei.

Dacă am presupune că împrumutul suplimentar de lei 20.000.000, destinat unor îmbunătăţiri şi completări de căi ferate, ar fi fost făcut de Societatea acţionarilor, tot rămâne din operaţiune un beneficiu în valoare actuală de 27.531.140 lei.

9. *Imprumutul 6% de 31.600.000 lei din 1880*

Scopul împrumutului. Conversiunea obligaţiunilor rurale 10%, din cari mai rămăsese de plată o valoare nominală, — care exprimată în lei noui — reprezenta, la 19 Aprilie 1880, o sumă de 25.880.693 lei.

Condiţiuni. Cursul 84% (o valoare nominală de lei 113.000 a fost vândută pe cursul $88\,^1/_4\,\%$), procentul nominal 6%, durata 44 ani începând dela 1 Mai 1880. Cuponul şi amortismentul semestrial. Obligaţiunile rurale 10% erau primite la subscripţie pe valoarea lor nominală, acordându-se subscriitorilor şi o primă de 2% în numerar.

S'au prezentat la conversiune obligaţiuni reprezentând o valoare nominală de 24.151.575 lei, restul de 1.729.118 lei fiind achitat în numerar din produsul împrumutului.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Produsul împrumutului		26.548.802
Primă 2% la oblig. prezentate	483.023	
Cheltuelile conversiunii	70.248	553.271
Valoarea reală micşorată		25.995.531

Curs real. Procent real. Raportând această sumă la valoarea nominală emisă de 31.600.000 lei, găsim cursul real de emisiune 82,264%, căruia îi corespunde un procent real semestrial de 3,80, echivalent cu 7,744% anual.

Rezultatul conversiunii. a) Pentru capitalul convertit de 24.151.575 lei în rentă 10%, mai era de plată, conform tabelului de amortisment: 11.501.063 lei la 23 Aprilie 1880, reprezentând amortisment (cuponul se plătise), apoi 632.526 lei la 23 Octomvrie 1880, reprezentând cuponul dela 23 Octomvrie 1880 (anume 5% din capitalul rămas, dacă s'ar fi plătit amortismentul precedent); în sfârşit 13.283.038 lei, cupon şi amortisment, la 23 Aprilie 1881.

Valoarea actuală, la 1 Mai 1880, a acestor trei sume, calculată cu procentul real semestrial 3,80% al noului împrumut este de 24.447.393 lei;

b) Capitalul convertit de 24.151.575 lei a mai necesitat plata primei de 2%, adică 483.023 lei şi partea proporţională din cheltueli de 65.200 lei; deci în total 24.699.798 lei, căruia, la cursul de 84%, îi corespunde din noul împrumut de 6% o valoare nominală de 29.404.500 lei.

Acest capital este amortizat în 88 semestre cu 3% semestrial. Vor fi de plată 88 de semestrialităţi de câte 952.821 lei.

Valoarea actuală, la 1 Mai 1880, a acestor 88 semestrialităţi calculată cu acelaşi procent de 3,80% pe semestru este de 24.079.883 lei.

c) Făcând diferenţa între cele două valori actuale, găsim că această conversiune a dat *un beneficiu*, care în valoare actuală reprezintă 367.510 lei.

10. *Imprumutul 5% de lei 148.200.000 din 1881.*

Scopul împrumutului. Conversiunea obligaţiunilor domeniale 8% şi stingerea datoriei flotante.

Capitalul rămas de plată din obligaţiunile domeniale era de 56.022.000 lei, iar bonurile de tezaur însumau 65.428.077 lei.

Condiţiuni. Cursul 82%, procentul nominal 5%, cuponul plătit semestrial. Amortizarea în 101 semestre,

Tab. I — Imprumuturile Statului dela 1 Ianuarie 1864 până la 31 Martie 1882 şi datoria publică la 1 Aprilie 1882

Data emisiunii (1)	Denumirea împrumutului (2)	Moneta (3)	Valoarea nominală (4)	Curs de emisiune (5)	Curs real (6)	Procent nominal (7)	Procent real (8)	Capital rămas de plată la 31 Martie 1882 (lei) (9)	Observaţiuni (10)
1857	Obligaţiuni pentru sclavii emancipaţi	lei vechi	15.057.800	100,0	100,0	5 şi 10	5 şi 10	—	Stins în 1872
1864 August ..	Imprumutul Stern	lire st.	916.000	88,0	73,784	7	11,0	*) 8.767.500	—
1865 Octomvrie	Obligaţiunile rurale	lei vechi	289.569.200	100.0	100,0	10	10,0	—	Conv. în 1880
1866 Februarie	Imprumutul naţional	lei vechi	12.790.900	80,0	80,0	fără	10,84	—	Stins în 1869
1866 Octomvrie	Imprumutul Oppenheim	franci fr.	31.610.500	58,52	53,508	8	17,57	17.515.000	—
1871 Iulie	Imprumutul domenial	lei	78.000.000	75,0	74,418	8	12,36	—	Conv. în 1881
1875 Martie	Imprumutul în rentă perpetuă	lei	44.600.000	65,0	63,30	5	7,90	40.192.500	—
1880 Ianuarie	Obligaţiuni de Stat C. F. R.	lei	237.500.000	100,0	100,0	6	6,0	236.605.000	—
1880 Ianuarie	Obligaţiunile acţionarilor C. F. R. ...	lei	47.532.000	100,0	100,0	6	6,0	—	Conv. în 1881
1880 Aprilie	Imprumutul pentru conversiunea obligaţiunilor rurale 10%	lei	31.600.000	84,0	82,264	6	7,74	31.365.200	—
1881 Aprilie	Imprumutul pentru conversiunea obligaţiunilor domeniale 8%	lei	148.200.000	82,0	79,901	5	6,67	147.750.000	—
1881 Iulie	Imprumutul pentru conversiunea oblig. 6% ale Societ. C. F. R.	lei	47.948.000	91,98	91,628	5	6,25	47.948.000	—
							Capital datorat la 31 Martie 1822	530.143.200	

*) 350.700 lire sterline.

socotite dela 1 Octomvrie 1881, prin trageri la sorţi. Obligaţiunile şi bonurile de tezaur sunt primite în subscripţie pe valoarea nominală, acordându-se şi prime în numerar: 2% la obligaţiuni şi 1,5% sau 2% la bonuri. Suma subscrisă s'a ridicat la 121.524.000 lei, corespunzătoare valorii nominale a împrumutului.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Produsul împrumutului	121.524.000
Prime în numerar şi cheltueli	3.110.000
Valoarea reală micşorată	118.414.000

Curs real. Procent real. Raportând această sumă la valoarea nominală emisă găsim cursul real 79,901% căruia îi corespunde procentul real semestrial 3,28 echivalent cu 6,67% anual.

Rezultatul conversiunii. a) Pentru definitiva stingere a obligaţiunilor domeniale mai era nevoie de 11 anuităţi de câte 7.847.357 lei.

Valoarea lor actuală la 1 Aprilie 1881, calculată cu procentul real anual 6,67 al noului împrumut este de 62.926.044 lei.

b) Valoarea nominală convertită de 56.022.000 lei a mai necesitat prime şi cheltueli, în valoare de 2.255.000 lei deci un total de 58.277.000 lei, corespunzător în noul împrumut de 5% unei valori nominale de 71.069.500 lei.

Acest capital este amortizat cu 2,50% semestrial în 101 de semestre; plata semestrială va fi de 1.941.042 lei.

Valoarea actuală, la 1 Aprilie 1881, a acestor 101 de semestrialităţi, calculată cu 3,28% pe semestru (procentul real semestrial al noului împrumut) este de 56.817.793 lei.

c) Făcând diferenţa între cele două valori actuale găsim că această conversiune a dat un beneficiu, care în valoare actuală reprezintă 6.108.251 lei.

11. *Imprumutul 5% de lei 47.948.000 din 1881*

Scopul împrumutului. Conversiunea obligaţiunilor 6% ale fostei Societăţi a acţionarilor C.F.R. Valoarea nominală rămasă de plată: 44.102.125 lei.

Casa Disconto Gesellschaft din Berlin pune la dispoziţia guvernului român suma necesară. In schimb, Statul român eliberează bancherilor obligaţiuni 5% în valoare nominală de 47.948.000 lei.

Condiţiuni. Procent nominal 5%, plătit semestrial; rambursarea în 36 de semestre, prin trageri la sorţi. Originea împrumutului la 1 Decemvrie 1881.

Fondurile trimise la Berlin cu 14 zile înainte de scadenţă; comision bancherilor la plata semestrialităţilor 0,25%; celelalte cheltueli ale conversiunii în sarcina bancherilor.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Produsul împrumutului	44.102.125
Pierderi de dobânzi	58.440
Valoarea reală micşorată	44.043.685

Valoarea nominală mărită. 47.948.000 lei + valoarea actuală a comisioanelor de 0,25%, care este de 119.870 lei, ne dă un total de 48.067.870 lei.

Curs real. Procent real. Raportul celor două valori precedente ne dă cursul real al împrumutului 91,628%, căruia îi corespunde procentul real semestrial 3,077 echivalent cu 6,248% anual (rotund 6,25%).

Rezultatul conversiunii. a) Pentru amortizarea capitalului de 44.102.125 lei, în cei 18 ani cari mai rămăseseră de plată, era nevoie de anuităţi de câte 4.083.323 lei, sumă în care intră şi un comision de 0,25% plătit bancherilor.

Valoarea actuală, la 1 Decemvrie 1881, a acestor anuităţi, calculată cu 6,248%, procentul real al noului împrumut, este de 43.401.000 lei.

b) Noul împrumut de 47.948.000 lei necesită 36 semestrialităţi de câte 2.040.557, în care intră şi comisionul.

Valoarea actuală a acestor 36 semestrialităţi, calculată cu 3,077%, procentul real semestrial al noului împrumut, pentru ziua de 1 Decemvrie 1881 este de 44.006.650 lei.

c) Comparând rezultatele precedente, se vede că această conversiune s'a făcut cu o pierdere de 605.650 lei.

Din punct de vedere bugetar, plăţile anuale sunt aproximativ egale (4.083.323 lei în primul caz, 4.081.114 lei în al doilea caz). Ceva mai mult, plata totală anuală după conversiune este chiar mai mică cu 2.000 lei. Totuşi, ca rezultat al conversiunii am găsit pierdere. S'ar părea o nepotrivire.

Din punct de vedere matematic nu este nicio nepotrivire, și iată de ce:

In primul caz, întreaga plată anuală de 4.083.323 lei se făcea deodată, la sfârșitul anului.

In al doilea caz, plățile sunt semestriale, deci 2.040.557 lei se plătesc cu 6 luni înainte de vechea scadență, ceea ce reprezintă o pierdere de dobândă în fiecare an.

SITUAȚIA DATORIEI PUBLICE LA 1 APRILIE 1882

Tabloul I de mai jos ne înfățișează împrumuturile în circulație în perioada dela 1 Ianuarie 1864 până la 31 Martie 1882 și situația datoriei publice la 1 Aprilie 1882. Capitalul total datorat la această dată se ridică la suma de 530.143.200 lei.

PERIOADA DELA 1 APRILIE 1882 PÂNĂ LA 15 AUGUST 1916

1. *Renta 5% amortibilă, emisiunea 1881—1888 în valoare nominală de 436.525.000 lei*

Multiplele nevoi ale unui stat tânăr, care își începea organizarea, nu puteau fi satisfăcute din bugetul ordinar, așa că guvernul țării își propune ca toate cheltuelile extraordinare, relative la desvoltarea și organizarea armatei, învățământului, mijloacelor de comunicație, construirea unor fortificații, etc., să fie realizate din emisiunea succesivă a unor împrumuturi de rentă 5%, care să fie înglobate într'un singur tabel de amortisment, astfel ca toate împrumuturile să se amortizeze complet la aceeași dată, anume la 1 Octomvrie 1931.

Imprumuturile au însumat valoarea nominală de 436.525.000 lei.

Primul împrumut emis este *Imprumutul 5% de 148.200.000 lei*, contractat pentru conversiunea obligațiunilor domeniale 8% și stingerea datoriei flotante, despre care am vorbit mai sus.

O mică parte din total este emisă în țară, iar restul până la 436.525.000 lei este emis în Germania.

Condițiuni generale pentru emisiunile din Germania. Renta 5% se plătea semestrial; amortizarea până la 1 Octomvrie 1931, prin trageri la sorți.

Imprumuturile se luau de bancherii germani pe un curs ferm; dacă emisiunea se realiza la cursuri superioare, beneficiul se împărțea egal între Statul român și bancheri.

Băncile primeau la emisiune un comision de 1% din valoarea nominală, care acoperea toate cheltuelile emisiunii ca: timbrul german, publicații, tipărirea titlurilor, trimiterea lor în țară, etc. Semestrialitățile se trimeteau la Berlin cu 15 sau 30 zile înainte de scadența lor. Pentru serviciul împrumutului, bancherii primeau un comision de 0,25%.

In privința cursului de emisiune, avem de făcut o observare importantă.

Titlurile emise de Statul român erau exprimate în lei. Bancherii germani vărsau tezaurului român mărci și anume 80 de mărci pentru fiecare 100 lei. La plăți, — dobânzi și amortisment, — Statul român trimetea la Berlin mărci și anume 81 mărci pentru 100 lei. Această diferență de parități monetare micșora, indirect, cursul de emisiune cu 1,2345% (o marcă).

In adevăr, se înseamnă cu C cursul de emisiune, adică pentru 100 lei valoare nominală se primesc C lei. Insă acești C lei sunt plătiți de bancherii germani în mărci pe cursul 1 leu = 0,80 Mk, deci, pentru C lei se vor primi C × 0,80 Mk. La rambursare tezaurul român plătește titlul de 100 lei cu 81 Mk.

Cursul de emisiune al unui împrumut este de 100 ori câtul dintre valoarea primită și valoarea rambursată pentru un titlu oarecare din acel împrumut, deci

$$\text{Cursul real} = 100\frac{C \times 0{,}80}{81} = \frac{80}{81}C = 0{,}987654321\ C = 98{,}76\ \%\ \text{din C (aproxim.)}$$

ceea ce reprezintă o reducere de 1,23% din cursul de emisiune.

Vom avea deci în vedere, la cercetarea cursului real și deci al procentului real, că Statul român restitue mai mult cu 1 marcă = 1,25 lei la fiecare 100 lei valoare nominală.

Trimiterea semestrialităților cu 15 zile înainte de scadență reprezintă o pierdere de dobândă egală cu $\frac{5}{24}$% din valoarea nominală a împrumutului.

Vom obține deci *valoarea reală micșorată* scăzând din suma realizată din emisiune o cotă egală cu 0,208333% din valoarea nominală.

Pentru sumele întârziate față de originea împrumutului, s'a făcut bonificare de dobândă, fracțiunea de cupon.

Am spus că rambursăm la plata semestrialităților 1,25 lei mai mult la fiecare 100 lei; de asemenea plătim $\frac{1}{8}$% comision, adică 0,125 lei la fiecare 100 lei plătiți. In total, se plătește la fiecare semestrialitate 1,375% mai mult. Valoarea actuală a acestor plusuri, calculată cu procentul nominal al împrumutului, reprezintă 1,375% din capital. Așa dar Statul român rambursează o valoare nominală mărită cu 1,375%.

Cursul real al împrumutului va fi deci:

$$C' = 100\frac{\text{Valoarea reală micșorată}}{\text{Valoarea nominală mărită}}$$

Ținând seamă de C′ și de durata amortizării, se calculează *procentul real.*

Iată împrumuturile cari intră în această emisiune, în cari nu vom mai repeta condițiunile generale.

a) *Imprumutul de lei 148.200.000 din 1881.* Despre acest împrumut s'a tratat mai sus.

b) *Imprumutul de lei 8.325.000 din 1882. Condițiuni.* Imprumutul este făcut de Banca Națională a României, pe cursul 91,30%. Amortizarea în 99 semestre.

Valoarea reală micșorată (în lei):

Produsul împrumutului	7.600.725
Mai puțin: bonificări de dobândă și cheltueli	93.725
Valoarea reală micșorată	7.507.000

Curs real. Procent real. Raportând această sumă la valoarea nominală a împrumutului găsim cursul

real 90,174%, căruia îi corespunde procentul real semestrial 2,955% echivalent cu 5,997% anual (rotund 6%).

c) *Imprumutul de lei 25.000.000 din 1882. Condiţiuni.* Contractat în Germania pe cursul 91% (ferm) mai puţin 1% comision. Amortizarea în 98 de semestre.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Produsul împrumutului, din vânzarea mărcilor	23.032.211
Mai puţin: pierdere de dobândă	52.083
Valoarea reală micşorată	22.980.128

Valoarea nominală mărită: 25.000.000 + 343.750 = 25.343.750 lei.

Curs real. Procent real. Raportul celor două valori găsite ne dă cursul real de 90,674%, căruia îi corespunde procent real semestrial 2,83% echivalent cu 5,74% anual.

d) *Imprumutul de lei 43.000.000 din 1883. Condiţiuni.* Contractat în Germania pe cursul 91,50% mai puţin 1% comision. Amortizarea în 97 semestre.

Valoarea reală micşorată

Produsul împrumutului:		
Emisia I. lei 25.000.000 =		
= Mk. 20.000.000a91, 50% Mk.	18.300.000	
½ din beneficiul subscripţiei (92,75% şi 94%) ....Mk.	150.780	18.450.780
Emisia II. lei 18.000.000 =		
= Mk. 14.400.000 a 91,50% ..	13.176.000	
½ din beneficiu din subscripţie	157.687	13.333.687
Total	Mk.	31.784.467
Mai puţin comisionul 1%	Mk.	344.000
Suma realizată	Mk.	31.440.467
Suma de mai sus vândută Băncii Naţionale a produs	Lei	39.460.463
Mai puţin: pierdere de dobândă ..	Lei	89.583
Valoarea reală micşorată	Lei	39.370.880

Valoarea nominală mărită: 43.000.000+591.250= 43.591.250 lei.

Curs real. Procent real. Raportul valorilor precedente ne dă cursul real al împrumutului 90,318%, căruia îi corespunde procent real semestrial 2,845%, echivalent cu 5,771% anual.

e) *Imprumutul de lei 5.700.000 din 1884. Condiţiuni.* Renta a fost vândută Băncii Naţionale a României pe cursul 92,50%, plătibil în monetă de aur. Produsul împrumutului s'a vândut tot Băncii Naţionale care a plătit în bilete, bonificând tezaurului un agio de 12%.

Amortizarea în 94 semestre.

Valoarea reală a împrumutului (în lei):

5.700.000 pe cursul 92,50%	5.272.500
12% agio	632.700
Valoarea reală	5.905.200

Curs real. Procent real. Raportând suma precedentă la valoarea nominală, găsim cursul real 103,60%, căruia îi corespunde procent real semestrial 2,405%, e echivalent cu 4,868% anual.

Rezultatele precedente sunt exacte, numai în ipoteza că Statul a făcut plăţile de dobânzi şi amortizare fără agio.

f) *Imprumutul de lei 6.249.000 din 1884. Condiţiuni.* O valoare nominală de lei 6.249.000 a fost vândută la Berlin, prin bursă, la diferite cursuri. Produsul împrumutului s'a vândut Băncii Naţionale cum se vede mai jos. Această vânzare a necesitat şi o serie de cheltueli.

Amortizarea emisiunii în 94 semestre.

Valoarea reală a împrumutului (în lei):

Obţinut din vânzarea mărcilor	5.902.325
Se adaugă agio	743.682
Total.....	6.646.007
Mai puţin: cheltueli şi pierdere de dobândă ..	52.737
Valoarea reală	6.593.270

Valoarea nominală mărită: 6.249.000 + 85.924 = 6.334.924 lei.

Curs real. Procent real. Raportul valorilor precedente ne dă cursul real al împrumutului 104,078%, căruia îi corespunde procent real semestrial 2,378%, echivalent cu 4,813% anual.

g) *Imprumutul de lei 14.474.500 din 1885. Condiţiuni.* Un stoc de 12.000.000 lei a fost vândut în Germania Sindicatului de bancheri pe cursul net 92,80%, iar restul de 2.474.500 lei s'a vândut la Bursa din Berlin pe cursuri variabile.

Amortizarea emisiunii în 93 de semestre.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Produsul emisiunii	13.240.857
Mai puţin: cheltueli şi bonificare de dobândă	37.000
Valoarea reală micşorată	13.203.857

Valoarea reală mărită: 14.474.500 + 199.024 = = 14.673.524 lei.

Curs real: 89,984%. *Procent real* semestrial: 2,866%; procent anual echivalent 5,814%.

h) *Imprumutul de lei 35.576.500 din 1886. Condiţiuni.* Vândut la Bursa din Berlin un capital nominal de 10.576.500 lei pe cursuri între 91,75% şi 95%, producând efectiv 9.754.466 lei.

Vândut sindicatului de bancheri din Germania o valoare nominală de 25.000.000 lei pe cursul 94%, mai puţin comision 1% pentru cheltueli, producând 18.600.000 Mk, cari au fost vândute Băncii Naţionale pe cursul 123,59.

Amortizarea emisiunii în 92 semestre.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Produsul împrumutului	32.725.466
Mai puţin: bonificări de dobândă	76.201
Valoarea reală micşorată	32.649.265

Valoarea nominală mărită: 35.576.500+489.177= = 36.065.677 lei.

Curs real: 90,527%. *Procent real* semestrial: 2,844%, procent anual echivalent: 5,769%;

i) *Imprumutul de lei 15.000.000 din 1886. Condiţiuni.* Contractat în Germania pe cursul 94,75% mai puţin 1% pentru cheltueli. Amortizarea în 91 semestre.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Produsul împrumutului	13.804.460
Mai puţin: bonificare de dobândă	31.250
Valoarea reală micşorată	13.773.210

Valoarea nominală mărită: 15.000.000+206.250= = 15.206.250 lei.

Curs real: 90,575%. *Procent real* semestrial: 2,849; procent anual echivalent: 5,779.

j) *Imprumutul de lei 7.000.000 din 1886. Condiţiuni.* Contractat la Banca Naţională a României pe cursul 94%. Amortizarea în 90 de semestre.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Produsul împrumutului	6.580.000
Mai puţin: pierderi de dobândă şi cheltueli	60.850
Valoarea reală micşorată	6.519.150

Curs real. Procent real. Raportând această valoare la valoarea nominală găsim cursul real 93,131%, căruia îi corespunde procentul real semestrial 2,748, echivalent cu 5,571% anual.

k) *Imprumutul de lei 3.000.000 din 1887. Condiţiuni.* Contractat la Banca Naţională a României pe cursul 94%. Amortisment în 89 semestre.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Produsul împrumutului	2.820.000
Mai puţin: bonificare de dobândă şi cheltueli	13.600
Valoarea reală micşorată	2.806.400

Curs real. Procent real. Raportând această valoare la valoarea nominală, găsim cursul real 93,547%, căruia îi corespunde procentul real semestrial 2,734, echivalent cu 5,541% anual.

l) *Imprumutul de lei 12.500.000 din 1887. Condiţiuni.* Contractat în Germania pe cursul 94,50%, mai puţin 1% comision, pentru cheltueli. Amortizarea în 89 de semestre.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Produsul împrumutului	11.594.000
Mai puţin: bonificare de dobândă	26.040
Valoarea reală micşorată	11.567.960

Valoarea nominală mărită: 12.500.000+189.062= 12.689.062 lei.

Curs real. Procent real. Cursul real 91,165%, căruia îi corespunde procent real semestrial 2,83, echivalent cu 5,74% anual.

m) *Imprumutul de lei 12.500.000 din 1888. Condiţiuni.* Contractat în Germania pe cursul 91,50% mai puţin 1% pentru cheltueli. Amortizarea în 88 semestre.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Produsul împrumutului	11.312.500
Mai puţin: pierdere de dobândă	31.042
Valoarea reală micşorată	11.281.458

Valoarea nominală mărită: 12.500.000+189.062= 12.689.062 lei.

Curs real. Procent real. Curs real 88,907%, căruia îi corespunde procent real semestrial 2,872, echivalent cu 5,826% anual.

n) *Imprumutul de lei 100.000.000 din 1888. Condiţiuni.* Contractat în Germania pe cursul 90% mai puţin 1% pentru cheltueli. Amortizarea în 87 de semestre.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Produsul împrumutului	89.571.611
Mai puţin: pierdere de dobândă	208.333
Valoarea reală micşorată	89.363.278

Valoarea nominală mărită: 100.000.000+1.375.000 =101.375.000 lei.

Curs real. Procent real. Curs real 88,151%; procent real semestrial 2,976, echivalent cu 6,041%.

2. *Imprumutul intern 4% de lei 32.500.000 din 1889*

Scopulîmprumutului. Retragerea biletelor ipotecare (26.260.000 lei), emise de Stat în baza legii din 12 Iunie 1877, cari au avut caracterul de monetă legală faţă de creditorii Statului.

Condiţiuni. Cursul 80%. Subscriitorii cu sume mai mari de un milion se bucură de o primă de 1%. Subscrierea în aur; cei cari subscriu în bilete de bancă vor plăti agio.

Dobânda 4% anual, plătibilă semestrial; amortizarea în 88 semestre, prin trageri la sorţi.

În trei zile, împrumutul s'a acoperit de 8 ori, dar s'a acceptat numai valoarea nominală fixată prin lege.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Produsul împrumutului la cursul 80%	26.000.000
Agio	146.146
Total	26.146.146
Mai puţin: primă 1% lei 247.790, dobânzi şi cheltueli 136.506 lei	384.296
Valoarea reală micşorată	25.761.850

Curs real. Procent real. Raportând această valoare la valoarea nominală a împrumutului, găsim cursul real 79,267%, căruia îi corespunde procent real semestrial 2,786, echivalent cu 5,65% anual.

3. *Imprumutul 4% de lei 50.000.000 din 1889*

Scopul împrumutului. Acoperirea costului unor lucrări mari în curs de executare (fortificaţiuni, căi ferate, cumpărare de vagoane).

Condiţiuni. Emis la Berlin pe cursul 84% mai puţin comision 1% destinat cheltuelilor (fără confecţionarea titlurilor). Celelalte condiţiuni ca la vechile împrumuturi. Dobânda 4% anual plătită semestrial; amortizare în 88 semestre.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Lei 50.000.000 = Mk. 40.000.000 a 83% net	Mk.	33.200.000
Dobânzi bonificate la sumele în depozit	Mk.	554.104
Total	Mk.	33.754.104
Suma de mai sus, s'a vândut Băncii Naţionale, pe cursul mijlociu 123,30, producând	Lei	41.618.810
Mai puţin: bonificări de dobânzi şi cheltueli	Lei	103.330
Valoarea reală micşorată	Lei	41.515.480

Valoarea nominală mărită: 50.000.000+687.500= 50.687.500 lei.

Curs real. Procent real. Curs real 81,905%, procent real semestrial 2,668, echivalent cu 5,407% anual.

4. *Imprumutul 4% de lei 274.375.000 din 1890*

Scopul împrumutului. Conversiunea obligaţiunilor 6% C.F.R. emise în 1880 pentru răscumpărarea căilor ferate.

Condiţiuni. Emis la Berlin pe cursul 85,25% mai puţin 1% pentru cheltueli. Condiţiunea de schimb este 100 lei = 81 mărci atât la încasări cât şi la plăţi. Dobânda 4% anual plătită semestrial; amortizarea în 66 semestre. Obligaţiunile 6% prezentate la conversiune se primesc ca numerar pe valoarea lor nominală. Pentru obligaţiunile achitate în numerar bancherii primesc un comision de 0,25%. Restul: vechile condiţiuni.

Valoarea reală a împrumutului. Lei 274.375.000 a 84,25% net, lei 231.160.938 acoperiţi în felul următor:

Obligaţiuni 6% prezentate la conversiune	186.778.500
Obligaţiuni 6% achitate în numerar	44.181.500
In numerar	200.938
Total	231.160.938
Dobânzi bonificate	2.743.750
Produsul împrumutului	233.904.688
Mai puţin: pierdere de dobânzi, comision, cheltueli	767.688
Valoarea reală a împrumutului	233.137.000

Valoarea nominală mărită. 274.375.000+342.969= 274.717.969 lei.

Curs real. Procent real. Curs real 84,864%; procent real semestrial 2,66, echivalent cu 5,395% anual.

Rezultatul conversiunii. Obligaţiunile 6% reprezentau o valoare nominală de 230.960.000 lei, de amortizat în 66 semestre. Semestrialitatea teoretică necesară amortizării, împreună cu comisionul de 0,25% reprezintă 8.097.117 lei.

Noul împrumut de 274.375.000 lei, care urma să fie amortizat tot în 66 semestre, necesita o semestrialitate, mărită cu comisionul de 1/8%, de 7.533.105 lei.

Economia pe semestru este de 8.097.117 — 7.533.105 = 564.012 lei.

Valoarea actuală a celor 66 de economii calculată cu 2,66% (procentul real semestrial al noului împrumut), reprezintă beneficiul conversiunii în sumă de 17.426.279 lei.

Suma primită în numerar, 200.988 lei, se compensează cu cheltuelile conversiunii.

5. *Imprumuul 4% de lei 45.000.000 din 1891*

Scopul împrumutului. Acoperirea cheltuelilor extraordinare.

Condiţiuni. Emis la Berlin pe cursul 84,375%, mai puţin 1% pentru cheltueli. Cursul schimbului 100 lei = 81 mărci, atât la încasări cât şi la plăţi. Dobânda 4% anual, plătibilă semestrial; amortismentul semestrial în 88 semestre. Sumele rămase în depozit produc dobândă 3%.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Produsul împrumutului, plus dobânzi de 3%	37.725.941
Mai puţin: pierderi de dobândă şi cheltueli	90.941
Valoarea reală micşorată	37.635.000

Valoarea nominală mărită. 45.000.000+56.250= 45.056.250 lei.

Curs real. Procent real. Cursul 83,529%; procent real semestrial 2,60%, echivalent cu 5,267%.

6. *Imprumutul 5% de lei 75.000.000 din 1892*

Scopul împrumutului. Plata lucrărilor extraordinare efectuate şi a celor ce trebuiau continuate în 1892/93, precum şi pentru îndeplinirea trebuinţelor Ministerului de Răsboiu.

Condiţiuni. Contractat la Berlin pe cursul 95,5%, 94,75% şi 95%, mai puţin 1% comision. Dobânda 5% pe an plătibilă semestrial; amortizarea în 88 de semestre, prin trageri la sorţi. Restul condiţiunilor ca la vechile împrumuturi.

Valoarea reală micşorată:

Lei	Mărci	Curs net	Produs (Mk)
37.500.000	30.000.000	94,50%	28.350.000
22.000.000	17.600.000	93,75%	16.500.000
15.339.000	12.271.200	94%	11.534.928
161.000	128.800	(eşite la sorţi)	128.800
75.000.000	60.000.000		56.513.728
Dobânzi pentru sumele în depozit			44.942
		Total ..... Mk	56.558.670 = Lei 69.905.427
Mai puţin: pierdere de dobândă şi cheltueli			191.250
Valoarea reală micşorată			Lei 69.714.177

Valoarea nominală mărită. 75.000.000+1.031.250 =76.031.250 lei.

Curs real. Procent real. Cursul real 91,943%; procent real semestrial 2,797, echivalent cu 5,672% anual.

7. *Imprumutul 5% de lei 50.000.000 din 1893*

Scopul împrumutului. Continuarea lucrărilor extraordinare.

Condiţiuni. Cursul 95,5% şi 93%, mai puţin 1% pentru cheltueli. Restul condiţiunilor ca în împrumutul precedent.

Valoarea reală micşorată:

Lei	Mărci	Curs net	Produs (Mk)
25.000.000	20.000.000	94,5%	18.900.000
24.914.500	19.931.600	92%	18.337.072
85.500	68.400	(eşite la sorţi)	68.400
50.000.000	40.000.000		37.305.472
Dobânzi pentru sumele în depozit			28.239
Total ..... Mk			37.333.711 = Lei 46.125.800
Mai puţin: pierdere de dobândă şi cheltueli ..			134.167
Valoarea reală micşorată			Lei 45.991.633

Valoarea nominală mărită. 50.000.000 + 687.500 = 50.687.500 lei.

Curs real. Procent real. Cursul real 90,736%; procent real semestrial 2,847, echivalent cu 5,775% anual.

8. *Imprumutul 4% de lei 120.000.000 din 1894*

Scopul împrumutului. Continuarea lucrărilor extraordinare.

Condiţiuni. Emis la Berlin la cursuri variabile: 83%, 82%, 83,25%. Dobânda 4%. Restul condiţiunilor ca în împrumutul precedent.

Valoarea reală micşorată:

Lei	Mărci	Curs net	Produs (Mk.)
60.000.000	48.000.000	82%	39.360.000
30.000.000	24.000.000	81%	19.440.000
30.000.000	24.000.000	82,25%	19.740.000
120.000.000	96.000.000		78.540.000
Dobânzi pentru sume în depozit.			59.979
Total .....Mk.			78.599.979 = Lei 97.169.625
Mai puţin: pierdere de dobândă şi cheltueli ..			250.000
Valoarea reală micşorată			Lei 96.919.625

Valoarea nominală mărită. 120.000.000 + 1.650.000 = 121.650.000 lei.

Curs real. Procent real. Curs real 79,876%; procentul real semestrial 2,758, echivalent cu 5,592% anual.

9. *Imprumutul 4% de lei 90.000.000 din 1896*

Scopul împrumutului. Plata lucrărilor extraordinare făcute în trecut şi a celor în curs de executare.

Condiţiuni. Emis la Berlin pe cursul 85%. Celelalte condiţiuni ca la împrumutul precedent.

Valoarea reală micşorată:

Produsul împrumutului:			
Lei 90.000.000 = Mk. 72.000.000			
pe cursul net 84% = Mk. 60.480.000			
Dobânzi la sumele în depozit	Mk. 86.618		
Total	Mk. 60.566.618	= lei	74.916.294
Mai puţin: pierdere de dobândă şi cheltueli		lei	190.000
Valoarea reală micşorată		lei	74.726.294

Valoarea nominală mărită: 90.000.000 + 1.237.500 = 91.237.500 lei.

Curs real. Procent real. Cursul real 81,903%; procent real semestrial 2,658, echivalent cu 5,387% anual.

10. *Imprumutul 4% de lei 180.000.000 din 1898*

Scopul împrumutului. Conversiunea rentei perpetue 5% din 1875, obligaţiunilor rurale 6% din 1880 şi a unei plăţi din renta 5% emisă în anii 1881—88, pentru cari se destină o valoare nominală de 105.000.000 lei. Restul de 75.000.000 reprezintă un împrumut nou pentru acoperirea costului lucrărilor extraordinare în curs.

Condiţiuni. Cursul 91,5%, mai puţin 1% pentru cheltueli. Dobânda anuală 4%, plătită semestrial. Amortizarea în 120 semestre, prin trageri la sorţi. Conversiunea mărcilor în lei, ca şi mai înainte: 100 lei = 80 mărci, la contractare, şi 100 lei = 81 mărci, la plata dobânzilor şi amortizărilor. Rentele convertite se primesc pe valoarea lor nominală.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Produsul împrumutului:	
Obligaţiuni rurale 6%	26.793.300
Rentă perpetuă 5%	30.225.000
Rentă amortibilă 5%	37.470.000
Subscris în numerar	67.570.024
Total	162.058.324
Mai puţin: pierdere de dobândă şi cheltueli .	492.844
Valoarea reală micşorată	161.565.480

Valoarea nominală mărită. 180.000.000 + 2.475.000 = 182.475.000 lei.

Curs real. Procent real. Cursul real 88,541%; procent real semestrial 2,40, echivalent cu 4,8576% anual.

Rezultatul conversiunii:

a) *Obligaţiunile rurale 6%*. Valoarea nominală neamortizată, de lei 26.793.300, mai necesită pentru definitiva stingere, 52 de semestrialităţi de câte 1.023.964 lei.

Valoarea actuală a acestor 52 de semestrialităţi calculată cu 2,4% (procentul real semestrial al noului împrumut), reprezintă ....lei	30.281.790
Valoarea actuală a viitoarelor 120 semestrialităţi înlocuitoare, calculată tot cu 2,4% pe semestru, va reprezenta valoarea nominală a obligaţiilor ....lei	26.793.300
Beneficiu în valoare actuală ......lei	3.488.490

Acest beneficiu se micşorează cu cheltuelile corespunzătoare proporţionale, adică lei 35.540 şi cu o pierdere de dobândă de 70.560 lei.

Beneficiul conversiunii se reduce la 3.488.490 — 106.100 = 3.382.390 lei.

b) *Renta perpetuă 5% din 1875*. Valoarea nominală neamortizată chemată la conversiune era de 30.225.000 lei.

Renta de 2,5% pe semestru reprezintă deci 755.625 lei, la care se adaugă comisionul de 0,5%; în total 759.403,12 lei.

Valoarea actuală, calculată cu 2,4% pe semestru, a unui şir infinit de asemenea anuităţi reprezintă ....lei	31.641.800
Valoarea actuală a viitoarelor 120 semestrialităţi înlocuitoare împreună cu comisionul de 0,125% calculată tot cu 2,4% pe semestru, este ....lei	30.262.780
Beneficiu în valoare actuală.....lei	1.379.020

Ţinând seamă de partea proporţională de cheltueli şi de o pierdere de dobândă, însumând 195.160 lei, beneficiul conversiunii se reduce la 1.379.020 — 195.160 = 1.183.860 lei.

c) *Renta amortizabilă 5%*. Valoarea nominală convertită era de 37.470.000 lei, de amortizat în 67 semestre.

Semestrialitatea teoretică mărită cu comisionul de 0,125% era de 1.159.653 lei.

Valoarea actuală a acestor 67 semestrialităţi, calculată cu 2,4% pe semestru este de lei	38.527.850
Valoarea actuală a viitoarelor 120 semestrialităţi înlocuitoare, plus comisionul de 0,125% calculată tot cu 2,4% pe semestru este ..lei	37.514.340
Beneficiu în valoare actuală lei	1.013.510

Beneficiul se micşorează cu cheltuelile corespunzătoare şi o pierdere de dobândă, cari însumează 240.350 lei. Beneficiul devine 1.013.510 — 240.350 = 773.160 lei.

d) *Beneficiul total* (în lei):

Dela obligaţiunile 6%	3.382.390
Dela renta perpetuă 5%	1.183:860
Dela renta amortibilă 5%	773.160
Total	5.339.410

11. *Imprumutul 5% de lei 175.000.000 cu bonuri de tezaur, din 1899*

Scopul împrumutului. In cursul anilor 1898 şi 1899 se făcuseră lucrări extraordinare cari au fost plătite cu sume procurate din bonuri de tezaur cu scadenţă scurtă; ele reprezentau aproape 150.000.000 lei. Imprumutul în chestiune s'a făcut pentru acoperirea lor şi obţinerea unui sold în numerar pentru cheltueli destinate altor lucrări extraordinare.

Condiţiuni. Contractat la Berlin la 1 Decemvrie 1899, pe cursul 91%, mai puţin 1,50% comision. Cupon 5% plătit semestrial. Capitalul trebuia rambursat dintr'odată, la 1 Decemvrie 1904. Restul condiţiunilor ca la celelalte împrumuturi.

Valoarea reală micşorată (în lei):

Produsul împrumutului este următorul:		
Lei 175.000.000 = Mk. 140.000.000		
pe cursul net 89,5% = Mk. 125.300.000		
Bonificări pentru sumele în depozit	Mk. 26.733	
	Mk. 125.326.733 = lei	154.903.891
Mai puţin cheltueli	lei	13.891
Valoarea reală micşorată	lei	154.890.000

Valoarea reală mărită. 175.000.000 + 2.406.250 = 177.406.250 lei.

Procent real. In acest împrumut, procentul real se calculează după o altă metodă ca aceea întrebuinţată până acum.

Dobânzile de 2,50%, împreună cu comisionul de 0,125% reprezintă pe semestru 4.435.156 lei. Valoarea actuală a acestor 10 plăţi semestriale, plus valoarea actuală a sumei de 177.406.250 lei, care este plătită peste 5 ani, (ambele valori calculate cu procentul ce urmează să determinăm), trebue să fie egale cu valoarea reală micşorată de 154.890.000 lei.

Obţinem o ecuaţie care ne dă procentul real semestrial de 4,01, echivalent cu 8,18% anual.

12. *Imprumutul 5% de lei 185.000.000 din 1903*

Scopul împrumutului. Conversiunea bonurilor de tezaur din împrumutul precedent. După cum s'a văzut mai sus, împrumutul de 175.000.000 lei avea scadenţa la 1 Decemvrie 1904. Era o imposibilitate să se plătească o asemenea sumă din buget. Trebuia deci preparat un nou împrumut. Deşi operaţiunea a fost numită *conversiunea bonurilor de tezaur*, totuşi ea nu a fost o conversiune, ci un împrumut în numerar cu care s'au plătit bonurile de tezaur, pe valoarea lor nominală, înainte de scadenţa lor.

Nu vom cerceta deci rezultatul conversiunii, fiindcă ea nu a existat.

Condiţiuni. Contractat la Berlin pe cursul 95,5%, mai puţin: comisionul de 1,5% care acoperea toate cheltuelile emisiunii, timbrul fiscal şi cheltuelile de transport şi asigurare pentru vechile bonuri de tezaur şi nouile titluri. Numai tipărirea titlurilor noui rămânea în sarcina guvernului român.

Dobânda 5% anual, plătibilă semestrial; amortizarea în 80 semestre, prin trageri la sorţi. Parităţile 100 lei = 80 Mk la primiri şi 100 lei = 81 Mk la plăţile făcute de Statul român.

Valoarea reală micşorată:

Produsul împrumutului:		
Lei 185.000.000 = Mk. 148.000.000		
pe cursul net 94% = Mk 139.120.000		
Dobânzi pentru sumele în depozit	Mk 70.592	
	Mk 139.190.592 = Lei	171.020.000

Suma de mai sus (în lei) reprezintă produsul net al împrumutului, după scăderea cheltuelilor.

Valoarea nominală mărită. 185.000.000 + 2.543.750 = 187.543.750 lei.

Curs real. Procent real. Cursul real 91,189%, căruia îi corespunde procent real semestrial 2,845, echivalent cu 5,77% anual.

13. *Conversiunea rentelor 5% din 1881—1888; 1892 şi 1893. (Convenţiunea din 22 Aprilie 1905)*

Din rentele 5% citate mai sus rămăsese în circulaţie o valoare nominală de 424.613.000 lei. Pentru convertirea împrumutului într'un împrumut de 4%, s'a acordat deţinătorilor o sultă de 13% plătibilă tot în titluri de rentă 4%. Acest plus împreună cu cheltuelile de conversiune stabilite la 1,30% din valoarea nominală convertită, plătibile tot în titluri de rentă, necesitase un plus de emisiune, în cifră rotundă de 60.720.000 lei.

Pentru obţinerea de numerar necesar lucrărilor extraordinare, cari nu puteau fi împlinite din bugetul ordinar, s'a completat emisiunea precedentă cu o emisiune suplimentară de 39.280.000 lei, pentru ca

împreună să se obţină o valoare nominală de 100.000.000 lei.

Convenţiunea şi tablourile de amortisment se referă la două împrumuturi, unul de 424.613.000 lei, cunoscut sub numele de *Renta convertită 4% din 1905* şi al doilea de 100.000.000 lei, cunoscut sub numele de *Renta A. B. 4% din 1905.*

In studiul nostru suntem obligaţi să procedăm altfel.

Vom considera ca un singur împrumut valoarea nominală de rentă 5% prezentată la conversiune şi emisiunea de 60.720.000 lei (renta 4% Seria B) necesară sultei şi cheltuelilor acestei conversiuni, adică vom trata despre un *împrumut 4% de lei 485.333.000*, şi ne vom ocupa de un al doilea *împrumut de 4%* de lei 39.280.000 lei (denumit şi renta 4% seria A) destinat să producă numerar.

a) *Imprumutul 4% de lei 485.333.000.*

Scopul împrumutului. Conversiunea rentelor 5% din 1881—88; 1892 şi 1893.

Condiţiuni. Dobânda 4% anual, plătită semestrial; amortizarea în 80 semestre prin trageri la sorţi. Condiţiunile celelalte ca la împrumuturile precedente.

Emisiunea este acoperită astfel:

Lei	Renta din:	Ultimul cupon achitat la:
313.482.000	1881—88	1 Octomvrie 1905
66.326.000	1892	1 Iulie 1905.
44.805.000	1893	1 Iulie 1905.
424.613.000	convertit în rentă 4% 1905	
60.720.000	rentă 4%, Seria B, sultă şi cheltueli	
485.333.000	rentă 4%, cu primul cupon 1 Aprilie 1906,	

Originea împrumutului este deci la 1 Octomvrie 1905.

Valoarea reală primită. Ţinând seamă de comisionul de 8%, plătit odată cu semestrialităţile, şi de paritatea la plăţile acestor semestrialităţi (100 lei = 81 mărci), valoarea primită este nu numai valoarea nominală prezentată la conversiune, ci şi valoarea actuală a comisioanelor precum şi a plusurilor rezultate din paritatea monetară. Am văzut că acestea reprezintă împreună 1,375% din capital, deci valoarea reală primită va fi 424.613.000 + 5.838.429 = 430.451.429 lei.

Valoarea nominală mărită. In mod analog vom avea valoarea nominală mărită a noului împrumut: 485.333.000 + 6.673.329 = 492.006.329.

Curs real. Procent real. Cursul real este 87,49%; procent real 2,47%, echivalent cu 5% anual.

Rezultatul conversiunii. Vom afla valoarea actuală, la 1 Octomvrie 1905, a semestrialităţilor rămase de plată din fiecare rentă chemată la conversiune, întrebuinţând pe 2,47% ca procent de scont.

a) La emisiunea din 1881—88 ar mai fi fost de plată 42 semestrialităţi de câte 12.091.800 lei şi a 43-a de 3.655.038 lei. Valoarea lor actuală este de 315.476.248 lei;

β) La emisiunea din 1892, mai erau de plată 62 semestrialităţi teoretice de câte 2.115.883 lei; valoarea lor actuală este de 66.999.209 lei;

γ) La emisiunea din 1893, mai erau de plată 64 semestrialităţi teoretice de câte 1.410.573 lei, a căror valoare actuală este 45.323.355 lei.

Suma celor trei valori actuale găsite este 427.798.812 lei, la care trebue să adăogăm, cum s'a văzut mai sus, 1,375%. Vom obţine suma de 433.681.046 lei.

Pentru a găsi rezultatul conversiunii, trebue să comparăm acest ultim rezultat cu valoarea reală primită. Aceasta fiind mai mică decât valoarea actuală a vechilor anuităţi, conversiunea s'a făcut cu un beneficiu, a cărui valoare actuală, la 1 Octomvrie 1905, este: 433.681.046 — 430.451.429 = 3.229.617 lei.

b) *Imprumutul 4% de lei 39.280.000 din 1905 (Seria A).*

Scopul împrumutului. Acoperirea cheltuelilor angajate pentru lucrări extraordinare.

Condiţiuni. Emis la Berlin pe cursul net 87%. Celelalte condiţiuni ca la împrumutul precedent.

Valoarea reală micşorată:

Produsul împrumutului:				
Lei 39.280.000 = Mk 31.424.000 pe cursul 87%	= Mk	27.338.880		
Dobânzi pentru sumele în depozit	Mk	250.233		
	Mk	27.589.113	= lei	34.206.234
Mai puţin: pierdere de dobândă şi cheltueli			lei	85.234
Valoarea reală micşorată			lei	34.121.000

Valoarea nominală mărită. 39.280.000+540.100 = 39.820.100 lei.

Curs real. Procent real. Cursul real este 85,688%; procent real semestrial 2,541, echivalent cu 5,146% anual.

14. *Imprumutul 4% de lei 70.000.000 din 1908*

Scopul împrumutului. Acoperirea unor cheltueli extraordinare pentru căile ferate şi portul Constanţa.

Condiţiuni. Contractat la Berlin pe cursul de 88%, mai puţin 1% comision pentru acoperirea cheltuelilor de emisiune şi timbru.

Dobânda 4% anual, plătibilă semestrial. Origina împrumutului: 1 Octomvrie 1908, dată de când încep să curgă dobânzile pentru împrumutul întreg. La 1 Aprilie 1909, se plăteşte numai cuponul; amortizările încep dela 1 Octomvrie 1909 şi se fac prin 63 de trageri la sorţi semestriale.

Restul condiţiunilor ca la vechile împrumuturi.

Valoarea reală micşorată. Conform contractului, s'a plătit guvernului român lei 70.000.000 = Mk 56.000.000 pe cursul net 87% = Mk 48.720.000.

Plăţile s'au făcut în modul următor:

la 15 Decemvrie 1908 .	Mk	16.000.000		
la 1 Aprilie 1909 .	Mk	8.360.000		
la 8 Aprilie 1909 .	Mk	8.000.000		
la 1 Iulie 1909 .	Mk	16.360.000		
	Mk	48.720.000		
Dobânzi cu mai puţin de 4% pentru sumele rămase în depozit	Mk	577.736		
	Mk	49.297.736	= lei	60.861.402
Mai puţin: pierdere de dobândă 1.392.222 + 116.667 + cheltueli 11.513			= lei	1.520.402
Valoare reală micşorată			lei	59.341.000

Prima pierdere de dobândă provine din condițiunea de a socoti dobânzile chiar dela 1 Octomvrie 1908, pe câtă vreme împrumutul s'a vărsat mai târziu, în mai multe fracțiuni, așa că *scadența mijlocie* a sumei de Mk 48.720.000 este la 179 zile după 1 Octomvrie 1908. Pe tot acest interval de 179 zile, Statul are o pierdere de dobândă de 4% anual, care reprezintă 1.392.222 lei. Este drept că, în parte, această pierdere este compensată cu dobânzile de Mk 577.736 = lei 713.215, sumă făcută venit tezaurului, de aceea s'a pus ca produs al împrumutului.

A doua pierdere de dobândă, (116.667) este cunoscută: ea provine din anticiparea plății cuponului cu 15 zile față de scadența sa.

Valoarea uominală mărită. 70.000.000 + 962.500 = 70.962.500 lei.

Curs real. Procent real. Cursul real 83,623%; procentul real semestrial 2,747, echivalent cu 5,569% anual.

15. *Imprumutul 4% de lei 128.000.000 din 1910*

Scopul împrumutului. Acoperirea cheltuelilor extraordinare pentru armată și căile ferate.

Condițiuni. Imprumutul este luat de un sindicat germano-francez pe cursul 88% mai puțin 1,5% pentru timbru și cheltueli de emisiune.

Dobânda 4% anual, plătibilă semestrial. Originea împrumutului 1 Martie 1910, dată de când încep să curgă dobânzile pentru întreg împrumutul. La 1 Septemvrie 1910 se plătește primul cupon; amortizările încep la 1 Martie 1911 și se fac prin 79 de trageri la sorți semestriale.

Restul condițiunilor ca la vechile împrumuturi.

Valoarea reală micșorată. S'a plătit Statului român lei 128.000.000 = Mk. 102.400.000, pe cursul net 86,50% = Mk. 88.576.000.

Plățile s'au făcut în modul următor:

la 1 Aprilie	1910	Mk	18.000.000	
la 1 Sept.	1910	Mk	18.000.000	
la 1 Aprilie	1911	Mk	26.000.000	
la 1 Sept.	1911	Mk	26.576.000	
Total		Mk	88.576.000 =	lei 109.353.086
Mai puțin: pierderi de dobândă 1.706.667 ÷ 213.333 + cheltueli 23.086 .... =				lei 1.943.086
Valoarea reală micșorată				lei 107.410.000

Scadența mijlocie a sumei de Mk 88.576.000 este la $10^2/_3$ luni după data de 1 Martie 1910, de când încep să curgă dobânzile. Statul român are o pierdere de dobândă cu 4% anual, la întreg capitalul, pe toată această durată.

Pierderea este însă compensată în parte prin dobânzile bonificate de bancheri, variind între 2% și 3% anual, după cum se vede din discursul ministrului de Finanțe, când s'a desbătut în Cameră împrumutul. Negăsind amănunte, considerăm dobânda mijlocie de 2,50% pe an și facem compensația.

Valoarea nominală mărită. 128.000.000 + 1.760.000 = 129.760.000.

Curs real. Procent real. Cursul real 82,776%, procent real semestrial 2,676, echivalent cu 5,424% anual.

16. *Imprumutul intern 4% de lei 44.199.000 din 1910*

Scopul împrumutului. Acoperirea cheltuelilor pentru lucrări publice extraordinare.

Condițiuni. Emis în țară pe cursul 90,50%. Dobânda 4% anual, plătibilă semestrial. Primul cupon la 1 Martie 1911, iar primul amortisment la 1 Septemvrie 1911, amortizarea făcându-se prin 79 de trageri la sorți semestriale.

Valoarea reală micșorată.

Produsul împrumutului: 44.199.000 lei pe cursul 90,50%	40.000.095
Mai puțin: cheltueli aproximativ	20.095
Valoarea reală micșorată	39.980.000

Curs real. Procent real. Raportând această valoare la valoarea nominală a împrumutului, găsim cursul real 90,454%, căruia îi corespunde procentul real semestrial 2,345, echivalent cu 4,744% anual.

17. *Imprumutul 4½% pe bonuri de tezaur de lei 70.000.000 din 1913.*

Scopul împrumutului. Acoperirea cheltuelilor pentru lucrări extraordinare.

Condițiuni. Contractat la Berlin pe cursul 97%, mai puțin 2% pentru cheltueli de timbru și publicitate. Dobânda 4,5% pe an, plătibilă semestrial la 1 August și 1 Februarie, primul cupon la 1 August 1913. Capitalul plătit dintr'odată, peste 3 ani, la 1 Februarie 1916.

Pe baza bonurilor de tezaur emise de Statul român, Guvernul român a fost creditat, în cont, pe ziua de 28 Ianuarie 1913, cu produsul împrumutului, obținând bonificări de dobânzi între 2% și 3%. Schimbul: 100 lei = 80 M. la primiri și 100 lei = 81 M. la plățile Statului român.

Valoarea reală micșorată. Produsul împrumutului trebuia să fi fost: lei 70.000.000 = Mk. 56.000.000 pe cursul net 95% = Mk. 53.200.000 = lei 65.678.964, la paritatea legală, adică 1 Mk. = lei 1,234567.

Fără a avea lămuririle necesare, găsim că produsul net făcut venit tezaurului a fost de 60.944.520 lei.

Valoarea nominală mărită. 70.000.000 + 962.500 = 70.962.500 lei.

Procent real. Procedând după metoda indicadă la împrumutul de sub numărul 11, găsim procentul real semestrial 5, echivalent cu 10,25% anual.

Notă. Aceste bonuri de tezaur au fost achitate din produsul împrumutului ce tratăm imediat mai jos. S'au retras următoarele valori nominale în bonuri de tezaur (în lei):

25.000.000	la 20	Noemvrie	1913
15.000.000	la 12	Decemvrie	1913
20.000.000	la 12	Ianuarie	1914
10.000.000	la 5	Februarie	1914

Deci în total 70.000.000 lei corespunzător teoretic la scadența mijlocie 21 Decemvrie 1911.

Așa dar, s'a primit, să zicem chiar 65.679.000 lei la 28 Ianuarie 1913, iar peste 327 zile, la 21 Decemvrie 1913 s'a rambursat 70.000.000 lei plus dobânda, cu 4,50% pe acest interval. Prima de rambursare,

4.321.000 lei şi dobânda simplă cu 4,50% pe 327 zile, în valoare de 2.861.250 lei însumează 7.182.250 lei ca remuneraţie pe 327 zile la un capital real de 65.679.000 lei, ceea ce reprezintă 12,039% pe an.

18. *Imprumutul 4½% de lei 250.000.000 din 1914.*

Scopul împrumutului. Plata anticipată a bonurilor de tezaur emise în 1918, plata bonurilor de rechiziţie puse în circulaţie cu ocazia campaniei în Bulgaria din 1913, precum şi pentru plata unor lucrări publice extraordinare.

Condiţiuni. Contractat la Berlin pe cursul 87,75% net. O fracţiune de 50.000.000 lei a fost luată de casa Schroeder din Londra.

Dobânda 4,50% pe an, plătibilă semestrial; amortizarea în 80 de semestre, prin trageri la sorţi. Restul condiţiunilor ca şi la celelalte împrumuturi.

Valoarea reală micşorată:

Produsul împrumutului:		
Lei 250.000.000 = Mk. 200.000.000		
pe cursul net 87,75 = Mk. 175.500.000 =	lei	217.659.000
Mai puţin: pierderi de dobândă şi cheltueli	lei	537.950
Valoarea reală micşorată	lei	217.121.050

Valoarea nominală mărită. 250.000.000 + 3.437.500 253.437.500 lei.

Curs real. Procent real. Cursul real este 85,670%; procent real semestrial 2,822%, echivalent cu 5,723% anual.

19. *Imprumutul naţional 5% de lei 400.000.000 din 1916*

Scopul împrumutului. Acoperirea în parte a datoriei Statului către Banca Naţională.

Condiţiuni. Cursul de emisiune 84%, mai puţin comisionul băncilor cari primesc subscripţii 1,50% până la 150.000.000 lei şi 0,25% peste această sumă.

Dobânda 5% anual, plătibilă semestrial; durata amortizării 40 de ani, prin trageri la sorţi semestriale. La sfârşitul primului semestru după contractare nu se face amortizare.

Valoarea reală micşorată:

Produsul împrumutului:			
400.000.000 lei pe cursul de 84%			336.000.000
Mai puţin: Comisioane:			
1,50% la	150.000.000	2.250.000	
0,25% la	198.522.900	496.300	
0% la	51.477.100	—	
la lei	400.000.000	2.746.300	
Alte cheltueli, aproximativ		53.700	2.800.000
Valoarea reală micşorată			333.200.000

Curs real. Procent real. Raportând această sumă la valoarea nominală a împrumutului, găsim cursul real 83,30%, căruia îi corespunde procent real semestrial 3,217 echivalent cu 6,537% anual.

SITUAŢIA DATORIEI PUBLICE LA 15 AUGUST 1916

Tabloul II de mai jos cuprinde împrumuturile în circulaţie în perioada dela 1 Aprilie 1882 până la

Tab. II — Imprumuturi în circulaţie în perioada 1 Aprilie 1882—15 August 1916 şi datoria publică la 15 August 1916

Data emisiunei (1)	Denumirea împrumutului (2)	Valoarea nominală (în lei) (3)	Cursul de emisiune % (4)	Cursul real % (5)	Procentul nominal % (6)	Procentul real % (7)	Capitalul rămas de plată la 15 August 1916 (în lei) (8)	Observaţiuni (9)
August 1864	Imprumutul Stern	22.889.437	88,00	73,784	7,00	11,000	—	Stins în Martie 1887
Octomvrie 1866	Imprumutul Oppenheim	31.610.500	58,52	53,508	8,00	17,570	—	Stins în Ianuarie 1890
Martie 1875	Imprumutul în rentă perpetuă	44.600.000	65,00	63,299	5,00	7,899	—	Conv. în 1898 în 4%
Ianuarie 1880	Obligaţiuni de Stat C.F.R.	237.500.000	100,00	100,000	6,00	6,000	—	Conv. în 1890 în 4%
Ianuarie 1880	Obligaţiunile acţionarilor C.F.R.	47.532.000	100,00	100,000	6,00	6,000	—	Conv. în 1881 în 5%
Aprilie 1880	Obligaţiunile 6% ale convers. rurale	31.600.000	84,00	82,264	6,00	7,744	—	Conv. în 1898 în 4%
Aprilie 1881	Impr. p. convers. oblig. domen. 8%	148.200.000	82,00	79,892	5,00	6,670	—	Conv. în 1905 în 4%
Iulie 1881	Impr. p. convers. oblig. acţion. C.F.R.	47.948.000	91,98	91,628	5,00	6,248	—	Conv. în 1898 în 4%
1882	Renta 5% 1882	8.325.000	91,30	90,174	5,00	5,997	—	Conv. în 1905 în 4%
1882	Renta 5% 1882	25.000.000	91,00	90,674	5,00	5,740	—	Conv. în 1905 în 4%
1883	Renta 5% 1883	43.000.000	91,50	90,318	5,00	5,771	—	Conv. în 1905 în 4%
1884	Renta 5% 1884	5.700.000	92,50	103,600	5,00	4,868	—	Conv. în 1905 în 4%
1884	Renta 5% 1884	6.249.000	variabil	104,078	5,00	4,813	—	Conv. în 1905 în 4%
1885	Renta 5% 1885	14.474.500	92.80	89,984	5,00	5,814	—	Conv. în 1905 în 4%
1886	Renta 5% 1886	35.576.500	variabil	90,527	5,00	5,769	—	Conv. în 1905 în 4%
1886	Renta 5% 1886	15.000.000	94,75	90,575	5,00	5,779	—	Conv. în 1905 în 4%
1886	Renta 5% 1886	7.000.000	94,00	93,131	5,00	5,571	—	Conv. în 1905 în 4%
1887	Renta 5% 1887	3.000.000	94,00	93,547	5,00	5,541	—	Conv. în 1905 în 4%
1887	Renta 5% 1887	12.500.000	94,50	91,165	5,00	5,740	—	Conv. în 1905 în 4%
1888	Renta 5% 1888	12.500.000	91,50	88,907	5,00	5,826	—	Conv. în 1905 în 4%
1888	Renta 5% 1888	100.000.000	90,00	88,151	5,00	6,041	—	Conv. în 1905 în 4%
Ianuarie 1889	Imprumutul intern 4% 1889	32.500.000	80,00	79,267	4,00	5,650	18.901.500	—
August 1889	Imprumutul extern 4% 1889	50.000.000	84,00	81,905	4,00	5,407	29.997.500	—
Iunie 1890	Impr. p. convers. oblig 6% C.F.R. ...	274.375.000	85,25	84,864	4,00	5,395	106.990.000	—
1891	Renta 4% 1891	45.000.000	84,37	83,529	4,00	5,267	29.350.500	—
1892	Renta 5% 1892	75.000.000	variabil	91,943	5,00	5,672	53.114.000	—
1893	Renta 5% 1893	50.000.000	variabil	90,736	5,00	5,775	36.422.000	—
Decemvrie 1894	Renta 4% 1894	120.000.000	variabil	79,876	4,00	5,592	85.796.000	—
Martie 1896	Renta 4% 1896	90.000.000	85,00	81,903	4,00	5,387	67.754.500	—
Februarie 1898	Renta 4% 1898	180.000.000	91,50	88,541	4,00	4,858	161.569.000	—
Noemvrie 1899	Imprumutul 5% 1899 pe bon. tez. ..	175.000.000	91,00	—	5,00	8,180	—	Convertit în 1903
Ianuarie 1903	Renta 5% 1903	185.000.000	95,50	91,189	5,00	5,770	158.177.000	—
Aprilie 1905	Renta convertită 4% 1905	485.333.000	—	87,490	4,00	5,000	424.477.000	—
Aprilie 1905	Renta 4% 1905, seria A	39.280.000	87,00	85,688	4,00	5,146	34.354.500	—
Octomvrie 1908	Renta 4% 1908	70.000.000	88,00	83,623	4,00	5,569	60.990.000	—
Martie 1910	Renta 4% 1910	128.000.000	88,00	82,776	4,00	5,424	119.758.500	—
Septemvr. 1910	Renta internă 4% 1910	44.199.000	90,50	90,454	4,00	4,744	41.639.000	—
Ianuarie 1913	Imprumutul 4½% pe bon. tez.	70.000.000	97,00	—	4,50	10,250	—	Plătit în 1913
Noemvrie 1913	Renta 4½% 1914	250.000.000	87,75	85,670	4,50	5,723	244.033.000	—
Aprilie 1916	Imprumutul naţional 5% 1916	400.000.000	84,00	83,300	5,00	6,537	400.000.000	—
				Capitalul datorat la 15 August 1916			2.073.324.000	

15 August 1916 şi situaţia datoriei publice la 15 August 1916. Capitalul datorat la această dată a fost de 2.073.324.000 lei. Scăzând din suma de mai sus, capitalul reprezentat de cele trei împrumuturi interne, care însumează 460.540.500 lei, restul de 1.612.783.500 lei este reprezentat prin rente externe.

Se înţelege că aceste titluri, într'o măsură oarecare, circulă dintr'o ţară în alta, purtătorii fiind determinaţi de arbitraj.

Distribuţia pe ţări nu se poate niciodată şti cu preciziune. Găsim indicaţiunea că spre sfârşitul anului 1914, capitalul era, aproximativ, distribuit astfel:

Tab. III — Distribuţia pe ţări a capitalului datorat, la sfârşitul anului 1914

Ţara (1)	Valori Lei (2)	% (3)
Total......	1.628 760.000	100,0
Germania	903.075.000	55,4
Franţa	483.790.000	29,7
România	177.390.000	10,9
Belgia, Olanda, Elveţia	64.505.000	4,0

Cursurile rentelor, în străinătate, către mijlocul lunei Iunie 1914 erau următoarele:

Renta 4% 1890	97,50
Renta 4% 1894	90,00
Renta 4% 1896	89,50
Renta 4% 1898	87.00
Renta 4% 1903	101,00
Renta 4% B 1905	87,75
Renta 4% conv. 1905	86,50
Renta 4% 1910	87,60

PERIOADA DELA 16 AUGUST 1916 PÂNĂ LA 31 DECEMVRIE 1932

IMPRUMUTURI INTERNE

1. *Imprumutul Unirii 5% 1919 de lei 1.143.143.800*

Scopul împrumutului. Implinirea nevoilor rezultate din noua organizare a României întregite.

Condiţiuni. Imprumutul este emis pe cursul de 90%; dobânda nominală 5% plătibilă semestrial. Amortizarea în 80 semestre prin trageri la sorţi.

Emisiunea a început la 4 Februarie 1919; primul cupon la 1 August 1919. Subscripţia a rămas deschisă până în Februarie 1923; primul amortisment la 1 August 1923, tabelul de amortisment fiind făcut pentru 72 semestre.

Subscripţia s'a făcut şi în Basarabia, în ruble, pe cursul 1 Rb. = 1 leu.

Procent real. Neţinând seamă de cheltuelile de emisiune şi considerând data de 1 Februarie 1921 ca scadenţă mijlocie a vărsămintelor subscrise, rezultă că împrumutul a fost contractat cu un procent real semestrial de 2,91, echivalent cu 5,905% anual.

S'a ţinut seama de modificarea tabelului de amortisment.

2. *Imprumutul Refacerii 5% 1920 de lei 2.730.911.000.*

Scopul împrumutului. Acoperirea nevoilor tezaurului pentru cheltuelile marelui contingent de trupe rămase încă mobilizate şi pentru cheltuelile cerute de aplicarea diferitelor legi noui cu caracter social, precum şi pentru reconstituirea gospodăriei publice.

Condiţiuni. Imprumutul este emis pe cursul 87%; dobânda nominală 5% plătibilă semestrial. Amortizarea în 80 semestre, prin trageri la sorţi, primul amortisment la 1 Noemvrie 1921. Subscripţia durând mai multă vreme, prima amortizare s'a făcut la 1 Noemvrie 1923, tabelul de amortisment fiind făcut pentru 74 semestre.

Procent real. Ţinând seama de modificarea tabelului de amortisment şi neglijând cheltuelile de emisiune, găsim că împrumutul a fost contractat cu un procent real semestrial de 3 ,04, echivalent cu 6,172% anual.

3. *Imprumutul blocat 5% 1920 de lei 315.000.000*

Scopul împrumutului. Ajutorarea funcţionarilor publici pentru neajunsurile avute în timpul răsboiului. Ajutorul era în legătură cu salariul.

Condiţiuni. Plăţile în titluri de ale acestei emisiuni s'au făcut pe cursul 85%; dobânda nominală 5% pe an plătibilă semestrial, primul cupon la 1 Noemvrie 1920.

Amortizarea în 80 semestre, prin trageri la sorţi, primul amortisment plătindu-se la 1 Mai 1929.

Titlurile erau netransmisibile, deci blocate; în 1931 s'au deblocat.

Procent real. Ţinând seama de condiţiunile de mai sus, rezultă un procent real semestrial de 3,025, echivalent cu 6,141% anual.

4. *Renta Improprietăririi 5% 1922 amortibilă*

Scopul împrumutului. Despăgubirea proprietarilor particulari pentru terenurile expropriate. Renta este încă în curs de emisiune. Totalul emis până la 1 Octomvrie 1939 este de 7.875.991.600 lei, dintr'o sumă maximă fixată la 12.500.000.000 lei.

Condiţiuni. Titlurile se dau în plată pe valoarea lor nominală; dobânda 5% anual, plătibilă semestrial. Amortizarea este prevăzută să se facă în 100 semestre prin trageri la sorţi, începând dela o dată când se vor fi efectuat toate plăţile pentru terenurile expropriate.

De fapt, amortizarea a început de câţiva ani, deoarece Statul primeşte titlurile emise în plăţile datorate lui de către ţăranii împroprietăriţi. De asemenea, s'a subscris, în parte, cu aceste titluri la Imprumutul desvoltării din 1934.

Procentul real semestrial este 2,50, echivalent cu 5,0625% anual.

5. *Renta Improprietăririi 5% 1922, perpetuă.*

Scopul împrumutului. Plata terenului expropriat care a aparţinut instituţiunilor de binefacere; în general, bunurilor de mână moartă.

Renta este încă în curs de emisiune. Valoarea nominală emisă până la 1 Octomvrie 1939 s'a ridicat la 1.094.012.400 lei dintr'un capital maxim fixat la 2.500.000.000 lei.

Condițiuni. Titlurile se dau în plată pe valoarea lor nominală; dobânda 5% anual, plătibilă semestrial. Renta este perpetuă.

Procentul real semestrial este 2,50, echivalent cu 5,0625% anual.

IMPRUMUTURI EXTERNE

1. *Imprumutul extern 4% 1922 de £ 2.500.000*

Scopul împrumutului. Obținerea sumelor pentru cheltuelile necesare lansării marelui împrumut de consolidare a bonurilor de tezaur emise în străinătate în cursul răsboiului și imediat după terminarea lui, precum și pentru plata cupoanelor întârziate din vechile împrumuturi.

Condițiuni. Cursul de emisiune 60%; procent nominal 4% anual, plătibil semestrial; amortizarea în 40 semestre, prin trageri la sorți, prima tragere efectuându-se la 1 Iunie 1923.

Curs real. Procent real. Ținând seama de taxa fiscală la emisiune 2% la valoarea nominală și la anticiparea cu o lună a semestrialităților, valoarea reală micșorată devine £ 1.441.666, iar valoarea nominală mărită devine, ținând seamă de comisioane, de £ 2.509.500.

Cursul real va fi 57,448%, căruia îi corespunde un procent real semestrial de 5,63, echivalent cu 11,577% anual.

2. *Imprumutul de Consolidare 4% 1922 de £ 35.000.000*

Scopul împrumutului. Consolidarea bonurilor de tezaur emise în monetă străină în timpul răsboiului și după terminarea lui pentru nevoile de aprovizionare a țării.

Condițiuni. Dobânda 4% anual, plătibilă semestrial, primul cupon cu scadența 1 Aprilie 1923. Amortizarea va începe dela 1 Aprilie 1928 și se va face prin cumpărări în Bursă și eventual prin trageri la sorți așa ca împrumutul să se stingă definitiv în 81 semestre, adică, cel mai târziu la 1 Aprilie 1968. Pentru cumpărările în Bursă se întrebuințează întreaga sumă corespunzătoare amortismentelor teoretice calculate în ipoteza că rambursarea titlurilor se face cu 100%.

Curs real. Procent real. Din cursul de emisiune 100% trebue să scădem cheltuelile de emisiune: 2% timbre, 1,50% comision. La plata anuităților, ținem seama de comisioane. Cursul real teoretic devine 96,13%, căruia îi corespunde procent real semestrial 2,133, echivalent cu 4,311% anual.

In realitate, condițiunile de plată sunt mult mai bune, fiindcă amortizarea făcându-se prin cumpărări în Bursă, cum s'a arătat mai sus, Statul român realizează economii în capital și deci și în dobânzi. Valoarea lor depinde de cursurile de cumpărare.

Valoarea nominală emisă. S'au emis o valoare nominală de £ 29.603.990 și o valoare nominală de $ 26.980.050 = £ 5.396.010, deci, în total s'au emis titluri în valoare nominală de £ 35.000.000.

3. *Imprumutul de Consolidare 6% 1925 de L. it. 41.145.300*

Scopul împrumutului. Consolidarea bonurilor de tezaur emise în timpul răsboiului și după terminarea lui pentru nevoile de aprovizionare a țării, bonuri deținute de Italieni.

Condițiuni. Dobânda 6% anual, plătibilă semestrial. Amortizarea în 30 semestre, prin tragere la sorți, începând cu scadența de 1 Iulie 1925.

Curs real. Procent real. Cheltuelile de emisiune și cele pentru serviciul împrumutului duc la un curs real de 96,116%, căruia îi corespunde procentul real semestrial 3,30, echivalent cu 6,709% anual.

4. *Renta 5% 1926 în Lire sterline*

Scopul împrumutului. Răscumpărarea căilor ferate particulare din Ardeal construite de diferite societăți de căi ferate particulare cu sediul la Budapesta.

Condițiuni. Dobânda de 5% anual, plătibilă semestrial; amortizarea în 80 semestre prin trageri la sorți.

Emisiunile făcute. S'au făcut mai multe emisiuni, amortizarea începând pentru fiecare la primul semestru după emisiune.

Totalul emisiunilor făcute până la 31 Decemvrie 1932 se ridică la £ 943.575.

5. *Renta pentru despăgubirile petrolifere*

Scopul împrumutului. Despăgubirile cuvenite industriilor de petrol din România pentru distrugerea sondelor și instalațiunilor petrolifere făcută în timpul răsboiului, se ridicase la aproximativ 10.000.000 £. Aceste despăgubiri trebuiau suportate de guvernele francez și englez. In urma unui aranjament intervenit între aceste guverne și Statul român, plata a trecut în sarcina României, micșorându-se datoria de răsboiu a țării noastre către Franța și Anglia cu 10.000.000 £. Valoarea totală emisă a fost de 9.978.890 £.

Condițiuni. Titlurile emise sunt amortizabile în 80 semestre, câte o fracțiune din capital din fiecare titlu emis.

In acest scop, fiecare titlu este prevăzut cu 80 de cupoane reprezentând:

1% din capital în primele 10 semestre ale anilor 1926—1930
1,75% din capital în următoarele 10 semestre ale anilor 1931—1935
2,25% din capital în următoarele 60 semestre ale anilor 1936—1965.

Aceste semestrialități corespund la un procent anual de dobânzi de 2,35 (aproximativ) care nu este evidențiat în cupon; la acest împrumut, cupoanele reprezintă chiar semestrialitatea necesară amortizării cu o dobândă de 2,35% anual.

6. *Conversiunea rentelor externe 4%, 5%, 4½% emise înainte de răsboiu*

Rentele noastre 4%, 4½% și 5%, emise înainte de răsboiul din 1914—1918, parte se găseau în străinătate, parte se găseau în țară.

Cele aflate în ţară au fost stampilate cu menţiunea că vor fi plătite în lei (pe valoarea lor nominală), iar cele din străinătate au fost stampilate cu menţiunea «plătibile în altă monetă decât leul» dacă rentele erau prezentate la stampilare de către alţi cetăţeni decât cetăţenii germani. Rentele posedate de aceştia au fost, pentru moment, anulate.

Vechile rente citate mai sus erau exprimate în lei aur şi purtau şi parităţile în franci aur, mărci aur şi lire sterline.

După răsboiu leul s'a devalorizat foarte mult, aşa că echivalentul în lei al plăţilor ce trebuiau făcute în străinătate depăşea cu foarte mult angajamentele luate la emisiune. S'a convenit cu creditorii noştri să se reia serviciul împrumuturilor pe baze mai uşoare decât cele cari ar fi rezultat din aplicarea strictă a contractelor.

a) *Acordul dela Paris din 31 Mai 1928, pentru rentele 4%, 5%, 4½%*

Renta unificată 4%. Din toate rentele de 4% emise în străinătate (în număr de 9) şi stampilate cu menţiunea «plătibile în altă monetă decât leul» s'a făcut un singur împrumut denumit *Renta unificată 4%, acord Paris 1928*, liberându-se titluri noui. Valoarea nominală a noului împrumut s'a fixat la 433.000.000 franci aur.

Renta 5%. Titlurile din vechea Rentă 5% 1903, stampilate ca mai sus, au fost înlocuite prin noui titluri constituind *Renta 5%, acord Paris 1928.* Valoarea nominală a noului împrumut s'a fixat la 87.000.000 franci aur.

Condiţiunile serviciului pentru aceste rente. S'a considerat origina împrumuturilor data de 1 Ianuarie 1929. Amortizarea se face prin cumpărări în Bursă, şi eventual prin trageri la sorţi, în cel mult 83 de semestre, primul amortisment având scadenţa 1 Iulie 1929 şi ultimul 1 Iulie 1970. Sumele întrebuinţate reprezintă anumite cote crescătoare din amortismentele teoretice obţinute în ipoteza unei rambursări a titlurilor pe valoarea lor nominală.

In realitate însă, dacă amortizările s'ar fi făcut prin trageri la sorţi, titlurile sunt rambursabile pe următoarele cote din valoarea lor nominală:

Tab. IV — Cotele de rambursare a titlurilor de rentă

Anul (1)	Cota de rambursare % (2)	Anul (1)	Cota de rambursare % (2)
1929—1931	40	1942	61
1932	41	1943	64
1933	42	1944	68
1934	43	1945	72
1935	44	1946	76
1936	46	1947	80
1937	48	1948	85
1938	50	1949	90
1939	52	1950	95
1940	55	1951—1970	100
1941	58		

Cupoanele se plătesc semestrial, calculate în fiecare an la capitalul care rezultă din cotele arătate mai sus.

Dacă se calculează valoarea actuală, pentru 1 Ianuarie 1929, a anuităţilor corespunzătoare tuturor anilor arătaţi în tabelul de amortisment se găseşte pentru un titlu de 100 franci aur cu 4%: 68,92094 franci aur; cu 5%: 66,51836 franci aur, ceea ce înseamnează că aranjamentele de plăţi echivalează cu o conversiune în care s'au păstrat procentele nominale de 4% şi 5%, iar capitalurile s'au înlocuit respectiv cu 68,92094% în renta 4% şi cu 66,51863% în renta 5%, durata amortizării fixându-se la 83 semestre.

Amortizările prin cumpărări în bursă, întrebuinţându-se întregul amortisment teoretic al fiecărui an, scurtează durata amortizării şi deci numărul anuităţilor. Acest fapt reduce simţitor procentele de capital calculate mai sus.

Renta 4½% 1913. La această rentă s'a păstrat vechiul contract, deci plăţile se reiau 100% şi se păstrează vechiul tabel de amortisment.

Valoarea nominală stampilată, spre a fi plătită în asemenea condiţiuni, a fost determinată printr'un acord suplimentar făcut la Londra. Totalul s'a ridicat la lei aur 60.000.000 = £ 2.376.000, dintre cari £ 1.158.000 fac obiectul Acordului Paris şi £ 1.217.000 fac obiectul Acordului Londra.

b) *Acordul dela Berlin din 10 Noemvrie 1928 şi cel dela Bruxelles din 1 Aprilie 1931*

Dintr'un cont al unor chestiuni pendinte între România şi Germania, ca urmare a marelui răsboiu din 1914—1918, ţara noastră avea un sold debitor. La acest sold s'a adăugat valoarea unui împrumut de 75.000.000 RM. consimţit de guvernul german în 1928.

Pe baza acestui sold debitor, guvernul român s'a angajat să înlocuiască vechile titluri de rentă 4%, 5% şi 4½%, emise înainte de răsboiu şi posedate de supuşi germani, prin alte titluri de valori nominale egale, în lei aur, dar plătite cu anumite cote, după cum se va vedea mai jos.

Valoarea actuală a plăţilor la cari se angaja Statul român trebuia să fie aproximativ egală cu soldul său debitor (acordul dela Berlin).

In Belgia existau titluri din aceste rente, vândute Belgienilor în timpul ocupaţiei germane. Cu Belgienii s'a încheiat un nou acord special, deosebit de cel precedent, prin aceea că titlurilor belgiene li s'a acordat o sultă (acordul dela Bruxelles).

Renta unificată 4%. Din rentele 4% s'au făcut două împrumuturi de unificare: unul în valoare nominală de 425.000.000 lei aur şi altul de 21.000.000 lei aur.

Renta 5%. Această rentă înlocueşte titluri din vechea rentă 5% 1903 pentru o valoare nominală de 56.760.000 lei aur.

Condiţiunile serviciului pentru aceste rente. S'a considerat ca origine a împrumuturilor data de 1 Aprilie 1928. Amortizarea se face în 42 de ani, prin

trageri la sorţi anuale, titlurile ieşite la sorţi plătindu-se cu următoarele cote:

Tab. V — Cotele de amortizare a rentelor de 5%

Anul (1)	Cotele de amortizare % (2)	Anul (1)	Cotele de amortizare % (2)
1929—33	20	1962	34
1934—38	21	1963	36
1939—43	22	1964	38
1944—46	23	1965	40
1947—49	24	1966	42
1950—52	25	1967	44
1953—55	26	1968	46
1956—58	28	1969	48
1959—60	30	1970	50
1961	32		

Cupoanele se plătesc anual calculate în fiecare an la capitalul care rezultă din cotele precedente.

Dacă vom calcula valorile actuale, pentru 1 Aprilie 1928, ale anuităţilor cuprinse în tabelul de amortisment corespunzătoare cotelor de plată, vom afla, întrebuinţând procentele nominale ale împrumuturilor, că ele reprezintă pentru un titlu de 100 lei aur următoarele valori: pentru renta 4 %, 24,833627 lei aur; pentru renta 5 %, 24,24841 lei aur, adică, prin angajamentul făcut, se plăteşte 24,833627% din capital pentru renta 4 % şi 24,24841 % din capital pentru renta 5%.

Renta 4 ½ %. S'au liberat titluri noui pentru titlurile rentei 4 ½ % 1913, pentru o valoare nominală de 133.500.000 lei aur.

Condiţiunile împrumutului. Originea împrumutului 1 Octomvrie 1928. Amortizarea se face în 83 de semestre, prin trageri la sorţi, prima tragere la 1 Aprilie 1929 şi ultima la 1 Aprilie 1970, titlurile ieşite la sorţi plătindu-se cu următoarele cote:

Tab. VI — Cotele de amortizare a titlurilor de rentă 4½%

Anul (1)	Cota de amortizare % (2)	Anul (1)	Cota de amortizare % (2)
1929—30	35	1954—55	54
1931—34	36	1955—56	56
1934—37	37	1956—57	58
1937—40	38	1957—58	61
1940—42	39	1958—59	64
1942—44	40	1959—60	67
1944—46	41	1960—61	70
1946—47	42	1961—62	74
1947—48	43	1962—63	78
1948—49	44	1963—64	82
1949—50	45	1964—65	86
1950—51	46	1965—66	90
1951—52	48	1966—67	94
1952—53	50	1967—68	98
1953—54	52	1968—70	100

Cupoanele se plătesc semestrial, calculate la fiecare scadenţă la capitalul care rezultă din cotele de mai sus.

Valoarea actuală, pentru 1 Octomvrie 1928, a anuităţilor cuprinse în tabelul de amortisment arată că, prin aranjamentul de mai sus, se plăteşte 46,408431% din capital.

7. Imprumutul de stabilizare şi de desvoltare 7% 1929 de 100.733.000 dolari = 16.841.782.936 lei.

Scopul împrumutului. Produsul net al împrumutului este destinat:

a) *pentru stabilizarea monetei:* 10 milioane de dolari Băncii Naţionale, 15 milioane dolari instituţiunilor de credit (bănci populare, cooperative, Societatea Naţională de Credit Industrial);

b) *fond de rulment:* 11 milioane dolari Tezaurului; 9 milioane dolari Căilor Ferate;

c) *investiţiuni:* refacerea reţelei C.F.R., cel puţin 35 milioane dolari; diferite lucrări publice productive, suma rămasă disponibilă şi cel mult 10 milioane dolari.

Condiţiuni. Imprumutul este constituit din patru tranşe:

1. Tranşa de 39.000.000 $ subscrisă pe cursul de 88% în Statele-Unite (12 mil.), Italia (8 mil.), Germania (5 mil.), Elveţia (4 mil.), Belgia (3 mil.), Olanda (3 mil.), România (2 mil.), Austria (1 mil.), Cehoslovacia (1 mil.);

2. Tranşa de 561.638.000 franci (1928) emisă în Franţa pe cursul 92%;

3. Tranşa de 2.000.000 £ emisă în Anglia pe cursul 88%;

4. Tranşa de 30.000.000 $ subscrisă de Casa Krueger, pe cursul 100%.

Dobândă 7% anual plătibilă semestrial; amortizarea în 60 de semestre, prin trageri la sorţi.

Cheltueli la emisiune. Comision bancherilor (fără tranşa Krueger) 5,3116%; timbru fiscal, variabil după ţări, dela 4,05% în Franţa la 0,05% în Statele-Unite; autentificarea şi contrasemnarea obligaţiunilor, cotarea la bursele străine, cheltuelile de avocat şi altele.

Cheltueli în timpul serviciului. Comision agenţilor financiari, anumite sume forfetare odată cu plata semestrialităţilor, participare la impozitul pe cupon în Franţa, pierdere de dobândă prin anticiparea semestrialităţilor cu 45 de zile, etc.

Valoarea reală micşorată. Produsul împrumutului şi valoarea reală micşorată sunt arătate în tabloul VII de mai jos.

Tab. VII — Produsul şi valoarea reală micşorată a împrumutului de stabilizare şi de desvoltare din 1929

Tranşa (1)	Valori nominale (2)	Cursul (3)	Valori reale (4)	Cheltueli la emisiune (5)	Produsul net (6)	Valoarea în lei (7)
1	dolari 39.000.000	88%	dolari 34.320.000	dolari 2.882.322 (1 şi 4)	dolari 61.437.678 (1 şi 4)	10.271.458.163
4	dolari 30.000.000	100%	dolari 30.000.000			
2	franci fr. 561.638.000	92%	franci fr. 516.714.000	franci fr. 54.441.008	franci fr. 462.272.992	3.027.888.098
3	lire st. 2.000.000	88%	lire st. 1.760.000	lire st. 168.902	lire st. 1.591.098	1.294.610.458
					Total . . .	14.593.956.719
Pierdere de dobândă prin anticiparea semestrialităţii cu 45 zile						147.365.600
Valoarea reală micşorată						14.446.591.119

Valoarea nominală mărită. Semestrialitatea care amortizează valoarea nominală de 675.163.836 lei, — la care adăugăm cheltuelile forfetare semestriale: $ 7.500 = lei 1.253.850, plus £ 500 = lei 406.800, plus 100.000 franci = 655.000 lei, — devine, rotunjit, de 677.479.500 lei ceea ce corespunde unei valori nominale de 16.899.546.000 lei.

Comisionul de 0,5% din cupon și cel de 0,25% din amortisment, ce se plătesc odată cu semestrialitățile, reprezintă, în valoare actuală cu 3,50% pe semestru, 0,4265% din valoarea nominală a împrumutului, adică 71.830.200 lei.

De asemenea participarea la impozitul asupra cuponului este 7% din cupon (la contractarea împrumutului). Plățile, numai pentru tranșa franceză, reprezintă în valoare actuală, cu 3,50% pe semestru, 4,935% din valoarea nominală, adică din 516.714.000 franci = 25.500.000 franci aproxim. = 167.025.000 lei.

Valoarea nominală mărită va fi deci:

16.899.546.000 + 71.830.200 + 167.025.000 = 17.138.401.200 lei

Curs real. Procent real. Făcând raportul între valoarea reală micșorată și valoarea nominală mărită, găsim cursul real de 84,2937%, căruia îi corespunde procent real semestrial 4,396%, echivalent cu 8,985% anual.

Imprumutul acesta, ca și cel care urmează, este contractat prin Casa Autonomă a Monopolurilor Statului (C.A.M.).

8. *Imprumutul de desvoltare 7½% 1931 de fr. fr. 1.325.000.000 = lei 8.678.564.500.*

Scopul împrumutului. Produsul împrumutului va fi destinat:

a) participarea Statului la capitalul Creditului Agricol Ipotecar al României, 200 milioane fr. fr.

b) investiții pentru căile ferate, 250 milioane fr. fr.

c) drumuri, 220 milioane fr. fr.

d) fond de rulment al Tezaurului, 200 mil. fr. fr.

e) agricultură și alte investițiuni productive, restul și cel mult, 200 milioane fr., fr.

Condițiuni. Dobânda 7,5% anual plătibilă semestrial; amortizarea în 80 de semestre, prin trageri la sorți. Cursul de emisiune 86,5%.

Produsul împrumutului. S'au subscris în total 1.325.000.000 franci francezi pe cursul de 86,5%, rezultând 1.146.125.000 fr. fr. Repartiția pe țări a subscrierilor este arătată în tabloul VIII de mai jos.

Tab. VIII — Repartiția pe țări a subscrierilor la Imprumutul de desvoltare din 1931

Țara (1)	Suma subscrisă (franci francezi) (2)	Procente (3)
Total	1.325.000.000	100,0
Franța	450.000.000	33,9
Suedia	303.750.000	22,9
America	250.000.000	18,9
Suedia (Krueger)	75.000.000	5,7
România	75.000.000	5,7
Germania	43.500.000	3,3
Olanda	37.500.000	2,8
Cehoslovacia	35.500.000	2,7
Elveția	25.000.000	1,9
Belgia	17.500.000	1,3
Austria	12.500.000	0,9

Valoarea reală micșorată a împrumutului se calculează astfel:

Nominal 1.325.000.000 fr. fr. pe cursul 86,50% = 1.146.125.000 fr. fr. La paritatea contractuală 1 fr. fr. = 6,54986 lei, produsul împrumutului va fi	= lei	7.506.958.230
Mai puțin:		
Comision 5,50%; spese și onorarii 0,15%; timbru fiscal 1%, 1,80% sau 2%: confecționarea obligațiunilor provizorii și definitive, contrasemnarea, cheltueli pentru admiterea la cotarea în diferite burse, spesele agentului financiar 0,10%	lei	625.620.204
Produsul net al împrumutului	lei	6.881.338.026
Pierdere de dobândă prin anticiparea semestrialității cu 45 zile	lei	81.361.542
Valoarea reală micșorată	lei	6.799.976.484

Valoarea nominală mărită. Odată cu semestrialitățile se plătește o sumă forfetară de 250.000 fr. fr.; valoarea actuală a celor 80 de plăți calculată cu 3,75% pe semestru reprezintă 6.316.025 fr. fr. = lei 41.369.080. Comisionul de 0,5% din cupon și cel de 0,25% din amortisment reprezintă în valoare actuală cu 3,75% o sumă de 0,4116% din valoarea nominală a împrumutului, adică 35.720.970 lei. Vom avea deci:

Valoarea nominală a împrumutului	8.678.564.500
Valoarea actuală a comisioanelor și cheltuelilor forfetare	77.090.050
Valoarea nominală mărită	8.755.654.550

Curs real. Procent real. Raportul dintre valoarea reală micșorată și valoarea nominală mărită ne dă cursul real 77,664%, căruia îi corespunde procentul real semestrial 4,993 echivalent cu 10,235% anual.

DATORII DECURGÂND DIN TRATATELE DE PACE

Art. 203 din tratatul dela Saint-Germain și art. 186 din tratatul dela Trianon arată principiile generale după cari Comisia reparațiilor va face repartiția datoriei publice contractate înainte de răsboiu de către Austria și Ungaria între statele succesoare și cesionare ale fostei monarhii austro-ungare.

Datoriile gajate vor urma soarta bunului ipotecat, adică datoria va fi plătită integral de un anumit stat, dacă tot gajul se găsește în acel stat, sau va fi plătită de mai multe state proporțional cu repartizarea ipotecii în acele state.

Datoriile negajate se repartizează în legătură cu părțile contributare în diferite impozite ale fiecăruia din teritoriile cedate sau rămase, față de totalul acestor impozite în vechea Austrie sau vechea Ungarie.

Pe baza acestui principiu, România a luat în sarcina sa, dintre datoriile negajate, 1,61% din datoria austriacă și 21,802% din datoria ungară.

Titlurile găsite pe teritoriul fiecărui stat, deci și pe teritoriul României, au fost stampilate și totalul lor a format contingentul național al acelui stat și a fost scăzut din cota cuvenită pe baza procentelor de repartizare. Operațiunea s'a făcut pentru fiecare înprumut în parte, așa că s'a întâmplat că unele

state au devenit creditoare, deoarece contingentul național a întrecut suma ce li s'a fixat în debit.

România a rămas debitoare în toate împrumuturile.

Convențiuni. 1. *Convențiunea dela Viena*, din Septemvrie 1922 se ocupă de datoriile către Societatea St. E. G. (Căi ferate particulare).

2. *Protocolul dela Innsbruck*, semnat la 29 Iunie 1923, organizează *Casa comună*, cu sediul la Paris, care va fi însărcinată cu serviciul acestor împrumuturi, fiecare stat debitor vărsând aici anuitățile datorate. Tot prin acest protocol se fixează modalități temporare de plată pentru împrumuturile emise în aur sau în monete străine (altele deci decât coroanele sau florinii).

Pentru rentele 4% aur austriacă și 4% aur ungară serviciul se limitează la 32%, iar pentru celelalte la 27% din paritatea aur.

Combinând unele dispozițiuni ale tratatelor de pace cu anumite dispozițiuni ale protocolului dela Innsbruck, rezultă că, odată stabilite paritățile dintre coroana sau florinul aur și dolarul aur sau lira sterlină aur, plățile efective se fac în dolari sau lire hârtie, iar dacă se fac în aur, vor fi reduse cu coeficientul de depreciere față de aur al dolarului sau lirei sterline.

Protocolul mai prevede că înainte de 1 Ianuarie 1931 se va proceda la o revizuire a limitării serviciului cuponului curent.

3. *Acordul dela Praga* din 14 Noemvrie 1925 fixează capitalul nominal al tuturor împrumuturilor, despre care se vorbește în protocolul precedent, și repartizarea capitalului între state.

4. *Protocolul adițional dela Paris* din 15 Martie 1926 cuprinde adeziunea României la acordurile precedente.

5. *Conferința dela Roma* din Mai 1928 fixează valoarea nominală a datoriilor gajate luate în sarcină de fiecare dintre statele succesoare și cesionare.

Aceeaşi conferință fixează și modalitățile de plată pentru împrumuturile negajate cuprinse în protocolul dela Innsbruck, plățile pentru dobânzi și amortizări făcându-se cu cote cari încep cu 35% sau cu 30% și ajung în 25 ani la 100%, rămânând la această cotă pentru o durată de 20 ani; se păstrează aci caracterul de rente aur.

Amândouă condițiunile depășesc protocolul dela Innsbruck.

Ratificarea acestor modalități de plată a întârziat, și serviciul a continuat după prevederile stabilite la Innsbruck și Praga.

6. *Acordul dela Paris* din 11 Iunie 1930 fixează valoarea nominală a datoriilor negajate exprimate în aur, după cum se vede din tabloul IX dela pagina 809.

7. *Acordul dela Paris* din 31 Octomvrie 1930 fixează noi modalități de plată pentru serviciul acestor rente negajate. Influențat foarte mult de cele propuse la Conferința dela Roma și primite « ad referendum » de delegații statelor, deci și de România, acordul dela Paris depășește și el prevederile protocolului dela Innsbruck, adică conservă caracterul de rente aur și face revalorizarea capitalului până la 100%.

Pentru acest motiv, în tabloul IX valoarea actuală a datoriei este calculată în legătură cu cotele de plată, iar conversiunea în lei este făcută pentru unități monetare de aur.

Acordul din 31 Octomvrie 1930 s'a aplicat numai 5 ani; nefiind ratificat de toate statele până la sfârșitul anului al cincilea, s'a revenit la protocolul dela Innsbruck.

In tabloul XV dela pagina 817, care ne arată datoria la 1 Aprilie 1940, s'a trecut la capitalul de plată la acea dată numai 32% sau 27% din capitalul inițial convertit în dolari, iar conversiunea în lei a dolarilor s'a făcut la cursul oficial actual, fără primă.

Acordul dela Paris reprezenta, în tot cazul, o mare reducere a sarcinilor de plată ce se luase în conferința dela Roma.

8. *Conferința dela Paris din 11 Februarie 1931* fixează serviciul datoriilor negajate exprimate în florini-argint și în coroane.

Capitalul în sarcina României se ridică la 700.286.800 coroane. Datoria se achită în 25 ani, prin plata a 25 anuități constante de câte 1.700.000 franci elvețieni cu începere dela 5 Ianuarie 1932.

DATORIILE NUMITE RELIEF BONDS

Aceste datorii provin din aprovizionări făcute imediat după războiu pentru nevoile Statului.

Datoriile inițiale au fost următoarele:

Datoria către:	Moneta	Suma
Anglia	Lire sterline	2.200.000
Australia	Lire sterline	120.000
Danemarca	Coroane daneze	120.000
Elveția	Franci elvețieni	160.000
Franța	Franci francezi	490.000
Norvegia	Coroane norveg.	50.000
Norvegia	Lire sterline	2.000
Suedia	Coroane suedeze	90.000
Repatrieri din Siberia	Lire sterline	37.176

DATORII DE RĂSBOIU

Aprovizionarea României cu material de războiu, alimente, etc., s'a făcut, în timpul războiului pentru întregire, în parte prin emisiuni de bonuri de tezaur către guvernele țărilor aliate. Consolidarea bonurilor de tezaur a dus la următoarele datorii de războiu:

a) *Datoria către Anglia* se ridică, la data de 15 Octomvrie 1925, la 2.200.000 £, plătibilă printr'o serie de anuități forfetare. Dobânzile lor se ridică la 1,45611% anual.

b) *Datoria către Statele-Unite* se ridică, la data de 15 Iunie 1925, la suma de 44.590.000 dolari și este rambursată prin anuități crescătoare. Dobânzile de plată se ridică la 3% anual în primii 14 ani și 3,5% anual în anii următori, ceea ce duce la 3,31833% pentru toată durata amortizării.

c) *Datoria către Franța* se ridică, la 30 Martie 1928, la suma de 525.000.000 franci aur și se rambursează prin anuități forfetare crescătoare. Dobânzile corespunzătoare sunt de 0,56081% anual.

d) *Datoria către Italia* se ridică, la 30 Iunie 1925, la suma de 157.911.817 lire it. Anuitățile forfetare crescătoare implică dobânzi cu 0,646146% anual.

Cu ocazia *Conferinței dela Haga din 1931* relativ la reparațiuni, Franța și Italia au convenit la unele

reduceri a anuităţilor datorate, ceea ce a scăzut procentul de dobânzi la 0,26325% semestrial pentru Franţa şi 0,55635% anual pentru Italia.

In urma unei conferinţe ţinute la Londra, la 11 Iunie 1931, s'a acordat suspendarea plăţilor pentru un an (moratoriul Hoover), şi de atunci nu s'au mai făcut plăţi.

SITUAŢIA DATORIEI PUBLICE LA 1 IANUARIE 1933

Tabloul IX dela pagina 809 cuprinde împrumuturile în circulaţie în perioada dela 16 August 1916 până la 31 Decemvrie 1932 şi situaţia datoriei publice la 1 Ianuarie 1933.

Capitalul iniţial arătat în acest tablou pentru rentele Acord Paris, Londra şi Berlin din anul 1928 este capitalul maxim înscris în tabelele de amortizare. Până la 31 Decemvrie 1932 maximele prevăzute nu au fost atinse prin prezentarea la conversiune a vechilor titluri de rentă cari intrau în aceste acorduri.

Astfel, pentru a da un exemplu, din renta 4% Acord Paris, pentru care se prevăzuse în tabelul de amortisment un capital iniţial de 433.000.000 franci aur, s'a acoperit până la 31 Decemvrie 1932, numai un capital de 315.847.500 franci aur.

Ţinând seama de cotele anuale de amortisment, conform acordului, totalul sumelor cari amortizează acest capital se ridică la 284.926.000 franci aur, sumă care a fost trecută în coloana 5 a tabloului IX.

Dela această dată s'au mai prezentat titluri vechi de rentă spre a fi înlocuite cu nouile titluri create prin Acordul dela Paris din 1928.

Cititorul nu trebue deci să fie surprins că în situaţia la 31 Martie 1940 (tabloul XV dela pagina 817) va vedea un capital iniţial mai mic decât cel arătat în tabloul IX şi un capital datorat la 1 Aprilie 1940 mai mare decât cel datorat la 1 Ianuarie 1933. In situaţia încheiată pentru 1 Aprilie 1940, s'a trecut drept capital iniţial capitalul real emis în rentă 4% Acord Paris, care este mai mare decât capitalul arătat mai sus că s'a emis până la 31 Decemvrie 1933. Ca urmare, capitalul real datorat la 1 Aprilie 1940 este mai mare decât cel arătat în tabloul IX.

In acelaşi fel s'a procedat cu celelalte rente cari fac obiectul acestor acorduri.

Conversiunea în lei a tuturor împrumuturilor s'a făcut pe paritatea legală, în afară de renta de stabilizare 7% 1929, unde lira a fost calculată pe cursul de 630 lei, cum era prevăzut în bugetul pe anul 1933.

PERIOADA DELA 1 IANUARIE 1933 PÂNĂ LA 31 MARTIE 1940

IMPRUMUTURI INTERNE

1. *Renta 5% 1933 de 690.000.000 lei*

Scopul împrumutului. Recompensă plutonierilor reangajaţi, în locul terenului cu cari ar fi fost împroprietăriţi la eşirea la pensie.

Condiţiuni. Dobânda 5% anual, plătibilă semestrial. Amortizarea în 10 ani după terminarea emisiunii, care, până acum se ridică la 522.480.000 lei.

Curs real. Procent real. Făcând abstracţie de cheltueli, cursul de emisiune este 100%, procentul real semestrial 2,50, echivalent cu 5,0625% anual.

2. *Imprumutul de înzestrare a ţării 4½% 1934 de 3.738.620.000 lei*

Scopul împrumutului. Acoperirea cheltuelilor pentru investiţiuni necesare apărării naţionale, agriculturii, refaceri de drumuri şi alte lucrări publice.

Condiţiuni. Dobânda 4,5% anual, plătibilă semestrial. Amortizarea în 80 de semestre, prin trageri la sorţi. Obligaţiunile emise vor avea valoarea nominală de 1000 lei şi vor fi rambursate cu premii mari sau cu prime de rambursare.

Pentru fiecare miliard de lei subscris se va rambursa în fiecare an:

1 obligaţiune cu 3.000.000 lei
2 obligaţiuni cu câte 1.000.000 lei
4 obligaţiuni cu câte 500.000 lei
4 obligaţiuni cu câte 250.000 lei

şi încă: 46 obligaţiuni în anul întâiu, cu câte 100.000 lei, apoi în anul al doilea 45 obligaţiuni cu câte 100.000 lei, în anul al treilea 44 obligaţiuni, etc., adică o obligaţiune mai puţin din an în an.

Celelalte obligaţiuni se rambursează cu prime de câte 200 lei, adică obligaţiunea de 1000 lei valoare nominală se rambursează cu 1.200 lei.

Tragerile la sorţi se fac de patru ori pe an, trimestrial, însă plăţile se fac semestrial la 1 Iunie şi 1 Decemvrie ale fiecărui an.

Cel mult 20% din valoarea nominală subscrisă putea fi plătit cu titluri din vechile rente interne primite pe cursuri cari variau dela 50% până la 75%.

Determinarea cursului. Procentul real. In timpul când se prepara emisiunea acestui împrumut, rentabilitatea rentelor în bursă era de aproximativ 12%. Emisiunea unui împrumut cu procent real de 12% nu era permisă Statului, aşa că s'a căutat ca noul împrumut să aibă condiţiuni cari să atragă publicul subscriitor Peste condiţiunile normale s'au adăugat primele de rambursare şi premiile mari. Cursul a fost determinat de egalitatea următoare:

Cursul = valoarea actuală a anuităţilor constante + valoarea actuală a primelor de rambursare + valoarea actuală a premiilor mari (loturi).

Hotărîndu-se ca procentul real plătit de Stat să fie 7,50 pe an, valorile actuale de mai sus devin (în lei):

Valoarea actuală a anuităţilor constante	= 684,68
Valoarea actuală a primelor de rambursare	= 42,20
Valoarea actuală a premiilor mari	= 162,95
Valoarea totală	= 889,83

S'a rotunjit cursul în minus, fixându-se la 880 lei, ţinându-se seama că se fac oarecari economii în primul termen, deoarece în el intră şi obligaţiunile rambursate cu premii mari, cari sunt rambursate numai cu aceste premii.

Cheltuelile la emisiune de aproximativ 19 milioane lei, duc procentul real la 7,55 pe an.

Tab. IX. — Imprumuturi în circulaţie în perioada 16 August 1916—31 Decemvrie 1932 şi datoria publică la 1 Ianuarie 1933

Nr. de ordine	Denumirea datoriei	Monete	Capital iniţial	Capital datorat la 1 Ianuarie 1933 în monetă străină	Contravaloarea în lei a capitalului datorat la 1 Ianuarie 1933
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	Renta de consolidare 4% 1922 Londra	lire sterline	35.000.000	25.800.000	
2	Renta externă 4% 1922 Londra	lire sterline	2.500.000	1.494.350	
3	Renta 4½% 1913 Acord Paris-Londra	lire sterline	2.376.000	2.232.846	
4	Renta pentru despăgubirile petrolifere	lire sterline	10.000.000	9.749.946	
5	Imprumutul 7% 1929, tranşa engleză	lire sterline	2.000.000	1.834.800	
6	Rente 5% 1926 pentru căi ferate particulare	lire sterline	943.575	891.685	
7	Datorii către diverse firme	lire sterline	538.844	440.490	
	Total			42.444.117	27.076.644.768
8	Renta unificată 4% Acord Paris	franci aur	433.000.000	284.926.000	
9	Renta 5% Acord Paris	franci aur	87.000.000	68.358.150	
	Total			353.284.150	11.396.240.111
10	Renta unificată 4% Acord Berlin	lei aur	446.000.000	128.591.210	
11	Renta 5% Acord Berlin	lei aur	57.000.000	18.074.990	
12	Renta 4½% Acord Berlin	lei aur	133.500.000	79.499.357	
	Total			226.165.557	7.295.648.538
13	Imprumutul 7% 1929, tranşa în dolari	dolari	69.000.000	63.603.100	
14	Aranjamente cu diferite firme	dolari	1.842.500	405.500	
	Total			64.008.600	10.700.957.748
15	Renta austriacă şi ungară 4% aur	florini	143.911.781	100.738.224	8.124.034.074
16	Rente ungare 4½% 1913 şi 1914 aur	coroane ung.	134.014.557	124.560.201	
17	Mandate de Tezaur 4½% 1914, aur	coroane ung.	3.583.956	3.106.100	
18	Renta ungară 4%, 1910 aur	coroane ung.	60.122.700	42.085.890	
19	Anuităţi pentru Fondul agrar « A » (Optanţi)	coroane ung.	8.417.847	8.415.434	
	Total			178.167.625	6.034.697.809
20	Obligaţiuni St. E. G. (austriace)	franci elv.	71.941.575	24.883.000	
21	Diferite rente austro-ungare coroane hârtie	franci elv.	23.959.630	23.457.688	
	Total			48.340.688	1.559.373.914
22	Imprumutul 7% 1929, tranşa franceză	franci fr.	561.638.000	520.799.259	
23	Imprumutul 7½ 1931	franci fr.	1.325.000.000	1.303.703.000	
24	Oblig. St. E. G. pentru C. F. particulare	franci fr.	17.049.000	13.173.197	
	Total			1.837.675.456	12.036.774.234
25	Renta 6% 1925 de Consolidare	lire ital.	41.145.300	25.041.600	
26	Immpruutul 7% din 1926	lire ital.	200.000.000	137.080.256	
	Total			162.121.856	1.426.348.089
27	Aranjamentul cu Banque Belgo-Helvét	franci belg.	63.454.655	6.391.005	29.682.386
	Total 1—27				85.680.401.671
28	Rente 4%, 4,5%, 5% plătibile în ţară	lei		391.329.300	
29	Imprumutul naţional 5% 1916	lei	400.000.000	347.088.600	
30	Rente 5% pentru căi ferate judeţene	lei	39.490.000	22.594.385	
31	Rente perpetue 4% şi 5%	lei	20.962.500	20.963.500	
32	Imprumutul Unirii 5% 1919	lei	1.143.143.800	1.013.036.100	
33	Imprumutul Refacerii 5% 1920	lei	2.730.911.000	2.437.938.500	
34	Renta deblocată 5% 1920	lei	315.000.000	303.920.500	
35	Renta exproprierii 5% 1922 amortibilă	lei	12.500.000.000	7.500.000.000	
36	Renta exproprierii 5% 1922 perpetuă	lei	2.500.000.000	1.050.000.000	
37	Diferite rente austro-ungare de plată în lei	lei	191.262.493	189.363.620	
38	Valoarea actuală cu 5% a unor rate către Creditul Funciar	lei	435.598.400	348.941.600	
39	Bonuri de tezaur interne	lei	687.652.430	687.652.430	
	Total datorie internă			14.312.828.535	14.312.828.535
	Total 1—39				99.993.230.206
40	Relief Bonds în diferite monete				1.564.557.760
	Total 1—40				101.557.787.966
41	Datorii de răsboiu (Anglia Franţa, Italia, Statele-Unite)				39.583.511.656

3. *Renta de consolidare 3% din 1935*

Scopul împrumutului. Consolidarea datoriilor flotante reprezentate prin recipise de depozit şi bonuri de tezaur; conversiunea vechilor datorii austro-ungare stampilate pe teritoriul românesc, conversiunea bonurilor de impozite şi a rentei petrolifere aflate în ţară; acoperirea altor debite ale Statului.

Condiţiuni. Dobânda 3% anual, plătibilă semestrial; amortizarea în 50 de ani, începând dela 15 Mai 1937. Amortizările se fac prin acceptarea acestor titluri, pe valoarea lor nominală, pentru plata impozitelor întârziate (în anumite condiţiuni) şi prin cumpărări în bursă făcute de Stat. Eventual, cota de amortizare a unui an se completează prin trageri la sorţi.

Plusurile de amortizări se reportează pentru anii următori.

Cotele de amortizare sunt: în primii 10 ani, 1% din capitalul emis; în următorii 10 ani 1,5%; în următorii

10 ani, 2%; în următorii 10 ani 2,5%, în sfârşit restul de 3%.

Curs real. Procent real. Neţinând seama de cheltueli, cursul de emisiune este 100%; procentul semestrial 1,50, echivalent cu 3,0225% anual.

Emisiunea. Valoarea nominală a emisiunii este nelimitată. Până la sfârşitul lui Noemvrie 1939 s'a emis o valoare nominală de 9.568.591.000 lei. Din această sumă s'a primit în plăţi de impozite 1.267.599.000 lei. Capitalul rămas în circulaţie este deci de 8.300.992.000 lei.

Amortizările făcute reprezintă 13,2% din capitalul emis.

Conform condiţiunilor din prospectul de emisiune, valoarea nominală amortizată reprezintă amortizările pentru primii 12 ani. Rezultă că s'au făcut amortizări anticipate pentru 9 ani.

4. *Renta de consolidare 3½% din 1935 de 235.000.000 lei*

Scopul împrumutului. Consolidarea unor datorii pe termen scurt pe cari Statul le avea la Casa Naţională de Economie şi Cecuri Poştale (C.E.C.).

Condiţiuni. Dobânda anuală 3,5% plătibilă semestrial; amortizarea în plin în conformitate cu un tabel de amortisment, atâta timp cât titlurile rămân în posesiunea C.E.C.-ului. Dacă vor fi vândute, în total sau în parte, amortizarea se va face prin trageri la sorţi. Durata amortizării în 50 semestre.

Curs real. Procent real. Emisiunea s'a făcut pe cursul 100%, aşa că, neţinând seama de cheltueli, procentul real semestrial este 1,75, echivalent cu 3,530625% anual.

5. *Renta 4½% din 1935 de 280.000.000 lei*

Scopul împrumutului. Acoperirea unor creanţe faţă de anumiţi furnizori germani cari au făcut Căilor Ferate Române livrări anticipate în contul reparaţiilor datorate de Germania. Suma pretinsă de aceşti furnizori, precum şi dobânzile de întârziere, se ridica la aproximativ 32.000.000 mărci. Fiind o mulţime de motive cari ne îndreptăţeau să contestăm suma, s'a căzut de acord la recunoaşterea unui debit de 7.000.000 mărci = 280.000.000 lei.

Condiţiuni. Emisiunea pe cursul de 100%. Amortizarea se face în 20 de semestre, pe baza unui procent de dobânzi de 2,25 semestrial. Fiecare titlu emis cuprinde două serii de cupoane, unul pentru fracţia de capital ce se amortizează din acel titlu la fiecare scadenţă semestrială şi altul reprezentând dobânda capitalului rămas neamortizat din acel titlu la începutul semestrului. In acest mod, toate titlurile emise se amortizează cu aceeaşi cotă din valoarea nominală.

Plăţile se fac în ţară în lei, cu dreptul pentru posesorii titlurilor de a cere autorizarea de transfer pentru cupoanele cari reprezintă amortismentele.

Curs real. Procent real. Cursul 100%. Deci, neţinând seamă de cheltueli, procentul real semestrial este 2,25, echivalent cu 4,550625% anual.

6. *Renta de consolidare 3½% 1936 de 1.200.000.000 lei* şi 7. *Renta de consolidare 3½% 1937 de 1.294.000.000 lei*

Scopul emisiunilor. Consolidarea bonurilor de tezaur şi altor creanţe pe termen scurt către Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni.

Condiţiuni. Dobânda anuală 3,5% plătibilă semestrial; amortizarea în plin în 20 semestre pentru emisiunea din 1936 şi în 42 semestre pentru emisiunea din 1937.

Curs real. Procent real. Cursul 100%; procentul real semestrial 1,75, echivalent cu 3,530625% anual.

8. *Renta 3½% din 1936 de 720.000.000 lei. (Gaj şi mijloc de plată pentru un împrumut de 180.000.000 lei*)

Scopul emisiunii. In 1936 s'a contractat la C.E.C. un împrumut de 180.000.000 lei, amortizabil în 5 ani cu o dobândă de 6% pe an.

Amortizarea se face în 10 semestrialităţi, calculate cu 3% pe semestru.

Pentru garantarea acestui împrumut s'a liberat Casei de Economie şi Cecuri Poştale rentă 3½% în valoare nominală de 720.000.000 lei, amortizabilă în 49 semestre cu 1,75% pe semestru.

Semestrialitatea necesară acestei amortizări este aproximativ egală cu aceea necesară acoperirii semestrialităţii pentru împrumutul de 180.000.000 lei.

Plata pentru acest împrumut se făcea deci prin prezentarea la încasare a tuturor cupoanelor rentei de 3½% cu aceeaşi scadenţă precum şi a numărului de titluri din acest împrumut cari trebuiau amortizate la acea scadenţă.

După trecerea celor 5 ani, restul titlurilor din renta 3½% se înapoiază Datoriei Publice.

9. *Renta 4½% din 1936 de 263.500.000 lei*

Scopul împrumutului. Statul a luat în sarcina sa pierderile suferite de diferite biserici şi instituţiuni culturale din Ardeal pe baza legii conversiunii datoriilor agricole şi urbane. In acest scop a emis titluri de rentă a căror valoare nominală se ridică la suma de 263.500.000 lei.

Condiţiuni. Dobânda anuală 4,5% plătibilă anual. Amortizarea se face prin trageri la sorţi, în 10 ani, prima tragere făcându-se la 1 Februarie 1940 pentru scadenţa de 1 Aprilie 1940.

10. *Renta perpetuă 4½% din 1937 de 1.300.000.000 lei*

Scopul emisiunii. Crearea unui fond, numit «*Fondul cultural Regele Carol II*» al cărui venit anual de 52.000.000 lei se distribue pentru nevoile Academiei Române, Universităţii din Cluj, Eforiei Spitalelor Civile şi Eforiei Sf. Spiridon din Iaşi.

11 şi 12. *Renta perpetuă 4½% din 1937 de 2.000.000.000 lei* şi *Renta perpetuă 4½% din 1938 de 2.000.000.000 lei*

Scopul emisiunilor. Căile Ferate Române, fiind obligate să facă mari investiţiuni, au fost nevoite să contracteze împrumuturi la Casa de Economie şi Cecuri Postale.

Pentru garantarea angajamentelor luate de Căile Ferate față de C.E.C. și pentru plata parțială a acestor angajamente, Statul a eliberat acestei instituțiuni, în 1937, o tranșă de rentă perpetuă în valoare nominală de 2 miliarde lei și în 1938 o a doua tranșe de aceeași valoare nominală.

Valoarea cupoanelor, câte 45.000.000 lei la fiecare semestru, pentru fiecare tranșă, este plătită de C.F.R. Datoriei Publice, care, la rându-i, o plătește Casei de Economie și Cecuri Postale.

Datoria C.F.R. către C.E.C. se stinge la 5 ani după contractare. Odată cu stingerea datoriei, titlurile emise revin Datoriei Publice.

13. *Renta perpetuă 4½% din 1938 de 38.442.000 lei*

Scopul emisiunii. Școala normală « Azilul Elena Doamna », vânzând Statului un mare teren, a primit plata în rentă perpetuă 4½% anual. Această rentă este netransmisibilă.

IMPRUMUTURI EXTERNE

ACORDURI TEMPORARE

Criza economică mondială, începută în 1931, datorită mai cu seamă scăderii prețurilor produselor agricole și ale altor materii prime, a avut efecte destul de puternice și în țara noastră. Veniturile bugetare au început să scadă, iar comerțul nostru exterior nu mai producea devizele necesare tuturor nevoilor Statului și particularilor.

Cu toate comprimările cari s'au făcut în bugetul de cheltueli relative la personal și material, veniturile nu mai puteau acoperi sarcinele contractuale ale datoriei publice. De asemenea, cu toate restricțiunile impuse importului, soldul devizelor rămas din comerțul nostru exterior era destul de redus ca să permită măcar plata integrală a dobânzilor, în ipoteza că s'ar suspenda pentru câțiva ani amortismentele contractuale.

Aceste motive impuneau în mod imperios reducerea sarcinelor contractuale ale datoriei publice externe, aducându-le la posibilitățile noastre bugetare și de transfer.

Pe de altă parte, procentele reale de dobânzi destul de ridicate chiar dela contractarea unora dintre împrumuturi, apoi cursurile foarte reduse cu cari se negociau în bursele străine împrumuturile noastre externe, menținerea clauzei aur în cele mai multe din ele, și diminuarea destul de pronunțată a indiceluiaur al costului vieții în toate țările constituiau o nouă serie de motivări ale propunerilor făcute de Statul Român purtătorilor străini ai acestor rente relative la comprimarea procentelor de dobânzi și la suspendarea temporară a amortismentelor.

Amortismentele au fost suspendate cu începere dela 1 Aprilie 1933.

In anul bugetar 1933/34 dobânzile s'au plătit integral în semestrul întâiu, iar în semestrul al doilea s'au plătit cu:

25% din cuponul semestrial pentru rentele emise direct de Stat, pentru rentele austro-ungare administrate de Casa comună și pentru fracțiunea din cuponul rentei petrolifere care reprezintă numai dobânzile;

50% din cuponul semestrial pentru renta externă 4% 1922, Londra;

50% din cuponul semestrial pentru rentele C.A.M. adică renta 7% 1929 și 7½% 1931.

Diferențele neplătite de 75% și 50% au fost achitate mai târziu, prin obligațiuni « *funding* » emise pe baza unui nou acord cu purtătorii de rentă.

In anii bugetari următori, cotele de plată ale dobânzilor sunt cele arătate în tabelul de mai jos.

Tab. X — Cotele de plată ale dobânzilor la rente, în anii 1934—1940 (în procente)

Rentele	Anii bugetari					
	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	1939/40
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Emise direct de Stat	25,000	35,000	42,000	45,000	47,000	47,000
Cele administrate de Casa Comună ..	25,000	35,000	42,000	45,000	47,000	47,000
Renta petroliferă .	37,196	52,074	80,343	86,082	89,908	89,908
Renta ext. 4% 1922	87,500	87,500	87,500	95,000	98,000	98,000
Emise prin C.A.M. .	50,000	55,000	60,000	65,000	68,000	68,000
Renta externă 4% 1922 (în țară) ..	50,000	53,000	55,000	60,000	63,000	63,000

EMISIUNI NOI

1. *Renta 4½% 1934 de consolidare-funding*

Scopul împrumutului. Plata pe valoarea nominală a cotei de 75% din valoarea cupoanelor rămasă neachitată în al doilea semestru al anului bugetar 1933/34 pentru rentele externe emise direct de Stat.

Plata, pe anumite cote, a obligațiunilor emisia I făcută de Societatea de Căi Ferate particulare Akkermann; a obligațiunilor emisia III făcută de Societatea de Căi Ferate particulare Lemberg - Cernăuți - Iași; a obligațiunilor emise în Franța de Societatea de Căi Ferate particulare Buzău-Nehoiaș, precum și a obligațiunilor emise de Societatea Timiș-Bega.

Condițiuni. Plățile se fac în titluri de rentă 4½% exprimate în franci francezi definiți prin legea din Iunie 1928, adică 1 fr. fr. = 65,5 mgr aur cu titlu 0,900. Cuponul este anual, la 1 Noemvrie. Primul cupon s'a plătit la 1 Noemvrie 1935.

Amortizarea se face în 15 ani, prin cumpărări în bursă și, eventual, prin trageri la sorți. Primul amortisment a fost fixat pentru 1 Noemvrie 1938.

Curs real. Procent real. Cheltuelile de emisiune relative la timbru, imprimare, comision de bancă, etc., se ridică la aproximativ 3,5%, iar valoarea actuală a comisioanelor de 0,5% asupra cupoanelor și 0,25% asupra amortismentelor reprezintă aproximativ 0,4%. Cursul real devine

$$100 \frac{96,5}{100,4} = 96,115\%$$

căruia îi corespunde un procent real anual de aproximativ 5,074%.

Valoarea nominală de emis a fost fixată la 134.351.100 franci francezi aur 1928 = 880.000.000 lei. Până acum s'a emis o valoare nominală de aproximativ 89.000.000 franci.

2. *Renta 4½% 1934 de consolidare-funding C.A.M.*

Scopul împrumutului. Plata restului de 50% rămas neachitat în semestrul al doilea al anului bugetar 1933/34 din cupoanele împrumuturilor 7% 1929 şi 7½% 1931 emise prin intermediul Casei Autonome a Monopolurilor Statului (C.A.M.).

Condiţiunile emisiunii sunt aceleaşi ca în împrumutul precedent.

Valoarea nominală de emis a fost fixată la 64.277.465 franci francezi aur 1928 = 421.017.400 lei. Până acum s'a emis o valoare nominală de 21.206.500 franci francezi aur 1928.

Cursul real şi procentul real sunt aceleaşi ca şi în împrumutul precedent.

CONVERSIUNI INTERNE

1. *Conversiunea unor titluri din vechile rente interne în Rentă 4½% 1934*

Prin prospectul de emisiune al Imprumutului de înzestrare a ţării 4½% din Octomvrie 1934 s'a arătat că se primesc în plată, pentru cel mult 20% din valoarea nominală subscrisă, titlurile din vechile rente interne pe diferite cursuri. Tabloul de mai jos arată cursul şi valoarea nominală a titlurilor prezentate la această conversiune.

Rezultatul conversiunii. Cursul pe care au fost primite rentele în plată la Imprumutul de înzestrare a fost determinat de durata amortizării contractuale (făcând ipoteza că s'ar fi reluat amortizările în limita vechilor contracte) şi de cursurile practicate în bursă în ultima lună care a precedat subscrierea.

Cum nici în acest moment nu s'au reluat amortizările şi nici nu putem face o ipoteză asupra acestei

Tab. XI — Conversiunea titlurilor vechilor rente primite la împrumutul de înzestrare 1934

Denumirea rentei (1)	Primită pe cursul % (2)	Valoarea nominală prezentată (lei) (3)
Total......		572.138.750
4% 1889, 1891	75	2.893.000
4% 1894	65	2.277.500
5% 1894	70	249.000
4% 1896	60	2.479.000
4% 1898	45	11.965.500
5% 1903	60	1.015.500
4% 1905, 1910	55	14.049.500
4% 1908	60	3.505.500
4½% 1913	55	12.900.000
5% 1916, 1919, 1920	55	77.851.650
5% 1920 deblocată 1922	50	442.952.600

chestiuni, este imposibil să determinăm, în valoare actuală, rezultatul conversiunii rentelor vechi în noul împrumut ce se emitea.

Ne vom mărgini să arătăm economia totală anuală care rezultă în buget în privinţa dobânzilor, ţinând seamă de primele de rambursare şi de premiile mari acordate, pe cari le asimilăm dobânzilor şi le repartizăm tuturor titlurilor existente.

Am văzut că această consideraţiune duce la o dobândă reală de 7,5% în împrumutul de înzestrare a ţării acordată capitalului real primit ca subscripţie.

Când Statul primeşte un titlu vechiu de 5% pe cursul 60%, însemnează că economiseşte ca dobânzi 5 lei la un titlu de 100 lei, însă plăteşte în rentă a noului împrumut o dobândă de 60 × 7,5% = 4,50 lei, deci economia bugetară este 0,5% din valoarea nominală subscrisă. Procedând astfel, găsim următoarele rezultate:

Tab. XII — Economia realizată la valoarea subscrisă a rentelor vechi primite la Imprumutul Inzestrăräii

Renta (1)	Primită pe cursul % (2)	Economie de dobânzi la titluri (3)	Dobânzi în împrumutul înzestrărei (4)	Economie sau pierdere reală anuală (5)	Economie sau pierdere la valoarea subscrisă (lei) (6)
			Total......		+ 6.231.301
4% 1889, 1891	75	4	5,625	— 1,625	— 47.011
4% 1894	65	4	4,875	— 0,875	— 19.928
5% 1894	70	5	5,250	— 0,250	— 622
4% 1896	60	4	4,500	— 0,500	— 12.395
4% 1898	45	4	3,375	+ 0,125	+ 74.784
5% 1903	60	5	4,500	+ 0,500	+ 5.078
4% 1905, 1910	55	4	4,125	— 0,625	— 17.562
4% 1908	60	4	4,500	— 0,500	— 17.528
4½% 1913	55	4,5	4,125	+ 0,375	+ 48.375
5% 1916, 1919, 1920	55	5	4,125	+ 0,875	+ 681.202
5% 1920 debl. 1922	50	5	3,750	+ 1,250	+ 5.536.908

2. *Conversiunea rentelor austro-ungare stampilate pe teritoriul românesc. (25 Iunie 1935)*

Se vede din împrumul No. 37 din tabloul IX dela pagina 809 că valoarea nominală a diferitelor rente austro-ungare plătibile în lei, găsite pe teritoriul românesc, se ridică la 189.363.610 lei, la 1 Ianuarie 1933.

Când s'a creat Renta 3% 1935 de consolidare, s'au convertit şi aceste rente, în rentă de 3% amortizabilă în 50 de ani. Valoarea lor nominală a rămas neschimbată, însă procentele nominale de 4,5%, 4,2%, 4% şi 3,5% s'au redus la 3%.

Rezultatul conversiunii. Calculând un procent mijlociu de dobânzi, găsim 4,05% pe an, deci economia aproximativă de dobânzi făcută pe an este 1,05% la valoarea nominală convertită, care s'a ridicat la 162.644.000 lei.

Economia bugetară anuală este de 1.707.762 lei.

3. *Conversiunea Rentei petrolifere aflate în România. (25 Iunie 1935)*

Condiţiuni. Se înlocuia titlul de £ 100 de rentă petroliferă printr'o valoare nominală de 36.000 lei în Rentă de consolidare 3% 1935.

Conversiunea a fost facultativă.

Rezultatul conversiunii. S'a prezentat la conversiune o valoare nominală de £ 1.315.150 care s'a înlocuit cu o valoare nominală de 465.819.000 lei (în loc de 473.454.000 lei, fiindcă s'a scăzut valoarea în lei a cupoanelor lipsă).

S'a căutat, pentru un titlu de £ 100, valoarea actuală la 1 Decemvrie 1935 a amortismentelor suspendate, a semestrialităţii de £ 1,75 de plată la acea scadenţă şi a celor 60 de semestrialităţi viitoare de câte £ 2,25. Pentru amortismentele suspendate nu s'au calculat dobânzi de întârziere, iar valoarea actuală a semestrialităţilor s'a calculat cu 1,5%, procentul semestrial al împrumutului de conversiune. Avem:

amortisment suspendat £ 3,278205 + semestrul dela 1 Decemvrie 1935 de £ 1,75 + valoarea actuală a semestrului viitor £ 91,521 = £ 96,549205. In epoca când se stabilea conversiunea, cursul oficial al lirei sterline (cursul fără primă) era în mijlociu 500 lei, aşa încât conversiunea în lei a sumei de mai sus a dat 96,5492 × 500 = 48.275 lei. Acest rezultat corespunde pentru un titlu vechiu de £ 100.

In conversiunea oferită, titlul vechiu de £ 100 s'a înlocuit cu o valoare nominală de 36.000 lei în rentă 3% amortizabilă prin cumpărări în bursă în 50 de ani, primul cupon de dobânzi având scadenţa la 15 Mai 1936.

Beneficiul realizat la un titlu de £ 100 este deci 48.275 — 36.000 = 12.275 lei, ceea ce reprezintă, faţă de 48.275 lei un beneficiu de 25,427%.

Dacă presupunem o economie de aproximativ 10% rezultată în anuităţi din cauza amortizării prin cumpărări pe piaţă, beneficiul la untitludevine, în valoare actuală: 48.275 — 32.400 = 15.875, adică 32,885%. Beneficiul aproximativ, în valoare actuală, la toată suma prezentată la conversiune este 13.151,50 × 15.875 = 208.780.000 lei.

CONVERSIUNI EXTERNE

1. *Conversiunea împrumutului 7% 1926 în lire italiene*

Acest împrumut nu a fost o emisiune publică. El se plătea în rate semestriale de câte 20.000.000 lire italiene, ultima rată fiind de plată la 1 Iulie 1936.

Oarecari întârzieri în plăţi, pentru cari s'au calculat dobânzi de întârziere cu 7% au făcut ca debitul nostru, stabilit la 1 Ianuarie 1935 să se ridice la 123.023.024 lire italiene, descompus în 116.721.949 lire capital şi 6.301.075 lire dobânzi.

S'a redus procentul de dobânzi dela 7 la 4,75% pe an şi s'a prelungit durata amortizării dela 4 semestre, ce mai rămâneau până la 1 Iulie 1936, la 14 semestre. Plăţilor li s'au pus scadenţele 1 Mai şi 1 Noemvrie, şi, ţinând seamă de dobânzi semestriale cu 2,375% pe semestru, s'a fixat astfel mărimea semestrialităţilor (în lire italiene):

2 semestrialităţi de câte	9.943.182
2 semestrialităţi de câte	10.227.273
4 semestrialităţi de câte	10.511.365
5 semestrialităţi de câte	10.795.455
1 semestrialitate de	8.617.033

Rezultatul conversiunii. Dacă plăţile s'ar fi făcut în limitele contractuale, adică la cele 3 scadenţe de 1 Iulie 1935, 1 Ianuarie 1936 şi 1 Iulie 1936, cu 3,5% pe semestru, ar fi trebuit să se plătească 43.911.125 lire italiene.

Valoarea actuală a acestor trei anuităţi, calculată cu 2,375% pe semestru reprezintă 43.911.125 × 2,862946 = 125.715.180 lire italiene.

Beneficiul rezultat din conversiune se ridică la 125.715.180 — 123.023.024 = 2.692.156 lire italiene.

2. *Conversiunea tranşelor austriace din rentele C.A.M. 7% şi 7½% 1937*

Condiţiuni. In renta 7%, titlurile de 100 $ se înlocuesc cu o valoare nominală de 540 shilingi, iar în renta 7½% titlurile de 1.000 franci francezi se înlocuesc cu o valoare nominală de 327,40 shilingi. Se suprimă clauza aur. S'au înlocuit apoi shilingii prin mărci: 2,50 sh. = 1 RM.

Cele două rente se unifică într'o rentă de 4½% amortizabilă în 40 de ani prin cumpărări pe piaţă şi eventual prin trageri la sorţi. Primul amortisment la 1 Ianuarie 1937, deci originea împrumutului de conversiune se fixează la 1 Iulie 1936.

Rezultatul conversiunii. Până la 31 Decemvrie 1939 s'au prezentat la conversiune următoarele valori nominale, transformate în lei conform condiţiunilor de conversiune:

din Renta 7%:				
Dolari	461.000 =	2.489.400 sh. =	995.760 RM. =	39.830.400 lei
din Renta 7½%:				
Franci	6.550.000 =	2.144.470 sh. =	857.788 RM. =	34.311.520 lei
Total		4.633.870 sh. =	1.853.548 RM. =	74.141.920 lei

Dacă s'ar fi reluat amortizările în limitele contractuale, renta 7% ar fi necesitat 45 semestrialităţi calculate cu 3,5% pe semestru, iar valoarea unei semestrialităţi ar fi fost de $ 20.493 = lei 4.728.000 (paritatea 1 $ = 167,18 lei + 38% din 167,18 = lei 230,71); renta 7½% ar fi necesitat 70 de semestrialităţi calculate cu 3,75% pe semestru, ceea ce ar fi cerut o semestrialitate de 265.828 fr. fr. = 2.403.085 lei (paritatea 1 fr. fr. = 6,55 lei + 2,49 lei = 9,04 lei).

Să calculăm valorile actuale ale celor două şiruri de anuităţi cu 2,25% pe semestru, procentul semestrial în împrumutul de conversiune :

Primul şir:	4.728.000 × 28,11512 =	132.928.300 lei
Al doilea şir:	2.403.085 × 35,08208 =	84.305.220 lei
Total		217.233.520 lei

Aceste şiruri de semestrialităţi sunt înlocuite cu 80 de semestrialităţi cari amortizează cu 2,25% pe semestru valoarea nominală a împrumutului de conversiune de 74.141.920 lei.

Semestrialitatea va fi de 2.006.600 lei.

Ţinând seamă că amortizările prin trageri la sorţi din vechile contracte sunt înlocuite cu amortizări prin cumpărări în bursă, putem presupune o economie mijlocie de 7,5% din semestrialităţi, aşa că valoarea actuală a celor 80 semestrialităţi, calculată, bine înţeles tot cu 2,25% pe semestru, reprezintă 68.581.300 lei.

Beneficiul rezultat din conversiune va fi în valoare actuală: 217.233.520 — 68.581.300 = 148.652 220 lei, adică diferenţa între valoarea actuală a semestrialităţilor ce trebuiau plătite conform vechilor contracte şi aceea a semestrialităţilor ce se vor plăti pe baza noului contract. Economia este peste 68%.

In calculele de mai sus s'au neglijat comisioanele şi alte cheltueli ce se plătesc odată cu semestrialităţile, atât în vechiul contract cât şi în cel nou.

Din beneficiu trebue să scădem cheltuelile de conversiune, cari, relativ, au fost foarte mici.

3. *Conversiunea tranşelor elveţiene din rentele C.A.M. 7% şi 7½%. (Decemvrie 1937)*

Condiţiuni. In renta 7% titlurile de 100 $ se înlocuesc cu o valoare nominală de 520 franci elveţieni, iar în renta 7½% titlurile de 1.000 franci francezi se înlocuesc cu 203 franci elveţieni. Se suprimă clauza aur.

Cele două rente se unifică într'o rentă 4½% amortizabilă în 21 ani = 42 semestre, prin cumpărări în bursă și eventual prin trageri la sorți, primul amortisment făcându-se la 1 August 1938. Originea împrumutului de conversiune este fixată la 1 Februarie 1938.

Rezultatul conversiunii. Până la 31 Decemvrie 1939 s'au prezentat la conversiune următoarele valori nominale exprimate în franci elvețieni hârtie [1]), conform condițiunilor de conversiune:

In renta 7%:

Dolari	3.134.200	=16.297.840 fr. elv. hârtie	=506.048.000 lei

In renta 7½%:

Franci fr.	19.755.000	=4.010.260 fr. elv. hârtie	=124.518.600 lei
	Total	20.308.100 fr. elv. hârtie	=630.566.600 lei

Dacă se reiau amortizările în limitele contractuale, renta 7% necesită 44 de semestrialități de câte 140.656 $ = 32.448.439 lei (paritatea 1 $ = 230,71 lei), iar renta 7½% se amortizează în 69 de semestrialități de câte 804.229 franci fr. = 7.270.230 lei (paritatea 1 fr. fr. = 9,04 lei.

Aceste două șiruri de semestrialități sunt înlocuite, conform contractului de conversiune, prin 44 de semestrialități de câte 731.883 franci elv. hârtie = 22.725.000 lei.

Calculând valoarea actuală, cu 2,25% pe semestru, a celor două șiruri de semestrialități ce trebuiau plătite pe baza vechilor contracte, găsim:

Pentru renta 7%:	32.448.439 × 27,7477 =	900.369.550 lei
Pentru renta 7½%:	7.270.230 × 34,8714 =	253.523.100 lei
	Total	1.153.892.650 lei

In împrumutul de conversiune, amortizarea făcându-se prin cumpărări în bursă, se poate presupune o reducere aproximativă de 7,5% din semestrialități, așa că valoarea actuală a celor 44 semestrialități înlocuitoare, calculată cu 2,25%, devine 583.274.100 lei.

Valoarea actuală a beneficiului realizat prin conversiune va fi deci : 1.153.892.650 — 583.274.100 = 570.618.550 lei.

Ținând însă seama de anumite cheltueli și bonificațiuni la capital făcute cu ocazia conversiunii, cari se ridică la 1.531.300 fr. elv. = 47.547.000 lei, beneficiul se reduce la 523.071.550 lei ceea ce reprezintă față de valoarea actuală a vechilor semestrialități contractuale un beneficiu de 45,33%.

4. *Conversiunea tranșelor cehoslovace din rentele C.A.M. 7% și 7½%. (Februarie 1938)*

Condițiuni. In renta 7% titlurile de 100 $ se înlocuesc cu o valoare nominală de 2.860 coroane cehoslovace, iar în rentă 7½% titlurile de 1.000 fr. francezi se înlocuesc cu o valoare nominală de 1.491 coroane cehosl. Se suprimă clauza aur.

Cele două rente se unifică într'o rentă 4½% amortizabilă în 40 de ani = 80 semestre, prin cumpărări în bursă și eventual prin trageri la sorți, primul amortisment făcându-se la 1 August 1938, originea împrumutului de conversiune fiind deci fixată la 1 Februarie 1938.

[1]) 1 franc elv. = 22,50 + 8,55 = 31,05 lei.

Rezultatul conversiunii. Până la 31 Decemvrie 1939 s'au prezentat la conversiune următoarele valori nominale exprimate în coroane cehoslovace hârtie [1]):

In renta 7%:

	985.500 dolari	=28.185.300 cor.	=134.443.900 lei
1000 lire st.	=4866,50 dolari =	139.180 cor. =	663.900 lei

In renta 7½%:

	10.433.000 franci fr.	=15.555.600 cor. =	74.200.200 lei
	Total . . .	43.880.080 cor.	=209.308.000 lei

Dacă se reluau amortizările în limitele contractuale, renta 7% necesita 44 de semestrialități de câte 44.445,35 $ = 10.254.000 lei (1 $ = 230,71 lei), iar renta 7½% se amortizează în 69 de semestrialități de câte 424.730 fr. fr. = 3.839.560 lei. (1 fr. fr. = 9,04 lei).

Aceste două șiruri de semestrialități sunt înlocuite, conform contractului de conversiune, prin 80 de semestrialități de câte 1.187.560 cor. = 5.664.661 lei.

Valoarea actuală, calculată cu 2,25% pe semestru, a primelor două șiruri de semestrialități de plată, pe baza vechilor contracte, este:

Pentru renta 7%:	10.254.000 × 27,7477 =	284.524.900 lei
Pentru renta 7½%:	3.839.560 × 34,8714 =	133.890.800 lei
	Total	418.415.700 lei

Valoarea actuală a semestrialităților din împrumutul de conversiune, micșorate cu 7,5%, economii aproximative obținute prin amortizarea prin cumpărări în bursă, este egală cu 193.609.900 lei.

Beneficiul rezultat din conversiune este deci, în valoare actuală: 418.415.700 — 193.609.900 = 224.805.800 lei ceea ce reprezintă în procente, față de valoarea actuală a vechilor anuități, 53,728%.

5. *Conversiunea Rentei petrolifere tranșa franceză în Renta externă de conversiune 4% amortizabilă. (1 Decemvrie 1938)*

Din renta petroliferă s'au suspendat, pe baza acordurilor provizorii, amortismentele din anii 1933 (scadențele Iunie, Decemvrie), 1934, 1935, 1936, 1937 și 1938.

La 1 Decemvrie 1938, amortismentele suspendate însumau £ 10,86324 și mai rămăsese de plată un număr de 54 semestrialități de câte £ 2,25. Datele acestea se referă la un titlu în valoare nominală de £ 100.

Cu grupul petrolifer franco-belgian (cu sediul la Paris) s'a încheiat un contract de conversiune a titlurilor de rentă petroliferă în rentă 4%, în condițiunile următoare: titlul de £ 100 se înlocuește în rentă 4% amortizabilă în 40 de ani, prin trageri la sorți semestriale și, eventual, prin cumpărări în bursă.

Dobânda se plătește semestrial, 2%.

Valoarea nominală înlocuitoare se ridică la £ 61,103. Originea împrumutului este data de 1 Decemvrie 1938, deci prima semestrialitate se plătește la 1 Iunie 1939.

[1]) 1 coroană = 3,46 + 1,31 = 4,77 lei.

Rezultatul conversiunii. După cum am spus, după vechiul contract, era de plată la 1 Decemvrie 1938, pentru un titlu vechi de £ 100: *a)* amortismente suspendate £ 10,86324; *b)* un şir de 54 de semestrialităţi de câte £ 2,25, prima semestrialitate având scadenţa la 1 Iunie 1939.

Valoarea actuală a acestor semestrialităţi, calculată cu 2% pe semestru, reprezintă £ 73,88676; adăugând totalul amortismentelor suspendate, obţinem £ 84,75.

In locul acestor sume, vom plăti 80 de semestrialităţi de câte £ 1,537 (corespunzătoare capitalului de £ 61,103 amortizabil în 80 de semestre cu 2%).

Valoarea actuală, calculată cu 2% pe semestru, a acestor 80 de semestrialităţi reprezintă, bine înţeles, valoarea nominală a titlului înlocuitor, adică £ 61,103.

Beneficiul rezultat pentru un titlu vechiu de £ 100 este deci 84,75 — 61,103 = £ 23,647, adică 27,90%.

Ţinând seamă că în noua rentă se prevede amortizarea şi prin cumpărări în bursă, s'ar putea face, eventual, oarecari economii în semestrialităţi. Anumite împrejurări de fapt ne fac să credem că economia eventuală va fi destul de mică.

Rămânând la rezultatele de mai sus, vom considera că beneficiul realizat prin conversiune, pentru un titlu vechiu de £ 100, este în valoare actuală £ 23,647. Prin urmare beneficiul realizat pentru întreaga valoare nominală de £ 938.950, prezentată la conversiune, este: 23,647 × 9.389,50 = £ 222.033.

In comparaţie cu celelalte conversiuni, beneficiul este mult mai redus, fiindcă, pe de o parte, nu ţinem seamă de deprecierea lirei sterline, iar pe de alta, procentul contractual era destul de mic, 2,35% anual şi s'a redus la 1,1045% pe an. Titlul cu acest procent nominal s'a înlocuit apoi cu un titlu echivalent în rentă de 4% anual, aşa că vechea valoare nominală de £ 938.950 în rentă 2,35% s'a înlocuit cu o valoare nominală de £ 573.727 în rentă 4%, constituind *Tranşa A din Renta externă de conversiune 4% amortizabilă.*

STAMPILAREA IN LEI A RENTELOR EXTERNE

Prin decretul-lege din 20 Octomvrie 1937 se hotărăşte ca titlurile de rentă română externă, pentru a putea circula în ţară şi a fi plătite de către Stat, trebue să fie prezentate Direcţiei Datoriei Publice spre a fi stampilate cu menţiunea « Plătibil numai în România în lei ».

Pe de altă parte, conform decretului-lege Nr. 3.797 din 23 Octomvrie 1939, s'au naţionalizat, prin importarea în ţară de către instituţiile publice, titluri din împrumuturile noastre externe.

Situaţia completă a titlurilor prezentate la ştampilare şi a celor importate, până la sfârşitul anului 1939, este arătată în tabloul XIII.

SITUAŢIA DATORIEI PUBLICE LA 1 APRILIE 1940

La 1 Aprilie 1940 se aflau în circulaţie titluri de datorie internă în valoare totală de 34.747.519.440 lei. Lista completă a acestor titluri, cu specificarea capitalului iniţial emis şi a capitalului real de plată la 1 Aprilie 1940, este dată în tabloul XIV de mai jos.

In ceiace priveşte datoria externă, ea se ridica la 1 Aprilie 1940 la suma totală de 63.076.713.053 eli. Tabloul XV dela pagina 817 înfăţişează împrumuturile externe în circulaţie în perioada dela 1 Ianuarie 1933 până la 31 Martie 1940 şi capitalul real de plată la 1 Aprilie 1940.

Asupra cifrelor cuprinse în tablourile XIV şi XV vom face următoarele observări, cari, în parte, rezultă şi din explicările date în paginile precedente, când am vorbit despre emisiunea fiecărui împrumut.

Tab. XIII. — Rente prezentate la stampilare şi rente naţionalizate la sfârşitul anului 1939

Nr. curent (1)	Denumirea rentei (2)	Moneta (3)	Total (4)	In % din capitalul în circulaţie (5)	Rentele prezentate la: Ştampila e (6)	Naţionalizare (7)
	Emise direct de Stat					
1	Consolidare 4% 1922	Lire sterl.	1.781.940	8,470	1.352.940	429.000
2	Exterioară 4% 1922	Lire ste l.	7.100	0,510	7.100	—
3	5% 1926 C. F.	Lire sterl.	408.105	36,560	408.070	35
4	Petroliferă	Lire sterl.	1.646.400	22,120	1.646.400	—
5	4 ½% Acord Paris-Londra	Lire sterl.	60.096	2,717	51.896	8.200
	Total lire	Lire sterl.	3.903.641	—	3.466.406	437.235
6	Consolidare 4% 1922	Dolari	567.000	2,224	130.500	436.500
7	6% 1925	Lire ital	10.596.900	44,728	10.596.900	—
8	4 ½% 1934 (Funding Stat)	Franci fr.	4.799.300	6,427	4.511.300	288.000
9	4% Acord Paris	Franci aur	41.414.000	13,273	41.400.500	13.500
10	5% Acord Paris	Franci aur	4.396.500	6,437	4.394.500	2.000
	Total franci francezi	Franci aur	45.810.500		45.795.000	15.500
11	4% Acord Berlin	Lei aur	27.276.000	6,915	27.130.000	146.000
12	5% Acord Berlin	Lei aur	3.480.500	6,335	3.448.000	32.500
13	4 ½% Acord Berlin	Lei aur	20.566.000	18,217	20.123.000	443.000
	Total lei aur	Lei aur	51.322.500		50.701.000	621.500
	Emise de C. A. M.					
14	7% 1929	Dolari	16.822.800	28,842	12.785.200	4.037.600
15	7% 1929	Lire sterl.	40.800	2,257	35.900	4.900
16	7% 1929	Franci fr.	76.587.000	14,993	76.587.000	—
17	7 ½% 1931	Franci fr.	380.525.000	29,807	380.525.000	—

a) *Datoria internă (tabloul XIV)*. La împrumuturile 10 și 11, emisiunea este încă în curs. Diferențele între capitalul emis și cel în circulație au fost amortizate prin plăți în titluri de rentă făcute de împroprietăriți.

La împrumutul 15 se vede un capital real datorat la 1 Aprilie 1940 mai mare decât capitalul nominal emis. Aceasta provine din faptul că amortizarea se face prin trageri la sorți, titlurile cu o valoare nominală de 1.000 lei plătindu-se cu 1.200 lei. Pe de altă parte, unele titluri se rambursează cu premii mari.

Valoarea actuală a plusurilor rezultate din primele de 200‰ și din premiile mari, calculată cu 4,5%, procentul nominal al împrumutului, se adaugă la valoarea nominală în circulație și se ajunge astfel la rezultatele arătate în tabloul XIV.

Tab. XIV. — Datoria internă în perioada 1 Ianuarie 1933—31 Martie 1940

Nr. curent	Denumirea datoriei	Capitalul inițial emis Lei	Capitalul real de plată la 1 Aprilie 1940 Lei
1	(2)	(3)	(4)
	Total		34.747.519.440
1	Rente emisiunea 1889—1913......	1.725.812.000	330.241.700
2	Imprumut. pt. căi ferate județene	39.490.000	22.594.387
3	Renta perpetuă 4% 1900 șc. Brașov	962.500	962.500
4	Renta perpetuă 5% 1910 pt. islaz.	20.000.000	20.000.000
5	Renta 4% 1910 pt. păd., 12.550.000	9.319.600	9.253.100
6	Imprumutul național 5% 1916 ...	400.000.000	338.399.000
7	Imprumutul Unirii 5% 1919......	1.143.143.800	988.340.050
8	Imprumutul intern 5% 1920	2.730.911.000	2.393.452.500
9	Renta deblocată 5% 1920	315.000.000	295.403.500
10	Renta exproprierii 5% 1922 amort. 12.500.000.000......	7.875.991.600	7.058.785.300
11	Renta exproprierii 5% 1922 perpetuă 2.500.000.000	1.094.012.400	1.002.262.700
12	Anuit. dat. Cred. func. (val. act 5%)	435.598.400	208.860.830
13	Anuit. Societ. St. E. G. C.F. partic.	7.247.138	5.348.273
14	Renta 5% 1933 pt. reangajați ...	690.000.000	522.480.000
15	Impr. de înzestr. a Țării 4½% 1934	3.738.620.000	4.366.102.600
16	Renta de çonsolidare 3% 1935 de 10.000.000.000......	9.568.591.000	8.251.583.000
17	Renta de consolid. C.E.C. 3½% 1935	235.000.000	213.020.000
18	Renta de consolid. Casa de dep. 3½% 1936	1.200.000.000	1.045.350.000
19	Renta de consolid. invest. C.F.R. Germania 4½% 1935	280.000.000	182.668.000
20	Renta 3½% 1936 C.E.C.	720.000.000	665.470.000
21	Renta 4½% 1936 (Biserici)	263.500.000	263.500.000
22	Renta 3½% 1937, Casa de Depuneri	1.294.000.000	1.225.000.000
23	Renta perp. 4½% 1937, Conv.C.F.R.	2.000.000.000	2.000.000.000
24	Renta perp. 4½% 1937, Fond Regele Carol II	1.300.000.000	1.300.000.000
25	Renta perp. 4½%, Azilul Elena Doamna	38.442.000	38.442.000
26	Renta perp. 4½ 1938, Conv. C.F.R.	2.000.000.000	2.000.000.000

b) *Datoria externă (tabloul XV)*. La Imprumutul 4, Renta petroliferă, capitalul emis s'a redus prin conversiunea unor titluri în Renta de consolidare 3% 1935 și a altor titluri în Renta 4% 1939 amortibilă dela punctul 7. S'a mai ținut seama și de dobânzile neacoperite când anuitatea era 2% (dobânzile fiind 2,35%).

La împrumuturile 10 și 11, Acord Paris și 13, 14, 15 Acord Berlin, capitalul de emis nu a fost atins. Diferența până la acest capital de emis trebue ștearsă din tabelurile de amortisment, suprimând dela sfârșitul fiecărui tabel liniile corespunzătoare soldului neemis. De asemenea trebue suprimate la împrumuturile 10 și 11 și liniile corespunzătoare amortizărilor suplimentare făcute numai la aceste împrumuturi în intervalul 1929—1932 inclusiv. Capitalul real rămas de plată, la 1 Aprilie 1940, din fiecare împrumut este egal cu suma amortismentelor rămase netăiate pe tabelul de amortisment respectiv, începând cu anul 1933, de când, pe baza acordurilor provizorii, s'au suspendat amortizările.

Valorile nominale ale împrumuturilor 3, 10, 11, 13, 14 și 15 (Acord Paris-Londra și Berlin) sunt scăzute din împrumuturile trecute la Nr. 1 din tabloul XIV.

La împrumuturile 19 și 20, conversiunea florinilor austriaci aur se face, conform tratatelor de pace, în dolari sau lire sterline. S'a pus în tabel conversiunea în dolari, fiindcă deprecierea dolarului este mai mică decât cea a lirei sterline, și deci purtătorii de rentă vor cere dolari.

La împrumuturile 21, 22, 23 și 24, creditorul având opțiune de monetă, s'a pus moneta cea mai puțin depreciată dintre cele ce ar putea alege creditorul.

La împrumuturile 29, 30, 54 și 55, unde contractual este de plată un șir de anuități, s'a pus drept capital inițial valoarea actuală a anuităților calculată cu 5% pe an, procent care a fost fixat de noi, ca un procent mijlociu între procentele nominale ale celorlalte împrumuturi. La împrumutul 29, anuitățile sau fracțiile de anuitate neplătite au fost considerate amânate punându-li-se scadența din an în an după ultima anuitate contractuală. Este evident că această ipoteză nu are nici un caracter oficial.

Imprumuturile 28, 38 și 39, reprezentând conversiuni parțiale din rentele 7% 1929 și 7½% 1931, au fost scăzute din valorile nominale rămase de plată din rentele 7% și 7½%.

La împrumuturile 33 și 34, valorile nominale emise se vor mări, tinzând să se apropie de valorile nominale de emis arătate în tabel.

Conversiunea în lei. Conversiunea unităților monetare în lei s'a făcut la paritatea legală acolo unde contractul o cere, sau în limitele fixate de ultimele măsuri monetare luate în țara respectivă, sau, în sfârșit, ținând seama de cursul schimbului rezultat din cota oficială la București cu o mică margine (15 Decemvrie 1939), sau din acordurile de clearing. In nici un caz nu s'a adăugat prima de 38%.

Dăm mai jos paritatea folosită la calculul tabloului XV:

Moneta	Lei	Moneta	Lei
Lira sterlină . ..	420.—	Francul elvețian	23,89
Francul aur [1]) .	32,258	Cor. ung. aur ..	33,8709
Fr. fr. din 1928 .	6,55	Lira italiană ..	55,1966
Fr. fr. actual . . .	2,36	Cor. cehoslovacă	3,742
Dolarul [2])	98,741	Cor. norvegiană	24.—
Marca germană .	41,50	Coroana suedeză	25.—
Florinul olandez	56.—	Cor. daneză . .	20,65

In aceste condițiuni, capitalul real de plată la 1 Aprilie 1940, în datoria noastră publică, exprimat în lei reprezintă:

	Lei	%
Datoria externă	63.076.708.387	64,48
Datoria internă	34.747.519.440	35.52
Total	97.824.227.827	100,00

[1]) = 1 leu aur.

[2]) La împrumutul 7% 1929 paritatea este: 1 $ = 167,18 lei.

Tab. XV. — Imprumuturi externe în circulaţie în perioada 1 Ianuarie 1933—31 Martie 1940 şi situaţia lor la 1 Aprilie 1940

Numărul de ordine	Denumirea datoriei şi valoarea nominală de emisiune	Moneta	Capitalul iniţial emis	Capital real de plată la 1 Aprilie 1940		%
				In monetă străină	In lei	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	Renta de consolidare 4% 1922	Lire sterline	29.603.990	21.032.960		
2	Renta externă 4% 1922	Lire sterline	2.500.000	1.389.580		
3	Renta 4 ½% Acord Paris-Londra	Lire sterline	2.376.000	2.211.422		
4	Renta petroliferă	Lire sterline	10.000.000	7.442.054		
5	Renta de stabilizare 7% 1929	Lire sterline	2.000.000	1.807.300		
6	Renta căi ferate particulare 5% 1926	Lire sterline	1.173.100	1.116.115		
7	Renta de conversiune 4% 1938 amortibilă	Lire sterline	573.727	567.807		
8	Către Wholesale Society Manchester	Lire sterline	500.000	346.198		
9	Relief Bonds Norvegia	Lire sterline	2.000	835		
	Total			35.914.271	15.083.993.820	23,91
10	Renta unificată 4% Acord Paris de 433.000.000	Franci aur	357.000.000	271.380.500		
11	Renta 5% Acord Paris de 87.000.000	Franci aur	74.000.000	61.272.800		
12	Oblig. St. E. G. Reţea veche şi compliment.	Franci aur	71.941.574	14.308.130		
	Total			346.961.430	11.192.281.810	17,74
13	Renta unif. 4% Acord Berlin de 446.000.000	Lei aur	412.470.000	120.050.465		
14	Renta 5% Acord Berlin de 57.000.000	Lei aur	56.760.000	17.954.990		
15	Renta 4 ½% Acord Berlin de 133.500.000	Lei aur	117.763.500	69.344.565		
	Total			207.350.020	6.688.696.945	10,60
16	Renta de stabilizare 7% 1929	Dolari	69.000.000	58.327.300		
17	Renta de consolidare 4% 1922	Dolari	26.980.050	25.498.750		
18	Aranjamente Stupell, Peyton, Perkins	Dolari	1.842.500	406.500		
19	Renta 4% perpetuă austr. Fl. aur 7.342.488	Dolari	3.541.620	1.333.320		
20	Renta 4% perpetuă ung. Fl. aur 136.569.293	Dolari	65.873.680	21.079.577		
	Total			106.645.447	14.522.140.020	23,02
21	Mandate de tezaur austr. 4½% 1914, în 5 monezi	Flor. olandezi	1.806.670	487.705	27.311.480	0,04
22	Renta ungară 4½% 1913, în 4 monezi	Franci elveţieni	33.090.250	8.934.366		
23	Renta ungară 4½% 1914, în 4 monezi	Franci elveţieni	107.625.040	29.058.760		
24	Renta ungară 4% 1910, în 4 monezi	Franci elveţieni	63.128.835	17.034.285		
25	Relief Bonds Elveţia	Franci elveţieni	160.000	66.800		
26	Societ. C. F. partic. Nagykikinda-Arad	Franci elveţieni	1.650.000	989.219		
27	Societ. C. F. partic. Gyulavideki	Franci elveţieni	300.000	179.858		
28	Renta 4 ½% 1937 (Convers. elv. 7% şi 7½%)	Franci elveţieni	20.308.100	19.727.200		
29	Val. act. cu 5% a anuit. pt. rente austro-ung.	Franci elveţieni	23.959.630	23.261.930		
	Total			99.252.418	2.371.140.266	3,76
30	Val. act. cu 5% a anuit. Fond agr. «A» (optanţi)	Cor. ung. aur	8.517.847	7.473.927	253.148.634	0,40
31	Renta de stabilizare 7% 1929	Fr. fr. (1928)	561.638.000	510.835.290		
32	Renta de desvoltare 7½% 1931	Fr. fr. (1928)	1.325.000.000	1.276.612.000		
33	Renta 4½% Funding (Stat) de 134.351.100	Fr. fr. (1928)	89.000.000	74.678.900		
34	Renta 4½% Funding (C.A.M.) de 64.277.465	Fr. fr. (1928)	21.206.500	21.206.500		
	Total			1.883.332.690	12.335.829.119	19,56
35	Societatea St. E. G. Căi ferate particulare	Fr. fr. hârtie	17.049.000	13.173.197	31.088.745	0,05
36	Renta de consolidare 6% 1925	Lire italiene	41.145.300	23.691.800		
37	Renta 7% 1926 convertită în 4,75% 1935	Lire italiene	200.000.000	39.326.540		
	Total			63.018.340	327.481.106	0,52
38	Renta 4 ½% 1937 (Convers. austr. 7% şi 7 ½ %)	Mărci germ.	1.853.548	1.853.548	76.922.242	0,12
39	Renta 4 ½% 1938 (Conv. cehoslov. 7% şi 7 ½%)	Cor. cehoslov.	43.880.080	43.880.080	164.199.260	0,26
40	Relief Bonds Norvegia	Cor. norveg.	50.000	20.875	501.000	*
41	Relief Bonds Suedia	Cor. suedeze	90.000	37.575	939.375	*
42	Relief Bonds Danemarca	Cor. daneze	120.000	50.100	1.034.565	*
	Total general				63.076.708.387	100,00

*) Sub 0,1%

După cum se vede, în datoria externă nu intră datoriile de răsboiu, a căror plată este suspendată (de către toate statele debitoare) şi despre care nu putem întrevede ce se va hotărî.

Ţinând seamă de tabloul XIII dela pag. 815, în care arătăm valorile nominale stampilate sau naţionalizate cari rămân să fie plătite în ţară, în lei, se găseşte că ele însumează, având în vedere modalităţile contractuale de plăţi, 9.637.992.970 lei.

Pe de altă parte, după cum se poate vedea din tabloul datoriei publice dela sfârşitul volumului, împrumuturile 26 şi 27, însumând fr. elv. 1.169.077 = lei 27.929.250 şi împrumutul 34 de fr. fr. 21.206.500 = lei 138.902.575 se plătesc integral în ţară. Adăugând aceste valori la cea precedentă, găsim că totalul împrumuturilor contractate în monetă străină dar plătibile în ţară, în lei, reprezintă la 1 Aprilie 1940 un capital de 9.804.824.800 lei.

Considerând că tot acest capital face parte din datoria internă, putem modifica situaţia dată mai sus în modul următor:

	Lei	%
Datoria externă	53.271.883.587	54,46
Datoria internă	44.552.344.240	45,54
Total	97.824.227.827	100,00

Distribuţia pe ţări a fiecărui împrumut extern la 1 Aprilie 1940

Distribuţia pe ţări a fiecărui împrumut extern nu poate fi dată cu preciziune, nu numai din cauză că titlurile, cu toate îngrădirile rezultate din acordurile de clearing sau de plăţi, tot continuă să circule, — de sigur într'o foarte mică măsură, — dar şi datorită faptului că însuşi criteriul luat pentru a face această distribuţie nu poate să dea rezultate precise.

Ne servim de felul cum s'au repartizat, — în urma cererilor diferiţilor agenţi plătitori în ţară şi în străinătate — sumele, calculate pentru fiecare împrumut, necesare achitării ultimului cupon de plată pentru capitalul rămas în circulaţie.

Ne putem uşor închipui că au putut fi destule cazuri când unele cupoane nu au fost prezentate spre încasare. De altfel, acest lucru a rezultat precis pentru contabilitatea Datoriei Publice, deoarece s'a constatat în multe împrumuturi că nu au fost epuizate toate sumele prevăzute în buget ca plăţi de dobânzi pentru o anumită scadenţă.

Distribuţia pe ţări a fiecărui împrumut extern e redată în tabelele statistice generale dela finele acestui volum.

Imprumuturile din acest tablou poartă numerele de ordine din tabloul precedent.

Distribuţia pe ţări a întregii datorii externe la 1 Aprilie 1940

Fireşte, şi aci rezultatele sunt numai aproximative.

Vom exprima în lei valorile nominale din fiecare împrumut care circulă în ţările respective. In acest scop, pentru împrumuturile 10, 11 (Acord Paris), 13, 14 şi 15 (Acord Berlin) vom pune în calcule capitalurile reale rămase de plată la 1 Aprilie 1940, ţinând seamă de modalităţile de plată prevăzute în acorduri.

Pentru conversiunea monetelor în lei, vom întrebuinţa tot cursurile arătate la pagina 815.

In felul acesta s'a alcătuit tabloul XVI de mai jos, care arată distribuţia pe ţări a întregii datorii externe în valori absolute şi în procente din întreaga datorie exprimată în lei.

Tab. XVI — Distribuţia pe ţări a datoriei publice externe la 1 Aprilie 1940

Nr. curent	Ţara	Valori nominale	
		Mii de lei	%
(1)	(2)	(3)	(4)
		63.076.463	*100,000*
1	Anglia	10.307.125	*16,34*
2	America	352.916	*0,56*
3	Belgia	2.588.234	*4,10*
4	Cehoslovacia	1.433.305	*2,27*
5	Elveţia	3.368.896	*5,34*
6	Franţa	18.657.342	*29,98*
7	Germania	7.037.979	*11,11*
8	Italia	383.373	*0,66*
9	Olanda	1.119.889	*1,78*
10	România	9.804.825	*15,54*
11	Suedia	331.075	*0,52*
12	Casa Comună	555.729	*0,88*
13	Alte ţări	7.135.785	*11,31*

Notă. Acest tablou fiind făcut pe baza tabloului împrumuturilor externe dela sfârşitul volumului, care cuprinde cifrele împrumuturilor rotunjite în mii de unităţi monetare, totalul lui nu corespunde exact cu totalul datoriei publice arătat în tabloul XV.

BUGETUL DATORIEI PUBLICE. CONVERSIUNEA DATORIILOR

In anul 1932, când serviciul datoriei publice se făcea în conformitate cu contractele de împrumut, adică dobânzile se plăteau în plin şi se făceau amortizările, sarcina bugetară se ridica, pentru acest serviciu, la 6.863 milioane lei într'un buget general de cheltueli de 28.267 milioane lei. Sarcinile datoriei publice reprezentau în acest an 24,3% din bugetul general, ceea ce este prea mult.

Am arătat, foarte pe scurt, motivele pentru cari guvernul român a fost obligat să propună asociaţiunilor de purtători străini de valori mobiliare acorduri prin cari să se amenajeze serviciul datoriei publice la posibilităţile bugetare şi de transfer ale Statului nostru.

După cum am văzut, amenajările au constat în suprimarea temporară a amortizărilor şi în comprimarea dobânzilor, plătindu-se numai anumite cote din ele în împrumuturile contractate în monetă străină.

In aceste condiţiuni, bugetul Datoriei Publice în anul bugetar 1939/40 se prezintă astfel:

Tab. XVII — Bugetul Datoriei Publice în anul 1939/40

Specificare	Milioane lei	Procente	
		din bugetul Datoriei Publice	din bugetul general al Statului
(1)	(2)	(3)	(4)
Total	4.025,5	*100,0*	*12,8*
Datoria externă	2.221,0	*55,2*	*7,0*
Datoria internă	1.788,6	*44,4*	*5,8*
Cheltueli de administraţie	15,9	*0,4*	*0.0*

Suma de 4,025,5 milioane lei reprezintă 12,8% din bugetul general de cheltueli al Statului, care se ridică la 31.529 milioane lei.

Dacă mai ţinem seamă de prima de 38% care trebue plătită la cumpărarea celor mai multe devize peste cursul oficial cu care sunt făcute conversiunile în buget, anuitatea datoriei externe creşte cu aproximativ 30%, adică cu aproape 670 milioane lei, ceea ce urcă sarcina datoriei publice la aproape 15% din buget.

Pentru datoriile actuale, sarcina bugetară nu trebue să mai crească. Va trebui ca în limita acestor sume să se asigure serviciul normal al datoriei publice, adică să se plătească dobânzile şi să se facă amortizările.

Pe baza acestui principiu s'au început, în 1937/38, discuţiuni în străinătate pentru conversiunea datoriilor noastre externe.

S'ar fi ajuns acolo, dacă se împlineau trei condiţiuni principale în realizarea conversiunii:

1. Fixarea procentelor de dobânzi la cotele de plată din 1937/38, adică 45% din vechile procente nominale

pentru împrumuturile emise direct de Stat și 65% din vechile procente nominale pentru împrumuturile 7% și 7½% emise prin intermediul Casei Autonome a Monopolurilor Statului.

2. Suprimarea clauzei aur, în sensul ca toate împrumuturile să se exprime în lire sterline, la paritatea legală, iar în noul împrumut în lire unitatea monetară să fie lira hârtie.

3. Fixarea duratei amortizării la 40 de ani, amortizarea începând să se facă prin cumpărări pe piață și eventual prin trageri la sorți, dacă nu s'ar fi găsit pe piață, pentru scadența respectivă, numărul de titluri arătat pentru amortizare în tabelul de amortisment.

Adăugăm ca detaliu că s'a propus de către guvernul român crearea a două tipuri de rentă: unul de 4% pentru împrumuturile emise direct de Stat și altul de 4½% pentru împrumuturile 7% și 7½%.

Bine înțeles că modificarea procentelor de dobânzi așa cum sunt arătate la punctul 1 în 4% sau 4½% atrăgea o modificare a capitalului datorat, reducându-l cu aproximativ 30% pentru împrumuturile din prima categorie sau acordând o mică sultă în împrumuturile din a doua categorie.

Discuțiunile au fost întrerupte, și evenimentele internaționale nu au mai permis reluarea lor.

Totuși, după cum s'a arătat, s'au putut realiza patru conversiuni parțiale. Prin primele trei conversiuni s'au unificat în rentă de 4½% titluri din rentele 7% și 7½% și s'a obținut *Renta 4½% de conversiune externă*, o tranșă în Elveția, o a doua în Austria și o a treia în Cehoslovacia.

De asemenea, s'a convertit în *Renta 4% de conversiune externă* tranșa din renta petroliferă deținută de grupul franco-belgian.

De sigur că, după terminarea actualului răsboiu, se va impune o nouă reglementare a datoriei publice externe. Se va vedea atunci în ce condițiuni se va putea face o conversiune care să atingă cât mai puțin interesele creditorului și să nu depășească posibilitățile de plată și transfer ale debitorului.

O unificare a împrumuturilor interne în două sau trei tipuri de împrumuturi noui de conversiune ar putea fi făcută înainte chiar de realizarea conversiunii externe.

PERIOADA DELA 1 APRILIE 1940 PÂNĂ LA 31 MARTIE 1942

In cursul anului 1941 s'a făcut unificarea unui număr important de rente după cum se vede mai jos, pentru titlurile exprimate în lei sau în monete străine dar stampilate spre a fi plătibile în țară numai în lei.

Deasemenea s'a convertit în *Rentă 4% 1939 de conversiune externă*, prin tranșa B, titlurile de rentă petroliferă deținute de englezi.

In August 1939, s'a contractat la Londra, un *împrumut de 5%*, emis pe valoarea nominală, destinat pentru plăți de material. Indicațiuni se găsesc în tabelul ce urmează.

1. *Unificarea câtorva rente în anul 1941*

In cursul anului bugetar 1940/41, Direcția Datoriei Publice administra 19 împrumuturi publice emise în lei în intervalul 1889—1920 inclusiv și 17 împrumuturi publice emise în monetă străină, toate constituind o parte din datoria publică reprezentată prin titluri de rentă.

Titlurile în monetă străină aflate în țară erau stampilate ca plătibile în lei; parte din titluri, nestampilate, se găsesc în posesia unor instituțiuni publice.

Aceste 36 de împrumuturi formau un grup de rente cu 14 procente de dobânzi diferite, procentele, pentru rentele externe, variind în legătură cu aranjamentele ce se făceau în străinătate cu purtătorii de titluri. Plățile în lei mai variau și după cursul monetei străine în moneta noastră.

Simplificarea lucrărilor la datoria publică și dorința de a da purtătorilor de titluri străine un titlu uniform cu o valoare nominală și un cupon de dobânzi constant au determinat Ministerul Finanțelor să unifice un număr de 31 împrumuturi într'un tip de rentă 4% și un alt grup de 5 împrumuturi într'un tip de rentă 4½%.

Unificarea s'a făcut pe următoarele baze:

a) Procentul de dobânzi prevăzut în anul 1940/41, micșorat cu 10%, — în loc de a fi micșorat cu 20% în urma contribuției excepționale aplicate cuponului,— se consideră că rămâne un procent definitiv pe toată durata împrumutului (se știe că în 1940/41 s'au plătit anumite cote din procentul de dobânzi);

b) Se prelungesc termenele de amortizare așa ca toate împrumuturile vechi să se stingă în 40 de ani sau 80 de semestre;

c) Se calculează semestriabilitatea care ar amortiza împrumutul respectiv, prin trageri la sorți, în 80 de semestre, ținându-se seama de procentul de dobânzi arătat la punctul «a»;

d) In locul acestui procent se consideră ca procent nominal de dobânzi 4% sau 4½% și se calculează, pe baza acestui procent, valorile actuale ale semestrialităților arătate la punctul «c»;

e) Pentru rentele în monetă străină, se convertesc rezultatele în lei ținându-se seama de cursurile cu cari s'au plătit aceste monete străine în ultimul semestru al anului bugetar 1940/41;

f) S'au determinat astfel noile valori nominale exprimate în lei și în tipurile de rentă 4% sau 4½%, înlocuindu-se titluri vechi de valori nominale variabile în titluri de valori nominale rotunde, de 1.000 lei, 2.000 lei, 5.000 lei, 10.000 lei etc., pentru rest dându-se certificate fracționare.

Exemplu. Vom preciza printr'un exemplu operațiunile arătate mai sus. Să considerăm un titlu de 100 £ din Renta de consolidare 4% din 1922.

In 1940/41 cuponul semestrial se plătea cu 35% din 2% deci cu £ 0,70, care micșorat cu 10% se reduce la £ 0,63.

Semestrialitatea care amortizează în 80 de semestre un capital de 100 £, ținând seamă de dobânzi cu 0,63% pe semestru, este £ 1,595.

Valoarea actuală a celor 80 de semestrialităţi de £ 1,595 calculată cu 2% pe semestru este dată de produsul 1,595 × 39,7445 = £ 63,392.

Aceasta însemnează că amortizarea în 80 de semestre a unui capital de £ 100 cu procentul semestrial de dobânzi 0,63%, sau a unui capital de £ 63,392 cu procentul semestrial de dobânzi 2%, necesită aceeaşi semestrialitate de £ 1,595. Cele două modalităţi de plată sunt echivalente.

In 1940/41 lira sterlină s'a plătit cu 411,50 lei, aşa că, în lei, titlul a devenit 411,50 × 63,392 = 26.086 lei.

Renta unificată 4% 1941. Scopul emisiunii. Unificarea într'un singur împrumut a *rentelor interne* amortibile emise în intervalul 1889—1920 inclusiv, precum şi a titlurilor *împrumuturilor externe* emise de Stat, cari au fost stampilate pentru plata numai în lei în România sau deţinute nestampilate de către instituţii de Stat, titluri cari fac parte din următoarele rente:

Renta 4% 1922 externă, în lire sterline,
Renta 4% 1922 de consolidare, în lire st. şi dolari,
Renta 6% 1925 de consolidare, în lire italiene,
Renta 5% 1926 pentru căi ferate particulare, în lire sterline,
Renta 4½% 1913 Acord Paris—Londra, în lire sterline,
Rentele 4% şi 5% 1928 Acord Paris în franci aur,
Rentele 4%, 4½%, 5% 1928 Acord Berlin, în lei aur,
Renta 4½% 1934 Funding Stat în franci francezi.

Valorile nominale înlocuitoare. Fiecare valoare nominală de 100 unităţi monetare naţionale sau străine se va înlocui în Renta unificată 4% din 1941 cu următoarele valori nominale (în lei):

Rentele interne 4%	100,00
Rentele interne 4½%	104,00
Rentele interne 5%	107,50
Renta 4% 1922 externă în £	29.394,00
Renta 4% 1922 de consolid. în £	26.086,00
Renta 4% 1922 de consolid. în dolari	6.260,00
Renta 6% 1925 de consolid. în L. it.	367,00
Renta 5% C.F.P. 1926 în £	27.640,00
Renta 4½% Acod Paris—Londra, în £	26.854,00
Renta 4% unif., Acord Paris în fr. aur	1.250,00
Renta 5% unif., Acord Paris în fr. aur	1.295,00
Renta 4% unif., Acord Berlin, în lei aur	410,00
Renta 4½% Acord Berlin, în lei aur	828,00
Renta 5% Acord Berlin, în lei aur	416,50
Renta 4½% Funding 1934 în fr. francezi	660,00

Valoarea nominală de emis în Rentă 4% s'a apreciat la suma de 7 miliarde lei.

Dobânzile se plătesc semestrial, la 1 Aprilie şi 1 Octomvrie ale fiecărui an, prima scadenţă de dobânzi fiind 1 Octomvrie 1941.

Amortizarea se face în 80 de semestre, prin cumpărări în bursă şi eventual prin trageri la sorţi.

Economiile rezultate din cumpărările în bursă pot fi întrebuinţate spre a se face amortizări suplimentare, scurtându-se astfel durata amortizării. Primele cumpărări s'au făcut în semestrul care a început la 1 Octomvrie 1941.

Renta unificată 4½% 1941. Scopul emisiunii. Unificarea într'un singur împrumut a titlurilor rentelor emise de Casa Autonomă a Monopolurilor, naţionalizate prin stampilare pentru plata în lei în România, sau deţinute de instituţiuni de Stat.

Aceste rente sunt arătate mai jos.

Valorile nominale înlocuitoare. Pentru fiecare valoare nominală de 100 unităţi monetare din vechile împrumuturi cari se unifică, se eliberează următoarele valori nominale în Rentă unificată 4½%:

pentru Renta de stabilizare 7% 1929 în lire sterl.	35.275,00 lei
pentru Renta de stabilizare 7% 1929 în dolari	14.331,00 lei
pentru Renta de stabilizare 7% 1929 în fr. frc.	561,50 lei
pentru Renta de desvolt. 7½% 1931 în fr. frc.	583,50 lei
pentru Renta Funding 4½% 1934 în fr. frc.	613,50 lei

Valoarea nominală de emis s'a apreciat la 7 miliarde lei.

Celelalte condiţiuni de emisiune sunt identice cu cele din renta precedentă.

2. *Imprumutul Reîntregirii din 1941*

Scopul împrumutului. Imprumutul este destinat să acopere o parte din cheltuelile cerute pentru acţiunea de reîntregire a Ţării.

Imprumutul cuprinde două tranşe; prima este denumită *tranşa generală* şi este destinată mai cu seamă subscriitorilor dela oraşe; a doua, numită *tranşa ţărănească*, este destinată locuitorilor dela sate.

A) *Tranşa generală* este formată din *obligaţiuni la purtător*, numite *obligaţiuni 4½% din 1941*; valoarea nominală a obligaţiunii este 5.000 lei.

Cursul de emisiune este fixat la 90%, deci o obligaţiune costă 4.500 lei.

Procentul nominal este fixat la 4½% pe an. Origina dobânzilor este data de 1 Septemvrie 1941, deci cupoanele au scadenţele la 1 Martie şi 1 Septemvrie ale fiecărui an.

Amortizarea se face în 30 de ani socotiţi dela 1 Septemvrie 1941, prin trageri la sorţi semestriale făcute în cursul semestrului, şi anume în primele cinci luni ale semestrului, câte una pe lună. In mod excepţional, tragerile cari trebuiau făcute în semestrele cari au început la 1 Septemvrie 1941 şi 1 Martie 1942 se vor face dela 25 Mai 1942 până la 8 August 1942.

Rambursarea obligaţiunilor. Obligaţiunile ieşite la sorţi vor fi rambursate cu 6.000 lei, ceea ce constitue o primă de 20% peste valoarea nominală de 5.000 lei, sau o primă de 33,33% peste preţul de emisiune de 4.500 lei.

Premii mari. Printre obligaţiunile ieşite la sorţi la fiecare tragere, se va face o a doua tragere la sorţi ca să se determine obligaţiunile cari, în loc de a fi rambursate cu 6.000 lei, vor fi rambursate cu premii mari, cari variază dela 100.000 lei până la 5 milioane lei.

Pentru o valoare nominală de *10 miliarde lei*, valoarea premiilor acordate în fiecare an s'a fixat astfel:

2 obligaţiuni se rambursează cu câte	5.000.000 lei
10 obligaţiuni se rambursează cu câte	2.000.000 lei
20 obligaţiuni se rambursează cu câte	1.000.000 lei
40 obligaţiuni se rambursează cu câte	500.000 lei
80 obligaţiuni se rambursează cu câte	200.000 lei
160 obligaţiuni se rambursează cu câte	100.000 lei.

Totalul acestor premii reprezintă 102.000.000 lei anual.

Pentru fiecare 100.000.000 lei subscrişi peste 10 miliarde, numărul obligaţiunilor cari se rambursează anual cu 100.000 lei se măreşte cu 10.

Cum valoarea nominală probabilă ce se va subscrie se evaluează la *20 miliarde lei*, totalul obligaţiunilor cari se rambursează cu 100.000 lei se ridică anual la 1160, iar valoarea totală a premiilor distribuite în fiecare an va fi 202.000.000 lei.

Procentul real pentru subscriitor. Subscriitorul care nu va avea norocu să câştige vreun premiu mare, va primi cuponul de 2,25% semestrial, deci 112,50 lei pe semestru, iar la rambursare va primi suma de 6.000 lei pentru fiecare obligaţiune subscrisă.

Diferenţa de 1.500 lei peste cei 4.500 lei plătiţi pe o obligaţie măreşte dobânda primită prin cupon. Această dobândă suplimentară va reprezenta un procent de dobânzi cu atât mai mare cu cât rambursarea se face mai repede.

Anumite calcule ne vor arăta că procentul real semestrial mijlociu pentru subscriitorul care nu va câştiga un premiu se ridică la 3,06% pe semestru. Acest procent semestrial este echivalent cu procentul anual 6,22%.

Procentul real plătit de Stat. Suma destinată premiilor mari constitue pentru Stat o urcare a procentului de dobânzi; acesta se ridică la 7,50% pe an.

Nu este locul să arătăm aici metodele de calcul; dăm numai rezultatele.

Am menţionat altădată că *preţul de emisiune* al unei obligaţiuni se deduce din valoarea reală încasată de Stat considerată că reprezintă valoarea actuală a tuturor plăţilor ce va face Statul pentru serviciul împrumutului, această valoare actuală fiind calculată cu procentul real al împrumutului.

Intrebuinţând anumite formule, se va constata că, dacă lucrăm cu procentul de 7,50% pe an, vom găsi că pentru o obligaţie de 5.000 lei valoare nominală valoarea actuală mijlocie a viitoarelor plăţi este:

Dobânzi	2.062 lei
Rambursare normală	1.563 lei
Primă de rambursare	312 lei
Premii mari	563 lei
Total, preţul de emisiune	4.500 lei

B) *Tranşa ţărănească* este formată din *obligaţiuni de 1.000 lei* valoare nominală, care s'au emis pe preţul de 1.000 lei.

Procentul nominal este 5%, dobânzile plătindu-se nu prin cupoane ci odată cu rambursarea capitalului subscris. Origina dobânzilor este data de 15 Decemvrie 1941.

Rambursarea împrumutului se face în *cinci ani* socotiţi dela data arătată mai sus, prin trageri la sorţi anuale. Obligaţiunile ieşite la sorţi la 15 Decemvrie 1942 se vor plăti cu 1.050 lei; cele ieşite la sorţi la 15 Decemvrie 1943 se vor plăti cu 1.100 etc. plusul peste 1.000 lei reprezentând dobânda socotită dela 15 Decemvrie 1941 până la data rambursării.

Procent real plătit de Stat. Premii mari. S'a evaluat la aproximativ 1.500.000.000 lei valoarea nominală ce se va subscrie şi s'a hotărît să se ramburseze câte 300.000.000 lei anual.

Pe lângă dobânda de 5%, Statul mai plăteşte o a doua dobândă, aşa ca dobânda totală reală să se urce la 7,50% ca şi în tranşa precedentă. Această diferenţă de dobândă formează însă un fond cu care se cumpără o serie de 2.653 de premii pe an, cari se distribue, prin trageri la sorţi, la 2.653 dintre obligaţiunile cari se amortizează în acel an.

Aceste premii consistă în *vite şi unelte de muncă sau maşini de folos în agricultură:* boi, căruţe, pluguri, grape, prăşitoare, semănătoare, batoze etc.

SITUAŢIA DATORIEI PUBLICE LA 1 APRILIE 1942

Având în vedere că unificarea rentelor în Rentele 4% şi 4½% din 1941 este încă în curs de executare şi luând în consideraţie lipsa unor anumite date statistice, nu putem înfăţişa o situaţie cu totul exactă a datoriei noastre publice *reprezentate prin titluri de rentă* la 1 Aprilie 1942. Tablourile de mai jos au fost întocmite după datele care ne-au fost puse la dispoziţie de Direcţia Datoriei Publice.

Tab. XVIII. — Rentele interne la 1 Aprilie 1942

Nr. curent	Denumirea rentei	Valoarea emisă Lei	Valoarea în circulaţie Lei
(1)	(2)	(3)	(4)
1	Renta perpetuă 4% 1900 pentru şcoalele din Braşov	962.500	962.500
2	Renta perpetuă 5% 1910 pentru izlazuri comunale	20.000.000	20.000.000
3	Renta amortizabilă 5% 1922 pentru exproprierea agrară .	—	7.300.000.000
4	Renta perpetuă 5% 1922 pentru exproprierea agrară	—	1.100.000.000
5	Renta 5% 1933	1) 690.000.000	690.000.000
6	Imprumutul 4½% 1934 de Inzestrare a Ţării	—	3.461.460.000
7	Renta 3% 1935 de consolidare	2) 10.859.516.500	9.353.698.000
8	Renta 3½% 1935 de consolidare	235.000.000	199.220.000
9	Renta 4½% 1935	280.000.000	127.110.000
10	Renta 3½% 1936 de consolidare	1.200.000.000	948.150.000
11	Renta 4½% 1936 pentru Biserici	207.552.000	154.568.000
12	Renta 3½% 1937 de consolidare	1.294.000.000	1.127.200.000
13	Renta perpetuă 4½% 1937 .	1.300.000.000	1.300.000.000
14	Renta perpetuă 4½% 1938 .	52.509.000	52.509.000
15	Renta unificată 4% 1941 . .	3) 7.000.000.000	—
16	Renta unificată 4½% 1941 .	3) 7.000.000.000	—
17	Imprumutul Reîntregirii din 1941 (tranşa 4½%)	3) 20.000.000.000	—
18	Imprumutul Reîntregirii din 1941 (tranşa 5%)	3) 1.500.000.000	—

1) In curs de emisiune; s'a emis până acum 533.560.000 lei.
2) In curs de emisiune; suma probabilă de emis în 1941-42 este de un miliard lei.
3) In curs de emisiune; valori probabile.

TOTALUL DATORIEI PUBLICE

Dacă pentru alte perioade s'a putut calcula în lei totalul datoriei publice exprimate prin titluri de rentă, ne este imposibil să facem, în momentele actuale, acest calcul.

După cum se vede din tabelul de mai sus, nu putem arăta nici măcar totalul datoriei publice interne, fiindcă multe împrumuturi, vechi şi noui, sunt încă în curs de emisiune.

Cât despre conversiunea în lei a valorilor nominale arătate că se găsesc în străinătate, nu încercăm să facem vreun calcul, fiindcă bazele de calcul, nu numai că sunt neîndestulătoare dar, atât ele cât şi cele cari

Tab. XIX — Rentele externe la 1 Aprilie 1942 *)

Nr. curent	Denumirea rentei	Moneta	Valoarea nominală emisă sau de emis	Amortizat prin răscumpărări	Unificat în 4% sau 4½% 1941	Valoarea nominală în circulație în străinătate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	Renta 4% 1928 Acord Paris	Franci francezi	357.000.000	45.129.000	41.857.000	270.014.000
2	Renta 5% 1928 Acord Paris	Franci francezi	74.000.000	5.736.000	4.418.500	63.845.500
3	Renta 4½% 1928 Acord Paris-Londra	Lire sterline	2.376.000	212.791	67.181	2.096.028
4	Renta 4% 1928 Acord Berlin	Lei aur	412.470.000	281.067.000	28.307.000	89.368.000
5	Renta 5% 1928 Acord Berlin	Lei aur	56.760.000	39.224.500	3.529.000	14.006.500
6	Renta 4½% 1928 Acord Berlin	Lei aur	117.763.500	77.309.000	21.238.000	19.216.500
7	Renta petroliferă	Lire sterline	9.692.600	—	[1]) 5.740.950	[2]) 3.951.650
8	Renta 4% 1922, consolidare [3])	Lire sterline	29.603.990	9.424.970	2.851.040	17.327.980
		Dolari	26.980.050	1.481.300	567.000	24.931.750
9	Renta 4% 1922, externă	Lire sterline	2.500.000	1.110.420	7.100	1.382.480
10	Renta 6% 1925, consolidare	Lire italiene	41.145.300	17.453.500	10.596.900	13.094.900
11	Rentele 5% 1926 pentru răscump. c. f. partic.	Lire sterline	1.173.100	57.000	416.305	692.775
12	Renta Funding 4½% 1934	Franci francezi	[4]) 118.191.200	48.765.800	5.164.900	—
13	Renta 4% 1939 de convers. A.	Lire sterline	573.727	—	—	573.727
14	Renta 4% 1939 de convers. B	Lire sterline	1.174.369	49.982	—	1.124.387
15	Renta 5% 1939, Londra	Lire sterline	[5]) 1.835.000	—	—	1.835.000
16	Renta 7% 1929 de stabilizare	Dolari	69.000.000	8.686.200	[6]) 24.828.600	35.485.200
		Lire sterline	2.000.000	192.700	[7]) 51.300	1.756.000
		Franci francezi	561.638.000	50.802.710	65.451.250	445.384.040
17	Renta 7½% 1931, desvoltare	Franci francezi	1.325.000.000	49.949.000	[8]) 481.111.000	793.940.000
18	Renta 4½% 1934 C.A.M.	Franci francezi	[4]) 24.065.500	1.131.250	22.934.250	—
19	Renta externă 4½% de conv.	Franci elvețieni	20.648.900	1.571.600	—	19.077.300
		Mărci germane	2.155.288	—	—	2.155.288
		Cor. cehoslov.	46.698.247	—	—	46.698.247

*) Numai datoriile externe reprezentate prin titluri de rentă. Nu s'au mai trecut în tabel rentele administrate de Casa Comună din Paris, adică cota parte din datoriile austro-ungare date în sarcina României. Situația acestor împrumuturi a fost arătată mai sus.

[1]) Din cari: 2.860.900 lire st. convertite în străinătate în Rentă externă 4% 1939 și 2.880.000 lire st. convertite în țară în Rentă 3% 1935.

[2]) Din cari 35.000 lire st. se găsesc în Elveția, iar 3.916.650 lire st. sunt în țară, urmând să fie convertite tot în Rentă 3% 1935.

[3]) Valoare nominală 35.000.000 lire st., emisă în lire și dolari.

[4]) In curs de emisiune.

[5]) Valoarea contractuală 5.612.300 lire st. pentru plăți de mărfuri procurate țării noastre.

[6]) Din cari 4.682.900 dolari în străinătate în renta 4½% 1938.

[7]) Din cari 2.000 lire st. ca mai sus.

[8]) Din cari 37.513.000 franci francezi în străinătate.

ne lipsesc, sunt destul de șubrede și cu perspectiva sigură de a fi modificate.

De altfel, însăși valorile nominale arătate mai sus că se găsesc în străinătate vor fi de sigur modificate în urma conversiunilor și aranjamentelor ce se vor face după terminarea războiului.

Din comparația ultimelor două tablouri cari arată situația datoriei noastre publice, rezultă vădit că datoria internă a crescut în mod simțitor, iar datoria externă a scăzut cu cifre importante, diferența fiind, în parte, convertită în rente interne, în parte, amortizată.

i. t.

ALEXANDRU LĂPUȘNEANU, DOMNUL MOLDOVEI
după o frescă dela Athos

FINANȚELE ADMINISTRAȚIILOR LOCALE

In anii cari au precedat acest ultim răsboiu, când procesul de continuă desvoltare a necesităților vieții moderne a înmulțit atribuțiunile puse în sarcina colectivităților locale, cari au nevoie nu numai de libertate de acțiune, ci și de bani, pentru a-și îndeplini marea lor misiune, criza finanțelor locale devenită cronică a făcut ca problema financiară a comunelor și județelor să capete o importanță covârșitoare.

In aceste condițiuni cunoașterea acestei probleme este de o netăgăduită importanță. Numai ea poate arăta erorile ce s'au săvârșit în trecut și ne poate arăta calea de urmat în viitor. Dar pentru deplina ei cunoaștere, e necesar să ținem seamă nu numai de principii, ci și de fapte și, în special, de experiențele trecutului.

EVOLUȚIA FINANȚELOR LOCALE

1. *Dela origini până la răsboiul mondial*

Nu poate fi vorba în trecutul nostru de comune rurale cu personalitate juridică, și nu există în trecutul nostru un drept unitar al comunității sătești, ci numai o colectivitate a drepturilor membrilor grupurilor proprietare [1]).

Satele noastre au fost fundate în genere, până în secolul XIII de către cnezi, cari aveau un drept absolut de proprietate și administrație asupra lor, și mai târziu de către Domn, care era proprietarul prezumptiv al întregei țări. Drepturile cnezilor, trecute asupra urmașilor lor — răzeși sau boieri — au dus la constituirea celor două categorii de sate: de răzeși și de clăcași, aceștia din urmă lucrând pe pământ boieresc [2]). Aceste sate, cari cuprindeau marea majoritate a unei țări cu economie agrară, au trăit sub imperiul tradiției până la 1864, când prin legea comunală a lui Mihail Kogălniceanu li se acordă personalitatea morală și dreptul de a se conduce prin organele lor.

Ceea ce este însă caracteristic în evoluția administrațiunii noastre, e diviziunea teritorială în districte, a cărei origine se urcă până la vechile cnezate, cari au precedat întemeierea principatelor.

Nu s'ar putea spune cu preciziune la ce epocă a istoriei noastre, vechile voevodate și cnezate s'au transformat în *ținuturile* cari au dat naștere Moldovei și în *județele* pe cari le întâlnim în Țara Românească, chiar din secolul XV. In Moldova ținuturile erau administrate de un *pârcălab*, care deținea autoritatea administrativă, judecătorească și militară. Câte odată ținutul era administrat de doi pârcălabi în același timp. Ținuturile de graniță erau administrate de un *staroste*, care avea mai cu seamă funcțiuni militare. In Muntenia județele erau administrate de *juzi*, fără îndoială descendenți ai vechilor judecători (« judices »), cari au resistat în Dacia, după colonizarea romană. Mai târziu, prin secolul al XVII și începutul secolului XVIII județele erau administrate de *căpitani*, cu aceleași atribuțiuni ca ale pârcălabilor [1]).

In aceste timpuri de centralism absolut, când Domnul deținea toate puterile, pentru întreg teritoriul Țării, județele din Muntenia și ținuturile din Moldova nu au avut personalitate juridică; erau numai niște subdiviziuni teritoriale. Totuși, unele ținuturi, ca Vrancea, Tigheciul și Câmpu-Lungul moldovenesc se bucurau de o independență și o autoritate destul de mare.

Prin urmare județele și plășile de astăzi sunt adânc înrădăcinate în structura administrativă a țărilor române, și de acest adevăr trebue să se țină seamă la rezolvarea tuturor problemelor în legătură cu administrația noastră locală.

Spre deosebire de sate și județe, orașele fundate începând cu secolele XII și XIII în special unele dintre ele, cele mai favorizate, ca Târgoviște, Câmpu-Lung, Craiova și Iași, au avut întotdeauna o organizațiune autonomă, drepturile și bunurile lor proprii [2]). Organele lor de conducere repartizau impozitele între locuitori (cisla), le percepeau în numele Domnului, judecau procesele între locuitori, în special cele referitoare la proprietățile urbane, cu drept de apel numai la Domn.

Aceste orașe se bucurau de privilegii speciale, acordate prin diverse hrisoave și posedau averi proprii, ca moșii, vii, păduri, etc.

Orașele aveau un organ executiv, *județul* în Muntenia și *șoltuzul* în Moldova (dela cuvântul german

[1]) Vezi G. Fotino, *Contributions à l'étude des origines de l'ancien droit coutoumier roumain*, Paris, 1926, pag. 326.

[2]) Vezi *Enc. Rom.*, I, « Organizarea socială a țărănimii », pag. 559—576.

[1]) Vezi *Enc. Rom.*, I, « Istoricul administrației locale », pag. 296—306.

[2]) Vezi N. Iorga, *Histoire du Commerce Roumain*, pag. 35.

Schultheiss), care avea și atribuțiuni judecătorești și ca organ deliberant, un consiliu format din *pârgari* (cuvânt corupt dela germanul Bürger, cetățean). Cu toate acestea, Domnul putea dispune de veniturile lor. In cazul orașelor-proprietate particulară, cunoscute în dreptul nostru vechi, proprietarul avea dreptul de a percepe dări dela locuitorii lor [1]).

In timpul acesta, până la Regulamentul Organic, când interesele generale se confundau cu cele pur locale, nu poate fi vorba de o organizare a finanțelor locale, sau de un domeniu impozabil rezervat autorităților locale, deosebit de cel al Statului.

Regulamentul Organic e prima legiuire cu caracter constituțional în Principatele Române. El este, în administrațiunea noastră, prima lege animată de ideia descentralizării. Pentru prima dată orașele noastre obțin dreptul de a se administra printr'un organ ales de locuitori, bărbați, majori de 25 ani și posedând o anumită avere, *sfatul orășenesc*. Puterea centrală își rezerva numai un drept de control, de supraveghere în cazuri determinate.

Măsurile lui în materie de organizațiune comunală erau foarte oportune în acest timp, în special pentru orașele de pe malul Dunărei cari începuseră a lua o desvoltare mai mare, în urma deschiderii traficului internațional, prin tratatul încheiat la Adrianopol, în 1829.

Regulamentul Organic stabilește pentru prima oară la noi, principiile administrarii raționale a banului public și răspunderea funcționarilor Statului. Prin el se pune capăt fiscalității incoherente a trecutului, în care domnea bunul plac, atât al organelor de conducere, cât și al celor de execuție și se introduce un sistem fiscal, care deși animat încă de concepțiunea medievală a protecțiunii, nu a egalității, constitue desigur un progres față de trecut.

Sistemul fiscal al Statului introdus de Regulamentul Organic se baza pe două *impozite directe personale, capitația* și *patenta*, pe *impozite indirecte* (vămi, monopoluri, taxe de judecată, etc.) și *venituri domeniale* [2]). Regulamentul Organic era prima legiuire care se ocupa cu organizarea finanțelor locale în țara noastră. In cap. III, anexa litera I, pentru Moldova și cap. IV, anexa Nr. 2 pentru Muntenia se înființează finanțele comunale a căror osatură o formau *adiționalele* la impozitele directe ale Statului și *accizele* asupra tutunului și băuturilor. Prin art. XX se desființaseră toate celelalte impozite percepute la barierele orașelor. Pentru Cutia Orașelor se putea percepe o zecime asupra capitației, o zecime asupra patentei, plus accizele. Pentru Cutia Satelor se admitea o zecime asupra capitației și un impozit personal de 4— 12 lei, plătit de cei însurați de curând.

Atât Cutia orașelor, cât și Cutia Satelor erau, deci, niște fonduri comunale alimentate prin zecimi adiționale. Prin urmare, inaugurarea legală a finanțelor locale în România se face sub forma unui sistem fiscal în intimă conexiune cu cel al Statului, din fonduri comunale și cote adiționale, cari fiind grefate pe două impozite cu produs constant, — capitația și patenta — erau cu totul lipsite de elasticitate.

Pe lângă începutul de fonduri comunale, menționate mai sus, Regulamentul Organic crează încă două *fonduri speciale* în favoarea capitalelor București și Iași, alimentate prin supra-impozite percepute de Stat la exportul seului, pe lângă impozitul pe vinurile străine, pe tutunul turcesc și din produsul monopolului cărților de joc. Pe lângă aceste fonduri speciale, pentru înfrumusețarea celor două capitale, cărora li se acordă toată atențiunea, proprietarii de imobile erau obligați a contribui la pavarea, canalizarea și întreținerea străzilor.

Tutela Centrului era exercitată printr'un *Comisar al Guvernului* în consiliul comunal, care îl informa asupra tuturor deciziunilor luate și prin *Marele Vornic*, care aproba bugetele orașelor precum și cheltuelile neprevăzute în buget, ce depășeau lei 1.000 pentru Capitală și lei 300 pentru celelalte orașe.

Cu timpul, din cauza nevoilor crescânde ale orașelor noastre, în plină desvoltare în această perioadă, a început a se face un adevărat abuz în privința dreptului de a înființa cote adiționale, cari se ridicau în unele cazuri până la 40% din cele două impozite principale ale Statului, *capitația* și *patenta*. Accizele au început a fi aplicate și altor mărfuri, decât cele fixate prin art. 19 al Regulamentului Organic. Aceiași creștere a necesităților unei țări, care începea să se îndrepte spre o viață de nivel mai înalt, determina înființarea altor dări comunale. Astfel în 1834 se înființează *fondul școalelor sătești*, din impozitul de 74 bani de fiecare familie, iar în 1850 Barbu Știrbey înființează în Muntenia *fondul drumurilor*, alimentat cu 3 zecimi adiționale asupra birului, din cari două plătite de țărani și una de proprietarul moșiei pe cari erau așezați, în locul prestației personale de 6 zile pe an, pentru construirea și întreținerea drumurilor.

In 1853 se mai înființează în Muntenia *fondul Buletinului Oficial*, pentru plata abonamentului la acest Buletin, de lei 4,50 anual.

In 1858, Convențiunea dela Paris prin art. 46, introduce și în Principatele Române, ideia egalității în fața legilor și a fiscului, și libertatea tuturor comunelor, atât urbane cât și rurale, făcând să dispară definitiv din dreptul nostru comunele proprietate particulară și abrogând Regulamentul Organic.

De atunci, întreaga noastră organizațiune de Stat intră în faza ei modernă, iar legiuitorul nostru este continuu influențat de creațiunile legislative ale Apusului și în special de legislațiunea franceză, animată de un spirit centralizator, continuând tradiția vechiului centralism, care a împiedecat orice avânt al vieții noastre comunale.

O examinare succintă a legilor cari au reglementat finanțele locale în România, începând cu legea comunală din 31 Martie 1864, este suficientă pentru a demonstra veracitatea afirmațiunii de mai sus și în același timp necesară, pentru a se vedea modicitatea veniturilor cu cari legiuitorul român a înțeles să doteze comunele și județele noastre.

---

[1]) Vezi I. V. Merlescu, *Taxe și impozite comunale în România*, în *Revista de Drept Public*, anul 1927, pag. 594.

[2]) Vezi mai sus, *Finanțele Statului*, pag. 738.

Deşi în 1862 s'au reorganizat finanţele Statului, dându-li-se ca bază impozitul personal, impozitul funciar de 4%, patenta asupra negoţului (pe clase), impozitul de lei 4,44 pentru şosele şi poduri şi impozitele indirecte, finanţele locale continuă a fi lipsite de orice elasticitate deoarece se rezumau la zecimile adiţionale (4—5 zecimi) pe lângă impozitul personal cu produs constant, agravând astfel nedreptatea acestui impozit care, nefiind proporţional, apăsa foarte greu asupra săracilor.

Prin legea comunelor urbane şi rurale din 1864 se organizează amănunţit şi unitar judeţele, comunele rurale şi cele urbane, creându-se spre deosebire de legislaţiunea franceză un regim special pentru sate şi alt regim pentru oraşe, suprimându-se deosebirea dintre satele şi oraşele libere şi cele supuse. Toate comunele au un organ deliberativ şi altul executiv, *primarul ales*. Comuna constitue o persoană juridică, are un patrimoniu şi un buget al său.

Spre deosebire de Regulamentul Organic, legea comunală din 1864 acordă comunelor dreptul de a aşeza impozite extraordinare cu consimţimântul majorităţii absolute a consiliului comunal.

Aceste contribuţiuni puteau fi percepute în urma avizului Comitetului Permanent, cu aprobarea Ministerului de Interne pentru comunele rurale şi prin ordonanţa domnească, pentru comune urbane.

Legiuitorul dela 1864, în dorinţa de a asigura comunelor un minimum de activitate şi a le obliga să destine veniturile comunale, în primul rând funcţionării serviciilor indispensabile vieţii locale, ca lucrările edilitare, învăţământul şi cultul, asistenţă, etc., enumără în art. 119, o serie de 20 de cheltueli, pe cari le declară obligatorii şi cari pot fi înscrise în buget din oficiu, de către autoritatea tutelară. In această enumerare nu se ţine seamă însă de principiul unei juste repartiţiuni a cheltuelilor între cele două puteri, centrală şi locală, ci se trec în sarcina comunelor şi cheltueli cu caracter general, ca acele privind judecătoriile de ocoale, poliţia şi casele de popreală.

Lămurim, totuşi, că procedeul stabilirii cheltuelilor obligatorii, atunci când aceste cheltueli ar fi judicios alese, nu impietează asupra autonomiei financiare a autorităţilor locale, ci pe lângă faptul că asigură funcţionarea serviciilor indispensabile vieţii în comun, ajută organelor administraţiei locale, — în general fără pregătire în domeniul acesta, — la alcătuirea unui buget de cheltueli raţional.

Prin reforma din 1864, completată cu legea drumurilor dela 1868, prin care comunele şi judeţele sunt obligate la întreţinerea drumurilor, se reglementează pentru prima dată, în mod amănunţit şi sistematic, administraţiunea judeţelor.

Judeţul este, după legea din 1864, nu numai o circumscripţiune administrativă, ci o persoană morală, învestită cu caracter de putere publică. Această putere rezultă din dreptul ce s'a acordat consiliului judeţean de a impune cote adiţionale şi de a face regulamente pentru administraţiunea interioară a judeţului.

Această lege promulgată în 1864, în urma loviturii de Stat, cu modificările suferite, din cari cele mai importante în 1894, a guvernat regimul finanţelor locale până în 1926.

Ea n'a suferit decât modificări şi completări, printre care cea dintâi e legea lui L. Catargi, asupra maximului taxelor şi contribuţiunilor comunale, din 1871.

Această lege înseamnă începutul tendinţei de înfrânare a libertăţii organelor locale, în stabilirea veniturilor. Prin art. 2 se stabilesc obiectele asupra cărora se pot aşeza impozite şi taxe comunale şi limita maximă a acestora. Pentru oraşe se fixează un număr de 35 obiecte [1]) supuse la accize, cu ocazia intrării în comună, sub denumirea de taxe de consumaţie, şi 2 zecimi adiţionale asupra contribuţiunilor directe către Stat. Pentru sate legea stabileşte 7 obiecte supuse la accize, 10 « taxe şi contribuţiuni » şi 2 zecimi adiţionale, asupra contribuţiunilor directe către Stat.

Legea « pentru modificări la legea comunală », din 9 Aprilie 1874, continuă a îngrădi libertatea comunelor în domeniul financiar. Comunele nu mai pot aşeza impozite extraordinare cu majoritatea absolută a consiliului comunal, ci cu o majoritate de 2—3, din consilierii în funcţiune, Primarul nu mai putea fi ales, ci numit de Domn.

In 1893, intervine o nouă lege în acest domeniu, *legea asupra maximului taxelor şi contribuţiunilor comunale*, animată de ideia de a acorda comunelor resurse suficiente, pentru a putea face faţă nevoilor locale. Ea înfiinţează unele impozite somptuarii precum şi impozitul asupra locurilor virane. Tabloul anexat legei cuprinde 132 articole impuse la accize şi 36 taxe pentru folosinţa domeniului public, pentru servicii prestate de comună particularilor şi taxe somptuare şi asupra obiectelor de lux. La punctul 161 al tabloului se prevăd 4 zecimi adiţionale asupra contribuţiunilor directe, către Stat pentru oraşe şi două pentru comunele rurale.

Taxele comunale puteau fi arendate particularilor, ceea ce constituia una din marile scăderi ale regimului.

Sistemul finanţelor locale de până acum făcea ca majoritatea veniturilor comunelor din vechiul Regat să fie formată în primul rând din produsul accizelor şi, în al doilea, din acela al zecimilor adiţionale.

In tratatul său de finanţe d. Th. Aslan [2]) arată, într'un tablou, proporţia venitului din accize, din totalul veniturilor comunale, pentru cele 32 de capitale de judeţ din vechiul Regat. Media pentru cele 32 oraşe e de 56,30 la sută; extreme, Bârlad cu 86% din venitul total şi Constanţa cu 45,33%. Acest fel de impozite, pe lângă faptul că acorda comunelor noastre o mai mare independenţă financiară şi dădea sistemelor finanţelor comunale o mare supleţă, prezenta neajunsuri enorme, atât pentru cetăţeni cât şi pentru întreaga economie naţională.

Accizele percepute la barierele comunelor, printre toate celelalte feluri de impuneri, prezintă cel mai mare procent al cheltuelilor de percepere. In Italia,

---

[1]) Băuturi, coloniale, petrol, cărţi de joc şi altele.

[2]) Th. Aslan, *Tratat de finanţe*, pag. 270—271.

unde barierele fiscale comunale au fost desființate abia în Martie 1930, în urma intervenţiunii energice a domnului Mussolini, din totalul încasărilor din accize, în 1928, de 1.765.500.000 lire s'a cheltuit cu perceperea, 265.500.000. In România proporția cheltuelilor de percepere era mult mai mare.

Rețeaua de bariere, de vămi comunale, constituia o piedecă permanentă, pentru efectuarea normală a schimbului de mărfuri și a nivelării naturale a prețurilor în cuprinsul țării [1]). Apoi, mai mult de jumătate din cele 132 de taxe de accize, din legea maximului contribuiau la scumpirea vieții și la agravarea nedreptății fiscale, — deoarece accizele, în general puse pe articole de primă necesitate, lovesc mai grav pe cei săraci, cu familii numeroase. Pe lângă acestea, vămile comunale distrug orice spirit de solidaritate, de sprijin reciproc între comune.

O reformă radicală a sistemului de accize s'a făcut prin legea lui Emil Costinescu din 1903. Expunerea de motive la legea prin care se abrogă modul de percepere al accizelor la barieră (nu se desființau accizele cum spune textul legii), scrisă de însuși Costinescu, pe atunci ministru al Finanțelor, constitue cea mai strălucită critică a acestui sistem de impunere.

Pe scurt modificările aduse vechiului sistem al finanțelor locale prin această lege sunt următoarele:

a) Suprimarea barierelor vamale dintre comune;

b) Desființarea accizelor fără productivitate însemnată, reducându-se numărul articolelor impuse, dela 132, la 38.

c) Perceperea accizelor rămase în ființă, la locul de producție pentru obiectele fabricate în țară și odată cu vama, pentru cele importate.

d) Crearea unui fond comun, alimentat cu accizele de mai sus și cu o zecime și jumătate adițională la contribuțiunile directe ale Statului, plus o jumătate de zecime adițională asupra acelorași contribuțiuni, înființată prin această lege.

Fondul e administrat și repartizat de Stat comunelor, ținând seamă de media produsului accizelor pe ultimii 5 ani și de prorata principalului patentelor, licențelor de băuturi spirtoase și contribuțiunile pentru căile de comunicație, după scăderea celor 10% pentru cheltuelile de încasare și de administrare și 8% pentru formarea unui fond de rezervă.

In articolele 17, 18 și 19 legiuitorul, pentru a înlesni transacțiunile economice, acordă facultatea celor ce datorează accizele pentru fondul comunal, de a întrepozita mărfurile lor în întrepozite ale Statului, comunelor și chiar particulare, autorizate de Ministerul de Finanțe. Plata accizelor trebue făcută la eșirea mărfurilor din întrepozite. Totuși se poate acorda un termen de plată până la 3 luni, dacă întrepozitarul sau proprietarul mărfii depune o garanție în efecte publice la adminsitrațiunea financiară.

[1]) Pentru a arăta ce greu apăsau accizele asupra populațiunii, d. Th. Aslan dă un tablou al cotelor individuale pe cap de locuitor din accize pentru cele 32 capitale de județ. In această serie media este de lei 20,04. Extreme: Giurgiu cu lei 28,68 și Turnu-Severin cu lei 13,68, ceea ce era enorm ținând seamă de puterea de cumpărare a leului de atunci. *Ibid.*, pag. 273.

Prin crearea acestui fond comunal, legiuitorul reduce și centralizează perceperea accizelor asupra a 38 obiecte, dar nu le desființează. Deci inechitatea fiscală provenită din neproporționalitatea accizelor, cari lovesc mai cu seamă articolele de primă necesitate, persistă.

Legiuitorul român, ținând seamă de locul important ce-l ocupau accizele în bugetele comunale nu putea desființa cu desăvârșire acest fel de impozite, care în ultimul an (1902—1903). produsese în total 26 milioane lei, deoarece ei n'ar fi putut umple golul enorm, care s'ar fi produs.

Urmărind planul său de reformă, Emil Costinescu căută să asigure comunelor izvoare de venituri suficiente și să doteze sistemul fiscal local cu oarecare elasticitate, dând autorităților locale posibilitatea de a-și ajusta bugetele, după potențialul economic al localității și după nevoile locale, variabile dela an la an și dela comună la comună. El alcătui în acest scop legea maximului taxelor și contribuțiunilor comunale, din 27 Martie 1903.

Această lege era foarte necesară acum când comunele erau lipsite de cel mai important izvor de venituri, accizele, înlocuite printr'o cotă din fondul comunal, stabilit de puterea centrală, după norme oficiale arbitrare.

Dar și această lege a maximului taxelor și contribuțiunilor comunale, ca și cea din 1893, păcătuește prin adoptarea principiului restricțiunii, atât în ceea ce privește numărul taxelor cât și mărimea lor.

Ea nu acorda sistemului financiar local mai multă independență nici elasticitate, deoarece cifra maximă a taxelor, foarte redusă față de nevoile crescânde ale orașelor, a fost atinsă din primul an de toate comunele.

Prin punctul 1 și 2 din tabloul taxelor, anexat legii, se acordă comunelor urbane dreptul de a percepe 4 zecimi asupra contribuțiunilor directe ale Statului, iar celor rurale 2 zecimi, precum și un impozit funciar de 4% asupra venitului net al clădirilor și asupra locurilor virane, pentru oraș.

In cadrul sistemului finanțelor locale dela 1903, legea taxelor și contribuțiunilor comunale nu constitue decât o slabă concesiune acordată libertății locale.

In aceiași lună (20 Martie) s'a promulgat și prima noastră lege asupra Contabilității Publice care, în art. 189—236, se ocupa de contabilitatea județelor și a comunelor.

Prin urmare sistemul fiscal local, care a durat în vechiul Regat până în anul 1923, se baza pe următoarele izvoare de venituri:

— zecimi adiționale la impozitele directe ale Statului;

— cota parte din fondul comunal;

— diferite impozite și taxe locale maximale și limitate ca număr.

Pentrucă structura acestui sistem nu se schimbă fundamental, nici după 1923 și continuă a exista și astăzi, ea fiind constituită din elemente specifice finanțelor locale, vom încerca a face câteva aprecieri asupra lui.

a) *Zecimile adiționale* au de sigur multe calități. Stabilitatea lor în randament, simplicitatea și caracterul lor real le-a asigurat mulți partizani.

Cotele sau zecimile adiționale satisfac complet principiul economiei, în ceea ce privește perceperea, și al echității, deoarece fiind impozite accesorii pe lângă impozitele Statului, acționează în mod automat, după aceleași principii cu impozitele Statului, ceea ce e foarte important astăzi, când toate sistemele fiscale sunt judecate după principiul de justiție, pe care-l conțin.

Pe lângă acestea, cotele adiționale constitue un izvor de venituri sigur prin excelență. Aceste impozite adiționale au constituit osatura fixă pentru finanțele noastre locale dela început și până astăzi. Ele ocupă un loc important în bugetele locale. In 1930 reprezentau 37,37% din veniturile totale ale județelor, 15,63% din venitul total al comunelor, 14,26% din totalul veniturilor orașelor și 20,44% din totalul tuturor bugetelor locale din acest an.

Neajunsurile lor sunt însă importante. Sunt lipsite de elasticitate când sunt stabilite în cadrul unei cote maximale și suprimă flexibilitatea sistemului fiscal al Statului, adică Statul nu-și poate reforma propriul său sistem fiscal din cauza repercusiunilor, ce ar rezulta în finanțele locale. Când impozitele Statului sunt rău repartizate, cotele adiționale agravează injustiția. Contribuabilul nu poate discerne cât plătește Statului, cât comunei și cât județului. Prin urmare, din acest punct de vedere, ele nu sunt impozite educative.

b) *Fondul comun* e un izvor de venituri pentru finanțele locale, la care se apelează pentru a se înlătura dificultățile ivite în această materie. La noi a fost adoptat pentru acoperirea golului produs în bugetele locale, prin suprimarea frontierelor comunale în 1903 și de atunci și până astăzi instituția fondului comun s'a consolidat necontenit, în sistemul finanțelor noastre locale.

In doctrină se recunoaște că aceste fonduri comune oferă avantagiile economiei, simplicității și stabilității. Prin fondul comun se pune la dispozițiunea comunelor și județelor, venituri a căror proveniență nu le preocupă. Așezarea și încasarea impozitelor nu le costă nimic, iar perceperea impozitelor ce le alimentează nu provoacă cheltueli suplimentare prea mari pentru Stat. Dar li se relevă grave inconveniente printre cari cea dintâi e lipsa de elasticitate. Colectivitățile locale nu le pot face să varieze după necesitățile lor, și se mărginesc a le încasa, ca pe niște subvențiuni din partea Statului. Generalizarea fondului comun ar compromite complet autonomia financiară a colectivităților locale. Impărțirea lui de către Stat se face după norme cu totul arbitrare.

Recunoaștem că sistemul fondului comun nu poate fi ultimul cuvânt, în materie de finanțe locale, și toți cei cari îl prezintă ca pe un panaceu sau vor să facă din el baza finanțelor locale, ca legiuitorul român dela 1903, comit o gravă eroare. Fondul comun considerat însă ca un mijloc accesoriu, ca un izvor de venituri suplimentar, ca un element de siguranță în complexul finanțelor locale, prin care Statul are posibilitatea de a interveni spre a asigura echilibrarea bugetelor locale, s'a dovedit necesar pentru acoperirea măcar în parte a cheltuelilor de interes general, mai cu seamă în cazul comunelor rurale sărace. Din această cauză fondul comun a luat o mare desvoltare chiar în țările cu cea mai largă autonomie financiară a colectivităților locale. Cazul Angliei este edificator în această privință. Comunele sărace neputând fi lăsate la propriile lor mijloace, în ceea ce privește acoperirea cheltuelilor cu caracter general, — în deosebi dacă ținem seamă că aceste cheltueli, deosebit de apăsătoare tocmai în regiunile sărace, sunt făcute în interesul general al țării, — fac indispensabil acest izvor de venituri.

Se satisface prin urmare principiul solidarității între toate comunele și județele țării considerate ca celule vitale ale aceluiași organism, Statul.

In concluzie relevăm din nou că în sistemul finanțelor locale din România, nu instituția fondului comun este cauza stării precare a finanțelor noastre comunale și județene, așa cum greșit se afirmă de mulți, ci eroarea de a considera fondul comun ca principalul izvor de venituri al comunelor noastre, așa cum fuseseră accizele percepute la bariere, precum și reaua lui organizațiune care face ca sumele încasate pentru acest fond, în loc să fie puse imediat la dispoziția județelor și comunelor, sunt lăsate la discrețiunea Ministerului de Finanțe care le plătește când vrea, când poate, și cum poate.

c) *Impozitele și taxele* acordate comunelor prin legea maximului din 1903 se pot grupa, după natura lor, în modul următor:

1. Impozite asupra articolelor de consumațiune;
2. Impozitele asupra circulațiunii mărfurilor;
3. Impozitele somptuarii, sau asupra obiectelor de lux;
4. Taxe pentru servicii prestate de comună particularilor (iluminat, apă, etc.);
5. Taxe pentru folosința domeniului public al comunei (grădini, piețe, străzi, etc.).

Din enumerarea acestor izvoare de venituri, create în favoarea comunelor prin legea maximului din 1903 se vede că ele fac parte din două categorii principale de venituri, complet deosebite între ele. Primele trei grupe intră în *categoria impozitelor comunale*. Ele sunt prevăzute în art. I și enumerate în tabloul anexat din lege. Ultimele două grupe intră în *categoria taxelor*, acordate comunelor prin art. IV al legii. In consecință, ținând seama de definițiunea doctrinei, pe când impozitele sau contribuțiunile din primele trei grupe, pot fi percepute de comună fără a da drept contribuabilului de a cere un contra-serviciu imediat și anume determinat, taxele din ultimele două grupe implică un contra serviciu.

Pe acestea din urmă, comuna are dreptul de a le încasa numai dacă a prestat efectiv serviciul, dacă a dat efectiv în folosință terenul, sau a furnizat lumina, apa, ca orice particular.

Legiuitorul, bazat pe această deosebire esențială a găsit necesar să fixeze o limită maximă pentru impozite, limită trecută în tabloul enumerativ, pentru fiecare articol, iar pentru taxele ce se pot înființa în

virtutea art. 4, a acordat autorităţilor locale libertatea de a le fixa, ţinând seamă numai de valoarea serviciilor prestate sau a bunurilor date în folosinţă.

Prin numărul articolelor enumerate în tabloul legei şi prin posibilităţile multiple date comunelor prin art. 4, în ceea ce priveşte taxele, se satisfăcea condiţiunea *diversităţii*, necesară unui bun sistem fiscal bazat, aşa dar, pe un număr de impozite şi taxe cât mai variate, bine acordate între ele şi unificate.

Prin această lege, care acordă sistemului finanţelor locale oarecare elasticitate şi diversitate, se materializează parţial, în legislaţiunea noastră, principiile doctrinei impozitelor locale reale, introduse în Germania de către von Miquel la 1893 şi susţinute actualmente de profesorii Allix, Lecerclé şi F. Nitti, după cari finanţele locale trebue să se sprijine numai pe impozite reale, proporţionale, stabilite pe baze simple şi uşor reperabile.

Această organizaţiune prin care finanţele locale sunt strâns delimitate de legile Statului durează în vechiul Regat până în 1923.

2. *Dela 1919 la 1930*

După răsboiu, în momentul Unirei, România se afla cu o organizaţiune administrativă şi a finanţelor locale, foarte complexă. In vechiul Regat funcţiona sistemul analizat mai sus, iar în Transilvania, Basarabia şi Bucovina, finanţele şi administraţia locală erau bazate pe sistemele administrative şi financiare ale ţărilor, cărora aparţinuseră.

Comunele şi judeţele Ţării, cu multe regiuni devastate în timpul războiului, trebuiau să facă faţă cheltuelilor enorm crescute din cauza necesităţilor refacerii şi a cerinţelor vieţii de după răsboiu, guvernate de un sistem fiscal haotic, perimat, lipsit de orice concepţie doctrinală la înălţimea timpului şi mai cu seamă insuficient din punct de vedere al rezultatelor financiare.

Necesitatea unificării, a adaptării organizării Statului la noua situaţiune economică şi politică a ţării şi puternicul curent de reforme financiare din toate ţările Europei, ce tindeau spre o politică fiscală mai echitabilă, mai economică şi mai raţională au determinat reforma fiscală a lui N. Titulescu din 1921. Prin această reformă, baza de aşezare a impozitelor nu mai este averea sau produsul, evaluate după semne exterioare, ci venitul, impus după declaraţiunea scrisă a contribuabilului, după cele mai moderne principii ale ştiinţei financiare aplicate în acest timp în Anglia, Franţa şi Italia.

Legiuitorul dela 1931, animat de ideia dreptăţii sociale, preconizată de Adolf Wagner, înfiinţează impozitul pe lux şi cifra de afaceri şi drept corectiv al eventualelor inechităţi, create prin celelalte impozite elementare, crează impozitul global, personal şi progresiv pe venit [1]).

[1]) « Fiscul nu poate spori pe cale artificială inegalităţile naturale dintre oameni pentru a nu suprapune o nedreptate de esenţă omenească greu de suportat, unei nedreptăţi de esenţă naturală, cu care omenirea s'a împăcat de mult », declară N. Titulescu în şedinţa Camerii dela 10 Iunie 1921.

Dar dacă din punct de vedere al finanţelor Statului, legea Titulescu constituie un progres, din punctul de vedere al finanţelor comunale şi judeţene, ea constitue o mare nedreptate, deoarece ignoră complet starea de atunci a finanţelor locale.

In şedinţa Camerei dela 10 Iunie 1921 la întrebarea lui C. Stere: « Cum vor trăi administraţiile locale? », N. Titulescu, ministrul de Finanţe, răspundea: « Până la 1922 judeţele şi comunele vor trăi cu ceea ce au trăit şi până acum, căci au vechile zecimi, iar dela 1922 chestiunea urmează a fi soluţionată ».

In adevăr, conform art. 92 din această lege, dela 1 Aprilie 1922 nu se mai putea percepe nici un fel de zecimi sau adause la vechile impozite şi spre deosebire de situaţia din Franţa, unde după votarea legii Caillaux, se menţineau pentru colectivităţile locale zecimile vechi, în România era nevoie de o nouă lege, care să creeze adiţionalele.

Prin urmare legea Titulescu, care trebuia să fie « una din pârghiile esenţiale ale dreptăţii sociale », constituia pentru judeţele şi comunele noastre un act de mare nedreptate. Ca şi legiuitorul francez dela 1917, care înlocuind vechile contribuţiuni reale prin impozite pe venit, nu acordă comunelor dreptul de a beneficia de acest nou sistem fiscal, considerat de el ca mai bun, ci le lasă să perceapă adiţionale la vechile impozite fictive, legiuitorul român dela 1921 nu acordă comunelor şi judeţelor nici o parte din nouile impozite create, cu toate că prin această lege se desfiinţează pe lângă zecimile adiţionale şi impozitul de 4% asupra clădirilor şi locurilor virane, una din cele mai importante surse de venituri ale comunelor din vechiul Regat.

E demn de remarcat că, tot în 1921, se desfiinţează impozitul asupra spectacolelor publice în favoarea comunelor, creat de Regulamentul Organic, impozit care astăzi când spectacolele publice au luat o aşa de mare desvoltare ar fi produs venituri foarte importante oraşelor noastre. Acest impozit a fost înlocuit cu o cotă adiţională de 5/32 din ceea ce încasează din acest impozit Statul în oraşul respectiv.

La 23 Februarie 1923 intervine o nouă lege, legea pentru unificarea contribuţiunilor directe, închegată după aceleaşi principii ca cea din 1921, dar de o fiscalitate mai moderată. Prin art. 71 şi 72, ea remediază în parte starea financiară deplorabilă a autorităţilor noastre locale, creând cote adiţionale în favoarea comunelor şi judeţelor.

Aceste cote însă, spre deosebire de vechile zecimi şi de *aruncurile* din Transilvania, cari se puteau înmulţi fără restricţiuni, după necesităţi, sunt admise numai la anumite impozite şi în limita unei cote stabilite prin lege, considerate ca maximă.

Dar ce puteau reprezenta aceste cote adiţionale, când însuşi totalul produselor celor 4 impozite elementare, asupra cărora sunt admise, nu a atins în mediu, decât circa 4 miliarde lei anual?

In 1929 după statistica Ministerului de Finanţe, toate judeţele din ţară au încasat din adiţionalele la cele 4 impozite elementare, suma totală de lei 1.116.244.416, iar comunele lei 1.431.298.693. Din situaţia veniturilor tuturor autorităţilor locale, pe

1930, se poate vedea că aceste cote adiţionale reprezintă:

	Lei
Pentru comunele rurale	599.129.504
Pentru judeţe	1.107.569.588
Pentru comunele urbane	772.135.222
	2.478.834.314

Ceea ce, faţă de totalul veniturilor locale pe acelaşi an, de 12.129.548.888 lei, reprezintă un procent de 20,4%. Aceste cote adiţionale sunt departe de a forma, aşa dar, cel mai important izvor de venituri pentru comunele şi judeţele noastre. Şi dacă mai ţinem seamă, că această lege prin art. 119, ridică comunelor şi judeţelor dreptul de a aplica vreo dare suplimentară asupra vreunui obiect lovit de unul din impozitele de Stat, adică suprimă pur şi simplu orice posibilitate pentru comune de a-şi mai crea vreun venit, vedem că prin legea unificării contribuţiunilor directe nu se umple, nici în parte, golul produs în bugetele locale, iar problema reorganizării finanţelor locale rămâne deschisă. Statul continuă să acapareze veniturile autorităţilor locale, şi să le suprime, astfel, orice posibilitate de progres.

In urma protestului disperat al comunelor, în special al celor din Transilvania şi Bucovina, cărora li se suprimase principalul izvor de venituri, «aruncul» comunal şi adiţionalele «nemaximate», la mai puţin de 2 luni dela punerea în aplicare a legii contribuţiunilor directe s'a votat noua lege asupra maximului taxelor şi contribuţiunilor comunale, pentru a repara nedreptatea ce se făcuse comunelor şi a aduce oarecare ameliorare în sistemul finanţelor locale.

Chiar din expunerea de motive a legii se pot vedea împrejurările de fapt, cari au impus-o:

a) Impozitele şi taxele prevăzute în legea asupra maximului taxelor şi contribuţiunilor comunale din 1903, care se aplica în vechiul Regat nu mai corespundeau timpului, fiind excesiv de mici;

b) Comunele din Transilvania şi Bucovina erau puse în imposibilitate de a face faţă nevoilor. Cotele adiţionale, menite să ia locul aruncurilor în Transilvania şi adiţionalelor nemaximate în Bucovina, erau departe de a umple golul produs prin suprimarea acestora;

c) In Basarabia, taxele ce se puteau percepe nu mai corespundeau nevoilor curente. In judeţele Cahul şi Ismail se aplica încă legea maximului din 1871, iar în celelate judeţe, o serie de taxe stabilite prin legile anterioare alipirii, din cari unele erau desfiinţate prin legea contribuţiunilor directe.

Această lege este alcătuită după aceeaşi concepţie ca şi legea maximului din 1903, de care se deosebeşte numai prin cota mărită a impozitelor şi taxelor enumerate în tabloul anexat şi prin faptul că nu mai conţine ca celelalte legi similare (din 1871, 1893 şi 1903) impozite asupra articolelor de consumaţiune.

Se acordă comunelor dreptul de a înfiinţa cu aprobarea Ministerului de Interne următoarele impozite şi taxe:

a) Impozite asupra circulaţiei mărfurilor;

b) Impozite somptuarii (asupra obiectelor de lux);

c) Taxe pentru servicii prestate particularilor;

d) Taxe pentru folosinţa domeniului public al comunei.

Aşezarea şi perceperea acestor taxe se va face conform dispoziţiunilor legii pentru constatarea, perceperea şi urmărirea veniturilor comunale, din 20 Februarie 1887 şi a legii pentru unificarea contribuţiunilor directe din 1923.

Dar ceea ce trebue relevat şi la această lege a maximului, ca şi la toate celelalte legi similare, este lipsa totală a unei clasificări a taxelor şi impozitelor create. Legiuitorul perpetuă confuzia, din legislaţia noastră şi din circulările şi instrucţiunile Ministerului de Interne, între taxe şi impozite.

In tabloul anexat legii, cele 49 de obiecte, asupra cărora comunele pot percepe taxe sau impozite sunt înşirate fără nici o normă, fără cea mai elementară clasificare. Din cele 49 de «taxe» din tablou, 12 sunt impozite somptuarii sau asupra circulaţiei mărfurilor, iar restul de 37 sunt taxe propriu zise. Nu sunt despărţite nici măcar taxele şi impozitele, de care se pot folosi comunele rurale, de cele create în folosul oraşelor.

Nici în ceea ce priveşte produsul impozitelor şi taxelor create, legea nu constitue un progres real. Dintr'o singură privire asupra obiectelor cari pot fi impuse, înşirate în tabloul anexat legii ne putem da seama că ele nu pot produce decât venituri neînsemnate, în special pentru oraşele mici şi comunele rurale. Intr'adevăr, dacă ne gândim câte teascuri sau cazane sau câte case cu servitori în livrea, sau câte vehicule pot fi într'o comună, ne edificăm asupra veniturilor ce se pot încasa din aceste impozite şi taxe.

Pe anul 1930, impozitele şi taxele, plus veniturile din întreprinderile comunale create în baza acestei legi, reprezintă:

— Pentru comunele rurale 33,47% din totalul veniturilor;

— Pentru comunele urbane 48,15% din totalul veniturilor.

In oraşele cu peste 100 mii locuitori [1]) acest procent atinge cifra de 49,46; iar pentru categoria celor cu mai puţin de 5 mii locuitori 38,45, diferenţa provenind din procentul redus al veniturilor din întreprinderile economice, pentru oraşele mici.

Până în 1925, coexistau 4 organizaţiuni administrative deosebite, 4 feluri diferite în conducerea administraţiunilor locale. Şi dacă se putea trăi provizoriu cu patru coduri civile deosebite, cu patru regimuri comerciale diferite, nu se putea trăi cu patru regimuri administrative şi ale finanţelor locale deosebite, fără a atinge grav atât unitatea naţională, cât şi economia ţării.

Prin legea pentru unificarea administrativă din 14 Iunie 1925, activitatea comunelor şi judeţelor este coordonată, îndrumată şi controlată de către Ministerul de Interne ajutat de un Consiliu Superior Administrativ. Scopul principal al legii din 1925, este asigurarea unităţii Statului, prin crearea unui regim general şi uniform al vieţii locale, atât în

[1]) Bucureşti, Chişinău, Iaşi şi Galaţi.

vechiul Regat, cât și în provinciile realipite, bazat pe descentralizare și industrializarea serviciilor — așa numitul Fayolism.

Pentru a asigura o mai bună administrațiune și un progres în viața locală, legea din 1925 impune anumite obligațiuni, în ceea ce privește edilitatea și administrarea averei comunale. Tot din dorința de a veni în ajutorul lucrărilor de edilitate se introduc în finanțele administrațiilor locale, cotizațiunile.

Principiul programului de lucrări de fiecare perioadă de 8 ani, aplicare a ideilor lui Fayol, constitue nu numai o inovațiune, ci și un real progres, față de legile anterioare și caută să pună capăt haosului ce domnea în administrația comunală.

Legea mai aduce și alte inovațiuni importante, privitoare la modul de administrare a intereselor comunei. Astfel se introduce principiul exploatării în regie și pe bază comercială a serviciilor comunale cu caracter economic, principiul răspunderii comunei față de particulari, pentru actele sale, ceea ce constitue un progres în administrațiunea locală.

Legea enunță principiul că nici o cheltuială obligatorie nu se poate pune în sarcina comunelor și a județelor, fără a li se crea mijloace pentru acoperirea ei. Tot așa, nici o subvenție nu se va mai da de comune și județe Statului, până ce prin legi speciale nu se vor atribui comunelor și județelor venituri ale unor anume impozite.

Până la această lege se abuzase atât de veniturile comunelor, încât a trebuit să intervină o lege care pedepsea pe acei reprezentanți ai autorității centrale, chiar și pe miniștri, cari ar fi impus comunelor și județelor subvențiuni, ce ar fi depășit 50% din veniturile lor ordinare.

Legea interzice «taxele de accize», de barieră, de jugărit — perpetuând confuzia între impozite și taxe — și stabilește o normă generală de mare importanță: județele și comunele nu pot uza de facultatea de a percepe impozite, decât numai în cazul când veniturile proprietăților, ale întreprinderilor, taxelor și cotizațiunilor, nu le-ar fi suficiente pentru acoperirea cheltuelilor. Deci nu impozitele formează baza finanțelor locale. Ele nu constitue decât un accesoriu.

Dar toate aceste dispozițiuni ale legii, privitoare la finanțele locale nu au fost aplicate. A lipsit elementul esențial fără de care scopul propus de legiuitor, — descentralizarea — nu se putea realiza: mijloacele financiare. Pe lângă acestea, autoritatea a fost prima care a călcat dispozițiunile acestei legi, intervenind foarte des în gestiunea administrațiilor locale, peste puterile acordate de lege.

Legiuitorul însuși recunoaște că legea nu corespunde principiilor moderne de administrație și afirmă că ea nu reprezintă decât o tranziție către un sistem de adevărată descentralizare administrativă.

La 28 Martie 1926, o nouă lege extinde rolul fondului comunal, înființat de E. Costinescu în 1903, numai în favoarea comunelor, făcând din el un izvor de venituri și pentru județe și camerele profesionale.

După legea din 1903, cu modificările din 1904, 1906, 1907 și 1910, fondul era alimentat din impozite asupra a 39 articole enumerate în lege și din produsul unei zecimi și jumătate asupra contribuțiunilor directe ale Statului. Fondul comunal și județean, al legii din 1926 este constituit din următoarele venituri:

— 33% din produsul impozitului asupra consumației spirtului de cereale; din această sumă se scade mai întâiu 4% pentru un fond destinat industrializării fructelor și 1% pentru un fond de temperanță;

— 20% din produsul impozitului asupra consumației vinului;

— 30% din produsul impozitului asupra consumației rachiurilor de fructe;

— 30% din produsul impozitelor pe consumația zahărului din glucoză, produse de petrol, precum și produsul impozitului pe consumația altor articole, prevăzute în legea taxelor de consumație.

Legea trece, în favoarea comunelor respective, 2/3 din produsul taxelor existente asupra iluminatului cu gaz și electricitate, cari vor fi așezate și percepute de comună. O treime din produsul acestora se va vărsa Statului.

Pentru a favoriza comunele rurale din regiunile muntoase, lipsite de alte venituri, li se acordă 25% din produsul impozitului pe consumația rachiurilor din fructe și derivatele lor, și 5% din produsul impozitului pe consumația tuturor celorlalte feluri de rachiuri, ca: liqueur, cognac, etc.

Din fondul rezultat, se scade mai întâiu 5% pentru formarea unui fond de rezervă, iar restul se repartizează astfel:

— 50% comunelor rurale și urbane;
— 41% județelor, din care 1/4 pentru drumuri;
— 9% camerelor profesionale.

Sumele strânse prin rezervele de mai sus vor fi repartizate la fiecare 5 ani, pentru lucrări de înzestrare.

Repartizarea fondului se face în raport cu capacitatea contributivă (după impozitele elementare și adiționale înscrise în roluri) și cu cifra populației, după ultimul recensământ. «In niciun caz județele și comunele nu vor primi sume inferioare celor hotărîte de legile până azi în vigoare» spune art. 8 și, totuși, sumele acordate comunelor din acest fond au scăzut necontenit, ajungând să reprezinte, în 1931, în București 1,82% din totalul veniturilor, față de 47,76% în 1903.

Prin modificarea adusă acestei legi la 17 Februarie 1928 se prevede că din totalul de repartizat se va putea retrage până la 20% pentru a se da județelor și comunelor, cari nu-și pot acoperi cheltuelile trecute asupra lor prin legea administrativă. Credem că această dispozițiune este foarte logică, scopul fondului fiind acela de a forma un mijloc pentru echilibrarea bugetelor locale.

In dorința ca principiul descentralizării să aibe o aplicare largă și sinceră, ținând seamă de autonomia avută de comunele din provinciile realipite, de situația comunelor din vechiul Regat, precum și de legile și proiectele de legi anterioare și, în special, de cele cari au fost animate de ideia unei reale descentralizări, — printre cari remarcăm proiectul lui N. Fleva dela 1896 — s'a promulgat la 3 August 1929 o nouă lege *pentru organizarea administrației locale*.

Conform acestei legi, comuna și județul sunt administrate de aleșii cetățenilor, primarul și președintele delegațiunii județene, — Statul rezervându-și numai dreptul său de control, tutelă administrativă, menită să asigure unitatea administrațiunii, înlăturând diversitățile de soluțiuni prea pronunțate, ce apar în mod natural într'un regim de reală descentralizare.

Legiuitorul dela 1929 are meritul de a ține seama de faptul că România e un Stat de țărani, și că cel puțin 80% din populația ei locuește în centrele străvechi de populație cari sunt satele noastre.

Ținând seama de situația satelor noastre din vechiul Regat și Basarabia, legiuitorul dela 1929, în interesul unei administrații de nivel ridicat, a preconizat crearea comunei mari, considerând sate mici pe cele cu mai puțin de 600 locuitori și sate mari, pe cele cu peste 600 locuitori, recunoscând totuși în principiu, fiecărui centru de populație caracterul de unitate administrativă. Comuna rurală trebue să aibă, în general, cel puțin 10.000 locuitori.

Dispozițiunile acestei legi, în materie de finanțe locale, sunt cuprinse în art. 246, 242—504 și 549.

Legea enumeră veniturile periodice: *a)* impozite directe; *b)* taxele serviciilor efectuate în folosul locuitorilor precum și din uzul excepțional al drumurilor, din închirierea, arendarea sau exploatarea proprietăților; *c)* subvențiuni; *d)* amenzi; *e)* alte venituri normale și periodice.

In art. 447 se enumără veniturile accidentale sau extraordinare: *a)* cotele adiționale suplimentare; *b)* cotele adiționale extraordinare; *c)* cotizațiunile și prestațiile în natură răscumpărate în bani; *d)* excedentele anuale; *e)* împrumuturile; *f)* darurile și legatele în bani; *g)* sumele rezultate din vânzarea imobilelor.

Și de data aceasta legea circumscrie sfera de libertate a finanțelor locale declarând că nu se pot înființa impozite directe decât în cadrul legilor generale de impunere ale Statului.

Cotele prevăzute prin aceste legi sunt considerate ca maximale. Totuși, se acordă autorităților locale facultatea de a dubla aceste adiționale în caz de necesitate, ceea ce constitue o dispozițiune fericită care mărește latitudinea județelor și comunelor de a-și crea venituri.

Legea interzice reținerea vreunei remize de către Stat, pentru încasările făcute de acesta în folosul județelor sau comunelor. Ea acordă comunelor formate din mai multe sate, 3/4 din produsul adiționalelor la impozitele Statului, lăsând satelor, cari plătesc aceste impozite, numai 1/4 din produsul lor. De asemenea jumătate din cotele adiționale ale județelor trec ca venituri ale asociațiunilor județene. Această dispozițiune este în contrazicere cu principiile științei financiare. Este, într'adevăr, inechitabil a se lua în mod arbitrar satelor, 3 sferturi din impozitele adiționale și a le trece în favoarea comunei din care fac parte, fiindcă e problematic că acestea vor beneficia proporțional cu veniturile realizate din aceste impozite. In special în materie de finanțe locale, produsul impozitelor trebue pus în slujba acelora cari le suportă.

Prin legea modificatorie din 29 Ianuarie 1931, se corectează nedreptatea menționată mai sus, acordându-se comunelor formate din mai multe sate, numai 10% din produsul cotelor adiționale, 90% rămân ca venituri ale satelor, delegațiunea județeană putând mări cota cuvenită comunei până la 25%, atunci când aceasta ar fi necesar pentru echilibrarea bugetului. Satele, dacă vor, pot acorda subvențiuni în favoarea comunei de care aparțin.

Pentru curmarea abuzurilor, ce se fac de unele autorități locale, în ceea ce privește destinațiunea veniturilor, legiuitorul din 1929 prevede o strictă specializare a unor venituri. Produsul cotizațiunilor, al răscumpărării prestațiunilor în natură, al împrumuturilor, al darurilor și legatelor nu va fi destinat decât scopului pentru care au fost înființate. De asemenea cotele adiționale suplimentare nu vor servi decât la acoperirea cheltuelilor normale și periodice, cari nu se pot acoperi din veniturile anuale normale, iar cotele adiționale extraordinare vor fi destinate numai scopului pentru care au fost create. (Această normă constituia baza așezării aruncurilor comunale din Ardeal — legea din 1866).

Legea abrogă dispoziția legiuitorului din 1925 care interzice beneficiile întreprinderilor comunale. Aceste beneficii contribue la diminuarea proporțională a sarcinilor fiscale. Legea permite fixarea taxelor pentru serviciile prestate la un quantum care să cuprindă atât cheltuelile necesare efectuării serviciului, cât și amortizarea capitalului învestit. Ea acordă comunelor dreptul de a înființa, prin regulamente speciale, taxe pentru uzul excepțional și repetat al drumurilor și străzilor, cu vehicule pentru transporturi de persoane sau materiale, când aceste transporturi au un caracter comercial.

Conform legii, veniturile vor fi evaluate, făcându-se media încasărilor pe ultimii 3 ani. Această măsură, pe lângă înlăturarea posibilității ce o aveau consiliile comunale de a întocmi bugete create, va forța autoritățile locale să încheie la timp conturile de gestiune, singurele cari reflectă situațiunea financiară a administrațiilor noastre locale.

Pentru a aduce o oarecare elasticitate în executarea bugetului, legea prevede crearea a două fonduri pentru creditele suplimentare și cele extraordinare.

Această lege e completată, în ceea ce privește administrațiunea locală prin legea pentru administrarea municipiului București, pusă de acord cu prescripțiunile ei.

Printre modificările cele mai importante ce s'au adus ulterior acestei legi, e de semnalat aceea din 29 Ianuarie 1931, prin care se prescrie că « Statul nu poate trece în sarcina autorităților locale servicii care îi aparțin, fără consimțământul organelor deliberative respective și fără asigurarea fondurilor corespunzătoare. Comunele și județele sunt în drept să refuze înscrierea în bugetele lor a unor asemenea cheltueli, dacă nu se respectă formele de mai sus ». Tot atunci se introduce un nou aliniat prin care legiuitorul pune restricțiuni în ceea ce privește quantumul pe care-l poate absorbi totalul salariilor din bugetele diferitelor categorii de județe și comune, și

Tab. I — Bugetele administraţiilor locale şi bugetul ordinar al Statului, 1924—1940

(în milioane lei)

Exerciţiul (1)	Bugetul ordinar al Statului (2)	Bugetele tuturor administraţiilor locale (3)	Raportul % (4)
1924	24.000	4.512	18,2
1925	31.750	5.157	16,8
1926	29.250	8.929	30,5
1927	34.640	8.219	23,7
1928	38.350	10.263	26,7
1929	37.300	10.945	29,3
1930	35.381	12.129	34,3
1931 [1]	37.702	11.584	30,7
1932 [2]	30.729	9.660	31,4
1933/34	23.174	9.029	39,0
1934/35	20.958	10.267	49,0
1935/36	20.977	9.858	47,0
1936/37	23.392	9.584	41,0
1937/38	27.523	10.311	37,5
1938/39	30.550	8.275	87,1
1939/40	32.229	10.481	32,5

[1] Buget rectificat.
[2] 12 luni.

aceasta în dorinţa de a pune o stavilă inflaţiei de funcţionari din administraţiile locale cari absorb aproape totalitatea veniturilor.

Pentru a întregi aspectul formal al finanţelor locale în această perioadă, să amintim dispoziţiunile legii drumurilor din 6 August 1929.

Prin legea unificării contribuţiunilor directe, din 1923 se desfiinţaseră zecimile adiţionale la contribuţiunile directe (foncieră, patentă şi licenţă), cari erau destinate drumurilor, introducându-se cote adiţionale asupra unora din impozitele elementare. Din aceste adiţionale consiliile judeţene repartizau pentru drumuri sumele ce credeau de cuviinţă, aşa că sumele prevăzute la capitolul drumurilor, din bugetul judeţului erau alcătuite numai din cota-parte cuvenită drumurilor, din fondul comunal şi din prestaţii.

Legea din 6 August 1929 trece pe seama consiliilor comunale şi judeţene întreţinerea şi construcţia drumurilor de pe teritoriul lor.

Pentru a putea face faţă cheltuelilor necesitate de aceste obligaţiuni, printre alte venituri se acordă comunelor şi judeţelor, dreptul de a percepe cote adiţionale asupra impozitelor elementare, prevăzute în legea pentru unificarea contribuţiunilor directe.

Urmând principiul descentralizării, legiuitorul lasă pe seama consiliilor judeţene fixarea acestor cote, ele fiind competente să hotărască asupra mijloacelor financiare, cu cari vor realiza programele de lucrări ce cad în atribuţiunile lor. Ministerul de Lucrări Publice îşi rezervă numai controlul tehnic. Cotele adiţionale se fixează anual şi rămân definitive după aprobarea ministerelor de Interne şi Lucrări Publice.

Consiliul judeţean, cu aprobarea ministerelor de Interne şi Lucrări Publice, repartizează pentru drumurile comunale un procent uniform pentru toate comunele judeţului, de cel puţin 25% din produsul adiţionalelor percepute în comuna respectivă.

SITUAŢIA ACTUALĂ A FINANŢELOR LOCALE

1. *Bugetele administraţiilor locale*

Importanţa cantitativă a finanţelor locale, în raport cu finanţele Statului, între anii 1924 şi 1940, reese din cifrele prevederilor bugetare redate în tabelul I.

Din aceste cifre rezultă că totalul prevederilor bugetare ale colectivităţilor locale a scăzut necontenit din 1930 până în exerciţiul 1939/40, indiferent de conjunctura economică generală şi de modul în care au evoluat finanţele Statului. Niciodată, în cursul acestei perioade de timp, creşterea bugetelor Statului nu a determinat şi o creştere a bugetelor autorităţilor locale. Evoluţia finanţelor locale, bazate pe un sistem fiscal mai rigid nu a fost paralelă cu cea a finanţelor Statului, deşi încasările din impozitele adiţionale, cari s'au efectuat de Stat în proporţie cu încasările sale, reprezentau, — precum vom vedea — cote importante cari în 1938/39, ating chiar 42,5% din totalul bugetelor judeţene şi comunale.

In exerciţiul 1937/38, în urma instrucţiunilor date de Ministerul de Interne, totalul prevederilor bugetare s'a menţinut la aproape acelaş nivel cu cel din exerciţiul 1936/37, după cum în cele patru exerciţii precedente (1932—1936), acest total a variat foarte puţin în jurul cifrei de 9.300 milioane lei, datorită de asemenea ajustării care s'a operat de către autoritatea tutelară, proiectelor de buget, cu ocazia aprobării lor.

Exerciţiul 1939/40, primul exerciţiu ale cărui bugete au fost întocmite pe baza situaţiei nou create prin legea administrativă din 13 August 1938, provoacă o rupere a seriei prin mărirea bruscă a volumului total al bugetelor autorităţilor locale cu peste 2½ miliarde lei faţă de exerciţiul precedent. Această schimbare se datoreşte în parte nouilor mijloace financiare, puse la dispoziţia autorităţilor locale de legea administrativă şi altor inovaţiuni ale legii, pe cari le vom examina mai jos, dar mai cu seamă plusului de cheltueli provocat de sporul de salarii şi de nouile funcţiuni create de această lege.

Această rigiditate a bugetelor locale este determinată însă, în primul rând, de lipsa de elasticitate a sistemului fiscal al autorităţilor locale, cu tariful maximal de legea administrativă, atât pentru impozitele şi taxele locale cât şi pentru impozitele suprapuse celor ale Statului — adiţionalele. Din această cauză şi criza economică a avut consecinţe mai grave pentru casele autorităţilor locale. Ele au şi marele neajuns al unei administraţii de multe ori nepregătite şi insuficient controlate, iar voinţa legiuitorului a fost, adeseori, înfrântă sau deformată de miile de administraţii eterogene, cărora le-a fost încredinţată soarta comunelor mari şi mici, şi cari de multe ori au înţeles autonomia locală în sensul respectării facultative a normelor legii contabilităţii publice.

Este deosebit de important să recunoaştem că datorită marilor necesităţi ale Statului şi presiunii fiscale actuale, problema finanţelor locale a căpătat o importanţă covârşitoare.

Legea administrativă din 1933 a modificat şi structura sistemului fiscal al administraţiilor locale, în sensul lărgirii considerabile a materiei impozabile

rezervate lor. Noua organizare administrativă trebuia să determine şi o transformare în structura bugetelor de venituri ale entităţilor locale. In ce constă această transformare? Pe ce bază s'a făcut ea?

Prin noua lege administrativă s'a intenţionat să se înlăture fărâmiţarea bugetară a finanţelor locale din trecut.

In adevăr, oricine a examinat cât de fugar bugetele finanţelor noastre locale în ultimii zece ani şi-a putut da seama de evidenta insuficienţă a acestora. Totalul veniturilor bugetelor judeţene a fost pe exerciţiul 1935/36 de lei 1.750 milioane, pe exerciţiul 1936/37 de lei 1.754 milioane şi pe exerciţiul 1937/38 de lei 1.615 milioane. Adică în exerciţiul 1937/38 cifra medie a veniturilor judeţelor a fost de lei 22 milioane. De aceea veniturile lor restrânse abia acopereau cheltuelile de personal. De multe ori era nevoie de subvenţia Statului pentru a li se asigura traiul zilnic. Işi poate oricine închipui ce lucrări se puteau întreprinde cu asemenea sume din cari urmau să se plătească cheltuelile de personal şi de utilaj ale serviciului tehnic al drumurilor proprii. Cheltuelile de personal şi de regie puteau fi reduse la minimum posibil şi cu toate acestea, dintr'o sumă atât de modestă, nu mai rămânea aproape nimic pentru investiţiuni şi întreţinerea necesară a drumurilor, podurilor şi clădirilor judeţene. Aceste constatări au dus la transformarea judeţului în simplă circumscripţie de control.

Intr'adevăr, dacă cifra totală medie, pe exerciţiile 1934/35—1937/38 a veniturilor totale ale celor 71 judeţe este de circa 1.735 milioane lei, dacă prin noua lege administrativă nu s'ar realiza nici o creştere a cheltuelilor, cifra medie a veniturilor bugetare ale unui ţinut ar trebui să fie în mod natural de circa 200 milioane lei.

Potrivit bugetelor pe exerciţiul 1939/40, veniturile ţinuturilor au atins însă cifra de lei 2.627 milioane, apropiindu-se astfel de cifra celor mai umflate bugete ale judeţelor, în întreaga perioadă de timp dela răsboiu încoace, anume cele aferente exerciţiului 1930 (lei 2.964 milioane), care reprezintă sfârşitul unei epoci de prosperitate economică şi începutul marei crize care a urmat. In acel exerciţiu bugetul Statului era de lei 37.450 milioane.

Aşa dar înfiinţarea ţinuturilor a însemnat chiar dela început un plus de cheltueli de peste o jumătate de miliard faţă de totalul bugetelor judeţene pe care le-au contopit.

In mod logic şi potrivit ideilor de bază ale legii, cu o asemenea sumă, administrată în mod unitar, cu un singur serviciu tehnic şi un singur aparat administrativ s'ar fi putut face lucrări, în cadrul întins, al nouei circumscripţii, de o valoare cu mult mai mare decât s'ar fi putut realiza de toate judeţele cari formau ţinutul, lucrând fiecare în parte. Ţinutul, noua unitate administrativă a ţării, concentrase toate mijloacele bugetare ale judeţelor, ceea ce trebuia să aibă drept consecinţă, pe de o parte o considerabilă reducere a cheltuelilor de regie, pe de altă parte venituri îndestulătoare pentru a putea întreprinde a acţiune raţională în toate domeniile administrative.

Insuşi stadiul în care se află progresul tehnic care a mărit considerabil importanţa drumurilor, a căror construcţie şi întreţinere necesită sume considerabile şi cari au devenit nu numai de interes local ci, în special, de interes naţional, impunea administrarea lor în cadrul unor circumscripţiuni mai întinse. Această necesitate a determinat pretutindeni scoaterea serviciilor drumurilor din sfera limitată a comunelor şi districtelor şi trecerea lor în seama unor circumscripţii administrative mai întinse. In Anglia, ţara autonomiei locale tradiţionale, s'a trecut prin Governement Act din 1929, administraţia drumurilor, serviciul sănătăţii publice şi alte servicii de interes naţional în seama Comitatelor.

Care este realitatea? S'a înlăturat marele neajuns din trecut al bugetelor judeţene absorbite în anii de criză, aproape jumătate, de cheltueli de personal? Din cercetarea bugetelor ţinutale pe acelaş exerciţiu (1939/1940) se constată că aparatul lor administrativ era foarte costisitor, ceea ce făcea ca cifra cheltuelilor de personal să se menţină la un nivel tot aşa de ridicat ca şi în cadrul bugetelor judeţene [1]).

Cifrele definitive ale executării bugetelor comunale şi judeţene ne dau imaginea cea mai apropiată de situaţiune reală şi ne indică adevăratele mijloace de acţiune ale autorităţilor locale, iar din cifrele relative indicând raportul dintre prevederi şi realizări, putem deduce pe de o parte, temeinicia şi seriozitatea bugetelor lor, pe dealtă parte, valoarea aparatului administrativ de care dispun.

Din tabelul II, în care se arată quantumul creditelor bugetare şi sumele efectiv încasate şi cheltuite în perioada 1934—1939, pentru cele trei mari categorii de autorităţi locale din întreaga ţară, se poate urmări atât evoluţia volumului bugetelor locale pe aceşti ani, cât şi modul în care s'a făcut realizarea lor.

Instabilitatea conjuncturii economice, dar mai cu seamă lipsa de statornicie a regimului fiscal al finanţelor locale, este exprimată în această situaţiune prin lipsa de continuitate în evoluţia veniturilor, prin mişcări în sus şi în jos ale liniilor reprezentând veniturile şi cheltuelile dela un exerciţiu la altul. Se observă de asemenea că, în toate aceste cinci exerciţii, cifra cheltuelilor efective se menţine în permanenţă mai mică decât cifra veniturilor realizate, de unde rezultă în general o situaţie de casă continuu excedentară.

In ceeace priveşte raportul dintre prevederi bugetare şi realizări, cel mai mic procent al realizărilor bugetare apare la comunele rurale cari, în exerciţiile 1934/35 şi 1935/36, n'au realizat din bugetele lor decât 57—58%. Sub acest aspect, judeţele prezintă cea mai favorabilă situaţiune. Aceasta se explică însă nu printr'o mai bună organizare a finanţelor lor, ci prin dependenţa lor mai strânsă de sistemul fiscal al Statului.

---

[1]) 34% din bugetul ţinutului Dunărea de Jos, reprezentau cheltueli de personal. Din bugetul ţinutului Suceava, personalul absorbea 30%. Din bugetul ţinutului Marea 22,5%. Din bugetul ţinutului Olt 25%, iar din bugetul ţinutului Nistru 24%.

Tab. II — Bugetele administraţiilor locale pe anii 1934—1939
(în lei)

Exerciţiul	Venituri		Cheltueli		+ Excedent — sau deficit
	Prevederi	Realizări	Prevederi	Realizări	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
		1. *Judeţe*			
1934/35	2.498.920.481	1.820.530.113	2.396.479.538	1.576.431.273	+ 244.098.840
1935/36	2.318.818.506	1.750.411.250	2.229.875.081	1.508.282.565	+ 242.128.685
1936/37	2.040.408.219	1.754.026.778	2.038.539.956	1.575.503.232	+ 178.523.546
1937/38	1.902.568.812	1.615.270.379	1.773.379.082	1.429.593.526	+ 185.676.853
1938/39 *)	1.459.987.751	710.808.217	420.245.641	565.745.819	+ 145.062.398
		2. *Comune rurale*			
1934/35	3.162.120.208	1.822.151.029	3.033.988.559	1.690.457.281	+ 131.693.748
1935/36	2.622.144.189	1.785.933.473	2.525.763.722	1.613.291.270	+ 172.642.203
1936/37	2.767.839.079	1.975.341.854	2.717.024.249	1.798.635.487	+ 176.706.367
1937/38	3.073.918.577	2.169.929.616	3.046.067.225	1.983.550.916	+ 186.378.700
1938/39	2.641.814.121	2.020.672.446	2.568.670.466	1.775.733.318	+ 244.939.128
		3. *Comune urbane şi municipii*			
1934/35	4.605.514.936	3.503.276.799	4.583.671.096	3.362.593.557	+ 140.683.242
1935/36	4.916.747.786	1.861.002.781	4.887.645.754	3.641.277.742	+ 219.725.039
1936/37	4.775.318.499	3.769.820.124	4.773.445.733	3.548.802.855	+ 221.017.269
1937/38	5.334.425.611	4.330.237.565	5.317.638.153	4.072.666.196	+ 257.571.369
1938/39	4.173.175.851	3.765.696.083	4.158.840.676	3.350.021.225	+ 415.674.858
		4. *Total*			
1934/35	10.266.555.625	7.145.957.941	10.014.139.193	6.629.482.111	+ 516.475.830
1935/36	9.857.710.481	5.397.347.504	9.643.284.557	6.762.851.577	+ 634.495.927
1936/37	9.583.565.797	7.499.188.756	9.529.009.938	6.922.941.574	+ 576.247.182
1937/38	10.310.913.000	8.115.437.560	10.137.084.460	7.485.810.638	+ 629.626.922
1938/39	8.274.977.723	6.497.176.746	7.147.756.783	4.691.500.362	+ 805.676.384

*) In acest exerciţiu, finanţele judeţene au fost administrate de « ţinuturi ».

Pentru justa apreciere a posibilităţilor financiare reale ale administraţiilor locale este necesar a releva că nu toate veniturile bugetare de mai sus sunt destinate nevoilor specific locale, ci importante sume sunt destinate a fi plătite sub formă de subvenţii unor autorităţi centrale pentru a se face faţă unor cheltueli urgente de interes naţional. De pildă în bugetele administraţiilor locale pe exerciţiul 1937/38 sunt afectate, printre altele, subvenţii în sumă totală de 188,4 milioane lei, şi anume 86 milioane lei din bugetele oraşelor şi 102 milioane lei din cele ale judeţelor, pentru construcţia şi întreţinerea aeroporturilor, apărarea pasivă, pregătirea premilitară, Straja Ţării, Oficiului de Turism şi altele.

Pe de altă parte, menţionăm că la totalul veniturilor bugetelor judeţene trebue să adăugăm şi încasările realizate în contul Fondului General Sanitar din cota adiţională suplimentară de 3% pentru « acţiunea sanitară la comune şi judeţe », menit a înlocui vechiul fond comunal şi judeţean, care în bugetele judeţelor reprezenta, în 1930 şi 1931, între 9 şi 10% din totalul veniturilor. Lipsa totală a veniturilor din fondul comunal şi judeţean, care deşi prevăzut în lege nu exista, aplică de altfel în bună parte masiva şi continua scădere a bugetelor judeţene dela 2.360 milioane lei în 1934/35, la 1756 milioane lei în 1937/38. Veniturile comunelor rurale prezintă în exerciţiul 1937/38 o creştere apreciabilă a prevederilor, dar cu toată mărirea capacităţii de achiziţie a produselor agricole — cu 16% faţă de anul precedent, — încasările reale nu au atins decât cifra de 2.129 milioane lei.

Nivelul urcat al preţurilor, valoarea mare a tranzacţiilor şi menţinerea exportului la acelaşi nivel urcat, au făcut ca încasările satelor şi cele ale oraşelor să urmeze o curbă continuu ascendentă. In aceste serii de cifre, indicând o progresiune simţitoare continuă pentru bugetele oraşelor se remarcă o singură excepţie şi anume cifra evaluărilor bugetare pe exerciţiul 1938/39, care frânge această serie. Scăderea simţitoare, de altfel, a volumului bugetelor tuturor categoriilor de administraţii locale pe acest exerciţiu nu se datoreşte unei scăderi a izvoarelor de venituri, ci numai politicei bugetare. In acest exerciţiu, bugetele au fost întocmite ţinându-se seama de cifra realizărilor efective din exerciţiul precedent.

Cauzele acestor diferenţe între evaluări şi prevederi nu sunt numai de ordin economic, ci şi de ordin administrativ. Nu situaţia economică a colectivităţilor locale a provocat aceste considerabile deficite bugetare ci în special lipsa unui aparat administrativ capabil să stabilească materia impozabilă, să aşeze în mod just impozite şi, mai cu seamă, să le perceapă în întregime după ce le-a aşezat.

Chipul în care veniturile ultimului exerciţiu analizat, 1938/39, se distribue pe provincii este arătat în tabelul III. Raportate la populaţia provinciilor respective, aceste venituri ne dau cifra încasărilor medii pe cap de locuitor, cifră cuprinsă în acelaş tabel.

Din situaţia de mai sus reese limpede capacitatea contributivă a fiecărei provincii în parte. In această privinţă, Banatul atât de înzestrat economiceşte, se aşează în fruntea provinciilor româneşti, cu 664

Tab. III — Incasările totale ale administraţiilor locale pe provincii şi încasările medii pe cap de locuitor, în exerciţiul 1938/39

Provincia	Incasări totale Lei	Populaţia probabilă la 1 Iulie 1939	Incasări pe cap de locuitor Lei
(1)	(2)	(3)	(4)
ROMÂNIA	6.497.176.746	19.933.802	326
Oltenia	269.962.753	1.687.329	160
Muntenia	2.002.586.569	4.552.479	440
Dobrogea	284.886.359	92.803	306
Moldova	593.010.324	2.776.475	214
Basarabia	627.915.618	3.173.209	198
Bucovina	238.074.698	924.103	258
Transilvania	1.427.601.915	3.472.897	411
Banat	623.476.736	939.401	664
Crişana-Maramureş	429.661.774	1.478.106	291

lei încasaţi pe cap de locuitor. Muntenia ocupă al doilea rang de importanţă cu 440 lei încasaţi pe cap de locuitor. Această ordine se datorează, desigur, importanţei veniturilor realizate de municipiul Bucureşti. Cea mai săracă dintre provincii este Oltenia, ale cărei încasări reprezintă abia 150 lei pe cap de locuitor.

Redăm în tabelul IV raportul dintre prevederile şi realizările bugetare ale celor trei categorii de unităţi administrative locale, distribuite pe provincii în anii 1934—1939. Acest raport oglindeşte, în genere, soliditatea bugetelor respective şi valoarea personalului administrativ chemat a le realiza.

Din cifrele acestea rezultă, pe de o parte o ameliorare progresivă a situaţiei financiare a satelor din întreaga ţară, din 1934 până în 1939, pe de altă parte situaţiunea deosebit de grea a celor din Oltenia şi Basarabia. Satele din Maramureş, Bucovina şi Transilvania, prezintă în comparaţie cu cele din restul provinciilor, situaţiunea cea mai favorabilă.

Localităţile din Bucovina şi Banat — sate şi oraşe— prezintă o situaţiune financiară mai bună decât localităţile din restul ţării.

In general, procentul realizărilor faţă de prevederile bugetare apare mult mai urcat, în cadrul finanţelor localităţilor urbane, decât în cel al localităţilor rurale şi prezintă un vădit spor în exerciţiile 1938/39 şi 1937/38, în comparaţie cu exerciţiile 1934/35.

In ceea ce priveşte judeţele, ele prezentau, în general, în exerciţiile 1936—1938, un procent mai înalt de realizări bugetare, decât celelalte unităţi administrative. Pentru unele provincii, aceste realizări atingeau aproape 100% — cazul Bucovinei şi al Transilvaniei — sau întreceau chiar acest procent — cazul Crişanei şi al Maramureşului.

Odată cu constituirea «ţinuturilor» în a căror administraţie au fost trecute bugetele judeţene, acest procent scade vertiginos atingând, pentru unele provincii — ca Basarabia şi Bucovina — cele mai joase procente de realizări bugetare înregistrate în acest tabel: 37,1 şi 38,4%.

Aceste procente se datorează — în bună parte — evaluărilor exagerate făcute cu ocazia întocmirii bugetelor, spre a justifica suma ridicată a cheltuelilor corespunzătoare.

S'au extras, în tabelul V, încasările totale ale principalelor oraşe — municipiile — în exerciţiul 1938/39. Raportate la populaţia respectivă, ele ne dau măsura capacităţii lor contributive şi, implicit, a bogăţiei lor.

Tab. V — Incasările totale ale municipiilor şi încasările medii pe cap de locuitor în exerciţiul 1938/39

Municipiul	Populaţia probabilă la 1 Iulie 1939	Incasările totale Lei	Incasările pe cap de locuitor Lei
(1)	(2)	(3)	(4)
Craiova	55.368	58.659.000	1.059
Brăila	68.475	64.630.240	944
Bucureşti	649.564	1.035.559.628	1.594
Ploeşti	77.450	194.020.737	2.505
Constanţa	61.680	103.832.646	1.683
Galaţi	102.215	67.175.469	657
Iaşi	104.452	78.561.553	752
Chişinău	112.147	125.981.238	1.123
Cernăuţi	109.479	117.229.199	1.071
Alba-Iulia	12.437	7.516.055	604
Braşov	62.115	231.185.714	3.722
Cluj	100.430	111.229.350	1.108
Sibiu	50.508	36.504.630	723
Timişoara	89.738	259.938.310	2.897
Arad	75.621	63.515.772	840
Oradea	80.732	67.917.498	842

In fruntea municipiilor, se aşează Braşovul, Timişoara şi Bucureştii, cu 3.722, 2.897 şi 2.505 lei, încasări pe cap de locuitor. Cele mai sărace municipii sunt Galaţii, Sibiul şi Iaşii, ale căror venituri reprezintă doar 657, 723 şi 752 lei pe cap de locuitor.

Tab. IV — Realizarea veniturilor bugetare în raport cu prevederile în 1934—1939
(în procente)

Provincii	Comune rurale					Comune urbane şi municipii					Judeţe				
	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/39	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38	1938/1939 *)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)
ROMÂNIA	57,6	68,1	71,4	70,6	76,5	76,1	78,5	78,9	81,2	90,2	72,9	75,5	86,0	84,9	48,7
Oltenia	45,9	56,0	58,1	60,2	69,2	71,9	74,6	76,3	81,1	90,0	69,7	85,3	85,5	91,5	27,6
Muntenia	60,9	69,8	76,6	70,9	77,1	83,5	81,2	78,1	76,6	86,6	76,8	74,7	87,5	81,4	40,1
Dobrogea	55,0	62,8	65,3	67,5	84,3	84,4	81,0	89,1	85,5	96,7	56,7	56,4	79,9	82,4	37,1
Moldova	43,9	71,4	65,9	62,0	77,1	69,6	74,6	73,6	88,4	99,9	60,4	73,8	78,6	74,4	47,7
Basarabia	53,5	52,7	63,3	68,5	76,0	58,5	74,4	70,0	71,6	94,0	72,0	64,0	81,7	79,0	56,8
Bucovina	65,5	71,9	73,0	78,8	75,0	75,8	93,5	93,0	93,6	92,5	80,4	86,1	99,9	95,9	38,4
Transilvania	58,5	67,5	67,1	71,4	74,9	63,1	72,9	84,2	77,6	90,3	75,9	84,0	87,0	88,6	69,3
Banat	66,7	72,0	75,7	73,8	77,4	88,8	92,0	78,7	99,2	90,1	80,5	75,5	87,5	98,2	49,8
Crişana-Maramureş	66,0	83,3	89,1	74,3	80,8	72,5	70,1	76,1	89,0	91,8	81,3	84,0	92,5	101,0	43,[illegible]

*) In acest exerciţiu finanţele judeţene au fost administrate de «ţinuturi».

In tabelul VI, redăm raportul dintre prevederile și realizările bugetare, în ceea ce privește veniturile acestor municipii. In general, aceste realizări se mențin la un nivel destul de ridicat.

Tab. VI — Realizarea veniturilor bugetare ale municipiilor în raport cu prevederile, în 1934—1939
(In procente)

Municipiul (1)	1934/35 (2)	1935/36 (3)	1936/37 (4)	1937/38 (5)	1938/39 (6)
Craiova	70,8	76,1	71,1	75,9	88,7
Brăila	66,0	64,3	75,0	46,1	95,1
București	83,7	82,4	77,6	78,7	85,4
Ploești	108,1	94,0	88,8	80,2	76,9
Constanța	92,7	87,0	95,5	85,3	96,8
Galați	82,8	85,7	51,9	93,3	98,6
Iași	85,9	84,3	102,5	101,9	108,2
Chișinău	56,8	88,1	72,4	72,8	90,2
Cernăuți	77,4	97,4	97,7	102,0	95,1
Alba-Iulia	60,7	67,1	75,3	83,8	96,8
Brașov	57,5	62,9	88,3	62,0	96,4
Cluj	47,6	80,4	80,9	71,0	77,9
Sibiu	67,8	60,9	70,2	93,6	97,8
Timișoara	90,8	—	—	100,4	87,4
Arad	88,5	86,6	91,6	93,9	86,9
Oradea	75,8	80,5	93,4	92,5	96,0

Din acest tabel reese, că în general, municipiile realizează prin aparatul lor administrativ cel mai mare coeficient de venituri din cifra evaluărilor bugetare. Din totalul municipiilor, cele ale căror bugete se întemeiază în primul rând pe activitatea lor economică (Timișoara, Cernăuți, Arad) prezintă cea mai bună execuție bugetară.

Pentru exercițiul 1939/40 nu posedăm decât evaluările bugetare, situația lor neputând fi încheiată pentru toată țara din cauza dureroaselor pierderi încercate în 1940. Considerând numai cifra evaluărilor, bugetele exercițiului 1939/40, prezintă un salt considerabil nu numai față de exercițiul precedent ci și față de celelalte exerciții, depășind cu 26% cifra bugetelor din exercițiul precedent și cu 10% pe aceea a exercițiului 1934/35.

Bugetele de venituri ale administrațiilor locale, pe exercițiul 1939/40, prezintă, într'adevăr, următoarele evaluări:

	Milioane lei
Comunele urbane și municipii	4.250
Comune rurale	3.783
Județe	2.448
	10.481

Acest spor considerabil nu se explică printr'o bruscă schimbare a conjuncturii economice, ci printr'o prea optimistă evaluare a veniturilor și prin sporul de venituri, dar și de cheltueli, adus prin noua lege de organizare administrativă, care din punct de vedere financiar intră în vigoare la 1 Aprilie 1939, și prin legea de organizare a Municipiului București din 4 Martie 1939.

Impozitul agricol, exclusiv cota pentru apărarea națională, cedat de Stat prin lege autorităților locale, reprezintă pentru acest exercițiu un spor net de circa 900 milioane lei în bugetele comunelor rurale și ale ținuturilor (50% primele și 50% secundele) și explică astfel în parte creșterea cifrei veniturilor bugetare ale acestor categorii de administrații locale.

Prestația în natură constitue de asemenea un spor indirect de venituri pentru comunele rurale și ținuturi.

Urcarea la 4.250 milioane lei a cifrei reprezentând bugetele orașelor se datorește în primul rând sporului de venituri în bugetul Municipiului București de aproape 700 milioane lei, a cărui cifră totală evaluată la 1.150 milioane lei în exercițiul 1938/39, se evaluează la 1840 milioane lei în exercițiul 1939/40.

Această creștere a volumului bugetelor comunelor urbane și municipiilor se baza pe: *a)* aplicarea impozitului de 2% asupra chiriașilor; *b)* o mai largă aplicare a cotelor adiționale suplimentare; *c)* impozitul de 50% pe plus valuta imobiliară; *d)* majorarea dela 0,20% la 1% a impozitului ad-valorem asupra circulației mărfurilor și aplicarea lui și asupra țițeiului; *e)* majorarea taxei pentru serviciul pompierilor la 5% pentru proprietățile clădite și 5 ‰ pentru societățile de asigurare, din valoarea totală a primelor contra incendiilor, încasate în localitate; *f)* înființarea, cu începere dela 1 Aprilie 1939, a unei cote speciale de 2% asupra veniturilor din proprietăți clădite noui în București.

Cu toate aceste majorări și noui venituri create, 200 milioane lei din sporul de venituri al Municipiului București reprezintă împrumutul contractat la C.E.C., în August 1939.

2. *Izvoarele de venituri ale administrațiilor locale*

In ceea ce privește izvoarele de venituri ale administrațiilor locale, semnalăm că — prin noua lege administrativă din 1938 — Statul cedase acestora produsul impozitului agricol. Prin această cedare se dă satisfacție desideratelor exprimate pentru prima dată în 1925, cu ocazia votării legii pentru unificarea administrativă.

Legea administrativă din 1938 fixează și cotele impozitului pe veniturile din exploatările agricole în modul următor:

— 19% pentru proprietățile agricole exploatate în regie;

— 20% pentru proprietățile agricole închiriate;

— 37% pentru proprietățile agricole ale absenteiștilor;

— 20% pentru pădurile în exploatare;

— 28% pentru pădurile în exploatare, în vederea defrișării.

Deși conform legii, așezarea și perceperea acestui impozit urma a se face de organele comunale, s'a continuat a se percepe mai departe prin organele fiscale ale Statului, deoarece nu s'a putut organiza încasarea sa de către comune. Comunele erau însă obligate a vărsa ținuturilor 50% din produsul net al acestui impozit.

Comunele primesc de asemenea 25% din produsul impozitului pe consumațiunea rachiurilor de fructe, cari se încasează pe teritoriile lor.

Pentru toate celelalte impozite directe elementare, noua lege menține dreptul comunelor și al ținuturilor — în locul județelor — de a fixa cotele adiționale prevăzute de legea contribuțiunilor directe.

O altă inovaţie deosebit de interesantă este facultatea acordată comunelor de a înfiinţa cote adiţionale suplimentare, nelimitate printr'un plafon ca în trecut, pe lângă impozitele directe elementare. Pentru a se evita perturbările de ordin economic, datorate unor sarcini fiscale excesive, legea prevede însă că asemenea cote adiţionale nu pot fi decât instituite cu aprobarea Ministerului de Interne şi numai pentru mari lucrări de interes local.

In afară de aceste inovaţiuni, legea administrativă păstrează vechiul regim fiscal acordând autorităţilor locale aceleaşi izvoare de venituri de cari dispuneau conform legii în vigoare până la 14 August 1938, şi anume: *a)* impozite asupra circulaţiei mărfurilor; *b)* impozite somptuare sau asupra obiectelor de lux; *c)* taxe pentru servicii prestate particularilor; *d)* taxe pentru folosinţa domeniului public al comunei sau municipiului; *e)* prestaţii în natură; *f)* venituri din întreprinderi; *g)* venituri cu caracter extraordinar din vânzări de bunuri şi donaţiuni şi legate fără destinaţie specială; *h)* impozitele pe plus-valuta proprietăţilor imobiliare; *i)* venituri cu destinaţie specială (subvenţii cu scop determinat, legate cu scop determinat, cotizaţiuni pentru înfiinţarea de străzi), şi *j)* împrumuturile.

Menţionăm că tabelul cuprinzând impozitele şi taxele cu tariful lor maxim pe care numai comunele şi municipiile le pot înfiinţa, conform legii, a rămas cu aceeaşi structură stabilită prin legea pentru organizarea finanţelor locale din 1933.

Din simpla enumerare de mai sus a categoriilor de impozite şi taxe, de cari pot uza comunele, rezultă că administraţiile comunale şi municipiile dispun, pe lângă impozitele directe sub formă de adiţionale la impozitele Statului şi de 50% din impozitul integral pe veniturile din agricultură şi de o serie de taxe şi impozite indirecte. Aceste impozite şi taxe nu reprezintă însă astăzi un procent aşa de însemnat din totalul veniturilor administraţiilor locale, ca în trecut, când accizele reprezentau 56% din veniturile oraşelor-capitale de judeţ. Chiar după desfiinţarea barierelor vamale dintre comune, în 1903, prin legea lui Emil Costinescu, se menţineau în tabloul impozitelor cu tarife o serie de impozite pe articolele de consumaţiune. In fine, prin modificarea adusă legii maximului taxelor şi impozitelor comunale din 1923 s'au suprimat din tablou impozitele asupra articolelor de consumaţiune, rămânând în fiinţă 11 impozite asupra circulaţiei mărfurilor şi 7 impozite somptuarii.

Atât legea finanţelor locale din Aprilie 1933, cât şi legea administrativă din Martie 1936 şi legea de organizare administrativă, astăzi în vigoare, au redus şi mai mult importanţa impozitelor indirecte în cadrul sistemului fiscal al autorităţilor locale. Această tendinţă arată dorinţa Statului de a rezerva pentru sine materia susceptibilă a fi taxată prin impozite indirecte.

Adevărata importanţă a impozitelor indirecte în bugetele colectivităţilor locale ar rezulta din cifrele reprezentând încasările sau cel puţin evaluările produsului lor pentru toate administraţiile locale din ţară, pe câteva exerciţii. Aceste date nu sunt coordonate până azi.

Pentru a ne da totuşi seama de importanţa relativă a acestor categorii de venituri, în bugetele administraţiilor locale, menţionăm că în bugetul Municipiului Bucureşti pe exerciţiul 1940/41, ele ating următoarele cifre:

	Milioane lei
Impozite pe circulaţia mărfurilor	358,4
Impozite somptuarii (asupra obiectelor de lux)	13,5
Taxe pentru folosinţa domeniului public al comunei	195,5
Taxe pentru servicii prestate particularilor . .	137,8
	705,2

Toate aceste impozite şi taxe în sumă de 705,2 milioane lei reprezintă 49% din totalul veniturilor Municipiului Bucureşti, evaluate pe exerciţiul 1940/41 la 1427,5 milioane lei. Din această sumă, numai 371,9 milioane lei reprezintă impozite indirecte propriu zise, restul fiind taxe.

Restul veniturilor Capitalei noastre provin din impozite directe, întreprinderi, veniturile averii mobile, legate şi altele.

Alte indicaţiuni preţioase asupra izvoarelor de venituri se pot culege din situaţia veniturilor dependente de sistemul fiscal al Statului, având în vedere că pe lângă impozitele şi taxele independente, edificiul fiscal al autorităţilor noastre locale s'a sprijinit întotdeauna, după cum se ştie, într'o largă măsură, pe supra-impozite sau impozite adiţionale şi pe sistemul coparticipării la unele din impozitele Statului, în care nu există deosebire între impozitul principal şi impozitul accesoriu. Aceste venituri după cum reese din tabelul VII, graţie organizării actuale a aparatului fiscal al Statului şi situaţiei generale economice, reprezintă sume din ce în ce mai mari, deşi legea administrativă din 1938 a cedat autorităţilor locale impozitul agricol şi cotele-părţi din impozitele pe automobile, spectacole şi succesiuni. Intr'adevăr, proporţia acestor venituri încasate prin organele fiscale ale Statului a crescut considerabil în anii 1935—1939, trecând dela 21% în 1936/37 la 29% în 1938/39.

Incepând cu exerciţiul 1939/40, importanţa relativă a acestei categorii de venituri începe să scadă. Deşi suma lor este considerabilă (2.301 milioane lei), ele nu mai reprezintă decât 22% din totalul veniturilor bugetare ale colectivităţii locale. Această tendinţă se datoreşte modificării structurale a bugetelor locale, determinată — precum am văzut — de punerea în aplicare a nouei legi administrative.

Din situaţia de mai jos, se poate vedea că cel mai important izvor de venituri din această categorie îl constituesc impozitele adiţionale, cari în exerciţiul 1939/40 reprezintă aproape totalitatea veniturilor dependente.

Impozitele adiţionale al căror produs creşte neconitenit au fost în anii de criză acută, pârghia de rezistenţă a finanţelor noastre locale, a căror soartă a fost, aproape întotdeauna, foarte strâns legată de sistemul fiscal al Statului. Evoluţia produsului impozitelor adiţionale pentru comune, judeţe şi drumuri, în raport cu totalul veniturilor autorităţilor locale pe anii 1935—1939 în cari ele au constituit cele mai

sigure și mai constante izvoare de venit, se poate urmări în situația de mai jos:

Tab. VII — Situația veniturilor dependente de sistemul fiscal al Statului, în 1935—1939
(In milioane lei)

Venituri (1)	1935/36 (2)	1936/37 (3)	1937/38 (4)	1938/39 (5)
a) Adiționale:				
Adiționale județene	482	565	661	698
Adiționale comune urbane, rurale și municipii	933	621	696	744
Adiționale drumuri	496	471	530	689
b) Fonduri comune și subvenții:				
Fondul comunal și județean	42	43	53	73
Subvenții acordate de Stat	10	27	34	—
c) Cota parte din produsul impozitelor directe:				
33% din impozitele pe spectacole	28	27	25	25
50% din impozitele pe automobile	41	39	51	61
20% din impozitele pe succesiuni	19	9	12	17
25% din impozitele pe consumațiunea rachiurilor din fructe	26	25	26	28
Totalul veniturilor dependente	2.077	1.827	2.088	2.335
Totalul veniturilor realizate de administrațiile locale	5.397	7.499	8.115	5.497
Raportul dintre veniturile dependente și totalul veniturilor realizate	38,5	24,4	25,7	42,5

Pe lângă sprijinul permanent al Ministerului de Finanțe, care prin organele sale așează, percepe și pune la dispoziția comunelor și județelor aproximativ o treime din veniturile acestora, Ministerul, ca și în exercițiile 1935/36 și 1936/37, a ajutat în epoca de depresiune economică județele și comunele în lupta lor cu dificultățile de trezorerie, acordându-le avansuri în contul adiționalelor. Acestea, în cursul exercițiului 1937/38, atingeau cifra de 134 milioane lei: 90 milioane lei comunelor urbane și municipiilor, și 44 milioane lei județelor.

3. *Datoriile administrațiilor locale*

Legea administrativă din 14 August 1938 prevede normele necesare menținerii creditului administrațiilor noastre locale. Aceste norme constau, pe de o parte în limitarea quantumului împrumuturilor la cifra veniturilor ordinare pe doi ani, pe de altă parte în îngrădirea libertății de a contracta împrumuturi, prin obligativitatea aprobării lor de către autoritatea tutelară.

De altfel, în țara noastră, datorită pe de o parte lipsei de capitaluri, pe de altă parte lipsei de credit a unor categorii de administrații locale, nu am avut și nu avem o problemă a supra-îndatorării colectivităților locale ca de pildă în țările din occidentul Europei.

Temeinicia acestei afirmațiuni poate fi ușor verificată. In adevăr, volumul datoriei interne (cea externă este neînsemnată) a administrațiilor noastre de credit nu a crescut timp de zece ani, ci a rămas aproape acelaș, dela 1 Ianuarie 1931, când atingea cifra totală de lei 1.168 milioane, până la 1 Ianuarie 1940, când se cifrează la 1.154 milioane lei, pentru toate administrațiile locale. Numai pentru Municipiul București datoria flotantă atinge cifre considerabile.

Lipsa de date face cu neputință întocmirea unei situații care să includă toate împrumuturile și datoria flotantă, situație care ar oglindi adevăratele posibilități financiare ale administrațiilor locale. Nu cunoaștem decât situația împrumuturilor acestor administrații din conturile celor trei mari institute de credit cari finanțează, în limita posibilităților lor, județele și comunele: Casa Națională de Economii și Cecuri Poștale, Casa de Depuneri și Consemnațiuni, și Creditul Județean și Comunal.

Dintre aceste institute numai cel din urmă acordă credite prin emitere de obligațiuni.

Cu cifrele astfel obținute s'a întocmit tabelul VIII, care indică soldul datoriilor la 1 Ianuarie 1940:

Tab. VIII — Datoriile administrațiilor locale la 1 Ianuarie 1940
(In milioane lei)

Administrații locale (1)	Datorii la Cred. Jud. și Comunal (2)	Datorii la CEC (3)	Datorii la Casa de Depuneri (4)	Datorii la Casa Asig. a Min. Int. (5)	Total (6)
Total	552	446	125	31	1.154
Județe	154	7	12	2	175
Municipii și comune urbane	372	109	84	29	594
Municipiul București	—	329	29	—	358
Comune rurale	26	1	—	—	27

La cifra de mai sus de lei 358 milioane, reprezentând datoria Muncipiului București, trebue să se adauge și suma de lei 147 milioane reprezentând restul de plată din împrumutul contractat în 1938 de către Societatea de Gaz și Electricitate.

In 1931 (la 1 Ianuarie) datoria la aceste instituții se repartiza astfel pe categorii de administrații locale:

	Milioane lei
Județe	104
Municipii	680
Comune	384
	1.168

Aceste cifre sunt destul de reduse și orașele noastre au nevoie încă de credite considerabile, pentru a se ridica la un nivel de urbanism minim, compatibil cu timpurile în care trăim.

Datorită unor cauze pe cari nu este aci locul a le examina, foarte multe din orașele noastre sunt orașe numai din punct de vedere juridic. Un număr de 114 orașe din cele 175 câte aveam înainte de sfâșierea teritoriului noastru național nu au încă lucrări de canalizare, 108 nu au încă organizată alimentarea cu apă potabilă, și 40 nu au încă lumină electrică.

Pentru a completa această imagine, trebue să mai adăugăm că și în orașele mari lucrările edilitare moderne de sistematizare sunt încă în curs, iar cele existente sunt vechi și insuficiente.

4. *Concluziuni*

Astăzi, mai mult ca oricând, raporturile de strânsă interdependență, fac ca prosperitatea finanțelor Statului să depindă și de starea finanțelor locale și viceversa. Nimeni nu mai poate contesta importanța rolului politic, administrativ, economic și social al administrațiilor locale. O proastă organizare fiscală și financiară a administrațiilor locale poate avea grave repercusiuni asupra finanțelor Statului. De aci necesitatea din partea Statului de a coordona cele două sectoare de finanțe publice și de a veghea prin norme de drept ca autoritățile locale să nu depășească anumite limite în afectarea bunurilor cetățenilor pe care-i administrează și ca veniturile pe cari le trag din impozite să servească potrivit atribuțiunilor ce le-au fost delegate de Stat. Această delegare de atribuțiuni și rezervarea unor anumite izvoare de venituri constituie una din cele mai gingașe probleme ale finanțelor locale, deoarece cu cât sarcinele fiscale sporesc, cu atât împărțirea veniturilor publice între diferite autorități care convietuiesc pe acelaşi spațiu geografic devine o problemă mai dificilă. Odată cu creșterea cheltuelilor publice pașnica și libera împărțeală a izvoarelor de venituri între diferitele autorități convietuind pe acelaşi teritoriu dispare. O grea sarcină fiscală nu poate fi suportată dacă nu este repartizată echitabil. Or o adevărată echitate nu poate fi obținută decât prin impozite și taxe uniforme și integrate într'un sistem fiscal. Existența unui sistem fiscal este însă condiționată de un larg control financiar și chiar de centralizare administrativă.

Modul obișnuit de a aborda problema distribuției ideale a funcțiunilor administrative și a veniturilor între autoritățile suprapuse este acela de a admite că funcțiunile trebuiesc împărțite între diferitele autorități, fără a ține seama de capacitatea financiară de a suporta asemenea funcțiuni și că deci veniturile trebuiesc repartizate, ajustate după necesitatea de a îndeplini aceste funcțiuni, având în vedere faptul că obiectivul final al administrației publice în general este îndeplinirea în chip mulțumitor a anumitor funcțiuni și că administrarea sistemului de venituri are acelaşi scop. Dificultatea constă în faptul că tocmai localitățile cu cele mai mari nevoi sunt în acelaş timp cele mai lipsite de venituri, ceea ce obligă pe Stat să le procure fondurile necesare.

In afară de problema financiară propriu zisă, o altă cauză a tendinței de centralizare administrativă este sporirea unității sociale și economice a întregei țări.

Este evident că nu există o soluțiune ideală a problemei concilierii sistemului fiscal uniform cu autonomia locală. Aceste două sisteme sunt principial opuse. Un sistem fiscal uniform nu poate fi decât un sistem centralizat, iar autonomia locală este fără sens dacă nu dispune de venituri adecuate pentru a face efective puterile sale nominale.

Din punct de vedere doctrinar regimul finanțelor noastre locale a fost dela 1903 până astăzi un regim mixt, adică întemeiat atât pe venituri independente, cât și pe venituri dependente de sistemul fiscal al Statului. Proporția fiecăreia din aceste două mari categorii de venituri ale administrației locale a variat în timp după evoluția ideii de descentralizare. In totdeauna însă problema financiară a administrațiilor noastre locale a fost confundată cu problema administrației propriu zise. Această confuzie reprezintă una din trăsăturile caracteristice ale regimului finanțelor locale în România. O prea strânsă legătură între administrația propriu zisă și finanțele administrațiilor locale produce întotdeauna grave prejudicii. Nestatornicia regimului financiar al administrațiilor noastre locale se datorește tocmai acestei confuzii. Orice nouă lege administrativă alcătuită după concepțiile politice ale partidului dela putere aducea cu sine și modificarea organizației finanțelor locale, astfel că bugetele unităților administrative locale erau în permanență adaptate nu necesităților reale ale comunelor și județelor, ci necesităților capricioase ale politicianismului, al cărui prim câmp de exploatare erau tocmai finanțele locale.

Datorită politicianizării administrației noastre locale, majoritatea bugetelor comunale și județene nu mai exprimau situația reală financiară a acestora. In general bugetele administrațiilor locale nu erau întocmite corect și judicios.

Fixarea de către autoritatea tutelară, în fiecare an, a cifrei prevederilor bugetare la nivelul încasărilor din exercițiul precedent, pe de o parte, neconformitatea acestui nivel al încasărilor cu posibilitățile reale de plată ale cetățenilor pe de altă parte, au creat cercul vițios ale administrației comunale și județene, în general, datorită căruia nu se poate judeca situația financiară a administrațiilor locale române, nici pe baza cifrelor reprezentând prevederile bugetare, nici de pe conturile de gestiune reprezentând încasările, toate fiind denaturate prin superficialitatea evaluării veniturilor, prin defectuoasa așezare a taxelor și impozitelor locale și în deosebi prin neîmplinirea imparțială și riguroasă a debitelor.

In această situațiune acțiunea de reformă treptată a finanțelor noastre locale trebue să se îndrepte în direcția simplificării și a perequației: simplificare pentru rațiuni de respect pentru totalitatea contribuabililor; perequație pentru rațiuni de justiție față de diferitele categorii de contribuabili.

Prin decretul-lege privitor la unificarea unor impozite și taxe comunale cu impozite ale Statului din 28 Februarie 1941 se realizează una din principalele etape ale acestei reforme treptate a sistemului finanțelor noastre locale, în sensul unificării și simplificării acestui sistem și perfecționării așezării, încasării și contabilizării impozitelor destinate comunelor și județelor. Marele merit al acestei reforme este acela de a înlătura anomalia ca unele impozite de natură asemănătoare sau identică să fie percepute și de Stat și de comune separat, cu organe de constatare și percepere proprii. Era, cum spune expunerea de motive a legii, costisitor, anormal și incomod pentru contribuabili ca impozite și taxe cu o bază de impunere identică sau asemănătoare să facă obiectul unor operațiuni de așezare și percepere executate de organe diferite.

Pentru vechiul impozit de bariere ad-valorem de 0,20%, spre deosebire de actualele cote adiţionale — şi aceasta constitue încă o inovaţie a nouei reforme — produsul majorării impozitelor Statului e în beneficiul comunelor, în acest caz impozitul pe cifra de afaceri, nu se contabilizează direct pe seama lor, ci se varsă la un fond comun la Casa de Depuneri.

Totalul sumelor realizate va fi repartizat lunar nu în proporţia încasărilor efectuate pe teritoriul fiecărei comune, ci pe baza unor coeficienţi fixaţi în fiecare an de Ministerul de Interne.

De asemenea 50% din impozitul agricol cuvenit judeţelor, care va fi perceput în viitor numai de organele Statului se va vărsa la un alt fond comun la Casa de Depuneri, la dispoziţia Ministerului de Interne, cu destinaţia de a servi la subvenţionarea judeţelor cu bugete deficitare.

In afară de aşa zisa taxă ad-valorem de 0,20% au mai fost înlocuite, prin majorări ale unor impozite ale Statului, următoarele impozite şi taxe comunale: impozitul asupra întreprinderilor cu caracter comercial şi industrial calculat la valoarea locativă a clădirilor, impozitul pe firme; taxele de 2‰ şi 1‰ pentru pompieri, taxa de 5‰ şi impozitul asupra terenurilor virane. Impozitul de 2% asupra proprietăţilor nou clădite din Bucureşti şi impozitul de 1 leu pe fiecare bilet de spectacol trec, cu aceeaşi cotă, printre impozitele respective ale Statului.

Se desfiinţează, având un minim şi cheltueli de percepere prea mari, următoarele impozite comunale: impozitul pe metru cub de balast, impozitul pe ghiaţa naturală, impozitul pe cărnurile tăiate şi produse de origine animală introduse în comună.

Sumele încasate din impozitele al căror produs un se varsă la fondul comun vor fi repartizate comunelor direct din încasări, pe baza unor coeficienţi stabiliţi de Ministerul Finanţelor, în raport cu cotele fixate. Celelalte impozite şi taxe independente, lăsate la dispoziţia comunelor nu vor putea fi percepute în viitor decât în limitele şi în baza normelor stabilite prin regulamente tip, pentru fiecare categorie de administraţie locală, ce vor fi întocmite de Ministerul de Interne de acord cu Ministerul Finanţelor. Comunele nu vor putea înfiinţa taxe decât cu avizul conform al autorităţilor tutelare.

Noua lege modificatoare cuprinde o inovaţie din cele mai interesante din punct de vedere doctrinar, când precizează condiţiunile esenţiale pe cari trebue să le îndeplinească o dare comunală spre a avea caracterul strict de taxă. O dare comunală cu denumirea de «taxă» nu poate fi admisă şi menţinută ca atare, decât dacă cuantumul său nu depăşeşte suma necesară împlinirii serviciului. O taxă nu poate fi înfiinţată decât pentru serviciile efective prestate particularilor, altminteri ea devine impozit propriu zis.

Prin această ultimă reformă se face un mare pas în direcţia perfecţionării şi simplificării finanţelor noastre locale şi a armonizării lor cu finanţele Statului.

i. n. s.

BIBLIOGRAFIE

ADAMS, PROF. S. T., *Separation of the sources of State and local revenues as a program of taxe reforme*, New-York, 1908.

ARDAVANU DR. N. R., *L'administration locale en Roumanie*, Lausanne, 1931.

ASSÉMAT GEORGES, *La crise des finances communales et départementales*, Berger-Levrault, Paris, 1930.

ANGELESCU DR. D., *Memoriu asupra necesităţii reformei finanţelor locale*. Bucureşti, 1931.

— *Beiträge zur kommunalen Finanzwissenschaft*, Deutscher kommunalen Verlag. Berlin, 1930.

BOISSOMMET JEAN, *La réforme des finances locales*, Paris, 1926.

BRASSAUD P., *La réforme des finances locales*, Paris, 1924.

BUCK, A. E., *Municipal Finances*, New-York, 1926.

CREANGĂ, DR. G. D., *Studiu critic asupra impozitelor şi politicei noastre financiare*. Bucureşti, 1908.

CRISTESCU G., *Doctrina lui Fayol şi aplicările ei în administraţia publică în Belgia*, Bucureşti, 1927.

PAUL DUBOIS, *Les finances communales*, Parrin & Co., Paris, 1898.

DUPEYRAT JEAN, *La réforme des finances communales* (Revue Politique et Parlementaire, Mai, 1931).

FELS ANDRÉ, *Rapport sur la réforme des finances départementales et communales*, Paris, 1931.

FILITTI, IOAN C., *Despre vechea organizaţie administrativă a Principatelor Române*, « Revista de Drept Public », anul IV, No. 2.

GRIZIOTTI BENWENUTO, *Nuovi orientamenti nei sistemi tributari* (Beiträge zur Finanzwissenschaft. Band II). Tübingen, 1928.

HAENSEL PAUL, *Zur Theorie der Kommunalbesteuerung*. Tübingen, 1928.

— *Handwörterbuch der Kommunalwissenschaft de* Lindemann, Otto Most, Dr. A. Südekun şi alţii, Jena, 1924.

LECARPANTIER G., *Le problème des finances locales en France*, Paris, 1923.

LEHMANN W., *Die wirtschaftliche Aufgaben der deutschen Grosstädteverwaltung*, Leipzig, 1929.

LEON, GH. N., *Finanţele administraţiilor locale*, Bucureşti, 1940.

LAINVILLE R., *Les fonds spéciaux dans les finances communales*, Paris, 1927.

MEUNIER R., *L'origine de la fonction économique des villes*, Paris, 1910.

MERLESCU I. V., *Taxe şi impozite comunale*, « Revista de Drept Public », anul 1927.

— *Taxe şi impozite comunale în România*. « Revista de Drept Public », anul 1927.

MINCU I., *Intreprinderile comunale în România*, Roman, 1933.

NEWCOMER MABEL, *Separation of State and Local Taxation*, New-York, 1927.

NICULESCU, D. I., *Autonomia finanţelor comunale*, (« Viaţa Orăşenească », anul I, No. 1, 1931).

PETER IULIAN, *Problema finanţelor comunale*, Bucureşti, 1929.

— *Necesitatea unei metode în materie de finanţe locale*, Bucureşti, 1930.

POP GH. ROMUL, *Bugetele comunale*, Oradea, 1931.

RĂDULESCU, ION D., *Noţiuni elementare despre veniturile comunale*, Chişinău, 1924.

ROBAN I., *Desvoltarea oraşelor în cadrul legiuirilor comunale*, (« Viaţa Orăşenească » anul I, Nr. 1, 1931).

SĂVEANU N. N., *Organizarea comunelor rurale*. Editura « Minerva », Bucureşti, 1908.

STAN, I. N., *Finanţele locale în cadrul economiei publice*, Bucureşti, 1933.

— *Finanţele locale*. Câteva constatări şi propuneri, Bucureşti, 1941.

VERMEULEN, JEAN H., *Organizaţiaa dministrativă a U.R.S.S.*, Bucureşti « Cultura Naţională », 1929.

VIRGILLI, PROF. FILIPPO, *La riforma della finanza locale*. « Revista di Politica Economica », Aprilie 1931.

VÂNTU, I. G., *Comuna*, Bucureşti, 1928.

— *Organizarea municipiului Bucureşti*, « Scrisul Românesc », Craiova.

X

VENITURILE FACTORILOR DE PRODUCȚIE

RENTA SOLULUI

Renta solului constitue unul dintre fenomenele cele mai importante și mai instructive, cari se pot întâlni în istoria economică a țării noastre de o sută de ani încoace. Sensul evolutiv al societății românești, — în perioada de timp ce merge dela tratatul din Adrianopol până la răsboiul mondial,— nu poate fi înțeles dacă facem abstracție de renta solului, care a jucat un rol de prim ordin în organizarea economică și socială a vechei Românii. De asemeni, una din cauzele de căpetenie ale greutăților, prin cari a trecut țara noastră în epoca de după răsboiu, se datorește dispariției rentei solului, — a acelei plus-valute funciare ce a stat la baza prosperității epocei precedente.

NOȚIUNEA DE RENTĂ FUNCIARĂ

Pământul cultivat de țăran sau terenul cumpărat de un fabricant pentru a-și instala uzina, constitue pentru acela care îl posedă, un capital destinat producției de bunuri economice. Când însă proprietarul nu se folosește singur de pământul său, ci îl încredințează altuia pentru a fi utilizat, el primește în schimb o compensație pentru faptul de a fi lăsat pe altul să dispună temporar de proprietatea sa. Această compensație, evaluată în bani, ia numele de rentă funciară sau renta solului.

Renta solului este, dar, de aceeași natură economică cu dobânda capitalului întrebuințat în producție, întru cât amândouă intră în prețul de cost și de desfacere al bunului produs, procurând capitalistului și proprietarului un venit sigur.

Ricardo explică dreptul proprietarului funciar la rentă prin faptul că el a cedat altuia «dreptul de a utiliza puterea originară și nepieritoare a pământului» *(for the use of the original and indestructible powers of the soil)*. Cât despre quantumul rentei, el este determinat de fertilitatea deosebită a solului sau de poziția favorizată pe care această utilitate economică o are în organizația societății într'un moment dat.

In definitiv, caracterul rentei solului este acela de a constitui « *un tribut plătit proprietarului funciar pentru monopolul său asupra pământului, tribut tolerat ca atare de societatea actuală* »[1]).

[1]) Chr. Cornélissen, *Traité général de science économique*. Vol. IV, pag. 29.

1. *Originea și evoluția rentei funciare*

Cum s'a născut acest tribut preluat de proprietarul funciar și care a fost evoluția lui istorică? Cucerirea solului a constituit, în toate timpurile, prima preocupare a celor puternici iar « proprietatea funciară a stat la baza tuturor formelor de dominație socială »[1]).

La început, pământul era cultivat de sclavi sau de șerbi, cari erau transmisibili dela proprietar la proprietar odată cu vânzarea fondului. Munca lor productivă permitea aristocrației să se ocupe de răsboiu și de conducerea vieții politice.

Mai târziu, nobilimea proprietară de pământuri a observat că agricultura, sub regimul șerbiei, rămânea inferioară ca productivitate regimului în care producătorul este personal interesat de rezultatul muncii sale. Intr'adevăr, sclavii și șerbii cultivau rău pământul ce erau obligați să lucreze, cu toată supravegherea severă la care erau de obiceiu supuși.

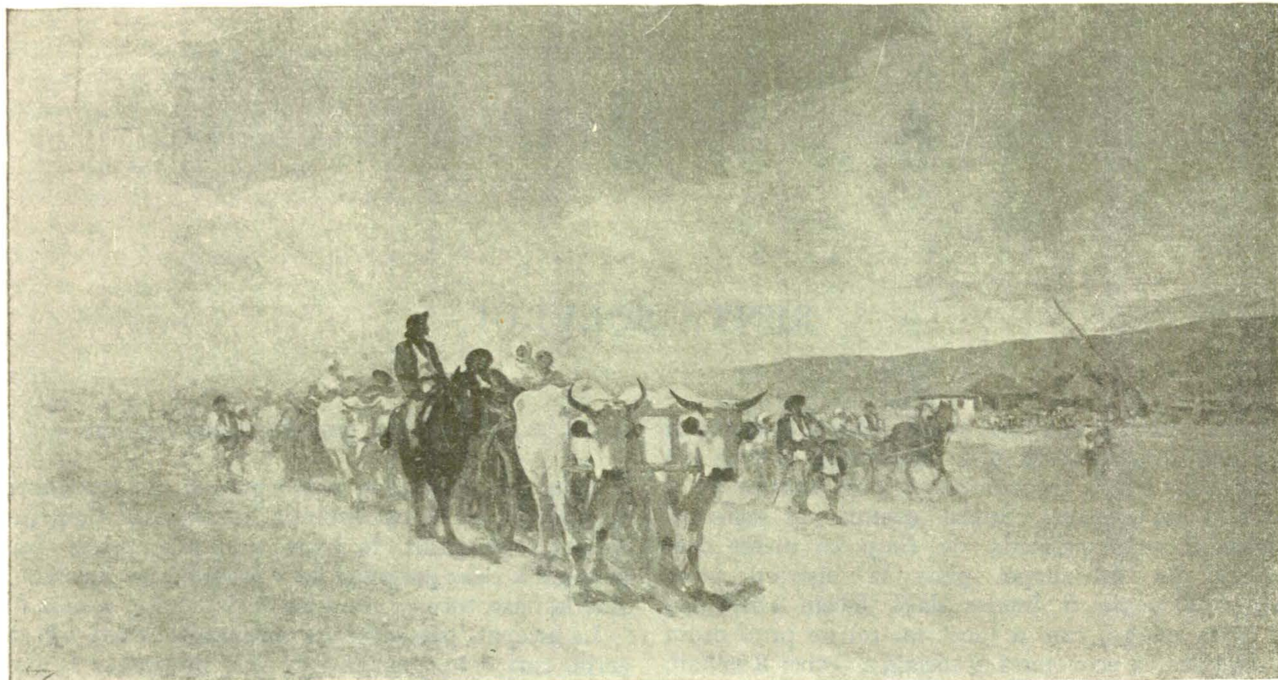
De aceea, din secolul al XIV-lea, se născu în Europa occidentală un curent de emancipare a șerbilor, care a fost foarte favorabil producției. Pe de altă parte, lucrătorul pământului, obținând o oarecare independență, putea să fie mai ușor și mai efectiv exploatat de proprietarul funciar, prin mijlocul indirect al redevențelor și al corvezilor de tot felul. Cu toată această emancipare, șerbia mai durează încă multă vreme în Apus, în sensul că țăranul rămâne legat de pământ. Această situație nu ia sfârșit, în mod definitiv, în Franța, decât în ajunul marei revoluții din 1789.

2. *Formele rentei funciare*

In acest regim de șerbie, se naște și se desvoltă tributul cunoscut sub numele de rentă funciară. El se datorește faptului că aristocrația agrară rămâne, în tot cursul acestei evoluții istorice, în posesiunea pământului,— principalul mijloc de producție, — din cultivarea căruia populația rurală își câștiga pâinea zilnică. Astfel, lucrătorii agricoli au trebuit să plătească marelui proprietar funciar o rentă pentru dreptul de a cultiva pământul.

La început, renta se plătea în *zile de lucru* pe moșia stăpânului. Mai târziu, ea se transformă în *redevențe în natură* (atâtea capete de vite sau atâția

[1]) *Ibidem*, pag. 62.

CARE CU BOI
Pictură în uleiu de *N. Grigorescu*

saci de grâu), pentru a sfârşi sub forma modernă în care ea se plăteşte *în bani.* Pe măsură ce renta suferă aceste transformări, situaţia lucrătorului agricol se îmbunătăţeşte, ţăranul devenind treptat un fermier în adevăratul înţeles al cuvântului.

In sfârşit, astăzi,— în ţările puternic desvoltate economiceşte, — renta funciară ia un caracter pur capitalist. Cultivatorul de pământ încetează de a mai fi supusul proprietarului funciar, care în trecut îşi rezerva o oarecare direcţie tehnică a producţiei şi asuma responsabilitatea întreprinderii agricole. Azi, fermierul este şeful necontestat al întregii exploatări, iar contractul său cu proprietarul funciar rămâne un simplu tratat de afaceri.

3. *Determinarea rentei în cadrul produsului social al solului* [1])

Analiza felului în care se alege produsul social pe factorii de producţie,— adică repartizarea cotei din producţia totală ce revine fiecărui factor care a contribuit la realizarea ei: natură, capital, muncă, întreprindere,— are un caracter teoretic, pentru că, în fapt, de cele mai multe ori, mai mulţi factori ai producţiei, aflându-se în stăpânirea aceluiaşi subiect de drept, acesta capătă folosinţa produsului total, fără a-l putea repartiza pe elemente. Categoria *economică* de distribuţie nu corespunde, dar, — din punct de vedere tehnic — cu categoria de distribuţie juridică şi sociologică.

Astfel, dacă prin renta solului înţelegem *venitul pământului în general*, observăm că, în fapt, de cele mai multe ori, acest venit apare nu numai ca venit propriu zis al pământului, ci ca venit combinat al pământului, al capitalului funciar, al inventarului viu şi mort al exploataţiei, al muncii şi al organizării întreprinderii.

Dacă, uneori, viaţa economică îngăduie cu uşurinţă deosebirea venitului fiecărei categorii de izvoare care l-au produs, — pentru că, în fapt, putem întâlni în domeniul producţiei agricole: *muncitori* cu braţele, cari primesc produsul muncii, salariile, în bani sau în natură; *întreprinzători*, cari pun capital şi primesc profit, adică venitul brut din care s'au scăzut toate cheltuelile şi sarcinile exploataţiei; şi *proprietari*, cari primesc numai chiria pământului pe care l-au dat în folosinţa altora sau arenda, — există totuşi cazuri când această discriminaţiune nu este atât de uşor de făcut.

De pildă,— în cazul în care stăpânul pune pământul şi sculele, obligând ţăranul să-i presteze un anumit număr de zile de muncă de *clacă*, dându-i în schimb dreptul să exploateze spre folosinţa proprie o parte din pământ sau pământul tot, în schimbul unei cote-părţi din producţia totală *(dijma)*,— produsul total al pământului, amestecat cu produsul muncii şi al inventarului, nu se mai alege în *chirie* sau *arendă* şi *salariu*, cari prin natura lor sunt fixe şi nu atârnă de rezultatul exploatării, şi *profit* care este variabil, atârnând de rezultatul exploatării, ci se alege:

a) în partea pe care o primeşte *stăpânitorul de pământ*, care azi nu se confundă cu arenda, fiindcă nu-i ca ea un venit *fix*, independent de rezultatul exploatării, ci e variabilă cu acest produs, ca şi profitul (adică venitul net) şi

b) în partea pe care o primeşte *muncitorul* clăcaş sau dijmaş, care de asemeni nu se mai aseamănă cu salariul, pentru acelaşi motiv că nu e fix şi indepen-

[1]) Indicaţiuni preţioase asupra acestei probleme au fost culese dintr'un studiu inedit al d-lui Mircea Vulcănescu.

dent de rezultatul exploatării ci variabil cu acesta, adică e o parte din profit.

La fel se întâmplă când proprietarul dă pământul în *dijmă* la ţărani, cu sau fără unelte, şi în acest caz, produsul total se împarte între *proprietar* şi *muncitor* în anumite cote: 1 din 3, 1 din 2, după învoială; sau în cazul în care proprietarul,— de obiceiu micul proprietar, — îşi exploatează pământul, singur, fără salariaţi, ajutat numai de familia lui.

Alteori, însă, când proprietarul exploatează pământul în alt regim, lucrurile se schimbă.

In acest caz, alegerea între ce s'ar cuveni pământului, ce s'ar cuveni uneltelor, ce s'ar cuveni braţelor, şi ce se cuvine exploataţiei ca întreg, nu se mai poate face decât teoretic, prin comparaţie cu ceea ce se întâmplă în cazurile în cari factorii lucrează separaţi pentru viaţă.

Adevărul este însă, că acest fel de a izola, prin comparaţie cu ceea ce se întâmplă în domeniile cu altă structură socială şi juridică, are totdeauna un caracter artificial, nepotrivit lucrurilor înşile; iar cei cari au încercat să întocmească bugete de familii ţărăneşti după principiile exploatării arendaşului (fermierului) alegând: venitul pământului, de preţul muncii şi de amortizarea inventarului separat, au ajuns la concluzia surprinzătoare că majoritatea exploatărilor ţărăneşti lucrează în pierdere, ceea ce era un paradox, fiindcă în realitate aceasta ar fi însemnat că exploataţia ţărănească îşi consumă din substanţă şi e condamnată la pieire, pe când în realitate nu se descoperea nicăieri această *pierdere de substanţă* altfel decât *în capitalul biologic*, aşa că deficitul aparent, acoperea în realitate un alt *fenomen de subsalarizare al muncii în exploataţia proprie*, adică faptul că micul proprietar, care foloseşte în propria lui exploataţie numai munca lui şi a familiei, se mulţumeşte cu un venit *neales* al muncii grupului familial, mai mic decât acela pe care l-ar pretinde muncind ca salariat în întreprinderea altuia.

E deci foarte greu să se aleagă — în toate cazurile — aceea ce poate fi considerat exclusiv ca venit al pământului.

Acestea fiind faptele, se înţelege că alegerea dintre:

1. produsul total al pământului;

2. partea care revine *proprietarului* (produs integral al unei părţi din pământul stăpânit, dijmă, arendă fixă);

3. partea care revine *muncitorului* (produs integral al unei părţi din pământul altuia lucrat de el, parte din produsul pământului lucrat în dijmă, sau salariu);

4. partea care revine capitalului, adică zestrei pământului, *sculelor*, sau lucrărilor de îmbunătăţire, când se poate alege de partea proprietarului care dă pământul fără scule, sau de a muncitorului care iese la muncă numai cu braţele, fără plug, fără car şi fără vite, şi

5. partea care revine *întreprinzătorului* agricol, când este deosebit de proprietar sau muncitor, — trebue făcută cu deosebită grijă.

Greutatea stă numai în aceea că datele ce pot fi folosite nu au fost totdeauna alese cu grija pe care o implică asemenea distincţii teoretice.

RENTA FUNCIARĂ IN ROMÂNIA INAINTE DE REFORMA AGRARĂ

După ce am văzut care este natura şi evoluţia istorică a rentei funciare în general, să încercăm a determina aspectul pe care acest important factor economic îl prezenta în România, în epoca ce a precedat răsboiul mondial.

1. *Proprietatea funciară şi renta solului în trecutul neamului românesc* [1])

Proprietatea funciară, — dreptul de stăpânire asupra pământului, — a afectat, în trecutul neamului nostru, diferite forme. Astfel, *proprietatea răzăşească sau moşnenească*, — aceea care îşi avea în parte obârşia în daniile făcute de domnitor oştenilor pentru faptele lor de răsboi, după vorba cronicarului care spune despre Iuga Vodă că «au început a dărui pe ocini prin ţară, la voinici cari făceau vitejii la oşti», — era *proprietate codevălmaşe*. Cu timpul însă, proprietatea codevălmaşe răzăşească se individualizează, însă nu în sensul proprietăţii liberaliste a secolului al XIX-lea. După cum spun documentele timpului, «satele încep să umble pe bătrâni»: proprietatea se împarte pe ramuri derivând dintr'un strămoş comun. Această împărţire era însă efectuată în abstract, ceia ce înseamnă că stăpânirea asupra pământului rămânea în fapt codevălmaşe, fiecare răzăş ştiindu-şi doar partea ce i se cuvenea din «moşia» stăpânită de tot neamul lui, care se scobora dintr'un «moş» comun.

Această formă de proprietate, răzăşească sau moşnenească, se găsea mai cu seamă în regiunile muntoase şi păduroase, unde locuitorii se retrăgeau pentru a se pune la adăpost de încălcările vrăjmăşeşti ale tuturor noroadelor cari au încălcat aceste locuri. Devălmăşia moşnenească realiza o formă de organizare mai compactă, potrivită scopului urmărit de întreaga comunitate: acela de a rezista încercărilor potrivnice ale neprietenilor.

In celelalte părţi ale ţării, în locurile deschise, proprietatea se organizează după alte principii. Aci apare în curând *distincţia şi opoziţia dintre sătean şi stăpân*, care durează vreme de secole, degenerând, cu cât ne apropiem mai mult de epoca noastră, în conflicte de clasă ce găsesc un sfârşit în reforma agrară realizată cu două decenii în urmă.

La început, «raportul dintre pământ, sătean şi stăpân era acel firesc: sătenii, obştia neamului, cari munceau pământul cu mâinile lor se foloseau de aproape întreaga întindere şi întreaga roadă a hotarului aşezării. Clasa ocârmuitoare se folosea numai de o parte neînsemnată din prisosul de pământ rămas după îndestularea trebuinţelor obştiei, de a zecea parte din roada pământului, de cele trei zile de slujbă, de venitul morii şi de acel al crâşmei» [2]).

Cu timpul însă, cnezii şi juzii, cari la origine erau doar cârmuitorii comunelor de locuitori liberi, devin

[1]) Vezi Grigore A. Basarabeanu, *Proprietatea rurală în România*, pag. 54—146.

[2]) Radu Rosetti, *Pentru ce s'au răsculat ţăranii*, pag. 3.

CU OILE LA DEAL
din « România », revista O. N. T.

chiar stăpânii acelor sate. Domnitorii, socotiţi ca având un « dominium eminens » asupra ţării întregi, întăresc proprietăţile familiale, specificând în hrisoave « să le fie ocina ohabnică lor şi fiilor lor şi nepoţilor şi strănepoţilor lor şi de nimeni clătit după porunca Domniei Mele ». Proprietatea devine astfel o *concesiune de pământ ereditară*, izvorând dintr'o constituire de drepturi din partea Domnului. Până către veacul al XVIII-lea, nici o schimbare suferită de proprietate, — vânzare, donaţie, schimb, — nu era valabilă dacă nu era întărită de Domnie.

Drepturile ţăranilor asupra pământului rămân multă vreme neclintite, cu toate că domnii confereau dreptul lor de proprietate superioară boierilor şi cnezilor pentru anumite bucăţi de pământ. Trăind în organizaţii cantonale, — cnezatele, — fiecare ţăran îşi avea bucata de pământ pe care o cultiva, — « jireabia », — iar în sat îşi avea casa cu grădina sa, — păşunea şi pădurea rămânând stăpânite în comun. Proprietatea boierilor rămânea ştirbită de acest drept al ţăranilor, cu cari ei împărţeau folosinţa pământului. Acest lucru nu a fost însă resimţit ca un adevărat neajuns atâta vreme, cât populaţia Ţărilor Româneşti era încă rară, iar producţia cerealelor nu avea o importanţă atât de mare, cum s'a întâmplat mai târziu, în cursul veacului al XIX-lea.

In afară de aceşti ţărani liberi, mai existau ţăranii *supuşi*, stare de fapt consacrată prin Legătura lui Mihai Viteazul. Aceşti ţărani supuşi se numeau, în mod obişnuit, *rumâni* în Ţara Românească şi *vecini* în Moldova. Numărul rumânilor se mărea, prin faptul că mulţi răzeşi şi moşneni cădeau în rândurile acestora, din cauza nevoilor sau din « rumâniri în silă », provocate de abuzurile boierilor. Rumânii sunt legaţi de pământ, « glebae adscripti », — şi se puteau vinde, dărui, da ca zestre, împărţi. Sunt cazuri în cari ei sunt dăruiţi fără delniţe, pentru a fi de posluşanie către aceia cărora erau cedaţi; în general însă ei urmează soarta pământului.

Renta solului, în trecutul neamului nostru, se concretizează în îndatorirea ţăranilor de a da dijmă şi zile de clacă proprietarului pământului ce lucrau şi foloseau.

Dijma era o *rentă în producte*. Ea era la noi de 1/10 din producţie, iar pravila lui Vasile Lupu hotărăşte că « partea celuia ce seamănă pre locul altuia, de va fi sămânţa lui şi cu toată cheltuiala, sunt ai lui 9 snopi şi a celuia ce a dat pământul un snop, iar cela ce va împărţi într'alt chip, iaşte blestemat de Dumnezău ». Dijma se dădea « din ţarină, din fânaţ, din heleştee şi din locuri de prisăci ». Ea era dată din secolul al XV-lea până în al XVIII-lea numai de ţărani, fie

liberi, fie supuși, cum erau vecinii sau rumânii. Era în această plată a dijmei o recunoaștere implicită a dreptului de proprietate a aceluia către care ea era dată și care era îndrituit s'o primească prin faptul de a fi cedat altora folosința pământului pe care era stăpân.

In ce privește *claca*, ea era mai mare pentru țărani. supuși decât pentru cei liberi. După cercetările făcute de Gheorghe Panu asupra documentelor din secolul al XVIII-lea, « claca era datorită pentru îngăduința de a-și avea casa și grădina pe o moșie, pe când dijma se datora pentru pământul de hrană, dovadă că cei ce aveau ogorul pe o moșie și casa pe alta, dădeau primului stăpân dijma, iar celui de al doilea îi făceau claca ». Claca, — ce era constituită la început din trei zile de muncă pe an pe moșia proprietarului de pământ, — este urcată în cursul veacului al XVIII-lea la șase și chiar la 12 zile pe an, « la arătură, la coasă și la seceră » pentru țăranii liberi sau « la orice ar voi stăpânul să poruncească » pentru vecini sau rumâni.

In afară de aceste două forme ale rentei solului, țăranii mai erau împovărați cu plata birului, pe care numai ei îl plăteau către stăpânire. Această din urmă sarcină devine insuportabilă, în special în epoca fanariotă, când mulți țărani fugeau peste hotare pentru a scăpa de bir și de toate angaralele pe cari veacul al XVIII-lea le-a grămădit asupra lumii dela țară.

2. *Creșterea valorii pământului*

Axioma bine cunoscută, după care România este « o țară eminamente agricolă », nu devine adevărată decât începând cu o sută de ani în urmă și anume din momentul în care țările române intră în curentul de schimburi al statelor capitaliste. Până atunci, « țăranii trăiau în tihnă, arând numai locurile curate și îndeletnicindu-se mai ales cu munca relativ așa de ușoară a creșterii vitelor ».

Toată agricultura țării în trecut producea pentru consumație și pentru puținul ce eram obligați să dăm Constantinopolului. Exportul cerealelor fiind oprit, păstoritul și creșterea vitelor erau atunci singurele ramuri de producție agricolă; la acestea mai trebue adăugat vânatul și pescuitul. O moșie în Bărăgan se schimba pe acea vreme pentru un cal [1]).

Când, după tratatul din Adrianopol, exportul cerealelor deveni liber, o activitate deosebită începe. Proprietarii mari, arendașii, întreprinzătorii de cultură caută moșiile, pădurea e arsă sau doborîtă cu securea, iar țelina e spartă pentru a se semăna grâul ce se vinde scump la gurile Dunării. De aci înainte, începe procesul de *transformare a păstorilor în cultivatori.*

Această transformare merge încet atâta vreme cât exportul vitelor avea debușeul vechiu; când însă convenția vamală cu Austria a fost denunțată, acest proces de transiție se intensifică, țara dobândind

[1]) *Memoriul marilor agricultori cu privire la expropriere.* pag. 6.

repede caracterul ei net agricol. Munca agricolă este organizată, întinderea culturilor devine tot mai mare în dauna pășunilor iar pământuri noui sunt fără încetare supuse unei activități productive susținute.

O asemenea transformare a caracterului economic al țării este determinată de « concurența liberă a negustorilor ce veneau din Apus, cari plăteau pentru cereale prețuri ne mai auzite până atunci în țările acestea. Iar grânele, cari odinioară, în timpuri îmbelșugate, se îngropau în pământ, ajunseseră neîndestulătoare pentru a acoperi cererile comercianților ce năvăleau de pretutindeni în porturile dela gurile Dunării » [1]).

Consecințele acestei stări de lucruri se fac de îndată simțite asupra vechiului regim de proprietate funciară. Stăpânii de pământuri revendică pentru ei proprietatea întreagă, absolută, a pământurilor agricole și întregul produs al acelor pământuri. Drepturile țăranilor asupra solului sunt reduse la minimum; ei sunt siliți să presteze tot mai mult munca lor în folosul unic al proprietarului de pământuri.

In tot cursul secolului al XIX-lea, populația crește continuu. In același timp, suprafețele cultivate cu cereale iau o extensiune din ce în ce mai mare, evidențiată de cifrele următoare:

Tab. I — Populația și întinderea culturilor în anii 1840, 1862 și 1892

Elemente (1)	1840 (2)	1862 (3)	1892 (4)
A. *Populația*	3.578.951	4.300.000	5.200.000
B *Intinderea culturilor*			
Total (hectare)	1.844.152	2.979.361	4.937.888
Grâu și secară	395.413	671.999	1.535.056
Orz	50.534	215.510	424.019
Ovăz	4.690	55.208	204.309
Porumb	598.688	971.101	1.781.263
Diverse arături	105.629	122.410	233.549
Fânețe naturale	596.413	834.828	570.782
Vii	76.553	88.305	133.162
Livezi de pruni	16.223	20.000	52.743

In tabloul II de mai jos vom vedea care a fost producția cerealelor între anii 1862 și 1915.

Această punere în valoare a pământului este înlesnită de îmbunătățirile tehnice, cari se continuă neîncetat dela mijlocul secolului trecut. Crearea unei largi rețele de căi ferate, construcția de porturi, tăierea de drumuri practicabile ajută mult la valorificarea produselor solului.

Așa stând lucrurile, nu este nici o mirare că *valoarea pământului a crescut în scurtă vreme în proporții considerabile.* Astfel — după cum declara în 1911 Ion Lahovari, ministrul Agriculturii și al Domeniilor din acea vreme — « până la mijlocul secolului trecut, pământul nu valora mai mult de 10 la 12 lei pogonul. Eu cunosc o moșie în Vlașca ce a fost plătită cu 6 lei pogonul în 1830 — în total 6.000 lei — iar astăzi ea reprezintă o valoare de mai mult de 500 de lei

[1]) A. C. Cuza, *Țăranii și clasele dirigente* în « Studii economico-politice », pag. 232.

Tab. II — Producţia cerealelor în 1862—1915

Anii	Producţia totală (mii de chintale)						Producţia mijlocie la ha (în chintale)				
	Total	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1862—1866[1])	18.869	6.412	9.397	2.071	352	637	9,2	9,6	7,1	5,3	8,1
1867—1871	22.076	7.661	11.223	1.920	369	903	8,7	10,3	7,4	5,8	7,3
1872—1876	24.176	7.524	12.236	3.129	593	694	8,7	9,4	7,5	5,6	5,7
1886—1890	36.902	13.300	16.400	3.884	1.409	1.909	10,4	9,3	7,2	6,7	8,6
1891—1895[1])	41.367	15.670	17.337	5.120	1.655	1.585	10,9	9,7	9,2	6,9	10,2
1896—1900	40.885	13.880	19.110	4.449	1.721	1.725	8,9	9,6	7,4	6,0	8,5
1901—1905	49.250	21.026	18.333	5.081	3.124	1.686	12,5	8,8	9,7	8,4	10,1
1906—1910	53.438	20.070	23.456	5.087	3.553	1.272	10,9	11,6	9,1	8,2	8,1
1911	66.493	26.034	29.496	5.687	4.016	1.262	13,5	14,1	11,2	10,0	9,5
1912	60.52	24.334	27.684	4.558	3.041	906	11,8	13,3	9,1	8,0	8,5
1913	65.936	22.913	30.548	6.023	5.514	938	14,1	14,2	10,7	10,6	10,3
1914	49.458	12.600	27.321	5.366	3.674	495	6,0	13,2	9,4	8,6	5,9
1915	58.863	24.436	23.023	6.321	4.345	736	12,8	11,0	11,4	10,1	9,8

[1]) Medie cincinală.

pogonul. O moşie în Ilfov a fost cumpărată cu 12 lei pogonul în 1829 iar astăzi valorează nu mai puţin de 450 lei pogonul »[1]).

3. *Proprietatea rurală şi transformările sociale din veacul trecut*

Paralel cu creşterea valorii pământului, se observă *crearea unei noui categorii sociale* care înlocueşte în scurtă vreme pe boierii mari proprietari, la stăpânirea pământului.

Proprietatea mare în ţările române ia o desvoltare crescândă în ultimele secole, când se găsesc hrisoave cari întăresc zeci de sate marilor boieri. După cum constată însuşi Domnitorul Barbu Ştirbey, proprietatea aparţinuse, în primele timpuri ale principatelor, moşnenilor şi răzăşilor, cari însă au vândut treptat pământurile lor, formându-se astfel marea proprietate [2]). Această proprietate latifundiară merge mereu crescând, şi « condica liuzilor » arată că în 1803, în Moldova, erau 1713 sate dintre care 25 domneşti, 215 mânăstireşti, 546 răzăşeşti şi 927 boiereşti. Din totalul satelor 470 erau în boiereşti, mâna a 28 de familii cari formau boierimea mare, iar restul de 457 se afla în mâinile micei boierimi [1]).

Marea proprietate boierească intră în declin în cursul veacului al XIX-lea. « Averea celor mai mulţi boieri mari era, la 1864, cu desăvârşire dărăpănată; mulţi din ei pierduseră parte din moşii, iar pe celelalte erau stăpâni doar cu numele, stăpânii adevăraţi fiind bancherii jidovi ipotecaţi pe ele. Nu puţini rămăseseră chiar fără moşii. Pe lângă risipa din case, traiul nepotrivit cu mijloacele, jocul de cărţi şi cheltuelile nemăsurate în străinătate, contribuise la accelerarea acestei ruine şi agricultura fără socoteală ce o făceau pe moşiile lor.

« Noua generaţie de boieri care se întorsese din străinătate era alcătuită pe la 1860 din oameni puţin practici şi cheltuitori. Mulţi din ei se apucară de agricultură, cu hotărîrea de a o face ca în străinătate; ei nu se gândiră să adopte, măcar pe o parte din moşiile lor, asolamentele şi metodele de îngrăşare ale pământului ce le văzuseră aplicate în străinătate, ci se apucară să cumpere şi să aducă cu mari cheltueli din Anglia toate uneltele şi maşinile ce vedeau anunţate pe pagina a 4-a a ziarelor şi a revistelor de agricultură. Multe din ele nu erau de nici o treabă nici în ţările lor de origine; afară de prea puţine, ele nu se puteau întrebuinţa de loc la noi.

« La toţi luxul de personal era cu totul disproporţionat faţă cu venitul posibil al moşiilor, iar marea neglijenţă, lipsa de spirit de ordine ce-i caracteriza făcea ca risipa să fie generală şi ca personalul lor, în parte străin, alcătuit mai cu seamă din Nemţi şi din Leşi, să se îmbogăţească în dauna lor. In acest timp, capitalul de exploatare împrumutat la bancherul jidov cu dobânzi grele, creştea necontenit şi în curând depăşea capetele. Este bine înţeles că această agricultură proastă nu excludea adesea şi alte obiceiuri ca: jocul de cărţi, patima cheltuelilor costisitoare în străinătate şi câte altele. Atunci, prevalul spre ruină era străbătut cu îndoită şi întreită iuţeală.

« Puţine firi mai înţelepte, văzându-se pe pragul prăpastiei, avură energia să se desfacă, bine înţeles cu mare pagubă, de personalul şi de capitalul de pe

[1]) *Săptămâna politică şi culturală* din 20 Ianuarie 1911.

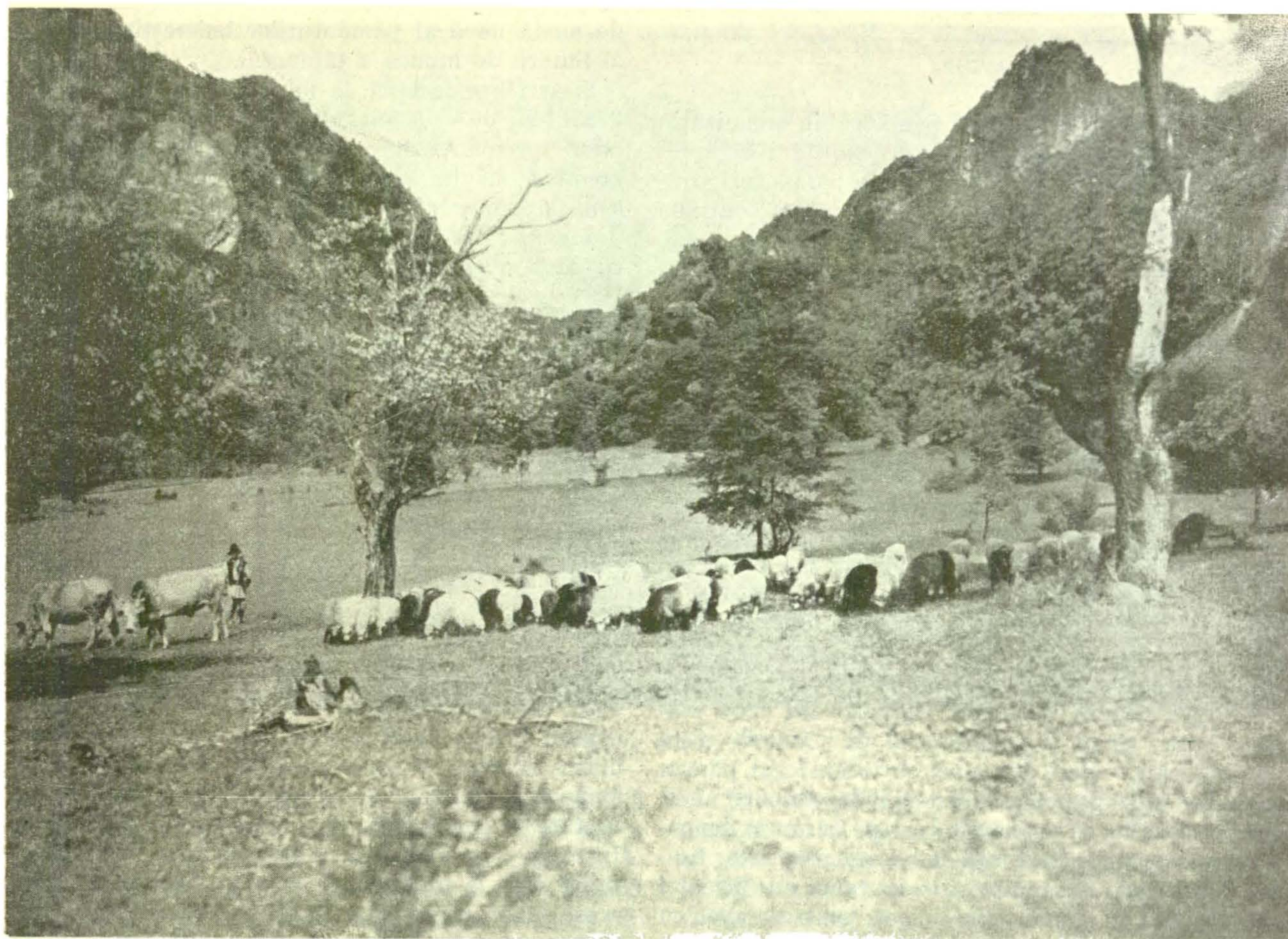
[1]) Această creştere a valorii pământului în România este cu atât mai semnificativă, cu cât, în acelaşi interval de timp, erau ţări în cari valoarea proprietăţii rurale suferea scăderi mergând până la o medie de 35%. Acesta a fost cazul Franţei între anii 1875 şi 1900, când o excelentă fermă din regiunea Caux, care costase 300.000 franci în 1876, se vindea doar cu 105.000 franci în 1905, iar o mică fermă din Limagne, de o suprafaţă de 15 hectare, cumpărată cu 65.000 franci în 1882, era vândută cu 25.000 franci în 1908.

Cauzele acestei scăderi a valoarei proprietăţii rurale în Franţa la sfârşitul secolului al XIX-lea sunt socotite a fi următoarele: *a)* scăderea importanţei pământului în producţia agricolă: capitalul de exploatare, — capitalul viu, materialul, îngrăşămintele, — ocupă o parte tot mai mare în repartiţia produsului total; *b)* parcelarea excesivă a solului; *c)* diminuarea populaţiei rurale datorită în acelaşi timp exodului rural şi scăderii natalităţii; *d)* desvoltarea considerabilă a averii mobiliare (André Garrigou-Lagrange, *Production agricole et économie rurale*, pag. 66-71).

Nici unul dintre aceşti factori de depresiune a valorii solului neexistând înainte de 1914 în ţara noastră, creşterea preţului pământului constatată de Ion Lahovari în citatul de mai sus este pe deplin explicabilă.

[2]) Mitiţă Constantinescu, *L'évolution de la propriété rurale en Roumanie*, pag. 109.

[1]) Radu Rosetti, *Pentru ce s'au răsculat ţăranii*, pag. 43.

TURME
din « România », revista O. N. T.

moşie, să o dea în arendă şi să se mărginească în venitul cât de mic care rămânea slobod după achitarea dobânzilor sau a amortizării datoriilor. Erau însă printre ei şi gospodari de frunte, oameni cumpătaţi şi harnici cari făceau o agricultură bună dar potrivită cu starea ţării şi care le lăsa foloase însemnate. Insă aceşti gospodari se găseau mai adesea în rândurile boierimii mici decât în acelea ale celei mari. In deobşte, averile boierilor de mâna a doua stăteau bine şi, departe de a scădea, sporeau, proprietarii lor fiind şi mai cumpătaţi şi mai practici şi mai harnici decât boierii cei mari »[1]).

Declinul marei proprietăţi boiereşti, care ajunsese la culme către mijlocul secolului trecut, deschide drumul unei «clase nouă», unei noui categorii sociale, care tinde cu stăruinţă către dobândirea proprietăţii rurale în România. Este burghezia agrară, născută sub regimul Regulamentelor Organice şi favorizată de nouile condiţii de existenţă promovate de liberalismul economic al veacului trecut.

Aceştia dobândesc pământul, nu pe calea arhaică a întăririlor domneşti asupra unui fond rural oarecare, ci pe aceea mai modernă a cumpărării cu bani « pe şin ».

Desvoltarea nouei clase sociale este foarte rapidă. După cum constată Radu Rosetti, « răpegiunea cu care această clasă crescu ca număr, ca avuţie şi ca putere este uimitoare ». Ea este compusă din fiii acelora cari, de la epoca regulamentară încoace, făcuseră stare prin arendă, afaceri sau comerţ. De asemenea, tot aci să găsesc slujbaşii la stăpân sau la Stat. Se înţelege că într'un stat în plină organizare, cum era Statul Român în cea de a doua jumătate a secolului trecut, slujbele se căpătau cu uşurinţă; la ele ajungeau fii de meseriaşi, de mici negustori, de scriitoraşi de canţelerie, de slugi boiereşti şi chiar şi de ţărani din satele vecine cu târgurile sau din cele puţine cari aveau şcoli.

La toţi aceştia, cari şi-au înjghebat averea din afaceri sau din funcţii — avere care uneori « ascundea rău chiverniseala necurată şi chiar jaful » — se adaugă boierii de mâna a doua cari isbutiseră să-şi păstreze şi chiar să-şi mărească averile lor rurale. Ei formează împreună o nouă categorie socială. Sunt —după expresia lui C. Dobrogeanu-Gherea — « boierii cei noui, ieşiţi dintre avocaţi, negustori, cârciumari, feciori boiereşti şi arendaşi, cari au format noua clasă dominantă: *clasa agrarienilor* »[1]). Toţi aceştia, — atraşi de importanţa tot mai mare a pământului în alcătuirea economică şi socială a ţării, — au dobândit moşiile lor prin cumpărare dela vechea aristocraţie a ţărilor române.

[1]) Radu Rosetti. *Op. cit.* pag. 432.

[1]) C. Dobrogeanu-Gherea, *Neoiobăgia*, ed. 1929, pag. 143.

4. *«Infrastructura economică» a României dinainte de 1914*

Căutarea de care se bucura pământul în organizaţia trecută a ţărilor române se datora faptului că învestirea economiilor în cumpărarea de pământuri constituia un bun plasament, din cauza sporirii continue a rentei solului. Această creştere a rentei, care se manifestează în tot cursul epocei dinainte de răsboiu, constitue, după terminologia marxistă, o adevărată «infrastructură economică», pe care se sprijineau clasele dominante şi întreaga prosperitate a ţării.

Cum se prezenta România în această privinţă?

Profesorul Cornélissen,— în importantele sale cercetări asupra chestiunii agrare în Europa, — constată că, înainte de răsboiu, ţara noastră se găsea, din punctul de vedere al rentei funciare, într'o stare de tranziţie dela şerbie către renta capitalistă.

Este adevărat că, prin legea din 1864,— prin care ţăranii au fost declaraţi stăpâni pe un milion opt sute de mii de hectare, adică pe un sfert aproximativ din întinderea arabilă a ţării din acea vreme, — s'a desfiinţat şerbia din cuprinsul României. Cu toate acestea, legea asupra tocmelilor agricole din 1866 stabilea între ţăran şi proprietarul de pământ nişte relaţiuni, cari,— deşi, din punct de vedere legal, păreau a avea loc între persoane libere şi independente unele faţă de celelalte, — puneau totuşi pe ţăran în dependenţă aproape absolută faţă de marele proprietar funciar. Intr'adevăr, ţăranul,—care din cauza insuficienţei peticului său de pământ era obligat, pentru a avea cu ce trăi, să ia pământ dela boier, — plătea renta sub forma cea mai apropiată de epoca feudală: în zile de lucru, în corvezi de tot felul, în produse agricole şi doar într'o mică măsură, în bani.

In multe cazuri însă, între ţăran şi proprietarul funciar se interpunea un factor nou: *arendaşul*. Acesta primea direct dela ţărani renta feudală, sub forma descrisă mai sus, iar el,— fermierul modern care şi-a asumat răspunderea exploatării şi direcţia tehnică a producţiei, — plătea boierului renta capitalistă în bani.

5. *Arendăşia în vechiul Regat*

Arendăşia este de origine relativ recentă în ţările române. In veacul al XVII-lea, ea era aproape necunoscută. Intr'adevăr, «sub sistemul vechiu, stăpânii nu prea aveau pricină să dea moşiile în arendă, «adetiul» (venitul) alcătuindu-se mai cu seamă din dijma câmpului, din vama morii şi din venitul crâşmei, — venituri aproape statornice cari se puteau strânge cu destulă uşurinţă de oamenii stăpânului». Forma veche de rentă ţărănească, plătită în producte şi în zile de lucru, era suficientă pentru acele timpuri.

Curând însă, arendăşia ia o desvoltare însemnată. «Pe vremea recensământului făcut în Moldova la 1831, arendaşii alcătuiau o breaslă destul de numeroasă. Majoritatea lor se alcătuiau din Armeni, Greci şi Jidovi, dar nu lipseau printre ei nici Românii». Boierii se obişnuesc tot mai mult să primească venitul moşiilor lor nu în natură ci direct în bani, lucru pe care nu-l putea oferi decât arendaşul, — exploatatorul de modă nouă al pământurilor boiereşti şi mai ales al puterii de muncă a ţăranului.

Şi astfel se face că, la începutul secolului de faţă, «mai bine de 63 la sută din moşii sunt date în arendă unor speculanţi agricoli, cunoscuţi sub numele de arendaşi, iar din aceste întinderi arendate, 39 la sută sunt arendate unor străini, în cea mai mare parte Jidovi. Se observă că cu cât moşiile sunt mai mari, cu atât mai mare este proporţia acelor arendate. Ea este de 58,23% pentru moşiile dela 500 până la 1000 de hectare, de 58,33% pentru acelea dela 1000 până la 3000 de hectare şi de 73,36% pentru acelea de peste 3000 de hectare».

Principalul mijloc de îmbogăţire al acestor arendaşi îl constitue exploatarea muncii ţăranului, a cărei retribuţie ei se străduesc, — cu un succes crescând, — s'o reducă la minimum, chiar sub limita standardului obişnuit de viaţă al populaţiei noastre dela sate. Această exploatare era dintre cele mai rentabile deoarece ea îngăduia, pe lângă o sporire continuă a rentei arendăşeşti, percepută de proprietarul de pământuri, şi o îmbogăţire considerabilă a clasei arendăşeşti.

Astfel întâlnim constituite, în jurul fatidicului an 1907, adevărate trusturi arendăşeşti cari exploatau regiuni întinse, mai ales în Moldova. Cel mai mare dintre acestea, — trustul fraţilor Fischer, — avea în exploatare în anul 1904 nu mai puţin de 138.424 hectare de pământ arabil şi 98.439 hectare de păduri. Intreaga suprafaţă exploatată de această familie se ridică deci la un total de 236.863 hectare. Pe lângă acest trust uriaş, care avea exploatări agricole în toate unghiurile ţării, mai existau alte două trusturi: acela al familiei Juster, care ţinea în arendă numai în Moldova 30.152 hectare, plătind câştiuri de 525.566 lei, şi acela al familiei Costiner [1]).

6. *Renta ţărănească şi renta arendăşească*

In această stare hibridă — stând cu picioarele în plin Ev-Mediu iar cu capul în epoca modernă — trăia şi se desvolta Statul român în epoca dinainte de răsboiu. Pe de o parte, pătura generoasă a burgheziei noastre lupta pentru emanciparea ţărănimii din starea de dependenţă înjositoare în care se găsea, iar, pe de altă parte, clasa dominantă — compusă din marii proprietari, de pământuri şi din Stat, ce era emanaţia celor dintâi — lua măsuri favorabile desvoltării rentei capitaliste, de unde izvora în acelaşi timp prosperitatea proprietarilor funciari şi progresul Statului.

Renta capitalistă — renta plătită de arendaş în bani — este dar aceea care interesează în primul rând şi pe care o are în de aproape băgare de seamă întreaga alcătuire socială a ţării. La acest soiu de rentă se referă capitalistul care — având o sumă de plasat — calculează rentabilitatea moşiei ce va cumpăra, ţinând seama de arenda pe care ea o produce. Apoi — pentru a împiedeca scăderea rentei capitaliste — clasa dominantă ia toate măsurile de protecţie a intereselor arendaşilor.

Astfel, în 1855, valoarea exportului Principatelor se ridicase la 126 milioane, dela 60,5 milioane lei cât

[1]) Radu Rosetti, *op. cit.* pag. 509.

PĂŞUNE DE MUNTE

era în 1853 şi 1854. Proprietarii se folosiră de această urcare pentru a mări preţul arenzilor, fără să se gândească dacă urcarea aceasta se va urma şi în viitor. Desamăgirea nu se lasă să fie aşteptată. Indată ce se isprăvi răsboiul din Crimeea, exportul scăzu din nou şi cifra ridicată a arenzilor apăsa greu asupra arendaşilor. Aceasta avu drept rezultat izbucnirea unei serioase crize agricole. Pentru a nu fi siliţi să micşoreze arenzile, proprietarii începură să se agite împotriva taxelor de export, pe cari reuşiră în curând să le înlăture[1]).

Apoi, legea din 22 Mai 1868, pentru liberarea temporară acordată cerealelor străine şi îngăduirea transitului acestora, fu atacată în Parlament de marii proprietari pe motivul că lăsarea liberă a cerealelor străine în porturi va face o mare concurenţă producţiunii naţionale, ceea ce va aduce o scădere a preţurilor şi deci a arenzilor. In acest mod nu s'ar aduce decât daune clasei celei mai însemnate a ţării[2]).

Interesele proprietarilor erau astfel apărate cu multă vigoare de clasa noastră conducătoare, care se ridica cu tărie împotriva oricăror măsuri susceptibile de a reduce arenzile. La adăpostul solicitudinei guvernamentale, renta capitalistă nu putea decât să prezinte o tendinţă de sporire continuă.

7. *Criticele rentei capitaliste*

C. Dobrogeanu-Gherea,— vajnicul critic al vechiului nostru aşezământ agrarian — explică fenomenul creşterii rentei ca decurgând din spoliaţiunea populaţiunii rurale — urmare fatală şi firească a regimului neoiobag.

[1]) C. I. Băicoianu, *Istoria politicei noastre vamale şi comerciale*. Vol. I, pag. 36.
[2]) *Op. cit.*, pag. 51.

« Este adevărat că *arendaşii* au fost, în mare parte, aceia cari au dus exploatarea la ultimele margini, trăgând ultimele consecinţe din regimul existent. Dar în aceasta ei au fost *agenţii marei proprietăţi pentru ridicarea rentei şi a valoarei ei* »[1]).

Potrivit concepţiei lui Dobrogeanu-Gherea, arendaşul înăspreşte condiţiile învoielilor agricole, pentru a trage un profit cât mai mare din exploatarea moşiei arendate iar, la termenul contractului, proprietatea mare beneficiază de condiţiile nou create, cari vor servi drept bază pentru fixarea preţului arendărilor viitoare.

« Arendaşul e un produs fatal şi firesc al regimului, ca şi ţăranul neoiobag. Arendaşul X ia în arendă moşia Z pentru 50.000 lei anual iară beneficiul lui mediu este, să zicem, de 30.000. Ingreuind învoielile, exagerând exploatarea, el scoate în loc de 80.000 de lei, 100.000. Astfel, peste câştigul obişnuit de 30.000, el scoate încă 20.000. Dar aceasta va dura numai cât ţine termenul contractului, — destul de scurt la noi, — de obiceiu 3-6 ani. Pe urmă, în baza noilor condiţii de învoieli şi de exploatare introduse de arendaş, proprietarul urcă arenda la 70.000, profitul obişnuit al arendaşului revenind la cel de mai înainte ».

« In felul acesta, renta şi valoarea moşiei Z se măresc enorm şi aşa s'a făcut că, *în ultimul pătrar de veac, renta şi valoarea moşiilor au crescut atât de imens*. E deci vădit că, din mărirea exploatării ţărăneşti, arendaşul beneficiază un termen scurt iară pe urmă proprietatea mare beneficiază pentru totdeauna şi că arendaşii, mărind exploatarea, au fost agenţii cei mai eficaci pentru mărirea rentei şi valoarei pământului ».

[1]) C. Dobrogeanu-Gherea, *Op. cit.*, pag. 241.

Dar renta pământului creştea la noi şi din altă cauză. După faimoasa teorie a lui Ricardo, renta ia naştere din rărirea pământurilor fertile şi din obligaţia de a se recurge, sub presiunea creşterii populaţiei şi a nevoilor claselor de jos ale societăţii, la pământuri tot mai sărace. Originea rentei stă dar în sporirea cererilor de pământuri cultivabile din partea populaţiei rurale în continuă creştere. Or, în ţara noastră, dinainte de răsboiu, această cerere nu provenea atât din partea ţăranilor, —cari erau săraci şi nu-şi puteau îngădui achiziţii noui de pământuri, —cât din partea burgheziei oraşelor şi satelor (cârciumari, feciori boiereşti, arendaşi, etc.). Pentru aceştia, pământul nu constituia numai un bun plasament, ci şi posibilitatea de a juca un rol de prim ordin în organizaţia şi conducerea Statului român.

8. *Quantum-ul rentei solului*

La cât se cifrează creşterea rentei în vechiul Regat? Din nefericire, nu posedăm cifre statistice concludente asupra evoluţiei unui fenomen economic de importanţa aceluia al rentei solului. Intr'un studiu remarcabil asupra agriculturii româneşti în epoca ce a precedat răsboiul,— « Harta agronomică a României » de dr. C. Jornescu şi I. Popa-Burcă, 1907, — autorii scot în relief greutatea determinării valoarei de întrebuinţare şi de schimb a pământului. « Pentru stabilirea lor ar trebui cunoscut cu precizie venitul net real ce corespunde pământului, calculat pe regiuni şi pe perioade cât mai îndelungate de ani, capitalizat cu dobânda obişnuită a ţării; astfel s'ar obţine valoarea de producţie a pământului. Arenzile calculate şi capitalizate ar da valoarea de schimb a pământului ».

« Arenzile şi preţurile s'ar putea stabili cu ajutorul registrelor de autentificări şi transcrieri dela tribunale. Venitul net real nu s'ar putea determina însă decât în urma unor studii amănunţite făcute într'un număr cât mai mare de localităţi prin anchete agricole. Datele statistice de cari dispune Ministerul Agriculturii asupra producţiei brute nu pot fi utilizate, căci ele nu dau şi cheltuelile de producţie cu cari să se poată calcula venitul net ».

Dar existenţa rentei solului şi creşterea ei continuă înainte de răsboiul pentru Intregire, mai poate fi dedusă şi din alte considerente decât acelea decurgând din date precise. Am văzut, că valoarea pământului a crescut în ultima sută de ani în proporţii considerabile. Or — după cum arată prof. Cornélissen — preţul de închiriere şi cel de vânzare al pământului au fiecare individualitatea lor proprie, determinată de condiţiuni speciale. In timp ce cel dintâiu este foarte lent în fluctuaţiile lui, cel de al doilea variază în raport cu mersul general al afacerilor, crescând în perioadă de prosperitate şi scăzând în epocă de criză. Cu toate acestea, considerat pe timp îndelungat, preţul de vânzare al pământului constitue un indiciu sigur de orientarea rentei în acest interval.

Creşterea rentei solului este recunoscută de factorii politici ai vechiului regim ca un element de progres, nu numai pentru clasa dominantă dar chiar pentru întreaga comunitate naţională. Astfel, Petre Carp declara în Parlament că « urcarea rentei pământului arată şi este întovărăşită de creşterea avuţiei ţării ».

9. *Renta solului şi organizaţia politică şi socială a vechiului Regat*

Ne mai rămâne, înainte de a încheia această schiţă asupra rolului jucat de renta solului în România dinainte de 1914, să cercetăm în ce măsură acest factor economic a influenţat asupra structurii politice şi sociale a ţării în care el a luat naştere.

a) In primul rând, posesiunea pământului constituia un element determinant al dreptului de a juca un rol în organizaţia şi conducerea Statului român. Se ştie că sub regimul electoral censitar dinainte de răsboiu, dreptul de vot depindea în mare parte de calitatea de proprietar funciar rural — şi, prin extensiune, urban — a aceluia ce pretindea să-l exercite. Aceasta reese în mod clar din alăturatele cifre întocmite pe baza listelor electorale din 1911.

Astfel — numărul persoanelor cu drept de vot în România Mică era e trem de redus. Faţă de populaţia totală a ţării de 7.240.000 locuitori, era la Cameră un procent de votanţi de 16% (1.127.250 loc.) dacă socotim şi pe alegătorii direcţi şi pe cei indirecţi — votul acestora din urmă fiind aproape inexistent — şi numai de 1,30% dacă socotim numai pe alegătorii direcţi. Pentru Senat, alegătorii reprezentau şi mai puţin: doar 0,38% din întreaga populaţie a ţării [1]).

Dacă repartizăm această infimă proporţie de beneficiari ai dreptului de vot, pe profesiuni, obţinem următorul tablou:

Tab. III — Distribuţia alegătorilor pentru Cameră şi Senat după profesiuni în anul 1911 (în procente)

Nr. curent (1)	Profesiuni (2)	Cameră (3)	Senat (4)
	Total . . .	100	100
1	Preoţi şi învăţători	10	3
2	Proprietari rurali şi urbani	45	42
3	Comercianţi	11	10
4	Industriaşi şi meseriaşi	7	2
5	Profesiuni libere	7	22
6	Funcţionari şi pensionari	18	18
7	Militari	2	3

Deosebirea de proporţii între cele două adunări leguitoare reese din faptul că, la Cameră, corpul electoral era compus mai ales din proprietari şi censitari de diferite categorii, în timp ce, la Senat, numărul profesiunilor libere, al dispenselor de cens şi al funcţionarilor cu titluri universitare sau absolvenţi de şcoli speciale era cu mult mai însemnat. Totuşi, atât la Cameră cât şi la Senat, numărul acelora cari îşi derivau veniturile lor din pământ — adică proprietarii rurali şi urbani — se mişcă între 42 şi 45% din întreg corpul electoral, în timp ce toţi ceilalţi reprezentanţi ai activităţilor producătoare ale ţării urmau să-şi împartă cealaltă jumătate de locuri din Corpurile Legiuitoare.

---

[1]) *Pentru reforma electorală*, studii şi conferinţe ale Cercului de studii al Partidului Naţional-Liberal, 1912.

Dar totul nu se reduce doar la o chestie de proporţii. Influenţa exercitată de cei patru mii de mari proprietari, cari posedă aproape patru milioane de hectare din pământul ţării, era covârşitoare faţă de celelalte categorii sociale ale ţării. Astfel, după cum arată un membru marcant al partidului conservator, « colegiul cel mai puternic este tocmai acela al proprietăţii celei mari, care dispune numai în Cameră de peste 70 de reprezentanţi. Este aproape singurul de a cărui voinţă se mai ţine seamă în România »[1].

Reiese de aci în mod clar că aşa numita clasă dominantă a agrarienilor, beneficia — pe lângă avuţia materială derivând din creşterea continuă a rentei — şi de o influenţă precumpănitoare în conducerea Statului român dinainte de răsboiu. Această supremaţie a criteriului proprietăţii, asupra oricărui altuia pentru determinarea importanţei în Stat, apărea excesivă. Astfel « la Cameră un mare capitalist, un mare industriaş nu este admis să voteze în acelaşi colegiu cu proprietarul unui colţ de pământ de 30 de hectare. Şi dacă la începutul vieţii noastre constituţionale, valoarea funciară a proprietăţii presupunea o capacitate pentru alegătorul care isbutea să obţină un venit de 1.200—2.000 lei anual — astăzi creşterea venitului funciar dă putinţa celui dintâiu mic proprietar să treacă înaintea aceluia ce şi-a închinat o viaţă întreagă ştiinţei sau aceluia care a profesat cu strălucire nediscutată în cariera sa »[2].

Creşterea venitului funciar, desemnată în textul de mai sus, ca fiind determinantă în exerciţiul dreptului de vot, nu este altceva decât faimoasa rentă a solului, care juca un rol atât de însemnat în organizarea trecută a ţării.

b) In al doilea rând, pământul se bucura sub regimul trecut de o oarecare exonerare, în ceea ce priveşte sarcina impozitelor şi a contribuţiilor, cu care diferitele categorii sociale iau parte la susţinerea sarcinilor băneşti ale colectivităţii.

Această exonerare fiscală deriva la început din respectul pământului nobil. In regulă generală, clasa privilegiată a boierilor era posesoare de pământuri iar rangul înalt al acestora îi scutea de plata impozitelor. « Boierii mari şi mici, nu numai că nu plăteau nici o dare către Stat, dar aveau şi privilegiul de a scuti un număr de dajnici — dela trei până la optzeci — după importanţa rangului la care era ajuns. Aceşti scutiţi erau *scutelnici* şi posluşnici boierilor şi în loc de a plăti dările lor către Stat, le plăteau patronilor boieri în bani şi în muncă »[3].

Până în 1860, privilegiul de clasă a scutit complet pământul de orice taxă. Dela această dată, introducându-se la noi sistemul francez de impozite, pământul nu mai putea scăpa rigorilor fiscului.

Cu toate acestea, partea impozitului funciar în acoperirea cheltuelilor publice era neînsemnată, faţă cu însemnătatea economică şi socială a pământului sub vechiul regim. El nu reprezenta decât 6% din veniturile totale ale Statului. Şi, în această proporţie,

[1]) Virgil Arion, *Pagini din timpul răscoalelor ţărăneşti*, pag. 38.

[2]) « *Pentru reforma electorală* », pag. 32.

[3]) Ion Ghica, *Scrisori către Vasile Alecsandri*. Introducere.

locul pământurilor ţărăneşti era mai însemnat decât acela al moşiilor agrarienilor. După cum arată în proiectul de lege din 1921 asupra reformei contribuţiilor directe, venitul funciar al ţăranului era considerat sub vechiul regim a fi cu mult mai ridicat — chiar dublu — faţă de acela al marelui proprietar[1]).

Aceea ce impozitul funciar lipsea să aducă Statului pentru împlinirea nevoilor lui, era înlocuit, până la începutul secolului de faţă, prin împrumuturi externe. Când calea către aceste împrumuturi a fost închisă, guvernele rămaseră la dispoziţie doar cu bogata claviatură a impozitelor indirecte, cari apăsau în special asupra claselor sărace ale societăţii.

c) In sfârşit, importanţa covârşitoare a pământului în organizarea economică, politică şi socială a ţării, trebuia să fie consfinţită de legislaţia românească. Dar, în afară de această consacrare juridică a superiorităţii pământului, mai era nevoie ca acest bun suprem al vechiului regim să fie apărat. Era într'adevăr periculos a se lăsa proprietatea funciară, care ştim cu ce prestigiu era investită, să intre pe mâna unor persoane, cari ar fi putut să utilizeze influenţa ce ea le procura pentru scopuri streine de interesele Statului român, interese cari se confundau cu acelea ale marilor proprietari de pământuri.

Pentru a împiedeca acest lucru, Constituţia ţării, în modificarea introdusă în 1879, conţine în articolul 7, la paragraful 5, următoarea dispoziţie: « Numai Românii sau cei naturalizaţi români pot dobândi imobile rurale în România ».

Aceasta era, în linii generale, organizaţia ţării româneşti înainte de răsboiu. Ea avea la bază noţiunea de pământ ca valoare supremă a societăţii iar renta solului constituia « infrastructura economică » pe care se sprijineau clasele dominante şi întreaga proprietate a ţării.

RENTA SOLULUI DUPĂ REFORMA AGRARĂ

Răsboiul din 1914—1919 şi urmările lui schimbă fundamental starea de lucruri descrisă mai sus. Sub influenţa reformei agrare, întregul sistem economic, politic şi social — care da structurii intime a societăţii româneşti o înfăţişare atât de caracteristică, concentrată cum era în jurul pământului şi a preponderenţei lui ca valoare în Statul român — dispare, pentru a face loc unui alt sistem, care, dacă pare bine definit ca tendinţe generale, nu este însă nici pe departe atât de bine închegat ca acela, al cărui loc a avut să-l ocupe.

1. *Reforma agrară şi urmările ei*

Se ştie că prin reforma agrară, care — deşi lucrările de expropriere au început încă din 1918, nu

[1]) « Se ştie că, pe când hectarul de pământ al marilor proprietari era impus pentru un venit de 15, 20 sau 25 lei, hectarul de pământ al sătenilor de pe aceeaşi moşie şi care, în marea majoritate a cazurilor, este de calitate inferioară aceluia al proprietarilor, se evalua cu o sumă îndoită, uneori chiar întreită». (Radu Rosetti, *Pentru ce s'au răsculat ţăranii*, pag. 562).

a luat totuşi forma definitivă decât prin legea votată de Parlament la 7 Iulie 1921 — s'au luat din stăpânirea vechei clase agrariene peste 6 milioane de hectare pământ cultivabil. Repartiţia acestui teren expropriat s'a făcut în aşa fel, încât de unde, înainte de reforma agrară, din suprafaţa totală cultivabilă de 20.134.661 ha a ţării, mica proprietate avea 12.025.814 ha adică 59,77%, iar marea proprietate avea 8.108.847 ha, adică 40,23%, după această reformă din aceeaşi suprafaţă totală cultivabilă a ţării, mica proprietate are 18.033.911 ha, adică 89,56%, iar marea proprietate are doar 2.100.750 ha, adică 10.44% [1]).

Efectul imediat al acestei uriaşe transformări în repartiţia pământului agricol al ţării este următorul: renta solului îşi pierde cu desăvârşire rolul pe care îl juca în vechea alcătuire a ţării. Şi este logic să fie aşa.

Am văzut, din cele expuse anterior, că tributul cunoscut sub numele de rentă funciară se datoreşte faptului că clasele suprapuse au rămas, în tot cursul evoluţiei lor istorice, în posesiunea pământului, — principalul mijloc de producţie — din cultivarea căruia populaţia rurală îşi câştiga pâinea zilnică. Ţăranul trebuia să plătească o rentă pentru dreptul de a cultiva, pentru nevoile sale proprii, pământul marelui proprietar funciar.

Or, după războiu, când acest pământ intră în stăpânirea absolută a ţăranului, el nu mai are nevoie să plătească o redevenţă pentru dreptul de a cultiva un teren care acum îi aparţine. De sigur că instituţia arendăşiei nu a dispărut cu desăvârşire şi că, printre resturile proprietăţii mari şi mijlocii, mai există proprietari cari nu-şi cultivă singuri pământul, ci îl încredinţează spre cultivare unui interpus. Această arendăşie însă nu mai este nici pe departe fenomenul de căpetenie al societăţii româneşti, care de acum încolo tinde să se conducă după principii cu totul diferite.

2. *Preţul şi renta pământului după reforma agrară*

Care a fost evoluţia preţului şi rentei pământului după reforma agrară? Din nefericire, nu putem da un răspuns precis la această întrebare deoarece — întocmai ca înainte de 1914 — ne lipsesc date serioase, cari să ne înfăţişeze evoluţia în timp a unui fenomen de importanţa aceluia al rentei solului.

Dar dacă ne lipseşte o documentare satisfăcătoare asupra fluctuaţiilor arătate în curs de două decenii de renta solului, dispunem în schimb de un studiu întreprins cu toată seriozitatea ştiinţifică necesară, care prezintă preţul şi renta pământului în România. Este vorba de ancheta întreprinsă în 1929 de Dr. Horia Lupan [2]).

D-l Dr. Lupan întreprinde ancheta sa asupra preţurilor terenurilor arabile, a fâneţelor, păşunelor, livezilor de pomi, viilor, pădurilor şi terenurilor de baltă din România, — trimiţând chestionare prin prefecturile de judeţ la 8.902 comune, din cari n'au răspuns decât 8.000 de comune, restituind formularele prin serviciile agricole judeţene şi camerele agricole. Dintre aceste 8.000 de comune, au fost eliminate 278, deoarece, în comparaţie cu majoritatea datelor din judeţele respective, prezentau prea mari diferenţe în plus sau în minus, ceea ce a făcut să fie considerate ca nesincere şi deci neutilizabile. Au rămas dar valabile datele din *7.722 comune*, ceea ce reprezintă din totalul comunelor un procent de aproape 87%. Datele astfel obţinute, « dau fără îndoială o oglindă mai fidelă şi mai apropiată de realitate a valorii comerciale sau de circulaţiune a acestor bunuri imobiliare, decât datele înregistrate de arhivele tribunalelor, deoarece, din cauza fiscalităţii excesive, declaraţiile în transacţiile de bunuri imobiliare suferă adeseori de lipsă de sinceritate ».

Data anchetei — toamna anului 1929 — a fost aleasă de iniţiatorii ei, în credinţa că stabilizarea leului din Februarie 1929 va atrage după sine o stabilizare corespunzătoare a preţurilor. In realitate însă, scăderea preţurilor produselor agricole a început să se accentueze din toamna acelui an, ceea ce a avut drept consecinţă şi o scădere a preţurilor pământurilor.

Ancheta Dr. Lupan conţine date nu numai asupra preţurilor maxime şi minime de vânzare-cumpărare ale diferitelor categorii de terenuri, dar şi asupra preţurilor de arendare din fiecare comună. Din acestea, se determină *bonificarea procentuală a capitalului-teren*, adică renta solului.

Datele se referă la cele trei categorii de proprietate agricolă:

a) Proprietatea mică — sub 10 ha — în care de obiceiu lucrează numai proprietarul cu membrii familiei sale;

b) Proprietatea mijlocie — de la 10 ha până la 50 ha — în care proprietarul întrebuinţează şi muncitori salariaţi;

c) Proprietatea mare — peste 50 ha — în care de obiceiu membrii familiei proprietarului nu mai lucrează efectiv în exploataţie, aceştia ocupându-se numai cu conducerea şi supravegherea lucrărilor.

Apoi materialul prelucrat este împărţit întâi pe judeţe şi apoi pe 12 regiuni agricole, cari sunt stabilite ţinându-se seama nu numai de condiţiile orografice şi meteorologice dar şi de condiţiile economice şi sociale.

In tabloul IV sunt indicate pe judeţe şi pe regiuni agricole: suprafeţele arabile, modul de repartiţie al terenului pe categorii de proprietăţi, media preţului de vânzare şi arendare la hectar precum şi renta solului.

Totodată s'a calculat pe regiuni agricole valoarea totală a terenului arabil precum şi valoarea arenzii după cum se vede în tabloul V de mai jos.

---

[1]) A. Nasta, *La réforme agraire en Roumanie* (congrès International Agricole 1929).

[2]) Dr. Horia N. Lupan, *Cercetări asupra preţului şi rentei pământului în România*, Analele Institutului de Cercetări Agronomice al României, Vol. V, Anul IV, Decemvrie 1933, pag. 253.

Tab. IV — Repartiţia terenului arabil, fără grădini de legume, pe judeţe şi pe categorii de proprietăţi, precum şi evaluarea lui în 1929

Numele judeţului	Suprafaţa în ha	Repartiţia pe categorii de proprietăţi %			Media la ha		Renta medie la ha %
		Până la 10 ha	10—50 ha	Peste 50 ha	Preţul în lei	Arenda în lei	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
ROMÂNIA	12.900.571	68,3	16,2	15,5	20.240	1.438	7,10
Câmpia Dunării	2.555.159	76	6	18	20.175	1.456	7,22
Dolj	394.382	80	6	14	20.485	1.350	6,59
Romanaţi	264.908	75	9	16	20.008	1.161	5,80
Olt	180.601	73	10	17	17.719	1.002	5,65
Teleorman	314.781	81	6	13	20.326	1.432	7,05
Vlaşca	299.868	81	4	15	23.278	1.571	6,75
Ilfov	326.780	73	6	21	28.292	2.233	7,89
Ialomiţa	503.561	70	7	23	16.278	1.224	7,52
Brăila	270.278	73	4	23	15.351	1.310	8,53
Muntenia Carpatică	1.173.666	80	7	13	23.717	1.422	6,00
Mehedinţi	213.816	80	8	12	17.168	988	5,75
Gorj	78.794	90	6	4	22.913	1.083	4,72
Vâlcea	90.638	91	7	2	28.008	1.497	5,34
Argeş	130.811	82	11	7	20.535	1.194	5,81
Muscel	15.517	87	8	5	47.185	2.530	5,36
Dâmboviţa	142.660	79	6	15	32.486	1.968	6,06
Prahova	106.214	79	6	15	33.094	2.071	6,26
Buzău	224.348	76	7	17	22.796	1.435	6,29
Râmnicul Sărat	170.868	75	5	20	18.422	1.281	6,95
Moldova Carpatină	336.402	83	6	11	22.635	1.538	6,80
Putna	69.311	81	5	14	20.922	1.501	7,17
Bacău	94.274	80	7	13	25.309	1.710	6,76
Neamţ	65.341	89	5	6	25.282	1.462	5,78
Baia	107.476	82	7	11	19.784	1.458	7,37
Moldova dintre Siret şi Prut	1.436.393	73	9	18	13.378	1.068	8,—
Covurlui	173.943	50	14	36	11.946	913	7,64
Tecuci	140.048	77	12	11	17.011	1.177	6,92
Tutova	152.355	72	8	20	11.884	888	7,47
Vaslui	115.707	80	8	12	12.998	1.066	8,20
Roman	115.113	75	7	18	16.707	1.582	9,47
Iaşi	224.260	77	4	19	11.361	1.003	8,83
Botoşani	168.121	73	7	20	13.070	1.039	7,95
Dorohoi	207.711	81	6	13	16.660	1.258	7,55
Fălciu	139.135	75	12	13	9.433	782	8,29
Dobrogea	1.128.443	38	30	32	10.832	969	8,94
Durostor	173.304	63	21	16	11.227	1.293	11,50
Caliacra	276.200	19	35	46	9.507	920	9,70
Constanţa	446.335	30	31	39	11.552	975	8,44
Tulcea	232.604	59	28	13	10.727	777	7,24
Bucovina	317.275	78	7	15	44.146	2.356	5,34
Câmpulung	8.110	90	7	3	51.346	4.102	7,99
Rădăuţi	48.755	80	7	13	45.636	2.254	4,94
Storojineţ	80.502	80	7	13	45.127	2.262	4,99
Suceava	59.494	78	4	8	41.400	2.925	7,07
Cernăuţi	120.414	75	8	17	43.758	2.062	4,71
Basarabia de Nord	1.379.153	84,3	10,5	5,2	13.036	1.267	9,71
Hotin	258.990	89	5	6	19.327	1.904	9,85
Bălţi	355.348	81	14	5	10.403	1.100	10,57
Soroca	293.362	85	10	5	13.255	1.338	10,09
Orhei	257.636	85	10	5	11.253	1.012	8,99
Lăpuşna	213.817	83	12	5	11.641	984	8,45
Basarabia de Sud	1.461.264	56	37	7	9.075	853	9,40
Ismail	273.851	46	47	7	9.681	889	9,18
Cahul	279.244	66	26	8	7.285	724	9,94
Tighina	367.873	67	29	4	8.636	829	9,60
Cetatea-Albă	540.296	48	43	9	9.992	918	9,19
Platoul Transilvaniei	1.242.358	69,5	19,5	11	30.912	2.041	6,60
Hunedoara	114.645	70	24	6	31.151	2.322	7,45
Alba	104.790	72	20	8	34.974	2.500	7,15
Sibiu	72.752	80	15	5	35.172	2.088	5,94
Târnava-Mică	104.690	70	13	17	35.704	2.358	6,60
Târnava-Mare	98.002	74	19	7	33.176	2.182	6,58
Făgăraş	61.734	75,5	24	0,5	30.486	1.925	6,31
Braşov	46.716	71	14	15	40.389	2.676	6,63
Trei-Scaune	89.808	70	20	10	32.798	2.413	7,36
Odorhei	74.794	72	20	8	26.568	2.022	7,61
Ciuc	60.180	89	9	2	31.370	2.237	7,13
Mureş	143.704	66	23	11	26.191	1.622	6,19
Turda	120.374	58	23	19	26.077	1.507	5,78
Cluj	150.169	60	20	20	27.488	1.562	5,68
Transilvania de Nord	217.542	73	17	10	27.449	1.759	6,41
Someş	125.765	68	18	14	26.256	1.527	5,81
Năsăud	62.682	79	16	5	28.406	1.971	6,94
Maramureş	29.095	85	13	2	30.542	2.306	7,55
Câmpia Tisei	923.988	58,5	19	22,5	30.600	1.957	6,39
Arad	275.184	51	22	27	35.653	2.276	6,38
Bihor	265.661	70	13	17	31.816	2.116	6,65
Sălaj	230.335	49	22	29	26.956	1.575	5,84
Satu-Mare	152.808	66	20	14	24.877	1.683	6,77
Banatul	728.928	52,5	27	20,5	33.972	2.126	6,26
Caraş	83.041	64	17	19	32.363	2.071	6,35
Severin	112.849	70	12	18	28.156	1.673	5,94
Timiş-Torontal	533.038	47	32	21	35.454	2.230	6,29

Tab. V — Valoarea naţional-economică şi venitul naţional-economic al terenului arabil în 1929

Numele regiunilor	Suprafaţa ha	Preţul mediu Lei	Arenda medie Lei	Valoarea totală pe regiuni Lei	Arenda totală pe regiuni Lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ROMÂNIA	12.900.571	20.240	1.438	261.159.487.100	18.553.930.900
Câmpia Dunării	2.555.159	20.174	1.456	51.549.093.000	3.720.576.100
Muntenia carpatică	1.173.666	23.786	1.422	27.876.628.800	1.669.260.900
Moldova carpatică	336.402	22.635	1.538	7.614.361.800	517.472.800
Moldova dintre Siret şi Prut	1.436.393	13.378	1.068	19.216.103.600	1.534.104.700
Dobrogea	1.128.443	10.832	969	12.222.722.400	1.193.922.700
Bucovina	317.275	44.146	2.356	14.006.340.400	747.570.200
Basarabia de Nord	1.379.153	13.056	1.267	18.000.919.800	1.747.641.700
Basarabia de Sud	1.461.264	9.075	853	13.261.032.800	1.246.584.600
Platoul Transilvaniei	1.242.358	30.912	2.041	38.404.152.800	2.536.254.700
Transilvania de Nord	217.542	27.449	1.759	5.971.250.200	382.682.500
Câmpia Tisei	923.988	30.600	1.957	28.273.720.500	1.808.411.000
Banatul	728.928	33.972	2.126	24.763.161.000	1.549.449.000

Din aceste tablouri reese că, în 1929, suprafaţa terenului propriu zis de arătură din România, care se ridică la 12.900.571 ha, se repartizează astfel:

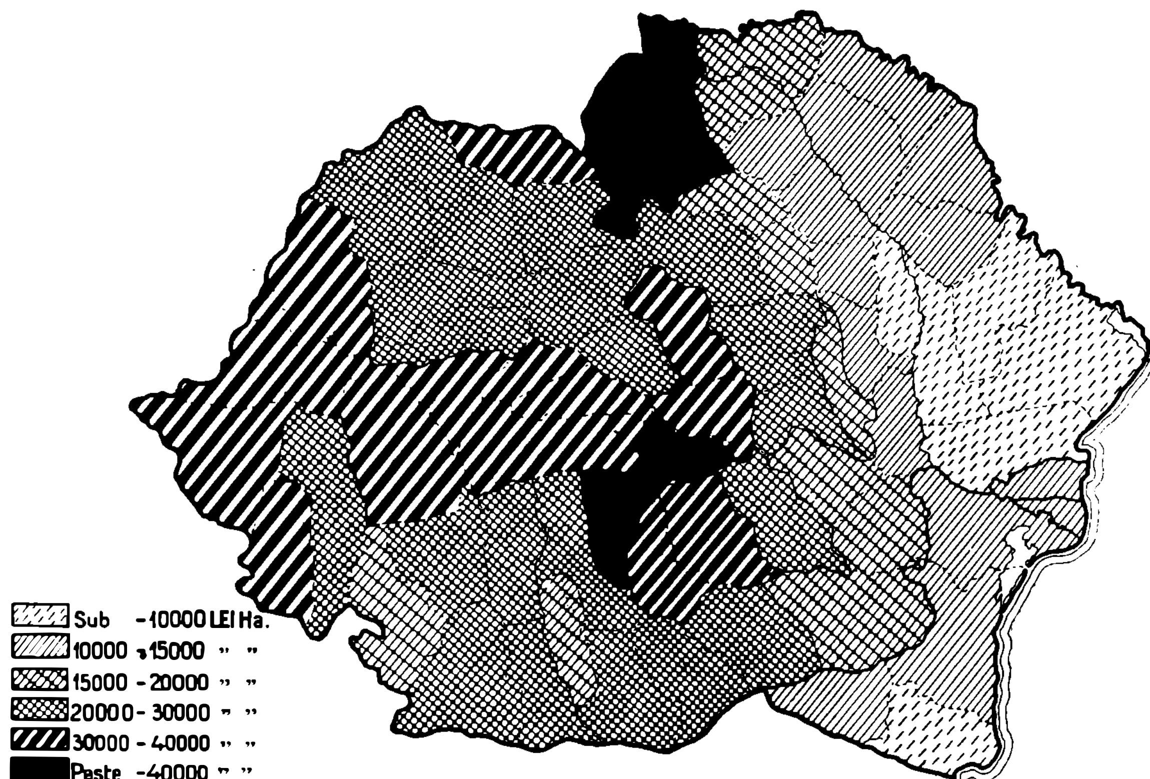
68,3%	asupra proprietăţii	sub	10	hectare
16,2%	» »	dela	10—50	»
15,5%	» »	de peste	50	»

Preţul de vânzare-cumpărare era în medie — pentru ţara întreagă — de lei 20.240 la ha, iar arenda medie de lei 1.438 la ha, renta solului fiind în medie generală de 7,10%. Valoarea totală a acelei suprafeţe era în 1929 de peste 261 miliarde lei iar venitul sub formă de arendă era de aproximativ 18,5 miliarde lei.

In ce priveşte determinarea preţurilor de vânzarei cumpărare şi a cotei arenzilor, factorii economici şsociali au o influenţă foarte mare în fixarea lor. Constatăm astfel că arenda la hectar creşte — întocmai ca şi preţurile de vânzare-cumpărare — cu cât proprietatea mică are în regiune un coeficient mai ridicat faţă de proprietatea mijlocie şi mare. De asemenea, cu cât condiţiile economice: pieţe de desfacere, căi de comunicaţie, etc., sunt mai favorabile precum şi cu cât lipsa de pământ este mai accentuată, cu atâta şi arenda este mai ridicată.

Această creştere a arenzii — subliniază Dr. Horia N. Lupan — este însă mai puţin pronunţată decât

PREŢURILE MEDII DE VÂNZARE-CUMPĂRARE ALE TERENURILOR ARABILE ÎN 1929

Hărţile care însoţesc această expunere au fost întocmite de Dr. Horia Lupan şi reprezintă preţurile medii de vânzare-cumpărare precum şi de arendare ale terenurilor arabile în 1929 şi renta solului arabil în acelaşi an.

Un alt tablou interesant, conţinut în studiul întreprins de Institutul de Cercetări Agronomice, asupra preţului şi rentei pământului în România, reprezintă, pe regiuni şi pe ţara întreagă, raportul dintre populaţie şi totalul terenurilor arabile, specificând ce suprafaţă revine pe cap de locuitor. De asemenea se arată şi procentual cât ocupă terenul arabil din suprafaţa totală a fiecărei regiuni şi a ţării întregi.

De aci reiese că în 1929 terenul arabil reprezenta 44,1% din totalul suprafeţei ţării, revenind în medie pe cap de locuitor 0,92 ha, respectiv 0,73 ha, după cum raportăm suprafaţa de 13.010.989 ha numai la populaţia rurală sau la populaţia totală a României.

creşterea valorii comerciale a pământului. După cum se ştie, *arenda exprimată în procente* reprezintă renta solului, adică dobânda capitalului învestit în teren, care nu este însă constantă pentru toate regiunile ţării ci variabilă, după cum variabil este şi preţul pământului.

Se observă că există o strânsă corelaţie între preţul de vânzare al pământului şi renta solului, şi anume acest raport este invers proporţional. Astfel, cu cât preţul de vânzare al pământului este mai scăzut, cu atât renta solului este relativ mai ridicată iar coeficientul de capitalizare mai mic. Şi invers, cu cât preţul de vânzare al pământului este mai ridicat, cu atât renta solului este relativ mai scăzută, fenomen care este determinat în primul rând de numărul populaţiei.

In acest din urmă caz agricultorul, pentru a compensa lipsa de pământ, face o plugărie mai intensivă

prin capital și muncă, pentru a obține o rentă (o dobândă) mai mare pentru celelalte capitaluri pe care le întrebuințează în exploatație, și pentru a obține un venit mai mare din munca sa. Deci pe măsură ce populația se înmulțește, pământul se scumpește, agricultura se intensifică, renta solului scade. Pe măsură ce agricultura se intensifică, renta solului pierde din importanță și devine o expresie a condițiunilor economice, precum și a muncii și a capitalului investit în sol în decursul anilor.

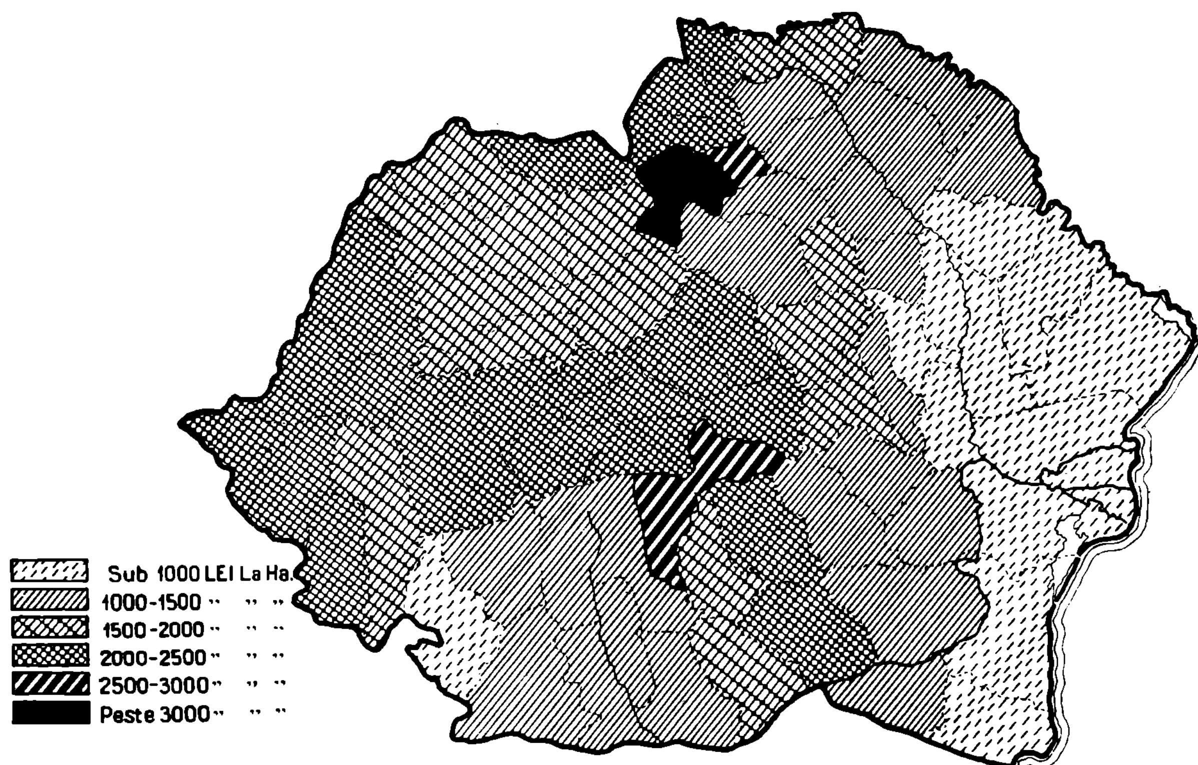
Renta solului scade pe măsură ce factorii economici și sociali câștigă în importanță față de factorii naturali, deoarece în acest caz din venitul agricol al unei exploatații revine o cotă din ce în ce mai ridicată capitalurilor încorporate pământului prin cheltuieli de ameliorare și cultură. Și invers — acolo unde populația este rară, unde este pământ de cultură suficient, lipsă de mijloace de transport ieftine, iar centrele de desfacere (debușeele) sunt îndepărtate, și ca atare se practică o agricultură extensivă, cu investițiuni mai reduse de capital și de muncă — acolo renta solului reprezintă un coeficient mai ridicat, deoarece factorii naturali de producțiune câștigă în importanță, după cum se vede în tabloul VI.

Din acest tablou vedem că valoarea de circulație, comercială sau de schimb, precum și arenda variază dela regiune la regiune, în raport cu procentul terenului arabil din suprafața totală, în raport cu repartiția terenului arabil pe categorii de proprietăți, precum și în raport cu densitatea populației.

In ceea ce privește renta solului constatăm de asemenea, că ea variază invers proporțional cu valoarea de circulație a pământului. Renta solului este variabilă dela caz la caz iar nu constantă, procentul ei descrescând în măsura în care valoarea de circulație a pământului crește.

Acestea sunt constaările făcute de Dr. Horia N. Lupan asupra prețului și rentei solului în România. Trebue să mai menționăm, în acest domeniu, cercetările deosebit de instructive întreprinse de secția de economie rurală din Institutul de Cercetări Agronomice al României, ale cărei rezultate au fost consemnate de profesorul Nicolae Cornățeanu, în volumul intitulat «Cercetări asupra rentabilității agriculturii țărănești», apărut în 1935.

PREȚURILE MEDII DE ARENDARE ALE TERENURILOR ARABILE ÎN ANUL 1929

Cu toată importanța lor incontestabilă, cercetările de mai sus își pierd din interesul lor din cauză că ele nu au un termen de comparație din care să se vadă evoluția prețurilor de vânzare și arendare într'un interval mai îndepărtat. Intr'adevăr, după cum am văzut din cele ce preced, datele asupra evoluției prețului și rentei solului dinainte de 1914 nu sunt suficient de concludente pentru a sluji drept termen de comparație. De asemenea, după 1929, nu s'a mai întreprins nicio lucrare asemănătoarea celeia a Dr. Horia N. Lupan cu care să poată fi comparată.

Recensământul general întreprins în 1941, ale cărei date nu au fost încă prelucrate, va prezenta o situație deosebită de aceea a celui din 1930, din cauza variațiilor de teritorii. Apoi datele ce noul recensământ va conține asupra prețului și rentei solului vor fi prea puțin concludente, deoarece ele au fost colectate, nu într'o epocă de stabilizare a condițiilor economice, ci dimpotrivă într'una de completă in-

Tab. VI — Situaţia comparativă privind terenul arabil în 1929

Numele regiunilor	% din suprafaţa totală	Valoarea medie la ha		Renta %	Repartiţia pe categorii de proprietăţi %			Revine pe cap de locuitor	
		Preţ	Arendă		Până la 10 ha	10—50 ha	Peste 50 ha	Rural ha	Rural şi urban împreună ha
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
ROMÂNIA	44,1	20.240	1.438	7,10	68,3	16,2	15,5	0,92	0,73
Câmpia Dunării	68,0	20.174	1.456	7,22	76	6	18	1,22	0,84
Muntenia carpatică	31,6	23.786	1.422	6,00	80	7	13	0,56	0,48
Moldova carpatică	21,8	22.635	1.538	6,80	83	6	11	0,55	0,42
Moldova dintre Siret şi Prut	57,2	13.378	1.068	8,00	73	9	18	1,22	0,91
Dobrogea	50,0	10.832	969	8,94	38	30	32	1,87	1,42
Bucovina	29,0	44.146	2.356	5,34	78	7	15	0,52	0,39
Basarabia de Nord	68,3	13.036	1.267	9,71	84,3	10,5	5	0,87	0,78
Basarabia de Sud	68,6	9.075	853	9,40	56	37	7	1,66	1,39
Platoul Transilvaniei	25,5	30.912	2.041	6,60	69,5	19,5	11	0,61	0,51
Transilvania de Nord	17,7	27.449	1.759	6,41	73	17	10	0,48	0,42
Câmpia Tisei	40,4	30.600	1.957	6,39	58,5	19	22,5	0,73	0,60
Banatul	39,6	33.097	2.126	6,26	52,5	27	20,5	0,96	0,79

fluenţare a lor de intervenţia răsboiului mondial. Sporirea preţurilor de vânzare şi arendare ale pământului este determinată de conjunctura excepţională în care trăim.

3. *Dispariţia rentei solului*

Vom cerceta acum dacă, în epoca de după răsboiu, mai întâlnim în economia noastră naţională acel fenomen remarcabil care a fost creşterea constantă, vreme de decenii în urmă, a rentei solului, adică a plus-valutei rezultate din cultivarea proprietăţii agricole, plus-valută care alimenta în chip statornic buna stare a claselor noastre dirigente.

Din nefericire, nu întâlnim nimic asemănător în epoca de după răsboiu. Dimpotrivă, tendinţa observată în trecut către o creştere constantă a productivităţii muncii în agricultură este complet răsturnată. Exploatarea agricolă îşi vădeşte tot mai mult nerentabilitatea ei.

O temă scumpă reformatorilor sociali dinainte de 1914, printre cari în primul rând se afla Dobrogeanu-Gherea, am văzut că a fost aceea a unei spolieri a păturei ţărăneşti, care — cu preţul cruntei sale stări de înapoiere — a întreţinut huzurul claselor dirigente. Pentru a se remedia această stare de lucruri se credea că ar fi de ajuns să se atribue pământul în plină proprietate ţăranului, pentru ca plus valuta, pe nedrept percepută de marii proprietari, să mărească partea de beneficiu legitim a muncii depuse de cultivatorii de pământ. Acestea erau şi părerile unora dintre chiar membrii claselor noastre dirigente. Astfel Barbu Catargiu, în şedinţa Adunării Generale dela 23 Mai 1862 spunea următoarele: « Daţi ţăranilor libertatea, şi ei vor cumpăra pământul, când vor crede de cuviinţă şi, când vor şti cum să agonisească averea mai bine, vor şti şi să o păstreze ». Iar în şedinţa dela 2 Iulie a aceluiaşi an tot el spunea: « Noi, domnilor, zicem ţăranilor: sunteţi liberaţi, puteţi prin munca voastră cumpăra moşii întregi, puteţi prin silinţă ajunge la cele mai înalte funcţiuni ».

Or, este un lucru surprinzător de constatat că lucrurile nu au corespuns întru nimic aşteptărilor. Acea faimoasă plus-valută nu se găseşte nicăeri după răsboiu. Ea a dispărut fără urme.

Scăderea productivităţii culturilor agricole reiese din alăturatul tablou, citat de d. Mircea Vulcănescu după studiul comparativ al lui Cl. Ihring, arătând variaţia productivităţii la hectar a principalelor două categorii de cereale româneşti după răsboiu, faţă cu situaţia dinainte de 1914 (pe întinsul întregei Românii de azi).

Perioada	Grâu		Porumb	
	hl/ha	Indice	hl/ha	Indice
1909—1913	12,9	100	15,1	100
1920—1924	8,4	65	10,7	71
1923—1927	8,5	66	11,1	74
1925—1929	9,0	69	10,6	70
1927—1931	10,1	78	10,2	68
1929—1933	9,5	74	11,6	77

sau, în raport cu productivitatea teritoriilor de aceiaşi suprafaţă, în 1911.

1911 Vechiul-Regat	(13,5)	—	(14,4)	—
România-Mare	12,8	100	14,1	100
1921	8,6	67	8,2	58
1920—1924	8,4	66	10,7	75
1923—1927	8,5	67	11,1	79
1925—1929	9,0	70	10,6	74
1927—1931	10,1	79	10,2	72
1929—1933	9,5	70	11,6	81

Productivitatea culturilor agricole nu numai că nu a crescut, prin efectul reformei agrare, dar ea a scăzut în mod net. In acest sens se afirmă că ar fi de ajuns ca agricultura noastră să producă astăzi la hectar atât cât producea înainte de răsboiu, ca să căpătăm cele 500.000 de vagoane de cereale peste producţia actuală, necesare pentru a spori, în acelaşi timp, şi standardul de viaţă al ţăranului şi a putea face şi exportul de produse agricole necesar echilibrului economic al ţării.

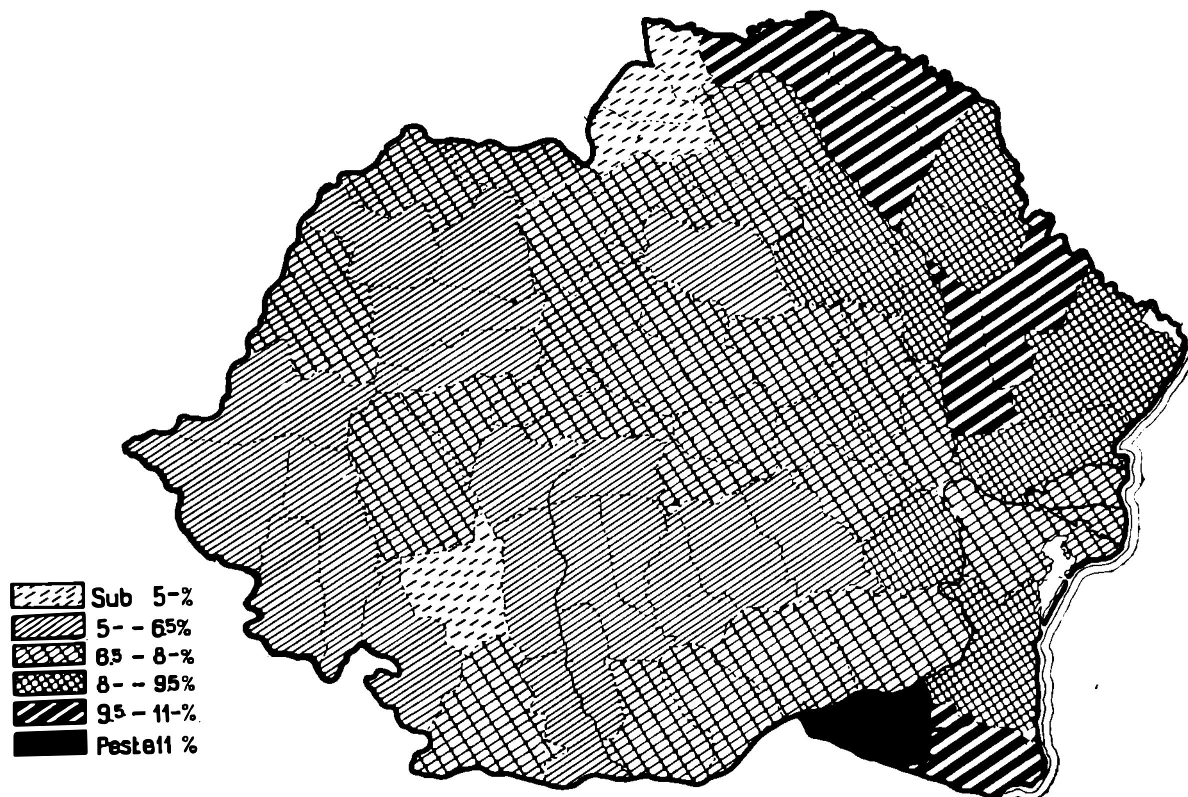
« Ştiut fiind — ne spune d. Mircea Vulcănescu — că ţăranul lucra în dijmă pământul proprietarului, luând în mijlociu 1/2—2/3 din produsul pământului, se vede că prin rezultatul imediat al reformei agrare, treimea proprietarului nu a trecut, cum era de aşteptat, în stăpânirea ţăranului producător, contribuind

la desvoltarea bunei stări materiale şi a economiei generale, ci a dispărut pur şi simplu... O parte din ea — cam 1/3 — a fost recuperată abea mai târziu, după 1925, fără însă a se atinge nivelul dinainte de răsboiu, productivitatea rămânând constant cam 3/4 din ce era înainte de reformă »[1]).

De altfel, şi înainte de răsboiu, productivitatea agriculturii ţărăneşti era net inferioară aceleia a marilor proprietari.

« Statistica Ministerului de Agricultură pe anii 1911—1915 arată următoarele diferenţe la sută în minus la producţia micilor agricultori faţă de cei mari: grâul 13%, secara 17%, orzul 13,8%, ovăzul 19,7%, porumbul 17,5%, rapiţa 11,3%. Calitatea cerealelor sta în aceeaşi proporţie. Marfa care se căuta la Brăila era în primul rând grâul arendăşesc, apoi grâul de dijmaşi şi doar la urmă de tot marfa ţărănească »[2]).

RENTA SOLULUI ARABIL ÎN ANUL 1929

Reducerea considerabilă a productivităţii culturilor agricole, dispariţia acelei plus-valute a muncii pământului pe care o constituia renta solului, — iată faptul economic caracteristic al epocii de după 1918, din care decurge în bună parte desechilibrul românesc de astăzi.

Răsboiul s'a soldat cu o transformare profundă în ordinea economică şi socială, transformare dorită de toate spiritele generoase ale epocii şi care era necesar să se producă. Această transformare consta în trecerea pământului din mâinile proprietarilor în acelea ale ţăranilor cari îl cultivă. O atare transformare a avut loc în cursul veacului trecut în Franţa, când « burghezia a renunţat pe nesimţite la posesiunea solului, pe care a încetat de a-l mai privi ca un plasament. Proprietatea funciară nu mai procura influenţa socială pe care ea o conferea în trecut detentorilor ei. Desvoltarea valorilor mobiliare, a căror exploatare reclama tot mai mult o acţiune directă şi luminată, a creat pentru ea o concurenţă enormă. Astfel, multe dintre proprietăţile mari şi mijlocii s'au îmbucătăţit şi au încăput în mâinile ţăranilor »[1]).

Aceasta ar fi fost, poate, propria noastră evoluţie dacă răsboiul n'ar fi precipitat-o, desechilibrând întreaga noastră aşezare socială. Clasele dominante ar fi renunţat cu timpul la posesiunea solului, pe care ar fi încetat de a-l mai privi ca un plasament şi care n'ar mai fi procurat detentorilor lui influenţa socială de odinioară. Pământul s'ar fi îmbucătăţit şi ar fi trecut, prin cumpărare, în mâinile ţăranilor, în vreme ce burghezia s'ar fi lăsat atrasă spre forma mobiliară a avuţiei care reclamă o conducere tot mai perspicace.

Politica industrială deschidea drumul către o asemenea *evoluţie fără pierdere de substanţă*, care, — din punct de vedere etnic, — ar fi asigurat şi în

[1]) Mircea Vulcănescu, *Excedentul populaţiei agricole şi perspectivele gospodăriei ţărăneşti*, « Sociologie Românească », Anul II, Nr. 2—3.

[2]) *Memoriul agricultorilor mari cu privire la expropriere*, 1920.

[1]) Joseph Charmont, *Les transformations du droit civil*, 1912.

DUPĂ CULES DE VII
Pictură în uleiu de *Th. Aman*

această direcție predominanța elementului românesc.

Dar, pentru ca o asemenea evoluție să poată avea loc, ar fi fost nevoie de un lung timp de consolidare, de un secol cel puțin. De un asemenea interval de liniște relativă a beneficiat Franța, dela răsboaiele napoleoniene până acum două decenii, în care timp Francezii au aplicat cu sfințenie legatul spiritual al lui Guizot: « Enrichissez-vous ».

Noi, Românii, n'am avut parte de așa ceva. In loc de o evoluție lentă, fără pierdere de substanță, noi am avut o *revoluție agrară cu pierdere de substanță.*

4. *Efectele dispariției rentei solului*

Să cercetăm acum efectul pe care această pierdere evidentă de substanță — tradusă prin dispariția prețiosului aport social pe care l-a constituit în trecut renta solului — l-a avut asupra țării noastre, de douăzeci de ani încoace. Pentru aceasta, vom încerca să încheiem aci bilanțul social al transformărilor de după răsboiu, cercetând pe rând situația burgheziei și a țărănimii, în cadrul actualei forme a societății românești.

Burghezia. O primă constatare care se impune este decadența netă a burgheziei, din locul preponderent pe care îl ocupa cu câteva decenii înainte, în Statul Român. *Burghezia agrariană,* care a caracterizat prima perioadă de desvoltare a României moderne, *este desființată ca clasă socială.* Astăzi nu mai avem, ca odinioară, o clasă dirigentă autohtonă, care, — urmărindu-și interesele ei de clasă, — să imprime întregei colectivități un ritm în concordanță cu aceste interese.

Intregul aport al claselor suprapuse, acumulat timp de atâtea decenii, a pierit ca prin farmec. Exproprierea le-a lipsit de vechea lor sursă de venituri, iar deprecierea monetară a devalorizat, în mâinile vechilor proprietari, titlurile de rentă cari fuseseră emise ca plată pentru terenurile lor. In acest fel se pierde, fără folos pentru comunitatea națională, baza materială a burgheziei noastre agrariene.

Marile exploatări, — atâtea câte au mai rămas, — eșite desorganizate din răsboiu, ne mai putând exploata munca țărănească, își redobândesc cu mare greutate capacitatea lor de producție. Scăderea valorii monetei și a rentei solului le reduce brusc veniturile și le pune în imposibilitate de a mai reface inventarul distrus în timpul ostilităților. Cultura în regie înlocuește vechiul sistem de producție agricolă al marei proprietăți. In locul culturii unor mari întinderi de pământ cu o mână de lucru eftină, se impune nevoia unei culturi mai îngrijite a micilor suprafețe.

Intocmai ca în alte țări, cari au avut de suferit de pe urma răsboiului și a inflației, clasele noastre dirigente suferă atâtea decăderi, încât ele nu mai au

aceeaşi însemnătate în noua înjghebare socială. Pierderea este sensibilă pentru orice ţară, care nu poate vedea cu inimă uşoară pulverizarea unei întregi categorii sociale. La noi însă pierderea este cu atât mai grea, cu cât, acum un sfert de veac numai, aceste clase contau foarte mult în alcătuirea socială a ţării; ele alcătuiau coloana vertebrală a organismului românesc, neexistând nicio altă categorie socială bine închegată care să le ia locul.

Contrastul este dureros, când comparăm influenţa considerabilă a burgheziei naţionale înainte de răsboiu cu absenţa ei sistematică dela toate frământările de astăzi.

« S'au expropriat rând pe rând: pământurile în favoarea ţăranilor, capitalurile în favoarea debitorilor, proprietatea urbană — temporar — în favoarea chiriaşilor, prin legile de prelungire a contractelor. Falimentele bancare şi deprecierea rentelor de tot felul au fost încă o lovitură, după toate celelalte, dată aşa zisei noastre burghezii.

« Niciodată însă nu am avut de constatat o reacţiune a ei, de clasă socială, cu interese categorice pe toate aceste planuri de existenţă capitalistă, pentru a-şi salva structura şi mijloacele de trai. Dimpotrivă, s'ar putea spune că toate aceste lovituri veneau cu concursul şi din iniţiativa propriilor ei elemente, răşluite din albia lor naturală şi asvârlite în câmpuri potrivnice de concentrare şi de luptă. Absenţa aceasta este cu atât mai surprinzătoare cu cât, de aproape trei sferturi de secol, partidul politic cel mai puternic al ţării, prin programul întemeietorului său Ion C. Brătianu, îşi pusese, ca punct iniţial de acţiune, crearea unei burghezii româneşti »[1]).

Cum se caracterizează acţiunea elementelor burgheze în epoca de după primul răsboiu mondial?

Desaxate şi sărăcite, ele îşi caută zadarnic un rost pe care nu-l găsesc în noua stare de lucruri. Ele se resemnează repede în această situaţie inferioară şi nu caută să-şi redobândească vechea lor superioritate de clasă. In loc de a-şi mai impune voinţa în mersul afacerilor publice, — aşa cum făcea pe vremea când, în calitate de clasă preponderentă, îşi apăra interesele ei colective, — fosta burghezie agrariană se îndreaptă către funcţionarism, ca unic mijloc de subsistenţă.

In acest fel, asistăm la *generalizarea burgheziei funcţionăreşti*, care, în epoca precedentă, constituia o categorie de transiţie între marii proprietari şi ţărănime. După cum, pe la mijlocul secolului trecut, burghezia agrariană absorbise resturile vechei aristocraţii agrare, tot astfel, în zilele noastre, burghezia funcţionărească absoarbe resturile vechilor clase dominante, lipsite, prin noua înfăţişare a lucrurilor, de mijloacele lor autonome de subsistenţă.

Această categorie socială, — alimentată de sus cu elemente venite din rândurile fostei burghezii agrariene, iar de jos cu noi aporturi din lumea satelor, — prezintă o tendinţă de continuă creştere. Avem aci de a face cu un fenomen social, ale cărui repercusiuni s'au făcut net simţite în bugetele publice de după răsboiu, în cari cheltuelile pentru personal depăşesc în mod categoric pe acelea făcute pentru materiale. Cu toate încercările făcute de diferite guverne de a simplifica şi raţionaliza aparatul de Stat, fenomenul social al unei sporiri continue a populaţiei orăşeneşti lipsite de mijloace se opune realizărilor serioase în această direcţie.

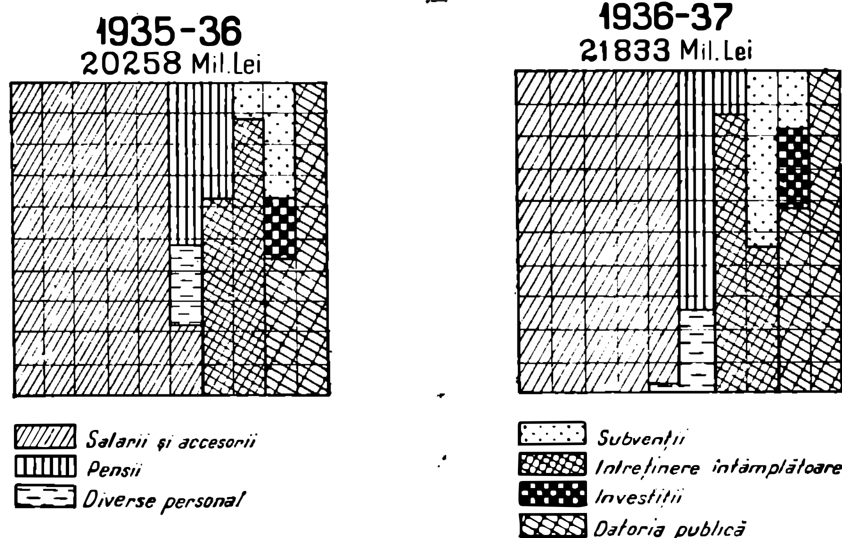
Tab. VII — Profesiunile la recensământul din 1930

Nr. curent	Situaţia în profesie	Populaţie urbană	
		Cifre absolute	Procente
(1)	(2)	(3)	(4)
	Total	3.632.200	—
	I. *Populaţie activă*	1.823.900	*100,0*
1	Proprietari, rentieri, pensionari ...	128.100	*7,0*
2	Persoane lucrând pe cont propriu	327.200	*17,9*
3	Liber profesionişti	25.100	*1,4*
4	Salariaţi	589.400	*32,3*
5	Ucenici	69.300	*3,8*
6	Alţii	316.800	*17,4*
7	Membrii familiei (auxiliari)	195.600	*10,7*
8	Servitori	172.400	*9,5*
	II. *Populaţie întreţinută*	1.808.300	—

Diagrama 1, reprezentând angajamentele bugetului ordinar al Statului pe capitole mari în exerciţiile 1935—1936 şi 1936—1937, reprodusă din expunerea de motive la bugetul general al Statului pe exerciţiul 1938—1939, arată importanţa cheltuelilor pentru personal în debursările Statului.

Dar importanţa salariaţilor în viaţa orăşenească mai reiese din tabloul de mai jos, care cuprinde repartiţia populaţiei noastre urbane, după situaţia în

Diagrama 1. — Angajamentele bugetului ordinar al Statului în exerciţiile 1935—1936 şi 1936—1937

[1]) N. Davidescu, *Problema de azi a burgheziei româneşti*, « Vremea » din 20 Septemvrie 1936.

LA CULES DE VIE
Pictură în ulei de *Th. Aman*

Rezultă de aci trebuința imperioasă de a se remedia neapărat această situație, dându-se categoriilor noastre sociale și țării un echilibru de care are atâta nevoe. In această direcție, industrializarea este chemată să realizeze mari progrese în încercările de a procura țărei o stabilitate structurală indispensabilă.

Trebue să creem burgheziei noastre etnic românești o nouă bază de existență. Ca și în trecut, *clasele noastre superioare și mijlocii trebuesc să dobândească o infrastructură materială care să susțină desvoltarea lor și a țării întregi*. Aceasta nu înseamnează însă că burghezia de mâine, a unei Românii îndrumată serios către industrializare, se va asemăna întru câtva cu aceea de ieri. Vom distinge dar *trei faze ale burgheziei autohtone*.

a) In secolul trecut, am avut o *burghezie agrară*, legată în mod esențial de posesia pământului, care îi procura avuția și prestigiul său în Stat. « Agrarienii comercializați » nu constituiau o burghezie în adevăratul înțeles al cuvântului. Intr'adevăr, burghezie înseamnează, după definiția profesorului Șt. Zeletin, « clasa socială care se ocupă cu valori de schimb, adică cu mărfuri, spre deosebire de păturile agrare cari produc pentru satisfacerea nevoilor proprii ». Agrarienii vechiului regim se sprijineau pe o bogăție efectivă — pământul — și produceau bunuri de schimb — cerealele — pe cari le puneau la dispoziția lumii capitaliste din apusul Europei. Producția lor se baza însă pe o mână de lucru eftină, procurată de regimul social neoiobag, iar cultivarea pământului se făcea fără capital și fără inventar.

b) Cea de a doua fază prin care trece această categorie socială autohtonă, este transformarea ei în *burghezie funcționărească*. Astăzi nu mai avem așa dar o clasă dirigentă, care în mod necesar trebue să aibă legături cu viața economică a țării, ci o masă orășenească, desorientată și lipsită de baza materială, care așteaptă dela buget și numai dela el posibilitatea ei de existență.

c) Industrializarea este chemată să ne procure *adevărata clasă burgheză de care avem nevoe*. Exploatarea sistematică a tuturor bogățiilor țării va face

profesiune a locuitorilor, potrivit cifrelor rezultate din recensământul general al populației din 1930.

« Vom observa în treacăt », — închee observațiile lor d-nii dr. Sabin Manuilă și dr. D. C. Georgescu, cari au prelucrat rezultatele recensământului din 1930, — « că *majoritatea populației active din orașe e dată de categoria salariaților*, fapt care nu poate fi lipsit de semnificație pentru înțelegerea anumitor caractere specifice păturii mijlocii românești ».

Dar, chiar dacă nu am avea cifrele de mai sus, cari pun în relief caracteristicele structurale ale societății românești de după răsboiu, aceasta nu ne-ar împiedeca să ajungem la concluziuni similare acelora ce se sprijină pe date statistice. Pentru aceasta este suficient să cercetăm o manifestare de ordin social care a caracterizat anii de după răsboiul din 1914—1918.

Este vorba de *valul de politicianism*, cu tendințe exclusiv și categoric materialiste, care, vreme de două decenii, a bântuit țara noastră, aducându-i pagube incalculabile. Intr'adevăr, bugetele publice neputând procura subsistența întregei masse a burgheziei cu tendințe funcționărești, aceasta s'a împărțit într'o serie întreagă de partide politice, în cari, fără prea multă considerație pentru interesul general, s'a dat luptă aprigă pentru dobândirea unor avantagii de ordin personal prin venirea la putere.

Politicianismul a fost un *fenomen social*, care învederează mai bine decât orice altă demonstrație, lipsa de echilibru a categorilor sociale autohtone de după răsboiu. Neavând o bază materială suficientă, burghezia orășenească, la care se adaugă și burghezia satelor, a luptat ani de-a rândul, fără niciun profit pentru comunitatea națională, în scopul realizărei exclusive a unor beneficii pur subiective.

să se nască *o nouă categorie socială, pricepută și activă, neavând nimic din inerția rutinieră a burgheziei funcționărești, care să dea un nou impuls vieții economice a României.*

Căci, « viața poporului nostru în forma modernă este doar la început. Burghezia românească începe abia acum a răsări. Formarea ei în viitor este asigurată tocmai de faptul că astăzi sunt multe locuri ocupate de elemente inasimilabile » [1]). Aceasta este soluția de viitor a problemei burgheziei române.

Țărănimea. Dacă trecem acum la situația țărănimii, din punctul de vedere special care ne preocupă aci, — acela al rentei solului, — constatăm că speranțele mari cari se puseseră în reformele de acum două decenii, — considerate ca susceptibile de a aduce o transformare radicală în condițiile de trai ale țăranului, — nu s'au realizat. Pierderea netă de substanță, suferită de burghezia agrariană, n'a fost nici pe departe compensată, din punctul de vedere al profitului colectiv, printr'un adaus corespunzător în ce privește țărănimea.

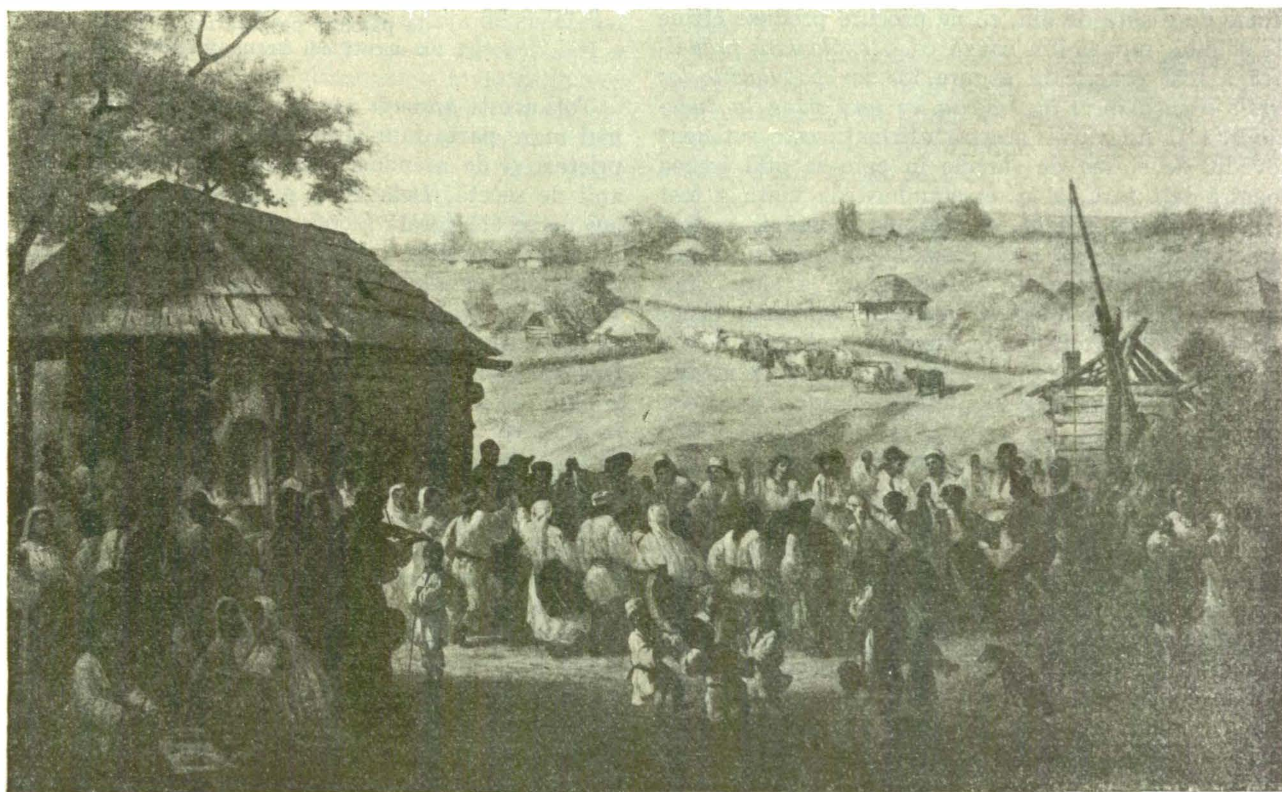
Țăranii nu au înlocuit pe așa zișii boieri în situația privilegiată pe cari aceștia o aveau în cuprinsul Statului român. Mai întâi, am văzut că renta solului, — aceea plus-valută rezultată din posesiunea pământului, care întreținuse atâta vreme buna-stare a claselor dominante, — nu a trecut la țărani odată cu fondul ce le-a fost cedat prin efectul reformei rurale, ci a dispărut pur și simplu. Astfel, țărănimea a rămas tot atât de săracă după cum era pe vremea vechiului regim neoiobag.

Apoi, această stare de înapoiere în ce privește latura materială, a contribuit să statornicească înapoierea țărănimii și în celelalte laturi ale vieții sociale. Astfel, Statul, — care în epoca precedentă era emanația clasei marilor proprietari de pământuri, ale căror interese le servea în mod cu totul special, — nu este în zilele noastre în slujba unei țărănimi, închegată ca o clasă socială, ci reprezintă o masă amorfă, fără caractere distinctive de clasă, pe care o constitue astăzi populația noastră, atât cea dela sate cât și cea dela orașe.

Aci întâlnim marea racilă a societății românești actuale, care explică în cea mai mare parte, toate lipsurile noastre dela răsboiu încoace: este *absența de clase sociale bine închegate și influente, cari să promoveze desvoltarea țării.* Astfel, — după cum constata d. C. Garoflid într'un judicios articol în care deplângea lipsa unei unități agricole superioare proprietății parcelare, — « ar fi rezultat din aceasta și selecția unei clase de țărani independenți, care ar fi fost sprijinul regimului parlamentar introdus la noi înaintea formărei clasei care să-l susțină ».

Rezultă de aci că problema țărănimii, — ca și aceea a burgheziei de altfel, — nu poate fi considerată nici un moment ca rezolvită, ea fiind încă în plin mers evolutiv. Această evoluție, — începută de mai bine de un secol și anume de când capitalismul face, prin tratatul din Adrianopol, primul său pas către cucerirea țărilor dunărene, — tinde neîntrerupt

[1]) A. Corteanu, articolul *Problema țărănimii.*

PETRECERE ȚĂRĂNEASCĂ
Pictură în uleiu de *Th. Aman*

către ţelul suprem al întregii noastre alcătuiri sociale: constituirea unei clase ţărăneşti care să susţină întreaga desvoltare viitoare a ţării.

5. *Fazele evoluţiei ţărănimei*

In epoca precapitalistă, — când pământul nu slujea decât pentru satisfacerea nevoilor de consumaţie ale locuitorilor, iar nu pentru agonisirea de averi printr'o cultură intensivă a solului, — economia ţărănească era pastorală, cultura pământului făcându-se de către ţăran strict pentru nevoile comunităţei agricole din care făcea parte. El nu se leagă de pământ, nu se aserveşte lui, consacrându-se în mod exclusiv producţiei cerealelor, decât când boierii îşi dau seama că interesul lor de ordin capitalist le impune să folosească la maximum atât forţa roditoare a pământului, cât şi puterea de muncă a ţăranului, pe care o obţineau atât de eftin în scopul producerii unei mărfi — cerealele — care avea preţ bun peste graniţă.

Această fază a istoriei noastre ţărăneşti, de o sută de ani încoace, este desemnată cu un cuvânt care a făcut epocă: *neoiobăgia.* Este fără îndoială că acest regim economic se sprijinea pe *o dublă exploatare: una internă a ţăranilor de către proprietari şi arendaşi, şi alta internaţională: a statelor agrare de către statele capitaliste din apusul Europei.* Această ultimă exploatare este tot atât de evidentă ca şi cea dintâi. Ea este afirmată, într'un mod deosebit de impresionant de către profesorul, Werner Sombart care, într'una din lucrările sale, — « Die Zukunft des Kapitalismus », — arată că « ţările agricole au putut, vreme de o sută de ani, să ne procure produse eftine ale solului, numai din cauză că o *exploatare prădalnică* a fost practicată asupra lor *iar populaţiile lor rurale n'au mâncat în propria lor ţară până la îndestulare* »[1]). Adevărul acestor afirmaţii este suficient dovedit de starea de sărăcie în care se află lumea noastră dela ţară, al cărei standard de viaţă a fost şi este atât de scăzut. Se ştie că România a fost caracterizată ca o « ţară eminamente agricolă »; or este evident că această caracteristică a slujit mai puţin nevoilor comunităţii noastre naţionale, decât acelora ale capitalismului internaţional, care avea nevoe neapărată de produsele alimentare furnizate, în condiţii excepţional de favorabile, de către ţara noastră.

Dar acest regim al neoiobăgiei care, după cum am văzut, se sprijinea pe o îndoită exploatare, purta în el germenul propriei sale distrugeri. Silit de împrejurările examinate mai sus, ţăranul părăseşte treptat creşterea vitelor, spre marea pagubă a economiei naţionale, care suferă mult de regresul atât de dureros al acestei importante ramuri de producţie agrară. Pământul devine pentru el singurul bun demn de luat în consideraţie. Către el se îndreaptă aspiraţiile întregei mase de desmoşteniţi ai trecutului regim, cari sunt ţăranii neoiobagi.

[1]) Werner Sombart, *Die Zukunft des Kapitalismus* 1934, pag. 38.

In acest fel, ţăranul intră în concurenţă cu boierul proprietar funciar pentru stăpânirea unui bun, pe care primul vrea cu orice preţ să-l dobândească, în vreme ce cel de al doilea nu se gândeşte nici un moment să-l lase din mână. Astfel se naşte aceea faimoasă « sete de pământ », care duce în linie dreaptă la răscoalele ţărăneşti din 1888 şi 1907, iar, mai apoi, la marea reformă agrară din 1921 [1]).

Intr'adevăr — după cum demonstra dr. G. D. Creangă într'o foarte interesantă lucrare apărută cu trei decenii în urmă — 408.502 ţărani erau în 1907 fără pământ sau erau copărtaşi la parcele stăpânite de alte rude, tot ţărani. Această împrejurare reducea, pentru fiecare copărtaş în parte, întinderea stăpânită de el la o câtime cu totul neînsemnată, ţinându-l legat de aceea parcelă şi împiedecându-l de a se mişca liber, pentru a-şi agonisi existenţa în alte locuri mai îndepărtate de domiciliu.

Afară de aceşti circa 500.000 de ţărani fără pământ, mai erau:

62.832 ţărani,	capi de familie, cu o întindere mai mică de o jumătate de hectar, ale căror pământuri produceau de trei ori şi jumătate mai puţin decât aveau nevoie pentru hrana lor şi a familiilor lor;
81.039 ţărani,	capi de familie, cu o întindere între o jumătate de hectar şi un hectar, ce produc cu aproape odată şi jumătate mai puţin decât nevoile lor de hrană;
147.900 ţărani,	ale căror pământuri le dau un deficit de aproape jumătate din quantum-ul de hrană de care au nevoie şi, în sfârşit,
131.630 ţărani,	cu două până la trei hectare, ce produc abia cât le trebue pentru nutrimentul uscat, dar nimic mai mult;
423.401 ţărani,	capi de familie, cu o întindere insuficientă de pământ pe care nu se pot hrăni, fără a socoti aci hrana vitelor, impozite, etc.

Toţi aceşti *aproape un milion de ţărani,* — în cea mai mare parte familişti, — depindeau de marii proprietari şi de arendaşi, cari au trebuit să-i ajute în anii de secetă. Dela 1865 până la 1904 au fost trei ani de secetă totală (1866, 1899 şi 1904) şi cinci ani de secetă parţială (1865, 1873, 1874, 1887 şi 1894).

Necesităţile de hrană ale populaţiei rurale din România Mică erau de 1.400 milioane kg porumb; cu toate acestea, în 1904, producţia de porumb a fost doar de 511 milioane kg, iar în 1899 de 723 milioane de kilograme. Raportând această producţie la numărul locuitorilor dela ţară (4.798.000), rezultă că *în 1899 peste 50% iar în 1904 peste 64% din lumea satelor a fost lipsită de hrana în porumb.*

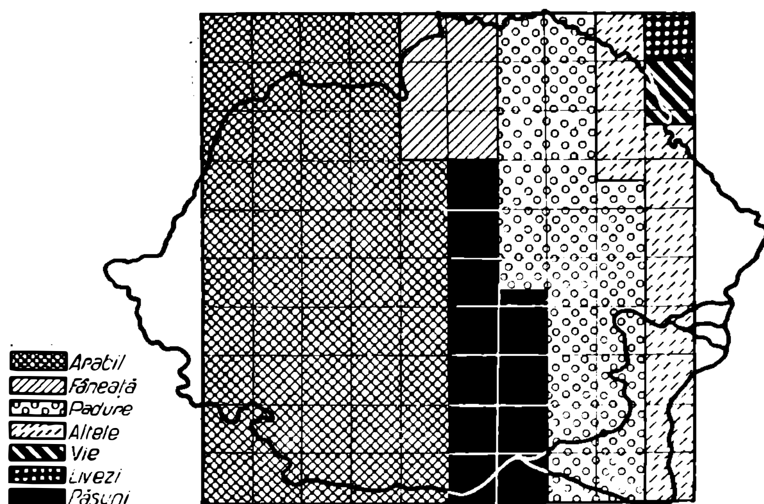
Acest mare defect al productivităţei agrare a României dinainte de reforma agrară era accentuat de aspectul proprietăţii rurale, împărţită în proprietatea mică foarte îmbucătăţită şi proprietatea mare foarte concentrată. Intre acestea, proprietatea mijlocie (10—100 ha) era aproape inexistentă, ea reprezentând doar 11,02% din întinderea cultivabilă a ţării. Proprietatea mare de peste 100 de hectare, — compusă din 5.385 de moşii aflătoare în mâinile a 4.171 proprietari, — reprezenta 54,72% din întin-

[1]) N. C. Angelescu, *Pământul şi ţăranii,* pag. 37.

derea cultivabilă a țării, în vreme ce proprietatea țărănească aflătoare în mâinile a 920.939 contribuabili funciari, reprezenta doar 45,28% din terenul cultivabil. Iar dacă la acesta adăugăm și pădurile, atunci *proporția proprietății țărănești* scade la 37,30% iar aceea a *marei proprietăți* crește la 62,70%[1]).

Aceasta era situația la sfârșitul celei de a doua faze a evoluției țărănimei de un secol încoace, fază caracterizată printr'o competițiune tot mai aprigă pentru pământ între proprietari și țărani, competițiune care se încheie îndată după răsboiu cu triumful celor din urmă. S'a crezut într'adevăr că o repartiție mai justă a pământului cultivabil între aceia cari îl cultivă, ar fi de natură să desființeze toate neajunsurile vechiului regim.

Diagrama 2. — Repartiția pe categoria de cultură a solului Român

Cele ce au urmat după reforma agrară nu au corespuns așteptărilor. Intr'adevăr, după o scurtă epocă de prosperitate țărănească, în care locuitorii satelor noastre, grație unei conjuncturi favorabile, dispuneau de fonduri pe cari le cheltuiau achiziționând mărfuri dela oraș, urmează o lungă epocă de depresiune pe care împrejurările externe o adâncesc tot mai mult și care statornicește sărăcia la sate. Aceasta este situația care se menține și astăzi, fără perspective de îmbunătățire imediată, cari să ne dea speranța într'o grabnică schimbare a lucrurilor.

Primul efect al marei reforme agrare din 1921 a fost o răsturnare bruscă a tendințelor, cari caracterizau epoca precedentă. Am văzut că trăsătura de căpetenie a regimului neoiobag era forțarea de către boieri a producției pentru export, dându-se o mare întindere culturei grâului atât de căutat de statele capitaliste din apusul Europei, și lăsându-se doar pe al doilea plan cultura porumbului, care intra ca aliment principal în consumația claselor țărănești.

De data aceasta, lucrurile se schimbă. Iată cum înfățișează d. A. Corteanu această transformare:

« Până la răsboiu, proprietatea țărănească ajunsese să reprezinte aproape 50% din suprafața arabilă a țării. Toată această întindere putea fi socotită ca scoasă din cultura pentru comerț, fiindcă țăranii produceau pe proprietățile lor mai mult pentru nevoile proprii ca pentru târg.

« Vechiul Regat era deci o *țară agricolă*, fiindcă producea pe jumătate din suprafața sa pentru comerț. Improprietărirea a redus proporția producției pentru comerț cu încă 30% aproximativ din suprafața totală cultivabilă. Cu cât trece vremea și populația se înmulțește, cu atât *suprafața cultivabilă pentru comerț se restrânge în folosul celei cultivate pentru nevoi proprii.*

« Inmulțirea populației rurale duce pretutindeni la desființarea culturilor pe suprafețe întinse pentru comerț și la răspândirea culturilor pentru nevoi proprii... Țările cu o mare majoritate a populației ocupată în agricultură, dar cu proprietăți mici și cu producție pentru nevoi proprii, nu mai pot fi numite țări agricole ci *țări rurale*, în opoziție cu țările în cari populația este îngrămădită la orașe și cari pot fi numite țări urbane.

« Țări agricole propriu zise, — adică producătoare în mare pentru comerț, — nu mai sunt astăzi decât țările transoceanice, cari lucrează cu mașini și în cari o populație agricolă țărănească nu există. Din cauza marelui număr al populației rurale, obligată să trăiască din produsul sărăcăcios al unei proprietăți tot mai înguste, *agricultura în Europa și în răsăritul Europei, nu mai este o problemă economică ci una socială* »[1]).

Această diminuare considerabilă a agriculturei pentru comerț, înlocuită cu agricultura făcută în vederea satisfacerei propriilor nevoi de hrană, explică pentru ce cultura porumbului a luat o desvoltare atât de mare la noi în țară.

Mica proprietate cultivă aproape numai porumb. După cum se arată într'o publicație a Uniunei Centrale a Sindicatelor Agricole, « suprafața semănată cu porumb a mers crescând treptat cu înmulțirea populației. Dela 3.930.000 ha în 1925, ea s'a ridicat la 5.168.000 în 1935. A crescut dar cu un milion de hectare în ultimii zece ani și se poate prevedea că în viitor, odată cu îmbucătățirea pământului, proprietatea mică va fi aproape exclusiv cultivată cu porumb, acesta devenind principala cereală pentru consumul intern ».

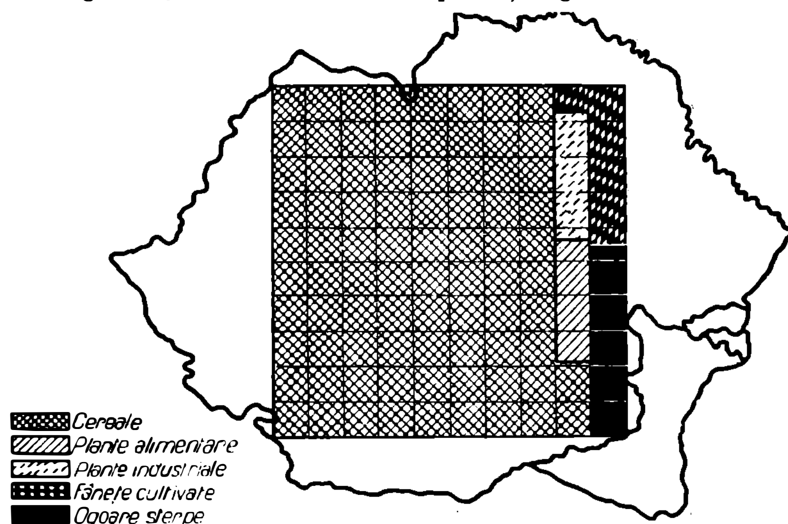
« Aceasta se vede de pe acum: dela 370.000 vagoane în 1925, consumația porumbului a crescut la 430.000 vagoane în 1935. Ea a sporit dar în zece ani cu 18%, pe când consumația grâului în acest interval a scăzut ».

Proprietatea mică face așa dar numai o agricultură pentru trebuințele proprii. Este natural ca, în asemenea condiții, țăranul să nu cultive decât porumbul care intră în mod esențial în alimentația lui. Și, după cum arată C. Garoflid, « *fără o agricultură a proprietății mijlocii, am fi nevoiți să importăm grâu* ».

[1]) Dr. G. D. Creangă, *Proprietatea rurală în România*, 1907.

[1]) A. Corteanu, articolul *România, țară agricolă*.

Diagrama 3. — Locul cerealelor în producția agricolă a României

« Proprietatea mare și mijlocie — constată d. A. Corteanu — este absolut necesară pentru a cultiva grâul și celelalte cereale de cari au nevoe orașele și exportul. *Proprietatea țărănească nu are dar o justificare economică ci una socială:* aceea de a face să trăiască o populație mereu crescândă pe o bucățică de pământ mereu redusă prin efectul succesiunilor. In acest fel, toate celelalte culturi vor dispare iar întreaga suprafață arabilă a țării va fi împărțită în parcele cultivate cu un porumb degenerat, pentru hrana unor familii sărace și fără nici o pregătire profesională pentru a-și câștiga existența ».

Aceste constatări sunt deosebit de importante când știm că proprietatea țărănească până la 20 ha ocupă 97,6% din totalul exploatărilor și 60% din întreaga suprafață arabilă a țării. In ultimii ani, s'a observat o ameliorare în producția grâului atât ca suprafețe însămânțate cât și ca număr de chintale obținute.

Tab. VIII — Suprafețele însămânțate, producția și randamentul la ha în perioada 1927—1938

Anul	Suprafețe însămânțate (mii hectare)		Producție (mii chintale)		Randament la hectar	
	Grâu	Porumb	Grâu	Porumb	Grâu	Porumb
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1927	3.101	4.219	26.327	35.331	—	—
1928	3.207	4.455	31.446	27.564	9,81	6,19
1929	2.737	4.795	27.148	63.862	9,92	13,32
1930	3.056	4.427	35.590	45.199	11,65	10,21
1931	3.466	4.755	36.823	60.633	10,62	12,75
1932	2.870	4.776	15.115	59.930	5,27	12,55
1933	3.116	4.827	32.406	45.544	10,40	9,44
1934	3.079	5.005	20.835	48.462	6,77	9,68
1935	3.438	5.169	26.247	53.792	7,63	10,41
1936	3.432	5.260	35.031	56.120	10,20	10,67
1937	3.552	5.159	37.601	47.519	10,06	8,21
1938	3.818	4.999	48.214	50.983	—	—

Sporirea suprafețelor însămânțate cu grâu, observată în ultimii ani, este în mare parte datorită faptului că prețul grâului a devenit mai remuneratoriu în urma politicei de valorificare, ce a urmărit stimularea exportului acestei cereale pe piețele însemnate de import din Apus. Totodată, s'a căutat să se sporească continuu acest export, reușindu-se să se plaseze pe piețele apusene un produs inferior în calitate față de produsele țărilor transoceanice. Este îndoelnic că, în lipsa unei stimulări oficiale a culturei grâului, cultura porumbului nu s'ar fi extins mai mult încă decât este în prezent, în dauna tuturor celorlalte cereale. Și este natural să fie așa, atunci când știm că « avem un spor anual permanent de populație, evaluat la circa 270.000 de suflete, față de o populație rurală de aproape 14½ milioane, din cari 13 milioane agricultori, răspândiți în peste 3 milioane gospodării, stăpâne fiecare pe mai puțin de zece hectare și cultivând în total peste 7 și jumătate milioane hectare, adică în medie circa 2½ ha de gospodărie » [1]).

Această a treia dar nu ultimă fază a evoluției țărănimii — deoarece ea se află în plină transformare — se apropie ca tendințe de cea dintâi examinată mai sus — aceea care a precedat invazia capitalismului la noi — în care țăranul cultiva pământul doar pentru nevoile comunității agricole căreia aparținea. Atât numai că societatea în care trăim astăzi este infinit mai complicată decât aceea de acum un secol. Dacă dar, cultura pământului se făcea, până în prima parte a veacului trecut, doar pentru consumație, iar în cea de a doua parte a acestei epoci, care merge până la reforma agrară, ea avea în vedere în mod esențial nevoile străinătăței și se făcea exclusiv pentru câștigul claselor dominante, — de data aceasta exploatarea pământului trebue să satisfacă atât consumul intern cât și nevoile comerțului exterior.

In ce privește rentabilitatea agriculturii — adică problema de a ști dacă rezultatele financiare ale exploatării agricole acoperă cheltuelile de producție sau dacă, din potrivă, ele obligă pe cultivator ori să să îndatoreze pentru a putea continua să producă, ori îl reduc la degradarea fondului său de exploatare — această problemă a fost de aproape examinată cu ocazia crizei declanșată în toamna anului 1929, care a provocat o scădere de 60% a prețurilor articolelor noastre de export (cereale, lemne, petrol). Ministrul de finanțe din acea epocă — d-l Victor Slăvescu — a întocmit un memorandum asupra capacității de plată a României în ce privește datoria sa externă. In acest memorandum se găsesc interesante considerațiuni asupra rentabilității agriculturii, care este ocupația de căpetenie a marei majorități a populației țării noastre. « Sistemul micei exploatări agricole fiind bazat în special pe exploatarea muncii membrilor familiei producătorului și pe elasticitatea de consumație a acelei familii, nu se pot face calcule precise asupra rentabilității lor, așa cum se poate face pentru aceia a marei proprietăți. Intr'adevăr, exploatările țărănești nu fac să intervină

[1]) Mircea Vulcănescu, *op. cit.*

printre elementele costului lor de producție: nici *arenda*, ținând seamă că producătorul lucrează de cele mai dese ori propriul său pământ, nici *amortismentul* inventarului, pe care îl face de obicei pe calea rambursării creditelor de instalație pe termen mijlociu, nici *prețul mânei de lucru*, pe care o remunerează doar prin întreținerea familiei, singurele elemente pecuniare cari intră în costul de producție al exploatărilor țărănești sunt *datoriile* și *impozitele*. Astfel stând lucrurile, nu se poate iace bilanțul lor economic în același fel în care se încheie bilanțurile marilor exploatări ».

« Exploatarea țărănească nu este obligată să înceteze de a produce de îndată ce nu mai acoperă cheltuelile sale de producție. Dimpotrivă, ea poate să-și continue producția, reducând nivelul de existență al grupului familial care o compune, până la limita rezistenței sale biologice. Aceasta face ca agricultura românească, întocmai ca și aceea a țărilor unde predomină acest regim de exploatare, să aibă o mai mare forță de rezistență în fața crizei ca aceea a țărilor unde predomină exploatările arendate. Aceasta explică pentru ce, — cu toată lipsa de rentabilitate a agriculturii românești, care a condus la suprimarea regimului de exploatare prin arendă, — producția agricolă nu a suferit totuși o prea mare scădere cantitativă. Acest fapt nu trebue însă să dea naștere la iluzii. Căci nu trebue pierdut din vedere că dacă de fapt *deficitul micei exploatări* nu se traduce neapărat printr'o pierdere pecuniară, el se manifestează, *fie printr'o gravă subconsumație, fie printr'o exploatare excesivă a muncii proprii*, adică printr'un venit derizoriu pe unitatea de mână de lucru » [1]).

Găsim în aceste constatări ale memorandum-ului mai sus citat, o latură îngrijorătoare a situației agriculturii românești. Starea deficientă a producției agricole nu se traduce printr'o stagnare a productivității, așa cum se întâmplă în întreprinderile capiliste; aceasta pentru bunul motiv că țăranul trebue să producă pe pământul său subsistența grupului familial căruia aparține. Ingreunarea condițiilor de producție în agricultură are însă o repercusiune directă asupra stării biologice însăși a țăranului, care se găsește periclitată prin subalimentare, fapt care conduce la *degenerarea factorului uman al economiei noastre agrare*.

Deficitul exploatării agricole dela noi, manifestat prin faptul că țăranul, cu produsul mediu al exploatării sale, nu poate face față acoperirii ansamblului sarcinelor sale financiare, a fost calculat după cum urmează pentru intervalul 1930—1933 (medii anuale, în milioane de lei):

A) *Sarcini variabile*			
Salarii agricole (teoretic)	15.718		
Costul semințelor	3.911	19.629	
B) *Sarcini fixe*			
Amortisment	879		
Dobânzi	4.876		
Impozite	1.351	7.106	26.735
Arendă (teoretic)	—	—	6.974
I. Totalul sarcinilor	—	—	33.709
II. Valoarea producției	—	—	24.462
III. Deficit teoretic anual	—	—	9.247
Deducând de aci arenzile se obține:			
I. Totalul sarcinilor (fără arenzi)	—	—	26.735
II. Valoarea producției de cereale	—	—	24.462
III. Deficit real anual	—	—	2.273
IV. Deficit real în perioada 1930—1933	—	—	9.092

CULTURĂ DE TUTUN

[1]) *La situation economique de la Roumaine et se capacité de paiement.* Mémorandum présenté par M. Victor Slăvesco, ministre des finances, 1934, pag. 15.

Urmează din aceste calcule, că pierderea de substanţă a agriculturei române între anii 1930 şi 1933 a atins aproape 10 miliarde lei [1]).

In faţa acestui deficit net de exploatare, nu a rămas cultivatorului nostru de pământ decât să recurgă la una din alternativele următoare:

a) să nu-şi mai exploateze pământul, nici în regie, nici în arendă, decât în măsura în care poate procura, — cu ajutorul familiei sale, — mână de lucru, şi să cedeze restul « în parte » ţăranilor, cari ar putea să-l lucreze în acelaşi fel, deducând astfel cheltuelile mânei de lucru din cheltuelile de producţie;

b) să-şi lase inventarul să se degradeze;

c) să nu-şi mai plătească datoriile, lucru care a condus la bine cunoscuta conversiune a datoriilor

d) să nu-şi mai plătească impozitele.

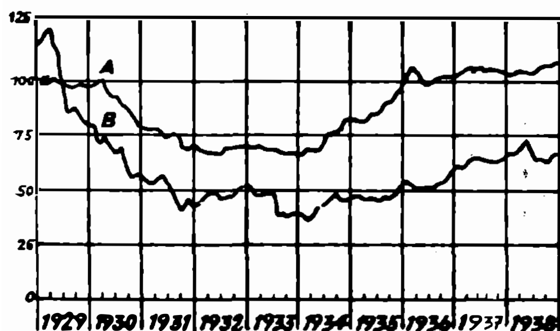
In ultimii ani, situaţia cultivatorilor noştri de pământuri s'a îmbunătăţit întru câtva, fie din cauza unei atenuări a crizei mondiale, fie mai ales din cauza politicii de valorificare prin care s'a urmărit stimularea exportului cerealelor noastre, în special a grâului, pe pieţele însemnate de import din Apus. Următoarele cifre indică, în mii de chintale, producţia şi exportul principalelor produse agricole în ultimii ani:

Tab. IX — Producţia şi exportul principalelor cereale în 1932—1937 (în mii de chintale)

Anul	Producţia			Exportul			Cota parte a exportului din producţia totală de cereale %		
	Grâu	Porumb	Orz	Grâu	Porumb	Orz	Grâu	Porumb	Orz
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1932	15.115	59.930	14.671	1.026	17.393	5.424	*6,79*	*29,02*	*36,97*
1933	32.406	45.544	18.843	62	10.721	6.217	*0,19*	*23,54*	*32,99*
1934	20.835	48.462	8.713	2	5.305	3.335	*0,01*	*10,95*	*38,28*
1935	26.247	53.792	9.238	2.520	6.348	1.778	*9,60*	*11,80*	*19,25*
1936	35.031	56.120	16.119	6.107	7.713	5.230	*17,43*	*13,74*	*32,45*
1937	37.601	42.352	9.172	10.002	5.232	3.171	*26,60*	*12,40*	*34,60*

Exportul de cereale din ultima vreme a îngăduit agricultorilor o sporire a puterei lor de cumpărare; cantitatea de numerar de care dispun, le-a îngăduit în parte refacerea inventarului lor viu sau mort.

Diagrama 4. — Preţurile produselor agricole şi industriale în anii 1929—1938

Nu este însă mai puţin adevărat că o asemenea sporire a rentabilităţii unei ramuri de producţie, prin mijloace de guvernământ, rămâne precară atâta vreme cât ea nu provine în mod direct din produsul însuşi al exploatării, ci se resfrânge asupra celorlalte clase producătoare ale societăţei cari contribuie la alcătuirea ei.

Ne mai rămâne, înainte de a încheia acest capitol al efectelor dispariţiei rentei solului asupra ţărănimii, să mai adăugăm câteva cuvinte asupra acelei laturi a problemei care priveşte preţurile agricole în raport cu cele industriale. Diagrama Nr. 4, extrasă din memorandum-ul mai sus citat, arată cum preţurile produselor agricole, vândute de marea masă a populaţiei, au scăzut cu mult mai mult decât preţul produselor industriale, vândute de un număr restrâns de întreprinderi:

Diagrama 5. — Volumul producţiei agricole şi preţul ei în anii 1929—1933

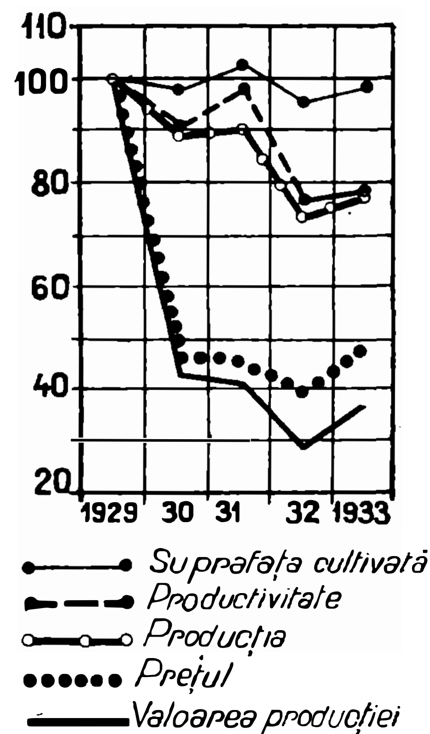

Diagrama Nr. 5 pune în evidenţă desechilibrul bugetului ţărănesc, care nu îngăduie locuitorilor satelor noastre să-şi dobândească instrumentele agricole necesare; de aci rezultă, imposibilitatea de a se face noui investiţii, ruina instrumentelor de muncă, crearea de datorii uzurare şi, drept corolar, imposibilitatea de a se suporta sarcinile fiscale.

CONCLUZIUNI

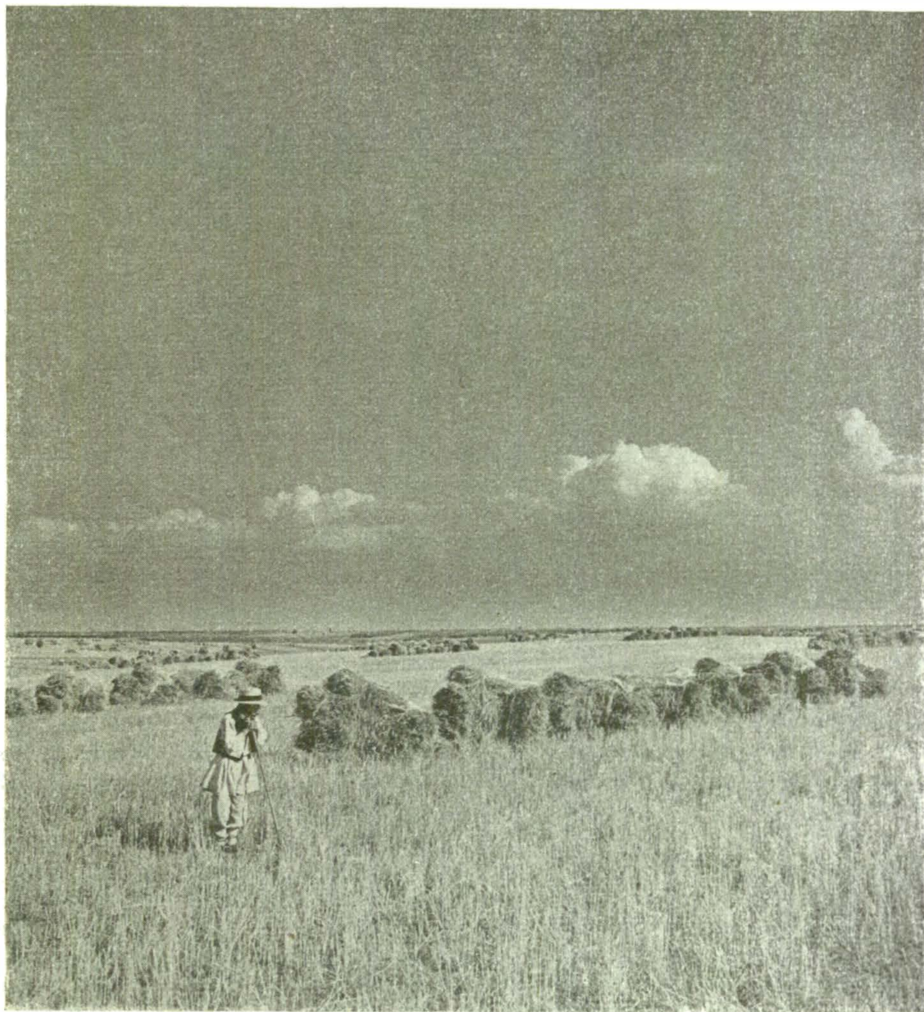
Problema rentei solului, pe care am cercetat-o în desfăşurarea ei istorică de aproape o sută de ani, ne procură mijlocul de a avea o privire mai limpede asupra covârşitor de importantei probleme a culturii pământului în România. Ea ne îngădue să ne dăm seama dacă drumul parcurs de agricultura românească până astăzi a fost sau nu în conformitate cu linia de des- voltare naturală a economiei noastre naţionale, precum şi dacă este sau nu locul de a încerca s'o îndreptăm pe un drum care se îndepărtează dela regimul strict cerealier ce a făcut lege în ţara noastră de un secol încoace.

Pe vremea când pământul în România nu producea decât valori de întrebuinţare, problema ţărănească nu se punea nici pe departe cu acuitatea cu care se pune în zilele noastre. Până la proclamarea libertăţii depline a comerţului în Principate prin tratatul dela Adrianopol, România nu avea caracterul

[1]) *Ibid*, ibid, pag. 22.

de ţară agricolă. «Pe atunci», — scrie Mihail Eminescu, — «ţăranul nostru creştea mai cu seamă vite, era păstor. Această muncă uşoară se potrivea cu regimul aspru, cu posturile sale lungi, cu traiul său simplu. Azi munceşte toată vara ca să-şi plătească dările, trăeşte mult mai rău decât atunci şi se stinge. Mor o sută şi se nasc în locul lor 60. Şi aceasta nu e o veste de sensaţie ci adevărul» [1]).

Ţăranul român avea dar, în prima jumătate a secolului trecut, un sistem de economie proprie, bazat pe creşterea vitelor şi pe cultivarea pământului în măsura în care cereau nevoile de consumaţie ale boierului şi ale familiei sale, — cari nu erau prea întinse, — precum şi pentru plata dărilor către Domnie. *Economia pastorală a vechilor noastre timpuri era potrivită nevoilor izvorîte din condiţiile de viaţă ale ţărănimii din aceea vreme.*

DUPĂ SECERIŞ
la Rociu, în judeţul Argeş. Colecţia Institutului Social Român

Lucrurile se schimbă în mod fundamental de când, — odată cu invazia capitalismului la noi în ţară, — pământul nu mai produce doar valori de întrebuinţare ci în special valori de schimb. Or aceste valori de schimb se deosebesc net de acelea de întrebuinţare din cauză că, — în vreme ce volumul celor din urmă era forţamente restrâns, prin faptul că nevoile de consumaţie ale poporului nostru erau şi sunt încă relativ modeste, — volumul valorilor de schimb produse de pământ se cerea să fie nelimitat, de oarece capitalismul apusean avea nevoe de cantităţi enorme de materii prime şi de produse alimentare, pe cari le utiliza în procesul său de producţie de bunuri manufacturate.

De aci începe transformarea pe care am examinat-o în expunerea de mai sus, transformare ce se manifestă în domeniul economic, social ca şi în cel politic. Am văzut cum, cultura pământului devenind rentabilă, boierii îi acordă o atenţie tot mai mare; cum ei, rezervându-şi anticul «jus utendi, fruendi et abutendi» asupra pământului, resping în numele acestui principiu pe oricine ar fi putut ridica pretenţii de a beneficia într'o măsură oarecare de fructele rodnicului pământ. Ştim cum, sub influenţa creşterii rentei solului, se formează o nouă clasă socială în România — clasă burgheză alcătuită din resturile aristocraţiei şi noui aporturi din lumea oraşelor — care îşi deriva bogăţia şi influenţa ei necontestată din posesia pământului. Statul însuşi nu era decât reprezentantul acestei clase de mari proprietari agricoli.

Proprietatea funciară era criteriul suprem, în faţa căruia cedau toate celelalte valori, ori cât de importante ar fi fost ele. Posesiunea pământului era singurul mijloc de valorificare personală şi socială din aceea vreme. Astfel, marelui jurisconsult şi om de Stat, Vasile Boerescu i-au înlesnit fraţii Hagi Tudorache alegerea de deputat, înscriind moşia Hănişorul pe numele lui, pentru a avea censul cerut de legea electorală din aceea vreme. Lipsa acestei valori în patrimoniul său i-ar fi îngreunat afirmarea, oricât de mari erau calităţile intelectuale cu cari era dotat.

In faţa acestui avânt remarcabil al claselor noastre suprapuse datorit sporirii rentabilităţii pământului, care este situaţia ţărănimii? Ţăranii rămân la vechea lor stare înapoiată, «lipsiţi cu totul de cultură, rău îmbrăcaţi, rău hrăniţi şi producând cu aceleaşi mijloace ca mai înainte». Munca pe care ţăranul trebue să o presteze este cu mult mai

[1]) Mihail Eminescu, *Influenţa austriacă asupra Românilor din Principate*, 1876.

obositoare ca în trecut, ceea ce are drept urmare o înrăutăţire a condiţiilor lui de trai. Aceasta o constată, cu adâncul lui simţ al realităţilor, Mihail Eminescu când scrie următoarele:

« Cu cât mai mulţi indivizi se sustrag dela producerea brută, cu atât mai mulţi trăesc pe seama aceleiaşi sume de oameni. Care este consecinţa? Este că acel om, sau nu va mai fi în stare să ne susţie, sau va trebui ca, cu acelaşi timp şi cu aceleaşi puteri, să producă mai mult. Va trebui sau să piară sau să cultiveze şi să lucreze ca maşina.

« Care-i cazul nostru? El nu s'a cultivat. *Ţăranul nostru este acelaşi ca şi înainte de cincizeci de ani, dar sarcina ce o poartă este înzecită.* El poartă în spatele lui: câteva mii de proprietari — la începutul secolului câteva zeci — mii de amploaiaţi, — la începutul secolului câteva zeci, sute de mii de Evrei — la începutul secolului câteva mii — zeci de mii de alţi supuşi străini — la începutul secolului câteva sute [1]».

Dar noua stare de lucruri, creată prin trecerea pe primul plan a pământului şi a culturii cerealelor, mai are o urmare deosebit de importantă, care influenţează adânc condiţiile de viaţă ulterioare ale poporului nostru; este vorba de *decăderea economiei ţărăneşti* care avea ca punct central creşterea vitelor. Acest fenomen se manifestează prin *diminuarea accentuată a cifrei globale a vitelor în România dinainte de răsboiu.*

Dar această scădere apare şi mai impresionantă dacă o privim în raport cu creşterea considerabilă a producţiei agricole a ţării în acest interval. Astfel, « în anul 1890, cu toate că populaţia a crescut şi cu toate că întinderea terenului cultivat s'a îndoit faţă de ce era în 1860, s'au întrebuinţat cu 224.169 boi

[1]) Mihail Eminescu, *op. cit.*

SNOPI

mai puţin în agricultură decât cu treizeci de ani în urmă » [1]).

Azi se ştie că această chestiune prezintă aspecte dintre cele mai îngrijorătoare. După cum arată profesorul E. Grinţescu, « inventarul viu, care dă forţa de tracţiune animală, este mai mult decât insuficient. La 8 hectare de abia se găsesc două vite de muncă. Numărul total al vitelor de muncă — circa trei milioane — trebue să lucreze o suprafaţă arabilă de 14 milioane hectare, ceeace revine *o vită la peste 4 hectare sau două vite trăgătoare la 8 hectare de teren arabil.* De aci rezultă întreaga deficienţă a muncii agricole, mai ales că cele opt hectare nu aparţin aceluiaşi proprietar, iar suprafaţa de patru hectare, ce formează media unei exploataţii pe întreaga ţară, nu se găseşte într'o singură parcelă comasată ci risipită în 5 până la 30 de parcele. Risipirea aceasta anihilează sforţările vitelor, reducând la jumătate efectul lor util ».

Ţăranul român se îndepărtează dar de producţia animală — creşterea vitelor — pentru a se lega tot mai mult de pământ, a se aservi lui şi a se consacra în mod exclusiv producţiei vegetale adică culturii cerealelor. Această fixare a întregii vieţi naţionale asupra unei singure valori economice — pământul — nu a constituit un bine pentru ţară. Astfel s'a lăsat ca celelalte valori economice, — comerţul, industria, valorile mobiliare — să încapă pe mâini străine, lucru care face astăzi atât de anevoioasă opera de românizare a vieţii noastre economice în întregul ei. Apoi, *concentrarea tuturor elementelor autohtone asupra unei singure valori economice* face ca soarta unei ţări întregi să depindă de toate vicisitudinile acelei unice valori.

Dar starea de lucruri creată mai sus mai are un alt efect. Părăsind temeiurile sale proprii de existenţă economică, ce se aflau centrate în jurul creşterei vitelor, ţăranul intră în concurenţă cu boierul proprietar funciar, pentru stăpânirea pământului. Ţăranul îşi dă seama că boierul derivă întreaga sa bogăţie şi prestigiul de care se bucură în înjghebarea socială a epocii, din stăpânirea pământului; de aceea toate aspiraţiile lui se îndreaptă către acest bun pe care îl vrea pentru el şi urmaşii lui.

Dar cerinţele ţăranului nu derivau din necesitatea de a munci mai mult pământ, de oarece sfoara lui de moşie este neîndestulătoare faţă de nevoile lui multiple, iar puterea lui de muncă nu găseşte câmp destul de larg pentru desvoltarea posibilităţilor ei. Ţăranul din România veche nu a experimentat îndelung regimul de proprietate particulară pentru a cere cu bună ştiinţă introducerea unui sistem care să-i poată asigura un maximum de prosperitate economică şi de influenţă socială în Statul român.

Setea lui de pământ era un lucru foarte puţin precizat. Ea izvora mai mult dintr'o aspiraţie instinctivă decât dintr'o acţiune îndelung chibzuită. Ţăranul român vrea pământ. El nu-şi pierdea vremea pentru a cerceta dacă o asemenea revendicare este oportună, dacă ea corespunde într'adevăr capaci-

[1]) A. C. Cuza, *Ţăranii şi clasele dirigente*, pag. 243.

tăţilor lui de muncă sau stării lui de desvoltare economică. Pământul nu era pentru el o realitate economică, a cărei valoare trebue întreţinută şi sporită, ci în primul rând o valoare socială însemnând eliberarea lui de sub regimul neoiobag, în care se afla dela introducerea rosturilor capitaliste în România. Pământul nu avea pentru satele noastre o valoare pozitivă ci aceea a unui simbol al eliberării lui de sub regimul de muncă la care a fost supus dela desfiinţarea temeiurilor lui proprii de existenţă economică.

Această sete de pământ, — nevoie instinctivă izvorîtă mai mult dintr'un fond pasional decât dintr'o acţiune condusă de raţiune — este în chip admirabil descrisă de George Coşbuc, cu tot fondul ei iraţional, atunci când scrie:

« Răbdăm poveri, răbdăm nevoi,
« Şi ham de cai, şi jug de boi,
« Dar vrem pământ ».

CULTURĂ DE FLOAREA SOAREI.UI

In faţa acestei stări de lucruri îngrijorătoare pentru vechiul regim, care a fost atitudinea luată de membrii clasei dominante din aceea vreme? Cu toate intenţiile lor generoase cari nu li se pot contesta, marii proprietari nu s'au apropiat de ţărănime ca să o îndrumeze şi să-i facă educaţia în vederea unei situaţii viitoare în care pământul avea să treacă în stăpânirea sătenilor. Marii proprietari şi ţăranii au rămas fiecare în cadrul antagonismului lor de clasă, care a condus la desfiinţarea celor dintâi şi la un triumf atât de puţin rodnic al celor din urmă.

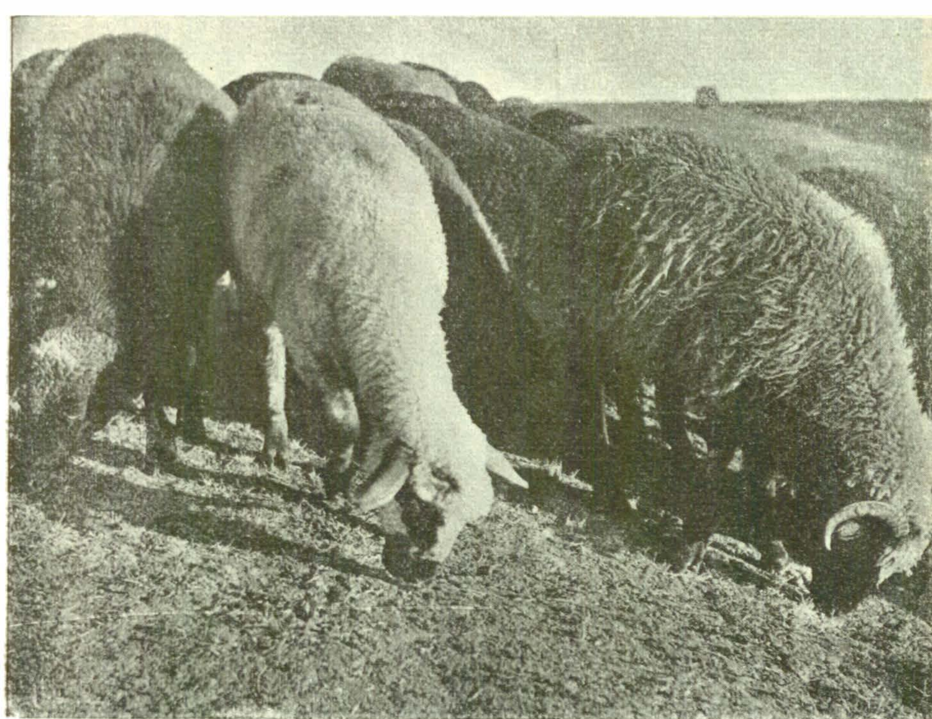
Problema agrară nu se încearcă a se rezolva pe o cale care ar fi adus folosul întregii colectivităţi naţionale. Dimpotrivă, dela 1864 şi până în pragul răsboiului, Statul — reprezentantul intereselor marilor proprietari funciari — la fiecare agitaţie a ţăranilor, nu găseşte alt remediu decât împroprietărirea unei părţi din ţărănime. Timp de aproape o jumătate de secol setea de pământ a ţăranilor este potolită prin împărţiri succesive ale pământurilor Statului [1]).

Care putea fi soluţia problemei agrare? Ea a fost indicată de Mihail Kogălniceanu când, la sfârşitul discursului său dela 1 Iunie 1862, spunea că chestiunea a trei milioane de ţărani români trebue să fie întemeiată pe dreptate şi legalitate:

« Nu zic şi pe generozitate... Am zis nu pe generozitate şi e drept, căci, domnilor, ţăranul nostru nu vă cere milostenie ci dreptate. Vă mărturisesc, eu am voit să fac învoială cu ţăranii mei, am voit chiar să le dăruesc o parte din pământ, însă nu au primit zicând că aşteaptă legea obştească şi că vor plăti ce se va hotărî.... De aceea eu nu susţin, domnilor, ca să dăm ţăranilor noştri un singur palmac de pământ fără plată. Ar fi a demoraliza pe ţărani, deprinzându-i a dobândi fără ostenele şi fără plată [1]) ».

[1]) C. Dobrogeanu-Gherea, *op. cit.* pag. 212.

[1]) Mihail Kogălniceanu. « *Imbunătăţirea stării ţăranilor* », două discursuri rostite în Parlament în zilele de 25 Mai şi 1 Iunie 1862.

TURME DE OI ÎN CÂMPIE
Colecţia Institutului Social Român

ci pentru a întregi proprietatea mică, dându-i o suprafaţă care să facă din ea o unitate agricolă superioară.

« Imprejurările au vroit ca susţinătorul necesităţii întemeierii proprietăţii mijlocii să fie chemat să legifereze reforma agrară. Mi-am dat însă seama că împrejurările nu îngăduiau atunci o selecţie. Punctul de vedere social şi politic era precumpănitor. *Impărţirea pământului nu realiza o concepţie economică ci era socotită ca o recompensă.* De aci, legea înfăptuită »[1]).

Din acest citat de o mare importanţă, de oarece el este datorit aceluia care a legiferat reforma agrară, rezultă că toată opera de îmbunătăţire a soartei ţăranilor, prin încadrarea lor în regimul proprietăţii private, s'a făcut, nu pe cale economică, ci pe cale juridică. Reforma agrară constituie *o reparare de ordin juridic a nedreptăţilor vechiului regim.*

S'a crezut multă vreme că aceasta este suficient pentru a face ca ţărănimea să ia locul marilor proprietari, în ce priveşte buna stare materială şi prestigiul în Statul român. In realitate însă, legea de împroprietărire nu a putut să confere ţăranului, nici inventarul de care avea nevoe pentru exploatarea pământului a cărui proprietate a dobândit-o, nici educaţia profesională care îi lipseşte, nici conştiinţa despre importanţa sa proprie ca rotiţă în marele angrenaj social căruia aparţine precum şi despre importanţa *economică* a instrumentului de producţie care este pământul. Din toate aceste împrejurări, — lipsa de capital de exploatare, lipsa maşinilor şi instrumentelor agricole şi mai ales lipsa unei discipline a muncii productive, — rezultă pentru economia noastră agricolă o pierdere de vreme, care a fost evaluată de specialişti la *un miliard de zile anual* pe întreaga ţară. In asemenea condiţii, *cultura pământului este şi rămâne o considerabilă risipă de forţe şi de timp.* Aceasta explică în bună parte pentru ce agricultura este în zilele noastre o ocupaţie lipsită de rentabilitate.

Ne mai rămâne, înainte de a încheia această vedere de ansamblu asupra rentei solului, să încercăm a degaja din toate datele expuse mai sus, o privire de ansamblu care să ne poată sluji drept îndrumare pentru orientarea viitoare a economiei noastre naţionale.

Cu spiritul său atât de pătrunzător, Kogălniceanu prevedea că demagogia pe chestia agrară avea să pună ţara într'o rea postură şi că supralicitarea fără frâu a oamenilor politici în aşa zisul interes al ţărănimii era de natură să deservească ţărănimii însăşi, punându-i la dispoziţie un bun dobândit fără muncă şi pe care ca atare era prea puţin îndemnată să-l pună în valoare.

In realitate, problema agrară s'a căutat să se rezolve prin legi. Se cunoaşte importanţa pe care liberalismul secolului al XIX-lea o conferea acţiunii legislative, căreia îi atribuia o influenţă constructivă în cadrul societăţii. Aceasta o constată într'un articol C. Garoflid. Ocupându-se de proprietatea mijlocie, considerată cu drept cuvânt drept « coloana vertebrală a agriculturei », d-sa pune în lumină slaba proporţie pe care această formă de proprietate o ocupă între proprietatea parcelară şi cea latifundiară. Căutând să explice acest fenomen, Garoflid face următoarea constatare de o importanţă capitală:

« Cum am ajuns la această situaţie, se ştie. *Proprietatea mică la noi nu a fost constituită prin jocul firesc al împrejurărilor economice. Ea a fost întemeiată prin legi.* Dela 1864 şi până la reforma agrară inclusiv, am creat numai loturi ţărăneşti mici până la 5 hectare. Proprietatea mijlocie nu a fost ajutată.

« Afară de încercarea trecătoare a lui Petre Carp la 1890, tot pământul distribuit ţăranilor prin legiuirile agrare a fost sub 5 hectare. Această proprietate mică s'a fărâmiţit cu timpul prin succesiuni şi a devenit o proprietate parcelară... In scrierile mele asupra problemei agrare, am arătat neajunsul proprietăţei parcelare. Am propus atunci exproprierea latifundiilor, nu pentru a realiza o dreptate socială

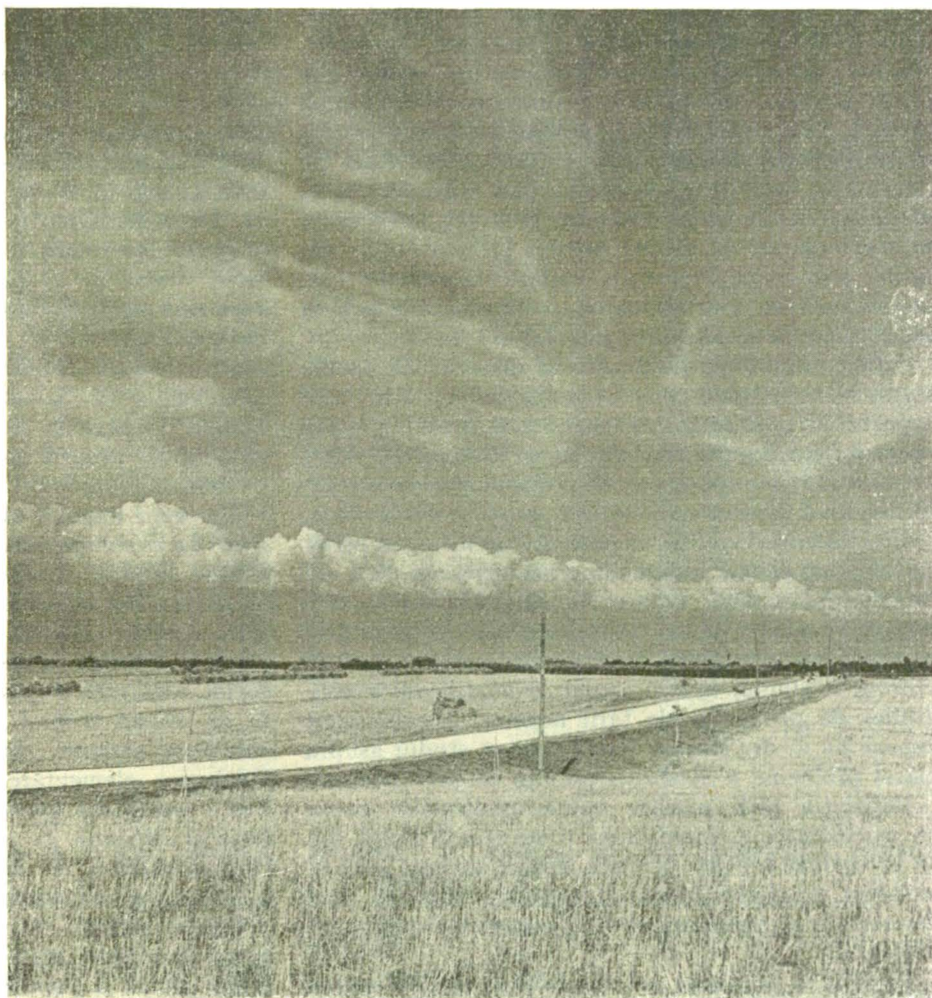
---

[1]) C. Garoflid, *Proprietatea mijlocie*, « Universul » din 3 Februarie 1938.

O ciudăţenie a epocii care a mers până la războiul mondial o constitue faptul că burghezia orăşenească a fost aceea care a beneficiat de creşterea rentei solului în vreme ce ţăranii nu participau întru nimic la plusvaluta produsă de pământul pe care îl lucrau.

Această stare de lucruri a luat sfârşit brusc, prin reforma agrară din 1921, care curmă legătura dintre orăşeni şi pământul dela ţară.

In ultimul timp se vădeşte tot mai mult că rostul burgheziei noastre este acela de a exploata sistematic toate bogăţiile ţării şi de a ocupa treptat locurile de cari dispun astăzi elemente inasimilabile. Rivalitatea dintre sat şi oraş, — rivalitate reală în epoca trecută, când agrarienii şi ţăranii erau încleştaţi într'o luptă patetică pentru stăpânirea pământului — nu are nici un rost să mai existe. Din potrivă, satul şi oraşul au astăzi rolul de a colabora fiecare în domeniul său special, întru ridicarea economică a ţării şi întru creşterea nivelului de viaţă a întregii noastre populaţii. Câmpurile de activitate ale fiecăruia sunt vaste şi opera de înfăptuit este prea considerabilă în amândouă domeniile pentru a mai fi loc azi pentru rivalităţi şi neînţelegeri.

DRUM PRINTRE OGOARE
Intre Rociu şi Piteşti

Rivalitatea ireductibilă între sat şi oraş este astăzi cu atât mai puţin firească, cu cât nu mai există azi bariere de netrecut între unul şi celălalt. Dimpotrivă, oraşul constitue şi va constitui în viitor un debuşeu firesc al acelor elemente dela ţară, cărora şomajul agrar nu le oferă mijloace suficiente de trai. Acestea vor găsi o ocupaţie productivă şi remuneratorie la oraşe, în opera de industrializare necesară pentru a se pune în valoare toate resursele naturale de cari dispunem.

In ce priveşte populaţia dela sate care se consacră muncii câmpului, se pune pentru ea o mare întrebare. Este oare necesar ca exploatarea precumpănitor cerealieră de astăzi să se menţină sau ea trebue înlocuită prin alta, care să răsplătească mai bine munca depusă şi să prezinte o mai mare utilitate pentru întreaga colectivitate naţională?

Regimul cerealier a fost impus ţării noastre de nevoile capitalismului din veacul al XIX-lea. Se ştie că în secolul trecut, lumea întreagă se organizase în funcţiune cu nevoile exclusive ale capitalismului. Acesta era, — după cum ne arată profesorul Werner Sombart, — *sistemul monoculturilor* potrivit căruia fiecare ţară procură capitalismului un singur produs, însă în cantităţi uriaşe. Astfel, Egiptul produce mai ales bumbacul atât de necesar ţesătoriilor occidentale, Birmania produce orez, Brazilia cafea, iar Cuba tutun. Potrivit acestui sistem, ţările din sud-estul Europei, — socotite a fi «eminamente agricole», potrivit unei calificări atât de utilizate la noi în epoca agrarianismului, — au produs în mod exclusiv numai cereale, în scopul alimentării populaţiei atât de dense din apusul Europei.

După cum am văzut mai sus, profesorul Sombart ne spune că această înrolare a economiilor agrare în slujba capitalismului nu a avut un rezultat fericit asupra desvoltării acestora, întrucât «populaţiile lor agricole nu au mâncat în propria lor ţară până la îndestulare». Dubla exploatare, a străinătăţii şi a claselor dominante, explică starea de înapoiere în care se află populaţia noastră dela sate.

Se pune acum întrebarea: dacă această stare de lucruri dăinueşte încă, dacă regimul exclusiv cerealier din ţara noastră mai este reclamat de nevoile statelor industriale din apusul Europei cari îi oferă un debuşeu sigur pentru produsele lui? Or lucrurile s'au schimbat

mult din ce erau înainte de răsboiu. Mai întâi, agricultura ţărilor transoceanice (Argentina, Australia, Canada), stimulată de o conjunctură favorabilă creată în epoca răsboiului şi în prima decadă de după răsboiu, face prin calitatea produselor sale o concurenţă victorioasă unei ţări de mici proprietari de pământuri, care nu a dobândit încă cristalizarea ei definitivă în domeniul economic şi social. La aceasta se mai adaugă, în ultima vreme, încercările de autarhie economică făcute de statele industriale, cari încearcă să nu mai fie tributare străinătăţii pentru tot ce priveşte alimentarea populaţiei lor.

Iată cum cererea constantă şi masivă din partea statelor industriale pentru cerealele noastre este departe de a fi asigurată. Apoi aceste state, — sub influenţa ameliorării nivelului lor de existenţă, — tind către o diminuare permanentă a consumaţiei de cereale în favoarea consumaţiei de alte produse alimentare.

In asemenea condiţii, menţinerea unui regim strict cerealier nu se mai impune cu străşnicie, aşa cum era înainte de răsboiu. Cererea străinătăţii nu se mai fixează în mod exclusiv asupra cerealelor; pe de altă parte, consideraţii de extremă importanţă pentru viitorul neamului nostru impun o modificare a condiţiilor de producţie ale ţării noastre. Acestea sunt expuse de d. dr. Marius Nasta într'un studiu asupra marei probleme a sănătăţii publice în ţara noastră.

Populaţia ţării noastre opune multiplelor cauze de morbiditate şi mortalitate o rezistenţă fizică din ce în ce mai redusă; dovadă despre aceasta este şi scăderea natalităţii poporului român, datorită unei descreşteri a vitalităţii şi a fecundităţii neamului nostru.

Desigur că problema se pune în primul rând pentru mediul rural cu 16.232.661 locuitori la o populaţie totală de 19.852.070. Or, « inferioritatea economică şi socială a acestei pături a populaţiei noastre este cauza principală a deficienţei sanitare, este obstacolul de care se lovesc şi principala cauză care reduce la ineficacitate toate măsurile de ordin sanitar şi igienic, prin cari căutăm să combatem marea ei mortalitate. Acest obstacol fundamental este *deficienţa fizică a populaţiei noastre rurale*, deficienţă care o face incapabilă de acel surplus de efort, de cheltuială de energie necesară pentru a eşi din făgaşul rutinei înrădăcinate şi pentru a-şi adapta felul de trai şi de muncă la exigenţele impuse de condiţiunile economice ale zilei de astăzi »[1]).

Deficienţa fiziologică şi consecutiv economică a populaţiei rurale este datorită *insuficienţei calitative a alimentaţiei ei*. Dintr'o serie întreagă de anchete făcute de specialişti asupra valoarei alimentaţiei populaţiei rurale, rezultă *lipsa parţială şi uneori chiar totală de proteine de origină animală* din alimentaţia ţăranului nostru. Or valoarea biologică a proteinelor de origine animală este cu mult mai ridicată decât aceea a proteinelor de origine vegetală, care formează fondul alimentaţiei populaţiei noastre dela ţară.

[1]) Dr. Marius Nasta, *Alimentaţia ca problemă fundamentală a sănătăţii publice şi a prosperităţii naţionale*, « România Medicală », 1 Ianuarie 1940.

Pentru a realiza echilibrul alimentar absolut indispensabil lumei satelor noastre, « trebue să completăm alimentaţia actuală a ţăranului prin minimul necesar de proteine animale, reprezentat prin forma cea mai simplă, cea mai accesibilă şi în acelaşi timp şi biologic cea mai valoroasă care este laptele. Aceasta cu atât mai mult cu cât prin aceasta nu facem decât să cerem *revenirea la forma primitivă de alimentaţie a poporului român*, formă adaptată vieţii pastorale care, vreme de atâtea secole, i-a fost proprie, dar care este compatibilă şi cu o viaţă agricolă. Cum atât de demonstrativ a arătat dr. Claudian în interesanta-i lucrare asupra alimentaţiei poporului român, alimentaţia cu fierturi, — de meiu mai înainte, de mălaiu de porumb mai în urmă, — este o formă de alimentaţie proprie popoarelor pastorale şi îşi găseşte o firească împlinire în lapte şi derivatele lui »[1]).

Nu vom expune aci măsurile preconizate pentru a se da o soluţie chinuitoarei probleme de mai sus. Citând studiul d-lui dr. Marius Nasta, am vrut să arătăm că chestiunea viitoarei orientări a economiei noastre agricole prezintă aspecte îngrijorătoare într'un domeniu altul decât cel pur economic sau social. « Nu este o exagerare să spunem », — îşi închee d. dr. Nasta studiul său, — « că această politică de cerealism excesiv, fără consideraţie pentru nevoile fisiologice elementare ale păturei producătoare, a fost *o adevărată spoliaţiune a însuşi capitalului biologic al naţiunii, pe care generaţiile trecute au săvârşit-o, exportând nu numai cereale dar însuşi trupul şi sângele muncitorului ogoarelor* ».

Epoca culturii în proporţii vaste a cerealelor, epoca faimoasei rente a solului, a însemnat pentru larga pătură a populaţiei satelor noastre, un incontestabil proces de sărăcire, atât materială cât şi biologică a ţărănimii care ne îngreuiază atât de mult eforturile făcute în vederea ridicării ţării noastre. Decăderea economiei ţărăneşti, provocată de fixarea întregii vieţi naţionale în jurul unei singure valori, — pământul, şi a culturii cerealelor, — a adus pierderea de importanţă a creşterii vitelor al căror număr a scăzut în aşa fel, încât astăzi ele nu mai fac parte din inventarul obligator al fiecărei gospodării, nici măcar ca animale de tracţiune. Acest proces de cerealizare «à outrance» a adus cu sine, nu numai reducerea păşunilor şi a pădurilor, dar şi desfiinţarea râmnicelor sau lacurilor artificiale cari în interiorul ţării întreţineau o bogată producţiune de peşte. Peştele era adăugat la mămăliga şi la laptele ce formau baza alimentară a poporului nostru în trecut, împiedecând deficitul alimentar pe care avem să-l deplângem atât de mult în zilele noastre pentru populaţia dela sate.

Un regim pur cerealier nu mai este neapărat cerut, nici de interesele marilor state industriale, nici de acelea ale claselor conducătoare, aşa cum se întâmpla în epoca rentei solului. Marile state din apusul Europei găsesc în producţia agricolă a statelor transoceanice cereale de o calitate superioară aceleia ce poate fi procurată de ogoarele ţăranilor noştri. Apoi,

[1]) Dr. Marius Nasta, *op. cit.*

desvoltarea bazei agrare a statelor industriale şi politica intensă de întoarcere la agricultură practicată în aceste state, este de natură a restrânge cu mult debuşeul produselor noastre agricole. In al doilea rând, un regim cerealier, a cărui valorificare cere sacrificii grele din partea naţiunii, rămâne un regim precar a cărui existenţă poate să fie pusă în pericol de factori conjuncturali ce pot oricând interveni.

Un regim economic sănătos trebue să-şi găsească în el însuşi rentabilitatea, iar nu în concursul oneros şi în abnegaţia celorlalte categorii sociale. De aceea străduinţele noastre, — pentru toate considerentele de ordin economic, social şi biologic expuse mai sus, — trebue să se îndrepte către *recrearea unei economii ţărăneşti de sine stătătoare,* care să-şi găsească în sine însăşi raţiunea ei de a fi. O proprietate îmbucătăţită care se menţine la un regim strict cerealier propriu condiţiilor create de epoca rentei solului, este un non-sens care nu se poate menţine multă vreme.

O reorganizare a agriculturii româneşti trebue neapărat să pornească dela realităţile cari se impun astăzi atenţiei unanime. Ea nu trebue să aibă la bază principii cari odinioară îşi aveau îndreptăţirea lor deplină dar cari de atunci nu mai corespund stării de lucruri din zilele noastre.

Pământul trebue să-şi redobândească rentabilitatea sa pe care odinioară o avea, dar care a dispărut dela primul răsboiu mondial încoace. Atât numai că *renta solului de mâine nu trebue cu niciun preţ să se asemene cu renta solului de ieri. Renta solului dinainte de răsboiu nu deriva dintr'o plus-valută a exploatării economice raţionale a pământului cât mai ales dintr'o exploatare profund păgubitoare a factorului uman autohton de către capitalismul occidental şi de clasele noastre dirigente.*

O asemenea stare de lucruri nu trebue să mai revină, chiar dacă ea ar avea ca rezultat sporirea bunei stări, ca în trecut, a unor anumite categorii sociale şi a Statului care le reprezintă. Străduinţele noastre trebue să se îndrepte în a face ca pe viitor exploatarea doar a pământului să producă bogăţia pe care să se rezeme prosperitatea satelor noastre.

Problema muncii româneşti cu diferitele ei aspecte, — stimularea unei activităţi rentabile la sate şi redobândirea preponderanţei elementului românesc în activitatea economică dela oraşe, — constitue marea problemă a ţării noastre. De felul cum vom reuşi să o rezolvăm depinde viitorul însuşi al României.

n. c. a.

BIBLIOGRAFIE

ANGELESCU N. C., *Tendinţele evolutive ale societăţii româneşti,* Bucureşti, « Vremea », 1932.
ARION VIRGIL, *Pagini din timpul răscoalelor ţărăneşti,* 1932
BĂICOIANU C. I., *Istoria politicii noastre vamale şi comerciale,* Bucureşti 1904.
CHARMONT JOSEPH, *Les transformations du droit civil,* Paris, 1912.
CORNĂŢEANU N. D., *Cercetări asupra rentabilităţii agriculturii ţărăneşti,* Bucureşti, 1933.
CREANGĂ G. D. DR., *Proprietatea rurală în România,* 1907.
CUZA A. C., *Ţăranii şi clasele dirigente* (1895), în « Studii economice-politice », Bucureşti, 1930.
DAVIDESCU N., *Problema de azi a burgheziei româneşti,* Bucureşti, « Vremea » din 20 Septemvrie 1936.
DOBROGEANU-GHEREA C., *Neoiobagia,* Bucureşti, 1910.
EMINESCU MIHAIL, *Influenţa austriacă asupra Românilor din Principate,* 1876.
FILITTI, IOAN C., *Proprietatea solului în Principatele Române până la* 1864, Bucureşti, 1935.
GAROFLID C., *Proprietatea mijlocie,* Bucureşti, « Universul » din 3 Februarie 1938.
GRINŢESCU E., *Economie agrară,* Bucureşti, « Universul » din 2 Februarie 1939.
JORNESCU C. DR. şi POPA-BURCĂ I., *Harta agronomică a României,* 1907.
KOGĂLNICEANU MIHAIL, *Imbunătăţirea soartei ţăranilor,* 1862.
LAHOVARI ION, *Situaţia economică şi financiară a României,* « Săptămâna politică şi culturală » din 22 Ianuarie.
LUPAN, DR. HORIA N., *Cercetări asupra preţului şi rentei pământului în România.* Analele Institutului de Cercetări Agronomice al României. Vol. V Anul IV, Decemvrie 1933.
MADGEARU V., *Revoluţia agrară şi evoluţia clasei ţărăneşti,* Bucureşti, 1923.
— *Originea şi desvoltarea burgheziei române,* 1926.
— *Teoria economiei ţărăneşti.* Bucureşti, 1927.
MANUILĂ SABIN DR. şi GEORGESCU D. C., *Populaţia României,* Bucureşti, 1938.
NASTA MARIUS DR., *Alimentaţia ca problemă fundamentală a sănătăţii publice şi a prosperităţii naţionale,* Bucureşti, « România Medicală » din 1 Ianuarie 1940.
NENIŢESCU, D. S., *Sarcinele proprietăţii rurale,* 1901.
PANU G., *Cercetări asupra stării ţăranilor în veacurile trecute* (2 volume), Bucureşti, 1910.
POPA-VERES M., *Comerţul nostru de cereale sub aspectul vieţii economice româneşti,* 1938.
POPOVICI J., *Formarea capitalului în România,* 1931.
ROSETTI RADU, *Pământul, sătenii şi stăpânii în Moldova,* 1907.
— *Pentru ce s'au răsculat ţăranii?,* 1907.
SOMBART WERNER, *Das oekonomische Zeitalter,* 1935.
— *Die Zukunft des Kapitalismus,* 1937.
— *Le socialisme allemand,* Paris, Payot, 1938.
VULCĂNESCU MIRCEA, *Excedentul populaţiei agricole şi perspectivele gospodăriei ţărăneşti,* « Sociologie Românească », Anul II, Nr. 2—3.
ZANNE G., *Economia de schimb în Principatele Române,* Bucureşti, 1930.
ZELETIN ŞT., *Burghezia română,* Bucureşti, 1925.
— *Neoliberalismul,* Bucureşti, 1928.
— *Memoriul agricultorilor mari cu privire la expropriere,* Bucureşti, 1920.
— *Pentru reforma electorală.* Studii şi conferinţe ale Cercului de studii al Partidului Naţional-Liberal, Bucureşti 1912.

PRODUCTIVITATEA ŞI RENTABILITATEA

Nimic nu este mai expresiv pentru caracterul economic al unei ţări şi pentru dinamismul diferitelor sale ramuri de producţie, decât examinarea productivităţii şi rentabilităţii fiecăreia din aceste ramuri.

Productivitatea şi rentabilitatea sunt de fapt două note caracteristice şi două condiţiuni esenţiale ale oricărei întreprinderi de producţie.

Ele estimează rezultatul întreprinderilor şi ale ramurilor de producţie sub două unghiuri cu totul deosebite. Una din noţiuni, productivitatea, exprimă *randamentul naţional* al producţiei; cealaltă, rentabilitatea, exprimă *randamentul privat* al acesteia.

Rentabilitatea este *un criteriu individualist* care măsoară *forţa de atracţiune* pe care diferitele ramuri de producţie o exercită pentru întreprinzătorul capitalist. Intr'un regim de proprietate privată ea reprezintă *factorul motor al producţiei*, fiindcă, de câte ori o ramură de producţie oferă o rentabilitate mai mare, de atâtea ori se produce un aflux de capital spre acea ramură, până când acest aflux însuşi duce la restabilirea echilibrului între profiturile diferitelor ramuri. Acest joc permanent al rentabilităţii şi această alternanţă repetată de desechilibru şi echilibru determină repartiţia capitalurilor între diferitele ramuri de producţie şi cu aceasta *însăşi structura economică a unei ţări*. Căci structura economică este caracterizată întâiu prin proporţia între capitalurile investite în sectorul agricol şi în cel industrial şi apoi prin distribuţia capitalurilor între diferitele ramuri a acestor două mari sectoare.

Intr'o economie liberală — sau chiar într'o economie controlată, dar bazată pe proprietatea individuală — mobilitatea capitalurilor şi mobilitatea indivizilor întreprinzători sunt un factor determinant al fizionomiei economice a unei ţări.

Prin contrast cu rentabilitatea, productivitatea este *un criteriu naţional*, după care se judecă din punct de vedere al unei ţări în întregul ei, rezultatele pe care le atinge o întreprindere sau o ramură de producţie. Ea măsoară pentru acestea *intensitatea* producţiei, buna folosire a factorilor de producţie sau *serviciul social-economic* pe care ele îl prestează.

Idealul economic, într'un regim de proprietate privată, este ca o ţară să ajungă la rezultate optime din punct de vedere naţional (rezultate caracterizate prin *maximum de productivitate)*, prin stimularea interesului individual al întreprinzătorului (care îşi găseşte satisfacţia, atunci când acesta obţine *maximum de rentabilitate)*.

Cercetarea productivităţii în România ne va duce şi în situaţiunea de a răspunde unei întrebări pe care şi-o pune în mod constant economia teoretică şi anume aceea dacă există vreo coincidenţă şi vreun paralelism, între productivitate şi rentabilitate, adică dacă acolo unde rentabilitatea este mare, corespunde şi o productivitate mare, *astfel că satisfacerea deplină a interesului individual al producătorului să însemne totdeauna şi satisfacerea deplină a interesului colectiv al naţiunii*.

La aceste întrebări şcoala clasică liberală răspunde afirmând că există o coincidenţă şi un paralelism perfect între rentabilitate şi productivitate, adică între interesul privat şi între interesul naţional.

Această ipoteză a economiei liberale este însă simplistă, arbitrară şi falsă, căci după cum vom vedea de-a-lungul acestui studiu, există întreprinderi cu productivitate mică şi cu salarii de mizerie, cum sunt întreprinderile agricole, care pot oferi câteodată o mare rentabilitate întreprinzătorilor şi există întreprinderi cu productivitate ridicată şi cu salarii mari, cum sunt întreprinderile industriale care, dacă ar fi lăsate la concurenţa liberă fără niciun fel de protecţiune, nu ar oferi decât o rentabilitate minimală pentru întreprinzător şi deci nici nu ar putea lua naştere.

Astfel între productivitate şi rentabilitate nu există niciun fel de coincidenţă şi niciun fel de paralelism.

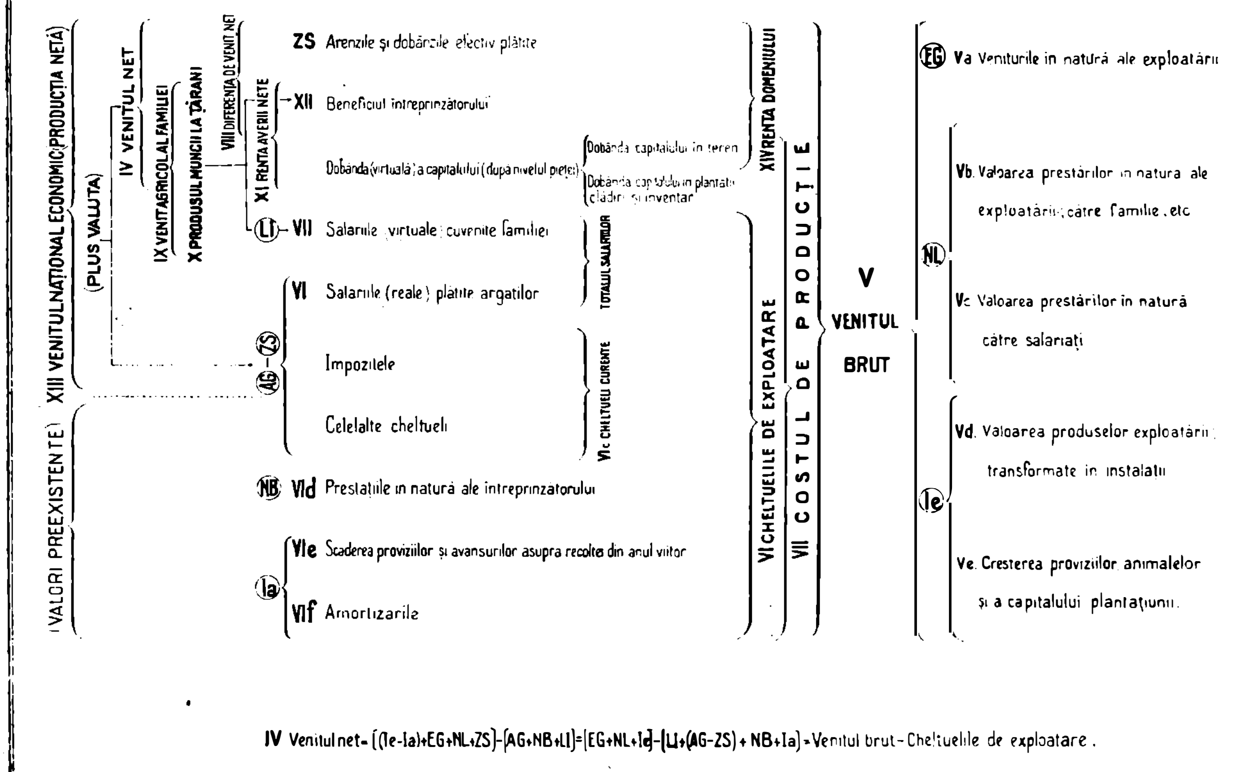
De aceea în cursul acestui studiu vom urmări separat care este productivitatea în diferite sectoare de producţie: industrială, minieră, agricolă, care este corelaţia (sau lipsa de corelaţie) între cele două rezultate economice şi care este — în special pentru agricultură — variaţia productivităţii şi rentabilităţii între diferitele ramuri de producţie, diferitele regiuni şi diferitele categorii de mărime ale exploataţiilor.

NOŢIUNILE

Erorile şi confuziunile care se fac în mânuirea diferitelor date referitoare la productivitate şi rentabilitate ne obligă să clarificăm dela început noţiunile pe care urmează să sprijinim de aici înainte cercetările noastre. Pentru aceasta vom lua de bază nomenclatura stabilită de noi şi utilizată în polemicele internaţionale referitoare la lucrările noastre şi în special la volumul *Die nationalen Produktivkraefte*

und der Aussenhandel, comparând-o pentru exploataţiile agricole cu nomenclatura stabilită în anul 1929 de către Congresul internaţional de agricultură din Bucureşti după propunerea profesorului elveţian Laur, nomenclatură adoptată definitiv şi de către Institutul internaţional de agricultură dela Roma.

In tabloul de mai jos prezentăm într'o schemă proprie întreg complexul terminologiei adoptate de Institutul internaţional de agricultură ca şi de Secţia de Economie Rurală din Institutul de Cercetări Agronomice al României (I.C.A.R.) însemnând în paranteze terminologia noastră personală, care este aplicarenţa dintre producţia brută şi valorile preexistente, adică partea nou creată de către întreprindere prin activitatea sa proprie.

bilă la orice ramură de producţie, fie agricolă fie industrială (şi notând fiecare noţiune cu cifrele latine sau literele prevăzute în raportul Profesorului Laur la Congresul internaţional de la Bucureşti).

Pentru câteva din aceste noţiuni repetăm definiţiunile cunoscute:

a) *Producţia brută* (venitul brut) este creşterea totală de valori obţinută în timp de un an într'o exploataţie.

b) *Valorile preexistente* sunt (după nomenclatura noastră) toate acele părţi din producţia brută care existau în afară de procesul de producţie în întreprinderea sau ramura cercetată şi care nu sunt datorite activităţii acesteia.

c) *Venitul naţional economic* (numit de noi *producţie netă* sau *beneficiu naţional integral)* este diferenţa dintre producţia brută şi valorile preexistente, adică partea nou creată de către întreprindere prin activitatea sa proprie.

d) *Plus-valuta* este acea parte din venitul naţional economic care excede valoarea salariilor, fie că este vorba de salarii *plătite* unor lucrători angajaţi, fie că este vorba (ca în proprietatea ţărănească) de salarii *virtuale*, cuvenite pentru munca desfăşurată de însăşi familia întreprinzătorului agricol.

e) *Costul de producţie* reprezintă însumarea cheltuelilor de exploatare cu dobânda virtuală a capitalului socotită după nivelul pieţei.

Această dobândă este de altfel o noţiune *cu totul convenţională* şi reprezintă dobânda ce s'ar cuveni pentru activul întreprinderii (exploataţiei), aplicând procentul curent de pe piaţa capitalurilor.

f) Celelalte noţiuni se definesc singure aşa cum se poate vedea în schema de mai sus.

Dar dintre toate aceste noţiuni trebue să ne oprim asupra uneia, deosebit de importantă, care este *productivitatea*. Productivitatea este o noţiune care exprimă *intensitatea* producţiei, adică producţia reală — care nu poate fi decât *venitul naţional economic* sau *producţia netă* — raportată la mijloacele de producţie. Or, mijloacele de producţie sunt *munca* şi *capitalul* (iar pentru agricultură şi *natura*, în special sub forma *suprafeţei de teren*, pusă la dispoziţia exploataţiei).

Ca atare productivitatea rezultă din compararea producţiei nete, fie cu omul, mai precis cu anul de muncă omenească — în care caz avem de a face cu *productivitatea muncii*, — fie cu capitalul întreprinderii — în care caz avem de a face cu *productivitatea capitalului* — fie cu bogăţiile oferite de natură — în care caz în agricultură avem a face cu *productivitatea la hectar*.

PRODUCTIVITATE ŞI RENTABILITATE

Legătura teoretică generală care se poate face între productivitate şi rentabilitate este de cel mai mare interes. Pe ea se bazează toată analiza pe care o desvoltăm în cursul acestui studiu.

După cum se vede pe tabloul terminologiei, producţia netă P se compune din salariile (reale şi virtuale) S şi din plus-valută, adică din suma tuturor beneficiilor realizate de alţii decât de muncitori.

Plus-valuta constă astfel în *impozitele* încasate de Stat şi în *venitul net*. Venitul net se compune din *dobânzile* la datorii sau *arenzile* efectiv plătite, încasate de creditori sau de alţi terţi şi din *renta averii*, în care nomenclatura Institutului dela Roma deosebeşte două părţi distincte şi anume: «dobânda capitalului» (numită de noi *virtuală*) cuprinzând un venit *convenţional* la care ar avea dreptul întreprinzătorul pe baza rentabilităţii curente de pe piaţa capitalurilor şi *beneficiul propriu zis* al întreprinzătorului care reprezintă excedentul asupra acestei dobânzi a capitalului.

Dacă calculăm raportul procentual i dintre *plus-valută* şi suma totală a capitalurilor întrebuinţate în întreprindere — compusă din capitalul investit C şi din capitalul de rulment K — putem exprima plus-valuta sub forma $(C+K)\ i$, în care i este ceea ce am putea numi *rentabilitatea globală a capitalurilor*. In aceasta se exprimă laolaltă în chip sintetic rentabilitatea capitalurilor proprii ale întreprinzătorului, rentabilitatea împrumuturilor acordate de creditorii întreprinderii, precum şi venitul Statului din impozite.

Producţia netă se scrie atunci sub forma:

$$P = S + (C + K)\ i.$$

Pentru a trece dela producţiunea netă la *productivitate* putem lua ca termen de raportare sau numărul muncitorilor T sau mărimea capitalurilor $C + K$ sau, în cazul agriculturii, *numărul* H *al hectarelor* pe care s'a realizat acea producţie netă.

Dacă numim:

$$\frac{C+K}{T} = q$$

capitalul specific adică capitalul mediu care revine pe cap de muncitor, avem o noţiune din cele mai hotărîtoare pentru a înţelege procesul de producţie.

Numind cu $p = \frac{P}{T}$ productivitatea muncii şi cu $s = \frac{S}{T}$ salariul mediu, putem scrie $p = s + qi$.

Aceasta este formula fundamentală a producţiei, aplicabilă la toate ramurile ei, formulă care are pentru studiul nostru marele rol de a stabili legătura intre *productivitatea muncii* (p) şi *rentabilitatea globală* (î).

Această formulă exprimată în termeni concreţi pentru diferitele ramuri de producţie *ne va da pretutindeni cheia înţelegerii raportului dintre productivitate şi rentabilitate.*

Dacă pe de altă parte în loc să raportăm producţia la numărul de muncitori, am raportat-o (în cazul agriculturii) la numărul H de hectare al unei exploataţii şi dacă am numi $p' = \frac{P}{H}$ productivitatea la hectar, $s' = \frac{S}{H}$ salariul la hectar şi $q' = \frac{C+K}{H}$ capitalul specific la hectar, atunci formula productivităţii la hectar ar fi analoagă cu formula productivităţii muncii şi s'ar scrie:

$$p' = s' + q'\ i.$$

De amândouă aceste formule ne vom servi în studiul nostru.

Capitalurile specifice q şi q' reprezintă *gradul de mecanizare* a unei ramuri de producţie. In industrie un capital specific q mare înseamnă o industrie mecanizată, adică lucrând cu instalaţii mari prin raport cu numărul de lucrători, astfel că fiecare lucrător este ajutat în munca lui de importante maşini şi de mari forţe naturale aservite de către om şi puse în serviciul procesului industrial.

In agricultură un mare capital specific q pe cap de muncitor înseamnă sau o agricultură *extensivă* sau o agricultură *tehnicizată*. In adevăr, când acest capital specific este mare înseamnă sau că pe cap de muncitor revine un număr mare de hectare sau că este vorba de hectare cu plantaţii, instalaţii şi inventariu de mare valoare.

Intre aceste două cazuri este o mare deosebire, care merită subliniată: productivitatea muncii obţinută *prin extensiune* înseamnă *un bun rezultat pentru întreprinderea sau categoria de întreprinderi respectivă*, pe când aceeaşi productivitate obţinută *prin tehnicitate* înseamnă un bun *rezultat naţional*.

Capitalul specific apare ca un element esenţial în caracterizarea ramurilor de producţie şi constitue — cum vom vedea şi mai în urmă — *factorul determinant al productivităţii muncii*. Formula $p = s + qi$, arată într'un mod clar legătura între rezultatul naţional p şi rezultatele private s şi i ale întreprinderii, deoarece productivitatea p este un rezultat *naţional*, pe când salariul s şi rentabilitatea i sunt rezultate şi recompense *private*, rentabilitatea globală i nefiind decât — cu diferenţa impozitelor — rentabilitatea medie a diferitelor capitaluri interne şi externe, întrebuinţate de o întreprindere.

Productivitatea muncii are o importanţă enormă din punct de vedere naţional. Cu cât această productivitate este mai mare, cu atât un muncitor realizează în mediu într'un an mai multe valori în folosul naţiunii, cu atât puterea naţiunii creşte şi cu atât buna stare a populaţiei sporeşte.

Toată bogăţia marilor popoare occidentale este datorită productivităţii mari a ramurilor privilegiate de producţie şi în special a industriei.

PRODUCTIVITATEA AGRICULTURII ȘI A INDUSTRIEI

Productivitatea industriei este în general mult superioară productivității agricole. Acesta este un fenomen aproape universal pe care noi l-am pus în evidență în lucrările noastre și asupra căruia nu vom mai reveni aici.

Cu excepțiunea agriculturii foarte extensive și mecanizate din Canada, Statele Unite și Argentina, în toată lumea agricultura arată o productivitate a muncii mult mai mică decât acea a industriei, iar țările agricole ca România arată o productivitate națională medie extrem de joasă.

Ne puteam aștepta ca productivitatea medie în România să fie foarte mică, fiindcă venitul pe cap de locuitor — venit care reprezintă un rezultat corelativ direct al productivității — este foarte slab.

Astfel, economiștii străini, calculând venitul național al diferitelor țări europene [1]), au stabilit că venitul mediu pe cap de locuitor în anii 1925—34 — exprimat în dolari de o putere de cumpărare unificată — este maximum pentru Anglia (cu 1.069 de dolari) și minimum pentru România și Letonia (cu respectiv 243 și 207 dolari). România este astfel depășită în nivelul venitului chiar și de țări sărace ca Bulgaria, Estonia, Polonia sau Grecia.

Inferioritatea agriculturii își are originea în nivelul scăzut al salariilor și al rentabilității, precum și în inferioritatea capitalului specific din agricultură.

Care sunt pentru România datele generale ale productivității industriei și agriculturii?

Pentru anul 1937 am calculat (vezi tabloul), că productivitatea medie anuală în industria de transformare este de 82.778 lei, din care salariul mediu reprezintă 27.484 lei, iar plus valuta 55.294 lei, aceasta din urmă provenind din capitalul specific de 328.000 lei, înmulțit cu o rentabilitate globală de 16,8%. Astfel formula $p = s + qi$ se scrie pentru industria de transformare: $82.788 = 27.484 + 328.000 \times 16{,}8\%$.

Pentru agricultură în cursul aceluiași an productivitatea muncii poate fi evaluată — pe baze statistice coroborate cu rezultatele monografice — la 18.000 lei *dacă neglijăm munca femeilor și copiilor* și la 9.000 lei *dacă ținem seamă de ea* [1]). Salariul mediu este în al doilea caz de 3.000 lei anual iar plus valuta de 6.000 lei rezultând dintr'un capital specific de 40.000 lei cu o rentabilitate medie de 15%, astfel că formula generală a producției în agricultură se poate scrie în cifre medii rotunde: $9.000 = 3.000 + 40.000 \times 15\%$.

Asupra acestor două formule care sintetizează procesul de producție al industriei și al agriculturii se pot face următoarele observații:

a) salariul mediu în industrie este *de nouă ori* mai mare decât salariul mediu în agricultură;

b) rentabilitatea globală în industrie este în mediu mai mare decât acea a agriculturii [2]);

c) capitalul specific mediu este în industrie *de opt ori* mai mare decât în agricultură. *Nu este dar nicio mirare dacă productivitatea muncii este în industrie de nouă ori mai mare decât în agricultură.*

Marea superioritate a industriei stă în faptul că ea acumulează un complex vast de instrumente de producție care ajută pe fiecare muncitor întrebuințat, pe când agricultura nu-i poate oferi muncitorului decât un număr minim de hectare, cu acareturi în general sărace și cu un utilaj foarte restrâns. In același timp salariul muncitorului industrial, a cărui pricepere, pregătire și încordare este mult mai mare decât a lucrătorului agricol, contribue și el la această superioritate a industriei.

In sfârșit, rentabilitatea este mai mare în industrie decât în agricultură, pentrucă investirea capitalurilor în industrie este în general legată de un risc și de o competență în conducerea instalațiilor industriale, care se cer compensate printr'o rentabilitate superioară aceleia oferită de cursul tradițional și liniștit al agriculturii.

Tab. I — Industriile de transformare în 1937

Nr. crt.	Grupe de industrii	Producția brută Pb (mii lei)	Producția netă P (mii lei)	Agenți productivi T	Productivitatea muncii $p = \frac{P}{T}$ (lei)	Salarii S (mii lei)	Salarii medii $s = \frac{S}{T}$ (lei)	Capitalul investit C (mil. lei)	Capitalul de rulment K (mil. lei)	Capitalul total $C+K$ (mil. lei)	Capitalul specific $\frac{C+K}{T} = q$ (lei)	Plus valuta pe cap de agent $p - s$ (lei)	Rentabilitatea globală $i = \frac{p-s}{q}$ (%)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
	Intreaga industrie	64.567.298	23.088.518	278.919	82.778	7.665.852	27.484	46.275	45.690	91.965	330.000	55.294	*16,8*
1	**Chimică**	14.682.358	5.063.191	27.626	183.276	1.123.795	40.678	11.383	9.800	21.183	767.000	142.598	*18,6*
2	**Alimentară**	12.940.189	4.507.063	34.724	129.796	730.830	21.046	10.774	8.370	19.144	551.000	108.750	*19,7*
3	**Hârtie și arte grafice**	3.163.269	1.602.200	14.780	108.403	621.135	42.025	2.847	1.970	4.817	326.000	66.378	*20,3*
4	**Metalurgică**	10.494.414	4.218.994	49.529	85.182	1.774.173	35.820	7.940	7.442	15.382	311.000	49.362	*15,9*
5	**Electrotehnică**	417.320	249.664	1.950	128.032	57.831	29.656	90	218	308	158.000	98.376	*62,3*
6	**Pielărie**	2.770.127	575.293	11.959	48.105	336.739	28.157	939	2.300	3.239	271.000	19.948	*73,6*
7	**Sticlărie**	589.333	346.417	6.088	56.901	150.304	24.688	573	544	1.117	183.000	32.213	*17,6*
8	**Textilă**	14.227.888	4.103.325	70.450	58.244	1.693.217	24.034	6.981	11.324	18.305	260.000	34.210	*13,2*
9	**Ceramică**	111.790	72.375	1.588	45.576	33.350	21.001	129	64	193	122.000	24.575	*20,1*
10	**Materiale de construcție**	1.639.085	940.744	16.065	58.558	373.774	23.266	2.385	905	3.290	205.000	35.292	*17,2*
11	**Lemn**	3.531.525	1.409.252	44.160	31.912	770.704	17.452	2.234	2.734	4.968	113.000	14.460	*12,8*

[1]) Vezi « Weltwirtschaftliches Archiv », Ianuarie 1938, pag. 66, tabloul dat de către Colin Clark.

[1]) Asupra diferenței între aceste două ipoteze: *neglijarea* sau *socotirea* muncii femeilor și copiilor, vezi capitolul *Productivitatea și rentabilitatea agriculturii*.

[2]) Dacă într'o țară agricolă ar mai exista încă pământ disponibil nepus în cultură, atunci de sigur că rentabilitatea cea mai mare ar fi atinsă de agricultură, unde pământul putând fi socotit *ca o valoare nulă*, numai utilajul ar intra în calculul capitalului de bază. (Vezi studiul nostru publicat în « Weltwirtschaftliches Archiv » din Iunie 1935).

Astfel pentru anul 1937 — ca şi pentru toţi ceilalţi ani de care am putea să ne ocupăm — se constată în privinţa productivităţii o mare *disparitate* între industrie şi agricultură.

Această disparitate nu ar putea să se atenueze decât prin tehnicizarea agriculturii care ar mări capitalul specific pe cap de muncitor şi — în mod corelativ — ar spori şi cantitatea produselor obţinute pe unitatea de suprafaţă.

In treacăt relevăm că atâta vreme cât inferioritatea agriculturii noastre va rămâne atât de mare, comparaţia între productivitatea agriculturii şi aceea a industriei străine va continua să ne fie defavorabilă.

După calculul nostru — şi după formula bine cunoscută dată de noi — în schimbul internaţional, *România vinde produsul muncii a zece muncitori agricoli contra produsului muncii unui singur lucrător industrial din occident.*

PRODUCTIVITATEA ŞI RENTABILITATEA INDUSTRIILOR

Credincioşi metodei noastre, care constă în a prezenta, în locul unor desvoltări pur verbale şi abstracte, date inedite şi expresive asupra realităţii, înfăţişăm într'un tablou sintetic (tab. I), rezultatele statisticelor oficiale ale Ministerului Economiei Naţionale, prelucrate de noi în scopul de a pune în evidenţă productivitatea şi rentabilitatea diferitelor grupe ale industriilor de transformare în anul 1937 [1]).

Legătura între productivitatea muncii p şi rentabilitatea generală i se face — după cum rezultă din tablou — tot prin ajutorul formulei noastre sintetice $p = s + qi$.

Regretăm că nu avem loc aici pentru tablourile corespunzătoare anilor anteriori lui 1937 spre a dovedi cât de constantă este ierarhia dintre diferitele grupe de industrii. *Dela un an la altul clasificarea acestor grupe din punct de vedere al productivităţii rămâne aceeaşi şi tot aceeaşi rămâne şi clasificarea lor din punct de vedere al salariilor sau a capitalurilor specifice.*

Care sunt concluziile pe care le desprindem din examinarea acestui tablou?

a) O strânsă corelaţie apare între mecanizarea grupelor de industrii şi productivitatea lor, mecanizarea fiind reprezentată prin capitalul specific al fiecărui grup. Astfel, dacă considerăm primele patru grupuri din tablou: industria chimică, alimentară, de hârtie şi metalurgică, constatăm că acestea ocupă primele locuri şi în ceea ce priveşte importanţa capitalurilor specifice şi în ceea ce priveşte mărimea productivităţii, *ceea ce dovedeşte că factorul cel mai important al productivităţii îl constitue capitalul specific, adică industriile intens mecanizate sunt şi cele mai productive* [1]).

b) Tot astfel este firesc ca aceleaşi industrii să prezinte şi maximum de plus-valută fiindcă plus valuta nu este decât rezultatul înmulţirii capitalului specific cu rentabilitatea globală, amândouă deosebit de mari.

c) Salariile apar ca fiind aproape fără influenţă asupra productivităţii, care este determinată aproape exclusiv de gradul de mecanizare.

---

[1]) Producţia netă P este calculată scăzând din producţia brută Pb, valoarea materiilor prime şi a combustibilului precum şi uzura instalaţiilor respective. Toate celelalte cifre sunt sau statistice sau deduse aşa cum se arată în capul fiecărei coloane.

Este de observat că în tabloul de rentabilitate calculat de noi am luat ca bază pentru capitalul investit C datele înregistrate direct de statistica Ministerului Economiei Naţionale. Cât priveşte capitalul de rulment K, baza noastră de calcul a fost să socotim drept capital de rulment mediu necesar în cursul unui an valoarea însumativă a materiilor prime, a combustibilului şi a salariilor din cursul unui an. Această valoare s'ar putea socoti exagerată, întru cât ciclul recuperării capitalului de rulment pare mai rapid decât un an. Din nenorocire pentru industrie, încasarea contravalorii mărfurilor se face cu o întârziere extraordinară, întârziere pe care o dovedeşte cifra de 22 miliarde a diverşilor debitori, cuprinsă în bilanţul general al societăţilor industriale la finele anului 1937 (« Statistica societăţilor anonime din România », vol. XX, pag. 52).

Calculând pentru întreaga industrie de transformare materia primă plus combustibilul, plus salariile, am ajuns la suma de 45.690 milioane drept capital de rulment necesar tuturor industriilor româneşti.

Pe de altă parte, adunând posturile: casa, disponibil în bănci, materii prime, mărfuri, diverşi debitori şi material din bilanţul general al societăţilor industriale deja citat, ajungem la cifra de 45.241 milioane, adică la o cifră foarte apropiată de aceasta.

De aceea, în tabloul de mai sus aplicăm tuturor grupelor de industrie aceeaşi bază de calcul socotind capitalul de rulment K totdeauna egal cu valoarea însumativă a materiei prime, a combustibilului şi a salariilor anuale.

Cu toată diferenţa dintre conţinutul statisticei Ministerului Economiei Naţionale şi acela al statisticei societăţilor anonime faptul că acele două cifre sunt aşa de apropiate ne arată că nu am greşit luând această bază de evaluare.

[1]) Pentru a pătrunde şi mai adânc cu analiza noastră, am examinat în « Statistica Societăţilor Anonime din România» citată mai sus (pagina 66—69), cum se prezintă rentabilitatea brută a diferitelor grupe de industrii în bilanţurile societăţilor anonime care le stăpânesc.

Ca observaţie metodologică trebue să constatăm că această comparaţie trebue făcută cu multă precauţiune, întru cât societăţile anonime din această statistică se acoperă numai în mică parte cu întreprinderile industriale înregistrate în grupele statistice ale Ministerului Economiei Naţionale continuate în tabloul nostru.

Astfel, examinând la pagina 52—53 din acest volum care sunt grupele de industrii pentru care datele din bilanţul însumativ al societăţilor anonime, ar corespunde cu grupele de industrii aşa cum sunt stabilite de statistica Ministerului Economiei Naţionale, am găsit că numai grupele metalurgice, materiale de construcţie, hârtie şi lemn s'ar putea considera ca corespunzând unele cu altele, întru cât evaluarea activelor imobilizate ale acestor grupe după bilanţ ar coincide aproximativ cu evaluarea investiţiilor în clădiri şi instalaţii din clasificarea Ministerului Economiei Naţionale.

Pentru toate celelalte grupe diferenţele sunt atât de mari şi se raportă la un număr atât de mic de întreprinderi faţă cu numărul înregistrat de statistica Ministerului Economiei Naţionale, încât nici nu mai credem util să reţinem datele de rentabilitate prezentate de către Statistica societăţilor anonime.

Faţă de lipsa de concordanţă dintre statistica industrială a Ministerului Economiei Naţionale şi statistica bazată pe bilanţuri a Institutului Central de Statistică, am fi de părere ca ea să fie pusă într'un paralelism perfect cu statistica Ministerului Economiei Naţionale, înregistrându-se pentru fiecare grup de industrie în mod separat un nucleu compus din acele întreprinderi care figurează şi într'o statistică şi în cealaltă şi cărora li se pot aplica în mod concordant ambele statistici.

d) Nu există o coincidenţă şi o corelaţie între rentabilitatea globală (care, după cum am văzut, este un indice mai bun pentru a evidenţia rentabilitatea întreprinzătorului, decât însăşi bilanţul pe care acesta îl publică) şi productivitate.

De pildă industria chimică şi cea metalurgică prezintă aproximativ aceeaşi rentabilitate, dar — după cum se vede în tablou — productivitatea celei dintâi este dublă faţă de a celei de a doua.

Cui se datoreşte acest fapt? Exclusiv capitalului specific care este în cea dintâi mai mult decât dublu.

De sigur dacă în loc de a prezenta statistica pe grupe de industrii am prezenta-o pe ramuri mai diferenţiate de industrii — aşa cum am făcut-o în anumite studii speciale — atunci am ajunge la contraste şi mai mari în productivitatea unor industrii care din punct de vedere al rentabilităţii sunt la acelaşi nivel.

Tot astfel, dacă pe de altă parte privim la industriile cele mai inferioare din tabloul nostru, constatăm că industria ceramică care este cea dintâi pe scara rentabilităţii, este penultima pe scara productivităţii prezentând în acelaşi timp şi salariile medii cele mai slabe.

Iată dar că între rentabilitate şi productivitate nu întâlnim niciun fel de coincidenţă, existând industrii foarte rentabile dar de o productivitate extrem de slabă şi invers.

Aceste rezultate prezintă o importanţă teoretică din cele mai mari. *Ele arată lipsa de paralelism între interesul privat reprezentat prin rentabilitate şi interesul naţional reprezentat prin productivitate.*

Ele pun şi mai bine în lumină necesitatea ca studiile economice să fie îndreptate pe făgaşul ideii de productivitate, căci numai această noţiune poate da o idee despre valoarea naţională a unei ramuri de producţie.

e) O corelaţie importantă se constată între capitalul specific şi salarii. Astfel industria chimică, industria hârtiei şi cea metalurgică stau în fruntea tuturor industriilor din punct de vedere al capitalului specific şi, în acelaşi timp, prezintă salarii medii din cele mai mari. Tot astfel cele din urmă industrii după capitalul lor specific sunt industria ceramică şi aceea a lemnului, care stau în cea mai mare inferioritate şi sub raportul salariului mediu.

Această observaţie am putea-o ilustra mai bine dacă în loc să considerăm grupe mari de industrii am considera ramuri diferenţiate din acestea. Corelaţia este dintre cele mai concludente sub raportul general teoretic fiindcă arată că *cu cât o industrie este mai mecanizată, cu atât îşi plăteşte mai bine lucrătorii săi.*

De altfel este şi firesc, că industriile mecanizate care sunt prin excelenţă industrii complexe şi dificile să remunereze deosebit pe lucrătorii lor, potrivit competenţei şi responsabilităţii deosebite a acestora.

f) Legând aceste observaţiuni cu aceea făcută asupra capitalului specific, scoatem o concluzie plină de învăţăminte pentru orientarea politicei noastre economice şi anume că *mecanizarea aduce în acelaşi timp şi la înălţarea muncitorului şi la aceea a patronului pe scara industrială,* supunându-l şi pe unul şi pe celălalt la încercarea tuturor puterilor lor intelectuale şi silindu-i să desfăşoare o activitatea de calitate necunoscută în industriile rudimentare şi puţin mecanizate.

g) Este interesant de considerat cum variază rentabilitatea în diferite grupuri de industrii după mărimea întreprinderilor, urmărind datele furnizate la pag. 66—69 din vol. XX al Societăţilor anonime.

Este de observat, întâi, că pentru toate industriile rentabilitatea brută din anul curent 1937 a fost negativă la societăţile cu capital mai mic de 10 milioane lei şi anume *deficitul a fost cu atât mai grav cu cât întreprinderea a fost mai mică,* societăţile anonime sub 1 milion capital dând o pierdere de aproape 40%! Dimpotrivă, societăţile cu capital mai mare de 10 milioane marchează o creştere progresivă a beneficiului care ajunge la 25% pentru societăţile cu un capital peste 1 miliard.

Aceasta înseamnă că *eficienţa concentrării întreprinderilor industriale — despre care s'a scris o întreagă literatură — rămâne şi astăzi necontestabilă.*

Toate grupele particulare de industrie confirmă acelaşi fenomen. Industria lemnului ajunge la rentabilitatea de 14,5% numai pentru societăţile cu peste 100 milioane capital; industria materialelor de construcţie trece de rentabilitatea de 15,9% numai pentru societăţile cu peste 100 milioane capital; industria pielăriei ajunge la 14,4% pentru societăţile cu peste 50 milioane.

Industria hârtiei, care realizează recordul rentabilităţii, cu o medie de 15,5% ajunge la o rentabilitate mărturisită de 18,6% pentru societăţile cu peste 100 milioane capital.

Un alt semn al beneficiilor progresive pe care le produc întreprinderile mari îl constitue proporţia fondurilor de amortizare arătate la pagina 71 din acelaşi volum statistic. Fondul pentru amortizarea instalaţiunilor şi maşinilor atinge 21% din valoarea acestor instalaţii pentru întreprinderile mici şi ajunge la 78,5% pentru întreprinderile cu peste un miliard capital, ceea ce înseamnă pur şi simpu că *aceste întreprinderi au beneficii enorme pe care nu le pot masca decât creând fonduri uriaşe de amortizare.*

Dacă punem în comparaţie datele de rentabilitate numai pentru patru grupe de industrie constatăm o evidentă discrepanţă între rentabilitatea generală stabilită de noi după datele Ministerului Economiei Naţionale şi rentabilitatea brută din bilanţuri stabilită de statistică.

Totuşi între aceste date există un paralelism *întru cât ierarhia celor patru grupe de industrie rămâne aceeaşi* (industria hârtiei şi artele grafice, industria materialelor de construcţie, industria metalurgică şi industria lemnului), fie că clasificăm aceste ramuri după rentabilitatea globală stabilită de noi după statistică, fie că le clasificăm după rentabilitatea de bilanţ.

Dacă rentabilitatea de bilanţuri apare totdeauna mai mică faţă cu rentabilitatea globală, explicaţia stă în faptul că aceste industrii foarte prospere îşi ascund în bilanţuri o bună parte din beneficiile lor, făcând amortizări exagerate şi rapide care întrec cu mult uzura normală a instalaţiilor lor.

Acelaşi lucru se observă şi dacă comparăm totalul industriilor din statistica Ministerului Economiei Naţionale care arată o rentabilitate globală de 16,8% cu totalul Societăţilor industriale şi miniere din statistica societăţilor anonime, vol. XX, care arată o rentabilitate de 9,9%.

Concluzia acestui tablou este că între rentabilitatea globală şi între rentabilitatea de bilanţ, există un evident *paralelism* dar că totdeauna rentabilitatea de bilanţ apare mai mică, datorită ascunderii beneficiilor de către întreprinderi.

In ce privește *rentabilitatea băncilor, societăților comerciale și societăților de asigurare*, vom observa întâi că rentabilitatea băncilor apare în general mai mică decât aceea a industriilor cu o medie de abia 3,23% în anul 1937.

Toate băncile cu un capital sub 10 milioane sunt în pierdere și numai cu băncile mai mari de această limită încep beneficiile, care culminează la 14,15% pentru cele cu un capital între 200—300 milioane.

Rentabilitatea superioară a întreprinderilor mari se verifică și la societățile comerciale unde — față cu o rentabilitate medie de 3,7% — întreprinderile sub 5 milioane capital au pierderi sau beneficii de maximum 3%, pe când cele mai mari de 5 milioane arată beneficii progresive, care culminează — cu 12,5 la sută — pentru întreprinderile cu un capital între 50—75 milioane.

In fine, societățile de asigurare a căror beneficii sunt în general mari, situându-se în mediu la 7,4% marchează și ele o tendință progresivă, pe măsura creșterii capitalului.

PRODUCTIVITATEA ȘI RENTABILITATEA MINELOR

In ceea ce privește productivitatea minelor ne vom opri numai la cele două ramuri de mare importanță națională: cărbunele și petrolul.

Valoarea producției brute de cărbune în 1937 a fost de 1.400 milioane lei. Cum în această industrie producția netă reprezintă cca 80% din cea brută, ea se ridică la 1.120 milioane lei, ceea ce față cu cei 17.668 lucrători înseamnă *o productivitate a muncii de 63.400 lei pe an*, adică mai puțin decât productivitatea medie a industriei de transformare care este de 82.778.

Pentru petrol rezultatele cercetării productivității sunt însă sensaționale. In 1937 valoarea producției brute de petrol a fost de 8.087 milioane lei ceea ce implică o producție netă de 75% adică de cca 6.000 milioane lei. Or, această producție netă fiind realizată abia de un număr de 18.430 de lucrători evidențiază o productivitate de 325.000 lei pe an, *adică o productivitate dublă față de cea mai fericită industrie de transformare care este industria chimică.*

In ce privește rentabilitatea industriei extractive (petrol, cărbuni etc.), ea este (după statistica Societăților anonime, vol. XX) din cele mai mari cu o medie de 14% și cu un maximum de 23,1% pentru întreprinderile al căror capital întrece un miliard.

PRODUCTIVITATEA ȘI RENTABILITATEA MESERIILOR

Ar fi imposibil să stabilim această rentabilitate pe cale directă, deoarece meseriile constitue domeniul cel mai ignorat de statistică. Putem însă face câteva aprecieri cu caracter de certitudine, bazându-ne exclusiv pe comparații și deducții.

Intr'adevăr, după ce am stabilit că productivitatea este suma salariului mediu și a plus valutei pe cap de lucrător, suntem îndreptățiți să afirmăm că în ceea ce privește salariul mediu acesta este în meserii mult superior celui din agricultură și foarte apropiat de cel din industrie, după cum însăși ocupația meseriașilor este apropiată prin natura ei de ocupațiunile industriale.

In ceea ce privește plus valuta, ea fiind determinată în primul rând de capitalul specific, este natural ca să fie mult inferioară aceleia din industrie, deoarece capitalul specific este reprezentat în meserii printr'un utilaj foarte redus prin comparație cu utilajul industriilor mari. Acest capital specific poate să fie chiar în multe cazuri mult inferior celui din agricultură, întrucât dacă în agricultură revine pe cap de muncitor în orice caz o anumită suprafață de teren, fie ea cât de mică, în meserii utilajul pe cap de meseriaș constă abia din câteva unelte foarte simple.

Astfel se poate conchide că *meseriile se ridică aproape de industrie din punct de vedere al salariilor, dar coboară chiar și sub nivelul agriculturii din punct de vedere al plus-valutei*, așa încât productivitatea lor trebue socotită ca așezându-se între productivitatea agriculturii și aceia a industriei.

PRODUCTIVITATEA ȘI RENTABILITATEA AGRICULTURII

Cercetarea productivității și rentabilității prezintă în agricultură aspecte cu totul noui, atât din cauza caracterului special al agriculturii, cât și din cauza dificultăților tehnice întâmpinate la identificarea acestor două rezultate ale producției:

1. Cel dintâi lucru pe care trebue să-l observăm este că — prin deosebire de industrie — în agricultură este mult mai greu să găsim cazuri de întreprinderi consacrate unui singur fel de producție, adică unei singure culturi, astfel că productivitatea și rentabilitatea nu pot fi deosebite clar pentru fiecare fel de cultură.

In întreprinderile agricole sunt foarte rare cazurile de *monocultură*. Și tot așa de rare sunt cazurile de *monocultivatori*, adică de muncitori cari să-și consacre toată munca lor în cursul unui an pentru cultura unei singure plante. Pe de altă parte, stabilirea productivității și a rentabilității diferitelor culturi într'o întreprindere cu policultură este excesiv de grea și presupune complicate metode contabile și administrative.

De altfel problema prețului de cost și a elementelor componente ale acestuia este, chiar și într'o întreprindere industrială cu producție variată, o problemă nerezolvată încă complet, nici de tehnica contabilă cea mai înaltă.

2. In agricultură interesează clasificarea după rentabilitate și productivitate a diferitelor *regiuni* și a diferitelor *mărimi de proprietate.*

Astfel, un studiu complet al rentabilității și productivității trebue să urmărească variațiunea acestor două rezultate dela o regiune la alta a țării și — în cadrul aceleiași regiuni — dela proprietatea cea mai mică la cea mai mare. Fără acest studiu înfățișarea productivității bazată pe medii generale este de puțin interes.

3. La calculul productivității muncii în agricultură, prin deosebire de industrie, trebue să socotim negreșit munca femeilor și chiar a copiilor.

In industrie lucrează de obiceiu numai bărbaţii pe când femeile se ocupă de gospodăria familiară, iar atunci când sunt şi ele lucrătoare sunt înregistrate direct ca atare în statistici.

In agricultură trebue să socotim totdeauna munca femeilor (ca şi munca copiilor) fiindcă este cunoscut cât de mult lucrează femeile atât în agricultura propriu zisă cât şi în realizarea veniturilor accesorii (lăturalnice) ale gospodăriei [1]).

4. In întreprinderea agricolă — şi în special în acea ţărănească — proprietarul şi familia sa muncesc alături de salariaţi (argaţi), aşa încât în venitul net ca şi în venitul naţional economic se distinge foarte greu partea datorită muncii de cea datorită capitalului, întru cât proprietarul este în acelaşi timp şi muncitor şi « capitalist ».

Această dificultate a făcut ca Institutul dela Roma să considere pe proprietar şi pe membrii familiei sale drept *muncitori pe propria lor proprietate* şi să socotească în contabilitate pentru aceştia, *salarii virtuale*, egale cu acele plătite pentru argaţi.

In modul acesta se separă din rezultatul întreprinderii partea datorită *muncii* familiei proprietarului, rămânând ca numai excedentul să fie socotit ca un venit al *capitalului*, aşa cum se vede limpede şi pe schema dată de noi.

5. O altă deosebire între industrie şi agricultură apare în modul cum exprimăm productivitatea întreprinderilor prin raport cu mijloacele de producţie şi în special cu capitalul întrebuinţat.

Intr'adevăr, instrumentele de producţie industrială sunt *extensibile la infinit*, întrucât omul poate crea continuu noui maşini şi supune noui puteri naturale în serviciul producţiei industriale.

Capitalul în industrie este o creaţiune a omului — bazată de sigur pe anumite produse naturale cum sunt fierul, cărbunele şi alte materii prime — dar din cauza abundenţei acestor elemente de bază, el poate fi înmulţit cu uşurinţă. De aceea capitalul specific, care are un rol atât de mare în determinarea productivităţii muncii, poate creşte oricât de mult *ca o creaţiune a omului însăşi*. Mărind capitalul specific adică gradul de mecanizare a industriei, se măreşte productivitatea muncii omeneşti *şi cu aceasta sporeşte nelimitat însăşi buna stare a colectivităţii naţionale.*

Dimpotrivă, agricultura produce bazată întâi pe un capital *absolut limitat* care este pământul şi în al doilea rând pe un capital *relativ limitat* care este utilajul sau inventarul viu, capitaluri care nu pot creşte decât într'o anumită proporţie cu suprafaţa de pământ disponibilă.

Capitalul specific pe lucrător poate fi sporit întâi până la o anumită limită prin utilajul şi inventarul care îmbogăţeşte fiecare hectar de pământ. Acest spor *prin tehnicitate* este singurul care prezintă *un adevărat interes naţional.*

Statistica ne indică însă şi alt fel de spor al capitalului specific — sporul *prin extensiune* — care înseamnă acumularea a cât mai multe hectare de pământ pe cap de muncitor (nu de proprietar!).

Sporirea capitalului specific prin acumulare nu prezintă însă decât *un interes limitat*, fiindcă măreşte numai bună starea participanţilor într'o anumită întreprindere sau într'o anumită regiune. Ea nu poate fi socotită ca un folos naţional, câtă vreme sporul de capital specific ca şi sporul corespunzător de productivitate sunt datorite *rarităţii populaţiei* într'o anumită regiune, graţie căreia sporeşte numărul de hectare pe cap de muncitor.

Intr'adevăr, un capital specific mare (datorit numai faptului că populaţia agricolă este rară într'o regiune) atrage după sine existenţa unui capital specific mic în altă regiune (în care populaţia agricolă ajunge în mod necesar densă).

Aşa fiind, productivitatea muncii în agricultură are două aspecte şi două explicaţii deosebite. *Productivitatea prin cultură extensivă* nu este un simptom fericit pentru economia naţională în întregul ei. Ea caracterizează numai o anumită regiune privilegiată care absoarbe populaţie puţină, prin raport cu suprafaţa ei. Celelalte regiuni ale ţării cu o populaţie densă sunt atunci, în mod necesar, regiuni defavorizate.

Iată de ce, într'o concepţie totalitară a economiei naţionale trebue făcută o distincţiune:

1. Regiunile de cultură extensivă merită trecute, din punct de vedere demografic, la *pasivul* naţiunii fiindcă « consumă » pământ mult pentru populaţie puţină, beneficiind astfel de un privilegiu pe socoteala întregii ţări agricole.

2. Dimpotrivă, *regiunile de cultură intensivă* şi de populaţie densă merită socotite din punct de vedere demografic la *activul* naţiunii, fiindcă economisesc pământul ţării şi îl utilizează pentru a susţine un maximum de populaţie.

---

[1]) Dacă până acum, în studiile noastre asupra productivităţii comparate a industriei şi agriculturii am neglijat munca femeilor în agricultura românească, socotind că producţia agricolă trebue atribuită exclusiv bărbaţilor, am făcut aceasta dintr'un scrupul ştiinţific fiindcă am voit să evidenţiem productivitatea superioară a industriei *chiar în ipoteza mai favorabilă pentru agricultură în care producţia agricolă nu ar fi datorită cu nimic femeilor.*

De data aceasta însă, ne mai fiind necesară această *ipoteză limită*, ne vom pune în cadrul real în care munca femeilor trebue socotită alături de aceea a bărbaţilor.

Care ar fi metodele de evaluare a muncii femeilor? După o metodă simplistă, am putea să considerăm numărul femeilor adulte egal cu numărul bărbaţilor adulţi şi să dublăm cifrele statistice ale lucrătorilor bărbaţi.

O altă metodă este aceea întrebuinţată de unii economişti între cari şi de d-l Frunzănescu în studiul său « Munca omenească în actuala conjunctură agricolă », 1935.

După statistică, din totalul populaţiei agricole sunt 27,5% bărbaţi între 20—65 ani, 27,5% femei de aceeaşi vârstă şi 13,2% copii şi adolescenţi între 12—20 de ani, ceea ce înseamnă că pentru 100 de muncitori bărbaţi există 100 de muncitoare femei şi 50 de muncitori copii. Dacă socotim că munca femeilor nu valorează decât 75%, iar a copiilor decât 50% din munca bărbaţilor, atunci la fiecare 100 de lucrători bărbaţi corespunde munca a 100 femei egal cu 75 bărbaţi şi munca a 50 copii egali cu 25 bărbaţi, adică o muncă echivalentă cu 100 de lucrători bărbaţi, ceea ce ne face să ajungem exact la acelaşi rezultat ca şi în prima ipoteză şi anume *că în agricultura noastră trebue să socotim totdeauna că munca lucrătorilor bărbaţi este dublată de aceea a femeilor şi copiilor lor.*

Numai socotind astfel, rezultatele statisticei agricole devin comparabile cu acelea ale statisticei industriale şi se integrează şi în modul de calcul admis de Institutul dela Roma.

Rezultă că dacă voim să considerăm problema agrară în toate aspectele ei, trebue să aplicăm *două* criterii de apreciere şi de clasificare a diferitelor forme de întreprinderi şi feluri de cultură.

Cel dintâi criteriu priveşte *interesul limitat al categoriei agricole, adică bună starea locală.* Acest criteriu nu poate fi altul decât maximum de producţie realizată pe cap de muncitor, adică maximum de *productivitate* a muncii, aşa cum am definit această noţiune pentru industrie.

Al doilea criteriu priveşte *meritul naţional* şi clarifică întreprinderile după *maximum de venit naţional economic pe ha* şi după *maximum de densitate a populaţiei* pe care ele o îngădue [1]).

Pentru a judeca diferitele regiuni agricole ale ţării, diferitele ramuri de cultură şi diferitele categorii de proprietăţi trebue să le trecem prin filtrul acestor două criterii.

Pentru a aplica criteriul de interes limitat al grupului agricol vom distinge regiunile şi întreprinderile agricole a căror productivitate a muncii este *superioară* productivităţii medii a ţării de regiunile şi întreprinderile a căror productivitate este *inferioară* acesteia.

In ceea ce priveşte criteriul de merit naţional vom proceda la fel deosebind ramurile şi întreprinderile cu un venit naţional economic la hectar *deasupra* mediei ţării de regiunile şi întreprinderile *sub* media ţării. Tot astfel, în ceea ce priveşte densitatea populaţiei, vom distinge între densităţile *superioare* şi cele *inferioare,* aceste două categorii fiind separate prin densitatea medie a ţării [2]).

[1]) Este de observat că maximului de productivitate la ha îi corespunde în industrie maximum de productivitate a capitalului investit.

Criteriul productivităţii capitalului este însă de o importanţă secundară în industrie, fiindcă acolo capitalul este extensibil şi poate fi creat aproape exclusiv de către om.

[2]) Economiştii din răsăritul Europei au stabilit că există o antiteză între densitatea *generală* a populaţiei unei ţări şi densitatea populaţiei *agricole* faţă cu suprafaţa *cultivată.*

Astfel marele economist jugoslav Franges, arată că Bulgaria, Iugoslavia şi România sunt printre popoarele cu populaţia cea mai rară din Europa (România cu 65,8 locuitori la km. patrat) îndărătul lor neaflându-se decât ţările Baltice şi Scandinavia. Cu toate acestea din punct de vedere al densităţii populaţiei agricole pe suprafaţa cultivată aceste trei ţări stau în fruntea ţărilor Europei (România cu 81,54 locuitori agricoli pe km² de suprafaţă cultivată) şi nu sunt întrecute decât de Italia.

Astfel se ajunge la concluzia, în aparenţă paradoxală, că *acolo unde densitatea generală este mai slabă, densitatea agricolă a populaţiei este mai mare şi presiunea demografică mai puternică.*

In ceea ce priveşte verificarea legii de mai sus în interiorul unei ţări, putem observa, de pildă, că la noi în România densitatea agricolă cea mai mare corespunde cu regiunea subcarpatică şi cu Platoul Transilvaniei. Astfel Muntenia subcarpatică şi Moldova subcarpatică au densitatea de 179 şi respectiv 182 de locuitori pe km patrat de suprafaţă *arabilă,* ceea ce întrece cu mult densitatea medie a ţării care este de 118 locuitori pe km patrat de suprafaţă *arabilă.*

Or, tocmai judeţele din Muntenia şi Moldova subcarpatică sunt în general cele mai slab populate şi — faţă cu densitatea medie a României din 1930 de 61 locuitori la km patrat — ele reprezintă o densitate de 48 pentru Muscel, de 47 pentru Baia şi de 50 pentru Neamţ.

Astfel şi în interiorul unei ţări se observă aproape aceeaşi corelaţie: acolo unde densitatea *generală* a populaţiei este mai slabă, densitatea *agricolă* este mai mare.

Ultimele două criterii care caracterizează meritul naţional nu sunt însă de o importanţă egală. A realiza un maximum de venit naţional economic la hectar este un merit care trece înaintea celuia de a permite maximum de densitate a populaţiei.

Combinând aceste două criterii putem face următoarea clasificare, pe care o vom aplica mai în urmă:

1. Regiuni sau întreprinderi *de foarte mare merit naţional,* cu venit naţional-economic superior şi cu densitate superioară.

2. Regiuni *de mare merit naţional,* cu venit naţional-economic superior dar cu densitate inferioară.

3. Regiuni *de mic merit naţional* cu venit naţional-economic inferior, dar cu densitate superioară.

4. Regiuni de *foarte mic merit naţional* cu venit naţional-economic inferior şi cu densitate inferioară.

In ceea ce priveşte rentabilitatea este de observat că, prin deosebire de industrie, această noţiune dă naştere în agricultură la unele complicaţiuni.

Institutul dela Roma întrebuinţează două noţiuni deosebite pentru rentabilitate şi anume *renta averii nete* şi *venitul net:*

a) Renta averii nete este raportul procentual dintre venitul capitalistului rămas exclusiv în mâinile proprietarului întreprinderii (venit constituit din dobânzile virtuale ale activului şi din beneficiul antreprenorului) şi averea *netă* a întreprinzătorului (rămasă după scăderea datoriilor care o grevează).

b) Venitul net este compus din venitul proprietarului întreprinderii plus dobânzile şi arenzile efectiv plătite, totul raportat procentual la ansamblul capitalurilor angajate în întreprindere (adică la averea netă plus datoriile efective).

c) Pe lângă aceste două noţiuni, noi am introdus o a treia noţiune de rentabilitate pe care o numim *rentabilitatea globală* a capitalurilor. Ea se obţine raportând procentual venitul net plus impozitele, adică *întreaga plus valută,* la *ansamblul capitalurilor angajate* în întreprindere. Rentabilitatea naţională este foarte apropiată de venitul net, întru cât diferenţa între ele nu constă decât din impozite.

PRODUCTIVITATEA ŞI RENTABILITATEA PE PROVINCII

După cum este cunoscut, noi nu am avut în România studii asupra productivităţii şi rentabilităţii — ca şi în general asupra tuturor elementelor determinate ale exploataţiilor agricole — până nu au început lucrările secţiunii de Economie rurală a d-lui profesor Cornăţeanu [1]).

[1]) Datele acestei secţiuni sunt numai *monografice,* iar nu *statistice,* fiindcă ele rezultă din examinarea amănunţită a unui număr de exploataţii de diferite categorii dintr'o regiune, iar nu din însumarea statistică a datelor privitoare la toate exploataţiile din acea regiune.

Nici mediile formate de aceste date monografice nu au valoarea unor medii statistice, cu atât mai mult cu cât exploataţiile de diferite categorii cercetate în fiecare regiune nu sunt alese astfel încât proporţia dintre ele să fie corespunzătoare cu proporţia reală dintre diferitele categorii de întreprinderi în regiunile respective.

Şi astfel, de pildă pentru Dobrogea în care proprietatea sub 5 ha reprezintă 40% din suprafaţa totală, locul luat de această proprietate în exploataţiile cercetate, pentru care s'au stabilit cifre medii, este abia de 9%!!

Cu toate aceste rezerve datele secţiei de Economie rurală sunt extrem de preţioase constituind cel dintâi material de care dispune ţara noastră pentru a judeca în adânc structura economiei noastre agrare. Tot ce s'a afirmat ca pretins ştiinţific până la realizarea acestor date a fost de fapt superficial şi empiric.

Dăm mai jos tabloul datelor esenţiale privitoare la diferitele regiuni ale ţării, calculate de noi pe baza cifrelor inedite trimise la Roma, dar încă nepublicate, de către Secţiunea de Economie agrară [1]).

Care sunt concluziile pe care le mărturiseşte acest tablou?

Tab. II — Datele esenţiale ale producţiei agricole în provinciile României pentru 1937/38 [1])

Provinciile	Câte ha cultivate pe locuitor	Câte ha cultivate pe muncitor agricol	Revine pe hectar						Revine pe muncitor				
			Capital activ (specific)	Rentabilitatea globală i	Venit net în % din activ	Venit net plus impozite (plus valută)	Salarii virtuale şi reale	Venit naţional economic	Capital specific	Rentabilitat a globală i	Venit net plus impozite (plus valută)	Salarii virtuale şi reale	Venit naţional-econ. (productivitatea muncii)
		$T:H$	q'	în %		$q'i$	s'	p'	q	în %	$q\ i$	s	p
(1	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
Muntenia de şes	1,22	2.13	44.954	*9,85*	*9,40*	4.418	1.091	5.509	96.000	*9,85*	9.400	2.400	11.800
Muntenia subcarpatică	0,56	0,98	36.170	*9,40*	*9,20*	3.402	1.113	4.515	35.500	9,40	3.340	1.090	4.430
Basarabia	[2]) 1,26	2,20	21.219	*13,70*	*13,00*	2.901	1.257	4.158	48.800	*13,70*	6.380	2.770	9.150
Dobrogea	1,87	3,27	17.818	*10,70*	*10,20*	1.896	1.364	3.260	58.000	*10,70*	6.180	4.470	10.650
Moldova	[3]) 0,88	1,54	22.587	*17,30*	*16,80*	3.918	1.596	5.504	34.800	17.30	6.020	2.440	8.460
Banatul	0,96	1,68	41.584	*6,00*	*5,33*	2.500	1.408	3.908	70.000	*6,00*	4.200	2.370	6.570
Transilvania	[4]) 0,61	1,07	34.921	*6,74*	*6,33*	2.350	1.154	3.504	37.300	*6,74*	2.510	1.235	3.745
Media	—	—	—	—	—	3.055	1.285	4.310	—	—	5.433	2.396	7.829

[1]) Datele din primele coloane 2 şi 3 sunt statistice (Dr. Lupan). Celelalte date sunt monografice pe baza numai a exploataţiilor agricole cercetate de Institutul de Cercetări agronomice, secţia de Economie rurală.

[2]) Basarabia de Nord 0,07
Basarabia de Sud 1,66

[3]) Moldova subcarpatică 0,55
Moldova dintre Siret şi Prut . . . 1,22

[4]) Platoul Transilvaniei 0,61
Transilvania de Nord 0,48
Câmpia Tisei 0,73

1. Incepând cu criteriul de interes privat care este rentabilitatea, observăm o extraordinar de mare variaţie dela o regiune la alta.

Rentabilitatea cea mai mare o prezintă Moldova cu 16,8%, iar cea mai slabă Banatul cu 5,33%. Aceste variaţiuni enorme arată cât de absurdă este ipoteza după care se produce o quasi-nivelare a rentabilităţii diverselor întreprinderi în cadrul unei ţări şi în special în cadrul aceleiaşi ramuri de producţie. După teoria economică clasică, Bănăţenii — decepţionaţi de a-şi vedea întreprinderile lor dând ani de-arândul, aşa cum rezultă într'adevăr din statistică, o rentabilitate atât de mică —, ar trebui să-şi vândă proprietăţile, aşa cum îşi vând speculatorii la bursă acţiunile nerentabile, pentru a-şi cumpăra proprietăţi în Moldova unde ar găsi o rentabilitate de trei ori mai mare!!

Este inutil să evidenţiem cât de ridiculă este o asemenea presupunere. Vieaţa rurală şi în special vieaţa ţărănimii este stăpânită de alţi factori decât cei puri materiali şi vădeşte o altă mentalitate decât aceea a speculatorului.

Agricultura nu este o îndeletnicire în vederea rentabilităţii, ci este realizarea unei concepţiuni de viaţă ancorată adânc în sufletele oamenilor, concepţiune întreţesută de mobile sufleteşti infinit mai complexe, mai înalte şi mai mistice decât acelea ale intereselor pur băneşti.

2. Aceeaşi observaţie în ceea ce priveşte salariile medii pe muncitori care sunt şi ele excesiv de variate, oscilând între minimul din Transilvania şi maximul din Dobrogea. Şi totuşi aceste diferenţe de salarizare se menţin şi — cu toate micile migraţiuni interioare — nu duc de loc la acel fenomen de nivelare pe care şcoala economică liberală îl pune la baza sistemului său.

De altfel şi statistica specială a salariilor agricole pentru anul 1938 — ca şi toate statisticele anterioare — arată mari diferenţe în nivelul salariilor muncitorilor agricoli din diferite regiuni. Astfel, dacă pentru 1938 ne preocupăm de salariile din luna Iunie, adică din luna în care nevoia de muncă agricolă este cea mai mare, ele variază pentru bărbaţi între 73 lei pe zi în Câmpia Tisei şi 35 lei în Basarabia de Nord.

3. Capitalul specific pe hectar este în general foarte mic în România şi vădeşte sărăcia inventarului agricol la noi (vezi *Studii*, op. cit., Ciulei, pag. 72 [1]).

[1]) In acest tablou capitalul specific pe hectar, venitul net în procente, venitul net plus impozitele şi venitul naţional-economic pe hectar sunt cele date de Secţiunea de Economie Rurală.

Densitatea populaţiei agricole (exprimată în numărul de ha aferent unui om) este scoasă din studiul d-lui Lupan publicat în broşura Nr. 2 a Secţiei de economie agrară întitulată « Studii privitoare la preţuri şi rentabilitate în agricultura României », pag. 11, în care autorul dă un tablou extrem de preţios pe baza unor calcule personale făcute judeţ cu judeţ, *în mod statistic iar nu monografic.*

Densitatea *muncitorilor* este stabilită de noi pe baza ipotezei că în fiecare regiune numărul muncitorilor reprezintă 57% din totalul populaţiei adică între populaţie şi muncitorii efectivi există un raport de 1,75.

Rentabilitatea globală în procente este dedusă din formula $p' = s' + q'\ i$ în care cunoaştem după statistică productivitatea p' la hectar (venitul naţional economic la ha salariile s' la hectar şi capitalul specific q' la hectar. Cât priveşte datele pe cap de muncitor ele sunt obţinute înmulţind datele pe hectar cu numărul de hectare care revine pe cap de muncitor (număr stabilit în coloana 3).

[1]) D-l Frunzănescu, în lucrarea sa asupra Evoluţiei chestiunii agrare în România, arată (pag. 157) cum exploataţiile agricole din România au un capital activ la ha extraordinar de mic, *aşezându-se în urma tuturor ţărilor din Europa afară de Estonia şi Letonia.*

In ceea ce priveşte clădirile se fac aceleaşi constatări extrase din lucrarea deja citată a d-lui Cornăţeanu: « suntem ţara cu cea mai redusă valoare a clădirilor raportată

Acest capital variază enorm dela minimul din Dobrogea la maximul din Muntenia de şes, unde şi valoarea pământului şi importanţa utilajului sunt remarcabile.

Capitalul specific pe om variază tot aşa de mult, între minimul din Moldova şi maximul din Muntenia de şes, aceasta datorită într'o oarecare măsură diferenţei în suprafaţa aferentă fiecărui lucrător (1,54 ha în Moldova şi 2,13 ha în Muntenia de şes) dar mai ales datorită diferenţei în valoarea pământului şi a utilajului la ha (care e minimală în Moldova şi mare în Muntenia de şes). Aceasta arată cât de mare este bogăţia locală în şesul Munteniei prin raport cu Moldova, atât prin abundenţa pământului faţă cu populaţia cât şi prin valoarea lui.

In general valoarea pământului şi a utilajului la ha scad când trecem dela apusul la răsăritul ţării, fiind foarte mari în Muntenia, Oltenia, Banat şi Transilvania şi foarte scăzute în Moldova, Basarabia şi Dobrogea. Este aceasta un foarte caracteristic semn al structurii noastre geografice şi al modului cum variază civilizaţia după diferite meridiane ale pământului românesc, fapt asupra căruia ar merita ca cercetările să se oprească mai îndelung.

Deplasarea dela Vest spre Est înseamnă în România deplasarea dela condiţiunile Europei centrale spre condiţiunile Europei asiatice.

Toate observaţiile făcute asupra variaţiei capitalului specific la hectar sunt valabile şi pentru variaţia valorii pământului la hectar, care este în general cca 40% din cea dintâi.

4. O observaţie extrem de interesantă este aceea că raportul dintre salarii şi plus-valută este totdeauna foarte defavorabil salariilor. Astfel, după cum se poate vedea uşor în tabloul II, în Muntenia de şes care deţine recordul în această privinţă, plus-valuta este de *patru* ori mai mare decât salariile, în Muntenia subcarpatică de *trei* ori mai mare, iar în medie pe ţară *plus-valuta* (5433 lei) *este de 2,50 mai mare decât salariile* (2396 lei), *venitul naţional-economic* (7829 lei) *împărţindu-se în proporţie de 30% pentru salarii şi de 70% pentru plus-valută.*

Aceste cifre extrem de expresive explică «foamea de pământ» a ţăranului român, care continuă şi după expropriere. Ţăranul proprietar are faţă cu ţăranul salariat o superioritate enormă, întru cât pe lângă echivalentul muncii sale (salariul virtual) el primeşte în mediu şi o rentă de circa 2½ ori mai mare decât acest salariu.

Chiar dacă socotim că o parte din această rentă ia forma impozitelor şi a dobânzilor şi încă avantajele ţăranului proprietar sunt izbitoare.

5. Venitul naţional-economic care are o importanţă capitală şi care nu poate fi dedus din producţia brută, neexistând un paralelism între ele (vezi şi Cornăţeanu, *op. cit.*, pag. 39), atinge maximum în şesul Munteniei şi în Moldova.

6. In ceea ce priveşte productivitatea muncii şi aici sunt de înregistrat enorme diferenţe. Regiunile cele mai favorizate sunt Muntenia de şes şi Dobrogea, iar cele mai nenorocite sunt regiunile de dealuri din Muntenia şi Transilvania. In această privinţă se poate constata o altă gradaţiune decât cea arătată în punctul precedent şi anume productivitatea cea mai mare a muncii este în regiunile de câmpie: Dobrogea şi şesul Dunării; ea scade în regiunile de deal: Basarabia şi Moldova şi ajunge la minimum în regiunile de sub munte: din Muntenia şi Transilvania.

Media productivităţii muncii pe ţară este de 7.800 lei şi împarte regiunile ţării în două mari categorii: *a)* regiuni de mare bunăstare locală: Muntenia de şes, Dobrogea, Basarabia, Moldova şi *b)* regiuni de mică bunăstare locală: Muntenia subcarpatică şi Transilvania.

Venitul naţional economic pe hectar prezintă variaţiuni relativ mai mici, culminând în şesul Dunării şi — ceea ce este surprinzător — în Moldova, dar fiind extrem de slab în Transilvania şi în Dobrogea.

7. Referitor la criteriul de merit naţional, observăm că media venitului naţional-economic la hectar pe întreaga ţară, care este de 4.311 lei, separă provinciile româneşti în provincii cu venit naţional-economic *superior* la hectar (şesul Munteniei, Moldova şi Muntenia subcarpatică) şi în provincii cu venit naţional-economic *inferior* la hectar (Basarabia, Banatul, Transilvania şi Dobrogea).

In ceea ce priveşte densitatea agricolă a ţării care este în medie (după tabloul deja citat al d-lui Dr. Lupan) de 0,92 ha pe cap de locuitor, ea separă regiunile ţării în: *a)* regiuni *de densitate agricolă mare:* Transilvania de Nord, Bucovina, Moldova subcarpatică, Muntenia subcarpatică, Platoul Transilvaniei, Câmpia Tisei, Basarabia de Nord şi în *b)* regiuni *de densitate agricolă mică:* Banatul, Muntenia de şes (şesul Dunării), Moldova dintre Siret şi Prut, Basarabia de Sud şi Dobrogea.

Combinând după metoda arătată mai înainte criteriul venitului naţional-economic la hectar cu criteriul densităţii populaţiei agricole, avem următoarea clasificare din punct de vedere al meritului naţional:

Categoria I. Regiuni de foarte mare merit naţional: Moldova subcarpatică şi Muntenia subcarpatică, cea dintâi cu mare bunăstare locală şi cea de a doua cu mică bunăstare locală.

Categoria II-a. Regiuni cu mare merit naţional: Muntenia de şes şi Moldova dintre Siret şi Prut, amândouă cu mare bunăstare locală.

Merită subliniat în mod deosebit faptul că Vechiu Regat este întreg în fruntea clasificării noastre din punct de vedere al meritului naţional.

Categoria III-a. Regiuni de mic merit naţional: Basarabia de Nord, Transilvania de Nord, Platoul Transilvaniei şi Câmpia Tisei, regiuni din care numai cea dintâi arată o bunăstare locală.

Categoria IV-a. Regiuni de foarte mic merit naţional: Banatul, Basarabia de Sud şi Dobrogea, cele două din urmă şi cu o mare bunăstare locală.

---

la ha». D-l Cornăţeanu arată de altfel că ţăranul român fiind refractar investiţiilor de orice fel nu are un capital activ mare la ha *şi numai aşa se explică marea rentabilitate procentuală pe care o reprezintă capitalul în agricultura românească.*

Intr'o formulă sintetică agricultura românească înseamnă: *pământ bogat, utilaj sărac şi muncă rău plătită.*

Este de observat faptul că regiunile de mare bunăstare locală cum sunt Basarabia de Nord şi Dobrogea apar ca regiuni de foarte mic merit naţional, deoarece, pe de o parte, fiind regiuni de agricultură extensivă absorb un număr mic de muncitori, iar pe de altă parte arată şi un mic venit economic-naţional la hectar.

In schimb ele oferă o viaţă lesnicioasă pentru propriii lor lucrători.

PRODUCTIVITATEA ŞI RENTABILITATEA DIFERITELOR CULTURI

Cum am arătat, studiile în această direcţie sunt extrem de rare, datorită şi dificultăţilor de a se separa în întreprinderile agricole — care toate au un caracter de policultură — elementele caracteristice fiecărei culturi în parte.

De fapt policultura este inevitabilă fiind de natură organică. Ea rezultă atât din exigenţele solului a cărui întrebuinţare economică nu poate fi făcută decât prin culturi variate şi succesive, cât şi prin alternarea sezoanelor de lucru pentru diferitele culturi.

Noi, de pildă, am studiat (vezi *Productivitatea viticulturii* în « Pagini Agrare şi Sociale », Nr. 7-9 din 1939) productivitatea viticulturii bazată în special pe datele d-lui inginer Ciulei în lucrarea sa asupra Podgoriei dela Odobeşti.

Pentru toată ţara, rentabilitatea viticulturii este pentru anii 1927—1935 de 14,3%. Salariul mediu apare deosebit de ridicat. Cultivarea unui hectar de vie cere în medie un muncitor, iar salariul anual al acestuia se ridică la 14.550 lei. Capitalul specific este de 66.000 lei.

Productivitatea muncii, care faţă de cele arătate este egală cu venitul naţional pe hectar, se ridică la 24.000 lei, iar densitatea medie a populaţiei viticole, având în vedere că densitatea de un muncitor la hectar corespunde cu 0,57 ha pentru un locuitor, întrece cu mult densitatea medie a ţării (de 0,92 ha pe locuitor).

Cum se vede, deci, cultura viilor reprezintă o ramură interesantă a agriculturii prin productivitatea sa, prin importanţa capitalurilor sale, cât şi prin capacitatea sa de a absorbi populaţie.

In ceea ce priveşte regiunile pomicole ale ţării, există un studiu amănunţit al d-lui Dumitru Ticulescu publicat tot de Secţiunea de Economie agrară din I.C.A.R., asupra rentabilităţii regiunii pomicole din judeţele Prahova, Dâmboviţa şi Muscel. Care sunt concluziunile acestui studiu?

Pentru anul 1937 rentabilitatea acestor întreprinderi — care mai toate nu sunt întreprinderi pur pomicole, ci întreprinderi *mixte*, unde numai 24,7 % din pământul exploataţiei este consacrat livezilor de pomi — este foarte variabilă după mărimea exploataţiilor, crescând dela 6,75% pentru întreprinderile sub 1½ ha către 10,45% pentru întreprinderile între 10—20 ha.

Pentru prima dată întâlnim în acest exemplu o diferenţă de rentabilitate între exploataţiile de acelaşi fel, din aceeaşi regiune sau chiar din acelaşi sat, care se deosebesc prin mărimea lor, diferenţă pe care o vom regăsi în mod permanent cu mai multă amploare în cercetările ulterioare.

Capitalul specific la hectar este destul de mare şi variază în mod foarte curios scăzând aproape continuu dela 81.046 lei pentru întreprinderile sub 1½ ha până la 33.600 pentru întreprinderile peste 20 ha, ceea ce ne arată pentru prima dată caracterul *intensiv* al pomiculturii — ca şi al agriculturii mici ţărăneşti — în regiunile subcarpatice, unde fiecare bucată de pământ comportă un utilaj cu atât mai mare pe hectar, cu cât întreprinderea este mai mică.

Venitul naţional-economic este mult mai mare în întreprinderile pomicole (cu o medie de 7.320 lei) faţă cu venitul realizat în medie în toată Muntenia subcarpatică (4.515 lei). Acest venit naţional la hectar variază foarte mult fiind în general mic la exploataţiile mai mari.

Exploataţia agricolă subcarpatică cu mare procent de pomicultură prezintă astfel calităţi remarcabile din punct de vedere al criteriilor noastre.

Cum am arătat, cazurile de monocultură sunt destul de rare şi au fost relativ puţin studiate. Nici chiar pentru monocultura de grâu şi de porumb nu avem studii şi de pildă articolul d-lui Ciulei din « Studii », *op. cit.*, care se referă la un an excepţional 1934 nu este concludent [1]).

Ca o vagă indicaţie asupra rentabilităţii câtorva culturi speciale — fiindcă arenda procentuală nu prezintă o corelaţie perfectă cu rentabilitatea — dăm mai jos după d-l Lupan « Studii », *op. cit.*. pag. 12, câteva arenzi medii:

Terenuri arabile	7,10%
Grădini de zarzavat	10,15%
Fâneţe	7,81%
Păşuni	7,78%
Livezi	10,88%

PRODUCTIVITATEA ŞI RENTABILITATEA DUPĂ MĂRIMEA EXPLOATAŢIILOR AGRICOLE

Studiile asupra productivităţii şi rentabilităţii diferitelor categorii de exploataţii agricole nu s'au făcut decât în vremea din urmă şi tot de către Secţiunea de Economie rurală din I.C.A.R.

[1]) Un studiu mai amănunţit cu scopuri practice este conţinut în raportul d-lui Regard din 1929 pentru organizarea unui Credit funciar agricol al României, raport care se baza pe datele furnizate de Direcţiunea Statisticei Agricole din Ministerul de Agricultură.

Datele acestea erau foarte optimiste, întru cât pentru grâu se presupunea o producţie la ha. de 900 kg. atunci când media ţării era numai de 840 kg. la ha. iar preţul era socotit la 75.000 lei vagonul!

Pe aceste date se ajungea totuşi la concluzia că renta pământului împreună cu beneficiul net nu trec de 2.560 lei la ha. oferind o rentabilitate de 10,24% faţă de valoarea pământului care era de 25.000 lei la ha.

In ceea ce priveşte cultura porumbului se presupunea o producţie de 1.500 kg. la ha. (atunci când media ţării este de 1.000 kgr. la ha.) şi un preţ de 60.000 lei vagonul!

Cu aceste date exagerat optimiste, rentabilitatea se ridica la 5.820 lei la ha. adică la 23,25% din valoarea pământului. . .

Cele mai noui sunt rezultatele publicate de către d-l Ing. Ciulei, pentru trei provincii: Dobrogea, Basarabia şi Ţara Bârsei, prelucrate de noi în tabloul III de mai jos [1]).

Acest tablou impune următoarele observaţiuni:

A. *Privitor la Ţara Bârsei* (41 gospodării cultivând cereale pe 57% din suprafaţă într'o regiune bogată şi industrializată).

1. Rentabilitatea exploataţiilor apare absolut minimală, venitul net ridicându-se la maximum 7% din activ pentru proprietatea între 10—20 ha., *care apare astfel cea mai favorabilă sub raportul interesului privat.*

2. Salariul anual al muncitorilor este absolut minimal şi trece de orice închipuire pentru proprietatea sub 5 ha. unde nu se ridică decât la 1.250 lei pe an!

3. Capitalul specific pe ha. ca şi capitalul specific pe muncitor este extrem de slab.

4. Venitul naţional-economic pe hectar arată superioritatea cea mai mare, ca şi salariul anual, *tot pentru proprietatea între 10—20 ha* la care atinge aproape dublul venitului dela proprietatea între 3—5 hectare [2]). De asemenea productivitatea muncii, expresie a bunei stări locale, este maximală tot la acest tip de proprietate.

5. In ce priveşte meritul naţional — judecat după capacitatea de absorbţie a braţelor de muncă pe o suprafaţă dată — avem de observat că densitatea agricolă în Transilvania face să revină 0,61 ha. pe cap de locuitor, adică 1,16 pe cap de muncitor.

Or, la starea actuală a tehnicei agricole, numai proprietatea sub 3 ha. şi proprietatea între 3—5 ha. în care revin câte 1,14 respectiv 1,19 ha. pe cap de muncitor, prezintă o densitate agricolă aproximativ egală cu densitatea medie a regiunii.

Exploataţia mai mare de 5 ha. şi în special exploataţia între 10—20 ha.— ale cărei avantaje le-am putut aprecia prin cifrele precedente,— apar astfel ca forme privilegiate de proprietate *care favorizează o minoritate a populaţiei dar care au un merit naţional mai mic,* fiindcă nu reţin decât prea puţine braţe de muncă.

Ajungem astfel la concluzia că optimul din punct de vedere *al bunei stări locale* îl prezintă proprietatea între 10—20 ha., pe când optimul din punct de vedere *al meritului naţional* aceia sub 5 ha. Această neconcordanţă este de natură să ne înveţe a nu confunda meritul naţional al unei forme de proprietate cu prosperitatea pe care această formă o asigură beneficiarilor ei.

B. *Privitor la Dobrogea* (47 gospodării cultivând pentru 92% cereale într'o regiune de agricultură extensivă) :

1. Rentabilitatea privată nu sporeşte odată cu mărimea exploataţiilor, iar maximul său este atins de proprietatea între 10—20 ha.

2. Salariile medii în cursul unui an prezintă o variaţie enormă şi mereu crescătoare spre proprietăţile mai mari, atingând culmea la proprietatea peste 100 de ha., ceea ce înseamnă *că starea ţăranilor argaţi este cu atât mai bună cu cât este vorba de o proprietate mai întinsă.*

3. Capitalul specific pe ha. este extraordinar de mic comparat, de exemplu, cu cel din Ţara Bârsei. Acest capital nu scade însă pentru exploataţiile mai mari aşa cum afirmă d-l Cornăţeanu *(op. cit.),* pag.

Tab. III — Datele esenţiale ale producţiei agricole în trei regiuni ale ţării

Mărimea exploataţiilor	Muncitori			Suprafaţa totală a exploatărilor în Ha	Câte Ha pe muncitor	Revine pe Ha						Revine pe muncitor				
	Familia	Argaţii	Total			Capital activ (specific)	Rentabilitatea globală i	Venit net din activ	Venit net + impozite (Plus valută)	Salarii virtuale şi reale	Venit naţional-economic	Capital specific	Rentabilitatea globală i	Venit net + impozite (Plus valută)	Salarii virtuale şi reale	Venit naţional-economic (Prod. muncii)
			T	H	H:T	q'	%	%	q'i	s'	p'	q	%	qi	s	p
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)
a) IN ŢARA BÂRSEI LA 1935/36																
Sub 3 ha	4	0,52	4,52	5,16	1,14	73.298	*5,60*	*5,21*	4.117	10,95	5.212	83.800	5,60	4.700	1.250	5.950
3— 5 ha	25	2,41	27,41	32,19	1,19	47.891	*4,57*	*4,24*	2.178	1.125	3.303	57.000	4,57	2.580	1.340	3.920
5—10 ha	39	27,20	66,20	111,26	1,71	53.075	*5,55*	*5,20*	2.952	1.692	4.644	91.000	5,55	5.050	2.890	7.940
10—20 ha	36	34,80	70,80	161,04	2,27	51.448	*7,60*	*7,00*	3.908	2.188	6.096	116.800	*7,60*	8.850	4.950	13.800
Peste 20 ha	14	25,50	41,50	111.53	2,68	40.898	*5,43*	*5,00*	2.125	1.648	3.863	110.000	*5,43*	5.740	4.260	10.000
b) IN DOBROGEA LA 1936/37																
5—10 ha	17	1,25	18,25	53,50	2,97	13.907	*10,4*	*9,76*	1.445	642	2.087	41.000	*10,4*	4.270	1.900	6.170
10—20 ha	15	2	17	92,20	5,60	11.928	*15,4*	*14,83*	1.832	843	2.675	56.500	*15,4*	10.300	4.700	15.000
20—50 ha	50	41,5	91,5	668,57	7,30	13.043	*11,2*	*10,46*	1.457	784	2.241	95.000	*11,2*	10.680	5.720	16.400
50—100 ha	44	28,5	72,5	767.96	10,60	11.949	*12,8*	*11,95*	1.536	579	2.115	127.000	*12,8*	16.370	6.130	22.500
Peste 100 ha	20	42,5	62,5	705.50	11,30	15.322	*10,3*	*9,75*	1.575	730	2.305	173.000	*10,3*	17.750	8,250	26.000
c) IN BASARABIA LA 1936/37																
Sub 3 ha	7	3,90	10,90	8,14	0,745	12.506	*18,7*	*18,54*	2.335	1.624	3.959	9.300	*18,7*	1.740	1.210	2.950
3— 5 ha	6	0,65	6,65	12,47	1,87	18.228	*12,1*	*11,72*	2.216	889	3.105	34.000	*12,1*	4.140	1.660	5.800
5—10 ha	24	3,30	27,30	80,45	2,95	14.934	*17,2*	*16,42*	2.500	870	3.420	43.800	*17,2*	7.530	2.570	10.100
10—20 ha	7	0,71	7,71	44,30	5,73	17.155	*19,8*	*19,00*	3.395	746	4.142	98.000	*19,8*	19.430	4.270	23.700
20—50 ha	11	5,86	16,86	75,75	4,50	18.657	*17*	*16,50*	3.168	1.113	4.281	84.000	*17*	14.260	5.040	19.300

[1]) Noi am adăugat datele inedite furnizate nouă de către d-l Ing. Ciulei referitoare la numărul muncitorilor şi am dedus numărul argaţilor făcând proporţia între salariile reale, plătite argaţilor şi salariile virtuale, socotite pentru membrii familiei. Aceasta explică de ce numărul argaţilor prezintă fracţiuni, adică fracţiuni de ani de muncă.

In baza numărului total al muncitorilor din familii plus argaţi am calculat numărul hectarelor care revin pe cap de muncitor şi am putut transforma toate datele aferente pe un hectar, în date aferente pe cap de muncitor.

[2]) La acest venit naţional-economic datorit agriculturii trebue adăugate veniturile lăturalnice care în cazul de faţă variază între 15% şi 73% din venitul naţional-economic atingând maximul la proprietatea sub 3 ha.

79 şi 95. Capitalul specific pe muncitor este foarte mare, graţie numărului mare de ha., care corespund unui muncitor. Astfel, la proprietatea peste 100 ha. capitalul specific ajunge la 173.000 lei şi este comparabil cu acel al industriilor foarte bine utilate. Şi să se noteze că un capital specific de 173.000 pe cap de muncitor — bărbaţi şi femei — echivalează cu un capital de 346.000 din industrii unde lucrează numai bărbaţi, aşa încât capitalul specific la proprietatea mare dobrogeană *depăşeşte* capitalul specific mediu al industriei, care este de 328.000 lei.

4. Venitul naţional-economic la ha. nu creşte odată cu mărimea exploataţiei ceea ce înseamnă că *proprietatea mare nu lucrează mai favorabil decât proprietatea mică sub raportul tehnicităţii*, venitul optim coincizând cu proprietatea între 10—20 ha [1]). De asemeni observăm că *nu există niciun fel de paralelism între rentabilitate şi venitul naţional economic la hectar*, dar că maximum de rentabilitate coincide tot cu proprietatea între 10—20 ha.

5. Productivitatea muncii — expresie a bunei stări locale — creşte cu cât proprietatea este mai mare. Productivitatea maximă de 26.000 pe cap de muncitor — bărbaţi şi femei — echivalează cu productivitatea de 52.000 pe cap de bărbat din industrie şi întrece astfel productivitatea unora din ramurile industriale, cum sunt (vezi tabloul II), industria pielăriei, a ceramicei sau a lemnului.

6. Densitatea medie a populaţiei în Dobrogea corespunde cu 1,87 ha., pe cap de muncitor sau cu 3,27 pe cap de muncitor, adică aproximativ cu proprietatea între 5—10 ha.

Cât despre proprietatea mare ea are o densitate inferioară, culminând cu densitatea minimală a proprietăţii peste 100 ha. unde de fiecare muncitor revin 11,30 ha., adică de patru ori mai mult decât în proprietatea dintre 5—10 ha! *Astfel din punct de vedere al meritului naţional proprietatea între 5—10 ha. apare ca optimă, iar celelalte tipuri de proprietate apar cu un merit cu atât mai scăzut cu cât sunt mai mari.*

Din punct de vedere *al bunei stări locale* optimul este reprezentat de proprietatea peste 100 ha.

C. *Privitor la Basarabia* (23 gospodării cultivând pentru 78% cereale într'o regiune pur agricolă):

1. Rentabilitatea privată este foarte mică şi culminează — ca şi în Dobrogea — la proprietatea între 10—20 ha. unde atinge 19,8%, întrecând rentabilitatea medie industrială de 18,8% şi fiind comparabilă cu industriile cele mai favorizate cum este hârtia...

Astfel, din punct de vedere strict privat s'ar putea spune despre «capitalistul» basarabean că este un privilegiat ca şi capitalistul care are acţiuni în industria protejată a hârtiei.

2. In ceea ce priveşte salariile, mizeria este în Basarabia şi mai gravă decât în Dobrogea.

3. Capitalul specific la ha. este mai mare decât în Dobrogea. Din nenorocire însă densitatea agricolă face ca pe muncitor capitalul specific să însemne numai jumătate cât cel din Dobrogea. Nici aici nu observăm scăderea capitalului specific la exploataţiile mai mari.

4. Venitul naţional economic pe ha. oferă, ca şi în Dobrogea, o superioritate cu totul marcată pentru proprietăţile între 10—20 ha [1]).

5. In productivitatea muncii diferenţele dela o categorie de proprietate la alta sunt enorme, proprietatea sub 3 ha. apărând ca o formă cumplită a mizeriei.

Căci ce nevoi omeneşti se pot satisface dintr'o producţie care se ridică pentru un om în cursul unui an, la 2.950 lei!

6. Densitatea populaţiei agricole în Basarabia de Nord este de 0,87 ha. pe muncitor, iar în Basarabia de Sud de 1,66 ha. pe muncitor. Dacă am repartiza populaţia din nordul Basarabiei în chip uniform am cădea pe densitatea proprietăţii între 3—5 ha. iar dacă am proceda la fel în Sud am cădea pe densitatea proprietăţii între 5—10 ha.

Odată mai mult găsim o nepotrivire de optime. Odată mai mult constatăm că proprietatea mai mare de 10 ha, oferă avantaje numai pentru minoritatea care o cultivă, dar nu întruneşte un merit naţional.

SINTEZA

1. Intre industria şi agricultura românească există o prăpastie. *Productivitatea industriei este în mediu de nouă ori mai mare decât cea a agriculturii* (dacă ţinem seama în agricultură şi de munca femeilor şi a copiilor).

Această diferenţă de productivitate este datorită salariilor care sunt în industrie de nouă ori mai mari decât în agricultură şi capitalului specific care este în industrie de opt ori mai mare decât în agricultură.

2. In sectorul industrial, întreprinderile cele mai productive sunt acelea care au capitalul specific cel mai mare, adică care reprezintă un grad superior de mecanizare. Recordul productivităţii îl reprezintă industria extractivă a petrolului.

3. Nu există nicio corelaţie între rentabilitatea privată şi productivitate, astfel că *realizarea interesului optim pentru capitalist nu coincide şi cu interesul optim naţional.*

4. Rentabilitatea în industrie creşte cu mărimea întreprinderilor, unităţile mici fiind în general deficitare.

5. România care este printre Statele europene cu populaţia cea mai rară, prezintă totuşi o densitate de locuitori agricoli pe suprafaţă *cultivată* dintre cele mai mari.

Chiar şi în interiorul ţării acolo unde densitatea generală este mai slabă, densitatea agricolă pe suprafaţa cultivată este mai mare.

6. In agricultură nu se face niciun fel de nivelare între rentabilitatea exploataţiilor din diferitele provincii. In general rentabilitatea este mai mică în provinciile cu densitate agricolă mare.

[1]) Veniturile lăturalnice reprezintă între 0 şi 40% din venitul naţional-economic atingând maximul la proprietatea sub 3 ha.

[1]) Referitor la veniturile lăturalnice exact aceeaşi observaţie ca pentru Dobrogea.

7. Rentabilitatea în agricultură apare în general destul de mare fiindcă capitalul specific este foarte mic, adică inventarul pe ha și pe cap de muncitor este sărac și primitiv. Valoarea pământului și a utilajului la ha scade când trecem dela Vest la Est adică dela condițiunile Europei centrale către condițiunile Europei asiatice.

8. Avantajul țăranului proprietar de pământ față de țăranul proletar este enorm, anul de muncă soldându-se pentru cel dintâi — grație unei plus valute considerabile — cu un beneficiu mediu de trei-patru ori mai mare decât pentru cel de al doilea. Aceasta explică «foamea de pământ» a țăranului.

9. Din punct de vedere al meritului național Moldova și Muntenia sub-carpatică trec în fruntea tuturor provinciilor țării, fiindcă realizează un venit național economic important la ha și o mare densitate agricolă. *In general Vechiul Regat trece sub acelaşi raport înaintea provinciilor noui.*

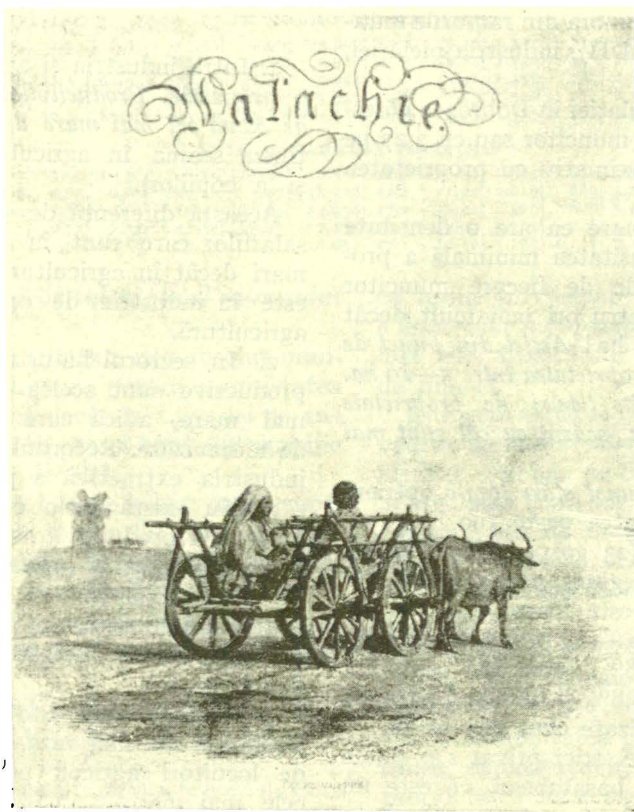
10. Culturile speciale ca viticultura, pomicultura, etc., întrec cu mult în rentabilitate și productivitate cultura cerealelor.

11. Proprietatea între 10-20 ha apare ca reprezentând în toate provinciile studiate un optimum sub raportul rentabilității private.

12. Salariile în agricultură trădează o vieață mai mult de cât mizeră. Starea țăranilor argați este însă cu atât mai bună cu cât este vorba de o proprietate mai întinsă.

13. Bună starea locală, reprezentată prin productivitatea muncii, sporește la proprietatea mare. Această formă de proprietate nu reprezintă însă și un mare merit național. Dimpotrivă proprietățile foarte mici nu numai că dau în general un venit național economic la ha comparabil cu al proprietății mari, dar realizează totdeauna o mare densitate agricolă.

m. m.

FRONTISPICIU DIN ALBUMUL LUI RAFFET
Paris, 1848

VENITURILE INDIVIDUALE

Dacă la prima vedere distribuţia surselor de venituri, adică a participării factorilor economici la produsul total, nu pare decât o chestiune de ordin tehnic, importanţa ei din punct de vedere economic şi social este capitală. Dependenţa strictă între « total welfare » şi distribuţia veniturilor este azi un fapt deplin stabilit. Orice modificare a structurii procesului de producţie, adică a gradului de participare a diferiţilor factori, atrage după sine o variaţie a producţiei totale, sau, mai precis, a dividendului naţional. Există, prin urmare, pentru fiecare ansamblu de condiţii conjuncturale, — înţelegând prin aceasta întinderea resurselor naturale disponibile, mărimea echipamentului de producţie, regimul schimbului internaţional, etc,— o distribuţie a factorilor de producţie care garantează un dividend naţional maximum.

In orice caz, fie că această distribuţie optimă este realizată sau nu, distribuţia veniturilor după mărime prezintă pe lângă un aspect economic şi un interes social.

Venitul individual, sau partea din dividendul naţional ce se cuvine fiecărui factor în parte, este, în general, determinat de productivitatea marginală a acestuia.

Abateri dela această lege pot fi provocate prin măsuri dirijate. Scopul unor atari măsuri poate urmări, fie un mai bun echilibru social-politic, fie o mai grabnică atingere a distribuţiei optime a factorilor de producţie. Din aceste motive, distribuţia veniturilor constitue o cheie de boltă a mecanismului oricărui sistem economic.

O analiză a distribuţiei veniturilor se isbeşte însă dela început de incertitudinea datelor statistice corespunzătoare. Evaziunea fiscală, în primul rând, imposibilitatea de a se înregistra absolut toate veniturile, în al doilea rând, — veniturile întâmplătoare formând o masă departe de a putea fi neglijată, — sunt raţiuni intrinsece regimului fiscal care fac imposibilă o informaţie reală şi completă în această direcţie.

In cazul României, ca şi în cazul oricărei ţări în care agricultura — în special cea formată de mica proprietate — formează ocupaţia unei părţi covârşitoare din populaţie şi în care gospodăriile micilor proprietari agricoli nu sunt deloc sau sunt numai parţial încadrate în economia de schimb, dificultatea problemei se măreşte prin ignoranţa noastră despre acel venit al agricultorului care este consumat de însuşi unitatea agricolă care îl produce.

Astfel stând lucrurile, în studiul de faţă nu vom putea considera decât câteva din multiplele aspecte ale problemei veniturilor individuale. Iar pentru a înlătura, cel puţin parţial, eroarea cauzată de evaziunea fiscală ne vom sprijini mai mult pe elementele relative.

STRUCTURA IZVOARELOR DE VENITURI

1. *Venitul Agricol*

Procentul populaţiei ocupate în agricultură nu este numai cel mai mare în raport cu celelalte ramuri de activitate, ci prin mărimea sa, — 78,2% din totalul populaţiei active, — indică structura profund agricolă a populaţiei României.

Tab. I — Distribuţia exploatărilor agricole în raport cu mărimea suprafeţei exploatate

Suprafaţa exploatată în ha	Exploatări agricole		Suprafaţa totală		Suprafata arabilă		Procentul suprafeţei arabile faţă de total
	Număr în mii	%	In mii ha	%	In mii ha	%	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Total	3.280	*100,00*	19.750	*100,00*	12.850	*100,00*	*65,1*
Sub 1	610	*18,60*	320	*1,62*	275	*2,14*	*85,9*
1— 3	1.100	*33,54*	2.200	*11,14*	1.850	*14,40*	*84,1*
3— 5	750	*22,86*	3.015	*15,27*	2.475	*19,26*	*82,1*
5— 10	560	*17,07*	3.955	*20,02*	3.110	*24,20*	*78,6*
10— 20	180	*5,49*	2.360	*11,95*	1.715	*13,35*	*72,7*
20— 50	55	*1,68*	1.535	*7,77*	1.015	*7,90*	*66,1*
50—100	12,8	*0,39*	895	*4,53*	540	*4,20*	*60,3*
100—200	5,5	*0,17*	780	*3,95*	400	*3,11*	*51,3*
200—500	4,0	*0,12*	1.315	*6,66*	520	*4,05*	*39,5*
Peste 500	2,7	*0,08*	3.375	*17,09*	950	*7,39*	*28,1*

Sursa: Recensământul Agricol din 1930.

E drept că în acest procent intră şi masa foarte importantă a membrilor familiei care ajută efectiv pe micul şi mijlociul agricultor român în munca sa. Faptul însă nu schimbă termenii problemei, întru cât — în actualele condiţiuni de exploatare şi tehnică agricolă, — fără participarea acestor « auxiliari », exploatarea agricolă familială nu ar fi cu putinţă.

Felul în care proprietatea agricolă este distribuită a constituit şi constitue încă pentru România o problemă de căpetenie.

Dacă până la reforma agrară din 1918 proprietatea mare determina regimul proprietăţii agrare, astăzi acest regim este determinat de mica proprietate.

Asupra distribuţiei proprietăţii agrare nu dispunem decât de rezultatele unei anchete făcute cu prilejul recensământului general al populaţiei din 1930 precum şi de datele extrase din rolurile fiscale.

Prima sursă ne dă o informaţie asupra repartiţiei proprietăţei funciare în general, fără a da însă şi o distribuţie a proprietăţilor după modul de utilizare. După aceast isvor, în 1930 existau 3.280.000 exploatări reprezentând o suprafaţă de 19.750.000 hectare, din care suprafaţa arabilă ocupă numai 12.850.000 hectare adică 65,1%.

Importanţa suprafeţei arabile în raport cu totalul suprafeţei exploatării descreşte, fără excepţie, pe măsură ce suprafaţa totală a proprietăţii creşte. Pentru mica proprietate, adică pentru proprietăţile sub 5 ha, procentul suprafeţei arabile este de 83,1%, în timp ce pentru marea proprietate (de peste 50 ha) acelaşi procent este de numai 37,9%.

Tab. II — Distribuţia terenurilor după culturi

Destinaţia terenului	Intinderea		Numărul proprietăţilor	Suprafaţa medie în ha
	In ha	%		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Total . . .	1.380	100,00	7.114.748	3,01
Teren arabil	0.497	66,00	4.019.241	3,51
Fâneţe şi islazuri	6.367	23,27	1.709.451	2 91
Grădini cu legume	4.424	0,81	509.252	0,34
Livezi	7.848	0,74	262.600	0,60
Vii	9.332	1,17	458.930	0,54
Păduri în exploatare	3.978	6,75	120.150	12,02
Altele	8.934	1,26	35.124	7,66

Sursa: Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931.

Variaţia accentuată a procentului suprafeţei arabile faţă de totalul suprafeţei, se explică prin faptul că marile proprietăţi cuprind şi masivele de păduri care în general sunt foarte întinse. Dacă şi în cazul micii proprietăţi există terenuri nearabile, aceasta se datoreşte faptului că aci sunt cuprinse marea majoritate a terenurilor plantate (livezile, viile şi grădinile), care de obiceiu se reduc la câteva hectare, precum şi faptului că mica proprietate chiar rezervă o parte din pământ pentru fâneţe şi islazuri.

Acestea sunt primele concluziuni care se desprind din tabloul II, extras din statistica impozitelor directe pe 1930 [1]).

In afară de 4.019.241 proprietăţi arabile cu o medie de 3,51 ha, există de asemenea 1.709.451 proprietăţi de fâneţe şi islazuri cu o medie de 2,91 ha, în timp ce celelalte proprietăţi sunt mult mai reduse ca importanţă numerică [2]).

Tot din tabloul II, se constată că proprietatea medie cea mai ridicată este cea a terenurilor acoperite cu păduri (12,02 ha), ceea ce explică micşorarea procentului suprafeţei arabile odată cu creşterea suprafeţei totale.

Tab. III — Distribuţia terenurilor arabile după mărimea proprietăţii, pe provincii

Provincia	Proprietăţi					
	Total	Sub 5 ha	5—10 ha	10—50 ha	50—250 ha	Peste 250 ha
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
A) *Cifre absolute*						
ROMÂNIA . .	4.019.241	3.408.503	455.934	139.807	13.163	1.834
Oltenia	466.575	433.160	27.553	4.760	996	106
Muntenia . .	848.549	748.670	86.478	10.335	2.647	419
Dobrogea . . .	123.710	70.987	30.903	19.499	1.943	378
Moldova . . .	558.703	492.655	54.627	9.581	1.561	279
Basarabia . .	657.194	461.681	146.993	46.430	2.032	58
Bucovina . . .	200.609	194.320	4.656	1.287	306	40
Transilvania . .	702.401	611.558	63.270	25.467	1.891	215
Banat	187.175	151.690	20.920	13.324	1.046	195
Crişana-Maram.	274.325	243.782	20.534	9.124	741	144
B) *Procente*						
ROMÂNIA . .	*100,00*	*84,80*	*11,34*	*3,48*	*0,33*	*0,05*
Oltenia	*100,00*	*92,84*	*5,91*	*1,02*	*0.21*	*0,02*
Muntenia . .	*100,00*	*88,23*	*10,19*	*1,22*	*0,31*	*0,05*
Dobrogea . . .	*100,00*	*57,38*	*24,98*	*15,76*	*1,57*	*0,31*
Moldova . . .	*100,00*	*88,18*	*9,78*	*1,71*	*0,28*	*0,05*
Basarabia . . .	*100,00*	*70,25*	*22,37*	*7,06*	*0,31*	*0,01*
Bucovina . . .	*100,00*	*96,87*	*2,32*	*0,64*	*0,15*	*0,02*
Transilvania . .	*100,00*	*87,07*	*9,01*	*3,62*	*0,27*	*0,03*
Banat	*100,00*	*81,04*	*11,18*	*7,12*	*0,56*	*0,10*
Crişana-Maram.	*100,00*	*88.87*	*7,48*	*3,33*	*0,27*	*0,05*

Sursa: Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931.

Proprietatea funciară, în general, este mai concentrată decât proprietatea agricolă: procentul reprezentat de întinderile până la un nivel oarecare (adică procentul cumulat) este fără excepţie mai mic în cazul suprafeţei arabile decât în cazul proprietăţii funciare (Tab. I).

Făcând în prealabil o comparaţie generală între cele două surse, constatăm că diferenţele între exploatări şi proprietăţile impuse descresc pe măsură ce proprietatea creşte, cea mai importantă fiind cea corespunzătoare micii proprietăţi. Proprietăţile sub 5 ha sunt cu un milion mai numeroase decât exploatările de aceeaşi mărime, în timp ce pentru celelalte categorii, numărul exploatărilor întrec cu 209.000 numărul proprietăţilor (Tab. IV).

Acest lucru arată clar procesul de fărâmiţare al proprietăţii agricole, fărâmiţare care este mai accentuată tocmai la limită, adică în cazul micii exploatări agricole.

Proprietatea aceleeaşi gospodării se compune din diferitele proprietăţi ale membrilor gospodăriei. Pe deasupra, aceeaşi proprietate individuală mai este fărâmiţată şi în spaţiu, fiind formată din parcele

Tab. IV — Comparaţia între exploatările şi proprietăţile impuse

Mărimea suprafeţei în hectare	Numărul exploatărilor	Numărul proprietăţilor
(1)	(2)	(3)
Total . . .	3.280.000	4.019.000
Sub 5	2.460.000	3.408.000
5—10	560.000	456.000
10—50	235.000	140.000
Peste 50	25.000	15.000

[1]) Am recurs la datele referitoare la anul 1930 atât pentru motivul că statistica impozitelor directe n'a mai fost publicată în mod amănunţit în ultimii ani, cât şi pentru a putea proceda, acolo unde s'a simţit nevoia, la o comparaţie cu datele recensământului general al populaţiei din acelaşi an.

[2]) Dela început trebue să precizăm că datele din sursă fiscală nu reprezintă proprietăţi agricole şi nici cel puţin proprietari agricoli. Acelaşi proprietar având terenuri în circumscripţii fiscale diferite, este socotit în această statistică câte o dată de fiecare circumscripţie.

separate. In fapt, fărâmiţarea trebue să fie şi mai accentuată decât reiese din comparaţia precedentă, care nu pune în evidenţă parcelarea proprietăţilor individuale în cadrul aceleaşi circumscripţii fiscale. De asemenea, dacă s'ar adăuga la proprietăţile impuse cele întrebuinţate pentru alte scopuri decât pentru arătură, atunci diferenţa între cele două serii prezentate în tabloul IV s'ar accentua pentru proprietăţile sub 5 ha şi s'ar atenua, — poate chiar ar dispare, — pentru exploatările peste 5 ha.

Fărâmiţarea de care ne-am ocupat nu are nimic comun cu distribuţia însăşi a proprietăţii funciare, adică cu repartiţia terenurilor în cele trei categorii de proprietăţi: mare, mijlocie şi mică. Din tabloul V, se vede că proprietatea mare, deşi foarte redusă ca număr, ocupă un procent însemnat din suprafaţa totală. Acest procent este mai ridicat în cazul proprietăţii funciare, în general, decât în cazul proprietăţii arabile.

Tab. V — Distribuţia exploatărilor agricole în procente

Mărimea exploatării (1)	Numărul exploatărilor (2)	Suprafaţa funciară (3)	Suprafaţa arabilă (4)
Toate exploatările	100,00	100,00	100,00
Mică (sub 5 ha)	75,00	28,02	35,80
Mijlocie (5—50 ha)	24,24	39,75	45,45
Mare (peste 50 ha)	0,76	32,23	18,75

Numărul proprietăţilor agricole care cuprind într'o măsură redusă sau nu cuprind de loc teren arabil este neînsemnat faţă de totalul proprietăţilor. După datele recensământului general al populaţiei, pentru 2.750.624 agricultori, adică pentru 99,56%, agricultura constitue destinaţia principală a proprietăţii. Numai în 12.149 cazuri terenul are o altă destinaţie principală (Tab. VI).

Tab. VI — Distribuţia proprietarilor agricoli după destinaţia proprietăţii

Destinaţia principală (1)	Numărul (2)
Total general	2.762.773
A) Agricultură (total)	2.750.624
1. Mari proprietari	7.501
2. Agricultori pe pământul lor	2.743.123
B) Păduri (total)	764
1. Mari proprietari	483
2. Mici exploatatori	281
C) Livezi, vii, grădini (total)	11.385

Sursa: Recensământul General al Populaţiei din 1930.

Aşa dar, deşi suprafaţa arabilă nu reprezintă decât 65,1% din întreaga suprafaţă agricolă, numărul proprietarilor agricoli al căror venit să nu aibă ca sursă principală agricultura propriu zisă este cu totul neglijabil.

Diferenţa între numărul proprietarilor agricoli după recensământul profesiunilor şi numărul exploatărilor agricole este datorită proprietarilor agricoli rurali, cari au o profesiune principală în afară de situaţia lor ca proprietari de pământ, precum şi faptului că însuşi ancheta agricolă nu a înţeles prin exploatare decât exploatarea izolată ce se găseşte sub o îndrumare unică.

Cum nu dispunem de o distribuţie a exploatărilor individuale pe regiuni, vom examina diferenţele regionale pe baza statisticilor fiscale.

Regiunile în care proprietatea mică este proporţional mai puţin importantă sunt Dobrogea şi Basarabia, unde numărul proprietăţilor sub 5 ha reprezintă respectiv 57,38% şi 70,25% din totalurile corespunzătoare. Aceste regiuni se deosebesc totuşi prin locul pe care marea proprietate îl ocupă în distribuţia proprietăţilor arabile: în Dobrogea procentul proprietăţilor întinse (peste 250 ha) este cel mai ridicat din toată ţara: 0,31%, — în timp ce în Basarabia acelaşi procent are valoarea cea mai redusă 0,01%.

Acest aspect al distribuţiilor de care ne ocupăm se explică, în primul rând, prin densitatea foarte redusă a populaţiei din Dobrogea şi Sudul Basarabiei. In Basarabia se adaugă la aceasta faptul că, prin reforma agrară, s'au expropriat proprietăţile până la un minimum de 100 ha. Este demn de notat că în Dobrogea proprietarii funciari caută să evite e înşişi fracţionarea succesorală a marei proprietăţi prin partajuri de ascendent.

Cea mai fărâmiţată proprietate se întâlneşte în Bucovina, unde proprietăţile sub 5 ha reprezintă 96,87% din total, şi apoi în Oltenia, unde acelaşi procent este de 92,84%. Topografia regiunii impune în Bucovina o fărâmiţare a proprietăţii. In Oltenia, procentul relativ ridicat al micii proprietăţi se explică mai ales prin densitatea populaţiei din judeţele Dolj şi Romanaţi, cea mai ridicată din tot şesul Dunării.

In general, venitul mediu al proprietăţii agricole din cele două diviziuni istorice va trebui să fie, dacă nu proporţional, dar cel puţin ordonat în acelaşi chip ca şi proprietatea arabilă medie.

Intr'adevăr, intervertiri în ordinea paralelă dintre venit mediu şi suprafaţă medie nu se constată decât în cazul Banatului, Munteniei şi Olteniei, regiunile în care renta mai ridicată a pământului este pe deplin justificată de calitatea solului (Tab. VII).

In ceea ce priveşte renta funciară a terenurilor utilizate pentru alte culturi decât pentru agricultură,

Tab. VII — Media proprietăţii arabile şi venitul mediu

Provincia (1)	Proprietatea arabilă medie în ha (2)	Venitul mediu la ha în lei *) (3)
Dobrogea	9,88	4.500
Basarabia	4,81	3,060
Banat	4,20	3.469
ROMÂNIA	3,51	2.230
Moldova	3,36	2.042
Muntenia	3,27	2.344
Crişana-Maramureş	3,04	1.897
Transilvania	2,76	1.424
Oltenia	2,54	1.882
Bucovina	1.61	1.080

Sursa: Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931

*) Aci e mai de grabă vorba despre renta medie decât de venitul mediu. Sunt însă prezumţii justificate în favoarea unei corelaţii ordinale între rentă şi venit.

tabloul VIII ne dă o indicaţie valabilă, cel puţin în ceea ce priveşte sensul.

Este demn de remarcat, că acele culturi care aduc un venit mediu la hectar mai ridicat ocupă un loc relativ redus în repartiţia terenurilor după destinaţie, viile reprezentând numai 3,16% din totalul proprietăţii funciare, grădinile cu legume 1,56%, iar livezile 1,25%. Venitul mediu funciar poate fi prin urmare mult sporit printr'o modificare a distribuţiei terenurilor pe culturi.

Tab. VIII — Venitul agricol mijlociu la hectar

Destinaţia terenului (1)	Venitul mediu la ha, în lei (2)
Vii	1.550
Grădini cu legume	1.095
Livezi	972
Agricultură	635
Păduri în exploatare	449
Fâneţe şi islazuri	367

Sursa: Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931

In ceea ce priveşte rolul social al proprietăţii agricole, putem spune că, pe măsură ce întinderea creşte, legătura dintre proprietar şi pământ tinde să dispară. Acest lucru reiese clar din tabloul IX, din care se constată că procentul proprietăţilor arendate, cu totul neglijabil în cazul micii proprietăţi, creşte accelerat odată cu mărimea proprietăţii, atingând nivelul de 27,42 pentru proprietatea de peste 250 ha.

Tab. IX — Distribuţia terenurilor arabile arendate în raport cu mărimea exploatării

Mărimea proprietăţii în hectare (1)	Suprafaţa totală în ha (2)	Suprafaţa arendată în ha (3)	Procentul suprafeţei arendate faţă de total (4)
Total	14.110.497	624.655	*4,43*
Sub 5	6.653.802	53.793	*0,81*
5— 10	3.000.859	51.680	*1,72*
10— 50	2.286.414	94.705	*4,14*
50—250	1.308.122	188.286	*14,39*
Peste 250	861.300	236.191	*27,42*

Sursa: Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931

De altfel, în intervalul de concentraţie maximă a distribuţiei proprietăţii agrare, adică a proprietăţilor până la 3 ha, arendarea este un fapt aproape absent. Socotind venitul mediu la hectar, aşa cum reiese din statistica fiscală, la 635 lei, urmează că exploatările sub 3 ha au un venit agricol total de cel mult 2.000 lei. Tot aceeaşi sursă ne arată că numărul proprietarilor agricoli care au un venit total până la 2.000 lei şi care îşi cultuvă singuri pământul este de 1.714.963 [1]), cifră care coincide cu numărul exploatărilor sub 3 ha, la ancheta din 1930 (1.710.000).

Latura cea mai interesantă a problemei de faţă, şi pe care am menţionat-o dela început, nu este cea a venitului funciar, ci a venitului exploatării agricole. După anchetele Institutului de Cercetări Agronomice, făcute în această direcţie, reiese că o bună parte din venitul total este utilizat în exploatare' procentul vânzărilor de produse agricole faţă de venitul total crescând odată cu mărimea exploatării. Ceea ce e demn de notat este că acest procent creşte prin salturi brusce. Din acest punct de vedere se deosebesc clar trei categorii:

1. Proprietăţi mici (sub 5 ha) în care peste 50% din produse sunt utilizate în exploatare şi în care scopul esenţial al exploatării este întreţinerea membrilor gospodăriei;

2. Proprietăţii între 5 şi 10 hectare, unde deja valoarea produselor vândute întrece pe cea o produselor folosite în exploatare, faptul acesta fiind datorit exclusiv sarcinilor mai mici faţă de întinderea exploatată.

3. Şi în fine exploatări de peste 20 de ha, unde 68,1% din valoarea producţiei totale este vândută (Tab. X şi XI).

Tab. X — Venitul exploatărilor agricole

Suprafaţa exploatării în hectare (1)	Suprafaţa medie în hectare (2)	Venitul total în lei (3)	Valoarea produselor folosite în exploatare în lei (4)	Valoarea produselor vândute în lei (5)
Sub 3	1,85	12.043	7.106	4.937
3— 5	4,42	21.550	12.359	9.191
5—10	7,07	32.272	15.166	17.106
10—20	12,12	48.039	19.384	28.655
Peste 20	22,00	65.276	20.795	44.481

Tab. XI — Distribuţia venitului exploatărilor agricole

Suprafaţa exploatării în hectare (1)	Venitul total pe hectar (2)	Valoarea produselor folosite în exploatare pe hectar (3)	Valoarea produselor vândute în procente din venitul total (4)
Sub 3	6.510	3.841	*41,0*
3— 5	4.876	2.796	*42,6*
5—10	4.565	2.145	*53,0*
10—20	3.964	1.599	*59,6*
Peste 20	2.967	945	*68,1*

Sursa: Anchetele Institutului de Cercetări Agronomice

In cazul ultimei grupe, este vorba despre o exploatare în care organizarea producţiei începe să apară şi unde scopul lucrativ al exploatării este destul de evident.

Venitul mediu la hectar scade pe măsură ce suprafaţa exploatării creşte. Este un fapt care contrazice anumite puncte de vedere asupra rentabilităţii micii proprietăţi. După cum reiese din anchetele Institutului de Cercetări Agronomice, proprietatea măruntă este cea mai rentabilă. Dacă valoarea produselor ce intră în economia de schimb este proporţional mai mică în cazul acestei proprietăţi, acest lucru nu poate privi decât economia de schimb. A proclama pe baza acestui fapt nerentabilitatea micii gospodării agricole, înseamnă a neglija partea din venit care revine gospodăriei însăşi şi care are o valoare netăgăduită din punct de vedere economic dar mai ales din punct de vedere social.

Valoarea medie la hectar a produselor folosite în exploatare descreşte pe măsură ce se măreşte exploatarea, fapt care se explică uşor prin creşterea propor-

[1]) Statistica impozitelor directe pe anii 1930 şi 1931, pag. 33.

țional mai accentuată a întinderii exploatate decât a sarcinilor gospodăriei sau exploatării.

O altă chestiune care a frământat adânc, în ultimii ani, economia agrară a fost grevarea proprietăților agricole de datorii.

Sarcinile ipotecare trec dela 1,8% din venitul funciar în 1927 la 4% în 1930.

Situația se agravează în urma prăbușirii prețurilor agricole. In 1932, datoriile agricole se ridică până la o medie de 15.102 lei de debitor pentru proprietarii de mai puțin de 10 ha și la 877.239 lei pentru cei cu o proprietate de peste 10 ha. Sarcina debitoare este de 6.585 lei pe ha, în primul caz, și de 16.840, în al doilea. Legea asanării datoriilor agricole din 1932 a reprezentat prin urmare o măsură nu numai justificată, ci impusă de împrejurări [1]).

2. *Venitul din proprietăți clădite*

In comparație cu 3.792.992 corpuri de case existente la data recensământului general al populației din 1930, numărul de 558.987 proprietăți impuse la impozitul pe clădiri în același an nu poate reprezenta decât o parte destul de redusă din venitul total al proprietăților clădite. Este imposibil să ne dăm seama de mărimea acestui venit, deoarece clădirile rurale servind ca locuință agricultorilor și având cel mult 3 camere de locuit, fiind scutite de orice impozit, nu apar în statistica fiscală. Pe de altă parte, venitul acestor clădiri, fiind un venit în natură, nu este ușor de obținut nici măcar o evaluare în această direcție.

Chiar în cazul proprietăților impuse, din care marea majoritate o formează clădirile urbane, venitul lor este în bună parte tot un venit în natură, deoarece numai 29,0% din proprietăți sunt locuite în întregime numai de chiriași. Procentul proprietăților închiriate complet este mai ridicat în centrele urbane mai mari, iar în cazul Municipiului București atinge nivelul 65,1% (Tab. XII).

In orașele în care viața economică este mai puțin desvoltată, unde renta funciară este mai redusă, proprietățile clădite cu scopul de a fi ocupate chiar de proprietar formează regimul normal.

Trebue de altfel remarcat faptul că burghezia românească diferă simțitor în această privință de cele ale altor state. Formată treptat, în parte, din pătura rurală, a păstrat stima acesteia din urmă pentru proprietatea funciară; lipsa unui comerț bancar desvoltat, a unei contribuții populare la formarea capitalurilor marilor întreprinderi, a încurajat aceeași tendință. Astfel se explică de ce burghezia românească nu și-a plasat economiile nici în depuneri la bănci, nici în rente sau acțiuni (cazul burgheziei franceze) și nici în polițe de asigurare (cazul burgheziei anglosaxone). Rentabilitatea și asigurarea contra riscurilor viagere și valutare au fost, ambele, obținute prin achiziționarea de proprietăți clădite. Așa se explică și forma însăși a acestora: în genere clădiri cu unul sau, cel mult, două apartamente.

[1]) Conversiunea datoriilor agricole, Serviciul Statisticei Judiciare, 1933.

In mediul urban sunt 154 gospodării pentru o sută clădiri. Această cifră nu este întrecută decât în Muntenia, din cauza prezenței Municipiului București, și în cele trei provincii de peste munți.

Clădirile închiriate complet reprezintă mai degrabă plasamente comerciale curente și au, în general, o valoare locativă mai ridicată.

Din 162.272 clădiri închiriate complet, 12.971 adică 8,0% au valoare locativă mai mare decât 50.000 lei, în timp ce același procent pentru clădirile ocupate în total sau parțial de proprietar este de numai 4,9% [1]).

Valoarea medie locativă este mai mare în primul caz decât în al doilea, atât pentru țara întreagă, cât și pentru fiecare provincie în parte. Excepția semnificativă pe care o constitue în această privință Municipiul București este ușor explicată atât prin localurile proprii ale întreprinderilor mai mari, cât și prin locuințele mai mari, care în majoritatea cazurilor nu sunt ocupate în întregime numai de chiriași (Tab. XII).

Concordanța dintre numărul proprietăților clădite și numărul clădirilor din orașe pentru țara întreagă nu este decât întâmplătoare, fiind de fapt o rezultantă a unor discordanțe destul de importante între cifrele pe provincii. Concordanța nu este semnificativă decât în cazul Municipiului București, numărul clădirilor fiind ușor superior numărului proprietarilor, atât din cauză că unele proprietăți posedă mai multe clădiri — caz relativ mai rar în București decât în restul orașelor — cât și pentru că unii proprietari au mai multe proprietăți în cuprinsul aceleași circumscripții fiscale. In provinciile de peste munți, — proprietățile confundându-se în general cu o singură clădire, iar satele având un caracter mai urban, din care cauză parte din proprietățile rurale sunt și ele impuse la impozitul pe clădiri, — numărul clădirilor impuse fiscal întrece pe cel al clădirilor numai din orașe.

Analizând însă diferența între numărul clădirilor și cel al proprietăților impuse, paralel cu variația valorii

Tab. XII — Distribuția veniturilor din proprietăți clădite

Provincia (1)	Numărul proprietăților clădite impozabile (2)	Proprietăți complet închiriate (3)	Proprietăți închiriate în procente față de total (4)	Clădiri în orașe (5)	Numărul gospodăriilor pentru 100 clădiri (6)
ROMÂNIA	558.987	162.272	29,0	560.558	154
Oltenia	29.744	5.080	17,1	39.542	114
Muntenia	155.677	66.418	42,7	158.665	165
Dobrogea	29.974	6.286	21,0	36.754	119
Moldova	76.297	18.306	24,0	105.447	130
Basarabia	70.363	17.900	25,4	54.541	152
Bucovina	26.854	4.745	17,7	35.708	154
Transilvania	90.415	22.670	25,1	72.012	169
Banat	32.982	10.516	31,9	21.493	215
Crișana-Maramureș	46.681	10.351	22,2	36.396	189
Muntenia fără Buc.	84.187	19.890	23,6	85.726	122
București	71.490	46.528	65,1	72.939	217

Sursa: Statistica Impozitelor directe pe 1930—1931 și Indicatorul Statistic al satelor și unităților administrative din România

[1]) Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930 și 1931, p. 42—43.

locative medii, constatăm că, în general, — acolo unde proprietățile complet închiriate au o valoare locativă medie mult mai ridicată decât proprietățile locuite de proprietar, — numărul clădirilor din orașe întrece cu mult pe cel al proprietăților impuse, și vice-versa. Ceea ce arată că, în primul caz, proprietățile sunt compuse fie din mai multe corpuri de casă, fie din mai multe apartamente. Acesta este cazul vechiului Regat și al Bucovinei.

Tab. XIII — Venitul mediu al proprietăților clădite în lei

Provincia	Toate proprietățile	Proprietăți închiriate	Proprietăți locuite de proprietar
(1)	(2)	(3)	(4)
ROMÂNIA	12.888	18.274	10.685
Oltenia	9.489	20.491	7.223
Muntenia	18.259	18.045	18.419
Dobrogea	9.012	19.230	6.300
Moldova	11.535	22.578	8.050
Basarabia	8.036	11.448	6.871
Bucovina	10.926	34.878	5.786
Transilvania	11.620	16.252	10.070
Banat	14.025	18.683	11.844
Crișana-Maramureș	11.940	18.672	10.021
Municipiul București	29.470	19.124	48.714

Sursa: Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931

Se poate spune prin urmare că, deși din cauza rentei mai ridicate — consecință firească a gradului de urbanism mai accentuat — valoarea locativă este mai ridicată în provinciile de peste munți, venitul mediu individual pe proprietar este mai ridicat în vechiul Regat și Bucovina decât în restul provinciilor. In Basarabia diferența între numărul clădirilor urbane și cel al proprietăților clădite poate să fie datorită în special proprietăților rurale din satele-târguri, a căror frecvență însemnată constitue una din caracteristicele acestei provincii.

3. *Venitul comercial*

Ne vom referi în primul rând la veniturile din comerțul mic, adică al firmelor individuale, colective sau în comandită. De fapt, firmele colective sau în comandită ocupă un loc cu totul neînsemnat: din 115.666 de firme comerciale, câte existau la recensământul general din 1930, un număr de 113.194 erau firme individuale.

Distribuția comercianților în cele trei grupe după care este prezentată statistica fiscală, — adică venituri mici, mijlocii și mari, — diferă simțitor dela o provincie la alta.

Veniturile mici sunt proporțional mai numeroase în Oltenia și Moldova. Aceste două provincii sunt lipsite de centre industriale care să atragă după ele o desvoltare similară a comerțului.

Comerțul pentru satisfacerea nevoilor orașelor cu caracter urban puțin pronunțat se reduce, cum era de așteptat, la micii negustori de articole de primă necesitate și cu debușeuri restrânse. In Moldova, spre deosebire de Oltenia, procentul comercianților cu un venit mare este mai ridicat (11,21%), fapt care se explică nu atât prin prezența orașului Iași, cât

Tab. XIV — Distribuția veniturilor comerciale după mărimea lor

Provincia	Totalul veniturilor	Venituri		
		Sub 3.000 lei	3.000— 75.000 lei	Peste 75.000 lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
		A) *Cifre absolute*		
ROMÂNIA	257.724	27.623	201.899	28.202
Oltenia	16.114	3.105	12.153	856
Muntenia	65.474	5.807	49.352	10.315
Dobrogea	13.842	1.352	11.616	874
Moldova	36.406	5.831	26.495	4.080
Basarabia	38.674	3.384	33.897	1.393
Bucovina	12.554	467	11.275	812
Transilvania	40.941	5.040	31.738	4.163
Banat	15.417	1.549	9.886	3.982
Crișana-Maramureș	18.302	1.088	15.487	1.727
Municip. București	16.059	36	9.318	6.705
		B) *Procente*		
ROMÂNIA	*100,00*	*10,72*	*78,34*	*10,94*
Oltenia	*100,00*	*19,27*	*75,42*	*5,31*
Muntenia	*100,00*	*8,87*	*75,38*	*15,75*
Dobrogea	*100,00*	*9,77*	*83,92*	*6,31*
Moldova	*100,00*	*16,02*	*72,77*	*11,21*
Basarabia	*100,00*	*8,75*	*87,65*	*3,60*
Bucovina	*100,00*	*3,72*	*89,81*	*6,47*
Transilvania	*100,00*	*12,31*	*77,52*	*10,17*
Banat	*100,00*	*10,05*	*64,12*	*25,83*
Crișana-Maramureș	*100,00*	*5,94*	*84,62*	*9,44*
Municip. București	*100,00*	*0,23*	*58,02*	*41,75*

Sursa: Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930 și 1931

prin cea a orașului Galați, cel mai important port de import al României. Regiunile cele mai industriale, Banatul și Muntenia, prezintă în același timp și cel mai ridicat procent de comercianți cu venituri mari, respectiv 25,83% și 15,75%. La procentul din urmă contribuie în bună parte și Capitala, București, unde categoria marilor comercianți se ridică până la 41,75% din total.

Comercianții cu un venit mijlociu sunt proporțional mai numeroși în Bucovina (89,81%) și Basarabia (87,65%).

Municipiul Cernăuți determină în mare parte structura distribuției veniturilor din comerț în Bucovina. Astfel se explică și faptul că, în această provincie, procentul comercianților cu un venit mic este cel mai redus pe țară (3,72%).

Fărâmițarea comerțului este caracteristica principală a acestei activități economice în România. Astfel se explică de ce paralelismul dintre numărul comercianților și numărul locuitorilor din diferitele regiuni este mai accentuat în cazul populației totale decât în cel al populației urbane. Se observă că sunt proporțional mai mulți comercianți tocmai în acele provincii în care populația urbană este mai redusă: Oltenia, Banat, Transilvania și Basarabia, și vice-versa (Tab. XV).

Faptul se explică prin prezența, în cazurile menționate, a târgurilor rurale sau prin comercianții din orașe, al căror debușeu este format din populația rurală.

Singurele discrepanțe mai însemnate în această direcție se prezintă în Oltenia, Muntenia și, întrucâtva, în Transilvania. Gospodăriile țărănești «self-sufficient» în număr ceva mai mare constituesc cauza

pentru care densitatea comercianţilor faţă de populaţia totală în Oltenia este mai redusă. In Transilvania, deficienţa numărului comercianţilor este în parte compensată de intensitatea comerţului, în timp ce în Muntenia, Municipiul Bucureşti ridică în mod simţitor procentul comercianţilor, care fără acesta ar fi fost numai de 19,17%.

Tab. XV — Distribuţia veniturilor din comerţul mic pe provincii

Provincia	Venituri (în procente)	Venitul total		Venitul mediu	Populaţia în procente	
		mii de lei	%	Lei	Totală	Urbană
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
ROMÂNIA	100,00	6.535	100,00	34.752	100,00	100,00
Oltenia	6,25	3.901	4,17	23.203	8,38	5,43
Muntenia	25,40	8.051	34,70	47.470	22,31	30,18
Dobrogea	5,37	3.285	4,28	27.690	4,52	5,38
Moldova	14,13	6.681	12,70	31.222	13,48	16,22
Basarabia	15,01	9.718	9,04	20.937	15,86	10,16
Bucovina	4,87	8.275	4,34	30.928	4,72	6,25
Transilvania	15,89	4.463	15,57	34.060	17,82	14,23
Banat	5,98	1.986	7,61	44.236	5,21	4,59
Crişana-Maramureş	7,10	0.175	7,59	37.164	7,70	7,57
Municip. Bucureşti	6,23	0.269	19,88	110.858	3,54	17,50

Sursa: Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931 şi Recensământul General al Populaţiei din 1930

Importanţa comerţului, exprimată prin venitul total sau prin venitul mediu, nu mai prezintă însă nicio legătură cu numărul populaţiei. Din cauza Municipiului Bucureşti, atât venitul total, cât şi venitul mediu, este cel mai ridicat în Muntenia.

In Dobrogea şi Basarabia, lipsa de căi de comunicaţie, densitatea redusă a populaţiei sunt cauzele primordiale care limitează intensitatea comerţului, reducând astfel atât venitul mediu cât şi cel total. In provinciile dela Vest, prezenţa oraşelor mari, — ca Timişoara, Arad, Oradea şi Satu-Mare, centre industriale şi comerciale prin excelenţă, — la care se mai adaugă şi influenţa comerţului exterior, explică veniturile mai ridicate în aceste provincii.

Fărâmiţarea comerţului din România reiese şi mai clar din distribuţia veniturilor comerciale în totalitatea lor.

Intr'adevăr, dacă ţinem seama şi de veniturile din comerţul mare, adică al societăţilor anonime, constatăm că venitul comerţului mic reprezintă 93,55% din venitul comerţului total (Tab. XVI). Acelaşi procent se ridică până la 99,08% în Basarabia, fapt care se explică prin caracteristicile cunoscute ale acestei provincii.

Numai în Municipiul Bucureşti, comerţul mic este ceva mai redus, venitul său reprezentând 86,09% din venitul total. Acest fenomen este numai aparent, însă, căci marile societăţi îşi fixează de preferinţă mediul social în Bucureşti, deşi activitatea acestora se desfăşoară şi în altă parte.

De altfel, această structură mai prezintă şi un alt aspect demn de relevat. O bună parte din numărul comercianţilor înregistraţi în statistica fiscală exercită un comerţ quasi ambulant, sau sub o formă atât de redusă, încât nu poate fi vorba de o întreprindere propriu zisă. Din această cauză, între datele din sursă

Tab. XVI — Raportul dintre comerţul mic şi comerţul mare

Provincia	Venitul total din comerţ în mii de lei	Venitul din comerţul mic, în procente faţă de total
(1)	(2)	(3)
ROMÂNIA	9.574.177	93,55
Oltenia	381.668	97,97
Muntenia	3.450.505	90,08
Dobrogea	392.286	97,71
Moldova	1.169.739	97,17
Basarabia	817.263	99,08
Bucovina	392.057	99,04
Transilvania	1.490.645	93,55
Banat	708.705	96,23
Crişana-Maramureş	771.309	88,18
Municipiul Bucureşti	2.068.011	86.09

Sursa : Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931

fiscală şi cele ale recensământului general din 1930 există diferenţe care nu pot fi trecute cu vederea: numărul comercianţilor fiind în general de două ori mai mare decât numărul întreprinderilor comerciale.

Diferenţele între cele două serii de date reprezintă tocmai categoria comercianţilor fără firme înregistrate. Evident că această categorie va fi proporţional mai numeroasă acolo unde şi grupa comercianţilor cu venit mic va reprezenta un procent mai ridicat din numărul total al comercianţilor, fapt care se verifică prin paralelismul ordinal între cifrele din coloanele (3) şi (4) ale tabloului XVII.

Tab. XVII — Frecvenţa comercianţilor în raport cu întreprinderile comerciale

Provincia	Intreprinderi comerciale *)	Comercianţi pentru 100 întreprinderi	Comercianţi cu venit sub 3.000 lei, în procente
(1)	(2)	(3)	(4)
ROMÂNIA	115.666	223	10,72
Oltenia	5.763	280	19,27
Muntenia	27.144	241	8,87
Dobrogea	5.979	232	9,77
Moldova	18.548	196	16,02
Basarabia	19.788	195	8,75
Bucovina	7.362	171	3,72
Transilvania	17.402	235	12,31
Banat	5.671	272	10,05
Crişana-Maramureş	8.009	229	5,94

*) Firme individuale şi colective, după datele Recensământului General al Populaţiei din 1930.

Sursa : Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931

4. *Veniturile din industrie*

Dacă în cazul veniturilor comerciale, venitul comerţului mare constitue o fracţiune neglijabilă din venitul comercial total, în cazul industriei, veniturile societăţilor anonime reprezintă 58% din venitul total, întrecând astfel pe cele ale firmelor individuale. Investiţiile unei întreprinderi industriale necesită, în genere, capitaluri mult mai mari decât cele de care poate dispune un singur individ, încât refugiul la forma de societate anonimă este în acest caz explicabil. Intreprinderile cu o scară de producţie mare, fiind în mod normal mai rentabile, se poate

afirma că industria mare reprezintă, prin valoarea producţiei, un procent mult mai mic decât cel indicat de raportul veniturilor nete.

Se ştie că gradul de industrializare al unei ţări este cu atât mai accentuat, cu cât procentul reprezentat de activitatea industriei mari, faţă de toată industria, este mai ridicat. Chiar dacă 58%, cifra stabilită mai sus, n'ar fi, aşa după cum am arătat, deasupra nivelului real, se poate afirma că, cel puţin în 1930, an la care se referă datele, — România era departe de a avea o industrie desvoltată.

Preponderenţa covârşitoare a firmelor comerciale individuale ne-a permis să acordăm o semnificaţie reală distribuţiunilor regionale, deoarece firma individuală — afară de cazuri cu totul excepţionale — îşi exercită rolul său economic în localitatea sediului social. Nu acelaşi lucru se întâmplă cu firmele sociale. Aşa se explică de ce 57,74% din venitul societăţilor anonime industriale este înregistrat în Bucureşti, constituind în acelaşi timp 84,62% din totalul venitului industrial corespunzător acestui oraş (Tab. XVIII).

Tab. XVIII — Venitul industrial pe provincii

Provincia	Venitul industriei mari		Venitul total	Venitul industriei mici în procente faţă de total
	în mii de lei	%	în mii de lei	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
ROMÂNIA	2.421.127	*100,00*	4.174.020	*42,00*
Oltenia	1.904	*0,08*	65.588	*97,10*
Muntenia	1.553.788	*64,18*	2.149.633	*27,72*
Dobrogea	17.287	*0,71*	55.834	*69,04*
Moldova	31.540	*1,30*	210.460	*85,01*
Basarabia	12.233	*0,50*	197.182	*93,80*
Bucovina	37.859	*1,56*	124.825	*69,67*
Transilvania	335.952	*13,88*	719.375	*53,30*
Banat	279.581	*11,55*	350.885	*20,32*
Crişana-Maramureş	150.983	*6,24*	300.238	*49,71*
Municip. Bucureşti	1.397.874	*57,74*	1.652.301	*15,40*

Sursa: Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931

Cu rezerva pe care o impune constatarea de mai sus, se poate totuşi trece la o analiză pe regiuni, căci nu se poate tăgădui că, după capitala ţării, preferinţa pentru fixarea sediului social merge către centrul urban mai important din regiune.

In Oltenia, Basarabia şi Dobrogea, venitul din industria mare reprezintă un procent cu totul neînsemnat faţă de venitul naţional corespunzător. Sunt regiuni în care industria mare este aproape cu totul absentă.

Distribuţia firmelor individuale este cu mult mai semnificativă pentru repartiţia veniturilor industriale pe regiuni.

Coroborând datele din tabloul XIX cu cele relative la veniturile din comerţ, se constată că Oltenia este cea mai rurală regiune din ţară. La un venit comercial redus, se adaugă şi un venit industrial mediu care nu reprezintă decât 34% din venitul mediu pe ţară. Lipsa unor întreprinderi industriale mai importante face ca activitatea industrială din Oltenia să se fragmenteze în întreprinderi mărunte, explicând astfel atât procentul de 49,57%, cel mai

Tab. XIX — Distribuţia veniturilor din industria mică pe provincii

Provincia	Venituri în procente	Venitul total		Venitul individual mediu în lei
		în mii de lei	%	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
ROMÂNIA	*100,00*	1.752.892	*100,00*	31.552
Oltenia	*10,82*	63.683	*3,63*	10.589
Muntenia	*25,61*	595.844	*33,99*	41.881
Dobrogea	*2,35*	38.547	*2,20*	29.538
Moldova	*11,68*	178.920	*10,21*	27.581
Basarabia	*12,95*	184.949	*10,55*	25.705
Bucovina	*1,59*	86.967	*4,96*	98.602
Transilvania	*22,34*	383.423	*21,87*	30.886
Banat	*3,42*	71.304	*4,07*	37.508
Crişana-Maramureş	*9,24*	149.255	*8,52*	29.089
Municip. Bucureşti	*1,59*	254.427	*14,51*	287.813

Sursa: Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931

ridicat pe ţară, al industriaşilor cu un venit sub 3.000 lei, cât şi densitatea micilor industriaşi (mai bine zis a meseriaşilor), mai ridicată în comparaţie cu procentul populaţiei faţă de ţara întreagă (Tab. XX).

Industriaşii cu un venit mai însemnat (grupa cu un venit mai mare de 75.000 lei) sunt proporţional cei mai numeroşi în Banat şi Bucovina. Pentru Banat faptul se explică prin însăşi caracterul pronunţat industrial al unei regiuni întregi din această provincie, caracterului agricol al celeilalte părţi din aceeaşi provincie datorindu-i-se şi procentul oarecum ridicat al primei grupe (cea a industriaşilor cu un venit sub 3.000 lei). Acest din urmă aspect al distribuţiei face ca venitul mediu individual să nu fie prea ridicat, în raport cu cel al altor provincii mai puţin industriale.

Atât limitarea aproape a întregii activităţi industriale mai importante din Bucovina la cea a Muni-

Tab. XX — Distribuţia veniturilor industriale după mărime

Provincia	Total	Venituri		
		Sub 3.000	3.000—75.000	Peste 75.000
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
		A) *Cifre absolute*		
ROMÂNIA	55.556	14.074	36.903	4.579
Oltenia	6.014	2.981	2.901	132
Muntenia	14.227	5.231	7.833	1.163
Dobrogea	1.305	203	988	114
Moldova	6.487	1.895	4.023	569
Basarabia	7.195	707	6.032	456
Bucovina	882	24	643	215
Transilvania	12.414	2.291	9.167	956
Banat	1.901	269	1.121	511
Crişana-Maramureş	5.131	473	4.195	463
Municip. Bucureşti	884	11	344	529
		B) *Procente*		
ROMÂNIA	*100,00*	*25,33*	*66,43*	*8,24*
Oltenia	*100,00*	*49,57*	*48,24*	*2,19*
Muntenia	*100,00*	*36,77*	*55,06*	*8,17*
Dobrogea	*100,00*	*15,55*	*75,71*	*8,74*
Moldova	*100,00*	*29,21*	*62,02*	*8,77*
Basarabia	*100,00*	*9,83*	*83,83*	*6,34*
Bucovina	*100,00*	*2,72*	*72,90*	*24,38*
Transilvania	*100,00*	*18,46*	*73,84*	*7,70*
Banat	*100,00*	*14,15*	*58,97*	*26,88*
Crişana-Maramureş	*100,00*	*9,22*	*81,76*	*9,02*
Municip. Bucureşti	*100,00*	*1,25*	*38,91*	*59,84*

Sursa: Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931

cipiului Cernăuţi, cât şi existenţa unor importante firme individuale de industrie alimentară, contribuesc la ridicarea venitului individual mediu în mod simţitor: 98.602 lei, faţă de 31.552 lei cât reprezintă venitul mediu pe întreaga ţară.

VENITUL GLOBAL

Statistica referitoare la venitul total sau venitul global, cum este denumit în Legea Contribuţiilor Directe, nu cuprinde decât categoria veniturilor mai mari de 20.000 lei anual, deoarece, în conformitate cu dispoziţiunile legii de mai sus, numai veniturile îndeplinind această condiţiune erau impuse unui impozit progresiv, în afara impozitelor elementare [1]). In schimb, această statistică este singura care aruncă o lumină asupra veniturilor individuale propriu zise, impozitul pe venitul global fiind aplicabil numai persoanelor fizice.

Pentru a ne forma cel puţin o idee despre ordinul de mărime al veniturilor ce nu sunt cuprinse în această statistică, adică al celor mai mici de 20.000 lei anual, vom observa că numărul acestor venituri trebue să fie mai mare decât numărul contribuabililor cărora legea le acordă o reducere a impozitului elementar pentru venituri mici, limitele fixate de lege în acest din urmă caz fiind cu mult inferioare plafonului de 20.000 lei. Cum numai numărul acestor

Tab. XXI — Numărul veniturilor mici care beneficiază de reducerea impozitului elementar

Sursa venitului (1)	Numărul veniturilor (2)
Total . . .	1.770.473
Proprietăţi agricole	1.714.963
Proprietăţi clădite	22.210
Industrie şi comerţ	7.640
Profesiuni libere şi alte ocupaţiuni	25.660

Sursa : Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931

reduceri se ridică la cifra de 1.770.473, înseamnă că veniturile sub 20.000 lei ocupă un loc important în distribuţia corespunzătoare, în timp ce cealaltă grupă, care cuprinde 365.712 contribuabili, nu reprezintă ca număr decât o slabă minoritate (Tab. XXI).

Numărul persoanelor fizice cu un venit mai mare de 20.000 lei nu reprezintă decât o categorie restrânsă din totalul populaţiei active care e de 10.543.000 locuitori, chiar dacă se ţine seamă că ultima cifră înglobează ca auxiliari în cazul exploatărilor agricole pe toţi membri familiei mai mari de 13 ani şi mai mici de 65 ani [2]).

De altfel, aceeaşi concluzie se desprinde şi din comparaţia numărului contribuabililor cu numărul surselor de venituri ale contribuabililor impuşi la impozitul global (Tab. XXII).

Totalul veniturilor individuale mai mari decât 20.000 lei se ridică în 1930 la cifra de 54.943 milioane lei, media pe contribuabili fiind de 63.466 lei anual, sau aproximativ 5.000 lei lunar. Bineînţeles că aceste valori trebuesc privite cu toată rezerva impusă de evaziunea fiscală.

Independent însă de orice deformare acceptabilă a datelor de mai sus datorită evaziunii fiscale, este cert că veniturile mici, cele pe care chiar legiuitorul fiscal a socotit că nu mai trebuesc micşorate printr'un alt impozit decât cel elementar, sunt, proporţional vorbind, destul de însemnate ca număr. Acest fapt, e datorit, pe lângă alte cauze, în primul rând structurii economice a României şi anume faptului că atât bunurile economice cât şi serviciile personale sunt, foarte adesea, consumate sau folosite de însăşi unitatea social-economică care le produce sau căreia îi aparţin. O parte din procesul de producţie şi distribuţie n'are, aşadar, o contravaloare sub formă de venit în bani.

Tab. XXII — Numărul veniturilor pe izvoare principale

Sursa venitului (1)	Numărul veniturilor elementare (2)	Numărul surselor pentru venituri peste 20.000 lei (3)
Total . . .	5.201.328	655.116
Proprietăţi agricole	4.019.241	154.718
Proprietăţi clădite	558.987	233.570
Comerţ şi industrie	313.280	160.018
Profesiuni libere şi alte ocupaţiuni	309.820	106.810

Sursa : Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931

Distribuţia pe provincii a veniturilor mai mari de 20.000 lei, prezintă câteva aspecte demne de relevat (Tab. XXIII).

a) Densitatea numărului acestor venituri în raport cu populaţia variază simţitor dela o provincie la alta. Distingem în primul rând cazul Olteniei, al

Tab. XXIII — Media veniturilor mai mari de 20.000 lei, pe provincii

Provincia	Numărul veniturilor		Totalul veniturilor		Venitul mediu
	Cifre absolute	%	în milioane de lei	%	în lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ROMÂNIA	865.712	*100,00*	54.943,2	*100,00*	63.466
Oltenia	37.627	*4,35*	2.299,9	*4,19*	61.125
Muntenia	304.981	*35,23*	20.567,3	*37.43*	67.438
Dobrogea	29.909	*3,45*	1.733,2	*3,15*	57.949
Moldova	107.543	*12,42*	6.907,4	*12,57*	64.229
Basarabia	62.949	*7,27*	3.431,4	*6,25*	54.511
Bucovina	31.220	*3,61*	2.090,7	*3,81*	66.966
Transilvania	152.459	*17,61*	8.983,9	*16,35*	58.927
Banat	74.019	*8,55*	5.365,3	*9,76*	72.484
Crişana-Maramureş	65.005	*7,51*	3.564,1	*6,49*	54.829
Muntenia fără Bucureşti	132.775	*15,34*	7.768.7	*14,14*	58.510
Municip. Bucureşti	172.206	*19,89*	12.798,6	*23,29*	74.322

Sursa : Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931

[1]) Impozitul pe venitul global a fost desfinţat prin legea din 1 Aprilie 1934 şi înlocuit printr'o supra-cotă progresivă percepută odată cu impozitul elementar şi independentă de mărimea impozitului global. Prin această modificare a regimului fiscal s'a înlăturat orice posibilitate de informaţie asupra structurii şi mărimii venitului global.

[2]) Afară de cei cari au avut o profesiune principală efectivă, de cazurile de invaliditate, sau de persoanele care s'au declarat explicit drept «întreţinute».

Basarabiei şi al Moldovei, unde frecvenţa relativă a acestor venituri este foarte redusă — sau, dacă vrem, unde veniturile modeste sunt foarte frecvente. O altă grupă este formată din Banat şi Muntenia. In cazul acestor două provincii veniturile mari sunt mult mai frecvente decât în restul ţării.

b) Pe un alt plan, cel al nivelului veniturilor, sau, mai bine zis, al concentrării lor, constatăm că provinciile cu veniturile medii cele mai reduse sunt Dobrogea, Basarabia şi Crişana-Maramureş. Numai în cea de a doua provincie găsim şi o frecvenţă rară a veniturilor în raport cu populaţia. Pe baza incidenţii acestor două caracteristice, este pe deplin justificată afirmarea că Basarabia, privită prin această prismă, este cea mai săracă provincie românească. Şi astfel se explică de ce, deşi populaţia Basarabiei reprezintă 15,86% din populaţia României, veniturile locuitorilor săi nu reprezintă decât 6,25% din totalul veniturilor pentru ţara întreagă. Un deficit asemănător, însă mai puţin accentuat, îl întâlnim în cazul Dobrogei.

In situaţie diametral opusă se găseşte Banatul, pentru care un concurs de împrejurări extrem de favorabile, conduce la cele mai frecvente venituri, astfel încât veniturile individuale din această provincie reprezintă 9,76% din totalul pe ţara întreagă faţă de o populaţie ce reprezintă numai 5,21% din populaţia ţării.

Stăruim de asemenea şi asupra faptului că aproape un sfert din totalul veniturilor individuale aparţin contribuabililor din Bucureşti. Acest lucru are la bază, pe lângă alte cauze de ordin pur economic, şi preferinţa pe care posesorii veniturilor mari o au pentru domiciliul în Capitală.

1. *Distribuţia veniturilor totale pe izvoare de venit*

Din tabloul XXIV desprindem în primul rând constatarea, — de o deosebită importanţă pentru întreaga problemă a veniturilor, că veniturile din salarii şi valori mobiliare reprezintă mai mult de jumătate (58,91%) din totalul veniturilor mal mari de 20.000 lei. Din nenorocire, nu dispunem de date asupra masei generale a salariilor şi a veniturilor mobiliare, aşa că ne vom mulţumi cu o analiză comparativă limitată la celelalte surse de venituri.

Lăsând de o parte venitul societăţilor anonime, care nu poate fi luat în considerare într'o comparaţie cu venitul persoanelor fizice, constatăm că veniturile mai mari de 20.000 lei reprezintă numai 62,1% din totalul veniturilor, proporţie care întrece cu mult procentul real, deoarece prima reprezintă venitul brut, iar cea de a doua numai venitul impozabil.

Poziţia relativă a veniturilor din sursele examinate diferă dela o categorie de venituri la alta, venitul din proprietăţi clădite, comerţ şi industrie, şi profesiuni libere reprezentând un procent mult mai ridicat, în cazul veniturilor mari, decât faţă de totalul veniturilor în general. Aşa dar, printre veniturile mici, veniturile agricole şi — într'o măsură mai mică totuşi — veniturile din meserii şi alte ocupaţiuni asimilate vor fi mult mai frecvente.

Tab. XXIV — Distribuţia veniturilor pe surse

Sursa veniturilor	Totalul veniturilor impozabile		Totalul veniturilor peste 20.000 lei		
	în milioane de lei	%	în milioane de lei	%	Procent faţă de totalul general
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Proprietăţi agricole	12.237,8	*33,67*	1.959,7	*8,68*	*3,57*
Proprietăţi clădite	7.345,2	*20,21*	7.579,5	*33,58*	*13,79*
Comerţ şi industrie	10.709,4	*29,47*	9.377,6	*41,54*	*17,07*
Profesiuni libere	1.268,2	*3,49*	1.536,6	*6,81*	*2,80*
Meserii şi alte ocupaţii	4.781,6	*13,16*	2.118,6	*9,39*	*3,86*
SUBTOTAL	36.342,2	*100,00*	22.572,0	*100,00*	*41,09*
Salarii	—	—	31.056,0	—	*56,52*
Venit mobiliar	—	—	1.315,2	—	*2,39*
TOTAL	—	—	54.943,2	—	*100,00*

Sursa : Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931

Aşa cum se prezintă datele din tabloul XXIV, credem necesară o lămurire a unor variaţii care ar putea părea, la prima vedere, absurde. Este vorba despre totalul veniturilor din proprietăţi clădite şi din profesiuni libere, care sunt inferioare totalurilor corespunzătoare din categoria selecţionată a veniturilor mai mari de 20.000 lei. Orice nedumerire pe acest punct de vedere este înlăturată dacă ţinem seama de faptul, menţionat mai sus, că prima cifră reprezintă numai veniturile nete, venituri care în cazul proprietăţilor clădite nu reprezintă decât 80% din venitul brut, iar în cel al profesiunilor libere doar două treimi.

Apropierea dintre aceste două cifre are o deosebită semnificaţie, pentru măsura în care venitul acestei grupe participă la formarea veniturilor individuale mai mari de 20.000 lei. De această constatare vom face uz imediat în paragraful următor.

2. *Compunerea venitului individual*

In categoria veniturilor mai mari de 20.000 lei, se observă o diferenţă importantă (41,9%) între numărul veniturilor şi numărul surselor ce compun aceste venituri. Cele 865.712 venituri se compun din 1.228.421 surse individuale. Ceea ce înseamnează că numărul veniturilor compuse din surse diferite nu poate fi de loc neglijabil (Tab. XXV).

Tab. XXV — Numărul mediu al surselor de venit pentru 100 venituri mai mari de 10.000 lei

Provincia	Numărul veniturilor	Numărul surselor	Surse pentru 100 venituri
(1)	(2)	(3)	(4)
ROMÂNIA	865.712	1.228.421	142
Oltenia	37.627	57.003	152
Muntenia	304.981	389.896	128
Dobrogea	29.909	43.198	144
Moldova	107.543	169.824	158
Basarabia	62.949	92.140	146
Bucovina	31.220	49.973	160
Transilvania	152.459	207.952	136
Banat	74.019	109.408	148
Crişana-Maramureş	65.005	109.027	168
Muntenia fără Bucureşti	132.775	205.327	155
Municipiul Bucureşti	172.206	184.569	107

Sursa: Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931.

Stabilirea măsurii în care diferitele surse de venituri intră singure sau nu în compoziţia veniturilor totale constitue, în lipsa datelor necesare, o problemă foarte delicată.

O inducţie justificată de constatările făcute mai sus ne permite să afirmăm că, în marea majoritate a cazurilor, venitul din proprietăţi clădite este însoţit de un alt venit. Din totalul de 558.987 proprietăţi clădite, scăzând pe cele cu venituri mici şi pe cele închiriate, dar cu o valoare locativă sub 10.000 lei, rămâne un număr de 259.312 proprietăţi, cifră vecină de cea a numărului surselor de venituri din proprietăţi clădite (233.570).

Presupunând că aceste 233.570 venituri din proprietăţi clădite sunt însoţite în general şi de alte venituri urmează că mai rămân cel mult 89.139 venituri compuse din două sau mai multe surse.

In fine, având în vedere şi faptul că veniturile compuse numai din valori mobiliare sunt, de asemenea, foarte rare, ne mai rămâne o diferenţă de 55.616. Această diferenţă trebue repartizată în primul rând veniturilor agricole. Intr'adevăr pentru a ajunge la cifra de 154.718 exploatări agricole al căror venit este supus şi impozitului global, nici cele cu o întindere mai mare decât 20 ha, adică în medie cu un venit mai mare doar decât 13.000 lei, nu sunt suficiente, numărul acestora fiind numai de 80.000. Aşa fiind, trebue să admitem că în cifra de 154.718 exploatări agricole sunt cuprinse şi exploatări cu un venit mai mic de 20.000 lei şi că, prin urmare, exploatatorul sau proprietarul lor trebue să dispună şi de un alt venit pe lângă venitul agricol (Tab. XXVI).

Raportul dintre sursele de venituri şi numărul veniturilor totale nu diferă simţitor de media aceluiaşi raport pentru ţara întreagă. Sunt însă câteva din aceste valori care prezintă o semnificaţie deosebită.

Vom releva în primul rând cazul Municipiului Bucureşti, unde veniturile medii — mult superioare celor din restul ţării — permit o concentrare a activităţii individuale pe un singur plan. Ceva mai mult, această concentrare este nu numai uşurată, dar este în mare parte chiar impusă de însăşi intensitatea activităţii compatibilă cu un venit mai ridicat. Valoarea redusă a raportului dintre surse şi venituri mai este influenţată şi de numărul salariaţilor mai mare, proporţional, în Bucureşti decât în restul ţării.

Cercetând datele din tabloul XXVI, se constată într'adevăr că acolo unde procentul veniturilor din salarii este mai ridicat, raportul dintre numărul surselor de venit şi venituri este mai mic şi vice-versa. Corelaţia inversă între aceste două variabile, ne permite să afirmăm că veniturile compuse numai din salarii sunt destul de frecvente.

Din cauza procentului destul de ridicat al veniturilor din proprietăţi clădite, ar fi trebuit să ne aşteptăm, la un grad mai mare de multiplicitate al veniturilor în Bucureşti. Contrazicerea dintre aceste două valori indică însă un fenomen specific Capitalei: existenţa frecventă a veniturilor având ca sursă unică proprietăţi clădite. Renta ridicată a localurilor de comerţ, a marilor hoteluri şi a caselor de raport este principala aplicaţie a acestui fapt.

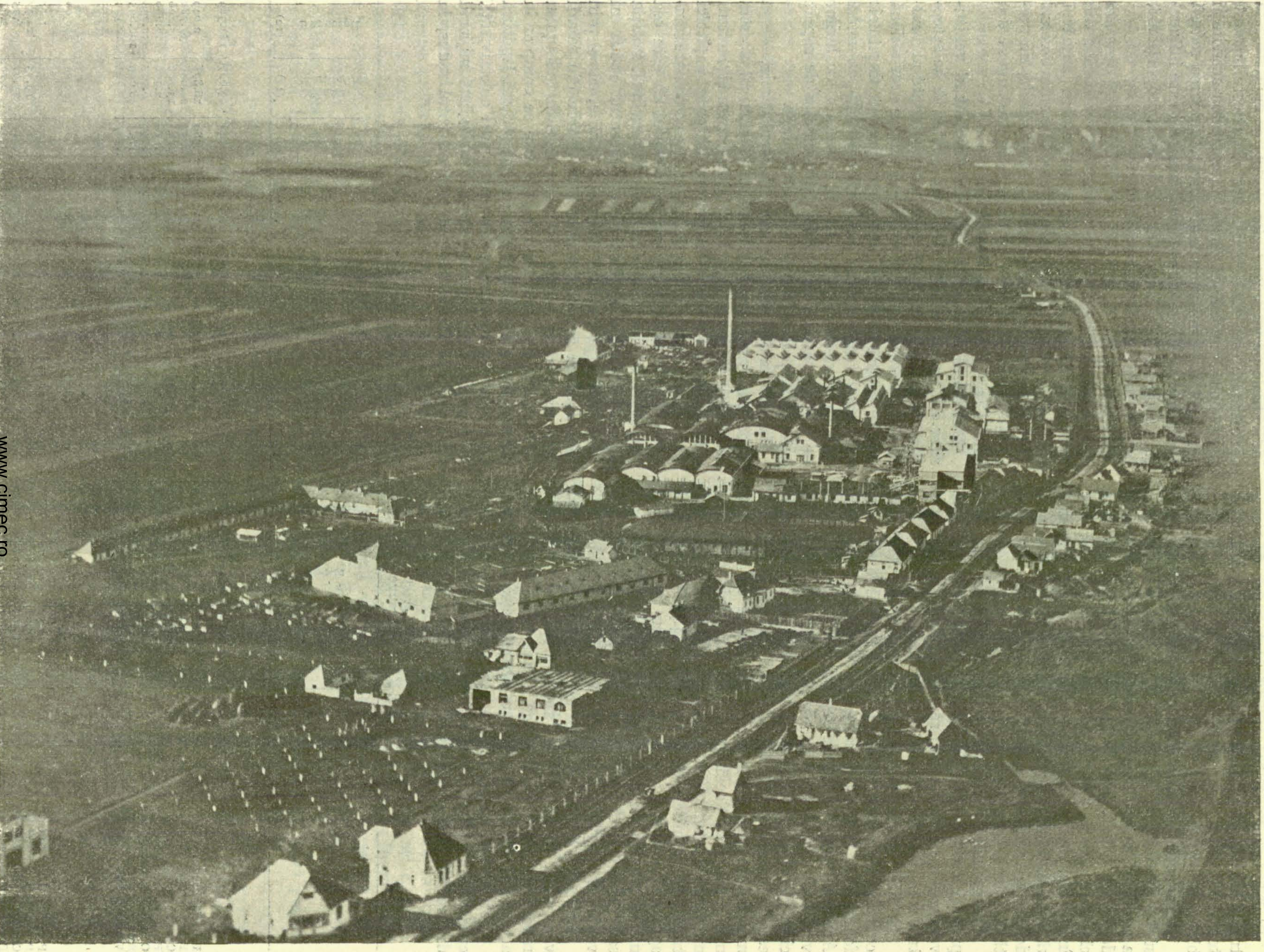
Lăsând la o parte Muntenia, în cazul căreia, — aşa după cum am accentuat continuu în cursul acestui studiu, — valoarea raportului dintre surse şi venituri este influenţată de cea corespunzătoare capitalei ţării; Transilvania prezintă de asemenea o valoare semnificativă a acestui raport, prin faptul că este cea mai mică, în comparaţie cu celelalte provincii. Poziţia acestei valori se explică prin procentul redus al surselor din proprietăţi agricole şi clădite, cât şi prin faptul că în această provincie veniturile din salarii sunt, proporţional, cele mai numeroase din toată ţara.

Numărul de surse diferite din care se compun în medie veniturile individuale este în strânsă legătură cu evoluţia structurii economice a unei colectivităţi, dela regimul în care agricultura reprezintă mijlocul de traiu şi în care schimbul este cu totul redus, la

Tab. XXVI — Frecvenţa surselor de venituri pe ramuri principale

Sursa veniturilor	ROMÂNIA	Oltenia	Muntenia	Dobrogea	Moldova	Basarabia	Bucovina	Transilvania	Banat	Crişana-Maramureş	Bucureşti
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
A) *Cifre absolute*											
Total . . .	1.228.421	57.003	389.896	43.198	169.824	92.140	49.973	207.952	109.408	109.027	184.569
Proprietăţi agricole	154.718	11.345	38.316	6.463	18.865	14.571	5.324	21.369	21.589	16.876	2.049
Proprietăţi clădite	233.570	9.576	76.211	8.520	34.215	18.565	11.975	36.755	16.657	21.096	37.781
Comerţ şi industrie	160.018	7.740	42.600	7.282	22.082	16.126	6.328	28.938	13.756	15.166	15.226
Profesiuni libere	32.787	1.361	13.138	1.537	5.034	2.497	1.325	4.379	1.116	2.400	6.660
Ocupaţiuni neimpozabile	74.023	2.116	19.749	2.327	11.901	4.559	4.622	14.112	8.150	6.487	12.034
Salarii	539.782	22.039	183.821	16.075	71.610	35.461	20.127	97.797	46.753	46.099	100.695
Venit mobiliar	33.523	2.826	16.061	994	6.117	361	272	4.602	1.387	903	10.124
B) *Procente*											
Total . . .	*100,00*	*100,00*	*100,00*	*100,00*	*100,00*	*100,00*	*100,00*	*100,00*	*100,00*	*100,00*	*100,00*
Proprietăţi agricole	*12,59*	*19,90*	*9,83*	*14,96*	*11,11*	*15,81*	*10,65*	*10,28*	*19,73*	*15,48*	*1,11*
Proprietăţi clădite	*19,01*	*16,80*	*19,55*	*19,72*	*20,15*	*20,15*	*23,96*	*17,67*	*15,23*	*19,35*	*20,47*
Comerţ şi industrie	*13,03*	*13,58*	*10,92*	*16,86*	*13,00*	*17,50*	*12,66*	*13,91*	*12,57*	*13,91*	*8,25*
Profesiuni libere	*2,67*	*2,39*	*3,37*	*3,56*	*2,96*	*2,71*	*2,65*	*2,11*	*1,02*	*2,20*	*3,61*
Ocupaţiuni neimpozabile	*6,03*	*3,71*	*5,07*	*5,39*	*7,01*	*4,95*	*9,25*	*6,79*	*7,45*	*5,95*	*6,52*
Salarii	*43,94*	*38,66*	*47,14*	*37,21*	*42,17*	*38,49*	*40,28*	*47,03*	*42,73*	*42,28*	*54,56*
Venit mobiliar	*2,73*	*4,96*	*4,12*	*2,30*	*3,60*	*0,39*	*0,55*	*2,21*	*1,27*	*0,83*	*5,48*

Sursa: Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931.

« INDUSTRIA SÂRMEI »
Uzinele din Câmpia Turzii

regimul economiei capitaliste în care întreaga activitate este îndreptată pe planuri complet diferenţiate şi specializate. La prima extremitate, venitul are o singură sursă: exploatarea solului, iar numărul veniturilor individuale se confundă cu numărul total al surselor de venituri. Pe măsură ce schimbul economic devine mai accentuat, o parte din populaţie începe să se îndeletnicească şi cu alte activităţi, — comerciale în primul rând, industriale în al doilea, — fără însă aşi părăsi ocupaţia principală: agricultura. Numărul surselor de venit devine mai mare decât cel al veniturilor individuale şi raportul dintre acestea creşte pe măsură ce procesul de transformare economică se accentuează. Acesta este punctul evolutiv în care se găsesc azi satele noastre, unde atât meseriaşii rurali cât şi comercianţii locali se ocupă, în marea majoritate a cazurilor şi cu cultivarea pământului, prima meserie neprezentând singură nici rentabilitatea care să le asigure existenţa şi nici debuşeurile care să-i forţeze să-şi concentreze activitatea numai într'o singură direcţie.

Momentul în care activităţile noui pot fi trecute pe primul plan şi în care începe să se simtă nevoia unei diferenţieri a profesiunilor, corespunde punctului maxim al raportului dintre numărul surselor de venit şi cel al veniturilor individuale.

După această fază, economia începe să prezinte aspecte capitaliste ce impun, ca o primă necesitate de structură funcţională, o diferenţiere şi concentrare a profesiunilor. Media surselor pe venit începe să scadă, tinzând din nou la o egalare între numărul surselor şi al veniturilor.

Cu tot riscul pe care îl prezintă o prezentare rigidă a unei probleme asupra căreia nu dispunem de toate informaţiunile obiective, ne permitem să indicăm în alăturatul tablou ordinea în care se întâlnesc provinciile româneşti pe scara evolutivă descrisă mai sus (Tab. XXVII).

Constatăm însă că raportul între numărul surselor şi numărul veniturilor prezintă variaţiuni inacceptabile dela un an la altul. Metoda de întocmire a statisticei impozitului global pare să nu fi fost uniform aplicată

Tab. XXVII — Provinciile româneşti aşezate după poziţia lor evolutivă din punct de vedere economic

Provincia (1)	Indice 1930 (2)	Indice 1931 (3)	Indice mediu (4)
Dobrogea	144	124	134
Basarabia	146	146	146
Oltenia	152	188	170
Moldova	158	164	161
Bucovina	160	150	155
Crişana-Maramureş	168	139	154
Muntenia fără Bucureşti	155	144	150
Banat	148	149	149
Transilvania	136	140	138
Bucureşti	107	112	110

Sursa: Statistica Impozitelor Directe pe anii 1930—1931

în spaţiu şi în timp [1]). In scopul de a reduce ordinul de mărire al erorilor, am recurs la o medie a datelor pe 1930 şi 1931.

Ordinea astfel stabilită, poate fi criticată numai din cauza poziţiei pe care o ocupă Crişana-Maramureş. Trebue ţinut seama însă că diferenţa între valorile indicelui în cei doi ani ne împiedecă să acordăm o semnificaţie deplină indicelui mediu.

Aceeaşi ordine, exceptând câteva intervertiri simple, se poate stabili pornind dela procentul reprezentat de numărul locuitorilor având şi o profesiune secundară faţă de totalul populaţiei active propriu zise, adică exclusiv auxiliarii.

Tab. XXVIII — Frecvenţa profesiunilor secundare

Provincia (1)	Populaţia activă fără auxiliari în mii (2)	Activii având o profesiune secundară: în mii (3)	Activii având o profesiune secundară: la 100 activi (4)	Numărul mediu al personalului pe 1 întreprindere (5)
Basarabia	773,9	62,4	8,1	2,1
Dobrogea	244,7	25,1	10,3	2,5
Oltenia	447,0	50,9	11,4	2,7
Bucovina	300,4	39,3	13,1	3,0
Moldova	751,4	97,4	13,0	3,1
Muntenia fără Bucureşti	1.053,1	120,6	11,5	3,6
Transilvania	1.112,9	124,4	11,2	3,7
Crişana-Maramureş	510,7	47,7	9,3	3,7
Banat	369,7	28,6	7,7	4,1
Bucureşti	329,2	25,6	7,8	6,8

Sursa: Recensământul General al Populaţiei din 1930.

Variaţia acestui al doilea indice este îndeplinită de numărul celor care, pe lângă orice alt venit, posedă şi o proprietate clădită. De asemeni, în el nu se oglindeşte concentrarea datorită activilor cu două sau mai multe profesiuni secundare, cazuri, trebue să recunoaştem, extrem de rare şi lipsite de o semnificaţie reală. Validitatea ordinei evolutive stabilită pe baza datelor relative la profesiuni este însă mult mai largă, deoarece se referă la toată populaţia şi nu la o categorie selecţionată.

Concordanţa între cele două ordonări, făcute pe baze şi în grupe diferite, constitue un argument în sprijinul ordinei stabilite.

In fine, o ultimă verificare a ordonării provinciilor după gradul de desvoltare a economiei de schimb se poate face adoptând ca indice numărul mediu al personalului pe întreprindere.

Oricare ar fi, deci, criteriul adoptat pentru această judecată, provinciile istorice româneşti diferă între ele nu numai din punct de vedere al repartiţiei veniturilor după sursă şi mărime, dar chiar compunerea veniturilor individuale prezintă deosebir dela un colţ al ţării la altul.

n. g.-r.

[1]) In publicaţia din anul 1931, apare, de pildă, pentru judeţul Ilfov un număr de venituri mai mare decât numărul surselor.

FORMAREA ŞI MIŞCAREA CAPITALULUI

In cadrul concepţiei economico-statistice noţiunea de capital are două accepţiuni [1]) una nominală sau monetară şi alta materială.

Potrivit cu această accepţiune s'a putut stabili o metodă [2]) care măsoară capitalul deodată, în statica şi dinamica lui (atât capitalul propriu zis, cât şi procesul de formaţiune).

Pentru evaluarea statică a capitalului, se întrebuinţează două metode: a) *metoda monetară* şi b) *metoda materială.* Prima constă în determinarea cheltuielilor efectuate pentru achiziţionarea capitalurilor materiale. Se folosesc, pentru aceasta, bilanţurile, conturile de profit şi pierdere şi eventualele date fiscale care ar putea avea valoare indicativă. A doua metodă implică determinarea valorii diverselor grupe de capitaluri materiale, datele fiind culese după statisticile de producţiune, comerţ, stocuri, etc. Ambele metode au valoare de inventar, evaluând capitalul, la un moment dat, fără să arate variatele manifestări ale ansamblului procesului de formaţiune a capitalului.

Pentru măsurarea ansamblului manifestărilor capitalului, metoda de folosit [3]) trebue să urmărească şi să măsoare: a) *economisirea,* b) *fondurile disponibile pentru investiţii* şi c) *valoarea capitalurilor materiale nou create.* Numai în modul acesta se poate defini capitalul şi formaţiunea lui.

In cele ce urmează, vom încerca să aplicăm această metodă la economia românească, în măsura în care materialul statistic existent o permite.

1. *Economisirea*

Izvorul principal al formaţiunii capitalului este *economisirea,* considerată în ansamblul manifestărilor ei ca un proces ce se produce în cadrul tuturor unităţilor economice de producţie şi consum, începând cu familia şi întreprinderile de toate genurile şi sfârşind cu colectivităţile publice. Evaluarea cantitativă a procesului de economisire este foarte greu de făcut. Măsurătoarea directă este relativ imposibilă, cel puţin pentru o parte din aceste unităţi.

La evaluarea economisirii individuale, ar trebui să ştim cât din veniturile individuale nu se consumă pentru obţinerea de bunuri şi servicii care acoperă nevoi curente. Iar pentru a avea o imagine asupra acumulării de capital, ar trebui să ştim cât din aceste venituri economisite se cheltuesc pentru achiziţionarea bunurilor de capital. Datele statistice care ne stau la dispoziţie sunt cu totul neîndestulătoare pentru aprecierea directă a economisirii, atât pentru mediul urban, cât şi pentru cel rural.

Pentru pătura agricolă, contabilităţile agricole întocmite de Institutul de Cercetări Agronomice al României cuprind date referitoare la structura costului de producţie, venitul brut, agricol, venitul muncii, componentele venitului brut, precum şi date referitoare la inventarul şi capitalul de exploatare. Acestea nu pot fi folosite însă pentru măsurarea directă a economisirii. Bugetele întocmite în campania 1938 de Institutul de Cercetări Sociale al României nu conţin de asemenea date directe asupra economisirii. Un calcul al rentabilităţii gospodăriilor studiate, arată că 66% din ele au excedent, iar 33% au deficit (Datele au fost obţinute studiindu-se 235 gospodării cu întinderea dela 0,1 ha—40,0 ha, alese din toate regiunile ţării). Aceste date nu pot folosi desigur pentru evaluarea economisirii.

Nu trebue pierdut din vedere că încercarea de a evalua statistic şi direct economisirea individuală în pătura noastră agricolă se mai loveşte de o mare dificultate, inerentă însuşi caracterului unităţilor economice agricole. Exploatările agricole evoluează paralel cu familia, prezentând, din momentul închegării, o fază ascensională urmată de una de stabilitate, după care urmează disoluţia. In modul acesta, în afara altor dificultăţi statistice, numai un număr foarte mare de contabilităţi şi bugete agricole, grupate pe tipuri de exploatări şi vechime, ar putea furniza date indicative apropiate de realitate.

Evaluarea individual-directă a economisirii în mediul urban se loveşte de o lipsă a materialului statistic, mai accentuată decât în mediul rural. Bugetele agricole n'au corespondent în mediul urban. In schimb contabilităţile, cu obligativitatea publicării pentru

[1]) Dr. Günter Keiser şi Dr. Bernhard Benning. *Kapitalbildung und Investitionen in der deutsche Volkwirtschaft 1924—1928.* Institut für Konjunkturforschung, Berlin 1931, caietul 22.

[2]) *Statistiques relatives à la formation des capitaux,* Liga Naţiunilor 1938, în colecţia « Etudes et rapports sur les méthodes statistiques » No. 4.

[3]) Idem.

unele societăţi a bilanţurilor cel puţin odată pe an, pot să ne dea unele elemente în aprecierea economisirii. Economisirea pentru întreprinderile industriale, comerciale, bancare, etc., este partea din beneficiu care le rămâne după scăderea din beneficiul net a beneficiilor distribuite şi a impozitelor. Această cotă-parte este economisirea. De remarcat că beneficiile declarate sunt altele decât cele reale şi că bilanţul reprezintă un moment din viaţa unei întreprinderi. La noi, în plus, numai o parte a întreprinderilor sunt obligate să publice bilanţurile, aşa încât cota economisirii la întreprinderi, evaluată după bilanţuri, are exclusiv o valoare indicativă.

Tab. I — Evoluţia beneficiului net declarat la societăţile anonime [1])

A n u l (1)	Miliarde lei (2)	A n u l (1)	Miliarde lei (2)
1925	4,2	1935	2,9
1927	4,7	1936	3,8
1929	4,9	1937	5,5
1930	4,2	1938	5,4
1932	1,6	1939	6,5

[1]) S'a însumat postul profit net din Statistica Societăţilor Anonime din România, publicată de Institutul Central de Statistică.

Datele asupra beneficiului net la societăţile anonime pot să furnizeze o imagine foarte relativă asupra ordinului de mărime a procesului de economisire din sectorul industrial, comercial, bancar, asigurări şi diverse. Dacă datele recensământului din 1930 ar cuprinde şi capitalul, aplicând un coeficient de rentabilitate medie a capitalului întreprinderilor recenzate, s'ar putea deduce ordinea de mărime a beneficiilor pentru toate întreprinderile, ceea ce ar furniza implicit elemente de apreciere a economisirii. Datele Ministerului Economiei Naţionale pot fi folosite pentru sectorul industrial, ca fiind mai cuprinzătoare. Nici aceste date nu cuprind însă decât o parte a industriei, după definiţia legii noastre nefiind incluse în categoria marii industrii decât întreprinderile cu minimum 5 HP sau 20 lucrători.

Tab. II — Evoluţia beneficiilor brute ale societăţilor industriale [2])

A n u l (1)	Capital investit (2)	Beneficii (3)
1927	39,5	2,0
1929	40,3	1,6
1932	39,9	[3]) —
1936	42,5	3,0
1937	46,3	3,2

[2]) S'au calculat la capitolul întreprinderilor industriale, după datele Ministerului Economiei Naţionale, socotindu-se un procent mediu de rentabilitate a capitalului identic cu procentul de rentabilitate la care s'a ajuns după calculele Institutului Central de Statistică.
[3]) Rentabilitate negativă.

O evaluare de ansamblu a procesului de economisire se poate face utilizând datele cu caracter fiscal, ale impozitelor pe venit. Trebue insistat asupra caracterului exclusiv indicativ al rezultatelor obţinute pe această cale, dar este unica metodă care permite evaluarea de ansamblu a procesului, în stadiul actual al datelor statistice.

Tab. III — Evaluarea economisirii [1])

A n u l (1)	Miliarde lei (2)	A n u l (1)	Miliarde lei (2)
1926	11,0	1934	9,4
1927	19,8	1935	10,4
1928	21,0	1936	11,2
1929	26,0	1937	12,6
1933	8,6		

[1]) Evaluarea s'a făcut pe baza unei metode simpliste, asupra caracterului căreia ţinem să insistăm pentru a arăta valoarea datelor obţinute. Formula folosită a fost:

$$\frac{\text{Incasări fiscale efective} \times 100}{\text{Cotă principală de impunere}}$$

Această formulă a fost aplicată fiecărei categorii de impozite directe (agricol, clădiri, mobiliar, comercial şi industrial, salarii, profesional şi global devenit supra-cotă). Rezultatul obţinut s'a considerat *masă impozabilă* care (pentru a corecta într'o anumită măsură evaziunile) s'a mărit în perioada 1926—1929 cu 100%, în 1933—1934 cu 70%, în 1935—1936 cu 60% şi în 1937 cu 50% (suma veniturilor din salarii s'a corectat pentru aceleaşi perioade cu 10%, 7%, 6% şi 5%). Rezultatele astfel obţinute s'au considerat *valoare reală a veniturilor*, la care s'a calculat o cotă de 5% considerată ca fiind cotă normală de economisire din ansamblul veniturilor. In realitate, economisirea trebue să fie mai mare, fiind în mod normal superioară investiţiilor. Numai o parte din ea se investeşte. De sigur că în desfăşurarea în timp a procesului, economisirea este egală cu investiţiile. De altfel, neţinând seamă de diviziunile anuale, între cifra investiţiilor (mijloace de producţie şi bunuri de capital pentru uzul consumatorilor între 2.5—3,5 miliarde anual) şi cifra economisirii stabilită pe calea de mai sus există un paralelism concludent. De menţionat că nu s'a ţinut seamă de intrările şi eşirile de capitaluri externe.

2. *Disponibilităţi în piaţa capitalurilor*

Incercările de mai sus — cu excepţia aceleia care foloseşte datele fiscale — de evaluare a economisirii, au un caracter de măsurare directă. In afara acestei metode, economisirea mai poate fi evaluată urmărind *curentele economisirii* [1]). Este o metodă indirectă şi mai uşor de aplicat cu datele statistice de care dispunem încă în această materie. Din cauza lipsei datelor individuale — fie pe persoane, ceea ce ar constitui idealul, fie pe unităţi productive — măsurarea pe curente a economisirii oferă indicaţii mai bogate. Acest procedeu constă în sondagii făcute în puncte unde afluează economisirile, în mişcarea lor dela sursele de formare spre investire. De sigur că şi acest procedeu este incomplet, pe de o parte pentrucă nu toate economisirile parcurg căi vizibile care se pretează la înregistrare, iar pe de altă parte pentrucă mişcările lor sunt multiforme, ceea ce implică adeseori erori, fie ca urmare a dublei sau chiar triplei înregistrări, fie a unei neînregistrări.

Măsurarea curentelor economisirii echivalează, în parte, cu evaluarea fondurilor disponibile care se presupun teoretic că se oferă investiţiilor. Constituesc o parte a ceea ce se denumeşte de economia politică teoretică *capital potenţial*. Cum materialul statistic de care dispunem nu îngăduie discriminarea necesară între curentele economisirii şi fondurile disponibile, vom încerca evaluarea fondurilor disponibile fără să ţinem seama dacă ele sunt curente ale economisirii sau provin din alte surse. Datele vor avea în modul acesta o valoare indicativă, cu caracter general, privind *disponibilităţile de ansamblu din piaţa capitalurilor*.

Una din formele sub care se manifestă disponibilităţile din piaţa capitalurilor este evoluţia averilor

[1]) Paul Berryer: *L'évaluation globale de l'épargne*, în «Bulletin d'information et de documentation» al Băncii Naţionale belgiene din 28 Februarie 1938.

lichide. Pentru modul cum se prezintă aceste fonduri la particulari, nu există posibilităţi de înregistrare statistică. Pentru o parte a întreprinderilor, — întreprinderile sub formă de societăţi anonime ca şi pentru sectorul cooperativ, — evoluţia se poate urmări. Dat fiind participarea redusă a sectorului cooperativ în ansamblul economiei naţionale şi ordinea de mărime a evaluărilor studiului prezent, sectorul cooperativ poate fi lăsat în afara calculului. Evoluţia capitalurilor de exploatare [1]) exprimă în mod general mişcarea averilor lichide la întreprinderile industriale, comerciale şi bancare.

Tab. IV — Evoluţia capitalurilor de exploatare [1])
(în miliarde lei)

Anul (1)	Total (2)	Bănci (3)	Industrie (5)	Comerţ (5)
1925	108,2	45,5	57,6	5,1
1927	117,3	60,3	50,9	6,1
1929	132,3	79,9	44,6	7,8
1932	100,3	51,2	41,6	7,5
1936	87,9	35,8	40,0	12,1
1937	92,4	39,9	38,1	14,4

[1]) Cuprinde capitalurile de exploatare din întreprinderile bancare, industriale şi comerciale care funcţionează sub forma de societăţi anonime.

Contul cassa pe de altă parte exprimă aceeaşi manifestare din piaţa capitalurilor, dar în mod mult mai restrâns, numerarul existent efectiv fiind ceea ce corespunde conţinutului acestui cont.

Tab. V — Contul cassa [2])

Anul (1)	Miliarde lei (2)	Anul (1)	Miliarde lei (2)
1925	4,3	1932	3,5
1927	4,2	1936	5,6
1929	4,6	1937	7,6

[2]) Cuprinde soldurile debitoare ale contului « cassa ». Pentru întreprinderile bancare, asigurări şi diverse, s'a luat contul « cassa » aşa cum figurează în statistica Institutului Central de Statistică. Pentru întreprinderile industriale şi comerciale, deoarece contul « cassa » este inclus în contul « disponibil la bănci », s'a considerat că 50% din acest cont colectiv reprezintă contul « cassa ». Aceasta pentru a evita o dublă însumare, căci numerarul figurând în contul « disponibil la bănci » la întreprinderile industriale şi comerciale, are în mod necesar corespondent în statistica bancară « cassa ».

Trebue ţinut seamă pe de altă parte în aprecierea disponibilităţilor din piaţa capitalurilor pe calea analizării averilor lichide cu ajutorul conturilor din bilanţ, că aceste conturi exprimă poziţii la un moment dat. Obiecţia este cu deosebire valabilă pentru contul cassa, al cărui sold poate prezenta zilnic oscilaţii importante. Evaluarea este totuşi valabilă, căci, în măsura în cari numerarul s'a deplasat în cadrul întreprinderilor care îşi publică bilanţurile, acest numerar este contabilizat.

Indicaţii asupra curentelor de economisire şi disponibilităţilor din piaţa capitalurilor pot furniza şi datele privind suma cheltuelilor făcute pentru cumpărarea directă a capitalurilor materiale destinate uzului consumatorilor. Valoarea acestor bunuri constitue o parte a curentelor economisirii şi afectării lor. Intr'adevăr, cheltuelile pentru bunurile de capital destinate uzului consumatorului sunt o formă a economisirii.

La evaluarea în ansamblu a cheltuelilor pentru bunuri de capital destinate uzului consumatorilor, ar trebui să avem valoarea acestor bunuri, fie ele produse în ţară, fie importate. Cum statistica consumului în general are foarte multe lipsuri şi cum pentru această categorie de bunuri calculul valorii consumului se complică cu factorul durată de care trebue ţinut seamă, — vom da, cu titlu de indicaţie, valoarea unei categorii principale din aceste bunuri, a imobilelor din oraşele municipii.

Tab. VI — Valoarea imobilelor noui construite [1])

Anul (1)	Miliarde lei (2)	Anul (1)	Miliarde lei (2)
1929	5,3	1932	5,0
1930	4,5	1933	4,0
1931	4,5	1934	5,3

[1]) Valoarea imobilelor reprezintă valoarea nouilor imobile construite în 20 municipii, după datele statisticii judiciare.

In afara modificării averilor lichide şi a variatelor moduri sub care se prezintă formele de cheltueli a economisirilor făcute în mod direct de cel care economiseşte, economisirea mai poate apare sub forma punerii ei la dispoziţia intermediarilor, într'o serie de instituţii care se ocupă pe de o parte cu colectarea, iar pe de altă parte oferind ele însele aceste economii. Acest mod este, în fapt, cel mai recomandabil în stadiul actual în care se găseşte statistica la noi, spre a fi utilizat ca indicaţie pentru evoluţia curentelor economisirii. Depunerile spre fructificare la bănci, primele la societăţile de asigurare, pensiile la casele de pensiuni, ca şi alte instituţii colectoare sub alte variate forme a economiilor — fie cele voluntare, fie cele involuntare — arată relativ evoluţia curentelor de economisire şi ordinul de mărime al economisirii, fiind în acelaşi timp date principale în aprecierea disponibilităţilor din piaţa capitalurilor.

Tab. VII — Depunerile spre fructificare [2])

Anul (1)	Miliarde lei (2)	Anul (1)	Miliarde lei (2)
1925	16,9	1934	12,1
1927	25,3	1936	15,2
1929	32,0	1937	16,6
1932	15,3		

[2]) Cuprinde depunerile spre fructificare la bănci şi institutele de credit în afara băncilor populare, plus depunerile la Casa de Economii şi Cecuri Poştale. După datele Institutului Central de Statistică.

Tab. VIII — Depunerile spre fructificare la băncile populare [3])

Anul (1)	Miliarde lei (2)	Anul (1)	Miliarde lei (2)
1925	0,6	1932	1,5
1927	1,0	1936	1,2
1929	1,4		

[3]) După datele Institutului Central de Statistică.

[1]) V. Slăvescu: *Analiza contabilă a bilanţului unei întreprinderi.*

Tab. IX — Prime încasate de societăţile de asigurare [1])

Anul	Miliarde lei	Anul	Miliarde lei
(1)	(2)	(1)	(2)
1932	1,0	1936	1,2
1934	1,0	1937	1,4

[1]) Cuprinde totalul primelor realizate de societăţile de asigurare în ramurile elementare şi viaţa. Din aceste prime, numai cca 40% reprezintă însă ramura viaţa ale cărei prime sunt identice cu economisirea. După datele Asociaţiei pentru Ştiinţa Asigurărilor.

Deşi, în general, şi cu atât mai mult cu datele statistice dela noi, nu se poate face distincţiune între curentele economisirii şi fondurile disponibile pentru investiţii, cele dintâi fiind o fază şi partea principală a alimentării acestora din urmă, datele privitoare la evoluţia averilor lichide, a valorii cheltuelilor destinate achiziţionării bunurilor de capital pentru uzul consumatorilor, ca şi datele privind valoarea depunerilor spre fructificare, sunt date indicative asupra curentelor economisirii. Fondurile disponibile — în categoria cărora se înregistrează partea provenită din economisire şi din alte surse — pot fi evaluate urmărind manifestările disponibilităţilor din piaţa capitalurilor.

In categoria fondurilor disponibile pentru investiţii, manifestarea principală este de sigur emisiunea de valori mobiliare. In statistica noastră, nu s'ar putea urmări decât emisiunea de valori mobiliare făcută de societăţile anonime şi aceasta indirect, sub forma nouilor creaţiuni de capitaluri sau modificări ale capitalurilor existente. Economisirea aceasta nu mai face parte însă din categoria fondurilor disponibile în piaţa capitalurilor, care, dacă nu este adeseori un capital efectiv investit, este întotdeauna pe cale de investire.

Fonduri disponibile pentru investiţii mai pot fi considerate împrumuturile, sub variatele lor forme, avansurile şi participaţiunile bancare şi, în parte, valoarea capitalurilor care operează în bursă. De sigur că o evaluare corectă a fondurilor disponibile pentru investiţii implică scăderea, din valoarea împrumuturilor şi avansurilor nou create, a valorii împrumuturilor şi avansurilor destinate să servească rambursării împrumuturilor şi avansurilor anterioare. Aceasta, pentru a evita o însumare dublă. Calculul nu este

Tab. X — Fondurile disponibile pentru investiţii şi valoarea transacţiilor în bursa de valori
(în miliarde lei)

Anul	Fonduri disponibile pentru investiţii [1])	Valoarea transacţiilor în bursa de valori [2])
(1)	(2)	(3)
1925	37,2	2,8
1927	51,1	2,4
1929	72,2	2,4
1932	50,7	1,2
1936	32,8	2,6
1937	34,9	5,0
1938	—	6,3

[1]) S'au calculat însumându-se după datele Institutului Central de Statistică conturile « împrumuturi », « participări » şi « efecte scontate » din bilanţul băncilor şi institutelor de credit societăţi anonime, plus conturile « împrumuturi » şi « participaţiuni » din bilanţul băncilor populare.
[2]) După datele publicate de Institutul Românesc pentru Studiul Conjuncturii Economice în « Conjunctura Economiei Româneşti » Nr. 4 din 1938.

posibil însă, pe de o parte pentrucă în statistică nu se indică la ce serveşte împrumutul, iar pe de altă parte pentrucă un calcul asupra duratei medii a împrumuturilor şi a unei rate medii de rambursare ar fi susceptibil de mari erori. Vom lua datele fără să ţinem seamă de această corectare necesară. Amploarea fenomenului şi evoluţia lui nu sunt esenţial modificate, aşa că valoarea relativă a datelor continuă să existe.

Toate aceste curente ale economisirii şi fonduri disponibile pentru investiţii enumerate mai sus, parcurg piaţa vizibilă a capitalurilor. De altfel numai aşa a fost posibilă evaluarea care s'a încercat. In afara fondurilor disponibile pentru investiţii, investiţiile mai au o altă sursă foarte importantă din care se alimentează. Această sursă se numeşte *finanţare proprie* prin contrast cu finanţarea care provine din afară — *finanţare străină*. Adăugând finanţarea proprie la finanţarea străină, se obţin fondurile disponibile pentru investiţii, valoarea cărora este astfel egală cu valoarea investiţiilor [1]).

Dificultăţile statistice, în evaluarea finanţării proprii, sunt foarte numeroase şi provin, pe de o parte, din cauza modului cum sunt alcătuite bilanţurile — conturi prea sintetice — iar pe de altă parte, ca urmare a impreciziunilor teoretice în definirea conceptului de autofinanţare. Pentru Dr. W. Prion [2]), finanţarea proprie este *procurarea de capital din câştigurile realizate anterior*, din aşa numita *acumulare de câştig*. Problema centrală este definirea *capitalului* şi a *câştigului*, cele două elemente centrale în funcţie de care se face evaluarea autofinanţării. Pentru E. Schmalenbach [3]) autofinanţarea are acelaşi înţeles. Autorii studiului asupra *investiţiilor şi formaţiunii capitalului în Germania* în perioada 1924—1928, Dr. B. Benning şi Dr. G. Keiser consideră finanţare proprie: 1) partea din câştigul realizat care trece conturilor de rezervă, plus 2) partea din câştig care se ţine pentru amortizarea împrumuturilor. In cazul în care se investesc, apar în contul instalaţiei, dar se poate să aibă şi altă utilizare, cum de pildă: achitarea unor datorii, etc. Rezultă deci cât de greu este să se măsoare statistic acumularea interioară de capital. Pe trei căi s'ar putea totuşi obţine elemente relative de apreciere a procesului de formaţiune a capitalului prin finanţare proprie şi anume: 1) compararea evoluţiei fondurilor proprii, faţă de evoluţia fondurilor străine; 2) scăderea din beneficiul net declarat, a unei cote reprezentând dividendele distribuite, plus impozitele, ceea ce rămâne fiind considerat acumulare interioară, şi 3) analizarea evoluţiei paralele a conturilor capital, fonduri de rezervă, împrumuturi, instalaţii şi debitori.

[1]) Conceptul de finanţare în general are un înţeles de alimentare cu capital sub unghiul de vedere al întreprinderii private. In accepţiunea care i se dă mai sus, trebue înţeles ca economisire ce se investeşte. Numai în modul acesta se poate spune că finanţarea străină plus finanţarea proprie (adică economisirea care se investeşte direct) sunt egale cu fondurile disponibile pentru investiţii.

[2]) Dr. Willi Prion: *Die Selbstfinanzierung der Unternehmungen*.

[3]) E. Schmalenbach: *Finanzierungen*, 1934.

Intrucât oricare din aceste metode n'au decât valoare indicativă foarte relativă în procesul de formaţiune a capitalului, nu vom încerca aplicarea lor.

3. *Evaluarea capitalurilor*

Problema evaluărilor este aspectul cel mai dificil al ansamblului problemelor puse de analiza capitalurilor.

Evaluarea implică dificultăţi, atât din pricina lipsei de material statistic, cât şi din cauza controverselor metodologice privitoare la sistemul cel mai bun de aplicat. In general, se cunosc două metode [1]) în evaluarea capitalurilor: 1) metoda *monetară* şi 2) metoda *materială*. Prima face evaluări de valoare, iar a doua de cantitate. Amploarea studiului necesar — aplicând fie una, fie alta din cele două metode, — face să ne limităm în a considera valoare a capitalurilor, valoarea capitalurilor nominale publicate de statisticile dela noi, întregite cu date din alte domenii. Aceste date dau totuşi o imagine asupra ordinului de mărime al capitalului. De altfel controversele metodologice şi dificultăţile în general în evaluarea capitalului, survin mai pronunţat când se judecă fenomenul în dinamica lui, şi, cu deosebire, procesul de formaţiune a capitalului.

Tab. XI — Capitalurile nominale şi capitalurile de investiţie ale societăţilor anonime
(în miliarde lei)

Anul (1)	Capitaluri nominale [1]) (2)	Capitaluri de investiţie [2]) (3)
1925	27,6	26,1
1927	38,7	43,0
1929	45,6	55,8
1932	47,3	60,5
1937	47,0	81,4
1938	51,3	87,8
1939	—	86,0

[1]) «Conjunctura Economiei Româneşti» Nr. 4 din 1938, după datele Institutului Central de Statistică. Anul 1938. evaluări.
[2]) Cuprinde conturile care reprezintă activ imobilizat la societăţile anonime. După datele Institutului Central de Statistică.

Tab. XII — Valoarea bunurilor agricole în anul 1936 [1])

Natura bunurilor (1)	Miliarde lei (2)
1. Valoarea terenurilor agricole	246,8
2. Valoarea clădirilor	25,0
3. Valoarea animalelor	30,1
4. Valoarea maşinilor şi instrumentelor agricole	15,5

[1]) După Ministerul Agriculturii şi Domeniilor.

Pentru valoarea bunurilor de capital din agricultură, dacă contabilităţile agricole ale Institutului de Cercetări Agronomice al României şi bugetele Institutului de Cercetări Sociale al României ar fi fost mai numeroase, ca să permită o generalizare, s'ar fi putut calcula, — pe categorii de exploatări şi implicit pentru ansamblul sectorului agricol, — valoarea inventarului viu şi mort.

[1]) Liga Naţiunilor: *Statistiques relatives à la formation des capitaux*, Genève 1938.

4. *Mişcarea capitalurilor*

Investiţiile de capitaluri [1]) au avut o evoluţie paralelă cu mişcările de ansamblu ale economiei naţionale. Au crescut continuu din 1920 până în 1929, au scăzut în perioada de depresiune din 1932—1934 şi au continuat să crească în perioada 1935—1938. Pentru întreaga perioadă 1925—1938, mişcarea capitalurilor a înregistrat o creştere anuală de circa 2,0 miliarde lei. Totalul capitalurilor societăţilor anonime s'a mărit dela 27,6 miliarde lei în 1925 la 51,3 miliarde lei în 1938.

In mişcarea capitalurilor, care a urmat, în ansamblul evoluţiei ei, o desfăşurare oarecum normală, — ritmul de creştere în faza ascensională a economiei şi de descreştere în faza depresivă prezentând treceri treptate fără alunecări prea accentuate, — s'a înregistrat totuşi în anul 1926, faţă de anul 1925, o creştere de circa 6,6 miliarde lei. Această creştere neobişnuită din anul 1926 se explică prin efectele aşteptate dela plafonarea emisiunii monetare hotărîtă în 1925 şi, implicit, a stabilităţii şi normalizării vieţii economice ce se spera odată cu trecerea fazei de adaptare ce a urmat după răsboiu. Saltul observat în 1926 în mişcarea capitalurilor societăţilor anonime a fost urmat de un ritm mult mai lent de creştere, creştere care a continuat până în 1929. Datele statistice arată însă creşterea capitalurilor societăţilor anonime, prelungindu-se până în 1931. Capitalurile nominale au crescut într'adevăr până în 1931. Dacă se ţine însă seamă, pe de o parte de aporturile de capital străin din anii 1929—1931, iar pe de altă parte de transformarea din decursul anilor 1930—1931 a unui important număr de firme individuale în societăţi anonime (din motive fiscale), se poate afirma că, în realitate, investiţiile de capitaluri — judecând după disponibilităţile pieţii interne — au atins maximumul în 1929.

In întreaga perioadă 1925—1938, în repartizarea capitalurilor pe sectoare de activitate, s'a menţinut ierarhia: industrie, bănci, comerţ, asigurări şi diverse. S'au produs însă unele deplasări în favoarea capitalurilor investite în industrie şi comerţ. In timp ce în anul 1925 [2]), din totalul capitalului investit în societăţile anonime, industriei îi revenea 68,8%, comerţului 6,5% şi băncilor 22,8%; în 1938 cota parte a băncilor a scăzut la 17,6%, participarea industriei a crescut la 72,5%, iar a comerţului la 9,8%.

Mai concludente decât datele relative, în ceea ce priveşte procesul preferinţii capitalurilor, sunt cifrele absolute care arată, dela 1925 la 1938, o creştere de 2,7 miliarde pentru sectorul bancar, faţă de o creştere de 12,1 miliarde în industrie şi o creştere de 2,8 în comerţ. Modificarea ordinului de mărime, în succesiunea ierarhică a investiţiilor de capitaluri, s'a ac-

[1]) Analiza ce urmează — cu excepţia aceleia referitoare la agricultură — priveşte mişcările de capitaluri nominale ale societăţilor anonime după datele Institutului Central de Statistică. Se referă, prin urmare, numai la o parte a capitalurilor investite, singurele pentru care există date înregistrate cu regularitate.
[2]) «Conjunctura Economiei Româneşti», No. 4, 1938.

Tab. XIII — Numărul şi capitalul societăţilor anonime [1])
(miliarde lei)

Anul	Total general		Bănci		Industrie		Comerţ		Asigurări		Diverse	
	Nr. societ.	Capital	Nr. societ.	Capital	Nr. societ.	Capital	Nr. societ.	Capital	Nr. societ.	Capital	Nr. societ.	Capital
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
1925	2.440	27,6	928	6,3	1.108	19,1	352	1,9	21	0,2	31	0,1
1926	2.662	34,2	1.029	7,5	1.171	24,8	368	1,5	24	0,2	30	0,2
1927	2.694	38,7	1.054	8,3	1.168	27,9	414	2,0	24	0,3	34	0,2
1928	2.729	43,0	1.122	10,0	1.123	30,0	415	2,5	30	0,3	39	0,2
1929	2.662	45,6	1.097	11,2	1.078	31,4	418	2,4	31	0,4	38	0,
1930	2.682	48,7	1.102	11,6	1.063	33,6	448	2,7	25	0,4	44	0,4
1931	2.620	50,7	1.037	11,9	1.054	35,2	463	2,8	27	0,4	39	0,4
1932	2.589	47,3	953	10,5	1.049	33,1	514	2,9	27	0,4	46	0,4
1933	2.592	45,9	893	10,0	1.079	32,2	548	2,9	25	0,4	47	0,4
1934	2.744	45,0	873	9,5	1.136	32,0	661	2,7	24	0,4	50	0,4
1935	3.017	46,2	920	9,4	1.214	33,2	831	3,2	22	0,4	30	0,1
1936	2.729	42,0	823	8,5	1.038	29,5	794	3,3	21	0,4	53	0,3
1937	2.995	47,0	841	8,8	1.145	33,8	934	3,7	20	0,4	55	0,4
1938	2.857	49,5	753	8,8	1.160	35.9	857	4,0	21	0,4	66	0,4
1939*)	2.261	50,0	491	8,4	941	36.7	755	4.1	19	0,4	55	0,4

*) Nu sunt cuprinse cifrele societăţilor rămase în ţinuturile ocupate, formularele bilanţ sosite la Institut, fiind incomplete şi neomogene.
[1]) După datele Institutului Central de Statistică.

centuat odată cu criza din 1929, criză urmată de industrializare, concomitent cu prelungirea depresiunii din sectorul bancar. Aceste două manifestări au determinat deplasarea accentuată a capitalurilor investite din sectorul bancar spre întreprinderile industriale şi comerciale.

Tab. XIV — Repartizarea capitalurilor societăţilor anonime pe genuri de activitate [2])
(în procente)

Anul	Bănci	Industrie	Comerţ
(1)	(2)	(3)	(4)
1925	22,8	68,8	6,5
1927	22,0	73,7	5,3
1929	23,9	68,9	4,3
1932	21,3	70,2	6,4
1935	19,6	71,7	6,5
1938	17,6	72,5	9,8

[2]) «Conjunctura Economiei Româneşti», Nr. 4, 1938.

Din cele 3 sectoare principale de activitate, sectorul industrial şi cel comercial prezintă genuri de activităţi variate în cadrul lor, spre deosebire de sectorul bancar care are mult mai multă omogenitate. Statistica societăţilor anonime, ea însăşi, nu face decât pentru industrie clasificarea pe genuri de activitate. In cadrul sectoarelor, unele genuri de activităţi au absorbit mai mult sau mai puţin capital, comparativ cu celelalte. Mărimea absolută a investiţiilor într'o anumită ramură este dependentă pe de o parte de conjunctura de ansamblu a economiei, iar pe de altă parte de necesităţile intrinseci de capital ale ramurii respective.

Sectorul industrial, în ansamblul lui, s'a desvoltat organic în perioada 1925—1938. Intre anii 1920—1929, în faza de desvoltare şi consolidare a economiei naţionale, cota cea mai ridicată de capital a revenit industriei grele a mijloacelor de producţie. In primii ani după războiul mondial şi până în 1927, cea mai mare parte a capitalului investit a fost repartizată în industria minieră, urmată de industriile: metalurgică, textilă, alimentară, industria lemnului, hârtiei şi artelor grafice, industria chimică şi industria construcţiilor. Incepând din 1928, capitalurile industriale s'au deplasat uşor dela industriile miniere spre industriile metalurgice, electrotehnice, urmate, în ordinea importanţei, de industria extractivă, alimentară, chimică, industria construcţiilor, textilă şi pielăriei.

In perioada 1931—1935, de uşoare investiţii, capitalurile industriale s'au investit în industria electrotehnică, textilă, chimică, alimentară şi metalurgică.

In anii 1936—1938, în aceeaşi ordine a importanţei lor, capitalurile s'au investit în industria metalurgică, electrotehnică, extractivă şi chimică. Spre sfârşitul perioadei 1936—1938, pe măsură ce s'au mărit comenzile de Stat, capitalurile industriale au afluat cu preferinţă spre industriile metalurgice şi, într'o anumită măsură, în industria textilă.

Modul în care au evoluat capitalurile industriale, urmărite în perioada 1925—1938, lasă să se deducă mişcarea paralelă parcursă de investiţii cu desvoltarea ansamblului economiei naţionale. Se poate vorbi de două momente centrale în desvoltarea investiţiilor, momente care fac de altfel un tot organic cu ansamblul economiei naţionale. In perioada de după răsboiu şi până cu 2 ani înainte de izbucnirea crizei din 1929, investiţiile au afluat spre industriile de bază — industriile miniere. Industriilor de bază s'au suprapus, — treptat şi tot mai accentuat, începând cu anul 1927, — industriile producătoare de mijloace de producţie, paralel cu industrii producătoare de bunuri de consum (1929). Această fază poate fi considerată ca un prim moment în desvoltarea şi expansiunea industriei româneşti. In perioada de depresiune 1931—1934, capitalurile s'au îndreptat spre un sector cu totul special al producţiunii bunurilor de capital, pentru uzul consumatorilor şi întregitor al producţiunii mijloacelor de producţie. Cota cea mai mare de capital industrial investit a revenit industriei electrotehnice. In acest sector investiţiile trebuesc considerate ca o completare importantă a investiţiilor din sectorul industrial şi ca o desăvârşire a primei faze de desvoltare a industriei naţionale. Cu aceasta se încheie primul moment în expansiunea industriei.

Incepând din 1934 şi mai pronunţat din 1936, se poate vorbi de al doilea moment în mişcarea investiţiilor industriale. Accentuarea conjuncturii de răsboiu — cu creşterea treptată a comenzilor de Stat —

a determinat începutul unei noui expansiuni industriale. Cu aceasta, industriile producătoare de mijloace de producţie sunt din nou preferate de fondurile disponibile pentru investiţii. Noua expansiune, spre deosebire de prima, pe lângă faptul că s'a făcut în condiţii de ansamblu complet diferite de cea din 1920—1929, — tendinţe autarhizante, conjunctură de răsboiu şi rol hotărîtor al comenzilor Statului, — a prezentat şi o evoluţie deosebită. In industriile producătoare de mijloace de producţie, investiţiile au fost concomitente cu cele din sectorul bunurilor de consum, în deosebi industria textilă. In timp ce, în perioada 1920—1929, desvoltarea investiţiilor industriale a evoluat succesiv dela sectorul de bază spre mijloacele de producţie şi bunurile de consum, în perioada 1934—1938 desvoltarea a fost concomitentă în sectorul mijloacelor de producţie şi sectorul producător de bunuri de consum. Bine înţeles că această concomitenţă a evoluat menţinându-se ierarhia în ordinul de mărime absolută a capitalurilor investiţe reclamată de înseşi necesităţile de funcţionare a întreprinderilor respective.

Tab. XV — Mişcarea capitalurilor industriale
(în milioane lei) [1])

Industria (1)	1925—1930 *) (2)	1931—1933 *) (3)	1934—1938 *) (4)
Total......	2.068	593	1.659
Alimentară	228	30	78
Lemnărie....................	52	9	23
Metalurgică..................	366	111	354
Electrotehnică	347	218	269
Materiale de construcţii	145	62	60
Pielărie	35	1	23
Textilă.......................	264	69	341
Hârtie şi arte grafice.........	132	9	86
Sticlărie, ceramică	43	1	30
Chimică	174	30	227
Extractivă	264	39	164
Transporturi	18	14	4

*) Medii anuale.
[1]) Cuprinde numai nouile emisiuni de capitaluri făcute, fie sub forma de înfiinţări, fie sub forma măririi capitalurilor, la întreprinderi existente. După « Conjunctura Economiei Româneşti » Nr. 4 din 1938.

In sectorul comercial — cum este şi normal — investiţiile de capitaluri au urmat ramurile investiţiilor industriale. Investiţiilor industriale corespunzându-le o activitate extinsă, sectorul comercial, prin investiţiile sale, venea să suplinească aceste noui necesităţi impuse de desfacerea produselor sectorului industrial. Se poate urmări paralelismul perfect dintre industrie şi comerţ. Pe măsură ce s'au desvoltat ramurile industriale, s'au înfiinţat întreprinderi comerciale care să îngrijească circulaţia şi desfacerea bunurilor produse. Două aspecte ale evoluţiei întreprinderilor comerciale reflectă concomitenţa sau, mai curând, dependenţa sectorului comercial de cel industrial. In timp ce în sectorul întreprinderilor industriale, capitalurile investite au o continuitate — majorările de capitaluri fiind superioare investiţiilor în întreprinderi noui — în sectorul comercial nouile creaţiuni de întreprinderi preponderează.

Aceasta arată, pe lângă mobilitatea mai mare a capitalurilor din sectorul comercial, că desvoltarea lui este mai nouă, după ce industria a atins un punct important în ascensiunea ei.

Datele recensământului din 1930 demonstrează de asemenea, ca şi datele deduse din urmărirea investiţiilor de capitaluri în noui sau vechi întreprinderi comerciale, că în sectorul comercial capitalul se deplasează mai uşor dela o ramură la alta şi că întreprinderile comerciale sunt mai noui decât cele industriale. In timp ce întreprinderile industriale sunt în proporţie de 57,9% înfiinţate în perioada 1919—1930, întreprinderile comerciale înfiinţate în aceeaşi perioadă deţin 66,1%. Perioadele recensământului fiind însă prea lungi, nu evidenţiază în deajuns de concludent deosebirea de vechime între întreprinderile industriale şi cele comerciale. Mobilitatea capitalului din sectorul comercial se mai explică prin capitalul relativ redus reclamat, precum şi prin numărul mare de firme individuale, forme sub care se exercită comerţul, — spre deosebire de industrie, unde firmele sunt în număr mai mare, firmele sociale şi investiţiile materiale mai ridicate, impunând o durată mai lungă.

Tab. XVI — Vechimea întreprinderilor [1])
(în procente)

Categorii de întreprinderi (1)	Anul înfiinţării Inainte de 1914 (2)	1914—1918 (3)	1919—1930 (4)	Nedeclarat (5)
Toate întreprinderile	26,2	5,4	61,7	6,7
Intreprinderi industriale ..	28,7	5,6	57,9	7,8
Intreprinderi comerciale ..	23,2	5,2	66,1	5,5
Intreprinderi de credit ...	38,3	3,4	53,9	4,4
Intreprinderi diverse	22,1	5,4	65,9	6,6

[1]) După datele recensământului general al populaţiei din 1930 (vol. X), publicate de Institutul Central de Statistică.

In sectorul bancar, care prezintă evoluţia cea mai lentă, se pot deosebi trei faze în desvoltarea sa. O fază care durează dela 1925 la 1929, în care capitalul bancar s'a mărit în medie cu circa 1,0 miliarde lei anual. A doua fază în perioada 1930—1936, în care acest sector a fost sub dependenţa unei depresiuni adânci şi prelungite; în sfârşit faza a 3-a începe cu anul 1937, când s'au înregistrat simptome de înviorare pe piaţa capitalului bancar, accentuate în 1938.

Dacă se urmăreşte comparativ evoluţia celor trei sectoare principale ale investiţiilor de capitaluri: industrie, bancă şi comerţ, pentru întreaga perioadă 1925—1938, se constată că sectorul cel mai dinamic este sectorul industrial, urmat de cel comercial şi apoi, la mare diferenţă, de cel bancar. In timp ce investiţiile industriale au avut o amploare accentuată până în 1930 şi, după o scurtă depresiune în 1931—1933, s'au redresat şi au continuat mişcarea în ritm mai viu, iar investiţiile comerciale au secundat mişcarea celor industriale, prezentând însă la sfârşitul perioadei analizate o expansiune mai accentuată prin comparaţie cu evoluţia anterioară, — investiţiile bancare, după ce înregistrează un ritm de creştere normală în perioada 1925—1930, intră într'o fază depresivă adâncă şi de durată, revenindu-şi foarte puţin în anii 1937—1938. Neparalelismul evoluţiei celor trei sectoare, este evident în general, manifest în perioada 1925—1929 şi accentuat în şi după depresiunea din 1929—1932.

Mişcarea capitalurilor investite în agricultură este mult mai greu de urmărit, pe de o parte din cauza lipsei datelor statistice înregistrate cronologic, iar pe de altă parte datorită schimbărilor adânci operate în structura proprietăţii agricole odată cu reforma agrară.

Date directe asupra capitalului din agricultură, — care să poată fi urmărite în desfăşurarea lor în timp şi să permită judecăţi asupra mişcării capitalurilor din agricultură, — nu avem, afară de cele asupra evoluţiei numărului de animale. Aceste date arată că, între 1925—1936, capitalul animal — respectiv inventariul viu — n'a crescut cum s'a întâmplat cu capitalul din sectorul celorlalte activităţi: industrie, comerţ, bancă, etc.

Tab. XVII — Numărul animalelor domestice [1])
(milioane capete)

Specia	1925	1929	1932	1936
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Cabaline	1,8	2,0	2,0	2,0
Bovine	5,1	4,3	4,2	4,2
Ovine	12,9	12,4	12,3	11,8
Porcine	3,1	2,4	3,0	3,0

[1]) După datele Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, publicate în Anuarul Statistic al României.

In 1936, faţă de 1925, numai numărul cailor este în creştere, cu 11,6%; bovinele, ovinele şi porcii fiind în uşoară scădere. Evoluţia aceasta contrastează puternic cu mişcarea capitalurilor din sectoarele de activitate neagricolă.

Pentru a putea urmări evoluţia capitalului în agricultură, ar trebui să avem date de ansamblu, şi pentru o perioadă cât mai lungă, asupra: valorii pământului, a numărului şi valorii uneltelor şi maşinilor, a clădirilor şi îmbunătăţirilor funciare. Graţie lor s'ar putea urmări evoluţia capitalului în agricultură. Aceste date lipsesc însă pentru ansamblul agriculturii. De altfel nici nu sunt concludente, decât dacă s'ar înregistra repartiţia lor pe tipuri de exploatări, odată cu înregistrarea pentru ansamblul agriculturii.

Pentru toate aceste categorii de capitaluri din agricultură nu există date statistice, cu excepţia unui număr restrâns de exploatări şi acestea fără continuitate în timp. De aceea datele demonstrează exclusiv şi disparat *gradul de înzestrare cu capital.*

Le vom utiliza totuşi.

Tab. XVIII — Repartizarea gospodăriilor ţărăneşti după numărul de animale domestice în anul 1935 [1])
(în procente)

Numărul vitelor	Vite mari	Porci	Oi
(1)	(2)	(3)	(4)
0 capete	14,4	48,1	46,2
1 capete	15,1	42,4	7,5
2 capete	27,4	7,2	15,6
3—5 capete	40,0	2,1	26,2
peste 5 capete	3,1	0,2	4,5

Cifrele arată că în categoria 0—5 ha 29,6% din gospodării nu au nici o vită mare; 53,5% nici un porc, iar 53,3% posedă zero capete oi. Datele sunt concludente în sine, fără a necesita comentariu asupra lipsei

Tab. XIX — Repartizarea gospodăriilor ţărăneşti pe categorii după numărul de animale domestice în anul 1935 [1])
(în procente)

Numărul vitelor	0—1 ha	1—3 ha	3—5 ha	5—10 ha	Peste 10 ha
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Vite mari					
0 capete	35,2	33,3	20,4	4,9	2,8
1 capete	27,6	25,3	19,8	7,0	3,7
2 capete	22,5	22,1	24,1	23,3	10,7
3—5 capete	14,2	18,9	34,9	62,0	62,5
peste 5 capete	0,5	0,4	0,8	20,3	2,8
Porci					
0 capete	60,2	53,8	46,6	39,8	30,8
1—2 capete	36,0	40,7	45,6	46,6	43,1
3—5 capete	3,1	4,6	6,5	10,7	16,5
6—20 capete	0,7	0,9	1,3	2,8	8,5
peste 20 capete	—	—	0,3	0,1	1,1
Oi					
0 capete	64,8	52,8	42,3	35,4	30,8
1—2 capete	10,2	8,6	6,3	4,4	2,8
3—5 capete	13,6	18,6	18,4	13,8	7,5
6—20 capete	10,7	18,5	30,0	40,2	39,1
peste 20 capete	0,7	1,5	3,0	6,2	19,8

[1]) Datele Ministerului Agriculturii şi Domeniilor.

de capital animal din agricultura noastră, dacă se ţine seamă de proporţia pe care o ocupă gospodăriile între 0—5 ha, din totalul gospodăriilor agricole (74,9 % din numărul total al exploatărilor agricole, 35,8% din suprafaţa însămânţată şi 83,1% din suprafaţa agricolă totală).

Lipsa inventarului viu (capitalul animal) este concomitentă cu lipsa inventarului mort — inventar tehnic agricol. Valoarea medie pe ha a inventarului tehnic agricol [1]) este de 1.000 lei, în timp ce în Bulgaria este de 2.000 lei, în Polonia de 3.000 lei, în Germania de 15.000 lei şi în Elveţia de 42.000 lei. Valoarea totală a acestui capital atinge cifra de 14 miliarde lei — majoritatea uneltelor şi maşinilor sunt într'o stare deplorabilă — când valoarea stocului normal ar fi de circa 30 miliarde lei. Deficitul actual este de 16 miliarde lei. Autorul articolului citat face un calcul foarte interesant, din care rezultă că, pentru atingerea stocului normal în 10 ani, trebuesc în fiecare an 1,6 miliarde lei pentru noui cumpărături, plus cota anuală de amortizare, care variază dela 700 milioane, în primul an, la 1,4 miliarde în anul al 10-lea, plus cheltuelile de reparaţiuni (8%), variind şi ele anual dela 1,1 miliarde în anul întâiu, la 2,3 miliarde în anul al zecelea. Pentru primul an al perioadei de zece ani, în care s'ar încerca aplicarea programului de completare a inventarului tehnic agricol, s'ar cere 4,5 miliarde lei sau, socotind numai 5% cheltuelile de întreţinere a stocului actual, suma totală ar reveni la 3,4 miliarde lei.

De notat că circa 75% din numărul de pluguri şi 50% din numărul grapelor sunt în stare de a nu mai putea fi întrebuinţate fiind vechi sau de tipuri vechi.

Raportând valoarea inventarului tehnic agricol la numărul de gospodării, revine în medie pentru fiecare gospodărie un inventar tehnic agricol în valoare de

[1]) Dr. A. Cherdivăreanu în Buletinul Informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor din Martie 1939.

Tab. XX — Compunerea inventarului tehnic agricol [1])

Unelte şi maşini agricole (1)	Mii bucăţi (2)	Unelte şi maşini agricole (1)	Mii bucăţi (2)
Pluguri	2.093,0	Batoze	13,4
Grape	1.246,0	Tractoare	3,3
Prăşitoare	310,0	Motoare diferite	11,9
Maşini de semănat	42,0	Care şi căruţe	1.660,8
Maşini de curăţat	67,4	Sape	8.000,0
Secerătoare, cositoare	55,0		

Valoarea totală : 14,0 miliarde lei

[1]) Dr. A. Cherdivăreanu, în Buletinul Informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor din Martie 1939.

4.200 lei. Fără să ţinem seamă de celelalte instrumente agricole necesare, numărul plugurilor, grapelor, carelor şi căruţelor — socotite strict indispensabile oricărei exploatări — ne arată că, pentru ţara întreagă revine în mijlociu: un plug la două gospodării, o grapă la 4 gospodării şi un car sau o căruţă la 3 gospodării.

Ca o indicaţie asupra evoluţiei inventarului mort agricol — în speţă maşinile şi uneltele — pot să fie folosite datele statistice privind importul + producţia de unelte şi maşini agricole. De sigur că aceste date nu pot da nici măcar o imagine a gradului de înzestrare agricolă, ci arată cel mult eforturile făcute şi măsura în care agricultura a încercat să-şi procure parte din inventarul mort.

Tab. XXI — Consumul de unelte şi maşini agricole [2])
(mii tone)

Anul (1)	Unelte agricole (2)	Maşini agricole (3)	Anul (1)	Unelte agricole (2)	Maşini agricole (3)
1927	6,5	8,9	1933	3,2	1,5
1928	7,2	10,5	1934	4,2	1,5
1929	5,7	11,3	1935	4,4	1,7
1930	4,7	4,3	1936	6,0	2,4
1931	2,4	1,1	1937	7,3	5,8
1932	7,0	0,7	1938	8,4	7,2

[2]) După datele de producţie ale Ministerului Economiei Naţionale şi datele de import din Statistica Comerţului Exterior.

Aceste date,— fiind, pe de o parte, date de greutate, iar pe de altă parte, valoarea ce revine cotei părţi importate din consumul total reprezentând o valoare medie în funcţie aproape întotdeauna de criterii stimulatoare ale importului, şi ca atare fără strânsă legătură cu valoarea reală a uneltelor şi maşinilor agricole, — nu pot fi raportate la stocul normal sau la cantităţile anuale necesare pentru menţinerea şi completarea stocului. Dacă un calcul ar fi fost posibil, se putea deduce proporţia în care agricultura îşi satisface trebuinţele de capital tehnic agricol.

Alte informaţiuni privind capitalul din agricultură, se pot scoate din cercetările monografice ale Institutului de Cercetări Sociale al României şi din contabilităţile agricole ţinute sub îngrijirea Institutului de Cercetări Agronomice al României. Dat fiind deosebirile extrem de accentuate dela o gospodărie agricolă la alta, precum şi numărul încă redus al celor studiate, datele au valoare limitată la cazurile observate sau, în cel mai bun caz, sunt indicative pentru ansamblu, fără să putem întemeia pe ele calcule generale cum ar necesita studiul prezent. Dacă generalizarea ar fi fost valabilă ştiind numărul exploatărilor pe tipuri de întindere şi capitalul mediu pentru fiecare tip, s'ar fi putut face un calcul asupra capitalului ce posedă diferitele categorii de exploatări şi totalul lor, care ne-ar fi arătat investiţiile de capitaluri în agricultură pe tipuri de exploatări.

Cercetările făcute de Institutul de Cercetări Sociale al României în vara anului 1938 [1]), pe 11.677 gospodării dela 0—40 ha, deţinând 40.093 ha teren arabil, în 33 sate alese din variate regiuni ale ţării — ceeace face datele concludente — arată că revin: un plug la 2,1 gospodării şi o grapă la 2,6 gospodării, sau după întinderea terenului, un plug la 7,2 ha şi o grapă la 9,0 ha teren arabil. De asemenea, 2,6 gospodării au una căruţă, iar 4,9 gospodării au un car. In ceea ce priveşte inventarul viu, cercetările monografice arată 0,61 cai de muncă de gospodărie şi 0,14 cai de muncă la ha; 0,20 boi de muncă de gospodărie şi 0,05 boi de muncă de ha. Celelalte animale revin: 0,57 vaci de lapte de gospodărie; 3,6 oi de gospodărie şi 1,3 porci de gospodărie.

Cercetările făcute de profesorul N. Cornăţeanu în cadrul Institutului de Cercetări Agronomice al României, în anul 1933, asupra unui număr de 15.158 exploatări agricole, au dus la unele constatări demne de relevat, privind raportul în care se găsesc diferitele forme de capital, cu tipurile de exploatări. Inventarul general este în raport indirect cu proprietatea, valoarea lui scăzând pe măsură ce creşte proprietatea. Proprietatea cea mai întinsă are inventarul cel mai scăzut. Pe categorii de inventar, evoluţia este diferită. Cea mai variată valoare a terenului este valoarea proprietăţilor sub 3 ha şi a terenurilor peste 50 ha dar mai cu seamă a celor depăşind 100 ha. In cadrul exploatărilor mici şi mari, terenul este mai scump decât în cadrul proprietăţilor mijlocii. Explicaţia rezidă, pentru micile proprietăţi, în suprapopularea agricolă, cu tot ansamblul efectelor ei, combinată cu caracterul nespeculativ al cumpărăturilor (de cele mai multe ori dragostea de pământul satului, legături de familie, etc.), iar pentru marile proprietăţi, în calităţile intrinseci ale pământului, loturile neexpropriate fiind pământul cel mai bun. In ceea ce priveşte valoarea clădirilor, aceasta descreşte pe măsură ce creşte întinderea proprietăţii. De altfel, pentru mica proprietate, cca 50% din valoarea clădirilor o reprezintă valoarea locuinţelor. Valoarea inventarului mort, cea mai ridicată, revine proprietăţii până la 3 ha. Dela 3—10 ha scade, iar dela 10—100 creşte din nou, pentru a descreşte pe proprietăţile de peste 100 ha. Modul cum variază inventarul mort, în raport cu întinderea proprietăţilor, este de natură să demonstreze că exploatările nu sunt bine organizate sub raportul utilizării inventarului mort. Se citează, de ex. proprietăţi dela 25 ha în sus, care posedă secerătoare şi semănătoare-simple, secerătoare-legătoare. Aceste maşini nefiind însă complet utilizate, din cauza capacităţii lor de lucru ce depăşeşte întinderea terenului din această categorie, grevează şi ridică astfel costul de

[1]) Const. Ştefănescu şi Ing. I. Stănculescu: *Starea economică a satului românesc*. Institutul de Ştiinţe Sociale, Bucureşti, 1940.

producţie. Numai exploatările de peste 100 ha, şi care au cea mai mică valoare de inventar mort la ha, au posibilitatea să folosească, în condiţii optime de randament, capitalul astfel investit. Trebue relevat faptul că, deşi proprietăţile până la 5 ha au valoarea medie de inventar cea mai ridicată la ha, majoritatea exploatărilor din această categorie n'au nici strictul necesar (cum o dovedesc de altfel şi cercetările monografice, din rezultatele cărora o parte a fost expusă mai sus). Categoria capitalului animal — inventarul viu — descreşte de asemenea pe măsură ce creşte proprietatea.

Dacă nu avem date directe asupra mişcării categoriilor şi ansamblului capitalului din agricultură — nici măcar două recensăminte la o distanţă oarecare de timp, care să permită degajarea direcţiilor de mişcare ale capitalului — există un factor care poate fi utilizat cu multă încredere în deducerea acestei evoluţii şi anume *producţia medie la hectar*. Intr'adevăr,

Tab. XXII — Producţia medie la hectar a grâului de toamnă şi porumbului în anii 1921—1938 [1])
(în chintale)

A n u l (1)	Grâu de toamnă (2)	Porumb (3)
1921—1925	8,9	10,0
1926—1930	9,9	10,5
1931—1935	8,5	10,9
1936—1938	11,6	10,1

[1]) După Statistica agricolă a României pe 1938 şi Breviarul Statistic al României, vol. II, ambele publicate de Institutul Central de Statistică.

se pare că din cei trei factori determinanţi ai producţiei agricole: pământul, munca şi capitalul — munca şi, în deosebi, capitalul sunt cele mai importante. Nu este cazul să ne ocupăm aici de condiţiile generale în cadrul cărora unul sau altul din cei trei factori amintiţi este mai important, precum şi de corelaţia în care se găsesc. In condiţiile agricole normale şi în stadiul în care se găsesc la noi pământul şi munca, factorul important este capitalul, sub variatele lui forme. De aceea producţia medie la hectar este, în gradul cel mai înalt, influenţată de capital şi de aceea evoluţia ei poate reflecta, indirect, evoluţia capitalului din agricultură. Urmărirea paralelismului perfect între mărimea capitalului şi mărimea producţiei medii la hectar, care rezultă şi din datele statistice privind alte ţări (tabloul XXIII) îndeamnă în plus la utilizarea

Tab. XXIII — Valoarea inventarului tehnic agricol şi producţia medie de grâu în câteva ţări europene [1]).

Ţara (1)	Valoarea inventarului tehnic agricol (2)	Producţia medie de grâu kg/ha. (3)	Indicele producţiei faţă de România (4)
România	1.000	860	100
Bulgaria	2.000	1.320	153
Polonia	3.000	1.440	167
Germania	15.000	2.070	241
Elveţia	42.000	2.250	262

[1]) După Dr. A. Cherdivăreanu, Buletinul Informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, Martie 1939.

seriei substitutive — producţia medie la ha — în locul seriei inventar agricol. Experienţele făcute la noi la ferma Băneasa şi Bărăgan confirmă de asemenea dependenţa strânsă între producţie şi capital.

Tab. XXIV — Producţia de grâu şi de porumb la fermele Băneasa şi Bărăgan în anii 1932—1936 [1])

Anul	Producţia de grâu			Producţia de porumb		
	Băneasa + %	Bărăgan + %	Media + %	Băneasa + %	Bărăgan + %	Media + %
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1932	62	—	62	—	—	—
1933	44	42	43	47	33	40
1934	108	39	73	69	9	39
1935	126	112	118	125	62	93
1936	164	40	102	12	61	81

[1]) După Dr. A. Cherdivăreanu. Buletinul Informativ al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, Martie 1939.

In analiza mişcării capitalurilor, — pe lângă preferinţa capitalurilor pentru sectorul industrial, urmat în ordinea mărimii de sectorul bancar şi cel comercial şi pe lângă mobilitatea mai accentuată a capitalurilor industriale şi comerciale, comparativ cu evoluţia lentă a capitalurilor bancare, moduri sub care se manifestă dinamica capitalului în perioada 1925—1938 în economia noastră, — rămâne de evidenţiat încă o latură a manifestărilor din piaţa capitalurilor, şi anume dimensiunile şi *tendinţele dimensionale* sub care activează capitalul. Analiza aceasta a formelor instituţionale concrete — tipurile de exploatări — întregeşte înţelegerea *mişcării capitalurilor.*

In ansamblul lor, capitalurile oferite investiţiilor au preferat *întreprinderile existente* nouilor creaţiuni. In medie, în întreaga perioadă 1925—1938, *sporurile de capitaluri* au luat 58,7% din totalul capitalurilor noui emise, iar înfiinţările 41,3%. Preferinţa investiţiilor pentru întreprinderile existente, s'a manifestat numai

Tab. XXV — Repartizarea înfiinţărilor şi sporurilor de capital în bănci, industrie şi comerţ [1])
(în procente)

Anul	Total		Bănci		Industrie		Comerţ	
	Infiinţări	Sporiri	Infiinţări	Sporiri	Infiinţări	Sporiri	Infiinţări	Sporiri
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1925	37,5	62,5	27,6	72,4	39,9	60,1	58,3	41,7
1927	35,8	64,2	28,7	71,3	38,9	71,1	81,3	18,7
1929	24,2	75,8	25,5	74,5	17,2	82,8	55,6	44,4
1932	80,8	19,2	0,8	99,2	75,2	24,8	92,4	7,6
1934	28,5	71,5	—	100,0	15,2	84,8	84,7	15,3
1938	20,2	79,8	—	100,0	21,8	78,2	21,0	79,0
1939	21,6	78,4	—	100,0	17,4	82,6	54,3	45,7

[1]) După « Conjunctura Economiei Româneşti » Nr. 4 din 1938. Datele se referă la societăţile anonime.

în sectorul industrial şi bancar. In sectorul comercial, dimpotrivă, în întreaga perioadă 1925—1938, cu excepţia anilor 1928 şi 1938, capitalurile s'au investit în noui întreprinderi. Explicaţia trebue găsită atât în mobilitatea mai accentuată a capitalului comercial, în capitalurile şi pregătirea mai redusă care le reclamă acest sector de activitate, cât şi în condiţiile de continuă desvoltare ale economiei româneşti. Este de semnalat că în anii 1930—1933 şi în sectorul industrial şi bancar, înfiinţările au depăşit sporurile. Schim-

barea de tendinţă din aceşti ani trebue considerată ca ceva accidental, datorindu-se pe de o parte depresiunii care a lovit încercările capitalurilor de a se învesti, iar pe de altă parte, aportului de capital străin în anii sus menţionaţi, venit direct sau indirect, prin blocarea contravalorii unor importuri. Mişcarea din 1930—1933 nu contrazice însă tendiţele de bază ale evoluţiei din piaţa capitalurilor.

Urmărind evoluţia din sectorul industrial, — care deţine cota cea mai importantă de capital şi ale cărui tendinţe, se poate spune, caracterizează sensul mişcărilor din piaţa capitalurilor, — se ajunge la evidenţierea aceluiaşi proces de preferinţă a capitalurilor pentru întreprinderile existente. Intr'adevăr, repartizarea pe grupe de mărime [1]) a pasivului neexigibil al întreprinderilor industriale, în perioada 1924—1937 ne arată, pentru ansamblul industriei, desvoltarea mai vie a întreprinderilor mari (cu investiţii de peste 1 miliard), urmată de afluxul mai redus al capitalurilor spre întreprinderile mijlocii (200—500 milioane), concomitent cu creşterea şi mai înceată a întreprinderilor mici şi semi-mijlocii (dela 1—200 milioane) şi a celor semi-mari (500 milioane —1 miliard).

r. m.

[1]) După « Conjunctura Economiei Româneşti » Nr. 4, 1938.

STEMA LUI CONSTANTIN BRÂNCOVEANU
din Istoria Patriarhilor Antiohiei, 1710

XI

CONSUMAȚIA

BUNURILE DE CONSUM

In știința economică *consumația* este o fază a procesului economic, ultima fază a succesiunii *producție, circulație, consumație* (unii teoreticieni intercalează între circulație și consumație faza *distribuție)*. Faza «consumație» include momentul economic în care bunurile produse sau dispar din procesul economic *(bunurile de consum)*, sau iau destinația pentru care au fost create, investindu-se în procesul de producție *(mijloacele de producție)*. Ambele categorii de bunuri în momentul de consumație al procesului economic dispar din circulație, fie că se consumă propriu zis, fie că se consumă durând încă în timp, după caracterul lor intrinsec de durabilitate.

Conținutul conceptului de *consumație*, poate fi înțeles restrâns sau lărgit. In accepțiunea restrânsă, consumația se referă exclusiv la bunurile de consum. Prin consumație se înțelege în această accepțiune, consumația bunurilor din sectorul bunurilor de consum, bunurile care folosesc direct ca mijloace de trai și întreținere. In accepțiunea lărgită, consumația are un conținut mult mai cuprinzător, fiind contra-partea producției. In această accepțiune, consumația cuprinde atât bunurile de consum, cât și mijloacele de producție. In mod curent, conceptul *consumație* este folosit în accepțiunea restrânsă, considerându-i conținutul format din categoria de bunuri denumită *bunuri de consum*. Este de remarcat că distincțiunea între cele două categorii de bunuri (mijloace de producție și bunuri de consum) este relativă, integrarea bunurilor într'o categorie sau alta variind dela școală economică la școală economică și chiar dela autor la autor. Cu această remarcă se evidențiază întrepătrunderea celor două accepțiuni ale conceptului «consumația», cari însă, — chiar dacă crează discuții pentru unele bunuri, considerate de unii mijloace de producție și de alții bunuri de consum, — sunt totuși distincte și cu conținut delimitat.

In ceea ce privește conținutul material al conceptului «consumație» și cu deosebire precizarea a ceea ce se înțelege prin bunuri de consum și mijloace de producție, statisticienii, — în necesitatea înregistrării cantitative, — au adus o importantă contribuție la această problemă [1].

[1]) *Vierteljahrshefte zur Konjunkturforschung* din 1935, caetul 1 și 3, articolele: «Geht die Produktionsgütererzeugung der Verbrauchsgüterproduktion voraus?» de Rolf Wagenführ și «Konjunkturelle Qualitätsverschiebungen in der Verbrauchsgüterindustrie, de Rolf Wagenführ.

Bunurile de consum, în studiul citat mai jos, cuprind: mătase artificială, ață, țesături, îmbrăcăminte, albituri, pălării, anumite textile, mărfuri de piele, instrumente muzicale, jucării, unele articole de trai și întreținere prelucrate industrial. *Bunurile mijloace de producție* cuprind: bunuri de instalație (mașini, mijloace de transport, construcții, minerale, metale, materiale de construcții, etc.), bunuri cu utilizare generală: producția de energie (cărbune, gaz, electricitate), materiale pentru împachetat (sfoară de cânepă, hârtie) și îngrășămintele artificiale. După cum rezultă din studiul citat, mijloacele de producție pot fi asimilate cu o parte a *bunurilor capitaluri materiale* [1]). O definiție a unei sau alteia din cele două categorii de bunuri și implicit a consumației restrânsă sau lărgită nu se poate da, intrarea bunurilor în una sau alta din categorii este determinată, pe lângă caracterul intrinsec al bunurilor, și de *destinație* (uneori acelaș bun care în general este bun de consum, de exemplu, poate fi mijloc de producție).

In cele ce urmează, *consumația* este luată într'o accepțiune intermediară, cuprinzând, pe lângă *bunurile de consum propriu zise* (mijloace de trai și întreținere), și unele bunuri care numai indirect servesc ca mijloace de trai și întreținere, putând avea și utilizări care le apropie de categoria *mijloacelor de producție*.

Sub raportul poziției succesive în timp, pe care a avut-o conceptul «consumație» în știința economică, — respectiv debușeul, — se pot distinge trei momente proeminente: momentul I. B. Say, momentul Karl Marx și momentul școalei ciclice cu teoriile privind rolul subconsumației în mișcarea activității economice. Aceste momente se integrează în cadrul școalelor liberale, socialiste și statistico-economice (școala pentru care viața economică se desfășoară pe cicluri), pe deoparte reprezentând înțelesul și rolul pe care-l acordă aceste școli *consumației*, iar

[1]) *Statistiques relatives à la formation des capitaux*. Société des Nations, Génève, 1938. In bunurile «capitaluri materiale» se cuprind: 1) utilajul agriculturii, al industriei, al comerțului și al transporturilor inclusiv construcțiile și lucrările de construcție (ceea ce se denumește «utilaj de producție»); 2) materialele servind producției; 3) instalațiile consumatorilor având caracter durabil inclusiv casele de locuit ocupate de proprietarii lor (ceea ce se denumește «capitalurile materiale ale consumatorilor»). Mijloacele de producție cuprind categoria 1 în ansamblul ei, o parte din categoria 2-a și o parte din categoria 3-a.

pe de altă parte caracterizând școalele din acest punct de vedere, arătând și evoluția cronologică a conceptului. Autorii citați au formulat teoria care în ansamblul ei a fost acceptată de școala din și în epoca respectivă.

Pentru *școala liberală*, debușeul este strâns legat de producție, în sensul că orice produs nou sau orice producție mărită crează implicit debușeul său. Problema debușeului este pentru școala liberală o problemă care se rezolvă dela sine ca urmare a *producției*. Pentru această școală poate fi vorba cel mult de organizarea debușeului. Punctul de vedere al școalei liberale este unilateral, singurul aspect sub care privește procesul economic fiind aspectul « producție». Faza de desvoltare, în care se găsea economia mondială în epoca în care s'au formulat teoriile liberale, explică unilateralitatea preocupărilor și implicit conținutul incomplet al acestor teorii. Intr'adevăr, în epoca de început și de glorie a capitalismului, contradicțiile între formele de producție și formele de distribuție erau neutralizate de posibilitățile de expansiune ale debușeului. Ca urmare problema debușeului era o problemă fără importanță directă.

Odată cu accentuarea manifestării contradicțiilor în cadrul sistemului capitalist, se nasc și preocupări privind debușeul produselor. Repetarea crizelor de supraproducție este îndemnul principal al acestor preocupări. *Școala socialistă* leagă desvoltarea și existența însăși a capitalismului de desvoltare neparalelă a *producției* și *debușeului* (respectiv consumația). Cu această afirmație *debușeul* sau *consumația* intră în rândul problemelor centrale în știința economică.

Faza *consumație* din desfășurarea procesului economic apare într'o nouă interpretare în cadrul *școalei statistico-economice;* i se atribue un rol important, rolul *subconsumației* în cadrul desvoltării ciclice a activității economice.

Școala statistico-economică admite în general, ca explicații ale evoluției ciclice a activității economice, complexe de cauze care pot fi cuprinse în 5 grupe de teorii:[1]) 1. teoriile cu caracter *monetar;* 2. teoriile *supracapitalizării;* 3. teoriile *subconsumației;* 4. teoriile *psihologice* și 5. teoriile *recoltelor*. Fiecare din aceste grupe de teorii caută să explice caracterul ciclic al activității economice în funcție de un ansamblu de cauze rezidând principal în unul din cei cinci factori citați mai sus. Consumația apare și ea, — în cadrul acestor explicațiuni ale ciclicității în desfășurarea vieții economice, — ca o cauză care a creat un grup de teorii. Aceste teorii consideră că în observarea mișcărilor consumației și în explicarea lor rezidă posibilitățile de înțelegere ale evoluției vieții economice. Este remarcat însă la aceste teorii ale subconsumației că , spre deosebire de celelalte grupe de teorii, explicația nu se referă la toate fazele ciclului economic ci numai la fazele *criză* și *depresiune*. In fapt, în aceste două faze apare mai pronunțat rolul consumației, discrepanța dintre producție și consum fiind evidentă în grad accentuat.

Iată pe scurt care sunt principalele teorii ale subconsumației și ce se susține în ele. Datele centrale în teoriile subconsumației sunt: *a)* insuficiența veniturilor și *b)* insuficiența sumelor pe care le ia publicul din venituri pentru cumpărarea de bunuri de consum. Variația neproporțională a veniturilor și variația cotei de cheltueli din venituri pentru bunuri de consum, prin raport la variația producției bunurilor de consum, sunt factorii principali ai teoriilor subconsumației, jocul acestora fiind considerat determinant în evoluția ciclică.

Teoriile *subconsumației* se prezintă sub mai multe variante dintre care principalele sunt:

a) teoria care consideră că perfecționările tehnice continui și invențiile, pedeoparte, și acumularea capitalurilor, pe de altă parte, fac ca producția să aibă tendința de a depăși capacitatea de consumație. Această variantă a teoriei subconsumației este însă respinsă fiind prea simplistă în formulările ei ;

b) A doua variantă a teoriei subconsumației este teoria care identifică subconsumația cu *sterilizarea* unei părți a *puterii de cumpărare*. Sterilizarea aceasta face ca o parte a puterii de cumpărare să nu se transforme în venit și implicit să nu creeze o cerere pe piața bunurilor de consum. Varianta întâia a teoriei subconsumației trebue pusă în legătură cu *tendința seculară* a *scăderii prețurilor*. Și acest nou element din teoria subconsumației are tot un caracter prea general. Varianța a doua, a sterilizării unei părți din puterea de cumpărare se completează cu factorul *exces de economisire*. Acest exces s'ar datora inegalității care domnește în repartizarea veniturilor. Diferențele prea pronunțate în ordinea de mărime a veniturilor mari fac ca acestea să nu poată fi cheltuite. Pe de altă parte, aceste sume economisite în loc să servească investițiilor, se tezaurizează fie direct, fie indirect prin depunere la bănci. Economisirea provoacă pe deoparte o scădere a cererii bunurilor de consum, iar pe dealtăparte o creștere a ofertei lor, o parte a sumelor economisite investindu-se în bunuri de producție, ceea ce determină în mod necesar creșterea și a ofertei bunurilor de consum. Este de remarcat că pentru teoriile subconsumației piața bunurilor de consum este funcțiunea centrală a sistemului economic.

In ceea ce privește *rolul funcțional* al subconsumației în cadrul desfășurării ciclice a vieții economice, teoreticienii subconsumației susțin că faza « ascensiune » a ciclului se sfârșește, când nouile procedee de fabricație instalate în acesată fază își produc rezultatele. Criza este determinată așa dar nu de accelerarea la un moment dat a sistemului de economisire, — ceea ce ar reveni la scăderea cererii bunurilor de consum, — ci la creșterea și accelerarea ritmului de producțiune, ceea ce implică mărirea ofertei bunurilor de consum. Tot în cadrul explicațiunilor funcționale în ciclu ale subconsumației, există o a doua variantă. După aceasta, creșterea proporțional mai înceată a salariilor decât a prețurilor în faza ascendentă a ciclului, duce în mod normal la mărirea beneficiilor, ceea ce antrenează o inflație de credit,

---

[1]) Gotfried von Haberler: *Prosperité et dépression*. Société des Nations, Génève, 1939. Ediția revăzută și adăogită.

care, la rândul ei, turbură raporturile de echilibru din sânul sistemului economic.

In legătură cu susţinerile teoreticienilor subconsumaţiunii, pentru care piaţa bunurilor de consum apare ca factorul detrminant în evoluţia ciclică a economiei, sunt de amintit constatările unui studiu citat mai înainte [1]), în care s'a analizat gradul de paralelism al evoluţiei producţiei bunurilor de consum cu producţia mijloacelor de producţie şi al producţiei materialelor de bază cu producţia fabricatelor. Studiul se referă la perioada 1925—1935, în care s'au luat câte două momente *vârfuri de ascensiune* şi câte două momente *adâncuri de depresiune.* Observarea fenomenelor s'a făcut în cadrul economiei germane. Cu toate acestea, credem că constatările au un caracter general valabil. Cercetarea infirmă susţinerile teoreticienilor subconsumaţiei privind funcţiunea de cauză generatoare a evoluţiei *bunurilor de consum* în cadrul desfăşurării ciclice. Infirmarea trebue înţeleasă la justa ei valoare, teoria subconsumaţiei, în generalitatea ei, nefiind o teorie care să îmbrăţişeze întreg ciclul economic ci numai faza criză şi depresiune cum s'a spus mai sus. Teoria fiind parţială în ceea ce are propriu, infirmările au şi ele pentru cadrul acesta valoare parţială.

Este de remarcat că, în general, ştiinţa economică consideră producţia *mijloacelor de producţie* ca punct de plecare al ascensiunii economice. Teoria subconsumaţiei care atribue acest rol *bunurilor de consum* are un caracter izolat, majoritatea economiştilor neacordând acest rol bunurilor de consum. Cercetările făcute în Institutul German de Conjunctură — expuse în studiul citat — arată gradul relativ al rolului determinant în evoluţia ciclică a mijloacelor de producţie. Se poate vorbi de o evoluţie neconcordantă a producţiei celor două categorii de bunuri Iată rezultatele la care a ajuns studiul citat, privind modificările paralele ale *producţiei*, ale mijloacelor de producţie şi ale bunurilor de consum:

Faze ciclice	Producţia mijloacelor de producţie	Producţia bunurilor de consum	Relaţie
Depresiune 1925/26	— 16%	— 13%	1 = 0,8
Ascensiune 1926/29	+ 58%	+ 43%	1 = 0,7
Depresiune 1929/32	— 56%	— 29%	1 = 0,5
Ascensiune 1932/35	+ 71%	+ 36%	1 = 0,5

Datele statistice arată oscilaţii mai accentuate în producţia mijloacelor de producţie, faţă de producţia bunurilor de consum. Neparalelismul este cu deosebire evident dacă se compară cele două perioade analizate. In timp ce producţia bunurilor de consum a crescut în faza ascensională 1926/29 faţă de depresiunea 1925/26 cu 43%, iar producţia mijloacelor de producţie cu 58%, în faza ascensională 1932/35 primele au crescut cu 36% iar ultimele cu 71%. Aceeaşi diferenţă se observă în amploarea mişcărilor producţiei şi în fazele depresive 1925/26 şi 1929/32.

[1]) *Vierteljahrhefte zur Konjunkturforschung*, anul 1935, caetul Nr. 1, studiul « Geht die Produktionsgütererzeugung der Verbrauchsgüterproduktion voraus? », de Rolf Wagenführ.

Mai evidentă apare *neconcordanţa* evoluţiei între producţia mijloacelor de producţie şi producţia bunurilor de consum, dacă se compară lunile punctelor *maxime* şi *minime* ale mişcării producţiei celor două categorii de bunuri. Datele statistice arată următoarele diferenţe de timp (măsurate în luni) între mişcarea producţiei *bunurilor de consum* faţă de mişcarea producţiei *mijloacelor de producţie:*

Momentul maxim 1925	+ 4 luni [1])
Momentul minim 1925/26	+ 3 luni
Momentul maxim 1927/29	+ 0 luni
Momentul minim 1929/32	— 7 luni

După cum rezultă din datele statistice în perioada până la 1926, producţia bunurilor de consum a evoluat după producţia mijloacelor de producţie (a atins punctul maxim cu o întârziere de 4 luni şi punctul minim cu 3 luni), iar în perioada 1927/32 producţia bunurilor de consum a atins punctul maxim cu anticipaţie de 7 luni. In punctul minim însă din 1929/32, mişcarea producţiei ambelor categorii de bunuri a fost concomitentă. Datele demonstrează valoarea relativă a afirmaţiilor teoreticienilor afirmând rolul determinant fie al producţiei bunurilor de consum, fie al producţiei mijloacelor de producţie în cadrul ciclului economic. Cu aceasta, pare necesar ca teoriile subconsumaţiei, de care ne-am ocupat în ultima parte a expunerii aspectelor teoretice ale problemei consumaţiei, să-şi revizuiască în parte conţinutul, punându-l în mai strâns contact cu realitatea complexă a vieţii economice.

EVALUĂRI PRIVIND CONSUMUL IN ROMÂNIA

Niciuna din fazele procesului economic, — producţie, circulaţie şi consumaţie, — nu este lipsită de înregistrări statistice cum este *consumaţia.* Cu deosebire când este vorba de consumul *bunurilor de consum* aceste date sunt foarte rare, singurele disponibile fiind datele cu caracter fiscal sau cele provenind dela organizaţiile controlând un număr mare de unităţi de desfacere. In caracterul însăşi al consumaţiei, rezidă cauza principală a lipsei de înregistrări statistice, ca urmare a numărului ridicat de unităţi de desfacere, al varietăţii produselor în cadrul fiecărei unităţi, ca şi a formelor variate sub care se prezintă *cererea* consumatorului. Din aceste cauze, pentru stabilirea consumului se folosesc datele de producţie plus cantităţile importante şi minus cantităţile exportate. In România dificultăţile evaluării cantitative a consumului se măresc cu dificultăţile isvorîte din lipsa de material statistic publicat, privind *producţia bunurilor de consum.*

In studiul consumului se poate folosi un număr ridicat de criterii (respective puncte de vedere) după care să se clasifice produsele care formează obiectul consumului. Din aceste numeroase criterii, două ne par mai concludente: *a)* unul care clasifică produsele

[1]) Semnul « plus » arată că producţia bunurilor de consum a urmat după producţia mijloacelor de producţie cu atâtea luni. Semnul « minus » însemnează că mişcarea producţiei bunurilor de consum a precedat mişcarea producţiei mijloacelor de producţie cu atâtea luni.

după *destinație* și *b)* altul care le clasifică după gradul de *elasticitate* sau *rigiditate* al cantităților consumate prin raport la ansamblul *conjuncturii economice* (cerere, ofertă, prețuri, venituri). Impărțirea consumului după destinație și grad de elasticitate sau rigiditate prezintă consumul sub un aspect dublu, exprimându-l în statica și dinamica lui. In cele ce urmează vom încerca o analiză a consumului, folosind concomitent aceste două criterii de clasificare.

Bunurile de consum pot fi grupate în două mari categorii: *a)* mijloace de trai și *b)* mijloace de întreținere. In categoria *mijloace de trai* intră produsele alimentare și produsele alimentare anexe (alcool, bere, etc.). In categoria *mijloace de întreținere*, intră toate bunurile de consum care se consumă fie direct pentru întreținere (îmbrăcăminte, încălțăminte, etc.), fie indirect în cadrul gospodăriei (locuință, încălzit, etc.).

1. *Consumul de cereale comestibile*

Consumul cerealelor comestibile formează principalul consum în categoria mijloace de trai. Iată cum a variat acest consum în perioada 1925—1939 [1]).

Tab. I. — Consumul intern de cereale comestibile *)

Anul agricol	Grâu: Consum aparent (mii tone)	Grâu: Consum Probabil (mii tone)	Grâu: Conum pe cap de locuit. (kg)	Secară: Consum aparent (mii tone)	Secară: Consum probabil (mii tone)	Secară: Consum pe cap de locuit. (kg)	Porumb: Consum aparent (mii tone)	Porumb: Consum probabil (mii tone)	Porumb: Consum pe cap de locuit. (kg)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1926—27	2.209	2.109	125	200	170	10	4.062	3.362	199
1927—28	1.888	2.039	119	131	156	9	2.657	3.332	194
1928—29	2.675	2.350	135	216	216	12	2.478	2.878	166
1929—30	2.120	2.270	129	253	253	14	4.942	3.942	224
1930—31	2.534	2.358	132	336	286	16	3.509	3.809	213
1932—33	1.130	1.380	75	201	201	11	4.270	4.670	253
1933—34	2.712	2.237	120	383	283	15	3.920	3.720	200
1934—35	1.384	1.784	94	145	245	13	4.158	4.358	231
1935—36	1.882	1.882	99	236	236	12	4.341	4.341	227
1936—37	1.873	1.873	97	243	243	13	4.739	4.539	235
1937—38	2.273	2.273	116	187	187	10	4.351	4.526	232
1938—39	2.946	2.446	123	415	315	16	4.397	4.397	222

*) Consumul *aparent* reprezintă cantitățile de cereale ce rămân din recolta anului respectiv după ce se scade exportul din anul respectiv, plus însămânțările din anul viitor. Consumul *probabil* a fost calculat ținându-se seama de stocuri.

**) Trebue revăzut 400 mii tone care reprezintă porumb recoltat în stare crudă.

Mai concludente decât tabloul de mai sus sunt datele cari se referă la perioade. Aceste date evidențiază mai concludent evoluția consumului cerealelor comestibile în România:

Tab. II. — Consumul intern de cereale comestibile, un kilogram pe cap de locuitor

Anul	Total	Grâu	Secară	Porumb	Porumb % din total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1925—28	330	123	10	196	*60*
1929—31	363	129	15	219	*60*
1934—36	340	97	12	233	*68*
1937	358 (349)	116 (108)	10 (9)	232	*64,7 (66,5)*
1938	361 (350)	123 (113)	16 (15)	222	*61,5 (63,5)*

[1]) Roman Cresin, *Conjunctura Economiei Românești*, buletin lunar, Nov.—Dec. 1939.

Datele statistice arată creșterea consumului total al cerealelor comestibile din perioada 1925—1938 în anii 1929—1931. Creșterea semnalată provine din creșterea consumului la grâu și secară. Consumul de porumb a atins maximum în anii 1934—1936. De altfel consumul de grâu și porumb este un consum complimentar. Din totalul cerealelor comestibile, porumbul ocupă locul întâi, urmat de grâu și secară. Pentru întreaga perioadă 1925—1938, consumul de porumb a revenit la 63% din totalul consumului intern de cereale comestibile. Cifra indică predominanța mămăligii în alimentația vegetală și implicit locul important al acesteia în cadrul mijloacelor de trai ale populației. Structura în sine a consumului, — respectiv proporția cantitativă de pâine sau de mămăligă consumată, — este dependentă de mediu, poziție socială (venituri) și obiceiuri.

2. *Consumul de legume, cartofi și fructe*

Al doilea grup important al alimentelor vegetale în cadrul mijloacelor de trai îl constitue legumele (cu deosebire fasolea și cartofii), zarzavaturile și fructele.

In ceea ce privește *fasolea*, consumul aparent arată următoarea evoluție în perioada 1925—1938:

Tab. III. — Consumul de fasole uscată din perioada 1923—1927

Anul	Mii tone	Anul	Mii tone
(1)	(2)	(1)	(2)
1923	113,0	1932	202,7
1924	259,8	1933	214,2
1925	174,9	1934	159,4
1926	161,9	1935	192,6
		1936	222,8
1931	200,6	1937	178,1

Consumul mediu anual revine la 189,1 mii tone, reprezentând circa 70% din producție, restul de 30% fiind exportat.

Consumul de *cartofi*, chiar cel aparent, nu poate fi stabilit, necunoscându-se consumul de cartofi cu utilizare industrială (fabricile de alcool, scrobeală, etc.), ca și partea care se folosește pentru îngrășarea porcilor și cornutelor. Seria statistică reprezentând producția, ar putea da o indicație a ordinului de mărime al consumului, dacă se socotește o cotă de 10—20% din totalul producției ca reprezentând consum în accepțiunea analizei noastre. Exportul cartofilor reprezintă o cantitate neglijabilă față de cantitatea totală produsă. Datele astfel obținute au o valoare însă atât de relativă, încât nu încercăm un calcul după metoda de mai sus.

Intre fructe, locul principal îl ocupă *merele*. Dacă din cantitatea produsă se scade exportul plus o cotă de circa 15—20% reprezentând stricăciuni, se obține consumul relativ de mere. De sigur că este un produs al cărui consum este foarte elastic, fiind dependent aproape exclusiv de producție. Din cauza variației producției dela an la an și a faptului că producția se obține pe bază de calcul la rândul ei, iar pe de altă parte datorită modificărilor cantităților exportate

ca urmare a raţionalizării valorificării comerciale, nu se poate face un calcul al consumului relativ de mere. Dacă ar exista date de producţie pentru o perioadă mai lungă, scăzându-se exportul s'ar putea obţine consumul intern relativ, sau dacă, cel puţin, exportul ar reprezenta o cotă parte mai constantă din producţie, s'ar putea face acelaşi calcul pe cale indirectă. Cum datele de care dispunem nu au acest caracter, consumul de mere nu se poate evalua direct. Asupra ordinului de mărime al consumului de fructe în România pot servi datele de mai jos care reprezintă producţia medie de fructe repartizată pe cap de locuitor [1]):

prune	24 kg	cireşi-vişine	2 kg
mere	12 kg	piersici	0,5 kg
pere	3 kg	gutui	0,6 kg
nuci	5 kg	struguri de masă	8 kg

Ierarhia în ordinea de mărime a producţiei pe cap de locuitor pare a exista şi în ceea ce priveşte consumul propriu zis de fructe. Această ordine este confirmată şi de datele privind consumul de fructe al pieţei Bucureşti.

Pentru anul 1932, cu datele de care dispunem din lucrarea citată mai sus [1]) vom încerca un calcul al cantităţilor consumate, plecând dela cantităţile care au intrat în economia de circulaţie. S'a adăugat la fructele transportate pe C.F.R. o cotă parte de fructe transportate cu autocamionul şi căruţele. Cota parte adăugată a fost considerată aceeaşi pentru întreaga ţară — luată după datele existente privitoare la Bucureşti — deşi în realitate variază dela regiune la regiune. Calculul are totuşi o valoare indicativă asupra unei părţi a consumului de fructe. Din totalul de fructe consumate în 1932 pe piaţa Bucureşti, — format din: struguri, mere ,pere, cireşi, vişine, caise, piersici, prune şi nuci, — s'au transportat pe C.F.R. 53%, cu autocamionul 37%, iar cu căruţele 10%. Dacă la transporturile de fructe pe ţara întreagă se adaugă deci o cotă de circa 45% reprezentând cantităţile de fructe transportate cu autocamioanele şi căruţele, se obţine consumul total relativ de fructe în mediul urban, care revine la circa 80 milioane [2]) kg. La acelaşi rezultat se ajunge dacă se calculează consumul de fructe pe cap de locuitor, după datele existente pentru oraşul Bucureşti, şi se consideră acest consum drept consum mediu pe cap de locuitor, valabil şi pentru celelalte oraşe. Inmulţindu-se populaţia urbană cu consumul mediu pe cap de locuitor la Bucureşti, se obţine tot circa 80 mii tone consumul urban total de fructe. Dacă se scade consumul urban din producţia totală de fructe de circa 1.200 mii tone, se obţine consumul rural, plus exportul. Dacă se scade din acesta exportul care este în medie de circa 27 mii tone anual, se obţine consumul relativ rural care adunat cu cel urban ne dă consumul relativ de fructe al României. In medie acest consum revine la circa 650 mii tone socotindu-se pierderile de 15—20%, care sunt inerente producţiei de fructe cu deosebire la noi. Consumul total de fructe revine la aproximativ 34 kg pe cap de locuitor anual. Cum este normal în mediul rural, consumul de fructe este mai ridicat decât în cel urban. In mediul urban, consumul revine în jurul a 26 kg de cap de locuitor anual.

[1]) S'a calculat raportându-se la populaţie datele producţiei medii publicate de d-l *Nicolae Constantinescu-Ismail* în lucrarea: Producţiunea şi valorificarea fructelor în România, 1934.

[2]) Anul 1932 luat ca bază a calculului, este un an de producţie mijlocie, aşa că datele au valoare generală.

3. *Consumul de coloniale*

A doua categorie importantă de mijloace de trai, o formează *colonialele.* Intre produsele cunoscute sub această denumire, principalele sunt *orezul, cafeaua* şi *ceaiul.* Tot în categoria aceasta intră consumul de *untdelemn de măsline, lămâi, măsline* şi *zahăr,* de care de asemeni ne vom ocupa.

Consumul de *orez* revine în medie la 27,5 mii tone anual, calculat pentru perioada 1923—1938. Pe cap de locuitor, revine circa 1,6 kg. In evoluţia acestui consum se poate distinge o perioadă de creştere între 1923—1929 şi una de stabilizare în anii următori lui 1929. Consumul de orez creşte dela 16 mii tone în 1923, la 49 mii toane în 1929, pentru a scădea apoi şi a oscila în jurul cantităţii anuale de 29 mii tone în 1930—1938.

Consumul de *cafea* este un consum cu relativă constanţă în întreaga perioadă 1923—1938. Cantitatea medie consumată în această perioadă, a fost de 3,8 mii tone anual. Pe cap de locuitor pentru aceeaşi perioadă, cantitatea medie anuală consumată revine la circa 250 gr. Evoluţia consumului de cafea a avut o creştere continuă, deşi oscilantă uneori dela un an la altul între 1923 şi 1932. Din 1933 cantitatea consumată a urmat o uşoară scădere, ajungând dela 3,8 mii tone în 1933 la 3,2 mii tone în 1938. In întreaga perioadă 1923—1932, consumul mediu anual de cafea a fost de 3,9 mii tone. In perioada de reducere care a urmat în 1933—1938 acest consum a fost de 3,6 mii tone anual.

Consumul de *ceai,* spre deosebire de consumul de cafea care a crescut dela 1923 la 1932, a fost constant în perioada ce a urmat războiului mondial cu uşoară tendinţă de creştere până în 1927. Din 1927, consumul de ceai a fost în scădere continuă, scădere accentuată cu deosebire în 1936—1938. Consumul total de ceai revine în medie pentru perioada 1923—1938 la 491 tone anual, ceea ce reprezintă 31 gr anual pe cap de locuitor. Pe perioadele amintite ale evoluţiei consumului, acesta a fost între 1923—1927 de 642 tone anual, între 1928—1935 de 476 tone anual şi în perioada 1936—1938 de 282 tone anual.

Consumul de *lămâi* a atins în perioada 1923—1938 o medie anuală de 6,5 mii tone. Pe cap de locuitor revine circa 0,41 kg lămâi anual. Consumul de lămâi prezintă cantitativ o regularitate destul de pronunţată. Se pot deosebi totuşi 3 perioade în evoluţia cantitativă a consumului de lămâi. Intre 1923—1927, consumul a fost în simţitoare creştere. In 1927 era cu 40,5% superior consumului din 1923. In perioada 1928—1934 consumul a fost foarte constant. Incepând din 1935, scade, pentru a se redresa uşor în 1938. In anii 1935—1938 cantităţile de lămâi consumate, sunt cu 21,6% în minus faţă de media obişnuită a consumului.

Consumul de *măsline* atinge în medie 5,2 mii tone anual. Consumul de măsline prezintă foarte multă regularitate, urcând într'un an și revenind în celălalt. Singura tendință mai fermă de urcare a manifestat-o în 1935—1936, revenind însă în anii următori.

Consumul de *untdelemn* de măsline, a atins o cantitate medie anuală de 651 tone în perioada 1923—1938. Cantitatea de untdelemn consumat scade treptat în toată perioada considerată. Scăderea are un ritm lent în anii 1923—1928, se accentuează în perioada 1929—1935 și se adâncește mult în 1936—1938. In 1923—1928 consumul de untdelemn a fost de circa 890 tone anual. In perioada 1929—1935 consumul a scăzut cu 34,7% față de perioada anterioară, iar în 1936—1938 a fost cu 43% mai mic decât în perioada precedentă. Față de perioada 1923—1928 a fost în scădere cu 62, 8%. Reducerea accentuată a cantităților consumate de untdelemn se datorește pătrunderii în consumație a uleiurilor vegetale produse în țară, al căror consum este în continuă creștere, accentuată cu deosebire tocmai în perioada 1936—1938 când scade consumul de untdelemn de măsline.

Tab. IV. — Consumul mijlociu de fructe și coloniale

Produsul (1)	Perioada (2)	Cantitatea medie anuală (mii tone) (3)	Medie anuală pe cap de locuitor (kilograme) (4)
Fructe	—	650,00	34,000
Orez	1923—1938	27,50	1,60
Cafea	1923—1938	3,80	0,25
Ceai	1923—1938	0,49	0,03
Lămâi	1923—1938	6,50	0,41
Măsline	1923—1938	5,20	0,33
Untdelemn	1923—1938	0,65	0,04
Zahăr	1924—1938	103,60	5,80

Consumul de *zahăr* atinge în medie — calculat pe perioada 1924—1938 — cifra de 103,6 mii tone anual, revenind la circa 5,8 kg pe cap de locuitor. In consumul de zahăr, se pot distinge două perioade. Prima care ține până la 1929 și în care consumul de zahăr a fost în creștere și a doua, după 1929, în care consumul de zahăr este în scădere, cu ușoară tendință de revenire în 1937—1938. Consumul pe cap de locuitor crește dela 7,2 kg în 1925, la 8,3 kg în 1929, pentru a se reduce la 4,5 kg în 1935—1936 și a se urca ușor la 5,4 kg. în 1937—1938.

4. *Consumul de alimente animale*

A doua categorie în cadrul mijloacelor de trai o formează alimentele de origine animală. Intre acestea, locul important îl dețin *carnea* și *grăsimile*. După datele oficiale ale tăierilor în abatoarele urbane și rurale, totalul cărnii consumate revine la circa 200 mii tone anual. Din această cantitate, 65—75% se consumă în mediul urban iar restul în cel rural. Consumul real de carne este însă mult mai mare, numai o parte din consumul rural de carne fiind înregistrat și inclus în datele de mai sus. De asemenea în mediul urban tăierile din interiorul gospodăriilor nu sunt cuprinse în datele oficiale asupra consumului. Datele asupra consumului de carne după tăierile înregistrate, trebuesc completate cu evaluări asupra cantităților de carne consumată care scapă înregistrărilor. La consumul cărnii de vite cornute — fie mari, fie mici — nu sunt de făcut adăugiri. In ceea ce privește animalele mici — ca oile, mieii și cu deosebire porcii — sunt de făcut unele evaluări care să întregească consumul înregistrat oficial. In ceea ce privește mieii, la numărul tăierilor înregistrate se poate adăuga o cotă de 25% reprezentând tăieri neînregistrate. In ce privește tăierile de porci, la cantitatea înregistrată se poate adăuga carnea a cel puțin 1,5 milioane porci tăiați în interiorul gospodăriilor țărănești și urbane. Această cifră a fost evaluată pe baza datelor recensământului din 1935 privind gradul de înzestrare cu animale domestice al gospodăriilor pe tipuri de întindere. Socotind greutatea medie a unui porc la 100 kg, se obține un consum mediu anual de circa 150 mii tone consum neînregistrat. Adăugată cantitatea aceasta la cantitatea înregistrată oficial, inclusiv plusul la carnea de miel, se obține o cantitate medie de circa 350 mii tone, cifră reprezentând consumul mediu anual de carne în România.

Tot în categoria produselor alimentare de origine animală, intră și consumul de *pești*. Cantitatea totală produsă anual în apele exploatate în regie de Stat, majorată cu 35% reprezentând producția de pește în afara exploatărilor în regie ale Statului (arendările și exploatările particulare) atinge circa 23,1 mii tone anual.

Producția poate fi luată ca reprezentând consumul, pentru perioada considerată în analiza noastră, cantitățile exportate compensându-se cu cele importate. Cantitatea medie consumată pe cap de locuitor, revine la circa 1,3 kg pește anual.

O categorie specială a consumului o formează *ouăle, laptele* și *brânza*. Evaluarea lor este foarte dificilă, din cauza caracterului special al producției și consumului acestor produse.

O statistică oficială [1]) indica pentru anul 1935, producția de ouă la 2,0 miliarde kg. Dacă se scade din cifra producției, exportul de ouă, care este însă neînsemnat în raport cu producția, se obține un consum intern de ouă de 1,9—2,0 miliarde kg anual. Transformate însă datele de greutate în ouă, se obține un număr de ouă care este exagerat de disproporționat față de numărul găinilor și al celorlalte păsări ale căror ouă se consumă. Aceasta demonstrează că datele comunicate sunt mult peste realitate. La numărul găinilor, rațelor, gâștelor, etc. de circa 40 milioane capete, le corespunde o producție de 150—200 milioane kg ouă. La această producție trebue socotit un procent mediu de 10% ca reprezentând exportul. Consumul intern ar fi de circa 150—180 milioane kg ouă. Pe cap de locuitor revine la 7—9 kg ouă anual.

In ceea ce privește *laptele*, aceleași date oficiale [2]) arată o producție de circa 3,3 miliarde litri anual.

[1]) *L'agriculture en Roumanie*, Atlas statistique, lucrare publicată de Ministerul Agriculturii și Domeniilor, 1938.

[2]) *L'agriculture en Roumanie*, Atlas statistique.

Producția de *brânză* este indicată a fi de 100 milioane kg anual. Evaluarea consumului de lapte nu se poate face după datele de mai sus, necunoscându-se cantitatea de lapte care se consumă netransformat și cantitatea care se folosește la producția untului și altor produse din lapte. Cantitatea de brânză produsă,

Tab. V. — Cantități medii de produse animale consumate anual

Produsul (1)	Cantitatea medie anuală (2)	Medie anuală pe cap de locuitor (3)
Carne	350 mii tone	19 kg
Ouă	150—180 mii tone	7—9 kg
Lapte	3,3 miliarde litri	165 litri
Brânză	150 mii tone	7—8 kg

poate fi considerată — în măsura în care se apropie de realitate — ca fiind egală cu consumul, exportul și importul de brânzeturi compensându-se în timp. In ce ne privește, considerăm cantitatea de 100 milioane kg indicată ca producție anuală de brânză ca fiind sub realitate. La numărul de oi de 11,8 milioane din 1935, socotind numărul celor fără lapte și producția medie de oaie, se obține o producție mijlocie de minimum 150 milioane kg brânză anual. Consumul anual de brânză variază în jurul cifrei de 150 milioane kg, revenind la circa 7—8 kg pe cap de locuitor.

5. *Consumul de băuturi și tutun*

Ca produse intermediare între mijloacele de trai și mijloacele de întreținere — drept produse anexe în categoria mijloacelor de trai — sunt de introdus *alcoolul, berea, vinul* și *tutunul.* Consumul de alcool înregistrat, reprezintă numai o parte a consumului real de alcool. Pe de altă parte o importantă parte a alcoolului are utilizări industriale. Cantitatea de alcool consumat în 1937—1938 este totuși indicativă asupra cantității totale consumate, controlul fiscal fiind foarte riguros. Cantitatea de rachiuri de monopol și spirt vândut pentru licheur, consumată în 1937—1938 a atins 916 vagoane a 10.000 litri absoluți, ceea ce reprezintă în realitate o cantitate mult mai mare, după gradul de tărie al băuturilor. La aceasta trebue adăugată o cantitate de 948 vagoane a 10.000 litri de țuică și rachiuri. Numai consumul de țuică și rachiuri revine la 4,9 litri anual pe cap de locuitor.

Consumul de *bere* a atins în perioada 1922—1938 o cantitate medie anuală de 700 mii hl. Pe cap de locuitor revine circa 3,9 litri de bere anual. In consumul berii se poate distinge o quasi stabilitate în perioada 1922—1926, o creștere în 1927—1928, o revenire în 1929, pentru a scădea până în 1934 și a reveni ușor și a se stabiliza în 1935—1938.

Consumul de *vin* nu se poate stabili pe ani decât cu foarte multă aproximație din cauza, pe deoparte a păstrării de pe un an pe altul a unei părți din cantitățile produse, iar pe de altă parte a variațiilor producției. Pentru o perioadă lungă de timp în care faptul păstrării se neutralizează, ca și oscilațiile în producție, se poate evalua cantitatea relativă de vin consumat. Luând producția din perioada 1921—1937 din care scădem exportul și la care adăugăm cantitățile importate, se obține un consum relativ anual de vin de circa 750 milioane litri. Pe cap de locuitor ar reveni în medie 42 litri vin anual. Trebue remarcat că nu s'a ținut seamă în evaluarea consumului de vin decât de import și export, fără să se scadă din producția efectivă calculată pe baza recoltei de struguri, alte elemente cantitative care reduc și ele producția.

Consumul de *tutun* calculat pentru perioada 1921—1938 revine la o medie anuală de 13,2 mii tone, ceea ce arată un consum anual pe cap de locuitor de circa 742 grame. Evoluția consumului de tutun poate fi împărțită în 2 mari perioade, prima cuprinzând mișcarea consumului din anii de după răsboiu până în 1928, și a doua, mișcarea consumului din perioada ce a urmat anului 1929. In perioada până la 1928, consumul a fost în continuă creștere, ridicându-se în medie, în 1923—1928, la 16,4 mii tone anual cu 24,2% deasupra consumului mediu al perioadei 1920—1938. In perioada 1929—1938 din contra, consumul mediu anual a scăzut cu 8,8% sub nivelul mijlociu al întregii perioade analizate.

Tab. VI. — Cantități medii de băuturi și tutun consumate anual

Produsul (1)	Perioada (2)	Cantitatea medie anuală (3)	Cantitatea medie anuală pe cap de locuitor (4)
Alcool [1])	1937/38	916 vagoane [2])	4,9 litri
Țuică și rachiuri	1937/38	948 vagoane	4,9 litri
Bere	1922—1938	700 mii hl	3,9 litri
Vin	1921—1937	750 milioane litri	42 litri
Tutun	1921—1938	13,2 mii tone	742 gr

[1]) Cuprinde numai rachiuri de monopol și spirt vândut pentru licheur.
[2]) Vagoane a 10.000 litri absoluți.

6. *Mijloace de întreținere*

S'a menționat mai sus că a doua categorie de *bunuri de consum* o formează *mijloacele de întreținere.* In această categorie intră consumul format de *locuință, mobiliat, luminat, încălzit, îmbrăcăminte, încălțăminte* ca și consumul pentru satisfacerea nevoilor de ordin *cultural* și consumul de *servicii.* Evaluarea statistică a unora din aceste genuri de consum este mai greu de făcut decât pentru bunurile de consum *mijloace de trai.*

După datele recensământului din 1930 [1]) existau în România 3.792.992 *clădiri,* care serveau de adăpost populației de 18.057.028 locuitori. Din acestea, numărul clădirilor din comunele rurale revin la 85,2% iar cel al clădirilor din comunele urbane revin la 14,8%. Date interesante se pot scoate privind consumul de locuințe, dacă raportăm numărul de menaje (gospodării) la numărul clădirilor. Numărul total al menajelor pe țară a fost în 1930 de 4.143.335, ceea

[1]) *Indicatorul Statistic al satelor și unităților administrative din România,* publicat de Direcția Recensământului general al populației din Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, București, 1932.

ce arată că de fiecare clădire revine 1,09 menaje. In mediul rural raportul este de 1 clădire la 1,01 menaje iar în mediul urban este de 1 la 1,53. Cifrele concordă cu realitatea și arată densitatea mai mare a populației pe unitatea de clădire în mediul urban față de cel rural. Aspectul consum de locuințe este evidențiat și mai concludent dacă se ține seama de numărul de persoane existente în fiecare menaj. Pe țara întreagă revine 4,4 persoane de fiecare menaj sau 4,5 în mediul rural și 4,3 în cel urban. Pe unitatea de clădire, revine pentru țara întreagă 4,8 persoane, sau pentru mediul urban 6,5 și pentru cel rural 4,5 persoane pe clădire.

Datele de mai sus, fie cele referitoare la raportul dintre clădiri și menaje, fie cele care exprimă raportul populației la clădiri, nu pot da o indicație asupra caracterului propriu zis al consumului de locuință Definirea acestui consum este în funcție de raportul dintre numărul populației și numărul încăperilor de locuit și mai mult de modul de repartizare al acestor încăperi și mărimea lor.

Aspectul *dinamic* al consumului de locuințe — în fapt cel mai important — nu poate fi urmărit decât pentru mediul urban și în cadrul acestuia numai pentru o perioadă de timp. Pentru mediul rural nu posedăm date totalizate la mai multe momente în timp, din care să se poată urmări direct mișcarea construcțiilor de locuințe. Pe cale indirectă de asemenea nu se poate urmări mișcarea în timp a clădirilor rurale, varietatea materialului utilizat fiind atât de mare, încât consumul unuia din ele nu este indicativ, chiar dacă acest consum ar putea fi înregistrat și evaluat. Datele din bugetele sau contabilitățile agricole sunt pe de altă parte mult prea limitate în timp și spațiu pentru a fi cât de puțin concludente sub acest raport.

Pentru mediul urban — exclusiv însă pentru orașele municipii — există date statistice privind: numărul de autorizații, numărul clădirilor construite și numărul apartamentelor, pentru perioada 1920—1938. In medie, în perioada menționată, numărul autorizațiilor eliberate anual a fost de 6.669, iar al clădirilor construite a fost în perioda 1920—1934 de 5.568. Apreciind evoluția construcției de clădiri după numărul de autorizații [1]) — de altfel în afara faptului că un număr de 15—20% din autorizații rămân ca atare, există un paralelism perfect între numărul de autorizații și numărul clădirilor efectuate, — se remarcă o creștere continuă a activității de clădire dela 1920 la 1928. Incepând din 1929, mișcarea s'a stabilizat fără să-și reducă amploarea până în 1937. In 1938 s'a înregistrat o scădere destul de accentuată fiind cu 28,2% sub media construcțiilor din perioada de stabilitate 1929—1937.

Pentru perioada 1930—1938) există înregistrări statistice și asupra numărului de construcții autorizate în orașele mici — în afară de municipii. Deși cum se menționează în publicația [2]) după ale cărei date ne orientăm; numărul orașelor incluse nu a fost întotdeauna același pentru fiecare an, datele sunt totuși semnificative pentru evoluția construcțiilor în orașele mici. Construcțiile în orașele mici reprezintă în perioada 1930—1938 circa 27% din numărul construcțiilor în orașele municipii. Proporția aceasta arată modul de stratificare a consumului de locuințe în spațiu, proces care s'a menținut în timp, dar s'a atenuat ușor în anul 1938.

Consumul de *mobile* nu poate fi evaluat cantitativ și în ansamblu, din cauza diversității de produse și, mai cu seamă, din cauza gradului de răspândire al unităților de producție. Datele de producție privind întreprinderile a căror producție este înregistrată de Ministerul Economiei Naționale nu sunt concludente în ceea ce privește evoluția consumului, mai cu seamă în ceea ce privește mărimea absolută a acestuia. O parte apreciabilă a cantităților de mobile consumate sunt produse în ateliere și în interiorul gospodăriilor, scăpând astfel înregistrărilor statistice. Datele de producție ale Ministerului Economiei Naționale pot fi totuși folosite cu titlu indicativ asupra valorii consumului de mobile a unei părți din mediul urban și a unei părți din cel rural, părți care formează debușeul mobilei produsă în întreprinderile a căror producție se înregistrează. Cu aceste date nu se poate face însă nici judecată privind gradul de înzestrare cu mobilă. In medie, în perioada 1927—1937 consumul limitat de mobilă — menționat mai sus — după datele oficiale de producție a fost de circa 210 milioane lei anual.

Altă categorie de consum în cadrul mijloacelor de întreținere o formează consumul pentru *încălzit* și *luminat*.

Pentru încălzit, consumul principal este consumul de *lemne de foc*. Consumul lemnului de foc nu poate fi evaluat cu exactitate din cauza naturii însăși a acestui consum. Evaluarea unei părți a consumului, — și anume a consumului urban, — se poate face după transporturile de lemne de foc pe C.F.R., la care se adaugă un procent de circa 20% [1]) reprezentând transporturile cu căruțele și autocamioanele. Partea aceasta a consumului care intră în economia de circulație a fost în perioada 1929—1938 de circa 3,7 milioane tone anual. La cifra de mai sus trebue adăugat consumul de lemne din cadrul menajelor — cu deosebire rurale — care nu parcurge economia de circulație. Evaluarea acestui consum este aproape imposibil de făcut. Prin aproximație, ținând seamă de numărul menajelor rurale și a unei părți din cele urbane care se alimentează nemijlocit cu lemne de foc și apreciind consumul mediu necesar anual, se ajunge la un consum de 1,5—20 milioane tone. Adunat consumul nemijlocit cu consumul înregistrat prin mijlocirea datelor de transport, se ajunge la cifra totală a consumului relativ de lemn de foc de circa 5—5,5 milioane tone anual. Alte evaluări [2]) indică de asemenea consumul total de lemn de foc ca fiind în jurul cifrei de 5 milioane tone anual.

[1]) Pentru numărul de clădiri construite nu posedăm date publicate decât în 1934.

[2]) *Conjunctura Economiei Românești*, buletin trimestrial. Colecția 1936—1938.

[1]) *Conjunctura Economiei Românești*, Nr. 4 din 1936.

[2]) Ing. Gh. Gh. Antonescu, *Contribuțiuni la studiul alimentării cu gaze a Municipiului București*. Buletinul Institutului Românesc de Energie, Nr. 2, Iunie 1939.

O evaluare a consumului de lemn de foc publică revista « Buletinul Institutului Român de Energie » [1]). Cantitățile consumate au fost:

	Mii de tone		Mii de tone
1929	5.405	1933	4.687
1930	5.299	1934	4.728
1931	5.149	1935	4.725
1932	4.850	1936	4.725

Urmărind evoluția consumului de lemn de foc după cantitățile transportate pe C.F.R., rezultă că între 1928—1938 cantitățile consumate au fost — cu ușoare oscilații și reveniri dela un an la altul — în continuă creștere. Aceeași evoluție rezultă și din datele publicate mai sus.

Tot ca mijloace de încălzit și utilizări casnice se folosesc și cărbunele, păcura, gazul de iluminat și în ultimul timp butanul, etc.

Consumul gazului metan [2]) pentru utilizări domestice a fost:

	Mii m³		Mii m³
1931	41.703	1934	21.875
1932	31.783	1935	25.654
1933	32.802		

In ceea ce privește consumul orașului București [2]), iată care este cantitatea și valoarea consumului său:

Tab. VII. — Combustibil utilizat în București

Combustibilul (1)	Cantități (2)	Valoare (mil. lei) (3)
Lemne de foc	700.000 tone	630,0
Păcură	350.000 tone	560,0
Cărbune	31.000 tone	35,7
Gaz de iluminat	8.700.000 m³	54,5
Butan	319.000 m³	15,6

Notă. — Autorul nu indică anul la care se referă datele de mai sus; noi credem că la 1938.

Valoarea anuală a combustibilului consumat în București — fără a ține seamă de electricitatea folosită la încălzit, dar și fără a scădea valoarea cantității de combustibil utilizat pentru gătit (butan) și luminat (gaz de iluminat) — revine la circa 1,3 miliarde lei.

Consumul de *electricitate* se ridică, — socotind după media anuală a producției, în perioada 1925—1937, — la circa 600 milioane Kw. Din această producție, numai o parte este consum propriu zis, restul fiind folosit ca energie în producția industrială. Energia electrică produsă, în 1937, de uzinele electrice pentru distribuția publică a fost de 537,0 milioane Kw, din care circa 200 milioane Kw a fost utilizată în consumul industrial. Consumul propriu zis a fost de 337,0 milioane Kw, din care trebue scăzută cantitatea de curent folosită la iluminatul public.

[1]) *La Société Générale du gaz et de l'Electricité de Bucarest. L'énergie dans le ménage.* Raport général concernant la Roumanie. Buletinul Institutului Român de Energie, Septemvrie 1938.

[2]) Ing. Gh. Gh. Antonescu, *op. cit.*

In anii 1935 [1]) și 1936, luminatul și întrebuințările casnice de curent, au fost respectiv de 74.822.346 Kw și de 78.585.557 Kw, ceea ce revine la 17,5% și 16,5% din totalul energiei produse de uzinele care livrează terților. Pentru luminatul magazinelor, birourilor, etc., s'a folosit de asemenea o cantitate aproape egală, de 60.966.356 Kw în 1935 și de 66.495.471 Kw în 1936.

In 1937, totalul localităților alimentate cu curent electric, a fost de 510, cu o populație de 4.431.000 locuitori reprezentând 24,6% din totalul populației. Consumul total de energie [2]) pentru scopuri casnice este de 13.758,9 miliarde calorii anual, ceea ce revine la 16 miliarde Kwo. Pe cap de locuitor revine la 8.850 Kwo. iar pe menaj 38.700 Kw.h. Valoarea totală a acestui consum atinge cifra de 34.445 miliarde lei, fiind 1900 lei anual pe cap de locuitor și 8.330 lei de fiecare menaj.

Consumul de *îmbrăcăminte* și *încălțăminte* este foarte greu de evaluat, pe deoparte din cauza diversității consumului, iar pe de altă parte din cauză că o bună parte din produsele consumate se fabrică în cadrul gospodăriilor din materii prime produse tot în interiorul gospodăriilor, fie total, fie în parte.

Din cauza variației structurii importului și a producției, precum și pentru a nu da loc la duble însumări, o evaluare a consumului ar implica un calcul complicat, care nu-și are locul în cadrul unui studiu de natura acestuia. De aceea vom încerca o indicare a consumului de îmbrăcăminte și încălțăminte, plecând dela produsele finite. Intre 1927—1937, consumul total de țesături se ridică la cca. 23,9 mii tone anual, ceea ce revine la circa 1,3 kg. țesături anual pe cap de locuitor. Trebue semnalat că, în 1937, consumul de țesături a fost cu 9,0% sub consumul din 1927. In realitate nivelul a fost și mai redus, dacă se ține seama de creșterea populației și de stocarea pentru apărarea națională a unei părți din producție. La consumul de țesături de bumbac de mai sus, se adaugă 15—20 mii tone anual import fire de bumbac țărănesc, care se transformă în pânzeturi, în cadrul gospodăriilor țărănești. Adunată producția și importul de țesături cu importul de fire de bumbac țărănesc, se obține consumul aproximativ de bumbac.

Consumul de *țesături de lână*, — consum care este satisfăcut de producția de fabrică și import, — revine la circa 5—7 mii tone anual. Consumul de postav țărănesc nu poate fi evaluat, neștiindu-se cât din lâna produsă este prelucrată în fabrici și cât rămâne în cadrul gospodăriilor țărănești.

Consumul de *încălțăminte* [3]) civilă, respectiv confecționată în întreprinderi, a fost, după datele de producție, de circa 600 tone anual între 1924—1932. Asupra consumului efectiv total nu există date statistice publicate, iar un calcul cu datele ce ne stau

[1]) *La Société Générale du gaz et de l'électricité de Bucarest, op. cit.*

[2]) *La Société Générale du gaz et de l'électricité de Bucarest, op. cit.*

[3]) *Institutul românesc de conjunctură*, buletin trimestrial anul I, Nr. 1, 2, 1933.

la dispoziţie — cantităţile de piei crude şi prelucrate importate şi exportate — poate duce la erori. Evaluări indirecte — după bugete — din lipsa acestora nu se pot face nici pentru mediul urban, nici pentru cel rural. Asupra consumului posibil, desigur că s'ar putea face evaluări, dar ceea ce interesează în această parte a studiului este consumul existent, nu cel posibil.

7. *Distracţii şi servicii*

Tot în cadrul mijloacelor de întreţinere, trebue evaluat şi consumul de *distracţii* şi *servicii.*

In ceea ce priveşte consumul de distracţii, în general, în măsura în care face parte din nevoile de ordin cultural, a format subiectul unei analize aparte, iar în ceea ce are particular (cafenele, cârciumi) a fost indirect evidenţiat la consumul de băuturi (vin, bere, alcool). După datele recensământului din 1930, existau în România 28.063 restaurante, birturi, cârciumi şi cafenele. Date asupra consumului efectiv în cadrul acestor întreprinderi de distracţii nu există, în afara datelor fiscale, care nu sunt însă — după cunoştinţa noastră — publicate, iar conţinutul lor ar fi puţin concludent asupra cantităţilor efectiv consumate, problemă care interesează în prezentul studiu. Raportul între populaţie şi numărul întreprinderilor de distracţie, ne arată că în mediul pe ţară, revine de fiecare întreprindere un număr de peste 500 locuitori. In realitate raportul este mult mai ridicat, dacă se exclude din calcul o parte a populaţiei femenine şi tineretul.

Consumul de *servicii* este imposibil de evaluat direct. Lipsa de bugete urbane şi rurale face ca evaluarea să nu poată fi făcută nici indirect.

CONCLUZIUNI

In cercetarea de până acum s'a evaluat consumul mediu anual al câtorva bunuri de consum, din categoriile de trai şi mijloace de întreţinere. Conţinutul acestor evaluări are însă un caracter static. In realitatea lui, consumul — respectiv cantităţile consumate — este într'o continuă variaţie, pe deoparte din cauza cantităţilor în sine, iar pe dealtă parte din cauza populaţiei consumatoare, ambele aceste elemente (cantităţi şi populaţie) fiind în permanentă schimbare. Ori, realitatea consumului constă tocmai în raportul în care se găseşte populaţia cu cantităţile consumate; câtă cantitate din produs revine succesiv

Tab. VIII. — Evoluţia consumului pe cap de locuitor

Anul (1)	Cafea kg (2)	Orez kg (3)	Ceai kg (4)	Lămâi kg (5)	Tutun kg (6)	Zahăr kg (7)	Bere litri (8)
1925	0,242	1,374	0,041	0,401	0,950	7,191	3,848
1927	0,238	1,268	0,041	0,459	0,931	5,989	5,415
1929	0,236	2,786	0,032	0,396	0,783	8,340	4,371
1932	0.235	1,091	0,025	0.377	0,608	—	—
1935	0,229	1,905	0,022	0,237	0,587	4,183	2,339
936	0,052	1,537	0,015	0,210	0,560	4,908	2,379
[illegible]	0,159	1,258	0,017	0,304	0,606	5,349	2,653
1938	0,160	1,191	0,011	[illegible],314	0,610	5,463	2,759

în timp pe cap de locuitor. Raportul acesta exprimă mişcarea reală a consumului într'o perioadă dată. Tabloul de mai jos este deosebit de concludent sub raportul evoluţiei consumului câtorva produse la noi.

Consumul de cafea de 0,252 kg în 1925 pe cap de locuitor, scade în 1929 cu 2,5%, se ridică din nou uşor în 1932 şi scade apoi treptat, ajungând în 1938 la 0,160 kg, ceea ce înseamnă că este cu 43,9% sub nivelul din 1925. Consumul de ceai, în continuă scădere între 1925—1938, ajunge dela 0,041 kg pe cap de locuitor în 1925, la 0,011 kg în 1938, adică cu 73,2% inferior celui din 1925.

Orezul, al cărui consum era în 1925 de 1,364 kg pe cap de locuitor, creşte în 1929 cu 102,8%, pentru a scădea continuu şi a ajunge în 1938 la 1,191 kg, fiind cu 13,3% sub nivelul din 1925. Consumul de tutun, de 0,950 kg în 1925, creşte la 0,931 în 1927, pentru a scădea de asemenea treptat şi a ajunge în 1938 cu 35,8% sub nivelul din 1925.

Consumul de zahăr a fost în 1925 de 7,191 kg pe cap de locuitor. Acest consum se micşorează în 1927 cu 16,7% şi creşte din nou în 1929, fiind cu 16,0% peste nivelul anului 1925, pentru a scădea foarte accentuat în 1932—1936 şi a atinge 5,463 kg în 1938, când se află cu 23,2% sub consumul din 1925. Consumul de bere a scăzut şi el continuu dela 1925 la 1938, fiind în 1938 cu 28,3% mai redus decât în 1925.

Un aspect interesant al consumului este relevat de comparaţia cantităţilor consumate pe cap de locuitor în 1938 faţă de 1914. Datele comparative arată următoarea reducere a cantităţilor consumate pe cap de locuitor:

	Diferenţa în 1938 faţă de 1914 %
Cafea	— *50,8*
Orez	— *50,5*
Ceai	— *60,7*
Lămâi	— *29,0*
Bumbac	— *27,8*

Scăderea cea mai accentuată s'a înregistrat la consumul de ceai (—60,7%) urmată în ordine succesivă de descreştere de consumul de cafea (—58,8%), orez (—50,5%) lămâi (—29,0% şi bumbac (—27,8%). Dacă în baza câtorva articole s'ar putea formula unele concluziuni, se poate spune pe deoparte — pe baza datelor de mai sus — că în perioada de după răsboiu, consumul cel puţin a unei părţi a mijloacelor de trai a scăzut mai mult decât consumul mijloacelor de întreţinere şi că, pe de altă parte, consumul în ansamblu al bunurilor de consum s'a redus.

Alt aspect al consumului, este aspectul *regional.* La noi, din lipsă de date statisitice, nu se poate face o analiză regională a consumului, cu toată valoarea de netăgăduit pe care o are atât sub raportul cantităţilor consumate — respectiv standardul de viaţă — cât şi sub raportul puterii de absorbţie a regiunilor — respectiv a debuşeului intern. Aceeaşi lipsă de date statistice face imposibilă o analiză a consumului pe sectoare — *urban, rural* — şi pe *cate-*

gorii sociale. Numărul încă redus de bugete ţărăneşti, care s'au întocmit de echipele regale studenţeşti în campaniile trecute, ca şi contabilităţile Institutului de Cercetări Agronomice al României şi bugetele întocmite de cercetările monografice întreprinse de Institutul de Cercetări Sociale al României, nu permit o evaluare directă a consumului ţărănesc, plecându-se dela cantităţile consumate în cadrul gospodăriilor. Pentru consumul urban, evaluarea pe bază de bugete prezintă şi mai puţine posibilităţi de realizare, din cauza lipsei complete de bugete. Evaluările, — care nu ar pleca dela constatările consumului de fapt după bugete, sau dela date de desfacerea produselor pe categorii consumatoare, — riscă să fie evaluări ale consumului *posibil*, nu ale consumului *real*.

Aspectul cel mai important sub care poate fi analizat consumul, este aspectul corelaţiei *cantităţilor consumate* cu *preţurile* şi *veniturile*. O astfel de analiză implică existenţa unui material statistic, fără de care concluziile au nu numai o valoare relativă în sine, dar sunt lipsite de un fundament ştiinţific absolut necesar. Urmărirea mişcării în timp a cantităţilor consumate şi explicaţia cauzală a oscilaţiilor, într'un sens sau altul, necesită date statistice şi preexistenţa de analize pe produse, date care lipsesc la noi. O corelaţie între aceste trei elemente poate arăta măsura în care variaţia preţurilor şi veniturilor influenţează cantităţile consumate. La noi, din cauza pe deoparte a lipsei de material statistic privind evoluţia preţurilor şi veniturilor pe o perioadă lungă de timp, iar pe de altă parte, din cauza cantităţilor reduse de produse consumate pe cap de locuitor, corelaţia nu este concludentă. In deosebi acest din urmă factor — consumul scăzut — face ca variaţiile consumului să fie determinate mai mult de alte cauze decât de oscilaţiile preţurilor şi veniturilor. Variaţiile de ordin structural sunt mai importante decât cele de ordin conjunctural. Din acest motiv, concluziile eventuale, trase pe baza unei corelaţii între factorii de mai sus, au, fără îndoială, o valoare foarte relativă.

Un studiu [1]) făcut în Institutul de Conjunctură din Germania, arată că liberul consum (atât cel *elastic* cât şi cel *rigid)* este dependent de *venituri* în gradul în care la o variaţie în plus sau în minus de 1% a cheltuelilor totale de consum, cheltuelile pe categorii variază:

pentru mobilă şi obiecte din casă 2,0%.
pentru mijloace de întreţinere (Genussmittel) 1,6%.
pentru circulaţie 1,5%.
pentru îmbrăcăminte 1,2%.
pentru cultură şi lux (numai trebuinţele obiecte) 1,2%.
pentru sănătate 1,0%.
pentru hrană 0,8%.
pentru curăţenie 0,8%.

Pe categorii de consum *(rigid* şi *elastic)*, cheltuelile de consum în perioada 1926—1933 au variat astfel:

	1926	1929	1933
Consum rigid (hrană, locuinţă, încălzit, luminat, curăţit, îngrijirea sănătăţii)	*55,4%*	*53,9%*	*58,9%*
Consum elastic (îmbrăcăminte, mijloace de întreţinere, mobilă, obiecte casnice, circulaţie, prestări de servicii personale, etc.)	*44,6%*	*46,1%*	*41,1%*

Datele statistice arată că, dela 1926—1933, cheltuelile de consum cu caracter rigid au crescut (dela 55,4% la 58,9% din totalul cheltuelilor) în timp ce cota parte de cheltueli pentru consumul elastic s'a comprimat (dela 44,6% în 1926 la 41,1% în 1933). Aceasta demonstrează că în timp ce consumul rigid a scăzut cu o cotă oarecare, cel elastic a scăzut mult mai mult. Datele absolute sunt mai concludente. In timp ce cheltuelile totale de consum au scăzut dela 61,44 miliarde mărci în 1926 la 50,81 miliarde mărci în 1933, consumul rigid scade dela 34,03 miliarde mărci la 29,93 în 1933, iar cel elastic, dela 27,41 miliarde mărci, la 20,88 (primul s'a redus în 1933 faţă de 1926 cu 12,0% iar al doilea cu 23,8%). Variaţiile arată modul în care cele două categorii ale cheltuelilor de consum se adaptează la oscilaţiile ciclice ale vieţii economice.

La noi, un calcul similar nu este posibil din lipsa datelor de consum individual pe categorii sociale (respectiv bugete), care să facă posibilă evaluarea de ansamblu a consumului. Datele de producţie şi import sunt, pe deoparte, parţiale iar, pe de altă parte valoarea lor nu consună cu valoarea consumului, care include, pe lângă costul de producţie, toate sarcinile provenite din economia de circulaţie, valoarea consumului fiind egală cu valoarea bunurilor de consum la ultimul vânzător.

r. m.

[1]) *Konjunktur politische Verbrauchslenkung*, de E. Wagemann în « Vierteljahrschefte zur Konjuncturforschnung », 1935, caetul 3.

MONETĂ DACICĂ DIN TRANSILVANIA

PREŢURILE

Evoluţia preţurilor este revelatorie pentru istoria economică în general. Puterea de cumpărare a monetei este aceea care determină, de fapt, bogăţia sau sărăcia unei ţări şi nu valoarea aurului, supusă fluctuaţiilor de preţ, şi, cu atât mai puţin, valoarea decretată a hârtiei-monete.

Studiul evoluţiei preţurilor în România, sau în principatele româneşti, ar putea oferi cercetătorilor o seamă de date surprinzătoare. Acest studiu pretinde însă o serie de cercetări aprofundate pe cari nimeni nu le-a întreprins până acum.

Date omogene şi uşor controlabile asupra acestei probleme nu posedăm decât pentru perioada de după răsboiu.

PERIOADA 1921—1929

Refacerea economiei sdruncinate de răsboiu, înlocuirea monetelor din teritoriile alipite şi retragerea biletelor emise de ocupaţia străină n'au putut fi realizate decât printr'o masivă sporire a circulaţiei fiduciare, care a condus la o corelativă depreciere a monetei, atât în exterior cât şi în ţară. Până în 1927, adică până în momentul stabilizării de fapt, evoluţia preţurilor se confundă cu situaţia schimbului.

Dintru început, preocuparea de căpetenie a Statului a fost să limiteze influenţele cursului leului la piaţa monetară, căutând prin diferite măsuri să menţină preţurile interne sub paritatea mondială. Această politică a fost în mare parte realizată prin instituirea taxelor de export, prin contingentarea exportului şi prin prohibirea importului anumitor articole de ultimă necesitate. Prin presiunea astfel exercitată asupra nivelului costului vieţii, Statul apăra în primul rând pe consumator, dar în acelaşi timp înlesnea o adaptare a bugetului de cheltueli şi venituri la o economie în continuă schimbare.

Nivelul preţurilor n'a putut fi comprimat însă un timp prea îndelungat. In 1923, tendinţele speculative normale în perioadele de inflaţie, suprapuse limitării ofertei, determină o urcare accentuată a preţurilor în lei hârtie. Nu dispunem de date pentru preţurile de gros din această perioadă, însă preţurile de detaliu ale articolelor de primă necesitate semnalează destul de elocvent schimbarea intervenită în 1923: preţurile în lei hârtie întrec pentru prima oară preţurile în lei stabilizaţi. Această poziţie a preţurilor în lei hârtie se menţine până în 1927, începutul stabilizării de fapt.

Preţurile de gros prezintă cu totul altă evoluţie. Aproape toate articolele cari compun indicele de gros erau în această perioadă importate în întregime sau într'o proporţie covârşitoare. Deprecierea monetară şi insuficienţa cantităţilor importate au influenţat preţurile respective într'o măsură mai însemnată: s'ar putea spune că preţurile articolelor considerate au fost dela început deasupra parităţii externe. Comprimarea preţurilor reuşind mai lesne în cazul produselor indigene decât în cazul produselor importate, preţurile de gros sunt în 1924 cu mult mai ridicate decât preţurile de detaliu. Aceiaşi diferenţă de nivel relativ, în raport cu 1929, se constată pentru preţurile agricole şi industriale.

In 1925 se întâmplă însă ca recolta agricolă să fie cu totul deficitară, ceea ce constitue un prilej pentru preţurile de detaliu ale articolelor de primă necesitate să recupereze din decalajul faţă de deprecierea monetară.

Astfel se explică şi creşterea trecătoare a indicelui preţurilor agricole din acel an.

In ultima jumătate a anului 1926, scăderea preţurilor mondiale pentru produsele petrolifere determină o primă flexiune a indicelui de gros, iar în 1927, indicele preţurilor industriale acuză prima scădere. Scăderea preţurilor produselor petrolifere corespunde unei situaţii determinate de o serie de evenimente: creşterea producţiei mondiale, dumpingul rusesc, descoperirea zăcămintelor din Irak, lupta dintre Standard Oil şi Royal Dutch pentru câştigarea debuşeelor europene.

Primele luni de stabilizare efectivă găsesc preţurile interne încărcate cu plus-valoarea speculativă a inflaţiei, iar preţurile mondiale în declin. Pe deasupra, piaţa devizelor s'a găsit în 1927 în faţa unei oferte excepţionale, determinate în egală măsură de excedentul balanţei comerciale şi de importul de capitaluri atrase de perspectiva beneficiilor ridicate şi de proiectul stabilizării monetare. Institutul de emisiune, a cărui capacitate de cumpărare era limitată de plafonul biletelor în circulaţie prevăzut de convenţia încheiată în 1925 cu Ministerul Finanţelor, nu a putut absorbi acest surplus de devize. S'a creat astfel o disparitate între puterea de cumpărare internă a leului şi cea externă. Preţurile industriale şi

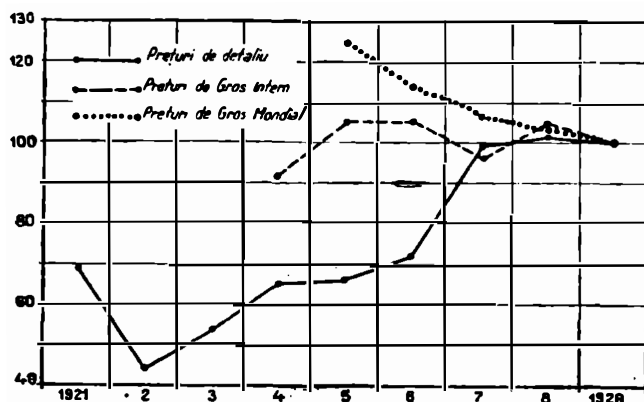
ale articolelor importate sunt nevoite să scadă, indicele corespunzător trecând dela 108,9 la 100,0.

In Iulie 1928, Banca Națională este autorizată să sporească emisiunea în scopul cumpărării de devize convertibile în aur. Pe această cale, importurile de capital, producând o majorare a circulației fiduciare, devin de data aceasta un suport al prețurilor industriale interne, cari se mențin astfel la un nivel constant până în 1929, cu toată scăderea prețurilor mondiale.

Tariful vamal din 1927 cu tendințe net protecționiste a contribuit într'o oarecare măsură la evoluția divergentă a prețurilor interne în raport cu situația pieții externe.

O evoluție analoagă se constată în sectorul prețurilor agricole, a cărei cauză este de altă natură. Prețurile agricole, cari fuseseră comprimate prin taxele de export trebuiau neapărat aduse la paritatea mondială pentru ca operația de stabilizare să aibă toate garanțiile de succes. De asemeni, economia internă ajunsese la un grad de desvoltare care nu mai periclita satisfacerea consumului intern, iar finanțele publice își puteau găsi aiurea un echivalent de venituri. Taxele vamale de export au fost simțitor reduse în Ianuarie 1928. Prețurile agricole acuză imediat o însemnată urcare. Nivelul atins însă în 1928 este în mare parte datorit și recoltei insuficiente de porumb din acel an.

Diagrama 1 — Evoluția prețurilor de gros și de detaliu în anii 1921—1929

Perioada premergătoare stabilizării monetare de drept, 1927—28, a fost așa dar caracterizată printr'o evoluție a prețurilor interne în sens invers celei de pe piața mondială, fapt care explică în bună parte intensitatea cu care criza din 1930 a lovit întreprinderile din România.

Tab. I — Evoluția prețurilor de detaliu în anii 1921—1929

A n i i (1)	Lei hârtie (2)	Lei stabilizați (3)
1921	31,1	69,8
1922	39,6	44,4
1923	62,4	53,0
1924	75,0	65,4
1925	83,5	66,2
1926	94,2	71,8
1927	100,2	99,5
1928	99,9	101,3
1929	100,0	100,0

Tab. II — Evoluția prețurilor de gros în anii 1924—1929

A n i i	Mondial Aur	General	I n t e r n*)		
			Agricol	Industrial	Raport (4/5)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1924	—	91.4	82,4	98,9	83,3
1925	124,6	104.7	108,6	101,6	103,7
1926	113,9	104.7	101,6	108.9	95,6
1927	106,8	96,4	92,3	100,0	92,3
1928	104,6	105,2	111.1	99,8	111.3
1929	100,0	100.0	100.0	100,0	100,0

*) Acest indice nu are aceeași compoziție cu cel din perioada 1929—1938.

PERIOADA 1929—1940

La izbucnirea crizei din 1930, economia românească se găsea la începutul unui plan de redresare financiară și monetară: stabilizarea de fapt a monetei, realizată încă din 1927, fusese legalizată în Februarie 1929, iar împrumuturile de stabilizare contractate urmau să întărească poziția monetei și să contribuiască la completarea investițiilor industriale interne.

Incidența dintre această operațiune financiară și ivirea crizei economice a anihilat în bună parte avantagiile scontate ale stabilizării. Pe de o parte, capitalurile străine în căutarea de refugii socotite mai sigure, au fost exportate în masă, ceea ce, împreună cu fenomenul adiacent al tezaurizării monetare, a suprapus scăderii prețurilor agricole o evoluție deflaționistă. Sarcinile fixe ale economiei private, determinate de nivelul prețurilor și al dobânzilor din perioada de inflație anterioară anului 1927, și ale economiei publice, care tocmai contractase un însemnat împrumut și consolidase rentele datoriei publice dinainte de războiu, au constituit cea mai însemnată dificultate a economiei românești în primii ani de criză.

La toate aceste fenomene, s'a adăugat și elementul nou, al disparității dintre prețurile mondiale, agricole și industriale, disparitate de care a fost contaminată imediat și piața românească.

De fapt, disparitatea între aceste două categorii de prețuri apăruse încă din 1928, când prețurile cerealelor atinseseră cel mai ridicat nivel, în timp ce prețurile industriale nu prezentau scăderi însemnate decât dela începutul anului 1932.

Scăderea prețurilor mondiale și restrângerea comerțului general accentuau importanța sarcinilor fixe. Incă din primul an de criză, indicele prețurilor agricole scade cu 31,8%, iar cel al prețurilor industriale cu 7,1%, pentru ca în anul următor situația să se înrăutățească: 49,2% scădere pentru prețurile agricole și 28% pentru prețurile industriale. Intre timp, începând din Decemvrie 1930, prețurile petrolifere, cari rămăseseră la un nivel superior celui din 1929, se prăbușesc și ele, iar prețul grâului atinge în 1931 cel mai scăzut nivel, 37,4% în raport cu prețul din 1929.

Față de această situație, politica de prețuri a Statului ia o nouă atitudine. Dacă până în 1927, rațiuni în legătură cu apărarea consumatorului de influența conjugată a inflației și a prețurilor mondiale în urcare,

făceau până la un punct legitimă politica taxelor de export, după 1927 odată cu stabilizarea de fapt, s'a revenit la taxele de export normale, adică în cazul cel mai rău la o taxă cu caracter statistic. In 1931, Statul părăsește această politică neutră, și de data aceasta trece la apărarea producătorului, aparent în contra consumatorului dar, în fond, alături de acesta, adică alături de agricultor. In Mai 1931, se introduce pentru prima oară o primă de export pentru grâu în valoare de 10.000 lei la vagon.

Situația continuă să se agraveze și nici prin acordarea acestei prime, prețurile agricole nu pot fi menținute la un nivel remuneratoriu. In anul 1932, indicele prețurilor agricole coboară la 47,7. Pentru lichidarea pozițiunii debitorilor agricoli, care mențineа organismul bancar și piața creditului într'o situație precară, s'a trecut la conversiunea datoriilor agricole prin legea din 1932.

In 1932, intervine însă un nou factor în sectorul industrial. Sub presiunea evadării capitalurilor și a necesităților de transfer pentru datoria publică, moneta românească nu mai este cotată la paritatea legală pe piețele străine. Deprecierea atinge 9,1% în Decemvrie 1932. Pentru apărarea poziției legale a monetei, instituită cu atâtea sacrificii, se introduce în Mai 1932 controlul devizelor. Această măsură a avut ca rezultat imediat o tendință speculativă « à la hausse » asupra mărfurilor, ceea ce determină o urcare trecătoare a prețurilor industriale în a doua jumătate a anului 1932 și care se prelungește și în primele luni 1933. Pe deasupra, recolta slabă din 1932 provoacă o urcare importantă a prețului grâului care ajunge la Brăila până la 58.000 lei vagonul.

Indicele general al prețurilor acuză în consecință o urcare temporară în această perioadă. Tendința își găsește un suport speculativ și în contingentarea unor articole de import în Decemvrie 1932. Faptul că până în 1934 regimul restricțiilor la import se aplică într'un chip foarte liberal întrerupe acumularea de stocuri începută în 1932, și sub influența unei recolte mulțumitoare, prețurile cedează din nou în 1933, indicele general trecând dela 54,0 la 52,3.

In urma introducerii în Iunie 1933 a taxelor de contingentare, indicii prețurilor articolelor importate acuză primele urcări:

	1932	1933
Cafea Santos	66,4	71,6
Ceai Congo	74,0	79,5
Kamgarn	69,3	70,1
Cositor	50,1	57,4
Fer beton	60,0	62,2

Acestea sunt primele mișcări ascendente intervenite după 1930.

Pe deasupra, un volum însemnat de devize sustrăgându-se controlului și negociindu-se la cursuri superioare, deprecierea monetei continuă să se accentueze. Tot la cursuri superioare se negociază și devizele din operații în compensații. Prin acest procedeu, deprecierea monetară începe să influențeze direct atât prețurile de export cât și cele de import, și în 1934 asistăm la o primă urcare a prețurilor, mai ales în sectorul industrial; indicele prețurilor industriale trecând dela 62,2 la 63,4.

Cum între timp, capitalurile tezaurizate sunt repuse treptat în circulație, puterea de cumpărare crește în chip disproporționat, în raport cu nivelul prețurilor, iar creșterea cererii pentru produsele industriale încurajează un nou avânt de investiții industriale cari se văd atrase și de accentuarea protecției vamale în urma restricțiilor de import.

In 1934, din cauza recoltei mediocre, importurile de instalațiuni industriale nu pot fi acoperite prin export, astfel că balanța comercială nu se soldează decât cu un neînsemnat excedent. Restricțiunile la import încep de data aceasta să fie efectiv aplicate, iar regimul comerțului este completat prin stabilirea de prime de export diferențiale, alimentate dintr'o primă de import de 44% (Iunie 1935).

Prețurile interne sub influența acestor măsuri, la cari trebue adăogată și repriza prețurilor mondiale, se urcă simțitor de data aceasta, indicele trecând dela 52,4 în 1934 la 60,0 în 1935. De această repriză beneficiază și produsele agricole, al căror indice de preț trece dela 44,1 la 48,4.

Tab. III — Variațiunile procentuale ale indicilor de preț

Anul	Indicele mondial aur		Indicele românesc	
	1929 = 100	Variațiuni procentuale	1929 = 100	Variațiuni procentuale
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1929	100,0	—	100,0	—
1930	77,7	— 22,3	78,4	— 21,6
1931	56,3	— 27,5	60,2	— 23,2
1932	44,3	— 21,3	54,0	— 10,3
1933	41,5	— 6,3	52,3	— 3,3
1934	39,4	— 5,1	52,4	+ 0,2
1935	40,0	+ 1,5	60,0	+ 14,5
1936	43,6	+ 9,0	68,1	+ 13,5
1937	52,3	+ 20,0	78,2	+ 14,8
1938	43,1	— 17,6	78,3	+ 0,1
1939	—	—	87,7	+ 9,4
1940	—	—	133,7	+ 46,0

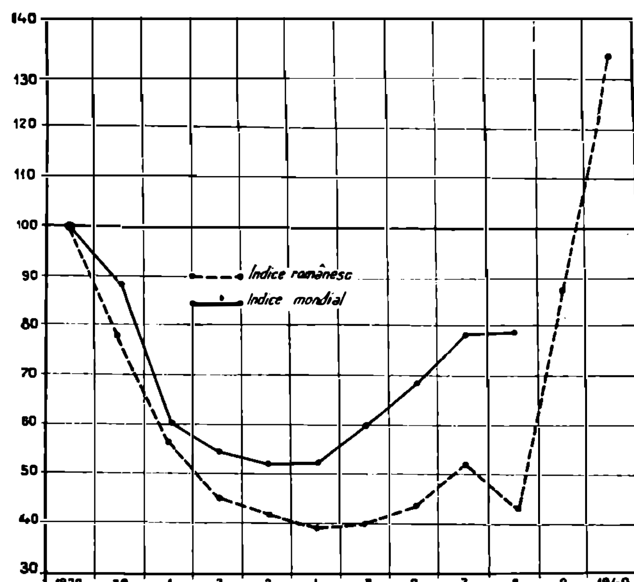
Regimul din Iunie 1935 nu face altceva decât să recunoască deprecierea monetară, însă prin această recunoaștere Statul renunță definitiv la o ajustare a prețurilor interne în raport cu cele mondiale, permanentizând în viitor disparitatea dintre prețurile mondiale și cele interne, atât în ceea ce privește nivelul general, cât și raportul dintre prețurile agricole și industriale.

In 1935, prețurile românești sunt cu mult deasupra celor mondiale. Diferența dintre indicele mondial aur și indicele românesc este în această privință de ajuns de importantă pentru ca să nu poată fi pusă pe seama deosebirei de structură.

Până în 1932 prețurile românești se desvoltă paralel cu cele mondiale. Primele măsuri de control al comerțului exterior și de susținere a prețurilor agricole produc divergențe între situația internă și cea mondială.

In Decemvrie același an se introduce regimul primelor valutare, rămas în vigoare până azi, și prin care se acordă o primă de 38% la exporturile în țările cu monetă forte, alimentată printr'o primă la import de aceeași mărime și o taxă ad-valorem de 12%.

Diagrama 2 — Evoluţia indicilor de preţuri mondial şi românesc în anii 1929—1940

Această taxă însă, prin modalitatea aplicării ei înseamnă cel puţin 15% din valoarea c.i.f. a mărfurilor importate. Taxa de 12% ad-valorem se aplică şi exportului de produse petrolifere, ceea ce înseamnă că prima valutară respectivă este mai redusă (38—12 = 26%) decât pentru celelalte produse de export.

Această diferenţiere şi-a găsit justificarea în nivelul preţurilor. Indicii preţurilor produselor petrolifere variau în 1935 între 71,8 (lampant) şi 89,3 (benzină uşoară) în timp ce preţurile celorlalte produse exportabile nu se ridicau peste nivelul 59,4 (ovăz).

Prin regimul din Decemvrie 1935, problema preţurilor interne a fost transformată dintr'o problemă de structură — preţuri agricole, preţuri industriale — într'o problemă de nivel. Intr'adevăr, soluţia dată problemei valutare în vederea menţinerii unei balanţe favorabile, a însemnat pentru valorificarea exportului prin sarcini adăogate preţurilor produselor de import. Cum regimul normal al comerţului nostru exterior este cel al unei balanţe excedentare, sarcina suportată de produsele importate este din această cauză mai mare decât suprapreţul acordat produselor agricole. Astfel privită problema, întreaga instabilitate structurală a preţurilor apare în mod evident.

In anii cari au precedat răsboiul, întreaga preocupare a Statului se limitează la a împiedeca scăderea sub un anumit nivel a preţurilor agricole. Preţurile industriale urmează evoluţia lor ascendentă, susţinute de repriza economică, de fiscalitatea în creştere şi de manevra la care sunt supuse în unele operaţii de valorificare a produselor de export.

In consecinţă raportul dintre preţurile agricole şi industriale, adică indicile puterii de cumpărare a agricultorilor continuă să scadă.

Incă din 1934, acest lucru devine aparent. Indicele preţurilor produselor cumpărate de agricultori prezintă în acest an o urcare importantă dela 69,0 la 74,1, care se continuă fără întrerupere până în 1938, în 1936 depăşind chiar nivelul anului de bază. In acest din urmă an, indicele puterii de cumpărare a agricultorilor atinge nivelul cel mai scăzut, 52,5.

Numai datorită situaţiei excepţional de favorabile din 1937, preţurile produselor agricole cresc într'o măsură mai mare decât preţurile industriale, fapt care se continuă şi în primul semestru 1938, adică până la prăbuşirea recentă a preţurilor cerealelor. Valorificarea recoltei s'a făcut în 1938 printr'o nouă sarcină impusă importului: lăsarea la libera negociere a unei cote din devizele rezultate din export. Cum operaţia a fost introdusă în ultimele luni ale anului, repercusiunea urcării cursului devizelor asupra preţurilor nu a avut timpul necesar să se arate în întregime. Este totuşi semnificativ că, într'o perioadă de declin a preţurilor mondiale, indicele preţurilor industriale româneşti trece dela 89,8 în trimestrul al treilea 1938 la 92,5 în trimestrul următor.

Indicele general al preţurilor de gros din România nu prezintă, în'1938, nici o variaţie în raport cu nivelul anului precedent. Indicele agricol este chiar în sensibilă urcare, dela 64,6 la 67,7, iar cel industrial în scădere, dela 94,1 la 90,7. Aceste variaţiuni sunt datorite exclusiv situaţiei din primul semestru, care poate fi privită însă ca excepţională.

Tab. IV — Indicele puterii de cumpărare a agricultorilor

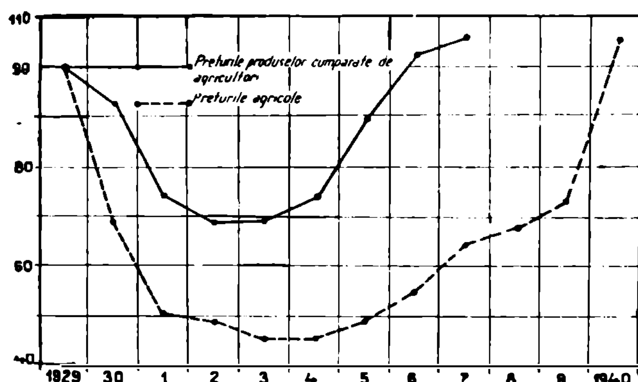
Anul (1)	Indicele preţurilor agricole (2)	Indicele preţurilor produselor cumpărate de agricult. (3)	Raport Col. 2+3 (4)
1929	100,0	100,0	100,0
1930	68,2	93,2	73,2
1931	50,8	74,5	68,2
1932	47,7	68,6	69,5
1933	44,9	69,0	65,1
1934	44,1	74,1	59,5
1935	48,4	89,5	54,1
1936	54,0	102,0	52,5
1937	64,6	106,8	60,5
1938	67,7	—	—
1939	72,7	—	—
1940	105,0	—	—

Prin urmare, evoluţia preţurilor româneşti a fost determinată în perioada 1929—1932 de situaţia pieţii mondiale, iar după această dată de către deprecierea monetară şi diferitele măsuri de menţinere a preţurilor agricole la un nivel minim. Preţurile mondiale au continuat să influenţeze preţurile româneşti şi după 1932, însă repercusiunea variaţiunilor pieţii mondiale pierde din importanţă în raport cu celelalte cauze.

Tab. V — Variaţia preţurilor articolelor de import

Anul	Deprecierea monetară	Indicii preţurilor de gros ale articolelor importate		Indicele industrial
		1932 = 100	Corectate pentru deprecierea monetară	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1932	5,93	100,0	100,0	100,0
1933	12,94	97,8	90,5	100,0
1934	26,66	114,4	89,2	101,9
1935	45,45	162,1	94,9	120,9
1936	44,76	190,5	11,9	136,2

Diagrama 3 — Evoluția indicelui prețurilor agricole și al indicelui produselor cumpărate de agricultori în anii 1929—1940

Faptul că, între timp, structura importului nostru s'a modificat și că industria indigenă a început să satisfacă o însemnată parte din consumul intern, a făcut ca deprecierea monetară să nu se reflecte în întregime în evoluția prețurilor interne. Elementele costului de producție au rămas în mare parte — cu excepția materiilor prime și amortizării instalațiilor noui — în afara influenței directe a deprecierii.

Acest lucru poate fi ilustrat prin comparația evoluției prețurilor bunurilor de consum importate cu evoluția nivelului general al prețurilor. Deprecierea monetară se resfrânge în întregime asupra prețurilor produselor importate, constatare care se desprinde clar din tabloul V. Prețurile produselor importate acuză variațiuni mult mai însemnate decât indicile prețurilor produselor industriale, iar aceleași prețuri corectate pentru depreciere urmează variațiunile prețurilor mondiale.

In primii ani de criză, nu s'a putut proceda la o modificare a fiscalității.

Statul nu s'a gândit la recuperarea unei părți din beneficiile comerciale realizate în urma urcării prețurilor decât în 1936, și atunci mai mult din cauza necesității de a adapta bugetul la noul nivel al prețurilor, decât din rațiuni de ordin economic. In 1935 și 1936 s'a procedat la o majorare a impozitelor indirecte — cifra de afaceri și taxe de consumație — prin care Statul și-a recuperat o parte din drepturile cari înainte de noua desvoltare a producției industriale interne, se percepeau la import.

Prețurile produselor interne se stabiliseră la nivelul produselor importate. Diferența reprezentată de taxa vamală și deprecierea monetară se împărțea între beneficiul în creștere și diferența de cost de producție. Din această cauză, noua fiscalitate, introdusă într'o perioadă de expansiune a prețurilor, s'a tradus integral printr'o urcare a prețurilor. Raportul dintre indicii prețurilor cu taxe și indicii prețurilor fără taxe acuză însemnate creșteri în 1935 și 1936. Influența fiscalității, continuată în anii următori, de data aceasta cu scopul de a găsi mijloacele financiare pentru înzestrarea armatei, nu mai poate fi urmărită statistic din cauza că din Aprilie 1937 s'a introdus sistemul taxelor forfetare pentru o serie întreagă de produse.

Creșterea prețurilor în urma urcării impozitelor indirecte poate fi evaluată în 1936 la 10%. Variația raportului dintre prețurile cu taxe și cele fără taxe, nu corespunde până în 1935 nici unei modificări fiscale, ci arată variația proporțională a taxelor fixe față de prețurile în scădere. In 1934, odată cu redresarea prețurilor, sarcina proporțională a taxelor indirecte scade și ea.

Majorarea impozitelor începută în Aprilie 1935, privind aproape exclusiv produsele industriale, a creat faza corelativă a transferului de valori dela oraș la sat, operat prin măsurile de valorificare a produselor agricole. Se stabilește astfel prin intermediul Statului, un circuit de valori între cele două ramuri de activitate, industrie și agricultură, care se închide însă prin schimburile intensificate între cele două economii.

Intensificarea activității industriale, a necesitat și o majorare proporțională a mijloacelor de plată, cu atât mai mult cu cât institutul de emisiune, care din Mai 1932 concentrează toate operațiunile de devize, a trebuit să adapteze mijloacele de plată în raport cu deprecierea monetară și cu diferitele operațiuni de credit în legătură cu clearingurile externe.

Se poate spune, așa dar, că evoluția prețurilor după 1934 s'a împletit, printr'o influență reciprocă, cu evoluția mijloacelor de plată, cari trec dela 28 miliarde la sfârșitul anului 1933 la 48 miliarde în 1938.

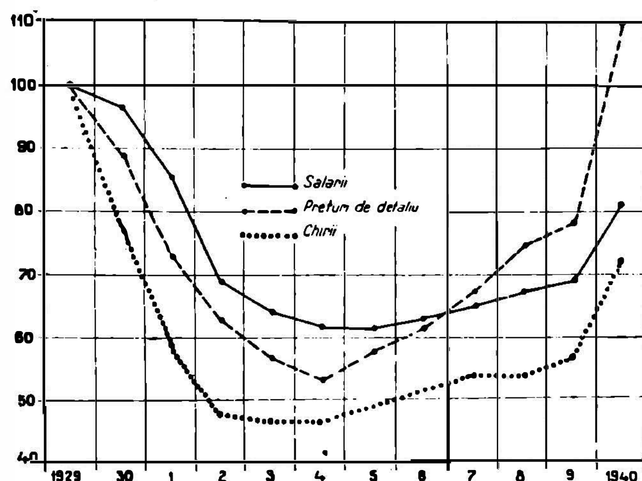
Un alt element al prețurilor de cost care s'a sustras influenței deprecierii externe a monetei au fost salariile. Indicile salariilor după ajustarea impusă de depresiunea prețurilor după 1929, scade simțitor în primii ani de criză, atingând valoarea 61,7 în 1934, împrejurul căreia se stabilizează cu toată repriza economică care începe să se contureze în acest an. Prima redresare a salariilor este întârziată din acest punct de vedere. Ea apare în 1936 și se continuă în anii următori. Ceea ce a permis salariilor să rămână în tot acest interval la un nivel relativ scăzut a fost în primul rând variația costului vieții. Examinând în lipsa unui indice adecuat al costului vieții, componentele principale, ale acestuia, adică indicele prețurilor de detaliu și al chiriei, constatăm că atât prețurile de detaliu cât și chiria au rămas până în ultimul an la un nivel foarte redus.

De fapt prețurile de detaliu nu încep să crească decât din 1935, adică cu un decalaj față de prețurile de gros, iar din 1932 și până în 1937, prețurile de detaliu au scăzut mai mult decât prețurile de gros, iar în repriză au crescut mai încet decât acestea, creând astfel condițiuni extrem de favorabile desvoltării industriei indigene.

In afară de corespondența cunoscută a poziției ciclice a prețurilor de detaliu față de cele de gros, evoluția prețurilor de detaliu a fost influențată de următorii factori specifici:

a) Produsele agricole în fața prețurilor de export în scădere și-au căutat un debușeu intern prin organizarea mai rațională a producției și desfacerii. In această privință cazul industriei alimentare este tipic;

Diagrama 4 — Evoluția salariilor, a chiriei și a prețurilor de detaliu în anii 1929—1940

b) Desvoltarea industrială s'a concentrat în primii ani în sfera bunurilor de consum (cazul industriei textile și a drogueriei);

c) Scăderea chiriilor în urma campaniei de construcții din perioada 1934—1936, scădere care a influențat în egală măsură costul vieții și sarcinile fixe comerciale.

Tab. VI. — Indicii salariilor, al chiriei și al prețurilor de detaliu în anii 1929 — 1940

Anul (1)	Salarii (2)	Prețuri de detaliu (3)	Chiria (4)	Raport între salarii și prețuri de detaliu (5)
1929	100,0	100,0	100,0	100,0
1930	96,1	88,4	77,6	108,7
1931	85,2	72,7	58,6	117,2
1932	68,8	62,2	47,2	110,6
1933	63,1	56,1	46,6	112,5
1934	61,7	52,8	46,6	116,9
1935	61,0	56,9		107.2
1936	62,4	61,1		102,1
1937	65,8	67,2	53,4	97,9
1938	67,0	74,6	53,4	89,8
1939	69.1	77,9	56,1	88,7
1940	81,6	110,5	71,8	73,8

Atât salariile cât și prețurile de detaliu ale articolelor de primă necesitate nu prezintă urcări mai însemnate decât din 1937 adică din momentul în care deplasarea producției dela bunuri de consum către mijloace de producție și lucrări de utilitate publică devine categorică. Indicele salariilor reale, care rămăsese în tot acest interval la un nivel relativ ridicat, scoboară cu începere din 1937 sub nivelul din 1938.

Regăsim așa dar, și în economia românească, mijlocul de a pune în evidență rezultatul economic al eforturilor de înarmare, într'o conjunctură ascendentă care își are ca suport chiar această latură de producție.

In concluzie, evoluția prețurilor românești a fost determinată între 1929 și 1939, de două conflicte majore:

a) Disparitatea dintre prețurile agricole și prețurile industriale, care amenința situația balanței noastre de plăți și care a condus la deprecierea monetei pe piețele străine;

b) Disparitatea dintre prețurile interne și cele mondiale, consecință a deprecierii monetare, și care permanentizându-se, a condus, prin intermediul diferitelor măsuri pentru valorificarea produselor exportabile, la o accentuare a denivelării prețurilor interne în raport cu structura prețurilor mondiale.

Echilibrul prețurilor nu a fost posibil decât printr'un control foarte accentuat al comerțului exterior, la adăpostul căruia economia românească și-a construit un suport propriu pentru industria indigenă, și a găsit resursele de alimentare a bugetului Statului cu sarcini crescânde.

Cu începere din 1939, prețurile încearcă, sub presiunea conjuncturii de răsboiu, o evoluție net ascendentă, mai pronunțată în sectorul produselor agricole. Această evoluție cu profunde repercusiuni de ordin social, nefiind încheiată încă, nu poate forma obiectul unei cercetări actuale.

n. g. r.

MONETĂ DACICĂ DIN TRANSILVANIA

COSTUL VIEŢII

In ţările cu o economie de schimb mai răspândită, unde schimburile sunt mai active în sensul că fiecare individ consumă într'o foarte redusă măsură rezultatul propriei sale activităţi economice, adică unde consumul produselor industriale care înglobează în ele munca unui grup foarte diferenţiat de activităţi este mai răspândit, costul vieţii constitue un nod central al mecanismului economic. Acesta este cazul ţărilor în populaţia cărora salariaţii ocupă un procent covârşitor.

In timp ce salariatul, specializat până la identificarea sa cu o piesă oarecare a unei maşinării, depinde în întregime de salariul său şi de raportul acestuia faţă de preţurile mărfurilor şi serviciilor de care are la rându-i nevoie, gospodăria agricolă recurge într'o măsură destul de redusă la produse şi servicii din afară. Oricare ar fi preţul produselor agricole, agricultorul îşi rezervă o parte aproape constantă pentru consumul propriei sale familii. Numai cauze naturale îi poate influenţa consumul absolut necesar existenţei.

Punând problema altfel, mărimea costului vieţii influenţează salariile, deci costul de producţie. De asemeni, de raportul dintre costul vieţii şi veniturile individuale depind disponibilităţile marginale ale veniturilor, care, fie prin economisire directă fie prin cumpărarea de bunuri durabile, influenţează masa investiţiilor şi prin urmare situaţia economică generală.

Nu este de mirare deci, că cele mai complete anchete asupra costului vieţii s'au făcut în ţările industriale. La noi în ţară o astfel de anchetă n'a fost încă întreprinsă, datele privind costul vieţii fiind stabilite după un buget aproximativ al cărui tip a fost extins tuturor oraşelor principale cu mici modificări absolut necesare, privind exclusiv spectacolele, lumina şi transporturile [1]).

O astfel de metodă nu ne poate da decât indicaţiuni limitate; de aceea şi analiza care urmează va fi, implicit, restrânsă.

1. *Costul vieţii în raport cu gradul de urbanism*

Nivelul costului vieţii dintr'o aşezare urbană, depinde în primul rând, abstracţie făcând de posibilităţile de aprovizionare imediată, de gradul în care acest oraş este încadrat în economia de schimb, cu alte cuvinte de gradul de ***urbanism.*** O aşezare omenească densă, având ca scop principal producţia sau distribuţia de bunuri pentru o colectivitate mai întinsă decât cea cuprinsă în ea, va da naştere la o presiune asupra cererii de bunuri de consum şi de servicii personale cu atât mai mare cu cât integrarea acelei aşezări în economia de schimb va fi mai adâncă.

Gradul de urbanism depinde aşa dar de:

1. Numărul întreprinderilor (I).
2. Numărul personalului acestor întreprinderi (N).
3. Numărul populaţiei (P).

Produsul primilor doi factori $I \times N$ ne va da o măsură a importanţei absolute a întreprinderilor. Măsura relativă a aceleiaşi importanţe va fi:

$$\frac{I \times N}{P}$$

Cum pe de altă parte, gradul de urbanism variază şi cu populaţia, obţinem indicele ordinal de urbanism:

$$\frac{I \times N}{P} \times P \quad \text{sau } I \times N$$

Valabilitatea acestui indice va fi însă limitată la aşezări cu aceiaşi evoluţie structurală.

După cum se poate constata din tablourile anexate, variaţia costului vieţii dela oraş la oraş este datorită în primul rând chiriei, adică rentei, şi numai în al doilea rând, alimentelor.

Renta este aşa dar factorul principal al determinării costului vieţii, el intervenind, direct, prin chirie şi, indirect, prin preţul de cost şi, mai ales, de desfacerea bunurilor de consum. Pe de altă parte, renta este în funcţie directă de gradul de urbanism.

Acest fapt se poate pune în evidenţă şi prin mijloace mai elocvente. Corelaţia dintre indicele de urbanism şi rangul de scumpete al costului vieţii este în general mai puţin pronunţată decât cea dintre rangul de urbanism şi chirie. Totuşi, influenţa suplimentară (indirectă) a rentei dispare în faţa elementelor majore de determinare a preţurilor: dificultăţi de transport şi aprovizionare.

Cu cât oraşele sunt mai puţin evoluate din punct de vedere economic, cu atât corelaţia între urbanism, de o parte, şi costul vieţii şi chirie, de alta, este mai

---

[1]) V. ***Statistica preţurilor de detaliu şi a costului vieţii pe 1933***, Institutul Central de Statistică.

ştearsă. Aşa se explică corelaţia mai redusă pentru Basarabia şi Bucovina. In cazul acestor provincii, factorii locali depăşesc în importanţă influenţa gradului de urbanism asupra costului vieţii.

Tab. I — Influenţa gradului de urbanism asupra costului vieţii.

Regiuni	Corelaţia dintre rangul de urbanism şi	
	Costul vieţii	Chirie
(1)	(2)	(3)
România	0,55	0,59
Transilvania	0,62	0,70
Bucovina	0,42	0,58
Vechiul-Regat	0,65	0,72
Basarabia	0,32	0,42

2. *Caracteristice regionale*

In Transilvania distingem o primă grupă compusă din oraşele: Cluj, Braşov, Timişoara, Sibiu, Oradea, Arad, Satu Mare, Tg. Mureş, cu un indice de urbanism cu mult mai ridicat decât restul oraşelor şi cu un cost al vieţii la fel. Se observă totuşi că în acele oraşe situate în regiuni deficitare din punct de vedere al aprovizionării cu produse agricole costul vieţii este mai ridicat decât l-ar indica rangul de urbanism corespunzător.

Transformarea relativ recentă a oraşelor Blaj şi Alba-Iulia în reşedinţe de judeţ a însemnat şi înseamnă încă o presiune asupra cererii de bunuri de consum, fapt care explică nivelul relativ urcat al costului vieţii din aceste oraşe.

In general, oraşele din Transilvania prezintă un cost al vieţii mai ridicat decât restul oraşelor româneşti. La acest lucru contribue în primul rând caracterul mai urban — mai precis, industrial — al acestei regiuni, iar apoi deficitul agricol al platoului Transilvaniei. Ceea ce grevează costul vieţii aci este în primul rând grupa alimentelor vegetale, iar în al doilea, chiria. Numai în Transilvania se găsesc oraşe pentru care costul alimentelor vegetale să întreacă pe cel din Bucureşti. Foarte frecvent oraşele din Transilvania se aprovizionează cu legume din alte regiuni ale ţării.

Pe deasupra, situaţia oraşelor din Transilvania în cadrul economiei româneşti este cu mult superrioară celei pe care o ocupau în cadrul vechei monarhii austro-ungare. Viaţa administrativă la care au fost chemate prin întregirea României a dat naştere la o supra-cerere de bunuri de consum, care se mai resimte încă.

Tab. II — Indicele nivelului mediu al grupelor de cheltueli pe regiuni Bucureşti = 100)

Regiunea	Total	Alimente	Imbrăcăminte şi încălţăminte	Lumină, apă combustibil	Diverse	Transport	Spectacole	Chirie
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
ROMÂNIA	65,4	84,4	85,1	85,1	86,3	15,0	43,2	46,3
Transilvania	69,8	88,7	88,3	81,1	89,8	18,1	41,6	54,4
Bucovina	64,3	82,4	83,9	79,9	83,4	12,1	45,3	47,4
Vechiul Regat	63,3	82,1	83,6	80,2	86,3	15,2	45,6	42.2
Basarabia	63,0	82,9	82,8	99,3	79,6	8,0	37,3	41,1

Aceeaşi constatare o putem face pentru Bucovina. Municipiul Cernăuţi prezintă un grad de urbanism care îl desprinde de celelalte oraşe ale regiunii. Dacă în restul oraşelor, costul vieţii nu este la nivelul corespunzător indicelui de urbanism, ci superior acestuia, faptul e datorit în cea mai bună parte densităţii populaţiei din această provincie, densitate care micşorează într'o bună măsură surplusul de alimente pentru aprovizionarea oraşelor.

Situaţia oraşelor din Basarabia, trebue interpretată în lumina caracteristicei acestei provincii: lipsa unei reţele complete de cale ferată. Aci găsim singurele oraşe reşedinţă de judeţ care nu dispun de nicio legătură de cale ferată: Hotin, Soroca, Orhei, Cahul.

Mai toate oraşele basarabene au aspect de târguri; oraşul Cahul este cel mai «rural» oraş din ţară, având cel mai redus indice de urbanism, 7.

In oraşele din sudul acestei provincii, lipsa pădurilor suprapusă insuficienţei mijloacelor de transport determină o scumpete excesivă a lemnelor de foc.

Acest fapt, împreună cu preţul foarte ridicat al electricităţii, care în unele oraşe ajunge până la 18 lei pe kwo., face ca indicele cheltuelilor pentru lumină, combustibil şi apă să fie foarte ridicat, întrecând cu mult nivelul pentru Bucureşti. Acest capitol grevează în mod excesiv costul vieţii din oraşele basarabene. Se poate spune deci că nivelul redus al costului vieţii din aceste oraşe corespunde mai degrabă unui trai inferior decât unei reale eftinătăţi.

Lăsând de o parte Municipiul Bucureşti precum şi celelalte oraşe sau municipii mai importante, se poate afirma că oraşele din Vechiul Regat au un cost de viaţă foarte scăzut; atât caracterul mai puţin urban, patriarhal am putea spune al acestor oraşe, cât şi regiunile excedentare în care sunt situate majoritatea acestor oraşe, contribue în egală măsură la acest lucru. Aci găsim şi cel mai scăzut indice alimentar şi cea mai mică rentă.

Oraşele din Vechiul Regat prezintă o uniformitate mai mare a structurii costului vieţii decât restul regiunilor. Chiar diferenţele absolute ale costului vieţii sunt, cu excepţia oraşelor mai mari, neînsemnate dela un oraş la altul.

Oraşul Bucureşti, este prin toate manifestările sale economico-sociale, un oraş de altă esenţă decât restul oraşelor. Din această cauză, costul vieţii în Bucureşti se detaşează net de nivelul mediu. Intre indicele costului vieţii în Bucureşti şi al Municipiului Cluj, al doilea oraş din ţară în ordine de scumpete, a existat în 1934 o diferenţă de 15,9%. Această diferenţă, sub influenţa reprizei economice, cu efecte mai elastice în centrele mai puţin importante, s'a redus în 1937 la 10,9%.

Aceiaşi diminuare a diferenţei de nivel faţă de costul vieţii din Bucureşti se observă în general pentru toate celelalte oraşe. Cel mai scăzut indice

în 1934 era al oraşului Dorohoi (51,7). In 1937, acest oraş a rămas mai departe cel mai eftin din ţară, însă costul vieţii respectiv reprezintă 53,3% din aceiaşi cheltuială pentru Bucureşti.

Din succesiunea oraşelor în raportul cu costul vieţii se desprind câteva trepte semnificative.

Clujul şi Braşovul fac tranziţia între Bucureşti şi grupa marilor centre urbane în care sunt cuprinse principalele oraşe comerciale şi industriale. In ultimii ani, multe din aceste oraşe au avut o evoluţie distinctă, din care cauză indicele de urbanism construit pe baza datelor din 1930 nu arată poziţia lor adevărată. Se explică în acest mod unele inversiuni ordinale între gradul de urbanism şi costul vieţii.

Urmează o a doua grupă care cuprinde aşezările de un ordin mai puţin important. Tranziţia între primele două trepte este făcută de oraşele Cernăuţi, Chişinău şi Galaţi.

In ultima clasă se cuprind şi câteva aşezări cu o populaţie limitată. Este cazul oraşelor reşedinţă din Transilvania, pentru care nivelul costului vieţii este mai ridicat, fie din cauza regiunii industriale în care se află (Oraviţa, Deva), fie din cauza regiunilor deficitare înconjurătoare, fie din cauza importanţei administrative în contrast cu activitatea economică corespunzătoare.

In fine, tipuri de tranziţie mai sunt şi oraşele cu cel mai redus cost de viaţă, cum ar fi Fălticeni şi Dorohiu, care fac legătura cu oraşele-târguri. Acestea din urmă nu sunt însă cuprinse în câmpul oficial de investigaţie statistică.

3. *Distribuţia costului vieţii pe grupe de cheltueli*

Costul vieţii nu se repartizează în chip rigid între diferitele grupe de cheltueli. Mai toate aceste grupe variază în chip determinat în raport cu nivelul costului vieţii. De fapt această variaţie prezintă o însemnată analogie cu distribuţia bugetului familial pentru diferite mărimi de venituri. Procesul este asemănător, nu însă identic.

In ipoteza preţurilor constante, pe măsură ce venitul creşte, o parte din cheltueli rămân în valoare absolută aproape invariabile, adică reprezintă un procent din ce în ce mai acăzut din totalul cheltuelilor. Acesta este cazul cheltuelilor celor mai imperioase, adică a cheltuelilor absolut necesare: hrană şi îmbrăcăminte. Orice creştere a venitului se repartizează într'o proporţie mai redusă acestor grupe de cheltueli, necesităţile fiind acoperite dinainte, şi într'o măsură mai mare cheltuelilor pentru necesităţi mai puţin stricte: mărimea locuinţei, mobilier, spectacole, etc.

Se poate afirma că un proces asemănător se întâmplă când comparăm un buget familial dintr'un oraş mai mare cu altul dintr'un oraş mai mic, veniturile din primul fiind în chip normal mai mari decât în cel de al doilea. Singura deosebire care poate interveni este variaţiunea preţurilor care poate influenţa în chip cu totul special structura bugetului familial dela oraş la oraş.

Procentul cheltuelilor pentru alimente creşte pe măsură ce costul vieţii descreşte. De fapt cheltuelile pentru alimente descresc în valoare odată cu costul vieţii, însă într'un pas mai mic. Indicele costului vieţii scade dela 100 la 53,3 (Dorohoi) în timp ce indicele cheltuelilor pentru hrană, mai puţin elastic, scade dela 100 la 75,4 (Botoşani).

In oraşele unde viaţa este eftină, se cheltueşte o proporţie mai mare din venit pentru alimente. Această proporţie variază dela 35,9 (Bucureşti) la 52,1 (Dorohoi). Reprezentarea grafică a variaţiei procentului reprezentat de cheltuelile pentru alimente în raport cu ordinul de scumpete al oraşelor ne prilejueşte să verificăm cauza principală pentru care unele oraşe din platoul Transilvaniei, deşi cu o populaţie şi activitate economică restrânsă, au un cost al vieţii ridicat: scumpetea articolelor alimentare datorită regiunii deficitare în care se găsesc.

Preţurile articolelor manufacturate depinzând mai puţin de condiţiunile locale, indicele pentru îmbrăcăminte şi încălţăminte este relativ stabil, variind între 103,6 (Cluj) şi 76,3 (Fălticeni). Fiind vorba de nişte cheltueli în genere mai reduse, procentul respectiv variază cu mult mai puţin, între 12,7 (Bucureşti) şi 16,9 (Dorohoi).

Acest procent corespunzând de asemeni unor cheltueli, în bună parte comprimabile, creşte pe măsură ce costul vieţii descreşte

Indicele pentru lumină, combustibil şi apă variază între 119,8 (Cahul) şi 52,0 (Tg. Jiu), adică prezintă aceiaşi oscilaţie ca şi indicele costului vieţii. Cheltuiala corespunzătoare acestei grupe nu mai prezenta nicio corelaţie faţă de costul vieţii, ea fiind în întregime determinată de condiţiuni locale.

In costul vieţii din oraşele din Basarabia, această cheltuială reprezintă, aşa cum am mai pomenit, un procent destul de însemnat, care merită să fie precizat pentru importanţa acestui aspect:

Cahul 15,6; Soroca 14,1; Cetatea Albă 13,8; Ismail 12,5.

Pe de altă parte găsim pentru oraşele din platoul Transilvaniei procentul reprezentat de cheltuelile pentru lumină şi combustibil relativ scăzut. De fapt, cheltuelile respective sunt normale, însă procentul respectiv apare redus din cauza importanţei grupei alimentare.

Procentul reprezentat de chirie descreşte paralel cu costul vieţii, ceea ce înseamnă că diferenţa între costul vieţii provine în primul rând din variaţia chiriei.

Indicele chiriei variază între 100 la Bucureşti şi 25,5 la Dorohoi, procentul respectiv cel mai ridicat îl întâlnim la Braşov (27,1), iar cel mai mic la Bazargic (11,6). Chiria este aşa dar cea mai elastică componentă a costului vieţii.

Din analiza de mai sus se desprinde un fapt care trebue reţinut: costul vieţii din oraşele româneşti prezintă o dispersiune excepţională, din care cauză structura este grevată în chip inegal de diferitele cheltueli. Comerţul de detaliu, în special desfacerea articolelor alimentare, nu a ajuns la o circulaţie deplină a acestor produse între centrele excedentare

și cele deficitare. Chiar desfacerea produselor manufacturate este excesiv grevată de sarcini fixe în centrele mai mici. Târgul local este caracteristica esențială a comerțului nostru de detaliu. Prețurile de detaliu au, în oricare țară, un caracter regional, variațiunile întâlnite însă în structura prețurilor românești sunt peste limita normală.

O comparație între bugetul de cheltueli al unei familii din București și bugetele familiale din alte țări va scoate în evidență și mai mult specificul distribuției sarcinilor existente în economia românească.

Tab. III — Distribuția bugetului familial în câteva țări

Țara	Total	Alimente	Imbrăcăminte și încălțăminte	Lumină, combustibil	Diverse	Chirie	Anul
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
România (București) [1]	100,0	33,0	13,1	7,7	17,4	28,8	1934
Polonia (Varșovia) [2]	100.0	34.7	13,1	5,6	24,3	22,3	1934
Suedia [3]	100,0	35,8	13,1	4,0	29,3	17,8	1933
Cehoslovacia [4]	100,0	39,3	15,2	4,8	18,1	22,6	1929/30
Danemarca (Copenhaga) [5]	100,0	34,3	11,6	3,9	34,4	15,8	1931

[1]) Pentru a înlătura diferențele de clasificare, cheltuelile pentru apă au fost înglobate în chirie, iar cele pentru transport și spectacole la diverse.
[2]) Statistique des prix, tome VI, fascicule I, Warsovie.
[3]) Revue internationale du travail, juin, 1935.
[4]) Revue internationale du travail, mars 1935.
[5]) Revue internationale du travail, novembre 1937

Trecând peste chestiunile de ordin tehnic, care limitează comparațiile internaționale, mai ales în ceea ce privește costul vieții, constatăm că alimentele grevează mult mai puțin bugetul familial din țara noastră decât în celelalte țări. Acest fapt stă la baza iluziei eftinătății vieții în orașele românești.

Diferența trebue să fie în realitate și mai accentuată decât apare în tablou, deoarece ancheta românească nu cuprinde absolut toate sarcinile din capitolul « diverse ».

De fapt, cheltuelile cu un caracter mai rigid și deci mai apăsătoare, cum sunt cele reprezentate de chirie, lumină și combustibil, ocupă un procent important în bugetul familial, grevându-l într'o măsură excesivă. Două sunt cauzele mai importante ale acestei stări. Dobânda ridicată a capitalului care n'a ajuns încă să se formeze în măsura în care poate fi absorbit de investițiile industriale, limitează inferior și chiria construcțiilor urbane. Pe deasupra, desvoltarea economică a Capitalei determină o creștere continuă a populației prin migrațiuni interne, creștere care constitue o permanentă supralicitație asupra locuințelor. Desvoltarea urbanistică impune de asemeni noui și progresive sarcini fixe pentru lucrările edilitare.

Bucureștiul n'a ajuns încă la echilibrul oarecum stabil al orașelor cu o evoluție aproape consumată.

4. *Variația în timp a costului vieții*

Prețurile articolelor de prima necesitate au variat simțitor în ultimii ani, și ceea ce este mai important, în mod inegal. Bineînțeles, această variație a avut o influență asupra structurii costului vieții.

Față de nivelul din 1913, articolele de prima necesitate erau în medie de 35 ori mai scumpe în 1929 și de 26, în 1937.

Ambii coeficienți de scumpire sunt echivalenți cu cei care indică variația prețului *pâinei*.

Era de așteptat ca prețul acestui articol de primă necesitate să nu sufere altă influență decât aceea a tendinței generale a prețurilor.

Articolele ale căror prețuri s'au scumpit față de 1913 într'o măsură mai accentuată sunt produsele coloniale și manufacturate, adică grupele care au fost influențate mai mult de deprecierea externă a monetei și de majorările proporționale ale taxelor de import și ale impozitelor indirecte.

Chiria care în 1929 era de aproximativ 54 ori mai mare decât în 1913, cu mult adică deasupra nivelului general de scumpire, nu mai reprezintă în 1937 decât de 28,5 ori chiria din 1913. Destezaurizarea, care începând cu 1934 a luat forma unei campanii de construcții urbane, a determinat scăderea simțitoare a chiriei, ajunsă la niveluri excesive imediat după răsboi.

Cheltuelile pentru chirie și produsele coloniale și manufacturate, grevează așa dar într'o mai mare măsură costul vieții în 1937 decât în 1913, sarcină care este în parte compensată de scăderea prețurilor

Tab. IV — Evoluția costului vieții la București pentru o familie de funcționari compusă din 5 persoane

Cheltuiala	1933		1934		1937		1938		1933	1934	1937	1938
	Lei	%	Lei	%	Lei	%	Lei	%	Indici, baza 1933 = 100			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
Total	11 054	100,0	10.596	100,0	12.421	100,0	12.989	100,0	100,0	95,9	112,4	117,5
Total alimente	3.862	34,9	3.498	33,0	4.419	35,6	4.616	35,8	100,0	90,6	114,4	120,3
Alimente animale	2.072	18,7	1,970	18,6	2.561	20,6	2.765	21,3	100,0	94,1	123,6	133,4
Alimente vegetale	1.292	11,7	1,190	11,3	1.472	11,9	1.500	11,6	100,0	92,8	114,0	116,8
Fructe	498	4,5	329	3,1	386	3,1	372	2,9	100,0	66,3	77,5	74,7
Total îmbrăcăminte și încălțăminte	1.418	13,1	1.388	13,1	1.588	12,8	1.710	13,2	100,0	95,8	109,6	118,7
Imbrăcăminte și încălțăminte	956	8,6	921	8,7	1.047	8,4	1.152	8,9	100,0	96,3	109,4	120,5
Confecțiuni	492	4,5	467	4,4	541	4,4	567	4,3	100,0	94,9	110,2	115,2
Lumină, apă, combustibili	937	8,5	871	8,2	991	8,0	1.133	8,7	100,0	93,0	105,8	120,9
Diverse	307	2,8	359	3,4	350	2,8	358	2,7	100,0	117,0	113,5	116,6
Transport	1.060	9,6	1.060	10,0	1.320	10,6	1.360	10,5	100,0	100,0	124,5	128,3
Spectacole	440	4,0	420	4,0	420	3,4	440	3,4	100,0	95,5	95,5	100,0
Chirie	3.000	27,1	3.000	28,3	3.333	26,8	3.333	25,7	100,0	100,0	111,1	111,1

produselor alimentare indigene şi de confortul nouilor locuinţe.

Costul vieţii a urmat şi la noi în ţară evoluţia ciclică cunoscută. Scăderea preţurilor începută în 1930 a dus la o scădere corelativă a costului vieţii. Nu dispunem de un indice complet al costului vieţii. Indicele preţurilor de detaliu pentru alimente, îmbrăcăminte, încălţăminte şi combustibil, care acoperă aproximativ 50% din costul vieţii, arată că nivelul cel mai redus a fost atins în 1934.

Redresarea indicelui intervenită în 1935 şi continuată în anii următori n'a cuprins în primii doi ani, 1935/36, decât alimentele. Preţurile produselor manufacturate, de îmbrăcăminte şi încălţăminte, au continuat să scadă până la mijlocul anului 1936. In această perioadă mărfurile manufacturate de primă necesitate, care până atunci se importau într'o măsură apreciabilă au fost treptat înlocuite de produsele indigene oferite la preţurile inferioare. In anii următori, urcarea preţurilor s'a generalizat. Odată cu această modificare de nivel, asistăm şi la o schimbare structurală. Chiria grevează mai puţin bugetul în 1938 decât în 1934, procentul faţă de totalul cheltuelilor trecând dela 28,3 la 25,7. In schimb, cheltuelile pentru alimente reprezintă în ultimii ani o importanţă crescândă, dela 33,0% în 1934 la 35,8% în 1938, cea mai însemnată creştere fiind datorită alimentelor de origine animală ale căror preţuri se resimt din cauza exportului din ce în ce mai mare a acestor produse. Pe această cale, structura bugetului familial pentru Bucureşti tinde către distribuţia bugetelor din ţările mai industriale.

Tab. V — Evoluţia preţurilor de detaliu şi a costului vieţii la Bucureşti

Anul	Alimente şi combustibil		Imbrăcăminte şi încălţăminte	General	Costul vieţii
	1929 = 100	1933 = 100	1933 = 100	1933 = 100	1933 = 100
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1929	100,0	—	—	—	
1930	88,4	—	—	—	
1931	72,7	—	—	—	—
1932	62,2	—	—	—	
1933	56,1	100,0	100,0	100,0	100,0
1934	52,8	95,2	96,1	95,6	95,9
1935	56,9	101,4	94,0	98,4	—
1936	61,1	109,0	91,1	101,5	—
1937	67,2	119,9	100,6	111,9	112,4
1938	74,6	133,0	112,2	124,4	117,5

In raport cu anul de bază 1933, aproape toate grupele prezintă însemnate urcări. In general, costul vieţii este de 17,5% în 1938 deasupra nivelului din 1933. De fapt, sarcina cheltuelilor a crescut într'o măsură şi mai importantă, deoarece salariile nu au urmat aceiaşi urcare. Funcţionarilor publici li s'a acordat în Decemvrie 1937 un spor de 11%, care a fost redus prin majorarea impozitului pe salariu în Aprilie 1938. Salariile particulare au urmat aceiaşi tendinţă. Indicele salariilor trece dela 61,7 în 1934 la 67,0 în 1938, adică o creştere de 8,6% din care trebuiesc deduse însă sporurile impozitelor şi ale cotelor pentru asigurările sociale.

Salariile reale se găsesc, aşa dar, în 1938 cu mult sub nivelul din 1934.

In afară de aspectul normal al descreşterii salariilor reale în perioadele de conjunctură ascendentă, datorită urcării preţurilor într'un ritm mai rapid decât al salariilor nominale, evoluţia costului vieţii din ultimii ani a fost influenţată, la noi ca şi aiurea, de sarcinile impuse de înzestrarea armatei.

n. g. r.

STEMA LUI ŞERBAN CANTACUZINO, 1688

XII

CAPACITATEA ECONOMICĂ A ROMÂNIEI

VENITUL NAȚIONAL

Venitul național — prin analogie cu venitul privat — trebue conceput ca totalitatea bunurilor economice produse prin eforturile populațiunii unui stat într'un interval dat.

Venitul național cuprinde două mari clase de venituri:

1. *Veniturile private*, cari la rândul lor se pot descompune în:

a) *veniturile individuale* și

b) *veniturile colective* ale întreprinderilor, societăților anonime și ale celorlalte corporațiuni de drept privat;

2. *Venitul întreprinderilor economice ale colectivităților* de drept public, adică venitul întreprinderilor exploatate de stat, comună, etc.

Venitul național se poate împărți, după *King*, în două părți distincte: « *dividendul național* », care constitue totalitatea bunurilor și serviciilor consumate efectiv, adică consumațiunea imediată și « *venitul capitalizat* » cota parte din venitul național care, trecând prin stadiul intermediar al economiilor (consumație derivată), își găsește debușeu printr'o reinvestițiune în procesul de producțiune.

Prin urmare, venitul național integral este egal cu dividendul național plus economiile.

Metodele de urmat pentru stabilirea venitului național corespund, în bună parte, celor trei concepte ale venitului privat: venitul nominal sau bănesc, venitul ca putere de achiziție și venitul real.

a) *Metoda personală*. Metoda personală își are echivalentul în conceptul « venitului bănesc » și constă în totalizarea veniturilor bănești a tuturor categoriilor de producători. Venitul național sub această formă cuprinde:

1. Suma veniturilor persoanelor fizice, minus veniturile « derivate » [1];

2. Suma veniturilor nete (beneficiilor) ale colectivităților de drept privat și a persoanelor juridice, obținute din comerțul lor, în măsura în care aceste beneficii nu figurează (cum e cazul cu dividendele societăților anonime) în veniturile individuale;

3. Veniturile domeniului public;

4. Sumele ce revin economiei naționale fără echivalent în natură (fără sarcini pentru avuția publică sau privată), ca sumele obținute din împrumuturi externe, plățile pentru reparațiuni, etc.

Metoda aceasta are la bază statisticile fiscale stabilite în vederea perceperii impozitului pe venit. Sir *Josiah Stamp* o denumește metoda « impozitului pe venit » *(income-tax-method)* și crede că este superioară celorlalte metode, întru cât ea se bazează atât pe rezultatele contabile ale întreprinderilor, cât și pe veniturile efectiv realizate de celelalte categorii de contribuabili.

Una din obiecțiunile ce se aduc acestei metode de calcul a venitului național este că ea nu poate înregistra decât veniturile efectiv realizate după vânzarea bunurilor produse într'o anumită perioadă. Datorită acestui mod de calcul, decalajul ce există între procesul producțiunii și cel al consumațiunii poate modifica rezultatele obținute [1]). Acest decalaj nu

---

[1]) Veniturile individuale bănești, nu pot face parte, în totalitatea lor, din venitul național, fără a da loc la duble înregistrări. Veniturile private, ca elemente componente ale venitului național, trebuesc diferențiate în « venituri primare » și « venituri derivate ».

Venituri derivate sunt acele venituri cărora nu le corespunde niciun echivalent în natură, pentru venitul național. Ar face parte din aceasta: cadourile, caritățile, donațiunile, cari, deși din punct de vedere individual sunt venituri propriu zise, nu pot fi înglobate în venitul național. O serie de autori, reluând vechea discuțiune a « ocupațiunilor neproductive », susțin că toate veniturile ce nu-și au originea în producțiunea bunurilor materiale sunt « derivate ». Concepția este în mod neîndoelnic greșită, deoarece veniturile provenind din servicii reprezintă contravaloarea unor bunuri « imateriale » produse. Ea se bazează pe ideia că aceleași sume de bani, cari au fost obținute în schimbul mărfurilor produse de producătorul originar, figurează drept venit și al prestatorului de servicii. Dar aci se face confuziunea, foarte frecventă de altfel, între suma veniturilor și suma disponibilităților monetare cari înlesnesc schimbul.

Marshall (Principles of Economics) deși admite serviciile plătite ca elemente ale venitului național, exclude în calculul venitului național pe acelea ce nu sunt remunerate în bani, cum ar fi de pildă serviciile prestate de femei în gospodărie, cari reprezintă o valoare însemnată deși imposibilă de evaluat.

[1]) Wilhelm Winkler crede că decalajul, care există între momentul producțiunii și realizarea venitului constitue un inconvenient al metodei personale, provocând o distanțare între producțiunea naturală a venitului național și momentul înregistrării lui. Această discrepanță se accentuează în cazul unei producțiuni care se înmagazinează, sau în cazul unei consumațiuni din stocurile existente. Bunurile produse, deși fac parte din venitul național și deci din avuția națională, rămân neînregistrate, până în momentul când întreprinzătorul le desface și intră în posesiunea contravalorii lor. In acest mod se consideră drept venitul unei anumite perioade economice bunuri ce au fost produse cu mult înainte. Inconvenientele semnalate dispar dacă se iau în considerație perioade mai lungi.

prezintă inconveniente prea grave într'o perioadă de stabilitate relativă a prețurilor și de echilibru între producțiune și consumație.

Când însă, cum a fost cazul în perioada postbelică, intervin oscilațiuni ale nivelului general al prețurilor rezultatele finale sunt sensibil alterate.

In afară de aceste obiecțiuni, se ivesc dificultăți mult mai mari în aplicarea acestei metode care se bazează pe statisticile fiscale. In rezumat ele ar fi:

1. Lipsa de discriminațiune între veniturile « primare » și cele « derivate ». Acestea din urmă, după cum am văzut mai sus, ar trebui excluse din venitul național.

2. Dublele înregistrări, cari rezultă din impunerea atât a beneficiilor comerciale constatate la întreprinderile societăților anonime (în țările unde acest impozit este introdus), cât și a dividendelor cari sunt distribuite din aceste beneficii și cari sunt socotite a doua oară la impozitul pe valorile mobiliare.

3. O mare parte din veniturile realizate în natură și cari nu intră în procesul circulațiunii se sustrag constatărilor organelor fiscale. De pildă, producția agricolă sau animală care se consumă de către producătorul însuși, sau orice altă producțiune de bunuri și servicii ce se consumă direct de producători (cu excepția chiriilor reprezentate de locuințele întrebuințate de proprietarii lor, cari sunt impuse);

4. Unele venituri minime și anumite cote din veniturile contribuabililor sunt scutite de impozite, fiind considerate ca minimum de existență indispensabil. Nu trebuesc pierdute din vedere aci și degrevările fiscale, determinate de considerațiuni de ordin social.

5. Fiscul nu face distincțiune între venit net și venit brut, taxând uneori venitul net (sau beneficiul, din punct de vedere privat), ca de pildă impozitul pe comerț, industrie, etc., iar alteori venitul brut, cum e cazul la impozitul pe salarii, chirii, venituri profesionale, etc. Un ultim inconvenient ar fi, în cazul țării noastre, că recensământul fiscal nu se face decât la 3—5 ani. Cu toate aceste obiecțiuni, se afirmă că cel puțin pentru Anglia și în general pentru țările cu aparat administrativ bine organizat metoda evaluării venitului bănesc e superioară metodei reale, deoarece declarațiunile fiscale și registrele comerciale sunt supuse unui control riguros din partea organelor fiscale.

Veniturile bănești ale națiunii sunt cuprinse în patru capitole principale:

1. Salariile,
2. Renta solului,
3. Beneficiile, și
4. Dobânzile.

Valoarea totală a salariilor se poate stabili cu ușurință după statisticile fiscale [1]) privitoare la veniturile din impozitul pe salarii, în cazul când acest impozit nu este progresiv. In actuala așezare a impozitului pe salariu în România, stabilirea volumului salariilor plătite devine extrem de anevoioasă, deoarece pe lângă progresivitatea impozitului de bază, trebuie să se țină seamă și de diferența de cote pentru celibatari. In aceste condițiuni statisticile fiscale nu ar putea fi utilizate decât numai în cazul când ar da indicațiuni directe asupra volumului salariilor plătite.

Evaluarea cotei ce revine rentei solului este cu mult mai aproximativă. King a evaluat-o pentru Statele-Unite, luând un procent mediu asupra valorii totale a terenurilor cultivabile.

Procedeul acesta dă naștere, după înseși afirmațiunile lui King, unei prime erori, deoarece valoarea terenurilor reprezintă valoarea actuală a rentelor, atât prezente cât și viitoare. Pe de altă parte, valoarea terenurilor oscilează în funcție de mulți factori economici.

Trecem peste faptul că o recoltă mediocră sau variațiuni în prețul produselor solului poate modifica în proporțiuni însemnate procentul mediu al rentei, care în statisticile fiscale se fixează « a priori » alterând astfel rezultatele reale.

Partea ce revine celorlalți doi factori ai producțiunii, « capitalistului » și « întreprinzătorului » sub formă de dobândă sau beneficiu, este cu mult mai greu de stabilit, deoarece datele statistice înglobează în beneficiile constatate la întreprinderile economice, atât beneficiul propriu zis cât și dobânda capitalului.

b) *Metoda reală.* Spre deosebire de metoda personală care totalizează veniturile bănești, metoda reală urmărește stabilirea venitului național prin însumarea bunurilor și serviciilor cari se pun la dispoziția economiei naționale în decursul unei anumite perioade de timp. Statistica venitului național prin metoda reală se poate face prin două variante:

1. *Statistica valorii totale a bunurilor și serviciilor de toate categoriile (producțiunea fizică) care revine unei economii naționale în interval de un an;*

2. *Evaluarea consumațiunii « imediate » totale de bunuri și servicii într'un interval dat (dividendul național), plus consumațiunea « amânată », adică economiile realizate în același timp.*

Determinarea venitului național (sau, după expresia Prof. *Bowley*, a « venitului social ») pe această ultimă cale întâmpină dificultăți de neînvins. Ne vom ocupa deci aci numai de prima variantă.

In conformitate cu definițiunile date, una din condițiunile esențiale ale venitului este de a constitui o creștere reală a « puterii de dispoziție » a națiunii. In cazul de față ceea ce trebue stabilit, după această metodă, este suma bunurilor și serviciilor cu care crește realmente puterea de dispoziție a economiei naționale, adică producțiunea brută de bunuri și servicii, minus costul de producțiune a acestora: adică a bunurilor și serviciilor ce au fost folosite pentru a le produce.

Cu alte cuvinte trebue luată în considerație numai creșterea « netă » a volumului bunurilor și a serviciilor realizate de economia națională într'un anumit interval de timp.

Procedeul acesta se bazează pe utilizarea statisticilor producțiunii (agricole, industriale, etc.). In ce privește unele capitole ale venitului național, adică

[1]) In România această operațiune nu ar putea da rezultate reale, deoarece salariile plătite pentru muncile agricole — cari constituiesc un capital important — nu sunt cuprinse în recensământul fiscal.

serviciile, chiriile, etc., — evaluările se bazează, într'o măsură oarecare, pe statistici speciale și chiar pe statisticile fiscale, cu corecțiunile impuse de regimul fiscal în vigoare.

Vom încerca a stabili aci unele distincțiuni între venitul net privat (individual sau corporativ) și venitul național.

Din punct de vedere privat, noțiunea *venitului net* se confundă în general cu noțiunea de *beneficiu net*. Intreprinzătorul stabilește venitul său, « beneficiul net », prin scăderea tuturor cheltuelilor cauzate de mersul normal al întreprinderii (salarii, impozite, asigurări, dobânzi, amortizări, materii prime, combustibil și rezervele normale) din valoarea totală a producției întreprinderii.

In schimb, pentru stabilirea venitului național, nu este cazul a se scade din producțiune decât numai acele elemente ce au figurat odată ca venitul altei ramuri de producțiune. In această categorie figurează numai materia primă, combustibilul și mașinile sau uneltele ce înlocuiesc pe cele uzate în procesul de producțiune. Salariile, dobânzile, asigurarea, transportul, onorariile profesioniștilor și impozitele, reprezintă, din punct de vedere național, valoarea serviciilor prestate, fie de lucrători, fie de profesioniștii liberi, de întreprinderile de transport, bănci, asigurări și, în fine, valoarea serviciilor Statului (cultură, apărare, administrație, justiție, etc) și ca atare fac parte integrantă din venitul național.

Costul de producțiune, din punct de vedere al producțiunii naționale, are prin urmare o sferă cu mult mai redusă ca în economia particulară. Acesta nu cuprinde, în cazul de față, decât acele bunuri cari se distrug în vederea producțiunii de bunuri, cum ar fi însămânțările în vederea obținerii recoltei, combustibilul utilizat pentru a obține produsele industriale, precum și uzura instalațiunilor.

Venitul național nu coincide deci cu « producțiunea brută ». Distincțiunea între producțiunea brută și cea netă este esențială, pentru a evita dublele înregistrări. Astfel, în cazul agriculturii, valoarea produselor finale obținute ar cuprinde și valoarea cerealelor însămânțate sau a îngrășămintelor. In domeniul industriei, problema duplicațiunilor devine mai acută, deoarece valoarea produsului final ar cuprinde valoarea materiei prime și a combustibilului utilizat, cari au fost deja constatate ca produse finale ale altor ramuri de producțiune. Ceva mai mult, cu cât un produs industrial este supus unor procese de fabricațiune mai numeroase, cu atât valoarea materiei prime, deci și a produsului final în stadiul ulterior al prelucrării, va fi în mod nejustificat (din punctul nostru de vedere) mai mare.

Prin urmare, ceea ce trebue urmărit și înregistrat este « producția netă » a fiecărei ramuri de activitate, adică valoarea în bani a producției totale minus valoarea materiilor întrebuințate la producțiunea lor (materii prime, combustibil, amortizarea, uzura instalațiunilor). In ceea ce privește serviciile de toate categoriile nu există un cost de producțiune, cel puțin în măsura în care ele reprezintă un efort individual (intelectual, etc.). Venitul provenind din aceste servicii este deci egal, afară de unele excepțiuni, cu producțiunea totală a acestor servicii.

Valoarea serviciilor cari, pe lângă materie primă, « combustibil și amortizarea instalațiunilor », sunt cuprinse în valoarea produsului final, nu trebuie deci scăzută, deoarece după cum am văzut ele fac parte integrantă din venitul național. Valoarea lor nu poate fi stabilită în mod direct. Pe de altă parte, e imposibil a discrimina întotdeauna cota parte ce revine serviciilor din valoarea producțiunii. Există totuși unele categorii de servicii cari se produc și se consumă în afară de procesul de producțiune.

Pentru a evita dublele înregistrări, este cazul a se face, — la calcularea venitului național — o discriminare între serviciile încorporate în procesul producțiunii și între cele prestate direct consumatorilor de serviciu.

Venitul național, indiferent de metoda de calcul adoptată, se exprimă în unități monetare. In consecință, chiar dacă se întrebuințează statistica producțiunii, aceasta trebuie redusă la un numitor comun, valoarea monetară, care este suma înmulțirii cantităților produse cu prețul unitar.

Ca atare o variațiune a prețurilor poate da naștere la variațiuni cu totul independente de variațiunea în masa bunurilor produse.

Pentru a evita aceste influențe cari pot da naștere la rezultate neconforme cu realitatea, se impune utilizarea coeficienților de corecțiune, ce rezultă din variațiunile indicilor generali ai prețurilor.

Pentru evaluarea venitului național al României în perioada 1926—1938, s'a adoptat metoda totalizării bunurilor economice produse anual. Metoda personală care, după cum s'a văzut, procedează prin însumarea veniturilor bănești după statisticile fiscale întocmite în vederea impunerilor, nu poate da la noi rezultate bune, din cauza proporției însemnate a degrevărilor fiscale pentru clasele rurale, apoi din cauza evaziunilor fiscale și a lipsei unui recensământ fiscal anual.

d. i.

AGRICULTURA

Pentru a stabili elementele componente ale venitului național, ne-am servit de statisticile existente cari redau valoarea globală a producțiunii brute și în care se cuprinde și costul de producțiune, adică totalitatea bunurilor și serviciilor necesare procesului de producțiune.

Am căutat apoi a desprinde pentru fiecare ramură de producțiune valoarea netă a producțiunii.

a) *Producția vegetală*. Statisticile Ministerului de Agricultură și Domenii privind cerealele, plantele, fânețele, viile și livezile, cuprind aproximativ toate elementele necesare, adică atât cantitățile produse cât și valorile corespunzătoare.

Totuși, pentru principalele cereale: grâul, porumbul, orzul și ovăzul a trebuit să refacem calculele privind valorile, întru cât statistica oficială utilizează pentru evaluările respective prețurile medii lunare din cursul întregului an. Acest procedeu este criti-

cabil, deoarece recoltele se valorifică abia în a doua jumătate a anului, continuând în parte şi în primele luni ale anului următor. Variaţiunile de preţuri ce intervin în prima jumătate a anului nu au nimic comun cu recolta aceluiaş an. Aceste preţuri sunt rezultatul recoltei din anul precedent şi foarte puţin influenţate de perspectivele recoltei viitoare. După un an de recoltă abundentă preţurile sunt mai scăzute în primele luni ce urmează recoltei, dar se urcă în general în primul semestru al anului următor până în luna ce precede secerişul. In general, dacă o recoltă bună este urmată de o recoltă slabă media preţurilor din primele şase luni este mai scăzută decât media celor şase luni următoare. Deci media anuală a preţurilor este inferioară preţului mijlociu la care s'a vândut recolta anului în curs (cu recoltă slabă). Raportul se inversează când o recoltă bună este precedată de una slabă.

Pentru porumb, diferenţele de preţuri pot fi şi mai mari, dat fiind că recolta lui începe a fi valorificată abia la sfârşitul anului. Aşa dar, în loc să se calculeze valoarea recoltei după preţul mediu al întregului an, ar fi mai corect să se considere preţurile din perioada de valorificare Octomvrie—Septemvrie anul următor. Această observaţie priveşte şi celelalte prăşitoare ca: fasolea, floarea soarelui şi în general leguminoasele.

Recalcularea însă, după aceste consideraţiuni, nu s'a făcut decât pentru principalele cereale. S'au considerat astfel preţurile medii din perioada Iulie—Aprilie pentru păioase şi preţurile medii din perioada Octomvrie—August pentru porumb, eliminând, după cum se vede, ultimele două luni înainte de recoltă când preţurile sunt anormale.

Putem tot aşa de bine să considerăm preţurile medii numai în perioada caracteristică valorificării recoltelor: Iulie—Decemvrie pentru păioase şi Octomvrie—Martie pentru porumb.

Diferenţele dintre o perioadă şi alta, rezultă din tabloul I, de mai jos.

Preţurile citate sunt cele practicate în transacţiile de gros la Brăila, pentru cari am dispus de o cotaţiune regulată.

Este de observat că, în ultimii ani, preţurile arată oarecare stabilitate dela o perioadă la alta pentru

Tab. I — Preţurile medii ale principalelor cereale la Brăila, în lei pe 100 kg.

Anul	Grâu [1]		Orz [1]		Ovăz [1]		Porumb [2]	
	6 luni	10 luni	6 luni	10 luni	6 luni	10 luni	6 luni	10 luni
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1926	720	788	511	548	421	446	405	420
1927	706	751	612	624	533	574	536	605
1928	808	822	602	588	595	596	732	654
1929	682	569	429	325	350	270	332	318
1930	371	341	186	190	206	211	213	232
1931	243	254	196	226	254	271	180	192
1932	472	587	197	178	241	203	164	160
1933	373	352	139	146	144	174	140	178
1934	460	447	267	264	300	206	214	218
1935	412	455	229	239	270	282	251	248
1936	462	478	279	308	245	250	258	265
1937	515	522	353	365	357	357	283	304
1938	403	419	305	327	396	360	381	450

[1]) Perioada de 6 luni: Iulie—Decemvrie.
Perioada de 10 luni: Iulie—Aprilie (anul următor).
[2]) Perioada de 6 luni: Octomvrie—Martie (anul următor).
Perioada de 10 luni: Octomvrie—August (anul următor)

grâu, consecinţă a politicei de valorificare. Variaţiunile dela un an la altul, în perioada considerată, sunt — după cum s'a văzut — consecinţă a situaţiei recoltelor. Dăm mai jos, în tabloul II, producţia principalelor cereale.

Tab. II — Producţia principalelor cereale (mii quintale)

Anul	Total	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1926	119.870	30.177	58.398	16.849	11.590	2.856
1927	85.324	26.327	35.331	12.617	8.681	2.368
1928	86.841	31.446	27.564	15.110	9.804	2.917
1929	135.378	27.148	63.862	27.405	13.593	3.370
1930	120.712	35.590	45.199	23.713	11.565	4.645
1931	121.848	36.823	60.633	14.144	6.702	3.546
1932	98.814	15.115	59.930	14.671	6.427	2.671
1933	109.316	32.406	45.544	18.843	8.064	4.459
1934	85.753	20.835	48.462	8.713	5.633	2.110
1935	98.446	26.247	53.792	9.238	5.937	3.232
1936	120.273	35.031	56.120	16.119	8.471	4.532
1937	103.821	38.098	46.560	9.463	5.158	4.542
1938	117.322	48.214	51.173	8.322	4.631	5.172

Calculând valoarea producţiei de cereale după preţurile din tabloul I obţinem următoarea situaţie, prezentată în tabloul III.

Tab. III — Valoarea producţiei principalelor cereale în milioane lei

Anul	Total		Grâu		Porumb		Orz		Ovăz		Secară
	maximă	minimă	maximă	minimă	maximă	minimă	maximă	minimă	maximă	minimă	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1926	64.414	60.573	23.780	21.728	24.527	23.651	9.233	8.610	5.169	4.879	1.705
1927	55.542	51.413	19.772	18.587	21.375	18.938	7.873	7.722	4.983	4.627	1.539
1928	63.036	60.225	25.849	25.409	20.177	18.027	9.096	8.885	5.843	5.833	2.071
1929	57.529	49.629	18.515	15.447	21.202	20.308	11757	8.907	4.758	3.670	1.297
1930	31.703	29.624	13.204	12.136	10.486	9.627	4.505	4.411	2.440	2.382	1.068
1931	26.784	25.112	9.353	8.948	11.642	10.914	3.197	2.772	1.816	1.702	776
1932	23.969	21.467	8.873	7.134	9.829	9.589	2.890	2.611	1.549	1.305	828
1933	25.918	23.133	12.087	11.407	8.107	6.376	2.751	2.619	1.403	1.161	1.570
1934	24.728	23.707	9.584	9.313	10.565	10.371	2.326	2.300	1.690	1.160	563
1935	29.846	28.392	11.942	10.813	13.502	13.340	2.208	2.116	1.674	1.603	520
1936	40.128	38.663	16.745	16.184	14.872	14.479	4.965	4.497	2.118	2.075	1.428
1937	41.448	40.089	19.887	19.621	14.154	13.176	3.454	3.340	1.841	1.841	2.112
1938	46.918	44.584	20.202	19.430	19.496	18.422	2.721	2.538	2.081	1.777	2.415

Tabloul III se completează cu valoarea celorlalte produse vegetale și a subproduselor (paie, coceni). Pentru acestea din urmă, statistica oficială nu dă cifrele decât pe 1937. A trebuit să calculăm și valoarea acestora, întru cât, chiar în economia naturală, unde rămân în cea mai mare parte, ele prezintă o importanță deosebită fiind folosite ca nutreț pentru vite și combustibil. Pentru evaluare s'a considerat producția mijlocie la ha (după informațiunile specialiștilor) și s'a luat ca preț 1/4 din prețurile obținute în București - Obor. Valorile respective vor fi deci subevaluate. Pentru cerealele în discuțiune randamentul mijlociu de paie și coceni, în kilograme pe hectar, este următorul: grâu 2.000 kg; secară 2.500 kg; orz 2.000 kg; ovăz 2.300 kg; iar pentru cocenii de porumb 4.000 kg la hectar.

Producția și valoarea paielor și cocenilor este dată în tabloul IV.

Tab. IV — Producția și valoarea subproduselor cerealiere

Anul	Cantități în mii tone			Valoarea în milioane lei			
	Paie	Coceni de porumb	Ciocani de porumb	Valoarea totală	Paie	Coceni de porumb	Ciocani de porumb
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1926 . .	13.200	17.600	11.688	9.825	3.960	5.280	585
1927 . .	12.914	16.880	7.086	9.287	3.873	5.064	350
1928 . .	13.214	17.820	5.516	9.318	3.642	5.346	330
1929 . .	13.150	19.180	1.278	8.720	3.287	4.795	638
1930 . .	13.566	17.708	902	6.983	3.037	3.540	406
1931 . .	13.800	19.020	1.213	5.539	2.261	2.853	425
1932 . .	12.008	19.104	1.199	4.009	1.739	1.910	360
1933 . .	12.741	19.308	913	4.967	1.840	2.897	230
1934 . .	12.489	20.020	969	5.150	1.875	3.030	245
1935 . .	12.998	20.676	1.076	5.534	2.098	3.136	300
1936 . .	12.998	21.040	1.122	5.365	1.949	3.106	310
1937 . .	13.126	20.356	931	5.763	2.450	3.053	260
1938 . .	13.094	20.000	1.019	7.328	3.048	4.000	280

Ținând seama și de aceste subproducte, valoarea producției de origine vegetală, pe categorii mari, este cea prezentată în tabloul V.

Pentru celelalte grupe de produse, s'au avut în vedere exclusiv evaluările oficiale. De asemenea, pentru producția de fructe s'a considerat la toate sorturile un randament constant de fiecare pom, iar prețurile au fost cele de gros, la București. Am căutat să corectăm erorile rezultate dintr'un asemenea procedeu adăugând valoarea strugurilor de masă consumați anual, aceștia acoperind în oarecare măsură scăderile eventuale ale producției la celelalte fructe, în afară de prune.

Cifrele noastre pe 1926—1927—1928 apar mai mari decât în evaluările anterioare din cauză că s'a adăugat de data aceasta valoarea paielor, a cocenilor și a ciocanilor de porumb.

De asemenea, cifrele noastre pe întreaga perioadă considerată nu corespund nici cu evaluările oficiale, diferențele provenind pe de o parte din prezentarea noastră mai completă iar pe de altă parte din calcularea după alte prețuri a valorii principalelor cereale.

Trebue subliniat aici, că evaluările obținute nu reprezintă nici valoarea primită efectiv de producători și nici măcar pe aceea pe care ar fi primit-o în ipoteza că aceștia și-ar fi valorificat întreaga producție, nereținând nimic pentru consumul propriu sau pentru necesitățile de însămânțări. Pe lângă că o asemenea valorificare este imposibilă, rezultatele finale pentru producători ar fi încă simțitor mai reduse decât cifrele noastre, întru cât acestea, rezultând din considerarea prețurilor pe o aceeași piață (București sau Brăila), — cuprind și contra-valoarea întregei serii de servicii ce intervin dela locul de producție până la acea piață, ca: transportul cu tracțiune animală, cel pe căile ferate, manipulație, magazinaj, asigurare, și o parte din beneficiile comerciale și impozitele.

Din aceste observațiuni, rezultă că cifrele noastre nu reprezintă propriu zis venitul brut al agriculturii din sectorul vegetal ci venitul național realizat din produsele solului, atât de agricultori cât și cei cari prestează o serie de servicii în legătură cu valorificarea acestor produse.

Prin faptul evaluării producției după prețurile de gros de pe o singură piață, consumul propriu al agricultorilor și costul producției apar supraevaluate, ele cuprinzând și contravaloarea serviciilor neplătite.

b) *Producția animală.* Creșterea vitelor constitue în România a doua sursă principală de venituri pentru clasele rurale, ea completând pe prima de care este intim legată. Lipsa de statistici se

Tab. V — Valoarea producției agricole vegetale
(în milioane lei)

Anul	Total producția vegetală	Total cereale și plante	Cereale principale [1])	Alte cereale	Plante alimentare	Plante industriale	Fânețe	Paie coceni, ciocani	Total vii și fructe	Vii	Livezi de pruni	Alte fructe și struguri de masă
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
1926	98.436	87.836	60.407	204	7.000	5.600	4.800	9.825	10.600	7.100		3.500
1927	89.563	78.461	51.415	204	6.781	5.958	4.816	9.287	11.102	4.344	2.758	4.000
1928	112.107	93.362	60.192	178	12.218	5.135	6.321	9.318	18.745	10.690	4.155	3.900
1029	91.920	82.281	50.169	410	11.671	4.001	7.310	8.720	9.639	3.566	2.193	3.880
1930	62.302	54.051	30.635	201	7.694	2.334	6.204	6.983	8.251	4.324	1.527	2.400
1931	53.517	44.969	25.012	162	6.887	1.830	5.539	5.539	8.548	3.741	2.237	2.570
1932	46.753	38.952	22.230	251	5.944	1.928	4.590	4.009	7.801	3.933	1.018	2.850
1933	47.424	40.374	23.813	142	5.086	2.407	3.959	4.967	7.050	3.520	810	2.720
1934	49.673	42.280	23.901	207	5.464	2.235	5.323	5.150	7.393	3.174	1.919	2.300
1935	56.130	48.844	28.555	169	6.126	3.056	5.404	5.534	7.286	3.505	1.131	2.650
1936	72.025	64.182	40.128	172	9.092	3.742	5.683	5.365	7.843	2.802	1.921	3.120
1937	72.862	65.118	40.069	134	8.928	3.134	7.090	5.763	7.744	3.614	680	3.450
1938	83.523	72.925	45.647	150	9.000	3.600	7.200	7.328	10.598	3.500	2.143	4.955

[1]) Valoarea minimă.

face mult mai simţită aici ca în alte domenii. In afară de o statistică a tăerilor de vite în abatoare, datele statistice în acest domeniu sunt foarte rare.

Recensămintele animalelor făcute la intervale neregulate şi informaţiunile culese dela specialiştii în materie au constituit pentru noi baza de calcul în vederea completării datelor de care aveam nevoie la evaluarea acestei importante ramuri de producţiune.

Astfel, pentru a avea întreg consumul de carne, am adăugat la cantităţile rezultate din tăierile în abatoare (urbane şi rurale), tăierile particulare apreciate de noi în felul următor:

După recensământul animalelor pe 1935, din totalul gospodăriilor ţărăneşti, 52% aveau cel puţin un porc, iar 36% mai mult de 5 oi. Scopul creşterii porcilor în gospodăriile noastre, fiind consumul propriu, am admis că cel puţin tot atâtea tăieri particulare au loc în fiecare an, câte gospodării deţineau porci la data recensământului. Evaluarea noastră apare deci ca minimă, deoarece există gospodării în care se taie mai mult de un porc pe an după cum există altele cari achiziţionează aceste animale cu puţin timp înainte de data tradiţională a tăierii porcilor, Crăciunul.

De asemenea nu s'au avut în vedere tăierile particulare la oraşe unde gospodăriile periferice cresc în general acest animal în vederea consumului propriu. S'a făcut mai întâi un calcul pentru determinarea numărului probabil de gospodării din fiecare an; s'a apreciat apoi că tăierile particulare de porci reprezintă 50% din numărul gospodăriilor.

Pentru oi şi berbeci tăierile particulare, mai rare, s'au socotit la o proporţie de 10% din tăierile în abatoarele rurale, iar pentru miei tăierile particulare s'au apreciat, ca şi pentru porci, după rezultatele recensământului din 1935. S'a admis că 50% din gospodăriile având mai mult de 5 oi taie câte un miel. Aprecierea apare şi în acest caz minimă mai ales că nu s'a ţinut seama de tăierile particulare la oraşe.

Pentru vitele mari s'a socotit că nu se fac tăieri în afara abatoarelor, atât la oraşe cât şi la sate, încât consumul total este cel rezultat din aceste tăieri.

Tab. VI — Consumul de carne

Anul	Total	Cantităţi în tone				Valoarea în milioane lei
		Vite mari	Oi, berbeci	Miei	Porci	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1926	256.678	117.068	19.610		120.000	9.840
1927	245.959	106.035	19.924		120.000	9.129
1928	265.639	122.580	23.059		120.000	9.606
1929	296.214	119.146	14.612	11.214	151.242	12.809
1930	274.109	104.214	12.409	12.523	144.958	11.307
1931	277.362	89.930	10.352	10.634	166.446	8.191
1932	252.570	87.285	10.177	9.488	145.620	5.176
1933	283.673	106.138	9.511	10.005	158.019	5.463
1934	321.865	127.265	9.066	10.139	175.395	5.864
1935	325.202	133.769	8.296	11.910	171.227	7.263
1936	328.964	124.650	8.189	10.971	185.154	7.936
1937	320.259	104.745	5.786	11.118	198.610	8.615
1938	424.353	134.479	34.433	42.262	213.179	9.637

Am obţinut astfel aproximativ cantitatea de carne rezultată din tăierile particulare. Pentru porci s'a luat o greutate medie de 60 kg carne rezultată la fiecare tăiere particulară; pentru oi şi miei s'a considerat acelaşi randament ca pentru tăierile în abatoare. In total s'au consumat cantităţile de carne indicate în tabloul VI.

Valorile s'au calculat la preţurile de gros ale abatorului Bucureşti, deci la preţuri cari nu cuprind serviciile comerţului de detaliu.

Subprodusele rezultate de pe urma tăierilor în abatoare şi din tăierile particulare s'au evaluat la aceleaşi preţuri, iar greutatea pieilor crude şi a grăsimilor s'au dedus după comunicările din acelaşi izvor.

Tab. VII — Producţia şi valoarea pieilor brute

Anul	Cantităţi					Valoarea în mil. lei		
	Vite mari Tone	Junci Tone	Viţei Tone	Total Tone	Oi, berbeci, porci (mii bucăţi)	Total	Vite mari	Oi, berbeci porci
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1926	17.840	6.080	6.400	30.320	2.131	2.158	1.942	216
1927	15.966	5.706	6.420	28.092	2.272	2.029	1.809	220
1928	17.528	7.472	8.080	33.080	2.513	2.389	2.152	237
1929	17.612	7.080	8.515	33.206	2.502	2.271	2.048	223
1930	14.312	5.760	9.860	29.932	2.062	1.774	1.621	153
1931	12.788	4.944	8.210	25.942	2.283	1.209	1.086	123
1932	12.812	5.328	8.040	26.180	2.071	558	503	55
1933	16.704	5.304	9.430	31.438	2.144	764	694	70
1934	17.632	6.432	10.920	34.984	2.201	972	861	111
1935	19.260	6.636	11.540	37.436	2.259	970	870	100
1936	17.144	5.808	11.405	34.357	2.184	1.149	1.029	125
1937	15.520	5.904	10.275	31.699	2.248	1.739	1.568	171
1938	22.726	4.816	10.000	37.542	2.238	1.679	1.354	325

Greutăţile unitare ale pieilor au fost socotite astfel: vite mari 40 kg o piele; junci 30 kg; viţei 25 kg; oi-capre 4 kg; miei 1,50 kg; porci 5 kg o piele.

La tăierile de porci în abatoare pieile se valorifică în proporţie de aproximativ 10%.

In ce priveşte grăsimile rezultate din tăieri, s'au considerat numai cele de porc. S'a socotit de fiecare porc o greutate mijlocie de numai 30 kg, întru cât în bună parte tăierile din abatoare se fac în vederea preparării conservelor, iar porcii ţărăneşti sunt în

Tab. VIII — Valoarea subprodu: elor rezultate din tăierile de vite
(în milioane lei)

Anul	Total general	Piei			Grăsimi (osânză)	Capete şi tacâmuri
		Total	vite mari	vite mici		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1926	6.110	2.158	1.942	216	3.676	276
1927	5.462	2.029	1.809	220	3.147	286
1928	6.447	2.389	2.152	237	3.763	295
1929	6.893	2.271	2.048	223	4.300	322
1930	5.506	1.774	1.621	153	3.490	242
1931	3.661	1.209	1.086	123	2.268	184
1932	2.117	558	503	55	1.420	139
1933	2.563	764	694	70	1.650	149
1934	2.994	972	861	111	1.840	182
1935	3.257	970	870	100	2.080	207
1936	3.624	1.149	1.024	125	2.272	203
1937	4.304	1.739	1.568	171	2.360	205
1938	5.447	1.679	1.354	325	5.128	319

general mai puţin graşi. Cantităţile rezultate apar totuşi ca fiind subevaluate.

S'au considerat şi celelalte subproduse: tacâmurile şi capetele vitelor mari, valorificate cu bucata.

Situaţia subproduselor (dintre cari s'au omis coarnele, copitele cum şi sângele) este dată în tabloul VIII:

In total, din tăierile particulare şi în abatoare au rezultat aşa dar următoarele valori:

Tab. IX — Valoarea producţiei animale rezultată din tăieri în abatoare şi la particulari
(în milioane lei)

Anul	Total	Carne	Grăsimi	Piei crude	Diverse
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1926	15.950	9.840	3.676	2.158	276
1927	14.591	9.129	3.147	2.029	286
1928	16.053	9.606	3.763	2.389	295
1929	19.702	12.809	4.300	2.271	322
1930	16.813	11.307	3.490	1.774	242
1931	11.852	8.191	2.268	1.209	184
1932	7.293	5.176	1.420	558	139
1933	8.026	5.463	1.650	764	149
1934	8.858	5.864	1.840	972	182
1935	10.520	7.263	2.080	970	207
1936	11.560	7.936	2.272	1.149	203
1937	12.919	8.615	2.360	1.739	205
1938	16.763	9.637	5.128	1.679	319

Pentru stabilirea cifrelor producţiunii de lapte, brânzeturi şi lână am utilizat statistica animalelor vii din anii 1929, 1932, 1935.

Pentru evaluarea producţiei de lapte s'a considerat separat cel de vaci şi cel de oi. După anchetele făcute cu ocazia recensământului din 1930, s'a dedus că, în general, vacile au un randament cu mult mai scăzut în vechiul Regat. Producţia anuală de fiecare vacă este în provinciile alipite de peste 1.000 litri, pe când în vechiul Regat nu depăşeşte 600 litri.

De aceea evaluarea s'a făcut în mod separat pentru vechiul Regat şi restul ţării, după numărul respectiv al vacilor cu lapte. Acolo unde a lipsit statistica s'a procedat prin inter şi extrapolaţii, ţinându-se totodată seama şi de tăierile anuale.

In ce priveşte laptele de oi, evaluarea producţiei s'a făcut luându-se ca randament anual mijlociu 50 litri de fiecare oaie — luată la rând. Producţia totală de lapte, rezultată după acest procedeu este următoarea:

Tab. X — Producţia de lapte

Anul	Totalul producţiei de lapte mil. litri	Vaci şi bivoliţe		Oi şi capre	
		Număr mii	Producţia de lapte milioane litri	Număr mii	Producţia de lapte milioane litri
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1929	1.804	1.560	1.314	9.872	490
1930	1.820	1.568	1.320	10.000	500
1931	1.870	1.551	1.365	10.083	505
1932	1.838	1.586	1.334	10.077	504
1933	1.877	1.630	1.372	10.088	505
1934	1.924	1.685	1.417	10.110	507
1935	2.014	1.785	1.507	10.115	507
1936	1.998	1.790	1.490	10.137	508
1937	2.009	1.780	1.500	10.185	509
1938	2.074	1.562	1.528	10.936	546

Variaţiile producţiei de lapte nu puteau fi mari dela un an la altul, după cum se vede şi din tablou.

Pentru calcularea valorii laptelui, s'a procedat de asemenea diferit pentru cel de vacă şi cel de oi, întru cât acesta din urmă se utilizează în întregime la prepararea brânzeturilor. Cum preparatele din laptele de vacă sunt mai felurite, iar consumul direct apreciabil, evaluarea s'a făcut asupra laptelui brut pe bază de preţ de detaliu, neexistând un preţ de gros. Aceasta corectează în bună măsură procedeul nostru, întru cât rentabilitatea nu este în general mai mare la vânzarea sub formă de preparate decât la vânzarea pentru consumul direct. Pentru evaluarea laptelui de oi s'au transformat mai întâi cantităţile în echivalentul lor în brânzeturi, ţinându-se seamă de raportul de transformare: 6 litri de lapte = 1 kilogram de brânză. Evaluările noastre nu au omis zerul ce rămâne dela preparatul brânzeturilor şi care se valorifică, dacă nu în industriile de galalit, cu siguranţă în gospodării ca hrană preţioasă pentru porci. Rezultatele acestor calcule sunt prezentate în tabloul XI.

Tab. XI — Producţia şi valoarea laptelui

Anul	Valoarea totală milioane lei	Lapte de vacă şi bivoliţă			Lapte de oi şi capre				
		Producţia milioane litri	Preţ lei la litru	Valori milioane lei	Total milioane lei	Brânză mii tone	Preţ lei kg.	Valoarea brânzeturilor mil. lei	Valoarea zerului mil. lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1926	14.700	—	—	—	—	—	—	—	—
1927	14.560	—	—	—	—	—	—	—	—
1928	14.325	—	—	—	—	—	—	—	—
1929	16.205	1.314	8,80	11.563	4.642	82.3	54	4.450	192
1930	14.667	1.320	7,80	10.296	4.371	83,5	50	4.175	196
1931	11.991	1.365	6,30	8.599	3.392	84,0	38	3.192	200
1932	10.064	1.334	5,25	7.004	3.060	84,2	34	2.860	200
1933	9.758	1.372	5,00	6.860	2.898	84,1	32	2.690	208
1934	9.762	1.417	4,80	6.802	2.690	85,2	29	2.470	220
1935	10.323	1.507	5,00	7.535	2.788	85,6	30	2.568	220
1936	10.564	1.490	5,00	7.450	3.114	85,4	34	2.890	224
1937	11.203	1.500	5,25	7.875	3.328	86,2	36	3.100	228
1938	11.755	1.528	5,40	8.251	3.504	86,2	38	3.276	228

Intru cât nu dispunem de unele date înainte de 1929 — am trecut valorile deduse pe altă cale în lucrarea d-lui D. Iordan « Venitul Naţional al României ».

Tab. XII — Producţia şi valoarea lânei

Anul	Valoarea în milioane lei	Oi şi berbeci (mii capete)	Producţia de lână nespălată (tone)	Preţul pe kilogram
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1926	1.764	12.618	25.236	70
1927	1.722	12.340	24.680	70
1928	1.792	12.800	25.650	70
1929	1.736	12.406	24.812	70
1930	1.142	11.921	23.842	48
1931	1.482	12.356	24.712	60
1932	1.230	12.294	24.588	50
1933	1.000	12.200	24.400	41
1934	1.331	12.100	24.200	55
1935	1.351	11.828	23.656	57
1936	1.368	12.000	24.000	57
1937	1.881	12.372	24.744	75
1938	1.302	12.767	25.534	50

Pentru evaluarea producţiei şi stabilirea valorii lânei, s'a socotit la 2 kg randamentul anual de fiecare oaie, iar preţurile sunt cele comunicate de Asociaţia pentru studiul conjuncturii pentru lâna ţigae — socotite franco-Oradea.

După operaţiunile de până acum, a rămas a se evalua producţia avicolă (păsări, ouă, pene, fulgi). In acest sector al producţiei animale lipsesc până şi statisticile de bază. Vom utiliza, totuşi, datele ce avem la dispoziţie din surse diferite şi cu exactitatea relativă pe care o au.

Tab. XIII — Numărul păsărilor de curte
(mii capete)

Anul	Găini	Gâşte	Raţe	Curci
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1927	32.450	4.200	6.730	1.690
1930	40.500	5.000	6.000	2.000
1934	31.090	2.675	2.480	645
1936	33.562	2.770	2.626	751
1937	32.293	2.759	2.588	641
1938	29.703	2.293	2.157	514

Dacă pentru găini cifrele sunt mai apropiate, în schimb pentru celelalte păsări diferenţele sunt apreciabile între ultimii trei ani şi primii doi.

Considerând pentru anii de care dispunem de date, că 50% din găini sunt ouătoare şi că o găină produce în medie 75 ouă pe an, producţia anuală de ouă atinge cifra de peste un miliard de bucăţi. Pentru celelalte păsări producţia variază între 150—250 milioane bucăţi.

Pentru consumul cărnii de pasăre, numărul anual de tăieri s'a socotit la 75% din stocul avicol existent, menţinându-ne astfel în cadrul unei evaluări minimale.

Pentru evaluarea penelor şi fulgilor am folosit cifrele date de Institutul Naţional Zootehnic [1]).

Pentru păsările tăiate (în afară de gâşte cari produc puful chiar şi vii), s'au socotit următoarele cantităţi produse de fiecare cap: găina 50 gr pene; raţa şi curca 150 gr pene; iar gâsca 300 gr puf şi fulgi.

Pentru anul 1933 [1]), producţia a fost evaluată la 2.868 tone.

Aproximativ, producţia avicolă, sub aceste trei forme, este dată în tabloul XIV.

Valoarea pentru puf şi fulgi s'a calculat la preţurile mijlocii obţinute la export pentru produsele brute. Judecând după valoarea exporturilor din acei

Tab. XIV — Producţia avicolă

Anul	Păsări tăiate mii bucăţi			Producţia de ouă mil. bucăţi	Producţie de fulgi Tone
	Total	Găini	Alte păsări		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1927	33.400	24.000	9.400	1.430	2.820
1930	39.750	30.000	9.750	1.740	3.400
1934	27.850	23.500	4.350	2.150	2.800
1936	32.400	27.800	4.600	2.020	3.000
1937	31.500	27.000	4.500	1.920	2.950
1938	25.900	22.200	3.700	2.254	1.919

[1]) Dr. J. Braghină. *Capitalul animal şi producţia lui în România.* Buletinul Informativ al Agriculturii pe 1934.

Tab. XV — Preţurile mijlocii de calcul la producţia avicolă
(în lei)

Anul	Ouă [1])	Găini [1])	Alte păsări [1])	Puf şi fulgi [2])
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1927	3,00	72,00	144,00	100
1930	2,10	61,50	123,00	150
1934	1,00	31,75	63,50	96
1936	1,60	42,40	84,80	113
1937	1,50	42,40	84.80	170
1938	1,73	49,80	81,85	165

[1]) Preţul în lei pe bucată.
[2]) Preţul în lei pe kilogram.

Tab. XVI — Valoarea producţiei avicole

Anul	Valoarea totală în milioane lei	Puf şi fulgi		Păsări tăiate		Ouă de păsări	
		Tone	mil. lei	mii bucăţi	mil. lei	mii bucăţi	mil. lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(7)	(8)	(5)	(6)
1927 . .	7.748	2.820	282	33.400	2.946	1.430	4.520
1930 . .	7.135	3.400	510	39.750	3.025	1.740	3.600
1934 . .	3.578	2.800	270	27.850	1.008	2.150	2.300
1936 . .	5.254	3.000	339	32.400	1.575	2.020	3.340
1937 . .	5.035	2.950	502	31.500	1.533	1.920	3.000
1938 . .	5.623	1.919	317	25.900	1.407	2.254	3.899

ani, aceste evaluări pentru producţia internă apar ca fiind minimale.

Odată stabilită valoarea producţiei avicole pentru anii de mai sus, s'a procedat la completarea datelor pentru întreaga perioadă, prin extra şi interpolaţie.

Rezultatele obţinute astfel sunt prezentate în tabloul XVII.

Tab. XVII — Valoarea producţiei avicole
(în milioane lei)

Anul	Total	Puf şi fulgi	Păsări tăiate	Ouă
(1)	(2)	(3)	(5)	(4)
1926	7.948	206	2.916	4.826
1927	7.748	282	2.946	4.520
1928	7.544	358	2.972	4.214
1929	7.340	434	2.998	3.908
1930	7.135	510	3.025	3.600
1931	6.246	450	2.521	3.275
1932	5.357	390	2.017	2.950
1933	4.468	330	1.513	2.625
1934	3.578	270	1.008	2.300
1935	4.416	305	1.291	2.820
1936	5.254	339	1.575	3.340
1937	5.035	502	1.533	3.000
1938	5.623	317	1.407	3.899

Un alt produs rezultat de pe urma creşterii animalelor şi care nu trebue neglijat este gunoiul animal. Acesta se evaluează: la 15.000 tone gunoiul provenit dela cai şi la 26.290 mii tone gunoiul provenind dela bovine [1]). Nu s'au stabilit încă de nimeni criterii fixe după cari să se calculeze valoarea acestui produs. Socotind însă după valoarea conţinutului în principii azotoase şi fosforice utile plantelor, se ajunge, în studiul citat, la o valoare de 8.950 milioane lei pentru întreaga producţie anuală. Cum însă această cifră întrece cu mult valoarea hranei bovinelor şi cailor din acel an (7.380 milioane lei), iar utilizarea gunoiului animal nu se face decât pe o scară redusă, evaluarea, după cum însuşi autorul studiului o afirmă, este

[1]) Dr. J. Braghină, *op. citat.*

exagerată; de aceea e micşorată la numai 20%, ceea ce ar reprezenta o valoare de 1.790 milioane lei. In calculele anterioare, pe 1926—1928, valoarea gunoiului animal, întru atât întru cât ajută la fertilizarea solului, a fost apreciată la cca 1.500 milioane lei.

Dat fiind că utilizarea acestui produs e redusă şi că deci nu influenţează randamentul solului, — decât pentru regiuni izolate şi cu deosebire la grădinărit, — evaluarea la 1.500 milioane lei a producţiei apare încă exagerată.

Pentru a nu influenţa într'o măsură oarecare valoarea globală a producţiei agricole, am admis că raportul faţă de aceasta a fost acelaşi în toată perioada; am stabilit acest raport la 1% din valoarea globală a producţiei de cereale şi plante, ceea ce ar da următoarele cifre:

Tab. XVIII — Valoarea producţiei de gunoi animal

Anu (1)	Valoarea în milioane lei (2)	Anu (1)	Valoarea în milioane lei (2)
1926	878	1933	404
1927	785	1934	422
1928	933	1935	488
1929	823	1936	642
1930	541	1937	651
1931	450	1938	729
1932	390		

Aceste evaluări referitoare la producţia animală vor fi completate cu valoarea exporturilor de animale vii (fără păsări) şi cu evaluările privind piscicultura, vânatul, sericicultura şi apicultura.

Pentru ultimele trei ramuri, datele sunt aproximative; noi le vom lua în consideraţiune pentru a nu lipsi din prezentarea noastră. După calcule, pe baza datelor izolate şi a anchetelor, avem situaţia prezentată în tabloul XIX.

Pentru a completa valoarea producţiei piscicole am adăugat, la aceea rezultată din bălţile şi terenurile Statului, 1/5, reprezentând fraudele, pescuitul liber şi producţia crescătoriilor.

In ce priveşte vânatul, nedispunând de date, am apreciat valoarea la de 3 ori costul pulberii de vânat vândute în anii respectivi.

In general când se fac aprecieri de felul acesta, arbitrare, având totuşi o bază informativă, eroarea

Tab. XIX — Valoarea producţiei din pescuit, vânat, albinărit şi creşterea viermilor de mătase
(in milioane lei)

Anul (1)	Total (2)	Pescărie (3)	Vânat (4)	Stupi (5	Gogoşi de mătase (6)
1926	680	223	180	250	27
1927	1.030	478	198	316	38
1928	833	285	200	300	48
1929	873	337	186	300	50
1930	823	320	153	290	60
1931	706	283	108	250	65
1932	657	282	93	230	52
1933	552	234	93	180	45
1934	654	269	105	240	40
1935	677	284	111	250	32
1936	741	318	123	270	30
1937	884	390	144	310	40
1938	996	466	150	320	60

ce rezultă este în orice caz mai mică decât aceea comisă prin omitere.

Recapitulând valoarea producţiei animale în întregul ei, aceasta a evoluat, în perioada 1926—1938, conform datelor prezentate în tabloul XX.

In valoarea exportului nu s'a cuprins decât animalele vii şi carnea proaspătă. Celelalte produse animale s'au omis, deoarece ele provin din nişte sectoare unde evaluările s'au făcut fără a fi avut o bază documentară (ca în cazul tăierilor de exemplu) şi fără a se fi specificat că reprezintă numai ceea ce s'a consumat pe piaţa internă.

Metoda adoptată pentru aceste evaluări, ne dă garanţia necesară că cifrele rezultate reprezintă totuşi un minimum indiscutabil.

Pentru agricultură avem deci evaluarea brută a principalelor două izvoare de venituri: cultura plantelor şi creşterea animalelor.

Am considerat până în prezent numai ramurile strâns legate ale agriculturii, cultura pământului şi creşterea vitelor. Şi acum, pentru a deduce valoarea netă a producţiei agricole micşorăm valoarea brută cu costul producţiei.

Acesta se calculează ţinând seama de valoarea seminţelor utilizate la producţia vegetală, apoi de îngrăşămintele sub formă de gunoi animal şi fosfaţii industriali, contravaloarea uzurii instrumentelor agricole (evaluată de noi la totalul cumpărăturilor anuale

Tab. XX — Valoarea totală a producţiei animale
(în milioane lei)

Anul	Total general	Tăieri în abatoare şi la particulari			Produse alimentare			Lână, puf şi fulgi	Gunoiul animal	Exportul de animale vii şi carne [1])
		Total	Carne, grăsimi, tacâmuri	Piei	Total	Păsări şi ouă	Lapte şi brânzeturi			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1926	43.441	15.950	13.792	2.158	22.442	7.742	14.700	1.970	878	2.201
1927	42.172	14.591	12.562	2.029	22.026	7.466	14.560	2.004	785	2.766
1928	43.959	16.053	13.664	2.389	21.511	7.186	14.325	2.150	933	3.312
1929	47.578	19.702	17.431	2.271	23.111	6.906	16.205	2.170	823	1.772
1930	42.161	16.813	15.039	1.774	21.424	6.625	14.799	1.652	541	1.731
1931	33.446	11.852	10.643	1.209	17.856	5.796	12.060	1.932	450	1.356
1932	24.898	7.293	6.735	558	15.031	4.967	10.064	1.620	390	564
1933	23.960	8.026	7.262	764	13.896	4.138	9.758	1.330	404	304
1934	24.004	8.858	7.886	972	12.729	3.308	9.421	1.601	422	394
1935	26.796	10.520	9.550	970	13.429	4.111	9.318	1.656	488	703
1936	29.421	11.560	10.411	1.149	14.529	4.915	9.614	1.707	642	983
1937	31.691	12.919	11.180	1.739	14.721	4.533	10.188	2.383	651	1.098
1938	37.139	16.763	15.084	1.679	17.061	5.306	11.755	1.619	729	967

[1]) Fără păsări şivânat.

Tab. XXI — Valoarea brută a producției agricole vegetale și animale
(în milioane lei)

Anul	Total	Producția vegetală	Producția animală [1]
(1)	(2)	(3)	(4)
1926	141.877	98.436	43.441
1927	131.735	89.563	42.172
1928	156.066	112.107	43.959
1929	139.498	91.920	47.578
1930	104.463	62.302	42.161
1931	86.963	53.517	33.446
1932	71.651	46.753	24.898
1933	71.384	47.424	23.960
1934	73.677	49.673	24.004
1935	82.926	56.130	26.796
1936	101.446	72.025	29.421
1937	104.553	72.862	31.691
1938	120.662	83.523	37.139

[1]) Nu cuprinde pescuitul, vânatul, albinăritul și gogoșii de mătase.

de unelte și mașini), și toate materialele utilizate în procesul de producție ca sulfatul de cupru, rafia, insecticidele, etc. Cei mai mulți autori cuprind în costul de producțiune și o cotă de amortisment de 10% asupra clădirilor.

Această cotă o găsim însă exagerată, dat fiind că gospodăriile țărănești nu cheltuesc cu reparația locuințelor sume atât de mari (după aprecierile Ministerului Agriculturii și Domeniilor, această cotă de amortisment ar însemna aproximativ 7—8 miliarde lei), iar durata unei clădiri, chiar din cele țărănești, este în medie de 30 de ani, uneori mult mai mult.

La calcularea costului de producțiune, acest element va fi omis. Elementul principal în costul de producțiune îl constitue sămânța. Cantitatea de sămânță ce trebue evaluată, în cazul cerealelor, este dată în tabloul XXII.

Calculate la aceleași prețuri ca pentru producție, valorile cantităților de cereale folosite pentru însămânțare sunt cele prezentate în tabloul XXIII.

In ce privește celelalte culturi, la evaluarea semințelor nu vom lua în considerațiune sfecla de zahăr și tutunul — sămânța acestora neavând o altă utilizare decât pentru semănat, pe lângă faptul că nu

Tab. XXII — Cantitatea de cereale necesară însămânțării
(în mii tone)

Anul	Total	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1926	1.180.6	598,9	162,4	248,3	124,0	47,0
1927	1.179,0	558,2	168,8	282,3	124,7	45,0
1928	1.211,0	577,2	178,2	279,9	128,4	47,3
1929	1.202.7	492,7	191,8	328,6	139,5	50,1
1930	1.230,9	550,1	177,1	316,0	125,0	62,7
1931	1.286,4	623,9	190,2	307,0	100,2	65,1
1932	1.140,3	516,6	191,0	285,9	91,1	55,7
1933	1.202,0	560,9	193,1	290,4	95,5	62,1
1934	1.181,0	554,2	200,2	280,5	95,1	51,0
1935	1.243,7	618,8	206,8	264,2	91,7	62,2
1936	1.245,7	617,8	210,4	257,8	92,5	67,4
1937	1.248,2	639,4	206,4	242,1	90,3	70,1
1938	1.243,7	687,2	200,0	204,5	74,9	77.1

*) De fiecare ha s'au socotit următoarele cantități:
Grâu . . . . 180 kg
Porumb . . . . 40 »
Orz . . . . 160 »
Ovăz . . . . 115 »
Secară . . . . 160 »

Tab. XXIII — Valoarea cerealelor folosite pentru însămânțări
(în milioane lei)

Anul	Total	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1926	7.042	4.312	658	1.268	522	282
1927	7.532	3.941	905	1.728	665	293
1928	8.575	4.664	1.165	1.646	764	336
1929	5.051	2.803	610	1.068	377	193
1930	3.243	1.876	377	588	258	144
1931	2.863	1.516	342	602	255	143
1932	3.611	2.438	306	509	185	173
1933	3.005	1.974	270	404	138	219
1934	4.000	2.477	428	741	196	158
1935	4.015	2.549	513	605	248	100
1936	4.555	2.854	543	719	227	212
1937	5.375	3.293	584	854	322	322
1938	4.822	2.769	762	624	297	360

este cuprinsă în evaluările noastre, — și nici nutrețul (dughia, trifoiul și lucerna), care se va scădea în întregime la producția animală unde a fost cuprins ca hrană a vitelor. Pentru restul plantelor valoarea

Tab. XXIV — Cantitatea și valoarea semințelor sau feculelor necesare însămânțării *)

Anul	Valoarea totală a semințelor și feculelor	Fasole		Cartofi		Fl. soarelui		Alte plante
		Tone	Mil. lei	Tone	Mil. lei	Tone	Mil. lei	Mil. lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1929	345	5.900	74	68.400	123	3.200	18	130
1930	272	5.600	41	63.000	101	3.700	15	115
1931	246	6.920	23	65.400	91	3.240	7	125
1932	223	7.000	21	62.700	83	3.230	10	109
1933	235	7.100	15	66.200	86	3.227	10	124
1934	227	6.860	22	67.800	68	4.025	10	117
1935	279	6.920	25	68.750	90	3.838	14	150
1936	336	7.420	44	72.300	108	4.100	21	163
1937	359	7.120	43	72.300	144	4.000	22	150
1938	359	7.120	43	72.300	144	4.000	22	150

*) Pentru semănatul unui ha s'au socotit următoarele cantități: Fasole 20 kg; Floarea soarelui 20 kg; Cartofi 300 kg.

semințelor s'a considerat a reprezenta 2% și 5% (pentru plante industriale) din valoarea producției respective. Rezultatul acestor operațiuni pentru perioada 1929—1938 este redat în tabloul XXIV. Valoarea a fost dedusă după prețurile de calculare a producției.

Pentru creșterea animalelor, principalul preț de cost îl constitue hrana acestora. Pentru evaluarea acesteia vom însuma ceea ce se numește în mod obișnuit nutreț (lucernă, dughie, fân, etc.) cu cerealele folosite ca atare și în proporțiile stabilite în studiul amintit [1]).

Ovăz	500.000 tone
Porumb	1.250.000 »
Orz	200.000 »
Tărâțe	150.000 »
Cartofi și dovleci	1.000.000 »
Borhot	300.000 »

Hrana vitelor, din care numai o parte intră în prețul de cost al producției animale (restul intrând

[1]) Dr. J. Braghină, *op. cit.*

Tab. XXV — Costul hranei animalelor
(în milioane lei)

Anul	Total general	Cereale și derivate						Cartofi și dovleci	Fânețe	Alte plante de nutreț
		Total	Porumb	Ovăz	Orz	Tărâțe [1])	Paie, coceni			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1926	24.368	15.812	5.125	2.105	1.022	560	7.000	1.700	3.922	2.934
1927	27.279	17.875	6.750	2.665	1.224	538	6.698	1.700	4.407	3.297
1928	31.230	20.605	9.125	2.975	1.176	590	6.740	1.700	5.105	3.820
1929	21.714	12.630	4.150	1.350	650	420	6.060	1.775	4.181	3.128
1930	18.196	10.810	2.665	1.030	380	300	6.435	1.182	3.730	2.474
1931	14.969	8.065	2.350	1.270	392	220	3.833	1.366	3.403	2.135
1932	12.354	6.526	2.000	1.015	356	425	2.730	1.238	2.903	1.687
1933	11.711	6.633	1.750	720	280	333	3.550	1.120	2.492	1.466
1934	14.219	8.294	2.675	1.030	524	390	3.675	1.135	3.114	1.676
1935	15.791	9.250	3.140	1.350	460	375	3.925	1.140	3.500	1.901
1936	16.968	9.200	3.225	1.250	560	375	3.790	2.086	3.434	2.248
1937	19.344	10.696	3.540	1.785	706	540	4.125	1.561	4.510	2.577
1938	22.403	13.070	4.780	1.980	610	420	5.280	1.364	5.369	2.600

[1]) Costul este calculat la un preț reprezentând pentru toți anii, 60% din prețul de gros al grâului.

la producția vegetală ca al doilea element important al prețului de cost, după sămânță), a evoluat conform cifrelor expuse în tabloul XXV.

Din cifrele reprezentând costul hranei vitelor, nu vom reține, în vederea calculării, scăzămintele de făcut asupra producției agricole, — vegetale și animale întrunite, — costul hranei cailor. Intr'adevăr, a trebuit să se țină seama de faptul că acest din urmă cost nu poate fi imputat decât în mică proporție producției de bunuri. Caii constituesc, după cum se știe, cea mai însemnată sursă de venituri în afara producției, anume cărăușia.

Transportul rutier de persoane și mărfuri, altele decât cele agricole, se face în cea mai mare parte cu tracțiune cabalină, ca fiind cea mai rapidă și mai generalizată.

Pornind dela costul hranei cailor, dedus după cum se vede în tabloul de mai jos, vom încerca la capitolul serviciilor, să facem o evaluare a serviciilor din cărăușie.

Tab. XXVI — Costul hranei cailor
(în milioane lei)

Anul	Total	Ovăz	Orz[1])	Pac [2]) coceni	Fân [2])	Alt nutreț [3])
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1926	7.548	2.105	511	1.750	981	2.201
1927	8.527	2.665	612	1.675	1.102	2.473
1928	9.389	2.975	588	1.685	1.276	2.865
1929	5.576	1.350	325	1.515	1.045	2.346
1930	5.616	1.030	190	1.608	932	1.856
1931	4.896	1.270	196	978	851	1.601
1932	3.865	1.015	178	682	725	1.265
1933	3.468	720	140	885	623	1.100
1934	4.245	1.030	262	918	778	1.257
1935	4.862	1.350	230	981	875	1.426
1936	5.522	1.750	280	948	858	1.686
1937	6.230	1.785	353	1.031	1.128	1.933
1938	6.897	1.980	305	1.320	1.342	1.950

[1]) 1/2 din total.
[2]) 1/4 din total.
[3]) 3/4 din total.

Efectuând această omitere asupra costului hranei vitelor și ținând seama și de celelalte elemente ale costului producției de bunuri agricole, rezultă următoarele scăzăminte ce trebuesc să fie operate asupra valorii agricole brute:

Tab. XXVII — Valoarea scăzămintelor în agricultură
(în milioane lei)

Anul	Total	Sămânță [1])	Hrana animalelor [2])	Gunoiul animal	Unelte, produse chimice materiale
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1926	24.187	6.103	16.820	878	386
1927	25.554	5 553	18.752	785	464
1928	30.285	6.951	21.841	933	560
1929	22.064	5.396	15.138	823	700
1930	17.016	3.515	12.580	541	380
1931	13.862	3.109	10'073	450	230
1932	12.908	3.834	8.489	390	195
1933	12.017	3.240	8.243	404	130
1934	14.773	4.227	9.974	422	150
1935	15.891	4.294	10 920	488	180
1936	17.219	4.891	11.446	642	240
1937	19.881	5.734	13.114	651	382
1938	22.157	5.388	15.506	720	534

[1]) Cereale plus alte plante.
[2]) Nu cuprinde hrana cailor.

Fiindu-ne apoi imposibil să repartizăm scăzămintele ce revin fiecăreiă din cele trei ramuri de producțiune, — vegetală, animală și forestieră, — le vom aplica la valoarea brută agricolă, inclusiv pădurile (unde vom mai ține seama și de alte elemente ale costului de exploatare).

c) *Pădurile.* Strâns legată de agricultură și de populația țărănească producția forestieră urmează a fi adăugată la producția agricolă. Numai dela 1929 încoace există însă o documentare demnă de luat în considerație. După d-nii ingineri Săbău și Vasiliu, specialiști în materie, producția și valoarea lemnului brut ar fi evoluat după cum se poate vedea în tabloul XXVIII.

Cifrele urmează a fi rectificate de noi cel puțin în ce privește producția lemnelor de foc, — pe care o considerăm mult subevaluată atât cantitativ cât și ca valoare. Pentru aceasta s'a ținut seamă de faptul că volumul producției forestiere anuale coincide aproximativ cu volumul consumului și exportului reunite, variația stocurilor dela un an la altul neputând fi prea mare. Consumul se poate deduce după transporturile pe calea ferată (trafic intern). Cifrele trebuesc însă completate cu cantitățile transportate la orașe cu tracțiune animală și cu cifra consumului

Tab. XXVIII — Producția și valoarea lemnului brut după V. Săbău și V. Vasiliu

Anul	Total general lemne (mii mc.)	Total general valoare (mil. lei)	Lemn de foc		Lemn de lucru de foioase		Lemn de lucru de răsinoase	
			Producția (mii mc.)	Valoarea (mil. lei)	Producția (mii mc.)	Valoarea (mil. lei)	Producția (mii mc.)	Valoarea (mil. lei)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1929	19.852	4.648	10.941	1.258	2.915	2.011	5.996	1.379
1930	18.955	4.975	10.717	1.232	2.932	2.023	5.306	1.720
1931	18.341	3.720	10.342	1.034	2.825	1.667	5.174	1.019
1932	17.210	1.810	9.718	875	2.931	616	4.561	319
1933	16.621	1.453	9.486	664	2.801	521	4.334	268
1934	17.671	1.545	9.524	667	3.249	585	4.898	293
1935	17.681	1.714	9.498	740	3.207	641	4.276	333
1936	17.987	1.930	9.512	675	3.613	867	4.862	388
1937	18.645	4.319	9.582	814	3.814	2.403	5.249	1.102
1938	18.797	5.435	9.487	854	4.510	3.473	4.800	1.108

țărănesc de lemne de foc provenind din păduri sau din tăierea copacilor și pomilor din jurul gospodăriilor sau din zăvoaie.

Transporturile cu tracțiune animală a lemnelor de foc pentru aprovizionarea orașelor sunt apreciabile dacă se ține seama de vecinătatea pădurilor la orașele ardelene și la cele de pe brâul Carpaților.

Am evaluat aceste transporturi la 20% din totalitatea transporturilor interne cu calea ferată.

Tab. XXIX — Consumul intern probabil al lemnelor de foc (în mii tone)

Anul	Total consum lemne de foc	Consumul la orașe			Consum la sate [2])
		Traficul pe C.F.R.	Transportul cu căruțele [1])	Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1926	8.575	—	—	(3.875)	4.700
1927	8.500	—	—	(3.750)	4.750
1928	8.700	—	—	(3.900)	4.800
1929	8.864	3.317	664	3.981	4.883
1930	8.133	2.677	536	3.213	4.920
1931	8.482	2.934	586	3.520	4.962
1932	8.665	3.051	610	3.661	5.004
1933	8.719	3.065	614	3.679	5.040
1934	8.748	3.053	610	3.663	5.085
1935	8.960	3.196	640	3.836	5.124
1936	8.914	3.124	624	3.748	5.166
1937	9.167	3.296	660	3.956	5.211
1938	9.150	3.250	650	3.900	5.250

[1]) Evaluat la 20% din traficul pe C. F. R.
[2]) Evaluat la 1.500 Kgr. anual de gospodărie.

Tab. XXX — Producția lemnelor de foc (cantități și valori)

Anul	Consumul intern (mii tone)	Prețunitar[1]) (lei/tonă)	Valoarea consumului intern (mil. lei)	Valoarea exportului (mil. lei)	Valoarea totală a producției (mil. lei)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1926	8.575	660	5.660	791	6.451
1927	8.500	498	4.233	703	4.936
1028	8.700	522	4.541	411	4.952
1929	8.864	618	5.478	520	5.998
1930	8.133	534	4.343	472	4.816
1931	8.482	426	3.613	270	3.883
1932	8.665	373	3.223	101	3.324
1933	8.719	318	2.773	37	2.810
1934	8.748	306	2.677	58	2.735
1935	8.960	330	2.956	58	3.014
1936	8.914	336	2.995	63	3.058
1937	9.167	384	3.520	92	3.612
1938	9.150	420	3.843	100	3.943

[1]) Evaluat la 60% din prețul de gros rampa București.

In ce privește consumul țărănesc de lemne de foc, aceasta variază după posibilitățile de aprovizionare dela o regiune la alta: este maximum în regiunile de deal și de munte sau în Ardeal și Bucovina, și atinge cifre neînsemnate în câmpia Dunării și Basarabia, unde lipsa lemnului este compensată cu subroduse cerealiere: paiele, cocenii și vrejii, sau cu tizic. In medie, am apreciat consumul de lemne de pădure la 1.500 kgr. anual de fiecare gospodărie. Bineînțeles că această cantitate este completată cu un consum de combustibil de calitate inferioară ca paie, crăci, vreascuri, coceni, etc.

După ce s'a stabilit astfel cifra consumului intern, i s'a calculat valoarea luându-se drept preț unitar (lei pe tonă) 60% din prețul de gros la rampa București.

In raport cu alte țări, consumul nostru de lemne de foc apare ca fiind foarte ridicat și aceasta din cauză că utilizarea combustibililor minerali este, cu excepția Bucureștilor și a altor orașe industriale, ca și inexistentă.

Produs prin excelență de export, cheresteaua și lemnele de construcție prezintă, după cum se vede, o scădere enormă a valorii dela 1928 la 1933. Cu toate că volumul producției nu a scăzut decât într'o foarte mică proporție.

Scăderea valorii a fost bruscă dela 1928 la 1929, epocă la care Rusia Sovietică practica faimoasa politică de dumping în vederea desorganizării economiei capitaliste. Multe alte cauze au susținut mai departe prăbușirea prețurilor pe piața internațională: concurența jugoslavă, criza monetară mondială, tendințele autarhice ale țărilor importatoare.

Dar această scădere a prețurilor avea nu numai să înceteze dar să fie chiar urmată de o urcare vertiginoasă pe piața internațională cu începere din 1936 grație unei puternice conjuncturi de răsboiu.

Diversitatea mare a produselor zise de cherestea și lemne de construcție face imposibilă o reevaluare pe care să o opunem celei amintite mai sus pe care o vom considera ca definitivă. Vom mai ține seama, în prezentarea noastră și de valoarea lemnului utilizat în fabricile de hârtie — valoare dată de Anuarul Statistic la industria manufacturieră. In anii 1926—1938, așa dar, valoarea producției forestiere a avut în general evoluția din tabloul XXXI.

Tab. XXXI — Valoarea producţiei de lemn
(mil. lei)

Anul	Valoarea Totală	Cherestea şi lemne de construcţii[1])	Lemne pentru industria hârtiei	Lemne de foc
(1)	(5)	(3)	(4)	(2)
1926	10.082	6.451	2.712	919
1927	8.864	4.936	2.881	1.047
1928	9.089	4.952	3.118	1.019
1929	10.376	5.998	3.390	988
1930	9.376	4.815	3.743	818
1931	7.437	3.883	2.686	868
1932	4.970	3.324	935	711
1933	4.307	2.810	789	708
1934	4.480	2.735	878	867
1935	4.965	3.014	974	977
1936	5.345	3.058	1.255	1.032
1937	8.325	3.612	3.505	1.208
1938	9.773	3.943	4.581	1.249

[1]) Pentru anii 1926—1928 s'a considerat producţie egală cu cea din 1929 calculată la preţuri respectiv inferioare cu 20%, 15% şi 5% după cum a rezultat din statistica preţurilor de gros.

Recapitulând, valoarea producţiei din agricultură, creşterea vitelor şi păduri a evoluat astfel:

Evident că dificultăţile sunt foarte mari pentru a deduce cantităţile ce au fost comercializate pe piaţă pentru consumul orăşenesc sau export, cu deosebire în ce priveşte cerealele.

INDUSTRIA

O scurtă privire asupra evoluţiei industriale în perioada de care ne ocupăm, nu lasă să se creadă că industria românească a cunoscut depresiunea din 1929—1933.

Cu excepţia anului 1932 când indicele producţiei industriei noastre a scăzut sub nivelul din 1927 din cauza dumpingului străin de mărfuri, în toţi ceilalţi ani s'au înregistrat creşteri continue şi însemnate.

Dar acest aspect al activităţii industriei româneşti în acea perioadă este caracteristic tuturor ţărilor agrare implicate în procesul de industrializare de după războiu. De aceea, activitatea industrială dela 1926 încoace nu corespunde unui ciclu obişnuit. Curba respectivă (a producţiei cantitative) urmează înde-

Tab. XXXII — Valoarea producţiei agricole, animale şi forestiere
(în milioane lei)

Anul	Valoarea brută					Valoarea scăzămintelor	Valoarea netă
	Producţia vegetală	Producţia animală	Pescuit, vânat, albinărit, goposi	Producţia forestieră	Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1926	98,436	43.441	679	10.082	152.638	24.725	127.913
1927	89.563	42.172	1.031	8.864	151.630	26.049	115.581
1928	112.107	43.959	834	9.089	165.989	30.781	135.208
1929	91.920	47.578	873	10.376	150.747	22.627	128.120
1930	62.302	42.161	823	9.376	114.662	17.526	97.136
1931	53.517	33.446	706	7.437	92.406	14.269	80.137
1932	46.753	24.898	657	4.970	77.278	13.189	64.089
1933	47.424	23.960	553	4.307	76.244	12.260	63.984
1934	49.673	24.004	653	4.480	78.810	15.030	63.780
1935	56.130	26.796	676	4.965	88.567	16.168	72.399
1936	72.025	29.421	742	5.345	107.533	17.523	90.010
1937	72.862	31.691	884	8.325	113.762	20.342	93.420
1938	83.523	37.139	996	9.773	131.431	22.695	108.736

Asupra cifrelor de mai sus reprezentând valoarea brută în agricultură, vom opera reducerile reprezentând cheltuelile de producţiune adică costul ei.

Operaţiunea aceasta a fost făcută pentru primele două capitole: producţia vegetală şi animală. Pentru producţia forestieră, din lipsă de date, ne vom mărgini a aprecia la 5% scăzămintele necesare, dat fiindcă în acest sector, cheltuelile de exploatare (fără salarii) nu pot fi prea mari. Pentru pescărie, aplicăm un procent de scăzăminte de numai 5%.

Valorile de mai sus nu reprezintă nici tot ce se produce de către agricultori, întru cât lipsesc toate veniturile anexe rezultând din cărăuşie, industria casnică (ţesături, împletituri, săpun, etc.) şi nici veniturile băneşti, deoarece evaluarea s'a făcut şi asupra cantităţilor necesare consumului propriu, cantităţi ce nu intră în procesul de schimb decât în mică parte între agricultori.

Pe de altă parte, preţurile la care s'au calculat valorile sunt cele de pe piaţa Brăila sau Constanţa şi Bucureşti, deci preţuri care cuprind şi unele servicii, ca cele de transport şi manipulare.

aproape evoluţia investiţiilor industriale şi exprimă rezultatele înzestrării treptate a ţării noastre cu noui unităţi cari vor imprima industriei naţionale un ciclu de producţie cu caracteristice proprii.

Intr'o primă perioadă 1932—34, industrializarea a constat în crearea de întreprinderi de prelucrare a semifabricatelor importate, dat fiindcă procesul de prelucrare industrială este mult mai uşor plecând dela acestea, decât dela materiile prime. In această perioadă importul materiilor prime este constant, în timp ce importul de semifabricate creşte cu 45%.

Incepând cu 1935 industria românească intră într'o nouă fază a desvoltării sale, caracterizată prin investiţiile în instalaţiuni industriale de prelucrare a materiilor prime — industria grea, filaturi — investiţii care constituiau un nou pas către integrarea raţională a industriei existente şi care erau încurajate de dificultăţile noui de import şi, mai târziu de exigenţele apărării naţionale.

Activitatea industrială în această perioadă este relevată de indicele cantitativ al producţiei manufacturiere care creşte dela 118 în 1933 la 180 în 1938, iar

importul cantitativ exprimat în prețurile din 1929 pentru a fi ușor comparabil, trece dela 70,7 în 1935 la peste 170 în 1938.

Evident că limitațiunea naturală a producției indigene de materii prime cum și îngustimea pieții naționale nu permit o desvoltare apreciabilă a structurii industriei românești.

Vom avea de considerat în această parte a studiului nostru industria extractivă și minieră, industria transformatoare, monopolurile, energia electrică și construcțiile.

La stabilirea valorii globale a acestui sector, ne-am servit în mare parte de evaluările oficiale publicate în anuarele statistice.

Cum însă aceste evaluări nu se referă decât la marea industrie și la întreprinderile mijlocii, vom face apoi unele evaluări asupra micei industrii și meseriilor.

a) *Industria minieră și extractivă.* In afară de combustibili și sare, subsolul României nu este prea bogat în minereuri metalifere. Exploatarea

Tab. XXXIII — Producția minieră și extractivă [1])

Anul (1)	Gaze [2]) naturale (mil. m^3) (2)	Petrol (mii tone) (3)	Cărbuni *) (mii tone) (4)	Minereuri [3]) (mii tone) (5)	Sare (mii tone) (6)
1926	377	3.244	3.077 *)	377	344
1927	439	3.660	3.253 *)	363	328
1928	613	4.282	3.037 *)	415	340
1929	807	4.837	3.046	451	319
1930	1.206	5.792	2.370	491	305
1931	1.383	6.756	1.919	450	255
1932	1.456	7.348	1.652	385	288
1933	1.499	7.377	1.509	448	278
1934	1.814	8.466	1.852	539	309
1935	1.812	8.376	1.945	641	309
1936	2.131	8.703	1.965	796	283
1937	2.008	7.150	2.183	855	309
1938	1.861	5.594	2.396	939	351

*) inclusiv asfaltul
[1]) nu figurează aici carierele.
[2]) cantitatea consumată.
[3]) de fier, aur, argint, cupru, plumb și de bauxită.

acestora nu satisface nici măcar nevoile interne, destul de reduse de altfel, încât necesitățile de import sunt apreciabile pentru metale.

Dintre toate produsele subsolului, petrolul este cel mai important, nu numai ca valoare și cantitate, dar și prin funcția ce are în economia românească. Intr'adevăr, în perioada recoltelor deficitare de cereale și a prăbușirii prețurilor acestora, exportul de petrol a fost singurul care a făcut posibilă industrializarea țării prin schimbul cu materii prime și semifabricate străine.

Valoarea producției miniere și extractive, a evoluat după cum urmează.

Tab. XXXIV — Valoarea producției miniere și extractive
(în milioane lei)

Anul (1)	Total general (2)	Combustibili [1]) (3)	Metale [2]) (4)	Aur argint (5)	Sare (6)	Cariere (7)
1926	16.755	15.187	321	265	780	202
1927	14.834	13.340	326	237	709	222
1928	16.716	14.498	1.007	204	754	253
1929	17.204	15.421	534	254	708	277
1930	17.946	15.858	857	306	655	270
1931	11.865	10.357	512	311	533	152
1932	12.230	10.649	417	363	648	153
1933	12.938	11.137	568	509	616	108
1934	12.964	10.901	851	403	662	147
1935	15.456	12.742	1.159	693	571	191
1936	16.331	13.341	1.426	801	596	167
1937	22.335	18.873	1.756	890	602	214
1938	18.778	15.123	1.998	795	571	291

[1]) Cărbuni, gaze, produse petrolifere rafinate.
[2]) Obținute după prelucrarea minereurilor, altele decât aur și argint

Pentru celelalte produse decât petrolul, cifrele sunt cele date de Anuarul Statistic și reprezintă valorile rezultate după tratarea sau rafinarea minereurilor.

In ce privește petrolul, acesta figurează cu valoarea produselor rezultate după tratarea țițeiului în rafinerii, și calculată pentru consumul intern după prețurile cu taxe la locurile de producție, iar pentru export cu valoarea acestuia. Așa dar cifrele rezultate nu cuprind decât în parte serviciile de comercializare a produselor petrolifere, ca transportul și beneficiile.

b) *Industria manufacturieră.* In forma și capacitatea sa actuală aceasta este încă o industrie

Tab. XXXV — Industria mare de transformare
(în milioane lei)

Anul (1)	Valoarea totală (12)	Alimentară (2)	Textilă (3)	Metalurgică (4)	Lemnul (5)	Chimică (6)	Pielărie (7)	Hârtie Arte grafice (8)	Materiale de construcție (9)	Sticlărie și ceramică (10)	Electrotehnică (11)
1926	43.929	14.959	6.656	7.058	5.843	2.562	2.967	1.774	1.424	572	114
1927	51.466	17.436	8.634	8.576	4.952	3.870	3.149	2.386	1.561	669	233
1928	53.456	18.605	8.725	8.946	5.248	3.837	3.048	2.484	1.662	717	184
1929	48.783	15.312	8.449	8.444	5.363	3.665	2.614	2.447	1.573	707	209
1930	42.231	14.134	7.506	7.661	2.706	2.881	2.091	2.228	1.310	558	156
1931	27.961	7.562	5.838	5.330	2.133	2.146	1.549	2.056	847	379	131
1932	27.389	8.513	6.138	4.327	1.508	2.298	1.492	1.834	862	319	98
1933	31.146	9.329	7.311	5.240	1.481	2.803	1.591	1.903	914	487	87
1934	36.403	10.621	8.372	6.461	1.902	3.045	1.963	2.283	1.102	542	112
1935	41.315	11.897	8.973	8.516	2.198	3.502	1.766	2.488	1.267	560	148
1936	45.973	11.205	11.786	9.938	2.499	3.574	2.193	2.569	1.298	633	278
1937	55.316	12.940	14.228	10.494	3.532	5.432	2.770	3.163	1.639	701	417
1938	61.029	15.577	14.692	11.363	3.584	5.975	3.438	3.089	1.960	676	675

de acoperire a consumului intern. Evaluările sunt cele făcute de către Ministerul de Industrie şi Comerţ. In mod obişnuit, figurează în această ramură de industrie şi petrolul cu valoarea rezultată în urma rafinajului. S'a preferat însă ca acesta să figureze la industria minieră şi extractivă.

Valorile au fost calculate după preţurile la locul de producţie: aşa încât ele nu cuprind costul serviciilor de transport şi nici al celor comerciale. Ele cuprind în schimb impozitele şi taxele asupra producţiei.

c) *Industria construcţiilor.* Această industrie este destul de importantă şi s'a desvoltat în mod continuu fiind foarte puţin sensibilă la efectele crizei de după 1929. Cu deosebire exodul la oraşe, rezultat dintr'o cerere tot mai mare de mână de lucru în industrie, cum şi nouile condiţii economice rezultând din mărirea teritoriului naţional, au favorizat investiţii apreciabile în construcţiile de locuinţe. In această privinţă, Bucureştii deţin recordul,

Tab. XXXVI — Industria construcţiilor
(în milioane lei)

Anul	Total	Imobile Municipii	Imobile sate şi oraşele	Reparaţii întreţinerea imobilelor	Stabilimente industriale	Construcţii şi imobile Stat
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1926	12.972	7.306	1.462	828	1.485	1.891
1927	15.577	10.197	2.040	887	627	1.826
1928	14.711	10.923	2.184	952	861	1.791
1929	10.050	5.773	1.154	920	579	1.624
1930	9.555	5.043	1.008	922	1.317	1.265
1931	7.475	4.265	854	922	243	1.191
1932	6.648	3.927	786	956	63	916
1933	7.731	4.638	928	1.030	99	1.036
1934	8.693	5.113	1.022	1.018	252	1.288
1935	11.505	7.162	1.432	983	231	1.697
1936	11.424	6.293	1.258	963	334	2.574
1937	13.325	7.287	1.458	970	684	2.926
1938	11.831	4.894	978	973	1.047	3.939

absorbind peste 50% din totalul acestora. Datele de care dispunem sunt incomplete întru cât nu se referă, până în 1933, decât la activitatea construcţiilor în 18 municipii. Această primă serie de evaluări aparţine Serviciului Statisticei judiciare, care a încetat anchetele sale în acel an.

Dela 1933 încoace, singurele cifre existente sunt cele publicate de Asociaţia pentru studiul conjuncturii şi dau, pentru 18 municipii şi 34 de oraşe, construcţiile în metri pătraţi desfăşuraţi, ceea ce înseamnă suprafaţa locului ocupat de aceste construcţii înmulţită cu numărul etajelor. In vederea calculării valorii construcţiilor s'a folosit un studiu al d-lui Inginer Emil Prager, în care se află costul unui m^3 de construcţie pentru casele de raport — cost ce a fost stabilit pe baza preţului materialelor.

Acest cost, necuprinzând cheltuelile de instalaţii destul de importante, a fost majorat, după indicaţiile specialiştilor, cu 25%.

Tot după indicaţiile acestora, s'a procedat la convertirea metrilor pătraţi desfăşuraţi în metri cubi de construcţie, prin coeficientul de 3,10.

După aceste calcule, am apreciat la o cincime din cifrele rezultate, valoarea locuinţelor construite în restul oraşelor şi în sate.

Cum activitatea construcţiilor nu se rezumă numai la locuinţe, a trebuit să procedăm la o evaluare a celorlalte sectoare: construcţii industriale, căi ferate, drumuri, clădiri ale Statului sau ale instituţiilor de Stat.

De asemenea, am ţinut seama şi de costul întreţinerii sau de completările ce se aduc clădirilor, şi pe care le-am evaluat la 5% din valoarea chiriilor, ceea ce constitue de sigur, un minimum.

Această enumerare nu cuprinde totuşi, întreg domeniul de activitate al construcţiilor. S'au omis, de exemplu, din lipsă de date, investiţiile de această natură ale administraţiilor locale, cum şi ale societăţilor de tramvaie, telefoane, căi ferate particulare, etc.

Pentru construcţiile industriale, s'a luat drept bază de calcul volumul emisiunilor de capital (noui sau sub formă de majorări) şi s'a atribuit investiţiilor în construcţii şi instalaţiilor un procent de 30%.

Acest gen de construcţii are, natural, un ritm foarte neregulat.

In ce priveşte investiţiile făcute de către instituţiile de Stat şi C.F.R., acolo unde lipseau detaliile, a trebuit să ne mărginim a le considera ca reprezentând 50% din cheltuelile bugetare dela capitolul «materiale».

In cazul Căilor Ferate au fost inglobate şi sumele ce figurau în ultimii ani ai perioadei considerate la capitolul « cheltueli extraordinare », acestea fiind învestite în construcţii de linii ferate noui, gări, în dublarea liniilor existente, etc.

d) *Industria energiei electrice.* In plină desvoltare, această industrie are în România posibilităţi imense, dat fiind nivelul încă foarte scăzut al consumului pentru uzul casnic şi mai ales abundenţa combustibililor şi a căderilor de apă.

Consumul a fost în creştere continuă şi aproape paralelă pentru cele două categorii de consumatori: industria, care utilizează electricitatea în special ca forţă motrice şi consumatorii de lumină.

Producţia a sporit, atât prin extinderea reţelelor existente cât şi prin înfiinţări de noui uzine, rezultând o creştere a numărului de abonaţi. In acelaşi timp tarifele au fost micşorate dela an la an.

Tab. XXXVII — Producţia şi valoarea energiei electrice

Anul	Producţia (milioane kw.)			Valoarea brută (mil. lei)
	Total	Pentru scopuri industriale	Pentru public	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1926	410	203,2	206,8	3.605
1927	490	232,6	257,4	4.414
1928	540	252,7	287,3	4.207
1929	570	280,0	290,0	3.745
1930	550	246,0	304,0	3.655
1931	520	208,1	311,9	3.639
1932	544	232,0	312,0	3.700
1933	592	266,8	352,2	3.729
1934	751	365,0	386,0	4.295
1933	867	452,0	415,0	4.752
1936	957	493,0	464,0	5.285
1937	1.077	540,0	537,0	6.048
1938	1.148	580,0	568,0	6.417

Valoarea consumului de energie electrică s'a calculat după preţul unui kw. la Bucureşti, preţ care nu este cel mai ridicat din ţară.

A trebuit evident să facem calcularea separat pentru consumul industrial şi pentru cel casnic. Nedispunând însă de datele privind costul unui kw. industrial, acesta a fost apreciat la 25% din tariful pentru utilizările casnice, ceea ce corespunde aproximativ preţului de cost mijlociu.

e) *Industria monopolurilor de Stat.* Cifrele privitoare la industria manufacturieră publicate în Anuarul Statistic, nu cuprind, dintre produsele monopolizate, decât chibriturile, explozibilii şi alcoolul, ale căror valori sunt calculate la locul de producţie.

Produsele de monopol având un regim de preţuri şi piaţă speciale, în raport cu celelalte bunuri, este mai natural să se ia în consideraţie valoarea lor comercială.

Evident că va trebui să ţinem seama, la calcularea scăzămintelor, de cifrele cu cari cele trei produse de mai sus, figurează la industria manufacturieră.

Recapitulând, valoarea brută a producţiei industriale pentru marile intreprinderi, a avut evoluţia care se poate vedea în tabloul XXXIX de mai jos.

Evident că astfel prezentată valoarea producţiei industriale cuprinde, pentru fiecare categorie în parte (exceptând minele şi extracţia) duble înregistrări, de care se va ţine seama la calcularea scăzămintelor în vederea obţinerii venitului naţional net.

Volumul acesta este, în raport cu agricultura, cu mult mai important, materiile prime intrând într'o proporţie apreciabilă la formarea preţurilor de cost.

După cum vom vedea volumul acestuia raportat la venitul brut, reprezintă un procent mai ridicat decât în cazul agriculturii.

Scăzămintele ce urmează să facem în vederea stabilirii venitului net cuprind, în primul rând, materiile prime şi semifabricate folosite, cari provin fie din agricultură, fie din import. Să ţinem seamă şi de faptul că multe din produsele industriale servesc drept materii prime unora din ramurile de industrie (industria construcţiilor, metalurgia, etc.). Se vor evita pe cât posibil dublele înregistrări.

In al doilea rând vin combustibilii consumaţi de industrie, cari au intrat odată ca element al venitului naţional în producţia minieră. In sfârşit, trebuie scăzută amortizarea maşinelor şi a instalaţiilor industriale.

Tab. XXXVIII — Valoarea producţiei monopolurilor de Stat
(în milioane lei)

Anul (1)	Tutunuri (2)	Chibrituri (3)	Hârtie de ţigarete (4)	Cărţi de joc (5)	Explozibili (6)	Alcool (7)	Total (8)	Sare (9)	Total general (10)
1926	4.251	320	253	33	161	1.248	6.536	780	7.316
1927	4.652	318	501	38	152	1.730	7.391	709	8.100
1928	5.622	325	177	38	127	401	6.690	754	7.444
1929	5.672	400	52	35	140	349	6.648	708	7.356
1930	5.609	609	58	34	108	221	6.639	655	7.294
1931	4.769	502	46	28	89	103	5.537	533	6.070
1932	4.648	502	35	24	85	339	5.633	648	6.281
1933	4.466	278	26	23	81	683	5.557	616	6.173
1934	4.526	250	26	25	90	461	5.378	662	6.040
1935	4.641	251	24	22	114	460	5.512	671	6.183
1936	5.064	251	29	22	124	503	5.993	596	6.589
1937	5.207	251	26	29	155	640	6.308	602	6.910
1938	5.217	257	23	30	186	816	6.529	571	7.100

Cifrele de mai sus sunt cele prezentate de Anuarul Statistic: niciun calcul nu a fost necesar; ele reprezintă valoarea brută a consumului cu excepţia chibriturilor şi alcoolului cari figurează respectiv cu venitul net şi taxele incasate.

Valoarea producţiei de monopol nu prezintă, după cum se vede din tablou, variaţiuni prea mari dela un an la altul. Cauza trebue căutată în faptul că nivelul consumului (mai ales pentru tutunuri) este foarte scăzut, ceea ce-l face puţin sensibil faţă de urcarea preţurilor.

Tab. XXXIX — Valoarea brută a producţiei industriale
(în milioane lei)

Anul	Total	Mine şi extracţii			Manufactură	Construcţii	Monopol	Electricitate
		Combust.	Metale	Total				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1926	84.577	15.187	1.568	16.755	43.929	12.972	7.316	3.605
1927	94.391	13.340	1.494	14.834	51.466	15.577	8.100	4.414
1928	97.534	14.498	2.218	16.716	54.456	14.711	7.444	4.207
1929	87.138	15.421	1.783	17.204	48.783	10.050	7.356	3.745
1930	80.681	15.858	2.088	17.946	42.231	9.555	7.294	3.755
1931	57.010	10.357	1.508	11.865	27.961	7.455	6.070	3.639
1932	56.257	10.649	1.581	12.230	27.389	6.648	6.281	3.709
1933	61.717	11.137	1.801	12.938	31.146	7.731	6.173	3.729
1934	68.395	10.901	2.063	12.964	36.403	8.693	6.040	4.293
1935	79.211	12.742	1.714	15.456	41.315	11.505	6.183	4.752
1936	85.602	13.341	2.990	16.331	45.973	11.424	6.589	5.285
1937	103.934	18.873	3.462	22.335	55.316	13.325	6.910	6.048
1938	105.155	15.123	3.655	18.778	61.029	11.831	7.100	6.417

Primele două elemente ale costului producţiei industriale sunt date în cazul producţiei manufacturiere odată cu valoarea acesteia de către Ministerul de Industrie (Anuarul Statistic) încât niciun calcul nu a mai fost necesar. In ce priveşte producţia minieră, alta decât petrolul, din lipsă de date, s'a evaluat valoarea combustibilului, utilizat la exploatare şi prelucrare, la 10% din valoarea brută.

Pentru calcularea amortizărilor ne-am servit de procenţii de 8% şi 12% din valoarea instalaţiilor şi a mobilierului pe care îi prevede legislaţia fiscală la stabilirea impozitului asupra venitului industrial. Volumul acestora este cel dat de statistica societăţilor anonime care, însă, nu cuprinde toate întreprinderile.

Scăzămintele asupra celorlalte ramuri de industrie, s'au făcut după criterii specifice fiecăreia. Astfel în cazul industriei construcţiilor s'a scăzut valoarea materialelor utilizate reprezentând o proporţie de 60% din valoarea brută (după indicaţiile specialiştilor). De fapt materialele de construcţii nu figurează în venitul naţional decât în parte, anume, la producţia carierelor, a lemnului şi în industria manufacturieră (geamuri, ciment, var, cărămidă, tablă, etc.). Nu se cunoaşte valoarea materialului utilizat la construcţiile ţărăneşti şi la întreţinerea locuinţelor şi a drumurilor.

Pentru industria energiei electrice, preţul de cost (combustibili, amortizări) a fost evaluat la 20% din valoarea consumului pentru scopuri casnice, întru cât combustibilul pentru producerea energiei electrice în scopuri industriale a fost dedus la industria manufacturieră.

Urmează monopolurile fiscale pentru care costul materiilor prime şi al amortizărilor este foarte scăzut în raport cu alte ramuri de industrie. Acest cost s'a evaluat la 10% din valoarea vânzărilor de tutun şi hârtie de ţigarete; de asemenea s'a scăzut valoarea sării, aceasta figurând încă odată la producţia extractivă.

In ce priveşte celelalte produse de monopol, alcoolul, chibriturile, cărţile de joc şi explozibilii, nu s'a operat nicio scădere din valoarea brută a lor, aceste produse figurând cu venitul net al vânzărilor (taxe, excedente).

Tabloul de mai jos cuprinde rezultatul tuturor acestor operaţiuni:

Aplicând scăzămintele date mai sus şi ţinând seama şi de mica industrie cu meseriile, cari în tabloul general nu figurează decât cu veniturile nominale, venitul naţional net din industrie apare ca subevaluat. Evoluţia sa a fost următoarea:

Tab. XLI — Venitul naţional net în industrie
(în milioane lei)

Anul	Marea industrie			Mica industrie şi meseriile	Total
	Valoarea brută	Scăzăminte	Venitul net		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1926	84.577	38.664	45.913	5.449	51.362
1927	94.391	49.191	45.200	6.903	52.103
1928	97.534	47.116	50.418	6.672	57.090
1929	87.138	42.572	44.536	7.450	51.986
1930	80.681	37.229	43.452	7.364	50.816
1931	57.100	26.725	30.275	6.197	36.472
1932	56.257	25.843	30.405	5.607	36.012
1933	61.717	28.745	32.972	4.214	37.186
1934	68.395	32.799	35.596	3.822	39.418
1935	79.211	36.016	43.195	4.322	47.517
1936	85.602	40.792	44.810	4.032	48.842
1937	103.934	51.638	52.296	5.171	57.467
1938	105.155	52.824	52.231	5.703	57.934

In tabloul de mai sus cifrele referitoare la mica industrie şi meserii reprezintă numai veniturile industriale sau ale patronilor şi nici decum şi munca salariaţilor, întru cât la stabilirea lor s'a folosit recensământul fiscal, care priveşte numai volumul veniturilor impozabile.

Date fiind pe de o parte scutirile acordate unora dintre micii industriaşi sau meseriaşi, iar pe de alta faptul că majoritatea impunerilor se fixează după criterii susceptibile de evaziune, şi nu sunt revăzute în fiecare an, cifrele date de recensământ au fost majorate în proporţia de 20%.

Valorile astfel stabilite au evoluat după cum se poate vedea în tabloul XLII.

Tot aci s'ar fi cuvenit să adăugăm valoarea industriei casnice: ţesături, împletituri, preparatul săpunurilor, al conservelor, etc.

Din nefericire nu avem putinţa de a evalua activitatea depusă în acest sector atât de important pentru economia ţărănească.

Tab. XL — Valoarea scăzămintelor în marea industrie
(în milioane lei)

Anul	Industria manufacturieră [1])				Mine şi extracţii	Construcţii	Monopoluri	Electricitate	Total general
	Combustibil	Materii prime	Amortizări	Total					
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(9)	(8)	(10)
1926	2.235	25.889	1.708	29.832	476	6.486	1.257	613	38.664
1927	3.046	33.634	2.302	38.982	447	7.788	1.224	750	49.191
1928	2.736	33.037	2.427	38.200	538	7.355	1.334	689	47.116
1929	2.621	29.699	2.856	35.176	482	5.025	1.280	609	42.572
1930	2.111	24.959	3.109	30.179	444	4.778	1.220	608	37.229
1931	1.470	16.263	3.299	21.032	328	3.727	1.015	623	26.725
1932	1.368	16.789	2.305	20.462	316	3.324	1.117	624	25.843
1933	1.654	17.881	3.352	22.887	310	3.865	1.066	617	28.745
1934	1.682	21.054	3.535	26.271	369	4.347	1.188	694	32.799
1935	1.772	22.944	3.216	27.932	444	5.753	1.137	747	36.013
1936	2.044	27.121	3.509	32.674	466	5.712	1.105	835	40.792
1937	2.782	35.245	4.253	42.280	602	6.663	1.126	967	51.638
1938	2.971	36.944	4.258	44.173	609	5.915	1.105	1.022	52.824

[1]) Inclusiv rafinajul petrolului.

Tab. XLII — Veniturile micii industrii și ale meseriilor (în milioane lei)

Anul	Mica industrie	Meseriile	Total
(1)	(2)	(3)	(4)
1926	2.808	2.641	5.449
1927	3.899	3.004	6.903
1928	3.104	3.568	6.672
1929	3.500	3.950	7.450
1930	3.364	4.000	7.364
1931	2.597	3.600	6.197
1932	1.985	3.622	5.607
1933	1.372	2.842	4.214
1934	1.691	2.131	3.822
1935	1.911	2.411	4.322
1936	2.023	2.015	4.032
1937	2.422	2.749	5.171
1938	2.807	2.896	5.703

SERVICIILE

Serviciile sunt partea din venitul național a cărei evaluare e mult mai grea decât în cazul bunurilor fizice. Pentru majoritatea serviciilor, statisticele sunt inexistente, așa încât evaluările vor fi făcute în mod indirect ținându-se seama de unele date indicative și de cercetările parțiale întreprinse de specialiștii în materie.

Există de asemenea o categorie de servicii care, intervenind direct în procesul de producțiune a bunurilor, sunt un element al prețurilor de cost. Contravaloarea lor este deci cuprinsă în valoarea globală a producțiunii, fără nicio posibilitate de defalcare în vederea cunoașterii importanței lor.

Este cazul muncii animalelor trăgătoare, a cărei participație la cărăușie și transporturi în general este este foarte greu de dedus.

Principalele categorii de servicii sunt:
a) transporturile și comunicațiile;
b) comerțul, creditul și asigurările;
c) profesiunile artistice și libere în general;
d) serviciile domestice;
e) folosirea locuințelor;
f) serviciile publice.

a) *Serviciile de transport și comunicație.* Aceste servicii cuprind căile ferate, navigația, tramvaiele, poșta, telegraful, telefoanele, apoi transporturile automobile și cărăușia.

Pentru primele trei, datele fiind suficiente s'a considerat drept valoare brută a acestor servicii volumul veniturilor respective, prezentate de publicațiile oficiale.

In ce privește transporturile automobile, s'a plecat dela numărul anual de autovehicule în circulație și dela consumul de benzină auto și uleiuri ușoare, pentru a se calcula respectiv efectivul personalului folosit (conducători de vehicul sau proprietari asimilați acestora) și costul carburanților la care s'au adăugat apoi costul probabil al întreținerii (garaj, reparații, evaluate la 20 lei zilnic) și valoarea amortismentelor apreciate la 50% din valoarea importului de automobile.

Salariul lunar al unui conducător de vehicul (chauffeur) a fost calculat ținându-se seama de indicele salariilor în transporturi și plecându-se dela salariul mijlociu în 1938.

In ceeace privește evaluarea transporturilor cu tracțiune animală, atragem atenția asupra faptului că această evaluare nu poate avea decât o valoare indicativă din cauza lipsei totale de date în acest sector.

Problema este din cele mai dificile dacă ținem seama de faptul că atât bovinele trăgătoare cât și caii au o participație importantă în procesul de producțiune agricolă. Valoarea acestei participațiuni este cuprinsă dealtfel în valoarea bunurilor.

Ceeace ne preocupă în acest caz este evaluarea serviciilor prestate de animalele trăgătoare în afara procesului de producție care cuprinde produsele animale și muncile agricole.

Vom simplifica mult operațiunea de evaluare, dacă admitem că participațiunea bovinelor la transporturi nu diferă mult ca valoare de participația cailor la procesul de producțiune, dat fiind că ultimii nu produc bunuri consumabile (carne, lapte, piei, etc.), în timp, ce primele nu sunt decât foarte puțin utilizate în transporturile pe distanțe mari. O compensare pare a se produce din această diferență.

Cu aceste observațiuni vom reduce operațiunea la valoarea numai a serviciilor de transport cu caii.

Tab. XLIII — Serviciul de transport cu autovehicule

Anul	Numărul de vehicule în circulație		Personal probabil[1])	Salariul anual	Total salarii (mil. lei)
	Autoturisme	Autobuse			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1926	11.308	666	12.640	45.000	569
1927	15.039	1.016	17.071	43.500	743
1928	21.189	1.394	23.977	43.200	1.036
1929	25.879	1.833	29.545	54.000	1.595
1930	25.968	2.486	30.940	39.900	1.233
1931	24.531	2.312	29.155	36.600	1.067
1932	21.701	2.629	26.959	31.900	860
1933	21.525	2.606	26.737	29.100	777
1934	22.225	2.684	27.593	28.260	780
1935	23.233	2.803	28.839	27.960	806
1936	23.205	2.505	28.215	28.660	809
1937	24.730	2.688	30.106	29.820	898
1938	25.350	2.687	30.724	30.000	921

[1]) Câte o persoană pentru un autoturism și câte două pentru fiecare autobus.

Tab. XLIV — Valoarea brută a transporturilor cu autovehicule (milioane lei)

Anul	Benzină ulei	Garaj întreținere	Amortizări[1])	Salarii	Taxe și impozite	Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1926	720	171	210	569	166	1.836
1927	879	208	334	743	182	2.346
1928	1.148	286	580	1.036	242	3.292
1929	863	322	900	1.595	240	3.920
1930	970	317	522	1.233	218	3.260
1931	679	284	354	1.067	176	2.560
1932	599	251	138	860	146	1.994
1933	629	234	144	776	116	1.900
1934	656	248	186	780	124	1.994
1935	808	246	162	806	112	2.134
1936	912	247	240	809	118	2.326
1937	1.104	257	528	898	114	2.901
1938	1.231	281	870	921	152	3.455

[1]) 50% din valoarea importului de autovehicule.

Plecându-se dela costul hranei cailor, stabilit la capitolul producției agricole, așa cum s'a arătat în în tabloul XXVI, ca fiind principalul element al prețului de cost pentru acest fel de servicii, s'a procedat la o serie de evaluări asupra costului îngrijirii cailor cuprinzând potcovitul, țesălatul, adăpatul, așternutul de pae, adăpostul, hamurile etc.

In ce privește potcovitul de exemplu, s'a ținut seama de faptul că în general, caii sunt potcoviți de aproximativ patru ori pe an (cei țărănești). După indicele prețului de gros al fierului pentru potcovit și cunoscând prețul potcovirii unui cal în 1938 (160 lei), s'a putut stabili evoluția acestuia pentru întreaga perioadă. Pentru costul îngrijirii cailor s'a admis că 10 lei zilnic, ar reprezenta salariul unui argat.

In fine, a trebuit să se mai țină seama de amortizarea costului cailor, cari au o viață medie de 10 ani. Pentru acesta s'a calculat valoarea efectivului cabalin, la un preț unitar de 5.000 lei, acelaș pentru întreaga perioadă, și s'a dedus valoarea amortismentului ca reprezentând 10% din capital.

Așa cum a fost făcută, această evaluare apare minimală, întrucât costul serviciului conductorului de vehicul nu intră decât cu cei 10 lei zilnic la costul îngrijirii unui cal, iar întreținerea și amortizarea vehiculelor cum și reparațiile de echipament nu intră sub nici o formă în evaluările noastre, ele fiindu-ne cu totul necunoscute.

După calcularea valorii brute a transporturilor cabaline se va deduce venitul net socotindu-se, drept cost al producțiunii acestor servicii, hrana cailor și 50% din costul potcovitului, procent ce ar reprezenta costul fierului, caielelor și al cărbunilor. S'au omis amortizările întrucât ele nu mai figurează sub nici o formă în evaluările asupra producției.

S'a admis în cazul serviciilor de transport și comunicații de sub controlul public, că venitul net este reprezentat de cheltuelile de personal și excedente, cari apar uneori sub forma de investiții.

Tab. **XLV** — Valoarea serviciilor de transport cu tracțiune animală

(în milioane lei)

Anul	Costul potcovitului	Costul îngrijirii cailor	Costul hranei cailor	Reparații amortizări[1]	Valoarea totală brută	Scăzăminte	Valoarea netă
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1926 . . .	1.126	6.851	8.732	939	17.648	9.295	8.353
1927 . . .	1.070	7.077	9.904	970	19.052	10.407	8.645
1928 . . .	980	7.099	10.496	973	19.549	10.986	8.563
1929 . . .	978	6.815	6.576	934	15.304	7.065	8.239
1930 . . .	912	6.835	5.616	950	14.413	6.072	8.341
1931 . . .	811	7.256	4.896	994	13.957	5.211	8.746
1932 . . .	708	7.424	3.865	1.017	13.014	4.219	8.795
1933 . . .	713	7.483	3.464	1.025	12.686	3.820	8.866
1934 . . .	739	7.665	4.245	1.050	13.699	4.614	9.085
1935 . . .	778	7.895	4.862	1.082	14.618	5.251	9.367
1936 . . .	810	7.391	5.522	1.013	14.736	5.927	8.809
1937 . . .	1.098	7.537	6.230	1.033	15.899	6.779	9.120
1938 . . .	1.344	7.665	6.897	1.050	16.956	7.569	9.387

[1]) 10°/₀ din valoarea efectivului cabalin.

Tab. **XLVI** — Valoarea brută a serviciilor de transport și comunicații

(în milioane lei)

Anul	C. F. R.	Tramvaie	Autovehicule	Navigație maritimă și fluvială	Poștă telegraf telefon	Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1926	11.190	550	1.836	312	1.218	15.115
1927	11.794	584	2.346	265	1.682	16.669
1928	11.790	663	3.292	213	1.832	17.790
1929	12.376	683	3.920	212	1.963	19.154
1930	12.151	701	3.260	205	1.978	18.295
1931	10.157	654	2.560	210	1.897	15.478
1932 . . .	8.836	632	1.994	212	1.484	13.158
1933 . . .	8.883	616	1.900	235	1.463	13.097
1934 . . .	9.079	637	1.994	237	1.502	13.449
1935	9.071	644	2.134	258	1.572	13.679
1936	10.095	681	2.326	301	1.855	15.258
1937	11.655	835	2.901	439	2.141	17.971
1938	12.322	882	3.455	467	2.346	19.472

Tab. **XLVII** — Valoarea netă a serviciilor de transport și comunicatii

(în milioane lei)

Anul	C.F.R.[1])	Tramvaie	Autovehicule	S.M.R. și N.F.R.	Poștă telegraf telefon	Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1926	5.458	248	906	218	1.119	7.649
1927 . . .	6.179	263	1.133	186	1.523	9.284
1928	6.505	298	1.564	149	1.431	9.947
1929 . . .	6.022	307	2.157	148	1.356	9.990
1930	6.688	315	1.768	144	1.300	10.215
1931 . . .	6.514	294	1.527	147	1.217	9.699
1932 . . .	5.063	284	1.257	149	951	7.704
1933 . .	4.937	277	1.126	165	879	7.384
1934 . .	5.272	287	1.152	166	1.111	7.888
1935 . .	6.091	290	1.164	181	1.072	8.798
1936	6.691	306	1.174	211	1.234	9.616
1937 . . .	6.831	376	1.269	307	1.332	10.115
1938	7.514	397	1.354	327	1.519	11.111

[1]) Inclusiv contribuția la Casa Muncii C.F.R. și la fondul de pensii

Este cazul regiilor căilor ferate, al serviciilor maritime și fluviale și ale poștelor. Excedentele care uneori apar sub forma de investiții, sunt asimilate beneficiilor nete din cazul întreprinderilor private.

După bilanțurile Societăților de tramvaie, beneficiul și cheltuelile cu personal reprezintă o proporție între 45—50% din veniturile brute realizate. Pentru calcule s'a luat primul procent.

In ce privește autovehiculele, venitul net al acestei categorii de servicii este reprezentat de salariile plătite sau nu, de cheltuelile de întreținere și garaj și de taxele de automobile.

Pentru telefoane, după datele bilanțurilor respective aproximativ 50% din veniturile brute merg la cheltueli de personal și beneficii.

b) *Serviciile comerciale bancare și de asigurări.* E vorba să se stabilească mai întâi valoarea brută, inclusiv salariile, chiriile, impozitele, dobânzile, beneficiile și cheltuelile de întreținere și publicitate. Problema evaluării este destul de dificilă întru cât datele pentru o calculare directă lipsesc cu desăvârșire.

Asupra valorii brute a bunurilor, care suferă o majorare prin faptul comercializării, s'au aplicat procenți variabili dela un sector la altul, procenți ce reprezintă contravaloarea serviciului de circulație a bunurilor. S'a omis în această operațiune industria minieră

afară de petrol ale cărui produse trec dela producător la consumator fără intermediari. De asemenea exportul de petrol făcându-se direct de către societățile producătoare nu figurează în calculele noastre.

Evaluarea începe cu industria manufacturieră din care s'a scos industria alimentară și lemnul (pentru acestea coeficienții de comercializare fiind diferiți), căreia i s'a aplicat un coeficient de comercializare de 30%, coeficient ce reprezintă serviciul comerțului de gros și de detaliu. Cum valoarea brută a producției industriale a fost calculată după prețurile loco-fabrică, deci facturarea necuprinzând cheltuelile de transport până la grosist sau detailist, coeficientul nostru este destul de scăzut. Evaluările apar minime.

Pentru produsele alimentare s'a luat un coeficient de comercializare de 40%, coeficient ce corectează în parte omiterea din calculele noastre a acelor produse alimentare cari nu suferă vreo transformare industrială, cum și a celor provenind dela micile industrii cari nu figurează în cifrele stabilite de Ministerul Industriei și Comerțului.

A mai trebuit să ținem seama și de comerțul cu fructe sau cu băuturi spirtoase și vinuri pentru care coeficienții de comercializare sunt foarte ridicați, mergând după cum se știe, până la 100% din valoarea brută.

Totuși dat fiindcă nu întreaga cantitate de produse trece pe piață, am evaluat la numai 40% coeficientul de comercializare. Acest coeficient cuprinde în parte și valoarea exportului de fructe.

In ce privește materialele de construcție, acestea nu sunt decât în mică parte comercializate, întru cât fabricele respective le procură direct constructorilor.

De asemenea consumul de energie electrică a fost calculat după prețurile de facturare la consumator. Pentru monopolurile fiscale, s'a calculat 7% asupra vânzărilor de tutun, chibrituri, sare și hârtie de țigarete, procent ce reprezintă remiza cuvenită debitanților.

Asupra valorii producției de lemn brut ori semifabricat s'a considerat că serviciul de distribuție realizează o majorare de 50%. Bineînțeles că această operațiune nu s'a făcut decât asupra consumului urban.

Tab. XLVIII — Valoarea serviciilor comerciale asupra produselor indigene
(în milioane lei)

Anul	Comerțul alimentar		Total	Comerțul produselor fabricate [1])				Total general
	40% asupra industriei alimentare	Băuturi fructe		30% asupra industriei manufacturiere [2])	50% asupra producției de lemn [3])	Remiza debitelor C.A.M.	Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1926	5.984	4.240	10.224	6.939	2.635	424	9.998	20.222
1927	6.976	4.440	11.416	8.724	2.375	448	11.547	22.963
1928	7.444	7.500	14.944	8.880	2.577	497	11.954	26.898
1929	6.124	3.865	9.980	8.433	2.925	490	11.848	21.828
1930	5.652	3.290	8.942	7.317	1.730	497	10.544	19,486
1931	3.024	3.420	6.444	5.481	2.093	420	7.994	14.438
1932	3.404	3.120	6.524	5.211	1.151	413	6.775	13.299
1933	3.732	2.820	6.552	6.102	979	385	7.366	13.918
1934	4.248	2.956	7.204	4.164	1.000	392	5.456	12.760
1935	4.760	2.916	7.676	8.166	1.120	399	9.685	17.361
1936	4.484	3.163	7.620	9.681	1.257	427	11.365	18.985
1937	5.176	3.096	8.272	11.652	2.512	441	14.605	22.877
1938	6.232	4.240	10.472	12.891	3.110	450	16.451	26.923

[1]) Altele decât alimentare.
[2]) Din care s'a scăzut valoarea exportului de petrol, valoarea lemnului și valoarea industriei alimentare.
[3]) Nu cuprinde consumul țărănesc, exportul și pasta mecanică.

Tab. XLIX — Valoarea serviciilor comerciale
(în milioane lei)

Anul	Piața internă			Export [2])	Total [3]) general (4+5)	Scăzăminte (10%)	Valoarea netă
	Produse indigene	Produse de import [1])	Total				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1926	20.222	4.580	24.802	3.429	28.231	2.823	25.408
1927	22.963	3.600	26.563	3.989	30.552	3.055	27.497
1928	26.898	3.360	30.258	2.105	32.363	3.236	29.127
1929	21.828	3.031	24.859	2.249	27.108	2.711	24.397
1930	19.486	2.184	21.670	2.249	23.919	2.392	21.527
1931	14.438	1.494	15.932	1.949	17.881	1.788	16.093
1932	13.299	999	14.298	1.342	15.640	1.564	14.076
1933	13.918	897	14.815	795	15.610	1.561	14.049
1934	12.760	1.101	13.861	477	14.338	1.434	12.904
1935	17.361	921	18.282	996	19.278	1.928	17.350
1936	18.985	1.050	20.035	1.659	21.694	2.169	19.525
1937	22.877	1.050	23.927	2.392	26.319	2.632	23.687
1938	26.923	1.120	28.043	1.463	29.506	2.951	26.555

[1]) 30% din valoarea produselor finite importate inclusiv fructele și produsele coloniale.
[2]) Nu cuprinde serviciile comerciale corespunzătoare exportului de produse petrolifere, acesta făcându-se în majoritatea cazurilor direct de firmele producătoare.
[3]) Cifrele cuprind salariile, beneficiile, cheltuelile de publicitate, chiria localurilor, impozite, serviciile bancare, asigurări, etc.

In calculele noastre am ţinut seama şi de veniturile comerciale rezultate din importul de produse fabricate, fructe şi coloniale, cari s'au evaluat la 30% din valoarea acestora (ca şi pentru produsele fabricate indigene).

In cazul exportului, exceptând lemnul şi petrolul, venitul comercial rezultat a fost evaluat la 15% din valoarea comercială globală.

Tablourile de mai sus dau pe capitole compoziţia venitului naţional din comerţ.

Acesta cuprinde toate sarcinile asupra comerţului, inclusiv dobânzile şi asigurarea, deci inclusiv serviciile de bancă.

Valoarea netă a serviciilor din comerţ şi bancă a fost dedusă apreciind la 10% din total scăzămintele reprezentând combustibilul, reparaţiile şi requisitele de birou.

c) *Profesiunile libere.* Sunt cuprinşi în această categorie, medicii, avocaţii, artiştii, literaţii, arhitecţii şi inginerii.

Pentru evaluarea veniturilor, am folosit recensământul fiscal, cifrele stabilindu-se după venitul impozabil.

Prin însăşi aşezarea impozitului, sunt scutite de impunere, o treime din veniturile brute declarate, treime ce reprezintă cheltuelile profesioniştilor ocazionate de exercitarea însăşi a ocupaţiei lor. Ţinând seamă de aceasta cum şi de faptul că la această categorie de contribuabili evaziunea fiscală este foarte ridicată, venitul real este cel puţin de două ori venitul impozabil. In calculele noastre s'au omis veniturile arhitecţilor şi inginerilor, cari figurează la industria construcţiilor.

In acelaş tablou s'a trecut şi valoarea serviciilor de spectacol şi radio (veniturile brute). Pentru primele s'au folosit încasările Statului şi ale comunelor din taxele pe spectacole, care reprezintă procenţi între 20% şi 35%. Şi în acest caz a trebuit să se ţină seamă de evaziunea fiscală practicată, în proporţie de 20—30% asupra valorii reale.

d) *Serviciile domestice* cuprind două categorii:

1. Serviciile plătite, cum ar fi servitorii, restaurantele, hotelurile, etc.

2. Serviciile neplătite, adică cele prestate de gospodine.

S'a făcut mai întâi o evaluare a acestora după cum urmează: luând drept bază de calcul numărul gospodăriilor după recensământul din 1930, şi numărul de persoane ce revenea în medie la fiecare gospodărie (4,4 la sate şi 4,2 la oraş) s'a stabilit în mod teoretic numărul de gospodării în restul perioadei 1926—1938, la sate şi la oraşe, căruia îi corespunde aproximativ un număr egal de gospodine (la sate numărul lor ar fi mai mare, dat fiind participaţia şi a copiilor la muncile de gospodărit propriu zise). Drept salariu sau contravaloare a acestui gen de servicii s'a luat pentru oraş 30% din salariul unui impiegat stagiar (ceea ce constituie un minimum) procent ce ar reprezenta costul întreţinerii unei gospodine (locuinţă, hrană, alte cheltueli), iar pentru sate 20% din costul întreţinerii la oraş.

Rezultatul operaţiunilor este trecut în tabloul LI.

Din faptul că numărul persoanelor ocupate cu gospodăria este inferior realităţii, rezultă o subevaluare a serviciilor domestice de acest gen, subevaluare care pierde din importanţă însă din moment ce aprecierea făcută asupra costului de întreţinere este arbitrară.

Tab. L — Venitul profesiunilor libere şi din spectacole-radio
(în milioane lei)

Anul	Profesiuni libere		Spectacole şi radio	Total
	Venitul impozabil	Venitul real		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1926	696	1.392	1.150	2.542
1927	938	1.876	1.239	2.151
1928	851	1.702	1.161	2.863
1929	930	1.860	1.177	3.037
1930	985	1.970	996	2.966
1931	1.007	2.014	789	2.803
1932	892	1.784	718	2.502
1933	820	1.620	904	2.524
1934	858	1.716	853	2.569
1935	843	1.686	943	2.629
1936	900	1.800	967	2.767
1937	832	1.664	930	2.594
1938	943	1.886	1.022	2.908

Tab. LI — Serviciile domestice în gospodării

Anul	Serviciile urbane			Serviciile rurale			Valoare anuală a serviciilor domestice urbane şi rurale
	Numărul probabil de gospodării (mii)	Costul anual [1]) al întreţinerii unei gospodine (lei)	Valoarea anuală a serviciilor domestice (mil. lei)	Numărul probabil de gospodării (mii)	Costul anual [2]) al întreţinerii unei gospodine (lei)	Valoarea anuală a serviciilor domestice (mil. lei)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1926	810	12.600	10.206	3.082	2.520	7.767	17.973
1927	820	14.400	11.808	3.122	2.880	8.991	20.799
1928	832	14.400	11.981	3.166	2.880	9.118	21.099
1929	844	14.400	12.154	3.211	2.880	9.248	21.402
1930	862	13.680	11.792	3.285	2.736	8.988	20.780
1931	868	12.240	10.624	3.308	2.448	8.098	18.722
1932	881	10.440	9.198	3.355	2.088	7.005	16.203
1933	892	9.360	8.348	3.396	1.872	6.357	14.706
1934	904	9.360	8.461	3.444	1.872	6.447	14.908
1935	913	9.360	8.546	3.475	1.872	6.505	15.051
1936	924	9.360	8.649	3.517	1.872	6.584	15.233
1937	934	9.360	8.742	3.557	1.872	6.659	15.401
1938	945	10.440	9.866	3.596	2.088	7.508	17.374

[1]) 30% din salariul unui impiegat stagiar.
[2]) 20% din costul întreţinerii la oraş.

Pentru celelalte servicii domestice plătite, în afară de servitori, s'au folosit datele recensământului din 1930 asupra personalului ocupat în hoteluri şi restaurante.

Iată care a fost situaţia în 1930:

	Numărul patronilor = între-prinderi	Personal de con-ducere	Personal ajutător
Urban	13.907	14.093	15.993
Rural	14.824	8.980	2.928

In cazul întreprinderilor urbane, s'a luat drept salariu de bază, salariul mijlociu din 1938 al personalului din această categorie (bucătari, chelneri, feciori) şi care a fost de 1200 lei lunar. Cum însă personalul este hrănit, dacă nu şi găzduit de întreprinderi,

Tab. LII — Serviciile domestice în hoteluri-restaurante
(în mediul urban)

Anul	Personal ajutător		Pers. de conducere		Totalul veniturilor globale (mil. lei)
	Venitul individual (lei)	Venit global (mil. lei)	Venit individual (lei)	Venit anual global (mil. lei)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1926	54.518	872	81.777	1.152	2.024
1927	54.518	872	81.777	1.152	2.024
1928	56.462	903	84.693	1.194	2.097
1929	56.376	902	84.564	1.192	2.094
1930	55.166	882	82.750	1.166	2.048
1931	53.914	862	80.871	1.140	2.002
1932	45.144	722	67.716	954	1.676
1933	42.509	680	63.763	899	1.579
1934	40.867	654	61.300	864	1.518
1935	39.960	638	59.940	845	1.483
1936	41.342	661	62.013	874	1.535
1937	43.632	698	65.448	922	1.620
1938	43.200	691	64.800	913	1.604

iar valoarea remizei de 10% asupra costului consumaţiilor care revine unora din ei (chelnerilor) se ridică în general, cu mult peste retribuţia pe care o avem în vedere, s'a luat de 3 ori salariul de mai sus drept contravaloare a serviciilor de această natură, evaluată deci la 43.200 lei anual.

Pentru restul anilor din perioada care ne interesează, s'a calculat venitul probabil anual după indicele salariilor pentru categoria profesiunilor comerciale, cu baza 1938 = 100.

In ce priveşte salariul personalului de conducere, acesta s'a evaluat la odată şi jumătate salariul personalului ajutător.

S'a considerat pentru întreaga perioadă un acelaş număr de persoane ocupate în această categorie de întreprinderi, de unde a rezultat şi aici o subevaluare a serviciilor.

Rezultatele operaţiunilor sunt trecute în tab. LII.

Valoarea serviciilor domestice plătite dela sate, fiind de mai mică importanţă, şi pentru cele mai multe din ele plata făcându-se în natură, a fost omisă din prezentarea noastră.

Veniturile patronilor figurează la serviciile comerciale, aşa încât nici un calcul nu a mai fost necesar la acest capitol.

e) *Utilizarea locuinţelor.* La stabilirea venitului rezultat din chirii s'au folosit pe deoparte recensământul fiscal care dă venitul impozabil constatat la fiecare cinci ani, asupra clădirilor vechi, iar pe de alta valoarea construcţiilor noui, aşa cum a fost dedusă la capitolul industrial.

Rezultatul acestor operaţiuni este trecut în tabloul LIII. S'a considerat drept valoare a utilizării locuinţelor vechi, venitul impozabil brut (fără scăzăminte) şi nu cel net, întru cât a trebuit să se ţină seama de evaziunea fiscală care se practică asupra contractelor de chirii, — baze ale stabilirii valorii locative, de către fisc.

Se observă oarecare rigiditate a cifrelor pe perioade mai mult sau mai puţin lungi, ceea ce se explică prin faptul că operaţiunile de impunere sunt făcute la fiecare cinci ani.

A trebuit de asemenea să se ţină seama de valoarea utilizării locuinţelor la sate, a căror valoare locativă, prin faptul scutirii de impozit, nu este cuprinsă în recensământul fiscal, S'a considerat, mai întâi, că numărul de locuinţe la sate corespunde aproximativ numărului de gospodării. S'a calculat după recensământul acestora din 1930, numărul de locuinţe

Tab. LIII — Valoarea brută a chiriilor
(în milioane lei)

Anul	Valoarea locuinţelor noui [1])	10% din valoare	Indicele chiriilor	Valoarea probabilă a chiriilor locuinţelor noui [2])	Valoarea chiriilor imobile vechi	Chirii locuinţe rurale	Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1926	32.957	3.296	94	3.098	7.084	7.200	17.382
1927	45.194	4.519	100	4.519	7.084	7.234	18.837
1928	58.301	5.830	97	5.655	7.345	7.724	20.724
1929	65.128	6.513	100	6.513	7.345	7.750	21.608
1930	71.179	7.118	76	5.516	7.345	7.765	20.626
1931	76.298	7.630	59	4.502	7.345	7.790	19.637
1932	81.011	8.101	47	3.812	7.987	7.815	19.614
1933	86.577	8.658	47	4.070	9.360	7.840	21.270
1934	92.712	9.721	47	4.360	9.098	7.865	21.323
1935	101.306	10.131	49	4.964	8.374	7.880	21.218
1996	108.857	10.886	50	5.443	8.046	7.895	21.384
1937	117.602	11.760	53	6.233	8.129	7.915	22.277
1938	123.474	12.347	55	6.791	8.192	7.950	22.933

[1]) Valoarea cumulată.
[2]) Corectată după indicele chiriilor.

probabil în ceilalţi ani dela 1926 la 1938. S'a socotit la cifra de 2000 lei anual, costul invariabil al utilizării unei locuinţe la ţară.

In ce priveşte locuinţele noui, singurul mijloc de evaluare a utilizării lor, a fost să se adauge mai întâi în fiecare an nouile construcţii (pentru 1926 şi cele de după 1922), operaţiune din care a rezultat o serie cumulată, deci în creştere dela an la an, apoi să se calculeze o valoare locativă de 10% teoretică, valoare corectată, în fine, după indicele chiriilor. Valoarea rezultată este valoarea probabilă a utilizării locuinţelor noui. Insumând cele trei coloane, se obţine valoarea totală a chiriilor, valoare cu mult inferioară realităţii, întru cât indicele chiriilor, dedus după contracte, nu a ţinut seama de evaziunea fiscală.

f) *Serviciile publice* sunt cele prestate de Stat şi administraţiile locale prin funcţionarii lor.

Valoarea acestor servicii este, după King, egală cu totalitatea bugetului, adică cu sumele necesare pentru

Tab. LIV — Valoarea brută a serviciilor publice
(în milioane lei)

Anul	Veniturile Statului		Valoarea serviciilor Statului (2)—(3)	Veniturile administraţiilor locale		Valoarea serviciilor adm. locale	Valoarea totală a serviciilor publice
	Buget ordinar + bugete anexă	Excedentele regiilor + venit ministere		Venituri ordinare	Venitul exploatărilor comunale		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1926 . . .	30.835	10.356	20.479	7.495	899	6.596	27.075
1927 . . .	35.937	10.552	25.385	9.872	1.185	8.687	34.072
1928 . . .	32.681	10.670	22.011	11.110	1.333	9.777	31.788
1929 . . .	35.727	11.765	23.964	11.263	1.352	9.911	33.875
1930 . . .	30.548	8.863	21.685	10.756	1.291	9.465	31.150
1931 . . .	23.676	6.546	17.130	10.303	1.236	9.067	26.197
1932 . . .	23.061	7.245	15.816	9.660	1.159	9.501	24.317
1933 . . .	18.364	5.780	12.584	8.500	1.020	7.480	20.064
1934 . . .	18.802	6.301	12.501	7.146	858	6.288	18.789
1935 . . .	22.321	7.029	15.292	7.397	888	6.509	21.801
1936 . . .	25.881	6.738	19.143	7.500	900	6.600	25.743
1937 . . .	30.164	7.662	22.502	8.256	991	7.265	29.767
1938 . . .	34.203	6.854	27.349	7.764	932	6.832	34.181

întreţinerea organismului Statului. Cum însă cele două posturi bugetare, venituri şi cheltueli nu s'a întâmplat niciodată a fi de volumuri egale, în cazul bugetului României de după răsboiu, şi cum importanţa serviciilor publice se ia întotdeauna în raport cu venitul naţional, e mai natural să se considere drept contravaloare a lor, cuantumul veniturilor regulate şi nu cel al cheltuelilor cari de multe ori sunt acoperite şi prin mijloace nefiscale (monopoluri, împrumuturi, devalorizarea monetei, exploatarea bunurilor publice, etc.).

Vom avea de considerat anume acele venituri cari rezultă exclusiv din taxe şi impozite pe producţie, pe circulaţia bunurilor, pe veniturile particularilor şi pe mişcarea de capitaluri.

Veniturile rezultând din exploatarea bunurilor (întreprinderile de utilitate publică şi întreprinderile economice) figurează în cea mai mare parte la celelalte sectoare ale venitului naţional; la agricultură prin ferme, păduri şi pescării, la industrie prin redevenţe, monopoluri, întreprinderi ale Statului etc., iar la servicii prin întreprinderile de transporturi şi comunicaţii, radio, etc.

Dacă din totalitatea veniturilor bugetare (buget ordinar şi bugete anexe) se scad veniturile rezultate din exploatări şi monopoluri, se obţine contravaloarea brută a serviciilor Statului. Se va proceda în acelaş fel cu serviciile administraţiilor locale (judeţ, comună) unde venitul din exploatările economice reprezintă un procent de 12 % din totalitatea veniturilor bugetare.

In veniturile Statului, exploatările economice figurează în cifra excedentelor regiilor şi a veniturilor ministerelor, valori cari urmează a fi scăzute din total.

Ţinând seama de toate acestea se obţin datele din tabloul LIV.

Spre deosebire de celelalte sectoare ale venitului naţional, pentru serviciile publice nu se poate da o definiţie satisfăcătoare a venitului net. Ar putea fi considerat drept venit net, volumul salariilor şi excedentele bugetare sau în lipsa acestora serviciul datoriei publice întrunite. Dar problema nu este determinarea venitului net al serviciilor publice ci însumarea acestora la venitul naţional.

VALOAREA NETĂ A VENITULUI NAŢIONAL

Pe lângă scăzămintele făcute asupra venitului naţional brut, cu prilejul analizei fiecărui capitol în parte, urmează să procedăm acum la scăderea taxelor şi impozitelor cuprinse în valoarea producţiei. Importanţa acestora a putut fi stabilită global. Anume s'a determinat volumul taxelor şi impozitelor ce se percep după ce a avut loc procesul de producţie şi circulaţie a bunurilor. Acestea sunt: 20% din impozitul pe salarii, cotă ce reprezintă impozitele plătite de salariaţii publici ale căror venituri nu sunt cuprinse în valoarea producţiei; apoi impozitul global, impozitul pe valori mobiliare, amenzi, taxele de export (cari lovind mărfurile în momentul în care acestea părăsesc teritoriul ţării, nu sunt cuprinse în evaluările asupra producţiei), în fine taxele de timbru şi înregistrare în proporţie de 40% din totalul încasărilor. Prin scădere din totalitatea veniturilor cu caracter fiscal, s'a determinat cifra impozitelor şi taxelor cuprinse în valoarea producţiei.

Tab. LV — Impozitele şi taxele cuprinse în valoarea producţiei
(în milioane lei)

Anul	Total taxe şi impozite de Stat	Taxe şi impozite necuprinse în valoarea producţiei	Taxe şi impozite cuprinse în valoarea producţiei		
			Stat	Administraţii locale	Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1926 . . .	20.479	6.893	13.586	1.979	15.565
1927 . . .	25.385	6.323	19.062	2.606	21.668
1928 . . .	22.011	5.094	16.917	2.933	19.850
1929 . . .	23.964	4.893	19.071	2.973	22.044
1930 . . .	21.685	5.505	15.180	2.842	18.022
1931 . . .	17.130	5.425	11.705	2.721	14.426
1932 . . .	15.816	2.682	13.134	2.850	15.984
1933 . . .	12.584	1.881	10.703	2.244	12.947
1934 . . .	12.501	2.835	10.666	1.886	12.552
1935 . . .	15.292	2.061	13.321	1.953	15.184
1936 . . .	19.143	2.356	16.787	1.980	18.767
1937 . . .	22.502	2.911	19.591	2.180	21.771
1938 . . .	27.349	4.038	23.311	2.050	25.361

Tab. LVI — Valoarea scăzămintelor asupra venitului național brut
(în milioane lei)

Anul (1)	Agricultură și păduri (2)	Industrie (3)	Transporturi și comunicații (4)	Comerț și bancă (5)	Chirii (6)	Spectacole și radio (7)	Total (col. 2—7) (8)	Impozite și taxe cuprinse în valoarea producției (9)	Cuponul datoriei publice externe (10)	Total scăzăminte (11)
1926	24.725	38.664	16.762	2.823	1.738	230	84.942	15.565	3.154	103.661
1927	26.049	49.171	17.824	3.055	1.884	248	98.231	21.668	4.334	124.233
1928	30.781	47.116	18.829	3.236	2.072	232	102.266	19.850	3.784	125.900
1929	22.627	42.572	16.230	2.711	2.161	236	86.532	22.044	4.112	112.688
1930	17.526	37.229	14.151	2.392	2.063	200	73.561	18.022	5.319	96.902
1931	14.269	26.725	11.080	1.788	1.964	158	55.984	14.426	5.520	75.930
1932	13.189	25.843	9.664	1.564	1.961	144	52.355	15.984	5.885	74.224
1933	12.260	28.745	9.533	1.561	2.127	180	54.406	12.947	3.745	71.098
1934	15.030	32.799	10.176	1.434	2.132	170	61.741	12.552	1.439	75.732
1935	16.168	36.016	10.133	1.928	2.122	198	66.565	15.184	1.897	83.646
1936	17.523	40.792	11.569	2.169	2.138	194	74.385	18.767	2.090	95.242
1937	20.342	51.638	14.633	2.632	2.228	196	91.669	21.771	2.117	115.557
1938	22,695	52,824	15.929	2.951	2.293	204	96.896	25.361	2.158	124.415

In ce privește veniturile administrațiilor locale, acestea provin în propoiție de aproape 30% din impozitele adiționale la cele ale Statului, deci în aceeași proporție sunt cuprinse în evaluările noastre asupra producției.

Rezultatul acestor operațiuni este prezentat în tabloul LV.

Așa dar sumele din ultima coloană reprezintă scăzămintele ce urmează a fi făcute asupra venitului național brut. Ele vor fi trecute în tabloul general de scăzăminte operate asupra celorlalte sectoare. Spre a a fi complet, acest tablou trebue să cuprindă și scăzămintele reprezentând anuitatea datoriei publice externe, dobânzile particulare asupra creditelor comerciale externe, în fine dividendele capitalurilor străine.

Dintre plățile ce să fac străinătății sub aceste forme, nu se cunoaște cu preciziune decât cuponul datoriei publice. Acesta a evoluat între 1439 milioane (în 1934) și 5885 milioane lei în 1932. Volumul dividendelor și al dobânzilor particulare, datorate capitalurilor străine, nu este cunoscut, dar nu depășește ca importanță cuponul datoriei publice.

Noi îi vom omite din calculele noastre și aceasta cu atât mai mult cu cât aceste plăți au mai intrat odată la calcularea scăzămintelor sub diferite forme. Astfel, pentru importurile curente a căror valoare a fost în cea mai mare parte scăzută sub formă de materii prime și semi fabricate la industria manufacturieră cum și la calcularea amortizării mașinilor (provenite din import), plățile nu au fost întotdeauna efectuate — și aceasta dintr'o carență a importatorilor, — ceeace a dus dealtfel la o acumulare de arierate comerciale de peste 10 miliarde lei, până în 1935.

In al doilea, rând și cu deosebire în urma introducerii controlului devizelor, s'au practicat pe o scară întinsă evaziuni de capital în străinătate mai ales prin facturări la prețuri, sub cele reale a exporturilor, și peste cele reale a importurilor.

Desigur că volumul acestor evaziuni sau neplata importurilor au fost destul de importante încât a opera asupra venitului național un scăzământ egal cu cifra plăților în străinătate a dobânzilor și dividendelor, ar însemna o dublă înregistrare. Subestimarea venitului național ar fi evidentă.

S'a admis deci că toate aceste evaziuni de capital ne scutesc de luarea în considerație a acestei categorii de plăți la stabilirea scăzămintelor de făcut asupra venitului național. Dar aceste omisiuni mai pot fi interpretate ca adu când o compensare tuturor subevaluărilor consimțite sau impuse din lipsă de date, în cursul studiului de față.

Tab. LVII — Venitul național al României
(în milioane lei)

Anul	Venituri brute							Total bunuri și servicii	Total scăzăminte	Venit național net
	Bunuri			Servicii						
	Agricultură, păduri	Industrie, meserii	Total	Transporturi, comunicații, comerț, bănci	Alte servicii	Servicii publice	Total	(4+8)		(9—10)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1926	152.638	90.026	242.664	60.994	39.921	27.075	127.990	370.654	103.661	266.973
1927	141.630	101.294	242.924	66.183	44.775	34.072	145.030	387.954	124.233	263.721
1928	165.989	104.206	270.195	69.702	46.783	31.788	148.273	418.468	125.900	292.568
1929	150.747	94.588	245.335	61.517	47.141	33.875	142.533	387.868	112.688	275.180
1930	114.662	88.045	202.707	56.627	45.540	31.150	133.317	336.024	96.902	239.122
1931	94.406	63.207	157.613	47.316	43.134	26.197	116.647	274.260	75.930	198.330
1932	77.278	61.864	139.142	41.712	39.995	24.317	106.024	245.166	74.224	170.942
1933	76.244	65.931	142.175	41.395	40.078	20.064	101.537	243.712	71.098	172.614
1934	78.810	72.217	151.027	41.756	40.318	18.789	100.863	251.890	75.759	176.131
1935	88.467	83.533	172.000	47.575	40.381	21.801	109.757	281.757	83.646	198.111
1936	107.533	89.634	197.167	51.688	40.919	25.743	118.350	315.517	95.242	220.275
1937	113.762	109.105	222.867	60.189	41.892	29.767	131.848	354.715	115.557	239.158
1938	131.431	110.858	242.289	65.934	44.819	34.181	144.934	387.223	124.415	262.808

Tab. LVIII — Indicii venitului naţional şi ai câtorva factori caracteristici

Anul	Producţie		Preţurile de gros 100 = 1927	Venitul naţional net 100 = 1927	Serviciile publice 100 = 1927
	Agricultura 100 = 1926—1935	Industria manufacturieră 100 = 1927			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1926	103,5	87,9	103,2	101,5	79,5
1927	88,1	100,0	100,0	100,0	100,0
1928	87,9	110,2	112,1	110,8	93,3
1929	111,8	117,9	111,0	104.6	99,4
1930	111,3	114,3	87,0	90,9	91,3
1931	119,4	120,4	66,8	75,4	76,9
1932	94,2	104,4	59,9	64,9	77,2
1933	100,6	121,0	58,1	65,6	58,9
1934	86,5	146,0	58,2	66,9	55,1
1935	96,8	144,0	66,6	75,3	64,0
1936	109,1	153,3	75,7	83,7	75,6
1937	101,6	155,3	86,8	90,9	87,4
1938	113,4	155,1	86 9	103,7	100,3

In legătură imediată cu aceste consideraţiuni avem de făcut unele observaţii despre efectul pe care îl poate avea asupra venitului naţional, comerţul exterior şi cu deosebire excedentul de exportaţiuni asupra importaţiunilor.

Definiţia venitului naţional vrea să se interpreteze excedentul de exportaţiuni ca o scădere a lui, ceea ce ar fi absurd de admis, întru cât pe deoparte, piaţa fiind liberă, exportul nu se face decât în măsură în care producţia indigenă întrece consumul intern, iar pe de altă parte excedentul de exportaţiuni este asimilat unei consumaţiuni amânate — constituind contra-valoarea unor bunuri şi servicii importate ulterior. Pentru aceasta nu s'a ţinut seama de balanţa comerţului exterior la stabilirea cifrei venitului net. Comerţul exterior produce o deplasare de valori de natură a determina mai curând variaţiuni ale volumului avuţiei naţionale.

Odată ce s'a calculat totalitatea scăzămintelor ce urmează a se face asupra venitului naţional brut, scăzăminte ce reprezintă când duble înregistrări, când preţuri de cost, venitul naţional net a fost dedus în tabloul LXII.

Cifrele de mai sus nu sunt însă complete, ele necuprinzând multe din sectoarele de activitate economică precum, industria casnică, activitatea bursieră, vânzările imobiliare, comerţul ambulant etc.

Nu ne putem da seama de importanţa acestor omiteri şi nici de erorile voite sau nu asupra calculelor în general, de aceea am expus pe cât ne-a fost cu putinţă nu numai metodele de evaluare dar chiar calculele înseşi.

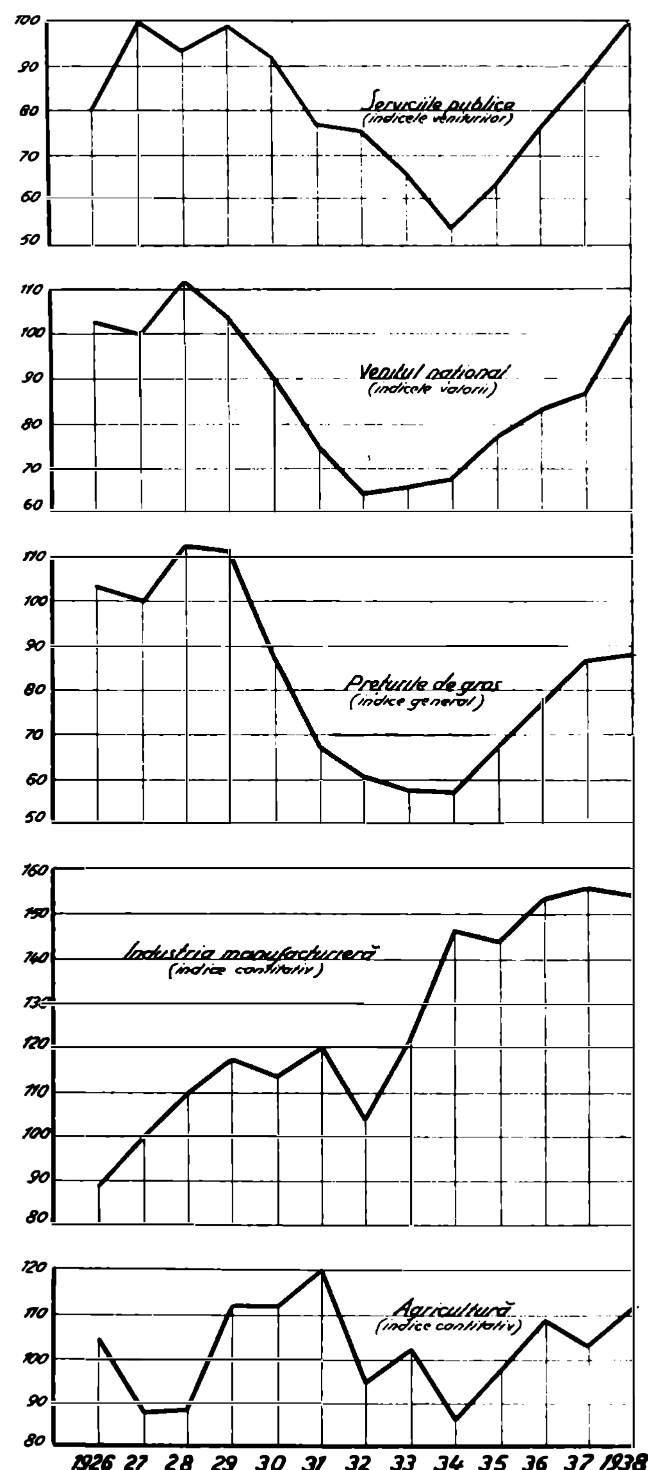
Cum însă pentru perioada cercetată materialul documentar va rămâne încă mult timp acelaş, o nouă evaluare ce s'ar întreprinde nu va putea realiza diferenţe sensibile faţă de cifrele noastre.

Dacă faţă de evaluările făcute în trecut de unii autori, aceste prezintă diferenţe mai mult sau mai puţin importante, apoi faptul se datoreşte aproape exclusiv încercării noastre de a completa cercetările din trecut cu evaluări şi asupra sectoarelor omise.

Dificultăţile întâmpinate în cursul studiului de faţă şi metodele foarte diferite dela caz la caz ce au fost folosite impun o deosebită prudenţă în interpretarea rezultatelor.

De obiceiu când se cunoaşte cifra venitului naţional se pune îndată problema sarcinei fiscale. Or, stabilirea acesteia este în general imposibilă. Există astfel neînţelegeri în ce priveşte interpretarea care trebue dată veniturilor Statului rezultând din industria monopolurilor fiscale şi din exploatările cu caracter de monopol ale Statului, şi anume se mai discută încă

Diagrama 1 — Evoluţia indicilor venitului naţional şi ai câtorva factori caracteristici.

dacă aceste venituri sunt impozite pe consumaţie şi circulaţie, sau venituri cu acelaşi titlu ca cele private.

Dacă se ţine seama, pe deoparte, de faptul că îngustimea pieţii naţionale şi protecţia vamală excesivă au favorizat o evoluţie mai curând monopolistă a industriei româneşti iar, pe de alta, că tocmai excedentele întreprinderilor de Stat şi ale monopolurilor, servesc, aproape exclusiv, la respectarea obligaţiunilor rezultând din împrumuturi cu caracter economic contractate de Stat, veniturile din monopoluri şi întreprinderi de Stat nu mai constituesc o sarcină fiscală asupra economiei naţionale.

Luând în consideraţie, şi în toată generalitatea lor, elementele cari au dus la stabilirea venitului naţional, vom constata că cifra acestuia este intim legată de volumul producţiei, de evoluţia preţurilor, de politica monetară şi cea fiscală, cum şi de evoluţia demografică.

Indicii prezentaţi în tabloul LVIII şi diagrama 1 arată raporturile posibile între câţiva factori economici preponderanţi şi venitul naţional.

Din analiza acestor indici se vede că venitul naţional este mult mai legat de evoluţia preţurilor decât de a producţiei.

Trebue subliniat însă faptul că punctul cel mai de jos al curbei venitului naţional coincide cu cel al producţiei industriale (1932).

Dela acel an încoace ascensiunea venitului naţional este vizibil determinată de creşterea volumului producţiei industriale, mai întâiu, şi susţinută, abia mai târziu, şi de o urcare a preţurilor.

Se desprinde net efectul favorabil al industrializării ţării asupra venitului naţional, ceeace era şi firesc. In ceeace priveşte producţia agricolă, variaţiunile sale ciclice continuă a oscila în jurul unei linii orizontale.

După curba veniturilor publice, acestea apar ca prezentând o corelaţie foarte ridicată atât cu preţurile de gros cât şi cu venitul naţional, ceeace este important de reţinut. Această corelaţie relevă o politică fiscală echitabilă care a vrut ca sarcinile publice să nu apese simţitor asupra economiei naţionale.

Numai în ultimii ani ai perioadei considerate, creşterea veniturilor publice fiind mai susţinută decât a preţurilor şi a venitului naţional, trădează o tendinţă vădită a fiscalităţii faţă de trecut, de adaptare a regimului fiscal la nouile condiţii structurale ale economiei româneşti, faţă de cari rămăsese în întârziere.

Corelaţiile puternice amintite mai sus ne permit să deducem volumul aproximativ al venitului naţional în 1939, după indicele preţului şi al producţiei. Faţă de urcarea acestora, cifra de 290 miliarde lei (cu 11% mai mare ca în 1938) drept evaluare a venitului naţional pe 1939 apare ca foarte probabilă.

In vederea prezentării unei evoluţii în sens absolut a venitului naţional ar fi fost mai interesant de stabilit un indice cantitativ al venitului naţional.

Dar aceasta rămâne o problemă pentru viitor.

m. g.

VIGNETĂ DIN NOUL TESTAMENT TIPĂRIT LA NEAMŢUL ÎN 1818

AVUŢIA NAŢIONALĂ

Noţiunea de avuţie naţională este departe de a fi o noţiune clară. Asupra conţinutului ei, economiştii nu s'au pus încă de acord, deşi discuţia teoretică durează de foarte multă vreme şi deşi au ilustrat-o cele mai capabile talente economice.

Asupra unui singur punct, toată lumea a căzut de acord: avuţia naţională cuprinde o grupă foarte însemnată de bunuri ce sunt totuşi lăsate de o parte atunci când socotim averile indivizilor cari compun naţiunea. In această categorie sunt cuprinse drumurile, canalurile, investiţiile pentru îmbunătăţirea regiunilor inundabile sau nisipoase, porturile etc.

Economiştii de şcoală germană sunt de părere că în avuţia naţională trebuie să fie cuprinse şi averile spirituale ale naţiunii. Fără îndoială, talentele literare şi ştiinţifice ale unui popor constituesc una din părţile cele mai de seamă ale bogăţiei sale. Din punct de vedere economic este însă foarte greu să preţuim valoarea acestor talente, dincolo de ceea ce la datorează avuţia naţională prin contribuţia realizată sub forma progresului artelor şi tehnicei.

Discuţiuni de ordin şi mai tehnic au căutat să lămurească dacă în *calculul* avuţiei naţionale trebuie să se cuprindă şi legăturile de comerţ ale firmelor, vadul comercial cu alte cuvinte mai potrivite spiritului limbii noastre, sau dacă drepturile de monopol trebuesc excluse ca ţinând de o stare de fapt care se poate schimba cu vremea. Marshall ne arată însă că aceste elemente, deşi sunt supuse schimbării, ele trebue neapărat să fie socotite, deoarece valoarea de schimb a bunurilor ţine de această stare a economiei unei ţări. Dispare un monopol sau o firmă cu un vad comercial însemnat, alte elemente care compun avuţia naţională se vor modifica din această cauză. Este prin urmare greşit să le înlăturăm din socoteala noastră [1]).

Cel mai de seamă lucru pe care îl socotesc demn de lămurit dela început este însă următorul: avuţia naţională, evaluată după o metodă sau alta, ni se va înfăţişa ca o valoare exprimată în monetă. Această valoare nu poate avea decât o întrebuinţare *economică*, adică de aceeaşi natură ca disciplina din care s'a născut. Avuţia naţională este o cifră folositoare anumitor judecăţi economice şi numai atât. Ea nu poate fi în niciun caz privită ca preţul ţării la care se referă.

[1]) A. Marshall, *Principles of Economics.* Ediţia 8-a, p. 60.

EVALUAREA AVUŢIEI NAŢIONALE A ROMÂNIEI IN 1939

Pentru evaluarea avuţiei naţionale există două metode:

a) directă, prin care se preţueşte fiecare bun la valoarea sa de schimb sau de înlocuire;

b) indirectă, prin care bunul este preţuit indirect prin venitul pe care îl aduce.

Din lipsa informaţiunilor uniforme, am întrebuinţat ambele metode. Am socotit, în general, veniturile ca reprezintând 5% din valoarea fondurilor respective.

Acolo unde s'a putut, în vederea unui control al cifrelor stabilite, s'au folosit mai multe izvoare.

I. SOLUL

1. *Pământul arabil*

a) Venitul mediu impozabil este — după Statistica impozitelor directe din 1930 (p. 23) — de 640 lei. Socotind că acest venit reprezintă 5% obţinem ca valoare medie a hectarului arabil 13.000 lei.

Suprafaţa arabilă a ţării fiind de 13.874 mii hectare (Breviarul statistic din 1939, p. 246) obţinem ca valoare totală *180,4 miliarde lei.*

Apreciem că evaziunea fiscală, schimbarea preţurilor intervenită între 1930 şi 1939 şi urcarea rentei reale, consecinţă a îmbunătăţirii căilor de comunicaţie şi a investiţiilor agricole directe, se compensează în întregime [1]).

b) In lucrarea d-lui N. Cornăţeanu « Cercetări asupra rentabilităţii agriculturii ţărăneşti », p. 95, găsim evaluat hectarul pe diferite grupe de mărimi de exploatare.

Aplicând aceste evaluări suprafeţelor arabile, aşa cum rezultă din Recensământul agricol din 1930 (Anuarul statistic, 1937 şi 1938, p. 403), vom obţine o valoare medie a hectarului în general.

Se obţine astfel ca valoare medie a hectarului arabil 11.600 lei.

Ţinând seamă că evaluările d-lui N. Cornăţeanu se referă la anii 1932—1933, moment critic pentru agricultura românească, vom majora această valoare

[1]) Aceeaşi ipoteză o vom face şi pentru celelalte feluri de terenuri.

Tab. I — Valoarea exploatărilor agricole

Mărimea exploatării hectare (1)	Intindere totală mii ha (2)	Valoarea medie la ha Lei (3)	Valoarea totală mil. lei (4)
Total . . .	12.850	11.600	148.023
0 – 3 . . .	2.125	16.000	34.000
3 — 5 . . .	2.475	12.000	29.700
5 — 10 . . .	3.110	10.500	32.655
10 — 20 . . .	1.715	9.000	15.435
20 — 50 . . .	1.015	8.500	8.628
50 — 100 . . .	540	9.500	5.130
peste 100	1.870	12.500	23.375

cu 10%. adică vom adopta ca valoate medie a hectarului în 1939 lei 12.800.

Valoarea totală a terenului arabil este în acest caz 177,6 miliarde lei;

c) Institutul de Cercetări Agronomice evaluează în 1939 terenul arabil la 14.000 lei ha. *In această ipoteză valoarea totală se ridică la 194,2 miliarde lei.*

2. *Fânețe și pășuni*

a) Socotind venitul mediu impozabil, așa cum reese din statistica impozitelor directe pe 1930 (p. 30), adică de 400 lei la hectar, ca reprezentând 5% din valoarea pământului, obținem lei 8.000 de hectar. Deci *valoarea totală a pășunelor și fânețelor* a căror suprafață este de 5.046 mii hectare (Breviarul statistic, 1939, p. 246) *este de 40,3 miliarde lei;*

b) Institutul de Cercetări Agronomice evaluează în 1939 hectarul de pășune și fânețe la 10.000 lei. *Se obține ca valoare totală 50,4 miliarde lei.*

3. *Livezi cu pomi fructiferi*

a) Venitul mediu impozabil la hectar a fost în 1930 de 970 lei (Statistica impozitelor directe în 1930, p. 30), care evaluat la 5% ne dă ca valoare medie a hectarului de livadă 20.000 lei. Suprafața totală fiind de 281 mii ha (Breviarul statistic, 1939, p. 246), *valoarea totală a livezilor va fi de 5,6 miliarde lei;*

b) După datele comunicate de Institutul de Cercetări Agronomice, valoarea unui hectar de livadă poate fi evaluată în 1939 la 38.000 lei, ceea ce ridică *valoarea totală a livezilor la 10,7 miliarde lei.*

4. *Vii*

a) Venitul mediu impozabil pentru un hectar de vie a fost în 1930 de lei 1.500 (Statistica impozitelor directe pe 1930, p. 31), care evaluat la 5%, ca mai sus, ne dă o valoare medie de 30.000 lei.

Suprafața totală fiind de 369 mii ha (Breviarul statistic 1939, p. 246), obținem ca *valoare a viilor 11,1 miliarde lei;*

b) Institutul de Cercetări Agronomice evaluează în 1939 *hectarul de vie altoită la 50.000 lei*, iar *hectarul de producători direcți la 25.000 lei.*

Folosind datele din Statistica suprafețelor cultivate în 1938, p. 7, obținem:

vii altoite (121 mii ha)	6,1 miliarde lei
producători direcți (248 mii ha)	6,2 miliarde lei
Total . . .	12,3 miliarde lei

c) După Uniunea Generală a Sindicatelor Viticole, *valoarea totală a viilor este de 16,8 miliarde lei.*

5. *Păduri*

a) Pădurile C.A.P.S. în suprafață de 1.899 mii hectare au fost evaluate în bilanțul respectiv la 31 Martie 1938, la 9,4 miliarde, ceea ce revine la o valoare medie de 5.000 lei de hectar.

Venitul mediu la hectar al celorlalte păduri în exploatare, a căror suprafață se ridică la aproximativ 1.500 mii ha, era evaluat în statistica impozitelor directe pe 1930 (p. 31) la 450 lei. Cum suprafața pădurilor în exploatare așa cum reese din Statistica impozitelor directe nu cuprinde pădurile instituțiilor statului, ale comunelor și județelor, etc., și apreciind că venitul mediu în 1939 reprezintă față de cel stabilit mai sus cel puțin o creștere de 10% (urcarea prețului lemnului, evaziune fiscală), și evaluând venitul la 5%, obținem pentru pădurile în exploatare (2.000 ha a 10.000 lei ha) *20,0 miliarde lei.*

Suprafața pădurilor neexploatate, obținută prin diferența până la 6.600 mii ha (Breviarul statistic 1939, p. 246) și evaluată la 4.000 lei ha, reprezintă încă 10,8 miliarde lei.

Astfel, *valoarea totală a pădurilor României se ridică la 40,2 miliarde lei.*

b) După Breviarul statatistic, vol. II, p. 277, valoarea producției pădurilor în 1937/38 a fost de 1.353 milioane lei, după cum se arată în tabloul II.

Tab. II — Producția pădurilor în 1937/38

Esența (1)	Mii metri cubi (2)	Lei/mc (3)	Total milioane lei (4)
Total . . .	—	—	1.353
Esențe tari	284	180	51
Esențe moi	121	60	7
Rășinoase	3.848	250	962
Fag	473	75	35
Stejar	595	500	298

Venitul evaluat la 5% ne dă 27,1 miliarde lei. Dacă adăugăm și valoarea terenului (4.000 lei ha) adică 26,4 miliarde lei, obținem *în total 53,5 miliarde lei* [1]).

Terenuri agricole	Valoarea în mil. lei
Teren arabil	133.200
Fânețe naturale și pășuni	31.600
Plantații de Pomi	4.928
Vii	13.660
Păduri	63.365

6. *Bălți*

După bilanțul P.A.R.I.D. întocmit la 31 Martie 1938, *valoarea bălților*, inclusiv lucrările de amenajare, se ridică la *1,7 miliarde lei.*

[1]) Semnalăm evaluările, pentru aceleași capitole, făcute de Ministerul Agriculturii și Domeniilor și publicate în « Aspecte ale Economiei Românești », Consiliul Superior Economic, București, 1939, p. 73:

7. *Drumuri*

Drumurile naționale evaluate după bilanțul Direcțiunii Generale a Drumurilor, încheiat la 31 Martie 1938 în lungime de 13.850 reprezintă *12,1 miliarde lei. Drumurile județene* pietruite în lungime de 24 mii km evaluate la 300 mii lei de km, valorează *7,2 miliarde lei*. La fel, *drumurile comunale* pietruite a căror lungime este de 18 mii km, evaluate la 150.000 lei de km, reprezintă *2,7 miliarde lei. Valoarea totală a drumurilor va fi deci de 22,0 miliarde lei* [1]).

II. PROPRIETATEA CLĂDITĂ

1. *Proprietatea rurală particulară*

In lucrarea d-lui N. Cornățeanu, menționată mai sus, găsim la pag. 95 și valoarea medie a construcțiilor la hectar pe grupe de mărimi de exploatări. Vom folosi aceeași metodă ca mai sus, pentru a obține valoarea medie a construcțiilor la hectar în general.

Tab. III — Situația clădirilor rurale

Mărimea exploatării ha (1)	Suprafața totală mii ha (2)	Valoarea construcțiilor la hectar l e i (3)	Valoarea totală a construcțiilor miliarde lei (5)
Total . . .	12.850	7.000	94.0
0—3	2.125	15.200	32,3
3—5	2.475	8.200	20,3
5—10 . . .	3.110	6.500	20,2
10—20 . . .	1.715	5.300	9,1
20—50 . . .	1.015	4.400	4.5
50—100 . . .	540	3.700	2,0
peste 100	1.870	3.500	6,5

Valoarea medie a construcțiilor la hectar este deci de 7.000 lei. Aplicând această valoare suprafeței cultivate (exclusiv pădurile), care este de 19.570 mii hectare (Breviarul statistic 1939, p. 246), obținem ca valoare totală 144,8 miliarde lei.

Apreciind că dela 1935 până în 1939 din cauza noilor investiții și din cauza urcării prețurilor valoarea totală a construcțiilor rurale s'a majorat cu 10%, obținem *159,3 miliarde lei.*

Această cifră conduce la o valoare medie a construcțiilor pe exploatare de cca 48.000 lei.

Aproximativ aceeași valoare medie se obține pentru o clădire socotind 3.232 mii clădiri rurale (Indicatorul statistic 1930, Institutul Central de Statistică, p. XXIV).

Ambele aceste valori medii sunt însă supraevaluate, deoarece atât numărul gospodăriilor cât și numărul clădirilor a mai crescut dela 1930.

2. *Proprietatea urbană particulară*

Din Statistica impozitelor directe pe 1930, p. 42 și 44 extragem următoarele date după cum se poate vedea în tabloul IV.

Socotind rentabilitatea netă a capitalului investit în clădiri la 5%, obținem valoarea medie a unei clădiri 260.000 lei. Apreciem că diferența de prețuri între 1930 și 1939 va compensa subevaluările valorilor locative făcute de fisc, mai ales în cazul proprietăților ocupate, în total sau în parte de proprietari. Valoarea totală a proprietății clădite urbane se ridică în 1930 la 144,0 miliarde lei. La această sumă trebuie adăugată valoarea imobilelor clădite după 1930. Aceasta este evaluată numai în municipii la aproximativ 5 miliarde lei anual (Anuarul statistic pe 1937 și 1938, p. 484). Ținând seama însă de faptul că între timp valoarea construcțiilor noui a crescut și că datele statistice sunt întocmite după devizele inițiale (subevaluate într'o măsură însemnată), vom aprecia valoarea noilor investiții la 90 miliarde în total. Obținem deci *valoarea totală a clădirilor urbane de 234,0 miliarde lei.*

Tab. IV — Situația clădirilor urbane

Specificări (1)	Nr. clădirilor mii (2)	Venitul impozabil total mii lei (3)	Venitul impozabil mediu L e i (4)
Total . . .	559	7.204	29.000
Proprietăți închiriate	162	2.965	18.300
Proprietăți ocupate, în total sau în parte, de proprietar . .	397	4.239	10.700

3. *Imobile publice*

a) Imobilele și terenurile (inclusiv terenurile miniere și carierele) au fost evaluate în Inventarul General al Statului la 38,5 miliarde. La această cifră sunt de adăugat:

b) Imobilele administrației locale:

Primării rurale . .	8.308	a 200.000 lei	1,7	miliarde	lei
» urbane . .	163	a 2.000.000 »	0,3	»	»
Municipii	16	a 10.000.000 »	0,2	»	»
Prefecturi . . .	71	a 3.000.000 »	0,2	»	»
		Total . . .	2,4	»	»

c) Spitalele eforiilor evaluate la 3,0 miliarde lei;

d) Biserici, moschee, sinagoge, în număr de 16.718 (Anuarul Statistic 1935) evaluate la 1.500.000 lei reprezintă 25,0 miliarde lei;

e) Valoarea celor 104 mânăstiri, ținând seama mai ales de valoarea lor artistică, pot fi evaluate la 1 miliard.

Evaluarea proprietății imobiliare publice se ridică așa dar la 69,8 miliarde lei.

III. INVENTARUL AGRICOL

1. *Inventarul mort*

a) O primă evaluare o putem obține prin metoda utilizată mai sus, pornind dela valorile medii ale inventarului mort la hectar publicate în lucrarea citată a d-lui N. Cornățeanu.

Astfel se obține, pentru valoarea medie a inventarului mort la ha 1.050 lei, adică pentru întreaga suprafață cultivată (19.570 mii ha) 20,5 miliarde lei. Cum în ultimii ani inventarul agricol a fost refăcut

[1]) **Lungimile drumurilor sunt luate din Breviarul Statistic, 1939, p. 230.**

și sporit pe o scară întinsă, iar prețurile din 1933 erau cu mult inferioare celor din 1939, este nevoie să se corecteze cifra de mai sus în consecință. Prin apreciere, vom majora evaluarea din 1935 cu 30%, obținând *valoarea inventarului mort de 26,6 miliarde lei*;

Tab. V — Valoarea inventarului agricol mort

Mărimea exploatării hectare (1)	Intinderea totală mii ha (2)	Valoarea inventarului la ha în lei (3)	Valoarea totală a inventarului mort mil. lei (4)
Total . . .	12.850	1.050	13.500
0— 3 . . .	2.125	1.500	3.200
3— 5 . . .	2.475	1.000	2.475
5— 10 . . .	3.110	900	2.800
10— 20 . . .	1.715	1.000	1.715
20— 50 . . .	1.015	1.100	1.120
50—100 . . .	540	1.250	690
peste 100	1.870	800	1.500

b) O evaluare directă a inventarului mort s'ar putea obține pe baza statisticei mașinilor și uneltelor agricole din 1937. Din cauza dificultăților în aprecierea valorii diferitelor mașini agricole am renunțat la această cale.

2. *Inventarul viu*

a) Cu ajutorul valorilor medii ale inventarului viu la hectar din lucrarea d-lui N. Cornățeanu, se stabilește că, în general, valoarea inventarului viu reprezintă aproximativ 1.600 lei la hectar.

Tab. VI — Valoarea inventarului agricol viu

Mărimea exploatării hectare (1)	Intinderea totală mii ha (2)	Valoarea inventarului viu la hectar Lei (3)	Valoarea totală a inventarului viu mil. lei (4)
Total . . .	12.850	—	20.330
0— 3 . . .	2.125	2.700	5.750
3— 5 . . .	2.475	1.950	4.830
5— 10 . . .	3.110	1.550	4.830
10— 20 . . .	1.715	1.300	2.200
20— 50 . . .	1.015	1.000	1.015
50—100 . . .	540	730	395
peste 100	1.870	700	1.310

Tab. VII — Numărul și valoarea animalelor domestice în 1938

Specificări (1)	Mii capete (2)	Valoarea unitară lei (3)	Total mil. lei (4)
Total . . .	—	—	41.630
Bovine	4.359	5.000	21.800
Cabaline	2.158	[1]) 4.000	8.600
Porci	1.153	2.500	2.900
Purcei	2.012	400	800
Ovine	12.768	400	5.100
Capre	398	[1]) 200	80
Găini	29.700	30	890
Gâște	2.290	50	110
Rațe	2.157	30	60
Curcani	514	[1]) 80	40
Stupi sistematici .	331	[1])13.000	990
Stupi primitivi . .	257	[1]) 1.000	260

[1]) Evaluări fără nici o bază documentară.

Prin urmare *valoarea întregului inventar viu* (pentru 19.570 mii ha) este de 31,4 miliarde lei, la care adăugând 20% pentru a ține seama de urcarea ulterioară a prețurilor, obținem *37,7 miliarde lei.*

Valoarea medie a inventarului într'o exploatare revine la 12.000 lei;

b) O evaluare directă a inventarului viu se poate obține pe baza datelor statisticei animalelor domestice din 1938.

Pentru evaluările de mai sus s'au luat ca bază prețurile publicate în Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii, corectate pentru a ține seama de diferența (în special la păsări) între prețul la producător și cel de pe piața de desfacere.

IV. ACTIVURI IMOBILIZATE ȘI FONDURI DE COMERȚ [1])

1. *Activuri imobilizate ale societăților anonime*

După datele publicate în Statistica societăților anonime, pe 1937 avem următorul activ imobilizat (clădiri, mobilier, mărfuri, materiale, unelte):

	Miliarde lei
Bănci (inclusiv stocul de aur B.N.R.)	24,4
Societăți industriale	92,5
Societăți comerciale	6,2
Societăți de asigurare	1,4
Societăți diverse	1,1
Total	125,6

2. *Activuri imobilizate ale întreprinderilor industriale, firme individuale sau colective*

Venitul impozabil al firmelor individuale sau colective a fost în 1929 de 1.494 milioane lei. (Statistica impozitelor directe pe 1930 și 1931, pag. 88). Socotind că în acest venit valoarea investițiilor și a fondului de afaceri intră cu un coeficient de rentabilitate de 10% și că participarea acestora este aproape aceeași, deducem că valoarea investițiilor este în acest caz de 14,9 mil. lei, la care dacă se adaugă investițiile dela 1930, apreciate la 50% se obține *22,4 miliarde lei.*

3. *Fondurile de comerț ale societăților anonime*

Venitul impozabil al societăților anonime comerciale a fost, în 1929 de 1.105 milioane lei. (Statistica impozitelor directe pe 1930 și 1931).

Apreciind că rentabilitatea acestui fond este de 8%, obținem ca valoare a fondului 13,8 miliarde lei.

Tot aci vom îngloba fondul de comerț al băncilor, calculat pe aceeași bază. Venitul fiind de 1.235 milioane lei (ibid., p. 120), *evaluarea fondului de comerț al băncilor este de 15,4 miliarde lei.*

[1]) In tot acest capitol ne-am servit, afară de mențiunile contrarii, de datele statistice din 1929, pe care le-am lăsat nemodificate, socotind că modificările datorate timpului sunt compensate de subevaluarea fiscală și de diferența de prețuri între cele două momente.

In acest chip, prezenta evaluare a avuţiei naţionale cuprinde şi valoarea economică a creditului care se naşte din organizaţia ţării.

Adăugând şi valoarea fondului de afaceri al societăţilor anonime industriale, al căror venit în 1929 a fost de 1.223 milioane lei, şi pe care îl capitalizăm numai cu 2,5%, adică 48,9 miliarde, obţinem în total *78,1 miliarde lei.*

4. *Fondurile de comerţ ale firmelor individuale şi colective*

Venitul din comerţ al firmelor individuale a fost în 1929 de 8.504 milioane (Statistica impozitelor directe pe 1930, p. 88), care capitalizat cu 10% ne dă ca valoare a acestui fond 85,0 miliarde lei.

Adăugând valoarea fondului de afaceri al firmelor industriale, care după cum s'a menţionat mai sus, este apreciată la aceeaşi cifră ca şi investiţiile respective, adică 14,9 miliarde, obţinem în total *99,9 miliarde lei.*

V. INVESTIŢIILE ŞI DREPTURILE REGALIENE ALE STATULUI

1. Din Inventarul general al patrimoniului Statului reiese că valoarea acestui patrimoniu se evaluează după cum urmează:

	Miliarde lei
Drepturi corporale şi incorporale	0,8
Inventar viu şi mort	57,0
Materiale şi efecte de consum	13,9
Instalaţii mobiliare şi mobilier	10,2
Total . . .	81,9

(Patrimoniul imobiliar al Statului, care se ridică la 71,8 miliarde, a fost cuprins sub diferite titluri mai sus).

2. Pentru evaluarea dreptului regalian de exploatare a monopolurilor Statului, concesionat şi transferat prin legea din 7 Februarie 1929, se poate adopta în primul rând *valoarea datoriei Statului preluată prin transferare de către C.A.M.* şi reevaluată pentru prima valutară adică *69,3 miliarde lei.*

Pe altă cale, putem evalua *valoarea dreptului de monopol* pornind dela veniturile instituţiilor care exploatează aceste monopoluri şi evaluându-le la 5%. Obţinem:

	Beneficiu în 1939 *) (miliarde lei)	Valoarea dreptului de monopol (miliarde lei)
C.A.M.	2,3	45,7
M.A.T.	0,8	16,2
Total . . .		61,9

*) Expunere de motive la proiectul de buget general al Statului pe exerciţiul 1940/41, p. 282 şi 288.

Socotim că această din urmă metodă este cea mai aproape de adevăr.

VI. DIVERSE

1. *Autovehicule în circulaţie*, în număr de 41.180 (Breviarul statistic, 1939, p. 336) evaluate la 150.000 lei fiecare reprezintă *6,2 miliarde lei.*

2. *Mobilierul casnic al gospodăriilor urbane*, apreciat la 30.000 lei de gospodărie, va reprezenta pentru *863 mii* gospodării (Indicatorul statistic, p. XXXVI), *25,1 miliarde lei.*

3. *Mobilierul casnic al gospodăriilor rurale*, apreciat la 3.000 lei de gospodărie, va reprezenta pentru 3.280 mii gospodării *9,8 miliarde lei.*

VII. RECAPITULAŢIE

Folosind datele analizate mai sus, obţinem următoarea evaluare, în care pentru a aprecia ordinul de mărime al aproximaţiei, am trecut, acolo unde au existat mai multe evaluări, pe cea mai mică şi pe cea mai mare.

	Miliarde lei Minim	Miliarde lei Maxim
I. *Solul*		
1. Pământul arabil	177,6	194,2
2. Fâneţe şi păşuni	40,3	50,4
3. Livezi cu pomi fructiferi	5,6	10,7
4. Vii	11,1	16,8
5. Păduri	40,2	53,5
6. Bălţi	1,7	1,7
7. Drumuri	22,0	22,0
Total . . .	293,5	349,3
II. *Proprietatea clădită:*		
1. Proprietatea rurală particulară	159,3	159,3
2. Proprietatea urbană particulară	234,0	234,0
3. Imobile publice	69,8	69,8
Total . . .	463,1	463,1
III. *Inventarul agricol:*		
1. Inventarul mort	26,6	64,3
2. Inventarul viu	37,7	64,3
Total . . .	64,3	68,2
IV. *Activuri imobilizate şi fonduri comerciale:*		
1. Activuri imobilizate soc. anonime	125,6	125,6
2. Investiţii firme industriale individuale	22,4	22,4
3. Fonduri de comerţ, soc. anonime	78,1	78,1
4. Fonduri de comerţ, firme individuale şi colective	99,9	99,9
Total . . .	326,0	326,0
V. *Investiţiile şi drepturile regaliene ale Statului:*		
1. Patrimoniul de investiţii şi inventar	81,9	81,9
2. Dreptul regalian de exploatare C. A. M.	61,9	61,9
Total . . .	143,8	143,8
VI. *Diverse:*		
1. Autovehicule	6,2	6,2
2. Bobilier casnic urban	25,1	25,1
» » rural	9,8	9,8
Total . . .	41,1	41,1
Total general . . .	1331,8	1391,5

Avuţia naţională repartizată asupra populaţiei ţării, reprezintă, aşa dar circa 70.000 lei pe cap de locuitor.

CONCLUZIUNI ŞI OBSERVAŢIUNI GENERALE

Metoda urmată a căutat să se adaptaze surselor de informaţie disponibile. Lipsa unor statistici mai recente a impozitelor directe a fost resimţită. Cifra obţinută nu poate fi considerată decât ca un indice de ordin de mărime şi nicidecum ca o cifră de bilanţ. De altfel, chiar în alte ţări care dispun de o informaţie statistică mai completă cifra avuţiei naţionale nu e privită decât tot în acelaşi chip. Există elemente componente ale acestei valori agregate a căror valoare nu poate fi evaluată decât după criterii mai mult sau mai puţin elastice. Aşa se explică de pildă, de ce evaluările avuţiei Angliei întocmite la scurt interval sau chiar în acelaşi an de autori diferiţi nu concordă între ele. In Encyclopedia Britanica, (vol. 23, p. 450) găsim evaluări ale avuţiei naţionale pentru 18 ţări, din care numai una singură prezintă o eroare probabilă mai mică decât 10%, în timp ce 5 evaluări pot să fie eronate cu mai mult de 40%.

Pentru România, în graniţele ei fireşti, nu avem o altă evaluare decât cea a lui I. N. Angelescu, în articolul «Avuţia naţională şi venitul naţional» publicat în Analele economice şi statistice, vol. 12, 1929, Nr. 3 şi 4. Evaluarea este făcută în perioada de inflaţie a preţurilor şi exprimată în lei aur. Transformând leul aur la cursul de 44,50 repartizarea avuţiei naţionale, după I. N. Angelescu, este comparativ cu prezenta evaluare:

	Evaluarea I. N. Angelescu Miliarde lei aur	Evaluarea I. N. Angelescu Miliarde lei 1939	Evaluarea autorului Miliarde lei 1939
Solul (inclusiv inventarul agricol)	51	2.270	417,5
Clădiri	4	178	463,1
Fondul comercial şi industrial	8	356	326,0
Patrimoniul Statului	6	267	143,8
Total	69	3.071	[1] 1350,4

Cu toate că I. N. Angelescu a calculat avuţia naţională într'o perioadă de inflaţie şi de preţuri agricole urcate, cifra adoptată pentru evaluarea solului este de departe supraevaluată. I. N. Angelescu a evaluat hectarul de suprafaţă cultivată, exclusiv pădurile, dar inclusiv inventarul agricol, la 5.000 lei aur, adică la 222 mii lei actuali. Din cauza acestei singure cifre, evaluarea sa este cu totul departe de adevăr.

Din grija de a permite un control mai complet al metodei urmate pentru stabilirea avuţiei naţionale în 1939, calculul a fost extins chiar asupra acelor capitole care ar fi putut fi lăsate de o parte fără ca cifra totală să fi fost simţitor influenţată. Acest procedeu apare cu atât mai necesar cu cât diferenţa faţă de evaluarea lui I. N. Angelescu îndeamnă la o discuţie mai amplă a originei ei.

O altă posibilitate de control al cifrei obţinute pentru 1939 este o comparaţie cu venitul naţional. Cifra venitului naţional probabil în 1939, redată în studiul precedent (pag. 966), este de 290 miliarde. Prin urmare, venitul naţional reprezintă aproximativ 21,5% din avuţia naţională.

O comparaţie în această privinţă o putem face cu evaluările făcute în 1919 pentru Anglia de către Crammond [1]) după care avuţia naţională se ridică la 24.000 milioane £, iar venitul naţional la 3.600 milioane £. Venitul reprezintă aşa dar 15% din avuţia naţională, cifră inferioară celei obţinute pentru România.

Deşi cele două evaluări nu sunt comparabile, sensul diferenţei ne arată totuşi clar poziţia evolutivă a economiei româneşti: venitul naţional al României reprezintă un raport mai ridicat faţă de avuţia naţională pentru că factorul muncă participă într'un grad mai intens la producţia naţională, acumularea capitalurilor, mai ales sub formă de investiţiuni în industriale şi în mijloace de transport având încă largi posibilităţi de desvoltare în viitor. Avuţia noastră naţională se prezintă încă, într'o bună parte, în stare latentă, deci cu o valoare comercială redusă.

n. g.-r.

[1]) S'a dedus capitolul «Diverse».

[1]) A. Marshall, *op. cit.*

BULĂ DE AUR DELA ALEXANDRU II DOMNUL ŢĂRII ROMÂNEŞTI

POTENȚIALUL DE RĂSBOIU

Caracterul general al răsboaielor a suferit în cursul timpurilor o continuă schimbare. Dela simplele ciocniri din vechime a două mici armate, reprezentante ale statelor în luptă, trecând la armatele naționale din timpul și de după Revoluția franceză, am ajuns la « răsboiul total », în care vedem apărând în spatele armatelor forța integrală a națiunilor, rezultantă atât a fermității de caracter a conducătorilor, cât și a științei intelectualilor, a capacității de producție agricolă, industrială, și a rezistenței morale a întregei națiuni.

Această participare a tuturor forțelor naționale și morale ale popoarelor va caracteriza aspectul răsboiului în forme nebănuite încă. O luptă uriașă de potențialuri poate reduce acțiunea la câteva zile dacă diferența celor două forțe contrare este mare, sau o poate prelungi pe timp îndelungat, când e mai mică, ducând la istoviri complete atât din punct de vedere uman, cât și economic.

Nu am văzut oare dispărând în câteva zile state cari au fost lăsate singure în fața unui adversar de potențial mult superior?

Mai este atunci posibil să ne gândim, pentru răsboiu, la o pregătire unilaterală? Ridicarea forțelor colectivității naționale cere aportul întregei economii care poate fi considerată ca făcând parte din potențialul de răsboiu total al țării și deci de o aceeași importanță ca și armata însăși [1]).

Profesorul W. Oulid în admirabilul său studiu « Le potentiel de la guerre ») observă că « răsboiul ne mai fiind o simplă ciocnire de armate, ci lupta între una sau mai multe națiuni izolate, sau grupate, nu mai este suficient ca altădată să compari efectivele diverselor arme, numărul și puterea materialului ofensiv și armamentul terestru și naval, pentru a măsura capacitatea beligeranților actuali. Răsboiul devenind în aceeași măsură economic și militar, este necesar să se cunoască inventarul complet al tuturor elementelor susceptibile de a intra în calculul puterei ofensive sau defensive și al capacității de rezistență a națiunilor cari s'ar opune una alteia.

Cum putem contura noțiunea acestui potențial de răsboiu? Este extrem de greu a-i defini sensul exact. « Puterea definitivă » de răsboiu, cum o numește prof. Hossono, este un termen colectiv cuprinzând toți factorii, alții decât forțele militare permanente și care completează forțele de răsboiu ale unei țări.

Profesorul W. Oulid îl definește prin « gradul de aptitudine actuală » și prin « ușurința și rapiditatea de adaptare » la nevoile unui răsboiu ale tuturor forțelor naționale: umane, materiale, tehnice, financiare și morale.

Deși complexă, reeșind dintr'o însumare a forțelor ponderabile materiale cu acele imponderabile morale, această definiție pare cea mai completă.

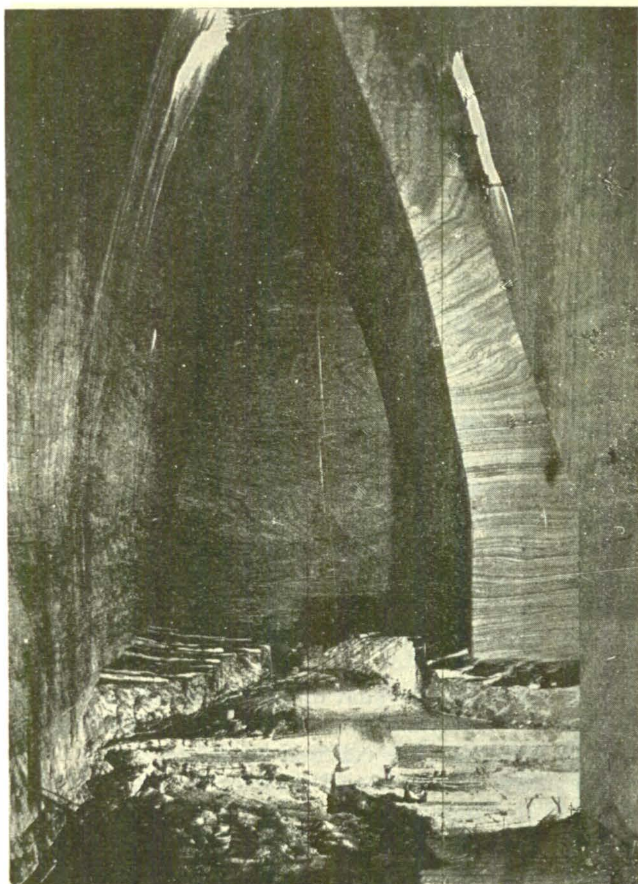
Am putea adăuga totuși încă un factor, care pare tot atât de important ca și celelalte: factorul geopolitic, sintetizat prin așezarea țării respective, configurația și natura terenului, cu deosebite influențe asupra caracterului poporului, desvoltării sale economice și militare.

Posibilitățile actuale vor fi în funcție, în primul rând, de tăria armatei și de potențialul economiei de pace. Cu cât potențialul specializat, armata de pace (inclusiv primele rezerve), va fi mai puternic și mai bine dotat cu mijloace de luptă, mai bine instruit, cu atât va putea face față în mai bune condițiuni primelor operațiuni, realizând siguranța adaptării la nevoile răsboiului a întregii economii naționale. Potențialul actual al economiei de pace se va aprecia apoi printr'o bogăție materială bine exploatată, printr'o agricultură cu o producție cantitativ și calitativ suficientă, printr'o industrie dirijată încă din timp de pace în fabricațiuni de răsboiu, în fine printr'o situație financiară prosperă.

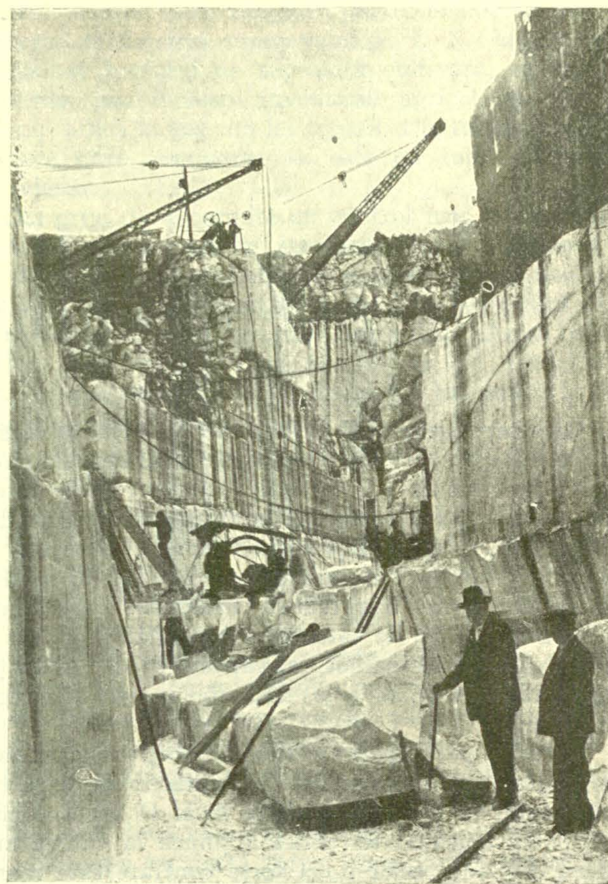
Ușurința și rapiditatea în adaptarea la nevoile răsboiului a restului economiei de pace, nu vor fi realizate fără o meticuloasă pregătire în acest sens. Ideal ar fi ca totalitatea forțelor economice să se poată mobiliza și activa din primul moment pentru răsboiu. Acest lucru este însă extrem de greu de obținut, deoarece de îndată ce răsboiul izbucnește, întreg edificiul economic este sdruncinat. Armata necesită alimente, îmbrăcăminte, armament, munițiuni, materiale, etc. fără a putea activa pentru fabricarea lor. Agricultura, și industria trebue să lucreze în plin randament, deși mare parte din brațe lipsesc. Disponibilitățile fiind absorbite de trupe, schimbul cu străinătatea, dacă mai e posibil, scade. Aparatul de credit este paralizat prin nevoile enorme de finanțare ale răsboiului.

[1]) Major Beutler. « *Gesichtpunkte für die Beurteilung der wehrwirtschaftchlichen Kraft* » (1936).

[2]) Publicat în volumul « *Quel serait le caractère d'une nouvelle guerre* » (1932).

MINELE DE SARE DELA SLĂNIC-PRAHOVA
Mina «Carol» de 96 m înălțime

CARIERA DE MARMORĂ DELA RUȘCHIȚA (SEVERIN)

Cunoașterea forțelor colectivității naționale, atât în ceea ce privește valoarea lor actuală, cât mai ales în ce privește pregătirea ce li se va da în vederea răsboiului, este deci absolut necesară.

Cunoașterea potențialului de răsboiu implică deci evaluarea potențialului uman pentru armată cu calitățile și lipsurile sale; inventarierea exactă a bogățiilor naturale și a condițiunilor de exploatare; evaluarea consumului civil și militar în funcție de durata răsboiului; cunoașterea posibilităților de prelucrare și distribuție; valorificarea resurselor financiare, etc.

Acest cadru vast nu va putea fi pus în evidență sub toate aspectele, date fiind discrețiunile pe cari natura subiectului le impune.

POTENȚIALUL UMAN

Am arătat anterior că în răsboiul modern, activitatea răsboinică nu revine numai forțelor umane, cari intră în cadrele obișnuite ale armatei, ci și acelora cari vor fi chemate pentru a le completa sau aproviziona.

Potențialul uman de răsboiu va trebui văzut atât în totalitatea sa, ca efective, vitalitate, omogenitate, compunere etnică, — caracteristice cari ne indică în mare parte valoarea sa totală și forța sentimentului solidarității naționale, — cât și în ceea ce privește posibilitățile de mobilizare cu efectivele în vigoare, valoarea lor profesională, caractere răsboinice, aptitudini fizice, și intelectuale.

Cifra populației României la 1 Ianuarie 1940, după datele Institutului Central de Statistică, se ridică la 20.045.485 locuitori.

Vitalitatea populației noastre este foarte puternică. Natalitatea de 32‰ ne așează în fruntea statelor din Europa, dar și mortalitatea, în special cea infantilă, este mare, cca 20‰.

Excedentul de 12‰, rămâne totuși apreciabil și va îngădui până în 1950 ridicarea cifrei populației noastre la aproape 25 milioane. Cum sporul elementului românesc depășește pe acela al fiecărei minorități în parte, aceasta va avea însemnate repercusiuni și asupra actualei configurații etnice.

Tab. I — Repartiția etnică a populației României în anul 1930 *)

Elemente	Populația totală		Populația rurală		Populația urbană	
	Cifre absolute	%	Cifre absolute	%	Cifre absolute	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Total . .	18.057.028	*100,0*	14.405.989	*100,0*	3.651.039	*100,0*
Români . .	12.981.324	*71,9*	10.842.407	*75,3*	2.138.917	*58.6*
Minoritari	5.075.704	*28,1*	3.563.582	*24,7*	1.512.122	*41,4*

*) Recensământul general al populației din 1930. Cifre definitive.

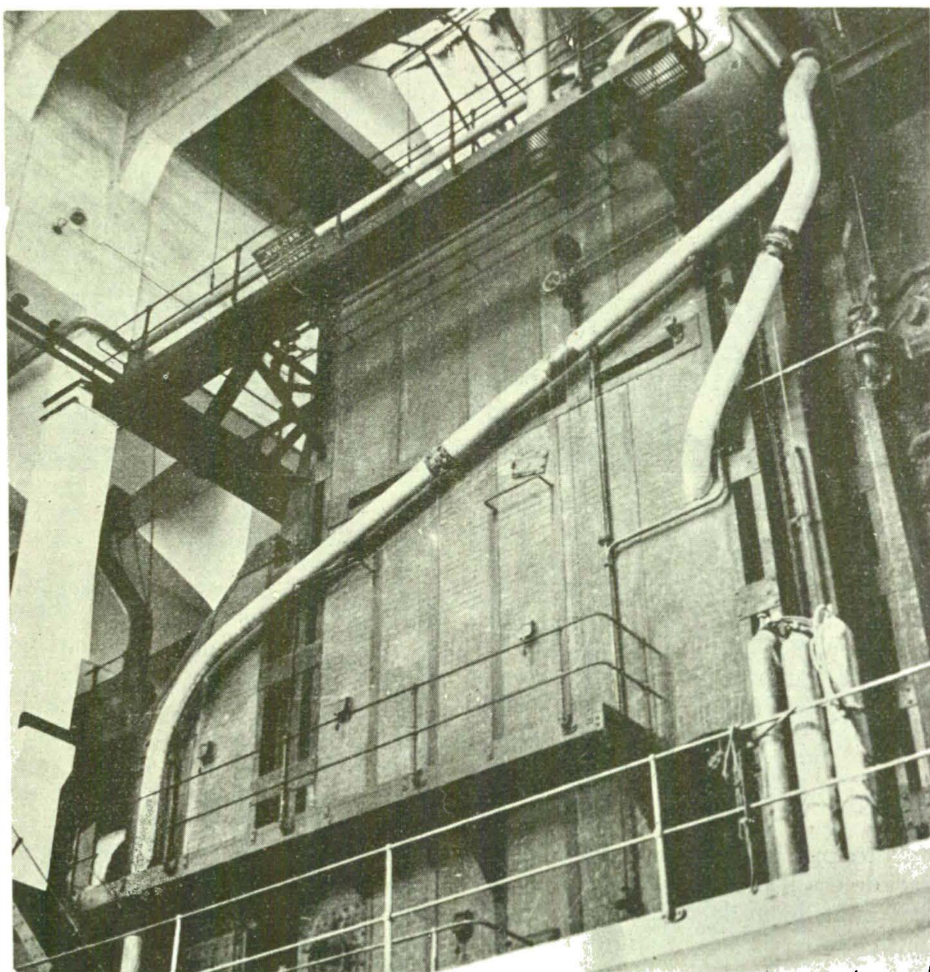
O a doua calitate, care măreşte valoarea potenţialului nostru uman, este aproape perfecta sa omogenitate, şi unitatea limbii care constitue în special elementul de bază al tăriei noastre etnice.

Ceea ce ar putea diminua omogenitatea Statului este însă elementul minoritar cu apreciabilul procent de 28,1%, în anul 1930.

Intr'adevăr, după recensământul din 1930, — singura statistică oficială a minorităţilor existentă actualmente, — repartiţia etnică a populaţiei României se prezintă după cum se vede în tabloul I.

Cu alte cuvinte, minoritarii reprezintau în anul 1930, 41,4% din populaţia oraşelor noastre şi numai 24,7% din aceea a satelor, unde marea masă este românească.

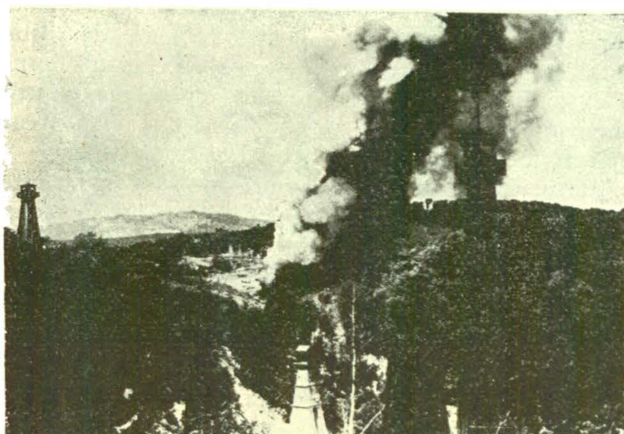
Rezultatele recensământului din 1941 vor evidenţia de sigur atât românizarea oraşelor noastre cât şi scăderea procentului minoritarilor pentru întreaga ţară, datorită excedentului natural ridicat al populaţiei de origine etnică românească.

MINELE ŞORECANI: INSTALAŢII PENTRU PREPARAREA MECANICĂ A CĂRBUNILOR

Deşi aspectul etnic al populaţiei noastre în anul 1930 pare destul de colorat, nu trebue să uităm totuşi, că situaţia dela noi este mai puţin grea decât în alte state, deoarece nici unul din elementele noastre minoritare nu depăşeşte 8%. Ungurii, cei mai numeroşi, abia ating 7,9%.

A fost grea situaţia Cehoslovaciei care, între cele 34% minorităţi, cuprindea puternicul element german cu un procent de 23%, şi a Poloniei unde procentul minorităţii ruse şi germane a depăşit 22%.

O SONDĂ IN FLĂCĂRI

In ce ne priveşte, cu tot procentul de minorităţi pe care-l avem, *noi constituim un stat perfect naţional*. Populaţia românească este răspândită pe întreg teritoriul şi chiar în regiunile cu mase compacte minoritare ea a continuat să dăinuiască şi să se desvolte.

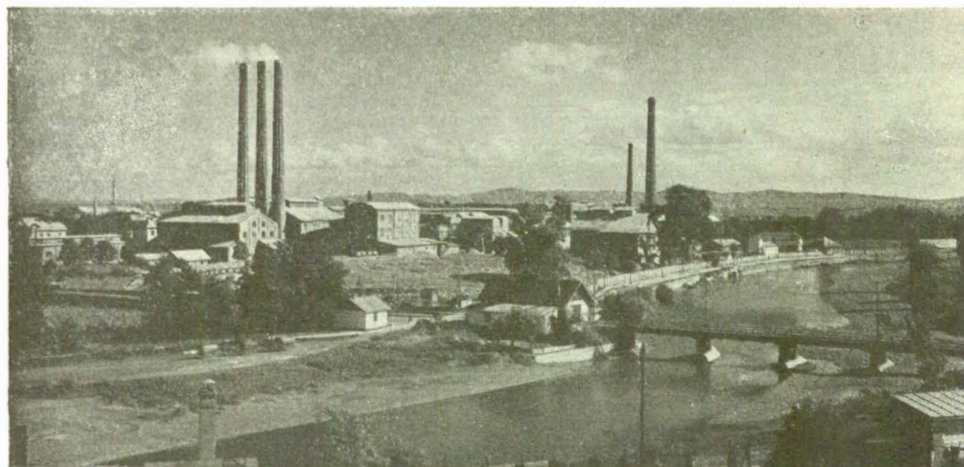
Deşi gândul adoptării unei politici de oprimare pentru minorităţi trebue să fie departe de noi, totuşi este necesar să fim prudenţi. Elementul românesc, pus odinioară în inferioritate, trebue să fie ajutat asigurându-i-se posibilitatea de a-şi crea o bună situaţie materială, o desăvârşită vigoare fizică şi o cât mai bună pregătire intelectuală.

Această ridicare a nivelului cultural, fizic şi economic al păturii româneşti, mai ales în regiunile cu minorităţi, trebue să constitue, pentru Stat, un imperativ categoric.

La populaţia de 20 milioane de suflete, elementul bărbătesc deţine un procent probabil de 49,2%[1]).

In ceea ce priveşte vigoarea populaţiei bărbăteşti, este de remarcat că din totalul bărbaţilor în 1930, 35% sunt sub 15 ani; 10% dela 55 ani în sus; deci un procent de 45% sunt prea tineri sau

[1]) Procentul populaţiei bărbăteşti în 1930.

FABRICA DE CIMENT « TURDA »
Vedere generală

pentru a le utiliza. Această lipsă nu este ameliorată nici prin activitatea profesională, deoarece din întreaga populaţie activă bărbătească circa 71% sunt ocupaţi în exploatarea solului, 11% în industrie, 7% în instituţii publice, 4% în comerţ şi credit etc.

In concluzie, potenţialul nostru uman de răsboiu, deşi este influenţat în parte de oarecari lipsuri, rămâne totuşi apreciabil, atât din punct de vedere numeric, cât şi calitativ, îngăduind organizarea unei armate cu suficiente resurse fizice şi morale.

Pentru a-i mări valoarea, credem că ar fi necesară o atenţie specială, în ceea ce priveşte instruirea.

Acest lucru s'ar obţine printr'o pregătire cât mai solidă, în instrucţia sa premilitară, în cei doi ani de serviciu militar şi prin completări succesive şi cât mai dese, în concentrări şi manevre.

prea bătrâni, ceea ce reprezintă o situaţie puţin satisfăcătoare.

Intre aceste limite, populaţia bărbătească între 15 şi 54 ani se repartizează cantitativ astfel:

Dela	15—19 ani cca	1.200.000
»	20—44 ani cca	3.300.000
»	45—54 ani cca	800.000

Potenţialul de răsboiu uman al ţării noastre este deci de cca 5,4 mil. oameni sau 27% din total, adică mai mult de un sfert din totalul populaţiei noastre, dintre care cel în vigoare poate constitui cca 3,4 mil. suflete.

Dacă din efectivul de mai sus, am scădea procentul de 15—20%, inapţi sau dispensabili, plus o cifră de mobilizabili pe loc, ar rămâne adevărata cifră a mobilizabililor pentru operaţiuni militare.

Această cifră, considerată în jurul celei de 2.600.000, este mică faţă de efectivele ce ni se cer pentru apărarea frontierelor noastre. Admiţând un om pentru 1 metru de frontieră, efectivul necesar ar fi de circa 3 milioane soldaţi, ceea ce poate ar reprezenta mai just potenţialul uman, corespunzător nevoilor noastre pentru un eventual răsboiu.

In ceea ce priveşte compunerea armatei, cca 75% sunt săteni şi numai un sfert orăşeni.

Gradul de instrucţie puţin ridicat al celor din pătura rurală micşorează poate unele din frumoasele lor virtuţi ostăşeşti înnăscute. Procentul neştiutorilor de carte este apreciabil, cca 28,7% [1]), şi dacă ne gândim că pregătirea celei mai mari părţi din cei ştiutori de carte este destul de redusă, vedem că nivelul cultural este foarte scăzut. O lipsă apreciabilă pentru timpurile de astăzi, când maşinismul şi armamentul complicat cer în primul rând elemente cât mai bine pregătite

[1]) Procentul din 1930, calculat pentru populaţia bărbătească între 7 şi 64 ani, actualmente în vârstă de 17—74 ani. Nu s'a putut exclude din calcul bărbaţii între 55 şi 74 ani, întrucât numărul lor a fost inclus, în publicaţiile recensământului, într'un singur grup de vârstă: 20—64 ani. Procentul real al neştiutorilor de carte din populaţia mobilizabilă este deci mai mic de 28,7%.

POTENŢIALUL MATERIAL

Valoarea potenţialului material este în strânsă dependenţă de desvoltarea pe care o au ramurile mari de activitate şi producţie ale ţării, în special agricultura şi industria.

Dacă în perioada care a urmat răsboiului de Intregire, ţara noastră a trecut prin epoci grele de criză economică şi de nesiguranţă în ceea ce priveşte principiile de desfăşurare ale activităţii sale economice, în special pentru apărarea naţională, astăzi, asistăm la tenacitatea cu care s'a reluat pasul pierdut şi la dârzenia cu care aplicăm un plan industrial bazat în primul rând pe imperativul acestei apărări. Este un efort impresionant, pe care-l facem atât pentru crearea materialului necesar siguranţei noastre cât şi pentru a ne adapta mijloacele materiale şi industriale, în vederea satisfacerii necesităţilor răsboiului. Acest lucru este însă imperios necesar, dat fiind caracterul de integrare al războaielor moderne, cari mobilizează pentru nevoile lor nu numai toţi oamenii, dar şi toate produsele şi industriile cari pot fi folosite.

Entuziasmul şi forţa morală nu sunt suficiente, dacă nu izvorăsc dintr'un sentiment de încredere perfectă în greutatea materială a unui potenţial bine pregătit.

Va fi necesar deci să ne cunoaştem şi să cântărim în mod conştient posibilităţile noastre materiale şi să le mărim la maximum. Nici un sacrificiu făcut în acest scop nu va fi de prisos şi nimic nu trebue precupeţit.

Vom aprecia potenţialul nostru material, sub triplul aspect:

LUCRĂRI IN MINA DE SARE DELA SLĂNIC *Foto G. Vesa.*

TOPITOAREI.E FIRIZA DE JOS: TURNAREA LINGOURII.OR DE PLUMB

a) potențialul agricol: resurse agricole, mijloace de întreținere;

b) potențialul materiilor prime;

c) potențialul tehnic-industrial.

I. *Potențialul agricol*

Potențialul agricol trebue să satisfacă:

I. Nevoile de alimentare ale armatei și populației civile.

2. Să dea suficiente disponibilități pentru a se crea un mijloc de schimb, care să ne îngădue importul materialelor sau materiile prime, de cari am avea nevoie pentru armată sau pentru industria de războiu.

Din datele statistice asupra bogăției noastre agricole,[1]), reese că dispunem de posibilități mari actuale pentru a realiza un potențial agricol puternic, atât ca resurse, cât și ca industrii de transformare. Astfel:

I. Ca *resurse:*

Avem o suprafață arabilă de cca 14 milioane ha, deci cca 47% din suprafața totală a țării.

Fânețele naturale și pășunile, deși în micul procent de 17%, pot fi oricând majorate prin cultura plantelor furajere[1]).

Pădurile ocupă cca 23% din suprafața totală a țării.

In ceea ce privește cultivarea suprafețelor arabile, cerealele ocupând procentul cel mai mare, asigură potențialului agricol posibilitatea de a dispune de alimentul cel mai important.

Grâul și porumbul au o producție care asigură complet nevoile populației pe timp de pace.

Astfel pentru grâu, ea se ridică la circa 30—35 milioane chintale anual, dintre cari consumul intern folosește cca 200.000 vag. iar exportul cca 50.000 vag.

Pentru porumb, producția anuală se ridică la 50-60.000.000 chintale, cu cca una sută cinci zeci de mii vag. pentru export.

Secara are o producție care depășește cu mult consumul intern.

Plantele alimentare au cea mai mare însemnătate, formând alimentele de bază în hrana trupei.

Producția lor satisface nevoile interne și cu disponibilitățile pe care le are, poate fi considerată suficientă și în cadrul potențialului de războiu.

Dintre plantele furajere, cerealele furajere și în special orzul și ovăzul acoperă circa 20% din suprafața cultivabilă și satisfac prin producția lor întreg consumul intern, dând și mari cantități pentru export (mai ales ovăzul). Vor putea satisface deci și nevoile de războiu, mai ales dacă exportul va fi oprit.

Celelalte plante furajere sunt însă în extrem de mică cantitate, prin cele circa 600—800.000 ha care sunt însămânțate anual.

Pentru a întregi apoi potențialul nostru de subsistențe, ar mai trebui amintite și celelalte bogății: animale, avicole, apicole, piscicole, cari, cu producția pe care o cunoaștem, pot intra într'un procent de seamă, mai ales în industria alimentară a conservelor.

Prin urmare, volumul potențialului nostru agricol actual, sub cele trei forme principale: cereale și plante alimentare, furaje și bogății animale, ar părea suficient, deoarece satisface consumul intern.

Totuși, privind problema din punct de vedere al satisfacerii nevoilor de războiu, rezultatul poate fi mult diferit. Astfel, pe timp de războiu nevoile de cereale și în special de grâu cresc, deoarece:

a) se consumă pâine în mult mai mare cantitate, astfel încât dacă producția ar fi insuficientă, ar fi nevoie să se raționalizeze distribuția la restul populației civile prin sistemul cartelelor;

[1]) Vezi *Enc. Rom.*, III, Tabele statistice generale, pag. 1064—1085.

[2]) De reținut: procentul mare al suprafețelor arabile pe care le are Basarabia (70% din suprafața sa) și vechiul Regat (50% din suprafață); extindere mai mare pe care o au fânețele naturale și pășunile în Transilvania și Banat, lipsa de păduri în Basarabia. Vezi și *Enc. Rom.*, III, Structura economică a agriculturii românești, pag. 303.

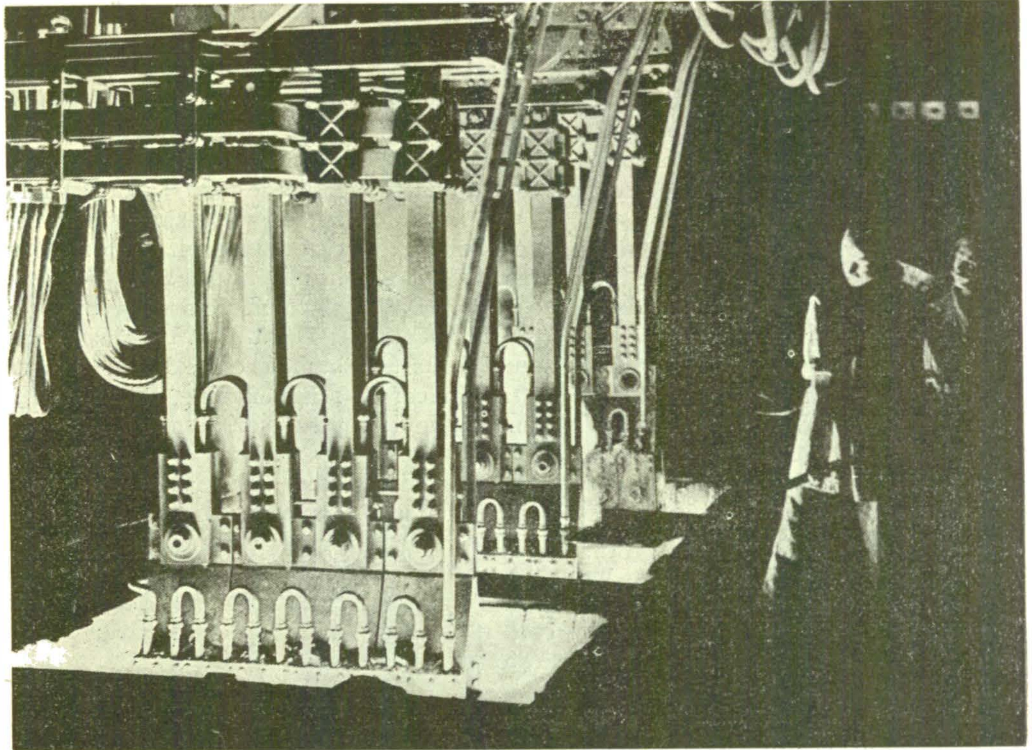
b) nevoia de grâu ca cereală de schimb este mult mai mare, deoarece este mult mai căutat decât porumbul, rămas aproape o simplă plantă furajeră;

c) furajele cultivate trebue să asigure hrana cailor, cari nu mai pot folosi păşunile şi fâneţele naturale.

In acelaşi timp, randamentul producţiei agricole scade deoarece:

a) suprafeţele cultivate tind să se micşoreze prin lipsa de braţe plecate la armată;

b) rechiziţiile nu pot strânge cerealele şi furajele tot atât de uşor ca pe timpul marei proprietăţi, deoarece micii cultivatori sunt mult mai mulţi şi pot mai uşor camufla producţia sau disponibilităţile lor;

UZINELE «NITROGEN» din TÂRNĂVENI
Cuptoare pentru fabricarea carbidului

c) posibilităţile de adunare şi de transporturi interioare, fie pentru strângerea disponibilităţilor rechiziţionate în depozite, fie pentru deservirea regiunilor lipsite, sunt reduse din cauza lipsei mijloacelor de transport, folosite pentru nevoile operative.

Pentru a satisface cerinţele de mai sus şi pentru a îndepărta toate cauzele cari pot scădea randamentul acestui potenţial, ar trebui deci:

a) să se intensifice producţia grâului, cultivându-se pe suprafeţe mai mari, în detrimentul porumbului;

b) să i se mărească producţia la hectar dela 8—9 chintale cât este obişnuit, la cel puţin 16—18 chintale;

c) eventual, să se desţelenească terenuri noui pentru a fi cultivate.

Prin toate aceste mijloace, trebue să se obţină pentru ţara noastră cel puţin o producţie dublă de grâu, decât cea actuală, deci circa 70 milioane chintale;

d) să se realizeze pentru fiecare regiune sau judeţ o producţie agricolă suficient de variată, pentru a satisface toate nevoile locale în grâu, porumb, furaje, plante alimentare, etc., reducând astfel transporturile interne, care sunt atât de anevoioase;

e) să se organizeze şi să se prevadă pentru fiecare judeţ: suprafeţe de cultivat, mâna de lucru care ar completa lipsurile, de unde şi cum va fi adusă.

Un întreg program deci, care comportă unele măsuri ce se cer a fi aplicate din timp de pace, ca: îmbunătăţirea culturii grâului, intensificarea culturii plantelor furajere, etc.; altele, de prevăzut şi studiat pentru a fi aplicate la mobilizare, şi care ar face subiectul mobilizării agricole: stabilirea suprafeţelor de însămânţare, mâna de lucru, afluenţa ei în alte regiuni, natura culturilor şi raţionalizarea lor.

In fine, pentru ca măsurile să fie complete, ar trebui să se facă o evaluare cât mai exactă a consumului eventual cu maximum de economii posibile, pentru a nu se păşi la măsuri cari să fie insuficiente.

Industriile de transformare ale resurselor agricole. Capacitatea industriei noastre alimentare este suficientă pentru a satisface nevoile de prelucrare.

Industriile morăritului, ale zahărului, spirtului, de conserve, biscuiţi, etc. sunt bine organizate şi reprezentate, având toate condiţiunile naturale necesare unei bune funcţionări. Activând intens din timp de pace, ele au posibilităţi suficiente de prelucrare şi pentru nevoile de răsboiu.

Industria textilă (postavuri, ţesături de lână, bumbac, cânepă), cu avântul pe care l-a luat în ultimul timp, are o capacitate suficientă de producţie.

Industria pielăriei şi încălţămintei îşi găseşte din prisosinţă materialul prim necesar şi are un randament deosebit, suficient pentru a face faţă necesarului de răsboiu.

2. *Potenţialul materiilor prime*

Materiile prime formează elementul de bază al potenţialului material, condiţionându-i într'o măsură apreciabilă volumul şi utilajul său industrial.

După cum o armată trebue să fie continuu aprovizionată cu materiale de tot felul, tot aşa şi organi-

zația industrială care o alimentează trebue să fie în mod constant împrospătată cu materii prime, care să-i sosească din interior sau din exterior.

Pentru a aprecia puterea acestui element în cadrul potențialului nostru de răsboiu, ar trebui să știm:

a) cantitățile de materii prime *existente;*

b) materiile prime ce *ne lipsesc* și cari trebuesc stocate;

c) necesarul în fiecare din ele pentru răsboiu.

Calculul necesarului este desigur extrem de important. Este însă foarte greu de a-l face just, deoarece e în funcție de anumite date puțin cunoscute nouă. Ar fi nevoie să ne încadrăm în anumite limite ale duratei eventualului răsboiu, ale ipotezei în care vom lupta, ale nevoilor armatei noastre în funcție de organizația ei de răsboiu. Definirea lui sub aceste forme nu poate reveni decât Comandamentului de căpetenie.

Iată de ce ne vom mulțumi să-i apreciem doar *cuantumul* și *lipsurile.*

Din punctul nostru de vedere, materiile prime vor fi grupate în două mari categorii:

a) materii prime capitale, fără de care realizarea unui potențial material de răsboi nu este posibilă;

b) materii prime secundare.

In prima categorie vom considera izvoarele de energie, fierul, acidul azotic și acidul sulfuric.

Izvoarele de energie le avem sub cele cinci forme: cărbuni, petrol, lemn, gaze naturale și energie hidraulică.

Cărbunii interesează prin specialitățile folosite în industrie și la transporturi.

In această categorie, rezervele de care dispunem, după evaluarea Profesorului L. Mrazec, ar fi de 2,8 miliarde tone [1]). După felul cărbunilor, aceste rezerve se repartizează astfel: lignit 1.109,7 milioane tone, cărbuni bruni 1.656 milioane tone (din cari cărbuni bruni propriu ziși 156 mil. și cărbuni de Valea Jiului 1.500 mil. tone) și huilă 26,3 milioane tone.

După Ing. Agripa Popescu [2]) rezervele de cărbuni cocsificabili nu sunt decât de maximum 1 milion tone, care pot fi imediat exploatabile, fără prea mari investiții.

Concluzia ar fi că nu avem la îndemână combustibilul principal în condițiuni bune și ușor de exploatat, fapt pentru care în timp de răsboiu se poate pune problema importului cocsului din una din țările aliate sau stocarea din timp de pace a unor cantități, care să îngădue continuitatea funcționării industriei respective.

[1]) Vezi *Enc. Rom.*, III, Rezervele de cărbuni ale României, pag. 615 și 684—685.

[2]) *Industria metalurgică în România* « Buletinul Finances et Industrie ».

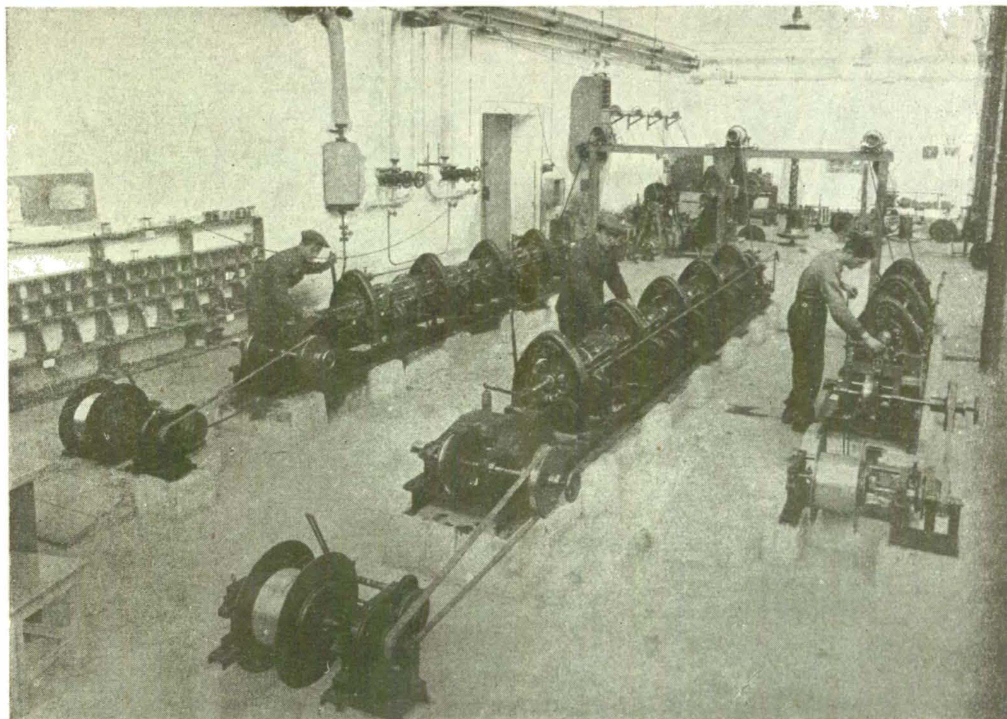

FABRICA DE POSTAV « BUHUȘI »
Sala răsboaielor de țesut bumbacul

Studii recente caută să amelioreze această situaţie. S'ar putea astfel obţine un cocs bun dintr'un amestec de huilă cu cărbune brun de Petroşani, sau din cărbune de lemn.

Cărbunele brun, folosit în special de Căile Ferate, se găseşte în mari cantităţi. Singură Valea Jiului dispune de rezerve de circa 1.500 milioane tone.

In total rezervele de cărbune brun de cari dispunem sunt apreciate la 1.700 milioane tone, cu posibilităţi de extracţie suficiente şi instalaţiuni din cele mai moderne.

« INDUSTRIA SÂRMEI »
Interior în uzinele din Câmpia Turzii

Lignitul, care poate fi folosit în bune condiţiuni (la locomotive şi în uzine) se găseşte de asemeni în cantităţi destul de mari: cca 1.100 milioane tone.

Puterea sa calorifică este însă mult mai mică decât a cărbunelui brun.

Dacă am detalia repartizarea zăcămintelor de cărbune pe teritoriul ţării, am observa că aproape totalitatea rezervelor de huilă sunt în Banat şi Transilvania, iar din cărbunele brun, zăcămintele cele mai mari sunt în bazinul dela Petroşani.

Petrolul este combustibilul cu cea mai mare întrebuinţare la mijloacele de locomoţie: automobile, aviaţie, maşini; de asemeni înlocueşte uşor cărbunele în mare parte din industrii. Unii dintre subproduşii săi (toluen, xilen, cresol, etc.) servesc la fabricarea explosibililor. Din această cauză şi petrolul, ca şi cărbunele şi fierul, stă la baza unui potenţial de răsboiu naţional, mai ales dacă armata va avea desvoltate mijloacele mecanice motorizate, aviaţie şi marină.

Ţara noastră, cu rezervele de petrol de cari dispune, cu o producţie care depăşeşte 8 mil. tone anual satisface din belşug nevoile interne şi deţine disponibilităţi mari şi pentru export, în special ca derivate, element de schimb internaţional extrem de important şi care ne va îngădui, cu siguranţă, să obţinem în compensaţie materii prime sau armament.

Lemnul se găseşte în ţara noastră în cantităţi considerabile.

In ceea ce priveşte *gazul metan*, rezervele de cari dispunem sunt evaluate la circa 575 miliarde metri cubi, adică 4.672.000 *miliarde de calorii* [1]). Toate rezervele de gaz metan se află în Transilvania.

[1]) Vezi *Enc. Rom.*, III, Zăcămintele de gaz metan, pag. 659.

Gazele de sondă din regiunile petrolifere sunt folosite anual în cantitate de circa un miliard de metri cubi. Din nefericire, în prezent mai mult de jumătate de gaze de sondă (circa 1,2 miliarde de metri cubi) se pierde din lipsă de întrebuinţare [1]).

In cadrul pregătirii unui potenţial de răsboiu, gazele naturale ar putea să-şi găsească utilizări extrem de importante. Astfel, ar putea fi folosite pe o scară mai întinsă ca forţă motrice (prin producerea curentului electric) sau ca materie primă pentru unele substanţe chimice: alcool metilic, aldehidă formică, bioxid de azot (necesar pentru fabricarea acidului azotic).

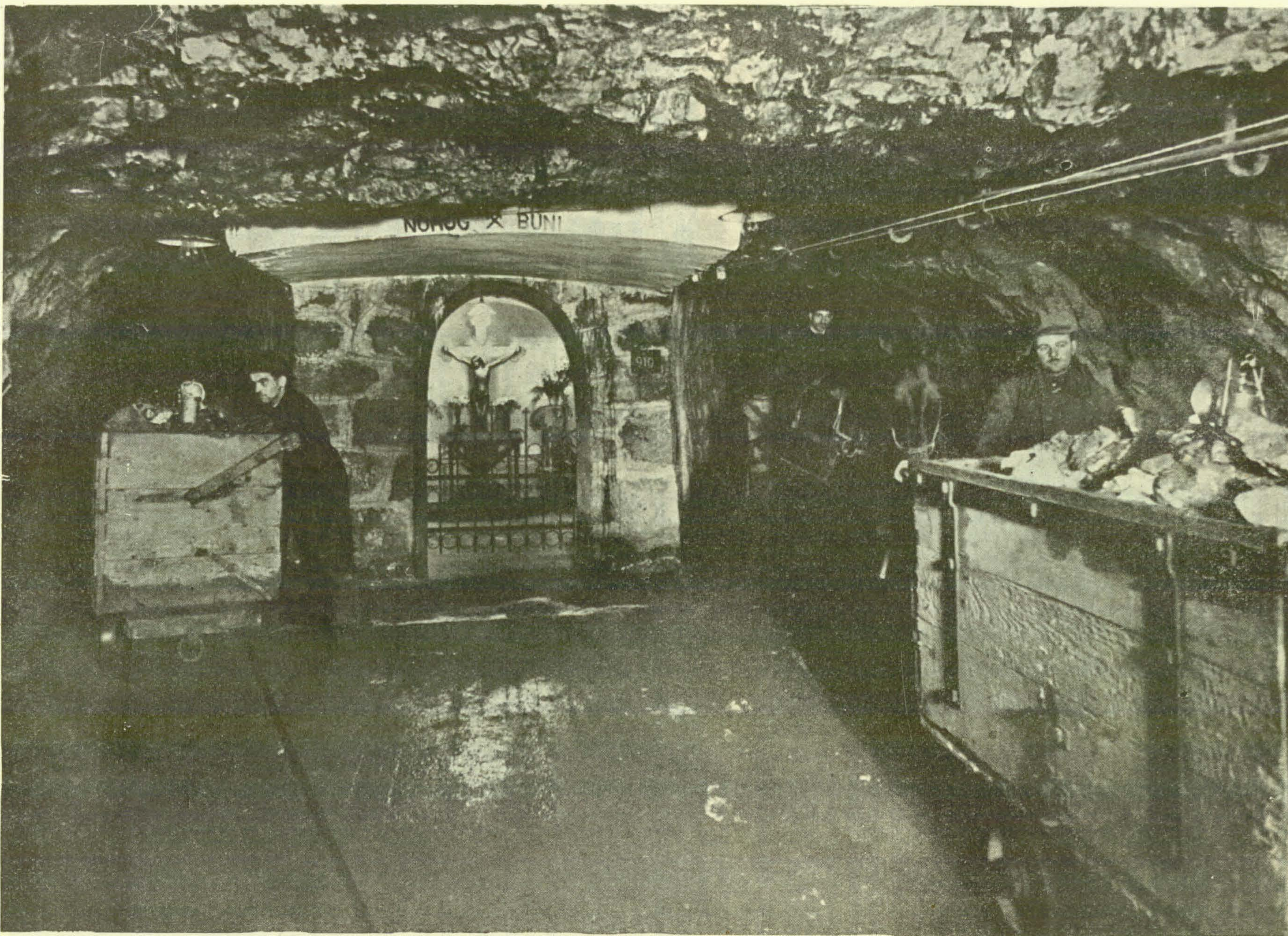
Energia hidraulică o avem în cantităţi enorme. Nu se utilizează decât foarte puţin din cei 6 milioane H.P. de care am putea dispune [2]).

In fabricarea *oţelului*, *aluminiului*, *cuprului*, etc., posibilităţile de folosire ale acestei energii ar fi din cele mai mari.

Minereul de fier este de o importanţă capitală pentru industria de răsboiu. Deşi relativ în mică cantitate, considerând nevoile economiei de pace, totuşi pentru un răsboiu cantitatea exploatabilă de circa 14 milioane tone minereu (deci circa 5,6 milioane tone fier curat), aflată în ţară [3]), este suficientă. De remarcat însă şi aici că totalitatea zăcămintelor de fier se află în ţinuturile transcarpatine.

Tot ca materii prime deosebit de importante pentru fabricaţiuni de răsboiu (necesare în fabricarea ele-

[1]) Vezi *Enc. Rom.*, III, pag. 601, 628 şi 1041.
[2]) Vezi *Enc. Rom.*, III, Economia energetică a României, pag. 596.
[3]) Vezi *Enc. Rom.*, III, Industria metalurgică, pag. 861.

INTERIORUL MINELOR DE AUR DIN BAIA MARE

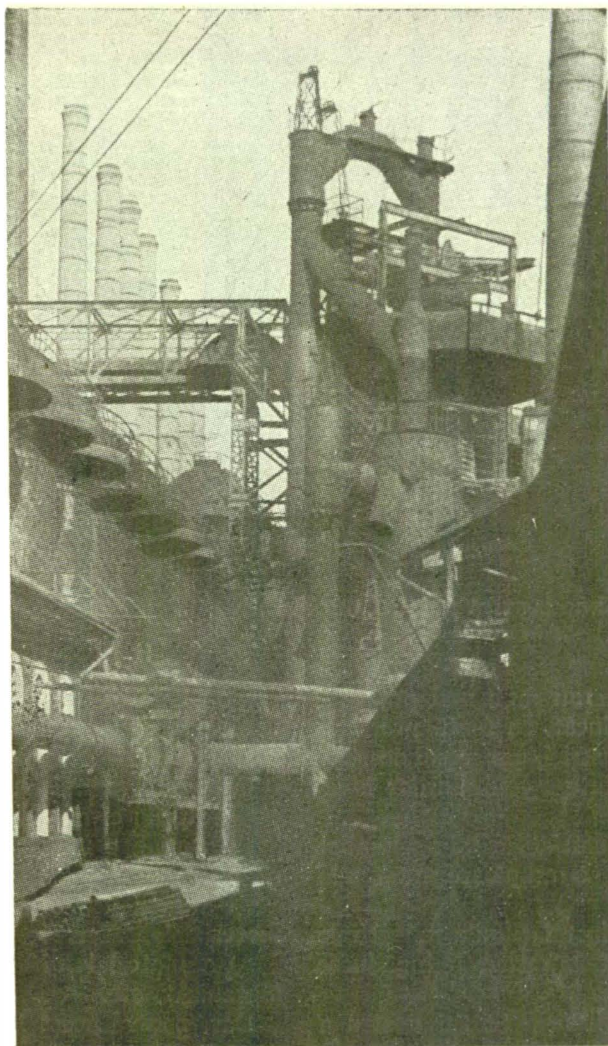
Foto G. Vesa,

mentelor electrotehnice, armamentului, munițiunilor) sunt *arama, zincul, plumbul, mercurul, aluminiul*, apoi *celuloza, toluenul, fenolul*, etc., întrebuințate în special la fabricarea explosibililor [1]).

Materiile prime secundare, necesare tot fabricațiunilor de răsboiu, însă în cantități mici cari eventual se pot stoca ușor, sunt: *manganul, nichelul, cromul, titanul, tungstenul, vanadiul, molibdenul, antimoniul, dolomita, potasiul, grafitul*, etc. [2]).

In rezumat putem spune că dacă pentru economia de pace unele bogății ale subsolului nostru sunt insuficiente (în deosebi cărbunele și fierul), pentru timp de răsboiu putem găsi aproape toate metalele și elementele simple de care avem nevoie.

Neexploatarea unora dintre ele este datorită în special greutăților de extracție, sau micilor cantități în cari se găsesc. Cum însă nevoile industriei de răsboiu existente sunt din ce în ce mai mari, este absolut necesar să se realizeze posibilități de extragere, chiar dacă deocamdată măsurile luate nu ar fi perfect rentabile.

CUPTOARELE INALTE DIN HUNEDOARA

In urma acordurilor economice încheiate în ultimul timp, este de așteptat ca exploatarea unora din aceste minereuri să ia o desvoltare deosebită. In special minereurile de bauxită, mangan, crom, pirite, zinc și plumb vor fi primele puse în exploatare.

Aportul pentru industria noastră va fi deosebit, cu condiție numai ca instalațiunile de exploatare să fie dublate și de acele de prelucrare.

3. *Potențialul tehnic-industrial*

Industria este una din cele mai însemnate ramuri de producție din stat, prin importanța pe care o are atât pentru economia generală, cât și pentru potențialul de răsboiu. Am putea spune chiar, că puterea de expansiune a unui popor în timp de pace și capacitatea de luptă în timp de răsboiu depind de desvoltarea lor industrială. Statele mari de astăzi: Germania, Japonia, Anglia, Statele Unite, datorează acestui factor mare parte a puterii lor.

O țară lipsită de posibilitatea de a transforma bogățiile sale în obiecte și articole este fără indoială săracă, deoarece agricultura este mult mai puțin productivă. Structura economică a unei asemenea țări, strâns legată de producția pământului, poate suferi consecințe dezastruoase atunci când prețurile produselor agricole scad, sau în anii de proastă recoltă.

De acest lucru ne-am dat și noi seamă din primele timpuri ale vieții noastre ca stat. Totuși până să reușim să punem bazele unei industrii românești, greutățile au fost mari, mai ales înainte de 1916, când

[1]) Rezervele de *aramă* se cifrează la circa 9 milioane tone. Nu se exploatează însă în ultimii ani decât circa 1.000—1.500 tone de minereu anual. Cum pentru fabricațiunile de răsboiu importanța acestui metal este enormă, va fi nevoie ca Statul să ajute desvoltarea industriei lui extractive pe o scară cât mai întinsă, asigurându-i debușeuri atât în industria de răsboiu, cât și pe restul pieței interne (prohibind importul aramei).

Zincul se găsește în regiunile Cârlibaba, în Banat, la Baia-Mare, Capnic și în general în unele pirite aurifere (procente foarte mici).

Plumbul se exploatează la Baia-Sprie, Capnic, Herja, Băița, Baia-Mare și Rodna.

Mercurul apare în cantități mari în regiunile aurifere și argintifere din Apuseni și din regiunea Baia-Mare.

Aluminiul se găsește în minereul de bauxită în cantități considerabile. Zăcămintele dela Remetea, Pietrosul, Pădurea-Craiului (Bihor), sunt evaluate la 30—40 milioane tone cu circa 50% metal.

Vezi și *Enc. Rom.*, III, Metalele diverse, pag. 734—748.

[2]) *Manganul* vine după fier ca importanță pentru industria metalurgică și se exploatează deocamdată la: Moșca și Răzvan (Someș), Delinești (Caraș), Arșița, Aur și Roza (regiunea Iacobeni-Câmpulung).

Nikelul a fost semnalat în unele regiuni din țară in cantități destul de mari.

Cromul se găsește in regiunea Dubara, Ogradina (Severin).

Titanul, tungstenul, vanadiul și *antimoniul*, necesare la fabricarea oțelurilor speciale, nu au fost încă exploatate deși s'au semnalat zăcăminte.

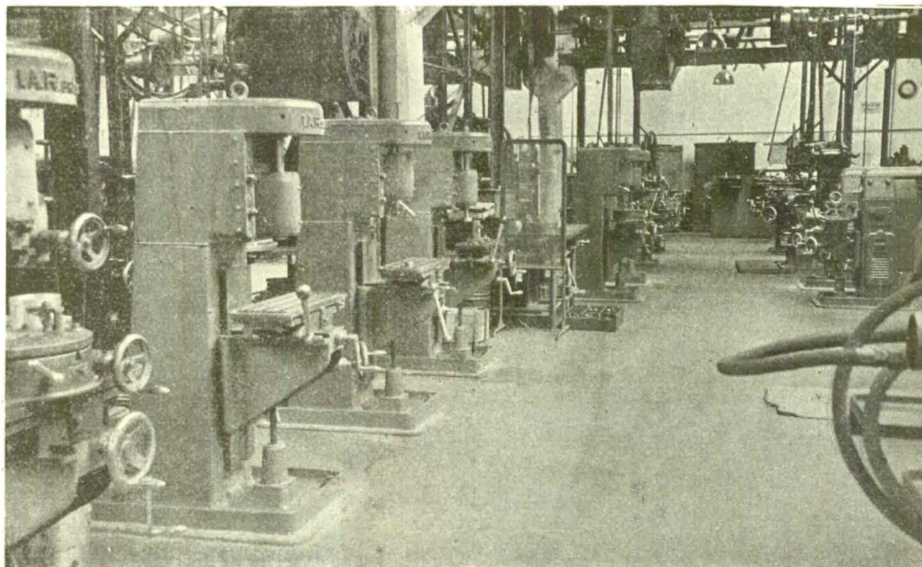
Molibdenul se exploatează în cantități mici la Băița.

Potasiul nu a fost încă semnalat. E posibil să existe în apele sărate ale Dobrogei, sau acele din regiunea petroliferă.

Dolomita, întrebuințată la defosforarea oțelurilor, este răspândită și la noi în calcarele triasice din județul Ciuc, la Bicaz, Câmpulung, la Cârlibaba, Rodna-Veche, Baia-de-Arieș, etc.

Grafitul, întrebuințat ca amestec în materia refractară, pentru căptușirea creuzetelor, etc., se găsește și la noi în cuiburi de grafit la Baia-de-Fier, Novaci, Polovraci (Gorj), în Munții Vulcanici, Parâng.

Vezi și *Enc. Rom.*, III, Metalele diverse, pag. 748—750 și 752—753.

INDUSTRIA AERONAUTICĂ ROMÂNĂ DIN BRAŞOV
Sala strungurilor

din aceste state, urmărea să-şi plaseze produsul uzinelor lor, nu să ajute tendinţele noastre de emancipare.

Lipsindu-ne voinţa de a persista, am cedat, părăsind aproape ideia creării unui potenţial de răsboiu industrial.

Acest lucru nu putea însă dăinui fără a nu prejudicia profund apărarea noastră naţională.

In vâltoarea evenimentelor cari se precipitau, în faţa înarmărilor şi eforturilor făcute de vecinii noştri şi de statele mari apropiate, cu gândul la pericolele cari ne pot fi fatale, Statul nostru nu putea rămâne indiferent. Timpul pierdut trebuia recâştigat. Opera de înzestrare a armatei, de crearea unei industrii în legătură cu apărarea naţională a început astfel să se impună treptat în cadrul realizărilor, în special după 1932.

zăcămintele noastre miniere erau mult mai puţine şi când capitalul lipsea, astfel încât, cu toată protecţia pe care Statul o acorda industriei, progresul acesteia a fost lent, şi marea majoritate a capitalurilor învestite au fost străine.

După răsboiu, problema industrializării şi-a schimbat complet aspectul, căpătând o amploare mult mai mare.

Bogăţiile mari miniere şi instalaţiunile industriale frumoase ale regiunilor transcarpatine îi îngăduesc un deosebit avânt.

Increzător în aceste posibilităţi, Statul nostru a căutat, în mod logic, să-şi desăvârşească autarchia necesară viitoarei sale existenţe ca stat independent, înţelegând prin autarchie — recte independenţa economică — formarea unei industrii capabile să satisfacă cât mai numeroase şi mai însemnate nevoi ale ţării, între cari şi acelea impuse de apărarea naţională.

Realizările după 1921 au fost mari, scopul propus nu a fost însă pe deplin atins, mai ales în ceea ce priveşte acest ultim deziderat, deoarece deşi la baza legislaţiei protecţionismului industrial era pus criteriul apărării naţionale, totuşi Statul a fost aproape indiferent faţă de producţia industriilor pe cari le ajuta şi nu le-a încurajat ca să-şi organizeze ateliere şi instalaţiuni speciale fabricaţiunilor de răsboiu.

Nu numai atât, dar Statul nu ajuta nici uzinele militare încât, după cum just observă d-l Colonel At. Soreanu [1]: « Fabricile de răsboiu create au rămas părăsite şi nu li s'a dat de lucru, aşa că am trăit un timp în curioasa situaţie de a avea fabrici de armament, pentru cari s'au făcut cheltueli, s'au cumpărat maşini, dar cari nu funcţionau ».

Apelul la ajutorul străinătăţii, pentru a colabora cu noi în această direcţie, a rămas fără rezultat. Egoismul străin era însă justificat, deoarece fiecare

[1] « Civilizaţie şi potenţial de răsboiu ». 1935.

Care este organizarea acestei industrii şi care sunt posibilităţile ei actuale?

Principial, o industrie de răsboiu modernă trebue să fie organizată astfel încât să asigure fabricarea:

a) armamentului (tunuri, arme), muniţiunilor şi materialelor diverse;

b) a materialului de aviaţie, aerostaţie, marină, mecanizat, etc.

Dar, pentru acest lucru, ea va trebui *să utilizeze cât mai mult industriile existente, fără a urmări specializări prea mari, cari ar fi extrem de costisitoare.*

Statul a căutat astfel:

a) să utilizeze uzinele existente, sprijinindu-le direct sau indirect, prin legi de protecţie, credite, comenzi în cadrul planului de înzestrare

b) să contribue cu ajutor financiar la înfiinţarea uzinelor noui, cu caracter aproape militar;

c) să modernizeze stabilimentele sale militare.

In fine, se manifestă tot mai mult tendinţa de a se desăvârşi posibilitatea de întrebuinţare şi a restului industriilor în cadrul unei mobilizări industriale.

Această metodă, de altfel cea mai raţională, este practicată aproape în toate ţările. Ceea ce variază dela stat la stat este doar volumul industriei de răsboiu: sunt astfel unele ţări cari au desvoltată industria fabricilor de răsboiu într'o proporţie ce întrece pe aceea a produselor economiei de pace; majoritatea însă păstrează un echilibru între aceste două categorii.

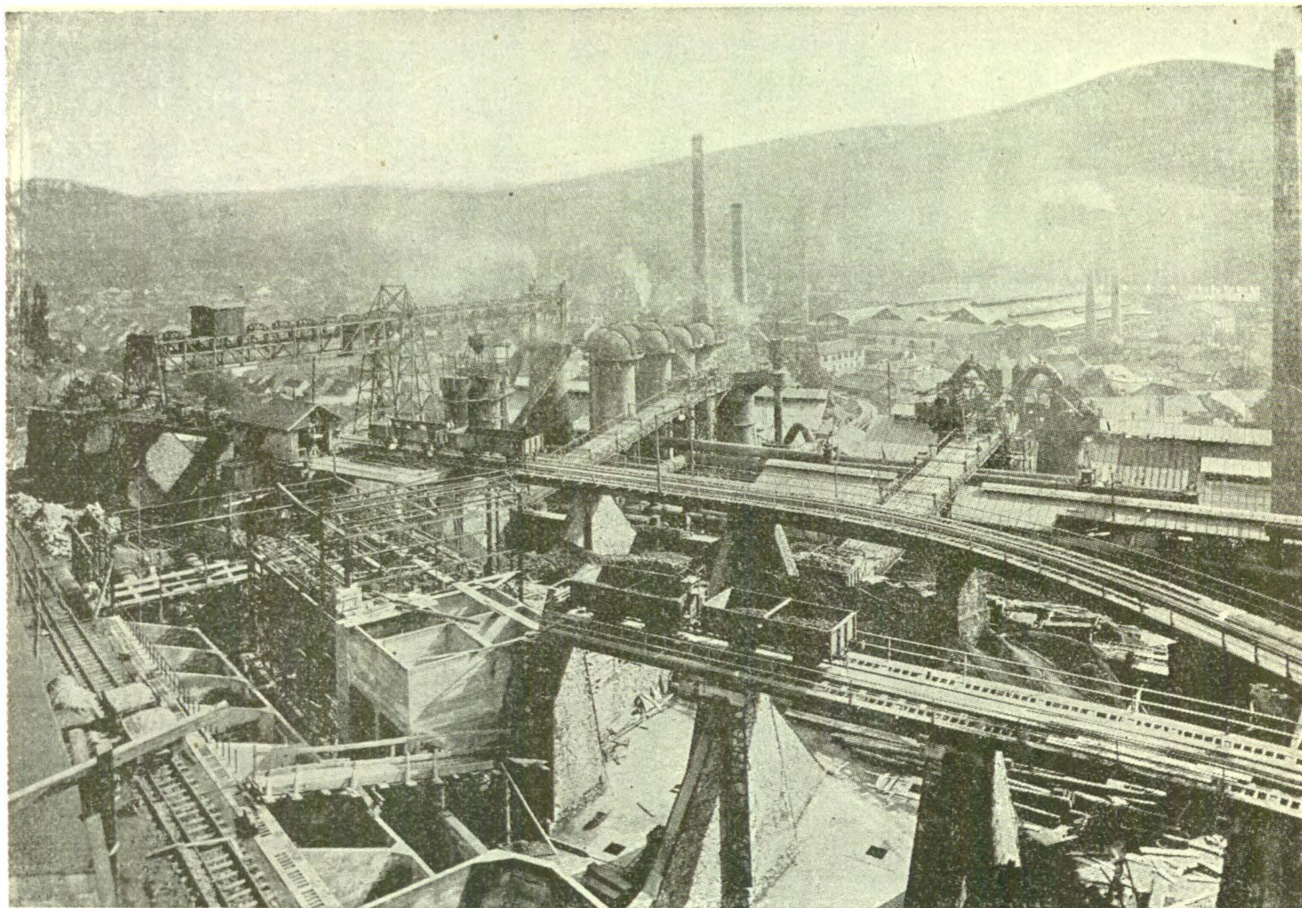
Pentru a ne da seama de potenţialul nostru industrial de răsboiu, vom urmări activitatea şi posibilităţile celor trei mari categorii de industrie: metalurgică-mecanică, de fabricaţiuni diverse şi chimică.

Industria metalurgică-mecanică. Industria metalurgică-mecanică este capitală pentru fabricarea armamentului, muniţiunilor, materialelor, deoarece în

UZINELE DE FIER ŞI DOMENIILE REŞIŢA
Tipare pentru turnat

Foto Şt. Heel

VEDEREA GENERALĂ A UZINELOR «REŞIŢA»

interiorul ei se activează dela obţinerea metalului brut — oţelul şi fonta — până la obiectul fabricat.

Desvoltarea ei şi posibilităţile de producţie, pentru economia de pace, sunt în general cunoscute.

Pentru nevoile fabricaţiunilor de răsboiu, numai parte din ea este amenajată şi specializată, fie prin secţiuni speciale cari s'au adăogat marilor întreprinderi, fie chiar prin fabrici sau uzine nou înfiinţate.

Aportul deosebit al metalurgiei româneşti pentru răsboiu trebue însă căutat în primul rând în posibilităţile de a ne procura materialul brut: fonta şi oţelul.

Din acest punct de vedere, constatăm că producţia fontei este destul de mică. In 1937 din cele 10 furnale înalte pentru fabricarea fontei, numai trei noi au fost aprinse [1]). Producţia a fost de 127.000 tone [2]).

Pentru producţia oţelului au lucrat: Reşiţa cu cele 8 cuptoare [3]) şi celelalte uzine: Titan-Nădrag-Călan, Schiel şi Malaxa. Producţia în 1937 a fost de 239.000 tone, la care trebue să adăogăm încă 100.000 tone: zaggele, platine şi alte laminate, cari s'au importat din străinătate.

Aceste cantităţi nu sunt însă suficiente pentru o producţie intensă în timp de răsboiu. Pentru mărirea producţiei de fontă ar trebui construite cuptoare noui, de asemeni se pot pune în funcţiune şi parte din cuptoarele vechi cari ar fi reparate.

Producţia de oţel a fost mult mărită cu oţelăria construită de Societatea Malaxa (la Bucureşti) şi ea va creşte prin construcţia nouei oţelării dela Hunedoara.

Cu aceste posibilităţi şi cu modificările făcute recent de câteva din marile întreprinderi metalurgice pentru fabricarea oţelurilor speciale pentru armament, credem că nevoile fabricaţiunilor de răsboiu vor fi satisfăcute.

Marile întreprinderi metalurgice cari lucrează pentru fabricaţiuni de răsboiu sunt:

Uzinele Reşiţa, între cele mai importante din ţară, în ceea ce priveşte produsele metalurgice.

Pentru fabricaţiunile de răsboiu ele dispun de:

a) o siderurgie excelentă, producând aproape toate felurile de oţel necesare armamentelor şi materialelor de artilerie, cu o instalaţie destul de completă şi puternică pentru a executa blocurile şi tablele groase de oţel, pentru ţevi şi afete;

b) o industrie mecanică de uzinaj şi montaj suficientă pentru a putea executa uzinări şi montări de armamente şi muniţiuni.

In timpul răsboiului mondial, uzinele Reşiţa au produs mari cantităţi de armament pentru Austro-Ungaria (afete şi ţevi pentru obuzierele de 100 şi ţevile de 80 mm., auto-blindatele, muniţiuni, etc.).

---

1) Respectiv la Reşiţa, Hunedoara şi Titan-Nădrag-Călan.
2) Vezi *Enc. Rom.*, III, Tabele statistice, pag. 1093.
3) 6 Siemens Martin şi 2 electrice.

UZINELE REŞIŢA: TURNĂTORIA

După răsboiu, au continuat să lucreze pentru noi ţevi de 72,6, reparaţiuni de afete, muniţiuni, etc.

Fabricarea muniţiunilor intră şi acum în posibilităţile uzinelor, însă cu un randament mai redus, deoarece nu dispunde maşinile cele mai moderne (prese hidraulice în special). Se pot fabrica diferite trăsuri, echipaje de pod cu suprastructură metalică, etc.[1]).

Uzinele Malaxa. In afară de fabricaţiunile obişnuite, care interesează economia naţională, întreprinderile Malaxa sunt de o extremă importanţă prin desvoltarea pe care au dat-o fabricaţiunilor de răsboiu, în special pentru muniţiuni, astfel:

Fabrica de muniţiuni (inclusiv focoase, amorse, detunătoare) dela Bucureşti, cu aceea de încărcare dela Tohan, lucrează cu o activitate intensă şi cu un randament deosebit.

Oţelăriile Malaxa, puse în funcţiune în Iulie 1937, constituesc o realizare tehnică de mare importanţă pentru apărarea noastră naţională.

Ca randament ele se aşează imediat după Reşiţa, iar ca producţie obţin: oţeluri rapide (cu conţinut ridicat de wolfram, vanadiu, molibden, titan, cobalt), apoi oţeluri resistente la coroziune, la acizi şi la temperaturi înalte, oţeluri inoxidabile, pentru arcuri, armament şi muniţiuni.

[1]) Vezi şi *Enc. Rom.*, III, Industria metalurgică, pag. 864.

Cuptoarele electrice sunt de tipul cel mai modern, iar alimentarea lor se face dela centrala proprie a uzinelor.

Fabrica de motoare, care acum lucrează pentru Căile Ferate, ar putea fi utilizată într'un viitor apropiat pentru motoare cu alte destinaţii.

Secţiuni speciale asigură fabricarea instrumentelor de precizie. Aceste secţiuni pot fi amenajate pentru fabricări de pistoale automate, revolvere, etc.

Recent s'a proiectat înfiinţarea unei secţiuni optice (I.O.R.) tot pentru nevoile armatei.

Aşezarea majorităţii fabricelor Malaxa în Bucureşti constitue însă un mare inconvenient în timp de răsboiu[1]).

Fabrica de armament Astra [2]) dela Braşov. Creată şi organizată în ultimii ani, — nucleul fiind format din secţia de armament a Reşiţei şi elemente din fabrica Astra Arad — a fost înzestrată cu maşinile cele mai moderne, necesare fabricării armamentului.

Este în măsură de asemenea să confecţioneze chesoane, trăsuri de orice fel. Dacă va fi completată şi cu atelierele secţiei de căi ferate se va putea trece la fabricarea de automobile, auto-blindate, trenuri blindate.

[1]) Vezi şi *Enc. Rom.*, III, pag. 867.

[2]) In proprietatea consorţiului Reşiţa-Malaxa (Reşiţa 3/4 acţiuni, Malaxa 1/4).

Prin așezarea lor centrală, prin instalațiile moderne de cari dispun și pe cari probabil și le vor mai completa, întreprinderile Astra sunt indicate să ocupe un loc de frunte în industria noastră de răsboiu.

Uzinele Copșa Mică și Cugir dețin în special fabricarea armamentului de infanterie.

O pirotechnie proprie asigură fabricarea munițiunilor de infanterie.

Uzinele de fier ale Statului din Hunedoara rămân, ca și Reșița, mari producătoare de materii brute, deocamdată fontă, iar, când oțelăria acestor uzine va fi gata[1]), și de oțel. Ca posibilități:

a) Fabrica dela Hunedoara, cu instalațiunile pe cari le are, poate confecționa: lucrări în fontă și fier, trăsuri, chesoane, material poduri, etc.;

b) Fabrica dela Mărgineanca (Prahova) produce numai munițiuni;

c) Fabrica dela Zlatna este de asemeni importantă pentru prelucrarea și rafinarea cuprului și zincului.

Uzinele Voina (Brașov, București) fabrică armament și munițiuni.

Industria Sârmei (Turda, Brăila, Cernăuți) fabrică în special cablu de campanie și sârmă ghimpată.

Uzinele Concordia (Ploești) au instalațiuni pentru fabricarea de material de artilerie, tuburi, corpuri de proiectile. Au și instalațiuni pentru tratarea deșeurilor de aramă.

Uzinele Metrom (Brașov) produc alamă și piesele de alamă necesare fabricilor de armament (degetare, tuburi de artilerie, elemente de focoase).

[1]) Comandată la Ferostal în Germania, va dispune de 4 cuptoare Siemens Martin și 2 cuptoare electrice.

Uzinele Wolff (București) sunt cele mai vechi din vechiul Regat. Ele au lucrat intens în timpul răsboiului furnizând: pontoane, scuturi de afete pentru obuzierul 120 mm. și 210 mm. etc. și pot fabrica și acum produse similare. De altfel, au în curs de instalare o secție nouă cu mașini moderne pentru confecționare de corpuri de proiectile.

Uzinele Lemaître (București) și *Costinescu* (Sinaia), pot fabrica corpuri de proiectile, și diferite piese metalurgice.

Celelalte întreprinderi metalurgice: *Schiel* (Brașov), atelierele mecanice ale întreprinderilor *Steaua Română* (Câmpina), *Astra Română* (Câmpina), *Societatea Româno-Americană*, *Vlahița* (Lueta-Odorhei), *Rieger* (Sibiu), *Titan-Nădrag-Călan*, completate cu oarecari mașini speciale ar putea fabrica: corpuri de proiectile, grenade, unelte, bucătării de campanie, chesoane, afete, samare, piese de armament, etc.

Stabilimentele militare (Arsenalul, Pirotechnia), unele modernizate, și-au mărit simțitor randamentul.

In general, atât industria noastră metalurgică cât și industria transformatoare și în deosebi Reșița, Malaxa, Astra și Cugir, realizează un efort deosebit pentru executarea programului de înzestrare al Armatei.

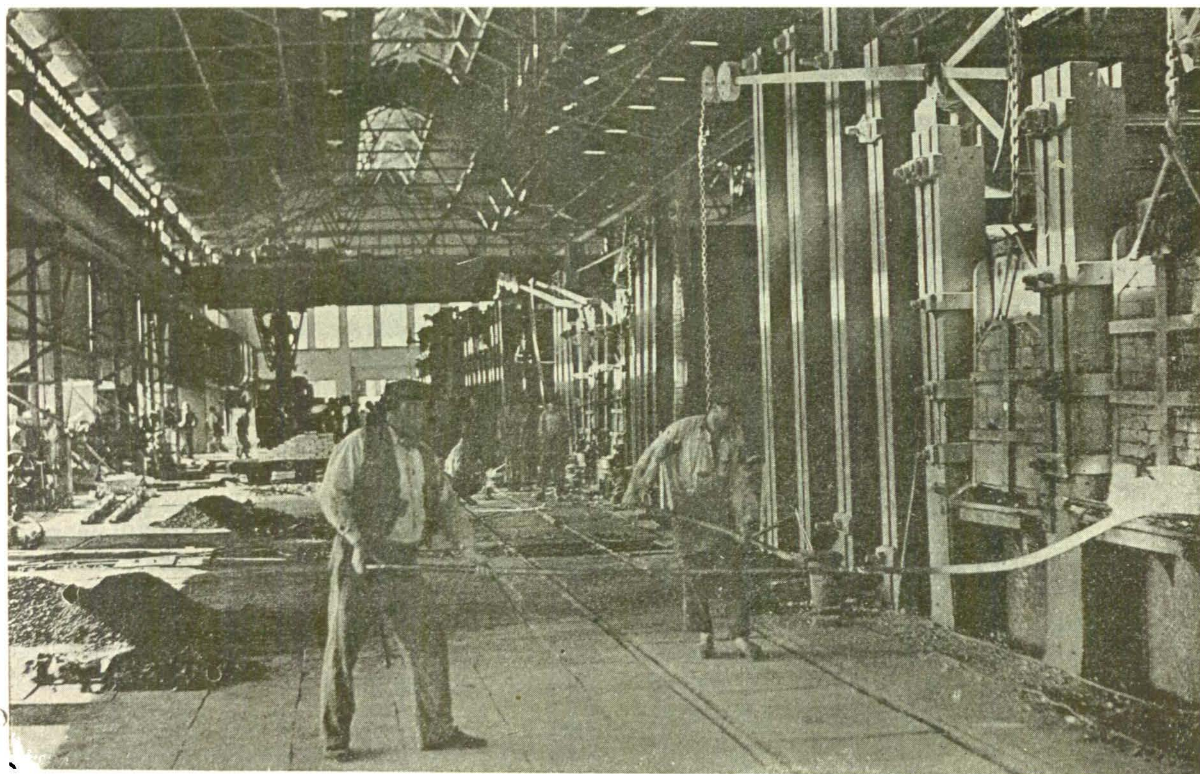
Cu posibilitățile actuale, ajutate în parte și de industria străină, fabricile noastre de armament de artilerie, infanterie și munițiuni progresează continuu.

Industria aeronautică. Potențialul material aeronautic poate fi realizat prin existența în țară a fabricilor de motoare și celule de avioane, material necesar aeronauticei, etc.

Instalațiuni tehnice sunt aceleași:

a) de metalurgie și siderurgie;

b) mecanice;

UZINELE TITAN, NĂDRAG, CALAN: HALA OȚELĂRIEI FERDINAND

c) laboratoare şi aerodromuri.

Materiile prime necesare în mod special fabricaţiunilor aeronautice sunt: lemnul (care tinde să dispară, fiind înlocuit cu oţelul), oţeluri speciale superioare (cu carbon, nikel, crom, siliciu, etc.), aluminiu şi aliajele lui, ştofe cauciucate, pânze, etc.

Dispunem aproape de toate. Lipseşte aluminiul, deşi, după cum am arătat, rezervele noastre din acest material sunt foarte mari. Este probabil, însă, că — faţă de imperioasa nevoie de a-l avea — se va trece la exploatarea lui cât de curând.

Ca posibilităţi de fabricare, remarcăm avântul pe care industria aeronautică l-a luat în ultimul timp.

Realizările pe acest tărâm sunt cu atât mai surprinzătoare cu cât Statul nu i-a putut acorda mult timp atenţia cuvenită.

Fabrica I.A.R. [1]) lucrează totul, dela celule de avioane la motoare, în secţiuni speciale: celule, motoare [2]) şi aparate optice, obţinând avioanele de tip propriu, cu performanţe din cele mai bune (în special de vânătoare şi de şcoală).

Fabrica I.C.A.R. [3]) are de asemeni numeroase comenzi dela Stat (numai celule şi reparaţiuni).

Fabrica S. T. Zamfirescu (S.E.T.) din Bucureşti are instalaţiuni pentru reparaţiuni şi celule.

Şantierele navale existente în ţară au un potenţial foarte redus, marina comercială şi cea militară fiind inferioare cu mult nevoilor reale ale ţării.

In această ramură de activitate singurele întreprinderi sunt:

Arsenalul Marinei din Galaţi execută reparaţiuni pentru nave şi construcţii de imbarcaţiuni mici, şlepuri, remorchere.

Şantierele navale dela Turnu-Severin pot construi nave de fluvii, vapoare de pasageri, şlepuri cu motor, şlepuri obişnuite.

Şantierele navale din Galaţi (foste Fernic) cumpărate de societăţile Reşiţa şi Astra, au instalaţiuni cari le permit construcţii de submarine (au două în construcţie [4]) vase puitoare de mine, nave dragoare.

[1]) Infiinţată în 1925 prin participarea Statului şi a societăţilor Astra şi Lorraine Dietrich.

[2]) In anul 1937 fabrica I.A.R. a construit primul motor românesc pentru aviaţie (K. 9 I.A.R.) prin îmbunătăţirile aduse (cca 90%) motorului vechiu.

[3]) Majoritatea acţiunilor o are I.A.R.

[4]) Numai corpul vaselor. Maşinile şi aparatele speciale sunt aduse din străinătate.

Direcţia Porturilor (Constanţa) dispune actualmente de docul plutitor pentru carenaj şi mici reparaţiuni.

Industria chimică este de asemeni extrem de importantă, deoarece lipsa sau insuficienţa ei pune în grea situaţie desvoltarea potenţialului de răsboiu. In cadrul lui, industria chimică ne interesează în două scopuri:

a) pentru obţinerea pulberilor şi explosivilor;

b) pentru producerea gazelor sau lichidelor toxice şi a mijloacelor de protecţie.

Industria pentru fabricarea pulberilor şi a explosivilor necesită:

a) Fabricarea materiilor prime cari intră în compunerea lor: acid azotic sulfuric, celuloză, alcool, eter, acetonă, stabilizatori şi progresivatori, glicerină, diferiţi compuşi organici (fenol, cresol, xilen, toluen);

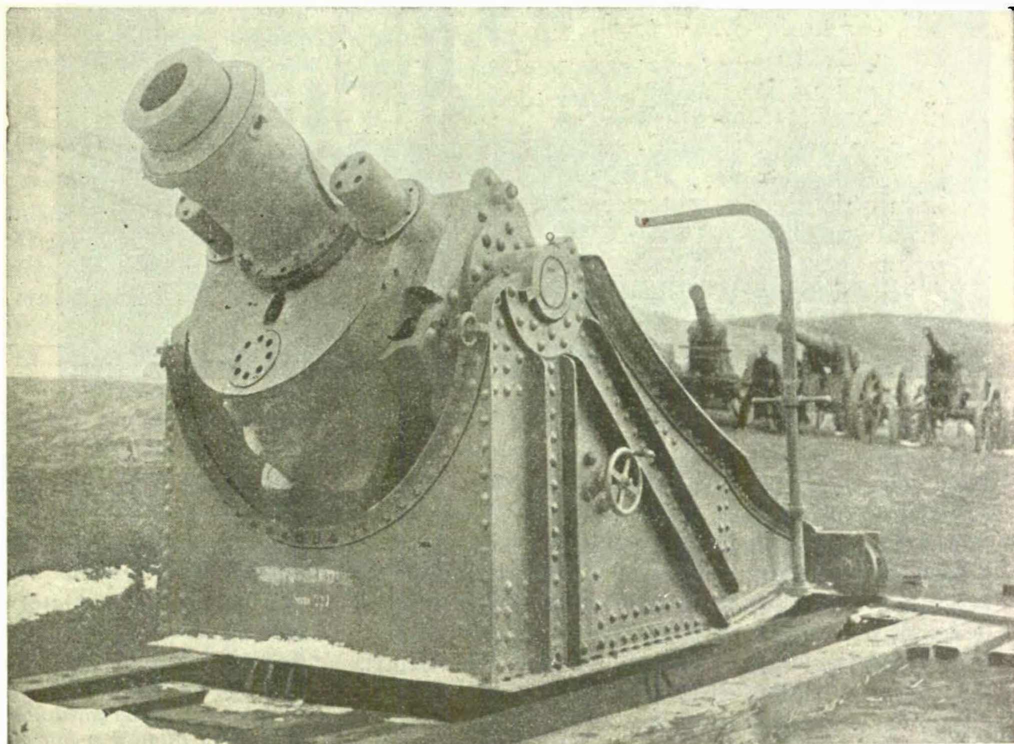
b) Aparaturi şi utilaj pentru obţinerea pulberilor şi explosivilor.

Printre materiile prime, acidul azotic are o întrebuinţare vastă, nu numai la fabricarea pulberilor şi explosivilor, dar şi în obţinerea acidului sulfuric şi a azotatelor minerale, a unor gaze de luptă (cloropicrină) şi a materiilor colorante.

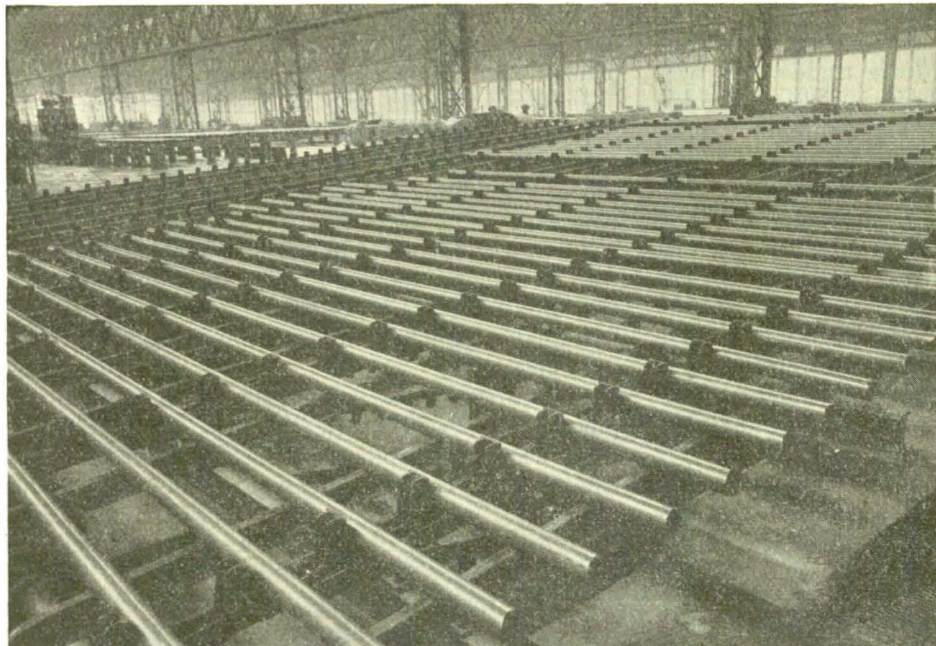
In ţară avem o singură instalaţiune care îl prepară: fabrica « Nitramonia » (Făgăraş).

Acidul sulfuric se înrebuinţează la fabricarea explosivilor, a acidului azotic, a gazelor de luptă şi fumigene, a materialelor de protecţie (cărbune activ), la prepararea pilelor electrice, în metalurgie, etc.

Fabricele existente ni-l dau în cantităţi suficiente. Avem astfel: Soc. « Phönix » (cu instalaţiuni la Baia-

UN AFET PENTRU OBUZIERELE DE 120 mm, CONSTRUIT DE FABRICA « E. WOLFF »

[UZINELE «MALAXA» DIN BUCUREŞTI: PATUL DE RĂCIRE AL ŢEVILOR

FABRICA «NITROGEN» DIN TÂRNĂVENI: VAGONETE CU CARBID TOPIT

Acetona se găseşte de asemeni. La Reşiţa acetona se obţine din produsele distilării lemnului.

Compuşii organici, atât de necesari fabricării explosivilor, i-am putea obţine ca subproduse ale distilării huilei şi petrolului. Soc. «Concordia» (Ploeşti) are o secţie pentru obţinerea toluenului.

Ca instalaţiuni pentru fabricarea pulberilor şi explosivilor avem: fabrica de fulmicoton şi fabrica de pulberi cu baza nitroceluloză (ambele la Dudeşti); fabrica de explosivi dela Făgăraş care produce pulbere neagră, pulberi cu bază de nitroglicerină şi nitroceluloză, trotil; Pirotechnia Armatei şi fabrica din Avrig, cari dau fulminatul de mercur.

In ce priveşte *gazele de luptă*, industria chimică existentă, cu mici modificări poate avea un randament însemnat. Fabricele Solvay (Turda) şi Nitrogen (Diciosânmărtin), cari pot fabrica clorul [1]) ne dau toţi compuşii lui: fosgenul, difosgenul, cloropicrina [2]).

In ce priveşte protecţia, avem în funcţiune două fabrici de măşti: *Sarogaz* (Bucureşti), construită în 1936, care este utilată cu cele mai moderne maşini în ceea ce priveşte fabricarea măştilor şi *Antigaz* (Bucureşti) cu un utilaj capabil să producă circa 2 milioane măşti anual [3]).

«*Uzinele Chimice Române*» (Bucureşti), fabrica de cauciuc «*Standard*» (Bucureşti) şi fabrica de cauciuc

Mare şi Firiza-de-Jos), Soc. «Mărăşeşti» (dela Braşov şi Valea Călugărească), Soc. «Zlatna» (Alba-Iulia), Soc. «Steaua României» din Câmpina, etc.

Celuloza curată (din bumbac) lipseşte din ţară. Ea poate fi înlocuită în foarte bune condiţiuni prin pasta de lemn, pe care ne-o pot da unele din fabricele noastre de hârtie (Buşteni, Letea, Zărneşti, P.-Neamţ). Soc. «Viscoza» (Consorţiul «Petroşani»), va putea procura şi celuloză nitrificabilă.

Alcoolul şi eterul sunt în ţară în cantităţi suficiente.

a «*Uzinelor Electrice şi Chimice*» (Braşov) lucrează părţi din masca de cauciuc (materialul importat).

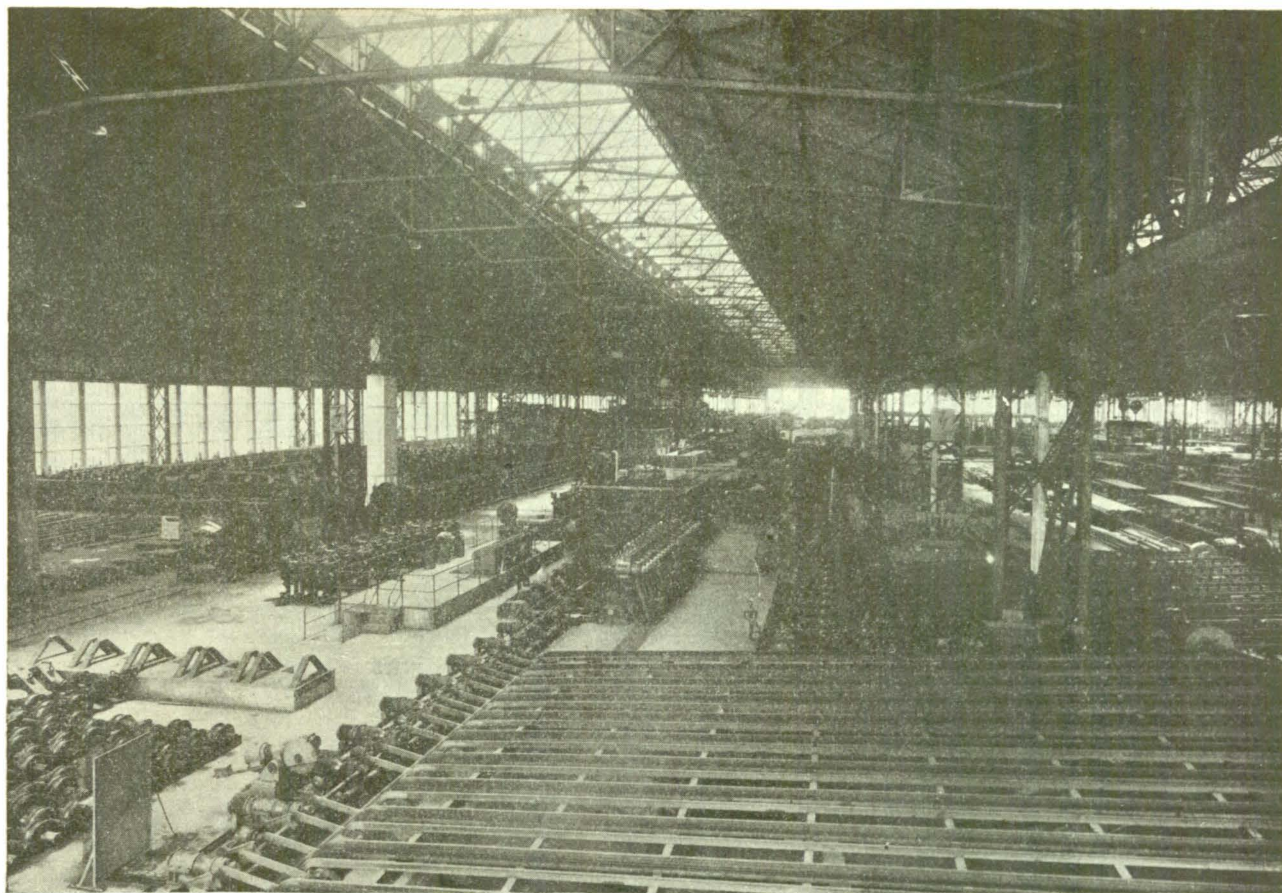
Soc. Anticarbon (Vulcan-Hunedoara) fabrică cărbune activ.

In genere, potenţialul technic-industrial al apărării noastre naţionale este bine reprezentat sub toate formele sale: metalurgic, mecanic şi chimic. In-

1) Din clorură de natriu.

2) «*Arma chimică şi întrebuinţarea ei pe câmpul de luptă*» de Căpitan C. Verdeş (1924).

3) *Finances et industrie*, Decemvrie 1937.

UZINELE «MALAXA» DIN BUCUREŞTI: IRTERIOR ÎN FABRICA DE ŢEVI

curajat şi ajutat de Stat prin comenzi masive, bine utilat şi încadrat aproape în totalitatea sa cu elemente naţionale, el progresează zilnic şi cu paşi repezi, putând rivaliza pe multe tărâmuri de realizări cu potenţialul de aceeaşi natură al unor state mai mari.

POTENŢIALUL FINANCIAR

Dacă examinăm situaţia noastră financiară înaintea intrării în răsboiul pentru Intregire, vedem că valoarea bugetului Ministerului de Răsboiu nu întrecea 15% din bugetul general, ceea ce era puţin faţă de efectivul ce trebuia pregătit, şi mai ales faţă de sporirile treptate ale acestui efectiv.

Acest echilibru între buget şi efectivul armatei a fost rupt în special după 1907 [1]) şi abia către 1913 creşterile bugetului Ministerului de Răsboiu devin mai pronunţate, totuşi rămân încă insuficiente pentru a răspunde rolului armatei de pace, care se dublase aproape. De aci, inerente lipsuri în organizarea unităţilor de rezervă şi a dotării cu material de răsboiu.

Abia în 1914/1915 acest buget e sporit cu 20% (dela 81 milioane din 1913 la 97 milioane lei), acordându-i-se şi două credite extraordinare (în total 303 milioane lei, pe o perioadă de 5 ani).

[1]) «Studii şi critici militare» de General C. Hârjeu (1921).

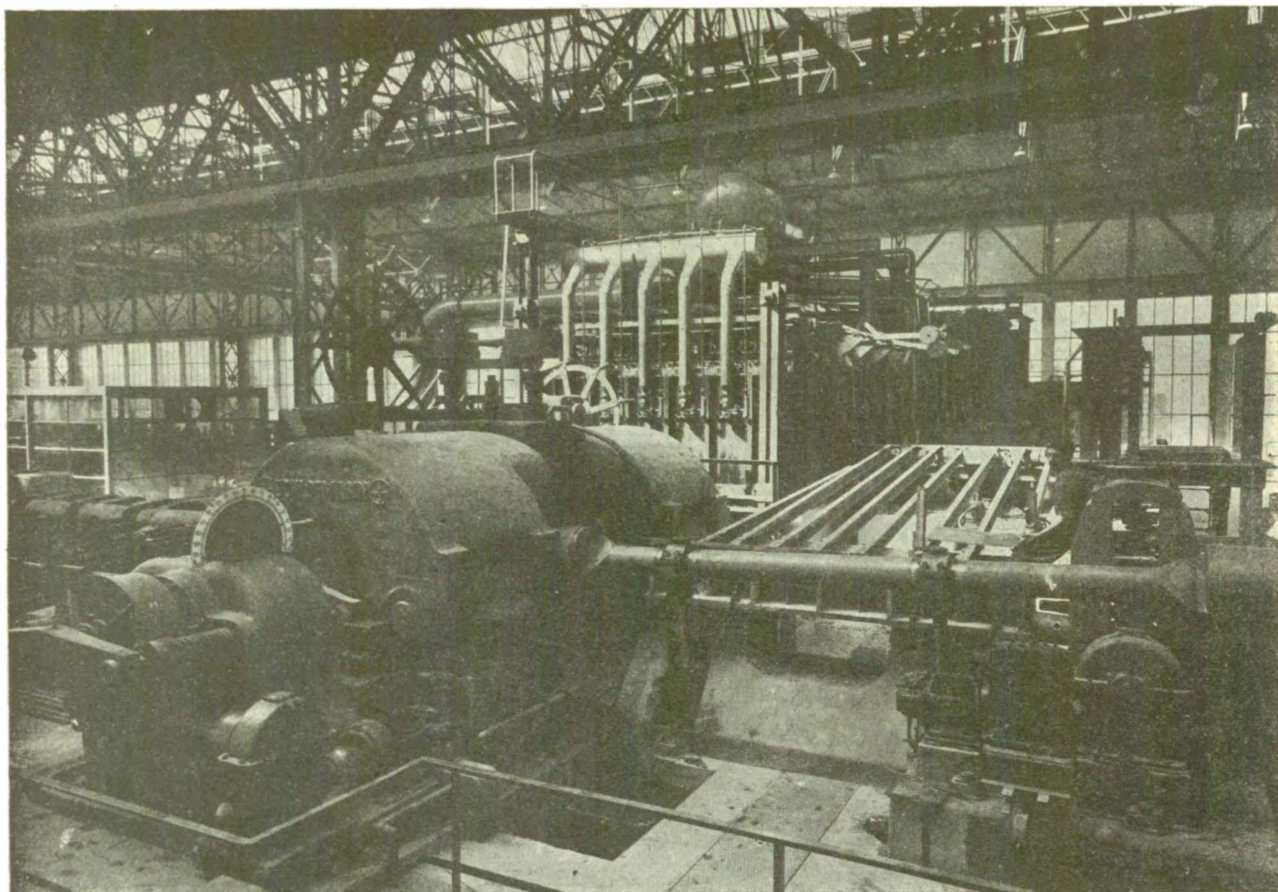
Ceea ce revenea însă anual, era prea puţin faţă de înarmarea masivă ce se cerea într'un timp scurt. Cum intrarea în răsboiu se putea întâmpla în orice moment, Statul s'a văzut obligat să facă apel la împrumuturi atât interne cât şi în străinătate. Valoarea lor se ridică la peste un miliard lei [1]), dintre cari s'au cheltuit pentru armată până la începutul lunii Mai 1916 circa 712 milioane, iar din Mai până în August încă 206 milioane lei.

După declararea răsboiului, în faţa resurselor tezaurului cari erau mici şi a bugetelor reduse, guvernul nu a putut decât să continue aplicarea aceleiaşi politici financiare. S'a făcut astfel apel atât la împrumuturi din ţară, cât şi din străinătate.

Deşi exemplul ţării noastre deformează în parte învăţămintele juste, date fiind marile nevoi pe cari armata le-a avut, din cauza lipsei unei organizări şi dotări complete la declararea răsboiului, totuşi unele concluzii sunt extrem de interesante. Astfel apare destul de evident că, odată răsboiul declarat şi început, ceea ce este absolut necesar, nu sunt fondurile de rezervă. Ceea ce se impune din punct de vedere financiar, este să se dispună de un sistem monetar care să permită Statului să-şi procure resursele necesare frontului pe piaţa internă, sau în străinătate.

Pentru interiorul ţării, în baza stării excepţionale soluţia e simplă, deoarece se pot procura prin rechi-

[1]) Vezi mai sus *Datoria Publică*, pag. 801.

UZINELE «MALAXA» DIN BUCUREŞTI: LAMINOR

ziţii şi materialele şi serviciile de cari avem nevoie. Pentru străinătate, soluţia este mai grea, căci schimbul necesită numai plăţi în aur sau contra produse indigene.

Oricum însă, soluţii au existat şi vor exista. Mai de grabă poate fi evitat un războiu datorită unei crize economice şi financiare, decât să se termine un războiu din cauze financiare. Germanii în 1918 nu au cedat din lipsa banilor, ci din cauza blocusului, care le-a cauzat diminuarea resurselor, secându-le puterea de a continua rezistenţa şi din punct de vedere material şi moral.

Potenţialul financiar nu va trebui apreciat deci numai după economiile noastre, ci mai ales după contribuţia financiară din timp de pace pentru a realiza o armată bine organizată şi dotată, cu toate resursele materiale necesare pentru intrarea în bune condiţiuni în războiu, inclusiv o industrie de războiu suficient desvoltată.

In sprijinul acestor realizări, ajutorul financiar trebue să urmărească:

a) ridicarea cuantumului producţiei agricole şi industriale a ţării;

b) desăvârşirea înzestrării materiale a armatei.

Să vedem în ce măsura posibilităţile noastre financiare. Din timp de pace pot fi favorabile într'o conjunctură de războiu.

Aspectul general al finanţelor noastre este cunoscut.

In 1939, în preziua războiului, avem o monetă stabilizată al cărei curs nu a avut variaţiuni, şi a cărei acoperire s'a menţinut deasupra minimului fixat de 35%.

Balanţa noastră comercială avea un sold activ continuu şi schimbul s'a stabilizat în folosul nostru.

Ultimele bugete, echilibrate, concepute cu prudenţă, au reuşit să dea excedente destul de mari: 1.047 mil. în 1936—1937, 547 mil. în 1937—1938, 1.330 mil. în 1938—1939 şi 3.148 mil. în 1939—1940.

Creditul a fost înviorat prin noua legislaţie bancară, ajutorul bănesc dat de Stat şi aplicarea legii conversiunii datoriilor particulare. Piaţa financiară era mult mai activă.

Agricultura lovită de criză până către 1930 s'a redresat sub o nouă îndrumare, ajungând să-şi câştige un loc de frunte în export.

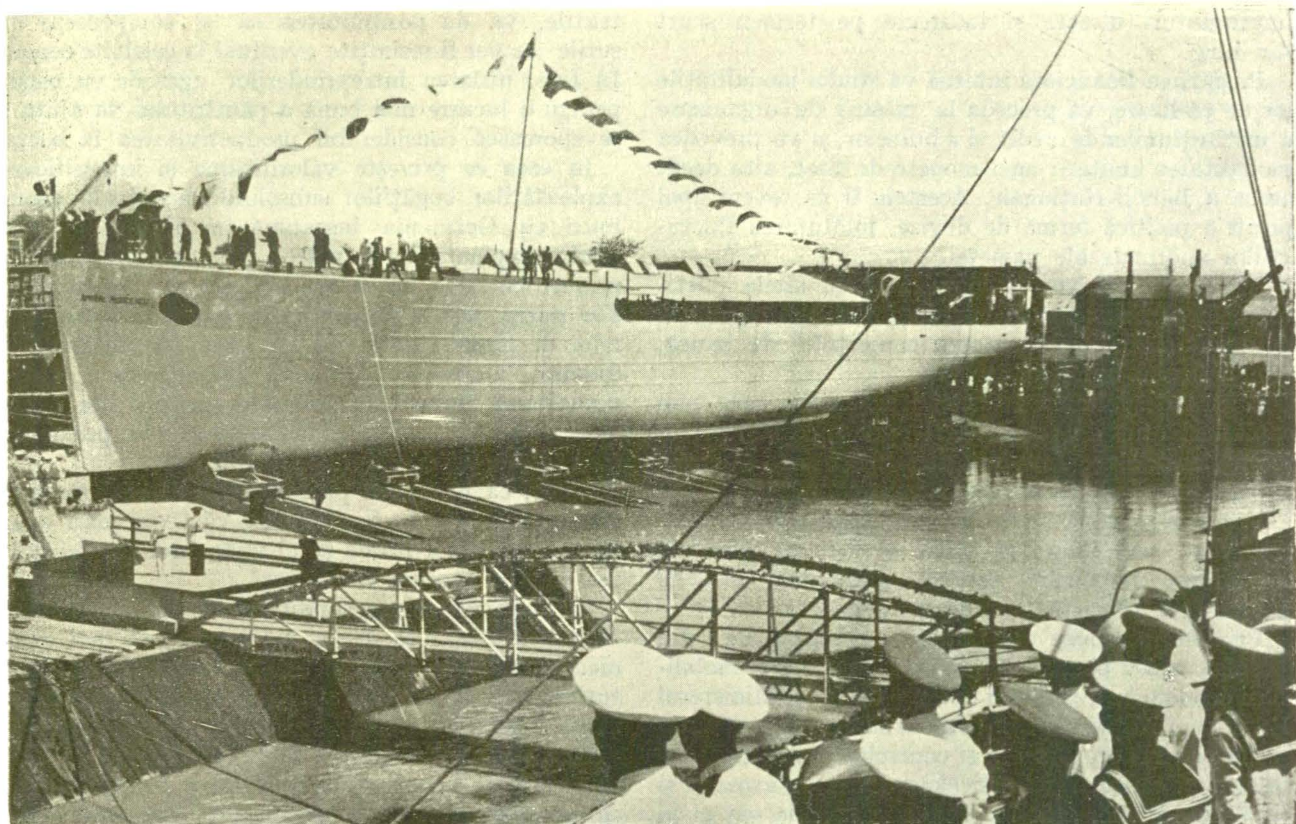
Industria mult însănătoşită după criza dintre 1921—1930, a luat un avânt deosebit.

Cu tot acest aspect favorabil, situaţia financiară avea însă şi mari dificultăţi de întâmpinat.

Stocul metalic al Băncii Naţionale, care însuma circa 16 miliarde lei era insuficient pentru a ne îngădui desfăşurarea unei crize provocate de un războiu.

Cheltuelile cari se fac anual în cadrul bugetelor, sau utilizând credite extraordinare, erau destul de mari:

a) Se întreţinea un număr de 640.000 funcţionari şi pensionari, cari singuri însumau 18 miliarde din bugetul Statului;

INAUGURAREA VASULUI PURTĂTOR DE MINE «AMIRAL MURGESCU» construit în 1939 în Şantierele Navale din Galaţi

b) erau necesare reparări şi deschideri de drumuri noui, cari cer fonduri suficient de mari;

c) sănătatea publică reclama, şi pe drept cvuânt, fonduri foarte mari.

d) în fine, asigurarea cuponului plăţii datoriilor Statului cerea un efort deosebit.

In 1924 s'a întocmit primul program de organizare în ţară a tuturor industriilor necesare armatei şi a creării de fabrici militare. In cadrul lui, s'au înfiinţat în 1925 uzinele I. A. R. la cari Statul a contribuit cu un credit de cca 1.800 mil. lei (iar dela 1929—1933 cu încă 706 mil. lei), apoi uzinele Copşa Mică-Cugir la cari Statul a participat de asemeni cu un mare aport technic şi financiar (1925).

Aceste realizări erau cu totul insuficiente. Bugetul Statului pe 1934/35 s'a încheiat apoi cu deficite importante. Pentru remediere, a trebuit să se facă apel la ţară, atât pentru acoperirea deficitului, cât şi pentru a asigura o mai largă înfăptuire a programului de înzestrare a armatei. Imprumutul lansat în 1934 dă rezultate dintre cele mai bune.

In fine, pentru 1935/36 se înfiinţează un fond pentru apărarea naţională dotat cu 2 miliarde lei, alcătuit astfel: 3/4 prin alocarea unor cote din veniturile bugetului ordinar[1]), iar restul de 500 milioane fiind acoperit din două impozite excepţionale: o taxă de consumaţie la făină şi taxe pe clădirile noi (scutite până atunci de impozite).

In 1936/1937 bugetul pentru fondul apărării naţionale a fost mărit la 2.600 milioane lei, acoperite din taxele vechi[1]) plus alte noui (taxa pe ţesături de lână, fier laminat, sârmă, tablă).

In exerciţiul 1937/1938 fondul pentru apărarea naţională a fost sporit la 2.750 mil lei[2]). Pentru anul 1938/1939 în fine, quantumul lui a fost mărit la 3 miliarde lei, cu un nou efort fiscal.

Aşa dar, Ministerul Apărării Naţionale şi Ministerul Aerului şi Marinei, cu sumele prevăzute din bugetul general al Statului din 1938—1939 care se ridică la 6.653 milioane lei, deci mai mult de 1/5 din bugetul total (cca 20 miliarde lei), au dispus de peste 10 miliarde lei.

In fine, bugetul pentru 1939/1940 a prevăzut o sporire a veniturilor cu peste 5 miliarde lei în raport cu anul trecut. Din acest spor, mai mult de 80% sunt destinate apărării naţionale.

In ceea ce priveşte cea de a doua parte a realizării unui potenţial financiar, adevăratul element de bază al mecanismului economic într'un viitor răsboiu, rămâne o monetă solidă şi un credit asigurat.

Cu ele se va putea face faţă atât nevoilor interne cât şi procurării materialelor de peste hotare.

In interiorul ţării, obţinerea sumelor lichide necesare procurării resurselor, achitării furnisorilor, constituirii de depozite, etc., se va face prin impozite,

[1]) Expunerea de motive pentru Bugetul general al Statului pe 1938/1939.

[1]) Impozitul pe cifra de afaceri se reduce la 28%.

[2]) Dintre care 288 mil. pentru Ministerul Aerului şi Marinei şi 2.461 mil. pentru Ministerul Apărării Naţionale.

împrumuturi directe şi indirecte pe termen scurt sau lung.

Pregătirea financiară internă va studia modalităţile lor de realizare, va proceda la măsuri de organizare a instituţiunilor de credit şi a burselor, şi va prevedea modalitatea emiterii unei monete de Stat, alta decât aceea a Băncii Naţionale. Acesteia îi va reveni apoi printr'o politică fermă de devize, înlăturarea fluctuaţiilor anormale ale monetei.

Aceste măsuri vor fi completate cu altele referitoare la realizarea unei coordonări a instituţiunilor de credit şi la reglementarea comerţului de bancă, reorganizarea burselor, etc.

Pentru desvoltarea industriei naţionale, care cere capitaluri atât de mari, va fi apoi necesar aportul finanţelor străine. Aranjamentele financiare urmează să însoţească deci pe acele politice.

Văzut sub acest multiplu aspect, planul financiar este vast, necesitând un acord perfect cu diferitele ramuri ale mobilizării agricole, industriale, etc. El trebue deci întocmit din timp de pace.

Prin decretul-lege « al puterilor excepţionale » din 31 Mai 1940, pentru conducerea unitară a mobilizării economice a naţiunii în timp de pace, Ministerul Economiei Naţionale a fost autorizat a lua toate măsurile privind organizarea şi controlul producţiei, circulaţiei şi consumaţiei articolelor necesare armatei şi populaţiei civile, atât în economia internă cât şi în schimburile cu străinătatea.

Pentru chestiunile referitoare la mobilizarea şi organizarea naţiunii şi teritoriului pentru timp de răsboiu, Ministerul Economiei Naţionale colaborează cu Marele Stat Major al Armatei.

CONCLUZIUNI

Ameliorarea potenţialului nostru de răsboiu rămâne încă în strânsă legătură cu progresul real al economiei ţării. Va fi astfel necesar să creăm o agricultură cât mai intensivă, cu posibilităţi largi de valorificare, şi să accelerăm procesul industrializării noastre.

Cooperarea pe tărâmul agricol cu Germania va ajuta agricultura noastră să devină mai variată, mai puţin sensibilă la fluctuaţiuni. Valoarea monetară a produselor agricole va spori, ridicând şi puterea de cumpărare a păturii ţărăneşti. Desvoltarea unor culturi noui, în special a plantelor oleaginoase şi textile, va da posibilitatea să se compenseze lipsurile ce vor fi resimţite eventual la celelalte cereale. In fine, utilarea întreprinderilor agricole cu maşini pentru o lucrare mai bună a pământului va ajuta să se sporească considerabil productivitatea la hectar.

In ceea ce priveşte valorificarea şi intensificarea exploatărilor bogăţiilor subsolului, acordurile economice cu Germania înseamnă un ajutor apreciabil pentru exploatările de petrol, a minereurilor de aluminiu (bauxită), de cupru, mangan, etc. Deasemenea s'ar putea păşi la intensificarea exploatării zăcămintelor de plumb, zinc, etc. In fine, pe tărâmul industrial, Germania şi-a luat obligaţia de a susţine desvoltarea industriilor noastre agricole, de a crea noui industrii agricole, instalaţiuni de prelucrare, cum şi de a crea industrii forestiere.

Sigur, că în cadrul potenţialului de răsboiu toate aceste realizări vor fi preţioase, căci vor mări quantumul materiilor prime şi al unor produse fabricate mai ales în ramura alimentară.

In afară de aceste condiţiuni de ordin economic, Statul urmează să dea o *îndrumare* cât mai armonică şi cât mai perfectă tuturor elementelor constitutive ale acestui potenţial, să nu insiste numai în unele direcţiuni lăsând la o parte pe celelalte.

Pentru a realiza acest lucru, e necesar un *organism central*, coordonator al tuturor datelor în ceea ce priveşte resursele, cu posibilităţi de a studia necesităţile eventuale, în' funcţie de diferite ipoteze de răsboiu şi în fine capabil să dea directivele necesare pentru mobilizarea potenţialului agricol, industrial, material, financiar, etc.

Acest organism — *Statul Major Economic* — urmează să-şi asigure colaborarea elementelor militare şi civile bine pregătite în acest sens [1]).

Strategia economică, care însoţeşte pe acea militară, trebue să ştie şi ea să prevadă şi să coordoneze între ele toate măsurile pe cari răsboiul economic le impune.

C. V.

---

[1]) El a şi fost creat, la începutul anului 1940, ca o secţiune a Marelui Stat Major al Armatei. Rolul său a fost atât de important încât, la 1 Octombrie 1940, a fost ridicat la rangul de minister, iar conducătorul şi creatorul secţiunii, lt.-colonel N. Dragomir, a fost numit ministru al « Coordonării şi al Statului Major Economic ». Noul minister a pregătit economia naţională în vederea unei participări cât mai intense la răsboiu.

EFIGIA MONETARĂ A LUI DESPOT VODĂ

TABELE STATISTICE GENERALE

TAB. I — SITUAŢIA GENERALĂ A DRUMURILOR IN ANII 1922—1939

Anul	Lungimea totală a drumurilor km	Lungimea drumurilor pietruite km	Starea drumurilor modernizate şi pietruite			Lungimea terasamentelor km	Lungimea drumurilor naturale km
			Bune km	Mediocre km	Rele km		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
			Toate categoriile				
1922	102.777,1	—	—	—	—	—	—
1923	104.987,0	—	—	—	—	—	—
1924	80.778,5	47.713,0	—	—	—	8.230,2	24.835,3
1925	88.724,0	51.006,1	—	—	—	8.595,5	29.122,4
1927	104.075,8	55.310,5	—	—	—	9.187,2	39.578,1
1928	106.084,0	58.998,9	17.879,5	25.641,1	15.478,3	9.417,7	37.667,4
1929	106.558,1	58.673,7	17.595,8	26.768,3	14.309,6	9.513,6	38.370,8
1930	106.102,9	56.645,0	18.127,7	25.468,8	13.048,5	9.338,5	40.119,4
1931	—	—	—	—	—	—	—
1933	—	—	—	—	—	—	—
1934	103.222,0	54.356,0	13.147,4	26.453,7	14.754,9	6.922,1	41.943,9
1935	108.315,6	53.747,2	13.487,8	27.670,9	12.588,5	7.716,8	46.851,6
1936	108.291,2	53.799,1.	13.917,8	27.381,1	12.500,2	7.563,4	46.928,7
1937	108.291,2	53.886,4	13.962,1	27.455,5	12.468,8	7,540,1	46.864,7
1939	108.290,8	53.937,8	14.951,5	25.632,3	13.382,0	7,604,5	46.748,5
			Drumuri naţionale				
1922	10.404,1	10.101,6	—	—	—	120,2	182,3
1923	10.864,1	10.456,0	—	—	—	180,2	227,9
1924	10.898,9	10.520,0	—	—	—	191,6	187,3
1925	11.220,3	10.788,2	—	—	—	225,4	206,7
1927	11.428,5	10.921,4	—	—	—	269,0	238,1
1928	11.478,1	10.880,7	4.412,6	4.185,1	2.283,0	299,6	297,8
1929	11.476,7	10.943,7	4.229,0	4.338,8	2.375,9	265,3	267,7
1930	12.785,3	11.282,6	4.625,3	4.460,9	2.196,4	223,8	1.278,9
1931	13.904,9	—	—	—	—	—	—
1933	13.044,9	11.129,3	3.337,7	5.451,7	2.339,9	376,6	1.539,0
1934	13.044,9	11.129,3	4.315,5	5.401,7	1.412,1	376,6	1.539,0
1935	13.013,4	11.225,4	4.655,8	5.140,1	1.429,5	463,0	1.325,0
1936	13.849,9	12.040,0	5.142,0	5.384,6	1.513,4	377,5	1.432,4
1937	13.849,9	12.127,3	5.186,3	5.459,0	1.482,0	354,2	1.368,4
1938	13.898,6	12.187,8	5.455,2	5.368,4	1.364,2	386,6	1.324,2
1939	14.068,7	12.369,3	5.771,7	5.158,5	1.467,1	411,6	1.287,8
			Drumuri judeţene				
1922	13.501,8	12.195,5	—	—	—	260,9	1.045,4
1923	13.212,1	12.025,6	—	—	—	341,8	844,7
1924	13.296,9	11.963,5	—	—	—	360,6	972,8
1925	13.101,2	11.794,0	—	—	—	326,8	980,4
1927	13.062,9	11.759,2	—	—	—	402,7	901,0
1928	13.198,6	11.920,4	3.874,9	5.301,8	2.743,7	367,0	911,2
1929	13.245,7	11.967,6	3.808,8	5.442,7	2.716,1	392,3	885,8
1930	14.803,8	11.960,9	4.219,5	5.414,8	2.326,6	450,9	2.392,0
1931	—	—	—	—	—	—	—
1933	—	—	—	—	—	—	—
1934	32.152,2	24.742,9	6.395,4	13.005,7	5.341,8	1.672,0	5.737,3
1935	32.232,4	24.486,4	6.410,9	13.303,1	4.772,4	1.794,6	5.951,4
1936	31.582,4	23.836,4	6.392,4	12.818,8	4.625,2	1.794,6	5.951,4
1937	31.582,4	23.836,4	6.392,4	12.818,8	4.625,2	1.704,6	5.951,4
1938	31.363,6	23.658,7	6.526,2	12.306,0	4.825,6	1.780,9	5.924,0
1939	31.295,3	23.603,8	6.758,3	11.605,0	5.240,5	1.794,6	5.896,9
			Drumuri comunale				
1922	78.871,2	—	—	—	—	—	—
1923	80.910,8	—	—	—	—	—	—
1924	56.582,7	25.229,5	—	—	—	7.678,0	23.675,2
1925	64.402,5	28.423,9	—	—	—	8.043,3	27.935,3
1927	79.584,4	32.629,9	—	—	—	8.515,5	38.439,0
1928	81.407,3	36.197,8	9.592,0	16.154,2	10.451,6	8.751,1	36.458,4
1929	81.835,7	35.762,4	9.558,0	16.986,8	9.217,6	8.856,0	37.217,3
1930	78.513,8	33.401,5	9.282,9	15.593,1	8.525,5	8.663,8	36.448,5
1931	—	—	—	—	—	—	—
1933	—	—	—	—	—	—	—
1934	58.024,9	18.483,8	2.436,5	8.046,3	8.001,0	4.873,5	34.667,6
1935	63.069,8	18.035,4	2.421,1	9.227,7	6.386,6	5.459,2	39.575,2
1936	62.858,9	17.922,7	2.383,4	9.177,7	6.361,6	5.391,3	39.544,9
1937	62.858,9	17.922,7	2.383,4	9.177,7	6.361,6	5.391,3	39.544,9
1939	62.926,8	17.964,7	2.421,5	8.868,8	6.674,4	5.398,3	39.563,8

Sursa: Direcţiunea generală a Drumurilor.

TAB. II — AUTOVEHICULELE REPARTIZATE PE PROVINCII ŞI CATEGORII IN ANII 1934—1939

Ţări — Provincii	Total	Automobile de persoane: Autoturisme	Automobile de persoane: Autobuse	Automobile de persoane: Alte	Motociclete	Motociclete cu ataş	Motorete	Autocamioane şi camionete	Camioane gunoiere	Tractoare	Autocisterne	Autostropitoare şi măturătoare	Autopompe, scări pentru incendiu	Alte
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)
ROMÂNIA														
1934	34.590	22.225	2.684	88	2.674	—	—	5.712	—	861	220	72	*	54
1935	36.286	23.253	2.803	164	2.770	—	—	6.031	—	900	250	81	*	54
1936	36.713	23.205	2.505	50	2.748	—	—	6.263	—	1.525	286	83	45	3
1937	39.453	24.730	2.688	82	2.766	—	—	7.015	—	1.718	322	89	42	1
1938	41.180	25.350	2.687	97	[1]) 2.886	—	—	7.670	—	2.002	326	116	43	3
1939	41.810	25.876	2.251	150	2.015	353	109	7.793	53	2.723	265	143	71	8
Pe provincii în 1939														
Oltenia	1.915	1.297	136	4	66	8	1	301	—	92	4	5	1	—
Muntenia	21.271	14.499	1.120	64	625	123	64	4.232	53	160	222	71	32	6
Dobrogea	1.494	920	111	4	26	24	7	389	—	2	4	5	2	—
Moldova	3.155	2.044	109	19	120	19	3	488	—	326	14	7	5	1
Basarabia	1.512	757	67	9	98	7	12	151	—	407	2	2	—	—
Bucovina	886	521	91	4	34	35	1	118	—	65	2	8	7	—
Transilvania	6.917	3.605	453	32	498	67	17	1.369	—	831	12	20	12	1
Banat	2.737	1.353	77	9	355	42	4	354	—	514	3	16	10	—
Crişana-Maramureş	1.923	880	87	5	193	28	—	391	—	326	2	9	2	—
In Bucureşti şi în restul ţării în 1939														
In Bucureşti	15.160	10.664	748	50	368	99	29	2.850	53	38	169	60	27	5
In restul ţării	26.650	15.212	1.503	100	1.647	254	80	4.943	—	2.685	96	83	44	3
După ţara de provenienţă în 1939														
Statele-Unite	28.598	18.461	1.590	121	76	46	2	5.934	28	2.090	159	67	18	6
Anglia	885	104	23	—	577	94	7	37	—	37	6	—	—	—
Austria	303	189	7	1	35	1	1	43	—	19	6	1	—	—
Belgia	352	23	—	—	290	30	—	5	—	3	1	—	—	—
Cehoslovacia	323	244	21	—	5	—	—	29	—	12	8	2	2	—
Elveţia	70	—	32	—	11	1	—	25	—	—	1	—	—	—
Franţa	2.348	1.575	258	15	108	8	2	304	—	4	34	31	7	2
Germania	6.866	3.752	262	9	863	156	95	1.104	24	495	39	33	34	—
Italia	1.731	1.458	26	3	20	5	—	166	1	40	2	4	6	—
România	24	—	1	1	1	—	—	13	—	—	—	5	3	—
Suedia	80	5	6	—	—	—	—	67	—	—	2	—	—	—
Ungaria	83	7	23	—	—	—	—	44	—	2	6	—	1	—
U.R.S.S.	6	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
Polonia	42	35	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—
Alte ţări	99	19	2	—	29	12	2	15	—	20	—	—	—	—

*) Sunt cuprinse in coloana « alte ».
[1]) Din care 307 motociclete cu ataş.

Sursa: Institutul Central de Statistică.

TAB. III — CIRCULAŢIA TRENURILOR C.F.R. IN ANII 1928—1940

ANUL	Trenuri îndrumate	Trenuri km	Locomotive km	Automotoare km	Osii km	Tone brute km
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1928	711.840	57.969.517	60.131.829	592.747	2.141.623.837	17.690.436.400
1929	709.409	56.707.949	58.989.344	555.221	2.173.902.367	17.906.285.800
1930	617.451	52.829.554	56.384.484	709.810	2.002.694.973	16.722.626.100
1931	623.133	52.160.945	55.662.205	695.034	1.903.882.344	15.861.694.800
1932	601.171	49.834.109	52.952.737	778.180	1.873.709.118	15.694.227.500
1933	594.485	48.851.092	51.255.123	1.435.020	1.922.234.993	16.094.649.300
1934	654.419	53.304.920	56.401.993	1.293.358	2.151.665.773	18.128.570.000
1935	717.523	57.895.212	57.635.282	3.830.491	2.264.353.607	19.323.084.200
1936	786.517	63.187.813	58.495.989	8.919.480	2.415.570.563	20.761.555.700
1937	867.507	68.998.203	60.477.109	13.953.000	2.517.393.846	21.809.253.000
1938	892.335	72.592.866	61.665.000	17.047.000	2.530.124.944	22.063.438.000
1939	861.789	74.135.876	64.130.000	16.783.000	2.665.861.593	23.146.281.000
1940	709.213	63.381.261	59.663.000	12.477.000	2.577.879.185	22.423.195.000

Sursa: Institutul Central de Statistică.

TAB. IV — TRAFICUL DE CĂLĂTORI PE C.F.R. IN ANII 1928—1940

ANUL	Călători				Călători/km			
	Total călători	Trafic civil	Trafic creditat	Trafic gratuit	Total călători/km	Trafic civil	Trafic creditat	Trafic gratuit
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1928	40.698.368	38.898.728	1.180.522	619.118	3.169.794.385	2.753.264.750	375.224.800	41.304.835
1929	38.785.934	37.599.003	981.432	205.499	3.046.911.150	2.692.657.869	340.891.880	13.361.401
1930	35.920.334	35.008.295	730.275	181.764	2.916.869.172	2.633.836.523	271.162.149	11.870.500
1931	31.550.825	30.720.055	655.053	175.717	2.629.862.485	2.382.863.910	234.240.229	12.758.346
1932	25.976.174	25.186.451	629.513	160.210	2.203.739.105	1.961.372.106	230.865.635	11.501.364
1933	27.064.943	26.282.698	620.590	161.655	2.297.409.209	2.067.064.047	218.803.262	11.541.900
1934	30.500.358	29.823.679	622.949	53.730	2.525.494.212	2.311.899.598	209.910.554	3.684.060
1935	34.974.000	34.285.430	616.000	72.570	2.848.213.404	2.647.496.274	195.709.000	5.008.130
1936	39.089.982	38.408.789	607.425	73.768	3.141.147.997	2.943.448.031	192.614.467	5.085.499
1937	45.656.069	44.736.836	587.571	331.662	3.576.998.324	3.339.506.303	186.949.000	50.543.021
1938	49.375.834	48.411.263	583.471	381.100	3.820.610.189	3.582.140.827	184.819.362	53.650.000
1939	48.024.000	43.709.000	3.985.000	330.000	4.382.044.000	3.269.775.000	1.060.149.000	52.120.000
1940 *)	52.527.000	42.340.000	9.920.000	267.000	5.581.962.000	3.054.599.000	2.482.700.000	44.663.000

TAB. V — TRAFICUL DE MĂRFURI PE C.F.R. IN ANII 1928—1940

Anul	Total tone	Civil tone				Creditate în contul ministerelor	De regie	Total tone/km	Civil tone/km				Creditat în contul ministerelor	De regie
		Local	Export	Import	Tranzit				Local	Export	Import	Tranzit		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)
1928	21.901.299	13.757.618	2.793.676	487.223	—	792.692	4.070.090	4.289.528.220	2.480.609.007	557.464.601	136.521.627	—	183.681.775	931.251.210
1929	23.019.664	13.911.520	3.453.990	511.349	—	717.861	4.424.944	4.618.854.117	2.549.253.568	687.131.353	162.533.116	—	160.232.185	1.059.703.895
1930	23.241.943	11.889.912	5.833.057	456.826	12.065	36.139	5.013.944	4.647.629.783	2.168.878.395	1.222.846.386	145.122.379	5.313.343	10.315.177	1.095.154.103
1931	20.972.088	9.404.133	7.176.286	209.593	9.140	47.893	4.125.043	4.387.093.559	1.751.108.002	1.614.512.219	67.047.554	4.235.786	12.551.094	937.638.904
1932	20.934.027	9.377.233	7.044.386	190.584	5.574	141.725	4.174.525	4.382.380.219	1.758.767.205	1.672.786.196	58.686.915	4,314.173	28.477.051	859.348.679
1933	20.759.407	10.001.671	6.991.993	161.203	2.833	237.390	3.364.317	4.498.090.739	1.990.628.662	1.713.143.046	50.029.183	2.848.036	40.922.112	700.519.700
1934	23.550.813	11.544.579	7.225.236	282.607	19.012	309.223	4.170.156	5.042.949.736	2.242.627.257	1.811.969.095	73.303.281	19.533.312	60.906.231	834.610.560
1935	24.557.753	12.113.935	7.557.503	290.850	36.134	284.891	4.274.440	5.276.881.523	2.292.960.091	1.907.444.117	81.740.418	33.202.331	54.713.764	906.820.802
1936	25.709.629	13.015.755	7.916.430	301.114	35.107	317.768	4.123.455	5.499.382.516	2.535.758.450	1.918.044.750	81.945.644	36.958.506	61.265.670	865.409.496
1937	26.769.859	13.297.163	8.066.365	600.941	34.998	468.317	4.302.075	5.858.740.253	2.601.770.321	2.036.400.664	173.374.047	33.949.898	89.589.821	923.655.502
1938	27.600.608	14.653.423	6.538.741	685.010	38.856	508.273	5.176.305	6.019.461.391	2.863.676.946	1.765.429.721	190.123.859	30.598.708	99.898.491	1.069.733.666
1939	27.283.880	13.109.505	6.355.839	567.213	38.323	2.464.000	4.749.000	5.869.881.850	2.504.677.791	1.662.115.764	182.814.946	30.726.349	507.336.000	982.211.000
1940 *)	24.149.000	10.929.000	4.406.000	411.000	—	4.566.000	3.837.000	5.358.355.000	2.242.529.000	1.156.229.000	125.692.000	—	1.025.557.000	808.348.000

TAB. VI — TRAFICUL DE BAGAJE ȘI MESAGERII PE C.F.R. IN ANII 1928—1940

Anul	Total tone	Bagaje tone				Mesagerii tone		Total tone/km	Bagaje tone/km				Mesagerii tone/km	
		Civil		Creditat în contul		Civil			Civil		Creditat în contul		Civil	
		Local	Internațional	Ministerelor	C. F. R.	Local	Internațional		Local	Internațional	Ministerelor	C. F. R.	Local	Internațional
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)
1928	37.549	33.986	1.566	1.654	343	—	—	9.245.695	8.247.010	490.030	423.369	85.286	—	—
1929	46.828	13.332	1.310	1.177	277	30.208	524	11.637.406	2.656.324	402.657	323.430	73.680	7.987.631	193.684
1930	43.383	8.856	1.057	63	236	32.681	490	11.396.490	1.903.038	309.924	12.330	41.365	8.955.617	174.216
1931	36.010	6.209	819	48	463	28.053	418	9.555.650	1.350.308	239.222	9.610	68.924	7.739.896	147.690
1932	28.107	4.271	669	229	809	21.891	238	7.330.171	861.414	192.976	70.759	111.016	6.006.471	87.535
1933	29.295	4.226	467	311	793	23.294	204	7.988.226	958.236	158.763	109.844	109.345	6.605.580	46.458
1934	31.119	4.358	198	260	882	25.287	134	8.536.116	970.602	48.747	96.173	127.243	7.254.974	38.377
1935	34.467	4.466	383	463	916	28.081	158	8.776.982	1.001.168	132.594	131.323	134.128	7.346.386	31.383
1936	41.531	4.849	429	345	735	34.929	244	10.768.812	1.090.762	148.444	78.182	108.687	9.297.226	45.511
1937	44.487	5.305	972	502	893	36.509	306	11.803.842	1.105.672	366.513	115.420	132.777	10.019.485	63.975
1938 *)	43.547	5.425	997	199	598	36.034	294	11.248.987	1.104.926	372.493	46.435	76.760	9.585.225	63.148
1939 *)	42.880	5.985	1.042	377	408	34.753	315	11.073.588	1.260.621	387.624	82.775	58.368	9.207.479	76.721
1940 *)	38.607	5.970	700	659	432	30.596	250	9.984.302	1.228.027	240.000	288.172	64.791	8.108.312	55.000

*) Cifre provizorii.

TAB. VII — ACCIDENTE DE CALE FERATĂ IN ANII 1928—1940 [1])

Anul	Total ciocniri şi deraieri	Accidente de trenuri — Ciocniri — Intre două elemente de material rulant — Pe linie	Accidente de trenuri — Ciocniri — Intre două elemente de material rulant — In staţie	Accidente de trenuri — Ciocniri — Intre elemente de material rulant şi un obstacol	Accidente de trenuri — Deraeri — Pe linie	Accidente de trenuri — Deraeri — In staţie	Accidente la trecerile de nivel	Alte accidente cari au cauzat moarte sau rănire de om	Morţi — Călători — Din cauza accidentului cu trenul	Morţi — Călători — Din alte cauze	Morţi — Pers. C.F.R. — Din cauza accidentului cu trenul	Morţi — Pers. C.F.R. — Din alte cauze	Morţi — Alte persoane pentru toate cauzele	Răniţi — Călători — Din cauza accidentului cu trenul	Răniţi — Călători — Din alte cauze	Răniţi — Pers. C.F.R. — Din cauza accidentului cu trenul	Răniţi — Pers. C.F.R. — Din alte cauze	Răniţi — Alte persoane pentru toate cauzele
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
1928	131	12	35	5	28	51	102	523	26	49	8	104	318	61	104	50	259	233
1929	115	7	30	7	19	52	75	478	11	41	8	138	300	63	108	54	301	240
1930	102	12	24	3	20	43	52	403	5	28	15	72	278	62	63	52	209	212
1931	55	4	15	1	15	20	44	456	2	29	10	84	290	11	96	37	207	210
1932	61	7	8	3	17	26	49	448	18	25	6	82	258	19	59	30	260	198
1933	59	3	10	—	20	26	49	432	6	25	10	58	235	31	76	30	304	194
1934	67	6	13	1	19	28	52	438	—	47	10	101	248	38	88	23	329	179
1935	60	4	10	—	15	31	55	455	—	46	5	109	266	11	122	17	396	236
1936	57	2	11	—	9	35	78	612	7	33	7	95	229	29	132	27	269	217
1937	59	5	13	—	17	24	87	815	—	28	23	87	276	43	102	46	259	258
1938	52	10	11	—	6	25	63	967	88	38	15	112	278	147	139	35	358	202
1939	34	3	7	—	4	20	54	894	18	42	14	86	194	83	168	42	304	260
1940	58	9	31	1	5	12	35	965	12	41	19	97	200	113	155	43	305	253

TAB. IX — MIŞCAREA VASELOR ŞI MĂRFURILOR IN PORTURILE

Anul — Luna	Intrate — Vase încărcate sau deşarte — Vase	Capacitatea *)	Mărfuri în tone — Total	Cereale	Produse petrolifere	Lemn brut şi lucrat	Piatră, nisip, ciment, şi minereuri	Alimente, fructe şi legume	Fier lucrat maşini, accesorii	Manufactură	Cărbuni	Diverse	Pasageri debarcaţi
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
Traficul													
1929	2.702	5.948.189	411.231	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1930	3.398	8.233.121	312.730	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8.893
1931	3.096	7.515.139	274.646	11.577	222	798	3.173	65.633	69.858	2.719	21.340	99.326	8.613
1932	2.886	7.203.488	339.142	63.272	24	709	8.720	47.972	48.039	4.988	32.009	133.409	9.796
1933	2.965	7.817.664	494.199	156.095	100	277	7.683	6.307	75.902	6.226	36.109	165.500	9.802
1934	2.728	6.933.222	483.580	30.029	1	329	10.297	68.747	110.178	6.829	38.898	218.272	12.900
1935	2.612	6.333.922	438.317	15.828	—	100	9.934	68.762	65.674	2.151	35.486	240.382	18.630
1936	3.062	7.626.753	474.729	33.319	2.237	35	7.029	34.768	98.624	6.264	38.954	253.499	18.700
1937	2.854	6.595.591	621.505	52.480	1.948	70	2.406	46.068	96.606	15.954	27.737	378.236	18.525
1938	2.600	5.042.081	539.972	77.808	2.767	227	6.043	45.858	121.040	14.066	40.959	231.204	20.688
1939	2.392	4.574.622	360.549	24.099	3.470	282	8.299	41.128	90.342	21.266	21.760	149.903	11.053
Ianuarie	190	364.155	32.900	—	87	16	27	5.618	15.032	2.583	1.099	8.438	793
Februarie	174	345.253	21.762	110	57	—	98	5.907	3.003	1.990	—	10.597	457
Martie	193	390.993	37.844	1.657	176	—	206	4.911	4.015	2.289	4.874	19.716	844
Aprilie	241	475.104	52.840	1.289	279	—	5.516	4.176	13.527	1.286	7.831	18.936	1.090
Mai	233	429.762	34.474	2.974	585	128	248	2.684	8.828	2.449	2.370	14.208	1.050
Iunie	250	462.061	38.474	950	304	83	68	1.791	19.832	1.546	—	13.900	1.522
Iulie	214	417.398	35.078	1 078	1.384	54	256	1.729	8.037	2.122	1.077	19.341	2.274
August	184	350.607	29.044	73	122	1	291	1.514	7.604	2.305	3.504	13.630	1.551
Septemvrie	151	292.743	21.680	6.312	83	—	268	1.838	5.566	527	1.005	6.081	496
Octomvrie	187	349.234	15.197	—	37	—	568	1.840	2.815	277	—	9.660	444
Noemvrie	162	300.731	24.020	9.151	145	—	479	3.941	339	588	—	9.377	263
Decemvrie	213	396.581	17.236	505	211	—	274	5.179	1.744	3.304	—	6.019	269
Traficul													
1929	32.494	20.120.871	2.078.323	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1930	38.050	24.682.775	2.536.106	—	—	—	—	—	—	—	—	—	823.651
1931	37.559	22.894.669	1.988.722	1.261.314	20.082	147.431	362.455	13.305	43.367	8.143	32.328	100.297	881.246
1932	34.314	22.456.764	1.626.736	878.988	15.169	215.057	317.476	14.371	38.948	7.962	32.515	106.250	661.235
1933	34.625	22.431.764	2.217.369	1.367.475	11.783	268.841	289.675	16.309	27.958	7.931	31.476	195.921	601.098
1934	33.966	19.250.474	1.857.983	766.559	13.517	237.669	551.983	19.910	64.559	6.448	44.377	152.961	590.043
1935	35.226	15.134.287	1.429.178	436.923	17.074	223.913	441.370	16.629	85.049	12.342	27.224	168.654	647.616
1936	39.862	16.887.327	2.113.843	1.114.845	70.818	244.225	428.051	21.039	63.004	10.080	32.484	129.297	614.960
1937	36.234	15.988.793	1.889.549	928.025	18.311	244.356	434.697	24.084	79.190	12.065	36.651	112.170	677.050
1938	33.674	15.459.075	1.568.176	547.006	11.618	241.913	463.850	31.584	120.674	5.066	32.276	114.189	703.857
1939	38.177	19.180.550	1.947.446	881.687	9.935	198.050	560.711	17.804	91.535	5.118	31.419	151.187	814.080
Ianuarie	945	493.622	111.801	91.703	282	3.367	10.451	218	2.585	82	1.183	1.930	17.491
Februarie	2.322	1.110.009	78.534	19.476	1.053	16.958	21.068	547	10.367	471	2.117	6.477	42.357
Martie	2.779	1.325.722	112.246	38.276	1.188	15.664	41.512	1.562	5.449	770	3.403	4.422	76.051
Aprilie	3.120	1.562.598	144.281	78.191	478	8.065	42.928	966	6.018	233	2.708	4.694	68.698
Mai	3.588	1.804.839	198.090	95.035	1.055	18.628	59.749	1.042	13.422	434	3.163	5.562	53.579
Iunie	3.511	1.799.177	210.378	117.218	961	16.580	58.610	1.303	6.925	503	3.196	5.082	63.399
Iulie	3.621	1.824.312	163.830	63.205	425	19.562	63.002	1.839	5.149	1.160	2.472	7.016	71.594
August	3.722	1.900.416	148.752	38.586	931	25.509	61.600	1.133	9.106	581	853	10.453	80.617
Septemvrie	3.548	1.743.287	139.550	44.806	510	20.464	54.598	1.714	3.320	271	18	13.849	81.647
Octomvrie	3.875	1.938.255	214.585	97.667	618	13.285	41.778	2.654	5.056	136	1.906	51.485	78.660
Noemvrie	3.815	1.931.216	256.203	137.356	448	13.347	52.828	3.361	13.316	263	3.387	31.897	90.699
Decemvrie	3.331	1.747.097	169.196	60.168	1.986	26.621	52.587	1.465	10.822	214	7.013	8.320	89.288

*) Capacitatea vaselor în traficul maritim este dată în tone registru pentru fluvial în tone metrice.
[1]) *Sursa:* Institutul Central de Statistică.

TAB. VIII — ACTIVITATEA SERVICIILOR DE AUTOBUSE ŞI AUTOCAMIOANE AL REGIEI AUTONOME C.F.R. IN ANII 1935—1940

Anul	Trasee în exploatare km	Autobuse şi autocamioane	Curse	Km parcurşi	Bilete vândute (călători)	Tone transportate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1935	464	36	11.505	707.756	234.409	—
1936	1.625	97	36.113	2.035.474	754.665	1.123
1937	3.983	190	119.739	6.272.434	2.486.871	10.667
1938	5.626	293	173.686	9.530.980	3.723.069	14.147
1939	7.581	468	192.557	11.857.359	4.063.240	25.275
1940	5.591	402	181.352	11.662.456	3.973.558	56.967

Sursa: Institutul Central de Statistică.

MARITIME ŞI FLUVIALE ALE ROMÂNIEI IN ANII 1929—1939

Eşite												
Vase încărcate sau deşarte		Mărfuri în tone										
Vase	Capacitatea *)	Total	Cereale	Produse petrolifere	Lemn brut şi lucrat	Piatră, nisip, ciment şi minereuri	Alimente, fructe şi legume	Fier lucrat, maşini, accesorii	Manufactură	Cărbuni	Diverse	Pasageri îmbarcaţi
(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)
Maritim												
2.634	5.881.107	4.845.816	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3.369	8.112.781	6.568.303	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6.888
3.076	7.516.937	7.054.465	2.619.908	3.926.306	361.094	2.157	59.902	563	—	920	83.615	5.639
2.856	7.194.920	7.058.858	2.258.444	4.373.438	306.470	6.636	22.811	627	52	223	90.157	11.246
2.937	7.729.992	7.882.768	2.442.426	4.923.081	357.139	20.713	22.478	274	48	1.698	114.911	17.427
2.737	6.974.816	7.166.257	1.165.635	5.447.497	450.356	20	18.146	19	48	40	84.496	40.605
2.596	6.312.850	6.786.594	458.159	5.492.648	413.146	—	18.555	—	2	—	404.061	65.127
3.071	7.669.319	8.111.923	2.110.205	5.519.402	364.467	83	27.941	—	76	—	89.749	42.550
2.858	6.609.188	6.918.313	1.977.473	4.420.757	398.393	—	31.282	—	43	—	90.365	31.130
2.576	5.120.567	5.221.890	1.479.026	3.299.991	334.112	226	23.753	1.575	564	26	82.617	32.296
2.381	4.527.454	4.931.101	1.682.684	2.763.730	379.132	117	44.704	1.484	1.021	46	58.183	24.483
184	349.300	526.839	198.813	300.065	21.008	—	4.114	31	7	—	2.801	1.482
161	316.139	458.856	137.197	288.805	24.604	10	5.008	53	3	—	3.176	2.000
203	394.656	430.985	132.720	264.630	24.624	—	3.335	75	6	—	5.595	3.250
241	482.027	509.934	168.313	305.956	28.658	10	3.325	42	4	26	3.600	1.161
239	435.571	440.310	172.087	218.885	36.047	13	5.252	34	17	—	7.975	2.419
234	437.640	419.356	193.436	188.389	31.862	10	1.762	42	3	—	3.852	1.482
225	444.821	392.896	126.396	214.489	44.625	14	1.320	247	31	—	5.774	1.615
188	347.021	331.338	60.084	218.521	39.181	16	5.166	377	21	20	7.952	2.013
150	291.517	243.873	88.259	119.158	28.549	—	3.783	356	—	—	3.768	1.636
181	341.352	309.399	114.584	168.477	18.890	16	3.282	71	10	—	4.069	2.508
170	318.480	361.065	122.858	190.593	33.702	16	7.341	108	5	—	6.442	2.335
205	368.930	506.250	167.937	285.762	47.382	12	1.016	48	914	—	3.179	2.582
Fluvial												
32.780	20.801.746	2.335.784	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38.009	24.391.146	3.147.896	—	—	—	—	—	—	—	—	—	813.586
37.234	22.389.372	3.098.687	1.697.402	644.288	155.059	351.926	8.173	12.429	1.426	41.399	186.585	789.772
34.417	21.231.163	2.499.930	1.117.568	648.955	217.873	337.183	6.222	8.445	616	26.790	136.278	626.881
34.225	22.274.855	2.497.341	948.725	738.167	236.986	310.515	28.024	12.300	296	22.694	199.634	559.865
34.308	19.539.827	2.641.038	663.242	793.128	249.443	604.685	14.081	10.877	223	25.394	279.965	590.498
35.126	15.079.983	2.767.699	1.031.038	853.272	245.962	467.617	11.843	5.961	255	22.129	129.622	637.505
37.741	16.904.266	3.307.997	1.190.056	1.083.049	286.530	429.340	18.187	8.784	404	15.279	276.368	614.086
36.245	16.059.264	3.161.255	1.093.678	934.320	293.692	402.708	26.073	4.782	448	15.048	390.506	668.670
33.573	15.373.045	2.688.398	654.028	951.289	283.986	511.936	12.142	18.392	262	13.430	242.933	690.114
37.690	18.855.039	3.241.759	1.114.855	1.118.055	202.344	556.696	31.423	6.309	455	22.104	189.518	799.566
1.064	566.217	68.110	33.706	21.740	1.682	4.461	699	18	3	500	5.301	16.041
2.174	967.654	160.031	26.583	84.618	16.034	21.470	1.642	80	19	510	9.075	38.746
2.637	1.226.660	155.678	29.830	59.042	13.595	32.934	535	19	7	2.394	17.322	74.851
3.103	1.554.084	277.447	59.998	130.873	14.902	51.500	1.399	1.020	3	2.393	15.359	66.807
3.405	1.680.335	283.544	86.073	105.662	14.471	62.738	858	418	16	2.219	11.089	61.714
3.558	1.792.792	302.950	96.939	112.409	16.241	64.468	1.587	665	6	2.080	8.555	61.469
3.739	1.910.620	297.105	63.748	121.405	27.154	62.199	406	995	22	2.605	18.571	68.198
3.727	1.919.496	322.126	106.987	105.023	25.046	68.139	3.700	543	11	640	12.037	80.899
3.544	1.753.238	293.628	113.642	100.664	13.435	51.491	5.640	436	51	550	7.719	81.104
3.750	1.881.885	333.142	134.818	97.028	14.082	40.635	6.298	819	35	509	38.918	65.947
3.800	1.907.767	414.367	205.635	97.346	20.353	46.630	6.174	846	92	2.835	34.456	93.123
3.189	1.694.291	333.631	156.896	82.245	25.349	50.031	2.485	450	190	4.869	11.116	90.667

TAB. XVII — BILANŢUL SOCIETĂŢILOR

Denumirea conturilor	1923 277 societăţi	1924 293 societăţi	1925 352 societăţi	1926 368 societăţi	1927 414 societăţi	1928 415 societăţi	1929 418 societăţi
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
A c t i v							
Activ disponibil:							
Casa şi disponibil la bănci	²) 518.625	²) 142.367	227.952	217.944	244.501	262.098	236.235
Activ realizabil:							
Acţiuni	—	—	10.477	10.480	43.183	39.980	14.036
Acţionari	—	—	37.169	48.229	60.549	66.335	33.686
Efecte de primit	69.035	126.198	188.717	339.578	377.959	657.581	769.302
Efecte publice şi acţiuni	33.907	46.787	64.443	85.753	147.252	209.253	157.072
Mărfuri	1.301.978	1.470.580	1.747.760	1.806.129	1.844.256	1.899.725	2.320.043
Materiale	130.677	33.723	30.680	79.048	86.957	75.161	53.544
Participaţiuni	65.872	52.723	155.929	110.501	196.417	195.840	269.921
Diverşi debitori	³) 1.856.521	³) 2.040.308	2.667.489	2.429.296	3.189.487	3.599.077	3.988.913
Diverse garanţii	42.629	68.349	18.330	54.959	177.364	91.240	45.051
Conturi tranzitorii	—	—	—	26.670	47.687	30.482	27.691
Conturi de ordine	—	201.586	796.916	966.414	1.291.009	2.535.945	992.974
Conturi de valori şi diverse	290.600	394.548	244.972	138.782	114.133	277.029	342.601
Activ imobilizat:							
Imobile şi terenuri	369.379	456.188	606.510	659.807	753.759	861.263	67.660
Instalaţii	99.765	158.368	137.408	278.879	298.943	291.368	478.696
Mobilier	63.126	87.243	94.414	100.918	116.206	156.256	153.978
Animale şi vehicule	11.652	26.941	19.448	23.444	33.054	56.765	44.751
Conturi de rezultate:							
Cheltueli cuvenite anului viitor	7.385	16.127	16.026	18.711	22.439	27.291	21.658
Pagubă	68.156	89.828	129.776	186.415	162.212	316.680	253.547
Total	4.929.307	5.411.864	7.194.416	7.581.957	9.207.367	11.649.369	10.971.359
P a s i v							
Pasiv neexigibil:							
Capital	1.416.697	1.617.918	1.862.843	1.490.141	2.036.365	2.464.272	2.417.869
Fond de rezervă	31.292	46.049	63.745	59.371	71.471	84.597	100.077
Diverse fonduri	50.066	55.887	110.221	158.143	177.770	243.632	254.671
Pasiv exigibil:							
Diverşi creditori	2.477.547	2.758.543	3.697.036	4.067.192	4.703.384	5.288.424	6.225.162
Efecte de plată	478.152	276.635	363.082	523.340	477.226	528.864	507.355
Dividende neridicate	4.691	9.761	12.187	16.586	14.282	7.831	6.222
Diverşi deponenţi de garanţii	22.845	46.053	17.321	37.584	170.869	70.437	30.146
Conturi tranzitorii	—	—	—	15.377	20.160	26.944	36.713
Conturi de ordine	—	201.586	796.916	966.414	1.291.009	2.535.945	992.974
Conturi de valori şi diverse	283.643	249.216	140.767	94.323	75.082	205.437	245.097
Conturi de rezultate:							
Beneficiu net	164.374	150.216	130.298	153.486	169.749	192.986	155.073
Total	4.929.307	5.411.864	7.194.416	7.581.957	9.207.367	11.649.369	10.971.359

¹) Nu sunt cuprinse cifrele societăţilor rămase în ţinuturile ocupate.
²) Contul disponibil la bănci trecut la diverşi debitori.
³) Inclusiv contul disponibil la bănci.

Sursa: Statistica Societăţilor Anonime, 1939.

COMERCIALE IN ANII 1923—1939

1930 448 societăți (9)	1931 463 societăți (10)	1932 514 societăți (11)	1933 548 societăți (12)	1934 661 societăți (13)	1935 831 societăți (14)	1936 794 societăți (15)	1937 934 societăți (16)	1938 857 societăți (17)	1939 [1] 755 societăți (18)
(mii de lei)									
207.707	248.936	1	643.460	914.810	951.833	912.709	1.093.361	1.463.549	1.890.493
11.667	3.696	25.717	25.620	5.296	40.912	18.043	23.502	27.814	86.182
61.158	60.104	53.369	80.763	70.956	105.178	75.132	79.140	109.839	61.901
746.628	366.363	274.803	241.228	243.024	221.213	287.909	438.468	269.711	214.006
108.103	161.499	234.275	216.386	181.016	228.449	494.838	479.805	396.326	389.677
2.003.148	1.712.663	1.666.519	1.751.644	2.110.620	2.630.318	3.150.627	3.584.142	3.702.730	4.158.272
141.050	174.935	66.022	24.183	65.497	146.270	104.887	138.923	89.656	77.834
191.638	110.080	45.403	66.147	255.323	80.111	74.085	73.657	50.273	47.427
4.338.664	4.305.674	4.703.678	5.514.526	6.539.950	7.146.567	7.033.813	8.687.140	8.542.976	8.475.610
45.593	152.464	285.176	202.184	233.046	135.614	318.430	726.199	197.311	188.748
69.952	33.967	109.659	120.309	56.025	47.840	120.600	141.181	127.064	133.392
783.880	916.925	828.776	829.134	1.466.904	2.072.254	2.359.306	2.532.514	2.573.606	3.964.585
229.369	442.700	549.556	852.016	1.770.480	615.759	636.680	653.622	662.995	684.829
906.525	1.044.817	979.957	1.047.841	733.257	1.203.175	1.209.414	1.559.743	1.120.480	1.049.284
377.496	452.633	464.086	416.568	622.524	244.480	606.706	467.317	501.564	429.362
148.635	163.224	177.519	184.654	217.327	230.761	266.270	252.824	395.478	429.794
108.575	39.318	58.031	30.253	65.087	95.186	131.490	134.115	107.127	126.414
34.659	22.449	22.733	40.499	51.237	86.579	35.215	36.551	45.072	48.342
375.121	476.428	542.020	596.121	614.820	502.667	332.720	326.859	293.132	261.614
10.889.568	10.888.875	11.517.330	12.883.536	16.217.199	16.785.166	18.168.874	21.429.063	20.676.703	22.717.766
(mii de lei)									
2.730.431	2.785.837	2.945.940	2.942.939	2.774.781	3.199.543	3.343.065	3.696.974	4.041.386	4.131.511
109.192	116.771	96.947	88.749	98.939	112.671	143.639	165.799	191.165	208.034
294.832	312.506	380.217	415.575	444.852	578.340	853.535	936.986	1.007.091	1.043.702
6.184.077	5.719.440	6.192.079	6.303.980	8.126.148	9.206.149	9.168.782	11.075.031	10.477.409	10.946.497
399.799	456.923	441.195	1.234.621	1.355.496	1.242.045	1.277.128	1.314.464	1.099.111	1.170.214
7.416	6.869	5.720	4.134	4.837	5.405	29.130	19.526	13.306	12.586
45.497	147.514	104.978	165.570	153.084	69.792	286.092	696.018	225.290	197.798
94.569	33.379	25.995	38.263	41.309	45.883	79.833	117.576	172.589	147.136
783.880	916.925	828.776	829.134	1.466.904	2.072.254	2.359.306	2.532.514	2.573.606	3.964.585
137.901	338.239	435.198	791.252	1.659.007	110.236	430.015	569.248	528.762	524.574
101.974	54.472	60.285	69.319	91.842	142.848	198.349	304.927	346.988	371.129
10.889.568	10.888.875	11.517.330	12.883.536	16.217.199	16.785.166	18.168.874	21.429.063	20.676.703	22.717.766

TAB. XVIII — POLIȚELE PROTESTATE IN ANII 1927—1939 *)

Anul, Luna	Total		Vechiul Regat		Basarabia		Bucovina		Transilvania	
	Număr	Valoarea in lei	Număr	Valoarea in lei	Număr	Valoarea in lei	Număr	Valoarea in lei	Număr	Valoarea in lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1927 . . .	265.711	3.288.562.408	221.054	2.995.556.036	44.657	293.006.372	—	—		—
1928 . . .	401.171	4.317.126.394	312.772	3.719.045.757	88.399	598.080.637	—	—	—	—
1929 . . .	441.270	5.198.308.626	361.287	4.650.206.762	79.983	548.101.864	—	—	—	—
1930 . . .	416.475	5.043.782.625	314.862	4.175.249.707	101.613	868.532.918	—	—	—	—
1931 . . .	333.463	5.009.929.040	258.422	4.032.868.189	75.041	977.060.851	—	—	—	—
1932 . . .	277.579	5.765.223.867	159.001	3.951.436.435	31.631	281.513.707	17.136	204.828.370	69.811	1.327.445.355
1933 . . .	102.142	2.880.490.145	55.817	1.920.317.273	8.357	65.891.071	4.996	63.617.227	32.972	830.664.574
1934 . . .	50.679	1.107.596.281	28.326	579.402.941	5.193	43.709.936	2.214	22.347.493	14.946	462.135.911
1935 . . .	40.425	494.433.179	26.905	365.612.191	3.906	26.286.043	1.329	15.712.331	8.285	86.822.614
1936 . . .	39.697	385.893.298	26.185	283.927.760	3.797	16.621.973	1.333	11.481.936	8.382	73.861.629
1937 . . .	50.886	521.222.874	34.499	394.784.418	4.373	21.407.906	1.870	10.617.238	10.144	94.413.312
1938 . . .	79.461	708.374.944	50.043	523.389.331	9.708	41.538.413	2.860	16.067.637	16.850	127.379.563
1939 . . .	95.655	839.247.176	59.103	591.813.811	10.829	54.416.756	3.325	24.382.108	22.398	168.634.501
Ianuarie . . .	7.164	63.698.390	4.411	45.089.591	643	2.584.372	240	1.967.242	1.870	14.057.185
Februarie . . .	5.857	50.185.286	3.851	37.402.272	541	2.123.814	250	1.818.197	1.215	8.841.007
Martie . . .	8.846	66.245.611	5.656	48.075.174	723	3.010.548	156	1.502.445	2.311	13.657.444
Aprilie . . .	9.410	73.734.714	5.730	51.021.655	704	3.064.876	269	1.762.025	2.707	17.886.158
Mai	7.904	70.524.582	4.934	50.461.085	593	2.648.706	288	1.582.206	2.089	15.832.585
Iunie	6.757	55.491.731	4.402	41.145.134	547	2.268.677	236	1.571.221	1.572	10.506.699
Iulie	6.337	57.119.576	4.139	42.619.001	510	3.005.132	163	1.425.829	1.525	10.069.614
August	6.549	64.526.923	4.156	46.936.203	576	2.685.612	191	1.140.543	1.626	13.764.565
Septemvrie . .	11.998	101.982.391	7.290	69.807.467	1.849	9.737.806	563	4.068.900	2.296	18.368.218
Octomvrie . .	10.623	104.751.079	6.012	71.045.611	1.891	10.950.030	593	4.570.394	2.127	18.185.044
Noemvrie . . .	7.969	71.980.779	4.685	49.102.719	1.315	7.454.808	218	1.736.118	1.751	13.687.134
Decemvrie . .	6.241	59.006.114	3.837	39.107.899	937	4.882.379	158	1.236.988	1.309	13.778.848

TAB. XIX — CONCORDATE PREVENTIVE IN ANII 1929—1938 *)

Anul, Provincia	Rămase din anii precedenți	Intrate în cursul anului	Total	Modul soluționării					
				Total	Respinse	Retrase	Admise în principiu	Declarate în faliment	Omologate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1929.	—	519	519	232	102	65	—	—	65
1930.	287	1.172	1.459	1.335	264	202	235	100	534
1931.	124	1.578	1.702	1.559	307	249	341	108	554
1932.	143	1.106	2.249	2.008	203	147	1.129	103	426
1933.	241	2.900	3.141	2.564	289	210	154	58	1.853
1934.	577	295	872	446	59	62	108	5	212
1935.	426	237	663	305	50	60	102	2	91
1936.	358	150	508	235	46	52	66	6	65
1937.	273	170	443	198	23	38	75	3	59
1938.	245	88	333	147	26	44	31	3	43
Vechiul Regat	226	35	261	75	10	24	22	2	17
Basarabia	6	2	8	8	—	3	4	—	1
Bucovina	1	2	3	3	—	1	1	—	1
Transilvania	12	49	61	61	16	4	4	1	24

TAB. XX — FALIMENTELE IN ANII 1925—1939 *)

Anul, Provincia	Rămase din anii precedenți	Intrate în cursul anului	Total	Lichidate						Falimente suspendate
				Total	Prin respingerea declarației de faliment	In urma achitării datoriilor	Prin insuficiență de activ	Prin concordat	Prin vânzare	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1925 . . .	245	858	1.103	479	—	285	110	20	64	36
1926 . . .	588	1.213	1.801	646	—	420	140	24	62	—
1927 . . .	1.155	1.811	2.966	900	—	413	221	53	213	119
1928 . . .	1.947	2.296	4.243	1.040	—	503	209	53	275	—
1929 . . .	3.203	3.692	6.895	2.760	1.186	652	358	104	460	—
1930 . . .	4.135	3.724	7.859	2.296	749	544	412	35	546	—
1931 . . .	5.563	2.794	8.357	2.544	950	573	484	30	507	—
1932 . . .	5.813	1.224	7.037	1.943	571	312	264	177	619	—
1933 . . .	5.094	677	5.771	1.107	337	131	239	102	298	150
1934 . . .	4.514	715	5.229	984	260	186	296	8	234	52
1935 . . .	4.293	576	4.869	835	164	167	298	17	189	32
1936 . . .	4.002	512	4.514	734	54	179	302	9	190	61
1937 . . .	3.719	433	4.152	572	88	129	201	3	151	46
Vechiul Regat .	2.578	380	2.958	491	77	125	169	2	118	45
Basarabia . . .	171	8	179	15	—	4	6	—	5	—
Bucovina . . .	78	10	88	15	3	—	8	1	3	1
Transilvania . .	892	35	927	51	8	—	18	—	25	—
1938 . . .	3.610	394	4.004	543	67	114	214	7	141	46
Vechiul Regat .	2.479	335	2.814	457	51	109	172	7	118	41
Basarabia . . .	166	16	182	19	—	3	7	—	9	2
Bucovina . . .	74	7	81	11	2	—	5	—	4	2
Transilvania . .	891	36	927	56	14	2	30	—	10	1
1939 . . .	3.415	761	4.176	607	231	140	175	—	61	29
Vechiul Regat .	2.316	667	2.983	546	214	132	157	—	43	29
Basarabia . . .	161	27	188	27	7	8	7	—	5	—
Bucovina . . .	68	11	79	2	—	—	2	—	—	—
Transilvania . .	870	56	926	32	10	—	9	—	13	—

*) *Sursa:* Institutul Central de Statistică.

TAB. XXI — IMPORTUL TOTAL ȘI PRINCIPALELE MĂRFURI DE IMPORT, IN ANII 1919—1940

Anul	Importul total		Produse animale-alimentare		Lână, păruri, lucrări din aceste materii		Fructe și coloniale		Textile vegetale și industrii derivate		Cauciuc, celuloid și alte sucuri vegetale		Fier și lucrări din fier		Aparate, mașini și motoare		Vehicule		Alte metale și metaloide		Produse chimice și medicamente	
	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii le	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)
1919 .	413.939	3.762.300	18.585	280.730	1.807	285.328	20.968	233.172	22.713	1.176.811	2.082	59.605	25.998	185.201	9.360	102.340	1.363	28.082	*	*	6.253	70.568
1920 .	304.485	6.980.290	7.732	83.100	3.114	704.467	18.137	200.024	29.167	2.904.474	3.241	180.029	74.916	643.501	13.549	201.545	3.007	111.284	*	*	8.241	128.627
1921 .	615.451	12.145.405	12.422	171.210	6.686	1.292.937	24.841	228.230	47.551	3.940.143	4.434	290.099	242.312	1.948.725	36.115	563.671	7.259	314.516	*	*	14.948	268.653
1922 .	583.668	12.325.366	10.386	163.139	6.319	879.945	26.673	492.459	37.190	3.987.708	5.738	424.340	251.646	2.403.767	58.062	904.620	5.759	190.866	*	*	10.132	209.173
1923 .	699.124	19.516.026	13.491	210.075	8.239	2.096.862	28.980	736.587	46.794	5.723.762	7.137	559.332	374.039	3.291.143	35.540	1.517.567	6.509	450.779	*	*	13.451	335.829
1924 .	825.753	26.264.582	11.415	230.619	6.566	2.605.947	27.528	757.480	47.596	8.537.324	6.309	500.162	467.902	5.200.555	29.505	1.645.979	8.973	716.893	*	*	16.844	477.226
1925 .	899.925	29.912.645	9.608	195.762	5.882	2.109.150	28.202	1.070.037	47.484	9.915.541	6.015	715.250	523.594	5.820.565	32.426	1.989.392	27.036	1.648.707	*	*	20.378	528.091
1926 .	924.442	37.195.415	12.766	305.839	6.767	2.704.967	29.997	1.043.000	49.954	10.679.378	7.354	1.174.771	549.972	7.815.751	40.940	4.103.786	25.784	2.253.233	*	*	23.485	737.914
1927 .	1.008.069	33.852.131	11.641	288.827	11.846	3.589.135	34.123	1.101.169	63.451	10.073.672	9.043	931.316	292.274	4.821.180	46.467	3.202.345	21.857	1.588.054	11.958	939.492	26.267	665.671
1928 .	952.808	31.640.956	15.650	297.305	9.264	2.979.920	33.911	1.106.413	54.489	8.622.003	8.889	958.322	310.738	4.117.457	54.736	3.864.056	25.280	1.863.055	14.682	1.045.914	22.484	638.032
1929 .	1.101.992	29.628.038	21.879	448.911	8.338	2.067.690	34.839	1.123.438	54.574	7.639.342	8.836	843.758	352.260	4.658.056	51.491	4.001.231	16.396	1.509.502	13.545	993.662	18.486	657.136
1930 .	805.233	23.044.163	10.281	221.357	5.905	1.359.398	33.313	818.174	49.597	6.678.519	8.183	740.390	263.088	3.700.897	34.949	2.851.626	12.446	872.539	12.473	869.974	14.659	606.785
1931 .	560.366	15.754.569	9.553	182.251	4.650	853.215	31.785	613.021	47.204	4.662.337	5.991	412.035	144.177	2.310.749	17.474	1.649.917	9.483	585.121	8.883	814.469	11.368	570.962
1932 .	449.980	12.011.325	7.756	114.783	6.061	707.561	33.374	569.424	48.365	3.949.356	6.088	410.699	82.894	1.278.272	12.688	1.040.819	2.432	233.445	9.917	874.030	11.134	465.440
1933 .	466.962	11.741.850	5.943	89.479	8.028	1.014.437	29.447	448.613	51.284	3.905.000	7.366	372.793	111.822	1.249.817	14.498	1.096.196	2.405	237.687	9.796	329.288	13.416	506.450
1934 .	635.868	13.208.543	5.287	70.300	6.983	1.123.821	33.652	503.363	51.816	3.717.124	9.446	417.581	252.986	1.979.433	21.766	1.540.294	4.407	309.651	14.281	435.708	15.336	594.499
1935 .	533.268	10.847.530	2.378	37.048	4.733	662.277	28.898	478.880	41.986	2.715.066	7.218	297.756	219.390	1.879.444	21.594	1.675.611	4.331	265.368	12.486	492.885	10.281	459.033
1936 .	630.443	12.637.698	3.871	41.595	4.520	730.054	27.162	437.446	45.916	3.117.838	9.704	337.251	302.486	2.472.754	26.337	1.991.596	5.682	399.335	11.465	454.078	9.828	576.777
1937 .	709.415	20.284.748	7.147	93.537	5.922	1.245.188	31.107	592.044	59.899	4.576.044	9.328	441.508	298.333	3.547.511	40.585	3.835.902	10.339	882.606	16.921	1.421.137	11.040	670.373
1938 .	820.602	18.767.830	7.761	84.728	4.594	882.555	31.838	524.561	49.348	2.848.192	9.221	423.538	383.917	4.060.074	41.966	3.557.715	14.685	1.455.505	20.062	1.476.067	10.278	620.186
1939 .	739.040	22.890.474	3.985	57.833	3.942	710.459	33.539	532.828	41.860	2.948.793	7.464	380.731	345.234	6.762.660	42.847	4.339.311	16.690	1.766.818	20.527	1.739.260	13.512	756.018
1940 .	522.035	27.410.762	716	35.356	4.534	820.662	24.509	626.692	27.708	3.104.037	5.351	518.955	178.028	6.420.938	31.258	4.765.531	19.452	2.895.381	20.682	3.487.448	14.130	1.251.906

*) Cuprinse la « Fier și lucrări din fier ».
Sursa: Institutul Central de Statistică.

TAB. XXII — EXPORTUL TOTAL ȘI PRINCIPALELE MĂRFURI DE EXPORT IN ANII 1919—1940

Anul	Exportul total		Animale vii		Produse animale alimentare		Cereale și derivatele lor		Legume, flori, plante, părți de plante semințe de plante		Lemn și industrii derivate		Combustibili minerali, petroleu și derivate	
	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(13)	(15)
1919	109.140	104.385	1	2	142	1.232	2.744	2.320	10.694	15.459	22.562	5.162	44.014	63.173
1920	1.467.118	3.447.847	573	6.583	2.156	19.404	983.042	2.316.725	84.000	227.436	92.234	124.552	249.097	657.767
1921	2.713.138	8.263.009	51.638	744.202	6.764	246.903	1.538.856	4.171.662	94.572	382.256	570.818	473.001	377.328	1.858.671
1922	4.069.963	14.039.296	107.254	1.870.895	2.253	94.965	1.212.372	5.378.485	99.907	682.971	1.968.575	2.599.972	435.526	2.601.579
1923	4.900.734	24.594.129	58.423	1.717.155	4.661	244.876	1.774.617	12.187.077	144.033	1.860.225	2.224.935	4.091.405	416.025	3.222.426
1924	4.833.419	28.361.044	70.939	2.888.801	13.729	739.052	1.422.113	12.266.424	77.379	1.351.726	2.541.659	5.548.981	437.915	3.377.920
1925	4.663.892	29.126.824	76.699	4.084.100	23.204	1.329.101	851.975	7.384.891	111.495	1.386.667	2.507.032	6.388.157	790.175	5.780.591
1926	6.117.781	38.264.805	64.536	3.020.096	33.474	1.737.400	1.787.467	14.070.026	142.704	1.529.095	2.237.851	5.941.685	1.499.919	9.463.346
1927	7.337.087	38.110.810	73.203	2.562.886	16.916	832.760	3.007.443	19.015.734	236.845	1.730.869	1.817.463	4.610.289	1.953.373	7.516.630
1928	5.886.405	27.029.728	72.065	2.124.889	16.207	731.616	1.053.704	7.633.279	181.595	1.578.449	1.893.139	4.868.643	2.386.952	8.124.872
1929	7.064.619	28.960.005	66.327	1.992.945	20.009	890.614	1.725.663	8.953.925	150.140	994.535	1.979.038	4.679.280	2.881.011	9.628.735
1930	9.214.754	28.522.028	87.188	1.878.436	29.188	1.068.141	3.237.614	9.988.537	173.261	740.253	1.590.830	3.095.947	3.905.409	10.437.373
1931	10.047.002	22.196.914	89.997	1.550.033	25.989	833.524	3.448.638	8.763.750	199.176	661.203	1.438.233	2.375.187	4.697.053	6.832.566
1932	9.056.959	16.721.593	41.013	636.935	24.187	564.759	2.624.709	5.730.178	204.500	680.247	873.876	1.231.938	5.184.234	7.205.587
1933	8.777.730	14.170.828	29.362	404.098	13.321	361.274	1.890.887	3.262.506	194.719	681.942	638.945	1.016.944	5.885.633	7.838.305
1934	8.854.096	13.655.734	50.824	629.103	14.461	391.022	1.003.152	2.381.361	219.879	853.350	884.209	1.470.265	6.547.422	7.215.048
1935	9.276.009	16.756.223	73.178	948.862	15.269	433.093	1.243.099	3.286.271	274.225	1.107.983	895.095	1.457.717	6.613.141	8.661.233
1936	10.548.913	21.703.391	68.291	1.082.672	22.727	664.839	2.072.070	6.841.483	255.149	1.153.998	1.065.954	1.685.285	6.885.128	8.960.800
1937	9.637.497	31.568.357	65.396	1.339.358	21.143	741.923	2.225.634	10.177.765	285.745	1.747.892	1.176.033	2.828.594	5.668.942	12.792.221
1938	7.409.084	21.532.580	58.987	1.220.869	18.922	637.879	1.384.816	5.257.855	268.054	1.459.458	967.193	2.465.379	4.496.517	9.313.224
1939	7.564.146	26.809.349	77.476	1.800.152	28.140	958.057	1.973.826	7.209.806	265.511	1.742.037	859.628	2.529.875	4.178.102	11.226.568
1940	5.374.415	36.779.948	28.427	983.393	21.070	1.073.663	1.149.686	6.726.867	150.976	1.681.767	366.214	1.822.567	3.528.759	23.001.849

Sursa: Institutul Central de Statistică.

TAB. XXIII — IMPORTUL PE

Țara	1919		1920		1921		1922		1923	
	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
Anglia	38.719	529.231	48.464	1.393.896	71.158	1.681.126	43.163	1.096.378	53.225	1.801.357
Austria	11.872	167.476	45.692	769.607	99.044	2.050.083	79.546	1.968.186	62.067	3.056.994
Belgia și Luxemburg.	548	2.355	8.198	84.062	18.841	259.776	10.622	138.161	17.002	345.997
Bulgaria	987	25.762	370	6.117	22.331	38.761	7.878	18.632	2.474	19.100
Canada	—	—	2.064	22.235	66	1.208	565	53.542	—	161
Cehoslovacia	5.274	34.638	34.549	250.251	85.992	1.064.976	77.060	1.156.379	71.220	1.618.942
Danemarca	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egipt	1.708	12.611	111	7.628	833	10.171	4.854	54.694	9.107	252.176
Elveția	3.416	238.890	2.526	227.631	2.289	222.456	1.432	95.679	1.720	226.072
Franța	17.282	437.374	28.944	971.186	51.221	1.653.218	29.673	727.569	22.543	1.291.486
Germania	331	4.101	7.034	134.442	74.977	1.086.980	133.802	2.422.015	130.916	4.429.021
Grecia	23.049	431.062	6.892	135.372	16.606	207.623	10.043	156.833	10.809	222.032
Italia	24.296	748.686	26.785	1.720.626	34.331	2.167.549	18.622	728.475	26.706	1.455.039
Jugoslavia	7.804	14.570	1.524	17.868	7.243	18.204	9.140	51.898	7.315	37.707
Japonia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Norvegia	309	3.317	531	4.741	2.393	26.961	450	8.352	889	26.308
Olanda	229	2.959	2.481	21.089	9.738	124.680	5.827	163.823	5.813	169.682
Polonia	1.218	9.122	4.415	64.461	19.545	162.840	40.493	1.517.618	200.634	2.354.810
Portugalia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spania	918	60.349	1.844	165.284	986	107.248	138	14.243	388	13.126
Statele Unite	200.366	556.713	26.156	388.178	30.601	460.872	22.048	410.164	8.323	316.579
Suedia	1.511	11.054	2.243	24.900	1.402	28.426	381	9.657	208	21.821
Turcia	38.291	337.542	26.163	450.195	42.489	457.832	30.320	584.092	22.224	313.352
Ungaria	10.951	69.643	22.277	76.236	20.649	261.216	51.996	828.732	38.222	983.563
U.R.S.S.	2.233	19.971	1.921	3.295	384	501	32	346	224	2.402
Alte țări	19.898	32.891	1.698	25.286	2.190	51.021	5.557	119.339	6.572	203.607

Sursa: Institutul Central de Statistică.

TAB. XXIV — IMPORTUL PE

Țara	1930		1931		1932		1933		1934	
	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
Anglia	54.303	1.873.712	39.061	1.305.114	34.538	1.300.640	50.181	1.743.986	67.806	2.146.623
Austria	41.412	2.678.949	24.532	1.394.832	12.478	577.689	25.160	1.078.272	28.712	1.303.291
Belgia și Luxemburg	14.318	404.934	7.019	248.624	17.556	265.192	44.214	477.636	62.331	685.514
Bulgaria	2.129	16.156	2.990	25.000	4.028	14.522	2.637	18.004	6.661	21.873
Canada	—	—	72	7.845	17	870	9	477	25	1.036
Cehoslovacia	138.326	3.370.354	72.146	1.923.040	60.325	1.480.227	47.712	1.155.343	62.270	1.312.020
Danemarca	454	17.889	554	19.403	528	13.837	1.617	36.679	2.268	58.742
Egipt	23.385	252.134	26.462	193.219	13.320	100.004	37.020	181.031	26.595	95.392
Elveția	4.842	612.581	2.961	413.652	2.435	310.167	3.272	338.257	3.788	430.469
Franța	47.184	1.706.533	15.680	1.243.697	14.947	1.635.897	25.725	1.238.225	58.222	1.463.420
Germania	135.911	5.776.751	125.803	4.589.404	76.030	2.813.800	64.271	2.180.594	56.121	2.047.857
Grecia	10.036	201.427	9.613	152.902	17.145	131.241	14.105	115.912	24.838	173.371
Italia	38.367	1.825.419	36.028	1.546.809	34.922	1.362.732	28.614	1.235.837	22.266	969.029
Jugoslavia	23.532	79.600	2.772	55.597	3.030	45.285	5.290	89.749	64.791	92.940
Japonia	71	6.926	315	7.282	389	12.464	510	12.761	62	7.544
Norvegia	2.036	58.925	1.385	34.109	1.884	37.788	1.310	21.822	1.319	21.883
Olanda	10.811	396.926	12.442	251.265	14.705	258.902	10.886	315.618	17.964	439.748
Polonia	134.675	983.301	98.332	708.233	77.719	586.176	37.853	371.713	33.545	428.661
Portugalia	258	20.076	269	10.549	149	6.811	432	18.021	675	16.014
Spania	632	39.661	697	32.018	706	24.677	897	28.173	3.275	116.045
Statele Unite	18.640	1.255.542	9.300	585.082	7.454	396.375	8.517	356.513	18.747	551.665
Suedia	2.111	145.693	1.107	52.862	947	38.278	2.024	89.738	3.045	103.678
Turcia	33.629	184.946	23.454	157.584	27.390	111.114	19.800	90.612	23.516	72.828
Ungaria	60.817	908.111	39.272	587.621	17.720	271.582	22.362	351.232	38.976	538.660
U.R.S.S.	178	42.860	1.827	36.963	3	116	1	73	—	—
Alte țări	7.176	184.757	1.195	40.059	1.131	22.565	1.416	21.611	2.300	18.195

Sursa: Institutul Central de Statistică.

ȚĂRI IN ANII 1919—1929

1924		1925		1926		1927		1928		1929	
Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei
(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	21)	(22)	(23)
64.192	2.582.951	63.446	3.152.248	48.057	3.102.061	62.451	2.841.755	51.064	2.695.750	58.835	2.159.875
80.039	4.420.924	81.830	4.948.017	64.539	5.028.163	70.087	4.500.813	63.702	4.272.764	52.897	3.715.088
21.931	510.042	21.143	676.225	27.312	957.302	24.037	874.699	19.431	705.948	25.427	927.125
2.785	19.937	4.926	26.322	10.648	28.529	17.944	31.766	16.826	92.830	15.008	67.044
1	342	1	453	—	—	58	2.741	—	—	—	—
108.172	3.027.537	168.441	4.272.780	163.315	5.172.341	189.368	4.715.555	188.128	4.590.471	177.079	4.019.540
—	—	317	11.740	451	27.509	414	19.699	523	23.565	301	12.027
15.164	622.656	22.579	820.707	16.184	575.614	15.368	635.239	22.745	625.648	32.627	484.686
2.371	316.289	5.170	523.736	5.206	651.504	5.165	682.202	4.797	649.628	5.318	636.195
30.708	2.123.034	30.477	2.333.288	40.388	3.294.727	36.569	2.618.099	30.005	2.019.494	26.206	1.640.619
122.077	5.051.360	110.775	4.995.969	151.808	8.633.944	154.825	7.645.098	143.916	7.508.652	171.006	7.134.752
7.769	192.550	11.695	284.681	12.744	287.851	12.906	286.919	9.998	266.190	10.342	240.253
30.221	2.631.260	35.657	3.282.934	39.837	3.548.777	42.704	2.953.109	44.824	2.386.646	38.621	2.030.118
10.349	74.865	16.628	80.736	16.217	108.737	11.919	100.340	40.267	78.950	64.961	275.883
20	4.046	—	—	68	12.853	138	12.036	24	3.009	30	2.344
1.271	23.362	1.304	24.614	1.801	34.313	826	16.652	914	31.841	1.042	45.773
10.853	427.368	10.258	525.290	7.667	479.004	8.717	499.425	9.951	547.389	12.415	541.456
202.089	2.354.810	147.905	1.670.027	209.005	2.548.894	246.896	2.521.204	165.849	1.527.953	208.400	1.507.165
470	31.256	478	34.163	759	63.457	606	30.844	357	23.604	1.282	33.494
303	20.489	306	20.862	590	34.934	382	32.875	896	67.383	947	64.851
3.735	231.370	17.130	563.733	12.325	961.257	15.309	985.170	24.381	1.596.950	26.409	1.800.782
251	15.926	859	47.636	303	50.656	1.240	132.054	905	120.497	683	94.080
44.708	357.752	40.520	287.602	11.303	230.317	11.981	202.996	10.318	228.286	32.958	297.561
61.590	1.096.460	103.381	1.184.119	77.475	1.237.534	70.521	1.262.127	90.523	1.280.490	111.352	1.475.538
676	5.311	—	—	1	40	1.062	25.219	—	—	2.160	42.831
4.007	122.572	4.139	134.213	6.439	125.097	5.410	201.065	12.464	297.018	25.686	378.958

ȚĂRI IN ANII 1930—1940

1935		1936		1937		1938		1939		1940	
Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei
(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)
41.586	1.063.780	36.280	928.680	46.406	1.906.838	38.589	1.529.271	40.623	1.342.408	6.876	617.637
24.316	1.175.405	31.892	1.695.286	26.921	1.722.483	°)	°)	°)	°)	—	—
12.773	275.978	7.008	225.336	32.292	808.957	39.969	1.002.567	16.979	533.630	1.630	230.204
1.935	9.940	4.806	11.741	1.934	10.476	1.844	9.060	2.014	10.026	13.997	51.707
105	2.333	25	653	12	515	53	2.334	22	1.589	34	1.297
50.920	1.408.295	53.807	1.448.783	85.149	3.266.696	96.832	2.465.261	76.550	3.854.354	—	—
1.782	33.629	2.162	24.397	4.617	86.061	7.845	128.891	3.890	109.124	902	175.239
40.095	319.179	42.484	497.099	35.390	861.044	19.529	664.486	15.782	428.007	11.864	525.695
3.238	328.986	1.879	206.808	2.986	433.116	4.485	513.080	3.540	481.783	1.490	251.827
25.188	783.217	29.388	747.229	29.290	1.242.701	57.285	1.444.365	31.015	1.879.750	10.502	1.186.380
103.523	2.580.424	172.850	2.566.178	155.155	5.853.483	197.564	6.907.873	262.047	9.000.137	231.456	13.869.883
16.343	254.848	30.439	301.709	20.487	274.339	18.451	226.592	15.368	206.178	8.159	286.352
18.378	839.788	8.392	194.754	19.369	878.697	28.658	930.313	34.684	2.017.074	25.462	2.611.427
43.121	57.388	91.346	77.150	102.398	119.584	119.060	163.633	106.399	232.366	57.562	232.937
18	2.340	52	5.691	493	28.510	245	6.399	120	6.055	117	9.425
665	10.362	906	13.448	1.665	24.414	2.169	31.775	780	9.608	563	18.882
5.843	128.291	3.704	126.701	18.350	331.123	37.120	337.084	16.278	312.676	723	124.110
17.052	200.627	12.450	119.185	31.118	353.420	45.181	181.805	30.947	646.619	833	32.463
467	8.621	384	8.360	792	24.228	819	23.768	578	12.230	125	7.161
3.898	149.133	1.003	23.695	138	6.365	27	1.398	1	123	22	2.156
25.228	326.287	9.344	450.172	14.071	796.024	20.531	910.626	14.603	718.563	15.417	1.065.866
1.747	61.779	628	36.256	1.017	98.229	2.151	135.324	1.684	102.232	469	53.742
11.688	26.665	19.120	49.579	17.933	97.998	20.707	252.030	8.761	197.021	34.357	1.051.682
74.720	702.145	56.543	769.395	44.109	841.323	40.846	672.163	36.429	522.059	14.980	334.754
—	26	1.256	5.771	4.644	38.489	2.273	22.042	247	4.746	253	8.464
2.094	12.621	2.559	11.085	431	3.336	397	14.115	968	16.490	5.709	342.699

TAB. XXV — EXPORTUL PE

Ţara	1919		1920		1921		1922		1923	
	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
Anglia	116	36	88.706	222.432	287.374	994.015	79.298	332.432	185.641	1.173.567
Austria	2.464	5.625	86.283	245.357	63.290	392.454	158.306	994.633	262.452	2.568.836
Belgia şi Luxemburg	—	—	122.388	289.038	155.101	501.974	305.237	1.441.808	555.584	3.835.127
Bulgaria	10.203	13.878	9.764	21.847	37.505	107.419	117.374	356.176	137.610	464.052
Canada	—	—	—	—	—	—	—	—	1	441
Cehoslovacia	14.075	22.236	63.525	141.691	86.579	406.488	110.435	1.123.481	86.002	1.082.232
Danemarca	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egipt	—	—	106.848	225.765	60.964	167.240	193.936	669.171	165.809	730.786
Elveţia	1.514	552	6.696	22.798	3.851	44.678	9.362	43.818	19.466	216.905
Franţa	11.645	10.694	57.148	138.063	219.589	728.921	261.749	1.354.596	350.721	2.613.018
Germania	—	1	12.139	40.529	62.772	353.420	145.237	822.159	232.412	1.788.384
Gibraltar şi Malta	—	—	144.382	334.495	168.923	499.959	80.648	354.624	197.388	1.387.443
Grecia	2.363	1.848	104.313	242.537	108.118	301.119	127.485	483.307	197.668	1.015.401
Italia	6.421	9.458	289.807	684.016	279.549	944.151	233.803	1.127.194	140.812	1.074.525
Jugoslavia	13.125	4.332	26.928	48.164	61.068	90.918	281.119	405.649	231.957	412.756
Japonia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Norvegia	—	—	1	2	30	31	1	3	10.574	77.917
Olanda	—	—	100.680	250.459	96.006	261.221	24.258	108.370	151.756	1.138.161
Palestina	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Polonia	294	2.517	42.579	105.376	163.340	627.865	86.986	453.615	92.935	594.606
Portugalia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spania	—	—	24.478	58.266	2.907	8.569	3.980	15.349	1.269	11.321
Statele Unite	—	—	432	1.095	818	7.046	2.582	23.847	991	28.417
Suedia	—	—	—	—	—	—	—	11	5.616	38.260
Turcia	13.166	12.971	66,528	153.885	163.002	648.794	147.490	746.497	67.305	535.569
Ucraina	909	2.064	143	943	873	2.034	2.363	13.827	1.235	7.883
Ungaria	26.149	11.658	39.766	50.910	434.745	506.636	1.504.320	2.400.363	1.680.681	3.064.957
U. R. S. S.	900	1.441	277	1.870	1	5	59.035	244.879	240	1.518
Alte ţări	5.796	5.074	73.307	168.309	256.733	668.052	134.959	523.487	124.609	732.047

Sursa: Institutul Central de Statistică.

TAB. XXVI — EXPORTUL PE

Ţara	1930		1931		1932		1933		1934	
	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei	Tone	Mii lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
Anglia	995.362	3.230.452	1.187.258	2.245.602	1.259.457	2.346.162	1.293.766	2.181.777	937.847	1.368.353
Austria	425.175	2.588.535	689.489	2.368.282	394.448	1.074.834	456.453	933.364	582.323	1.242.673
Belgia şi Luxemburg	284.881	905.519	723.017	1.692.617	281.539	595.693	377.315	698.640	220.573	337.965
Bulgaria	142.554	363.246	117.393	233.082	86.999	133.364	72.514	98.826	82.983	91.137
Canada	—	—	698	776	—	101	—	27	—	80
Cehoslovacia	308.552	1.985.011	506.190	1.557.074	453.696	1.163.951	282.424	679.104	310.721	741.185
China	—	—	—	16	—	15	1	26	—	2
Danemarca	69.617	194.472	45.561	104.590	100.538	206.718	106.954	177.999	42.932	89.655
Egipt	544.911	1.194.361	677.828	862.085	571.499	666.686	679.987	758.783	654.112	699.984
Elveţia	3.788	54.552	7.219	59.100	7.018	46.571	34.858	91.311	61.745	198.005
Franţa	607.202	1.958.980	1.034.718	2.410.847	1.090.874	2.165.241	975.960	1.752.770	834.228	1.322.170
Germania	1.438.698	5.363.395	733.548	2.543.481	687.716	2.085.044	542.740	1.502.504	792.157	2.263.978
Gibraltar şi Malta	96.458	292.766	68.425	172.170	86.439	144.580	60.272	108.079	4.326	8.407
Grecia	218.049	696.169	300.314	633.824	391.131	749.595	200.648	323.042	299.273	501.821
Italia	1.260.742	3.674.836	1.033.957	2.098.073	1.156.505	1.780.262	1.114.998	1.299.869	1.056.835	1.057.252
Jugoslavia	242.750	509.558	170.761	247.219	176.082	229.793	137.047	184.242	138.044	151.125
Japonia	5	197	937	1.777	1	535	—	2	24	220
Norvegia	13.070	21.684	14.476	29.134	5 396	11.708	3.436	5.755	43	265
Olanda	453.576	1.356.742	304.481	749.144	493.296	967.574	581.856	1.010.319	375.499	659.090
Palestina	—	—	31.358	84.087	82.282	141.898	96.385	181.689	163.014	315.062
Polonia	95.499	452.250	112.216	425.383	73.277	240.953	64.445	238.484	56.663	204.178
Portugalia	19	648	4.512	11.279	19.879	22.602	71.123	125.771	81.520	114.645
Spania	105.256	236.131	325.954	506.055	227.757	289.920	222.388	248.116	319.671	306.118
Statele Unite	19.379	76.084	13.133	34.330	16.214	37.790	13.548	28.999	1.810	17.156
Suedia	14.624	49.486	31.348	60.159	36.046	42.726	15.170	15.857	74.664	107.361
Turcia	67.125	197.291	58.652	118.836	34.536	61.460	82.088	98.672	124.533	122.055
Ungaria	1.187.651	2.127.371	1.336.042	2.266.658	673.750	923.617	406.974	561.627	590.208	750.412
U.R.S.S.	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Alte ţări	619.811	992.296	97.796	197.585	137.000	225.602	149.004	237.286	208.322	294.145

Sursa: Institutul Central de Statistică.

ŢĂRI IN ANII 1919—1929

1924		1925		1926		1927		1928		1929	
Tone (12)	Mii lei (13)	Tone (14)	Mii lei (15)	Tone (16)	Mii lei (17)	Tone (18)	Mii lei (19)	Tone (20)	Mii lei (21)	Tone (22)	Mii lei (23)
230.104	1.644.575	350.778	2.369.344	340.602	2.432.013	415.967	2.232.455	373.806	1.582.382	435.104	1.866.722
283.249	3.913.001	215.126	4.346.743	302.482	4.948.063	539.765	5.024.973	357.910	3.493.392	289.035	2.733.130
179.863	1.503.651	86.107	739.183	158.518	1.257.914	171.781	1.132.314	91.713	570.635	96.849	451.590
166.900	710.314	149.780	674.479	123.113	555.558	108.203	384.798	150.712	522.271	197.109	670.213
181	854	—	8	—	—	1	214	—	—	—	—
169.541	2.630.033	133.488	2.742.414	167.526	2.567.969	209.286	2.030.561	173.283	1.587.659	195.476	1.789.240
—	—	21.617	179.916	12.766	82.613	57.308	312.283	328	3.225	59	2.279
176.306	907.632	291.084	1.390.452	447.891	2.482.721	436.961	1.484.619	396.600	1.285.250	465.763	1.498.026
1.557	21.557	1.833	34.295	606	21.019	2.330	42.794	2.948	43.920	2.541	49.412
229.527	1.778.448	230.315	1.664.694	361.080	2.296.249	260.228	1.363.678	274.746	1.301.755	318.032	1.295.890
129.377	1.615.351	187.429	2.461.489	501.325	4.665.579	1.076.007	7.095.653	748.467	4.955.856	1.459.811	8.005.205
307.109	2.495.420	246.183	2.103.142	496.923	3.842.897	529.946	3.415.494	123.655	898.426	265.802	1.347.538
279.878	1.623.413	356.810	1.910.777	322.975	1.890.469	274.796	1.256.082	225.125	934.470	268.029	1.004.890
183.470	1.405.751	202.817	1.205.999	578.918	3.284.860	636.288	2.549.525	613.984	2.339.297	753.333	2.239.644
155.794	434.055	233.137	634.588	200.703	737.450	195.026	544.424	217.274	641.056	182.846	503.081
—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	16
2.711	21.273	916	7.927	25	583	2.457	13.560	6.309	13.878	2.312	4.470
138.511	1.111.677	146.148	1.186.690	171.739	1.184.850	185.861	1.048.667	91.761	469.606	67.056	324.266
—	—	16.695	87.098	—	—	13.914	58.223	—	—	—	—
75.760	1.002.013	100.031	1.015.708	118.019	954.909	603.315	3.591.856	275.709	1.921.143	95.916	576.517
—	—	3.221	27.385	6.547	40.346	9.055	53.779	—	14	4	28
6.516	53.873	4.729	36.542	11.694	74.894	51.912	165.084	78.940	130.245	92.732	173.152
193	9.298	4.222	61.860	25.168	204.803	9.443	68.908	2.819	39.782	4.455	43.760
1.052	9.382	1.252	10.776	4	1.732	8.110	16.433	47	828	26	3.383
71.806	620.124	74.969	527.074	115.817	668.577	104.603	513.727	79.340	476.981	89.007	425.593
1	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1.939.184	4.151.208	1.548.917	3.447.200	1.550.057	3.604.367	1.306.318	3.168.686	1.363.200	3.298.746	1.431.926	3.212.448
3	71	—	—	—	—	—	13	—	—	23	527
104.826	698.032	56.288	261.041	103.283	464.370	128.206	542.007	237.729	518.899	351.373	738.985

ŢĂRI IN ANII 1930—1940

1935		1936		1937		1938		1939		1940	
Tone (12)	Mii lei (13)	Tone (14)	Mii lei (15)	Tone (16)	Mii lei (17)	Tone (18)	Mii lei (19)	Tone (20)	Mii lei (21)	Tone (22)	Mii lei (23)
916.555	1.614.629	1.404.430	3.132.341	842.954	2.782.774	881.070	2.386.237	1.217.734	3.767.953	617.637	3.865.938
787.866	2.108.063	695.072	1.874.102	424.798	2.137.930	—	—	—	—	—	—
67.381	129.978	286.991	915.302	324.502	1.464.977	226.649	604.146	296.763	743.394	6.604	23.121
92.407	105.558	84.361	102.634	97.186	243.453	103.923	197.458	111.388	294.847	114.446	722.177
1	44	8.819	16.917	20	541	3	307	9	670	5	176
329.356	990.445	487.400	1.527.769	596.664	2.589.910	508.293	2.058.646	599.802	2.908.658	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17.055	45.086	239.751	565.609	162.552	550.955	93.051	314.707	65.025	206.149	13.319	61,532
505.216	595.249	405.351	520.852	389.482	927.162	374.977	843.404	193.595	518.244	118.081	665.447
250.276	601.557	251.890	686.926	210.069	871.854	161.335	540.239	180.382	652.617	173.494	1.439.415
391.327	688.923	1.037.162	1.759.912	671.272	1.812.860	357.633	1.006.305	308.770	915.157	91.091	473.538
1 151.476	2.801.925	1.535.138	3.854.598	1.349.984	6.053.678	1.383.161	5.707.324	1.778.600	8.665.066	1.942.603	16.024.919
65.479	128.914	5.850	13.235	336.121	783.658	70.822	158.960	21.833	56.646	27.427	165.010
337.025	675.913	295.181	648.826	528.301	1.851.347	451.545	1.470.023	253.864	877.276	252.724	1.566.644
1.899.625	2.620.504	831.729	1.331.904	784.474	2.070.716	627.799	1.340.290	1.025.335	3.246.274	571.564	3.445.654
139.900	180.460	141.528	198.243	193.770	433.872	188.788	316.712	191.825	431.820	205.772	1.263.755
7	84	10.111	19.519	18.878	57.821	11.982	28.884	—	1	—	1.172
34	852	19.191	40.961	24.043	114.942	321	1.033	2.286	5.597	537	3.485
185.272	286.060	162.047	522.515	143.746	704.233	98.850	269.769	124.554	356.979	3.104	15.119
181.875	408.529	102.323	390.860	135.557	617.808	157.172	626.502	113.182	525.244	109.383	682.833
54.570	163.683	67.614	219.881	120.731	364.677	71.041	259.753	45.358	112.297	—	—
2.022	6.265	36.180	43.300	9.703	32.540	93	467	51	250	43	489
236.251	283.127	72.423	83.850	239.562	596.826	162.906	424.277	13.273	25.662	18.900	107.362
10.153	41.652	13.562	248.147	60.638	529.909	30.887	283.142	27.111	274.506	4.283	171.354
27.810	54.522	104.884	205.468	141.762	371.556	43.154	127.119	19.669	73.168	61.099	399.636
66.565	72.821	140.193	189.275	74.476	195.264	76.490	209.419	48.838	179.910	185.702	1.208.069
782.589	1.330.761	765.932	1.041.461	732.299	1.381.994	628.387	1.106.071	364.966	817.694	119.584	519.902
—	—	—	8	1.038	52.178	102	19.944	—	—	—	—
173.010	290.259	668.213	874.069	29.730	81.999	31.817	89.663	21.597	62.651	7.623	38.652

TAB. XXVII — VALOAREA NEGOCIAŢIUNILOR IN BURSĂ, 1925—1942
(în milioane lei)

Anul	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
Valori cu venit variabil													
1925	194,3	198,7	180,8	192,6	180,9	154,6	159,4	121,1	191,4	208,9	231,4	425,3	2.439,8
1926	411,5	481,5	658,7	336,1	513,9	331,3	133,6	146,8	199,5	237,5	186,9	159,2	3.797,1
1927	176,4	198,9	274,8	213,4	332,9	238,3	138,8	113,8	126,8	131,4	124,8	87,4	2.158,2
1928	255,1	209,9	499,2	222,7	972,8	868,2	563,2	344,7	255,1	360,9	303,9	149,4	5.005,6
1929	517,9	460,8	160,6	175,0	127,3	118,8	100,2	34,3	79,0	95,8	118,2	77,8	2.066,0
1930	53,7	48,8	61,9	29,7	32,7	28,8	26,7	21,6	19,9	32,5	21,9	29,6	448,2
1931	19,7	21,9	17,6	16,5	20,1	27,1	17,1	16,3	18,3	19,7	14,9	23,9	233,1
1932	12,9	18,5	18,2	15,3	12,1	11,0	9.9	17,0	79,0	130,7	43,7	25,1	393,4
1933	33,1	28,7	21,0	21,8	70,1	58,7	74,4	34,8	206,9	105,8	65,8	47,6	768,7
1934	79,3	112,0	202,5	74,2	91,0	73,1	51,6	30,2	40,0	45,3	52,2	45,4	896,8
1935	107,4	125,0	119,3	70,1	189,0	109,1	63,0	105,4	91,6	109,1	92,6	82,1	1.263,7
1936	91,4	73,9	126,9	116,9	49,3	33,0	23,8	17,6	46,7	185,6	148,9	60,6	974,6
1937	118,7	209,1	187,3	93,3	63,6	52,5	55,0	88,3	109,2	98,1	79,5	80,7	1.235,3
1938	97,7	125,1	72,5	126,1	159,0	135,0	94,5	71,0	143,6	114,9	123,3	73,9	1.337,0
1939	152,1	164,2	308,6	143,0	122,7	119,3	112,1	88,4	132,7	290,0	1.407,0	468,1	3.508,2
1940	710,4	264,4	884,0	184,7	148,9	112,6	86,8	115,9	117,3	101,1	95,7	61,2	2.883,0
1941	61,2	154,7	289,4	182,8	131,1	106,6	252,6	165,6	322,7	551,5	188,8	129,0	2.418,0
1942	236,0	336,4	421,9	210,7	157,6	160,4	—	—	—	—	—	—	—
Valori cu venit fix													
1925	51,3	51,6	35,9	21,3	29,2	37,3	19,7	18,6	36,9	18,4	15,4	20,0	355,8
1926	14,7	17,3	30,1	19,4	12,6	34,5	8,5	4,0	7,9	12,2	26,3	15,0	202,7
1927	19,3	13,7	32,3	15,6	24,6	34,2	15,9	6,5	21,7	45,8	29,3	31,5	290,7
1928	57,3	54,7	44,8	41,6	40,3	43,2	40,3	46,2	46,3	34,6	26,3	19,5	495,4
1929	33,9	19,6	20,9	26,0	22,2	22,9	28,4	29,5	14,9	27,1	35,1	49,1	331,2
1930	48,4	36,4	53,2	22,9	25,4	16,4	22,3	15,4	21,7	22,6	23,4	30,2	338,3
1931	34,7	35,8	37,7	49,3	65,3	52,4	78,3	81,3	106,4	101,8	111,2	88,3	842,5
1932	83,4	80,9	80,1	85,2	62,4	83,1	68,5	54,4	63,5	57,3	77,8	58,1	854,7
1933	51,6	50,2	56,1	55,2	70,0	72,3	62,6	32,8	42,5	49,2	72,6	82,4	727,5
1934	55,0	59,7	79,4	64,3	54,0	69,3	51,2	57,8	51,3	86,0	157,4	80,5	865,9
1935	79,8	82,8	119,1	92,9	122,9	111,2	125,3	73,7	79,4	87,7	85,9	64,9	1.125,6
1936	79,1	104,2	122,3	94,2	123,4	105,8	130,3	125,1	201,5	175,6	169,0	229,9	1.660,4
1937	231,6	234,7	338,6	291,9	242,5	216,0	275,1	278,5	379,6	349,7	475,8	443,0	3.757,0
1938	377,4	394,3	506,2	380,9	786,1	318,0	393,1	314,0	457,3	485,8	296,7	259,5	4 969,3
1939	283,6	368,3	417,8	221,6	270,9	233,8	189,5	180,5	364,5	222,9	303,1	223,3	3 279,8
1940	184,3	200,2	324,7	152,1	170,9	156,4	177,1	122,0	108,5	94,0	108,4	95,5	1 894,1
1941	80,6	100,2	183,1	228,3	165,3	133,8	160,4	194,2	104,3	122,3	141,8	106,0	1.720,3
1942	83,8	189,3	193,1	144,8	113,9	209,4	—	—	—	—	—	—	—

Sursa: Buletinul lunar al Băncii Naţionale a României.

TAB. XXVIII — EMISIUNI DE ACŢIUNI ŞI OBLIGAŢIUNI IN ANII 1930—1942
(în milioane lei)

Anul	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
Emisiuni noui													
1930	260,2	142,9	90,9	66,0	157,7	303,2	58,5	1.275,1	28,5	65,1	30,0	289,1	2.767,2
1931	32,5	43,8	202,5	20,5	430,9	765,5	62,0	18,7	75,2	11,0	85,0	47,5	1 795,1
1932	119,1	14,8	15,2	37,1	57,5	9,0	11,5	16,5	1,0	5,7	7,0	62,8	357,2
1933	16,3	19,9	47,7	22,2	55,5	19,5	19,9	25,0	11,8	12 3	28,6	29,0	307,7
1934	15,9	8,6	23,7	17,0	40,4	26,6	24,3	8,7	14,1	28,2	[illegible]	63,0	288,8
1935	56,2	19,2	46,9	70,7	41,7	39,5	55,1	9,3	12,0	131,6	28,0	87,6	597,8
1936	14,1	67,4	46,5	85,4	44,1	31,6	108,5	19,2	25,6	39,4	76,7	82,0	640,5
1937	21,0	23,2	64,2	114,9	30,5	53,5	1.780,0	20,1	79,1	25,5	165,5	223,3	2.600,8
1938	22,0	50,2	310,5	1,0	27,0	82,4	107,7	24,1	62,6	70,5	34,9	382,0	1 174,9
1939	23,0	98,0	80,0	8,0	12,1	30,0	245,0	31,0	36,5	12,5	34,0	42,5	652,6
1940	27,6	40,5	31,0	185,1	8,0	11,0	126,5	44,0	26,0	5,0	—	96,0	600,7
1941	38,0	10,5	36,5	12,1	20,5	39,8	65,0	15,0	171,0	30,0	24,7	83,0	546,1
1942	491,5	30,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Majorări de capital													
1930	230,8	226,0	185,7	722,8	801,4	54,3	131,1	13,0	274,9	20,6	23,9	63,5	3,294,1
1931	9,1	24,0	68,2	3,5	93,9	160,2	55,7	61,0	10,0	12,0	8,5	213,8	719,9
1932	5,3	1,0	20,7	5,9	0,2	7,3	7,2	1,5	—	—	10,0	10,0	789,0
1933	2,5	3,5	2,5	26,5	42,5	93,2	6,2	5,6	6,0	11,5	17,3	43,7	261,0
1934	142,0	172,5	2,0	82,1	13,5	31,1	296,5	0,2	0,5	35,5	10,8	7,0	793,7
1935	33,0	104,0	28,8	24,9	31,0	103,0	7,5	33,4	63,8	27,5	98,0	48,2	603,1
1936	56,3	10,4	30,6	43,7	167,7	42,8	179,4	13,0	11,5	63,6	103,5	124,7	847,2
1937	271,8	18,6	109,0	299,9	172,8	105,5	245,4	83,8	105,0	295,0	177,5	339,2	2 223,5
1938	408,1	34,1	414,7	21,1	57,3	225,0	578,3	907,9	40,6	50,5	268,8	524,3	3.530,7
1939	686,9	23,2	112,3	117,3	47,2	557,3	100,0	28,9	60,0	24,1	80,5	474,5	2.312,2
1940	203,6	41,5	133,0	115,7	63,4	107,0	89,0	17,5	38,3	225,0	186,0	245,5	1.465,5
1941	66,3	321,2	62,6	143,0	58,5	501,0	54,5	41,6	571,0	157,0	567,5	519,7	3.063,9
1942	128,5	1.119,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Sursa: Buletinul lunar al Băncii Naţionale a României.

TAB. XXIX — INDICII VALORILOR CU VENIT VARIABIL 1908—1914 [1])

Anul	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII		IX		X		XI		XII		Media anuală
	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)
Indicele general																									
1908	—	72,1	79,6	80,5	81,8	81,0	83,4	80,9	81,0	79,4	76,7	76,6	75,1	77,8	77,5	77,1	77,1	77,1	76,5	75,6	75,0	75,0	74,2	74,5	78,0
1909	75,1	75,9	77,3	78,6	78,8	79,4	79,4	77,6	77,1	78,7	78,0	77,9	78,8	79,5	79,2	79,1	79,9	79,5	80,4	79,6	79,4	79,8	81,2	82,1	78,4
1910	82,9	84,6	85,0	85,3	87,9	88,4	88,6	90,9	90,2	91,3	94,5	94,7	93,5	95,4	98,2	97,9	98,7	98,5	96,2	97,1	96,6	97,2	99,8	102,9	91,9
1911	104,2	106,2	105,2	105,1	103,7	104,1	107,6	107,8	106,3	103,8	103,4	103,9	105,4	106,8	107,4	111,5	112,6	112,2	111,1	109,1	106,6	106,6	107,8	109,4	106,6
1912	109,7	111,5	113,1	111,7	112,8	111,4	110,3	109,9	110,3	114,5	117,4	118,2	120,0	120,4	122,0	123,7	120,2	123,4	122,6	105,4	96,3	106,2	107,1	106,1	112,8
1913	105,2	104,7	107,9	110,8	113,5	117,1	119,1	121,1	121,8	122,5	124,5	124,0	122,0	116,5	121,2	123,5	123,0	124,1	123,1	122,1	122,0	119,8	119,8	118,8	118,1
1914	121,3	121,9	122,4	121,6	121,0	121,2	119,8	117,2	112,9	114,2	113,7	113,0	111,5	109,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	117,0
Indicele acțiunilor bancare																									
1908	—	89,0	88,8	89,8	91,5	90,6	93,7	90,5	91,2	90,3	87,8	87,4	85,7	86,1	88,1	87,3	87,5	87,5	86,9	85,8	85,0	85,1	85,5	85,0	87,9
1909	85,1	85,9	87,3	88,5	89,2	88,8	88,5	86,5	85,7	86,5	85,8	86,0	87,3	88,5	88,6	88,0	87,7	87,3	88,1	87,9	87,4	88,3	90,3	90,8	87,6
1910	90,6	92,2	92,6	92,8	94,4	95,0	94,7	93,8	93,7	95,5	96,0	96,4	95,9	96,7	98,6	97,2	98,5	98,8	98,4	99,0	98,2	98,6	100,0	102,3	96,3
1911	102,3	103,7	103,1	102,7	101,4	102,5	102,4	102,6	101,8	100,6	100,4	100,1	101,1	101,8	102,5	105,2	106,2	106,9	105,7	105,1	102,2	103,2	104,6	104,5	103,1
1912	105,4	106,1	108,4	107,4	108,0	105,6	105,4	104,6	107,1	110,3	113,4	113,9	114,7	116,1	115,8	115,9	113,6	117,0	116,8	106,1	94,5	103,4	104,3	103,8	109,5
1913	102,1	102,0	105,2	108,0	110,3	114,3	116,9	118,7	119,5	120,8	122,2	120,8	119,0	114,3	118,6	120,9	120,5	122,7	121,2	120,4	121,1	120,5	120,1	118,8	115,3
1914	121,6	122,6	124,7	122,8	121,6	121,5	118,3	116,1	113,3	114,1	114,0	113,7	112,4	109,2	104,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116,1
Indicele acțiunilor societăților de asigurare																									
1908	—	69,2	70,5	71,3	72,1	71,4	73,1	71,4	70,9	68,5	65,6	65,8	64,6	69,6	66,9	67,0	66,7	66,8	66,1	65,4	64,9	65,0	62,8	64,0	67,7
1909	65,2	65,8	67,4	68,6	68,5	70,1	70,3	68,7	68,5	70,7	70,1	69,8	70,3	70,5	69,9	70,2	72,1	71,8	72,7	71,3	71,4	71,4	73,2	73,5	70,0
1910	75,2	76,9	77,9	77,9	81,4	81,9	82,4	88,0	86,7	87,1	92,0	93,1	91,0	94,0	97,9	98,6	98,9	98,3	94,1	96,2	95,0	95,9	99,6	103,9	89,4
1911	106,2	108,7	107,3	107,4	105,9	105,6	112,7	112,9	110,8	106,9	106,3	107,6	109,6	111,7	112,3	117,8	118,9	117,5	116,4	113,1	110,9	110,0	110,1	114,3	110,8
1912	114,3	116,9	117,8	115,9	117,6	117,1	115,3	115,2	113,5	118,6	121,3	122,5	125,3	124,8	128,1	131,4	126,8	129,8	128,3	104,7	98,1	109,0	109,9	108,3	117,6
1913	108,2	107,4	110,6	113,7	116,7	119,9	121,3	123,5	124,2	124,2	126,8	127,2	124,9	118,7	123,9	126,1	125,4	125,5	124,9	123,7	122,8	118,2	118,6	118,7	120,5
1914	121,0	121,0	120,1	120,4	120,3	121,0	121,4	118,2	112,6	114,4	113,2	112,3	110,6	109,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	118,0

TAB. XXX — INDICII VALORILOR, CU VENIT FIX LA 1 ȘI 15 ALE FIECĂREI LUNI, 1908—1914 [1])

Anul	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII		IX		X		XI		XII		Media anuală
	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)
Indicele general																									
1908	—	95,9	96,4	95,8	96,5	96,5	96,5	95,9	96,0	96,0	96,0	96,0	96,1	95,6	96,2	95,6	95,6	95,5	95,5	95,3	95,5	95,8	96,0	96,1	95,8
1909	95,9	95,8	95,8	95,4	95,5	95,5	95,6	95,3	95,7	95,9	96,0	96,0	95,5	95,9	95,7	95,3	95,6	95,7	95,5	95,8	95,7	95,8	96,9	97,1	95,7
1910	95,7	96,3	97,2	96,9	97,2	97,0	96,4	96,3	96,6	96,5	96,7	96,9	96,2	96,9	96,6	96,4	96,2	96,2	95,9	96,5	96,7	96,4	96,7	96,7	96,5
1911	96,9	97,0	97,6	97,2	97,3	97,2	97,2	97,0	97,0	97,1	97,1	97,9	98,4	97,6	97,6	97,6	97,8	97,8	97,4	97,2	97,3	97,5	97,8	97,7	97,3
1912	97,1	97,5	97,5	97,4	97,7	97,9	98,1	98,0	98,2	97,9	97,9	97,8	97,8	97,8	97,9	97,6	98,4	98,5	97,2	96,4	95,1	94,9	96,0	95,5	95,5
1913	95,1	95,3	95,9	95,7	96,1	96,2	96,5	96,2	96,3	96,1	96,1	95,7	94,8	93,9	95,2	95,7	95,7	95,2	95,4	95,3	94,7	94,3	94,5	94,3	93,5
1914	94,0	94,3	94,5	93,8	94,1	94,0	93,7	93,8	93,7	93,4	93,4	93,3	92,8	92,6	92,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	93,6
Indicele rentelor																									
1908		94,3	94,7	94,9	95,3	95,9	95,8	94,8	94,8	94,7	95,0	94,9	95,2	95,0	95,4	95,4	95,4	95,2	95,1	94,7	94,8	95,0	95,3	95,3	95,1
1909	95,2	95,2	95,1	94,9	95,2	95,2	95,2	94,7	94,9	94,9	95,4	95,3	95,3	95,9	95,1	95,2	95,5	95,8	95,5	95,8	95,5	95,7	96,5	96,6	95,1
1910	95,4	96,1	96,7	96,9	96,6	96,6	95,7	95,3	95,6	95,2	95,4	95,4	95,0	95,0	95,1	95,1	94,9	94,9	94,6	95,3	95,4	95,2	95,4	95,1	95,5
1911	95,7	95,9	96,3	96,2	96,2	96,2	96,0	95,7	95,5	95,9	95,8	96,3	96,5	96,5	96,7	96,9	97,2	97,0	96,2	95,8	96,0	96,3	96,1	95,8	96,1
1912	95,5	95,7	96,0	96,0	96,4	96,7	95,9	96,4	96,5	96,6	96,5	96,3	96,5	96,3	96,3	96,2	96,3	96,1	96,4	95,2	94,2	93,7	94,7	94,0	95,8
1913	94,4	94,9	95,3	95,2	95,9	95,4	95,2	94,9	94,7	94,3	94,5	94,5	94,0	92,9	93,9	94,4	94,4	93,4	94,1	94,0	92,9	92,1	92,1	92,0	94,1
1914	92,1	92,3	93,1	92,3	92,8	92,5	92,2	92,5	91,9	91,6	91,5	91,7	91,3	91,3	91,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92,0
Indicele obligațiunilor și scrisorilor de credit																									
1908	—	96,0	98,5	96,9	97,5	97,1	97,4	97,1	97,4	97,7	97,2	97,3	97,1	96,7	97,2	95,9	96,0	95,9	96,0	95,9	96,3	96,7	96,8	97,2	96,8
1909	97,1	96,5	96,7	95,9	96,0	95,9	95,9	96,0	96,6	96,9	96,7	96,9	95,8	95,9	98,3	95,4	95,5	95,6	95,6	95,7	95,9	96,0	97,4	97,6	96,2
1910	96,1	96,9	97,8	96,9	97,9	97,3	97,5	97,7	97,9	97,9	98,2	98,6	97,1	97,6	98,3	97,8	97,6	97,5	97,5	97,9	98,1	97,7	98,1	98,5	97,7
1911	98,2	98,2	98,9	98,3	98,6	98,5	98,5	98,5	98,7	98,5	98,6	99,7	100,2	98,8	98,6	98,3	98,6	98,8	98,7	98,8	98,8	99,0	99,8	100,0	98,7
1912	99,0	99,5	99,4	98,7	99,0	99,1	100,3	99,9	99,9	99,3	99,3	99,3	99,1	99,3	99,5	100,1	100,4	100,9	99,2	97,6	96,3	96,4	97,4	97,0	98,8
1913	95,9	95,8	96,6	96,2	96,0	97,0	97,8	97,5	97,9	97,9	97,6	96,8	95,6	94,8	96,6	97,0	97,1	97,0	96,8	96,5	96,5	96,6	96,8	96,7	96,6
1914	96,2	96,5	96,2	95,6	95,6	95,7	95,5	95,2	95,7	95,4	95,5	95,2	94,6	94,0	93,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	95,4

[1]) *Sursa:* N. Caranfil et D. Iordan: Etude statistique sur les valeurs mobilières en Roumanie. Giard, Paris 1931.

TAB. XXXI — INDICII VALORILOR

Anul	I		II		III		IV		V		VI	
	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
												Indicele
1920	134,8	137,1	136,7	142,2	—	156,9	148,7	139,5	149,9	140,9	145,8	142,6
1921	127,3	124,3	123,8	125,5	119,3	111,4	112,1	109,8	108,2	105,6	107,3	108,0
1922	101,2	103,1	109,1	108,0	109,0	108,7	105,5	106,6	107,3	106,0	113,8	117,2
1923	109,3	110,3	113,4	110,5	111,3	110,5	112,4	120,4	111,4	107,5	102,5	100,4
1924	103,4	104,7	110,2	115,0	113,9	110,5	109,5	107,3	105,0	102,8	100,0	100,0
1925	93,0	93,8	93,5	94,5	98,4	96,2	96,1	97,9	97,0	100,0	102,9	100,0
1926	100,7	102,5	105,9	107,8	112,5	112,5	110,0	107,8	112,0	108,3	107,7	103,7
1927	98,6	98,9	98,2	98,6	99,0	101,2	101,3	99,8	100,3	107,7	106,6	102,2
1928	110,0	114,4	117,9	119,1	128,4	136,8	140,5	138,3	145,5	159,3	166,6	167,6
1929	142,3	155,0	160,4	155,2	150,7	148,2	149,0	140,7	141,9	136,0	133,6	128,0
1930	106,0	108,2	105,1	105,0	99,7	95,2	93,3	94,3	92,4	91,9	85,9	80,8
												Indicele acțiu
1920	163,5	162,8	158,5	166,9	—	187,4	180,0	161,3	179,1	172,8	175,5	175,2
1921	156,4	156,6	156,3	165,7	153,4	139,0	138,2	135,3	133,0	131,1	134,3	142,6
1922	118,2	114,7	125,0	121,3	126,6	124,8	119,3	116,0	114,3	115,4	125,5	119,5
1923	114,4	115,2	116,2	116,1	117,7	113,2	112,1	107,4	107,7	101,6	97,6	97,1
1924	98,7	99,5	103,6	108,6	106,0	105,3	105,2	102,1	97,5	95,9	93,5	95,8
1925	96,5	100,4	100,0	100,1	101,1	99,0	107,0	106,7	107,9	107,1	110,7	105,7
1926	99,6	100,8	102,3	105,5	107,8	105,3	102,2	93,2	100,9	100,7	97,2	97,0
1927	98,6	101,7	103,7	104,6	104,9	106,1	108,8	104,3	106,0	117,1	119,9	117,6
1928	127,6	129,5	132,1	132,8	132,3	144,5	159,0	155,9	170,2	188,8	194,5	196,7
1929	178,6	202,1	206,5	186,0	184,9	181,9	175,8	148,4	161,2	159,4	162,8	148,2
1930	127,6	127,2	126,7	125,1	117,2	112,2	110,3	108,2	107,1	104,8	98,1	93,2
												Indicele acțiunilor
1920	106,1	111,5	114,9	117,6	—	126,4	117,4	117,8	119,0	109,1	110,3	105,6
1921	97,9	94,2	96,0	95,2	87,5	86,2	86,2	89,1	86,9	86,8	85,4	84,2
1922	84,5	87,1	92,8	90,5	86,8	85,3	81,5	81,5	86,1	73,7	71,1	68,9
1923	77,0	77,2	79,2	70,1	70,2	70,4	70,4	70,8	69,5	71,0	69,4	70,0
1924	96,8	97,5	99,1	98,7	102,3	102,5	98,7	97,2	95,0	93,0	93,9	92,9
1925	91,8	90,2	90,1	95,6	108,5	106,2	103,2	100,9	100,8	112,1	111,9	108,7
1926	99,4	101,5	101,6	103,7	104,3	109,9	107,2	108,2	109,3	109,3	106,6	101,2
1927	96,8	91,8	95,6	98,8	97,0	108,6	105,1	105,6	—	107,8	108,4	102,8
1928	102,2	106,5	110,2	113,5	118,5	136,4	147,2	143,4	145,6	158,3	163,7	162,7
1929	128,6	142,1	147,3	147,5	137,9	139,5	141,4	141,8	140,6	138,9	135,4	132,5
1930	110,8	114,5	113,8	112,6	112,3	108,4	107,4	105,7	102,1	103,4	97,1	95,1
												Indicele acțiu
1920	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94,8	88,8
1921	101,9	95,2	89,2	90,0	88,0	83,3	82,5	78,9	79,3	71,6	71,1	71,7
1922	79,7	87,0	91,2	99,8	102,6	100,3	103,6	109,8	106,1	109,3	130,8	154,5
1923	133,1	135,9	14,1	142,2	143,2	146,9	153,8	180,4	158,2	147,8	137,2	131,1
1924	122,1	125,4	136,9	143,0	140,0	126,1	131,2	125,4	127,6	122,6	116,4	118,6
1925	100,1	97,9	96,8	94,9	95,1	91,4	93,4	94,0	91,8	88,2	92,1	89,6
1926	110,4	113,3	117,0	119,5	130,2	126,9	126,4	122,0	131,7	129,3	120,8	114,8
1927	89,9	90,9	88,8	87,4	84,0	82,2	79,9	77,7	77,9	77,6	72,6	70,7
1928	63,1	65,2	66,0	66,6	79,0	71,1	68,4	68,4	71,3	74,1	75,6	72,1
1929	64,2	65,2	68,6	65,4	62,2	62,1	61,0	57,3	54,1	52,6	49,1	50,1
1930	35,5	34,2	31,9	32,2	29,9	27,9	30,7	32,2	32,5	30,6	29,4	26,7
												Indicele acțiu
1920	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	202,7	201,1
1921	153,2	151,0	153,8	150,9	148,2	137,1	141,6	135,7	134,0	133,2	130,6	133,5
1922	122,6	123,7	126,7	120,3	119,2	124,2	117,5	118,5	123,1	125,5	128,0	125,9
1923	112,6	112,7	117,2	113,8	113,5	113,6	113,6	123,2	110,3	110,0	105,6	103,5
1924	97,0	96,6	101,5	109,8	107,4	107,6	103,0	104,7	99,6	99,7	96,2	93,0
1925	89,7	86,8	87,1	87,6	88,9	88,6	90,9	90,2	90,3	93,0	97,1	96,0
1926	93,4	93,1	102,4	102,9	107,5	107,6	104,2	107,6	106,2	103,9	106,1	102,0
1927	109,6	111,4	106,9	103,6	109,6	108,4	115,5	111,4	121,9	128,3	125,3	118,1
1928	148,0	156,6	162,9	163,6	183,7	195,6	197,1	185,3	194,9	215,8	232,8	239,1
1929	198,0	211,0	219,6	222,3	217,9	209,4	217,8	215,1	201,3	193,2	187,4	181,6
1930	150,5	156,9	148,3	150,1	139,7	132,0	124,8	131,3	127,9	129,1	119,1	118,3
												Indicele acțiunilor
1920	385,3	429,4	522,6	563,8	—	669,9	648,8	622,1	606,7	503,6	514,8	499,9
1921	462,6	491,3	443,4	424,5	416,3	380,3	369,6	332,3	311,5	327,4	308,7	314,3
1922	258,1	263,2	285,4	278,2	272,1	254,2	241,5	238,5	276,1	257,4	253,4	253,2
1923	175,4	175,4	187,3	189,5	190,9	188,9	186,8	176,8	175,3	167,9	165,6	168,3
1924	142,3	141,5	143,0	153,1	156,4	149,0	148,3	148,2	143,1	138,2	132,1	130,9
1925	120,8	100,7	96,5	97,5	99,9	100,0	93,4	97,4	94,1	92,8	119,7	115,2
1926	98,0	102,1	104,0	110,6	110,5	113,1	95,2	96,5	96,9	98,4	101,7	99,5
1927	76,5	75,7	77,1	73,4	73,3	71,5	70,1	72,8	77,1	81,8	78,6	77,0
1928	80,5	90,9	100,1	98,6	98,8	100,1	114,6	110,3	114,1	127,7	137,1	133,1
1929	108,3	112,3	113,7	112,6	99,8	105,6	105,9	100,2	99,6	98,5	88,9	90,7
1930	85,5	85,1	73,9	70,9	68,1	64,5	65,8	67,2	63,7	—	56,9	55,9

*) Fără navigație.
Sursa: N. Caranfil et D. Iordan: Etude statistique sur les valeurs mobilières en Roumanie. Giard, Paris 1931.

CU VENIT VARIABIL LA 1 ȘI 15 ALE FIECĂREI LUNI

VII		VIII		IX		X		XI		XII		Media anuală
1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	
(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)

general *)

138,1	126,5	131,3	130,9	139,8	144,5	141,5	132,4	127,9	124,3	127,2	131,7	137,6
103,1	103,1	99,3	100,9	99,4	99,8	100,2	98,5	98,6	99,9	98,3	99,2	108,3
114,7	121,1	122,2	119,6	121,3	116,3	112,4	112,1	112,9	113,7	112,9	110,4	111,5
100,6	99,2	100,2	104,2	105,7	106,8	105,4	100,2	98,5	101,4	103,2	106,0	106,0
99,8	101,4	102,1	98,8	97,0	93,2	86,3	82,7	83,7	87,2	89,6	94,1	100,9
98,4	97,1	96,0	96,8	96,6	95,9	95,2	94,0	93,6	93,6	94,6	99,5	96,7
104,9	100,2	100,1	99,2	96,8	94,7	92,3	94,1	90,3	92,7	94,2	97,2	100,9
101,9	98,3	97,9	98,9	100,0	104,3	104,5	107,3	106,4	104,9	104,2	105,2	101,7
156,8	158,3	140,4	148,0	157,1	149,4	141,8	142,2	148,6	147,2	142,4	141,8	142,1
122,5	124,5	124,6	124,1	123,5	122,6	112,4	115,6	111,0	112,2	106,4	105,1	133,0
82,6	83,6	86,0	88,6	88,7	86,5	85,5	82,3	79,1	78,7	76,3	75,7	83,7

nilor bancare

165,8	162,8	169,9	116,7	171,6	169,0	176,3	168,8	163,9	162,4	158,1	170,0	174,6
135,7	135,6	131,1	131,6	127,4	124,6	128,0	124,1	120,0	115,9	116,0	115,5	135,8
101,9	120,5	119,1	118,0	117,0	114,3	111,6	111,4	113,8	121,3	112,6	110,1	117,1
98,5	98,2	102,5	104,0	104,4	106,9	100,8	99,4	98,8	95,6	99,8	96,6	105,9
95,3	94,6	98,6	96,7	95,9	93,2	89,2	88,5	88,0	88,7	90,4	96,3	96,8
104,5	102,9	103,0	102,3	101,4	102,2	105,2	103,6	99,6	99,1	97,2	101,1	102,0
97,5	95,7	96,2	96,7	96,2	96,1	92,9	94,7	92,0	93,4	96,6	96,7	98,3
113,9	114,3	116,3	117,7	124,1	124,2	125,2	124,3	124,0	121,3	122,1	124,2	114,4
187,3	190,8	166,8	176,9	183,0	180,9	172,1	176,1	177,8	175,3	172,8	179,3	166,8
143,2	152,0	152,0	152,0	148,3	146,9	131,4	135,3	130,7	133,5	129,1	127,9	163,8
95,4	95,8	100,2	101,5	105,2	103,5	100,5	98,7	91,5	91,4	89,5	88,0	104,9

de asigurare

101,6	93,1	94,6	93,5	95,1	96,9	100,1	96,8	96,8	98,2	100,1	99,9	106,1
78,4	77,8	75,8	78,7	78,2	79,6	75,7	77,5	74,4	77,1	77,6	81,0	85,4
80,3	86,0	86,1	86,1	78,7	81,5	79,8	80,6	81,5	79,6	77,5	78,9	83,2
67,3	63,6	64,6	68,2	74,3	82,3	90,4	78,7	82,0	98,7	97,1	103,4	75,7
95,8	96,5	94,2	90,4	87,2	86,2	83,3	77,3	78,0	86,3	80,3	84,7	92,6
104,9	102,9	105,3	100,9	101,5	98,3	99,6	96,3	98,4	99,3	99,8	101,0	100,5
102,1	94,9	93,7	92,1	90,5	88,9	85,7	88,4	88,3	88,4	96,4	98,0	97,4
106,5	97,4	95,8	97,9	98,5	102,8	101,0	100,8	101,5	101,4	100,7	100,4	101,5
146,3	145,8	137,7	137,7	143,6	135,7	122,3	122,1	134,1	136,0	131,7	128,2	131,8
122,5	124,8	125,2	124,4	123,9	121,0	120,7	122,9	121,9	121,6	108,3	108,8	130,9
92,5	91,6	92,5	92,3	91,5	92,0	89,9	87,4	87,3	85,1	85,0	85,3	98,1

nilor petrolifere

87,9	71,9	—	82,4	111,5	117,2	100,4	92,7	88,6	74,2	87,0	104,2	90,8
67,6	68,6	73,5	72,6	72,8	75,5	72,5	73,3	76,2	78,8	77,1	78,3	79,3
143,9	146,9	151,3	142,3	146,2	140,6	137,5	138,8	137,1	134,7	140,7	137,0	122,5
130,4	129,3	133,6	139,6	139,9	133,2	127,9	116,2	113,9	115,0	119,5	125,1	135,9
115,2	120,1	122,4	119,1	113,8	103,6	91,2	84,0	84,6	91,5	102,0	102,2	116,9
90,3	91,1	91,8	91,3	90,5	91,1	86,5	88,2	88,4	89,4	93,5	107,1	92,5
115,0	110,9	109,1	109,2	103,6	97,9	97,7	95,2	88,0	87,5	84,7	87,4	111,2
69,4	65,4	64,3	61,4	68,2	68,3	68,9	69,9	64,1	61,4	61,7	60,8	74,1
71,4	68,7	64,0	64,0	65,6	63,0	61,7	60,8	68,8	70,8	66,1	65,2	68,4
46,6	46,1	44,6	44,6	41,9	42,2	40,8	39,7	36,9	38,4	36,3	36,4	50,2
24,7	25,5	26,1	26,3	26,2	26,2	25,3	21,2	20,7	20,0	16,5	17,9	27,0

nilor industriale

197,2	178,1	183,3	181,1	181,1	194,8	184,2	176,5	170,6	162,2	153,8	151,7	187,2
130,4	130,6	121,5	120,7	119,8	119,4	125,9	119,5	123,6	127,7	122,4	122,4	128,6
132,7	131,0	132,3	132,0	134,5	129,0	120,5	117,9	119,2	119,3	121,7	115,8	124,8
106,5	105,7	102,2	104,9	104,6	105,0	102,8	106,4	99,2	96,0	96,4	99,0	107,0
93,0	94,6	93,2	89,6	91,1	90,0	81,4	81,2	84,1	82,4	86,1	88,2	94,5
93,9	91,6	93,7	92,4	92,7	91,6	89,7	87,5	88,0	86,8	88,2	89,2	90,8
105,1	99,1	100,4	99,0	96,9	95,6	93,2	98,1	93,0	101,7	99,5	106,9	100,6
118,0	116,0	115,2	118,4	118,4	121,7	123,2	131,1	135,8	135,1	132,7	135,2	119,3
222,2	228,0	192,9	213,4	235,8	217,9	211,2	200,1	214,0	206,6	199,2	194,5	199,5
178,1	175,2	179,3	175,3	177,3	173,1	156,6	165,0	154,5	151,4	151,6	147,6	186,8
118,0	121,4	125,2	134,0	132,2	124,2	126,5	121,9	118,1	113,9	114,3	111,7	123,7

de navigație

488,9	540,9	506,2	504,3	539,0	566,0	552,4	494,7	504,0	512,5	487,6	408,5	535,5
304,2	291,1	272,3	281,5	280,3	280,9	265,6	254,3	221,4	225,0	250,3	256,0	323,5
264,7	263,7	262,3	262,6	240,2	214,2	183,5	201,9	193,5	185,3	174,9	171,8	242,1
165,9	163,5	164,8	164,3	158,5	160,3	154,7	156,7	143,5	145,2	139,0	142,3	165,3
126,8	129,3	130,5	133,7	130,6	128,0	125,3	126,8	119,9	115,8	119,4	106,4	135,0
117,8	116,5	122,1	114,4	118,2	117,1	116,5	105,7	104,0	100,0	100,4	99,9	105,7
101,3	90,9	76,2	79,0	80,7	78,8	78,2	80,4	79,8	81,1	76,1	76,0	93,2
78,9	75,3	81,9	73,0	70,0	71,2	71,5	71,3	73,9	73,1	75,6	76,2	74,8
127,9	133,3	109,4	118,8	126,3	118,4	122,7	119,7	121,4	115,6	107,2	110,3	112,7
87,8	87,4	103,0	105,1	105,1	102,6	102,2	101,9	101,9	101,7	99,0	99,0	101,3
56,6	56,4	58,3	58,7	59,5	59,0	57,5	57,4	54,7	53,6	55,4	55,5	62,0

TAB. XXXII — INDICII LUNARI AI VALORILOR CU VENIT VARIABIL, 1931—1942

Anul	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Media anuală
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
Indicele general													
1931	73,5	69,4	75,7	70,8	78,5	59,5	70,3	69,7	62,9	57,1	58,6	66,0	67,7
1932	58,5	50,2	43,9	60,3	54,8	68,0	44,7	39,6	27,7	47,5	46,7	55,7	49,8
1933	53,1	44,6	62,0	75,6	63,3	69,0	71,3	47,0	40,4	44,0	59,6	91,3	60,1
1934	69,9	89,0	93,2	94,9	119,2	117,7	104,4	111,6	81,9	127,8	117,3	93,8	101,7
1935	96,7	126,7	143,4	145,5	96,5	195,8	175,0	206,6	185,3	245,5	231,5	268,4	176,4
1936	254,9	171,2	144,1	224,6	204,0	194,9	194,3	130,3	192,0	147,2	131,8	112,2	175,0
1937	54,7	54,0	136,9	147,5	104,9	130,0	82,2	91,3	90,9	85,7	105,2	109,9	99,6
1938	117,8	120,5	113,4	80,0	119,4	113,6	116,3	138,4	136,1	142,2	149,4	156,4	125,3
1939	161,6	122,8	131,3	130,2	142,4	132,0	123,4	126,8	119,2	80,2	65,1	63,6	116,5
1940	76,0	76,7	85,9	86,7	96,1	84,0	107,3	134,2	123,2	126,7	140,0	132,3	105,7
1941	126,1	137,1	121,8	112,6	117,2	123,3	161,4	160,9	152,6	193,5	212,9	191,4	150,9
1942	299,3	321,8	168,4	190,3	247,6	164,0	170,3	186,4	—	—	—	—	—
Indicele acțiunilor bancare													
1931	96,7	93,6	89,9	84,5	89,3	81,2	78,6	74,0	67,9	65,1	57,2	74,4	79,4
1932	68,8	65,4	65,9	67,7	57,8	57,0	57,2	59,4	64,0	73,8	64,2	63,2	63,7
1933	56,3	62,6	56,6	51,3	63,0	71,1	66,8	67,5	65,1	65,2	60,2	62,6	62,4
1934	61,6	69,5	72,8	69,5	73,0	73,3	76,4	63,1	58,0	79,6	70,7	64,1	69,3
1935	64,1	70,6	74,0	69,0	71,4	73,7	70,6	74,4	74,1	67,8	70,1	76,8	71,4
1936	73,6	72,4	80,7	72,5	68,6	68,8	67,0	71,8	63 0	73,3	82,6	74,8	72,4
1937	69,1	73,7	72,6	75,8	74,5	73,2	71,3	75,2	80,8	87,9	87,1	87,9	77,4
1938	84,6	82,8	81,7	81,4	83,5	86,4	90,4	92,0	86,5	88,9	91,1	89,6	86,6
1939	94,1	95,3	90,8	85,4	87,8	86,7	86,8	89,2	83,8	86,0	104,0	97,1	90,6
1940	104,4	102,1	104,9	87,4	90,0	83,8	87,2	92,7	82,7	81,0	82,6	79,6	89,9
1941	85,5	88,5	91,7	88,0	88,0	96,9	107,6	108,7	114,5	121,7	116,0	120,3	102,3
1942	122,0	129,4	131,5	133,7	123,4	90,9	119,1	119,0	137,0	145,4	141,4	176,3	—
Indicele acțiunilor petrolifere													
1931	8,5	10,1	9,6	8,5	7,4	8,0	7,0	5,6	4,7	5,3	5,1	4,5	7,0
1932	4,4	5,3	5,7	4,8	4,4	6,8	4,8	5,8	7,7	9,5	8,6	8,1	6,3
1933	8,8	7,9	7,4	7,4	9,5	10,0	10,5	10,9	13,2	13,3	14,5	13,8	10,6
1934	13,0	13,2	13,5	12,4	13,5	12,5	11,0	10,4	10,6	11,0	10,7	11,3	11,9
1935	12,0	12,2	12,3	12,6	15,5	14,2	14,3	14,5	14,3	13,6	14,1	13,2	13,6
1936	13,5	13,9	9,3	12,4	11,7	11,3	10,0	10,6	10,6	12,1	13,5	9,7	11,6
1937	13,6	18,0	17,4	15,0	14,8	13,6	14,2	15,9	15,1	14,0	13,9	13,2	14,9
1938	11,2	12,0	11,8	12,3	13,2	14,4	13,6	12,6	12,1	11,9	12,3	11,9	12,5
1939	12,6	12,3	10,7	11,6	11,0	10,3	10,1	10,2	10,1	13,2	26,4	26,1	13,7
1940	31,9	41,1	42,4	34,8	30,7	24,5	19,8	21,6	23,7	16,5	15,7	15,0	26,5
1941	14,7	15,2	22,7	18,9	21,6	22,0	29,1	26,9	34,3	40,3	33,1	34,7	26,1
1942	35,8	39,0	51,5	47,5	49,5	42,8	41,6	48,0	46,8	49,2	43,3	60,0	—
Indicele acțiunilor industriale													
1931	67,1	69,9	66,9	66,0	64,5	52,0	47,8	43,7	46,4	45,3	44,8	46,0	55,0
1932	44,7	42,3	41,4	59,8	44,0	43,6	32,5	40,8	52,2	66,2	65,2	71,8	50,4
1933	76,6	68,5	67,1	80,9	82,5	82,4	82,3	81,7	92,1	86,9	87,1	102,5	82,6
1934	108,1	110,3	124,2	132,9	141,9	129,8	117,1	118,8	122,0	132,6	124,6	122,7	123,7
1935	171,3	128,7	155,2	159,1	182,6	189,6	163,5	188,4	189,8	183,0	178,0	210,6	175,0
1936	201,2	206,0	187,0	236,9	229,2	186,5	201,7	182,9	190,2	202,0	215,3	203,8	203,6
1937	156,1	153,6	180,1	208,2	194,7	186,2	185,5	190,2	181,9	182,2	180,8	177,7	181,4
1938	161,3	161,2	160,7	168,4	176,1	178,9	169,5	176,7	174,2	179,6	196,2	195,7	174,9
1939	215,7	215,2	210,5	209,9	194,1	177,6	142,4	164,6	156,3	176,2	199,5	192,5	187,9
1940	194,5	209,0	223,1	187,6	176,7	166,1	142,3	156,9	161,3	134,4	146,9	130,0	169,1
1941	133,6	150,0	166,4	127,6	140,0	156,6	198,5	193,7	217,3	271,5	261,8	227,0	187,0
1942	235,2	257,1	213,4	191,0	186,0	176,2	181,8	201,8	208,7	193,9	218,7	283,8	—
Indicele acțiunilor de transporturi													
1931	160,1	138,7	165,7	153,5	148,6	142,1	154,5	164,5	159,9	166,0	157,6	157,2	155,7
1932	170,3	177,5	165,1	157,5	160,5	186,0	185,6	185,6	209,7	218,4	227,5	222,4	188,9
1933	252,6	224,5	235,2	225,5	265,8	245,6	253,7	257,5	246,7	295,9	295,8	349,8	262,4
1934	277,3	293,5	262,2	293,7	374,8	337,8	376,6	381,3	337,1	439,6	444,0	387,7	350,5
1935	474,8	500,0	411,0	387,9	388,3	579,3	582,9	648,5	629,6	593,5	592,1	578,9	530,6
1936	586,1	565,8	621,2	533,8	466,4	481,1	472,7	427,6	434,8	383,2	480,6	490,1	495,3
1937	452,1	406,3	455,2	348,8	390,8	458,3	291,6	442,8	369,2	413,3	519,9	263,6	401,0
1938	427,6	456,6	489,6	310,1	418,0	342,5	358,2	312,3	378,0	440,2	385,1	344,5	388,6
1939	414,4	130,9	170,0	147,0	143,2	122,5	162,9	133,0	137,8	146,2	178,3	187,4	172,8
1940	214,4	191,7	221,4	268,5	202,0	204,3	274,6	260,6	286,4	193,9	292,4	279,4	240,8
1941	230,7	267,7	292,9	235,4	251,7	260,8	312,8	328,3	342,9	312,5	425,1	362,5	301,9
1942	505,1	606,3	545,8	550,2	737,5	581,5	492,3	318,2	460,4	481,8	499,2	699,9	—

Sursa: Buletinul lunar al Băncii Naționale a României.

TAB. XXXIII — INDICII VALORILOR CU VENIT FIX LA 1 ŞI 15 ALE FIECĂREI LUNI, 1920—1930

Anul	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII		IX		X		XI		XII		Media anuală
	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	1	15	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)
Indicele general																									
1920	99,8	100,2	97,2	96,2	89,8	94,9	93,0	92,5	91,2	91,2	90,9	90,3	81,1	87,5	89,9	87,2	85,4	85,5	85,7	85,2	84,3	84,7	84,4	83,9	89,7
1921	83,5	83,5	82,5	82,9	82,6	83,0	82,5	82,4	81,3	80,8	81,5	83,1	84,2	82,6	81,5	81,0	80,7	79,7	80,3	79,1	79,0	79,8	79,3	81,6	82,4
1922	83,9	81,8	81,8	81,3	82,4	81,7	81,1	80,8	80,7	79,8	79,5	79,3	80,9	79,1	79,0	77,1	76,9	78,0	77,5	76,5	77,1	76,9	76,3	76,5	79,8
1923	75,8	75,9	73,1	73,2	72,5	71,4	70,3	68,1	63,5	64,0	64,0	65,1	65,6	63,7	63,1	60,9	59,9	60,9	58,0	54,7	55,3	58,2	59,8	61,6	64,8
1924	62,5	63,6	63,4	65,8	63 1	63,0	61,9	59,9	59,2	58,5	56,9	54,8	54,9	54,9	55,8	55,3	54,3	51,3	51,2	52,0	48,6	51,5	51,2	52,2	57,2
1925	51,7	51,7	52,7	53,6	54,5	53,9	54,5	54,9	54,5	54,0	57,9	58,9	55,2	54,6	53,2	51,3	50,9	52,7	51,9	50,7	49,3	48,7	49,4	48,6	53,7
1926	51,1	48,9	48,3	49,3	49,4	49,3	49,3	50,0	50,2	50,5	50,7	50,4	50,5	48,7	48,2	48,3	47,9	47,6	45,4	47,0	45,7	45,6	47,4	48,3	49,2
1927	49,4	49,7	48,5	49,5	51,6	53,8	54,1	52,9	53,6	52,8	52,8	52,5	52,0	50,5	50,9	50,9	49,4	50,3	51,2	51,8	52,3	51,3	51,6	52,2	51,6
1928	55,8	58,1	60,5	60,7	64,2	63,7	64,9	64,4	66,3	65,5	65,8	66,2	68,3	65,9	65,5	66,2	66,4	65,2	64,6	65,7	63,9	64,2	64,3	65,3	64,3
1929	63,2	63,9	65,4	65,5	65,6	63,5	63,4	63,5	61,5	59,2	57,0	56,2	56,1	57,4	56,9	57,1	56,2	56,3	54,2	52,4	53,3	53,7	53,6	54,3	59,0
1930	53,5	52,9	52,7	52,3	53,2	52,7	52,6	53,2	53,6	53,9	53,5	53,3	52,6	52,2	51,9	52,5	52,5	51,5	51,7	51,8	51,3	50,9	52,1	53,3	52,4
Indicele rentelor																									
1920	93,1	93,0	91,0	88,0	89,9	86,8	85,7	85,0	84,0	83,7	84,0	83,2	83,4	85,2	85,0	84,0	84,5	85,8	83,6	83,0	82,1	81,8	80,8	79,8	86,4
1921	78,2	78,5	79,5	78,0	76,8	77,7	81,4	80,0	79,0	80,9	81,6	83,0	83,1	84,6	83,4	84,1	83,2	81,4	80,7	77,0	76,9	79,8	79,6	83,2	80,7
1922	82,9	82,9	82,7	82,8	82,9	83,1	84,1	82,9	82,0	79,8	79,0	80,3	83,2	81,5	82,9	82,3	82,4	82,7	83,2	81,0	81,6	82,0	80,8	80,7	81,5
1923	82,5	81,8	79,3	78,7	79,5	73,2	72,4	71,4	61,4	61,8	65,1	65,6	65,1	66,0	63,8	62,0	60,0	63,0	61,6	55,9	52,7	54,0	56,5	60,7	67,6
1924	61,4	64,7	65,5	70,0	65,3	68,0	65,1	65,0	63,6	62,8	60,9	58,4	57,5	58,3	59,0	57,5	56,5	55,6	53,1	54,0	55,9	55,4	56,0	56,4	61,5
1925	56,0	57,6	59,4	59,4	59,3	59,5	60,0	57,3	55,0	56,2	58,3	58,0	59,0	58,8	57,5	56,6	55,0	55,7	56,2	55,3	52,0	50,1	51,9	51,0	56,5
1926	52,3	53,2	51,9	50,6	53,4	53,3	52,9	54,1	52,8	52,9	51,6	52,0	51,9	49,2	49,0	48,6	47,4	47,0	46,9	47,3	47,0	46,7	47,7	50,1	50,1
1927	50,7	51,3	52,0	51,7	53,0	55,0	56,9	56,4	58,1	55,2	55,1	54,8	54,2	52,9	53,8	54,0	53,5	53,2	54,1	54,8	53,8	53,5	52,7	53,7	54,0
1928	58,4	60,7	65,1	64,5	70,4	69,4	70,3	70,9	73,9	71,2	71,9	71,2	70,7	67,7	66,5	67,5	68,0	66,1	64,5	66,0	65,6	66,1	64,5	65,1	66,4
1929	65,7	66,6	68,3	67,0	65,3	64,7	64,5	63,6	63,9	97,2	54,7	56,9	57,4	57,9	59,0	58,6	58,7	58,5	57,6	54,0	56,1	57,0	57,7	57,2	61,2
1930	57,5	57,5	56,5	56,5	58,4	58,2	58,0	59,0	59,1	59,7	59,0	58,6	58,1	57,6	56,6	57,1	57,6	56,7	56,7	56,6	54,7	54,1	56,0	57,2	57,1
Indicele obligaţiunilor																									
1920	—	—	—	—	—	—	—	—	87,3	85,7	87,3	87,5	83,0	87,5	—	83,2	81,5	80,0	81,9	82,0	80,9	82,0	80,9	80,1	83,8
1921	80,8	80,9	80,4	79,5	79,6	79,9	79,7	79,7	79,7	79,7	79,4	80,8	82,0	79,7	79,7	78,9	78,9	77,6	79,2	78,9	78,9	78,9	78,9	78,4	79,8
1922	82,4	78,8	79,0	79,0	79,0	79,9	78,0	78,0	78,9	78,0	77,5	77,4	77,8	77,9	80,2	77,4	76,0	78,3	76,8	76,8	76,8	75,5	75,5	76,5	78,9
1923	74,7	75,2	74,7	73,7	72,4	74,7	73,4	67,0	70,4	70,4	70,4	72,4	72,4	68,5	68,5	64,2	60,5	63,9	61,1	55,9	60,7	67,1	67,2	67,2	65,5
1924	67,2	67,1	66,8	68,0	66,3	63,6	64,1	59,2	59,2	59,2	59,2	56,8	56,8	56,8	59,4	59,9	58,5	52,9	53,5	55,0	53,3	50,2	50,7	52,6	58,7
1925	53,1	52,5	53,1	53,9	56,1	54,5	54,9	58,0	57,5	57,1	64,4	64,4	57,0	57,1	55,3	50,8	51,5	54,0	52,9	50,2	50,1	50,7	50,9	50,5	56,3
1926	53,0	50,7	50,3	52,7	50,7	49,7	49,7	49,7	51,0	48,7	53,0	54,0	54,6	55,5	54,0	54,0	55,5	55,5	50,3	53,1	51,7	51,7	52,7	52,5	52,1
1927	55,7	55,0	51,6	53,1	53,1	53,9	57,9	54,1	54,1	54,1	53,7	53,7	54,1	53,5	53,5	53,5	48,6	51,7	51,1	51,1	53,4	52,7	54,1	54,0	53,7
1928	55,7	59,1	59,7	59,7	60,7	60,7	62,9	60,7	60,7	61,2	61,2	61,2	69,2	68,6	71,6	71,9	71,9	71,9	71,9	71,9	69,6	69,6	70,0	71,5	63,8
1929	66,5	66,5	68,0	68,7	67,6	67,7	67,5	69,4	64,3	63,7	63,6	59,3	59,6	60,0	59,6	59,5	59,0	59,7	—	—	—	—	—	—	64,0
1930	55,3	53,3	53,3	52,9	52,8	52,4	52,3	52,5	52,8	53,1	52,9	52,8	52,8	52,8	53,0	53,0	52,3	52,3	52,2	52,3	52,4	52,1	52,9	53,7	52,9
Indicele scrisorilor de credit																									
1920	106,5	103,9	103,5	103,4	—	100,3	100,2	100,2	99,9	99,9	98,2	97,8	96,5	95,0	94,7	92,4	91,4	93,0	92,3	91,8	91,2	91,5	93,0	93,1	98,8
1921	92,0	90,3	88,6	92,3	92,3	92,5	87,3	86,2	85,7	82,2	84,4	86,3	85,4	85,0	82,1	81,0	80,9	81,1	81,5	81,7	81,4	81,3	83,0	84,4	86,7
1922	89,6	84,7	84,4	83,7	86,3	82,7	82,2	82,8	82,0	82,3	82,9	80,9	80,3	78,0	74,9	73,0	72,7	73,0	73,0	71,7	73,3	73,8	73,0	72,7	79,0
1923	70,3	70,9	64,8	67,2	65,7	64,2	63,8	62,0	57,1	55,4	54,4	54,7	57,0	54,3	55,0	55,2	52,5	53,1	48,8	51,5	51,5	51,9	54,1	53,5	61,2
1924	57,8	57,4	56,6	57,4	55,8	55,5	55,5	54,2	53,2	51,7	48,6	47,2	48,7	47,9	46,7	46,4	45,9	45,3	45,4	45,6	45,8	46,4	45,3	45,5	51,5
1925	43,4	42,7	42,6	45,6	45,9	45,6	46,4	47,8	46,4	47,2	48,7	49,6	48,0	45,9	44,7	44,7	44,4	44,6	45,1	45,0	44,7	44,4	44,1	43,7	46,1
1926	40,9	41,4	41,5	43,0	43,2	43,9	43,1	43,9	39,3	45,7	45,2	43,3	40,0	39,2	39,3	40,3	38,5	38,1	38,5	38,4	38,2	38,0	39,9	40,3	41,9
1927	39,3	40,2	40,7	41,2	46,3	43,7	43,2	43,7	47,1	48,4	48,6	48,3	47,2	43,7	43,8	43,3	43,8	43,6	47,5	48,7	48,9	46,7	47,2	47,9	44,0
1928	52,6	53,5	55,5	57,2	60,6	60,2	60,5	60,8	63,7	63,9	63,7	64,0	64,0	60,2	56,2	56,9	57,1	55,0	53,9	57,1	57,8	57,7	56,5	57,4	58,1
1929	55,4	57,1	58,3	59,2	56,9	56,4	56,4	55,7	54,7	53,1	50,6	51,2	49,7	53,0	50,4	49,2	49,0	48,7	49,1	49,2	48,7	49,3	48,1	49,0	53,6
1930	46,9	46,2	45,1	45,6	46,7	45,9	45,7	46,4	47,2	47,1	47,1	46,7	45,1	44,4	44,1	45,6	46,1	45,3	44,3	44,7	45,1	44,9	46,0	47,5	45,8

Sursa: N. Caranfil et D. Iordan: Etude statistique sur les valeurs mobilières en Roumanie. Giard, Paris 1931.

TAB. XXXIV — INDICII LUNARI AI VALORILOR CU VENIT FIX, 1931—1942

Anul	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Media anuală
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
							Indicele general						
1931	108,5	110,4	114,4	116,5	116,5	116,0	112,6	112,3	101,4	96,2	98,4	90,6	107,6
1932	86,5	83,5	76,7	71,7	62,0	66,6	61,4	61,9	67,4	66,2	68,1	64,0	69,7
1933	60,9	62,3	64,4	65,1	64,9	63,1	62,7	63,2	62,2	66,8	69,2	79,0	65,3
1934	73,9	71,5	83,2	88,6	85,1	79,3	80,2	91,7	84,2	85,2	89,2	90,8	83,6
1935	73,3	77,0	77,3	82,7	81,7	82,6	84,0	81,8	79,5	80,4	71,0	73,9	78,8
1936	77,6	77,0	76,6	78,1	75,5	74,4	78,1	81,1	78,0	79,7	80,3	79,4	78,0
1937	78,4	79,3	84,0	73,6	78,6	73,8	78,7	73,2	72,9	84,0	79,6	77,0	76,0
1938	92,7	83,5	88,1	85,7	91,2	97,3	96,8	100,0	95,9	97,3	101,7	102,0	94,4
1939	98,0	106,1	104,6	109,8	108,2	105,9	103,3	103,7	90,3	98,6	97,0	102,8	102,4
1940	97,8	96,1	97,1	98,0	92,4	94,6	94,9	92,2	90,2	89,0	90,6	89,8	93,6
1941	87,3	85,6	90,6	83,9	82,6	85,2	97,4	105,2	106,7	114,7	118,9	112,4	97,5
1942	119,6	121,7	126,9	125,9	125,1	124,3	133,5	132,0	127,6	129,4	122,7	122,3	—
							Indicele rentelor						
1931	105,5	105,8	107,5	110,7	107,5	105,3	107,1	105,4	93,7	89,2	87,4	78,2	100,3
1932	77,0	74,2	70,5	63,8	54,4	57,3	57,2	58,9	64,6	61,2	60,2	58,1	63,1
1933	58,7	61,3	63,1	64,3	62,5	60,5	62,0	62,4	60,5	66,6	68,1	78,9	64,1
1934	72,6	71,3	85,0	92,4	87,8	80,6	83,3	94,1	87,0	89,0	90,9	86,1	85,0
1935	73,4	77,8	79,3	83,8	81,1	83,9	84,5	82,3	82,1	82,0	71,4	74,6	79,7
1936	78,2	77,8	76,9	78,8	74,1	75,4	77,2	81,2	78,2	80,1	80,5	78,3	78,1
1937	78,3	79,3	82,2	72,7	72,5	71,6	74,6	72,8	72,6	83,9	78,6	76,9	74,4
1938	92,5	83,5	88,0	85,5	90,4	97,3	96,6	99,9	95,9	97,2	101,8	103,2	94,3
1939	98,6	106,2	104,7	110,7	108,4	105,9	103,5	103,7	89,8	99,7	97,3	103,7	102,7
1940	97,7	96,3	97,1	98,1	92,6	95,4	95,2	92,5	90,2	90,1	91,0	90,2	93,9
1941	86,6	85,8	91,0	84,0	83,5	85,7	98,5	105,2	109,5	118,1	124,4	114,8	98,9
1942	120,8	122,7	128,0	128,7	127,2	126,2	135,1	132,6	133,0	132,1	122,9	121,6	—
							Indicele obligațiunilor						
1931	118,0	111,9	106,2	117,7	113,9	110,4	112,6	101,5	102,3	93,6	85,0	81,1	104,5
1932	83,0	78,2	76,5	74,5	60,5	62,0	61,8	58,6	62,7	63,1	64,4	66,1	67,6
1933	64,7	61,5	62,4	64,9	67,3	70,0	66,2	71,8	76,7	71,8	80,5	90,2	70,7
1934	95,9	91,8	93,8	—	108,5	104,2	110,9	110,9	109,6	104,8	104,9	103,6	103,5
1935	109,1	105,3	103,2	107,5	109,9	102,3	102,8	95,6	92,4	87,7	85,7	97,8	99,1
1936	94,7	93,1	92,1	93,4	89,1	95,9	102,7	104,5	98,5	104,6	108,9	107,8	98,8
1937	112,4	115,9	125,5	127,3	126,4	126,3	124,7	121,0	126,4	131,8	133,6	132,9	125,4
1938	129,6	126,8	130,0	134,4	141,5	143,1	147,6	148,5	143,5	142,7	143,2	144,2	139,6
1939	147,2	144,4	147,2	146,2	148,5	153,9	147,7	144,3	124,3	134,4	142,9	144,5	143,8
1940	146,4	140,1	141,6	142,7	137,9	141,9	134,2	128,9	124,8	116,1	128,2	128,4	134,3
1941	127,9	124,2	145,4	118,6	115,5	115,1	118,6	118,3	119,5	125,5	126,9	127,6	123,6
1942	128,7	129,5	138,5	145,0	151,0	184,4	151,0	146,9	140,2	136,1	145,2	139,1	—
							Indicele scrisorilor de credit						
1931	112,5	118,5	119,7	125,5	128,5	128,4	126,9	127,3	116,6	120,0	119,4	116,3	121,6
1932	106,9	99,7	92,0	84,3	78,8	89,2	76,0	74,2	77,3	75,8	79,1	71,7	83,7
1933	69,2	70,0	69,3	70,3	73,4	71,3	65,0	65,1	66,8	67,3	72,5	76,3	69,7
1934	78,2	71,0	67,4	63,8	65,3	66,9	62,8	66,4	66,5	67,0	65,1	69,8	67,5
1935	69,5	69,8	65,5	66,8	68,1	67,3	67,3	69,2	63,4	63,1	65,0	66,0	66,7
1936	62,7	64,1	66,3	66,0	66,7	67,6	65,8	63,5	64,7	67,2	70,8	68,3	66,1
1937	64,9	64,4	65,3	66,8	69,6	70,8	73,5	73,4	73,2	77,7	79,1	76,4	71,3
1938	75,1	74,9	83,0	86,5	87,1	90,1	88,7	89,6	83,5	86,0	86,1	91,0	85,1
1939	98,0	87,6	85 2	82,6	82,7	83,2	80,5	82,2	74,5	78,5	80,3	79,3	82,1
1940	77,6	77,6	77,4	79,2	73,0	72,4	67,9	62,2	67,9	66,1	71,3	72,9	72,1
1941	71,3	74,6	77,5	67,4	74,1	73,6	74,3	73,1	79,3	81,7	82,6	84,3	76,2
1942	88,4	87,0	92,0	92,7	98,4	106,0	113,6	117,5	106,6	116,0	114,6	117,6	—

Sursa: Buletinul lunar al Băncii Naționale a României.

TAB. XXXV — NUMĂRUL PROPRIETĂȚILOR ASIGURATE ȘI NEASIGURATE LOVITE DE INCENDIU ȘI TOTALUL PAGUBELOR IN ANII 1927—1937

	Proprietăți neasigurate				Proprietăți asigurate					Asigurarea mai mică decât paguba		Asigurarea mai mare decât paguba	
Anul mediul	Numărul proprietăților	Din totalul proprietăților	Totalul pagubelor	Din totalul pagubelor	Numărul proprietăților	Din totalul proprietăților	Totalul pagubelor	Din totalul pagubelor	Sumele pentru cari au fost asigurate	Pagube	Asigurări	Pagube	Asigurări
		%	Lei	%	%	%	Lei	%	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
1927	4.085	71,7	313.191.256	29,6	1.615	28,3	744.047.969	70,4	1.208.788.130	463.012.256	284.649.563	281.035.713	924.138.567
Urban	911	55,9	116.473.012	19,7	720	44,1	474.556.775	80,3	943.149.369	294.201.527	189.852.373	180.355.248	753.296.996
Rural	3.174	78,0	196.718.244	42,2	895	22,0	269.491.194	57,8	265.638.761	168.810.729	94.797.190	100.680.465	170.841.571
1928	*) 3.895	71,2	215.911.778	*) 23,0	1.577	28,8	720.844.563	77,0	1.221.477.063	321.343.258	190.340.961	399.501.305	1.031.136.102
Urban	674	47,1	48.810.014	8,2	757	52,9	543.713.892	91,8	1.012.503.993	221.224.528	130.597.063	322.489.364	188.906.930
Rural	3.221	79,7	167.101.764	48,5	820	20,3	177.130.671	51,5	208.973.070	100.118.730	59.743.898	77.011.941	149.229.172
1929	3.089	68,8	220.626.343	25,9	1.401	31,2	629.853.157	74,1	1.545.728.714	255.627.127	168.424.209	374.226.030	1.377.304.505
Urban	619	47,0	52.042.291	12,0	699	53,0	379.922.124	88,0	1.244.534.223	157.298.374	103.090.923	222.623.750	1.141.443.300
Rural	2.470	77,9	168.584.052	40,3	702	22,1	249.931.033	59,7	301.194.491	98.328.753	65.333.286	151.602.280	235.861.205
930	4.559	75,1	357.018.932	37,4	1.512	24,9	598.226.693	62,6	1.311.192.234	257.759.068	174.250.287	340.467.625	1.136.941.947
Urban	903	54,4	141.529.501	25,7	756	45,6	408.287.924	74,3	1.109.095.241	174.624.878	119.106.248	233.663.046	989.988.993
Rural	3.656	82,9	215.489.431	53,2	756	17,1	189.938.769	46,8	202.096.993	83.134.190	55.144.039	106.804.579	146.952.954
1931	3.804	70,8	142.891.765	22,5	1.567	29,2	493.411.306	77,5	1.994.582.057	180.810.387	105.088.783	312.600.919	1.889.493.274
Urban	782	48,4	32.916.255	8,9	834	51,6	336.775.403	91,1	1.820.823.799	128.589.090	78.592.700	208.186.313	1.742.231.099
Rural	3.022	80,5	109.975.510	41,2	733	19,5	156.635.903	58,8	173.758.258	52.221.297	26.496.083	104.414.606	147.262.175
1932	—	—	148.683.403	35,3	—	—	272.177.056	64,7	1.115.913.000	90.086.434	61.634.000	182.090.622	1.054.279.000
Urban	—	—	67.940.094	22,9	—	—	228.709.828	77,1	1.032.876.000	73.834.384	52.040.000	154.875.444	980.836.000
Rural	—	—	80.743.309	65,0	—	—	43.467.228	35,0	83.037.000	16.252.050	9.594.000	27.215.178	73.443.000
1933	3.616	79,9	107.179.524	42,7	907	20,1	144.073.837	57,3	790.477.174	49.580.491	31.454.196	94.493.346	759.022.978
Urban	813	57,6	36.743.735	25,0	599	42,4	110.413.501	75,0	745.744.068	28.259.050	18.521.350	82.154.451	727.222.718
Rural	2.803	90,1	70.435.789	67,7	308	9,9	33.660.336	32,3	4.733.106	21.321.441	12.932.846	12.338.895	31.800.260
1934	4.858	84,5	149.948.119	51,3	889	15,5	142.137.119	48,7	576.260.722	66.388.293	40.002.004	75.748.826	536.258.718
Urban	874	63,1	43.212.957	29,8	511	36,9	101.627.063	70,2	518.205.787	42.071.061	26.649.029	59.556.002	491.556.758
Rural	3.984	91,3	106.735.162	72,5	378	8,7	40.510.056	27,5	58.054.935	24.317.232	13.352.975	16.192.824	44.701.960
1935	4.696	84,7	161.402.584	52,7	851	15,3	144.596.282	47,3	827.761.645	59.822.555	30.673.187	84.773.727	797.088.458
Urban	914	64,4	43.234.803	33,9	506	35,6	84.435.631	66,1	696.276.200	17.638.130	10.559.100	66.797.501	685.717.100
Rural	3.782	91,6	118.167.781	66,3	345	8,4	60.160.651	33,7	131.485.445	42.184.425	20.114.087	17.976.226	111.371.358
1936	3.669	85,7	105.139.799	54,4	613	14,3	88,285.107	45,6	691.278.580	34.192.105	22.305.275	54.093.002	668.973.305
Urban	655	64,8	31.263.482	39,7	356	35,2	47.535.487	60,3	594.049.855	13.008.800	8.009.225	34.526.687	586.040.630
Rural	3.014	92,1	73.876.317	64,5	257	7,9	40.749.620	35,5	97.228.725	21.183.305	14.296.050	19.566.315	82.932.675
1937	4.173	87,7	141.773.803	53,1	585	12,3	124.971.270	46,9	638.291.355	61.385.411	28.945.000	63.585.859	609.346.355
Urban	912	72,9	50.109.599	39,7	339	27,1	76.077.662	60,3	577.773.339	26.512.900	13.434.000	49.564.762	564.339.339
Rural	3.261	93,0	91.664.204	65,2	246	7,0	48.893.608	34,8	60.518.016	34.872.511	15.511.000	14.021.097	45.007.016

*) Fără incendiile cari n'au provocat pagube.
Sursa: Institutul Central de Statistică.

TAB. XXXVI — BILANŢUL SOCIETĂŢILOR DE

Denumirea conturilor	1923 17 societăţi	1924 20 societăţi	1925 21 societăţi	1926 24 societăţi	1927 24 societăţi	1928 30 societăţi	1929 31 societăţi
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
							Activ
Activ disponibil:							
Casa	85.996	103.417	107.146	148.184	54.098	65.861	123.609
Disponibil la bănci	100.573	164.998	200.195	225.082	446.057	522.870	477.554
Activ realizabil:							
Acţiuni	—	—	—	10.679	—	1.948	1.389
Acţionari	—	—	17.085	19.576	10.262	10.777	16.158
Bilete la ordin	42.047	17.777	43.115	39.454	39.248	24.599	28.612
Efecte publice şi acţiuni	67.554	104.036	96.928	135.918	171.787	204.331	267.526
Participaţiuni	10.012	23.132	42.108	62.715	49.662	57.405	28.257
Imprumuturi pe ipoteci	—	—	—	317.133	301.244	341.454	409.855
Imprumuturi pe poliţe de asig.	—	—	—	50.629	79.405	127.189	149.619
Agenţii	—	—	—	252.242	366.917	426.460	402.202
Soc. de asigurare şi reasigurare	208.414	229.194	373.340	336.967	325.288	387.807	267.974
Diverşi debitori	—	—	—	93.257	149.209	160.479	152.649
Conturi curente debitoare	501.375	406.148	576.594	163.710	64.144	115.157	147.807
Cauţiuni	5.763	6.201	3.073	3.523	4.542	23.508	24.415
Conturi de ordine	—	—	376.173	100.570	434.721	418.797	419.489
Conturi diverse	168.484	523.824	190.267	346.306	112.999	64.373	146.327
Activ imobilizat.							
Imobile	85.529	125.600	180.317	287.804	436.030	545.879	684.366
Mobilier	3.003	3.248	4.765	6.700	9.297	17.677	12.167
Animale şi vehicule	—	—	679	771	1.725	2.930	418
Maşini şi instalaţii	—	—	—	—	—	—	—
Conturi de rezultate:							
Cheltueli cuvenite anului viitor	—	—	—	6.728	1.379	2.936	3.908
Pagubă	—	136	2.594	3.391	4.128	2.243	8.348
Total	1.278.750	1.707.711	2.214.379	2.611.339	3.062.142	3.524.680	3.772.649
							Pasiv
Pasiv neexigibil:							
Capital	123.700	173.700	200.700	251.220	317.220	348.220	353.920
Fond de rezervă	34.151	41.441	48.066	58.061	80.271	84.894	119.710
Rezerve tehnice	—	—	—	693.368	806.082	1.037.098	1.204.664
Diverse fonduri	55.231	237.153	285.810	63.205	53.302	93.068	130.136
Pasiv exigibil:							
Conturi curente creditoare	137.169	259.475	133.444	138.703	168.089	129.405	276.634
Agenţii	—	—	—	3.972	4.554	80.443	8.553
Societăţi de asigurare şi reasig.	304.887	244.332	461.983	350.356	362.428	543.696	445.475
Diverşi creditori	—	157.226	—	108.304	117.467	175.882	111.054
Prime cuvenite anului viitor	333.976	298.002	479.283	290.128	436.407	354.056	401.128
Pagube nelichidate	55.110	55.905	70.788	99.512	134.785	95.141	100.775
Dividende neridicate	6.471	5.041	4.582	7.503	8.502	8.076	6.170
Cauţiuni	5.466	5.972	3.165	3.631	4.489	27.635	24.334
Conturi de ordine	—	—	376.173	100.570	434.721	418.797	419.489
Conturi diverse	167.614	162.832	68.050	355.821	42.664	20.274	58.067
Conturi de rezultate.							
Venitul şi dobânda anului viitor	7.270	9.593	13.711	16.901	20.401	23.140	25.372
Beneficiu net	47.705	57.039	68.624	70.084	70.760	84.855	87.168
Total	1.278.750	1.707.711	2.214.379	2.611.339	3.062.142	3.524.680	3.772.649

[1]) Nu sunt cuprinse cifrele societăţilor rămase în ţinuturile ocupate.

Sursa: Statistica Societăţilor Anonime, 1939.

ASIGURARE IN ANII 1923—1939

1930 25 societăţi (9)	1931 27 societăţi (10)	1932 27 societăţi (11)	1933 25 societăţi (12)	1934 24 societăţi (13)	1935 22 societăţi (14)	1936 21 societăţi (15)	1937 20 societăţi (16)	1938 21 societăţi (17)	1939 [1]) 19 societăţi (18)
(mii de lei)									
369.781	153.967	117.030	137.470	79.757	87.869	38.745	61.271	70.987	100.004
126.392	157.146	191.573	162.473	230.885	258.203	376.926	383.576	478.837	357.925
3.400	543	320	410	—	1.650	—	1.081	4.414	3.484
7.126	4.503	3.400	4.300	4.808	—	900	—	—	—
50.505	41.226	34.301	19.186	24.826	11.526	22.606	21.901	22.787	14.763
279.313	353.259	315.165	259.760	247.120	289.592	346.710	419.677	528.847	646.971
25.798	28.144	11.589	7.543	17.770	450	1.362	934	1.884	714
442.192	410.516	432.422	424.314	375.418	362.988	329.810	301.452	268.336	215.694
195.869	324.091	384.400	397.784	327.286	372.383	420.935	410.587	434.997	445.035
428.199	382.598	307.732	229.591	198.028	188.239	201.593	211.150	216.245	210.761
305.107	381.718	388.370	324.653	292.416	202.777	166.467	182.940	162.378	220.148
140.076	173.521	152.535	136.941	147.463	161.394	160.304	147.886	174.363	145.605
188.566	97.602	165.032	129.836	121.506	166.558	88.813	104.946	129.195	95.586
12.741	25.127	66.989	15.465	19.721	160.711	45.282	45.698	30.141	29.740
319.259	373.299	247.548	219.758	304.221	358.854	440.001	422.624	373.497	732.112
194.837	49.829	79.292	100.950	115.051	76.835	89.783	106.334	160.636	181.206
750.379	858.281	875.883	916.386	1.021.656	1.088.617	1.137.227	1.348.072	1.453.487	1.463.601
11.340	18.380	13.334	6.554	11.499	5.173	9.638	10.733	4.332	13.348
—	2.171	4.125	—	401	265	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	12.367	18.107
2.925	5.092	1.320	12.071	1.773	47	800	549	257	64
11.040	5.297	32.215	33.277	67.957	64.818	80.297	84.022	84.506	85.338
3.864.845	3.846.310	3.824.575	3.538.722	3.609.562	3.858.949	3.958.199	4.265.433	4.612.493	4.980.206

(mii de lei)									
351.500	383.500	387.500	368.477	360.905	352.905	349.904	361.904	378.904	369.995
106.004	114.624	117.911	112.795	105.957	113.058	109.190	117.024	118.142	116.079
1.173.913	1.303.162	1.564.985	1.748.805	1.560.799	1.482.599	1.476.662	1.995.315	2.041.840	2.285.236
125.791	132.235	109.489	113.430	117.317	121.156	113.463	154.995	157.128	138.703
199.756	93.742	207.095	139.985	171.661	128.318	123.963	111.550	139.095	96.370
11.100	8.634	4.159	14.893	5.267	2.933	4.641	10.332	4.237	4.147
466.896	461.671	395.771	347.047	278.484	371.013	235.397	232.145	275.345	275.787
114.370	153.672	133.561	118.538	109.947	142.216	97.982	74.191	106.977	107.574
664.185	571.785	381.231	120.047	405.799	577.231	765.496	493.388	713.560	574.160
135.342	120.296	122.317	108.063	85.579	65.869	115.359	112.060	121.083	134.256
12.374	4.831	2.991	33.467	4.469	2.794	3.511	2.586	2.967	1.238
12.520	13.820	56.049	12.923	18.070	75.081	48.203	26.404	75.780	23.284
319.259	373.299	247.548	219.758	304.221	358.854	440.001	422.624	373.497	732.112
75.531	44.776	44.032	35.681	35.198	18.415	30.317	104.213	46.262	63.912
24.669	18.351	11.259	9.168	8.270	9.386	6.889	7.799	10.922	11.683
71.635	47.912	38.677	35.645	37.619	37.121	37.221	38.903	46.754	45.670
3.864.845	3.846.310	3.824.575	3.538.722	3.609.562	3.858.949	3.958.199	4.265.433	4.612.493	4.989.206

TAB. XXXVII — BILANŢUL SOCIETĂŢILOR BANCARE *)

Denumirea conturilor	1923 756 societăţi	1924 844 societăţi	1925 928 societăţi	1926 1.029 societăţi	1927 1.054 societăţi	1928 1.122 societăţi	1929 1.097 societăţi
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
							Activ
Activ disponibil:							
Casa	2.055.403	2.739.765	3.198.427	3.258.648	3.180.363	3.658.056	3.509.960
Disponibil la bănci	1.070.065	1.160.756	1.742.443	1.933.983	2.811.881	2.550.949	3.119.348
Activ realizabil:							
Acţiuni şi acţionari	—	—	443.271	541.209	564.627	582.541	769.319
Efecte scontate	5.387.814	6.930.284	12.500.081	14.599.842	18.075.065	25.608.572	27.977.175
Efecte reescontate	2.922.312	3.814.745	2.942.845	3.508.181	3.341.302	3.494.810	3.849.193
Efecte publice şi acţiuni	2.027.952	2.166.005	2.442.731	2.603.853	3.090.862	2.877.351	2.780.606
Imprumuturi pe termen lung	—	—	—	2.373.424	3.123.258	4.771.444	5.597.243
Diverşi debitori	14.851.975	16.925.927	20.658.905	23.791.270	24.324.180	28.240.457	28.906.640
Debitori din conversiune	—	—	—	—	—	—	—
Participaţiuni	1.888.699	1.902.170	1.786.498	2.497.079	2.224.456	3.589.603	3.581.657
Mărfuri	250.410	204.050	199.406	405.248	246.852	180.005	622.117
Cont tranzitoriu	—	—	—	316.684	107.250	74.236	113.760
Conturi diverse	2.175.476	2.120.849	3.777.678	4.197.024	3.040.417	2.852.281	3.618.585
Conturi de ordine:							
Efecte spre încasare	[1]) 336.004	[1]) 521.866	[1]) 1.045.878	[1]) 1.974.250	[1]) 1.453.922	[1]) 1.453.922	[1]) 1.440.374
Diverse garanţii	[1]) 4.116.273	[1]) 4.779.499	[1]) 5.803.375	[1]) 9.072.752	[1]) 15.548.507	[1]) 11.597.039	[1]) 15.054.424
Cauţiuni statutare	—	—	—	—	—	—	—
Diverse	—	4.293.184	13.337.044	17.828.958	14.813.321	22.636.149	19.111.623
Activ imobilizat:							
Imobile	843.516	1.011.023	1.153.568	1.480.033	1.734.289	2.220.669	2.471.819
Mobilier	43.048	59.585	81.263	94.252	108.260	117.577	129.775
Conturi de rezultate:							
Cheltueli cuvenite anului viitor	9.186	17.671	16.651	11.373	11.390	12.666	26.167
Pagube din conversiune	—	—	—	—	—	—	—
Pagubă	2.097	28.504	19.597	23.959	164.025	82.198	155.467
Total	37.980.230	48.675.883	71.149.661	90.122.461	98.394.555	116.600.525	122.835.252
							Pasiv
Pasiv neexigibil:							
Capital	4.253.482	5.175.187	6.276.409	7.504.825	8.318.871	10.000.176	11.180.692
Fond de rezervă	1.089.722	1.307.153	1.559.499	1.819.954	2.085.016	2.569.116	2.950.833
Diverse fonduri	249.274	453.154	578.361	877.160	1.128.948	1.261.729	1.481.688
Pasiv exigibil:							
Diverşi creditori	9.510.442	9.887.976	11.510.078	12.936.364	14.110.025	17.205.487	19.561.151
Depuneri spre fructificare	8.218.877	10.468.762	16.775.630	20.582.576	25.158.196	29.654.726	31.752.970
Cecuri şi efecte de plată	293.602	416.184	371.591	304.941	304.443	336.544	280.098
Efecte reescontate	4.405.775	7.088.204	8.291.977	9.293.721	8.387.129	11.385.037	12.169.906
Dividende neridicate	27.658	32.686	42.300	60.654	67.596	83.453	84.419
Cont tranzitoriu	—	—	—	818.192	442.102	496.538	683.209
Conturi diverse	3.312.002	2.048.771	3.700.001	5.131.795	3.690.562	5.421.993	4.807.510
Conturi de ordine:							
Remitenţi de efecte spre încasare	[1]) 349.385	[1]) 645.477	[1]) 1.205.633	[1]) 1.789.016	[1]) 2.154.835	[1]) 1.686.622	[1]) 1.574.648
Deponenţi de garanţii	[1]) 5.227.430	[1]) 5.549.943	[1]) 5.891.329	[1]) 9.234.004	[1]) 15.654.131	[1]) 11.660.905	[1]) 14.925.762
Deponenţi de cauţiuni statutare	—	—	—	—	—	—	—
Diverse	—	4.293.184	13.337.044	17.828.958	14.813.321	22.636.149	19.111.623
Conturi de rezultate:							
Dobânzi şi reescontul anului viitor	96.211	162.524	225.908	241.170	295.554	334.035	323.464
Beneficiul net	946.370	1.146.678	1.383.901	1.699.131	1.783.826	1.868.015	1.947.279
Total	37.980.230	48.675.883	71.149.661	90.122.461	98.394.555	116.600.525	122.835.252

*) Exclusiv Banca Naţională a României.
[1]) Până în 1935 aceste posturi nu erau în toate bilanţurile conturi de ordine.
[2]) Numai contul Acţionari.
[3]) Nu sunt cuprinse în cifrele societăţilor rămase în ţinuturile ocupate.

Sursa: Statistica Societăţilor Anonime, 1939.

ŞI DE CREDIT IN ANII 1923—1939

1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939 [2])
1.102 societăţi	1.037 societăţi	953 societăţi	893 societăţi	873 societăţi	920 societăţi	823 societăţi	841 societăţi	753 societăţi	491 societăţi
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)
(mii de lei)									
3.742.179	1.739.422	1.683.281	1.991.408	2.205.731	1.815.126	3.521.406	4.908.774	4.943.708	5.072.285
4.267.760	1.320.799	838.432	933.180	2.018.145	2.553.911	1.945.191	2.109.391	1.644.596	1.679.805
898.017	1.227.468	427.572	417.902	566.339	480.229	[2]) 438.672	[2]) 488.482	644.538	574.165
28.898.320	21.945.220	19.435.762	18.950.623	6.583.370	6.130.931	5.793.061	6.141.011	6.310.783	5.469.680
2.179.975	3.869.580	2.549.672	2.290.662	2.707.593	1.228.617	—	—	—	—
2.803.757	2.624.681	2.226.742	2.019.865	1.957.354	1.722.846	1.666.107	2.103.195	2.887.629	3.787.121
6.361.245	3.904.875	3.797.215	2.943.851	710.508	3.561.023	1.333.279	2.083.323	2.359.516	2.202.653
28.114.067	21.047.168	18.083.320	17.514.036	13.920.388	11.708.307	14.604.146	14.884.239	16.263.758	17.680.654
—	—	—	—	6.684.086	6.683.950	5.443.637	6.290.018	5.415.614	3.897.621
3.300.032	3.667.035	2.534.898	1.782.394	2.208.282	1.865.825	1.520.266	1.385.413	1.644.791	1.187.673
125.990	93.874	55.264	109.856	27.595	—	—	—	—	—
89.286	462.134	162.779	525.530	81.090	114.385	140.301	160.862	199.899	165.706
3.651.346	4.927.718	3.460.304	3.114.046	3.101.755	1.226.003	1.722.144	2.098.804	1.616.622	1.545.838
[1]) 870.252	[1]) 605.974	[1]) 146.138	[1]) 221.732	[1]) 862.611	1.528.538	—	—	—	—
[1]) 5.125.386	[1]) 10.378.993	[1]) 5.210.010	[1]) 5.588.979	[1]) 10.129.681	20.226.026	—	—	—	—
—	—	—	—	—	332.144	—	—	—	—
25.831.096	22.793.052	15.062.726	19.039.377	22.173.038	31.138.415	57.092.937	75.063.050	73.117.609	90.159.170
2.669.093	3.370.203	3.424.202	3.193.095	3.146.783	3.205.781	2.883.902	2.859.676	2.542.037	2.239.393
113.207	107.678	108.790	97.038	63.284	65.242	76.110	53.115	49.007	36.697
25.094	13.906	16.870	10.540	4.897	28.131	—	—	—	—
—	—	—	—	2.184.562	1.255.423	1.246.509	943.227	616.651	272.859
222.208	685.942	657.869	650.536	733.639	552.760	642.002	399.918	362.480	107.932
119.288.310	104.785.722	79.881.846	81.394.650	82.070.729	97.423.613	100.069.670	121.972.498	120.619.238	136.079.252
(mii de lei)									
11.627.575	11.879.429	10.487.450	9.992.027	9.514.593	9.354.590	8.530.924	8.776.981	8.796.562	8.391.391
3.169.394	2.903.157	2.422.513	2.141.076	1.548.093	1.265.129	1.606.951	1.672.238	1.653.536	1.569.456
2.183.684	2.015.363	2.036.516	1.987.778	2.282.493	2.240.092	3.179.229	3.569.629	4.042.616	3.656.132
18.211.657	12.840.233	11.714.116	10.110.556	7.896.625	9.566.282	7.470.637	9.200.129	12.141.127	10.576.511
35.111.510	17.365.874	14.469.220	12.886.405	10.387.025	11.448.796	12.493.747	12.682.446	8.680.690	6.836.528
219.493	121.635	156.376	211.791	651.924	769.441	286.029	820.598	740.554	844.330
10.033.346	16.257.798	14.454.008	13.703.543	10.266.802	6.694.551	5.959.328	5.851.347	8.439.326	11.476.696
81.645	81.399	79.537	72.402	73.477	45.488	46.961	39.572	39.196	19.938
523.933	788.897	222.484	630.225	180.137	139.429	208.622	688.745	319.477	292.207
4.366.432	5.843.667	2.814.549	4.801.993	5.851.620	2.403.913	2.876.486	3.186.568	2.187.580	1.787.887
[1]) 774.107	[1]) 769.066	[1]) 339.623	[1]) 395.890	[1]) 862.330	1.528.538	—	—	—	—
[1]) 5.199.937	[1]) 10.456.768	[1]) 5.375.700	[1]) 5.178.473	[1]) 10.151.111	20.226.026	—	—	—	—
—	—	—	—	—	332.144	—	—	—	—
25.831.096	22.793.052	15.062.726	19.039.377	22.173.038	31.138.415	57.092.937	75.063.050	73.117.609	90.159.170
316.418	176.337	59.047	49.695	21.199	17.358	—	—	—	—
1.638.083	493.047	187.981	193.419	210.262	253.421	317.819	421.195	460.965	469.006
119.288.310	104.785.722	79.881.846	81.394.650	82.070.729	97.423.613	100.069.670	121.972.498	120.619.238	136.079.252

TAB. XXXVIII — PRINCIPALELE SURSE DE VENITURI ALE BUGETULUI ORDINAR IN EXERCIȚIILE 1923—1930 [1]

(în milioane lei)

Natura veniturilor	Exercițiul 1923 (Aprilie 1923—Iunie 1924)		Exercițiul 1924 (Ianuarie 1924—Iunie 1925)		Exercițiul 1925 (Ianuarie 1925—Iunie 1926)		Exercițiul 1926 (Ianuarie 1926—Iunie 1927)		Exercițiul 1927 (Ianuarie 1927—Iunie 1928)		Exercițiul 1928 (Ianuarie 1928—Iunie 1929)		Exercițiul 1929 (Ianuarie 1929—Iunie 1930)		Exercițiul 1930 (Ianuarie—Decemvrie 1930)	
(1)	Evaluări (2)	Incasări (3)	Evaluări (4)	Incasări (5)	Evaluări (6)	Incasări (7)	Evaluări (8)	Incasări (9)	Evaluări 10)	Incasări 11)	Evaluări (12)	Incasări (13)	Evaluări (14)	Incasări (15)	Evaluări (16)	Incasări (17)
Agricol	250	305	460	419	460	423	460	457	1.300	1.351	1.200	1.186	1.250	1.310	1.450	1.169
Clădiri	150	145	220	197	220	201	201	211	650	731	650	733	800	796	900	676
Valori mobiliare	270	517	650	431	650	557	720	649	700	877	750	890	900	983	1.000	11
Cota 3% valori mobiliare	17	24	80	39	80	83	80	87	80	115	110	115	120	129	150	1.121
Comerț și industrie	400	642	750	1.043	800	1.112	1.100	1.172	1.200	1.461	1.500	1.277	1.350	1.480	1.700	1.422
Salarii	200	331	400	580	550	843	700	1.143	1.230	1.525	1.600	1.690	1.700	1.844	1.800	2.310
Profesional	60	92	125	141	180	163	185	211	190	249	250	237	250	265	350	247
Global	225	176	300	347	350	430	450	552	725	964	800	1.109	1.100	1.564	1.600	1.563
Diverse	5	4	5	10	8	11	9	14	12	39	22	33	32	36	37	36
Total directe	1.577	2.236	2.990	3.207	3.298	3.823	3.934	4.496	6.087	7.312	6.882	7.270	7.502	8.407	8.987	8.661
Vămi	4.090	6.119	5.800	8.085	6.940	7.325	7.135	8.753	7.900	9.251	9.200	6.890	7.600	5.727	7.360	4.306
Băuturi spirtoase [1]	1.030	1.095	1.410	1.709	1.420	1.745	1.5[illegible]	2.000	2.695	2.215	2.964	1.181	1.249	1.555	1.930	1.204
Taxe de consumație	180	199	225	265	245	284	274	352	944	1.169	1.033	1.271	1.243	1.674	1.966	1.834
Cifra de afaceri și automobile	535	726	850	1.096	850	1.213	1.200	1.687	1.750	2.130	2.000	1.517	1.800	1.785	2.200	1.970
Spectacole	50	54	60	85	80	101	90	115	90	123	100	115	100	115	150	95
Sporirea impozitelor indirecte	—	—	100	—	100	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Total indirecte	5.885	8.193	8.445	11.240	9.635	10.668	10.359	12.907	13.379	14.888	15.297	10.974	11.992	10.856	13.606	9.409
Timbru și înregistrare	901	1.132	1.411	1.692	1.602	2.113	2.781	2.569	3.318	3.218	3.600	3.458	4.500	4.348	4.500	3.940
Monopoluri (C.A.M.) [2]	1.770	2.202	3.430	3.573	4.711	4.859	5.752	6.311	6.996	6.708	7.462	7.185	8.153	7.286	4.380	4.422

[1]) Inclusiv taxele pe bere, vin și șampanie și în exercițiile 1928—1932/33 când ele figurau în buget la taxe pe alte articole de consumație. Sumele cuprind și excedentul M.A.T.-ului dela înființarea lui.
[2]) Până la exercițiul 1930 sumele cuprind veniturile brute ale monopolurilor; începând din acest exercițiu ele arată excedentele Regiei C.A.M.

TAB. XXXIX — PRINCIPALELE SURSE DE VENITURI ALE BUGETULUI ORDINAR IN EXERCIȚIILE 1931—1942 [1]

(în milioane lei)

Natura veniturilor	Exer. 1931/32 (Ian. 1931—Martie 1932)		Exer. 1932/33 (Ian. 1932—Martie 1933)		Exer. 1933/34 (Aprilie 1933—Martie 1934)		Exer. 1934/35 (Aprilie 1934—Martie 1935)		Exer. 1935/36 (Aprilie 1935—Martie 1936)		Exer. 1936/37 (Aprilie 1936—Martie 1937)		Exer. 1937/38 (Aprilie 1937—Martie 1938)		Exer. 1938/39 (Aprilie 1938—Martie 1939)		Exer. 1939/40 (Aprilie 1939—Martie 1940)		Exer. 1940/41 (Aprilie 1940—Martie 1941)		Exer. 1941/42 (Aprilie 1941—Martie 1942)	
(1)	Evaluări (2)	Incasări (3)	Evaluări (4)	Incasări (5)	Evaluări (6)	Incasări (7)	Evaluări (8)	Incasări (9)	Evaluări (10)	Incasări (11)	Evaluări (12)	Incasări (13)	Evaluări (14)	Incasări (15)	Evaluări (16)	Incasări (17)	Evaluări (18)	Incasări (19)	Evaluări (20)	Incasări (21)	Evaluări (22)	Incasări [6]) (23)
Agricol	1.425	1.000	1.250	839	600	394	550	483	500	554	550	584	600	596	700	810	—	—	—	—	—	—
Clădiri	800	638	850	555	585	404	600	462	[3]) 450	[3]) 530	[3]) 550	[3]) 551	[3]) 560	[3]) 579	[3]) 720	[3]) 729	[3]) 600	[3]) 663	[3]) 660	[3]) 710	1.200	800
Valori mobiliare	1.000	827	875	387	285	285	250	247	250	277	280	380	480	533	660	748	680	922	730	849	850	1.185
Cota 3% valori mobiliare	120	74	75	46	40	42	1	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Comerț și industrie	1.600	1.098	1.500	763	900	527	650	595	500	661	650	700	730	844	1.200	1.186	1.520	1.374	1.640	1.401	2.000	1.760
Salarii	2.000	1.978	2.250	1.611	1.110	1.126	1.150	1.199	1.143	1.179	1.100	1.269	1.320	1.487	2.300	2.620	2.154	2.388	2.300	3.475	4.200	6.220
Profesional	300	195	313	168	185	103	170	130	140	155	140	163	180	188	240	268	266	290	270	205	240	175
Global	1.600	1.433	1.625	890	710	443	600	437	426	569	550	604	640	757	700	1.145	1.070	1.419	1.340	999	750	410
Diverse	165	199	137	137	133	133	80	54	16	14	15	15	15	9	15	14	5	4	5	4	10	4
Total directe	9.010	7.442	8.875	5.396	4.548	3.457	4.051	3.610	[3]) 3.426	[3]) 3.940	[3]) 3.835	[3]) 4.266	[3]) 4.525	[3]) 4.993	[3]) 6.535	[3]) 7.520	[3]) 6.295	[3]) 7.060	[3]) 6.945	[3]) 7.643	[3]) 9.250	10.554
Vămi	4.575	2.518	3.875	2.483	3.813	1.869	1.901	1.824	1.800	1.354	1.350	1.518	1.430	1.510	1.474	1.325	1.304	1.665	1.615	3.043	4.380	6.940
Băuturi spirtoase [1])	1.700	996	2.288	1.099	1.487	1.096	1.627	1.088	1.239	1.233	1.185	1.230	1.285	1.424	1.395	1.563	1.580	1.656	1.715	2.200	2.626	5.000
Taxe de consumație	2.140	2.189	2.687	2.912	3.015	2.713	3.055	2.520	[4]) 3.338	[4]) 3.117	3.419	3.605	3.720	3.809	4.750	5.102	4.910	5.397	5.308	4.927	4.440	5.365
Cifra de afaceri și automobile	2.000	1.380	1.500	1.491	1.700	1.781	1.750	1.722	[5]) 2.797	[5]) 3.329	[5]) 3.710	[5]) 4.312	[5]) 4.455	[5]) 4.648	[5]) 5.260	[5]) 5.497	[5]) 6.330	[5]) 6.975	5.411	6.351	8.703	13.500
Spectacole	100	74	100	66	110	57	60	52	60	57	60	57	60	52	60	54	90	108	110	81	100	100
Total indirecte	10.515	7.157	10.450	8.051	10.125	7.516	8.393	7.206	9.234	9.090	9.724	10.722	10.950	11.443	12.939	13.541	14.214	15.801	14.159	16.602	20.249	30.905
Timbru și înregistrare	4.150	2.934	3.875	2.484	2.660	1.940	2.065	1.893	1.900	2.116	2.100	2.451	2.860	2.941	3.000	3.553	3.920	4.638	4.610	5.337	6.170	8.900
C.A.M. [2])	4.453	3.955	4.756	4.857	3.914	3.649	3.750	3.835	3.750	3.743	4.000	3.760	4.000	3.966	4.075	4.028	4.175	4.119	4.275	4.211	3.863	7.700

[1]) Inclusiv taxele pe bere, vin și șampanie și în exercițiile 1928—1932/33 când ele figurau în buget la taxe pe alte articole de consumație. Sumele cuprind și excedentul M.A.T.-ului dela înființarea lui.
[2]) Până la exercițiul 1930 sumele cuprind veniturile brute a monopolurilor; începând din acest exercițiu ele arată excedentele Regiei C.A.M. [3]) Nu se cuprinde impozitul pe clădiri noui ce alimentează bugetul F.A.N. [4]) Inclusiv cota de 25% din taxele de consumație pe zahăr și glucoză (evaluări—300 milioane lei, încasări 266 milioane) și cota de 12% din taxele pe produse petrolifere (evaluări 155 milioane; încasări 173 milioane), care în anul bugetar 1935/36 au alimentat bugetul F.A.N. [5]) Inclusiv cota F.A.N. [6]) Incasări probabile.

Sursa: Expunerea de motive la Bugetul General al Statului pe exercițiul 1942/43.

TAB. XL — FINANȚELE ADMINISTRAȚIILOR LOCALE PE PROVINCII IN ANUL 1938/39

(în lei)

Provincia	Incasări: Evaluări bugetare	Incasări: Realizări	Cheltueli: Prevederi bugetare	Cheltueli: Real efectuate	+ Excedent — Deficit
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Totalul finanțelor locale					
Oltenia	387.526.292	269.962.753	356.690.392	226.918.498	+ 43.044.255
Muntenia	2.581.955.150	2.002.586.569	2.546.521.341	1.800.477.568	+ 202.109.001
Dobrogea	353.821.650	284.886.359	333.847.297	248.801.054	+ 36.085.305
Moldova	722.261.151	593.010.324	701.447.869	498.637.830	+ 94.372.494
Basarabia	807.302.155	627.915.618	788.306.645	518.331.005	+ 109.584.613
Bucovina	306.105.181	238.074.698	299.228.474	212.462.673	+ 25.612.025
Transilvania	1.784.863.159	1.427.601.915	1.785.627.914	1.257.901.254	+ 169.700.661
Banat	785.134.602	623.476.763	790.135.444	554.968.127	+ 68.508.609
Crișana-Maramureș	546.008.383	429.661.774	545.951.407	373.002.353	+ 56.659.421
ROMÂNIA	8.274.977.723	6.497.176.746	8.147.756.783	5.691.500.362	+ 805.676.384
Comune rurale					
Oltenia	132.478.608	91.637.245	116.156.503	74.763.718	+ 16.873.527
Muntenia	388.641.355	299.466.901	358.835.088	257.502.402	+ 41.964.499
Dobrogea	80.663.905	68.006.698	79.522.904	62.283.886	+ 5.722.812
Moldova	191.252.287	147.479.095	181.375.839	116.874.727	+ 30.604.368
Basarabia	344.015.233	261.302.151	328.866.466	219.066.121	+ 42.236.030
Bucovina	76.111.005	57.058.887	73.205.539	47.958.842	+ 9.100.045
Transilvania	808.722.381	605.644.763	810.834.924	539.110.942	+ 66.533.821
Banat	321.582.557	249.046.535	321.583.399	235.613.063	+ 13.433.472
Crișana-Maramureș	298.346.790	241.030.171	298.289.804	222.599.617	+ 18.470.554
ROMÂNIA	2.641.814.121	2.020.672.446	2.568.670.466	1.775.733.318	+ 244.939.128
Municipii și comune urbane					
Oltenia	172.888.766	155.611.838	172.526.917	135.413.079	+ 20.198.759
Muntenia	1.772.248.395	1.534.448.394	1.771.664.640	1.403.257.561	+ 131.190.833
Dobrogea	193.802.382	187.433.212	191.378.041	167.104.523	+ 20.328.689
Moldova	368.033.765	367.741.202	361.722.759	313.413.251	+ 54.327.951
Basarabia	278.003.424	261.385.844	277.983.424	215.514.877	+ 45.870.967
Bucovina	171.412.145	158.506.904	167.440.904	152.808.458	+ 5.698.446
Transilvania	692.234.930	625.092.620	691.571.937	549.026.217	+ 76.066.403
Banat	356.087.163	320.870.337	356.087.163	281.223.258	+ 39.647.079
Crișana-Maramureș	168.464.881	154.605.732	168.464.891	132.260.001	+ 22.345.731
ROMÂNIA	4.173.175.851	3.765.696.083	4.158.840.676	3.350.021.225	+ 415.674.858
Finanțe județene					
Oltenia	82.158.918	22.713.670	68.006.972	16.741.701	+ 5.971.969
Muntenia	421.065.400	168.671.274	416.021.613	139.717.605	+ 28.953.669
Dobrogea	79.355.363	29.446.449	62.946.352	19.412.645	+ 10.033.804
Moldova	162.975.099	77.790.027	158.349.271	68.349.852	+ 9.440.175
Basarabia	185.283.498	105.227.623	181.456.755	83.750.007	+ 21.477.616
Bucovina	58.582.031	22.508.907	58.582.031	11.695.373	+ 10.813.534
Transilvania	283.905.848	196.864.532	283.221.053	169.764.095	+ 27.100.437
Banat	107.464.882	53.559.864	112.464.882	38.131.806	+ 15.428.058
Crișana-Maramureș	79.196.712	34.025.871	79.196.712	18.182.735	+ 15.843.136
ROMÂNIA	1.459.987.751	710.808.217	1.420.245.641	565.745.819	+ 145.062.398

TAB. XLI — FINANȚELE MUNICIPIILOR IN ANUL 1938/39

(în lei)

Municipiul	Incasări: Evaluări bugetare	Incasări: Realizări	Cheltueli: Prevederi bugetare	Cheltueli: Real efectuate	+ Excedent — Deficit
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Craiova	66.167.000	58.659.000	66.167.000	50.649.000	+ 8.010.000
Brăila	67.976.906	64.630.240	67.726.906	52.371.503	+ 11.258.737
București	1.212.619.813	1.035.559.628	1.212.619.813	995.054.059	+ 40.505.569
Ploești	252.330.439	194.020.737	252.330.439	152.772.425	+ 41.248.312
Constanța	107.280.891	103.832.646	107.280.891	94.630.490	+ 9.202.156
Galați	68.139.528	67.175.469	68.139.528	60.055.485	+ 7.119.984
Iași	72.629.948	78.561.553	72.629.948	75.070.011	+ 3.491.542
Chișinău	139.667.038	125.981.238	139.667.038	99.595.645	+ 26.385.593
Cernăuți	123.217.541	117.229.199	119.246.300	114.467.967	+ 2.761.232
Alba Iulia	7.765.262	7.516.055	7.765.262	6.582.129	+ 933.926
Brașov	239.780.668	231.185.714	239.780.668	195.617.588	+ 35.568.126
Cluj	142.727.655	111.229.350	142.727.656	100.670.598	+ 10.558.752
Sibiu	37.309.188	36.504.630	36.637.788	36.637.788	+ 695.397
Timișoara	297.567.243	259.938.310	297.567.243	230.955.830	+ 28.982.480
Arad	73.237.011	63.515.772	73.237.011	50.728.461	+ 12.787.311
Oradea	70.759.756	67.917.498	70.759.766	59.176.173	+ 8.741.325
Total	2.979.175.887	2.623.457.039	2.974.283.257	2.375.206.597	+ 248.250.442

Sursa: Institutul Central de Statistică.

TAB. XLI — DISTRIBUŢIA IMPRUMUTURILOR PUBLICE PE ŢĂRI IN VALORI NOMINALE ŞI IN PROCENTE *) DIN VALOAREA NOMINALĂ IN CIRCULAŢIE LA 1 APRILIE 1940

Nr. de ordine	Denumirea datoriei	Moneta	Valoarea nominală	Distribuţia pe ţări (în mii de unităţi monetare)												
				Anglia	America	Belgia	Cehoslovacia	Elveţia	Franţa	Germania	Italia	Olanda	Suedia	Ungaria	România	Alte ţări
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)
1	Renta de consolidare 4% 1922	Lire sterline	21.032.960	8.003	—	175	777	1.967	6.654	78	157	20	—	—	1.782	1.420
	In procente		*100,00*	*38,05*	—	*0,83*	*3,69*	*9,35*	*31,64*	*0,37*	*0,75*	*0,09*	—	—	*8,47*	*6,76*
2	Renta externă 4% 1922	Lire sterline	1.389.580	1.235	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	7	147
	In procente		*100,00*	*88,88*	—	—	*0,05*	—	—	—	—	—	—	—	*0,50*	*10,58*
3	Renta 4½% Acord Paris-Londra	Lire sterline	2.211.422	1.225	—	310	—	114	148	48	—	168	—	—	60	138
	In procente		*100,00*	*55,36*	—	*14,02*	—	*5,16*	*6,70*	*2,18*	—	*7,61*	—	—	*2,72*	*6,25*
4	Renta petroliferă	Lire sterline	7.442.054	5.400	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	1.646	390
	In procente		*100,00*	*72,56*	—	—	—	*0,08*	—	—	—	—	—	—	*22,12*	*5,24*
5	Renta de stabilizare 7% 1929	Lire sterline	1.807.300	1.716	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	41	49
	In procente		*100,00*	*94,97*	—	—	*0,06*	—	—	—	—	—	—	—	*2,26*	*2,71*
6	Renta C.F. particulare 5% 1926	Lire sterline	1.116.115	55	—	—	4	546	—	3	—	—	—	22	408	78
	In procente		*100,00*	*4,93*	—	—	*0,36*	*48,92*	—	*0,27*	—	—	—	*1,97*	*36,56*	*6,99*
7	Renta de conversiune 4% 1939 amortibilă	Lire sterline	567.807	—	—	—	—	—	568	—	—	—	—	—	—	—
	In procente		*100,00*	—	—	—	—	—	*100,00*	—	—	—	—	—	—	—
8	Către Wholesale Society Manchester	Lire sterline	346.198	—	346	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	In procente		*100,00*	—	*100,00*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Reliefs Bonds Norvegia	Lire sterline	835	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	[1]) 1
	In procente		*100,00*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*100,00*
10	Renta unif. 4% Acord Paris de 433.000.000	Franci aur	[2]) 312.027.000	2.546	—	36.500	—	21.000	199.240	155	125	8.010	—	—	41.414	3.037
	In procente		*100,00*	*0,82*	—	*11,70*	—	*6,73*	*63,85*	*0,05*	*0,04*	*2,57*	—	—	*13,27*	*0,97*
11	Renta 5% Acord Paris de 87.000.000	Franci aur	[2]) 68.298.000	99	—	10.500	—	5.250	40.920	30	25	3.647	—	—	4.396	3.431
	In procente		*100,00*	*0,15*	—	*15,37*	—	*7,69*	*59,91*	*0,05*	*0,04*	*5,34*	—	—	*6,44*	*5,01*
12	Obligaţiuni St. E. G. Reţca veche şi complim.	Franci aur	14.308.130	1.002	—	715	2.504	2.719	2.289	4.078	143	858	—	—	—	—
	In procente		*100,00*	*7,00*	—	*5,00*	*17,50*	*19,00*	*16,00*	*28,50*	*1,00*	*6,00*	—	—	—	—
13	Renta unif. 4% Acord Berlin de 446.000.000	Lei aur	[2]) 349.403.000	—	—	22.900	6.859	—	—	280.953	—	1.615	—	—	27.276	9.800
	In procente		*100,00*	—	—	*6,56*	*1,96*	—	—	*80,41*	—	*0,46*	—	—	*7,81*	*2,80*
14	Renta 5% Acord Berlin de 57.000.000	Lei aur	[2]) 54.943.500	—	—	4.500	6.132	—	—	32.333	—	181	—	—	3.481	8.316
	In procente		*100,00*	—	—	*8,19*	*11,16*	—	—	*58,85*	—	*0,33*	—	—	*6,34*	*15,13*
15	Renta 4½% Acord Berlin de 133.500.000	Lei aur	[2]) 112.892.500	—	—	5.750	4.883	—	—	72.796	—	1.430	—	—	20.566	7.467
	In procente		*100,00*	—	—	*5,09*	*4,33*	—	—	*64,48*	—	*1,27*	—	—	*18,22*	*6,61*
16	Renta de stabilizare 7% 1929	Dolari	58.327.300	—	1.000	1.944	—	—	—	3.522	—	1.826	1.519	—	16.823	[3]) 31.693
	In procente		*100,00*	—	*1,71*	*3,33*	—	—	—	*6,04*	—	*3,13*	*2,60*	—	*28,84*	*54,35*
17	Renta de consolidare 4% 1922	Dolari	25.498.750	24.129	—	—	—	93	132	—	—	—	—	—	567	578
	In procente		*100,00*	*94,63*	—	—	—	*0,36*	*0,52*	—	—	—	—	—	*2,22*	*2,27*
18	Aranjamente Stupell, Peyton, Perkins	Dolari	406.500	—	406	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	In procente		*100,00*	—	*100,00*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Renta 4% perpetuă austr. florini aur 7.342.488	Dolari	1.333.320	93	—	66	233	253	213	380	13	80	—	—	—	—
	In procente		*100,00*	*7,00*	—	*5,00*	*17,50*	*19,00*	*16,00*	*28,50*	*1,00*	*6,00*	—	—	—	—

*) Calculul procentelor s'a făcut la valori întregi, nu la cele rotunjite în mii.
[1]) Norvegia.
[2]) Valorile nominale dela împrumuturile 10 şi 11 (Acord Paris), 13, 14, şi 15 (Acord Berlin) sunt valorile nominale în circulaţie la 1 Aprilie 1940, fără a ţine seamă de modalităţile de plată. Ele nu reprezintă deci capitalurile reale rămase de plată la 1 Aprilie 1940, trecute în coloana 5-a a tabloului XV.
[3]) Inclusiv tranşa Krueger în valoare nominală de 27.679.000 dolari.

TAB. XLI (urmare) — DISTRIBUŢIA IMPRUMUTURILOR PUBLICE PE ŢĂRI IN VALORI NOMINALE ŞI IN PROCENTE DIN VALOAREA NOMINALĂ IN CIRCULAŢIE LA 1 APRILIE 1940

Nr de ordine	Denumirea datorici	Moneta	Valoarea nominală	Distribuţia pe ţări (în mii de unităţi monetare)												
				Anglia	America	Belgia	Cehoslovacia	Elveţia	Franţa	Germania	Italia	Olanda	Suedia	Ungaria	România	Alte ţări
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)
20	Renta 4% perpetuă ung. florini aur 136.569.293 *In procente*	Dolari	21.079.577 *100,00*	1.475 *7,00*	— —	1.054 *5,00*	3.689 *17,50*	4.005 *19,00*	3.373 *16,00*	6.008 *28,50*	210 *1,00*	1.265 *6,00*	— —	— —	— —	— —
21	Mandate de tezaur austr. 4½% 1914, în 5 mon *In procente*	Florini olandezi	487.800 *100,00*	34 *7,00*	— —	24 *5,00*	85 *17,50*	93 *19,00*	78 *16,00*	139 *28,50*	5 *1,00*	30 *6,00*	— —	— —	— —	— —
22	Renta ungară 4½% 1913, în 4 monete *In procente*	Franci elveţieni	8.934.366 *100,00*	625 *7,00*	— —	447 *5,00*	1.564 *17,50*	1.698 *19,00*	1.430 *16,00*	2.546 *28,50*	89 *1,00*	536 *6,00*	— —	— —	— —	— —
23	Renta ungară 4½% 1914, în 4 monete *In procente*	Franci elveţieni	29.058.760 *100,00*	2.034 *7,00*	— —	1.453 *5,00*	5.085 *17,50*	5.521 *19,00*	4.649 *16,00*	8.282 *28,50*	291 *1,00*	1.744 *6,00*	— —	— —	— —	— —
24	Renta ungară 4% 1910, în 4 monete *In procente*	Franci elveţieni	17.034.285 *100,00*	1.192 *7,00*	— —	852 *5,00*	2.981 *17,50*	3.237 *19,00*	2.725 *16,00*	4.855 *28,50*	170 *1,00*	1.022 *6,00*	— —	— —	— —	— —
25	Relief Bonds Elveţia *In procente*	Franci elveţieni	66.800 *100,00*	— —	— —	— —	— —	67 *100,00*	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
26	Soc. C. F. particulare Nagykikinda-Arad *In procente*	Franci elveţieni	989.219 *100,00*	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	989 *100,00*	— —
27	Soc. C. F. particulare Gyulavideki *In procente*	Franci elveţieni	179.858 *100,00*	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	180 *100,00*	— —
28	Renta 4½% 1937 (conv. elveţiană 7% şi 7½%) *In procente*	Franci elveţieni	19.727.200 *100,00*	— —	— —	— —	— —	19.727 *100,00*	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
29	Val. actuală cu 5% a anuit. pt. rente austr.ung *In procente*	Franci elveţieni	23.261.930 *100,00*	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	[1] 23.262 *100,00*
30	Val. act. cu 5% a anuit. Fond Agrar A (optanţi) *In procente*	Coroane ung. aur	7.473.927 *100,00*	— —	— —	— —	— —	7.474 *100,00*	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
31	Renta de stabilizare 7% 1929 *In procente*	Franci fr. (1928)	510.835.290 *100,00*	225 *0,05*	— —	— —	— —	— —	424.024 *83,00*	— —	— —	— —	— —	— —	76.587 *14,99*	10.000 *1,96*
32	Renta de desvoltare 7½% 1931 *In procente*	Franci fr. (1928)	1.276.612.000 *100,00*	— —	50 0,00	14.444 *1,14*	— —	— —	781.134 *61,20*	38.294 *3,00*	— —	13.644 *1,08*	11.632 *0,92*	— —	380.525 *29,82*	36.889 *2,82*
33	Renta 4½% Funding (Stat) de 134.351.000 *In procente*	Franci fr. (1928)	74.678.900 *100,00*	20.469 *27,41*	— —	3.220 *4,31*	— —	3.600 *4,82*	36.400 *48,75*	2.500 *3,35*	113 *0,15*	4.095 *5,48*	— —	— —	4.282 *5,73*	— —
34	Renta 4½% Funding (C.A.M.) de 64.277.465 *In procente*	Franci fr. (1928)	21.206.500 *100,00*	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	21.207 *100,00*	— —
35	Soc. St. E. G. Căi ferate particulare *In procente*	Franci fr. hârtie	13.173.197 *100,00*	11.592 *88,00*	— —	— —	— —	— —	— —	1.581 *12,00*	— —	— —	— —	— —	— —	— —
36	Renta de consolidare 6% 1925 *In procente*	Lire italiene	23.691.800 *100,00*	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	13.095 *55,27*	— —	— —	— —	10.597 *44,73*	— —
37	Renta 7% 1926 convertită în 4,75% 1935 *In procente*	Lire italiene	39.326.540 *100,00*	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	39.327 *100,00*	— —	— —	— —	— —	— —
38	Renta 4½% 1937 convers. austr. 7% şi 7½%) *In procente*	Mărci germane	1.853.548 *100,00*	— —	— —	— —	— —	— —	— —	1.854 *100,00*	— —	— —	— —	— —	— —	— —
39	Renta 4½% 1938 (conv. ceho-sl. 7% şi 7½%) *In procente*	Cor. cehoslovace	43.880.080 *100,00*	— —	— —	— —	43.880 *100,00*	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
40	Reliefs Bonds Norvegia *In procente*	Cor. norvegiene	20.875 *100,00*	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	[2] 21 *100,00*
41	Reliefs Bonds Suedia *In procente*	Coroane suedeze	37.575 *100,00*	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	38 *100,00*	— —	— —	— —
42	Reliefs Bonds Danemarca *In procente*	Coroane daneze	50.100 *100,00*	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	[3] 50 *100,00*

[1]) Casa Comună. [2]) Norvegia. [3]) Danemarca.

INDICII MATERIEI

INDICELE AUTORILOR

INDICELE TEXTULUI

A

B

C

D

E

F

G

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

W

X

Y

Z

S'A TIPĂRIT ACEST VOLUM, AL PATRULEA DIN COLECŢIA « ENCICLOPEDIA ROMÂNIEI », IN BUCUREŞTI, LA IMPRIMERIA NAŢIONALĂ. LUCRĂRILE DE IMPRIMARE AU INCEPUT IN SEPTEMVRIE 1939 ŞI AU FOST INCHEIATE, PENTRU ACEST VOLUM, IN MAI 1943, DIRECTOR GENERAL AL MONITORULUI OFICIAL ŞI IMPRIMERIILOR STATULUI FIIND D. ING. *EUGEN BALLAN*, DIRECTOR TEHNIC D. ING. *AUREL SĂLĂGEANU*, IAR DIRECTOR AL IMPRIMERIEI NAŢIONALE D. ING. *BUCUR MĂRĂCINE*. AU CONTRIBUIT LA REALIZAREA TEHNICĂ ŞI GRAFICĂ A LUCRĂRII DE FAŢĂ URMĂTORII CONDUCĂTORI ŞI LUCRĂTORI AI IMPRIMERIEI, DOMNII: *MIRCEA FLORESCU*, ŞEFUL FABRICAŢIEI; *TEODOR ŞTEFAN*, ŞEFUL BIROULUI COMERCIAL; *CAROL TOMEK*, ŞEFUL BIROULUI DE STUDII. *ATELIERUL DE MONOTYPE-TASTERE:* GH. CICERONE, ŞEFUL ATELIERULUI; GH. MARINESCU, N. DUMITRESCU, JEAN MANOLESCU, N. DRAGNEA, ION GAFTOIU, ION M. GHEORGHE, ION NICULESCU, AUREL LUPU, ION DONA, D. VONGULESCU, ION CRÂNGAŞU ŞI MIHAIL ORBAN, CULEGĂTORI. *ATELIERUL DE MONO-TYPE-TURNAT:* MARIN SĂVULESCU, ŞEFUL ATELIERULUI; GHEORGHE GEORGESCU, MARIN GEORGESCU, ILIE STĂNESCU, CASIMIR STOCLOSA, I. TEODOROIU, CONST. SĂVULESCU ŞI V. MICU, TURNĂTORI. *ATELIERUL DE CULEGERE MANUALĂ:* GH. LAZĂR, ŞEFUL ATELIERULUI; ŞT. NICHITA, ŞTEFAN GEORGESCU, ILIE PÂRVUŢOIU, V. BILEA, TUDOR DUMITRESCU, ALEX. MIU, ERNEST CONCITA, CONST. TĂNĂSESCU I, CONST. CROITORU, PETRICĂ DINU, ŞT. SMARANDACHE ŞI TRAIAN OPRESCU, CULEGĂTORI. *SECŢIA CORECTURII:* C. PĂUNESCU ŞI C. PÂRCĂLĂBESCU, REVIZORI; C. AVRAMESCU, D. TĂNĂSESCU, T. ŞERBU ŞI OSCAR WIRRICH, CORECTORI. *ATELIERUL DE IMPRIMARE:* CONST. PĂTRAŞCU, ŞEFUL ATELIERULUI; GH. ENULESCU, MARIN EFTIMIU, ALEX. DUMITRESCU ŞI ION MANOLESCU, MAŞINIŞTI. *ATELIERUL DE LITOGRAFIE:* SMARANDACHE IONESCU, ŞEFUL ATELIERULUI; V. GRIGORIU, DESENATOR; I. MORĂRESCU, TRANSPORTER ŞI I. VELEA, MAŞINIST. *ATELIERUL DE LEGĂTORIE:* APOSTOL IOANID, ŞEFUL ATELIERULUI; ION DUMITRESCU, PETRE HOBEANU, ANA VASILIU, PETRUŢA DIAMANDESCU ŞI VICTOR DUMITRESCU, LUCRĂTORI. CLIŞEELE, POLICROMIILE ŞI PLANŞELE IN TIEFDRUCK AU FOST EXECUTATE DE FABRICA DE TIMBRE, SUB CONDUCEREA D-LUI ING. *GH. IONESCU-ZANE* ŞI SUPRAVEGHEREA D-LUI *HARALAMBIE GASPAR*, ŞEFUL FABRICAŢIEI